BARTOLI
à Saxoferrato,

Omnium Iuris Interpretum Antesignani

COMMENTARIA,

Nunc recèns, præter alias Additiones ad hanc diem editas, Aureis Adnotationibus

IACOBI ANELLI DE BOTTIS, *Regij Consiliarij Neapolitani*, & PETRI MANGRELLAE *Cauensis, causarum patroni, illustrata*:

CVM ELENCHIS RVBRICARVM, LEGVM, ET PARAGRAPHORVM, initio appositis, & à quamplurimis mendis vindicata.

TOMVS SEPTIMVS

In Primam Codicis Partem.

VENETIIS, M D XCVI.

Index Rubricarum super Prima Iustinianei Codicis parte, ordine alphabetico positarum.

F I N I S.

LEGVM ELENCHVS VBI PRIOR NVMERVS LEGEM, POSTERIOR PAGINAM REFERT.

Legum Elenchus.

R p:o.

Legum Elenchus.

LEGVM ELENCHI FINIS.

PARAGRAPHORVM INDEX.

FINIS.

AVTHENTICARVM INDEX.

Authenticarum Finis.

ADNOTATIONES

Iacobi Anelli de Bottis, Regij Consiliarij Neapolitani, & Petri Mangrellę Cauensis, causarum patroni acerrimi, in Primam Cod. partem, nunc primum in lucem prolatæ.

De nouo Cod. facien. Rubr.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi.] De inuocatione diuini nominis, vide Docto. in rubr. de no. oper. nuncia. *Mang.*

Grammatici dicunt, genitiuus.] Ao genitiuus denotet dominium, post Ias. in rub. de actio. vide Afflict. decisio. 219. *Mang.*

L. Hæc quæ necessario.

Referatis contrarijs) Et quid de pluribus instrumentis inter se contrariis. vide Boer. in decisio. 282. & l. vbi repugnantia, & ibi Dec. de regul. iur. *Mang.*

Ista est solut.] Idem de citatione. Boer. decisi. 235. *Mang.*

§. *Hac igitur.*

Nota quod ad communem vtilitatē.) Adde Cottam in verbo lites. *de Bot.*

De Summa Trinitate. Rubr.

L. Cunctos populos.

INfames de facto possunt esse testes.) Vide Afflict. in consti. Patarenorum. num. 42. & ibi an pendente accusatione de crimine publico admittatur in testem, & de materia testium infamium an possint deponere in ciuilibus, vel criminalibus, & an faciant indicium, vide Aymo. Crauet. in consi. 2. nu. 8. *de Bottis.*

Quæritur, quæ sit illa vindicta.) Quando hæretici duplici pœna puniantur, vide Senetin. hic in vltim. not. & vide Aret. in capit. de his, ext. de accusat. & Barto. in l. sepulchri. ff. de sepulc. viol. per Afflict. decisi. 219. & ad materiam vide Bal. in consi. 124. lib. 3. vbi de eo, qui ratione domicilij, & loci, & delicti fuerat condemnatus ad pœnam pecuniariam tradit, quod vno soluendo liberatur. & est locus præuentioni in exigendo, quod iudex originis potest procedere super delictis alibi commissis. l. 1. C. vbi de crimi. agi. opor. & per Ange. Aret. in Tract. malef. in ver. hæc est quædam inquisitio. nume. 83. & in ver. existens Florentiæ. contrarium tamen tenet Hippol. in l. fin. num. 137. de iurisd. om. iud. vbi tenet, quod solum per accusationem porrectam poterit procedere contra delinquentem extra territorium. Et quod iudex incolatus possit punire de delictis, alibi commissis, vide Bart. in l. 3. in fi. ff. de interd. & releg. *Mang.*

Quid de contractib.] Quid si in vno loco est constitutus procurator ad contrahendum, & in alio fit contractus, cuius loci statuta seruabimus. vide Tiraquel. de ll. connub. in glo. 6. nume. 229. quid si petatur restitutio in integrum aduersus instrumentum in vno loco, & in alio est confectum, cuius statuta attendātur, vide Pau. de Cast. in l. arbitraria, in §. ff. de eo, quod cer. loco. & ad hanc materiam vide omnino Hippol. in l. fi. nu. 53. cum pluribus seq. ff. de iurisd. om. iud. de re vendita in vno loco existenti, in alio ad mensuram, cuius loci, mensura attendatur Bart. in l. semper in stipulationib. ff. de reg. iu. *de Bottis.*

Secundo casu aut.) Duen. in reg. 147. *de Bottis.*

Fallit in dote.] De illa fallentia vide Afflic. decis. 226. *Mang.*

Negligentia, seu mora.) An autem hoc lucrum possit peti ab hæredibus viri, vide Gul. Beoed. in c. Raynutius, in ver. & vxorem. 5. dec. nu. 223. & vide ad dicta Bar. hic, Dec. consi. 19. *de Bottis.*

Quod non inspiciatur locus contractus.] Felyn. in cap. primo. in 11. colum. in fi. cum sequen. de sponsal. & latissime per Cottam in ver. instrumentum factum, quem omnino videas, & Alexand. consi. 37. volu. 2. & Tiraquel. late in tract. de retract. ligna. §. 1. nume. 1. 2. & Grammat. in decisio. 103. num. 178. cum sequen. & vide Guido. decisio. 23. vbi in executione facienda rei iudicatæ, an attendatur statutum in iudicis requirentis, vel requisiti, & vide omnino eundem. Guid. Papam, in dec. 262. vbi late. *de Bottis.*

Secundo quæro) Vide late Hippol. in l. final. numero 80. ff. de iurisdic. omnium iudic. & quid de statuto quod de mercantijs soluatur gabella, an liget forenses, qui iurant non habuisse notitiam de statuto, ita quod nō obstante ignorantia amittat bona virtute dicti statuti, vide ibi, nu. 117. qui dicit, quod non, & de hoc vide omnino Pet. Duen. in regu. 378. in 2. limita. *de Bottis.*

Secundo quæro, quid de delictis.) Adde Afflict. in Constit. Regni, homines etiam Aochat. in capit. canonum statuta, in 12. quęstio. ext. de consti. & in cap. 3. de constit. in 6. Anto. Butr. in capit. à nobis. il primo, de sente. ex communicat. & Imo. in capitu. cognoscentes. ext. de constitu. reddit rationem ex mente Barto. hic, quod quando est aliquid a iure prohibitum, nec qui contra facit dat operam rei licitæ, non curatur de eius intentione. Abb. in cap. 2. ext. de inter. & rel. & l. vulgo. §. si quis. ff. de fur. & in l. cum quis. §. iniurias. ff. de iureiurand. & l. respiciendum. §. delinquunt. de pœn. & vide tex. in l. quoniam multa facinora. ff. de vi pub. & vide Aret. in consi. 24. & decidit tex. hanc quæst. in cap. 2. ext. de delict. pueror. & quod per illum tex. notat Ru. sing. vlt. & addidit. in l. auxilium. ff. de minori, vide tamen Ias. hic, num. 31. & vide Afflict. Consti. vsurariorum. num. 7. & quod quis debet puniri secundum statuta loci vbi deliquit, Grammat. decis. 26. *Mang.*

Non autem futura prohibetur.] Tiraquel. in præfat. Tract. de retract. numero 17. *de Bottis.*

Circa secundum, an talis consuetudo.] Quid in forense, qui facit incolorum in territorio statuentium. vide Alex. in consi. 19. nu. 8. vol. 6. & ad hæc quæ hic per Bar. vide Hippol. in l. fi. num. 87. de iurisd. om. iud. & num. 214. cum plurib. seq. vbi multa quando statutum habeat locum in forense actiue, & passiue, omnino videas. *de Bottis.*

De adi. priua. l. an in totum.) Princeps potest tollere ius, quæsitum Ecclesię ex causa, vide Afflict. in decis. 361. & ad declarationem, Dec. in consi. 139. & consi. 169. *Mang.*

Quinto quæro, vtrum statuta.) Adde quod circa iurisdictionalia rerum potest statuere contra Ecclesiam, vt quod non reddatur sibi ius in tali casu. Ias. in l. Gallus. §. & quid si tantum. colum. 12. & propterea priuilegium concessum Baroni, quod eius vasalli non possunt trahi coram alio iudice, etiam ad instantiam Ecclesiarum, valet, quia potest Rex moderare iurisdictionem suam, & suorum officialium. vide Add. ad Afflict. in decisio. 361. & ad hanc quæst. vide Pet. Duen. in reg. 135. vbi ponit 12. limita. *de Bottis.*

Hoc præmisso in hac quæstione.) Vide Tiraquel. de ll. conoub. in glo. 6. nu. 231. cum seq. & Hipp. in l. fi. nu. 91. an autem statutum habeat locum in vtili dominio rerum Ecclesiarum quod habent laici. Alexā. in consi. 27. nu. 5. vol. 6. vbi eleganter loquitur de rebus spectantibus ad Ecclesias ratione directi dominii. *de Bottis.*

Dum tamen sint honesta.] Adde Afflict. in Const. si quis in posterum. numero 6. *Mang.*

Subijcio exemplum, est hic statutum.) Hanc opinionem Barto. multi reprobant, vt refert Couar. in capitu. 8. pract. quæst. numero quinto. ipse verò approbat. *de Bottis.*

Cauetur statuto huius Ciuitatis.) Vide Abb. in capitu. Ecclesia sanctæ Mariæ 4. colum. de constitu. & ibi Felyn. & Imo. & Capic. in decisio. 261. vbi reperies, quid si instituat laicum, & quid si de patrimonialibus disponat, & quid si causa vertitur coram Ecclesiastico, & quid si coram seculari. *de Bottis.*

Sexto videndum est, an statuta.) Vide Tiraq. de ll. connub. in glo. 6. num. 213. cum seq. Pet. Duen. in reg. 146. *de Bottis.*

Cum sit prohibitorium.) Vide Dec. in consi. 214 in fin. & latè Alex. consi. 44. li. 5. licèt iudex in cuius territorio sunt bona dat curatorem adulto, Alex. ibi, quòd autem statutum sonat in personam, & non ligat forēses, nisi in rem, & tunc ligat. Item super alienatione fundi minoris requiritur decretum vtriusque iudicis, & rei, & minoris. Bart. in l. magis puto. §. illud. ff. de reb. eorum. *Mang.*

Ad bona alibi sita.] Vide Gul. Bened. in repe. c. Raynutius, in ver. duos habens. nu. 140. & Tiraq. de ll. connub. in gl. 6. nu. 224. Alex. in consi. 19. nu. 7. vol. 6. vbi an valeat respectu rerum sitarum in territorio statuentium, & determinat quod sic, & de statuto, quod frater excludat sororem, in successione fratris, vide Alex. in consi. 45. vbi tenet quod extenditur ad bona sita extra territorium. *de Bottis.*

Aliquis est effectus notarius.] Afflict. in Constitu. in locis demanii, numero 6. *de Bottis.*

Statutum, quod sufficiant quatuor.] Vide Hippol. in l. fi. nu. 95. ff. de iurisd. om. iud. *de Bottis.*

Qui dixit, quod institutus.] Quid in statuto quod scriptura priuata fidē faciat, an extendatur ext. territorium. vide Alex. in l. si quis in aliquo documento. C. de eden. & Aymo. de Antiq. temp. fo. 52. nu. 5. 6. *de Bottis.*

Quæritur an talis persona extra territorium.] No. quod episcopus potest actum voluntarium suę iurisdictionis extra diœcesim exercere, sed non eius Vicarius, & hoc idem ordinarius iudex potest facere, sed non delegatus. Boer. decisi. 30. *Mang.*

Præterea simplex dispositio.] Aymo. consi. 30. *de Bott.*

Consuetudo est in Anglia.) Vide hic Saly. qui tenet contra Bar. & vide Afflic. decisi. 226. *Mang.*

Vtrum porrigatur extra territorium.) Vide Grammat. in decisi. 26. & Afflict. in c. primo. §. si quis hominem, ver. nota secundo. nume. 24. 25. de pace tene. *de Bottis.*

Vltimo quæro de effectu.) Pau. de Cast. in consi. 86. primum quæsitum, relatus

tus per Cott. in ver. bannitus ad mortem, ponit notabile dictum, quòd si aliquis occidit bannitum extra territorium, propter quod est condemnatus per Iudicem loci, iste talis efficitur intestabilis vbique locorum. Vide Pet. Duen. in reg. 146. vbi no consuetudo liget subditos extra territorium. *de Bot.*

Potest facere testamentum) Barto. in l. eius. §. si cui. ff. de test. *de Bot.*

Secundo casu, quando pœna respicit.) Hip. in l. fi. nume. 186. ff. de iurisd. om. iudic. *de Bottis.*

Istorum delictorum.) Afflict. decis. 282. in fi. & vide Are. consi. 10. Bal. consi. 37. vol. 4. *Mang.*

Hoc præmisso in quæstione præcedenti.) De ista quæstione, vide Afflic. consti. Vsurariorum. num. 13. & vide Iser. in §. condemnaotur, quæ sint regalia. *Mang.*

Ad uer. Foro Episcopali. in addi.

Clerici ad eorum fauorem.) An gaudeant beneficijs statuentium Dec. consi. 235. & quod clerici non dicuntur forenses, licèt dicantur non subditi, & quod statuta fauorabilia comprehendant clericos. Deci. consilio 282. & statutum rationabile, etiam ad pias causas valet, posui ad hûc in authen. similiter, C. ad l. Falcid. & clericus vtens statuto patitur retorquutiones, & clericus etiam in minoribus non ligatur statuto de compromisso. Alexand. in consil. 110. lib. 2. & statutum quod delegato aliquid soluatur non ligat Ecclesias, Dec. consi. 406. Item statutum quod vina extra ciuitatem nascentia, non introducātur in ciuitatem, non ligat similiter Ecclesiam, Grammat. decil. 100. vbi loquitur de statuto Salerni, & tale intelligendum est dummodo non sit factum ad bonum publicum, & ad refectionem viarum, & pontium, quia tunc ligaret. Itē statutum loquens de præscriptione non valet contra Ecclesiam, Grammatic. in d. decisio. 100. Item statutum quod solutio non possit probari per testes, non ligat Clericum, Hipp. sing. 29. Item ad plenum quando statutum ligat clericos, Tiraquell. de retracta. folio 89. numero secundo. *Mang.*

De Sacrosanctis Ecclesiis. Rubric.

L. Habet vnusquisque.

In princip.) Alia specialia in testamento ad pias causas, vide per Gul. Bened. in cap. Raynutius, in verb. cætera bona. nume. 61. cum sequentib. An autem seruus pœnæ possit testari ad pias causas, Idem Gulie. in ver. mortuo. In primo. numero 128. quòd si apparet testatorem voluisse instituere pium locum, non tamen appareat instituisse, puta quis nondum est confectum testamentum, vide Dec. consilio 488. in secundo dub. vbi optime. Adde, quod donator de rebus donatis potest disponere pro anima, non obstante iuramento. Bertran. consilio 162. volum. tertio. An testamentum ad pias causas nutu factum valeat, vide per Barb. in capitu. cum tibi numero octauo. extra, de testament. & an reuocatio legati ad pias causas possit fieri. Coram duobus testibus sicut legatum, vide Loffred. in consilio quinquagesimoprimo, numero 15. Adde, quod quælibet donatio facta Ecclesiæ præsumitur pro anima, & dicitur pia causa Abb. in cap. in suitum, de rer. permut. & in cap. requisisti, de testamen. *de Bottis.*

Illi non possunt in codicillis.) Istam regulam latè exornat Ruyn. in rub. ff. de noui oper. nunciatio. & in l. 1. §. nunciatio. & Barto. in rub. C. qui admit. sed adde, quod si quis habilitetur ad testamentum, secundum dispositionem iuris communis, gaudebit etiam beneficio statuti de testamentis, quod valeant cum minori numero testium. Deci. consilio 144. numero 2. & adde quæ posuit Barto. ad hunc in l. si quando, infra de inofficio. testamen. Item solemnitas requisita in testamentis, non est sublata, nam legata ad pias causas, valent in testamento non solemni, vide Boer. dec. 93. *Mang.*

Limitationem, & habilitatem.] Vide Alexand. in consi. 35. nume. 5. vol. 6. & nume. 8. vbi de statuto, quod quilibet cuiuscumque conditionis possit testari. *de Bottis.*

Infame, & vsurario] Vide Boer. in dec. 13. nu. 50. *de Bot.*

Dicunt, quod non] Gul. Bened. in cap. Raynutius, in ver. adiectę impuberi. nu. 65. *de Bottis.*

Et hoc in fauorem patris.) Nota, quod prohibitus contrahere, vel testari fauore alterius cuiusque, censetur talis prohibitio remissa fauore piæ causæ, vide per Tiraquell. de legib. connubialib. in glossa feata. numero 171. *de Bottis.*

Videtur, quod ualeat quasi Deo legatum.) Adde Couar. in 3. lib. varia. reso. c. 3. in fi. *de Bottis.*

Diues indigens.) Vide Ioan. Delictum de arte testan. tit. secundo, caut. 2. numero 5. *de Bottis.*

Sine solemnitate de iure communi.) Barba. in capit. quorundam. num. 9. de testam. *de Bottis.*

Vitientur ex causa præteritionis, vel exhæredationis.) Adde Gul. Bened. in repet. cap. Raynutius, in ver. concludit. lo primo. nu. 8. extra, de testam. Alex. consi. 72. vide eundem Gulielmum, in ver. in eo testamento. lo 1. num. 139. *de Bottis.*

Quando talis dispositio cōfertur.) Quid si vtatur verbo videbitur. vide Are. consi. 94. nu. 2. *de Bottis.*

Quod si aliquid relinquatur.] Sequitur Gul. Bened. vbi sup. *de Bot.*

Ad primum responden.) Vide Gul. Bened. in cap. Raynutius, in ver. testamentum. lo 1. num. 57. cum seq. vbi an debeant esse rogati, & an masculi vsque ad nume. 69. & ibi an legata relicta laicis in tali testamento valeant. *de Bottis.*

L. hac consultissima. §. si quis autem.) Adde Tiraq. de ll. connub. in gl. 6. nu. 161. causa præcedente, & seq. *de Bott.*

L. Placet.

Prædia in territorio isto.] An forensis exigatur pro bonis, quę possidet. Are. consi. 132. & Dec. consi. 694. & 285. Itē quod dominus imponat onus quod transmittatur vnus miles &c. Bal. in l. etiam. infra de execu. rei iudicatæ. in fi. de quo latè Lucas de Penna in l. 1. C. ne rusticus. lib. 11. vbi quod non potest id fieri nisi redditus Regni non sufficerent, vt quod non cogatur iuuare in capiēdo malefactores, vide l. neminem. infra eo. Item collecta imponitur pro valore redditus, non pro valore rei, Alex. in addi. ad Bart. in l. rescripta. §. fin. de mun. & hono. vide quod valet statutum, quod colentes soluant collectas, & quod fratres simul viuentes computantur pro vno quoad munera. Item si Ciuitas potest facere statuta quod colentes, vel seminantes in territorio soluant. Deci. consilio 644. nume. 6. pro quo Alex. consi. 42. numr. 6. lib. 5. Item Communitas non concedit immunitatem a collectis, Dec. in consi. 538. num. 10. Item vel statutum, quod bona non possint alienari in forenses non portantes, nec subeuntes onera. Dec. consil. 661. Item consuetudo collectandi in vno casu etiam in alijs infertur, posui ad hunc in l. voluntate. infra de excusat. tut. Sed syndicus potest vendere possessionem non soluentium, Bar. in l. creditor. in prin. ff. de act. empt. Et pro bonis intructileris collecta solui non debet. arg. l. omnes. C. de oper. publ. lib. 10. Et quando per superiorem possit collecta imponi, vide Lucanum de priuileg. fisci. vol. 6. fol. 85. & tractatum. Pet. Vbaldi, fol. 91. Et si immunis a collectis ducat vxorem, quę soluebat, & ab ea capiat bona in dotem, erit tamen pro futuris immunis, si soluit præteritas, Campeg. de dote, vol. 1. fol. 199. q. 101. Et quando collecta imponitur secundum quantitatem patrimonij, non secundum capita personarum, & quando per capita, vide Bar. in l. 1. C. de apo. pub. lib. 10. & de materia imponendi collectas, vide Affic. in consti. dubitationem, & pragmat. Regis Ferdinan. & ca. Reg. quod est vltimum. Item pauperes, qui coluot pro eorum substentatione, & alimentis non tenentur soluere collectas impositas a Rege. quia paupertas excusat. Boer. dec. 135. nu. 3. nec clericus pauper tenetur soluere decimas, & de pluribus locis, quando onus numeretur, vide Boer. dec. 212. & ad onus iniunctum quomodo teneantur] vide etiam quomodo exigatur. Item imponitur gabella in artibus includitur etiam coquus, cum sit ars, Boer. dec. 222. licèt officialis non tenetur soluere gabellas. Paris de syndi. in verbo, gabella. fol. 142. licèt de bonis feudalibus de quibus soluitur adoha non soluuntur collectæ. Par. de reinteg. feu. in ver. venimus, fol. 2. Item de feudis, de quibus soluitur annuus cēsus, soluitur collecta. Item etiam de rebus emphy. sed deducitur prius census, Paris. in d. uer. uiso. *Mang.*

L. Placet.

Diuersa, licèt similia sint.) Add. Afflict. in consti. multas leges. *Mang.*

De nouo sit æstimum.) Sed an per catastrom probetur dominium alicuius, et probatur per æstimationem. uide Affli. in consti. Reg. uiolentiarum, nu. 9. Item si fit catastrum de omnibus bonis non ponuntur bona super quibus quis habet actionem personalem. Dec. in reg. qui actionem habet, licèt quando bona probantur quod sint Tim probantur per catastrum, & si bona sint allibrata. Gram. dec. 59. Item locatio probat possessionem. Item solutio mercedis probat possessionem. Boe. dec. 105. Itē quis probando Tuum non esse soluendo, sat est probare per catastrū. Paris de reinteg. feu. in uer. sæpe conugerit, fol. 92. *Mang.*

Castra autem, & villæ.) Vide Guido. in decisio. penultum. uertic. tertium dub. *de Bottis.*

Dic quod debent soluere.) Clericus etiam pro bonis patrimonialib. est immunis. adde quod contraria consuetudo non ualet, Abb. in c. cum Messana. nu. 6. de elect. ubi reprobat apostillantes, & quod gaudeant priuilegijs ibid. Abb. & in cap. de cler. pereg. Adde tamen, quod non est uniuersaliter in omnibus uerum, quod in præscriptione utitur iure communi. Abb. in c. si diligenti. nu. 36. de præscrip. post glo. in l. quanquam. num. 6. extra de censib. Item adde, quod licèt clericus non habeat ecclesiam, tamen gaudet priuilegijs in patrimonialibus, Ab. in c. episcopus, num. 3. de præb. *Mang.*

L. Omni nouatione.

Remittentur ad Episcopum.] Adde Afflictus in constitution. multæ legra. *Mang.*

Instrumentum debiti.] Adde Felin. in capitu. quanto. in fine, de iudic. *de Bottis.*

L. Ad instructiones.

Vtrum teneatur conferre Ecclesia.) Vide decisi. Delphi. 78. & Gul. Bened. in repe. c. Ramutius. fol. 144. nu. 130. & Nicol. Boer. in tract. de Custela. fol. 11. colum. secunda, & Cor. consi. 73. in litera o, vol. 4. & Belira consil. 46. & vide ad materiam Barbat. in capitu. 1. colum. 59. cum seq. de reb.

de reb.eccl.non alie.Dec.Duen.in reg.100.ver.fallit.16. *de Bottis.*

L.Priuilegia.

In prin.]Adde,quod statutum,vel priuilegium confirmatum debet esse ex certa scientia principis.Hippol.sing.17. *Mang.*

In prima quæro utrum confirmatio.) Vide Afflict.in decisio.128,in princi, & Dec.in consil.341.numero tertio, Alexand.in consilio 16.vbi an generalis confirmatio extendatur ad statutum contra ius commune, & alia. *de Bottis.*

Quæro ergo ciuitas ista.) Nota, & de veritate vide Dec,in consil,335.in prin.& nu.4. *de Bott.*

Noua const.Fed.Imp.Cassa,& irrita.

In princip.) Vide Barbat.in capitu. primo . de reb.ecclesi. non alienan. vbi quando statutum ligat clericos vel Ecclesias, & Cott. in verb. clerici. *de Bot.*

Auth.Ingressi monasteria.

*In prin.*Adde,quod si monialis transit ad aliud monasterium,etiam de licentia superioris bona remanent penes primum monasterium,& non habebit,nisi solum vsumfructum ad sui substentationem in vita sua. An to.de But.in consi.incipiente monialis,in finalib.consiliis non numeratis.Item feudum, nec eius commoditas transit ad monasterium , dixit Afflict. dec. 20.sed Capic. tenuit contrarium dec.10.& an stante consuetudine Neapolita. Monachus possit euincere partem ab agnatis,vel monasteriom ex eius persona,Capic.decisio.98.Item monachus factus Episcopus quærit secundæ Ecclesiæ.Item Capic.dec.200.item ingressus Monasterij inducit rem fisoism omnium pecc. item isti qui dicuntur Bizochi,& non profitentur tria illa substantia religionis possunt sibi aliqua reseruare.Soc.consi.61.lib.1.& quid in gabellis de nouitius.vide Firmian.in tract.de gabel.fol.18.num.55.& adde de feudo præstante seruitia personalia non transeunt. Afflict.dec.220.vide Cap.deci.31. Et quid si Monachus exeat a monasterio,an reassumat iura sua vide Capi. dec.115.& vide Curt.consi.62. & 63.Abb. in cap.in præsentia,de probat.nu.59. *Mang.*

Monasterium habebat vsumfructum.) Adde Guido. in decisio. 477. Gulielm.Benedict.in capit.Raynutius,in verbo, si absque,lo primo.numero 18.

Repet.Anth.Ingressi

In prin.) Dedicans se monasterio,& reseruans sibi aliqua bona,potest de illis negotiare,& illa relinquere, & de illis disponere ad sui libitũ. Boe. decisio. 70. & adde, quod monialis, quæ professa est si de monasterio exeat,& nupserit, & moriatur, maritus nil lucratur ex forma statuti,nec succedere debent venientes ab intestato, sed monasteriũ succedit. Hippol.sing.129.item pessuitens nouitium incidit in pœnam c.si quis suadente diabolo,quando dicatur nouitius,& quæ potest agere,ad plenũ, Tiraq.fol.38.nu.21. item si quis ingressus est monasterium,& bona illius vendantur per monasterium,poterunt fratres illius Monast. retrahere bona illa, Tiraq.de retract. *Mang.*

Variant,& diuersa loquuntur.) Quid si statuto disponente,quod bona transeuntis in monasteriom non acquirantur monasterio . vide Bellucam. fol.80.nu.15.cum seq. *de Bot.*

Ingressus,quid erit de bonis.) Vide Abb.in capitu.statuimus,de regula,& ibi an bona donata alteri propter ingressum religionis reuocentur, *de Bottis.*

Auth.Si qua mulier

Facit testamentum,& extraneum.]Vide Suarez in alleg.20.nu.21.latissimè,& ibi quid in donat.causa mortis. *de Bot.*

Quod illa conditiones,si decesserint sine liberis.]Vide Rom.in l.ex facto.ad Trebel. *de Bot.*

Quod apparet qui retinet familiam.) Vide Tiraq.de retract.ligna.§.1.gl.1. nu.19. *de Bottis.*

L.deo nobis.infra tit.1. ergo &c.) An possis esse testis in testamento, Guido Papa, decis.517.quid in contractu.ibidem, & an possit esse iudex vel arbiter, aut aduocatus,in decisio.171.vide Gulie1. Benedict.in ca. Raynutius, in verbo,si absque lib.lo primo.nu.18.vbi ponit pulchram quæstionem. *de Bottis.*

Testamentum ante factum possit reuocare.] Dec.consi.416.Suarez omnino in alleg.20.nume.16.versi.præterea,& sequen.fol.214. Alexan. in consi.155.omnino,& ibi an summus Pontifex possit dispensare super reuocatione. *de Bottis.*

Ex prædictis venio ad determinationem.]Suarez.dicta allegatione, numero 25. *de Bottis.*

Vltimo quæro. idem Tiraquell.de retracta.lignag. §.primo.gloss.8. numero 22. *de Bott.*

L.Iubemus.

Ecclesiam potest reuocare.) Vide Guido. Papæ, in decisione 118. & 434. *de Bottis.*

Ad diuisionem quando sibi expedit.) Vide Barb.in rub.col.77. & ibi add. de reb.eccl.non alie.& ibi, an prohibitus si habet socium rixosum possit petere diuisionem. *de Bot.*

Vltimo nota.) Vide Tiraquel.de retracta.lignag.§.primo.in glo.sexta.per totum. *de Bott.*

Idem.] Annui redditus an connumerentur inter immobilia? Adde text.in cle.exiui de paradiso. §.cumque annui,de ver.& rer.signi.vide Gem.in c.2.de reb.eccl.non alien. nu. 5. & Apostil.Alex.ad Barto.in l.mouentium, de verbo.signi.ita quòd in illis habeat locum interdictum vnde vi. Spec.in §.nunc dicamus, ver. verum, de restit.spol.limita,vt per Apostil.ad Bar.in d.l.mouentium.licet empti annui redditus sunt inter mobilia si sunt non longo tempore duraturi Afflic. in tract. de præsumpt. col.2.ver.sed quæro quid si venduntur annui redditus, sed Bal.in præludiis feud.num.21. tenet omnes res a quibus fructus recipiuntur esse iuxta bona immobilia ad plenum, Tiraq.de retracta.in suo Alphabeto, annui redditus. *Mang.*

§.Si sane hac.

Decedente in matrimonio.]Vide Guid.in dec.274.& Tiraq.de retrac.conuent.in fi.nu.15. *de Bottis.*

Venio ad tertiam partem.) Vide Guido.in decis.564.& Dec. in consi.42. nu.34.latè. *de Bottis.*

Auth.Hoc ius porrectum.

*In prin.*De requisitis in alienatione rei Ecclesiæ,vide gl.in c.1.in fi.de reb. eccl.in 6.vide Dec.consi.142.num.4.& adde quod si res Ecclesiæ fuerint alienatæ efficiuntur alienabiles sine solemnitate. Afflic.in constitu. baiulos omnes.nu.81.& Dec.consi.305.& ibi habes per duas vices dicitur solita concedi saltem in quadraginta annis, Dec. consil.141.& ibi latè vide,an si alienatio sit facta authoritate Apostolica censeatur solenniter facta. Item res legatæ fratribus minoribus alienantur sine solemnitate. Signorol. consi.112.vbi tradit Ecclesia grauata per alienare fideicommissum,& dictum Dec.in d.consi.142.prius narrauit. Alex.consi. 9.lib.3.nu.6.sed generaliter no. quod duo requiruntur in alienatione necessaria, videlicet , causa vel necessaria,vel vtilis,& solemnitas,aliter non valet alienatio.Dec.consi.172.& 281.& quid de alienatione facta per monasterium consensu Abbatis,siue Generalis ordinis.Soc.consil. 15.lib.1.item si venditio. *Mang.*

Nam debitum conuersum esse.) De veritate vide Dec.consilio 36.numero 8. *de Bottis.*

Probabit per coniecturas.) Dec.consi.36.nu.8. *de Bottis.*

Vos debetis scire,quod quando.) Vide Dec.consi.330.nu.2. Beneu. Strac. in trac.de Mercat.in tit.de mandato.nu.27. *de Bottis.*

Quæro pone , quod Ecclesia pignorauit.) Adde Negusan. de pignor. in primo memb.6.part.numero 15.& Tiraquell.de ll.connub. in glos.3.numero 156. *de Bot.*

Auth.Quibuscumque.

Ad tempus vsque ad secundum.) Vide Barbat.in capitu.ad audientiam,de reb.eccle.alie.vel.non,& ibi,an istæ tales personæ possint locare ad longum tempus. *de Bottis.*

Auth.Qui res iam dictas.

Et ipsa idem quod accepit si haberet.) Adde Dec.consi.282.nu.4.& Tiraquel.de ll. connub.in gl.4.nu.124 vbi prohibitus contrahere si est effectus locupletior tenetur. *de Bottis.*

Auth.Qui rem.

In prin.) An, & quando liceat emphyteutæ incidere arbores.& adde de vsufructuario,& de emptore cum pacto de retrouendendo. Tiraquell. de retract.fol.285.numero 25.& no. quod si aliquis non soluerit per triginta annos liberatur a canone soluendo . Grammatic. decisione 100. *Mang.*

Si verò sunt res consuetæ dari.) Adde Alex. in consi. 38.col. 3. volum. 2.& quid si Ecclesia nihil dicat de tali nullitate, an quilibet tertius possit ipsam allegare, vide Alex.in l. quod dicis.ff.de ver.ob.& de veritate dicti Barto.vide Tiraquell.de retracta.conuent.in fine. numero 143.cum sequentibus . Barbat. in capitul. secundo . columna 8.& in quantum. de feud. *de Bott.*

Si bene perquisiuisset.]De concessione vsque ad tertiam generationem,vide dec.Afflic.107. & ibi habes quod non solita concedi in primum si concedunt,valet concessio. *Mang.*

An contractus iste valeat.) Vide latissimè per Couar.in 2.lib.variarum resolut.c.16.nu.5.per totum. *de Bottis.*

L.Vt inter diuinum.

Et vide quod in istis quatuor casibus.) Limita , vt per Afflict. in decisione 164. *de Bottis.*

Auth.Quas actiones.

In princ.) Quando præscriptio currit contra fiscum Bart.in l.in omnibus. ff.de diuers.& temp.præscri.& sicut respectu negligentiæ currit contra priuatũ,ita contra fiscum. Bart.in l.iustas.C.de io.fis.li.x. si interusuriũ, & vsuræ dotis non petuntur spatio 30.annorum non præscribitus,Grã. decis. 100. quid si quis non soluerit canonem per 30.annos, an liberetur a solutione, Grammat. d.decis. eadem. Præscriptio centum annorum

non

non currit contra pauperes incertos, seu contra eorũ executores, Boer. decis. 39. ibi post centum annos datur quadriennium ad petendum in integrum restitutio. licèt præscriptio centum annorum currat contra ignorantes, De præscriptionibus contra fiscum seu principem, Boer. decis. 264. nu. 20. *Mang.*

Et sic concludo.]Limita quinque modis, vt per Bonetium in l. neque natales, pag. 50. de proba. & amplia habere locum, etiam ex maioritate rationis, vt habetur per Pet. Duen. in reg. 286. *de Bottis.*

Quod in tali priuilegio.]Quid in hospitali, vide Dec. in d. consi. 36. in fi. numero 9. *de Bottis.*

Contra istas præscriptiones.]Dec. consi. 282. num. 7. adde, communis opinio est quod restituatur, vt per Dec. in consi. 36. nu. 9. & debet talis restitutio peti infra quadriennium, quod incipit post completam præscriptionem, vt per Abb. in cap. 1. in fi. de rescrip. & Cotta in verbo tempus quadriennij, & hoc incipit currere a die scientiæ, vt per Bal. in l. falsam, nu. 3. infra si ex fals. instr. *de Bottis.*

Vnde si ponas quod si priuatis.) Vide Tiraq. de retrac. ligna. §. j. in glo. 10. num. 18. *de Bott.*

L. Omnis.

In prin.]Clerici sunt exempti à functionib. fiscalib. etiam si sint coniugati, sed hodie non, c. 1. de cleric. coniug. Afflic. in consti. Apostatas, nu. 21. facit reg. pragm. car. 14. habet tamen priuilegium fori, & c. si quis suadente diabolo, & hoc in clerico in prima tonsura, sed si est constitutus in sacris, videlicet clericus orientalis: cogitur, & recurre ad ritus Romanæ Cameræ: Item clerici saluatici non gaudent vllo priuilegio, est pragmatica Regis Ferdinandi sub titulo de Cleric. saluaticis, an gaudeant immunitatib. vide Prag. quę incipit honorib. & quę posuit Ant. de Nig. in c. regni, sed statuimus quod clerici, num. 16. vide ritum magnæ curiæ Vica. nu. 156 G .m. dec. 10. *Mang.*

L. Si quis.

In prin.]Vide Afflic. in consti. asperitatem, & si quis rapere, & Gram. dec. 2. & 22. & quid si tentauit cum scalis, Gram. in dec. 36. *Mang.*

L. Si presbyteri.

In prin.]Testis renuens dicere veritatem committit falsum, idem si obscure loquatur. Bar. in l. ea quæ. de contrah. emp. Bal. in l. 1. nu. 5. si de inuestit. inter dom. & vasal. *Mang.*

Ibidem.] Et ideo si vasallus prohibet alios deponere pro domino, tenetur de falso, vt per Guid. in consi. 211. nu. 1. *de Bottis.*

L. Si in hoc.

In prin.) Adde Afflic. in const. inconsutilem, in 15. no. & de implorNation. brachij superioris, vide in consti. institutos. *Mang.*

Nota etiam quod quando officialis.]Vide Doct. in c. regni, subditorum, an detur salarium presbytero. *de Bottis.*

L. Id quod pauperibus.

In prin.]Legatum refertur ad pauperes loci, vide Dec. in consi. 699. num. 23. Item qui potest distribuere inter paupere post mortem non potest in vita in præiudicium pauperum futurorum. Dec. consi. 456. num. 22. iussus distribuere inter pauperes non potest distribuere in vnum, Dec. consi. 471. Item Ecclesia & pauperes æquiparantur. Fr. in ver. Ecclesia. nu. 348. item quis potest eligere seipsum si in veritate est pauper. Soc. consi. 21. nu. 3. & de duob. pręsentatis præfertur ille, qui est in loco, Deci. consi. 609. & eleemosyna fieri debet pauperibus de loco. Item si legans Ecclesiæ mutet domicilium, cui Ecclesiæ, debeatur, intelligitur de Ecclesia, cui est legatum, sicut dicitur de illo, qui promisit emere bona pro securitate euictionis. *Mang.*

Firmumque habiturum.) Quæ differentia sit inter ratum, & firmum, vide Guid. consi. 124. nu. 4. *de Bottis.*

L. Orphanotrophos.

In prin.) Hospitalarij non habent priuilegium clericale, & quando dicatur hospitale priuatum, & quando publicum, vide Curt. iun. consi. 70. *Mang.*

L. Omnes.

Erroribus Canonistarum.) Vide Afflict. in constitu. Capitaneorum, numero 2. *Mang.*

L. Sacrosanctæ.

In prin.]De testamento Clerici filiifam. vide In. Crotum in repe. l. frater a fratre. num. 60. de condi. indeb. *de Bot.*

L. Omnia.

In prin.) Adde Dec. in consi. 273. in princ.

Auth. Presbyteros.

Dicitur esse in mora.]Vide Dec. in consi. 16. in fi. *de Bottis.*

L. Raptores.

In prin.) Adde consti. regni, capitalem pœnam. & ibi Afflic. & quando fit raptus, & stuprum sine raptu, sed cũ violentia, quomodo punitur. Hippol. sing. 65. vide quæ posui ad hunc in l. 1. C. de rapt. vir. Item quando aliqua fuerit cognita, & exposuerit querelam de raptu, non præsumitur raptus, sed quod voluntarie iuisset. Hip. sing. 74. *Mang.*

De Episcopali audientia. Rub.

L. Negotiatores.

In prin. Vide Afflic. in const. omnes. nu. 3. *Mang.*

Ibidem. Vide per Couar. in 3. lib. variar. resolut. capit. 14. in princip. numero primo. *de Bottis.*

L. Nemo.

Quia fauorabilius est extrahi.)Si quis obtinet gratiam de vno delicto nõ expresso alio quod ante commiserat, non valet gratia, quę etiam non valet, si non exprimitur in memoriali delicti qualitas, & circũstantia. Hippol. sing. 311. incipi. supplicans debet specificare. & quando est tertium delictum, & pro eo veniret imponenda pœna mortis ex forma statuti. Bart. in l. si cui. §. sacrilegium, & ibi Alex. ff. de accus. adde tamen quod Aret. in cap. cum non ab homine, de accus. num. 13. tenet, quod quando ex primo delicto fuit punitus non grauatur secũdum delictum, sed pro opinione Bar. est tex. in c. primo. extra de cleric. percus. & ibi Abb. dicit, quod idem secundum delictum grauatur, quia videtur assumpsisse in consuetudine actum delinquendi. ad quod Roman. in consi. 236. col. 2. nume. 4. vbi an post biennium præsumatur emendatio, & priora delicta grauent posteriorà: Item cognoscitur de primo delicto finito non propter ipsum, sed propter aliud incidenter. Bald. in auth. quod semel. C. quomodo & quando iud. nume. 25. Item licèt ad includendam consuetudinem requiratur plusquam binus actus. fallit tamen si tractatur de consuetudine ad excludendam veniam delicti, in auth. sed nouo iure, & l. quicumque, de seruis fug. Aret. in hunc tex. nume. 3. licet. Pet. & Cyn. hic dicant illud procedere, quia hic de consuetudine facti tractatur, quia indultum non expressis primis delictis, cum eorum qualitatibus. Bald. hic, vide Afflict. hic consti. cum vniuersis. num. 10. Felyn. in cap. cum postulasti. colum. 4. de rescrip. Ias. in l. cum damnosa. nume. 2. intra, de precib. Impe. offer. Bal. in l. præscriptio. num. 20. infra si contra ius, vel vtil. publ. licèt non dicitur assuetus quis si eodem tempore cõmisit bis, aut ter idem delictum. Apost. Bal. in d. auth. sed nouo iure. C. de seruis fug. Cępol. in consilio 77. Item ex delicto pro quo non imponitur pœna mortis ex reiteratione suspenditur. Hippol. singul. 378. & no. quod emendatio præsumitur per confessionem factam sacerdoti, ita etiam pręsumitur emendatio in teste, vt valeat eius dictum, Alex. consi. 149. nu. 4. lib. 5. *Mang.*

Quod si statutum est in Ciuitate.) Et adde quod hoc statutum non habet locum in carcerato pro crimine falsi, nisi specialiter sit dictum, text. est & ibi Bar. in l. Lucius. ff. ad Turp. pro quo vide quæ Bar. in l. transigere. C. de transa. & Bal. in l. fi. in fi. C. de abolit. & ad hoc dictum Bar. vide Scrib. in c. regni, ampliorem, fol. 150. *de Bottis.*

L. Episcopale.

In prin.) Nota, & adde Grammat. in decisio. 9. per Rom. in sing. 11. incip. quid si sit. *de Bottis.*

De Hęreticis, Manicheis, & Samaritanis. Rub.

ADde Constit. regni, inconsutilem. & hæreticus dicitur, qui pertinaciter vni opinioni falsæ firmiter inhæret, per Nicastr. in suo tracta. latè, & hęreticus potest se pęnitere, etiam post sententiam, Boer. dec. 141. & 142. 143. & ibi habes etiam quod testes singulares non admittuntur, & ad plenum vide tractatum præallega. & quę posui in l. qui ea mente. ff. de furt. *Mang.*

Auth. Credentes.

In princip.) Quæ pœnę imponantur persistentibus per annum in excommunicatione. vide Moder. in c. regni, sed statuimus quod si contingat, fol. 116. *de Bot.*

De Iudæis, ex cælicolis. Rub.

ADde, quod Iudęi possunt esse testes in contractibus, & vltimis voluntatibus contra Christianum, seu in iudiciis. Afflict. in sua decisio. 214. vide Fely. in c. iudęis, extra de testib. & nota, quod non conducunt gabellas. Firman. de Gabel. vol. 3. fol. 18. nu. 11. & ibi habes etiam an iudęi gaudeant beneficio exemptionis ciuilium, fol. 17. nu. 18. & Iudæus, cognoscens carnaliter Christianam punitur pęna mortis, sed non si accedat ad meretricem. Alex. consi. 99. lib. 6. item scriptis, seu libris iudæorum creditur dummodo teneant publicũ bancum. Paris de synd. in ver. iudex fol. 187. licet si Christianus habuit rem cum iudęa, ambo puniũtur vide ad hoc propositum Boer. decisi. 316. *Mang.*

L. Hac valitura.

Iudæi hic studentes.]Vide Claud. Seisel. in rub. ff. de iust. & iu. & ibi an pos

sit

sit habere officium, an possit esse pcurator, an possit esse tutor, & multa alia. *de Bot.*

De his, qui ad ecclesiam confugiunt. Rub.

L. Si seruus.

Vide Ang. in l. 1 qñ lic. sine iu. se vindi & Sal in l. fi. C. de exhib. reis. & in l. fi. C. de his, q latro & Pa. de Cast. in ɔs. 193. inci. viso supradicto pũcto, & statuto, & Barb. ĩ tract. de pstã. Card. i q. 9. ĩ fi. & Io Ba. i trac. d deb. fug. ĩ ver. 45. col in fi Hoc aũt. ꝙ hic dr̃, lita, vt pcedat in cã crimina li: secus si in cã ciuili, vt p Bal. ĩ auth. oino, vlt. char. C. ne vxor p mari. Ita ẽt, dũmõ ille talis cognosceret familiã Priãtis: secus aũt si nõ haberẽt signa, qa tũc licita ẽ defensio, ita Ang ĩ l. sed apud Labeonẽ § si qs virgines. ff. de iniur. & vide Grã i decis. 41 *de Bot.*

Impedit litem contestari. Quando exceptiones sunt admittendæ, vide Affiic constit. literas, nu. 6. *Mang.*

L. Denunciamus

Non debet hoc facere. No. ꝙ concessa saluaguardia, non vr̃ derogari Baroni, & eius iurisdictioni, & alteri ordinario Guid. Papa in decis. 56 & q̃ sit pęna fractionis saluæ guardiæ, idẽ Guido Papa decis. 418 & Boer decis. 291. & vt cautiꝰ agas. ponas i saluaguardia ꝙ de delictis pteritis si possit molestari, durãte lite, & d cautione de nõ offendẽdo, in l. q bona fide. §. dãna ff. de dam infec. *Man.*

L. Presenti.

In ostio non possunt capi. Licèt qs nõ possit capi in Ecclia, in palatio tñ capi pt. Par. de syndi. in ver. an valeat. fol. 69 & tñ si sine impedimẽto diuini cultus posset capi. vnq; capi poterit, & in qb. calib. pt qs capi in Ecclia, Boer. decis. 109. sed posset dici, ꝙ p quocũq; crĩe extrahi posset, qa dñs eiecit emẽtes, & vẽdẽtes de tẽplo Item de qbus delictis qs capi possit, vide Boer. decis. 110. sed bancherius, seu mercator fallitus nõ hẽt hoc priuilegiũ. Boer. decis. 215. *M.*

De legib. & const Prin. Rub.

L. Digna vox.

IN prin Princeps tenetur seruare ɔ̃ctum sui prædecessoris, & alia gesta. Loffr cons. 38 nu. 17 Itẽ Princeps tenetur seruare cõsuetudinem sui Regni, Tiraq de retrac. fol 91. nu 19. *Mang.*

L. Non dubium.

In prin. Adde, ꝙ tunc demum actus qui fit ɔ̃ mandatum legis non valet, quando uerba legis dirigũtur ad actum, secus si ad iudicem, Aim. in consi 140 nu. 7. *de Bot.*

Solet sortiri effectum. Vide Tiraq de retrac. ligna in §. 1. glo. 2. nu 8 & omnino in §. 26. gl 2. nu. 1. cum pluribus seq. *de Bot.*

De mandatis Principum, Rubrica.

L. Vnica.

Notario Principis. Intelige de secretario, ut declarat Couar Pract q c. 19, nu. 5. fol. 137. col. 3. uer 1. *de Bot.*

De iuris, & facti ignorantia. Rubrica.

Lex Prima.

Pro declaranda ista materia. Quæ exceptiones opponantur post sñiam. uide Guid. in decis. 574. & late Bellueam in Speculo Principum. & qd in exceptione pretij nõ soluti, uel rei nõ traditæ, uide p Dec. cõs. 110 in 1. dub. & ibi qd in exceptione, q̃ orit ex eadẽ sententia, & uide in cõs. 99. vbi qd in exceptione, quæ oritur ex eodem instrumẽto, & qd in exceptione, ut non exigatur, nisi in quantũ facere possit, & deducto ære alieno, uide Boer in decis. 19. nu. 9. *de Bot.*

L. Si emancipata.

Contra hoc iuris ignorantia. Ad hoc vide Doct. & maxime Dec. in l. in tis, io p1 in. C. qui admit. *de Bot.*

L. Si post diuisionem.

Diuisio facta cum hærede putatiuo Adde Dec in consi. 408. *de Bot.*

L. Cum falsa.

Quid si confiteor fundum esse tuum. Vide Afflic in decis. 164. vbi ẽt qd si confessio fuit geminata. Gl. in consuet Paris. in §. 1. gl. 5. nu 32. & ibi quid si esset ad unctum constitutum. *de Bot.*

L. Error facti.

Quod admittitur per testes. Cõfessio ẽt in iudicio errore facta reuocaĩ Paris. in c. cũ venerabilis, nu. 27 de except si certaĩ de lucro non sufficit rẽ aſr se habere. vt reuoceĩ. Alex. in cõs. 17. nu 5. li. 1. secꝰ si de damno euitando, Dec. cõs. 401. nu. 6. & 8. reuocaĩ. Soc cõs. 97. an. 6. lib. 4. & cõfessio, ꝙ receperat aliquã q̃titatẽ in dotẽ, si appareat de minori satisfactione, & numeratione, eo ipso ĩ al ijs apparet pcedẽtẽ ɔfessionẽ nõ fuisse verã. Dec. cõs 421 n. 4 & si qs ɔfiteĩ sibi satisfactũ, & postea soluaĩ aliqua pars, pſumiĩ primã cõfessionẽ simulatã, Rom. 1 sing. & no. ꝙ iurm appositũ ĩ ɔfessione excludit errorẽ. & ignorãtiã Dec cõs. 180 n. 2 & tradit idẽ qd in cõs 402. & ɔfessio facta apud acta absñte iudice, & nõ docto d errore reuocaĩ Firma. i ver. ɔfessio habet, n. 41. satis cauẽdũ ẽ ne nõ sub ptextu erroris qs admittaĩ ad pbãdũ post publicatiõ. Luc. de Pen. ĩ l. errat, col. 5. de castrẽ. pecul. milit lib 10. & cõcio in cã excludit pbõnẽ erroris. Archid. ĩ c 2. extra de restit. ĩ integ in 6. pcuratoris error facilius reuocaĩ. Inn. ĩ c pe. de cõfes. eorona cõfes apparet. si aliquid allegat rationabile cõtra confessionẽ, licèt aliàs non appellaret, Bal. in c. speciali. nu. 5 de appellat *Mangrel.*

L. Cum quis ius ignorans.

In prin. Nota ꝙ ignorãtia iuris nõ excusat, secus facti. limita non habere locũ in Potestate, & officiali, qui ignorãs ius excusatur, si pcesserit d cõsensu sapiẽtis. Par d synd ĩ ver Potestas, sol 68 *Man.*

Quod illud est naturaliter debitum. Adde Doct. in c. si. extra, de solut. & Capic in decis 89. ubi insert, & ibi quid in hæreditate *de Bottis.*

De precib. Imper. offer. Rubr.

L. Vniuersa.

IN prin Adde, qđ dilatio ɔcessa P sanis, intelle d ibi habitãtibus. nõ aũt de originarijs, Dec. cõs. 152. & no ꝙ dilati ɔquinquẽnalis ĩ instrũ est paruę ɔsiderationis, qa ponit ex stilo notariorũ, & talis renũciatio nõ extẽdit ad ius supueniẽs, & ĩcognitũ, & authoritatẽ superioris, q̃ dr̃ sęp excepta. Itẽ si renũciatio ẽ ɔcessa ob cãm publicã. nõ nocet renũciatio & no qđ dilatio nõ ɔprehẽdit ɔ̃ctus iuratos Alex. cõs 38. lib. 1. Afflic ĩ deci. 5. sed si p ssidet immobilia nõ teneĩ satisdare. Abb ĩ c qđ ad cõsultationẽ, n. 23. de re iud. an aũt habẽs dilationẽ ex ɔcurrẽtia creditorũ teneaĩ satisdare, & an q iurauit, sit exclusus ab oĩ exceptione, vel gaudeat dilatione pp authoritatẽ superioris Pau. d Cast. ĩ l. si n. 1. ff q satisda. cog licèt dilatio non operaĩ ɔtra creditorẽ ex delicto, nec ɔ̃ creditores futuros Guid. d rescrip. vol. 8. fol. 14. n. 36 licèt dilatio, & moratoria cõcessa nõ pudicat fisco, & creditori dotis, & sic ĩ dilatione nõ cõphẽdit fiscus. nec cã dotis §. neq; in Auth. de mãd Princ. Itẽ Prĩs nõ põt ɔcedere moratoriã, & dilationẽ quinquẽnalẽ, Pau. de Cast ĩ l. 1. ff qđ quiq; iur. n. 9. & no ꝙ admissũ ad cessionẽ bonorũ, & ad saluũ cõductũ nõ cõphẽdiĩ ĩ dilatione, sicut fiscus, & dos. Ias ĩ §. si de actio. n. 14. & ꝙ saluus cõductus nõ extẽdaĩ ad debitũ iuratũ, vide q̃ addidi ad hũc ĩ l. si inf. si cõr. ius, vel vtil. publ. ĩ apost. in ver iuratũ, vide Grãmat. ĩ deci. a Itẽ ñ extẽdit ad depositũ, nec ad debitum pupilli, nec in pensionib domorũ, nec in pretio vẽditionis rerum cõmestibilium, nec in vẽditione aĩaliũ p victu, aliarum ve rerũ, quæ venduntur in foro publico. Itẽ si creditor est priuilegiatus, & facit nouã cautelã, perdit priuilegium Boer. in decis. 296. vnũ aduerte. quod pendẽte dilatione vsuręnõ currũt Boer. in d. decis. vide Bauer de veritate iuri, fol. 127. *Mangr.*

Auth. Quæ supplicatio.

In princ. No. ꝙ si datur sententia ab aliquo iudice inferiori. non pro hoc ꝙ coram Principe eam tulerit erit sententia Principis, sed ab ea appellari potest. Grammat. decis 35. *Mangrel.*

L. Vniuersis.

Non debet quæri de persona rogantis Vide Dec. in consi. 10 *de Bottis.*

Hic verò impetrans. Affl. c. in constit Regni, incõsutilẽ, nu. 42. *Mãg.*

L. Rescripta.

In prin. Adde in terminis, ꝙ si est lata sñia absolutoria. ipso iure trahit secũ executionẽ, l. metũ § sed, & ꝙ ff. ꝙ met cau & ĩ c pterea regsiti. de appel Bal. ĩ l. sed, & si possessori, ff. d iureiurã Par. de synd. ĩ ver. appellatio. car. 45. ĩ fi rãq executioni factæ poterit p eã cãm appellationis vide Alex cõs, 94. n 4. lib 2 sed no qđ ĩ casu supplicationis istius Authenticæ nõ fit executio p expensis, sed p sorte principali. Afflic. decis. 11. & an petitio restitutionis in integrum suspendat executionẽ. Afflic decis. 359. *Mangrel.*

Si contra ius, vel vtilit. publicam. Rubr.

L. Præscriptione.

IN prin No. qđ ad impetrantẽ spectat narrare vera esse q̃ narrant, & cõtinentur in rescripto, si aduersarius subreptitiũ dicat Dec cõs. 298. nu. 4. & cõs 401. n 17. Loffre. cõs 5. nu 20. Dec. in cõs 151. nu 16. sed dicenti impetratũ fuisse sine mãdato illi incumbit pbatio Capic decis. 4. nu. 14. Ad qđ adde Loffre cõs 20 nume 8. vbi si quis est in possessione vigore lrĩæ. q̃ tñ dicaĩ nulla ex defectu mãdati pcuratoris, cũ quo est lata, hẽt in psũptionẽ mãdati p se. & nota. ꝙ cĩa vocatis vocãdis. excludit initiũ subreptionis Dec. cõs. 213. & si subreptio ɔcernat lrãs, seu rescripta dẽt ante litẽ ɔtestatã opponi eiꝰ exceptio, si verò resp iert gratiã, ꝙ oĩ qñcũq; opponi Abb ĩ c ad audiẽtiã i fi. d rescri. & ad substãtiãdã q̃dã narratiuã priuilegij esse Regis, & nõ patris, vt sic nõ teneaĩ impetrãs pbare eẽ verã,

pulchre

pulchre Loffr. consi. 8. nu. 17 vsq; ad 41. vide Dec. cons. 154. nec reseruãs tura alteri excludit subreptionẽ, Loffr. cõs. 4. & ibi q̃ subreptio in vna parte, alterã non vitiat. & q̃ processus fabricatus sup literis subreptitijs est nullus. & adde q̃ dispẽsatio infantis propter spẽ bonæ indolis dr̃ subreptitia, & q̃ cõtra dispẽsationẽ matrimonij sub prætextu, quod timebat venenari, si ea causa nõ p̃batur, Dec. cõsi. 603 nu 7 & 681. & Imperator nõ tenet p̃ obiectione narrata ẽt per modũ cõditionis. in qb. habet præsumptionẽ fundatã ex p̃sumptione iuris. Guid. Papa, de rescr. vol. 1. fol. 14. nu. 4. Rescriptũ cõtinẽs plura negotia, vitiat̃ i totũ, si sit subreptitiũ in vno. Abb. i c. sedes, nu. 4 de rescrip. Impetrãs indultũ sine assertione, q̃ habuerit pacẽ cõsanguineis, saluat̃ si a maiori parte habuerit. Bal. i c. cũ oẽs. nu. 4. de cõstit. Itẽ si Papa cõcedit ad medietatẽ fructuũ Boer. decis. 162. vbi idẽ dicim⁹ si vni cõcedit herbagiũ, vel pedagiũ, & postea ɔcedit̃ alteri valet, vt n̄ excedat medietatem fructuum idẽ de pensione, & quid operetur illa si præces veritate nitantur. Hip. sing 153. *Mang.*

Ante litis contestationẽ Afflic. i cõst. Capitaneorũ, & decis. 297. *Man.*

L. Et si non cognitio.

Quando committitur executio. Adde Dec. consi. 322. num. 2. *de Bottis.*

L. Omnes cuiuscunque.

Circa hoc Princeps. An Princepes possit tollere donationẽ rei meæ, vide Grãmat. i decis. 66. nu. 2. 1. & qd si p̃ bono pacis. Dec. i cõs. 302 col 1. post Bal i l bene a Zenone. C. d quadr. p̃scr. & cõs. 357. Aym in 1 par de antiq. nu 18. vbi an licet assertioni Principis de causa, & an Princeps teneat, & dẽt soluere p̃tiũ rei dño quẽ eius dñio priuat ibi nu. 7. & qd de dño vtili, q̃ feudatarius hẽt in feudo. vide Dec. in cõs. 498. nu. 24. vbi ẽt, q̃ causa requirat. Pet. Bellu. in Spec. fol 18. n. 21 Adde q̃ Princeps põt tollere ius possessionis, & facere q̃ causa videat̃ i possessorio, omisso petitorio. ita Alb. in c litteras. de restit. spol. cũ alijs, & Capic in decis. 69. nu. 13. vide Dec. cõs. 141. nu. 3. vbi Princeps cõcedẽdo ex certa sciẽtia, vr̃ voluisse tollere ius alteri qũsitũ. & adde q̃ causa iusta sine sufficiẽs ad priuãdũ quẽ dño suo, est cã remunerationis seruitiorũ, vide Rom. i cõs. 50 cũ alijs p̃ Grãmat. in decis. 66. nu... & p̃ Tiraq in l. si vnq̃. i ver donatione largitus, nu. 40. & adde, q̃ dẽt ɔcernere publicã vtilitatẽ principaliter. Aym. cõs. 5 nu. 4. & ibi an i principe p̃sumat̃ iusta cã, oĩno cũ vide i cõs. qa optima dicit, & an Princeps possit quẽ priuare cõmodo iniæ, & an possit cõcedere, q̃ snia reiudicat nõ obstãte desertione vide Aym. ɔs. 10 . 1. col. Adde q̃ licẽt i Principe p̃sumat iusta cã ita q̃ nõ possit p̃bari cõtrariũ, tñ hoc nõ p̃cedit, qñ disponit ad alterius postulationẽ, ita Rom. cõs. 436. n. 19 et Hippol. sing. 6. limita alio modo p̃ Hippol. sing. 8. vide pulchrã limit. & declar. p̃ Fel. i c. q̃ i ecclesiarũ de cõstit. An Princeps possit disponere iuri positiuo in p̃iudicium tertij, vide Loffr. i ɔsil. 30. & ibi qd de vicario Principis vbi loquit, si põt dispẽsare q̃ instrumẽtũ reassumat̃ mortuis notario, & testibus. An Princeps possit tollere nullã appellationẽ, & an dominiu, & multa alia vide optime p̃ Ferdi. Vasquez i lib ɔtrouer. forẽs c. pr mo. & ibi late de plenitudine potestatis Principis i hac materia & i c. 2. Adde istud nõ hẽre locũ, vbicũq; Papa disponit i bñficialibus, qa tũc ẽt sine cla, nõ obstãte, põt alteri p̃iudicare. ita Hippol. in sing. 25. an p̃sumat cã i Pricipe, vide late Aym. d antiq. nu. 26. cũ seq. an Papa possit p̃iudicare subdito in his. quæ ex cõtractu acquisiuit, vide Alex. in cons. 14. nu. 19. & Loff in cons. 30. *de Bottis.*

Clausula, per l si quis in princ Adde Affl. c. in cõst. incõsutile. In fi. Luc. de Pen. in l. 1. C. de petit. bonorũ sublata. lib 10. Itẽ si in priuilegio dicatur, nõ obstante tali lege, nõ sufficit ɔ̃ pupillos, sed oportet dici, nõ obstãte priuilegio pupillorũ, & viduarũ. Grãmat decis. 30 & posui ad hũc i l. 1. C. qñ imp & d cla ñ obstãte, vide Grãma. in d. decis. Itẽ si Papa mãdat p̃uideri alicui de bñficio aliquo dicẽs, ñ obstãte quauis lege debet ẽt si ñ fuerit ɔtẽts p̃fecte, secus si simplr̃ dicat, Rot. i dec 3. Itẽ cla gñalis sufficit ad reuocãdũ priuilegiũ ñ clausũ i corpore iuris, als si clausũ eẽt ñ sufficeret gñalis sed spãlis requirit. Cur. iun. i ɔs. 1. Itẽ gra, vl̃ priuilegiũ ɔcesũ amoto quolibet detẽtore valet, si ñ sit facta mẽt. o d; tpe, Cur. iun ɔs. 3. *M.*

In addi. in s. generaliter loqui. Vide Dec. in ɔs. 165. eũdẽ late in cõs. 10. col. 3. & 4 lib. 1. Itẽ si sũt plura obstantia, nõ valẽt lr̃æ gñales, sed oportet de singulis desectibus mẽtionẽ fieri. Bal. in l 1. ff. de furt. Dec cõs. 141. nu. 21. Itẽ cõcedẽs priuilegiũ vr̃ ẽt intellexisse de casu nõ cogitato, sicut ius intelligit, & priuilegiũ Principis nõ extẽdit ad odiosos, neque in verbis generalibus videt̃ concedere ius iniquum, & absurdũ. Par. de synd. in ver est nota. fol. 27. *Mangre.*

De diuersis rescriptis. Rubr.

IN *Rubr.* Si impetrans rescriptũ moriat̃, ille qui ei succes sit põt capere gratiã, vel rescriptũ, & ea vel eo vti, Boer. decis. 346. vbi si fuerit gratia expedita, & sumpta i forma cancellariæ, & Papa moriat̃, vtiq; valet & põt obtinere. Itẽ si iudex habuerit notitiã de secũdo rescripto ɔtrario, & tñ nõ fuerit eidẽ iudici intimatũ, poterit vtiq; iudex p̃cedere. Boer. decis. 347. Itẽ gratia ñ põt p̃bari p̃ testes. sed p̃ scripturas. nec eius qualitas p̃bari põt, & hoc amplia ẽt i gratia motu p̃prio ɔcessa. Rot. i deci. nou. 332. & 437. vbi ad plenũ Itẽ ɔcessio principis dr̃ iusta, & hoc si motu p̃prio: si aũt ad postulationẽ alterius, tunc censet̃ ob importunitatẽ illius ɔcessa. Hippol in sing 6. in dubio est p̃sumẽdũ p̃ facto Papæ, sed nõ, q̃ p̃cedat ɔ̃ statutũ ecclesiæ. Hippol. sing 8. Itẽ in dubio Princeps nõ vr̃ ɔcedere priuilegiũ ex plenitudine potestatis. Hippol. sing. 84. & no. q̃ rescriptũ est de iustitia, priuilegiũ verò ɔ̃ ius. Dec. cõs. 147. vbi idẽ tradit in rescriptis Papæ. & in q̃tũ hic dr̃ rescriptũ, & beneficiũ porrigi ad ɔsortem, vide Loffr cons. 8. nu 50. & quot modis possit opponi ɔ̃ rescriptum, Gl. in 1. constit Regni, in verbo, partem, de legi. Boer. decis. 344. vbi ponit multas exceptiones. *Mang.*

De statuis, & imaginibus. Rubr.

IN *Rubr.* Adde, quod officialis non potest facere statuã in palatio communis, nec in opere publico arma sua depingere, Paris de Puteo de synd. in verbo, potestas. fol. 125. *Mangrella.*

De offic. Præfec. vrb. Rub.

IN *Rub.* An ɔcessa iurisdictio censeat̃ priuatiue, vel cumulatiue, late Fel. in c. pastoralis, col. 1. & 2. de offic. ord. & Afflic i decis. 41 & i ɔst. iustitiarios, n. 31. Dec. ɔs. 3. vol. 1. Grãmat. voto 28 & casus, qñ superior nõ p̃t se intromittere stãte p̃sentia eius, ad quẽ ordinaria spectat cognitio. Dec. ɔs. 72. & ad mãm Par. i ver iurisdictio. fol. 53. Itẽ si ɔcurrũt duo, priuilegiata, cã trahit ad forũ magis priuilegiatũ, Afflic. i decis. 56. Itẽ si cũ abdicatiua iũgat̃ ẽt cla decreti, q̃ est si secus factũ fuerit sit irritũ, nullo mõ iurisdõ p̃rogari p̃t. hæc, & alia, Capic. i deci 9 aduerte tñ, q̃ licẽt sit priuilegiatus qs, vt nõ teneat ɔparere, nisi sub vno iudice: tñ qñ rõne rei, vel delicti, vel ɔnexitatis negocij, iuxta l. nulli p̃rius, vide Capic. in deci 122. vbi ẽt i criminalib. dr̃ militare dispõnẽ d. l. nulli p̃rius, & q̃ iudex simplr̃ deputatus ad aliquẽ actũ, cẽset̃ priuatiue deputatus. Dec. ɔs. 66. . vide Bar. in l 1. § vbi aũt, nu. 7. ff. de caduc toll. Aret in c. cæterũ, ff. d iud. & qñ priuilegiũ exẽptionis cẽseat derogare iuri alteri⁹, Dec. cõs 152. & Aret. vt s. vide Grãmat. decis. 108. Itẽ si Prãs se intromittit ad cãm, q̃ spectat ad inferiorẽ iudicẽ, nõ põt accusari de vsurpa. iurisd. Par. in ver. iurisdõ. q̃ aũt dicat̃ vsurpara iurisdõ, vide cõst. Regni, durã & dirã, & cõstit ea quæ, & ibi Afflic. vsurpare iurisdõnẽ. cõsistit in iurisdõne contentiosa, non volũtaria. Par. in ver. q̃tto nu. 6. fol. 184 & no. q̃ si conceditur iurisdõ Baroni de aliquo castro, intelligitur priuatiue: sed si fuerit cõcessa simplr̃, dr̃ cumulatiue. Gram decis. 10 adplenum, Aret. cõs. 101. *Mang.*

De offic. Rectoris prouinciæ. Rub.

L. In officiales.

IVdex *minor potest punire officialẽ.* Adde Guid. i dec. 348. & Boer. oĩno in decis 9. & ibi limit. non hẽre locũ si deliqt i officio, vel aliqs deliqt i eũ, qa ip̃ cognoscit iudex, a quo ẽ missus officialis, q̃ nota, qa pulchrũ. *de B.*

De offic. diuer. iud. Rubr.

Auth. Sed hodie.

IN *fi.* De priuilegio ñ carcerãdi mulierẽ, vidẽ Hipp. d Marsil. i sing. 148 plene, & q̃ scripsi i auth nisi, & auix. *Man.*

Vt oẽs iud. tam ciuiles, quam militares. Rub.

IN *Rub.* De mã syndicatus, vide cõsti. Regni, volumus, & ibi Afflic. & c. Regni. Carolus, et 3. & reg. pragmat. syndicatores hñt merũ, & mixtũ iperiũ. Itẽ de delictis ɔmissis p̃ officiales ordinari⁹ cognoscit, nõ aũt syndicator. Itẽ officialis ñ dẽt carcerari a syndicatorib. Itẽ officiales ñ hñtes fideiussorẽ, iurãt, & se obligãt. Itẽ officialis fugiẽs tpe syndicat⁹, ɔmitit crimẽ, & duplicat p̃ena, & ips̃ sui syndicatus, & hr̃ p̃ ɔfesso d eis, q̃ ɔ̃ ipsũ opponũtur. Par. in ver diat, fol 27. Itẽ q̃uo sit p̃cedẽdũ i igressu officij, vl̃ qñ emanãr bãna syndicatus, vide Par. i ver. seqr̃, & i ver deinde, & i ver. p̃cedat̃, & de qb causis syndicat̃ officialis. Par. i ver. sindicat, fol. 33. Itẽ officialis ɔdẽnatus a syndicatorib. ñ appellat ad finẽ retardãdi executionẽ. Par. i ver. applo & q̃ posui i l. nõnulli. ff. quor appel. ñ recip. Itẽ ɔ̃ ɔuẽtũ de barattaria, q̃uo p̃cedat. & q̃uo p̃bet̃, & q̃ veniãt. Par de Put. i ver. mulcta fol. 75. vide q̃ posui in l. 1. ff. de magistrat. cõuẽ. Itẽ si cã nõ expediat̃ i quadraginta dies. adhuc currit instãtia si stetit p̃ officialẽ: si verò non lapso p̃dicto termino, non tenet̃ amplius stare hoc p̃cedit in ciuilibus, secus in criminalibus, in qbus tenet̃ p̃sistere, donec expediantur. Par. in ver. instantia, fol. 40. *Mangr.*

De modo mulctarum. Rub.

IN *Rubr.* De modo mulctãdi, vide Par. in ver. qa multi. & quod si quis deliquerit coram vno officiali, q̃ non potest, nisi vsque ad certam summam. mulctare, & qui deliquit, venit in plus mulctandus, an ipse officialis, an ordinarius superior debeat eum mulctare. vide Par. in d. ver, quia, &c. num. fol. 111. Item quando quis venit condemnandus aliqua p̃ena, quæ applicetur parti, tunc si non potest soluere parti transferatur in corporalem .i. Idem Parisius, supra.

supra. Item no. pulchram limit Bar. in l. illicitas. §. ne preses ff de offi. præsid. vbi quando est pauper, & non potest soluere & sumus in pœna ordinaria; tunc si non habet in ære, luat in corpore: si verò sumus in pœna extraordinaria propter paupertatem excusatur, Ita Bart. loco præallegato. Item de quibus possit fieri cōpositio, ca. Regni, ad prouentiorum: item cum quibus potest fieri dicta compositio Bar. in d. loco. sed si quis remittit se in manibus officialis si cōpositio modum excesserit annullatur, quia intelligitur a barrio boni viri. Par. in verbo an delinquens. folio 116. sed si officialis non habet in ære non luit in corpore. Par. in verb iudices. Item, si iudex habet arbitrium a statuto puniendi pœnas ordinarias, & quæ sunt de consuetudine apponere potest Par in ver. an si statutum, & quis possit remittere mulctam Boer. decis. 349. *Mang.*

De edendo. Rub.

L. Ipse dispice.

I*N princ.*) Adde casum in quo actor petit sibi edi, quando directus dominus petit ab emphyteuta quod edat. Abb in consi. 14. lib. 1. & prætendens appellasse tenetur contra se edere sententiã, Dec. consi. 295. Item fisco & habenti causam ab eo ed tur: Capic. dec. 121. num. 4. & Notarius petit sibi edi eo pram parti datam, vt ea inde componat protocollum Pau. de Castr. in l. si quis ex argentarijs. §. prior ait. ff. de eden. *Mang.*

Si scholaris mandat argentario.) Facit tex. in l. at qui natura. § si libero homini. ff. de neg. gest. *de Bottis.*

L. Is apud quem.

In prin.) Regulam huius tex. limita, & declara, vt per Pet Duen. in quinta reg. nūr. *de Bottis.*

Quædam sunt acta.) An depositio testium mortuorum probet contra aliam personam Glo Paris. in §. 5. gl. 1. nu. 18. 19. *de Bottis.*

Sed an porrigatur ad alias.) Adde q probationes factæ cum patre in causa spurietatis iuuant filium, vt per Suarez in alle. 17 in prin. & ibi q factæ cum defuncto prosunt hæredibus. *de Bottis.*

Alia illa non sufficiant.) Vide Pet. Duen. in 4. reg. virtusque iuris, in cip. acta crim. *de Bottis.*

Rep. d. l.

In princ.) Sequitur Glo. Paris. in consuet. Paris. in §. 1. glo. 1. nu. 8. 9. vbi declarat, & quid in instrumento. *de Bottis.*

Si enim iudex potest statuere certum tempus.) Quid in probationibus factis in aliquo emergenti, an probent inter easdem personas, vt de Bart. in l. ex quacunque. nu. 27. ff. si quis in ius voc. non ierit. & vide ad hanc materiam late Guid. Papę decisio. 136. & ibi an acta facta in iudicio possessorio probent in petitorio. *de Bottis.*

L. Edita actio.

Vel alia additio alicuius rei.) Vide Couar. Pract. q. 112. nu. 6. *de Bottis.*

In alia tamen instantia.) Vide Gram. in decis. 68. nu. 6. *de Bottis.*

Usque ad litem contestatam.) Vide quid sit emendare, Afflict. decisione 21. *Mang.*

Detrahere & declarare.) Adde quod declaratio libelli semel potest fieri, vt per Dec in consil. 35. nu. 4. & declaratio debet esse conformis verbis libelli, vt per Tiraq. in l. si vnquam. in verb. libertis. nu. me. 12. *Mang.*

Quæritur an libellus possit emendari. Vide Cottam in ver. libellus defectiuus. *de Bottis.*

Vult postea emendare post suos menses.) Adde q error nōis in libello pōt corrigi post litē contestatā, quia dr declaratio, vt per Ang. in l. hæredes palam. §. si quid post. ff. de testa. Affl. in dec. 44. nu. 1. & ibi an possit corrigi post cōclusum in causa. Et adde q si libellās protestatur q possit corrigere libellum etiam post litis contestationem, talis protestatio non tenet. Guid. Pa. decis. 172. *de Bottis.*

Quando volo emendare libellum.) Quod non liceat variare, & mutare actionem, vide Aym. in consi. 74. nu. 78. *de Bottis.*

Licita vsque ad sententiam.) Non sit mutatio lite cōtestata. limita nisi fuerit errore ductus in eligendo. §. si quis alius. Insti. de actio. qd tenet hic Fulg. & quod tenet late lac. col. 8. & adducit Bal. in l. fi. ff. de codicil. idem tenentem. Vide Alciat. hic omnino in verbo mutari, & in verbo emēdari, vbi p eo. §. si quis minus, de actio. tenet quod errore comperto mutari, & emendari licet quandocunq; & hic est veins intellectus §. si quis alius. & in quantū hic Bar dicit, quod principalis potest declarare libellum, & non alius, adde quod nec etiam procurator. Ang. in l. si quis intentione ambigua. ff. de iud. Bal. hic in j. lect. nu. 57. Alex. consi. 78. li. 5. nu. 11. Alex. in l. inter stipulantē. ff. de ver. obl. limitat tamen Pur pu. in libello facto ab ipso procuratore, sed requiritur speciale mandatum. Dec. consi. 308. nu. 12. eadem ratione, nec successor iudex declarat intentionem sui prædecessoris. Soc. cons. 6. lib. 1. confessio potest reuocari per hæredem errore. Iason l. cum testamentum de in & fact. igno. nu. 3. *Mang.*

Nunc venio ad materiam cumulationis.) Interdictum quorum bonorū pōt cumulari cū interdicto v. si vi. Affl in decis. 148. Loff. cōsi. 41. & q in codē libello possum cumulare petitionē hæreditatis & pœnā incursam. Dec. consi 613. Itē qn potest fieri cumulatio post litē contestatā. Gram. dec. 68. cum actio tripliciter considatur. Bal. in l. in rebus ff. de iure dot. & an hypothecaria possit cumulari cū personali. Ias. in § quędā. nu. 16. de actio. *de Bottis.*

Secunda regula est.) Limita per Soc in c. dilectī. nu. 35. de libel. obl. vbi ponit it limit. *de Bottis.*

Quatuor sunt genera cumulationis.) An duæ actiones possint cumulari. Aym. consi 16. nu. 7. 8. 9 vide Guid. decis. 141. & ibi an petitio restitutionis in integ. & rei vēd. possint cumulari, & an actio ad exhibendū, & rei vendi. & an nullitas, & restitutio in integ. Adde q vbi duo remedia quę electione tollūtur cōditionaliter cumulantur, procedit l bellus, fm Bald. in l. quod tempore. col. 2. de rest. milit. & Marant. fo. 11. in part. nu. 13. An actio ciuilis possit cumulari cum crim nali. Aym. o consi. 14. *de Bottis.*

Personalis, & hypothecaria.) Guid Pap decis. 108. An actio p̄sonalis possit cumulari cum hypothecaria diuersis libellis, & ei diuersis tēporibus. vide Capi. in decis. 80 & Aym. cons. 16. nu. 8. *de Bottis.*

Quia actiones sic se habent.) Adde Ias. in rub j eo. & Doc. & maxime Fel. in d. c. 1. et de proba. vbi late loquitur de hac materia, & vide Dec. in consi. 50. nu. 1. vbi si instrumentum faciat mentionem de alio instrumento, etiam illud ea hiberi debet. & in cons. 302. nu. 3. vol. 2. & vide Gui. decis. 116 & late Alex. consi. 3. col. 1. vol. 2. an autem sufficiat producere copiam, vide Fely. in c. licēt cām, in 11 col. extra de proba & Hipp. sing. 11. vbi dicunt q sic. & de instro relato, an debeat exhiberi, vide Aym. cōs. 12. nu 15 quid agatur si libe lans nolit exhibere vide Inno. in c. G. perpetuus. de fide in stru. Bart. in l. j. §. edenda. ff. eo. *de Bottis.*

Dic quod hoc dictum prout.) De dictione, prout, vide Gram. in decis. 59. col. 1. & seq. & omnino. Glo Paris. in consil Paris. in §. 5. in gl. 1. nu. 66 cum pluirb seq. *de Bottis.*

Et pro hoc facit ad q.) Vide q adducuntur ad Alexā. hic. Adde quod si asseritur in libello, qd tenens eastrum legitimis titulis praeceden tib. fuit spoliatus petens restitui in possessione nō tenet exhibere titulū. Minadois refert sic fuisse decisum in decis. 3. *de Bottis.*

Quare dixi quod hic dicto, prout.) Guido Papæ decis. 172. *de Bottis.*

Sed si vtroque modo tam secundum.) Contra hanc doctrinam Bartoli fuit determinatum in consi. vi refert Afflict. in decis. 70.

L. Qui accusare.

In prin.) No quod si producuntur duo instrumenta contraria per actorem, & reum, reus debet absolui: secus si alterum non sit ita publicum. Boer. decis. 251. sed si actor est possessor bonę fidei, & petit probari titulum suæ possessionis, si non probat illam perdit, Rot. in suis decis. nu. 15. *Mang.*

Auth. Si quis in aliquo.

In prin.) Vide Aret in cons 36. col. fi. ea longinquitate temporis citationem, & alias solemnitates præsumitur interuenisse. Item in Regno in mag. Curia ea præeminentia exemplat sine partis citatione. Affl. in const. cum vniuersis, nu. 6. adde quod si exemplat in strm partis citatio requiritur qn tangit certam personam: sed si autē in generali sufficit. Alex. cōs. 106. nu 6. 7. lib. 7. & aliquos casus in quibus exemplat sine partis citatione, vide Reper. Fely. in ver. exemplato. Affl. in decis. 314 sed pp antiquitatem exemplum probat, Dec in consi. 44. nu. 15. Item registrum processus, vbi registratum fuerit instrm non probat nisi p̄ illum, qui fuit in productione citatus Alex in consi. 18. nu. 3. lib. 5. & exemplū non pbat nisi parte citata Rot. in decis. nou. 10. & dicta testiū non p̄bat publicari nisi parte citata, Doc. in c. fi. de fid. inst. Itē bastardellus notariorum non probat si protocollum est deperditū, & reassumitur parte non citata, Bal. in rub de fi. instr. Boer decis. 16. & 117. & qn exemplum est scriptum ab eodem Notario probat vt hic, sed si est scriptum ab originali alterius notarij non probat, nisi sit sumptū authoritate iudicis, c. cum tabellio, ext. de fi. instr. sed qn protocollū est anti quus, & Notarius est mortuus, vide Affl in decis 48. & in cōst. Baiulos. sed non credit officiali Grā. decis. 36. & vide nōnullas limitationes ad istam auth. per Gram. decis. 59. & præcise qn in priuilegio adponūtur ista verba, prout & fm & de reassumptione vide Boer. decis. ar. Itē si vnū priuilegiū facit mentionē de alio, vide pulchra per Boer. decis 247. & de transumpto qso fiat? Boer. decis. 152. & 281. *Mang.*

Adde q non creditur exemplo sumpto ex Archiuio publico, nisi authoritate iudicis sumptum sit, Bal. consi. 219. primū dubiū est. vol. 1. & in consil 191. statuto Ciuitatis Alexandriæ, in fi. 2. vol. & Pau. in auth. ad hoc, ff. de fi. instr quid si Notarius diceret, Titius procurator Sēpronij, vt p̄tat tali instro manu talis notarij a me viso & lecto, an p ista verba p̄betur mādatum vide Card. in c. fi. vlt. col de fi. instr. vbi tenet, q nō sequit Pet. Gerar. sing. 39. Dec. cōs. 288 col. fi. Affl. decis. 173. & Gl. Par. in d. gl. 1. n. 44. vbi quid si idē notarius faciat fidē. Et an copia instri extracta a pcessu faciat fidē. Gui. Pap. dec 471. & Bal. in l. nostrā. col. fi. de testa. & Gl. Paris. in §. 5. gl. 1. nu. 32. & nu. 45. Et qd in copia scripturæ sumpte ex Archiuio publico, vide Pau. de Cast. in auth. ad hæc. ff. de fi. instr. & Glo. Par in consue. Paris. in §. 5. in gl. 1. nu. 26. 27. in fi. vbi examinatum est an faciat fidem. *de Bottis.*

Produxit per talem.) Vide Dec. consi. 36. col. 1. & Glo. Paris. vbi s. nu. 48. in fine. *de Bottis.*

Exemplum sumptum ab illo.) Gl Parif.vbi s̄.n 42.vbi ampliat ēt si notarius subscribat tm̄, vide Franc.in decis.457.nu.5. *de Bottis.*

Exemplum priuatum non facit fidem.) Exēplum scripturæ priuatæ nullam facit fidem Gl.Paris.in consuc.Paris.§ 5 gl.1 nu 31.& n.48. vbi late de exemplo sine solēnitate: limita hoc non habere locū in magna curia Vicariæ,quæ absq; citatione partis facit trāsumptionem instrorum,vt Afflic.in Const.cum vniuersis.nu.5 sub rubr.de hom.aff non tenendis.vide Lancell.Doc hic, & Dec.in cons.36.col.1.vbi an ex antiquitate temporis præsumatur ista citatio, & vide ibi casus in quibus non requiritur citatio.adde m̄, quod prædicta exemplatio probat ꝯ citatos, & eos cum quibus est facta exemplatio non ꝯ alios,vt late declarat glo Paris.in d.§. gl 1.nu.16.17.& seq.vbi an faciat aliqualem probationem, & an præiudicet secundo creditori in hypotheca,& quod tp̄s attendatur,an exēpli,an originalis, & quid si exemplum est antiquum, ibi.nu 41.quid si ab eodem notario ibi,nu.42.adde ꝙ si innouatio priuilegij fit per eum, qui de nouo potuisset illud cōcedere nō requir.ē partis citatio Fran. Mar in decis.457.nu.4.an in exēplatione statuti debeat pars citari:vide Zabar.in cōs.72. ver.ad 3. quo q̄rit.ad materiam huius.l.vide Couar.c.21.nu.4.prat quæst. vbi multa notanda,& inter alia nu.6.ponit de copia sumpta a copia relicta in aliquo processu,de quo Gui.Pa.in dec.471. *de Bot.*

Si plures testes, qui.) Dec.in consil.215.in prima col & gl. Paris.vbi s̄.nume 49. *de Bottis.*

Testes sint valde.) Vide Tiraq.in l.9.nu.51.de leg.con.& ibi,quid in fœmina gl.Paris.vbi s̄.nu.50.55. *de Bottis.*

L. si de possessione. ff. de iure fisci.) Vide in simili de instrumento faciente mentionē de alio instro si notar.dicat prout cōstat per tale instrumentum,per me visum,& lectum.Fel.in c.nonnulli §. sunt & alij,col.4.& 5 de rescr p & quid si no. dicat prout cōstat per tale instrm per me factum,& si dicat reassumptis.c. Affl. decis.48.223.sed instrumentū in quo dicitur, quod talis iudex protulit sententiam talis tenoris.quod sit originale, Dec. cons.146. Item instrumētum in quo seriatim est descriptus tenor alterius. Alex.in consi.55.nu.22.lib.4.& vide eundem in consi.prædicto 55.nu.31.loquente de statuto, & priuilegio. quando vnum facit mentionem de alio Loffred.consil a. nu.29. eundem consil. 45. nu.19.vide Alex. hic. *Mang.*

Item non potest notarius.) Glo.Paris.vbi supra,nu.51.cum seq. & an faciat semiplenam probationem.ibi,nu.53.quid in exemplo reperto in Archiuio,vide late gl.Paris.in d gl.1.nume.48 cum seq. quid de exemplo in quo enunciatur fuisse exemplatum authoritate iudicis.ibi nu.57.58 cum seq. *de Bottis.*

Quæro vtrum exemplum exempli probet.) Gl Paris. vbi s̄ nu.61. vide si in aliquo laudo arbitrorum fit mentio ptātis eis attributæ,& dicitur est,quod dictum laudum fuit datum,modo non apparet de cōpromisso,an valeat tale laudum,vide Gui.Papæ, cons.241.& ad materiam an ea diuturnitate tēporis præsumitur acta legitime facta,vide Capic.decis.4.col.fi.Aymo.cons.54.nu.12.Barba.consil.44.nu.10.volum.1.Bartho.Cæpol consi.26 Corn.consil.245. vol.secundo.in princ.& de teste referente se ad aliam depositionem.vide Aymo.in consil.115.num.8.& quid in statuto faciente mentionem de alio,vide Pet.Bellu.in spe.fol.175.num.11.glo. Paris.in d.§.5.in gl.1.nu.11.reprobat Bario.hic: saluat tamen inter easdem personas, inter quas primum fuit solemniter exemplatum nu.34.& ibi,an faciat aliquam præsumptionem, & vide in nu.seq.vbi late de materia. *de Bottis.*

Authoritate iudicis) An nūi inducatur bona fides respectu fructuū acquisitionis vsusfructus,vel vsucapionis,vide gl Pari.vbi s̄.nu. 35.cum seq. & ibi an inducat titulum, & quid si producatur in iudicio,an probet contra producentem.ibi.nu.36. *de Bottis.*

Venio ad aliam materiam.) Gl.Paris.vbi s̄.n.44.& ibi quid si vtrunq; instrm est confectum per vnum Notarium,de quo etiā per Couar.in c.21.prat.q̄st.nu.2.fol.149.col.1.ver.quod si fiat. *de Bottis.*

Fidem inter alias personas.) Affl ct.in dec.273.& Dec.in cons.36.nu. 6.vbi an præsumatur mandatum inter easdem personas. Alexā. in l.sciendum.in prin.nu.9 de verb. obl. *de Bottis.*

ff. de acquiren. poss. l. prædia.) Vide Afflict. in decis.183. ad propositum. *de Bottis.*

Ista verba faciant fidem.) Alexand.late consi.16.numero sexto,volumine quarto. *de Bottis.*

Quæro reperitur in quadam sententia.) Quid si Notarius cōfecit instrumentum sententię, in quo narrat coram se, & testibus iudex in tali causa sedens pro tribunali protulit sententiam tenoris sequētis,& in fine dicit,lecta lata &c. An hoc instrm probet sententiā. vide Afflict.decis.345.& 346.nu.18. & de sententia faciente mētionem de actis.vide gl.Paris.vbi s̄.nu 61.& Aymo.de antiq. fol. 81.nu.1.& seq & de laudo sine sententia aliquid enunciante, vide Aymo.consil.54.nu.12.13.& quid in priuilegio mentionato in alio priuilegio,vide Alex.hic,& Loffred.in consil.a.est num. 19. vbi dicit propter authoritatē principis enunciātis induci probationem,& ibi etiam ponit,quid si totus tenor scripturę describitur,& vide Grammat.in consilio ciuili 112. & Suarez.in alleg. 34 nu.3.tertio,ponit qualiter hoc procedat. *de Bottis.*

L. Et quæ.

Vtrum actor edat reo.) Limita quatuor modis per Purpuratum hic a nu.8.vsque ad nu.16. *de Bottis.*

De in ius vocando. Rubr.

L. Venia edicti.

Per has compositiones.) Vide Fel.in c.ex parte.de accus. *de Bottis.*

De pactis. Rubrica.

L. Prima.

R*Enunciari simplici renunciatione.*) An iuri futuro possit renūciari,vide Tiraq de retrac.lig.§.j.in gl.9.nu.121.cum seq.Dec.in cons.31.nu.5.& ibi quid si interuenit iuramentum,de quo per Tiraq.in l.si vnquam.nu.133.in prin.legis. *de Bottis.*

Sed si verba pacti corrigerentur.) Vide de hac materia latissime per Gul.Bened in cap Raynutius, in ver.si absque lib. in materia fideicommis.subst per plures colum.& ibi ponit multas limita. & Pet Duen.in regu.338.339. *de Bottis.*

Quia est de futura successione.) Adde,quod Cur.iun.in cons.25.in fi. dicit quod aut promissio respicit personam, puta promitto tibi bona mea post mortem moram, & valet promissio: aut respicit bona puta, quod bona remaneant in superstitem, & tunc non valet. *de Bottis.*

Rept. L. Debitori.

In princ.) Pro rata, pro qua est hæres, actio cōfunditur saluo iure ꝯ hęredes l.si habeo.j.de neg.ge.l.licèt.j.ad l.Falc.nisi sit institutus animo cōpensandi.gl.in d.l.si habeo. Ale.in l. si compensatio.j. de hære.inst an hypotheca cōfundat Negus.fol.219.& 220.ad intellectum istius l.vide Neap.in cōsue.si quis,vel sequa.in verbo, matre.& hęreditas,quę enunciatur,& aduocatur,tunc per eius aditionem non confunduntur.Vide Affl in dec.237. *Mang.*

L. Pactum.

In princ.) Quid de filia,quæ pro vna dote renunciauit pluribus hæreditatibus,vide Dec.in cons.180.& 181.& 616.in princ. vbi vř decidere contra filiam:sed aduerte,quia Dec.considerauit paruam læsionem in cons.379.sed renunciatio est stricti iuris,vnde renunciatio hæreditatis patris non includit hęreditatem matris. Dec.cons.625. sed si renunciauit patri propter fratres superuenientes si viuo patre filij decedunt excluditur, Bal.in l.pactum. C.de collatio.idem Dec.cōs.433.quid si pater efficiatur post dotatam filiam ditior.Dec.cons.230. *Mangr.*

Rept. L. Cum proponas.

Est præsens numquid præsentia. Vide late per Gul.Bened in c.Raynutius, in ver.si abique lib.fol.82.nu.113.vbi lim. *de Bottis.*

L. Traditionibus.

Infra de bon.mat.videtur tex.) Dominium sine traditione nō transfertur, nec per instrm probatur traditio.Dec.cons.400. in incorporalibus cessio operatur loco traditionis.Nec sentētia, nec laudum sine traditione transfert dn̄ium,Dec.cons.164.nec in donatione. Dec. cons. 198.in donatione propter nuptias transfertur dominium sine traditione.Bal.de dote,vol.5.fol.53.in quæst.2.

L. Traditionibus.

Idem dico in donatione causa mortis.) Tutor, & curator,an possit pacisci in damnum pupilli,& an possit compromittere.Cur.in l.trāsactio,de transact.& an rescindatur transactio.Dec.in cons.479. nu.4.& an possit facere pacē de morte patris pupilli. Crot. in §. Cato ff.de ver.oblig.& quod non facit sine decreto.Bal.in rub. de treg. & pace. nu.10. & ꝙ non cōpromittat,voluit Lanfra.de arb.fol.52.nu.1.vbi de patre,& syndico. *Mangr.*

L. Pactum.

In prin.) Vide Dec.in cōs.297.in fi. & Abb. in cōs.39.vol.1.Tiraq. in l.si vnquā in ver.donatione largitus.nu.159.& seq. *de Bottis.*

L. Filius.

In prin.) Tiraq.de retrac.conuen.§.4.gl.9.in fi. *de Bottis.*

Vel seruo non potest solui.) Afflict.decis.335.nu.21. & ampliat in contractu facto cum intruso,& possit ei solui per no.in l. si vrbana. ff.de cond. indeb. *de Bottis.*

L. Petens.

In princ.) Ad materiam huius legis vide omnino Tiraq. de retrac. conuentio.§.j.gl.5.per totam. *de Bottis.*

Rep. L. Petens.

In prin.) Duo instra eadem die confecta censentur respectiua. Bal. hic,nu.49.Afflic.in const.constitutionem.nu.54.Dec.cons.245. Curt.cōs.55. & quid de duobus in strs obligationis & hypothe. iux.terminos.vide Affl.decis.306. Dec. cons.562. & idem cons. 101.& 279.itē confessio facta de dote recepta intelligitur s̄m formam promissionis subsecutæ,expressa prohibitio facta post substitutionē eius intelligitur facta,Dec.cons.636. nu.a.9. *Mang.*

L. Si certus annus.

In prin.) Ista lex non procedit si constat de tp̄e antiquiori inhabilis

vel

vel limitatio, quod etiam in feudis procedit, Loffred. in cap. 1. §. item si vasallus, de controuer. inuest. Capic. decis. 218. Item si habet contra se ius commune præscribens, de quo docere debet, Loffred. consil. 29. Item hæc lex nō procedit in spiritualib. Loff. consi. 40. num. 39. Innoc. in c. querelam, de elect. Item possessorium, de quo hic sapit naturam petitorij, & an per 49. annos præscribatur immunitas a collectis Roma consil. 152. 185. & an per cursum decennij præsumatur immunitas Alex. in cons. fi lib. 4. sed necesse est capitulari, & probari, quod ea causa expressa in libello, & ex certa scientia fuerint factæ solēnitates Alex. cōs. 113. lib. 1. Affl. decis. 199. Dec. in cons. 136. Boer. decis. 136. loquentes de Ecclesia quę per 40. annos non petierit: vide Parid. loquentē de feudo in tract. de reinteg. feud in ver. pone. fol. 21. *Mang.*

L. Si quis.

Intelligitur de veris arbitris.) Vide Capic. in decis. 7. in prin. *de Bottis.*

L. De quæstione.

In princ.) Pactum factum per filium quod non succedat patri, an valeat. Boer. decisi. 14. vbi renuntiando omni iuri non excludit a legitima. Item pactum, quod solum primogenitus succedat & cum iuramento non valet, nisi in feudis Boer. decis. 204. & no. quod pactum factū vni fratri de non succedendo patri, non prodest aliis. Ias. in l. si vnus. §. si ante omnes. nu. 3. de pac. & semper intelligitur rebus sic stantibus. Item consensus de cuius hæreditate agitur est reuocabilis vsque ad mortem Dec. consi. 184. nu. 10. Item laudum directo tollens facultatem testandi est nullum. Dec. cons. 203. Item inter milites valet hoc pactū. Dec. cons. 300. & pactum de hæreditate viuentium non valet. Dec. cons. 151. & adde, quod pactum factum inter filios consentiente patre, quod stetur eius testamento, & non mutetur, non valet quando mutari posset. Dec. cons. 475. vbi pulchre: vide ibi etiam, quod nō valet pactum, quod non succedatur ex testamēto, & quod renunciatio generalis valet, dummodo non fit in fraudem, vt vni tātum renuncietur. vide Capic. decis. 159. nu. 10. & ad cons. Dec. 475. Itē contractus alicuius rei particularis alicuius viuentis. Dec. consi. 578. num. 6. vide l. fern. c. 1. de fil. nat. ex matri. ad morg. contract. Item pactum factum inter fratres de tota hęreditate non valet, secus si de parte. Dec. consil. 111. de pacto, quod masculus succedat exclusis fœminis, quod iuramento firmetur. Dec. consilio 665. & donatio omnium bonorum, per viam contractus. vide Dec. consil. prædicto. *Mang.*

Ad exceptionem.) Vide per Tiraq. de ll. connub. in gl. 3. nu. 128. vsque ad 146. *de Bottis.*

Extra gl. pro declaranda.) Vide latissime per Gul. Bened. in rep. cap. Raynutius, in verbo duas, habens filias, n. 191. vbi latiss. detesta. & in ver. testamento, lo. 2. nu. 15. vbi an possit per priuilegium Principis validari, & quid in Ecclesia, vel alio loco pio, ibi nume. 26. Dec. late in cons. 31 & consil. 316. nume. 5. 6 vbi quid de statuto, an valeat. *de Bottis.*

Quia contra bonos mores.) Aymo, cons. 119 *de Bottis.*

Et primo examinemus.) Vide Alexan. in l. stipulatio hoc modo concepta nu. 15. ff de ver. obl. vbi quod si sit adhibitus minor numerus testium quàm requiratur in donatione causa mortis tunc est donatio inter viuos. vide ibi. *de Bottis.*

Omnia bona.) Quid si donaret bona particularia, tamen non habebat alia bona, Dec. si. 488. nu. 2. *de Bottis.*

Prædicta fortè non habent.) Adde Dec. cons. 488. nu. 1 Ias. in auth. ingressi, & in l. iubemus. de sacrosan Eccle. *de Bottis.*

Sed si quis diceret, dono hæreditatem.) Aymo consil. 139. num. 6. Dec. hic, col. fi. *de Bottis.*

De transactionibus. *Rubrica.*

L. Prima.

Quartum beneficium vtilis actionis.) Si trāsactum est cum vno tutore, an extendatur ad alium, & quid in pluribus fideiussoribus, & quando cōdemnantur plures tutores Boer. decis. 59. & quid de pluribus administratoribus Ciuitatis, an habeant hoc beneficiū diuisionis, & ordinis Boer. in decisi. 60. & quid de ea actoribus pecunię fiscalis, & de collega in gabella. vide tex in l. quoniā. & ibi lo. de Plat. C. de conuen. fisci debit. lib. 11. *Mang.*

L. De fideicommisso.

In prin.) Adde ad hanc regulam quod propter incertitudinem exitus dicitur, quem non lædi, vide Dec. cons. 175. nu. 6. & idē cōs. 312. & omnino vide eundem, cons. 319. in princ. Item datū propter transactionem tanquam indebitum non petitur, quia hoc ipsum in causa est, vt a lite recedatur. Dec. cons. 150. Itē in renunciatione successionis videntur donata bona postquam viā sunt quæsita, & exinde læsio ea eorum quantitate iudicatur, Capic. decis. 159. nu. 13. ibi multa adducit, nil firmat ex eo, quia filia potuit mori ante patrem, & sic legitima potuisset minui, contra filiam consuluit Dec. consi. 6 6. nu. 6. *Mangrel.*

L. Præses.

Primo [illegible] isti administratores.) Nota, & adde Dec. consil. 404. col. prima. *de Bottis.*

L. Interpositas.

In princ.) Ad materiam istius legis vide Bart. in l. 1. §. onerandæ. ff. qua. rerum act. non det. cum similibus per Affl. in decisi. 69. nu. 405. vbi ampliat etiam in metu reuerentiali, quem videas omnino, quia etiam in precibus importunis mariti loquitur, & vide Grammat. decis. 101. nu. 49. & de mariti præsentia, an inducatur metus, vide Dec. cons. 232 nu. 6 & de metu reuerentiali mariti, vide late per Tiraq. remissiue in l. 1. nu. 25. de ll. connub. & adde Boer. in decis. 100. nu. 11. vbi an metus reuerentialis absque minis sufficiat ad rescindendum contractum, Capic. in decis. 159. nu. 32. 33. & ibi quid si interuenit metus, & enormis læsio absq; minis. & quid in contractu inter extraneos facto, an læsio inducat metum: vide Boer. vbi supra, num. 19. & de metu reuerentiali ac enormissima læsione, vide per Aymo. in cons. 114. & ibi an metus reuerentialis præsumatur in filia existente in domo matris, & quanto tempore præscribatur iuri dicendi contractum meticulosum. vide Couam in ver. contractus mulierum. vide omnino Suarez in alleg. 24. & de fratre maiori vide Are. cons. 24. num. 5. Capic. in decis. 159. nu. 35. *de Bottis.*

Facta metu non habetur rata.) Quis dicatur iustus metus, adde Afflic. in Const. Castellanis. Item si dabitur de futuro metus & erit suspitio, quod tunc excusatur a culpa, & iudicatur ac si etiam verus metus, quia paria sunt aliqua fieri per probabilem metum, vel præsumptionem metus, Gramma. decis. 18. *Mang.*

Rescinditur officio iudicis.) Adde Afflic. decis. 68. & 246. vbi metu reuerentię rescinditur contractus factus cum marito, & vxore, & contractus factus cum patre, & filio. Item a seruo a Domino, & non Monacho Abbati, vt dicit tex. & Bar. in l. 1. §. quę onerandę quar. re. actio non det. & hoc procedit si nimia reuerentia consideratur, vt Abb in cap. causam de of. dele. Item si quis promisit pręsentare reum toties quotiens. si officialis minatus sit de eo suspendendo, vel similia verba minatoria tunc reo fugiente, fideiussor non tenetur ad pœnam, Paris de Puteo in ver. suspitio sub lib. 12. nu. 8. in tract. de synd. Item metus in vxore, & filio nō pręsumitur, nisi probetur, & quomodo sit probandus metus Boer. dec. 100. & 101. & ibi habes quomodo purgetur metus illatus in camera vxori. Adde Afflict. in decis. 68 & 246. vbi metu reuerentiæ rescinditur contractus factus cum marito, & vxore, & contractus factus cum filio & patre. *Mang.*

L. Si diuersa.

Quod possit agi antiqua.) Vide per Rodori. Suarez in allegat. 19. per totam. *de Bottis.*

Quæ cum esset vel ex delicto, vel quasi.) Est autem no. quod solet adduci ad hunc dec. Afflic.... quod si a sententia recedatur per compromissum ita demum intelligitur recessum si sortiatur effectū compromissum, sed quod tunc valet compromissum super iudicatis si renunciatur sententię. Dec. cons. . 9. & an compromittendo videatur renunciare, vide ibi nu. 1. Item clausula, cassans omnia alia testamenta, intelligitur si testamentum in quo est apposita clausula prędicta valet, Fely. in c. ex tenore de rescr. & cōsensus, creditoris in venditione pignoris ita demum pręiudicat si venditio valet, Dec. in l. creditor. de reg. iu. & Negus. de pign. vol. 5. fol. 241. nu. 27. & adiens hęreditatem ex 2. testamento inualido non videtur renunciare testamento 1. valido. l. Clodius. ff. de aeq. hęr. sed si sit transactio, & detur pignus, quamuis non seruetur transactio, potest pignus retineri Hippol. sing. 145. *Mangr.*

L. Transigere.

In prin.) Remittens se gratis Curię non videtur fateri delictum. Alex. consi. 70. nu. 1. lib. 1. & quando licet transigere Curia inaudita, facit constitut. regni, post quam citatę partes & Const. ipsō te volentibus, & ibi Afflict. & de ista materia, trāsactionis in causa capitali, adde Afflict. in Const. intentionu nostrę, & c. regni, vniuersi præsentes, & . ap. peruerso fundo, & super quibus iniuriis, & quę dicantur, vide ibi, & facit ca. regni, ad audientiam nostram. ritus mag. cur. 71. & si transigitur cum delinquente videtur fateri delictum l. quoniam. de his, qui no infam. & quę sit pęna, vide no in l. de statiss. de iud. Item si quis se componit cū curia volens litigare per modum transactionis, & concordię non vř confiteri delictum, vide tañ pro veritate Par de syndi. in verbo, Iudex, fol. 170. Item valet transactio de adulterio, & incestu simplici sine raptu, Boer. decis. 41. sed si fiat de vulnere, & postea moriatur censetur facta de morte, etiam Boer. dec. 123. *Mangr.*

Secundo, quę est ratio.) Cui cōpetat ius remittendi in crimine adulterij, vxori, vel marito. vide Bar. in cons. 175. *de Bottis.*

Tunc bene sequitur illa vniuersa.) Vide omnino Bar. in consil. 175. vbi declarat non procedere, quando ex forma statuti minoratur pęna habenti pacem ab offenso. *de Bottis.*

Aut alij accusare volenti.) Vide per Couar. io a. lib. var. resolut. ca. 10. nume. 5. ver. 9. *de Bottis.*

Si iudex inquirit contra aliquem.) Vide scrib. in cap. regu. ad hoc. numero. 81. *de Bottis.*

L. Non minorem.

Quæro quando sit de nocte.) An testamentum, possit fieri de nocte & quot luminaria requirantur, Vide Ioan. Dilect. de art. test. tit. 2. caute. 8. nu. 1. *de Bottis.*

L. Si quidem.

Quæro, quid si creditor.) Adde, quod si deliberate venit ad petendū debita producendo rationes dan. & expensi, per positionem talis calculi sibi præiudicat. l. eum seruus. ff. de cond. indeb. Capic. decisione centesimaoctuagesima, numero decimosexto, & vide Grammat. in decis. 68. nu. 1. 4. & vide Guido. in decis. 177. Afflict. in const. dohanæ secreti. nu. 14. *de Bottis.*

L. Transactione.

Quod quando est petitio criminosa.) Vide Capic. in decis. 127. nu. 8. 9. 10. Abb. in ca. dudum. el secundo extra de elect. & ibi addi. quid in reste. vide omnino Fely. post Abb. in cap. eum causam, extra de testamen. *de Bottis.*

L. Si de certa.

Dicit allus in pactis vbi verba.) Cur. iun. consilio centesimoprimo, prima colum. *de Bottis.*

Intelligitur, & porrigitur ad omnia.) Vide Alex. in cons. 117. lib. 1. cons. 12. lib. 2. Afflict. decis. cons. 554. *Mang.*

L. Si pro fundo.

Tertio habes notare.) Nota differentiam quando per transactionem res remanet penes possidentem. & quādo transfertur in alium. ad quod vide quæ ponit Tiraquel. de retract. ligna. §. 1. in glo. 14. nu. 62. 61. & Suarez in alleg 19. nu. 18. & quæ addita sunt ad hūc tex. *de Bottis.*

L. Transactionem.

Ratione statutorum.) Vide Tiraquel. de ll. connub. in gloss. 4. numero trigesimoseptimo, vbi an tale statutum dicatur fauore mulieris introductum. an hoc statutum habeat locum in filia contrahente eum patre. vide Guliel. Bened. in repe. cap. Raynutius, in ver. duas habens filias. nume. 251. an autem consanguinei, qui non sunt proximi admittantur. vide Tiraquel. de retract. ligna. §. 1. glo. 5. num. 72. *de Bot.*

Repet. L. Transactionem.

In prin.) Vide Cottam in verbo, contractus mulierum, & omnino in verbo, præsentia. limita non habere locū quando contraheret cum patre, quia tunc præsentia consanguineorum nō tollit præsumptionem metus, de quo per Guli. Bened. in cap. Raynutius, in ver. duas nume. 256. & Salyc. hic, & ibi, num. 251. late, cum in renunciatione filiæ facta patri requiratur consensus cōsanguineorum, stante statuto, & vide Dec. in cons. 219. in fi. vbi quid si consanguinei non possent resistere inferenti metum, & ad hanc materiam vide Tiraq. de ll. connub. in glo. 1. num. 13. & per totam glo. & in glo. 4. & an possit probari contrarium. vide Dec. consil. 351. nu. 6. & quid si interuenit etiam enormis læsio. vide Boer. in decis. 100. & vide Grammat. in decis. 66. nu 9. & si interuenit enormis læsio. vide Aymo. in consi. 124. vbi loquitur de præsentia iudicis, & de præsentia mariti. *de Bottis.*

L. Ubi pactum.

Ex hoc notant quidam.) De materia vide Capic. in decisione 4. numero secundo. *de Bottis.*

Et si dicatur, quomodo.) Adde concordantes per Fely. in capit. illa de accusa. *de Bottis.*

Sufficiat de facto fieri, quantum.) Vide Tiraquel. de ll. connub. in gl. 6. nu. 204. cum seq. *de Bottis.*

L. Si quis maior.

In princ.) Paupertas excusat a periurio. Bal. in cap. querelam, de iniuran. Item eo ipso, quod non soluit dicitur periurus, sed inquirendum est an voluntarie. Bald. in d. cap. & contrarium sibi met tenet in l. in illa stipulatione, de verb. oblig. Item hæc lex requirit dolum. Dec. consil. 452. & quid de iuramento Iudæi per Christum, vel legem Mosaicam, vide Cagno. in procem. ff. nu. 26. & periurus priuatur beneficio Ioan. de Sil. de iureiu. fol. 185. Ias. in l. si duo patroni. de iureiur. §. fi. periurus incurrit pœnas de quib. Marsi. sing. 42. 74. 271. 287. *Mangr.*

Ibidem.) Vide aliquos effectus iuramenti per Gul. Bene. in c. Raynutius, in ver. testamentum, lo tertio. nu. 71. cum seq. *de Bottis.*

Fateor tamen quod in iuramentum.) Adde Dec. consilio 258. numero primo. *de Bottis.*

Ulterius nota hic.) An requiratur sentētia declaratoria. vide Capic. in decis. 121. nu. 24. *de Bottis.*

L. Si ex falsis.

Credo dicere veritatem.) Vide Afflict. decisione 58. & Boer. decisione 56. *Mang.*

Huius gl. & l. qui solidum.) Ista glos. potest tamen vti in vno capitulo. & in alio non, & falsus in vno de substantialibus, est falsus in omnibus. Bal. in rub. de controuer. inuestit. nume. 4. circa quod Ias. hic remissiue. Aretin. in capitu. in nostra, hic allegato. vide Curt. seni. nu. 30. & 35. & deponens falsum ignoranter in vno, non reprobatur in aliis. Aretin. in l. prima §. si stipulanti. nu. 53. de verb. oblig. vbi limitat si sit error probabilis, quod non præsumitur, vide Alciat quid dicat ibi, nu. 49. & 50. *Mangr.*

De errore calculi. *Rubr.*

L. Unica.

IN *princ.*) Adde Afflic. in decis. 28. in secundo dub. & quando iudex dicit, quod probatum est &c. Dec. in ca. quoniam contra de proba. & si expresse fiat relatio ad acta, sit tunc sententia. Dec. consi. 47. vbi sententia ex reprobatis probationibus est nulla, q̄n tamen sine probatione valeret, Dec. consil. 295. quando autem dicatur relatio facta ad acta, Alex. in l. re iudicata. solu. matr. vide Loffred. consilio 32. & liberatio facta ratione calculi non excludit, quin possit conueniri in calculo non comprehensis, Dec. cons. 94 post Pau. de Cast. hic, debet tamen probari quod de tali dubio nil dictum sit in calculo, & si in libro tutoris non est aliqua partita præsumitur, quod de illa non fuit dictum. Dec. cōs. 110. nu. 9. Soc. cons. 92. lib. 4. Soc. cons. 150. & 159. lib. 2. *Mang.*

Primo ibi fuit expressus error.) Vide Afflict. in decis. 29. 39. & 47. & quæ add. ad l. 2. C. quando prouo. non est neces. *de Bottis.*

Tunc aut sententia ex lata.) Tiraquel. de legib. connubialib. in glo. 5. nume. 178. *de Bottis.*

Prima est error expressus.) Quando sententia valet, & quando non, vide Afflict. in decis. 28. 47. & 283. *Mangr.*

De postulando. *Rub.*

A*D rub.*) Vasallus tenens feudum a domino, non potest aduocare contra dominum, Grammat. decis. 81. *Mangr.*

L. Si qui.

In princ.) Si pactum est de quantitate si confertur in casum victoriæ reprobat̄, Arc. hic & in l. si remunerandi. §. si passus. ff. mand. quę omnia intellige, & limita, vt per Iacobi. & Alex. in l. litem. de procu. & Cast. in l. sumptum. de pact. & pactum tale est improbatum in qualibet persona, etiam si non est aduocatus, & procurator, vide de hoc, & de aliis quæstionib. connexis, Afflict. in cōst. aduocatos, & amplia. quod nec lite pendente potest aduocatus, vel procurator recipere promissionem a cliente. Bar. in l. archiatri. C. de profe. & Med. lib. 11. & facientes pactum de quota litis, vi priuata tenētur. l. ex Senatuscōsulto ad leg. Iul. de vi priua. Sylua Nupt. fol. 68. nu. 172. in quo tamen dicto cogita, & aduocatus promittens certum euentum litis seu sententiæ, debet fustigari. l. item apud Labeonem. § idem ait. ff. de iureiuran. vbi Ang. notat contra eos, qui iactant habere amicitiam cum iudicibus, & quod aduocati non possunt pacisci de quota litis. Par. de Synd. in ver. aduocati. fol. 17. Item aduocatus non debet pro fure aduocare. Item contra Patriam, in quibus casibus excedant, vide ibi Parid. licèt pacisci, vt tantum detur nomine victoriæ causæ, vel pro palmario. l. 1. §. si cui. de vat. & extraord. crim. *Mang.*

L. Quisquis.

In prin.) No. quod aduocatus non debet sedere, Firman. in ver. in dea, numero 16. sed quod debet sedere, facit. l. fina. supra de offic. diuer. iudi. & Affl. in const. iustitiarij regionum, vbi sentit, quod debet sedere cum iudicibus in loco inferiori, & certus debet esse numerus aduocatorū in Curia iustitiarij, & hodie nemo potest aduocare in magna Curia, nisi sit aduocatus. Afflict. in constit. prędicta. Item aduocatus efficitur Ciuis illius loci vbi aduocat. sentit hoc Bar. in l. aduocati. 3. eo. & magis sunt ipsi necessarij, quàm milites, & idem Bart. in l. municeps. §. miles. ff. ad municip. & de incol. & sunt exempti ab onere hospitandi. Par. de Syn. in ver. Doctor fol. 117. sed non tenetur, nisi in quantū facere potest. Bar. ibidem, & quæ posui in l. 1. de digni. lib. 12. *Mangrel.*

De errore aduocatorum. *Rub.*

L. Prima.

In princ.) Afflict. in Const. cultus Iustitiæ. nu. 1. *Mang.*

Quibus ex causis infamia irrogatur. *Rubrica.*

L. Et si seuerior.

I*Tem est sciendum quod ex causa iudex.*) Vide Gram. in decis. 23. vbi ponit multas causas minorandi poenam. *de Bottis.*

De procuratoribus. *Rub.*

L. Prima.

I*N princ.*) Adde quod si constituuur procurator idoneus, & per iudicem decretatur, mandatum non sufficere, tempus currit, & contumacia 3hitur. Bald. in l. ei qui. C. de tempo appell. pro quo Ias. in l. filiusfamilias ff. qui satisda. cog. Item no. quod qui habet scripturas penes se, præsumitur habere mandatum. Capic. decis. 86. nu. 16. Item consul procuratoris eum clausula, quod vtiliter con-

contrahat, non valet. Firman. in ver. Procurator generaliter. nu. 10. & ad decis. Capic. adde Loffred. consi. 37. nume. 1. Item procurator veniens de longinquo, & docens se esse talē per instrumentum procurationis, admittitur. Boer. decis. 154. Afflict. deci. 251. Item quis non potest constituere procuratorem ad rem permutandam Boer. decis. 301. Item si eodem die reperitur procuratio facta duobus, vel in vna scriptura, & non dixerit in solidū, neutra valet. Boer. decis. 32. & si sit duobus, vni ad permutandū, alteri ad resignandum valet. Item quis constituens quem procuratorem censetur reuocasse primum, etiam si iurasset non reuocare. Boer. decis. 147. Item quod coniuncta persona admittatur ad agendum absque mandato, intelligitur de persona cōiuncta in gradu recto lineæ descendentium, & ascendentiū, non transuersalium. Mars. sing. 133. Item cum cautione rati admittitur ad lites non ad exigendum, vt procurator, vel soluendum sine mādato, & quando procedit ista cautio. Tiraquel. de retract. fol. 79. nu. 62. & 98. nisi esset cum libera administratione, quia tūc posset, quæ principal s: vide ibi. nu. 98. & 100. *Mang.*

Ego autem reprobaui eam) An mandatum possit probari per testes; vide Imo. in cap. quoniam contra. de probationib. nu. 36. & ibi vnum verbum dicit, quod acta non probentur, quod quidem mirabile esset si verum reputaretur dictum Imo. & esset destruere mundum, cum quotidie apud acta constituantur procuratores, nisi intelligeremus dictum Imolæ, quando per comparitiones quis faceret procuratorem sic simpliciter, & actuarius nō rogaretur, secus autem quādo actuarius causæ rogaretur, & quod non probetur testibus, Loffr. consil. 20 numero octauo. Lucas de Penna, in l. fina. de censib. lib. 11. sed quod possit probari per copiam ibi dimissam in actis tenet Bal. in l. instrumenta, infra de fideicommiss. sed Albe. ibi in si ver. dicit debere in actis relinqui originale mandatum. *Mangr.*

Nec potest probare per testes.) An mādatum possit probari per testes, vide Doctores relatos per Cottam in verbo, mandatum procuratoris, & ibi quid in mandato ad exigendum, de quo etiam per Alex. hic: vide Boer. in decisio. 154. colum. fina. & omnino Aret. hic de q an procurator possit probari, per testes, & de mandato, ad exigendum, vide Gem sing. 139. *Mang.*

L. Eum qui res,

Curatore, vel procuratore.) Guido Pap. decis. 255 & Bar. in l. meminerint, infra, vnde vi. Loffred. in consi. 20. nu. 3. *de Bottis.*

L. Quod quis.

Ego facio procuratorem.) An autem procurator, qui substituit, possit substitutionem reuocare: vide apostil. ad Areti. hic, & aduerte, quod circa substitutionem est considerandum, an iure proprio, an ex mandato domini, hoc faciat procurator, quia hęc cōsideratio facit ante litem, vel post litem contestatam possit substituere, vt tradit Bart. in l secunda in principio. ff. de curat. bono. dan. & procurator ad negotia, vel lites, an possit substituere: vide Fel in cap. quoniam. cæterum §. de offic. deleg. & an dicatur functus officio suo Vide Deci. consi. 77. numero quarto. Item si habeat potestatem substituendi poterit ante litem contestatam substituere. cap. 1. §. licet. de procura. in 6. & recurre ad ritus Magnæ Curiæ de hoc loquentes continuata Fely. in cap. in his, circa finem. col. 2. de offic. deleg. *Mang.*

L. Qui stipendia.

In princ.) Adde, quod si agenti opponatur, quod edat Instrumenta cessionis. & non ædit processus redditur nullus, Dec. consil. 302. & quando agens teneatur facere fidem de cessione. Item si donatarius constitutus procurator in rem suam, nisi ab aliquo euincatur res, non debet donantem afficere, & alligare, sed authorem ipsius donantis. Bart. in l. si pro re. §. si pro euictione. ff. de euict. sed procurator in rem suam, non tenetur defendere dominum cedentem in casu reconuentionis. Bart. in l si quis rem ff. eod. & quando intentatur vtilis, vel directa, quomodo cognoscatur. Bart. in lege, si duo rei. ff. de solutio. *Mang.*

Repet. L. Qui stipendia.

In princ.) Ad materiam istius leg vide Boer. in l 1. C. de acti. & obl. & Mara. in rep. leg si actor. num. 15. cum seq ff. de procur quid si non cognoscatur quam actionem intentat, an possit actor cogi. vide Bar. in l. si duo ff. de solut. & in l. si quis rem ff. eod. & Mara. vbi supra, nu. 25. *de Bottis.*

Determinat, quod si apparet ex forma.) Sequitur Dec. cōs. 302. in prin. Cappel. decis. 294. *de Bottis.*

L. Si procurator.

Vt per hoc videatur concedi.) Adde, quod si procurator, non sit soluendo competit restitutio aduersus sententiam, Card. in clem. si cut. in 5. quæstio. de appella. Francus in c. ex ratione. col. 1 n. vers. si occurrit impedimentum ex parte procuratoris. de Appella. & idem ibi videtur sentire Dec. nu. 2. *Mangr.*

L. Neque tutores.

In prin.) Minor, an actorem, vel procuratorem in litem facere possit, Boer. decis 92. *Mang.*

Ibidem.) Adde ad materiam, Maran in rep. l. si actor. nu. 3. ff. de procur. & nu. 4. *de Bottis.*

Quod faciunt fructus suos.) Et ideo pater, ex quo in bonis aduentitiis filij facit fructus suos potest constituere, &c. vide Maran. vbi supra, nu. 9. vbi etiam ponit, an requiratur consensus filij *de Bottis*

Ideo facta sunt quædam.) Afflict. in decis. 262. & 25. differ. iuris ciuilis, & Cano. *de Bottis.*

Quod constituat eum, tutor.) Vide Afflict. in decis. 262. *de Bottis.*

L. Neque tutores.

Patet ergo ex præmissis.) Vide eundē in l. solet. ff. de tut. late hic Alex. Afflict. decis. 162. vbi tradit quod si in testamento fuerit concessa administratio poterit ante litem contestatam constituere procuratorem. Alber. in l sed & hæ, nu. 4. ff eo. & clarius. sentit Bart. hic vide Firman. in ver. procur. nu. 10. *de Bottis.*

L. Ita demum.

In princ.) Appellatio rescindit iudicatum, vel ipsum suspendit, & reponit lites ad terminos litis contestatæ Fel. in ca. ad audientiā. il primo de rescri. no. tamen quod non possum repulsare testes in causa appellationis non repulsatos in prima instantia. Afflict. decis. 266. sed instrumenta quæ per publicationem, seu conclusionem in causa factam non poterant præsentari, admittantur in causa appellationis. Capic. decis. 216. vbi idem in reuocatione confessionis. sed no. quod in causa appellationis potest deferri iuramentum suppletorium non petitum in prima instantia, & etiam in tertia licebit, Capic. decis. 35. numero quarto. sed oblatio omissa fieri etiam in causa appellationis. Capic. decisio. 41. & 201. Nota, quod quicquid potest fieri in causa principali, potest fieri in causa appellationis, & econuerso, Afflict. in constitutio. humanitatem. licèt Bald. in lege, edita. secunda lectu. numero centesimoquinto, dicat errorem libelli non posse emendari in causa appellationis. *Mangr.*

Ex quo nota tertio.) Vide, quid per hoc dicat Ias. hic. Butr. in capitu. pastoralis, §. si vero, de ca. pos. & propr. Pau. de Cast in l. admonendis. de iureiuran. & ibi Ias. 28. colum. relati per, Capic. in decisio. 28. nume. 3. & quæ addidi ad Afflict. in constitu. appellationum, tempora. in principio. *de Bottis.*

L. Non eo minus.

In principio.) Vide ad materiam Afflict. in decisione 366. numero sexto. *de Bottis.*

Repet. L. Non eo minus.

Habere legitimam personam.) Sententia lata pro minore valet, secus si sit lata contra, & apparet processum esse cum minore, & quid si non esset legitimus procurator partis aduersæ, an ipse minor possit dicere processum nullum Afflict. decis. 366. *Mangr.*

L. Item.

In prin.) Vide quæ In lege, si qui. infra, de Aduocat. diuer iudi. in l. si quis, supra de post. ad plenum glo. in §. si cui. in l. 1. de var. & extraord. cut. in ver, suspensa. *Mangr.*

L. Maritus.

Mulier habet patrimonium.) Nota, quod maritus in rebus paraphernalibus censetur procurator, & bona paraphernalia non habet priuilegium, sicut dos: nisi in vno casu tantum, quia bona mariti tacite hypothecantur. Ias. hic. facit decis. Afflict. 41. Bar. in l. fin. ff. ad leg Fal. ibique apost. *Mang.*

Procurator, vt coniuncta persona.) Adde, quod licet aliquid specialiter concedatur, & exprimatur, non propterea derogatum videtur alijs casibus, qui alia via, & alio modo competunt Dec. consilio nonagesimonono, colu. fina. versic tertio non obstat. idem in consilio centesimoseptuagesimo, & quod confirmatio vnius capituli inducit reprobationem aliorum, & econtra. Afflict. decisione 298. Item subditus in aliquibus liber præsumitur. Dec. consilio centesimosexagesimo, numero octauo. Itē concessum In futurum, videtur prohibitum in præteritum. Dec. consilio cētesimononagesimotertio. Itē si in aliqua parte statuti bona publicantur, in altera verò nō fit mētio expresse videtur derogasse, quod est pulchrum, cum ex altera parte declarare debuisset. Item si sal conceditur sine eius licentia nec vendi nec mensurari potest. Dec. consilio 291. Item si Episcopi, vt potestas, confirmat vnum de actis, cætera videtur reprobasse. Bald. in lege, tribunus §. primo. infra, de testamen. milit. Loffred. consilio vigesimoquinto. Item quando maritus censetur agere iure vxoris. Tiraquel. de retract. fol. 154. vbi pater est legitimus administrator filij ibidem. *Mang.*

L. Procuratoribus.

Post litem contestatam a procuratore.) An hoc procedat in regno, vbi causæ summariæ sunt, vide quæ annot. ad Bart. in l. post litem. limita, vt per Alexan. hic. *de Bottis.*

L. Licet.

Quandoque disputatur de mandato.) Vide Cottam in ver. procurator generalis. vbi si pronunciatur per Iudicem procedendum esse cum tali procuratore, tunc iudicium redditur validum, & vide Pet. Duen. in regu. 164. in secunda, & 4. limit. *de Bottis.*

Illa enim pronunciatio.) Vide Alexandri in cons. 162. & ibi, quid in pronunciatione tutoris, & actoris. *de Bottis.*

L. In pecuniarijs.

Nisi aliqua legitima causa intercedat.) Quæ causa inseri debeat in libello, dic vt dicit Bald. in l. 1. §. vsus. in fi. ff eod. tenet & sequitur Dec. in l. j. nu. 7. C de eden. *de Bottis.*

Ne fiscus, vel Respublica. Rubr.

L. Cum allegat.

Et fuerit contra ciuitates.) Adde Iacob. in ver de Castro. 14. *de Bottis.*

De negocijs gestis. Rubr.

L. Contra Impuberes.

Etiam si fuerit fœmina.) Adde Pet. Duen. in reg. 311. in quinta limitatio. *de Bottis.*

L. Quod in vxorem.

In princ.) No. quod si quis alimentauit vxorem alterius repetit expensas absque protestatione etiam si sit frater, vel pater, vt Soc. cons. 64. lib. 4. & de alimentis præstitis vxori suæ, vel ægræ Rom. cons. 517. & an marito imputetur si nõ adhibuit diligentiã vxori laboranti morbo incurabili. Tiraq fol. 125. nu. 12. *Mang.*

Ibidem.) Quid in expensa funerali vide Pet. Duen. in reg. 397. ver. octauo hæc actio. Adde, quod etiam si mulier haberet vnde viueret ad huc potest petere alimenta, vt per Bald. in l. de alimentis supra, de transac. quod limita, vt per Afflict. in decis. 10. & ad materiam, vide omnino Guido. in decis. 459. & quid si vxor verberetur a viro. *de Bottis.*

Expensa simpliciter facta.) Grammat. decis. 103. nu 75. 76. *de Bottis.*

L. Si paterna.

In prin.) Adde, quod frater præsumitur alimentasse ratione pietatis. Dec. consi 442. nu. 36. 37. ibi in dubio animo repetendi præsumitur maxime confecit librum. Item pater censetur alimentasse bonis maternis si habet in eius posse. Dec. cons. 16. Item frater expendens in bonis communibus, videlicet, in domo circa alimentationem familiæ non repetit, secus si redimet ab hostib. Dec. consil. 618. nu. 6. & 8. *Mang.*

De his, quæ vi, metusue causa gesta sunt. Rubrica.

ADuerte, quod metum simulans cõsentire videtur, Bal. in cap. imperialem, col. 3. allegat ad idem Archi. 27. distin. & ad materiam, vide Dec. cons. 164. & eundem in l. in omnibus. ff de regn. iur. & eundem in cap. causam. de offic. delega & ad dictum Bal. in d. c. imperialẽ. vide rex. in l. quinto. in fi. ff. ex quib. cau. maior. sed metus ex indicijs probatur, Loffred. consil. 17. nu. 37. & per Dec. in regu. allegata, & matrimonium contractum per metum non valet. Sil Nupt. vol. 7. fol. 4 nu. 119. & quãdo metus purgetur, ad plenum Dec cõs. 219. viso puncto. & aduerte, ad hoc, vt actus subsequens purget metum necesse esse, quod interuallum interuenisset Alex. cons 98. col. fi. lib. 1. & vide sex limitationes, quod spontanea solutio purgat metum violentiæ remissiue, Afflict. decis. 316. Item præsentia iudicis facit præsumere metum. Ias. in l pacta nouissima. supra, de pac. licet metus illatus per maritum nunquam purgetur durante matrimonio Dec. cons. 498. nu. 16. & ita durante causa, nunquã dicetur purgari metus per fundamenta in d. cons. & ibi tradit in cõs. 219. nu. 7. Item sponsalia inita per metum, si postea interueniat carnis copula, metus dicitur purgatus ex quo attenditur tempus ex nunc, non ex tunc. Abb. in cap. ad id quod, de sponsa depurga. metus Ias. in l si ob turpẽ. ff de cõd. ob turp causam itẽ metus qualiter probetur, qualiter in fœmina, qualiter in masculo, & quomodo purgetur. Boer. in deci. 100 vbi ad plenũ. Itẽ si metu aliquo quis promittit quod ipse idem debeat non potest opponere exceptionẽ quod metus causa l. si mulier. ff. eo gl. in capit. Abbas. extra eo. & Abb. in ca. olim inter, il secondo de restitu. poss. Itẽ quod intellexisti, quod per solutionem purgetur metus: fallit si iurasset soluere, qui propter iuramentũ soluit, metus nõ purgatur. Hip. sing. 89 ex quib⁹ causis cõsideratur metus. Gram decis. 5. in princ. vide q̃ scripsi in l. iusiurandũ. §. q onerandę. ff. quarum rer. act. non det. *Mang.*

L. Cum te non solum.

Non, ut approbem promissionem.) Bal hic, nu. 13. sequitur Barto. item Aret. cons. 14. col. pen. Hippol sing. 89. sic etiam & filiusfamilias soluens mutuũ iuratum, sed si impleat mutuũ receperit, Im. in c. cum contingat. nu. 66. de iureiur. itẽ partis solutio inducit ratificationẽ totius. Loffred. cõs. 23. nu. 4. sic etiã cõdemnatus ad mulle, vel mutiletur manus soluendo mille, non videtur renunciasse appellationi, sed metu perditionis manus id fecisse Bal. in c. si iustus metus nu. 12. de appell. vide quæ ponit Balb. in trac. de prę scrip. fol. 54. nu. 3. ver. 3. confirmat *Mangr.*

L. Si ut uel metu.

Quæro primo cui debet restitui.) Ad omnes istas quæstiones vide Tiraq de retract. ligna. §. 13. in gl. j. nu. 15. cum seq. *de Bottis.*

Quod bona fidei possessor.) Tiraquel. de retract. ligna. §. 15. in glo. a. numero 17. *de Bottis.*

L. Si per uim.

Non inducit approbationem contractus.) An quis recipiendo Titium approbet cõtractum metu factũ, Boer. decis. 100. nu. 15. *de Bottis.*

L. Si donationis.

No. quod donatio, & stipulatio.) An donatio sit contractus vide per Tiraq. de ll. connub. in gl. nu. 37. cum seq. *de Bottis.*

L. Metum.

In princ.) Vide Grammat. decisione quinta, & quæ posui supra in rubr. *de Bottis.*

L. Si per impressionem.

Contra eum procederet.) Vide Dec. in consil. 219. vbi late de metu illato ab officiali, & in cons. 42. nu. 5. 6. vbi quando dicatur iustus metus in officiali. *de Bottis.*

De dolo malo. Rub.

L. Si mater.

QVod sicut, quando dolus.) Adde Grammat. decis. 103. nu. 69. Tiraquel. de ll. connub. in gl. nu. 9. vide etiam Dec. in l. bonorũ. infra qui admitt. *de Bottis.*

De in integrum restit. Rubr.

L. Si curatorem.

FVit quæsitum ubi babes.) Vide ibi Ripam, & Ias. in l de pupillo. in princ. ff. de nou. oper. nunc. *de Bottis.*

L. Minoribus.

In prin.) Consuetudo, & statutum ligat minores, & infantes, Boer. decis. 240. Item minor aduersus subhastationem, & incantum restituitur, etiam si fuerit pręsens. Boer. decis. 141. *de Bottis.*

L. Non uidetur.

Et alias leges ex quibus.) Dec. cons. 436. nu. 5. & Curt. iun. consil. 6. nume. 20. *de Bottis.*

Dicatur, quod est maior.) Vide Iacobi. in l. si res ęstimata. §. si mulier. ff de iure dot vbi tenet contra Bar. hic reo non opponente, aliàs debet fieri declaratio. Quid autem si dicat minor se fuisse circũscriptum, an procedat libellus. vide Bald. hic, & Iaco. vbi supra. & quid si petatur restitutio rei, an satis dicatur petit restitutio in integrum. ibi. *de Bottis.*

De fideiuss. minorum. Rubrica.

L. Si ea qua.

In princ.) Vide Afflict. in const. obscuritatem. nu. 19. *Mang.*

Si tutor, vel curator. Rubr.

L. Etiam.

QVod speciale est in iudicijs.) Vide omnino Alexand consil. 122. vol. 4. eundem consi. 58. volum. 1. & aliqua per Imo. in capit. cum inter. colum. 4. de re iud. Hippol. sing. 180. plura Cagnol. in l. si emancipatis, num. 103. infra de collat. ibique Ias. vide Fel. in cap. 1. de rescrip. & in c. 2. de iud. *Mangr.*

L. Nec si maior.

Quod beneficium unius ex socijs.) Vide Afflic. in decis. 213. *de Bottis.*

Si aduersus rem iudicatam. Rubr.

L. Minus, ex tutela.

HIc verò de illa specie.) Quando sententia valet pro parte, & pro parte non, vide quæ ad hunc posui in l. si non sortem. § si centum ff. de condictio. indebi facit decisio. Boer. septima tertia, vbi habes, quando in parte est appellatum, & pro parte non. Item si sententia continet plura capitu. quot sunt capita, tot sunt sententię. Item si appellatum est ab vna parte altera pars & quando pro parte possit appellari, pro parte exequi. Vide Tiraquel. de retrac. folio 316. numero centesimoquadragesimosecundo, & quot sunt sententię, quot sunt summæ. Decius consilio 104. vbi pro vna summa potest appellari, & pro parte exequi. Vide Bat. & quę ibi addidi, in lege, stipulationem debemus. ff. de verborum obligationibus. *Mang.*

L. Cum & minores.

Potest venire cum alio defensore.) Adde, quod minor cõstituens procuratorem in iudicio, & iurauit habere rata omnia acta procuratoris, non redditur nullus processus ex defectu curatoris. Guido Papæ, decis. 15. Capella Tholosa. decis. 45. & decis. quadragesimanona Boer. decis. 95. in qua decisione reperies nonnullas opiniones Doctorum per ipsum allegatorum. *Mangr.*

Si aduersus venditionem. Rubrica.

Auth. Sacramenta.

IN *principio.)* Adde quod iuramentum minoris excludit defectum ætatis præsertim si sit dictum, quauis alia ratione. Decius consil. 349. num. sexto, & quod minoribus, & mulieribus enor miter deceptis subueniatur relaxato iuramento per episcopũ, vel per Iudicem laicum in casu isto potest facere per capturam personæ, vt altera pars remittat sibi iuramentum. Dec. consi. 349. numero sexto & septimo. & quod minor restituitur aduer sus iuramentum, idem Dec. consi. 18. Item non dicitur læsio enormis, eo quod alia bona extant. Dec. consil. 407. nume. 10. & 22. vide si enormis læsio dicitur, eo quod bona fuerunt maio rum suorum. Item iuramentum supplet plures defectus. Dec. consi. 414. nume. 17. Item si minor curatorem habet, & sine eo cum iuramento contrahat obligatur. Alexan. in l. si curatorem habens, infra de in integ. rest. tut. Item iuramentum Hebræorum non firmat contractum, Decius consilio 65. num. 15. lib. 3. & consi. 66. num. 11. & consi. 22. col. 1b. Item in cõtractu de nationis viget hæc lex Dec. consilio 6. 9. & quo ad robur iuramentum transit ad hæredes, non tamen iuramẽtum firmat cõtractum nullum ea omni parte, & respectu inualidum ratione consequentis, vel ratione formæ. Bauer. de virt. iuramenti, volum. 1. fol. 288. numero 41. Item iuramentum fac t rempublicam loco maioris. Bald. in l. generaliter. nume. 2. infra de reb. cred. & sequitur Iacob in l. proponebatur. num. quinto de iud. ff. Ias. in prælud. feud. num. 91. Felin. in cap. cum si generale, num. 9. de foro compe. Item iuramentum facit valere iudic um cum procuratore minoris agitatum sine authoritate curatoris, vel tutoris. Boer. decis. 92. Item contractus prodigi non firmatur iuramento. Aret. in § prodigi. Insti. quib. non est permit. fac. test. & an doli capax obligetur iuramento. vide Afflic. decisio. 322. & an decem annorum obligetur. Decius consilio 143. & de proximo pubertati, Decius consilio 682. & an quando iurat requiratur præsentia partis. Afflic. in consitu. eos qui tẽmere. Item si iuraui tibi soluere, & tu cessisti alteri, si non solui non sum periurus. Ias in l. si sic. §. si. de leg. 1. Item Bald in l. sed si. in prin. ff. de in ius vocan. sic & declaratio voluntatis non requirit partis præsentiam. Et quod in absentiam iurari possit, vide Ias. & Cur. hic quod limita in instrumento præsentando secundum formam Ritus magnæ Curiæ, tunc requiritur partis præsentia ad finem vt liquidari possit: & quando procurator recipit iuramentum, tunc Notarius enim principali, liquidare posset, & hæres non conuenitur de periurio, & iuramentum vni præstitum est personale, licet effectus ad alios porrigatur, Calderin. consil. 139. & de iuramento superiorum super obseruantia capitu lorum, vide Marsil. sing. 71. *Mang.*

Ibidem.) Adde an hæc Auth habeat locũ si qs est enormiter læsus, Dec conf. 349. num 6. & cons. 45 & adde quod tunc demũ iura mentum tollit beneficium l quando quis est certus de facto, sed ignorat beneficium iuris sibi cõpetere: sed si iurans non est certus de facto, tunc iuramentũ non supplet. Ita Dec. cons 403. nu. 22. allegat Pau. consil. 70. uiso puncto, col. fi. vers. quarto loco est videndum. an habeat locum ista lex in minore habente curatorem, vide Sali. hic, & Ripã in l. 1. §. fuit quæsitum. col. penul. & fi. ff. ad Trebel. Pau. de Castr. in l. curatorẽ habens. de restit. in integ. col. 2. tenet q sic, de quo gl. And. & alii, in § nẽ sacramẽta. de pac. iuram. firman. vide Add. ad decis. Afflic. 322. & omnino Aymo. cons. 7. per totum, quia optime dec arat hanc Let And. post alios, in c. 1. §. uem sacramenta. de pace iura. firma. *de Bottis.*

Quaero quid si iurauit pupillus.) Afflic. in decis. 322. refert fuisse notatũ in Consilio pro hac opi Bar. vide And. in § item sacramenta, de pace iura. firma. Io. Delsc. in tract. de art. test. caut. 5. ubi an possit donare causa mortis cum iuramento. *de Bottis.*

Tamen ad unum est aduertendum.) Vide Dec. in cons. 349. nu. 6. & cõsilio 401. nu. 22. *de Bottis.*

Quia istud statutum non potest facere.) An statutum quod minor etiam cum iuramento non possit contrahere valeat. vide Doct. relatos per Cottam in verbo, statuta, Sal. post Ias. hic. *de Bottis.*

Valere, quod tene menti.) Vide Afflic. in decis. 122. nu 7. & Pet. Bellu. fol. 66. nu. 9. cum seq. qui tenet contra Bar. hic, & Tiraq. in l. si vn quam, in princ. num. 130. & Aymo. omnino in consilio 7. per to tum. vide concordantia per Afflic. in decis. 263. & ibi de veritate. & in decis. 322. num. 9. *de Bottis.*

Habeat locum in contractibus.) An habeat locum in donatione. uide Tiraq. de l. connub. in gl. 3. nu. 43. *de Bottis.*

Sed non respectu animæ.) Vide Capic. in decis. 155. num. 23. *de Bott.*

Omnibus contractibus præiudicare.) Guido Papæ decis. 35. *de Bot.*

Si aduer. vend. pign. Rub.

L. Rem quam.

VEnditio fit ex pacto.) Vide Tiraq. de retract. conuent. §. 1. glo. 2. nu 54. cum seq. *de Bottis.*

Si aduersus libertatem. Rub.

L. Prima.

MErito primæ causæ pronuntiare.) Vide Petr Duen. in regula 48. *de Bottis.*

L. Et si minor.

In princ. Adde Afflic. in consti. statuimus. num. 33, vbi tenet contra Bar. hic. *de Bottis.*

Si aduersus transactionem. Rub.

L. Cum in integrum.

QUid ueniebat in actione.) Vide Tiraq. de retrac. lign. §. 1. glo. 14. nu. 67. cum seq. *de Bottis.*

Secundum qualitatem rei, quæ in actione.) Vide Tiraq. de retrac. ligna. §. 1. glo. 7. in princ. *de Bottis.*

Si aduersus dotem. Rub.

L. Unica.

ET uidetur, φ constitutio dotis.) An minor restituatur, si circa dotẽ in contractu matrimonii læsus sit. vide Doct. relatos per Didac. Couar. in 1. libro variarum resolutio. cap. quinto, nume. 8. vers. rursus. folio, 93 *de Bottis.*

Si aduersus fiscum. Rub.

L. Prima.

INtelligas, quod non fuit deceptus.) Nota quod quando minor est deceptus in pretio, debet intentare remedium l. 2. C de rescin. uend non autem restit. in integ ua declarat Aymo in consilio 7. prima colum. & nu. 12. omnino. *de Bottis.*

Si minor ab hæreditate se abstineat. Rub.

Auth. Si omnes.

IN *princ.)* Creditor clericus citabit etiam coram iudice laico restitutionis. vide Soc. in c. si clericus, nu. 45. de fo. compet. sic etiam in venditione pignoris per proclama generale præiudicatur creditoribus citatis. l. si eo tempore. C. de remis. pign. & quid si data est potestas a creditore vendendi pignus absque interpellatione, an si vendam, veniant contra me creditores ex eo, φ nõ fuerint citati, cogita, quia vidi de facto ego coram domino Salazar olim Iud. magnæ Curiæ, nunc Regente, & ego memor istius additionis allegaui hunc tex. & vide Neguſ. de pigno. uol. 5. fol. 241. num. 25. vbi tradit modum banni prædicti, & de citatione peredictũ, vide Card. cons. 74. vbi dicit, quod in casibus in quibus sufficit citatio per edictum, quod non præiudicat eis ad quos non peruenit. & vide de latitante an contra illum teneatur, Gremin. consi. 115. & an proclama factum de aliquo carcerato relaxando, vel nõ, comprehẽdat clericos, quod sic. Afflic. decis. 24. nu. 8. *Mang.*

In quib. causis in integ. resti. non est necess. Rub.

L. In minorum.

IN *princ.)* Per hunc tex. dicitur, quod emptor minor non necessitatur denuntiare litem motam, de quo late Alex. in § morte, numero 76. de noui oper. nunciatio. vide Capic decisione 24. in fine. *de Bottis.*

In minore fit hoc speciale.) Vide Capi in decisione 24. numero 19. 20. *de Bottis.*

L. Sancimus.

In princ.) Adde ad istam legem, quod tẽpus a consuetudine, vel statuto præfixum in locum temporis a iure præfixi, currit cum spe restitutionis Afflic. decis. 370. *Mangrel.*

Per hoc nidi quasi de facto.) Vide Bar. in l. nam & postea. §. si minor. ff. de iureiur. & Pau. hic. *de Bottis.*

Tanguntistam quæst. Guid. Pap. decis. 31. *de Bottis.*

Procedunt ex statutis.) Vide Guid. Pap. decis. 31. & Tiraq. de retract. ligna. §. 45. gl. 1. *de Bottis.*

Qui, & aduersus quos in integ. rest. non postu. Rubrica.

L. In consilio.

NOn fit locus delationi.) Adde Boer. in decis. 95. nu 7. & Aymo. de antiq temp. fol. 78. nu. 28. 29. *de Bottis.*

Istud enim probatione non eget.) Guid. in decis. 258. & decis. 259. & Dec. consi. 274. nu. 1. & Boer. in decis. 23. nu. 71. *de Bottis.*

Si sæpius in integ. resti. &c. Rub.

ADde, quod ti in stantia est semel perẽpta & bis, & est spiritus vitæ in sufflatus, & tertio loco est similiter perẽpta instãtia, vlqs non põt amplius insufflari, nisi in casu pupillorũ, viduarũ, & alia sum

rum personarum miserabilium. Grammat. decis. 69. vbi ad plenum facit tex. in l. fi. vbi Bar. in f. eo. & Cap. dec. 165. & no. qd per istum tex. datur primum, & secundum beneficium personis priuilegiatis, de quibus uide Afflic. in consti. obscuritatem. nu. 12. & not, quod datur ad noua, vel ad pinguius probandum, vt Iser. dicit in constit. minorum iura, & ad plenum de instantia perempta, vide Boer. decisione 247. *Mangrel.*

Vltimo not.) Adde Boer. decis. 63. nu. 4. *de Bottis.*

De ijs, qui veniam ætatis impetrauerunt. Rubrica.

L. Omnes.

IN *prin.*) Sic etiam si per statutum quis reputetur maior ante 25. annum, prout est ex forma Const. Regni, non tamen potest alienare immobilia. Afflic. in const. minorum iura. nu. 17. Dec. cons. 39. colum. 2. vers. tertio nullitas. Soc. consi. 130. num. 4. lib. 2. quod est duplicatum in volumi. 2. consilio 135. & dem Dec. consi. 403. numero decimo. *Mangrel.*

Vbi & apud quem. Rubr.

L. Quoniam.

IN *prin.*) Vide Tiraquel. de retrac. ligna. §. 8. in gl. 5. nu. 2. vide Cottam. in verbo, compromissum. lo secondo. & Couar. in secundo libro variarum resolutionum capitu. 12. in principio. & Afflict. in decisione 51. *de Bottis.*

In integ. resti. postulata. Rubrica.

L. Prima.

IN *prin.*) Adde, quod pendente restitutione a sententia Inferioris a Principe procedit hic titulus. In sententia Principis: ita demum procedit si causa euidens allegatur. Afflic. decis. 356. Item aduerte, quod restitutio in futurum euentum rescindit pronunciatum appellationis. Pau. in l. 1. nu. 7. supra si aduer. rem iud: tantum durat restitutio in integrum, quantum appellatio. l. præses. ff. de min. & restitutio operatur, ac si sententia non transisset in rem iudicatam, ponit Dec. in cons. 436. nu. 4. *Mang.*

De temp. in integ. resti. tam mino. Rub.

Nota, quod aduersus præscriptionem datur etiam restitutio vsque ad centum annos si adest causa, Tiraq. de retrac. folio 227. numero 43. *Mang.*

L. Petenda.

In princip.) No. in hac l. quod quicquid conceditur actori non conceditur reo, cum termini sint communes, Dec. in l. non debet actor. de regul. iur. *Mang.*

Infra de temp. appel. auth. si appellatione.) Afflic. in const. obscuritatem nu. 14. tenet indistincte, quod non possit renuntiare, & si dilatio fuerit concessa de voluntate partium, nec etiam. Dec. in c. significante. In 4. not. de appel. vbi ponit quatuor conclusiones circa reuocationem dilationis. & ibi Franc. ponit in col. 4. & 5. Item instantia durat biennio, adeo, quod ex causa generali restituitur si est perempta. Boer. decis. 247. vbi ad plenum de instantia perempta, & quando possit vna pars altera inuita dilationi renunciare Tiraquel. de retrac. fol. 239. & aliqua per Dec. in rub. C. qui admit. *Mang.*

Ibidem. Vide Annib. Trois. in Prag. 7. nu. 5. Tiraq. de retrac. ligna. in fi. nu. 27. *de Bottis.*

L. Superuacuam.

In prin.) Afflic. decis. 175. vide Ale. cons. 81. lib. 5. in fi. & omnino pro intellectu huius tex. vide Aret. in §. rursus. Inst. de act. nu. 4. & vi. Dec. cons. 476. & quod nõ currat ignorãti, Dec. cõsi. 564. *Mang.*

Item quærit gl. Quid in Castro.) Vide Afflic. in 5. quæst. super Constit. Regni. *de Bottis.*

De alienat. iudicii mutandi causa facta. Rub.

L. Vnica.

IN *prin.*) Quid si cum conuenirem alienantem possessor apparet, ac suscepit iudicium, an liberetur alienans. vide Bar. in l. si actor, & ibi Marant. nu. 71. ff. de procu. *de Bottis.*

De receptis arbitris. Rubr.

L. Ne in arbitris.

D*ebet apparere in scriptis.*) An ex depositione talis testis possit deueniri ad iuramentum suppletorium, Hippol. quod sic in singul. 197. *de Bottis.*

L. Cum antea.

In princ.) De ratificatione Laudi nulli, vel simulati, Dec. consilio 610. & cõnsil. 615. Lanfranc de arbit. vol. 1. fol. 55. nume. 40. vide Firman. in verbo, emologatio, qui dicit quod emologatio laudi nulli nil operatur. vide Lanfranc. de arbi. fo. 64. nu. 33. sed tu vide notanter Ioan. Bapt. de arbit. volumine 1. fol. 106. & quando de confessione habita coram arbitris loquatur, Bar. hic in fi. an præiudicet in iudicio. adde, quod opportet quod habeant subscriptionem actorum notarij, vel arbitrorum. & limita non procedere in arbitratore. Afflit. decis. 178. in 6 & 7. dubio. *Mangr.*

Vltimo not.) Vide Felin. in cap. præsentata. de test. & Capic. in decisione 48. *de Bottis.*

De satisdando: Rubrica.

L. Non est incerti.

V*Enio ad secundum not.*) Vide gl. in clem. 1. de renun. vide late distinguit. *de Bottis.*

De iureiuran. propter calum. Rubr.

L. In omnibus.

D*icit statutum quolibet debito.*) Vide late per Tiraq. de retract. ligna. §. 2. in gl. 1. nu. 29. 30. & vide Aymo. de antiq. tẽp. fol. 61. num. 73. vbi an statutum loquens de instrumento publico habeat locum in libro officialis. *de Bottis.*

Vltimo not.) Grammat. consi. 1. *de Bottis.*

Auth. In isto iuramento. L. Quod obseruari.

In prin.) Adde, quod qui non potest probare non cogit aduersarium suum respondere. Capic. decis. 15. vbi quod nec ponet eadem in causa appellationis. ad cuius limitationem vide Cottam in memorabilibus suis in verbo iuramentum calumniæ vbi post Ange. in l. sed & si restituat. § ex his. de iud. limitat nisi æquum iudici videretur, sed confessio per verbum credo, facilius reuocatur. Bal. in l. de tutela. C. de in integ. restit. minor. Item vbi non est iuramentum de calumnia non tenetur quis respondere de criminibus testium suorum, Capic. deci. vlt. Item procurator tenetur vt principalis deponere. Afflit. dec. 92. 148. & ibi vide multa. Item nec positioni criminosæ quis respõdere tenetur Capic. decis. 127. Item interrogatus quis si tempore iactus cogitauit habere rem pro derelicto, potest respõdere, nil tunc cogitaui. Barto. in l. falsum. §. si iactum de fur. positiones fiunt ad maiorem & faciliorem litis expeditionem, Articuli ad faciliorem probationem Abb. in suo ord. iud. in verbo, terminum, & intentiones aliquando capitula dicuntur, & omnes positiones debent oriri ex tenore libelli. Alex. consil. 166. lib 6 & post conclusum non tenetur quis respondere positionibus. Pau. de Leaza in clem. 1. de probat. & de art. imperti. Grammat. decis. 45. & quando dicãtur impertinentes, Afflic. in const. iuris peritorum. & actor, & reus adinuicem possunt sibi deferre iuramẽta, & si datum est iuramentum calumniæ, an possit se pœnitere. vide Boe. decis. 243. & adde quod quando petitur aliquem principalem examinari in quacunque parte iudicij, potest peti, vt deponat per verbũ credo, & non credo, inspecta forma regiæ Pragmaticæ etiam post monitum; sed an pendente interim examine, impediatur expeditio causæ in mag. Cur. est stilus, quod suprasedeatur: sed in sacro consi. pendet ex voluntate Commissarij siue Consiliarij, de iure quomodo procedat? vide Lanfranc. in cap. quoniam. de probatio. & iuramentum de calumnia non habet hodie locum si non petatur, quia loco ipsius successit cautio expensarum in regno. *Mangr.*

Sed ille qui ponit confitetur, vel negat illud quod ponit.) Nota, quod quis confitetur id quod in positione dicit. adde Dec. in consilio 57. nume. 3. *de Bottis.*

Quæro rationem, & intro glo.) Adde, quod qui probauit suam intẽtionem non tenetur respondere positionibus partis aduersę, vt per Cottam in verbo, iuramentum calumniæ. *de Bottis.*

Quod ad præstandum iuramentum.) Vide Didac. Couar. in 1. lib. variar. resol. c. 6. nu. 2. fol. 108. *de Bottis.*

De iudicijs. Rubrica.

L. Prima.

IN *stipulatione vsurarum.*) Adde, quod per dec. siue sententiam non fit nouatio. Afflict. in decis. 93. & Negusan. de pigno. folio 240. numero. 2. *Man.*

Nocere actori, vt dicat.) Vide Afflict. decis. 93. *Mangre.*

Huius timore debetis scire.) Adde Bartol. in l. fina. de vsur. rei iud. *de Bottis.*

Et ista fit per sententiam.) Hoc non habet locum in decreto, vt per Afflict. in decis. 93. *de Bottis.*

L. Quoties.

In princ.) An Iudex secularis cognoscat de delicto commisso per clericum in processu agitato ciuiliter coram ipso. vide Gul. Bened. in cap. Rayn. in ver. & vxorem. 2. decisio. nu. 148. *de Bottis.*

Ibidem.) De materia istius legis vide quæ addidi in l. Titia. ff. sol. mat. & ibi per Doct. omnes. Afflic. decis. 219. *Mangre.*

L. A iudice.

In princ.) No. de iu. Can. quod si fuerit concessa audientia testium alicui habenti iurisdictionem, vtique poterit delegare clem. 1 de off. deleg & præcipue si in promissionibus dat vices, & voces nostras: secus autem est de iure ciuili vt delegatus in receptione testium non potest alteri delegare. Et Cyn. hic dicit. vide tamen latius Iser. in cōst. in pecuniarijs, & quando dicatur nudus executor, & quando cū potestate. Im. in d. clem. 1. de off. deleg. *Mang.*

Auth. iubemus.

In princ.) Adde, quod per renuntiationem, vel productionem ipsorum fit conclusio. §. quia vero. in verbo, renuntiauerit. Auth. de test. an autem differant renuntiatio, & conclusio. Archid. in c. 2. num. 1. de in integrum resti. in 6. vbi post conclusionem nil in facto allegari potest, sed vbi agitur de defensione personæ, vel status non concluditur Franc. in d. c. col. pen. Item in causa criminali an possent fieri defensiones sine termino, sed iudex potest causam custodum carcerum audire, sine quod pro tribunali sedeat. Par. de sind. in verbo, carcer. fol. 70. Et posui ad hunc in l. vnius §. fi. de quæst. Item in causis beneficialibus, & sacris non attenditur conclusio possunt semper recipi testes Rota in decisio. not. 5. vbi dicit, quod de iure ciuili, acta sine conclusione sunt nulla, & in decis. 5. & in antiquis, nu. 8 *Man.*

Quæro si aliquis renuntiauit.) Limita, vt per Felin. in c. diligenti. 3. col. de foro compe. *de Bottis.*

Quod contra instrumentum.) Vide Arno. caut. 88. vbi quid si adsit iuramentum. *de Bottis.*

K Nulli.

In princ.) In criminalibus hæc lex viget. Item si fuerit filius Iudex non amittitur causa, Soc. consi. 41. lib. 1. & conuentus remedio. l. diffamari, aget pro alia causa coram alio iudice magnę Curiæ ex præeminentia, ne causa diuidatur, cognoscit contra plures etiam quod aliquis esset exemptus, Capic. decis. 122. & fideiussor captus pro debito, potest per eundem capi facere principalem, licèt non sit suus iudex. Alex. in l. 1. in fin ff iud. sol quando dicantur causæ continentia. Boer. decis. 69. & quando adsunt clerici remittuntur ad ecclesiasticū iudicem. Boer. decis. 100. Marsil sing. 180. hodie seruatur, clericū remittimus, laicū retinemus. *Mang.*

L. Properandum.

In princ.) Adde quod etiam in consistorio Principis currit instantia, & post eam sententia redditur nulla, Afflic. in decis. 283. sed lapsa instantia iudex ad expensas condemnat, Bal. in ista l. § illo proculdubio. infra eo. Lanfranc. in c. quoniam contra, in verbo, expensę. in fi. sic etiam si agat de nouo tenet Salic. ead. l. §. fi. quod forte intelligo quando eandem iniustitiam prosequitur, vel si ca non perempta mutetur actio, vt per Bal. infra in l. edita. nu. 16. de eden. Item propter impeditionem non currit instantia Dec. cōs. 356. Item quo ad hoc putatem quod instantia currit cum non possit impediri, sed daretur restitutio. Item si ex causa de nouo peruenta velim derelicta prima instantia nouam inchoare, possum vtique absque quod non reficiam expensas. Dec. in l. post litis. nu. 18. infra de pact. & opinionem Salic. quod agenti de nouo, obstat exceptio refectionis expen tenet Cępol. caut. 99. quę incipit, licet de iure can. & ita iudicatum fuit in sac. cons. Neapo. & ad quod dixi, quod impedito currit instantia, sed restituitur, Capic. decis. 11. Item in causa fiscali non currit instantia. Afflict. in consti. cultores, nu. 7. *Mang.*

Primo an istud tempus.) Quid si partes cum iuramento promiserunt non opponere exceptionem de lapsu instantiæ. Vide Bertach. in tract. de Episcopo, in 1. par. primi lib. nu. 27. *de Bottis.*

Istam determinationem.) Adde Bar. in l. litibus. C. de agri. & censi. lib. 11. Afflic. in const. hac l. in prin. Afflic in decis. 346. *Mang.*

Quandoque iudici, quandoque instantiæ.) Vide omnino Rom. in consil. 15. & Aymo. in consi. 140. nu. 10. *de Bottis.*

Sed ipse punietur.) Alea consi. 73. nu. 10. vol. 6. *de Bottis.*

§ Et si quidem.

In princ.) Vide Afflic. in constitu. hac l. & Dec. consil. 346. vide Roman. cons. 174. & signa quod ante litem contestatam nunquam labitur instantia. Bal. in l. post edictum. nu. 1. ff de iud. Rom. sing. 276. vide Abba. in c fin. extra de iud. Item quando instantia perempta, & insufflato spiritu vitæ fructus debeantur. Tiraq. de retract. fol. 176. nu. 18. & Bar. in l. 2. C. de fruc. & lit. expens. *Mang.*

Nota quod tempus instantiæ.) Afflic. decis. 246. *de Bottis.*

Quæro verum ista absolutione.) Tiraq. de retract. ligna. §. 1. gl. 10. num. 82. cum seq. *de Bottis.*

§. Sine autem.

In princ.) Iuramentū de calumnia an excuset ab expēsis. vide Affli. in const. pęnam calumnię, tenentem contra Iser. & asserentē quod communis opinio est, quod non excusat quādo apparet temere litigasse. vide Affli. & And. in cōsti. diuorum principum, & vide idē tacite tenere Maran. in Speculo, parte sexta, primo actu. de iuramento. *Mang.*

Ibidem.) An vincens in causa principali, in causa appellationis succumbens debeat in expensis condemnari. vide in l. generaliter, infra de rebus cred. *de Bottis.*

Nec in temeritate est.) Boer. decis. 110. & Afflic. decis. 351. post numerum 8. *Mang.*

Verbi gratia post prod. actionem Vide Cottam in verbo, expensæ & ibi quid si pars noluit exhibere tale instrumentum, nisi in fine litis, & de veritate huius dicti Bar. vide Guid. in decis. 137. *de Bottis.*

Quæro utrum index.) Vide Guid. in decis. 405. *de Bottis.*

Item.) Et hoc post conclusum in causa vide Dec. in regu. quę in alterius nu. 7. de regul. iur. Bar. in l. si quis inficiatus. ff. depos. facit etiam, quod si reus dolo distulit opponere exceptiones cōdēnat in expensis. Bar. in l. 1. in fi. ff ad Turpil. Item actor debet condemnari in expensis, quando amittit causam, Grammat. deci. 83 Item aliquis ponens plura capitula, aliqua probauit, aliqua non, non. in non, in non probatis non cōdemnatur in expensis. Boer. decis 74. & quid de expensis, & victus, & vecturæ equorum si solitus erat illos locare, & quid in interesse negociorum in patria deperditorum. vide Iacob. de Are. de expen. vol. 5. folio. 182. Item victor debet iurare illas fecisse. Lanfranc. de expens. foli. 184. *Mangrel.*

§ Sin autem.

Si partes restituuntur.) An detur restitutio aduersus lapsum instantię quando stetit per iudicem. vide Gram. in voto 31. *de Bottis.*

L. Apertissimi.

Videtur fecisse, extra de appel.) Quid in Notario & cōsultore, & procuratore, an requiratur probatio causæ, vel sufficiat iuramentum. vide Alea, cos. 04. vol. 5. & Mod. in c. Regni, quod quaterni. nu. 14. fol. 90. *de Bottis.*

Qui pro sua iurisdictione. Rub.

L. Unica.

Ita debet intelligi gl.) Adde Guido. Papę, in decisione 288 *de Bottis*

Et ibi dicam tibi) Adde Guid. decis. 60. & 64. *de Bottis.*

Ne quis in sua causa. Rub.

L. Unica.

In princ.) Limita hanc legem stante consuetudine prout est vide re in Baronib. Regni, iex. & ibi gl. in c. cū contingat de foro cōp. & si allegatur suspitio, cā delegatur, vt dicit gl. Pau. & Dec. in l. iurisdictio. ff. de iurisd. om. iud. & si dubitatur an sua sit iurisdictio cognoscit idem iudex, Abb. in c. super literis. nu. 10. de rescript. quod tamen limita si est iurisdictio in qua prorogari non possit, Dec. cons. 18. & quando pronunciatur, quod sua est iurisdictio, an possit appellari? & tale decretum faciat ius. vide Dec. consi. 160 in princip. & gl. in d. c. quia delegatus debet se conformare cum voluntate delegātis, Dec. cons. 143. Item iudex est in causa propria Princeps, quia non dicitur iudex, sed executor pœnę, Innoc. in c. ex parte, col. 1. de verb. signif. hoc intellige in offensa notoria sibi facta, in quo cap Prælatus dicit sibi ius quoad decimas: sed hoc intelligetur exceptio, quia tunc nō cognoscit verum sua sit iurisdictio, & an verum, vel falsum sit priuilegium, licet creditor possit sibi ius dicere in capiendo debitorem fugientem, & quando non potest sibi ius dicere, Ial in §. superest, de actio. nu. 74. licèt iudex possit cognoscere de delictis in personam ipsius, Par. de sind. in ver. Notoria, licet Barones possunt cognoscere de suis officialibus, sed officiales de eorum seruientibus, & clerici etiam laicos seruientes. Boer. decis. 9. sed in quibus casibus quis potest esse iudex in causa propria. Gl. & Dec. in l. eius iurisdictioni. ff de iurisd. om. iud. sed quis non potest rem furatam a fure sibi propria autoritate capere, nisi essent animalia, & alia de quibus posset dubitari mors, vel extinctio, Boer. decis. 218 & casus in quib potest quis dicere sibi ius authoritate ppria, vide Bonif. in suo tract. in verb. Notarium ad satiuritatem. Afflic. in const. Pacis cultum. *Mang.*

Qui legitimam personam. Rubrica.

L. Momentanea.

Minor non possit conueniri.) Vide Didac. Couar. in 1. lib. var. resol. c. 5. nu. 8. & ibi an restituatur. si lędatur? *de Bot.*

Vt nemo inuitus agere, vel accusare cogatur. Rubrica.

Boer. decis 225. *Mangrel.*

De

De ordine iudiciorum. Rub.

L. Prima.

IN *prin.*) Nota quod quando agitur aliqua causa, & super illa superuenit aliquod incidens, prius debet pronunciari super illo incidenti, late per Parid. de sind. in ver. dicit constitutio principis. fol. 144. & de iure supræsedetur in causa, & proceditur super falsitate, sed hodie per Regiam Pragmaticam proceditur super vtraque. vide Grammat. decis. 60. vide Const. Reg. si ciuiliter agens, & ibi Afflic. *Mangrel.*

Sed an hæc sententia super incidenti.) Vide Dec. in cons. 96. & omnino Pau. de Cast. in l. eleganter, in fine principii. ff. de cond. indeb. vide de eo, qui non potuit probare solutionem propter, quod fuit condemnatus per sententiam, quod si superueniant probationes, pôt repetere primo solutũ per cõdictionẽ indebiti. *de Bottis.*

De litis contestatione. Rub

L. Vnica.

IN *prin.*) Quando dicatur litem contestari, & de eius effectu. Abb. in c. quoniam frequenter. §. in aliis. nu. 29. vt li. non contesta. & quod si non fiet coram iudice, fiat tamen coram Actuario apud acta. vide Bal. in c. dudum. il 2. col. 3. vers. & nota, quod litis cõtestatio. extra de elec. quod dictum Bal. non puto verum per tex. ibi, & per ea quæ ipsemet subdit ibi. Item per responsionem etiam indirectam super re tantum in iudicio deductam litis contestatio inducitur. Abb. in c. proui. nu. 5. de dolo, & contuma. sed Dec. cõs. 302. nu. 5. tradit per responsionem, seu negationem. ita demum induci contestationem litis si appareat de voluntate, quod voluerit litigare: secus si ad alium finẽ. Item responsio cum protestatione non animo contestandi, non inducit contestationem; etiam si iudex decernat litem haberi pro contestata. Soc. cõs. 47. nu. 2. & 4. lib. 4. Item per solam citationem inducitur pendentia litis. clẽ. cum lite pendente, extra nil nouari appellatione pend. Item per citationem circunductam non inducitur litis pendentia. Affli. in const. earum fraudib. nu. 5. Item si reus respondeat libello negans petita prout ponuntur, etiam, quod non dixerit animo cõtestandi, inducit̃ litis contestatio, Rota in nonis, in decis. 12 & qñ dicitur litis contestatio, ad plenum Tiraquel. de retract. fol. 174. & hodie in Regno per dationem termini fit litis cõtestatio stante Regia Pragmatica, quod procedatur sine figura iudicii. *Mang.*

Et factum, & ius, & ideo consuetudo.) Qualiter fiat litis contestatio. vide Tiraq. de retract. lign. §. 15. in gl. 2. in princ. *de Bottis.*

Auth. Offeratur.

In prin.) In causis minimis non requiritur libellus, facit Const. Reg. dilationes, per quam corrigitur ista lex, videlicet, quod sunt sublatæ istæ deliberatoriæ, quod statim oblato libello post triduũ debet venire, & in quibus casibus requiritur libellus, Afflic. in d. const. *Mangrel.*

Persona fideiussoris requiritur.) Vide pulchram fallentiam ad dispositionem tex. istius positam per Ant. de But. in c. 2. de libel. obla. videlicet, si apponatur in libello clausula, scilicet saluo iure super flui, vt refert Ias. in §. tripli. nu. 15. & in §. si quis agens. nu. 5. Institu. de actio. *de Bottis.*

De plus petitionibus. Rub.

L. Vnica.

IN *prin.*) Quando aliquis petit plus, & postea probat minus, vide Pau. de Ca. in l. scire debemus, & ibi addit. in littera b. ff. de verborum oblig. *de Bottis.*

Vsque ad sententiam sit locus pœnitentiæ.) Quando quis dicatur pœnitere, vide Guid. in decis. 290. *de Bottis.*

De dilationibus. Rub.

L. A procedente.

IBi *nullus erit tam audax.*) Vide Afflic. in consti. pacis cultum. numero 54. *Mang.*

L. Prima.

In causa appellationis veritatem.) Sic & sententiando contra aliquem videt reiicere eius probationes Aret. in l. ea duob. nu. 7. ff. de duobus reis. sic etiam videtur reprobare instrumenta. Abb. in ca. suborta. nu. 8. de re iud. vbi ẽt habes limitationes ad Bar. hic, & Fel. et tradit in c. suborta. nu. 1. vsq; ad 10 vbi notabiliter limitat, qñ tractatur de incompetentia iudicis ex defectu iurisdictionis, potest etiam post sñiam allegari Corset. in suo repert. in verbo, iudex. & aduerte, quod omnis inhabilitas iudicis personam respiciens iure sit de iure positiuo. vel gentium, non reddit iudicium retro nullũ, sed dẽt opponi. Aret. consi. 58. col. 4. ẽt circa illud dictum de incompetentia iudicis, est gl. originalis in clem. 1. de sequest. pos. vide Imo. omnino in l. si expressim. ff. de appel. & Dec. consil. 107. vbi tradit, quod procedẽdo ad vlteriora videtur reiicere exceptiones incompetentiæ si fuerint oppositæ, & ita seruatur quando petitur causæ remissio ad Baronem in mag. Cur. hĩc no. quod procedẽdo ad vlteriora non videtur reiecta exceptio, per quam ea forma statuti processus redditur nullus. Decius, consilio 275. numero quarto. *Mangrel.*

Nam procedendo vltra.) Vide Dec. consi. 275. nu. 3. & limita vt per eundem, num. 4. & per Tiraq. de legibus connubialib. in glo. 5. numero 50. *de Bottis.*

De iurisdictione omnium iudicum. Rub.

L. Priuatorum.

IN *princ.*) Adde Barto. in l. vnius, supra qui pro sua iurisd. & pro intellectu Bar. vide Dec. consi. 475. *Mangrel.*

Quando Imperator inter pupil. & vid. Rub.

DE ista materia vide Afflic. in const. statuimus. & decisio. 227. Item hæ personæ si sunt diuites conueniuntur coram ordinario. Innoc. in cap. significantibus. de off. deleg. in hoc seruatur, quia est priuilegium cõcessum personæ; quæ personæ, licet sint diuites, tamen gaudent priuilegio, sicut in beneficiis, & restitutionibus. Iser. in d. const. & Afflic. in const. minorum intra. & no. quod clericus non habet electionem fori de rebus, quæ nõ sunt ecclesiæ. Iser. in d. const. statuimus, & quando quis habet plura fora, quod forum possit eligere, & cuius sit electio actoris, vel rei? Afflic. ibi. & vide quæ posui in l. si per errorem, ff. de iurisd. om. iud. & viduæ mulieres, Ecclesiæ, pupillique habent primum & secundum beneficium, prag. quæ incipit curiu dilationis, & const. regni obscuritatem, & ibi, Affli. & no. quod vidua etiã dicitur, quæ habet virum inutilem, vel bannitum. Gio. in l. fi. C. de plagia. & ibi Bal. & comment. in d. prag. & de clerico an habeat electionẽ fori, vide ritum mag. Cur. nu. 73. Item si extat priuilegium nõ obstante ista l. vel alio priuilegio, non præiudicat viduis, & pupillis, sed debet fieri specialis mentio viduarum, & pupillorum, & de materia istius tituli late Grammat. decis. 20. & vsque ad quod tempus possunt variare. vide Bartol. in l. eum qui certarum. §. 1. de verb. oblig. & adde quod tam in causa ciuili, quam in causa criminali variant in omni parte iudicii, etiam post conclusionẽ & ita practicatum est, quando fiunt procurationes a viduis, & pupillis, quod volunt variare oportet quod expresse fiat mentio ad variandum, & iurandum de perhorrescentia aliàs non valeret instrumentum procurationis, & vide Barto. in auth. habita. C. ne filius pro pat. sed iudæus pupillus, vel iudæa vidua nõ gaudẽt hoc priuilegio. Iser. in const. si quis in posterum. sed hæc lex habet locum in orphanis sine matre, licet habeant patrem pauperem, Castren. hic in rub. *Mang.*

Ad materiam istam vide omnino Neuiz. in sua syl. nuptia. fol. 141. nu. 27. & Couar. in pract. c. 6. & 7. omnino. An priuilegium huius l. intelligatur derogatum per aliud priuilegium cum clausula, non obstante aliquo priuilegio, vide Gramma. in decis. 20. latissime. vide ad hunc tit. & eius materiam per Pet. Bellu. in suo Specu. princ fol. 120. in titu de effect. imper ver. occurrit, & folio 174. numero secundo, & an meretrix dicatur miserabilis persona. Afflic. in cõst. omnes nostri. nu. 2. & quid in virgine, Affli. in const. statuimus. num. 20. & an possit renuntiari, & sufficiat generalis renũtiatio. vide Tiraq in l. si vnquam, in prin. nu. 120. Pet. Rebuf. 1. vol Guid. Pap. deci 565. quid in vidua inhonesta. Affli. in const. præsenti lege. nume. 3. & ibi quid in diuite, *de Bottis.*

L. Vnica.

Viduas intellige etiam.) Tiraq. de ll. connub. in l. 6. nu. 7. ubi quid si vir est senex Adde quod priuilegia concessa viduis extenduntur etiam ad habentes maritos inutiles, Bal. in l. fin. C. ad leg. Falc. cum simil adductis p Cott. in verbo, Comes, & in ver. vidua, & an Iudeæ viduæ habeant hoc priuilegium Afflic. in cõst. si quis in posterum dicit quod sic. nu 43. *de Bottis.*

In si Couar. in pract. c. 7. fol. 41. col. 3. *de Bottis.*

Vbi de criminibus agi oportet. Rub.

ADde Bal. in cons. 124. lib. 3. & priuilegium fori non iuuat alibi delinquentes, nisi in dea ipsius priuilegium iurisdict. habuerit in loco delicti. Luc. de Pen. in l. fi. C. de veter. lib. 11. & quod locus delicti cõsumati inspicit quoad forũ, & quoad pœnã. vide Bald. in l. nõ ideo minus. §. de accus. nu. 16. Item iudex non potest cognoscere de delicto commisso a subdito suo extra territoriũ suum. Gram. decis. 26. & quod iudex delicti potest petere delinquentẽ sibi remitti procedit nisi fuerit condemnatus à Iudice a quo, Grã in d. decis. & ibi ad plenũ de materia istius tit. Idem qñ quis remitti iur ad iudicem suũ, an debeat remitti ligatus? & cũ iu fanua? vel

secundum qualitatem personæ: vide Parid de synd. in ver. remiss. fol. 257. Item si aliquis non subditus committerit delictum in territorio alicuius iudicis potest talis iudex sequestrare bona illius delinquentis sita in territorio suo Par de synd in ver. represalia, fo. 110. Item si Titius commiserit delictum in territorio sui officialis, & d. suus officialis ex delegatione principis caperet Titiu delinquentem extra locum suæ iurisdictionis, & compofuerit de delicto ipsum, illa compositio debet esse iudicis loci delicti. Par. de synd in ver. facta est electio fol. 161. Item si sint duo iudices ordinarij vnius delinquentis vtique præfertur ille, qui preuenit in citando, vel capiendo l. si quis postea, & ibi Pau. de Cast. ff. de iud. & Batt. in l. sepulchri. ff. de sepul vio. Itē quid si vnus præuenit in citando, alter in capiendo, præfertur vtique qui cepit delinquentem Bar in l. ff de cust. reo. & apostil ad Bar. in d. l. sepul ebri. facit decis. Afflic. nu. 2 9 Item si quis præuenerit, potest inhibere alteri iudici ne procedat, vel hoc facere potest per superiorem, Abb in c. tuam de ord cogn Item si quis est contumax in vno iudicio, & in altero carceratus, contumax non allegabit litis pendentiam Pau. de Cast in d l si quis postea, sed ordinarius potest punire delegatum principis si deliquit in eius territorio, & extra suum officium, aliàs si deliquit in suo officio, tunc id denunciabit regi, vel Principi, & sic minor cognoscit contra superiorem Boer. decisio. 9. sed dominus potest castigare suos seruientes. Item Episcopus suos laicos. Item Barones suos officiales. Boer in d decis. Item si est consuetudo in aliqua ciuitate, q̃ non fiat remissio ad locum delicti hoc procedit si ille locus ad quem est facienda remissio, non est subditus sub eodem principe Tūc enim debet fieri remissio, & per superiorem cogatur remittere. Boer. deci. 29. & sine requisitione debet fieri remissio. nam statim Pilatus remisit Dominum nostrum Iesum Christum ad Herodem, Lucæ Euang. in cap. 11 Item quando loci sunt sub eodem Principe, & quando ciuitas habeat priuilegium, quod nō remittatur, tamen debet remitti de iure, vt voluit Boer. in d. decis. sed iudex originis cum querela potest inquirere, non autem ex officio de delicto commisso, extra territoriū suum Boer. decis. 270. vbi habes, quando iudex originis, vel domicilij, possit cognoscere de delictis commissis extra territorium Item si quis cum sagitta existens in suo territorio percusserit aliū in alio territorio, vtrque iudex poterit puenire, Abb. in c. t. de presumpt Item concessio feudo videtur concessa iurisdictio punitiue, non cumulatiue si proditur in persona existente in feudo. Gram. decis. 30. *Mang.*

L. Prima.

Illo iudice postulante.) De hac materia vide latissime per Gramma. in decis. 26. & Guid. Papæ in decis. 202. vbi late an quando debeat fieri remissio, & an iudex cui fit remissio debeat stare processui facto coram iudice remittente, & Boer in decisio. 10. & in decis. 270. & in decisio. 303. vbi an debeat remittere cum actis, & de materia remissionis in loco debito. vide late per Boer. in decisio. 79. superius allegata, Couar. in cap 11 pract quæst. car 69 & seq. vbi multa ad hanc materiam, & an possit fieri talis remissio iudice non petente, ibi folio 71. versicu. 4. & an iudex originis, vel domicilij a quo quis est exemptus possit petere remissionem, ibi vers. quinto. Et quid si iudex a domicilij cepit de causa cognoscere per accusationem, vel inquisitionem, vel protulit sententiam. vide ibi vers. 6. Et quid in fure. ibi, vers. 10. & quid si iudices non sunt sub eodem Principe, vel vnus est superior alio. ibi versi. 12. & 13. & quid in heretico, & cuius expēsis fienda sit. ibi versicu. sequen. *de Bottis.*

Melior est glo. circa finem.) Guid. in decisio. 202. & Couar. vbi supra, vers. septimo. *de Bottis.*

L. Qua in Prouincia.

Quarto modo ponitur.) Hæc denuntiatio cuius expensis debet fieri, vide Bald in l. si actor, penul. colum. ff. de procurat. Pet. de Ancharan. in cap. statutum. §. insuper, de rescriptio. cum alijs per Afflic. in decis. 177. *de Bottis.*

Vbi in rem actio exerceri debeat. Rub.

L. Prima.

Tanquam simplex ergo defertur.) Datur cautela per Ange. in rub. de except. num 13. quod actor debet se protestare, quod nō vult nouare actionem, aliàs non potest fieri executio contra. & an iste titulus procedat in conuento clerico quod teneatur stare foro vbi est res. vide Ang. in rub. de except. nu. 7. Instit. & facit cōst. regni, si quis clericus, & ibi Affli. sed illa constitutio reprobatur, sed veritas est, vt Afflict. ibi. num 4. quod clericus conuenitur coram iudice ecclesiastico, vbi est sita, & hoc non procedit in feudo, quia clericus pro re feudali debet conueniri corā iudice laico, & similiter quando conuenitur vigore capitulorū Regni, ad regale fastidiū, & c. finis percepti charitas. Afflict. 10 decis. 24. & const. Regni, de Burgensaticis, & ibi Afflic. Item sententia lata contra emptorem pōt demandari executioni contra vēditorem. Boer. decis. 7. vide quæ posui in l. venditor. ff. de iud. & de nouatione iudicii facienda, quod procedat voluntate petitore. Bar. cons. 219. *Mangrel.*

L. Si quis alterius.

Quæro extra gl. nunquid.) Vide, quid fuerit decisum in hac q. per sacrum Consi. Afflic. in decis. 217. *de Bottis.*

Quæro verum isto casu.) Afflic omnino in decis. 80. *de Bottis.*

Libellus de nouo sit dandus.) Adde Dec. in cons. 62. nu. 1. quid si domi nus est clericus, an debeat causa remitti ad iudicem Ecclesiasticum Dec. consi. 8. nu. 7. dicit, quod sic. *de Bottis.*

§. Si vero post.

Hoc est per præsumptiones.) Nota, quod in iudicio possessorio sufficit semiplena probatio, de quo per Dec. io cons. 56. *de Bottis*

L. Actor.

In prin.) Ad materiam vide Grammat. decisio. 10., nume. 132. cum seq. *de Bottis.*

Ibidem.) Nota, quod mulio vbi habet mulum potest conueniri. Item clericus ratione rei sitæ debet conueniri, facit const. Reg. de Burgensaticis. & ibi Afflic. sic & dec ma ex igitur vbi adest beneficium. Tiraq. de retract. fol 232. *Mang.*

Cætera dic vt in glo.) Vide Tiraq. de retra. ligna. §. 8. in gl. 5. in princi & quasi per totam. *de Bottis.*

Vbi de ratiociniis agi oporteat. Rub.

Adde, quod quilibet administrator rationem reddere tenetur, & conficere librum distinctum continētem fructus, introitus & exitus Dec. consi. 100 nu 10. & cons. 174 Item condemnatus ad reddendum computum, eo ipso intelligitur condēnatus ad soluendum reliqua, & facta liquidatione procedit ad executionē. Afflic. in decis. 157. Item quilibet administrator tenetur conficere inuentarium, & librum rationum, & alia sicut tutor. Dec. in cōs. 178. & quod tutor, curator, negotiorum gestor procurator ad litem, executor hæreditatis tenentur reddere rationem, Soc. cons. 251. lib 2. Item redditio rationis quatuor continet, Codicē edi, calculum poni, & reliqua reddi, & culpā purgari. Item Soc. consi. 149. nu. 3. lib. 1. Item ad eu. dendum rationem arbitri eligū tur, Socin. ibidem. Item rationis reddit o habet causam successiuam, & verbalis oblatio purgat morā ibidem. Item frater, vel patruus, qui administrauerunt tenentur rationem edere. Dec. in cons. 255. Item iudex eligit arbitros ad videndum computa. l. si ti bi pure. ff de fideicommis. liber & Soc. in d. consi. 149 & tutor tenetur exhibere librum rationis; Dec. consi. 192. Rom. consi. 413. enumerat 7. quæ veniunt in redditione, in singu. suo. fol. 4. & qd dēt conuenire liber rationum clarius ponit Socin consi 150. vol. ... & Capic. decis. 59. & in modicis statur dicto administratoris cum iuramento quia non semper possunt haberi testes Bald. in gl. 418. & Par. de sind. in ver. officiales, fol. 258. vbi dicit de officiali deputato ad exigendum debet omnes partitas, introitus, & exitus ponere in libro. Imo debet quolibet anno reddere rationem de gestis, & axactis. & si fuerit inuentus prædator in prouincia vbi exercuit exactionem pecuniæ dēt mitti ligatus. Idē Par. in verbo, si quis. fol. 258. & l. siue. C. de exact. tribut. lib. 11. *Mang.*

Vbi causæ fiscales. Rub.

Si est quæstio inter priuatū, & fiscum, procurator Cesaris cognoscere debet. l. 1 ff de off. procu. Cæs. & hoc in Reg. Cancel. sed si esset in prouincia quæstio, magister iustitiarius cognoscere dēt, q̃ dicit magister Portulanus, & hoc si res est burgensatica: si vero esset quaternata feudi cognoscit magister iustitiarius, si nō est quaternatum, iustitiarius Prouinciæ, & debet fabricare processum, & illum mittere ad Regem, & de hoc facta est constitutio, omnes, & ibi Afflict. *Mangrel.*

De inofficioso testamento. Rub:

Auth. Nouissima.

In prin.) Quomodo legitima debeat propter numerū filiorum VI de Afflic. decis. 76. & nota, quod legitima non potest relinqui in vsufructu. sed dēt esse in pprietate. Boer. deci. 147. licet filius, vel filia instituta in aliqua parte hęreditatis, non pt petere legitimā, Boer. decis. 189. Item legitima an possit relinqui quocunque titulo, vide Boer. decis. 267. Item non potest per consuetudinē tolli legitima. Rot. in decis. 9 in nouis. Item qn filia exclusa p statutū auget, vel minuit legitimam, & qn factū partem? Vide Affl. in decis. 382. quod secus est in Falcidia. l. in rōne. §. quod vulgo. ff. ad legem Falc. & ibi Alexan. sicut etiam tempore mortis inspicit pat mitas,

mitas, & i statuto tẽpore executionis. Tiraq. de retrac. fol. 52. nu. 101. Et an filius nolens adire hæreditatem perdat legitimã. Alex. l. quia poterat. ff. ad Treb. nu. 10. & vide Dec. in cons. 38. & 547. & legatum dotis valet titulo institutionis Bal. de dotc. vol. 5. fol. 56. q. 21 sed filius institutus, & grauatus, quod aliquid de suo restituat potest repudiare hæreditatem, & retinere legitimã. Bar. in l. pro hærede. §. seruos hæreditarios ff. de acquir. hæred. Itẽ agnatus potest repudiare hereditatem, & acceptare feudum ex pacto & prouidentia. cap. 1. An agnatus, & ibi Iser. q secus est in feudo hæreditario, & quod dici, quod legitima non potest relinqui io vsumfructum, fallit si pater aliud non habebat, quam vsumfructum, Boer. decis. 7. vbi etiam loquitur de dote. *Mang.*

Quaero vtrum parentes debeant.) Vide Gul. Bene. in c. Raynutius, in ver. in eo testamento, lo primo, nu. 248. & Io Dilect. de art. test. 4. lib. de hær. instit. caut. 1. nu. 7. *de Bottis.*

Auth. Vnde si parens.

Hoc nomen Falcidia proprie.) De veritate vide Gul. Bene. in cap. Raynutius in verbo, in eodem testamento relinquens, lo 1. num. 56. cum seq. *de Bottis.*

Dico, intellige quando praecesserunt.) Donatio remuneratoria inter patrem, & filium valet, de quo Tiraq. in l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, numero 19. vide Petr. Duen. in regu. 222. in prima limitatione. *de Bottis.*

L. Patarenam.

In princ.) Adde Afflic. in const. Patarenorum Iasonem hic, Abb. in c. testimonium. ex de testi. & Bar. in l. cum mulier ff. solu. mat. & mater non potest exhæredare filiam meretricem si ipsa est meretrix, per reg. istius lex. & l. 3. ne quid in loco pub. §. idem autẽ, nec potest esse notator viduitatis, qui plura connubia frequentauerit. Gl. in c. dudum, il 2 extra de elec. in ver. reprobare. *Mang.*

Nil indant iudeo.) Vide Afflict. in constit. patarenorum. numero, 46. *de Bottis.*

Quod si mater fuit meretrix.) Quid si pater est meretricarius, an possit exhæredare filiam meretricem. uide Tiraq. in l. 1. in princ. oum. 43. in fi. de ll connub. *de Bottis.*

L. Contra maioris.

In princ.) Sic in simili postqnam inceptum est de desertitione dispu tari vlterius appellatio non deseritur pendente discussione Dec. consi. 356. in n. & non sic in instantia, quæ etiam durante discussione currit, Bal. in l. properandum. ff. de iud. sed pendẽte discussione super impertinentia articulorum, si dubium non fuit probabile currit terminus datus, & uide Bal. hic, & si aduersus terminum caciptatur, vel opponatur, Domini. in c. pia. §. si quis. ex de except. in 6. & quod stantibus hincinde oppositis, quod termi nus non currat, uide omnino Bald. in l. quandiu. la 1. & ibi Aret. ff. de acquir hæred. in fi. Item durante discussione nullitatis non currit terminus appellandi, & hoc si probabilites fuerint oppositę: secus si non mutabunt. Tiraq. late, fol. 73. nu. 40. 41. de retr. & ibi videas ad materiam plures quæstiones quando tempus currat, & quando non. *Mang.*

L. Ex tribus.

Filio pupill iriter grauari.) Alex. in cons. 24. nu. 7. *de Bottis.*

L. Fratres.

In princ. ad materiam istius legis uide Curt. iun. in l. prima, ff. eodem. *de Bottis.*

In totum, an vero vsque.) Adde Dec. cons. 510. nu. 13. & vide Afflic. in decis. 125. & 204 qui tenet contra Bar hic. *de Bottis.*

Ibidem.) Vide Afflic. in decis. 204. 125. Item quid si instituatur vxorem, & concubinam, an competat querela. vide Dec. consi. 530. 161. qui videtur tenere contra Afflic. *Mang.*

L. Quoniam.

In princ.) Et quid si renuncietur legitimę? an valeat dicta renuntiatio. Afflic. in decis. 178. & an valeat statutum, vel consuetudo, vt quis non succedat in legitima. vide Dec. in l. iura sanguinis. ff. de regulis iuris. *Mang.*

L. Omnimodo.

Nota, quod quando relinquitur minus. Vide Afflict. in decisione 104. *Mang.*

Ibidem.) Quid in frat re turpi persona instituta. vide Afflict. in decisione 204. *de Bottis.*

L. Quoniam in prioribus.

In princ.) Vide Dec. cons. 81. vbi extendit hanc legem etiã si filius ap probasset testamẽtum, in quo filius, in eius legitima grauatetur, & idem cons. 318. & cons. 336. tradit posse filium renunciare legato, & apprendere legitimam, & idem si dictum esset quod non posset plus de aliis, vide Dec. cons. 19. & clausula, quod plus non petat in legatario, qui cum clausula prædicta legatum accepit, an amittat creditum? item si onus in legitima apponatur fauore filii an valeat, Dec. consi. 442. nu. 28. Item fideicommissum legitimum, & circa legitimam valet, Dec. cons. 456. contra Bar. in l. si pater la 2. §. eo. Item quo ad legitimam filiæ magis q̃ Ecclesiæ, fauetur. Dec. cons. 450. vbi grauamen in dubio potius intelligitur iniunctum heredibus, quam filio, & quod acceptatio legati non inferat ad onus inualidum per filiam, Loffied. cons. 26. nume. 33. & quod licet filius testamentum approbauerit a legitima omne onus detrahatur, Dec. cons. 688 nu. 8. & latius consi. 687. vbi tradit etiam si sit iuratum, & quod legitima pro filio, debeatur, etiam quod legatum sit acceptatum, Soc. consi. 30. num. 41. lib. 1. & Dec. consi. 338. & vide Dec. consi. 433. col. 1. *Mangrel.*

L. Si quis filium.

Succedit in locum querelae.) Vide Grammat. in decisio. 82. & ibi, quid in iure dicendi nullum testamentum. Alex. in consi. 115. nu. 2. dicit, quod Bar. reprehenditur communiter. *de Bottis.*

L. Si quando. Et generaliter.

In prin.) Item propter generalem renunciationem successionis ab intestato, in qua etiam legitimæ renunciatum uidetur, non prohibetur quis petere supplementum legitimæ, Capra consi. 9. ou. 8. sed filius habet fundatam intentionem pro legitima, Dec. cõs. 341. Item iuramentum nõ facit, quod extendatur ad legitimam Bauer. de virt. iuramenti. fol. 187. n. 11. filius acceptans legatum, factum, q pro legitima plus petere non posset, ad hue non excluditur, Dec. cons. 89. nu. 4. post Bal. hic. & no quod generalis renũciatio licet ad aliud referri non possit, nisi ad legitimam, adhuc non excluditur Afflict. 178. in secundo dub. *Mang.*

Vltimo quaeris.) Vide Boer. in dec. 14. *de Bot.*

L. Scimus.

In princ.) Adde, quod ius petendi supplemẽtum legitimæ ad filios, & ad hæredes trãsmittitur. Dec. cons. 2. & nu. 4. sed pro legitima filius non habet bona paterna obligata, nec potest pignori incũbere. Dec. cons. 235. num. 7. & 8. 15. licet Bal. & Fulg. teneant contrarium. fubdit tamen Dec quod si sit aliquid legatũ pro legitima, tunc pro supplemento, & hypothecaria, & retento competeret. Item ius petendi legitimam spatio 30. annorum præscribitur, Dec. consil. 101. & quod quando aliquid est relictũ pro cõ plemento legitimæ co 1 petat hypothecaria, Bulgar. in consil. in cip. post volumen disputationis. sic etiam petitur supplementũ dotis, nisi filia sit simpliciter exclusa. Dec. cons. 105. & si mulier sit dotata de paragio, postea auctæ sunt facultates patris, tũc filia, & eius hæredes possint petere supplementum. Grammat. decis. 57. & an ius petendi legitimam, in bonis matris duret quinquennio. Boer. decis. 250 late de prædictis Tiraquel. fol. 232. num. 7. & an competat hypothecaria pro supplemento dotis: vide pulchre Grammat. decis. 90. & Afflict. in decis. 172. & an filius habeat hypothecam pro legitima, Neguzan. de pignor. in 4. memb. 2. par. casu 24 quod oon. secus si est legata legitima, & pro ea agatur ex testamento, vel ad supplementum. & an hæres habeat electionem pro legitima super certo corpore. Alex. consi. 234. nume. 6. volum. 4. *Mang.*

§. Cum autem.

Hic reliquit fideicommissum.) Guido Papę, decis. 425. Gul. Bened. in c. Raynutius, in ver. in eo test. relinquens, lo 1. *de Bottis.*

De inoffic. donat. Rubr.

L. Prima.

Quaero in quantum.) Dec. cons. 296. 1. col. *de Bott.*

L. Si pater.

In prin.) Quando teneat donatio inter patrem, & filium etiam ex causa matrimonii & an morte confirmetur, vide quæ posui in l. frater a fratre. ff. de cond. ind. & no. quod pater potest feudum vni ex filiis etiam non primogenito donare dummodo sit feudum nouum, Tiraq. de retrac. fol 162. nu. 13. *Mang.*

L. Si totas.

Tunc reuocatur quatenus.) Hæc opinio communis est, ut per Didac. Couar. in primo lib. var. resol. capit. 19. in prin. fol. 33 2. qui ipsam sequitur. *de Bottis.*

De inoffic. dotibus. Rub.

Et quid filia fuit dotata, adeo q absorbeat omne patrimonium filii possunt agere ad eorum legitimam licet possem multa allegare, vide tamen Dec. in consi. 26. Bartol. in l. 6. §. si a socero. ff. quæ in fraud. cred. contra Grammat. decis. 90. nu. 3. *Mang.*

L. Vnica.

Illud enim, quod reuocatur.) Adde Dec. consi. 246. *de Bottis.*

De

De petit. hæred. *Rubrica.*

L. Hæreditatis.

IN *prin.*) Ad hanc leg. vide Boer. decis. 58. Tiraquel. de retract. fol. 233. nu. 37. *Mang.*

Sed quæro, quæ.) Vide Couarru. in tract. quæstio. cap. 12. char. 1. nume. 2. *de Bottis.*

Et possessionem defuncti. Couar. vbi s. char. 79. col. 1. *de Bottis.*

L. Si filiusfamiliar.

In prin.) Adde, quod in alienatione rei emphyteuticæ per emphyteutam, ex cursu longi temporis præsumitur cõsensus domini, quod etiam in Ecclesia tradit Dec. cons. 409. & adde Ias. in l. 1. C. qui admi nu. 6. & executio semel petita, præsumitur facta. Dec. cons. 375. nu. 4. vbi infinita cumulat de præscriptione ex cursu tẽporis. & aduerte quod præsumptio, quæ insurgit ex diuturnitate temporis, tollitur per productionem instri, Dec. cons. 627. in fi. melius. Affl decis. 107. & vide Fely. ꝯ ienere cap. sicut, de re iud. & Ias. in l. 3. C. de testa. dum allegat consil. Are. vbi dicit citationem in sententia pręsumi, etiam quod de ea non fiat mentio. hæsitat Soc. consil. 158. col. 4 lib. ... & ꝯ tenuit cons. 15. 1. vol. vide Aret c. 1. de iud. & quod qñ requiritur expressus consensus non præsumitur, vide Ias. in l. sciendum. ff. de ver. ob. & vide Dec. cõ si. 13. col. 1. Bar. in l hi qui ciuilia de appel. ꝫ. Bald. in l. 1. de fide instru. & iu. hastę fisc. C. lib. 11. n. 28. Item ex cursu tpis præsumitur appretium esse factum, & vnio præsumitur de consensu, superioris. Item Ecclesia, pręsumuntus de authoritate epi fundata. Itẽ præsumitur solennitas & authoritas decreti, Affl. in deci. 368. & ad id, quod dicit Afflict. quod requiratur scientia Papæ, facit ꝯ Capic. decis. 4. & quod decidit Bal. in t. nu. 4. quæ sint regalia. vbi tradit quod dicatur saltem scire in genere. Itẽ vt res dicatur antiqua requiritur spatium centum annorum, Afflict. decis. 245. & an in præiudicium tertij? Et an sit arbitrio iudicis? Et in quibus causis res dicatur antiqua? Et de antiquo cum suis ampliationibus, & limitationib. vide Crauet. de antiq temp. in princi. Item per possessionem 30. annorum pręsumitur canonica institutio in beneficio, Dec cons. 118. & cons. 121. Item ex scriptura antiqua in marmore præsumitur ius patronatus, Dec. cons. 135. Item ꝯsensus propinquorum requisitus pręsumitur diuturnitate tpis, Dec. cons. 177. nu. 9. Itẽ tpš decennij validat ꝯtum inualidum, Dec. consi. 232. & qđ ex diuturnitate omnia præsumantur solemniter facta, etiã si Ecclesia sit enormissime, læsa, Dec. cons. 329. nu. 3. & ꝯ Afflict. in dicta decis Dec. cons. 14 . nu. 13. Itẽ spatio annorum 10. purgatur defectus legitimationis. Dec. cõs. 367. vbi ẽt de his qui diu coniuges steterunt. Item ex cursu annorũ pręsumitur bona fides, & mala fides purgat̃ spatio 30. an. Item p antiquitatem exemplum probat. Dec. cons. 445. & quod ꝯ Ecclesiam omnia præsumantur, Dec. cons. 406. Item facilius pręsumitur solemnitas quam ipse actus, Dec. 442. & ad decis Afflict. de exemplatione parte citata, vide Soc. cons. 54. lib. 2. Item qui defenditur i possessione, & ꝯ ius per antiquitatem, Abb. in c. cum Ecclesia, nu. 49. de ca. pol. & propri. vide Dec cons. 618. nu 4. & si allegatur solemnitas, vel mandatum facilius præsumitur si reperitur in possessione, vide quæ posui ad d. l. sciendum ff. de ver. obl. Item pręsumitur bannitum fidatum si per superiorem in ciuitate patitur conseruari, & commorari. Hippol. Marsi. sing 77. Itẽ possidens socius rem pro diuiso annorum 30. pręsumitur diuisio. Boer. decis. 58. Bart. in l. si maior. in l. ia com. d. ut. *Mang.*

Quod ex hac detentatione.) Etiam mandatum custodiæ, & per Alex. in addi ad Bar. i l. si vxor. §. si quis vxorem. ff. de adul. de quo Afflict. in decisio. 335. nu. 8. *de Bottis.*

L. Cogi.

In prin.) Adde, quod sic etiam possidens demanialia, vel feuda cogitur ostendere Titulum, alias destituitur. Luc. de Pen. in l. cuicunque. C de fund. limit. lib. 11. vbi etiam de clerico monacho tenente feudum. & an mandatum, quod fit Baroni, quod exhibeat iura, quæ habet in Castris valeat, & tener Ias. in l. 2. de iu. emphy. nu. 6. Loffred. cõs. 45. nu. 2 Afflict. decis. 265. ver. 17. fallit, & idem in const. si vasallus, num. 17. & faciunt quæ congerit idem Afflic. in constit. violent. as, nu. 17. vsque ad 21. & ad Luc. de Pen. adde Bal. in l. 1. ꝫ. si a non comp. iud. & vide c. cum personis, de priuileg in 6. & ibi Doc. vide Fely. in ca. si diligenti, nu. 7. de pręscript. & quid de Pręlato, qui facit edictum, quod quilibet ostẽdat titulum beneficiorum, Geminian. cõs. 136. Item si actor clericus vult agere ad fructus beneficiorum debet ostendere titulum, siue vel non possideat, dummodo possessio sit de recenti, & ista lex militat in reo, qui nunquam cogitur, secus in actore, qui semper tenetur ostendere Titulum, pro quo agit Boer. decisione 311. Itẽ laicus, agens ad decimas tenetur ostendere titulũ, cum ei resistat ius commune, & agẽs possessorio cui resistit ius tenetur respondere, & ostendere titulum, Rot. in decisio. nouel. 4. vbi habes materiam illius l. & dicta decisio venit ad limitationem cap. querelam. extra de elect. Item vasallus non tenetur respondere feudi, item quantum sit feudum, & de iuribus ipsius feudi Baro nõ tenetur docere, Iser. in c. imperialem. §. illud quoque, de prohib. feu. alie. per Feder. & Par. de reinteg. feud. §. sed an is, fol. 15. Item colonus rusticus, qui præstat pensionem tenetus ostendere possessionem, & sic vasallus tenetus ostẽdere feudum, & si nescitus, an torũ sit redditituum, vel feudale, tunc consideratur qualitas dominij, & quantitas territorij, Par. de reinteg. feud. §. an, & quando fol. 16. Item vasallus tenetur ostendere domino res feudales, quæ sint Bar. in d. loco Item vasallus instrumentum, & Baro inuentarium edere tenentur. Item emphyteutæ, & censuarij, & omnes illi, qui tenent vtile dominium tenentur edere instrumenta. Par. de reinteg. feud folio 18. in ver. an vasallus, sed datur petitio hæreditatis contra titulo possidentem. *Mang.*

Utilitatem actoris.) Vide Gul. Bened. in repet. c. Raynutius, in verbo, & vxorem, 2. decis. fol. 80. nume. 22. & Dec. in consi. 61. vbi quid in vasallo. *de Bottis.*

Titulus non superuenit.) Vide Couar. in c. 12. pract. quæst. num. 5. vbi dicit hoc procedere, quando titulus acquiritur pendente lite, secus si ante. *de Bottis.*

De rei uendicatione. *Rubrica.*

L. Mater tua.

QVæro dicitur hic.) Dec. cons 281. colum. 1. & consi. 282. nu. 5. vbi quid in alia concessione. *de Bottis.*

L. Si vt proponis.

In princ.) An agenti vtili rei vendicatione poterit fieri oblatio debiti, Socin. consilio 224. lib. ... vide tamen Neguś. de pigno. fol. 218 nu. 19. Item res empta de pecunia rei venditæ patrimonialis, vel dotalis, & de similibus, quando subrogatur ĩ loco rei venditæ, Tiraq. ad plenum, de retra fol. 108. *Mang.*

Ibidem.) Vide Negusan. de pigno. in 1. memb 5. par. num. 40. & 2. memb. nume. 19. *de Bottis.*

Tunc demum in subsidium.) An in dote pretium succedat loco rei, vide Bald. Nouel. in 2. par. nu. 5. *de Bottis.*

L. Inciuile.

Rei venditæ non transfertur,) Tiraq. de retra. conuen. in fine, numero 77. *de Bottis.*

L. Cum a matre.

In prin) Vide Socin. in l. frater a fratre, de cond. Indeb. & Dec. in l. pacti. C. de pact. & Aymo. consi. 115. nu. 2. & ibi quid in confessione. *de Bottis.*

Ibidem.) Vide Gram. decisio 93. vbi habet nonnulla notabilia, & tempus non currit nisi a die captę possessionis, & tempus fidelitatis a die traditi feudi, Tiraq multa, fol 80. nu. 18. vide quæ addidi in auth. quod obtinet, infra de probat. *Mang.*

Quæro quid si filius.) Vide Gul. Bened. in cap. Raynutius, in ver. reliquit, nu. 42. *de Bottis.*

L. Quoties.

In prin.) Et quid si Rex concessit officium duobus, qui prius adeptus fuit possessionem, etiam si in persona alterius fuisset facta resignatio, Boęrius decis. 150. & Dec. ĩ reg. contractus ff. de reg. iur sed si duobus fuerit concessum feudum, ille præfertur, qui habuit possessionem, Iser. in cap 1. qui succes tenea. & ista lex recipit plures limitationes, quas ponit Hip. Marsil. sing. 82. *Mang.*

L. Si fundum.

Nota hanc legem de virtute.) Amplia habere locum etiam si fama esset quod res sit Titij, quia etiam quod Titius denuntiet non facit emptorem malęfidei possessorem. vide Afflict decis. 178. Itẽ ad effectum constituendi quem in malafide sufficit denuntiari ab eo, qui habet custodiam rei. Afflic. decisio. 269 col. fi. ver. nec obstat. Item si hæc denuntiatio fiat authoritate iudicis non requiritur alia certioratio, Alex. consil. 73. lib. 3. Item facta denuntiatione si velit rem venditam retrahere, si interim venditor fecisset expensas necessarias, vel vtiles non recuperat, Boer. decis. 47. *Mangr.*

De fructibus perceptis,) De veritate. vide omnino Glo. Paris. in consuet. Paris. §. 22. in nume. 50. & nume. pręcedentibus, videlicet 48. 49. *de Bottis.*

De usufructu, usu & habi. *Rubrica.*

L. Si vsusfructus.

QVæro dicitur hic, quod testator.) Decius consilio 418. num. 16. *de Bottis.*

Item valet ad aliud.) Vide Alex. in l. naturaliter, §. nihil commune, nu. 5. & ibi Soc in pri. no ff. de acq poss. *de Bottis.*
Ex hoc potestis concludere.) Vide Capic. in decis. 96. vbi late. *de Bottis*

L. Vsufructu.

Non potest dare fideiussores.) An stetur iuratoriæ cautioni. vide Guido. decisio. 189. & 250. & Hippol. in l. fina. nume. 422. ff. de iuris. omu. iud. *de Bottis.*
Item quam videtis.) Vide Dec. in consi. 607. *de Bottis.*

L. Eum ad quem.

Adde, quod tenetur denunciare domino, quod res indiget refectione alias tenetur, vt hic per Pau. de Cast. & gl. Paris. in consuetu. Paris. §. 1. gl. 1. num. 11. *de Bottis.*

De seruit. & aqua. *Rubr.*

L. Prima.

A*B vno tyrano, ille.*) Adde Gramma. in decisione quinquagesimanona, nu. 10. *de Bottis.*
Aliud quam patientia, ex scientia.) Et quod requiratur scientia Principis ita quod non requiratur scientia officialium nec sufficit, Capic. decis. 57. sed quod sufficit scientia officialium. Bart. in l. si publicanus §. vectigalibus. ff. de vectig & public. Item non sufficit scientia colonorum, Loffred. consi 29 nu. 12. sed quod sufficit officialium ad id deputatorum, Loffred. cons. 36. num. 10. vbi scientia magistratus, est sicut scientia procuratoris. Item limita in præscriptione tanti temporis in qua non requiritur scientia, licet Saly. contra tenuerit in l. vectigalia, tit. 5. allegat. vide Loffre. consil. 46. vbi præsumitur scientia propter præsentiam ministrorum principis, vide Dec. consil 586. licèt contra firmauerit Firmia de gabel. vol. . fol. 6. in præscribenda libertate non præsumitur scientia, vide Bald. de præscr. vol. 3. fol. 53. *Mang.*

L. Si aquam.

Ex hoc fit cautus.) Vide Capic. decis. 57. & Gramm. in decis. 49. numero 10. *de Bottis.*

L. Preses

In prin.) L. Preses, allegant quod prima charitas incipit a se ipso, & ideo infert Salyc hic, quod si aliquis promittit defendere aliquẽ contra quemcunq; non intelligitur promisisse contra seipsum. facit, quod scribit Specul. in tit. de aduoc. §. 1. ver sed nunquid clericus. vbi licèt clericus teneatur aduocare pro Ecclesia, non tamen contra seipsum tenetur per rationem istius tex. & facit glo. no. in cap. fin. de alien. feu. pater. quod licèt vasallus teneatur defendere dominum, nõ tamen propriam salutem postponere tenetur saluti domini sui, quod secus est in seruis in l. 1. ad Syllan. facit hæc lex quod pater non tenetur alere filium, quando non habet quãtum pro se sufficit. Saly. hic quia debet se ipsum prius alere, & hoc sequuntur Nicol. de Neapol. & Ias. in §. sed si quis, Inst. de act. & illa est ratio quare non teneantur, nisi in quãtum facere possunt, & idem plenius putarem dicendum si maritus, est carceratus, & vxor habuit assecurationem pro dote, quod licèt fructus non sufficiant vxori, & filijs, quod maritus carceratus debet ali a creditoribus, vide Alci. in tract. præsump. fol. 196. præsumpt. 52. *Mang.*

L. Altius.

In princ.) No. quod Barones in regno habent priuilegia, vel ex cõsuetudine, quod aquæ, montes, & nemora, ac pascua sint illorũ, & vasalli non possunt illa possidere. sed relaxare tenentur, Luc. de Pen in l. 1. C. de fund. limitrof. libr. 11. Item quod vnicuique licèt extollere vsque ad cælum fallit pluribus modis, per Hippo. sing. 154. vide Napoda in consuet. *Mang.*

L. Per agrum.

Tu ab initio duxisti.) Vide Dec. in consi. 244. nu. 2. *de Bottis.*

De iud. famil. ercisc. *Rubr.*

L. Familiæ.

A*Liud est in diuisione, quo.*) Tiraq de retrac. lig. §. 1. In gl. 9. num. 34. & Dec. cons. 4u. & Aymo. cons. 24 in prin. *de Bottis.*

L. Filius cuius.

In prin.) Vide Tiraq. in d §. 1. in gl. 9. nu. 61. *de Bottis.*

L. In familiæ.

Quod quando vendo rem, vt alienam.) Tiraq de retra. lig. §. 1. glo. a. nu. 18. & Dec. cons. 281. nu. 1. & consil. 282. nume. 5. vbi quid in alia possessione. *de Bottis.*

L. Inter omnes.

In fi. add. testa. probari.) Eundem cons. 6 n. 4. vo. 1. vbi Apostilla allegat concordantes vbi vult, quod quando indicium vnumquodque est a remotis ad illud probandum requiruntur duo testes, quod secus est in proximis, proximum aũt indicium est, quando vnus testis deponit de maleficio, vide Bart. in l. fi. vbi Hippol. de Marsi. de quæstio. *Mang.*

Communi diuidundo. *Rubr.*

L. Si maior.

I*N prin.*) Item socius possidens rem per 10. annos pro diuiso, præsumitur diuisio, Boer. decis. 58. Item si soror, vel frater passus est quod alter frater gubernasset omnia bona, & ipse habuerit partem fructuum. censetur velle donare ex quo non petijt diuisionem Aret. in l. recusari ff. de acq. hæred. & pro intellectu istius l. vide Alex cons. 72. lib. 2. & cõs. 25. lib. 5. & Boer decis. 1. *Mang.*
Tu habes hic vnam bonam.) Adde Dec. cons. 79. in 3. dub. *de Bottis.*

Communia vtriusque iudicij. *Rubr.*

L. Etiam si is.

S*Ed approbatur tanquam.*) Declara hoc quãdo expresse fit approbatio, secus si tacite, vt per Aymo. consi. 29. *de Bottis.*

L. Si patruus.

In princ.) Ad materiam huius l. vide omnino Capram in cons. 13. per totum Ias. in l. quamquam. C. qui test. facc. poss. Dec. cons. 21. Alex. cons. 49. 1. vol. Bar. in l. Titium, & Meuium. ff de admi. tut. quid in fratre negotiante, & administrante, apothecam cõmunem cum cæteris fratribus, vide Dec. omnino, cons. 255. Adde, quod si vxor emit aliquã rem, licèt præsumatur de pecunia mariti, non tamen possunt hæredes mariti vẽdere rem, sed tantum petere pecuniã. ita Bar. in l. & si instrumenta C. de fid. instr li. 10. Adde, quod res feudalis empta de pecunia mea, non efficitur mea, nisi eum assensu, Benen. in c. imperialẽ, fol. 14. litera R. post Bal. in l. 1. col. 4. C. de his qui feud. da. pos. *de Bottis.*
Primo casu res.) Vide Dec. cons. 58. vbi in marito recipiente in emphyteusim pro se, & vxore, & qualiter inducatur ratihabitio. *de Bottis.*
Præsumitur ex propria.) Adde Tira de retract. conuent. in fi. nu. 77. & Dec. cons. 238. nu. 5. & cons. 348. nu. 4. & consil. 99 & Boer in decis. 23. nu. 3. & ibi in marito emente rem sibi, & vxori, & Alexand. cons. 77. nume. 1. vbi quod præsumitur de propria, volum. sexto. *de Bottis.*
Sunt socij omnium bonorum.) Quæro, si vnus ex socijs emit nomine proprio, & ex catasto apparet, quod simul soluerint censum, tũc bona censentur communia. Rom. in consi. 191. & vide Bart. in l. iura. C. de omni ag. deser. vide aliqua per Soc. cõs. 87. col. 7. vol. 1. & aliqua per Alex cons. 40. vol 2. prope finem. & an si vnus ex fratribus apothecam relictã a fratre exercuerit, vtrum teneatur lucrum communicare: vide Soc. cons. 154. incip. visa, & considerata, lib. . Dec. consi. 251. vbi concludunt quod sic, vide omnino Alex. cons. 30. lib. 2. col. pe. & fi. est no. quod est differentia inter societatem incidentem, & conuentionem, vide pulchra per Galiau. in l. stipulationes non diuiduntur, nu. 5. & 6. ff. de verb. obl. & generaliter, an & quãdo censeatur societas, Dec. cons. 63. & an socij teneantur communicare omnia, vide Alex. cons. 48. vol. 2. per totum, & ad dictum Galiau. vide Alex. in d. cons. 48. & Soc. in consi. 16. lib. . vbi per totum materiam societatis large examinat: sed fratres præsumuntur simul viuere, Dec. cons. 442. nu. 31. & quod ex actibus & conuentionibus promiscuis, etiam inter fratres nobiles, qui non negotiantur dicatur contracta societas omnium bonorum, vide Soc. consil. 162. Item ad hoc, vt fratres dicantur simul viuere, est necesse, quod expensæ fiant communiter, & fructus æqualiter expendantur, Dec. consi. 524. Item viuente patre nunquam censetur contracta societas inter fratres. Dec. consi 77. nu. 3. *Mang.*

De rebus credit. *Rubrica.*

L. In bonæ fidei.

I*N princ.*) Ad materiam istius legis vide Afflic. in decis. 36. & ibi addi. Rem vẽdi vbi ponuntur plures casus in quibus non defertur iuramentum suppletorium. *de Bottis.*

L. Cum quis.

Manifestum nihil.) Vide Affl. in const. si quis in posterum. *Mang.*
No. ergo primo.) Adde Dec. in cons. 414. col. fi. *de Bottis.*

L. Cum te.

In princ.) An vnus ex socijs obliget alios contrahendo, & quando, declara per Dec. consi. 98. *de Bottis.*

L. Mutua.

In prin.) Ad materiam subscriptionis vide per Alex in l. si ita stipulatus §. Chrisogonus. ff. de ver. obl & omnino Bert in trac. de Episcopo, in 1. par. 1. lib. nu. 13. cum seq. & quid in sigillante, gl. Paris. in consu. Paris §. 5. in glo. 1. nu. 11. & de subscribente, vide Bart. & alios in l. quæ dotis. ff. solu. matrim. & in l. ita stipulatus, §.

Chriso-

Grysogonua, & addit. ad Ang. in §. idem iuris est. nu. 17. Inst. de except. & addi quam habeo ad Barb in c. si quis presbyterorum de reb. eccl. al. c. *de Bottis.*

De prohibita sequestratione pecuniæ. Rub.

ADde, quod non potest peti sequestrum alicuius rei, nisi de debito constet per instrumentum publicum, Angel. in addit ad Bar. in l. litibus C. de agri. & censi. lib. 11. Item sequitur Corset. in suis sing. in ver sequester & vide Cur. in trac. de sequest. vol 4. fo. 150 nu. 53. Itẽ sequestrũ cessat oblata cautione. Firm. in vec. sequestratio, nu. 49 & 6, vbi fallentia, & Fely. in c. examinatæ, vbi ponit quinque fallentias, extra de sequest poss. & fruc. Item si est scandalum inter contendentes de possessione, & fit scandalum armorum. vide, quæ posui in l æquissimum. ff. de vsufru. similiter si vir ditissimus male tractet res dotales fit sequestrum, Bald. de dot. fol. 449. & Baptista de S. Blasio in suo tracta fol. 109. nu. 61 & de materia sequestrationis, vide Abba. in c. 1 & 2 de sequest poss. & fruc. Item si quis commiserit delictum extra territorium suum, & ibi delinquens habet bona, iudex illiu loci potest bona sequestrare, Par de synd in ver. represalia. fo 26. Item vbi dici sequestratio præmittitur si constet de debito causa cognita. Boer. decis. 171. vbi reus incontinenti offendẽa, & alia ibi. Item tertius potest impedire sequestrationem si doceat incontinẽti de iure suo, & qui debet recipere bona a manu hęredis nõ potest impedire sequestrationem. Boer. ibidem Item ille cui fit sequestratio non debet habere salariũ de sequestro, quod tenet. l. 1 ꝫ. de præben. salar. lib. 11 Item vbi non constat de fuga sequestrum fieri non debet: nisi parte citata, Ias. in l. si fideiussor. § si satisdatum. ff qui satisd cog. vbi habes melius, quã alibi, & remissiue materiam sequestri. ad illum textum vide auth. sed iam cautum C. deposi. vbi loquitur de tertio veniente ad restitutionem depositi, & ibi dicitur, quod omnino est prohibita sequestratio pecuniæ, & vide Reg. Prag. loquentem de sequestrationis prohibitione. *Mang.*

L. Vnica.

In prin.) Ad materiam istius tex. vide Abb. in c. 2. extra de sequest. poss & proprie. & Doct. in l. fideiussor. §. fi. ff. qui satisd. cog. omnino Dec. in consil. 166. fi. col. *de Bottis.*

De condict. ob causam. Rubrica.

L. Ea lege.

IN prin.) Vide ad hanc materiam, Negusan. 1. memb. 2. par principio. nu. 5. *de Bottis.*

Alienando reseruat.) An autem ille, in quem fit talis alienatio faciat fructus suos Pet. Bellu. fo. 17. nu. 17. & ibi an trãseat possessio. nu. 58. vide Negus. in trac. de pig. in 1. memb 2 par. nu. 5. & in 2. mẽb. 2. par. nu. 13. in 4. par. in fi. & vide Pet. Bellu. in Spec. prin fol. 15. nu. 4. 5. vbi ponit duos casus in quibus pactum tale impedit alienationem etiam sine hypotheca quãdo tale pactum est factum cum iuramento, vel in iudicio an impediat translationẽ dominij. vide Alex. in consi 146 nu. 4. 5. 6. & nu. 9. ponit quid si fiat a principe, & quid si adsit pactum resolutiuum. *de Bottis.*

Ne vxor pro marito. Rubrica.

FAcit quod si vxor receptat maritum forbannitum non teneatur, Afflict. in const. patres pro filiis. Bar in l 1. ff. de rapt. tenetur tñ vxor pro marito de dote, si vir fuerit primipilaris, qui dicitur Regni thesaurarius generalis. Afflic ibi. & qñ vxor teneatur pro marito vide const. Reg pœnam. & Affl. si maritus est bannitus potest sibi adiudicari facere dotes ꝯ fiscum, qñ bona mariti sunt publicata, sed si sint alij creditores, vt velint offerre pro reliquo in iure offerendi præfertur vxor. imo dando pretium fisco põt retinere bona viri. & si fiscus voluerit bona illa deuastare per cõtumaciam viri? Par. de synd. in ver. publicatio, fol. 252. addidi in l. 1. de bon. dam. & in l. si constante. ff. sol. mat. *Mang.*

Ne filius pro patre. Rubrica.

NOta, quod si filius sciente patre est solitus negotiari, & ꝯhere, & aliquando reddere rationem, pater obligatur ex gestis ꝑ ipsum, Afflic. decis. 108 pro & contra. & facit, quod filius non tenetur si receptauit patrẽ bannitum, secus est econtra si pater receptat filium, & dedit illi de substantia paterna, secus autem si de bonis ipsius filij, Affl. in const. patres pro filiis. Bar. in l si. ff. de recept. & quando pater teneatur pro filio facit constitutio ob filiorum culpas. Item minoratur pœna filii propter seruitia facta Regi, Gram decis. 21. Itẽ patre existente in carceribus filius tenetur enim fideiubere tam pro causa criminali, quam ciuili, Boer. decis. 118. Itẽ in quibus pater obligetur pro filio? & quando agitur contra patrẽ non excusso filio. vide Boer. decis. 221. Bar. in l. cũ filiusfa. ff. de ver. obl. & vide q̃ posui in auth. pręsente. C. de fideius. Item vxor, filius, vel frater, aut pater pro quibus bonis debeant præstare alimenta, Afflict. in d. const. patres. *Mangr.*

De hæreditarijs actionibus. Rubrica.

Rep. L. Pro hæreditarijs.

IN princ.) Hæredes communis patris, qui dotem filij receperãt insolidum conueniuntur. Affl deci. 152 col. 2. Item primogenitus, qui successit in feudo conuenitur in plus, quam ei cõtingat ratione suæ ratæ burgensaticorum, Capic. decis. 198. Itẽ successor beneficij tenetur ad debita sui prædecessoris Prælati, Abb. in c. cum oẽs. nu. 27. de testa. Itẽ tenetur ad debita ꝯtracta pro eius sustentatione, & vide Dec cons 282. nu 4. hæredes Prælat petunt expensas ab ecclesia prosequenda Prælaturæ, Soc. cons. 2 nu. 2, lib. 1. Item tenetur ad expensas funerum necessarias, non aũt voluntarias Capic. deci. 84. & licèt supersint bona hæreditaria, seu patrimonialia tñ successor tenetur ad impensas funerum, Dec. cons. 157. non aũt tenetur ad vestes luctuosas, & ad lapidẽ sepulturæ. Abb. in q. Sempronius clericus. nu. 7. & quod teneatur successor ad seruitia famulorum, & ad impensas infirmitatis, Ripa in l obligationi generali ff. de pign. nu. 46. Item contra alterum ex hæredibus possidentem pignus agitur hypothecaria pro toto debito. Negus. de pigno fol. 147. nu 2. *Mang.*

L. Hæredem.

Communiter non tenetur.) Adde Dec. consi. 349. in fi. *de Bottis.*

Ex delictis defunctorum in quantum hæredes. Rubrica.

L. Vnica.

IN princ.) No quod hæredes defuncti tenẽtur ad debitum, quatenus ad ipsos peruenit: sed hæres officialis tenetur, ĩ annum, siue ad ipsum peruenerit, siue nõ a die aditæ hęreditatis, & hęres nõ tenetur de delicto defuncti, tamen de leui culpa tenetur, q ĩ lis fuit contestata cum defuncto. Item non faciens inuentarium hæres defuncti officialis, nõ tenetur insolidum. Item si offic alia per imperitiam iudicauit, non tenetur hæres de omnibus. vide Par. de Puteo in ver. hęres, fol. 142. Item si condemnauit ad mulctam hæres tenetur soluere: tamen possunt cõparere filij ex vxore, & purgare contumaciam, seu innocentiam defuncti, Cępol. consil. 20. & est de stilo Franciæ, Boer. decis. 64. *Mang.*

De probationibus. Rubrica.

L. Proprietas.

Quod fama operetur.) Gui Pap. deci. 448. *de Bottis.*

Rep. L. Instrumenta.

Pro intellectu istius legis vide Boer. decis. 105. & vide, quæ addidi in l. admonendi. ff. de iuretur. *Mang.*

Auth. Quod obtinet.

In prin.) Hæres reuocat confessionem defuncti docto de errore, Afflic. decis. 231. vbi tam de confessione inter viuos, quam vltimæ voluntatis. Item hæres intantum repræsentat factum defuncti, quod si promiserit se teneri de euictione de facto suo tantũ, & non aliter tenetur etiam de facto defuncti, Dec cons. 231. nu. 4. vsq; ad fi. Item econtra si defunctus promisent factum suum non comprehendit factum hæredis, & 10. tradit Dec. Item testator intelligitur disponere in præiudicium hæredum. Dec. cons. 319. nu. 2. & ibi vide declarationem. Item pactum factum in dubio, & reale, transactio est personalis. Vide Napod. in consuet. si quis, vel si qua, nu. 190. Item donatio facta alicui, & suis hæredibus. Ita demũ porrigitur ad hęredes si ꝫ e ioua defuncti fuerit valida. Dec. consi. 470. nu. 10. sed promittens factum suum tantũ tenetur de facto eius cuius est hęres. vide Firmia. in verbo, promissio. nu. 39. No. dictum Firmia. ibi, quia est consiliũ Dec. 281. Item hæres habet executionẽ vigore instrumenti: licèt in eo nõ dicatur pro hæredibus. Dec. consi. 136 licèt hęres respectu iuramenti, non sit de foro iurantis, Fel. in c cum sit generale, de foro compet. & ibi dicit, quod nõ indiget absolutione: sed hęres qui tenetur de euictione de facto suo tantum non tenetur de facto a legatariis, Dec. consi. 192. quod dictum falsum existimat Firm. loco supradicto. Itẽ hęres non reuocat confessionem limitatam defuncti, & iuratam. Bauer. de virtute iuramenti, fol. 186. vers 5. est declaratio. Item statutum dictans, quod instrumentum exequatur contra nominatum habet locum contra hęredem. Ias in l. si cui, in §. fi. in 3. no. ff de lega. 1. Item si testator dixerit habuisse in dotẽ, vel mutuo non probat, nisi in veritate probetur, Bart. in l. Aurelius. §. fi. ff. de lib. legata. *Mang.*

L. Cum res.

Possit mihi referre.) Vide late per Dec. in l. si a furioso. ff. si cert. pet. in fi. & glo. Paris. in consue §. 13. glo. 6 nu. 3. *de Bottis.*

Rep. L. cum res.

Quæro, & sum in glo.) Adde Matth. de Afflict. in decis. 23. nu. 4. 5. & Gul. Bened. late de materia probationis dominij, in cap. Raynutius, in ver. & vxorem, 5. dec. nu. 450. cum seq. & ibi nume. 455. quid in ecclesia. *de Bottis.*

Quod venditor non fuit dominus.) Limita casu in quo de emptione apparet instrumentum antiquum, quia tunc præsumitur venditorem possedisse si in instrumento est clausula precarii, vt conclu du Soci cons. 87. quem sequitur Dec cõs. 102. & si præsumatur ipsum possedisse ergo concluditur ipsum dominum fuisse, arg. notatorum in l quidam in fun de cond. insti. nisi obstaret regula de duobus specialibus, vide Soc. in allegato consi. col. 1. & 2. & an instrumentum venditionis probet dominium Affl decis. 23. & decis. 40 in 1. dub. & per quatuor columnas. & no. quod contra consi. Soc. facit, quia vera etiam probatio possessionis nõ infert ad dominium, quãdo de eo principaliter tractatur, sed nec per testes deponẽtes de visu, dominium probatur, nisi deponat de facto per quod dominium quæritur. Dec. consi. 221. nu. 7. & 8. Item nec traditio per instrumentum probatur. vide Dec. cõs. 300. nu. 11. & ad Soc. in consi præallegato. 187. vide Dec. consil. 302. præalle vbi dicitur generaliter per instrumentũ antiquum præsumi possessionem apud illum, de quo instrumentum loquitur, sed cessio nil infert nisi ius cedentis inferatur, & ostẽdatur. Dec. consi. 121. nu. 15. & quod instrumentum emptionis non tribuat ius nisi doceatur de iure venditoris. Socin. cõsi. 86. num 7. lib. 1. quod etiam in præscriptione tradit Paris. in cap. cum nobis. num. 9. de præscrip. *Mang.*

Ille a quo causam habeo.) Vide latissime per Negus. de Pig in 3. mẽbro 2. par. nu. 62. *de Bottis.*

L. Non epistolis.

Quæro qualiter probetur.) Vide Tiraq. de retra ligna. §. 1 in glo. 9. nu. 262. cum seq in gl. 16 per Cottam, vbi quid in probatione fraternitatis, & alterius consanguinitatis, & Dec. in cons. 54. Afflict. in decis. 25. *de Bottis.*

L. Vis eius.

In prin.) No quod si iniuste captus aufugit non tenetur. similiter si iniuste captus iuret redire, & non redit, non est periurus. Ias. in l si duo patroni. §. 1. num. 4. ff de iureiur. Item potest frangere carceres & impune occidere custodes Hip. in tract. crim. in §. attingam. nume 18 vsque ad 41. & iniuste captus dicitur quando non fuit seruatus ordo iuris, & ibi dicit Hipp. & dictum Bart. limitat Bauer. in trac. de vitt. iura. fo. 191. nu. 11. nisi iurasset reuerti ad carceres. *Mangr.*

L. Siue possidetis.

Quæro quid de possessione.) Vide Affl. in decis. 394 & Moder. in c. regni frequens. num. 17. fol. 78. & hoc non procedit in interdicto, vnde vi, nec non ad fundandam præscriptionem Alex. consi. fi. in princ. *de Bottis.*

Rep. L. Matrem.

Tunc excipiens debet probare.) Quando sunt duo creditores, & tractatur de prioritate, & posterioritate, & non apparet. ille præfertur qui probauit certum tempus. Tiraquel. de retract. fol. 158. nume. 10. *Mang.*

Rep. L. Cum precibus.

In prin.) Quando admittitur probatio contra instrumentum, Tiraquel. fol. 130. nu. 9. *Mangr.*

Rep. Auth At qui semel.

In princ.) Vide Afflict decis. 33. *Mang.*

No. vbi est certum.) Et quando dicatur quem didicisse testificata ad hoc vt repellatur a productione, vide Cottam in versic. legere. *de Bottis.*

Respondeo primo si liber testium.) Gramma. in decisione centesima-tertia, nu. 10. *de Bottis.*

No. ꝙ committi potest falsum cum corruptione. & adde quod si aliquis voluerit probare falsitatem cum corruptione, postea probat falsitatẽ absq; corruptione, talis probatio non releuat. Anb. in cap licèt causam. nu. 33. de probat. Affl. in decis. 216. in fi. sed in causa appellationis etiam ꝙ fuerit petita repulsa in prima instantia, potest adhuc deduci falsitas cum corruptione. Affl. deci. 266. Item aduerte, quod probata corruptela dicitur probata falsitas. Alex. in l. diuus. nu. 9 de re iud. quod quidẽ procedit in corruptela per pecuniam, quia testi est prohibitum recipere pecuniam etiam pro veritate dicenda, vt dicit Bar in d. l. diuus. ff. de re iud quod secus est in fideiussore, qui pro fideiussione facienda potest recipere pecuniam. si autem per preces sit corruptus non dicitur probata falsitas, eo quod præcatus fuit, & ibi Alexã. vide Dec. consi. 189. nu. 11. & 12. *Mang.*

L. Ad probationem.

Quod non debet probari, quod probatum non releuat.) Adde Barto. in l. si quis posthumus. §. si quis ita, & ibi Ias. ff. de lib. & posth Affl. in c. 1. §. si quis hominem, in 2. not. nu. 16. de pa. ten. *de Bottis.*

In prin.) Adde quod articuli qualitercunq; adminiculentur etiam ex leui præsumptione dicuntur pertinentes. Dec. cons. 117. nu. 2. & vide de arti. qui sunt ad declarationem proximiorũ, quod in dubio sint iudicandi pertinentes, & ibi quod iudex potest articulos reiectos admittere. & no. quod articulus differens a petitione est impertinens. Bal. in l. vinum, si cert. pet. col. pen. & probationes debent admitti siue faciant plenam, vel semiplenam probationem. indicium aut adminiculum. Affl. decis. 7. & plenius Dec. consi. 102. vbi tradit inoleuisse practicam saluo iure impertinentium esse admittendos articulos, & propterea in possessorio recuperandæ admittuntur articuli proprietatis, & quando articuli sunt apparenter impertinentes nõ debent admitti etiam cũ clausula, saluo iure impertinentiarum. Ias. in l. si duo patroni. §. Iulianus nu. 41. de iureiuran. vbi tradit quod stãte statuto, quod iudex admittat omnes articulos, & probationes cũ clausula prædicta, quod non militabit si sint apparenter impertinentes. vide Oldr. consi. 316. & 318. & econtra si aliquis fuit admissus ad probandum illud quod non debebat, non propterea releuatur. Bar. in l. si duo patroni. § Iulianus. in fi. ff. de iureiur. & licèt petitio sit pura admittitur tamen articulus conditionalis Fely. in cap. cum Ioannes. nu. 39. de fide instru. & in articulis possunt declarari, ampliari, & specificari deducta in petitione non mutata substãtia. Spec. de teste in rubricella de articulorũ forma col. 1. & ver. & hoc etiã. Not. ꝙ si in libello est actum vna via, & ex vno actu, causa, non poterunt in articulis noua deduci. Soc. in c. fi. nu. 65. de libel. obla. & ad decis. Fel. allegatum, vide Iacobinum in l. nõ quemadmodum, nu. 5. de iud. & petitum dicitur, quod ex petitione vel actis colligitur. Dec. in c. ex insinuatione, in fi. de appel. & no. quod vtile est formare articulos, quia si ꝓduco testes simpliciter indistincte repelluntur in causa appellationis, Abb. in c. fraternitatis. num. 12. de testi. Item articulans non videtur fateri, Curt. in tract. positionum, vol. 1. fol. 147. Lanfra. de proba. fol. 244. nu. 26. & vide quæ posui ad hunc in l. 2. §. quod obseruari supra de inr. calum. de iure non est necesse formare articulos, quos capitula vocamus, sed sufficit testes super petitione inducere, Abba. in c. per tuas. col. 2 de testib. *Mang.*

Rep. L. Actor quod asseuerat.

In princ.) De negatiua coarctata, Abb in cap. ad nostras. de proba. nu. 4. vult quod etiam si testes actoris sint idoneiores præferuntur testes rei in probando innocentiam, & de negatiua simplici coarctata Abb. in c. bonæ. extra de elect. Ias in l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iure. Dec in l. in omnibus causis. ff. de reg iu. Item magis creditur duobus testibus super negatiua ad defensionem, q̃ mille ad vindictam. sic etiam in probando metum, & in aliis, Boer. decis. 100. vbi habes quando plus creditur duobus testibus, q̃ mille, & in quibus casibus, & de negatiua quomodo probetur, vide quæ ad istum addidi in l in illa stipulatione. ff. de verb. obli probatio negatiua nil releuat, nisi sit coarctata loco, & tempore. Afflict. decis. 324. & quando non præfertur affirmatiua negatiuæ, & quando negatiua sit coarctata loco, & tempore, vide Abb. in c. bonæ. il primo, de elect. & testis deponẽs de negatiua debet deponere, quod non debuisset fieri, nec dici, quin ipse audiuisset, vel vidisset Dec. cons. 44. nu. 6. nec sufficit dicere, quod fuit præsens, & audiuit Dec. in cons. 101. Afflic. decis. 324. qui loquuntur de negatiua per scripturam. & ibi etiam quando negatiua coarctata loco & tẽpore affirmatiuæ præferatur, vide aliqua per Affl. dec. 400. nu. 9. & q̃n de absentia articulatur, quod nõ fuerit p̃sens in aliquo loco, vel actu, debet per testes probari eo ipso alibi cõmoratum, ita quod potuisset ire ad aliũ locũ. Alex. in l. 1. nu. 5. 6. 7. ff. quod quisq; iur. Dec. eo tit. nu. 13. l. 2. dicit quod deponens simpliciter super negatiua est falsarius. Abb. in c. cũ ecclesia, de causa propr. & possess. Alex. in addi. ad Bar in l. optimã. in fi. de cõtrahen. & commit. stip. & ex hoc potest torqueri. Dec. in d. loco, & Ang in l. si per alium §. docere ff. ne quis eũ. dicit, quod testis debet se cauere a negatiua, sicut ab igne, & declarat Soc. in l. 1. nu. 2. ff. si quis ius dicen. non obtemp. & negatiua magis negat, sed affirmatiua affirmat, Dec. cõsi. 147. nu. 5. & sufficit, quod dicat nõ esse ita, nec est necesse q̃d dicat qualiter fuit factũ, quia indiget sola scientia negantis non aũt quod dicat qualiter fuit actũ. Bal. in l. 1. nu. 6. C. de sent quæ sine cer quant. licèt aliter dicat in probatione famæ in l. hæredes palam. nu. 2. de testam. vbi dicit Bal. quod testis debet deponere per modum affirmandi, & q̃n depo suit debuit dicere, quod non potuit esse, quod ipse non vidisset, Dec. consi. 537. nu. 3. post Bar. in l. 1. §. hoc interdicto. ff. de itine. actuq; priua. vbi dicit testem non interrogatum debere ẽt deponere causam scientiæ. Dec. consi. 649. & de negatiua, Lanfr. de probat. in c. quoniam contra, fol. 243. vbi testi coarctanti negatiuam per vnum annum non creditur, & vide tractatũ negatiuæ ibidem fo. 245. & pulchre de modo probandi negatiuam, etiam quod testes præferantur, an negantes, vel affirmantes. Bal in c. tã literis nu. 4. de testi. pro quo idem in c. fi. de offi. deleg. & quę dicatur proprie negatiua, Alex. in apostil. ad Bar. in l. in illa stipulatione. ff. de ver. obli. & si articulus est negatiuus, vel negatiue cõceptus, sed habeat negatiuã implicitam, est tñ affirmatiuus, nec inspicitur ordo, vel forma ponẽdi, sed an possit probari per causas affirmatiuas, vel negatiuas, Loffred. cons. 4. num. 15. vbi dicit quod vix est aliqua negatiua, quę non habet ęquipolientem affirmatiuam. idem consi. 25. nu. 3. quod si factum est negatiuum: licèt articulus sit affirmatiuus, vel negatiuus mutando verbo-

rum

rum ordinem, adhuc dicitur negatiua positio. Bald. in c. proposuisti nu. 2. eod. tit. vbi de asserente se non cognitam, dicente, se esse virginem, & de aliis vide Bal. in l. data opera. num. 64 C. qui accus. non poss. vbi non statur testibus qui dicunt, quod alii testes non aderant. *Mang.*

Circa secundum, primo.) De negatiua an possit, vel debeat probari, vide latissime per Luc. in l. 1. nu. 10. C. de fide instr. & iu. hast. fisc. & Aymo in cons. 1. nu. 7. & ibi quod per absentiam eius qui debebat aliquid facere probat negatiua. *de Bottis.*

Nunc quaero, quando negatiua.) Vide Aymo. Crauet. in consi. 1 nu. 7. vbi late. *de Bottis.*

L. Iubemus.

In princ.) Adde, quod probatio falsi de necessitate debet concludere, Dec. in cap. porrecta. nu. 1 de confirmat. vti. vel inuti. & idem cons. 175. & 187. & ad excusationem falsitatis in d. cons. 175. adducit 7. coniecturas, & vide Fely. in cap. ea parte de rescrip. vide Hippol. in rub. de fal. nu. 19. & ex diuersitate manuum praesumitur falsitas. Dec. consil. 547. Item suspectus de falso propter priuilegium suspectum compertum in eius posse, non relaxatur sub fideiussoria cautione. Capic. decis. 30. vide Alex. in l. fi. C. de edi. diui Adri. toll. vbi loquitur de rasura. *Mangr.*

Rep. L. Sciant cuncti.

In prin.) Adde, quod in probatione matrimonii etiam probationes debent esse clariores luce meridiana, vt in criminalib. Dec. cons. 143. sed praesumptiones, quae in ciuilibus ad condemnationem sufficiunt, in criminalibus nō recipiuntur, Dec. cons. 175. & 189. nu. 3. vbi tradit in criminalibus requiri omnes testes exceptione maiores, & quod confessio extraiudicialis non offendit. Item fama cum vno teste non sufficit, etiam si de crimine ciuiliter agatur. Dec. consil. 210. in fi. Item in poenis pecuniariis liquidissima probatio requiritur. Dec. consil. 290. Item sicut ad poenam infligendam plenissima requiritur: ita ad poenam euadendam leuior sufficit, Dec. in cons. 65.. & casus in quibus in ciuilibus sufficeret, in criminalibus non prodest. Dec. consil. 429. & quod in poenalibus liquidissima probatio requiritur, & non defertur iusiurandum. Dec. cons. 452. sed probationes imperfectę non iunguntur. Dec. cons. 615. sed in criminalibus non valet dictum testis dicentis ad vocem cognouisse, Aret. in c. cum Ioannes num 7. extra de testi. sed Soc. tenet contra in cons. 54. nu. 4 lib. 3. & vide de indiciis indubitatis, Gram. decis. 42. *Mangr.*

De testibus. Rubr.

L. Prima.

In fi.) Soli testes non probant ingenuitatem dicit tex. ad euitādas contrarietates intelligas soli, idest singulares. *Mangrel.*

L. Etiam

In princ.) Quod dicantur domestici testes illi, qui inhabitant eandem domum, & familiam. Bar. hic, & Bal. in c. in literis, extra eo. dicit, quod illi dicuntur domestici, qui viuunt ad vnum panē, & vnum vinum. Idem tenet Dec. consi. 133. & quando dictum vnius suppletur per alium in causa graui. Dec. ibidem, num. 5. & ibi habes quomodo impugnetur fides testium. Item quando veritas aliter haberi non potest, & quādo ad vindictam publicam, sine fisci vtilitatem domesticus admittitur, Ias. in l. sed si quis nu. 4. ff. si quis caution. Item volente aduersario cogitur domesticus testificari, Fel. in c. fi. n. 3. de iud. sed si familiaris est persona inhonesta, iudex nullo modo debet ei credere, Loffred. cons. 43. n. 8. sed si sint familiares alicuius personę honestę, puta Episcopi, vel alterius domini magni, admittuntur. Hippo. in sua pract. §. principium, & singul. 5. & famulus non habens salarium admittitur ad probandum innocentiam. vide eundem Hippol. sing. 59 sed non quidem affines. Gram. decis. 34. nec carcerati admittuntur in testibus in delicto commisso in carceribus Gram. deci. 19. Itē isti birruarii, vel alii seruientes non admittuntur pro officiali in syndicatu, secus si in familia Episcopi. Item vt domesticus possit testificari, debet prius licentiari, & postea admitti in testem, Par. de synd. I ver. testes. fol. 293. de birruario loquitur Alex. in apost. ad Bar. in l. 3. ff. de testi. in ver. considerare. vbi allegat Bal. in l. ista & Ang. in l. sciendum ff de vsur. vbi de colono, & mercenario, & amplius notabis, quod testes domestici etiam vxoris in antiquis probant, & quomodo hoc intelligatur, vide Crau. de antiq. temp. fol. 97. nu. 13. *Mangr.*

Rep. L. Etiam.

Quid in viro, & vxore.) Gram. in decis. 34. nu. 17. *de Bottis.*

Quaerit glo. vtrum persona.) An concubina possit esse testis. vide Iac. in l. testis idoneus. ff. eo. *de Bottis.*

L. Solam.

In princ.) Adde, quod testis deponens sine causa scientiae, dicitur vt pecus deponere, Bal. relatus per Alex. cons. 150. nu. 16 lib. 6. sed sufficit dicere sic se recordari, quia tenet scriptum in libro suorum memorialium, Bal. relatus per Alex. in cons. 184. lib. 7. Item impersonaliter deponens non probat, Dec. cons. 173. col fi. testis dicens vera esse ni fallor, an probet, vide Pau. de Cast. in l. 1. ff. de iust. & iur. nu. 12. & vide Ias. & alios in l. admonendi. ff. de iureiu. sed testis dicens, scio quia certus sum, nō probat. Firman. de vir. iur. in ver. testes deponunt, nu. 45. & illud nō dicitur sciri, quod multipliciter sciri dicatur Bal. in c. fi. de iur. calum. in fi. Item si ratio reddita per testes non sit concludens vitiatur dictum, Alex. cons. 80. nu. 7. lib. 2. sed testes deponentes etiam non interrogati debent reddere rationem Dec. cons. 518. nu. 10. Item testis deponens de credulitate si assignat rationem cōcludentem, probat, quia illud quod scimus recte credimus. Alexan. cons. 109. num. 12. lib. 1. & deponens iudicio suo, non probat, Dec. consil. 356. nume 5. *Mangr.*

Publicatio quod tene menti.) Vide Guid. in decis. 586. *de Bot.*

Hoc pertractans multum subtiliter.) An & quando testis debeat reddere rationem dicti sui in criminali. vel quando deponit super negatiua, vide Aymo in cons. 2. nu. 3. 4. & ibi an sit bona ratio, cognosco vocem talis quia eam notam habeo. *de Bottis.*

L. Parentes.

In prin.) Adde, quod si frater deponat contra fratrem creditur, & maior fides tribuitur ei quam alteri quia praesumitur ꝙ fratrem non deposuisse, Dec cons. 142. nu. 1. & frater hńs bona cōiter indiuisa cum fratre penitus repellitur a testimonio, Alber. de testi. fo. 255. nu. 8. & debet opponi, alias, valet eius dictum. Ias. in l. certi cōdictio. §. quoniam ff. si cer. pe. nu. 13. limita tn̄ si frater fuerit mirae sanctitatis Idem Ias. in l. admonendi. nu. 180. & de omnib. praedictis, & aliis vide Fel in c. cum oporteat, de accus. in 5. no. ibi ponit regulam, fallentiam, & ampliationes. & quot modis possit repullari testis vide Afflic. in consti. mores dissolute. vbi ponit 45. species repulsae. Item amicus an possit testificari pro alio amico. vide Bar. in l. eos §. e tit. sed testis repulsatur si est affinis, vide hic Bar. quia iniuria facta vni ex agnatis tot agnatiōis facta vr̄, Grā. decis. 13. Itē si sint plures socii in vno negotio & vni corū est facta iniuria, omnibus dicitur facta, & sic vnus non est idoneus testis pro alio. Gram. deci. 23. Item testis consanguineus nō admittitur in cā criminali, nec ad defensam, nec ad vindictam, & hoc si sint de linea ascendentiū, secus in transuersali. Gram decis. 34. Itē non pōt dici de inhabilitate testis qui fuit rogatus a partib. vt deponat: licet eius dictū impugnari possit Hip. in sing. 92. & affinitas qn̄ sit cā repellendi Hip. sing. 133. sed parentes non sunt testes ad probandū aetatē filii, gl. in l. etiam. sup. de probat. *Mang.*

L. Iurisiurandi.

Item quae sit forma iuramenti testis.) Et sic de voluntate partis potest remitti iuramentum. & testes tunc recipiuntur sine iuramēto, sed hoc non potest facere iudex. facit constit. Reg. Crebra nostrorum. & testes examinati, nec delato iuramento, nec citata parte, nulliter sunt recepti. c. 2. ext. eo. & quomodo succurratur nullitati, vide Guid. Pap. in decis. 72. Item non sufficit producere testes nisi iurent. Capic. decis. 19. *Mang.*

Rep. L. Iurisiurandi.

No. quod testes prius.) Quid si prius deposuerint postea iurauerint, vide doct. in c. de testib. ext. eo. *de Bottis.*

Quaero vtrum iuramentum) An summus Pontifex possit dispensare, quod credatur testi cum iuramento. Couar. in ver. testi non iurato, & ibi quid in arbitro procedente de facto, an possit credere testi non iurato, & quid in causis summariis, & quid in Cardinali deponente absque iuramento? vide ibidem Cou. vbi ponit casum, in quo testis non iurat. *de Bottis.*

L. Omnibus.

In princ.) Aduerte, quod quando commodum est certum repellitur, sin autem est incertum secus, & quid si non principaliter, sed secundario redundet in commodum. vide Bal. in l. qui testamento ff. de test. Dec. cons. 100. num. 8. & quando cedens potest esse testis, vide Abb. in c. insuper, nu. 12. & 13. ext. de test. intelligo pro cessionario, vbi etiam vtrum donans pro donatario. Itē nauta non potest esse testis in fauorem patroni pro delicto commisso in naui: quia tenentur in solidum, & etiam pro qualibet poena pro qua teneretur, vt dominus Boer. dec. 56. *Mang.*

An hoc sit verum.) Vide Guid. Pap consi. 74 nu. 6. & quid in cedente, & quid in proxeneta. *de Bottis.*

Rep. L. Omnibus.

Ego feci te procuratorem.) Adde Bartol. in l. deferre. ff. de iure fisci. *de Bottis.*

L. Quoniam.

In addi. ad ver. Particeps criminis. in fine.) Adde, quod Bart. in l. 1. §. si seruus ff. de quaest. ponit quod si data opera quis tanquam particeps accensetur vt a testimonio postea subducatur in testem, nihilo minus admittitur in testem. vide Bal. hic, & bonam apostillā ad eum videlicet, admittitur socius quo ad praesumptionem. Gl. fi. In c. 3. de testib. Sal. hic, nu. 6. tradit regulariter admitti in testem, vbi eius confessio praeiudicat, & testes occulti adhibiti ad actum

Quod ven ditor non fuit dominus.) Limita casu in quo de emptione apparet instrumentum antiquum, quia tunc præsumitur venditorem possedisse si in instrumento est clausula precarii, vt concludit Soci. cons. 87. quem sequitur Dec. cõs. 1. 2. & si præsumitur ipsum possedisse ergo concluditur ipsum dominum fuisse, arg. notatorum in l. quidam in fin. de cond. insti. nisi obstaret regula de duobus specialibus, vide Soc. in allegato consi. col. 1. & 2. & an instrumentum venditionis probet dominium. Affl. decis. 23. & decis. 40. in 2. dub. & per quatuor columnas. & no. quod contra consi. Soc. facit, quia vera etiam probatio possessionis nõ infert ad dominium, quãdo de eo principaliter tractatur, sed nec per testes deponẽtes de visu, dominium probatur, nisi deponat de facto, per quod dominium quæritur. Dec. consi. 221. nu. 7. & 8. Item nec traditio per instrumentum probatur. vide Dec. cõs. 187. vide Dec. consil. 300. nu. 11. & ad Soc. in consi. præallegato. 302. præalle. vbi dicitur generaliter per instrumentũ antiquum præsumi possessionem apud illum, de quo instrumentum loquitur, sed cessio nõ infert nisi ius cedentis inseratur, & ostẽdatur. Dec. consi. 221. nu. 11. & quod instrumentum emptionis non tribuat ius nisi doceatur de iure venditoris, Socin. cõsi. 86. num 7. lib. 1. quod etiam in præscriptione tradit Paris. in cap. cum nobis. num. 9. de præscrip. *Mang.*

Ille a quo causam habeo.) Vide latissime per Negus. de Pig in 3. mẽbro 2. par. nu. 62. *de Bottis.*

L. Non epistolis.

Quaro qualiter probetur.) Vide Tiraq. de retra ligna. §. 1 in glo. 9. nu. 262. cum seq in gl. 16 per Cottam, vbi quid in probatione fraternitatis, & alterius consanguinitatis, & Dec. in cons. 54. Afflict. in decis. 25. *de Bottis.*

L. Vir eius.

In prin.) No quod si iniuste captus aufugit non tenetur. similiter si iniuste captus iuret redire, & non redit, non est periurus. Ias. in l. si duo patroni. §. 1. num. 4. ff de iureiur. Item potest frangere carceres & impune occidere custodes. Hip. in tract. crim. in §. attingam. nume 18 vsque ad 4.. & iniuste captus dicitur quando non fuit seruatus ordo iuris, & ibi dicit Hipp. & dictum Bart. limitat Bauer. in trac. de virt. iura. fo. 191. nu. 11. nisi iurasset reuerti ad carceres. *Mangr.*

L. Sine possidetis.

Quaro quid de possessione.) Vide Affl. in decis. 394 & Moder. in c. regni frequens num. 27. fol. 78 & hoc non procedit in interdicto, vnde vi, nec non ad fundandam præscriptionem. Alex. consi. fi. in princ. *de Bottis.*

Rep. L. Matrem.

Tunc excipiens debet probare.) Quando sunt duo creditores, & tractatur de prioritate, & posterioritate, & non apparet. ille præfertur qui probauit certum tempus. Tiraquel. de retract. fol. 158. nume. 10. *Mang.*

Rep. L. Cum precibus.

In prin.) Quando admittitur probatio contra instrumentum, Tiraquel. fol. 130. nu. 9. *Mangr.*

Rep. Auth At qui semel.

In princ.) Vide Afflict. decis. 13. *Mang.*

No. vbi est certum.) Et quando dicatur quem didicisse testificata ad hoc vt repellatur a productione, vide Cottam in versic. legere. *de Bottis.*

Respondeo primo si liber testium.) Gramma. in decisione centesimatertia, nu. 10. *de Bottis.*

No. ꝙ committi potest falsum cum corruptione. & adde quod si aliquis voluerit probare falsitatem cum corruptione, postea probat falsitatẽ absq; corruptione, talis probatio non releuat. Abb. in cap licèt causam. nu. 13. de probat. Affl. in decis. 216. in fi. sed in causa appellationis etiam ꝙ fuerit petita repulsa in prima instantia, potest adhuc deduci falsitas cum corruptione. Affl. deci. 266. Item aduerte, quod probata corruptela dicitur probata falsitas. Alex. in l. diuus. nu. 9 de re iud. quod quidẽ procedit in corruptela per pecuniam, quia testi est prohibitum recipere pecuniam etiam pro veritate dicenda, vt dicit Bar in d. l. diuus. ff. de re iud quod secus est in fideiussore, qui pro fideiussione facienda potest recipere pecuniam. si autem per preces sit corruptus non dicitur probata falsitas, eo quod præcatus fuit, & ibi Alexã. vide Dec. consi. 189. nu. 11. & 12. *Mang.*

L. Ad probationem.

Quod non debet probari, quod probatum non releuat.) Adde Barto. in l. si quis posthumus. §. si quis ita, & ibi Ias. ff. de lib. & posth. Affl. in c. j. §. si quis hominem, in 2. not. nu. 16. de pa. ten. *de Bottis.*

In prin.) Adde quod articuli qualitercunq; adminiculentur etiam ex leui præsumptione dicuntur pertinentes. Dec. cons. 117. nu. 2. & vide de arti. qui sunt ad declarationem proximiorũ, quod in dubio sint iudicandi pertinentes, & ibi quod iudex potest articulos reiectos admittere. & no. quod articulus differens a petitione est impertinens. Bal. in l. vinum, si cert. pet. col. pen. & probationes debent admitti siue faciant plenam, vel semiplenam probationem. indicium aut adminiculum. Affl. decis. 7. & plenius Dec. consi. 102. vbi tradit inoleuisse practicam saluo iure impertinentium esse admittendos articulos. & propterea in possessorio recuperandæ admittuntur articuli proprietatis, & quando articuli sunt apparenter impertinentes nõ debent admitti etiam cũ clausula, saluo iure impertinentiarum. Ias. in l. si duo patroni. §. Iulianus nu. 11. de iureiuran. vbi tradit quod stãte statuto, quod iudex admittat omnes articulos, & probationes cũ clausula prædicta, quod non nullitabit si sint apparenter impertinentes. vide Oldr. consi. 316. & 312. & econtra si aliquis fuit admissus ad probandum illud quod non debebat, non propterea releuatur. Bar. in l. si duo patroni. § Iulianus. in fi. ff. de iureiur. & licèt petitio sit pura admittitur tamen articulus conditionalis Fely. in cap. cum Ioannes. nu. 39. de fide instru. & in articulis possunt declarari, ampliari, & specificari deducta in petitione non mutata substãtia. Spec. de teste in rubricella de articulorũ forma col. 1. & ver. & hoc etiã. Not. ꝙ si in libello est actum vna via, & ea vno actu, causa, non poterunt in articulis noua deduci. Soc. in c. fi. nu. 65. de libel. obla. & ad decis. Fel. allegatum, vide Iacobinum in l. nõ quemadmodum, nu. 5. de iud. & petitum dicitur, quod ex petitione vel actis colligitur. Dec. in c. ex insinuatione, in fi. de appel. & no. quod vtile est formare articulos, quia si ꝓduco testes simpliciter indistincte repelluntur in causa appellationis, Abb. in c. fraternitatis. num. 12. de testi. Item articulans non videtur fateri, Curt. in tract. positionum, vol. 1. fol. 147. Lanfra. de proba. fol. 244. nu. 26. & vide quæ posui ad hunc in l. 2. §. quod obseruari supra de iur. calum. de iure non est necesse formare articulos, quos capitula vocamus, sed sufficit testes super petitione inducere, Abba. in c. per tuas. col. 2 de testib. *Mang.*

Rep. L. Actor quod asseuerat.

In princ.) De negatiua coarctata, Abb in cap. ad nostras. de proba. nu 4. vult quod etiam si testes actoris sint idoneiores præferuntur testes rei in probando innocentiam, & de negatiua simplicã coarctata Abb. in c. bonæ extra de elect. Ias in l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iure. Dec in l. in omnibus causis. ff. de reg iu. Item magis creditur duobus testibus super negatiua ad defensionem, q̃ mille ad vindictam. sic etiam in probando metum, & in alijs, Boer. decis. 100. vbi habes quando plus creditur duobus testibus, q̃ mille, & in quibus casibus, & de negatiua quomodo probetur, vide quæ ad istum addidi in l. in illa stipulatione. ff. de verb. obli. probatio negatiua nil releuat, nisi sit coarctata loco, & tempore. Afflict. decis. 324. & quando non præfertur affirmatiua negatiuæ. & quando negatiua sit coarctata loco, & tempore, vide Abb. in c. bonæ. il primo, de elect. & testis deponẽs de negatiua debet deponere, quod non debuisset fieri, nec dici, quin ipse audiuisset, vel vidisset Dec. cons. 44. nu. 6. nec sufficit dicere, quod fuit præsens, & audiuit Dec. in cons. 101. Afflic. decis. 324. qui loquitur de negatiua per scripturam. & ibi etiam quando negatiua coarctata loco & tẽpore affirmatiuæ præferatur, vide aliqua per Affl. dec. 400. nu. 9. & qñ de absentia articulatur, quod nõ fuerit ꝓsens in aliquo loco, vel actu, debet per testes probari eo tpe alibi cõmorasse, ita quod potuisset ire ad aliũ locũ. Alex. in l. 1. nu. 5. 6. 7. ff. quod quisq; iur. Dec. co. tit. nu. 13. l. 2. dicit quod deponens simpliciter super negatiua est falsarius. Abb. in c. cũ ecclesia, de causa propr. & possel. Alex. in addi. ad Bar in l. optimã. in fi. de ꝯhen. & commit. stip. & ex hoc potest torqueri. Dec. in d. loco, & Ang in l. si per alium §. docere. ff. ne quis eũ. dicit, quod testis debet se cauere a negatiua, sicut ab igne, & declarat Soc. in l. 1. nu. 2. ff. si quis ius dicen. non obtemp. & negatiua magis negat, sed affirmatiua affirmat, Dec. cõsi. 147. nu. 5. & sufficit, quod dicat nõ esse ita, nec est necesse qd̃ dicat qualiter fuit factũ, quia indiget sola scientia negantis non aũt quod dicat qualiter fuit actũ. Bal. in l. 3. nu. 6. ꝯ de tent quæ sine cer quant. licèt aliter dicat in probatione famæ in l. hæredes palam. nu. 2. de testam. vbi dicit Bal. quod testis debet deponere per modum affirmandi, & qñ depositit debuit dicere, quod non potuit esse, quod ipse non vidisset, Dec. consi. 337. nu. 3. post Bar. in l. 1. §. hoc interdicto. ff. de itine. actuq; priua. vbi dicit testem non interrogatum debere ẽt deponere causam scientiæ. Dec. consi. 649. & de negatiua, Lanfr. de probat. in c. quoniam contra, fol. 243. vbi testi coarctanti negatiuam per vnum annum non creditur, & vide tractatũ negatiuæ ibidem fo. 245. & pulchre de modo probandi negatiuam, etiam quod testes præferantur, an negantes, vel affirmantes. Bal. in c. tã literis nu. 4. de testi. pro quo idem in c. fi. de offi. deleg. & quę dicatur proprie negatiua, Alex. in apostil. ad Bar. in l. in illa stipulatione. ff. de ver. obli. & si articulus est negatiuus, vel negatiue cõceptus, sed habeat negatiuã implicitam, est tñ affirmatiuus, nec inspicitur ordo, vel forma ponẽdi, sed an possit probari per causas affirmatiuas, vel negatiuas, Loffred. cons. 4. num. 15. vbi dicit quod via est aliqua negatiua, quę non habet ęquipollentem affirmatiuam. idem consi. 25. nu. 3. quod si factum est negatiuum: licèt articulus sit affirmatiuus, vel negatiuus mutando verborum

rum ordioem. adhuc dicitur negatiua positio. Bald. in c. propo- suisti nu. 2. eod. tit. vbi de asserente se non cognitam, dicente, se esse virginem, & de aliis vide. Bal. in l. data opera num. 64. C. qui accus. non poss. vbi non statur testibus qui dicunt, quod alii testes non aderant. *Mang.*

Circa secundum, primo.) De negatiua an possit, vel debeat probari, vide latissime per Luc. in l. 1. nu. 10. C. de fide instr. & iu. hast. fisc. & Aymo in cons. 1. nu. 7. & ibi quod per absentiam eius qui debebat aliquid facere probat negatiua. *de Bottis.*

Nunc quaero, quando negatiua.) Vide Aymo. Crauet. in consi. 1 nu. 7, vbi late. *de Bottis.*

L. Iubemus.

In princ.) Adde, quod probatio falsi de necessitate debet concludere, Dec. in cap. porrecta. nu. 1 de confirmat. vti. vel inuti. & idem cons. 175. & 187. & ad excusationem falsitatis in d. cons. 175. adducit 7. coniecturas, & vide Fely. in cap. ex parte de rescrip. vide Hippol. in rub. de fal. nu. 19. & ex diuersitate manuum praesumitur falsitas Dec. consil. 547. Item suspectus de falso propter priuilegium suspectum compertum in eius posse, non relaxatur sub fideiussoria cautione. Capic. decis. 30. vide Alex. in l. fi. C. de edi. diui Adri. toll. vbi loquitur de rasura. *Mangr.*

Rep. L. Sciant cuncti.

In prin.) Adde, quod in probatione matrimonij etiam probationes debent esse clariores luce meridiana. vt in criminalib. Dec. cons. 113. sed praesumptiones, quae in ciuilibus ad condemnationem sufficiunt, in criminalibus nō recipiuntur, Dec. cons. 175. & 189. nu. 3. vbi tradit in criminalibus requiri omnes testes exceptione maiores, & q confessio extraiudicialis non offendit. Item fama cum vno teste non sufficit, etiam si de crimine ciuiliter agatur. Dec. consil. 210. in fi. Item in poenis pecuniariis liquidissima probatio requiritur. Dec. consil. 290. Item sicut ad poenam infligendam plenissima requiritur: ita ad penam euadendam leuior sufficit, Dec. in cons. 65. & casus in quibus in ciuilibus sufficeret, in criminalibus non prodest. Dec. consil. 429. & quod in poenalibus liquidissima probatio requiritur, & non defertur iurandum. Dec. cons. 452. sed probationes imperfectę non iunguntur. Dec. cons. 615. sed in criminalibus non valet dictum testis dicentis ad vocem cognouisse, Aret in c. cum Ioannes num 7. extra de testi. sed Soc. tenet contra in cons. 54. nu. 4 lib. 3. & vide de indicijs indubitatis, Gram. decis. 42. *Mangr.*

De testibus. *Rubr.*

L. Prima.

In fi.) Soli testes non probant ingenuitatem dicit tex. ad cuius das contrarietates intelligas soli, idest singulares. *Mangrel.*

L. Etiam

In princ.) Quod dicantur domestici testes illi, qui inhabitant eandem domum, & familiam. Bar. hic, & Bal. in c. in literis, extra eo. dicit, quod illi dicuntur domestici, qui viuunt ad vnum panē, & vnum vinum. Idem tenet Dec. consi. 113. & quando dictum vnius suppletur per alium in causa graui. Dec. ibidem, num. 5. & ibi habes quomodo impugnetur fides testium. Item quando veritas aliter haberi non potest, & quādo ad vindictam publicam, siue fisci vtilitatem domesticus adminitur, Ias. in l. sed si quis nu. 4. ff. si quis caution. Item volente aduersario cogitur domesticus testificari, Fel. in c. fi. n. 3. de iud. sed si familiaris est persona inhonesta, iudex nullo modo debet ei credere, Loffred. cons. 41. n. 8. sed si sint familiares alicuius personę honestę, puta Episcopi, vel alterius domini magni, admittuntur. Hippo. in sua pract. §. principium, & singul. 5. & famulus non habens salarium admittitur ad probandum innocentiam. vide eundem Hippol. sing. 59 sed non quidem affines. Gram. decis. 34. nec carcerati admittuntur in testibus in delicto commisso in carceribus Gram. deci. 19. Itē isti birruarij, vel alij seruientes non admittuntur pro officiali in syndicatu, secus si in familia Episcopi Item vt domesticus possit testificari, debet prius licentiari, & postea admitti in testem, Par. de synd. ī ver. testes. fol. 293. de birruario loquitur Alex. in apost. ad Bar. in l. 3. ff. de testi. in ver. considerare. vbi allegat Bal. in l ista & Ang. in l. sciendum ff de vsur. vbi de colono, & mercenario, & amplius notabis, quod testes domestici etiam vxoris in antiquis probant, & quomodo hoc intelligatur, vide Crau. de antiq. temp. fol. 97. nu. 13. *Mangr.*

Rep. L. Etiam.

Quid in viro, & vxore.) Gram. 10 decil. 34. nu. 17. *de Bottis.*

Quaerit glo. vtrum persona.) An concubina possit esse testis. vide Iac. in l. testis idoneus. ff. eo. *de Bottis.*

L. Solam.

In princ.) Adde, quod testis deponens sine causa scientiae, dicitur vt pecus deponere, Bal. relatus per Alex. cons. 150. nu. 16 lib. 6. sed sufficit dicere sic se recordari, quia tenet scriptum in libro suorum memorialium, Bal. relatus per Alex. in cons. 184. lib. 7. Item impersonaliter deponens non probat, Dec. cons. 171. col fi. testis dicens vera esse ni fallor, an probet, vide Pau. de Cast. in l. 1. ff. de iust. & iur. nu. 12. & vide Ias. & alios in l. admonendi. ff. de iureiu. sed testis dicens, scio quia certus sum, nō probat. Firman. de vir. iur in ver. testes deponunt, nu. 45. & illud nō dicitur sciri, quod multipliciter sciri dicatur Bal. in c. fi. de iur. calum. in fi. Item si ratio reddita per testes non sit concludens vitiatur dictum, Alex. cons. 80. nu. 7. lib. 2. sed testes deponentes etiam non interrogati debent reddere rationem Dec. cons. 538. nu. ... Item testis deponens de credulitate si assignat rationem cōcludentem, probat, quia illud quod scimus recte credimus. Alexan. cons. 109. num. 12. lib. 1. & deponens iudicio suo, non probat, Dec. consil. 256. nume. 5. *Mangr.*

Publicatio quod tene menti.) Vide Guid. in decis. 586. *de Bot.*

Hoc pertractans multum subtiliter.) An & quando testis debeat reddere rationem dicti sui in criminali. vel quando deponit super negatiua, vide Aymo in cons. 2. nu. 3. 4. & ibi an sit bona ratio, cognosco vocem talis quia eam notam habeo. *de Bottis.*

L. Parentes.

In prin.) Adde, quod si frater deponat contra fratrem creditur, & maior fides tribuitur ei quam alteri quia praesumitur ꝯ fratrem non deposuisse, Dec cons. 142 nu. 1. & frater hñs bona cōiter indiuisa cum fratre penitus repellitur a testimonio, Alber. de testi. fo. 235. nu. 8. & debet opponi, alias, valet eius dictum. Ias. in l. certi cōdictio. §. quoniam ff. si cer. pe. nu. 13. limita tñ si frater fuerit mirae sanctitatis Idem Ias. in l. admonendi. nu. 180. & de omnib. praedictis, & alijs vide Fel in c. cum oportet, de accus. in 5. no. ibi ponit regulam, fallentiam, & ampliationes. & quot modis possit repullari testis vide Affli. in consti. mores dissolute. vbi ponit 45. species repulsae Item amicus an possit testificari pro alio amico. vide Bar. in l. eos ꝰ e tit. sed testis repulsatur si est affinis, vide hic Bar. quia iniuria facta vni ex agnatis toti agnatiōis facta vr̄, Grā. decis. 23. Itē si sint plures socij in vno negotio & vni corū est facta iniuria, omnibus dicitur facta, & sic vnus non est idoneus testis pro alio. Gram. deci. 23. Item testis consanguineus nō admittitur in cā criminali, nec ad defensam, nec ad vindictam, & hoc si sint de linea ascendentiū, secus in transuersali. Gram decis. 34. Itē non pōt dici de inhabilitate testis qui fuit rogatus a partib. vt deponat: licet eius dictū impugnari posset Hip. in sing. 92. & affinitas qñ sit cā repellendi Hip. sing. 133. sed parentes non sunt testes ad probandū aetatē filij, gl. in l. etiam. sup. de probat. *Mang.*

L. Iurisiurandi.

Item quae sit forma iuramenti testis.) Et sic de voluntate partis potest remitti iuramentum. & testes tunc recipiuntur sine iuramento, sed hoc non potest facere iudex. facit constit. Reg. Crebra nostrorum. & testes examinati, nec delato iuramento, nec citata parte, nulliter sunt recepti. c. 2. ext eo. & quomodo succurratur nullitati, vide Guid Pap. in decis. 72. Item non sufficit producere testes nisi iurent. Capic. decis. 39. *Mang.*

Rep. L. Iurisiurandi.

No. quod testes prius.) Quid si prius deposuerint postea iurauerint, vide doct. in c. de testib. ext. eo. *de Bottis.*

Quaero vtrum iuramentum) An summus Pontifex possit dispensare, quod credatur testi cum iuramento. Couar. in ver. testi non iurato, & ibi quid in arbitro procedente de facto, an possit credere testi non iurato, & quid in causis summariis, & quid in Cardinali deponente absque iuramento? vide ibidem Cou. vbi ponit casum, in quo testis non iurat. *de Bottis.*

L. Omnibus.

In princ.) Aduerte, quod quando commodum est certum repellitur, sin autem est incertum secus, & quid si non principaliter, sed secundario redundet in commodum. vide Bal in l. qui testamento ff. de test. Dec. cons. 1.0. num. 8. & quando cedens potest esse testis, vide Abb. in c. lusuper, nu. 12. & 14. ext de testi. intelligo pro cessionario, vbi etiam vtrum donans pro donatario. Itē nauta non potest esse testis in fauorem patroni pro delicto commisso in naui: quia tenentur in solidum, & etiam pro qualibet poena pro qua teneretur, vt dominus Boer. dec. 56. *Mang.*

An hoc sit verum.) Vide Guid. Pap consi. 74 nu. 6. & quid in cedente, & quid in proxeneta. *de Bottis.*

Rep. L. Omnibus.

Ego feci te procuratorem.) Adde Bartol. in l. deferre. ff. de iure fisci. *de Bottis.*

L. Quoniam.

In addi. ad ver. Particeps criminis. in fine.) Adde, quod Bart. in l. 1. §. si seruus ff. de quaest. ponit quod si data opera quis tanquam particeps accusēt vt a testimonio postea subducatur in testem, nihilominus admittitur in testem. vide Bal. hic, & bonam apostillā ad eum videlicet, admittitur socius quo ad praesumptionem. Gl. fi. in c. 3. de testib. Sal. hic, nu. 6. tradit regulariter admitti in testem, vbi eius confessio praeiudicat, & testes occulo adhibiti ad actum

illicitum, quod dicantur participes, secus si ad licitum, licet vbi testes idonei reperiri non possint admittuntur inhabiles. Marsil. sing. 71. vbi quod hoc intelligitur quando ex qualitate negotij non possunt haberi alij testes idonei, & quod antequã recipiantur: debet cõstare, quod non possunt haberi idonei, & quod qñ aliter veritas haberi non potest in causa criminali admittuntur mulieres. Dec in cons. 261. nu. 5. ibi exemplificat in stupro, adulterio, violentia commissa in camera. Item si est socius criminis de eo delicto de quo potest socius interrogari, tunc facit indiciũ ad torturam Apostil. ad Bart. in l. si cui. §. si seruus. in ver. vos scitis. de quæst. sed confessio socij in tortura probat contra socium si in tortura in genere nõ fuit interrogatus de socijs. Pau. in ver. confessio sociorũ, fo 337. licèt si quis confitetur quod talis mandauit fieri delictum non creditur. Par in ver. dicitur, fol. 248. & in ver. an stetur fol. 320. & quod socius criminis nõ sit idoneus in criminalibus contra socium imo, quod nõ possit formari inquisitio. Dec. consil. 214. socius criminis de quibus faciat indicium. & quibus casibus possit interrogari. Boer. decis. 319. quẽ vide omnino. *Mangr.*

Rep. L. Quoniam.

Quæro vtrum ista expensa.) Adde quod etiam in causa ardua ciuili subministrantur expensę testibus per eum, ad cuius instantiam examinantur, Capi. deci 93. nu. 6. & de repetitione testium examinatorum coram arbitris, posui ad hunc in l. si. ꝭ. eo. remissio accusati ad locum delicti fit expensis accusatoris. Bal. in c. nonnulli. nu 9. de rescr. & idem Bal. in c. postulasti de foro cõp Affl. in consti. Capitaneorum. nu. 6. si petitur examinari principalis absens fit expensis petitoris, Affl. decis 177. & si petitur remissio causæ, & remittitur, cuius expensis acta transmittãtur, aliquo tẽpore seruauit magna curia, quod qui petebat remissionẽ soluebat: alio tempore seruauit, quod qui indigebat actis, soluebat illorum transmissionem Hodie autem in decreto remissionis solet dici, remittatur cum omnibus actis. vel quod ꝭ. tantum tempus se conferat cum actis in loco remissionis. *Mang.*

Rep. Auth. si testis.

Quarto no. quòd post publicationem.) Exceptio inimicitiæ contra testem non impedit eius examen, quia hoc venit in repulsa: sed in causa criminali impedit torturam infringendam. Gram. decis. 86. & quæ sint exceptiones, q̃ impediant examẽ, Abb & Aret. in c. ex parte. de testi. & qñ dicat inimicitia contracta, Paris in ver. suspitio. fol. 290. & vide Alex. cons 99. lib. 1. *Mang.*

Rep. L. Nullum.

Sed iurare in publico.) Vide Afflict. in decis. 230. & 219. & quis de periuro debet cognoscere attenta qualitate iuramenti: vide Boer. in decis. 305. *Mang.*

L. Si quis testibus.

In prin.) Adde quod repulsa intantum est pars defensionis, quod etiam in causa summaria cuius pręiudicium reparari possit per iudicium ordinarium, non tamen denegari potest, pulchre Afflict. decis. 152. Item an repulsa repulsæ detur? & idem vel directo contrarium produci posset. Capi. decis. 62. Item si post conclusum in causa fuerit petitum beneficium non propterea poterũt repulsari testes in primo termino examinati. Capic. deci. 157. licet fisco non detur repulsa, tamen accusator repulsat testes accusati Par. de syndi. in ver. & aduerte quia dictę quæstiones, fol. 135. Item si in prima instantia non repulsaui testes, non possum illos in secunda instantia repulsare. Afflict. decis. 266. sed contrarium dixit Paris in c. 1. de excep. nu. 5. & quod dicitur hic testem non posse reprobari, quem egomet produxerã, limita nisi vellem reprobare ex causa incognita tempore productionis. Abb. in c. præsentium, extra eod. & probatur ignorantia istius capitis per iuramentum, vt ibi tradit apostilla. Item limita, vt per Abb. ibidem. & quid si solum testem citaui, & illum non examinaui, an videar approbasse? Roma. in l. si quis ne duobus. nu. 43. ff. de quęst. qui producit testes non videtur eorum dicta confirmare vel confiteri. Bal. in c. in nomine, nu. a extra eo. *Mang.*

L. Testium.

In princ.) Quot requirantur ad probandum instrumentũ deperditum, & alia contenta in eo. Affl. decis. 274. Itẽ quinq; testes requiruntur & hoc ꝯ debitum in scriptis intellige qñ contractus partis ex voluntate est necessarius, secus si ex legis dispositione, vt in ꝯtu emphyteutico. Affl. decis. 13. Item gratia, & priuilegiũ non potest probari per testes: sed per scripturas, nec aliqua qualitas. Rota in nouis decis. 331. & 457. & posui ad hunc ꝭ. de diuer. rescrip l. j. Item non valet pactum quod debitum non possit probari per testes; sed per instrũ gl. & Bar. in Auth. vt sine prohibitione matris. valet tamen per statutum. Alex. in l. certi cõdictio. §. qm. ff. si cer. pet. sed si in pacto adest iuramentum, tenet Alex. cons. 102. nu. 5. vol. 5. Imo. & Abb in ca. 2. extra de prob. Itẽ licèt sic dicatur instrõ tantum probari debere: tñ probari poterit per quinque testes. Cyn. in l. optimam. C. de contrahen. & commit. stip. & Abb. in d. c. tenet sine iurõ valere pactum, & exclamat p istum tex. & aduertas vt dixi, quod iste tex. non procedit in omni ꝯtu, sed qñ partes voluerint, quod fiat ꝯtus in scriptis. Glo. hic & in l. contractus. ꝭ. de fide instr & vide consuetud. Neap. q̃ incipit contra instrũm. Item hæc lex nõ ligat clericos, vt per Hip. sing 126. & quomodo probetur instrumentum esse deperditũ, in l. si quis ex argentarijs. §. fi. de eden. & quomodo probetur processus deperditus per iudicem, Boer. decis. 15. *Mang.*

Rep. L. Testium.

Requiruntur plures.) Testes de auditu quando probent. plene posui ad hunc in l. in summa. §. idem Labeo. de aqu. plu. arcen.

L. Si quando.

Iudex negligens.) Adde quod depositionis testium parte non citata ad videndum iuramenta, potest de nullitate dici. c. 2. extra eo. & vide Bar. in l. fi. in fi ff. de quæst. & vide Gram. decis. 21. n. 8. & debent reperi. Guid Pap. decis 72. & in quibus casibus valeat testiũ depositio parte non citata. Hipp. sing. 24 & pro sententia lata cũ testibus non citata parte ad videndum iuramenta testium & ne dicatur nulla, & successiue iudicis pedanei? vide Afflict. decis. 47. 28. & 126. & ita etiam iudicabis per supra allegata quando testes examinantur, & non sunt citati: vide Bal. in l. presbyteri. nu. 8. 9. ꝭ. de epis. & cle. Affrontatio testium cum parte habet vim citationis Affl. in const. humanitatem. nu 10. & in constit. damna clandestina circa medium. Item ad probandum naufragium in remotis examinant teste partes nõ citata. An. ad Bar in l. si quis nu. 41 de naufrag. lib. 11. Item in ostensione priuilegij clericatus ostensi iudici non requiritur citatio partis. Bal. in l. si qua per calumniam C. de epis. & cle sic etiam quando sunt ad informationem testes. Alex. cons. 157. lib. 6. nu. 2. *Mang.*

Et pro hoc facit quod.) Nota attendi tempus iuramenti, de quo per Guid. decis. 125. *de Bottis.*

Rep. L. Si quando.

Locus examinationis quanquam scribatur.) Vide Iser. in const in pecuniarijs. & ibi Afflict idem Afflict. in constit inquisitiones. nu. 4. Boer. decis. 352. Capic. in decis. 47. *Mang.*

L. Sed & si quis ab aliquo.

Quæro an in omni casu.) An actor, qui est impeditus agere propter impedimentum iustum rei, possit examinare eius testes ad futuram rei memoriam. vide Cap. in decis. 123. nu. 6. *de Bottis.*

Rep. L. Sed & si quis ab aliquo.

In prin.) De hac materia vide Constit. Regni, probationum, & c. quoniam frequenter, vt lite non contest. & quid in criminali, vide Abb. in c. allegato, & quãdo opponitur exceptio hostica, vel opponitur contra testes, quia inimici, vide Abb. in cap. ex parte. extra eo. & Bald. in l. 2. C. de ferijs. *Mang.*

Ad perpetuam rei memoriam.) Vide dec. consil. 302. col. 2. in fi. *de B.*

L. Cum apud.

In princ.) Vide Abb. in c. præsentata, extra eod. vbi dicit, quod hęc secunda productio fit expensis producẽtis, & an aliqui testes de nouo possint produci vltra examinatos per prius si fuisset publicatum coram arbitro? vide Capic. decis. 47. & si datæ sint nouæ dilationes & non fuerint producti testes, an si superuenerint recipiantur. Boer. decis. 352. *Mangr.*

Rep. L. Cum apud.

Sed quæro vtrum testes.) Vide Felyn. in c. præsentata de test. Capic. in decis. 48. *de Bottis.*

De fide instrumentorum. Rub.

Adde quod instrumentum non probat, nisi de eo de quo partes rogauerunt. Deci. consi 407. nume. 4. 5. Item instrumentum dicitur probatio probata, dicitur manifestum, notorium & euidens probatio. Dec. consi. 423. vbi quod scripta in instrumento censentur scripta de voluntate partium. Item qui venit cum instrumento in manibus dicitur incõtinenti probare, Dec. cons. 424. nume. 2. Item verum instrumentum est protocollum & in protocollo requiruntur solemnitates. Deci. consi. 447. Item per instrumentum dicitur fundata intentio, & pro eo præsumitur. Dec. consil. 461. Item licet inducat manifestum hoc non procedit quando obijcitur. Dec. in d. cons. 424. nisi dubitatio esset inanis, Ant. de Butr. in cap. cum dilecti. nu. 3. de dona. & vide Dec. in cap. licèt causam. de probat. num 10. sed si negetur instrumentum, vel negentur ea de quibus Notarius fuit rogatus, vel quod non sit persona publica, vel quod sit manus ipsius. Alexand. in consil. 101. lib. 4. Item ex instrumento oritur præsumptio, quod sit verum, & qualis est eius figura præsumitur in substãtia, Dec. consil. 527. & de obligatione penes acta & de obligatione, & de instrumento, vide Luc. de Pen. in l. iura. C. de omni agro deser. lib. 11 & an instrumentum debeat intimari. Hip. sing. 81. & 56. & vide Boer. decis. 293.

Rep. L. In exercendis.

In princ.) Adde quod in antiquis probatio per instrũ præfertur testibus posui in l. eum aliquis, infra de iure deliberan. & casus, qui

non

non possunt per testes, vide Alexand. ad Barto. in l. contrahitur. ff. de pigno. in c. 1. de censib. in 6. & testes legitimi admittuntur, vbi aliàs probatio testium non admitteretur, posui ad hoc supra, de probat. in rubr. vide Ritum mag. Cur. 181. Item si quinque sint testes in instrumento, & duo tantum dicant interfuisse, & quando testes faciant vacillare instrumentum, vide Boer. decis. 118. vbi ad plenum habes de falsitate instrumenti, & quando aliqui testes contradicunt instrumento, & aliqui non, vltra not. per capitu. cum Ioannes, extra eod. vide Hippol. singu. 61. & testes, & instrumenta, an à pari procedant? Tiraq. de retra folio 128. num. 11. & an testes proprie, vel improprie veniant appella tione probationum, vel instrumentorum, & quid in odiosis? vide Tiraq vbi supra. *Mang.*

Ibidem.) Adde, quod probatio præsumptiua non sufficit ad impugnandum instrumentum, vt per Dec. consi. 16. num 4. in fi. Adde, quod ad reprobandū instrumentum requiritur, quod testes sciuerint tenorem totius instrumenti, alias non probant. Aymo. consi. 74. nume. 28. de modo, impugnandi instrumenta, per testes, instrumentarios, & eius materia: vide omnino Aymo in consil. 56. per totum, vbi inter aliqua quod requiruntur testes omni exceptione maiores, de quo etiam per eum in tract. de antiq temp fol. 30 nu. 11. & per Couar. in 2. lib. var. resol. c. 13. num. vndecimo. *de Botis.*

L. Contractus.

Et ideo dicemus.) Vide late per Grammat. in decisio. 103. nume. 156. cum sequen. *de Bott.*

Repet. L. Contractus.

In princ.) Ad hanc l. adde, quod eo ipso, quod partes rogauerunt, vel voluerunt habere notarium pro scriptura conficienda, tunc constat, quod partes voluerunt contrahere in scriptis. Afflict. decis. 39. col. 2. ver. 3. dicitur. Item si vnus ex contrahentium dixerit, faciamus cautelas quando vis, non propterea censetur contractus in scriptis, & multa alia ad plenum vide per Aret. in cōsil. 160. & ad decis. Afflict. vide consil. Dec. 159. vbi tradit de testamento ad pias causas, & testator volebat rogare notarium, quod non dicatur perfectum, vide Pau. de Cast. in l. eum rem supra de probat. & ad declarationem vide omnino Dec. consi. 170. vbi dicitur, quando dictum est, quod cautele fiant ad consilium sapientis, dicit opinionem Pauli esse falsam. Dec. in d. cons. & cō. 488. numero octauo vsque ad 15. vbi idem in eo, qui vocatis testibus fecit per clericum scribere testamentum, vide Pau. de Ca. in suo consi. 450. lib 2. Item si fuit factum instrumentum inter partes & fuit iuratum, tamen non fuit scriptum, & extaret statutum quod non possit probari contractus emptionis, nisi per instrumentum. vide Hippol. singu. 126. *Mangrel.*

Auth. Apud eloquentissimum.

In prin.) Adde, quod si quis petit examinari testes in loco Iudicij non potest postea committi petere alteri examinandos, Soc. in l. de die. num. 22. ff qui satisda. cog. & quod nullo modo, vel per occupationem, vel alia impedimenta, in criminalibus audictia testium committitur. Curt de test. uolum. 1. fol 252. num. 60. vbi loquitur de quodam rectore qui fuit condemnatus, quia contrarium fecit. & an si testes non sint de iurisdictione neque compelli possunt, secundum Pau de Cast. committitur, in l. iudices. C. eo. titu. & vide Afflic. in const. in pecuniarijs. colum 3. & omnino Capic. decis. 90. & in causis pecuniarijs testes nō aduocantur de loco ad locum, Loffred. in l. 3. § fi ff. de test & ad primum dictum Soc. vide Afflict. decisi. 137. quid de personis egregijs? vide Afflic. in cōst. iustitiarios. in fi. & in causa criminali vide Afflic. decis. 317. & de mulieribus inualetudinarijs? vide cōst. const. in pecuniarijs, & vide Ritum magnæ Cur. folio 5 hodie est regia pragmatica nouella, quod accedat Doctor, & scriba, & datur lista testium in magn. Cur. & Notario habenti commissionem examinandi non creditur, nisi illam ostendat, Afflict. decis. 317. *Mang.*

Rep. L. Comparationes.

In princ.) De materia comparationis, ad plenum vide Afflic. in decisio. 181. & Loffred. consil. 14. & per comparationes multæ falsitates committuntur, Firman. in ver. falsitas literarū, & vide de comparatione aliquid per Dec. consi. 616. nu. 3. *Mang.*

Ibidem.) Vide Afflict. in decis. 181. & Aymo. de antiq. temp. fol 49. nu. 74. vbi remissiue, qualiter fienda sit comparatio. *de Bottis.*

Committeretur, & sufficeret.) Adde Alexand. in consilio 66. uolumi. sexto. *de Botis.*

Auth. At si contractus.

Ex hoc sequitur aliud.) Quod probet, licet non habeat diem, neque consulem, Rom. consil. 161. Calder. in consi. 1. in tit. de fide instrument. & ibi dicit, quod si No. non posuit diem, vel posuit alium pro alio, non nocet, & rescriptum sine die valet, uide quæ addidi in l. prima ff. de nou. oper. nunciat. in rub. in prima consti. Cod. eo ti. *Mang.*

Ideo per solam comparationem.) Adde Ant. de But. in c. 2. uer. 3. casus, extra de fide instrumen. Afflic. decis. 181. Aymo. de antiq. temp. fo. 29. nu. 5. vbi quid in facto antiquo. quid operetur comparatio in criminali, vide eundem. fol 88. nu. 72. & an valeat pactum, quod comparatio sola sufficiat. ibi. nu. 71. *de Bottis.*

Ad librum rationum.) Aymo. de antiqui. fol. 47. nu 64. & ibi quid in epistola, & nu. 66. & seq. & quid contra tertium ibi. nu. 69 *de Bottis.*

Secundum est liber rationum.) De ista materia vide Afflic in decis. 181. & facit decis Grammat. 84 item apocha antiqua sine testibus facit semiplenam probationem. Ias. in l. si cum aliquis infra de iure deliberan. Item quod dicit Bar. quod ex probatione testium. & scripturę comparatione plenam fidem facit, procedit quando testes dicunt vidisse scribere, ita semetipsum declarat in l. nuda ratio. ff. de donat. *Mang.*

L. Cum quidam.

In princ.) Firmianus in verbo, instrumentorum productio, loquitur de productione facienda a parte, & in ver. instrumentorum editio, loquit de instrumentorū editione facienda a Notario. sed si testamentum dicat falsum, per sacrum consilium mandat Notario, quod non reassumat, & faciat examinare testes, qui interfuerunt ad informationem. Afflic. decis. 11.. & si in instrumēto. vel protocollo sunt interlineaturę, & cassaturæ diuersi atramēti, pulchre Soc. consi. 49. lib. 1. & quod stetit protocollo est, quod sint cassaturæ, Felin. in c. quoniam cō. de proba. nu. 10. Item ad finem capiendi informationem. de qua Afflic in d. decis. 113. nō est necesse, quod exprimatur falsitas, in quo loco sit, Capic decis. 79. Item patri sit præceptum, quod producat suos testes, alias de illis nulla ratio habeatur. Capic. decis. 60. *Mang.*

Plus valere quod agitur, quam quod simulate concipitur. Rub.

ALlegans contractum simulationis, debet dicere species simulationis; quia plures sunt species simulationis Dec. in re. imaginaria. nu. 6. de reg. iur. an si cōtus reperitur simulatus & fuit renuntiatum cum iuramento, non valet renunciatio, Ias in § fuerat. de actio. Item si emptio fit sine pretio, dicitur cōtus simulatus, si autem modicus interuenit, præsumit donatio Dec. in reg. & quando non appareret, quod actum sit: attendit illud, quod de cōsuetudine venit, & de nā cōtus est. Dec. in reg. semper in stipulationibus. & si quis iurauerit in instrumento omnia contenta ipso esse vera, non potest petere absolutionem a iuramento. & dicere cōtum simulatum. Grammat. decis. 45. Item si fit venditio cum modico pretio, cum pacto de retrouendendo, & parti reuēdit præsumitur contractus simulatus. Item si venditur res, & possessio remanet penes venditorem, seu possessorem, venditio prę sumit simulata. Gramat. in dicta deci. & quod dictum est, quādo aliquis iurat vera esse, quę continent in instrumento, quod non possit petere absolutionem, tā si appareat oppositum potest dici, ēt, quod non sit petita absolutio & exceptio parte non opponēte non procedit, Gram decis. 89, vbi non admittuntur probationes super simulatione parte opponente de simulatione. Item quod debent adesse, vt cōtus dicatur vsurarius Boer decis 102. Item ex indicijs probatur simulatio Boer. decis. 18. & vide quando iurat omnia esse vera, Afflic. decis 60. & vide Hippol. singu. 18. vbi non procedit in muliere, rustico, & ignorante si renunciauerit, & quando dicat cōtus simulatus, vltra Cępol in suo tracta de simulatione, vide Tiraq. de retract. §. 1. gl. 2 fol. 11. & quando præsumitur vsurarius cōtus, idem Tiraquel. fol. 96. nu. 25. licet in simulatione defertur iuramentū suppletorium. Tiraquel. fol. 98. nu. 53. vbi habes pręsumptiones simulationis. & quot testes sufficiant ad probandam simulationem. vide Tiraquel. fol. 251. nu. 27. & aduerte, quod iuramentum præstitum super cōtu simulato extēdit vires suas circa illud, quod rei veritate intendit. Bal in l rogasti. §. si tibi. ff. si cer. pet. col. 2. in fi. & vide omnino Soc. consi. 264. li. 2. vbi plenissime discutit mām istius mūli. & de mā iuramēti pręstiti simulate, Ale. in l. nemo potest, nu. 16. de leg 1. & qui dicit cōtum simulatum, dēt exprimere species simulationis Dec. cons. 648. & 459 nu. 8. post Bar. in suo cons. Pet. Nicol. vide Im. in cap. cū contingat, de iureiuran & adde, quod proprie loquendo cōtus simulatus dicit, quā nil rei veritate intendit de quo agit, Pa. de Ca. post Bal. in l. emptor. ff. de aqua plu. arcen nu. 2. Item clausula insolita facit pręsumi cōtum simulatū. Soc. cōs. 90. nu. 1. lib. 1. vbi ponit pactū, quod non teneat de euictione. Item uide aliquas præsumptiones cō simulationem per Boer. cons. 887 nu. 8. 9. Item aliquādo fit translatio obligationis vt aliquid appareat, quāq; existat: primo casu quō remanet penes primū. Bal. in cōs. 400. col. 3. li. 5. vbi de quadā cōfessione falliti creditoris, si post cōfessionē dotis appareret numeratio partis, eo ipso confessio præsumitur erronea; secus si post confessionem appareat promissio, illa confessio videtur facta sub spe futuræ numerationis. Socin consilio 130. numero 18. lib. 4. & vide omnino consiliū Soc. 61. lib. 1. numero 5. vbi

vbi cum eacipit. de periurio, pōt replicari, quod videtur remisisse consentiendo ɔ̄ctum simulatum fieri. Item pręsumitur fraus in venditore, q in re vendita reseruat tres palmos rei venditę eius cum circa ad finem euitandi ius cōgrui. Capic. decis. 38. Afflict. de iure protomiseos. capitu. primo. Item declaratio partium, q̄d ɔ̄ctus est simulatus debet fieri vel interuenire tempore ɔ̄ctus, alias non sufficit. Loffred. cons. 52. nu. 12. Item simulatio p̄sumptionibus probat. Dec. consi. 443. nu. 13. & ibi late de eo, qui fecit supponere nomē alterius in pacto de retrouēdēdo, & de marito supponēte nomē alterius seu vaoris, vide Dec. in l. pacta nouissima. tuam. :o. supra de pac. Item ɔ̄ctus simulatus est, tanquam corpus sine anima, & in ɔ̄ctu simulato videtur deficere substantia, Dec. cons. 187. & de donatione facta filiæ, de maiori parte bonorum, & pater remansit in possessione. Dec. cons. 659. Item iura p̄hibentia fraudem late interpretantur. per Dec. cons. 632. sed pater, qui supposuit nomen alterius volens donare filio etiam cum iuramento, non valet, Bald. in capit. cum contingat. num. 33. de iureiur. *Mang.*

De pignoratitia actione. *Rub.*

L. Prima.

S*Ecundo nota.*) Declara, vt per Negus. de pig. in 5. memb. 5. par. in prin. & ibi quid in pignore prętorio. *de Bottis.*

L. 2. Creditor.

In prin.) Adde, quod si creditor habitauit in re pignorata, pēsio sortē eatenuat, Bal. in l. si qui. ff de pign. Itē res potius censetur data in pignus, quam in solutum. vt fructus eatenuēt. Afflict. decisio. 173. Item vaor, quę incumbit pignori pro dote non imputat fructus in sortem. Bar. in l. 1. nu. 23. ff. solu. matrimonio. sed tu caue per tea. in l. Titia. ff. solu. matrimonio. Item p̄cedit hæc lea si fructus sunt consumpti, & nō aliter, Alea. in l. diuortio. §. ob donationem, nu. 5. ff. solu. matrimo. mutuans sup aliqua domo, si ibi habitauerit, ex computat fructus in sortem, quod tñ secus est in misso ea primo decreto. Alex. cons. 141. nu 7. lib. 1. ad primum dictum Baldi, vbi disputat pro. & contra, quod etiam creditor eacomputat fructus, qui percipi potuerunt in sortem principalē. Item directus dominus, cui pignoratur feudum, non eacomputat fructus in sortem. Abb. in cap. at, si clerici. nu. 23. de iud. & q̄ possidens ea primo decreto, eacompuiet pensionem domorū, quas inhabitauit, vel locare alteri potuit, vide Negus. de pigno. volu. 5. fol. 237 nu 5 & 6. vbi late, quod fructus extenuant, furtē, & deterioratio pignoris etiam extenuat ibi, & si iurauerit soluere fructus non computantur, sed debet soluere, & deinde petere, & creditor, qui subiit notabilem laborem, & gener, qui cæpit fructus ex pignore sibi dato pro dote, quando tamen non excedunt vsuras dotis, an computet sortem, & an vaor si non fuerit passa, damnum ea computet, vel si sit potuerit luctari. vide l. 2. C. de pac. pig. *Mangrel.*

L. Quæ fortuitis.

In princ.) Adde, quod aggressura & factum superioris censetur casus fortuitus, Afflict. decis. 54. item casus carestię ęquiparantur bello, & pesti, & comprehenditur sub exceptuatis. Dec. cōsi. 555. & de eo, qui transmiserit rem alteri, vel commodauit si ab hostibus capiatur in itinere, Capi. decis. 180. Item debitor speciei liberatur per casum fortuitum: secus si culpa p̄cedit, casum, & quot modis limitatur ista regula, quod creditor, teneatur de casu fortuito, vel debitor. *Mang.*

L. Pignus.

Item no. quod dicit.) Nota hanc doctrinam, per quam dixit Afflict. in decis. 172. q̄ qui promisit facere depositum in banco pro executione laudi, seu sententiæ & campsores decoxerunt, non tātum non tenetur facere iterum depositum, sed nec potest eaequi cōtra aliàs eius bona. *de Bottis.*

Quod cum eo, qui in aliena est potestate. *Rub.*

L. Eius.

In prin.) Nota, quod quand pauper est effectus pater, & egit contra filium factum sui iuris, filius non potest allegare beneficiū istius legis. Hippol. sing 99. *Mang.*

Ad Sanatusconsul. Velle. *Rub.*

L. Iubemus.

R*Enunciatio non extendatur.*) Sequitur Soc. consi. 100 colum. 1. ver. a. potest, lib. 2. Afflict. decis. 343. ver. quia ad hoc respondet. ubi subdit, q̄ fallit si dolose, vt pote post litē motam hoc fecisset: sed tñ mulierem bonæ vitę adhuc immunem esse. Item hęc lea procedit indistincte, & simplea possessor non repellit creditorē agētē eaceptione cedendarum, & in causa dotis est speciale, vt creditor, vel fideiussor non repellat mulierem agentem quæ non possit, cedere facto suo, Negus. de pig. fol. 226. & renunciatio hypothecæ, ab vaore non valet, nisi vat in cęteris remaneat soluendo, Negusan. de pigno. in fol nu. 140. *Mang.*

Rep. L. Iubemus.

In princ.) Vide Abb. consi. octauo. volum. secundo. *Mang.*

Auth. Sine à me.

In princ.) Vide Afflict. decis. 112. vide tex. in l. si plures, §. præterea, il secundo ff. de fideiuss. adde tex. & glo. in cap. peruenit. de empt. & vend. vide Afflict. decisione. 311. & 313. 336. & ɔ̄suetud. Neapol. si mulier. *Mang.*

Auth. Si qua mulier.

Hypothecarium ualeret, & renunciaret.) Et sic quamuis vaor. sit insolidum obligata cum marito, non tenetur, nisi pecunia fuerit conuersa in vtilitatem vaoris, & hoc procedit in duobus insolidum obligatis, & æquè principaliter, quia ille tantum tenetur, qui pecuniam recepit, & alter non tenetur. Barto. in l. ea duobus, in fi. ff. de duob. reis. facit tea. in l. sed Iulianus. §. itē si duos. ff ad Mac. & ibi Bar. Item si vaor & maritus simul cōfiteantur pretium recepisse ex aliqua venditione, pręsumitur quod vnusquisque habuit partem suam, in tantum, q̄ soluto matrimonio tenetur, illam partem in sua dote excomputare. Boer. dec. 23. secus si cōfiteatur aliquid emisse, quia pręsumitur totum pretium exbursasse maritum: adeo quod si vaor postea uelit in dictis bonis succedere, tenetur partē pretij soluere, vide Boer. in d. decis. sed si mater, vel pater vna cum filio vendunt, videtur renunciatum iuri hypothecę. Boer. ibi, & an sufficiat confessio mulieris, q̄ pecunia versa est in vtilitatem suam. vide Afflict. decis. 209. *Mang.*

Ibidem.) Vide per Boer. in decisio. 33. in 1. & 2. col. vbi late, ad quem præsumatur peruenisse pecunia. *de Bottis.*

De non numerata pecunia. *Rubr.*

F*Iscus semper potest opponere exceptionem non numeratę pecunię. Afflict. in const quęst. nu. 5. *Mang.*

L. Si ex cautione.

Quæro utrum ad hec, ut.) Adde Pet. Duennas in regu. 260. In prima amplia. *de Bottis.*

Quæro utrum possit renunciari.) Vide infra in l. fi. *de Bottis.*

Seu si uult ... in se subire.) Dida. Couar. in 2. lib. var. resol. c. 4. num. 3. fol. 414. & ibi quid si renunciatio non sit facta eodem instanti, sed ea interuallo. *de Bottis.*

Rep. L. Si ex cautione.

Quærit glo. utrum biennium) Vide Pet. Duen. in reg. 261. in prima ampli. & per totam reg. *de Bottis.*

Auth. Contra qui propriam.

In princ.) De pœna mendacij, uide Gul. Bene. in cap. Raynutius, fol. 86. 2. par. nu. 164 cum seq. *de Bottis.*

Ibidem.) Multos casus in quibus negans punitur, vide Ias. in l. quod te. numero trigesimo ff. si cer. petat. & vide Apostil. ad Abb. in cap. is qui. de solut. & Capic. decis. 19. numero seato. Item qui negat debitum petit beneficium cessionis, Ias. Instit. de actio. §. cum quoque. numero septimo & no. quod hæc auth. procedit tantum in scripturis subscriptis. Dec. in cap. quoniam. nu. 48. de probatio. & pęnę contra negantes militant, si dolo, vel lata culpa negetur, non aliter. Bal. in cap. 1. §. si vasallus. nu. 1. si de feu. fuerit controuer. & de negante depositum, vel mutuum, vide Constit. regiæ maiestatis, & ibi Afflict. *Mangre.*

Rep. L. Generaliter.

Patent ex summario.) Vide Aret. in l. 1. colum. 3. ff solut. matrimo & Ale. ibidem, colum 7. num. 33. & quod solum in dote, & mutuo opponi possit, Loffred. consi. 25. nu. 25. *de Bottis.*

Ad liberandum, & non requirit causam.) Si confessio tendit ad obligandum, & fuerit eatraiudicialis, tunc si simplex erit, non probabit, quod si fuerit confessio extraiudicialis geminata, tunc valet. ita sentit Afflict. in decisio. 337. sub nume. 5. & ratio, quia idem operatur ac si esset facta in iudicio, vt voluit Bart. in l. cum scimus C. de agric. & cens. lib. vndecimo, & quomodo hæc confessio probari debeat, & si semiplene probat, vide eundem. Afflict. in decisi. 364. & 365. & an confessio geminata excludat exceptionem non numeratæ pecunię: vide eundem in dec. 190. & 136. numero quarto. & vide quæ dicit Hippol Marsil. singu. 12. *Mang.*

Tunc si quidem vult venire) Adde Afflic. in decis. 72. num. 8. *de Bott.*

In fi.) Vide Bar. in l. eos. in fi. de fal. *Mangre.*

L. In contractibus.

In fi.) Vide Firmian. in uer. exceptio non nume. pecunię *Mangr.*

Rep.

L. In contractibus.

Quaero, dicitur hic elapso.) Vide Pet. Duc. in reg. 261. per totū *de Bott.*
Quaero, quid si alias confessus.) Vide supra in l. si ex cautione. numero tertio. *de Bottis.*

L. Sed quoniam.

Tertius casus.) Vide hic. Paul. de Castr. dicentem non esse alibi text. istum, & Afflict. in decisio. sub numero 2. intelligentem text. hic, quando praecesserūt capitula matrimonialia, & postea sequitur confessio receptę dotis, allegat Ludo. Roma. in consi. 145. & Innocen. vide glo. in l. scimus. Cod de agri. & cēsi. ubi plura Bar. de geminatis actibus. *Mang.*
Et ideo idem putarem.) Adde Pet. Bellucam, in speculo Principum, folio 19 . nu. 29. & Afflict. decis. 216. nu. 3. *de Bottis.*

Rep. §. Illo.

Si dicebat se probare.) An & quando quis possit recusare iusiurandum, dicendo se vellle probare, vide plene per Boer. in decis. 95. post Ias. in l. manifestę. ff. de iureiu. *de Bottis.*

L. Si cui.

In prin.) Vide Corn. consi. 230. vol. 2. *de Bot.*
Vide omnino, Dec. in consi 350. colum. fin. & Tiraquel. in l. si vnquam, in prin. nu 160. *de Bot.*
Quid si in instrumento.) Quid si debitor diceret, feci hanc confessionem ex quo vere recepi mutuum, & non quod sperem recipere: vide Imo. in cap. si cautio de fide instrumento. Vide Pet. Bellu. fol. 190. numero 19 qui dicit quod istae renunciationes sunt de consuetudine Notariorum, & ideo non obstant, & vide optime per Gramma. in decis. 103 num. 4. & vide per Didac. Couar. in 2. lib. var resol. cap 4 num. 3. fol. 413. & Pet. Duen. in regu. 260. in 4. amplia. *de Bottis.*

De compensationibus. *Rubr:*

ADde, quod debito etiam iurato compensatio obijcitur. Soc. in l. Iulianus, la 1. ff. de cond. & demonst. de quo per Ias. in §. bonę fidei Inst. de actio. Felyn in c. suborta. de re iud. Afflict. decis. 221. & pro Soc. facit decisio Frid. in suo trac. de compensat. fol. 147. & compensatio admittitur, quando est debitum liquidum, uel competeret dilatio, & in illa possit liquidari. Alexand consi. 93. 94. 95. lib. 4. & vide Alexand. in decis. 191. & de debito iurato, an admittatur compensatio, vide quę dicam in l. compensationes, infra eo. *Mang.*

L. Si constat.

Quod compensatio fit ipso iure.) An hoc debeat peti, vide Guido in decis. 221. & Tiraq. de retract. lignag. § 3. in gl. 3. nu. 8. *de Bottis.*

Rep. L. Eius.

Glo. in l. seruum quoque.) Compensatio, an opponatur contra cessionarium, Guido Papae, in decis. 567. *de Bottis.*

Rep. L. Compensationes.

In prin.) Vide Loffred. consi. 32. num. 12. & 21. vbi compensatio admittitur contra petentem assistentiam pro dote, & quando quis est condemnatus per sententiam, an admittatur compensatio, praesertim si nullum habet tempus ad soluēdum, vide Gramma. decis. 58. nu. 14. & contra debitum iuratum obijcitur exceptio, dummodo sit debitum cōtractum post iuramentum, Tiraq. de retrac. fol. 127. nu. 2. vsque ad 7. ubi infinita. *Mang.*
Quaero, dicit hic.) Vide Tiraquel. de retract. lignag. §. 3. glos. 3. numero 11. *de Bottis.*
Hodie agatur, hoc est intra.) Guido Papa, decis. 132. *de Bottis.*
Non potest reconueniri.) Vide quae addidi ad Alex. in §. nihil commune. nu. 10. de acqui. pol. *de Bottis.*

De vsuris. *Rubr.*

Quando vsurae sint permissae, late Tiraquel. de retract. §. 1 glos. 6. fol. 23. & const. Regni vsurariorum, & ibi Iseru. & Afflict. & in cap. nauiganti, de pign. & de emptione annui redd. tus, & de emptione frumenti, ad herbam: vide Bal. ibi, & hic. *Mang.*

L. Prima.

Aut verbum promissionis.) Vide omnino, Affli in decis. 120. *de Bot.*

L. Ex praediis.

In princ.) Quando a die litis contestatae, debentur fructus, tunc illi extenuant sortem, Tiraquell. folio 176. nu. 1. a tergo. *Mang.*

Rep. L. Si ea pactione.

Valere plusquam astendat.) Nota, quod ista sequens opinio Bar. non seruat de iure Cano. per tex. in c. illo vos, de pigno. & ibi notata. Itē non valet pactum, q creditor rōne pignoris habeat fructus, Boer. decis. 44. & ibi de alijs pactis licitis, vel illicitis. *Mang.*

L. Acceptam.

In prin.) In materia oblationis, vide Capic. in decis 19. & latissime p Negusan. in tract. de pigno. in secunda parte, 3. memb. 4. par. principal. s. *de Bottis.*
Ibidem.) Adde quod oblatio in stabilibus fit per consti[illegible] Capic. decis. 14 nu. 1. Item in iudicio sufficit oblatio. l. si rem. §. si de pign. act dummodo habeat pecunia prae manibus. Item si creditor de negat recipere sufficit nuda oblatio absq; pecunia, Capic. decis. 19. Itē oblatio sola sufficit ad euitandum caducitatem, Ias. in l. 2. nu. 182. C. de iure emphyt. Item depositum pecunię reprobatae nō transfert periculum in aduersarium; sed adhuc remanet periculum deteriorationis apud ipsum, Dec. cons. 668. Item lite pēdente potest oblatio fieri. Alex. cons. 78. lib 1. Capic. decis. 16. Item oblatio debet fieri cum pecunia in manibus, & eam numerādo, non sub conditione, sed pure, Negus. de pigno. fol 225. & 230. Et de materia oblationis, vide Bar. in l. qui decem. ff. de solut. Item si conductor consignauerit equum locatori, & noluerit recipere, excusatur a casu, Spec. in tit. de loca. vers. iam oblatio verbalis non operatur, Boer. decis. 124. Item si uendidi cum pacto de retrouēdendo, & volo reemere, sufficit oblatio sola, Hippol. de Marsil. sing. 479. Soc. cons. 80. vol 3. Item quando valet oblatio facta pupillo, vel adulto. Tiraq. de retra. fo. 91. nu. 14. Item an possit fieri patri pro filio, Tiraq fol. 93. nu. 15. Item ad constituendum quē, in mora, vt consequatur lucrum, debet offerre fideiussores, sed ad euitandam poenam potest simplicem oblationem facere, Tiraq. fol. 117. nu. 3. Item si debitor obtulerit pecuniam, & creditor noluerit recipere, si postea iterum interpellatus fuerit cōstitutus in mora, quia non potuerit debitor soluere, non contrahitur interesse, nec mora, Tiraq. fol. 116. nu. 2. si aliquis promisit ratificationē alicuius cōtus, vel promiserit fideiussores, & obtulerit, & creditor noluerit acceptare, tunc an iterum possit astringi ad dādum fideiussores, & faciendam ratificationem, habui in facto, quod sic, Pa. de Ca. in l. de pupillo. §. meminisse, de no. oper. nuncia. Item oblatio pecunię siue depositum tria dēt in se continere ad hoc, vt creditor cogat illud accipere, nempe authoritatē, seu publicam formam, quantitatem ponderis, & materiam, Tiraq. fol. 119. nu. 13. & de consiguatione, & deposito, ad plenū Tiraq. fol. 135. & 137. oblatio, & consignatio, quomodo sit facienda. Tiraq. fol. 152. nu. 3. & qñ non adest ille cō quem fit protestatio, debet adire iudicem ibidem, nu 18. & si aliquis promisit frumentum in recollectione vnius aestatis, & ō potuit propter pecuniam recolligere, tenetur in alia ęstate sine interpellatione. Bal. in l. si. ver. poue, statutum. C. de iure dot. *Mang*
Et nota, quod licet pecunia.) De veritate, vide Tiraquel. de retra. con. §. 4 glo. 9. *de Bottis.*
Quaero, quid si obtulit.) Vide omnino Tiraq. de retra. connent. §. 4. gl. 6. nu. 18. 19. *de Bottis.*

De nautico foenore. *Rub.*

L. Cum proponas.

IN princ.) Addead statutum, & ad Constit. Regni, quod villa vicina teneat emendare damnum, intelligitur, nisi culpa damnificati succedat. Item iuramētum habet in se tacitam conditionē, si non cui iurat culpam, vel dolum non commiserit, Dec. cōs. 206. nu. 2. & cōs 230. Item licet stipulatio de non faciendo, vel dando, tunc demum committat, quando desenit non posse fieri: tamē si declarat nolle, statim committit propter factum suum. Bal. vol. in cons. 122 incip. lator praesentis schedulae Itē pactum, q non teneatur de damno, intelligitur dūmō non interueniat culpa sua, Socin. cō. 157. li. 2. Item impeditus propter factum aduersarii nō currit sibi tempus, Bal. in l. intra vtile tēpus. ff. de mino. 25. anno. Dec. cō. 336. nu. 4. Item si locator potuit impedimētum prohibere, & nō phibuit, non tenet ēt si susceperit in se periculum, Alex. in cons. 84. nu. 2. li. 6. vbi etiam, qñ facto, vel culpa tua impedimētum eueniat. Item promissio indemnitatis nō extendit ad domi num, quod quis non patit parendo mandatis superioris, Soc cōsil. 70 in prin. lib. 3. & ibi vide de illo, qui in se suscepit casum fortuitū. item qui pmisit reficere deficientia in molēdino in aliquo tempore in quo superueniant alia. vide Alex. cōsi. 100. col. fi. ver ad tertiū dubium, & vide Negus. de pigno. qui reprehendit Alex. fol. 238. nu. 7. Et de eo, qui suscepit in se casus fortuitos, & de submersione maris fluctuantis, vide Grammat. cons. 1. & ao si poterat ambulare p terrā, & iuit p mare, ēt, q iter fuisset breuius, vide Grāmat. in d. cons. ciuili primo. Renuntians casui fortuito nō videtur

detur renunciasse casui insolito, Bar. in l. sed & §. quis. quæsitum in fi. ff. si quis caut. iud. *Mang.*

De deposito. *Rubr.*

Rep. L. Si deposita.

E*T concluditur iudici in libello.*] Vide Bar. in l. t. numero 11. ff. de iur. om. iud. *de Bottis.*

Quoddam est officium) Adde videndum Dec. in l. prima. in tertio oo. C. de eden. *de Bottis.*

L. Si quis.

In prin.) No quod ꝫ dispositum non admittitur reconuentio, nec ēt contra spolium, & hoc intelligitur dummodo constet de spolio & liquido deposito, Felyn. in c. fi. extra de ordinis cogni. *Mang.*

Dico etiam per hanc l.) Quid si plures deposuerũt diuersis temporil. qui præfertur, vide Ripam in l. priuilegia, colum. prima. ff. de priuile. cred. *de Bottis.*

Mandati. *Rub.*

L. Mandatum.

I*N princ.*] Hæc lex fallit in mandato ad pias causas, vt in pcurato re, constituto ad faciendam, pacem, quia mortuo mandante pōt adimplere mandatum, & non dicitur finitum, Hippol. sing. 44. *Mang.*

L. Per diuersas.

In prin.) Adde, quod debitor pōt capi ad instantiam cessionarii vigore statuti, nec cessionarius petit compromissum, nec accusat de periurio. Ias. in l. si sic. §. fi. de leg. 1. & vide de alio Ale. in l. iurisgentiũ. §. prætor ait. ff. de pac. Item cessionarius antequam agat debet docere de cessione. sic ēt non potest agere priusquam appareat, quod ille ꝫ quem agit sit hæres Bal. hic, quæstio. 10. Itē an cessionarius possit agere vigore pacti eaequutiui ꝫ hæredem debitoris si non appareat illum esse hæredem, vide Boer. decisio. 10. Item si creditor actio, ex instrō liquido, & habente, executionem paratam, vide Bar. in l. nominibus. ff. de actio. & oblig. Item ius capiendi ppria authoritate potest cedi. Boer. decision. 275. & quod ius exequutiuum cedi potest. Bal. in l. ea lega. in fi. C. de le. vbi si cedens habet ius eaequutiuum, ita & cessionarius. Itē si debitor potest capi vigore instri liquidi citatione non pceden te, nō potest cessionarius eum capi facere, Hippol. singu. 26. Itē cessio non valet, nisi præcedente causa, videlicet, donationis, venditionis, vel aliæ, & hoc fallit, nisi debitor sit præsens, quia tunc non potest opponi de inualiditate cessionarij, Hipp. sing. 41. & de intellectu, istius, l. Tiraquel. fol. 115. nu. 78. Item in quibus casibus valeat cessio, ibidem, & an ius vindictæ cedi possit? Itē de alimentis qñ cedi possint? Tiraquel. fo. 192. & de omnibus qualitatibus cessionis, Tiraquel fol. 195. 196. & 197. & an ius ꝓpetens rōne iuris congrui cedi possit? Tiraquel. folio 206. num. 18. Item Dominus feudi. vel rei emphyteuticæ, an possit cedere ius retentionis, vel prælationis, q̃ habet, in re feudali, vel emphyteutica; Vide Guido Papæ, decis. 411. & Tiraquel. fol. 206. nu. 41. item vsusfructus, ex quo inseparabilis est a psona cedi non potest: licet commoditas fructuum sic. l. si vsusfructus ff. de iu. dot. nam ea quæ nō sunt inseparabilia, sunt etiam & non cessibilia. l. si mulier. §. si affe. ff. de iure dot. & Tiraquel. fol. eod. nu. 41. similiter bonorum possessio cedi non pōt, quia non est transmissibilis ad hr̄des, & q̃ transmissibilia non sunt, nec ēt cessibilia sunt p l. si. ex plurib. ff. de admin. tut. & vide Tiraquel. fol. eod. nu. 44. tractat an fideicōmissum vniuersale cedi posset, & ibi etiam, an iura sepulchrorũ cedi possint, & vide de iure adeundi, vel imminendi, an cedi possit? Tiraq fol. 206. nu. 46. Item an actio iniuriarum, & ius vindictæ cedi possit; vtrũque ius intrandi ppria authoritate, & generaliter, an omnia iura passiua; & de similibus ad plenũ Tiraq. fol. e. 206. & iura alimētorũ. futurorũ, & iura ætatis, & ius repetēdi dotē propter inopiam viri, & ius accusandi de priuato delicto, & de iure legitimæ Trebellianicæ, & de iure protestandi, de iure eligēdi, an possint hæc omnia cedi, Tiraquel. vbi supra. *Mangrel.*

Ibidem.) Quid si cessio fiat consanguineo, vide Tiraquel. in præfatione tractatus de retract. numero 54. & Guid. Papæ, in decisione 273. & ibi quid si est iuratum non fuisse factam in fraudem, & quid si est facta per hominem honestum, bonæ fidei, & famæ, an præsumatur facta in fraudem, Guliel. Bened. in capitu. Raynutius, in ver adiectæ impuberi, nu. 21. Adde tamen, quod si cessio fiat præsente debitore, & tacente, licèt fiat sine causa, valet & non potest dici simulata, Hipp. sin. 45. de cessione facta a laico clerico, vide Suarez in alle. 19. in principio. *de Bot.*

Quæro qualiter dicatur.) Tiraquell. de retract. lignag. §. 15. in gl. prima. numero 3. *de Bottis.*

Tertio dixi, quod præsumitur.) Suarez allega. 19. nu. 2. *de Bot.*

Quæro, quid si pro parte.) In materia cessionis, vide Afflict. in decisio. 74 & dom. Ioan. de Amicis in cons. 24. & Fulgo. in consi. 205. vbi ponunt cautelas, & Ange. & in l. si sibi pecuniam. ff si cer. pet. Felyn. in capitu. literas. nume. vigesimo, extra de præsumpt. Bal in l. qui stipenda. ver. 4. facit. supra de procu. *de Bottis.*

Concluditur, quod non sufficit.) Vide Ludo. Suarez in alleg. 9. nume. primo, & secundo. Vide Tiraquel. de retract. lignag §. 1. in glos. 18. numero 78. 79. Quid si renuncietur exceptioni, non numeratæ pecuniæ, Iacobi. in l. singularia. ī fi. si cer. pet. tenet ꝙ ualet cessio, allegat multa consilia ad hoc. *de Bottis.*

Sed quantum ad ipsum credentem.) Sequitur Capic. in decisi. 78. numero septimo. quid si sunt lapsa tempora opponendi exceptionem non numeratæ pecuniæ, vide Corn. consi. a 30. volum. secundo. Corn. in ver. creditor prior, & Tiraquel. in d. glos. 18. nume. 86. vide Suarez alleg. 19. nu. 2. *de Bottis.*

Iuxta hoc quæro, quando.) Ad hanc quæst. vide dom Pau. de Cast. in l. affectionis causa. ff de don. vbi tenet, contra Bano distingue tamen vt per eundem Pau. in hac l. numero 2. & in l Aquilius. ff. de donat. nu. 4. *de Bottis.*

Vltimo circa hanc l.) Roder. Suarez io allega. 19. numero secundo. *de Bottis.*

Quia tunc in dubio.) Dec. consil. 238. numero quinto. & consilio 21. & consilio 442. colum. fina. & Alexand. in consi. 77. numero primo, uolum. 6. & adde Rolan. a Val. in consilio quarto, uolum. secũdo. quid autem in reempta à socio vniuersorum bonorum nomine societatis, vide Couar. in tertio lib. uariar. resolutio. cap. 19. in princ. *de Bottis.*

De contrah. empt. & vendi. *Rubr.*

L. Dudum.

I*N princ.*) Pro intellectu istius l. vide Tiraquel. de retract. folio 9. 10. & 11. *Mang.*

L. Super rebus.

In princ.) Pro intellectu istius l. vide Decium consilio 340. & vide quæ dicit Afflict. in tracta. de iure prothomi. folio 171. numero 23. & ibi male videtur loqui, vide tamen Bald. in l. contractus. numero 8. infra de fide instrumento. *Mang.*

De patribus, qui filios distra. *Rubr.*

Vide Tiraquel. folio 187. numero 12. glo. 16. ubi pulchre. *Mang.*

De rescindenda venditione. *Rubr.*

L. Rem maioris.

I*N princ.*) Adde, quod actio ex hac lege datur principaliter ad supplicationem, & rescissio sit ea facultate concessa emptori, si velit recedere. Bal. in auth. & qui. C. de bon aut. iud. pos. sed Loffred. dicit in consilio 23. num. 5. quod in libello necesse est concludi alternatiue, videlicet, quod venditor paratus est recipere rem, vel quod emptor suppleat iustum pretium, & nisi alternatiue sit petitum in libello, libellus est ineptus: adeo quod etiam in causa appellationis de tali ineptitudine opponi possit. & not. ꝙ scientia, sagacitas, et renunciatio, beneficium istius l. excludunt, præsertim si iuratum est errorem non allegare, neque deceptionem, & ad dictum Loffred. est tex. in c. cum dilecti, extra de empt & vendit. Item in venditione cum decreto cessat hoc remedium istius l Alexand. in l. si quis cum aliter, num. 5. ff. de verbo. oblig Item vēditor qui sciuit pretium, non habet hoc remediũ. Soc. consilio 48 nume. 1. & quarto. lib. quarto & qui renunciat huic legi debet certiorari a Notario, qualiter habet beneficium istius legis. sicut fecit diabolus, qui induxit eremitam ad peccandum, & grauitate peccati similiter renunciauit sacramentis Ecclesiæ, post modum diabolus voluit quod renunciasset bona habilitatis, & ignorante hoc eremita, diabolus eum certiorauit, quo audito noluit beneficium istud amittere, & reuersus est: sed renunciatio istius l. quando valeat in omni actu? vide Luc. de Pen. de decre. cur. C. lib. vndecimo & not. quod etiam hæc lex cessat in conductore sciente. Decius cōsilio 583. & ibi quod non sufficit generalis præsumptio scientiæ. sed quod fuerit versatus circa remedium, & beneficium istius l. in dote etiã viget, Bald. Nouel. de dote, folio trigesimosexto, & folio quinquagesimonono. Item renuncia facta per ignorantes rusticos, mulieresque, non valet, etiam si dicatur renunciatum omni legum auxilio. Hippol. sing. 18 *de Bottis.*

Ibidem.) Ad materiã istius l. vide Loffred. consi. 23. An in remedio istius l. secundæ. vend. consequatur fructus medio tēpore perceptos

ptos ab emptore. Couarruuias in secundo libro variarum resolutionum, capitulo tertio, numero nono, folio 407. Limitationes, & ampliationes ad istam l. vide per Antonium de Burg. in capitulo, cum causa, extra de emptione, & venditione. An habeat locum in permutatione beneficiorum. Bald. hic. An habeat locum in concessione in feudum, Barbat. in capitulo, ad nostram, de rebus eccles. alien. vel non. An habeat locum in sciente verum valorem rei, Didacus Couarruuias in libro secundo variarum resolutionum, capitulo quarto, numero secundo, folio 412. vide ad hanc l. Didacum in libro secundo variarum resolutionum, capitulo tertio, folio 395. vbi qualiter debeat res ampliari, & quomodo debeant deponere testes, & quid si dicant pro tanto ego emissem, & quid si appareat instrumentum alterius emptionis. & in capitulo quarto examinat, an possit renunciari beneficio illius legis, & an requiratur specialis, vel generalis renuntiatio. Et quid si læsio est satis vltra dimidiam, ibi. numero quinto, folio 417. & an iste textus procedat in foro conscientiæ. ibi. numero vndecimo, folio 422. vbi an hoc casu liceat decipere infra dimidiam iusti pretij, & quid si dolus interuenit ibi, folio 426. & folio 428. an sufficiat supplere vsque ad dimidiam, & an habeat locum iste textus re perempta. ibid. numero decimotertio. & quid in deceptione in quantitate rei, Couaruuias in capitulo tertio practicarum quæstionum, fol. 2 x. versic. 13. *de Bottis.*

An si agitur officio iudicis.) Quid in pignore dato in solutum creditori iuxta terminos l. a diuo Pio. §. si pignora, Barbat. in capitulo secundo, columna penultima, versicu. limita. de emptione. *de Bottis.*

Quæro vtrum hæc lex habeat locum.) Contra istam opinionem Bartoli fuit decisum in sacro consilio in sua decisione 220. vide Tiraquel. de retractu lignag. §. vigesimoquarto, in glos. prima, numero quarto. & Decium in consilio sexagesimo, numero trigesimoquarto, & ibi quid in laudo ratificato, & Alexan. in cons. 103. *de Bottis.*

Ibidem.) Hanc opinionem sequitur Decius in consilio sexagesimo, numero quarto, & consilio 203. numero quadragesimosexto, & contra Bartol. tenet Afflict. decisio. 210. in primo dubio. & quod iuramentum excludat a beneficio istius legis a transactione absque spe. Alexand. consilio quadragesimosecundo, per totum, libro primo, Curt. consiliu sexagesimosexto, & quadragesimoquarto, Decius consilio 216. numero quinto, bene fit illa distinctio si læsio est enormissima, sit vera opinio Barto. sin autem non, secus & quid si excedat dimidiam, Decius consilio 479. & quid si adest pactum, quod plus valet, donat? non procedit si decuriones ciuitatis bona hoc modo donauerint, quia isto pacto non obstante, potest agi ad supplementum. ratio est, quia decuriones nō possunt donare, Paris de syndic. in verbo, Potestas. folio sexagesimo tertio, numero quarto, & Bartol. in l. ambitiosa. ff. de decret. ab ordi. facien. de pacto quod plus est donat, vide Decium, consilio 551. & 597. Item si recuperaui rem per rescissionem contractus, & emptor constituerat pignus, istud pignus non resoluitur, l. vl. §. Marcellus, & ibi Bartol. ff. de in diem addic. Bar. in l. diem, sextum, de aqua pluuia arcenda. Item quis emens fundum per modios quatuor, & sit modiorum trium, vtique agere potest ad supplementum, etiam quod læsio sit minus dimidia, vel quod sit læsus in mensuratione, in qua non habet locum ista lex, sed semper agi potest, Boerius decisione quadragesima. Item ad materiam istius, l. ad plenum, Boerius decisione 142. Et si est pactum, quod donat illud, quod plus valeret, & est læsio in duabus partibus, an agat remedio istius legis, an l. finali, infra de rescindenda venditione Boerius vbi supra. Item si talis donatio in contractu emptionis excedat summam ducatorum 500. non requiritur insinuatio, quia principaliter tractat non de donando, sed de vendendo, Boerius decisione 142. Item ista lex vendicat sibi locum in permutatione, in qua interueniat maior pars pecuniæ, Boerius decisione 144. Item si quis concedit fundum sub pensione, & pensio excedat medietatem fructuum, potest annullari concessio. Boerius, decisione 162. Item si venditio continet plura capita, & læsio est in vno capite, illud tantum rescinditur, & non tota venditio. Boe. decisione 253. & quando plures res venduntur, & læsio est circa vnam rem, Boerius ibidem. Item quando in transactione interuenerit enormissima læsio, habet locum ista lex, Alexand. consilio 144. libro primo, Corneus, consilio 166. Decius consilio 203. & 192. 30. & 321. Item læsio dicitur vsque ad sextam partem, Bartol. in l. societatem §. arbitrorum. ff de receptis arbitr. Item, quando valeat illa clausula, quod plus est donat, Tiraquell. de retractu, folio 114. & vide quæ supra. Item ista lex non habet locum in venditione necessaria, Tiraquell. folio vigesimotertio, numero tertio. Item lex ista habet locum in venditione, cum pacto de retrouendendo: sed quia pactum est pars pretij, debet probari læsio, Tiraquell. folio 251. numero vigesimoquinto. Item in læsione consideratur exitus, & valor rei venditæ, Tiraquell. folio 210. numero nono, & Fabian. de emptione, & venditione, folio 218. vide Alexand consilio 72. libro primo, vbi dicit, quod non infertur, tanti est hodie, ergo prius tanti erat. *Mangrel.*

Quæro tertio, quid in contractibus.) Vide Ias. in l. si quis cum aliter. in fi. ff. de verbo obli. *de Bottis.*

Quæro, quid si maior.) Quid si procurator constitutus ad vendendum iurauit. vide Afflict. in capitulo primo, numero vigesimooctauo, de pace iuram. firma in. fol. 143. & de muliere sic iurante vide Loffred. consilio 23. numero sexto, Aymo. consilio 114. numero 9. *de Bottis.*

Quæro, quid si maior iurauit.) Vide Tiraq. in l. si vnquam, in princ. nu. 110. *de Bottis.*

Si vero iuratum non venire.) Vide Decium, consilio 349. numero sexto. *de Bottis.*

Quæro, quid si dictum est in instrumento.) Vide Tiraquell. de retractu lignag. §. primo, in glossa decimaoctaua, numero vndecimo, cū sequen. & Belluc. folio sexagesimoquarto, numero 57. omnino Boer. in decis. 142. *de Bottis.*

Et quod plus valet, &c.) Vide omnino Boerium in dicta decisione. 142. vbi quid si est facta a minore, vel rustico, vel muliere, quando dicat vera donatio ex illis verbis, & Didacum Couarruuias in secundo libro variarum resolutionum, capitulo quarto, numero sexto, folio 418. & an talis donatio requirat insinuationem ibi, numero septimo. & an possit reuocari ob ingratitudinem ibi. numero duodecimo, folio 428. & an natiuitate liberorum. *de Bottis.*

Vidimus perfecte theoricam.) Loffred in consilio 23. numero quinto. *de Bot.*

Narrari debet, quod tempore.) Adde Decium consilio 308. columna prima, & ibi quid si erat appositum pactum de reuendendo, an tanto minus dicatur valere; & vide Alexan. in consilio quinquagesimoquarto, numero quarto, volumine sexto, vbi, quod debet attendi tempus venditionis, & ibi, numero sexto, dicit. quod plus creditur testibus deponentibus valuisse plus dimidio iusti pretii, quam aliter. *de Bottis.*

Conclusio vero qualiter.) An suppletio pretii sit in obligatione, vel in facultate soluendi. Couarru. in superius alleg. capitulo quarto, numero 14. *de Bottis.*

Vidimus de modo petendi, videamus de modo probandi.) Adde, quod æstimatio debetur etiam tēpore quo fuit empta res, vt est tex. in l. si voluntate. infra eodem, vt dicit Nico. Euerar. in loco a ratione casus, & Guido Papę decisione 156. & ibi loquitur de reb. eccles. & qualiter debeam deponere testes, vide Loffred. in consi. 23. numero 8. *de Bottis*

Et ideo debent mitti periti) Vide Afflic. in constit. violentias. numero 15. *de Bottis.*

In addit. ad uer. Rem maioris. ibi. Et utrum ista l. habeat.) An habeat locū in donatione, Aymo consilio 114. numero duodecimo, & ibi an habeat locum in contractu geminato, numero. decimo octauo, & in consilio quinquagesimoquarto, numero septimo. Quid in contractu permutationis, an possit suppleri de pecunia Quid in contractu diuisionis. Adde, quod in venditione facta per procuratorem sufficit lęsio in sexta parte, Aret. consilio centesimouigesimosexto, an remedium huius l. competat minori, & ecclesię, Didac Couarruuias in suo primo libro variarum resolutionum, capitulo tertio, numero vndecimo, versicu. tertio, & ibi. quod in reg. in specie competit in quadriennium, Gall. infra decennium, numero decimotertio, decimoquarto, remedio istius legis potest renuntiari, vt fuit decisum in sac. consilio duodecimo refert Afflict. in decisione, 220, in principio. *de Botti.*

Ad illam addit. in uerbo, an habeat locum in locatione.) Si plures res venduntur in vno instrumento, & in singulis rebus est constitutum pretium, an rescindatur totum instrumentum, si in vna re est deceptio, vide Decium consilio 411. Ad illud remedium habeat locum in contractu assecurationis, vel in emptione speciei. vide Pet. Santer. in tract. de spons. mercat. par. 5. & ibi quid in contractu diuisionis. nu. 5. *de Bottis.*

Ad illam addit. in uerbo, ponit etiam Christophorus Porcus.) Et adde in hac materia, quod deceptus vltra dimidiam pręsumitur ignorasse iustum pretium. Bartol. in l. quamuis. infra eodem. *de Bottis.*

Ad illam additionem in uerbo, ubi quærit an habeat locum.) An habeat locum in emphyteusi, Ias. in l prima, numero 75. C. de iure emphy. *de Bottis.*

In additio. in uerbo, ultra dimidiam ibi.) Item limita quando quis damnatur. Quando dicatur læsio vltra dimidiam iusti pretii, vide Tiraquel. in l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, numero septimo. Et an hoc remedium possit tentari contra tertium possessorem, Aymo. consilio septimo, numero decimoquinto, & decimosexto, & Couar. in d. cap. 3. numero 10. fol. 409. & quid in venditore, Couar. in d. c. 3. numero 8. fol. 405. *de Bottis.*

Ad illam additionem, in verbo, pone, quod res valebat centum.) Limita non habere locum in pignore dato in solutum creditori per iud. Barbat. In capitulo, cum dilecti. columna septima, de empt. & vend. *de Bottis.*

Ad illam additionem, in verbo, si emptor renunciauit huic l.) An procedat in sciente valorem rei, vide Loffred. consi. 21. in primo dub. *de Bottis.*

Ad illam additionem, in verbo, sed an ratione læsionis.) Hæc lex nõ habet locum in contractibus suspectis de vsuraria prauitate, vt per Couarruuiã tertio libro variarum resolutionum, capitulo decimo nn. secundo, & loquitur in emptore annui introitus. *de Bottis.*

Ad illam additionem, in verbo, quid autem si res esset.) Vide Corne. consilio quinquagesimosexto, volumine tertio, & Afflict. in decisione 340. & Aymo, consilio vigesimonono, numero quarto, & 5 Duen. omnino in reg. 187. nume. 10. & Barb. in cap. cum dilecti de empt. & vend. *de Bottis.*

In additionem, in verbo, stricti iuris, in prin.) An remedium huius l. habeat locum si in domo, vel fundo vendito repertus sit thesaurus vide Petr. de Ancharano in capitulo, cum dilecti. de emptione, & vendit. & Iacob. in l. inter succursum. §. finali, ff. de iure dotiũ. An habeat locum contra vicinum, vel directum dominum retrahentem rem vendi, & an eum læsione huius legis, Gl. in consuetud. Paris. § decimotertio, gl. quinta, num. 27. 56. *de Bottis.*

In additionem, in verbo, minor iurauit petere absolutionem a iuramento.) De minore vendente, & iurante, an habeat remedium huius l. vide omnino, Aymo. in cõs. septimo, per totum, & ibi an si competat hoc remedium possit peti restitutio in integrum. *de Bottis.*

L. quisquis.

Immediate præsumitur error.) Adde Alex. in consilio primo, volumine sexto, nu. secundo, & Didacum Couarruuias, in libro secundo variarum resolutionum, capitulo quarto, n. 2. fol. 415. *de Bot.*

L. Si quos.

Debet ergo fieri æstimatio. Adde, quod in causa reclamationis Reuerendi Collegii Iesus huius Ciuitatis, cum illis de Eboulo, dum dubitaretur, quod pretium deberent soluere illi de Collegio pro domo, quam coacti fuerunt eisdem vendere dicti de Ebulo pro ampliando monasterio mediante (nisi sacri consi. an pactum factum per exemplos habita consideratione ad rei qualitatem, & redditum quantitatem, an ad pretium factum habito respectu ad valorem fabricæ sacrum Consiliũ, die xiiij. Nouembris 1570. declarauit iñctis Dominis duarum aularum, referẽte Domino Pinario, quod anendatur pretium. factum habita consideratione etiam ad redditum, reuocando sententiam alias latam in vna aula, referente Domino de Franchis, per quam erat iudicatum, quod solueretur pretium habito respectu ad valorem fabricæ, quod excedebat aliud in scutis mille, magister Actorum de Caro. *de Bottis.*

Quando liceat ab empt. discedere. Rubrica.

Triplex dicitur perfectio cõtus emptionis, cõuentionalis, essentialis, & exequutiua, Bal. in Margarita ad Innocent. in verbo, conditiones appositæ: Idem in l. 1. in principio, infra eodem dicit, quod perfectio prima est conuentionalis, secunda executiua, tertia obligatiua ad, quod idem Bal. in l. ab emptione, ff. de pactis, Socin. consilio 169. numero quarto, libro secundo, Afflict. decisione 280. Item arrha habetur pars pretii, & quando habetur vt munium, vide Boerium decisione quadragesima octaua, vbi si non est data arrha, possunt partes penitere etiam, quod sit conuentis de pretio, & quando liceat ab emptione discedere, vide Boer. lo co præalleg. *Mang.*

Sine censu, uel reliquis. Rub.

L. Omnes.

IN princ.) Adde, quod licet quis uendat rem, quæ est sibi ascripta, non liberatur a tributis, Iacobinus in l. inter debitorẽ ff. de pactis, Cast. in l. apud Iulianum. §. heres, ff. de legatis primo, & Imola in capitulo, potuit, locati. intelligit hunc textum in fisco: ita quod non habet locum in alio: sed tu vide pulchre, Afflic. decis. 95. vbi distinguit omnia capita: & in effectu semper agi dicitur contra possessorem non directe, sed causatiue. & vide eundem Afflic. decis. 153. vbi loquitur de diuidentibus emphyteutica, quod non obstante diuisione omnes in solidum tenentur, quod si cõsentit dominus non procedit. vide textũ in l. eum possessor, ff de cẽsibus. & ad illud Afflict. quod non directe, sed causatiue agere potest, vide Pau. Cast. in l. Imperatores. ff. de public. Item valet pactum inter fratres de soluendis collectis communiter non obstante diuisione, & intelligatur æqualiter, Decius, consil. 374. vbi pulchre per totum. Et quod ascriptus 10 libro æstimi cogatur soluere, licèt non possederit, Decius consilio 440. in fine. Et quod successor rei regulariter soluat, vel non, Luc. de Penna in l. secunda, columna secunda, C. de fundis, rei priu. libro vndecimo, sic etiam dicimus, quod onera collectarum, & alia ad possessorem spectant. Item primus dominus non potest conuenire nisi in subsidium, videlicet possessore non soluente. Aretin. consilio centesimoprimo. in primo dubio, & hæc lex procedit, quando debitum est ex tributo, vel ex collecta, & ex debito fiscali non agitur nisi fiat discussio, vt ibi, & vir immunis non soluit collectas pro rebus dotalibus sibi assignatis, de quibus vxor soluebat. posui ad hunc in l. placet, supra de sacrosanc. eccl. *Mang.*

De actio. empt. & vend. Rubr.

L. Contrahit.

IN princ.) Limita istum textum, vt per Bald. in l. prima, numero quinto, infra de bonis mater. & vide Capic. in decisione decamanona *de Bottis.*

L. Si pater tuus.

In principio.) Vide Bologni. consilio septuagesimosexto, & consilio 4. *de Bottis.*

Si quis alteri, uel sibi alterius nomine. Rub.

L. Multum.

Quod licet nomen vxoris solum.) Vide Scriben. in ca. Regni, pretecta nu. 50. fol. 168. *de Bottis.*

De reb. alien. non alien. Rubr.

L. Distrahente.

Quis ponit sigillum suum.) De sigillo. vide Bertach. in tract. de Episcopo. *de Bottis.*

L. Sancimus.

In princ.) Adde, quod qui non potest alienare, non potest in iudicio deducere, late Decius in consilio 445. Item prohibitus concedere, seu in alium transferre, non potest transmittere, Decius, consilio 222. Item statutum de non obligando plenius esset, quam si contractum prohiberet, Decius consil. 279. Item prohibitus alienare non potest facere ea per quę deueniatur ad illud. Decius consilio 282. & statutum prohibens alienationem rerũ immobilium, vel mobilium, non habet locum in abdicante a se actionem personalem. Item sententia lata contra eum, qui non potest alienare, non obstat, nec patit exceptionem rei iudicatæ cum aliis, qui in eius iure succedunt, sed non dat in solutum, nec facit compromissum voluntarium, nec pantur proferibi. Decius consilio 445. numero sexagesimotertio. Item statutum prohibens alienationem prohibet testamentum, Decius consilio 040. & 184. Item in statutis prohibita alienatione non videtur prohibita hypotheca, Decius consilio 645. numero sexto. Item valet statutum, quod bona non possint alienari in forensem non subeuntem onera, Decius consilio 661. & generalis prohibitio circa res non comprehendit, quæ seruari non possunt. & an intelligatur prohibita hypotheca, prohibita alienatione, Negusant. de pignor. folio 144. numero septuagesimo. Nota tamen, quod rei alienabilis potest cedi commoditas, & fructus uendi. Et qui non potest uendere, nec potest permutare, Afflict. de iure congrui. folio 170. Item prohibitus disponere, de re feudali, nec de usufructu potest, nec maritus potest relinquere uxorem usufructuariam bonorum feudalium, Boerius decisione 199. Item prohibitus alienare non potest in perpetuum locare, nec per decem annos, Boerius decisione 234. Item appellatione uenditionis non continetur permu-

tatio, nec donatio, nec diuisio feudi facta per fratres nec etiã repudiatio, Boer. decis. 86. Itẽ qui promisit vendere Titio, non alteri pôt permutare, & in solutum dare, Boer. deci. 19. Item res prohibita alienari, venit in obligatione, dummodo nõ transferatur dominiũ, Iaf. in l. filiusfamilias. §. diui. de le. j. In generali permutatione, venditione, reputatione, quando veniant feudalia Affl. decis. 14 Tiraq. fol. 19. glo. 3. §. 1. & vide fol. 12. & 14. Dec in l. j. si cer. pet. & quid possit facere prohibitus alienare, vide Tiraq in reper. in litera proh bit. vbi citat literas, suas. *Mang.*

De monopolijs. *Rubrica.*

Vnde dicatur Monopolium gl. hic, & an & quando dicatur iustum, vel iniustum? vide Apostil. ad Bar. in l. fi. sup. de colleg. illicit. Item conuenticulæ sunt prohibitæ, sunt contra bonũ publicum, & regem. Item vniuersitas non potest congregationem sacere sine licentia superioris. & in dubio cõuenticulæ, & coadunationes confraternitatis cẽsentur illicitæ, nisi probentur licitę. Par. de synd in ver. pone. sol 24. & Iser. in cap. 1. §. cõuenticulas, de pace iur. firma. & l. conuenticulas. supra de episc. & cler. Item cõgregatio omnium, vt quis propugnet iniuriam suã, est licita, Iser. & Par in loco prælleg & vide Grãma. dec. 100. vbi etiã declarat, & quando dicatur caput factionis, Boer. decis. 54. Itẽ congregatio. 10. vel 15. hominum dicitur turba, & habet locum monopolium, Boer. decis. 173. Item potest fieri congregatio hominum, quod talis ars non exerceatur in tali loco, Paris de reintegra. feud. in verbo, miles, fo. 11. nu. 21. vbi dat intellectum ad istũ titulum, & vide const. reg. Comes, & ibi Afflict. & propterea vasalli qui nolunt litigare cum Barone, quęrunt licentiam a sacro consil. quod possint se congregare sine interuẽtu officialis quo ad ea quæ respiciunt lites, petita tantum venia ab officiali, quæ tamen respicit simplicem denunciationem. *Mang.*

De nundinis, & de vectigalibus. *Rubrica.*

NO. quod rustici non possunt, nec debent in certum locũ forum rerum venalium transferre, Luc. de Pen. in l. i. col. 1. C ne rust. ad nul. obseq. lib 11. potest tamen præscribi quod in vno loco vendatur, c. significãte. de appella. vbi Francus. & declarationem huius rubricæ in quãtum gl. hic dicit per decennium per non vsum nuudinas amitti. contra tenet Abb in cap abbati sancti Syluani de verb. sign. & vide Alex. qui obiter videtur transire cum gl. cons. 33. nu. 4. lib. 5. & no. quod de iure cano. instituẽs noua vectigalia sine consensu Princip s, & Pontificis, est excõmunicatus, cap. innouamus. ff. de censib & Bart. in l. vectigalib. ff. de publica. & vectigal. tradentem, posse vniuersitatem, & Ciues inter se imponere nouum vectigal. Item exigens nouum vectigal, tenetur de furto, & vi publica. Item in vectigalibus consuetudo attenditur, Dec. consil. 649. nu 8. vide Afflict. in const. officiorum periculosa, nu. 2. *Mang.*

De rerum permutatione, *Rubrica.*

L. Si cum patrunt.

Quæro, in quo differt contractus.) An permutatio æquipolleat venditioni, Tiraquel. late de retract. ligna §. 1. in gl. 14. nume. 19. cum sequentibus. *de Bottis.*

L. Ex placito.

In prin.) Nota, quod si opponatur stipulatio in contractu innominato, vtique stipulatio sapit naturam contractus innominati, videlicet, quod ad illud quod est promissum, sed quando agitur actione ex stipulatu, non autem ex dicto contractu. Soc. in rub. de verborum obligationibus, numero decimonono & vigesimo, & in contractu innominato si non est impletum ex parte agentis, agens non potest agere, & habet locum pœnitentia. Soc. in dicta rubrica, litem si fit permutatio, & res permutatę perueniunt in posse ipsorum, an vnus alteri teneatur ad fructus si sunt percepti. Boer. decisione nonagesimaoctaua. & si res patitur subiectionem, requiritur nouus assensus, permutatio beneficiorum valet cum assensu Papę, & ille, qui permutat est necesse, quod habeat titulum, alias non valet, Boer. decisione 205. vbi simplex resignatio beneficij non valet si resignans non habet titulum, sed si fit donatio inter viuos contrespectiuè ad aliquid, habet locum pœnitẽtia, & potest reuocari donatio Boer. decis. 353. & ibi habes quando habeat locum pœnitentia in contractu innominato. *Mangr.*

De locato, & conducto. *Rubr.*

ADde, quod locans domum alicui pro vno anno, eo elapso si alteri locat, primus conductor non potest secundum conductorem expellere, nisi primus scholaris esset, vel conductor fiscalis rei. l. ne vel cui. & aliàs ine: pit. ne cui, infra eod & in ciuitate Neapolis extat consuetudo, quòd nouus colonus non potest veterem expellere pro eodem pretio, secus in inquilino. Afflict. decis. 238. & vide alias consuetudines sub eod. tit. *Mang.*

L. Aedem quam.

In princ.) Adde l. si merces §. si fundus. ff. eod. & quãdo debeat solui pensio, Firman. in ver. pensio, num. 44. Item potest exigi pensio a subconductore. Firman. de gabel nu. 1. tamen fideiussor istius secundi non tenetur principali domino. l. qui fideiussor. ff eod. Item dominus qui vxorem duxit, & maiori domo indiget, potest inquilinum expellere, & nõ sic inquilinus. quia vxorem duxit, & maiori domo indigeat, potest recedere a domo, Rip. de peste, sol. 4. nu. 21. Item locator poterit expellere pro vsu suo, sed dominus directus pro vsu suo non potest emphyteutã expellere, Hip. sing. 94. *Mang.*

L. Licet.

Si ergo sunt recollecti.) Hanc opinionem sequitur Aret. in consil. 51. & Siluan. consil. 33. vide Couarru. cap. 30. prat. quæst. per totum. *de Bottis.*

L. Emptorem.

Vt quia conduxit an non modicum.) Adde Doct. in cap. propter hęreditatem. extra eod. & Alex. consil. 108. col. 6. vol. 3. & Capic. in decis. 38. & Cottam in ver. cõductor, & ibi an emphyteutæ debeat fieri remissio. & quid si facto domini cõtumax fuit impeditus, vel facto tertij, aut casu, an requiratur damnum vltra dimidiũ iusti pretij, vide Cottam vbi supra. *de Bottis.*

Et per hoc olias dixi.) Vide Alexan in l. qui absenti. §. 1. nume. 6. ff. de acquir. possess & no per Neguzan. in tract. de pigno. 2. par. 1. memb. nume. 2. & nume. 6. 7. vbi an soluendo interesse liberetur. & quid si interuenit iuramentum, an possit præstari interesse. ibi nume. 9. & quid si sint specialiter obligata ibi & vide Guido. in consil. 129. num. 3. Tiraq de retract. conuent. §. 3. in glo. 1. nu. 2. 3. vide omnino Couar. in lib. var. resol. cap. 15. per totum. Pet. Duen. in reg. 240. *de Bottis.*

L. Si olei.

In princ.) Vide per Barb. in rub. de locato. col. 1. *de Bottis.*

L. Ad probationem.

In prin.) Adde Afflict. in constitutio. violentias, nu. 28. & in dec. 12. & licèt conductor non restricet quæstionem dominij, tamẽ instrumentum locationis probat dominium contra conductorem Afflict. decis. 14. & ad hoc vt præiudicet, debet in eodem instrumento conductor renunciare iuri suo Dec. consil. 58. nu. 7. & hæc lex non viget, nisi quando locator ageret contra cõnductorem actione personali, vel condictione ex ista l. Alexand. consil. 12 nume. 4. 6. lib. 4. & de singulari successore, idem consi. 76. lib. 7. & aduerte si posset dici hanc legem fundatã super spolio, vt sic contra singularem successorem agatur condictione ex ista l. vel l. fin. C. de acquir possess. præsertim in regno, vbi de spolio agitur contra singularem successorem, per constitutio. circa violentias. *Mang.*

L. Si quis conductionis.

In prin.) Vide supra in l. præcedenti, quod addidi. *Mang.*

Circa hoc oppo.) An tertius possit opponere exceptionem dominij, vide Guid. decis. 37. in fi. *de Bottis.*

Contra hoc oppono, & videtur.) Ex hac ratione infertur, quod si solueretur magna pensio, tunc fit remissio mercedis, vt per Doct. relatos per Cottam in ver. emphyteuta regulariter. *de Bottis.*

De iure emphyteutico. *Rub.*

QVæ differentia sit inter censualem contractũ, & istum emphyteuticum. vide Barto. in l. 1. §. hic titulus. ff de publica. & vide Dec. in auth qui rem supra de sacrosanct. Eeclei. & latius Alex. in l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de damno infecto. emphyteuta cedens alteri trãsfert ius, quod habet, & sibi nil remanet. Iser. in c 1. §. præterea. nu. 3. de capi. corra. sic etiam feudatarius, adeo quod reuocatio pertinet ad directum dominũ. Iaf. in vsib. feud. col. fi. vers. 5. limita. & quando dicatur feudum, vel res censualis? Grammat. deci. 77. vbi, quod quando præstatur seruitium personale, vel adhoc, semper censetur feudum. & quando laudemiũ, vide Boer. decis. 19. vbi, quod laudemium debetur de omnibus rebus. Item vendita domo, vel fundo cum omnibus ibi adiacẽtibus, & affixis, laudemium debetur de omnibus cum fructus sint pars rei, & fundi, Boer. dec. 229. Item si vendant omnia, quę

sunt affixa domui, & non sit vendita domus, non debetur laudemium Boer. decisione 231. vbi habes de quibus rebus debetur laudemium. Item laudemium est quinquagesima pars, quæ debetur domino directo. l. fina. infra eodem Item si locatur res emphyteutica, per decennium, vel in perpetuum, iudicatur vt alienatio, adeo quod domino directo debetur laudemium, Boer. decisi. 234. Item in pronunciatione non debetur laudemium, & in re feudali. Boer. decisio. 263. Item si quis fuerit condemnatus, & postea fuerit restitutus, non soluit laudemiū. Boer. decisio. 270. Item quòd iudicatur de re feudali idem iudicatur de re emphyteutica Item si detur res ad meliorandū non potest augeri pensio, Paris, de reintegra. feudi in verbo, aliqua: Item si concedatur res feudalis sub annuo censu, & si non soluit infra biennium cadat a iure suo, vtique non cadit, nisi per culpam commissam, & hoc si iurauerit præstare fidelitatem. Paris, de reintegr. feud. in verbo, an si reus, folio septimo. Item cū pacto legis commissoriæ Guido Papæ decisi. sexta, in fine. Item si est concessa res emphyteutica tibi, & successoribus tuis Item intelligitur etiam hæredibus extraneis, Tiraquel. de retract. glo. septima, §. primo, numero vigesimoptimo, folio vigesimoquarto, & ibi etiam de omnibus, & quibuscunque. Item quando tali pacto est concessa, intelliguntur etiam nati post mortem, ad cuius instantiam fuit facta concessio. Tiraquel. folio quinquagesimo, & quinquagesimoprimo, numero octuagesimoseptimo, & nonagesimoprimo Item ex alienatione necessaria, & datione in solutum non soluuntur laudemia. Tiraquell. folio nonagesimoquarto, numero decimo. Item tertius possessor tenetur ad omnes canones præteritos, & debitos per prædecessorem possessorem, Tiraquell. folio 135. numero septimo, quando soluatur, & de quibus rebus soluatur laudemium, Tiraquell. folio 154. numero primo. Item pater, quomodo potest relinquere vni ex filijs feudum, vel emphyteusim. Tiraquell. folio centesimosexagesimosecundo, numero vigesimotertio. Item emptor, vel ille, qui habet rem iure congrui, debet soluere laudemia, Tiraquell. de retract folio centesimononagesimooctauo Item nō potest alterari forma cōcessionis, emphyteusis in præiudicium tertij. Tiraquell. fol. 111. numero trigesimonono. Item emphyteuta non potest incidere arbores fructiferas, & quando possit. Tiraquell. folio 185. numero vigesimotertio. Item quando dissoluitur contractus, an debeatur laudemium. Tiraquell. folio 296. numero quinto, & de concessione ad hæredes, an transeat ad extraneos. Curt. iun. consil. 4. *Mangr.*

L. Ius emphyteuticarium.

Secundo oppono, & videtur.) Vide per Docto. allegatos in addit. quā habeo ad Barbat. in cap. propter sterilitatem, in princ. de locato, & ibi quid si res emphyteutica est tota destructa, ita quod non remansit nisi area, an debeatur pensio. *de Bottis.*

Non curo vtrum dicat rem.) Vide Alexan. omnino, in consil. 142. *de Bottis.*

Quæro quid econuerso si res augeatur.) Adde Tiraquel. in fi. tract. de retract. conuenti. nu. 93. *de Bottis.*

Propter guerram non potest laborari.) Adde Loffred. in consilio secundo, numero vndecimo, & quid in contractu censuali, vel alijs contractibus. *de Bottis.*

L. In emphyteuticarijs.

In princ.) Quid si emphyteuta obtulit censum, an euitet caducitatem, vide Negusan. de pigno. in tertia par. tertio, memb. quinta par. nu. 3. & quid si alius soluit nomine proprio vide Bal. in l. solemnibus. C. de rei vendicatio. An autem tempus quo quis nō possedit currat ad inducendum caducitatem, vide Dec. in consilio quinquagesimooctauo, in fi. an valeat pactum, quod si oriatur quæstio inter Ecclesiam, & emphyteutam nō possit emphyteuta conueniri, nisi coram iudice Ecclesiastico, vide Andr. in constit. cum satis, & ibi Afflict. in fi. *de Bottis.*

Ibidem.) Adde, quod si dominus concederet, & propterea emphyteuta non soluerit, non priuatur, Decius consilio centesimoquadragesimoquarto, numero sexto. Item tunc soluit, quando possidet. Capic. decisione decimaquarta, numero vigesimoquinto. Item valet consuetudo, & statutum quod non soluens per triennium non incidat in commissum. Decius in reg. cum tempus, de regu. iur. Item minor si non soluit, cadit a re: potest tamen petere restitutionem. Grammat. decisione quinquagesimasecunda. Item si defunctus fuerit in mora, tunc minor nō poterit petere restitutionem in integrum. Item si aliquis fuerit carceratus, vel aliquo modo, impeditus, & non soluerit, non cadit, in commissum. Item si quis ignorauerit mortem patris, & infra annum non soluerit Releuium, nō tenetur ad duplicatum releuium, nec feudo priuatur. Grammat. decisione quinquagesimasecunda. Item si absens reliquerit procuratorem, & dominus elapso termino non vult recipere canonem a procuratore, quid dicendum? Boerius decisione nonagesimaoctaua, in fi. Item si res emphyteutica permutatur requiritur assensus, & si reuertatur ad priorem dominum, nouus assensus requiritur, Boer. decisione nonagesimaoctaua, vbi loquitur in beneficio, & est eadem ratio. Item si dominus alienat ius suum emphyteuta præfertur. Item colonus tenetur potius domino, quam exteris fructus vendere, Boer. decisione centesimaseptima. Item si conducens rem ad longum tempus transit in eo vtile dominium, ita quod soluens per triennium cadit a iure suo, etiam si sit facta locatio per decennium, Boerius decisione 234. Item tertius potest soluere canonem, nec incidit in commissum emphyteuta, Boerius decisione 279. quanquam contrarium teneat hic Ias. si soluerit nomine suo. Item si elapso tempore dominus declarauerit velle rem incidisse in commissum, non potest moram purgare emphyteuta. Afflict. decisione cētesimaseptuagesimaquarta. Itē emphyteuta decedens sine filijs hæredes possunt petere meliorationes factas, Paris de reinteg. feud in verbo, & circa, folio nono. & quid in feudatario? Isern. in titul. hic finitur lex, in verbo, si vasalius. Item vasallus potest vendere sine assensu meliorationes, & creditores possunt se immiscere in possessionem dictarum meliorationum, directus tamen dominus præfertur pro eo pretio, quod inuenitur, Paris, de reintegr. feud. in verbo, & fuit facta, numero decimo. Item si dominus concedit, vel locat feudum vltra tempus statutum, an concessio annulletur in totum. Par. de reintegr. feud in verbo, & an res, folio vigesimo. Item si soluatur pars canonis non deuoluitur alia, restante non soluto, Paris de reintegr. feudi, in uerbo, an si rusticus, folio vigesimotertio. Item solutio partis canonis facta per vnum ex hęredibus, quod non euitat caducitatem alterius partis. Idem in alienatione, Par. de reintegr. in verbo, an sit. folio vigesimoquarto. Item plures hęredes possunt inter se diuidere rem emphyteuticarlam per adiudicationem, non pro sossata. Par. de reintegr. in verbo, & iusta, folio vigesimoquinto. Item si emphyteuta concederet alicui seruitutem, non propterea priuatur re emphyteutica in d. verbo, & iusta, folio vigesimosexto. & quando hic quærit Barto. an sua authorit. dominus possit expellere emphyteutam, vide Afflict. in constitutio. pacis cultum, numero vigesimonono. & quid de feudo, vide Par. de reintegr. feud. folio vigesimonono. Item si conceditur emphyteutę, pro te, & filiis tuis descendentibus ex te, fœminæ intelliguntur ex tuo corpore, vel filij tui. Hippoly. singul trigesimotertio. & in dubio, an censeatur contractus emphyteuticus, vel censualis, Hippol. singul. nonagesimoquinto. Item si venditur res emphyteutica tamen nulliter, non potest præferri directus dominus: nec aliquis pro eo, nec soluitur laudemium, nec habet locum ius congrui, Tiraquel. de retract. §. primo, glo. secunda, folio decimotertio. Item si fuit facta conditionalis non translata possessione, non incidit in commissum nec ad aliquam pœnam statuti. Tiraq. ibidem numero tertio, folio decimotexto. Item si fuit iudicatum rem esse deuolutam tertius prętendens interesse habet ius offerendi, Afflict. decisione centesimanonagesimaseptima, quamuis non loquatur in emphyteuta: tamen ita practicatur. Item recipiens canonem ignonoranter non videtur remittere caducitatem, Tiraquel. fol. septuagesimosecundo, numero vigesimnsecundo Item ad impediendam caducitatem potest opponi cumpensatio, Tiraquel. fol. 127. numero quarto. & si alienatur irrequisito, domino, etiam quod apponantur illæ clausulæ, nec aliter, nec alio modo res incidit in commissum, & si alienatur pars illa tantum, & non tota, Grammat. decisione quadragesimanona, & clausulę ponuntur hic per Ias. Item si sit magna res, & magni pretij, & venditur pro modico, & pro illo modico submittatur sub natura emphyteutica, si non soluit postea per triennium, illa res non deuoluitur in totum: sed pro illa parte pretij pro quo submittitur, Afil. decisione nonagesima. & alienata parte feudi illa pars tantum incidit in commissum, Aluar. in capitu. primo, § aut si libellarij, quibus modis feu. amitt. fallit tamen quando est nulla facta: fallit & quando alienatur in aliū emphyteutam. Hippol. singu. 28. Item in datione in dotem rei emphyteuticæ non requiritur consensus domini. Tiquell. de retrac. folio nonagesimoquinto, numero vigesimoprimo. Item concors litis præfertur extraneo ementi alio consorti. Tiraq. fol. centesimouigesimosexto. Item vnus ex pluribus hæredibus potest reuocare rem emphyteuticam alienatam sine consensu & postea recuperet, an perdat rem? Tiraquel. folio 177. numero secundo. Item si dominus directus ceperit rem iure prælationis, non potest postea illam alteri cedere, Guido Papæ, decisio. 441, & si res emphyteutica est data in dotem cum consensu domini soluto matrimonio, quomodo fiet restitutio rerum emphyteuticarū, & an requiratur assensus de nouo? vide notabiliter Bart. in l. vsufructu, in fi. ff sol. mat. & de materia emphyteutica, vide amplissime Iulium declaro, in tract. de emphyteusi. *Mangr.*

Quis si tu venditares fundum.) Bald. in authent. qui rem. C. de sacrosanct. Eccles. in l. solemnibus C. de rei vendicatio. Aretin. in §. si vir vxori, la prima ff. de acquiren. possess. numero quadragesimosexto, & Corn. 217. primo volum. & Alexand. in consilio centesimoseptuagesimotertio, numero septimo, volum. secundo, & consil. 106. volum. quarto. numero quarto. Tiraquel. in rep. l. si vnquam, in ver. reuertatur, nume 8. de reuo. donat. Dec. consil. 341. in fi. col. *de Bottis.*

Sed melius erit si fiat authoritate.) Vide Afflict. in constit. pacis cultum, num 29. *de Bottis.*

Quaro, quid si elapso termino.) Pau. de Castr. in l. tertia. §. . . . de eo, quod certo loco. & quid si procurator recepit talem solutionē pensionis, vide optime per Afflict. in decisione centesimanonagesimanona, numero nono, cum sequentibus, & quid si ignoranter cepit pensionem, vide Tiraquell. de retract. lignag. §. primo, gloss. decima, numero vigesimosecundo. & an possit rem emphyteuticam alienare ex causa necessaria irrequisito domino & quę dicatur causa necessaria, vide Afflict. in decisione cētesimanonagesimaprima, & an possit obligare irrequisito domino, & quid in permutatione, vide Tiraquell. de retract. lignag. §. quinto, glo. decimaquarta, numero quadragesimoquarto. & quid in donatione in dotem. Tiraquel. in dicta gloss. decimaquarta, numero nonogesimoprimo, & centesimooctauo, quid si vnus ex dominis præstat assensum, alter vero vult præferri emptori pro eodem pretio, an possit. vide Tiraquel. de retract. lignag. §. vndecimo, in gloss. septima, numero quarto. & ibi, an emptor possit dicere, aut totū accipias, aut dimittas, & §. vigesimotertio, gl. prima, numero vigesimo, si emptor vltra pretium donat venditori rei emphyteuticæ centum, an debeantur laudemia illorum centum. Tiraquel. de retract. lignag. §. primo, in glo. 18. nu. 19. *de Bottis.*

In vltima gl. huius l.) Tiraquel. de retract. ligna §. 35. glo. 4 num. 35. & Dec. consil. 58. in fi. *de Bottis.*

Bene, quod restituitur hares.) Et quid si alienat saluo assensu, & non aliter nec alio modo, vide Grammat in decisione quadragesimanona. *de Bottis.*

L. Cum dubitatur.

In princ.) Vide Guido Papæ in decisione vigesimaquarta, vbi si venditor vendit rem censualem, & diceret eam liberam, talis declaratio prodest emptori vt non petēdo inuestituram, vel nō soluendo canonem nō incidit in commissum. de quo vide Gulielm. Benedict. in Repet. capitu. Raynutius, in verbo. & vxorem, numero 111. de testam. & in quibus casibus possit emphyteutica res alienari irrequisito domino, vide Addit ad Afflict. in decisione nonagesimaseptima. & an dominus possit propria authoritate expellere emptorem ipsius rei absque eius voluntate. vide Afflict. in dicta decisione nonagesimaseptima. an in donatione ex causa onerosa habeat locum dispositio huius legis. fin. vide Tiraquell. de retract. ligna. §. vigesimoquinto. in glo. secunda. *de Bottis.*

Donare irrequisito domino.) Guido Papa, decisione quadragesimasexta. *de Bottis.*

Quia contra illum alium dominus.) Vide Pau. de Cast. in l. in venditione. ff. de actio. empti. Afflict. in capitulo primo. §. præterea, numero vigesimoprimo, de capit. Corne. vide Afflict. in decisione nonagesimaquinta, & Negusantius. in tract. de pign. in quarto memb. secundæ partis, numero centesimouigesimoseptimo, & an emptor rei emphyteu. possit cogi a directo domino recognitionem facere, & instrumentum recognitionis, & quæ veniant in tali instrumento. *de Bottis.*

De sponsalibus, & arrhis sponsal. Rubrica.

Vide Dec. consilio 368. quæ dicantur sponsalia de præsenti, & quæ de futuro, & an de sponsalibus de præsenti videatur recessum a sponsalibus de futuro, & an oscula, amplexus, & receptio munerum in maiori, vel minori faciant transire sponsalia in matrimonium, Decius consil. 603. vbi etiam quod propterea desponsata de præsenti præfertur secundæ etiam cognitæ, & latius consil. 681. & vide Aretin. consil. 442. vbi de intellectu cap. super ea, de condi. apposi. & vide Decium consil. 638. & de conditione si fuerit reperta virgo. Socin. consilio tertio, lib j. & vide Asten. in sua summa. *Mang.*

De donat. ante nupt. vel propter nupt. & sponsalitijs. Rubr.

Hodie in regno donatio propter nuptias dicitur Antefactū. Itē de antefacto vsuras non licet percipere ex mora, vel fructus, & hoc ex iure cano. de iure autem ciuili licet facere, Anthen. de non eligen. sec. nub. §. si autem omnes. facit decisio. Afflict. 291. vbi determinatur non posse percipi lucrū ex antefacto. & ratio est. quia antefactum est lucrum dotis, authen. dos data, infra eo. & hac ratione non debetur, antefactum si non fuit soluta dos, tamen si fuerit promissa, & adhuc non venit dies solutionis siue in totum, siue in partem, si antefactum fuerit promissum, vtique debetur. Gramma. decisione nonagesimaseptima, & antefactum etiam in regno dicitur dotarium, & de eiusmateria, vide Afflict. in const mulier quæ dotarium, & quando vir lucretur dotem, & quando vxor meretur donationem propter nuptias Boer. decis. 22. Afflict. decis. 242. & 333. *Mang.*

L. Sed iam necesse.

In princ.) Adde, quod idem Bart. contrarium tenuit in l. assiduis. infra qui pot. in pig. habe. si transacta sunt tempora non numeratæ dotis, propter quod est necesse dicere, vel quod hic loquuntur quando tempora adhuc non sunt transacta, vel quód ibi loquatur iuxta terminos huius leg. hoc est, quod habeat priuilegia anterioritatis. aut quod ad exclusionem præsumptionis fraudis, & hoc tenet Bulga in l. prima, numero vigesimosexto. ff. soluto matrimonio, & ibi Bartolus. numero centesimoquadragesimooctauo, ad quod vide Afflict. decisione 402. item præsumptio quæ insurgit de confessione mariti, quando confitetur emisse aliquid de pecuniis vxoris, cessat si apparet vxorem aliunde potuisse habere, Dec. cons. 455. numero vigesimoprimo. Item incrementum dotis non debetur si non fuerit soluta dos. Decius cons. 644. in fine. & quando confessio mariti sibi præiudicet, vel alijs creditoribus. Campe. de dote, folio 242. Alexan. consil. 142. volum 5. *Mangr.*

Ad idem. Vide late per Bal. Nouel. in tract. de dote, par. 10. ver. septimo fallit. & Afflict. in decis. 402. an autem præiudicet marito Tiraq. quod sic, in l. si vnquam, in ver. donatione largitus. num. 48. de quo tamen ibi, nu. 86. *de Bottis.*

De nuptijs. Rubr.

L. Si vicinis.

In prin.) Et quando vxor nominata est a viro, & tanquam vxor reputata est, Alexand. consilio centesimoquinquagesimo, libro quinto, ad idem Dec consil. 133. vbi quod in probatione matrimonij requiruntur exacte probationes, sicut in criminalibus, & latius idem consilio 310. sed pro matrimonio ibidem, cons. 161. & in causa matrimonij mulieres sunt idonei testes Dec. consil. 342. & de matrimonio probando inter dispares, Apostil. ad Pan. Cast. in l. parentes supra de testam. & instrumentum dotis; licet non probet quo ad matrimonium, probat tamen quo ad restitutionem, Camp. de dot. vol. 1. fol. 300. *Mang.*

De incestis, & inutilibus nuptijs. Rubrica.

Auth. incestas.

Quaro, vtrum ista bona.) Vide Dec. cons. 235. num 4. *de Bottis.*

Auth. ex complexu.

In princ.) Adde quod spurij seu ex dānato coitu nati non succedunt matri dummodo non sit illustris, & si sint nati ex concubina retenta domi succedunt etiam quod sit illustris. quæ omnia voluit Abb. in cap. tanta extra qui filij sint legitimi. Item si filij sint legitimati per Principem, & in legitimatione est expressum, succedunt, Afflict. decis. 195. Boer. decis. 123. & Isern. plene in cap naturales, si de feud fuerit contro. Item pater tenetur dotare filiam spuriam. Boer. decis. 127. Item si quis contraxit incestas nuptias, bona quibus applicentur. Boer. decisio. 264. & an sit alimentanda, vel dotanda, Capic. decis. 164. *Mang.*

Sed an de iure canonico.) An autem hoc procedat in terris imperij, vide Capic. decis. 164. *de Bottis.*

Si quacunque praditus potestate, &c. Rubrica.

No. ad hanc rub. quod officialis negligens in faciendo iustitiā priuatur offic. Item similiter Baro priuatur iurisdictione. facit tex. in l. si quos supra de off. præfe. præto. Illyr. & l. si aliquid. C. de suscepto. libro vndecimo, & Anto. de Nigr. super capitulo grauamina Regni. & lat multa cumulat in l. eum qui rē, supra de

de procura. Afflict. in constitutio. statuimns, & in constitutio. officiales. Item officialis, videns subditos tıaanies, & non occurrit, priuatur officio, Paris. de syod. in verbo. qualiter, numero octauo, fol. 205. Item si iudex fuerit interpellatus qđ faciat iustitiam non requiritur vna, sed trina interpellatio, vt possis subditus adire superiorem. Par. in d loco, & in ver. negligentia, fol. 98. & ad plenum de negligentia officialis, Baronis, & aliorum Potestatum, & quando teneantur de imperitia. Barto. & quæ ibi posui in l. fina. ff. de var & eatraord. cog. Item si vasallus fuerit exemptus a iurisdictione domini, non tenetur amplius seruire: & officialis, qui fuit semel remotus ab illo officio non potest ad illud amplius reassumi, Paris de synd. in verbo, an officialis, folio 257. Item Baro maletractans vasallos suos priuatur tota iurisdictione eorum etiam, quos male non tractauit, Grammat. decisione centesimaquarta. Item propter tardatam, & denegatam iustitiam aditur magna Curia, & scribitur Iudicibus inferioribus quod infra tantū tempus expediant causam, alias auocabitur ab ipsis causa, & dicuntur literæ comminatoriæ, est cōstitutio, regni. iustitiarii nomen, & Afflict. & ibi in constitutio. statuimus dominus priuatur iurisdictione vasallorum, propter malam tractationem. quos non debet acriter verberare. Boer. decisione quinquagesimaquinta. propter sænitiam domini vasallus potest exire a iurisdictione sua. Boer. decis. 160. numero decimoquarto. Item hodie vasallis Baronum conceditur saluaguardia, quod pro debitis antiquis non possit molestari durante lite. Item quantum duret ista saluaguardia, & de pœna frangentis eam, Boer. decis. 297. quādo dicatur maletractare, Boer. decis. 104. Item si post litem inceptam cum Barone sit capta aliqua informatio de recenti, præsumitur odio capta. Bart. in l. de pupillo §. is qui. ff. de no oper. nunci. & de eacessu Baronum, vide Par. in tract. de synd. in verbo, excessus Baronum. *Mang.*

De secundis nuptijs. Rub.

ADuerte, qood pœnę transeuntium ad secunda vota qnatenus respiciunt vtilitatem filiorum, non sunt correctę de iure canoni. Decius consilio 87. & 203. Afflict. decisione octuagesimatertia in fi. Item dictæ pœnæ non habent locum si nubat de præterita sibi data licentia a viro, vel a filiis. Firman. in verbo. licentia. numero octuagesimoquarto, & Dec. hic. Item secundo nubentes non dicuntur pudice viuere, tertio verò nubentes dicuntur inhonestissime viuere. Ange. in l. si pater, numero tertio, C. quando mulier tutelæ officio fungi poss. Item secundæ nuptiæ dicuntur signum incontinentiæ. Bald. in authentica. quia relictum. C. de indic. viduit. tolle. & quod si filij tacite, vel expresse consentiant cessat pœna secundo nubentium. Decius consilio 206. numero terno. Item si vir leget, vxori, mille si nō nupserit, & si nupserit quingenta, videtur dedisse, licentiam nubendi. Decius consilio 485. numero nono. Item occidens vxorem non ducit aliam. Decius consilio 525. in principio. Item in virginitate viuitur gloriose, in matrimonio pudice, in viduitate caste, in concubinatu impudice in stupro damnabiliter, in adulterio damnabilius, in incestu damnabilissime, Bald. in cap. causam, numero septimo, de probatio. Item filij omnium matrimoniorum sunt æquales matris. Decius consilio sexagesimotertio. Contristantur amici viri per transitum ad secunda vota. Camp. de dote, folio 287. Item mulier transiens ad secunda vota priuatur tutela, & si moritur secundus vir non potest redire ad interceptam tutelam, Boer. decisione 268. & quando impartitur licentia nubendi vtrum possit retinere tutelam, vide Iaso. post Bald. in l. filium, quem habentem. supra fam. ercisciun. & an illa licentia intelligatur infra annum luctus concedere facultatem nubendi salua tutela. Ias. ibidem, *Mangrel.*

L. Si mulier.

In princ.) Vide Boer. in decisione 186. & ibi qualiter procedat. *de Bottis.*

Quæro vtrum pœna.) Adde Curt. iun. in consilio nonagesimoquarto, num. 2. *de Bottis,*

L. Fœmina.

Venio ad ver. illud quæro.) Vide moder. in cap. regni, mulier quæ dotarium. num. 53. *de Bot.*

In addit. ad verbum, fœmina ibi, de transitu ad secunda vota.) Quid si mulieris transeuntis ad secunda vota primus filius primi matrimonij mortuus sit viuente matre, an in eo, quod lucrata est ex primo matrimonio admittatur filius ex secundo matrimonio, ad agnati ex primo matrimonio, vide Afflict. decisione centesimanigesimaseptima, Bal. consilio centesimoquinquagesimotertio, vbi de intellectu l. fœminæ. & an mulier secundo nubens succedat in bonis filii præmortui in proprietate, an in vsufructu. Afflic. decisione septuagesimaquinta. & si non petierit tutorem filijs. & conuolauerit ad secunda vota? Abb. in capit. ex parte, il secondo. numero nono. de appellatio. tractat, an perdat successionem. & vide consilium Soci. trigesimumquartum, in princip. libro primo, vbi per totum sed annexis quæstionibus, & vide Aretin. in §. præferuntur, Institutio. ad Tertullia. & quando mulier transiens ad secunda vota priuetur successione, ad plenum Gulielm. de Benedict. in capitulo Raynutius, detestatnē. folio 639. 641. & ibi plenius, quam alibi. Item si de voluntate, vel filij, vel viri transit ad secunda vota, nullam pœnam incurrit, & lucra consequitur. Boer. decisione centesimadecimatertia. Item vxor relicta executrix conuolans ad secunda vota non dicitur amplius executrix. Barto. in l. a filio. ff. de cib. & alimen. leg. Item illud, quod dicitur, quod trāsiens ad secunda vota perdit proprietatem, illud non procedit ex causa onerosa, quando bona habet titulo oneroso: sed procedit in bonis ex causa lucratiua acquisitis. Boer. decisione centesimaoctuagesimaquinta. Itē mulier transiens ad secunda vota perdit legatum. & hæreditatē sibi datam per maritum, Boer. decisione cētesimaoctuagesimasexta, vbi refert quandā mulierem viginti duos maritos habuisse. & an mater, vel pater trāseundo ad secunda vota perdat successionem filiorum. Boer. decisione centesimaoctuagesimaseptima. Item an si matri transeunti ad secunda vota est relictū a filio minus legitima, an possit petere supplementum Boer. tenet quod sic in decisione centesimanonagesimaprima, & centesimaoctuagesimasecunda, quod durum videtur per tex. in §. hinc nobis, in Authen. de nupt. Item pater & mater transeuntes ad secunda vota, & succedentes postea cū aliis fratribus ad successionem filij, an succedant in parte proprietatis, vel vsufructu. Boer. decisione centesimanonagesima. Item mater succedit filio pleno iure in bonis auitis, & quæsitis per filium exceptis paternis, Boer. decisione centesimanonagesimasecunda. Item legitima non constituitur in vsufructu, Boer. decisione 147. Item mulier committens stuprum perdit dotem, Pau. de Castro, consil. 147. libro secundo, & Decius consilio 147. vbi de hoc, & de multiplici cautela ad euitandum istam l. & si mulier donet extraneo, & postea illum ducat in virum, Decius in d. consilio & ibi si pacificatur vir pro filiis nascituris & vide Syl. nupt. folio quadragesimo primo, numero vigesimoprimo, & de mater. a illius l. Boer decisione 111. Item pœnæ secundo nubentium habent locū in mulieribus inhoneste viuentibus Barto. in l. his, infra de reuocand. donat. Ioan. Lup. extra de donat inter vir. & vxor. in verbo, vnū demum, folio quadragesimooctauo. *Mang.*

Authen. Ex testamento.

Ista est periculosa gloss.) Vide Gulielm. Benedict. in cap Raynutius, in verbo, & vxorem, quinta decisione, numero octuagesimoprimo, & Boer. in decisione 185. numero decimoseptimo, & ibi quid si bona sunt subiecta fideicommisso, & quid si extant filij vterini, vel patrueles tantum. ibi. numero decimooctauo, & quid si extat filia, quæ renunciauit. *de Bottis.*

L. Generaliter. §. In ijs autem.

In prin.) Adde quod talia lucra tanquam æs aliom debentur filiis, Decium consilio octuagesimoseptimo. Afflict. decisione trigesimaseptima, & 127. & qđ non habeat, vt hęres, sed ex noua causa acquirit, idem Dec. 151. & 314. super quæ cogita quia filia exclusa a successione vigore const. regni non excluditur a talibus lucris. Dec. cons. 205. 203. 388. & 396. *Mang.*

L. Hac edictali.

In prin.) Vide ad hanc l Dec. cons. 19. & 351. & Boer. decisio. 137. 20. & 21. 203. *Mang.*

Mulier dat in dotem) Adde Decium in consilio 283. in primo, & in cons. 19. colu. secunda & Hippoly. in fi. numero 80. de iurisd. omn. iud. *de Bottis.*

§. His illud.

Nota secundo, quod illi.) Adde Alexand. in consilio 66. volu. sexto. *de Bottis.*

Contrarium dicit gloss.) Vide Soci. consilio 131. libro primo, columna fina. Decium consilio 607. & 608. Corne. consilio 173. Decium consilio 363. & adde, quod si agit non pręstita cautione admittitur, & non fertur sententia in eius fauorem sub conditione si cauerit, Decius consilio 418. Item qui donauit reseruato sibi vsufructu non cauet, Decius consilio 266. numero quinto, & in Ciuita. Neapol. quod teneatur pręstare mulier vidua fideiussorem de bene vtendo, vide Anton. Capic. in consuetudi. Neapol. de iure quartæ, incipien. quartam autem. *Mangrel.*

Si se-

Si secundo nupserit mulier. Rubrica.

Rep. Authen. Hoc locum.

IN *princ.)* Ad dicta per Bartol. hic adde Socin consilio 210. & Picum in l. Titia, la prima, ff. de legatis secundo, & Curt. consilio decimotertio, & decimoquarto, tenet quod si filius moriatur viua matre, superstitibus hæredibus extraneis, mater consequitur plenum vsumfructum. Deci. consilio 476. columnia prima, vbi sequitur opinio Curt. & vltra addit, quod si apparet de voluntate testatoris, quod habeat vsumfructum, tunc non habet locum consuetudinis interpretatio, de qua hic per Bartol & amplia etiam si sit dictum, donec cum filiis caste vixerit. Item, quod si habitauerit cum filiis durante uita post mortem habet plenum vsumfructum, Socin. consilio sexagesimooctauo, & sexagesimonono, libro primo, ibi vide. quid autem si fuerit vxor instituta hęres in vita, & post mortem alter, an censeatur vsufructuaria. Deci. consilio 278. Item si apparet testatorem voluisse plenum vsumfructum habere cessat hæc dispositio. Deci. consilio 418. & 476. vbi quod voluit esse dominam eius vita durante, & quod administret omnia eius bona, Dec consil. o 620. & 621 quod mortuis filiis nihil habeat, & quod secundum communem consuetudinem resoluatur in al mentis. Dec. consilio 485. vbi si reliquerit donec caste vixerit dando sibi substitutum post mortem, fit locus substituto post transitum ad secunda vota, non expectata morte. vide Decium consil 227. Item legatum in alimentis non dicitur proprie legatum alimentorum. Dec. consilio 526. numero actauo, vbi quod legatum nouercæ non resoluitur secundum hanc consuetudinem. & quid si remisit redditionem administrationis. vide Deci. consilio centesimoquinquagesimoquarto, & domina relicta, & quod omnes sint subditi ei. Bald. consi. 294. libroquinto. Item vxor relicta hæres durante eius vita si habet cohæredem, censetur relicta vsufructuaria, Deci. consilio 597, recurre ibi ad multa, & vide Deci. consilio 643. numero sexto, & Curt. consilio decimoquinto, in additione, ibi declarat an sit legatum purum, an conditionale? vide Boer. ad materiam decisione centesimauigesimaquarta, & centesimanonagesimaquarta, & vxor relicta vsufructuaria nō debet habere vsumfructum protocollorum, Bartol. in l. diuortio. §. si vir in fundo. soluto matrimonio, & vide de veritate Pau. de Cast. ibi & additionem ad Bart. *Mang.*

Et ista alimenta percipiet.) Adde Deci. consil. 607. colnmna secunda. *de Bottis.*

Et præcipio, quod Berta vxor mea.) Adde Iacobi. in l. si pater, in prin, ff. de iure dot. *de Bottis.*

De dotis promissione. Rubr.

L. Prima.

IN *prin.)* Vide Alexan. in l. sciendnm, in princ. ff. de verb. obliga. *de Bottis.*

L. Si voluntate.

Aduerte, quod popularis.) Adde Franc. In capitulo, super eo. columna secunda, de testib. vbi etiam de sene accipiente vxorem iuuenem, & vide Guido. in decisione 363. & Tiraquel. in l. sexta numero decimooctauo, de legibus connubialib. Ioan. Lup. in rubrica de donatio. inter virum, & vxorem. §. decimo, & Curt. iun. in consilio sexto, numero 20. vbi de viro nobili accipiente vxorem popularem cum maxima dote, Petr Duen. in reg. 221. in ii. limit. *de Bottis.*

Domina nobilis nubit mercenario) Quid si ista nobilis præmoriatur, iste iuuenis an donatio reuocetur. vide optimum consil. Aymo. in consil. 51. *de Bottis.*

L. Si pater.

In prin.) Adde, quod idem procedit etiam si filia renuntiauit hæreditati paternæ, vel maternæ, Afflict. decisione 178. Item etiam. si pater habeat alias filias, & in suis facultatibus non sufficeret nisi quantum fuisset pro solnendo dotem promissam. Idem Afflictus decisione 179. & si pater dotet filiam in mille exclusio oi eo quod sibi debetur tam de bonis maternis, quam paternis, Sil. nuptia. folio quadragesimosecundo, numero octuagesimo primo. fallit hæc lex si pater sit inops, & filia cōsentiat, vel sit filia naturalis tantū, Campeg. de dote, folio 286. quęstione decimasexta, vbi contra Bartol. ampliat etiam procedere in patre gerente negotia filiæ, quæstione vigesimaquarta, & quęstione trigesimasexta. de fratre dotante sororem cum pacto, quod non possit petere bona materna, uide ibi, & Afflict. vbi supra, & si pater, & mater simul dotant filiam, vel promittant filiæ dotem, promissio cēsetur facta pro rata patrimonii cuiusque ipsorum, Napod. in consue. si constante. Item si pater non habeat nisi vsumfructum vnius rei de ipso vsufructu tenetur dotare filiam. Boerius decisione septima. Item frater tenetur dotare sororem si soror non habeat aliunde. Item frater præsbyter tenetur dotare sororem pauperem de fructibus ecclesiæ. Item mater tenetur dotare filiam Item filius tenetur dotare matrem pauperem si est iuuenis, & dubitatur de incontinentia ipsius, Boerius decisione centesimauigesimanona & ibi etiam, quod vasalli tenentur dotare filiam domini pauperis pro prima vice, pro secunda vero non, Item si filia se nupserit pari sine consensu patris, pater tenetur eam dotare, si vero non pari, non tenetur, & quomodo pater cogatur præstare dotem? Boerius decisione 130. & pater qui dotauit filiam vna vice, & amittit dotem, non tenetur secunda vice eam dotare. Item si vidua vult ingredi monasterium, cogitur pater illi tradere primam dotem, Boerius decisione centesimatrigesimaprima. Item dando, vel promittendo dotem secundo viro intelligitur quantum dedit primo viro, Boer. decisione 137. & primam dotem pater non potest minuere nisi patrimonium eius esset diminutum, Boerius ibidem Item filia dotata a patre, vel a fratre de paragio non excluditur a successione materna, Isern. & Afflict. in constitu. Regni, in aliquibus. Item hodie per constitut. Regni, vt de successionibus, si simpliciter dotat non solum excluditur a supplemento legitimæ, sed etiam a successione materna, Curt. iunior consilio decimo. quid in patre, vel matre simul dotantibus filiam simpliciter vel certum quid exprimendo. vide constitutr. Regni Neapolit si constante. Nota hic, quod pater tenetur dotare filiam nubentem. Item si ingressa fuerit religionem, quia valet argumentum de matrimonio carnali ad spirituale Vnde si testator reliquerit centum si nupserit, & si erit religiosa quinquaginta, adhuc debentur ei centum. Item statutum, vel lex puniens al. quem cognoscentem nuptam carnaliter punitur eadem pœna si monialem cognouerit carnaliter, Hippol. singulari 215. & de nonnullis aliis casibus, Ias. in § fuerat, numero 01. de actionbus Ad materiam hanc plene Dec. consil trigesimoquinto. num pater possit minuere dotem. *Mang.*

In additione, in verbo, si pater. ioi, Et idem si pater esset grauatus.) An auus teneatur dotare neptem, quando filius habet ex quo possit filiam dotare. Bald. in authenti. res quæ, in principio, secunda columna, C. communia de legat. Pater inops non tenetur dotare filiam naturalē, quæ ex honesto exercitio potest sibi quærere dotem, Ias. in § fuerat, numero 104. Item non tenetur dotare filiam hæreticam. Iudęus pater tenetur dotare filiam effectam orthodoxam, numero 114. Pater non tenetur dotare filiam ingratam, quia ingratitudo tollit debitum naturæ, numero 117. *Mangrel.*

De iure dotium. Rub.

L. Etiam si non dotem

S*Ecundo nota, quod illud.)* Vide Alexandrin. consilio 151. *de Bottis.*

L. Si prædium.

Quod si primo iurauit.) Vide Hip. in rub. de fideiuſ. numero 203. cum seq. *de Bottis,*

L. In rebus dotalibus.

In prin.) Et vtrūm dominium donationis propter nuptias transferatur. vide capitu fina. §. sane, de donatio. inter virum, & vxorem, & vide Campeg de dote, volumine primo, folio ducentesimo uigesimonono, quæstione quarta, & vide Bald. de dote, folio sexagesimoprimo, & etiam in argumento dotis viget hæc lex. Bal. in authenti. sed iam necesse, supra de donatio. ante nupt. & an possit propria authoritate possessionem ab hæredibus auocare. Decius. consilio 672. *Mangrel.*

§. Omnis.

In prin.) Ad hunc textum vide Ias. in rubrica, soluto matrimonio, qui dicit, quod donec non est restitua dos. semper habet priuilegia fundi dotalis: & vide Socinum. consil. 147. numero nono, libro

libro primo, & Pau. de Castro, consilio 466. libro 2. qui intelligit hunc tex. quando per iudicem est decretum virum male vti sua substantia, vide ibidem. *Mangre.*

L. Cum quidam. *§. Præterea sancimus.*

In principio.) Limita istum textum non habere locum post decennium, quia videt remittere vsuras debitori ad hoc vt gratiosior euadat apud ipsum, l. cum quidam. §. dinus. ff. de vsuris. Item limita nisi infra biennium petierit vsuras, & interpellanerit, quia constituit illum in mora maritus. vide Ang. & Iat. & in d. §. fuerat de actio. *Mangre.*

De rei vxoria actione. *Rub.*

Quid sit de consuetudine Neapolitana, vide consuetud. quę inci pit, dos, & quarta. Item dos non potest peti sine instrumento dotali, & an contra instrumentum dotale admittatur probatio in contrarium, vide consuetudinem, contra instrumentum.

L. Prima. *§. Rei vxoriæ.*

Habet, quod stipulatio ficta non requirit.) Adde notandum simile per Felin. in capitulo, cum enim de constitut. & plura consimilia in quibus illud, quod non erat necessarium si fiat inutiliter actus sustinetur. Hippol. in l. vnius. §. custodię, a numero quarto vsque ad vigesimumprimũ de quæstio. & alia multa contraria ibi a numero vigesimoprimo, vsque ad trigesimum, & postea concordat distinguendo. Item si in actu non erat necessaria authoritas superioris, & interponitur inutiliter corruit actus, Felin. in capitu. cum ordinem, numero secundo, vbi latius Abb. in capitu. consulti. numero octauo, & nono, de procura. & de priuilegiis tacitæ hypothecę, de qua hic, Negusant. de pigno folio 196. & bona minoris recipientis dotem obligantur, Bal. de dote, folio 141. quęstio. 58. *Mangre.*

§. Taceat.

In princ.) Bald. de dote, folio 56. columna 2. ponit 7. limitationes. *de Bottis.*

§. Exactio.

In principio.) Breuitatis causa, vide Tiraq. folio nonagesimoquinto numero decimosexto, & Aret. in §. fuerat, de actio. quid in hac Ciuitate Neapolitana, vide consuetu. incip. si mulier, folio quinquagesimoquinto, & aliam, quę incipit, quarta. & ibi an possit constitui in bonis emphyteuticis, vel liuellis vel subiectis fideicommisso, & prohibitis alienari, & uide Lup. de donat. inter virum, & vxor. *Mang.*

§. Accedit

In prin.) Et an patre dotante inferatur tacita stipulatio, vel pactum nudum de restituenda dote, & an vestiatur cohærentia contractus, Bal. in dote, folio quadragesimotertio, quęstione 64. *Mang.*

De pactis conuentis. *Rub*

AN valeat pactum, quod non transferatur dominium. Tiraque fol. 81. nu. 114. *Mang.*

Auth. Quamuis.

In principio.) Ad hanc authenti. vide plene Dec. consilio trigesimo quinto, Afflict. decisione 170. & contra glossa fallentiam, quod authen. non habeat locum in dote promissa, Iaf. contrarium consuluit Ianuę, prout dicit in l. filia legatorũ, C. de legatis. *Mangre.*

L. Si mulier.

Maritus adhibere in eis maiorem.) Vide Roma. consilio. 436. columna fin. & an maritus lucrei fructus rerum paraphernalium, Bal. in l. in rebus, supra de iure dotium, numero vigesimooctauo. Item mulier pro bonis paraphernalibus non habet dotis priuilegia, Deci. consilio 131. numero tertio, vbi, quod non veniunt appellatione dotis fructus rerum paraphernalium, naturales indistincte vir restituit, & quando contra voluntatem vxoris omnes restituit. Aret. consilio 16., columna prima, Alexan. consilio sexagesimotertio, libro secundo, tripliciter cõsiderat bona, dotalia, paraphernalia, & obuenta, & in omnibus plene distinguit quando teneatur fructus restituere, & de omnibus late Decius consilio centesimouigesimoprimo, vbi quod in paraphernalibus non gaudet beneficio, dotisque priuilegiis, & quod bona supra dotem in dubio censentur paraphernalia, & omnes fructus tam naturales, quam industriales uir tenetur restituere, Alexand. consilio quadragesimosecundo, in principio, libro primo, & numero vigesimoquarto, quod si sit tradita custodia viro censentur paraphernalia, & quando istud procedat, Afflict. decisione quadragesimaquarta, & quid in fructibus perceptis de voluntate vxoris. Idem est in aliis quod in paraphernalibus, & quod naturales indistincte restituit, & quod paraphernalia habeant priuilegium hypothecæ, vel quod non habeant, Negusan. de pigno. foljo centesimononagesimooctauo, numero sexagesimotertio. *Mang.*

Quod tradidit de marito instrumenta.) Vide Guido. Papæ, decisione 13. *de Bottis.*

De dote cauta non numerata. Rubrica.

L. Quod de suo.

OPpo. quando in donatione.) Deci. consilio 196. prima columna. Couarru. in libro variar. resolutio. folio 126. Alexan. consilio 116. *de Bottis.*

De donatio. inter virum, & vxorem. Rubrica.

L. Bona.

NOtal. licet legatum.) Adde Tiraquel. in l. si vnquam, in verbo, libertis, numero 105. vbi ponit multas alias differentias inter legatum, & donationem inter virum & vxorem, quæ morte confirmetur. *de Bottis.*

De liberis alendis. *Rubr.*

L. Si patrem.

NOta ex principio, quod filius.) Vide additio ad decisio. Cap. 77. *de Bottis.*

De naturalibus liberis, *Rubr.*

L. Senatores.

IN quadam disputatione reprehendit.) Nota, quod pater non potest contrahere cum spurio. vide tamen Guliel. Benedict. in capitulo, Raynutius, in verbo, & vxorem, quinta decisione, numero 119 vbi pater potest acquirere spurio, & vide Pet. Duen. in reg. 366. in ampliat. 11. *de Bottis.*

Auth. Licet patri.

In prin.) Adde, quod spurio relinqui non potest, Dec. consilio 288. numero tertio, tamen in causa alimentorum relinquitur etiam spurio, Afflict. decisione nonagesimanona, vbi quod in dubio videtur relictum causa alimentorum si datur prædium ad alimenta, solum durante uita habebit, Bald. in l. eam quam, numero quadragesimoprimo, infra fideicommiss. Dec. consilio 31. numero quarto, vbi eo ipso quod bona reperiuntur penes spuriũ præsumitur fraus, & in foro seculari debentur alimenta spurio, Capic. decisione sexagesimaquarta, in principio, vbi etiã, quod hæredibus hoc onus incumbit, & si det filię spuriæ vltra quantitatẽ alimentorũ auocatur non a viro, sed ab ipsa filia, vel ab hæredibus eius viro mortuo, Capic. decisione 181. & si filius spurius habet vnde se alat, cessant omnia prædicta, Decius cõsilio 576. in principio, & pro filia moniali cui pater legauit aliquid

quid pro dote, Dec. consilio 611. sed quod solum pro alimentis non pro dote relinqui possit, Campeg. de dote, folio 287 quæstione decimaertia, & successor beneficij auocat dotes a filia spuria soluto matrimonio. idem, folio 391. quæstione quadragesimaoctaua. & si pater accepit emphyteusim pro se, & filio spurio exeundit successores alios, Afflict. decisione nonagesimano na. filio bastardo non relinqui potest, sed filio spurij, & sic nepoti potest etiam ex filio spurio, non solum ex filio legitimo, ac naturali, secus si esset ex filio incestuoso, Hippoly. singulari 143. & an filij nati ex concubina legitimentur per subsequens matrimonium etiam si sit factum in articulo mortis? vide Iaso. in l. sed si quæsitum. ff. de liberis, & posthumis, & Alexan. in l. si quia posthumos, eodem titulo, vbi ad plenum tractat quando valeat matrimonium in articulo mortis. Item filij concepti in adulterio non legitimantur per subsequens matrimonium, Abb. in capitu. tanta, extra qui filij sint legiti. & ibi differentia in succedendo inter spurios vulgo conceptos, & naturales. Et nota. quod Doctores Canonistæ tenent vniformiter, quod matrimonium contractum in articulo mortis valet, & ita etiam tenuit Bartol. in Authent. quibus modis naturales efficiuntur legiti. §. tribus. & si Romanus teneat contrarium in consilio 167. & pro communi Abb. in capitulo. innotuit, de electio. & gloss. in dicto capitulo, tanta. Item legitimatus per subsequentem matrimonium succedit feudo, Iser. in capitulo, naturales. si de feu. fuer. controuer. Afflict. decisione 195 Boerius decisione 123. Item legitimatus per subsequens matrimonium, substitutum excludit Item stante statuto, quod primogenitus succedat non succedit legitimatus per subsequens matrimonium si reperiatur ille, qui est legitimus, & naturalis, Boerius decisione 150. tamen vt ipse refert in fine suæ decisionis nō redditur certa dicta sua opinio. Item in legitimatione filij per subsequena matrimonium requiritur consensus filij legitimandi, quod fallit quando est infans, furiosus, vel demens, Boer. decisione 160. Item pater vocando filios naturales in testamento legitimos filij legitimi efficiuntur, etiam quod alij filij sint legitimi, Boerius decisione 240. vbi vocando naturales ad partes æquales cum legitimis efficiuntur legitimi. Item an stantibus alijs legitimis possunt naturales legitimari per oblationem Curiæ. Boer. in dicta decisione. Et quid de incestuosis, & eorum nepotibus, & de alijs an possint legitimari? etiam per subsequens matrimonium Marsi. singul. 130. & 121, *Mangr.*

L. Communium.

Extra illam ciuitatem, qua fecit.) Vide Dec. consilio 275. numero 7. vbi an legitimatus succedat agnatis, & consilio 365. numero quinto. *de Bottis.*

Qui petant tutores, vel curatores. Rubrica.

L. Nepotibus.

N*Am si mater fuit negligens.*) Vide Capram in consilio quinquagesimonono, & Tiraquel. de retrac. conuent. § 2 gloss. nu me. 79. *de Bottis.*

Vbi petantur tutores, vel curatores. Rubrica.

L. Magistratus.

V*Bi habet maiorem partem.*) Tiraquel. de retrac. ligna. §. 39. nume ro 7. *de Bottis.*

Quando mulier tutelæ officio fungi potest. Rubrica.

ET quid si mulier non possit se obligare sine consensu propinquorum, nunquid in casu istius l. quādo mulier est tutrix, possit se obligare tutorio nomine sine cōsensu propinquorū. Vide, quod sic: quia non ipsa, sed pupillus obligatur l. quarta, in principio, ff. de re iudicata quia ratio statuti videtur cessare. contrarium tenuit Raphael, & Iacobi. de Puteo in l. apud Iulianum. §. secundo, ff. ex quibus causis in possessio. eatur. & facit quod notant Ias. & Socin. in l prima, §. item acquirimus, ff. de acquirenda possessione, & ita in terminis statuti tenet Alciat. in tractatu de præsumptionib. folio 96. p̄sumptione quinquagesimasecunda. numero sexto, per l finalem, C. de legiti. tuto. §. minores, Institutionibus. de excusatione tutorum. quæ Iura habent rationem, quod qui alieno regitur auxilio. non est admittendus ad illum, & hoc habet locum etiam in correctoriis, vt per Bartol. in l.... ff de legatis primo, & sic per istam opinionem corrigitur iste titulus in partibus, in quibus vigeret statutum prædictum. potest dici, quod statutum ipsum loquitur, dum tractatur de obligantur muliere in sui preiudicium, & non alterius, uide Alciatum vt supra. *Mangrel.*

Auth. Matri, & auia.

In principio.) An autem mater, quę prohibetur per statutum succedere filiis, possit esse tutrix. Salic. hic dicit, quod sic, adde Alexan dri. consilio 110. volumine tertio, & Guliel. Benedict. in capitulo, Raynutius, in verbo, & vxorem, numero septuagesimotertio, prima decisione, Decius consilio 167. & ibi. idem Bened. in 5. decisione, nume. 107. an concubina possit esse trutrix. Adde, quod stante statuto, quod mulier non possit contrahere sine consensu mariti, quod talis consensus requiritur etiam in assumptione tutelę. & si daretur casus, quod secundo nubens posset esse tutrix primi matrimonij, adhuc requiritur talis consensus, & materiam huius authent. prosequere per Bartol. in l. si quis sub conditio. ff. de testamen. tut. vt per Tiraquel. de legibus connubialibus, in glossa tertia, numero centesimo dogesimo, vigesimo, & vide, numero centesimosexagesimoquinto an prohibita contrahere sine mundualdo procedat etiam si contrahat tutricio nomine. Ad materiam huius Authen. adde, quod licet regulariter tutor habens litem cum pupillo debeat remoueri a tutela, tamen fallit in matre, & auia, secundum Salicet. hic: nam tunc debet dari adiunctus per tex. in l. si tutor ab alio. ff. de suspectis tutoribus de quo per Afflict. in decisione 207. & Grammatic. decisione quinquagesimaquinta, numero quarto. Et adde, quod si mater transit ad secunda vota propter quod perdit tutelam, si demum uidua euaserit, tutelam recuperat, si res est integra, Specu. in titulo, de tuto. §. nunc dicendum. versic. quid si mater, & Grammatic. in decisione quinquagesimaquarta, numero nono, in fine. An teneatur satisdare. uide Barbat. in addi. ad Bald. in l. cum oportet, §. sed cum tacitas, Cod. de bonis, quę liberis. *de Bottis.*

Ibidem.) A matre, quę tutelam filiorum gessit, non requiritur securi pupola ratio, nisi connolauerit ad secundas nuptias. Bal. in l. cum oportet, §. sed cum tacitas, numero quarto, infra de bonis quæ liberis, & apostilla ad Barto. ibidem in §. non autem, vbi etiam habes, quod pater non conficit inuentarium, mater uero sic, Abb. in capitu. ex parte, il secondo, numero sexto, de appellatio. & ibi vide multa ad materiam huius authen. Item dato tutoris non facta mentione de matre, non valet Bartol in l. tutor. §. si fuerit. ff. de tut. & curat. dat. ab his. & ibi quod potest postea mater susci pere tutelam nisi fuerit in mora. Item si mater fuerit in morade clarandi vtrum voluerit tutelam, & non petet interim, etiam hodie punitur priuatione hereditatis, & successionis, Barto in l. si minores, columna secunda, versicu. oppono ff. qui petunt tutorea, vel curatores, vbi uides quęstionem de matre & substituto, quorum neuter petijt tutorem, quis priuetur successione & adde, quod si filius habeat altos curatores, & mater transit ad secunda vota non petito alio tutore, successionem non perdit, Afflict. decisione septuagesimaquinta. Item si mater cum filio litem habet, qui est pupillus non remouetur, Afflic. decisione 207. & ibi, debeat dari adiunctus: Item auia, & mater stricte tenentur ad interesse de pecunia quę potuit negotiari? Socin. consilio primo, libro primo, per totum. Item mater quæ habuit tractatum de re maritando, & non perfecit, non priuatur tutela, Afflic. decisione 357. & ibi uide allegationes. & ibidem nota, quod mater contemplatione secundi matrimonij dicitur excotiare filios primi matrimonij. Item pro redditione rationum sunt obligata nomina debitorum, & bona matris, & potest dos retineri, Dec. consilio 147. & pater relinquendo filios in potestate. & in manibus matris, dicitur eam relinquere tutricem Dec. in capit. ex parte, il secondo, de appellat. Item vt per secunda vota, ita & propter turpem uitam amittit tutelam. apostilla ad Abb. ibi. & an in datione tutelę debent aliqui citari. Decius consilio vltimo. & quod non detur retentio dotium, contra Dec. Negusant. de pigno. folio ducentesimodecimooctauo numero trigesimoiexto, & non præfertur auię, Afflic. decisione ducentesimaoctuagesimaprima & ad illud, quod tetigi si mater tenetur ad interesse de eo, quod pecunia potuit lucrari, vel de prędijs, nō emptus, vide Dec. consilio 430. numero quarto, vbi dicit necesse esse probandum, quod prædia erant venalia, & idem in consitre cētesimosexagesimosecūdo. nu. duodecimo. Et, q̄ si mater vadit ad iudicē, & dicit se velle transire ad se da vota, an statim priuetur tutela? vide Barto. in l. si quis sub conditione, nume. 28. de test. tut. *Mangrel.*

Procedo

Procedo vlterius.) Exclusa matre a tutela, quis sit perferendus, vide Dec. consilio 181. Curt.sen.consilio quadragesimosexto, & ibi an præfaretur auus maternus potius a matre, quæ transiuit ad secunda vota, quod non, & vide aliqua, per quæ mater præfertur auo paterno Afflic decisione 183. & 281. Circa quod aduertatur ne sint in potestate aui. Item stante statuto, quod mater ad tutelam cum vno ex agnatis matre non existente auus maternus solus agnatis præfertur, Dec.consilio 188. Item tutela matris non regulatur secundum ius successionis Dec.in capitu. ex par te, il secondo, de appella 1. & quid de tutore dato ad requisitionem matris transeuntis ad secunda vota, & quid de eius fratre, an tanquam suspectus debeat remoueri, Dec.cons.672. *Mang.*

Sed eadem præsumptio est de ea.) An pater possit consentire quod mater sit tutrix etiam, quod transiuerit ad secunda vota, vide Rui.consilio octuagesimoseptimo, volumine quinto. Vbi qu d si consentiat, quod possit secundo nubere, etiam quod sit tutrix. & quid si consentit etiam quod transiuerit ad secunda vota, possit dari tutrix. vide ibi omnino. & an ex priuilegio superioris possit esse tutrix transiens ad secunda vota, Ruin consilio 125. volumine quinto. Nota, quod mater desinit esse tutrix eo ipso quod habet animum nubendi, ne veritate vide Afflict. in decisio. 157. & ibi quid si contraxit sponsalia tãtum. & per Luc. de Penna in cap. Regni, feudatarius, folio 147. & quid si testastator reliquit eam tutricem donec ea vixerit, an per secunda vota priuetur tutela Guido Papæ, decisione 539 Ad hanc materiã vide late Neuiza.in sua Sil.in verbo diuini non est nubendum, nu.5 ?. cum seq. An autem iudex possit decernere tutelam matri transeunti ad secunda vota. vide Aym in cons. 18. columna prima. *de Bottis.*

Ex hoc etiam dico quod licet aliùs.) Contra hanc opinionem Bar. tenet Didac. Couarru.in secundo libro variarum resolutionum, cap. 1. nu. 3. folio 367. vide tamẽ Pet. Duen.in reg. 312. in 2. limit. vbi etiam an teneatur in quantum facere possit, non obstante tali renuntia. *de Bottis.*

Ibidem.) Vide Hippol. singul. 248 & 229 Item capitur mulier pro seruitio personali, Barto. in l. placet, supra de sacrosanct. eccles. & quid si renuntiat omni legum auxilio. Socin. consilio 176. numero tertio, & idem in l. plerique. ff. de in ius vocan. vbi an & quãdo possit carcerari, & ibi quod sint distincti carceres mulierum, & vide Bald. in l. prima, numero decimotertio, infra qui bon.ced.poss & quod non carceretur tutrix nisi renunciauerit, Bald. de dote, folio quinquagesimoprimo, columna secũda, volumine quinto. si mater dolum in tutela commisit, non habet beneficium, vt non possit conueniri nisi in quantũ facere posset. nam qui ob dolum conueniuntur, non habet beneficiũ hoc. Veronen consilio nono. quod dicitur de muliere, quod possit carcerari, fallit in meretrice. Bal. in l. consentaneum. C. quomodo iudex. Papa in decisione 256. Ias. in l. ad egregias, de iureiur. nisi esset copulata matrimonio, Marsil. in singul. 242. & Boer. decisio. 349. quod procedit si meretrix cum marito habitauerit, Marsil. in sing. 279. *Mangrel.*

Quæro, quid si non renunciauerit.) Tiraquel. in l. si vnquam, in primo nume. 117. & nu. 121. vbi quid si iurauit, an sufficiat renunciatio generalis. *de Bottis.*

Quæro quid si detur tutor.) Vide late Dec. consilio decimosexto, columna fin. *de Bottis.*

Auth. Sacramentum.

Debet pudicitiam intactam seruare.) Vide Curt. iun. in consil. 94. numero quinto, & ibi quid si mater est minor vigintiquinque annis. Et quid in matre tutrice testamentaria. vide Bal. in l. omnes, infra ad Tertul. numero septimo. An priuetur tutela si intendit nuptui tradere filiam indigno. vide Aym. in consi. 190. nu. 7. an mater per transitum ad secunda vota priuetur tutela si fuit data tutrix donec vixerit, vide Ruin. consilio 87. volumine quinto, & Guid. Papæ, singul. 682. Ruin. ibi loquitur quando transit ad secunda vota de voluntate viri. *de Bottis.*

Si verò mater, quę erat tutrix.) Quid si antequam prouideatur de tutore tali pupillo mater iterum est facta vidua, an possit iterum suscipere tutelam. vide Ruin. in consilio octuagesimoseato, volumine quinto, & Bald hic, Boer. decisio. 166. & an possit dari eadem mater quæ transiuit ad secunda vota Aym. consilio 18. numero primo, tenet quod non. Idem videtur sentire Bal. in cõsil. 209. 4. volum. in antiquis. sed idem Aym. in consil. 193. nume. 14. tenet quod sic, cum licentia tamen Prinpis, vel cum licentia testatoris vt per Bald. relatum per Ruin. in consil. 87. in princ. vol. 5. de cuius veritate Ruin. ibi, nu. 4. & de licentia Principis ponit Ruin. consil. 125. eo vol. *de Bottis.*

Quæro an statim quæ mater.) Hanc opinionem Barto. sequitur Bal. hic, & Paul. de Cast. in l. matres, infra ad Tertul. & idem Barto. in l. si quis sub conditione. ff. de testam. tut. contrarium tamen videtur sentire Bald. in cons. 209. volum. 4. in antiquis, & contra expresse tenet Salic. hic Angel in auth. matri, & auiæ, supra eodem. & vide Socin. in consilio 20. colum. 5. 6. & ibi quid si mater erat minor vigintiquinque annis, ita quod tutela non erat sibi legitime relicta. ad quod vide etiam Curt. iun in dicto consilio 94. numero quinto, hanc opin. Bart. sequitur Ruin. cõsilio. 125. volumine quinto, in fine. *de Bottis.*

Quæro, an iudex debeat dare.) Vide Curt. senio. in consil. 46. & Gozadin. consilio 54 numero quarto, Bal. consilio 155. volumine secundo, in antiquis. Bal. in l. omnem, infra ad Tertul. in l. eisdẽ, infra de secun. nupt. numero quinto, & in l. precibus, nume. 21. infra de vulg. & pupilla. quid si adest auia materna. vide Bartol. consilio 145. *de Bottis.*

Quæro, quid si mater est minor.) Curt. iun. consilio 94. numero quinto. *de Bot.*

De administratione tutorum, & curatorum. Rubrica.

AN mulier antequam traducatur ad domũ viri, si secundo nubat, amittat tutelam filiorum, vide Rom. singl. 122. & ibi add. & Boer. in decis. 166. Bal. in consilio 267. volumine quarto antiq. vbi loquitur de priuatione successionis, & Gozadin. consilio decimooctauo, & quid si postquam dixit coram iudice se velle nubere, si pœnitat, reassumat tutelam. vide Pet. Rauen. sing. 289. *de Bottis.*

L. Pro officio.

Pro mala administratione) Vide authen. matri, & auiæ. & adde quod bona vitrici sunt etiam obligata pro administratione matris transeuntis ad secunda vota non petito tutore, l. penulti. infra, in quibus causis pign. tac. contrah. vbi addidi ad istum. Item intantum sunt obligata bona ipsius matris, quod possunt bona retineri, vt per Dec. consilio 349. licèt Negusant. contrarium teneat in tractatu de pigno. folio 218 numero 36. Item in ista tacita obligatione etiam futura veniunt. Capic. decisio. 129. numero tertio, & quarto. Item sic etiam sunt obligata bona pro administratione rerum maternarum filii. l. cum oportet. § fin. vbi gloss. de bonis, quæ liberis, l. si quis prioris in fi. de secun. nupt. vbi quod etiam sunt obligata lucris nuptialibus & aliis ad eum peruentis. Et de his prædictis, & bonis tutoris, & curatoris ad lites, & aliorum, Negus. de pign. fol. 196. nu. 6. vsq; ad 22. *Mang.*

In additio. in verbo, obligata, & intelligi ibi, Secus in procuratoribus.) Contra tenet Bar. in l. actor. ff. rem ratam haberi, sed Bald. in d. l. properandum. §. fina. de iudic. videtur tenere cum Alexan. hic. *de Bottis.*

L. Lex, quæ tutores.

Quæ seruando seruari possunt.) Quæ sint res quæ seruando seruari non possunt. vide Angel. & Pau. & Iacob. supra in l. 1 si aduer. vsucap. Alexan. in l. procuratorem, infra de procura. & in l. 1. §. quæsitum. ff. ad Trebel. & quando pecunia est parata ad emptionem prædiorum quomodo iudicetur. idem in l. cętera. §. & si parauit. ff. de leg. 1. & qualiter probetur consumptio bonorum mobilium, & supellectilium, Alexan. consil. 45. colum. 1. lib. 1. Corne. consil. 105. libro tertio, colum. fin. Item fructus qui seruari possunt, non tenetur ultra annum quis tenere: nec etiam pręsumendum, quod seruauerit. Bar. in l. 1. in fi. supra de pign actio. Afflic. decisione 13. numero 27. & mobilia minor dat in dotem sine decreto. Bal de dote, folio 42. Item molendinum quando dicatur inter immobilia, vel mobilia, Tiraquel. de retrac. §. 1. gl. 7. nume. 91. & ibi de naui, an dicatur mobilis, fol. 33. & ad l. tutores. hic, quando quis cogatur facere inuentarium, plene Boer. decis. 61. *Mang.*

L. Sancimus.

In prin.) Adde, quod soluens minori cum decreto iudicis consequitur plenissimam probationem, l. ait prætor. §. quod mittitur. ff. de mino. & ibi Bart. dummodo excipiat soluens de minori ætate, & hoc non obstante decernatur esse soluendo, vt ibi per Bar. *Mang.*

§. Defensionem.

In fi.) Vide Ang. hic dicentem, quod pro refectione domus requiritur decretum iudicis. *Mang.*

§. Omnem autem

In princ.) Tiraq. de ll. connub. in gloss. 5. nu. 93. *de Bottis.*

§. His

§. *His quæ.*

In prin.] Adda, quod in quantum hic dicitur, quod præsumptiones iuris sunt liquidissimæ probationes, uide Decium, cõsilio 221. qui in numero octauo, allegat multa concordantia. & subdit habera locum in casibus a iure expressis. Idem dicit in rubrica de probationib. numero decimotertio. & ibi quid uenit appellationa probatiuuis, & uide Areti. in l. 1. ubi Apostilla, infra de test. mil. ad propositum. *Mang.*

De suspect. tut. & curat. Rubrica.

L. Eum, quem.

IN *princ.*] Afflict. in decisione 357. ubi approbat opinionem Ange. hic, quod ante litis a nte stationem tutor debet administrare, post uero litem contestatam non. *de Bottis,* .

De alimentis pupillo præstandis. Rub.

L. Quod plerumque.

IN *prin.*] Quia pupillus, non præsumitur uiuere de uento, & quando præsumitur quis expendisse pro recollectiona fructuum, Barto. ad plenum in l. cum seruus. ff. da verborum obligationib. Item pupilli habentes amplum palatium, & turrim, non habent unde uiuere possunt, si debent vendere palatium, & introitum ac ere pro eorum alimentis. Alex. in l. Imperator. ff. ad Trebellia. *Mang.*

Arbitrium tutelæ. Rubrica.

L. Si defunctus.

IN *prin.*) Officialis præsumitur ditatus ex officio, Bald. in l. licentiam, numero quarto. sup. de episc. & aler. & in l. cum oportet, sup. de bon. quæ lib. numero vndacimo, & uida Brunum in tracta. de indicijs, folio 177. & Decium consilio 175. oumerooctauo. Item frater præsumitur ditatus de bonis communibus. Salyc. in l. com duobus, ff. pro socio mater tutrix non præsumitur ditata de bonis pupilli rationa charitatis, & affectionis. Alexand. consilio 62. libro quarto. & uide, quæ posui ad hunc in l. pubertas. ff. da excusatio. tuto. *Mang.*

L. Veteris iuris. §. *Illo etiam.*

In princ.) Vide Afflict. in decisione 262. & Capic. decisione 129. secunda colum. *de Bottis,*

De vsuris pupillarib. Rubrica.

L. Prima.

IN *fi.*] Vide Soc. consilio secundo, libro primo, per totum, Dec. consilio 178. in fi. *Mangr.*

De excusat. tut. & cura. & temporib. earum, Rub,

L. Voluntarie.

IN *prin.*) Vide Dec. cons. 72. col. fi. Item, qui facit actum coutrarium priuilegio non intelligitur illi unquam renunciare, nisi alia coniectura appareat, Decius consilio 308. numero septimo, & consilio 494. numero quinto. Item, qui habet priuilegium large, & illo stricta utitur, non potest postea large uti, magis quam fecerit, Alexand. consilio primo, numero trigesimoquarto, libro quinto. Item si canonici ultra numerum, ad mandatum Papæ, receperint alios, non uidentur uoluisse tollere statutum, sed ut obediant Papæ, Decius consilio 452. numero vigesimoquinto. Item hæres soluens unum legatum integrum in omnibus sibi præiudicat. Ang. de hæred. & falci. §. si uero expressim, in secundo no. numero quadragesimosecundo. Barbat. consilio vigesimosecundo, libro primo. & quod sibi præiudicauerit priuilegiatus faciendo contra suum priuilegium. Alexand. consilio trigesimosecundo, per totam, volum. 5. vbi de priuilegio successiuo, & de eo, qui non utitur priuilegio suorum prædecessorum, & uide, quæ ad hunc posui in l. ei, qui milius, §. militia. ff. de militari testamento. Item priuilegium negatiuum de non soluendo perditur quatenus contra factum sit, nec per unicum actum contrarium tollitur, si haber tractum successiuum, Decius consilio 396. per totum, & uide consilio 534. numero decimo. Item immunis paucos describi in libro soluentium amittit priuilegium, Decius consilio 469. & 653. ubi etiam contra eum, qui nunquam priuilagio usus fuit, & quod decennio amittitur priuilegium de aliquid faciendo. Item consuetudo collectandi uno casu, in alijs prodest, Alexand. in consilio sexagesimooctauo, numero decimonono, libro secundo, & contra immunem patientem se describi in libro soluentium, Alexand. consilio 136. numero undecimo, libro tertio. Et quod utens stricto priuilegio, postea largo non possit, uo Bal. de præscriptio. folio septuagesimoquarto, numero octauo. Item decennio perditur priuilegium. Bartol. in l. prima, ff. de nundi. Glo. Abb. & cæteri capitulo, cum accessissent. da constitu. & allagans priuilegium debet illud probare, etiam quod reperiatur in quasi possessiona priuilegij. Bartol. in l. si solemnibus, infra de fide instrumen. præscriptio idem operatur, quod priuilegium. fallit si esset incapax, Hippol. singul. octuagesimo. Itam si conceditur vniuersitati, vel ecclesiæ, si vnus de vniuersitata, vel ecclesia facit actum contrarium priuilegio, ille actus nõ præiudicat. Abb. in d. c. cum accessisset, in fi. & Fel. *Mang.*

De prædiis, & aliis rebus mino. sine decreto non alien. Rubrica.

REquisita ad alienationem rei stabilis minorum, uide per Afflic. decisiona 249. Decius in consilio 403. numero duodecimo. Item adde, quod ex breuitate temporis non præsumitur, quod per causam cognitã iudex interposuarit decretum, Alexand. ad Bartol. in l. magis puto. §. ne passim. ff. de rebus aorum, & Decius in dicto consilio 403. numero decimonono, & uide Bartol. in l. prolatã. C. de senten. Item aduarte, quod si procedatur ad alianationem in uim executionis iuxta textum in l. a diuo Pio. §. in venduione non redditur actus nullus. Per peruarsionam huius ordinis redditur nulla uanditio. Corneus cõsiliu 185. de quo Decius in dicto cousilio, oumero decimonono, & uide totum illud cousiliuo Decij ad impugnandam uenditionem rei minoris iuramento firmatam, & ibi omnia pro, & contra. & ibi dicit, quod ualde confert tutoribus, quod in alienaoona rei minoris interueniat consensus matris, Girard. singulari quinquagesimoseptimo, Item requiritur præsentia creditoris. Decius consilio 556. numero quarto, ubi videtur posse inuuere, quod in euidentem pupilli utilitatem potest uendi, de quo cogita per l. si fundum, ff. de rebus eorum. Itam si uẽdatur aliqua res parum utilis, an contractus rescindatur. Vide Corneũ in consilio 109. columna fin. litera a. ubi etiã tradit, quod si in dacreto aliquid exprimatur pupillo incũbare onus probandi contrarium. Item minor effectus maior per statutum non alienat immobilia, Afflic. in constitu. minorum iura, nu. 16. *Mangre.*

L. Si quidem .

Quia bene expediebat.) Vide Suarez in allegat. 21. numero quinto. *de Bottis.*

L. Ob æs alienum.

In prin.] Ad hanc l. uide Decium consilio octuagesimoseptimo, columna fina. ubi si statutum excludit filios tantum, an excludat nepotes? & de dictione, tantum, uide Ias. in l. si constante. ff. soluto matrimonio, numero octuagasimoquarto. & adde, quod si ax omni parte alienatio est utilis pupillo, etiam sine decreto valet Bal. relatus per Afflict. decisiona octuagesimaseptima, & ibi habes quid da ra damnosa? Item si dictum est per se tantum, an comprehendat hæredem? Decius consilio 211. numero octauo. sed tamen contra addidi in Ambaoti. quadam actione supra, da probatio. & uide Decium consilio 281. in fine. de taxatiua geminata, & addidi ad Bartol. in l. tutoribus. ff. da tastam. tur. & quod exceptio in uno casu tantum, non excludat casus consimilas, Decius consilio 699. numero octauo. ob causam dotis solus tutor alienat, Bal. da dote, folio quadragesimosecundo, quæstione quinquagesimanona, folio quadragesimotertio. Itẽ si quis debet cõsequi cẽtũ a Titio, & petierit quinquaginta tantũ, nõ

poterit petere quinquaginta alia, Grammatic. decisione sexagesima octaua, las. in §. minus, Institut. de actio. Item quis promittens euictionem pro se tantum, de suo facto tantum tenetur, de prędecessoribus, & successoribus singularibus, & uniuersalibus, Boer. decis. 67. *Mangre.*

Si minor factus alienationem factam sine decreto ratam habuerit. Rubrica.

L. Si quando.

IN *princ.*] Adde, quod si maior factus aliquid ex contractu recepit, inducit ratihabitionem, & similiter in cursu tanti temporis, Decius consilio 332. numero tertio, & sexto. Item hæc lex non habet locum quando minor curatorem habens contraxisset, Capic. decisione quadragesimasecunda, 133. ubi late de intellectu istius l. Item in tali approbatione non requiritur certificatio, Lotfred. consilio vndecimo, numero quadragesimooctauo, & quinquagesimo. *Mangre.*

De magistratibus conueniendis. Rub.

ADde, quod magistratus potest conueniri de iustitia denegata, & retardata, & de quibus alijs causis, Paris de syndic. in verbo syndicatum. fol. trigesimooctauo, vsque ad quadragesimum, & uide quæ posui in l. fina. ff. de uar. & extraordin. cogni. Item officialis potest conueniri de adulterio, & incestu. Par. in verbo, adulterium, folio quadragesimoprimo. ubi etiam conuenitur si cognouerit carnaliter meretricem carceratam. Item committens barrattariam priuatur officio, & castigatur. Paris, in verbo, molesta, folio septuagesimoprimo, & quomodo probetur in dicto loco. Item si officialis uadit ad hospitandum in domibus clericorum, tenetur in suo syndicatu. Item remittens clericum ad episcopum cum ignominia, Paris in syndicatu in, qui in uerbo, ooo apparet, in fine. *Mangrel.*

Adnotationum ad hunc Tomum Septimum, Finis.

BARTOLI A SAXOFERRATO IN PRIMAM COD. IVSTINIANEI PARTEM COMMENTARIA.

1 *Inuocatio diuini nominis, In principio cuiuslibet operis debet praecedere.*
2 *Notari⁹ Christianus cōficiēs instrumētū īter Iudęos, inuocat nomē Christi,*
3 *Codicis appellatione simpliciter prolati, venit hic liber.*
4 *Genitiuus quando significet id, quod est alterius.*
5 *Statutū, Si quis dederit damnum in re alterius, verificatur etiam ratione possessionis ex communi vsu loquendi.*
6 *Genitiuus, quod regatur ex natura possessionis.*
7 *Iustinianus, quod non fuerit haereticus.*
8 *Perpetuum, vel sempiternū, quod duret in secula seculorum, & quod nullum elementum potest esse perpetuum.*

De nouo Codice faciendo. *Rub.*

RVbr. Ista hr̄ diuersimode. Vera ru. ē illa, q̄ dica vobis legēdo, & dēt dici con llō prima, vt̄ liber prim⁹, sed n̄ bn̄ stat. Diuidit in duas partes p gl. sup verbo, de nouo. Tu potes diuidere rubr. istā in tres partes. Primo ponit̄ q̄dā rub. gn̄alissima, ad oē op⁹ faciēdū, vt iuocatio diuini nois. Scđo ponit̄ rub gn̄alis ad totū hūc librū. Tertio ponitur rub. spālis ad hāc ꝯstōnē. Scđa ibi, Codicis D. Iustiniani. Tertia ibi, de nouo Codice faciēdo. Iterū hęc ijs. ps diuidit̄ in tres partes, qa ponit̄ primo denominatio hui⁹ lib. cū adiectione principis tanq̄ cāe efficiētis. Scđo ponit̄ cā mālis. Tertio cā formalis, & lego rubricā tota, vt iuuenes ītelligāt. Scđa ibi, repetitę p̄lectionis. Tertia ibi, incipit constitutio prima. In prima particula, nota 1 †ꝙ in principio cuiuslibet opis dēt p̄cedere iuocatio diuini nominis, vt hr̄. j. de epi. & cle. l. Deo nobis. de off. p̄f. p̄t. l. In noīe dn̄i. & l. j. & 2. j. de vet. iur. enuc. Ad istud op. qn̄ nomen Christi iuocat̄ ab hoīe diuersæ sectæ vr̄ fieri in cōtēptū. j. de iudę. l. Iudaeos. Sed cōstat, ꝙ in hoc libro sunt leges diuersorū Imperatorū, qui fuerūt diuersæ sectæ, ergo inuocatio ista nō bn̄ ponit̄. gl. dicit super rub. ffforū, ꝙ fuit factū a compilatorib qui erant Christiani, 2 & ēt Iustinianus Christianus erat. †Et ex hoc habetis ꝙ licet no a tanus Christianus cōficiat instr̄m īnter duos iudaeos, bn̄ p̄t dice b te in nomine dn̄i nostri Iesu Christi, nō attēto, q fuerunt ꝯhentes. Venio ad 1. partē. & dr̄ hic. Codex dn̄i Iustiniani, Contra, qa nomē gn̄is nō facit rē esse nominatā, vt j. đ rer. pmu. super rub. sed nomē Codicis ē nomē gn̄is, qa oīs liber p̄t dici codex, vt l. argētarius. §. edi. aūt. ff. de edē. Rn̄. nomē codicis simplr̄ est nomē gn̄is, sed cū adiectione, est nomē spēi clectæ. Et ita hic dr̄ Codex 3 dn̄i Iustiniani. Et p hoc differt ab alijs codicib. Fateor, ꝙ † si Codex simplr̄ pferē, intellr̄ đ isto pp excellētiā, vt Inst. đ iu. na. gen. & ci. § sꝫ ius qdē ciuile, & gl. hoc sētit. Vlteri⁹ hic dr̄, Codex d. Iustiniani. Cōtra, imo ē codex mei Bar. nā. n. genitiui ē significare 4 †illud, ꝙ est alterius, vt ff. man. l. seruū Titij, de reli. & sum. fun. l. 2. i prin. Rn̄. nā, vt Grāmatici dn̄t, genitiuus regit̄ qn̄q; ex nā cāę efficiētis, qn̄q; ex nā cāæ materialis. Et hic sunt duo genitiui, vn̄ dico, ꝙ vnus est ex nā cāę efficientis, alius ex nā cāæ materialis, qa dr̄ repetitæ p̄lectionis, & hoc, qa cōstat de mēte. vbi aūt non apparet, regitur ex natura eius, ꝙ est alterius, vt in ꝯtrūs, si iō statu c tū diceret, si qs dederit dānū ī re alteri⁹ n̄ itellr̄ alterius ex natura cāæ efficiētis, sed alterius, vt significet dn̄iū. Ita dicit tex. no. in d. l. 2. §. i locū đ relig. & ex vsu loquēdi cōi verificat̄ ēt ex posses- 5 sione d sola, vn̄ p̄t dici res alterius, hoc est possidētis tm̄. Ita tex. p- d bat ī l. j §. an p̄tor. & l. seq. ff. nau. cau. sta. Pro hoc hēs gl. no. satis ī l. 2. circa pri. ff. đ ori. iu. vbi dr̄, ꝙ fundus dr̄ coloni, & equ⁹ dr̄ ra- 6 gatij, & iō qdā boni grāmatici dicebāt, ꝙ genitiuus † regebat̄ ex nā possessiōis. Seqt̄ I ru. sacratissimi. Cōtra, imo vr̄, ꝙ hr̄ticus, qa e dt spm̄ sāctū solū a p̄re pcedere, vt j. đ sū. tri & fid. cath. l. 2. hoc āt ē hr̄ticū, vt c. 1. eū đ Sum. tri. & ī simbolo dr̄, q a p̄re, filioq; pcedit. Gl. soluit, nō dr̄ sacratissimus, qa sanctus, sed, qa tradidit sacratissimas leges, vr̄ qa fuit īunct⁹. cene placet expō gl. nec iñ ar- 7 bitror ipsu fuisse † hr̄ticū, qa l; diceret spiritū scm̄ pcedere a patre, n̄ tn̄ negauit e filio, & audiui, ꝙ dn̄s Iustinian⁹ fuit positus ī catagolo sāctorū. Seqt̄ Perpetui. Cōtra, imo nihil ē ī mūdo ppetuū, vt ff. de ser. vrb. p̄d. l. cū dēre colūnā, & ī Auth. đ nō ali. §. vt āt. Huius timore gl. exponit ppetui, i. gn̄alis, & vide gl. circa hoc. 8 Demū, si vis scire † vtrū aliqd possit eē ppetuū, f vel sēpiternū, qd f duret ī scl̄a sclorū, dēs scire, ꝙ nullū elemētū p̄t esse ppetuū. ita no. ī d. l. cū dēre. & ī Auth. de n̄ alie. §. vt aūt. Ea vero, q̄ non sunt g elemēta, vt aīa, ista sunt sempiterna. Itē actiones g q̄ ītroducunt̄ a principe, qa nō sunt elemētaræ, p̄nt esse ppetuę, nō tpales, tn̄ fateor, quod iura incorporalia, si essent accessoria corporalib⁹, vt seruitutes, q̄ non p̄nt esse sine p̄dijs, vt l. j. cō. p̄dior. tunc sicut illud corporale elementum nō p̄ot esse perpetuū, ita nec illa iura, vt l. si aliena, § i de vsuc. Sequit̄ I rub. repetitæ praelectionis. Cōtra, qn̄ ista ꝯstō fuit scā, n̄ erat lectio repetita, nā tūc erat lectio repetita, qn̄ fuit scā emēdatio scđa, de qua videbitis ti. 2. So dn̄t q-dā hāc ru. fuisse ꝯpositā post primā, & scđam emēdōnē, vn̄ merito hic dr̄, repetitæ p̄ęlectionis. Et hoc satis placet, put refert ad primas duas partes rubri q̄ sūt gn̄ales, sed put refert se ad vltimā partē, dico, ꝙ illa facta fuit tēpore praesentis cōstōnis, vel institutionis. Itē opponit̄, ꝙ vna tm̄ lectio fuit repetita. Gl. dicit, ꝙ abūdat istud re, sicut dicimus de dote prelegata, &c.

ADDITIONES.

a Pom. Hētia Certe ista inductio non consonat, quia tpe quo Iustinianus edidit opus hoc, nullibi erant conditores legū, aut Canonū, vt sunt qn̄ rogat̄ de instr̄o notarius a parte p̄terea Iustinianus non dr inuocasse super re infidelū, sed in re sua. ar. l. 1. §. omnia inf de vete iur. enuc. Et pro hoc facit ēr dictio, nostri, non. n. potuisset hoc Iustinianus respū eorum, cū ipsi nō hint Chrm̄ scm̄, & ita nec notarius respū Iudaeorū. Praeterea considera quid sit ista inuocatio, & sic nūqd talis consideratio caderet respectu iudaeorum. & certe videtur, ꝙ non, aut n. fit gra uenerationis, & hanc non adhibet Iudaeus Christo, aut fit, ut illa sequantur quae ponit glo. in Auth. de haer. & fal. in prin coll 1. & quid ad nos de his, quae foris sunt. 2 q. 1 c. multi.

b Alc. Instrm. Et cū iuocatio diuini nois sit đ solēnitate, alco, ꝙ eius omissio uitiet instrm, vt ī c. nō obseruetis. ī 1. 26. q. 7. Itē cū fit de cōsuetudine, q̄ ꝯsuetudo multū attēdit in instris, vt l. cū dilectus de fi. Inst Cuius ēt trāsgressor punit̄. 1 1. di in his igit̄, & si notarius inter Iudaeos facit instrm, dēt iuocare nomē dn̄i, cū ipse sit iudex chartularius iudaei, & ad ipsū adeūtes progāt iurisdōnē suā, & loca. Bn̄ facit, ꝙ dr̄ ī d. Aut. in proce. Decret. Bn̄ facit gl. in Auth de armis. & in l. in noie dn̄i. C. de off. p̄f. p̄ro & de p̄dictis Raph. alle. tex. in Auth. vt p̄po nomē Impe. § unde sancimus, ver. Impij. & Imo. in rub de no ope nūc Adde Altissimi p̄sidio sp iuocato, beataeque Luciae virginis, cuius vigilia hoc die celebrat̄, ꝙ Alc in rub. de ope. no. nun tenet ꝯtrarium eius, ꝙ dicit, & ꝙ inuocatio diuini nominis nō fit de substantialib. tenēt Bal. & Pa. de Cas. q. dicit ita seruari Pistorij. & hoc per gl in l generali. de ta. lib. x. vbi ponunt substātialia reqsita ad instra cōficiēda, inter, q̄ nō ponit̄ inuocatio diuini nominis. Dicit tn̄ Abb in c j. de fid inst. cōiūcto tex. c nō licet. 26 q. 7. cū bona cōsuetudine, & antiqua ponat̄, dici posse si omittat̄, instrm publicū nō valere. Ex quo habes, ꝙ si est de suba, inter Iudaeos debet inuocari, si vero non est suba nō dēt inuocari. Et ita inter cōsilia Ang 49. est copia vnius trāsactionis iuratæ, factæ inter Iudaeos per notariū Christianū, in qua nō est nomē dn̄i. An aūt omissio nois Papæ, vel Imperatoris vitiet instrm, vltra Io. An. in data 6. Ab in d. c. 1. Ang plene consil. 291. unum uerbum per Ro consi. 298. Bal. consi. 130. lib 2. per Ab. consi. 53. vbi ēt ponit, an sufficiat parti allegāti cōsuetudinē esse, ꝙ instra cōficiātur absq; noie Papæ, vel Impe. pducere 2. istra absq; p̄dictis noib. & ꝙ officialis loci scribat, vel fidē protocollis faciat ita seruari, vide ibi pulchre. Quid aūt de noie dn̄i, & indictione, & quae sit indictio, & quare dicat̄, uide Spe ī ti. de instr. edi §. 1. uer post annos domi. Et de omissione indictionis vide Dy consi. 34. Ro. consi. 143. & an literae Papales fidem faciāt si in earum plica non sint anni domini, per eundem consi. 235.

o Fi. Ru Adde Pa. de Ca. hic, q seqtur Bar & uide Ang de Are. in proce. Insti. Ab. Iin rub. de iud. Bar. in rub. ff. de op no. nun. & Bal. in rub. ff de iust. & iur.

c Pom. Si statutum. Vide ad hoc, quae posui in rub. ff. de ope. no nun.

d Possessione. Contra doctri. Bar hic est tex. in l. j. §. 1 de ser. corru. ubi appr̄one serui corrupti non uenit seruus bona fide possessus, ergo genitiuus casus includit solum dominium, & non possessionem per Barto. sunt iura infinita de iure Canoni. ut est text. in c pro illorum. ex de praeb. & vide Bar in rub. de ope. no. nun uide Benedic. de Plumb. in l. si, qui suis nummis. ff de manu. & Bar. in l. 1 §. fin. de pec.

e Menoch Et fide cath. Fallitur hic Bar cum l. 2. inf. de sum. Tri. & fid. cath. non sit Iustiniani, sed Grat Valen. & Theo. qui idem asseruerunt, quod in simbolo Niceno.

f Pom. Perpetuum. Et de illa dictione, perpetuum, vide ēt gl. in c. reperiuntur. 1. q. 1.

g Alex. Actiones. Locus iste conuenientem sensum meo iudicio no habet, exemplar manuscriptum sic habet. Item actiones, quae introducuntur a principe, quae non sunt elementatae, possunt esse perpetuae, unum tamen fateor, quod iura, &c.

LEX PRIMA.

1 *Princeps ex parte rei, non persona, necessitate astringitur.*
2 *Pronomen, hic, haec, hoc, est demonstratiuum ad oculum. & 3.*
4 *Priores ciuitatum habentes arbitrium super publica utilitate possint statuere, quod litigantes teneantur compromittere.*
5 *Dictio, prius, in iure duob. modis sumitur.*
6 *Statutum, quod litigantes compromittant, non habet locum, ubi est instrumentum habens executionem paratam.*
7 *Viri sufficientes debent proponi ad opus faciendum.*
8 *Dignitates, laudesque uirorum exprimendae.*
9 *Consul, & uir consularis differunt.*
10 *Doctoratus est dignitas.*
11 *Doctor, qui docuit uiginti annis, efficitur Comes.*
12 *Iudaei, apostatae, & infames non possunt doctorari.*
13 *Contrarietates debent explicari per diuisiones.*
14 *Intellectus qn̄ circa legē sūt plures, si iudicat̄ scđm vnū, sn̄a nō est nulla.*
15 *Arbitriū si est datum in concernētib. publicam vtilitatem, ex vigore talis arbitrij, non possunt statuta corrigi.*
16 *Praefationes vtiles non sunt resecandae.*
17 *Immo, correctiue, & implicatiue ponitur.*
18 *Ex duob. īstrumētis scriptis ī vna charta, primo scriptū p̄sumit̄ primo celebratum.*
19 *Ordo scripturae quando attendatur.*
20 *Dies, & consul, in l. clausa in corpore iuris, non requiritur, secus in priuilegio.*
21 *Rescriptum ad certam personam, quando faciat ius generale.*
22 *Lites cito dirimere, pertinet ad utilitatem communem.*

HÆc quæ necessario. Gl. j. hic diuidit hãc l. in 4. ptes, & bñ, vt i ca bētis. Hic dr̃ hęc, q̃ necessario, & sic innuit, ꝙ priceps hēbat necessario facere. Cõtra, qa priceps ē solut° legib. vt l. Priceps. ff. d leg. So. q̃dã ē necessitas † ex pte psonę, & ista nõ est ĩ pricipe, vt ĩ ɔ̃rio, & ē q̃dã ex pte rei, q̃ ĩdiget emēdatione, vt hic. Sic ĩ domo, q̃ cadit, q̃ ego dñs ñ hẽo necesse reficere, tñ dom° ipsa hẽt necessitatē reficiēdi, vt no ĩ l. j. cir. pt ĩ. d ipē. & ĩ l. ipelę. co. ti. d ver. sig. l. ipēlę &c. Scd̃o op. & vr̃, ꝙ iste tex. ɔ̃dicat sibi ipsi, qa d̃i, ĩ pñti. & j. d̃t cēsuim°, ꝙ ē pteriti tpis sic sumit ĩ l. verbũ oportebit. ff. d ver. sig. So. vt ĩ gl. Circa istã ptē q̃ro, vtrũ ista ɔstõ fuerit fcã post emēdõnē Codicis, an añ? Hic ĩ gl. sũt opi. q̃dã, ꝙ post, & exponũt, hęc. s. iã correcta, q̃dã, ꝙ añ, p vnã expõnē ĩ iui, ꝙ fuit añ, p aliã, ꝙ post; p primo facit hęc lr̃a, q̃ d̃t, hęc. Nã † hoc pnomen hic, hęc, hoc, est d̃mõstratiuũ ad oculũ, vt l. nemo. §. j. d hę. in st. & no. d hoc at. ĩ l. Mçui°. § duorũ. d le. a. Sed illud, ꝙ ñ ē correctũ, demõstrari ñ posset, ergo ĩnuit iã eē correctũ. Scd̃o facit p hoc, ꝙ hic dr̃ ĩ pñti. Itē facit p hoc, ꝙ d̃t donare, illud, ꝙ ñ ē, ñ pt donari, l. ędib. ĩ fi. ff. de don. Itē p hoc facit, ꝙ d̃t, cēsuim°. Itē in ɔ̃riũ facit rub. d no. Cod faciēdo. Itē hoc, ꝙ dr̃, corrigēda. Itē p ut d̃t, resecanim°, q̃ oĩa d̃notãt pteritũ tps. Hęc vera. † Q̃ ĩ apparet p scd̃ã ɔstõnē j. positã. Ad ea q̃ all. ĩ ɔ̃riũ, patet rñsio clara. Venio ad vnum, hic dr̃, ꝙ amputare plixitatē litiũ, ptinet ad publicã vtilitatē. Hoc apparet ĩ fi. isti° ɔstõnis. & j. de iud. l. properandũ. ĩ pri. & §. 1. Sup hoc q̃ro. † Priores hñt abitriũ seu ptãtē sup bõo, & pacifico statu hui° ciuitatis, sicut sup pub. vtilitate, & vigore hui° arbitrij faciũt statuta, ꝙ hñtes ad inuicē cãs coganĩ ad ɔpromittēdũ, q̃rit̃, an valeat, & oñdo, ꝙ nõ, nã arbitriũ datũ sup pub. vtilitate ĩtellĩr de pub. utilitate oĩum, non d util. priuatorũ, vt l. 1. in prin. ff. d mag. ɔue. & l. 2. in fi. ad mun. Sed hoc ptinet ad priuatã util. principalĩr, scd̃ario ad publicã, vt l. si qs ĩgenuã. §. fi. ff. d capti. ergo, &c. Scd̃o arbitriũ datũ ĩtellĩr sine læsiõe ioris alteri°, vt l. 2. §. merito. & §. si qs a pricipe. ff. ne qd ĩ lo. pu. & l. ĩ fraudē, d test. mi. & d admi. tu. l. ĩpuberi. j. d em. lib. l. neau°. sed p tale statutũ, i° alteri° lędit̃, ergo ñ ualet. Et ꝙ p tale statutũ lędat i° alteri°, ē tex. ĩ l. si minor. §. 1 ff. d min. vbi minor eo ipo, ꝙ ɔpromittit lædit̃. Præterea, vt gl. ibi d̃t, eo ipo, ꝙ aufert alicui bñficiũ appellãdi lędit̃, vt ĩ gl. dr̃, sed p tale statutũ aufert̃ bñficiũ appellãdi, vt j. d arb. l. 1. ergo, &c. In ɔ̃riũ, q ꝙ valet tale statutũ vr̃ cas° hic, qa ptinet ad publicã vtil. & pacificũ statũ h° ciuitatis, vt hic ĩ pri. & ĩ fi. & l. ppãdũ. hoc puto verũ, & ex solõne ɔ̃riorũ apparebit veritas. Nõ ob. primũ ɔ̃tiũ, ꝙ illud qd, &c. qa dēs scire, † ꝙ pri°, ĩ iure nr̃o, assumit altero d duobo. Vno mõ, vt d̃notet quēdã ordinē nãæ, vt si fit ĩiuria pricipalĩr filio, & p ɔ̃ñtiã pri, ut l. j. §. j. ff. de inior. istē pri° ñ d̃notat ordinē tpis, qa eo tpe fit ĩiuria utriq;, sed d̃notat quēdã ordinē iuris. Secũdo mõ, dr̃ aliqd pri° s̃m quēdã ordinē ĩtellũs faciētē, seu patiētē, & huic ĩtellectui finis ē pricipiũ, & illd dr̃ pri°, ꝙ ē finalr̃. v. g. Ego recipio te fideiu. añq̃ re° oblĩet postea oblĩaĩ re°, reus tenet pricipalĩr, fideiussor accessorie, qa ĩtellũs iuris erat talis, vt l. stipłat°. d fideiu. & l. gñalr̃. Si ergo aliqd fiet vniformiter ad duos fines, vtroq; respũ diceret̃ fieri pri°. V. g. mutuo tibi pcuratori ɔtēplõe pcuratoris, & dñi, vterq; pricipalĩr oblĩaĩ, ut l. si pupilli. §. 1. cũ sua gl. ff. d ne. ges. & ff. q cũ e. l. cũ qs uł motuo pecuniã aĩo ɔstituēdi duos reos, qlibet oblĩaĩ pricipalĩr, vt l. si ñ siguli, j. si cer. pe. & l. eandē. ĩ pri. ff. d duo. re. Itē si idē act° gerit a duob. respũ diuersorũ finiũ, ɔtēplõne cui° liber diceret pri° s̃m suũ respm̃. v. g. Emptor, & vēditor faciũt vnũ ɔ̃ctũ, ēptor pri°, ut hẽat rē, vēditor pri°, ut hẽat ptiũ, vñ s̃m ĩtellm̃ cui° libet, dr̃ fieri pri° vł ñ pri°. Nũc ad ppositũ, si fit ĩ iuria filio lex imaginaĩ pr̃ē, & filiũ pricipalĩr ĩiuriari, vt l. eũ q nocētē. §. fi. ff d ĩiu. nec dr̃ actio pr̃is accessoria, rõe filij, vt l. 1. §. vsq; adeo. d ĩ iur. Ita ĩ pposito, l; s̃m ordinē oĩa pp lites dãnũ sit priuatorũ pricipalr̃, scd̃ario Reip. tñ s̃m ordinē ĩtellũs lex ĩtelligit utrũq; pri° lædi, l; s̃m ordinē nãæ sec°, iõ ad publicã uti. ptinet. Nõ ob. s̃m. l quo dr̃, ꝙ lędit̃ i° alteri°, &c. qa qñ lędit̃ p aliqd statutũ scm̃ ex vigore alteri° arbitrij læderet̃ i° uni° ptis, ita, ꝙ ñ alteri°, tũc fateor ɔ̃tiũ. Ita loquũt ɔ̃ria. Sed qñ pt lædere actorē sicut reũ, neutra ps lędit̃. Hic ē tex. oo. ĩ l. d fideicõmisso. j. d trãs. Nõ ob l. si minor 25. an. filio. §. 1. d mi. ubi dr̃, ꝙ eo tpe quo ɔpromisit lędit̃, qa fateor ĩ minore ɔpmittēte, q vr̃ cãm suã ñ agitabit diligēter, vñ ab initio minor lędit̃, q qa bñficiũ appellãdi pdit, sed ĩ duo. maiorib ɔpmittētib. hoc ñ est. Et p hoc dico † ꝙ s̃dcm̃ statutũ q̃q̃ gñalr̃ scm̃. ñ porrigeret̃ ad eũ, q hẽt paratã executionē ĩstr̃ibvĩ iestĩ. qa tũc i° suũ læderet, ita, ꝙ ñ alteri°, vt de minorib. l. minor 25 an cui fideic. Per hoc ēt apparet rñsũ ad illud, qđ applõne dr̃, & hoc d isto pricipio. Seqr̃, ĩõq;, ĩcipit scd̃a pticula. vr̃ hic primo, ꝙ ad qđlibet op° faciēdũ dēnt pponi uiri sufficiētes ad illud, hoc ãt ĩ pricipe psumit̃, vt d off. pfe. pto. l. 1. † Scd̃o no. ꝙ qs dēt dr̃e laudes, & dignitates eorũdē, d qb. hic dr̃ & ĩ rub. sso. Op. gl hic exponit ex q̃stor. i. q q̃sturã dimisit. Cõtra, ĩ l. petõnē. §. egrediētē. de adu. diuer. in. Sol Possum° dr̃e, ꝙ nomē dignitatis est, & ɔcordat cũ illa. Vł possum° dicer̃, i. ille, q q̃sturã dimisit, & tũc possum° dr̃e, ꝙ ñ ē ĩcõgruũ, ut vnũ uerbũ exponaĩ s̃m duas expõ. Op. j. d ɔsul. l. 1. li. 12. So. Aliud ē dr̃e ɔsul, & intellĩr d eo, q hẽt administrõnē. Alid vir ɔsularis, & ĩtellĩr d eo, q dignitatē hẽt sine administrõne. Quęro circa hoc, † vtrũ doctoratus sit dignitas ? vr̃ tex. ꝙ sic ibi. Theoph. si vnũ clarissimũ, &c. in ɔ̃riũ facit rub. pę sso vbi vides, ꝙ quosdã noĩat Illustres, cęteros ãt Doc. rñ. idē ĩ §. cũ q̃ hoc ĩ pę. Inst. ꝙ no. & hoc mõ pt rñderi, ꝙ Theophil° erat vir clar. qa Comes, ñ qa Doctor. So. dico, ꝙ doctorat° ē dignitas. Cas° ē ex d mag. c. ɔ̃io. Hoc ēt apparet, qa doctor hẽt iurisdictionē ordinariã in scholares, vt ant. hita. j. ne fin. p pat. & in t. ɔstitutione. ff. §. fi. s̃d hẽt istã iurisdõnē ē dignitas, ꝙ ex eo appet, qa ab ea aĩs repelluntur infames, vt l cum prætor. ff. de in. Fateor tamen, quod non est illustris, vt in ru. ff. sed si legisset per 20. an. tunc esset Comes sacri palatij, vel saltē clarissi. Et ideo dico, ꝙ infames, apostatę, † & siles, q nõ sunt capaces, nõ pñt doctorari. Hoc

ADDITIONES

a Menoch. Super hoc. Bar. cons. 43. col. 3. lib. 4.

b Pom Cogantur. De isto statuto vide, q̃ posui ad Ale. in rub. sol. mat. & in l. qui se patris, in gl. fi. & ibi Mod. j. vnde lib. Raph. Ful. cons. 15. & Pan. consi. 31. in 1. dub. in 2. uol. Fel. in proœ. Decre. in c. quæ in ecclesiarum. ad fi. de const. & in c. eccle. S. Mar. eo. ti. & in c. fi. uer. fallit quarto eo. tit. & in c. licet. in fi. de test. & in c. exceptionem, uer. idem dic. de excep. ꝙ in facto, extra de excep. Bar. consi. 116. Barb. consi. 47. in 1. uol. & Fel. in c. sicut, de re iu. & aliquid in simili. per Barb. consi. 36. uol. 2. Pan. & ibi Fel. in rub. de treug. & pac. in fi. Ale. in l. 2. ff. de leg. 1. & in l. 1. § lex Fal. aliquid per Ale. in l. ex facto, §. si quis rogatus. ff. ad Treb. & addita ad Ana. consil. 48. & 49. Anc. in c. canonum statuta. de const. & d. Ale. cons. 82. uol. 1. Barb. in c. cum omnes, in prin. de const. & Ale. cõs. 210. uol. 2. Ias. in l. ueluti. §. hæc uox quam legit cum l. si quis. §. prætor. in 4. no. de eden. & in l. 2. C. eo. & in l. qui se patris. post alios ibi. j. vñ lib. & Alex. in l. 1. inf. nã. uir. & ux. in cõs. 37. uol. 2. ubi quærit, an tale statutum habeat locum in legitimato super actu iurato. & in cons. 60. in 3. dub. uol. 2. ubi quærit, an stante statuto, ꝙ inter ɔ̃nentes fiat cõpromissũ illud hẽat locũ ĩ legitimato, & in secunda quęrit, an hẽat in naturali, & spurio. & 62. e. uol. 2. ubi articulus notus, uel res essent claræ, uel peteretur aĩo calumniandi & Fel. in c. inter monasterĩũ. in uer. octauo limita de re iu. & Ale. 72. uol. 3. ubi dicit, ꝙ non habet locum in cã appellõnis, & Pa. de Ca. consi. 75. ubi, & ipse ponit de hoc. l. de causa appellationis, an tale statutum respiciat ordinem procedendi, uel decidendi. Et alia pulchra circa hoc, uide Ro. cons. 400. ubi dicit, ꝙ tale statutum exorbitans a iure, nõ cõprehendit casum minimũ. & Ias. in l. fratris inf. de trans. ubi dicit, quod tale statutũ non hẽt locũ in agnatis obst. exceptio litis finitæ. & Soc. in 4. ubi ponit, an tale statutũ hẽat locũ vbi ex forma statuti petitur executio instrumenti guarentigiati, & 17. ubi ponit. an hẽat locũ vbi petẽti cõpromissũ obstaret exceptio litis finitæ, seu impediẽs litis ingressum, & Bal. in c. cum uenissent. de eo, qui mit. in pos. caus. rei seru. ubi ponit, an comprehendat clericum, & cons. 5. in 2. par. & an comprehendat minorem, unde Bald. & ibi addidi, in l. si infra de rest. in integ.

c Pant. Ad compromittendum. Sequitur opi. Bar. hic Alc. in l. 2. cum seq. ff. sol. matr. idem in l. qui se patris. C. unde lib. Cor. Ias. & Dec. qui multa circa hoc, & an tale statutum sit fauorabile, uel odiosum.

d Alexand. Quod non. Contrarium cõcludit Imo. in l. 1. sol. matr. & ad plures q̃õnes similes, vide per Bart. in l. ambitiosa. de decr. ab ord. fac. sed an statutum de hoc sit fauorabile, Bal. quod sic, in l. qui se patris. C. unde lib. & inde de hoc Bal. hic.

e Pant. Læditur. Vide Ale. late in l. hæreditas. in 1. ff. ad Treb. Ale. in tract. præsump. reg. 1. præsump. 41. nu. 4. Menoch.

f Alex. Contrarium. Et an possit appellari ab arbitris electis ex necessitate statuti, uide Bar. hic, contrarium tenuit idem Bar. in l. 1. a quib. appell. non licet. & ibi uide, quæ dixi post Bar. Adde de arbitris electis, ex forma statuti, an sint meri iudices, uel arbitri, vel arbitratores. Per. cons. 270.

g Ale. Læditur. Et an statutũ de causis cõpromittentis liget minorem, Bal. ꝙ sic, in l. fi. de in inte. rest. & per Pe. de Anc. in c. canonũ statuta de const. & cõluliti Bar. Adde pulchre Bal. cons. dici pupillus. & ibi, ante valeat renunciatio de non petendo reductionem & quid si statutum deneget reclamari, est nu. 390. 2. lib. & per eundem super statuto Laudensi, consi. 296. 2. lib. per eundem cons. 337. 1. lib. per Rom. pulchre consi. 30. & ibi etiam quid si statutum liget minores, noluit Bal. consi. 14. 2. lib. ubi dicit, quod si statutum disponit, quod missus in possessionem ibi ex 3. decre. lucretur i. uctus, ligabit, & minorem in casu quo contra ipsum potest fieri missio & hoc no. ad scripta in l. si finita. § Iulianus de dam. infe.

h Ale. Instrumenti. Ad hoc uide Bar. & quæ ibi dixi in l. eleganter. in prin. ff. de cõd. ind. ue nõ posset peti tale cõmissũ publicatis attestõnib. s̃m Bal. no. i l. 3. C. d trãs. Add. Pe. d. An. cõss. 83. Bal. cõs. 132. li. 4. & cõs. 183. li. 3. cõs. 129. 3. li. cons. 129. li. 3. als 4.

i Ale. Dignitas. Dicit tñ tex. no. in l. 3. C. de pfes. q. io. lib. cõstãt ꝙ Doctor, q legit p 20 annos, efficit̃ Comes. & no. hic, & vide i pę. ff. & p D. Abb. c. pposuisti, de plb. Et ad hęc dicta p Bar vide vnũ no. tex. in Auth. vt li. ma. & auiæ §. reliquum col. 2.

k Ale. Comes. Et pro hoc in alle. l. C. de decu. li. 10 oẽs tñ Doc. sunt nobiles per l. prouidendum. inf. de post. Et quis dẽat magis honorari, an doctor, uel miles, dicit Bal. in rub. de iust. & iu. circa fi. quod doc. legum scientes deberent præferri, sed nõ doctorelli. Ang. aut ẽ in l. tribunus. ff. de re mil. dicit, ꝙ tpe belli sunt magis honorandi milites, sed tẽpore pacis sunt magis honorandi Doc. arg. tex. in § fi. in proœ. Inst. & no. p hoc d. Ang. dẽt intelligi de militib. militãtib. nõ de militib. nr̃i tpis, q nõ sunt armatæ militiæ, nec sunt utiles tempore belli, & sic nõ hñt priuilegia militum, vt dixit Cy. in l. 1. de iu. & fa. ign. Et adde ꝙ milites nr̃i temporis non hñt aliqua priuilegia, nisi quia honorantur in sedendo, & bibẽdo, nec ẽt dignitas est in militib. ẽt si stat in expeditione militiæ armatæ, vt est in proœ. huius l. § quib. per Doc. & vide Io. de Imo in c. 1. de iu. io. & obe. de milite creato a Principe, vel a Papa; quia licet sit posterior in tpe, tamen debet præferri militi creato ab inferiore, uel ab alio. Et ita vr̃ dicendum in Doc. & vide Bald. in l. 1. in fi. qui bo. ced. pos. de mil. a Principe creatis, quia hodie licet sint in executio militari, tñ aliqua retinent priuilegia. Et vide per Mod. in l. 1. ff. de re iud. Adde Ale. latius in rub. de vul. & pup. & cæteris parib. præcedit antiquior sanguine, & nobilior, voluit Bal. in l. nemini p illũ tex. d aduo. diuer. iudi. & doctor primo licẽtiatus, postea doctoratus præcedit medio tpe doctoratũ, ut uoluit Ang. Are. in § quędã. Insti. de act. p tex. in l. 1. C. de cõsu. li. 10. legista pcedit artista, & canonista utrũq;, & Doctor utris utriusq; pcedit utrũq;, theologus uero oẽs, pterq̃ i bñfici s obtinẽdis, tũc pure canonista p fert theologo, s̃m Host. & Io. An. in c. 1. de col. & aff. nisi ecclia i qua bñficiũ obtinere curauit, indigeret theologo, ut q a cẽt uicina hæreticis. Et hoc seqr̃ Ro. cõs. 333. cir. fi. Et an doctorat° possit p p insufficiẽtiã lr̃arũ auferri, & a quo, uide Bal. cõs. 334. 3. lib. & an qui doctorari uoluit ex priuilegio, & non obtinuit, possit redire ad ius commune, per eundem consi. 427.

l Doctorari. Quid in Iudęis, uide gñalr̃. in fi. ff. de decu. & Bar. i d. l. fin. Adde, ꝙ idẽ in eo q non est itinere natus, p l. 1. §. 1. honorib. ff. de mu. & ho. Ita dixit Gem. & Pet. de Anch. i cle. 2. de magi. Adde s̃m Pau. de Cas. hoc idẽ esse i nutrito malis morib. all. l. medicos de pfe. & med. q a sunt infames saltẽ ĩfamia fci. De Iudæis aũt consuluit Pe. de Anc. cõs. 362. ꝙ stãte sta. ꝙ null° eligaĩ ad offã sub pęna, nisi sit fidelis, & ce notus Eccl. Ro. ꝙ si q a baloctãdo pcurret, q Iudæ° eligaĩ, nõ icadit ĩ pęnã ibi ut le.

Hoc idē dico, de iudæis, q ñ psnt doctorari, qa ñ sunt capaces alicuius dignitatis, vt l. fi. j. de iudæ. licet de iure antiquo forte aliud eēt, vt ff. de decu l gñalr § fi. Venio ad tertiā particulā, q incipit qb spālr. Primo ponit tria pcepta, & ɔferentia ad ea. Scdo ponit quartū pceptū. Tertio ponit quītū. Quarto & vlti. remouet qdā dubōnē circa pdicta Scda ibi, colligētes Tertia ibi, ita tñ. Quarta ibi, et si carū, &c Venio ad primā partē, & scribe casum ī j. parte. Dñe Impera. video q vos hoc aliis ɔmisistis, sed q dedistis formā eis? Dicit Imperator. Nos pcepim' eis pncipalr, q ipsi ɔponerēt leges certas, & breui sermone, & ɔgruis subdērent titulis. Capio fm, illud. s qd dixi breui sermone, & istud fiet resecatis supfluis p
a fationib. & resecatis legib a legib q ī desuetudinē abierūt. Itē di-
b cis. q dbeāt fieri leges certę, b qūo poterūt fieri leges certę? fiēt re
1 3 secatis ɔriis addēdo, vel minuēdo, vl mutādo si op' fuerit. † No. q ɔrietas dēt explicari p diuisiōes, & distōnes, qd facit ad dcāte stiū, & dicta eorū diuisionib. dēnt adiuuari, vt ex de test. cū cla mor, & plene ī l. inter stipulātē, de ver. ob Opp. hic dr q decē sapiēt. b imo qnnq; sicut in ɔstōne sequē. Sol. gl ī 2. ɔstōne fuerūt
c quīq; ī ista prima fuerūt dec. Itē opponit, c dr hic certas. Cōtra, de l. dos a pre, & l. seq sol. ma. vbi ē obscuritate. Rñdeo, ad l. sequētē, nihil ad ppositū. sed qtū ad l dos a pre. dt gl. fallit, vbicūq; est opi. magrorū, & dt bñ īpossibile. n. est, q lex fiat ita clara, q dubi-
1 4 tōnē ñ hēat. † Et pp ea dixi alīs, q vbi circa legē ē opinio, licēt alī qs iudicaret fm vnā opi. nō verā snīa valet, nec dr ɔtinere expssum iuris errorē, vt l. cū ɔlatis. ff. de re iud. fm vnā lec. Gl. qrit de duob. dic, vt ī ea. Ex gl. qro, datū ē arbitriū qbusdā sapiētib. sup aliquo negotio, vt sup abūdātia, vel publica vtilitate, an hui' arbitrū vigore possint corrigere statutū? Hic vr tex. q nō, nisi spālr
1 5 demādet. Br dico, q ex vigore cuiuscūq; arbitrii ñ† pt qs statuta iā scā corrigere, vel mutare, nisi hoc spālr sit pmissum, vt hic, vel nisi supuenit cā correctiōis de nouo, q nō erat, vl ignorabat tpe
d statuti ɔditi. Textū hēs no. ī l. ū boiē, ff mād. In isto §. omisi duo ɔria. Opponit, & vr, q pfationes ñ dēant resecari, vt l. 1. ff. de oti.
1 6 iu. hic dr ɔriū, quare male. So. hæc loqr† in pfationib. supfluis, vtiles verò pfationes ñ sunt resecādæ. Ita dr gl. Sūt. n. pfatiōes vtiles, ī qb nomē dñi inuocat, vt no. ī ru. h' ɔstōnis. Itē sunt vtiles pfationes, ex qb. pt colligi mēs ɔstituētis. De hoc lictis legē de hær. ī. st. l. fi. vbi dr, q ex istis pfationib. mēs disponētis colligit. Op. hic
e dr imo, & c. imo ponit ɔp, &. Gl opponit, q dictio, imo, ponatur
1 7 correctiue. ñ iputatiue† de hęr. ist. l si ita scriptū & de man. test. l. Stichus. Gl. ñ soluit. Dic qñq; dictio, immo, adiicit cū copulatiua &, vel ēt, tūc ponit copulatiue, vel implicatiue, vt l. iurisgētiū. §. qnimo. ff. de pac. fm vnā lect. Qñq; ponit simplr, & tūc aut pfertur ab hoīc, & ponit correctiue, vt ī lege ɔria Aur a l. & tūc eadē est rō; vel maior ī pñti cā, q ī eo qd adiicit p dictionē, imò, & ponit īplicatiue, vt ī l. iubemus §. œconomus, de sacros. eccl. Ant ñ est eadē rō, & tūc ponit correctiue, vt l. si vehēda, ī prin. & §. 2. ad l. Rho. de iac & l. si ita scriptū, & l. Stich' imo Pāphil'. ff. d mā. test. Venio ad ver. colligētes, dixi, q ī hac pte, &c. hic ponit quar
f tū pceptū. ibi, ita tñ, ponit quintū pceptū. No. hic de ordine. f q
g priores ī electione primo ponunt, sequētes postea, & istud facit g
h in ar. immo colligit p casu, h si reperiunt duo instra scripta ī vna
1 8 charta, istrm †primo scriptū, psumit primo celebratū, p istū tex.
i tene mēti. Opponit i q reperio leges nouas postpositas. Nā ī tit. de sum Trin. ponunt leges Iustiniani, in aliis tn. in ser orib. reperiunt aliæ leges aliorū Impatorū antiquorū. Solue vt in gl. Oppo. & vr q iste ordo nō sit attēdēdus, vt l. nec n. ff de sol. qñ mēs
1 9 disponētis† est certa, ordo nō attēdit, vt ibi, sed qñ est dubia, īspicit ordo, vt hic. Ista est sol. Dixi in d. l. nec n. & dixi ī l. 2. §. pri', de
k vul. & pu. Op. & vr q leges nō valeāt sine die, & ɔsule, k vt j. de
2 0 diuer. resc. l. si qua. Sol. Priuilegia Imperialia, †q ī corpore iuris nō sunt clausa, reqrūt diē, & ɔsulē. vt l. ɔria. sec' ī his q sūt ī corp. iuris clausa. vt hic. ETSI QVAE. Hic remouet vnū dubiū Op.
2 1 Inst. de iure natu. §. sed & qd pricipi. So. gl. hic loqr de his † q sūt clausa ī corp. iuris, ibi secus, & hoc tenet Dy. ī c. ī arg. de reg. iur. li. 6. D lac. dicebat aliqtulū latius sic. Aut ē certū, q princeps voluit facere ius suū gñale, & ē ius sine dubio Aut est dubiū, tunc aut nō est clausum ī corpore iuris, & nō ē ius gñale, vt d §. sed & q Principi. Aut est clausum in corpore iuris, & ē ius gñale, si tñ tenor eorū pariat, vt hic, & l. nō plures. j. de sacros. eccl. & de Decu. l. neq; Dorotheū. HAEC igir est vlt. pars fm gl. in qua Imperator, &c. vt dicit gl. 2. huius ɔstitutionis No qnod ad cōem vtili-
2 2 tem† pertinet, vt lites citius decidantur, quod facit ad ea quæ dixi super ea constitutione. in priu. non habetis alia, &c

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Hęc q necessario. Pro ɔcordia, aduerte qd Bart. inuoluit vitio ɔrietatis p d Ias. ī tit. Inst. de act. §. oīum, dū dicit ī l. fi. C. de indi. q licēt a snīa ɔpmissarii ñ liceat appellare, tñ a snīa arbitri intis, sic. Idē dt idē tenere Bar. ī l. 1. C. de arb. & in l. 2. in fi. illo eo. tit Adde Bar. in l. 1. §. interdū, ff. a q. ap nō li. quis se remittat ad no. p eū ī l. nemo pt, ff de le. 1. Cōtrarius sibi alī. hac 1. ɔst. Tu d c, si bñ ɔsideret Bar. ñ meret argui de ɔdictione, & pt saluari, vt ēt saluat Io. de Imo & nouissimi, qa aut statutū simplr loqr d ɔpromisso, & tūc possit saluari, vt dicit Bar. ī d. l. fi. cū si. aut statutū pcedit vlterius disponēdo, & tenet q oīno stet ɔpromisso, sub pęna ɔpmissi, & tūc ēt videat tollere appellationē, & ita loqnat hic ī hac prima const. & in hac snīa vr ēt residere ipse d. Ias. dum alleg. Imo. in d. l. 1 & ita voluit innuere Bar. in l. 1. in fi. ff. a qui. ap. non licēt.

ADDITIONES.

a Paris. Præfationibus. Vide limitationes moltas per Fel. in proœ. Greg. ad fi.
b Certæ. Et pro hoc vide quod eleganter dicit Bar. in l. fi. §. pe. de condi. inde.
c Alc. Itē op. Et adde Bar. ī l. qui Romæ. § duo fratres, ff. de verb. obl. dixi ī l. 2. j. qñ prouoc non est neces. & idē sequitur Bal. in 3. cōsti. hoīus tit. in ver. arma. & Bal. in l. 2. & ideo dixit Io. An. in nouel. c. j. de postu. prǽlat. in 6. q vbi sunt contrariæ opi. error iuris tali caso dicitur probabilis, sicut error facti.
d Pom. Mand. Vide Ro. cōs. 61. Pari. cōs. 105. 2. vol. Ro. cōs. 37. io 2. dub. vers. 2. qa. Fel. ī c. 1. cū seq. de cōstit. & Ro. 518. & vide corroboratū hoc dcm p pulchra exēpla p Card ī c. cū M. de cōsti. & ī c. cū oēs. e. ti. & vid Alc. cōs. 6. vol. 2.
e Alc. Imo ponit. De dictione, imo, adde bonū tex. in l. cognitio. de off ci', cuiq mād. est iuris. & facit ad no. p imo. in l. j. ff. de re iu. & p Bar. in l. si ita scriptū. ff. de hære. insti. Io Fr. Ru. adde Bar. in l. Stichus. ff. de manumis.
f Ale. De ord. No. ordine n h. c attendi, quod est verum, si leges ponantur in eo. tit. secus si in diuersis. no. gl. & Bar. in l. 3. in prin. j de codic.
g Pom. Facit. Vide Alc. cōs. 122. & vide q posui in l. j. ff. sol. mat. & vide ēt Alc. cōs. 112. in ver. nō ob. vbi limitat, nisi ita psumēdo, actus de quo agit, vitiaretur, qa tūc psumeret, q imo fm in ordine esset prius factū, & cōs. 81. vol. 2.
h Ale. Casu. Vide eūdē Bar. in l. 3. ī prin. ff. sol. mat. Ibidē si reperiunt duo instra in vna charta, psumit primo celebratū, qd est primo scriptum. Bene facit l. si quis ex argentariis. §. si initium, ff. de eden. & hoc expresse tenet Bal. in l. de rebus. C. de donat. ante nup. & Bal. hic in §. quibus, limita singulariter per Bal. & Imo. in l. cum in testamēto, de hær. inst. Bene facit quod no. Bart. in l. 1. §. prius. in fi. ff. de vulg. & pup & vide quæ dixi post Bar. in d. §. prius.
l Menoch. Opponitur. Ias. consi. 61. nu. 2. lib. 1. declarat Mafil. sing. 672.
k Ale. Consule. Sed an valeāt sine data: & similiter in statuto, vide Bar. in extrauagan. qui sint rebel. in ver. data, & an statutū debeat edi cum die & consule, & an requirat scripturam. vide quæ dixi in rub. ff. de ope. no. nunc.

De Summa Trinitate. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Relatiuum. quis, ponitur declaratiue, augmentatiue, & restrictiue.*
2 *Lex non debet esse ludibrio.*
3 *Verbum, volo, quandoque inducit dispositionem.*
4 *Relatiuum, quis, vel qui, est relatiuum substantiæ.*
5 *Religio, quomodo sumatur, & quid nobis afferat.*
6 *Vsuræ quo possunt de mente & voluntate iur. ci. exigi, & vt iteresse peti. n. 8.*
7 *Minus malum permittitur, vt euitetur maius.*
9 *Dementia alia vera, alia ficta.*
10 *Argumentum de periuro ad hæreticum, quando procedat.*
11 *Hæretici hodie sunt infames, & repelluntur a testimonio.*
12 *Infames de facto, quando possint testificari.*
13 *Hæretici qua pęna puniantur.*
14 *Statutum loci contractus quo ad solennitatem eius attenditur.*
15 *Quo ad ordinem litis inspicitur locus iudicij.*
16 *Locus contractus circa dubia quæ oriuntur tempore contractus, secundum naturam ipsius inspicitur, fallit in dote num. 17.*
18 *Statuta quædam circa dubia quæ oriuntur post contractum, propter negligentiam, vel moram quæ attendantur.*
19 *Statutum loci viri, quo ad lucrum dotis inspicitur.*
20 *Restō ex læsione contingente in ipso contractu, quando petitur, quod statutū attendatur. Forensis delinquens in loco, secundū quæ statuta puniat.*
21 *Statutum qd testamentū coram duobus testib. possit fieri, valet, & nu. 22. Et an comprehendat forensem ibi testantem. 24.*
23 *Solennitas publicandi testamentum potest per statutū minui, & mutari.*
25 *Statutū circa ea, quæ sunt voluntaria iurisdictionis comprehendit forēses.*
26 *Statutum, q filiusfa. possit testari, non cōprehendit filiūfamilias ibi testātē.*
27 *Statutum vbi res est sita, seruari debet.*
28 *Statuta & cōsuetudo laicorū, qñ legēt clericos, & seruari dēat ī curia epi.*
29 *Statuta contra priuilegia clericorū dicuntur esse cōtra libertatē ecclesiæ.*
30 *Cōsuetudo laicorū in his q pertinēt ad pcessum, seruat in foro ecclesiastico.*
31 *Statutum quod testamenta insinuentur, ligat clericos.*
32 *Statutum quandoque porrigit suum effectum extra territorium.*
33 *Statutum quod filia fęmina non succedat, cum sit prohibitorium, & odiosum, non trahitur ad bona alibi sita.*
34 *Statutum permissiuum quando habeat locum extra territorium.*
35 *Instrumenta confecta a notario extra territorium, faciunt vbique fidem.*
36 *Testamentum conditum coram quatuor testibus, secundum dispositionem statuti loci, valet, etiam quo ad bona sita extra territorium.*
37 *Lex pōt facere, qd quis decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus.*
38 *Statutum habilitans personā, quando trahatur extra territoriū, & nu. 41.*
39 *Actus voluntariæ iurisdictionis, non possunt exerceri extra iurisdictionem concedentis, qui sit inferior a principe. nu. 40.*
41 *Aditio hæreditatis porrigit effectum suum extra ciuitatem, & nu. 43.*
42 *Cōsuetudo Angliæ, quod primogenitus succedat in omnib. bonis, quando trahatur ad bona alibi sita.*
44 *Statutum punitiuū, quando porrigat effectum suum extra territorium.*
45 *Delinquens in loco, efficitur de iurisdictione loci.*
46 *Forenses duo existentes in exercitu Perusino, si in territorio Aretino delinquant, poterunt puniri per potestatem Perusii.*
47 *Statutum punitiuum simpliciter loquens, quando comprehendat ciuem delinquentem extra territorium, ad hoc vt possit contra eum procedi, & puniri secundum statuta suæ ciuitatis. & num. 48.*
49 *Cautela in formanda inquisitione contra ciuē delinquētē extra territoriū.*
50 *Pęna imposita qñ extendat effectum suum extra territorium iudicantis.*
51 *Publicatio bonorū an extēdat ad bona alibi sita. Et ad quē dñm ptineāt.*

Cunctos Populos. a Diuide legē istā in tres partes, sed prima subdiuidit ī duas, qa prima pcipit fidē seruari. declarādo eā iplicite, vsq; ibi, hoc ē, &c. Ibi declarat eā explicite, & h. d. Fides Trinitatis fm euāgelicā & Aplicā doctrinā, est seruāda, & seruātes vocāt Xpiani, ñ seruātes vt demētes hæretici, & īfames, a Deo & a Pricipe puniūt. h. d. In tex. ibi. Petrū &c. i. Xpi vicariū, cui Xps dixit. Pasce oues meas, vt j. e. l. iter claras, vbi cu i tex. ibi, Xpian no. maximū ē, q seru vocet noie dñi sui, qa dicimur Xpiani a Xpo Dño nro. Ibi vesanos. i. ñ sanos. Sic exponit. ff de ver. sig. l. malū. §. viduā. Posito casu in teris, & lecta lra, notabilia collige p te. Opp prio hic dr, cūctos populos quos, &c. hic īnuit, q qdā sūt ppli, q ñ sunt subimperio. b Nā relatiuū qs vl q adiūctū gñalitati sine copula. hēt restrigere, vt. ff. d le. j. l. ea tñ adiectio. Sed alibi dr q Imp. ē dñs totius mūdi, vt l. depcatio. ff. ad l. Rho. de iac. Igr male dr hic. Pro soñone hui 1 †ōrij, oportet nos scire de nā hui relatiui, qa qñq; relatiuū adiūc git qualitati, q qualitas nāliter iest cuilibet de gñe, & tūc declaratiue ponit, vt l. oēs ppli, d iu. & iu. Nā ibi ponit. Oēs q regūt, &c. q. l. oēs, &c. Aliqñ relatiuū adiicit qualitati, q nāliter ñ iest cuilibet d pplo, & tūc aut apponit cū copula, & ponit augmētatiue, aut sine copula, & ponit restrictiue, vt d. l. ea tñ. de le. j. & dixi ī re pe. d. l. oēs ppli. ī j. oppōne NVNC ad ppositū, aut verbū, rgit, hic positū itellr, put de iure ē, & tūc de iure regit oēs pplos, & sic relatiuū ponit declaratiue, quos. s. oēs. Et hoc puto fuisse de mente d Impetatoris. Aut vis itelligere put ē de facto, & tūc, d qa qdā de facto nō obediūt, & sic talis qualitas nō ōpetit oib. de gñe, tūc relatiuū ponit restrictiue. Et hoc scdo mō itelligit hic Cy. p duas rōnes. Primo ne leges sint apud eos ludibrio, qd † cē ñ dēt. l. si ptor. de iud. & l. fi. ne qd ī loco pub. Scda rō ē, qa nō sunt digni legū laqueis innodari, vt j. de adult. l. adulteriū. hoc nō multū placet, qa seqret, q leges impiales ñ ligarēt Florētinos, & alios q ñ obediūt Pricipi de scō Scdo opp. dr hic, volumus. ergo verbū, volo, īducit dispōnē, vt no. ī l. serui electione in prin. ff. de le. j. Huius rei more addit hic Frā. Accur. & ēt pcipimus imo eos, q facere noluerint subiugam, vt hoc tit. & j. de hæreticis, & apostatis, & de Iudæis. Et hāc gl. qdā hñt. certe illa gl. ñ fuit necessaria. Nā verbū volo, īducit dispōnē ī legali dispōne, vt hic, & Inst. l. de iur. nat. §. sed qd pricipi. rō ē. qa dat formā futuris negotiis, vt l. leges & ōstit. j. de leg. idē ī vlt. volūt. q disponūt de futuris. Huius grā est sciēdū 3 de nā hui verbi, volo, vtrū † īducat dispōnē. circa qd dēs sci e re, q verbū, volo, ed se nihil ē dre, nisi tūc adiūctæ determinōnis. Aut ergo hēt determinationē certā, & limitatā d pnti, & īducit dispōnē, vt l. 2. & l. apud Aufidiū. ff. de opt. le. & qa ī icertis nō certis, loc ē ōiecturis, vt l. ōtinnus. §. cū ita. ff. de ver. obl. Aut hēt determinōnē icertā, puta p verbū ifinitū, & tūc aut verbū, volo pferē i pnti, aut ī futuro. Primo casu, aut recipit determinōnē ab actu explicādo p aliū, & iducit dispōnē, vt hic, & l. qm idignū. C. d test. & l. oē verbū. §. 1. ōm. de le. Nā si testōr, volo talē cē hrdē, vl volo Titio dari cētū, iducit dispōnē, sic & ff. mā l. j. Rō, qa ab ipso disponēte, ñ erat aliud faciēdū, q explicatio volūtatis, q iā cēt facta. Aut recipit determinōnē ab actu explicādo a seipso, & tūc aut talis act ñ pficit sola volūtate & ōsensu, & ñ iducit dispōnē, vt si dico, volo ascēdere arborē, ñ seqī ergo ego ascēdo, nisi sequatur ascēsus, vt no. ī. d ōh. emp. l. i vēdētis Aut talis act pficit mera volūtate, & tūc aut volūtate soli loquētis, aut cōi volūtate, & ōsensu duorū. Primo casu, aut ē actus (seu casus) q ōsueuit hre depēdētiā d futuro, vt vlt. volūt. & iducit dispōnē, vt l. Pāphilo. §. ppositū, de leg. 1. vbi dr testōr, vellē relinquere pdia Titio, ōstat q ipse act relinquēdi ē explicādus ab ipso testōre, licēt act dādi sit explicād ab hrde, tñ ibi iducit dispōnē. Idē credo ī legali dispōne, eadē rōne. Si verò ē actus, q de sui nā nō ōsueuit hre depēdētiā de futuro, tūc dispōnē ñ iducit, vt no. ī d. l. serui electione, ī prin. Aut talis act pficit cōi ōsen. duorū, & tūc cū ab vtroq; fuerit d f clarat, verbū, volo, iducit dispōnē, s vt no. in d. l. i vēdētis, de ōh. emp. Rō, qa illa verba dēnt itelligi fm nām ōct, vt l. si vno. ff. lo. & l. si stipulat. ff. de vsur. sed nā emptionis ē, vt ñ pēdeat ca volūta. alteri. iō d. verba vnr pferri, vt ñ hēant dcām ōdōnē, & depēdētiā, nisi clarificata volūt. vtriusq;, licēt Pet. alr ibi dicat, & male. Aut pferunē ī futuro, & tūc ī vlt. volūt. & īducūt dispōnē, vt d. l. Pāphilo. §. ppositū, d le. j. Aut ī aliis dispōnib. & tūc sec, vt no. ī d l. i vēdētis. Et pdcā sūt vera, qñ pferūt ī vim dispōnis, si verò ī vim ōdōis, ñ ē nra mā I sta q hic notala sūt d ver. volo, pnt facere ad qō. q semel vidi d scō. Dixit qdā auūcul nepoti suo: Ego volo qd ista vinea sit tua p mortē meā, post veniēs ad mortē dixit cuidā exneo, q fuiebat sibi. Ego dono tibi talē vineā meā, & dixit de illa, d qua s. nepoti suo dixerat: mortuo isto, ille exne posit fuit ī posse. illi vineę, venit nepos, ac dixit, q prio sibi ab auūculo donata fuit, qa auūcul sibi dixit, q volebat qd cēt sua, q tc cū prio fuerit sibi i q situ, dēt eā hre. Extne iplicabat, q p illa verba ñ fuit īducta dispō donōis. Quęrit qd iuris circa qd vid s. & ēt vid l. filij §. filī, ff. ad Tet. Tertio no. nā dēm facere bonā Grāmaticā, vt l. Plauti, d au & ar. le. cū falsa latinitas vitiet scriptū, vt d rscr. c. ad audiētiā. sd fm Grāmaticā, si ans ē qlitas, dēt subiici relatiuū, qlitatis, hic verò ans ē qlitatis, qa dt tali, & m subiicit, relatiuū substā 4 tię, qa dt q, qd † ē relatiuū substātię, vt no. de sen q p eo q interē. i gl. q ici. ex ōuētiōe. H timore exponit gl. q. id ē qualē. vr ergo fm hoc q oiū ñ sit vna fides numero, sed sit sī qualitate. Sed eccla ponit, q vna sit eccla. & vna fides, imo port credere, q illd relatiuū ñ apponat vt signēt qlificatiue, sed dmōstratiue, vt pnomē illa, q. d sub illa volum religiōe versari, &c. Vl forsā possum dre, q aut assumim fidē i abstracto, & vna ē oium credētiū Aut put ē i qualibet aia, & tūc sicut sunt pla induidua, ita ples fides, sed sīles. Ita voluit hic itelligere gl. sed qd pri dixi magis placet. Quarto op. hic dr religiōe, & sic vr dre qd oēs sum monachi, vl religiosi, de qb j tit. pxi auth. ingressi. & ex de re. & trant ad relig. q ēn nō est verū, quare dic q religio pt sumi large, p ota fide 5 Xpiana, & ita † sumit hic, alio mō stricte, & ita in ōrio. Religio. n. affert nobis curā ceremoniarū, & aliorū obseruādorū, q obseruāt Xpiani. Quito op cū fides pcipiat vsuras ñ exigi, vt in euāg. Mutuū dāt s nihil ex ide recipiētes &c. tñ Iustinian. pmisit, vt j. d vsur. p totū. So. Dñt qdā, q p hāc l. & p tit. in Auth. de cc. tit. sit correctus tractatus totus de vsu. Vñ aliq ōcedūt q vsuræ sunt pmissæ d iu. ci. Ad l istā tñdei, q hic pcepit fidē fuari, & euāgelicā doct. quo ad fidē. Sed certe hoc dre, q vsura sit licita, pcm est, & q dret pertinaciter, q non esset pcm, esset hæricus, vt ex de vsur. g c. 1. §. fi. in clem. Alij dñt, q sacræ leges nō dñt, q sunt prohibitę. g Sed

ADDITIONES.

a Paris. Populus. Istā l. & ei materiā repetit d. Io. Bap. Caccia. Et inter cætera multa ponit in materia vsurarū, an possint licite fieri, & ex aliqua cā pmitti.

b Ale. Sub imperio. An & quomodo intelligatur, q Imperator sit dñs mundi, vide Bar. & quæ ibi dixi post eum in l. j. §. per hanc. ff. de rei vend.

c Relatiui No. de dictione, quis, vel qui. Adde Bal. i l. pcipimus. j. de appel. & Bar. in d. l. ea tñ, & vide Ang. de Are. in ti. de act. §. olim. Adde Old. cōs. 126. Pom. De relatiuo quis, vel qui, quo ponitur, per Barb. consi. 38. in 3. vol.

d Alex. Et tūc. In quo vide Inno. in c. quod super his. de uoto, & vide glo. no. 64. dist. Adri. c. l. 3. qui dicit, q Gallia, & Hispania non subsunt Imperatori.

e Alex. Verbū, volo. De na hui verbi, vide q no. Bal. i auth. ei q. j de bo. auth. iud. pos. i q. an p hæc verba, volo te ire i possessionē, interponat primū decretum. Et de verbo, vellē, vide Bal. in l. in vēdentis, de cōtrah. emp. post gl. & vide Bal. hic. Et de materia plene per Ang. i c. ex litis, de spō. Pō. de ver. volo, q sit itroductoriū iuris noui, de quo sunt bonæ gl. i cle. vni. de of. vic. & in cle. vni. de rer. pm. i fi. i ver. volum. Pā. cōs. r. 2. vo. & gl. i cle. fi. d rese. q idē dt i ver. statuim, & ibi posit. De isto verbo volo, vid aliqd p Fel. i c. humanū. di. j. et Bar. i c. nā cōcupiscē. de cōst. Bal. i c. ad aures. d rel. & i e. sci scitat. e. 11. Pā. i c. sedes, et ibi addita, et ibi Fel. c. 12. et ēt aliqd p So. cōs. 65. et se. Ruer. Add q cōtes Do. ienēs cōtra Bar. dū vult, q ista verba, volo, vl velle relinquere Titio decē i vltima volūtate, inducāt dispositionem, vt no. Ias.

f Ale. Dispōnē. sed Ang. & Im. vñr tenet cōtrariū i l. serui electione. hic alleg. Pom. Adde q hoc idem referendo Bar. tenet Ale. de Imo. cons. 25. in 2. volu.

g Alex. Prohibitæ. Vide Bal. i l. iprobū, & qd ibi dixi j. de iufa. & Ang. i q. sua, Altēsis miles, in fi remittit ad Io. And. i cle. j. de vsu. p Bal. i l. j. C. de vsu. rei iu. gl. i l. sociū q i eo, ff. p soc. & qd no. Im. i l. si isulā. §. vsuras. ff. sol. ma Vtrū ēt hodierna cābia sint licita, Bal. q sic, i ru. j. de cōst. pe. & in l. 2. i pri. de vsu. rei iudi. & no. in c. in ciuitate. de vsu. An aūt statutū pmittēs vsuras, teneat vide Bal. in auth. sed oino. in 6. ne vxor p mari. & i l. cos. §. sup. C. de vsur. Et an possim a te licite capere pcm, vt p re sidem bea, & nō cōputet in sorte. dc Bal. q sic, i l. antiquæ. i prin. ad Velleia. Et quare vsuræ fuerint phibitæ, vide Bal. in l. s. j. de vsu. & in l. cū allegas. in fi. & in aut. ad hæc. e. ti. & Inn. i c. pleriq;. ex de imm. ecc. Et qd dixi, statutū ēt iuratū super vsuris ñ valere, tenuit Pau. de Leaza. & Step. & Pet. de Anc. i cle. j. de vsu. p illū tex. & gl. ibi. & in l. cos. §. j. i ver. cōsuetudinē. & ibi Bal. de vsu. Fallit ī in casu l. fi. §. preterea, j. de iu. do. Bal. vl ap pbare statutū volēs, q soluat ad rōnē decē p cētenario. Et ēt ñ valeat statutū, q vsurari possit liberē testari, fm Bal. ī l. consulta. C. d test. sed qd d redditu, q pcipit ex pecu. mōtis i ciui. Flo. Vel Venet. an talis redit sit licit. Vide p Cano. i c. i ciui. ex de vsu. & disputatū fuit, & determinatū cōtrario mō p quosdā Theol. quorū vnus fuit, de ordi. pdicatorū, & alius de ord. Here. S. Aug. vt refert p Scrib. i c. cōsuluit, de vsu. vbi p eximiū, & famosum Doc. Lau. de Rod. de Flo. licēt meo iudicio hæc mā ñ sit bñ declarata. d. Pe. de Anc. tenuit illū redditū ita simplr, vt rfert In. & Ro. & Pa. de Ca. i l. si tibi x. ff. d pac. dñt, q ñ merc. sua spōte posuerūt pecunias, vt ide hrēt emolumētū, ñ ē icitū, sec si coactē. Et ita ēt determinat B. T. d Ag. 2. 2. q. 42. ita tenet Sal. i auth. ad hæc. j. de vsu. firmat Ia. Cal. i rep. c. nauigāti. d vsu. sed. qd si emo a te annuū redditū p 50. flor. i anno p ptio flo. mille, quos tibi soluo, vtrū iste cōtract sit licitus. Bal. i ti. si d feu. vasal. ab aliquo fue. iterpe. dixit, q ibi ē arg. q sic. Alij fm eū, dñt q iste cōtract ñ ē sine scrupulo vsurarū, & de hoc dt se alibi dixisse. Cui nūc addo, q dt, q apposito pacto, qd illa mille cōuerterēt i emptionē pdiorū, iste cōtract iustior eēt, & si vēditor ñ vult emer, iputet sibi, & cōsidera sup ista cau. & cogita, ne p istas cogitationes lædas cōsciā tuā fm eū. Prædictis addo Bal. i l. hac edictali, §. 11 illud, j. d sec. nu. & ibi ēt d redditu, & Bal. hic. Et add d isto reditu, & d pacto legis cōmissoriæ, et sibb. pulchras q. i l. j d pac. pig. vid q dixi i l. isulā. §. 2. ff. sol. ma. Add q vsuræ tūt oīno phibitę, tenuit Aug. cōs. 219. & 273. d. Ant. de prato veteri iter cōsilia d. Ale. 49. 4. vo. vbi dt, q ñ valeat statutū pmittēs vsuras, et q ipse Btilber. ipse obtinuit, q iudæis ñ poterat pmitti, vt vsuræ extorqrēt a xpanis. & idē 13 Pe. d Anc. q dñs tpalis ñ possit eū cōscia pmitter iudęis fęnerari i suo dñio, eius cōs. 144. Pa. d Ca. cōs. 180. cōsuluit simplr q possint dñi tpales pmitter iudęis fęnus exercere in terris suis. idē cōsulit Ale. ægus ē tñ q dñi habeāt licētiā a sūmo pōtifi. ei cōs. 197. 2. vo. An aūt valeat statutū q p iterēē creditoris soluāt duo denarij pli bra, vid Bal. cōs. 158. 3. li. vnū tenuit Ab. cōs. 39. q ñ valet statutū, q mulieri so. ma. dēant alimēta, donec dos soluat, cōsulit Pe. d Anc. q testōr ñ pt mādare hrdib. vt soluāt x. p cētenario vxori suæ, donec dos soluat ei cōs. 92. Et an licitū sit dare pecunias ad honesta pte lucri, vide Ro. cōs. 512. Ab. cōs. 114. Et an si cōuenio, si ñ solues mihi ad terminū, qd possū pecunias accipere sub vsuris, si ñ soluis, & illas accipio, an a te licite recipere possi, vid Ro. cōs. 110. Et si cōre p cōreo soluit usuras, possit illas petere. Abb. cōs. 7. li. 2. Et an illud qd spōte dat debitor creditori, sit vsura, vid Ab. cōs. 60. li. 2. Qñ aūt annui redditus sūt liciti, vide Ro. cōs. 103. Oldr. cōs. 106. Bal. cōs. 17. et 314. 5. uol. et cōs. 178. vol. 3. Quid aūt de redditib mōtis Florēt. & Venet. Vid Pa. d Ca. cōs. 19. Quid d cābiis, uid Ro. cōs. 138. ubi pulchre d mā usurarū. Quid aūt de eo, q dat pecunias mercatori, cū hoc, q d dāno ñ possit sentire nisi ad cōputū x. p cētenario, sīr de lucro, uid Ab. cōs. 77. [illegible]

Sed hoc ẽ falsũ, q̃a ĩ Euãgelio Lucæ est dciũ. Mutuũ date, nihilĩ 6 de sperãtes. Dicebat d. Ia. Bu. & bñ, † vt puto, q̃ d mẽte, & voluntate iu. ci. ẽ, q̃d vsuræ põt exigi, ſm formã l. eos. ĩ. de vsur. vt patet ĩ c. nauigãti. ex. de vsur. & §. ſinaũt distulerĩt. ĩ Auth. ď eccl. u. ſed tñ ñ sũt de ptãte, q̃a cũ Impera. sit ĩferior Deo, ñ potuit legẽ Dei tollere, vt l. nã magrat⁹. ff. de arb. ad Tre. l. ille a quo §. tẽpestiuum. Et si dicat, q̃re Imp. Iust. q̃ fuit catholic⁹ valde hoc pmisit? Ad hoc rñ- 7 det gl. ĩ Decretis a. di. c. 1. q̃d fecit vt euitarẽt maiora mala, † vt rapinę. Si ĩc 33. q. 2. c. fi. q̃ verius ẽ, & ista talis pmissio ñ excusat a pcõ. Et iõ tenẽdũ ẽ vsuras nullo mõ exigi, vt vsuras, ſed vt ĩteresse, ſm 8 pceptũ † iur. can. vt gl. ďr hic, & ĩ. de act. emp. l. curabit. & de vsur. l. 2. ff. de act. emp. l. Iulian⁹. § idẽ Papinian⁹. ex. de vsur. c. ɔq̃st⁹ q̃cq̃d dicat Cy. ĩ. de vsu. auth. ad hæc Quęro vlteri⁹, q̃ vsuræ sunt pmissæ, & licitę? & dic, q̃ aliq̃n peti ſt, vt sors, & istæ sũt pmissę & licitę, vt l. idẽq. §. si mãdauero, ff. mãdati, ſicut ĩdebitũ exactũ a pcuratore, dẽt mihi reddi, licẽt indebite exegerit noĩe meo. vt l. si pcurator, ff. de ɔd. ind. Aliq̃n petunt vt no. ĩ c. ɔq̃st⁹. ex. de vsu. & l. 1. §. fi. de eo q̃d cer. lo. Quędã petũt, vt lucrũ, & istę sũt phibitæ, vt l. soci⁹ q. ff. p so. Sẽ q̃d ĩ vsuris, q̃ ñ veniũt ex pacto, vł ex ɔuẽtione, ſed ex dispõne legis pp ɔtumaciã, vel morã vt in vsura, q̃ ďr pp dotẽ tardi⁹ solutã, nũq̃d talis vsura ẽ licita? vł q̃ sic, vt ĩ Auth. de ecc. ti. §. finãl. vbi iõ vsura ẽ licita, q̃a venit ea dispõne l. nã ex pacto, ſeu ex fcõ hoĩs. Sẽ q̃dã Theolog⁹, ďt q̃ tales vsurę ẽt nõ sũt licitę, q̃a illę ñ veniũt ſm cursũ tpis, ſed q̃a ex mora. i. pęna p l. statutę sũt. dico illas eẽ licitas. & h d D. Ia. Bu. ĩ l. ſta Sẽ q̃s sit effect⁹, vtrũ sit licitę de iu. ci. vł phibitę, dixi ĩ l. q̃cũq; ĩ. de hři. Sexto op. q̃ duo fuerũt Petri apłi vt hic ĩ tex. Petr⁹ Aleãdrię, & c. Sẽ ɔ̃ ẽ, q̃a vn⁹ fuit tm̃, vt hic ĩ gl. Septĩo op. hic ďr, demẽtes. ɔ̃. ff. de of. pſ. l. di- a uus. Sol. q̃dã ẽ demẽtia vera, sic † loq̃r ibi, q̃dã ficta, & ĩpprie, vt 9 hic, & l. Titia, ď ĩof te Octauo op. q̃d ñ dẽant puniri nisi a Deo, vt ĩ. de iu. iur. l. 1. So. dt gl. piuriũ, ď quo loq̃t ibi, ñ punit corporał, 10 ſed alio mõ sic, vt hic. & l. pe. ĩ. de ind. vi. tol. † Tu dic ar. de piuro ad hřticũ ñ pcędeř, nisi forte diceret piuriũ ñ eẽ pcm̃, q̃a tũc eẽt hřticus. Dic ergo aliud ĩ hřtico, vt hic, aliud ĩ piuro, vt ibi, de quo dic plene vt ibi, p Cy. Nono op. ďr hic, q̃ hřtici sũt ĩfames, ɔ̃, ĩfames repellũř a testimonio, vt l. 3. §. l. Iulia. ff. de test. Sed ego video q̃ admittunt. vt l. q̃m̃, ĩ. de hřti. ergo ñ sũt ĩfames. Timore h⁹ ɔ̃rij, sũt ĩ gl. duæ sol. pricipales. Prĩa ẽ, q̃ hic ĩtellexit de ĩfamia, q̃ ĩfert ipso iure, ad ɔ̃ria rñd. trib. mo. ſcda sol. ẽ. q̃ hic sũt ĩfames. ſ. p ĩniã, b ñ ipo iure, & iõ añ ɔdẽnationẽ pñt eẽ testes, b vt ĩ l. ɔ̃ria. Ista vera. Alia solo ñ ẽ vera, q̃a ɔ̃ hũc tex. Nã si bñ ĩspicit, prĩo dat eis pęnã ipso iure, q̃a vocãt hřtici, & erũt ĩfames. Scdo puniẽt a Deo. Tertio punient pęna ĩponẽda p sẽtiam Pricipis. Apparet ergo q̃ prĩo loq̃t de pęna, q̃ ĩfert ipo iure. Sed hãc sol. q̃dã ĩtelligũt de ĩfamia fci, q̃ ĩfert ipso iure, vt ẽ exẽplũ ĩ. pa. ris q̃dã ď ĩfamia iuris, & hoc ĩtẽdit 2. & 3. sol. q̃ est verior. Bř veritas ẽ ista, aut loq̃t de iure no- 11 uo, † & oẽs hřtici sunt ĩfames & ẽt repelluntř a testimonio, vt ĩ aut thẽ. Gazaros. ĩ. de hřti. Aut de iure isto, & sũt ĩfames de fcõ, ñ de iure, vt hic ſm Pe. & Cy. & Ia. de Bu q̃d appareat ex ɔtinuatione lrę, q̃ ďt bonos vocari Xpianos, malos verò demẽtes, & c. Et sic loq̃t de quadã ĩfamia fcĩ, & hæc ñ repellit quẽ a testimo. q̃a hẽt solũ duos effectua, vt ĩ. ex q̃b. cã ĩfa. irro. l. nullã. ff. de his q. no. ĩf. l. 2. ĩ ptin. Vñ hřtici ſm ista tpa ñ repelluntř a testimo. vigore h⁹ l. ſed p 12 dispõnẽ l. q̃m̃. ĩ. de hřt. vbi p Cy. hẽs ergo, † q̃ infames de fcõ pñt eẽ testes. ɔ̃ facit l. Cassius. ff. de Senato. cuius occasione distingue. Aut q̃ris de ĩfamia iuris, aut facti. si iuris, sine dubio repellunř a testim. vt l. 3. §. l. Iul. ff. de testi. nisi forte ĩ subsidiũ, & tũc cũ tormẽtis, vt l. serui. cũ gl. ff. de test. & l. ob carmen, §. pe. eo. tit. Aut de ĩfamia facti, & tũc distingue, q̃a aut in ciuili. & ñ repellũř, ſed min⁹ eis credit, vt ĩ hac gl. & no. ff. de Carb. edic. l. 3. §. duę aũt cãę. pñt tñ in tm̃ esse viles & ignoti, q̃ repellerenř. vt ĩ Auth. de test. §. si verò ĩ pri. Aut in cã criali, & ibi ñ admitteřent, q̃a dẽnt eẽ pbõnes luce meridiana clariores, vt ĩ. de pb. l. sciãt. ſed isti⁹ testis fides vacillat, ergo & c. Istud pbař ex. de testi. c. testimoniũ, q̃ ĩtelligo nisi ĩ subsidiũ, sicut dcm̃ ẽ de ĩfamia iuris, & facti. l. q. vltimo. ff. de pę. 13 Quærit q̃ sit illa vidicta, q̃ ĩponit priceps? † Rñdeo ſm Vltramoc tanos, aut sunt in maiori hřsi, c & puniunř maiori pęna, vt ĩ. de hřti. l. Arriani. & l. Manichęos. Aut sũt in minori, & puniunř alia minori pęna, vt eo. tit. l. q̃cũq; ſed Abb. ex. de hær. c. pe. simpłr ďt. Aut q̃s docet hřsim, & punit ad mortẽ. aut ẽ de astistẽtib. & tunc minori pęna, vt l. q̃cũq;. ſed dic vt ibi. Nũc veniamus ad gl. q̃ dicit, Quod si Bon. & c. cuius occasione vidẽda sunt duo & primo vtrũ statutũ porrigař extra territoriũ ad nõ subditos. ſcdo vtrum d effect⁹ statuti porrigař ex territoriũ statuẽtiũ. Et primo q̃ro, d q̃d de ɔtrib. pone ɔtũ celebratũ p aliquẽ forẽsem in hac ciuitate, litigiũ ortũ est, & agitat lis in loco originis ɔhentis, cuius loci statuta dẽnt seruari, vel ĩspectari, q̃a illæ q̃ones sũt multũ reuolutæ, omnibus alus stip. plenius q̃ Doc. dicãt hic, distingue. Aut loq̃mur e de statuto, e aut de ɔsuetudine, q̃ respiciunt ipsius ɔtus solennitatẽ aut litis ordinationẽ, aut de his q̃ ptinẽt ad iurisdictionẽ ex ipso 14 ɔtu euenietis executionis. Primo casu ĩspiciř † locus ɔt⁹, vt l. si f fundus de euic. & l. a. ĩ. quẽad test. ap. Scdo casu f aut q̃ris ď his, 15 q̃ ptinẽt ad † litis ordinationẽ, & ĩspiciř loc⁹ iudicij, vt ff. de test. l. 3. in fi. Aut de his q̃ ptinẽt ad ipsius litis decisionẽ, & tũc, aut de his q̃ oriunř ſm ipsius ɔtus nãm tpe ɔtus, aut de his q̃ oriunř 16 ex post facto pp negligẽtiã vel morã. Primo † casu ĩspiciř locus g ɔtus, vt d. l. si fundus, g ĩ pri. & ĩtelligo locũ ɔtus, vbi ẽ celebratus ɔtus, nõ de loco, ĩ quẽ collata est solutio. Nã licẽt fundus debeat solui vbi est, tñ inspiciř locus celebrati ɔtus, vt d. l. si fund⁹. 17 sentit Dy. ĩ l. ɔtraxisse, ff. de ac. & ob. † Fallit ĩ dote, h vt ff. de iud. l. exih gere. pp rõnẽ ibi positã ĩ tex. † Scdo casu, aut solo est collata ĩ lo- 18 cũ certũ, i aut in plura loca alternatiue, ita q̃ electio sit actoris, i aut ĩ nullũ locũ, q̃a pmissio fuit fcã simpłr. Primo casu ĩspiciř ɔsuetudo, q̃ ẽ in illo loco, ĩ quẽ ẽ collata solutio, vt ff. si cer. pe. l. vinũ. in fi. & ĩ l. ĩ hac. de triti. & expsse ff. de vsu. l. 1. ĩ prin. cũ gl. ĩ ver. ɔtã. Scdo & tertio casu inspicitur locus, vbi petiř. vt d. l. vinũ. & de trit. l. fi. Rõ pdictorũ est, q̃a ibi est ɔtã negligentia seu mora. k Ex pdictis pñt solui multę q̃ones. k Statutũ ẽ Assisij, vñ ẽ mulier vbi ẽ celebratus ɔtus dotis, & mřimonij, q̃ vir lucreř ẽt partẽ dotia vxoř moriẽte sine liberis. ĩ hac verò ciuitate Perusij, vñ ẽ vir, 19 statutũ ẽ, q̃ vir lucret dimidiã, q̃d spectabit? † Certe statutũ terræ

vin

ADDITIONES.

a Alc. Est demẽtia. Demẽtia est duplex. vide eundẽ Bal. in l. q̃d Nerua ff. depos.

b Alc. Teste. An infamis possit esse testis. Adde, q̃ indistincte ad pbãdũ ingratitudinẽ infamis, infamia facti nõ admittiř. c. 1. quot sint. neces. ad pbã. ĩ vsi. feu. ibi, integrę opi. quã ibi ad hoc Bal. no. Et ad hoc adde q̃ hřr in l. 3. 6. lege Iulia. ff. de testi. Adde, dũ hic hř, q̃ hřtici duplici pęna puniunř, quia infames & a Deo puniunř. Q̃d Bal. ĩfert ad q̃õnẽ, q̃ si aliq̃s cõmisit incestũ, vel adulterũ cũ cõsanguinea, vel nupta, & eps illũ dãnauerit ad carceres ppetuos, q̃ nihilomin⁹ ptãs poterit ipsũ facere decapitare, quia crimẽ ñ bñ punitũ erat p ipsum, & cũ Bal. transit Pa. de Ca. q̃ dicit vidẽdũ Ant. de But. in c. 1. de offi. ord. & q̃d Ang. aĩs Perusij cõsuluit, cũ quidã homicida pecuniariter fuisset cõdẽnatus in loco delicti, q̃ iudex domicilij poterat illũ capitaliter cõdemnare. Pro quo facit q̃d cõsuluit Ro. cõs. 376. q̃d si Abbas monachũ de crimine sufficiẽter nõ punit, q̃ eps põt illũ punire An aũt ĩfamia priuet quẽ a publicis officiis, vid. Pa. de Ca. cõs. 198. & 123. Et qualiter pbeř ĩfamia, & an laicus admittatur ad accusandum clericum de infamia, vide Fel. cõs. 24. Et scias q̃ testis deponẽs de infamia tenetur reddere rõnẽ dicti sui, non interrogatus. Ita Inn. in c. cum oporteat de accu. & Abb. in c. cãm. de testi. No. tñ ſm Bal. in l. pe. C. de sen. q̃ si. cer. q̃ tñ q̃ valeat cõdẽnatio, si est pbatũ p testes infames. Et vbi requirunř testes oĩ exceptione maiores, infames infamia facti repelluntur ſm Bald. in l. optimam. in prin. de contrah. & cõ. stip. Et de infame an possit esse testis, vide gl. & Doc. in l. cum lege, ff. de testi. & ibi per Imo. adde q̃ singłr, q̃ vnus testis infamis infamia facti, & alter bonæ famæ, plene probant, secundum Bal. in l. si quis ex argen. §. 1. ff. de eden.

c Alc. Hæresi. Qua pœna puniantur hæretici, facit quod not. glos. & Docto. in l. apud Iulianum, §. 1. & in l. multum, ff. de verb. obl.

d Alc. Quæro. Vtrũ statutũ porrigař ad nõ subditos ĩtra territoriũ, vide vltra Bar. hic Bal. ĩ l. 1. C. ne fil. p pa. & Iac. de Bel. ĩ l. 1. C. de emãc. lib. Et ĩ hac mã, q̃ statutũ sit seruãdũ, an rei, an auctoris, vel loci, in quo agitař iudiciũ, & maxime ĩ delegato, vid. gl. 12. dist. c. illud, q̃ all. Bal. ĩ rub. ĩ. ne fi. p pa. q̃ oĩno vide in hac mã, & gl. & Bal. in l. 1. q̃ sit lon. cõsu. & facit tex. & ibi Ang. ĩ l. si & ptor ff. de of. ei⁹ cui mãd. ẽ iuris. & illã gl. ĩ d. c. illud, ibi sequiř Arch. vide tñ Inn. ĩ c. fi. de fer. & ĩ rub. de cõsue. & ibi p Doc. in c. q̃d clericis. de for. cope. Q̃d facit ẽt, an iudex applonis seruet statuta iudicis a quo, vt no. ĩ pdictis locis, & vł tex. & ibi no. in Auth. vt cũ de ap. cog. circa prin. & dicemus in fin. hui⁹ col. p Inn. in rub. de cõsue. Bal. oĩno ĩ l. aduersus, C. si aduer. rẽ iu. in margine, q̃d si statuto caueř Bononiæ, q̃ nisi instrm̃ fuerit positũ ĩ memorabilib. non probet: Titius existens Bononiæ promisit, centum Seio, se Mutinæ soluturum, nec in memoriali fuit positum, an Mutinæ ex tali instrumento possit probari. vide Pet. de Anch. in c. cano. statu. in versi. sequitur alia q.

Paris. Primo q̃ro. Circa istã materiã adde, q̃ forẽses veniẽtes de nouo ad habitãdũ ĩ aliquo loco, excusanř ab ignorãtia statutorũ. Vide Ro. cõs. 491. Bar. in c. 1. ĩ 1. no. ex. de offi. leg. An aũt, q̃ñ, statutũ liget forẽses, vide Alex. cõs. 16. 5. vol. & cõs. 44. ĩ 2. vol. Itẽ q̃ forẽsis restituař in inte. si ignorauit statuta, vide Io. in repe. in ver. statuta. Itẽ q̃ seruãdũ ẽ statutũ loci, in quo petunř bona, & hřditas, ẽt si sit forẽsis ille q̃ petit. & quo ad bona alibi sita, vide Io. de Ana. cõs. 4. visis statutis ĩ 2. dub. Itẽ q̃d si q̃s eẽt ď aliquo loco, q̃ semel ciuitati fuerit subiect⁹, licẽt postea eximař, tñ si postea veniat ad successionẽ in ipsa ciuitate, seruãda sunt statuta ipsius ciuitatis cui semel fuit subiect⁹ ille loc⁹ postea exẽpt⁹, vide Barb. cõs. 4. 1. vol. Itẽ adde q̃ mulier, q̃ origine est de aliqua ciuitate licẽt sit nupta ex, tñ seruabunř in ea statuta ciuitatis. Vide Bar. Io. l. fi. §. idẽ scripserunt. ff. ad muni. Sal. hic. Itẽ q̃ nõ ligent forensem. vide Pau. de Ca. cõs. 31. alĩs 32. ĩc. circa primũ in 1. par. nouorũ & ẽ 214. ĩ antiq. ẽt q̃ forensis veniat ad successionẽ, vbi ẽ statutũ. Aduerte tñ q̃ Pet. de Anc. in c. canonũ statuta. de cõst. quẽ all. Alex. p se, in d. cõs. 45. ďt totũ cõtrariũ, & attestař q̃ ẽ cõis opi. cõtra Bar. hic, & q̃d cõtra eũ cõsuluit Ital. vt ibi p eũ, iõ aduerte. Itẽ q̃d sicut statuta nõ ligãt forẽses ĩ pıudicialib. eo mõ nõ gaudẽt eorũ bñficio Alex. cõs. 101. vol. 3. & cons. 44. vol. 5. ad fi. Pa. de Ca. in l. oẽs populi, ad fi. ff. de iu. & iu. cũ alijs q̃ addidi ad decisionẽ suã, vt hẽs ad statuta. 66. & statuto criminal. vbi hẽs p Soc. consi. 231. & 253. & 241 & Pa. de Ca. 241 ad fi. & in l. 2. §. si publicu, ff. de noui ope. nun. Item ad illud quod cõsuluit Alexã. consi. 44. Vide latis. Barb. consi. 76. uol. 3. Cor. consi. 94. vol. 2.

e Paris. Aut loquimur de statuto. Quod inspiciatur locus contractus, ẽt in his q̃ spectant ad decisionẽ, vide Com. cõs. 140. inc. Dñi iudices, io 1. dub. & ibi ẽt quãtũ ad iudicandũ q̃ sint pbõnes legitimæ ad aliquid probandum si ĩ loco cõtract⁹ erat aliqua pbatio legitima, & in aliquo loco non esset legitima vide ibi per eum, & melius p Mod. hic. Et cõcor. per Alex. in l. 2. C. quem ad. test. aper. Et quia Bart. hic obscure loquitur vide eundem clarius in repe. l. si quis. ver. sed quæro quid in contracti. ibi, idẽ tenent, ff. de leg. & clarius loquitur hic. Vide ad Bar. in l. si fundus, ff. de eui. Item quòd scriptora, vel instrm̃ factum in aliquo loco, ẽt ſm priuilegia & statuta illius loci vbique fidem faciat, vide tal. in l. si non speciali, in 2. nota. C. de test.

f Men. Secundo casu. Brun. consi. 10. nu. 9.

g Pom. Fundus. Vid. Alc. cõs. 37. uo. 2. vbi ponit vnũ dictũ circa hoc, vol. 3. vbi loq̃ř ĩ ciuitate, & c. vbi ẽt declarat qualr ĩtelligař d. l. si fund⁹. & cõs. 37. vol. 5

h Alc. In dote. No. speciale in dote, quod facit in quo loco debeat solui gabella. De quo per Bal. in l. 1. C. de contrah. emp.

i I. A. In locũ certũ. Adde nouiter, q̃d statutũ attẽdař, an loci destinatæ solutionis, an verò contractus? Et vide de hoc late, per D. Mar. Soc. in c. dilecti, de foro comp. ar. 5. in prin. Et vide Alex. consi. 30. & ibi concoc. in 5. vo.

k Paris. Multæ quæstiones. Vide Com. in consi. 96. inci. Cum statutum Paduæ sit. in princ. Vide late per Bar. in d. l. exigere dotem.

viri,[a] vt d. l. exigere. Ecce alia,[b] hic ē statutū, ꝙ iura petēdi debitū pscribāt[c] decē an. mō qdā Florē. mutuauit cētū in curia Ro. sub pacto de reddēdo in ciuitate Perusij, certe si tacuit p x. an. erit ibi locus statuto, q̃a est ꝯcta ī illo negligētia.[d] Sed p̄dicta vr̄ ꝯ gl. q̄ ē ff. de eo ꝙ certo loco. l. a. ī pri. vbi vr̄ dici, ꝙ nō inspiciat̄ locus ꝯct' sed iudicij, certe illa gl. ibi rephēdit. Sed hic Gul. saluat eā ī hūc modū, ꝙ aut loquimur qn̄ ꝯct' tractat d' his, q̄ īspiciūt quēlibet, ſm ꝯctū rei, & ex ꝓuisione ꝯhētiū, & tūc īspicit loc' ꝯct' vt d. l. si fundus. sed ī his q̄ veniūt ex īprouiso, vt qn̄ agit̄ ad resoluēdū ꝯctū, tūc īspicit locus iudicij,[e] vt d. gl. Ad qd̄ facit ff. de sol. l. q res. ver. diuersū. Ita dicit ipse, & ista verba nō hn̄t saporē veritatis, nā rō̄ iuris ē ꝙ īspicit̄ ꝯsuetudo loci, vbi ꝯctū est, vt l. sp ī stipulonib. de re. iu. Bn̄ dicerē sic.† Aut qs vult petere restōnē ex lęsiōe ꝯtigēte ī ipso ꝯctū tpe ꝯctus, & inspicimus locū ꝯctus,[f] Aut ex læsione cōtingēte post ꝯctū ex aliis negligētiis, vel mora, & inspicim' locū vbi ē illa mora ꝯcta, vt ex p̄dictis apparet, & sic si cēt in loco iudicij, īspicim' locū iudicij, & hoc mō illa gl. posset verū dicere, als ē falsa. Scdo q̃ro[g] qd d' delictis. Si forēsis deliq̃t hic, vtrū puniat̄ ſm statuta h' ciuitatis?[h] Ista q̄ō tangit̄ p Dy. hic. & ī. q̄ sit lō. ꝯsu. l. t, dic lati'.[i] Aut illud, qd ꝯmisit ī hac ciuitate, ē delictū d' iur̄ cōi, & punit̄ ſm statuta, seu ꝯsuetudinē hui' ciuitatis, vt ī. vbi de cri. agi opor. auth. q̄ ī ꝓuīcia ff. de extraor. cri. l. saccularij, § 1. & ex̄ d' sen. ex cō. c. a nobis el 1. & ibi no. p gl. & hoc tenet Dy. ff. de accus. l. fi. §. pe. & Ia. de Are & oēs. Nec ob. l. 1. vbi Sena. vr̄ cla. nā vt ibi no. p Cy. aut n̄ erat delictū d' iur̄ cōi,[k] & tūc aut ille forēsis ibi tātā morā traxit,[l] qd verisilr̄ dēt scire statutū, & tūc idē. Pro hoc iduco[m] ī. vbi d' cri. agi opor. l. 2. & qd ibi no ī vlt. gl. Aut ibi n̄ ꝯxit tātā morā, tūc aut illd̄ scitū erat cōiter p oēs ciuitates ꝓhibitū, vt puta, vt n̄ trahat̄ frumētū ex territoriū sine lnīa Ptātis, qd ē cōiter ꝓhibitū p totā Italiā, & isto casu n̄ lt allegaī ignorātiā ad totalē excusationē,[n] vt ff. d' pub. l. fi. §. licet qs. Aut n̄ ē ita ghaꝛr ꝓhibitū, & n̄ tenet,[o] nisi fuerit sciēs, vt l. fi ff. d' decr. ab ordi. faciē. & ē hodie tex. d' hoc ex̄ d' ꝯst. c. vt aīarū li 6. vbi ignorās n̄ tenet̄, nisi ignorātia fuerit crassa & supina,† Tertio q̃ro, qd ī testō, ppone ꝙ statutū, vl' ꝯsuetudo ē Venet.[p] ꝙ testm̄ valeat corā duob. vl' trib. testi. qdā aduena fecit ibi testm̄. an valeat? Ex hoc themate p̄rio ē vidēdū hoc, an ꝯsuet. vl' statutū valeat, scdo si valeat ā locū hēat ī forēsi. Circa primū.[q] q† pasiū Iac. de Are. q de hoc disputauit, ita determinauit. Aut illa ꝯsuetudo ē sine ꝯsēsu Pricipis, & n̄ valet, ē. n. expsse ꝓhibitū cū ad minus dēāt cē 5. testes ī locis ī qb. n̄ ē legū peritia, vt ī. de test. l. fi. ergo tale statutū,[r] vl' ꝯsuetudo vr̄ mala, & temeraria, tnā pp timorē falsi ē iuētū, vt sit sepiē testes, vt ī. de test. l. iubem'. ī. d' fideic. l. fi. ī. cū, n. sed ex obsuātia talis statuti, vl' ꝯsuetudinis facilr̄ falsit as poterit ppetrari, vt C. de īd. vidui. tol. l. a. ī fi. Aut ꝯsuetudo ē de ꝯsēsu Pricipis, & valet, quasi videat̄ hoc indixisse, eo ꝙ hoc scit & patit̄, vt ff d' bis q no. īfa. l qd ergo, §. 1. & l. cū p̄es. § locator horret, ff loc. & de exercit. l. 1. §. magrm. & ꝯstat hoc ipsū Principē Venetiis īdulgere potuisse ex priuilegio spāli, vt ī. de test. l. si non spāli. & ex tali ꝯsuetudie īducit̄ priuilegiū, vt 9. q. 3. c. ꝯq̄st'. & ita dterminauit tpc.[s] Ego credo, ꝙ statutū, & ꝯsuetudo, valeāt, ēt Pricipe ignorāte,[t] tnā ad hoc vt testm̄ ī scriptis scm̄ ꝓsit, reqrit publicatio ī. d' tes. l. publicati, & ff. quēad. test. ape. l. sed si qs ex signatorib. vt ibi no. sed solēnitas publicādi p̄t p statutū, † & ꝯsuetudinē minui, & mutari, vt l. 2. ī. quēad. test. ape. ergo. & c. Scdo, p̄r p̄t īter liberos cū duob. testib. disponer̄, vt l hac ꝯsultissima. §. ex ipfecto ī. d' tes. ī. fa. erc l. fi. Ita p̄t p̄ria disponer̄ circa subditos, cū ei' ptās, ꝯparat ptāti p̄ris. vt l. veluti. ff. de iust. & iu. & ff de cap. l. postliminiū. § fili'. Præterea, n̄ reperit̄ ꝓhibitū facere tale statutū, ergo vr̄ pmissū, vt d. l. oēs ppl̄i. Nō ob. l. fi. ī. d' test. q̄a ibi ꝯsuetudo p̄terita litat̄, n̄ āt futura ꝓhibet.[u] Et ita vr̄ sētire Cy. ī l. dudū. d' ꝯhē. emp. Nō ob qd dr̄, ꝙ ē temeraria, q̄a īmo vtilis, & bona & fauorabilis, facta rā rōne restātis, sicut iura statuunt in militantib. q̄ ēt rōne corū qb. relinquit̄, sicut iura faciūt īter liberos, q̄ ēt rōne testiū, ne a suis negotiis auocēt̄ ar ff. quēad. testa. ape l. sed si qs ex signatorib. Circa ſm' an talis ꝯsuetudo trahat̄ ad forēsē,[x] † Ia. de Are determinauit ꝙ nō, p l. si n̄ spāli ī. de test. d' iure fis. l. sed st accepto. ī fi. Præterea licēt sit cōcessū rusticis[y] vt possint testm̄ facere corā q̄nq; testib tn̄ qbuslibet illic exn̄ub. n̄ ꝯcedit̄ hoc, ar. ff. de iu. codicil. l. ꝯficiunt. § 1. Præterea, si statutū dr̄ ius ꝓpriū ciuitatis, ergo nō trahitur ad extraneos.[z] vt d. l. oēs ppl̄i. Mihi aūt vr̄ dicendum, aut statutū limitat̄ psonas ciuium, & nō porrigitur ad forēses. Sic intelligo. l. fi. de test. ꝯiuncta d. l. conficiuntur. §. 1, nam ibi loquit̄ specialiter.

Marginal numbers: 20, 21, 22, 23, 24.

ADDITIONES.

a Ale. Terræ viri. No. ꝙ seruat̄ statutū viri, non vxoris. Bene facit l. fi. ff. vnde li, qd no. de viro, qui lucrat̄ partē dimidiam. & bene ēt facit quod no. in l. si a me, C. de suis & legi. alle. in l. hæres per seruum, de acq. hæ. in pen, q. statuti Mediol. & quid in consuetudine, vide no. per Inn. extra de consue.
Adde Bal. cons. 318. 5. vol. Sed quid si in loco originis mariti sit vnū statutum, aliud in loco domicilij, qd erit attendendū, vide Bal. consi. 130. 1. lib & consi. 328. in fi. 4. vol. vbi voluit, ꝙ si in loco originis sit statutū de dote lucrāda, & ī loco domicilij seruet̄ ius cōe, qd illud seruari debeat. Idē voluit, ꝙ attendat̄ locus domicilii, eius cōs. 101. 3. vol. Bar. verò fuit in opi, qd si Rheginus habitās Bononiæ vadit Rhegiū ad cōtrahēdū mr̄imoniū, ꝙ attendit̄ loc' originis, & cōtract', & dt, hic est nouus casus, ad quē Doc. nō aduertūt, qua ipsi loquūt̄, qn̄ Rhegin' habitās Florētiæ vadit Bononiā ad cōtrahēdū mr̄imon. q̄a tūc attēdat̄ loc' domicilij. Latius vide eius cōs. 7. dicit ita tenuisse Abbatē antiquū in c. 1. de sponsalib. & Gul. de mōte Laudunū in cle. sæpe de ver. si.
b Pom. Ecce alia. Vide q̄ posui ī d. l. exigere. & vide Ale. cōs. 100. vol. 3. vbi ponit an d. l. exigere hēat locū, qn̄ mulier ignorasset statutū domicilij viri, de quo domicilio ītelligat̄, & quid si vir postea mutasset domiciliū, & an videat̄ renūciatū d. l. exigere, si marit' ꝓmisit restituere dotē in loco contractus. & vbiq; locorū. & quid si mulier esset mortua non in domicilio viri, ī ciuitate sua vel alibi, & ad mām talis statuti, vide aliquid per Ang. consi. 158.
c Ale. Præscribant. Vide Pet. de Anch. in c. canonū statuta. ī ver. itē quantū ad pscriptionē. de cōst. ex ꝓposito quid in materia executionis soluæ. Dic ꝙ seruat̄ statutum illius loci, non aūt loci vbi fuit ꝓnunciatum, ſm Bl. in l. 3. C. de execu. rei iud. Bal. hic. An aūt statutū nolēt, ꝙ contrahētes soluāt gabellam, liget forenses. Bal. ꝙ sic, in l. 1. de contrahen. emp. & de gabella vide Bal. in l. magis, §. illud. ff. de reb. eor. adde Bal. consi. 64. 4. lib.
d Paris. Negligētia. Cōtra hoc vr̄ vegere illud qd vult Com. cōs. 75. incip. Titi' lucratus est, vbi ille tutor cōmisit negligentiā in ciuitate Lucæ ī administrādo, & tn̄ si tenet ſm statutū Lucæ, q̄a testm̄ erat factū Venetiis, vbi n̄ erat tale statutū, & qd attēdat̄ locus in quo est cōmissa negligētia, & quid si debitor erat forēsis, qūo possit gaudere bn̄ficio relis statuti, & multa alia circa illud statutum, vide per Com. latè consi. 117. incip. suppositū statutū per totum.
e Ale. Iudicij. Sed an iudex vbi habet ius cōe & statutū, possit seruare qd vult dixi incidenter in l. si domum ff. de furtis, per Bal. in auth. sed nouo iure. ī. de ser. fug. Facit quod dixit Sal. in l. 2. si aduer. deli. & in l. in eū. C. de fur. & si iurat seruare statuta, vide Bal. in l. non est nouum. ff. de leg. 1.
f Ale. Inspicimus locū cōtractus. Adde, ꝙ vltra ea, q̄ ī. prox. dicta sunt, Bal. in c. cōst. in ver. de causis, dt, ꝙ si q̄ō est de processu i cā appellationis p iudices appellationis, illud ius, qd prim' iudex debebat seruare, q̄a ad qd debet ſm iusticiā cāe, & sors facere primus iudex, facere debet iudex appellationis, q̄a ei succedit vt cōfirmator, vel reformator, & ideo qd oō ē iniquū iudici, sed æquū, ex quo nō grauat partē, & sic a non grauamine iniuste appellatur in. Auth. vt cum de app. cog. in prin. saluo, q̄a ex nouis actis nouam p̄t ferre sn̄iam, & veterem ēt custodire. l. si. quod cum eo. & vide Pet. de Anch. in c. canonum statuta. in ver. item quantum ad ordinationem.
g Pom. Quarto. Vide Ale. consi. 86. vol. 4. & Pan. in c. cū cōtingat, de fo. comp. & non ab re Bellamerem deci. sua 641. & opi. Bar. est cōmunis, vt per Pan. in eo. fi. in ver. circa hoc quæritur. extra de fo. comp. vide etiam Fel. in c. 2. ver. tertia conclu. extra de constit.
h Paris. Quid de delictis. Vide Fel. in c. cognoscentes extra de const. & ibi generaliter, an & quando ignorantia statuti habeat excusationem.
i Men. Si forensis. Ias. consi. 83. co. 1. li. 1. Gram. consi. 55. nu. 2. in crimina.
k Ale. Iure cōi. An si statutū dānat factū alias dānatū a iure, & si imponat nouā pęnā, an liget ꝓbabiliter ignorantē. Tex. vr̄ eē, & gl. in d. c. vt aīarū. d' cōsti. li. 6. ꝙ si, sed Bar. & Cy. vt refert Imo. in c. 2. de cōst. tenēt cōtrariū p l. vulgari, §. si qs ex, ff. de fur. & Io. de Lig. cōcor. opi. vt valeat, si pęna veniat īponēda ipso iure, ꝓcedat qd dr̄ ī d. c. vt aīarū. sed si veniat īferēda p iudicē, tūc ēt potest īferre talē pęnā ignorāti, si sibi videbit̄. Nā vr̄ esse iusta cā vt possit illā imponere, ex quo delinquēs attentat factū damnū. Sed Imo. in d. c. 2. se non firmat. Ego istis addo. gl. in c. a nobis. ī. de sen. exc. De hac materia an ignorentia excuset etiā in pœnis statutorum, vide etiam per Pet. de Anch. in d. c. canonū statuta. in ver. restat vlt. Sed Io. And. in add. Spe. in ti. de const. & Pet. de An. in d. c. canonum. tenent etiam isto casu idem quod tenet glo. in d. c. vt aīarū. cōtra Bar. hic. sed Pet. tenet opi. Bar. hic, & de materia p Spe. in tit. de const. & hic adde Gand. in tract. de cōst. in 3. q. & in 5. & 6. Cyn. in l. 1. in fin. ī. quæ sit long. consue. & vide Io. Cald. in rep. c. de illis, de rapt. in 3. q.
l Paris. Traxit. Aliàs autem excusatur. Vide Rom consi. 591.
m Pom. Induco. Forēsis ergo p̄sumit̄ habere ignorātiā statutorū, & vide Alex. cōs. 100. vol. 3. & ꝙ trahēs morā p̄sumit̄ scire, &c. vide d. Ale. cōs. 21. vol. 5.
n Alex. Talem excusationem. Pro hoc facit qd dixit Bal. in rub. de cōsu. recli. fen. quòd non liceat ignorare generales cōsuetudines, sicut nec ghales leges. all. Iaco. de Are. in hac q. an extraneus si faciat cōtra cōsuetudinē excusetur. Et vide p Inn. ī rub. de cōsuet. An aūt ī iure admittatur ignorātia statutorū, dicit, quòd ī iure nouo admittitur. Casus est singularis ī l. q cū vno, §. fi. ff. de re mil. qd hic bene vr̄ sentire Bar. expsse Bal. in l. data opera, C. qui acc. & Adde Barto. in l. qd Nerua, ff. depo. & quod sup. dixi per Bal. no. in l. antepe. in fi. ī. de leg. & in l. oēs populi, ff. de iust. & iur.
o Paris. Generaliter. Istud hēt locū ī delictis ad pęnā euitādā. sed ī cōtractib. sec', q̄a si forēsis cōtrahit cū aliquo, ligat̄ statuto loci cōtractus, nec pōt pp ignorantiam se tueri. Vide Com. consi. 29. incip. Cum statutum Paduæ sit.
p Ale. Testamento. Et ꝙ statutum seruetur in testis, vide In. An. in tit. de instr. edi. 5. compēdiose. ī ver. sed quid si de cōsuetudine, & Bal. contra Bar. in l. ius ciuile. ī. de iust. & iu. & quod not. d. An. in cap. 2. de prob. & Ang. in l. qui testamento. ff. de test. l. n. & Bal. in l. si non speciali. C. de test.
q Pom. Circa primū. Vide d. Fel. in c. 2 de prob. & Anc. c. canonum statuta. de cōst. Alex. in l. si non speciali, C. de test. vbi ponit de his dub. quæst.
r Ale. Temeraria. An valeat statutū, ꝙ possit qs testari corā duob. testib. p Bar. ī l. si nō speciali. C. de test. & Im. in l. testamentū. vide Pet. de Anch. in d. c. canonū statu. ī ver. sed iuxta p̄dicta q̃ro. de cōd. Sed an valeat cōsuetudo, ꝙ filiusfam. possit testari, Bal. no. ꝙ sic, ī auth. ingressi. ī pri. C. de sacros. eccl. Sed an monach' possit testari, vide Bar. ī ea. l. & Bald. in ver. vlterius q̃ro. Adde Old. cōs. 248. inci. p̄supposita consuetudine Parisiēsi. vbi dicit, ꝙ nō valet testm̄, nec cōsuetudo, qd testari possit circa formā legalē. Idē vr̄ voluisse Bald. cōsi. 163. 4. li. super quodā testō facto in Damasco. Sed quid si sit statutū ī ciuitate, ꝙ nulla mulier de alia ciuitate possit testari, nisi seruata certa forma & fuerit ibi nupta mulier alterius ciuitatis, vbi viget aliud statutū, ꝙ n̄ dēbet testari illa mulier, vide Bal. consi. 433. 2. vol.
s Paris. Ego credo quod statutum. Vide Ale. in l. 3. ff. de testa.
t Ale. Ignorente. Adde quod no. dixit Bal. in auth. sed omnino. C. ne vx. p marit. quod priuilegium cōcessum loco nō se extēdit ad eos, qui non sunt sub ꝓtectione loci, & ideo incolæ, qui nō subeūt munera in loco, tanquam aduenæ, nō gaudēt priuilegio in ciuib. abdicatis, vel absentatis a loco, vide ibi. Ad quod facit quod no. Bal. in rub. C. si a non cōp. iu. & ibi an ciuis originarius, si alibi sibi cōstituat domiciliū, liget̄ statuto originis.
u Pom. Prohibetur. Est tex. in l. si mihi, & tibi, §. fi. ff. de le. 1.
x Men. Circa secundum Paris. consi. 12. nu. 10. li. 3.
y Ale. Rusticis. Adde Bal. in d. l. si non speciali, & ibi etiam an extendatur ad ciues extra locum suum testantes, & Bal. in d. l. 1. C. de testa.
z Ale. Vr̄ dicēdū. Ad hoc vide no. p Bar. & Doc. ī l. qui a latronib. ff. de testa. ibi sed circa hoc dubitat̄, &c. qd si statutū disponit. ꝙ filiusf. possit facere testm̄, an forēsis poterit. Et de hac mā vide plene p d. Pet. de Anch. in c. canonū statuta. de cōst. ver. venio ad tertiū articulū vbi notabiliter distiguit ī materia, & ibi ēt tāgit, ꝙ si priuilegiū est cōcessū patriæ, vt valeat testm̄ cū duob. testibus, nunquid proderit illud omnibus, an ciuibus tantum. Vide ibi.

spālr ī rusticis, nec rōnes ibi positę hñt locū ī oīb. Aut statn. loqt
a simplr et īdefinite, & hēt locū ī forēsi. ibi testātib. vt d. l. 2. queād.
25 test. ap. Et circa ea q̄ sūt de volūtaria iurisdōne, † statu. ꝯtinet forēses, vt l. j. ꝟ. de emāc. lib. Pro hoc iduco spālr. ff. d tes. mil. l. ñ. Pręterea ita est in ꝯdi. vt l. si fūdª, de eui. vt s. dictū est. ergo, &c. Nec ob. l. si nō spāli, qa ītelligo fm istā distict. Nec ob l. sed si accepto, qa loqt in obsidib. q ñ sūt ciues Romani, nec hñt testi factionē, vt l. si obsides, ff. de test. iō oportet ꝙ accepto demū vsu togę, habeant vt ciues, vt possit facer testm̄ fm ꝯsuetud. loco. vt dcm̄ est.
An aūt tale testm̄ porrigat ad bona alibi exñtia, vbi ñ ē talis ꝯsue
b tudo, ꝟ. dicemª. Sed circa hoc dubitaf, ᵇ qd si statn. disponit circa psonā, vt ꝙ filiusf. possit facer testm̄. forēsis filiusf. in illa ciuit. te-
26 staf, an valeat? Dico ꝙ ñ, ᶜ † qa statuta ñ pñt ltimare psonā sibi nō
c subditā, nec circa ipsā psonā aliqd dispōer. ᵈ vt ff. d iu. & cu. da. ab
d his, l. j. i fi. de tut. l. ēt, & ibi no. Nō ob. ꝙ s. dcm̄ ē circa solēnitatē. Nā solēni. actª ptinet ad iurisdōnē ciª, i cuiª territorio agif, iō variaf fm diuersi. loco. vt l. 3. ī fi. ff. d test & ff. queād. test. ap. l. 1. cū si. sed vbicūq; psona nō est vniformis, qs ñ pt disponer nisi circa psonā sibi subditā. Sed ꝯ pdi. ē l. j. ꝟ. de emāc. li. vbi ēt psona nō subdita ltimaf fm formā statuti? Rñ. illud statutū ñ ltimat directo psonā, qa nō pt, sed ltimationi ibi fiēdę dat formā, & solēnitatē, vt ꝙ emācip. fiat corā tali iud. Cū ergo respiciat solēnitatē trabit ad
e forēses. Et iō dico. si statutū disponite ipediēdo psonā, vt ecce statutū dt. Vir ñ pt istit. hrdē vxorē suā, certè si forēsis hic testabitur ñ impediet istituere vxo. suā, p pdictas rōnes. Hoc tenet Spe. tit. de sen §. quatr. vers. itē pōc qdā. Quarto q̄ro, qd i his q̄ ñ sūt ꝯctª, neq; delicta, neq; vltiæ volūtates? Pōc qdā hēt domū hic, & ē qō an possit altiª eleuare? Br̃ secū ē qō d aliquo iur dicēdē ex re ipf
27 sa, dēt seruari ꝯsuet. † vel statn. loci, vbi ē res, vt ꝟ. de ęd. priu. l. an
28 i totū. ita ītelligo l. vēdit. §. si ꝯstat, cōm pdi. † Quīto q̄ro vtrū statuta, & ꝯsuetudines laico. ligēt cleric. ᵍ & dēant seruari in curia
g epī? Vr, ꝙ nō. ext. d ꝯst. c. q̄ i ecc̃iarū. & c. eccl̃a S. M ꝙ tenet Cy. ꝟ. q̄ sit lō. ꝯsue. circa fi. In hoc pūcto mihi vr̃ ꝙ nos hēmª Auth. cassa. ꝟ. ti. j. ex cuius itellu declaraf iste pūctus. Dicit. n. ibi, ꝙ ñ valeāt statuta laicorū ꝯ libertatē ecc̃iarū, & earū psonas. a ꝯtio ergo innuit, ꝙ ea q̄ nō sūt ꝯ libertatē Eccl. & earū psonas valeāt. Hoc ēt dt c. nouerit ex d sen. exc. sed illa statuta dñr esse ꝯ libertatē eccl.
29 q̄ sunt ꝯ priuil. ꝯcessa ecclesijs, & cleric. vel collegijs a Papa vel a Principe, vt no p Inn. in d. c nouerit. Hoc pmisso i hac qō sic distiguerē. Aut statu. sunt directo sup ecc̃ijs vel reb ecc̃iasticis, & nō valēt, qa ñ ptinēt ad iurisdict. cōcedētis, vt c̃ d ꝯsu c. ecclesia. S M. Aut statu. sunt facta simplr, & tūc aut redūdat ꝯ ea; q̄ sūt ꝯcessa ecc̃ijs vł clericis ī priuilegiū, & ñ valēt, vt d. auth. cassa. & c. nouerit. Aut ꝯ casq̄ ꝯpetūt ecc̃ijs, vel cleric. ñ ī priuilegiū, sed vt
h cuilibet, & tūc ligāt clericos, ʰ & sūt seruāda in foro cpali, ⁱ dū tñ
i sint honesta, vt c̃ de eo q mit. in posse. cau. rei ser. c. cū venissēt. d in int. rest. c. ꝯstitutª. d re iudic. in c. cū cā, vbi lō retractaf, qa fuit ꝯsuetudo mala. Secu a si fuisset bona, vt ibi no. & p gl. ff. d postu. l. ex ea. in fi. Subijcio exemplum, Est hic statutū, quod instrumētū publi-

ADDITIONES.

a Paris. Testātib. Vide Cō. cōs. 75. vbi vult istud pcedere, ēt si i loco, vbi asit bona, ēet statu. diuersū circa modū administ. puta in tutore dato, vide per eum.
b Po. Dubitaf. An statutū posset ltimare sibi nō subditū, vide Pan. cōs. 51. in 7. dub. vo. 2. Ro. cōs. 224. i ver. 3. i prin. & vide q̄ addidi ad Pa. in c. ꝙ clericis. in ver. 2. ad pdicta. in addit. q̄ incipit, quid aūt, & Anc. in c. canonum statuta. ad fi. de const. & Barb. in c. ecc. S. Ma. de cōst. & ibi Fel. in ver & adde ēt ratinnē, & Aie. cons. 54. vbi dicit ꝙ ēt in concernentibus processum, forēses nō gaudent beneficio statuti, & Alex. consi. 44. vol. 5. vbi latè sequitur Bar.
c Menoch. Dico ꝙ non. Tiraq. de legib. connub. nu. 6. in gl. 6. nu. 222. 223. Ruyn. cōs. 205. nu. 1. lib. 1. cōs. 53. nu. 14 lib. 2. Rol. a Valle. de lucro dotis. q. 25. nu. 5.
d Alex. Disponere. Per Bar. & Doct. in l. 1 §. fi. ff. de ventre inspi.
e Ale. Si statutum disponit. Sequitur Pet. de Anc. in c. canonum statuta. in vers. ex quo infertur ad statutum, &c. melius in ver. quid e conuerso, verum statutū possit inhabilitare, &c. in 2j q. in ver. sed circa personas.
f Menoch. Breuiter. Crau. consi. 30. nu. 1. ver. 3. facit.
g Pat. Ligēt clericos. Et qñ statutō dicaf esse cōtra libertatē ecclesiæ. vel an valeat statu. puniēs illū, q mouet litē sup mr̃imonio cōtra aliq̄, si succūbat, vide Barb. cōs. 31. vol. 4. Itē ꝙ statu. reqrēs solēnitatē i actu, puta donōnis, ligat clericos acqrētes a laicis, vide Barb. cōs. 65. vol. 4. ēt si fit ad pias cās. in cōtrariū facit ꝙ not. Alex. in l. illud, ꝟ. eo. tit. An aūt epi vtanf eo. statutis cōtra laicos, si ea cōtra se non admittant in sua curia, vide qđ no. in statu. 19. in teris aūt in ns cōis, qđ si cler. conueniaf a laico in foro ecclesiæ, vt i possit statu. facietib. cōtra laicos, vide Pe. de Elca. in 6. q. Et de statuto, ꝙ ñat cōpromissi iter affinea, an cōcernat decisiua litis, an ordinatiua, vide Bal. i o l. 1. in fi. C. q̄ sit lon. cōsue. Itē ꝙ statutū, ꝙ eā appellōnis termineſ intra duos menses, aliās sit appellō deserta, cōcernat ordinat. lit. vide Per. in c. si duob. §. 1. de app. Et d statuto cōpellēte ad cōpmissū, ꝙ cōcernat ordinat. litis, vide Pa. de Ca. cōs. 45. ad fi. Et de statu. reqrēte insinuationē in donatione, ꝙ cōphēdat forēses, vid Barb. consi. 2. vol. 3. itē vide de ns ꝙ dt d. Ant. de Canasio in suo trac. de insinuatione, in 56. q. & seq. an statutum requirēs insinuationem liget ecclesias, & psonas ecclesiasticas. Item vide Bald. in cons. 20. vol. 1. incip. Statuto cautus, qd statu. disponent posse redimi per illos de parentela, nō habet locum in feudalib. vel in emphyteuta ecclesiastico. Sed loquitur contra ecclesiā, nō inter laicos. Et quod quantum ad laicos habentes bona in emphyteusim, vel feudum ab ecclesia valeat, vide Dec. in c. quæ in ecclesiarum, in 3. no. de constit. Item an leges generales laicorum ligent clericos, & ecclesiasticas personas, vide Ale. consi 9. vol. 5. vbi late Bar. in repe. l. 1. C. qui admin. cum multis seq. vbi ponit illud ꝙ disponit. ibi, c. d bo. possessio agnosci dēat intra certū tps, & alia ibi dicta procedāt in clericis. Item vide de materia Io. de An. cōs. 57. vbi dicit valere testm̄ ad pias causas contra formam stat. laicorum disponen. non posse probari testamenta per testes. Item vide late in ru. ex̃ de reb. ecc. non alie. in in 2. & 3. du. An statutum prohibens alienationem in forenses, liget clericos, & an dicatur contra libertatem ecclesiasticam. Item quod statu. laicorū nō ligēt clericos in minori. constitutos, nec p time tonsuræ, vide Dec. in c. ecclesia S. M. ex̃ de const. Men. Latis. Tiraq. de retract. consang. §. j. gl. 14 nu. 6. 5. 6. Rui. consi. 195. nu. 1. 2. 3. li. 2. Cale. cons. 7. j. dub. vbi latis.
Poma. Ligant clericos. Vide Bar. late in rub. de reb. ecc. non alie. & salua opi. Bar. vt p Barb. consi. 54. incip. præclare scripsit Psalmista, 2. vol. vbi vide Panor. improbantē illud dictum Bar. in c. quòd clericis, in 1. no. de foro. comp. Ale. Foro epi. li. Et hāc opi. ꝙ statutū laicorū gñaliter loquēs, cōphēdat clericos si sit iustū, & honestū, vł prio tenef d. Ant. in c. ecc. S M de cōst. & i c. dilecti. de fo. cope. postea tñ idē d. Ant. vł tenere cōtrariū, dū re pbat opi. Bar. hic, & hæc vł tenēda cōtra Bar. fm Im. i c ecclesia, & hoc i decisioni js, sed iomō pcedēdi, tūc bñ ligaref clericū agētē i foro sæculari, vt p ea patet q̄ ibi subdit Bar. & hāc opi. cōtra Bar. seq ꝉ Io. d Lig. i d. c. ecclesia. Rñdeo ad iura Bar. vt ibi p eos. Quid aūt i cōsuetudine locorū d. Ant. i d. c. eccl. vł tenere, ꝙ liget clericos. postea tñ sētit cōtrariū, & bñ, fm doc. ibi. & hæc oīa in reb. ecclesiarū, doct. idē dicūt i d. c. eccl. nisi statutū, vel cōsuetudo iniecisset vinculū añ clericatū, tūc ligabit ē i pr̃imonialib. Fortiª dixit d. Ant. ꝙ ēt si statutū nō iniecisset vinculū añ clericatū, si tñ 1ª, de quo q̄rit, ē originatū pricipaliter a scō clerici, ꝙ tūc ēt i decisoriis seruabif statutū loci, ar. l. si fundª. ff. d euic. Sed cōtrariū i hoc vltio credit ibi Im. cōtra d. Ant. p no. p d. Cal. i sua q. q̄ incip. statutū ciuitatis, vbi dt. ꝙ si statutū ē i loco, ꝙ ñ possit pbari cōtractª p testes sed p istm̄, ꝙ si clericª cōtrahit cū laico, & agaf cōtra eū i foro sæculari, ꝙ poterit pbari p duos testes, & vid Io. And. i regula, sine culpa, l Mercu & latius p Im i d. c. eccl. pª d. Ant. Ex opposito d. Ant. all. cōtra Bar. casū i c. fi. d vit. & ho. cle. & hāc mām plene examinat i c. ꝙ clericis, d fo. cōp. & facit, ꝙ no. Bar. l. si qs sub cōdōne, d cōdi. isti. & cōtra Bar. ēt vł eē tex. ex̃ vt lit. pēdē. c. eccl. S. M. ibi. n. erat statutū gñale d ñ alienādo rē litigiosā. nec tēdbat cōtra libertatē ecclesiæ, imo erat iuri cōi cōforme, & tñ ñ extēdif ad ecclesias, & Mathe i suis dictis. dicto 6. c. 90. ꝙ si exiet statutū dicēs, ꝙ cognati vsq; ad 4. gradū excludāt fœminas, hoc statutū nō cōphēdit clericos, vt eo vti possint. pdicti doc. i c. ec. S. M. d cōst. & i c. fi. de sol. volūt, ꝙ clerici ñ pñt vti statutis laicorū ēt fauorābilib. nisi ea spāliter ap pbauerit, & hoc firmat Io. d Im. i d. c. ecc. S. M. sed vt ipse refert d. Ant. ibi vł velle cōtrariū, vc 3, ꝙ clerici possint vti. Adde, ꝙ no. doc. i c. j. d cōsue. Pe. de Anch. i c. canonū statuta, i d. c. dt ēt valerē statutū cōcedēs priori fr̃ atatis la eorū, ꝙ possit petere, & distribuere legata ad pias cās, qa ē in fauorē piæ cāæ, ꝙ cōcurrēt cū epis. Sed ego tepio, ꝙ Bal in auth. oēs pegrini, C. cō. de succ. vł tenere cōtrariū, & vide, ꝙ no. Bal. i l. j. in vle. q. tit. j. d statuto cōtra fauorē piæ cāę. Ant. d But. i c. ꝙ clericis, de fo. cōp. i statuto de successione, et idē, ꝙ icludāf c et ci ad eorū fauorē, & Bal. hic, & i l. d qb. i 14. q. ff. d legi. Adde huic apostil. Pa. de Ca. cōs. 17. i fi. an statuta gñaliter loquētia cōphēdāt clericos, p eūdē cōs. 121. vbi ponit an valeat statutū, qđ ecclesia, vel hospitale ñ possit institui, & cōs. 337. vbi ponit an statutū excludēs fœminas a successione cōphēdat moniales? De quo ēt p Pe. d Anc. cō 507. & Bal. cōs. 330. 3. vo. & p eūdē an valeat statutū editū cōtra igredientes monasteria, eiª cōs 216. 3. vo. & p Abb. ēt an statutū d quo 3. cōphēdat moniales eiª cō. 131. 2. li. An aūt clericus litigās cū laico possit cogi ad cōpmittēdū ex forma statuti, vide Bal. cō. 161. 3. vo. Et an clericus quo ad litis ordinationē subijciaf statutis laicorū vid Ang. cōs. 153. & ibi an statutū, ꝙ clericus agēs nō audiaf nisi satisdet de patēdo laico, & an valeat statutū Florētinū, qđ nulla psona cuiuscūq. gradª existat, audeat aliquas ecc̃ias i ciuitate, vł cōitati existētes possessas p s. noiatas psonas itrai, vel occupaf, sine licētia dñorū priorū, vide Ang. cōs. 23. vbi dt tale statutū cōmēdabile. Ab. tñ cōs. 84. 2. li. vł aliter sētire. Et, qđ possit p laicos fieri statutū, pp. qđ reditª suus augeaf, & ecclesiæ alicuiª minuaf, vt puta aliqua cōitas hēt molēdina, aliqs ēt platus hēt ibidē molēdina, cōitas facit statutū, p q qđ redditus suorum olēdinorū augēf, & illiª epi minuūf, vide Pe. de Anc. q cōsuluit i regno Vngariæ, eiª cōs. 23. & seq. & cōs. 154. vbi cōtra cōitatē cōsuluit ipse & q̄plures alij, l3 cōitas diceret id fecisse, ne victualia exirēt ciuitatē. Cōtrariū, p cōitate cōsuluit Bal. iter ea dē cōsilia, cōs. 11. & vide p Bal. an statutū Lucanū, qđ phibet fieri alienationes, nisi seruata certa forma, cōphēdat legata scā ad pias cās, eius cōs. 454. 1. vo. Et an statutū Brixiæ, quo disponif, qd nullª audeat i vita, nec i morte facere aliquā aliēatione, p q̄ dñiū, vel possessio de bōis sitis i districtu Brixiæ. i aliqđ collegiū, vel aliq̄ psonā, q̄ nō sustineat onera cōis Brixiæ trāseat, an tale statutū cōphēdat ecclesias, vel pia loca, vide Bal. cōs. 420. 3. vo. Et an valeat statutū, qđ alienatio ñ possit fieri i nō subditos, tanq̄ cōtra libertatē, qđ q̄dē statutū ē Mediolani, & plª dt, siue sit persona ecclesiastica siue ñ, Bar. eiª cōs. 14. 2. vol. refert d. Cat. i c. ppēdimus, de sen exc. refert, qđ d. Fra. de Alb. cōsuluit tale statutū valere, nec i ecclesia posse fieri aliq̄ alienatiōē, qa dñi reb. suis licite legē iponere pñt. Et ita dt uoluisse Bal. i c. eccl. de cōst. refert ēt, qđ d. Rich. de Sal. tpe suo, & do. Io. Archieps, & dñs tpalis Mediolani, cōuocato collegio doc. & sapiētib. ipsiª dñij disputauit, & cōclusit tale statutū valere & idē cōsuluit d. Sig. cōs. 19. & ipse Cat. cōsuluit sup statuto Pistorij disponēte qđ donō sit ipso iure nulla nisi fuerit dnūciata, qđ si scā sit donō clerico p laicū, qđ clericª dnūciaf teneaf, & ipe Bar. cōsuluit, qđ stāte statuto Bono. qđ finita locatione itelligaf recōductio scā, qđ tale statutū ligat psonā ecclesiasticā. Et an statutū, qđ nō subeūtes munera i cōi, sint icapaces ex testō, cōphēdat ecclesiā, vide Pe. de Anc. cōs. 60. Et an valeat statutū, qđ mulier nō possit testari, p aīa sua, nisi ad cōputū decē p cētenario, uid Pe. de Anc. cōs 24. & p eūdē, an testōr legādo fūdū eccl̃ię, cū hoc, qđ soluat collectas, possit ecclesiā grauaf, eiª cōs. 217. & an stāte statuto, ꝙ res aliēata possit relui ab illis d parētela, & ecclesia emerit vtile dñiū alicuiª rei emphyteuticæ. ā illa fa empyteutica poterit relui ab illis de parētela, vid Bal. cō. 250. 3. vol. & no. qa raro inueniet. Et ad māteriā huiª articuli, an statuta laicorū ligēt clericos, uid Ale. cōs. 221. 5. vol. Et an statutū disponēs, qđ de emptione soluaf gabella, hēat locum, si emaf ab ecclesia, vide Bal. cō. 32. 3. vo. & qualiter itelligaf statutū, qđ talc ius reddaf clericis in foro sæculari, qđ laicis i foro ecclesiastico, vide eūdē Bal. cōs. 14. 2. volu. Et an statutū Perusinū dictās, qđ nullª natª de ple militari audeat p se, vel per aliū recipere aliquā actionē cessionis quocūq. titulo inter viuos realē, vel psonalē cōtra aliquā popularē psonā, & si aliter factū fuerit talis cessio non valeat, & cedēs puniatur. an cōphēdat ecclesias, scilicet vt illa nō possit cedere vigore dicti statuti. Fred. tenuit, qđ sic, eius cōs. 75. qđ uide. Et an ualeat statutū laicorū disponēs, qđ de omnib. bonis transferendis quocunq. titulo, siue inter uiuos, siue inter ultimas uoluntates, ēt si sint hospitalia teneatur soluere duos denarios p libra p reparōne alicuius pij loci, uide Ab. cons. 16. j. li. tenentē, qđ nō. Et an feuda ecclesiastica regulentur fm consuetudinea feudorū, uide Pe. de Anc. cons. 163. & ioquātū Ale. in fi. tenet quod statutū disponens, quod mulier non possit testari sine consensu duorū propinquorum, qđ hoc statutum non arctat, cum uult testari ad pias causas.

publicū mãdet̃ executioni sine libello. q̃dã laicus petit a clerico
a corã ep̃o. ã offerat̃ libell⁹ a ꝯ p̃dictã ꝯſtõnẽ? Vr̃, q̃ n̄, q̃a i foro ecc̃a
b li dẽt seruari tale statutū. b S. Host. ĩ. ĩ sũma ð ꝯsuetudine. § ð ve
ritate. ver. sed pone. q̃ iter laicos, & ver. q̃d si cleric⁹, ðr ꝯriū. sed hoc
30 mihi n̄ placet, q̃a p̃dictõ c. cū venissẽt ĩ his q̃ ꝑtinẽt † ad ꝑ cessū
in foro eccl̃iastico seruat̃ ꝯsuetudo laicorū, vt apparet ex tex. cū de
c vellẽt ꝓcedere, &c. Do ẽt alia exẽpla. c Cauet̃ statuto h⁹ ciuitatis,
q̃ n̄ valeãt testã ꝑ omissã ĩsinuationẽ. mõ q̃dã cleric⁹ fecit testm̃
n̄ fuit ĩsinuatū, n̄ valet, nisi ꝯtineãt legata ad pias cãs, & q̃tū ad il-
la, testm̃ n̄ ĩfirmat̃, q̃a ꝯcessū est ĩ priuilegiū, vt valeãt testamẽ-
ta ad pias cãs ẽt cū duob. testib. ex. ð test. c. relatū. q̃tū vero ad alia
31 testm̃ vitiat̃, † q̃a clericis n̄ ẽ ꝯcessū ĩ priuilegiū. vt ipsi possint fa-
cere testm̃, imo ipsi p̄nt tm̃ eo iur̃, q̃uo p̄nt alii hões. & ꝯsuetudo
d seu statutū honestū ẽ, vt obuiet̃ fraudib. d vt ponit̃ ð test. Host. ĩ
sũ. ti. ð test. §. qualr̃. ver. sed ꝯ. q vr̃ diceñ, q̃ ĩ foro sęculari priuat̃ iur̃
suo, ĩ foro eccl̃iastico sec⁹, ꝑ q̃ ĩ q̃tū distinctioni p̃cedẽti ꝯdr, n̄ pla-
cet ex iurib. p̃dictis. Sexto vidẽdū est, an statuta, vel ꝯsuetudines
32 porrigãt effectū suū ex̃ territoriū, † q̃ examinãdū ẽ ꝑ multas q̃õ-
nes, q̃dã statuta sũt ꝓhibitoria n̄ rõne pęnę, sed rõne alteri⁹ solẽni
e tatis, q̃dã sũt ꝑmissiua, q̃dã ꝓhibitiua. Circa primū e sic dico, Aut
statuta sũt ꝓhibitiua rõne solẽnitatis alicui⁹ act⁹, vl̃ q̃a dr̃ statutū
q̃ n̄ fiat testm̃, seu ĩstr̃m, nisi corã duob. notariis, vl̃ alia solẽnita
te, tũc statutū n̄ porrigit ex̃ territoriū statuẽtis. q̃a ĩ solẽnitatib. sp
ĩspicit̃ loc⁹, vbi res agit, vt s̃. dictū ẽ, sĩ circa ꝯtct⁹ q̃ circa vltimas
volũta. Aut statutū ẽ ꝓhibitiuū in re, & respectu rei, vt q̃a ꝓhibet
dñ ū rei alienari ex̃ ꝯsortes, tũc vbicũq; fiat dispõ ð tali re, n̄ valet,
q̃a talis dispõ afficit rẽ, & ĩpedit dñiū trãsferri, vt Inst. q̃b. ali. lic. in
pri. & ð fun. dot. l. i. ð rei vxo. act. l. i. §. & cū lex. & no. ĩ l. ea lege. ð ꝯ
di ob cau. sacti l. an ĩ totū. ð ędi pri. Aut statutū ẽ ꝓhibitiuū ĩ ꝑso
nã, & tũc aut ꝯtinet ꝓhibitionẽ fauorabilẽ, vt puta ne minores ð
cipiant̃ ĩ ꝯfectione testõrū, statuit̃, q̃ minor a 5. an. n̄ possit facere
f testm̃, vl̃ pone statutū ẽ, q̃ vir n̄ possit legare vxori, f vel ecõ, & hoc
ẽ factū ne mutuo amore se ad ĩuicẽ spoliẽt, vl̃ decipiant, tũc talis ꝓ
g hibitio ꝯp̃hẽdat ẽt ciuẽ g illius ciuitatis vbicũq; exñtẽ. In sili & ĩ
eo, cui ĩ suo iudicio bõis ĩter dr̃, ĩtelligr̃ gñalr̃, nã illa ĩterdictio q̃ ẽ
fauorabilis ne sua bona ꝑeãt, extẽdit æffectū suū vbicũq; sint bo
h na, h vt hic. & ð ver. ob. l. is cui bonis, ð cu. fur. l. Iulian⁹. Ead. rõne
ista ĩterdictio spãlis in illo actu, & illa ęq̃parõ ĩterdõnis gñalis &
spãlis, ꝓbat, ff. ð castr. pec. l. castrẽsi. ĩ pri. & §. j ð adm. tu. l. si duo. ĩ
fi. Aut statotū ꝯtinet ꝓhibitionẽ odiosã, & tũc nõ porrigit ex̃ ter
i ritoriū, i statuẽtiū, vt l. ex ea. ĩ fi. ff. de post. Et iõ dico, q̃ statu. dił ꝑ o
k nẽs. q̃ filia fęmina k n̄ succedat, l cū sit ꝓhibitoriū, † & odiosū,
l vt l. maximū vitiũ. j. ð li. p̃t. ad bona alibi sita n̄ porrigit. m Et ð ista
33 distinctiõe, ð ꝓhibitione rõabili, fauorabili, & odiosa, facit ex̃ ð
m sen. exc. c. si sni a, §. fi. lib. 6. † Septimo q̃ro circa statuta ꝑmissoria,
34 circa. q̃ fuot duo d cẽda, s. an act⁹ ꝑmiss⁹ possit exerceri ex̃ terri-
toriū ꝑmittẽtis. Itẽ si exercet̃ ĩ ipso actu, seu loco ꝑmisso, an hẽat
effectū ex̃ territoriū, & ista duo sil̃ tractabim⁹. Aliq̃n. n. statutū ꝯ-
cedit, & ꝑmittit id, q̃ rõnabl̃r. n̄ ꝯpetit, nisi ĩ his, ĩ q̃b. spãlr̃ priui-
n legiū ẽ ꝯcessū. V. g. ꝑ statutū ciuitatis aliq̃s est effect⁹ notarius, n
nũq̃d possit ꝯficere instr̃m ex̃ territoriū ciuitatis illi⁹? De hoc di
sputat Spe. ĩ ti. ð ĩstr. edi. § re ł at, ver. q̃d ð his. Ego credo, q̃ ex ter
o ritoriū n̄ poterit ꝯficere ĩstrã, o & idẽ ĩ lili. q̃õnib. q̃ fieri p̄nt i ter
35 ritorio. Nã actus † q̃ ẽt spectãt ad iurisdõnẽ voluntariã, p q̃ncũq;
p ꝯcedunt ab alio ĩferiore a p̃ncipe n̄ p̄nt exerceri ex̃ territoriū. ff.
de offi. ꝓcõsul. l. 2. q̃ notabilis est ad hoc. Facit ð foro ꝯpet. c. Ro-
36 mana. ver. clericos, li. 6. & illa alle. Spe. ꝓ casu. Credo tñ † q̃ instrã
a tali notario ꝯfectã i territorio, vbicũq; ex̃ territoriū faciãt fidẽ
q sic emãcipatio fcã corã eo, q hẽt iurisdõnẽ a lege municipali hr̃
rata vbicũq;, vt s̃. ð emã. li. l. j. & hoc ẽ magis ad solennitatẽ, q̃ ad
dispõnẽ, vt j. dr̃. Qñq statuta sũt ꝑmissiua ꝑmittẽdo id, q̃ de iure
cõi ꝑmittitur, sed per statutum tollit̃ obstaculum, q̃ erat de iure
cõi. Et istud plurib. modis ꝯtingit. Qñq; tollit̃ obstaculu solẽnita
tis, vt puta ꝑ l. j. testõ reqrit. q̃ sint septẽ testes. statutū est, q̃ suffi-
r ciãt quatuor. r certe hoc statutū valet. Et si dubitet̃ vtrũ testm̃ fa-
ctū ĩtra territoriũ obseruet, quoad bona testõris. q̃ sunt ex̃ territo

Illa

ADDITIONES.

a Alc. Offerat̃ libell⁹. Vid hãc i q̃õ. late ꝑ do. Pe. ð Anc. ĩ c. canonū statuta. ĩ ver. ẽt q̃rit Bal. l. si statuto cauet̃, &c. & ibi ponit multas pulchras q̃õnes i materia

b Paris. Tale statutū. Circa istãm, adde an valeat cõsuetudo, q̃ clerici n̄ suc-cedãt. Pan. cõs. 161. Itẽ, q̃ nõ valet statutū, q̃ nõ possit fieri alienatio in clericū, vide Pan. cõ. 181. & q̃ hẽs in Berta. in ver. statuta, de cõtractib. Q̃d autẽ lex vel statutū disponẽs bona alicuius dẽre ꝑuenire in aliquẽ, va eat, & sortiatur effectū. Ad hoc ẽt ne ad pias cãs relinqui possit, vide Pan. cõs. 63. & iõ si litiget̃ sup re ecclesiastica in foro seculari dẽat seruari statuta ecclesiastica, vide Com. cõs. 83. Itẽ, q̃d statutū laicorum possit denegare clericis sua priuilegia cõs. 182. Bar. in repeti. l. cũ acutissimi. C. de fideic. Fel. in c. eccle. S. M. ver. 5. de claro, ex̃ de consti. in 12. q. ideo statutum Pap. denegat clericis priuilegia statutorū Papien. nisi ipsi eis vtant̃ in sua curia, vide statu. 19. & q̃d id facere possint, v. de Ias. in l. de quib. ff de leg. Aret. in l. 3. de acquir. hæred.

c Alc. Ex̃pla. Im. & d. Ant. in c. ec. S. M. de cõst. dicit, q̃ si statutū vult, q̃d testm̃ dẽat firmari, vl̃ fieri cũ certa solẽnitate vltra i⁹ cõe, aliter n̄ valeat, q̃d cleric⁹ n̄ tenet̃ fuare dicta solẽnitatẽ, sec⁹ tñ putat si testm̃ fieret a laico, lʒ relinquat clerico, q̃a tũc actus fit p̃ncipaliter a laico, q ẽ subiect⁹ statuto, secus tñ dicit ſm Bar. hic, si testm̃, i quo fieret relictũ ad pias cãs, q̃a ad talia nõ extẽdit̃ statutū. Facit, q̃d hr̃ in c. cũ sibi. ex̃ de test. ſm eũ. Et de ista mã vide latius ꝑ Imo. ĩ c. q̃d clericis, de fo. cõp. & vide Bal. ĩ l. oĩ inouatiõe, j. ti. j. & Pe. ð Anc. late in d. c. canonū statu. & no. Bal. ĩ auth. cassa j. ti. 2. vbi oĩno vide. Adde etiã statutū laicorū non extẽdit se ad actũ piũ, seu ecclesiasticũ, ſm Bal. in l. gñali. in fi. j. tit. 2. Adde tñ ſm Bal. in l. si q̃a, in fi. de epi. & cle. q̃ licet statutū non possit auferre alteri ius cõe, tñ ꝑ statutum laicorū põt auferri ꝓtectio cõcessa ꝑ statutũ, item auferri priuilegium, q̃d no. & adde q̃ dr̃ Io. An. in c. fi. de imm. ec. lib. 6. quod non obstãte statu. q̃d immobilia non possunt alienari in forenses, seu in non suppositos iurisdõni, poterunt talia bona donari ecclesiæ, q̃a statutū inferioris nõ põt tollere priuilegiũ indultũ ecclesiæ ꝑ principẽ. Hæc opi. tenet Bal. in d. l. gñali. j. ti. j. & expsse seq̃t Abb. Sic. i c. relatũ, de test. Quærit ẽt Ab. in d. c. relatũ, statuto cauetur, q̃ mulier nõ possit testari, vel donare, sine cõsensu duorũ ꝓximorũ, tenet Ab. q̃ nõ reqrit̃ talis cõsẽsus ad pias cãs, ꝑ illũ tex. vbi tollitur solẽnitas iuris ci. l. oẽs populi. Ad hoc ẽt adducit illud dcm̃ Io. An. in d. c. fi. no. ꝑ Bal. in auth. cassa. & adde p̃dic. tex. no. in c. fi. & q̃d ibi no. Ab. post alios de reb. ecc. nõ alie. & in mã vide Bal. in l. 2. j. de cõtrah. emp. vbi ẽt q̃rit, an statutū liget clericos ad solõnem gabellæ. Et no. tñ, q̃ licẽt minor, vel ꝓdigus hñs curatorẽ possit ĩgredi religionẽ absq; auth. curatoris, & bona in monasteriũ trãsferre, n̄ tñ, q̃d in aliã cãm sine debitis solẽnitatib. n̄ posset, l. si q̃s ĩ e, §. voto. ff. de pollici. Ita dr̃ Io. An. ĩ c. ĩ p̃ntia. de ꝓb. & ibi seq̃t d. Ant. & an statutū loq̃os q̃ detrahi possit de leg. certa portio, ligetur ecclesiã, vid Bal. i l. ĩ legatis. j. ad l. Fal. Quid si statuta laicorũ sũt cõfirmata ꝑ sedẽ Aplica, vid Bal. i l. oẽs populi, ff. ð iust. & iu. Adde q̃ Ab. cõs. 52. li. 2. dr̃ q̃ dubitat d dictis Bar. hic, ibi, do ẽt. Et an statu. disponẽs q̃ mulier n̄ possit testari, nisi certa forã suata hẽat locũ, cũ testat̃ ad pias cãs Bal. cõs. 259. a. li.

d Pnm. Fraudib. Vide Alc. cons. 105. in 4. vol. Pan. de Cast. in auth. causa q̃. j. ti. 2. Pan. cõs. 132. vol. 1. & cõs. 52. eo. vol. Fel. in c. ecc. S. M. de consti. vbi tangit de superiorib. verbis Bar. in c. ad nostram. ver. no. primo. de ꝓb. Barb. cõs. 14. in 1. vo. & cõs. 53. & 29. vol. 2. & cõs. 58. & 12. vol. 3. & Im. cons. 112. & Alc. cõs. 112. vol. 2. Anc. in c. canonū statuta, de cõsti. et vnũ verbum eius etiam in c. possessor. de re iud. & quatuor seq. Pau. in d. c. eccl. S. M. in 3. not. & Barba. cõs. 22. vol. 1. & aliq̃d ẽt cons. 4. & seq. volu. 1. & in d. c. ecc. S. M. post Bal. ibi, & Alc. cons. 210. vol. 2. & Are. 72. & Soc. 55. in 2. dub.

e Menoch. Circa primum. Rui. cons. 160. col. 2. 2. lib. 4. Are. cons. 54. col. 2. in fi. cons. 75. nu. 6. Gozad. cons. 49. nu. 15. Soc. se. cons. pen. nu. 23. lib. 4. Bar. cons. vlt. col. 19. lib. 3. Rui. cons. 23. nu. 13. lib. 2. cons. 160. nu. 6. lib. 4.

f Menoc. Vxori. Cur. iu. cons. 6. nu. 2. in fi. Soc. se. cõs. 259. col. 2. lib. 2. Cur. iun. cons. 9. nu. 1. 2. Paris. cons. 99. nu. 56. 57. lib. qui declarat.

g Paris. Ciuem. Idem hoc tenet Sal. hic, cons. 59. inci. In proposita q̃õne, nobilis, & excelsi viri. Et Aret. cons. 73. Alex. late cons. 41. vol. 5. vide ẽt Are. d. cõs. 73. declarat, quomodo intelligatur Bart. in hoc, & præceden. membro.

h Alc. Sint bona. Illud intelligit verũ Pe. de Anc. in c. canonũ, statuta q̃ñ cõtraherent cum viro eiusdẽ territorij, nõ seruata solẽnitate statuti, secus si cũ forensi extra territorium, qui non obligat̃ statuto, & dixit determinasse disputãdo dñm Zachariã Treuisanum eius compatrem, ibi vide. Adde vt Bar. sequamur in hoc arti. nnn Alex. & primo, q̃ñ statuta sunt prohibitiua, rõne solẽnitatis Ang. cõs. 200. super statuto Lucano, quo disponitur, q̃ instrã nõ producãtur in curia, nisi seruata certa solẽnitate, an illa confecta in alio loco habeant robur in dicta curia? Bal. cõs. 412. 3. lib. sup statuto Parmæ, quo disponitur, q̃ instrã cõfecta extra per certũ spatiũ extra Parmã nõ valeãt, nisi sint duo notarij. Quęrit cũ statutum est ꝓhibitiuũ in re, adde Bal. cõs. 140. inc. statutũ. 2. li. vbi cõsulit sup statuto Eugubij, quo cauet̃, q̃ nullus possit testari, nisi sal no iure cõitatis, & q̃da Eugubinus Fani erat testatus, dixit ligari statu. q̃a ꝓhibitio ẽ i re. Quo verò ad statutũ q̃d ꝓhibet vxori legari, an sit fauorabile, vel odiosũ? Ro. cõsulit ꝓ op. Bal. cr⁹ cõs. 39. sup statuto Regio ꝓhibẽte legari vxori, si vir legat vxo. lʒ alibi testet̃, & alibi sit hõs, tñ n̄ dẽt leg. Bal. ẽt hic, & cõs. 310. li. 1. tʒ cõtrariũ, quo verò ad stat. exclusiuũ fęminarũ, ã trahat̃ ad bona alibi sita, vid Bal. cõs. 105. li. 3. Pa. ð Ca. cõs. 224. & cõ. al. 3. an. & cõ. 36. li. 4.

i Alex. Extra territoriũ. Vide Pet. de Anch. in c. canonũ statuta. in ver. venio ad illud membrum, in ncio ver. sed circa personas. *Menoch. Dec. 277. col. 3. in fi. cõs. 314. nu. 6. late Crau. cons. 3n. nu. 3. & Rub. cons. 48. nu. 1. 2. 3. & in cons. 17. in fi. & cõs. 36. nu. 1. 2. Gozad. cõs. 35. nu. 9. & cons. 49. nu. 6. 7. 8. 10. Tiraq. de retrac. consang. §. 1. gl. 1. Cur. in cons. 9. & cons. 108. nu. 30. Paris. cons. 68. in fi. lib. 2. cons. 12. nu. 11. lib. 3. Ias. cons. 163. col. 1. lib. 2. cons. 193. eo.

k Fęmina. Vide Bal. in l. fi. de in ius voc. & in l. certũ. j. vñ cogna. Et dicit Bal. in l. omer filios, C. fa. ercis. q̃ illud statutum dr̃ esse cõtra iura & nãlẽ ęq̃tatẽ, ꝑ illũ tex. & vide Bal. in l. 2. C. de his qui ad lib. per. nõ pos. & l. sancimus. C. de app. & ibi an valeat statutum, vide hic, & hoc etiam ponit, an sit odiosum.

l Paris. Nõ succedat. Vide late Alc. cõs. 16. vbi etiam ponit, an mobilia, & actiones censeantur esse illius territorij, in quo reperiuntur res vel debitores. Et de hoc dicto Bar. vide eundem cons. 218.

m Po. Non porrigitur. Idem tenet Alc. in cõs. suo 19. inc. Visis tit. q̃õnis p̃missa in 1. vo. & in l. 2. ad fi. j. de in ius voc. & in cõs. 128. e. vol. 1. & cõs. 7. in 2. vo. Anp. cons. 21n. & ad hoc vide q̃ no. Bar. in l. 2. j. de nup. vide ẽt Io. de Ana. cõs. 89. & cons. 99. & cõs. 27. Barb. cõs. 5. vol. 1. & cons. 12. & cons. 14. nolo. r. & cons. 16. & cons 24. nña, in 1. vol. & cõs. 38. vol. 2. & quasi per totum consilium, & d. Ant. de But. cons. 26. & Ro. cons. 129. & Ana. 69. & 89. & Anch. in c. canonum statuta, ad fi. de consti. & Alc. cons. 128. vol. 1. & Capra 42. & pulchre Are. 92. cons. & in cons. 163. & Ias. in l. 1. j. de succes. edi. & Alc. cons. 7. vol. 3. vbi ponit, q̃ tale statutum non excludit filias a legitima. & cons. 175. eo. volu. vbi loquitur in statuto excludente matrem a successione filij iure statuti, & d. Car. & Fel. in c. postulasti, in ver. cum dicunt. de fo cõp. & vide etiã Barb. cons. 265. 1⁹. par. vbi ponit, an statutum quo disponitur q̃ mater trãsiẽs ad sc̃da vota nõ succedat aliquo mõ filio, intelligatur etiam de transacto, an trahatur ad bona alibi sita, in eo. ver. & in ver. et odiosum. Et q̃ talia statuta licẽt valeãt sunt odiosa, vult etiam Soc. cons. 84. & Barb. 38. l. 2. dub. vol. 3. vbi similiter Bar. hic & Bal. vbi videtur declarare, & cons. 179. in 5. parte.

n Alc. Notarius. Et vide quod no. Bal. in l. repetita. C. de epis. & cler. & ibi etiã an possit prorogari iurisdictio notarij, de qua etiam dixi in l. 2. post Bart. ff. de iudi. per Gul. in l. si aliter. de adop.

o Menoch. Instrumenta. Cra. cons. 9.

p Alc. Volũtariã. Et sic cõsuet. dat fidẽ scripturæ h⁹ cõtract⁹. Dicit Bal. q̃ extẽdit̃ vbiq;. Ita dr̃ in l. excepi. C. de ꝓb. cõtrariõ vr̃ velle i rub. C. de fid. instr. in ver. 6. supplemẽtõ, &c. vide tñ sm̃ i ver. inc. seperinũ supplemẽtũ, & vlt. vbi all. c. cũ dilectus. ð fi. istr. vbi vr̃ casus, & ibi ẽt subdit no. Bal. q̃ si Grec⁹ legat oẽs libros Platonis, intelligitur de his q̃ apud Gręcos intelligunt̃ Platonis, licẽt apud Latinos nõ censeantur Platonis, & ibi etiam vide de hac materia Pet. de Anch. in c. canonum statuta. in ver. venio ad tertium arti. de const.

q Alex. Municipali. Et an ratione rerum q̃ in territorio alieno possidentur a forensibus possit aliquid contra eos statui, vide Pe. de Anch. in c. canonũ statu. de consti. ver. expresse tamen.

r Par. Quatuor. Vide Alex. cons. 188. in 1. vol. *Menoch. Paris. cons. 12. n. 46. lib. 3. Chass. cons. 19. nu. 68.

Ista qõ tractaẽ p multos, ſ. p Hubertũ de Bobio, & alios Vltrã. antiquos, quorũ opi. refert Spe. de iſtr. edi. §. ꝯpẽdioſe ver. qd ſi ꝺ ꝯſuetudine. nec ibi apparet qd velint, poſtea ſupuenit Ia. ꝺ Ra. q dixit, ꝙ inſtitut' hĩbit bona, q̃ ſunt intra territoriũ, bona verò q̃ ſunt ex territoriũ, habebũt venictẽ ab inteſt. p l. pupillo. ff. ꝺ tut. & cur. da. ab his. & de admi. tut. l. Titiũ. §. tutores. Nec obſt. ꝙ deceſſit p parte teſtat⁹, & p parte inteſtat⁹, vt l. i⁹ noſtrũ ff. ꝺ re. iu. qa hoc facit diuerſitas ꝯſuetudinũ, ſicut hoc fac' tal's diuerſitas prĩmonij, vt ff. ꝺ ado. l. ſi arrogator. & ibi no. & ĩ hoc oli͂ reſidbat Cy. ſupuenit poſtea Guil. ꝺ Cu. q dt tale teſtm̃ valere, & porrigi (37) ad bõa vbicũq; ẽt ſi ſint ex territoriũ. † Qd pbat, pĩo, qa ſtatutũ opat circa teſtm̃, ꝙ ſi fuerit validũ ab initio. tñ ex ipſo teſtõ porriget ad oia bona p q̃dã ꝯñam l. i. ſtatutũ nõ poſſit diſponere de bonis directo, ſed p ꝯñtiã, vt l. i. §. i. de leg. tut. & In l. ꝺ leg. pro. tu te. i prin. Preterea ſicut actio ꝯpeiẽs põt ꝓponi alibi, q̃ vbi ſit ſitus, ſic diſpõ alibi pt̃ fieri q̃ vbi ſit res, vt ĩ. ꝺ pſcr. lõg tẽp. l. fi. Preterea acta facta corã vno iudice, faciũt fidẽ corã alio, vt ĩ. ꝺ edẽ. l. is apud quẽ de ap. l. necẽs. & l. a pconſulib. de teſta. l. fi. ꝺ arbit. l. nec i arbitris. cit. fi. Praeterea dt ipſe, ꝙ hic caſus eſt ĩ. de teſtam. l. oĩũ. in fi. ſi faciat teſtm̃ corã vno iudice, vbi minor req̃riẽ ſolẽnitas, tñ ex eo adiri poterit hr̃ditas, q̃ admo effectũ hẽt in ni loco & in hac opi. fuit poſtea Cy. & fecit additionẽ in lec. ſuis licèt nõ ita plene recitauerit opi. d. Guil. & doc. Ia. But. idẽ tenebat p l. ſi non ſpẽli, ĩ. de teſt. vbi vr̃ caſ⁹ & p l. 2. quẽad. teſt. ap. Iſta opi. mihi placet, p rõnes pdictas excepta prima rõne Gul. q̃ mihi diſplicet, vt (b) ĩ. dicã. Ad pdictorũ ꝯfirmationẽ iduco l. fi. ĩ. de teſt. vbi teſtm̃ factũ i iure corã qñq; teſtib. hẽt ſuũ effectũ vbicũq;, lz in alio loco reqreret maior ſolẽnitas. Ad idẽ ꝙ teſtm̃ factũ i militia porrigit ſuos effect⁹ vbicũq; & circa ſolẽnitatẽ act⁹, ꝺ quo agiẽ, iſpiciẽ ꝯſuetudo regiõis, vt l. i. ĩ fi. ff. ꝺ vẽ. ĩſp. & illud tenerẽ. Pria ãt rõ Gu. nõ placet, qa ꝙ nõ l. directõ, licet qñq; p ꝯñam. ſ. qñ illud, qd nõ licèt, directo, hẽt neceſſariã ꝯñam ad pmiſſa, aliàs ſec⁹, vt l. ſi is q duos. de li. lega. & de his q no. ĩ fa. l. athletas. §. ſiue ãt. & no. p Dy. i l. i. ff. de auth. iui. ſed ſi teſtm̃ fuerit validũ, nõ ſeqẽ neceſſariò qd (38) bẽat oĩa bona. Rõ qa ca legis pmãte pt̃ qs decedere p pte teſtat⁹, & p pte ĩteſtat⁹, ſicut ĩ milite, vt ff. ꝺ teſt. l. ſi nu. es ita, §. i. Ad idẽ. ĩ. de ſec. nup. l. i. & ibi no. interdũ verò reperiũt ſtatuta pmiſſiua (39) tollẽtia obſtaculũ qualitatis pſonæ, vt ecce, dt ſtatutũ ꝙ filiusfa. poſſit facere teſtm̃ vel aliqua pſona de iure phibita, vł ꝯtinet in ſtatuto ꝙ ſpuri⁹ poſſit iſtitui, q̃ ꝺ iure cõi ſũt phibita. poſito p ꝯſtãti, ꝙ talia ſtatuta valeãt, alibi dicã, mõ de ipſorũ valore nõ di- (c) cã. Quæriẽ, an talis pſona ex territoriũ poſſit inſtitui, & hr̃ditatẽ (40) adire? Dico ꝙ nõ, cũ hoc ꝯcedaẽ ab alio † iſeriori a pr̃icipe, licèt ſpectet ad actũ volũtariũ, tñ nõ pt̃ exerceri ea iuriſdõne ꝯcedentis, vt l. 2. ff. de off. pcõſ. & leg. Pro hoc i auth. qb. mo nat. eff. ſui. §. filiũ vero. coll. 7. vbi legitimatio filij, q̃ fit p oblationẽ curię ciuitatis, nõ hẽt locũ niſi in pre offerẽte, & filio, nõ auo, vł ĩter alios. (d) Ita in ppoſito legitimatio facta p ſtatutũ ꝺ ciuitatis, nõ hẽt locũ, (e) niſi ĩ ipſa ciuitate legitimãte. Sed iſurgit forte dubium, & quotidianũ tale. Quidã ſic legitimat⁹ facit teſtm̃ ĩ ipſa ciuita. vel ibidẽ hr̃s iſtituiẽ, & hr̃ditatẽ adit, ã tale teſtm̃ valeat, vł talis aditio porri(41)gaẽ ad bona, q̃ ſũt ĩ alia ciuitate? Et vr̃ ꝙ ſic, p ea q̃ dicta ſũt ĩ ſtatuto diſponẽte circa ſolẽnitatẽ. Præterea ad idẽ ꝺ emãc. lib. l. i. nã emãcipatio ibi facta, hẽt effectũ ĩ oi loco, vt ſ., dictũ eſt in perſona notarij. ꝑterea ſnĩa lata p iudicẽ mãdaẽ executioni p iudi. alte ri⁹ territorij, ĩ bonis ẽt alibi poſitis, vt l. argẽtariũ. ĩ fi. de iud. & l. a diuo Pio. §. i. de re iu. & ĩ. de iud. l. pperãdũ. §. ſin aũt re⁹, ita hoc teſtm̃ ꝙ eſt quaſi ſnĩa, vt ff. de teſt. l. i. porrigaẽ ad bona alibi poſita. Sed ꝯ vr̃, ꝙ nõ porrigaẽ, vt l. pupillo. ꝺ tu. & cura. da. ab his. & de exc. tut. l. nõ ſolũ. §. & q ĩ teſtõ. & ibi no. Præterea, ſimplex diſpõ nõ ĩtelĩr niſi de bonis q̃ ſũt in territorio diſponẽtis, vt l. cũ vn⁹. §. his q. ff. ꝺ bo. aut. iu. pol. Pro hoc ĩ d. auth q. mo. nat. eff. ſui §. filiũ. vbi lĩtimatio ĩtelĩr fieri ſtricte. Pro hoc vr̃ expſſũ ex. q filij ſint le. c. p venerabilẽ, vbi legitimatio facta p Papã nõ trahiẽ ad ea, q̃ non ſũt ſuę iuriſdõis, vt ad hr̃ditatẽ, & alia tpalia, q̃ ſũt i territorio Imperat. vt ibi no. p gl. Gu. & Doc. Moder. Ad ꝯtra rñdeo. nam aliud (f) eſt in diſpõne circa ſolẽnitatẽ act⁹, † q̃ circa lĩtimationẽ perſonę, ad actũ. Rõ, qa facta diuerſitate locor. diuerſificaẽ rõ ſolẽnitatis. Nã i militari teſtõ reqrũẽ pauciores teſtes, qa p occupationẽ militatę ñ pñt tot hoĩes hẽri, iõ ibi ſtatutũ eſt de pauciori numero teſtiũ. Põt ẽt eſſe ꝙ i vna ciuita. ſunt hoĩes magis legales q̃ in alia, iõ fiũt ſtatuta diuerſa. ſ. iõ iſta rõ ſolẽnitatis hẽt locũ i teſtõ forenſis, ſicut i ciue. iõ i⁹ voluit, ꝙ q̃tũ ad ſolẽnitatẽ iſpiciaẽ effect⁹ ei⁹, ad oẽm locũ Nõ. n. p hoc alteri ciuit. pĩudicaẽ, cũ ille act⁹ vbiq; poterit celebrari, licèt ñ cũ illa ſolẽnitate. Sed diſpõ circa pſonã lĩtimãdã ad actũ faciẽdũ. ñ ẽ hui⁹ nãæ, iõ ñ poſſũ lĩtimare, niſi q̃tũ ad me ipſũ diſponẽtẽ ptinet, nec porrigiẽ ex meũ territoriũ, quia facerẽ alteri pĩudiciũ. Nõ ob. l. i. ꝺ emãc. lib. & ſ. dictũ eſt de notario, qa ibi ſtatutũ ñ diſponit directo circa actũ, ſed circa ſolẽnitatẽ actus. Nõ. n. ſtatutũ emãcipaẽ filiũ, qa tũc ñ porrigereẽ ad forẽſes, ſed pr̃ filiũ emãcipat cũ ſolẽnitate ſtatuti. Idẽ in notario, ñ. n. adhibeẽ ipſe ad diſponẽdũ, ſed ad ſolẽnizãdũ circa actũ ab alio diſpoſitũ, vñ ẽ eadẽ rõ, q̃ ſ. dicta ẽ ĩ ſolẽnitate. Nõ ob. qd ſ. dictũ eſt de ſnĩa, qa ibi iudex diſponit ſup iure iã fundato, & formato, q ius reſpiciebat pſonã vbiq;. Vt puta ꝯdẽnat aliquem occaſione pcedẽtis oblõnis, q̃ ligat reũ obligatũ ĩ oĩ loco. iõ mãdaẽ executioni p aliũ iudicẽ. Sed qñ ipſe iudex de nouo iducit i⁹, faciẽ(42)do ĩtra territoriũ tũc ñ porrigiẽ ex territoriũ, vt ſ. pbatũ ẽ. † Sed (g) poſſet dubitari de tali qõne, ꝯſuetudo ẽ i Anglia, ꝙ primogenitus ſuccedit ĩ oĩb. bonis. Mõ qdã hñs bona ĩ Anglia, & i Italia, deceſſit, q̃rii qd iuris? Ia. ꝺ Rau. & Gul. ꝺ Cu. tenẽt, ꝙ ꝺ bonis exiſtẽtib. ĩ Anglia iudiceẽ ſm ꝯſue. illi⁹ loci, de alijs, q̃ ſunt i Italia, fieẽ iuri cõi, vt diuidanẽ ĩter fr̃es p d. l. pupillo. ꝺ tut. & cu. da. ab his & qa certa forma, ẽ data i bõis ibi poſitis, vbiq; ñ cauẽdaẽ, vt ĩ. ꝺ iur. fiſ. l. certa forma. ff. ad mu. l. ꝯſtõni. Idẽ tz Cyn. hic. alij dñr, ꝙ dẽt ĩſpici loc⁹ vbi ẽ adita hr̃ditas, & ſic vbi quaſi ꝯ̃ctus ẽ celebratus. vt l. apud Iul. in fi. ff. ea q. cau. i po. ca. ſicut ĩ ꝯ̃ctib. ĩſpicim⁹ locũ ꝯ̃ct⁹, vt l. ſi fund⁹. de euic. l. ĩ ſtipſonib. ff. de re iu. Mihi vr̃, ꝙ verba ſtatuti, ſeu ꝯſuetudinis ſũt diligẽter ĩtuẽda. Aut n. diſponũt circa (h) rẽ, vt p hæc verba Bona decedẽtiũ veniãt ĩ priogenitũ, & tũc ꝺ oĩb bonis iudicabo ſm ꝯſuet. & ſtatutũ vbi res ſunt ſituatæ, qa i⁹ afficit res ipſas, ſiue poſſideãẽ a ciue, ſiue ab aduena. vt l. reſcri. in l. fi. de mune. & hon. & l. an i torũ. ꝺ ędifi priua. Aut verba ſtatuti ſeu ꝯſuetudinis diſponũt circa pſonã, vt p hęc verba, ptigenitus ſuccedaẽ & tũc, aut ille talis decedẽs nõ erat de Anglia, licet ibi hẽret poſſeſſiões, & tũc, tale ſtatutũ ad eũ, & ei⁹ filios ñ porrigiẽ. qa diſpõ circa pſonas, ñ porrigiẽ ad forẽſes, vt dictũ ẽ ſ. ĩ 2. q. i fi. Aut talis decedẽs erat Anglic⁹, & tũc fili⁹ priogẽit⁹ ſuccederet ĩ bõis, q̃ ſũt i Anglia, & ĩ alijs ſuccederet ꝺ iur̃ cõi, ſm, ꝙ dñt dicti Doc. qa ſiue dicaẽ hoc eẽ ſtatutũ priuatiuũ de filijs ſeq̃ntib. qa ẽ odioſũ, nõ porrigiẽ ad bona alibi poſita, vt ſ. pbatũ ẽ ĩ 6 q. Siue dicas ſtatutũ eẽ pmiſſiuũ tollẽdo obſtaculũ ne ſeq̃ntes filij ĩpediãẽ priogẽitos, & idẽ vt ſ. dictũ ẽ. Ad hoc vt ĩſpiciaẽ vtrũ diſpõ ſit ĩ rẽ (43) vł pſonã, facit ff. de ꝯ̃h. emp. l. ſi ĩ ſi. Nec placet illorũ opi. † q iſpiciũt locũ aditõnis hr̃ditatis, qa aditio nõ pt̃ ſe referre, niſi iq̃tũ eſt ꝺlata hr̃ditas, vt l. antiq. ff. ſi ps hr̃. pe. l. ſi ex aſſe. & l. ſi ex ſemiſſe ff. ꝺ ac. hæ. Sed ñ ẽ delata niſi pdicto mõ, vbi nemo pcedit & c. ſed ꝯ̃ctus ſe extẽdũt quatenus volũtas ꝯhẽtis fuit, q̃ fuiſſe pſumiẽ ſm ꝯſue. loci vbi res agiẽ, vt ſ. dictũ ẽ, ergo, & c. Octauo cir. ſtatuta pu(44)nitoria, hoc examinãdũ ẽ p multas qõnes, Prio an expſſe † poſſit (i) porrigere ſuũ effectũ ex territoriũ ſuũ. Ad q d dico ꝙ aliquando vterq; ſ. delinquẽs, & ille q quẽ delinquit ex territorium eſt forenſis tunc

ADDITIONES.

(a) Ale. Ia. de Ra. No. ſm iſtã opi. caſum, in quo quis põt decedere pro parte teſtatus & pro parte inteſtatus. Alius eſt caſus in l. ſi arrogator de adop. & in l. i. C. de ſec. nup. alius etiã no. per Doc. in l. ſi quis, ff. de vulg. & pup. alius in eo, qui ingreditur monaſterium, qui ſi de ſola medietate bonorũ teſtatus ſit, decederet pro parte teſtatus, ſecundum Bal. in auth. ſi qua mulier. Idem ad pias cauſas, ſm Bar. in l. i. in 5. q. prin. ĩ. ꝺ ſ. ĩ. adde in materia Spe. de teſt. §. qualiter. ver. dẽt. & veriſimiliter Pe. de Anc. in c. canonũ ſtatuta, de cõſt. in ver. vlterius circa iſta ſtatuta. Adde, ꝙ opi. Ia. de Ra. ſequitur Bal. conſ. 313. li. 3.

(b) Ale. Placet Adde no. p Bal. in l. ſi nõ ſpẽli maxime in ver. item no. ĩ. de teſti. Pariſ. Idẽ tz Comẽ. cõſ. 75. inci. Titi⁹ Lucan⁹, vbi vult pcedere ẽt ſi ĩ loco vbi ſũt bona eſſet ſtatutũ diuerſũ in mõ adminiſtrãdi, puta in tutore, vt per eum. Itẽ, ꝙ attẽdatur inſtrũm loci, in quo eſt maior pars bonorũ, ẽt quo ad bona alibi ſita, vide Io. de Ana. conſi. 4. inc. Viſis ſtatutis. in 3. dub. Itẽ, ꝙ non ſeruetur ſtatutum loci vbi petuntur bona quo ad forẽſem, v. de ſ. in 2. char. ad Bar. vide de iſta qõne late Iaſ. hic, & vltra hic addita p eum, uide aliqua addita p eum in l. ſi arrogator. ff. de adop. late. Poſtea tãgit illũ ſulẽnẽ artic. qd ſi aliqs hẽret duo domicilia. vnũ. ſ. originis in quo extaret ſtatutũ, ꝙ marit⁹ nõ poſſit relinquere vxori, & ecõtra, & in iſto domicilio hẽet q̃ plura bona, hẽret etiã aliud domicilium habitationis, & ibidem alia bona, faceretq; teſtm̃ in loco habitationis, vbi non vigeret tale ſtatutũ, & relinqueret aliqua bona vxori, quæ bona veniant in tali relicto, vt ibi pe eum.

(c) Pariſ. Talis perſona. Contra hoc facit c. cum olim. & ibi Pan. in ĩ. nota. extra de cleri. con ug. Vide Are. conſ. 54. & conſ. 73.

(d) Ale. Statutum. Vide hic plene Bal. in rub. & quod poſt eum dico.

(e) Barb. Forte. Et iõq̃tũ Bar. all. §. territoriũ, vr̃ ꝙ cõtradicat illi §. qa dt, iudex illius loci cuius eſt territoriũ hẽt ius terrẽdi, & non alius. Itẽ quia dicit, ꝙ in territorio hoſtium debet ſeruari ius cõe. l. qui a latronib. in pri. ff. de teſtibus.

(f) Ale. Actus. Vide Bal. ĩ l. & ſi cõtra ĩ. de nup. Et no. qa rõ hæc pt̃ eſſe, cũ i hr̃ditatib. dẽam⁹ ſtare. in c. ꝙ ſpectat ad Impatorẽ, ñ ad Papã & ſic illa lĩtimatio quo ad q̃dã tenebat, & quo ad q̃dã nõ, ꝙ no. Itẽ ad hoc facit, ꝙ no. Bar. in l. in qua pruincia, ff. de rit. nup. & Bal. in i. cõſt. C. & in terminis conſuluit. Bal. & Ang. & Pet. & collegiũ Paduanũ. tenuerũt dn. de Ro. & adde, ꝙ no. Bar. i aut ex complexu, in fi. ĩ. de inc. nup. adde Bar. in l. eam quam, C. de fideic.

(g) Ale. In Anglia. Pe. de Anc. in c. canonũ ſtatuta in 11. q̃ſt. prin. in ver. q̃ro iuxta pdicta, de qõne tali cauet, ſtatuto Tudert. & dt, ꝙ Bal. i cõſ. ic. Io noie, Pũct⁹ talis, cõſuluit, ꝙ nõ adhibita diſtõne, an in pſonã, an in rẽ ſeruent ſtatuta loci quo ad bona ibi ſita, & ita vr̃ cõiter teneri, & ita tz, nunq̃ tñ inuenire potui ſuũ cõſ. Ex oppoſito ẽt vide, qd no. Bar. ĩ 6. q. pri. & ibidẽ ſeqr̃ Bal. & Flo. hic, ſed uide ẽt vltra Flo. qd cõſulẽdo tenuerit. Io. Cal. in cõſ. poſito ſub rub. ꝺ teſta. ĩ cõſ. 44. Adde qd Pa. de Ca. vr̃ trãſire cũ opi. Bar. cõſ. 24. de qua qõne vide ẽt Pe. de Anc. cõſ. 102. vbi dt, qd ſtãte cõſuetudine Gallicana, qd oĩa bona ſint cõia inter vi. & vx. & altero decedẽte ſuperſtes ſuccedat in oĩb. bonis, qd ſuperſtes non ſuccederet in bonis alibi ſitis, & ſi teſtator voluerit, ſuperuiuentem ſuccedere, quia teſtator falſa cauſa ductus videtur ad ſic diſponẽdũ, putans bona alibi ſita comprehendi rigore cõſuetudinis. latius ibi vide. Pom. De tali q. conſuetudo eſt in Anglia. In qua qõne uide Ale. cõſ. 16. uol. 2. & aliqd p Pan. cõſ. 72. in prin. 1. uol. & ad iſtã q. ad mãm p Fel. ĩ c. ex. S. M. q. 15. de cõſt. & in c. auditis. uer. cõſuetudo. de pſcr. & aliquid p Barb. conſil. 4. & conſ. 14. in 2. uol. Car. Flo in cõſ. 2. & Pan. i c. qd clericis. in uer. ad pdicta. de fo. cõp. & quæ ibi addidi. & Anch. in c. canonũ ſtatuta. de cõſt. & Ale. cõſi. 128. uol. 2. & Soc. in cõnſi. 212. Alle. 44. uol. 5. & Card. 15. in li. de conſtitu.

(h) Men. Circa rẽ. Cran. cõſ. 201. nu. 10. cõſ. 27. nu. 1. 5. Maria Soc. ſe. cõſ. 36. col. 3. li. 1. Cran. cõſ. 30. n. 1. uer. p Tiraq. de retr. cõſan. §. 2. gl. 1. no. 3. Cra. cõſ. 30. n. 6.

(i) Men. Ad qd dico. Cran. cõſ. 30. nu. 6. Soc. ſen. cõſ. 302. col. 1. li. 2. & cõſil. 19. nu. 10. li. 4. Rui. conſ. 53. nu. 14. lib. 2. Io. Fr. Ru. adde Corn. conſ. 86. in 3. uol.

sis, tūc rēa ē, q statutū ēt si exp̄sse caueat̄ ī eo, ñ porrigit̄ ad eos, q ex̄ territoriū &c. vt l. fi. ff. de iu. om. iud. qa statuta sūt ius p̄priū ciuitatis, vt l. oēs pp̄li ff. d iust. & iu. Ista rēa fallit ī ciuitatib. ꝯfœderatis. & colligatis iuicē, vt si statuto Perusij a caueat̄, q delīquēs Assisij possit puniri hic, vt no. ff. d cap. & post l. ren. l. ñ dubito, ī fi. Idē puto si ciuitas ī cuius territorio delinq̄t, istud statutū facere ꝯsēsisset, eadē rōne. Aliqñ ex̄ territoriū hᵘ ciuitatis forēsis offendit aliqnē ciuē, & cauet̄ aliquo statuto, q forēsis hic possit puniri, an valeat? & vr̄, q sic, qa laicᵘ offēdēs clericū efficit̄ d foro ecclesiæ vt j. d epi. & cle. auth. itē nulla cōitas, ex̄ de foro ꝯp. c. cū sit. Præterea rōne loci, ī quo delictū ꝯmittit̄, qs efficit̄ † de illa iurisdōne,

45 ēt si ē forēsis, ff. de off. p̄si. l. 3. j. vbi d crl. agi opor. l. j. & ī auth. qua ī p̄uicia. Sed si d̄liqt ī loco ciuitati subiecto. l. ī p̄sona ciuis iur. ergo &c. sed illa ñ faciūt, qa clerico offenso est rō, qa ꝯmittit̄ sacrilegiū, q est crimē ecclīasticū, iō p̄tinet ad ecclīā, vt d. c. cū sit. Et

b istud, q d̄r rōne loci, &c. itelligo rōne rei imobilis, b vt territorii ñ rei mobilis, vel se mouētis. Dic ergo rīr, tale statutū ñ valet̄, qa ñ p̄t d̄sponere ex̄ territoriū suū, ꝯ p̄sonas sibi ñ subditas. Fallit ī casu p̄ictib. ex naufragio, q p̄nt puniri a iudice personæ offensæ, & sic cū tale delictū p̄tineat ad p̄sonas eius iurisdōnis, poterit aduersᵘ tales delīquētes ex̄ territoriū fieri statutū, vt ff. de icē. rui. nauf. l. ne qd §. de his. vt ibi no. p gl. l3 Cy. eā ñ teneat ī d. Auth. qua ī p̄uincia. ī 4. q. Itē fallit ī ciuitatib. ꝯfederatis, vt s. dixi. Itē fallit si iudex loci, vbi ciuis meᵘ offendit. offensā ñ vīdicat (vt qa ñ vult, vl̄ qa ñ p̄t) tūc poterit fieri statutū ꝯ offendētē ciuē ex̄ territoriū. ar. j. de iud. l. nullᵘ. cū sua gl. & 23. q. 2. ca. dñs ur. p hoc iduco in. ex̄. d fo.

c ꝯp. c. postulasti. vbi t3 hoc statutū exp̄sse valet̄. Aliqñ ciuis deliqt ex̄ territoriū: & de tali delicto ex̄ ꝯmisso statutū exp̄sse loqt̄, puto q tale statutū valeat. s. qa rōne originis p̄t puniri de delicto vbiq3 ꝯmisso, vt l. j. vbi de cri agi opor. cū ergo tale delictū sit de eiᵘ iurisdōne, poterit de hoc facere statutū. p hoc facit l. fi. ff. de decre. ab ord. fa. Pro hoc optime facit de Eunuchis, l. 2. & j. de ꝯme. &

d mer. l. mercatores. Sed iuxta p̄dicta p̄t dubitari. Pone, q exercitᵘ hᵘ ciuitatis stat sup̄ d territorio alteriᵘ, vnᵘ forēsis occidit ibi aliū

46 forēsē. vtrū poterit puniri † a Ptāte hᵘ ciuitatis? & vr̄, q ñ, ēt si exp̄sse statuto sit cautū, vt s. dictū est ꝯrīū obseruat̄ d ꝯsuet. Probat̄ sic, territoriū dr̄ a terrēdo, vt j. de ver. si. l. pupillᵘ. §. territoriū, sed cū nec exercitᵘ hᵘ ciuitatis ē ibi, terret & coercet illū locū, merito d̄lictū ibi ꝯmissū poterit puniri a Ptāte tāq̄ ꝯmissū ī eiᵘ territorio, ita dicebāt Mar. & Ia. But. Itē q̄ro, qd si ī statuto ñ cauet̄ exp̄sse, sed

47 simpl̄r loquat̄ statutū, † vtrū porrigat̄ ex̄ territoriū ad eiᵘ iuestie

e gatiōnē pono q̄ōnē antiqtᵘ tactā. Cauet̄ statuto ciuitatis Perusij, q Ptās de quolibet possit iq̄rere, vl̄ p̄cedere p accusatiōnē, vl̄ inq̄sitiōnē. Alio statuto cauet̄, q p homicidio iponat̄ certa pœna. Accidit, q qdā Perusinus occidit ex̄ territoriū, q̄rit̄ vtrū Ptās hᵘ ciuitatis possit īq̄rere, & punir̄ fm formā statuti, an solū d iur̄ cōi? Ista q̄ō fuit facta p Odof. & determinauit, q ñ possit p īq̄sitionē p̄cedi, nec, q deliquēs possit puniri fm formā statuti, sed solū d iure cōi. Cuius opi. ponit Alb. d Gā ī fi. sui libelli. Postea do. Cy. disputauit istā q. in ciuitate Senarū, & determinauit ꝯrīū tāgēdo iura Odof. l3 de eis nulla fiat mētio, idcirco eiᵘ disputatiōnē hic recito, multa inutilia reijciēdo. Certū ē, q d iure cōi p̄t delinq̄ns puniri ī loco domicilij, vel originis de delicto alibi ꝯmisso, vt j. vbi d crl. ag. opo. l. j. ff. de iter. & rele. l. relegatorū, § sed & i eas, & § tu qs

f Hoc p̄misso videamᵘ vtrū possit p̄cedi p viā accusationis tm̄. f i. de iure cōi, an p viā īq̄sitionis de iure municipali? & vr̄, q solū p accus. cū de iure cōi inq̄sitio fiat ad vindictā puplicā, vt in auth. de mau. prin. §. q si delinq̄ntes, co. 4. & ad delictū puniēdū ñ occultādū, vt in Auth. de armis, §. sancimus, co. 6. sed iniuria nō vr̄ facta, nisi in eo loco, vbi qs deliq̄rit, ñ ī loco vñ oriūdᵘ est, vt ff. de iuri. om. iud. l. si qs id, q. & l. si familia. ergo iudex originis ñ potenr̄ p̄cedere, vl̄ inq̄rere. Præterea Rectores ciuitatū cōr̄ p̄es subiectorū, vt d. §. sancimus. in Auth. vt iudi. sine quoquo suffra. §. cos āt. co. 2. sed hō forēsis offensus ex̄ territoriū, ñ ē subiectᵘ illi iudici terræ originis offendētis, & sic nō ē ei tāq̄ p̄r̄, merito d iniuria ei facta ñ p̄t p̄cedere. Eꝯ, q possit p̄ceder̄, qa de iure cōi hēt iurisd. vt s. dictū ē, ergo illa iurisdōne poterit vti, cum qualitate sibi addita p statutū, q p̄cedat p iq̄sitiōnē, cū qualitas d facili addat̄ vt l. io delictis, §. si detracta. ff. de noxa. p̄terea hoc p̄bat̄ rōne, pro p̄rii iteresse. Nā Reipubl. interest hr̄e bonos subditos, ff. de his q sunt sui vel alie. iu. l. j. §. fi. & in Auth. vt iud. sine quoquo suff. §. cogitatio. sed hoīes boni efficiunt̄, si eis pœna iponat̄ ex d̄licto, vt l. j. de iust. & iur. ibi nō solū bonos &c. & de hoc, q exp̄sse sit rō publicæ disciplinæ, vt l. licitatio. §. q illicite, ff. de pub. iterest ergo sua punire subditos, & sic statutū ad eos extēderet̄. Prœterea eadē rō vr̄, siue p accus. siue p īq̄sitiūnē p̄cedat̄. Inq̄sitio. n. succedit loco accusationis, vt ff. ad l. Aql. l. illud, ergo &c. Prœterea pone, q Titius ex̄ territoriū icidit ī l. si qs ī hoc. j. de epi. & cle. certū ē, q iudex rōne originis poterit īq̄rere, ergo idē in p̄posito. Præterea statutū loqt̄ gñalr̄, ergo, &c. vt l. j. § generalr̄. de le. p̄stā pp q̄ determinauit Cy. q iudex possit p̄cedere de iure p inq̄sitiōnē, & denunciatiōnē, sicut p accus. q an sit verū. j. dicā. Sup alio vero puncto, s. de ꝯdēnatione, vr̄ primo, q dēat puniri fm leges loci vbi deliqt, vt C. vbi Sena. vel clar. l. 1. Præterea ꝯtus & delicta æquiparant̄, vt ff. de iud. l. tā ex ꝯtib. & l. omnem. sed in ꝯtib. inspicit

locᵘ ꝯtus, vt ff. de euic. l. si fundus. & s. p̄batū ē, ergo, &c. Præterea s. circa p̄ricipiū hᵘ tractatus dictū ē, dēre īspici locū d̄licti, ergo &c. ē casᵘ ex̄ de ꝯsti. c. vt aīarū. § j li. 6. Ex aduerso q possit puniri fm leges ciuitatis suæ, p̄bat sic, lex & snīa æqparāt̄ur, vt ff. de manumi. l. seruᵘ hac l. Sed suū subditū p̄t ligare sua snīa, ergo sua l. Prœterea si aliqs delinqt ī ecclesia, q̄ ꝯstat ñ eē de iurisdōne sæcularī, tñ poterit a iudice sæculari sua lege puniri, vt j. de adul. auth. si qs. & j. l. j. Prœterea hoc p̄bat exp̄sse. j. de eunu. l. 2. vbi subditus ligat̄ ēt ex̄ territoriū. Ex qb. Cy. d̄terminauit ciuē ex delicto in alia ciuitate ꝯmisso, posse ī sua ciuitate puniri, fm leges suæ ciuita

g tis. Et si dicat̄ qñ porrigit lex suū effectū ex̄ territoriū? (R̄nd. ipse) fateor q ex̄ territoriū ñ p̄t īducere nouā oblīonis sbām, sed bñ p̄t illi delicto, q ē de iur̄ cōi, addere nouā qualitatē, q facilius adijcit, q̄ sbā, vt l. ī delictis, §. si d̄tracta. ff. de noa. Nō ob. c. vt aīarū, qa illa decisio p̄cessit ex errore canonistarum. vel sp̄ale ibi in snīa excōicationis, hic ē effectᵘ suorū verborū. Et p̄dicta sunt sūpta ex verbis Pe. ex repe. sua in l. extra territoriū. ff. de iu. om. iudi.

48 † Mihi āt vr̄ verba statuti diligētiᵘ eē intuēda, aut. n. exp̄sse disponit de eo, q ciuis facit ēt extra territoriū, & tūc ꝯ eū p̄cedi poterit, & puniri. d. l. 2. de eunu. & s. p̄x. q. dixi, aut limitatiue loqt̄ d eo q fit itra territoriū, & tunc ñ extēdit̄ ad ea, q̄ fierent ex̄, l. si verò §. de viro. ff. so. mat. cū si. aut statutū simpl̄r loqt̄, & ista est q̄. nr̄a, & de hoc casu dicā. Aut q̄ritur de mō p̄cedēdi, & posset p̄cedi

h fm statutū ciuitatis originis, h qa statuta, q̄ respiciūt p̄cessum, seu litis ordinationē porrigunt̄ ad oēm litē, q̄ in ipsa ciuitate actitat̄, posito q sit de eo, q ē ex̄ ciuitatē actū, vt l. 3. §. fi. ff. de testib. & l. 2. in fi. quemad. test. ap. & l. cum clericis, in fi. j. de epi. & cle. ita s. dictū ē circa ꝯtus. Pro hoc j. de cust. reo. l. j. in prin. Et sic in primo pūcto tene opi. Cy. q posset p inq̄sitionē p̄cedi. Aut q̄rīs de mō

i puniēdi, & tūc puniat̄, vl̄ d iur̄ cōi, vl̄ fm statutū loci, vbi deliqt, qa statuta q̄ respiciūt litis decisio. ñ porrigūt̄ ad ea q̄ ex̄ territoriū sūt ꝯmissa, sed dēt īspici locᵘ, vbi res ē situata, vt s. dictū ē, tā circa ꝯtᵘ, q̄ circa d̄licta, & hic ē casᵘ ī d. c. vt aīarū, §. j. facit d bo. aut. iu. pos. l. cū vnus, §. j. & in hoc teneo opi. Odo. & Alb. de Gā. Sit ergo

49 cautᵘ iudex, qñ format īq̄sitionē, vt ī ꝯclone † īq̄sitiōis dicat, sup qb oīb. & sing īītēdo p̄ceder̄, & īq̄rer̄, fm formā statuto. huiᵘ ciuitatis, & culpabilē punir̄, & ꝯdēnar̄, fm formā iuris, & sic ī p̄ce

50 dēdo se refert ad statuta, ī ꝯdēnādo ad iᵘ cōe. † Vl. q̄ro k d effectu

k snīæ p̄uiētis, vtrū extēdat suū effectū ex̄ territoriū iudicātis, & omissis oīb. allegōnib. pono, q mihi vr̄ distiguēdū sup diuersis mēbris. Aliqñ. n. reperit pœna q̄ respicit p̄sonā, aliqñ q̄ respicit bōa. Primo casu, aut pœna iposita respicit certi loci iterdictū, & ñ porrigit̄ ex̄ territoriū interdicti ex p̄tāte snīæ, sed bñ porrigit̄ ad q̄dā loca p ꝯnam & iur.s dispōnē, vt l. relegatorū §. 1. & §. interdicer̄. & §. seq. de iterd. & releg. Aut nō respicit iterdictū certi loci, sed certæ artis, & tūc non porrigit̄ extra territoriū, vt ff. de postu. l. ex ea. Aliqñ verò nō respicit p̄ricipl̄r iterdictionē loci nec artis, sed diminutionē status, vt qñ qs efficit̄ īfamis, tūc dr̄ statᵘ eiᵘ minui, vel efficit̄ seruus pœnæ, & tūc ēt dr̄ statᵘ minui, ff. de var. & ex̄ ordinariis cognitio. l. cognitionē. §. æstimō. & §. fi. Et p̄io casu pœna īposita hic, hēt effectū vbiq3 vt l. ex cā de postulā. vbi loqt̄ d īfam. Idē dico ī his q efficiūt̄ serui pœnæ, p snīā multo magis. nā ī his ꝯtīgit diminutio statᵘ, solū ex qualitate pœnæ, vt d. l. q vlti. de pœnis. & l. q dā. & j. d donōnib. iter vi. & vx. l. res. ibi, ex pœnæ qualitate. Si igit ex gñe pœnæ, nō curo, vtrū talis pœna īponat̄ ex forma statuti, vl̄ ex iure cōi. facit ad hoc ff. d his q no. īfa. l. lictᵘ fustiū & q ibi oo. & p hoc crederē q illa mulier, q̄ fuit hic ꝯdēnata ad ignem

ADDITIONES.

a Ale. Statuto Perusij. Adde q̄ dixi post Bar. ī l. pupil. §. territoriū. de ver. sign.

b Ale. Rei immobilis. Latius & melius, ut per Bal. in l. fi. de iur. om. iud. post Cy. & per Ang. in l. hæres absens §. si quis, ff. de iud.

c Extra territoriū. Vide omno Bal. in l. iubemus nullā. & q ibi dixi post Bar. j. ti. 1. & p Spe. de mā in ti. de cōsl. ver. sd si ex̄neus in ciuita. & Io. An. de sen. exc. c. a nobis. p Bal. in l. 1. j. de Eunuchis. Adde Bal. cōs. 139. li. 3. & cōs. 474. lib. 4. & qūo inchoās maleficiū in vno loco, & finiens in alio dēat puniri, vbi incepit uel ubi finiuit, vide Bal. cōs. 111. li. 4. & an qs possit puniri in loco delicti, & ī loco originis, & qualiter iudicis dicant̄ præuenisse unus alterū, vide per eūdē consi. 109. li. 4. & consi. 408. li. 2. vide etiam per Fred. consi. 2.

d Super Ale. de delicto cōmisso in exercitu, & hoc per Bal. hic.

e Ale. Ciuitatis Perusij. Vide Inn. & Can. in c. postulasti de fo. cōp. ver. si. ibi accidit q qdā Peru. &c. & q no. Bal. in l. si qs in hoc. j. de epi. & cle. & no. Ang. ī si uacātia. & Ioa. An. in addi. Spec. de cōp. iud. & adde Bal. in l. 2. j. de eunuchis. vbi dixit no. verbū, p Bal. in l. negādi, cum se. j. de ijs q acc. non pos. per Ia. de Bel. in l. 1. C. de emā. lib. Io. Fr. Ru. adde circa istā q. Ale. consi. 112. ponderatis verbis inquisitionis, vo. 1. & Phil. in c. a nobis. de sent. excō.

f Ale. Accusationis tm̄ Ang. in disputat. sua Bon. suæ ciuitatis, &c. in 1. q. tenet opi. Cy. & Bar. qd̄ possit uigore talis statuti inquiri.
Adde an possit inquiri delicto alibi commisso, Bal. consi. 222. lib. 4.

g Ciuit. Cōtrariū. gl. in cle. 1. de fo. cōp. Adde vt t3 Bal. cōs. 94. li. 1. inci. Rodul.

h Ale. Ciuitatis originis. Sd̄ Ang. in sua dispu. Bono. suæ ciuit. exhānitus, &c. ā pe. q. qd̄ quantum etiam ad pœnam imponatur pœna statuti contra Bar.

i Po. Vbi deliqt. Vide Pa. cōs. 31. 1. uol. Cæpol. consi. 8. criminali, & Pan. in c. cum contingat. de fo. comp. & Ale. consi. 3. uol. 1. & Pa. de Cast. consil. 75. vbi sequitur doct. Bar. hic inferens ad pulchrum casum, de quo ibi per eum.

k Bar. Vltimo q̄ro. Vide d. Ant. in c. postulasti. de fo. cōp. & in c. qd̄ clericis. eo. ti. ibi Mo. d. Pe. & In. d̄ sm. l. ecclē olim. de ele. cōiu. Bal. in suo trac. de Guelphis & Gebellinis in 3. q. prin. vbi d̄i, qd̄ statuta in dubio debēt intelligi de his q̄ fiunt & respiciūt territoriū statuentis, alle l. fi. de iur. om. iud. l. cum vnū, §. is q. de bon. auth. iud. pos. ii de Bar. in tra. represalia. in 4. quæst. j. quæstion. prin.

signẽ, & postea fuit recepta a familia, q͂ statũ fuit effecta serua pœ
a nę, ast sm̃ iura hodierna, vt d.l.q vltimo, & qđ ibi no. & đ nõnjb.
iter vit. & vx. auth. sđ hodie. Nã post sniam nõ d̃ount supuiuer, &
iõ vbicũq; sit, dico, q͂ ẽ serua pęnæ, nec pt facer testm̃, nec ꝯhere
& filia facere. Et dico idẽ ĩ excõicato, qa vbiq; dr̃ excõicat⁹, vt 4.
q.6.c.gsqs litæ.n.pęnæ q̃ respiciũt diminutionẽ stat⁹ ĩfligũt i p-
sonã, & ipsam psonã sequũt, sicut lepra leprosũ: & facit.ff.đ pę.l.
qs ergo cas⁹. cũ gl.fi.p loc.l.1.ĩ pri. & q̃ ĩ eis no. Scđo casu qñ pę
na respicit bona, pone, qđã ẽ ꝯdẽnat⁹ ĩ ciuitate ĩ publicatiõe bo
b norũ, hẽt q̃dã bõa alibi, vtrũ illa sint publicata. bGuil. đ Cu. tãgit
hic, & ff đ capitis diminuti.l.2.& t 1, q͂ q̃libet ciuitas hẽat bona ĩ
territorio suo sita, nã dicta bona sũt quasi vacãtia, vt ĩ. de bonis
vac.l.1. & ĩpellũt veniẽtes ab inte. & iõ cũ q̃libet ciuitas ĩputat fi-
c sc⁹ ccuilibet accrescẽt illa bona q̃ sũt ĩ territorio, arg ff.đ vsufr.
accre.l.idẽ Neran⁹.2.rñ Pro hoc ĩ.đ epi. & cl. l. si qs psbyter. ubi
partẽ bonorũ hẽt ecclia, ptẽ curia, fisc⁹, vl̃ pron⁹. Facit đ cẽsi. l.
forma.§.si vero qs agrũ.đ iur. & cu.da ab his l.pupil. & l. iurispi-
tos.§.cũ oñud⁹.đ excu.tut. & vl̃ casus.đ caa.tribu l.fi.đ bonis va-
cãt.l.si qñ.2.rñ.sm̃ cũ. Alii dñt, q͂ Nic.Mat.ĩ quadã sua disp. dicit.
Aut iudex q publicauit bona hẽt iurisdĩnẽ a lege cõi. & ĩposuit
pęnã sm̃ ordinẽ iuris cõis Aut vtrũq; s.iurisdõnẽ, & pęnæ ĩpõnẽ
d hẽt da l.municipali, siue alterũ tm̃. Prĩo casu talis pęna extẽdit ad
pr̃imoniũ ubiq; positũ, sđ ĩcorporatio ĩ possessionẽ fisci, fiet p il
lũ officialẽ ĩ cui⁹ territorio sũt sita bona, ut l. a diuo Pio.§.1.đ re
iu & l.cũ vn⁹.§.1.đ bo.auth iu po. & qđ ibi no. & d.l si qñ, & l.fi.
đ bo.ua. A simi, sicut qñ plẽs sũt tutores eiusdẽ pupilli hñtis pr̃imo
niũ ĩ diuersis ciuitatib. seu puĩcijs, vn⁹ ĩ una puĩcia pcurat, q͂ re
stituãt bona q̃ sũt ĩ alia, ut l tutores §.hĩs.đ adm tu Ita hic plẽs of
ficiales ĩ diuersis puĩciis ĩpñtãt vnũ fiscũ In scđo casu qñ vtrũq;
vl̃ alterũ tm̃ pcedit a lege municipali, tũc publicatio ñ extẽdit ad
bona q̃ nõ sũt illi iurisdõni subiecta, vt ĩ.q da.tu.pos.l.neq; cũ si.
e Mihi ĩ ista qõ.vl̃ dđni, qđ ciuitas ñ pt sibi publicar̃ bona. e pp dli-
cta đ iu.cõi. vt C.đ bo va.l.a li a. & ibi no. Itẽ ciuitas đ iu.cõi non
hẽt merũ ĩpiũ, & cognitionẽ istorũ dilictorũ grauiorũ, vt ĩ. đ dñ.
ciu.l.đ seniores.l.a a. Illæ ergo ciuitates Italię q̃ illã iuris. exercẽt &
f q̃ bona sibi publicãt, hoc faciũt, vl̃ ex priuilegio eis ꝯcessop prĩci
pẽ, vl̃ ex ꝯsuet. antiqua, q̃ hẽt vim ꝯstituti priuilegii, vt l.1.§.duct⁹
aq̃ đ aqua quot & æsti.l.1.đ aqua pl.arcẽ. Et ita dĩ gl.ĩ Auth. đ de-
fen.ci.§.iusiurãdũ, ĩ fi.mag.gl. & sic ciuitates q̃ sũt hodie cum ca
mera fiscali pñt dici pcuratores fisci ĩ rẽ suã, ĩ ipsa ciuitate. Nã ad
sui utilitatẽ utunt̃ iure fiscali ex ꝯcessione prĩcipis tacita, vel ex-
5 ĩ pssa, vt dictũ ẽ. † Hoc pmisso ĩ qõne pcedẽti sic dico. Aut iurisdõ
g nes sũt separatæ, sed bursa fiscalis est vna ĩ effectu ĩ utroq; loco:
aut sũt separatæ iurisdõnes, & separatæ bursę fiscales, primo ca-
h suhaut illa publicatio fit đ iure cõi, & bona utriusq; loci erũt pu
blicata, vt l.si qñ, đ bo.ua. & fiet executio p officialẽ illi⁹ loci ubi
i sũt bona, ut s. dictũ ẽ, vñ dico si pses, q ĩ Marchia Anconitana i p
ecclia Ro. publicaret đ iure cõi bona alicuius, q͂ ĩtelligeretur bo
na publicata q̃ ille hẽt ĩ ducatu, sđ ĩ illis bonis fieret executio per
pe.fis.q ẽ ĩ duc. Aut publicõ fit sm̃ ꝯsti. vl̃ leges spãles, & tũc aut
illę leges spãles sũt ĩ utroq; loco ubi oĩa sũt bona: exẽplũ, plẽs in
K dicessũt đputati ab uno Rege p diuersa territo. regni, K vn⁹ pu-
blicat sm̃ ꝯsti. r̃galẽ, & tũc oĩa bõa q̃ sũt ĩ r̃gno, eẽnt publicata ca.
rõe, & p easdẽ leges: aut dictę leges spãles ñ sũt cões ad vtrũq; lo
cũ Exẽplũ. ĩ Marchia sũt q̃dã ꝯstões, q̃ ñ sũt ĩ Ducatu tũc talis pu
blicõ ñ extẽdit ad bõa q̃ sũt ex loci, ad quẽ se ptẽdit ꝯstõ, ut l. ex
territoriũ ff.đ tut.om.iu. & c.ut aiatũ, đ ꝯst li.6. & ĩ.q da.tu.pos.l.
neq;. & đ tu.et cu.da.ab his.l.1.fi.ĩ. & l.pupillo.cũ si. Scđo casu qñ
iurisdões sũt distictę, & bursę fiscales distictę. Aut publicõ ñ fiđ
tm̃ cõi, & tũc ñ extẽdit ad alia bõa ẽt alibi sita, p dictas leges. Aut
l fit đ iur̃ cõi, & tũc ad oĩa bõa ẽt alibi posita extẽdit. l tñ q̃libet ciui
tas hẽbit bõa ĩ suo territorio sita, sm̃, q͂ dicebat Gul. đ Cu. qđ pbo,
q̃libet ciuitas dr̃ pcurator fisci. ut s. osñũ ẽ. Si si pcurator eẽt fiscĩ
& ad utilitatẽ fiscalẽ, & ad ei⁹ officiũ spectaret acceptatio. & ĩcor
porõ dict. bono. ĩ fiscũ, ut dictũ ẽ, ergo nũc ad eũ ptinet, & ad ei⁹
utilitatẽ. Pro hoc ẽ cas⁹ ĩ d.l.fi đ auth.tu.et cx̃ đ fo.ꝯp.c.postulasti.
Nec placet, ut distiguas, ã iudex hẽat iurisd. a l. cõi, ul a lege mu-
ni. qa ñ curo, vñ iurisdõnẽ hẽat, sđ hoc solũ ã pnũciet sup eo, qđ
đ iur̃ cõi ẽ dispositũ, ã uero đ nouo dispõat. vt dixi s. ĩ 6.q. ver sđ
insurgit forte dubium, &c. CONTRAR. ET CONCOR.

Aduerte, q͂ Bar allegar̃ sibi ꝯrius hic in hac l 1. sed in quo ar-
ti arguatur de contradictione, & pro saluatione Bar. vide cõcor
dantiam, quam posui a d l. qui Romæ. in §.fi. ff. de verb. obl.

ADDITIONES.

a Ale Pœnæ Adde l. quidam sunt ff de pœ. & quod hic dicit de damnato ad mortẽ, q͂ non põt contrahere, nec testari, vide quod no Bal. post Bar. in l 1. in si ti. 1. & Bar. in repe. l. qui ulti & quod ibi dixi ff. de pœ. & quod dixi post Bar. in l 1 ff de bo. dã. Et quid si decedat ips ad appellandum, per Imo. in l qui a latronib ff. de testa.

b Pom. Publicata. vide Cepol in consi.17. & D Ant de Bu consi.59. & 62. & Imo. cõs. 36. Old. consi.37 & omnino ad hæc Ang. de Are. in trac. malefi. in gl. & eius bona publicamus, in 2.q. & ibi addita.

c Ale Fiscus. Quælibet ciuitas habet fiscum Adde Bar in l item veniunt. ff. de peti. hære & in l 1. C. de hære. vel act. vendi.

d Ale Impositionem. Adde, q͂ Bald. in l. mercatores. in f. de commer & mer. ponderat tex. ibi, q͂ Imperator poterit publicare bona mobilia sita extra territorium, q a dñt respicere territorium & de qõne Bar. hac adde Bal & Imo. in l. sed si plures. § a sub-

stituto ff de vul & pup. Et ex hoc põt ampliari cõsiõ Apis q̃ dicit bona damnatorum dividenda in tres partes, quarum vna sit illius ciuitatis, alia officialiũ inquirentiũ, tertia in officio subsidiũ Quida his nu nobis a Ferrariæ fuit Florentinus, & per inquisitionem Florentiæ dãnatus, unde per disputationem Io Cald quæ incipit pręsupposito, q cõsiõ &c. per Pe de Anch. in rep c postulasti. de fo con.

e Ale. Bona Quomodo ciuitas hodie dicatur habere fiscum, & possit publicare bona, sequitur hoc Bal. in l 1. in si. de hær vel act. ven

f Pom. Cõcessio Vide ibi Ale. consi. 111 in 4. vol. & in consi 6 maxime in si vol. 1. & Ro consi 59 in 5. dub. Pan. cõs. 6 in 1. dub uol. 2 & cons. 17 2 dub. eo. uol Fely. in c.q in ecc. de cõst & in c. cũ a nobis in vers. 3. no đ test & Barb. cõs. 2. no. 1. & Anc. in c. canonũ statu. de cõst. & Are cõs 2. ubi pul. hra q. ponit circa hanc mam

g Paris. Præceden. Vide Im. in l ex facto la grande. ff. de vulg & pup. ubi etiam ponit quo, & p qua pte ligentur creditores condẽnati, si forte psa bona hẽt vnus fiscus q alius et quid si non veniret in confiscatione, nisi bona vnius territorij, unde late Are. in tract. malefi in ver. & eius bona publicamus. Ang. ubi in adds. Vide Ale. consi. 31. 1. vol. Are consi. 2. vbi ponunt quid de actio late Barb. circa ops Bart hic consi 70 vol. 4 Me ioch. Capola consi. 1 col 8 cir. med.

h Me. Prio casu. Cra. cõs. 128 late Bol in trac. cãrũ crimi. bonorũ publ. nu 62. 63. 64.

i Alex. Marchia Anconitana hic in hac q. adde quod no. per Dy. Ray. & Bal. Ange. & Imo in l si plurib in si. de leg. 1.

K Alex. Regni Et qñ contingit, qđ bona alterius loci non publicent. an dãnatus liberetur a debitis p parte. itẽ an creditores agẽt cõtra fiscũ Perusinũ, si cõdẽnatus ibi hẽt bona publicata, an vero ĩ fiscũ Florẽtinũ, vbi ẽt condẽnatus hẽbat bona publicata, vide Bal. in l 2. ĩ ad l. Iul. de vi. & latius per Im. in l. ex fcõ la 1 de hær. inst.

l Alex. Extẽdit. Pet. de Anc in c canonũ statuta. in ver postremo circa illa, tenet pctrariũ, qñ ordo pponendi non esset de iure cõi, p cle pa ... de re iud. et q a vigore statuti contumax habeatur pro confesso Me. o h Brun. consi. 31 nu 15.

a *De sacrosanctis ecclesijs.* a *Rub.*

Gl. continuat rubricam istam, ideo dic, vt in ca habes. &c.

ADDITIO.

a Alex. Los. De sac. san. ecc. Dicit do Philip Dec remissiue in l. 1 C. vnde vit & vx. qđ leges omnes, quæ habentur in hoc ti. & in tit. seq. sint sublatæ de iure Cano. quod no quia hæc mihi non videntur indistincte vera.

Paris Adde circa istam materiam, qđ de iure illo C. oẽs ecclæ erant subiectæ Imperatori, siue de iure, siue de facto & circa illas leges cõd. bat, sicut hodie Papa. Bal Sal. Pa. de Ca. & Ful in l iubemus nullã eo. ut. & vide Ang cõsi. 19 & vide practi. Papi in forma libelli, cõfessio in ver. plena & Bal in c. 1. § clericus. de pa. ten.

LEX PRIMA.

1 *Collegio clericorum põt relinqui. Et relictum collegio non vitiatur. nu. 2.*
3 *Relicta ad pias causas quando valeant, & debeãtur ex testamẽto defectiuo & ibi de remedio, vt legata ad pias causas conseruentur. nu. 4.*
4 *Stylus quod sit circa ordinẽ, & arbitrium circa dispositionẽ, & ĩ repe. n. 3.*
5 *In relictis ad pias causas, an requiratur solennitas. & nu. 6.*

a Abeat Vnusquisq; a Collegio religiosorum, seu ecclesiasticorũ pt relinqui. h.d. Primo ponit dictũ. Scđo remouet vnam

ADDITIO.

a Paris. Hẽat vnusquisque. Circa materiã l. no. q͂ qñ sustinetur institutio principalis ad pias cãs, sustinẽtur ẽt legata ad nõ pias cãs in ea relicta. vide Ale. consi. 41 circa med. Item no. qđ si esset institutus laicus, & essent facta legata in testõ minus solẽm, non sustinentur talia legata. Ale. consi 320 & 352. vide ad Barto in si huius l. 1. Nunquid autem testm̃ factũ in terris ecclesiæ cum 4. testi. sine parochiano valeat, vide Ale consi. 284. & de prædictis omnibus. 594. & de eo quod dicit esse statutum, vide Ias. in l hac consultissima. C. de test item, quod dispõ facta fauore libertatis dicatur facta sm̃ pias cãs. Ale cõs. 443. item in materia, qñ dicantur relicta ad pias cãs, Ale. consi 624 & consi. 69 item q͂ relicta pro dote filiæ pauperi dicat ad pias cãs vide Ioan de Ana consi. 52. Nunquid aũt valeat testm̃ ad pias causas sine hñdis institutione, & an testm̃ dẽat esse factum coram duob testib an vero sufficiat probare per duos testes, vide d. Fran cõsi. 64 & q͂ dicatur relictum piæ cãæ, nõ solum illud quod relinquitur directo, sed illud quod per indirectũ relinquitur, puta si relinquitur alteri, vt postea restituat piæ cãæ, uid đ Fran. cõsi 67. item no qđ illa dr̃ pia cã, per q̃ releuetur aĩa, vel aiatum corpus, vid. d Frã cõs 67. in prin. item quid si fiat diuise. vid Mathe. no 182. Nunquid aũt legatũ factum pro pictura scõrum dicatur ad pias cãs, vid. Bar. & Ale. in l lineam margaritarum. ff. ad leg. fal Nunquid aũt hospitale dicatur pia cã. & an, & qñ plumatur ædificatum de voluntate epi, vide Cæp. caut. 131. Nunquid aũt in testõ ad pias cãs requiratur rogitus, vide Ro cõsi. 36 Pa. de Ca. consi 201. ad si item q͂ statuta & generales dispões trahantur ad pias cãs vide Pa. de Ca. cõs. 68 ad si Quid ãt si testtor inter viuos dixit se velle instituere talẽ pium locum, vide Pa de Ca. consi. 138. item an filiusfa. possit testari ad pias cãs. itẽ an valeat testm̃ ad pias cas, in quo filius sit ptermissus, licet ei aliqd sit legatum, unde Bar. in rep. l. cum acutiss C. de fideic. itẽ an test. inter liberos dicat ad pias cas, & quo vide Bar. in l. hac cõsul. § ex imperfecto. C de test item an sit magis fauẽdũ testõ ad pias cãs, q̃ testõ inter lib. vid. omnino q̃ hẽs ad Bar in l si quis ad decli. C. de epi & cle. itẽ, q͂ qñ relinqt tm̃ ad pias cãs, p aĩa, vel p exoneratione cõsciẽ, q͂ tũc conferenti ẽt relicta posthumo ignorã ptermisso, & qđ ẽt tacita pupillaris excludat mẽm, vide q̃ hẽs ad Ba in auth ex cã C de li. pt itẽ, q͂ nõ possit reuocari qñ in testõ asserit testtor se abstulisse, vel asportasse vsuras, vel aliqd indebite, vide ad Bar in l si qs decodes. § codicillis de le. 3 Barb in l. cũ acutiss. C de fideic & scripsi in d § codicillis. item circa materiam piæ cãæ, an sit bonũ arg de ea ad libertatem, & contra & q̃ earum sit fauorabilior, in l si vnus. C. de test itẽ qđ si illi nuatur pia cã corã duob. testib & fiant legata a laicis psonis quid fiet de talib legatis, & an accrescant ecclę & qñ, vid. Ias. in l. hac consulti. § ex imperfe. C de testa itẽ q͂ valeat nihi, vel legatũ ad pias cas, corã testib ẽt si extaret statutũ laicorũ, quod non valeat testm̃, nisi per scripturã pbaretur, vid. Io. de Ana. consi 67. item an pupillus doli capax possit testari ad pias cãs & qđ de mente capto, vel prodigo, vide Barb in c a. de test. an pro relicto ad pias cãs possit agi corã iudice ecclastico cõtra hæredẽ laicum, vide Barb. in c relatũ ex de test. post prin Itẽ an de iu. ci fit necessaria solẽnitas testiũ in relictis ad pias cãs itẽ an mulier. possit esse testis. itẽ an requirat̃ rogitus testiũ ĩ relictis ipsis, q̃ dicant relicta ad pias cas. ẽt de hoc vlt. vid. Ias hic ppe fi. & Barb ic tua nobis. extra de test. vbi q d si relinquat alicui p subsidio studij an dicat ad pias cãs. itẽ si relinqt, p studio legali An aũt relictũ p dote vel pro alimẽtis dicatur piũ, vel ad pias cãs & quo, vid. Ias in l cum ips. § si mulier. ff. de cõd. ind. an aũt relictũ oẽ pro aĩa factũ dicat ad pias cãs Bar. Bal sm̃ post alios in l. si qs Titio. post glo. ff. de lega. q͂ sic & alr nõ dr̃ pprie ad pias cas, licet esset piũ Vide Dec. cõs. 72 Itẽ, qđ executio legatorũ ad pias cãs ptinet tã ad iudicẽ ecclesiasticũ, quã ad secularẽ, vide Barb. cõsi 42. vol. 4. in 3. dub. Item, q͂ exules in externis possit testari ad pias causas, maxime ipe pelus, vide Bar. consi. 87 vol. 4. & cum duobus testi. & vna sit foeminas

vnā dubitationē, aľs obiectionē pp fauorē ei⁹ cui reliq̄t. Tertio ponit rōnē pp fauorē reliquētis. Sc̄da ibi, & ſi ſint caſſa. Tertia ibi, nihil. ē. In tex, ibi. dēat, idē expediat. vł ꝓprie, dēaī. ſ. a Pricipe
1 ſeu ab ipſa iuſtitia. Not. ergo ꝙ qs p̄t reliq̄re† collegio clericorū.
2 Sc̄do no. q̄d relictū collegio † n̄ vitiat tāq̄ relictū incerte ꝑſonæ, vt videbitis ī l. id, ꝙ paupib. ſ. ti. 1. Mō aduerte op. ď l iscui bonis. ff. ď teſt. & ī. q teſt. fa. poſ. l. furioſū. & l. pe. So. dixit gl. ꝙ hic dř, hēat
a vnuſq̄ſq; ſ. habilis, a ad teſtādū. & ſic n̄ obſtāt ꝯria. Gn̄alitas ergo legis recepit litationē, ď habilitate. hēs ī l. vt gradatī. §. ſi leges, de mu. & ho. dř ibi, ꝙ poſſint eē certi hoīes ď ꝯi. ſ. habiles. Sc̄do opp. & vř, ꝙ añ hāc legē poterat reliq̄ collegio, vt l. oib. ciuitatib. ff. ad Tre. & l. ſi hřs. §. vicis. ď le. j gl. hic vř fateri ꝯriū. Tu dic clari⁹, verū ē ꝙ poterat reliq̄ collegio ap̄pbato, ſꝫ tpe quo fuit fcā iſta
b lex erat dubiū, b an collegiū clericorū eēt ap̄pbatū, vł n̄. Nā tpe horū Impatorū erāt ꝯ eccl̄iā magnę ꝑſecutiones, iō fuit facta hęc lex vt tolleret̄ iſtud dubiū. Itē op. ď l. hac ꝯſultiſſima. §. j. ď teſt. & l. iubem⁹. e. ti. vbi teſtān̄ facta ſolēniter irritāt̄. So Dicit gl. ř lictū eccl̄iæ valet, nec p̄t irritari ea rōne, qa eccl̄iæ relictū: ſed ſi ē ī illa volūtate ali⁹ ďfectus, tūc illa diſpō irritaret̄, & all. gl. multas leges,
3 q̄ ponunť ď teſt. circa vltimas volū uide gl. tuā q̄ no. † Aduerte, qn̄q; teſtā deficiūt pp defectū teſtiū, tūc dī gl. ꝙ n̄ valēt ēt ī relictis ad pias cās. De iure vero canonico ſufficiūt duo teſtes, vt ex ď teſt. c. relatū. & iſtud ſeruaī hodie. Qn̄q; teſtm̄ ďficit ex cā p̄teritio nis vł exhřdationis, & tūc gl. iſta t3, ꝙ ēt n̄ valēt relicta ad pias cās niſi ſint illa relicta, q̄ ꝯfirmant̄ ꝑ auth. ex cā. ī. ď lib. p̄te. hoc verū ꝑ l. ſi qs ad declinādā. cir. pri. ī. ti. 1. & ibi no. Qn̄q; teſtm̄ deficit, qa n̄ eſt ſecuta hřditatis aditio: tūc ēt vř, ꝙ relicta ad pias cās ī valeāt ſm̄ gn̄alitatē iſtius ti. & ꝙ innuit tex. ī l. gn̄alř. ī. e. ti Spe. ī ti. de iſtr. edi. §. nūc aliqua. ver. ſed pone, qꝺ ex eo, ponit ď hac opi. nec ſe firmat. vř tn̄ magis inclinare, ꝙ licet non adeaī hřditas lega. ad pias cās valeāt, ꝙ tn̄ nō ꝓbat aliqua bona l. vel aliqua bona rōne.
4 † Ego cū alš ď fcō hērē ſuꝑ hoc videre, dixi ď iuř, tale repiri ſm̄e
c diū, ꝙ alicui adiiciant̄ c bona teſtōrū, legatorū ad pias cās ꝯſeruādorū grā, ſm̄ formā ill⁹ ti. In ſt. de eo cui li. cau bona add. §. liber. cū ſua gl. & ī. de ma. teſt. l. fi. ff. ď fideic. li l. 4. Itē ī ꝓpoſito huius l. ſed ſi hřditas eēt omiſſa ex teſtō, & agnita ab inteſtato, nō eēt dubiū ꝙ dřent̄ legata, ꝑ illū ti. ſi qs om. ca te. ī. & ff. & hoc puto verū Op. ad l iſtā. ī. de iud. l. 1. & de hæ. īſt. l. collegiū. Gl. dt ꝙ hic loq̄t ī collegiis licitis, ibi loq̄t ī illicitis, & dt verū. Quærit hic gl. de duabus qq. Prio q̄d eē ďcm̄, ſtilus. gl. exponit ꝙ dixit, ſtilus, ītelligo ď teſtō ī ſcriptis: qꝺ dt, arbitriū, ītelligo ſine ſcriptis. Mihi vř, q̄ hic
5 velit aliud dicere, & dico ꝙ hic appellat † ſtylus circa ordinē, arbitriū reſpicit ſubam diſpōis, q. d. poſſit diſpōeř eo mō quo vult & illud ꝙ vult hēat liberū ſtilū circa ordinē, liberū arbitriū circa diſpōnē, & poſſit reliq̄re illud, ꝙ vult, & eo ordine quo vult. & vid. tex. q hoc vř īnuere. Et ꝑ hoc diſputādo poſſem⁹ diceř, ꝙ in
6 relictis † ad pias cās nulla reqraī iuris, ſolēnitas, nec ex pte ꝑſonę reliquētis, nec ex pte ordinis, nec ex virtute, ſeu veritate ſubē ipſi⁹ diſpōnis, ꝑ iſta verba hic poſita. qꝺ ꝓbo; datū ē priuilegiū militib. ꝙ poſſit liberē teſtari qūo velit, vt ī. ď teſt. mi l. 1. illa verba īportāt, ꝙ ēt ſi ē alš īhabilis īhabilitate ciuili, & ēt ſi ceſſet ſolēnitas teſtiū, & ēt ſi p̄tereaī fili⁹, ꝙ talia teſtā valeāt, vt patet ꝑ oēs le. q̄ ſūt ī illo ti. ď teſt. mi. ergo ita ī ꝓpoſito hic daī libertas, ꝙlibet ſit ſtil⁹, & licitū arbitriū řliq̄ndi, ꝙ vult, ergo oēs illę ſolēnitates iuris vñr euacuatę. ꝯ hoc vř ī. e. l. gn̄alř, ubi dt, ꝙ teſtm̄ ſit alia iuris rōne irritū. Rn̄deo. verū ē, ꝙ ille defectus q vitiaret teſtm̄ militare břet vitiař illā diſpōnē: & illo mō ītelligo ibi. Cōtra hoc facit ī. e. aut. ſi qua mulier, dico, ꝙ ꝑ illā aut. n̄ ē huic gn̄alitati ī aliquo ďrogatū, qa ltīma liberorū n̄ dēt minui, ſicut nec ꝑ teſtm̄ militare minui dēt hodie, vt vidbitis ī l. cū l. Leonis. ī. ti. 1. dicā ī auth. ex cā. & dixi alio anno ī l. 1. ff. ſi qs a pa. fu. ma. l3 diſputādo iſta op.
d poſſit ſuſtineri d tn̄ minime ſūt mutāda q̄ īterp̄tatiōē certā ſꝑhabuerūt. vt ff. ď le. l. minīe, iō teneatis opi. gl. q̄ di. ſ. q̄ cōiter teneť.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Hēat vnuſq̄ſq;. Pro ꝯcordia aduerte ꝙ teſtm̄ n̄ ſolēne, & maxīe rōne numeri teſtiū an obſeruet̄ ī pijs cauſis. gl. q̄ ſeq̄ř Bar. ī hac l. t3, ꝙ n̄, ī lec. Bal. n̄ & Doc. ī l. j ff. de le. j. alle. ipſū fuiſſe ꝯriū ſm̄ d. Ale ď Imo ī hac l. j ī repe. Tu dic, ꝙ plures accōmodari poſſēt ſolōnes, vt patet ex dictis Bar. ī d. ꝓx. ſeq. repe. Tn̄ vnico verbo ꝯſtringēdo veritatē, dic, ꝙ Bar loq̄ī ī hac lec. attēta diſpōne iuris ciui. in rep. vero ꝓxime ſeq. ꝯcludēter ſaltē, l3 videaī arguere ad ptes, loq̄t attēta diſpōne iuris Can. cui ī hoc eſt ſtādū, vt ipſe ꝓbat in d. ſeq. rep. ſi videaní eius dicta, in vlt. verb Adde ad ſpālitatē Lud. Ro. ī rep. auth. ſiīt. C ad l. Fal. ī ſpāli 18. circa ult. vol. ſcias, tn̄, ꝙ qō de qua hic, ſtat ſola, qn̄ rōne numeri teſtiū teſtm̄ im̄pbaī.

ADDITIONES.

a Ale. Habilis. Contrarium tenet Bar. in l. j. in repe. poſt prin. & vide inf. ea. l. in fi. ſed Bar tn̄ idē tenet ꝙ hic, in l. 1. §. nūciatio. de ope. no nun. & an verbū, q libet, recipiat reſtrictionē de habilitate vide, qꝺ dixi poſt Bar. in d. l. s. de ver. ob. in marg.

b Dubium. Et no. pro his, quæ dixit Bar in l. 1. §. nunciatio. de ope no. nun.

c Ale. Adiiciantur Idem tenet Bar. in l eam quam. inf. de fideic. licet cōtrarium tenuit Bar. in rep. in 4. & 5. q. ſed vř tenendum id, quod tenet hic Bar. qꝺ hic communiter impugnatur, & no. quia talis ſucceſſio vř anomala, vt no gl. & ibi Bal. in l. ex teſtō, C. de man. te & de hoc hærede anomalo, adde Bal. in l. hac edictali. de ſec. nup. & in l. pro hæreditarus. de hær. act. in l. eam quam. C. de fideic.

d Ale. Suſtineri Videlicet quod hæc lex recipiat reſtrictionem de inhabilitate. contrarium tenet Bar. in repe. idem quod hic tenet Bar in l. 1. §. nunci de ope. nou. nun.

1 Generalitas recipit limitationem ab habilitate.
2 Collegio illicito, non poteſt relinqui, ſed bene cuilibet de collegio.
3 Iudæo particulariter poteſt relinqui.
4 Conſtantinus fecit hanc legē, & fuit primus Imperator Chriſtianus. & nu. 7. & ibi, ꝙ fecit ordinare primum concilium generale. & nu. 32.
5 Lex dēt intelligi ſecundū primā ſignificationem, & extendatur, vt euitetur fraus, abſurditas, & contrarietas, & debet per diuiſionem adiuuari.
6 Verba priuilegij dēnt ītelligi in eū caſū ī quo ius aliter diſponit. & nu. 12.
8 Fides Chriſtiana, ꝙ iac ꝑpit tempore Conſtantini prædicari. (nu. 53.
9 Caſus in terminis huius legis.
10 Religio eſt maximum præceptum, de iure diuino, & humano.
11 Inhabilis ad teſtandum, teſtatur ad pias cauſas, & nu. 15.
13 Verbum vniuerſale quando additur verbo futuri temporis continenti extenſionem actus iam conceſſi, non recipit limitationem de habilitate.
14 Signum geminatum omnia comprehendit.
16 Furioſus, & mente captus, non poſſunt relinquere ad pias cauſas.
17 Diſpoſitio huius legis tollit inhabilitatem inductam de iure ciuili ſolum.
18 Pupillus ad pias cauſas non teſtatur, nec obligatur voto. nu. 19.
20 Filiusf. ſeruus, uel monach⁹ poſſūt teſtari ad pias cās. num. 22. 23. 24. 25.
21 Priuilegium debet intelligi conceſſum, ſine alicuius iniuria.
26 Damnat⁹ ad mortē nō teſtatur ad pias cās, niſi eā cognita, fuit ſibi reſeruatū. nu. 27.
28 Dubius de ſtatu ſuo, poteſt teſtari ad pias cauſas.
29 Infamis quibuſdam caſibus poteſt teſtari in piam cauſam.
30 Uſurarius teſtaī ad piā cām, ꝑſtita cautione. (nec beneficio huius l.
31 Teſtm̄ illius quē conſtat manifeſte deceſſiſſe in peccato mortali, non ſuſtinetur
32 Diſpoſitio huius l. ꝙ habeat locum in quocunque relicto ad pias cauſas.
33 Animæ contemplatione factum, dicitur ad pias cauſas fieri.
34 Legatum factum diuiti amore Dei, quod non ualeat, ut ad pias cauſas.
35 Eleemoſinam facere diuiti quando ſit laudabile.
36 Relictum pro male ablatis incertis, dicitur relictum ad pias cauſas.
37 Relicta pro male ablatis certis gaudent beneficio iſtius legis, et quando poſſit de tali legato Falcidia detrahi.
38 Abſoluere ab excōmunicatione ī mortis articulo, qꝺ qlibet poſſit. et n. 39.
40 Diſpoſitio huius legis an habeat locū in eo q eſt in actu moriēdi ciuiliter.
41 Teſtm̄ ad pias cās cōditū ꝑ cōſtitutū ī articulo mortis, ſi euaſit piculū, an irritet.
42 Teſtm̄ cōditū a ſano, ſi ſubitaneis moriaī, an gaudeat priu. huius l.
43 Inſtitutio hæredis facta in teſtamento condito iuxta diſpoſitionem huius l. huius l. beneficio ſuſtinetur.
44 Subſtitutio pupillaris, vel exēplaris, ſuſtentatur beneficio huius legis, quando eſt facta in teſtamento, iuxta ſuam formam condita. (ditarias.
45 Hæres nō cōficiēs inuētariū, in foro cōſciētia non tenetur vltra vires hæreditarias.
46 Eccleſia, vel pauperes ſi inſtituanī, non teneńī vltra vires hæreditarias.
47 Sacerdos inſtitutus hæres, ratione affinit. vel amicitiæ, tenetur inſolidum.
48 Verbum, licentia, quod importat liberam uoluntatem.
49 Verbum, iudicium, intelligitur, pro voluntate.
50 Verbum, plenum, vel liberum, importat liberam voluntatem.
51 Verbum, placebit, importat arbitrium boni viri.
52 Arbitrio boni uiri dēt ītelligi diſpō teſtōris ad pias cās ſuꝑ quātitate facta.
53 Teſtōr qn̄ teſtaī ad pias cās, cōmittiī ī libera ei⁹ volūt. cir. mod. & ꝑſonas.
54 Teſtator ad pias cās, non pōt minuere legitimā debitam filijs, & num. 55. nec patri nec patrono, & nu. 56. nec Falcidiam, nec Trebellianicam. & nu. 57. Nec quartam quæ debetur ex bonis curialium. nu. 58.
59 Relictum ad pias cauſas non ualet, qn̄ eſt præteritus poſthumus ignorāter.
60 Legata facta ad pias cauſas in teſtamento, in quo ſcienter eſt præteritus, uel exhæredatus filius, ualent, & idem de fideicommiſſo.
61 Teſtamentum eius qui filia nihil relinquit, non ualet. & nu. 63.
62 Solennitas iuris ciuilis, non obſeruatur in relictis ad pias cauſas, a conſtituto in mortis articulo, & nu. 74. (uoluntatem ualent.
64 Relicta ad pias cās in ſecretis mentis alienę, ualent, & ſic collata ī alienā uoluntatem ualent.
65 Relictum factum ad pias cauſas, quando ualeat, ſi in teſtamento non ſit inſtitutus hæres, uel adita hæreditas, & nu. 66.
67 Uotum eſt alicuius boni Deo facta promiſſio, uel publicatio.
68 Teſtm̄ factū ad pias cās, an poſſit per eū q miraculoſe reſurrexit reuocari.
69 Reſurrectio duplex. (inteſtatus.
70 In teſtō facto ad pias cās, qꝺ qs poſſit decedere ꝑ parte teſtatus & ꝑ parte inteſtatus.
71 Teſtō facto ad pias cās, p̄t ſubſtitui maior directo, et cōpēdioſe, et n. 72. 73.
75 In teſtō ad pias cās non reqritur ſolennitas teſtiū, nec rogitus. & num. 76.
77 Verba enunciatiua ſufficiunt in teſtamentis ad pias cauſas.
78 Relicta ad pias cās, an efficiantur caduca pp non exiſtentiam perſonarum.
79 Teſtm̄ cōditū n̄ adhibita ſolēnitate iur. ciuil. qn̄ dicaī ceſtm̄ ul ult. uoluntas.
80 Diſpoſitio huius legis, qꝺ hēat locū in quacunq; diſpoſitione facta ad pias cās, et nō cōſtituto ī mortis articulo, & lex in contrariū facta, nō ualeret.
81 Canones in concernentibus peccatum præualent legibus.
82 Duci ſpiritu Dei, quomodo quis dicatur.
83 Relicta ad pias cās n̄ obſtāte aliqua l. cōi, uel municipali iudicāt ſm̄ cāones.

REPETITIO.

Habeat. Vnuſq̄ſq;. Primo legā ſm̄ Doc. recitādo apparatū. Sc̄do oſtēdā quaŕ hoc ꝓcedat, vł n̄. Tertio ponā intelľm. quē hēo in l. nr̄a. Quarto examinabo mām legis nr̄æ. nihil extēdēdo eā. Ad primū bř. h. d. Collegio catholico, & pio p̄t in ultima uolūtate relinqui. h. d. Primo ponit ſtatutū ſuū. Sc̄do remouet

mouet dubiũ, aĩs obstaculũ. Tertio põit rõnẽ. Scḋa ibi, & ñ sint cassa. Tertia ibi, nil.n.ẽ Notabilia patẽt. Op. ad id qḋ dr, vnusquisq;, nã multi sũt q ñ põt testari, q ponũt p gl. ff. ḋ test. l. ij q̃ram⁹. & i §. fi. Inst. qb. nõ ẽ pmi. face test. & illi ñ põt i codicillis relinquerẽ, vt l. 2. ff. ḋ lc. 2. So. vnusquisq; dicit gl. i habilis ad testãdũ, & ñ obstãt ḋria. Nã t g̃nalitas r̃cipit limitationẽ, & habilitatẽ, vt l. vt gradatĩ. §. & si ff. d mu. & hõ. hec i gl. Scḋo op. qa añ hãc legẽ poterat r̃liq collegio licito, vt ff. ad Tre. l. oib. ḋ le. j. his §. vicis. j. ad Tre. l. r. & l. cũ seãt⁹. ff. ḋ re dub. Sol. dĩ gl. fateor, q p̃t reliq collegijs, & ẽt singulis plo ris sḋ ḋ eccl̃is hic dĩ, qa ḋ eis magis dubitat. 1. opp. dr hic, q ñ sũt cassa talia r̃licta. j. imo talia r̃licta dñt hr̃e solẽnitatẽ, aĩs sũt nulla, vt j. e l. g̃nali. & i auth. si q̃ mulier. Sol. Dicit gl. q nõ dẽnt eẽ cassa ob hoc, q r̃liquũt eccl. tñ oẽs aliẽ solẽnitates reqrũt i forma, & in sũba i forma vt d. l. g̃nali. in sũba apparet p aliã legẽ q̃ gl. alle. & c. 4. op. j. ḋ iudæ. l. j. So ut gl. qa ibi i collegijs illicitis, hic vero i licitis.

2 † S i qñ collegiũ ẽ licitũ, p̃t reliq cuilibet ḋ collegio, vt i l. cũ sena tus. ff. ḋ reb. du. Fallit i collegio hr̃ticorũ, qa illa secta ẽ dãnata, vt

3 j. ḋ hr̃ticis l Manichæos. Bñ ergo poterat reliq vni † Iudæo singl̃e qa eorũ secta sustinet. ñ tñ faciũt collegiũ. Quĩto op. dr hic, q ite rũ ñ redit arbitriũ. Cõtra, qa ẽ ãbulatoria volũtas vsq; ad mortẽ, vt l. r̃e legatĩ. ff. ḋ adim. leg & ff. ḋ do. iter vir. & vxo l. cũ hic stat⁹. § ait orõ. Sol. dr gl. id nolle nõ p̃t. i. secuta morte, nã usq; ad mor tẽ est ãbulatoria. Sexto op. q magis hoĩes ḋbeãt timerẽ Deũ, et eũ colere, vt ff. ḋ iust. & iu. l. 2. So hic hyperbolice loqĩ, sm̃ doc. Quę ro, q̃ est rõ h⁹ dispõnis. Dicit gl. fauore collegij, cui relinqr̃, vt col ligir statim ea principio l. Itẽ fauore relinquentis, vt colligit statĩ ea fi. ibi, dũ dt, nihil. n. ẽ. Scḋo q̃rit, qd uult dicere stylus, & arbi triũ. Gl. dt stylus dr̃ qñ dispõ fit i scriptis, hic est intelł̃us gl. quem oẽs doc sequunt. Venio ad sm̃, & p̃mitto, q lec gl. & doc. ẽ uera, & uerissima, inq̃tũ dr, q ualeat relictũ fcm a p̃sona habili cũ solẽ nitate debita, sed inq̃tũ vellet ɔcludere, q p p̃sonã inhabilẽ, & si ne solẽnitate cõi, nõ possit relig, hoc oñdã nõ p̃cederẽ. Et p itel-

b lectu istorũ p̃mitto, q hęc ẽ lex Impatoris † Cõstãtini lata ad p̃pl̃m,

4 ut apparet ea suprascriptiõe l lib. antiqs Vñ pricipr̃ nõ solũ fuit fa cta i fauorẽ, & priuilegiũ uniuersi ppl̃i, sḋ ẽt p̃sonarũ ecclesiastica rũ. Scḋo p̃mitto, q i rub. nr̃a tractar ḋ trib. s. ḋ sacr. eccl Itẽ ḋ reb. earũ. Itẽ ḋ priuilegijs earũ, ut ex ea patet. sḋ i hac l. nil disponit de eccl̃is, siue capiam⁹ p loco, siue p p̃sonis enumeratis eũ enũc. a tut collegiũ eccl̃arũ eẽ ap p̃batũ, catholicũ, & sãctũ, sḋ hoc p hãc l. p̃rie nõ disponit. Itẽ hac l. nõ dispõit ḋ reb. eccl̃arũ, p ut res ec cl̃arũ primo acq̃sitæ sũt, sḋ disponit ḋ iure, seu mõ acquirẽdi. In mõ ergo acq̃rẽdi dẽt eẽ aliqḋ priuilegiũ cõe, ut ɔgruat rub. i 2. parte. Hoc ẽt s̃ĩtit gl. rub. dũ dicit, qb. oĩb. & ponit aliqd singula

5 re. Tertio p̃mitto, q † verba legis dñt itelligi sm̃ p̃priã significatio nẽ, nec ad aliã dñt extẽdi, nisi resultaret fraus, & absurd⁹ itelł̃us uel nisi eẽt ɔ̃rietas. Itẽ, q ḋbeãt aliqua subdiuisione adiuuari, vt ff. ḋ leg. l. i ãbig. & s. in 1. ɔstõne. §. qb. His p̃missis arguo sic. Ver

6 ba priuilegij † dñt intelligi in eũ casũ in quo ius cõe alr̃ dispone bat, ut ff. ad muni. l. 1. & ibi p iurisc. oĩs. rep̃bẽsa est s̃nĩa eorũ, q itel ligebãt ius cõe sm̃, q priuilegiũ disponebat: sḋ sm̃ lec. gl. hæc lex ɔ̃ ius cõe nihil iducebat spãle, uel singl̃e, ergo nulla ẽ hęc lec. Ad idẽ, qa lex dẽt esse lata in casu dubio, ut l. q Labeo ff. ḋ Car. edic. sed sm̃ hãc lec. ista lex est lata in casu certo, ergo mala est lec. nec q dicit gl. p̃dest, qa ḋ eccl̃a magis dubitabat, qa hoc falsum ẽ, cũ oẽ collegiũ ecclesiasticũ eẽt ap p̃batũ añ hãc l. ut hic aperte colli git, ergo casus legis erat, q collegio approbato posset relinq, vt le gi b. s. alle. & ff. de colle. ill. l. r. statim ergo, q Imperator Cõstãti nus ap p̃bauit fidẽ Christianã fuit certũ de iure, q collegio Ec clesiastico poterat relinq. Vñ sm̃ hãc lec. Impator p̃p̃o seruiuit ɔ̃ ducto p̃bat p istas rõnes, & itelł̃s huius legis restringit ultra q̃ si gnificatio verborũ iportat, & ad hoc nulla lex, uel rõ ɔpellit, vt patet. ergo, &c. Venio ad 2. & 3. lec. q̃ itẽdo tenere, & ẽ ɔgrua ue ritati. Br̃. h. d. Vnusquisq; i mortis artic. ɔstitutus p̃t relinq̃r ad pias cãs de bonis suis, hoc q optauit, aliquo defectu iuris ciuilis circa p̃sonã, dispõnẽ, uel ordinẽ, nõ obstãte. h. d. tex. legis cũ toto eo, q dicturus sũ Diuidã l. i tres partes, vt s. Anteq̃ ponã casũ in terĩs

7 p̃mitto, † q Cõstantinus author h⁹ legis fuit p̃rim⁹ Impator Chri

8 stianus, ut j. de na. li l. diui & eius † tp̃e icæpit p̃dicari Xp̃iana fides i remissionẽ peccatorũ p Iesũ Xp̃m. In c. tp̃e fuit coadunatũ illḋ g̃nale ɔciliũ uniuersorũ sãctorũ 318 p̃rum, vt s. ti. j. epist iter cla ras, §. uictor. & 16 dist. c. 6. synodus. §. j. vñ ɔtingebat, q multi reli quebãt de bonis suis, p aĩa sua i remissionẽ peccatorũ amorẽ Dei ad pias cãs, maxime s̃ctĩs collegijs clericorũ, et potissime, dũ erãt i extremis ɔstituti, q̃ uolũtates cassabãt p uarios ḋfect⁹, & sic piæ uolũtates ḋfunctorũ defraudabanẽ. qḋ dũ ad Principis venit no titiã, se intromittens in fauorẽ populi, & eccl̃æ, hãc legẽ ɔdidit.

9 Pone ergo † casum hic. Propositũ fuit corã pricipe, q volũtates ḋ functorũ ad pias cãs, q̃ factę fuerãt dũ essẽt tp̃e mortis i extremis cassabãt p varios ḋfectus, q erãt ɔ̃ salutẽ aĩarũ subditorũ suorũ: quare supplicatũ fuit, q placeret sup hoc p̃uiderẽ. Impator r̃ndet & statuit. Nos p̃uidem⁹, q vnusquisq; decedẽs, hoc ẽ i actu decedẽ di existẽs. hẽat licẽtiã relĩquẽdi sacro collegio catholico, de bo nis suis id, q optauerit, hoc est statutũ. Scḋo remouet obstaculũ dicẽs, q dicta iudicia ñ sint cassa aliqua rõne, nec ex ḋfectu p̃sõę,

vt colligit ex dictiõe vll. vnusquisq;. s posita, nec ea ḋfectu dispõ nis colligit ea dicto vll s. potio, Q optauerit reliq̃re, & c. Seqt, Nihil. n. hic ponit rõ, & dñt qd. i q Impator hic loqt hyp̃bolyce,

10 l. i certe io loqt p̃pt e. Vñ ad h⁹ † legis euidẽtiã p̃mitto, q ḋ iure diuino & humão primũ & maximũ ẽ p̃ceptũ, r̃ligio circa Deũ, vt ff. ḋ iust. & iu. l. 1. & i Euãg. Dilige Deũ tuũ ex toto corḋ tuo, ex tota aĩa tua. & oĩb. virib. tuis, & ex toto spũ tuo, & ex tota mente tua; & dilige p̃ximũ tuũ sicut teip̃m. Itẽ l. i sp oĩs hõ ḋeat hr̃e r̃li gionẽ erga Deũ: tñ illo tp̃e pl⁹, qñ ẽ i mortis articulo ɔstitut⁹, nã postea ñ ẽ locus p̃niæ Hoc p̃misso dt Impator: cã quare p̃dicta sta tuim⁹ ẽ, qa p̃dicta r̃licta & legata i p̃riciũt r̃ligionẽ erga Deũ, vt sic i extremis posit⁹ postq̃ aliud velle, aut nolle ñ p̃t, nihil sit q ma gis ḋeat ei, q̃ q i hoc stylus, hoc ẽ ordo, sit libera solẽnitate iuris & arbitriũ sit licitũ, q iterũ ñ redit. h. d. Et p hãc expõnẽ expone l̃rã legis, qa clari⁹ patebit i seq. Notabilia patẽt p se. Venio ad quar

c tũ. s. examinãdo mãm l. nr̃æ, q̃ itedo examinarẽ p̃ricl̃r p̃ sex q̃õnes & circa q̃libet illarũ aliquos articu facerẽ. Prio circa p̃sonã r̃liquẽ tis, ibi, vnusquisq; Scḋo circa p̃sonã ei⁹, cui r̃ligr̃, q tãgit ibi, vene rabili ɔcilio. Tertio circa tp̃s quo relinquit, q tangitur ibi, dece dẽs. Quarto circa res, q̃ relinquũt, q tãgit ibi bõorũ suorũ. Quĩto circa istã dispõnẽ, dispõnẽ, seu volũtatẽ, q tãgit ibi, optauerit. Sex to circa ordinẽ & solẽnitatẽ r̃liquẽdi, q tãgit ibi, liber sit stylus.

De persona.

reliquẽtis tractaturi, p̃rio examinem⁹ tex. ibi, hẽat vnusquisq;, vtrũ hęc verba ɔp̃hen

11 dãt ẽt ihabiles. † vr̃ q ñ, vt l. vt gradatĩ. §. & si lege. ḋ mu. & ho. In ɔ̃riũ ẽ veritas, nã ista l. ɔtinet priuilegiũ ip̃sorũ, q sunt in mortis

12 artic. & ẽt eccl̃iæ, sḋ † verba priuilegij dẽnt itelligi i casu i quo ḋ iure cõi ñ disponit, vt i l. j. i fi. ad municipa. ergo, & c. Pręterea qñ

13 verbũ vl̃e † addit verbo futuri tp̃is ɔ̃tinẽtis extẽsionẽ actus iam ɔcessi, tũc ñ recipit limitationẽ de habilitate, vt fi. de ope no. nũ. l. j. §. itẽ nũciatio oĩb. vbi ista qualitas oĩb. dieb ñ restringit ad iuridi cos, sed ɔp̃hẽdit ẽt dies feriatos. sic ff. ḋ iure. l. r. §. quolibet loco. Ita dt la. ḋ Are. & Odof. l d. §. itẽ nũciatio oĩb. Et p hoc r̃ndeç ad l. vt gradatĩ. § & si l. qa ibi ɔtinet ɔcessionẽ alicui⁹ noui act⁹, hic ve ro ɔcessũ vr̃, q possit relig. extẽdit p hãc l Prætereà hoc vr̃ exp̃s sũ i fiñ. ff. ḋ mil. test. l. j. ɔiũcta l. iure militari. c. n. nã ibi l. j. ɔcedit militib. liberũ arb. q possit testari: hæc ãt ñ recipit limitatione ḋha bilitate, imo miles, surd⁹, & mut⁹ poterit testari, vt d. l. iure milita

14 ri. Præterea nã dictarũ dictionũ geminatarũ † ẽ oĩa ɔp̃hẽdere, vt ff. ad Treb. l Balista facit de iure fi l. ait diuus §. j. sed hic ẽ di ctio geminata, vnusquisq;, ergo & c. ff. ḋ hæ. ist. l. hoc art. Cõcludit

15 ergo, q hoc † verbo ɔp̃hẽdit ẽt ihabilis ad testãdũ. ñ tñ itelligas ḋ oĩ ihabilitate, vt j. dicã. Itẽ q̃ dicã hic, & ibi, locũ hñt i oĩb. q sunt i mortis art. vt dicã j. i 3. q. pri. p̃mi ḋ iure ci. loqr, sed ḋ iure can. & ẽt diuino, idẽ i quolibet disponẽte ad pias cau. vt dicã i 6. q. p̃rin. l vlt q His visis p istius pastus dcĩone, de quo inhabili itelligatr̃ fa cio multas q̃ões p̃rio, an hẽat locũ in furioso, mẽte capto & simi.

7 Scḋo, an i pupillo. Tertio, an i filiof. & i seruo, & monacho, & in capite minuto. Quarto, qd i dãnato ad mortẽ. Quĩto, an i dubio de statu suo. Sexto, an i infami, & vsurario. Prio q̃ro, an i casu h⁹

d huius l. furiosus d & mẽtecaptus & similes possint relĩq̃re. & vr̃ q

16 sic, qa dt vnusquisq;, & sic ɔprehẽdit inhabiles. Cõtrariũ † ẽ verũ Nã sm̃ hãc interpretationẽ hæc lex iplicaret ɔ̃dictionẽ i terĩs. Nã hic p̃mittit vlt. volũt. ɔderẽ, p ut optauit, & iõ dr, liberũ sit arbitriũ, in furioso, & mẽtecapto nõ cadit recta volũtas nec arbitriũ, & c.

17 p hoc capi sc vide de test. mil. l. fi. † Præterea, vt dixi i summario, p ista verba vr̃ dispẽsatũ ɔ̃ oẽm inhabilitatẽ inductã nõ iure nãli sed iure ci. sed furiosus & mentecaptus sunt hmõi, s. inhabiles de iure natũ quo ad dispõnẽ, q patet, qa ñ natr̃ obligant, vt ff de fi deius. l. Marcel. i ver. qḋ ãt ḋ furioso, eũ ibi no. ergo, & c. de re. iur. l. i negotijs. nisi faceret eo tp̃e, q̃o hr̃et dilucida interualla, vt l. fu riosũ. j. q test. fac pos. Ecce ergo prima dcĩo. qḋ hæc ɔstitutio nõ dispensat cũ inhabili ex defectu intelł̃s, & hoc p̃bat in simi. Con cessa ẽ militi licentia, & libera facultas testandi, tñ hoc intelł̃r q sit libera ab oĩ solẽnitate iur. ci. ñ g̃eũ, vt d. l. fi. j. ḋ test. mili. & ff. de te

ADDITIONES.

a Poma. Et habilitatẽ Vide de hoc p Bar. ɔs. 1. vol. 2. & ɔs. 56. in 1. vol & Ro. ɔs. 180. & consi 204 & alex consi. 80. vol 1 & consi 104. vol 2 & facit tex. in l. 1 an prin. ff. ad l. Fal & Bal. in c. 1 de rescr. & gl in l. 2. j ubi de rõ & Part in l 1 ff de eo q cer to loco. Seue. repet. l. omnes populi ff. de iusti & iure & vide etiam tex. & ibi Bart. in l. si infanti in fi inf. de iudeis & Ias. in l quamdiu inf qui admit. Tard Vide Barba. in l 1. § nunciatio. de noui ope nunc.

b Poma Istorum. Et posset sustineri hæc opi Bar quis ab oĩb. reprobet p r̃sam quia cauet q lex g̃nalr loquẽs nõ recipit restrictionẽ de habilitate, qñ tractatur ḋ fauore publico l si q̃s. in § vlti in ver. hi quoq;. ff. ad Silla. De quo quidem in casu nostro sine dubio tractatur etiam, & principaliter, non solum de fauore publico. sed etiam q plus est de fauore animæ, quæ cunctis reb. est præferenda, vt l. sancimus. j e.

c Barb Ad quartũ Et inquantũ Bar. voluit, q qḋ relinquitur p viu, ab eo q laborat i ex tremis, sufficit de iu. ci. quęque voluntas: licet ista lec. sua sit noua: tñ non est vera, nec in iudicijs, nec in scholis. ɔ̃ cum consuluit Ang in consi. in noie Dei amen, in causa p̃dicta, & alle. ɔ̃ Bar. c. cũ oẽs. & c. relatũ de test & q ibi dicit, q sm̃ leges hu manas testm̃ conditum in extrema voluntate requiris 7 testes. hoc vide ibi Ang. & de his qui sunt in extremis constituti, uide d Abb in cons 11 & 32 vo. 1.

d Barba. Furiosus. Adde quid in prodigo, cui per Principem interdictum est bonis et datus curator, an si faciat testamentum inter filios, et substituat pauperes valeat testamentum. Vide Pal. quod sic, eius consi. 335.

de test. mil. l. neq; .n. §. j. & ibi, si seruū ꝓpriū, nō ergo pt miles isti tuere seruū ꝓpriū, cuius status ē annihilat⁹ de iure gētiū. qa seruitus est ꝯstituta a iure gētiū: pt āt īstitui deportatus, ī quo ē defectus iuris ci. tm̄, vt l. neq; .n. §. deportatu. Scdo q̄ro an hēat locū a in pupillo. dñsgdā † q̄ n̄ p d. l. fi. j. de test. mil. & ff de test. l. qua ętate. q̄ est īdubitāter verū ī pupillo īfante, & īfantiæ ꝓximo, q nō pt obligari nālr, cū nō ītelligat, vt l. q̄ pupill⁹. ff de ꝯd. ī de no ple ne. ff. de noua. l. j. in gl. fi. qa est inhabilis ex defectu ītells, vt dixi ī ꝓced. q. Sed si ē pupillus ꝓxim⁹ pubertati, q pōt nālr obligari, & tūc hēt dubiū. Tn̄ idē dico, q̄ n̄ poterit disponere, l; obligēt nālr ꝯhēdo cū alio, tn̄ nuda volūtate n̄ obligar nisi † vouēdo Deo, vt ff. de polli. l. 2. §. voto. ergo n̄ valet dispō ei⁹ scā ī vlt. volū. q ex sui ꝓpria volūtate disponit illud, votū, relictū. Nūqd ad hoc īgrit tu torū authoritas: qa effect⁹ vltimę volū. ꝯferī post mortē & sic an tutorū authoritas ꝯferaī ī tp̄s finitæ tutelę, dic q̄ nō, l; sit ar. j. C. de do. añ nup. l. q̄ spōsæ, facit q̄ no. ff ad Treb. l. j. §. fuit q̄situ. Itē, qa istud disponere ī ult volū. ē donare, vt l. legatū. ff. d le. 2. cui nō authoraī tutor, vt l. j. §. 2. de tu. & ra. distr. Hoc ēt placet, qa ē act⁹ sapiētū virorū. Pupill⁹. n. mortis cogitatiōe turbatus, n̄ ītelligeret seipsū, vt l. fi. j. d test. mil. Pro hoc ex. de sepul. c. l. t, li. 6. vbi ipubes n̄ pt sibi eligere sepulturā. Ex hoc sumas talē rōnē, q̄ in illo actu vlti. volū. ēt pupillus ꝓximus pubertati n̄ dr̄ hr̄e itellm. Et hoc cadit sub j. rla, qa p hāc l. cū isto n̄ vr̄ dispēsatū, qa ī eo ē defect⁹ rōne ītells. Tertio q̄ro, qd d filiof. seruo † & monacho, ēt itelligo d adulto, & capace ītells? Rn̄. filiusf. si hēt castrēse peculium, vel quasi d isto iur̄ cōi pt disponer̄, vt j. q test. fac. pn̄. l. fi. Pōt ēt hr̄e peculiū ꝓfectitiū, & d isto n̄ pt dispōere, qa n̄ suū, vt l. certū. j. fa. ercis. & i hac l. dr̄ bōorū suorū, &c. Et p hoc idē dico i mo nacho vel seruo, cū nihil h̄ꝫ, & sic aliquo mō n̄ pn̄t dispōere, vt i auth. īgressi j. e. Ista .n. ꝓhibitio magis ē rōne rerū q̄ rōne psonarū. Falli vbi monachus pt dispōere, vt dicā j̄ eo auth si qua mulier. Itē pt hr̄e peculiū aduētitiū, & istud ē duplex, qa v l pri q̄rit vsusfruct⁹ vl n. Prīo casu, d iur̄ cōi filiusf. n̄ pt testari pr̄e inuito, vl ēt volēte, vt l. pe. q test. fa. pos. Et hic ē duplex rō. Prīa rō. n̄ pt testari pr̄e īnuo, & hoc ī fauorē pr̄is, ne turpitudini d dit filii sentiāt tristē euētū, &c. vt j. d bo. q̄ li. l. fi. §. filiu āt. Cōtra hāc rōnē n̄ vr̄ dispētatū p hāc l. qa nūq̄ priuilegiū ꝯcessū p pricipē ītelr cū alteri⁹ iniuria, vt l. nec au⁹. d emā. li. & l. 2. §. merito. ff. ne qd ī loco pub. Nec ergo fraudet pr̄, n̄ poterit testari filius sine ꝯsensu pr̄is, vt l. j. de test. mi. ff ꝯiūcta l. ī fraudē. i pri. e. ti. Ecce ergo alia ratio q̄n qs ꝓhibet a testari pp fauorē alienus, † tūc hac l. ex tali defectu n̄ ītelr dispēsatū.[b] Scda rō est, qd filius n̄ pt testari pr̄e volente de tali peculio aduētitio, qa vlt. volū. n̄ dēt pēdere ex alieno arbitrio, vt l. receptū ff. ꝯmu. ꝓdi. Sed si posset pp pr̄is ꝯsensum, pēderet ex alieno arbitrio; ergo, &c. Ita no. p Cy. q test. fa. pos. l. seniū. § j. Cōtra hūc defectū puto dispensatū p hāc l. nā captatoria volūtas q̄ pēdet ex alieno arbitrio,[c] valet ad pias cās, vt ex. de test. c. cū tibi. Cōcludit ergo, qd filiusf. † in mortis artic. ꝯstitutus ꝯsentiēte pr̄e p modum vlt. volun. de aduētitio peculio disponere pt d p hāc l., p hoc ex d sepul. c. licet, in fi. li. 6. Pōt ēt hr̄e filiusf. peculiū aduētitium, cuius pr̄i n̄ q̄rit vsusfructus, & d isto cōiter n̄ pt testari, f vt l. pe. in fi. j. q test. fa. pos. & l. q in pt̄ate. ff. de test. & ad Treb. l. j. §. in filii. cū gl. j. Sed in ꝓposito dico † ex bn̄ficio h⁹ l. qd in vlt. volū. poterit disponere g sine ꝯsensu pr̄is. Si .n. filius viuēs īter viuos pt absq; pr̄is ꝯsensu donare, hac l. dispositū est vt q̄cqd possit in quacūq; solēnitate inter viuos facere, qd i mortis arti. ꝯstitutus possit liber̄ absq; alicuius solēnitatis obseruatione illud idē facere. Et hoc ē qd dr liber sit stylus, & liberū sit arbitriū, & ītelligo d reb. suis, & q̄ durāt vsq; ad tp̄s mortis, vt statī dicā. Vbicūq; āt s̄. dixi, filiū n̄ posse testari, intellige † nisi quo ad sepulturā, vt d. c. l. j, d sepul. li. 6. Itē pn̄t monachi. c. fi. e. ti. & d. c. l. . Idē puto ī seruo & in alio casu, vt j. de secū. nu. l. in qb. fm̄ cōem modū loquēdi. Quarto q̄ro, qd de his, q dānanī ad mortē, an possint disponere[h] ad pias cās ex priuilegio huius l. Et ꝯstat, qd d iure cōi n̄ pn̄t, vt l. ei⁹. q. ī fi. ff. de test. Puto † āt, q. l nec ex bn̄ficio h⁹ l. pn̄t. Prīo, qa dixi p hāc l. ēē dispēsatū ī defectu, q ēēt d iure ci. sꝫ hic defectus ē de iu. gen. qd nālr appellat, qd ꝓbo, iō iste n̄ pt testari, qa efficit seruus, vt d. l. ei⁹ q. i fi. Seruitus āt ē ꝯstituta d iu. gen. vt l. 4. ff. d sta. ho. q̄ ē ergo, &c. l; hoc casu[i] p actū iu. ciu. sit īducta. s. p ꝯdēnationē, tn̄ d iu. gē. ē ꝯstituta. Pro hoc ff. d test. mi. l. ex militari. facit e. ti. l. neq; .n. §. si seruū. Præterea hac l. pmittit, qd decedēs relīquat de bonis suis, qd optauit, & sic de bonis q̄ sua erāt tp̄e mortis suę. sꝫ iste post q̄ ē lata sn̄ia pdit libertatē & oia bona sua anteq̄ moriaī, vt l. qd ad statū. & l. q vlt. ff. d pę. Prætet ea bona istorū sūt alteri attributa p auth. bona dānatorū. j. d bon. dā. Si ergo ītelligerē d bonis posse disponere, priuilegiū cēderēt ī ꝓiudiciū iuris alteri⁹, qd ēē n̄ dēt l. nec au⁹ j. d emē. li. l. 2. §. merito. ff. ne qd ī lo. pub. & ꝓbaī ī ꝓcedēti q̄ō. Nec ob. qd donaī possit īter viuos viuēs, vt dixi ī fi. ꝓcedētis q̄ōnis: qa fateor, vt l. post ꝯtctū. ff. d do. qa illa donō sumit vires tp̄e quo celebraī: sed hic dispō sumit vires tp̄e mortis quo d sinūt ēē suæ. Quę rō cessat ī ꝓcedēti q. Facit. ff. d do. cā mor. l. si qs. ꝓdicta vera, nisi ī sn̄ia fuerit r̄seruatū sibi cā cognita, † vt d. l. ex militari. Quinto q̄ro, qd ī dubio d statu suo? Rn̄. credo qd † possit ex dispōe h⁹ l. si ē ī mortis ar. ꝯsti. d bōis suis dispōer̄, vt ff. d test. mil. l. j. ꝯiūcta l. ex militari. §. si mi⁹ es īcertus. ff e. ti. hic ē .n. dfectus iuris ciuilis, in[k] quo dispēsatū ē. Sexto q̄ro, qd de īfamie, & usurario. k an cū eis p hāc l. videaī dispensatum. Rn̄. infamis d iure cōi pōt testari vt, l. t. j. de secund. nup. l. 1. † Fallit ī dānato de crimine famoso, vt ff. de test. l. is cui. §. fi. & e. ti. l. cū l. & ff. de test. l. ob carmen. in isto casu si vsq; ad mortē suā retinet bona sua, puto q̄ possit disponere ex dispōne huius l. q̄ remouet oē impedimentū ciuile. si .n. posset ad pias cās donare inter viuos vsq; ad vltimū vitę spiritū, siue exitum, quare nō posset relinquere ad pias cās? non uideo, nec huic legi ꝯriū visum ē fauore piæ cāę, & religionis, q̄ erga Deū dētur, vt dictū ē. De usurario uero licet iur̄ ciuili n̄ videat ꝓhibitū, q n possit facere testm̄, tn̄ iure canonico ē statutū, q̄ vsurariorū[l] testm̄ nullū sit, nisi ꝓstita satisdōne, & aliter facta n̄ valeat, l sm̄ formā c. quanq̄. ex de vsur. li. 6. Dico † tibi, q̄ si vsurarius seruat formā illius decretalis, & satisdōnis, gaudet priuilegio istius l. Si vero facit testm̄ illa forma nō seruata, & satisdōne nō ꝓstita, & in mortis articulo cōstitutus, nō valet ex dispōne huius l. & quia ꝯstat ipsum in peccato mortali decedere, relicta ad pias cās p eū nō[m] sunt recipiēda, nec ad ea relicta admittit eccl̄ia,[m] vt ex. de vsuris. c. qa in oīb. vn̄ quicqd ipse relinquit, uel pro collegio, uel p o loco nō pt ad pias cās dici, q̄n relinquens nō sit in vnitate eccl̄æ. Idē dico † de quocūq; que constat notorie i peccato mortali decessisse, ut qa interfectus in furto, vel seipsum occidit, uel similia vt ex de furtis. c. q cū fure. 2 8 q. 5. c. placuit. cū in eorū rel c̄tis nō ē locus priuilegiis, q̄ a iu. ci. uel canonico statuūī ī relictis ad pias cās. p hāc l. & p auth. sicr ad l. Fal & p l. nulli j. n. t. & hæc circa psonas relinquentium sufficiunt, ex qb. clare apparebit rn̄sio ad omnia, quæ circa personas relinquentium quæri possunt.

De persona.

Cui relīqi vidēdū ē, & primo examinem⁹ ītellū lr̄ę, q̄ dicit, Sāctis catholico, vēerabi[n]liq; ꝯci. dr gl. collegio siue monachorū, siue clericorū. Hoc n̄ vr̄ verū. nā tex. dt, catholico ꝯcilio, ac si dicat, vl l, vt no. s̄. tā. t. super eū. & ꝯciliū vr̄e prīo fecit coadūare † Cōstātin⁹ Imꝑator, aut hoc huius l. ut 16. di. c. 6. synod⁹. §. 1. & s̄ dixi. Sꝫ dico, q̄ l; dicaī hic, q̄ d vr̄ ꝯcilio loquaī: tn̄ idē ī quolibet collegio religioso, & pio, vt dicit gl. & statim ꝓbabo. Vn̄ p eorū declaratione q̄ro, q d si relinquaī ad aliā piā cām uenerabili collegio clericorū. Scdo, q d si relinquaī homini locupleti, cui dēt amore Dei. Tertio, q d si relinquatur p restōne alicuius male ablati, vel debiti. Sup primo, si relinquat ad piam cām, vr̄ nō hr̄e locum priuilegii huius l. qa ē ꝯ ius cōe, ergo nō dēt extēdi, vt l. qd uero & l. ius singulare. ff. d le gi. In ꝯrium vr̄ hic gl. & no. j. e. l. illud. in gl. fi. ubi dt, q̄ dēt extēdi ad omnē cām sīlem, ēt si nulla esset prohibita extensio. So. Dico q̄ ista relicta catholico collegio, vr̄ priuilegiata fauore religionis, q̄ est erga Deū, ut hic dt tex. & s̄. dixi. Licet ergo in hac l. non nominetur Deus, uel religio, tn̄ dico, quod pp hoc idē sit. Perinde est ergo ac si l fauorem unius prouideret, & alterius nomen scribatur

ADDITIONES.

a Barb. Scdo q̄ro, an habeat locū. Adde 16. q. 1. c. si qs laicus 20. q. 1 per totum. d re. c. 1 & fi. c. ad nostram c. si quis. eo. ti. *Barb. cons. 5 5. liber. 2. col. 2. 3. Menoch.
Pom. Vid. do. Philip. Frā. i repe. c. si pater d test. i 6 & no. qd p rescriptum speciale ins. de pręci. Impe. offe. unde ēt Bar. cons. 5 5 in vol & Capiā 85 & Ias. in l. licet 1. ff. d test. mil. & ibi Pan. in fi. & Ale. & Ias. in l. seniū. C. q test. face. pos. in l. si frater eo. tit. Paris. Vide Barb. in c. ad hæc extra de test. Mach. nū. 152 uide ad Bar. in l. cum in his § fi. in anno. ff. de transact. Vide Ale. cons. 625 & in præced.
b Ale. Dispensatum. Et ex hoc dicit Bal. quod si statutum dicit mulierem non posse testari sine consensu propinquorum: poterit tamen ad pias causas sine eorum consensu testari secundum eum in l. generali infra eo. pro cuius dicto facit l. iubemus. nulla & ibi ipse no. infra eo. Adde Bal. cons. 261.
c Poma. Alieno arbitrio. Vide Panor. cons. 236 uol. 1.
d Pom. Disponere potest. Cons. 294. & cons. 198. do. Alex. in l. 1. §. hæc autem. ff. ad Treb. & Ias. in l. senium. infra qui test. face. pos.
e c. licet. De cuius intellectu uide Bal. in l. senium. infra qui test. face. pos.
f Testari. Vide Ro. qui limitat Bar. per tex. in l. cum mul. 2, quod dicit j. de bo. q̄ lib. in d. l. pe. & h. infra qui test. fa. pos. Adde plane per Pau. de Cast. cons. 201.
g Bar. hic notatur de cōtrarietate, tu uide s̄. de ipsa contrarietate, demū, & cōcordia.
h Ale. Possint disponere. Quid de eo qui est apud hostes, dicit d. Abb. in c. fi. in fi. de test. credo q̄ non possit disponere. quia seruus est, nec plus dicit. cogita, & vide an quis l. qui a latronib. ff. de test. Et ex opposito facit, q̄ no. Bal. in l. 1. ad fi. s̄. ti. 1. unde tamen, q̄ no. Bal. in l. fi. si a non compe. iudi. ubi dr, q̄ si relīqt pro male ablatis valet. Et circa ista vide Archi. 2. q. 2. illud, & Io. And. i c. quāquā de vsur. in 6. Adde, q̄ Io. And. in add. ad Spe. in ti. de instr. edi. in §. compendio ie ponit de Rege Henrico filio Federici: qui captus fuit a Bononiensibus, & ibi fecit testamentum, & mortuus est quod eius testamentum non ualebat. Et ita dicit tenuisse Accu. quia capta sunt capientium, & capti fiunt serui, & uide per Specu. ubi supra, & quod deportatus pro male ablatis possit testari voluit Ro. cons. 144.
i Poma. Iure gentium. Vide Panor. cons. 62 uol. 1.
k Vsurario. Et quid in excommunicato. uide Fede. cons. 74. & cons. 118.
l Ale. Non ualeant. Contrarium consuluit d. Ant. de But. incip. in nomine patris ad primum dubium, &c. Idem consuluit Pet. de Anc. & per ipsos in sub. extra de testibus in decretalib. & Bal. hic ip repe. & quod non valet etiam de uoluntate Episcopi nisi præstita cautione sec. Bal. no. in l. executorem. de execu. rei iudi. Adde qd Pau. de Cast. cons. 14 tenet quod testamentum usurarii ualeat, in quo pauperes sunt substituti, donec probetur, quod illis quib. erant extortæ, interierat cautionem præstari, quia usuræ possent esse incertæ, & pauperib. distribuendæ alias rationes. Idem consuluit Pet. de Anch. cons. 430. vbi de Bar. hic mentionem facit opt. tamen Bar. secutus est Abbas cons. 1 lib. 2.
m Poma. Ecclesia. Vide Pan. cons. 34 uol. 1. & do. Ant. de Bu. cons. 25. cons. 28.
n Collegio. Et adde Bal. in l. iubemus. de testa.

scribāt ī testō, quo casu illud ꝯcedi ī ei, cui⁹ cā fit ꝓuisio. Nā si in testō nominetē vn⁹, & alteri reliquaī, ꝑinde ē ac si ille cui relīqr, foret noīatus, & attēdiē, cui relinqē, ñ, q noīaī, & attēdit principalis ꝓuisio, ñ ꝙ accedn, vt ff đ leg. i. l. seruo legato §. si testor. & đ le. 3. l. fideic. §. Iterdū. Licet ergo hic noīet ꝯeiliū, ꝑinde ē, ac si diceret: hēat vn⁹ qsq; sniā reliquēdi Deo, vł alii piç cāæ, q̄ respicit religionē: ergo bñ đt gl. hic, đ aliis collegiis clericorū, & bñ dt ī l. illud. ĵ. e. vbi ñ caeludiē alia cā sibs, nā ī eā sibi i hoc casu ñ ē eatēdere legē, sꝫ vnū, & idē eadē rōe dicere: sꝑ ergo apud Deū fit cū principiꝭ respicit illū, ista lex, ergo hic vī ponere casum. Sic dicimus in interdicto vti possidens posito ī ædib. qa gr͞a exēpli illud hēt locū ī fundo, vt ĵ. vti possi. l. vnica. & ibi no. ꝑ gl & ꝑ Doc. la-
33 tius Dico aūt† ad pias cās eē qcqd fit ꝓ salute aīç, vt l. si qs Titio.
a de le. 1. & ibi no. ꝑ gl. 1. Scđo q̄ro, qd si relīqnaī hoī locupletiᵃ cui dēter, amore Dei. Vī, ꝙ valeat, q̄ si Deo legarū, vt d. l. fideicōmissa. §. iterdū. đ le. 3. sed Deo ꝑt reliq. vt ī auth. de eccl. titulis. §. si qs
34 ī noīe. ergo, &c. Sol. Puto, †ꝙ ñ vī relictū ad pias cās, ᵇvt gaudeat
b aliquo priuilegio hui⁹ l. vł alio ꝯcesso relicto ad pias cās, dēt n. ta
c lis largitiᶜ fieri paupi, & nō diuiti, vt 86. dist. c. nō satis 12. q. c. qs qs eps. Et hoc nī sētire gl. ĵ. e. l. illud, & facit. ff. đ castrē. pecul. l. si forte ꝓ hoc ĵ. de mēd. val. l. 1. ll. ai. Pōt tñ aliqs eē diues, īdigēs alicuius rei fm statū suū, & tūc ēt est laudabile facere eleemosynā,
35 đt S. Th de Aqno. ī 4. par. q. 12. ar. 7. sed dare euidēter diuitib. ñ ē dare ad pias cās, vt ibidē dicit S. Tho. sed si eis daī, magis nī dari cā amicitiç, vł cā ꝯsāguinitatis, & ꝑmij, vt histriōib. & similib. q̄ amore Dei, ut đt gl. ī d. l. illud. & 86. dist. c. dōare, & c. seq. Sed si aliqs relīqrit diuiti, quē putabat inopē, q̄ñ ad se recte religr, & ad pias cās. 42. dis. c. qescam⁹: sed ab illo diuite forte legata eēnt aufe
d rēda, ᵈ& ꝯuertēda in aliū vsū ar. ff. de vsuf. leg. l. legatū. Tertio, q̄-
e ro, qd si aliqd reliquat ꝓ restōne male abla:i, ᵉcerti, vel inceru, vel indebitū, an sit locus priuilegio huius legis? Vī ꝙ nō, qa non relīqī collegio, vł ad aliā piā cām. Eꝫ uīꝙ sic, qa magis relinqī ꝓ aīa, ꝙ restituaī male ablatū, ꝙ ē necessitatis, q̄ si aliqd relīqnaī sī pīr. ꝙ ē volūtatis: si ꝓ aīa, ergo ad pias cās, vt dictū ē. Sol. dicēdū,
36 est, ꝙ si qd relīqī ꝓ male†ablatis incertis, ita ꝙ ueniat distribuēdū inter pauperes, illud dī relictū ad pias cās. l. ꝓ aīa illius, cuius fuit, ut ex͞, de hom. c. sicut dignū. § eos insup, & ibi no. ꝑ Bar. Sed si relingr, qs debita, uł male ablata certa, illis ꝑsonis, qb. dēnt, tūc ñ uideret ꝓprie relictū ad pias cās: ꝓxima. n. cā relicti ē, qa debitū ē, nō ipsa pia cā. Tūc ꝓprie ē relictū ad pias cās, qñ nulla necessitas subest, sed solū ipsa religio, & ipsa liberalitas erga Deū. Et ꝓ hoc facit ī ar. ff. de do. l. j. vñ verba istꝰ l. fm ꝓpriā significationē in hoc nō hērēt locum, puto tñ, ꝙ istud extēdatur in quibuscūque relictis, vbi est eadem rō, sed ī his est eadem ratio, q̄ in his, q̄ relinquunē ad pias causas, immo maior, quia absolute est necessitatis, ꝙ talia debita restituanē, non sic de aliis relictis simplicib. Præterea sic ꝓb. In oī dispōne omne tacitū subintelligitur, sine quo talis dispō ñ pōt hēre effectum, vt l. cui iurisdictio. ff. de iuris. om. iud & l. si stipłatus fuero ꝑ te nō fieri quo minus. ff. de ver. obl. q̄ lex dicit, ꝙ supuacuū est, ī dispositione, ꝙ illud exprimaē, cū illud intelligaē, ut l. veteres. de iti. actuq; pri. ff. sed in ꝓposito si talia male ablata nō licet sic relīq, ergo nec alia ad pias cās, cū illis ñ relictis, decederet ī pcō mortali, & relicta ad pias cās ñ ualerēt, nec eccłia reciperet, ut dixi ī ulti. q p̄cęe. ergo hoc vī pmissū.
37 Puto† igiē, ꝙ talia relicta gaudeant priuilegio huius l. non tñ per hoc dico, ꝙ hēat alia priuilegia eorū, q̄ relinqūtur ad pias cās, & sic de eis poterit detrahi Falcidia, nisi ille cui rēlīqī uere ꝓbaret sibi debitū aliunde, quam ex testō, vt ff. de aur. & arg. le. qui vxori. 2. resp. Et hęc sufficiant super personis, quibus relinquitur.

Super. Tꝑe quo relinqī, est uidendū: vt diaiquo ad hoc, vt gaudeāt bñficio hui⁹ ꝯstōnis, reqriē, ꝙ sit in mortis articulo ꝯstitut⁹. Videam⁹ an ista hic ꝓbēt. Rñ. sic ea eo, ꝙ dicit hic, decedēs. Istud. n. participiū significat tꝑs uitæ, ꝙ ē ī actu moriēdi, ut l q duos. §. 1. ff. de man. test. Facit. ff. de leg. 3. l. cū qs decedēs, ī pri. & l Pāphilo. §. ꝓpositū, & l. qdā decedēs. ff. đ admi. tut. ī pric. Hoc ēt intellexisse apparet Impatorē in tex. dū dicit, Postq̄ iā aliud uelle ñ pōt. Et sic loquiē de eo, q est ī extremis, q verisiꝭr nō hēt ptātē variādi. Hoc ēt patet ibi, dū dicit, iterū nō redit arbitriū. Hoc. n. ꝑsuadet rōne, sic: Certū est, ꝙ qs magis tenetē Deo, q̄ Reipublicæ, ut l. 2. ff. de iust. & iu. ut s̄. dixi. Itē tenetē qs magis ꝓcurare salutē aīç, q̄ aliā rē, cū aīa ꝑferaē oīb. reb. vt ĵ. e. l. sācim⁹. sed oīs, hō, q ē ī hostili loco ꝓ salute Reipublicę, ꝑt libere oī priuilegio militari testari, ut ff. đ test. mi. l. fi. multo magis ergo dēt ꝯcedi ei, q ē ī artic. mortis, & ī pugna cū peccatis, libera ptās disponēdi ad pias cās, ut ī dicta pugna cū aduersario nr͞o uincat, & animā
38 ñ ꝑdat. Pro eo facit, qa ī mortis articulo† qlibet pōt absoluere ab excōicatione, licet alias nō possit nisi Papa, ut ex͞ de of. ord. c. pastoralis. §. 1. ē ergo hęc iterꝑtatio ęqua, uera, iusta, & sācta. Quæro circa hoc quatuor. primo q̄ro, qs dicaē in articulo mortis ꝯstitut⁹. Scđo, qd si nō ē in actu moriēdi nāliter, sed ciuiliter moriē ī mūdo, vt ē ingrediēs monasteriū. Tertio. qd si ab illo periculo euasit, an testm̄ irruetē. Quarto, qd si nullū īstabat ꝑiculū, & subito venit mors post fcm̄ testm̄. Sup primo, qñ qs dicaē ī articulo
39 †mortis ꝯstitutus, dico, ꝙ hoc verbū, hēt pōt latā iterpretationē qa qlibet viuēs pōt dici in articulo mortis ꝯstitutus, nā oēs morimur, & sicut aqua dilabimur, & sic sꝑ ꝑt dici decedēs, qa sꝑ vita sua minuit: sꝫ aliaē ītētio, tūc. n. dī ī articulo mortis ꝯstitutus, qñ ē īstās periculū mortis īstātis đ ꝓximo, vt si ē infirma valetudine detētus, vel si subest periculū mortis ab hostib⁹. vel ꝑdonib. vel hoīb. potētib crudelitate, vel odio, aut īcidit ī tēpestatē, vel simil. q̄ oīa ponunī ī l 3. & trib. seq. ff de do cā mor. facit, qđ no. Bar. ī d. c. pastoralis. §. j. ex͞. d of or. Scđo q̄ro, qd si ē ī actu mo
40 riēdi ciuiꝭr† ꝑ īgressū monasterij? Rñ. nō est idē, ꝑ hāc l. ꝑ rlam. ꝙ ciuilis mors, & nālis nō ęqparanē, vt ĵ. d a his, q ue. ęta. impet. l. fi. & ff. đ le. a. l. si ita qs §. fi. Pręterea aut qs moriē ciuiꝭr, & necessario quo ad dportationē, vł dānationē ī metallū, & nō hēt locū hęc lex, vt dixi. s̄. in 4. q i. q. Aut moriē volūtarie, ꝑ īgressum monasterii, & tūc cessat rō huius l. qa aliud pōt velle, & qa iterū redit arbitriū, nā hūc īgressū ꝑt differre, si vult, & pluries testari, sꝫ ꝑ Auth. de mon. §. illud id īducitē, ꝙ ingrediēs monasteriū dispo nat de reb. suis qūo voluerit; q̄ verba dñt intelli nō attētis solēnitatib. iuris, aꝉs verba nihil opperāī. Præterea, verba sic iterꝑtanē, qñ ꝯcessū ē militib. ꝙ possint testari qūo voluerint, vt ff. de test. mil. l. i. & seq. Tertio q̄ro, quid si ab illo periculo euasit, an testm̄
41 irritetē† Vī, ꝙ sic, qa ꝑ istā l. reqriē, ꝙ sit talis volūtas postq̄ aliud velle ñ ꝑt, sꝫ euasit, ergo aliud velle iā ꝑt, ergo &c. Pro hoc facit id, ꝙ dicim⁹ đ donōne cā mortis, q̄ reuocaē restituta ꝯualescētia, vt l. ñ oīs. ff. si cer. pet. Cētra vī, ꝙ non irritetē, qa tūc sufficit, ꝙ fuerit iust⁹ met⁹, sꝫ met⁹ mort. est iustus metus, siue mors fuerit secuta, siue ñ, vt ff ad l. Aq. l. si qs fumo. ī fi. & ibi no. Sol. dico, ꝙ sequuta ꝯualeseētia testm̄ ē nullū, ñ dico, ꝙ irritetē, sꝫ apparet ipsum retro fuisse nullū, qa hæc lex reqrit, ꝙ talis sit decedens, at iste ꝯualescēs apparet, ꝙ nō fuit ille decedēs, ergo &c. vt ff. đ test. mil. l. fi. Et sic de oīb. casib. in qb. ex postfacto apparet quid fuerit actū. vt l. q duos ff. đ reb. dub. l. q res ī pti. ff. đ sol. In ꝯtrīn dico, ꝙ ꝑꝑ istās periculū qñq; lex ꝑmittit, ꝙ ꝓ aīa fiat, ꝙ tūc dēt recipere suā ꝑfectionē, & ꝯsumationē, & tūc sufficit istās met⁹, lꝫ nō sequaē effect⁹, vt l. si qs fumo, §. pe. Qñq; lex ꝑmittit, ꝙ fiat ꝓ aīa, & tūe ñ ꝑficit, sꝫ pēdet, sicut volūtas vlti. Itē euētu ñ sequuto apparet retro nihil valuisse. Quarto q̄ro, qd si san⁹ aīo, & robust⁹, nō
42 iminēte pieulo, de quo verisimiꝭr suspicetē, fecit testm̄, †& statī subito mortu⁹ ē, an talis volūtas gaudeat priuilegio hui⁹ l. Rñ. ñ, qa đt hic decedēs, ꝙ decedēs īportat cū mortis istat periculū, vt dictū ē. Itē hoc, ꝙ est cā pietatis faciēdi testm̄ fm formā huius l. debet eē cognitū. & ꝯgruū faciēti, vt l. 1. ff. de cōd. & de. sꝫ hoc nō erat cognitū, & ꝯgruū, ergo &c. Pro hoc casus l. si ali⁹. §. est alia. ver. ꝙ i nullo. ti. ꝙ vi, aut clā. & ꝓpe hæc dixisse sufficit. Super reb. q̄ relīquunē, vidēdū est, hic tex. dicit bonorū. qd intelligēdū ē suorū, d aliēnis āt ñ testaē, vt ī auth. īgressi. cū gl. ĵ. e. Et intelligo testari đ suo, si relinqueret pecuniā, licet eā ñ hēat ī peculio, si tñ hēat iīn, ꝙ valeat, vt l. propemodū. ff. đ ver. sing. vel si grauat aliū de re aliena, si tñ đ suo tātūdē relīqrit, vt ff. đ le. 2. l. Imp. ꝑ totā l. Et ꝓ declaratione istius leg q̄ro primo, an in hæredis instōne sit locus priuilegio huius l. Scđo, an ī substitutione pupillari, vel exēplari. Tertio, an si relinqī vltra vires hęreditarias ad pias causas, his nō fecit inuētariū, teneaē in solidū? Quarto si pauperes, vel eccłia īstituāē, & adeāt absq; bñficio iuētarii, an teneāt ī solidū; Ad primū, an ī hēdis īstōne sit loc⁹ bñficio huius l, Vī, ꝙ nō, qa hic

ADDITIONES.

a Ale. Homini locupleti. De ista q uide Bar. & quę ibi dixi post eū, in l. alio inf. de alimen. & tñ dicit tñ Bal. hic in lect. no. in repet. ꝙ relinquere cōsanguineo, est qu. i pium, ñ est pauper. Et idem dicit Ab. Sicul. si relinquitur consanguineo religioso, & alle Bal. hic ita tenere, & hoc si amore Dei fiat. Idem dicit, si relinquitur consanguineo pauperi, secundum Bal. hic, quem ipse alle. & uide ēt Bal. in repe. & Ang & Imo. in l si Stichum, §. stipulatio. de ver. ob. Men. Bello. Cōsi. 26. nu. 5. 6. c. 1.
Adde, ꝙ contra hoc facit, ꝙ noluit Ale. in l. si certis annis inf. de pac. reprehendens Ang ibi volentē, quod l. 1 inf. de fideic. non habeat locum in alimentis relictis diuiti Et hic adde etiā Bar. in l. 1. cui annua. ff. de annu. lega vbi tenet, ꝙ alimēta relicta pauperi non sint ad pias causas. Adde, quod legatū locupleti dicatur pro anima Pet. de Anch. consi. 14. Bal. consi. 356 lib 2. vide in 2. concordia.
b Pom ad pias cās. Vide Ale. cons. 125 uol 3 cons. 126 eo. uol. & Barb cons. 58. vo. 1. & pulchre, & late Bal. nouel. in tract. de dot. in 5. parte in prin. in uer. nūc trāstero per totum.
c Fieri pauperi. Quid si est diues, sed non fm qualitatem suam. uide Bal. in rep.
d Ale. Auferenda. Vide Bal. hic, qui tenet contrarium in rep. ver. diuinæ, & dicit ibi etiam Bal. quid in sponso.
e Ale. Male ablati. Vide Bal. i d. l. illud. ĵ eo. circa prin. vbi dicit ēt, ꝙ si relinquiē fraternitatib. nō est pia causa. Verū aūt executor relicti pii, aut incerti, possit distribuere fraternitatib. vide late Bal. in l. ad. ꝙ pauperib. inf ti. 1. & qd si relinquaē hospitali ad, ꝙ spectet istud relictum, dixi post Bar. in l. orphanotrophos. inf. eo. 1 sed qd si relinquit executori ꝓ solutione male ablatorū, an posset soluere debita ex ꝯtractu. vide Bal. in l. ad, quod pauperib. eo. 1. sed qd si testator relinqueret mille ꝓ male ablatis, & incertis soluēda, & nō reperiūtur tot male ablata, quæ capiant tantā summā, vide Bal. in l si quis ad declinandam, de epis. & cler. An aūt relictū pauperib. pro male ablatis possit distribui in unum tantum, vide Bal. hic. Et an super male ablatis, & incertis possit transigi cum ep͞o. Bal. in l. post decisionem, infra de tran. qui remittit se ad Pau. de Leaz in clemen. 1. de pœ. & remi. & no. Ang. in disp Allēsis. Et quomodo executor debeat illa incerta declarare, uide Bal. in l. captatorias. C. de testa. mil. & hic adde Bal. in auth. similiter C. ad l. Falc. Adde an fraternitates dicantur loca pia consi. 181. Abb. consi. 41 & qd de collegio, per Pau. de Ca. cōsi. 289 & an possint, legata ꝓ male ablatis in alium usum conuerti, si male ablata non reperiuntur tanta, uide Pa de Ca. cōsi. 44. quod sic.

hic ītelli͏̄r bonorū suorū: sꝫ hr̄ditas nō est sua Nā donec viuit testator, hr̄ditas n̄ ē, vt l. i. ff. de hæ. ven. & ff. ꝓ hæ. l. i. Cōtrariū puto. 43 †Nā hereditas licet nō sit viuēns formal͏̄r, tn̄ ē eius casual͏̄r. Nā ipso morlēte, ꝙ nūc ē pr̄imoniū, īcipere esse hr̄ditas: & iō ꝓpria loquutio dr̄, si testōr dı, lego partē hr̄ditatis meç, vel similia verba, vt ff. de le. 2. l. mortuo. §. si cū l. se. l. cū fundus. l. si qs seruū. l. cū pr̄. §. hr̄ditatē. & ad Tre. l. cogi. cir. pri. ver. sꝫ si qs ita rogauerit, & l. ex facto, ī pri. & l. mulier. §. fi. Sicut dicim⁹ ī vsufr. q licet nō sit formal͏̄r ī bonis dn̄i, tn̄ ē casual͏̄r. Et hoc ē, ꝙ dıat s̄. ꝓa ꝙ valet si testō reliquerit rē, q̄ ꝑꝑ bona sua possit hr̄e casual͏̄r. vt dicat d bonis suis relinq. Scdo q̄ro † an ī substōne pupillari, vel eaēplari, sit 44 loc⁹ priuilegio hui⁹ l. Et dr̄, ꝙ sic: qa priuilegiū datū militib. porrigit ad substōnē pupillarē, vt ī. de test. mil. l. i. ī testō. & ff. e. ti. l. in fraudē. §. itē eā, cū simi. In ꝯtriū vr̄: qa ꝑ pupillarē substōnē n̄ suc- a ced ı̄, sibi decedēti, sꝫ pupillo, aq remaoci, vt l. n. ff. d pupl. substi. ī pri. & sic n̄ hēt bona, qa hęc lex reqrit, ꝙ qs sic decedēs hēat bona, &c. Dico, ꝙ quaten⁹ pupillaris, & exēplaris eatē derōr ad alia bona pupılli, vl̄ demētis, n̄ relicta sibi ꝑ testōrē, ꝙ talis substō nō gaudeat tali priuilegio Sꝫ quaten⁹ porrigit ad bona d̄functi, nīc lec⁹. Pro hoc vr̄ ff. d test. mi. l. miles. §. exhr̄dato Hoc ꝓborōe. Ista lea ꝯcedit priuilegiū testōri decedēti, dısponēti ad pias cās, & sic respū religionis d̄bitę erga Deū, sꝫ faciēdo testm̄ filio, disponit rōne pietatis erga filiū d̄bitę, & sic rō legis cessat. Et si dicis, ergo b d̄cedit ꝓ parte testat⁹, ᵇ& pro parte ītestat⁹. Pōt dici, ꝙ restaret ad pias cās iure fideicōmissi: vl̄ veri⁹, n̄ eēt ī cōueniēs, ꝙ hoc casu ꝓ parte d̄cesserit ītestat⁹, vt dicā. ī. ī pri. seq. q. Tertio q̄ro, qn̄ relinquit vltra vires hr̄ditarias, & hęres nō fecit inuētariū, an teneat c in solidū, ᶜ& quo iure? Et vr̄, ꝙ sic, ꝑ l. fi. §. 1. d iu. delib. & in auth. d sꝫ cū testōr. ī. ad l. Fal. In ꝯtriū vr̄ hęc lea, q̄ solū ꝑmittit ᵈꝙ de bonis suis relīquat. Et hoc puto verū. Tn̄ Canonistę tenēt, ꝙ ī foro 45 † ꝯsciētię hęres n̄ teneat vltra vires hr̄ditarias, l3 nō fecerit inuētariū, vt no Host. ī sum. d test. §. pe. ver. sꝫ, ꝙ si bona. Idē Io. And. in c. q̄q̄ ex. d vsu. li. 6. ī nouella Idē colligit in multis summis. Rō ꝑt esse: qa tale n̄ ē debitū d iure nāli, iō ecclia respuit. Et hoc verū, siue testm̄ sit ex priuilegio huius l. siue ex solennitate de iure e cōi. Quarto q̄ro, quid si ecclesia, vel pauperes ᵉīstituant, & adeāt f absque bn̄ficio iouentarii, ſan ēt teneantur in solidū: & vr̄, ꝙ sic, licet possint restitui ad exēplum pupillorū, vt in Auth. de hære. g & Fal. §. 2. & § illud, ꝯtriū ᵍdico, † ad similitudinē fisci, qui non re 46 neı̄ vltra vires hr̄ditarias, vt ff. de in. fil. l. i. §. an bona, & l. nō pn̄t. Præterea iura ciuilia non pn̄t obligare ecclesiam, & pia loca vltra vires hr̄ditarias, cū talis obl͏̄o non sit de iure nāli, vt superi⁹ dictū est, & ī. dicā. Præterea in hr̄de ex̄neo nō faciēte inuētarium rō est, quia p̄sumiı̄ assumpsisse bona, vt in Auth. de hęr. & fal. §. sanci. nus. q̄ rō cessat in ecclesia, & ī aliis piis locis. Præterea hoc vr̄ expressum. ī. e. auth. sicut alienatio. vbi nihil pōt ecclesia acq47 rere, ex quo ipsa oneret ultra, quam accipiat. † Si tn̄ aliquis sacerdos instituat hæres, ratione consanguinitatis, vel amicitiæ, nō respectu religionis diuinę, tūc eum puto teneri in solidum, ut Authen. de hęr. & fal. §. fi. sed secus si amore Dei, vel pro anima sua, vt dictum est, & hoc de rebus, quæ relinquuntur, dixisse sufficiat.

Circa. Ipsam dispōnē, seu volūtatē testōrū aliq d videamus. Et qa tex dicit hic, ꝙ optauerint relinquere, examinemus, an istud importet ipsius volūtatē liberā, an uero arbitrium boni viri. Et vr̄, ꝙ importet liberā uolūtatē, ꝑꝑ uerbū, l. iam s̄. po 48 sitū, ꝙ exponit per Odofr. i. liberā voluntatem. Idē Inno. de sta. mo. c. cū ad monasteriū. cir. fi. Pro hoc facit, ꝙ ī. sequit, nec sint 49 cassa iudicia. Nā hoc uerbū, iudicia, † exponit. i. volūtates. ff. de fideic. li. l. Thais. §. Lucius, el 1. Pro hoc facit, ꝙ ī. seqt, liber sit filius. Nā ex eo, ꝙ dicit, liber sit, ꝑinde est, ac si diceret, ꝙ sit in tua h volūtate, vt ff. de le. 3. l. fideic. §. q̄q̄, ibi plenū arbitriū. &c. Hoc. n. 50 verbū plenū, † vel liberū, ʰdenotat liberā uoluntatē, ēt si adiciat dictioni, q̄ importat arbitriū boni viri, qa tn̄ est dicere, ꝙ opta51 uerit, quātū, ꝙ sibi placebit, † vel ꝙ sibi videbit, sed illud uerbū, placebit, importat arbitriū boni uiri, vt ff. de fideic. lib. l. Thais. §. sorores, & l. fideic. Pręterea ī. dicit arbitriū, &c. Pro huius declaratione est sciēdū, ꝙ circa dispōnē volūtatis testātis, ꝯtingit ipsum primo disponere circa quātitatē eius, ꝙ relinqt. Scdo, circa modū. s. utrū iure legati, vel fideic. vel iure instōnis. Itē circa qualitatē, s. an pure, an sub ꝯdōe. An ipse exprimat arbitriū, an arbitrio 52 alterius ꝯmittaı̄. Dico ergo, † ꝙ circa quātitatē eius, ꝙ relinquit, nō ꝯtineı̄ eius libera uolūtas, sed arbitriū, ꝙ patet ꝑ id, ꝙ dicit, ꝙ optauerit: ꝙ sign̄at arbitriū boni uiri, & nō refert nisi ad id, ꝙ relinquit, & nō ad q̄titatē ipsius. Sed ꝯ hoc facit, qa, opto, idē est, ꝙ cupio, & cupio, idē est, ꝙ, volo, vt no. ff. de fideiuſ. l. Græce, ergo īportat liberā uolūtatē. Sol idē importat, cupio, ꝙ volo; qa vtrūq; reqrit uolūtatē, tn̄ al͏̄r, & al͏̄r, qa uerbū, uolo, libere. aliud ſm arbitriū boni viri. Et eodē mō r̄ndet ad l. qm̄ īdignū. ī. de test. ff. mād. l. i. & ꝓbaī. ī. e. l. 2. ubi uult, ꝙ ista verba īportēt legitimū, & licitū 53 sensum. Alia circa modū, & qualitatē dico, ꝙ † ꝯmittunt in liberā volūtatē. Hoc. n. uerbū, licētiā. s̄. positū, respicit uerbū relinquere, & hoc uerbu, uelle eorū, ſm p̄dictos liberā ptātis uoluntatem importat, & sic circa ipsum actu hēat liberā ptātē. Idē si exponit hēat licētiā. i. licitū sit relinquere. Nā cū ꝯtinet priuilegiū intelli54 git † dēt aliter, q̄ de iure cōi, ut ff. de bo. lib. l. ēt, in prin. Probaī, & no. in l. si qn̄. ī. de inoff. test. Hoc ꝓbaī ex eo, ꝙ sequit, & non sint cassa iudicia. Itē ꝓ hoc facit, ꝙ ī. sequit, liber sit filius. Sed ꝯ p̄dicta oppo. ego intellexi, si unusq; ēt inhabilis, possit testari. Sed qn̄ ei, q nō pōt testari ꝯcedit libera testamēti factio, intelligit seruato ordine iuris, vt ī. de inoff. test. l. si qn̄, ergo, & in hoc intelligit, ꝙ in oīb. seruetur ordo iuris. So. qn̄q; illa libera testī factio ꝯcedit uni, & tūc si alias ille erat inhabilis, intelligit dispēsatum solum de inhabilitate personæ, tn̄, vt seruent aliç solēnitates, ut dicā in l. si qn̄. s̄. alle. Si uero alias erat habilis, tunc vr̄ remisisse alias solennitates, vt no. in d. l. si qn̄. Si uero libera testī factio ꝯceditur i plurib. i quorū qdā possunt esse habiles, qdam inhabiles, tunc ur̄ dispensatū cum inhabilitate personæ, & cum solennitate, vt patet in priuilegio militis, ut ff. de test. mil. l. j. Et ita in l. pn̄ti, concessum est priuilegium cuilibet decedenti. Hoc est. etiam in mortis articulo constituto, sed istorum quidam possunt esse habiles, ideo videtur esse dispensatum cum persona, & ēt de solennitate.

Circa. Prædicta primo q̄ro, an priuilegiū huius l possit minuere partē aliis debitā. Scdo, an relicta ad pias cās vitiēt ea cā p̄terit nōis, vl̄ exhr̄datōis. Tertio, an ī relictis ad pias cās valeat uolūtas captatoria. Quarto an valeat talis volūtas sine hr̄de, uel si uō adeat hęreditas. Quinto an possit decedere pro parte testat⁹, & ꝓ parte intestatus. Sexto, an in p̄dictis maiori possit, qs substituere ꝯpēdiose directo. Circa primū dico, ꝙ priuilegio 55 huius l. nō p̄t plus relinquere, q̄ prius posset, † qm̄ istud uerbū, ꝙ optauerit, importat arbitriū boni uiri, ut s̄. dixi. & iō nō posset qs relinquere diminuendo lītimam filio debitā: hoc ēt uerū est de iur. Canonico, qn̄ qs, vult paupes īstituere, & filios exhr̄dare, tūc n. ꝓ ꝯsilio quęrat alium q̄ Augustinū, vt no. ī. tit. prox. ī l. si qs ad declinandā. 17. q. 4. c. fi. Et est rō: quia auferēdo filio, est facere ꝯ offm̄ pietatis, ut l. 2. ff. de inof. test. & sic ꝯ pietatē nō est pie relinquere, est. n, cooperire vnū altare, & alterum discooperire, ꝙ nō 56 licet, ut ī. qui pot. in pig. ha. l. assiduis. Eadem ratione puto † ꝙ nō possit minui debita portio patri, uel patrono, ut ī. eo. auth. si qua mulier, & ibi no. arg. ff. de inoffi. testa. l. nam & si parentibus. De Falcidia uero, & Treb. dico, ꝙ non possit minui priuilegio hu57 ius l. † ut dixi: sed minuitur, hodie per auth. ; similiter. ī. ad legem 58 Falcidiā. Item quarta, quæ debetur ex bonis curialiū † beneficio huius

ADDITIONES.

a Ale. Sed pupillo. Bal. hic in repe. & in lec aliter loquitur tenendo contrarium.

b Pro parte testatus. No. an ad pias causas possit quis decedere ꝓ parte testatus, & pro parte intestatus Bal. reprehendit Bar. hic. inf. ea. l. in 5. q. prin.

c Ale. An teneatur in solidum. De hac q. mihi videtur casus in auth. de eccle. titi. §. si autem hæredes. de quo per Can. in c. 1. de do. & contum.

d Ale. Permittit. In foro conscientiæ hæres non tenetur vltra vires hæreditarias, licet nō fecerit inuentarium, vide Bal. in l. filium quem habentem. C. fami. erc. Ange. tamen in l. 3. §. hæc stipulatio ff. si cui plus quam per l. Falc. dixit, ꝙ hoc erat verum in aliquib. casib. regulariter tamen dixit ipse, ego teneo ꝯ Bar. vide Bart. in rub. de acq. hær. & in l. gerit. eo. ti. licet ipsemet Ang. fuerit sibi ꝯtrarius in d. rub. & in d. l. i. & vide Bal. in l. fi. C. de iur. delib. tenēdo idē cum Bart. quod tamen intelligas, vt voluit Bal. l. vētre ff. de acq. hær. Et vide, quod i. o. Bal. in l. cum a matre, in fi. C. de rei ven. vbi dicit, ꝙ de iur. Can. nō requiritur inuentarium, & qđ de illo iure non detrahitur Falcid. pro Trebel. voluit dicere in foro conscientiæ. Adde primo in ver. sup. reb. q̄ relinquunt, ꝙ Ro. cō. s. 235. dicit nouam esse opinionē, qđ sicut ualet legatum libertatis factum seruo alieno vt l. Paulus de fideicō. li. ita, & eo modo ualeat legatum factū pro loco rei alienæ, quam testōr putabat suam, [illegible], vt hæres teneat illam rem redimere, & præstare ecclesiæ, uel iusta æstimatione, si dn̄s vēdere noluit. Et, ꝙ hæres in foro conscientiæ nō teneatur vltra vires hæreditarias, tenuit Abb. i. consi. 73. 2. lib.

e Ale. Pauperes. Ad istā q. adde Bal. i. l. fi. in prin. inf. de iur. deli. & Bar. in l. i. ff. de acq. hęr. & Bar. in l. 3. §. si cui bona. ff. de iu. fi. Ange. in l. 3. §. hęc stipulatio ff. si cui plus q̄ ꝑ l. Falc. & vide, q̄ dixi post Bar. in d. §. si cui bona. & Bar. dubitauit, & tangit hac q. an auth. sed cū testator inf. ad l. Falc. & contra Bar. est gl. extra de testa. c. 2. & Bal. ibi tenet i auth. sicut alienatio inf. eo ti. & l. fi. ff. de iu. delib. tāgit Cano. ī. c. 1. de sol. & vide Bar. in auth. si qua mulier. inf. eo. Clericus vero hæręs, bene tenetur vltra vires hæreditarias, vt no. Pe. de Anch. in d. c. canonū statu de cōst. Et no. ꝙ relictū mulieri, si ad melioris vitæ frugē peruenerit, dicitur ad pias causas, ſm Bal. ꝑ tex. illū l. Imperialis in prin. inf. de nuptiis. Et vide Bal. hic de meretrice. Verum autē incertitudo, uel qualitas uitiet relictum ad pias causas, unde no. per Cy. & Bal. in l. priuilegia inf. eo. & quod no. Bar. in l. quidā de reb. dub. & Bar. in l. Titia. §. Seia de aur. & arg. leg. Adde, ꝙ clericus nō ꝯficiēs inuētarium, teneatur vltra vires hæreditarias, consuluit Abb. consi. prox. alleg. 73. 2. lib.

f Paris. Beneficio inuentarii. Vide Barb. in c. 1. de test. & inf. de iur. delib.

g Poma. Cōtrarium. Vide Pau. consi. 34. vol. 1. & cons. 73. in 2. dub. vol. 2. vbi ponit etiam in superioris. verbis Bar. cons. 102. eo. vol. & Fel. in c. ecclesia S. Mariæ de Cōst. & Pau. in d. c. ecclesiæ, ad fi. & in c. Ray. de test. & Ias. in l. si infra de iu. deli. & Barb. in c. 1. de test. Are. in l. si seruus plurıū §. si ante. ff. de le. 1. & in rub. ff. de acq. hær. in ver. 4. adde vbi dicit, ꝙ ecclesia nō teneatur, est communior, & unde vnum verb. Fel. in c. pastoralis. de offi. del.

h Ale. Plenum, vel liberum. Vide Bar. in l. alio, ff. de alim. & cib. legat.

i Ale. Plurib. De verbo libere, adde, quod Bal. in capitulo primo, extra de rescrip. dicit, ꝙ verbum libere, importat voluntatem munitam rationibus legalib. & solennitatib. Vnde dixit, quod propter tale verbum non possit appellari in causa momentaneæ possessionis, nec post decem dies ad appellandum, & dicit nō obstare l. i. de testa. milit. quia respōdet, quod non seruata iuris solennitate, ibi nō veniebāt in præiudiciū alicuius. Sed circa hoc Salic. in repet. huius legis, vbi uidetur oīa improbare dicta Bartoli, dicit, ꝙ in d. l. 1. de test. mil. probatur, ꝙ per illa verba videantur remisisse iuris solēnitatem, Nam, quod milites possint testari sine solēnitate inductū fuit, non per illam l. fi. sed per l. iure militari, cum multis simil. ff. de test. mili. Vnde nō est credendum Iurisconsultum aliqua superfluam legem fecisse. Et de isto verbo, libere, vide, quæ habes post Bar. in l. fi. ff. de lega. 3. & per Mod. in c. sane, de cacel. prael. & uide Bal. in l. totalem. ff. de testa. milit.

huius l. nõ minuit priuileg. sed p l. pe. ĩ. eo. q̃ totaľr cessat in relictis ad pias cãs. Quic aũt sit rõ, q̃ hodie põt fieri hoc mõ, patebit in 4. q. huius l. Scdo q̃ro, an relicta ad pias cãs vitient ex cã pteritionis, vel exhrdationis? Circa, q̃ dic. qd qñq; sit pteritio de fi. io. quem se hr̃e ignorabat, vel de posthumo, cũ uxorẽ pgnãtẽ nesciebat. 59 tũc † nõ valet relictũ ad pias causas, qa deficit volũtas defuncti. Nõ n. est verisiĺe. qd sic reliquisset, si sciuisset, vt l. si vnq̃. ĩ. de reuo. do. Si ergo reuocaĩ donatio perfecta, qd est plus, ergo multo magis relicta, & c. 17. q. 4. c. fi. q̃ ẽt pbaĩ. Nã in testõ militis sublata est oĩs solẽnitas iuris ciuilis, & remanet solũ ĩ æqtate nãli, & gẽtiũ, sed militis testm̃ pp pteritionẽ ab ignorãte factũ rũpitur, vt ĩ. de test. mil. l. sicut certi. & l. si cũ, vel ĩ vtero. & ff. de re. statut. l. si qs. la 2. §. si qs cũ, nisi ca mente fuerit, vt suũ vellet filiũ pterire, siue sciuisset esse, siue ñ esse, vt ff. de teste. mil. l. q iure mili. quo casu volũtas adest: sed an valeat, dico idẽ, q̃ ĩ eo. q pteriit scienter. Si vero qs sciẽs se hr̃e tale, vel exhr̃dat, tunc qũq; relicta ad pias cãs sunt p modũ legati, vel fideic. & illa remanẽt firma 60 † ẽt de iure cõi. p auth. ex cã. ĩ. de li. pter. qa solũ instõ vitiat. Qñque relinquũt ad pias cãs iure instõnis, & tunc qñq; filius pterit, 61 vel exhæredatur, & nil sibi relinquit, † tũc illud factũ est ɔ offm̃ pietatis, vt l. 2. de inof. test. & iõ eccl'ia nõ admittit eũ, nec ex eo a vult aliqd acq̃rere, cõsilio Augustini, a vt d. c. fi. 17. q. 4. Sed huic ob. q̃ test. mil. admittiĩ, licet filius pteraĩ de iure antiquo, licet sit hodie limitatũ, vt l. cũ lege. & auth. psbyteros. ĩ. ti. prox. plene in auth. ex cã. de lib. pt. Sed, vt dixi, ecclesia pietatis est nr̃. vt ĩ. e. l. decernim⁹, circa fi. & p̃iõ nõ admittit p se testã facta ɔ offm̃ pietatis. Sed ɔ, qa eccl'ia admittit eũ, q dedicat se, & sua, licet hẽat filios. Rñd. Principaľr dari bona p se, sed accessorie ex cã, qa psona offerĩ, cuius psonę oblõnẽ recipere, est p se simpľr piũ. Itẽ ɔ iniqtatẽ q̃ insurgit ea oblõne bonorũ, puidet p auth. si qua mulier. b ĩ. e. Si vero eccl'iã, aut aliũ piũ locũ istituit, b & filio aliqd relinqt c nõ tñ iure instõnis, c put hodie reqrit, tũc † dico, q̃ testm̃ nõ irri62 taĩ, q̃ pbaĩ, qa hoc testm̃ nõ est factũ ɔ offm̃ pietatis. Nã de iure antiquo si hẽbat legitimã, quoquo relicti titulo non subiiciebaĩ q̃relę, vt ĩ. de inof. test. l. cũ q̃rit, in Auth. de trien. & semis. §. j. & si erat min⁹ ltima supplebat, vt l. omnimodo, & l. scimus. §. reple d tionẽ. ĩ. de inof. test. Si igit d hodie est inductũ, q̃ habeat iure re63 stõnis, ista est mera solẽnitas iuris ciuilis, q̃ est remota † in relictis factis ad pias cãs, sicut est qñ est facta ĩ mortis articulo p hãc legẽ: ergo & c. Dic etiã, q̃ si lex expresse diceret, q̃ talis dispõ ad pias cãs nõ valeret, & est nulla, vt dicam in vlt. q. seq. super ordi e ne. Tertio quæro, an in relictis ad pias causas ualeat, e uoluntas captatoria, qñ dispõ, alias, conditio confertur in secreta mentis alienæ, vt ff. de hæred. instit. l. captatorias: & vr̃, q̃ non valeat, qd probaĩ, qa non valet in testõ militis, in quo cessat omnis solen64 nitas iuris ciuilis. ĩ. de test. mil. l. captatorias. In cõtrarium † est ca f sus extra de test. c. cũ tibi, & ibi no. Et hoc vr̃ pbari de iuri ciuili, qa relictũ libertatis potest conferri in volũtatẽ alterius, vt ff. de fideic. lib. l. fideicõmissaria libertas, & hęc uera. Ad ɔriũ rñ. q̃ licet aliqd ɔferaĩ in alterius voluntatẽ, tñ ab illius volũtatẽ intelľr exclusus dolus, vt l. creditor. § Luci⁹. ff mãd. & adhuc talis volũtas dẽt esse r̃ata respectu iuris gen. vt patet in milite, in cuius libera volũtate ẽ posita libertas testãdi, vt l. i. ff. d test. mi. tñ r̃æ iuris ciuilis, remanẽt, vt s̃. dixi circa mediũ. 3. q pricipalis ibi. Nã g in testõ. Nũc ad ppositũ, volũtas captatoria g nisi ad pias cãs, non valet, qa in illis nulla r̃a iuris ciuilis limitat volũtatẽ, sed in relictis ad pias causas est r̃a iuris ciuilis, & gent. nempe religio erga Deũ, vt l. 2. ff de iust. & iur. itẽ, q̃ debemus pctã nostra redimere eleemosynis, vt 13. q. 2. c. animæ defunctorũ, & de pœn. dist. 1. c. medicina. Vnde nõ põt hoc nõ velle, licet in aliis relictis, secus, vt ibi not. Scdm, q̃ pdicta sunt vera, si aliquid relinquaĩ arbitrio h alterius h simpľr, nec dicaĩ ad qd, dico, q̃ in dubio intelľr ad pias causas, vt c. cũ tibi, & no. p Arch. q̃ satis placet, qñ dicit i arbitriũ. Nam bonus vir sic arbitraĩ, nisi cã oñderet quare dẽat aľr arbii trari, vt p male ablatis. Sed si diceret ad volũtate talis i nec exprimeret ad pias cãs, tũc remaneret regula, q̃ volũtas captatoria ñ valet. Sed vr̃ ẽt, q̃ si exprimat ad pias cãs, q̃ nõ valet, q̃ relinquit in voluntate hr̃dis libera, vt ff. de fideic l. i. l. fideicõmissaria liberK tas. K sed libertas est res pia. ergo & c. Sol. illa facit pro, inq̃tũ pmittit libertatẽ relinqui in voluntatẽ tertii, sed inq̃tũ phibet in voluntatẽ hr̃dis, est ɔ. Dico aũt, q̃ tũc pcedit qñ libertas nõ relinqnit p aĩę: alias sec⁹, vt d. c. cũ tibi. Quarto q̃ro, an valeat talis vol lũtas sine hr̃de, l vľ si ñ adeat hr̃ditas: Ad, q̃ rñdet † q̃ qñq; relinq65 tur certa res. & d aliis nihil disponit, q̃ tũc d iu. cõi valet, vt codicill⁹, vt l. Pãphilo. §. ppositũ. d le. 3. Qñq; reliquunt oĩa bona, nec hr̃s istituiĩ, vt si dico Oĩa bona mea distribuanĩ ĩter pauperes p talẽ, dico, q̃ testm̃ valet, & ille executor ẽ, vt ĩ. ti. j. l. si qs ad declinãdã, & ex. d test. c. cũ tibi, & ibi pp In. & Io. And. eo. ti. cũ Io. & Spe. d istr. edi. §. nũc vero aliqua. Vñ si q̃ras, an talis executor positus ad eligẽdũ pauperes, possit eligere aliquos ĩ dictis reb. an dẽat vľs hr̃s eligere. Itẽ an reqraĩ pñtia electi, dixi l. q. q̃ disputaus, q̃ l. cipit: Filiũ adultũ & c. Si vero relinq̃ret oĩa bona tua pauperib⁹, tũc ipsi pauperes essent istituti hr̃des, vt ff. d hęre. ĩst. l. his uerbis ĩ princip. & ibi not. sed eo casu quo aliqs priuatus, est institutus, & certa relicta sũt facta ad pias causas, si hr̃s ĩstitut⁹ nõ adeat, & hoc nõ facit ĩ fraudẽ, & sic nõ hẽt locũ titulus, si qs omissa cau. test. an legata ad pias cãs debeãĩ? Et vr̃, q̃ ñ, qa nõ ualet testm̃ ex m quo ñ adit hr̃ditas, m vt l. nemo, de test. uit. de reg. iu. l. si nemo, & ẽt relicta ñ valẽt, si hr̃ditas nõ adeaĩ, ut ĩ. d manu. test. l. fi. & d fideic. l. i. & ff. de hær. instit. l. q filio. §. j. ĩ gl. lib. & loquũĩ dicta iura ĩ libertate. q̃ est fauorabilis. & pia. & iõ in libertate fuit ĩtroductũ remediũ, q̃ cũ libertate bona ei adiiceretĩ ɔseruãda, vt Inst. d eo cui lib. cau. bo. adii. Istã q̃õnẽ tãgit Spe. ĩ ti. d testa. §. nũc vero aliqua, uer. sed pone, q̃ ex testõ, & ibi recitat op. nihil tñ boni all. Mi66 hi vr̃, q̃ ĩ legatis ad pias cãs, ad eorũ ɔfirmõnẽ ñ reqrit aditio, vt ĩ casu hui⁹ l. nec aliquo alio, nã ĩ eis cessat oĩs solẽnitas iuris ciuilis, vt s̃. dictũ ẽ, & ĩ. diceĩ, sed de iure nãli, vel gẽtiũ nõ reqrit aditio, q̃ patet ĩ testõ militis, ĩ quo sublata est oĩs solẽnitas iuris ciuilis, vt patet. ff. de testa. mil l. miles ita. § fi. & Paul⁹ apľs dicit ad Hębr. c. 9. Vbi testm̃ ẽ, necesse est, vt mors ĩtercedat testõris, alias testm̃ ñ ẽ, nisi morte ɔfirmet, nã nõ valet, donec viuit, q testat⁹ est & c. Et, q̃ dt, nisi morte ɔfirmet, exponit gl. 2. p mortẽ testatoris. No. q̃ dt mortẽ, & ñ adiicit aditionẽ hr̃ditatis, imãtũ hoc est uerũ, q̃ ille, q relinqt ad pias cãs, licet nolit ei dẽri eo viuo, & licet possit mutare volũtatẽ, tñ eo mortuo ĩ eadẽ volũtate, ɔfirmaĩ, & illa relicta sũt d̃bita, sicut si voluisset dare aliqd ĩ certũ euẽtũ, & ille euenisset: ẽ. n. hoc relictũ, q̃dã pollicitatio fcã ĩtuitu mortis, si volũtatẽ ñ mutat, ergo & c. vt no ff. d pollicitat. l. 2. Et hoc colli67 git ex diffinitione uoti. Est. n. uotũ alicui⁹ boni Deo fcã pmissio, vľ pollicitatio, vt patet l. d. l. 2. Hoc. n. est ẽt verũ d iure ciuili. Probo, qa iure nouo statuiĩ, q̃ in relictis ad pias cãs cesset. Falcidia, vt ĩ. ad l. Fal. auth. simiľr, & ĩ corpe vnde sumiĩ: sed ubi cessat. Falcidia in testõ, necesse est, q̃ propter hæreditatẽ non aditã nõ irritet, vt dt tex. in Auth. de hære. & Fal. §. si vero expressim: & tũc qa alias lex esset iniusta, & ɔ publicã vtilitatẽ: qa hæredes uidẽtes se priuatos omni cõmodo, cessarent adire, & irritarentur testam. q̃ seruare publice interest, ut l. uel negare. ff. quẽad. test. aper. Et iõ de iur. antiquo ĩ libert. statutũ ẽ, vt bona adiicianĩ cã ɔseruandarũ libertatũ; hodie uero p d. §. si vero expssim. puidet, vt valeat. Ex pdictis, q̃ dixi, q̃ post mortẽ trãsit ĩ uotũ, formo q. talẽ. Pone, q̃ testõr, q multũ religt, decessit, deinde miraculose resur-

ADDITIONES.

a Poma. Consilio Augustini. Vide Ale. cons. 105. vol. 4. Panor cons. 63. vol. 1. & per Ale. in l. pactũ, q̃ dotali. inf. de pact. & cons. 34 vol. 1. Pa. de Ca. in l. sint certi inf. de test. mil. 10 fi. & Las. in l. hac consultissima. §. si quis autẽ. inf. de testa. vide etiam Las. in l. iubemus inf. de testa. in fi. & vide Ale. cons. 92. vol. 3. q̃ dicit, q̃ est fauorabilior reliquus decedentib saltem illis, quibus non competit legitima, & Socin. cons. 230. 102. dub. vbi ponit quid iuris quando legitima foret aucta per statutum, & loquitur in persona ecclesiastica, & tertii ordinis, dum poterat dubitari, an ligaretur tali statuto.

b Ale. Instituit. Licet filius non habeat iure institutionis, tamen fauore piæ causę valet testm̃ vide Bal. hic. Et cũ Bar. tenet Flo. hic, & Pet. de Anch. & Imo. in c. cũ esset de testam. licet Sali. teneat contrarium. Et no. quia dicit Bal. simpľr, q̃ relicta ad pias cãs in testõ imperfecto debeantur. quia est perinde, ac si esset adiecta cla. codicillaris. l. in testamẽto. ff. de fideicommissa liber. Ita notanter dicit Bal. in l. si mater. C. de testam. manum. & adde, q̃ ad pias causas valet volũtas nutu facta. c. cũ tibi, de testa. & in Pal. in l. si post. inf. de iuris, & facti igno. facit quod no. in l. iubemus. inf. de test. dicit etiã Bar. ibi, q̃ in codicillis valet, & est verũ. l. nutu. de legat. 3. quia in eis non instituitur hæres.

c Pans. Iure insti. Vide Barb. 10. c. cũ esset. extra, de testa. & cons. 38 col. 2 lib. 3. vt latiss. disputat Menoch.

d Menoch. Si igitur. Ruy. consi. 11. nu. 3. li. 2. Ias. auth. nouiss. nu. 19. C. de inoff. test.

e Poma. Ad pias causas valeat. Vide Ale. cõs. 13. uol. 1. & Panor. consi. 32. vol. 2. & ɔsi. 110. in 1 dubio, eo vol. & Bar. cõsi. 5. & 6. Ro. ɔs. 228. Car. consi. 131. & Aret. in 93. & Ias. in l. captatorias, & ibi mẽs. inf. de testa. mil. Aret. omnino in l. 2. in 2. notab. vbi dicit, q̃ valeat statutũ, vel consuetudo dictans, q̃ dispõ captatoria valeat quoties statutũ, vel consuetudo disponeret, q̃ ille in cuius voluntate dispõ ponitur teneatur illa declarare ad arbitriũ boni viri. Vide plene ad hæc omnino Imõ in l. captatorias ff. de hæredib. instituẽdis. Vbi late prosequitur, quod valeat institutio, uel relictum captatorium etiam in aliis, quam ad pias causas.

f Men. Et hoc uidetur Soc. sen. consil. 49. nu. 3. lib. 4. Calca. consi. 108. nu. 3. 4. 5.

g Ale. Voluntas captatoria. Vide Bal. in l. captatorias inf. de test. mili. qui dat unã bonam solutionem ad c. cum tibi, hic alle. & uide ibi etiam d. nostrum meum Pa. de Ca. Et adde hic no. per Bar. & Imo. in l. captatorias, de le. 1. & ibi de intellectu l. fideic. libertas, & latius per Imo. in l. illa insti. ff. de hæred. inst. Et ad c. cum tibi. vide Bar. in l. Theopompus, de do. præ. & in consi. Quidam habens bona communia, uide sup. in apostillis, & Bal. in l. & in epistola. inf. de fideic. Ex opposito, q̃ valeat uoluntas captatoria ad pias causas, consuluit Bar. in cõs. incip. usq; ad quæ petitione, & c. per Bal. in l. pe. de execu. rei iud. & in l. in epistola. C. de fideic. & q̃ valeat tenet Bal. in l. 1. ff. de leg. 2.

h Pans. Alterius. Vide Com. cõs. 120. ad fi. & melius in cons. 13. in prin. in ci. Mag. 10.

i Pans. Ad uoluntatem talis. Contrarium in hoc tenet Ang. consi. 310. inci. Inter cætera. Vide Com. cons. 107. in prin. & ibi etiam dicit, q̃ qñ relinquitur aliquid alicui distribuendum, & sibi in secreto dictum fuit, non tenetur ad pias causas distribuere. Et idem tenet consi. 117. inci. A & in testamento. in 2. dub. ad fi. & ibi etiam, q̃ ad pias causas uoluntas captatoria ualet fm, q̃ etiã dicit Bar. in l. Theopompus ff. de do. præl. & per Ias. in l. captatorias. inf. de test. mi. Sol. in l. vnum. §. cum quidam ff. de reb. dub. Barb. in d. c. cum tibi. & seq.

K Pomp. Libertas. Aduerte, quia Bar. hic uĩ sentire, q̃ datio libertatis nõ fit res pia, nisi relinquatur gratia animæ, de quo uide Ale. in l. captatorias, in princ. de test. mil. & in l. si pecuniam, de cond. ob cau. & Ias. in l. si unus. inf. de test.

l Hærede. Vide ad hoc pulchre Bar. cons. 8 uol. 1 & Ale. in l. Marcellus, ad fin. ff. ad Treb. & Ana. cons. 28. & Bal. 30 in 3. par. & Are. 64. in 2. dub. & Ale. 4 uo. 2. Are. in l. si filius, qui patri. ff. de uul. & pup. & Ro. consi. 418 ubi distinguit.

m Ale. Aditur hæreditas. Vide Bar. in l. eam quam inf. de fideic. in uerb. Tutius tamen, & in uerb. aliam casum, & c.

a resurrexit, an possit testm̄ reuocare† maxime ad pias cās, vr̄, ꝙ
68 n̄, sicut nec vouit. Dico sic, ꝙ duplex ē resurrectio. Quidā. n. re-
69 surrexit iterū moritur, †vt Lazar⁹, & testm̄ ei⁹ p resurrectionē
reuocat̄ sicut p natiuitatē filii, quē testor n̄ putauit sibi nascitu-
rū, vt dictū ē, sm̄ Ang. 17. q. 4. c. fi. & arg. l. si vnq̄. j̄. de reuoc. do.
Scd̄o mō, qdā resurrexit glificat⁹, iterū nō moritur⁹ sicut Chr̄s,
& sicut faciēt oēs ī gn̄ali resurrectiōe, tūc iste n̄ posset reuocare,
qm̄ talis resurrectio nō mutat̄ circa ista tpalia. Dr̄. n. i Euāgelio
Mathæi, 7. cū aūt resurrexerit, nec nubēt nec nubēt, sed erūt si-
cut Angeli ī cęlis. Itē Apls i d. c. ad Heb. 9. dicit. Testm̄ Chr̄i ꝯfir
matū est p eius mortē, & loquebat̄ postq̄ resurrexit. Quīto q̄ro,
b an i p̄dictis possit qs dcedere p pte testat⁹, & p pte intestat⁹? Dic
70 ꝙ sic, vt† dictū est: ī p̄dictis cessat oīs ciuilis solēnitas, sed de nāli
æqtate nō est necesse, ꝙ qs ī totū decedat testat⁹, vt l. si miles, la 1.
ff. de test. mi. ergo, &c. Et īō est aduertēdū, aut aliqs fecit testm̄, &
īstituit quē ī pte, & d̄ alia nō dixit, & in dubio vr̄ velle eū, quē in
stituit, hr̄e totū, ac si eēt fcā istō ad pias cās, qa ibi eēt p̄sūpia vo-
lūtas. Aut apparet volūtas, ꝙ nolit eū hr̄e ī totū, ꝙ tūc pcedit, qm̄
decessit p parte testat⁹, & p pte ītestat⁹. d. l. si miles. de test. mil &
īō no. ꝙ eccl̄ia, q̄ īstituta ē ex 1. parte, hoc acto, ꝙ amplius petere
nō possit, erit hr̄s p illa pte tm̄, & pl⁹ nō petet. Sexto q̄ro, an maio
c r ꝙ possit substitui ī p̄dictis directo: Vr̄, †ꝙ sic: qa hoc pt facere mi-
71 les, ī quo cessat oīs solēnitas iuris ciuilis, vt l. Cēturio. de vulg. &
pup. & j̄ d̄ testō mi. l. ī testō. ergo, &c. In ꝯtrū vr̄, ꝙ eccl̄ia n̄ acce
ptat hoc, ēt si īstituant paupes, vbi fit subst ō directa, nisi ꝯdō p-
sonæ repugnet de iu. ci. vt ī c. si pr̄. de test. li. 6. Sol. Dico, ꝙ si aliqs
īstituit primū, ita ꝙ eius istō nō respicit piā cām, tūc oportet eū
esse hr̄dē de iure ciuili, cuius ꝯdō est. vt q semel est hr̄s, i ppetuū
d nō desinat eē hr̄s l. ei q soluēdo. ff de hær. īst. d̄ō eccl̄ia ꝯstituit, ꝙ
ēt paupes vocēt p fideic. Alsop dicere, ꝙ i psona primi hr̄dis, n̄
seruēt rl̄e iuris ciuilis. Hoc aūt hr̄e p fideic. aut nihil, aut modicū
p̄iudicat. In cāu pia trāsit sine alia restōne, vt j̄. e. l. fi. Itē nō d̄tra-
hit Trebellianica sm̄ opi. q̄ teneo. ff ad Treb. l. Marcell⁹. § q̄sīt.
Solū ergo hoc releuat forte in his. q̄ no. i l. qa p̄in de. ff. c. Sed si po
72 neres istōnē, †sm̄, ꝙ respiceret piā cām, tūc putarē, ꝙ possit sub
stitui directo, & ꝯpēdiose: qa cessāt rl̄e iuris ciuilis, & stamus rl̄is
iuris gētiū, vt dictū est, sed de iure gētiū licitū ē, vt patet i 4. q̄ōne,

Circa. Ordinē uero, & solēnitatē relinquēdi, ꝙ tāgit ibi, liber
sit stil⁹, & c. vidē dū ē. Et dico, ꝙ hæc uerba hoc ī por-
73 tāt liber sit stil⁹, hoc ē, liber sit ordo, vt j̄. de bo. vacāti. l. si q̄n, la 2.
lib. x. & ex d̄ crim falsi. c. q̄ graui. Hoc āt, ꝙ dicit, liber sit stil⁹, dēr
itelligi liber ab oī solēnitate iuris ciuilis: qa p hāc legē ꝯferēt priui
legiū gn̄alr oīb. & sic ēt iis. q sūt īhabiles. Vn̄ p hāc ꝯcessionē li-
74 berā intelr̄ solēnitas† remissa, vt l. ēt ī pri. ff. de bo. lib & j̄. d̄ inof.
e test. l. si q̄n. & dixi s̄. in prima pte hui⁹ q. Præterea hoc eē ęquum
apparet, sicut ī dispōne vltimæ uolūtatis īter filios, sufficit cuius-
cūq; uolūtatis iudiciū: vt videbitis in l. fi. s̄. fam. erci. & l. hac ꝯsul
tissima, §. ex īpfecto j̄. de tes. multo magis ī testō, ꝙ p aīa fi, & re
spectu religiōis diuinæ, q̄ charior est, q̄ sint filii. Præterea hoc de
iure Canonico est decretū expsse, siue sit ī articulo mortis ꝯstitu
t⁹, siue nō, vt statim dicā. Nec obst. p̄dictis j̄. e. l. gn̄ali. vbi dr̄, dum
mō oī alia iuris rōe sit munitu: qa ibi loqr̄, q̄n testōr erat in mor
tis articulo constitutus, vt statim dicā, vel si intelligeres in constō
in mortis articulo, tunc exponerē oī alia sit munitū rōe, hoc est,
ꝙ relictū sit rōnabile. & nō sit ꝯ pietatē, hoc. n. nulla rōne pmit-
tit, vt dicā, nō aūt exponit iuris rōne, i. solēnitate, put gl. facit. Ad
declarōnē p̄nis articuli q̄ro, an i relicto ad pias cās reqrat solēni
tas testiū? Scdo, an in his sufficiant verba enūciatiua? Tertio, an
requirat, ꝙ subsit psona, eo tpe quo pēdet dies legati, & an effi-
ciant caduca. Quarto, an sine solennitate tali fiat testm̄. Quinto
an ea, q̄ s̄. dicta sunt in eo. q fecit testm̄ i mortis articulo, sint ve
ra i quolibet disponēte ad pias causas, ēt ī nō mortis artic. ita, ꝙ
75 si Imperator disponeret ꝯ, n̄ valeret. †Ad primū r̄ndet, ꝙ nō re-
f quirat solēnitas testiū ī testō eius, q est ī mortis articulo ꝯstitu-
g tus, qm̄ hoc n̄ ē ꝯstitutū p hāc legē, sed p iura Canonica, cū indi-
h stincte ī quolibet disponēte ad pias cās sit īductū, vt n̄ stet solē-
nitatib. iuris ciuilis, stet aūt iuri diuino, vl̄ nāli, sm̄, ꝙ ī ore duorū
vl̄ triū stat oē verbū, vt ex. de testa. c. relatū, & c. cū esses. Et aduer-
te, dico, ꝙ dicta capitula nō procedunt statnēdo, sed declarādo,
ꝙ lex ciuilis, vel ꝯsuetudo, q̄ spāl̄r loqr̄, ꝙ in testō, requirit sep-
te testes, vel q̄nq; nō liceat locū in relictis ad pias causas, sed in il-
lis ius naturale seruet. Itē aduertēdum, quod ēt nō requiritur,
76 †ꝙ sint rogati, vt ī d. c. relatū. circa fi. dr̄ Scdo q̄rit, an in prædi
i ctis sufficiāt verba enūciatiua. puto, ꝙ sic. primo p casum extra,
k de succ. ab intest. c. fi. Scdo p rōnē: qa id pmittit militi, de quo
l minus vr̄, vt j̄. de test. mil. l. ex his. †Præterea ea hoc apparet: qa de
77 iure nāli, vel gētiū sufficiūt verba enūciatiua. Tertio q̄ro, an re-
78 quirat, ꝙ subsit psona tpe quo cedit, vel pēdet dies legati, †vel ef
ficiunt caduca. Istud tāgit gl. i c. nos q dē. de test. & ibi tenet, ꝙ n̄
efficiant caduca. In ꝯtrū īduco tex. de tex. de le. 3. l. si pr̄. §. Titiu
lan⁹. & ibi plene hāc q. examinaui. Quarto q̄ro, ā talis volūtas fcā
79 sine solēnitate ciuili, sit testm̄. In q̄ q. †dico, aut accipim⁹ testm̄
large pur ē testō mētis, vt accipit Inst. d̄ test. i pri. & tūc pt dici te-
stm̄ pprie. Si uero d̄s testm̄ put pprie diffinit. ff. d̄ test. l. j. tūc pprie
n̄ dr̄ testm̄, si d̄ficiūt solēnitates, quas s̄. dixi. Et sic magis pprie ap
pellat̄ ultima uolūtas, q̄ testm̄, no. j̄. e. Auth. si q̄ mulier, & i Auth.
nemo. §. illud, & j̄. d̄ test. l. hac ꝯsultissima. §. si aūt. Quīto q̄ro, an
ea

ADDITIONES.

a Ale. Resurrexit. Vide, ꝙ no. Bar in l nā ad ea cū seq ff. de legi. Ante istam apostillā in ver. hodie no. per d §. si uero eptessim, &c Et sic per ea, q̄ hic, & sup. proxime dīr, vt cōcludere Bar ꝙ relicta ad pias cās ualeat hr̄ditate nō adita, neque facta aditione bonorū Sed ꝯtrū tenet Bar. in l. hac lege. in lec. ordinaria, nō i repetitione, & in l. eā q̄ inf. de fideic. sed Bar. in l. 1. C de bo vac li. 10. sequit idē, ꝙ hic, & ista opi. vr̄ seq. Bal. & Imo in l. 1. in fi. ff. de le. 1 & p no per Soc. in in. de fid. inst. § cōpēdiose, ver. sed pone hæres, & ibi Io. And in add sed cōtra Bal hic in ver. in ata hoc q̄ro, an executor, distinguēdo, aliter dicit q̄ tart de quo hic per eū, quē ad litam sequit̄ Ang. in l. 1 ear si si quis omi cau. test Sed idē Ang. in l. qui filio §. 2. ff de hær. inst. tenet indistincte op. quā tenet Bal in locis, cōtrariis, videlicet, ꝙ requiratur aditio, & ita dicit de facto fuisse determinatū Et ita sequitur Bal i d l q filio Sed idē Bal. in d. l. eā q̄, vt exigere aditionē. Sed Sal. hic in uer. q̄ro 13. an hæreditate nō adita, &c. multū late disputat, & finaliter tenet cōtra opi Bar. hic, ꝙ requiratur aditio Et hoc sequitur Raph in d l. qui filio. maxime in foro ciuili. Et ita etiā hoc tenet Imo. in d l qui filio quod non ualet nisi adeatur hæreditas Et adde, quod no. Mod. in lit de act in §. ex maleficiis, & ideo ut teneretū id, quod tenet Bal. in locis contrariis, quia cōtter illud nō impugnat, si bene cōsideres Et hoc tenet d. Flo. in d l. eā qua. & obseruat in pract. & a. de Bal in l. 1. alias 2. si quis omi. cau. test & Ang. in d. l 2. si quis omi. ca. test. adde tū, ꝙ existentia tm̄ hæredis institutū cōfirmat legata ad pias causas, ēt ab alio hr̄de depēdentia sicut in libertatib. l. sed, & si q. s, de fideic. lib. & l. Stichū. de manu. test. Ita no. dñt Ang & Imo. in l. filius, qui pr̄i de uul. & pup. Ad hoc facit, qd̄ no. Bar. in l. 5. §. cui bona. ff de iur. fisc. & ꝙ requiratur, tenet ēt Bal in l id quod pauperib. quod oō requiratur, tenet d. Abb. in c. relatum, de test per illum tex adde Bal in l. fi. in pri. C. de test manu ubi remouentur omnes solēnitates iuris ciuilis, f ad pias causas.

b Ale Intestatus Bal. hic cōtrariū tenet, adde qd̄ no. Bal sup. ea. l. in 2. & 4 q prin. & unde ēt Bar in auth. si qua mulier, in 6. q. inf. e. ubi uult, ꝙ si ante ingresū qs instituit filio imediate, & de filia nihil dicit, qd̄ per ingressum monasterii alia pars acqrat monasterio p illā auth. fauore religionis, & unde hic Bal io uer. 3. q̄ro incidēter, & Bal. ēt in lec. nō in rep. Sed cum Bar. nī simpliciter transire hic. & maxime Imo. in c. cū oēs de test. Nō intelligas tñ, quod hic propter hoc cessat ius accrescēdi, q. immo locū habet etiam in testō militis, vt no in l. 1. inf de test. mili. 1 oma Vide etiam Ale. consi 105. in fi. uol 4 Panor. consi. 3. uol. 2. & Iaf. in l. hac consul §. ex imperfecto, ad fi. inf de test.

c Ale. An maiori ad pias causas possit directo substitui tene, quod sic Bal. tamē hic tenet contrarium, & per Bal. in l extraneum inf. de hær inst.

d Men. Hæred. inst. Rip. l. Centurio 2 de uul. & pup. damnat.

e Men. Præterea. Soc. sen. cons. 229 col. 2. lib 2. & in fine. de const postea alia ad Bar. l. tale pactum. in fi ff de pact. Soc sen. consi. 49. nu. 5 lib. 4.

f Men. Ad primum. Ruy. consi. 93 nu. 7 lib. 2.

g Ale. articulo cōstitutus. Et pro hoc uide tex. in l si pater § fi. ff de fideic. li. & ibi dicit Ang oo. calum pro op. Bar. dum dicit, cum in extrema esset ualetudine, &c.

h Poma. Pias causas sit inductum. Vide Ale. cons. 105. & Pan. cons. 11 in 2. du. vol. 1. & aliquid etiam per Ale cons 45. vol 1. & re in 44. in 2. dub. & 68

i Ale. Sint rogati. Et hoc ibi tenet Io. And. in d. c. relatum, pro hoc lex. diuus ff de test. mili. dicit Io. Abb. Sic in c. cum esses. de test in prin per illū text qd̄ illo iure nō est necesse, vt testes se subscribat, vel, qd̄ sint rogati, nec, qd̄ omnes sint masculi: q. a ibi Papa vr̄ se fundare sup iure diuino, & statuto sanctorū patrū, sm̄ q̄ nō reperit hęc diuersitas, & dr̄, qd̄ hoc sentit apertissime Bal hic, in fi. quod putat valde no. dicit tñ Abb qd̄ ille tex posset cauillari, quia ibi Papa intendit tollere legem ciuilem respū numeri testiū tm̄, in aliis remanet ius ciuile illæsum Et ita dicit se audiuisse, qd̄ q̄da ꝯsuluerūt. In cōtrariū facit, qd̄ Papa ibi loquitur gn̄aliter, & hac opi. cū Bal ēt sequitur in fi. p̄dicti c p fatus d Abb in d. c. 3 tenet secūda lec. v 1, ꝙ illud c. deroget hodie iuri ciuili ēt quo ad forū sęculare, q. a lex humana cōtra diuina est nulla 15. q. 1. sunt q da, & aliis rōnib. gn̄alib. & licet ibi d. Ant. teneat, ꝙ ēt in relictis ad nō pias cās sufficiāt duo testes sine p̄sbytero, tñ ibi Abb. p illū tex tenet, ꝙ in relictis ad pias cās tm̄ illud pcedit, in aliis uero requirit p̄sbyter, uel duo alii testes loco ipsius, sequēdo Spe. de instr. edi. §. cōpendiose, ver. item, quod per ius Canonicum. Et adde, ꝙ dictā sm̄ lec ad d. c tenent etiam Gof & Ant. ibi, & ꝙ no gl. 1. q 4. §. 1. & quod non requiritur, ꝙ testes sint rogati, tenet idem Abb. in d. c relatum, & de omni solennitate iuris ciuilis, per illum tex. in relictis ad pias cās, refert tñ, ꝙ Fran. de Are. consuluit, testes dēre esse rogatos, quia nō debemus recedere a iure ciuili, nisi inquātum reperitur expressum Sed hoc nō obstante, Abbas tenet id, quod s̄. per illū tex d. Ant. & Imo. in d. c cum esses, tenet, quod nō requirantur rogati, & ponit ibi Imol. in duob. locis, & sequitur ibi etiam hoc. Pet. de Anc. Ad p̄dicta omnia vide Imo. in l. nemo pōt, de leg. 3. Item, quod non debeant rogari, facit l militis, de testa. mil. inf. etiam iūctis no. in l. miles ita. ff. de testa mil. Et no. aliud speciale i pia causa, q. a l. licet inf de pac. habet locū ad pias causas, & ibi est text. quod valeat pactū de futura successione deferenda ad pias causas, vt no. Bal. in l. fi. C de pac. Itē dixit Bal in l. 3. s̄. de inoff. test. ꝙ natiuitas posthumi non rūpit legata ad pias causas, nisi pro legitima Alius fauor, vt relictū pium solutum ex testamento falso, nō repetatur l. quāuis, & ibi Bald. de fideic. lib. quod intellige, vt ibi, & vide, quod no. Bar. hic de foro cōsciētiæ. adde Bal cons. 52. 2 uol. Pau. de Cast. cons. 291. & 347. cum se Ange. consi 223 quē omnino vide Ro tamen cons 306. dicit, qd̄ testes debēt esse rogati in testamēto ad pias causas Alle. Lapum ita tenere alle. 30. per tex. in c. relatum el 2. de. test in ver conuocatis Pro quo ipse dicit facere, quia milites non possunt, valide testari extra cōflictum belli, nisi testes sint rogati. c. diuus, ver. conuocatis. de test. mi. Sed istud iudicio meo parū obstaret imo faceret pro, si intelligeremus hāc l prout quis testatur cum est in actu moriendi, sed, quia Bar. loquitur generaliter ideo cogita

k Pau Secūdo quæritur. Et, qd̄ duo testes ita sufficiant ad reuocandum legata ad pias causas sicut sufficiunt relinquēdum. vide Ale. in consi. 109 inci Statutum accurate. in 2 vol. cons. 146. co. 1. vol. In contrarium Old. cōs. 119. inci. Titius cōdidit testamētum, refert eum Fel. in c. in præsentia, de prob in materia quando priuilegiatus vtitur priuilegio contra priuilegiatum, vide Fra. cons. 203. de quo sup proxi. Itē, qd̄ etiam de iure ciuili sufficiant duo testes nō solū de iure Canonico, tenuit. Com. cons. 149. circa medium Item ad prædicta, quod etiam si reuocetur testamentū primum, quod erat ad pias causas, valeat, vide Io. de Ana. cons. 217. qui tamen obscure loquitur Sed latius circa prædicta vide Barb. in c. relatum, el 1 de testa. Et, quod secūdum testamētum primum tollat, ad pias causas cum maiori numero testiū factum, vide Pau. de Cast. consilio 347. Barb. cōsilio 48 volumine secundo, & sexto

l Pom l uto, qd̄ sic. Vide Pano cons. 10. in 1. dub. vol. 1.
Men. Dec. cons. 159. ou 2. Iaf. cons. 131. colum. penult. circa fi. lib. 1. cons. 115. colum 2. lib. 4.

ea, q̃ s̃. dicta sūt in disponēte ad pias cās ĩ mortis art. sint vera ēt ĩ quolibet disponēte ꝯstituto in mortis art. ita, ꝙ si in spa. dispone
a ret ꝯriū nō valeret. a R̃n. in dispōnib. factis ad pias cās, † siue p ꝯsti
10 tutū in mortis art. siue nō, nulla reqrit iuris ciuilis solēnitas, nec in psona testōris, nec ĩ q̃titate dispōnis, nec ĩ ordine disponēdi, dū tñ talis dispō nō repugnet bonis morib. seu pietati, vt s̃. dictū est, & si Impator ēt ꝯstitueret ꝯriū, nō valeret, & oēs leges statuētes ꝯriū nō essēt seruādæ. Qđ ꝓbo, qa leges factæ sup reb. ꝑtinētib. ad pia loca, vel piis actib deputatis, non valēt, nisi authoritate
b eccłiastica fuerīt ꝯfirmatæ, b vt ex̃ de ꝯst. c. eccłia S. Mariæ. sic est ĩ ꝓposito. Pręterea in his, q̃ spūalia sūt, vel ĩ quorū obseruatione
11 emergūt † peccata, iura Canonica ꝓualēt legib. vt j̃. c. l. priuilegia. & ibi no. p gl. in ver. ambitionis & Io. An. de re. iu. c. 2. li. 6. Sed relicta ad pias cās respiciūt spūalia, vt p ea sequať remissio peccatorū, vt dictū est, ergo ĩ eis præualēt Can. legib. sed de iure Ca hoc vr̃ expssū ex̃ de tes c. cū esses. & c. relatū. ĩ qb. licet spāłr exprimať đ numero testiū, tñ gn̄ałr dr̃, ꝙ talia relicta ñ dēnt iudicari sm leges humanas, sed sm sacros Ca & iura diuina, sm q̃ oēs solēnitates cessāt, vt s̃. ōnsū est, & j̃. dicā. Præterea dicta Apłi ꝓualēt ĩ spūalib. dictis l. Impatorū, vt j̃. de sec. nup. l. j & ibi no. ĩ gl. fi. & ex̃ d sec. nup. c. pe. Sed ab Apło hēm⁹ ĩ multis locis, ꝙ test. ad pias cās non subiacēt dictis solēnitatib. iuris. ergo, &c. Primo. n. h d. Apłs ad Gal. 3. c. Frēs, sm hoīem dico, tñ hoīs ꝯfirmatū testm̄ nemo spernit, aut supordinat. Et gl. Magri Iniarū sic expōit. ꝯfirmatū testm̄ morte testōris nemo spnit, vt dicat nō valere, cū bñ factū esse apparet, aut supordinat aliqđ, đ reb. istis disponat, sed est ĩ authoritate Canonū, &c. Ex his apparet ꝯfirmatū testm̄, s. ꝙ duo. vł trib.
c tes. ꝯfirmatū ē. Itē morte testōris, nec đt adita hr̃ditate, c vł alia iuris solēnitate. Itē ex eo, ꝙ đt nemo spnit apparet, ꝙ nec Impator ꝑt illud annullare. Itē ex eo, ꝙ gl. đt, ꝙ ē i auth. Canonū apparet, ꝙ illud dn̄t obseruare, siue ĩ terris eccłiæ siue Impii. Itē ex eo, ꝙ đt nemo spnit, vt dicat ñ valere, cū bñ dictū eēt, apparet, ꝙ tollit oīs exceptio iuris ci. Et iterū Apłs ad Gal. 5. c. đt, Qui spū Dei ducitur, ñ ē sub lege. ecce apparet, ꝙ ĩ his, q spū Dei ducti ad pias cās reliquūt, ñ hñt locū leges scriptę. Et si dicas qūo sciā, ꝙ dispōit ad
12 pias cās, & spū Dei ducať? R̃n. hoc † decłať ad Heb. 8. vbi dr̃. Qui spū Dei agūť hi Dei sūt. đt. n. gl hāc sniā no. ꝙ est drīa iter agere, & agi, seu duci, agere dr̃ ille, q ex se aliqđ facit, agi, seu duci dr̃ ille q ñ aliqđ facit ex se, sed magis spū quodā, & quocūq; mō ĩ stigōne sacerdotis, vł alterius ad pias cās aliqđ relīqt, spū Dei agi dr̃, & sic ñ ē sub l. Itē ĩ auth. s̃. all. ad Heb. 9. c. Apłs đt, vbi testm̄, necesse ē, vt mors ĩtercedat testōris, nec alicuius ꝯfirmatione reqrit. Ex qb. ꝯcludo, ꝙ ñ obst. aliqua l. cōi, municipali, vł Impiali, facta vel
13 faciēda † relicta ad pias causas, dn̄t iudicari sm Canones, & iura
d diuina, n̄ãlia, seu gētiū, & nō sm leges, sm. ꝙ s̃. dictum est, &c.

CONTRARIETAS.

Contrarium tenet idem Bar. in l qui in potestate. ff. de test.

CONCORDIA.

Pro ꝯcordia. Aduerte, ꝙ ꝯsēs⁹ prīs ñ reqrit ĩ testō filiifa. ĩ bōis aduētitiis, vbi prīs ũ q̃rit vs⁹ f. ita Bar. ĩ hac rep. ver. partē hr̃e fili⁹ f. vbi
d Ale. in apo. alle. Bar. sentit idē, ꝙ hic, dū spāłr loqť de testō ad pias cās, vt possit testari, & ita loqť ēt Bar. hic, dū đt ex bñficio huius, l. q loqť ad pias cās. Adde ad no. p ipsū d. Ale. ĩ l. senisi. & in l. fi. C. q te. fa. pos. vbi refert eādē ꝯrietatē, & si bñ ꝯsiderabis eius dicta, posset solui ałr sm verba Ful. q̃ ibi refert. adde ēt ad ꝯs. Pa. de Cast. 199. ad Bar. in l. Impator. ad Treb. & ad mãm in l. filiusf. ff. ad l. Fal. & l. si q̃ramus. ff. de test. Pro ꝯcordia. Aduerte, ꝙ in l. alio. ff. de ali. & cib. le. Bar. dicit, ꝙ qcqd relinquiť ꝓ aīa, ēt diuiti, vr̃ relictū ad pias cās, & ꝓ ꝯñs adde, ꝙ hēt priuilegia piæ cāę, vt ĩ detractione falcidiæ, &c. Cōtrariū allegat ĩ hac rep. ver. a. q̃ro, qd si relinquiť hoī locupleti euidēter, &c. Tu dic illud verbū, hoī locupleti, euidēter dat sol. Aliā sol. dat Alb. ĩ tra. gab. 5. par. 8. prī. q. ꝙ qñ legauit diuiti, quē credebat eē diuitē, vł ñ erat ita diues, vt exigit status suę nobilitatis, & tūc ꝓcedāt dicta ĩ d. l. alio, alias secus. Sed meli⁹, & tutius sm, ꝙ colligiť ex verbis Bar. ĩ l. si qs annū. ff. đ an. le. s. vt ꝓcedat prima opi. qñ relictū de sui n̄ã erat fauorabile, vt ĩ cā dotis, vel alimētorū, p no. ĩ l. si qs Titio. ff. de le. 2. vł ēt posset solui ex no. p eum in l. ciuilibus, ff. de reb. dub. vt qñ ille diues erat Rector alicuius ecclesię, quia vr̃ relictum eccle. alias secus,

ADDITIONES.

a Ale. Non valeret Nō valet statutum contra fauorem piæ causæ. sequitur An. de Bu. & Imo. in c. relatum de test.

b Ale. Fuerint confirmatæ. vide Bal. in l. generali. inf. e. vide tamen Bal. in l. licet in ver. super, & in hac l. & eū in rep. in fi.

a Pari. Adita hr̃ditate. Vult Bar. legata deberi ad pias cās hr̃ditate non adita. uide Ias. in l. eam quam. C de fideic. dicēs cōtrariā sententiam esse veriorem, & cōem. Et vide eundem in l. hac consultissima. § ex imperfecto. C. de test. & all. Ale. in quibusdam consiliis vide Barb. in quæstione ante rubr. extra de test. in q vlt.

d Pom. Debeat iudicari. Vide Alex cons. 5. vol. 4 & Panor. cons. 26 & cons. 105. vol. 1. & Fred. de Senis cons. 217. & Ana. 28 & Car. c. vlt in tit. de const.

LEX II.

1 *Contractus fieri qui possit in ecclesia.*
2 *Iudicia ecclesiastica possunt in ecclesiis exerceri.*
3 *Iudicia secularia, an & quando possint in ecclesiis exerceri. & nu. 4.*
5 *Dictum testis iurantis extra ecclesiam, & deponentis in ecclesia, valet etiā si iuret, & deponat in ecclesia.*
6 *Cognitio tortura fit corā aduocatis, tortura vero adhibeť ipsis absentibus.*

a Nemo apostolorum. a Ista lex est breuis, & hēt plures lect. iō nō pono sūmariū. Scđm primā lec. dicit, ꝙ corpa ñ dn̄t sepeliri ĩ eccłia, imo nec ēt in ciuitatib. vt l. 3. §. diuus. đ sepul. vio. sed hodie clerici ꝓp auaritiā sepeliunt ea iuxta chorū. Scđo mō legiť, ꝙ hoīes seculares ñ dēnt sedere ĩ choro, qñ dr̃ officiū. Tertio mō legiť, & ē verior lect. & đt Bar. ꝙ ĩ eccłia ñ ꝑt fieri ꝯct⁹, sm q̃ no. ꝙ ꝯct⁹ ñ pōt celebrari ĩ ecclesiis. Istud ꝑt ĩtelligi duob. mod. Vno mō ĩ ecclesiis, i. sup ecclesiis emēdo vł vēdēdo ecclesias, & tūc sine dubio hęc lectu ē vera, vt j̃. l. ꝓxi. Scđo ꝑt intelligi, qđ nō valet ꝯctus celebratus ĩ ecclesiis, qa si ꝯtus sit ĩtra ecclesiā ñ valet. Pro hoc vr̃ tex. j̃. de oper. pub l. basilicā, de immu. eccl. c. decet, lib. 6. in ꝯriū vr̃. đ his q ad eccl. ꝯfu. l. pñi, §. cū aūt. & ĩ Auth. qb. mo. na. effi. leg.
1 §. qñcunq; vero Sol. † Aut q̃ris đ ꝯct. b. aut de iudiciis. primo casu aut ille, q ꝯhit ĩ ecclesiis ñ ꝑt secure exire ecclesiā, valet ꝯctus, vt d. l. pñtis §. cū aūt. Aut pōt exire secure, & tūc aut est ꝯctus, qui respicit pietatē, & ꝑt ꝯhi ĩ eccłia, vt d. §. qñcunq; vero, ĩ Auth. q. mod. nat. eff. leg. & j̃. de his, q ĩ eccl. ma. l. 1. & 2. Nec ob. qa spāle ē in illa basilica, hoc ĩ domo Impali, de qua loqť ibi. si vero sunt alii ꝯct⁹ ñ respiciētes pietatē, vt emptio, & vēdō, & mercimōia, ista ñ dn̄t fieri ĩ eccłia. Et si, qs ea facit, peccat mortaliter, tñ fcm̄ ꝯct⁹ valēt, vt ĩ d. c. decet, đ imu. eccl. li. 6. & ibi no Si vero q̃ris đ iu
2 diciis, tūc iudicia eccłiastica † pñt ĩ ecclesiis exerceri, vt d. c. decet.
3 Iudicia vero secularia † q̃dā sūt, q̃ ꝑtinēt ad iurisdōnē volūtariā,
b & ista pñt ĩ ecclesiis fieri, b vt l. 1. & 2. de his, q ĩ eccl. manu. Quędā
4 ꝯcernūt iurisdōnē † ꝯtētiosā, & hęc ñ pñt ĩ ecclesiis exerceri, &
c facta ipso iure sūt nulla, c d. c. decet. Quęro ergo iuxta hoc, an va-
5 leat † dictū testis examinati ĩ eccłia; R̃n. si q dē testes iurauerūt in palatio, licet postea sit examinati ĩ eccłia, hoc ñ ꝑiudicat si ex̃ eccłiā iurāt, eo, qa tūc đponere vr̃ cū iurō, ĩ eo loco quo iurāt, vt l. si qñ. &, ꝙ ibi no. j̃. đ inof. test. &, ꝙ no. đ off. đ'eg. c. 1. ĩ Cle. Si vero ipsi iurāt, & đponūt ĩ eccłia, hic ꝑt esse dubiū. Finaliter tñ putarē valere. Nā dētis scire, ꝙ anteq̃ testis recipiať, primo ꝓcedit q̃dā cognitio, an testis sit recipiēdus, vł ñ, vt j̃. de test. aut si testis ꝓduct⁹ dicať, & illa cognitio nō dēt fieri ĩ ecclesiis, qa ꝑtinet ad actū ꝯtētiosū, recipere āt iurm̄, vł dcm̄ testis, vt hic, ñ ē act⁹ ꝯtētios⁹, sed magis ē act⁹ pi⁹. Est. n. iniurādū, q̃dā religio erga Deū, vt j̃. đ iureiu. Pro hoc facit, ꝙ dn̄t Doct. ꝙ đ aliquo torquēdo co
6 gnitio † dēt fieri ꝑsentibus aduocatis, tortura aūt ipsis absētibus. Ita intelligiť. l. si postulauerit. §. qōni. ff de adul & de pub. iud. l. custodia. & quod notať. per glo. 2. in l. legis virtus. ff. de legib. &c.

ADDITIONES.

a Pari. Nemo apostolorum. Istam l. repetiit do Sign. de Homod ubi multa adducit in materia. ibi uide.

b Ale. In ecclesiis fieri. Verum quis possit citari in ecclesia, vide in l. pñti. C. de his, q ad eccl. confu. Et ad oīa illa vide Bar &, q̃ ibi dixi in l. actus, inf. de fer. an syndica tua rusticorū possit fieri in ecclesia, an possit dari tutor, an arbitrari, vide hic per Bal. & cons. eius 422. 4. libr. dicit tamen hoc dictum Bar. no. inquantum dicit, ꝙ dictum testis trahitur ad locum iuri, quia si quis accusat testem de falso debet deponere locum iuramenti, nec est necesse, quod ponat locum depōitis. hoc tamē dicit non affirmari nisi quantum dicit, quod quis non potest capi in Ecclesia authoritate iud. secularis. adde, ꝙ nec ecclesiastici, nisi sit de criminib grauib. & exceptuatis, vt voluit Ro. consi. 22. pro quodam presbytero capto pro debito.

c Sunt nulla. Vide, quæ dixi post Bar. in l. damni. §. Sabini. ff de dam. infec.

LEX III.

Nemo Martyres. Quærit gl. qđ si fuerit hoc factū, đt gl. ꝙ nō solū nō valet ꝯctus, sed etiā extra ordinē ponuntur ꝯhentes. Duas ergo pęnas hñt diuersarum legum, quia puniuntur, & quia non valet cōtractus, hoc qualiter ꝓcedat, dixi in l. Senatus. de acc. vbi vide plene, &c.

LEX IIII.

1 *Numerus clericorum taxatur secundum facultates ecclesiæ.*
2 *Priuilegia concessa clericis intelliguntur concessa fauore ecclesiæ.*
3 *Numerus clericorum augeri potest auctis facultatibus ecclesiæ.*
4 *Clericus non potest renunciare priuilegiis suis.*
5 *Relictum factum clerico, quando eius contemplatione, uel ecclesiæ factum intelligatur. remissiue.*

a Nō plures. a No. ꝙ numer⁹ † clicorū dēt taxari sm facul-
1 tates eccłiæ, ĩ qua morā. & hēs rubricā spālē ĩ Auth. vt đter. sit nu. cler. col. 1. Scđo no. & ꝑpetuo teneatis mē-
2 ti, ꝙ priuilegia † ꝯcessa clericis intelligunť ꝯcessa fauore eccłię, ñ fauore psonæ eorū. Et vide tex. & gl. q̃ hoc colligit cir. prin. &c. Quęro qđ si facultas eccłiæ multū excreuerat. Certe ꝑt tūc addi
3 † illi numero taxato. vt ĩ c. cū M. Fer. & c. ex pręcepi. in gl. extra de ꝯst. & ĩ c. q̃to. đ cēsi. vbi gl. Quęro, an clic⁹ possit renūciař priuilegiis,

ADDITIO.

a Ale. Nō plures. No. ꝙ priuilegia cōcessa clerico, vr̃ cōcessa ecclesię bñficiatę. l. filio de cond. & dem habita ęqparatione serui, & monachi, & ibi Bal. subdit vnū singulare dictū, ꝙ moriente monacho ante aditā hęreditatē monasteriū adire poterit, ꝙ tenebat Imo. in c. in præsentia. de ꝓb. esset tñ videndus Bar. in l is, qui heres. ff. de acq hær per Bar. in l. 1 §. cū filius. ff de uulg & pup limita, ꝙ dum s̃. in pri. relinquente clerico, quia tūc non videtur relictū ecclesię text. est bonus, vt sup. in c. requisisti. de testibus bene facit l. si tutor petitus §. quæ a tutorib. ff. de excu. tu. Et ita etiā limita l. annua. § Titia. ff. de annu. leg. & istam gl. singulariter tene mēti.

4 legiis, & imunitatib. suis. Per istã leg. hẽs expeditũ †, q̃ ñ. qa qs nõ põt renunciare priuilegiis nõ inductis i fauorẽ suũ, sed hęc priuilegia sũt iducta in fauorẽ ecclię, ergo eis cleric⁹ nõ p̃t renunciare, cũ sint inducta in fauorẽ. ex de fo. cõp. c. si diligẽti. Quæro qñ relinquit aliquid clericis, vtrũ videatur relictũ ꝯtemplatione personæ, vel cõtẽplatione ecclię? Hic vr̃ gl. sentire, q̃ vr̃ relictũ contemplatione ecclesię: Do. Cy. s̃. eo. l. j. tractat. Ego expediam plenius in l. 2. de reb. dub. & dicam in auth. licentiam. j. ti. 1.

ADDITIO.

a Alc. Cõtẽplatione ecclesiæ. Et ista faciũt, q̃ si cõcedat priuilegiũ piãti intelligatur cõcessum oib. q̃ ab illo sũt. Et vr̃ tex. in l. testamentis cũ gl. inf. de adno. deuer. m. & Bal. in l. i. inf. de vxo. mi &, q̃ ẽt extẽdat ad familiares, cl tex in c. licet de priui in 6 & similiter si ei ꝓhibitũ vt, & domesticis suis l pe. q̃ met cau illas haeret status de persona ad persona, vt faciũt vsuram, q̃ faciũt cõtractus c... ipi in persona filiorũ, vel amicorũ. c quato &, q̃ ibi no de priui Cõtrariũ tenet Bal i l i C si rect. priun. & dixi i l. 4 inf. de pac. pig. Facit, q̃ not. Bal. ĩ l. nõ dubiũ inf. de leg. & Bal. in l. 1. & 2 inf. ti. j. & h̃r in auth. habita inf. ne fil ꝓ pa. Adde, q̃ priuilegiũ datũ filio intelligit cõtẽplatiõe patris, dicit Pa. de Ca. q̃ semel fuit qõtio de facto, q̃a cõcessũ fuit priuilegiũ Titio, vt ipse, & filii possint esse de cõi populi. deinde fuerũt reuocata oia priuilegia excepto priuilegio Titii, q̃rebat an esset reuocatũ quo ad filios. Dicit, q̃ non s̃m Iac. Bu. & an priuilegium concessum pri, & filio, si extinguatur quo ad patrẽ extinguatur quo ad filios, vide Bal. in l. 2. inf. de lib. & eorum liber.

LEX V.

1 *Ecclesia debet soluere canonem ordinarium.*
2 *Ecclesia tenetur ad tributum, & ad onera realia.*
3 *Collecta non potest imponi ecclesiis, nec clericis.*
4 *Tributum quid sit, & quod afficiat rem.*
5 *Cautela, ut ecclesia teneatur ad tributum Eugubinorum.*

Placet. Ecclesia ñ tenet̃, nisi ad ordinaria tributa. h. d. Diuid. p gl. in septẽ partes, vide istã diuisionẽ p teipsũ.
1 No. q̃ ecclia † dẽt soluere canonẽ ordinariũ, & nihil aliud. Op. j. ti. j. Auth. uẽ nulla cõitas. dt gl. q̃ ista lex hodie est correcta, qa hodie nullũ canonẽ dẽt soluere. Et vide gl. sup ver. canonicã. Vi
a dete, dbetis scire, a q̃ q̃dã sũt onera realia, vt tributa. † & ista subit
2 ecclia, ẽt hodie, vt j. ti. j. l. de his. ii. q. i. c. si tributũ. Quędã sũt one
b ra b q̃ iponunt̃ psonę, p reb. vt collectę, vt l. rescripto. §. fi. de mu.
c & ho. & illæ † nõ possunt impone clericis, vel ecclus, qa nõ sunt
3 sub ptãte laicorũ, sicut de iure nõ p̃nt imponi forensibus habẽtib. p̃dia i territorio isto, vt d. l. rescripto. §. fi. Vt itelligas tu Peru-
4 sine, q̃ sint † tributa, &, q̃ afficiũt rẽ dico ꝓprie, q̃ sunt possessiones, q̃ sũt iclusę i territorio Perusino, nã cõe istud dẽt h̃re tributũ a quolibet possessore, s. 4 partẽ. Itẽ dñr tributa, q̃ h̃nt reges annuatim, & illud tributũ soluit ecclesia, ad q̃ transiuer p̃diũ, ideo hodie cũ de iure est factũ, q̃ ciuitas ista fecit omnia p̃dia isti⁹ ciuitatis sibi tributaria, oẽs ecclię soluũt tributa de prædiis, q̃ perueniunt ad ipsas, quia afficiunt rem. Hoc tangitur pe. in. extra de for. ꝯp. c. proposuisti. Et Eugubini fecerũt hoc multũ solenniter, qa ibi erant ecclesiæ, & monasteria multum potentia, &c., q̃
5 exhauriebãt totũ patrimonium priuatorum. † Ideo prouiderũt & fecerũt, q̃ omnes ciues, & forẽses donauerũt dñium omniũ prædiorũ, q̃ habebãt cõi, & ideo ad quemcunq; perueniãt soluit tributum, & eis permittit alienare, & semper dicit saluo iure communis, & ideo ecclesia, & omnes soluunt tributa.

ADDITIONES.

a Paris. Debetis scire. Vide Bal. in ti. de pa. Constan. ver. Imperialis Maiestas. Item no. q̃ ecclesiastici tẽpore expeditionis nõ excusant ab angariis, & perãgariis §. nulliũ. & ibi Bar. C. de curs. pub. li. 12. Nũq̃d ãt ecclia teneat ad cõstructionẽ, vl refectionẽ murorũ vide late Pan. cõs. 30 & ibi ẽt, q̃ ad pias cãs reficiẽdas ecclia cogi possit. Nũq̃d ãt dedicãs bona sua ecclię, & dedicãs seruitiis ecclarũ, ẽt, q̃ efficiat ecclastici excusent a collectis, vide Pan. cõs. 55. Nũq̃d ãt valeat statutũ laicorũ, q̃ ecclesia acq̃rẽs de nouo a laico teneat soluere collectas, statuẽdo, q̃ ipsa p̃dia ex tũc sint obligata ꝓpriis collectis, vide Bal. in c. 1. de ali. feu. Bar. in l. rescripto. §. si ff. de mu. & ho. & ibi ẽt, quod collectę nõ p̃nt imponi, nisi muni. An aũt, & qñ dñs directus teneatur soluere collectas, an vero possessor rerũ, vide Bar. cũ addit. ibi in l. 2. C. de ann. & tri. lib. 2. item in materia collectarũ, vide multa per Ale. in l. si se nõ obtulit. ff. de re iud. An autem ecclesia teneatur ad collectas de bonis de nouo acquisitis, vide Ang. consi. 24. inc. In Christi nomine itẽ vide de materia istorũ munerũ, & ęstimo faciẽdo, Ro. cõs. 161. Et an ecclesia, vel clerici cogi possint, & quo modo. vide Pau. cons. 426. in noua impressione nouorum. Et Pet. de Anc. cõs. 96. inc. super dicto dub. vide Barb. cõs. 29 vbi ponit ad quæ ecclesia teneatur. Et quid de coronis ecclesiæ. Et an valeat statutum laicorum. Item de materia, & quando ecclesia teneatur ad collectas, & onera imposita pro pace Constantiæ, & similib. necessitatib. Et quid de bonis post onera imposita quæ peruenerũt in ecclesiã. Et quid de bonis patrimonialib. clericorum, late per Barb. cons. 1. vol. 4. ubi etiam tenet contra opi. Abb. in c. non metus. & in cons. 14. Item quod teneatur ad instructionem, & restaurationem murorum ciuitatis, ubi est necessitas, secus si ad ornamentum vide Bar. cons. 25. vol. 3. vbi etiam, quid de ornamentis ecclesiæ.

b Pom. Quædam sunt onera. Vide Pan. consi. 3. vol. 1. cons. 6. & cõs. 9. eo. vol. & cons. 53. eod. vol. & Pau. de Cast. in l iubemus. j. eo. tit. proxi. & Pan. consil. 13. vol. 2. & cons. 100. eo. vol. &, quæ scripsi in d. l. relar. §. sciendũ & Bar. cons. 175. & Ale. 68. vol. 2 & 136. eo. vol. & Fel. in c. uerum. in fi. de foro compe.

c Alc. Personę. Adde Bal. i l. neq; per se. inf. de hęr. inst. & Bar. in l. j. inf. de mulier. & i quo loco. li. x. in fi. & vide, q̃ dixi hic post Bal. & vide Bal. in l. munerũ, §. patrimonium, ff. de mun. & hon. Bal. in ti. de pa. Const. in ver. Romanorum, in vũ. seu.

LEX VI.

1 *Ecclesia non tenetur ad extraordinaria tributa.*
2 *Ecclesia propter non solutum tributum non perdit dominium.*
3 *Ecclesia si non soluit censum, cadit a feudo, vel emphyteusi.*
4 *Exceptio excommunicationis potest apponi in foro ciuili.*
5 *Excommunicatio non potest dici exilium.*
6 *Pœna spiritualis, et temporalis pro eodem facto imponi potest, & ideo percutiens clericum, vltra pœnam temporalem est etiam excommunicatus, & potest a iudice temporali, & ecclesiastico puniri num. 7.*
8 *Priuilegium huius l. quod porrigatur ad res de nouo acquisitas.*
9 *Munerum publicorum sunt tres species.*
10 *Patrimoniale munus, quod dicatur. nu. 11. & 13.*
12 *Priuilegium datum priorib. non durat finito eorum officio.*
14 *Vectigalia sunt munera realia.*
15 *Gabellam tenetur soluere dominus mercantia pro salma, mulio pro mulo.*
16 *Munera extraordinaria qua dicantur.*
17 *Munus personale quod dicatur.*
18 *Exemptus quod dicatur ille, qui seruire habet per substitutum.*
19 *Onus patrimoniale quod dicatur.*
20 *Quis non põt habere dua publico officia publico salario, nisi simul cõnexa.*
21 *Officium Priorum, uel Antianorum, est publicum munus.*
22 *Scribere acta Communitatis nullus potest nisi deputatus ad id. nu. 23.*
24 *Syndicatus Communit est munus publicum.*
25 *Electus ad unum officium, non cogitur ad aliud.*
26 *Officij continuatione prohibita per statutum, filius non poterit immediate poni post mortem patris ad officium paternum.*
27 *Onus mixtum quod dicatur.*
28 *Aestimum factum quando corrigi possit.*
29 *Onus mixtum a mero quando differat.*
30 *Munera princeps indicit.*
31 *Collecta a Principe imponitur.*
32 *Ciuib. & icolis iponunt̃ munera p̃sonalia, & mixta, non clericis, uel forẽsi.*
33 *Statutum, quod quilibet habitans teneatur facere custodiam, uel soluere bulletas, quando comprehendat clericos, uel forenses ibi habitantes.*
34 *Forenses tenentur ad collectas, quando faciunt æstimum.*
35 *Clerici, & ecclesia tenentur ad collectas.*
36 *Franciscani tertij ordinis tenentur ad collectas.*
37 *Clerici qñ teneant̃ soluere collectas p suis bonis patrimonialib. et paternis.*
38 *Forensis habens beneficium in loco, an efficiatur ciuis illius loci.*
39 *Matrimonium carnale mutat originem.*
40 *Tributa, & gabellas fructuarius soluere tenetur.*
41 *Emphyteuta tenetur ad solutionem collectarum.*
42 *Aestimas patris prodest filio.*
43 *Cohæres, qui est soluẽdo, qñ cogi possit pro cohærede ad solutionẽ collectarũ.*
44 *Comitatensis si acquirat a ciue allibrorio, fiet secundũ conditionẽ possessoris.*
45 *Bannitus, quandoque tenetur ad collectas.*
46 *Patrem ciuem habens, & matrem Comitatensem, an pro bonis paternis sit ciuis, pro bonis maternis Comitatensis.*
47 *Sententia, quod faciat forensem ciuem.*
48 *Natus in territorio, an dicatur ciuis originarius.*
49 *Collectarũ nõ solutarũ occasione, & muneris p̃sonalis rõne, põt q̃spiã capi.*
50 *Debitor priuati quando capiatur.*
51 *Minor pro collectis potest personaliter capi.*
52 *Mulier pro debito pecuniario non capitur, sed pro personali sic.*
53 *Fratres habitantes sub eodem tecto, an dicantur plures fumantes.*
54 *Hæreditas iacens tenetur ad collectas.*
55 *Statutum, quod frater pro fratre capiatur, quod non ualeat.*
56 *Bannum pœnale an uitietur errore scripturę, vel Præconis.*
57 *Collecta imponitur per solidum, & libram, & quandoque per capita.*
58 *Castrum 30. fumantium, si soluere ciuitati annuatim teneatur centum uigere soluti, qualiter ista fiet ab incolis eiusdem solutio quæritur.*
59 *Ecclesia, an, & quando ad tributo teneatur.*
60 *Immunitas a muneribus, quando extenditur.*
61 *Statutum, quod oẽs soluant aliquo non obstante, an tollat priuilegium.*
62 *Statutũ si redigit mun⁹ ex̃ordinariũ ad formã ordinarij, an duret imunitas.*
63 *Collecta, q̃ ñ põt iponi clericis, q̃ ñ iponat̃ eorũ molendinarijs, & famulis.*

Placet. Ecclia ñ tenet̃ ad munera sordida, vl ex̃ordinaria, sed soluit ordinaria debita, pp. q̃ tñ ñ solutares ecclię ñ ꝯfiscãt, & extorquẽs ab ecclia munera soedida ẽ excõicãd⁹, &
1 ad ppetuũ exiliũ dãnãd⁹. h. d. No. q̃ ecclia † ñ tenet̃ ad extraordi-
2 naria, & pp cẽsũ † vl tributũ ñ solutũ ñ p̃dit dñiũ, sed nec patit pęnã ꝯfiscatiõis. Et ẽ ar. q̃ l; ecclia ñ soluat cẽsũ ñ cadat a feu. vl ab
3 emphyteusi, q̃ ñ credo † verũ, qa i tributis ecclia ẽ priuilegiata, sed i feudo, & emphyteusi nõ reperit̃. Et iõ ꝓpriã naturã emphyteusis, & feudi seruabo i ecclia, sicut i priuato, vt no. j. e. auth. q̃ rẽ, i gl. Ecclia. ver. qd si vna ecclia. q̃ no. No. pęnã excõicationis
4 esse cognitã d iu. ci. ergo exceptio † excõicationis p̃t opponi i foro ęculari. Et hoc no. j. d iu. & fac. igno. l. i. No. excõicationẽ nõ
5 dici exiliũ, † cũ ponant̃ vt diuersa, l; silia sint, vt no. Inst. d ca. di-
6 minu. §. minor. No. p eo. facto iponi † pęnã spiritualẽ. s. excõicationis, & temporalem. s. exilii, & sic concurrit vtrumq; brachiũ, ecclesiasticũ, & seculare. Sic percutiẽs clericum licet soluat pęnã, nihilominus ibit ad Papã p absolutione excõicationis, q̃ incurrit s̃m Pet. & pęna spiritualis imponit̃ ab episcopo, tẽporalis a iudice sęculari, cum ciuilis pęna veniat a l. Et si qdẽ alio modo
7 delinqueret ꝯ ecclesiã, puta in ecclesia, nã a iudice † sęculari, & ep̃o puniri põt, & idem in criminib. ecclesiasticis, qa vterque iudex est offensus s̃m Gul. & ideo vterque vindicat se sua Lar. ff. de iniur. l. cum qui. §. empta, & in auth. de san. episco. §. si vero crimẽ. Erũt ergo necessaria duo iudicia. Nã secularis nõ facit executio-

cutionē criminis ꝓcess⁹ ecclīastici, nec ꝯ. De hoc. dic, vt no. ex̄
8 ď ot. or. c. j. ꝗ in. Quęro vtrū priuilegiū isti⁹ ꝑ porrigat ad† nouas leges ecclīaticas, & res ď nouo q̄sitas? Dic, ꝙ sic: qa ē priuilegiū vle: sm Pet. facit, ꝙ no. ď fundo ist. l. Luci⁹. Itē, qa, qđ iudex ꝓcedit, vł statuit, extēdit ad futura. vt. j. c. l. sācim⁹. Itē, qa priuilegiū ī diffinite ꝯcessū extēdit ad pñtia & futura, vt ex̄ ď priu. c. qa circa ꝙ qdā ꝓcedūt si ē ī corpe iuris clausū, aľs n̄, ꝙ n̄ placet Pet. Quęro, qđ ď datiis, vł gabellis, & collectis, vtrū ecclīasticę ꝑsonæ teneātur ad talia munera? Sed, vt hūc artic. & cęteros ďclarare possim, altius exordiar. Et primo quot sūt spēs munerū publicorū. Scđo qualr̄ diffiniat̄ munus publicū. Tertio qs īponat. Quarto qb. ꝑsonis īponat̄. Quīto qb. reb. Sexto vidēdū ē ď imunitate mu
9 nerū. Munerū, publicorū †tres sūt spēs Reale seu pr̄imoniale, ꝑsonale, & mixtū, vt l. muneru. ď mu. & ho. & vr̄. j. ď decu. l. vacua
10 tis. li. x. & ď vaca pub. mune. l. j. li. x. Pr̄imoniale† ē, ꝙ n̄ īponit̄ nisi ipsi pr̄imonio, seu reb ita, ꝙ res sunt īmediate cā īpōnis. Exēplū h̄ in⁹. C. ď susce. & arca. l. modios & no. j. ď an. & tri. sup rub. li.
11 x. Et do hāc r̄lā† ꝙ oē mun⁹, ꝙ īponit ꝑ noīa quotę: dr̄ mun⁹ mere pr̄imoniale: vt decima q̄ īponit̄ ecclīs a Papa, ē on⁹ pr̄imoniale ipsarū ecclīarū. Nec. n. iō ē ꝑsonale, vł mixtū, qa fiat mētio ꝑsonę, qa ꝑsō ī ipsā rē scripta ē, vt ff. ď iud. l. si fidei c. §. j. l. apud Iu
12 lianū. § hīs. ď le. j. l. q ꝯcubinā, §. qui hortos. cū si. priuilegiū† datū priorib. vł ꝑsidib n̄ durat officio finito ď exc. tu. l. athletę. ī pri. &
13 ꝙ ibi no. Et ꝑ has rōes dico. ď decimis† q̄ ꝑstāt̄ cleri ꝑ laicos, dr̄ trib. & onus reale. Facit, ꝙ no. ff. ď pet. hæ. l. si a p̄re, vel a dn̄o. §. fi. & j. ď mu. pr̄i. l. neq;, li. x. vbi ď hoc, & ar. eorū q̄ no. ff. ď seru. rusti. ꝑd. l. ꝑtoris Sed an sorores tertii ordinis sint ecclīasticę, no. ī c. i. ex̄ ď reli do ī Cle. Ex hoc ēt oīa ꝑdia q̄ sūt icluso Perusino, q̄ rn̄dēt ī 4. parte fructuū, sūt tributaria. Sed qđ si nō sunt talia noīa respectiua: sed alia ī rē scripta. puta Binascū: seu Belforuaria terra soluat? Rn̄. istud ē on⁹ pr̄imoniale, vt j. de ipo. lucra. de l. i. §. res vero, li. 10. Istorū munerū tributariorū, q̄dā sūt ordinaria, q̄dā ex̄ordinaria, vt hac l. Ordinaria sūt q̄ hn̄t certā annuā, vel simi
14 lē ꝑstōnē, & sūt īposita ꝑ ꝯstōnē superioris. vt tributa. † Vectigalia ēt sunt munera realia, & ordinaria, vt ff. de pub. l. Imperator.
15 Quis aūt dēat soluere gabellā an mulio, vł dn̄s mercātię Dic† ꝙ ꝓ salma dn̄s, ꝓ mulo mulio. ff. loca. l. cū ī plures. §. vehiculū. Sed an rōne muli salma ꝯsiscet̄, vł ꝯ? Dic, vt no. ď nautico fœnore l. cū ꝓponas ꝑ Cyn. & vide ď pub. l. coīē. §. dn̄s, & ď do. iter vir. & vxo. l. si qs, ꝓ vxore sua vectigal. quorū sūptio dēni fieri expēsæ, & opa publica, vt j. e. ti. l. ad īstructionē. auth de mād. Prī. §. did.
16 ibi, q̄ valde. † Ex̄ordinaria sūt īposita ꝑ ꝯstōn scriptā; sed ꝑ motū supioris īducūt, & certā formā n̄ hn̄t Sīc. ff. ď ann. le. l. Scio. §. medico ex̄ordinariū ēt, & reale mun⁹ ē. Sꝙ asini Comitatiuorū vadāt quolibet āno ad Culāū ꝓ tumīcto publico: qa istud pricipalr̄ ē on⁹ rei, a sin⁹. n. portat sarcinā n̄ dn̄s On⁹ ēt reale & ex̄ordinariū ē, si ptās accipit asinū, vt portet furē, vł lrōnē ad furcas vł frumētū ad exercitū. ff. ď pig. ac. l. fi. ad fi. Itē alia ē distictio ꝑ q̄ ē īductū, ꝙ qn̄q; ipsi subditi ꝯstitēt & taxāt sibi, & Impator ꝯfirmat
17 vł Rex vł ali⁹ dn̄s. j. ď an. & tri. l. fi. li. x. † Personale ē qn̄ ꝑsona ē īmediata cā īpōnis, & vēit explicādū ꝑ seruitiū corpale ipsi⁹ ꝑsonę. Et eorū qdā sumūt ī se laborē & honorē, vt Decurionat⁹, ꝙ ē sīi pēdiū, & dignitas & ꝑsidat⁹, & qdlibet offim iurisdōnis, saltē qđ hēt sportulas, vt Inst. ď act. §. tripl. Quędā hn̄t eē in laborē & dāni amissionis oparū. Quędā ēt sūt onerosa, & fętida, aľs sordida vt ferre lapides ꝓ murālio publico, ꝓ his. n. vilib. ministeriis ꝑsona affligit, & vocāt angarię, vt l. neminē, ff. eo. Est ēt ꝑsonale mun⁹, ꝙ vn⁹ ď qualibet domo vādat ad exercitū: qa ꝑsona venit explicādū hoc, ꝙ mun⁹ pecunia redimi n̄ valet. l. illud. ď exc. mu.
18 li. x. † Itē no. hic, ꝙ n̄ dr̄ exēpt⁹ ille, q hēt seruire ꝑ substitutū. vt j.
a ď pec. l. pe lib. 10. & ēt ibi ꝑ An. aEst ēt ꝑsonale mun⁹ si fiat statutū, ꝙ ꝓ quolibet fumāte, seu foculario dēant solui dn̄o x. vł ciuitati. Nā pecunia ꝓ capitib familiis, seu ꝑsonis magis, q̄ ꝓ re ꝑstatur, sicut si īponeret gabella tributorū: nā on⁹ capitis ē. ff. ď cēsi. l. fi. & no. ď ann. & trib. l. fi. i. rn̄. li. x. & l. cū antea, j. ď agric. & cēsi. li. xi. Est ergo ꝑsonale, ꝙ īponit ꝑsonę nulla habita ꝯtēplōne pr̄imonii, siue illud on⁹ ꝯsistāt ī faciēdo, siue ī dādo. On⁹ pr̄imo
19 niale ē, ꝙ īponit pr̄imonio† nulla habita ꝯtēplōne, siue ꝯsistat ī faciēdo, vt ī albergaria: vt ī multis hospitiis, siue ī dādo, vt ī decimo, siue an. siue mixti, vt ī eqs stipēdiatorū alēdis, vt j. ď mu. pr̄i. l. n̄ vł, li. x. Sed an pōt qs hīc duo publica officia salario publico?
20 dic, ꝙ n̄† vt ď ꝓx. sacr. scri. l. hac pte. nisi fuerit annexa, vł vnita, vt ī Auth. vt iud. sine quoquo suffr. §. illud tn̄ & no. ī l. ꝯperim⁹. de ꝓx. sac scr. & ī l. agētes. ď ꝑpo. agē. ī reb. & ī l. his qdē q mil. n̄ pn̄t, li. 12. & ī §. nulla. ī Auth ď dfens. ci. ī gl. Sed an Priorū, vel Antia
21 norū ē publicū† mun⁹? Dic, ꝙ sic, vt no. ī l. fi. C. q mili. n̄ pos. & ď
22 Decu. l. vniuersos. li. x Et null⁹ pt scribere, nisi † deputat⁹ ad tale offīn ď iu fisc. l. ī fraudē, §. quoties. ď sport. l. i. & no. ī l. 2. de ex. &
23 exacto. li. 12. ī Auth. ď tabellio § nos. nisi forte† ꝑꝑ absentiā, vł īpedimētū pricipalis notarii aliqn̄ ꝯmittat, vt no. ī Auth. ď hę. & fal. § si vero absūt. ibi tn̄ n̄ erat ď publico: sed voluntarie electus a
24 ꝑte. Adde, ꝙ no. Gul. an syndicat⁹ cōis sit mun⁹ publicū. † Dic, ꝙ sic. Et iō si qs ex hoc grauat n̄ renūciat, vt ī Auth. ď desen. ci. §. interī. sed ap. j. ď ap. l. si ad scribatū, & l. hi. q ad ciuilia. Sec̄ ī syn

dico Collegii, q n̄ cogit̄, & adď illud, j. ď ꝓc. l. j. ꝑ Ia. ď Ra. Et adď
25 illud, ꝙ no. ď ꝓx. sacr. scr. l. ī sacris. Et no. ꝙ elect⁹ ad offm̄ vt n̄† īteri n̄ cogit ad aliud Et si sil̄ dferāt qđ iuris sit, dic, vt no. j. quęad. ci. mu. ī dicū. li. x. & ī Spe. ī ti. ď elec. §. oportet. ver. qđ si elect⁹. Sed pone, ꝙ hibet subrogō munerū & continuatio officii ꝑ statutū
26 † mō pr̄ fuit tabellio, an fili⁹ poterit ibi poni īmediate post mortē pr̄is? Dic, ꝙ n̄, qa dt ꝯtinatū, qa sic fili⁹ hēt īmediate offm̄, vt j. ď mu. & ho. n̄ ꝯti. l. i. li. x. & ibi ꝑ And. ď Bar. Nūc ď mixto onere
27 videam⁹, Mixtu on⁹ † ē, ꝙ īponit ꝑsonę pricipalr̄, rei āt scđario. Vel veri⁹, ꝙ īponit ꝑsonę pricipalr̄, ꝑꝑ rē, iō ꝑ mixtā rōnē rei, & ꝑsonę, & sic neq; res tm̄, neq; ꝑsona tm̄ ē īmediata cā īpōnis, sđ vtrūq; sil̄. Sīc no. ī c. priuilegiū ꝑsonę, ꝑ Dy. ď re iu. li. 6. & j. ad Velle. ī l. hr̄des ꝑ Cy. exēplū ponit Doc. ī collecta, q̄ īponit̄ iuxta ęstimū, puta ad rōnē 20. soli. ꝑ cētenario. De collecta hr̄. j. ď idic. l. i. li. x. ff. ď mu. & ho l. rescripto § fi. De ęstimo hr̄. ff. ad mu. l. i col. Et ď his ī gl. & j. ď cēs. & cēsito. & ꝑęquato. l. oē territoriū. li. u. vbi ēt gl. dt, ꝙ ꝑꝑ ꝑpauꝑatos ď nouo fit ęstimū, ꝙ sm vulgarē Peru
28 sinorū vocat catastrū, ꝙ† catastrū, cū ē factū, n̄ pt corrigi nisi cā cognita ꝑ ꝯpetētes officiales si ē publicatū apud acta, & assignat illis ď sideriū. Apud acta vero n̄ publicatū, pt corrigi, vt no. j. de oī agr. ďser. l. iura. li. xi. & ď cens. l. i. & l. q grauatos. Sđ qđo cogno
29 scā merū a mixto, † ā ex forma iurisdōis, ā ex forma mūeris? Rn̄. ex vtroq;. Nā si dt statutū, ꝙ oēs Comitatiui soluāt collectas x. solidorū ꝓ suo ęstimo, mun⁹ mixtū ē: qa ex forma sua n̄ ē īdictū, nisi subditis ff. ď mu. & ho. l. rescripto. §. fi. ex qualitate muneris: qa n̄ ē mun⁹ ītrīsecū ipsi⁹ rei, sđ a re: vt fruct⁹ rei, sic. ff. ď mu. & ho. l. rescripto. §. fi. & ex eo venit: qa eo ipso appellat̄ datist, vł collecta. Aliud vero appellat̄ mun⁹ mixtū, īpositū si subditis, vt d. l. rescripto. §. fi. & si qs amittere vult rē, n̄ tenet̄ ad illud mun⁹, ꝙ īponit ꝑsonę ꝓ re sm Pet. hic alle. ď mu. & ho l. munerū. §. pr̄imo
30 niū. Circa sm q̄s† ista munera īdicat? Rn̄. vbi ꝑꝑ, vł Legat⁹ eius, aut Impator indt, n̄ pt sup īdici, vt l. i. ď supidic. li. x. Circa tertiū
31 ad quos† ptineat īponere collectas, ď iu. cōi. Rn̄. ad Reges. Itē ad Duces, & Barones, ī suo Ducatu, & ad ciuitates n̄ pedisequas, q̄ merū ī giū ꝑscripserūt, vt ī Auth. ď dfen. ciui §. iteri, ī fi. magnæ gl & ī Auth qb. mo. nat. effi. sui. §. si qs igit̄ ex qualibet coll. 7 Castra āt, & villę n̄ pn̄t īponere collectas, nec remittere ī ꝑiudiciū superioris, vt no. j. ď exc. mu. l. placet, li. x. sđ ꝓ suis debitis ꝑsoluēdis.
32 Circa quartū qb. īponat̄; Dico, ꝙ† ꝑsonalia, & mixta ciuib. & īcolis tm̄, vt d. l. rescripto §. fi. vn̄ si sit statutū, ꝙ vn⁹ ď qualibet domo dēat ire ad exercitū, vł facere custodiā ď nocte, n̄ ꝯtinēt clici vł forēses, & idē ī collecta bulletarū. Et hoc si istud verbū simplr̄, & sine adiūcto ꝓferat̄. Si āt diceret, ꝙ qlibet habitās† teneat̄
33 facere custodiā, vł soluere bulletas, tūc īcludūt clerici, & forēses, tn̄ a cler. n̄ pn̄t exigi ꝑꝑ priuilegiū nec a forēsib. ď tu. cōi. ď exc. tu. l. ii solū, §. fi. qa n̄ ligāt tali statuto, cū n̄ sint suppositi iurisdōni statuētiū. ď sta. ꝑ l. diui. Cōtrariū tn̄ vr̄, qa habitādo ꝯsētit, & ꝓrogat iurisdōnē: qa quasi efficit̄ ciuis quo ad hoc. ar. ff. ď ver. sig. l. ædificia Si āt n̄ vult soluer̄, ibi n̄ habitet. vt l. icola. ff. ad mu. De collec
34 tis aipr̄ ē ddm, ꝙ n̄ teneāt forēses, nisi † fecerit ęstimū: qa faciēdo ęstimū vr̄ ꝯsētire, se obligare. ar. ff. ď fidei iu. l. cū oñdim⁹. §. fi. & ꝙ no. ī d. l. icola. Nā, q vult ans, vult & ꝯns, ꝙ īcludit sub anti. Et, q ꝯsētit ī gn̄a, vr̄ ꝯsētire ī qualibet ei⁹ spē, vt l. i. ď his q spo. mu. iubent, & l. 2. e ti. &, ꝙ no. j. ď dō. l. cēsualis. ī d. l. rescripto. §.
35 fi ꝑ Dy. ď cler. ciu. ā teneāt ad collectā certā, vr̄, ꝙ n̄ † ꝓ reb. ecclīę j. ti. i. l. sī ē nulla cōitas. Itē ꝑ statutū: qa assēt tributoria. Vide hoc ī Aut. ď mād. prī. §. sđ ēt suscipiētes. co. 3. & ibi gl. ꝓ collectis n̄: Nā sicut ecclīa n̄ tenet̄ ad tributa, sic nec ad collectas q̄ succedūt loco tributorū, cū ꝑdia sint tributaria, ar. j. sine cē. vł rel. l. oēs, & j. c. Aut. sicut, ꝙ n̄ placet: qa ad certa tributa īdicta tenet̄ qcunq; sit aduena, sicut ecclīa. Sed postq̄ ecclīa ē dn̄a, ad ex̄ordinaria īdicta n̄ tenet̄, vt hic, & d. l. icola. Et vid la. Bu. j. ď leg. l. ab admin istrōne, ? bi dt sic, ꝙ l; statutū dicat, ꝙ si cleric⁹ a collectis se excuset posset īpune offēdi, nec reddat̄ i⁹, ꝙ l; n̄ soluat collectā, nihilomin⁹ dēt i⁹ reddi: qa n̄ ipse se excusat. Iđ tn̄ la. dt, ꝙ ecclīa n̄ tenet ad collectas ď iure, dt tn̄, ꝙ sec⁹ ē ď ꝯsuetudine Italię, ꝑterq̄ ī ciuitate Ro. Et, ꝙ ecclīa n̄ teneat ad collectas, do exēplū ex̄ ď immu. ecc. c. n̄ min⁹. Nec valet si dicas, statutū dt, ꝙ sint tributaria, n̄ ꝑꝑ ea specificāt tributū. Sicut dicim⁹ ī sili ī opis īcertis, ꝙ īspicit tps ďclarationis, & indt. ff. ď ope. li. l. si qs hac. §. iudiciū. & no. de ꝯd. id. l. si n̄ sorte. §. libert⁹. ex̄ ď priui. c. cū plātare. §. ď ꝯfratrib. Sđ
36 qđ ď fratrib. tertii ordinis, vł gaudētib. Dic, ꝙ† dēnt soluere, vt l. cura. §. fi. ff. ď mu. & ho. in gl. ord. Sed an clerici teneāt ꝓ suis bo
37 nis pr̄imonialibus vł paternis? † ar. ꝙ n̄, j. ď his qbus vt ind. l. Polla. & ibi no. ꝑrīū, ꝙ sic, ꝑsertum de ꝑscriptione ī ꝑstimo, qa adestdo hr̄ditatē vnī ꝯhere cū fisco creditore collegiorū, sicut in aliis creditorib. vt ī §. hr̄s, Inst. ď ob. q̄ ex quasi. Itē qa bona ista adsūt vt no. ī Spe. ď cler. ꝯiuga. facit, l. i ī fi. ď ipo. luct. ď scr. li. x. Ego sup ista q. ꝯsului, & dixi, ꝙ si res allibrata venit ad clericū, ꝙ cleric⁹ n̄ tenet̄ soluere collectas postea īpositas. Primo, qa collecta ē mun⁹ ex̄ordinariū. Nā, ꝙ n̄ īponit̄ lege, Senatusc. ꝯstōnib. Pricipū, ex̄ordi-

ADDITIO.

a Ale. Lof. Et etiam ibi per An. Credo, ꝙ voluerit allegare hic And. de Barul. qui stantia erat, antiquiores in ... lut And. de Baru.

ordinariũ munus est, vt C. de bo. vac. l. i. li. 10. & de va. mu. l. i. lib. 11. Sed cleric⁹ nõ tenet ad munera e͞xordinaria. Itẽ, q̃a hic syndi-
38 c⁹ nõ est, ergo, &c. Et no. ĩ l. rescripto. §. idẽ in gabella. †Sed nun qd ordo clericalis, vel bñficiũ eccl̃iast cũ facit aliquẽ forẽsẽ ciuẽ illi⁹ loci? Dic, q̃ nõ, vt ĩ. de ĩcol. l. ciues li. x. q̃ bñ no. secus in
39 mr̃imonio carnali: q̃a est tãte potẽtię, †q̃ originẽ mutat quoad forũ, et munera, vt no. ĩ. de mu. pr̃im. l. pe lib. x. Itẽ q̃ro, q̃s teneat
40 soluere collectas an dñs an conductor? Rñ. tributa† ex ipsis fructib. & gabellis fructuũ teneẽ soluere ɔductor, qui pcipit fruct⁹, nõ dñs, q̃ pcipit pecuniã, vt no. ĩ. de an. & trib. l. i lib. 10. ĩ gl. or. & d̃ vsufr. l. si pẽdẽtes. §. si q̃s, & d̃ admi. tu. l. si sine hr̃dẽ. §. Luci⁹ de agr. & cẽsi. l. 3. li. 11. Et vid̃ ibi An. d̃ Bar. Sed ĩ collecta q̃ ĩponit̃ p ęstimo, ẽ sec⁹: q̃a ista ẽ seq̃la ęstimi, & ęstimũ loq̃t̃ ĩ psona dñi. &
41 idẽ ĩ dño, & fructuario. Sed qd ĩ emphyteuta? Dic †emphyteuta hẽt, vł hẽre dẽt rẽ ĩ ęstimo, & sic merito teneẽ soluere collectas suas, l. Luci⁹. §. idẽ rn̄di. ff. ad mun. ɔtũcta l. neq; ff. d̃ ĩpẽ. ĩ reb. du.
42 fac. §. Sed an ęstimũ pr̃is pdẽ filio? dic, q̃ sic, q̃a ẽt fili⁹ vr̃ d̃scripi⁹ ĩ li. pr̃is. vt no. ĩ l. 2. §. q̃ ęta. li. x. Sed qd si sũt duo cohrdes, & vn⁹ ñ ẽ
43 soluẽdo, & alter soluẽdo, an p̃t cogi soluere †vn⁹ p altero? dic vt no. d. l. 3. d̃ ann. & tri. ĩ gl. q̃ vr̃ dicere, q̃ sic, q̃ ẽ verũ p collectis te stõis, ñ p facto ipsorũ hr̃dũ, vt ĩ. d̃ Decu. l. 3. ĩ diuersa, li. a. & vid̃ ff. d̃ exe. tu. l. si is, q̃ tres. §. fi. & l. tria onera, q̃a ñ sũt ɔrei. ar. d̃ eui. l. rẽ hr̃ditariã, & arg. ĩ. cõia d̃ le. l. i. ĩ fi. vr̃ ẽt, q̃ p collectã vni⁹ fundi, ñ sint obligata oĩa bona, sed solũ illa res, d̃ pub. l. Imparores, & d̃ p. naui. l. 2. li. 11. Sed qd si Comitatẽsis emit rẽ ciuis, quał̃r allibra
44 bit? Rñ. s̃m ɔdõnẽ †noui possessoris, d̃ pub. l. licitatio. §. fi. de ĩpo. luc. d̃sc. l. i. li. a. & ibi p An. d̃ Bar. Et vid̃ ĩ Aut. q̃. mo. na. eff. sui §.
45 q̃s igit̃ ex qualibet, ĩ gl. ñ nullas. †Quęro an eabãniti teneãt ad collectas? Et dic, q̃ sic, si ibi hñt ęstimũ, vł originẽ. ff. d̃ pollic. l. d̃ pollicit. §. nã & si ie alle. Iac. Zauriñũ d̃ Pr̃is, d̃ caeu. tu. §. pe. l. plane, la. i. nisi eẽt tale bãnũ, q̃ reputaret ibi p hoste, & mortuo: q̃a ibi dr̃ annullat⁹ & nud⁹, d̃ ca. dim. p totũ, & l. tutelas. §. pe. Sed an soluat maiores collectas? Dic, q̃ ñ, d̃ iure cõi, vt l. i. ĩ. dę apoch. pu. Quilibet. n. soluere dẽt p̃tẽ s̃m qualitatẽ, & q̃ntatẽ bonorũ: sed alı̃ seruat ĩ regno p ɔstõnẽ regni. Sed pone, q̃ q̃s hẽt p̃rem ciuẽ,
46 mr̃ẽ Comitatẽsẽ, an solũ p bonis pr̃is sit ciuis, †p bonis m̃ris sit Comitatẽsis? Vr̃, q̃ mr̃em sequat̃. d̃ mun. l. i. Dic ɔ̃riũ, q̃ illud ex priuilegio nisi eẽt nãlis, vł spuri⁹. An igit̃ p̃rem sequat? Facit ĩ. d̃
47 Decurio. l. null⁹ li. a. Sed nũq̃d sñia †facit forẽsẽ ciuẽ? dic, q̃ sic, q̃a sñia, & origo ambulãt pari passu, vt. ĩ. d̃ Dec. l. quotiescũq; Pari rõne facit aliquẽ Guel. vł Gebel. ñ quo ad veritatẽ, sed quo ad effe
48 ctũ, siue obsit siue psit. Facit d̃ mu. pa. l. ñ vr̃ li. a. † Sed an nat⁹ ĩ territorio dicat̃ ciuis originari⁹. Dic, vt notat̃ ĩ. d̃ mun. & ori. l. filios
49 li. x. Sed an p collectis ñ solutis p̃t q̃s capi? Dic, q̃ sic †p̃cedẽte monitio salte gñali q̃ p pconẽ, vł edictũ dẽt p̃cedere ad hoc, vt soluturi possint se p̃parare ad soluẽdũ, vt ĩ. d̃ ĩdic. li. a. d̃ exac. tri. l. nemo carcerẽ. & ille q̃ dat̃ ĩter ñ soluẽtes, p̃sumit nõ soluisse, d̃ ex. tri. l. i. li. x quocũq; opponẽte ñ solũ fisco, & sic phat̃ negatiua ñ solonis, p libros Cõis: vt ff. d̃ reb. e. l. magis puto. §. ĩ primis ĩ ver. edi rõnes. d̃ pb. l. cũ d̃ ĩdebito Et facit ad hoc, q̃ no. p In. ex̃ d̃ accus. c. sup his, & d̃clarat̃ ff. d̃ ver. ob. l. hoc ĩure. Et hęc vera nisi p bet p istr̃m, q̃ sit ẽ amissũ ĩterato dẽt refici. l. 2. d̃ discus. li. x. Alias q̃ p triẽniũ, vł decẽniũ soluit, ppetuo p̃sumit̃ soluisse, si hoc alle-
50 get, q̃ ẽ no. Debitor vero †priuati ñ capit̃ d̃ iure cõi, nisi ĩ ɔdẽnationẽ bonis excussis. ĩ. q̃ bo. ced. pos. l. i. & no. ff. d̃ suspe. tut. l. 3. §. tutores q̃ ĩ gl. ord. q̃ gl. no. & facit ad l. Iul. pec. l. sacrilegii § fi. Rõne ẽt muneris psonalis, q̃s capi p̃t. ĩ. d̃ Decu. l. gñali li. a. & ibi
51 vid̃ And. d̃ Barulo. Sed nũq̃d minores p̃nt capi? Credo† q̃ sic: q̃a statutũ ligat minorẽ sicut m̃. & oẽs. ff. d̃ admi. tu. l. si sine hr̃de. § Luci⁹. In muliere m̃ si obligeẽ ad munera alias d̃bita, si tñ capi p̃t p-
52 sonał̃r †p pecuniario d̃bito, sed p seruitio psonali sic, vt l. oẽs. la. i. d̃ agr. & cẽsi li. 11. Sed pone, q̃ ĩponit̃ collecta p locis, vł p fumãtib.
53 An plures frẽs stãtes †sub eodẽ tecto dicãt̃ fore plures fumãtes. Et dic, vt no. ĩ l. cũ rõ. §. fi. d̃ bo. dã. p Dy. & facit d̃ exc. tut. l. si is, q̃
54 ĩ fi. d̃ test. tut. l. d̃uob. Sed nũq̃d hr̃ditas iacẽs †& bona vacãtia teneant ad collectas? Dic, q̃ sic. l. d̃bitor. d̃ neg. ge. ñ m̃ seidũt ĩ pęna si termin⁹ p̃figit̃ psonę. d̃ ĩ dic. adie. l. p̃dia. Sed põe, vxor mea hẽt bona paraphernalia an dicãt̃ hr̃e fumãtes? Dic, q̃ ñ: q̃a ẽ de familia
55 mea, vt l. i. § si vir. ff. ad Sil. Sed an valeat statutũ, vt possit †capi frater p frẽ? Rñdeo, vt no. ĩ. d̃ Decu. ĩ ru. & l. i li. x. Sed põe, q̃ pco errat dũ nũciat ĩ idõnẽ collectę, q̃a exprimit maiorẽ, vł minorẽ q̃ntitatẽ, nũq̃d hoc nocet fisco? Dic, q̃ ñ, vt l. si d̃ Ca. largitio. li. a. Et
56 idẽ dico ĩ bãnis pęnalib. vt si vitiet error p̃conis, vł scriptoris, †tũ ipso iure reducat̃ ad d̃bitã q̃ntitatẽ, & ipso iure ĩsit, q̃ d̃bet. d̃ fide ins. l. fi. Et idẽ dico si erratũ sit d̃ termino maiori, vł minori, q̃ p̃figat statutũ. Nã ipso iure reducit̃ ad d̃biñ terminũ ex quo ẽ aliq̃s laxat⁹ ar. ĩ. d̃ iu. d̃li. l. fi. §. sed q̃a. In ɔ̃riũ facit, q̃ no. ĩ. d̃ test. l. ambiguitatis. vbi dr̃, q̃ si aliq̃s absuerit & errore tabellionis ibi fuit d̃scripti⁹, q̃ iste ẽ p recepto ĩ numero ma'e allibratorũ: sed ibi tõ: q̃a fuit omissa forma, & omissio formę, & modi vitiat, d̃ ver. ob. l. q̃ Romę; § Flaui⁹. hic ãtñ fuit omissa: q̃a ipso iure vr̃ inesse. ar. d̃ re iu. l. 4. §. si, q̃s ɔdẽnat⁹. ĩ. d̃ inof. test. l. sãcim⁹. ĩ pr̃i. Sed pone, q̃ ęstimator, vł locator grauat aliquẽ, an p̃t petere errorẽ corrigi, vł amoueri grauamẽ? Dic, q̃ sic, tñ ĩ cãs q̃b. ęstimet̃ dẽt noiatı̃ capri

mẽt. ĩ. d̃ p̃d. Dec. l. 2. li. x. Sed quał̃r d̃eat ĩponi collect: verũ p capita
57 vł fumãtes, an p solidũ. Et dic †q̃ p solidũ, vel librã: q̃a ĩponit̃ psonę ɔtẽplatiõe p̃rimonii, iõ ẽ on⁹ p̃rimoniũ. Et hoc verũ de collecta pprie sũpto vocabulo, vt no. ĩ d. l. rescripto. §. fi. sed argo mõ ẽt, q̃ p capite ĩponit̃ dr̃ collecta, & q̃n d̃scẽdit a numero capitũ tũc vadit p capita, q̃ subrogant̃ loco primi muneris. & iõ eodẽ iure cẽsent̃. vt l. 4. §. lucra. ff. de ĩpo. lu. descri. Vñ p statutũ munus psonale p̃t pecunia redimi, si p ista pecunia ĩponeret collecta p capita, ĩ qua ñ ɔtribuũt exẽpti a prima, seu a psonalib. mu. nec inhabiles, q̃ no. hoc teneo ĩ l. 4. §. actor. ff. de re iu. Sed d̃t statutũ, q̃ hẽt castrũ 50. fumãnũ, vł s. d̃eat soluere ciuitati quolibet an. 100.
58 q̃ñ quał̃r isti d̃ castro ista cẽtũ distribuãt inter se? Rñ. p librã, & solidũ, sicut cętera debita castri, p mr̃imoniali tñ portione nõ ĩ capita q̃liber ɔferre dẽt: Sec⁹ si diceret, vn⁹ de qualibet domo vadat ad exercitũ, alias villa soluat cẽtũ: q̃a ista cẽtũ diuidũt p focos seu fumãtes sicut on⁹ p̃cipale. Nã ille teneẽ ad debitũ vł pęnã, q̃ fecit ĩ eã ĩcidere. ff. de pec. le. l. seru⁹ bẽt. ver. q̃cq̃d, ad l. Rho. de iactu. l. 2. §. cũ ĩ eodẽ d̃ ver. ob. l. 2. §. fi. de li. can. l. igit, cũ si. ĩ. d̃ sũ.
59 trun. mu. l. i. li. 11. Circa q̃ntũ de reb. dic q̃ oẽs teneni ad tributa eacepta ecclia, ĩ qua distiguit̃, aut cępit possidere p̃diũ liberũ, aut tributariũ, aut dubitat. Primo casu ñ teneẽ: q̃a semẽ ss. Facit q̃ no. In. de so. ɔp. c. verũ. & iõ ñ teneẽ ad pedagia, & hmõi, licet sint onera realia: q̃a res erat libera ecclĩæ. Scd̃o casu teneẽ, vt no. ĩ. sine cẽsu, vł reliq. l. oẽs. Tertio casu p possessore ẽ p̃sumẽdũ, attñ hẽs, q̃ p̃suniat̃ p fisco, vt no. ĩ siñi l. i. d̃ iur. fis. li. a. Circa scatũ
60 †d̃ priuilegio, & imunitate, dic, vt ĩ l. sordidorũ, d̃ ea c. mu. d̃ catẽsione de psona ad psonã: de extẽsione vero d̃ munere ad munus, dic, q̃ in gñali sermone nõ ĩtelligit̃ munus reale, vt ĩ. d̃ mu. pr̃i. l. 3. li. a. q̃a ista sũt magis p̃cise debita q̃ aliqua alia. Itẽ q̃ psonæ sũt ĩmunes, dic, vt plene ĩ. notaui. Sed pone q̃dã hñt priuilegiũ, postea superuenit gñale statutũ, q̃ oẽs soluãt aliquo nõ obstante,
61 †verũ videat̃ sublatũ priuilegiũ? Et vr̃ q̃ ñ, nisi sit facta spãlis mẽtio de eo, vt legit̃, & no. ĩ. de silẽt. l. Decurionib. li. 11. Itẽ gñali clã nẽ obstãre, firmat statutũ ɔ̃ ius statuẽtiũ, nõ ɔ̃ ius p̃tis, vt no. ĩ c. cũ aliq̃b. de ele. li. 6. Vltimo. Doc. q̃rũt, qd si mun⁹ e͞xordinariũ
62 †redigat̃ ĩ formã ordinariĩ, an duret ĩmunitas? Tu dic, q̃ ẽ cas⁹, q̃ ñ, ĩ l. i. d̃ ĩdi. li. a. Pe. tenet ɔ̃triũ, q̃ nomẽ e͞xordinariũ appõit hic ad d̃clarõnẽ ñ ad subãm, & tũc arguit d̃ l. si cognatis. d̃ reb. d̃ ub. Sed ego dico, q̃ primo d̃signat cãm finalẽ, p Pe. facit c. fi. ĩ. d̃ priu. li. 6. Sed an collecta q̃ ñ p̃t ĩponi †clericis, possit ĩponi eorũ molẽdinariis, vł famulis vł colonis? Dic, q̃ ñ: q̃a fieret fra⁹ legi, ex̃ de pr. ui. c. q̃to. & ar. ĩ. d̃ postli. reuer. l. ab host. ĩ fi. & sic ñ ob. l. ędiles. ff. d̃ via pub. illi. tñ q̃ ñ portãt habitũ, ñ dẽnt cẽseri cler. ex̃ p priu. ę ea parte, nec p̃nt reassumere habitũ post delictũ ɔ̃ctũ, vt ibi dr̃.

LEX VI.

1 *Dubium quod emergit circa spiritualia, terminatur per iudicem ecclesiasticum.*

a *Causa vsuraria, & matrimonialis determinari debet per Episcopum, si quaestio non est super facto.*

a **Omni nouatione.** [a]No. ea hac l. & ppetuo tene mẽti, q̃ q̃n ẽ aliq̃d dubij circa ea, q̃ spũalia sũt, dẽt determinari p Ep̃m. ibi, vt si q̃d dubietatis, q̃ no-
1 bis. †Et sic ca. q̃ sũt spũalia d̃nt determinari p iudicẽ ecclĩasticũ. Sic hẽs ex̃a, q̃ filii sit leitimi. c. lator, & d̃ or. cog. c. tuã, & d̃ sẽ. excõ. c. si iudex laic⁹, li. 6. Et p hoc dicim⁹, q̃ exceptio vsuraria, vł ĩci-
a dit q̃õ mr̃imõii, dẽt d̃ hoc cognosci p dñm ep̃m, [b]& ex hoc seq̃t̃,
b q̃ oẽs cãs trahent ad se hoc mõ. Si petis hr̃ditatẽ, q̃a suus fili⁹ legitimus

ADDITIONES.

a Alex. Omni nouatione, Verum iudex secularis coram quo proponitur incidenter exceptio remittenda ad iudicem ecclesiasticum, possit statuere excipienti terminum intra quem in curia ecclesiastica habeat probasse. Bartol. no. in l. 2. de re. iu. & in l. prases. C. de ap. & Bald. in l. quoties senuerunt, quod non, argum. cap. persona, & cap. ex insinuatione de appellat, & Imo. in d. c. innouit. & lcit Ioan. And. & Ant. de But. videri sentire, quod sic, sed dicit Inno. hoc pendere ex isse a q vtrum causa vsurarum possit discuti coram iudice seculari. De quo etiam vide per Pet. de Anch. in cons. 31. per Lapum allegatione 70. incip. Quidam corã iudice laico, &c. vbi etiam habes late de dicto articulo vsurarum, scilicet an coram seculari agi possit causa vsurarum, non omitto, quod de iure ciuili forum talis causa cora seculari agi poterit l. Titia. ff. soluto matrimonio. sed hodie seruatur ius Canonicum in hoc, & in simili causa. Iuxta hoc quaero, quid si coram arbitratore opponatur exceptio vsurarum, an possit coram eo cognosci, qui super hoc factus fuit arbitrator a partibus? & in hoc Bald. in c. 1 §. similiter in titul. de controu. inuestit. in vsibus feud. dicit, aut compromissum fuit in laicum arbitratorem de vsuris praeteritis, puta, quia iam solutae erant, & valet tale compromissum, aut super vsuris futuris, & non valet, quia dolus praeteritus potest remitti, non autem futurus, argum. l. si vnus §. illud de pac. sed Roman. in d. l. Titia soluto matrimonio, dicit, quod immo etiam super praeteritis non valet laudum vsurarum, cum pactum contineat, ar. c. 2. extra de arb. sed Abb. in c. contingit. at. refert & sequitur dictum Bal. & subdit, quod inquantum Bal. dicit valere compromissum super vsuris praeteritis, non procederet, quando vsurarius fraude induxisset illum, a quo vsuras extorsit, ad compromittendum, arg. dict. c. 2. & haec concedo vera. Non ob. arg. Rom. quia Bal. nõ quaerit, an laudum valeat, sed an compromissum teneat, bene tamen fateor verum esse dictum Romani vbi talis arbitrator ferret laudũ iniquum, & peccatum continens, q nullum esset, sed nihil ad propositum Bal. de hoc an. tetigit & Imo in c. innouit. ad fi. de arb. Adde ibi Eugubi. vt per Pet. An. consi. 104.

b Episcopum. Circa hoc in quaestione matrimonij, melius videtur loqui Bal. in l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur.

mus talis, & sic est qō de mřimonio, iō tūc, remittet̃ ad epm. Ego
a dico sic, a † tēnq; ē qō sup scō. V.g. In illis m debiti cētū florenorū
3 est clarū, tñ na pa. s di, q ĩ veritate medietas fuit fors, alia medietas fuit, missa p vsuris, nullū ē dubiū circa spūalia: nisi circa scā, merito pt cognosci p iudicē sęcularē: Itē d matrimonio
b ē, qō, verūille d ipōsauerit, vel non, & pt cognosci p iudicē sęcularē: sed, vbi ē dubiū, an ɔ̃ctus esset vsurarius, vel nō, & ɔ̃ct9 ē clarus, vt q emi frumētū añ tps, hic nō ē dubiū d ɔ̃ctu, sed de peccato. s. vrū iste ɔ̃ctus sit vsurari9, vel nō. Vel siliter Titiū, & Bertā intervenerunt aliqua verba, dubitat̃, an ista verba fecerit mřimoniū vł ñ. Certe istud ptinet ad ecclīā: qa respicit spūalia, et nō ē dubiū d facto, et vide tex. q hoc dt ibi, nō absq; etc. q no.

ADDITIONES.

a Ale. Ego dico sic. Lap. alle. 57. & seq. 75. alle mouet dicere q in cā vsurarū immo ĩ foro Canonico tractari dēat. & gaudeat iurib Canonicis, q multū sunt ɔ vsuras. Ego aūt di. q aīt fieri dēt. & pōt ĩ foro sęculari, qa cū de pacto agat ĩ cā usurarū, merito et in foro ciuili seruabunt iura Canonica, c. possessor, & ibi glo. ot de reg. iu. in 6. & in c. sīle pic. & in c. licet mul eris, de iureiu. li. 6. & legit̃ ĩ l. presbiteri, C. de sacrosf. eccl. Ex opposito dixi in l. Titia, ff. sol. ma. & ad materia q̃ ponit in hac l. in illa dixi multas limitationes, iter quas ubi statutū disponeret posse saeculares tales admittere, & fin cas iud. cat, & ibi allegaui multa alia. Et rō q ego intelligo ēt de sta tuo laicorū. Et idē in terris tenet Raph. in d. l. Titia. Mouentur Doc ibide allegati, cū possit p partes fieri q pōb in pfecta hēat p pfecta, c. tuis extra de test. vbi casus, & ibide Imn in c. cū cā, de test. & Bal in l. fi. C. d test. & Bal in Auth. si qs in aliquo, C. de edē. Ita ergo pōt fieri p statutū, arg gl. no in sub C. de decr Decu. li. 10 plene p Lat in Loes popula in 6 qōne de iul & iu. Cōtrariū tñ ui uoluisse Fre. de Sen. in cons. 91. & An. de But in c. cū sit gñale, de foro cōp. ubi dicit nō posse p statutū laicorū disponi, q p famā sufficiat pbare in ſtũ esse vsurariū. Nn qa fi cōsenus in facto consulentius ne ulterius pcedat. In fi l. no. cautelā p quā iudices ecclesiastici traherēt ad se oēs cas, quas Iac. hic remouet. Et ide dicit Bar. in l. Titia, ff. so ma. & Bar in l. quoties, ɔ̃. de iud & p eū dē in l. 1. infra de iurisd. om. iu. Adde qđ no Bar. hic, & in locis pall dt, q exceptionē usurariā pōt cognoscere iudex. si cōsistit ĩ facto, nō in iure, qa gl. tenuit cōtrariū in Cle. dispendiosā, de iud i gl. cū repetant licet ibi sup hoc referat opi. cum Bar. tñ tenet Pa. de Lea in cle. 1. de usur. & plene refert i d l. Titia, & sic ēt cōsuluit recolēdæ memoriæ D. G. sp de Cal & Pet. de Anch. licet aliter Ing. indeat lec. lua in d. cle. Cū Bar ēt cōcordat gl & D. Ant. de Bu i d. c. uiā, hic alle, & in c. cum sit gñale, de fo comp. Aduerte tñ. quia dicit Bal. in d. l. Titi, q illud est uerū qñ factū est aliud. qñ ab oi spūalitate, alias agnoscere dēbit iudex ecclesiasticus. Facit c. ĩ ro, extra de iud. Et p hoc forte pñset at. ētam qđ dicit Imo. in d. l. Titia q qñ e qō facti, an cōtractus sit initus de duplo sortis, uel nō, in fraudē usurarum, cū possit esse talē dubietas, an pbōnes q̃ hēt sint sufficientes, an non, ad cōuincendū de usuraria prauitate, q forte hoc casu iudex ecclesiasticus hēt cognoscere, & dēbit p coniecturas contra ipsos pbari, ut in c. cū i Dic. fi, extra de usur & facit, qđ no. i c. ex literis, extra de iureiu & in c. ad nram, de emp. & uē. Et sic forte iudex ecclesiasticus admitteret aliquas pbōnes quas forte non admitteret alius iudex, iō æquū ut q ipse cognoscat. Quid aūt de exceptione periuru, an possit cognoscere iudex sęcularis, recurre ad no p Io. An i c. cū C. lar. us, de fo cōp. li. 6 dixi i Auth. sacra puberū. C. si a uer. uen. De hē si ui q nullo mō possit se intromittere iudex sęcularis. c. ut inquisitis, §. phibemus, extra de hære. in 6. Quid aūt de exceptione excōicationis dēt depēdere ab his q̃ dicta sunt de exceptione usuraria, maxime per no in c. pia, de exce. in 6 & in c. licet, de sen. exc. e li. & Bal. in l. s. in fi infra de iud. Et adde ēt q̃ subdit no Bal i d. l. Titia, & licet iudex sęcularis nō possit se intromittere, & cognoscere p uiā contentiosā de cā spūali, tñ secus dicit, si de plano se uelit iformare, si aliter cōtentiose in dubiū non reuocat. Facit, qđ no Spe in ti. de reconue. § 11, uer. a & Bal. in Auth. et q̃. de bo. autho. iud pos. & adde dū dixi ĩ. Iconadū Inn. post Bal & maxime ibi, ubi Inn. dicit, & p hoc forte posset auctari, & c ubi i effectu uult tenere cōtra : Lat i d l. Titia, cum cōcor. Et p eo ut tex. in c. si iudex laicus de sen. exc. in 6. ubi solū de facto dubitat & tñ &c. An aūt cā secularis rōne mādati, possit, & dēat cognosci ĩ foro ecclesiastico? Dic q ut tex. in c. de prudētia, de do. inter ui & ux. & hoc tenendo illam opinio. q cā does sit sęcularis, licet in ueritate possit ptinere ad forū ecclesiasticū. Pro quo est tex. de do. inter ui c. p uestras, & c. ex parte de fo. cōpe. de quo p An. & Imn in l. 1 ff so ma. Et p hoc rō: qa forū magis potens trahit ad se minus potens, l. qui, ff. de sta ho. His adde Bal. in Auth. et q̃, de bo. auth iud. pos & Fred. de Sen in cons 240. Arch. 14. q. 4 circa prin. & c. qđ dicā, & uide ēt Bal. in d. l. quoties, de iud inf & in Auth. ad hæc, C. de lati liber. tol. q ut uarie loq. & I. apū alle. 55. & alle. 70 Sed an cā usuraria possit cōpromitti in arbitratore, uide Bal i c. 1 §. si mulier, de cōtrouers. inue. Et de hac materia uide p do. An & Doc. in c. cum sit gñale, de fo. cōp. Et dū inf dixi de periurio, adde q Bal. de pace Cōstan. dicit, de periurio pōt cognoscere iudex laicus: Allegat Io. And. in c. licet, de iureiu. i 6. in nouella, & qa illud est crimen utriusq; fori. Auth. de mā. prin §. si uero Canonicū, & adde dū ĩ. dixi, an de cā usuraria possit cōpromitti in arbitratorem in decimis, & in aliis spiritualib. dicit Bal. de pace Const. in uer. possessores. q sup ijs lis i arbitratorē pōt cōpromitti, non in arbitrum, alleg. no p Inno. to c. 1. de ter. perm. per Bal. in l. 5 C. de confes. late et latissime, de nib. per d. l. u. in d. l. Titia Adde istis q Bal. in l. 1. de re creditis, q lite pendente corā iudice sęculari super contractu possit recurri ad curiā epi rōne iuri, ut faciat obseruari iusm. Et circa materia de qua hic, per Bartol. adde Pe. de Anch. in Cle. dispendiosam, extra, de iud. vbi teu. 1 & approbat uia dicta Bal. in l. quoties. C. de iud. Et ad dicta per Bar, hic, adde Bal. ĩ Auth. ad hæc. C. de lat. li. tol. Vide tñ ad materiā usurarū & spūaliū, q̃ no. Bal. in l. 1 in fi de sen. q̃ sine cer. quā. Adde q lim Bal. dt i Auth. et q̃, C. de bo. auth iud. pos. q pdicta falsiū ubi cā ēēt summaria, uel extraordinaria, qa sęcularis se intromittit, uel si p confessionē procederet. In aliis casib. teneo opt. pro vera, & subdit ibi, quod sufficit pbare quasi possessionem, ubi nunq̃ cā est spūalis, & iō in possessorius sęcularis se intromittit. Adde an cā usurarū dēat cognosci per iudicem ecclesiasticū Pa. de Ca consi 333. Pet. de Anch. cons. 21. per Bal cons. 169 2. li. cons. 311. 4. uol. An arbiter possit cognoscere de cā usuraria, uide Pau de Cast consi 83. Et quid de causa matrimoniali, Roma cons. 359.
Meno. Vaint tract. nullit o de null. ex defectu iurisd ord. nu 14.
b Pom. De matrimonio. Vide quæ posui ad stat in l. Titia, ff. sol mat.

LEX VII.

1 *Ecclesia tenet ad refectionem viarū publicarum, & nu. 3. vbi quomodo.*
2 *Ecclesia q teneatur ad constructionem murorum ciuitatis.*

1 **Ad istructiones.** Quęro, de qb. itinerib. loqt̃. Dic p d publicis. et ita itelligit gl. Quęrit
a gl. a, vtrū teneat ɔferre eccīa ad faciēdos muros ciuitatis,
b † dt q ñ, la. d Are. vł tenere ɔriñ p l. oēs, la 2. ɔ̃. de oper. pub. Nec
a ob. l. fi. d exac. tri. li. a. qa loqt i sordidis muneribus. Quæro c an hodie ista lex sit correcta, p Aut. itē nulla cōitas. ɔ̃. ti. j. & aduerte hic
3 vos dētis scire, † q refectio viæ qñq; ē onus d reale. Nā qlibet dēt
d reficer̃ viā añ domū suā, vt l. fi. ff. d via pu & iti. ref. tūc ptinet ad ecclesiā. Qñq; ē on9, q iponit̃ psonæ p rebus, p faciēdo viā, vł potē, & tūc ñ pt imponi ecclesiis, vt ĩ d. auth itē nulla. cōitas. Vñ ecclīa ñ dēt soluer̃ nisi pdia eēnt tributaria, vt dixi. s. e. l. placet.

ADDITIONES.

a Pom. Quærit gl. vide Pau. cons. 1 uol. 1 & late ad hoc Bar cons. 1. & 13 in uol. 3. Paris. Vide late Pau cons. 3 lat ad quam constructionem teneatur, uide Bart. in tr. de pace Constan in uer. Imperialis Maiestatis.
b Ale. Cōferre ecclesia. Et uide Bal. de pa. Cōstā. i uer. munitio ciuitatū. Itē an possit clericus appelli ad collectas & ad alia, de qb p Bar. i nulli. C. de curs. pub li. 12. circa fi. In contrarium uide sal. in l. neminem inf eo & Fulg. tenet pro Barto. facit gl. in l. professio. C. de mun. patrim. lib. 1. alias est in l. neque professio. C. de ca. u. mun patrim quæ sentit quod illa imponuntur personis pro rebus.
Io. Fr. Ru Adde Bal. hic q hoc litat, qñ mun fiūt pp guerra, secus si pp ornamētū.
c Meno. Quæro. Rip resp. lib. 1 c. 10. nu 3. cum seq quid in aliis casibus pro utilitate publica, Barb cons. 25 lib. 3.
d Pom Quādoq; est onus. Vide Ale cōsi 68 uol. 2 ubi reprobat Bart. in hoc, de uia.

LEX IX.

1 *Scholaris matriculatus qui non intrat, nec studet, non gaudet privilegio scholarium.*
2 *Matriculatus in aliqua arte si illam non exercet, non gaudet privilegia*
3 *Collegiatus ad aliud Collegium transit sine licentia primi.*

a
b **Qui sub Prætextu.** a Qui officiū diuinū solo noie exercet, priuilegio clericorū ñ gaudet, sd dēt ei9 loco a'l9 subrogari. h. d. No. ex lege ista ar. qđ
1 ille q ē i matricula † scholariū, & ñ itiat, nec studet, ñ dēt gaudere
c priuilegio c scholariū. Facit l. j. de Collegiatis li. aj. vbi ē ista lex d
2 verbo ad verbū. Facit ēt qđ ille, q ē ĩ matricula † alicuius artis, &
d nō exercet illā artē, nō gaudet priuilegio illi9 artis, d ff. de iur. immu l. sp. § pen. Vltimo no q qñ aliqs trāsit † ad aliud collegiū,
3 vł religionē, ñ pt trāsire sine eius ɔsensu sub quo est: hoc verū, nisi trāseat ad arctiorē regulā. Et uide gl. q̃ hoc dt, & no. bñ, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Qui sub prætextu Vide Barto. in l. incola, in fi. ff. ad mun. ubi allegat hanc legem.
b Pom. Priuilegium clericorū. Vide unū uerbū Ale in l. Centurio ad fi. ff. de uul. & pup. & cons. 18. uol. 4. & Fel in pr. Decr. & uide ad istā legē p Barb in c. cū M. de pst. q q priuat officio intelligit et priuatus beneficio, q dētur propter illud, & idem bene econtra concesso officio vñ & data illi annexa. Et uide Bal. in c. cōstitutus de resc. & uide Ias. & alios in l. seminarios, ins. de test. mil. & Ale cōs. 82. uol 3 ubi dicit, q ille q alias exercuit artē mercatorum, licet tūc diceret mercator, tñ tūc nō dicitur si non exercet, & ibi ideo infert, quod possit testificari pro mercatoris.
c Ale. Gaudere priuilegio. Adde Bal in auth habita ins ne filius pro patre, & Bal in l. sub prætextu C. de suscepto & arca libr. 12
Meno. I itaq. tract quod cess. cau. cesset effec. 1 par nu 206.
d Ale Illius artis. Vide quæ dixi in l. Centurio, faciendo unam conclusionē, dum ibi disputaui, an priuilegia concessa militib. Et aduerte, aut erant Doc. actu, & exercitio, aut solo aio. Allegaui illum tex. Bar hic, & uide ēt per Bar. in l. duos, §. 1 de excu. tut & in l. 1 C. de colleg li. 11 & l. semper, §. Diuus quoq; Pius, ins. de iure immu. & expresse Bal. in l. medicos. C. de profes. & medic lib. 10.
Meno Rip resp. lib. 2 c. 2. nu. 13. & c 20. in fi.

1 *Ciuitas potest capere animalia priuatorum ad pferendum frumentum ad exercitum, vel ad ciuitatem.*
2 *Iudex pōt capere asinum priuati pro portando condemnatum ad furcas.*
3 *Factum prælati quando noceat Ecclesiæ, & nu. 4.*

a **Iubemus nullā** a Bř dicit. Nauis ecclesię nō excusat̃ ab oner̃ feredarū rerū, vel psonarū ea. Republica, & illa q̃ subtrahit̃ publicat̃. h. d No ea l. ista ar. q
b Cōe isti9 ciuitatis † pt capere aīal. a ad pferēdū salmas cā mitte
1 tē. di frumētū ad exercitū, vł cā faciēdi uenir̃ frumētū d Clusio
c Facit ēt, q qñ iudex mittit aliquē ad furcas, q possit facere acci
a pi asinū priuati † sup quo ponet. Ad hoc. ff. de pig. ac. l. fi. i fi. Facit. ɔ̃. d naui. ñ excu. l. 2. li. 11. vbi ē ista lex d verbo ad verbū. Op.
3 vides hic ĩ fi. q factū plati nocet † ecclesię. qa nauis publicat̃. ɔ̃. ɔ̃. e. l. iubem9, & Aut. hoc i9 porrectū, d reg. iu. c. dlictū psonæ, li. 6. Gl. dat tres solones. Pria ē, dlictū plati ñ nocet ecclesię sc. Fallit i casib. isti9 legis, & qbusdā aliis, uid gl. Ista solo ñ est bona, d
d qa ñ ponit rōnē spālitatis. So gl ait, q ecclesia hēt regressū ɔ plātū, & sic nocet plato, ñ ecclīæ. Ista solo ñ ē pfecta. Quid. n. si plat9 nihil hēt ppriū? Vñ gl. soluit tertio mō, q plat9 pt facer̃ ɔdōnē ecclesię deteriorē dlinquēdo, vt hic, ñ ɔhēdo, vt ĩ ɔtrō. ista ē bona solo q̃tū ad legē iubemus, & auth hoc ius porrectū. Sed
4 q̃tū ad c. delictū psonæ, nō ē bona sol. † Iō bř dic. Aut q̃ris vtrū platus possit pīudicare ecclesię ɔhēdo, aut aliud faciēdo. Prio casu

ADDITIONES.

a Ale. Iubemus nullā. Per hāc legē dt Inn. i c. pstulasti, de fo. compe q statuto, uel consuetudine ciuitatis fieri potest, quod bona cuiuscunque communitatis pp offensam publicentur, & applicentur offenso. Pro quo facit quod. no glo. mag. in auth. de defen. ciui in §. nulla, super uer. iurisdictione.
b Pom. Ciuitatis. Vide alle. p Bar. i cōsi. 4. uol 1. & no. Præpo. Ale ĩ c. omnes, ad fi. dist 1. Alex cōs. 189 uol. 1 & uide p Rom. cōs. 439. ubi dicit p hanc legē, q priuilegia quantūcunq; generale alicui et primo loco concessum ad priuatam utilitatē oñ quā id includit, cuius cōclusione derogat publicæ utilitati, uide Barb. cōs. 1. uol. 3.
c Ale. Quando iudex. Et ad hāc l. bene facit quod no Bal in l. fi. de confis. Princip.
d Non est bona. Vt est gl. in l. filium quem habentem, u fia fam. erc.

a casu nō pt piudicare, a nisi licite ɔhat, vt d. l. iubemus, & auth. hoc iº poi roclū. Scdo casu, aut logr i qrēdo, & pt piudicare, vt i auth. de Nestorianis. j. de hær. & i corpore vn iumit. Aut i iā q-
b sitis, & tūc aut negligēdo, & pt ecclie piudicare, puta patiēdo ɔ se pscribi, vt i auth. quas actio. j. c. Aut aliud faciēdo, & tūc aut facit cū ɔsēsu Capituli, & pt ei piudicare. Ita logr hęc lex. Aut si
c ne ɔsēsu Capituli, c & tūc n pt piudicare ecclesię. vt i d. c. delictū psonæ. Ita itelligūt illud c. Doc. An autē factū pcur. vel tut. noceat domino, vl pupillo, n est nostra mā hic tractāda. * Sed. dic, vt scripsi in l. j. §. si pcur. ff si quis ius di. non obtemp. * Bar.

ADDITIONES.

a Ale. Præiudicare Per d Ant. plenissime in c 1 de dolo. & ɔt & Bar in l. aut facta §. fi. d pęn. Facit an ēt p ingratitudinē reuocet donatio facta ecclesiæ d quo p Spe. in ti. de don. §. j. ver qd si. Bar. quē segr d Abb i c. fi. de don. Hic addo duo verba p Bal. i l. meminerit, C. vnde vi, et dū Bar hic dt, qd i iure quęsito pt piudicare pla tus, vid p hoc c. suā, ex d pęnis, & q dixi post Sal. i l. 1. j q admitti ad bono. pos.
b Paul In iam quæsitis. Quid autem si prælatus non soluat canonem, vide Ro. sin. 269. in c. Tu habes alleg tex in c. 1 § 1. de caps. Coota in vsib. feu.
c Ale. Capituli. Etiā si ratū hēat Capitulū, vel Conuētus q factū est p platum hoc casu obligat ecclesiæ, ēt in delictis, vt no. gl. in c cum dilectus, de or. cog. in gl. 3. no. ēt gl. & ibi Bar. in l. si quis in tantum, in l. vnde vi. Adde sm Pa. de Cai referen tē Gm. de Cun q si maior pars Capituli consensisset, & minor contradixisset, ad hoc non fieret prętudicium ecclesiæ, nō ob l. q maior sm ipsos, quia debet intelligi de his q tendunt ad vtilitatem, vel saltem non tendunt ad damnum, sed qū actus tendit ad dānū requirit q oēs concordent, & contradictio vnius faceret, ne videretur gestum ab vniuersitate, quod dicit perpetuo menti tenendum.

L E X IX.

1 *Ecclesia, aut priuatus a munerib. icūbētib. pp Principis expedōnē se nō*
2 *Gualdana principis, an id, qd accipit licite alienet, & accipiat. (excusat.*

Neminem. Ad euidētiā pmitte q dnt i gl dria ēiter angaria, & pangaria, & plaustra, & hēs i gl. Et
1 br. h. d. a munerib. icūbētib. † pp Pricipis, vl exercit', expeditionē, nec, priuat', nec eccīa se excusat. Op. d l fi. §. pe. ff. de mu. & ho. So. fallit in qbusda psonis, q ab isto munere excusant gl. lu
a format vnā q verū q accipit † gualdanā Pricipis licite alienet,
a & accipiat. a Et arguit p, & ɔ, vt videtis i gl. satis clar. Finalr q s a leat, alle. duas leges, quas nescires iducer nisi ego iducā tibi. Alle. l. bñ a Zenone, d quadr. pscr. l. fi ais, §. fi. ff. d iud. & d ver. ob. l. si ita stipular' fuero. q leges simul iunctæ faciunt hoc mō, q l3 dño, eius familiæ licet, vt d l. non alias, de iud. & l. si ita stipulatus fuero, de ver. ob. Sed Imperator pt accipere, qm oīa Principis esse intelligunt, vt d. l. bene a Zenone, ergo licet eius familię. tam:n finaliter gl. determinat quod non licet, no. eam &c.

ADDITIO.

a Ale. Licite alienet. & accipiat Adde q Bal. de pace Const. i ver nō irrātib. dicit, q hic determinat q gl de Gualdana, formata in l. nemine, nā Gualdana Imperatorū nō dēt auferre res aliorū q a dēt emere, nisi forte deficeret pecunia, l. 2. ff. ad l. Rho de iac. vel nisi rustici adeo tenaces essent, q nō vellēt ei vēdere victualia.

L E X XII.

1 *Confirmatio priuilegiorum quid operetur.*
2 *Lex si contradicit Canoni, cui standum.*
3 *Statutū, p qd reuocatur eleemosyna, q solita sit dari religiosis, nō valet.*

Priuilegia. Bona lex est, diuidit sic Prio ɔfirmat priuilegia eccliarū. Scdo reuocat priuilegia i ɔriū ɔcessa. Tertio principis eleemosinas ɔsuetas dari, iubet pstari. Scda ibi. oēs. Tertia ibi, & qa humanitatis. Expediā p particulas.
1 In 1. qro vtrū † ɔfirmō priuilegiorū aliqd opret Br, qñq; ɔfirmat priuilegia Iualida ex certa scia pricipr Pricipis, tūc sine dubio valēt, vt l. adoptio n iur facta. cū l. seq. ff. d adopt. Qñq; ɔfirmāt a
a Pricipe ignorāte, a & tūc nihil releuarēt nec ɔfirmant, vt ex, de
b ɔfir. vti. vl iu. c. 2. & 3. Qñq; ɔfirmāt priuilegia valida, & tūc nihil releuāt b nisi. qa fiunt cā dubitationis tollēdę, vt l q mutuā l pri. ff. mā. & l. q dubitōnis, ff. d re. iur. In 2. par. hēs. q leges sub
c sūt Canonib. c qa leges q sūt ɔ Canones, n valēt. † Quęro ergo
a qñ lex ɔ dt Canoni, d vl eɔ, cui sit stādū, e Gl. hic tāgit, & vr q sit
d stādū Canoni, vt hic. cū si. alle. p gl. Tu dic; Aut loqmur i spiri-
e tualib. & ptinērib. ad fidē, & stamus Canoni, vt hic, cū si. ɔcord.
f positis i gl. & ex d ɔsti. c. ecclia S. Mariæ: Aut loqmur i tpalib. f & tūc, aut i terris subiectis ecclæ, & sine dubio stam' Decretalib. Aut i terris subiect' Impio, & tūc, aut seruar. l. c iducere pec
g catū g vt q pscribat possessor malęfidei, & tūc stam' Canonib. d re. iur. c. 2. li. 6. & ibi p Io. Aut n iducit peccatū, & tūc stam' legi, vt ex. q filii sint legi. c. p venerabilē: De hoc p Can. d ope. no.
h nun. c. j. Ex 3. particula hētis q eleemosynę dbitæ seu ɔsuetæ bda ri paupib. dēnt dari ppetuō. Quęro ergo, ciuitas ista dabat religiosis certā qtitatē frumēti quolibet anno, postea fecerunt sta-
3 tutū † p q est reuocata talis eleemosyna, an valeat tale statutum.
i Per legē istā vr q non, i & vide tex. qui non vult, quod ista talia ab aliquo minuantur. Item in eo quod eis tribuit perpetuam firmitatē, p hoc vr ēt tex ex de simo. c. ad Apostolicā, dic vt ibi.

ADDITIONES.

a Pom Ignorāte. Vide Alex cōs 90. in 2 uol. Fely in c. ad nram, ver. ult. no. de proba.
b Meno Nihil releuant. Rip. resp lib 2. c. 24. nu. 22.
c Ale Canonib. In decisionib q authoritas pferat legum, uel Canonum. Et dic, q dicta Doctorū ecclesiæ si fundētur in nouo, vel ueteri testō præferunt oib. Si uero fundant tm in dictis Doctorū, tuc standum est decisioni Papæ, uel Imperatoris, ut est gl sing in c. de libellis. 25 dist quæ alleg. tex. hoc probantem 16. q 2. §. tria, alias est c ubi authoritas Hyeronimi sunt prælata cuicunque Concilio.

d Pom. Canoni. Vide Pan. consil. 64. in 4 dub uol 2. Fel. in c. 1. de cōst. in ver. 3. decla 10, & in c ecclesia S Mariæ, e. ti. & in c in cāis. no 2 de test. & i c fraternitatis. eo. ti & in c. testimoniū. e. ti & Barb ɔs. 13. nu. 1 & Ale cōs. 167 in iuol. 2. Si autē st ɔ dicit. an seruetur in foro Canonico, vide. Ale. cons. 92. in si vol. & uide Ale. cōs. 34. 3. vol. & cons 6. & cōs. 4. & cōs. 99. e. vo & cōs 105 e vo Ai hæc ēt vide Pa. de Ca in Auth. cā q infra. n. px. & Ian. ɔs. 1 q. 14 uol. 2. & cōs -. 2. dub eo. vol. 2.
e Ale. Cui sit standum Adde quod oo Io An. in nouel. in c. si duobus appel in 6 & gl in Cle dispendiosam, de iud & no. Arc sing in c quod a patro. 75 dis. vbi dicit, q ēt in his q spectāt ad forū Canonicū, & ius Canonicū sequit rigorē, ius aūt ciuile ęquitatē, stabimus iuri ciuili, & p hoc si clericus iurat late itra 2. dies, ēt quo ad pœnā piuriī inspicimus diē a media nocte sm ius ciule, ut no. i l mo re, de fer. sed secundū ecclesiā a vespera, vt no. in d. l. more, qa ęquius est ius ciuile in hoc, qd bñ no. qa facit ad multa in materia Et an quo ad legitimationē plis, & quo ad psamendū, & pbandū matrimoniū, stet iur ciuili, vel Canonico, vide Cy & Bal i l 4 ɔ, infra de nup Addetā q quoties dubitat de aliquo i iure ciuili, standū ē indistincte interpretationi iuris Canonici, c p venerabilē, hic alle. & no. in c. hoet ex suscepto, de foro cōp. & in l q q. infra ad l Fal coniuncto cap. Ray. extra de test Adde qd no. d. An quē sequit Imo in c. clerici, de iud. q si l ca u sis miserabiliū personarū, uel pauperū, Canones cōtrariantur legib. seruari dēnt Canones, ēt in foro ciuili. Et nunq d i cā ecclesiastica psit leges allegari vide Spe. de dispu. § porro, ver sed nunq. l. Et vide de hoc Bal. in l. oi nouatione, & i l iubemus nullā, in prin 3. co hic qd q uis vbi ius ciuile nō reprobat ab ecclesia, nec in se continet peccatū, dēt obseruari ab ecclesia c. j. & ibi no. de no ope. nū. tū limita singulariter sm Abb. hic p illū tex. in c filius, extra de test. nisi lex ciuilis fo ueret lucrū odiosū, pximo, vel rigorē quendā, tūc nō est seruandū in foro Can. licet expresse nō reprobet Pro quo c dilecti, de iud & c. 1. de dolo & cont. qd est singulare sm cū. Et an in foro ecclesiastico sint seruandæ leges, vide late Pet. de Anch in c. canonū statuta 3. q. de constitu & ibi ponit pulchram distinctionem.
f Paul In tpalib In reb. aūt ecclesiasticis ēt si i iudicio sæculari agat, seruant iura Canonica, vide Comē. cōs. 83 uide circa istām materiā Aretinū cōs. 48. Ale cōs. 352 in 1. vol. Vide late Fel. in c ecclesia S Mariæ, extra de cōsti. aliud p eundē c. in causis, extra de testib. Et iō pœna iposita p delicto aliquo de iure ciuili, nō seruatur in terris ecclesiæ nisi reperiat recepta, & approbata a Canonico iure sm Comē. cons. 114 in prin. vbi loquit de pœna adulterii. vel incestus Itē vide Io de Ana. cons. 80 vbi ponit quod si de iure ciuili sint opiniones in aliquo passu, & de iure Canonico, non seruetur ius Canonicū in terris Imperii. Et quod in materia peccati vide in Reper in verbo ius, vbi hēs limitationē ad nram, ad q vide Canonē pslictū in c clerici, de iud. & uide & lita, ut p Doc. in c. ecclesia S Mariæ, ex de ɔst.
g Meno. Inducere peccatum D Alcia lib. 5 Parerg c. 3.
h Pom. Seu consuetæ. Vide Pan. cons. 2. vol. 2 & cons. 4. in 2. dubio eo. uol. & consi. 49 2. uol & cons. 65. uol 2.
i Ale Vr q non No. qd statutū de pstanda eleemosyna, nō pōt reuocari, benefacit ad no. in l Cælar ff de pub. q adde omnino oo per Bar. in l. oes populi, in 3. q. prin. & ul quod retuli Imo. q vr tenere contrarium, licet aliqualiter sit diuersus casu, sed quo ad ecclesia. Sal i Auth Cassa i 5. q ifra c tenet ɔ Bar uide quod no. Bar in l si q s curialis, in si de epi & cle. & cū Bar. transeunt Moderni, in cap. si. de reb. eccle. nō alie. de hac qōne vide Ale. in l nō amplius. §. 1 de le 1. Sed Cy tenet contra Bar. hic. Sed an ualeat statutū qd ingrediens monasteriū non succedat, pranu bt Bar. in l. si de pac. Et adde quod no. Bar. in l de q. b. ff. de legi. in l filiusf. §. diui, de le. 1. Adde an ualeat statutum, quod ingrediens monasterium, &c. Bald. cons. 1: 6 & quæ posui in l. cunctos populos. Meno. Ruy. cons 95. nume. 13. Ias. cons. 1. nu 4 lib 2 Maria Soc. sen. cons. 241 col. 3 lib 2 Tiraq. de retrac. consang. §. 1 gl. 8. num. 43. latis. de hoc tradit Adde Rom in si cons. 431. pone quod. Rip. trac. pestis de præser. remed. pest nu 111. Dec. cons. 334.

Noua constitutio Frederici Imperat. Colla. X.

1 *Hæc, cōstitutio fuit Frederici Imperatoris, q postea fuit dānat' de haresi*
2 *Dispositio huius cōstitutionis hēt locū ne dum in Italia, sed i toto mūdo.*
3 *Statuta contra libertatem ecclesiæ quæ dicantur & nu. 5.*
4 *Statutum, q qui occidit clericum puniatur in libris decem, an dicatur cō tra libertatē ecclesiæ, statuendo in occisoribus laicorū pœnā maiorem.*
6 *Statutum contra libertatem ecclesiæ insertum voluminis statutorum, si postea in eo sit aliud statutum cassans quæcunque statuta contra libertatem ecclesiæ, quod statuentes non euitent pœnam huius legis.*
7 *Debitor ex instrumento, licet habeat instrumentum quietationis, potest tamen petere illud instrumentum cassari de originali.*

1 Cassa & irrita. a Ista ē ɔstō. D. Fre. † Imperatoris q postea fuit dānat' vt hęticus, p ecclesiā: tm ɔstōnes factę fauore ecclesię fuerūt p Papā confir-

ADDITIO.

a Ale. Cassa & irrita. Et quæ statuta dicantur contra libertatem ecclesiasticam, vide Pet. de Anch. in c. canonum statuta, in ver. quarto ergo circa hoc, de const. ex opposito, & vide quod ad intellectum, & materiam huius auth. scribit in l. si. infra de sacros eccl. & adde quod no Bar. in l de quib ff. de legi & l. filiusf. §. diui, de le. 1. Sed quid si statutum principaliter non disponit contra libertatem ecclesiæ, vel ecclesiasticarum personarum, sed per indirectum, exemplum, quod tm soluat pro molitura per euntes ad molendinum, nam per statutum laicorum non pōt minui vtilitas platorū ecclesiasticorum, quam accipere cōsueuerunt ab ipsis per liberum accessum ad eorum molendina. talis. n. libertas non potest statuto laicorum impediri indirecte subditos aggrauando. Ita no. cōcludit Pet. de Anch. in cons suo 158 qd inci In Chri noie eiusq. gloriosæ mris Mariæ, & B. Antonii, vbi optimis rōnib. & expressis iurib. vt munit, & c. & idē ēt tenuit cons. 185. quod incipit. In Chri noie, amē, Pro Cōstate, qd poterit tale statutū facere nota, & tene mēti qa habui de facto ego Ale. semel in cā cuiusdā dni, protonotarii, & ita determinaui, & uide Sal. hic, q concludit, qd dr disponere p indirectū id p p qd clerici reddant timidiores Et qd statutum disponens qd si clerici tale qd non fecerint, eorum cōsanguinei teneantur, dixi esse contra libertatem ecclesiæ, ut per Bar in lec. anti. & Ang. in l 1 ff de in ius uoc. & ibi vide quæ scripsi. Et non cesses videre p Pet. de Anch in c canonū statuta, in ver. & quæri Bal. vbi dicit, quid si statuto caueur, q idem ius reddatur clericis in curia sæculari, quod redderetur laicis in curia ecclesiastica. Pone q statuta mutant fauorabilia vigentia in Curia sęculari, Prās vero vult clericum gaudere & ibi etiam quid super executione instrumentorum, uel aliis fauorabilib. includūt clericos. Adde de consiliis Pe de Anch. plenius feci mentionem in l. cunctos populos, & ibi uide.
Paul. Ista uero simul iuncta, important ipso iure Bald. de pace Consta in ver. hoc quid nos, Ias in l. non dubium, in 12 notabili. C. de legi.

ꝯfirmatæ, & sumit x coll ď statu.ꝯ lib.ecc.qa hic ĩ scđa parte cas sant oẽs leges, &c. Dr hic, p Italiã, q̃rit vtrũ ista ꝯstõ hẽat locũ ali
2 bi, quã in Italia. Gl. dicit hic, ꝙ sic, † qa cadẽ rõ, & dicit verũ. Nã Ista ꝯstõ ẽ gñalis ĩ toto mũdo, p̃ceptũ vero ď publicãdo non fuit
a nisi ĩ Italia, ubi magis expedit. Pro hoc hẽm⁹ hodie tex. ď ten. ex
3 c. nouerit. Quæro, q̃ † dicãt statuta ꝯ libertatẽ ecclæ, & ecclesia-
b stic. psonarũ. Inn. ĩ d. c. nouerit. cui⁹ dicta hic retulit Cy. & addi dit lect. suæ veteri, dt, ꝙ ista dñr statuta ꝯ libertatẽ ecclæ, q̃ sunt ꝯ Priuilegia ꝯcessa eccliis, seu eccliasticis psonis, p Pricipẽ seu pp. Et hoc pbat p istũ tex. ibi aduersus Canonicas, vel Imperiales sanctiones. Istud satis placet, tñ nõ est dcm̃ pfectũ. Pro cuius
4 decl'one formo qõnẽ. Statutũ est hic, ꝙ † qcunq; occiderit clericũ puniẽ ĩ x. lib. auri, an istud statutũ sit ꝯ libertatẽ ecclæ? Et vĩ ꝙ ñ sm̃ dterminationẽ pdictorũ, nã ciuitas ista statuit p homicidio maiorẽ poenã ĩ aliis, ĩ clericis statuit minorẽ, vñ nihil secu ꝯ priuilegia ꝯcessa ab Imperatorib seu summis Pontificib. sed aufert cle-
c ricis bñficiũ corũ. s. statuti sui. Cõtrariũ ego dterminaui ĩ scho-
5 lis, qa illa dñr ꝯ libertatẽ † ecclæ, & ecclast. psonarũ pp quæ ipsi reddunẽ magis timidi, & aliis ĩ cõi magis audaces. Tex. est ĩ l. 1. §. q̃ ouerãdæ. ff. qua. re. act. nõ dat. Mõ ad ppositũ, si p tale statutũ clerici efficiunẽ magis timidi, & alii audaciores, ergo tale statutũ ẽ ꝯ libertatẽ ecclię, ergo nõ valet. Q ĩ no & tene mẽti, & istud vtilius ẽ q̃ dcm̃ Inn & vide si est uerũ. Quæro, in volumine statutorũ repiẽ qđdã statutũ ꝯ libertatẽ ecclæ. in fi. voluminis appo
6 niẽ vnũ aliud statutũ, † ꝙ si qua sũt statuta ꝯ libertatẽ ecclæ. sint
d cassa, & irrita ipso iure. an pp statutũ istud vltimũ, statuẽtes sint liberati a pena hui⁹ legis, & illius c. nouerit ď sẽt. exeõ. certe nõ, qa tex ñ solũ p̃cipit annullari uerbo, sđ ẽt aboleri, & cãcellari ď uolumine statu. ď scõ. ibi, & ea de capitularib. &c. qđ tene mẽti ad multa, qa vidi semel ĩ ciuitate Pisarũ Sic ẽt no. ꝙ qñ aliqs hẽt
7 istũ m ꝯ te licet faciat istũm † qcetationis, põt petere istũm cassari ď origi. Facit. j. ď ꝯd. siñ. cã. l. dissolutę, et ar l. sicut datã. ĩ fi. j. ď li. ca.

ADDITIONES.

a Pom Nisi ĩ Italia, vbi magis. Pro hoc facit gl. sing. ĩ l. 1. & q̃ ibi scripsi. j. de rap virg. ĩ prin. in verbo, spõsam. i. q ĩ lex exprimens aliquẽ rõne frequẽtioris usus, nõ intelligit cõcludere alios casus habẽtes cã rõnẽ Bar cons. 1 uol. 1. & cons. 6 uol. 1. cõs. 19. e. uo & cõs 40 e. uo & gl. & ibi Bar. in l si mi. § hoc iure. ff de excep. rei iud. Barb. cons. 61. & seq. uol 1 Fel. in c qđ ad consultatione, de re iud Barb cons. 22. uol. 2. & cons. 26. uol 1 & 28. uol. . cons 5 uol 2 & cons 6. uol 2 & cons 44 uol. 2. & cõs 53. uol. 2. & 63 uol 2. & 60 uol 2. & do. Anto de But. cons. 10. & cons. 34. in gl proœ Gre. ĩ uer. cõmorantib. & Pan. in c. fane de iud. Bart. in l. 3. ad Treb. & Car. cons. 103. & gl & in l cũ his, in verbo post ff. de li leg & no ies & ibi Ale ĩ l. postulãte. ff ad Tre. & Barb in c. translato de cõst & qđ addit Fel ĩ c pastoralis, in prin. de rescr. Bal ĩ c. a crapula, de o & hone cle. Barb ĩ c. ad nostrã in ver mõ. de emp. & Cõpo. & Doc ĩ c. fi. de test. obi uolunt ꝙ ille tex licet loquat ĩ plurib actionib psonalibus hẽat locũ in pluribus realibus, q a dĩm l fuit dictũ frequentioris gratia usus, & gl in uerbo, iuramentum & in uer. tenis c. 2 de confessio 6. gl. in l. si matet §. hoc iure. ff. de exce. rei iudi. & al in c. ex conquestione. de rest. spo

b Ale. Contra libertatẽ. Et an nuncius missus p executione talis statutorum debeat puniri, uide gl. 2. q. 1 c. legi, & ꝙ no. Bal ĩ Auth. cã q̃ fit cum monacho. j. ti. 1 & 2 op posito pro hoc dicto Inn. adde tex. quem ibi ponderãt doc in c sane de exc. præl.
Pom. Quæ dicanẽ statuta ꝯ libertatẽ eccl. Vide Ale cõs 17. uolu 4. & Pan. cons 26. uol 1 & cõs. 72. eo uol & cõs. 81 eo. uol. Fred. de Sen. cõs 86. & duob. seq Pau de Ca i l. iubemus nulli. ĩ. eo. & in Auth. statuimus inf. tit prox. aliqd i simili p Fel. ĩ c. q̃ in ecclesiarũ. d. cõst. & in c ecclesiæ sanctæ Mariæ. e. ti. de pb & c liris. de psum. & Capo. cõs 15 & Bar. cons 35. & cõs. 280. & Barb cõs. 5. uol. 1. cõs. 84. ad fi. eo. uol. & cõs. 12. eo uol. & cons. 25. eo uol. & cons. 13. eo. uol cõs 18. eo uol. & Anc. de Butr. cons. 26. & cons 41 & Card. 143. & Anc in c canonũ statuta de const. ubi ponit ẽt de ult. q. Bar. hic. & Alc cons. 49. 10 prin uol. 1. & Barb. in c. 1. de const Bal. in rub. de const & Anch in cõs. 11 & tribus seq & Ale. cõs. 93. loquiẽ in statuto, cũ res nõ possit locari nõ socio possessore, & 2 ienari io nõ subditũ & 168. uol. 2. & Anch. 25. ubi ponit an ualeat statutũ, ꝙ mulier habens filios nõ possit relinquere, ẽt pro anima nisi certum, quid. Soci 55. ubi ponit an decretum principis, quod bona non possunt locari non subdito, comprehendat ecclesiasticas personas.
Pans. Adde quæ statuta dicãtur contra libertatem ecclesiasticam. Fel in c. ecclesia sanctæ Mariæ. extra de consti. Item quod non ualeant statuta, uel decreta, quæ cõmuniter per Italiam disponunt circa beneficia imperrandi sine licentia principis, & quod facientes ea seruari sint ipso iure excommunicati, uide Panor consi. 83. Et quando dicantur contra libertatem ecclesiasticam, & de quodam statuto puniente illum qui super matrimonio litem mouet, uide Barb. cons. 31.

c Ale. Determinaui. An aũt valeat statutũ, ꝙ clerici sint extra protectionẽ cõis, Ang. tenuit, ꝙ non, in l filiusfam. §. diui. de leg. 1 reprehendens Ia. But. qui contrarium tenuit in l. assiduus C. qui pot. in pig hab Io de Imo. in d § diui. non decidit placet pulchra decisio Bal. in Auth. statuimus, post Iaco. But. de epi. & cleric. Petr. de Anc. in c. canonum statuta de const in uer quæro igitur. circa hoc iuncto tex. ꝙ not. dixit Bal. in l. si quis carialis. inf. de epis. & cleri licet ipse aliter locutus sit hic. & per Bal. in cons inc. Priores habentes liberũ arbitrium Adde, quod Ang consi. 47 uolint, ꝙ stante statuto, ꝙ declinans iurisdictionem sit extra protectionẽ Cõmunis, ꝙ si quis clericus fuerit captus, & ad instantiam epi relaxatus, si ipse uelit alium facere detineri, ꝙ non debet audiri, licet non ipse, sed episcopus id fecerit, quia de uoluntate sua fecisse uidetur. * Men. Adde D. Alcia. in lib 2 de uerborum significa c. 131 Rip l 2. num. 10. ff. de uulg. 10 c. sæp. num. 29 de restitu spol. Dec. l. si quis in conscribendo, num. 1 infra de pactis pulchre Corse. in suis sing. in uer. frequentia. inc Dominus Fed. Crau de antiq. temp. 1. par. 4 par. principali. num 37. Cur. sen. consi. 11. stat. Parmensi, col. 3 Soc iun. cons 8. nu. 11 lib. 2. Cur. iun. consi. 107 in fi. Barb. cons. 42. col 2. lib. 1.

d Pom. Statuentes Vide Barb cons 41. & cons 43. uol 1. & cons. 58. & 63. eo. uol. 1 & cons. 15 uol. 2 & cons. 42 in fi uol. 2 Ant de But. cons 22. Imo. cons. 123 Bar. cõs. 22. uol. 1 & Ro. 275 & tex. & glo in c cum ad uerum 96. dist et Pan. in c. clerici in 10. not de iu. et Pan. in c. licet ex suscepto. de rescr et Ang consi. 80 ad fi. pulchre Pe. de Anch in c. canonum statuta. in uer. 2 op. et Alex. consi. 19 uol. 1. Abb. in c. quid per nouale. in 2 no de uer. sig et Ang. cons 48 et Ale. 16. uol. 2 et 121 ubi ponit an sit seruanda quando non contradixit et 1 8 uol 2. et 25. uol. 3. et 46. eo. et 65. eo. uol. cons. 51 uol. 5.

LEX XIII.

1 Ecclesiasticæ psonæ possunt libere eorũ bona relinquere clericis, & paupib
2 Dictio seu, quomodo ponatur, & de eius natura, remissiue.

1 Generale. Ecclesiasticæ psonæ pñt reliquere bona † sua libere clericis, & pauper. b. h. d. No. ꝙ testamẽta per quę relinquitur piis locis debent habere oẽm iuris solennitatẽ. ibi quod tñ sit omni iure, &c. Hoc dixi ĩ. co. l. j. No. ꝙ hic di
2 cit de dictione, seu, † quæ poniẽ alternatiue, sicut dictio vel. vt vides ex tex. Contra hoc facit tex. ff. de aur. & ar. leg. l. si qs ita, & ibi dixi plenius i l. si is q duceta. §. vtrũ, de reb du. Vlt. no ꝙ monialis pt facerẽ testm̃, sđ qa p aut. istud corrigiẽ, iõ poniẽ aut. ĩgressi, &c.

AVTHENTI.

1 Ingrediens monasterium, quando perdat omnina sua bona.
2 Voto quando quis obliget nedum se, sed etiam sua bona.
3 Testari de alienis quando quis possit.
4 Dedicans se ecclesiæ aut capellæ sæculari, quod nõ dicatur religiosus, & pt sibi bona retinere. & nu. 5 & testamentum condere. nu. 6.
7 Hæreditas etiam damnosa dicitur hæreditas.
8 Ecclesia sæcularis, an hẽat dominium rerũ & bonorũ dedicantis se & sua.
9 Dominium transfertur in ecclesiam absque traditione.
10 Ingrediens monasteriũ quãdo ex pacto possit sibi bona reseruare quo ad dominium & quo ad administrationem, & an vitietur ingressus. & nu. 12.
11 Seruus domino permittente, potest habere administrationem bonorum.
13 Dedicans se & sua, an illa dictio sua, adijciatur superflue.
14 Expressio eorum, quæ tacite insunt, quando nil operetur.
15 Copula, & , copulat per se & principaliter.
16 Ingressus monasterij si non valet, an valeat obligatio bonorum.
17 Monasterium quando teneatur ad debita ingressi.
18 Emphyteusis an trãseat in monasteriũ p ingressum emphyteutæ, & nu. 19.
20 Usumfructũ si hẽat ingrediens monasterium, per ingressum nõ finiẽ, & trãsit in ecclesiam, sed morte ingredientis finitur. & nu. 21.

a Ingressi[a] monasteria. Primo poniẽ aũt, scđo seqẽ ꝯñs. Tertio ꝯñam pbat. Op. gl. vt quod male facit quicunq; ingrediẽ ecclesiã, qa pdit omnia
1 bona † sua. Hui⁹ timore ꝯ gl. intelligit in eo qui intrat monaste-
b riũ sæculo renunciãdo, & faciẽdo pfessionẽ tacite. vel expresse alias secus, vt ĩ auth. de monach. §. illud. & §. seq. vnde sumit hęc. Scđo opp ad idem de auth vt nulli iudic. §. quia vero posito j de adul. auth sed hodie. Sol. ibi loqẽ in adultera quæ in monasteriũ mittitur coacta, nec sęculo renunciat. Tertio opp. dr hic, se, &
2 sua dedicãt Deo. Contra, p solum votum † res non efficiunẽ ecclesiæ, sed psonæ obligant, vnde vĩ obstare quod habemus. ff. de poll. l. 2. in prin. Sol. dicit gl quod hic dicit, se, in hoc pprie stat, qa psona est statim obligata. in eo quod dicit, sua, stat improprie, qa bona statim non transeunt in ecclesiam, & vide gl & innuit gl. sua ꝙ bona incontinenti nõ trãseũt in ecclesiam, ꝙ non placet mihi, nã cũ psona stati efficiaẽ ecclæ, & ĩ ei⁹ ptãtẽ trãseãt, statum

ADDITIONES.

a Pom. Ingressi. Nunquid procedat in ingressis monasterium, vide Anc. consi 67. in c. ꝯtra donatione. ver. sed illud, & amplia ista auth. p Pet de Anc. cons. 415 i c. Pro clariori et ad materiã huius auth. vide Fel. in c. in psũtia §. 5. de pb. & aliquid in c. nuncius. de test. & in c testimonium. ver sexta conclo. eo ti. & Car Flor. cõsi. 28. Pa. in c. cũ olim 2 in 9. no de priuileg. p ingressum monasterii qs humanũ, sicut si offerretur curiæ Ita Ale. consi 35. vol 3 & Soc. consi. 6 ibi pulchre ponit.
Pani. Ingressi Istam auth. repetiit do. Rotel. de Aretio Item circa illam materiã cũ dẽant applicari bona ingrediẽtis monasteriũ mẽdicãtiũ, q sunt incapaces, in particulari, & in cõi, vide Rom. sin. 440 in c. Heri habui colluitre. vbi dicit ꝙ applicanẽ venientib. ab inte. Sed singulariter litat, nisi ingrediẽs fuisset institutus suo cõditione, si decedere sine liberis, q a dẽt tũc erogari ad pias cas Allegat tex. ĩ Auth. de san. epis & cle in §. sed hoc pñte. in fi Sup quo tñ vltimo vide omo q̃ hẽs ad Bar. in l. fi. ff. de his quæ pœnæ nomi. Quid aũt si dolo, uel importunitate Abbatis inducaẽ qs ad ingrediẽdũ, qd fieri dẽat de bonis suis uide Cap. cau 229 Fel. in c. io psũia. extra de prob. Nunqd aũt p ingressũ monasterii corruat testm̃, uide Ro. cõs 327. Cui aũt applicent bona ingredientis monasterium, ꝙ fit incapax uide Ro. consi. 291 & uide oino Fel in c. i psũia ver. 7. q̃ro, extra de pba. vbi ponit qd de monasterio oino icapace, & qd de capace solũ, vt possit vẽdere immobilia, nõ tñ retinere, & de hoc late tãgit, vt ibi p eũ. An autẽ, & qñ reseruationes valeãt in gressum uide Pan. cõs. 809 Quid ãt si statmõ disponit, ꝙ tertia pars bonorũ delinquentis, vel occidẽtis applicet hẽdib. occisi, & occisus sit monachus, an monasteriũ hre dẽat, an filii legitimi & naturales, quos suscepit ante q̃ eẽt monachus, vide Ro cõs 458 inc statutũ. Nunqd autẽ possit reling aliqd monacho, vt nõ acqrat monasterio, ĩ q. 1 inc. q dã reliquit. Quid autẽ si relinquat monachis talis Abbatiæ vtrũ cõuentus & Abb possint agere nõie pprio, an vero monachorum tm̃, vide Bal. in c. 2. §. psonã p quos fiat inuestit Quid si ingressus ante ingressum hẽat libellum, vel p̃carium, uel vsumfructum, an duret post ingressum uiuẽte saltem eo, uide Bal. in c. qui clericus, si . e feu. sine contr. Item ꝙ semel ingressus, & dedicans aliquid monasterio, non possit repetere, uide Ant de But. cons 75 inc. moniales quadã per totam. Et inquantum tangitur hic, quod qui non est dominus bonorum, non potest testari, uide Barb. in rub. extra de test. in 3. q.
Alex Ingressi monast Ad materiam posset quæri, quid si testator relinqt alicui libero, si monasterium non intret, quinquid non intrando possit capere legatum? Bar ꝯsuluit ꝙ sic, in consi. 150. inc. Dña mea Paula fuit substituta pu &c. ibi expeditus de ꝯtus, uenio ad q &c. quid si ingrediens monasterium, uel ecclesia sæcularem. Et cum Bar. transit Bal. ĩ l. pro. ubi idem dicit in ingressu monasterium intra annum professionis & Bal. hic in duob lo. et in auth. si qua mulier C. e et Bald. in consi. quidam obeuit se, et oia, et de quæ dixi in l 3. § orphanotrophos. inf ut. t. ibi pro hoc est tex et gl. 37. q 1 secus in conuersis regulariter, vt ibi in gl.
b Meno Huius timore. Vide notabi per Corsi. in sing. in uerb. religio. incip. Si aliqui.

tı eodẽ mõ oĩa bona sua quo ad ꝓprietatẽ, & dñiũ, vt l. si adopta uero, ff. ꝺ p̄ca. Nõ ob. l. 2. ꝺ polli. qa ibi loqr̃, qñ qs vouet vnã rẽ p ticularẽ, cuı᷒ p votũ ñ trãsit dñiũ, sꝺ psona obligaĩ, hic vero qñq; qs vouit psonã suã, quo casu trãsit psona, & oĩa bona, vt hic. Et hæc sol. bñ ꝓbaĩ in l. Deo nobis. §. j. ĩ ver. quasi. j̃. de epi. & cle. Vlteri᷒ op. ad ñ auth. ibi, ergo ñ testãt, vt pote, nec dñi rerũ, &c. Cõtra, qa qñq; qs testaĩ ꝺ alienis, vt j̃. ꝺ leg. l. cũ rẽ alienã. Rñ. fateor ꝺt gl ꝙ ista rõ ñ est necessaria. Tu dic, qñ aliqs nõ est dñs rerũ, qa ñ ẽ ĩ ptãte sua, sed ĩ ptãte alterius, ñ p̄t testari, vt hic, sec᷒ si eẽt 3 sui iuris, qa posset testari † ꝺ alienis, ñ tñ ĩ p̄iudiciũ dñi. Cõtra hoc op. ꝺ auth. si qua mulier. j̃. ꝓx. vbi monacha testaĩ. So. Illa auth. ꝺ 4 terminat tstã, & ibi videbim᷒. † Expeditis de ꝯriis, venio ad q. dr̃ hic, ĩgressi monasteria, qꝺ si ĩgrediĩ capellã, vel ecclĩã secularẽ, & ibi ꝺdicat se, & sua, r̃nũtiãdo seculo? gl. ꝺt ꝙ tũc idẽ, qa eadẽ ẽ rõ. Et h. d. ĩ j gl. & subdit postea ĩ gl. mag. ꝙ talis ꝯuersus ecclesiæ sęcularis, ñ posset sibi retinerẽ aliqd ꝓpriũ, & vide gl. & Doct. sic p trãseũt, vt hic ꝺ gl. & idẽ no. ĩ corpor. vñ sumiĩ hæc auth. Puto ꝙ ꝯ̄riũ sit verũ. Nã ꝯuersus ecclesiæ 5 sęcularis, q̃q̃ ꝺdicęt se & sua, ñ efficiĩ religiosus, sꝺ remanet liber hõ. Probo p rõnẽ, & postea p casũ. Ecce rõnẽ. p oblõẽ sui, q̃ qs facit ĩ manib. sęcularis ñ efficiĩ religiosus, nec dr̃ solẽne votũ reli a gionis. Ita no. p Inn. ex̃ de mona. c. ꝓpositũ.[a] vt mihi vr̃, ita ĩcipiĩ, ergo iste ñ ẽ religiosus. Pro hoc ẽt text. & gl. 27. q. j. c. vt lex ꝯtinẽtiæ. vbi ꝺt, ꝙ tales ñ sũt religiosi, & ꝙ p̄nt ꝯheř mřimoniũ, & hr̃e ꝓpria. Ita hoc anno ꝯsului adhærẽdo dicto cuiusdã Canonistę. Cũ ergo remanet liber, apparet ꝙ p pactũ sibi posset certa bona b reseruare, nõ obs. ꝙ ꝺt gl. Sed circa illos[b] q̃ro vtrũ possint facere o testm̃? Certe si apud eos remanet † aliqd ꝓpriũ, ñ ẽ dubiũ ꝙ possint testari, quia casus est hic, in l. generali, super qua posita ẽ ista auth. qa lex illa non corrigitur p istã nisi ĩ monachis, seu religiosis, ñ ĩ aliis ecclasticis psõ. q̃ remanẽt liberæ, & ñ trãseũt ĩ alicui᷒ ptãtẽ. Si poneremus, ꝙ apud talẽ ꝯuersũ nõ remãserit aliqd rerũ suarũ, qa dedicauerit se & sua, & tũc idẽ, ꝙ possit facere testm̃, nõ ĩ p̄iudiciũ ecclĩæ q̃ hẽt res, sed ĩ p̄iudiciũ hr̃dis. Quid. n. si hr̃s eẽt ita stultus, ꝙ vellet adire hr̃ditatẽ sine ꝯfectione inuẽtarii? nã 7 hr̃ditas dr̃ eẽ illa, q̃ ñ hẽt aliqua bona, qa ẽt hr̃ditas dãnosa dr̃ esse c hr̃ditas, vt l. hr̃ditatis appellatio ꝺ ver. si. Sed q̃ro circa hoc, vtrũ 8 ecclĩa secularis hẽat dñiũ rerũ talis ꝯuersi, ꝺ si qdẽ obtulit se, & d sua, & tradidit pos. vere, vel ficte ꝯstituẽdo se ecclĩe nomine possidere, ñ ẽ dubiũ, vt l. qdã. ff. ꝺ rei vẽd. & de acq. pos. l. ꝙ meo. Sin autẽ nulla traditio ĩteruenerit ẽ aduertẽdũ. Aut fuit simplex votũ, & p votũ nõ trãsferĩ dñiũ, vt d. l. 2. ff. de poll. ĩ pri. sed si eẽt oblo ita, ꝙ trãsiret ĩ spẽ donationis, tũc ecclĩa hẽt priuilegiũ, ꝙ in eã 9 † transferĩ dñiũ ex simplici donatione, ñ secuta traditione, vt l. si, e j̃. e. Quęro vlterius qꝺ de eo q ĩgrediĩ monasteriũ religiosorũ. & f ex pacto reseruat[f] sibi aliqua bona, an valeat talis reseruatio, & 10 vitiet ĩgressus, vel eꝯ valeat ĩgressus, & reseruatio. Dubiũ ẽ, † qa ꝙ monach᷒ hẽat ꝓpriũ, ẽ ꝯ subiam religionis, vt ex̃. de stat. mon. c. cũ ad monasteriũ. Gl. hic tñ, ꝙ valeat ĩgressus, & vitieĩ reseruatio, p leges. Et uide gl. magnã post pri. cũ ista ꝯcordat gl. in auth. de mona. §. illud. Cõtrariũ ꝺterminat gl. ĩ c. 2. ex̃ de statu monac. ĩ gl. mag. Alibi gl. distinguit, aut pem̃ apponiĩ ĩ ꝯiuẽti, & vitiaĩ ĩgressus. aut p ĩteruallũ, & reseruatio vitiaĩ. ff. de vsu, & habi. l. p seruũ. §. j. & ibi gl. Omissis multis, q̃ p̄nt dici ĩ ista mã, ista ẽ veritas, sm̃ ꝙ mihi vr̃. Verba q̃ opponunĩ ĩ aliquo ꝯ̄ctu dẽnt itelligi sm̃ nãm ꝯ̄ctus, vt l. si vno. ĩ pri. ff. locati & l. dãni ĩfecti qdã. in pri. ff. de dã. ĩfec. Ad ꝓpositũ des scire, ꝙ monach᷒ ñ p̄t hr̃e ꝓpriũ vere, p̄t tñ hr̃e quo ad administrationẽ de pmissione Abb. vt d. c. 2. 11 de statu monach. sicut seru᷒ † p̄t hr̃e p ꝯniuẽtib. oculis dñi, vt l. 4. g ĩ pri. ff. de manu. Vnde qñ ista reseruatio fit simplr̃, reseruatis mibi talib. bonis, dẽt intelligi quo ad administrationẽ, & ꝙ Abbas patiaĩ me hr̃e, sicut dñs seruũ, & ita obseruat ꝯsuetudo. Sed si ex h p̄sse verba sonarẽt, dñiũ remaneret apud eũ. Hic ẽ aduertẽdũ,[h] 12 nã apponiĩ p modũ ꝯdõnis ad ipsã oblõnẽ. V. g. dedico me † & mea, si mihi talis rei meę dñiũ remaneat, & tũc ista ꝯdõ vitiaret ingressum. qa facit deficere volũtatẽ ingrediẽtis. Ita loqr̃ glo. in d. c. 2. ꝺ statu mona. Sed si nõ apponiĩ p modũ ꝯdõnis, sed p modũ cuiusdã modi, vel pacti, tũc vitiaĩ modus seu pactũ. Ita itelligiĩ ista gl. p leges, quas allegat. Quęrit gl. qñ qs dedicat se & sua, 13 vtrũ supflue adiiciaĩ sua? Vr̃ ꝙ sic, † qa expssio eorũ q̃ tacite insũt, &c. vt l. nõ recte. j̃. de fideiussor. & ff. de leg. j. l. 3. Cõtra gl. Dy. determinat, qa si exprimiĩ mea, hẽbit bona ex ꝯcessione expssa. Si vero non adiiciaĩ, hẽbit ex ꝯcessione tacita, licet qdã distinguunt, vtrũ p̄cedat me, vel mea. Ego puto sic in hoc dicẽdũ. Qñque qs dedicat se cũ suis bonis, tũc expssio bonorũ nihil operaĩ. 14 † qa exprimiĩ p eum modum p quẽ tacite inest, & sic nihil operaĩ, vt d. l. 3. & l. nõ recte. Nã bona tacite veniebãt accessorie. Ita mõ cũ nã dictionis, eũ, sit ꝯiũgere accessorie, vt l. j. & 2. ff. de pe. leg. Inst. de leg. §. si qs ancillas, & quod ibi no. Si uero qs dedicat se, & sua, & tunc verum dicit gl. quod hic exprimiĩ p alium modũ q̃ q̃ tacite inerat. Nã tacite veniebant bona p quandã ꝯñam, 15 hic uero exprimunĩ bona p se, & principaliter, quia † nã dictionis. &, est copulare p se, & pricipalr̃, vt d. l. j. & 3. de pec. leg. Hoc 16 ꝯmisso q̃ro, qꝺ si ĩgressus nõ tenet, an † valeat oblo bonorũ?[i] Gl. dicit, qꝺ valebit oblatio bonorum, qa vbi non tenet expssum nec k tacitũ, vt ff. de ser. rust. p̄d. l. itẽ ĩ si. Ita dicit gl. & innuit qꝺ si bõa eẽnt ꝯcessa expresse, qꝺ valeret oblatio bonorũ licet vitiareĩ ingressus psonæ. Et ita no. ĩ corpore de monac. §. illud. vnde sumiĩ l hęc Auth. Quidã, vt Cy. refert ꝓ solõne isti᷒ qõnis, ꝙ vẽiat illud Brocardũ, vtrũ vitiato expsso, vitieĩ tacitũ: qꝺ examino plene in l. fideiussor. ff. de le. 1. veritas est ista q̃tum ad istam q. qñq; quis obtulit se tm̃, ita qꝺ bona veniãt accessorie, tũc vitiato expsso, vitiaĩ tacitũ, qꝺ est accessoriũ eius, vt hic dicit gl. & bñ. Qñq; qs offert se cũ suis, & idẽ, eadẽ rõne. Qñq; qs offert se & sua. Et hic aduerte, aut ipse credit oblõnem de se factã tenere, aut sciebat nõ tenere. Primo casu bona dẽt recupare, qꝺ ꝓbo p leges. Primo p l. nemo. circa prin. ff. ꝺ hr̃. ĩst. & l. nec apud. et l. si pr̃ j̃. de hr̃. ĩst. vbi si aliqs credit aliquẽ fratrẽ, vel filiũ q nõ est, cui relinqt bona, illa bona auferunĩ ab eo cui sunt relicta. Hoc ẽt ꝓbo p l. nõ oĩs. ff. si cer. pet. vbi qs don. cã mor. ꝯualescẽtia superueniẽte reuocat. Ita ĩ ꝓposito, ipse donabat cã mor. mũdanę, qa moriebaĩ mũdo, vt l. Deo nobis. j̃. ti. 1. Vñ cũ nõ sit mortuus, reuocat. hoc ẽt ꝓbo p ti. de ꝯd. ca. da. cã nõ se. nã nõ secuta cã, p q̃ dabaĩ, reuocaĩ datio. Si uero sciebat ĩgressum nõ tenere, tũc nõ reuocat, qa donam re vr̃, vt l. 1. de ꝯd. ind. de re. iu. l. cui᷒ p errorẽ. qꝺ si tenebaĩ iste n ĩgressus ex ꝯ̄ctu vel delicto, o vtrũ tenebiĩ monast. vel ecclĩa pro 17 eo? Gl. hic ꝺt, ꝙ sic. † ad ĩstar capite minuti, qa trãsit ĩ ptãtẽ p̄ris arrogatoris, & vide gl. Alibi gl. vr̃ distinguere, aut dixit dedico me, & mea oĩa, & ꝓcedit ista gl. aut dedicauit se, & certas res particulariter, & tũc ẽt nõ teneĩ. Ita no. ĩ l. si peculiũ. §. sed & si dñs. de pecu.

ADDITIONES.

a Ale. Los. Nullũ est. c. ꝓpositũ. ꝺ sta. monac. put Bar. adducit hic in ver. Puto, ꝙ ꝯ̄riũ.

b Credo ego ꝙ voluerit adducere c. porrectũ de reg. vbi Inn. And. Barb. Sed circa illos. Vide Lud. Ro. ĩ cõs. 234. vbi disputat si testm̃ rũpaĩ p ingressũ religionis, & vide elegans cons. Bar. 201 in c. quidam legauit, vel donauit aliquam rem monacho cum hoc, quod non quæratur.

c Pom. Ecclesia secularis. Vide Pan. cons. 53. in 7. dub. uol. 1. & cons. 106. eo. vol. 1.

d Paris. Talis cõuersi. An aũt tales q dedicãt se, & sua ecclesiæ, & ꝙ ipsi non efficiantur ecclesiastıcę psonæ gaudeãt priuilegiis ecclesiasticorũ, taliter, ꝙ excusent a collectis, & aliis muneribus. Vide Abb. cõs. 51. de quo hẽs ad Bar. in l. placet. j̃. e. Et de materia oblatorũ vide Fel. in c. in p̄ñtia ex̃ de ꝓb. Abb. d. cons. vbi ponit, an p solã oblationẽ transferaĩ dñiũ in ecclesiã. Itẽ vide omino ĩ materia Ro. cõs. 291 & 416. vbi ponit an ecclesia, vel locus pius teneaĩ ad debita oblati, & ẽt qñ fiãt istæ oblationes, & an trahanĩ ad bona futura. Itẽ an eo ipso, ꝙ se dedicat, dicanĩ dedicata bona, & an possit bona retinere vel reuocare, uide Ale. cõs. 81. 1. uol. Et de oblatione in conuersis uide Ale. in l. cũ hr̃des. § si. ff. de acq. pos. uide Curt. cõs. 31 alias 32. Aliqua p Barb. ĩ c. fi. de suc. ab int. Vide ꝙ ꝺt Bal. de obla. conio. cõs. 140. ꝙ respectu bonorũ dicaĩ mera donatio q̃ nõ possit reuocari, ut p eũ. Et qño bona possint reuocari, vide per Abb. & alios in c. ꝙ a te ext. de cle. coniu. Item de oblatione, an possit qs offerre se, & bona sua p̄ñtia & futura, vide Barb. quod sic, cõs. 59. uol. 2. & q̃ hẽs ad Bar. l. fi. ff. de pac. Et de materia oblatorum vide multa p Maria. Soc. in tra. obl. in lib. 7. & seq. Item de bonis quæsitis monasterio tpe ingressus vel post, an remanere dẽant primo monasterio, an debeant acquiri alteri, ꝙ in aliud transferatur, uel recedat ab eo, vide late Bar. cons. 19. alias 20 vol. 3. in 2. du. & in 1. dub. late ponit qño acquisita p monachum, vel platum, vel epm̃ ex fructib. uel pecunia ecclesiasticis, & quod sic in dubio p̄sumitur q̃dam alia in materia.

e Paris. Ingrediĩ monasteriũ. Quid aũt de iure Can. uide Barb. in tra. differentiarum inter ius Ciui. & Can. An aũt laici in tradõne rerum suarum possint apponere condõnes seu modos spãles, vide Pan. in cons. 57. Et an uitietur ingressus p talẽ reseruationẽ. uide Pan. cons. 309. uide in materia late Are. in l. 1. §. sed si mihi. ff. de ver. ob. Itẽ in materia ista adde, ꝙ licet effectualiter bona nõ acquiranĩ monasterio nisi post pfessionem expssam, vel tacitã, tñ si nouitius moreretur intra annũ probõnis nõ aliter declarata eius uolontate, an uellet exire monasteriũ, dico, ꝙ tunc bona acquiratur monasterio, uide late disputatũ istũ passum, & ita conclusũ per dñm Phil. Perus. in sua di. incip. ex nobilissima urbe, in tertio dubio, p totũ. Itẽ circa materiã ingrediendi religionẽ an magis esset studendũ pro creationi liberorũ, q̃ tali ingressui religionis, ut esset in filio unico unius Regis, uide Bal. in l. si pater. § in arrogationib. ff. de adop. dicentẽ esse magis studendũ procreationi, ne regnũ pereat. Et quod licet efficeretur monachus, Papa posset secũ dispẽsare vt caperet oxorem. Quod tñ declara ut per Ias. in l. si arrogator. circa med. ff. de adop. Item nonnullos effectus ꝓfessionis, uide per Fel. in c. cũ deputati. extra de iu. Item qñ fiunt reseruationes in ingressu, an uitietur ingressus, vide Bal. in l. 1. §. si stipulanti. ff. de uer. obl.

f Ale. Reseruat. Si ĩ ingressu reseruat bona, an uitiaĩ ingressus, uel ecõtra? Vnũ ad de ꝙ tenet in si. de cond. app. & p Imo. in l. ubi ita donat. ff. de do. ca. mor. quod reseruatio uitiet, & nõ uitiet, bene facit, quod no. Bal. in l. si quenq̃. inf. ti. 1 per Petr. de Anc. in cle. fi. de reg. iu. in fi. ubi tenet, quod uitieĩ ingressus sicut matrimoniũ, uide Bal. in l. 1. § illo proculdubio de lati. li. tol. ubi tenet, quod uitieĩ reseruatio, primo in l. 1. § pen. de uer. obl. & per Bar. in cons. suo inc. In Christi nomine. prius considerandum est, ubi dicit debere considerari formam uerborum qñ ingrediuntur uide ibi per eũ plene. Adde Bal. cons. 117. And. Sicul. cons. 3. lib. 3. ubi refert sex opi.

g Ale. Habere. Et facit ad q. no. in l. hos accusare. § oib. de accus. & adde in Authen. de san. epis. § sed hæc de præsenti in uer. clerici. Verum aũt dedicatio facta de se, & suis bonis extendatur ad q̃renda in futurum, uide per Bar. in cons. 75. in c. qdam obtulit se, & omnia. in 2. uol. per dom. Ant. in c. in præsentia de proba. aliquid per Lud. in l. si marito. in prin. ff. so. ma. qui dicit, quod in præsentia tantum.

h Poma. Hic ẽ aduertendũ. Et de isto dubio uide plene d. Ant. in c. fi. de cõd. appo. ubi inter alia dicit, ꝙ opi. Bar. hic posita nũquã sibi placuit, & ĩ fi. ichuat ꝯ. legistas, q dẽsit ꝺcidere suas leges ꝺ mẽte canonis, & ind. c. 2. ꝺ sta. mo. ubi d. And. aliter loqĩ.

i Pom. Oblatio bonorum. Sed quod non ualeat, tenet Bal. in l. 1. per illũ tex. inf. de ing. & manu. adde gl. in l. eum qui duas. & ibi in fi. ponit unum uerbũ Bal. inf. de usul. Et facit, an quando ingressus ecclesiam ab ea discedit, dẽat tunc ẽt hr̃e bona q̃ illi ecclesiæ contulit, uide gl. & Doc. in c. quod a te. de cle. coniu. Vide Fed. de Senis cons. 237 & Barb. cons. 28. uol. 1. & Bar. cons. 21 & Bal. in prælud. feu.

K * Menoch. Expressum. Ruy cons. 128. nu. 566. li. 1.

l Vt Cy. Vide Lud. Ro. in cõs. 297. cui acquirãtur bona ingrediẽtis monast. incapax.

m Paris. Tenebatur uide Ro. cons. 293.

n Pom. Vel delicto. uide Pan. in cons. 103. uol. 2. & Rom. 417. in 2. dub. ubi loquitur in eo qui se obtulit hospitali

pecu.lega.sed ista gl.ē verior. Illa distinctio nō pcedit, qn̄ psona trāsit ī ptātē alterius. Aduerte tn̄, q̄ ista gl. æqparat eū q capite minuit; & eū q ī gredit monasteriū, an sit verū, qđ capite minuat, dicā ī Auth. si qua mulier. Quærit gl.a Quid si igressus hēbat pos. pcario, vel iure liuellario, hoc ē rē emphyteuticā. De istis reb. liuellariis fit mētio hic, & ī l. si finita. §. si de vectigalib. & ibi dixi đ dā. ī fe. licet qnq; aľr accipiaī, tn̄ hic assuimamus p reb. emphyteuticis. An aūt trāseāt ī ecclesiā. De hoc hēmus tex. ī auth. đ alie. & emph. §. j. col. 9. vbi dr̄, qđ trāseāt † ī eccl'iā b nisi dn̄s reuocet, sed si dn̄s vult pt reuocare, vt dicit ibi tex. Quæro iuxta hęc, qd si i illo emphyteusis ē dictū expsse, qđ nō trāseāt i eccl'iā. Rn̄. tūc nō trāsire † ob expsā phibitionē. Et de hoc hēs gl. ī l. si ita qs. §. ea. đ ver. ob. & ibi dixi. † Quæro, qđ si ĩgressus d monasteriū hēat vsūfru. an duret e post ingressū in uita ipsius? Gl. dicit, qđ sic, ar. de leg. 2. l. pe to §. j. In ĝriū vr̄ Inst. de vsufr. §. finit. Pe. rn̄det, qđ ius vsusfruct' remanet apud ĩgredientē, ꝯmoditas apud monasteriū, iō nō finiř. Istud nō vr̄ bn̄ dictū, cū nullū ius remanere possit apud ĩgrediētē, ut d. l. cū ad monasteriū, đt ipse, nō ē mirādū đ hoc, qa hoc qnq; accidit ī filiofa. q trāsfert ad patrē ꝯmodū hr̄ditatis, lʒ apud eū remaneat i', ut l. cū filio, đ le. j. Ego dico. qđ ibi ad pr̄em trāsit ꝯmodū, & i', apud filiū uero remanet solū nudū nomē rei, vt ibi dixi. Dicēdū ē ergo, † q̄ i' vsusfruct' trāsit i eccl'iā, tn̄ finiř morte igrediētis, cui' ꝯtēplatiōe usus fruct' relict' fuit, sicut dicim', qn̄ vsusfruct' religř ꝯtēplōne filii, vt ĵ. de vsufr. l. fi. et ibi vidbuis, etc.

ADDITIONES.

a Quærit gl. Vide Ale. cons. 98 in fi. vol. 3. & quæ posui in d. § ea lege, & Anch. consi. 165 & seq. vbi poni quid si emphy foret ecclesiastica, & si non transiret, vel si reuocaretur, saltem debet æstimari.

b Paris. Trāseant in ecclesiā. Vide Fel. in c. in præsentia, de proba. in 7 q. Ias in l. 2. C. đ iure emph. uer. 16. q̄ro. Are in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de ver. ob. Et q̄d in hospitali, an i ipsū trāseat emphyteusis. vide Ale. cons. 90 14. vol. repetito, i 1 vol. cōsi. 110.

c Ale In ecclesiā. Bar. i d. l. si ita qs §. ea l. vř ꝯrarian his, q̄ hic dicit, tn̄ itelligas, q̄ hic fuit phibitū nō alienari i certa limitata eccl'ia, ibi vero i certū genus psonarum.

d Paris. Si ingressus Vide Bal. i c. clericus fi. de feu. fue contro. Ale. consi 139. vol 2.

e Ale. An duret. Vid Spe. de sta mo i uer. quto q̄rit, vide Bal post gl. i Auth. excipiē. C. de bo q̄ libe. & Bar. post gl. i Auth. idē e, eo. tit. & Cy. & Imo i l cū filio, de le. 1.

1 *Ingredientes monasterium dedicant se, & sua, & nu. 4. & an de substātia sit vt dicant, renuncio sæculo cum bonis. & nu. 8.*
2 *Verbum, semel, proprie appositum, potest poni & improprie.*
3 *Dispositio huius auth. quod non abroget sed deroget legi Codicis.*
5 *Bannū, q̄ q̄cūq; uenerit ad exercitū, hēat vnū florenū quolibet die, nō cōprehendit illū, qui venit ad exercitū, ut uisitet amicū, vel alia cā quā præly.*
6 *Dedicare se, & bona monasterio, quo quis dicatur, & qualiter fiat dedicatio, & dedicās se & sua, an istud verbū sua, superflue ponař, & num. 30.*
7 *Professio in monasterio duobus modis fit.*
9 *Dedicās se ecclesiæ sæculari pōt bona retinere, & testamētū cōdere, et n. 12.*
10 *Monasterium dicitur illud, in quo morantes non habens proprium, & super hoc Papa non potest dispensare.*
11 *Monasterium dicitur a monos, quod est unum, & sterio, habitatio.*
13 *Hæreditas damnosa etiam dicitur hæreditas.*
14 *Dedicatio facta de se, & bonis ecclesiæ sæculari, intelligiř de bonis pr̄ētib.*
15 *Bona ingredientis monasterium ipso iure in ipsum transeunt, & nu. 57.*
16 *Impubes si ingrediatur monasterium, ingressus non tenet.*
17 *Adultus ingreditur monasterium sine curatoris authoritate.*
18 *Minor 25. ann. non restituitur aduersus ingressum monasterij.*
19 *Si aliquis seductus ab Abbate ĩgrediař monasteriū, nō vitiatur ingressus, de iure Canonico, cui standum est, nu. 20.*
21 *Mutatio uitæ difficilis.*
22 *Dolus quando in omnem euentum est bonus, permittitur.*
23 *Credens fide digno excusatur.*
24 *Seru' sine cōsensu domini, an possit monasteriū ĩtrare, & effici monachus.*
25 *Vir, & uxor quando unus sine licentia alterius possit monasteriū intrare.*
26 *Officialis officio finito, an ingredi possit monasterium.*
27 *Dominium sine traditione in qualibet acquisitione uniuersali transfertur.*
28 *Dominium, & possessio transferuntur in ecclesiam sine apprehensione.*
29 *Si ĩgrediēs monasteriū sibi bona reseruauit pacto, an ĩgres' vitieř, vř pactū*
31 *Natura coniunctionis, cum, est coniungere accessorie.*
32 *Ingressus in monasterium si non teneat, quando teneat oblatio bonorum.*
33 *Monasterium an teneatur ad debita ingressi.*
34 *Monachus pro delicto ante ingressum commisso non potest conueniri.*
35 *Monasteriū quando teneatur ex delicto, vel contractu per monachum commisso post ingressum.*
36 *Emphyteusis, vel liuellus, quādo transeat in monasterium per ingressū emphyteuta, vel liuellarij.*
37 *Ingrediens si accepit emphyteusim pro se, & hæredes suo primo, an tūc transeat in monasterium.*
38 *Emphyteusis si accipiatur, ut Titio mortuo, redeat ad concedentem, an Titio ingrediente monasterium, talis emphyteusis in ipsum transeat.*
39 *Expressio eorum quæ tacite insunt, quando nihil operetur, & nu. 30. in fi.*
40 *Mors ciuilis quando æquiparetur naturali, & quando non, & nu. 41.*
42 *Vsusfructus quando transeat in monasterium.*
43 *Vsusfructus ingredientis monasterium, finitur morte eius.*
44 *Feudū ingredientis monasteriū, quando in ipsum monasterium transeat.*
45 *Ingrediens monasteriū Fratrū Minorū qn̄ possit habere bona, remissiue.*
46 *Filiusfamilias habens bona, si ingreditur monasterium, an in ipsum bona transeant. Et quid de liberis. nu. 47.*
48 *Minor per ingressum in monasterium, an transferat bona in illud.*
49 *Vsusfructus quē habet pater in aduentijs filij, an patre ingrediente monasterium finiatur, & in ipsum transeat.*
50 *Res prohibita alienari transit in monasterium, & quando possit reuocari.*
51 *Substitutus admittitur, quando hæres ingreditur monasterium.*
52 *Monasteriū hētur loco filiorum. Et quid si dicař sine liberis ex suo corpore natis. nu. 53. & quid si est substituta ecclesia, nu. 54. & quid si frater hr̄dis est substitutus, & filius quondam testatoris. nu. 55.*
56 *Ingressus monasterium si moritur intra annum professionis, an bona eius remaneant in monasterio.*
57 *Bona ingressi qđ veniant in monasteriū iure vniuersali, non iure hr̄ditario.*
58 *Ecclesia tenetur ad debita ingressi eatenus, quatenus ad eam peruenit.*
59 *Ecclesia necessario non apprehendit bona ingressi, si hæres tenetur ingredi.*
60 *Dedicare, hoc verbum quid importet, & nu. 61.*
62 *Testari, quando non dominus possit.*
63 *Ingressus monasterium, minuitur minima capitis diminutione.*
64 *Ingressus monasterium, an desinat esse in patris potestate.*
65 *Ingres' monasteriū, an đsinat eē miles, vel de magnatib. & facit ad q. vt ibi.*
66 *Monachus an possit de consensu Abbatis donare causa mortis.*
67 *Casus huius auth. in terminis.*
68 *Testis ratio, quia sum vicinus, vel consanguineus concludit.*
69 *Cōsanguineus, vel vicinus p̄sumiř iuris p̄suptione scire facta vicini, vel cōsanguinei.*

REPETITIO.

Ingressi monasteria &c. Auth. ista sūpta est ex corpe Auth. de mon. §. illud quoq; . col. j. & licet sit breuis ī se, tn̄ vt ordo seruei sūma eā sic. Ingressi monasteriū dedicāt se, & sua, & iō nō testanř. h. d. Et diuidit in tres partes. Prīo ponit vnū dictū affirmatiuū vsq; ad ver. iō nec testanř. Scđo ex dicto ponit vnā ꝯclōnē negatiuā vsq; ad ver. vt pote. Tertio ꝯclōnē rōnis, vt ĵ. dicā. Cāsum ĩ terminis, vt facilē p te ponc. † Not. primo q̄ ingressi monasteriū dedicāt se, & sua ꝯcor. in Auth. de mona. §. illud. col. 1. Scđo. no. verbū, semel, positū pprie, † ēt i proprie poniř ꝯcor l. 2. ff. de offi pcōs. & leg. & l. 3. No q̄ nō dn̄s nō testař. Pro hoc l. ꝯficiunř. §. si post. ff. de iure cod. His textualib. expeditis, venio ad mām huius auth. & cū hęc auth. sitius nouissimū, prio p eius declōne q̄ro, ad qd fuit sup leg Codicis situata. Gl. fi. l. C. rn̄det, qđ inq̄ū lex C. loqř de monach. hæc auth. corrigit eā. Inq̄tū aūt in aliis psonis loqř, eā nō corrigit, & sic ista auth. nō abrogat l. C. sed ei đrogat, vt ff. de ver. sig. l. đrogař. Hoc viso p ĩtellectu hui' auth. & suæ mãę singularis, eius verba p se examinādo pcedā p̄ p̄ria, & q̄ōnes. Et primo dr̄ hic ingressi. Op. ꝯ hoc, & vr̄ q̄ ingressus monasteriū non dedicet se, & sua, vt i Auth. de monach. §. illud. Sol. gl q̄ hic loqř † de tali ingressu p quē ingresū sęculo renūciat. Quid. n. si aliqs ingrediař monasteriū cā orādi, vel visitādi amicū, si vt monasterio obligeř? Certe nec talis se dedicat, nec sua. Pro hoc l. nihil, ff. de cap. & postli. reu. & sic ista auth. dēt ĩtelligi de ingressu, q hēt effectū iur.s, nō auřē de simplici igressu facto cā oblōnis, vel visitationis, vel faciēdi trāsitū ad aliū locū, sed dēt intelligi, q̄ ingrediat monasteriū, vt monachus efficiař, vt eǯ, de re. c. j. li. 6. Et hoc induciř ad qōnē. Fit p̄coniū, q̄ qcūq; venerit † ad exercitū, hēat quolibet die vnū florenū. Titi' iuit ad exercitū cā visitādi amicū suū, vel cā vidēdi gētē, vel p̄lia, vel cā trāsitu ad aliū locū, an dēat hr̄e florenū? Dico q̄ n̄, qa dēt ĩtelligi q̄ iuerit ī exercitū cā p̄sentādi se Capitaneo guerrę, vel cā parēdi sibi. Circa hoc q̄rit gl. quaľr fiat illa renūciatio. Rn̄. † q̄ duob. mo. s. tacite, & expsse. Tacite fieri dr̄, vt si dedicet se, expsse sæculo renūciādo, ibiq; remaneat, ĩgresū religionē ĩtelligo illū, q ē ita monasterio obligat', q̄ n̄ pt sua spōte řcedeř: Et ista oblō fit p actū pfessionis. Nā ante pfessionē ľr nō dr̄ pfecte ĩgressus monasteriū, uō tn̄ igredit oīo renunciandi, sed animo experiendi. auth. sed neq; curialem ĵ. ti. 1.

Quærit. Gl. quaľr fiat ista pfessio, ex qua ĩtelligo ingresū. Rn̄. q̄ fit duo. † mo. s. expsse, & tacite, cuius formā hētis 20. q. 2. c. vidua. Expsse fit p expsā pfessionē factā p̄lato rłę, & renūciādo ppriis, & pmittēdo obediētiā, vt eǯ, de re c. j. li. 6. & tacite fit pfessio, seu p̄sūpte, & his modis fit, vt si stet ī monasterio p annū, vt eǯ. de re. c. statuim', & c. ex pte. s'm determinationē vltimi c. & q̄ ibi no. Eodē mō fit ēt p euidētia signa, vt assūmendo intra an. habitū pfessorū, vt i d. c. statuim', vř si distribuat oīa bona ī pias cās, & ĩtret religionē, vt ī c. nō solū circa med. eǯ. de re. li. 6. Et ibi p Arch sup iudiciis. & p Hos. ī Sū q cler. vř vouē. c. cū ad mona. de sta. mo. c. j. & c. ꝯsuluit, eǯ. d reg & c. porrectū, in fi. & c. ad Apost. & d. c. statuim'. & ī c. iudicli. Quęro, an ista verba renūcio seculo cū bonis † sint đ subā igressus. Vr̄, qđ sic. Nā reqriř expsse, q̄ seculo renūcieř ī Aut. đ mon. § si qs aūr, & §. si vero reliquēs. In ĝriū facit, qa n̄ ĩfert qūo qs exprimat volūtatē suā, s. factis, vř verbis, vt l. de q b. ff. đ le. & đ his q notanř, ĵ. l. ignominiosa Cy. q̄rit hic đ ista qōne, & refert opi. la. đ Rau. q t; q̄ n̄, & dt esse drīā iter ordinē mēdicātiū, đ quo ī c. n̄ solū, & c. ꝯstōnē, eǯ. de re. li. 6 Ego puto q̄ talia verba n̄ sint đ suba, sufficit. n. qđ qs dicař pfessus, vt oī suæ volūtati renūciet, & oīa ī p̄lati volūtatē reponat, vt 12. q. 1. c. n̄ dicatis, & tenēt Inn. & Hos. eǯ. q cle. vel vouē. c. ꝯsuluit, & Spe. de statu mona sup rub. Seqř ī tex. monasteria, opponiř & vr̄, qđ igressi monasteria hēant ppriū, vt in auth. đ san. epi

§. piæ.

tí eodē mō oīa bona sua quo ad ꝓprietatē, & dn̄iū, vt l. si adoptauero, ff. d pēca. Nō ob l. 2. đ polli. qa ibi loqr̄, qn̄ qs vouet vnā rē pticularē, cui⁹ p votū n̄ trāsit dn̄iū, sꝫ psona obligaī, hic vero qn̄q; qs vouit psonā suā, quo casu trāsit psona, & oīa bona, vt hic. Et hæc sol. bn̄ ꝓbaī in l. Deo nobis. §. j. ī ver. quasi. j. de epi. & cle. Vlteri⁹ op. ad ñ auth. ibi, ergo n̄ testāī, vt pote, nec dn̄ī rerū. &c. Cōtra, qa qn̄q; qs testaī đ alienis, vt j. đ leg. l cū rē al enā. Rn̄. fateor đt gl. ꝙ ista rō n̄ est necessaria. Tu dic, qn̄ aliqs nō est dn̄s rerū, qa n̄ ē ī ptāte sua, sed i ptāte alterius, n̄ pt testari, vt hic, sec⁹ si eēt
3 sui iuris, qa posset testari † đ alienis, n̄ tn̄ ī pudiciū dn̄i Cōtra hoc op. đ auth si qua mulier. j. ꝓx. vbi monacha testaī. So illa auth. đ
4 terminat istā, & ibi videbim⁹. † Expeditus de ꝯrūs, venio ad q. dr̄

Quæro. hic, īgressi monasteria, qd si īgredii capellā, vel ecclīā seculare, & ibi đdicat se, & sua, r̄nūtiādo seculo? gl. đt ꝙ tūc idē, qa eadē ē rō. Et h. d. ī j gl. & subdit postea ī gl. mag. ꝙ talis ꝯuersus ecclesiæ sęcularis, n̄ posset sibi retinerī aliqd ꝓpriū, & vide gl. & Doct. sic ptraseūt, vt hic đt gl. & idē no. ī cor
5 poī vn̄ sumiī hæc auth. Puto ꝙ ꝯriū sit verū. Nā ꝯuersus ecclesiæ sęcularis, q̄q̄ đdicęt se & sua, n̄ efficiī religiosus, iđ remanet liber hō. Probo p rōnē, & postea p casū. Ecce rōnē. p oblōē sui, q̄ qs facit ī manib. sęcularis n̄ efficiē religiosus, nec dr̄ solēne votū reli
a gionis. Ita no. p Inn. ex̄ de mona. c. ꝓposiū.ᵃ vt mibi vr̄, ita īcipit, ergo iste n̄ ē religiosus. Pro hoc ēt text. & gl. 17. q. j. c. vt lex ꝯtinētiæ. vbi đt, ꝙ tales n̄ sūt religiosi, & ꝙ pn̄t ꝯberī mrīmoniū, & hr̄e ꝓpria. Ita bocanno ꝯlului adhærēdo dicto cuiusdā Canonistę. Cū ergo remanet liber, apparet ꝙ p pactū sibi posset certa bona
b reseruare, nō obs. ꝙ đt gl. Sed circa illosᵇ q̄ro vtrū possint facere
6 testm̄? Certe si apud eos remanet † aliqd ꝓpriū, n̄ ē dubiū ꝙ possint testari, quia casus est hic, in l. generali, super qua posita ē ista auth. qa lex illa non corrigitur p istā nisi ī monachis, seu religiosis, n̄ ī aliis ecclasticis pso. q̄ remanēt liberæ, & n̄ trāseūt ī alicui⁹ ptāte. Si poneremus, ꝙ apud talē ꝯuersū nō remāserit aliqd rerū suarū, qa dedicauerit se & sua, & tn̄e idē, ꝙ possit facere testm̄, nō ī pudiciū ecclīæ q̄ hēt res, sed ī pudiciū hr̄dis. Quid. n. si bis eēt ita stultus, ꝙ vellet adire hr̄ditatē sine ꝯfectione inuētarii, suā
7 hr̄ditas dr̄ eē illa, q̄ n̄ hēt aliqua bona, qa ēt hr̄ditas dānosa dr̄ esse
c hr̄ditas, vt l. hr̄ditatis appellatio đ ver si Sed q̄ro circa hoc, vtrū
8 ecclīa secularisᶜ hēat dn̄iū rerū talis ꝯuersi, đ si qdē obtulit se, &
d sua, & tradidit pos. vere, vel fictè ꝯstituēdo se ecclīe nomine possidere, n̄ ē dubiū, vt l. qdā. ff. đ rei vēd. & de acq. pos. l. ꝙ meo. Sin autē nulla traditio īteruenerit ē aduertēdū. Aut fuit simplex votū, & p votū nō trāferī dn̄iū, vt d. l. 2. ff. de poss. ī pri. sed si eēt oblō ita, ꝙ trāsiret ī spē donationis, tūc ecclīa hēt priuilegiū, ꝙ in eā
9 † transferī dn̄iū ex simplici donatione, n̄ secuta traditione, vt l. si.
e j. c. Quęro vlterius qd de eo q īgredii monasteriūᵉ religiosorū. &
f ex pacto reseruatᶠ sibi aliqua bona, an valeat talis reseruatio, &
10 vitiet īgressus, vel eꝯ valeat īgressus, & reseruatio. Dubiū ē, † qa ꝙ monach⁹ hēat ꝓpriū, ē ꝯ subam religionis, vt ex̄. de stat. mon. c. cū ad monasteriū. Gl. hic t1, ꝙ valeat īgressus, & vitiet reseruatio, p leges. Et uide gl. magnā post pri. cū ista ꝯcordat gl. in auth. de mona. §. illud Cōtrariū đterminat gl. ī c. 2 ex̄ de statu monac. ī gl. mag. Alibi gl. distinguit, aut pctū apponiī ī ꝯtinēti, & vitiaī īgressus. aut p īteruallū, & reseruatio vitiaī. ff. de vsu, & habi. l. p seruū. §. j. & ibi gl Omissis multis, q̄ pn̄t dici ī ista mā, ista ē veritas, sm̄ ꝙ mihi vr̄. Verba q̄ upponunī ī aliquo ꝯctu dēnt itelligi sm̄ nām ꝯctus, vt l. si vno. ī pri. ff. locati & l. dāni īfecti qdā. in pri. ff. de dā. īfec. Ad ꝓpositū dēs scire, ꝙ monach⁹ n̄ pt hr̄e ꝓpriū vere, pt tn̄ hr̄e quo ad administrationē de pmissione Abb. vt d. c. 2.
11 de statu monach. sicut seru⁹ † pt hr̄e g ꝯniuētib. oculis dn̄i, vt l. 4.
g ī pri. ff. de manu. Vnde qn̄ ista reseruatio fit simplr̄, reseruatis mihi talib. bonis, dēt intelligi quo ad administrationē, & ꝙ Abbas patiaī me hr̄e, sicut dn̄s seruū, & ita obseruat ꝯsuetudo Sed si ex
h p̄sse verba sonarēt, dn̄iū remaneret apud eū. Hic ē aduertēdū, ʰ
12 nā aut ponitē p modū ꝯdōnis ad ipsā oblōnē. V. g. dedico me † & mea, si mihi talis rei meę dn̄iū remaneat, & tūc ista ꝯdō ꝓvitiaret ingressum. qa facit deficere volūtatē ingrediētꝭ. Ita loqī glo. in d. c. 2. đ statu mona. Sed si nō apponiī p modū ꝯdōnis, sed p modū cuiusdā modi, vel pacti, tūc vitiaī modus seu pactū. Ita itelligiī ista gl. p leges, quas allegat. Quęrit gl. qn̄ qs dedicat se & sua,
13 vtrū supflue adiiciaī sua? Vr̄ ꝙ sic, † qa exp̄ssio eorū q̄ tacite insūt, &c. vt l. nō recte. j. de fideiussor. & ff. de leg. j. l. 3. Cōtra gl Dy. determinat. qa si exprimiī mea, hēbit bona ex ꝯcessione exp̄ssa. Si vero non addiiciaī, hēbit ea ꝯcessione tacita, licet qdā distinguunt, vtrū p̄cedat me, vel mea. Ego puto sic in hoc dicēdū. Qn̄ que qs dedicat se cū suis bonis, tūc ea p̄ssio bonorū nihil operat.
14 † qa exprimit p eum modum p quē tacite inest, & sic nihil operaī, vt d l. 1. & l. nō recte. Nā bona tacite veniebāt accessorie. Ita mō cū nā dictionis, cū, sit ꝯiūgere accessorie, vt l. j. & 2. ff. de pe. leg. Inst. de leg. §. si qs ancillas, & quod ibi no. Si uero qs dedicat se, & sua. & tunc verum dicit gl quod hic exprimiī p alium modū q̄q̄ tacite inerat. Nā tacite veniebant bona p quandā ꝯn̄am,
15 hic uero exprimunī bona p se, & principaliter, quia † nā dictionis. &, est copulare p se, & pricipalr̄, vt d. l. j. & 3. de pec. leg. Hoc
15 omisso q̄ro, qd si igressus nō tenet, an † valeat oblō bonorūᵏ Gl. dicit, qđ valebit oblatio bonorum, qa vbi non tenet exp̄ssum nec
k tacitū, vt ff. de ser. ru. l. p̄d. l. itē. ī si Ita dicit gl. & innuit qđ si bōa eēnt ꝯcessa expresse, qd valeret oblatio bonorū licet vitiareī ingressus psonæ. Et ita no. ī corpore de monac. §. illud. vnde sumiē
l hęc Auth. Quidā, vt Cy. refert ꝓ solōne isti⁹ qōnis, ꝙ vēiat illud Brocardū, vtrū vitiato exp̄sso, vitiet tacitū: qđ examino plene in l. fideiussor. ff. de le. 1. veritas est illa q̄tum ad istam q. qn̄q; quis obtulit se tm̄, ita q. bona veniāt accessorie, tūc vitiato exp̄sso, vitiaī tacitū, qđ est accessoriū eius, vt hic dicit gl. & bn̄. Qn̄q; qs offert se cū suis, & idē, eadē rōne. Qn̄q; qs offert se & sua Et hic aduerte, aut ipse credit oblōnem de se factā tenere, aut sciebat nō tenere. Primo casu bona dēt recupare, qđ ꝓbo p leges. Primo p l. nemo. circa prin. ff. đ hr̄. īst. & l. nec apud. et l. si pr̄ j. de hr̄. īst. vbi si aliqs credit aliquē fratrē, vel filiū q nō est, cui relinqt bona, illa bona auferunī ab eo cui sunt relicta Hoc ēt ꝓbo p l. nō oīs. ff si cer. pet. vbi qs don. cā mor. ꝯualescētia superueniēte reuocat. Ita ī ꝓposito, ipse donabat cā mor. mūdanę, qa moriebaī mūdo, vt l. Deo nobis. j. ti. 1. Vn̄ cū nō sit mortuus, reuocat. hoc ēt ꝓbo p ti. de ꝯd. ca. da. cā nō se. nā nō secuta cā, p q̄ dabaī, reuocaī datio. Si uero sciebat īgressum nō tenere, tūc nō reuocat, qa donare vr̄, vt l. 1. de ꝯd. ind. de re. iu. l. cui⁹ p errorē. qd si tenebaīur iste
m īgressus ex ꝯctu vel delicto,ⁿ vtrū tenebiī monast. vel ecclīa pro
n eo? Gl. hic đt, ꝙ sic. † ad īstar capite minuti, qa trāsit ī ptātē pr̄is ar
17 rogatoris, & vide gl. Alibi gl. vr̄ distinguere, aut dixit dedico me, & mea oīa, & ꝓcedit ista gl. aut dedicauit se, & certas res particulariter, & tūc ēt nō teneī. Ita no ī l. si peculiū. §. sed & si dn̄s. de pecu.

ADDITIONES.

a Ale. Los Nullū est. c. ꝓpositū, đ sta monac. put Bar adducit hic in ver. Puto, ꝙ ꝯriū.
b Credo ego ꝙ voluerit adducere c. porrectū de reg. vbi Inn. And. Barb Sed circa illos. Vide Lud. Ro. ī cōs 234. vbi disputat si testm̄ rūpaī p ingressū religionis, & vide elegans cons. Bar. 201 in c. quidam legauit, vel donauit aliquam rem monacho cum hoc, quod non quæratur.
c Pom. Ecclesia secularis. Vide Pan. cons. 53. in 7. dub. uol 1. & cons. 106. eo. vol. 1.
d Paris. Talis cōuersi An aūt tales q dedicāt se, & sua ecclesiæ, & ꝙ ipsi non efficiantur ecclesiasticę psonæ gaudeāt priuilegiis ecclesiasticorū, taliter, ꝙ excusentē a collectis, & aliis muneřib. Vide Abb. cōs. 51. de quo hēs ad Bar. in l. placet. j. e. Et de materia oblatorū vide Fel. in c. in p̄sētia ex̄ de ꝓb. Abb. d. cons. vbi ponit, an p solā oblatioōē transferaī dn̄iū in ecclesiā. Itē uide oīno ī materia Ro. cōs. 292. & 416. vbi ponis an ecclesia, vel locus pius teneaī ad debita oblati, & ēt qsio fiāt istæ oblationes, & an trahanī ad bona futura. Itē an eo ipso, ꝙ se dedicat, dicanē dedicata bona, & an possit bona retinere vel reuocare, uide Ale cōs 81. 1. uol. Et de oblatione in conuersis uide Ale. in l. cū hēdes. § si. ff de acq pos. uide Curt cōs. 31 alias 21. Aliqua p Barb ī c. si de sic. ab int. Vide ꝙ đt Bal. de obla. coniu. cōl. 240. ꝙ respectu bonorū dicaī mera donatio q̄ nō possit reuocari, ut p eū. Et qn̄o bona possint reuocari, vide per Abb. & alios in c. ꝙ a te eat. de cle conio. Item de oblatione, an possit qs offerre se, & bona sua p̄sētia & futura, vide Barb. quod sic, cōs. 59. uol. 1. & q̄ hēs ad Bar l. si. ff de pac. Et de materia oblatorum vide multa p Maria. Soc in tra obl. io lib. 7. & seq Item de bonis quæsitis monasterio ꝑ pe ingressus vel post, an remanere dēant primo monasterio, an debeant acquiri alteri, si in aliud transferatur, vel recedat ab eo, vide late Bar. cons 19. alias 20 vol. 3 in 2. du. & in 1. dub. late ponit qn̄o acquisita p monachum, vel p̄latum, vel ep̄m ex fructib. uel pecunia ecclesiasticis, & quod sic in dubio p̄sumitur q̄dam alia in materia.
e Paris. Ingredit monasteriū Quod aūt de iure Can uide Barb in tra. differentiarum inter Ius Ciui & Can. An aūt laici in tradōne rerum suarum possint apponere condōnes seu modos spāles, vide Pan in cons. 57. Et an uitietur ingressus p talē reseruationē. uide Pan. cons 309. uide in materia late Are. in l 1 §. sed si mihi. ff. de ver. ob. Itē in materia ista adde, ꝙ licet effectualiter bona nō acquiranī monasterio nisi post ꝓfessionem exp̄ssam, vel tacitā, tn̄ si nouitius moreretur intra annū probōnis ob aliter declarata eius voluntate, an uellet exire monasteriū, dico, ꝙ tunc bona acquirantur monasterio, uide late disputatū istū passum, & ita conclusū per dn̄m Phil. Perus. io sua di incip. ex nobilissima urbe, in tertio dubio, p totū Itē circa materiā ingrediendi religionē an magis esset studendū pro creationi liberorū, q̄ tali ingressui religionis, ut esset in filio unico unius Regis, uide Bal. in l. si pater. § in arrogationib. ff. de adop dicentē esse magis studendū procreationi, ne regnū pereat. Et quod licet efficeretur monachus, Papa posset secū dispēsare vt caperet uxorem. Quod tn̄ declara ut per Iasō. in l. si arrogatoe. circa mod. ff. de adop. Item connullos effectus ꝓfessionis, uide per Fel. in c. cū deputati. extra de iu. Item qn̄ fiunt reseruationes in ingressu, an uitietur ingressus, vide Bal. in l. 1 §. si stipulanti ff de uer. obl.
f Ale. Reseruat. Si i ingressu reseruat bona, an uitiaī ingressus, uel ecōtra? Vnū ad de ꝙ tenet in si de cond app. & p Imo. in l. ubi ita donat. ff. de do. ca. mor. quod reseruatio uitiet, & nō uitiet, bene facit, quod no. Bal in l. si quenq̄ inf ti. 1 per Petr. de Anc. in cle si de reg. iu. in fi. ubi tenet, quod uitiet ingressus sicut matrimoniū, uide Bal. in l. 1. § illo proculdubio de lati li. tol ubi tenet, quod uitiet reseruatio, primo in l. 1. § pen. de uer obl. & per Bar in cons 500 inc. In Christi nomine. prius considerandum est, ubi dicit debere considerari formam uerborum qn̄ ingreditur uide ibi per eū plene. Adde Bal. cons 117. And. Sicul. cons. 3 lib 3 ubi refert sex opi.
g Ale Habere. Et facit ad q no. in l. hos accusare. § oib de accus. & adde in Authen. de san. epis. § sed hæc de præsenti in uer clerici. Vtrum aūt dedicatio facta de se, & suis bonis extendatur ad q̄renda in futurum, uide per Bar in cons 75. 10 c. quidam obtulit se, & omnia. in 3. uol. per dom. Ant in c. in præsentia de proba. aliquid per Lud. in l si marito in prin. ff. so ma. qui dicit, quod in præsentia tantum.
h Poma Hic ē aduertendū. Et de isto dubio uide plene d. Ant. in c. fi. de cōd appo. ubi inter alia dicit, ꝙ opi Bar. hic posita nūq̄ sibi placuit, & i fi. iclinat ꝯ. legistas, q̄ dēnt ꝯcidere suas leges đ mēte canonis, & uid c. 2. đ sta mo. ubi d. And. aliter loquitur.
i Pom. Oblatio bonorum. Sed quod non ualeat, tenet Bal. in l. 1. per illū tex tot. de ing & manu adde gl. in l. eum qui duas. & ibi in fi ponit unum uerbū Bal tot. de adul. Et facit, an quando ingressus ecclesiam ab ea discedit, dicaī tunc ēt hr̄e bona q̄ illi ecclesiæ contulit, uide gl. & Doc. in c. quod a te. de cle. coniu. Vide Fed. de Senis cons 237 & Barb. cons. 2. uol. 1. & Bar. cons. 21 & Bal. in prælud. feu.
K * Menoch. Expressum. Ruy cons. 132. nu. 566. li. 1.
l Vt Cy. Vide Lud Ro. in cōs. 297. cui acquirātur bona ingrediētis monast. incapax.
m Paris. Tenebatur uide Ro. cons. 193.
n Pom. Vel delicto. uide Pao in cons. 108. uol. 1. & Rom. 457. in 2. dub. ubi loquitur in eo qui se obtulit hospitali

pecu.lega. sed ista gl. ẽ verior. Illa distinctio nõ ꝓcedit, qñ ꝑsona trãsit ĩ ꝑtãtẽ alterius. Aduerte tñ, ꝙ ista gl. æqparat eũ q capite minuit, & eũ q ĩgredit monasteriũ, an sit verũ, qđ capite minuaĩ, dicã ĩ Auth. si qua mulier. Quærit gl. a Quid si ĩgressus hẽbat pos. ꝑcario, vel iure liuellario, hoc ẽ rẽ emphyteuticã. De istis reb. liuellariis fit mẽtio hic, & ĩ l. si finita. §. si de vectigalib. & ibi dixi đ dã. ĩ se. licet qñq; aĩr accipiaĩ, tñ hic assumamus ꝓ reb. emphyteuticis. An aũt trãseãt ĩ ecclesiã. De hoc hẽmus tex. ĩ auth. đ aliẽ & 18 emph. §. j. col. 9. vbi dr, qđ trãseãt † ĩ ecclĩã, nisi dñs reuocet, sed si b dñs vult pt reuocare, vt dicit ibi tex. Quæro iuxta hęc, qd si ĩ istro c emphyteusis ẽ dictũ expsse, qđ nõ trãseãt ĩ ecclĩãs. Rñ. tũc nõ trã 19 siret † ob exp̃sã ꝓhibitionẽ. Et de hoc hẽs gl. ĩ l. si ita qs. §. ea. đ ver. 20 ob. & ibi dixi. † Quæro, qđ si ĩgressus monasteriũ hẽat vsũfru. an d duret post ingressũ in uita ipsius? Gl. dicit, qđ sic, ar. de leg. 2. l. pe e to §. j. In ɔ̃nũ vr Inst. de vsufr. §. finii. Pe. rñdet, qđ ius vsusfruct⁹ remanet apud ĩgredientẽ, ɔmoditas apud monasteriũ, iõ nõ finiĩ. Istud nõ vr bñ dictũ, cũ nullũ ius remanere possit apud ĩgrediẽtẽ, ut d. l. cũ ad monasteriũ, đt ipse, nõ ẽ mirãdũ đ hoc, qa hoc qñq; accidit ĩ filiofa. q trãsfert ad patrẽ ɔmodũ hrditatis, li apud eũ remaneat i⁹, ut l. cũ filio, đ le. j. Ego dico, qđ ibi ad pr̃em trãsit ɔmodũ, & i⁹, apud filiũ uero remanet solũ nudũ nomẽ rei, vt ibi 21 dixi. Dicẽdũ ẽ ergo, † ꝙ i⁹ vsusfruct⁹ trãsit ĩ ecclĩã, tñ finiĩ morte ĩgrediẽtis, cui⁹ ɔtẽplatiõe usussfruct⁹ relict⁹ fuit, sicut dicim⁹, qñ vsussfruct⁹ religĩ ɔtẽplõne filii, vt ĩ. de vsufr. l. si. et ibi vedbitis, etc.

ADDITIONES.

a Quærit gl. Vide Ale. consi. 98. in fi. vol. 3. & quæ posui in d. § ea lege, & Anch. consi. 165 & seq. vbi poni quid si emphy foret ecclesiastica, & si non transiret, vel si reuocaretur, saltem deber æstimari.

b Pari. Trãseant in ecclesiã. Vide Fel. in c. in præsentia, de proba. in 7. q. Ias. in l. 1. C. đ iure emph. nu. 16. 4to. Are in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de ver ob. Et q d in hospitali, an ĩ ipsũ trãseat emphyteusis. vide Ale. consi. 90. 14 vol. repetito, i t vol. 4 cõs. 120.

c Ale. In ecclesiã. Bar. ĩ d. l. si ita q s §. ea l. vĩ ɔtrariari his, ꝙ hic dicit, nĩ itelligas, ꝙ hic fuit ꝓhibitũ nõ alienari i certa limitata ecclĩa, ibi vero i certũ genus ꝑsonarum.

d Pari. Si ingressus. Vide Bal. i c. clericus. ft. de feu. fue contro. Ale. consi. 139. vol. 2.

e Ale. An duret. Viđ Spe. de sta mo i uer. q nto q̃rit, vide Bal post gl. ĩ Auth. excipiẽ. C. de bo q̃ libe. & Bar. post gl. i Auth. idẽ e, eo. tit. & Cy. & Imo i l. cũ filio, de le. 1.

1 Jngredientes monasterium dedicant se, & sua, & nu. 4. & an de substãtia sit vt dicant, renuncio sæculo cum bonis. & nu. 8.
2 Verbum, semel, proprie appositum, potest poni & improprie.
3 Dispositio huius auth. quod non abroget sed deroget legi Codicis.
5 Banuũ, ꝙ qcũq; uenerit ad exercitũ, hẽat vnũ floreñ quolibet die, nõ cõprehendit illũ, qui venit ad exercitũ, ut uisitet amicũ, nel alio cã quõ prælij.
6 Dedicare se, & bona monasterio, quẽ quis dicatur, & qualiter fiat dedicatio, & dedicãs se & sua, an istud uerbũ sua, superflue ponaĩ, & num. 30.
7 Professio in monasterio duobus modis fit.
9 Dedicãs se ecclesiæ sæculari põt bona retinere, & testamẽtũ cõdere, et n. 12.
10 Monasterium dicitur illud, in quo morantes non habent proprium, & super hoc Papa non potest dispensare.
11 Monasterium dicitur a monos, quod est unum, & sterio, habitatio.
13 Hæreditas damnosa etiam dicitur hæreditas,
14 Dedicatio facta de se, & bonis ecclesiæ sæculari, intelligiĩ de bonis p̃sẽtib.
15 Bona ingredientis monasterium ipso iure in ipsum transeunt, & nu. 57.
16 Impubes si ingrediatur monasterium, ingressus non tenet.
17 Adultus ingreditur monasterium sine curatoris authoritate.
18 Minor 25. ann. non restituitur aduersus ingressum monasterij.
19 Si aliquis seductus ab Abbate ĩgrediaĩ monasteriũ, nõ vitiatur ingressus, de iure Canonico, cui standum est, nu. 20.
21 Mutatio uitæ difficilis.
22 Dolus quando in omnem euentum est bonus, permittitur.
23 Credens fide digno excusatur.
24 Seru⁹ sine cõsensu domini, an possit monasteriũ ĩtrare, & effici monachus.
25 Vir, & uxor quando unus sine licentia alterius possit monasteriũ intrare.
26 Officialis officio finito, an ingredi possit monasterium.
27 Dominium sine traditione in qualibet acquisitione uniuersali transfertur.
28 Dominium, & possessio transferuntur in ecclesiam sine apprehensione.
29 Si ĩgrediẽs monasteriũ sibi bona reseruauit pacto, an ĩgress⁹ uitieĩ, uel pactũ
31 Natura coniunctionis, tum, est coniungere accessorie.
32 Ingressus in monasterium si non teneat, quando teneat oblatio bonorum.
33 Monasterium an teneatur ad debita ingressi.
34 Monachus pro delicto ante ingressum commisso non potest conueniri.
35 Monasteriũ quando teneatur ex delicto, uel contractu per monachum commisso post ingressum.
36 Emphyteusis, uel liuellus, quãdo transeat in monasterium per ingressũ emphyteutæ, uel liuellarij.
37 Ingrediens si accepit emphyteusim pro se, & hærede suo primo, an tũc transeat in monasterium.
38 Emphyteusis si accipiatur, ut Titio mortuo, redeat ad concedentem, an Titio ingrediente monasterium, talis emphyteusis in ipsum transeat.
39 Expressio eorum quæ tacite insunt, quando nihil operetur, & nu. 30. in fi.
40 Mors ciuilis quando æquiparetur naturali, & quando non, & nu. 41.
42 Vsusfructus quando transeat in monasterium.
43 Vsusfructus ingredientis monasterium, finitur morte eius,
44 Feudũ ingredientis monasteriũ, quando in ipsum monasterium transeat.
45 Ingrediens monasteriũ Fratrũ Minorũ qñ possit habere bona, remissiue.
46 Filiusfamilias habens bona, si ingreditur monasterium, an in ipsum bona transeant. Et quid de liberis. nu. 47.
48 Minor per ingressum in monasterium, an transferat bona in illud.
49 Vsusfructus quẽ habet pater in aduentitijs filij, an patre ingrediente monasterium finiatur, & in ipsum transeat.
50 Res prohibita alienari transit in monasterium, & quando possit reuocari.
51 Substitutus admittitur, quando hæres ingreditur monasterium.
52 Monasteriũ hẽtur loco filiorum. Et quid si dicaĩ sine liberis ex suo⁹ corpore natis. nu. 53. & quid si est substituta ecclesia, nu. 54. & quid si frater hẽdis est substitutus, & filius quondam testatoris, nu. 55.
56 Ingressus monasterium si moritur intra annum professionis, an bona eius remaneant in monasterio.
57 Bona ingressi qđ ueniant in monasteriũ iure vniuersali, non iure hẽditario.
58 Ecclesia tenetur ad debita ingressi eatenus, quatenus ad eam peruenit.
59 Ecclesia necessario non apprehendit bona ingressi, si hæres tenetur ingredi
60 Dedicare, hoc verbum quid importet, & nu. 61.
62 Testari, quando non dominus possit.
63 Ingressus monasterium, minuitur minima capitis diminutione.
64 Ingressus monasterium, an desinat esse in patris potestate.
65 Ingress⁹ monasteriũ, an dsinat eẽ miles, vel de magnatib. & facit ad q. vt ibi.
66 Monachus an possit de consensu Abbatis donare causa mortis.
67 Casus huius auth. in terminis.
68 Testis ratio, quia sum vicinus, vel consanguineus concludit.
69 Cõsanguineus, vel vicinus ꝑsumit iuris ꝑsũptione scire facta vicini, vel cõsanguinei.

REPETITIO.

Ingressi monasteria &c. Auth. ista sũpta est ex corpe Auth. de mon. §. illud quoq;. col. j. & licet sit breuis ĩ se, tñ vt ordo seruet sũma eã sic. Ingressi monasteriũ dedicãt se, & sua, & iõ nõ testanĩ. h. d. Et diuidit in tres partes. Priõ ponit vnũ dictũ affirmatiuũ vsq; ad ver. iõ nec testant. Scđo ex dicto ponit vnã ɔclõnẽ negatiuã vsq; ad ver. vt pote. Tertio ɔclõnẽ rõnis, vt ĩ. dicã. Cãtum ĩ terminis, 1 vt facilẽ p te pone. † Not. primo ꝙ ingressi monasteriũ dedicãt se, & sua ɔcor. in Auth. de mona. §. illud. col. 1 Scđo. no. verbũ, se 2 mel, positũ ꝓprie, † ẽt ĩproprie poniĩ ɔcor l. 2. ff. de offi ꝓcõs. & leg. & l. 3. No ꝙ nõ dñs nõ testaĩ. Pro hoc l. ɔficiunĩ. §. si post. ff. de iure cod. His textualib. expeditis, venio ad mãm huius auth. & cũ hęc auth. sit ius nouissimũ, priõ ꝑ eius declõne q̃ro, ad qd fuit sup leg Codicis situata. Gl. fi. l. C. rñdet, qđ inq̃tũ lex C. loqĩ de monach. hæc auth. corrigit eã. Inq̃tũ aũt in aliis ꝑsonis loqĩ, 3 eã nõ corrigit, & sic ista auth. nõ abrogat l. C. sed ei đrogat, vt ff. de ver. sig. l. đrogaĩ. Hoc viso ꝓ itellectu hui⁹ auth. & sinæ mãę singularis, eius verba ꝑ se examinãdo ꝓcedã p̃ õna, & qõnes. Et primo dr hic ingressi. Op. ɔ̃ hoc, & vr ꝙ ingressus monasteriũ non dedicet se, & sua, vt ĩ Auth. de monach. §. illud. Sol. gl. ꝙ hic loqĩ 4 † de tali ingressu p quẽ ingressũ sęculo renũciaĩ. Quid. n. si aliqs ingrediaĩ monasteriũ cã orãdi, vel visitãdi amicũ, si vt monasterio obligeĩ? Certe nec talis se dedicat, nec sua. Pro hoc l. nihil, ff. de cap. & postli. reu. & sic ista auth. dẽt ĩtelligi de ingressu, q hẽt effectũ iuris, nõ autẽ de simplici ĩgressu facto cã oblõnis, vel visitationis, vel faciẽdi trãsitũ ad aliũ locũ, sed dẽt intelligi, ꝙ ingrediaĩ monasteriũ, vt monachus efficiaĩ, vt eẋ, de re c. j. li. 6. Et hoc 5 inducit ad qõnẽ. Fit p̃coniũ, ꝙ qcũq; venerit † ad exercitũ, hẽat quolibet die vnũ florenũ. Titi⁹ iuit ad exercitũ cã visitãdi amicũ suũ, vel cã vidẽdi gẽtẽ, vel p̃lia, vel cã trãsitus ad aliũ locũ, an dẽat hrẽ florenũ? Dico ꝙ ñ, qa dẽt ĩtelligi ꝙ iuerit ĩ exercitũ cã p̃sentãdi se Capitaneo guerrę, vel cã parẽdi sibi. Circa hoc q̃rit gl. 6 quãr fiat ista renũciatio. Rñ. † ꝙ duob. mo. s. tacite, & exp̃sse. Tacite fieri dr, vt si dedicet se, exp̃sse sęculo renũciãdo, ibiq; remaneat, ĩgressũ religionẽ ĩtelligo illũ, q ẽ ita monasterio obligat⁹, ꝙ ñ pt sua ĩpõte ĩcedeĩ: Et ista oblõ fit p actũ ꝓfessionis. Nã ante ꝓfessionẽ ĩr nõ dr ꝑfecte ĩgressus monasteriũ, nõ tñ ĩgredit oĩo renunciandi, sed animo experiendi. auth. sed neq; curialem ĩ. ti. 1.

7 **Quærit.** Gl. quãr fiat ista ꝓfessio, ex qua ĩtelligo ingressũ. Rñ. ꝙ fit duo. † mo. s. exp̃sse, & tacite, cuius formã hẽtis 20. q. 2. c. vidua. Exp̃sse fit p exp̃sã ꝓfessionẽ factã p̃lato rę, & renũciãdo ꝓpriis, & ꝓmittẽdo obediẽtiã, vt eẋ, de re c. j. li. 6. & tacite fit ꝓfessio: seu p̃sũpte, & his modis fit, vt si ferẽt ĩ monasterio pannũ, vt eẋ. de re. c. statuim⁹, &c. ex pte. sm determinationẽ vltimi c. & ꝙ ibi no. Eodẽ mõ fit ẽt p euidẽtia signa, vt assumendo intra an. habitũ ꝓfessorũ, vt ĩ d. c. statuim⁹, vĩ si distribuat oĩa bona ĩ pias cãs, & ĩtret religionẽ, vt ĩ c. nõ solũ circa med. eẋ. de re. li. 6. Et ibi p Arch sup iudiciis. & p Hos. ĩ Sũ q cler. vĩ vouẽ. c. cũ ad mona. de sta. mo. c. j. & c. ɔsuluit, eẋ. đ reg & c. porrectũ, in fi. & c. ad Apost. & d. c. statuim⁹. & ĩ c. iudicii Quæro, an ista verba 8 renũcio sęculo cũ bonis † sint đ subã ĩgressus. Vĩ, qđ sic. Nã reqriĩ exp̃sse, ꝙ sęculo renũcieĩ l Aut. đ mon. § si qs aũt, & §. si vero reliquẽs. In ɔ̃riũ facit, qa ñ ĩfert qũo qs exprimat voluntatẽ suã, factis, vĩ verbis, vt l. de qb. ff. đ le. & đ his q notanĩ, ĩ. l. ignominiosa Cy. q̃rit hic i l ista qõne, & refert opi. la. đ Rau. q t 3 ꝙ ñ, & đt esse drĩã iter ordinẽ mẽdicãtiũ, đ quo ĩ c. ñ solũ, & c. ɔstõnẽ, eẋ. de re. li. 6. Ego puto ꝙ talia verba ñ sint đ subã, sufficit. n. qđ qs dicaĩ ꝓfessus, vt oĩ suæ volũtati renũciet, & oĩa ĩ p̃lati volũtatẽ reponat, vt 12. q. 1. c. ñ dicatis, & tenẽt Inn. & Hos. eẋ. q cle. vel vouẽ. c. ɔsuluit, & Spe. de statu mona sup rub. Seqĩ ĩ tex. monasteria, opponiĩ & vĩ, qđ ĩgressi monasteria hẽant ꝓpriũ, vt in auth. đ san. epi

§. præ.

9 § pſbyteros. & ĩ.tit. l. ſacroſ. Sol.† Aut qs renũciauit ſęculo,& ĩgredĩ aliq̃ ecctiã ſecularẽ, & tũc pt hre ꝓpriũ & teſtari, vt i ꝯ-rijs.Ita ſoluit gl q̃ ſolo ꝓbat 17.q. 1.c.vt lex, i gl. pen. & ſic ĩgre-diẽs eccleſiã ſæcularẽ,ĩ qua ſtãtes pñt hre ꝓpriũ ĩ cõi,& ſpãli , ñ pdit bona,als ſic.vt hic.Quæro,q̃ dicat monaſt. Rñ. illud,ĩ quo 10 † monies ñ hñt ꝓpriũ,vt ĩ Auth.d mõ.§.illud,& §.ſi vero. Ad de,ꝙ Papa ſup hoc ñ poſſet diſpẽſare,vt ex̃ d ſta.mo.c.cũ ad mo 11 naſteriũ.ĩ fi.Et dr̃ mona † a monos,ꝙ ẽ,vnũ,& ſterio,ꝙ ẽ habi-tatio,quaſi vna habitatio.Dñt.n.monachi ſimul,ĩ vno loco co habitare,vt ĩ Auth.d mon.§.cogitãdũ,& i Auth de ſan.epi. §. in oĩb.col.9.& ĩde dr̃ monac.vt ĩ.ti.j l.decernim⁹,& ĩ Auth.d mon. §.hinc aũt.19.q 1.c.placuit,& c.ſi cupis.Quæro ſi aliqs ĩgred: ĩ ca 12 pellã,& ecctiã ſecularẽ,& ibi expſſe † ddicat ſe, & ſua,nũqd po terit teſtari? Gl.di,ꝙ ñ,qa eadẽ rõ ẽ,& hoc di gl.& ſubdit ĩ gl.ma gna,ꝙ talis ꝯuerſus ecctiæ ſæcularis,ñ pt ſibi retinere ꝓpriũ. De quo no.p gl ĩ Auth.de mo.§.illud quoq; ĩ glã verbo.ſed vr̃,ꝙ ẽt 13 Odoſ.ꝙ teſtari ñ poſſit ex quo dedicauit ſe & ſua. Pe.d Bellap. 13 ꝯriũ,qa iſte ñ vr̃ ddicare bona,ſed pſonã.vt ff.de re iu.l. cũ pri cipali.Sed pſona pt hre ꝓpria ſicut alij de eccleſia , illa ergo &c. Cy.1: hic opi.primã nihil allegãdo,niſi arguẽdo a ſolito , qa ſic quotidie fit:ꝙ ingreſſi Capellas ddicãt ſe,& ſua.Ego teneo ꝯriũ. Nã ꝯuerſus ſæcularis q̃uis dedicet ſe,& ſua,tñ ñ efficit religios⁹, ſed remanet liber,ꝙ ꝓbo,qa p oblõẽ iui,q̃ ipſe fecit ĩ manib.ſæ cularis ñ efficit religios⁹,nec dr̃ ſolẽne votũ religionis.Ita no.In. ĩ c.porrectũ,d re.Ergo iſte ñ ẽ religioſus.Pro hoc tex.& gl 27.q.j. c.vt lex,& ibi gl.q̃ tenet,ꝙ tales ꝯuerſi ñ ſint religioſi,ſꝫ pñt ꝯhe re mr̃imoniũ,et hre ꝓpria.Cũ ergo remaneãt liberi,apparet,ꝙ p pactũ poſſint aliqua ſibi ſeruare.Nõ ob.ꝙ dt hic gl.magna,& ſic ñ ẽ dubiũ,ꝙ põt teſtari ſi pt hre ꝓpriũ.Caius eſt ĩ l gñali.§.co.vbi poſita ẽ hæc auth.q̃ lex ñ ẽ correcta p hãc auth.niſi ĩ monachis, & religioſis.Cũ aut poneremꝰ ꝙ nihil ſibi remãſerit , qa obtulit ſe,& ſua,pt ergo facere teſtm̃, nõ ĩ ꝑiudiciũ eccleſiæ,ſꝫ hr̃dis, q 13 ſi hr̃ditatẽ adiret,ſolueret,qa applo hr̃ditatis † ẽt dãnoſã hr̃dita-tẽ ꝯtinet, vt l.hr̃ditas,ff.d re.iu.Credo ẽt ꝙ dedicãdo ſe,& ſua in 14 tellĩr de pñtib.tm̃,† vt libera facultas teſtãdi ĩ futurũ ñ ipediat.Se-15 qt ĩ tex.ipſo igrediẽte.Ex hoc † ſeqt a ꝙ ipſo iure bona p igreſſũ a ĩ mona.trãſeũt,nec aliud factũ hoĩs reqrit,vt ſ.ĩ fi. ꝓfeſſionis,ꝙ qũo ſit verũ ĩ.dicã Sed q̃ro,qd ſi ipubes igredit monaſt. an vale bit ĩgreſſus? Dic ꝙ ſic,vt ff.de li.cã.l.fi.vbi pt ĩpubes oẽm actũ,in quo verſat ei⁹ vtilitas,vt Inſt.d inu.ſtip.§. pupillus. Sꝫ ĩgrediẽdo monaſ.vtilitatẽ aĩæ ſuæ ꝓcurat,ergo,&c.vt ĩ.e.l.ſancimus.In ꝯ-riũ vr̃ facere,qa mr̃imoniũ ſpũale ꝯhit ad ĩſtar carnalis mr̃imo-nij,& licita eſt argumẽtatio d vno ad aliud vt 12.q.2.& ex̃.d trãſ la.epi.p totũ Sed ĩ mr̃imonio carnali reqrit pubertas, vt Inſt. de 16 nup.ĩ pri.ff.de ritu nup.l.minorẽ.ergo,& c.Et hęc ps † b ſ.ꝙ ñ va b let,vr̃ de iure verior. Ad l fi.de li.ca tñ,ꝙ illud ẽ verũ, vbi ẽ cer-tũ ꝙ pupillus ſibi vtilr̃ exercet,ſed vbi ẽ dubiũ,ſec⁹,vt i caſu nr̃o Põt ẽẽ,ꝙ exire vellet pp aſperitatẽ rlę, q̃ ab initio ñ ꝯſiderauit cũ nõ hret itellm̃,nec diſcretionẽ,vt ĩ.de falſa moneta l.j. & ſic de iure nr̃o ſine tutoris authoritate ddicare ſe nõ pt,vt i c.j. e. ti. 17 d re lib.6.ꝙ dic vt ibi.† Quęro,qd d adulto hñte curatorẽ,an ſi ne ei⁹ authoritate poſſit igredi monaſteriũ? Et vr̃,ꝙ ñ, ut ĩ. de in ĩte.reſ.ĩ l.ſi curatorẽ hñs In ꝯriũ vr̃.ĩ de nup.l. in copulãdis.Cy. hic arguit p & ꝯ.Sed hoc q̃rere fruſtra eẽt,qa hodie ẽ dtermina tũ p caſũ,ꝙ pt,ex̃.de reg.c.j.& eo.ti.c.j li.6.Quęro,qd de filiof.an pſonã ſuã dedicare pt? Dic vt ĩ.tí j l.Deo nobis.Sed an bona,dic vt ſ dicã Quæro,qd ſi ſit minor 25.an.an poſſit reſtitui aduerſ⁹ 18 igreſſũ? Doc.dñt † q ſ ñ,duab.rõnib.Prĩa qa ñ vr̃ læſus cũ ſalutẽ aiæ ſuę ꝓcurauerit.& ſic nõ dẽt reſtitui,vt l.ñ vr̃,de in inte.reſt. Scda,qa ñ mutat ſtatũ,& ſic reſtitui nõ pt,vt l.ſi ex cã.§.Põp.ff d mino.Ita refert hic Cy ĩ ꝯriũ vr̃,ꝙ reſtitui poſſit,p c.ſignificaſti, ex̃.de regula.Sed ad illud c rñdet,ꝙ loqt i exiſtẽte ĩtra 14.an.q re ſtitui pt,ꝙ pbat,qa ĩ ſpũalib.minor cẽſet maior,vt no ĩ l.ait ꝑtor de min.& i c.ſi annũ.ex̃.d iud li.6.& 15.q.2.c.certis d cauſis i gl. rlare ẽ,&c.De mr̃imonio eſt expſſũ ex̃.d teſ.ſpo.c.ex pte.Et hoc ꝙ ñ reſtituat,firmat gl.lo.20.q 1 c.illud i fi.gl magnę. Quæro,qd ſi minor, vr̃ ẽt maior dolo fuit ĩduct⁹ vt religionẽ igrediat,puta qa Abb.vt eũ ſubduceret blãditijs.e. dicẽdo,ꝙ comederet car-nes.& ꝙ multa faceret, q̃ poſt an.nõ hẽt,nũqd pt agere,q ſ reſci 19 dat hmõi igreſſus doloſe factus? Et ĩ hac † q. pmitto ſnĩã Cano. cui nos ſtare oportet potius authoritate,q̃ iure,vt mihi vr̃, & vt expſſe hr̃ ex̃ d ꝯuer. ꝯiu.c.dubiũ.e.ti.c.veniẽs.&c.ex pte,ĩ fi.expſ ſius.16.q.17.c.ꝯſtituit.Et dicũt,q ſ dol⁹,p quẽ qs ẽ ĩuitat⁹ ad reli-gionis igreſſũ,ẽ bon⁹ dol⁹,& ſic pmiſſus,vt ff.d dol.l.j.§.dolũ.& iputet fatuitati ſuæ,q credidit.& hæc ẽ eorũ ſnĩa in dictis locis: Cõtra pdicta vr̃,ꝙ igreſſus ipſo iure ñ teneat,qa dol⁹ dãs cãm ꝯ-ctui bonæ fidei,reddit ipſũ ipſo iure nullũ,vt ff.d dolo l. & elegã ter.ĩ pric.Sed ĩ ꝯctu q ſup re ſpirituali celebrat,nedũ par imo ma ior dẽt ĩteruenire bona fides,igit,&c.In ꝯriũ vr̃,qa dol⁹ tertij ꝓ xenetæ nõ vitiat ꝯctũ,vt notat,ĩ d.l.& elegãter.Sed Ab iſte hr̃ lo co eiuſdẽ ꝓxenetæ ĩter Deũ,& religionẽ igrediẽtẽ:igit,&c.Pe-tr⁹ 11,ꝙ vitiet ĩgreſs⁹ &c. Ad argũ ꝓpoſitũ rñdet,ꝙ dol⁹ ñ vitiat verũ eſt de dolo tertij extnei,ſecus ſi ille terti⁹ fuerit miniſter dñi vel ꝯhẽtiũ.at ĩ ꝓpoſito Abb.fuit miniſter Dei in hoc ꝯctu,ergo

dolus ſuus nocebit,& vitiabit ꝯctũ. Et hoc puto d iur nr̃o veriſſi 20 mũ.† q ſ ſic oñdo.Aut iſte ĩ duct⁹ p dolũ ab Abbate,ab initio ſũ pſit habitũ nouitiorũ nõ faciẽdo ꝓfeſſionẽ , nec aſſũpturus aſr. niſi credret ſibi ſeruari ea,q̃ Ab.ſibi dicebat,& p an.& vltra ſibi ſeruauit,& nõ põt dici facta ꝓfeſſio tacita,vr̃ cogi poſſe ad expſ ſã,faciẽdã,qa iſte nõ habuit aĩum ibi ſtãdi aſr,niſi ꝓmiſſa ſibi ſer uarẽt,& Abb.ipſũ tpe explciæ ꝓfeſſionis decepit: ei blãdiẽs & ꝓ-minẽs q̃ ꝯ rlam erãt,qa ipſe aſr nõ ꝓmiſiſſet. Et iõ cũ ipſi ꝯctui dol⁹ ddedit cã,ẽ ddm,ꝙ ipſo iure nõ teneat Nec ob iõ Canoni-ſtarũ,q̃ dicit,ꝙ dol⁹ iſte,p quẽ qs ad ĩgreſſũ religionis adducit,ẽ dol⁹ bon⁹,et ſic pmiſſi,vt l.j.§.dolũ.ff.d dolo,qa hãc nego,cũ di ſtinctione tali,qa qñq; qs ĩ ducit ad religionẽ i gñe,vt ſi p dolũ ſi bi ſuadeat,vt ſęculũ dimittat,& religionẽ igrediat nõ dicẽdo,q̃, & fateor,ꝙ iſte ẽ bon⁹ dol⁹,qa qs p ipſũ ad meli⁹ inuitat. Et ita itel ligo,qd Canoniſtæ loquunt. Pone.n.q. Titi⁹ erat fortis,& robu-ſtus,ad poſſendum q̃cũq; rlam,q̃uis aſperã,obſeruare, tñ nole-bat ſecularẽ vitã dimittere.Certe ſi doloſe ĩduco ad relinquẽdũ, bonus dolus erit,nec ipſe poterit dici deceptus,qa meliorẽ vitã i-greſſus ẽ. Vel põt dici, q.i hoc ſit potius q dã ꝯſiliũ ſibi ꝑſtitũ q̃ dolus.Qñq; p dolũ qs ĩducit ad ingreſſũ certæ religionis, forte, qa debilis,& nõ aſſuet⁹ vigilijs,& ieiunijs.Et dico qd aut ipſe do lus ꝯmittit ab extneo,& ſuæ fatuitati ĩputet qa illi extneo credidit de re ad eũ nõ ptinẽte.Aut ipſe dolus ꝯmittit ab Abbate,vel ꝑla to cuius religionẽ igredit & tũc dico,qd iſte dolus ẽ malus. Nã ex eo citius pñt ſeq mala,qa forte ille deceptus ĩpotẽs regulã apo 21 ſtatare cogeť,vel ipſã ſaltẽ nõ obſeruare † Nõ.n.facilis ẽ vitę mu tatio,ſed cũ magno fit labore.vt ĩ Auth de mo.§. hĩc aũt nobis. col.1.Lex aũt q̃ dicit,bonũ dolũ ꝓmitti,loqr̃ de illo q ĩ oĩm euẽ-22 tum † bonus ẽ,vt ſi capt⁹ ab hoſtib.p dolũ aufugiat,vt d.l.1.§.do lũ Nõ ob.illud qd Canoni.dñt,ĩputet ingrediẽs fatuitati ſuæ, qa nulla ẽ fatuitas,ſi credo illud,qd mihi ꝓmittit ab Abb. viro reli-gioſo,& de negotio,qd ad eũ ſpectat,& de obſeruãtia regulę.Ex 23 cuſat.n.ille,q credit † fide digno homini,vt no.ĩ l.nec ſupina. in gl.ff.de iur.& fa.ign.& l j.ff.de eo p quẽ factũ erit.Cõcludo igit, vt ſ.qd ab Abbate talis dolus cõmiſſus ingreſſũ vitiat ipſo iure. 24 Quæro qd ĩ ſeruo,† an ſine ꝯſenſu dñi poſſit igredi mona? Tex. ẽ,ꝙ ſic,in Auth.de mo.§.ſãcimus ergo,collat.j.Nec mona tenet reddere dño ptiũ ſerui,vt ibi no. i gl.Cõtrariũ vr̃ de ſer. nõ or.c. ſi ſeruos.Quæro,qd de viro hñte vxorẽ,vel vxore hñte virũ , an 25 vn⁹ ĩuito alio mona.† igredi poſſit,& de ſpõſo p verba de futu-ro,certũ ẽ,qd ſic,vt ĩ.ti.j.l.Deo nobis,de ſpõſo vero,vel ſpõſa de pñti,vt ex̃,de ꝯuer.ꝯiu.c.2.& c.ex publico,& de ſpõſa.c.ꝯmiſ.& d hoc expſſe ex̃.de voto c j.li.6.Si vero ſit ſecuta copula carnalis, tũc vni licet iuito alio,vt dictis.c.dr̃,ſed altero ꝯſentiẽte bñ põt, vt ex̃ de ꝯuer.ꝯiu.c.1.& c.ꝯiugat⁹.& 17.q.1.nos nouim⁹,de quo 26 hr̃ ĩ Auth.d nu.§.p occaſionẽ.† Quęro,qd de officiali finito offi cio an poſſit ĩgredi monaſteriũ.d iure ciuili? Dic vt in l.offi & l. q̃ſqs.ĩ auth.ſed neq; ĩ.ti.j.Auth de ſã.epi.§.ſed neq;.Can.lati⁹ ex̃. d ob.ad rõ.vbi gl.mag Seqr ĩ tex.& ſua op hic dr̃,ꝙ obligat ſe,& ſua,ꝯ p ſolũ votũ res nõ efficit ecclæ,ſed pſona obligat, vt ff. de pollic.l.2.i pri.Gl.ſoluit ĩ eo ꝙ dicit ſe,ſtat ꝓprie,l eo,ꝙ dicit,ſu, ſtat ĩ ꝓprie,qa bona ſtatĩ nõ ſequunt eccleſiã.Hęc ſol nõ vr̃ bo-na.Nã cũ ſtatĩ pſona ecctiæ,& ĩ eius ptãtẽ trãſeat,eo.mõ oĩa bo-na ſua quo ad ꝓprietatẽ.et dñiũ i ecctiã trãſeũt,vt ff.de pca.l.ſi a-doptauero.Nõ ob.l.2.ff.de polli.qa loqt qñ qs vouit vnã rẽ parti-cularẽ cuius dñiũ nõ trãſit p ſolũ votũ,ſed p oblõnẽ, hĩc aũt vo uit pſonã ſuã,quo caſu trãſit pſona ſua,& oĩa bona,vt hic.Op.ꝙ ingrediẽs monaſteriũ bona ſua non dedicet,vt in Auth. vt nul. iud.§.ſi vero,poſito ĩ.d adul.auth.ſed hodie.Sol.ibi loqr̃ in adul tera,q̃ in monaſteriũ ponit.& ibi capta mittit,nec ſæculo renũ-ciat.Hic loqt in ingrediẽte monaſteriũ,& ſpõte ꝓfeſſionẽ faciẽ-te.Ita ſentit gl.magna hic In fi.Opp.ex̃.gl.hic dr̃,ꝙ trãsfert ſua in monaſteriũ ꝯ rlr dñiũ ſine traditione nõ trãsfert ĩ aliũ. l. tradõ-nib.ĩ.d pac.la.bñ ſo uit duo.mo.Vno mõ,ꝙ hic loqr̃ ĩ acqſitiõe vlĩ,ĩ qua dñiũ ſine tradõne trãsferť,vt ff.ꝓ ſoc.l.1.& ibi no.Scdo 27 mõ hoc ẽ ſpalẽ ĩ ecctia eius fauore,vt l.ĩter diuinã.ĩ.e.ti.Quæli-bet iſtarũ ſol.ẽ bona.Nã ĩ qualibet vlĩ † acqſitione trãsfert dñiũ ſine tradõne,vt d l.1.ff.ꝓ ſoc.& l.cũ hęredes,ĩ pri.ff d acq.poſ.Et Idẽ ĩ pře arrogatore,q vr̃ vlis ſucceſſor,vt ff de ado.l.ſi pr̃.Et ĩ fi-ſco q p publicationẽ vlem ſucceſſor ẽ,d.l actione.§.publicatio-nẽ,ff.ꝓ ſoc.Idẽ dico i ecctia.q̃ vlr igreſſo ſuccedit,ar.l.ſi ita qs §. ea lege,& ibi no.ff de ver.obl.Sec⁹ i particulari,vt d.l. traditioni bus.niſi ĩ caſib.no.ĩ l.ſi ager ff de rei vẽ.Hoc ẽt ꝓbat ex tex.auth. dũ dicit,ipſo igreſſu,&c.quaſi nõ reqrat res ſtatĩ,hoc ẽ traditio, ſed ipſo iure dñiũ in eccleſiã trãsferť.Quęro,licet dñiũ bonorũ ĩ 28 ecctiã trãsferat ſine alia traditione,qd d poſſ.† an ecctia poſſideat bona ĩgreſſi ſine alia appꝛehẽſione? Vr̃,ꝙ nõ,vt ff. de acq. ꝓoſ. l. cũ hr̃des,in prin.& d.l.ſi inter fratres.§. idẽ rñdit . & qd not. in l. fi ff.qd cuiuſq; vniu no.Inn.tenet oppoſitũ ex̃.d ꝓba.c. ĩ pñtia. Glo ff.de acq.poſ.l. q vniuerſas, nõ firmat ſe. Sed hoc tenet glo. expreſ-

ADDITIONES.

a Meno Ex hoc ſequitur Ba b.conſ 59 col. 8 lib 2.

b Meno.Et hæc pars Quando ingrediens poſſit exire.Soc.trac.fall.reg.ſi.

expsse.23.q.1.c.si q̃ mulier.ĩ vl q. nõalc.ꝯria, vt j.dicã, ĩ q. quoiuſ bona ĩgressi puncãt ad eccl. Quæro ergo, qd si ĩgrediẽs ex pacto aliqua bona sibi ꝛtinuit? Rñ. qd pactũ nõ valet, sed ĩgress⁹ manet valid⁹, ar. ff. de acq re. do. l. liber hõ, ĩ fi. ff. d vsur. l. placuit. Ita dicit

29 gl. Circa hoc dubiũ gl. & † Doc. variãt, & diuersa loquũt, & vt dixi, gl. t3, qd ĩgress⁹ valeat, sed pactũ vitieť. Idẽ t3 ĩ Auth. d mo. colla. 1. §. illud quoq;, gl. tñ. ff. d vsu & hab. l. p seruũ. §. j. distiguit sic. Aut hoc pcm̃ apponiť tpe ĩgress⁹, & ĩcõtinẽti, & vitiať vtrũq;. s. ĩgress⁹, & pactũ. Aut ex ĩteruallo, & vitiat pactũ, sed ĩgress⁹ remanet, cx̃ d sta. mo. c. 2. Gl. mag t3, qd vitietur ĩgress⁹, & idẽ t3 ĩ c. fi. ex̃ d ꝯd. app. De hoc ẽt q̃rit gl. l. t sic nõ firmet, ex̃ q cle. vł mo. c. fi. & 32. q. 2. c. solet. la. d Are. ff. de hęr. ĩst. ĩ l. si ita qs hr̃s excepto, si tit qd vitieť ĩgress⁹. Gul. d Cu. hic t3 oppositũ, qd ĩgressus t3 reuocato pacto. Ia. d Bel. i auth. d mon. i § illud, distiguit, qd aut ꝯstat, qd aliqñ noluit eẽ, aõt ꝯstat qđ nullo mõ voluit eẽ aľr, aut dubitať. Primo casu vitiať pactũ, & ĩgress⁹ valet. Scdo vitiať vtrumq;. Ia. Bit. in lec. circa hãc auth. dt sic. Aut hoc pactũ apponiť p modũ ꝯdõnis, vt ddico me, si mihi liceat ꝛtinere mea, & tũc vitiať ĩgress⁹ qa tũc sub ĩpoßi ꝯdõne factũ, q̃ ꝯdõ ĩpoßis vitiat ĩ ꝯctib, vt ĩnst. d inu. sti. §. ĩpoßis. Aõt nõ apponit per modũ ꝯdõnis hoc pactũ, sed simpľr, qadr̃, ddico me sine bõis meis, tũc aut staťĩ facit ddicationẽ, & vitiat ĩgress⁹, aut ex ĩteruallo, & tũc solũ pactũ vitiať, vt gl. ĩ d. l. p seruũ. § j. Cy. t3 hic opĩ. hui⁹ gl. qa, vt dixi ĩ hac q gl & Doc. variãt, iõ ĩ hoc sequor sniã Cõmẽtatoris, aliquo addito, sic dicẽtis. Verba, q̃ ponũť ĩ aliquo ꝯctu: dẽnt intelligi sm nãm ꝯct⁹ sup quo apponũt. vt ff. de dã. ĩf. l. dãni ĩfec. §. qdã. ff loca. l. si vno, ĩ prĩ. Nũc ad ꝑpositũ, mona. nõ p̃t hr̃e ꝑpriũ, vt hic, & cx̃ d sta. mo. c. cũ ad monast. tñ quoad administrõnẽ & vsũ p̃t aliqd hr̃e, ex permissione Abbatis, vt ẽ tex. cx̃ d sta. mo. c. 2. sicut seru⁹, q nihil hr̃e p̃t, & m̃ ꝯniuẽtib. oculis dñi aliqd hẽt, vt ff. de manu. l. 4. ĩ prĩ. Vñ qñ reseruõ fieret simpľr, dẽt ĩtelligi quo ad administrõnẽ, & vsũ vt d. c. 2. & qđ Abb. patiať cũ hr̃e, sicut dñs patit seruũ q̃dã hr̃e, q̃ ꝯparõ serui ad mona. ꝑcedit, vt dt Inn. ĩ c. cũ olim. ex̃ d prio. et sic vtrũq; valet hoc casu. Sđ si verba ex p̃sse sonãt ẽt, qđ dñiũ rerũ remaneat apud eũ, tũc hoc pcm̃ apponiť p modũ ꝯdõis ad ipsũ ingressũ, vt ddico me & mea, si dñiũ taliũ rerũ remaneat meum. Et tunc aut ꝯstat, qd ĩ oẽm euẽtũ voluit mona. remanere, & vitiať pcm̃, & ĩgressus t3. Aut hoc nõ ꝯstat, vł ẽ dub. ñ, & tale pcm̃ vitiat ingressũ, qđ vł d ficere volũtas ĩgrediẽtis, vt d. c. 2. de sta. mo. Aut tale pcm̃ nõ apponit p modũ ꝯdõnis, vł viã simplicis pacti, & tũc mod⁹ vł pcm̃ vitiať, & ꝛmanet ĩgress⁹, vt hac gl. cũ si. d hoc p Arch. xii. q. j. c. nõ dicatis, et p Pau. de Lea. ex̃ d sta. c. eos q. ĩ Cle.

30 Quęrit gl. qd si ddicat se, & sua. ã ex sup̃fluo ꝛadiciaľ, sua, determinat, & argult, qđ sic, cũ ex ddicatiõe ꝑsonę oĩa bona facta sũt mon. nõ p̃nt ãplius fieri ei⁹, vt ff. d acq pos. l. 1. §. ex plurib. Rñ. distiguẽdo, qꝫ si p̃cedat dictio, me, sup̃fluo adiciaľ, & mea, sed si p̃cedat dictio, mea, erit erit effectus, quia hẽbit bona ex ꝯcessiõe exp̃ssa, nõ tacita, ut j. d pac. ꝯuẽ. l. fi. & dt gl. qđ si p̃cedat dictio, me & sequaľ, mea, hẽbit bona ex ꝯcessiõe exp̃ssa, vt ff. de noua. l. cũ. n. hęc sũt verba gl. Quis ãt posset ẽẽ effect⁹, vtrũ mo hẽat bona ĩgressi ex ꝯcessione exp̃ssa, uel tacita, hẽbis ĩ q. seq. Tñ ĩ q. seq. ꝑposita dico sic; Aut qs ddicat se cũ suis bonis, & tũc exp̃so bonorũ nihilo pař, qa exprimiť p illũ modũ, q tacite ĩerat, vt j. d fi.

31 diusi. nõ recte. & ff. d le. j. l. 3. Nã. n. ꝯiũctionis. † cũ, ẽ ꝯiũgeť accessorie, nõ principaľr, vt ff d pec. le. l. j. & 2. & Inst. de leg. §. si qs

a ãcillas. Aut qs ddicat se, & sua & tũc verũ dt gl. qd hic ponit p aliũ modũ, q̃ pcũ, q tacite inerat. Nã hoc mõ exp̃sso, bona veniebãt p q̃dã ꝯnam, nũc ueniũt p̃cipaľr, vt d. l. 1. 2. & 3. ff. de pe. le. Quęrit gl. pone, qꝫ ex aliqua cã teneat ingressus, qd erit d bonis?

32 Rñ. qꝫ † nec oblõ bono. t3, qa si ñ valet exp̃sũ. s. ĩgress⁹, nõ dẽt valeť tacitũ. s. ddicõ bono. vt ff. de ser. rusti. p̃d. l. itẽ, ĩ fi. hæc sũt verba gl. Gl. distiguit, aut ĩgressus, & rerũ oblõ nõ exp̃ssa voluntate veniebãt, & tũc vitiato ĩgressu, ꝛuocãť bona, q̃ tacite ad illũ veniebãt, & hoc ar. l. 1. §. q hẽt haustũ, ff. d ser. rus. p̃d. Aut exp̃sse ddicauit bona, & tũc nõ reuocãt, vt l. fi. j. si re⁹ vel acc. mo. Ita dit gl. in Auth. de mo. §. illud quoq;. Ita t3 gl hoc disputãs d elc. ꝯio. c qđ añ, d hoc 17. q. 3. c. 1. Gul. de Cu. ĩ lec. hui⁹ auth. dt: aut iste, q ĩgrediť mo. sciebat ĩgressũ nullũ, vł cã pp quã nullus erat, vt qa ꝯdicẽre, & ĩuita vxore ĩgressus nõ t3 quoad ꝑsonã, vt ĩ Auth. d mo. §. si vero reliquẽs, & d sã epi. §. mo. Aut ĩgrediẽs ignorabat ĩgressũ nõ teneť, imo ipsũ valeť credbat, ut qa hẽbat vxorẽ, q̃ mortuã verisiľr putabat, q̃ tñ viuebat, & tũc bõa recuperat, vt ff. d ꝯd. ob cã. l. 1. 2. & 3. §. si lib. Itẽ qa ĩgressus mo. hr̃ ꝑ mortuo, vt l. Deo nobis. j. ti. 1. & iõ sicut donat⁹ cã mortis, nõ secuta cã, illud reuocaľ p̃t, vt ff. si cer. pe. l. nõ ois, ĩ prĩ. & ĩ tt. d do. cã mor. cũ si. sic ꝛuocat hoc casu, cũ ĩgressus nõ teneat, p hoc casu alle. l. filiof. j. de spõl. & j. ti. 2. l. si legib. Iac. bñ t3 idẽ, & Gul. eo mõ distinguẽdo, qd ipse ꝑbat, alias monast. hr̃ loco filii in bonis ĩgressi, vt j. dicã. Sed si nõ t3 ĩgressus, nõ hr̃. vt filius, & sic bona nõ remanẽt apud monast. Nã si aliqs disponat ĩ aliquẽ, credẽt ipsũ filiũ, si nõ ẽ, nõ valet dispõ, ut j. d hęr. ĩst. l. si pr̃, cũ si. Ita iste ĩgressus, q eũ valere credebat putabat monasteriũ filiũ suũ esse, cum nõ sit, bona reuocari p̃nt. Si uero sciebat nõ teneť ĩgressũ, & tunc aut ddicauerat bona p modũ ꝯdõis, ut ddico me, & mea, & tũc si ingressus nõ valet, vitiať dedicõ bon. & ita recupat, vt l. si militẽ. j. de ꝯdi. ob cãm. Aut simpľr, & tũc recupaľ ea ñ posset. Et cir. hoc examinat hic illud. An vitiato exp̃sso, vitieť & tacitũ. Dic plene p eũdẽ Ia. d Bel. ĩ Auth. de mo. §. si qs aũt, vbi t3, qꝫ, aut culpa, aut sciẽ ĩgressi, & bona remanẽt ipsi monast. alias Roff. disputauit hãc q & ẽ 4. ĩ ordine qõnũ suarũ, tñ determinat idẽ, qꝫ gl. p̃dic. s. aut ddicauit bona exp̃sse & nõ reuocar. aut tacite, & tũc sic. Cui⁹ referũt opi. Vltrã. & nihil ap̃pbãt. Cõmẽtator. quasi cũ op. Gul ꝯcor. & dicit Qñq; aliqs offert mona. se tm̃ ita qꝫ bona veniunt accessorie, & tũc vitiato exp̃sso, vitiaľ, & tacitũ, qꝫ ẽ eius accessoriũ, vt dt gl hic & bñ. Qñq; offert se cũ suis, & tũc idẽ, eadẽ rõe, qa ista dictio, cũ, ꝯiũgit accessorie, vt s. d ꝑx q dixi. Qñq; qs offert se & sua, & tũc aut ipse credebat oblõẽ de se factã tenere, aõt sciebat nõ tenere. Prĩo casu dẽt recupare bona p l. si pr̃, & l. nec apud. j. de hr̃. inst. & ibi p rõnes Ia. & Gul. Scdo casu nõ recupat bona, qa donare vł, sicut soluẽs sciẽter indebitũ, vt ff de ꝯd. ind. l. 1. Quærit gl. qd si añ ĩgressũ tenebaľ ex ꝯctu, vł delicto, an monast. teneaľ? Rñ. gl.

33 † qꝫ sic, ad ĩstar capitis minuti, vt ff. de capi. dim. l. 2. ĩ prĩ. & l. tutelas, §. si libertate, hęc sũt verba gl. Itẽ no. auth. si qua mulier. j. e. ti. Aľr oo. ĩ Auth. d mo ĩ prĩ. ĩ gl. sup verbo, mutatiõe, q̃ t3 qđ ipse mo. ꝯueniri possit, aľr no. e. ti. §. si qs aũt, vbi dt, gl qꝫ actione reali, aľs hypothecaria, vel alia, q̃ dat rõne pos. ꝯueniri p̃t monast. actione vero ꝑsonali ipse monac. ꝯueniť. Hoc ẽt examinat gl. in auth. qñ opo epi. ĩ prĩ. col. 6. & t3 qꝫ ipse mon. ꝯueniri possit. Alibi gl. distiguit, aut ꝯtulit ĩ monast. oĩa bona sua vľr, aut is singľes. Prĩo casu monast. teneaľ, scdo ñ. Ita nn ĩ l. si peculiũ legeť. §. j. ff. d pe. le. Iac. bñ dt, qꝫ ipse monac. ꝯueniri dẽt, & ĩ ꝑsona sua libell⁹ ꝯcipi, & dt eẽ casũ ĩ auth. cã q̃ j. ti. j. q̃ loqť ĩ monac. & Abb. dẽbit ipsũ dfẽdeť, qꝫ si ñ facit, creditor mitteť ĩ pos. bo. q̃ ex ꝑsona ĩgressi ꝑuenerũt ad monast. vt Inst. d acq. si p arro. ĩ fi. ff. d pec. le. l. q pecuiliũ serui cũ distõne gl. l. si peculiũ legeť. e. ti. q̃ t3 id. stricte, qꝫ siue bona trãsferãt singľr, siue vľr, qđ sp monast. teneaľ, qa vľis hr̃dis, & successoris loco bř. Vñ si ꝛfert quaľr, qño, & qñ ñ trãsferaľ cũ ali⁹ successor ñ appareat, vt j. de hær. ist. l. quoties & l. 1. §. si ex fũdo, & l. ex facto. ff. e. ti. & qꝫ no. ĩ l. ij. §. cũ ex cã. ff. d iuř fisci. Et ita dt Iac. d Bel. ĩ Auth. d mo. § si qs autẽ forte semel, vbi t3 qꝫ ipse mona. teneaľ, & ꝛmaneat oblat⁹. Cy. hic ꝛcitat gl. & dicta Doct. & nihil ap̃pbat. Gul. d Cu. ĩ auth. cã q̃ fit cũ mõ. j. ti. 1. t3, qꝫ si monast. vult teneť bona, qꝫ tũc teneaľ creditorib. monachi rñdeť. Si naũt vellet ipsa bõa dimitteť, tũc ñ teneaľ, imo libetaľ, cũ ñ hẽaľ loco hr̃dis, sed cũ, vt j. d. e. ã. Ego teneo hãc gl. & ꝑ hoc vid qꝫ no. Dy. ĩ d. lictũ, d reg. iur. li. 6. Pro dlicto aũt añ ꝯmisso puto qꝫ monach⁹ ꝯ

34 ueniri ñ possit, † cũ oĩs accusatio p ĩgressũ, siue ĩpugnatio sit remota, vt ex̃, d vot. c. scripturę. & 33. q. 2. c. admõeť. Poterit aũt monasteriũ ꝯueniri si aliqd puenit ad eũ. vt s. ĩ ꝯctib. dixi. Et no. ĩ d.

35 c. dlictũ, vt dicã ĩ ꝑx. q. Quęro, qd si monach⁹ ꝯxit vł dliqt † post ĩgressũ, gl. ĩ l. ex pęnalib. ff. d 1. c. iu. dt, qꝫ ecclia ñ teneť. Idẽ no. ĩ d. auth. cã q̃ fit cũ mo. qꝫ t3 Gul. d Cu. & idẽ t3, idẽ Cul. ĩ l. 2. §. ait p̃tor. ff. d ea. dim. qꝫ itelligo ĩq̃tũ ẽ locupletior, ad ĩstar pupilli, vt ff. d po. l. j. §. an ĩ pupillũ. Quærit gl qd si ĩgress⁹ mõasteriũ hẽat † em

36 phyteusim, vł liuellũ, an trãseãt ĩ ecclĩã. Gl. dt qꝫ sic. p l. peto. §. j. ff. de le. 2. ff. de do. iter vi. & vx. l. sed si mors. §. 2. Hęc sunt verba gl. Ia. Bu. hic distiguit; Aut dẽat p̃stare ex illa re aliqd ꝑsonale, & tũc ñ trãseat ĩ moaast. sed ꝛdeat ad ꝯcedẽtẽ, qa cũ circa ministeria ecclesiastica sit occupat⁹, illa p̃staľ nõ, p̃t, aut qa forte habit⁹ repugnaret illi p̃stationi. Aut aliq̃ pecuniã dẽt p̃staľ, & tũc trãseat in mõasteriũ, tũc poterit daľ dño p aliũ, vt ff. d sta. ho. l. Arethusa, ff. d ꝯd. ist. l. fi. §. j. Cõcordat. n. hãc gl. ĩdistĩctę dicẽs, qꝫ ẽ cas⁹ ĩ Auth. d ali. & emph. §. j. col. 9. vbi dr̃, qꝫ trãsit ĩ ecclesiã, nisi dñs ꝛuocet, sed si dñs vult, p̃t ꝛuocaľ. Ia. d Bel. ĩ §. j. dt qꝫ ille. §. nihil facit, qa ille §. loqť ĩ oblõne ex exp̃ssa, ñ ĩ tacita, q̃ fit p ĩgressũ. Itẽ ꝯcedit electiõẽ ordiatori, vt ibi patet. Cy. ꝛcitat simpľr dcm̃ Dy. & stat eo ꝯtẽtus. Spe. ĩ ti. d emph. §. nũc aliqua, ver. 122. vł teneť qꝫ ñ trãseat, nisi ꝯsẽtiat ille, cui⁹ ĩs ẽ emphyteutica, qa ñ dẽt posse faceť cãm emphyteutæ dteriorẽ, trãsferẽdo ĩ ꝑsonã fauorab liorẽ, vt ĩ ecclesiã, q̃ expelli ñ p̃t, si ꝯtigat eã ñ solueť canonẽ, & q̃ ñ soluẽdo ñ priuareť re, vt l. placet. s. e ti. ibi, nulla trãslatione &c & 16. q. j. c. placuit & Io. An. ex̃. d ĩli. do. c ꝯsuluit. Sđ ad hoc rñ. qꝫ nõ ob. qa aut p̃dtũ fuit adscriptũ ecclæ, & tũc pp ñ solutũ canõẽ res ñ redit ad dñm. Ita loquũť dicta iura. Aõt res ẽ priuati, sed trãsit ĩ ecclĩã cũ illo, & tũc poterit ꝛuerti ad dñm pp canonẽ ñ solutũ p ecclĩã. Hoc ꝑbatur ĩ l. fi. C. d exac. trib. li. x. Teneo igiť ĩ hoc sniã Inn. & Host. ex̃, d ꝑb. ĩ c. ĩ p̃ntia. q tenẽt qꝫ in ecclĩã trãseat. Quęro ergo circa hoc ex̃ gl. Ecclĩa vł priuat⁹ ꝯcedit rẽ ĩ ẽphyteusim Titio ꝑ hr̃de suo.

37 Titi⁹ ĩgrediť mõasteriũ, q̃rit † an ta ia res trãseat ĩ moaasteriũ? & vł qꝫ ñ: qa dicẽdo ꝑ se, & hr̃de suo h. d. respũ aliorũ hr̃dũ q existere dñt hr̃des dicto Titio. Nã prim⁹ dnotat ordinẽ ad fm vt ff. d iud. l. ad perẽptoriũ, & ff. d hr̃. ist. l. si qs ita hr̃s ĩstituaľ. Sđ vbi ĩ ecclĩã trãsferunt bona ĩgressi, ꝑpetuo erũt apud eã, & sic Titi⁹ nullũ aliũ hr̃dẽ hr̃e poterit aliquo tpe: qa ecclĩa nũq̃ dficit. Præterea ꝯcedẽs ñ solũ voluit qꝫ hr̃et Titi⁹, sed & prim⁹ hr̃s su⁹. Sđ si Titi⁹ habuisset

ADDITIO.

a Meno Verum dicit Ripa Resp. lib. 1. c. 32. nu. 3.

buisset aliquē hr̄dē priuatū, ille hr̄s vixisset ꝑsūptiōne iuris vsq; ad 100. an. q̄ ē lōgæua vita hoīs, vt ĩ. e. l. fi. & no. ĩ l. i. §. si dubitet, ff quēad. test. ape. & sic vr̄ ꝙ falsē dicer̄ dām⁹, ꝙ ista emꝑh. finiat apud ecclesiā spatio 100 an ex voluntate ꝯcedētis, vt s. dixi. Pro hoc facit l an vsusf ff qu ad. vsusfr. am t. Cōtrariū puto verū, q ĩ ecclīā trāseat. & ꝑpetuo Et Rō. qñ ꝯcedēs ꝯcessit Titio, & prio hr̄di suo, potuit ꝯsi lrar̄ Titiū posse hr̄e priuū hr̄dē ecclesiā, uno lex dbuit hoc scir. cū ex hoc dicat, hic ñ admitti ignorātia iuris, & ĩ latā culpā icidit, vt ĩ. d leg. l leges, & ff. d his q no. ĩfa. l. liberorū. §. notat. Præterea di merito. prin hr̄di suo. Nā opari pt, niū alist hr̄et hr̄dē, & sic ñ fuit frustra posita Vñ ñ ob ꝙ ꝑtinuū dicat respū sedi, qa verū ē vbi aliū priuatū hr̄et hr̄dē. Præterea ñ seq̄t ꝙ ꝑpetuo sit apud ecclesiā. Quid. n. si ecclesia canōē ñ soluit dbitū? Certe rdir̄ poterit ad ꝯcedētē, vt s̄ dixi. Quæro hic ex gl. ꝙ si ꝯcedat res Titio. pacto apposito, ꝙ ad ꝯcedētē rdeat Titio mortuo: 38 an Titio igresso monasteriū trāseat † res ĩ monasteriū? Et vr̄, q ad ꝯcedētē reuertar̄ quasi ꝯdōne existēte, qa ꝑ mortuo rputar̄ igres-39 s⁹, vt ĩ. ti. j. l. Deo nobis ꝯriū dic, ꝙ ꝓbo sic, expssio corū q̄ tacite ĩ sūt facta ꝑ eū modū, ꝑ quē isūt. nihil opar̄, vt l. ñ ĩcte. ĩ. d fidius. & s̄ dixi. Sd vido, ꝙ ĩ vsufr. hoc tacite ineſt, ꝙ morte finiat, vt ĩsti. d vsufr. §. finit. & tñ ĩ monasteriū trāsit, vt ĩ. dicā, vt ĩ casu nr̄o, q̄uis exprimat hoc ĩ ꝯcessiōe: cū hoc ĩ monasteriū trāseat, ñ finit talis ꝯcessio, sicut s. d vsus. dico. Nec ob. ꝙ talis ꝑ igresū mortu⁹ reputar̄, qa ē q̄tū ad vitā secularē, vt ĩ casu illius l. Deo nobis. Nā mu-40 lier lucrat̄ ex pacto dotōnē ꝑꝑ nuptias, qa mors ciuilis † tūc ꝯparat̄ nāli? qñ ꝑ vtrūq; idē ĩponat effect⁹ vt no. Dy. ĩ l. si ꝯstāte. ff. so. ma. Nec ob. si dicat idē est effect⁹ vtriusq; ĩ casu nr̄o, qa sicut dñiū illi⁹ rei hr̄e ñ pt p⁹ morē nālē obstāte pacto, ita nec p⁹ mortē ciuilē cū ĩ monasteriū trāseat, vt h. c. Nā dico, ꝙ talis vsus. donec viuet, vr̄ fieri ad vsū, & ꝑ alimētis. Sd quo ad alimēta iste nō eēset mortu⁹, qa horū ē capax, vt ff d cap. di l. legatū, & l. seruos ad custodiā. ff. d ali. & ci. le. lgit si dr̄ mortu⁹ quo ad hoc. Præterea 41 dico, ꝙ mors ciuilis † nūq̄ æqparat̄ nāli, nisi ĩ casib a iur̄ ꝑmissis vt ē gl. no. 16. q j. c. placuit, & ex. d rer. c. susceptū. li. 6. Quærit gl. 42 qd si ĩgrediēs hēat vsus. an trāseat † ad mōasteriū. rñdet ꝙ sic ꝑ easdē leges. Iac. bñ ĩtelligit hāc gl. ꝙ vsus. rmaneat huic donec viuat, qa ĩseparabilis ē a ꝑsona. Et ꝑ hoc l. necessario, §. fi. ff. d pe. & cōm. rei vē. Vltrā. satis ĩꝓbabil̄r dīt. Et sic ꝙ i⁹ vsus. rsidet apud igresū, ꝯmoditas aūt ei⁹ trāsit in mōaste. ar. ff. d adul. l. si postulauerit, §. iubet lex Nec ob. ꝙ monach⁹ ñ pt hr̄e ꝑpriū: qa verū ē q̄tū ad sui ꝯmodū ñ mōaste. sicut filiusf. qa d iur̄ Dig o. hil hr̄e poterat, & tñ remanebat apud eū i⁹ hr̄ditatis ad ꝯmodū pr̄is, vt ff. d le. j. l. cū filio. Cy. rcitat hic tm̄ Vltrā. nihil addēdo Gl. hic q̄rit, & nihil te firmat 19. q. 3. c. si qua mulier In. ĩ c. ĩ ꝑsen. t1, ꝙ trāsit in mōa. & sic ꝯcordat cū gl. ꝙ ē hic t3 Cōmētator. Bñ q̄ro circa hoc qñ finiat vsusf talis Et vr̄ 100. an qa tm̄ durat vsus. ciuitati rlict⁹, vt ff d vsus. l. an vsus & ecclīa, & ciuitas æqparat̄, vt ĩ. c. l. fi Eꝯ † vr̄ 43 ꝙ morte igressi finiat, ar. l. necessario, §. fi. ff. d pe. & ꝯm. rei vē & ff. d u fil Sian⁹, & d le. 2. l cū pr̄. §. hr̄ditatē, ff. d manū. l. Cat⁹, & d assig li l. fi ꝙ credo verū, qa vsus. acq̄sit⁹ pr̄i ꝑ filiū finit morte fi lii. ĩ d vsus. l. fi. Sic dicā ĩ monacho, ꝙ morte ipsi⁹ monachi finiat vsus t1 In. ĩ d. c ĩ ꝑntia Sū expedit⁹ d rcitatiōe gl. hui⁹ auth. & rcitationib. suis. Quæro, cū gl. qd si ĩgrediēs mona. bēat † feudū, an 44 ĩ ecclīā trāseat? Hæc gl. facit, ꝙ sic, ĩq̄rū dr̄ d liuello & emph Ia. de Bel ĩ Auth. d alie. & emph col. 9. t3 ꝙ ecclīa ñ succedat ĩ feudū, & d vasallo, q arma bellica dposuit c. j. & si d feu. fuc. ꝯtr. c. j. §. q cleric⁹. & ꝑ ea. q̄ no. ĩ l. si ita qs. § ea. l. fi d ver. ob. Mar. Sil. distinguit. Aut ē tale feudū, ex quo dēat ꝑstar̄ seruitiū plenū, vl̄ ñ. Prio casu ñ trāseat Scdo sic, d sta ho l. Arethusa In hoc teneo opi. In. q dt ĩ c. ĩ ꝑntia. q ĩ si ex feudo isto dēat talia seruitia, q̄ a monas. posit honeste exhiberi, ꝑ se, vl̄ ꝑ aliū, ꝙ tūc trāseat ĩ monas. alś ad dñm reuertat̄, & c. † Quæro, qd d ĩgrediēte rlā Fratrū Minorū 45 q ñ pñt hr̄e ꝑpriū, nec ĩ cōi, nec l singulari? In. ponit ĩ d. c. ĩ ꝑsen. & ibi ēt Io. An. Spe. ĩ ti. de sta. mo. ver. 3. q̄nt. Ia. Bu. ponit hic Cy. hoc tāgit lati⁹ ĩ l. Deo nobis. ĩ. ti. j gl. Io. An. 17. q. j. c. vt lex, ĩ gl. 2. & ibi d hoc ꝑ Arch. 19 q 1. c. qa igrediēnb. Circa hoc ñ sto ꝯtēt⁹ & dico l li. M nor: carū, 2. & 3. di. Quid si filiusf ĩgrediar̄ † monas 46 qd erit d bonis? Rñ. Aut hēbat bona castrēsia, & certū ē ꝙ illa in monas trāsferr̄ posset, qa d bis posset liber̄ disponēr. Aut ꝓfectitia, & illa ꝯ volū. pr̄is alienar̄ ñ pt, l fi. § filiis aūt sa. ĩ. d bo. q̄ li. Pe. vr̄ ꝯdicer̄. l. ꝙ aduētitia trāsferr̄ pt ĩ mooas. Ad §. filiis āt sam. rñdo ꝙ ille § obtinet vī alienōnis ĩter viuos, sꝫ moriēdo sec⁹, vt l. Deo nobis. ĩ. ti. j. Quæro qd si filiusfa. exñs ĩ studio, cui pr̄ libros † eme 47 rat, itrat rligionē qd erit d libris; Quidā dñt, ꝙ vñr eē bona quasi castrē. iō mona bēbit. ĩ. c. Alii dñt, ꝙ ē verū ĩ libris, q dāt magr̄is, & Doc. Istis. n. ꝯcedit hoc hr̄e pecu. ĩ scholarib. ñ, vt s. d ioff. test. l. fi. Circa hoc patet sic ddm. Qñq; pr̄ emit libros noīe filii, nec adhuc tradidit nec donar̄ velle dixit, & tūc ñ trāseūt ĩ mona. qa sūt ꝑprii pr̄is, vt l. j. d cast. pec. Nā tradēdo, rq̄rit, ꝙ sit donō, vt l. 2. ĩ. si qs alteri, vl̄ sibi. Qñq; pr̄ emit libros noīe filii, & tradidit, vl̄ dixit se filio velle donar̄, & isto casu si fili⁹ erat iā aduocat⁹, vl̄ Doc. trāseūt ĩ monas. qa eēsēt castrē. pec Militāt n. aduocati, vt l. fori. ĩ. d adu. di. iud. Aut ille fili⁹ erat adhuc scholaris, & tūc ñ posset dici quasi castre. pec. qa ñ hēbat aliq̄ carū dignitatū, q̄ ponūt ĩ l. fi. ĩ. d

inof. test. & isto casu nō trāseūt ĩ monas. Et sic trāsit opi Pe. Que-48 ro qd si minor 25. an si ĩgrediat mōast ā trāsferat bōa † ĩ illud? Et vr̄, q nō, qa minor nō pt alienare sine decreto. Iac. d Are dt qd ē verū qd nō pt alienare sine decreto iter viuos, moriēdo tñ sic, sꝫ ĩgressi mōas. mortuis ꝯparāt, vt l. Deo nobis. ergo & c. Sd hęc rō ñ vr̄ bona, qa minor posset alienar̄ moriēdo, hoc ꝯtingit ꝑ morē nālē. q̄ d necessitate ꝯtingit, & ꝓuenit. Sd hic iste igres⁹ d volūtate ꝓcedit, dico tñ, qd isto casu minor alienare pt. Rō ē, qa facit illud qd q̄libet pr̄ faceret, si maior eēt. Et hoc casu ĩ istis spūalib reputat maior, vt s. dixi Hoc ēt ꝓbat̄, qa aliēatio fit ꝑ illā l ꝑ q̄ pt facere minor sine decreto, quasi nō ipse, sed lex faciat, vt l. si qs ĩ tātā, & q. l ibi no. ĩ. vñ vi. hoc ēt ꝓbat̄ ĩ c ĩ ꝑsē. ver. s. t cū. ex̄ de ꝓb. et ibi 49 hoc ēt tenet. Inn. Quęro pr̄ hēt vsusf. ĩ bōis aduē. filii. † ipse pr̄ ingredii mona. Gl. d bo. q̄ li. ĩ auth. idē t1, ꝙ talis vsusf pr̄i dēat or. Ia. Bu. distiguit ĩ d auth. Aut dicim⁹ ꝙ ꝑ igresū finiar̄ ꝑ ĩa ptās, et t3 gl. q̄ ē ĩ l. ū ex cā. §. Papi. ff. d mino. vt finiat vsusfr q dēt ci rōe ꝑꝑtatis, vt l cū op t. ĩ d bo q̄ li. Aut dicim⁹ durar̄ pr̄ĩā ꝑtātē, et tūc talis vs⁹fr. ñ finiat. Et ꝓcedit dcm̄ gl. qd Ia. ꝑdict dixit lex eri⁹ putare, rferēs opi. Mar. Sil. ĩ d. auth. idē. An āt pr̄ia ptās finiat ꝑ igresū mōa ĩ dicā. Credo dictā gl dicer̄ verū, qd vsusf ñ finiat ꝑ ca q̄ dixi ĩ q. d vsufructuario, q mōa. igredit. Quęro, qd si ē ꝯcessa res ali-50 cui eū pacto ne alicui alienet, & ĩgredit mona. † ā videat alienata res, vt reuocar̄ possit? Gl ff d ver ob ĩ l. si ita qs, §. ea lege, vr̄ dicer̄, ꝙ trāseat ĩ mōa. tāq̄ ĩ suū hr̄dē, & nō pt rnocari, sic dixit. Aut res fuit data iter uiuos pacto apposito, & sic trāsit. ĩ mōat. sꝫ ruocat ꝑ ꝯdōnē ob cām, vt l. ea lege. ĩ. d ꝯd. ob cām. Si aūt in vlt. vol. tūc sec⁹, qa vadit ad mōa. tāq̄ ad hr̄dē. Dy. ĩ d. l. ea lege, dt, et meli⁹, aut ille dat mōa. nō ĩgrediēdo, et tūc ruocari posset Aut igrediēdo et 51 ruocari ñ posset. Hoc t3 hic Cy. ꝑ quo facit auth. nisi rogati. ĩ. ad Tre. Hoc t3 ēt expsse In. ĩ c. ĩ ꝑsē. ex̄ d ꝓb. † q̄ro Tit. ē hr̄s ĩstitut⁹, & q̄cūq; dceēsserit, ē ei subs Sēp ā ĩgrediēdo mō. sit loc⁹ subs. vr̄, ꝙ sic qa ꝑ mortuo rputat̄, vt l. Deo nob. ĩ. ti. j. & oīa pcā locratiua dot. & dō. ꝑꝑ nu. altero mortuo ēt illo casu vēdicāt sibi locū, vt ibidē.

52 Quęro. Quid si dat⁹ ē substitut⁹ sub ꝯdōe, si dceēsserit sine liberis. et igredit monasteriū, ā monas hēat loco † filiorū? Rñ. sic, vt ĩ Auth. d sā. epi. § nūc de ꝑnti. coll. 9. & auth. nisi rogati. ĩ. ad Treb. & ex. d ꝓb. c ĩ ꝑntia Vl̄ dic, qd talis ꝯdō dr̄ tāq̄ ꝯtra vitę ꝯtēplatiuæ, nō aūt, qd monast. hēat loco filiorū, vt ĩ. ꝓx. 53 q dicā. Quęro, qd si dictū sit si dceēsserit sine liberis ea suo † eorpe natis, ā tūc igrediēdo monas dicat̄ hr̄e liberos ea suo corpe natos. In hoc repio ꝯtrias sn̄ias Docto. Ia. d Bel. ĩ Auth d sā. epi. §. sꝫ & hoc ꝑnti, disputādo t1, qd substitut⁹ admittat̄, & excludat monast. Hoc t1 Hos. & Io. An. ex̄, d test. c. Ray. ĩ gl. sup ver. sꝫ ut Dy. ĩ l. si ita qs, §. fi de le. 2. t3 ꝯriū, tali rōne Applo filiorū ĩtelligit de natis, ut d. l. si ita qs, §. fi. & ff. d ꝯd. & dē. l. fideicōmissū. Sꝫ expssio eorū q̄ tacite isunt, nihil opat̄, ut l. 1. d le. j. & ĩ. d fidius. l. nō recte. Ergo peride ē hēndū, ac si nō eēt expssū d se natis Hoc āt nō ex ꝑsso, sine dubio excludit substitutū, vt ĩ Auth. d sā. epi. §. sꝫ et hoc ꝑnti, & ĩ. ad Treb. auth nisi rogati. Rie Masu. idē t1 rōe tali. Istud fidicōmissū seu ꝯdō reꝓbat̄. & ꝑ nō adiecta hr̄, nō qd monast. hēat loco filii, sꝫ qa ē ĩpedm̄ vitę ꝯtēplatiuæ Nā si viuēs bona restituere cogeret, si dceēsserit sine liberis ex se natis, ꝯpelleret ad ꝯhendū mr̄imoniū, & rmoueret a uoto religionis, & castitatis: iō Imꝑator tale grauamē habuit ꝑ nō adiecto Et hoc ē, qd dicit tex. ĩ d. §. sꝫ & hoc ꝑnti, dū dicit tales ꝯdōnes inualidas ꝑ nō adiectis esse. Et ista ꝯdō ē multo pl⁹ ꝯtria vitæ ꝯtēplatiuę, & castitati, & religioni, ergo & c. Pręterea ꝯcludēdo hoc reouit vltra ꝑdicta, ꝑ rōēs īfrascriptas. Illud ꝙ relinq̄r cā dotis, d necessitate itelligit ꝑ mr̄imonio, vt ff. d iure do. l. 3. d dō. ante nup. l. fi. si ꝑ itroitu monasterij nō pōt dari dos, vt ex̄. de simo. c. nō satis, & tñ ibi ꝯdō, seu cā restiingit aliquo ĩgrediēte monast. Ita dico ĩ hoc caso, licet ñ possit dici ĩpleta ꝯdō ciuil̄r, ꝙ filii dicāt ex se nati, tñ monast. dēt hr̄e dicta bona Idē ēt dēt dici, d eo, ꝙ reliq̄t cā donōnis āte nupt. vt d. § sꝫ hoc ꝑnti. Pręterea ĩter monachū, & monast. nō dr̄ ꝯhi mr̄imoniū spūale, cū sol⁹ Abbas dicat̄ spōs⁹, vt plene no. ex. d ele. c. qa ꝑꝑ, & ibi ꝑ Ber. & Inn. Sꝫ si fideic. relīquat̄ sub ꝯdōe, si nupserit, & nō extitit, si ille grauat⁹ monast. ĩgrediat̄, tñ ad fideic. admittit̄, vt d. §. sꝫ & hoc ꝑnti Apparet ergo, q(l hęc est rō (qa vr̄ d fecisse ꝯdō fideicōmissi iō, qa tales ꝯdōnes ꝑ nō adiectis, & ꝑ nō scriptis hñr) quasi vitę ꝯtēplatiuę ꝯtrīct. Sꝫ ĩ casu ꝓposito ē hmōi, ergo, & c. Pręterea si aliq d reliq̄t mulieri, et īiūgat̄ sibi grauamē si nō nupserit, nō valet. Et rō, qa ꝑꝑ hoc nuptię ĩpedirēt, qa timor il li⁹ grauaminis staret ne nuberet, vt l. hr̄s me⁹. §. fi. ff. d ꝯd. & dem. multo magis nō valet istud fidicōmissū, qd ꝓbet ĩpedimētū vitę ꝯtēplatiuę, & rligionis q̄ melior ē lōge, q̄ vita actiua, vt ĩ Auth. d monachis, ĩ pti. col. j. Et hāc partē tot rōnib. ꝓbatā puto veriorē. Quęro, qd si aliqs ē rogat⁹ hr̄ditatē rstituer̄ cuidā ecclīę sub ꝯdōne, si dceēsserit sine liberis, ā si ĩgrediat̄ monas. ipsū hēat tūc loco liberorū, seu reiiciat̄ tale grauamē? Tex. ē qd nō trāsit ĩ monast. 54 qñ ingrediēs hēt substitutā † aliā ecclīā, vt ĩ. ad Treb. auth. nisi rogati, & in corpe vnde sumit̄. Et ē rō, qa utraq; nō habet par priuilegiū, & sic eēt priu legiū ecclīę substitutę Hui⁹ anthoritatis rō sumit̄, ex̄ d ꝓba. c. licet cām, qd firmat Ber ꝑ Auth alle. eā, de ꝓbat. c. ĩ ꝑsentia. in vlt gl. Quæro, quid si testator instituat, Titiū in filium

filiũ suũ hrdẽ, & rogauerit eũ restituere frĩ ipsi' Titij, & fil. oquõ dã testõris sub ꝯdõne, si decesserit sine liberis, an tũc monaster. iste excludat substitutũ? Frã Accur. dt, ꝙ ñ, qa ĩcõueniẽs ẽ, ꝙ fili' ktimus. & nãlis excludat̃ p ltĩmũ tñ, sicut ẽ eccẽsia, vñ itellr auth. il 55 la solũ. qñ ẽ rogat' restituere ex̃ neo, sec' si frĩ eiusdẽ †vr̃ filio testõris. l. j videat obstare. d. c ĩ pñtia, sm rõnẽ ipsi'. Quęro, qd si ĩgress' monasteriũ moriat̃ itra tp̃s ꝓfessionis, an bona dcãi apud 56 ipsũ monasteriũ remanere? †Cy. refert hic quoldã dicẽtes. Aut ddicat se pure, aut sub ꝯdõe, aut ẽ dubiũ. In primis duobus casi. rñ. d l. 2. ff. d ĩ diẽ addi. In tertio casu dt, ꝙ ea quo decedit, vt monach', sibi vr̃ placere, ꝙ sit monach', & ꝙ bona sua sint monasterii, & hęc vr̃ sua vltima volũtas. nisi exp̃sse ꝯrũ assereret. Et hoc a tenẽt l. a. d Ra & Pet. qa sũma ẽ rõ, q̃ ꝓ religione facit, qa l. i adhuc ĩ valeat ĩgress', nec ꝓ ꝯñs bonorũ ddicatio, tñ p mortẽ vr̃ ꝯfirmari, sicut donõ fcã ĩter ꝯiuges. Cy. dt hoc sibi vidri durũ, qa exc. u dim' veniẽtes ab ĩtestato, ex quo dicim' quẽ monachũ eẽ. Pro hoc tñ ĩduco sile, ꝙ d statu libero dicim', qa pẽdẽte ꝯdõne libertatis, vr̃, vt seru', & sic pẽdẽte tp̃e ꝓbõnis, si morit̃, dẽt ñ, vt monach' iudicari. Pro hoc ẽ, ꝙ no. 19. q. 4. c. nũc autẽ vbi dt, ꝙ si monach' intra annũ ꝓfessionis, aĩs ꝓbõnis, moriat̃, valet testũ, qa tũc erat sui iuris, ar. C. d sen. pas l. fi. Itẽ ñ ẽ adhuc monachus, ꝓfessione ñ fcã, vt dixi ĩ j q. Pro hoc facit tca. ex̃ d en. exc. c religioso 2. rñ. li. 6. vbi ẽt vr̃, ꝙ monach' iste, ẽ. vt fili', q ñ puenit ad lucẽ, vt C. d post. hęr. insti. ĩ l. pe. Quęro qd si ĩgressus monasteriũ hẽat ꝓbẽdã; supfluũ ẽ ĩ dubiũ reuocare, qa casus ẽ exp̃sus in c. bñficiũ ex̃ d re. iur. li 6. Quęro, quo iure puneat ad monasteriũ bona ĩgressi? gl. ĩ auth. si qua mulier in fi. primę gl. dt, ꝙ iure hæ. quasi mortui ar. Inst. p quas pso. nob, acq. §. j. & ad l. lul. de ui. l. 2. 57 Ego teneo †oppositũ. l. ꝙ ñ dicat̃ hrẽ iure hrditario. ꝙ patet, qa monach' adhuc p̃t ꝯueniri, vt s̃. diai ĩ auth. cã. q̃ fit cũ mon. ĩ. ti. j. Sꝫ ꝑtinet ad eccliã iure acqsitionis vlis, sicut dicim' d bonis ei' 58 quẽ arrogam', vt Inst. d acq. p arroga p totũ. Ea hoc seqt̃, ꝙ †ec cliã ñ tenet̃ ĩ totũ, vt hrs, sꝫ catcu', quaten' ad eã puenerit, vt l. ĩ 59 arrogatorẽ. ff. d pec. vt s̃. diai. Ea hoc ẽt †seqt̃, ꝙ ecclia ĩ possessionẽ ñ liẽt necesse itrare sicut hẽt bis, vt l. cũ hrdes. ĩ prin ff. d acq. pos. Sꝫ acqrit̃ ei possessio ĩgressi, sicut arrogatori, vt ff. d p̃cario, l. si adoptauero, vt s̃. diai. Seqt̃ ĩ tca ddicãt, hoc verbũ, ddicãt, in- 60 terdũ ĩportat† se Deo ddicare, & trãsferre, vt ĩ Auth. hęc ꝯst. itert ꝓtat̃ priorem. circa pri. coll. 6. Interdũ ecclię, vt l. ab agnato. ff. de cur. fur. ex̃ d rel. do. c. j. Tũc. n. monach' dr̃ se ddicare Deo, qñ ꝓfessionẽ facit. 27. q j. c. virginib. & c si qs sacro. Sequit̃ ĩ tex. Deo. 61 Quęro cũ ista ddicatio fiat Deo, vt hic, an aliqd scñ Abbatis †debeat ĩteruenire? Rñ. vt s̃. diai si ddicatio fiat p actũ ꝓfessionis, in ꝓfessione exp̃ssa reqrit̃ Abbatis scñ, q vt minister Dei recipiat ꝓfessionẽ. In ꝓfessione vero tacita p̃sũpta Abbatis sactũ ñ reqritur, qa cũ fiat p cursũ tp̃is anni ĩgrediẽs ddicat seipsum Deo, & sufficit sine aliquo fcõ Abbatis. Facit, ꝙ no. In ex̃ d rla. c. porrectũ. & q cleri. vl vo. c. j. Seqt̃ ĩ tca. nec ergo d his testãt̃. Op. & vr̃, ꝙ ĩgressi monasteriũ testari posśit, vt ĩ. c. auth. si qua mulier. Sol. Illa distĩguit illã, qa loqt̃ qñ ĩgressus nõ bẽt liberos. an ãt illud dicat̃ testm̃ vl diuisio? dic, vt ibi p gl. & Do Seqt̃ ĩ tex. vt potẽ nec 62 dñi rerũ. Op. & vr̃, ꝙ †ñ dñs testat̃, vt in auth. si qua mulier. ĩ. co. Et soluit, ꝙ hęc rõ, q̃ hic penit' ẽ ꝓbabilis, ñ ẽ necessaria, qa ĩterdũ nõ dñs testat̃, vt ĩ ꝯrio, l. j tẽr ꝯ, vt ff. d iu. cod. l. ꝯficiũ ĩ. §. si post Op. extra gl. vr̃, ꝙ ñ dñs testet, vt ĩ d le l. cũ rẽ alienã. & l. si res obligata. de leg. j. Sol. Aut quis nõ ẽst dñs, nec esse p̃t dominus, & ille nõ p̃t testari, ita loqnit̃ hęc auth. vbi nõ est domin', tamẽ esse p̃t, tũc testat̃ in p̃iudicium tamẽ hrdis, nõ veri domini, vt ĩ ꝯrius.

63 **Quæro.** An ingressus monasteriũ capite †minuat̃; Gl. dt, ꝙ sic, ĩ Aut. d mon. post prĩcipiũ. coll j. Idẽ tenet ĩ. co. auth. si quã mulier, ꝙ sẽtit Gul d Cun. ĩ l. p̃te furioso ff. d his q sũt sui, vl alie. iu. Tñ dic sm dñm Bar. ꝙ ñ minuat̃ media, vel maxima capitis dimutione, ꝙ patet, qa p̃t esse testis, & ꝓmoueri ad dignitatẽ, vt ĩ Auth. d mon. §. cogitãdũ Et l dicat̃ seru' vl monach', ñ tñ p̃t vẽdi sicut alii serui, minimã tñ capitis diminutionẽ patit̃, qa statũ mutat, vt ĩ. pai. dicã. Quęro, an ĩgress' monaste 64 riũ dsinat †eẽ ĩ ptãte p̃ris. gl. ff. d mi. l. si ex cã. §. Põponi'. dt, ꝙ sic, qa ẽt trãsit ĩ ptãtẽ Abbatis. Idẽ no. ĩ l. cũ p̃tor. ĩ fi. ff. d iud. la. d Are. ĩ l. Deo nobis. ĩ. ti. j & post eũ qdã, dñt, ꝙ transit ĩ ptãtẽ Abbatis quo ad obediẽtiã, sicut dicim' ĩ vxore respũ p̃ris, & viri, vt ꝓbat̃ ĩ l. idonei. ff. de test. & Inst. d inu. stip. §. si qs alii Sꝫ his ñ obstãu. dico, ꝙ trãsit ĩ ptãtẽ Abbatis, vt no. ĩ d gl. ñ obstat arg. ꝯriũ, ꝙ retinet iura suorũ, qa ñ ẽ impl̃e, ꝙ rematicãt iura suorũ, & tñ ñ sit ĩ ptãte, vt l. neminim'. & l. lege. ĩ. d leg. hęr. ꝙ ẽt ꝓbat̃, qa ẽ ĩ alteri' ptãte, ergo ñ p̃ris, vt l. sicut eueniet. ff. de adul. Hoc tenet Gul. ĩ l. p̃te furioso. ff. d his. q sũt sui, vl alie. iu. Ad hoc facit 12. q. j. c. ñ dicatis. & d elec. c. religios'. li. 6. Hoc firmat gl. Ber. ex̃ dęta. & qua. c. Idecorũ. & p Cy. ĩ auth. sꝫ ep̃alis dignitas. ĩ. ti. i. Quęro, nũqd in- 65 gress' monasteriũ dsinat eẽ miles, vl d magnatib. †ꝙ valet ad q. Statuto cauet̃, ꝙ null' d magnatib. vl d ꝓle tali, possit ĩgredi palatiũ sub certa pęna, mõ Titi' fact' ẽ monach', q̃rit̃ si ĩgrediat̃ palatiũ, an teneat ad pęnã? Vr̃, ꝙ sic, qa iudex sęcularis hoc statuere p̃t ponẽdo legẽ rei suæ. Tñ hoc ꝯcesso, ꝙ statuere possit, dico, ꝙ talis ñ teneret ad pęnã, qa p ĩgressũ religionis dsinit eẽ d magnatib. Ad hoc faciũt argumẽ. dicta s̃. ĩ ꝓx. q. qa p ĩgressũ monasterii dsinit eẽ ĩ ptãtẽ p̃ris, & sic iura agnationis amittit. Gl. ẽ hoc exp̃sse dicẽs, ex̃ d sta mo. c. ea, q̃ ĩ j. gl. Pro hoc facit, ꝙ hr̃ 27. q. 2. c. scripsit. & no. ĩ c. i. extra d purg can. facit 27. q. i. c. nequaq̃. & sic, vt magnas puniri ñ poterit, posito, ꝙ ñ obstet iudicis ĩpedimẽtũ. Pro hoc facit ĩ x. col. d vasal. mil. q arma belli dp. c. miles. Et hoc ẽt sẽtit la. d Bel. ĩ auth. d san. epis. §. si monach'. coll. 9. Quęro, hic dr̃ 66 ꝙ ĩgressi monasteriũ ñ p̃nt testari, sꝫ an posśit mortis cã †donare d ꝯsẽsu Abbatis? Et vr̃, ꝙ sic, sicut filiusfam. d ꝯsẽsu sui p̃ris, vt ff. d do. cã mor. l. tã is. §. fili'. Io. dt, ꝙ ñ p̃t, qa Abbas ñ ẽ dñs, sꝫ administrator, sꝫ d ꝯsẽsu Collegii, vl Capli vr̃, ꝙ possit, qa caplm ẽ quasi dñs, vt l. iubem'. ĩ. e. ti Et hoc ẽ verũ ĩ reb. mobilib. sed ĩmobilia ẽt totũ Collegiũ ñ posset distrahere, vl alienare, vt ĩ ea. l. iubemus. & ĩ auth. hoc ius porrectũ, & q nõ p̃t alienare, nec alienationi ꝯsẽtire, vt ĩ rla iuris, & hoc, ꝙ donare possit mobilia, intellr qñ donat bene merito, ad ꝙ monasteriũ tenet̃, vt ex̃ d test. c. relatũ. el 2. ĩ fi. & c. cũ ĩ officiis. Vl alienare ñ p̃t, nisi sit euidẽs vtilitas, vl necessitas, vt d. auth hoc i' porrectũ. & 12. q. 2. c. sine exceptiõe, & ex̃ d do. c. cæterũ Posset q̃ri d modis testãdi an ĩgressũ religiõis, vl post. d quo ĩ. co. auth. si q̃ mulier. Itẽ an filius c. ꝯ voluntatẽ p̃ris ĩgrediẽdo mõast. cãm ĩgratitudinis ꝯmittat, & an ipsã iã ꝯmissã ĩgress' deleat. Et an monach' possit eẽ testis, arbiter, iudex, vl ꝓcurator, q̃ hic omitto, qa mãm nr̃am ñ ꝓprie respiciũt. 67 Vltimo auth. ista p̃t ĩtelligi scdo mõ, & casũ †pone sic, Dñe Imꝑator, aliqs ẽ ĩgress' monasteriũ, vult facere ꝓfessionẽ, & testm̃, q̃rit̃ an possit† Imꝑator m̃. ꝙ ñ, ꝙ ꝓbat arguẽdo sic. Nõ dñs, ñ testat̃ Maior ꝓpositio, ꝙ ñ sit dñs ꝓbat̃, qa ĩgressi monasteriũ ĩ ipso ĩgressu ddicãt se, & sua Deo, ergo ñ sũt dñi, & sic ñ testãt. Et sic sm hanc lect. diuidit̃ alr lra. & sic primo ponit ꝯñs, tertio probat ꝯñam antecedẽtis. Primũ ẽ hoc, ñ dñs ñ testat̃, ꝯñs ẽ hoc, ergo ingress' ñ testat̃. Probõ ꝯñiæ ẽ hoc, qa ĩgress', monasterio dedicat se, & sua. Ex hoc vero, ꝙ ad hoc, vt ꝓbõ ꝯcludat, dẽt ꝯtinere ma 68 iorẽ ꝓpositionẽ, & minorẽ, & casũ ꝓpositionis, q̃ro, qd ĩ teste, q reddẽdo cãm seu rõnẽ sui dicti omittit maiorẽ ꝓpositionẽ, † & ponit minorẽ, an ꝯcludat? Et pono ĩ teris. Testis iterrogat' si Titi' ẽ diues, vl si ẽ bonę ꝯdõnis Rñ. ꝙ sic. Interrogat' dcã sciẽ dixit, qa ego sũ suus vicin', vl ei' ꝯsanguine', an ista ꝓbõ, & rõ ꝯcludat? Vr̃, ꝙ nõ, vt ĩ hac auth. vbi ponitur maior, q̃ testis omisit hic rñdẽdo Sꝫ ego ꝯrũ dico, ꝙ ista rõ ꝯcludit, hic. n. testis ponit minorẽ, & omisit maiorẽ, tãq̃ p se notã. Et sic facit Iuriscõsult' alibi. sꝫ l. i ff. si cer. pet. Forma ergo rõnẽ, & ꝓbõnẽ testis sic. Vici 69 ni, & ꝯsãguinei sciũt ꝯdõnẽ vicinorũ, & ꝯsãguineorũ, & hoc a iure p̃sumitur, qm̃ maior p se ẽ no. Sꝫ ego testis sũ uicin', uel ꝯsãguineus, ergo &c. Maior ꝓbat̃. ff. uñ cog. l. octaui. & ĩ. d in inreg. rest. mil. l. d tutela. ubi a uicinis, & ꝯsãguineis ꝓbat̃. ff. d fun. ĩst. l. si ita. §. fi. d his, q sũt sui vl alie. iur. l. filiũ. & ex̃ d p̃sũ. c. quosdã & c. seq. & d pur can. c. ꝯstitut'. Sꝫ ꝯ fortiter opp. Dictũ testis dẽt ꝯcludere necessario, ut p̃sũptione iuris tali, q̃ ad ꝯdẽnationẽ sufficiat, ꝙ apparet ĩ ꝓbãdo dolũ, ubi dol' ñ p̃t ꝓbari necessario, vt l. dolũ. ĩ. de do. Sed ꝙ uicin', & ꝯsãguine' sciat, hęc est p̃sũmptio iuris talis, q̃ ad ꝯdẽnationẽ sufficit, vt dictis ll. ergo, & c. Item op. ꝯ, dictũ testis dẽt ꝯcludere p aliquẽ sensũ corporeũ, vt p uisũ tactũ, & siles, vt ĩ. de test. l. testiũ. & ff de test. l. q testõ. § j. & fi. & l. i. in prin. ff. de his, q̃ in test. dele. & p Inn. in c. cũ cãm. ex̃ de testa. Sed ista rõ, si unus est uicinus, uel ꝯsanguineus, nõ ꝯcludit p aliquẽ ex prędictis sẽsib. ergo nõ est bona rõ. Rñ. dictum testis dẽt ꝯcludere p aliquẽ sensum, hoc ꝯcedo. Sed eum dr̃, hic nõ reddit rõ p aliquẽ sensũ corporeũ 'hãc nego. licet in hac orõne nõ exprimat̃ sensus corporeus, tñ exprimit̃ p iuris p̃sumptionẽ p q̃ ad sensũ corporeũ deuenit̃. Quare. n. p̃sumit lex, ꝙ uicinus sciat ꝯditionẽ uicini, vel ꝯsanguineus, ꝯsanguinei? Certe qa assidua ꝯuersatione uidet actus eius, vñ deducit̃ ad actũ corpeũ. Hoc probãt iura, & capl̃a s̃. allegata. Hic nõ sũt alia. Repetitio huius auth. fuit ꝯposita, & cõpilata p dñm Bart. de Saxoferrato. Sed, qa morte ꝓuentus, eam repetere nõ potuit, postea repetiit excellentis. Doctor dominus Nic. Alex. de Perusio pręfati dñi Bar. gener.

ADDITIO.

a Men. Et hoc tenent Tiraq de retract. consan. § 1. gl. 2. nu. 21. 22. 23. 31. 34. quæro an sit monachus ante profess.

AVTHEN.

1 *Disp̃õ huius auth. intelligit̃ secundum dispositionem l. Deo nobis, inf. ti. 1.*
2 *Dispositio huius auth. determinat dispositionem auth. ingressi, & an habeat locum in fratribus Minoribus, & nu. 13.*
3 *Testamẽtũ si fecit qui liberos nõ hẽbat, & extraneum haredẽ instituit, & post intrauit monasterium, an per ingressum testamentum rumpatur.*
4 *Monasterium an habeatur loco filii, & nu. 29.*
5 *Ingrediens monasterium, q non dicatur capite minutus maxima, nec media capitis diminutione, & an minima, & nu. 6.*
7 *Ingressus monasterium non habetur pro mortuo quo ad omnia.*
8 *Ingressus monasterium si fecit test. inter filios ante ingressum, an test. per ingressum rumpatur.*
9 *Ingressus monasterii, an possit testm̃ ante factũ reuocare, & nu. 31. & 14.*
10 *Heres institutus in testamẽto cõdito ab ingresso ante ingressũ, an habebit omnia bona statim, an uero expectabit mortem naturalem ingredientis.*

14 *Fratr. Minores post factã pfessionẽ possint aliqd de reb. mũdanis disponere.*
15 *Ecclesia, apud quam bona ingressi remanẽt, an illa hẽat iure hæreditario.*
16 *Ecclesia nõ tenet, ut hẽs p debitis ĩgressi, sed catenus quaten' ad eã puenit.*
17 *Ecclesia ad hoc, ut possideat bona ingressi, nõ hẽt necesse ĩtrare possessionẽ*
18 *Ingressus si hẽat parentes, quod ipsis debeatur legitima. (ipsius.*
20 *Diuisio, q̃ permittit p hãc auth. ingressũ monasteriũ, an dicat testamentũ.*
21 *Pr̃ si uult dare plus filijs, quã possit, quantũ sibi possit, & debeat retinere.*
22 *Lẽima filio ingredienti non debetur, nisi post mortẽ naturalẽ pr̃is ingressi.*
23 *Filij petũt lẽimã in bonis patris ingressi monasteriũ, p cõditionẽ hui' auth.*
24 *Ingressus si moritur ante professionem, cuius sint futura eius bona.*

a **Si qua mulier.** Hæc lex diuidit̃ i duas partes p̃ricipales Prima qñ ĩgrediẽs monasterium nõ hẽt liberos. Scđo qñ liberos hẽt Scđa ibi, sđ si p̃sona Scđa subdiuidit̃ i tres partes Primo loq̃t̃, qñ filiu vult relinquere, q̃tũ min' p̃t. Scđo, qñ filijs vult relinquere, q̃tum plus põt. Tertio, qñ nihil vult disponere Scđa ibi, sđ oẽm. Tertia ibi, sed si post. Primo in teris pone p te ipsũ casum. lr̃a est clara. Opp ad primã partẽ de l. 3 Deo nobis, in princ. j. ti. 1. Sol. Hæc intellr̃ † sm illam, ut lucra nuptialia firma maneãt. Hoc pbat ex corpe unde sumit̃, & ex seq. s. auth. de san. epi. §. si qua mulier. Scđo op i auth vt nulli iud. § si uero qñ, posito. j. de adul. auth. sed hodie Sol. ibi loquit̃ i ea, q̃ ĩgredit̃ iuita. hic uero de ea, q̃ ĩgredit̃ uolẽs. Vltimo op. de auth. ĩ 2 gressi. Sol. illa auth. determinat † per istã, iõ cõuenieñter fuit posita hæc post illã, qa per ingressũ licet certo mõ testari, ut hic uidetis.

Veniamus. Ad q̃ones hui' mãæ, circa hãc nr̃am authẽ. prima gl hui' auth. loq̃t̃ de eo, q añ igressum fecit testm̃, aliæ gl. loquũt̃ de eo, q ante ĩgressũ nõ fecit testm̃, vł nullo mõ disposuit, vł disposuit post igressũ. Quæro ergo p̃rimo, b qđ si aliqs nõ hñs liberos b fecit testm̃, † & ex̃neũ hr̃dẽ institut & 3 post ĩgredit̃ monasteriũ, an p ĩgressũ rũpat̃ testm̃? Dñt qdã ĩdistĩcte testm̃ rũpi, p p̃ricipiũ hui' auth. q̃ dt gñalr̃, bona nõ hñtia liberos, mõaster.o cõpetere. Ista opi. ñ vr̃ uera, p §. illud. ĩ Auth. đ monac coll. 1. ubi pmittit ĩgrediẽti mõasteriũ añ dispõere. vñ gl. distĩguit. Aut ĩgrediẽs monasteriũ ĩ testõ aliqd iure ĩstõnis monasterio reliq̃t, & testm̃ ñ rũpit̃, aut nihil mõasterio relinquit, & testamentum rumpitur, quasi agnatione filii, cum loco filii habeat, ut ĩ Auth. de san epi. §. sed & hoc pñi. p̃terea dt gl. cũ hñs filios oĩa eis dare nõ p̃t, ut ĩ hac auth multo min' ex̃neis. Ista op. põnit̃ p gl. i d. §. illud, ĩ Auth. de mona. & i corpe unñ sumit hæc c auth. & 19 q ñ. c. si qua mulier. ubi hæc auth. canonizat̃. c Hæc op. d nõ placet, nã nõ est uerũ, d q mõasteriũ hẽat loco † filii, nec hoc 4 dr̃ i §. sed & hoc possũt. sed dr̃ ibi, q illæ cõdõnes, si d̃cesserit sine liberis, i igrediẽte monasteriũ respuũt̃ sm Rich Malũ. & bñ, dixi uobis, & ibi p Doc. i auth nisi. j. ad Tre. Præterea, si mõasteriũ e hr̃et̃ loco filii, e seq̃ret̃, q monach' hr̃et monasteriũ i ptãte, & ẽt monasteriũ ãcq̃reret monacho, q ẽ absurdũ. Vñ alii dñt Et ista nõ ẽ noua opi. sed approbõ primæ, u i, q ex̃ne' nihil hẽat, nã hr̃s dẽt hr̃e illud, q defunctus hẽt tpe mortis, ut l. fi. j. de edi. di. Adt. tol. sed ĩgrediẽs mõasteriũ tpe mortis nihil hẽt, qa oĩa sũt monasterii, ergo, &c. Hæc opi. nõ ur̃ uera, p tex. ĩ d. §. illud. in Auth. de mon. ubi dr̃, q oĩa sunt monasterii, nisi de qb. ałr disposuit añ ĩgressũ. Frustra. n. pmitteret Impe. añ igressũ disponere, ubi dispõ uires nõ hr̃et. Vñ alii tenent opi. eorum, q pbant testm̃ rumpi, p illã rõnẽ, qa ingrediẽs monasteriũ capite minuit̃, ergo testm̃ irritat̃, ut Inst. qb. mo. test. ĩfir. §. nõ tm̃, & ff. de iniu. rup. & ir. te. l. si qs filio exhr̃dato. §. irritũ. An hoc sit uerũ, examinem'. Primo vr̃ q sit capite minut' maxima capitis diminutiõe, qa efficit̃ seru', vt no. in auth. cã q̃, j. n. j idẽ no. ĩ l. cũ hr̃des §. fi. de acq. pos. In cõriũ ur̃ casus i Auth de mon. i §. cogitãdũ, & istud est uerũ, q nõ 5 minuit̃ maxima † capitis diminutiõe. Nec obstat, q dr̃, q est seruus, qa nõ ẽ seru', ut alii possit uẽdi, & sĩĩa, sđ dr̃ seru' pp statũ, vt sic pp talẽ seruitutẽ stat' ei' augeat̃ magis, q̃ minuat̃. i Auth. 6 de mon. l pri. Et eodẽ mõ nõ minuit̃ media † capitis diminutione. Nã ciuitatẽ Romanã retinet. p̃t n. eẽ testis. d §. cogitãdũ. Itẽ p̃t f ĩstitui, ut l. 1. s̃. e. p̃t ẽt assumi ad p̃laturã, & ad sĩĩa. An ãt minuat̃ minima capitis diminutione. Dñs Ia. de Bu. dicebat. q nõ, f q apparet, qa retinet familiã: succedit. n. ut su', ut l. Deo nobis. §. 1. j. ti. 1. Sed hoc ñ placet nã uere mutat familiã, ut no. i l. si cã. §. nunc uidẽdũ. ff de min. Nec obstat, q succedit, ut suus, qa ẽt emãcipatus succedit, ut suus. ut l. lege. j. đ le. hær. & tñ minuit minima capitis diminutione, tñ p hoc nõ placet mihi, q dr̃ testm̃ rũpi. primo p d. §. illud, qa frustra lex pmitteret añ ĩgressũ dispõi, si dispõ irritaret̃. Præterea, qñ qs capite minuit̃ virtuose, vt qa capit̃ ab hostib. p̃liãdo, l; seru' efficiat̃, tñ testm̃ nõ rũpit̃, ut l. lex Cornelia, ff đ uul & pup Sđ ille q efficit̃ monach', uirtuose capite minuit̃, volẽs militare Deo, vt i Auth. de mo. i pri. ergo. &c. Præterea, tũc capitis diminutio rũpit testm̃, qñ qs mutat statũ suũ ĩ deterius, vt qa sui iuris, subiicit̃ ptãti alteri', & trãsit ĩ statũ in quo est intestabilis oĩmõ, secus si mutaret statũ i meli'. Exẽplũ. Filius in ptãte fecit testm̃ de castrẽsi, uł quasi, postea emãcipat̃, l; p emãcipationẽ capite minuat̃, sine dubio tñ testm̃ nõ rũpit, qa mutat statũ ĩ meli', ut in Auth de mon. i prin. Itẽ nõ est oĩno itestabilis, qa ẽt post ĩgressũ p̃t aliquo mõ sic disponere, ut hac auth. merito igr̃ talis capitis diminutio testm̃ nõ rumpit. Facit ad hoc, q no. ff. de sol. l. cũ qs. ĩ pr̃. Vñ sunt alii, q dñt, q testm̃ oĩno remanet firmũ. hoc pbat. Testm̃ morte cõfirmat̃, vt s̃. e. l. j. & l. oĩum. j. de test. & ibi no. đ cõd. ist. l. si qs ita. sđ ĩgressi' monasteriũ hr̃ p mortuo, vt l. 7 Deo nobis j. ti. 1. ergo &c. Ista opi. ñ placet, † qa nõ hr̃ p mortuo g quoad oĩa, q patet, qa adhuc p̃t cõueniri, g & i eũ dari libellus, & sñia, sm ea, q̃ vidistis i auth. eã, q̃ fit cũ monacho. j. tit. 1. facit, q no. i auth. idẽ ẽ, q̃ est posita sup l. cũ oportet. j. đ bo. q̃ li. Quid dicemus. Volui videre Io. An. ĩ c. in p̃ntia. ex̃ de p. vbi tãgit istũ passum. Et fecit breuissime duas opp. & nihil firmat, videlicet illas, aut monasterio aliqd reliq̃t, aut ñ, & q, irritat̃ p capitis diminutionẽ Arc. sup aut. ista ĩ Decreto, ñ potui videre Dñs Ia. de Bel. ĩ d §. illud. ĩ Auth. de mon. vr̃ dicere, q, aut ingrediẽs monasteriũ dedicauit bona sua exp̃sse, & tũc monasteriũ nihil hẽbit. aut tacite, & tũc aut fecit ĩ testõ mẽtionẽ de monasterio, aut non. Ista op. nõ placet per d. §. illud. vbi dr̃, q añ ingressũ licet disponere, & si nõ disposuit, bona cõpetũt monasterio, ẽt si nihil dixit, ergo ĩuitu ex virtute illi' dictionis, ẽt, q idẽ sit siue bona exp̃sse dedicauerit, siue nõ. Vñ alii, vt dñs Iac. Bel. cuius op. hic vr̃ seq Odo. & hoc ẽt sequebat̃ Iac. Bu. dicũt sic. Aut ille, q fecit testm̃, hoc fecit cogitãs de igressu monasterii, & tũc p ĩgressũ monasterii nõ rũpit̃, & hic est casus i d. §. illud Frustra. n. pmitteret dispõnẽ nisi ualeret dispõ. Aut fecit testm̃ simplr̃ nõ cogitãs ĩgredi monasteriũ, & tũc p ĩgressũ rũpit̃, tanq̃ p nouã volũtatẽ. Cũ. n oĩa bona sua det exp̃sse, vł tacite monasterio, vr̃ reuocare primũ testm̃ sicut primũ tollit̃ p sm, vt l. sancim'. j. đ test. Gl. tñ i d. §. illud. uolẽs rñdere, dt, q ibi pmittit disponere. Inter viuos, vel mortuos faciẽdo testm̃, si monasterio aliqd reliquit̃, q mihi ñ placet, qa ibi tex. dt, l; disponere q̃uo voluerit, p q̃ verba tollit̃ oĩs ambiguitas in hoc, iudicio meo, nã tex. ĩ l. 1. ff. đ test. mil. ibi dr̃, q milites p̃nt testari q̃uo voluerit, ĩtelr̃, q filios possit miles p̃terire, & exhr̃dare, & sine legitimo numero testiũ, & p̃t decedere p parte testat', & p parh te ĩtestat', & sĩĩa. Ex hoc dico, q uolẽs ĩgredi h monasteriũ, l; đ monasterio nullã fecerit mẽtionẽ in testõ, monasteriũ nõ p̃t cõi queri, qa Impator permittit testari q̃uo uoluerit licẽ si p̃terierit, i k uel exhæredauerit k filiũ, nõ poterit rumpere testamentũ poterit tamen

ADDITIONES

a Ale. Si qua mulier. Sed pone, q maritus ẽ igressus monasteriũ, & vxor est vetula, & sic eius rõne, nõ est habẽda suspicio. iuxta no. ĩ c. cũ sis de cõuer. cõiug. q maritus volẽs recognoscere bonã fidẽ, facit vxori post igressum monasteriũ cõfessionẽ de dote ia recepta, q̃rit an illa cõfessio pbet. Dic, q nõ, sm Spe. i ti. de statu mona. ver 60 & vide Lud. i suis sing. i ti. de do. post di. i cib. 1 5. sing. & an possint cãæ cõmitti monacho, vel canonico rñari vide, q̃ dixi post Bal. in l. repetita. j. de epi. & cle. Et in materia istius auth. nũqđ clerici de fructi suarũ p̃bendarũ possint testari? Vide, q no. i c in p̃ntia de off. or. in 6. Vide pulchre per Spe. iu ti de statu mo. qui hac materiã magistralr̃ examinat p 69 q. & an de fruc. vł dicti p̃bẽdarũ possint testari. vide Bal i l 3 ins. ti. 1 & no. inf. ti. 1 i l sacros. & q d si defuncto clerico ecclesia velit occupare bona, q̃ đt empta de bo. eccl. cõsanguinei vero dñt esse successores, q d iuris, vide Bal. i l. si qs presbyter. in ẽti. 1 & late in auth. licentia in ti 1. Et adp addicta, an testari possit clericus de fru. & alia reb. mobilib. ecclesiæ, vel ẽt donare, aut alio mõ disponere, vide Pau de Lea. i q q̃ incipit, ut si clericus. Adde q d si ingressus monasteriũ de licẽtia vxoris sit ibidem professus, an vxor possit illũ auocare qa non in præsentia Episcopi mulier dedit licentiã, vide Fred. cons. 37. & quomodo possit testari clericus, vide Bal 180 lib. 1.

b Ale. Nõ habẽs liberos. Si aliqs nõ hñs liberos testm̃ fecit, & extraneũ hr̃dẽ institutum, postea ingredit̃ monasteriũ, an rũpat̃ testm̃ per ingressum. Adde Ro. consi. 230 Fred. cõs. 161. sed latius p Ro. qui tenet, q ingressũ monasterii rũpat̃ testm̃. Pom. Adde Ro. consi. 238. & Bal cons. 9 in 5. par. & Ale. 1 19. uol. 2.

c Canonizatur. An monasteriũ hẽatur loco filii, adde Bar. i l hæredi. § 1 ff ad Treb.

d Pom. Non est verum. Vide Fel. in c. in præsentia de proba.

e Pani. Loco filii. Qđ d̃r, hẽat loco filii, intelligatus de filio anomalo, vide Bald. in c. 1. § donare quali. olim. feud. pot. alienari quo illud intelligatur, q monasterium succedat loco filii, vide Ant. de Bu. consi 23 post prin. vide late Bertac in ver. monasterium succedat, ad fi. & in prin. sed vide Bar in l. cum acutissimi. C. de fideic. Cano. in c. in præsentia de pb. & uide Fel post alios, ver. 3 q̃to, lat hic, q limitat tripłr. Item circa istam materiam istius authẽticæ, adde, q si maritus ingrediatur monasterium de licentia uxoris, non põt postea facere cõfessionem de dote recepta. Spe. in ti. de statu mon §. 1 uer 7 Ro. sing. suo 1 to. inci maritus.

f Ale. Quod non. Vide, quæ dixi in l. sub cõditione. ff. de lib. & posth. Tenet hic Bar. cum gl. quod monachus liberatur a patria potestate, licet Iac. Bu. hic ꝫ Bar & ẽt contrariũ tenet Spe. in ti. de tutore. §. fin. autem tutor, tenet ẽt Mathesi. plura adducendo in trac. suo de successionib. ab intest. idem tenet hic Cy. ut per oĩa emãcipatus succedat, ut suus, & idem uł sentire in l. Gallus § & quid si sit de lib. & posth. Sed ipse dubitauit in l. uẽtre. de acq. hær. de quo etiam late disputãdo multum dubitat Mathesi. in d. trac. in prin & adde no. i d. l. si causa. Adde, quod Spe. ĩ ti. de stat. mo. §. 1 uer. 11 q̃rẽs, an pr̃ igrediẽs monast. retineat filios i ptãte, & remittit ad ti. de tutore. & Io. An. uł transire cũ Spec. qui alleg. Iac. Bel. in Auth. de monachis in 14. q. Pa. de Ca. uł tenere, quod liberet a patria ptate. in l. sacrosanctæ. de epi. & cle. ubi dicit ex mente Inn. in c. indecorum. de æta. & quali. q nullus ordo liberat a patria ptãte, excepto ep̃ali, & nisi quis transeat ad religionem, quia ẽt illa liberat, ut dicit notare gl. i l. si ex cau. ff. de min. & de epis. & cle. auth. uerum iõ dicit se cõsuluisse, cum esset statutum, q filii familias non obligarentur, & quidam presbyter se obligasset, qui patrem habebat, q obligatio nõ ualebat, & statutum, quia fauorabile comprehẽdit ẽt clericos. de quo et an ordo sacerdotalis liberet a patria ptate, uide Bar. cons. 61 inci. Filiusfamilias presbyter.

g Men. Potest conueniri. Suum testamentum hẽt omnem effectum si uult, nõ expectata morte naturali docet Ruy. cons. 58 nu. 31 32. lib. 2.

h Volens ingredi. Vide aliquid per Imo. in l. filius a patre. §. 1 de lib. & posthu.

i And. Barb. Item si prætererit. Vide istud dictum notatio allegatum per d. Abbatẽ quia nos de test. ubi dicit, q clericus non potest testari de acquisitis nõ intuitu ecclesiæ, & pretenire patrem, licet pater possit petere legitimam. Sed Pa. de hoc non loquitur, sed loquitur de intrante religionem. uide, quæ ibi dixi.

k Pani. Vel exhæredauerit. Vide Barb. in c. quia nos. de test. ext. in c. cum esset. co. ti.

tũ petere leĝimã vigore hui⁹ auth. Si n. hoc pmittit militi armatæ militiæ, q̃ pugnat pugna corpali, multo magis dẽt permitti militi cœlestis militiæ siue militiæ, q̃ pugnat pugna mẽtali, & ɔtẽplatiua. Istã partẽ ego puto verã, vt distiguam⁹, an fecerit testm̃ ɔtẽplõne igress⁹ monasterii, an sĩp̃r, ut s̃. dixi. Scd̃o q̃ro, qd si iter filios fecit testm̃ añ igressũ, & mõasterio nihil reliqt, an p igressũ † monasterii, cui nihil reliqt, testm̃ rũpat? Dicit gl. vr̃, q̃ testm̃ ñ rũpat, vt hic innuit a ɔ̃rio sẽsu, dũ dt, añq̃ disp̃oat, &c. ɔ̃riũ vr̃ dixisse gl. s̃. e. dũ dixit, q̃ fili⁹ ñ posset totũ relinquere. Sed certe teneo i filiis, op. q̃ s̃. tenui, qa si testm̃ fecit ɔtẽplatiõe igress⁹, quẽ dẽbat facere i mõasteriũ, testm̃ nullo mõ posset rũpi, alĩs p igressũ rũpat, q̃ op. nõ multũ placet mihi. Nã dicere, q̃ mõasteriũ recipet aliquẽ in monachũ, pp spẽ q̃ hẽret de bonis suis, eẽt q̃dã spẽs simoniæ, vt ex. de Simo. c. nõ satis. Iuxta hoc q̃ro, an postq̃ qs ingressus est monasteriũ † testm̃ añ factũ possit reuocare. bVltramontani hic vñr dicere, q̃ sic, & nihil allegãt. Anteq̃ istã q̃onẽ determinẽ sormo aliã, utrũ hr̃s istitut⁹ i testõ hẽbit oĩa bõa statĩ, an expectabit mors nalis? Br̃ puto sic dicẽdũ. Qñq; ista mors ciuilis, q̃ itroducit p igressũ monasterii hẽt oĩno quo ad bõa cũdẽ effectũ, quẽ hẽret mors nãlis, ut puta, si qs igredit religionẽ Frm̃ Minorũ, q ñ pñt hr̃e aliqd, nec i pprio, nec in cõi, tũc puto, q̃ hr̃s hẽbit oĩa bona incõtinẽti, ar. ad hoc ĩ. tit. px. l. Deo nobis. i pri. sed qñ talis mors ciuilis ñ hẽt oĩno eũdẽ effectũ, qa saltẽ I cõi pt oĩa bona tenere, tũc hr̃s istitut⁹ dẽt expectare mortẽ nãlẽ, & iteri erit i pẽdẽti. Poterit n. añ mori hr̃s q̃ testõr. ad hoc ff. d iu. fis. l. Stati⁹ Flori⁹, ĩ. de do. iter vi. & vx. l. res vxori. Ex p̃dictis uenio † ad determinationẽ p̃cedẽtis q̃onis, q̃ p̃rio casu, qñ igredit religionẽ Frm̃ Minorũ, d nullo mõ possit reuocari, qa sicut p mortẽ testm̃ ɔfirmat irreuocabile ex pte testõris, vt s̃. e. l. j. ita p igressũ h⁹ religionis. Itẽ qa Fr̃es Minores ñ pñt post pfessionẽ fcãm † d reb. mũdãis aliqd disponere, vt i c. exiui d paradiso, de uer. si. i Cle. vñ i eis puto istã auth. † q̃ pmitit post igressũ disponer, ñ hr̃e locũ. Scd̃o uero casu qñ igredit aliã religõẽ, † puto, q̃ possit reuocare testm̃, donec viuit. Tex. vr̃ i sin i d. l. res uxoris, ĩ. de do iter vi. & ux & d do. inter uir. & vx, l. sed & si mors, § j Quarto, qñ bona igredẽtis remanẽt ecclĩe, vtrũ eccl̃ia videat hr̃e iure † hr̃ditario, vl̃ quo iure? gl. dt, q̃ iure successiõis hr̃ditariæ q̃si semimortui, Inst p quas pso. no. acq. §. fi. & ĩ. ad l. Iu. d ui. l. 2. Ego puto, q̃ ñ iure hr̃ditario, q̃a apparet, qa adhuc ipse mõach⁹ pt ɔueniri, vt i Auth. cã q̃ fit cũ monacho. sed ptinet ad eccl̃iã iure acq̃sitionis nãlis, sicut dicim⁹ d bonis eius, quẽ arrogamus, vt Inst. de acqu. p arrog. ɔ totũ. Et ex hoc seqi, q̃ eccl̃ia ñ teneat † i totũ, sicut hr̃s, sed eaten⁹, q̃ten⁹ ad eã puenit. vt i d. ti. d acq. p arro. & in l. I arrogatorẽ, ff. de pecu. Et ex hoc seqi, q̃ eccl̃ia ñ hẽt necesse ad hoc, vt possideat, Itã aret † possessionẽ sicut hr̃s. ut l. cũ hr̃des. de ac. pos. sed ei acqrit possessio, q̃ hẽbat igrediẽs sicut arrogatori, ut l. si adoptauero. ff. d pc. q̃ legẽ al. gl. i Decretis ad hoc, ubi ẽ cãonizata hæc auth. vt dixi. & ẽtvñr Doc. moderni sup hac aut. sẽtire. Sum⁹ expediti d prima gl. vẽio ad aliã. dr̃ hic, si psona libos hñs igredit mõasteriũ, q̃ro qd si hẽt parẽtes, ñ libos. Dñt qdã † q̃ ẽt parẽtib. dẽt ltĩma, vt i Aut. d sã. ep. §. p̃sbyteros, & ĩ. ti. l. si p̃sbyter, & ar. ff. d iof. test. l. nã, & si parẽtib, Azo dt ɔ̃, cũ n. mõasteriũ reputet, ut fili⁹, sexcludit parẽtes. ɔ̃riũ tenẽt multi Doc. & h d. Odof. & ego puto uerũ. Nã ñ ẽ uerũ † q̃ monasteriũ hẽat loco filii, vt s̃. dixi. Itẽ ego video, q̃ parẽtes possũt agere q̃rela iofficiosæ donõnis, ut l. si fili⁹. d iof. do. ergo si iste oĩa ɔtulit mõasterio, hãc donõnẽ posset pr̃ reuocar̃. Est. n. hæc q̃dã donõ. hæc ẽ, q̃dã liberalis ɔcessio. & hoc satis suadet æquitas.

Venio, ad aliã gl. q̃ro, nũqd hæc † diuisio, q̃ ei pmittit post igressũ, sit testm̃. Dicit gl. q̃ hoc pdest scire pp numerũ testiũ, sed certe hoc ñ ẽ uerũ, cũ diuisio pminat solũ iter liberos, iter quos numer⁹ testiũ ñ regrit, ut ĩ. fa. erc. l. fi. & l. hac ɔsultiss. §. ex ipfecto, q̃ ĩ. d test. Ita ẽt dt gl. Quid ergo dicem⁹? Dñt, qdã, q̃ ẽ testm̃, alii dñt, q̃ ñ. Dicas qcqd uis. Puto, q̃ sit ul. uolũtas, q̃ ẽ testm̃, ul q̃ hẽt oĩ testi. succedit. n. loco illi⁹ testi, q̃ facere poterat añ igressũ, vt expsse colligit ex corpe vñ sumit hæc auth. Et hoc itelligo, qñ hãc diuisionẽ facit post ingressũ, & post pfessionẽ factã. Nã anteq̃ faciat pfessionẽ, nõ dr̃ ingressus h pprie monasteriũ. nõ n. ibi ingredit aĩo remanẽdi, sed aĩo experiẽdi. ar. p hoc ĩ. tit. 1. auth. sed neq; curialẽ & ita obseruar̃ tota die, de facto, &c. Quæro, qñ pr̃ uult dare filiis q̃tũ plus † põt, q̃tũ dẽt sibi retinere? Rñ. gl. aut diuidit æqualr̃, & dẽt sibi retinere virilẽ, aut inæqualr̃, & dẽt sibi retinere q̃tũ hẽt ille, cui pl⁹ ɔcedit. Qd dic, vt in gl. Et sp hoc itelligo, qñ hoc facit post pfessionẽ factã, vt dixi. Quæro, qñ filii poterũt petere istã legitimã. iBr̃ puto, q̃ post mortẽ nãlẽ † patris. Interim. n. ipse hẽt ptãtẽ diuidẽdi prout uult, vt ex hac authẽtica manifeste colligit. Itẽ portio legitima filio nõ debet, nisi post mortẽ nãlẽ, vt l. 1. §. si i puberi. de col. bo. Itẽ possibile ẽ, q̃ ille filius moriatur anteq̃ pater. ergo & c. arg. ff. de iure fisci. l. Statius, in fi. Quæro, qua actione petent filii legitimã. Rñd. condõne † ex lege ista, vt l. j. ff. de condi. ex lege. Vltimo quæro, k qd si igressus monasteriũ moriar̃ intra annũ pbõnis, ante pfessionẽ factã, cui ɔpetũt ista bona? † Vr̃, q̃ nõ cõpetãt monasterio sicut nec filius, q nõ venit ad lucẽ, non succedit, vt l. pe. de posth. hæ. inst. In ɔ̃riũ ur̃ cas⁹ d suc. ab it. c. ul. & hoc religĩ Canõistis.

ADDITIONES.

a Men Dec. Dec. consi 31 nu 3.

b Ale Possit reuoca e Adde Bar. in l. test. & si mors, in prin. ff. de dona. inter uir. & uxo. late per Iu. post alios in l. 1 ff de test. Men Rub. cõsi. 153. nu 2. Gozad. cons. 41 co 12 Dec. consi 419. nu. 3 Soc. alle 30. nu 25.

c Paris. Expectabit. Vide omino Fel. in c. in p̃ntia. extra de pb. ubi cõcludit, q̃ ẽt i primo casu Bar. hic sit expectanda mors naturalis, & ibi in p̃cedẽti, an qñ rũpatur testm̃ prius factũ. Itẽ uide Ale cons. 13 in 3 uol cõcludẽtẽ, q̃ ingressus religionis Fratrũ Minorũ, tm̃ operat, q̃tũ mors naturalis, uide Ar. post Bar. Bal. & Im. & Aug in l. 1. ff de test. & ad hoc limitat signater Imo. i d. l. 1 in prin. non procedere qñ ingrediẽs aliud sensisset, q̃ p̃sumit sensisse, qñ cogitauit de igressu, & de eo fecit mẽtione i testo, & aliq̃d relinquẽdo, & relinquit extraneo, qa tũc stati istitutus hẽbit, nõ expect. ta morte. qa cõstat de mẽte sua eũ, quẽ uide, & cõsidera d ueritate. qa dura ẽ decisio, & ɔ̃ ur uelle Pa hic. & oẽs alii Itẽ ɔtra Bar. hic, dũ uult, q̃ possit reuocare post igressũ tenet Abb. i c. i p̃sẽtia extra de pb. & ibi ponit de primo dicto. an statim p ingressum confirmetur testm̃, & alia in materia.

d Ale. Fratrũ Minorũ Dic, q̃ ordo mendicantiũ ẽ icapax bonorũ retẽtionis, tã i particulari, q̃ i cõi dicle eaum Sed cui bona illius igrediẽtis applicẽt. Inn. & Io. An ponũt i c. in p̃ñoa, de pb Spe. in de statu n. ó § 1. uer 3 Bar i trac minoricarũ, i ul. q. ult. lt. Fred. de Senis i cõsi 36. Bal i auth. ingressi s̃. c. Aliq dñt, q̃ ecclesiæ Romanæ, eo, q̃ hẽs sicũ Sed in hoc nõ insisto, qa dicit Io An. in c. fi. de pœ. in 6. Papa abstulit illud ius succedendi aliis, q. ingrediunt i alia monasteria. Alii dñt, q̃ uenientib ab intestato p auth bona damnatorũ. de bo. dã hoc uerũ, nisi fuerit illa bona relicta igrediẽti cũ cõdõne, si sine si liberis decesserit, qa nõ applicant uenientib ab intestato, sed dẽnt expẽdi ad pias cãs Casus est no in auth. de san. epis. §. sed hoc pñti in fi. & ponit Aug. i q q̃ inc. Nobilis q. dã gñe. i ult. uer. & uide, sp no. p illa iura in l. apud Iulianum, § fi de leg 1 & in l. ciuitatib. de leg. 1 & la de Are. in l. Deo nobis, in fi. ĩ. ti. 1 & ut dicere, qd̃ puenit ad uenientes, ab intestõ & ibi Cy. in fi. & Im. in l. j. ff. de test. Adde Ro cons. 96. & 248. & An. cons. 80.

e Necesse. Adde Bar in d. l. si adopta. & in l. qui uniuersas, § 2. de acq poss. Men Dec Auth. ingressi nu 7 supra eo.

f Ale. Vt fili⁹ Sed si statutũ dt, qd̃ bona occidẽtis applicẽt hr̃dib. occisi, q. dã hr̃s filiũ ingressus est mõasteriũ, postea interfectus fuit, an hæc pœna applicet filio, uel monasterio Fred de Senis fuit sibi contrarius consulendo, in consi. 30. De quo Pet. de Anc. in c. canonum statu uer proce. in ulterius. Statuto, in certis ciui. ecc.

g Ex imperfecto. Et adde, quod no. Bar in l. 2. de leg 1.

h Pom. Ingressus. Vide Barb. consi. 13. in prin. Gem. in c 1. de reg. iu. li. 6. Alex. in l. si quis hr̃dẽ i uer ex gl. ĩ de inst. et sub & Pa. de Ca. in Auth ingressi, in prin. sup. c. & aliquid per Fel. in c. nuper. in uer & pondera de testib. & D. Ale. in l. in substitutione, in fi ff de uul & pup & Capram consi 75 ad medium, & Fel. in c. cum deputati de iud. & Aret. in d. l. in substitutione, & Bar consi. 38 uolum 3.

i Ale Legitimã No. casum, in quo filius petit legitimam uiuo pr̃e. Et adde de hoc expsse tex. in c. cũ simus. extra de reg. Iuc his adde no p Bar. in l. 1 de test. & illũ tex. i d. c. cũ simus alle. ad hoc no hic Bal ad fi & ɔ̃. Bar hic tenet Abb p dict. c. cũ simus, in c. Ray. in fi. de test. & hic adde tex. in auth. nunc aũt, cũ gl. i uer detrahant. infra i q cõcor. cũ d. c. cũ simus p Bal. in c. si pr̃. de test. in 6. Et ad Bald. hic uide, q̃ no Bar in trac Minoricarũ li 3. Et utrũ post pfessionẽ igressi, possit adiri hr̃ditas, nõ expect. ta morte uide no in hac auth. & p Bar i trac. Mino. per Pet. de Anch i cle. exiui, de uer si. Reliqua uide p Bar. in l si cũ dotẽ in fi. sol. ma. Men. Adde casum per Ferrar. cau 24 in fi.

Adde eam dictis Bart. hic, q̃ apostillæ. Spe. in ti de sta. mon. versi. 49. cum plurib. seq. & plura uide p Io And i rub ibidẽ, vbi ponit q̃onẽ de uxorato ducto ad patibulũ, cui uidea peperceri si in monasteriũ ingrederet, & si exiret, decapitaretur post i ps vxor illũ repetat, an dẽat decapitari, & an cũ mulier petat aliquẽ in uirũ, monasteriũ vero in cõuersum, qs obtinere debeat Itẽ ponit q. de illo, qui instituit pauperes hr̃des, quos fideicõmissariũ nominarẽt deinde igressus est religionẽ, qui occulit se, & ius, quis hẽbit bona? Itẽ q de pr̃e, qui filiæ reliquit cẽtũ si nuberet, & quinquaginta si monasteriũ ingrederetur. Has, & alias q. uide ibi, & in d tit. per te ipsum. Paris. Vide Fel. in c. in p̃ntia, de prob. & Ias. hic. Paris. Intra annum probationis. Vide Bart. in c. 1. de test. in c. fi. de suc. ab intest.

LEX XIIII.

1 *Prælatus cũ toto Capitulo nõ põt bona ecclesiæ alienare, põt tamẽ illa diuidere. nu. 3. & 6. & nulli põt cõcedere ob beneficiũ ecclesiæ collatũ. nu. 4.*

2 *Oeconomus dicitur, qui res Ecclesiæ gubernat,*

5 *Ecclesia est mater religionis, & fidei.*

7 *Ecclesia, & minor possunt prouocare ad diuisionem quando eis expedit.*

8 *Prælatus, q̃ bona possit alienare p remunerãdo illũ, q fecit seruitia ecclesiæ, (& qño.*

9 *Prælatus potest diuidere fructus, non proprietatem.*

10 *Annui redditus connumerantur inter immobilia.*

Iubemus. aHæc lex diuidit p gl. I tres par. vt patet i ea. Prima px h. d. Prælat⁹ cũ toto Capitulo nõ † pt immobilia eccl̃iæ alienare. bNo. q̃ œconomus dr̃, cui res ecclesiæ † gubernãdæ mãdãtur. Scd̃o no. q̃ prælatus eccl̃iæ † põt prædia diuidere. Tertio no. q̃ Prælatus nulli pt ɔcedere, seu conferre sub occasione bñficii eccl̃iæ † collati Quarto nor. q̃ eccl̃ia mr̃ † est religionis, & fidei. Breuiter oppo. ad hanc gl. & uidetur, q̃ prælatus non possit bona diuidere. vt l. si pupillorum. ff de reb. cor. Huius timore sunt plures sol. hic. Vna, q̃ hic loquitur de diuisione, quæ fit gratia culturæ, ut diuidere cum colono. Ibi de diuisione, q̃ fit inter dñõs. arg. ff. de leg. 2. l. Caius. §. j. Et sic cõcludit ex hoc, quod Prælatus ecclesiæ nõ potest diuidere cum alio. Alii dñt, q̃ hæc

ADDITIONES.

a Paris. Iubemus. Circa istã mãm, an, & qñ factũ plati noceat eccl̃æ, uide Ang. cõsi. 275 inc. Quia oẽ datũ optimũ. Itẽ an platus possit p̃iudicare eccl̃iæ, in q̃bus, uide Ro. cõs. 184. Bal i l. 3. s. fi ff q̃ q̃sq; iur. & q hẽs ad Bar. in l. q. it, in prin. ff. de iis, quæ in frau. cre. Et q̃ño negligẽtia plati noceat eccl̃æ, ut si negligẽter permittat ferri snĩa cõtra se, non discussis iur. eccl̃iæ, uide Fel. in c. accepimus, extra de fid. inst. & si nõ soluat cano, per ecclesiã possit caducitatẽ remittere. uide Ias. in l. seruus, C de pac. Et q̃ño solus platus possit p̃iudicare ecclesiæ, p̃cipue qñ redit ad ius cõe, vide Fel. in c. pe. extra de p̃cri Et, q̃ nõ possit remittere solus platus eccl̃iæ collegiatæ. Vide Ale. consi. 106 uol. 3. Itẽ, q̃ prælatus prẽiudicet ecclesiæ non adimplendo cõditionem, sub qua erat relictũ, & quid in modo, uide Fely. in c. 1. de foro comp. uide ad Bar. in l. qui autem, ff. de his, quæ in fraud. cred.

b Ale. Alienare. Et uide, quæ dixit Bal. in auth. si qua mulier, per illum tex. sup. e. Sed an possit ecclesiæ pecuniam mutuare Bal. q̃ sic, in l. etiam, C de fideicom.

hęc l. itelli ẽm illã ñ pt diuidere, si puocet nõ tñ pt puocare. Ista
6 sol. est vera i se, qa pt † diuidere si puocet, ñ tñ pt puocare. Sed, q
posset puocare, ẽ ꝯ hãc l. q̃ loquit gñaliter. Alii dñt, q aliã eccliã
a pt puocare, a priuatũ ñ. Ista sol. ẽ ꝯ gñalitatẽ hu' l. Alii dñt, q pot
puocare q̃ñcũq; sibi expedit, & vid gl. & no. & tene mẽti illã so.
7 q̃ oẽs tenẽt. q eccłia † & ẽt minor b pt prouocare ad diuisionẽ qñ
b sibi expedit, qa hẽt sociũ rixosum, & cõtumeliosum, l. ex, si pupil
lorũ, loqt qñ sibi nõ expedit, q i ecclia pcedit sine dubio, nam
eius impedimentũ est ppetuũ, sed impedimẽtũ minoris est vsq;
ad ętatẽ pfectã arg. eius, q no. i l. si fin. ta de tu & ta. dis. Alii dñt,
c q pt diuidere fruct' c nõ proprietatẽ, † q̃ solõ est uera, & notabi-
8 lis in se, tñ pcedens est notabilior. Quęro d verũ ecclesia possit alie
d nare remunerãdo eos, † q fecerũt. Tex. hic vr velle, q sic, a ꝯrio
9 sensu ibi, ad vicissitudinẽ beneficii collati. ergo, &c. Dic br, q
de reb. mobilib pot sine dubio, ex de test. c relatum, & ibi no. p
Inn. De Immobilib. vero si qdẽ est beneficiũ collatũ, ñ pt reuo-
care, vt hic, sed si nõ est collatũ, tũc sec. Ita tenet hic gl. in Authe.
de ali. & emph. circa pri. dum tamẽ interueniat solẽnitas, q̃ poni
tur i auth hoc ius porrectũ uel iũ, q requirit de iure Canonico,
10 vt ibi dicã. † Vltimo no. q annui redditus ꝯnumerant inter imo
bilia. sic in Auth. de ali. & emphy. circa pri. & d ñ alie circa pri.

ADDITIONES

a Ale. Potest prouocare Not hic tres limitationes ad l. pe infra de pre. minor, q mi
nor non prouocat ad diuisionem. Fallit, ut hic. Item fallit quando esset aperta via
minori per unum ex maiorib ut sing. dicit Bal. in l. j. ff. de reb. e. allegando gl. si in
l. inter pupillos, ff. de adm. tu. Item fallit si illud, q ueniret in cõione esset si-
bi dãnosum, ut hic tenent Bar. Bal. & Cy. & Doc. sed cõtra Mathesi. tenet cõtra-
riũ, nunq̃ aũt minor possit prouocare dic, q sic, ut in l. fi. & ibi no. inf. e. l. t.
§. si cõis, ff. de reb. eo. nõ in d. l. pe. inf. de prædiis minor. & tũc opus est decreto,
vt no. fu. in dictis locis, & p Mathesi. hic. Et qñ fratres uolunt inuicẽ se diuidere
q̃s dẽt facere partẽ, & q̃s eligere, uide Bal. i l. suus quoque. ff. de hęr. inst. & Bar.
in l. 4. ꝯ de his q. se defer. li. 10 & uide, quę ibi dixi post eũ. Adde ad quẽ pertineat
facere diuisionem, & capere partem quan fratres diuidunt. Ro. consi. 471.
Meno. Adde tex. in c. t. de parochi Doct in c 1 ff. si cer. pe.
b Men. Minor Soc. trac. fallen. r. 228. 324 Rol. a Valle consi. 15 nu. 53. 54.
c Ale. Diuidere fructus. Illud tenet Bal in l. 1 de reb. eo. ubi de hoc alle. at. d. l. fi.
d Men. Quero. Doc. 174 co. 1. Tiraq. l. si unq̃ in uer. donatione largitus, nu 27 28.
Ale. Connumerantur Et credo tamen, ut dixi post Bar in l. mouentium. de uerb.
sig. uide tamen tex. inf. ea. l 3. & si quod ususfructus cõputetur inter immobi
lia & quod ibi no Bar & uide, quod no. Cyn. in l. si §. his illud. C. de secun. nup.
Men. Tiraq. de retract. conuẽ. g §. 1 gl 6 nu 3. 4.
Pom. Hoc declara, ut per Bal. in c. 1 de feu. cog. & uide Rom. consi 302 & Alex.
consi. uo. 103. in 5 uol & Barb in c. cum M. de cons. & Arc. consi. 12. uer. his ta
men. & Bal in pręlu. feu & Ang in l. si constante, §. fi. ff sol. ma & ibi Ale.

1 *Facta contra legem habentur pro infectis.*
2 *Prælatus alienans iniuste, remouetur ab administratione.*
3 *Notarii, qui faciunt instrumenta illicita, sunt ab officio repellendi.*
4 *Dictio, immo, quod ponatur correctiue.*
5 *Agentes, & patientes pari pœna puniuntur.*
6 *Dispositio huius §, an habeat etiã locũ in muneribus, uel rebus promissis,*
7 *Statutũ, quod uir lucretur tertiã partẽ dotis uxore decedente in matrimo*
nio, an habeat locum in dote promissa.
8 *Oeconomi possunt uendicare res ecclesia alienatas, & an eodem modo cle*
rici possint, & parochiani.
9 *Oeconomus, qui alienauit, qñ admittatur ad uẽdicãdũ alienata per ipsum,*
10 *Facto proprio quando quis contrauenire possit.*
11 *Oeconomus delinquens, an priuetur ipso iure, uel p sñiam administrãne.*
12 *Lex si iponat pęnã alicui facto, qñ dicat eã imponere ipso iure, uel requira (tur sententia.*
13 *Iudex qñ quis possit esse, & notarius, & sic acta scribere.*
14 *In iurisdĩone uolũtaria q̃s pot esse notarius, & iudex, & facere pceptũ gua (rentigia.*
15 *In causis breuiorib. quis potest esse iudex, & notarius.*
16 *Vicarij qui sunt per Comitatum, sunt iudices, & notarij.*
17 *Bona delinquentiũ circa alienationem bonorũ ecclesia, applicantur fisco.*

§. Sane si hæc.

Si alienõ fuerit fcãã ꝯ hãc l. punit acci piẽs, & ꝯcedẽs, & notari' scribens. h. d.
vsq. ad §. sane. fm, q dixi i sũmario. Iste §. hẽt tres ptes. qa i pria pu
nit accipiẽtẽ, i sedã ꝯcedẽtẽ, i tertia notariũ scribẽtẽ, & iudicẽ au
1 thorãtẽ. Pattes uidebitis i ponẽdo casũ. No. q q̃ ꝯ legẽ fiũt, † p in
fectis hñt. Videbitis ꝭ. de legib. l. ñ dubiũ. Scdo no. pęnã, q̃ i ponit
2 emẽti ꝯ iterdicta h' l. Tertio no. q plat', † q alienauit iiuste, ab ad
a ministrõe pt remoueri altẽ no. q notarii, q faciũt istra † illicita, sũt
3 puniẽdi, & ab offõ remouẽdi Ad primũ b op. q nẽo dẽt locuple
b tari cũ aliena iactura, vt l. nã hoc nã. d ꝯd. i de. d reg. iu. l iure nãç.
c dt gl. fateor, q d ęqtate nãli ecclia dẽt ptiũ reddere. c Hoc ãt an
sit verũ, q ecclia teneat ptiũ reddeř, dic, vt statĩ dicã i auth. q res.
vbi gl. explicat melius, q̃ hic. Secundo opp. ad §. Oeconõ. q sunt
diuersæ lrę, qa hñt aliq imo, put est i textu imo. vr, q dictio, imo,
4 ponat † correctiue, vt l. si ita scriptũ. de hæ. iu st. de manu. test. l. Sti
chus. imo, dic, ut dixi s. in 1. ꝯstitutione. §. quib. Et no. tu inuenis
5 ex hoc principio, q agentes, & parientes † pari pęna puniuntur.
Item opp. de l. si eccl. infra titulo primo. Solu. ut ibi.

Veniamus.

Ad qõnes, & aduertatis, qa sũt vtiles. Dr hic i pria pte, ptia qdẽ, vł munera, q̃ ei' gria data
6 &c. qd si fuerit pmissa † & ñ data, an ecclia poterit petere illud p-
ciũ pmissũ Plac. q ñ, qa q̃dã honeste retinent, q̃ tñ inhoneste pe
tunt, vt l. j. §. j. ff. de uariis, & ex ordina. cog. Vr gl. tenere ꝯriũ per
auth q res iã dictas, ubi donatarius reddit rẽ, & tantumdẽ ultra.
Item recipiẽs in emphyteusim reddit rẽ, & tenet soluere, quod
pmisit. Et est utile multũ ad qõnẽ, q̃ uidi semel disputari. Statutũ
7 est, q mulieř † decedẽte in matrimonio sine liberis, uir lucret ter
d tiã partẽ dotis datæ Quærit, qd si dos est promissa, & non data. d
Hic

ADDITIONES.

a Ale. Pot remoueri. Vide, q̃ dixi post Bar in auth. sed nouo iure ifra de seruis fugi.
b Paris Ad primum Illud, quod non teneatur pretium reddere limita, vt per Barb.
post alios, in c. ad nostram. extra de reb. eccle. nõ alienan. Vide de materia huius
pretii late Feli. in c. cum causam. extra de re iud. & ibi etiam ponit de fructib. &
meliorationib, põit, & an possit ecclesiasticos cõtractus approbare, si sint utiles.
c Ale Pretium reddere Et utrũ in emptione rei ecclesiæ non subsecuta solennitate
debeat restitui pretium, adde Bal. hic, in l. prædium. infra de præ. min.
d Pom. Quid si dos est promissa, & non data Vide circa hoc Ang in consi 158. inc.
Quidam nomine. Pet. in consi. 36 & in consi. 180. Paul de Cast consi. 123 Ale.
cõsi. 63. inc. Statutib his, ad fi uol. 4. Pau. de Cast & Ale in l. si donatarius, §. fi ff de
cond. ob cau. Bal in l. fi. C. de dot. promiss. tenent omnes contra Bar. pro quorũ
opi bene facit Bal in l. si constante, C. de dona ante nup. & tex. in l. si cũ post. §.
1. in uer habet dotem, & ibi gl. ff. de adm. tu. Cõfirmatur præterea, quia stipula-
tio de dote lucrãda, habet locum etiam in dote promissa tantum, l. ex morte. in
fi C. de pac. conuen quam alle. Are. in rub ff sol. ma. & tamen stipulatio debet stri
cte intelligi. l. quicquid adstringendæ, ff de uerb obl. Facit l. si ꝯ sol. mat. pro opi
nione tamẽ Bar. uide tex. in l. de diuisione, ff. sol. matrim. vbi maritus, qui debet
lucrari fructus rei in dotem traditæ. non lucratur, si dos non est tradita, sed tan-
tum promissa, ergo &c. Vide etiam Math. nu. 18 Et an tale statutum hẽat locum
in dote præsumpta, pone, mulier transiuit ad secunda nota lex præsumit, q con
stituerit eam dotem secundo uiro quam primo constituerat, & hæc dicitur dos
præsumpta. l. mulier. ff de iure do. & per Bar. in q. inc. Mulier habens amplum di-
cit Nico. de Nea. in rub. ff. so. ma. uide etiam addita ad Panor. in c. cum cõiugat.
de resc. Vide etiam Ange consi. 218 inci. præmitto etiam. Ias in l. si donatarius,
§. fi. ff. de condi. ob cau. Vide plene Fel in rub. de spon. & uide Pan. in c. ex publi-
co. de conuer. coniuga. & uide Ias in auth. præterea. in fi. infra, unde uir & uxo.
Vide etiam aliquid circa materiam huius statuti in l. si cum dotem, § fi. per Ale.
ff sol. ma & Panor consi. 1. in 1 uol. Pau. de Cast in l. Deo nobis C. de epis. & cle.
in fi & consi 79. in 2. uol & Fel. in c. tertio loco. de præsc. & Bar. consi. 158. Barb.
consi 40. uol. 1. & Anch in c. canonum statuta de consti.
P. Pau. P. Circa istã materiã, an statutũ loquẽs de dote data, hẽat locũ i dote pmis-
sa, uide Ang. cõsi. 178 inc. Præmitto ad eundẽ. ã Ale. cõsi. 154 ad fi & cõm cõclu-
sio vr cõtra Bar. hic, qa q actionẽ hẽt, rẽ habere vr, & c. l q actionẽ hẽt. de regu.
iu. tex. cũ gl. & ibi Bar. & Bal. & Cuma. in l si marito. §. si pt, ff so. ma. & ibi An. in
§ dotis, in auth de nup. gl. in l. sed hoc ita, ff. de re iud. ubi uide Ale. consi. inci. Sta
tuto cõis, & in l. fi. C. de dot prom. uide Mathe. notab 75 uide Pau consi 123. Vi-
de Soc. in l. de diuisione, i prin ff so ma. Et iõ statutũ, q existentib masculis filia
dotata non succedat, hẽt locum in filia, cui est pmissa uel legata dos. Bar in l. Ti
tio, §. Titio gñro ff de cõd. & dem. in ver q̃a statutum est. & Ale ibi in addi & in
consi. 380 licet Bar. hic teneat, q ubi statutũ loquit de dote, nõ hẽat locũ in do-
te promissa. Cõtrariũ tenuit ipsemet Bar. consi. 138, inc. Statuto ciuitatis Eugu-
bii, alias inc Statuto ciuitatis cõis Sardiani. Tex. & ibi Bal. & gl. in l si C. de dot.
prom. in l. si prædiorum, C ad l. Falci. l. 1 C de dote cau. non nu. & defi. ttitin do-
tis, de qua in rub ff so. ma cum aliis sup. allega. Cõtrariã tñ sniam cũ Bar hic, qñ
statutũ loquitur de dote data, sequitur Pau. de Cast. hic, cum limitatione quadã,
& idem Ian. in l. si marito, §. si pt ff so. ma. And. de Iser. in c. 1. de nam. succe. feud.
in cõm. const. regni const. in aliquib consuetud. vbi vr uelle non sufficere dotẽ
esse promissam, imo nec datum marito, nisi expresse de consensu mulieris Vide
Soc. in l. de diuisione, in 2 no. ff so. ma Ale. in l. si donatarius, § 1. ff de condi ob
cau. ubi etiã uide Ias. An autem statutum loquens de dote restituenda hẽat lo-
cum in dote data solum uide Ias in rub. ff sol mat. ponit qõnẽ Bar. hic. Item, qđ
statutum loquens de dote promissa nõ hẽat locũ in dote promissa per pactum
nudũ, uide Bar. consi. 17 uol. 3 Item statutum loquens de dote data pcedit in do
te pmissa, saltem qñ maritus est cõfessus habuisse se dotem pp pmissionem sibi
factã, iuxta ea, q̃ no. in l. pe § si uir. ff sol. ma. Vide Bar. in d. cõsi 138. inc. Statuto
ciuitatis Eugubii. Et ibi etiã, quod qñ promissor est in mora locũ habet statutũ,
licet loquat de data, vt etiã tenet Ale. consi 63 in 4. uol ad fi. in l. si donatarius, ff.
de cõd. ob cau. & ibi Ias. & Pau. de Ca. hic, q dicit, quod requirit interpellatio, nec
sufficit mora irregularis ex eo, quod maritus sustinuit onera matrimonii. Sufficeret
tñ mora per lapsum diei, ut per Bar in d. cõsi 128 An aũt statutũ loquens in
dote data, verificetur in dote promissa Bar hic, quod nõ Sed Bal. ꝯriũ ꝯsuluit in
cõsi inc. Quærit an statuto, q seqt Bar in l fi. C. de do. promis. Si aũt simplr di-
ceret maritus percipit dotẽ, tũc nõ est dubiũ, q uerificat in dote cõfessata, arg. nota.
Gl. i l si donatarius, §. fi. sũctũ tex ff. de cond. ob cau. Et an tale lucrũ maritus lu-
cret extrãsib. liberis cõib. allegat tex. q nõ in Auth. liceat mat. & auiæ, § qa uero
ex cõsensu, & §. qa uero quardã. Cõtra, q sic, est casus in terminis in auth. sed ho
die. C. de adul. i fi. ibi dotalium. et c & adde, quod in simili no Bart. in l nihil, ff.
rerum amot. ad prædicta uide glo. in Auth. de nup §. quia uero, & uide aliquid
Inst. de actio. § fuerat in uer. Aduertas. Et adde, quod Ant. in consil. 1-9. tenet,
quod in dote data habeat locum in dote promissa, si contractum est matrimoniũ,
quia tũc statutum fuit factũ remuneratione onerum matrimonii, & ubicunque
est par ratio, & rõ, dẽt esse eadẽ dispõ, l. adire, §. quamuis, de iure pat. l. quod di-
ctũ. de pact. l. cum tale, § falsam, cum ibi no de cõd. & dem. Et, quod dos pmis-
sa ita appelletur dos, sicut data, probat in rub. per totũ. C. de do. cau. non nu l. si
mulier, § si dos, ff. quod me cau. & ff. de col. do. l. 1 §. si uero tantum promissa i l.
filiæ dotẽ inf de col. & iuxta no i diffi. dotis in l. 1 ff. so ma. ibi unde hęc sisiu fun
damẽta sua, ibi, nec ibi fecit mentionẽ de Doctorib. nec hic, nec alibi. Pau. de Ca. l
l. si marito. ff. sol. ma uidetur simpliciter transire cum Bar hic, & uide consilium
Bar. q incipit. Statuto cauetur, q uir, ubi tenet quod si promittẽs fuit i mora ha
beat locũ statutũ, qa ad dãnũ morosi dos dẽt hẽri p soluta, l. Labeo scribit si bi
bliothecã. ff. de ꝯ emp. l. in executione, §. fi. de uer. ob. Iuẽ legi Bal. in l fi inf. de dot.
pro per illũ tex. iũcta gl. ibidẽ Pau. de Ca et Roge in l si donatarius. Et hãc opi. te
net Ang p illũ tex. cũ gl in Auth. de nup Et ita cõsuluit Ang in cõsi. 11 quia mo
ra irregularis cõtrahitur in dote l si § si de iu. do & qđ secus sit, si maritus sit in
mora, tenet Bal. in l. si pater, C. de iu. do. Et hoc idem concludit Nic. de Neap. in
rub. ff sol mat. & idem tenet Mar & sic Nic tenet ar l fi. inf. ad l. Fal. cuius autho
ritas fuit excellens, & summa secundum Albe. in l. ubi adhuc, inf. de iu. dot. opi.
tamen Bar. sequitur Bal. & Ro. in l ab hostib. § si vir uxorem, ff sol. mat. Et an di
ctum statutum de dote lucranda hẽat locum ante traductionẽ vxoris ad domũ
viri vel consummationem matrimonij, uide per Bar in l. nihil, ff. rerum amo. p
Bal. in l. Deo nobis, inf. de epis & cle & in l. non sine inf. de bon. quæ lib. plenis-
sime per Bal in l. cũ te. inf de dona ante nup. per Ro. in d. §. si uir uxorẽ, in l. 3 §
1. ff. de cond. ob cau. Et dicit, q est casus in auth exactio. militant. do. §. fi. coll 7. &
no. in auth. de nõ eligẽ sec. nub. §. pen. in gl. magna, alias esset melioris conditio-
nis morosus, ꝯ l. non solum. de nox. ✝ Men. Soc. in consi. 38. nu. 10. li. 5.

Hic vr̃ gl. & tex. simul cũ gl. ꝙ idẽ est. Cõtrariũ est verũ, ꝓbaĩ per tex. in auth q res. Sed quidã Dñctor, q eã disputauit allegat sinlũ sic, nõ est nr̃m legẽ extendere. Cum igit statuta nõ recipiãt iter ꝓtationẽ extensiuã, statutũ, ꝙ loqĩ in dote data, nõ hẽt locum in dote ꝓmissa. Et nihil aliud allegabat, sed ꝓ hoc ĩduco tex. ĩ Auth. de non eligen. secun. nub. §. fi. colla. 1. Nnn nbst. hęc gl. quia hęc extensio fit per aliã legem hoc statuentẽ, nec procedit auth. qui res iam dictas, declarando, imo de noun statuendo, ut ndebitis.

8 **Vlterius** q̃ro dr̃ hic, ꝙ œconomi † pñt uẽdicare, qd de aliis clericis, q sũt ĩ ecclia? gl. dicit, & bñ indistincte, ꝙ glibet clericus, & ẽt in subsidiũ parochiani ecclæ, admittunĩ ad rẽ vẽdicãdã, vt j. de accus. l. si qs. & hẽtis tex. meliorẽ ex̃ de reb.
9 ecclę n alienã. c. si qa ꝑsbyterorũ. dic, ut ibi. † Tertio q̃ro, nunqd
a idẽ œconom⁹, q alienauit admittaĩ ad rẽ vẽdicãdã? gl. istã q̃nẽ ĩducit ad aliud brocardũ, utrũ possit uenire ꝯ factũ suũ, ꝙ determinaĩ ĩ l. post mortẽ, de adop. Sed finalr̃ scias, ꝙ ĩ hoc passu ista est ueritas Q̃hq; illud. ꝙ reuocaĩ rõne publicę vtilitatis, & tũc ꝑt qs uenire ꝯ factũ suũ, vt l. 1. de li. cã. & l. iuris gẽtiũ. §. si paciscar. ff. de pac. Vñ cũ hæc reuocõ fiat rõe publicæ uulitatis, ipse idẽ œ-
b conom⁹ facere poterit, & uide gl Quęro b vlteri⁹ ĩ uer. œconom⁹,
18 vtrũ priueĩ admĩstrõne † ipso iure, an p sñiã. e gl. dĩt, ꝙ p sñiam,
c dicit. n. priueĩ, nõ, ꝙ priuatus sit, & uide gl. tuã no. & sign. eã. Qñ
12 lex iponit † pęnã amissionis, vel rei, vel actionis, si exprimaĩ in ea ipso iure, vel p sñiam. certe stamus dicto, ut l. ꝯmissa, ff de publ.
d Vel distingue, ut hic. Aut utiĩ uerbo ꝑteriti, uel pñtis tp̃is, d vt pri
e uatus sit, e & intelĩr ipso iure. Aut uerbo futuri tp̃is, & intelĩr per sñiam hic, nisi addaĩ dictio, mox, vel statim, qa tũc ĩtelĩr ipso iure, alias secus, cũ ñ sit statim, ut in Auth. de incest. nup. §. 1. col. 2. ꝙ no. dixi plene ĩ l. Impator. de iur. fisc. & dixi in Auth. q semel, quõ, & qñ iudex, & auth. nouo iure, de pęn. iud. q male iu. Videbitis in l. in criminali. de iuris. om. iud. l. si qs maior. de trãsa. Ve-
f nio ad tertiã partẽ, q̃ro utrũ iudex ipse possit scribere facta, q̃ fiũt
13 corã se, vt ipse sit iudex † & notari⁹. Tex. hic cũ gl. vr̃ velle, ꝙ sic, & uide gl. q̃ no. Cõtrariũ tenet Inn. in c. cũ a nobis. ex̃ de testi. ꝙ probaĩ p c. qm̃ ꝯ falsam. ex̃. de ꝓba Gul. dicit, q̃dã fiunt a iudice nõ in forma iudicii, ut puta facit aliqnas lr̃as testimoniales, tunc ipsemet hoc ꝑt scribere, ut l. diuus. de offi. præsid & l. Publican⁹. §. j. ff. de pub. Facit de ꝓc. l. si ꝓcurator. Sed si sint alia acta, q̃ fiũt ĩ forma iudicii, nõ pñt scribi ab ipsomet iudice, ut l. neq; ĩ arbitris. j. de ar. & d. c. qm̃ ꝯ falsam. Nõ ob hæc lex, qa debes intelligere,
g ꝙ ipsemet idẽ erat iudex, & notarius, g hoc est, iudex chartula-
14 rius, qa de iurisdñne † uoluntaria ipsemet iudex ꝑt ꝑscribere. Ita loquiĩ hic, & ita obseruat ꝯsuetudo p Tusciã. Nã ipsemet iudex, hoc est notarius iurisdictionẽ hñs, facit præceptũ guarẽtigiæ, & scribit ipsemet de ꝑcepto, ꝙ ipse facit. Idem uidetis in istis iudicib. ordinariis, ꝙ ipsimet interponunt authoritatẽ, & scribũt. Itẽ
15 ꝑdicta intelligo uera, ẽt in causis † breuiorib. h q̃ possunt agitari
h sine scriptis, ut in aut. nisi breuiores. de sent. ex peri. rec. Cum. n. sibi iudici crederet, vt ibi dixi, credeĩ, & eius scripturæ, & ita obseruat ꝯsuetudo. Nã isti Vicarii, q sunt p Comitatũ hñt iurisdi-
16 ctionẽ, ĩ causis modicis, † & ipsi ꝑcipiũt, & scribũt. Tene menti, ista. n. quotidiana sunt. Itẽ q̃ro, ista bona cui applicanĩ. In gl. sunt
17 op & finalr̃ † tenet, ꝙ applicanĩ fisco, & hoc placet. Qd̃ examina, ut dixi ĩ l. agraria, de ter. mo. & est e. gl. q̃ no. & tene mẽti, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Admittatur ad rem vendicandã. An possit quis venire contra factum suũ, uide per Bar. in l. iusiurandum, ꝙ ex ꝯuentione. §. procurator. ff. de re iu. vbi plene.
b Paris. Quæro. vide, quæ scripsi in l. transactionis C. de transact.
c Ale. An per sententiam. Vide Bart. in l. Imperatores. Et pro limitatione istorum, si testator priuat aliquẽ p uerba futuri tp̃is, vt si hæres fecerit tale quid, priueĩ hęreditate, &c. inducitur priuatio ipso iure. Ita no. dicit Bal. in l. 1. C. de his, quæ pœnæ nomine. Item no. qd̃ verbum careat, importat priuationem ipso iure, ut est gl. & ibi Ang. in l. prouidendũ C. de postu. Quid per verba pñtis tp̃is, vtrum intelligatur ipso iure, vide gl in l. si quis in tãtam circa medium. C. unde ui. quæ dicit, quod intelligitur, & eam sequitur Bar. in auth. qui semel, ad fiñ C. quo modo, & quando iudex. Imo vero format hoc dubium in c. si diligenti de foro cõpe. & quia non uidit gl. illam, uel Bar. in locis prædictis dixit puto, quod per sententiam, & quia in pęnis debet fieri stricta, & alibi larga interpretatio, &c.
d Paris. Tp̃is. Vide de materia Ro. sin. 3 scripsi ĩ l. 1 criminali. inf. de iuris. om. iud. Et limita illud, ꝙ p verba futuri tp̃is no indicaĩ priuatio ipso iure, nisi essent verba geminata cassa, & irrita, vt scripsi s̃ in auth. cassa in prin supra eo. ti.
Meuo Dec. in l. cum postquam, de pactis. Tiraq. l. si unquam. in uersic. reuertatur. nu. 21. 22. 23. & nu. 109. de illa dictione mox.
e Pom. Vt priuatus sit. Et intellige l. utentem verb. præsentis temporis, vel præteriti intelligitur ipso iure, de quo uide Mathe notab. 122. incip. Notatur, quod ubicunq; per legem, vbi multa adducit de ipsis dictionibus, mox, statim, oĩmode, omnino, omnibus modis, & sim. Vide tamẽ text. qui vtitur verbo futuri temporis, & intelligitur ipso iure. in l. improbum, j. ex quib. ca. infa. irro. Et uide tex. & ibi glo. in l. 3 C. ocls. pen. Et vide Ro in singu. suis tribus primis. Et uide quoties. in ver. spoliatur, & in verb. seruatos, iuncta gl. de dign. li. 12. & uide gl. in uerbo, mentum, in c. dilecta de ref. ver. ĩ l. & uide tex. i c. audiitis. i verbo, irrita ipso iure, & ibi gl. extra de ele. in c. scriptũ, in verbo, priuari. in fin. & ibi gl. e. ti. & text. in auth. adhuc, iuncta gl. in verbo, cadat, de vsu. & gl. in verb. condemnatum, in c. repertur. 1. q. 1. & in c. infamis. in verb. irritum, extra de rest. spolia. Vide etiã in c. cum aattol. in ver. irritanda. ext. de re iudi. & in l. 1. in uerb. confirmabimur, ff. de ser. & Alex. in l. 2. de eden. & gl. in l. 2. inf. de rescin. uen. in uerb. irrita, & in l. cum omnia. ff. de minor & l. quod dictum ff de pact. Vide etiam Fel. in c. 1. de rescri. & Capol. consil. 12. uol. 1. & consil. 34. unde glo. in l. si quis aduocatus, in uerb. arceantur. infra de postulan. & Barba consil. 11. uolum. 2. & Anton. de But. consi. 4. & consi. 22. & Rom. 212. & Felin. plene in c. Rodulphus, de resc. Pan. in c. 2. in fi. & ibi scribentes de for. compe. & Card. consi. 128. in fin & Panor in c. si diligenti, n. fi de for. compet. Ana consi. 33. in 3 dub. & ibi addi. aliquid per Fel. in c. 2. de rescrip. & Panor in c. 2. in gl. in c. si quis ex clericis, in verb. fit anathema. vigesimatertia distin de iu. & honesta. cleri. & tex in c ne captandæ, de concess. præben. in 6 Fel. in c. ex tenore. de rescrip & Panor in c. nonnulli. §. sunt, & alii. eo. ti. & in c. quisquis. de ele & Gemin. in c. 1 in fi de iureiu. in 6 & Pan. in c. clericis. ne cler. uel mona. & Fel. in c. fi. in prin de off. deleg.
f Ale. Scribere. Et an iudex possit scribere acta, & ẽt hoc dicit Imo in c. cum a nobis, ꝙ licet credatur priuatæ scripturę, per subscriptionem testium, uel comparationem literarum, fallit in literis iudicis, ac ẽt ita lita, & intellige, ut pulchre per Bar. in l. seruus cõis la. 1 de stip. o. seruorum. Et ita faciunt, an citatio possit cõmitti notario. & ipse idẽ possit scribere relationẽ ꝓpriam De quo per d. Ant. in c. 1 de iudic. nec vr̃ hoc posse tolerari in causis breuiorib. per no. p Bar. Hoc tenet Imo in c. 3. Tu adde, qd̃ no. Bar. & qd̃ ibi dixi in l. est sñia. C. de test. tu. Et ad hoc uide, ꝙ no dicit Bar. in l. comperimus, in fin C. de priuat. sacr. scrini. lib. 12. & Bal. in l si consul. ff. de adop. ꝙ no Can. in c qm̃. extra de prob. dicit Bal. in auth. nisi breuiores, ꝙ isti iudices uillarum, maxime in breuior. causis. pñt esse iudices, & notarii. Ita dicit in auth nisi breuiores. de sen. ex peri. rec. & ponit etiam Bar. hic, & dicit Bal. etiã in l. cum sententiam. j. de sen quod iudex põt scribere, & legere sententiam, ꝙ intelligo, vt ibi. hic adde Anto. & Abb. in c. 2. de prob.
g Iudex, & notarius Vide Bar in l. possessio §. & si possessio. de acq. pos. & in l. non fatet. i ti. de confes. & j l. error C. de iu. & fac. ig. Aduertendũ est tñ, ꝙ si notarius nõ hẽt authoritatem a statuto, non poterit facere ꝑceptum guarentigiæ, ut no. Bal. in l adop infra de adop. per Ang & Imo. in l. ait prætor. in prin. ff de re iud.
h Breuiorib. Et illud tenet etiam do Mathe. in suis no. in 3. no. Et ita dicit limitari debere no. per Inno. in d. c. cum a nobis. Quando autem dicatur esse plene probatum in istis breuiorib. causis, uide per eũdem d Mathes. in 2. no. & dixi post Bar. in auth. nisi breuiores. infra de sen.
Poma. Istam doctr. Bar. reprobat Mathes. no. suo primo, & Barb. consi. 59. uol. 1.

1 *Vsusfructus rei ecclesiasticæ ad certum tempus, uel ad uitam recipientis potest alienari.*
2 *Pactum, quod res concessa in emphyteusim, cum melioramentis reuertatur ad Ecclesiam, ualet.*
3 *Possessio transfertur ex inutili contractu.*

§. **Sane ne omnis.** Hic ĩcipit tertia pars principalis legis, breuiter. h. d. Vsusfruct. rei
1 ecclesiasticæ ad certũ tempus, vel † ad uitam recipientis, ꝑt cõce-
a di a hoc pacto, ꝙ usufru. finito reddaĩ res, alias tantundem reddatur. h. d. vsq; ad fi. No. casum, in quo ꝓmiuitur ecclesię, ꝙ alienet vsumfru. Hoc anno allegaui hũc tex. ꝓ casu in vna q. tali. Ecclesia sanctæ Crucis de porta. S. Petri ꝯcessit casalena, quędã in em
b phyteusim, hoc pacto, ꝙ liceat ibi ędificare b domum, & subiiciebatur in instr̃o, ꝙ casalena cum domib. reuertantur ad ecclesiã.
2 † Certe valet hoc pactum, vt videbitis per hãc legẽ. Quęro vtrũ ex inutili ꝯctu transferatur possessio. tex. hic in fi. vr̃ velle, ꝙ nõ. In contrarium est veritas, vt l. 1. §. si vir. de acq. poss. Non obstat, ꝙ hic accipitur possessio pro re ipsa, seu proprietate rei, vt l. inter dum, de ver. sign. An autem ex inutili ꝯctu trãsferatur possessio, & dominium, dicemus in l. non dubium. j. de legi. Quærit gl. dr̃ hic, relinquit quomodo debet relinquere. Et dic vt ĩ gl. & bene. Vltimo scias, ꝙ sicut hęc lex hẽt tres partes. Prima est prohibitoria. Scd̃a est punitoria. Tertia est ꝑmissoria. Ita hic ponunĩ multę auth & primo debemus videre ꝓhibitorias, secũdo punitorias, tertio ꝑmissorias, iõ incipiamus ab auth. hoc ius porrectum, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Potest concedi. Et an iste contractus sit nominatus, uide Bald in rubr. C. de rer permuta. Et dũ tex. hic in fine dicit, quod ab ecclesiasticis personis põt uendicari, adde in simili tex in c. si quis presbyterorum, extra de rebus eccle. non alien. & habet locum hoc in re. ecclesiasticis In re vero fisci esset secus, quia nõ posset nisi habens authoritatem agendi a ciuitate, vt voluit Bar. in l. in prouinciali §. l. de ope. no nunc.
b Aedificare. Si autem pactum non interuenisset, melioramenta spectarent ad emphyteutam, ut no Bal. in rub. infra de iur emph. circa prin. cum con. 101

AVTHEN.

1 *Actio, idest actus pius.*
2 *Res ecclesiarum, possunt pignorari absque traditione.*
3 *Res ecclesiæ sex casibus probibentur alienari.*
4 *Fructus primo computantur in usuras, & postea in sortem.*
5 *Ordo scripturæ quod attendatur quando mens est incerta, secus si certa.*
6 *Quarta centesima quæ dicatur.*
7 *Authoritas superioris ordinantis rectorem in ecclesia requiritur in alienatione rerum ecclesiæ.*
8 *Authoritas Abbatis sola sufficit, qñ alienantur res ecclesię sibi subiectę.*
9 *In alienatione rerum ecclesię omnes consentire debent, & subscribere.*
10 *Monachi præsentes debent consentire in alienatione rerum ecclesiæ, & absentes non uocantur.*
11 *Monachi iurant debitum subesse, ut alienatio teneat.*
12 *Creditor dẽt probare debitum conuersum in utilitatem ecclesiæ, & nu. 14.*
13 *Quod pretium fuerit solutum pertinet ad iudicis solicitudinem.*
15 *Creditor fauore ecclesiæ cogiĩ rẽ ecclesiæ etiã mediocrẽ accipere insolutũ.*
16 *Vendi non debet res magni pretij. pro modico debito.*
17 *Pecuniam fuisse conuersam in utilitatem ecclesiæ qualiter probetur.*
18 *Consuetudo, quæ est contra libertatem ecclesiæ, non ualet, & nu. 19.*
20 *Nomina debitorum ecclesiæ prius uendi debent, quam mobilia.*
21 *Creditor põt uendere rẽ ecclesiæ sibi licite pignoratam absque solẽnitate.*
22 *Nomina debitorũ, quãdo cõputenĩ inter mobilia, et immobilia, remissiue.*
23 *Dispositio huius auth. an habeat locum in creditore, quo ad probandũ conuersionem in utilitatem ecclesię.*

Hoc ius porrectum. a Iſta auth. diuidit̃ ĩ partes ſeptẽ. Primo legem extendit. Sc̃do ꝓhibet alienationẽ ſimplr̃. Tertio ꝓmittit pignorationẽ in caſu neceſſitatis. Quarto ꝓmittit venditionẽ, ſi creditor nõ reperiat. Quinto ꝓmittit dationẽ in ſolutũ, ſi nõ reperit̃ emptor. Sexto, declarat, q̃ res dẽant vẽdi. Septimo qs ĩtelligat̃ creditor. Sc̃da ibi, vt nec. Tertia ibi, cęteris. Quarta ibi, ꝙ ſi nolit. Quinta ibi, emptor. Sexta ibi, ſi tñ. Septima ibi, & is creditor. Notab. patent ꝑ ſe. Op. ad primã partẽ dr̃ hic, actio pia ꝯſtituit. Cõtra actio eſt ius ꝑſequẽdi ĩ iudicio, &c. vt Inſt. de act. ĩ pri. & ſic actio nẽ ꝯſtituit. Hãc ſol. exponẽ actio, i. actus † pius, vt dt gl. & bñ. Sc̃do op. ad ſecũdã ptẽ, hic ꝓhibet obligari. Cõtra l. Auth. d̃ ñ alie. ĩ §. ſi aũt creditor. ſol. dt gl. uõ ꝑt pignorari ſpãliter, vt hic, ſed gñalr̃ ſic, ut ibi. Pet. dt, & meli⁹ iudicio meo, ꝙ poſſit pignorari, hoc ẽ obligari, abſq; † tradõne, vt ĩ ꝯtrio, ſed obligari, & tradi creditori, hoc ñ pt fieri, ita loqĩ hic. Op. & vr̃, ꝙ ſit aliꝰ caſus, ĩ quo ꝑpetuo ꝓhibet̃ alienatio, vt in Auth. de alie. & emp. §. ſanctit. Sol. gl. fatet̃ ꝯtrium † & ponit ſex caſus in qb. ĩdiſtĩcte alienõ ẽ ꝓhibita, & vide gl. Venio ad tertiã partẽ, dr̃ hic, ꝙ dẽt ꝯputare fruct⁹ ĩ ſortẽ, & ĩ vſuras. Cõtra imo ꝑ ꝑticipl̃r, ſeu pri⁹ ĩ vſuras, † poſtea ĩ ſortẽ, vt j. d̃ pig. ac. l. j. & a. j. de ſol. l. j. Gl hic fatet̃ ꝯtriũ, vt ſic ñ attẽdat̃ ordo ſcripturæ, l. j. ĩ ꝯtriũ facit, l. cũ pr̃, §. pe. ff. de le. 2. Sed r̃ndeo, hic mens legis † ẽ certa, ibi ẽ mẽs teſtõris ĩcerta, vt l. uec. n. ff. d̃ ſo. & ꝙ ibi no. alii dñt, & hic ẽ ſpãle fauore ecclæ, vt pri⁹ ꝯputẽt̃ ĩ ſorte q̃ in vſuras, tenẽ primã. Procedẽdo vlteri⁹ hic q̃ro, qd ẽ hoc dictũ, ꝙ hic dr̃, vſq; ad quartã cẽteſimę? gl. dt, vt ĩ fi. anni nõ hẽat ꝓ vſuris, niſi ĩ q̃tũ ẽ quarta pars ſortis. Venio ad quartã particulã dr̃ hic, vt no. ex hac parte, & ĩ alienõne rei ecclię reqrit̃ † authoritas ſuꝑioris, hoc ẽ ei⁹, q ĩ dicta eccła ordinat Rectorẽ. Et ꝑ hoc hẽs, ꝙ ſi eccła ſubeſt vni Abbati, † ſufficit authoritas illius Abbatis, b nec reqrit̃ authoritas epĩ. Hoc tenet Io. An. ĩ tt. d̃ reb. ec. ñ alie. c. hoc ꝯſultiſſimo. ĩ 6. ꝙ tene mẽti. & uo. No. ẽt aliud, ꝙ dẽnt ꝯſentire † oẽs ꝑ modũ ſubſcriptionis. Circa iſtam partẽ q̃ro, dr̃ hic, ꝙ dẽt iurare maior pars ibidẽ ſeruientiũ, vtrũ reqrit̃ ꝯſens⁹ oĩũ familiariũ, & oĩũ ꝯuerſorũ, q ſũt ĩ domo? Gl. vr̃ ĩtelligere, ꝙ reqrit ꝯſens⁹ ordinariorũ tñ. † hoc ẽ monachorũ, itẽ reqrit̃ ꝯſens⁹ pñtiũ, ñ. n. dẽnt vocari abñtes. Ita tenet gl. hic, & ĩ corꝑe de alie. & emp. vr̃ velle idẽ, & vide hãc gl. ſj no. Quęro vlteri⁹, dr̃ hic, ꝙ iurẽt d̃bitũ extitiſſe. Quid ſi ignorãt, qa ſũt aliq monachi ĩ domo, q hoc ignorãt? gl. dt, ꝙ illi iurare ñ cogũt̃. Itẽ dt, ꝙ illud, q hic dr̃, dẽnt iurare ſub eſſe † d̃bitũ, hoc ẽ ſolutũ ñ eẽ. Nã debitũ ꝯuerſũ eſſe ĩ vtilitatẽ ecclię creditor hẽt ꝓbare, vt hic ĩ fi. auth. & vid̃ gl. q̃ no. Quęro dr̃ hic ꝑtiũ modis oĩb. dãdo ꝓ d̃bito, nũqd hoc ꝓbari dẽat ꝑ emptorẽ, adeo, ꝙ ſi ñ appareat ꝑtiũ ſolutũ creditorib. eẽ ñ valeat vẽdõ. Doc. nr̃i ñ tãgũt. In. ex d̃ depo. c. j. ĩtelligit hãc auth. ꝙ hoc ꝑtinet ad ſolicitudinẽ † iudicis, e q ĩterponit authoritatẽ, & ꝯſensũ huic alienationi, ſicut ĩtelr̃ d̃ reb. cor. l. magis puto. § ñ paſſim. & §. nec tñ. Ad ſolicitudinẽ. n. emptoris ñ ſpectat: ſed ſufficit, ꝙ ſoluat de ſuꝑioris mãdato ſicut dicim⁹ ĩ eo, q ſoluit minori, vt l. ait ꝑtor. §. ꝓmittit̃. ff. d̃ mi. tene ergo mẽti, ꝙ ſolũ ĩ creditore reqrit̃, ꝙ dẽt ꝓbare ꝯuerſũ ĩ vtilitatẽ † d̃bitoris, vt ĩ fi. hui⁹ auth. Quęro nũqd ſint alii cas⁹, ĩ qb. ꝓmittit̃ alienõ gl. enumeret, & vid̃, & no. eã. Venio ad qntã ptẽ, dr̃ hic, ꝙ inuito creditore dat̃ ſibi in ſolutũ. ꝯ, aliud ꝓ alio inuito creditore ſolui ñ pt, vt l. 2. §. j. ff. ſi cer. pe. & j. de ſol. auth. hoc niſi d̃bitor. Sol. ſpãle ẽ ĩ eccła, ꝙ cogit̃ creditor ad recipiendũ inuit⁹. Itẽ ẽ aliud ſpãle, ꝙ cogit̃ recipꝑe rẽ mediocrẽ. Venio ad 6. partẽ. Dr̃ hic, ꝙ dẽt vẽdi res mediocris ĩſpecta illi⁹ qualitate, & q̃titate, & onere. Quęro qd ẽ hoc dictũ? Gl. ĩtelligit, ꝙ ꝓ modico d̃bito ñ vẽdit̃ † magna res. Sil̃e no. d̃ diſt. pig. l. q̃din. & facit ad qõnẽ d̃ executo, vltimarũ volũtatũ an poſſit ꝓ modico d̃bito vẽdere rẽ magni ꝑtii, ꝙ dic, vt dixi plene ĩ l. alio, d̃ ali. leg. Venio ad vltimã partẽ, dr̃ hic, ꝙ ille ĩtelligat̃ creditor, q ꝓbet id, ꝙ cr̃dit ꝯuerſũ ĩ vtilitatẽ ecclię. Quęro † qualr̃ hoc ꝓbabit. d Gl. ponit hic duo remedia. Prio, ꝙ ꝓbabit ꝯiectutas, vt qa ꝑlat⁹ ẽ, diligẽs, & eccła tũc ĩdigebat. arg. ad hoc. ff. de exer. l. fi. vide gl. iſtã no. valde. Gl. ĩ Auth. d̃ al. & emp. §. ſi vero qs. uñ parti lunir iſta auth. q̃ vr̃ tenere ꝯtriũ, ꝙ iſtę ꝑſumptiones ñ ſufficiãt. Quid dicem⁹. e Vos dẽtis ſcire q̃nq; aliqs hẽt mãdatũ ad recipiẽdũ pecuniã ꝓ alio mutuo ad certã cãm, tũc ſufficit, ꝙ ille, q recepit, ꝯfiteat̃ ad illã cãm ſe recepiſſe, l. j. mẽtiat̃, vt ff. d̃ exer. l. j. §. ñ ãt, ver. ſ;, & ſi ĩ ꝑti. Q̃nq; hẽt mãdatũ gñale, tũc ñ ſufficit ei⁹ ꝯfeſſio ad obligãdũ dñm, ſ; reqrit̃ ꝓbõ ꝑ ꝑſũptiones. Ita loqĩt d. l. j. d̃ exer. Q̃nq; nullũ mãdatũ hẽt ab eo, cui⁹ noĩe pecuniã recipit, & tũc vr̃, ꝙ reqrat̃, ꝙ expſſe ꝓbet̃ pecuniã eẽ ꝯuerſã ĩ ei⁹ vtilitatẽ, nec ſufficiat ꝯfeſſio recipiẽtis, vt ff. d̃ ĩ rẽ ver. l. 3. § ſi accipit, & ff. ſi cer. pe. l. ciuitas, & ſic vr̃, ꝙ meli⁹ dicat gl. q̃ ẽ ĩ corꝑe, q̃ iſta. Sc̃dm modũ ꝓbãdi dat gl. qa pecunia mutuata fuit ꝑlato, toto Cap. pñte, ar. ſ. e. l. iubem⁹ nulli. §. ſane oĩs vid̃ gl. iſtã, & no. eã. Iſtud dcm vr̃ ꝯ hãc l. iubem⁹ nulli. ĩ pri. ver. ſcilicet. ibi, nec ẽt ſi oẽs cũ religioſo, &c. Sol. ibi loqĩ ĩ alienãda re ĩmobili. hic vero ĩ pecunia mutuo accipiẽda. Quęrit gl. qd ſi ẽ ꝯſuetudo ĩ ꝯtriũ, ꝙ ñ ſeruẽt̃ iſtę ſolẽnitates. dt gl. ꝙ iſta ꝯſuetudo valet, idẽ tenet ĩ l. d̃ qb. circa fi. & l. ſeq. ff. d̃ leg. Puto, ꝙ ñ valeat ꝯſuetudo, q̃ ẽ ꝯ libertatẽ, eccl. † vt dixi. ſ. e. auth. caſſa. Nã cũ ſit ꝯceſſũ eccl'is ĩ priuilegiũ, vt ñ poſſit alienare ſine hac ſolẽnitate ꝯſuetudo, q̃ eẽt ꝯ hoc priuilegiũ, eẽt ꝯ libertatẽ ecc. vt dixi. ſ. eo. auth. caſſa. Fateor tñ, ꝙ iſta ſolẽnitas iſti⁹ auth. ñ ẽ neceſſaria ĩ alienõne rerũ ecclię, qa eccła iſtud priuilegiũ ſibi ꝯceſſũ ñ acceptauit, ſ; ſtatuit aliã ſolẽnitatẽ, in alienõne rerũ, q̃ ponitur 12. q. 2. c. ſine exc. & hẽtis ẽt hoc no. ex de reb. ec. ñ alie. c. j. li. 6. Ex gl. vr̃ aliqd q̃rẽdũ. Primo q̃ro, qd ſi eccła hẽt noĩa † debitorũ an pri⁹ debeãt uẽdi q̃ mobilia. Vr̃, ꝙ nõ, qa ult. loco ꝑuenit̃ ad noĩa, ut l. a diuo. §. in uẽdi. ff. de re iu. Cõtrariũ eſt verũ, arg. l. magis puto. §. nec ãt, d̃ reb. cor. Et iſtud tenẽt Doc. nõ ob. § ĩ vẽdi. qa loqĩt ibi, q̃n fit executio ſñię, quo caſu capi dẽnt ea, q̃ hẽnt faciliorẽ expeditionẽ. f Quęro pone, ꝙ eccła pignorauit fundũ, eo caſu quo ſibi l. j., vñ creditor ex l. vult vẽdere pign⁹, vtrũ dẽbit ſeruare † ſolẽnitatẽ hui⁹ l. vl̃ Decretaliũ, ĩ vẽd. g R̃n. ñ, ꝓimo liber poterit vẽdere, ſicut rẽ mĩoris, vl̃ alteri⁹ priuati. tex eſt no. ĩ l. ſi pupillorũ, h §. j. de reb. eo. Quęro, q̃n alienãt̃ noĩa d̃bitorũ, vtrũ dẽat ſeruari illa ſolẽnitas, q̃ ponit̃ ĩ hac auth. Iſta qõ vertit̃ ĩ hoc, an noĩa d̃bitorũ ꝯputẽt̃ ĩter mobilia † an ĩter ĩmobilia. Gl. tãgit ĩ Auth. d̃ ñ ali. ĩ §. j. dicã ĩ l. j. j. i ſi aduer. trãſa. Quęro cir. fi. hui⁹ auth. dr̃ hic, creditor dẽt ꝓbare ꝯuerſũ ĩ vtilitatẽ ecclæ, verũ † hoc hẽat locum in quolibet creditor̃. Pet. ĩtelligit ſtricte, ĩ creditor̃ fęneratitio tñ, ut hic, & l. fi. ſi adu. cre. In. vr̃ itelligere ſĩplr̃ in quolibet creditore mutuãte, ſec⁹ ſi ex alio ꝯtractu efficeret̃ creditor, nec diſtinguit vtrum fuerit creditor ex ꝯtractu fęneratitio, vl̃ nõ, vt ĩ d. c. j. ex depo. & c.

ADDITIONES.

a Par. Hoc ius porrectũ. Circa materiã huius auth. uide Alc. cõſi. 4. in 3. uol. Quid autẽ ſi eſſet aliquis prælatus nõ habẽs Capitulũ, qualiter debeat ſolemniter alienare, vide Ro. conſi. 36. Quãdo aũt in dubio ꝑſumatur ꝯtractus factus in utilitatẽ eccleſiæ uide Bal. in c. 1 qui feu. da poſ. de quo etiã inf. Itẽ an iſta auth. ſit canonizata, & an & q̃ñ cõſuetudo poſſit alterare ſolẽnitatẽ in alienatione rei eccleſiaſticæ, vide per Fel. in c. cũ cauſam, extra de re iud. Deci in c. 1 de cõſue. Itẽ an ſubſiſtẽte maxima neceſſitate poſſit ꝑlatus alienare bona eccleſiæ prohibita alienari ſine debitis ſolẽnitatib. Pau. de Lea. in 5. q. incip. In Chri noĩe, & poſtea in fi. illius q̃õnis, ubi ponit cõcluſionẽ. Et an cõſuetudo poſſit alterare ſolẽnitates reqſitas in alienatione rei eccleſiæ uide late Iaſ. in l. de quib. ff. de le. Itẽ ꝙ ubi interuenerũt debitæ ſolenitates, ꝑſumat̃ cõtractus factus in utilitatẽ eccleſiæ, uide Alex. cõſ. 79. 1 uol. Iaſ. in l. pacta nouiſſima. C. de pac. Itẽ uno caſu põt ꝑlatus ſine ſolẽnitate locarẽ ad 29. annos, uidelicet, q̃ñ locaſſet ad 3ꝑs, & conductor feciſſet plura melioramẽta, q̃ eccleſia nõ poſſet ſoluere, qa ſimo primo tꝑe poſſet relocare ad ann. 29. Vide Bal. conſi 47. inci quidã Abb. vol. j. ꝑ tex in auth. de alie. & emph. in §. In caoonis. Itẽ ad illud ꝙ dictũ eſt præſumi cõtractũ ĩ utilitatẽ eccleſiæ, q̃ñ interuenerunt debitæ ſolenitates, uide Iaſ in c. i. qui fe. da. pol. An autem cõtractus alienationis factus cũ ſolẽnitat. debitis ſit ualidus mero iure ſi nõ ſubſit cauſa legitima, uide Fel. in c. quę in eccleſiarũ. de cõſt. Barb. conſi 40 uol. 1.

b Pari. Abbatis. Vide Barb. in c. 1. de reb. eccl. nõ alie. gl. in cle. 1 in uerbo, ꝓ primo. de reb. eccl. nõ alie ubi Car. Imo. & Abb. uide allg. ꝑ Bal. hic. & Alc. in apoſt. Pa. de Caſt. hic Abb. in c. ſtatuimus. extra de trãſlat. poſt Inn. ibi, uide Aug. in uerbo alienatio. in uerſi 13. inc. Quia dr̃ ſuperior. Vide Bar. in conſi. 40. uol. 1 qui diſcrepat a concluſione, quã firmat contra cõem in d. c. 1. de reb. eccle. non alie.

c Alex. Iudicis. Adde, ꝙ eo caſu quo prohibita eſt alienatio, eo caſu erit prohibita tranſactio tex. eſt no. in l. non ſolũ inf. de prædiis minorũ. no. Bar. poſt gl. in l. 1. C. ſi aduer. tranſa. Et adde, ꝙ iſtæ ſolennitates non requiruntur in uenditione facta a mendicantib. ſecundum Bal. in auth. ſi qua mulier. ſup. e. & hic in pe. col. ſed Abb. Siculus poſt alios in c. nulli. de reb. eccl. non alie. tenet, ꝙ illæ ſolennitates requiſitæ in eccleſia habeãt locũ in omni loco pio. & et Bal. hic. & adde quid ſi nõ fuit adhibita cognitio, tñ alienõ fiat ex cã uera, an ualeat. uide Fre. cõſ. 142.

d Probabit. Et ad hoc uide Bar. in l. ciuitas. ff. ſi cer. pe.

e Men. Quid dicemus. Maria. Soc. ſe. conſi. 15. col. 3. in prin. & late, col. 7 lib. 1. Dec. conſi 36. nu. 7. cõſ. 330. nu. 2. & idẽ Maria Soc. ſe. cõſ. 36. col. 4 li. 1. Barb. cõſi. 18. col. 7. circa med. li. 2. & Ruy cõſ. 86. nu. 1. lib. 1. idẽ declarat conſi 142. num. 4. eo.

f Men. Quæro pone. Didac. li. 2. uariar. reſol. c. 17. nu. 3. Cal. conſi. 10 in fi. ubi poſt Caſt. inquit, pecunias non receptas non poſſe dici uerſas in utilitatem eccl. & cõſi. ſequenti in fine. Benu. Straccha de mercatura. o mandati, nu. 27. 28.

g Men. Reſpondeo non. Tiraq. de legib. connub. gl. 3. nu. 155. 156.

h In l. ſi pupillorum. Adde gl. & Bar. in l. a diuo Pio. §. in executionem. ff. de re iud. Pariſ. Circa fi. Cautela ad faciendum, ꝙ creditor non habeat neceſſe probare uerſum in utilitatem eccleſiæ, uide per Cep. caut. 236. Et in quibus caſib. requirat̃ hæc probatio, uide Rom. conſi. 446.

i Men. Didac. li. 2. uaria. reſo. col. 17. nu. 3. Ale. conſ. 14. tradit aliqua his proxima.

AVTHEN.

Sicut alienatio. Iſta authentica addit ad legem Codicis, &c.

AVTHEN.

Multo magis. a Propter, quod unumquodque tale. & illud magis, &c.

ADDITIO.

a Pariſ. Magis. Non procedit ubi eſt diuerſa ratio, uide Rom. conſi 430 in fine.

AVTHEN.

1 Probibitus alienare in ſuos conſanguineos, an probibeatur accipere.

2 Adminiſtrator quando palam, & publice poſſit emere de bonis illius cuius eſt adminiſtrator. & nu. 3.

4 Prælatus alienat res eccleſiæ in cõiunctos ad tẽpus, nõ tamẽ ad perpetuum.

5 Prælatus alienat res eccleſiæ in perpetuum in conſanguineos pauperes.

Quibuſcunque. a Iſta reſpicit ſecundam partem legis prohibitoriam, & eſt breuiſſima in ſequenti. Nota. mirabilem. Authen. quod in caſibus in

ADDITIO.

a Pariſ. Quibuſcunque. No. circa iſtam materiam, quod iſtæ formæ, & ſolennitates requiſitæ in locationibus rerum eccleſiæ, de conſuetudine non ſeruantur, Vide Spec. in ti. de emphy. § nũc aliqua. in ver. 6. Ale. cõſ. 79. incip. Circa primũ de quo q̃rimus. in 1. vol. & eſt de mẽte Bar. & Fulg. in auth. q. re. j. e. Aug. in auth. hoc ius porrectũ. i. prin. Itẽ de veritate eius, ꝙ hic no. an poſſit ꝑlatus ſuos cõſanguineos infeudare, vel dare i emphyteuſim, vide late Iaſon. in c. 1. q. feud. da. poſſ. 5. fallen. uide dom. Fran. Cur. i tract. feu. in ſecũda par. q. 7 Barb. conſ. 17 in tertia parte. & j. e. vt ſup. de reb. eccl. nõ alienã. ubi Abb. tenuit ꝯtriũ. Et uide eund. Abb. conſ. 4.

in quib. alicui pmittitur alienare suis ɔsanguineis, & ipse phibet accipere. ɔ hoc vr. j. de ɔh. emp. l. cū ipse Pet. dicit no. satis. ibi loquit i administratore pupilli, vel adulti, cui sperat in administrō ne succedere, cū ipse pticipalis factus erit ætatis lītimę. hic loqr, qn administrat bona eccl q nūq puenit ad ętatē lītimā. Et ita gna liter itelligit i quocūq; administratore eius, q ad ętatē lūmā nō puenit, hoc licet sit notabile in se, tn̄ ē ɔ opi. gl. nrarū positarū. in l. si emptione. §. fi. de ɔh. em. Dicendū ergo, q ipse administrator pōt emere † palā, & bona fide de reb. eius, cuius bona admin l. cū ipse. j. de ɔh. emp. fallit † in administratore eccle. vt hic uidetis. ɔ hoc vr i Auth. de san. epi. §. sināt ecclesiis gl. soluit, & est no. solu. Quędā est alienatio ppetua, & ista prohibeē fieri ist.s ɔiūctis pso nis, ua loquit hic. Quædā est ɔcessio † ad tps, & ista nō phibeē, ut l. ɔria. q tenē mēti p Abbatib. & plātis, q tota die res emph. ad se reuer sas ɔcedūt suis ɔsāguineis. Nā si quidē ɔcesserit ad tps vsq; ad secūdam, uł tertiā gnationē, valet, secus si ɔcederēt ppetuo, per hāc auth. q no. & uide gl. Sūt tn̄ qdā † q ɔsanguineis suis paupe rib. posset ɔcedere emph. perpetuā, uel feudū perpetuū. ita not. dicit Iac. de Bel. In 1. ɔst. feu. in prin. & alle. qdā Decreta. q uide.

ADDITIONES.

a Ale Et Prælatis. Et facit, an prælati possint infeudare agnatis gl. fin. fm Bal. in c. 1. fi de inuest. his oratur inter do. & vasallum, dicit, q de iure non potest, licet de consuetudine sic, quæ prævalet. Sed Bal. ibi dicit, q et de iure possunt, quando agnati sunt idonei, sicut quando prælati sunt executores pauperum possunt bona distribuere cōsanguineis si sint pauperes, alias secus, iuxta gl. in l. illud inf. co. ti. Adde, quod no. Bart. in l. cum quidam. de ie. 2. uide Fred. in consi. 210 late per D. Abb. in c. super de reb. eccl. non alie. qui tenet contra opi. legistarum. Et, quod indistincte prælatus possit contrahere cum consanguineo, secus in œconomo, & hic per Bar. vide etiam Pet. de Anch. in Cle. 1. de excel. præla. adde, an Prælatus possit dare consanguineis rem patriam in emphyteusim si primo iurauit nō alienare inconsulto summo Pont. vide Fred. consi. 210. Et an possit constituere vsumfr. ad uitam consanguineo, uide per eundem in consi. 52 & 185.

b Pom. Consanguineis suis. Vide Pan. consi 41. uol. 1 & Frede. de Sen. consi. 51. & aliqua per Præpo. Ale. in c. decenter. 89. dist. & Fel. in c. ad audientiā, de rescr. & uide Barb. consi. 44. uol. 2 & Imo. in consi. 19 & Pan. in c. ut super, & ibi Barb. de re eccl. non alie. & Ale. hic in apost. & Pau. de Ca. consi. 295. & do. Card. Alex. in c. 1. qui feud. dare pos. in prin. Menoc. Adde D. Rip. in tract. pest. in ti. de remed. ad conser. vber. nu. 170.

AVTHEN.

1 *Dolus cum dolo quando compensetur.*
2 *Emptori rerum ecclesiæ, qui emit sine solennitate, quomodo succurratur.*

Qui res iam dictas. Vidim' auth. plubitorias, mō sequit uidere auth. punitorias. Op. dr̄ hic, q emptor repetit ab ęconomo, nō ab ecclesia. In ɔtrariū, dol' † cū dolo dēt ɔpēsari. ff. de eo. p quē fac. erit. l. 2. §. fi & i l. fi. i pri. & de dolo. l. si duo. Dicit gl. certe hic dolus ęconomi vendēns, prępondcrat dolo emptoris. Et uide gl. intellige, q præpon derat dolo emptoris p̄sumpto, ex eo, q ɔ legē ɔhit, vt l. quemad. de agric. & censi. li. 11. & in c. q ɔ iura. ext. de reg. iu. lib. 6. Sed in ueritate, iste emptor erat in bona fide. s. sciēs se nullā actionē hēre ɔ eccl. sed ɔ ęconomū. Ita tenet gl. i corpe vñ sumit ista auth. & i. dē tenet gl. i c. ad audiētiā. ext. d re. ecc. ñ alie. Quæro qd si p̄lat', a vł ɔcedēs ñ hēt aliqd, qa erat un' de monachis, utrū iste emptor possit regredi ɔ eccl. † gl. dicit, q sic, si ecclesia est locupletior. b Et vide gl. no. ualde, & eā tenent Canonistæ in d. c. ad audiētiā, q itellige uerū, qn̄ ɔhens erat bonę fi. i veritate, alś nō bēret regressum ɔ ecc. nec ɔ ęconomū, ut ego s. dixi, & fm hoc uidi fieri plu ries. c cū qdā hoīes permutassent cum quadā ecclesia, non seruata forma iuris, & ecclesia postea uēdicaret ea, q alienauit. Dixi, q debebat restituere, & ipsa, idem, q accepit si hēret, & sic est locupletior. p hanc gl. q tene menil. Vlt. esset uidendū, qūo procedunt ɔtus emphyteutici, qui quotidię fiunt ab ecclesiis, cū hic oīo prohibeant. Dicam in auth. qui rem. j. e. incontinenti, &c.

ADDITIONES.

a. Paris. Si prælatus. De hoc, quomodo ecclesia teneatur emēti ab œconomo, & an debeat pretium restituere, uide quæ scripsi i. in Liubemus, §. sane. in ver. Ad primum, opponitur ad Bar.
Men. Est locupletior. Dec. l. sicuti pęna, nu. 3. de reg. iu. Gomes, §. ex maleficiis. nu. 16. Inst. de actio. Dec. consi. 404. in fi.

c Ale. Fieri pluries. Vide p Can. in c. nulli. & in c. ad audiētiā, de reb. Eccl. non alie.

AVTHEN.

a Si quas. Hic incipit Imperator ponere auth. pmissorias, & sic cadu, sup tertia parte legis, & sūt difficiles auth. istę, & legam simul hanc auth. & auth. perpetua, quia sibi inuicē ɔ dicūt. Diuidit in partes duas. Primo loquitur quando ille, qui recipit domum ruinosam in emphyteusim, statim uult soluere pensionem. Secundo quando prius uult reædificare, & postea soluere. Secunda ibi, aut prius reædificare.

ADDITIO.

a Si quas Vide hic per Bal. de materia reuocationis & aliqua per Can. in c. 1. de pręca. & inquantum Bal. hic quærit, quid important hæc verba, concedo tibi in tertiam generationem, cum opi. Bal. transit Pet. de Anc. in Cle. 1. de pœ.

AVTHEN.

1 *Dispositio. §. emphyteusim, in auth. de nō alie. quod corrigiē per hāc auth,*
2 *Verbum, perpetua, intelligitur donec pensio soluatur.*
3 *Emphyteuta nunquam præscribit contra dominum directum.*
4 *Res ecclesiæ quando concedantur in emphyteusim, cum diminutione pensionis, & usque ad sextam partem, & quam ob causam, & nu. 5.*
6 *Res ecclesiæ Constātinopolitanæ, propinquæ ciuitati, non possunt alienari.*

a Perpetua. Ista auth. diuidiē in tres par. Primo loquiē qn̄ res est talis, qualis erat qn̄ puenit ad eccl. & est fructifera. Secūdo loquitur, qn̄ redditus rei sūt diminuti ob cladē. Tertio loquiē, qn̄ res est cara, & modicū fructifera, vt turris. Secūda ibi, at si ob cladē. Tertia ibi, q si res. Opp. dr̄ hic, q datur in emph ppetuā. b ɔ in Auth. de nō alie. §. emphyteusim. vbi nō pmittiē emphy. nisi tribus personis, s. accipienti, filiis suis, & nepotib. Huius timore sunt hic opi. Veritas est, quod ille §. emphyteusim, corrigitur † p istam auth. q est de aliena. & emph. vñ sumiē ista, & sic hodie pmittitur emphyt. perpetua, fm formā hui' auth. & dēt intelligi † ppetua, hoc est donec pensio soluatur. Inst. e. §. adeo. & j. eo. auth. qui rē. Sed ad hoc op quia fm hoc, ius ecclesiæ minuetur nā possidendo 30. annis, pręscribitur dn̄io ecclesię, vt j. eo auth. quas actiones. & ideo quidā dn̄t, quod non pōt cōcedi nisi vsq; ad 10. annos. Alii dn̄t, q oī tpe 30. an. ecclesia retrahat rē ab emph. ne ille dicat se p̄scripsisse. Tu dic, q † emphy. nunq̄ p̄scribit ɔ eū, quē recognoscit i dn̄m directo, vt l. male agiē. de præscr. 30. ann. Secundo op. & istud ɔriū est multū difficile. Dr̄ in auth. si quas. q qn̄ res ruinosa cōcediē in emph. fit diminutio, sed in auth. perpetua versi. quid si ob cladem, dr̄ ɔriū, q nulla dēt fieri diminutio. Hui' ɔrii timore sunt in gl. opi. Vna est, q auth ppetua, determinetur per auth. si quas. ut, q ibi dr̄, q dēt iustā pēsionē, determineē fm dictū huius auth. aut soluere uult ante, aut post. Nā ista auth. si quas, in corpore, est post illā dicet i C. sit posita priori loco. Alii dicunt, q ip. ista opi. erat Mar. Syl. q hic loquitur in domib. ruinosis. auth perpetua, loquitur in non ruinosis, sed, q patiuntur aliam cladem, uel alium defectum, ut quia sunt aliq̄ domus pulcherrimæ, in quib. null' vult habitare, qa dr̄, q per domū vadunt spiritus de nocte, vel dr̄ infortunata. ista opi. D. Mart. satis appropinquat veritati. Gl. tn̄ alibi dt melius. & latius, q in aliqua parte istarū auth. in Auth. de non ali. §. quia vero leonis. vbi gl. distinguit plenissime. Tn̄ m̄ quātū ptinet ad itellectū istarum auth aduerte qn̄q; ecclesia hēt p̄dia, vel domos ruinosas, & tunc loquiē auth. si quas. Qn̄que hēt p̄dia, uel domos nō ruinosas, & tūc qn̄q; uult in emphyteusim ɔcedere pp debitū imminens, tunc debet concedere pro tanta mercede, quanta reperitur facta subhastatione, fm formā auth. hoc ius porrectū. Qn̄q; uult concedere in emph. ppetuam, pp vtilitatē ecclesiæ, & tunc si res est in eodē statu, in quo erat qn̄ peruenit ad ecclesiam, uel modicum plus, uel modicū minus exereuit quo ad fructus, pōt cōcedi in emph. facta diminutione sextę † partis pēsionis, ad plus, ut hac auth. ppetua in pri. seruata solēnitate, q hic hr̄, q intellige fm auth. qui rē, j. e. in fi. & hic in prin. Ratio quare fiat ista diminutio, est, quia qn̄ res ɔcediē colono simplr, fit diminutio pp sterilitatē, vt j. loca. l. licet. ff. e. l. si uno. §. j. emphyteutæ vero nulla fit diminutio, vt j. de iure. emph. l. j. & iō fit illa diminutio, pp casum sterilitatis, q posset occurrere. Qn̄q; res non est in eodē statu, in quo erat qn̄ peruit ad ecclesiā: sed est diminuta, vel redditus diminuti, ob aliquā cladē, vel pp pestē aeris, vel pp aliū casum, tunc pōt concedi in emph. pro extante pensione, cōsiderato tpe quo conceditur absque alia diminutione. Ita loquiē ista pars secunda huius auth. perpetua. Rō, qa cū fructus sint mō diminuti, ob aliquā pestē, & est spes, q redeāt ad pristinū statū, iō amplius diminui nō dēnt. Qn̄q; ecclesia hēt rē p̄tiosā modici pretii, tunc loquitur finis auth. ppetua. Modo habetis itellēm hui' materię. Op. dr̄ hic, ppetua quoq;, &c. & ista auth. sumitur in corpore de nō alie. sed ibi nō pmittitur alienatio ppetua, ergo, &c. So. Dicas, q istud nomē ē additū ex auth. d alie. & emph. Scdo op. q hoc fit ɔ vtilitatē ecclesię euidēter, qa fit diminutio mercedis in sexta par. Sol. dicit gl. bene, & recte intelligēdo. Ego fateor, q p̄latus pōt cōcedere emphyteusim pro maiori pēsione si reperiret accipientē, tn̄ pmittitur, q fiat † diminutio sextę partis, si aliter nō inuenię, & hoc fit pp sterilitatē, pp q de cætero nō poterit fieri, vt s. dixi. Ita sentit gl. & bn̄. Op. i auth. de alie. & emp. §. i. Solu. Ibi speciale † est in reb. ecclesiæ Constantinopolitanæ propinquis ciuitati, quę non pn̄t dari aliquo modo. Op. ad fi. huius auth. de alie. & emphy. §. sanctissimas. Solut. speciale est in rebus ecclesiæ Hierosolymitanæ, de qua dicitur ibi. Modo circa istas auth. est uidere, quomodo ecclesię concedūt tota die sub pēsione vnius denarii, nec seruāt solēnitates, de quibus hic dicitur. Statim dicam in auth. qui rem, vbi gl. tangit.

ADDITIONES.

a Paris. Perpetua. Vide Ale. consi. 79. in 1. uol. ubi dicit, q solennitas huius auth. nō seruatur consuetudine.

b Ale Perpetuam. Quia Azo. alle. sibi contrarius, uide, quod dixi in l. iusiurādum, §. liber, ff de ope liber.

c Men. Et post illam. Istud arg. format etiam Bar. in l. 1. nu 6. ff. de confir. tut.
Pom. Pro horum iurium declaratione, uide Ale. consi. 9. uol. 5 & Pan. consil. 74. in 2. duob. uol. 1. & uide, q posui ad gl. in l. 3. ff. so. mat. & consi. 566. ubi declat.

AVTHEN.

a Item Sibi. a Ista est alia auth. quæ permittit rem ecclesiæ alienare, seu permutare, &c.

ADDITIO.

a Item sibi. Vide Bar. in c. 1. de rerum permu.

AVTHEN.

1 *Ecclesia pro re tributaria, quæ ad eam peruenit, tenetur ad tributum.*

Bart. super prima Cod. C 4 Item

Item prędium. Op & vr̃, ꝙ eccl̃ia ñ sustineat on⁹ fiscale, vt auth. itẽ nulla cõitas, ĩ. ti. j. So. gl. q̃ ẽ s̃. e. auth. sicut alienare, dr̃, ꝙ hoc intelligat̃ qñ res erat obligata, ꝑ onerib. ꝑteritis anteq̃ esset eccl̃ię. Tu dic tributa † realia subire ecclesiam, secũdum ea, quæ dixi in l. placet, supra eo. &c.

A V T H E N.

1 *Emphyteuta ecclesiæ cessãs in solutione canonis biẽnio, priuati uero triennio, cadit a iure suo, & non tamen ipso iure, sed si dominus uult. nu. 3.*
2 *Colonus priuati ob non solutionem, quando cadat a iure.*
4 *Cõtractus emphyteutici ab ecclesia celebrati forma nõ seruata, qñ ualeãt.*
5 *Debens soluere unum denarium pro pensione rei emphyteuticæ, si nõ soluit, cadit a iure suo.*
6 *Res ecclesiæ solita concedi uno precio, si concedatur pro minori, concessio non ualet.*
7 *Res ecclesiæ si concedatur in perpetuum, uel usque in tertiam generationem masculinam, & fœminiam, concessio non ualet.*
8 *Consuetudo, & præscriptio, quod non extendantur ultra id, quod agitur.*
9 *Res ecclesiæ, quæ dicantur de mensa, & quæ non. remissiue.*

Qui rem. [a] Ista auth. est vl. seu. pen. trãsposita ĩ hac lege, q̃ determinat vnũ dubiũ circa ꝑmissa i aliis auth. 5 hãc auth. op. de iure emp. l. 1. vbi h̃ẽt trienniũ. Dicit gl. distiguẽ tres casus † Aut est emph. ecclesię, & h̃ẽt bienniũ, ut hic. Aut est priuati, & h̃ẽt triẽniũ, vt ibi. Aut est simplex colonus priuati, & h̃ẽt biennũ, ut l. quęro, §. inter locatorem, ff. loca. Sed hoc vlt. est verũ, qñ est actum, vt non possit expelli, vt d. l. quęro. §. inter locatorẽ. Aut est simplex ꝯductor, & statim cũ nõ soluit pẽsionẽ, ꝑt expelli, vt l. 1. C. de loc. Op. ecclesia nõ d̃ẽt locupletari cũ aliena iactura, vt l. nã hoc nã. ff. de ꝯd. ind. dicit gl. hoc ꝯtingit ꝑꝑ delictũ partis, & b̃ñ dixi i auth. qui res iam dictas, s̃. e. Quęro, qñ qs nõ solu. † pẽsionẽ, vtrũ cadat a iure suo ipso iure? † Certe hic, est tex. ꝙ nõ, sed ita demũ, si vult dñs. [b] & uide tex. ibi repelli p̃t, & ꝙ no. in l. 1. in fi. cũ l. seq. si ager vectig. uel emp. petatur. Quęrit gl. pone, ꝙ aliqs accepit ab ecc. in emp. rẽ ualẽtẽ qnqnaginta ꝑ pẽsione unius denarii pro quolibet anno, q̃ro si non soluit unum denariũ ꝑ biẽniũ, an cadat iure suo? gl. all. ꝑ, & ꝯ, & nõ determinat aliquid. Anteq̃ determinẽ istam q. primo expedit uidere qũo valeant isti ꝯtus emph. q † celebrant̃ ab ecclesiis, nõ seruata forma istarũ auth. Ad q̃ rñdeo b̃r, ꝙ auth. istę loquãtur, qñ qs uellet in emphy. dare, uel feudum res, q̃ sunt de mensa ecclesię, seu monasterii, nõ ꝯsuetas dari in emph. uel in feudum. Si uero sũt ꝯsuetæ dari ĩ emph. uel in feudum, tũc cessat forma istarũ auth. seu istorum iurium, & p̃ot libere concedi feudum, seu emph. ex̃ de feu. c. 1. & 10 col. Episc. uel Abb. c. 1. habes ergo, ꝙ isti ꝯtus valent, qñ res nõ sunt de mensa, & sic ad illas res ꝓhibitio se non extendit. † Nũc ad q gl. dico, ꝙ si quis omiserit soluere illam modicam pensionem unius denarii per biẽnium, cadit a iure suo. Et ita tenent oẽs Doc. nam ista auth. loquitur in oĩb. casib. in qb. emph. est permissa. Quæro iuxta prædicta, quid si ecclesia ꝯsueuerat illã rem non dare pro minori † pensione, & tunc dat ꝑ minori, an ualeat? [c] vr̃, ꝙ ꝯtus ualeat, sed ꝙ ecclesia posset restitui ex̃ de rest. in inte. c. j. Contrarium ur̃, quia s̃m hoc annui reddit[e] alienant̃, & minuunt̃, ꝙ non p̃ot fieri, ut ĩ. e. l. iubemus, in prin. istud ego puto, uerũ, salua meliori deliberatione. Nõ ob. c. 1. de rest. in inte. quia ibi loquitur de locatione ad tp̃s modicũ, uel si intelligas in locatione ad tp̃s magnũ, intelligas, ꝙ fecit ĩ casu licito, tñ fuit decepta ecclesia. Dixi uobis modo in auth. ꝑpetua, ꝙ res p̃ot in emph. ꝯcedi facta diminutione 6 par. tñ si ĩueniret eũ q daret plus, ñ d̃ẽret facere illã diminutionẽ. Pone ergo, ꝙ ꝯcessit in emph. facta diminutione sextę partis, cũ potuisset siue diminutione, si b̃ñ ꝑquisiuisset, certe poterit petere restitutionẽ d. c. 1. Quęro quid si res sit consueta dari in emph. [d] vsque ad tertiã ĝnationẽ [e] masculinã, & ecclesia dat usq; ad † tertiã generationẽ masculinã, & fęmininã; uel qd si ꝯsueuit dari in emph. tpalẽ, & ꝯcessit in ꝑpetuũ, an ꝯtus iste ualeat? dubito, tñ prima facie ur̃, [f] ꝙ ipso iure nõ teneat. Pro hoc vr̃ casus fio. col. de l. Cõradi. c. 1. §. pe. Hoc probo per rationem emphy. perpetua non permittit, nisi seruata auth. istarum forma, fallit ꝑꝑ ꝯsuetudinem, sed in istis nõ est ꝯsuetudo. ergo, &c. Nã ꝯsuetudo, & præscripto nõ † extẽdit se ultra id, ꝙ agitur, [g] vt ff. de iti. actuque pri. l. 1. §. 3. sed hic est consuetudo, ut certo modo detur, ergo alio modo dari nõ p̃ot. Quęro, quę res dicatur de mensa † & q̃ non. Dic, ut extra de reb. ecc. non alie. c. ut super. per Inu. Prædicta, quæ dixi intelligas salua meliori deliberatione. forte dicẽ infra de iu. emphy. l. prima, Hoc ideo dico, quia tangunt. Doct. in aliqua parte.

A D D I T I O N E S.

a Alę. Qui rem. Et adde, ꝙ quatuor sunt casus, in qb. permittitur alienatio rei ecc, qui no. 12. q. 2. in sum & si in instro venditionis, quã fecit ecclesia continetur ꝑcedentib legitimis tractatib. &c vide Bart. in auth. si quis in aliquo. Sed pone, ꝙ res ecclesiastica incidat in ecclesiasticum, vel monasterium, & ipsam retinuit ꝑ annum, an dicatur incorporari ecclesiæ, adeo, ꝙ nõ possit in emph. dari, vel alienari sine hac solennitate. Aug. vero in l. si vacantia dicit, ꝙ poterit dari in emp. sine solennitate, nisi prius fuerit incorporata per officiales ad hoc deputatos. Sequitur Rip. ibi per illam l. licet Arch. tenuerit contrarium in c. nisi. de reb. eccle. non alie. adde, quod nota. Pau. de Leaza in Clem. 1. de hæret. in illis uerbis in glo. alios. Adde an tractatus præsumatur processisse in alienatione rei ecclesiasticæ, unde Bal. consi. 399. li. 3.

Paris. An autem solutio facta per tertium excuset emphyteutam, quo minus cadat, uide Rom. sin. 18 incip. si emph. ecclesiæ finita generatione perdat meliorãmenta, vide Pau. de Ca. consi. 139. in 4. uol. ubi per totum multa similia ponit in materia meliotamentorũ. Vide et Bal. in c. 1. §. si quis de manso. de controuer. inuest. & illud, quod dr̃ hic de emph. ecclesiæ, ꝙ habet biennium limita sine nisi ecclesia citasset emphyteutam, ut ueniret ad soluendum, quia tunc sufficit lapsus sex mensium, secundum Ange. in addi. ad Bart. in l. locorum, C. de um. agro deser. li. 11. Itẽ dum dicitur hic, ꝙ si emph. deteriorauit præuctum, quid si ex alio latere meliorauit? Vide etiam Barbat. consi. 35 in 2 uol. Adde ea, quæ adducunt hic Mod. & tex. in l. si negotia in fi. & quod ibi dicit Bar. ff. de neg. gest. Et contra dictum Ang. in d. l. lucrum, uide Barba. in c. potuit. extra locati.

b Paris. Si uult dominus. Et sic procedit etiam hoc in ecclesia. Idem Sal. in l. fi. C. de iu. emph. Imo. in c. si extra de præscr. Alc. consi. 589 inc. Visis themate. Imo plus Bal. in l. fi. de reuo. dona. dixit, ꝙ ubicunque lex dicit ipso iure reuerti ad dominum, intelligitur semper si dñs uoluerit, & petierit. Sequitur Alc. consi. 314 inci. Visu themate, uide ad Bar. in fi. C. de iu. emph.

c Alexan. An ualeat. Verum autem si ipsa ecclesia non soluat canonem, cadat a iure suo gl. hic, quod sio & Bal. in l. placet. sup. eo.

d Pom. Dari in emphyt. Vide Alc. cõsi. 7. in 1. & uol. & unum uerbum Alc. cõsi. 1. in 3 uol. consi. 5. in fi. uol. 5. & Fel. in c. audiuis, & maxime in seq. ver. consuetudo. de psc. & Adde Anan. consi. 84 & uide pro confirmatione tex. in c. possessiones. & ibi Barba. in 3. uol. 1. no. de reb. eccl. non alie. & Barb. in c. super. de off. deleg. & Alc. cõsi 38 uol. 2. ubi consuluit in pulchro casu. & ibi innuit, ꝙ valeret saltẽ usque ad tertiam generationem, & D. Prepo. in c. qui feu. l. da pos. in prin. unde etiam D. Alc. consi. 188. uol. 2.

Men. Cran. de antiq. temp. 4. par. prin. nu. 42 Ruy. consi. 35. nu. 7. 9. li. 1. & nu. 30. inquit, quod solus actus hanc consuetudinem inducit. & consi. 41. nu. 59 li. 1. & nume. 47.

e Alc. Generationem. Bene facit l. si quis aliam. ff. de solu. Bal. tenet cõtra, in auth. si quas ruinas, & ibi dixi sup. eo. pro qua est tex. in §. neque in Auth. de non alie. & ibi uide Bal. quid importet, & qualiter sumatur tertia generatio.

f Videretur casus. Et uide remissiue loquentem Bal. in l. etiam. in prin. ff. sol. ma. uidetur idem tenere, quod Bar.

g Alc. Quod agitur. Et quia Bar. est sibi contrarius, uide, quæ dixi in l. iusiurandi, §. si liberi de ope. liber.

L E X XV.

1 *Facta tempore Tyranni, uero domino superueniente cassantur.*

Decernimus. [a] Istã legẽ habuistis i l. oi innouatione. s̃. eo. cassatis oĩb. factis tpe Tyrãnidis priuilegia ecclesiarum in omni suo robore perseuerent. h. d. Not. 1 de uerbo fundimus. Not. quod omnia facta tempore Tyrannidis superueniente iusto domino deb̃ẽt cassari, & irritari, quod no. Sed Deus scit, quando superuenit iustus dominus, &c.

A D D I T I O.

a Alc. Tyrannidis. In auth. decernimus, facta tpe Tyrannidis debent reuocari Bart. in suo tract. de Tyrannide, facit, quod no. Bar. in l. omnes populi. in 3. q. prin. ff. de iust. & iu. & per Io. And. in Clem. 1. de baptis. Et hoc adde, quod dixit Bal. de pace. Constan. in ver. priuilegia omnia per illum rex. quod si bona rebellium tpe rebellionis aliis sint concessa personis, facta pace sunt reddẽda primis dominis, adeo, ꝙ ipsa pax nõ habet uim simplicis indulgentiæ, sed rest. in integrum. est ibi no. ꝙ tene menti. Et adde, quæ dixi in l. cr. editor. in t. de sol. l. 1. an Papa propter rebellionem perdat possessionem papatus, unde Bal. in l. male agitur. C. de præs. triginta annorum, dicit Bal. in l. fi. C. per quas personas, ꝙ licet subditus sui trahat obedientiam superiori, non præiudicat facit l. fi. de acq. pos. quæ nu. & tene menti. Sed nunquid bannitus, cuius bona fuerunt alienata, si restituatur, intelligatur etiam ad bona restitutus, uide Bar. in l. Gallus, §. & quid si tantum. & ibi etiam per Mud. de lib. & posthu.

L E X XVI.

1 *Acta dicuntur, quæ fiunt coram iudice.*
2 *Lex, & statutum, quando extendatur ad casus similes.*
4 *Donatio facta ecclesiæ ultra quingentos aureos, ualet sine insinuatione.*
6 *Donatio facta pauperib. requirit præsentiã alicuius stipulatoris noĩe ipsorũ.*

Illud quod. [a] Ecclesię, & ciuitati potest donari usque ad qningẽtos aureos sine insinuatione. h. d. 1 No. super uer. actis, i. scripturis factis † coram iudice, q̃ uide, & 2 no. Opp. & vr̃, ꝙ lex debebat extendi ad † casus similes, ut l. non possũt. ff. de leg. & l. ius singula. eo. ti. gl. dicit, ꝙ ista prohibitio, quę fit in fi. prohibet descendi ad casus dissimiles nõ similes, uide gl. & tene menti. Contra illud dictum opp. de eo. quod habetis in l. 1. ĩ. de patrib. qui fi. distr. vbi etiam ad casum similem non extenditur, qñ est prohibitum. Solu. ibi loquitur in statuto odioso, hic in statuto fauorabili. Et sic debet intelligi, ff. de legib. l. leges. & ꝙ no. de reg. iu. c. odia. lib. 6. Op. de l. pe. ĩ. de do. Sol. Cõcedo, ꝙ hodie potest donari cuilibet usque ad quingentos solidos, sine in- [b] 3 sinuatione. Sed tunc quæro [b] utrum eccl̃ę † poterit donari usque ad

A D D I T I O N E S.

a Alc. Insinuatione. Limita hanc legem requirentem a quingentis aureis sup. insinuationem, non habere locum de iur. Cano. ualent enim donationes factæ ecclesię, ab alio quã ab Imperatore indistincte usque ad ommem summam absque insinuatione, ut no. Hu. & Io. And. in c. fi. de sol. & pro eis allego c. sunt, qui opes 17 q. 4. & Cle. in fin. de deci. Et ratio est, quia sicut materia relictorum ad pias causas cẽsetur esse spiritualis, ita, ꝙ leges, quæ disponũt super illis non ualent, nisi quatenus sint per Canonem approbatæ, c. relatũ. de testa. & no. Bar. in l. cunctos populos. sup. u. pr. ita etiã donationes inter uiuos factæ in piam causam, ut ecclesiis. arg. c. fin. de reb. ec. non alienan. facit, quod h̃r. 12 q. 2. 14. q. 5. per totum. quid si donat. illum. ecclesię? tenet indistincte Bal. in auth. licen a pisitus. inf. de do. ꝙ non requiritur insinuatio etiam ultra quingentos aureos, tenet d. Abbas in ca. relatum, per illum tex. de testa. ex identitate rationis. & dicit, ꝙ Bar. hic idem tenet. Adde, quod Bar. all. Ang. in l. Stichum, aut pamphylum, ff. de uer. ob. q. dicat hic esse unam glo. fin. ꝙ donatio ad pias causas facta diuiti, non dicatur esse pia causa, & uide quæ ibi notãt Mud. adde an donatio facta ecclesiæ, uel pio loco, insinuatione egeat, Pau. de Cast. consi. 132. & 163. & per Abba. cn. fi. 104.

b Men. Sed tunc quæro Ias. consi. 16. nu. 2 lib. 4 Ruy. consi. 182 nu. 13 li. 1.

ad octingẽtos? qđ vř nã si habebat priuilegiũ in trecẽtis, f. vltra alios, ita eodẽ mõ habeat hodie. vide gl. Pet. tenet ɔ̃riũ, qa hoc nõ reperit, ergo, &c. Quid dicemus? Bř dico, quod qñ lex prohibet aliquibus in plus, & aliis in minus p noĩa respectiua, tũc eo ipso, qđ agel in p̃sona vnius, fit augumentũ in p̃sona alterius respectiue, & ita in diminutione, vt l. si ita. §. 1. de lib. & posthu. & de hæredibus instit. l. clemẽs. Qñque p̃uldet a diuersis, p noĩa simplicia sigñantia quãtitatẽ, uel rẽ, tunc ista p̃uisio plus ɔtinẽs, nõ recipit augumentũ, uel diminutionẽ extrinsece, p p rẽ aliq̃ illis cõcessam, vt l. si alterius, ff. de hær. inst. Mõ ad p̃positum, augmentũ, & diminutio, q̃ sunt facta ecclæ, sunt facta p noĩa simplicia, nõ p noĩa respectiua sigñantia q̃titatẽ, iõ nõ puto auctũ priuilegiũ eccl. p l. pe. §. fi. de don. Bene aũt puto, qđ per eandẽ legem in prin. ualeat hodie donõ facta in eccl. † indistincte, sine aliqua insinuatione. Quęrit gl. qd si aliqs existens in camera dixit? Dono pauperib. cẽtũ, b vtrũ ista donatio valeat? Gl. dicit, qđ nõ. Circa q̃ dicerẽ. utrũ req̃rat p̃ñtia f alicuius, q recipiat p̃ pauperib. Aut eis ɔcedit in vltima volũtate, & non requirit p̃ñtia. vt l. cum př. §. donõ. ff. de le. 2. Aut eis ɔcedit inter viuos, & tunc aut constat, q̃ qs voluit ɔ̃ctũ donõnis celebrare, & tunc nõ ualet, nisi sit ibi aliqs p̃ñs, c ut hic in gl. Aut est dubiũ, & tũc ualebit iure cuiusdam voti. seu pollicitationis, d ut sic sit obligatus p̃sonaliter, ut l. 2. in pri. ff. de pollici. & extra de vot. & vot. redem per totum, &c.

ADDITIONES.

a Pom. Prouidet. Vide Ale. in l. 2. ff. de leg. 1 & vide circa hoc tex in l. pœnales. §. fi. & ibi gl. & Bar. ff. ad l. Falc.

b Ale. Centum. Adde, q̃ no. Bar. in l. absenti. in prin. ff. de don. & per Bal. in l. nec ambigitur. inf. de do. & hoc idem no. Io. And. in ti. de testa. l. § cõpendiose. alias, §. nunc aliqua. ner sed an pauperes, nisi cõsuetudo esset in contrariũ, q. a ualet. Ita põt intelligi tex. & ibi per Doct. in c. 2 de consue. per Iaco. de Bel. in l. iubemus nullam. ʃ. eo. Adde an ualeat donatio facta pauperib. cum nullus sit, qui pro eis recipiat, Bal. consi. 380. 2 lib. unũ. uide, qđ cõsulut Ro. cõs. 195 q̃ ualeat donõ facta absẽti absq; nũcio uel ep̃la, dũmodo notarius aliqualiter certificet. Men. Rip. li. 3. resp. c. 15. nu. 8. & in si. Soc. tract. fallen. reg. 10. Dec. consi. 35 nume. 1. 2. Rub. consi. 132. nu. 1. Parl. consi. 77 nu. 15 lib. 1 Ruy. consi. 13 nu. 10 lib. 4

c Paril. Præsens. Illud limita procedere, qñ aliqui l ponerẽt in ecclesia, quæ si postea uellent asportare, non possent. n de Soc. in l. Paulus. ff. de excep. Et sic aliud est in promissione, aliud in traditione. Item circa illam gl. uide, quæ dixit Alex. in consi. 131 uol. 4 de quodam pariato in quadam uniuersitate, in fauorem cuiusdam absentis, quod non potest se fundare in eo. Item, quod ista conclusio non procedat in dote, uide Dec. consi. 35.

d Poma. Pollicitationis. Limita, ut p Ale. in l. 2. in uer. iñ no. inf. de pac. uide & Panor. cõs. 63. uol. 1. & aliquid p Fel. in p̃œ Decr. Rom. cõs. 171 & consi. 199 in fi. & consi. 235. & in simili. & Seue. in tract. de pac. 5 q. & Pau. de Castr. consi. 73.

LEX XVII.

1 *Vasa sacra, & vestes sacræ non alienantur.*
2 *Actio in factum est subsidiaria, & introducta in varijs iuris articulis, & qui dicantur isti varij articuli iuris. nu. 16.*
3 *Anima cunctis rebus præferenda.*
4 *Res sacra vendicatur, & sic pro ea datur rei vendicatio.*
5 *Res sacra alienantur propter casum captiuitatis, nisi specialiter esset a concedente prohibitum, nu. 6.*
7 *Episcopus potest uendicare res ecclesiarum sibi subiectarum, & nu. 8.*
9 *Abbas maior potest agere pro reb. eccl. subditarum.*
10 *Rector ecclesiæ si cõcurrit cũ superiori i agẽdo pro reb. eccl. quod præferatur ipsi superiori.*
11 *Episcopus agẽs p rebus ecclesiæ sibi subiectis debet agere noĩe ipsius eccle.*
12 *Superior quilibet potest agere pro rebus subditorum.*
13 *Contra œconomum qui alienauit res ecclesiæ, agitur, non contra ecclesiã.*
14 *Actiones plures competunt pro recuperatione rerum ecclesiæ.*
15 *Libellus alternatiuus admittitur, quando ignoratur, an res sit mutata, uel consumpta, vel extet.*
17 *Res sacræ uendi possunt pro alimentis pauperum.*
18 *Lex communis extenditur ad lites pendentes, & statuta, & reformationes, non etiam si expresse dicatur. nu. 19.*

Sancimus. In 1. par. prohibet alienationẽ. Secundo, ɔcedit venditionẽ i reb. extãtib. Tertio, remouet excep. Quarto, ɔcedit actionẽ re perempta. Quĩto, ponit except. a primo dicto. Sexto, & vlt. dclarat ad quas cãs porrigat̃ p̃sens ɔ̃stõ. Secũda ibi, sed ab his. Tertia ibi, nulla eis. Quarta ibi, sin aũt. Quinta ibi, excepta Sexta ibi, hoc obtinet. bř h. d. † Vasa sacra, & vestes sacræ nõ p̃ñt alienari, vř pignorari, p̃terq̃ p̃ redemptione captiuorum, & a recipiẽte vẽdicani omni exce. remota. h. d. No. q̃ ista talia sic alienari nõ p̃ñt. † No. secundo, q̃ actio in factũ est subsidiaria et ĩtroducta uariis iuris articulis. No. tertio aĩas † hoim q̃buslibet rebus p̃ferri. Opp. dř hic, q̃ p̃ reb. sacris competit in rẽ actio, ɔ̃, rei vendicatio dat dño, & est in rem actio, l. in rem actio. ff. de rei ven. sed res sacra in nullius bonis est, ut l. 2. ff. de re. diuisio ergo, &c. Sol. Dicas, † q̃ res sacra vendicatur adiecta causa de iu. Ca. Sic dicimus in l. 1. §. p̃ bãc. ff. de rei vend. Opp. ij. i Auth. đ alie. & emphy. §. sanctissimas. Sol. dico, q̃ possẽt alienari, † p̃p̃ casũ captiuitatis. Fallit, si specialř esset p̃hibitũ † a ɔcedẽte, vt i ɔ̃trio,

Venio. a Ad qđ. Dř, q̃ Ep̃s põt uẽdicare res istas. Quæro, cuius ecclesiæ sunt istę res, q̃ p̃ñt ab eo vendicari. Dñt quidã, q̃ erant res eccl. ep̃alis, hoc ẽ uerũ. Vel melius ẽt si erant res eccl. cuiuscunq; sibi subiectæ, † ipse bẽt uẽdicare p̃ illa eccl. arg. đ ali. & emp. §. & qm̃ cognouim⁹, & uld gl. & no. eã rogo te. Et sic Ep̃s põt agere p̃ reb. ecclesiarũ sibi subiectarũ. Idẽ dicendũ est de Abbate † maiore, q̃ p̃t agere p̃ reb aliarũ capellarũ. Tñ est aduertẽdũ q̃ si † ɔcurreret Rector illius ecclæ, & supior, p̃ferret ille Rector cuius principalř interest. ar. l. 2. §. si. cũ l. seq. ff. ad l. Iul. de adul. Itẽ est aduertendũ, q̃ iste Ep̃s cũ agit p̃ ɔ̃dicta capella, q̃ dẽt agere noĩe illius capellæ, † nõ suo noĩe, sicut dicimus i coniũcta p̃sona, q̃ agit p̃ coniũcta p̃sona. ar. l. sed & hę. c. 11. ea prin. ff. de p̃cur. Sic ẽr qlibet † supior p̃t agere p̃ reb. subditorũ, tene menti. Scdo q̃ro, dř hic, q̃ nullã hẽt actionẽ ɔ̃ eccl. Quæro nunqd † ɔ̃ œconomũ possit hřc actionẽ? Gl. dicit, q̃ sic, q̃ intellige, vt dixi ʃ. c. auth. q res iã dictas. Tertio q̃ro. dř hic q̃ ɔpetũt plures † actiones in rẽ, ɔdictio ex lege, & in factũ actio. Quarto in q̃b. casibus? Gl. hic respõ. solenniter, q̃ in diuersis. casibus ɔpetũt. Nã actio in rẽ ɔpetit, si res extat, ɔdictio ex l. ista, vel sine cã, qñ sunt cõflata, vel mutata, actio in factũ, qñ res omnino est extincta. & vide istas gl. Iuxta hoc q̃ro qd si actor ignoret, b an res sit mutata, vel ɔsumpta, uel extet? Rñdeo, tũc admittiĩ libell⁹ † alternatiuus, qa peto cũ ɔdẽnari ad rẽ, vel ad eius materiã si extet, vř ad ęstimationẽ, ar. l. j. §. qa aũt. ff. q no. leg. Quęro dř hic, q̃ actio in factũ est introducta in uariis † iuris articulis, q sunt isti uarii artic.? Gl. hic enumerat, & bene, & tractat̃ de hoc ff. de p̃sc. ver. sup rubri. nos dicemus in l. ex placito. j. de re. perm. Et dř hic, q̃ pro redẽptione captiuorũ c possunt vẽdi res sacrę. Nunqd p̃ alimentis † pauperũ possint vẽdi res sacrę. Gl. determinat, q̃ sic, & bñ. ar. l. illud. ʃ. eo. tene menti cã. Venio ad fi. legis. dř, q̃ hęc lex extẽdit ad lites pendentes. Cõtra, in Auth. vt cum de ap. cog. in prin. Gl. respondet, q̃ nõ extendit ad lites pendentes per appellationẽ sed ad lites p̃cipales sic, & iõ est, quia sic est hic expressum, alias lex non extendit ad præterita, vt l. cum lex, ff. de legi. & j. eo. ult. l. leges Aduerte, qa d eo, q̃ licet lex Imperialis, & communis possit ad pendentes lites † extẽdi, tñ statuta, & reformationes ciuitatum non possunt extendi ad lites † pẽdentes, etiam si hoc exp̃sse dicatur. Tex. est in auth. in medio l. tis non fic. sacr. iussio. in prin. Et hoc ego pono in l. omnes populi. q̃ tene menti, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Vendicare. Adde Bar. in l. 1. § si ff. de oper. no. nun.

b Ignoret. Adde Bar. in l. si quando inf. unde vi & Bal. hic, & in l. quod indebitum. ff. de cond. indeb.

c Alex. Captiuorum. Adde similẽ, & optimam gl. in l. quæ propter necessitatem. ff. de reg. iur. sed nunquid vendicet sibi locum lex ista etiam in captiuis, vel carceratis pro maleficio, vide quod no. Bald. & Imo. & Mod. in l. quamuis & in seq. ff. sol. mat. & est de hoc glo. in c. sacrorum. 11 q. quæ hoc not decidit, quam sequitur Bal. in l. illud. in prin. sup. eo. & in d. l. quamuis.

AVTHEN.

1 *Vase sacro conflato, nihil sacri remanet.*
2 *Aestimatio vasis sacri fit respectu materiæ, & formæ nõ q̃litatis sacræ.*

Præterea. † Quæro, vtrum vase sacro ɔflato remaneat ibi aliqd sacri? Gl. videt determinare, q̃ nõ, & bene. Secundo quęro, quomodo poterit vendi, cũ æstimationem nõ recipiat, ff. de rer. diuisio. l. in tantum. § sacrę. Dicit gl. fiet æstimatio † prout poterit fieri respectu materiæ, & formæ, nõ respectu illius qualitatis, quia sacra. &c.

LEX XVIII.

1 *Falcidia non detrahitur ex legato facto ecclesiæ.*

Sancimus. a Gl. p̃mittit ad euidentiam q̃dam per quæ faciliter hęc lex intelligit, & breuiter dicit. Ecclesia habet immunitatem a lucratiuorũ inscriptione. h. d. Sicut videtis hic ab ecclesia eu ɩata non detrahi suam portionẽ, ita hodie est generale statutum, q̃ ab ecclesia non detrahitur Falcidia. vt j. ad l. Falcid. auth. similiter, &c.

ADDITIO.

a Bar. Sancimus. Vide D. Ant. in c. non minus de iurein. & quod dicit per istum tex.

LEX XIX.

1 *Præscriptio ɔ̃ ecclesiã, & ciuitatẽ i quatuor casib. ñ currit, nisi cẽtũ annorũ*
2 *Ecclesia, & ciuitas æquiparantur.*
3 *Tempus centum annorum dicitur longissimum tempus vitæ.*
4 *Actio in rem, competit ecclesiæ pro rebus inuasis, & venditis.*
5 *Dominium in ecclesiam absque traditione transit, & nu. 17.*
6 *Infinitas est euitanda, & quando, & nu. 10.*
7 *Ius diuinum duobus modis soluitur.*
8 *Ius publicum multifariam capitur.*
9 *Dispositio huius legis, q̃ habeat etiam locum pro rebus alicuius castri.*
11 *Imperator potest donare in immensum.*
12 *Rebus ecclesiæ, ciuitatis, vel fiscalibus quanto tẽpore præscribatur, remiss.*
13 *Seruus principis quanto tempore præscribatur.*
14 *Via publica, & platea nullo tempore præscribuntur.*
15 *Hypothecaria competit in alijs rebus concedentis vel relinquentis, non in ipsa rẽ cuius quis habet dominium.*
16 *Actio p̃sonalis, & hypothecaria cũ rei vẽdicatiõe cõcurrũt fauoř ecclię*
18 *Ecclesia, & ciuitas sunt priuilegiatæ in præscriptione, & acquisitione dominij, & in actione in rem per hanc legem. & nu. 19.*
20 *Statutum quod non liceat alicui forensi vendere, valet,*
21 *Dispositio huius legis an habeat locum contra tertios possessores.*
22 *Ecclesia, & ciuitas si emit, pretio non soluto, habet dominium.*
23 *Possessio absque traditione, quod non transferatur.*
24 *Res si vendatur duab. ecclesijs, prima p̃fert, licet secũda fuerit res tradita*

Vt

Vt inter diuinū. Primo ponit statutū, l qto ꝯcedit priuilegiū circa pſcriptionē, Sc lo il lud rep logat, & declar. Tertio ꝯcedit priuilegiū circa actionē. Quarto declarat ad quos cas⁹ hæc lex porrigat. Sc la ibi, sin itaq; Tertia ibi, I his aūt Quarta ibi, hæc aūt oīa. Br hoc itēdit. Eccl'ia, & ciuitas i reb relictis iure hēditario legatis, donatis, & vēditis, hēt priuilegiū circa pſcriptionē, & i dñii acquisitionē hēt pſonalē, hypothecariā, & i rē actionē, h.d. hęc lex. † No. ꝙ i quatuor casib. ꝯ ecc. & ciuitatē ñ currit pſcriptio nisi cen ann † Sc lo no. ꝑ ecclia, & ciuitas ęqparant. Itē no. ꝙ cētū anni sūt lōgissimū vitæ † tpš Itē no ꝙ p reb. iuasis, & vēditis ꝯpetit eccl. actio i rē, & sic hēt dñiū absq; † traditione, ꝙ est mirabile Itē no in fi. ꝙ i finitas † ē euitāda. Vidistis de hoc i l. j. ꝟ. de sen. q̄ ꝑ eo ꝙ itc. Venio ad apparatū Et bī op. ꝙ ius diuinū dr ꝙ est factū a Deo, vt E vāg & similia, vt ꝟ. de sum. † Tri. l. j. sed hic alr accipit, quañ male gl. sol. Dico, ꝙ † ius diuinū assumit dnob. mod. Vno mō ab authore, vt in ꝯtio. Alio mō ab effectu, seu mā, sup qua fit dispō, ita loqt hic. Sc lo op. qr⁹ publicū dicat illud ꝙ ꝯsistit i sacris, & sacerdoub. vt l j. §. publicū i⁹. ff. d iust. & iu. Rñ, † ꝙ i⁹ publicū pt accipi multis modis. Vno mō illud, ꝙ suā vtilitatē affert oīb. I publico. Ita loqt ꝯtiū. Alio mō accipit publicū, s. Impii. Alio mō publicū ciuit. Romanæ, vt l. eū q, i gl. d ver. sig Alio mō publicū cuiuslibet ciuit. & municipii, vt d publ. l. sed & hic. § j. & ita sumit hic. Et iō puto, ꝙ lex ista hēat locū † d reb alicui⁹ castri, i quatuor casib. hic positis. Itē op. dr hic, ꝙ ifinitas † ē euitāda i ꝯ, i Auth. d ñ alie. §. si minus Sol hic ponit ifinitas ꝑprie, q̄ ē euitāda, ibi vero ifinitas sumit ꝑ qtadā imēsitate, q̄ tñ reducit ad terminū, & mēsurā fm qualitatē psonæ donātis. tñ ibi dr, † ꝙ Impat. pt i immēsum donare. Scdo op. ad idē. ff d i li. iut. l. videam⁹. § iurar. So. l3 ibi ps iuret i ifinitū, tñ reducit ad finitatē, & ad terminū ꝑ taxationis iudicis. Tertio op. d l. si ita stipulatus fuero a Scio. d fideiuss So ibi verba stiplonis sapiebāt ifinitatē, tñ reducūt ad finitatē, & mēsurā De hoc, an ifinitas euitet, Cy. recitat i l. j. d sen. q̄ ꝑ eo, ꝙ iterest Ego pono i l. si finita. circa pri. alias ē l. q bōa, §. fi. d dā. ifec. Quarto op. dr hic, ꝙ hēt locū pſcriptio cētū an. i reb. ecclę, & ciuitatis Cōtra, ff. de diuer. & tēp. pſc. l. i oīb. Gl dat hic multas sol. vnā ꝙ ibi loqt i reb. fiscalib hic i reb ciuitatis. Alii dñt, ꝙ illa corrigit p istā, qa i ali casib. loqt. Aliis dñt, ꝙ hoc hēt locū i quatuor casib. tm, & bēt locū io reb fiscalib. Quāto aūt tpe pſcribant res fiscales. † gl. & Doc. tractāt ꝟ. de quadr. pſcr. l j. & i d l i oīb. de diuer. & tēp. pſc. & ibi dixi. Op. defun Reipriu. l. eū. vbi pſcribit 10. an. So. ibi loqt i seruo pricipis, † hic loqt i re ciuitatis, hæc est vera. Itē op. d l. pſciptio. ꝟ. de op. pub. So. ibi loqt i his reb. q̄ sunt I publico vsu vt via, & platea q̄ nullo tpe † pſcribunt. Ven o ad fi. legis. Op. res sua nemini est obligata, vt l neq; pignus. de reg iur, Cū igit hēat actionē i rē q̄ ꝯpetit dño, vt l. i rē, ff d rel vēd. & sic ē dñs, ñ pt hēre hypotecariā. Itē eo. mō op. pſonalis, & i rē, nō pñt ꝯpetere ꝑ eadē re, vt Inst de act. §. sic itaq;. qūo ergo ꝯcedunt hic illæ duæ act. possum: is † dīc, ꝙ hypothecaria ꝯpetit i aliis reb. ꝯcedētis l vr reliquētis, nō i ipsa re, cuius qs hēt dñiū. Itē pſonalis ꝯpetit, qñ qs noluit eligere actionē i rē, vt no Inst. d leg §. sed nra Vl dic meli⁹, ꝙ hic ꝯpetit dñiū d iure spāli, & iō ñ excludit bñfi. iu. cōis, vt l i bello. §. si qs seruū. ff. d ca. & postl. re. & iō ꝯpetit ēt i ipsa re hypo. & psonalis, qñ cū rei vēdicōne ꝯcurrūt. Ista fuit opi d. Alb d Sal q̄ ponit Cy. i l. j. C. cō. d leg. Op. rei vēditæ ñ traditæ, ñ acqrit dñiu, vt l. si aget. ff. de rel vē & l. tradōnib. ꝟ. de pac. ergo actio i rē ñ dt ꝯpeteř. Hui⁹ timore dñt qdā, qd hic dr d actiōe i rē referat tm ad res legatas, & ita tenebat Az q̄ opi. ñ ē vera, ptex. q m dt i oīb. & c. id ē i oīb. supradictis. Dicēdū ē ergo, ꝙ speciale ē in

ADDITIONES.

a Ale. Diuinū. Quarto hic in tex. Codicis mei, q hēt multa. & adde hic ꝙ dicit Gul, & Bal p gl. parua hic, qd singularis successor præscribit cōtra ciuitatē spatio x. vel xx. ann, et in quatuor casib. huius l. qa hæc lex loquit i successore cū vitio, nō in successore singulari, ꝙ bñ no fm eos. sed Bar illa gl aliter intelligit. ans ad ad fi. huius l. Itē lita, præter huius l tā in ecclia, q̄ i ciuitate in re, q̄ est pleni dñii, secus in quasi dñii, fm Bal & Ang in l 2 in fi inf. ne rei dñi vel tēp. qd bene no Item fallit in actionib. psonalib. q̄ pscribūtur spatio dato a iure ci Itē in actionib quæ excludūtur semestri tpe, vt redhibitoria, & q̄ in minoris Ista est gl. & ibi Abb. i c, cū cā de emp. & ven. Ex opposito. Sed qd i vsuc triēnali in rebus mobilib. an sit aliquid omtatū en ecclesia quo ad bona mobilia ecclesiæ vsucapienda, vide Bar hic in prin. per In. An in c. 1. de in integ re in nouel. retigit Bal. in l. 2. C. ne rei do. vel tēp. & Ang. in l j. de anna excep Item quid io reb. clericorum, an io pscr. gaudeant priuilegio eccle. D Ant in c. si diligenti. de præscr. concludit, quod sic alle. duas gl in c quanquam de censi li 6. & 16. q. 1 in c. possessiones

b Paul. Ciuitas. Et qd illa dispositio ꝑcedit ēt in villis, & castris, uide Comen cōs. 155. vbi loquitur de quadam ciuitate. Vide ēt in l. Respublica C ex qui. cau. ma. uide Ale late in l. si finita, § si de vectig. ff de dam infec. Itē an dispositio huius l. habeat locum in fideicommisso vñ, quia loquitur in legatis, & in hære. litate, vide Ale. consi 199. ad fi. & consi 214. post princ. & cons 390. ad fi. Pau. de Cast. consi. 133. ad fi & Ale & Mod in l. quoties ff. ad Trebel. Item an habeat locum in alia pia causa præter ecclesiam, uide in apostil. prope fin. huius legis.

c Ale. Aequiparantur Hoc voluit Bal procedere non in casu isto, sed etiam in aliis, vt ipse oo. in l fructus, ff. sol matrim & imo. ibi sentit contrarium. Et an quod hic dicitur in ciuitate, habeat locum in castro, siue uilla, & gl & Bar. tenuerūt, quod non, in l si finita, §. si de vectigalib ff. de dam infec. ubi uide quæ scripsi, vbi plene post Doct. examinaui, concludens, qd sic. Adde, qd Pau. de Cast. hic dicit, qd dominium etiam hodie transit in ciuitatem absque traditione. Mar. Adde D. Ale. tract. d præsump reg 1. præsum p. 44.

d Pom. Tempus. Vide autem an hoc locum haberet in reb permutatis. Nicol. de Neap in l. si infra de præd. cur. lib. 10.

e Pom. Venditis Vide aliter per Ale. cons. 1. vol 5. Barb. cons 44. vol. 1.

f Ale. Apparatū Et sic ecclesia habet dñiū absq tra litiōe, qd est mirabile Et sic istū casum adde aliis no i l pe inf ad Treb vbi transferi ipso iure sine tradōne dñiū. Et adde aliis no in l. pe. inf ad Treb. vbi transferi dñium in ecclesiā sine tradōne, nō tñ transferi possessio, ut no. gl. fi in c de consue & qd oo in l. cū hæredes. de acq pos & qd hr inf tit. 1 crapores. Fallit nisi cōsuetudo hoc induceret c. 2. & ibi Docto. licet Arch. vt referunt ibi Doc. tenuerit, ꝙ ēt sine consuetudine ex solo tit. donationis in ecclesiā transferi dñium, & possessio, per d. c. 2. & male. hoc tñ fallit in casu l. si adoptauero cū ibi oo ff de preca dicit tñ Io Andi d. c. 2 quē sequtur D Ant Flor ꝙ licet in ecclesiā ex solo ti. donationis transferat dñium, nō tñ transferi Publiciana, qa hoc nō est iure cautū, & unus in exorbitantib. Spec. in ti. de emp §. nūc aliqua, ver. 59. facit qd hr in reg cui licet de reg iur. lib. 6. & Imo. ibi dicit, hoc uerū, si dñs habet Publicianā, qa possidebat sine titulo, & bona fide. Nā opportet, ꝙ tūc ecclesia acqrat Publicianā, qa possidebat sine titul. 1. ff. de pob & quod habet in c. Abbate lane. de re iud in 6. secus si donās habuisset Publicianā, ut qa possidebat cū titu. & bona fide, qa tūc ex solo ꝯctu transibit Publiciana io ecclesiā, ꝑ reg. l. clauib de ꝯhen emp & q ꝛ illud videmus in legatis, l 1. & 2 l cū sponsus. 6. 1 & ibi per Bar. de Publi. fm Imo. Et certe credo istā esse veriorē, & qñ transferat dñiū sine traditione. unde qd no. Bar. in auth. igressi. ꝟ. eo & uide Bar. hic, tñ si ēt ad id qd supra di. 1. ꝙ in ecclesiā transfert dominiū sine traditione, non tñ Publiciana, tenet Bal in l quoties de rei vend Et an priuilegium istius legis, qo d transfeat dominiū in ecclesiā sine traditione habeat locū in ecclesia magis, q̄ in alia ecclesia, fuit post Bal in l. quoties. de rei vend Adde, ꝙ ex donatione transferatur dominium in eccl. sine traditione. Old. cons 259.

g Municipii. Facit ad pdict l Stichū. cū l. seq. q. h. ex cau. ma. & Bal. hic, quem vide.

h Pom Casib. Vide in finali Ale. cons. 1. uol 4. & uide etiam ad hanc l Ale. cons. 34. vol. 5 ubi dicit, ꝙ contra Imperat. etiam præscriptio centenaria requiritur.

i Ale Infinitas est euitanda Contrarium tenet Bar in l. si finita § si de vectigalib. circa prio ff. de dam insec. & quod oo. in §. ea hoc edicto. in ea l.

Pau. De materia infinitatis, uide latissime Ale. post Bar. in l. qui bona. §. fin. ff. de dam. insec. Fel. in c. licet. lo vlt. ext. de test. declara tamen osi essent illa verba, toties. & quoties, &c Ale cons. 145. in 2 uol. sed Ias hic dum loquitur de prorogationib compromissorum uult contrarium. Vide Beri. in ver. compromissum.

k Ale Obligata Adde Bar. in l 1. cōmu de leg. sed Bar. tenet contrariū in l. 1. io fi ff. de leg. 1. uidelicet, ꝙ concurrat actio in rē cum hypothecaria pro eadem re, vide in l. in reb. & ibi per Bal. in l. 1 uer contra hoc c. ꝟ. de iur dot & qd ibi ēt Bald. no.

l Ale. Concedentis. Et contra vr Bar. io l. 1. C. cōmu. de leg & ibi d Bal. quod ꝑ re legata non cōpetat hypothecaria. Bar. autem in l. 1. in fi. ff. de leg 1 dicit idem, ꝙ hic, & ibi Pau. de Cast idem. Ad l. neque pignus rñdit Bald & fuit rñsio Alb. de Salinis, secundū eum. Et io illud sit verum, ueniet dicendum, & io possit agi hypothecaria pro illa re, in qua habet dñium ꝯ possidentē, & dicas, ꝙ sic, qa dato, ꝙ dñium sit legatarii, non tñ possessio, ut patet respōsio not. p gl in l cū duobus. § idē rñ l 2. ff. pro soc. & hic unde nihil repugnat, ꝙ possessio ipso iure possit ēt hypothecari, non tñ proprietas rei, tanq̄ legatarii. Et si quis dubitat, an possessio possit hypothecari, uide Bar. in l elegāter, in uer. sed contra hoc. ff. de pig act. p hoc facit, quia uidemus, ꝙ res pōt locari tam respectu possessionis, quam proprietatis Quæro, utrum pro liberatione legata competat hypothecaria actio, & an possit agi hypothecaria, puta dico mihi assignari aliquā rē in causa pignoris, uel hypothecæ donec fuero liberatus per hypothecam Imo in l. 1. de leg. 1. allegatam gl. in l 1. C cōia, de leg Addo aliam in § nostra Inst. de leg & aliam in l 2. C cōia, de leg quæ alleg. l. 1. §. si debitori ff. ut in pos leg vbi quemadmo. pignus Prætorium non potest adaptari, ita oe ciuile, s. hypothecaria. Cy. & Bal. in l. 1. cōmu. de le. reprehendunt illam gl & hoc pp generalitatem illius l. & § si debitori. non probat illud ad quod allegatur. pro glo. facit alia ratio, quam adduco in l. 1. C. de leg ꝙ ratio potest esse, quia per illam legem fuit inducta hypothecaria, qa plerumque testatores, ut suæ uoluntates habeant effectum, adiiciunt obligationem super omnibus bonis Vnde attenta dicta cōsideratione dicti testatoris l. 1. ita prouidet, quæ consideratio pōt ita cadere in legatum libertatis, ergo &c. Imo. io d. l 1. ff. de leg. 1. putat ueram esse opi d. gl. quia ꝑbatur optime in d §. debitori. qa si nō pt ibi cadere pignus prætoriū, qa lex arctat talem debitorē ad pſentandū fideiussorē de implendo legato relicto pro liberatione, & sicut ibi nō arctat, ita nec in casu nostro debet arctare, ut possit ad missionē in possessionem procedi. Mihi in puncto iuris placet opi Bal. & Cy. in d. l. 1 Restat solū respondere ad §. si debitori. quia ur, ꝙ ibi sit alia ratio, qnā in casu nostro. Nam grauior quidem est præstatio fideiussoris, quam sit sola hypothecatio particularis, in l. filio. in uer. mediocri. ut leg no. cau. ideo non sequitur, ibi in tex. uoluit grauare hęredem ad præstationem fideiussoris, ergo eadem ratione, nec ad hypothecam, quia nun est unde grauamen fiat. Men. Gom d § sic itaque nu 14. de actio.

m Pom. Speciale est. Et est idem in iurib. incorporalibus, ut per Old. cons. 13 io 2. quæstio. & ad hoc uide Alex. cons. 1. col. 2. uol. 5. uide etiam Pan. in c. cum ut. de constit. in princip.

Paris Secus tñ est in Principe, quia in eo non transfertur dominiū sine traditione. Bal. in c. qui sit inuest. Sed ibi loquitur in possessione, quę non transfertur in Principem. Secus ergo uult esse in dño, uide per eum. Quid aūt in cōstitutione Principis, an per eum transferat dominiū in aliū sine traditione. uide in l. Cæsar ff. de publ. ad Bar. Item limita illam regu. procedere i cōtractu, sed secus esse i uoto, ut si quis dedisset se, & sua ecclesiæ uide Bar. in Auth ingressi. ꝟ. eo. & ibi Mod. Item limita reg ut dominiū transferat sine traditione in ecclesiam, ut per Ale. in l 1. § per procuratorem, ff. de acq. pos. Item an transferatur quasi dñium, & possessio, uide prac. Pap in forma libelli in actione reali, in uer iure dñii Itē, ꝙ illa l. loquens de uenditione habeat locum in permutatione, uide Ale consi. 601. uide Mod. in §. sed iste Inst de act Quid aūt si aliquis recognosceret rem ab eccles an transferatur io eam dominiū, uide do. Frā cons. 14. Et intellige, an trāsferatur sine traditione ipso iure, uide q̄ hēs in l si alienam. ff. de acq pos. ad Bar. Item an per solam confessionem transferatur dominium in eccl. uide quæ scripsi infra de iur & fac. ign. Item an ista l. habeat locum in alia pia causa, puta si instituantur pauperes Christi, & dentur executores, uide Bar in 13. dispu. inci. Filium adultum. Item illud priuilegium non haberet locum in clericis acquirentib. sibi, non ecclesiæ, uide Ang. consilio 42. inc. Quidam Franciscus Item quod in casu illius legis dicatur habere fortius ius ex contractu, quam ubi requiritur traditio, uide Are. in l. Pomponius. § quæsitum. in 1. no. ff. de acq. pos. Item circa istam legem, quę solet allegari, quod quilibet præsumitur uiuere usque ad centum annos, adde, quod ad tollendum hanc præsumptionem sufficit unus testis de uisu, uide Bald io cap. 1 ad si quis feu. da pol. uide ad Bar. in l. secunda, § si dubitetur. ff. quib. mo. testam ape An autem ex contractu procuratoris ecclesiæ non interueniente traditione acquiratur dominium ecclesiæ. Ange. quod uult in l. 1. §. per procuratorem. ff. de acquirenda possessione. Sed Are. ibi contrarium tenet.

17 ĩ eccl'ia, & ciuitate, ꝙ † ex solo ꝯtu, & sine tradõne trãsferaĩ do-
18 miniũ, & p ꝯñs ꝯpetit actio ĩ rẽ. † Et sic sunt priuilegiatæ ciuitates, & eccl'æ p h. ı. e l. ĩ trib. ĩ ĩ p̃scriptione, & acqsitioue dñii, ex dictis cãs, & in actione ĩ rẽ. Vide gl. & no. cã, & vide, ꝙ ĩ istis qua-
a tuor casib. acqrit dñiũ sine tradõne. a Ex hoc ꝯcludo Statutũ est in ciuitate ista, ꝙ venditio, vel alienõ nõ p̃t fieri in ecclesi.s, & p
b sonis nõ subiectis, valet ne istud statutũ? Rñdeo, b nõ, qa ẽ ꝯ libertatẽ ecclesiæ. Probo, qa illud est ꝯ libertatẽ ecclesię, qđ ẽ ꝯ priuilegia ꝯcessa ecclesiis, vt ĩ authẽ. cassa. s, c. Sed hoc est ꝯcessum ecclesiis, vt possint emere, & ex sola emptione ẽt sine tradõne
19 dñiũ † acqrãt, vt patet hic. Ita determinauit d. Old. in publica disputatione, qđ no. & tene mẽti. Statutũ aũt, ꝙ nõ liceret alicui fo
20 rensi † vẽdere, istud bñ ualeret. Casus ẽ ĩ. nõ licere metrop. l. 1. li. 10. Venio ad pe. gl. q̃ ẽ hic, q̃ ponit aliquas qõnes bonas, hr̃ hic, ꝙ ista l. hẽt locũ ꝯ pricipales, & ei⁹ fideiussores, vel successores. Quę
21 ro si agaĩ † ꝯ alios. Glo d̃t, ꝙ tunc repelleĩ ecclesia p̃scriptione minori. & uide gl. sup ver. moueaĩ, q̃ multũ facit. Quæro, qđ vult dicere hæc glo? Rñdeo, qa vos scitis, ꝙ petitio hr̃ditatis nõ daĩ ꝯ ñ possidẽtẽ, vt l. rr̃d pet. hær. & iõ eo ipso, ꝙ hẽret aliqs bona hr̃ditaria aliquo titulo repelleret ecclesiã agẽtẽ illa actione, sed aliæ actiones, de qb. hic loqĩ. s. actio in rẽ, datur ꝯ quẽlibet possidẽtẽ, & iõ ille possidẽs est principalis ipse. Idẽ ĩ hypothecaria ĩ rẽ, vt l. de eo. ĩ fi. ff. ad exh. vñ sp hẽt locũ p̃scriptio, đ qua loqĩ hæc l. Quę
22 ro, qđ si ecclesia † emit, & p̃tiũ nõ soluit, an hẽat dñiũ Gl. ꝙ sic,
c qa hic dẽt ĩtelligi, ꝙ ĩ eo casu ecclesia, & ciuitas hẽt dñiũ sine tradõne, quo casu priuat⁹ hẽret tradõne facta: & vide gl q̃ hoc d̃t, &
23 bñ. Quęrit gl. utrũ possessio trãferaĩ † sine tradõne. d Gl. d̃t, ꝙ ñ, vt
d l. deniq; ff. ex qb. cau. ma. qđ no. & illis casib. ĩ qb. dicit lex trãsferri dñiũ posse ipso iure, ñ tñ trãsferri possessio. Idẽ no. ĩ l. cũ duob. §. idẽ rñdit, ff. p soc. & đ publ. l. cõmissa. Quęro, qđ si uni ecclesiæ rẽ uẽdidit, & p̃tiũ soluit eccl'ia, rẽ tñ vẽditor ecclesiæ ñ tradidit, postea uẽdidit, & tradidit alii ecclię, q̃ ecclesia erit potior? Vr̃, ꝙ secũda, cui erat facta tradõ, ut l. quoties, ĩ. de rei vẽd. In ꝯ̃riũ est
24 ueritas, qa potior † est prior, pp dñiũ iã translatum, quod est sine
e traditione q̃siũ. Ista lex corrigitur per auth. quas actiones. e

ADDITIONES

a Ale. Sine traditione. Sed nunquid eodem modo acquiratur quasi dominium, & sic Publiciana? Dic, ut in prin. huius legis post Bar.

b Ale. Rñdeo Statutũ, ꝙ alienatio ñ possit fieri đ ecclesiis, vel p̃sonis nõ sobiectis nõ ualet, uide Iac. Bu. in l. assiduis, inf. q. po. in pig. ha. & in c. si de immu. ecc. in 6. qđ hr̃ p Doct. i l. dudũ, C. đ cõtrah. emp. & ostẽdit Ang. bene loquẽs, in cõs. 48. ĩcı. Quidã Fran. p Bar. in l. filiusfa. §. diui ff. đ le. 1 In illis terminis dixi post Bar. in l. cũctos populos in 3. q. & Bal. hic in contrariũ. & Bar. ĩ l. dudũ p Ang. & Imo. ĩ d. § diui. & ibi uide, qđ late dixi post Bar. ĩ uer. qro si agit cõtra a'ios, & c. Sđ Bal. & Gul. hic vñr indistincte tenere gl. dixi s̃. in prin. huius l. sed pi. Bar. mihi placet plus, p qua mihi vr̃ casus recte intuenti, in auth. ibi posita. uide ibi Bar. ĩ prin. Adde ultra Ang. d. consi. uidendũ Bal. cons. 246 eo li. & uide Pau. de Cast. hic.

c Non soluit. Add. Bal. hic, qui idem tenet in l. si ancillam de act. emp.

d Ale. Traditione. Fallit si esset cõsuetudo, ꝙ trãsferaĩ, ut no. ĩ c. 1 & ibi p Imo. de cõsue. ne fallit in casu fin. no. p Bar. in l. raptores inf. tit. 1 & plenius de hoc 16 q. 2. et moderamine, et quod dixi s̃. in prin. huius l. et per Bal. in l. licet, inf. de acq. pos. et in l. 3. ad fi. in f. de ser. permu. Item fallit in casu, de quo in l. si fundum què. ff. de fun. dot. et ibi uide gl. quæ ponit aliam fallen. Adde ꝙ in ecclesiam transeat fideicom. et possessio, etiam sine uerbo tradita, tenet Pa. de Ca. cons. 113.

e Quas actiones. Ad istam l. uide Gem. in c. Abbate sane. de re iud. lib. 6. uide etiam ad istam legem Fred. in cons. 106. ad fi. Ro. cons. 40 col. 2. in prin.

AVTHEN.

1 *Ecclesia cũ ĩ p̃scriptione loco minoris ꝑpetuo habeaĩ ne actiones eiusdẽ ĩ infinitũ ꝓcederẽt, determinatũ eidẽ rõne prẹscriptionis tempus fuit statutum.*
2 *Prẹscriptio quænam obest ecclesiæ Roma. & alijs ecclesijs.*
3 *Priuilegiatus quando vtatur priuilegio contra priuilegiatum. nu. 4.*
5 *Priuilegia, in dubio concessa intelliguntur ad postulationem partis.*
6 *Priuilegia concessa per legẽ generalẽ, licet prẹsumantur concessa mera liberalitate Principis, tamen in contrariũ pot admitti probatio. & num. 7.*
8 *Lex ista quæ correcta est in ecclesia, vtrum sit etiam in ciuitate.*
9 *Legis correctio non inducitur ex identitate rationis.*
10 *Priuilegium, ꝙ præscriptio non currat nisi centum anno. si habet clausulam non obstante, ualet nu. 11. & 12.*
13 *Ecclesia quando restituatur aduersus præscriptionem.*
14 *Ecclesia qñ succedit priuato, an ĩ illius bonis hẽat priuilegium hui⁹ auth.*
15 *Priuilegiat⁹ ĩ p̃scriptiõe succedẽs nõ priuilegiato, qñ vtaĩ dicto priuilegio.*

a Quas actiones. a Cum in lege C. sit dictũ, ꝙ actiones ꝯpetẽtes ecclesiæ durẽt spatio centũ annorũ, p istam auth. est reductum ad spatiũ 40 annorum, p̃scriptio uero triũ vł x. annorũ ĩ suo robore p̃seuerat, sed sola Roma
b na eccl'ia b gaudet spatio centũ annorũ. Op. ĩ auth. ut cum de app. cog. §. si uero liberi. & đ sã. ep. §. pe. So. Dicit gl. fallit ĩ illis duo. casib. & bñ d̃t gl. Rõ, qa cũ ad illã hr̃ditatẽ uocẽt đ iure spãlĩ ꝯ ius cõe ecclesiæ, merito sibi breuius tp̃s statuiĩ. Scđo op. ecclesia, ęq parat minorib. ut l. orphanotrophos. ĩ. ti. 1. sđ ꝯ minores nõ currũt p̃scriptiones istæ, ut l. sicut. ĩ. đ p̃scr. 30. ann. & l. 1. & l. 2. & ult. in qb. cau. in integ. rest. non est necess. Sol. Alii minores sũt in minori ætate t̃p̃alr̃, qa supueniẽte maiori ætate finiĩ minor ętas, sđ
s eccl'ia hr̃ loco † minoris ꝑpetuo, merito ne actiones eccl'iæ extendanĩ ad infinitũ, statutũ ẽ hoc tp̃s. Itẽ ur̃ uelle gl. in simili in l. si fi nita, ff. de tu. & rõ. distr. Ad qđ facit, quod no. de rest. in inte c. auditis. de p̃sc. c. si diligẽti. Tertio opp. ad istũ finẽ, ꝙ eccl'ia Roma na ñ gaudet p̃scriptione cẽtũ annorũ, ut ĩ auth. vñ hæc ꝯstõ su-
2 mit p totã auth. coll. 6. † Huius timore gl. q̃ est hic, d̃t, ꝙ hæc cl'a hic posita fuit Guarnerii, nec ẽ vera clausula, qa ẽt in eccl'a Romana currit p̃scriptio 40. annorũ, l. đ iure Canonico sec⁹. & vi đ gl. vltimã. Cõtrariũ hui⁹ no. ĩ rub. q̃ hic allegaĩ ĩ gl. s̃. ĩ auth. hæc ꝯstõ ĩnouat. Nã illa rub. ñ facit mẽtionẽ đ ꝯdõne ista. Illa ergo ꝯstõ. vt eccl'ia Romana & c. cũ sit spãlis, ñ tolliĩ p illũ tex. hęc ꝯstõ ĩ nouat, & c. Et hãc opi. tenẽt oẽs Doc. nr̃i. & canonizata ẽ. Et sm hoc hẽs tria. P̃rio istud ius, sm ꝙ ꝯ eccl'iã currebat cẽtũ annorũ p̃scriptio ĩ quatuor casib. hic positis, hoc in aliis nullũ hẽbit ius circa p̃scriptionẽ sm 1⁹ auth. ĩ illo ti. ut ecc. Rom. & c. colla. 2. sm qđ p̃scriptionẽ cẽtũ annorũ statuit ꝯ eccl'iã Romanã ĩ oĩ casu, licet hic loquaĩ ĩ quatuor casib. tñ. Tertiũ 1⁹ est ĩ auth. hæc ꝯstõ ĩ nouat ꝯsti. & c. colla. 8. sm qđ ĩ oi eccl'ia, excepta Romana, statuitur p̃scriptio 40 annorũ. & sic ista lex, p ut loqĩ ĩ eccl'ia, corrigiĩ quo ad p̃scriptionẽ. Venio ad qõnes ĩ gl. magna, q̃ro vtrũ eccl'ia ꝯ eccl'iã possit se tueri p̃scriptione 40. annorũ. Gl. d̃t, qđ sic, allegat, ff. ex q. cau. maio. l. fi. l. 1 qdã dicãt ꝯ̃riũ. Ista qõ residet in hoc, vtrũ priuilegiatus possit vti priuilegio suo ꝯ aliũ priuilegiatũ. Circa qđ Pet. vt Cy. refert, ponit vnã distinctionẽ satis lõgã. Tu bẽ
c assume ĩ duob. c verbis † Qñq; q̃riĩ vtrũ priuilegiatus possit vti
3 priuilegio ꝯ priuilegiatũ eo casu, quo ab ipso priuilegiato aduersario suo priuilegiũ ꝯseqĩ, & ista nõ est nr̃a mã, dixi vobis ĩ l. fi. ĩ. đ fruc. & lit. expẽ. Qñq; qlibet est priuilegiatus principaliter, & qñq; qs est priuilegiatus, gñaliter ĩ gñe, sed nõ est ĩ ea cã, de qua agiĩ, sed vn⁹ tñ ẽ priuilegiat⁹, & tũc vteĩ priuilegio suo aliũ priuilegiatũ. Hic ẽ casus, ĩ l. vlti. ff. ex qb. cau. ma. & ẽ cas⁹ qõnis nr̃æ Declarabo, l. vtraq; eccl'ia sit priuilegiata ĩ gñę, nõ ĩ casu ĩ quo agiĩ, ẽ priuilegiata solũ eccl'ia illa ꝯ q̃ p̃scribiĩ, nõ illa q̃ p̃scribit. Sic ẽ ĩ duob. absẽtib. vt d. l. fi. Si vero vterq; priuilegiat⁹ respũ eiusdẽ cãę q̃ agiĩ, hęc ẽ vna r̃ła ĩfallibilis. Si qdẽ vnus hẽt priuile-
d giũ potẽtius altero, ille p̃ferĩ, q hẽt potẽtius. d Potẽtius aũt p̃t esse, qa vnus certat de dãno, & aliter de lucro, vel quia cantæ ꝯcedendi priuilegiũ sunt fauorabiliores, vt l. verum, §. fi. cũ l. seqtẽ, ff. de mi. Si vero cãæ priuilegii sunt pares, vel priuilegiat sunt paris potẽtię, & ꝯcurrũt ambo, ęqualr̃ admitteнĩ, vt l. priuilegia. ff. de priui. cre. & ĩter seipsos potior ẽ ꝯdõ possidẽtis, vt l. si serui. §.
e đ illo. đ ver. ob. đ reg. iu. ĩ c. pari. li. 6. Scđo q̃ro vtrũ priuilegiatus e contra

ADDITIONES.

a Ale. Quas actiones. In auth. quas actiones. ĩ pri. & Notate ad hanc auth. ꝙ licet cõtra ecclesiam regulariter nõ currat præscriptio, nisi xl. anno. c. de quarta. de præscri. tñ in actiob. personalib. præscribitur sm dispositionem iuris ciuilis. Idem in aliis actionib. q̃ claudunt seniestri, anno, vel biennio, & quanto minoris, redhibitoria, actio de dolo, in actionib. prætoriis, vel simulib. ita est gl. no iuncto tex. in c. cum cã. de emph. & vẽdi. q̃ ibi multũ no. do. Abb. p limitatione fere totius ti. de præscr. facit ꝙ no. Bal. in l. 2. C. ne rei do. vel tẽpl. an ista auth. corrigat in præscriptione triẽnii, & dũ s̃. q̃situ, qđ de reb. clericorum, vide Im. ĩ c. si ad ñ. de p̃scr. Adde, ꝙ ẽt in p̃scriptione pauperũ, & eorũ iurib. nõ p̃scribiĩ minori spacio xl. ann. sm Bal. hic, p tex. in Auth. de eccl. tit. in § p t̃palib. & uide Bal. hic, in pri. gl. Sđ an hẽres cũm ab eccl'ia, vł ciuitate, hẽat hoc priuilegiũ ĩ p̃scriptione d̃t ꝙ ñ, sm Bal. & Ang. ĩ l. sicut de p̃sc. xxx. an. & Bar. ĩ l. cũ spõs § ĩ vectigali. ff. đ pub.

b Pari. Romana ecclesia. Quod omnia priuilegia cõcessa Romanæ ecclesiæ hẽant locum in aliis, vide tex. in l. omnia in fi. de episc. & cle.

c Pom. Assume in duob. Vide ad hoc Fel. in c. in præsentia & in c. de quarta de præscri. & Roma. consi. 169. & Ale. in l. 1. § ad municip. ff. ad l. falci. Pan. in c. si de iudi. & Capra consi. 3. io 5. dub. & Capr. 55 106. & 68. & 86. & Pau. de Cast. 317. Barb. 15. volum. 3 & 38 eo. vol. Menoch. Declarat Dec. c. in præsentia. ou. 54. de probat. late Did. c. possessonam 2. parte § 5 nu 4 de reg. iur. nu 6.

Pari. Vide Fel. in c. de quarta. extra de p̃scri. & in c. in p̃sentia. extra de prob. Pao. de Ca. consi. 238. De quo habes in l. inimicorũ inf. in quib. cau. in integ. rest. non est neces. p in litatione huius l. & Pa. de Ca. in consi. 317. dum ponit, an vniuersitati contra vniuersitatem detur restitutio, vt scripsi etiam in l. Respublica inf. ex quib. cau. maio. Vide Pan. in d. ca. in præsentia, vbi refert dicta Barto. & ibi vide Deci. super gl. fi. post Fel. ibi. Vide Barb. consi. 15 vol. 3.

d Men. Qui habet potentius Dec. l. nõ dẽt actori. §. in obscura de reg. iur. & in c. in præsentia nu. 52. de for. comp. vide quæ posuit ad l. fi. ff. ex quibus cau. maio. & plura. Mais. sing. 99. Dida. vbi. s̃.

e Ale. Priuilegiatus. Et ão p̃sumat moto p prio, vel ad postulationẽ partis, adde Bar. in l. 3 & ꝙ dixi post eũ. C. de pe. bo. subla. li. x & Bar. ĩ l. 4. ĩ prin. ff. ꝙ q̃sq; iur. de hac clã, motu proprio, add. no. maxime post Bar. in l. q̃dam consulebant, de re iud. & no. in l. si non specialr̃ ĩ. de testa. licet Bal. ibi de hoc nihil dicere videaĩ, & in auth. hoc inter liberos C. de testa. & in l. si quis in prin. testa. de leg. 2. & vide gl. in ver. facta, & Im. super ea in cle. 2. de offic. ord. et an motus proprius tollat nullitatẽ, et defectum intentionis, vide gl. in ver. directa. in Cle. per literas, de p̃bẽ. et ibi Im. an mot⁹ p prius amplict grã, vide ẽt gl. ĩ versi. ualidã, et gl. fi. ĩ Cle. si Roma. đ p̃bẽ. Et an motus p prius tollat inhabilitatẽ et an inducat p̃sasionẽ vide Im. in Cle. 2. de rer. pmu. in notab. Et an ꝯcessio motus p prii sit latissime interp̃tanda, vid. d. Ant. et d. Abb. in c. cũ nr̃is de ꝯces. p̃b. Et an motus p prius sit mer grã ꝯ p̃sumptã volũtatẽ ꝯcedẽtis, vide late io. c. 1. de fi. p̃sby. i 6 et in c. si p p. et in c. q̃ uis, de rescri. eo lib. q. dicit, ꝙ ubi est motus p prius, nõ reqriĩ spãlis derogatio. Et qñ motus p prius tollat vitiũ surreptionis, et ẽt inhabilitatis, vid. tex. gl. Doc. io cle. si Rom. de p̃bẽ. et dicit Bal. & Ang. in l. s. ĩ prin. de quadr. p̃sc. ꝙ motus p prius operaĩ idẽ ꝙ clã, nõ obstante. Iñ ẽ operaĩ, ꝙ valet rescriptũ, ꝙ alias a parte nõ poterat ĩpetrari, sm Bal. in l. fi. ĩ. sente. rescin. nõ pos. Et qñ motus proprius tollat vitiũ surreptionis, et firmet grã, vide Bal. in fi. inf. de ca. sacri. et dicit Bal. in l. imperialis. § simile. inf. de nup. ꝙ motus proprius principis errantis non facit valere priuilegium, arg. l. quidam consolebat. de re iu. et quando præsumiĩ motus p prius, vide sing. Bal. in l. nec dãnosa. C. de p̃c. imp. off. adde de clausula, motũ p prio, vltra Fel. in c. cęterũ, et in c. si qñ, et in c. ad aures. de rescr. Pau. de Ca. consi. 180 et Ro. cõs. 327. et inquãtũ Bal. loquitur de ecclesia Nouamolana. op. et dicit no. perpetuo. Adde quod Bal. contra, quia illud priuilegium est concessum Deo, et contra Deũ non debet fieri reuocatio et h. d. Pau. de Ca. esse mitius

4 ꝯ eccliã possit vti priuilegio. Hic aũt vr̃ † ꝙ sic, p ti. ff. ꝙ qsq; iu. Cõtrariũ determinat gl qa istud ñ fuit ꝯcessũ eccliæ ad ei⁹ postulanonẽ. Quis reuelauit hoc Gl. ꝙ istud priuilegiũ õ fuit ꝯcessũ ecclæ ad ei⁹ postulationẽ, sed ꝓprio motu Pricipis, cũ đ iur̃ priui-
5 legia ĩtelligãt † ꝯcedi ĩ dubio ad postulationẽ, & ex̃ đ ꝯces. p̃b. c.
6 j. ŭ motu ꝓprio, li. 6. Rñdeo priuilegia † q̃ ꝯcedũt statuẽdo legẽ, & ci⁹ gñale, ĩtelligũt ꝯcedi ex liberalitate, ñ ad petitionẽ, hic ẽ tex. cũ ista gl. Sed priuilegia spãlia ĩ corpor̃ iuris ñ clausa, ĩ dubio ĩtelligunt ꝯcedi ad postulationẽ, vt ĩ ꝯrio, & ñ puto. ꝙ ecclia Nouãtulana, q̃ hẽt priuilegiũ ꝙ gaudeat spacio cẽtũ annorũ, ĩ corpor̃ iuris ñ ĩclusũ, codẽ iure ipsa ꝯ alios vti dẽat, ꝙ no. ppetuo. Cõtra primũ mẽbrũ posset admitti, pbõ ĩ ꝯriũ, ŭ illud gñale ius fuit factũ ad postulationẽ, & ꝓcurationẽ alteri⁹. Ita vr̃ sentire gl. q̃ ha-
8 buistis. j. de fruc. & lit. expẽ. l. fi. & tenemẽti. † Quæro, lex ista est
a correcta ĩ ecclia, vtrũ sit correcta ĩ ciuit. a Io. ꝙ ñ, qa ꝙ ñ mutaĩ, &c. Pla. đt, ꝙ sic, qa eadẽ ẽ rõ. vide gl. Vltrã. tenẽt opi. Pla ista qõ voluit hic, vtrũ ex idẽtitate rõnis ĩducaĩ correctio legis. Br̃ dico, ꝙ ñ. Tex. ẽ ĩ l. ŭ vero, §. đ viro. sol. ma. j. đ oup. l. ŭ furiosi. no. ĩ l. tã is, §. j. ff. de do. cã mor. Et sic ꝯcludo opi. Io. eẽ veriorẽ. Ex qua no.
9 ꝙ † ex idẽtitate rõis bñ ĩduciĩ correctio legis, & illud ꝙ dr̃ ff. đ le-
b gi. l. ñ pñt. ꝙ leges ex idẽtitate cõis trahũĩ ĩ argñ, est verũ, qñ p hoc ꝯ aliq̃ legẽ scriptã ñ venirem⁹, vt hic. Quæro, vtrũ hodie pos-
10 sit ꝯcedi priuilegiũ † ꝙ ñ currat p̃scriptio, nisi cẽtũ anno? Gl. đt, ꝙ sic, qa res đ facili redit ad suã nãm, vt fuit ĩ ecclia Nouãtulana. Ista rõ q̃ fit ĩ gl. qa antiq̃ formę reddiĩ, ñ ẽ bona, qa ĩ his q̃ ipso iur̃ tollũt, ñ ẽ dare regresũ ad formã antiq̃ cũ minori solẽnitate. ff. đ pac. l. ŭ vn⁹, § pact⁹. & iõ dñt Doc. Mod. ꝙ ĩ tali priuilegio
11 dẽret dici, ñ obstãte † tali lege, vt l. rescripta, j. đ pci. Imp. of. & j. ŭ ꝯ i⁹, vr̃ vti pubi. l. fi. Itẽ q̃rit gl. an possit ꝯcedi priuilegiũ ĩ gñe ꝙ ꝯ aliquẽ oõ currat aliqua p̃scriptio. Gl. đt, qđ oõ, vt ff. ŭ qs caut. l. sĩ & ŭ qs. §. q̃sitũ. Intellige verũ, nisi fuerit dictũ exp̃sse, nõ obstãte
12 tali † lege, vt dictũ ẽ s̃. Quærit gl. vtrũ ꝯ istas p̃scriptiones c possit
c restitui ecclia d Gl. vr̃. velle ꝙ sic, tñ ñ firmat. Quidã hic dñt, ꝙ ꝯ
d istas p̃scriptiones lõgas ñ restituiĩ ecclia. ex̃ đ p̃scr. c. auditis. Alii
13 ꝙ † restituaĩ, sđ restõ dẽt peti ĩtra quadriẽniũ tñ, & istud tenebat do Pa. de Leaz. in Cle. 1. đ restu. ĩ ĩte. Quærit gl. qd ŭ ecclia suc-
14 cessit † priuato, e an vitiaĩ ista p̃scriptione. Hic ĩ gl. sũt opi. uide gl.
e ĩ pti. vt ĩ illo passu qñ priuilegiat⁹ ĩ p̃scriptione succedit ñ priuilegiato. Dic duo verba br̃, & istã q ĩtelligo de priuilegio ex pte ei⁹
f ꝯ quẽ p̃scribiĩ. Dicas ergo f sic Aut priuilegiũ, qđ hẽt succedẽs, ẽ tale, ꝙ talẽ p̃scriptionẽ extinguit, aut p̃scriptionẽ differt, aut illã
g mutat. Si tollit, tũc nõ vtiĩ suo priuilegio. Hic est casus g ĩ l. ŭ fun-
15 dũ. de fun. do Si differt, tũc vtiĩ suo † priuilegio. Casus est ĩ l. sicut de p̃scr. 30. an ŭ vero mutat p̃scriptiones. & hic est casus nr̃æ qõnis, nã ꝯ priuatũ currit p̃scriptio 10. vel 20. an. ꝯ eccliã, & succedentes eius priuilegio, est 40 ann. vñ nõ tollit p̃scriptio, nec differĩ, sed sp currit: Sed ŭ alteraĩ in aliũ modũ, isto casu ꝓ tpe preterito vtiĩ iure priuati, pro tpe futuro iure ecclesiæ, & sic priuilegio suo. Vnde ŭ ponas ꝙ priuatis currãt decẽ anni, & sic est cõpleta media pars præscriptionis ꝯ ecclesiam, alia media pars currit xx. ann. vt j. de p̃scr. lõg temp. auth. quod ŭ quis quibusdã. facit, qđ oo. in l. apud Iulia. §. Marcellus. ff. ex qb. cau. in pos. ca.

ADDITIONES.

a In ciuitate. Et de præscrip. contra ciuitatẽ uide Bal. in l. 2. C. ne rei do. uel templ. in l. 2. C. communia de vsucap.

b Pom. Rñuis. Vide Pan. consi. 29. uol. 2. & in consi. 11 in 1. dub. eo. vol. & Fel. in c. trãslato, de pst. Cæpol. cõs 177. & cõs 75. & Bar. cõs. 2 & Barb. cõsi. 39. vol. 1. Ro. ma. cõs. 150. & Imo. cõsi. 64. & uide Ale. consi. 141. uol. 2. & seq. & omnino Anc. vbi declarat consi. 93 & uide etiam Ias. in l posthumo. inf. de contratab & Ana 27 & 30 54. & Anchan c. canon. statuta. de const. Pan. in d. c. translato, & Are. 160. & 163. & Ias in l. 1, qui admit. & in l emancipata, eo. tit.

c Præscriptiones. Vide Fran. consi. 32. in 3. dub. vol. 1. Fel. in c. 1. in ver. dum solenniter, de rescr. & Ro. consi. 152. & consi. 166 et 407 vbi ponit etiam quo tempore debeat peti ista restitutio. et Alc. 81. vol. 5. Soc 266.

d Alc. Ecclesia Sed circa istam materiam dubitatur an valeat priuilegium concessum ecclesiæ, ne sibi possit obiici, nisi præscriptio centum annorum ab alia ecclesia. uide Bar. post gl. in l. si vnus, § pactus in fi. de pact. et ꝙ no. Cy. in vl. q. et Bar. sup prox. Meno Dec consi 36 col fi. Ias. consi. 27. in fi. li. 1. Ruy consi 57. nu. 12. 13 li. 4. consi. 109. nu 12 li. 5.

e Ale Priuato. An priuilegiatus succedens non priuilegiato vtatur suo priuilegio, vide d. Ant. in c. quia Vide tudi. in uer. verum ad ultimum, et ideo fiscus succedens priuato vtitur iure priuati. Sed Bar. in rub. infra de priu fis. et tex in l rum quidã, §. fiscus, de vsu circa fi limita. no. per Bar. hic, fm elegãter notata in l si filius, §. in hac ver omnino uide de verb. ob.

f Menoch. Dicas ergo. Tiraq de retrac. cõsang §. j. gl. 10. n. 18. Ias. rõs 226. co. fi li. 2.

g Pom Casus Vide Ale. in simili in l. procurator, inf. de eden. et Panor consi. 14. vo. 2. et Gem. in c. 1. §. 1. de iur. patro. in 6.

De Episcopis & Clericis. *Rub.*

Continuatio patet. Vidistis s̃. de ecclesiis, sequitur modo videre de rectoribus earum, &c.

LEX II.

1 *Priuilegium quod habẽt filij clericorum, illud habẽt etiam mortuis parẽtibus remissiue.*

a 1 Omnis. a Per istam l. cũ gl. vr̃ ꝙ priuilegiũ, ꝙ habẽt filii clericorum, ꝙ illud non habent nisi viuis parentib. De hoc dicam j. de iniur. l. fi. & uide glo. quę incipit, ante concepti. & notabis eam bene.

ADDITIO.

a Ale Omnis. In l. 1. de epis. & cle. in prin. no. hanc l. uolentem, ꝙ concessa clericis intelligantur concessa eorum liberis, & ministris quæ multum facit pro not. per gl. in l. restituendæ in uer. priuatæ. infra de aduo. diuer. iud. intelligit. Roge. in l. si finita, §. de vectigalib. ubi refert Ale habere locum in beneficiis, secus in priuilegiis, ff. de dam infect.

AVTHENTI.

1 *Inuadens rem ecclesiæ potest a iudice ecclesiastico conueniri.*
2 *Collectæ imponuntur ecclesiis, quando prędia sunt tributaria.*

a 1 Item nulla communitas. a No. hic casum, † ꝙ ille, q inuadit rem ecclesiæ, põt conueniri a iudice ecclesiastico. Et vide gl. sup verbo ab ecclesia, q̃ incipit hoc rerum rõne. De hoc plene vide extra đ fo. comp. c. cũ sit generale. Hoc aũt intelligo verum, quod non
2 possunt imponi collectæ, † nisi prædia sint tributaria, tunc. n. imponuntur prædiis, nõ personæ, ut dixi s̃. tit. 1. l. placet. & uidebitis j. l. prox. & ista est noua consti. Fred. & no. bene eam.

ADDITIO.

a Ale. Communitas. Facit quod no. per Bar. in l. fi. de constit. Prin. ubi propter delictum quis perdit priuilegium fisci.

LEX III.

1 *Clerici pro prędijs tributarijs possunt cogi ad tributa.*
2 *Quod hęc lex non corrigitur per auth. Item nulla communitas.*

a De iis. Possunt ergo clerici ꝓ p̃diis tributariis † cogi ad p̃standa tributa. Dicit gl. ꝙ hæc lex vr̃ corrigi p Auth. item
2 nulla, q̃ mõ legi. qđ nõ ẽ verũ, qa hic loqtur ĩ p̃diis tributariis, & sic in onerib. realib. sed Auth. Itẽ nulla. in muneribus p̃sonalib. seu q̃ ipoõũt p̃sonę ꝓ reb. ut collectę, ut l. j. §. fi. đ mũ. & hon. &c.

LEX IIII.

Officiales. De hoc hẽnt Canonistę vnã rub. ex̃. đ obli. ad rõ. hodie uero qñ officialis, seu curialis efficitur clericus, seruaĩ alius ordo, vt ĩ auth. sĩ oeq;, q̃ ibi vide, &c.

LEX V.

a Si quis. a Punitur affectus, licet non sequatur effectus. hoc dicit breuiter ista lex. & uide hic Cy.

ADDITIO.

a Paris. Si quis. Vide Comẽ. cons. 95. ad fi. Vide omnino quæ scripsi ad Bar. in l. is ꝙ cum telo, C. ad leg. Cor. de sica. De poena autem committentis fornicationem cum moniali, uide Io. de Ana. cons. 1. Item quomodo, & quando puniatur conatus, uide trac. per Fel. quem habes post tit. de appe. ubi limitat.

AVTHEN.

1 *Testis veritatem pro vtraque parte dicere debet.*

a Si Iudex. a No. tex. ibi, q̃ oouerint. & sic ꝓ † vtraq; parte testis dẽt dicere ueritatẽ. De ista mã vide Spe. de testi. §. seqĩ. uer. qd đ p̃sb. & e. ti. §. 1. ver. itẽ excipiĩ, ꝙ ẽ monachus.

ADDITIO.

a Ale. Iudex. Vide Doc. in l. 1. de eden. ubi Bal. q̃rit, an si testis nolens iurare dicere ueritatem pro utraq; parte admittatur, et probetur dicere, ꝙ non, & adde no. in c. fraternitatis, in gl. fi. de test. & dicit Bal. in l. presbyter. is. c ꝙ partes psi remittere. Quis aũt debeat soluere expẽsas testiũ, uide Bal. in l. nimis graue. inf. de testib. Et de forma iuri testis, uide Bal. in l cõparõnes C. de fi. instr. in l. si quis in hoc. ver. Itẽ no. ꝙ ad hoc pt inqri p officialẽ ex eius officio nemine postulante, &c. quod ẽt inuito accusatore, uñ Inn. in c. qa, circa fi. de iud. & pt reus puniri qñ constat de crimine. Adde, quis debeat soluere expensas testium. Ang. cons. 140.

LEX VIII.

1 *Falsitas cõmittiĩ nõ solũ in dicendo falsum, sed ẽt ĩ tacẽdo quod est uerũ.*
2 *Notarius omittens ponere capitula, & clausulas debitas, in instrumento, committit falsum.*

1 a Presbyteri. No. ꝙ falsitas ꝯmittiĩ oõ solũ ĩ dicẽdo † falsũ, sed ẽt ĩ tacẽdo, a qđ ẽ verũ, qđ no ꝯ testes, &
2 notarios † omittentes debita ponere capitula in instr̃is. Facit l. ea q̃ commendandi, §. fi. ff. de ꝯh. emp. & s̃. ŭ ꝯ ius uel uti. pub. l. p̃scriptione. & oo. j. proxi. auth. presbyter. quam vide hic, &c.

ADDITIO.

a Pom. Tacendo Circa hoc uide unũ not uerbũ Pan. consi. 34 uol. 2. uide & vnũ uerbum Fel in c. dilecto. in fi. de test. cog. & in c. 1. eo tt. & Alc. in l argentarius, §. fi. de eden. & Ias post Bar. & alios in d. l Præscriptione, in 3. no. Meno. Ias. in l. præscriptione. nu. 5. infra si con. ius uel uti. publ.

AVTHEN.

Presbyteri. In hac auth. dicitur qualiter presbyteri puniantur de falso, quod no. &c.

AVTHEN.

Presbyterum. Hodie uero aliæ ætates sunt ꝯstitutæ, ut extra de æta. & quali. c. fi. in Clem.

LEX X.

1 *Iniuria illata clerico est crimen publicum.*
2 *Officialis quando non est potens, debet auxilium potentioris implorare.*

1 Si quis in hoc. † No. ꝙ iniuria quę fit clericis, uel ecclesiæ pt tanquã publicũ crimen ab omnib. deduci in iudicium. Item no. ꝙ de hoc pt inquiri per officia-
a lẽ ex eius officio, nemine postulãte. a No. ẽt, ꝙ qñ officialis nõ est
2 † potens, debet potẽtioris officialis officium, seu auxilium implorare seu inuocare, ut hic uidebitis in hoc. Sequitur authen. Sed nouo iure, quæ aliam pœnam imponit ecclesiis.

ADDITIO.

a Pom. Postulãte. No. ergo, ꝙ pp immunitatẽ delicti, & sic ꝙ in atrocioribus põt iudex ex officio suo, & sic per inquisitionẽ procedere, licet alias regulariter secus. de quo uide Ang. de Are. in tract. malefi. in gl. hæc est quędam inquisitio, &c.

AVTHEN.

1 *Litania non potest fieri sine oratione, & cruce.*

Sed nouo iure. Hæc auth nō summaī, nec aliqd dī p Doc. ex qua no ꝙ Litāia † nō pt fieri si ne orōne, & cruce, & p ꝯfis dēnt īteruenir̄ clerici, & sacerdotes.

1 *Clerici debent ordinari in ecclesiis secundum quantitatem redditunm.*

In ecclesiis. No. ꝙ p magnitudine ecclesiæ, a & secundū quantitatē, † & mensurā redditus debent clerici in ecclesiis ordinari. De hoc habes rubricam, vt determinatus sit numerus clericorum. &c.

ADDITIO.

a Pom. Magnitudine ecclesiæ. Ad istam l. vide Barb. consi. 57 uol. 1. & in c. cum M. de consti. in c. pen. in 3 no co. iii. Menoch. Dec consi. 133. nu. 6

LEX. XII.

1 *Pactum, quod liceat ingredi possessionem propria authorisare, quod extendatur etiam contra ecclesiam, si possessio ad eam transit.*

Si quis. No. tex. ibi, veluti manu iniecta, mox &c. hunc tex. ego allego ꝯ Inn. ad q̄ōnē, a vtrū pactū, ꝙ liceat igredi possessionē sua authoritate † possit exerceri, si possessio ad ecclesiā trāsit. Inn. dicū, ꝙ nō, in c. verū. extra de for cōpe Ego dico ꝯriū in repetitione quā feci in l. creditores. j. de pigno. &c.

ADDITIO.

a Menoch Ad quæstionem. Tiraq. de retract conuentio. in fi nu. 4

LEX XVI.

Quisquis. Vide gl. quę incipit subrogato. ī fi. ibi, itē arg. ꝙ hæres aduocati, &c. De hoc dic, vt l. continuus. §. cum quis. de verb. obl. & ibi dixi plene.

LEX XX.

Si quis presbyter. Hanc l. vidistis s. ti. 1. l. sacros. Sequitur auth. nūc aūt. q̄ dicit idē, q̄ auth. ingressi. s. tit. 1. & fuit ex eodem corpore sumpta, &c.

LEX XXII.

1 *Sigillo episcopi creditur.*

2 *Clericis peregrinis, nisi habeant testimonium sui episcopi, non creditur.*

Si qua per calumniam. a No. tex. ibi, literis ep̄i, ꝙ credit sigillo † ep̄i. Not. ēt, ꝙ nō credit clericis peregrinis, nisi habeāt † testimoniū sui ep̄i, quod est notandum pro clericis delinquentibus, ut gl. dicit, &c.

ADDITIO.

a Ale Calumniam. Adde, ꝙ Pau. de Cast. dicit hāc legem notandam, ꝙ si aliquis d̄ longinquis partibus veniens portet instrūm procurat. in quo continea tur, ꝙ talis constituat ... procuratorem, si ille se illum asseuerat, & aduersarius neget, quod tūc non habeat necesse se illum probare. allegat pro hoc l. fi. C. de pac. con. de quo vide Spec. in tit. de instr. edi. § restat. vers. sed quid si producitur.

LEX XXXII.

1 *Ratum, & firmum si promitto me habiturum, si post contrauenio, siue de iure, siue de facto committitur stipulatio.*

Id quod pauperib. a Hęc lex tractat māteriam executionis vltimarū volūtatū. Vid. tex. ibi, ratū firmūq; ꝯsistit. Dicit gl. ratū. s. de iure. firmū, s. de facto. b No. istas gl. q̄ sunt notādæ, & nescio eas alibi. Pone, ꝙ pmitto ratū. firmūq; habiturū, &c. tūc stiplo ꝯmittit † si veniā ꝯ, d̄ iur̄, siue c d̄ facto. Sed si pmitterē solū ratū habiturū, tūc veniēdo ꝯ de facto, nō cōmittitur stipulatio, vt l. procurator. ff. rem ratam hēri.

ADDITIONES.

a Paris Pauperib. Adde, ꝙ licet multum faueant iura pauperib. non tamen adeo fauendum est, vt discedamus a tramite iuris, secundum Io. de Ana. cons. 68.

b Menoch No. istas Corse. suo sing. in verbo, pœna. inci. Aliquis promisit.

c Ale. Habiturū Sed cōtra has gl. ē casus i l. hæc ita, ff. d̄ spons. hoc dictū dat sequitur no. Abb. Sic in c. Ray. de test. ubi ēt est tex. ꝙ contrauenendo de facto, facit incidere in pœnam. Ad idem l. nuda de contrah. & commit. stip. et quod ibi hētur.

LEX XXV.

1 *Omnis iussus iudicis dicitur sententia interlocutoria.*

2 *Clerici de iure Canonico possunt iurare, non tamen in manibus laici.*

Cum clericis. a No. ꝙ ois iussus iudicis † dī snīa interlocutoria. Scđo no. ꝙ clerici nō dēnt iurare, sed de iure † Cano. possunt iurare, licet nō in manibus laici. b Sup. hac l. habetis duas auth. vnā. q̄ icipit, sed hodie. alteram gn̄alr.

ADDITIONES.

a Barb. Cum clericis Et est hic casus, quod quis debet citari de mandato iudicis, facit l. si infra. de acq. rer. domi. Men. Cors. suo sing. in uerbo, pręceptum, inci. omne præceptum Chal. cons. 47. nu. 14.

b Manib laici. De hoc no. i c. 1. extra d̄ iur. calum Meno. Rol. cōs. 24. num. 77. lib. 1.

AVTHEN.

1 *Clericus cōuentus p rebus ecclesiæ, nihil debet soluere nomine sportularū.*

2 *Episcopus conuentus pro rebus ecclesiæ, si non uult per se respondere, debet constituere actorem.*

3 *Inter actorem, & syndicum de iure Canonico, non curatur de nomine.*

Sed hodie. No. hic, ꝙ clericus ꝯuētus p reb. ecclīæ, † nō dēt aliqd soluere noīe sportularū, qđ est notandū pro statutis huius ciuitatis, ꝙ Episcopi, & alii Rectores ecclesiarū litigātes, p rebus ecclesię, nō debēt minere Decanum, qđ tene menti. Quæro, qn̄ episcopus conuenitur pro † reb. ecclesiæ, & nō vult respondere per se, sed per alium, an debeat constituere actorem, uel syndicum. Dicit gl. ꝙ actorem, nō syndicū, quia nō ē Vniuersitas, ut dicit gl. sed de iure Canonico † de nomine istorum non curatur, vt extra de procur. c. petitio.

AVTHEN.

1 *Satisdatio actoris de qua in hac auth. de consuetudine non præstatur.*

2 *Iusta ignorantia excusat quem a condemnatione expensarum.*

3 *Iuramentum calumniæ excusat a præsumpta calumnia non autem a temeritate præsumpta calumnia.*

In expēsas quis non solum condēnatur propter calumniam, sed etiam propter temeritatem.

Generaliter. a Ista est bona auth. licet vsus eam nō seruet. Videas hāc auth. q̄ loqī d̄ satisdatione actoris b & ita vidi postulari istā satisda. nec potuit obtineri, qm̄ gl. Insti. de satisda. § sed hodie. dt, ꝙ † istæ satisdationes de ꝯsuetudine nō pstant. & dt verū. Quęro circa legē nr̄am. si in libello actor scribit, put hic dr̄, an ex tali scriptura aliqua actio oriatur. Hic sūt duæ gl. ex qb. hoc colr. Aut interuenit simplex scriptura sine pmissione facta p stiplonē, & tūc oriī, vel offi iud. vł ꝯdō. ex ista auth. Aut īteruenit stiplo, & actori q̄rīr actio vtilis ex stiplone, q̄ q̄rit sibi p officialē, ꝙ ē notādū. dixi ī l. n̄ quasi. ī pri. ff. rē pupi. sal. fo. Quęro, vtrū † qs pter iustā ignorantiā excusetᶜ ab expēsarū ꝯdēnatione? Et dic ꝙ sic. Sed vtrū iurm̄ calumniæ excuset ab expensis. Cyn. tractat hic, & dr̄ istud est verum, iurm̄ calumniæ excusat a psumpta calumnia, non autem † excusat a temeritate psumptę calūniæ. Casus est in l. 2. §. j. ff de iureiu. & l. j. si mu. ven. no. ī pos. mit. post prin. & l. j. §. j. ff ad Turp. Sed expēsæ veniūt reficiēdæ, † nō solū pp calumniam, sed ēt propter temeritatem. vt l. cū quē temere. ff. de iudi. & Inst. d̄ pę teme. litig. §. j. ergo, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Gn̄alr. Hāc auth pōderauit Bal. hic in fi. & Bal. hic in l. sancimus. C. de ver. sig. ꝙ in arbitrariis non habent locum satisdationes de iudicio sisti, & iudicato soluendo, prout in iudiciis non dantur.

b Paris. Actoris. Quid aūt si ista satisd. petatr in casu in quo de iure pstari debeat, vel ex forma alicuius statuti, & omittatur, quod per hoc processus nō reddat nullus, vide Comen. consi. 10. in 3. dub. & etiā, ꝙ debet peti ante litem contest. vide Ale. late consi. 37 in 2. vol. itē, ꝙ ista satisdatio pstari debeat, et si actor possideat immobilia, vide Ale in l. de die. § qui mulier in fi ff. qui satisd. cog. Pōdera et Pa. d̄ Ca. hic Itē an iuratoria cautio admittat vbi pstanda est fideiussio ex forma statuti, & quædam alia, vide per Alex. consi. 57 in 5. vo. & vbi pstanda est satisd. ex forma statuti, puta in foresi, si nō pstetur, ꝙ iudiciū sit nullū, vide Are. in c. 2. in 4 vol. de accu. vbi ēt ponit, ꝙ debet peti. Vi. ēt Barb. in consi. 5. in 4 vo. quando fuit postea pstita, ꝙ processus antea factus valideur, vide oino de mā Are. in l. 5 in p. in. ff. solu. mat. & ibi alios Mod. vbi habes qn̄ admittat iuratoria cautio, & alia. Itē no. ꝙ ista iuratoria cautio ēt releuat ubi petit satisd. in cā recōuentionis. sed Anto. & Imo. in l. cū non facile. ff. si cui plus q̄ per leg. Fal. ꝙ procedit in principali Secus in procuratore fm̄ do. Paul. de Cast. & Mod. in l. uniuersa. ff qui satisd. cogan. Aduerte tn̄, ꝙ Are. in d. l. cū no facile. loqt in cā recōuen. in actore, stāte statuto, ꝙ forēsis teneat fide iub. q. a si petat calumniose, dēt remitti unde ibi. vult tn̄, ꝙ stante d. statu non stet iurato. cautioni forensis nisi possid. immob. Et si statutum. dicit aliquē non audiri, nisi præstita satisd. an sit dat remediū, ꝙ nō teneat pstare, vide Ro. consi. 47 ad fi. inci. Florentina consilō Item latissime de mā iuratoriæ cautionis in 4. lectio. ad regulā quæ hēt, qđ vbi qs non reperit fideiussorē, stetur cautioni iuratoriæ, vide Lal. in l. 3. ff. q. satisd. cog. & ibi ēt ponit, ꝙ in casib. in qb. remittit satisdatio, cauere debet cū hypotheca bonorum. Itē an credatur simplici iuramēto alicuius, q. nō reperiat fideiussorē, adeo ꝙ admittatur sua iuratoria cautio vide Lal. in authen. cui relictum, C. de ind vid. tol. vbi aliqua ponit de iuratoria cautione. Item adde, ꝙ tales, & similes cautiones pstādæ sint, ita demū si petant, et peti dēnt ante litē cōtest. vide de vtroq; late Lal. in l. vniuersa. C. de pca. im. off. Et de primo vide q̄ habes ad Bar. in l. de pupillo. § q. pcur. ff. de ope. no. nun. Menoch. Craue. consi. pen colum. 1. ī princ.

c Ale. Excuset in de ista q. vide Bal. hic, et Bar. in l. cum quē temere, ff. de iud. et Bar. in l. qui solutum § etiam. ff de leg. 2. et Bar. in l. 1. §. 1. ff ad Turpil. et Bar. in l. properandum. § si autem alterutra. j. de iud. et Ang. in Auth. de iud. §. oportet facit quod no. gl. in c. 1. de elec. in 6. et vide Bal. in auth. sed hodie. in princi.

LEX XXVIII.

Nulli licere. a Ista est bona lex. Si ad faciendā distributionē iter paupes, & captiuos, certus executor est a testatore deputatus, sibi ius agendi, & exequendi cōpetit, alias hoc fieri dēt per Episcopum eius loci, vel per officialem vbi fit executio talis p illum episcopum, vel officialē, seu Potestatē sęcularem, vt hic & l. hæreditas. ff. de peti. hær. circa fi. vnde testator est, vel ubi morit si extraneæ nationis sit, de qua executione rationem reddere debet, h. d. hęc no. lex.

ADDITIO.

a Alex. Licere De intellectu huius auth. vide Bar. et Doc. in auth. hoc amplius j. de fideicō. Quid si dati sunt plures executores in testō, an vno mortuo hēat locum ius accrescendi, vide Specu. in titu. de instr. edi §. nūc aliqua. vers. quid si sint plures executores, an aūt plati Ecclīarū teneant ꝯficere inuentariū, et reddere rōnē Epō. Bal. dt nō reperiri iure cautū, sed Pa. de Ca. dt, qđ non fuit recordatus de l. 3. § pen. in fi. ī eo. et no. in c. 10 li. de pign. vbi hetur, qđ bona ipsorū sunt hypotecata p mala administrōne, ergo tenent rōnē reddere, et inuentariū ꝯficere, et de hoc dicit gl. in c. qualr et qn̄. extra de accus. in gl. quæ incip. Sed qualiter.

LEX XXIX.

Si quemquam. Episcopus non debet eligi per pecuniā, sed meritus, nec ille q. appetit, sed qui dignitatem respuit, & contrafacientes legitime puniuntur.

LEX XXX.

Orphanotrophos. Hospitalarii æqparant tutorib. & curatorib. tā in bonis hospitaliunt, quam in bonis hospitantium, nec tenentur reddere rationem. hoc dicit tex. ibi, orphanotrophos. s. orphanorum hospitalium, vt in auth. de eccle. tit. § fi.

LEX

L E X XXX.

1 *Clerici non dēnt trahi ad causam extra prouinciam, in qua degunt,*
2 *Citatio quando possit fieri extra territorium.*
3 *Succubēs quod teneatur ad omnes expēsas, quas quis fecit propter defectum succumbētis, vel propter illam litem, quas alias facturus non esset.*

1 **Omnes.** No φ clerici nō dēnt trahi † ad cām ex̄ puinciā, ī qua dḡūt, vt ī prin. Scdo no. ca tsto §. si vero apparitor. φ citatio verbalis possit fieri ex̄ territoriū ciuītis. Et ita determina. Cy. ī quadā disputat q̄ facit. Sed de hoc est casus ī ɔtriū, ex̄ de re iud. ī c. pasto. in Cle. Ad hāc Decretalē dt Cy. nō est darī sūsum, sed dt, pērāseat cū alijs errorib. Canonistarū. Ego istā q. tracto in l. 1. §. j. ff. de req. re, & dico sic. Quædā territoria sunt distincta, sub vno tn̄ dn̄o sunt omnia, vt Impiū Romanū est diuisum p p̄sidatus, tūc vnus p̄ses pt citare in puincia alterius, quæ tn̄ est sub eodē dn̄o, ita loq̄t hic. Quædā sunt territoria, q̄ sunt separata, nec tn̄ sub eodē dn̄o, vt territoria Impij, & Papæ, & tūc pt

2 fieri † citatio d̄ vno territorio ad aliud. Ita sustineo illā Decre. Vltimo no. ea hac l. ī si quas expēsas qs dēt reficere. seu recipere. Cer

3 te † oēs quas fecit qs pp dfectū aduersarii, vel pp illā lite, quas aliās facturus nō eēt. Ita dt tex. ibi ipsorū uitio, &c. vidistis il. ñ ignoret j. de fru. & lit. expē. Sup ista l. hētis multas auth. prīo auth. cā &c.

A V T H E N.

Causa quæ fit. Ista auth. corrigit legē C. in monacho. Ad dclonē gl. hēmus tractare. Primo ɔ quē dēat dari libellus, qn̄ agit ɔ monachū. Scdo, qs dēt agitare iudiciū, & in hoc veniret examinādum, qs iurabit de calumnia. Tertio ɔ quem debeat ferri sñia. Quarto, ɔ quē fiet executio. Et omnia ista tangit gl. hic, & vide plene, catra de statu mona. &c.

A V T H E N.

Clericus. Istud est hodie correctum in distincte. Clericus nō posset corā iudice sæculari conueniri, ideo sequit auth. statuimus, in qua glo. quærit quæ sint ciuilia, & quæ ecclesiastica. Dic vt in extrabetis, &c.

A V T H E N.

Statuimus. Quærit gl. quæ sunt crimina ciuilia, & q̄ ecclesiastica, & dic vt gl. & bene.

L E X XXXII.

1 *Clerici sunt in potestate parentum;*
2 *Clerici sæculares de fructibus suę præbendæ possunt dare cui volunt.*

Sacrosanctæ. Clerici l3 sint ī ptāte p̄ris, de oib. tn̄, q̄ eccl. ricat' rōn : lucrant, tanq̄ de quasi castrē

1 strēsib. pñt disponere. h. d. & est not. lex multū. † Et no. φ clerici
2 † sunt in potestate parentū de iure ciui. † Scdo no. a φ clerici de
a fructib. suæ pbendæ possunt dare cui volunt, quod intellige de clericis sæcularib. secus in monachis, qa illi acqrunt monasterio.

A D D I T I O.

a Secunda no. Vide gl. in c. præsenti. & quæ ibi addidi. de of ordi. in 6 Et Ias. in l. filiæ licet, infra de colla. vbi idem dicit in quæsitis a patre, & aliunde, quam ratione suæ præbendæ Ias. in l. si. C. qui test. fac. pos.

A V T H E N.

Licentiam. Ista est bona authen. sequitur authent. presbyteros. Bar.

L E X XXXIII.

a **Omnes.** a No. φ res hospitaliū gaudent eo iure, quo res ecclesiarum. Tene menti, & ista lex confirmat omnia priuilegia concessa ecclesiis, & clericis.

A D D I T I O.

a Pom. Omnia. Et ideo non possunt alienari sine causa, sicut nec bona ecclesiæ, vt per Pan. in c. nulli de reb. eccle. non alie. Pet. de Anch. in c. ic. dispendiosam de iudi. vide Ale. consil. 6 in 2. vol. inci. Io Christi &c. Visis dicto themat. & Pan. consil. 24 eo vol. & cōs. 203. eo vol. & plene Fel. in c. 1 dist. 3. & seq de præsc. & Ant. de Bu. consi. 42. & vide Bar. & q̄ ibi posui in l. constitutū ff. de test. mil. & Ias. in c. cum sit generale in 4. no. de fo. comp. & adde vnum, quo alias obtinent Rasigniana, φ dispositio c. prohibemus. extra de censi. habet etiam locū in hospitali, quod sic ipse deducit, nam impositio census, de qua ibi, est quædam alienatio vt per Pan. in c. præterea in 1. no. & in c. significauit. in 2 & 3. no. & in c. grauis. in fi. de censi. habet etiam locum in hospitali, sed hospitale nō potest alienare sine cā, sicut nec ecclesia, vt per Pan. in c. nulli. de reb eccl. non alie. igitur &c. vide gl. & ib. Anc. in c. dispendiosam. de iudi. & addi. ad Ana. consi. 39 & Ale. consi. 220 vol. 1. & Pan. in c. pro illorum. e. xtra de præb & Barb. in c. nulli de reb. eccl. non alie. Gem. in c. 1 de eo qui mit. in pos. lib. 6 Ale. consi. 4 vol. 1. & Capra 54. & Ale. 9 vol. 2. Pan. & ibi addi. in c. 2. de consue. & Ro. 407. vbi loquitur in materia restitutionis in integ. & 440. vbi dicit, φ seruiens ecclesiæ, &c. c. cum sem. de præsta. & hospitali vnde et non abs re. Pau. de Ca. consi. 297. & Bar. 15. vol. 4. Menoch. Crau. consi. 274. nu. 2. Dec. consi. 488 nu. 5 consi. 104. nu. 1.
Paris. Vide lle. ca. in verbo, Hospitali vbi scripsi. Et quid in locis aliis piis

L E XXXVII.

1 *Institutio facta de captiuis, seu pauperibus valet.*
2 *Episcopus quando sunt instituti pauperes, vel captiui pt vendere mobilia, vel immobilia, & arbitrio suo distribuere.*
3 *Executor legitimus, siue testamentarius habet actiones hæreditarias.*
4 *Executor testamentarius, quādo pauperes sunt instituti, hētur loca hrdis.*
5 *Paupertas aliquando prodest.*
6 *Legitima filiorum propter relicta ad pias causas non minuitur.*

a **Si quis ad declinandam.** Si instituant captiui vel pauperes, a valet institutio, & Episcopus actiones hrditarias intētabit, & inter captiuos distribuet, & ēt inter pauperes hoc mō, vt det illi hospitali, quod solū est in ciuitate. & si sunt plura, det pauperiorib. h.

1 d. & ē vna bona, & no. lex. † No. q̄ valet institutio facta de captiuis seu pauperib. Scdo no. qn̄ sunt instituti captiui, seu pauperes, pmittit vēditio mobilium, seu se mouentiū, nō tn̄ immobilium. sed debent distribui, & ɔuerti ī cōmodum pauperū per annuos redditus, q̄ hodie vr̄ correctum, vt statim dicemus. Itē qn̄ instituunt paupes dēt dari illi hospitali, quod est ī ciuitate, vel si sint

b pla, dat pauperiori. Contra hoc vr̄ in auth. de eccle. titul. b §. si qs aūr pro redemptione. vbi cōmittit hoc indistincte arbitrio Episcopi. Dn̄t qdam, quod lex ista restringit. § illum. Alii dn̄t, φ hęc

2 corrigit vt ī distincte sit arbiter Eps. & fm hoc poterit † mobilia, & īmobilia vēdere, & poterit distribuer ī iter pauperes quoslibet, & nō attento, q̄ sit in ciuitate vnū hospitale, vel pla. Et istę opi. tangunt per gl. in l. ɔria. & hanc vltimam tenent epi de cōsuetu-

c dine, & sic ista lex hodie in hoc ē correcta. Miror, q̄ nec gl. nec
3 Doc. faciunt mentionē hic de hoc. Item q̄ eps intētat actiones
4 hæreditarias, sicut hrs. Et sic vr̄, q̄ executor legitimus † intentat
d actiones hæreditarias, sicut hrs. Idē dico d̄ executore dato a testa
e tore, qui præfert Epo, vt l. nulli, §. c. Vn̄ isti executores † qn̄ paupe
5 res sunt īstituti, vel hrditas est relicta ad aliquem pium locum, lo
f co hrdum d hn̄r. De hoc per Inn. extra d̄ test. c. cū tibi. Tetigi ī l. Cē
6 tu. eff. d̄ vul. & pup. Itē no. ī hac l. q̄ † paupitas pdest No. ēt ī hac
g l. cū gl. sua sq̄ q̄ pp † rlicta ad pias cās ñ dēt minui lḡima filiorum. g

A D D I T I O N E S

a Ale. Pauperes. Et qñ relinquitur pauperib. an intelligat de fratrib. Minorib. an vero de monialibus, vide quod habetur per Mod. in c. nimis graue de exces. præl.
b Ale. De eccle ti. Seq̄t ēt Bal. hic fallit nisi testōr voluisset electionē fm volūtatē alicui' fm Ray. & Imo. ī l. captatoriæ d̄ leg. 1. & ibi an possint eligi mēdicantes.
c Intētat. Vide de hac mā late p Spe. in ti. de instr. edi. ī §. nūc vero aliqua. versi. scias.
d Paris. Hrdū. Et iō tenent de dolo. & culpa Bal. & Imo. ī l. cū res §. culpa. d̄ le. 1. vide Mod. ī §. ex maleficio. in gl. in uer. eo. Insti. de act. post Ic. ā Fab. ibi, q. exēplificat ī pœna illius §. qō aliquid ē relictū piis locis Vide Bar. ī l. hrditas la. 2. de hr. insti.
e Ale. In l. Centurio. Et vide Bar. in l. 1, supra tit. 1.
f Pom. Cū gl. sua. Vide Bal. ī c. ī psētia & Ale. consi. 31. ī 3. uol. in l. pactū, q̄ dotali. inf. de pac. & Fel. in c. in psētia in uer. 4 q̄ro de pba. & Bar. cōs. 31 & Barb. consi. 12 uol. 1 & cōs. 19. e. vo. & cōs. 31. eo uol. & seq. & cōs. 59. eo. uol. & aliq d in fin. li. cons. 55. uol. 2. & gl. & ibi Doc. in l. 1 §. ad municipium ff. ad l. Fal. & Are. cons. 13. & Cepo. 19. & 22. ad fi. 28. circa fi. & 66. & 85 ubi idē dicit in legitima parētū & uide Barb. cons. 30 uol. 2. ubi dicit, quod i in terpretāda mente testatoris est capienda semper coniectura, quod voluerit præferre filios per causæ.
Menoc. Rum. cons. 17. nu. 3. lib. 2. cons. 89 nu. 7. lib. 3.
g Paris. Legitima filiorū. Circa hoc, quam mensurā debeat seruare cum habeat filios in faciendo eleemosynas, vide Ro. in cons. 364. Comen. cons. 56 Tollitur tamen Trebellianica vt ibi per eum, & per Bar. in l. Marcellus. in princ. ad Trebel.
Menoc. Dec. l. licet, nu. 5 inf. de pactis.

A V T H E N.

1 *Legata facta pro redēptione captiuorū, ualent, licet hæreditas nō adeatur.*
2 *Pro redimenda captiuum, quis potest de bonis captiui alienare.*
3 *Fideiussor potest satisfacere creditori de bonis rei principalis.*

1 **Si captiui.** No. hic casū ī quo † valēt legata, l3 ex testō nō adeat hrditas. Dixi tibi ī l. cā q̄, j. d̄ fidic. & ibi addidi hūc casū fm Odof. Itē no. casū, ī quo † qs pt ɔhert sup rb. alte

2 rius p rdimēdo cū. Facit, φ fideiussor possit satisfacer creditori a de
a bōis rei † prīcipalis, vt l. si pcurator. §. ignorātes, ff. mā. facit j. vbi de
3 cri. agi opor. aut. qua ī puicia. Dixi ibi ī l. eadē. §. Caro. ff. d̄ ver. ob.

A D D I T I O.

a Ale. Creditori. Fideiussor pōt satisfacere creditori de bonis rei principalis. Sed si fideiussor est captus uel data ē tenuta in bonis eius, ad quid agit cōtra debitorē: uide Bal. l. 3. C. de ten. q̄ sine cer. quan. Adde, q̄ Pau. de Ca. dicit, se putare p istū tex. ibi, eadēmet pœna, quod si pater instituit filium, & si decesserit sine liberis, vult bona esse subiecta restitutio. φ si filius sine sui culpa carcerat, quod bona poterūt uendi in totum, & in parte, ut exeat carcere, quia pr̄ uiuens id faceret.

L E X XXXVIII.

1 *Testamentum filiorumfam. quando retractetur per querelam, remissiue.*

Cū lege. Testā clericorū facta sup bōis corū, tāq̄ Castrēsi pecul. o q̄relæ inofficiosi ñ subiacēt. h. d. Opp. in auth. vt cū de app. cog. §. sancimus. vbi testā filiorū fa. subiacēt re

1 tractationi. Dn̄t qdā, † φ ista iura hodie corrigūt. Ista hētis no in auth. ī testō. j. ad Tert. Alii dn̄t, q̄ ñ rtractāt p q̄relā, sd p ɔdōnē ex l. ista. Ita no. s. e. auth. psbyteros. quā qdā legūt sup ista l. Dicā tibi in auth. ex cā. j. de lib. prer.

L E X XXXIX.

Si quis in conscribendo. Licitū est vnicuiq; renunciare iuri suo. h. d. De hoc nidebis in l. si quis in conscribendo, infra de pact.

L E X XL.

1 *Causa cessante cessat effectus.*

a b **Generaliter.** a Oēs religiosi & clerici ī sacris ordinib. ɔstitui, habēt immunitatē a tutela, vel cura, nisi

A D D I T I O N E S.

a Paris. Generaliter. Qūo intelligat illud, q̄ hic dr in g. l. q. vult Deū instituere, & filium exhidare, &c. uide do. Ant. de Bu. in cōs. 25 qa intellt solū quo ad lḡimam, vide latissime Barb. in repe. l. cū acutissimi. C. de fideic. De illo dicto Diui Augustini qūo intelligat, & qō monasteriū loco filii hēatur, uide ēt ad Bar. in auth. si qua mulier. s. de sacros. ecc. Canonist. in c. ī psētia. ext. de pba. itē q. excepta lḡima magis priuilegiata sit pia cā, q̄ filii, uide do. Fran. consi. 12. q. ēt intelligit illud dictū August. Et uide Ale. in l. pactū q̄ dotali. C. de pac. ubi late tangit & in cons. 208. inci. Viso tex. unde late Felin. in c. in psētia extra de prob. uide Mod. in l. 1 C. de sacrosan. ecc. super gl. & in auth. si qua mulier eo. tit. omnino Ale. cons. 45 9.
b Alex. Sacris ordinib. Vide Bar. in l. legitimos. §. fi. de leg. tut.

1 nisi sint vagantes & a diuinis ministeriis desides. h. d. No tex. ibi, cum propter hoc ipsum. Et sic no. † q cessante causa cessat effectus. De quo in l. 2. §. si cum l. seq. ff. de don. & ibi per Dyn. & ibi plenius dixi. & Cy. ponit hic multa bona. vide eum.

AVTHENTI.

1 *Dictio, confestim, intelligitur intra quatuor menses.*
2 *Mater si non petit tutorem filio intra quatuor menses, videtur in mora.*
3 *Cautela, ut testes, qui inuiti deponere nō tenent, dicant volentes deponere.*

a **Presbyteros.** a No. istū tex. ad illud, quod dr in l. 2. § confestim. ff. ad Tertul. vbi dr, q mr dēt petere tutorē filio ɔfestim. Qualiter intelligat, confestim? Certe vr, q 1 intra † quatuor menses. Ego dixi ibi multa. & ibi allegaui hanc auth. & tene mēn ad id quod dixi i auth matri & auiæ. j. qn mu. tu. offi. fun. pt. q si mr ē in mora petendi tutorē filio, consanguinei possunt petere post modicū tempus. Et qn dr esse in mora, 2 h ecst tex. in arg q p quatuor mēses † dicat esse in mora. Tertio no hunc tex. bene. Vos scitis, q quidā sunt qui admittuntur i testes uolentes, non inuiti, ut l. 3. §. lege Iulian. ff. de testib. Vn cū ta3 les testes pducunt, facias scribi † in actis, q uolētes testificāt, & d b ponunt, alias præsumerent b deponere inuiti. Tex est hic. & ista fuit allegatio Bartolutii de Capua, q factus fuit magnus Comes, vt Cy hic refert, & ego de facto obseruaui in ciuitate Pisarum.

ADDITIONES.

a Paris. Presbyteros. Circa istam materiam, q presbyteri sacerdotes non possint esse tutores, uide Fran. de Are cons. 20. uer. circa secundum. Bar. in cons. 138. inci. Pau filius Gualterii Bar in l. legitimos §. fi. de le. tut. Quid autem si tutor est clericus, a quo iudice decernatur an a sæculari, an ab ecclesiastico, an ab vtroque simul, uide Bal. in l. generaliter ad fi ī eo. vide Dec. cons. 15. ad fi.
b Ale. Præsumerentur. Contrarium tenet hic Bal. uide eum, & alleg. tex. in l. 3. inf. de offi. cuit. in quod no. ad intellectum eorum quæ habentur in l. post legatum. § is uero de his quib. ut indig. Men. Dec. l. 2. nu. 4. infra de pact.

LEX XLI.

1 *Captus si fugit, an habeatur pro confesso, remissiue.*
2 *Possessio in casu huius legis transfertur absque traditione.*
3 *Auxilium etiam post actum dicitur præstari.*

a **Raptores.** a No. tex. in vers. sin autē ibi post lītimas pœnas. & iuris cognitas pbationes. Ex quo hēs, quod 1 si aliquis aufugit, † & est captus pp illā fugam, nō hr pro ɔfesso. Tex est hic. De hoc dixi in l. Corn. ff. ad Sylla. Dicā forte in l. raptores. j. de rap. virg. vbi est tex. Item no. tex. in ver. sin aūt Diaco2 nissa. ibi plenam pos. ex quo no. q † in isto casu transfertur posb sessio ipso iure, c sine tradōne, & sine alicuius facto, quod nō rec peries alibi, nisi in casu isto. Item no. tex. in versi pœnas. ibi cæte3 ros autem omnes. Ex quo habes, † q aliquis præstat auxiliū post actum. Nam de eo, qui præstat auxilia in ipso actu, dr s. quasi in princ. huius l. & sic quandoque datur auxilium ante actum, quandoque in ipso actu, quandoq; post actum. &c.

ADDITIONES.

a Paris. Raptores. Quomodo autem committatur iste raptus. vide quę scripsi in l. unica. C. de rap. uirg.
b Alc. In isto casu. Alios casus uide per gl. in l. 3. de acq. pos. & Bal. in l. tradōnib. C. de pac. Qualiter autem acquiratur ipsa possessio, uide Bal. in l. 1. in prin. de acq. pos. fit ad hoc adde quæ no. Bar. post gl. & quæ ibi dixi in l. fi. ad fi ī eius. j. unde q dixi post Bar. in l. si finita. de dam. inf. in fi. post Bar. in l. 1. circa diffinitionem possessionis corporalis de acq. pos. sm Pau. de Ca. q raptor contrahens cum rapta cum consensu parentum euitat pœnam legalem, de quo vide Bar. cons. 71.
c Paris. Iure. Et sic potest lex possessionem transferre sine traditione aliqua ad quod uide concordantias multas per Ias. in l. 1. C. comm. de leg. Barb. in c. per tuas. ad fi. extra de do. Men. Affli decis. 299 n. 4. Barb. cons. 51. col. 19. in fi. lib. 1. & Tiraq. l. si unquam in uer. reuertatur. nu. 371. 372.

LEX XLII.

1 *Mors ciuilis, & naturalis æquiparantur.*

a b **Deo nobis.** a Per introitū religionis soluūtur sponsalia b sine pœna arrharum. Itē ingressus religionis cōparat morti, & pacta de lucrādo in casū mortis, in illū casum 1 vēc dicāt sibi locū. h. d. no. l. No. q mors † ciuilis, & nālis æqparant. c

ADDITIONES.

a Paris. Deo nobis. Circa quæstionem quam proponit gl. hic. An per ingressum religionis purgetur vitium ingratitudinis præced. Adde tex. quod sic. 19. q. ult. c. non liceat. quem alle. Ro. sing. 490. inc. per gl. in l. Deo nobis. Item qūo, & qualiter p ingressum religionis patria ptās tollatur, uide Ias. de quo scripsi ad Bar. supra in auth. sed episcopalis dignitas. supra eo. Item dum tex. dicit, quod pacta de lucranda dote uendicant sibi locum, adde idem esse stante stat. quod maritus lucretur dotem mortua uxore, quia ipsa ingrediente monasterium lucrabitur, secundū Bal. & Pau. de Ca. hic. vide Ias. in l. si discesserit. ff. qui satis. cog. uide etiam circa intellectum huius l. Ale. in l. cum dotem. in prin. ff. sol. mat.
b Ale. Soluuntur sponsalia. Et dicit Bal. in l. iubemus §. sane. sup. eo. quod si mulier non cōtradicit viro ingredienti, vr cōsentire. Et ibi de sponso ingresso monasteriū, an possit repeti, & qūo, uide per Bal. ex opposito, & ad intellectum huius l. & quę dicuntur, an sint vera, vide Imo. post gl. in l. si cum dotem. in prin. sol. mat.
c Pom. Æquiparantur. Vide Ale. in cons. 139. in 2. uol. & an in generalib. ingrediens monasterium amittat usumfruc. uide Pan. in c. cum contingat. de pigno. & uid ad hanc l. Fel. in rub. de spon. & uide Ale. cons. 131. uol. 2. ubi dicit, quod ingrediens monasterium efficiatur legitimus.

§. Hoc etiam. Religiosi ex testamento ab intestato parētib. & agnatis atq; cogna. succedunt, ac si etiam essent sęculares. h. d.

§. His ita. Iudæi, hæretici, uel Pagani Christianos seruos habere non possunt, pœna hac l. statuta. h. d. Et habetis in rub. supra ne Iudæi mancip. Christi.

De Episcopali audientia. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Vendere quod quis cogatur, & in vendendo quod possit modus statui.*

1 **Negotiatores.** No. ex hac l. quod qs cogit vēdere, † & in vēdēdo modū statuere habetis etiam in l. annonam. ff. ad l. Iul. de anno.

LEX II.

1 *Appellare quod non liceat ante sententiam diffinitiuam.*

Si clericus. Ille qui ante difinitiuam sentētiam app. causa frustrandi iudicium, multabir hoc dicit. 1 No. quod ante sententiam diffinitiuam non † licet appel. Habuistis in l. pen. quo. appel. non recip. &c.

1 *Statutum, quod carcerati extrahantur in die Veneris Sancti, non comprehendit semel excarceratum.*

LEX III.

a **Nemo.** a Circa istā l. quærit, vtrum ista lex dēat intelligi q captiui ex toto dimittant: an vero ex carcerem ponanr, vt de acre habeāt. Rn. q debet intelligi q ex toto dimittant, quia fauorabilius est extrahi, &c. sed cōsuetudo interpreta1 ta est ɔ. Vltimo no. q si statutū est in ciuitate, † q qui reperit in b carcere p maleficio. in die Veneris Sancti, dēat excarcerari, b c mō qdā fuit carceratus, & semel excarceratus est, certe nō dēt iterū ex eadem causa excarcerari. Casus est hic in fi. Tene menti.

ADDITIONES.

a Alex. Nemo. Et adde id, quod hic quod frequentia criminis grauat delictum, vide quæ habes in c. 1. de cler. percul.
b Alex. Debeat excarcerari. hic no. q istud statutum non porrigitur ad eum, qui erat carceratus pro crimine falsi. Casus est ibi, & ad hoc ponderauit Bar. in l. Lucius in fi. ff. ad Turp. sequit Ro. in l. si verit. ff. sol. ma. §. de vi i versi. istā fallēc. Itē facit gl. no. i l. lege Corn. § præterea in ver. ex uinculis. ff. ad Sylla. & qd no. Bar. in l. licita no. §. quod illicite ff. de pu. in prima op. Sed quid si stat statutū, quod carceratus per quinquennium debeat offerri in festo Sancti Herculani, & nullus reperiat stetisse per quinquennuū dixi post Bar. in l. 4. § Prætor ff. de dam. infe. in l. si quis ex consensu. & qa ille tex est no. iden vide quę dixi post Bar. in l. sæpe. ff de re iud. Adde q Pa. de Ca. dicit notari hic, quod q necauit, occidatur, etiā si statutū hoc non diceret, quod dēt intelligi dolose et ita dicit se pluries iudicasse. Tu adde Bal. cons. 548. 3. lib.
c Pom. Excarceratus est. Vide Barb. cons. 47. vo. j. et 23. cons. 64. eo. vol. et cons. 51. vol. 2. et cons. 18. eod. vo. 3. et in c. sup. literis de rescr. et Ias. in l. nec damnosa. ff. de preci. Imp. offe. uide gl. et ibi Doc. in c. hoc vestræ. 11. dist. ubi dicit q reiterās crimē leue, potest deponi et Fel. in c. at si clerici. §. de adul. de iud. et Barb. cons. 11. vol. 1. et vide pulchre ad istum tex. Pau. in c. Cumana, de cler.

LEX VII.

Addictos. Istam legem habes. j. de ap. Dic vt in ea. vt ibi

LEX VIII.

Si qui ex. Bona lex est. Cy. in l. hac l. tractat totam mām prorogationis iurisdictionis, de qua habuistis tactū in l. 1. ff. de iurisd. om. iud. & plenius. ff. de iud. l. 2.

LEX IX.

1 *Iudex, cuius iurisdictio per partes prorogatur, iudicat secundum terminos iurisdictionis prorogatæ, quæ attenditur circa appellationem admittēdā, vel non admittendam.*

Episcopale. Ista est bona lex & multū not. q licet aliq litigent corā aliquo, progādo iurisdictioa nem, a de sententia lata ab illo iudice, iudicat sicut de sentētia, q̄ dat ex vigore propriæ iurisdictionis: vt si ab eo alias appellari nō 1 posset, nec mō possit. Nō † ergo habet similitudinem iurisdictiob nis b iudicis eorum, qui prorogant iurisdictionem, sed iudicat c sm vires, & similitudinem iurisdictionis prorogatæ. c quod perpetuo tene menti.

ADDITIONES.

a Paris. Iurisdictionē. De sentētia lata limita vt per Fel. in c. causam quæ in prin. extra de re iud. Dec. in cons. 25.
b Iurisdictionis. Et q iurisdictio sit eius effectus, cuius est prima, adde d. Mar. Soc. referentem Bar. hic, in c. sing. arg. 7. de foro comp. et Lud. Ro. in suo sin. 13.
c Pom. Prorogatę. Idem est vt termino prorogato quando terminus prorogatur fit cū omnibus suis qualitatib. ita Barb. in l. 1. §. et post operis ff. de ope. no. nun. limita tamen vt per Fel. in c. causam quæ, extra de re iud.

AVTHEN.

Statuimus. Istam authen. nō approbat consuetudo, sed statuta circa hoc inducunt aliam formam iuramenti: ideo illam seruate.

LEX XIII.

Si lenones. Ista l. sp fuit interpretata, q dēat emancipari filius, vel filia in casu huius l. vt in gl. dr. & sp ponitur exemplum in l. minime. ff. de leg. in casu huius l. &c.

LEX XVI.

Si legibus. Istam l. habuistis de verbo ad verbum, in vlt. l. infra de sponsa. &c.

AVTHEN.

Præsides. Defensores ciuitatū de iure cōi nō hñt nec merū, nec mixtū imperiū, nisi in causis pecuniariis vsq; ad cētū aureos. Hodie vero sunt qdā ciuitates in Lōbardia, & ēt in Tuscia q hñt ex priuilegio ab Impio qdā a Papa, qdā ex illa ɔstitutione de pace Constan. quædā ex vsurpatione, &c.

LEX XVII.

Si preses. Hanc legem habetis de verbo ad verbum. l. in contractib. j. de non nu. pecu. &c.

LEX

LEX XX

De creationib. Hanc l. habetis de verbo ad verbum. ȷ. de cura. furio. l. fi. Vide gl. super verb. conscripto. & no. dixi in l. fi ad species. ff rē pu. sal. fore, vbi est gl.

LEX XXI.

Tam dementis. Nota in fi. quod non est addenda afflictio afflicto, &c.

LEX XXII.

Sancimus. Istam legem habetis de verbo ad verbum. ȷ. de annali exceptio. l. vt perfectius, &c.

De Hæreticis, & Manichæis, & Samaritanis. Rub.

LEX II.

Omnes. Intellige hanc l. vt gl. dicit, ꝙ est hæreticus si pertinaciter credit. Et no. hunc tex. in fi. & intellige vt gl. &c.

AVTHEN.

1 *Excommunicatus ex causa hæresis, vel si p annum stat in excommunicatione, est infamis.*
2 *Excommunicatus quando possit testamētum condere, & quando instrumēta conficere, nu. 3.*

Credentes. Ista est bona auth. & hic vr̄ casus ꝙ excōicatus nō sit infamis, nisi † qñ est excōicat' ex cā hæresis & steṫit in excōicatione p annū. Scḋo hic vr̄ casus, ꝙ excōicatus † pt̄ facere testm̄, a nisi fuerit excōicatus p hr̄si, & in ea steterit p annū. Hic ēt vr̄ casus ꝙ excōmunicatus possit † ɔfice re publica instrumenta, b nisi fuerit excōmunicatus p hæresi, & steterit in ea per annum, vt supra dictum est. &c.

ADDITIONES.

a Ale. Facere testm̄. Vide quæ no. Bar. in l. j supra de sacr. san. eccl. & in terminis Bar. in l. si quæramus de testa. ff. & Bal. in l. 1. C. de secun. nup. Adde quid sit hæresis, qualiter probetur, Old consi. 320. & 271. Feder consi. 183 & consi. 154. & 157. Paris. Circa illud quod dr̄ hic, an testamentū excōicati valeat, vide Perusinū in rub. de testa. in 6 in 16. q. vbi ēt tangit an valeat ad pias causas & non concludit, sed Barb in c 2 de testa. post Im & Pet. de Anc vr̄ concludere, ꝙ valeat: quia nō dēt ecclesia recipere relictū ab excōicato, vel alias existenti in manifesto peccato. c. cū de voluntate, de sent. excō. vbi Im & alii. Vide ad hoc Soc. in tracta oblig in 4. lib. qui se remittit ad dicta per eum in tract. excō. & vide etiam circa hunc arti. Iac. de Bel. in tract. de excō. Et an possit institui, vide Io. de Ana. consi. 91. quod non. Et ita opi. Bar. hic est cōis secundum Fel in c. cū voluntate. in fi. de sen. excō. Are in l. si quæramus. ff. de testa. Vide Bar. consi. 218. & Barb. ubi supra tangit, an ad pias causas valeat, & ponit etiam Bar. in c. multum. de rer. permut.

b Ale. Publica instrumenta. Dixi post Bar in l eadem. in fi. ff. ad leg. Iul. repe. Sed an possit esse testis, uide Bar in l. 1 in repe C. de hæredib. instit.

AVTHEN.

1 *Imperator Fredericus quod fuerit destructus per hanc auth.*

Si vero. Per hanc auth. fuit destru. Imperator Federicus, qa † Papa ppter istam auth. concessit Carolo regnum Siciliæ, per quam adhuc detinetur etiam hodie. Bar.

LEX V.

1 *Lex semper loquitur.*
2 *Conditio ex l. oritur ex statuto hodie condito.*

Arriani. a Ista lex & omnes vsq; ad l. si qs orthodoxe, nō leguntur, tn̄ ex hac l. ibi, sp pro viridi obseruatia sunt valiture. arg. huius l. dicebat do. Ia. Bu. quod lex semper † loqr̄. b semper. n. viridis est. c p hoc si est factum statutum, vtrum oriatr̄ ɔdictio † ex l. vr̄ ꝙ nō, quia l. 1. ff. de ɔd. ex leg. loquitr̄ in pn̄ti, quo niesoblo l. noua introducta est, ergo non extenditr̄ ad futura. In ɔrium est veritas, qa lex semper loqr̄: ergo adhuc hodie illa lex loquitr̄, & sic de pn̄ti loquitur. Faciunt ad hoc omnes auth. q̄ incipiūt, hodie. Nam de illo hodie loquitr̄ qñ legitur. Facit l. iurisgētium. §. si alias l. & suum. §. fi. ff. de pac. facit de pœnis. l. hodie.

ADDITIONES.

a Paris. Arriani. Adde ēt pro limitatione Sal. in l fi. ad fin. C. si cer. pet. qa licet lex vel statutum dicatur loqui, verum est quantum ad eius obseruantiam, non aūt quatū ad eius cōpilationem Et sic si de verborū statuti interpetatione agatur, debet attedi tp̄s quo fuit confectum. Vide quæ scripsi in l. liberorum ff de leg 3.

b Ale. Semper loquitur. Sed statutum semper dr̄ loqui. Pro quo facit tex. in c. cum Marthæ. in ver. Mo. lex clamat. de celeb. mis. quod facit ad quæst. de qua per Bar. in l pecunia C de cōdi. ob. cau quam refero in l. 1 §. 1. ff. de verb obl. Hoc tamen limita ut per. Bar. in l certa for C. de iur fis. lib 10.

c Paris Viridis est. Vide Com. consi 35 inci In nomine Dñi, amen. an stante statuto post princ. & in consi 119 ante fin. & aliqua quæ habes ad Bar. in l. cum lex ff. de leg. & quomodo intelligatur ista reg vide Bar. in l. certa forma, C. de iu. fis. li. 11.

LEX IX.

1 *Statutum quod nullus popularis cedat actionem nobili comprehensiodicet nem factam per popularem forensi, qui postea cessit nobili.*

Si quis. Orthodoxe. Ista lex est in arg. & facit ad q. statutū est in ciuitate ista, ꝙ nullus popularis cedat actionē nobili, mō quidam de ciui. ista popularis, cessit actonē cuidam forensi, ꝙ non est prohibitum: ille forēsis cessit cā nobili, an valeat? Ista lex † facit quod nō, a vult enim statutum huius ciuitatis, ꝙ nullo mō pueniat ad nobiles actio alicuius popularis. Pro hoc facit ȷ. de nat. lib. l. 3. hoc tangitur per Iac. de Bel. in auth. vt de cęt. non fiant com. eccl. re. circa fi. &c.

ADDITIO.

a Ale. Facit quod non. No. de cessione in nobilem prohibita, et facit quod no. Bald. in l. non dub. infra de leg. Meno. Soc. sen. consi. 16 col. 1. circa fi. lib. 1.

LEX XI.

1 *Facultas probationum non debet angustari.*
2 *Hæreticis quæ testimonia sint interdicta.*

Quoniam, Ista est valde no. l. No. † ꝙ ñ debet angustari a probationum facultas. a Quęro qd ē hoc dictum testimonia iudicialia. Duę sunt opi vna ꝙ testimonia sup actis, q̄ fiunt in iudicio, sunt eis † interdicta, b alia testimonia sup ɔctibus, vltimis voluntatib. & maleficiis, & quasi ɔctib. nō sunt interdicta; ista videtur magis vera. Alii dicūt, ꝙ ī iudicio nō possunt testificari, vel deponere aliquo casu de mūdo: sed si in contractib. vel instrumentis, vel testamentis scriberentur testes, bene valeret, quod non placet, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Probationum facultas. An ergo Iudæus possit esse testis, adde tex. 2. q. 7. c. si hęret & extra de test. c. Iudæi. Et ad illum tex. uide Bar in c. cum mulier. in fi. format. & uide auth. hic positam, & uide Spe. in ti. de teste. §. 1 uers. item ꝙ Iudæus, vel paganus. & ibi quid si deponit Iudæus pro Iudęo non valet contra Christianum, tamen si aliquid ibi pro eo facit, bene valet.

b Interdicta Et sic videtur, ꝙ acta possunt probari per testes. de quo per Bar. & Bal. in l. ne in arbit. infr. de arb. Meo in c. De trās. sing ulr ego dixi ad l. 1. C. de off. cōs.

Ne sanctum baptisma reiteretur. Rub.

LEX II.

1 *Baptizari, quis potest sub conditione, si non est baptizatus.*

Si quis. a Sed quō fiet illud, ꝙ tota die videmus, ꝙ qñ puer tempore natiuitatis est in periculo, ꝙ ita timetur de morte eius, tunc baptizatur ab obstetricibus, postea iterum baptizatur in ecclesia? Rñ. ꝙ consilium est, † cum secundo baptizatur, baptizetur sub conditione: si baptizatus non es ergo te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritussancti. & sic sub conditione, ne incidas, in istam legem. & ita obseruatur vbique quotidie, &c.

ADDITIO.

a Paris. Si quis. Vide omnino Fel. in c. cū nobis. extra de præsc. post Abb. uide Barb. cons. 60. uol. 4. ul. dub. Si quis. No. quod tpe necessi potest conferri baptisma, & ab hæreticis. Et de materia huius l. habes not. in c. 1. extra de cle. non ord. mini. ubi uide Mod. & gl. in §. sed illud 24. q. 1.

LEX III.

1 *Pœna reiterantis baptisma*
2 *Cathecuminus dicitur ille, qui vult esse Christianus.*
3 *Statutum, quod nullus efficiatur ciuis, nisi habitauerit in loco per certum tempus, non comprehendit illum, qui habitauit intra illud tempus.*
4 *Religiosus an quis dicatur intra annum probationis.*
5 *Sacramenta quæ sunt, quæ possint reiterari. remissiue.*

Nulli. Opp. & vr̄, ꝙ debeat puniri pœna † capitali, vt s̄. l. px. so. ibi, iterauit baptismum in eo, qui erat iam baptizatus, hic in eo, qui non erat baptizatus, sed baptizandus, erat. n. cathecumenus. Cathecumenus † dicitur ille qui vult esse Christianus, & est intra tempus cuiusdam probationis, quia Christiani antequam eum baptizent, volunt videre de fide eius. Et sic est argu. ista lex ad statuta. Statutum est hic, ꝙ nullus possit effici ciuis, nisi habitauerit per magnum tempus citra. Ille † ergo qui ē intra illud tempus probationis, non habebitur interim, nec tractabitur vt ciuis. Est etiam arg. ꝙ religiosus † intra annum probationis non dicatur religiosus. a Et dico, quia est arg. sed de veritate interroga Canonistas. Vltimo de materia huius tit. qualiter sacramenta possint reiterari, † hētis rub. extra de sac. non reiter. uide etiam, quod no. extra de de secun. nup. c. 3. in glo. sacramenta quia quædam reiterantur, quædam non. & quæ reiterantur, nunquam reiterantur circa idem, &c.

ADDITIO.

a Ale Religiosus. Facit quod habetur in l. fi. § quoties. de publ. Vide p Bar hic, vide etiam per Pet. de Anch. in regula, beneficium, in 6.

De Apostatis. Rubrica.

Ista rubr. nō loquitur proprie de apostatis, quos nos appellamus quoudie apostatas. i. d̄ egredictib. religionē, sd loquitr̄ de his qui fidem relinquunt, quia illi proprie dicuntur apostatæ. a &c.

ADDITIO.

a Ale Dicuntur apostatæ. Et uide etiam quando quis dicat apostata ultra Bar hic, quod no. Bal. in l. iubemus § seruos. inf. de epi. & cler. & an bona apostatæ remaneant monasterio uide Bal. in l. Deo nobis ad fi de episc & cle. Adde de aposta. Old cons. 47. & 184 et 202 Idem dicas in crimine læsæ maiestatis, in est gl. sing. in l. Manichæos. I. de hæret. et uide quæ dixi in l fi. ff ad l. Iul maiest. et uide Bart. in l. commissa. in fi. de pub. In contrarium facit c. 2. de rescr. lib. 6.

LEX II.

1 *De crimine hæresis contra defunctum potest procedi intra quinque annos.*

Si quis defunctus. a Ista lex allegatur per do. Richard. Maltimbr. in 1. q. quam ipse disputauit de hoc, quod leges, & Canones, qui dicunt, ꝙ de crimine hęresis potest cognosci post mortem, † debent intelligi intra quinquennium. Quod tene menti propter Inquisitores qui inquirunt ad mortē, & publicant bona, nescio tamen quid ipse determinat, sed ego habeo illam disputat. &c.

ADDITIO.

a Pom. Defunctum. Ad istam l. uide pulchre Fel in c cum nobis. de præscrip.

LEX

LEX III.

1 *Deus semper parcit.*

Hi qui. Not.tex.& signa ibi nisi iussum fuisset, &c. hoc verum dicit, gl. quantum ad pęnam mundanam, sed quo ad Deum secus; quia † ille semper parcit, &c.

De Iudæis, & Cæli colis. Rub.

Cęlicolæ sunt illi, qui adorant creaturam, vt Solem, & Lunã.

ADDITIO.

a Paris. De Iudęis, & Cęlicolis. Circa istã materiã adde primo, an Iudæi sint sub iurisdictione Papæ, & an possint facere testm. & psit, an in eis locũ hẽat dispõ c. ĝ q. de vsu. i 6 vide D. Frã. cõs. 158 vide oino Pa. de Leaz. de quo j. Itẽ an Iudæi possint cogi ad obseruãtiã iuris, vide Ro. cõs. 190. Bal. in c. 1 § itẽ sancta, de pace iura. fi. Barb. cõs. 3 vol. 3. Itẽ qualiter puniant Iudæi pignora vendentes sine debitis solẽnitatib. vide Ro. cõs. 501. vbi dr, q contra faciunt. Itẽ, q si inter Iudæos, & Christianos sint permissiones ctus prer super mancipio Christiano, & quod Iudæus possit pscribere re Chriani, vide Ro cõs. 484. Itẽ si Iudæus hñs ptatẽ vẽdendi pignus post annũ, conseruauit p multos annos postea petat vsuras omnium annorum, an possit, vide Pa cõs. 113. Itẽ, qui actus gñaliter sint permissi Iudæis, & q phibiti, vide Bertach. in tract. Gabel. in 3 par. Nũquid asit priuilegiũ exemptionis factum habitãtib. in tali loco, extendat ad Iudæos, vide eundẽ Bertach. in trac. de Gabel. 3 par. Et ibi ẽt multa alia ponit i ma, psertim, an, & qñ Iudæi subiaceãt legib. Christianorũ, & quo cõtrauenientes puniri deãnt. Itẽ, q Iudæi nõ possint esse Doctores, nec hre dignitatẽ, vide Bar. in l. oẽs, de Decu. li. x. Itẽ nunquid a Iudæis possint capi filii infantes, vt baptizẽtur, vide Are in l multum, de verb. obl. & ibi ẽt, an Christianus possit relinquere aliqd Iudæo i testõ, & an Iudæus possit præscribere re Christiani Itẽ, q priuilegium, quod Iudæi possint retinere pro pignore res furtiuas, nõ liget scholares, quoniã aliqua res fuisset furto subtracta pign. vide Creme. sing. 88. Itẽ priuilegiũ, quod Iudæi possint mutuare super reb. alienis, nõ intelligi, q scirent alienas vide Fel. in c. cũm, q in uer. interpretatio priuilegii, in princ. extra. de rescr. Itẽ q b. legib. subiiciantur Iudæi, uide omnino Fel. in c. 1. extra, de cõlli. Itẽ an, & qñ Iudæus possit esse testes, uide late Fel. in c. Iudæi. extra de test. Itẽ de materia Iudæorũ, q dicãtur subditi Romanæ ecclesiæ, uide late Cors. i c. grãdi, de supplen negl. pla. & ibi ẽt, an possint ad aliquod officiũ in curia Romana deputari. Itẽ quid de Iudæo, uel pagano publico usurario, q fecit testm, & qui reputabat Christianus, unde oĩno Pau de Elea. ubi ponit quo Iudæus subsit legib. & Canonib. nostris. Itẽ i materia, an Iudæus possit esse Rector, uel Prãs, uel aliud publicũ officiũ hẽe, uel tenere Christiam, & an possit cõtra Christianũ pscribere, uide late Ias. in rubr. ff. de iusti & iure, ubi ẽt ponit, an Iudæus admittat ad officia, & alia, itẽ in materia Iudæorũ, & paganorũ an liceat cũ eis comedere, & loqui & uersari, uide Dec. i c. nouit, i 3 no extra, de Iud. Itẽ de Iudæis, & multis aliis speciebus paganorũ, uide Dec. i c. 1 extra de cõll. ubi ẽt ponit qua pœna puniat. Iudæus cognoscẽs carnaliter Christianã, & an Iudæi ligent legib. & Canon. Item an Iudæi admittãtur in actib. in quib requirit iurm, & an tũc iurare possint sm legẽ suã, uide Bar. cõs 15 uol. 1. Et ibi ẽt an in Iudæis hẽat locũ dispõ c. ĝ quis. de pac. in 6. & similes dispõnes. Itẽ in materia Iudæorũ, an in eis seruent iura cõia, q sunt fundata in æqtate, & uide, q dicit Fel. in c. 2. de Iud. & q dicit Ias. in l q si t. phe. ff. de eo, q certo loco, in fi. Quod autem inter Iudæos deferantur successiones sm legem Mosaycã, nõ aũt sm legẽ ciuilem, uide Ias. in l. qui se patris. C. unde liber. Item an Iudæus cõmittẽs stuprum cum Christiana, puniatur pœna capitis de iure cõi, etiam si statutum imponat minorem pœnam pro adulterio, uel stupro, an comprehendantur Iudæi, & an dici possint fideles Romanæ ecclesiæ, uel deuoti, & an possimus cum eis interuenire, item ipsi pro nobis, extra ea, quæ concernunt fidem, uide Raba. late consi. 61. ubi etiam, quod possint esse procuratores Christianorum.

LEX PRIMA.

1 *Collegium Iudæorum est reprobatum, & ipsis non potest relinqui.*
2 *Iudæo particulari relinqui potest.*

Quod Cornelia. Collegium † Iudęorum est reprobatũ, sed non reprobatur quilibet Iudęus p se. De hoc an possit relinqui cuilibet † Iudęo, no per Cy. in l. j. s. de sacros. eccl. in 3. o. p. Quando ergo collegium est reprobatum, licet non possit relinqui collegio, tamen quilibet potest capere per se, &c.

LEX VI.

1 *Iudices Christiani quandu adiri debeant a Iudæis ad ea, quę pertinent ad eorum superstitionem.*

Iudæi. Hæc ẽ bona lex. & bř h. d. Iudęi hẽnt ea, q̃ sunt ciuiũ Romanorũ, & corã iudicib. Chrianis dẽnt litigare, & pñt ex eis arbitriũ assumere. Not. dř hic, q in causis, q̃ ptinent ad superstitionẽ † eorũ, debent adiri iudices Christiani, s. co. l. Iudęis, & l. proxi. & j. co. l. Iudæorum. Sol. intellige hic, q ea, q̃ p tinent ad superstitionem eorum veniebant examinanda incidẽter in eã. Exẽplum, vtrum matrimoniũ tenuerit, q aliter est sm legẽ eorum, aliter secundum legem nostram, vt dixi s. eo. l. proxi. sed in causis, quæ spectant principaliter ad superstitionem, & fidem eorum, ipsimet cognoscunt, vt in legib. contrarus, &c.

ADDITIO.

a Ale. Iudices Christiani. Quis sit iudex Iudæorum, quid in Iudæo delinquente, coram quo iudice debeat puniri, uide, q scripsi in l. si adulteriũ cum incestu, post Bar. ff. de adult. & cuius iurisdictioni sint subiecti, an Papæ, uel imperatoris, unde d. Ant. in c. 1. de cõstit. an Iudæi debeant uti lege Mosayca inter se, quam habuit Moyses, ut hř 7. dist. c. Moyses ut dicendum, quod nõ, per hãc l quæ dicit Romanorũ. De hoc tetigit Io. Cal. in cõs. 10 sub rub. de test. & cõsulum, q Mosayca inter se. Secus si cum Christiano, vt hic, & vide ibi late per eũ. Et an lex Mosayca attẽdatur in decisionibus causarum, vide Imo. in l. stipulatio hoc modo concepta, de verb. obl. vbi dicit, quod non, nisi al. noua sit specialiter approbata, iuxta no vide Dy in § ita, & ibi ẽt vide Rom. & vide Doc. in c. si de pluet. & ibi Imo. in gl. 2. & ibi nõ dř derogatũ quo ad moralia. Imo refert S. Tho. in q. 101 ar. 2. & 3. & idẽ ipse q. 99. art. 3. & 44 & q. 104. art. 3 p hoc vř tex. in c. translato, de consti. & ibi Bal. Adde a quo puniendus sit Iudæus delinquens Pe. de Anch. cõs. 14. Oldr. 16. & qualiter puniatur cũ cognoscit Christianam p Old. etiã cons. 334.

LEX VII.

1 *Christianus non põt statuere precium rebus Iudæorum, sed ipsi inter se sic.*
2 *Populus ciuitatis potest statuere, quod res uendantur certo precio, sed statuer legem certis personis non. nu. 3.*

Nemo. Iudæi nõ posũt arctari ad vẽdẽdas res proprias aliter quã Christiani. h. d. l. x hac l. no. † q Chrianus non põt statuere precium reb. Iudęorũ, sed ipsimet Iudęi inter se sic, hic est casus prout hẽtis in litera uos. Sed q̃ro, an populus vnius † ciuitatis possit statuere, q res uẽdat certo pcio? Rñ. sic, faciẽdo legem gñalem, vt l. fi. ff. ad l. Iul. de ann. & in l. annonã, de exor. crim. l. j. §. cura carnis, de of. pfe. vrb. Sed † statuere legẽ certis psonis tm, ut Iudęis, vel aliis, nõ potest, vt hic, & d. l. annonã.

ADDITIO.

a Nemo. Sed quæro Natta consi. 1. num 11.

LEX IX.

1 *Qui non est mecum, contra me est.*

Cælicolarũ. No hãc l. in fi. † q qui non est mecũ, ȝ me est, & qui sint Cęlicolæ, dixi tibi in rub.

LEX XII.

1 *Dies feriatus pro aliquo, erit etiam contra se.*

Die Sabbati. In die Sabbati, & aliis festiuitatib. Iudęorũ, ipsi nõ possũt ꝯueniri, nec alios ꝯuenire. h. d. no hãc legẽ. No quod si aliqs dies est feriatus † quo ad te, vt nõ possis ꝯueniri, debet esse feriatus ȝ te, vt tu nõ debeas ꝯuenire alios. Facit ad hoc, q nidebitis in l. fi. j, de fruc. & lit. exp.

ADDITIONES.

a Ale. Conuenire. Et ad hoc uide Bal. post gl. & Doct. in l. quod fauore, infra de leg.
b Contra te. Limita, ut colligitur ex dictis Ias. in l. 1. § nũciatio, de ope. no. nunc. uide, quæ dicit in l. 3. in prin. in 3. fall. ff. quod quisque iuris.

LEX XIII.

1 *Ius sibi dicere, q qi possit, qñ nõ põt esse cõsultũ de superioris authoritate.*
2 *Repræsaliæ sunt permissæ, quandu quis non reperit iustitiam in ciuitate, cõtra quam repræsaliæ conceduntur.*
3 *Ciuitates Italiæ, quæ superiorem non recognoscunt, possunt sibi adinuicem bellum indicere.*
4 *Percutiens Perusinum extra territorium Perusinum, quando possit Perusii puniri uigore statuti, & utrum ualeat.*

Nullus tãquã. Ista est bona lex, vide gl. q̃ inci. sed nunquid, &c. Nullus põt sibi ius dicere. Fallit † si authoritate superioris nõ põt sibi esse ꝯsultum. Per hanc legem dř. q repræsaliæ sunt permissæ † eo casu, quo quis non reperit iustitiã in ciuitate ȝ q̃ repræsaliæ ꝯcedunt. Itẽ p hanc l. possumus dicere, q ciuitates Italię, q̃ nõ recognoscunt superiorẽ, qñ faciũt aliqd illicitũ, possunt sibi inuicem indicere † bellũ, ex quo superioris copia nõ reperit. Item per hanc l. formo. q in l. cũctos populos, vtrũ † valeat statutũ, si quis percussit Perusinũ in quacunq; parte mundi, possit hic puniri? & determino, q non, nisi qñ in loco delicti non reperiretur iustitia, ita determino per gl.

LEX XVII.

1 *Iudæus quod non possit Doctorari.*

Hac valitura. Iudęi nõ possunt hřẽ aliquẽ honorem, seu dignitatẽ. h. d. Et per hanc l. dico, q Iudæ hic † studẽtes nõ possunt conuentuari, uel honorem Doctoratus assumere, qm̃ est dignitas. Preterea Doct. habẽt in scholares iurisdictionem ordinariam per auth. habita. Et ita dixi hoc anno, cum quidam Iudęus uellet Doctorari, &c.

De Paganis, & sacrificiis, & templis eorum. Rub.

LEX VI.

1 *Iudæis, uel Paganis nulla potest fieri uiolentia.*
2 *Ecclesia indicit bellum Saracenis, quia detinent terram sanctam.*
3 *Christiani sunt filii Abrahæ.*
4 *Ecclesia indicit bellum Turcis, & quare.*

Christianis. Ista est bona lex, & Rof. cã ẽt ꝯnumerat i suis libellis iterꝯsiones, q̃ puniũt uiolentos. Not. q Iudæis † vel paganis nulla potest fieri uiolentia. Dices tu, qualiter ecclesia indicit bellũ † Saracenis? Rñ. qa Saraceni detinent terram nostram. Nã terra Ierusalẽ est terra pmissionis, q̃ pmisit Deus Abrahæ, & semini eius, & debita nobis, qa sumus † filii Abrahę, sm Apostolũ. Dices tu, & quare Turcis, qui non tenent terram nřam, indicit ecclesia bellum? † Rñd. quia non possumus aliter ire ad Saracenos. Cum ergo ꝯmittãt aliquod turbulẽtũ, & iuri ȝrium, qa nõ permittũt nos ire ad illos, iõ ecclesia indicit eis bellum, alias non indiceret.

ADDITIONES.

a Pom. Violentia. An autem Iudæus trãsiens ad paganos puniatur, vide Oldr. cons. 51. & in cõsi. 78. vbi ponit, an sit licitum indicere bellum Saracenis, & consi. 87. vbi ponit an Princeps possit illis bona auferre, & cõsil. 91. vbi ponit an possint compelli ad soluẽdum decimas, & vide etiam Anchar. in c. peccatum, & seq. de reg. iur. in 6 & aliquid etiam per Fel. in rub. extra de Iudæ. & Saracenis.
b Ale. Turcis. Et ad Bar. hic, adde Io. in c. q super, de voto. ad quem se remittit Bar. in l. hostes, de captis. in tex. n. ex hoc no. p Bar. no. q sumus filii Abrahæ, alibi autem dicitur, q omnes ab Adam pcessimus, vt dicit gl. in l. vt vim, ff. de iust. & iure. Adde, an Papa, possit imponere decimam pro indicẽdo bello Saracenis, & an debeant expelli de ciuitatibus Christianorum. Old. consi. 72.

De his, qui ad ecclesias confug.[a] *Rubrica.*

ADDITIO

a Parif. Cōfu. Adde ꝑ extēsione huius tituli, ꝙ fugiēs ad sacerdotē deferētē corpus Christi, tutus est, & capi nō possit, singulare est dictū Hos. i c. sacrol. de sent. exc. & refert Ale. in rub. ff. de ope. no. nūc. Vide Ro. sing. 315. Itē no. ꝙ officialis in lo quēs aliquē ꝓ delicto cōmisso extra eccl. si aufugiat in ecclesiā pt ab ea extrahi vide Ale. col. 14. in 2 vol. Itē vide in materia late Barb. cōs. 33. vol. 4. vbi ponit an priuilegiū huius tituli hēat locū in domib. Canonicorū, & q̃tū se extēdunt, & q̃d de fure portāte secū rē furtiuā in talē domū, & quandam alia in materia.

LEX PRIMA.

Iudæi. No. ꝙ Iudæi licet sint in ecclesiis, non tamen habent priuilegium, ne possint capi pro debito, vel delicto.

LEX II.

Fideli. Qui sūt ī ecclesiis, iusti extrahi nō posſūt. h. d. Aliud ergo est ī Christianis, vt hic, aliud in Iudæis, vt s. l. px. Fallit in quibusdam casibus, quos dic, vt in gl. huius legis.

LEX III.

1 *Occidens aliquem qui licite capi possit, si se defendat, non punitur.*
2 *Iusta exceptio impedit litem contestari.*
3 *Occidens aliquem in casu permisso a lege uel statuto, non potest accusari.*
4 *Exceptio, quod quis potuit occidi, impedit processum.*

Si seruus. [a]No. ꝙ qñ aliqs licite pt capi, si ille se defenderit, & ī certamine occidit a familia, † occidēs nō venit puniēdus, arg. huius l. Itē no. hic, ꝙ iusta † exceptio īpedit litē ꝯtestari, [b]& si accusatio nō recipiat, nec sup ea ꝓcedat, vide tex. ibi nec cōflandæ criminationis & c. cū gl. sua. † Et sic facit, quod quādo quis occidit aliquē in casu ꝑmisso a statuto, vel a lege, in casu s. quando liceat se sine iudice vindicare, ꝙ super hoc nō dēt recipi. accusatio [c]Et ista exceptio, ꝙ potuit occidi, opponi † ad processum, & eum impedit, [d]quod tene menti.

ADDITIONES.

a Ale. Si seruus. Vide Aret. in trac. malefi. i ver. fama publica, in ver. aliquid de carceratis, & de captura. Meno. Gram. Decis. 41.

b Paril. Contestari. Vide Ias. in l. 2 § legis simul cū rub. C. vt nemo priuatus, in l. nā & postea, in prin. ff. de iureiur. Ale. in d. l. 2 sequitur Are. in opere maleficiorum in ver. comparcant dicti inquisiti, in termino defensionis, & l. a de Ca. hic.

c Ale. Recipi accusatio. Adde Bar. i l. i §. 1. ad Vellei. & i l. 3 ad Maced. Sed si indebite uulnerat, tūc nō relaxat, fm Bal. in auth. sed omnino, C. ne uxor pro marito.

d Ale. Eū impedit. Sed ego teneli Bal. tenere ꝯtrū in l. ubi pactū j. de trans. ubi uide post Bar. i l. Decuriones, C. de isa & adde, ꝙ no. Bar. i l. 3 § accusarius, ad Turp. & adde Bal. i l. Decuriones. Vide eundē in l. 1. uer. & ꝑ pdicta C. si a non cōpe. iud.

LEX IIII.

1 *Securitatem ab inimico ne offendatur, quando quis petere possit.*

Denunciamus. Ista lex ꝓhibet coadunationē hominū, et ꝯuēticula fieri ī ecclīis. Quæro de ītellē istius ver. nā si qs al. q̃d gl. ītelligit si aliqs vult facere coadunationē, ut abstrahat aliquem ab ecclesia, nō dēt hoc facere, sed ꝯ eū dēt ordinarie agere. Et fm hoc, iste uer. nihil facit ad illā q. an qs possit petere ab inimico suo securitatē. [a]Alio mō pt ītelligi d co, q timet ne ab ecclīa extrahat, uel fiat sibi iniuria, ut ipse possit a iudice petere, ut sibi caueat idonee, ne offendat, & fm hoc hī casº illiº q. an possit petere cautiōē † ab inimico suo ne offēdat, d quo plene ꝑ Gul. d Cun. ī l. illicitas §. ne potētiores, ff. de off. pīsid. Dixi uobis, [b]ff. de dam. infe. l. q bona, §. si quis iuxta, & c.

ADDITIONES.

a Ale. Securitatē. De quo uide Bal. & Lud. q. fuerit cōtrariū, ī l. sed, & si susceperit, ī si ff. de iudi. An delegatus possit cogere ptē, alteri parti ad cauendū idonee de nō offendendo, uide Spe. in ti. de iu. deleg. §. sequitur uidere, uer. porro hic fateor.

b Ale. Dixi uobis. Et de hac q. uide per eundem Bar. in l. licet j. de agr. & cens. lib. 11. & bene facit tex. in l. si super possessione. j. de trāsa. Et nūquid ualeat illa promissio sub pœna, uide Bar. & ibi dixi in l. nō impossibile ff. de pac. & no. quia si uult petere cautionem debet petere suis expensis, gl. est sing. in l. fi. C. de ero. milit. an no. quam ampliando practicat Bar. in l. fi. ff. de rerum diuisio.

LEX V.

1 *Rege iusto, quam iusta lege scripta, melius est regi.*
2 *Priuilegium, quod habet ecclesia, competit etiam finibus ecclesiæ.*
3 *Qui est in ecclesia, potest citari per nuncium.*
4 *Puniri de cogitatione quando quis possit.*
5 *Abstractus de facto de ecclesia, pōt petere, ꝙ restituatur pristinæ libertati.*

Præsenti. [a]De ecclīa nullus dēt vi extrahi, sed dēt ibi verbaliter citari. [b]h. d. vsque ad § cū aūt. No. hanc l. j ad q. de qua ꝯsueuerūt disputare Theologi, videlicet, q̃d sit meliº, vī regi iusto Rege, vī iusta lege scripta, & hic vī casus, ꝙ ē melius † regi iusto Rege, q ī singulis causis iudicat fm æqtatē, q̃d sibi vī, hic videsi prī. huiº l. No. scdo, ꝙ priuilegiū, † q̃d hēt ecclīa, ꝯpetit ēt finib. ecclīæ, hoc ē locis circūstātibus, ibi, ex his ergo locis, coruq; fin. b & c. & sic, si stāt ī ostio, [c]nō pūt capi. Tertio no. ꝙ ille, q ē † ī ecclīa, pt citari ꝑ nūciū. No. ēt, ꝙ hic puniē † qs de cogitatione, ꝙ dic, vt in gl. Quæro, q̃d si aliqs de facto de ecclīa abstrahaī? Rñd. † & puto, ꝙ de iure possit petere, ꝙ restituatur [d]pristinæ libertati, q̃a ea de facto priuatus est, ꝑ ti. de lib. ho. exhib. Facit ad hoc illud quod dixi in quadam q. quam disputaui, quæ incipit, Lapus & c.

ADDITIONES.

a Poma. Præsenti. Pro extensione huius l. uide Ale. cons. 9. in 1. uol. inci. In Christi nomine & c. Visis dicto themate, & uide Old. cons. 54. & seq. cons. 158. & Fel. in c. de quarta, de pīcs & Rom. cōsi. 257 & 134. Vide etiam Car. in cle. 1 in prin. de pœn. & remis. & limita, ut per Alex. cons. 54 uol. 5 & Fel. in c. ego N. de iureiu. uide etiā aliqui. l. per Fel. in c. ex rescripto, in fi. de iureiur. & in c. fi. de foro compe. & in c. 3. de iudic.

Parif. Præsenti. Vide Bar. in trac. de cita. in 2 q. uide late de materia Bar. cōs. 33 uol. 4 Item, quæ personæ excipiantur ab ista lege de iure Canonico, uide Bar. in tract. differentiarum inter ius ciui. & Cano.

b Ale. Citari. An, & qñ quis possit citari in ecclesia, uide Bar. in l. plerique, ff. de in ius uoc. & ꝑ Bal. in l. 2. ī. de sacrol. eccl. & ibi Bar. Quid in hospitali, uide Bal. in l. si q̃s ad declinanda. ī. de epis. & cler. Et hic adde, q̃ no. Bal. in l. et. d. exec. rei iud. Et uide per Ale. in l. 2. de in ius uoc. adde an stāte statuto, ꝙ debitor possit capi pro debito, an poterit capi in ecclesia. Pa. de C. 4. hic referentē Albe. ꝙ sic, quem post quam uideris, uide Old. consi. 54. & seq. & cōs. 134 & Rom. consi. 133. & 234.

c Ale. In ostio. Stantes in ostio nō pñt capi. adde tex. 17 q. 4. c. quisquis inuentus, & c. decet. de immu. eccl. in 6 & quæ notat Io. An. in add. Spe. in rub. de immu. eccles.

d Ale. Restituatur. Vide, quod no. dixit Bar. in l. acquirimus, § agitur, ff. de acq. rer. domin. & quæ dixi post Bal. in l. si cui, § sacrilegium, de accu.

1 *Secundum decretum interponitur pro mensura debiti.*
2 *Discussio bonorum, & rerum, quomodo fiat.*
3 *Executio sententiæ an fiat contra fideiussorem remissiue.*

Cum autem. Citatus in ecclesia pōt per se, vel per ꝓcuratorē comparere, & si non comparet, proceditur ꝯ eū ad primū, & fm decretum, & ad eorum inuestigationē, fm iuris ordinē. h. d. vsq; ad §. sane. Not. fm veram op. ꝙ licet primū decretū fiat fm ista tēpora per immissionem ī oīa bona, tñ fm decretū fit pro mēsura † debiti declarati [a] Secundo no. modū † discutiēdi, seu discussionem faciendi de reb. quę relinquūtur arbitrio iudicis, potest. n. facere manu militari, & facere exhiberi res vbicunq; sint, & pōt cogere ad ostendēdū, seu iurādū ti aliquid aliud habeat. Vltimo no. ex ver. adiicientes, ꝙ quidam dicūt, ꝙ ibi, est casus, ꝙ in fideiussore † fit executio sententiæ. De quo dic plene, vt dixi in l. j. ff. iudi. sol. Tene menti.

ADDITIO.

a Ale. Declarati. Vide gl. hic, & Bal. in auth. ei, q. inf. de bo. auth. iud. pos. in uer. 2 casu uide ēt Bar. in extrauag. ad repri. in uer. uidebitur, ad si & quod dixi in l. 3 de infa. & ꝙ no. in l. filius, de dona. & adde, ꝙ manu militari, idem importat, quod officium iudicis, l. qui restituere de rei uen. no. Bal. in auth. sed omnino C. ne uxor pro ma. & allegat illum tex. Bar. in l. si bona. §. Iulianus, ff. de dam. infec. ꝙ ad primum decretum non potest perueniri, nisi præcedat libellus. Hic est glo. sing. quando sententia prim, & secūdi decreti dicatur esse interlocutoria, & eā pro singulari allegat Inno. an l. quod iussit, ff. de re iud.

§. Sane. [a]No. in tex. ī prin. §. q̃ dicātur personę domesticę, de quo dicā vobis in l. etiam j. de testi. Et quę dicātur coniunctæ, dic, vt in l. cum rem alienam. j. de leg.

ADDITIO.

a Parif. Sane. Vide, quæ scripsi post Bertach. in uerbo Domesticus ubi etiam habes quid de colono.

De legibus, & constitutionib. Principum. Rub.

Cōtinua, vt ī gl. Quæro in quo differt Lex, & ꝯstō, ab edicto? Driam inter legē, & ꝯstitutionē quilibet vestrū nouit, ē ī pnerā, q̃a Lex est, quæ profertur a populo interrogāte, vel alio interrogāte ꝓ populo, q populo ꝑest. Cōstitutio est Principis edictū. & licet edicta ponātur proprie pro edictis Prætorum, tamē in hac rubrica ponitur pro omni lege, quæ est, siue uocetur edictalis, q̃a in ea poniē hac edictali, vel hoc edicto, vt videbitis. j. e. l. 3. & c.

LEX PRIMA.

1 *Ius scriptū præferē æqtati nō scriptę, & solus Princeps pōt aliud statuere.*
2 *Præteritum, ꝙ ponatur pro futuro, & sic tempus pro tempore, & nu. 3.*
4 *Aequitas scripta, præfertur iuri scripto.*
5 *Iudex in his, quæ committuntur eius arbitrio, debet æquitatem seruare, in his, quæ scripta sunt seruat decisionem legis.*
6 *Princeps qñ debeat adiri, quando ius nō scriptum repugnat æquitati legis.*
7 *Interpretationem generalem, & necessariam, & in scriptis redigendam inter æquitatem, & ius scriptum, facit solus Princeps.*
8 *Interpretationem necessariam, non tamen generalem, licet in scriptis redigatur facit quilibet iudex procedendo de similibus ad similia.*
9 *Interpretatio probabilis nō est necessaria, & pōt fieri a quolibet Doctore.*
10 *Opinioni Doctoris stare nemo cogitur.*
11 *Princeps uidetur facere illam interpretationem, quę fit super cōsuetudine.*
12 *Senatores possunt legem interpretari.*
13 *Differentia inter ius scriptum, & æquitatem.*

Inter æquitatem. Bī hoc intendit secūdum ueram lec. quam intēdo tenere. Ius scriptum † [a]præfertur æquitati non scriptę. & solus Princeps potest aliud statuere. h. d. secundū veriorem lectu. † No. summarium. No. quod præteritum † ponitur pro futuro secūdum verum intellectum. Venio ad apparatū fm istā lect. quæro exēpla. gl. ponit per l. prospexit. ff. qui, & a quib. ff. mādati. l. inter causas. § nō oīa Ad istam lect. op. j ad Macedo. l. pe. vbi seruatur æquitas, dicit gl. ibi latius poniē æquitas, quā ius scriptū, quid vult dicere? ecce ius scriptū, & æquitas oō contradicūt, immo semper se cōpatiūtur. exemplum. nam ius scriptum loquebatur tm̄ de filiofa recipiēte mutuū, & per æquitatem extendit ad nepotes: ideo nō ꝯdicunt, sed magis concordant. Tu dicas, ꝙ lex ꝯria loquiē in æquitate scripta, & sic nō ꝯdicit ꝓcedenti positioni. Solu. Fateor, ꝙ illa æquitas est redacta in scriptis postea

ADDITIO.

a Parif. Ius scriptum. Vide Panor. in c. cum specialiter, & in c. seq. extra de appell.

stea p legũ interpretatores. ab initio non erat redacta in scriptis, & illo respectu facta fuit ista op. Ad idẽ op. ff. ad Mace. l. sed & Iulianus. §. mutui. Sol. gl. ibi ęqtas scripta ponit tanq̃ ius scriptũ, vel verius in d. §. mutui p̃ponit rigor, nõ ęqtas. Opp. & vr̃, q ille tex. sibi ꝯdicat in eo, q dicit, iterpositã, i. preteritã. si n. iterpĩatio est iã facta, ad qd adit Princeps? certe nõ uideo. Huius timore expone 3 interposituam. i. interponendam, & sic † tps pro tpe ponitur: Vel aliter dico, q erat interpretata in finib. iustitiæ, nõ tñ redacta in scriptis, nec nobis manifesta, & terminata, ideo Princeps adit, vt illam interpretationẽ nobis tradat, vel declaret. Op. j. de iud. l. placuit. Sol. ibi loquit̃ de ęquitate scripta, & iure scripto, quo casu 4 p̃fert † ęqtas, nec est necesse, q adeat̃ Princeps. Hic uero loqt de æqtate nõ scripta. mõ hẽtis primã lec. expeditã. Ad istã lec. op. ex gl. & ur̃, q sp ęqtas dẽat obseruari, & iõ tenet qlibet officialis seruare eqtatẽ, sm, q sibi uisum fuerit, ut in auth. iusiurãdũ qd p̃stat ab his. §. & ęquus. Sol. illud intelligo, † q dẽt seruare ęqtatẽ in 5 his, q̃ suo arbitrio cõmittunt, in his uero, quę a lege sunt decita dẽt legis decisionẽ seruare, ita dicit In. ex. de cõst. c. j. Ita dẽtis in- a telligere hãc nãm a Sc. lo mõ legit̃ de iure nõ scripto, & de ęqtate nõ scripta. V. g. nos ñ hẽmus leges, q̃ loquant de feudis q̃rit an monach' succedit i feudo. De rigore sic, qa fili' succedit pñ, licet monachus, ut l. Deo nobis. s. de epis. & cler. De ęqtate est ꝯ- b triũ[b], qa ñ p̃t dño p̃stare debita seruitia, p̃fert̃ æquitas, & est determinatũ x. coll. st de feu. fũe. ꝯtro. c. j. §. q cleric', dices tu, istud nõ ẽ bonũ exẽplũ. postq̃ reperit determinatũ, qa lege hoc ẽ declaratũ, sol. Exẽplũ p̃dictũ hẽbat locũ, anteq̃ illa dclaratõ eẽt fcã. Sedm 6 hoc hẽs i l. nrã. q qñ i' ñ scriptũ repugnat æqtati, dẽt adiri † Princeps. Hoc itellige verũ, nisi hẽamus simile sm, q illud dubiũ p̃t d̃clarari. Et itelligo simile, scilicet legẽ, vl̃ ꝯsuetudinẽ, vt ff. de leg. l. ñ p̃it, & l. de qb. i prin. tangã. j. eo. l. cũ de nouo. Tertio mõ legit ista lex i vtroq; scripto. i. iure, siue æqtate scriptis, sm hãc lect. br̃. h. d. Declarationẽ Principis inter rigorẽ, & æqtatẽ oẽs dẽnt seruare. b. d. lex ista, & licet hęc lec. sit vera i se, attñ hẽt dubitationẽ, c Op. inuit, q solus Princeps ꝓt interpretari, & æqtatẽ, & ius scriptũ. Cõtra imo qlibet iudex ꝓcedẽdo de similib. ad similia, vt ff. eo. l. nõ p̃it. Itẽ qlibet Doctor p̃t dare suas interpretationes, & solutiones ꝯriorũ, vt j. de p̃fes. q in vrbe Cõstã. l. j. li. 12. Sol. gl. not. 7 & bene. Dẽs † scire, q q̃dã ẽ iterpretatio gñalis, & necessaria, & i scriptis redigẽda, & istã p̃t facere sol' Princeps, vt hic. Quędam 8 est interpretatio † necessaria, & in scriptis redigẽda, nõ tñ ẽ gñalis, & istã p̃t facere qlibet iudex, & ꝓferre sñiam, ꝓcedẽdo de similib. ad similia, vt d. l. nõ p̃it, licet ista interpretatio sit necessaria, & iter ipsas partes, & in scriptis redigẽda, tñ nõ est gñalis, vt l. 9 nemo. j. d̃ sen. Tertia: iterpretatio ꝓbabilis, † tñ nõ ẽ necessaria, & p̃t in scriptis redigi, vt interpretatio Doctorũ, qa nullus te co- 10 git † stare opinioni Doct. d & de ista et nõ loquit hæc lex. Vltim' d op. de l. minime, & de l. si de interpretatione. ff. eo. Sol. illa est iter 11 pretatio, q̃ fit p ꝯsuetudinẽ, quã vr̃ facere † Princeps, q ꝯsuetudinẽ approbat, & sic eũ ista ꝯcordat. Itẽ op. de l. nõ ambigit. ff. eo. 12 So. eo dẽ mõ ibi Senatores † possunt interpretari legẽ, quia hoc vñr facere Principis authoritate, vt dicemus. j. e. l. st. Op. de l. normã. j. de offi p̃fc. Pręto. Sol. eo. mo. Pro declarõne legis, q̃ro, quę 13 sit drĩa inter ęquitatẽ, & ius? Respõ. ius scriptum, † seu rigor iuris dr̃ decisio, quę fit sm regulas iuris scripti, ęquitas vero dr̃ quędam facti conuenientia, seu conueniens quoddam. Istud ꝓbatur in l. nulla. ff. eo ibi, nulla iuris ratio, aut æquitatis benignitas, &c. Hoc etiam probatur in hac l. & l. placuit. j. de iud.

ADDITIONES.

a Ale. Hanc materiam. Adde Bal. in l. 1 & in l. iustitia, ff. de iusti. & in Et, quod no. i l. filiusfam. de do. Cõtrarium uide. no. Bart. in l. Quintus, ff. man. Faciunt etiam ad hoc no. per Bar. in l. si fideiussor, §. quædam, eo. ti.

b Ale. Est contrarium. Vide per gl. in l. de quib. ff. de legib. Vtrum autem monachus succedat in Regno, Ducatu, uel baronia, uide Bal. i l. Deo nobis, de epis. & cler. Adde his ẽt in l. data opera, in ultimis uerbis. C. qui accus. non pos. Adde etiam id, quod notat Bal. in l. qui se patris. inst. unde liberi.

c Paris. Princeps. Vide quomodo interpretatio spectet ad Principẽ, uel alios iudices per Fel. in c. pastoralis, post prin. de fide instru.

d Paris. Doctoris. In dubio nõ est stãdũ opinionibus Doctorum, ubi lex, uel ratio nõ refistit. sm Ang. in l. si ideo cum eode, in prin. ff. de testi. l. om. iud. Vide etiam comen. cons. 76 post prin. Vide in Bertachi. in uerbo communis opinio est.

LEX II.

1 *Epistolæ Pontificis faciunt ius generale.*
2 *Impugnantes rescripta Principis qualiter puniantur.*

a Quæ ex relationib.[a] Rescriptũ Pricipis nõ facit i' gñale, & q d̃ eo dubitat, punit̃, h. d. Diuidit̃ in duas par. Scda ibi, nec ab aliquo. Op. j. eo. l. fi. Sol. Ibi Imp. ator de tota cã cognouit, & diffinitiue ꝓnũciauit hic secus, vt videbimus. j. l. prox. Scdo op. sm hoc Decretales epistolę q̃ b sũt i vol. Decretaliũ, nõ sũt ius gñale, & sic ẽ ꝯ. 10. dist. c. j. Sol. ibi loquit̃ de his, q̃ redacta sũt i corp'. Vel aliter, Papa de suis episto 1 lis statuit, q esset † ius gñale. Imperator ꝯriũ statuit i suis legib. vñ aliud in epistolis Papæ, aliud in epistolis Principis. Op. s. i j. ꝯstõne, circa fin. Sol. ibi loquitur de his, q̃ sunt in corpus iuris redactę. hic secus. Itẽ op. j. q̃ sit lõg. cõsue. l. fi. Sol. vt in gl. Itẽ op. ff. qd qsq; iur. l. j. So. vt i gl. Vlt. op. & vr̃, q illi, q ipugnãt rescripta Pricipis aliter puniantur, vt l. placet. s. de sacros. eccl. So. sm diuersitatẽ priuilegiorũ diuersę pęnę iponunt̃ uiolãtib. ea, vt dictis legibus uidistis. & ẽt in ista ubi aũt nulla pęna esset statuta, p̃it puniri pęna sacrilegii, † vt j. de cri. sacri. l. disputare, quæ est scda, &c. 2

ADDITIONES

a Paris. Relationib. An lræ Principis faciunt ius in aliis causis, & quid de inferiore a Principe, vide Ale. cõs. 47. in 3. vol. Pau. de Cast. & Mod. in l. 1. ff. de consti. Prin. Vide q̃ hẽs in l. fi. j. eo. & in reptorio, in verbo, lueræ, vide Ias. in l. ciuitas, i prin. ff. si cer. pe. Et epistola Principis, quod seruanda sit ab oĩb. vide bonũ text. in l. si duas. §. 1. ff. de excu. tu. vide ad primum dictũ Dec. in rub. extra. de resc. & ibi Fel.

b Ale. Decretales epist. lę. Sed nunquid ex, q̃ tãgunt beneficium Principis, possunt per alium, quã a Principe dirimi. vide per Io. And. & per Cano. in c. cum venissent, de iudi. q hẽs in c. cum ī pe, de arb. in c. 1. apud quem, vel quos contro. sen. in vĩ sen. & adde, q Legatus de latere p̃t rescriptũ Papæ interpretari, tex. est no. in c. 1. circa me. l. se poss. do. Ant. in c. nouit, & in d. c. cum venissent, de iu. & ibi de hoc p eos. ned de interpretatione legis, vide ins. eo. l. humanũ, & l. antep. & ibi Bal. & Doc. in l. fi. ins. eo. ad prædicta vide Bal. l. hi, qui ad ciuilia, ins. de appel.

LEX III.

a Leges[a] vt. Diuidit̃ in duas partes. Scda ibi, interlocutionib. In j. ponit quaĩr ius gñale cognoscit̃. In ij. ponit, q interlocutiones Principis ius gñale nõ sint, & in t. parte ponit sex signa, vt cognoscat̃ utrũ sit ius gñale, vel non. 1. pars huius legis est clara. Ad sm op. j. e. l. fi. So. ibi Imperator pronunciauit diffinitiue, & de causa cognouit, ut ibi dicã. Contra in l. metũ. §. sed quod prætor. ff. q met. causa. So. illa est recepta in corpore iuris. Itẽ op. j. de ꝯst. pec. l. fi. de iur. & facti ign. l. pe. §. fi. Solue eo. modo, quia ibi loqtur de his. q̃ sunt recepta in corpe iuris.

ADDITIO.

a Alex. Leges. Adde, q no. Bar. in l. 1. de cõsti. Prin. & de no. C. compo. in fi. ad Treb. l. apud Iulianum, § verum, & ibi per Doct. & limita, vt no. Host. & Io. An. in c. in causis, de re iudi. videlicet in interlocutoria partib. præsentib. quia tunc haberetur pro lege generali. Casus est in l. fi. ins. eo. & vide ad hoc Do. de san. Gem. in c. 1. super 1 gl. extei, de consti. in 6.

LEX IIII.

1 *Principem uiuere legibus licet illis solutus sit, dignum est.*
2 *Princeps tenetur seruare pacta inita cum ciuitatibus.*

a Digna vox.[a] Quatuor facit Primo ponit dictũ. Scdo rõnẽ. Tertio ꝯmẽdationẽ. Quarto indicat successoribus. Scda ibi, adeo. Tertia ibi, & re vera. Quarta ibi, & oraculo. Br̃. h. d. Aequũ, & dignũ est Principẽ legib. viuere, & quẽlibet hẽntẽ Imperiũ. h. d. Op. quia in veritate Princeps est solutus 1 legib. vt ff. eo. l. Princeps. Fateor † q est solutus legib. tñ æquum, & dignũ est, q legib. viuat, ita loquitur hic, vñ ipse submittit se legib. de voluñtate, nõ de necessitate. Ita dẽs intelligere hanc legẽ. b Quæro qd si Impator[b] facit pactũ cum aliqua ciuitate, vtrũ teneat illud pactũ seruare? vr̃, q nõ, qa est solutus legib. ff. eo. l. Pri- 2 ceps. In ꝯriũ † est veritas: Nã pacta sunt de iure gentium, vt l. ex hoc, ff. de iust. & iure. Iura. n. gentium sunt immutabilia Insti. de iure nãli. §. sed nãlia. Ita tenent ibi Do. & Cy. hic referi, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Digna vox. Et d̃t Bal. i l. si aquã ff. de ser. q licet Princeps sit solutus lege positiua, nõ tñ est solutus dictamine rõnis nãlis, nec a lege naę, qa ẽ aĩal nãle. Et de hac materia vide i l. hac ꝯsultissima, §. ex ĩperfecto, & ibi Bal. post gl. ins. de test. Addi. No. & ad Bar. hic adde in Ale. de Imo. in cons. 1. ver. per hoc patet, in 2. vol. & ibi quando Princeps possit reuocare priuilegium a se concessum.
Paris. Digna. Quõ Princeps ligẽt legib. vide latius Fel. in c. 1. i ver. amplia quarto, extra de consti. Et de p̃tãte Impatoris, vide, q̃ hẽs ad Bar. in l. deprecatio, ff. ad l. Rhod. de iact. in l. item si verberatum, ff. de rei ven. Et qñ dicat excedere fines, & metas suæ iurisdõnis, vide, q̃ hẽs ad Bar. in d. l. deprecatio. Itẽ in qui actib. sit solutus legibus, vide Ias. in l. ex imperfecto, C. de testa. vbi inter alia dt, q circa actus, qui conficiuntur per eum ut priuatum est solutus legib. vt per eum.

b Paris. Impator. Adde circa hoc, q Impator, & Papa ligẽtur pactis, & contractib. ea, q̃ latissime cumulat Barb. in cõs. 2. vbi multa dicit no. in 1 parte. Et vide Fel. in c. 1. in prin. de proba. Et ibi ẽt ponit qñ obliget successorẽ, vt de ẽt Ale. in ꝯs. in 2. volu. & pulchre in cõs. vlt. Ias. in l. 2. ff. de pac. vbi refert verba Arist. vult ẽt Deum obligari pacto, & ibi ẽt Abb. & latius Albe. in l. 2. ff. de ꝯst. pecu. & vide Bal. i rub. de nat. feu. q Impator q̃ fecit cõe p p Comitẽ, nõ possit, nec eius successor sine cã reuocare. Fides. n. est dictorũ constãtia, teste Cicerone, vt refert Al. i c. 2. de Capitulis Conradi. i p̃n. seu Multa ad hoc singularia ponit Barb. i d. cõs. 2. Vide ẽt, q̃ scripsi i l. Cæsar. ff. de pub. Itẽ an successor in regno possit reuocare alienata p defunctũ, vide Pau. cõs. 74. Itẽ an Princeps possit reuocare priuilegiũ alicui cõcessum, & qd si priuilegiũ trãsiuit i ꝯctũ, vide Arc. in c. nouit, i gl. i ver. quanq̃. extra de re iud. & ibi qd si cõcedat p p bene merita, an sit irreuocabile, &, q possit reuocari, ẽt si trãsiuit in cõtractũ, qñ cõcedit alicui iurisdõ, vide ibi p eũ. Itẽ, q qñ cõcessio immunitatis trãsiuit in cõtractũ, nõ possit reuocari per principẽ, vel ciuitatẽ cõcedẽtẽ, vide Ant. de But. cõs. 59. p totũ, vbi loquit ẽt qñ adesset iurm, qa tũc magnũ dedecus est venire cõtra fidẽ iuratã, vide ẽt Bar. in l. q semel. ff. de decre. ab or. fac. in l. oẽs populi, ff. de iu. & iure, de immunitate, q̃ trãsiuit in cõtractũ, vel quasi, vt nõ possit reuocari, & ibi Mod. Itẽ vide ad idem Ant. de But. cõs. 66 in princ. q tñ vr̃ velle i supremo Principe, q possit, cũ possit tollere p supremã p̃tatẽ ius alteri q̃situ, vide eũ dẽ, q nõ possit tolli i cõtractu cõs. 73 p totũ. Itẽ, q Princeps ligẽt in cõtractib. & quõ ligẽt successorẽ. Ias. in l. 1. ff. de cõsti. prin. Itẽ remissiue quõ priuilegiũ cõcessum subdito possit reuocari, vide, & limita, vt p Fel. in c. nouit, extra de iud. Itẽ, q Princeps ligẽt ex contract. nec possit reuocare, & sic in statuto, vel priuilegio, q trãsit in contractũ: vide Ias. in l. si pecuniã, in prin. de condi. ob cau. Itẽ quõ immunitas cõcessa subdito, vel nõ subdito possit reuocari, & quõ trãsit in contractum onerosum, vide late Barb. cons. 2. vol. 1 Itẽ, q tale decretũ nõ possit reuocari, ẽt, q appõne decreti nõ cõtineat̃ tale decretũ, nisi sint apposita uer. geminata, oĩa, & q̃cũq;, & similia, Barb. cõs. 47 vol. 4. Itẽ adde, q licet Princeps possit uenire cõtra ꝓpriũ cõtractum, & fidẽ datam, illud tñ nunq̃ p̃sumatur uelle sub uerbis quantumcunque generalib. nisi specialiter exprimat. uide Anto. de But. cons. 19. ante finem.

LEX V.

1 *Contractus, qui fit contra legem, non ualet.*
2 *Facta contra ius, habentur pro infectis, & nu. 13. et ubi, & quando nu. 20.*

3 *Lex ubi aliquid prohibet, licet ultra non procedat, si quid fit, est nullum.*
4 *Iuramentum interpositum super contractu inutili, est nullum.*
5 *Offendens legem expresse, & eius verba, facit contra legem.*
6 *Fraus legi fit, quando quis non offendit verba legis, sed mentem.*
7 *Cōmittere in legē dicitur, siue quis facit contra legē, siue faciat fraudē leg.*
8 *Lex quando recipiat interpretationem extensiuam.*
9 *Lex generalis, & verbum generale quando recipiant restrictionem.*
10 *Recedere a verbis legis quando quis possit.*
11 *Communis usus loquendi praefertur propria significationi,*
12 *Statutum, q. faciens sanguinem in palatio puniatur, non comprehēdit barbitonsorem phlebotomantem.*
14 *Dicat nec lex pōt facere, q. illud, q. est factum, non sit factum, & nu. 16.*
15 *Ubicunque aliquid potest fieri, non recurrimus ad fictionem,*
17 *Confirmatio, qua fit de nouo contra legem, an habeat iuris effectum,*
18 *Venditio liberi hominis non prohibetur, sed dominij translatio.*
19 *Meretrix postquam est meretrix, aliquid recipiendo, non facit contra ius.*
21 *Facta contra legem quando valeant.*
22 *Si facto contra legem lex imponit poenam, an illud factum teneat, quando lex nihil dicit de nullitate.*
23 *Dictio, ex, denotat causam proximam.*
24 *Dictio, ob, denotat causam remotam, sicut dictio, propter.*
25 *Dominium ex inutili contractu quando transferatur.*
26 *Dolus si dat causam contractui, an contractus sit nullus.*
27 *Mutuare filiofamilias, non est prohibitum, sed repetere mutuum.*
28 *Dominium ex contractu facto praeter legem, transfertur.*

a **Non dubium.** a Primo ponit dictū. Scdo ponit effectū dicti. Tertio ḋclarat effectū. Quarto extēdit dictū suū & effectū. Quinto ponit vnā illationē ex ṗdictis. Scda ibi, nec penas. Tertia ibi, nullā. Quarta ibi, quo ad oēs. Quinta ibi, praedictā. Bn̄ hoc intendit. Ita incidit in poenas legis, 1 qui facit ꝯ mētē seruatis verbis, sicut, † q facit ꝯ mētē, & verba, qđ fit ꝯ legem hr̄ pro infecto, & qcquid sequit̄ ex eo, vel ob id. 2 h. d. l. ista. Tu inuenis no. ꝙ non valet † ꝯctus, q fit ꝯ legē. Item q̄ b ꝯ ius fiunt, pro infectis hn̄r. b Scdo no ꝙ qn̄ lex aliqd † phibet, li-3 cet nō vltra procedat, illud, ꝙ fit ꝯ legē, est nullum. Vltimo no-4 ta, ꝙ iuramentum positum super contractu † inutili, est nullum.

Primo. Circa legē nostram quaero exempla. Glo. ponit exēplū p l. ꝯ legem, & l. seq ff. eo. Pro cuius declaratione debes scire, ꝙ tria sunt: Nā qn̄q; aliquis facit ꝯ legem, vt qn̄ le-5 gē offendit † expresse, & eius verba. Qn̄q; aliquis facit fraudem le-6 gi, vt qn̄ † offendit mētem, sed nō verba. Exēpla ponunt in dictis legibus, & p Dy. i c. vlt. de reg. iur. li. 6. Est, & tertium. s. cōmittere 7 in legē † & istud est generale ad ṗdicta duo, quia si qs faciat ꝯ legē, siue in fraudem legis, committit in legē, & ita loquit hic. Ad vnū tn̄ aduerte, quia i d. l. ꝯ legem, & l. seq gl. ponit casum, qn̄ fit fraus de ꝯctu ad ꝯctum, quia vnū agitur, & aliud agi simulat̄, ꝙ exēplū nō bene cōgruit huic legi. Nā illud, ꝙ simulate agit, vere nō agitur, vt l. emptior, de aqua plu arc. & de reg. iur. l. imaginaria, & i. plus valere, ꝙ agitur, per totū. Sed lex nostra loquitur qn̄ aliquis vere agit, sed huius legis authoritate pro infecto hr̄, & sic fm fictionē. Pone ergo exēplū, qn̄ fit fraus de re ad rem, vt d. l. ꝯ legē, & l. seq Op. ad primā partē, dr̄, ꝙ inspicimus mentem legis. Cōtra. Imo, nō licet recedere a verbis legis, vt l. prospexit, ff. q. & a qb. Huius timore sunt hic in gl. opi. inter Io. & Plac tn̄, quia gl. ista loquitur obfuscate, p eius declaratione diuido eam in partes quatuor. Prima pars loquit̄, qn̄ verba hn̄t vnū intellm̄, & qs vult ea trahere ad alium. Secunda qn̄ verbum est gn̄ale, & quis vult illud restringere. Tertia, qn̄ verbū a lege platū i vno casu, qs vult extēdere ad aliū casum. Quarta pars redit ad secūdā, qn̄ quis vult verbū generale restringere. Scda, ibi, itē vbicumque verbū generaliter. Tertia ibi, qn̄q; eꝯ. Quarta ibi, sed an verba legis. Secundū hoc ista gl. tractat tria retro ordine gl. Primo, an lex recipiat interpretationē extensiuā. Scdo, an recipiat interpretationē restrictiuā. Tertio, an recipiat interpretationē declaratiuā ad sensum impropriū. De vnoquoq; videamus br̄, & primo, an reci-8 piat interpretationē † extensiuā. Gl. hic vr̄, ꝙ sic, circa mediū sui, & circa hoc dic, Aut vis extēdere vigore alterius legis extēdentis & hoc potes facere sine dubio. Ita loquit̄ ista gl. Aut vis extēdere a teipso, tūc aut ad casum talē, sine quo illud, ꝙ dispositum est per legē, non posset hr̄e effectū, & tūc, licet extendere, ut l. si stipulatus fuero per te. de ver. ob. de iurisd. om. iud. l. cui iurisdictio. Aut ad aliū casum similē, & tunc aut in illo alio casu reperitur legis dispositio ꝯria & nō licet extēdere. Ita habuistis not. in auth. actiones, s̄ de sacrosāc. eccl. in l. si uero. §. de uiro. sol. mat. de testa. mil. l. ꝙ cōstitutū. Si vero nō reperitur per legem dispositū ꝯriū, tūc licet extēdere ad similia, vt l. nō possunt, ff. eo. ꝙ intellige ēt in statutis, & cōsuetudine. Tex. est in l. de quib. in prin. ff. 9 eo. & ibi videas, &c. Scdo quaero vtrum liceat restringere † verbū gn̄ale? Gl. hic in fine distinguit, ꝙ per aliam legem pōt restringi, alias secus. Ita dr̄ gl. tua simplr̄ in fi. Si. n. istius gl. opi. esset vera. videretur, ꝙ ista lex non valeret aliquid, nam si mēs est redacta in scriptis, & quis facit ꝯ mētem, facit ꝯ verba redacta in scriptis, vnde non pōt se tueri praetexta verborum, & ideo aduerte qn̄ quis vult restringere legem per aliam legem, & potest. Ita loquit̄ gl. & bene, ut l. nō est nouum, & l. sed. & posteriores. ff. eo. Si qs vero vult restringere pp defectū, vel pp aliā suadentē aeqtatē, & tūc si vult restringere, ꝙ aliqs lucret, & nō licet. Ita loquitur l. pspexit. Si vero vult restringere ne aliqs lucret̄ indebite, & tūc licet, vt l. gradatim. §. sđ si lege, ff de mu. & ho. & l. j. de sacrosā. ecc. ibi hēat vnusqsq;, & sic gn̄alr̄ restrīgit lr̄a. s. habilis, nec indebite &c. Si vero vult restrīgere ne aliqs patiat̄ dānū, tūc pt̄. Ita loquit̄ l. adigere. §. q̄uis, d iure patr. i quo casu ergo loquat̄ hęc lex. 10 declarabo stati in seq. mēb. † Scđm dubiū ē, vtrū possit recedi a verbis legis, trahēdo ea ad impropriū intellm̄ gl. dr̄. ꝙ sic, vt s̄. in pri l. videte, qn̄ aliqs vult trahere verba ad īpropriū ītellm̄ p aliā legē, pt̄ fieri. Ita loquit̄ hęc gl. Sed si de hoc aliā legē nō hēmus, d rl̄a ē, ꝙ stam̄ ppriae significationi verborū, vt l. j. §. si is, q naue, de exerci. de le. 3. l. nō aliter. Fallit si alia apparet mēs legis, q̄ colligit̄ ex istis. Primo si sensus ppri ꝯtinet iniqtatē, tūc ītelligimus, fm impropriū ītellm̄, vt l. i ambigua, ff. de legib. & de excu. tu l. scire oportet. § aliud. Et scdo, qn̄ rō legis repugnat. Nā rō legis, mēs legis est. l. cū mulier. ff sol. ma. no. p gl. i l. cū tale. §. falsā ff. de 11 ꝯd. & demo. p Dy. i c. q̄ ꝯ. ex d reg. iu. i c. fi. li. 6. † Tertio collr̄, si cōis e vsus loquēdi repugnat ppriae significationi, tūc mēs legis est, ꝙ intelligam̄ fm cōem vsum loquēdi, licet sit īproprius, vt l. librorū. §. ꝙ tn̄ Cassi, & ibi no. ff. đ le. 3. l. i vulgari, & l. vt Alphenus. de ver. sig. & l. Lannicul. eo. ti. i istis ergo casib. si qs faceret ꝯ mētē legis, & nō offenderet verba, īcideret i legē, & idē ecōuerso, si qs faceret ꝯ verba, & nō mētē, nō īcideret i legē. Pone exēplū. Statutū erat Bononię qcūq; extraxerit sanguinē in palatio moriat̄, mō qdā Barberius phlebotomauit aliquē i palatio, iste īcidit in 12 verba, qa extraxit sanguinē i palatio, tn̄ nō īcidit i mētē † qa statutū sic ītellm̄ ꝯtineret absurdū. Intelligit̄ ergo si qs extraxerit san-f guinē iniuriose, nō aūt extraxerit aliū puidendo. f Nō. n. debent verba legis captari. ff. ad exhi. l. pe. quę multum facit ad praedicta.

13 **Venio.** Ad aliam gl. hic dn̄r duo Primo, ꝙ ꝯctus facti ꝯ legē sūt inutiles. & hn̄r p īfectis, † & hoc scdo. Primū respicit valorē iuris, fm respicit ipsū factū. Gl. signat ꝯria ad ista pmixtī, & ego sic eodē mō signabo. Op. ꝙ fm hanc gl. maleficia hn̄r p īfectis, ergo nemo punieti, ꝙ ē ꝯ oīa iura tractātia de maleficiis. Sol. dr̄ gl. hic loquit i his, q̄ de iure sortiuntur effectū, vt pacta. & similia. Ista sol. nō vr̄ vera, vt s̄. đ sacrosā. ecc. l. nemo martyres, cū sua gl & l. iubem̄. §. sane. eo. ti. vbi, q ꝯhn ꝯ legē, ꝯctus nō valet, & punit̄, ergo hr̄ p facto q̄tū ad eū puniēdū, & loqi de his ibi, q̄ de iure solēt sortiri effectū. Propter, ꝙ Vltrā. dn̄t, ꝙ hn̄r pro infectis, q̄tū ad cōmodū facientis. ita loquit̄ hic. Sed q̄tū ad eius g incōmodū hn̄r p factis. Ita loquunt̄ ꝯria, g ita dn̄t. Vltram. Dy. vero distinguit, ex de reg. iur. in c. q̄ ꝯ ius. li. 6. & dicit, ꝙ haec loquit̄ in his, q̄ postq̄ facta sunt, pn̄t reduci in pristinum statum. Cōtraria, q̄ fiunt de maleficiis loquūtur i his, q̄ i statū pristinū reduci nō pn̄t. Si. n. hominē occidi nō pt̄ reduci in pristinū statū. hęc solo Dy. nō est vera, p l. nemo martyres, & l. iubemus §. sane. i i. n. vēditio posset reduci i pristinū statū, nihilominus hr̄ p facta q̄tū ad puniendū eū. Iac. But. dt̄ aliter, & sic. Delicta, q̄ de iure sortiri nō dēnt effectū, nec i gn̄e suo, nec i spē, nō pn̄t hr̄i p infectis, vt l. i bello. §. factae. ff de ca. & postli. reu. l. deniq;. ex qui. cau. ma. Cōtractus vero, q in gn̄e suo de iure debēt sortiri effectū, hn̄t in se duo: vnū, quod est in iure, quod ius ei assistit producendo ex eo oblōnē, & actionē. Aliud, ꝙ est facti, vt est ipse actus, & tūc hr̄ aliquid facti in se, hoc est ipsum actum ꝯhendi. Primum. s. iuris. effectus pt̄ hr̄i pro infecto, ita loquitur hic. Ipsum factum non pōt haberi

ADDITIONES.

a Barb. Nō dubiū. Et fallit regula hic data in sn̄ia excōicationis, q a licet sit cōtra legem data, q a iniusta, tn̄ ligat. 11 q. 3. c. sn̄ia. Ita dicit. Io. An. saluādo gl. suam in c. 1. de offi. ord. in 6. Item adde gl. sing. in verbo, inhibentes. Cle. 1. de iure patr. ubi quoties lex, vel cōstō dat certam formam, alias inualidonem hēnti sine decreto annullationis, ꝙ valet actus, licet forma nō seruet. Et an annullatio actus sit pęna, vide gl. in c. fi. de ele. in 6. & vide Io. de Imo. in l. si vero, §. de viro, sol. mat. tertio mēb. pri. & c. fi. de rescr. Bal. in l. nemo, de sacrosā. eccl. gl. i c. a. de cōsti. aliq. allegāt Bar. in l. oēs populi, de iust. & iu. & cōcludit si nullitas nō est inducta odio agētis, nō est pęna, aut odiū, tūc si venit post ius q̄situm, est poena, si ante secus. Meno. Dec. consi. 499. nu. 7. consi. 508. num. 1.

b Ale. Pro infectis habent. Sed an sit nullū ipso iure, vide i l. uniuersa, inf. de preci. Impe. offer. & nu. 8. Ad hoc uide omnino Bal. inf. eo. l. humanū, & uide omnino quae dicit in l. cum lex, ff. de fideiuss. & ibi plene per Imo.

c Paul. Vltimo no. De hoc an lex ciuilis possit super eo disponere, uide Alex. cons. 59. in 1. uol. uide etiam, quae scripsi in l. adigere, §. fi. de iure patro.

d Ale. Significationi uerborum. Et ista faciūt ad id, quod dicit Bal. in l. non interest. inf. quod met. cau. ꝙ si statutū dicit, non ualet concordia, si recipiens eā det pecuniam, nam idem erit si tertius det eo sciēte, & ꝙ si aliquis est promotus per simoniam commissam a tertio eo sciēte, idem iuris sit ac si fecisset, quod no. Et faciūt ad qō. si in contractu non pōt opponi pęna uigore statuti, & in illo dicatur, promisit nomine interesse, uide de hoc Bal. in l. cum allegas, C. de usuris. Men. Vide ad l. non aliter Dec. consi. 423. nu. 1.

e Pom. Significationi. Quod communis usus loquēdi praeferatur propriae significationi adde D. Fel. in gl. in proce. Decreta. uer. ex quibus, ubi multa cumulat.

f Alii prouidēdo Idem dicit Bar. in l. omnes populi, in 4. q. principali, ff. de iusti. & iure. Adde tamē, ꝙ in illo casu permissa erit inquisitio iudice tamen executore prohibita, secundum Bal. in l. Decuriones, inf. de insa. p gl. ibi, & ad Bar. hic adde Bal. idem tenentem per illam l. in l. Gracchus. C. de adulte.

g Meno. Ita loquūtur contraria Tiraq. de retractat. cōsang. §. 26. gl. 2. nu. 8. & l. si unquam, in uer. donat. largitus nu. 96. 58.

hẽri ꝓ infecto, vt in d. §. facte & iõ ponit rõ ipsius facti, sicut in alijs maleficiis. Ista sũt uerba d. la. Bu. Ista uerba nullo mõ mihi
a placẽt. lex. n. ista dt, hñr ꝓ ĩfectis. & sic dnotat ĩfectionẽ, qa vere
14 nõ pt lex facere. ꝙ illud, ꝙ ẽ † factũ, nõ sit factũ, imo nec De⁹ Ca s⁹ ẽ i. l. uerũ est. ff. de re. iu. Vñ fictẽ hoc ĩtroducit p hãc l. dẽs ẽt lex
15 re aliud, ꝙ vbicũq; aliqd pt † fieri, ñ recurrim⁹ ad fictionẽ, vt l. qa rõ. ff. de ꝯd. ĩst. Ad ꝓpositũ ꝯctus in eo, ꝙ sũt iuris, pñt a lege vere annullari auferẽdo ubi illũ iuris effectũ, iõ isti ꝯctus, q sũt ꝯ legẽ, qñi ad ius, uere inutiles, seu nulli sũt, qtũ uero ad aliud, ꝙ est factũ, hñr ꝓ infectis ficte, qa uere nõ pñt hñi. Et si dicis leges dñt, ꝙ fictio ñ fingit sup facto, ñ ẽ uerũ, imo nũq̃ fingit, nisi sup facto. s. aliquẽ eẽ mortuũ, vel nõ eẽ: aliqd eẽ factũ, uel nõ eẽ factũ. Nõ ob. lex deniq;, & l. ĩ bello. §. factæ: qa ibi rõ nõ fingit sup facto, qa
16 ibi cessat æqtas ĩtroducẽdi fictionẽ. † Mõ ad ꝓpositũ, & teneo op. Vltrã eũ aliqua additiõe, ꝙ oĩa ista hñr ꝓ ĩfectis qtũ est ad ꝯmodũ faciẽtiũ, qtũ ad ĩcõmodũ faciẽtiũ, nũ hñr ꝓ ĩfectis, qa cessat æqtas, quare ipsa ĩfectio dẽat induci, qa ĩ ueritate deliquerũt. Sed si subesset ęqtas hñr ꝓ infectis, uel ẽt quo ad ĩcõmodũ eorũ? Exẽplũ. Deliqt seruus, uel filius iussu pr̃is, uel dñi, uel iudicis, recte hñr ꝓ ifectis qtũ ad eũ puniẽdũ, qa æqtas subest, ut l. liber hõ. ff. ad l. Aq. de reg. iu. l. nõ vr̃. § q iussu. Ita dẽs hic itelligere. Et istę
b op. redeũt ad illud, ꝙ dr̃ d iuris effectu Op. ꝙ ea, q̃ fiũt ꝯ legem, hñt iuris effectũ, vt l. 1. §. biduũ. ff. qñ ap. sit. gl. dt ibi, ñ fit ꝯ legẽ, sed pter legẽ. Tu dic veri⁹. ibi lex ꝓcedit ultra ꝯfirmãdo. hic stetit ĩ finib ꝓhibitiõis. Itẽ op. j. d ꝯctib. iud. l. j. & d nup. l. & si ꝯ Sol. Dicit gl ibi nr̃ ꝓhibitũ fieri, ñ ꝓhibitũ ꝯfirmari, & satis bñ dicit. Cõ
17 firmatio † q̃ fit ꝯ legẽ de nouo. nõ est ꝯ legẽ. iõ hẽt iuris effectũ, ꝙ dic qtũ ad istũ passum, Ymo p Dy. de reg. iur. c. nõ firmat. li. 6. Op. de tit. de dolo, & ꝙ met. cau. ff. & de tit. ad Mace. gl. dt, certe qtũ ad effectũ ibi est inutile, qa ꝯperit exceptio. Ista sol. ñ est bona, qa tex hic, q dt sũt inutiles ipso iure, respicit effectũ finalẽ executiõis. Et iõ Pet. dt, ꝙ isti ꝯct⁹ ñ sũt ꝯ ius. ĩ frustra ẽ sõ dicas sm, ꝙ dt Dy. in ꝯrio. Lex ꝓcedit ultra dãdo rõnẽ ĩfirmitatis, iõ nõ infirmat ipso iure: hic lex stetit in fi. ꝓhibitionis. Itẽ op. de ꝯh. empt. l. & liberi hoĩs, dt gl. ibi deliqt uterq;, hic null⁹. Nihil ẽ dicere. Tu dic, ꝙ ꝯct⁹ emptiõis, & ꝯctus vẽdõnis in libero hoĩe nõ est ꝓhi-
18 bitus, sed alienatio, hoc est dñij † trãslatio, ista est ꝓhibita. Ita no. gl. ĩ l. liber hõ. la piccola. in 1. gl. parua. ff. de uer. ob. Op. de l. Titio. ff. ad mu. dt gl. ibi ĩ effectu nõ ꝯleqt, qa ab eo actio ĩ factũ aufert, nihil ẽ dicere, qa hæc lex ñ respicit finalẽ executionẽ effect⁹, sed respicit ipsũ iuris effectũ. Dic ergo, ꝙ ibi seqt executio eo, ꝙ ex aliqua cã negotia gessit, ꝙ nõ fuit ꝯ ius. nõ aũt executionẽ ꝯleqt ex sua falsitate quã fecit, vt ibi dixi. Op. de ꝯd ob tur. cau. l. idẽq;. §. sed ꝙ meretrici gl dt, ꝙ meretrix turpiter ñ accipit qd nult di-
19 cere. dico, ꝙ meretrix † postq̃ est meretrix, nõ facit ꝯ ius aliqd recipiẽdo, merito distinctio ualet, nec facit ꝯ legẽ. Reassume ergo
c istã gl bñ sic. Qñq; † qñ verũ illud, ꝙ est factũ ꝯ ius, habeat pro
20 infecto qtũ ad ipsum factũ, & tunc aut quantũ ad ꝯmodum faciẽtis, & hr̃ pro infecto, vt hic. Aut quantũ ad incommodum, & tũc, aut æqtas suadet ꝓ infecto bñi, & hr̃ pro infecto, vt l. nõ vñr. § q iussu. de reg. iu. ad leg. Aquiliam. l. liber hõ. Aut æquitas non suadet, & nõ hr̃ ꝓ infecto, ut loquunt oĩa iura ꝯria, q̃ loquunt de maleficiis, ut l. nemo martyres. & l. inbem⁹. s. de sacros. eccle.
21 [illegible]t, utrũ facta † ꝯ legẽ sint inutilia quoad iuris effectũ, & [illegible] procedit ultra ꝯfirmãdo, & ualent, ut l. j. §. biduũ, qñ [illegible] iterd. & rele. l. relegatorũ. §. ad tps. aut lex procedit ul-[illegible] modũ infirmandi, & infirmabit illo mõ. ita loqr̃ titu.
d de [illegible] ꝙ me. cau. & tit. ad Maced. & ad Velle. Qñq; lex[d] ultra ñ ꝓcedit, & tũc est inutile ipso iure, & perinde, ac si hoc exprimeret ab ipsa lege, vt hac lege. Contra istã decis. (alias distinctionẽ)
e facit lex si. j. de rep. Quæro, qd si lex[e] ꝓcedit ultra, pęnã imponẽ-
22 do, de nullitate aũt nihil † dicit? Istã q. tãgit Dyn. hic, & dicit ꝯctũ valere, q̃ decisio vr̃ ꝯ casum l. 1. ff. de his, q̃ pro non scrip. hab. Tu circa hoc dic, vt dixi plene in l. Prætor §. 1. ff. de ope. no. nũo.

Venio. Ad scd̃am gl. dr̃ hic, ꝙ nõ solũ est inutilis ꝯctus, seu factum ꝯ legẽ, sed quicquid sequit ex eo, uel ob id
23 ex eo, &c. † No. ꝙ dictio f, ex, hẽt denotare cãm proximã. dictio,
f ob, cãm † remotã, sicut dictio, pp, vt j. si seru⁹ extero. l. 1. & l. ex eo
24 tpe. ff. de pec. l. 1. §. nũc videamus. de ꝯiun. cũ eman. lib. Mõ opp.
25 ff. de dolo. l. & eleganter. cir. prin. ubi ex inutili ꝯctu trãsferi † dominiũ. Sol. gl iõ ur̃ inutile, qa hẽt actionẽ ad recuperandã rẽ. Nõ est bona sol quia hic loquit de nullitate seu inutilitate (alias inualiditate) respũ effect⁹ iuris ab ipso initio. Vltra. dñt, ꝙ qñ dol⁹
26 dat cãm † ꝯctui. ꝯctus est nullus, ut tractat Cy. j. de resc. uen. l. 2. quorũ opi. cõiter Do. nr̃i reprobant, iõ quãtũ ad illam legẽ dico, ꝙ ibi translatio (alias traditio) dñij ꝯsequit ex inutili ꝯctu, oam dñiũ acquiritur ex tradõne, & ex cã putatiua, ut in toto titulo de ꝯd indeb. Et si dicis, licet non ex inutili ꝯctu, tñ est ob id, qa pp ꝯctũ inutilẽ quis putat se teneri ad tradendũ. Cõcedo illud, & soluã statim dum formabo opp. sup uer. ob id. Itẽ opp. ff. de ꝯdi. ob tur. cau. l. 2. ubi in pari cã turpitudinis potior est ꝯdõ possidẽtis. Rñ. gl. ꝙ ibi repetit fisc⁹. & sic sol glo. respicit finalẽ effectũ.
g Tu dic, g vt s. dixi, ꝙ trãslatio dñij non est illa cã, q̃ est ꝯ ius, licet sit ob id. Itẽ opp. de tit. ad Maced. nam licet mutuet filio ꝯ ius, tñ in eũ trãsferrĩ dñium. Gl. soluit, ꝙ ibi deliqt creditor mutãdo nõ
27 fili⁹ accipiẽdo. † Tu dic bñ. mutuare filiof. nõ est ꝓhibitũ, sed ab eo repetere est prohibitũ. Vlt. op. circa istam partem, & vr̃, ꝙ ex
h inutili ꝯctu transferatur dñium, [h]vt l. multũ. j. si qs alte. vel sibi. l. ꝯtractus. j. de fide instru. & ibi not. Sol. ibi contractus sunt præter legẽ, hic loquitur quando sunt contra legem, secũdum hoc
28 dico in vno verbo ex contractibus, qui sunt præter legẽ, † transfertur dominiũ, ex contractibus, qui sunt contra legẽ, nunquã trãsfertur dominiũ, sed ex causa putatiua, propter illum contractum bene potest transferri dominium, vt l. elegãter. ff. de dolo.

Venio. Ad vltimã gl. dr̃ hic, vt fideiussor, ꝯ de prędiis min. l. & si is. Plures sol. dãtur ĩ gl hic, & illa est vera, qa ibi ꝯctus erat ꝓhibitus rõne, seu fauore minorũ. Vnde ĩ tutore, vel fideiussore cessat ratio prohibitionis, vnde quantũ ad eos nõ est
i ꝯ ius, merito tenet fideiussor. Opp. de l. & elegãter in prin. ff. de dolo. vbi ob inutilẽ ꝯctum transferrĩ dñium. Rñ text. iste loquit de his, quæ sequuntur ob id accessorie, ita, ꝙ per se stare nõ pñt, ex eo, quod dicit, subsecutũ, sed translatio dñi ex cã putatiua pt stare per se, posito, ꝙ ille inutilis ꝯctus pcessisset. ergo &c. Secundũ hoc ergo reassume duo verba. Qñque lex prohibet ꝯctum respectiue, qñq; simplr̃. Primo casu dic, illud, ꝙ ob id secutũ est, si qdẽ respicit illud, cuius respectu ꝯctus est ꝓhibitus, nõ ualet, sec⁹ si respiciat aliud, vt d. l. & si his. j. de pd mi. de sacrosan. eccl. auth. q res iã dictas Scd̃o casu, aut illud, ꝙ statutũ ẽ ob id pt stare p se, aut nõ Op. ad idẽ de l. Barbarius Philippus. de off. pt. Gl. sol. ibi fuit error cõis. Op. de l. stipulo ista. §. alteri. de ver. obl. Sol. ibi ꝯctus est prẽter legẽ, non ꝯ legem, ideo valet, quod ob id sequit.
K Venio ad vlt. partem, dr̃, ꝙ sacrm non confirmat ꝯctum. K ꝯ. j. si xduer. vend. auth. sacra puberũ. Istam materiã explicaui plenius quã aliquis homo de mundo. in l. si quis pro eo. ff. de fideiussor.

ADDITIONES.

a Menoch. Mihi placẽt. Tiraq. late de iur. cõstitu. i 3. parte, lim 7. nu. 4. 5. 6 & 44. 45. adde D. Rip. in § 1 nu. 8. de uer. obl. & Dec. in l. ubi repugnantia. nu 3. de reg. iur. Dec. d. l. uerum, hic al. c. Neuiz. lib. i. Sil. nup. nu 24.

b Paris. Quæ fiunt. Circa illud, quod dicitur in isto tex. quod si lex prohibet fieri actum, licet nõ procedat ulterius annullãdo, actus nihilominus fit nullus, limita procedere qñ lex probatiue procedit. Secus si non permittendo, nõ ĩñ ẽt prohibẽdo expresse. Ita probatur in l. si iusta l. precedenti. C. de sent. ex pericu reci. Et ibi põderat solus Saly sequuntur Mod. hic. Sequitur Alex quę ipsi non allegãt, cons 513. Vide late Alex. egregie loquentem, & cõtrariũ tenentẽ in l. 1. ff. de li. & posth. las. hic. Idem adde in materia, ꝙ si statutum, uel lex denegat audiẽtiã, ẽt, quod non procedat annullando, actus tñ redditur nullus. uide Alc. cõs. 37 in 2 uol. Item, ꝙ ista lex non procedat, quando lex imponit pęnam facienti actũ, quia tũc actus non dicitur nullus nisi expresse dicatur. Vide late Fel in c 5. post Abb. habes in l. prætor ait ff. de oper. noui nunc. ad Bar. Item limita nõ procedere quando persona prohibetur aliquid facere ratione honestatis, quia si faciat actum, & non opponatur, ualet, ut de Felin. in c. fi. de constitu.

c Alc. Breuiter sic. Plene Imo. in c. cum contingat. in 8. membro de iureiurand. & in l. cum lex ff. de fideiusso. Menoch. Dec. consi 499 nu 8.

d Quãdoque lex. Limita, nisi lex prohiberet aliquid honestatis causa, ita no. Felyn. in c. decernimus de iudi.

e Pom. Si lex. Vide quæ scripsi in materia huius l. & Anch. in c. canonum statuta de consti. & Ale. cons. 87. uol. 3. ubi limitat hoc, nisi apposita pęna, nihilominus, de mente legis appareat, quod uelit actum esse nullum, & ibi ponit exemplum. Paris. Si lex. de ista materia, an. & quãdo appositio pœnę tollat nullitatẽ actus, uide Fel. in c. 2. extra de testi. & in d. l. Prætor p alios & in d. c. 4. ponit Fel. an ipsa annullatio actus dicatur pœna, uide alia ad Bar. in d. l. Prætor ait.

f Alc. Quod dictio. Not. de dictione, ex, & de dictione, de, uide hic Bal in princ. & quod no. in l. 1. § emãcipatus. de coniun. cum eman. lib. & hic etiam de dictione, pp, & differẽtiam inter dictionem, ex, & dictionem, pp, uide in l. 1. §. incendio. ut. de incen. rui. nauf. & de dictione, de, ponit etiã Bal. in l. de pecoribus, ad l. Aquil. & de differentia inter pro, & propter, ponit Bal. in d. l. 1. in fi. an seruus extero. Et de omnibus prædictis etiã de dictione, ad, uide Bal. in l. si ex annua. inf. de act. emp. Adde de dictione, per, Pau. de Cast. hic, & Bal. consi. 43 1. 2. uol.

g Tu dic. Contrarium uidetur tenere Bar in l. 1. § si uir. ff de acq. pos.

h Menoch. Transferatur dominium. Bolog. cons. 13 col. 5.

i Alc. Tenetur fideiussor. Verum uitiato principali, uitiatur accessorium. Vide in l. pacta, quæ cõtra ins. de pac. & quod habetur in l. cũ lex. de fideius. & gl. in l. si patronus. ff si quid in frau. patro. & in l. fi. ff. de const. pe. & ibi doct. & de hoc brocardo p gl. Cy. & Bar. in l. 2. ff. de iur. om. iud. & uide ibi Cy. & Bal in l. & si is C. de præd. mi. Et de ista materia uide Ang. in auth. ut cum de ap. cog. Ang. in auth. hæc constit. innouat consti. ubi ponit unam pulchram q. quam omnino uide.

K Alc. Cõfirmat contractum. An iuramentum firmet contractũ, & de sacramento quãtũ ad istã l. uide no. Bar. & Bal. in l. 1. infra si aduer. uen. & in auth. ibi posita.

LEX VI.

a Quod fauore. [a]Vos habetis glossatã istã l. hic & ff. e. l. nulla. p Cy. & Dyn. in c. ꝙ ob gratiã, de re iud. lib. 6. & si quis vellet ĩsistere, staret per vnã lectionem.

Pro

ADDITIO.

a Paris. Qd̃ fauore. Et iõ qñ aliquid conceditur alicui in priuilegium, non tollũtur sibi remedia cõtra, & ꝙ alias videantur obstare reg. iur. l. in bello. §. si quis seruũ. ff de c. Bar. in l. fi. alias pen. C. de sacros. eccl. & in l. 1. ad fi. de leg. 1. Vide, ꝙ not. decidit Bar. in l. 3. § si emãcipatus. ꝓ illũ tex. in fi. de bo. pos. cõtra tab. & qd pen. illam deci. Bar. decidit no. Comen. in cõs. 17. inci. Hiero. vide d. Alc. in apostil. his d. §. emancipatus. Item ad regulam huius legis, ꝙ inducta in fauorẽ alicuius nõ debeant operari in eius præiudicium, & quod ita demũ in eius fauorem operentur, si commoditas illata per legem sibi placuerit, vide multa p Fel. in c. dilectus filius, el. 2. in 8. conclu. extra de rescr. Item, ꝙ qñ odium venit in cunctam fauoris, nõ ꝓcedit ista regula, vide d. Ant. cõs. 30. ꝓpe finem. Item adde fieri ecõtra, ꝙ inducta in odium seu ꝓiudiciũ alicuius, nõ operantur in eius fauorẽ, quin minus possit cõpelli ad illud, a quo in eius odium compellitur, uide multa cumulata per Ias. ad hoc, in rub. ff. de iust. & iure, vide, quæ di[illegible] Alc. in apostil. Vide ad regulam huius legis, & limitationem Dec. in c. intelleximus de iud. in 2. no.

Pro declarãda ista lege debes scire, ꝙ habes tres lec. Primo loqr̃ qñ aliquid est introductũ in fauorem alicuius a lege, quod non dẽt redundare in eius læsionẽ, a vt l. non eo minus. de procu. Ad istã op. Inst. de auth. tut. §. neque. Item op. de l. pridem. j. de q. Itẽ op. de l. sabbathi. s̃. de iud. quod solue, vt hic in gl. & per Doc. & ego dixi s̃. Secũdo modo potest legi, qñ qd introducitur in fauorẽ alicuius per priuilegium nõ insertum corpori iuris, qa illud nõ dẽt in odiũ redũdare. Ad istam op. quod quisq; iuris. l. j. Itẽ opp. de l. a. j. de iure in. vel pp cal. dando, de excu. tut. l. cũ ex oratione. So. vt i gl per Doc. vt dixi s̃. Tertia lec. est, ꝙ hic loquit̃ in contractu, & illud, ꝙ introductũ est in fauorem alicuius per contractũ, nõ debet redũdare in eius odium. Ad istud oppo. de pericu. & commo. rei vend. l. si vina Sol. vt p Doc. vt s̃. dixi, &c.

ADDITIO.

a Ale. Læsionem Et similiter ea, quæ sunt inducta in odium, non debẽt fauorem operari. Adde pulchra dicta, quæ habes in c. 1 de cler. e c uel deposit. nimilis.

LEX VII.

1 *Lex quando respiciat futurum.*
2 *Statutum correctum allegatur ad decisionem causarum, quæ agitantur super facto præterito.*

Leges. a Op de l. 2. in prin. & § fi. de iureiur. vel ppter cal. dãdo. †Sol. qñq; fit lex noua, q̃ pertinet ad litis ordinatione, b & tũc respicit omnes lites futuras, quamquam sint super negotio p̃terito, ita loquitur lex contraria. Quandoque lex respicit litis decisionẽ, & tunc non respicit præterita, sed debet iudicari secundũ preteritas leges, ita loquitur hic. †Et ideo statuta correcta possunt allegari ad decisionẽ causarum, c quæ agitantur super facto p̃terito. Et ita debes intelligere gl. hic positam, & hoc etiã plene examino in l. omnes populi. in illa q. a quo tempore statuta ligent. & vide gl. tuam, quam no.

ADDITIONES.

a Paris Leges Vide circa materiam huius legis Mo. l. in l. liberius. C. de testa. Ange. cons 330 incip. Statuto ciuitatis Carmignani. Pau. de Cast. cons. 290. uide etiam Ale. cons 153. ubi dicit, ꝙ si uerba possint capi in præteritum, & in futuro, solum intelliguntur in futuro Vide etiam de materia D. Fran. com. 85 Bar. cõs. 86. limita tamen nisi lex noua ueniret ad limitationem legis antiquæ, quia tunc trahitur ad præterita. Ale cons. 7. in a. vol. Item limita nisi esset aliquod uerbum denotãs tempus præsens. Vide Ale. cons. 101. ad fi. Item no. quod si lex trahat se ad præterita, non respicit preterita finita sententia transactione, uel præscriptione, uel solutione vide D. Franc. consi. 104 Item nec ad ea de quibus pendet lis. Pau. de Cast. consi. 89. consi. 293. Comen. consi 158. de quibus etiam uide, quæ scripsi in l. causas. C. de transactio. ad Part.

b Ale. Lites futuras. De ista materia uide Ange. in auth. ut cum de appella. cog. & in auth. hæc constitutio qui ponit ibi vnam pulchram q. quam omnino uide Pet. de Anch. in c. canonum statuta. in uers secundo. an leges trahantur ad futura.

c Ale. Causarum. An lex præceptiua, quæ non fuit in uigore, uel in practica debeat obseruari, uide late Pet. de Anch in c. canonum statuta, in uer sed hic quæro.

LEX VIII.

1 *Omissio ordinis, quæ est voluntatis, non vitiat.*
2 *Statutũ, quod contra illud non possit dispensari, nisi seruata tali solennitate, si aliquid fiat illa solennitate non seruata, an valeat.*

Humanum. a Lex hoc ordine dẽt fieri, ꝙ primo examinetur, sedo scribatur, tertio recitetur. h. d. Op. de oĩb. legib. & auth. quę non fuerunt factę s̃m ordinẽ huius l. Dicit hic gl. ꝙ Imperator qñ fecit istã legẽ non credebat amplius facere leges, truffa est: Veritas est, ꝙ iste ordo nõ est necessitatis, sed voluntariis, ideo omissio †non vitiat. Facit ad q̃stionẽ no. dicit statutum, ꝙ contra istud statutum nõ possit dispensari, †nisi obseruata tali solẽnitate: qd si est dispensatũ per ꝯsiliũ nõ seruata solennitate, an valeat? hic vr̃ tex cũ gl. ꝙ sic. Istã q. disputauit hic do. Cyn. me audiente, & determinauit ipse, ꝙ statutum non valeret. Et incipit illa quæstio, præcessit prima voluntas sequentibus derogatoria, &c. Ego dixi latius in l. omnes populi. in illa q. super quibus statuta fiunt. Nõ habetis hic alia, &c.

ADDITIO.

a Paris. Humanũ. Nũquid aũt leges debeant per proclama publicari, uide Ale cons. 406. ad fi Item an ad esse. l. requiratur scriptura, uide late Fel. in rub. de const.

LEX IX.

1 *Ignorare leges, est lata culpa.*
2 *Ignorare illud, quod omnes scire debent, est lata culpa.*

Leges. a Leges debẽt ab omnibus sciri. h. d. No. ex hac lege, ꝙ ignorare †leges est lata culpa. Nam ignorare illud, †ꝙ omnes scire debent, est lata culpa, vt l. lata de verb. sign. ergo &c. vt hic. Et hoc tenet gl. in l. liberorum. § notantur. de his qui not. infa. & Inst. de susp. tut. §. suspectus, & est tex. in regula. §. fina. de iuris, & fact. ignor. Dixi plene in repetitione l. qd Nerua. depositi. Hic non sunt alia, &c.

ADDITIO.

a Paris. Leges. No pro limita huius l. quod error facti vide Ale. consi. 91. vbi sufficit, ꝙ ex solo iure, iunctis aliis coniecturis præsumatur quod factum p ignorantiam iuris. Itẽ no. ꝙ sicut non licet ignorare gnales leges, ita nec cõsuetudines gñales s̃m Bal. in rub. de cõsue. rectũ. feu. Fel. in c. 1 in prin. extra de re iud. & ad primũ de errore iuris dubii vide omnino Fel. in d. c. 1. in prin. extra de re iud. Ias. in l. 1 ff de transa. Item, quod error iuris probabilis præsumatur ad exonerationem hæredis, sicut in facto alieno præsumitur error facti. vide Ale. omnino in l. quod in rerum. §. i. de leg. i. ubi etiam de errore iuris, & dubii, ꝙ æquiparetur errori in facto, vide pulchre Fel in c. de quarta de præscr. in 1. limita. ad l. nunquam. de vsu. Ias. in l. iuris ignorantia C. qui admi. Bar. in l. pen. §. ad crimen. ff. de pub. iudic.

LEX X.

1 *Princeps nunquã est adeũdus, quãdo potest decidi de similibus ad similia.*

Cum de nouo. Op. ꝙ immo debeat iudicari de similibus ad similia, vt ff. co. l. nõ possunt. Dicit gl. illud est verũ quando Imperator nõ esset præsens, sed si p̃sens esset, tũc debeat adiri, vt hic, Do. † in hoc cõtradicũt huic gl. dicentes, ꝙ vltimus recursus est ad principem, quando simile nõ reperitur. Vnde istã opi puto veram, argu l. ampliorem. § in refutatoriis. C. de app. j. de prec. Imp. off. l. fi. & i cęteris distinctio ma bene dicit hic, & ff. de le. l. non possunt q nam vide, &c.

LEX XI.

1 *Sententia diffinitiua Principis, & eius declaratio habet vim legis.*
2 *Imperator solus potest legem condere, & interpretari.*
3 *Populus Romanus, & Senatus non possunt hodie legem condere.*
4 *Papa solus priuat Imperatorem.*

Si Imperialis. †Sñia diffinitiua Principis lata sup causa, de qua cognouit, & eius declarã habet vim legis, & eius est interpretari, cuius est ꝯdere. h. d. ista l. Vides, ꝙ sententia diffinitiua Principis habet uim legis. a Secundo no. quod †solus Imperator potest legem cõdere, & interpretari. Op. ad primũ. sup. eo. l. a. & l. 1. in fi. Sol. Hic Imperator de causa cognouit, ibi non. Itẽ op. & videtur, ꝙ imo, & alius quam Imperator potest legẽ cõdere. s. populus Rom. vt Inst. de iure natu. §. lex. Itẽ Senatus, vt ff. eo. l. non ambigitur Sol. Dicũt quidam Imperator solus põt, & nullus alius solus. Alii dicunt, ꝙ illi faciunt Pricipis authoritate, & hoc magis placet. Sed an hodie populus Rom. & Senatus possit facere legem? Gl. dubitat hic, & in l. non ambigitur. ff eo. breuiter dicebã ibi, ego credo, †ꝙ populus Ro. & Senatus non potest facere legẽ, b ratio est postquam populus Rom. trã stulit potestatẽ in Principem, adhuc apud eos remansit potestas eligẽdi, & priuãdi, vt l. 2. §. exactis. de ori. iur. & illo tẽpore poterat populus Ro. cõdere legem, & etiã Senatus, sed hodie oĩs potestas Impii est abdicata ab eis. Ius enim eligendi hẽnt Principes de Alemania, & ius †priuãdi habet solus Papa, c vt extra, de re iudi. c. ad Apostolicæ. & ibi no. libr. 6. Cum enim nihil sit, ꝙ de imperio remanserit eis, non video quomodo possint legem condere, quod no. Et hanc rationem nullus facit, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Vim legis. Et sic sñia lata contra sñiam Principis esset ipso iure nulla, sicut si esset lata cõtra legẽ, q plenissime examinãt Imo. & alii in l. apud Iuli. § vtrũ. ad Tre. facit, ꝙ no. i l. pe. j. de do. int vir. Et licet ẽt sñia Principis requirat citationẽ. c. 1 de cã pos. & cle. pastor. de re iud. Fallit nisi ferret cõtra rebelles ecclæ, s̃m Io. An. in c. cum olim de re iud. in nouel. ar. illius tex. Bal. facit festum in proce. feu. quod no. & vna citatio hẽt vim peremptorii s̃m Inn. in c. cũ nobis olim de elec. & no. ꝙ in tali sñia principis non requiritur exactus ordo iudiciorum s̃m Ioan. An. in nouel. post Inn. in c. in cãis de sen. & re iud. & ipse solus hẽt ptãtẽ mãdãdi. facias sic. Alii vero dñt dicere, facias iustitia sñia Inn. in c. significantib. de nsi. dele. Itẽ intellige. vt Imo in l. 1. §. si cohẽdes ff. ad l. Fal. & vide omnino i d. c. cãis. de re iud. dicit tñ i. o. Inn in c. 1 extra de lit. cõt. ꝙ de nullitate pcessus facti corã Principe, nõ seruato iuris ordine nõ põt opponi, qa pmittẽs corã se aliter pcedi uf dispensare. Et idem no. Io. 35 q. 2 institutimus ad quod optime facit ꝙ no. i pec. us. li. de sen. & iuxta propositiones uer nõ ualet. ẽt si esset lata, &. ꝙ no. in l. oium isr. de test. uide hic Arg. & ꝙ no Bal in l. 2 inf. quo, & qñ iudex & Bal. in l. nec cãs. inf. de app. Aliquid per Lud in l. 3 ff de arb. & Bal. hic, qui dicit requiri citatione, q̃q̃ nõ requirit ordo iudiciarius. Itẽ coram eo examinatur uerius, & oĩs, q sunt de iure gen. & adde Bal. in l. rescripta. inf. de precib. Imp. off. & adde, qd Princeps põt iudicare sola ueritate inspecta posito, qd alias ordo iudiciarius [illegible] fit. Tex. est no. in c. ad petit. ad fi. de accu. quę ad hæc alle. Bal in usib[illegible] §. si de natu inne. feu. Et quod requiratur citatio, c. 1 tex. & ibi Bar. [illegible] nus. de adop. & in l. diuus. de int. aut annis. & Bal in l. Gallus. §. & [illegible] ff. de lib. & posth. & dicit Imo c. 1 de lit. cont quod defectus litis [illegible] principe dixit Bal in auth si quis, de test. qd testes inordinate recept[illegible] dinal bus non probant. Alleg. quod hr in c. accedens. de accu. qd sententia interlocutoria Principis non seruetur pro lege uide l. 3. cum gl illa. supra eo & in l. cũ prolatis ff. de re iud. & ibi dixi uersus finem, & uide in materia Ang. de Are. in l. expressum. ff. de appella. Men. Dec. in l. in ambiguis num. 15. de regu. iur. Paris. Vim legis. An sñia, & declaõ principis hẽatur p lege, & noceat his, q nõ erũt in cã et clericis, vide Cõmen. in cons. 4. inci. In noĩe dñi Iesu Christi, in pri. Et ibi q. d qñ facta est parte absẽte. Itẽ de materia sñię latæ ab Imp. vel Papa, vide Fel. in c. in causis extra de re iud. Et limita istã regula solũ pcedere in Imp. vel Papa, vel alio supremo Principe. Secus i inferiore a principe, licet hẽat legis cõdẽdæ ptãtẽ ita Ang. singlr per gl ibi in l. 1. ff. de feri. vide Ias. in l. ciuitas. ff si certu pet. Vide Bal. in l. dona. ad fi. C. de do. inter vi. & vxo. Vide Mod. in l. 1. de fer. Vide omnino qño sñia Principis hẽat vim legis, & quid de interlocutoria, & quid de alio Principe præter Papam, vel Imp. Ias. in l. 3. ff de const. prin. Et ibi etiam, q teneantur seruare iuris ordinem, & quem. super quo vide Fel. in c. ad petitionem. extra de accus. Ale. in l. apud Iulianum. §. vtrum. in 4. no. ff. ad Trebel.

b Ale. Facere legem. Ita tenet Ioan. de Lig. in c. 2. de const. sed d. Ant. disputat, an recte imperium fuerit acquisitum per populum Ro. & per consequens recte translatũ in Imperatorem. Videtur dicere, quod non. & ibi per Imo. & etiam per eum in rub. de uerb oblig uide Bal in l. a. infra de adop. & Pet. de Anch. in c. canonũ statuta. in uers. nono quæro breuiter, &c.

c Ale. Solus Papa. Et ad hoc uide Bal. in l. non ambigitur, ff. e. & Bal. in c. 1. si de inuest. feu lis inter do. & uas. oria. in usibus feu.

De mandatis Principum. Rubrica.

LEX VNICA.

1 *De mãdato principis nõ creditur alicui, nisi publicũ ostẽdatur instrumẽtũ.*
2 *Nuncius sedis Apostolicæ, vel Principis, nõ creditur, nisi habeant literas.*
3 *Notarius Principis dicitur habere dignitatem.*
4 *Notariatus est officium.*

Si quis

a Si quis, aNo. † q̄ nō credit alicui, q̄ hēt mandatum bprinci
1 pis, nisi ostēdat instrm h.d † No. q̄ nō credit nūcijs
b sedis Apostolicæ, vel Principis, nisi habeant literas. cVlt. no. q̄ of
2 ficiū notariatus est dignitas. Et sic no. q̄ infamis non potest esse
c notarius, vt l.1. j. de dign. † tamen hoc verum in notario Princi-
3 pis alias isti notarii dicuntur magis habere officium, quam di-
4 gnitatem. † Dixi tibi in l. ea. §. hac lege. ff. ad le. Iul. repet. &c.

ADDITIONES.

a Poma. Si quis. Limita, nisi quando Princeps esset præsens, quia tūc creditur alicui absque eo, quod ostenderet mandatum. Ita Spe. in ti. de proba. § pen. uer. quid de auditorib. uide Ro. in l. sciendum, ff. de uerb. ob. & vide aliqua per D. Prepo. in c. nobilis, dist. 97. & Fed. cons. 145. col. 6. & cōs. 197. & cōs. 211. Pan. 1. in ul. dub. vol. 2. & seq. Ro. consi. 59. in 3. dub. vol. 2. & Fel. in c. cū in iuuētute, de præscr. in fi. & Soc. consi. 336. in 2. dub. & Ang. cons. 182. & Bal. in c. cum a nobis, de testib. & Ale. consi. 108. vol. 2. vbi loquitur in Card. Et q̄ non præsumatur pro mandato, & etiam ex diuturnitate temporis, uide Aug. consi. 1. uol. 4. & in l. qui in aliena. ui. vers. item adde, ff. de acq. hær. Et quid quando Princeps est præsens, &c. ui de Bal. in consi. 254. in 5. parte Non præsumitur ergo pro mandato, nisi contractus ex eius inspectione appareat, & uide Ale. consi. 6. uol. 4. & 64. uol. 3. & pulchre 79. e. uol. Fel. in c. sicut, de re iud.

b Paris. Mandatum. Vide Ang. cons. 150. inci. Mandatum Principis, Vide Ro. cōsi. 59. Limita tamen nisi Princeps esset præsens. Vide Felyn. in c. quod si pro his, de fide instr. Vide late Fely. in c. cum in iure, de offi. dele. ubi etiam tangit, an Card. credatur. Vide & ad regulam Barb. cons. 83. in 4. uol.

c Ale. Habeant literas. Per Bar. pulchre, quem omnino uide in l. prohibitū, inf. de iure fisc. li. 10. Inn. in c. cum olim, circa fi. de priu. Et utrum credatur Legato de latere sine literis, uide, quod no. Bar. in l. iurisiurandi, C. de tes. & hic, & Ang. multi. uo. in consi. 131. & quod no. Bar. in l. si qua per calumniam, de epis. & cle. & quæ dixi in l. contrahitur, de pig. & per Bar. hic.

a *De iuris, & facti ignorantia.*a *Rub.*

ADDITIO.

a Paris. Ignorantia. Adde, q̄ error iuris dubii, æquiparatur iusto errori facti Vide l. leges, in ult. su. ti. 2. vbi hēs an, & qñ ignorantia iuris, uel statuti sit excusabilis. Vide pulchre Fel. in c. cognoscentes, extra de cōstit. & ēt in discursu, & ultra ponit ao, & qñ ignorantia possit probari uēo Nunquid in faciendo actum nullum p̄sumatur iuris ignorantia, vide Fel. in c. de quarta, extra de præscr. Et in quantum solet dici, q̄ iuris error nō excusat, quia debuit quis cōsulere peritiores, adde, q̄ qñ fieret aliquis actus coram iudice, & eo authorante, diceretur quis cōsuluisse peritiores, & excusaretur, non probando, q̄ alios consuluerit, uide d. Ant. consi. 28. ad fi. Qūo autem probatur, & an pp solum iuim, uide ad Bar. in l. nō fatetur, ff. de confess. ubi habes remissionem ad Bar. to l. si cui, §. eidem, de accu. vbi addidi Item quomodo quis excusetur ex ignorantia iuris, & quid si consuluit peritiores, & habuit malum consilium, uide Ias. in l. iuris ignorantia, C. qui admit.

Dictum est s. de legib. & Senatusconsultis: verum, quia sunt quidam, qui errant in iure, ideo subditur Rub. de iuris ignorantia, & quia quidam errant in facto, ideo ponitur de facti ignorantia, & sic habes de iur. & facti ignoran.

LEX PRIMA.

1 *Agere, quod dicatur etiam qui excipit.*
2 *Exceptio nullitatis potest opponi, & opponitur post sententiam.*
3 *Exceptio peremptoria apposita ad executionem sententiæ potest opponi post sententiam.*
4 *Exceptio ne ab aliquo exigatur, nisi in quantū facere potest, opponitur post sententiam.*
5 *Exceptio, quæ oritur post sententiam, uel in ipsa sententia, seu renouatur, ut exceptio Velleiani potest opponi post sententiam.*
6 *Exceptio peremptoria, quæ habuit originem ante sententiam, quādo possit opponi post sententiam, ponitur regula cum fallen.*
7 *Miles ad opponendum exceptionem peremptoriam, restituitur ipso iure, sed minores, & absentes per resti. in integ. ex clausula generali.*
8 *Intellectus, & practica huius legis.*
9 *Dispositio huius legis non habet locum in rustico, sed quid in milite armatæ militiæ, & cælestis militiæ, nu. 11. & 15.*
10 *Rusticus ad opponen. peremptorias post sententiam, quod restituatur ex clausula generali.*
12 *Dispositio huius legis, q̄ non habeat locum in exceptionibus dilatoriis.*
13 *Beneficia principum, quando sint latissime interpretanda.*
14 *Dispositio huius legis an habeat locum in militibus nostri temporis.*

QVamuis. Iste titulus est multū sortis, & vtilis. Bē h. d. Licet militi post sniam opponere
a exceptionēa peremptoriam. Not. q̄ exceptio peremptoria
b ria hic pōt opponi post sniam. Opponit, q̄ hæc lex sibi ɔ̄dicat, b
ga primo dicit agens, postea dicit defensionib. &c. Sic primo in
nuit, q̄ loquitr actori, postea, q̄ loquat reo, cuius timore dicit gl.
1 agere. i. defendere. Vel ꝓprie, dicit gl. q̄ ille, q excipit, † ipse agit,
non intelligatis istam gl. q̄ ille, q excipit agat, qa est ɔ̄ tex. i l. j. de
exce. sed vult gl. dicere, q̄ agens nō intelltr ꝓprie, sed exponatur,
i. defendens, qa pōt ēt ɔ̄prehēdere excipientem. Op. de l. peremptorias. j. sent. rescind. nō pos. Sol. dicit gl. rña est, q̄ peremptoriæ
2 exceptiones possunt opponi † post sniam, fallit in hac l. & in aliis,
c q̄ ponuntur in hac gl. Pro declaranda ista mā, cdēs aduertere, q̄
q̄dā sunt exceptiones, q̄ opponunt ɔ̄ ipsam sniam, vt puta, quia
nulla, & ista p̄t opponi post sniam, siue sit nulla rōne processus,
qa totū iudiciū fuit nullū, & ita loquunt iura alle. hic i fi. gl. siue
d sit nulla rōne sui, dvt l. si p̄ses. j. qūo, & qñ iud. de sen. l. j. de sen. q̄
sine cert. quāt. l. fi. q̄ intellige, vt dixi in l. fi. j. si ex fal. in st. Quędā
est exceptio, quæ opponit ad executionem sniæ, qa bene fateor
3 sniam latam, tamen opp. cōtra executionem. Et in istis † casib. do
e ctam, q̄ talis exceptio sic p̄t opponi post sniam. Hic est casus in l.
Nesēni, de re iud. de fideius. l. si fideius. §. idē rñdi. so. ma. l. ex di
uerso. §. fi. q̄ lex allegant hic in gl. Exēplum pono ī vna muliere.
4 Marius ē ɔ̄dēnatus, in executione opponit † exceptio, ne exigat
ab aliquo nisi in q̄tū facere pōt; nā p̄stā excep. nō impugnat, sētētiā, sed limitat executionem. Quędā sunt exceptiones, q̄ oppo
5 nunt ɔ̄ actionē primā. Et in istis † dēs assumere duo, si qdem aliqua istarū exceptionum orit post sniam, vel in ipsa snia orit seu
renouat, tunc pōt opponi post sniam. Ita loquit, ff. de trāsa. l. post
rē, & l. tametsi, in fi. ad Mace. Declaro, mulier tnta Velle. ɔ̄dēnat
exceptione ñ opposita Certe ī ipsa snia mulier ītercedit, & p̄ alio obligat. merito p̄t opponere exceptionē post sniam, qa ī ipsa
6 snia orit, & renouat, facit l. 4. §. si ex ɔ̄uēt one. ff. de re. iu. Si vero
exceptio habuit originē ante sniam, & tūc rña ē, q̄ nō p̄t opponi
post sniam, vt l. perēptorias, sēt. rescin. ñ pos. Fallit i minore, qa petita resti. ī inte. post sniam p̄t opponere, vt l. minor 25. an. omissā.
ff. d mi. Fallit ī milite, q est restituit ipso iure, vt possit eā opponere, hic ē cas in fi. ī l. nr̄a. Fallit ī Mace. odio creditoris, vt l. tametsi.
ff. ad Mace. Fallit i aliis, q restituunt ex cl'a gñali, vt l. iusta eā absētię
vt l. fi. d ī inte. resti. Est ergo drīa īter milites, & alios absētes, qa mi
7 les † restituit ipso iure, minores, & alii absētes hērēt petere resti. in
īte. vt possint exceptionē omissā opponere. Et ex hoc hēs ītelłm
8 & practicā † hui legis, qa ista exceptio nō opponit ɔ̄ exce. principaliter,

ADDITIONES.

a Alex. Opponere exceptionē. Et ad intellm huius legis no. q̄ sicut militi lex cōcedit, vt possit excipere ɔ̄tra sniam, ita lex intelligit in simili cōcedere aduersario, q̄ possit similiter allegare, & p̄bare quid pro validitate sententiæ, l. petendæ, j. de temp. in integ. resti. pet. Et ita intellexit Bar. in l. admonendi ff. de iureiur.

b Ale. Contradicat. Defendendo potest referri ad actorem, & reum, adde Bal. in l. j. cū gl. & ibi dixi, inf. de test. & Bar. in l. 1. in prin. ff. de excep. ibi, no. q̄ vbi lex, vel statutum remouet personam a potentia contrahendi, semper hæc exceptio potest opponi secūdum Bal. in l. si sup. ad Maced. Quid in exceptione pretii nō soluti, vide Bal. in l. peremptorias, inf. sen. resc. non pos.

c Ale. Ista materia Quando exceptio peremptoria possit opponi post sententiam adde alium casum, de quo per Bar. in l. in fundo, in fi. ff. de rei ven. Quid de exce. diuisionis inter correos, vide Bal. in l. si inf. de consti. pe. & in l. exceptionē de p̄ba. & Bar. in l. si dubitetur, ff. de fideius.
Paris. An exceptio pretii non soluti, vel exceptio quē de euic. tenet actio, &c. possint opponi in exec. sniæ, vide Pau. de Ca. cōs. 145. Itē gñaliter, &c. q̄ exceptiones possint opponi ante lis cōt. & post, vide Fel. ī c. exceptionē excōicationis, de exce. an, & qñ possint opponi post sniam, vide late Fel. in c. suborta, in prin. de re iud. in c. cū Io. ad fi. de fid. instr. Itē no. q̄ vbi lex uel statutū remouet potentiā a persona cōtrahēte, talis exceptio pōt opponi post sniam, vide Bal. in l. fi. C. ad Mace. Et de exce. cōpēsationis, uel nullitatis sniæ, vel laudi, an possit opponi post sniam, uide q̄ scripsi in l. 3. § cōdēnatū, ff. de re iud. ad Bar. ubi ēt lo s remissiue per Fel. de qb. exceptionib. possit cognoscere, an aūt post q̄ snia trās. sint in rem iud. possit uti denunciatione Euangelica, uide Fel. in c. nouit, de iud.

d Ale. Ratione sui. Et illæ exceptiones etiam possunt opponi post quadrimestre, ut per Bar. in l. ab executore, inf. quorum app. non recip. Quid de excep. æstimationis fructis, propter fructus, vide Bal. in d. l. peremptorias.

e Ale. Potest opponi Vide Bar. in l. si filius ff. quod cum eo. & omnino hic per Bal. & tex. & ibi Bal. in l. j. inf. de reb. cre. Et gñaliter de oīb. unde Bal. in l. excep. de prob. & in l. ab executione, quorum app. non recip. Exceptio compensationis potest opponi post sniam, cum snia non impugnet, l. si cū militi, §. 1. de compen. l. 2. & ibi per Bal. ff. de cōpen. in d. l. peremptorias. Sed qd si fiat statutum, q̄ ɔ̄ instrm nulla possit opponi exceptio, nec cōtra ius execu. nisi exceptio solutionis, vtrū possit opponi exceptio cōpēsa. Iste est passus dubius, i quo dicēdū est, q̄ si statutū simplr dicat, nō possit opponi cōtra instrm exceptio solonis, tūc sine dubio poterit opponi cōpēsatio, cū exceptio cōpēsationis nō opponat cōtra instrm, sed cōtra eius exec. tñ, per ea, q̄ hic no. sed in terminis, sup dictis in matis dubium. Ang. tñ cōsuluit, q̄ possit opponi Ita ipse cosi. 119. q̄ incipit, In Dei noie, &c. visis dictis, &c. dicit ipse, si quis uult cōpensare aduersario nolente in compensationē deducere, q̄ petit cōpensari, vt recusare ne sibi soluatur, l. Iul. de cond. inde. Cōstat, aūt, q̄ debitor paratus soluere, creditore recusante, nullū iudiciū dēt pati, vel molestiam, & dēt, officio iudi. absolui, licet tempore iudicii accepti debuerit cōdemnari. Inst. de perp. & tem. ac. in fi. per Bar. in l. ita stipulatus, circa fi. de ver. ob. facit l. amplius non peti, ff. rem rat. ha. ergo &c. Et hæc sunt uerba sua quo ad hoc No. & vide, q̄ no. Bal. in d. l. amplius nō peti, cu. fi. Et hāc materiā plene examinat in l. 1. ff. q̄ vi aut clā, & Cy. in l. ita pudor, C. de adul. Sed tu ēt cōsidera, qa statutū proprie loquit in exce. sed qñ allegat cōpēsatio non p̄prie dr exceptio, vt no. Bar. in l. 2. ff. de exce. & Bal. i l. fi. ff. de eden. & vide bonū tex. in l. si debitor, ff. qui po. in pig. ha. Sed virum stāte p̄dicto statuto poterit opponi exce. cessionis bono. Ange. & bene, tenuit, q̄ nō, in l. nemo carcerem C. de exactor. tribu. li. 10. Circa fi. l. & qd de exce. simulationis, dixi post Bar. in l. si sub spe, inf. de po. in. & adde ēt, q̄ exceptio excōicationis pōt op. post sniam excutā, vt tex. in c. pia, ad fi. de exce. li. 6. cū gl. & io facit ad id, quod dixit Bar. hic. & Bal. i l. perēptorias. C. sen. resci. nō pos. & Bal. post Bar. in l. elegāter, §. si qs post. ff. de condi. inde. q dicit idem esse in exce. banni, q̄ est introducta odio agētis l. sed, & si ff. ad Maced. sed quid si est statutū, q̄ bānitus nō audiat, & reus pręuius patiatur bannitū cōtra se agere, & renunctare exceptioni banni, an possit Ia. de Are. in l. fi. C. ad Mace. tenet, quod nō per gl. ibi, vbi filius nō pōt renūciare exceptioni Mace. introductæ in odiū creditoris, Ita in casu nro, facit, q̄ no. Bar. in l. inuitus, ff. de re in. & vide Bal. in d. l. perēptorias, vbi tenet, q̄ renūciari nō possit exceptioni cōpens. licet in cōtrariū vt tex. in d. c. pia. Tu ad hoc vltimū adde Bal. in l. elegāter, §. si quis post, de cōd. inde. & q̄ dixi post Bar. in l. j. §. j. ad Treb. & quod dixi sup. de exce. cōpen. adde, quod Bal. in l. filiū, in 1. op. inf. fa. erc. dicit, quod cōpēsatio est ficta solo. l. Iul. ff. de condi. inde. Quid de exce. excussionis, vide Pa. de Ca. in l. fi. ff. si cer. pe. Et in materia huius legis limita d. l. perēptorias. in excep. excōicaonis, vel bāni, qa post possunt opponi, imo iudex ex officio p̄t opponere, in c. pia, de exce. in 6 no. Bar. & Bal. in l. elegāter, § si qs post, ff. de cond. inde. Ex quo sumas rñam, quod q̄libet exceptio inducta in odiū agentis, pōt opponi post sniam, l. tametsi, ff. ad Macedon. & adde circa istā materiā unū notabile, quod beneficium pacis potest opponi post sententiam Ita no. concludit Bal. in l. filius, ff. si cer. pe. quod est no. pro statutis. Adde, quod exceptio inuentarii potest opponi post sententiam, vt voluit Pet. de Anch. consi. vlt.

cipatr, sed opponit ꝯ act primã, vt sic ista exceptione obiecta, & ꝓbata, sniã prima rescidat, & noua sniã det, vt l. t. si aduer. li. mõ hẽtis intellm huius legis multũ clare. Prędicta vera, qñ qs ageret actione iudicati, sꝫ si ageret prima actione, oẽs excep. q̃ pri⁹ poterãt obiici ꝯ illã act. poterũt obiici mõ, vt l. duob & ibi no ff. de excep rei iud. Quærit gl. vtrũ ista lex hẽat locũ ĩ rustico†, q nõ tenet scire iura, sicut ĩ milite, gl. dt, ꝙ sic. Istã gl. nõ puto verã, a & Doc. cõiter eã reprobãt, nã ista lex ꝯtinet ius singulare. Cũ ergo hẽamus reg. iuris ĩ ꝯtriũ per exceptionẽ post sniam opponi nõ posse, nõ est nrm legẽ istã extẽdere, vt l. si vero, §. de viro ff. sol. mat. Fateor tñ, ꝙ† si rusticus hẽret iustã rõnẽ ignorãtię, posset restitui ex clã gñali, si qua mihi iusta cã videbit. Quero hic loquit in milite reo, qd in milite actore? Gl. vr dicere, ꝙ nõ sit idẽ, & vide gl. magnã in prin. in eo, ꝙ dicit, ꝙ facit ꝓ milite, q est reus, innuit, ꝙ secus sit in actore. Pro hoc facit reg iur. fauorabiliores. Contrariũ puto† ꝙ uerba huius legis pñt intelligi, ita in actore, sicut in reo ꝓp uerbũ, ageres, ꝙ est hic, & ĩ. dicit allegationes ꝯpetẽtes, & c. ꝙ verbũ, ꝯgruit tã actori q̃ reo. Nec ob. ꝙ ĩ. dicit defensionib. qa et ex parte actoris dr defensio illa replicatio, qua se defendit ꝯ exc. vt l. 2. ff. de exc Pro hoc facit, qa cũ istud priuilegiũ det rõne militiæ, eadem rõ est, siue sit actor, siue sit reus. Quæro, vtrũ ista lex hẽat locum† si omisit exceptiones dilatorias: gl. hic tãgit, b nec explicat. Quidã dicũt, ꝙ sic, qa beneficia Principum sunt largissime interpretanda, vt l. fi. de ꝯst. princ. sed hæc lex ꝯtinet beneficiũ principis, ergo, & c. Ista rõ nõ placet, nã hęc lex ꝯtinet priuilegiũ ꝯ ius cõe: q̃ priuilegia sunt stricte intarpretanda, vt l. si qñ, in prin ĩ. de inof. test Nec ob. l. fi. de ꝯst. princ † qa ibi loqt in beneficio, ꝙ non est ꝯ ius cõe, vt puta si Imp. ꝯcedit alicui castrũ, vel feudũ. sed hic loquitur in priuilegio, ꝙ est ꝯ ius cõe. Expeditis gl. extra gl. q̃ro, † quid in militib nostri temporis, c vtrũ gaudeãt isto priuilegio? Iac de Rau. distinguit, & Cyn. hic refert, & ideo dic, vt hic per eum. Quæro, quid in militibus celestis militię. d Vr ꝙ idẽ, vt l. miles, in prin & ibi no. ff de re iud. Contrariũ † puto, quia ista lex ꝯtinet priuilegium ꝯ ius commune, & ideo non est nostrum extendere, vt l. si vero, §. de uiro. ff. solu. mat.

ADDITIONES.

a Alc. Non puto veram Sed salua gl. ſm D Frã. de Rampo. dum glo dicit, vide quo ad effectum, nõ tamen per omnia, quia rusticus potest restitui ex clausula generali, si qua mihi iusta causa esse videbitur: si non potuit consulere peritiores, & hoc videtur gl tenuisse.

b Ale Hic tangit. Gl. quæ facit mentionem de iudice excom. & adde, quæ no. In. in c. exceptioné, de excep. & Bal. in l placet, sup. de sacros. eccl. vbi dicit hic esse gl. ꝙ exceptio excõmunicationis potest opponi etia in nro foro, & vide hic Bal.

c Alc Nostri temporis. Et vide quę no. Bar. in l. militem, de proc. & Sal. in l. non prohibetur, inf. qui accu nõ pos. Spe. & ibi Io. And. in ti. de accusatore, & Bar. in l. fi. inf de iurisd omn. iud.

d Alc. Cęlestis militiæ. Adde, quod in militarib actib. non præfertur Doctor militibus. Casus est in l. i. quę inci in ciuilib. ff. de offi vicarii, & indistincte tenet Bart. in proce. Digest. in fi. & Pet. de Anch in l aduocati, inf de aduo. di. iud.

LEX II.

1 *Repudio, & nolo adire, an idem sunt.*

Cum ignorantia. Maiori repudianti hęreditatẽ maternã, prætextu ignorantiæ non subuenit. h. d. Op. ĩ. de rep. hære. l. fi. vbi intra trienniũ licet adire hęreditatẽ repudiatã. Sol ibi loquit in hæreditate paterna, hic in materna, & hæc est uera solu. Cõtra istam opp. de l. filii. §. t. ff. ad Tert. Sol ibi nõ repudiauit, sed dixit, non adeo, seu nolo adire, a ita dicit gl Sed Pet. reprehendit istã sol. dicit. n ꝙ licet de† subtilitate Grammaticali aliud est dicere, repudio, aliud, nolo adire, tñ ſm iuris dispositionẽ illa uerba idẽ importãt. Ego uero teneo gl. pro qua facit, ꝙ no in l serui electione in prin. ff de leg. j. & tñ illa uerba, nolo adire, cũ cursu anni inducunt repudiationem, vt d. l. filii. §. 1. ff ad Tert. alii dicunt, ꝙ prætererat hic annus. Ista est diuinatio. Alii dicunt ad utrumque contrarium, quod hic alius adiuerat, in contrariis secus: & istud cõtinet etiam diuinationẽ.

ADDITIO.

a Alc. Nolo adire. An per ista verba, nolo adire, inducat repudiatio? Adde Bart. in l. suus, ff. de iure delib & vltra alios tex. adde l. Ti. cum decederet, in prin. iuncta glo. de act emp. quam sin no.

LEX III.

1 *Dispositio. l. fi. C. de repu. hær. non habet locum in filio emancipato.*

2 *Hæreditas patris dicitur quasi debita filio.*

3 *Acquirens illud, quod est sibi quasi debitum, dicitur lucrari.*

Si emancipata. iuris ignorãtia nõ excusat in lucro, seu quasi lucro. h. d. Op. de l. fi. ĩ de repu hær. Sol. ibi loqt in filio in ptãte, hic in emãcipato, & uide istã gl. primã. In nuit ista gl. a quod lex ul. de repu. hær. non hẽt locum in filio † emancipato. Cõtrariũ vr ibi tenere gl & ibi dicam. Dixi in l. nõnũq̃, de coll. bo Pro mõ tene istã gl. Vel dic, ꝙ ibi loquit ĩ eo, q est exclusus tpe, hic ĩ eo, q est exclusus repudiatione. Opp. ff. de bo. pos. l. ĩ bonorũ. Sol. Ista itelligit ſm illã, qa bic potuit ꝯsulere peritiores & non consuluit. Contra hoc opp. iuris ignorãtia nõ nocet in dãnis, vt l. iuris ignorãtia. ff. e sed hic ista filia certat de dãno uitando, quia hæreditas patris† erat sibi debita. ut l. fi. §. pe. ĩ. de codicil. l. si qs legatũ, in fi ff. de fal gl. rñdet, b ualde no. dicit gl. dico, ꝙ nõ est debita uere, sed quasi debita. Tene mẽti istã gl No. et aliud, c ꝙ qñ quis† acquirit illud, quod est sibi quasi debitũ, dr lucrari d & iudicatur sicut de eo, qui lucratur, sicut hic vides, ꝙ no. Vltimo op. de l. t. §. sed uidẽdum, ff. de succes. edi. Sol. Fateor, ꝙ pt admitti ex alio capite tãquã cognata, & vide gl. & c.

ADDITIONES.

a Ista gl. Istam gl. Allegat pro sin. Pau de Ca. in l. iuris ignorãtia, inf. qui admit. vide quæ dixi in l inter stipulantem, §. fi. de ver obl. & adde aliam gl. in l. si duo, ff. de acq hær. & eam põderant Doc. maxime Ange. & Imo. vide, quæ dixi in l. in suis, in fi ff. de lib. & posthum

b And. Barb. Gl. rñdet Pondera istam gl qa probatur, ꝙ filius non adimplens volũtatem defuncti ad pias cãs, priuat legitima, eo quia dr, ꝙ est quasi lucrum, sed per hoc priuat oi lucro, vt in § si autem, in Auth. de eccl ti. ergo uide, quæ dixi in c si hæredes, de test Lud. Rom. in cons. 113. vbi dicit, ꝙ est quasi debita, uide Bal. in l. cum mulier, ff sol. mat. vbi ponit differẽtiam inter lucrũ, & quasi lucrũ.

c Paris No. etiam aliud. Vide Alex. consi 384. in contrarium vide vnum pulchrũ dictum relatum per Aret. cons. 2. Et generaliter quis dicatur titulus lucratiuus uide Bar cum additionib suis in l. i. C de impo. lucr. descrip lib. 10. Et de hæreditate patris, & de legitima, an sit debita, vel quasi debita filio, vide Barb. in c. Rayn. extra de testamen.

d Pom Dicitur lucrari. Et vide Rom. cons. 125. & Are. cons 2 & 17 & Ale 17 vo. 3. & 101. eo. vol. dicit, ꝙ titulus hæreditatis dicitur lucratiuus, & d. So. consi 1. ad h. vbi pulchre ex hoc infert.

LEX IIII.

1 *Diuisio facta cum hærede putatiuo per ignorantiam, non præiudicat.*

2 *Error præsumitur, probando rem aliter se habere.*

3 *Testamentum non solenne, quando habeatur pro falso, & quo ad quid.*

4 *Obligatio aliqua, an oriatur inter cohæredes siue uere siue putatiue.*

5 *Præsumit in dubio pro testamento, nisi ex inspectione cõtrarium appareat.*

Si post diuisionem. Primo ponit theoricã. Scdo ponit practicam. Secũda ibi, ostende igit apud Rectorẽ, & c. Diuisio facta cum hærede putatiuo † per ignorãtiã, non præiudicat. h. d. Not. primo, ꝙ dixi in sũmario. i. ꝙ diuisio, & c Secundo no. ꝙ probando aliter rẽ se hẽre, † error ꝑsumitur. Op. ff. fam. erc. l. cum putarem. Sol. dicit glo ibi fuit facta diuisio per iudicem, hic extra iudicium. Istã cõiter tenen nri Doc. tñ Rich. Malum dicit idem in iudicio in casu legis nræ, qa hic fuit productũ testm, ꝙ erat falsum, uel erat nõ solẽne † & nõ solẽne testm hr ꝓ falso, ut l. iubemus. ĩ. de test. in fi. vñ sniã retractat tanq̃ lata ꝑtextu falsi instri, & ꝙ solutũ est, repetitur, ut ĩ. si ex fal. instr. l. fi. Ita dicit ipse. Certe in quantũ loquit, qñ testm productũ erat falsum, ipse dicit uerũ, sed qñ alia rõne testm est nullũ, non puto, ꝙ uerũ dicat. Nam testm non solenne hr ꝓ falso, q̃tũ ad puniendũ notariũ, non q̃tum ad alia, vt d. l. iubemus. Op. ĩ. de test. l. nõ dubiũ. § fi. Solue, vt ibi. Op. ex testõ ĩperfecto oritur nãlis oblo, ut uidebitis plene in l. cũ qs. ĩ. eo. ergo solutum ꝑ ignorantiã non repetitur, hic dr ꝯ, qua re male. glo. ponit duas sol. a Prima est † ꝙ inter cohrdes, nulla est oblo, quia vnus cohæres non dãnatur dare alteri, uide istam sol. ualde no. & credo, ꝙ sit verissima, licet gl. nõ teneat eã. gl. reprehẽdit istam sol. Nã qñ sunt uere cohæredes, inter eos nascit oblo ciuilis, & nãlis, ergo, qñ testm nõ est solẽne, orit nãlis oblo: tñ nõ placet ista reprehensio, nã inter cohrdes dẽs ꝯsiderare duo. Primo est oblo ex ipso testõ, & ista nulla est, et si testm est ualidũ, qa quilibet capit a seipso suo iure, & nõ a cohrde suo, b vt l. ĩ singulis. ff. ad l. Fal. & l. sed & si in ꝯdõne. §. fi. de hęr. inst. & iõ ꝓ hæreditate, cohęredes non hẽnt inuicem ex testamento obligationem. Item debes considerare ĩter cohrdes quasi ꝯhi, q ꝯctus orit ex cõione hæreditatis ex quo orit oblo ciuilis, & nãlis, & ideo sunt productæ actiones inuicẽ fam. erc. & cõi diuid. tñ ista cõio cessat, qñ testm est nõ solẽne, & ideo ex isto quasi ꝯctu nõ potest oriri naturalis obligo. nec ex testõ, etiam si esset solenne, ut dictũ est, ergo nulla nãlis oblo est inter eos, & ista est uera Vel aliter dicit gl. hic errauit ĩ facto, ibi errauit in iure. Bona solutio est ista in se, tñ præcedẽs est magis subtilis. Quæro, qua actione repetit istud, ꝙ est datum cohęredi? gl. dicit, ꝙ medietatem repetit rei uẽdi. aliam medietatem ꝑ condictionem indebiti, & uide gl. † Vlt no. ex hac l. ꝙ testamentũ in dubio præsumit valere, nisi probetur cõtrarium. Hoc colligitur ex tex. dicit. n. ostẽdit igitur, & c. Hoc etiam no. gl. paru ula super uerbo, non posse. Hoc est verũ, nisi uitium testamẽti appareat ex ipsius inspectione, vt si in eo non essent septẽ testes, uel esset rasum, vt l. fi. ĩ. de edi. diui. Adr. tollẽ. Ita debetis intelligere hanc materiam, & ex ea potestis colligere multa no. vt s. patet.

ADDITIONES.

a Paris Duas solutiones. Vide Pau de Cast. cons. 361. ad fi. Bar. in trac. Minori in c. 3. vide Are in l ex parte, ff de acq hęr vbi etiam, an inducatur aliqua obligatio inter hæredem, & testatorem.

b Ale. Cohærede suo. Pro hoc tex. ꝙ qñ sunt duo cohæredes, ꝙ quilibet capit a se, non a cohærede, l. in testamẽto, & ibi vnum sing ponderant Ang. & Bal ff. si qs omis. cau. test. Nam testator ibi dixit, si Titius hæres nõ erit, Mæuius hæres esto, & sic mens testantis ibi fuit, quod caperet a Titio, alias vero a se accepisset.

LEX V.

1 *Falso confessio facta scienter, siue ignoranter, quando præiudicet, & nu. 3.*

2 *Dominium sola nuda uoluntate non perditur, possessio uero sic.*

4 *Confessio extra iudicium falsa, siue a sciente, siue ab ignorãte sit facta, quãtum ad translationem dominij non præiudicat.*

5 *Dominium nuda uoluntate transfertur in ecclesiam, & ciuitatem.*

6 *Ficta traditio non operatur translationẽ dominij. fallit tamen, & nu. seq.*

7 *Dñiũ ex confessione facta in ult. uolun. transferri sine traditione, & nu. 9.*

8 *Cõfessio extraiudicialis facta, ꝙ fundus meus sit tuus, ꝙ prosit ad ꝓbõnem.*

Confes-

10 *Confessio falsa facta in iudicio quando præiudicet.*
11 *Confessio erronea facta in iudicio ad hoc, vt præiudicet quo ad probationem, non requirit causam.*

Cum falsa. Falsa cōfessio circa proprietatē rei nō ꝑiudicat. h. d. Duob. mod. legit. Vno mō in eo q ꝯfitetur falsum ignoranter: alio mō in eo, qui cōfitetur falsū sciēter. Prima lect tangit in secunda gl. Alia lec. tangit in gl. vlt. Prima gl. ē cōis ad vtrāq; lec. Op. ff de cōfes. l. nō fatetur. So. dicit gl. 5 † ꝙ ꝓut ista lex loquit in errāte, pōt intelligi duob. mod. vno mō, ꝙ errauit in facto, alio mō quod errauit in iure. Si intelligas d errore facti, lex ꝯtra nō obstat. Si itelligas de errore iuris. Rñ. ꝙ hic fuit erratū extra iudicium ibi in iudicio. Secūdo mō loquitur in sciente, & tūc opp. cōfessio facta a sciēte ꝑiudicat, vt l. tale pactū in prin. ff. de pac. Sol. ꝯfessio facta a sciente, ꝑiudicat in his, q̄ pñt sola volūtate induci, vt pactum liberationis, quod sola ptāte, seu a voluntate ꝑt induci. a Ita loquit l. tale pactū. Sed ꝑdere dñium qs 2 nō pōt nuda volūtate, † vt l. si quis vi. § differentia de acq. pos. merito falsa ꝯfessio sciēti nō ꝑiudicat: secus in possessione quæ sola b volūtate perdit, b vt d. §. dñia iur si. Gl. dicit ibi loqui in confessione liberationis, q̄ sola voluntate pōt induci. Primo q̄ro, quæ ista3 rum lect. sit vera † Rñ. vtraque siue sciēter siue ignorāter ista cōfessio fiat, non ꝑiudicat: qm si partes vellent hoc facere expressa volūtate, ꝙ illud, qđ erat paternū, esset maternū, nō posset. Quid c si ꝯfiteor fundum esse tuum, an ista confessio mihi præiudicet? c Et vr, ꝙ sic, qa partes pñt hoc inducere, ꝙ fundus meus efficiat tuus. Tñ ꝓ isto declarando debetis aduerte: qñ ista cōfessio fit ex4 tra iudiciū, † tūc, siue fiat a sciente, siue fiat ab ignorante, non ꝑiudicat quantū ad translationē dominii, qa nō pōt induci nuda d volūtate partiū, absq; traditiōe, vt l. traditionib. ꝯ. de pact. de rei 5 vend. l. si agēs. Fallit in eccl'a † & ciuitate, arg. l. vlt. s. de sacros. eccle. Sicut. n. simplici donatione trāsfert dominium i ecclesiā, ita hac simplici ꝯfessione. Plus dico si ego ꝯfiterer ex certa scientia .s. fundum meū esse tuum, & me tuo nomine possidere, nō trās6 fertur dominiū, † qa fictus titulus, & ficta traditio non operatur translationē dominii, vt l. qui rem. §. eandē. C. locat. & ibi ꝑ Doc. 7 & l. si aliquam rem, de acq. pos. † Fallit in ecclesia, vt dictum est. e prodest tñ ista confessio quātum ad probationem, e † qa fundus 8 meus non ꝑsumitur, donec probetur contrariū. arg. l. Publia, in fi. ff. depo. ꝯ. de non num pec. l. generaliter. Contra prędicta facit. 9 ff de do. l. ex hac scriptura. † Sol. ibi fuit confessio in vltima volūtate, in qua transfertur dominiū sine traditione. Vlterius si ista 10 † ꝯfessio esset facta in iudicio, si quidem ab errante in iure, ꝑiudicaret, ab errāte in facto nō ꝑiudicaret, sed pōt reuocari vsque ad sniam, vt ff de confes. l. non fatet, & l. cū falsa. s. eo. & ꝯ. eo. l. error. & no. hanc gl. Si uero cōfessio fieret in iudicio f a sciente, tūc f perinde est, ac si in rei vend. esset cōdemnatus. Casus est in l. certum §. 1. ff. de confess. quia casus est notabilis multum. Quero, qñ ista confessio fit in iudicio, vtrum requirat cām, ad hoc vt ꝓba11 tionem inducat? Et dico † ꝙ non. Ita tenent Doc. g sicut in libel g lo, qui formatur in rei vēd. nō requirit cā, eadem rōne, & in cōfessione, sufficit, ꝙ quis confiteatur fundum esse meum, & causa non reqritur, ut l. & an eadē. §. exceptiones, de excep. rei iudi.

ADDITIONES.

a Ale. Pōt induci. Adde, qđ no. Bar i l. tres fres, i pri. ff de pac. M. Dec. cōs. 263. nu. 3.
b Ale. Perditur. Illis adde, quod Bal. in l. 1. de confes. licet si confiteor aduersarium meum possidere, & ego possideo, nō transfertur in eum possessio. & idē Bal. hic
c Meno. Præiudicet. Alcia. cons. 158 nu. 8. 9.
d Ale. Nuda uoluntate. & uide quæ no. Bal in l. ad probationem, in uer. quero si instrumentum. C. loca. Adde quæ no. Cy. in l. non nudis, & in l. non epistolis inf. de proba. Et ad limitationē eorum, quæ hic habentur, vide quæ no. Bar. in l. cū testamentū, ad fi. inf. eo. ubi in his quæ solo consensu conficiuntur, vt hypotheca, etc. nocet sola confessio. per do. Ant. in c. si de confes. Quid si confiteor fundum censualem esse, nunquid mihi plene præiudicem in iure census? Dic quod sic, secundum Bal. in l. si certis annis inf. de pac. Facit l. si cēsualis, & ibi Bal. inf. de don.
e Meno Probationem. Rui. consi. 128. nu. 5. lib. 2. consi. 31. nu. 1. lib. 4 Dec. l. traditionibus C. de pactis Guid. Papa q. 272 col. 3 vbi posui.
f Paris. In iudicio. Menoch. Bero. cons. 5. nu. 36. lib. 2. Quod in iudicio ualeat, dixit etiam Bar. in l. iura. C de omni agro deser. li. 11.
g Ale. Tenent Doc. Adde gl. no. in l. 1. in fi. de interrog. act. & Cy in l. generaliter. C. de non nu. pe. ubi uide Bal. & do. Ant. & in c. si. de confes. & quæ no. Bar & quæ ibi dixi in l. nuda ff. de don. adde tamen ꝙ confessio sine cā facit aliquam præsumptionem. Tex est no. scđm intellectum gl. in l. instrumenta C. de prob. licet Spe. noluerit, quod faciat semiplenam probationem in ti. de confes. §. nunc videndum ver. sed nunquid semiplenam.
Meno. Soc. tract. fall. reg. 67

LEX VI.

Si non transactionis. Breuiter hoc dicit. Qui soluit indebitum, illud repetit, soluto prius eo quod debet. h. d. Hic non sunt alia.

LEX VII.

1 *Error adhibitus in præparatoriis iudiciorum quando reuocetur.*
2 *Mulier, quæ confitendo errauit in præparatoriis iudiciorum, quando iuuetur Velleiano, & quando beneficio huius legis.*
3 *Confessio erronea facta in positionibus, reuocatur vsque ad sententiam, & etiam post sententiam, & quibus casibus, nu. 5. 6. 7. 8. & 11. ubi late.*
4 *Error, quando est expressus in sententia, post sententiam reuocatur.*
9 *Cōfessio erronea fcā circa dcisiua tot⁹ negotii, reuocat ēt beneficio hui⁹ leg.*
30 *Præceptū si vigore confessionis erroneæ factum sit a iudice, tale præceptū & confessio reuocari possunt.*
32 *Error adhibitus in iudicio, in omittendo, vsque ad sententiam reuocatur.*
33 *Si post terminum ad producendas exceptiones, aliquid ad notitiam eius peruenit, poterit post terminum produci.*
14 *Error, an probetur probando rem aliter se habere.*

Error facti. Duas regulas ponit, vnā affirmatiuā, aliā negatiuā. Affirmatiua est ista, error facti ꝑt reuocari a ante latā sniam, & sic nō nocet. Negatiua est: Error facti post latā sniā nō ꝑt reuocari, & sic snia nō pōt rescindi. Alia rła est ibi, nā cā decisa, &c. Ad euidētiā nrarū gl. dēs scire, ꝙ hēs primū gl. magnā, q̄ est additio, & ista respicit primā rłā. Itē hēs scdā gl. q̄ est antiqua, & illa respicit scdm rłā. Itē dēs scire ad euidētiā, ꝙ lex ista legit duob. mod. principaliter. Vno mō in errore facti adhibito in iudicio. Scđo i adhibito ex iudiciū. Itē pria lec. subdiuidit in quattuor. Prio, qñ ē erratū i ꝑparatoriis iudiciorū. Scđo qñ ē erratū i his, q̄ sūt dcisiua ptis. Tertio, qñ ē erratū i his, q̄ sūt 1 dcisiua tot⁹. Quarto, qñ est erratū in omittēdo. † Pria lec. est, qñ est erratū in ꝑparatoriis, ut puta in aliqua interrogatione, q̄ fit añ li. contest. pti. de interrog. act. Ad istā opp. ff. de interrog. act. l. de ętate. §. fi. Gl. soluit, ꝙ ibi dixi falsū ex certa scia, hic ꝑ errorē. Nō vr bona rō, qa tex. dixit maxime, & sic iplicat idē esse si ignoraret. Dic ergo ꝙ si ponim⁹ ibi ignorasse, fuit talis ignorātia, q̄ ca2 dit in latā culpā. Itē op. de l. si mulier † in iure. ff ad Vellei. ubi si mulier ꝯfessa se hrđē, ꝙ ptinebat ad ꝑparationē iudicii, & ibi dr ꝙ iuuabit Velle. ergo innuit, ꝙ de iure cōi nō iuuabit. Dicit glo. imo nō iuuat, & qa hēt illud remediū, & ēt hui⁹ l. Vel dic, ꝙ añ sniā hēt duplex remediū mulier. s. Velleia. & huius l. post sniā hēt remediū Velei. tm̄. Tertio op ex gl. d l. is q se obtulit, de rei vēd. & l. q se. đ pet. hær. So. ibi vult pęnitere añ li. ꝯte. ñ ꝑt, sir, post li. ꝯte. ñ pnsset, nisi de errore doceret, ꝑ hāc legē. Et hoc examinat ut dixi i l. ñ fatet, circa prin. ff đ ꝯfessis. Scđo mō legit, qñ erratū est i his q̄ sūt dcisiua ptis, vt puta i aliqua pōne: exēplū i l. cū falsa s. e agebat hypothecaria, iter alia fuit facta pō, ꝙ res erat mřna, & il3 le ꝯfessus ē. † Ista ꝯfessio ñ dcidit totā litē, sđ ptē, isto casu admittit reuocatio vsq; ad sniā, &c. Ad idē op. ꝯ. de error. aduo. l. fi. Solue vt ib., qa illud iō, qa itra tridiū fuit lata snia. Op. đ ꝯfe. l. si is cū b quo So ibi loqt i his litib. q̄ agebāt ꝑ ificiatiōē, b iō admittit reuocatio ēt añte sniā, & isti op. sūt i fi. gl. q̄ respiciūt primā rgulā

Ad

ADDITIONES.

a Ale. Reuocari. Cautelam aūt ad reuocandum errorem vide per Bar in l. de ætate in fi. de interrog. act. Et in materia vide quod no. scripsi post Bal. in l. 1. §. quod obseruari de iur. calum. & Bar in l. post legatum in prin. ff de his quib. vt indig. & quod hic dicitur, quod error non potest reuocari ipso iure, sed per restitutionem sic, l. fideic. ff. de confes. hanc l. limit in fin. lect. sua, & uide eundem, & no. etiam quod tā pars, quam testis incontinēti potest reuocare errorem suum etiam circa probationem erroris: secus si ex interuallo vt no. Bal in l. edita. inf. de edend. allega. Bar. in l. post legatum, de his quib. vt indig.
b Paul. Vide vnum casum, quo confessio erronea non potest reuocari, per Ro. sing. 301. inci. tu hēs. Itē vide alium casum, in materia in sing. 375. inci. sententiam & diffinitionem erroris uide per Bal. in c. 3 quib. mod. feu. amitt. Item no. quod erroris reuocatio non permittitur, nisi refectis expensis, Bal. in l. iura, ad fi. C. de omni agro deser. li. 11. Sequitur Fel. in c. ad audien. in ver. cogitabam. extra de resc. vbi allegat alia similia, prout etiam scripsi ad Bar. in l. non ignorat. C. de fruc. & lit. expē. An autem confes. tanq̄ erronea possit reuocari post lapsum terminum præcepti facti in confessum. Bal. contra Bar. tenuit quod sic, refert. Corneu. consi. 160. in princ. & ibi ēt quod non possit reuocari, si post factam primam confessionem, puta in instro postea in iudicio idem repeteret, & confiteretur, An aūt reuocans confessionē tanq̄ erroneā, habeat ꝓbare errorem uide Fel. in c. præterea, extra de test. cog. Itē, ꝙ cōfessio facta coram iudice incompetenti possit reuocari absq; eo, ꝙ probetur error, vt Ias. in l. Magistratib. in 50 limitatione ff. de iuris. om. iu. & dixit se dixisse hic. An autē confessio facta super crimine possit reuocari, & q̄uo vide Are. consi. 147. Item potest error reuocari ēt per hæredem, uide Ias. in l. cum testib. prope fi. inf. e. Itē q̄uo in criminalib. possit reuocari, uel declarari, uide Are in c. cum dilectis, in 2 notabi. de accus. Item in materia erroris, quod toleretur error & quod quis potuisset de facili certiorari, licet sit secus i dubietate uide Ias. in l. si per errorem. in 4. no. de iuris. om. iu. Item circa reuocationem erroris multa ponunt Ias. & Mo. ser. hic, & Ias in l. 3. inf. de errore calculi. Item adde, quod incontinenti potest reuocari confessio ēt non probato errore, nisi esset acceptata per partem aduersam, quia deberet tunc probare errorem, uide Ale in l. quicquid adstringendæ ff de ver. obl. Vide eundem consi. 40. in prin. & 92. 5. vol. Vide Fel. in c. ꝑterea. de test. cog. Et aduerte quod Alex. in d. consi. 92. præsupponit, quod possit reuocari confessio acceptata, probādo errorem. Sed Roma consi. 433. ad fi. indistincte tenet quod non possit reuocari, postquam est acceptata quasi transiuerit in contractum. Et Ale. in dictis locis potest intelligi qñ incontinēti reuocaretur, quia tunc fit distinctio, de qua per eum, secus si ex interuallo. Vide tñ omnino Cępol. cautela 99. incipit Confessio, quædam, ubi concurrentib. duob. vult, quod non possit reuocari si quod sit acceptata. Item quod sit statutus terminus ad opponendum contra ipsam confessionem, vt ibi per eum. Quid autem de confessione geminata, uide Ro consi. 346. Ias. in d l. 1. infra. de errore calc. Item quid de confes. iurata uide Rom. cōsi. 381. Item an post conclusionem in causa possit reuocari, uide Rom in d. consi. 433. Quid autem quando est datus terminus ad deliberandum, & quis deliberatus fatetur, an possit reuocari, uide Rom. in d consi. 346. & consi. 391 qui est contrarius, uide Fel. in d. c. cum venerabilis. de excep. concludentem quod sic, & Mod vbi s. & hic. Qđ tñ intellige vt per Ias. hic, item intellige dummodo causa erroris in specie allegetur, sm Bal. hic, item quomodo possit confessio iurata ꝑtextu erroris reuocari, uide Fel. in c. cum dilectis, in 11 no. de accu. Item quod positionis responsio erronea possit reuocari, probando rem aliter se habere, etiam in facto proprio, uide Alex. consi. 47. vol 1.
b Meno. Per inficiationem Alcia. consi. 106. nu. 4. 6.

Ad istā eādē lec. ob. & vř qđ post sniā possit reuocari talis error, vt l.j.ſ. de erro. Sol. ibi erat exp̄ssus error † in sniā, & sic sniā non valebit. Op ad idē de l. fi. ſ. đ reb. cre. & si ex fal. instr. p totū. Solu. ibi spāle pp delictū aduersarii † q falsa istrā, vř falsas allegationes pduxit. Op. ſ. si aduer. rē iudi. l. j. Sol. vt in gl. itē op. ſ. de fur. l. fi. §. si autē. Gl. dicit & bene, ibi reuocař error in alia cā, vnde sicut sniā ī alia cā nō p̄iudicabat, † ita nō impedit reuocationem erroris. Op. ff. qñ actio de pecu. est annalis l. 2. Sol. dicit gl. ibi erat cōis error. Ista solo. satis placet. Vnde ille, † q errauit, habuit iustā cām ignorātiæ pp q̄ potuit restitui ēt post sniam ex cla generali, a si qua mihi iusta cā esse videbiř. Dat glo. ibi aliā sol. qđ erratu per suasione aduersarii, q̄ sol. etiā est multum no. Nā si positioni factæ ab aduersario tu r̄ndere: credo, qđ & post sniam potes illā reuocare per beneficium restitutionis in integ. nā fuisti lęsus, quia credidisti illi ponēti: secus si tua sponte ꝯfitearis nō eo ponente. † Opp. de l. hēbat. in prin ff de institio. gl. dicit, ibi nō nocet error in illa cā. Do. dñt quod ibi est eadē cā, & eadem actio, sed qualitas actionis mutař. s. illa adiecto institoria, &c. vñ dicūt, qđ admittiř p testes ad pbādum ꝯriū. p restōnē in integ. Distingue circa hoc, vt dixi in d. l. nō fateř. Tertio mō pōt intelligi de errore adhibito circa ea, q̄ sunt decisiua totius, vt qñ ego ꝯfiteor tibi totā petitionem tuā. Ista lec. nō colligiř [b] ex verbis gl. tñ colligiř ex dictis Iac. de Are. & vř quod isto casu hæc lex nō hēat locum. Nā cōfessus hř p iudicato, & ꝯdēnato, vt ſ. de ꝯfes. l. j. & l. proinde. ff. ad l. Aq. ergo de errore nō pōt cōqueri, qa statim sniā hř pro lata, & distinctio huius l. nō vř hře loc. Do. Iac. But. tenebat, qđ etiā in his, q̄ sunt decisiua totius hēat locū lex ista, & illud quod dř, ꝯfessus hř pro indicato, verū, est, quia hř pro iudicato, si ꝯfessus sciēter. Ita intellige gl. in l. j. de ꝯfes. Pro prima opin. vř casus in l. post rē ff. de re indic. Pro opi. q̄ dixi est casus in l. pe. ff. eo. Istud puto verum. Nō obst. l. post rem, qa dēt intelligi vt dixi de cōfes. emissa a sciente. † Sed iuxta hoc q̄ro, quid dices si post ꝯfessionē factā est p̄ceptū, de quo loqř l. si debitori. ff. de iud. Certe puto idē, qa istud p̄ceptum nō est ꝯdemnatio, nec sniā, sed magis ptinet ad exec. Vnde iudex volēs exequi ꝯfessionē, q̄ executioni mitto reř, vt l. j. ſ. de ꝯfessis, facit præceptū de soluendo &c. † Et eo. mō dico in instřis guarētigiatis, quæ fiunt p Tusciā, vbi notarius ex authoritate sibi cōcessa facit p̄ceptum partib. quod obseruent ꝯtenta in instřo: qa puto quod talis ꝯfessio hēatur pro facta in iudicio, & eo. mō veniūt reuocandę aliç confessiones factç in iudicio. † Quarto mō potest intelligi de errore adhibito in iudicio in omittēdo, vt si per errorem omisi aliquā excep. dilatoriā vel pemptoriā, vsque ad sniam possum reuocare, nō pst. Hoc d. hęc lex, vide gl. q̄ incipit. pone casum [d] in l. cum putarem. Istā lect. tene menti, quia si post lit. cōtest. vel lapsum termini dati ad pducēdū exceptiones, seu pducenda iura, superuenit ad tui notitiā aliqđ qđ pri' ignorabas, p ignorānā facti potes excipere post terminū. Hic est tex. ext. de excep c. pastoral. † Opp. vř qđ possit opponi ēt post sniam, vt s̄. e. l. Solue vt ibi dixi. † Scđa lect. principalis ī hac l. est de errore adhibito ex̄ iudicium, & hoc sentit illa gl. parua, ibi ēt in indebito soluto. Scđm hoc bēs casum huius legis satis clare. Dñi, error ex̄ iudiciū adhibeř qñq; in ꝯfessione circa realia iura, de quo tetigi in l. cū falsa. s̄. e. tangā ēt ſ. l. prox. Qñque iste error adhibeř circa alia, & ista esset lōga materia, q̄ gl. tractat in l. rīa. ff e. & Cyn. in c. ignorantia. de reg. iu. in 6. iō hic non tāgo. De errore vero adhibito ex̄ iudicium, dicā in l. cum quis. ſ. sufficit, qđ examinaui hic de errore adhibito ī iudicio. † Quaeř etiā iste error pbeř [e] tetigi in l. si post diuisionem s̄. eo. Et gl. tāgit in l. de ætate. §. q iusto. de interrog. act. de pb. l. cum de indebito, & l. nō fatet. ff. de ꝯfes. gl. oēs vīr velle, qđ pbādo hoc ałr se bře, pbei error. In contrarium faciunt not in l. si res, de leg. j. de nou. l. si qs delegauerit. Aliæ gl. distinguunt, an illud super quo est erratū, dependebat ex facto pprio, vel alieno, dixi in l. nō fateř, de ꝯfes. non dico modo, quia non possum complere lectionem.

ADDITIONES.

a Ale. Clausula generali Adde Bar in l. j. in fi. prin ff de eo per quem factum erit. Sed an illud sit verum gl. in c. si de iureiu lib 6 dixit relatis multis opi quod responsio circa positiones potest reuocari, si doceatur de errore. alle Guil. Duran. in Spe. in ti. de deposito. ... Bar. hic vult, q licet non reuocetur vt erronea, tamen semper potest restitui tanquam ductus persuasione aduersarii, quod si esset verum, sequereř quod nunquā reuocarentur responsiones pōnib. factæ, quia posset peti restitutio, & ideo Bal. videtur tenere contrarium in l. de tute de in integ. resti. & etiam hic tenet contrarium, & magis expresse, videlicet quod nisi expresse appareat de dolo aduersarii ponentis, illud dictum aliter non procedit, vt uidetur uelle. Inn. in c. cum causam, de appe. De hoc dicto etiam uide aliquid per Imo. in l. fi. §. iussus de appell. Et ad gl. in c. si. de iureiur. uide Inn in c. cum uenerabilis, de excep. & in c. cum olim. & per Bal. in l. edita. infra de eden ver sæpe accidit. vbi omnino uide, & ibi ponit de eo qui errauit ponendo, an possit corrigere. Adde qñ confessio facta iudicialiter ratis, uel potius possit prætextu erroris corrigi, uel reuocari. Rō ꝯs. 415.

b Alex. Non colligitur Imo dicit, quod colligitur de contrario, quod glo. facit. ff. de confes. l. si is, secundum do Fran de Rampo.

c Alex. Pro facta in iudicio Vide Bar. in l possessio quoque §. & si possessio ff de acqr. poss. & Bar. in l. non fatetur, in fi. de confessis, & Bar in l. iubemus. §. sane de sacrosan. eccle.

d Ale. Pone casum. Adde no. secundum Innocentium in c. cum olim. in fin. de censibus quod licet contra confessionem quis admittatur ad probandum contrarium, vt hic, tamen contra instrumenta quæ produxit non admittitur, nec mirum, quia plus est probatio instrumentorum, quam confessio, sm eum Vide ut Bar. in l post legatū, in fi. ff de his quibus, vt indig. & dixi in l. non fatet. ff. de confes.

e Menoch. Error probetur. Soc. tract fall. reg 69 vbi limitat.

LEX VIII.

1 *Voluntas errantis est nulla.*

2 *Confitendo scienter aliquem liberum, qui erat seruus, an seruus sit liber.*

3 *Verba enunciatiua fauore liberationis inducunt dispositionem, quando principaliter sunt propter se emissa. nu. 4.*

5 *Pactū inter dominū, & seruum, ualet, quādo præcedit naturalis obligatio.*

6 *Manumissio, q possit fieri in quolibet loco.*

7 *Iura realia quæ possunt solo consensu induci, & tolli, per solam confessionem factam a sciente inducuntur.*

Cum testamentum. Hoc bř dicit cū l. seq. Verba enūciatiua erronea, & p libertate, non inducunt dispositionē hoc dñt illæ duæ leges. Ad euidentiā debes scire, qđ dixi in summario. Scđo no. q errantis 1 voluntas † nulla est. Sic de iuris. om. iud. l. si per errorē. Opp. ff ad l. Fal. l. j. §. si legatarius So gl. ibi p̄iudicat sibi in possessione, qa pdidit interdictum quorum legatorum, non in proprietate. Circa 2 has leges format vna qō, † q̄ro, qd si scienter confessus est illos esse liberos, cum essent serui, an erūt liberi? Circa hoc Guarnerius posuit vnam suam gl quæ dicit sic. Cum ex ignorantia deficit id, q fieret a sciente, vt fuit hic pctm̄ alias delictum, ita dicit, gl. quç exposita sm̄ vnum modum dicit, q uerba illa p lata a sciēte inducerent libertatē, sm̄ aliam expōnem dicit totum econuerso. Et vt intelligas, ista diuersitas est ex quadā constrōne Grammaticali; nā illud relatiuū, qđ, pōt referri, vt sit suum ařs id, qđ fiet a sciente. Item pōt intelli vt sit suum antecedens tota illa oratio, hic deficit, q si fieret a sciente. Istas expōnes videatis in glo. qa sunt clarę, & postea videbimus quæ erit magis uera. Arguamus p vtraq; parte. Primo, p prima expositione facit hic text. a contrario sensu, vbi dicit, si non ipsius accesserit iudicium. Item pro hoc facit, quia in liberationibus verba enunciatiua inducunt 3 † dispositionē, vt l. tale. in prin. ff. de pact. Et istam primā tenet hic gl. pro alia opi. facit Nā pactū inter dñm, & seruum nō valet l. interpositas. ſ. de transa & l. cum affirmes, de lib. cau. vnde ista verba nō inducūt liberationem de p̄senti, nec de futuro obligāt dominum, & istā opi. tenuit lo. quā opi. vř tenere in gl. in l. sc & vid. gl. Pro hoc facit, quia in perdendo dñium, ꝯfessio facta ēt a sciēte nō p̄iudicat, vt s. eo l. cum falsa. sm̄ vnā lec. Pe. & Cy. hic eū referēs tenet istam secundā opi. dicēs, q manumisso seruorū, vel fit in testamēto, vel in ecclesiis, vt s̄ de his q in eccl. manu. l. j. & x. Ego puto opi. gl. esse verā, tā in hac l. quā in l. seq. nā verba enūciatiua ad liberationē inducūt dispōnē, † vt dixi p l. tale pactū, in 4 prin. de pact. Hoc est verum, si proferantur principaliter pp se. Ita loquitur gl. seq. Facit ad hoc. ſ. de test. mil. l ex his, quod plene no. in l. ex hac scriptura ff. de don. Ad ꝯtria respōde. nō obstat, q pactum dādæ libertatis inter dominum, & seruum non valet, qa 5 illud verum, nisi p̄cedat naturalis † oblō, tunc. n. ualet. Ita loquiř hic. Ita intelligit gl. tua no. quā tene mēti. Nō obstat. s̄. eo. l. cū falsa, quia loquitur in trās'atione dominii faciēda in aliū, quod nuda voluntate fieri nō pōt, iō nō nocet falsa ꝯfessio, hic loquiř de dñio perdendo per confessionem libertatis, qđ fit sola voluntate vtriusq; partis, nec est opus alio facto. Non obst. quod dicit Pet. ī 6 duob. locis fit manumissio, quia immo in quolibet † loco potest fieri, vt habetis. ſ. de lati. lib. tol. l. 1. Ex prædictis dico, & do tibi vnā regulā, q̄ limitat ea quæ dixi tibi in l. cum falsa. s̄. eo. q iura 7 realia quæ possunt solo ꝯsensu induci † & tolli, vt hypotheca, vt ff de act. l. 1. per solā cōfessionem factam a sciente inducerentur circa rem ipsius confitentis, per ea quæ dixi in hac l. Nec obstat l. cum falsa, quæ intelligitur qñ agebatur hypothecaria, quia ibi confessio non erat facta circa ius hypothecæ, sed circa quoddā adminiculum ipsius, s. circa proprietatē. Non sunt hic alia.

LEX XI.

Quamuis. Ista lex dicit idem, quod lex, sed si emancipata s̄. eo Non habetis hic alia.

LEX XIII.

1 *Ignorantia iuris facilius præsumitur in muliere quam in maribus.*

2 *Mulierib' errātibus in iure, qbus casib. subuenitur, magis quā minorib.*

Ne passim. [a] Hæc est subtilis, & difficilis lex. Breuiter dicit. Mulierib. non subuenitur propter iuris ignorantiam vltra quam masculis, nisi in casib. a iure expressis, h. d. Op. quia secundum hoc vř, q mulieres sint deterioris conditionis, quam viri, nam rřa est, q masculis in damnis subuenitur pp iuris ignorantiā, ī mulierib. uero dī hic, qđ est casuale: vñ vř obstare. ff. eo l. error in fi. Gl. dicit, & bñ, q mulieres iuuantur in omnib. casib. in qb. iuuantur mares, & vltra illos in casib. a l. tm̄ expressis, q autē sint illi casus, glo. hic multos enumerat, q ad p-

posi-

ADDITIO.

a Pari. Ne passim. Nunquid iuris ignorantia excuset mulierem ab incestu, & de quibusdam alus, uide Rom. cons. 506. Nunquid autem iuris ignorantia excuset mulierem, militem, & rusticum ab excommunicatione, uide Rom. in d. cons. 506. vide de materia quomodo iuris error excuset mulierem, vel rusticum, & quid si non consuluerunt peritiores. Iai. in l. iuris ignorantia C. qui admit. per totum.

positū nō faciūt. Et ideo p declaratione gl. d̄bes scite, quia qn̄q; 1 tractatur † de præsumptione ignorātię iuris, & ista facilius præsu a mitur in muliere q̄ in masculo, & hoc est indistincte verū. Ita loquitur. ff. de adul. l. adulteriū cum incestu. §. 1. & ff. de prob. l. cum de indebito. §. 1. d̄ edendo. l. 1. §. si de iur. fisc. l. 2. in fi. Quādoq; tractaī de subueniēdo mulieribus, nō ideo quia errauerūt in iure, b sed ideo quia sunt mulieres, b & in istis casib. loquiī. ff. ad Velle. l. 1. & l. si sine. C. eo. q satisd. cog. l. de die §. minori. sol. ma. l. si cū dotem. §. si mulier. Q̄nque ponit, q mulieres errauerunt in iure, an a † eis subueniatur eo casu, quo nō subuenit eī masculis. & in isto casu loquiī hæc lex, quæ dicit, q eis nō subuenitur nisi ī casibus in l. expressis. In l. autē sunt expressi ff. ad l. Corn. de fal. l. diuus, §. quod tñ, & ad Turpil. l. 1. §. accusationem. in fi. & l. mulier, &c.

ADDITIONES

a Alc. In muliere ignorantia iuris facilius præsumitur in fęminas, q̄ in masculo, vide Bar. in l. non fatetur ff. de confes. & quod no. Bal. in l. pe. C. de his qui sibi alcri. & unde Bal. in l. 1. §. nunciatio de ope. no. nunc. & quæ ibi dixi.

b Alc. Sunt mulieres. Quærit Bal. in l. scripturæ. C. de fide instru. quid si mulier, vel rusticus produxit duo instrumenta contraria, vtrum habeat locum dispositio illius l. videlicet, q neutri credatur, unde ibi & refert Io. An. in c. cum Ioan. de fide instru. q in muliere, & rustico non potest esse simplicitas vbi est contrarietas. & ideo si essent sibi contrarii in testimonio puniuntur, & nunq̄ mulier, & rusticus excusantur ab actu quem faciunt dam. secundum Bal. per illam gl. in l. 1. infra de interd. matr. & adde q non subuenitur mulieri ignoranti ius, in quasi lucro, sicut nec in lucro, nec in quasi debito, vt colligitur ex no. supra eod. l. si emanc. & ibi gl. & alii Bar. & Doct. & Bal. in l. iuris ignorantia. in princip. infra qui admit. & in materia vide Bal. & quæ dixi in l. 1. de interd. matr.

LEX X.

1 *Species indebiti quad sunt quatuor.*
2 *Debitum ex Falcidia quod defalcatur de legato, dicitur indebitum ciuiliter, sed naturaliter debitum, & nu. 1 & nu. 12.*
4 *Falcidia resecat ipso iure quo ad dominium, non quo ad obligationem naturalem, & supra nu. 2.*
5 *Defalcandū per Trebellianum dicitur naturaliter debitum. & nu. 12.*
6 *Defalcandum ratione legitimæ portionis debita filio, vel patrono nullomodo est de iure debitum.*
7 *Debitum ex testamento minus solenni, dicitur debitū naturaliter. & nu. 8.*
9 *Naturaliter tenetur, qui de iure gentium tenetur. & nu. 22.*
10 *Obligatio naturalis quandoque etiam absque consensu contrahitur.*
11 *Obligatio ciuilis, & naturalis quādo oritur ex eo, qd peccat in forma sui.*
13 *Debitor verus quamuis absolutus per sententiam, remanet tamen ciuiliter & naturaliter obligatus.*
14 *Exceptio rei iudicatę est exceptio iuris & facti, non iuris tantum.*
15 *Obligatio naturalis quando sit, quod possit actionem producere.*
16 *Absolutus p sententiā quādo remaneat naturaliter, & ciuiliter obligat⁹.*
17 *Indebitum ciuiliter, & naturaliter tantum debitum, si soluatur per errorem, quando possit repeti.*
18 *Titulus de conditione indebiti, continet quandam causam restitutionis.*
19 *Compensatio non admittitur contra repetentem indebitum.*
20 *Aequitas in specie, præfertur æquitati in genere.*
21 *Soluens per errorem indebitum naturaliter, sed ciuiliter debitum, quando repetat. & nu. 26.*
22 *Actio ciuilis ex chyrographo, & sic ex oblīone literarū, oritur ante biēniū.*
23 *Imperator potest producere actionem absque aliqua obligatione.*
24 *Pactum de non petendo, an tollat actionem etiam ciuilem.*
25 *Obligatio ciuilis, & non naturalis ex sententia condemnatoria oritur.*
27 *Soluens per errorē indebitū ciuiliter & naturaliter, qbus casib. repetat.*
28 *Exceptiones Macedoniani, & Velleiani sunt inducta ex moribus ciuitatis Romanæ, ideo non tollunt ciuilem nec naturalem obligationem.*
29 *Soluēs debitū omni iure, sed indebitū ope exceptionis, qñ possit repetere.*
30 *Soluens, tutus exceptione ex epistola diui Adriani non repetit.*
31 *Exceptiones inducta ad rigorem iuris conseruandum, quæ sint.*

Cū quis ius ignorās. Duas partes hēt. Prima loqr ī ignorante ius. Secūda in ignorāte factu. Secunda ibi p ignorantiā. n. Debitum nāliter tm̄, ciuiliter indebitū, solutum p ignorantiā iuris, nō repetiī, sed p ignorantiā facti repetitio ꝯcedit. h. d. Pone casum in terminis lm̄ opi. gl. q̄ intēdo tenere. Ad istā l. op. tutus exceptione fauorabili, quocunq; errore soluēs repetit, vt l. q exceptionē. ff. de ꝯd. ind. sed hæres hic est tutus exceptione fauorabili; ergo &c. nō d̄bet ergo adhiberi illa distīctio, errauit in iure, vel in facto. Gl. in fi. gl. magnę soluit, q hic hrs nō erat tutus aliqua exceptione, q̄a nulla actione tenebat, ergo exceptionē nō habebat, q̄ psupponit actionē, vt l. 2. de excep. Secundo op. qn̄ aliqs tractat de damno vitādo, iuris ignorātia dat repetitionē, sicut ignorātia facti, vt l. error. ff. e. sed hic hrs tractat d̄ damno vitādo, igiī si in iure errauit, repetere po a test. Gl. huius l. moreᵃ in prin. tm̄ dicit, q ista lex dēt intelligi qñ qs soluit debitum nāliter, sed ciuiliter indebitū, vt legatū ex testō nō solenni, vel legatū, qd̄ debebat defalcari per l. Falc. & ideo ille qui soluit ignorāter, nō certat simpliciter de damno vitādo, q̄a aliquo respectu soluit debitū, & liberatus est a naturali obligatione; ideo adhibetur distinctio, quæ ponitur in hac lege Vltramō. reprehēdunt exēpla istius gl. dicētes, q ex testō non solenni legatum non debeī naturaliter. Item dicunt, q illud quod de legato defalcaī per Falcidiā, non debetur naturaliter, vt statim examinabo. Soluūt ergo ꝯtrū sic, q hic hæres certat de lucro in casib. positis s̄. In eternum n. est, sibi retinere hr̄ditatem quæsitam. Sed ista sol. nō est vera. nā ante hr̄ditatem quæsitam, bene certat quis de lucro, sed post hæreditatem quæsitā hæreditas eum suo primonio cæpit esse vnita, & dici vnū patrimonium, vt l. sed si plures. §. filio. d̄ vul. & pup. & iō si qd de isto patrimonio minuat, patiī. damnum, vt l. damnū. de dam. insc. certat ergo hic hæres de damno. Teneamus ergo opi. gl. p qua gl. & materia tota hic posita de 1 claranda, scias † q quatuor sunt species indebiti, quoddā est indebitū ciuiliter, sed nāīr debitum, de quo loqr lex ista, quoddā est indebitum nāliter, & ciuiliter debitū, quoddam est indebitū vtroq; iure, s. ciuiliter, & nāliter quoddā est indebitū ope exceptionis, sed ciuiliter & nāliter debitū, circa quodlibet uideamus exēpla, & videamus qualiter p errorē solutum repetaī.

2 b Circa primū. qñ est ciuiliter indebitū, nāliter debitū, gl. ponit exēp. ū ī eo † q de legato defalcaī b p Falcidiā. Cōtra istud d. ctum insurgunt Vltrā. ut Pet. dicētes, qd illud nō est debitum, neq; ciuiliter, neq; nāliter. Nā lex Falcidia resecat legata ipso iure. l. Plauti⁹. & l. lineā. ff. ad l. Falcidiā. & l. 1. §. si qs ex mortis. quo. le. ergo nullo iure debeī. Pręterea qñ lex resistit obligationi, nō dat ciuilis, nec nālis oblīo, vt l. nō dubium. s̄. de legi. & l. nō fortem. in princ. ff. de ꝯd. inde. & de fideiuss. l. cum lex. sed lex Falcidia resistit legato, qd nō excedat dodrātē, vt l. 1. ff. ad l. Falc. ergo nullo iure debeī. Gul. de Cun. in hoc tenet gl. nr̄am. Nā in legatis voluntas defuncti dominaī, vt l. in ꝯditionib. de ꝯd. & dē. sed de iure antiquo pmittebaī testatori legare q̄tum volebat; superuenit lex Falcidia, q̄ est ꝯ testatoris voluntatem, vt l. Titia. ff. ad l. Falcidiā. Remanet ergo testatoris voluntas, qd̄ soluaī. ergo remanet nālis obligatio. Idem tenet Iac. But. nihil allegat Cy. reci- 3 tat hic Pet. similiter. † Ego dico opi. gl. nostrarū esse verissimam. primo p casum exp̄ssum s̄. ad l. Falc. l. j. vbi dicit, qd̄ q soluit q poterat p Falc. resecare, nō soluit plus debito, ergo apparet q erat aliquo iure debitū ciuiliter, nō ppter legē Fal. ergo restat q erat nāliter debitum. Præterea ex ea l. pbo sic. Donari vr̄ qd nullo iure cogēte conceditr, vt l. donari. ff. de do. sed illud qd̄ defalcat per Falc. si nullo iure est debitū, eius solutio esset donatio, sed hoc falsum, quia nō est donatio. vt l. j. j̄. ad l. Falc. ergo &c. erat ergo naliter debitum, cuius solutio non dr̄ donatio, vt l. hoc iure §. pen. ff. de dona. Pro hoc optime facit l. si patronus §. de illo. de donat. & ibi de hoc tetigi. Ad ꝯtrū dicit Pet. q Falc. resecat legata ipso iure 4 Docto. non r̄ndent, sed r̄ndeo, quod † resecat ipso iure quo ad dñium, vt legib. s̄. alle. nō autē quo ad obligationem nālem resecat, vt s̄. probatum est. Nō ob qd dictum est, qd lex resistit obligationi, q̄a hoc est falsum. Dicit enim lex Falc. qd possit legare qs q̄tum vult, dūmodo apud hr̄des remaneat quadrās; hic non prohibet testatorem vltra legare, sed præcipit apud hr̄ dē debere remanere quadrantem. Præterea quod hoc sit uerum, apparebit ex ratione quam dicam in q. de testamento non solenni. Ex his concluditur, quod tua gl. dicat veritatem.

Extra gl. quæro qd de eo quod defalcatur per Trebelliana? Re 5 spon. † qd nāliter est debitum, & eius sol. nō est donatio. Tex. est in l. debitorem. de his quę in frau. cre. Quæro quid de eo qd̄ de 6 falcaī per legitimam † portionē debitā filio, uel patrono? R̄n. illud nullo iure est debitum, quod apparet, quia quocunque errore solutū repetiī, vt l. si patronus. in prin. ff. de dona. & ibi est tex.

7 c Sumus. expediti de primo exēplo gl. secundum exemplū est † de legatis relictis in testō non solenni. glo. dr, qd illud est nāīr debitum, c vt j̄. de cōd. inde. l. fideicom. & ff. de condi.

ADDITIONES.

a Pom. Huius timore. Vide gl. Bar. & Pau. de Ca. in l. si post diuisionem infra eo. tit. & ibi Bal. Aduerte tñ q gl. facit q imo ex testō non solenni non debeatur naturaliter. l. hac consulta. §. ex imperfecto, in verbo, accrescere, infra de testa. quia si esset verū, q relictum in testō non solenni naturaliter deberetur, non haberet locum ius accrescendi, cum necesse sit quod portio deficiens in totum deficiat, vt est tex. in l. si duo patroni in prin. & ibi no. gl. & Doc. ff. de iureiur. pro solennitate videas gl. Bar. & Pau. de Cast. in l. si post diuisionem supra eo. & ibi etia Bart.

b Alc. Defalcatur. Vtrum, id quod de legato defalcatur per Falcidiam sit debitū naturaliter, vel nullo modo, & hic de per Bar. in quantum dicit quod est naturaliter debitum. Adde quod idem tenuit gl. & ipsemet Bar. in l. 1. ff. de cōd. in de. idem et tenet ipse in l. patronus. ff. de don. idē tenet ipse Bar. in l. 1. in prin. §. si quis ex mortis. ff. quo. leg. idē Bar. in l. 1. in prin. ff. ad l. Fal. Idem et tenet Gul. de Cu. & Ia. Bu. vt refert hic. Idem tenet Bal. in d. l. 1. ff. de cond. inde. sed Pet. de Bellaper. & Vltramō tenent hic, qd̄ nullo iure sit debitum & hanc opi. sequitur hic Bal. & Bar. in l. error inf. ad l. Fal. & Io. de Im. in l. 1. ff. ad l. Fal. & c. fi. de sol. Et hanc opi. tenet D. meus in d. §. 1. ꝯ Bar. Sed tu nō recedas a Bar. per tex. in d. l. si ad l. Fal. & p id qd̄ ipsemet Bar. no. in l. 1. C. ad l. Fal. sed d. Bened. de Plū. fuit in alia mir. bili opi. dicēs, qd̄ ē debitū naturaliter, & ciuiliter, p plures rōnes, quas hēs i l. n. ff. ad l. Fal.

c Paul. Debitū. Qūo intelligaī qd̄ ex testō minus solēni oritur naturalis obligatio Vide Alc. ꝯs. 122. Item no. qd̄ ubi ꝯhemus super re, cuius cōmerciū particulariter non hēmus, nō ꝯhiī ēt naturalis obligatio, l. 1. C. ne lic. hab. metro lib. 11. Rom. sing. 784. incip. an obligatio. Itē uide Ias. post alios in l. si post diuisionē. s̄. e. vbi ponit qd̄ inter cohæredes nō oñē, iō si filius instituaī, & in eo alius exh̄eus in testō minus solēni, nō teneī filius, ēt in foro ꝯsciētiæ dare extraneo portionē sibi relictā. Itē an sicut ex testamento oriī naturalis obligatio, ēt si nō sit solenne, p legatis, idē sit pro hæreditate. Et an in foro conscientiæ hæres, & legatarius retinere possint sibi relicta. uide Ias. in l. nemo potest ff. de lega. 1. Item an illud qd̄ potest retineri per Falc. dicatur naturaliter debitum, uide Ias. in l. ii. de sol. & ibi ponit, an ex testamento minus solenni obligetur quis naturaliter.

ↄd. in deb. l. fideicō. Pet. ↄ̄ & dicit, ꝙ istud nō est verum, qa oblo nālis ↄ̄hit ↄsensu, vt l. j. de pac. l. in his, § Imperator. de sol. Sed in ꝓposito testtōr bñ nō ↄsentit, qa nō cognouit venire ab intest. sed scriptū in testō itē hīs qui ab inte. adiuit, hic nō ↄsentit, nō. n. est verisimile, ꝙ ve it obligari. Præterea, dicit ipse, qñ illud, ꝙ agit, peccat io forma sui, nō oritur neque ciuilis, neque nālis oblo. l. j. §. si quis ita. ff. de verb. obl. Sed hic testm̄ peccat in sui forma ergo &c. Et per hoc apparet, ꝙ quædā æquiparatio, quā facit gl. in l. si post diuisionē. §. co. p q̄ ↄcludit, ꝙ ex nō solēni testō nascit oblo nālis, illa nō est bona. Gul. de Cu. ī hoc stat cū Pet. aliquāle tñ̄ illitat, & dt sic. Hīs ñ ↄ̄hit cū legatariis, sed quasi ↄ̄hit, vt l. apud Iul. in fi. quib. ex cau in pos. eat. Inst. de obl. q̄ ex quasi ↄ̄ctu. §. hīs. l. ex maleficiis. §. hīs. ff. de act. & obl. Vnde cū nō sit verus ↄsensus neq; verus ↄ̄ctus, nō possumus dicere, ꝙ nālr obliget, sed quasi nāliter. do. Ia. But. tenebat gl. nr̄am. & dicebat sic. Hīs & defunctus p̄sumunt ea. psona, vt in Auth. de iureiu. a mo. p̄st. in prin. sed defunctus ↄsensit, ꝙ legatarius hēret ista legata, ergo hīs vr̄ ↄsentire; Iste ergo fictus ↄsensus nālē oblonē inducit.

8 † Sed ego dico sic, ꝙ gl. tua dicit veritatē. Pro cuius euidētia dēs scire, qd est dictū al quis est obligatus nālr, dicit lex. Is nāliter

9 † teneī q de iure gē. tenet vt l. cū amplius. §. j. de reg. iu. Gl. ī l. Stichū. §. nālis. de solonib. Sed ego repio, ꝙ remota a testō oī solēnitate ciuili, remanet debitū de iure. gē. si p̄t ꝓbari relictū p duos testes, ergo nāliter debeī. Probo minorē. Cōcessū est priuilegiū militib. ꝙ possint testari quō velint, remota oī solēnitate iuris, & ꝙ eos reponit Imperator in pristinū ius gē. vt l. j. ff. de test. mil. Sed militis testm̄ ꝓbaī p duos testes, ēt nō rogatos, vt no. I d. l. j. & l. diuus. & l. Lucius, de test. mil. ergo apparet ꝙ iure gē. valet legatū relictū corā

10 duob. test. Præterea oblo nālis ↄ̄hiī qñq; ēt absq; ↄsēsu, vel vbicūq; remanet ęqtas nālis, hoc est de iure g. Capias exemplū. Ego gero negotia absentis, vel ignorantis, vel furiosi, expēdo vtiliter ꝓ eo, qs dubitat ꝙ ipse obligeī mihi nālr & ciuiliter, p ti. de neg. gest. Præterea, ex maleficio qs obligaī ciuiliter, & nālr, dr̄ hoc esse æquū ex ęqtate, vt l. nō solū. §. j. ff. de iniu. & tñ̄ iste q delinqt, & ille, ī quē delinqī, in hoc nō ↄsentisit. Aeqtas ergo nālis ē ista, q̄ ꝓducit istā oblonē nālē. Pro hoc ff. de iust. & iu. l. j. §. ius nāle, Sed de iure nāli est æquū, qd succedēs impleat volūtatē defuncti quācunq; nō sit solēnis, ergo de iure nāli ad hoc teneī. Hoc ꝓbo prīo p casū l. ī testō. ff. de fideicō. & d̄ reb. eorū q sunt sub tut. vel cur. l. fi. & j. de fideic. li. 2. & e. ti. l. fi. ꝓut loqī de eo q voluit solēniter testari. Inst. d̄ fideicō. hęr. §. fi. Et p hoc apparet rn̄sum ad il-

11 lud, ꝙ ipsi dn̄t, ꝙ hic deficit ↄsensus. † Non obst. ꝙ dicūt, qñ id, ꝙ agit, peccat io forma sui, non oriī oblo nālis, qa debetis scire ꝙ in vltimis volūtatib. q̄dam est forma subalis, & ista est voluntas defuncti, & ista adest in q proposita, & de illa loquiī rō facta in ↄ̄trium, quando cessat, sed hic non cessat. Quędam est forma pro-

a bationis, vt quod sint ibi septē testes, [a] & similia, ista forma licet cesset, non cessat oblo nālis, sed cessat ꝓbatio, q̄tū est ad oblationē ciuilem. & ppēa dico, ꝙ vbicūq; testm̄ censeī nō solenne, pp voluntatē defuncti. vt qa pupillus, vel furiosus, tunc non oriuur oblo nālis, nec ciuilis, qa cessat forma substantialis, nec de iure gen. hoc ęquum est, quod debeaī, vt j̄. de test. mil. l. fi. ubi miles pupillus nō p̄t testari, licet ei sit remissa omnis iuris ciuilis solennitas. vt sit in statu iuris gen. repositus. Idem dico si testamētū deficit ex cā p̄teritionis filii, quē testōr ignorabat, qa tūc p̄sumiī, ꝙ

b deficit volūtas [b] testōris, vt l. sicut certi. & l. si cū uel in vtero. j̄. de

12 test. mil. Et ea hoc ēt † apparet, ꝙ illud ꝙ resecaī per Falcidiā, &

c Trebellianicā. vt s̄. dixi, debeī naturaliter. [c] quia de iure gentium remanet debitū, & sic apparet quod gl. nostra est bene sustētata.

13 **Tertium.** Exēplū ponit † gl. ff. de cond. iu deb. l. j. in vero debitore absoluto p snīam, tūc. n. ciuilis tolliī & nālis remanet, vt l. Iulianus in prin. de ↄd. inde. Ita dicit gl. Pe. ↄ̄. imo tūc remanet vtroq; iure debitū, nā ↄ̄ actorē obstat exceptio rei iudicatę, sed exceptio p̄supponit actionē, vt in toto ti. ff. de except. rei iud. & l. 2. de exceptio. ergo remanet ciuilis oblo, qa nālis sola nō ē sufficiēs ad ꝓducēdū actionē, vt l. nālis. ff. d̄ act. & obl. & l. fideiussor, de fideiusso. & l. iuris gen. § quinimo. ff. de pact. Præterea, actus agētiū nō operanī vltra intētionē eorū, vt l. nō omnes. ff. si cer. pet. & l. fi. j̄. ne filius ꝓ patre. Sed iudex absoluēs nō intendit aliquē liberare, sed ostēdere liberatum esse, ergo nō inducit oblo. Nō sunt plures suę rōnes. Cōtrariū puto. tex. vē expressus in d. l. Iulianus. in prin. Præterea, sicut snīa ↄdēnatoria inducit oblonē, ex qua oriī actio, vt l. 3. §. idē scribit. ff. de pec. ea, rōne absolutoria dēt tollere ciuilē oblonem: Pet. nitiī r̄ndere ad istam rōnem, de qua responsione non curo. Ad rōnes Pet. respō-

14 deo sic. primo ↄ̄ eū, ex dictis eius, ipse tenet † ꝙ exceptio rei iudicatæ sit exceptio facti, & intētionis, nō iuris, vt no. p eū l. exceptiones. j̄. de excep. Sed posito, ꝙ sit exceptio iuris s̄m ꝙ est uerū nō seqī, ergo ciuilis oblo remanet. Ad ꝓbationē cū dicit nālis so-

15 la nō est sufficiēs ad ꝓducendū actionē: ↄcedo istā. Sed hoc † ē verū in nāli, q̄ nunquā habuit secū ciuilē, sed ea q̄ ab initio habuit ciuilē, & sic ꝓduait actionē adhuc pōt eā ↄseruare sublata ciuili, vt in simili not. ī l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. d̄ pac. & ꝓbaī ī exēplo de muliere & viro. Mulier enim q̄ nunq̄ fuit nupta viro, nō p̄t parere filiū, sed nupta p̄t parere, & ↄseruare ēt viro extincto. Ita in ꝓposito, oblo ciuilis hēt se ad oblonē naturalē, vt cā agēs oblo nālis hēt se ad ciuilē, vt patiēs, seu mā, ex qua 1ᵒ ciuile ꝓducit actionē. Vñ sublata ciuili q̄ ꝓducit actionē, p̄t oblonā lis remanere. Nō obs. qñ ipse dicit, ꝙ actus agentiū nō operāī vltra intētionē agētis, ↄcedo istā, & cū subdit iudex nō intendit eū absoluere, istā nego, imo intēdit eū absoluere, & īponere finē liti, & facere, ꝙ huic ius ciuile āplius non obstet. qn imo si iudex hoc nō exprimat, intellr. Casus ē ff. d̄ arb. l. qd tñ̄. §. 1. &c. His ergo

16 visis dbes scire, † ꝙ iudex qñq; absoluit reū, qa actor nō ꝓbauit, & tūc fateor, ꝙ tolliī ciuilis, & remanet nālis. Ita loquiī l. Iulia. in pri. Qñq; iudex absoluit reū, qa nullo mō debitū, & nūc idē, qa lis nō tolliī, qa iudex nō p̄t eā tolleī, vt Inst. de iur. nat. §. sed nālia, qa tñ̄ res iudicata īter partes hr̄ ꝓ veritate l. res iudicata. & ibi no. ff. de re iud. istā nālem oblonē pars ↄ̄ reū nō poterit allegare de cætero, idē si iudex absoluisset tanq̄ debitū nō esset ↄ̄ctū. arg. l. fi. de iureiu. l. si duo. §. si qs iurauit. c. ti. Sed si iudex absoluisset tanq̄ indebitū, nec adiecisset, nullo mō debitū, tunc intelligitur quasi non debitum. s. ciuiliter, sufficit n. ꝙ actionē excludat. d. l. Iulianus in prin. de cōd. inde. Et hoc vr̄ sentire D. Iac. But. remanet ergo, ꝙ vera est gl. nostra. Sunt alia exēpla de debito nāliter tantū, quę sunt indubitata, vt si quis promisit pacto nudo, vt l. iuris gē. §. quinimo. de pact. l. in his. §. Imperator de sol. Itē in pupillo secūdum ea quę plene no. in l. 1. ff. de no. & de regu. iur. l. pupillum.

His. Pręmissis ꝓ declaratione oīæ materiæ, q̄ro vtrū istud indebitū ciuiliter, & nāliter tm̄ debitū, si soluiī per errorē possit repeti. In hoc reperio tres opi. Vna fuit gl. nr̄arū, vt distinguamus, an soluaī per errorē iuris, & nō possit repeti. an per errorē facti, & possit repeti. Casus ē hic, & j̄. ad l. Fal. l. error. ff. d̄ ↄd. indeb. l. fideicōmis. j̄. eo. ti. de ↄdi. inde. l. fideicōmissum, q̄ leges ꝓprie hoc ꝓbāt in testō nō solēni, uel in eo, qđ resecaī per Falcidiā. et gl. ff. ad Mace. l. fi. sed ista lex nō ꝓprie facit, sed facit ī arg. loquiī. n. ibi de eo, qđ est omni iure debitū, sed ope exceptionis indebitum. Fallit, dicit gl. in muliere, & ī minore, q soluentes ꝓpter iuris ignorantiā repetunt, ut j̄. ad Velleia. l. quāuis. §. interdum. d̄ ↄd. ind. l. interdū. hēs opi. glo. Pla. fuit in ↄ̄ria opi. simplr̄ dicēs, ꝙ tale debitū quocunq; errore solutum nō repetiī. Fallit in minore, vt d. l. interdum. de ↄd. indeb. Istā opi. Pla. tenent Pet. & Iac. d̄ Rau. & ꝓbant sic, ↄ̄ gl. nostrā Spāle est in minore, quod soluēdo tale indebitū repetit, in d. l. interdū. ergo in ↄ̄riū est ius cōe. Pręterea ↄdictio indeb. est inducta ex æqtate nāli. vt ff. de ↄd. inde. l. nā hoc natura: sed æqtas nālis non est, quod ab eo, q hēt debitū naturalr̄, illud repetaī, ergo &c. Præterea debitum naturale inducit cōpensationē, ergo ēt qs ageī condi. indeb. ad tale debitū opponiī cōpensatio. Et in hoc residet do. Cy. Gul. de Cun. idē ꝓbat sic. In pari cā melior ē ↄditio possidētis, vt l. si seruū. §. de illo seqtur. de verb. ob. Sed posito, ꝙ sit æqtas nālis ex parte repetentis, ē ēt ęquitas nālis ex parte eius cui est solutum indebitum, qa sibi naturaliter debeī, ergo eius ↄditio est potior. Præterea ego vido, ꝙ solutum indebite p̄t ꝓ alio debito retineri, vt l. si nō sortē. §. si centum. ff. de ↄd. ind. ergo multo magis ꝓ seipso. Vñ Gul. non tenet opi. gl. nostrarū. Itē opi. Pla. & Pet. non tenet simplr̄, & probo sic. Ego video, ꝙ p p̄scriptionem tollitur ciuilis, & remanet naturalis, & tñ̄ tale debitum solutum per errorē repetiī, vt l. si qs postquam. ff. de fideiussor. ergo dictū Petri simplr̄ nō est verū. Iō distinguit ipse sic. Quoddā est debitū naturaliter tm̄, quod nūquā habuit communionē cum ciuili, & illud quocūq; errore solutū, nō reperitur, per rōnes prædictas supra per Petr. ↄ̄ gl. arg. l. ēt. ff. de cōpen. Quoddā est debitum nāliter, quod ab initio fuit mixtū cū ciuili. Et hic aduerte, qa qñq; ciuilis oblo fuit sublata facto hominis, & tunc idē, qa quocūq; errore solutū non repetiī, vt l. Iul. in prin. de ↄd. indeb. l. si pœnæ cā. in prin. eo. ti. quod qsque iuris l. 1. in fi. q̄ leges non distinguunt Rō s̄m eum, qa qñq; ciuilis tollitur facto hoīs, & potuit esse ꝙ fuit sublata ininste, ideo lex voluit, ꝙ quocunq; errore solutū nō repetatur. Qñq; illa ciuilis tollitur ex legis dispōne, & tunc distinguitur, aut soluitur per errorem facti, & repetitur, vt l. si qs postq̄. ff. de fideiuss. alias nō repetetur, vt l. si rem rat. hab. Rō, qa qñ lex tollit ciuilem, tollit eam persuadēte aliqua ęqtate, & iō fuit adhibēda prędicta dist. Ista verba Gul. non placēt in aliquo mēbro. Nam in primo mēbro dū dicit, quod qñ ab initio fuit naturalis sola sine ciuili, quocunq; errore solutum non repetitur Dicit ↄ̄ casum in l. error. j̄. ad l. Fal. ēt s̄m op. suā. Itē s̄m, & tertium mēbrum, nō placēt, ꝙ ciuilis tollaī facto hominis, vel hoc fit a iudice, vt d. l. Iulia. & iudex hoc facit auctoritate legis, vñ lex ipsa videtur facere, vt l. sanctio legum ff. de pœn. & sic est eadē rō, ꝙ quando tollitur per legem, uel tollitur sola ciuilis p hominē, hoc est per Principē, vt dict. l. 3. in fi. quod

quisque

ADDITIONES.

a Io. Fran. Ruer. ꝙ sint ibi septē testes, Adde ꝙ Bar. dī sibi contrarius in l. nemo pōt ff. de leg. 1. vbi tenet, ꝙ numerus testium sit de substantialibus testamenti.

b Ale. Deficit uolūtas. Illud est verū tenendo opi. Bar. hic, in auth. ex cā. sed secus tenendo opi. Bar. & aliorum in l. si cū uel in vtero. & in d. auth. ex causa.

c Ale. Naturaliter. Et in isto puncto vide Bal. in l. si cum vel in vtero, Iac. alleg. & vide Bar. in l. militis. §. malos de test. mil.

quisq; iur. tunc cū Princeps sit lex aĩata, eadẽ est rō, q̄ est in l. vñ nō placet. Bř tene opi. gl. nīæ φ tale idebitū solutū p ignorantiā facti, repeti possit. Ita intelligo l. Iulian. & l. ũ pęnæ. de ɔdi. ide. qđ quisq; iur. l. 1. ĩ fi. Qđ dixi đ errore facti, intelligo ꝓbabili Nā si iol uerei p errorẽ facti ĩprobabilẽ, eēt idẽ, qđ ĩ error iuris, vt l. error. & l. rřa, & l. nec supina. ff. e. Rñdeam⁹ ad cōnes eorū, dñt ipsi, ipā le esse ĩ minore, ergo ĩ ɔ̄riū ē i⁹ cōe, ergo, &c. Rñ. spāle ē in mino re hic, qđ soluẽs p ignorantiā iuris repetit, secus ẽ ĩ maiore. Item dñt, ɔdō indeb. nitiř æqtate: sđ nō est ęquū hic, qđ repetatur &c. 18 Rñ. ti. đ ɔdi. ind. † ɔtinet in se quandā restōnis cām, vt sicut mi- nore restituit pp ætatẽ, ita errās errore facti ꝓbabili restituat p per rorẽ, ex illo ti. p ɔd. ind. & sic apparet, φ æqtas adest. Ẽiulla cā re- stōnis. Præterea, dñt ipsi, posset opponi cōpensatio, ergo &c. vt l. 19 ēt. ff. d cōpen. Rñ. opponi pōt cōpensatio † p debito nāli ɔ̄ petẽtẽ, nō ɔ̄ repetentẽ. Ita vř velle gl. in l. interdū. de ɔd. inde expressius in l. cū is. §. j. eo. tit. vbi gl. Rē, qa cū cā ista quandā restōnem ɔti- neret, ante oīa ille q pp tuū errorẽ ꝓbabile ē expoliatus, dēt resti tui in pristinū statū, q̄ rō in petẽte cessat. Preterea, dñt ipsi, in pari cā potiorẽ esse ɔdōnẽ possidẽtis, ɔcedo, sđ hic nō ẽ par cā. Nā il le, cui dẽtur nāliter, licēt æqtatẽ in gñe suo, iste q agit ɔd. ind. hēt 20 æquitatẽ in specie, vt restituat ante oīa, vt dictū ẽ; sed æqtas ĩ spe cie pferř æqtati in gñe, vt l. 1. đ vsuc. & ibi no. p Dy. & no. p eun- dē in rřa, possessor. de reg. iu li. 6 Pręterea. ipsi dñt Solutū indebi te pōt pp aliud debitū retineri, ergo pp seipsū, vt l. si nō sortẽ. §. si centū, de cōd. inde. Rñ pōt retineri, pp aliud deb. tū. s. ciuiliter, & nāliter, licet pp aliud debitū nāliter tm̄ nō, & sic remanet de- fensa gl. nostra. Habemus de quatuor articulis expeditū primum 21 articulū. Videamus de sc̄o, s qn̄ est indebitū nāliter, † & ciuiliter debitū, & primo q̄ramus exēpla Gl. ff. de ɔd. indeb l. 1. ponit mul ta exēpla. Inter alia ponit de chyrographo, seu literarū obligatio- ne ante bienniū. Vltramōtani ɔ̄. dñt n qđ ante bienniū nō ẽ na ta ciuilis, neq; nālis oblō nā ille q ꝓmittit spe futurę numeratio nis, ꝓmittit sub cōditione, ergo ante condōnem nulla est nata oblō, vt l. cedere diẽ. de ver sig. & istud dicebat Iac. de Rau. Pet. hoc repbat & idẽ Gul. dicẽtes, φ nec gl. dicit verū, nec Ia. de Ra- ue. immo statim est nata ciuilis, & nālis oblō, quod probant sic. Cōtra oblōnẽ legitimā, dat exceptio nō nu pec. vt l. si ex cautio ne. & l. in ɔ̄ctib. ǰ de nō nu. pe. Institu de lit. obli ergo pręsupponit actionẽ, qa exceptio est exclusio actionis, sed si est actio, ergo ori tur exceptio ex nāli, & ciuili oblōne. Instit. de obl. in prin. Pręte- rea lex dicit, q ɔdicit liberationẽ, ergo erat obligatus, vt ǰ. de con di ob cau l. si exiguā, de nō nu. pec l. si quasi Præterea, si ɔ̄ct⁹ nō impleatur, nō impeditur obligatio ciuilis, & nālis, licet obstet ex ceptio, vt l. Iuliā. §. offerri. de ac emp. Præterea, si ɔ̄ctus habet de bitā formam in se, licet cā sit iusta, parit ciuilẽ, & nālem obliga- tionẽ. Exemplum patet in ɔ̄ctu celebrato dolo, vel metu. Ita in ꝓ posito, talis ɔ̄ctus hēt debitā sui formā, ergo, &c. D. Iac. Butr. tene bat gl. nostrā, tm̄ p trāsibat multū sub nube. Dico gl. nostrā dice- re ueritatẽ, & ad hoc ostendendum p̄mitto illud quod s̄. dixi. Is 22 † nāliter est obligatus, qui iure gen. tenetur, posito ɔ̄ ſit pceptis iuris ciuilis, vt l. cum amplius. §. j. ff. de reg. iu. Sed si ego ꝓmitto ti bi dare centū, spe futuræ numerationis, credens, φ tu mihi mu- tues, anteq̄ mutues, cessat æqtas quare debebā tibi teneri nāliter, ergo nō teneor: qđ hoc sit verum, do tres tex. ff si cer. peta. l. q pe cuniā, & lex parua ẽ, vbi dř, φ habet in potestate ne accipiendo se obliget. Apparet ergo, φ nō ẽ obligat⁹, ĩtellige. s. nāliter, nā ci- uiliter nō ẽ dubiū, φ nō ẽ obligatus. Ad idẽ. ff. q res pign. oblig. pñt l. pe. q potior. ĩ pign. ha. l. 1. ĩ fi. Ad ɔ̄ria respñdeo bř. Ad primū dū dicit, ꝓmittit sub ɔdōne, nego, immo pure ꝓmisit, confidẽs de numeratione futura. Ad id, qđ dñt, ex eo, φ cōpetit exceptio, ergo, & actio, ergo vterque obligatus, nego istā ɔsequẽtiā, qđ. n. repugnat, qđ ex ciuili oblōne sola, oriaĩ actio? Certe nihil, dices tu, immo repugnat, exēplum, qđ dedisti, qđ ciuilis obligatio ha- a bet se, vt pater, nālis vt mater, a actio, vt filia, ergo seqtur, φ filia descẽderet ex patre solo absq; matre, qa ex ciuili sola? Respō. nō est repugnātia aliqua. Sicut. n. Deus ɔditor omniū, creauit vnū hominẽ absq; patre, & matre, vt Adā, creauit alium hominẽ ex uiro absq; muliere, vt Euā, creauit alium ex muliere absq; viro, 23 & hic fuit Chrs: ita Imperator, ɔditor † actionum, quādā actio nes ꝓduxit absq; aliqua oblōne de mundo, & istę sunt actiones datiuæ, quæ nullam habent matrem, nec patrem, de quibus pec gl. in l. cum mora de transa. de act. & obl. l j. Eo modo hic introdu- cit actionẽ ex patre, absq; matre, vt ex oblōne ciuili, absque natu rali: nō uideo repugnantiā, maxime cum tex. Instit. de obl. in pri cip. cū diffinit oblōnem, se referat ad ciuilẽ ĩ eo, qđ dicit, sm̄ no- stræ ciuitatis iura: ergo sm̄ ius ciuile. Itẽ dñt ipsi, cum dř oblō, er- go erat obligatus: istā nego, qa cum dř liberatio de facto, hoc est tu strōtū cassatio, vt l. dissoluta. ǰ. de ɔd. sine cā. multo magis hic, vbi ẽ aliqua alia oblō. s. ciuilis. Itẽ dñt, licet ɔ̄ctus nō ĩpleatur orit ciuilis, & nālis oblō. vt l. Iulian. §. offerri. ff. de act. emp. Rñ. ĩ ɔ̄ctu emptionis, & vẽ. & in si. nō ɔ̄hiř oblō principaliř spe futuræ tra- ditionis, ita φ ista sit cā ꝓxima oblōni, sed spe oblōnis correlatiue. iō. n. ꝓmitto tibi p̄ciū, qa ꝓmittis mihi rẽ, & iō obligor tibi, qa obligaris mihi, & ista est cā proxima oblōnis, & ideo vna subla- ta nō nasceret alia vt l. si. de acceptil. ff de rescin. vẽ. l. cū emptor. Nec obst. si opponeres de pupillo emẽte Nā potes videre pte, sed l qōne ꝓposita, cā ꝓxima quare tibi ꝓmitto, est spes numeratio- nis, licet. n. tibi ꝓmittā pure in cōtinẽti, & hoc agit cū solẽnitate ciuili, tibi teneor, tn̄ ẽt istud agit ĩter nos. s. si nō accepero, vł si nō mutuabis, nō teneor, vñ de æqtate nāli nō teneor. Dices tu. Ista oblō ciuilis q̄ ɔ̄hiř literis, vel stiplōne, ɔ̄hiř ɔsẽsu, vt l. j. ff. de pac. ergo eo momẽto ɔsentio φ obliger, & sic est ɔdō, vt l. vbi repu- gnātia. de re. iur. Rñ dico, φ iste ɔsẽsus & dissẽsus fiūt diuersis re spectib. ɔsẽtio. n. φ obliger solẽnitate ciuili: ɔsẽtimus ẽt ĩuicẽ, φ ñ teneat in veritate, nisi numeratione secuta Hoc ꝓbāt dictæ le ges allegatę. l. q pecuniā. p̄alleg. & d. l. j ĩ fi. Itẽ dñt ipsi, si ɔ̄ct⁹ hēt debitā formā, orit oblō ciuilis & nālis, vt ĩ ɔ̄ctib celebratis dolo vel metu. Rñ. ĩ illis ɔ̄ctib. est ɔsẽsus coactus, l; ɔ̄ctus ñ hēat iustā causā ĩ se, sed ĩ isto nō ẽ ɔsẽsus vt dictū ẽ. Cōcludo ergo, φ exē- plū gl. est bonū. Aliud exēplū, ponit gl. qñ p̄cessit oblō ciuilis, & 24 nālis, & postea secutū est pactū † de nō petẽdo, qa pactū tollitur nālis, & remanet ciuilis, vt l. Stichū. §. nālis ff. de sol. Gul. de Cun. in hoc dt, φ est aduertẽdū qualiř forma pacti fiat. Aut. n. facio pa ctū de nō petẽdo. & nō tolliř nālis, qa istud pactū non aponiř ad tollẽdū obligationẽ, sed ad impediendā petitionẽ. Aut liberto te p pactū, & tūc tollit nālis. Ita dicit in §. pactus ne peteret, iñ mō omitto, sed dicā als. Possemus ẽt ponere exemplum in sñia ɔdẽ- b natoria, ᵇ ex qua oriř † oblō ciuilis, & nō nālis, l; qdā ɔ̄dicāt, vt 25 dixi in l. ab eo ǰ qūo, & qñ iudex, tenendo istā opi. qđ ex sñia ɔ dẽnatoria nō oriat, nisi ciuilis oblō tn̄ lex dat ei fomẽtū, & auxi liū in tm̄, vt ɔ̄ eū nulla oriaĩ exceptio, & tunc haberet vim ciui- lis & nālis p̄sumptæ, vt dixi in d. l ab eo. & idẽ in oblōnẽ lrarum post bienniū, nā post biẽniū lex p̄sumit nālẽ oblōnẽ. Vñ est ibi nālis solū p̄sumpta, sine exceptionis obstaculo. Expeditis exēplis 26 venio ad qōnes. Quęro † vtrū in debitū nālr, & ciuiliter debitū, solutū p errorẽ, possit repeti? Gl dicit hic, φ tñr sic Fallit in casib. vt hẽs in ea. Tu vero, licet gl. sn̄ dicat, dic palia verba, & melius intellegemus. Qñq; est indebitū nālr, sed ciuiliter debitū, tn̄ est ibi nālis p̄sumpta ita φ nulla obstat exceptio. & tūc solutū nō p̄t repeti, vt puta solutū authoritate rei iudicatę, vel in oblōne lrarū post biẽniū, vt l. j. ǰ. de ɔd. ind. & ff. mādati. l. si fideiuss. § in oib. Qñq; est debitū ciuiliter tm̄, cui obst. exceptio, & tūc solutū quo cūq; errore p̄t repeti, vt l. si nō sortẽ. §. indebitū, & §. adeo de ɔd. indeb. Fallit si soluaĩ ex cā trāsa. veræ, vel p̄sumptæ, veræ qdẽ, vt ǰ. de ɔd. inde. l. in sūma, in princ. nā illi incipit esse debitū ex alia cā. p̄sumptę vt in illis causis, q̄ q inficiationẽ crescūt. Nā tūc sol- uẽdo, videor soluere aīo ɔpẽsandi, ne negādo ĩcidā ĩ duplū, vt ǰ. đ ɔd. ind. l ea q̄, & Insti. de obl. q̄ ex quasi ɔ̄ctu. §. fi. Expeditus 27 est scđs artic. est qñ est vtroq; † iure indebitū: in hoc nō egemus exēplis, vt qñ nullo mō est ꝓmissū, vel debitū, sed qs putabat se teneri, vel fuit debitū, & est liberatus solutione, vel acceptil vel alio mō, de h. s qui ponunĩ Insti. qb. mo. tol. obli. isto casu solutū quocunque errore repetiř, vt l. sed & si me putẽ. in prin. ff. de ɔd. inde. Fallit in casib si soluaĩ authoritate rei iudicatæ, vt l. j. de ɔd. indeb. & l. si fideiuss §. in oīb. ff. mā & l. si sine. §. j. tẽ rat hab. Itẽ si soluaĩ ex cā trāsa vt l. 2. ǰ. de ɔdi. inde. & l. ĩ sūma. in princ. de ɔd. indeb. Itẽ fallit in causis, q̄ crescūt p inficiationẽ, vt dictū est, & hoc no. plenius in l. elegāter, in fi. de ɔd. indeb. & est expedit⁹ ar. tertius. Quartus art. est, qū est vtroq; iure debitū, sed ope exce ptionis indebitū Exēplū ponit gl. Mace. & Velliano. Anteq̄ aūt vadā vlterius, q̄ro, q̄ est rō, qđ exceptiones Macedoniani, & Vel 28 leia. nō tollūt oblōnẽ nālẽ? Rñ † qa nō sunt inductæ æqtate nāli sed magis ex morib. ciuitatis nr̄æ Rom. Vnde de iure ciuili non tollūt nālẽ, vt Inst. de legi. agn. tu. §. fi. Sed quare nō tollūt ciuilẽ oblōnẽ; Rñ. qa verba legis iducẽtis has exceptiones, nō tẽdūt ad pimẽdū obligationẽ, sed ad ĩpediẽdā petitionẽ, dñt. n. ne actio petitione det, nō autẽ dñt, φ mulier intercedẽdo nō obligeř, vt l. j. ǰ in princ. ff. ad Maced. & ad Velleia. l. 2. §. 1. & iō dicit hæc gl. φ est debitū ciuiliter & nālr, sed ope exceptionis indebitū, & iō qcqd gl. dicat nō hēt locū in exceptionib q̄ ꝓcederẽt ab æqtate nāli, qa tūc nālẽ oblōnem tollerent, & remaneret ciuilis: & de isto membro dictū est s̄. An. aūt tale indebitū p errorẽ solutū, 29 possit repeti, gl. facit † quatuor mẽbra. Primū, qñq; qs est tutus ex ceptione dilatoria, tūc solutū quocūq; errore nō repetiř, vt l. in diẽ, & l. nā si cū moriar ff. eo. licet qdā ɔ̄riū dixerint: & vide gl. q̄ dt veritatẽ. Dices tu Dies solōnis ẽ sūma pars oblōnis, & iō q añ diẽ soluit, vř, φ possit repeteř, sicut ille, q plus ĩ q̄titate soluit, vt ǰ. c dicā. Rñ. illud plus, pp diẽ, ɔsistit ĩ interusurio ᶜ medii tẽporis, qđ pos-

ADDITIONES.

a Nālis vt mř; Bar. hic de ɔ̄rietate notaĩ, ita vide s̄. de contrarietate ipsa, & cōcordia.

b Alex. Condemnatoria. Adde Bar. in d. l. ab eo. & l 3 ff. de cond indeb. sed Bar. tenet contrarium in l. Iulianus, de cond. inde.

c Ale. Interusurio Sed aduerte qa Bar in l si locus §. Lucius. ff. so ma. uidetur voluisse ita demum dari repet huic indebite soluenti ante tps. l pp interusuriū medii tẽporis tm̄, cuius contrarium hic voluit, & in l. 1 ff. de cond. inde. videlicet quod etiam si nullum esset interusurium medii temporis, tamen repetatur, ita videtur. sensisse gl. in l. si fideiul. & l quamuis. ff mad & no. Iaso in d. l. Lucius, dicit aliqua verba pro concordia, & vide per eum. Vide quoque. s̄. in secunda cōcordia

posset lucrari: ista aũt rõ lucri Inducit repetitionẽ, & ẽt actionẽ ex ꝯuẽtione partiũ, seu ex volũtate testatoris Et ita loquunt omnia iura, q̃ inuenies ad hoc. Actiones vero, q̃ itroducunt ex ptãte legis, nõ dãtur pp istud lucrũ, sed conteplatione huius lucri, vt l. si sterilis §. cum per venditorem, de ac. empt. Scdm mẽbrũ est, qa ista exceptio q̃nq; est ppetua, & fauorabilis, tũc solutum quocũque errore repetit, vt l. q exceptionẽ. ff e vide glo Contra istud np. exceptio, q̃ inducitur ab epistola diui. Adr. est fauorabilis, qa fauore fideiussorũ inducta est, quod apparet, qa ei põt renũciari, sed tutus † illa exceptione p errorẽ soluẽs nõ repetit, vt l. si testamento §. pen. ff. de fideiuss. ergo tutus exceptione fauorabili soluẽs per errorem non repetit. Gl. voluit soluere. Inst. de fideiuss. §. si plures, nec bñ dicit. Dy. voluit soluere i l. ꝯria & soluit peius. Ego dico, ꝙ exceptio ꝓcedẽs ex epistola diui. Adr. ẽ de exceptionib q̃ inducũtur ad rigorẽ iuris conseruãdũ, vt j. dicã: iõ nõ cadit sub isto mẽbro. Tertiũ mẽbr est, quãdo exceptio est ppetua, & odiosa, vt Macedonian l, tunc distinguo sic. Aut est solutum per errorem iuris, & non potest repeti, aut per errorem facti, & tũc sic, vt l. qui exceptionem, de cõd. ind. & l. vlt. ff. ad Maced. & vide gl. in hoc nihil est dicendũ, qa gl. dicit optime. Quartum membrum, qñ excebtio dubia, tũc exceptio dubia iudicat ppetua, vt l. sufficit, de ꝯd. ind. & vide glo. Quitũ & vltimũ membrũ est, qñ aliquis est tutus exceptione aliqua, idncta ad rigorem iuris cõseruadum, tunc solutũ quo cũque errore non repetit. ff. de ꝯd. ind. l. Iul. & j. de ꝯd. id. l. j. vide gl. Aduerte, quid vult dicere glo de excep. inducta ad rigorem iuris cõnãdũ, si velles intelligere de excep. rei iudicatæ non diceret bñ, qa illa cadit sub primo mẽbro, fm opi. gl. nostræ, qñ est idebitũ ciuiliter, sed naturaliter debitũ, iõ eum allegat. j. de ꝯdit. indeb. l. j. non bñ cadit hic. Sed ego † intelligo exceptiones inductas ad rigorem iuris ꝯseruandum, exceptiones litis pendentis, de qua loquit d. l. iubemus, in prin. de ꝯd. ind. Itẽ si sum tutus exceptione fori, & idẽ in si. quæ nõ respiciũt obligationẽ, neq; actionẽ, sed solũ ꝯueniẽdi facultatẽ, & iõ dico, qd exceptio epistolæ diui Adr. & exceptio quã hñt fideiussores hodie p auth. de duobus reis, sunt de illis exceptionib. quę sunt i ductæ ad rigorẽ iuris ꝯseruandũ: nõ enim tẽdũt ad pimẽdam oblõnem, vel actiõem principaliter, sed tẽdũt ad hoc, vt alius prius ꝯueniat, licet per quãdam ꝯsequentia possit euenire, vt ille prius conuẽtus soluat, & alius liberet, illa liberatio erit ꝓpter solutionẽ, nõ vigore illius exceptionis: iõ tutus hac exceptione soluẽs nõ repetit, vt l. si testamẽto. §. a. d fideiuss.

CONTRARIETAS.

Contrarium tenet Bar. in l. etiam. ff de minorib. & l. fi. j. in qb. cau. in integr. restit non est necess.

CONCORDIA.

Pro ꝯcordia. Aduerte, ꝙ sñia condemnatoria parit solũ actionem ciuilem, non nãlem. Ita Bar. in hac l. cũ quis, ver. possemus ẽt ponere exẽplum, & in l. j. ff. de ꝯd. ind. Idem Bar. in l. ab eo. C. quõ & qñ iud. Ale. in sua apostilla, in hac l. cum qs. alleg. Bar. sibi ꝯriũ in l. Iulia. verum debitorem. ff. de cond. inde. vers. item dubitat vtrum res iudicata. Tu dic, forte est ꝯriũ, sed subtiliter põt saluari Bar. qa in d. l. Iulianus, nõ simplr dicit oriri oblõnẽ nãlẽ ex sñia. s. ex eo fonte vnde regulariter oriunt oblões. s. ea ꝯsensu, cũ si. ff. de ac. & oblig. Sed dicit Bar. ꝙ orit oblo nãlis ea sñia, q̃ insurgit ex nãli æquitate iuris, quę est vt maioribus. parcamus, l. veluti. ff. de iustit. & iur. Est enim æquitas nãlis q̃ astringit, vt obseruet ꝙ præcepit dñs & maior. Et in l. diuina, quod ius nãle dr̃, qui nõ obedieru principi, morte moriat. c. a. de maio. & obe. & ita seipsum declarat Bar. in l. Iulianus, quasi sentiat de alia obligatione nãli, q̃ de illa, de qua in hac l. cũ quis, & in iuribus præalleg.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro concordia. Aduerte medii temporis tantũ interusurium habet in consideratione, quando repetitur indebite solutũ ante tempus. Ita Bar. in l. si socer. §. Lucius. ff. so. mat. Contrarium dicit d. Ale. voluisse in apostillis in hac l. cũ quis. ver. respõdeo istud plus propter, & in l. j. ff. de cond ind. Tu dic quod Bar. non loqt in d. §. Lucius ꝑcise, de interlocutoria, nam Bart. dicit ꝙ mulier poterit petere pp interusuriũ medii temporis sed non dicit tantũ ꝓpter illud, vel aliter, loqt in casu speciali dotis, q̃ dos ꝯtinet plura alia priuilegia, vt p Doc. i l. j ff. sol ma. & i c. salubriter, de vsur.

De precibus Impera. offeren. *Rub.*

Continua vt in glossa.

LEX PRIMA.

1 *Seruus admittitur ad accusandum de nece domini, & nu. 3.*
2 *Prohiberi quæ alias possunt propter bonum exemplum permittuntur.*

Licet seruilis. Seruus admittitur † ad supplicãdum, & ad accusandum de nece domini. hoc dicit. Not. quod dixi in summario. Secdo, quod multa † quæ alias sunt prohibita, ꝓpter bonũ exemplum permittuntur, vt hic, & l. exemplo. j. de ꝓba. & l. aut facta. de pęnis † Tertio no. quod seruus admitti ad accusãdum de nece domini, quandoque etiã in aliis, vt j. ad l. Iul. maie. l. nullus, & ff ad l. Iuliam maie. l. famosi, &c.

LEX II.

1 *Quod differtur non aufertur.*
2 *Beneficium principis debet concedi sine graui iniuria alterius.*
3 *Priceps ex certa sciẽtia põt auferre q̃ sũt iuris ciuilis, nõ q̃ sũt iuris gentiũ.*
4 *Dilatio concessa principali, an porrigatur ad fideiussorem.*

Quoties. a Duas hẽt lec. i gl tñ ad idẽ tẽdũt. Petitio tñ p q̃ dilatio ꝯcedit, vl rem tñt, põt ꝓduci: secus, si peremptoria exceptio ꝯcedi, vel remitti postulet. h. d. fm vtrãq lecturã. No primo, qd dixi i sũmario. Itẽ † qd differt, nõ auferi. Scdo no. † qd bñficia principũ dẽnt ꝯcedi sine graui iniuria alteri9. Venio ad apparatũ. Op. j de pac. iter ẽpt. l. antep. Sol. Ibi petebat auferri dilatio magna, et sic magnũ ꝑiudiciũ afferebat &c. Itẽ opp. j. d rescin. vẽ. l. ratas. Sol. Dicit gl. & tu dic, vt i ea Queri gl. an † ex certa scia priceps possit p suũ rescriptũ i9 alteri auferre. Glo. hic distinguit, ꝙ q̃dã sunt d iure ciuili, vt actiones, b & istę põt auferri per Principẽ. Quædã sunt d iure gentiũ, vt dñiũ, & illud nõ põt auferri. Ita dicit gl. ita quã no. & qd dicã in l. fi. j. si cõtra ius, vl vtil. pub. & signa gl. Cy. hic format vnã qõnẽ, vtrum † dilatio ꝯcessa principali porrigatur ad fideiussorem. Finaliter reducit eam ad examinationẽ illius quæstionis, quę examinatur in l. cũ filius, §. j ff. de verb. obli. quæ est multũ prolixa, & dixi in d. l. cũ fili9, &c.

ADDITIONES.

a Poma Quoties. Vide circa hanc legem Fel. in c. quæ in ecclesiarũ extra de const & quod in possessorio Princeps possit præiudicare, tanquã sit modici præiudicii. vide Bar in Auth. authoritatem, vide vt facit dictũ Bar. i l admonendi. dum tangit quæ dicatur causa magna, & ibi addidi Sed in contrarium vide Sal. in d. Aut. authoritatem. Et ad Bar in l. item si verberatum. ff de rei vend.

b Paris. Vt actiones Super hoc vide omnino quæ habes ad Bar. in l ex hoc iure. ff de instit. & iur. An autem, & quõ possit Princeps tollere exceptiones peremptorias, vide Ias in l. 3. §. si is pro quo. ver. a no. ff. quod quisque iuris.

c Ale. Et dixi. Aduerte tamẽ, quia si statutũ diceret, reus habeat tantã dilationem, maius dubiũ esset, quia appellatione rei venit ẽt fideiuss. fm gl. no. in l Stichũ, §. ꝙ vulgo ff de sol. sed an sit vera ibi dixi. Et facit hoc ad no. in l. exceptio. §. rei. ff. de excep & hic adde Bal. in l. tã mandatori. C. de non nu. pecu. ibi ẽt ponit ea q̃ hic dixit, & ibi etiam ponit quid econtra an exceptio competẽs fideiussori competat reo. Et vide ẽt ibi, an factum rei noceat fideiussori, & econtra. Et his dictis Bar. adde, quod illud, quod dicit Bar in d l cum filius. § j in fi. quod quoties non essemus in dote, tunc fideiussor potest conueniri, & sic illud priuilegium sibi nõ prodesset, intelligas nisi debitor principalis susciperet iudicium in se, & diceret, nolo, vt conuenias fideiussorem, quia mea interest ne conueniatur, qa ageret in cõtinenti contra me. ar l si de vsu rei iud & de hoc est tex. sing fm Imo. in l. idẽ que. § generaliter. vers. suo nomine ff. manda. & fuit dictum Bal. in l. verũ, in prin. ff pro soc. & Bar. in l si fideiussor. ff. de re iu & in l. Stichum § quod vulgo ff. de sol. fuit dictũ Cy. hic, in fi Sed Imo cum reuerentia si vidisset verba Cyn. ibi, nõ indefinite dixisset. Quod aũt hic dicebat, aut ille hẽt priuilegiũ cõtra quoscũq; & tunc dico, ꝙ non põt accipere iudicium, cum sua non interest, quia ẽt hẽt cõtra fideiussorẽ, & sic illud, quod dicebat ad intelligentiam Bar in d. l. si filius. §. 1. non procedit, eo maxime, quia ibi competebat contra quoscunque. Aut non cõpetit contra quoscunque, & tunc procedit opi. illorum supra allega.

LEX IIII.

1 *Dilationem habens ad soluendum beneficio speciali, tenetur satisdare.*
2 *Cautela quando dantur per statuta dilationes ad soluendum mercatorib. vel societatibus, ꝙ non teneantur satisdare.*
3 *Verbum non valet, quando importet ipso iure, & nu. 5.*
4 *Satisdatio, quæ debet præstari ab eo qui habet dilationem ad soluendum beneficio speciali, quando præstetur.*
6 *Statutum si dicat, quod de quolibet contractu soluantur decem9 pro gabella, si gabella non soluatur, an contractus sit nullus ipso iure.*
7 *Testamentum, quod ex forma statuti debeat insinuari certis mensibus, si non insinuetur, an sit nullum ipso iure.*

Vniuersa. a Qui habet dilationẽ a Pricipe tenet satisdare de soluendo in termino. h. d. No. † ꝙ qui hẽt dilationẽ ex beneficio speciali, tenet ẽt satisdare de soluẽdo in termino, alias utrũ iste, q hẽt dilationẽ, possit cogi ad satisdãdũ est materia l. in oĩb. ff. d iud. & l. si dbitore. ff. d priui. cred. Cy. ponit i l. 1. s̃. vt leg. no. caue. & hoc tãgit aliqualiter. Et iõ, † qñ p statuta terrarũ ꝯcedunt dilationes aliquib. mercatorib. vel societatib. sis cautus, ꝙ i reformatione ponat, ne satisdõ possit peti, als nõ possent vti illo bñficio. Ita vr̃ hic i gl. q̃ dicit. i. sortiat effectũ. Not. ergo, ꝙ illud verbũ, nõ † valeat, b innuit. s. in effectu, nõ ipso iure, qd an sit verũ dicã incontinẽti ꝑmissa qõne quã fecit gl. † Quęro qñ ista satisdatio debeat ꝑstari? Rñd. & quidã dicunt, ꝙ antequã rescriptum petatur. Alii dicunt. ꝙ post non potest uti beneficio rescripti, nisi satisdet, nec tenetur ab initio satisdare, & vide gl. vtrum † ergo non valeat, intelligitur in effectu, ut ibi. Contra immo vr̃, ꝙ factũ contra legem sit ipso iure nullum, vt s̃. de le. l. nõ dubiũ. Dicas not. quãdoque lex iubet, ꝙ aliqua solennitas adhibeat tẽpore cõtractus, c & tunc si aliter fiat, nõ valet ipso iure, vt vidistis

ADDITIONES.

a Paris Vniuersa No. ꝙ ista exceptio, tu nõ debes gaudere exceptione, nisi primo satisdes, est dilatoria, & dẽt opponi ante litem contestatam. Vide dom. Frã. cõs. 137. circa fi Et circa hanc satisdõnem quæ non dẽt præstari, vide oino Ale. cons. 146. & cons. 585. in prin. Ang cons. 71. Ro cons. 381 ubi idem dicit in statuto, ꝙ in rescripto, & idem in aliis exceptionibus quod in dilatoriis.

Ale. Vniuersa. Hæc lex canonizata est 21 q. 2.

Pom. Vniuersa Ad istã l. pro declaratione, vide ẽt Ale cons 38. uol. 3. in 2. dub vbi dicit, ꝙ non haberet locum quoties debitum super quo petitur dilatio, deberetur ex contractu iurato, & ꝙ tales impetrationes sint restringendæ.

b Paris. Nõ ualeat. De hoc vid late Fel i c nonnulli. §. sũt & alii, 4 ver. fallit 3. d excep.

c Menoch. Tempore contractus. Ancha. cons 160. col. 2.

ctis in auth hoc ius porrect. C. de sacros. eccl. & j. de trāsa. l. cū
a hi. j. de test. l. hac cōsult ssima, circa pri. Qūq; lex iubet aliquā so-
b lēnitatē adhiberi post ɔ̄ctū vel aliū actū pfectū, & tūc si illa solēni
tas nō seruet, tūc ɔ̄ctus nō ē nullus ipso iure, sed nō ualet. i. effe-
c ctu, nisi p legē aliter exprimeret expsse. Pone, dicit statutū de quo
d libet ɔ̄ctu soluat† gabella decē solidorū p libra, alias non valeat.
6 Certe ista solo si fit p ɔ̄ctū factū, e licet alias non ualeat, non facit
e ɔ̄ctum nullū ipso iure, nisi expsse dicat in statuto, vt hic vides, &
posset qñcunq; solui, nisi ɔ̄ctus esset limitatus, ut hic. Itē hoc sta-
f tutū, f † q testm dēat isinuari certis mēsib. & si nō fiat, nō valeat.
7 Certe nō dbet itelligi ipso iure, sd q nō valeat i effectu. Hoc di
xi. ff. d verb. obl. l. si qs §. ea lege, & feci tibi mentionē de hac l. in
qōne de usurario manifesto, vt dixi i l. filio pterito ff. d in u. test.

ADDITIONES

a Ale. Qūq; lex iubet. Ista verba sunt aurea, & ui de Bal. in rub. inf. de rescin. vē. & ple ne p Bar. in l. si ita qs. § ea. ff. de ver. ob. omo vide, qd voluit Bar in l. vt iurisiurā di. in prin. de ope. lib. p illā glo. no. Nec omittas uide et Bar in l. his qui ff fa. erc. vbi pulchre, & vide, qd no Bar in l. filio pterito, in fi ff d iniust. testa. & ad no. hic adde Bar in l. fi. C. de Can. larg. lib. 10 & ibi ēt qñ lex, vel statutū dicat, q ɔ̄ctus non valeat, tunc sm ipsum bene intelligi ipso iure l nō dubiū. s. de leg. & ibi omnino vide Bal maxime, & Bar. in l. cū lex. de fideius. Ad hoc glo. not. in Cle. 1. de iure pat. ubi forma pstita tūc uitiat actū cū tradit forma a princi attributiue iu ris, ubi aūt tradit, post iurisdictionē concessam aliquid in eius exercitio seruan dum, omissio eius nō reddit id quod agitur, nullum & ita allega not Pet. d Anc. in Cle. 1. in fi de seq. pol. & fru. quod dixi in l. cum lege, de fideius. ex opposito, an ex tali contractu transferatur dominium, vide per Bar. in l. 1. § per contrarium. ff de acq. poss. & ibi uide apostillam, nunquid ex contractu simulato transferatur dominium: alleg. casum sin. q not, quem no.

b Paul. Alium actum. Limita singulariter illud nisi esset adiectum certum ips, intra quod lex requireret post actum solennitatē, quia tunc esset actus ipso iure nullus transacto tpe sm Ang. singulariter ɔs. 30. inc. In Dei noie, ad fi. Et uide una singu larē utilitati huius doctrinæ p Pau in c. quoniā frequēter, extra vt lis nō cōtest. Vide Bar in tract. de Gabell. in 3. par. & partis principalis. Vide latissime Fel ī hac materia, in d. c. quoniā frequēter, alias est in §. quoniam frequēter, extra de test.

c Paul. Expresse. Quod idē sit etiam si lex exprimeret, q sit nullus, vide singulariter Pau de Cast. cons. 190.

d Ale. Pone dicit statutū. Quid si statutū annullat ipso iure, gabella nō soluta, & an ɔ̄ctus dicat valere, & qū operet annullatio, vide p Bal in l. cū mulier ff. sol. mat.

e Paul. Contractum factum. Immo etiam si contestatus in iudicio, poterit semper ante sententiam soluere, vide Bar. cons. 68.

f Menoch. Hoc statutū. Chass. cons. 1. in ver. 1 supp. nu. 15.

LEX V.

1 *Supplicatio aduersus sententiam pfecti Prætorio semel tantū permittitur.*

1 Si quis aduer. † Aduersus sniam præfecti Prætorio pōt supplicari semel tantum h. d. Opp. j. ne liceat in una eadēque cā tertio prouo. l. 1. Sol. gl. ibi appellauit bis, & quę est rō, uide hic Cyn. ideo nulla admittitur supplicatio, hic nunq appellauit. Hic habetis auth. quæ supplicatio, iō sequit, &c.

AVTHENTI.

1 *Libellus, exceptio, acta, & instrumenta possunt coram ipsa notario pduci.*

a Quæ supplicatio. a Primo ponit, intra qd ips debeat supplicari. Scdo de supplicationis effectu. Tertio, qd si ob vel seruata forma in supplicādo. Partes vi debitis i tex. Scda ibi, quo subsecuto. Tertia ibi, nisi sub hac. Op. & vr, q ipse idē nō dēat cognoscer d iniqtate suæ sniæ, vt l. eos, i
b pri. j. d app. Sol. aliud ī supplicatione, b vt hic, aliud ī applone, vt
c ibi. Scdo op. c minor iudex sniam superioris nō retractat, vt l. pfe-
cti. & l. seq. ff. d min. Sd hic innuit ɔriū dū dicit, q ɔ sniam pfecti
dat supplicatio ei' officialib. Sol gl. fateor, q supplicatio dat ipsis
officialib. nō ut ipsi cognoscāt, sd vt offerāt ipsi pfecto, vt cogno
d scat No. ergo d ex hac auth. cū gl. † q libell', & alia acta, & istrā, &
1 exceptiones pnt pduci corā ipsis notariis, l; nō pducāt corā ip
so iudice pticipali, & d hoc ēt uidebitis ī l. eos. j. d app. Opp. d pri
cipio ad fi huius auth nā ī pri. dicit, q ītra decē dies dēt supplica
re, ī fi. dr, q postea ēt pōt retractari snia. So. Dñr qdā, q ī fi. dr, log
tur d retractatiōe, q fit ipso iure: vt qñ snia ē lata ɔ legē, vl Sena-
tuscōsultū, nō i ea q ītractat p viā supplicationis. Alia opin. ē me
lior, q ille q nō supplicauit itra decē dies, non pt uictori īpedire
execuitionē, & petet fideiussionē, bñ tñ pt peter, q snia retractet.
Vl dic, q ītra decē dies pōt porrigi supplicatio ipsi pfecto. Preterea
post decē dies pt porrigi Prici. Ita dicit gl. in l. j, d sen. pfe. pto. &c.

ADDITIONES.

a Paris. Quæ supplicatio. Circa materiam huius auth q in dubio uia supplicādi nū quam intelligatur præclusa vide Ale. cons. 88. vol. 4. Et uide de materia istius sup plicationis multa per Car. Ale in c. ex ratione, extra de appel.

b Ale. Aliud in supplicatione. Et est ratio, quia in appellatione continetur iniquitas summa, sed per supplicationem potius quandam misericordiam implorat: facit l præfecti etiā præto. in fi de min. Et uide de materia illius auth. Ang. de Are in l. ex consensu, de app. qui dicit, q in casib in quib nō potest appellari, potest sup plicari, est uerum, quando nullo modo potest appellari.

c Ale. Secundo op. Et adde quando aliquid committitur appellatione remota, dēt intelligi de insulta l. 1. § & parui. ff q ui aut clā, vide ibi Bar. in l. diuus ff de test. mil. & Bal in l. 1 ff de of præf præto & tex. & ibi no. in c past. extra de appel Sed nunquid peti potest restō in integrum, vide Bar. & Bal. post gl. in l. 1 inf si d mo. pos sue. app. & Bal. in l. 2. C. de app. Nunquid autem poterit recusatio porrigi, vi de Bal. in l fi. C. de sent. nunquid autē remota querela possit appellari vide Bal. in l. 1. ff. de off. præf. Præt. Sed nunquid ciuitas possit facere statutum, q non liceat appellare, vide Bal. & Doc. in l. is cuius ff. de aqua plu arce. & no. in c fi. de appel. in 6 & ibi Io An. in nouc. & Cy. in l fi appellatione, C. de app. & Bal. i l. 1 C. de sen. q sine cer quan. Sed nunqd statutū dicēs, q de nullitate sententiæ nō possit opponi, qūo dēat intelligi, uide glo fi. Cle 1. de seq. pos. & fruc. & in c. 1. d re iud. & Bar. in l diuus, & in d l. j § & parui & per Io. in l. 2 § interdū. ff a qb. app. nō licet. Et an si statuto caueatur, q a sententia nō possit appellari, an potius supplicari, vide Bal in l. fi. § fi. C de temp. ap in fi. & uide gl. & Bal. in l. 1. ff. de off. pfec. præto. & uide in fi Ang de Are in l fi cert. in fi de ap.

d Alex No. ergo Et ad hoc uide Bar in l fi finita. § Iulianus de dam. infe. & per Bar. in d. l. eos §. super his, & in l. præcipimus. §. in his eo. tit sed Bal. hic dicit, q non credit verum dictum Bar. in instrumentis, quæ producuntur ad probandum, qa debet fieri iudici, non tabellioni, vt legitur & no in l. iubemus, de lib. ca. & inf. de test l. hac consultissima §. pe & uide omnino Bal hic.

LEX VI.

1 *Rescriptum ab excommunicato impetratum, est nullum ipso iure.*
2 *Defectus personæ impetrantis non vitiat rescriptum.*
3 *Dispositio huius l. an habeat locum siue qs impetrauerit pro se, siue p alio.*
4 *Reformatione facta in consilio non debet quæri de persona rogantis.*

a Vniuersis. a Nō est qrēdū a quo aliquid fuerit impetratū h. d. Contra istā oppo. ex de rescr. c. 2. lib 6. vbi
1 dr, q est † ipso iure nullū rescriptū ab excōicato impetratum, & sic qrii de psona impetrantis. Sol Spāle est in excōicato, cū quo participare nō licet. Cōtra hoc opp. ex. de rescri. c. nōnulli. §. j. & c. ex pte. el. 1. vbi dr, q nō valet rescriptū impetratū a falso procu ratore, & sic reqrit psona impetrantis. So. Illę Decre. hodie, non
2 seruant. vt ibi no. vel aliter defectus † psonæ impetrātis nō vitiat rescriptū, ita logr hic, sed mendacium seu falsitas eius, vt si asse- rit se pcuratorē, tñ nō est, illud hēt vitiare rescriptū, hic vero im
3 petrās in illo mētitus est. ibi secus. Quęrit glo. b vtrū hæc lex hēat
3 locum, siue impetrauerit p se, siue pro alio. Gl. dicit, si impetrat p se, dēt distingui, an impetrans fuerit sciens condōnis eius, aut nō, & bene dicit, ar. p hoc, in l. qdam consulebāt ff. de re iu. sed si implorat p alio, hēt locū hæc lex. Et intelligas q si impetrabat p alio non asserendo se procuratorem falso, quia tunc vitiaretur rescriptum propter mendacium, vt s. dixi. Vltimo not. q quādo
4 est facta reformatio in Cons. † non debet quæri de psona rogā- tis, seu consulentis: sufficit n. q Consilium hanc mentem habēs
c hoc reformauerit: quod no. perpetuo & tene menti. c Bar.

ADDITIONES.

a Ale. Vniuersis. Defectus personæ impetrantis. an vitiet rescriptum, dic latius vt p Bal in l. 1. inf. de cad. tol. & quia hoc dicit de excommunicato, uide quid possit facere excommunicatus, per Bal. in l. 1 s. de iur. & fac. ignor.

b Menoch. Quærit gl. Vant. tract. null. tit. de null. ex. de off. iud. deleg. nu. 16.

c Tene menti. Adde Bar. in l. 2. de Decur. lib. 10. & q ipse no. in l obseruare. eo tit.

LEX X.

1 *Rescriptum contra ius, quando nemini nocet, & prodest petenti, an valeat.*

a Rescripta. a Ponit dictum, & duas exceptiones. Breuis ē & de mā huius l. dicā in l fi. si ɔ ius vel vti. publ. Oppo. j. si nuptiæ ex rescrip. pe. p totū ti. vbi rescripta, q nemini
1 † nocēt, & psūt petēti, nō admittunt. Huius timore dr gl. q qdā sūt rescripta phibita īpetrari spālr, & expsse, & illa īpetrata n va lēt, ēt si nemini noceāt Ita dñt ɔria. Quędā sūt rescripta n phibi- ta spālr īpetrari, & tūc logr hæc lex, vt si rescriptū ɔtinet aliqd ɔ legē scriptā, nō valet Fallit ī duob. casib. positis hic ī tex. Exēplū potes ponere in hac l. Aliqs impetrauit, q minori quatordecim annis liceat facere testm, vel q liceat appellare post decē dies. vl vt ī ɔctib. emptionis, & vēditionis, nō teneat de euictione. Certe ista nō valēt, qa ɔ ius Cōtra istā lec. opponūt. Vltrā. q tale rescri- ptū nō vr ɔ legē, vt ff de pac. l. pacisci. Vñ dñt, q licet rescriptū sit ɔ tenorē legis, nō tñ est ɔ legē. Bñ teneo opi. gl. nræ, nā ī rescriptis est qdam lex gñalis derogatoria, q dicit q non licet impetrare rescripta iuri contraria, vt l. nec damnosa. s. eod. ideo semper cū impetrant contra legem. impetrantur contra illam clausulam de rogatoriā. l. nec damnosa. s. e. Op. s. e. l. qnoties. Sol. Illud ibi quan do alium modice lædit, & dilatio pōt facile impetrari a Princi- pe, alias non. Et hoc dicam plene in l fi. j. tit. 1. &c.

ADDITIO.

a Paris. Rescripta Adde in quantum dicitur in tex. q valet rescriptum per quod cri- men indulgetur, vt non procedat, nisi supplicans exprimeret causam condemna tionis, & quamlibet facti qualitatem: alias secus, secundum Bal in l. præscriptio ne, vel. ad concordandas illas opi. inf. si contra ius, vel vti. publ.
Rescripta in prin. hæc lex est canonizata. 25 q. 2.

LEX VIII.

1 *Instrumenti copiam quando quis petit, an solum particula, quæ ad ipsum pertinet, sit ei danda, an totum instrumentum.*

a Instrumentorum. a In supplicationib. dēt poni effe ctus instrumentorū, vel verba sup quib dubitat, nō totus tenor eorū. h. d. Op. j. de trans. l. vt rē-
1 sum. Sol. illa intelligit sm istam. † Vlt. no. ex hac l. arg. qñ aliqs pe tit copiam instri. dēt sibi dari illa tm particula, q spectat ad eū, n totū instrm, vt hic vides. Ad idem facit. ff. de eden. l. argētarius. §. edi. In contrarium facit fortiter l. in ciuile, de leg. cum sua gl. De
b hoc consueui dicere sup ti. ff. de no. oper nunc. quod no. b Bar.

ADDITIONES.

a Bar. Instrumentorum. Adde Bar. in l. in ciuilem. C. de furtis, & ibi dicit q debet edi totum statutum.
Alex Instrumentorum Vide in l fi. inf. de app. & per Bal. in l. 1. ff. quemad. test. aper. & vide etiam per Bar. in l. omnes populi, in fi ff de iust. & iur. vide Bal. hic omni no, & no. Bar. in l. argentarius ff. de eden.

b Quod no Bar. in l. 1. ff. de cura bon. dan. & in l. 1. de tab. exhib.

Quando

posset lucrari: ista aût rõ lucri inducit repetitionẽ, & ẽt actionẽ ex ꝯuẽtione partiũ, seu ex volũtate testatoris Et ita loquunť omnia iura, q̃ inuenies ad hoc. Actiones vero, q̃ itroducunť ex ptãte legis, nõ dãtur ꝑpĩ istud lucrũ, sed contẽplatione huius lucri, vt l. si sterilis. §. cum per venditorem, de ac. empt. Scdm mẽbrũ est, qa ista exceptio q̃uq; est ꝑpetua, & fauorabilis, tũc solutum quocũque errore repetiť, vt l. q exceptionẽ. ff e vide glo. Contra illud op. exceptio, q̃ inducitur ab epistola diui. Adr. est fauorabilis, qa fauore fideiussorũ inducta est, quod apparet, qa ei põt re-
30 nũciari, sed tutus † illa exceptione ꝑ errorẽ soluẽs nõ repetit, vt l. si testamento §. pen. ff. de fideiuss. ergo tutus exceptione fauorabili soluẽs per errorem non repetit. Gl. voluit soluere. Inst. de fideiuss. §. si plures, nec bñ dicit. Dy. voluit soluere i l. ꝯria & soluit peius. Ego dico, ꝙ exceptio ꝓcedẽs ex epistola diui. Adr. ẽ de exceptionib. q̃ inducũtur ad rigorẽ iuris conseruãdũ, vt j. dicã: iõ nõ cadit sub isto mẽbro. Tertiũ mẽbr. est, quãdo exceptio est ꝑpetua, & odiosa, vt Macedoniani, tunc distinguo sic. Aut est solutum per errorem iuris, & non potest repeti, aut per errorem facti, & tũc sic, vt l. qui exceptionem, de eõd. ind. & l. vlt. ff. ad Maced. & vide gl. in hoc nihil est dicendũ. qa gl. dicit optime. Quartum membrum, qñ exceptio dubia, tũc exceptio dubia iudicatˀ ꝑpetua, vt l. sufficit, de ꝯd. ind. & vide glo. Quĩtũ & vltimũ membrũ est, qñ aliquis est tutus exceptione aliqua, ĩducta ad rigorem iuris cõseruadum, tunc solutũ quo cũque errore non repetiť. ff. de ꝯd. ind. l. Iul. & j. de ꝯd. id. l. j. vide gl. Aduerte, quid vult dicere glo de excep. inducta ad rigorem iuris cõuãdũ, si velles intelligere de excep. rei iudicatæ non diceret bñ, qa illa cadit sub primo mẽbro, sm opi. gl. nostræ, qñ est idebitũ ciuiliter, sed naturaliter debitũ, iõ cum allegat. j. de ꝯdit. indeb. l. j. non bñ cadit hic. Sed
31 ego † intelligo exceptiones inductas ad rigorem iuris ꝯseruandum, exceptiones litis pendentis, de qua loquiť d. l. iubemus, in prin. de ꝯdi. ind. Itẽ si sim tutus exceptione fori, & idẽ in si. quæ nõ respiciũt obligationẽ, neq; actionẽ, sed solũ ꝯuentẽdi facultatẽ, & iõ dico, qd exceptio epistolæ diui Adr. & exceptio quã hñt fideiussores hodie ꝑ auth. de duobus reis, sunt de illis exceptionib. quę sunt iductæ ad rigorẽ iuris ꝯseruandũ: nõ enim tẽdũt ad ꝑimẽdam oblõnem, vel actiõem principaliter, sed tẽdũt ad hoc, vt alius prius ꝯueniať, licet par quãdam ꝯsequentia possit euenire, vt ille prius conuẽtus soluat, & alius liberetˀ, illa liberatio erit ꝑpter solutionẽ, nõ vigore illius exceptionis: iõ tutus hac exceptione soluẽs nõ repetit, vt l. si testamẽto. §. 2. d fideiuss.

CONTRARIETAS.

Contrarium tenet Bar. in l. etiam. ff de minorib. & l. fi. j. in qb. cau. in integr. restit. non est necess.

CONCORDIA.

Pro ꝯcordia. Aduerte, ꝙ sñia condemnatoria parit solũ actionem ciuilem, non nãlem. Ita Bar. in hac l. cũ quis, ver. possemus ẽt ponere exẽplum, & in l. j. ff. de ꝯd. ind. Idem Bar. in l. ab eo. C. quõ. & qñ iud. Ale. in sua apostilla, in hac l. cum qs. alleg. Bar. sibi ꝯriũ in l. Iulia. verum debitorem. ff. de cond. indc. vers. item dubitať vtrum res iudicata. Tu dic, forte est ꝯriũ, sed subtiliter põt saluari Bar. qa in d. l. Iulianus, nõ simpl'r dicit oriri oblõnẽ nãlẽ ex sñia, s. ex eo fonte vnde regulariter oriunť oblões. s. ex ꝯsensu, cũ si. ff. de ac. & oblig. Sed dicit Bar. ꝙ oriť oblõ nãlis ea sñia, q̃ insurgit ex nãli æquitate iuris, quę est vt maiorib. pareamus, l. veluti. ff. de iustit. & iur. Est enim æquitas nãlis q̃ astringit, vt obseruetˀ ꝙ præcepit dñs & maior. Et in l. diuina, quod ius nãle dr̃, qui nõ obedierit principi, morte moriať. c. 2. de maio. & obe. & ita seipsum declarat Bar. in l. Iulianus, quasi sentiat de alia obligatione nãli, q̃ de illa, de qua in hac l. cũ quis, & in iuribus præalleg.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro concordia. Aduerte medii temporis tantũ interusurium habetˀ in consideratione, quando repetitur indebite solutũ ante tempus. Ita Bar. in l. si socer. §. Lucius. ff. so. mat. Contrarium dicit d. Ale. voluisse in apostillis in hac l. cũ quis. ver. respõdeo istud plus propter, & in l. j. ff. de cond ind. Tu dic quod Bar. non loqĩ in d. §. Lucius ꝑcise, de interlocutoria, nam Bart. dicit ꝙ mulier poterit petere ꝑꝑ interusuriũ medii temporis sed non dicit tantũ ꝑpter illud, vel aliter, loqť in casu speciali dotis, q̃ dos ꝯtinet plura alia priuilegia, vt ꝑ Doc. i l. j ff. sol. ma. & i c salubriter, de vsur,

De precibus Impera. offeren. *Rub.*

Continua vt in glossa.

LEX PRIMA.

1 *Seruus admittitur ad accusandum de nece domini, & nu. 3,*
2 *Prohiberi quæ alias possunt propter bonum exemplum permittuntur,*

1 LIcet seruilis. Seruus admittitur † ad supplicãdum, & ad accusandum de nece domini. hoc dicit. Not. quod dixi in summario.
2 Scdo, quod multa † quæ alias sunt prohibita, ꝑpter bonũ exemplum permittuntur, vt hic, & l. exemplo. j. de ꝓba. &
1 l. aut facta. de pęnis † Tertio no. quod seruus admittit ad accusãdum de nece domini, quandoque etiã in aliis, vt j. ad l. Iul. maie. l. nullus, & ff ad l. Iuliam maie. l. famosi, &c.

LEX II.

1 *Quod differtur non aufertur.*
2 *Beneficium principis debet concedi sine graui iniuria alterius.*
3 *Princeps ex certa sciẽtia põt auferre q̃ sũt iuris ciuilis, nõ q̃ sũt iuris gentiũ,*
4 *Dilatio concessa principali, an porrigatur ad fideiussorem.*

a QUoties. a Duas hẽt lec. i gl tñ ad idẽ redẽũt. Petitio tñ ꝑ q̃ dilatio ꝯcediť, vl' remittiť, põt ꝑduci: secus, si peremptoria exceptio ꝯcedi, vel remitti postulet h. d. sm vtrãq lecturã.
1 No primo, qd dixi i sũmario. Itẽ † qd differi, nõ auferi. Scdo no.
2 † qd bñficia principũ dẽnt ꝯcedi sine graui iniuria alteriˀ. Venio ad apparatũ. Op. j de pac. iter ẽpt. l. antep. Sol. Ibi petebať auferri dilatio magna, et sic magnũ ꝑiudiciũ afferebat &c. Itẽ opp. j. d re
3 scin. vẽ. l. ratas. Sol. Dicit gl. & tu dic, vt i ea. Quęrit gl. an † ex certa scia prĩceps possit ꝑ suũ rescriptũ iˀ alteri auferre. Glo. hic distin
b guit, ꝙ q̃dã sunt d iure ciuili, vt actiones, b & istę põt auferri per Principẽ. Quædã sunt d iure gentiũ, vt dñiũ, & illud nõ põt auferri. Ita dicit gl. tua quã no. & qd dicã in l. fi. j. si cõtra ius, vl' vtil.
4 pub. & signa gl. Cy. hic format vnã qõnẽ, vtrum † dilatio ꝯcessa principali porrigatur ad fideiussorem. Finaliter reducit eam ad examinationẽ illius quæstionis, quę examinatur in l. cũ filius, §.
c j ff. de verb. obli. quæ est multũ prolixa, & dixi. in d. l. cũ filiˀ, &c.

ADDITIONES.

a Poma Quoties. Vide circa hanc legem Fel. in c. quæ in ecclesiarũ extra de const & quod in possessorio Princeps possit præiudicare, tanquã sit modicũ præiudicij. vide Bar in Auth. authoritatem, vnde vi facit dictũ Bar. i l admonendi. dum tangit quæ dicatur causa magna, & ibi addidi Sed in contrarium vide Sal. in d. Aut. authoritatem Et ad Bar in l. item si verberatum. ff de rei vend

b Pars. Vt actiones. Super hoc vide omnino quæ habes ad Bar. in l ex hoc iure. ff. de iustu. & iur. An autem, & quõ possit Princeps tollere exceptiones peremptorias, vide Ias. in l. 3. §. si is pro quo. ver. 2. no. ff. quod quisque iuris.

c Ale. Et dixi. Aduerte tamẽ, quia si statutũ diceret, reus habeat tantã dilationem, maius dubiũ esset, quia appellatione rei venit ẽt fideiuss. sm gl. no. in l Stichũ, §. ꝙ vulgo. ff de sol. sed an sit vera ibi dixi. Et facit hoc ad no. in l. exceptio. §. rei. ff. de excep & hic adde Bal. in l. tã mandatori. C. de non nu. pecu. ubi ẽt ponit ea q̃ hic dixi, & ibi etiam ponit quid econtra. an exceptio competẽs fideiussori competat reo. Et vide ẽt ibi, an factum rei noceat fideiussori, & econtra. Et his dictis Bar. adde, quod illud, quod dicit Bar. in d l cum filius. § j ut fi. quod quoties non essemus in dote, tunc fideiussor potest conueniri, & sic illud priuilegium sibi nõ prodesset, intelligas nisi debitor principalis susciperet iudicium in se, & diceret, nolo, vt conuenias fideiussorem, quia mea interest ne conueniatur, q. a ageret in cõtinenti contra me. ar l. si de vsu rei iud & de hoc est tex. sing sm Imo. in l idẽ que. § generaliter. vers. suo nomine ff. manda. & fuit dictum Bal. in l. verũ, in prin. ff pro soc. & Bar. in l si fideiussor. ff. de re iu & in l. Stichum § quod vulgo ff. de sol. fuit dictũ Cy. hic, in fi Sed Imo cum reuerentia si vidisset verba Cy. ibi, nõ indefinite dixisset. Quod aut hic dicebat, aut ille hẽt priuilegiũ cõtra quoscunq; & tunc dico, ꝙ non põt accipere iudicium, cum sua non interest, quia ẽt hẽt cõtra fideiussorẽ, & sic illud, quod dicebat ad intelligentiam Bar in d. l. si filius. §. 1. non procedit, eo maxime, quia ibi competebat contra quoscunque. Aut non cõpetit contra quoscunque, & tunc procedit opi. illorum supra allega.

LEX IIII.

1 *Dilationem habens ad soluendum beneficio speciali, tenetur satisdare.*
2 *Cautela quando dantur per statuta dilationes ad soluendum mercatorib. vel societatibus, ꝙ non teneantur satisdare.*
3 *Verbum non valet, quando importet ipso iure, & nu. 5.*
4 *Satisdatio, quæ debet præstari ab eo qui habet dilationem ad soluendum beneficio speciali, quando præstetur.*
6 *Statutum si dicat, quod de quolibet contractu soluantur decem' pro gabella, si gabella non soluatur, an contractus sit nullus ipso iure.*
7 *Testamentum, quod ex forma statuti debeat insinuari certis mensibus, si non insinuetur, an sit nullum ipso iure.*

a VNiuersa. a Qui habet dilationẽ a Prĩcipe teneť satisdare
1 de soluendo in termino. h. d. No. † ꝙ qui hẽt dilationẽ ex beneficio speciali, teneť ẽt satisdare de soluẽdo in termino, alias utrũ iste, q hẽt dilationẽ, possit cogi ad satisdãdũ est materia l. in oĩb. ff. d iud. & l. si dbitore. ff. d priui. cred. Cy. ponit
2 i l. 1. s̃. vt leg. no. caue. & hoc tãgit aliqualiter. Et iõ, † qñ ꝑ statuta terrarũ ꝯceduntˀ dilationes aliquib. mercatorib. vel societatib. sis cautus, ꝙ i reformatione ponať, ne satisdõ possit peti, alś nõ possent vti illo bñficio. Ita vr̃ hic i gl. q̃ dicit. i. sortiať effectũ. Not. er-
3 go, ꝙ illud verbũ, nõ † valeat, b innuit. s. in effectu, nõ ipso iure, qd
b an sit verũ dicã incontinẽti ꝑmissa qõne quã fecit gl. † Quęro qñ
4 ista satisdatio debeat ꝑstari? Rñd. & quidã dicunt, ꝙ antequã rescriptum petatur. Alii dicunt, ꝙ post non potest uti beneficio rescripti, nisi satisdet, nec teneť ab initio satisdare, & vide gl. vtrum
5 † ergo non valeat, intelligitur in effectu, ut ibi. Contra immo vr̃, ꝙ factũ contra legem sit ipso iure nullum, vt s̃. de le. l. nõ dubiũ. Dicas not. quãdoque lex iubet, ꝙ aliqua solennitas adhibeat tẽ-
c pore cõtractus, c & tunc si aliter fiat, nõ valet ipso iure, vt vidistis

ADDITIONES.

a Paris Vniuersa No. ꝙ ista exceptio, tu nõ debes gaudere exceptione, nisi primo satisdes, est dilatoria, & dẽt opponi ante litem contestatam. Vide dom. Frã. cõs. 137. circa fi Et circa hanc satisdõnem quæ non dẽt præstari, vide nino Ale. cons. 146. & cons. 585. in prin. Ang cons. 71. Ro. cons. 323 ubi idem dicit in statuto, ꝙ in rescripto, & idem in aliis exceptionibus quod in dilatoriis.

Ale. Vniuersa. Hæc lex canonizata est 25 q. 2.

Pom. Vniuersa. Ad istã l. pro declaratione, vide ẽt Ale cons 38. nu l. 3. in 2. dub vbi dicit, ꝙ non haberet locum quoties debitum super quo petitur dilatio, deberetur ex contractu iurato, & ꝙ tales impetrationes sunt restringendæ.

b Paris. Nõ ualeat. De hoc vide late Fel i c nõnulli. § sũt & alii, 4 ver. fallit 3. d̃ exce.

c Menoch. Tempore contractus. Ancha. cons 160. col. 2.

ftis in auth hoc ius porrectũ.ĩ.de facrof eccl & ĩ.& đ trãfa. l. cũ
a hi.ĩ.đ teft.l.hac cõtult ffima, circa pri. Qñq; lex iubet aliquã fo-
b lẽnitatẽ adhiberi poft ɔ̃ctũ vł aliũ actũ pfectũ, & tũc fi illa folẽni
tas nõ feruet, tũc ɔ̃ctus nõ ẽ nullus ipfo iure, fed nõ ualet. fi effe-
c ctu, nifi p legẽ aťr exprimeret expffe. Pone, dicit ftatutũ de quo
d libet ɔ̃ctu foluaťt gabella decẽ folidorũ p libra, aľs non valeat.
6 Certe ifta folo fi fit p ɔ̃ctũ factũ, elicet aľs non ualeat, non facit
e ɔ̃ctum nullũ ipfo iure, nifi expffe dicat in ftatuto, vt hic vides, &
poffet qñcunq; folui, nifi ɔ̃ctus effet limitatus in hic. Itẽ hoc ftatu-
f tuit, f† φ teftm đeat ifinuari certis mẽfib. & fi nõ fiat, nõ valeat.
7 Certe nõ đbet ĩtelligi ipfo iure, fđ φ nõ valeat ĩ effectu. Hoc di
xi. ff. đ verb. obl fi qs. §. ea lege, & feci tibi mentionẽ de hac l. in
qõoc de ofurario manifefto, vt dixi ĩ l. filio pterito ff. đ in u. teft.

ADDITIONES.

a Ale. Qñq; lex iubet. Ifta verba funt aurea, & ui le Bal. in auth inf. de refcin. vẽ. & ple ne p Bar. in l fi ita qs. § ea. ff. de ver. ob omo vide, qđ voluit Bar in l vt iurifiurādi. in p in. de ope. lib. p illã gl. no. Nec omittas uide c Bar in l. ius ɔ̃fir ff fa. erc. vbi pulchre, & vide, qđ no Bar in l filio pterito, in fi ff đ iniuft tefta. & ad no. huc adde Bar in l.fi. C. de Can. larg li 10 & ibi ẽt qñ lex, vel ftatutũ dicat, φ ɔ̃ctus non ualeat, tunc fm ipfum bene intelligit ipfo iure l nõ dubiũ. ĩ. de leg & ibi omnino vide Bal maxime, & Bar. in l. cũ lex. de fideiof Ad hoc glo. not. in Cle 1. de iure pat. ubi forma pfixio tũc u itiat actũ cũ tradit forma a princi attributue iu ris, ubi aũt tradit, poft iurifdictionẽ conceffam aliquid in eius exerci io feruandum, omiffio eius nõ reddit id quod agitur, nullum Et ita allega not Pet. đ Anc in Cle. 1 in fi de feq pof. & fru. quod dixi in l cum lege, de fideiuf ex oppofito, an ex tali contractu transferatur dominium, vide per Bar. in l. 1. § per contrariũ. ff de acq. poff. & ibi uide apoftillam, nunquid ex contractu fimulato trasferatur dominium: alleg. tafum fin. φ non, quem no

b Paril. Alium actum. Limita fingulariter illud nifi effet adiectum certum ipfo, intra quod lex requiret poft actum folennitatẽ, quia tunc effet actus ipfo iure nullus tranfacto ope fm Ang. fingulariter ɔ̃f 3. in Dei nom, ad fi Et adđ unã fingularẽ utilitatẽ huius doctrinæ p Par in c quoniã frequẽter, extra vt lit nõ cõteft. Vide Bar in tract. de Gabel. in 3. par 1 partis principalis Vide latiffime Fel ĩ hac materia, in d. c. quoniã frequẽter, alias eft in §. quoniam frequẽter, extra de teft.

c Paril. Expreffe. Quod idẽ fit etiam fi lex exprimeret, φ fit nullus, vide fingulariter Pau de Caft. conf 290.

d Ale. Pone dicit ftatutũ. Quod fi ftatutũ annullat ipfo iure, gabella nõ foluta, & an ɔ̃ctus dicat valere, & qđ operet annullatio, vide p Bal in l cũ mulier ff. fol. mat.

e Paril Contractum factum. Immo etiam fi conuentiatur in iudicio, poterit femper ante fententiam foluere, vide Bar. conf 68.

f Menoch. Hoc ftatutũ Chaffa. conf 2 in ver 1 fupp. nu 25.

LEX V.

1 *Supplicatio aduerfus fententiam pfecti Prætorio femel tantũ porrigitur.*

1 **Si quis aduer.** † Aduerfus fñiam præfecti Prætorio põt fupplicari femel tantum h.d. Opp ĩ. ne liceat ius nna eadẽque cã tertio prouo l. 1. Sol. gl ibi appellauit bis, & quę eft rõ, uide hic Cyn. ideo nulla admittitur fupplicatio, hic nunq̃ appellauit. Hic habetis auth. quæ fupplicatio, iõ fequit, &c.

AVTHENTI.

1 *Libellus, exceptio, acta, & inftrumenta poffunt coram ipfo notario pduci.*

a **Quæ fupplicatio.** a Primo ponit, intea qđ tps debeat fupplicari. Scđo de fupplicationis effectu. Tertio, qđ fi nõ vr̃ feruata forma in fupplicãdo. Partes vi debitis ĩ tex. Scđa ibi, quo fubfecuto. Tertia ibi, nifi fub hac. Op. & vr̃, φ ipfe idẽ nõ đeat cognofcer̃ đ iniqtate fuæ fñiæ, vt l. eos, ĩ
b pri. ĩ. đ app. Sol. aliud ĩ fupplicatione, hic, aliud ĩ applone, vt
c ibi. Scđo op. eminor iudex fñiam fuperioris nõ retractat, vt l. pfe-
cti. & l. feq. ff. đ min. Sđ hic innuit ɔ̃riũ dũ dicit, φ ɔ̃ fñiam pfecti
daĩ fupplicatio ei' officialib. Sol gl. fateor, φ fupplicatio dať ipfis
officialib. nõ ut ipfi cognofcãt, fđ vt offerãt ipfi pfecto, vt cogno
d fcat No. ergo ex hac auth. cũ gl. † φ libell', & alia acta, & ĩftra, &
1 exceptiones pñt pduci corã ipfis notariis, l; nõ pducãt corã ip
fo iudice pricipali, & đ hoc ẽt uidebitis ĩ l. eos. ĩ. đ app. Opp. đ pri
cipio ad fi huius auth nã ĩ pri. dicit, φ ĩtra decẽ dies dẽt fupplica
re, ĩ fi. dr̃. φ poftea ẽt põt retractari fñia. So. Dñt qdã, φ ĩ fi. dr̃, loq
tur đ retractatiõe, q̃ fit ipfo iure: vt qñ fñia ẽ lata ɔ̃ legẽ, vł Sena-
tufcõfultũ, nõ i ea q̃ rtractaĩ p viã fupplicationis. Alia opin. ẽ me
lior, φ ille q nõ fupplicauit ĩtra decẽ dies, non pt uictori ĩpedire
executionẽ, & peter̃ fideiuffionẽ, bñ tñ pt peter̃, φ fñia retracter̃.
Vł dic, φ ĩtra đcẽ dies põt porrigi fupplicatio ipfi pfecto. Pręterã
poft decẽ dies pt porrigi Prĩci. Ita dicit gl. in l. ĩ, đ fen. pfe. pto. &c.

ADDITIONES.

a Parif. Quæ fupplicatio. Circa materiam huius auth φ in dubio uia fupplicãdi nũquam intelligatur præclufa vide Ale. conf 88. vol. 4. Et uide de materia iftius fupplicationis multa per Car Ale in c. et ratione, extra de appel.

b Ale. Aliud in fupplicatione Et eft ratio, quia in appellatione continetur iniquitas fententiæ, fed per fupplicationem potius quandam mifericordiam implorat: facit l. præfecti etiã prato. in fi de min. Et uide de materia iftius auth. Ang. de Are in l. ex confenfu, de app qui dicit, φ in cafib in quib nõ poteft appellari, poteft fupplicari, eft uerum, quando nullo modo poteft appellari.

c Ale. Secundo op. Et adde quando aliquid committitur appellatione remota, dẽt intelligi de infulta l 1. § & parui. ff. φ ui aut clã, vide ibi Bar. in l. diuus ff de teft mil. & Bal in l. 1 ff de of præf prato & tex & ibi no. in c paft. extra de appel Sđ nunquid pen poterit refttõ in integrum, vide Bar. & Bal. poft gl. in l. 1 inf fi đ mo. pof fue. app & Bal. in l. 2. C. de app. Nunquid autem poterit recufatio porrigi, vide Bal. in l fi C. de fent. nunquid autẽ remota querela poffit appellari vide Bal. in l. 1. ff. de off. præf. Præt. Sed nunquid ciuitas poffit facere ftatutum, φ non liceat appellare, vide Bal. & Doc. in l. is cuius ff. de aqua plu arce. & no. in c fi de appel. in 6 & ibi Io An. in nouel. & Cyn. in l fi appellatione, C. de app. & Bal. i l. 1 C. de fen. q̃ fine cer quan. Sed nunq̃ ftatutũ dicẽs, φ de nullitate fententiæ nõ poffit opponi, quõ đeat intelligi, unde glo fi. Cle 1. de feq. pof. & fruc. & in c. 1. đ re iud, & Bar. in l diuus, & in d l. ĩ § & parui. & per Im. in l 2 § interdũ. ff a q. & app. nõ licet Et an fi ftatuto caueatur, φ a fententia nõ poffit appellari, an poffit fupplicari, vide Bal in l. fi. § fi. C de temp ap in fi. & uide gl. & Bal. in l. 1. ff. de off pfec. præto. & uide in fi Ang de Are in l. fi cert. in fi de ap.

d Alex No. ergo Et ad hoc uide Bar in l fi finita. §. Iulianus de dam. infe. & per Bar. in d. l. eos §. fuper his, & io l. præcipimus. §. in his eo tit fed Bal. hic dicit, φ non credit verum dictum Bar. in inftrumentis, quæ producuntur ad probandum, quia debet fieri iudici, non tabellioni, vt legitur & no in l. iubemus, de lib. ca & inf. de teft l hac confultiffima §. pe & uide omnino Bal hic.

LEX VI.

1 *Refcriptum ab excommunicato impetratum, eft nullum ipfo iure.*
2 *Defectus perfonæ impetrantis non vitiat refcriptum.*
3 *Difpofitio huius l. an habeat locum fiue qs impetrauerit pro fe, fiue p alio.*
4 *Reformatione facta in confilio non debet quæri de perfona rogantis.*

a **Vniuerfis.** a Nõ eft q̃rẽdũ a quo aliquid fuerit impetratũ h.d. Contra iftã oppo. ex de refcr. c. 2. lib. 6. vbi
1 dr̃, φ eft † ipfo iure nullũ refcriptũ ab excõicato impetratum, & fic q̃rit de pfona impetrantis. Sol Spãle eft in excõicato, cũ quo participare nõ licet. Cõtra hoc opp. ex̃. de refcri. c. nõnulli. §. j. & c. ex pte. el. 2. ubi dr̃, φ nõ valet refcriptũ impetratũ a falfo procuratore, & fic reqrit pfona impetrantis. So. Illę Decre. hodie, non
2 feruanť, vt ibi no. vel aliter defectus † pfonæ impetrãtis nõ vitiat refcriptũ, ita loqť hic, fed mendacium feu falfitas eius, vt fi affe- rit fe pcuratorẽ, tñ nõ eft, illud hẽt vitiare refcriptũ, hic vero im
3 petrãs in illo mẽtitus eft. ibi fecus. Quęrit glo. b vtrũ hæc lex hẽat
3 locum, fiue impetrauerit p fe, fiue pro alio. Gl. dicit, fi impetrat p fe, dẽt diftingui, an impetrans fuerit fciens condõnis eius, aut nõ, & bene dicit, ar. p hoc, in l. qdam confulebãt ff de re iu. fed fi implorat p alio, hẽt locũ hæc lex. Et intelligas φ fi impetrabat p alio non afferendo fe procuratorem falfo, quia tunc vitiaretur refcriptum propter mendacium, vt s̃. dixi. Vltimo not. φ quãdo
4 eft facta reformatio in Conf. † non debet quæri de pfona rogãtis, feu confulentis: fufficit n. φ Confilium hanc mentem habẽs
c hoc reformauerit: quod no. perpetuo & tene menti c Bar.

ADDITIONES

a Ale. Vniuerfis. Defectus perfonæ impetrantis an vitiet refcriptum, dic latius vt p Bal in l. 1. inf. de cad. tol. & quia hoc dicit de excommunicato, uide quid poffit facere excommunicatus, per Bal. in l 1 s̃. de iur. & fac ignor.

b Menoch Quærit gl. Vant. tract. null. tit. de null. ex. de off. iud. deleg nu 16.

c Tene menti. Adde Bar. in l. 2. de Decur. lib. 2. & φ ipfe no. in l obferuare. eo tit.

LEX X.

1 *Refcriptum contra ius, quando nemini nocet, & prodeft petenti, an valeat.*

a **Refcripta.** a Ponit dictum, & duas exceptiones. Breuis ẽ & de mã huius l. dicã in l fi. fi ɔ̃ ius vel vti. publ.
Oppo. ĩ. fi nuptiæ ex refcrip. pe. p totũ ti. vbi refcripta, q̃ nemini
1 † nocẽt, & pfũt petẽti, nõ admittunť. Huius timore di gl. φ q̃dã fũt refcripta phibita ĩpetrari fpãľr, & expffe, & illa ĩpetrata ñ va lẽt, ẽt fi nemini noceãt Ita dñt ɔ̃ria. Quędã fũt refcripta ñ phibita fpaľr ĩpetrari, & tũc loqť hæc lex, vt fi refcriptũ ɔ̃tinet aliqd ɔ̃ legẽ fcriptã, nõ valet Fallit ĩd uob. cafib. pofitis hic ĩ tex. Exẽplũ potes ponere in hac l Aliqs impetrauit, φ minori quatordecim annis liceat facere teftm̃, vel φ liceat appellare poft decẽ dies, vł ĩ ɔ̃ctib. emptionis, & vẽditionis, nõ teneať de euictione. Certe ifta nõ valẽt, qa ɔ̃ ius Cõtra iftã lec. opponũt. Vlirã. φ tale refcriptũ nõ vr̃ ɔ̃ legẽ, vt ff de pac. l. pacifci. Vñ dñt, φ licet refcriptũ fit ɔ̃ tenorẽ legis, nõ tñ eft ɔ̃ legẽ. Br̃ tene opi gl. nr̃æ, nã ĩ refcriptis eft q̃dam lex gñalis derogatoria, q̃ dicit φ non licet impetrare refcripta iuri contraria, vt l. nec damnofa. s̃. eod. ideo femper cũ ĩmptranť contra legem, impetrantur contra illam claufulam derogatoriã. l. nec damnofa. s̃. c. Op. s̃. c. l. quoties. Sol. Illud ibi quando alium modice lædit, & dilatio põt facile impetrari a Principe, alias non. Et hoc dicam plene in l fi. ĩ. tit. 1. &c.

ADDITIO.

a Parif. Refcripta Adde inquantum dicitur in tex. φ valet refcriptum per quod crimen indulgetur, vt non procedat, nifi fupplicans exprimeret caufam condemnationis, & quamlibet facti qualitatem: alias fecus, fecundum Bal in l. præfcriptione, ver. ad concordandas illas op. inf. fi contra ius, vel vti. publ.
Refcripta In prin. hæc lex eft canonizata. 25 q 2.

LEX VIII.

1 *Inftrumenti copiam quando quis petit, an folum particula, quæ ad ipfum pertinet, fit ei danda, an totum inftrumentum.*

a **Inftrumentorum.** a In fupplicationib. dẽt poni effectus inftrumentorũ, vel verba fup quib. dubitať, nõ totus tenor eorũ. h. d. Op. ĩ. de traf. l. vt rñ-
1 fum. Sol. illa intelligiť fm iftam. † Vlt. no. ex hac l. arg. qñ aliqs petit copiam inftři, dẽt fibi dari illa tm̃ particula, q̃ fpectat ad eũ, ñ totũ inftřm, vt hic vides. Ad idem facit. ff. de eden. l. argẽtarius. §. edi. In contrarium facit fortiter l in ciuile, de leg cum fua gl. De
b hoc confueuit dicere fup ti. ff. de no. oper nunc. quod no. h Bar.

ADDITIONES.

a Bar. Inftrumentorum. Adde Bar. in l. in ciuilem. C. de furtis, & ibi dicit φ debet edi totum ftatutum.
Alex. Inftrumentorum Vide in l. fi. inf. de app. & per Bal. in l 1. ff. quemad teft. appe & vide etiam per Bar. in l omnes populi, in fi ff de iuft. & iur. vide Bal. hic omnino, & no. Bar. in l. argentarius ff. de eden.

b Quod no Bar. in l. 1. ff. de cura bon. dan. & in l 1. de tab. exhib.

Quando

a *Quando libellus Principi datus.*[a] *Rub.*

ADDITIO.

a Paris Principi datus. No. q ad hoc vt rescriptum cum supplicatione habeat vim libelli, requiritur, quod sit facta commissio sine figura iudicii, alias secus ita Bal. & alii hic, & Sal. & Bal. in l. nec quicquam §. vbi decretum, de off. procon. & leg. in l. 1. ff. de precib. Imp. off. in l. eleganter §. si quis post. de cond. inde. Inn. in c. preterea. extra de dila. Imo necesse est quod producatur rescriptum cum supplicatione, vt obtineat vim libelli D. Ant. in c. preterea extra de dila. Inn. in l. si quis filio §. eius. ff. de iniust. test. Et quod necesse sit rescriptum cum supplicatione, vide et Bal. in d. l. eleganter. §. si quis post. & in d. c. dilectus, de ord. cog. Ita declaratur dicta Inn. in c. dudum, el. 2. extra, de dila. & in c. super eo. extra de appe. tien. q in summariis rescriptum cum supplicatione habeat vim petitionis, & libelli, vide Alex. consi. 201. in princ. in 5. vol.

Continua vt in gl. adde sup tex. rubricæ dum dicit, q libellus Principi datus, subaudi. & ad cũ rescriptum est, vt j. eo. l. 2. Bar.

LEX PRIMA.

1 *Libellus est duplex, alius conuentionalis, alius supplicatorius.*

t *Libellus quando datur Principi in actionibus annalibus, inducit litis contestationem.*

a DVbium non est. [a] Bř dicit totus ti. Libellus datus princi. si ad eũ libellũ ẽ rescriptũ (als responsũ) interrũpit pscriptionẽ, & facit actiones trãsitorias in hẽdẽ in actionib. prætoriis, & annalib. h. d. Opp. & videtur quod requiratur executoris missio, vt l. cum nouissimi. in princ. j de præsc. 30. an.

1 Respon. dẽs scire † quod duplex est libellus, quidam est conuentionalis, de quo loqr auth. offeratur de lit. contest. & per illum nõ inducitur interruptio præscriptionis, nisi citatione secuta, vt l. contraria, dic vt ibi. Quidã est libellus supplicatorius, & per istũ

a inducit litis cõtestatiu, si offeratur Principi tantum, secus si alii iudici, & ad eum Princeps rescribit & intellige in actionibus ptoriis, & annali. vt dixi. Opp. de l. vt perfectius, de anna. exce. Sol. speciale est in illis quatuor casibus. Non habetis alia.

ADDITIO.

a Ale. Dubium non est. Ad mãm huius l. vide quod no. in c. significauit, ext. de resc.

a *Vt lite pendente.*[a] *Rub.*

ADDITIO.

a Paris. Pendente. Circa istam rub. quod lite pendente nihil debeat innouari, uide Ro. ponentem vnum singularem casum in sing. 103 inci. Accusatus.

Pendente. Qñ dicatur lis pendere, vltra loc no. uide per glo. in ca. 2. vt lit. pen. per Ang. in rub. sup. de in ius voc. & gl. ibi positam, & uide quæ dixi in l. cum notissimi. uſ. de præsc. 30. an. & uide in l. vbi cæptum. ff. de iudicus.

Istam rub. sic appostilate, vt lit. pend. s. principali p li. contc. ibi vel post prouocationẽ. s. pẽdente causa appellationis ibi, ante diffinitiuam s. quæ non põt retractari per appellationem. Ex his apparet, quod quædam gl. sup verbo, prouocatione, non bene dicit, sm hoc quod sequitur in rub. ante diffinitiuam sententiam, nil adderet ad præcedens. Ita intelligit Azo. in summa.

LEX PRIMA.

LIcet postquam. Breuiter hoc dicit. Sñia lata post supplicationẽ datã antequam princeps respondeat, valet. Lex ista duob. mod. põt intelligi, vel quod supplicatio erat data, qa petebat aliquod priuilegiũ, vt puta ne aliquis posset eũ coram aliquo iudice cõuenire, vel petebat aliquod rescriptum. s. iudex delegatus. Op. in auth. vt diffe. iud. §. si vero, & de mand. prin. §. & neq; pmittere. Dicit gl. intelligo q ista supplicatio fuit porrecta, postq ptes fuerat requisitus. & denegabat facere iustitiã, alias ista s. supplicatio nõ pmitteret. Ita dicit gl. 1. in fi. Item iste fin. gl. nõ bene cõcordat cum princ. Nam quod in fi. dicitur, habet locum quãdo impetrat rescriptum ad obseruantiam iuris communis: sed hic in princ. loquit quando impetratur priuilegium, quod põt indistincte qñcũq; impetrari, vt dicã l. prox. & ibi videbitis.

LEX II.

1 *Supplicare ante lit. contest. & post, quando quis possit.*

2 *Supplicare post sententiam quod quis possit.*

3 *Priuilegium contra causam lite pendente quando quis impetrare possit.*

a Supplicare. [a] Diuidit in duas partes. Prima loqr qñ aliqs supplicat li pendente. Scđa qñ post sententiam. [b] Scđa ibi, qui aũt. Item prima subdiuiditur, quia primo ponit dictum. secundo exceptionem. Opp. vr q ante lit. conte. supplicare non liceat in Auth. vt diff. iud. §. si vero, & de mand. prin. §. & neq; pmittere. Sol. Fateor. q non licet supplicare p delegando iudice, nisi iudex ordinarius requisitus deneget facere iustitiã. Opp. ne qd in loco publ. l. 2. §. merito. & §. si quis a Principe. Sol. ibi impetrabat aliud priuilegium super eo quod causam nõ tangebat, & sic põt indistincte impetrari. Op. in Auth. in medio litis. §. sup hoc. Sol. q hic deficit supplet p illam legem. Et iõ ad declarationẽ totius materiæ distingue sic. Aut quis vult impetra

1 re sup aliqua causa rescriptum, aut priuilegiũ. Primo casu † aut ante lit. cõte. & non potest, nisi ordinarius requisitus deneget facere iustitiã, vt in Auth. vt diffe. iu. i §. si verò, & de mãd. Princ. §. & neq; pmittere. Aut post lit. cõte. & tũc licet supplicare de quatuor. Primo, vt sibi fiat copia actorũ. Scđo, vt sibi fiat copia pnũciationis, vt hic; Tertio, quod precipiatur iudici, q pcedat, si erat negligens. Quarto, q alius associet si est suspectus, vt in Authẽ.

a in medio litis. §. super hoc. † Aut uult supplicare post sententiã, et tunc aut sententia est appellatione suspensa, & tunc idẽ, ac si nõ esset iudicatũ, ar. l. j. in fi. ff. ad Turp. & ita loqtur nostra rub. Aut non erat appellatione suspensa, sed transiuerat in rẽ iudicatã, &

c nullo modo licet supplicare, vt hac l. i fi. & s. e. l. vlt. Si vero † vult

3 impetrare priuilegium aliquod, siquidem vult illud impetrare super cã q̃ agitatur, nullo mõ licet, vt in auth. in medio litis, in prin. Si circa alia indistincte licet, ut ff. ne quid in lo. publ. l. 2. §. merito, & §. si quis a Principe. Non habetis hic alia, &c.

ADDITIONES.

a Barb. Supplicare. Ad materiam istius legis quando superuenit priuilegium, vel statutum li. pend. quid operetur, vide Bal. in l. tutor petitus. ff. de exc. tuto. Vide Anch. in ca. pe. de offi. leg. in 6. vide in c. fi. in lit. pen. Et an si pendet coram arbitratore debeat fieri mentio litis pendentis, vide dom. Pe. in cons. 149. in fi.

c Ale. Post sententiam. Vide hic Bal. & dicit Bal. in l. præscriptione. inf. titu. 1. qđ in vanum impetratur, quicquid contra sententiam impetratur quæ transiuit in rem iudicatam. Alle. Inn. in c. lator, de re. iu. Adde sm Pa. de Castro in fi. l. q sl. le qui supplicat Principi, vt retractetur sententia, quæ transiuit in rem iudicatã, incurrit infamiam, & sic si pro luatur in testem potest obiici, q non est habilis. dicit etiam, quod patitur aliã pœnã, de qua in l. pcedenti, sed quod illud non vidit practicari, sed dicit mẽti tenẽ tũ, q a facere posset honorẽ, q a pauci sciunt.

c Men. Si uero. Brun. cons. 87. nu. 15.

Si contra ius, vel vtilitatem publicam. *Rubr.*

Continua vt in gl. Iste tit. habet quinque leges primas, quæ videntur sibi inuicem contradicere, ideo primo legam omnes, postea recitabo apparatum super qualibet per se, &c.

LEX PRIMA.

a NOn idcirco. [a] No. q licet in precib. † aliqd omittatur, nihilominus valet rescriptũ. h. d. ista lex. Op. j. e. l. & si legib. Solue vt dicã in l. prox. Vltimo hic vr esse casus g gl. q̃ est. ff. de pc. l. qui procuratorem. quæ dicit, quod cui mandatur cognitio, non vr mandata diffinitio † hic videtur tex. in contrarium. Bř intelligo hanc legem, quod verba rescripti fuerunt simpliciter prolata, ut puta talem cãm tibi cõmittimus, nec restringit se ad cognitionem, quia tunc procederet gl. Contrarium dixi in l. a diuo Pio. §. 1. ff. de re. iud. & q sic debeat intelligi. videtur hic sentire prima glo.

ADDITIO.

a Ale. Non idcirco. Vide no. per Bal. in l. præscriptione maxime in 12. col. inf. eod.

LEX II.

1 *Priuilegium concessum per mendacium non valet.*

2 *Clausula, si preces veritate nitantur, quando tacite intelligatur in rescripto, vt valeat.*

3 *Exceptio falsitatis si cõtra rescriptũ opponitur, quod impediat cognitionẽ:*

4 *Rescriptum dolo impetratum quando valeat.*

5 *Rescriptum impetratum per obreptionem, quando tribuat iurisdictionem.*

6 *Rescriptum omnino falsum ex eo, quod nunquam emanauit ex Cancellaria, quando tribuat iurisdictionem.*

7 *Exceptio mendaciorum si contra rescriptum opponatur, quomodo super tali exceptione procedetur,*

8 *Exceptio dilatoria, quando debeat probari, ante lit. contest.*

9 *Si Florentinus conuenitur, quia promisit dare centum in Castro Clusino Comitatus Perusii, & opponit, quod illud Castrum sit comitatus Cortonæ, iudex poterit super hoc cognoscere, & pronunciare.*

10 *Probatio facta, quod aliquis locus sit de iurisdictione, cum non sit, non præiudicat iurisdictioni iudicis, cuius est locus.*

11 *Princeps, & iudex possunt ignorare ius consuetudinarium.*

12 *Ius non scriptum debet allegari, & probari, secus est in iure scripto.*

13 *Statutũ factum alibi, si allegatur vbi cã agitatur, debet in causa produci.*

14 *Testis potest dicere falsum, tacendo id quod est.*

a Præscriptione. [a] Gl. legit hãc legẽ qnq; modis, vere tñ intelligẽdo nõ sũt nisi duo modi principaliter,

ADDITIO.

a Barb. Præscriptione. Circa materiam adde quod impetrans debeat probare vera esse omnia quæ narrat, uide do. Pet. in cons. 31.

Ale. Præscriptione. In hac l. dixi, qđ non solum inimicus a testimonio repellitur l. si quis testib. C. de test. Sed etiam ille, cum quo proxime est facta pax &. vide Ion. in c. cum Ioannes extra de re iud. & eundem Ion. in c. cum oporteat. in glo. inimicus vbi melius, de accul. & quæ dixi in l. post legatum §. is vero. ff. de his quib. ut indign. Et opposito de impugnatione priuilegii vide Spec. in tit. de instr. edit. §. nunc autem uidendum de impugnatione priuilegii, &c.

Paris. Præscriptione. Circa istam materiã subreptionis Adde, qđ opus est omnia specialiter exprimere, quæ remouere possint Principem, vel concedentem a concessione, vel ipsum reddere difficiliorem, nec sufficit sub generalitate, & inuolucro verborum exprimere, vide sing. Ro. consi. 316. inc. In præsenti consultatione & per totum, & maxime circa fi. dum loquitur de iuramento cõtrauenientẽ contractui, & a tali iuramento non petere habilitationem, & si petierit, non uti, q a ad habilitationem quam petit, opus est omnia ista punctualiter exprimere. Vid. ibi, & illud consilium sequitur, & commendat Fel. in c. cõstitutus, in prin. i ver. limita quadrupliciter, extra de resc. ubi amplius dico, & uide omnino Ro. cõs. seq. illud de quo ã. Item pro limitatione, & declaratione regulæ, quæ semper allegatur, qđ taciturnitas eorum quib. expresse Princeps non ita concessisset, faciliter uitiet, uid. Fel. in c. postulasti extra de resc. Ao aũt, & qñ rescriptũ subreptitiũ sit ipso iure nullũ, an uero sit annullandum, unde Fel. in c. ad audientiam el. 3. in ver. item ad lites, extra de resc. Itẽ, qđ necesse sit exprimere, quare, & quomodo,

quid, & qualiter sit actū, nec sufficit simpliciter dicere, q̄ sit factū, vide Fel. in c. dilectus. el 1. de rescr. Pro quo facit quod sup. scripsi 1 prin. secundū Rom. i d. cons. 326. No. tamē q̄ vbi plures causæ exprimunt in rescripto, vel ratione, nō est ne esse omnes probare, sed satis est probare vnā, q̄ sit sufficiens ad interpretationem, vide Fel. in c. 2. versi. copula, extra de rescr. Roma. i cōs. 308. Item an, & quādo subreptio in parte vitiet in totū, vide Fel. i c. sedes Apostolica, in ver. subreptio. & i c. super literis, extra de rescr. vbi ponit latissimè q̄ sunt illa, quæ vitient rescriptū subreptitiū, vide Fely. i c. constitutus. extra de rescr. in prin. Itē an de literis renunciantis sit facienda mentio in rescripto, vide Fely. in c. ad audientiam in prin. el 2. extra de rescrip. Quid autem i beneficialib⁹ an sit exprimendū ad euitandā subreptionē, vide latissimè Fel. i c. ad nostrā. extra de rescri. vbi ponit corrolaria. Vide etiam in d. c. ad audientiam, el 2. de rescri. per eū. Quid autē de impetrante beneficiū, qui dicit se donasse, non est verū, vide Fel. i c. si. extra de præsump. Quid de impetrante, & narrante quōd non excedit certa summā, & sic falsum, an vitietur rescriptum. Item, q̄ omissio cuiusq; minime vitiet rescriptū exorbitans à iure communi, vide Alex. cōs. 268. Nunquid autē sit necesse facere mētionem de possessione euidenter iniusta. Vide Pan. post glo. i c. vestris. de cōces. præb. vide Rom. cons. 499. Itē q̄ reddat subreptitiū si pars nō fecit mentionē de termino dato ad ꝓbandū id quod petit, vide Rom. cōs. 176. ad fi. Itē quōd necesse sit facere mentionē de appellatione interposita, vel de litis pēdentia, vide Roma. cōs. 330. Itē an sit facienda mentio de qualitate beneficij, vide Ro. cōs. 362. & cōs. 383. Nonquid autē si faciat aliquod factū impetratū per procuratorē habentē speciale mandatū, inducatur per hoc rescriptū subreptitiū, vide Rom. cōs. 481. Itē an sit facienda mentio de actu nullo, vel elidibili, vide Felin. de quo infra vide Roma. cōs. 483. Ias. latè in l. j. huius tit. Itē de primo rescripto seu literis subreptitijs, nō est opus facere mentionem, vide Abb. in c. ob laræ. extra de appella. & Mod. ibi. Itē quid si rescriptum contineat plura capitula, & fieret obreptitium, quo ad quædā, an in alijs sit etiam nullū, hic vide Mod. post Io. Fab. & Fel. de quo supra. & nouissimos in l. de pupillo. §. si plurib. de ope. no. nun. Itē no. quod subreptio vitiat, etiā si supplicans ignoranter tacuerit illud, quod subreptionē inducit. vide & declara, vt p Abb. in c. super literis. & in c. constitutus. i 2. vol. extra de rescrip. Et vtrobiq; p Fel. & alios Itē adde in materia quōd subreptitiū rescriptū nō tenet, etiā si ille qui impetrauit sit sanctus, ita quōd nō sit verisimile quōd ipse malitiose eg. . . . Ita Bal. in c. j. i fi. ex̄ vt lite penden. Ias. i l. qui iuri . . . dictio. in 3. fallen. de iurisd. om. iud. & i l. sed si hac. §. patronū. el 3. in 2. nu. ff. de in ius vo. & in ista l. p̄scriptione, in fi. Itē i materia adde quod dicit Bal. hic i impetrāte gratiā, vel remissionē, seu cōpositionē pro aliquo delicto, non expressis omnib⁹ facti qualitatibus, quod sit nulla: de quo Ias. hic & similiter non expresso primo delicto, de quo etiā habuit gratiā, Fel. in c. postulasti. ad fi ex̄ de rescri. Itē quōd de actu nullo nō sit necessariò faciēda mentio, vide latè Fel. in c. ex tenore ex̄ de rescri. Ias. in l. causas, in fi. C. de tran ac. & alia, de quib. sup. Itē quid sit subreptio, & quid obreptio, vide Inn. in c. cum dilecta. & Abb. ibi de rescr. Vide Barb. cōs. 55. in prin. in 4. vol. Itē si causæ expressæ sint falsæ, ita quod reddatur concessio subreptitia, an sustineri possit, si sit dictum in cōcessione, & ex alijs causis animum nostrum mouentibus. vide Barb. cons. 53. vol. 3.

cipaliter, licèt vnus diuidat in quatuor modos. Assumo primum modū legēdi, sm Plac. & sm illum bn̄ hoc intēdit. Exceptio mēdaciorū impedit iurisdictionē iudicis delegati, sed dēt cā sm veritatē cognosci per eū ad quē de iure cognitio cōpetit, h. d. Ad istā lect. opp. s̄. eo. l. 1. Sol. ibi omisit aliqd leue, hic aliqd graue. Itē opp. q̄ ipsemet iudex delegatus debeat cognoscere, vt j̄. eo. l. & si cognitio. Sol. q̄ ibi dr̄ de oī negotio cognoscat, intelligo, s. p iudicē ad quē spectat cognitio. Cōtra istud op. de hac l. q̄ dicit iudicē datū cognoscere debere, &c. Et sic vr̄, q̄ ipse iudex delegatus debeat cognoscere. Huius timore hęc lex variat̄ quatuor modis. Primo mō, q̄ iudex delegat⁹ cognoscat de veritate precū, & pōt ꝓnūciare se esse iudicē, vel nō esse, nō, q̄ de negocio principali cognoscat, si lr̄æ essent impetratę per mendaciū. Ista lectio nō vr̄ bona, p tex. qui dicit, de causa cōuenit ferre sn̄iam, & sic innuit, q̄ de cā principali. Alij dicunt, q̄ iudex delegatus, qui aliàs erat ordinarius illius causæ, bene cognoscit, ex vi ordinariæ iurisdōnis, nō ex vi delegationis. Ista est diuinatio, nec ē verisile, q̄ ei q aliàs erat ordinarius, delegaret̄ cā Tertio modo legitur, q̄ partes consenserunt in istum iudicem delegatum, & sic magis ex vi ꝓrogationis cognoscit, q̄ ex vi rescripti. Ista lectu. in se est vera, nā aliqn̄ rescriptum est impetratū per mendacium, & tribuit iurisdictionē, si non opponatur, vt j̄. dicam, ideo de partium consensu posset procedi & pronunciari, verū, quia diuinationem continet sicuti p̄cedēs, ideo alij dn̄t quarto modo, q̄ iudex ordinarius cognoscit, nō delegatus. Nec ob. hic tex. qui dicit datū, quia intelligo datum, s. a lege, non datum, s. delegatum, & hæc est lec. Plac. qa ista lect. facit violentiam tex. Ideo Azo. & Io. legunt alio modo totū econuerso Et bn̄ dicit sm eosdem. Exceptio mendaciorum nō impedit iurisdictionē iudicis delegati, sed dēt de causa sm veritatem cognoscere, & huic lect. concordat s̄, l. prox. j̄. eo, l. etsi non cognitio. Contra istam lect. op. j̄. e. l. etsi legib. vbi dr̄, q̄ mēdax precator careat penitus impetratis. Huius timore, alia gl. si huius l. iterū recapitulat oēs istas op. ideo omitto replicare. Dic ergo bn̄, q̄ in l. etsi legibus. loquitur in priuilegio impetrato, tunc indistincte mendax precator caret penitus impetratis. Rō; qa illæ causæ quæ fuerunt allegatæ, fuerunt causæ ꝯcedendi priuilegiū, † sed hic loquit̄ in rescripto, quod datur ad obseruantiā iuris cōmunis, in quo causæ allegatæ nō sunt causa cōcedendi rescriptū, vt dicā j̄. in sequentib. ꝯtrus. Glo. circa hoc nō insistit vltra. Contra Azo. op. fortiter, in quolibet rescripto inest conditio tacita, si preces veritate nitantur, vt j̄. tit. 1. l. vniuersa. si ergo deficit ista ꝯditio, quę est de pręsenti, ergo rescriptum est nullum. † vt ff. si cer. pet. l. cū ad præsens. Sol. rescriptū ad obseruātiā iuris communis pōt concedi altero de duob. modis. Vno modo sic: Expo-

suit B corā nobis, q̄ Titius denegabat sibi restituere talē fundū, quē dictus B. asserit ad se pertinere iure dn̄ij, quare dictā cām inter eos tibi ꝯmisimus terminandā: Isto casu licet asseriū sit Prin-
a cipi, qd ille fundus ptinet ad B. iure dn̄ij, tn̄ hoc nō fuit positū p ꝯstāti, sed fuit positū, qa de hoc erat dubiū, iō cām Princeps cōmisit. Cā ergo finalis est si de eo, qd ꝓponit, lis est, vel esse pōt, iō si dicat illud esse mendaciū, nō impedit iudicis cognitionē. Secūdo mō pōt ꝯcedi rescriptū, vt dicat sic: Cōquestus est A. de B. qd fundū ad eū pertinentē de iure dn̄ij detinet, quare mādam⁹ tibi, vt dictū fundū ei restitui facias. Istæ lr̄æ vnū ꝯtinēt expresse, aliud tacitè, expresse, q̄ fundū restitui faciat, & p hoc vr̄ demandata executio j̄. e. l. & si nō cognitio. tacitè ꝯtinēt, vt videat mandata cognitio. Mō ad ꝓpositū, quantū ad cognitionē, nō inest ta-
b cita ꝯdo, si p̄ces veritate nitant̄. Sed si est dubiū, qa dicat rescriptū p mēdaciū impetratū, tūc iudex pt̄ de cā cognoscere sm veritatē, vt ibi. & d. l. etsi nō cognitio. q̄tū ad sn̄iam, & executionē inest illa tacita ꝯdō, si p̄ces veritate nitant̄. Vn̄ nisi iudex reperiat ita eē, nō dabit sn̄iam p impetrāte, imo dabit sn̄iam p alia parte, & hoc est qd dicit, q̄ dēt cognosci. Itē op. ad istā lect. ff. de fal. l. si
c quis obrepserit. vbi illud, q̄ aliquis impetrat per obreptionē, nō valet. Sol. in eo, q̄ impetrauit p cognitionē, nō obrepsit principi. p̄terea sufficit, q̄ de hoc erat dubiū, sed in eo, q̄ ipetraret ēt sn̄iā sm se, i hoc bn̄ eēt obreptio, iō requirit, qd cognoscat de veritate. Op. de l. si vero. §. subiectū. de fideic. l. b. Sol. e mō q̄tū ad cognitionē rescriptū nō fuit impetratū p obreptionē. Vlterius opp. j̄. l.
3 px Solu. duob. † mod. qn̄q; opponit̄ ꝯ rescriptū ex falsitate ipsius rescripti, vt qa dico, q̄ illud rescriptū nunq̄ exiuit de cancellaria Principis, & iste impedit cognitionē iudicis delegati, vt j̄. l. prox. Qn̄q; opponit̄ q̄ rescriptū est verū in se, sed cāæ i eo insertæ sunt falsæ, tūc iudex dēt audire illas cās, nō vt p hoc impediat cognitio, sed ad hoc vt sn̄ia ferat̄ sm veritatē. Opp. illud, q̄ est factū ex falsa cā dēt totalr̄ irritari, vt i tit. ff. & s̄. de ꝯdi. sine cā. Rn̄deo eo mō quo s̄. quo ad cognitionē nō fuit falsa cā, sufficit. n. q̄ sit dubiū de narratis. Itē op. ex̄ de rescr c. sup lr̄is. vbi dr̄ rescriptū impetratū dolo, nō valet. Hic dr̄ ꝯtriū in eo, qd dicit mēdaciū, q̄ p̄supponit dolū Itē in eo, qd dicit mēdaciū, vel tacēdo fraudē. Huius timore dicit Pet. q̄ illa Decret. seruet̄ in foro eorū, ista lex i nr̄o. Certe dn̄i, illa Decretalis fuit recte facta ad soluēdū ꝯtrietatē istarū legū, iō nō ē aliud, imo idē Puto ergo dicēdū sic. Qn̄q; rescriptū mādat alicui cognitionē cāæ, tūc qa narrādo Principi p̄supponit hoc esse dubiū, nō pt̄ dici ꝯmissus dolus, licet verū nō dixerit, vel falsum suggesserit, qa sp hoc eē dubiū p̄supponit. Ita logr̄
d hæc lex. & s̄. l. prox. Si vero nō mādat cognitio ipā, sed mādat executio sm formā quā s̄. dixi, tūc ꝓcedit distinctio illius Decre-
4 talis. Aut hoc fuit scēm p dolū, qa hoc eē dubiū n̄ ꝓponebat † nō valet rescriptū, vt j̄. l. px. Ita posset itelligi. j̄. e. l. etsi legib. ita logr̄ c. sup lr̄is Sed si sine dolo dixisset falsum hoc, esse verū, tūc valet rescriptū, & ꝓcederet sm veritatē. Ita loquit̄ l. etsi nō cognitio. & d. c. sup lr̄is. & c. Opp q̄ qn̄ verū omittit, indistincte rescriptū
e nō habeat effectū, e vt s̄. tit. px. p totū. Rn̄deo, ista est veritas vt distinguamus sic. Qn̄q; rescriptū impetrat̄ per dolū, & nō valet. vt s̄. dixi. Qn̄q; impetrat̄ expressa falsitate, vel tacita veritate sine dolo, & tūc qn̄q; fuit expressum siue omissum aliquid, quo nō expresso, vel nō omisso, nihilominus habuisset rescriptū, & tūc rescriptū valet, & ꝓcedit sm veritatē, vt hic, & s̄. l. pxi. & j̄ eo l. & si nō cognitio Exēpiū, vbicūq; omittit̄ aliquid de his q̄ tāgunt merita, seu veritatē negotij. Si vero illud, qd fuit exp̄ssum, vel omissum. erat tale, quo nō expresso, vel nō omisso, rescriptū non habuisset, tunc rescriptū non valet. Exemplum, qn̄ omittitur aliqd, veluti litis pendentia, vel litis determinatio. Ita loquit̄ s̄. tit. 1. per totū, & istā diuisionē ponit tex. in d. c. super literis. Quæro, vtrū
5 rescriptum impetratū per † obreptionem. hoc est expressa falsita-
f te, vel tacita veritate, tribuat iurisdictionē? f Plac. dicit, q̄ sic. s. q̄ tribuat iurisdictionē de hoc cognoscēdi, an rescriptū teneat vel nō. Hoc ēt colligitur ex isto tex. qui dicit, præscriptione mendaciorū, & c. dicit glo. & bene, præscriptione, i. exceptione. ergo iurisdictionē tribuit ipso iure si non opponat̄, & sic potest cognoscere

ADDITIONES.

a Parif. Pertinet. Et sic mendaciū respiciens merita causæ nō vitiat. vide Com. cons. 105. in prin.
b Alc. Veritate nitantur, Habes Bal. hic contra. (ge. j. e.
c Itē opponi. Ad istā lec. &c. ad l. si quis obrepserit. Vide Bal. hic, & i l. etsi le-
d Alc. L. proxima. Sed restat respondere ad tex. hic, qui dicit, q̄ vr̄ mendacium comprehendere sm diffinitionē eius, vt no. gl. in l. de ætate §. qu. tacuit. de interro. actio. Sed dic, q̄ mendaciū potest dupliciter sumi, strictè p eo quod dolum continet, vt in contrario. Item largè pro eo quod non est verum.
e Alex. Effectū. Sed an hīta rescriptū cogat illud repræsentare iudici, d. c. q̄ nō, vt no. i c. ex cōquestione. de resti. spol. & ibi p Io. An. i nouel. & per Bal. in l. postquā. sup. de trans. vbi dixerūt, qd p ipsā impetrationē rescripti nō q̄rit̄ ius aduersario, nisi fuerit productū i iudicio. Fallit i impetratione iuris in: q. l. s. in prin. ibi, licèt vsus nō sit ff. quod quisque iur. & qd ibi per Mod. Et ad prædicta facit gl. in Cle. e . . . tione. de elec. & vide Bal. i l. j. sup. vt lite pēd.
f Alex Tribuat iurisdictionē. Et hoc tenēt Io. de Lign. & Imo. in d. c. sup literis. licèt do. Anto. videatur tenere contrarium, secundum Imo. Adde q̄ Bal. in l. quæ ex relationibus. in prin. supra de sen. videtur tenere, quōd rescriptū obreptitiū sit ipso iure nullum. & tenet Bald. infra sent. rescindi non posse.

scere vtrũ rescriptũ fuerit impetratũ per obreptionẽ, vel nõ, & hoc ẽt probat in d.c. super lris. De hoc ẽt ponit multa Inno. in c. cæterũ, & c. ad hæc, & melius in c. cũ dilecta. de resc. Quæro vtrũ a rescriptũ omnino fal sum, q̃d nunq̃ emanauit de Cancellaria Prin 6 cipis, tribuat iurisdictionẽ? † Doct. hic dicunt, q̃ pp dubiũ potest ipse de hoc cognoscere, an lræ sint falsæ, vel non, sicut dicimus, q̃ snia contra snia non valet. verum est, nisi de hoc dubitet̃ vtrum prima processerit, vt ff. q̃ sen. sine app rescin. l. j. in princ. de trã sact. l. post rẽ Inn de hoc in c. super lris, multũ dubitat, & multorum opin. recitat. Bt̃ mihi vr̃, q̃ si quidẽ rescriptũ non habet manifestã falsitatẽ, ipse iudex, cui vr̃ dirigi, põt de ista falsitate cognoscere, & pronunciare se esse, vel non esse iudicẽ. Ita intelligo ĩ. l. pxi. vbi corã eodẽ iudice põt opponi de falsitate. Rõ, quia illud rescriptũ, licet ei non det iurisdictionẽ, tñ constituit eũ in quasi possessione iurisdictionis. pp q̃d habet iustã cognitionẽ, & pronunciationẽ, vt ĩ de sent. l. si arbiter. de test. l. j. de offi. Præto. l. Barbarius. Si vero contineret manifestã falsitatẽ, tunc ipse in quasi possessione iurisdictionis nõ constitueret̃, nec posset pronunciare se esse iudicẽ, vel nõ. arg. ĩ. de edi. diui Adri. tollen. l. vlt. Quæro, qñ istæ exce 7 ptiones mendaciorũ opponunt̃, q̃ erit practica: nã vr̃, † q̃ de ea erit bis quærendũ, nã ante lit. cõtesta. contra rescriptũ opponit̃, q̃ con b tinet mendacia, vnde in ista cognitione, an sit iudex, vel nõ, cognoscetur de veritate precũ: demum si postea pronunciauit se esse iudicem, erit necesse q̃ iterũ de veritate negotij cognoscat̃, quia probationes factæ ante lit. cõt. non fuerant factæ in principali negotio. Innoc. vr̃ velle, q̃ ante lit. conte. cognoscatur de veritate precum summariè, post litis contesta. plenarie. Et hoc idem dicit in alio exemplo. Pone, Florẽtinus hic cõuenit̃ ratione delicti, vel cõtractus, ipse ab initio opponit exceptionem dicẽs, Dñe, nõ estis meus iudex; quia non cõtraxi, vel deliqui in territorio vestro. Ante lit. contest. examinabitur summariè vtrum cõtraxerit, vel c non, in isto territorio, & post litis cõtesta. examinabitur plene. Hoc idem tenet Iac. Butr. Adducit simile, in actione ad exhibendum præparatoria, cognoscitur summatim de dñio, in rei vendicatione cognoscitur plene. Idem si minor petit se restitui ad allegationem omissam, nam antequã restituatur, cognoscetur summatim, vtrũ ex illa omissione sit læsus, alias non concederet̃ restitutio sibi, vt l. nã & postea. §. si minor. ff. de iureiur. Postea cum illa exceptio proponet̃ in iudicio in quo omiserat, de causa cognoscetur summarie. Vltramontani, & Petr. dicebãt, quod illa exceptio debet reseruari post lit. cõtest. ne de eodẽ bis cognoscatur. Gul. de Cu. in l. 2. ff. de in ius voc. tangit istã quæstionẽ ex dictis eius, licet non faciat mentionẽ. Cy. hic fecit vnã additionem, & dicit Gul. q̃ ista exceptio: ego non cõtraxi in territorio tuo, non debet admitti, quia non potest probari. Non enim sequitur, contraxi alibi, ergo non contraxi in territorio tuo. Item si probarem absentiam meam, potuissem cõtrahere existens alibi in territorio per procuratorem, vel potuissem cõtraxisse existens alibi in territorio huius d ciuitatis, vt l. contraxisse. de act. & oblig. Mihi vr̃ q̃ debeamus ad 8 uertere, quando illud, quod ponitur per modũ declinatorij † iudicij, tangit negotium principale, vtrum debeat examinari ante litis contestationem, vel post. Dico sic, aut ante litis contestationem, & post veniret probandum ab eadem parte, & tunc procedit dictum domini Innoc. & Iac. Butr. quia ante litis contestationem probatur summarie, post lit. cõtestationem plene, vt in exẽplis s. positis secundum Iac. Butr. Quãdoque ante lit. contest. incumbit probatio vni, post lit. contesta. incumbit probatio alteri, tũc ego dico, q̃ vtrumque perfecte examinabitur, vt in exemplo huius l. Nã ille qui opponit exceptionem mendaciorum, illã de e bet probare, quia ipse dicit hoc ad excludẽdum iudicium. Vnde cum mendacia sint causa suæ intentionis, ergo ei incumbit onus probandi, vt l. ei qui. ff. de probat. sed post litis cõtestationẽ actor debet probare veritatem, quia illa assertio est causa suæ intentionis, ergo ei incũbit onus probãdi, vt l. qui accusare. ĩ. de edẽ. Sed si exceptio mendaciorũ esset ita negatiue concepta, q̃ nullo mõ probari posset, tunc nõ admitteret̃ ad probandũ eam. Ita loquit̃ dictum Gul. si enim conuenitur hic Florẽtiæ, quod promisi hic dare centũ, ipse excipit se non promisisse, certe cum non sit coar f ctata loco, vel tpe, illa negatio non põt probari ante lit. cõtesta. p eum cui incumbit onus probandi, nisi probetur per confessionem aduersarij, qui aduersarius iã posuit cõtrium. ergo, &c. Sed si quæstio ita reuolueret̃ super aliquo de cohærentibus ipsi promissioni, de qua agitur, tunc bene posset examinari ante lit. cõte. 9 cũ post non veniret examinanda. Exemplum † conuenit̃ Florẽtinus hic, q̃ promisit dare cẽtũ in castro Clusino Comitatus Perusii, opponit Florẽ. q̃ castrũ illud nõ est comitatus Perusii, sed est Comitatus Cortoni, certe ipse poterit examinare hoc, & pronũciare se esse iudicẽ, vel nõ esse, vt l. si qui ex aliena, de iud. An aũt 10 ista probatio † prçiudicet iudici in cuius territorio dicebatur illud castrum. Innoc. tract. in d. c. super literis. Bt̃ puto, q̃ non noceat nec quo ad proprietatẽ, q̃a res inter alios acta, & c. nec quo ad possessionẽ, quia in istis iurib. incorporalib. nõ acquirit quasi pos g sessio, nisi aduersario sciẽte, & patiẽte, vt l. pe. ff. de seru. Gl. q̃ tri qualiter fuit mendaciũ in narratione iuris, cũ princeps, q̃ scit

h omnia iura, non possit mentiri de iure? Gl. ponit exẽplum, q̃d fuit mendaciũ ei in iure consuetudinario, quod probabiliter põt ignorare, & vide gl. quã no. & tene menti perpetuo. No. ex hac 11 gl. primo, † q̃ ius cõsuetudinariũ põt Princeps, & ẽt quilibet iudex probabiliter ignorare, & de hoc habetur tex. in c. 1. de cõstit. lib. 6. Secundo no. q̃d licet iura non debeant produci coram iudice, nec de eis fieri positiones, tñ hoc est verum in iure scripto, 12 ius † aũt non scriptum debet probari. Videbitis ĩ. de iura. cal. l. 2. §. quod obseruari, in gl. quæ tractat materiam positionum. Item 13 dico, q̃ statuta † quæ sunt alibi, facientia ad cãm, q̃ agitatur hic, debẽt produci in cã, sicut alia instrumenta priuata, quia iudex põt illa probabiliter ignorare, sicut hic videtis. Oportet q̃ Principi allegetur, & probetur plene, vt dixi in l. oẽs populi. Vlt. no. quod testis potest dicere falsum non solum mentiendo, hoc est dicẽdo 14 q̃d nõ est, sed † etiam tacẽdo id quod est, vt hic vides tex. quem i tene menti. Simile habes sup. de episco. & cler. l. presbyteri. ff. de contrah. empt. l. ea quæ. §. fin. quod no. & tene menti.

ADDITIONES.

a Ale. Omnino falsum. Vtrũ rescriptũ omnino falsum tribuat iurisdictionem, Inno. tenet q̃ non, i d. c. super literis. fa. it q̃ no. de excep. c. cũ venerabilis, & de prob. c. licet causam. ipse tamẽ Inn. tenuit contrariũ i c. 2. de dalat. & videt̃ tenere hic Bar. & tnẽt cõiter Legistæ, & istud etiã tenet dominus Flor. in d. c. super literis. reprobant Imo. ibi. sed do. Ant. in d. c. super literis tenet primam opi. sequẽdo Inno. & respondet ad omnia obiecta, & vidť velle hic Bal. sed opi. Bal. & sequaciũ videtur verior. Et quando decretum per subreptionem sit nullum, vide Bal. in l. j. C. de fideiuss. min. & in l. j. supra eo. & Pet. de Anch. in c. super literis. de rescript. qui tenet, quod teneat, sed venit rescindendum, & idem Inn. & Ant. de But. l c. veniens. de fil. presby. & p Bald. hic.

b Menoch. Continet mendacia. Dixi ad Bart. in l. nam & postea. §. si minor. nũ. 7. in fin. ff. de iureiur.

c Alexand. In isto territorio. An iudex possit cõtra nõ suppositũ cognoscere si contrẽxerit, vel deliquerit in territorio. De quo etiã per Bart. in l. 1. si quis in ius voc. nõ ierit. addo gl. in l. de iure. ff. ad municip. Adde q̃ no. in c. sciscitatus. de rescrip. & in c. pterea. de dila. & in c. super literis. & vide do. Ant. l c. si clericus laicũ. de foro comp. & ibi per Imo. & alle. Bar. sibi contrariũ, i l. 2. ff. si quis i ius voc. non ierit. & illud q̃ tenet ibi, est falsum, secundum d. Ant. & Imo. in d. c. super literis. & contra ipsum videt̃ velle Inn. i c. Romana. l §. cõtrahentes. & vide q̃ habet̃ per Gui. de Suz. in l. raptores. in ver. præscriptione. C. de epis. & cler. Adde Bal. in l. si quis ex aliena. ff. de iud. & per Io. Cal. in rep. c. de illis. in 3. q. de rap. & per Pet. de Anch. in repet. c. postulasti. de fo. compe. in j. q. & vide omnino Ale. in l. 2. si quis in ius voc. non ierit.

d Barb. Mihi videt̃. Pro ista q̃stione vide do. Ant. in c. si clericus laicum. de foro compe. allegantẽ Barto. contrariũ sibi i l. 2. ff. si quis i ius voca. nõ ierit. & vide Mod. i præall. c. si clericus laicũ. & ibi do. Abb. & vide q̃ dixi in d. c. si clericus laicũ. vide Lud. Ro. in cons. 506. vbi loquitur singulariter si sufficit sola allegatio, an sit necessaria probatio hic. Adde in circa ista dicta Bar. hic. dñ. Maria. Soc. in cap. dilectus. de foro compet. artic. 2. q. 9. & eundem in cap. si clericus laicum. vers. circa 10. principalem artic. * Menoc. Soc. de leg. 2.

e Ale. Debet probare. Opponens exceptionem contra rescriptum, illam debet probare. Hoc limitat Inn. in c. super literis. de rescrip. i glos. in versic. fortasse nisi rescriptum esset suspectum, & vide Cyn. hic.

f Ale. Non potest probari. Istud sequit̃ Iac. Butr. ut refert Barto. Sed aduerte. quia Inn. in c. Rom. §. contrahentes. de fo. comp. in 6. & Io. And. in c. j. de lit. contest. & Doct. in d. c. super literis. videntur tenere contrarium expresse. & ibi vide plene. * Menoch. Ruin. cons. 69. nu. 10. lib. 5.

g Ale. Aduersario sciente. Sed Imo. i d. c. sup literis videt̃ concludere finaliter in hac q̃stione, q̃ etiã cõtra scientẽ, qui verè est in possessione, quo ad alia vtitur sua quasi possessione, & pfertur in illa. Pro hoc facit quod no. Inn. in cap. olim. el 3. de restit. spolia. vnde tunc potius dicit̃ i sua possessione turbari, sec forte si illa vteret̃ quoad illa, nec contraheret quantum in eo esse, quia tunc forte procederet opi. Bar. & Inn. in c. super literis, antequã pdictæ opi. per ea quæ habent̃ in c. olim. cum dilectus. no. in l. 1. & 2. C. de seru. Ita videt̃ tenere Imo. in d. c. sup literis. Itẽ ad hoc no. per Bar. adde q̃ idem no. in l. j. de procu. ad fi. & ad pdicta concordare videtur Inn. in c. cum dilectus. de offi. Archi.

h Ale. Mentiri de iure. Et no. q̃ istã gl. p siog. alleg. Ange. & Imo. in l. 2. ff. de re iud. ad hoc uidelicet, quia licèt iudex non possit alterare tẽpus appellandi, vt per Bar. & Doc. in d. l. s. tamen per statutũ, & consuetudinem potest illud tẽpus alterare. gl. est hic secundum eos. Nec mirandum est secundum Imo. ibi, quia statutum & consuetudo potest detrahere dispositioni legis, vt l. omnes populi. ff. de iust. & l. de quib. ff. de legib.

i Paris. Tacendo. Vide Fel. in c. j. extra de test. cog. Iac. hic. Ale. Tacẽdo. Et vide q̃d hr̃ in l. Paul. ff. de fal. & ideo allegat̃ i regula, culpa. de reg. iur. in 6. nunquid videã committere homicidiũ & prohibere potens, si nõ prohibeat, teneat̃ de homicidio. de quo p Ang. in l. 1. §. si reus. & l. si actoris. de eo per quẽ factũ est & Bar. in l. metũ. facit quod no. i c. sicut dignũ. de homicid. Sed quid in teste, qui veritatẽ vult celare? Dic q̃ punit̃ de falso. c. j. i prin. si de inuest. inter do. & vasal. lis oriat̃. Et ibi subdit Bald. hoc esse verũ, nisi premisso iurẽ veritatẽ celet. Et adde q̃ no. in gl. in l. Lucius. de infam. q̃ vult, q̃d reprobet̃ dictũ testis, q̃ plenè nõ narrat factũ & dicit reprobet̃, i. nõ approbet̃. facit de acc. c. cũ dilecti, vbi iurãs dicere veritatẽ, tenet̃ dicere verũ. & plenè. Itẽ de eo quod dixi suprà, quando possit iurare illũ qui occidit, v de Bald. in authen. sed nouo iure. C. de ser. fug. Adde quod Docto. & maximè Imo. in d. c. super literis. de rescript. in no. huius literæ, vbi probat̃ paria esse, dicere falsum & tacere verũ. Dic q̃ illud facit secundũ Iac. But. q̃ testis incurrat pœnã falsi si taceat veritatẽ, vt est tex. ĩ c. j. extra de fal. & d. sed do. Anton. hoc verũ quando iurans plenã & merã volũtatem dicere. Secus si iuraret se liberè ad interrogationes respondere, per tex. quẽ dicit valde no. in c. cũ dilecti. el 2. extra de accu. Sed certè ille tex. secundũ Imo. loquitur i inquisitore, nõ autẽ in teste, qui debet dicere veritatẽ pro vtraque parte, iuxta no. in c. frater noster. in glo. fin. de test. in auth. si iudex. ĩ de epis. & cler. p Bar. in l. si duo patroni. §. idẽ Iul. de iureiur. vnde videt̃, q̃ si dolose, i. distinctè, tenet q̃ incurrat pœnam falsi, per præall. c. j. secundũ Imo. Et quãdo dicatur dicere plenam veritatem, & quãdo meram veritatem, vide gl. no. in c. cũ dilectus. in verbo, plenam, & in verbo, merã. Et adde Bal. in l. presbyteros. hic alle. & quod etiam ipse no. in l. data opera. Et istis adde Bal. in l. nullum. C. de testi. vbi vult, q̃ si testis tacet veritatem, puniatur criminaliter ad interesse.

LEX

LEX III.

Puniri. Ista lex potest habere duplicem intellectũ. Vno modo, qđ opponatur de falsitate eorum quæ sunt narrata Principi. Alio modo, quod intelligatur de falsitate rescripti, quasi Princeps nunquam sciuerit, nec vnquam emanauerit de Cancellaria Principis, vt dixi s. &c.

LEX IIII.

1 *Executione mandata, videtur esse mandata cognitio.*
2 *Princeps potest delegare executionem.*

Et si non cognitio. Hæc ẽ notabilis lex, ex qua not. qđ ei, cui mãdatur executio † vr̃ mandari cognitio, & debet cognoscere s̃m veritatẽ precũ. Opp. j. l. pxi Sol. vt dixi in l. pscriptione. Oppo. qđ executio non possit mãdari, vt l. iubere cauere. de iurisd. omn. iud. Sol. hic. † Princeps delegat, nõ alius. Alij dicunt, qđ hic demandat cognitionẽ, non executionẽ, quod est ꝯ istum tex. Alij dicunt, quod hic demãda uit primũ decretũ, non aũt s̃m. Sed certe nec executio primi decreti põt demandari, vt l. 4. §. duas, ff de dam. infec. Tenc ergo pri mũ, qđ hic Princeps demandauit. Opp. j. de exceptio rei iudi. l. si vt pponis. vbi dr̃, quod executor nullã cognitionem habet. Soln. hæc est vera, ibi loquitur quando cõmittitur alicui executio alicuius sententiæ, hic loquitur quando cõmittitur executio alicuius facti, cum nulla præcesserit sentẽtia. Vnde cum ad executionem non possit perueniri, nisi præcedẽte cognitione, vt l. j. j. de excep. rei iud. mandando executionẽ, videtur cõmittere cognitionem. Et propter hoc non placẽt quædam glossellæ, quæ sunt hic, quæ dicunt, qđ fuit dictum Principi, quod erat lata sententia, & tunc cognitio non videt demandata. De hac materia dixi plenius in l. a Diuo Pio, in princ de re iudi. Gl. tractat illam materiã extra de offic. deleg. c. pastoralis. in glo. ad intelligentiam, &c.

LEX V.

1 *Priuilegium mendacio impetratum, nullum est.*

Et si legibus. Ista lex propriè loquit̃ in priuileg. a † Opp. quod debeat valere rescriptum, non obstantibus falsis allegationibus, vt l. proxi & l. præscriptione. Gloss. nõ soluit. Dic, supra loquitur in rescriptis, quæ conceduntur ad juris cõis obseruantiam, & ideo veritas eorum, quæ narrantur, non fuit causa rescripti, sed sufficit esse dubiũ: hic vero in priuilegio, vbi causa narrata est proxima & finalis priuilegij, ideo si reperitur mendaciũ, non valet priuilegium. Hic non sunt alia.

ADDITIO.

a Loquitur in priuileg. Vide Bal. in l. præscriptione. supra eo.

LEX VI.

1 *Princeps quando possit contra ius diuinum rescribere.*
2 *Princeps quando possit mihi auferre dominium rei meæ.*
3 *Princeps quando possit rescribere contra ius ciuile.*
4 *Clausula (Non obstante) quod requiratur quando princeps rescribit contra legem.*
5 *Clausula (Non obstante) qño ponatur, quando rescribitur contra legem.*

a **Omnes cuiuscunque.** a Breuiter dicit rescripta contra ius. vel cõtra publicam vtilitatem, non sunt seruanda hoc dicit. Hic habetis vnã gloss quæ ponitur de verbo ad verbum in l. j. de consti. Princ. gl. ista aliquantulũ est infrascata. Ratio est, quia in iure nostro sunt quædam diuersa, nam Princeps alicui aliquid concedit quandoque, ius cõmune condendo, quandoque iurisdictionẽ exercendo, quandoq; cõcedit rescriptum, quod est ad iuris communis obseruantiam. Quandoq; concedit beneficiũ, vt si concedit domino castrum, vel feudum, quãdoq; concedit priuilegiũ contra ius cõmune. Ista sunt separata, & iura istis vocabulis abutuntur. Et gl hic posita tractans, vtrum Principis rescripta contra ius valeant, promiscuè tractat de rescriptis, quãdoq; de priuilegiis, quandoq; de leg. & Do. hic non examinant tex. Quæro ergo primo, vtrum Princeps possit † rescribere contra ius diuinũ. Dic vt in gl. quam vide. Secundo quæro vtrum Imperator possit rescribere contra ius humanũ? Et vide gl. ibi, si vero, &c. Vidistis illud quod dixit glo. Tu dicas sic, † Circa hoc, an Princeps possit mihi auferre dñium rei meæ, Dic, aut vult mihi auferre dominiũ, ius cõmune condendo, & potest, vt in toto tit. ff. de bo. dam. &c. & in auth incestas j. de incest. nup. ff. de publ l commissa. Aut vult mihi auferre iurisdictionem exercẽdo, & põt, vt l. fi. j. de iu. dot. impetrã. Aut vult mihi auferre priuilegium, alteri concedendo, b & tũc aut in hoc vertitur publica vtilitas, b & põt, vt l. item si verberatum. §. j. ff. de rei vend. & de euict l. Lucius. Aut non vertitur publica vtilitas, sed sola eius voluntas, tunc rđr non potest, & ita loquitur hæc glo. & glo. in l. quoties de preci. Imper. off. Fallit ratione iuris, quod haberet in parte rei. C. de vend. re. fisc. cum priuato, l. j. lib. 10. Fallit ratione possessionis, quã haberet de re mea, vt l. fi. j. de quadrien. præscript. Dom. Jac. Butr. dicebat simpliciter, quod Princeps potest auferre mihi dominium rei meę sine aliqua causa. Nam eius potestas, & potestas istarum legum, quę hoc prohibent, procedit a pari potentia, ergo sicut potest illas lec ges tollere, eodem modo potest dare alteri dominium rei meę, c d sine causa. Quod puto non esse verum, d nam Princeps nõ posset facere vnam legem, quæ contineret vnum inhonestum, vel iniustum. Nã est ꝯ substantiam legis: Nam lex est sanctio sancta, iubens honesta, & prohibens contraria, vt l. 2. ff. de legi. Eodem modo si vellet auferre mihi dominium rei meę, iniustè, nõ posset, quia Princeps habet iurisdictionem a Deo, vt in authen. quo modo opor episc. in princ. Sed Deus nõ dedit iurisdictionẽ peccandi, nec auferendi alienum indebitè, ergo, &c. Tertio quæro, 3 an Princeps possit rescribere ꝯ ius ciuile. † Hic quicquid dicat gl. aduerte. Aut Princeps vult rescribere ꝯ ius cõe legẽ ꝯdendo, & põt, vt l. nõ est nouũ ff de legi. s. de iust. C. ꝯfirmã. l. 1. i fi. Aut priuilegiũ alteri ꝯcedẽdo, & tũc si priuilegiũ lędit aliũ modicè, põt c concedere. Si lędit alium immodice, non põt ꝯcedere, e vt l. quoties. s de preci. Imper. offer. si neminem lædit, & tunc potest concedere, vt l. rescripta, de prec. Imper. offer Si lędit Rẽpublicã, nõ põt concedere, vt h c. Si vero quæris in scriptis, quę conceduntur ad iuris cõis obseruantiã: & tunc hęc est mã legis pręscriptione, 4 quam ibi dixi, & modo vide gl. † Quęro, quid si Imperator rescribit ꝯ legem, sed dicit, ꝙ valeat l. non obstante, an hoc requiratur? f Glo. quod sic Alij dicunt, quod nõ requiratur, f quod hoc dicatur, sed sufficit, q I sciat, se scribere ꝯ legem, allegant l idem Vlpianus. in fi. ff. de excusa tut. Sed illa lex loquitur in rescripto, seu g beneficio, nõ priuilegio, & sic nõ facit ad propositũ. g Communiter teneamus, quod debeat inseri illa clausula; per legẽ si quis ĩ principio testamenti, de leg. 1. Sed de hoc est dubiũ, an debeat dici, nõ obstãte tali lege, nominatim, an sufficiat, quod dicat, lege aliqua nõ obstãte, seu nõ obstãte aliquo casu gl in auth. hoc inter liberos. j. de testa. vĩ velle, ꝙ fiat mentio specialis Hoc etiã vr̃ velle tex. in simili. vbi gl. tangit: in l si quis in principio testamenti ff. de le. 1. & ideo puto quod nõ sufficeret, si diceret, aliquo nõ obstante, vel aliqua lege non obstante, quia istud est generaliter loqui.

ADDITIONES.

a Paris. Omnes cuiuscunque. Circa materiam huius l in qua tractatur de clausula, non obstante, vide omnino Fel. ĩ c. nonnulli. extra de rescrip. vbi latissimè tangit materiam istam, & an & quando requiratur specialis, & an sufficiat generalis, & de effectu eius. De clausula autem derogatoria, vide quæ scripsi in l. si quis in principio testamẽti. de legat. 3. Quid autẽ ĩ dubio, quod non pſumatur Princeps uelle vti plenitudine potestatis, nec clausula, nõ obstante, sed iure communi, vide Ias. latè in l. quanquam de testam. mili. Limita vt p Alex. in l. Centurio. de vulg. & pupil. An autem Princeps tollere possit defensionem, & quam, vide Fel. in c. ex parte. ela. de offic. deleg. de quo habes ad Bartol. in l. vt vim ff de iust. & iure.
Alex. Omnes cuiuscunque. Quam vide. Vtrum Imperator rescribere possit contra ius diuinum, contra ius humanũ, & contra ius ciuile, adde Bar. latè in proœmio Digestorum, in prin. & quod not. in l. j. ff. de const. Prin. & facit q no. per gloss. & Bart. in l. uenia, infra de in ius voc. per Inno. & Cano. in c. quę in ecclesiarum. de constitutionib. & Bald. post gloss. ibi in l. rescripta. supra de precibus Impe. offer. vbi omnino vide. & in quibus Princeps non potest dispensare, uide quæ not. Bald. in l. eam, quam. infra de fideicom. & ibi an in talib. dispensationib. requirat̃ clausula, non obstante. Et an ad bona ex forma statuti applicata hæredib. occisi, possit ciuitas restituere bannitum. vide p Cy. & Bal. in l. Gallus. §. & quid si tãtũ. de lib. & posthu. & Bart. in l. pen. C. de fide instrum. & iure hastæ fisca. lib. 10. & adde vnum quod not. Ang. in l. bene à Zenone. C. de quadrien. præscrip.
b Pom. Vtilitas. No. tamen quòd Princeps cũ causa potest tollere ius alterius sibi subditi. Ita Pau. de Cast. in consi. 291. incipiente, Primum dubium.
Paris. Vtilitas. Quod ĩ Pricipe pſumatur causa, vult Comen. cõsilio 67. post med. Et de materia. an & quãdo possit Princeps tollere ius alterius, & an pſumatur in eo causa, & multa alia vide ad Barto. in l. item si verberatum. ff. de rei vendi. Item quòd non possit tollere ea, quæ sunt iuris gẽtium sine causa, & quòd tũc non præsumatur causa, & declarationẽ vide per Ias. in l. quo minus. ĩ 3. no. ff. de fluminib. & quod clausula, nõ obstantib. quibuscunq; facientibus in contrariũ sufficiat, & quædã alia in materia, vide per Dec. consi. 10.
c Alexan. Dominium rei meæ. Vide Bal. in l. fi. C. sententiã rescindi non posse.
d Pom. Non esse verũ. Et per hoc si Princeps cogat gabellarium ante tẽpus soluere, potest & ipse recipi ĩ consortiũ medij temporis. glo. in l. 4. j. de edict. ex l. secus esset si ob necessitatem publicã hoc faceret, vt ibi per Bal. & Ross. in l. in diem, circa medium, & circa fi. ff. de condi. inde. vide etiam Bart. & q̃ scripsi in l. quicunque. C. de fund. patri. lib. 11.
e Alex. Concedere. Intellige, vt per Bald. in l. rescripta. ĩ. tit. s. & quod habetur supra eo. tit. in l. ne damnosa.
f Alex. Requiratur. Aliquid tango in l. 3. §. quod fijs. ff. quod quisq; iu. vbi uide plene per Ioan. Andr. in c. 1. de excel. prælat. in 6. in nouel. & in c. 1. de constitu. in 6. & p Archidiac. 50. quæst. in summa. p Barto. in extrauagan. ad reprimendũ. in vers. non obstante, & per Doctor. in c. nõnulli. de rescript. & p dominũ Anto. in c. 1. eod. titu. & in c. quæ in ecclesiarum. de constitu. p Bald. in l. fina. C. senten. rescin. non poss. & in l. eam quã, de fideicom. & in præludijs feudorũ. & in c. 1. §. naturales, in princ. si de feu. fue. controuer. & Imo. ĩ l, fi. ff. a quib. app. non licet. & in l. quidam consulebant, de re iudica. Et videtur magis communis conclusio, quòd aut fit commissio in alterius grãde pjudicium, & non sufficit ex certa scientia, sine clausula, non obstante, propter derogationẽ taliũ rescriptorũ, quã facit in d. l. quoties. ideo oportet p clausulam, nõ obstante, quod deroget illi legi. argum. l. si quis ĩ princi. testamẽti, de lega. 3. Aut non tractat̃ de præiudicio alterius, & tunc sufficit certa scientia. l. Barbarius. de offi. Pretor. & d. l. quidam consulebant. Aut de modico pjudicio tractatur. tũc etiam sufficit certa scientia. l. idẽ Vlpianus. in fi. de excusa. tuto. & d. l. quoties. supra de pcib. Impe. offer, licèt Paul. de Cast. in l. 3. §. si is pro quo, quod quisque iur. dixerit simpliciter sufficere clausulam ex certa scientia. per d. l. idem Vlpianus.
g Menoch. Ad propositum. Dec. consi. 10. num. 6. 7. vbi Bar. hic declarat. Socin. sen. consi. 47. in fi. lib. 4.

a loqui.a Item puto, quod nõ requiratur qđ dicat, non obstãte tali lege, nominando eã, quia istud esset loqui singulariter seu indiui
5 due, sed sufficit † q dicat, non obstante aliqua lege, q̃ in ɔ̃trium loqueret. Istud.n. est specialr loqui. Ita debet intelligi hæc mã, &c.

ADDITIO.

a Alex. Generaliter loqui. Vide Spec. in tit. de istr. edi. §. nũc autẽ uidẽdũ restat. in vers. scias, q si i priuilegio, &c. Vide Alex. i l. q̃q̃. ʒ. de test. mil. & in l. Centurio. ff. de vulg. & pupil. substir. vbi ponit de clausula, nõ obstãte, & de clausula, ex certa scientia, & ibi refert vnũ nota. dictũ. Pau. de Ca. i materia Et de ista clausula, nõ obstãte, vide per Bar. in extrauag. ad reprimendũ, in ver. non obstanti b. per Bal. in tit. de pace Constan. in versi. si quis autẽ, p Bald. ʒ. de appel. l. eos. & gl. i Clẽ. & si principalis. de rescri. i c. statutũ, in verbo, literarũ, de rescr. in 6. Bar. in l. sciendũ. ff. q satisd. cog. & ibi omnino vide Bal. i l. fi. ʒ. sen. resc. nõ pos. & latè p Moder. in l. si cõstat. ff. de appel. & adde q obi plura sunt obstãtia, nõ sufficit gñalis clausula, nõ obstãte, sed debet de singulis defectib. fieri mẽtio, sm Bal. i l. j. ʒ. de fur. & dt Bal. i auth. nauigia. ʒ. de fur. No. q in cõstitutione Principis sufficit generalis clausula. nõ obst. in contrarium. Et an in rescriptis debeat dici, nõ obstãte l. in contrariũ, vide Bal. i authen. quas actiones. C. de sacros. eccle. Sed qđ si diceret, & nõ possit Priceps dispẽsare? vide Bar. in l. omnes. C. de aquæduct. lib. 11. & vide q no. Imo. in l. 3. C. de testam. & hanc decisionẽ Bar. limitat do. Ant. in c. quæ i ecclesiarũ, de cõsti. dicens, q verũ est dictũ Bar q sufficit clausula generalis, non obstante aliqua l. in contrariũ faciente, nec requirit singularis. Tñ illud verũ, nisi forma legis illud induceret, vt quia dicat, nõ valere rescriptum, nisi faciat mẽtionẽ de illa lege, vt i casu. c. nõnullis. de rescr. nã tũc requirit ẽt singularis. Et de materia remittit Io. de Imo. in c. quæ in ecclesiarũ ad dictũ p se i c. j. de exces. prela. in 6. quẽ text. vide p Imol. latè post alios, in c. nõnulli, de resc. vbi refert Bal. hic post Bar. eos inter se variasse, & ibi vide per eũ de concor. Vnũ dicit notabile Bal. i c. j. §. naturalis, si de feu. fue. cõtra. q qñ gr̃a Pricipis nõ est gratia cõis vt qñ legitimat aliquẽ, de feu. contradic. §. naturalis. licẽt hoc facere possit, vt ibi ẽ gl. tñ requirit exuberans solennitas, vt dicat nõ obstante. §. naturalis. Sed vbi est gr̃a cõis, tunc sufficit clausula, non obstãte aliqua l. vt no. glo. i l. fœminę. ff. de reg. iur. Adde q Bal. de pa. Constan. i ver. liberari, l verbo, nõ obstãte dicit, q p illũ text, quando Imperator cõcedit alicui aliq rescriptũ, quod sit contra legẽ aliquã, debet specificando dicere, non obstante tali lege alĩas vr q nõ valeat, arg. l. si quis in principio test. ff. de leg. 3. & l. nã ita diuus. ff. de adopt. Sed si rescriberet cõtra rescriptũ, sufficeret dr̃e, nõ obstãte aliquo rescripto, quia facilius tolluntur iura positiua, seu priuilegia, quã iura cõia, vt l auth. de nõ alie. aut pmu. §. illud, vbi postea subdit ẽt ipse Bald. hæc formalia verba. Sed qđ si ita dicat Imperator, cõcedo tibi priuilegiũ, nõ obstãte l. & nõ obstãtib. legib. illis dicẽtib. gñale dictũ nõ valere, nisi i casib. specialiter ennmeratis, sicut ẽ i l. sed & si quis, §. q̃sitũ. ff. si quis cau. & C. ad Vell. l. iubemus. Rñdeo, credo q teneat, arg. l. si quis i pri. test. de leg. 2. §. pe. i auth. hoc iter liberos. C. de testa. & infra de iure codic. l. diuus. §. licet. & de hac clausola uide oĩno q̃ dixi post Bal. l auth. ex cõplexo. C. de ice. nup. & adde Io. And. i tit. de leg. §. supest videre. ver. sed illud obtinet. vbi dr̃ q materia ista ẽ adeo dubia qđ lis adhuc sub iudice pẽdet. Et vide ẽ Leãs. ʒ. de trãs. & no. Bar. i l. j. ʒ. de legib. & Bal. in l. rescripta. & i l. quoties de. pcib. Impe offe. & Bal in l. omnes. ʒ. de pscr. 30. an. p do. Ant i c. j. de rescr. & i c. pe. de capell. mon. & do. Pet. de Anch. i c. cũ istãtia. de cẽs. p Doct. i c. j. de cõsti. i 6. p Imo. i Cle. dudũ. de sepul. & ibi quotuplex sit ista clausula, & adde q no. Bald. i l. nõ dubiũ. ʒ. de leg & Bal. in l. humanũ. ʒ. de legib. & Sal. in l. sancimus. ʒ. de testa. Bal. i l. fi. C. sent. resciẽdi nõ pos. Vnũ adde & tene mẽti: Aliqs accessit ad Pricipem narrãs i rescripto, q talis gaudet tali priuilegio, & statuto fortè contento sub tali rub. & supplicat, vt sibi placeat committere causam tali iudici nõ obstantib. talib. priuilegijs, uel statuto tali. Princeps rescribit, talis iudex udeat, & iustitiã faciat. Quæritur nunquid derogatũ sit iuribus istius, contra quẽ est impetratũ, non obstante mentione de statuto, vel priuilegijs? Dic q nõ, vt plenè disputat p dños de Ro. decis. 366. quę incipit, Itẽ i commissione. aliàs, neq; si in uisione, aliàs 306. qđ no. quia dixissem contrariom per id, q scripsi sm eosdẽ in l. si filius. ff. de do. Et de hac clausola, non obstãte, qñ bẽat soperior necesse apponere in actu, uide quod multũ not. Bald. in l. cõsulta. C. de testa. & uide Bal. in auth. hoc inter liberos, & uidi eũ dubitare vtrum talis clausola dicat tollere constõnẽ iuratã. Et dicas q clausula generalis, nõ obstãtib. statutis, uel priuilegijs quibuscũq; spposita in priuilegijs, non tollit constitutionẽ iuratã. Gl. est singularis c. cũ non deceat. de elect. in 6. q̃ cadit super uerbo, effectus. Inner. quid si talẽ consuetudinẽ. & ita no. dicit Ang. in l. j. §. q̃ onerãdę. ff. quarũ rerũ actio nõ dat. Et illã glo. alle. p singulari Abb. Siculus i c. 1. de his q̃ fiũt a maio. par. Cap. nisi fieret mẽtio de iurõ, sm eũ. Et adde qđ no. in c. qa sępe, de elect. in 6. & in c. cũ aliquib. de rescrip. in 6. & illã gl. etiã sequitur Imo. in c. dilecti. de præb. & no. Io. And. in c. 1. de fil. p̃sb. i nouel. & in rub. de testa. i prin. i addi. Spe. Idẽ i clausula, nõ obstãte pacto, vel quibuscunque capitulis; qa nõ tollit pacta uel capitula iurata, vel s̃nla cõfirmata. gl. est singularis in Cle. dudũ. §. pen. in gl. in vers. pactũ. de sepul. qđ tene menti. Et adde q l simili no. in l. 1. §. lege. de iud. & vr. i terminis no. Cy. & ibi dixi post Bar. i l. j. ff. de cõnd. ob cau. Itẽ adde q talis clausula nunquã tollit determinationẽ legis antiq, ut in auth. de hæred. ab intest. in gl. cuiu. 8. & qđ dixi post Bart. in l. nã & posteriores. ff. de legib. quã gl. alleg. Bar. in d. l. sciendum. in prin. post gl. ibi, & vide not. i d. l. si quis i pri. testamẽti. & vltra ista de clausula nõ obstãte, uide p Pet. de Anc. in repe. c. si ppter tua debita. de rescr. lib. 6. & Io. And. in c. 1. de exces. prælat. in 6. Et adde q lex Imperatoris posterioris nõ intelligitur derogare priuilegijs militum. Gl. est singularis in l. Decurio. C. de silen. qusm pro singulari ponderat Bal. in c. j. in fi. quo tempore miles.

De diuersis rescriptis. *Rubr.*

Continua, vt in glos.

LEX PRIMA.

1 *Dicta in præfationibus, in sequentibus videntur repetita.*
2 *Beneficium vni collatum, porrigitur ad consortem.*
3 *Persona in his, quæ sunt modici præiudicij, intelligitur repetita.*

Si libellum. Breuiter dicit, p̃iudicij paruitas, & rõnis idẽtitas, facit vt in rescriptis intelligat repetita a psona, q̃ in iterrogatione p̃cessit. h. d. No. q
1 quę in p̃fationibus, † dicunt, in subsequẽtib. repetita intelligunt, ɔcordantię sunt in gl. Item not. q beneficium collatũ
2 vni † porrigatur ad consortem. Contra hoc opp. de minori. l. q si minor. §. si seruus, de ɔd. fur. l. 4. vbi dr̃, q si qs iterrogat de duob. & rñdet de vno, de alio idẽ nõ vr̃ rñdere, ad idẽ ex. de p̃sumptiõne. Sol. Hic ẽ rõnis idẽtitas, ibi diuersitas. Op. psona nũquã in-
3 telligit repetita, † vt l. si ita stipulat⁹ §. Chrysogonus. ff. de ver. obl.
b So. hic tractat de modico p̃iudicio; quia ɔcedit b rescriptum ad iuris cõmunis obseruantiã, ibi tractatur de magno pręiudicio.

ADDITIONES.

a Paris. Repetita. Quia rescriptum declarat sm supplicationẽ, uide Com. consi. 110. post princ. per Aret. & alios. §. pręterea, de inutil. stipul. Alex. cons. 84. i 5 vol. Ias. hic, & in l. Gallus. §. idẽ credendũ. de lib. & posth. Vide etiã q consuluit do. Ant. de Butr. in consil. 1. incip. Visis l teris, per totũ. & in cons. seq. melius in alio casu, uide Ias. in l. causas. C. de trãsa. Fel. in c. sup literis. quarta reg. de rescrip. uide Rom. cons. 20. Ias. in l. pen. ff. de iust. & iu. Vide in materia generaliter Fel. in c. inter dilectos. extra de fid. instr. Vide Ias. i l. Gallus. ubi s. Quid autẽ quãdo petitum est causam committi summarie, & de plano, simpliciter, & in rescripto solum dicitur, cognoscatur summarie. &c.
b Menoch. Quia conceditor Ruin. cons. 127. nu. 3. lib. 1.

LEX II.

1 *Rescriptum ad lites, quomodo dicatur perpetuum.*
2 *Priuilegium quando dicatur perpetuum. & quando temporale.*
3 *Priuilegium qualiter perdatur per actum contrarium.*

Falso asseueratur. Br̃, dicit rescripta Principis sunt perpetua. h. d. Quero, vtrũ rescri
1 pta † finiant tpe? a Hic aduerte, q̃dã sunt rescripta, q̃ ɔcedunt ad
a iuris cõis obseruãtiã, & in his loquit hęc lex. in quo dic, si quidẽ post primũ rescriptũ non fuit impetratũ sm rescriptũ, ipsum est perpetuũ: hoc est, tãto tpe durat, quanto durat id, super quo est impetratũ. Ita loqr̃ hic. Sed si post primũ fuit impetratũ sm, tunc si primus impetrator per annũ fuit negligẽs, valet sm rescriptũ. ex. de rescri. c. plerũq;. & dic, vt ibi p Inn. & c. Si vero q̃ris de pri-
2 uilegijs, an sint perpetua † vel tpalia, dic, vt no. Canon. in c. cũ accessissent. ex. de ɔsti. Et hoc si q̃ris quar priuilegiũ negligẽdo p-
b dat. Si vero q̃ris quar perdat b priuilegiũ per actum ɔ̃trium. dic vt no. ʒ de excus. tut. l. voluntarię, &c. Non habetis hic alia.

ADDITIONES.

a Alex. Finiantur tempore. Vide Inn. in c. cæterũ. de rescrip. in fi. qui ponit omnes casus, in quibus quis perdit rescriptum impetratũ per se. Et vide no. per Bar. in l. fi. circa fi. ff. de consti. Prin. & Spe. in tit. de instru. edi. §. nunc autem. uers. item opp. vbi etiam ponit omnes casus.
b Paris. Perdatur. Vide Alex. consi. 336. circa fi. latissime Fel. in c. cum accessissent. extra de constu.

LEX III.

1 *Exemplum exempli, an probet.*

a Sancimus. a Hæc l. legitur duob. modis in gl. secundũ primum modum dicit, q ipsum rescriptũ originale probat, non eius exẽplum. Secundum aliã dicit notabilius. Exemplari, & authẽticari potest originale rescriptum, non exẽplum ipsius. h. d. Et no hanc singularem lect. q̃ perpetuo tene mẽ-
1 ti. No. q licet probet exemplum: tamẽ exemplum † exempli, non probat. sm istam lect. Sed ego examinabo hoc latius ʒ. de eden. l. si procu. & in auth. si quis in aliquo documento. &c.

ADDITIO.

a Alex. Sancimus. Ad hanc legem cum hic no. vide Bal. in l. publicati. ʒ. de testa.

LEX IIII.

a Si qua. a Hanc legem habuistis supra in prima constitutione in fine.

ADDITIO.

a Paris. Si qua. Circa hanc legem, q referat, in qua parte ponatur dies & consul, uide Rom. cons. 340. in prin.

LEX VI.

Sacri affatus. Hic ponit Imperator vnã formam, quę debet seruari in rescriptis, quam hodie de consuetudine non seruamus, &c.

LEX VII.

Vniuersa. Hic Imperator iubet, vt in suis rescriptis apponatur illa clã, si preces veritate nitantur: qđ est verum in rescriptis concessis a Principe, sine consensu procerũ.

De statuis, & imaginibus. *Rubr.*

LEX II.

1 *Cautela, vt iudex faciat scribi a notarijs, quod qualibet die & hora cõgrua sedit, ne teneatur in syndicatu.*

1 Si quando. No. † ex hac lege, quãdo iudex debet adesse in certo loco, non creditur ei, nisi probet legitime. Ideo sis cautius quãdo eris assessor, q cum dicat statutum, quod qualibet die horis congruis iudex debeat sedere ad bãchum, facias quolibet die hoc a notario scri-
a bi, ne possit tibi obiici postea a in syndicatu, &c.

ADDITIO.

a Alex. Obijci postea. Vide Bar. in l. Titia. §. fi. de uerb. oblig.

LEX IIII.

Et virtutum. No. hanc l. pro sermonib. & harẽgis quæ fiũt, qñ fiũt dona a Cõmunitatibus, &c.

De officio Præfecti prætorio. *Rub.*

Aliàs, de offic. præfect. Orientis & Illyrici.

LEX PRIMA.

Libellus. Signa istã legẽ. Nota ꝙ licet libellus Principi datus faciat litem ꝯtestari qñq;, vt s. quãdo libellus Principi datus, secus in libello dato alicui inferiori, vt Regis legato, vel simili, vt hic dicit.

LEX II.

a **Formam.** a Aliàs, normam. No. ꝙ Præfectus potest facere legem generalem, & intelligit Odof. generalẽ inter omnes subditos, quod no.

ADDITIO.

a Formam. Vide Bar. in l. 1. ff. quod quisq; iur. in prin. Bal. in l. nulli, C. de sent.

LEX III.

Si quos. Nota ꝙ iudices remouentur propter negligentiã. quod no. & tene menti perpetuò, &c.

De officio Præfecti vrb. *Rub.*

a **Studentibus.** a Nota ꝙ licet in ciuitate fiat vn9 officialis super damnis datis, vel b super abundantia, non tamen propter hoc b tollitur iurisdictio, quam habet Potestas, qui habet vniuersalem iurisdictionem, quod no. & tene menti.

ADDITIONES.

a Alex. Studẽtib. Vide Bar. i l. in sacris. la grãde. j. de prox. sacr. scr. & vide Bar. & quæ ibi dixi post eum in l. quoties, de admi. tu. Adde iu circa hoc dictum Bar. Fran. de Are. in c. cæterum. de iudi.
Men. Dec. cons. 3. nu. 3. sed aliter Ruy. cons. 7. nu. 6. li. 4. Barb. cons. 49. co. 3. lib. 3. Bran. cons. 47. nu. 4. & Paris. cons. 9. nu. 11. lib. 4. Rip. tract. pestis, tit. de præseru. remed. contra pestem nu. 60. & lib. 1. resp. c. 12. in fi. Gram. decis. 30. & cons. 1. post illas decis. & cons. 4. nu. 23. onta. 48. co. 2. Aret. cons. 102. Fel. in c. pasto. nu. 2. de offi. ord. Crau. cons. 415. nu. 15. Vanã tract. null. tit. de null. ex defectu. iurisd. ord. nu. 176. Bero. cons. 22. nu. 45. lib. 1. Ruyn. cõs. 5. col. 4. li. 5. vbi declarat Bol. cons. 48. nu. 52. li. 2.
b Paris. Propter hoc. Vide omnino late Are. de feud. & cõprobãtẽ istã opi. Bar. i l. ꝙ i rerũ, §. si qs post. ff. de leg. 2. quasi p totũ, qa sunt q tenuerũt cõtrariũ, uide ibi p eũ, qui rñdet ẽt ad istũ tex. ꝙ parũ facit p Bal. qui tenebat cõtrariũ, & allegabat p se. Ad idẽ uide Are, cõs. 102. inc. Spectabilis dominus col. late ratiõis. Rom. late cõs. 393. inc. Præsẽs cõsultatio. vbi allegat nouẽ tex. p opi. Bar. & multas authoritates, & sup omnes, uide latissime Fel. i c. pastoralis. eẋ de off. ordin. ubi ponit octo limitatiões ad cõem conclusionem Bart. hic adde etiã tex. i l. 1, C. de cõ. fis. deb. lib. 10. ut refert. Ias. i l. cohæredi, §. qui discretaa ĩ 4. notab. de vul. & pup. subst. Vide ẽt late Ias. ĩ d. l. qđ i rerũ. §. si quis post. ubi ponit quod si sit dat9 specialis visitator alicui monasterio, seu monachis. censeri derogatũ gñali uisitatori. Vide ẽt q̃ dicit Ias. i l. Titiæ textores, ĩ 8. notab. de leg. 1. Itẽ circa d. Bar. hic uide latissime Bal. in c. 2. de offi. deleg. Quid aũt si essent duo iudices spãles, sed unus magis spãlis quo ad personã, sed magis gñalis quo ad cãs, aut ecõtra, corã quo sit agendo vide Bar. & quæ ibi addidi in extrauag. ad reprimendũ. in uer. non obstantibus Vide Deciũ cons. 5. quãdo data est specialis iurisdictio alicui, an censeatur derogatum Potestati.

LEX II.

Quod. Non potest ad inquisitionem procedi nisi fama præcedat. h. d. ista lex, q̃ est bona, licèt gl. dicat ꝙ nõ legitur. Oportet ergo, ꝙ prius cõstet, ꝙ sint obnoxij, qđ esse nõ põt, nisi citentur. Istud autem nõ potest probari sine eius præsentia, nisi fama præcedat. quod no. bene perpetuo, &c.

De officio magistri officiorum. *Rub.*

LEX PRIMA.

Priuilegiis. Vide Hanc l. in fi. quæ allegatur in præsentatione scholarium, ꝙ debent præsentari per suum Doctorem.

LEX II.

Nemo. Vide hanc legem, & sequentem, circa finem, quæ est bona pro istis moralibus, non pro alus. vide etiã legem finalem huius tituli.

De officio Rectoris prouinciæ. *Rubr.*

LEX IIII.

In officiales. Vide gl. super verbo, cursum publicum. & quod dicit tex laniantes, idest in officio dea linquentes. a No. ex hac l. ꝙ iudex minor potest punire officialẽ iudicis maioris delinquentem in suo territorio, dum tamen hoc notum faciat maiori iudici.

ADDITIO.

a Men. Delinquentes Roer. q. 9. nu. 6. Goid. super. q. 12ã.

LEX V.

Potioris. Nota hanc l. quia moralis est, & eam allegat gloss. vndecima quæst. si. qui resistit. in gl. Bar.

LEX IX.

Nullus. Nota, ꝙ officiales, qui mittuntur a Ciuitatibus non debent ad Ciuitatem redire sine ipsius Ciuitatis licentia. quod no & tene menti.

LEX IIII.

a **Nulli iudicum.** a Nota, quod de iure cõi Rectores qui eliguntur ad regendam Ciuitatẽ, debent habitare in palatijs, seu Prætorijs publicis, &c.

ADDITIO.

a Ale. Nulli iudicum. Adde quod no. Bar. post gl. i l. Aquilius, sup. de don. An de iure communi Rectores Ciuitatum debeant habitare in palatijs publicis, prout dicit Bar. quod tene menti.

De officio Præfecti vigilum. *Rubr.*

LEX VNICA.

Præfecti vigilum. Plene habes de hoc in l. nam & ciuium salutem, ff. eo.

De officio diuersorum iudicum. *Rubr.*

LEX PRIMA.

a **Nemo iudex.** a Hæc est bona l. habetis authen. sed hodie nouo iure. quæ similiter est bona. quã no. & tene mẽti, qa practicaui iã de facto, &c.

ADDITIO.

a Nemo iudex. Quomodo mulier pro causa criminali possit extrahi de domo. uide Barb. in c. 2. in prin. extra de pignor.
Pom. Nemo iudex. Vide ad limitationem Panor. in c. literas, in fi. de restitu. spoliato. Aret. in cons. 14. in fi. & Rom. cons. 118. & Seue. in tract. de debito. suspe. & fugit. in 7. quæst. prin. & Par. in tract. de synd. in uer. adulterum.

AVTHEN.

Sed hodie. No. ex ista auth. ꝙ mulier nõ dẽt, nec põt detineri ex aliquo debito publico, vel priuato.

Vt oẽs iudices tàm ciuiles, quàm militares. *Rub.*

LEX VNICA.

1 *Si existens in officio ad aliud eligitur, per hoc non excusatur a syndicatu.*
2 *Syndicatus si non finiatur in termino statuto, tamen adhuc durat, licèt Rector non cogatur stare in ciuitate.*
3 *Instantia, si tempus statuitur iudici, non est perempta, secus si statuatur instantiæ, & causa intra tempus non sit expedita.*

Nemo. Nota istam legẽ, q̃ est bona, & ponit de syndicatu officialiũ. No. ibi, vt codicilli alterius administrationis oblati, ꝙ ille, qui † pendẽte vno officio est electus ad aliud officium, non pp hoc excusatur quin debeat stare ad syndicatum. No. ibi, ꝙ si intra quinquaginta dierum numerũ qđ licet cã super libello dato tpe syndicatus, nõ finiat † intra tpˢ, intra qđ debet stare ad syndicatum, a tñ adhuc postea durat, licet Rector nõ teneat stare in ciuitate. No. ex hac lege, qđ † qñ tpˢ statuit iudici, intra qđ litẽ debeat terminare, licet ĩtra illud tpˢ nõ terminauerit, nõ est perẽpta instãtia, sed iudex puniet. Secus si tpˢ statueret instãtiæ, nõ iudici, vt dixi vobis in l. pperandum. §. j. j. de iud. &c.

ADDITIO.

a Ale. Ad syndicatum. Contrarium tenet Bar. per illum tex. in l. præscripto. §. debitores. ff. de mun. & honor. &c. Pro syndicatu. uide l. cõsiliarios. j. de accus. & l. memoriæ, in fi. ff. de offi. Procon.

a *De officio eius a qui vicem alterius geri.* *Rub.*

ADDITIO.

a Paris. De officio eius. De uice gerente, seu locum tenente. uide omnino, quę ad didi in Bertach. in verbo, locum tenens.

LEX PRIMA.

a **In causa.** Nota, quod Respublica potest restitutionem in integrũ postulare. a De quo dic, vt vidistis in l. Respub. j. ex quib. cau. maiores, &c. tene menti.

ADDITIO.

a Alex. Postulare. Et nota istum titulũ hẽre locum in his quę sustinent uicẽ alterius, puta deputati ab vniuersitate, uel consilio, secus autem si ille talis qui gerebat officium, deputauit eum. Ita singulariter uoluit Bar. in l. filius. ff. de l. 1. Idem Bar. in l. 1. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. & no. in l. obseruare. in prin. ff. de offi. procons. Et Bar. adde quod no. ff. si quis & a quo. l. 1. §. 1. & ꝙ not. Cano. in . . . cam te. de rescr.

LEX II.

1 *Vicegerens constituitur a superiore, & habet iurisdictionem ordinariam.*
2 *Membri abscissio est de mero imperio.*

Suggerente. Pro intellectu istius tituli debes scire quod alius est delegatus, & alius vicegerens. Delegatus est ille, cui ipse iudex committit. Vicegerens † est ille, cui committit superior propter impedimentum principalis officialis, & iste habet iurisdictionem ordinariã. a De hoc loquitur iste b titulus. & ff. de lega. 3. l. 1. §. a præfectis. & hoc etiam sentit gloss. b No.

ADDITIONES.

a Ale. Ordinariam. Et an locumtenens hominis, uel legis habeat merum imperiũ, uide Bal. in auth. sed nouo iure. in prin. de ser. fug. & ad id quod dicit Bar. adde Bar. i l. nec quicquam, §. ubi decretum, ff. de off. Procons. & Iag. in antepe. col. & ibi gl. Menoch. Mars. sing. 649.
b Alex. Sentit gl. quæ est hic, quæ dicit, ꝙ abscissio membri est meri imperij p Bar. & Do. in l. imperium, ff. de iuris. om. iud. & Bald. in auth. sed nouo iure. i prin. ff. de ser. fugit.

2 Nn etiam gl. quæ eſt hic, quæ dicit ꝙ membri † abſciſſio eſt de mero imperio, & vide gl. ſuper ver. actuare. &c.

De Aſſeſſoribus. *Rubr.*

LEX PRIMA.

a STudiorum. Iſta eſt notabilis lex, cum ſcholatis præſentatur a Doct. Bar.

LEX III.

a Conſiliarios. a Hęc eſt bona lex, & ſingularis. Caſus eſt in quo fuga facit quem haberi pro ꝯfeſſo. Et ſic no ꝙ officiales qui inculpantur de aliquo, ſi aufugiūt, pro confeſſis habentur, &c

ADDITIO.

a Ale. Conſiliarios. Vide plenè per Bar. in l. ex Corn. ff. ad Sillan. an & quando officialis inculpatus de a[illegible] no aufugiens habeatur pro confeſſo.

LEX VII.

Velut. No ꝙ illud quod lucratur aſſeſſor, eſt quaſi c ſtrēſe peculium Vidiſtis in l. fin ff. de inoff. teſt. & l. ſori. de aduo. diuer. iudic.

LEX IX.

Si poſt. No ꝙ Poteſtas tenet̃ ꝓ fam lia ſua, vt hic, & T. ad l. Iul. repet l. 3. ſed illū q deliqt offerēdo, vt̃ q. l debeat a liberari a vt hac l. & ff. de publ. l. cū ſi exhibuiſſent §. a. vt ibi dixi.

ADDITIO.

a Men. Debeat liberari. Vide ad hoc cautelam quæ datur p Ferrat. cautela. 49.

LEX XIII.

Nemo. Nota textum ibi neque enim facile credendum eſt, &c.

De modo mulctarum. *Rubr.*

LEX PRIMA.

a MVlcta. a Vide gl. ſuper verb. damnum. Hæc lex allegatur, ꝙ banniti non ſunt infames. De damnans vero per Inquiſitionem an ſint infames, dic vt dixi in l. infamem. ff. de publ. iudic.

ADDITIO.

a Alex. Mulcta. Per Ang. & Imo. in l. infamem. ff. de pub. iud. vide Bar. in l. ictus fuſtium, ff. de his qui not. infa. An banniti ſint infames. adde Bal. in l. Caſſius, ff. de Senato. Ang. in l. non poterit, ff. de furt. Bal. in repe. l. cum mulier, ff. ſol. matr. Innoc. in l. cum ex iniocti. de nou. ope. nunc.

LEX V.

1 *Lex quã imponit penã nec dicit cui applicetur, in dubio applicatur fiſco.*
2 *Cautela, quod iudex poſſit facere adaptare ſuam cameram.*

1 Mulctarum. No. ꝙ in dubio quãlex imponit pęnam, nec dicit cui applicet, intelligitur applicandi a fiſco. Tetigi in l iubemus, §. ſanè ff. de ſac ſan. ecc. & dixi in l. agraria de term no moto Sc͠do no. † ꝙ quã non potes facere aliter 2 aptare cameram, imponas aliquam mulctam, & potes eam deputare ad fabricam, vel expen ſas palatij. quod tene menti. b

ADDITIONES.

a Ale. Applicanda fiſco. An quando lex imponit pœnam, nec dicit cui debeat applicari, applicetur in dubio fiſco, vide no. per Bart. in l. j. C. de execu. mu. lib. 10. per Bal. in c. quæ ſint regalia, & Bar. in l. ſi iuſſa. §. diot. in fi. de leg. j.
b Quod tene menti. Adde Bar. in l. diuua, in fi. ff. de bon. dam.

LEX VI.

a b Eos qui. Not. ibi, trinæ tm̃ mõ in anno, &c. & ſic tres tm̃ a mulctas pro crimine poteſt iponere iudex. b Examinaui tibi hanc l. in l. nouuunquam plura de priuatis delictis.

ADDITIONES.

a Par. Tres tm̃. Adde ꝙ mulcta huius legis nõ ſeruat̃ de cõſuetudine, vide Ale. cõſ. 55. in 2. vol. & circa materiã quã tangit hic glo. an delegatus poſſit mulctare, vide Ang. cõſ. 8. inci. regulatores. aliàs legũ latores. p Ale. in l. j. i prin. ff. ſi quis ius dicen. non obtem. Et illud, ꝙ dictum eſt de conſuetudine nõ ſeruari, ſequitur etiam in l. j. §. quod Prætor. in fi. ne quis eum qui.
b Alex. Imponere iudex Et no. Old. in conſ. 15. inci. circa proceſſum, &c. dicit ꝙ illud, qđ dr̃ hic, ſ. ꝙ iudex in mulctãdo nõ põt excedere metã taxatam, hoc fallit, niſi pcepto iudex adieciſſet aliquã pœnam, etiã quæ excederet metam taxatã hic, & ita dicit ſentire Hoſt. in ſum. de re iud. in tractatu, quem fecit de mulcta, quod reputatur ual de ſing. ad materiam huius legis.
Adde inquantum Ale ſaluando gl. dicit, ꝙ ſi libellus dēt iudici oſtēdi requiritur iudicis commiſſio ad citationem. ꝙ Pau. de Ca. poſt Bal. in l. nulli. in ver. authoritate. ſup. de epi. & cler. hoc no. ſed dicit. ꝙ de conſuetudine non ſeruatur, q a nuncij habēt commiſſionem generalem, & citant ad petitionē partis, & hoc prǽſuppoſito non procedit ſaluatio gl. inquantum etiam dicit, ꝙ appellatione inſtrumentorum ueniunt acta.

De defenſoribus Ciuitatum. *Rubr.*

LEX VII.

DEfenſores. No. ex l. iſta, ꝙ iſti Poteſtates Cõmunitatum dēnt malefactores, quos reperierint, mittere, & præſentare Poteſtat. Ciuitatis. Bart.

LEX IX.

Iubemus. Nota contra illos qui faciunt maiores menſuras.

LEX X.

Nulli defenſorum. Not. ꝙ non poteſt quis renunciare officio defenſorum ciuitatis, niſi cū authoritate Principis. Ex quo no. ꝙ licèt quis ab vno eligatur, & ab alio confirmetur, non poteſt renunciare in manibus eligentis. Dicam Deo dante, in l. pen ff. de offi. Præſi. &c.

COMMENTARIA AD II. LIB. CODICIS.

a *De edendo.* a *Rub.*

ADDITIO.

a Pariſ. De edēdo. Circa iſtã materiã editionis adde primo, an notarius teneat̃ edere copiã inſtri tertio, de quo nulla ſit mentio in inſtro. poſito quod ſua interſit, per Ang. conſi. 305. inc. Verũ inſtr̃m. Itẽ an & quando tertia pſona cogatur edere ſcripturã, ex qua aliquis intereſſe ptendit, uide Ale. cõſi. 58. circa med. in 1. uol. & ibi etiã ad finem concludit, ꝙ ca exhibitionis & editionis dr̃ ſemper connexa & dependens ex cã. principali. Item ꝙ vbi vna ſcriptura ſe refert ad aliã, utraq; ſit edenda, uide Ale. conſi. 3. in 2. uol. ubi ẽt de nonnullis alijs in materia, & de ſcriptura referente aliã, uide ẽt Ro. cõſi. 305. Itẽ an & qñ liber defuncti pſumat̃ eſſe apud hr̃dẽ, vt teneat̃ ipſum edere, vide do. Frãc. conſi. 120. Vide Ale. in l. ſi quis ex argentarijs. §. Prętor. ait. ff. de eden. Bal. in c. uaſallus, ad fi. ſi de feud. fue. contro. Ale. conſi. 52. [illegible] allega. ubi ẽt ponit, ꝙ cõtra nõ exhibentẽ poſſit referri iuram in litẽ. Et de hr̃de vſurarij an pſumat̃ ꝙ liber defuncti ſit penes eũ. & an credat̃ ei iurãti ꝙ non ſit penes eũ, uide Pan. cõſ. 42. in prin. Itẽ ꝙ credatur iuro alicuius iurantis ſua intereſſe, ꝙ ſcriptura exhibeat̃, uide Rom. cõſ. 83. ad fi. Itẽ ſi ſint duo ſocij, qui dimiſerunt ſocietatẽ, & certi libri fuerunt adiudicati uni, an alter poſſit eũ cogere ad editionẽ ꝓ intentione ſua fundanda, uide Ro. cõſ. 498. Et ibi ẽt ponit ꝙ liber rõnum ſp pſumitur ſcriptus eo mandãtẽ cuius intereſt. Subijcit ẽt qđ ad hoc, ut aliquid dicat̃ ſcriptũ me mandãte, nõ requirit̃ expſſum mandatũ, ſed ſufficit tacitũ. Itẽ de materia an & qñ dẽat edi totum inſtr̃m uel pars, uide Bertach. in tract. de gabellis, in quarta parte. Itẽ de materia editionis, uide latiſſime Fel. in c. 1. extra. de pb. ubi ẽt de vſurarijs & alijs. Itẽ ꝙ vſurarios teneat̃ edere librum rõnũ ſuarũ ẽt ſi deſierit uſuras exercere, ponunt Moderni hic & alij in gl. in verbo, ex cã. in l. j. uide Ang. i conſi. 10. inci. In Chriſti noie. Vide Rom. conſi. 163. ubi dicit ꝙ p triennium probatur pęnitentia vſurarij, & ꝙ non ſit amplius uſurarius. Item ꝙ ſpeciali fauore dotis cogitur quis edere, vbi aliàs nõ cogeret̃. Iaſ. i l. j ff. ſo. mat. An ãt ſit danda copia allegationũ, vel conſiliorum alterius partis. uide Iaſ. ꝙ ſic. De quo habes in Ferrac. in uerbo. Copia.

CLoſ. ꝯtinuat ſic. Supra dictum eſt de magiſtratib ſeqt̃ videre de iudicijs q̃ agitant corã eis Verũ quia iudiciũ incipit ab edendo. ſ. in productione libelli, iõ præmiſit hic rubrica de eden. Sciẽdũ eſt, dicit gl. ꝙ hic tit. loquit̃ de triplici editione, ſ. de editione inſtrorum, rõnũ, &c. a vt videbitis. Quærit ergo a gl. ria. Primo qd eſt dictũ de edendo? hic aſſumit̃ edendo. ꝓ demõſtrare. dicit gl. edendo, i. demõſtrando, vt ff. c. l. j. § edenda Sc͠do q̃ritur, quare dixit de edendo, & nõ de editione, gl. ff. e. ſup rubr. r̃ndet, quia Gerundiũ importat neceſſitatẽ. Iſtud nib l eſt dicere, nec ſcio vñ ꝓbet̃ ꝙ Gerundiũ importet neceſſitatẽ. Dicebat ergo Petr iõ dixit de edendo, & non editione, q a ſibi ſic placuit. Noſtri Moderni dicunt aliter, & melius, Imperator ĩ hoc tit. prius intendit determinare de actu edẽdi, non de effectu editionis. & iõ poſuit iſtud Gerundiũ, edẽdo, quia ſignificat p modũ agẽdi, & patiendi. & ſic eſt ſignificatiuũ b ipſius actus de quo intẽdit tractare qualitatẽ, b &c. Sic videtis in oĩb. Rubricis vbi vult tractare de ipſo actu, loquit̃ per Gerũdiũ, vt de poſtulando, de edendo, de in ius vocãdo: ſed qñ de effectu, loqt̃ p nomẽ, vt de pactis, de actionib. & ſimi. Quærit̃ ergo, quare nõ dixit de edenda actione. Dic, vt ff. e. ſuper rub. vel põt aſr ꝯtinuari. Gl. q̃rit, quare dixit de edendo, & nõ de editione actionis. gl. remittit ad notata ſuper rub. ff. c. Gl. aſſignat hanc rõnẽ, ꝙ iõ ibi dicit de edendo, vt oſtenderet edere eſſe de neceſſitate, cũ Gerundiũ importet neceſſitatẽ. Dictum huius glo. reprobat do. Iac. & aſſignat rõnẽ, videlicet in princ. huius l. intendit tractare de modo edendi, nõ de ipſa ſubſtantia editionis, iõ non dixit de editione, cũ nomen ſignificet ſubſtantiam, vel qualitatem, ſed p Gerundiũ, quod ſignificat actum actionis editionis, iõ bene facit. Ad ſm quare non ſubiunxit, &c. dic, vt ibi in d. rubr. no. Bar.

ADDITIONES.

a An. Barb. Quærit ergo. No. de materia Gerũdij, uide hic Bal. & I l. ſi tu ex parte. ioner. adeundo, ff. de acq. hæred. Spec. & Io. And. in tit. de lit. cõte. Bal in l. id qđ pauperib. ſupra de epiſc. & cle. & in l. falſus. infra. de fur. & uide Io. And. in ti. de aboli. & ſing. §. iam nunc uide odum. in addi. inc. neſitas. in addi. Spe. Vide Do. in c. j. de poſtu. præla. lib. 6.
b Pom. Qualitatem. His iſi obſtare uidetur rubrica infra de contrahen. & commit. ſtip. & inſti. & ff. eo. in rub. ff. de contrah. emp. & Inſti. eo. ubi promiſcue de utroq. loquit̃, ſed ad rubricam iſtam ff. de uerb. ob & inſti. de cõtra. empt. potes r̃ndere, ꝙ licet ibi aliquid ponat̃ de modo edẽdi, hoc fuit, ut plene poſſet ſcire effectus, ꝙ aliàs bene fieri nõ potuiſſet, iuxta l. 1. ff. de iuſt. & iu. Ad rub. vero. ff. de contrah. empt. dic, ibi ſequitur in rub. de pac. & ad rubricam. infra de contrah. ſtip. dic, quod ſequitur ibi i rub. & de commit. &c. Itẽ contra hoc facit l. edita & l. a. & l. non eſt. inf eo. quæ loquitur de effectu, ſed dic quod maior pars loquitur de actu. & ſic faciunt q̃ habentur p Bar. in rub. ff. ſo. mat. allegat l. traditionib. C. de pac. & not. per Bar. in ſi procurator. i uerſi. uenio ad ult. gl. dic, quod ſecundum Imo. ibi loquitur de actu conſummato, & perfecto facti. ſ. de traditione ipſa facta, &c.

LEX PRIMA.

1 *Reus non tenetur edere actori ad intentionem fundandam, & num. 6.*
2 *Reus ex cauſa tenetur edere actori, & cogitur officio iudicis.*
3 *Rationes confecta mandante eo, qui petit ſibi edi ex cauſa, debent edi, & nume. 5.*

Fœmina

4 *Femina quando cogantur edere rationum libros.*
7 *Editio instrumentorum, an, & quando fiat officio iudicis, & quando per actionem, & nu 9.*
8 *Notarius, & argentarius si eis mandatur, ꝙ conficiant instrumenta, vel rationes, quod magis necessitate officij faciant, quam virtute mandati.*

IPse dispice. Duob. modis legitur princip. lr. Vno mō, ꝙ loquat in rōnib. Alio mō, ꝙ loquat in instris. Quęlibet pt esset uera, uñ dr̄ hr. †Reus 1 nō tenet edere actori ad intentionē fundandā, ex causa tamē iu a dicis officio compelletur. h. d. Not. ꝙ Imperator non respondet qōni factę. Scdo not. ꝙ reus ñ tenetur edere actori ad fundandā 2 intētionem, &c. Tertio no. ꝙ reus cogit † ex cā, & ex officio iudicis actori edere. Quarto no. ꝙ ista editio fit per officium iudicis. Assumo in hac lege primo illā lect. ꝙ loquatur in rōnib. & hoc 1 uult tex. dū dt rōnes suas Op. ff. eo. l. si qs ex argētariis. §. ptinere. 3 & l. pior. §. j. Sol. Dico, ꝙ qñq; † qs cogit edere rōnes ex cā, vt hic. q̄ causæ ponuntur in legib. ɔtriis, videlicet, ꝙ sint rōnes ɔfectę mādāte eo, q postulat sibi edi, eo, ꝙ sua itet sit, ꝙ edant sibi: qa suam cōtineāt vtilitatē. Fit ēt editio qñq; ex alia cā, vt l. si qs ex argētab riis. §. phibet. ff. eo. Scdo op. ad istā lectu. Fęmina nō pt conficere rōnes, vt ff. e. l. fęminæ sed h c loquitur in fęmina cū dicit ad. c uersaria tua, ergo, &c. Huius timore uariat ista lex p duas lec. e Vno modo. ꝙ hæc mulier succedit argētario; vñ hēt rōnes autoris sui, non rōnes suas, ut ff. c. l. quædā. § nih. l. & istud tenet gl. nrā. Ista lec. licet sit vera in se, continet tñ diuinationem. &c. Iō alii legunt alio modo, ꝙ hæc mulier ɔficit rōnes suas priuatas, 4 nō ex vigore officij, igit merito cogit istas rōes † edere ex causis, si ipsa istis rōnib. utet. ut l. i. § edenda sunt omnia, ff. eo. uel si per sona agens esset priuilegiata, vt fiscus, vt l. ne quisquā. ff. eo. Ita dicūt Vltram. Et tu potes ēt dr̄e, ꝙ loquitur in muliere vsuraria, q̄ ɔpellit librum rōnum suarum edere. per Decret. nouissimā de 5 vsuris. in c. i. in cle. §. i. & ibi no. Possumus† ita dr̄e, ᵈ fm, ꝙ dice- d bat d. Ia. Bu. ꝙ vbicūq; aliqs exerceret aliquā artē, & ei⁹ occasione ɔfecit librum suarum rōnum. ille, qui cum eo ɔhit, vr̄ ei māe dare, ꝙ scribat, ꝑp ɔsuetudinem, ut de pig. act. l. vel uniuersorū. ff. ꝙ cū eo. l. Titianus & iō iudicis officio poterit cōpelli ad edendas istas rōnes quasi factas aduersario mādāte, ex necessitate officij ꝑp ɔsuetudinem, ꝙ latis placet, siue ēt voluntarie exerceret aliquā artem siue hoc sit officium a publico sibi iniunctū, ɔpellet rōnes suas edere. Ita loquit hæc lex. verūtñ glo in c. i. de usur. in Cle. dicit, ꝙ est ipālr in usuris. Tñ istud dictum dñi Ia. Bu pl⁹ placet. Sumus expediti de prima lec. venio ad scdam, fm q̄ lecturā hęc lex intelligit de instris. & fm istā, ꝙ dicit rōnes. intellige instra. Ad hāc op. dr̄ hic i fine, ꝙ ex cā cogit qs instra edere, seu rō6 nes actori. ɔ. j. eo. l. q accusare. Sol. † Ad intētionem fundādā nō q̄ edit rōnes, seu instra reus actori, vt l. ɔtria. & hac l. i prin. sed ad fundādā replicationē qñq; cogitur edere. Ita loquitur hic, dū dicit, id ex cā, &c. Vtrū hoc sit uerum, examinabimus j. c. l. fi. Finitus est iste passus ad istā lect. Non obst. qd de muliere dictum est. Nūc op. cōiter ad utramq; lec. & vr̄ ꝙ editio nō fiat iudicis officio, sed ꝑ actionē, vt ff. eo. l. si qs ex argentariis. §. ex hoc edicto. 7 Sol. Dico † ꝙ editio fit qñq; per officium iudicis mercenariū, deseruiēs actioni, vt qñ quis postulat editionē eorum, q̄ in iudicio producunt, vt l. i. §. edenda ff eo. & j. l. prox. Qñq; fit per officiū iudicis nobile, vt qñ editio principalr postulat a notario, uel ab argētario, q fecit authoritate officii sibi iniuncti, ut l. Prætor. & l. ex argētariis. cir. prin. & ꝙ ibi no. ff. e. & de quolibet istorum pt intelligi hic. Sed ɔ eum, qui non exhibet, datur actio in factū ad interesse. Ita loquit lex ɔtria. Fit ēt exhibitio qñq; per uiā actionis de hoc dicā. j. proximo ɔtio. Nunc uenio ad gl. nouā, q̄ est additio, & istā gl. hēmus in trib. locis. Primo hic, & l. q̄dā. ff. e. de tute. & ra. distr. l. i. §. officio. Pro ea declaranda op. gl. hic. & solue, ut i gl. Sed uerba gl. mod. cū uñr ɔcludere. Nam si scholaris dicit argētario, ꝙ scribat rōes. satis ɔhit mādatū, ꝙ ɔhit quocūq; verbo, ut l. j. ff. mandati. Ideo solo est ista quantū ad propositū, qa mā8 datū dēt esse gratuitum, vt l. j. ff mandati. Vñ si scholaris † mādat argentario, vel pars mandat notario, ꝙ publicum instrm ɔficiat, ipsi hoc faciūt de necessitate officii magis, quā ex uigore mādati, quia susceperūt istud officiū, ideo non est mādatū, nec actio mādan. & iō recurret ad officium Iudicis, ex hoc edicto. Idē de his, qui faciunt rōes ex ɔsuetudine. Nam ipsi uñr ex necessitate 9 officij facere, vt dixi s. Pro declarāda gl. ista, dicēdū est sic. † Qñque ille, q petit edi instra, ꝑtendit interesse dñij illius charræ, tūc dēt fieri sibi editio per actionē ad exhibendum, vt l. i. §. pen. ad exhibendū. Si prætendit aliud interesse, tunc si quidē sunt instra pertinentia ad ultimā uoluntatē, hēt locum interdictum de tab. exhib. & edictū quemadmodū testamenta aperiant, fm distinctionē ibi positā. ff. de tab exhib. l. i. §. i. ff. quemadmo test. aper. l. a. §. i. Si uero non sunt talia instra, tunc si quidē præcessit ɔctus, vel quasi, ex cuius nā quis teneatur ad faciēdum librū rōnum, vel rōnes ɔficere, ut tutela, mādatū de expediendis negocijs, societatis, & similia, tūc agitur actione descēdente ex eo ɔctu, uel quasi, ut l. j. § offō. ff. de tut. & ra. distr. & s. eo. l. q̄dā. Si uero nō pf cessit f talis ɔctus, tūc, aut ille ɔficit rōes ex necessitate officij sibi iniuncti, vel quasi, & tenet edere officio iudicis nobili, vt hac l. & l. argētarius ff. e. & ꝙ ibi no. Si vero nō facit ex necessitate officii, tunc nō cogit qs rōnes edere, nisi ex cā, & tūc officio iudicis mercenario, videlicet si illis rōnib utat, vt hic, secundum vnum modum legendi, vel ad fundandam replicationem actoris, secū dum aliam lecturam, vt hic. & dicemus, in l. fi. s. eo.

ADDITIONES.

a Imperator Bene facit l. eum quem temere ff de iud.

b Pom §. prohibet. Intellige autem dictum § prohibet, ut procedat in eo, qui ex necessit te edidit ut si iterum edere teneatur ei, qui amisit casu fortuito, secus uero in eo, qui cum edere non teneatur, ex uoluntate tamen sua edidit, ut hic inquit Petrus, & refert, & sequitur, sufficit. n. ut, uel in paucis animi laborib nobis succurratur l. tutor inst. de neg. gest. Quod tamen limita, nisi talis per prius se ad edendum altrinxisset Sicut in simili dicemus in donatione, q̄ qñ incipit a promissione, obligat donatorem de euictione, secus si a traditione, iuxta no. in l. Arist. §. si ff de do. & in l. i. C. de euic. & quia isto etiam casu limitat dictum Pe. s. quod ex necessitate edidit in l. i. C. de euic. aduerte tamen, quod immo eo etiam casu, quo quis sponte edidit, videtur, quod teneatur edere, ubi, quod semel est editum, casu fortuito perierit. immo quia § prohibet non distinguit, unde nec nos distinguere debemus, L. non aliter ff. de le. 3 Secundo facit, quia vr̄. quod ubi semel facta est editio, quod de hinc iterum fieri debeat, sicut in simili actio, quę semel transiuit in hæredem, fit ꝑpetuo transitoria, l. uideamus, quod met. cā. Et res, quæ semel est effecta alienabilis, perpetuo fit alienabilis l. pater §. quindecim. ff. de le. 3 & hoc uidetur etiam posse probari in uerbo, illa ratione, in dic. §. prohibet. & hoc modo, pone n quod editum fuisset argentario sponte, & dehinc amisisset nomen, probato casu, poterit ne petere sæpe sibi edi? Certe sic non. n. ista ratione prohibetur sibi edi, quia sponte semel extraxit, sed quia debet esse instructus de extractione, quod. n. de uno dicitur, de alio non intelligitur l. cum Prætor ff. de iud.

c Menoch. Duas lecturas Barb consi 14 col. 1. lib 1.

d Iom. Ita dr̄e Ad istā doc. ꝙ fęmina non pōt conficere rōnes, possumus ita dicere, fm, ꝙ dicebat Ia. Bu. ꝙ ubicunque aliquis exercet aliquam artem, & eius occasione confecit librum suarum rationum, & sic porrigitur ad mercatores publicos, qui possunt compelli ad ostendēdum libros suos, & sic non solum mercatores, & quoscunque artem aliquam publicam exercentes posse cōpelli, ut edant rationes suas hic, cum quib. contraxerunt in quo quidem articulo omissis multis dic, quod opi. Bar. hic est communis, in no. Arc in c. i. extra de prob. & sequitur Baldus sub. i. de const. pec. per Imo & Ale. in l. i. 4 editionis ff eo & Soc. consi. 56.

e Quod scribat. Adde Ro. consi 395. ubi etiam notabiliter dicit, quod licet reus regulariter non teneatur edere actori ad intentionem ipsius fundandam, non instrumenta, nec proprias rationes, tamen vbi agitur de periculo animę, & ex magna causa, reus cogitur edere. Et magna causa dr̄, qñ parti periisset copia aliter probandi. Latius ibi uide, non potest tamen quis compelli edere librum tanquam usurarius nisi primo probetur usurarius, ut uoluit idem Ro consil 226. & idem Abb consil. 43. Et inquantum Ale ponit, quod notarius præsumitur rogatus apponere clās cōsuetas, uide eundem consil. 88 3. lib. Et inquantum ponit, quod in dubio notarius non præsumitur rogatus, uide eundem consil. 153. Ang. consil 74. & consil 281 Et inquantum idem Alex. dicit, quod possum petere editionem instri a notario si interesse prætendā, licet a me nō fuerit rogatus, adde, ꝙ illud debet intelligi, si interesse legitime probetur per ea quæ uoluit Ro consi 83 ubi dicit, quod stante statuto quod quilibet Potestas, Capitaneus, & Iudex ad petitionem cuiuslibet, cuius interest, uel interesse diceretur, teneatur habentem instrumentū cogere ad edendum, ꝙ hoc casu sufficiat nulla allegatio interesse, ut ipsum statutum aliquid addat iuri communi, ne illa uerba, uel cuius interesse diceretur, essent superflua. Et inquantū Ale. postea tangit, an scriptura nummulariorum, uel alterius ad cuius fidem publice recurritur, faciat fidem pro ipso scribente, adde, ut per Rom. consi 78.

f Iarti. Non præcessit Generaliter de omnib libris qui edi debent, unde Berta. in tra. de gabellis. in 3. par.

REPETITIO.

1 *Imperator non est consulendus super facto.*
2 *Mulier, quado teneatur edere libros rationum suarum.*
3 *Exercens aliquam artem si conficit libros rationum, tenetur edere parti cum eo contrahenti.*
4 *Reus non tenetur edere actori instrumēto ad intētionē fundandam, sed ad probandum replicationem, sic.*
5 *Edere officio iudicis, vel per actionem, quando quis teneatur.*

Ipse dispice. Reus nō dēt edere actori instra sua ad intētionem eius fundandā. h. d. secūdum lectu. gl. quę vr̄ magis vera, & lex ista legit duobus modis, vt patet in 1 appositionibus. No. ꝙ Impator non † est consulendus sup facto vt in prin. l. Itē nota, qualr officio iudicis fit editio, vt in fine legis. Oppo dicit hic, quod ex causa potest peti vt fiat editio. cōtra istud op. quia videtur quod nullo modo hoc possit fieri, vt l. qui accusare. j. eo. Huius timore variatus est intellectus legis nostrę. Nam quidam intelligunt in rōnib. & ad contrarium respodent vt loquat in instrumentis, quasi rationes teneatur quis edere cū causa, puta si sint factę mandāte aduersario Sed ɔ hoc opp. de lege, fęminæ, ff. eodem. Sol. gl. ista est diuinatio. Vnde Vltramontani intelligunt aliter, vt refert Cy. videlicet quod hoc debet intelligi, vt mulier non tanquam argentaria, vel gerens officiū pu2 blicum, sed tanquā conficiens rōnes suas priuatas cogitur † edere. Et istud valet, quod si aliqua mulier facit aliquam artē, & hēt librum suarum rōnum, quod ipsa mulier cogit ad petitionē eorum, qui ɔhunt, eum edere. Similiter est in muliere vsuraria, vt in c. j. §. j. extra de vsuris. in Clem. Et istud tenet dominus Iac. ꝙ 3 vbi quis exercet † aliquam artem, & cōficit librum rōnum, ꝙ debeat ipsum edere contra contrahentes, & contra se, propter consuetudinem quotidianam. Videnī. n. mandare, vt scribat rōnes, ar. l. vel vniuersorum, ff. de pig. act. Ista lectura potest tolerari. Sed sequēs uidet uerior, uidelicet, ꝙ ista loquit in instrumen. Ad ɔtrium de l. qui accusare, dic ꝙ reus non tenet actori edere, 4 ad fundandā intentionē † suam, sed ad probandum replicationem, vel quo ad coadiuuādam sic, vt hic. Item oppon. hic dicit, quod officio iudicis fit editio, ɔ, de l. si quis ex argentariis §. ex hoc edicto. Sol. vt hic no. Itē op. & uidetur ꝙ primo iure actionis, ut l.

nis, vt l. q̃dã. post prin. ff. e. & l. j. §. officio. ff. de tut. & ra. dist. Horũ timore fuit facta q̃dã additio gl. nr̃æ, q̃ incipit, dicit una l. φ si tutor, &c. Sol. qñq; qs ꝯficit rõnes ex necessitate officii publici, φ gerit, ponc exẽplũ ĩ argẽtario. & ẽt ĩ tabellione, tũc cogit ille cedere p officiũ iudicis, vt d. l. si qs ex argẽtariis. §. ex hoc edicto, no ĩ gl. l. si argẽtarius, eo. tit. Qñq; qs ꝯficit rõnes rõne ꝯtẽus, vel quasi, vt qa ẽ tutor, tũc editio fit iure actiõis ex eo ꝯtũ, vł quasi ꝯtũ. Sed ꝯ p̃dicta opp. d. l. j. d̃ tab. exhib. ꝓ quorũ sol. õne dic, fm la. Si q̃ris quo iure fit editio, dic. Qñq; qs petit editionẽ rõnũ, vł istrorũ, & p̃tẽdit ĩ eis ius dñij. & tũc cogit qs edere, seu exhibere, ꝑ actionẽ ad exhibẽdũ, & p rei uẽdicationẽ. l. 2. §. pe. ff. ad exhibẽdũ. Qñq; qs p̃tẽdit ius ĩ instrõ rõne cõionis. De hoc uidebitis in l. ꝓcurator. j. e. hẽtis ĩ l. si q̃ sunt cautiones ff. fa. ercis. Qñq; qs nõ p̃tẽdit aliqd de p̃dictis, sed aliquid ĩterest. De hoc dicas, φ aut loquimur in ꝯtib. aut in ult. uolũ. Primo casu, aut qs ꝯficit rões, vel instra rõne necessitatis officii, φ gerit, & tũc editio fit officio iudicis, & si non editur, ꝯpetit actio ad interesse, vt d. §. ex hoc edicto. & hac l. Si vero non conficit rõnes ex necessitate officii, sed ex nã ꝯtus, uel quasi, tunc fit iure actionis, ut d. l. q̃dã, in prin. & d. l. 1. §. offic. de tut. & ra. distr. & hæc uera, nisi de conficiẽdo rõnes, uel instra p̃cessisset mandatum, quia tunc competeret actio mandati, vt l. j. ff. man. cum simi. & d. l. quædam. Si loquimur in vlt. volun. dic, φ aut qs ꝯficit se hr̃e aliquã ult. uoluntatem, aut negat se hr̃e. Primo casu fit editio per titulũ de tab. exhi. secundo casu p titulũ queãd. test. aper. d̃ quo dic, ut no. in l. 1. de tab. exhi.

LEX II.

1. *Officio iudicis coram quo causa agitatur incumbit, ut fiat copia actorum, tam ciuilium, quam criminalium, & nu. 13. in lect. antiq.*
2. *Iudex appellationum primo iudici iubet, & parti, cõtra quam appellatur, ut faciat sibi copiam actorum, & nu. 14. in lect. antiq.*
3. *Iudex eodem modo potest statuere, & denegare audientiam alicui super aliquo instrumento, quo potest ipsi actori statuere terminum, ut eo elapso non audiatur. & nu. 16. in lect. antiqua.*
4. *Parti litiganti præsenti non debet dari terminus ad accipiendam copiam actorum, secus si esset absens, & notarius denegans cogitur.*
5. *Pronunciatio facta per iudicem etiam si sit recte lata, & secundum acta, ipsis actis non nisis, non ualet, & nu. 18. in lect. antiq.*
6. *Cõsiliũ, ut qñ renouatur iudex ĩ tribunali fiat ꝓductio q̃dã omniũ actorũ.*
7. *Copia testium examinatorũ in secreto per iudicem est danda parti, & eius authoritate publicantur.*
8. *Iudex quando faciat edi acta criminalia.*
9. *Fisco qui non edit instrumenta in criminalibus non præsumitur illa subtraxisse sicut in ciuilibus.* (nu. 19. in antiq. lect.
10. *Iudex malefi. an possit examinare testes super accusatione ex eius offi. &*
11. *Minor debet iurare de ueritate, secus de calumnia. & nu. 20.*
12. *Acta facta in uno iudicio quando faciant fidem in alio iudicio, & quid de testibus, confessione, & sententia. & nu. 20. & 21. antiq. lec.*

Is apud quem. Br̃. h. d. Acta ciuilia, vel criminalia iudicis officio exhibẽt̃ h. d. Lectura isti° legis variat hic in gl. qñq; modis ex ꝑte eius, cui fit editio. Variat̃ ẽt ĩ gl. trib. mod. ex ꝑte ei° a quo editio petit̃: & hæc variatio nõ est hic ĩ gl. sed ponit l. 2. §. diuus. ff. de iure fisc. examinabim° istas.

1 No. φ ad officiũ iudicis, apud quẽ cã agit, † ptinet, vt faciat fieri copiã actorũ ciuiliũ, & criminaliũ Op. & vr̃, φ spectet ad officiũ supioris, vt l. j. §. vt lit. pen. Solo. Qñ iudex prim° dnegat facere copiã actorũ, tũc supior facit, vt l. ꝯria. Sed initio ipse idẽ dẽt adiri, & hoc facere, vt hic Op. nõ dẽt fieri illud φ factũ nõ releuat, vt l. hęc stipulatio. §. diuus. vt le. no. ca. sed qd releuat, vt fiat editio actorũ, cũ ipse iudex q acta ipsa facit, & ẽt pars, nouit ea. Huius timore, vt ostẽdat ad qd ista editio fiat, gl. itelligit istã legẽ quinq; modis. Vno mõ in iudice appłonis, q iubet, φ acta prioris partis (alias iudicii) exhibeant̃ ubi a primo iudice, & vide gl. & primã

2 lec. No. ex hac lec. φ † iudex appellationũ iubet primo iudici, vł ẽt parti ꝯ q̃ appellat, vt faciat sibi copiã actorũ primæ cãe. Sed circa hoc q̃ro, qd si iudex, vel ille ꝯ quẽ appellat̃, hoc non facit, neq; ꝓducat sniã a qua est appellatũ, qꝺ erit officiũ iudicis ad quẽ facta est applo? Dicit Inn. ex̃ de fin. instr. c. G. ꝑpetuus, φ dẽt ĩ ter rogare partẽ, vtrũ hẽat illud instrũm spię, vł aliud de quo agit̃, & si dixerit se ñ hr̃e, vel noluerit exhibere, ꝓnũciet φ si aliquo tpe

a illud istrũm repiat̃, ei nõ adhibeat̃ fides, sed sit cassum a & vanũ φ

3 satis placet. Si. n. iudex p̃t statuere terminũ ipsi actori ad † agẽdũ,

b quo elapso de cætero ñ audiat, b vt l. Titia. ff. de accu. & l. si ea. j. q

c accu. si pos. & l. si eo tpe. ff. d̃ remis. pig. & l. diffamari. c j. d̃ ige. ma. eadẽ rõne p̃t denegare alicui audientiã sup aliquo instrõ & c. Secundo mõ legit̃ hic, φ editio fiat parti, non iudici, vt puta quia actor diu absuerat, vnde ꝓcessus fuerat factus, eo ꝯtumace petit sibi fieri copiã, q̃ fieri dẽt, vt l. ꝓperãdũ. §. & si qdẽ. j. de iud. & vide gl. Ex qua no. † qđ qñ ꝑs est p̃ns, & litigat, nõ dẽt sibi dari ter-

4 minus d ad recipiẽdũ copiã actorũ, qa tota die dẽt accipere copiã

d fm φ fiũt acta, itẽ si notari° d̃negaret, dẽt cogi sibi dar̃ copiã, vt d. l. 2. §. vt lite pen. Sed si prius fuit absens, & ꝓcessus est factus ꝯ absentẽ, eo reuertẽte dẽt fieri copia actorũ, & dari sibi terminus, & c. vt hac lege. Tertio mõ legit̃, vt fiat editio iudici successori, q successit primo iudici. Et vide gl. quã lec. vos hẽtis notare. Nam

successit primo iudici. Et uide glo q̃ lec. uos hẽtis notare. Nã uos

5 scitis, † φ pronũciatio facta p iudicẽ, nisi hr̃et acta, nõ valeret, ẽt si eẽt snia bona & recte lata, fm acta; tñ ꝓnũciatio nõ ualeret. ut ff. qb. ex causis ĩ possessionẽ eat̃, l. hæc aũt. §. 1. ff. de acq. hær. l. sed

e & si de sua ĩ prin. Vñ qñ renouat̃ iudex ĩ tribunali. de ꝯsilio est,

6 vt q̃dã † fiat ꝓductio oĩum actorũ celebratorũ corã p̃cedẽte iudice, ut hic est casus fm istã lec. Quarto mõ legit̃ ĩ administratore fm formã auth. ad hæc. j. de iud. & hæc est clara. iõ nõ insisto pl°.

7 Quinto mõ legit̃ de publicatione testiũ examinatorũ ĩ secreto, † q̃

f dẽt fieri authoritate iudicis f & dẽt dari copia parti: itã in ciuili, q̃ in criali, hic est casus. De hac lect. feci mentionẽ in l. gesta. de re iud. Expedit° de lec. op. scđo. Dr̃ hic, φ acta criminalia eduntur ꝯ. ff. de iure fisci l. 1. § diu°, in fi. Sol. † hic aduerte gl. ĩ l. ꝯ. sed obscu-

8 re uariat trib. mo. ut dixi, ista uariatio respicit personã eius a quo petit̃ editio fieri. Nã qñq; editio actorũ criminaliũ petitur a notario, seu officiali publico, q ea detinet indistincte, ita, φ dẽt fieri copia istorũ actorũ, & hoc ptinet ad offm̃ iudicis, & hic est casus fm vnũ modũ legendi. Qñq; petitur fieri editio a quodã tertio, q habet acta facientia ad cãm criminalẽ, tunc idẽ, quia iudex faciet indistincte ista acta exhiberi, & ualebit, & est casus hic. Tertio modo p̃t intelligi, φ editio actorum ciuiliũ, & criminaliũ, postulat ab aduersario, ꝯ quẽ criminaliter agitur, sed hęc lec. vr̃ ꝯ l. nimis graue. j. de testi. qa, φ qs ꝯpellat edere instrumenta ꝯ seipsum, est nimis graue. R̃ndeo, φ ista lec. posset procedere in his casib. in qb. seruus torquet̃ ꝯ dñm, ut l. j. j. de qõ. & l. iterrogari. & in illis ꝯpellr̃ ẽt edere instrã ꝯ seipsum: & ita dẽt intelligi hæc

9 mã. Est tñ ĩ criãlib. hoc, † φ iste q fisco nõ edit instrã, subtraxisse

g se nõ p̃sumit, sicut ĩ ciuil. g vt in l. ꝯria. Vlt. gl. ĩducit q vnã q. & infert de duob. Dicit gl. no. φ iudex dẽt inuestigare ad veritatẽ inue-

10 niẽdã. Facit hoc ad q. q̃ disputaui Pisis, † vtrũ iudex maleficiorũ possit sup accusatione examinare testes a parte ñ ꝓductos ex suo officio, & facit, φ sic, & hoc polui ĩ repetitione ĩ l. 4. §. hoc aũt iu-

11 ciũ. de dam. inf. Item inducit in arg. qđ † minor debeat iurare de

h ueritate dicẽda, sed nõ iurat de calumnia. Quærit gl. utrũ acta h facta

---

ADDITIONES.

a Ale. Cassum. Vide Fred. cõs. 102. inc. Audiui sæpe. vbi tenet, quod appellatus teneat̃ exhibere sententiam in causa appellationis, & iustificare sententiam per se actam.

b Poma. Audiatur. Hoc tamen, ut habeat locum, requiritur prius bina monitio de agendo, secundum Tor & Dec qui hic allegant. Ang. ita declarantem per glo. ibi in §. si quis autem pro redemptione. per illum text. l. cet. ibi non firmet pedes. in authen. de eccles. tit. c. 1. de quo dicto, uide per Ang. Are. in tract. malefi. in gl. in uerbo, nec non ad querelam per eum in rub. Instit. de exce. Alex. consi. 150 uol. 2 Cep. caut. 150. Ex pro illo dicto bene facit gl. mag. ad fi. in l. 1. ff. si quis ius dic. non obtem. quod intellige, quod illa monitio bina sit inter posita una ab alia, ut in simili dicit glo. & Barto in l. si conuenerit. la. 1. ff. de pig. actio. Hoc tamen dictum. Ange. late impugnat Roma. in l. quæ nihil, la. 1. ff. de acq. hær. ubi dicit alias se aduocantem fuisse pro opinio. Ang. iudicatum, licet multum clamaret, & d. Alexan. in l. si. ff. de ser. post principium sui apparatus. & uide Fel. in c. ex literis. uersicu. fallit nono de const. & in c. licet causam. uersicu. limita duodecimo, de probationibus & unum uerbum in c. 1. uersicu. unde dicas. de testib. & in c. gratum. de offi. deleg. & Anch. consi. 106.

c Pom. l. diffamari. Pro concordia ad l. diffamari, uide tex. in l. mortis in prin. uer. potest. ff. de pœn. & de intellectu illius l. diffamari. uide aligna per Rom. consi. 35 alias 53 & aliquid per Fel. in c. cum sit. in uersi. amplia conclusionem de so. comp.

d Io. Fran. Ru. Terminus. Ale. & quidam alii tenent contra Bar. sed eum defendit Ias. hic, & in l. sancimus. inf. de iudic.

e Ale. De consil. Adde, quod opi. Bar. hic sequitur Rom. consi. 100. ubi consuluit, φ stante statuto, quod appellatio intra octo dies debeat iudici præsentari, & stante alio statuto, quod a die eleuationis actorum faciendæ Potestati præcedenti usque ad diem resignationis eorundem faciendæ nouo Rectori sequenti, non currat tẽpora fatalia ipsi, uel partibus, quod si appellans non præsentat appellationem intra octo dies, cuius occasione nulla acta fuerunt facta coram Potestate præcedenti, quod nõ gaudet beneficio statuti, quod tempora, &c. quia in casu prædicto cessat ratio statuti, quæ fuit, ut successor uideret omnia acta facta coram præcedente. Menoch. uari. consi. 76. nu. 9. lib. 2.

f Pom. Authoritate iudicis. Et hoc est adeo uerum, quod si notarius daret copiam attestationum ante publicationem, quod incideret in pœnam falsi. Ita dicit hic do. Ale. alias ita fuisse Paduæ iudicatum de consil. Iac. de Aret. & plurium. Et pro hoc facit no. dictum Bal. in l. fi. inf. eo. ubi uult notarium manifestantem secreta curiæ, incidere in falsum. Et ita dicit hic Dec. uidisse ĩ suis obseruari. pro quo facit l. 2. §. ii qui deposita. ff. de fal.

g Pom. Iudicat. Hic aliqui dicũt, quod differentia gl. de iuramẽto minorum nõ uidetur bona, quia sicut minor non iurat de calumnia eo quia excusatur a dolo p̃sumptio. ut per Barto. in l. quod Nerua in fi. ff. depo. ita etiam ista ratio militat quando debet iurare de ueritate, sed dicit, quod in iuramento calumniæ alia est ratio. ut per gl. Bar. & Doc. in l. 2. quod obseruan. j. de iur. cal. præterea mens gl. fuit illa, quod minor possit esse testis, & immo contrarium iurare, ut habeatur ueritas; aliter n. non probaret. l. iurisiurandi. inf. de testi. & patet ex glo. in l. quoniam, ad fi. supra de hæret. & Manich. quæ se ad istam referunt.

h Paul. Utrum acta. Verum acta facta in uno iudicio, probent in alio, uel facta inter aliquos probent inter alios, uide late Fel. in c. cum tam. quæ el. 1. extra, de testib. do. Ant. consi. 36. ubi uult etiam acta fidem facere, licet uarietur res, dummodo secunda instantia tendat ad eundem finem. Et quædam etiam uide per eum. Item, quod non probent inter easdem personas in alia instantia. Si uero producuntur, uide ad Bar. in l. naturaliter §. nihil commune. ff. de acq. pos. Quid autem si primum iudicium fuisset nullum, an quomodo acta in eo facta sunt nulla, ut non faciant fidem etiam in alio iudicio, uide Pau. in c. Pisanis. de rest. spol. Vide, quæ dicit Ale. hic, quando pronunciatur libellus ineptus. De quo alia habes in Berach. in uers. sententia super libello inepto. uide etiam, quæ dicit gl. in l. quid si de inrelur & Ale. ibi, quam legit sub l. lenius. An autem acta facta in iudicio sæculari, faciant fidem in ecclesia, stico. uide Dec. in c. at si clerici. de iudi. ubi ponit multa.

12 facta in vno † iudicio, faciãt fidẽ in alio. Sꝫ gl. q̃rit de testib. tm̃. do. Cy. circa hoc dixit multa verba ꝯpetẽter bona. Vid plene per Inn. in c. cũm, de testib. vbi hęc verba hic posita ponũt. Tu aduer a te subtilius, & intelligibilib. & dicas sic. Qñq; q̃rit a vtrũ sit factũ, qñq; q̃rit ꝺ effectu facti. Si q̃rit, an sit factũ, acta facta ĩ vno iudicio ꝓbant in alio, nõ solũ ĩter easdẽ ꝑsonas, sed ĩter quoscunque hõies ꝺ mũdo, ꝓbant. n. illa acta sic libellũ datũ, sic li. ꝯtest. sic testes esse citatos, & sententiã latã, &c. & vbicũq; q̃reretur de hoc, an sit factũ, illa acta facerent fidẽ, vt l. gesta. ĩ ꝺ re iud & e ꝺ ꝓb. b c. qm̃ ꝯ falsã. Ista. n. sũt b publica instr̃a, q̃ apud oẽs faciũt fidẽ, & iõ si testor legasset mihi centũ, sub ꝯdõne. si Titius obtinuerit in curia Romana, & ipse obtinuit, illa sñia ibi lata ꝓderit mihi, qa quo ad me nõ q̃ritur, nisi qd fuerit obiectum ꝑ eo, & sic de facto c q̃rit. Si uero q̃rit c ꝺ effectu facti, hic aduertendũ, qa q̃dã sũt acta, q̃ ptinẽt ad litis ordinõnẽ, q̃dã q̃ ptinẽt ad veritatẽ indagandã, q̃dã q̃ ptinẽt ad litis decisionẽ. Primo casu acta, q̃ respiciũt litis ordinationẽ, vt litis contest. citatio, fideiussoris datio, & similia. ista hñt quendã effectũ in se, q respicit ipsã instantiã, & istũ effectũ non hñt in alia instantia, ẽt iter easdẽ ꝑsonas, vt l. cũ lite mortua, ff iudic. sol. Hñt ẽt quẽdã effectũ q nõ respicit istantiã, sed cãm, vt puta, qd res efficiat litigiosa, qd possessor efficiat malæ fidei, et istũ effectũ hñt in alia instãtia, sm̃ qd dixi in l. 3. ꝺ fruct. & lit. expẽ. ubi gl. iter easdẽ ꝑsonas tangit, qd isti effectus sunt ꝑsonales, vt l. si qs emptionis §. sed & si qs, ꝺ ꝑſ. 10. ann. & qd ibi no. Quædã d sunt d acta q̃ respiciũt veritatis ĩdaginẽ, vt dicta testiũ, & ꝯfessiones. Videamus primo de effectu, & de dictis testiũ. Dñi, si qdẽ ñ sunt publicata dicta testiũ nõ faciunt fidẽ in alia instãtia, vt l. gesta. ff de re iudi. Ita intellige ꝑdicta. idẽ arg. gl. in ver. pateat. q̃ ẽ in l. 3 ff q̃ in frau. cre. Si uero sunt publicata, hic aduerte. Ista dicta testiũ hñt duplicẽ effectũ. vnũ qd eis stet, aliũ qd sup eis plures testes nõ examinent, & primus effectus porriget ad aliã instãtiã, ut l. fi. de testi. l. cũ antea. circa fi. ĩ. de arb. l. ꝓperãdũ, §. fi. ĩ. de iud. & ibi no Sed an porrigat ad alias ꝑsonas? Et vr̃, qd ad quascũq; ꝑsonas porrigeret effectus sñiæ illius cãç, ad easdẽ ꝑsonas porrigat effectus ꝓbõnis eadẽ rõne, ut l. sed & si possessori, §. fi. cum l. seq. de iureiu. & istud ẽt ꝯsului. Dixi ẽt i l. si mr̃. §. fi. de excep. rei. e iud. adhibita tñ e sup hoc distinctione, qa qñ testes sunt examinati corã arbitris, est in ptãte eius ꝯ quẽ ꝓducunt, vt iterũ examinẽtur, sm̃ dist l. fi. ĩ. de testi. Nec placet mihi dict. corũ, q dicunt, qd aut testes examinantur super eo, qd cursu tẽporis nõ mutat, vt l. spadonẽ §. q absolutus, ff. de excu. tut. Nã posito, ꝙ examinẽtur sup eo, qd mutat cursu tẽporis, idẽ est exẽplũ, excusaui meã tutela, qa hẽbã qnq; liberos, si bodie uolo me excusare ab alia tutela, illa acta nõ sufficiunt, quia hic de alio agitur, quia in primo iudicio q̃rebat. utrũ tunc haberem quinq; liberos. Sed mõ quærit vtrum nunc habeã quinq; liberos, sed si in isto iudicio q̃reretur de eo, an tũc habuerim qnq; liberos, certe tũc illa acta facerẽt fidem. nisi ꝑsonarum diuersitas aliud induceret. ut ẽ. dixi. Scđs effectus est, ut super eo vlterius testes nõ ꝓducant. Hic aduerte, aut alia instãtia est sup eodẽ. & ad eundẽ finẽ, ad quẽ prima, & ille effectus durat seruata prima distinctione dictæ legis fi. ĩ. de testi. Aut ista noua instãtia est ad alium finem, licet eadẽ ꝓbatio deuoluatur: ĩ utraq;, tñ testes poterũt ꝺ nouo ꝓduci. Casus ẽ in c. ueniens, & in c. cũ cãm. & ibi ẽt per Inno. e ꝺ testi. Tertio sũt acta pertinentia ad litis decisionem, ut sententiæ diffinitiuæ, & tũc utrum in aliis faciant fidem, vel præiudicent. tũc dic, vt l. 1. ĩ. quib. res iud. non nocet. & idẽ in confessione, quæ habet pro sentẽtia, ut l. 1. ĩ. de ꝯfes. non sunt hic alia pro nũc recitãda. Bar.

ADDITIONES.

a Menoch. Quæritur. Vltra scribentes hic adde Soc. in tract. fallen regula 4.
b Men. Ista. n. sunt. Simile distinctionem inter factum, & effectum facti ponit Barto. in l. quoties, inf. de iud. ubi Ias. nu. 7. ubi alia addidi.
c Menoch Si uero quæritur. Et similem etiam distinctionem in simili facit Bar. in l. cunctos populos, nu. 14. 15. sup. de sum. Tri. & fid. cath. & ibi Ias. nu. 18. Mod. Parisi. in consuet. Parisi. ti. 1. §. 5. nu. 8.
d Men. Quædam sunt. Parisi. consi. 87 nu. 44 in fi. lib. 3.
e Pom. Adhibita tñ. Aduerte, ꝙ Bart. hic vt uelle cõstituere diam vtrũ testes in primo iudicio examinentur corã arbitro, & tũc pars, cõtra q̃ i scđo iudicio ꝓducuntur, non posset petere, ut i erum examinentur. Et hanc diam, hic cõmer seruari dicit Pau. de Cast. in fi. aut. de testi. & tenet Decius hic, licet contrarium teneat Bald.

ANTIQVA LECT.

Is apud quem. Acta ciuilia, & criminalia officio iudicis exhibentur. h. d. Subtilis est valde lectura huius legis, variatur quinq; modis ĩ gl. ex parte eius cui fit editio. Variat ẽt in b. mo ex parte ei⁹, a quo petit editio, hęc variatio nõ ponitur hic in gl. sed ponit in l. 2. §. itẽ diui fratres, ff. de iure fisci. No. ꝙ officiũ iudicis. apud quẽ res agitur pertinet, vt faciat fieri copiã † actorum ciuilium, & criminaliũ. Sꝫ opp. & vr̃, 13 qd spectet ad officiũ superioris, ut l. 2. ĩ. vt lit. pen. So qñ iudex primus denegat facere copiã actorũ, põt adiri supior. Ita loqĩ ꝯriũ hic ab initio. Si uero nõ denegat, ipse idẽ aditur, & dẽt hoc facere, vt hic. Op, scđo, ñ dẽt fieri id qd factũ non releuat, ut l. hæc stipulatio, §. diuus, ut leg. no. cau. Sꝫ qd releuat, qd fiat editio actorũ non ne iudex, qui ipsa fecit, & ẽt pars nouit ea? Huius umore, vt oñdat ad qd ista editio fiat, gl intelligit uno mõ istã legẽ in iudice appellationis, q iubet primo iudici, quod acta prioris causæ 14 exhibeant sibi. quod no. † Ex hoc no. ꝙ iudex appellationis iubet primo iudici, vel etiam parti, ꝯ quem appellat, vt faciat sibi 15 copiã actorũ primę causæ. † Sed quæro circa hoc, quid si iudex vel ille, ꝯ quem appellat, hoc non facit, quia nunq̃ producit sententiã a qua, est appellatũ, ꝙ erit officiũ iudicis? Et Inn. in c. G. ꝑpetuus e de fid. instru. dicit, ꝙ dẽt interrogare partẽ, vtrũ hẽat illud instrumentum sñię, vel aliud de quo agit. Et si dicit se nõ hre, vel nõ vult exhibere, pronuncietur quod si aliquo tꝑe illud instrumentũ reperiat. non adhibeatur illi fides, sed sit vanum, & 16 cassum, ꝙ placet † Si. n, iudex potest statuere certũ tẽpus actori ad agendum, quo elapso de cętero nõ audiat, vt l. Titia, de accu. ff. & l. si eo tempore. ĩ. de remis. pign Eod mõ põt alicui audientiam denegare sup aliquo instrõ. Scđo mõ legit hic, ꝙ editio fiat parti, non iudici, vt puta, qa actor diu abfuerat. vnde processus fuerat factus eo ꝯtumace, & iõ petit illũ sibi edi, ꝙ põt, vt l. ꝓpe- 17 rãdũ, §. & si qdẽ, ĩ. de iudic ꝙ no. † Ex qua no. ꝙ qñ pars est pręsens, & litigat, nõ dẽt dari sibi terminus ad accipiendum copiã actorum, qa quotidie dẽt, acta accipere sm̃ ꝙ fiunt, licet si notarius denegaret, deberet cogi sibi dare copiam, vt l. 2. ĩ. vt lit. pen. Sed si pars sit absens, & ꝓcesus sit factus eo absente, dẽt dare copiam actorum, ad opponendum sibi. Tertio mõ legit ista lex, vt fiat editio iudici successori, q successit primo iudici, q̃ lect. nota 18 ic. Nã scitis ꝙ ꝓnunciatio facta per † iudicem, nisi ipse hr̃et oĩa acta, nõ valeret, licet ꝓnunciatio esset bona, & iusta, vt l. fi. ĩ. c. & ꝑall. l. ꝓlatã, ĩ de sen. & ĩterlo. om. iud. & tex. dicit in l. hoc aũt. §. j ff. ex qb. cau. in poss. ea Legit 4 mõ in administratore, id est iudice ordinario, q cõmisit cãm cognoscendam assessorib. suis, q administrator dẽt ter videre acta. in auth ad hęc. ĩ. de iudi. vñ cũ iste administrator hẽt ferre sñiam, põt petere sibi acta exhiberi. Nõ obst. ꝯriũ, qa ipse nõ fuit sp in iudicio, sed assessores sui. Legitur 5 mõ ꝙ intelligat de publicatione testiũ, qa iudex p̃t publicare dicta testiũ, & iubere ea exhiberi. ex qua lect. no. ꝙ anteq̃ publicẽtur dicta testiũ, pars nullo mõ põt facere copiã, sed post publicationẽ potest dare copiã parti. Casus est hic. De hoc tetigi in l. gesta, ĩ. de re iud. Opp de l. 2. §. itẽ diui fratres, circa fi. ff. de iur. fi. Sol. Dic vt no. in l. ꝯria. Gl. inducit hanc l. ad duo, deinde q̃rit de vna q. Prima gl. inducit hanc l. cũ dicit ad inuestigandũ, &c. ꝙ iudex dẽt laborare ad veritatẽ inquirendam. Sic in Auth. q 19 semel. ĩ. quõ & qñ iudex. Et valet ad q. vtrũ † iudex possit examinare testes a parte nõ ꝓductos, in cã criminali, ad veritatẽ inuestigãdã ꝑdicta faciunt ꝙ sic, ꝙ no. in l. 3. §. fi ff. de ꝯd. ob turpem 20 cãm. Itẽ inducit in ar. ꝙ licet minor † nũ iuret de calũnia. in ad mittit ad iurm̃ de veritate dicenda Itẽ gl. q̃rit de tali q. vtrũ acta inter certas ꝑsonas, ꝓbẽt tã ꝯ illas ꝑsonas q̃ ꝯ alias. Gl. remittit ad l sed & si possessori. §. fi. ff. de iureiu. Vt hẽas gl. clarã, dic qd qñq; q̃rit nũqd acta ꝓbent facta, & tunc non est dubiũ, ꝙ acta apud q̃cũq; ꝑsonã repiunt ꝓbãt, si sint publica, vt l. gesta, ĩ. de re iud. Quandoque, q̃rit de effectu actorum, vtrum acta hẽant effectũ ĩ aliqua alia instãtia Et hic aduerte, uã qñq; q̃rit, vtrũ ꝓbẽt ꝯ alias ꝑsonas, qñq; nunquid ꝯ easdẽ. In primo casu noto rlãm, & exceptiones a rl̃a. R l̃a est, ꝙ sicut res inter alios iudicata, nõ nocet. ita & acta. ĩ. qb. res iud. nõ noc. Fallit ubi illę plures ꝑsonæ hñt loco vnius, vt l. hr̃des §. idẽ scribit, alias §. sicũ eo. ff. fa. erc. fallit in l. sępe ff. de re iud, Fallit vbicũq; sñia faceret ius quo ad oẽs, vt l. ingenuũ. ff. de sta. ho. & ꝑdicta vera q̃tũ ad plenã ꝓbõnẽ, q̃tum ad qualẽqualẽ ꝑsumptionẽ, fidẽ faciũt. Ita p̃t intelligi l. admonẽdi, in prin. ff. de iureiu. verũ est ꝙ dicit Iac. vtrũ acta in ciuili, ꝓbẽt in criminali. De hoc est gl. in ver. destinatus i l. si qs ad se fundũ. ĩ. ad l Iul. de ui. & l. j qñ ciui. ac. ꝑiud. cri. Scđo casu prĩcipali, nũqd ꝓbent inter easdẽ ꝑsonas in alia instantia. Cy. dicit, ꝙ q̃dã sunt acta q̃ respiciunt litis ordinationem, vt citatio, &c. q̃dã sunt q̃ respiciunt litis decisionẽ, vt examinationes testium. Primo casu, perempta instãtia, vt l. cũ lite mortua ff. iudi. sol. & l. ꝓperandũ, a §. vlt. ĩ. de iud. Scđo casu dic, aut loqĩ de † attestatiõib. aut de instr̃is. Primo casu, aut testes viuũt, aut nõ, si viuũt, ẽ in electione ei⁹, ꝯ quẽ sũt ꝓducti, vt l. fi. ꝺ testi. Si vero loqmur ꝺ istr̃i ꝓductione, tũc ꝺi ipse, ꝙ sic, allegat Liubem⁹, ĩ fi. ĩ. ꝺ li. cau. Nũqd ãt ĩstrm factũ cũ iudiciũ ꝓbet? gl. variãt. Vna est i l. cũ altqs, ĩ. ꝺ iure delt. Alia ẽ i l. optimã, C. ꝺ ꝯh. & cõm. stip. q̃ faciũt mẽtionẽ tã ꝺ istr̃is, & testib. q̃ ꝺ actis, d. Iac. format qõnẽ. Cauet statuto, ꝙ iudex hẽt arbitriũ in falsitatib. instr̃orum, nunquid hẽbit arbitrium in falsitatib. actorum, coram eodem iudice? Item nunquid habebit arbitrium in facultatib. testium, vr̃ ꝙ sic, qa omnia, ex qb. cã ĩstituit, ꝯtinent apposne instr̃orũ, vt l. j. de fid. instr. In ꝯrium refert fuisse determinatũ. Nã licet etymologia vocabuli instr̃a contineant ꝑdicta, vt d. l. j & argm̃ ab etymologia uocabuli sit validum vt l. 2. §. appellata ff si cer. pet tñ ibi repugnat diffinitio. Pone exẽplũ in testõ cuius diffinitio repugat etymologiæ, per l. j. ff. de test. & ꝑ princ. Inst. de test. item vbi repugnat cõis vsus loquendi, argm̃ ab etymologia non procedit, sed inspicimus vsum loquendi, vt l. librorum, §. quod tñ Cassius. & ibi gl. ff. de le. 3 l. Labeo de supel. lega. Modo ad propositum, cum sm̃ cõem vsum loquendi, instr̃a appellamus chartas publicas, non testes, vel acta, ꝯcludit ipse, ꝙ instrm̃ ꝓlatũ a statuto debet intelligi stricte sm̃ com-

munem

munem vsum loquendi, & nunquid appellatione instrumenti ꝯtineat scriptura priuata dic vt no. p eum in d. l. i. ff de fide. instr. No. ꝙ appellatio est de actis, vt no. in c. i. extra de prob. vbi dicit, ꝙ sunt de actis omnia, quę fiunt coram alijs publicis personis, vt emancipationes, & protestationes, & his similia.

LEX III.

1 *Emendare quid sit.*
2 *Libellus quando possit emēdari circa substantialia, & quid quando circa rē petitam, nu. 6. & qd quando circa aliquam qualitatē, num. 8. & quid circa obscuritatem. nu. 9.*
3 *Iudex ex causa potest statuere terminum actori ad agendum.*
4 *Statuto stante, ꝙ quis non possit accusare de maleficijs retro cōmissis p duos mēses ante introitum Potestatis, si aliqs accusaui intra illos duos mēses, sed accusatio non habuit substantialia, accusatio non poterit emendari.*
5 *Libellus in causa ciuili super actione descendente ex delicto, dēt continere locum, & tempus.*
7 *Addere libello quis non potest circa principalia, sed circa accessoria sic.*
10 *Litis contestatio dicitur simul attestatio.*
11 *Libellus quando possit mutari.*
12 *Mutare actionem est vnam omittere, & nouam proponere.*
13 *Cumulatio est vnius actionis cum alia coadunatio.*
14 *Cumulatio quando sit permissa, & quando prohibita.*
15 *Cumulationum genera sunt quinque.*
16 *Cumulatio actionum ex diuersis causis competentium ad diuersa se nullo modo tangentium, quando admittatur.*
17 *Cumulatio actionum si fiat, an sint duo libelli, vel vnus.*
18 *Actiones plures cum ex eadē causa ad idem competūt, tunc fit cumulatio.*
19 *Cumulatio tunc non admittitur, quando plures actiones ex eadem causa ad diuersa competunt.*
20 *Actiones plures ex diuersis ad idē cōpetentes, quando possunt cumulari, & an tunc erit vnus libellus, & nu. 21.*
22 *Actiones plures ex eadē cā cōtra diuersos, quādo cumulari possint, remis.*
23 *Cumulatio si in casib. in quib. non est ꝑmissa, non sit per partem apposita, an iudicium procedat, & sententia non valeat.*
24 *Cumulatio quando fit, an iuretur de calumnia super actione cumulata.*
25 *Facta, & admissa cumulatione, pronunciandum est super vtraq;*
26 *Sententia lata super vna causa ex cumulatis, non vitiatur.*
27 *Actio noua quando cumulatur, dēt dari noue inducię, nisi posset esse instructus ex deliberatione facta in prima.*
28 *Dictio, pront, quando significet tempus, & quando qualitatem, & ponatur limitatiuē. & nu. seq.*
29 *In libello si fit mentio de aliquo instrumēto, tale instrumētum, quādo edatur ante litem contestatam.*
30 *Clausula saluo mihi iure addēdi, vel minuendi, apposita in libello, quod nihil operetur.*
31 *Expensę non sp debent resici propter emendationem, sed eo casu quo reus esset damnificatus.*
32 *Expensę resiciendę, propter emendationem libelli, quo iure petantur.*
33 *Mulier, & minor, quando condēnētur in expēsis ꝓpter emēdationē libelli*
34 *Actione non infamante, proposita, si aliquis vult mutare, & proponere actionem famosam non potest.*

Edita actio. Famosa, & quotidiana, & vtilis est hęc lex multū, & hr̄ hoc initēdit. Libellus dēt ꝯtinere clare id, sup quo dēt litigari, ꝙ ꝑt emēdari, & mutari, saluo interesse ꝯuenti. Diuidit in ptes duas, qa primo ꝯsuluit reo scda ꝯsuluit actori. Scda ibi, quē emēdare. & q̄libet particula hēt duo dicta, q̄ clarius colligent ex pōne casus, q̄ ex diuisione lr̄ę. Pone ergo sic casū in prima pte. Dn̄e Imparor, actor vult me ꝯuenire, q̄ro vtrū dēat mihi dare, seu edere, libellum actionis suæ lr̄ę q̄ro qd dēat ꝯtinere libellus? Rn̄det Imparor, ꝙ libellus dēt edi ꝯtinēs actionē, & hic libellus dēt esse ita clarus, ꝙ demōstret spēm futurę litis. hoc est id sup quo dēt litigari. h. d. in prima particula.

a Sequit, [a] quē emēdare, &c. In hac scda particula ꝯsuluit actori. Pone. ꝙ libellus editus nō fuit bn̄ formatus, actor vult eū emendare. q̄rit an possit? Rn̄det Imparor, & dicit, ꝙ emēdare, & mutare licet. Sed q̄ro, vtrū īdistincte hoc liceat facere? Rn̄det Imparator, & dicit, ꝙ nō, sed vt edicti monet authoritas, & ius dicētis decreuerit ęqtas, hoc est, ꝙ sit reo saluū ius deliberādi, & defendēdi, & ꝙ sibi reficiant expēsæ, si ęquū visum fuerit iudici, & vide literā clarā Notabilia sunt clara. Op. actio est quoddā ius incorporale. vt Inst. de act. in prin. & de re. corpo. & icorpo. ergo istud incorporale nō ꝑt demōstrare spēm futurę litis, cuius ꝯriū hic dr̄. Huius timore gl. exponit, edita actio i. actionis editio. quasi dicat, nō intelligo id de ipsa actione, ꝓut est qd incorporale, sed de ipso actu ędēdi, & demōstrādi actionē. Et intelligas editionē actionis. nō ꝓut est in fieri sed ꝓut est in facto, & iō tex. dicit edita, ꝙ est participiū ꝑterin tpis. ipsa ergo actio edita hic, est libellus de quo loqt̄ auth. offerat. j. de lit. ꝯte. p quem libellum fit actionis editio, q̄ olim appellebat vulgaris formula, vt l. si seruus nauē ff. de fur. hic est libellus, q̄ spēm futurę litis demōstrat. Oppo. q. suffi-

b ciat [b] solū ꝓpositio actionis, vt ff. de rei vēd. l. si in rē. de tur. l. i. actione. Sol. dt gl. tu dēs intelligere actionē esse ꝓpositā, ꝓut dēt, cū expsione rei petitę, & cāę, vt requirunt iura in ꝯriū alle.

Quę aūt dēat ꝯtinere libellus, hic remittit gl. ad no. ff. e. l. j. in pri. qd ꝯmentātes circa hāc l. ꝑcipue recitabāt. sed illa esset vna lōga repetitio p se, sed dicemus Deo dāte ibi, vbi gl. posuit, tn̄ d̄ hoc nihil hic dicemus, sed solū examinabimus duo, an & qualr̄ libell' possit mutari, & qualr̄ actio possit accumulari, & vtinā possim' expedire bn̄ i duab. lectionib. Venio ergo ad scdam partē, op. dr̄ hic, qd actio ꝑt emēdari. ꝯ. ff. de iud. l. n̄ ꝑt. Sol. dt gl. emendari ꝑt vsq; ad litis ꝯtestionē, vt hic, n̄ post, vt l. ꝯria. Cōtra hoc opp. ff. de petit. hęr. l. 4. Sol dicit gl ibi i iudicijs vl̄ib vel gn̄alib ī qb. ꝑt fieri emēdatio vsq; ad sn̄iam Istud nō placet Doc. Modernis. Nā dēs scire, ꝙ in petitione hr̄ditatis principalr̄ petit actor se ꝓnūciari hr̄dē, ī executione aūt veniūt oīa bona hr̄ditaria. Vn̄ si ad reū aliqd ꝓuenerit pēdēte iudicio, illud venit ī hoc iudicio magis ex virtute actionis vl̄r, vl̄ absolute ꝓpositæ, & ex sui nā, q̄ ex virtute emēdationis. Et si poneremus esse actū petitione hr̄ditatis singulariter ad vnā rē, non posset fieri emēdatio, vel alia additio alicuius rei post lit. ꝯtest. sicut ī alijs singularib iudicijs, vt d. l. nō ꝑt. ita hic tenēt Pe & Cy. & bn̄. Op. d. l. ī delictis, §. si detracta ff. d noxa. So. gl. & bn̄, ibi n̄ fiebat mutatio. vel emēdatio, circa actionē, vl̄ circa rē petitā, sd circa aliq̄ qualitatē, merito ꝑt fieri vsq; ad sn̄iam. Itē ꝯ ꝑdicta op. Inst. de act. § si minus. Sol. dt gl. expone ibi, vl̄ i eodē iudicio, i corā eodē iudice, in alia nō istātia. dic ut ibi Op. d. l. ædiles. §. itē sciendū ff de ædil. ędi. So. ibi uolebat qs addere circa accessoria, hic circa ipsam rē principalē, qd nō ꝑt, nisi vsq; ad litem ꝯtestatā. vt ego dixi. Pro decl'one huius passus, d emēdatiōe libelli, primo ē uidēdū qd sit emēdarī. Doc. circa hoc, hic faciūt multa verba gl. dicit, emendare est cū primo petebā min', nūc pl', vl̄

1 ecōuerso, vt Inst. d actio. §. si min'. † Tn̄ dic latius. qd sit emendare, declat tex ꝯ. de emen. C. p totū. & ī j. ꝯstōne. §. qb. Ex qb colli-

c git, [c] ꝙ emēdare ē corrigere, & resecare superflua, mutare verba, sn̄ia permanēte, addere. vel detrahere, & declarare obscura.

d Hoc ꝑmisso q̄ro, qn̄, & qualiter liceat emendare libellū. [d] Circa,

2 † quod dicas latius, & clarius quam Doc. Qn̄q; q̄ritur, an libellus possit emendari circa substātialia ipsius libelli. V. g. libellus in criminali dēt ꝯtinere annum, mēsem, & locū, ut l. libellorum, ff de accu. & l. habuistis no in l. i causis, j. de accu. Itē libellus in ciuili dēt ꝯtinere ea q̄ no. in l. i ff. eo. nō posuisti mensem, vel aliquid d̄ subalib. omisisti, an poterit suppleri? Br̄ qn̄q; ē talis d̄fectus, q̄ parte tacente nō hēt viciare iudic. ū, vt in ciuilib nō descēdentib ex crimine, admittit. n libellus q̄ntumcūq; obscurus, nisi opponat, vt l. ut ti j. d anna excep. nūc emēdatio, & d̄claratō ꝑt fieri vsq; ad sententiā, nisi fuerit oppositū, vt ibi patet. Qn̄q; ē talis defectus. qui

e ēt parte tacēte impedit iudiciū, [e] vt ī criminali, si omittit aliquid de subalib. ut d. l. libellorum. uer. qd si libellus. Idē si libellus defi-

f ceret in ꝯcl'one. [f] qa ꝯclō nō resultaret ex præmissis. V. g. [g] peto

g decem a te, quia Rex non est in Frācia, ut l. 2. §. circa, & quod ibi no. in uer. sine cā. ff. de dol. excep. Isto casu si quidem lis non ē ꝯtestata, pōt fieri emēdatio, si tpa largiātur, alias secus istud ꝓbat in l. accusaturus. ff. de adul. Quid volo dicere, si tpa largiant? Di-

3 co, qd si nō sūt d̄eursa tpa statuta a iudice ad agēdū, † ꝙ pōt face-

h re ex cā, [h] vt no. j. ut nemo īui. age. uel accu. l. i & j. q accus. n̄ pos. l. si ea. ff de accu. l. Titia. idē in tpe statuto a lege, ut no i d. l. accusaturus Et p hoc determinaī qō, q̄ hic vidi de facto. Dicit statu-

4 tū, ꝙ nō possit accusari de maleficijs cōmissis retro p duos† menses an̄ initium officii Potestatis, ꝯtingit, ꝙ aliqs accusauit intra illos duos mēses, sed accusatio nō habuit subalia, uult postea emēdare post duos mēses, certe n̄ poterit. ut d. l. accusaturus, qa tpa n̄ pa.

ADDITIONES.

a Paris. Sequitur. Ad faciendum, ꝙ libellus mutari non possit vide Cœp. caut. 199. & in 174. eundem caut. 211. Itē an libellus datus in causa principali possit mutari in causa app. vide Ro. cons. 151. Item circa materiam emendationis, declarationis, & additionis libelli, uide Fel. in c. 2. extra de libel. obla.

Iom Sequitur. Mouent hic aliqui difficultatem quandam quid sit. ꝙ text. noster loquitur alternatiue in quo sufficit alterā partē esse veram, Doc. tamen & Bart. sumunt copulatiue. Sed pro sol. vide Bar. in l. is qui ducenta. §. uerū, ff. de reb. dub.

b Pom Nō sufficiat. Ista suppletio nō vr̄ necessaria. ex quo hic poni actio ꝓ libello, q. cōstat ex his, vt hr̄ p Bar & Lo. c. i. l. i ff eo. nec placet id qd aliq. dn̄t, qō nō fuit necessaria illa declarō, alia ratione, qua proposita ponitur & res, & causa, cū sit ius prosequendi, & oriatur ex contractu, vel quasi, &c. Si aduertatur, hoc est contra iura alle per Pano. & quæ notaui in d. l. i & certe edita sola actione non posset quis plene deliberare an uellet contendere nec ne, contra nota. hic per Doc. Menoch. Facit in l. qui test. in prin. de testa. c. 1. de ætate, & qual. in 6

c Pom. Colligitur Considera quid differant inter se resecare, & detrahere, & quod emendare sit mutare verba, sententia permanente Vnde facit tex in l. actorum verba, ff de re iud. Et aduerte, ꝙ ille tex. nihil facere videtur, quia si emendare importaret id quod supra deductum est, non fuisset necesse addere in tex. ibi, tenore sententiæ permanente, cum hoc importasset verbum, emendare.

d Men Emendare libellum. Vide Soc tract. fallen. reg 235. 236. Tiraq. de retrac. conuenc. § 2 glo 2. in fi.

e Pom. Iudiciū. Vid̄ Ale. cōs. 175. uol. 2. Quæ aūt sit rō, qd omissio diei, & tpis, ī criminali uitiet libellū, ēt parte nō opponēte, uersus aūt si omittat cā libelli i ciuili, cogita, nisi dicas, ꝙ i ciuili pōt q̄libet renūciare iuri suo, secus i criminali, cū nō sit dn̄s mēbrorū suorū, cui videret renūciare, si admitteret talis libellus, cū nō possit ꝓbari de eius innocentia, ꝓbando quod tali tēpore non fuit in loco delicti commissi.

f And. Barb. Cōclusione. Tn̄ dt Ang cōs 291 ꝙ nō inspicit, qd narrat, sed ꝙ ꝯcludit, Sufficit tn̄ si libellus ꝓsūptiue cōcludat, ut tenet idē Ang cons. 259. Ro. cons. 205.

g Men Verbi gratia Soc tract fall. reg. 231 & 232.

h Ex causa. Sed an tunc requiratur binum pręceptum, uide Alex. cons. 93.

patiuntur,sed si esset intra tps,bñ posset dictã accusationẽ emẽ-
a dare. Dices tu,ᵃ & qd mirũ,eũ de nouo posset accusare,si libellus
q primus nõ fuit bñ ɔceptus,ᵇvt l.j.in prin.ff.si men.fal mod.dixe.
& d.l.libellorũ.§.q si libelli? Rñdeo forte interest actoris, vel ac
cusatoris magis,ꝙ procedaẽ super primo libello,q̃ quod det libel
lũ de nouo pp sportulas, vel gabellas,q̃ debent solui cũ offertur
libellus,sm diuersas cõsuetudines Italiæ. Sed si poneremus,ꝙ li-
bellus dareẽ in actione ciuili descẽdẽte ex delicto,& in eo nõ ap
5 poneretꝭ locus,& tps,quæ apponunt sm ꝙ determinaui tibi in l.
ptor edixit,in prin. ff.de iu. & ibi dixi.& l.idẽ exigu. ff de dol. &
& ex.de proc.c.tuæ an eius omissio vitiet libellũ, ẽt parte tacẽte,
sicut in crĩali,an vero requiraẽ,ꝙ a parte opponaẽ? hoc nunq̃ di
c xi tibi.ᶜ Dicemus Deo duce in l.i.ff.de eden Qñq; voloᵈ emeda
d re libellũ,addẽdo,vel diminuẽdo,circa rẽ petitã. Et hic aduerte,
qa aut volo facere añ litẽ ɔtestatã,& possum,vt hic,sm gl.ꝙ intel
ligo qñ volo addere,vel minuere circa eandem rem,vel summã
6 petitã;ꝭnã si vellẽ addere aliã rẽ,tunc nõ possem,si illa nõ clau-
dereẽ sup prima actione proposita,alias secus. Vtrũ aũt sub pri-
ma claudaẽ,vel nõ,colligiẽ ex doctrina q̃ daẽ in l.certe dẽmus,de
ver.ob.q̃ dicit,ꝙ tot sũt stipĩones,quot res. & ppñs tot actiones,
& tot oblĩones.tũc n.nõ esset primã emendare, sed nouam ppo-
nere. Aut post lit.ɔt.& tũc aut volo detrahere,& possum,arg.ff si
cer.pe.l quidã æstimauerunt & intelligo detrahere non differen
do,sed renunciãdo illi parti q̃ detraho,vt j.dicã.sicut.n.possum
totæ liti renũciare, vt l postq̃.j.ti.2.ita et parti. Hoc fallit in casu.
l j.j.de plus pet.Et rõ est ibi,qa deliquit in duob.s.in plus petẽdo,
& in plus cautionẽ p dolũ exigẽdo,vt ibi vidistis Si vero volo ad-
7 dere, tũc,aut circa ꝭ principalia,& nõ possum, vt l.nõ põt.ff.de
iud. Aut circa accessoria,vt circa fructus,& tũc si quidẽ volo ad
dere de his,q̃ occurrunt post lit.ɔt.iudicio pendẽte,tũc possum,
secus in his q̃ occurrunt ante,vt l ædiles.§.itẽ sciẽdũ. de ædi edi.
l.Atheius.§.si cũ l.seq. ff.de aqua plu.arcen . Qñq; volo emẽdare
8 ꝭlibellũ addẽdo vel detrahẽdo aliq̃ qualitatẽ,& tũc si qdẽ p mu-
tationẽ illiᵘ qualitatis ɔtigit mutatio actionis ppositæ, tũc non l,
vt l.ptor la a.§.hçc aũt actio,ver.doceẽ.ff vi bo rap. Sed si mutatio
actionis nõ ɔtingeret,sed mutatio subæ, tũc idẽ, ꝙ nõ licet,vt l.
denũciasse.§.ꝙ m. de adul.Si vero nec actionis, nec subæ facti ɔ-
tigeret mutatio,sed augeẽ,vel minuiẽ ɔdẽnatio, ex virtute actio
e nis ppositæ,tũc ista emẽdatio est licitaᵉ vsq. ad sniã,vt in delictis.
f §.si detracta ff d nox. Qñq.voloᶠ emẽdare declarãdo obscuritatẽ
9 libelli,ꝭvl aliqua verba obscura, hoc possũ vsq.ad sniã , vt l.si qs
itẽtione.ff.de iu & itellige ꝙ possũ ego ppones.n aliᵘ.ẽt his meᵘ,
vt l.idẽ Põponiᵘ scribit,si frumẽtũ i fi cũ sua gl.i. ff de rei vẽ l i-
ter stipulãtẽ.§.j.cũ sua gl.ff.de ver ob.ꝙ.itellige,vt ibi plene dixi.

g **Sumus** expediti de emẽdatione,venio ad sm. de mutatio-
ne,ᵍ& oppono,ꝙ ñ possit mutari,sed in eo necesse
hẽat actor insistere,vt s.quo & qñ iudex auth. q semel. Sol. Dicit
gl. ꝙ hçc lex ẽ hodie correcta p illã authẽticã . l.postq̃ libellus est
porrectᵘ iudici,& datus parti.si.n.parti nõ eẽt datᵘ,hçc lex rema
neret firma Odof.tenet ɔ istã gl. Dicit.n.ꝙ remediũ d.auth q se-
mel,est ppositũ ɔ eũ,q actionẽ pposuit,& differt eã psequi. Sed
si qs vult ab illa actione pposita desistere, & aliã pponere , & sic
mutare,hoc ñ ẽ phibitũ p istã auth.imo ẽ ɔcessũ , vt l.cũ fundũ,
§.fi.ff.de vi,& vi ar.Hãc opi.tenebat Mar Sil.& D.Iac.But Pet.ɔ,
imo dicit hãc l.esse correctã,& assignat rõnẽ,qñ actor dat libel-
lũ,iã ex pte actoris est facta litis ɔteſtõ, & sic obligatus instantiæ,
vñ ipse nõ põt desistere,sed cogiẽ psequi,vt d.auth q semel. Certè
hoc nõ placet,qa si esset verũ, sequereẽ ꝙ de iure antiquo potuis
set ferri diffinitiua snia ɔ actorẽ,quasi ex parte eius sit lis ɔt.ꝙ est
10 falsum, vt in l.& post edictũ , in fi.ff de iud. Præterea, ɔteſtõꝭ dẽ
simul attestatio, vt vidistis in l.j.j.de lit.ɔte.sed p solã propositio-
nẽ libelli,seu oblĩonem, nõ fit simul attestatio litis,ergo ex nulla
parte dẽ litis ɔte. & Cy.resident in opi.Pet.Mihi vr̃ dicendũ,& ad-
11 uerte, ꝭqñq; actor vult in totũ desistere renũciãdo istãtiæ, actio
ni,& cãç,& tũc indistinctè põt,vt j.ti. a.l.postq̃ liti . sm oẽs. Qñq.
actor nullo mõ vult desistere,sed vult differre,tunc non põt,sm
oẽs. & ad hoc ppositũ est remediũ auth.q semel. Qñq; actor vult
desistere ab instantia solũ,remanente sibi salua actione, & cã,&
tunc non põt parte inuita mutare p d auth q semel,q̃ dicit,ꝙ qa
cogitur in ea persistere vsq; ad fi hoc est verum,nisi iudex vide
h rit,quod de necessitate deberetʰ sequi absolõ ab instantia, forte
pp malam ɔceptionẽ libelli , vel pp aliud, tunc deberet admitti
actor,renũciãs illi instantię,cũ p hoc esset finis illius cãæ. Qñq;
actor vult renũciare actioni remanẽte sibi cã,& remanẽtib. sibi
aliis actionib.pditis ex eadẽ cã, tũc in hoc est opi inter gl.& Pet.
ex vna parte,& Odof.ex alia parte.Ego teneo opi Odof.nam tex.
in d.auth q semel , dicit ꝙ qs cogit exercere litem sup illa actio-
ne,vsq; ad finẽ,sed renũciando illi actioni ego impono finẽ om
ni liti sup illa actione,ergo vlterius non cogor . Prædicta vera,ꝙ
dicta mutatio pmittiẽ,pui edicti monet authoritas, & ius dicẽtis
decreuerit æquitas . Quid.n.si primo actor proposuit certi ɔdõ-
nẽ gñalẽ,q̃ nõ infamat,q̃ vult mutare.& pponere aliam, q̃ infa-
mat? Certè ius dicẽtis æqtas forte nõ admitteret, vt dicã vobis.j.
12 hoc sero. Habes ex pdictis,ꝙ mutare actionẽ est vnã ꝭ omittere
& nouã proponere. Probaẽ j.de mut.nomin.per totũ,& ff. de p
cu.l.mutari.itẽ pdicta q̃ ego dixi de mutatione.ñ hñt locũ i cau-
sis criminalib qa desistẽdo a prima,incideret i Senatusc. Turpi.
vt ff.& j.ad Turpi.p corũ,in causis vero,i qb.desistẽdo nõ icide
ret,posset hic locũ Quçro,dixi s.ꝙ si qdẽ p ppositionẽ qualitatis
nouæ,mutaẽ actio vel factũ,ꝙ nõ licet qualitatẽ adiicere,vel de-
trahere,q̃ro qualr hoc cognoscã? Dic vt dixi plene i l.denũcias-
se.§.qd nõ.ff.d adul.dic vt ibi dixi.Quçro,dẽ hic i tex.,pui edicti p
petui monet authoritas,& iᵘ dicẽtis decernit çqtas,qd ẽ hoc dictũ?
Declarabo hoc sero,qa hoc tãgit i vlt.gl.sõ vltimo loco recitabo.

13 **Nunc venio** ad mãm cumulationis. Quçro qd sit cu-
mulatio Rñd.cumulatio ẽ vniuaꝭ actio
nis cũ alia coadunatio,vt apparebit in his q̃ j dicã. Scdo q̃ro, ad
qd sit iducta cumulatio? Rñ.qa vt vidistis,est dubiũ, vtrũ quis
possit actionẽ mutare,sõ actor nõ vult desistere a prima,sed no-
14 uã actionẽ adiicere,& adiũgere primæ. Vidẽdũ est ergo, ꝭ vtrũ
cumulatio sit pmissa. Gl.hic bñ dt,ꝙ sic,qa nõ repiẽ phibita,nisi
duob.casib.ergo,& c.vt l.necnõ.§ ꝙ ets.ff ex q.cau.ma Dy.circa
hoc facit vnã suã disputationẽ multũ subtilẽ, vtilẽ, & põposã,q̃
posuit in c.nullus plurib.de reg.iu.li 6.& ibi facit multas rõnes p
& ɔ.finalr determinat cumulationẽ esse pmittẽdã.Dat tñ tres re
gulas,i qb.cumulatio est phibita,d qb duab.rĩs hçe gl.ponit.Pri
ma est, qñ pria actio ita se hẽt ad scdam,ꝙ absolutoriã latã i pri-
ma possibile est patere exceptionẽ rei iudicatæ in scda , tũc non
admittiẽ cumulatio,gl.alle.ff.de except.rei iudi.l.mater.§.eandẽ.
& l.cũ quærit.de iureiu l.duobus.§.exceptis.melius probaẽ.ff.de
i exce.l.fundi.& l.fundũ,ⁱde publ.iud.l.interdũ.Scda regula est,qñ
plures actiones sic se hẽnt,ꝙ electione vnius alia tollit , tũc non
admittiẽ cumulatio,alle.sunt in gl.j.de cod l. fi. & de trib.l.ꝙ in
hæredem.§.eligere,cum simi.Addit Dy.tertiam regulã, qñ sunt
plures actiones ɔriæ,nõ admittiẽ cumulatio,vt l.j. j. de fur.l.cũ
q.& l.ɔ maiores.j.de inoffi.test.Dices tu, ista nõ est noua regula
Nã si sunt ɔriç,electione tollunẽ, vt l.j.j de fur. Respon. si essent
k ɔriæᵏ in exercitio,nõ in origine.diceres verũ. Sed si sunt ɔriæ i
origine,nõ pt dici,ꝙ electione tollant, qa cum non sit nisi vna,
non cadit ibi electio,q̃ pprie cadit inter plura,vt l.cũ illud ff. qñ
dies leg.ce. Istç sunt regulæ Dy.& gl.Ego addo alias tres rĩas im-
pediẽtes Prima,qñ duç actiones sic se hñt,ꝙ vna pposita,& ɔdẽ
l natione ˡsecuta,& executione facta,ɔtingit liberatio ab alia, nõ
m admittiẽ cumulatio.ᵐ Hic est casus in l.j.in fi.ff.si fa.fur.fe. di. q
est valde nota.casus.& p hoc destruerent dicta Dy.in hac mã.Se
cũda rĩa est,rõne maioritatis,qa qñ plures actiones sic se hñt, ꝙ
vna rõne maioritatis nõ admittit secũ alias actiones,nõ admittiẽ
cumulatio,vt l.vlt.j.de ord.iud.l p minorẽ.ff.d iudi.Tertia rĩa ẽ
rõ ordinis,qñ plures actiones sic se hñt.ꝙ vna ex ordine dẽt aliã
n pcedere,ⁿ non admittiẽ cumulatio,vt j.de rei vend.l.ordinarii.
de interdic.l.incerti.ff.de inof test l. q. de inof. & ꝙ ibi no. Et sic
o hẽs sex rĩas,q̃ phibẽt cumulationes,duas p gl.tertiã p Dy.& tres
15 alsᵒ pme.ᵒ Veniamus ergo ad gña cumulõnũ.d.Dy dicit sequẽ
p do Pet.ꝙ ꝭ quatuor sunt gña cumulõnũ.ᵖ Primũ genus cumu-
lationis

ADDITIONES.

a Poma.Dices tu.Bar.hic vr̃ sentire duo,ꝙ ex libello nulla dẽat solui Gabella,
stãte statuto &c.ꝙ est cõtra l.t.& ibi ponderat Bal.& Sal.j.d eunuc.cũ eõcor.
d qb.p Ale.cõs.36.uol.4.Idẽ vr̃ sẽtire,ꝙ ex libello nullo reformato,ñ dẽat
solui gabella stãte dicto statuto.ꝙẽ cõtra no.p Doc.i l.in rẽ gẽtiũ.§.adeo.&
in l.ab emptione.ff.de pac.vbi volũt,ꝙ stante dicto stat.ꝙ de omni cõtractu,
ꝙ hẽbit ẽt locũ i cõtractu reformato,& c.nisi dicas,vt dñt aliq Perusini , ꝙ
Bar hic cõsiderauiẽ actũ pducẽdi,cõtra quos facit l.4.§.cõdẽnatũ.ff. de re iu
di.quo verò ad sm,considerauit,q gabella prius soluta,de libello inualido
compensabiẽ pro eo,quod debet solui pro libello postea reformato , arg.l.
post rem iudicatam.ff.de transac.q̃ implicant contradictionẽ.imo cogita tu
b Conceptus. Adde Ioan.de Ana.consi. 51.
c Pom.Dixi tibi.Vnde Ang.consi.296. Alex.consi.6.3.lib.Rom.consi.152.
d Pom.Qñque volo. Et uide Bar.in cons.incip.An venditio,vbi ponit formã
vt quis dicat,quod agit omni meliori modo,& forma.quib.potest,&c.
e Alex Licita.Vide Bar.consi.523.
f An.Barb.Qñq; volo.Vide d mã d.Ant.d.Abb.& alios i c.s.d li.obl.ego vidi
dubitari hoc anno,an isto casu teneaẽ emendans ad expensas, qñ declarauit
obscuritatẽ libelli,vsq; ad sententiã,& consului, ꝙ sic,& ita fuit obtẽtum.
g Mutatione. An libellus possit mutari in causa appel.uide Ro.consi.361.
h Menoch.Necessitate deberet.Dec.l.postquam liti.nu. 16. j.de pact.
i Pom.Et l.fundũ.Istã reg.ñ pbãt dictç leges,sed se fũdãt ne p sm iudiciũ fiat
pjudiciũ pmo,vt aliqui dñt. Sed vide ibi Pau de Ca.Vide Ale.in l.j.ff.de le.1.
k Põ.Cõtrariæ.Ex hoc vr̃,qd ñ posset accumulari Publiciana,& rei vẽ. qa vi-
dent cõtrariæ,vt p gl.& Doc.i §.sed istæ.Inst.d act.itẽ, ꝙ nõ admittat talis li
bellus dico sniam nullã,& iniustã,de quo p Bar.i l.si expssim.ff.de appel.
l Pom.Cõdemnatione.Intellige sic Bar.ꝙ possibile est , ꝙ executio taliter fiat
ꝙ cõtingat liberatio &c.& tunc impeditur cumulatio,non autẽ,quod semp
fiat.Et uide ad hæc Bal.in l.ordinarii.j.de rei ven.& Ro.cõs.140.& cõs. 245
Menoch.Gram.decis.68.nu.2.3.
m Farb.Cumulatio. Adde Rom.consi.240.265.& cons.292.
n Præcedere.Vide Pau.de Cast.consi.259.
o Pom.Per me.Adde aliam regulam,vt p Ang.Are.in §.si minus.j. de accusa.
p Paris.Cumulationum.Adde,qd vbi Princeps mãdat procedere simpliciter,
non admitteẽ cumulatio,i m Bal.in l.ne quicquam.§.si quis simpliciter. ff. de
verbo.obl.Vide in materia cumulationis Fel.i c.2.de libel.obl.& ibi ponit
aliqua de cumulatione,q̃ fit conditionaliter ad aliam actionem intentatam.

lationis est, qn̄ ꝓponunt̄ diuersæ actiones, ex causis diuersis, ad diuersa. Secundū genus est, qn̄ proponunt̄ diuersę actiones ex diuersis causis ad diuersa, ex eadē cā ad idē. exēplū in actio. emp. & vend. & sic hēs dictas actiones, & certi ꝯdōnē. Tertiū genus est, qn̄ diuersæ actiones ex eadē cā ꝓponunt̄ ad diuersa, vt actio furti, & ꝯdō furtiua, idē in simi. Quartū genus ē, qn̄ plures actiones cōpetūt ex diuersis causis ad idē, exēplū patet. Addo qntum[a] genus cumulationis, qn̄ plures actiones ꝯpetūt ex eadē cā. ad idē ꝯ̄ diuersos, qa oīa supradicta gn̄a loquunt̄ qn̄ plures ꝯpetūt ꝯ̄ eū idē. Redeo ad primū, qn̄ ꝓponunt̄ diuersæ actiones, ex diuersis causis, ad diuersa, isto casu dicūt Dy. Pet. & Cy. hic, ꝙ cumulatio est pmissa sine dubio, vt l. si idē cū eo. ff. de iurisd. om. iu. Rō qa n̄ obstat aliqua de rīis impedientib. ꝓpositus p eos. Istud dictū nō est pfectū, qa huic cumulationi possibile est obstare aliq̄ ex regulis impedientib. quas s. posui vltra eos. Iō declarius sic. Qn̄q; fit cumu-

16 latio actionū, ex diuersis causis † ꝯpetētiū ad diuersa, & se nullo mō tangētiū, tūc admittit̄ cumulatio regłr, vt si petā decē ex cā mutui, & decē ex cā vēditionis, vt d. l. si idē cū eo. & l. fi. ꝟ. de anna. excep.[b] Hoc fallit rōne maioritatis, vt puta si est ꝓposita vna actio criminalis nullū aliud iudiciū poterit inter eos agitari, ēt ex causis penitus separatis, vt l. vlti. ꝟ. de ordi. iu. & l. p minorē. ff. de iud. In ꝯ̄riū facit, ff. rerū amot. l. rerā amotarū actio, & intellige, vt ibi dixi. Si vero ꝯpetit[c] ad diuersa, & ex diuersis causis, se tn̄ nō ꝯtingētib. possibile tūc est, ꝙ absolutoria lata in vna pariet exceptionē rei iud. in alia, & tūc nō admitti cumulatio, vt l. fundi, & l. fundū ff. de exce. In casu ēt pdicto qn̄ nullo mō se ꝯtingūt posset impediri cumulatio rōne ordinis. Exēplū in petitorio, & possessorio, in actione ad exhibendū, & rei vēdicatione, vt s. dixi. Sed qn̄ rīæ nō obstatet, ꝓcederet cumulatio, vt dictū est. Sed

17 iuxta hoc q̄ro, qd vult dicere ista † cumulatio, erūt ne duo libelli, & duæ ꝯclusiones, vel erit tm̄ vnꝰ libellus, & vna ꝯclō, & vna instantia? Dic qn̄q; cumulant̄ actiones diuersę numero, & spē, vt actio depositi, & actio ꝯmodati, locati, & siles. Qn̄q; sūt plures actiones differētes numero, sed nō spē, vt puta, hēo tecum cōes pl'es hr̄ditates, & p ꝯn̄s hēo plures actiones, idē si plures societates, & plura deposita, & silia. Primo casu intelligo cumulationē fieri in diuersis libellis.[d] Scd̄o casu intelligo cumulationē ēt in eo. libello,[e] & sic erit vna ꝯclō, & vnū iudiciū.[f] Istud ꝓbat̄ ī l. hēdes. §. si fratres. ff fa. erc. & l. cū duob. §. si plures. ff. ꝓ soc. & ff. de ac. emp. l. n̄ ē nouū, & ꝙ ibi no. ī gl. Scd̄m genus cumulationis ē, qn̄

18 plures actiones ex eadē cā † ꝯpetūt ad idē, & isto casu dn̄t pdicti Doc. & bn̄, ꝙ sine dubio nō admittit̄ cumulatio, vt l. de ea[g] vbi casus sin. ff. de exce. rei iudi. Rō, qa absolutoria lata ī vna, pareret exceptionē rei iud. ī alia. Et hoc est verū nisi actor esset dubius, pp factū aduersarii, vt l. j. §. qa aūt. ff. quo. leg. no. in l. ꝙ in hēde. §. eligere. ff. de tri. Sed ꝯ̄ hoc opp. & ista op. potuit ēt formari ī prio genere cumulationis. Op ergo ī Auth. de fideiu §. sed neq; vbi pt intētari sit, & semel psonalis, & hypothecaria,[h] & tn̄ se ꝯtingūt, adeo, ꝙ absolutoria lata in vna parit exceptionē rei iud. ī alia, vt ī l. si deferēte. ff. q b. mo. pignus. vel hypo. sol. Dy. in c. nullꝰ plurib. dt, ꝙ ibi logr̄ de cumulatione, q̄ fit ab ipso initio, qn̄ plures actiones simul, & semel proponunt̄, sed mā nra logr̄, qn̄ vna actio ꝓponit̄ post primā. Istud nō placet, qa sicut nō admittit̄ cumulatio ex postfacto, ita nec ab initio, vt l. fundi. & l. fundū. ff. de excep. Dominus Cy. & Petr. dn̄t, ꝙ ibi est rō, qa vna actio est accessoria ad aliā. Hoc ēt nō placet, p d. l. fundi. & l. fundū. vbi actio ꝓ re, & ꝓ fructib. nō pt ꝓponi simul. Et si tu dicas, actio q̄ ꝯpetit ꝓ fructib. nō est accessoria. Rn̄. eo. mō hypothecaria nō ē accessoria ad prīcipalē, qa q̄libet est actio p se, & pt principaŀr īplorari, sŀ ꝓ tāto q̄libet, pt dici accessoria eodē mō, qa sicut actio hypothecaria nō pōt ꝯsistere sine principali, ita actio ꝓ fructibꝰ nō pōt consistere sine principali. Ego autem istud ꝯ̄rium soluo sic, qa iura noua authenticorum grauant actorē, vt prius debeat discutere principalē super personali, & super hypothecaria, anteq̄ veniat̄ ad fideiussores, ideo ne nimiū differat, uoluit ipsum exonerare in hoc, ꝯ̄ regulam cumulationis, vt dictæ duæ actiones possint simul intētare, iō est ibi speciale. Tertiū genus cumula-

19 tionis est, qn̄ plures actiones † competunt ex eadem causa ad diuersa, & tunc siue sint diuersa quæ se habēt, vt plus, & minus, siue diuersa penitus. Doc. pdicti tenent, ꝙ nō admittit̄ cumulatio, qa possibile ē sic ferri sniam in prima, ꝙ obstaret exceptio rei iudica. in 2. ꝓbat̄ in l. j. §. 1. ff. ui bo. rap. & l. interdū. de publ. iud. & l. duobus. §. si qs iurauerit. ff. de iureiu. Quartū genus cumulatio-

20 nis est ex diuersis causis pluriū † actionū ad idē competentium, tunc dicit Dy. ꝙ cumulatio admittit̄, vt puta peto fundū ex cā emptionis, eundē fundū possum petere ex stipulatu. Quia absolutoria lata in vna, parit exceptionē rei iudicatæ ī alia. l. huiusmodi. §. q ser... ff. de leg. j. Petrus est in ꝯ̄ria opin. p l. nemo ex his §. quoties, ff. de re. iur. p q̄ ipse dicit, ꝙ semp debet qs eligere. Sed certe illa lex pt intelligi, qn̄ plures actiones ꝯpetūt ex eadē cā, & iō puto sic dēre dici[i] in isto gn̄e cumulationis, qn̄q; istę duę actiones, l3 ex diuersis causis ꝯpetāt, sic se hn̄t, ꝙ executione facta ī vna, tollit̄ alia, & tūc nō admitti cumulatio, vt l. j. ī fi. ff. si fa. fur. fecis. dica. & ꝓbat̄ ex rīa, q̄ s. ddi. Hꝰ ca ēplū patet ex l. alleg. Pōt ēt ꝓbari, qn̄ duę actiones ꝯpetūt ad idē ex diuersis causis lucratiuis, vt ff. de ac. & ob. l. Oēs. & l. Męuius. §. duo, de le. 2. & isto casu verum dicit Pet. qn̄q; istæ actiones sic se habēt, ꝙ executione facta in una non tollitur alia. Vel qn̄ ꝯpetunt ex diuersis causis nō lucratiuis, quarū una est lucratiua, alia nō, tūc admittit̄ cumulatio, vt d. l. hmōi, §. q seruū. de leg. 1. & l. si is, de ac. & ob. & isto casu verum dicit Dy. Quæro, circa hoc, dixi ꝙ cumulatio hoc casu ad-

21 mittit̄, nunq̄d erit unus † libellus,[k] & vna instantia, an diuersi libelli, & vna instantia? Rr̄ dico, si quidē sunt diuersæ actiones numero, specie tn̄ ꝯueniūt, vt plures actiones ex empto vel similes, tunc erit vnus libellus, & vna instātia, alias plures, vt probat̄ in d. l. si is. de ac. & ob. & de act. emp. l. nō est nouū, & ibi no. Quintum

22 genus cumulationis est, qn̄ sunt plures actions ex † eadē cā, & ad idē ꝯ̄ diuersos. Isto casu, an oēs isti possint cōueniri simul. Item an in vno, & eo. libello, dixi plenè in l. 3. §. 1. ff. de duo. re. & in repet. quam feci. de leg. 1. & auth. posita, ꝟ. de duo. reis. Expeditis generib. cumulationū q̄ro vŀr circa cumulationē, dixi ꝙ in qbusdam casib. non admittit̄ cumulatio, q̄ro qd si nō est oppositū, &

23 processum est usq; ad † sniam, ēt sup actione cumulata. Ista qō ē multū subtilis.[l] Sed dic, qn̄q; cumulatio impedit̄ solū rōne ordinis, & tunc si non opponitur exceptio, procedit iudicium, & valet snia, vt l. 1. ꝟ. de appell. facit ꝙ no. ꝟ. cōmu. diui. l. 2. in ver. restitui. & l. mācipiū. §. 1. ff. de euic. Qn̄q; cumulatio impeditur, qa absolutoria lata in primo pareret exceptionē rei iudicata in scd̄o, & tunc idem, qa dēt opponi exceptio, & si non opponit̄, procedit iudicium, ꝙ apparet, qa lex dicit scd̄am actionem per viā exceptionis impediri, vt l. fundi, & l. fundum ff. de excep. ꝙ no. in l. 2. ꝟ. commu. diui. & l. si mancipiū. §. 2. ff. de euic. Idē puto si scd̄a impediatur, iō qa executio facta in prima tolleret̄ per aliā. Idem si impediat̄ rōne maioritatis, quia leges de hoc loquētes semp se vŀr referre ad exceptionē, facit ꝙ no. in gl. fi. ꝟ. de procu. l. reū criminis. qn̄q; cumulatio impedit̄, quia actiones se habēt, ꝙ electione tolluntur, & hic aduerte, qa qn̄q; ab initio cumulant̄ plures actiones, quæ electione tolluntur, & tunc si pars non opposuit, ꝓcedit iudiciū, vt l. 1. §. quia aūt. ff quo. legato. Sicuti. n. pp ꝯ̄tumaciam partis tacentis, admittitur ꝯcursus dictarum actionū, ita eodem modo ex ꝯsensu partium tacito, vel expresso, arg. ad hoc ꝟ. de ann. excep. l. fi. & quod ibi no. in gl. in fi. Qn̄q; ab initio fuit ꝓposita una de his, quę electione tollunt̄, & alia postea fuit cumulata, tunc non oportet, quod opponat̄ exceptio, & intelligo de exceptione iuris. Et est rō, quia per electionem alia est ipso iure sublata, vt l. 1. de fur. & d. l. quod in hæredem. §. eligere, tamen est necesse ꝙ in secundo iudicio super actione cumulata, fiat fides de processu habito super prima, vt l. gn̄aŀr. ff. de excep. fm̄ vnam lectā ibi positam in gl. Quandoque cumulatio impeditur propter contrarietatem actionum, tunc an sit necesse, quod opponatur exceptio esset longum dicere. Dic vt dixi in repetitione, quam feci in l. naturaliter. §. nihil commune. de acq. poss. vbi tangitur

24 istud dubium. Quærit glo. nunquid super actione cumulata debeat iurari de † calumnia. Azo. dicit ꝙ sic, qa iurat̄ sup actione. Hug. dicit ꝯ̄riū, ꝙ iuratur sup facto. Finaliter gl. dicit, ꝙ dēt iurari de calumnia super actione cumulata, qa cā mutat̄: hic aduerte.

ADDITIONES.

a Barb. Addo quintum. Quando fit libellus super plurib. hypothecariis, vide Lud. Ro. consi. 237. vbi pulchre loquitur. alleg. Bar. in hac l. vide ibi.

b Pom. De ann. excep. No. declarationem ad d. l. fi. vt non procedat solutio vbi proponeretur libellus obscurus in vna causa, sed etiam in plurib. cumulatis propositis, quia sicut vna potest declarari, ita illæ plures.

c Pom. Si vero cōpetit. Item facit contra, qm̄ sequeretur hoc modo, ꝙ quis ex delicto suo sentiret commodū. contra l. itaq; fullo. post prin. ff. de furt. Non ob. l. fi. ꝟ. de ord. iu. nam vide per gl. in d. l. rerū amo. Nō ob. etiam l. per minorem, quia loquitur qn̄ per ciuilem poterat criminaliter præiudicare, quia absolutoria lata in ciuili generat tale quale præiudicium in criminali.

d Pom. Libellis. Intellige diuersis libellis, idest in diuersis scripturis, sed diuersis habito respectu ad iuris effectum, vt per Bart. in l. libellorum. §. sed si aliud. de acc. & sentit hic dum supra alle. l. fi. de ann. exc.

e Eodem libello. Idem dicit Ro. alſ. consi. 111.

f Pom. Iudicium. Considera ꝙ Bar. habuit respectum ad effectum causarū, non autem ad actiones, sola. n. intētabatur, sed plures erant causæ, ita quod dicit in eo libello fieri cumulatiue, intellige si a principio simul pronunciatur, secus si vna post aliam, tunc enim opus fuit nouo libello, per d. l. non est nouū. post prin. & vera. gl. ibi vide gl. in c. fi. in ver. personalibus, de rescr.

g Pom. Vt l. de ea. Aduerte quæstionem, quoniam. l. de ea, non multum facit, quia non loquitur de actione cumulanda impediēda, sed quod absolutoria, &c. immo melius facit l. nemo ex his. §. quoties. alle. infra per Bar. in l. quarto genere. ff. eo. iudica. sol.

h Hypothecaria. Vide Ro. vbi s. consi. 240. & cons. 201. Adde tu pro solutione. §. sed neq;, vltra no. per Ale. hic & Doc. vide d. Maria. Soc. in c. dilecti. de li. ob. artic. 29. q. 3. in prin. ver. circa secundum. ibi secundo infertur. ver. sed ad uertē redeundo ad solutionem.

i Pom. Debere dici. Doctrina Bar. hic est communis secundum Ale. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acq. poss.

k Vnus libellus. Adde tu. Et vide do. Mar. So. in c. dilecti. art. 29. q. 8. quartus effectus. Et quid de additione facta libello, an debeat solui gabella, per eundē Bar. & per Dom. Maria. vbi supra, & per Ioan. Berta. in tra. de gabel. in 5. parte prin. in fi.

l Subtilis. Adde vt per eundem in l. hos accusare. §. lege. ff. de accu. & in l. 1. §. accu. ff. ad Tur. per gl. & Doc. in l. si acc. ꝟ. de acc. Adde tu ꝙ d. Mar. Soc. in c. dilecti. de lib. obl. art. 29. q. 7. sequitur hæc dicta Bar.

te. Qñq; actio cumulatur, nõ tñ variat̃ inſtãtia, ſed eſt vna & eadẽ inſtãtia, & tũc nõ dẽt iterũ iurari, quia illud iur̃m vl̃e eſt ad oẽ id, qꝑ io illa inſtãtia emergit, vt in auth. in iſto. j. de iura. calu. Qñq; actio cumulat̃, ſed eſt noua inſtantia, qꝑ qñ ſit, apparet ex p̃dictis, a tũc dẽt iterũ iurãri de calũnia, & ita loqt̃ opinio gl. hic poſita. a Sed quæro, nũqd ſup prima, & ſcḋa actione ſit ꝓnũciandũ. Dñt qdã qꝑ nõ, ſi abſolutoria lata in prima pareret exceptio. rei iudi ſcḋa, ſed nõ placet gl. qa illo caſu nõ admittit̃ cumulatio. Puto ego ꝓ-
25 nũciãdũ eſſe ſup† vtraq. a qa de qua re cognouit p̃ior, & c. vt l. de
26 qua re. ff. de iu. Quęro. qd ſi eſt lata † ſnĩa ſuper vna cã, & nõ ſup alia cã cumulata, vel ccõuerſo. an ſnĩa viuet? Rñdeo qꝑ nõ. arg. l. ẽt §. 1. de minorib de iud. l. nõ idcirco & de re iud. l. ḋ vnoquoq;.
27 Quæro, an qñ noua actio † cumulat̃ debeãt dari nouæ induciæ? gl. dicit. & bñ qꝑ ſic, niſi in ſcḋa poſſit eſſe inſtructus ex deliberõne, q̃ fecit ĩ prima. Exẽplũ ponit gl. Aliqs ↄuenit̃ vi bo. rap poſtea ex eadẽ cã ↄuenit̃ furti. Certe nõ dabunt̃ nouę inducię, qa ex deliberõne in prima cã, potuit eſſe inſtructus in ſcḋa: dictum glo placet. Sed iſtud exemplũ nõ vr̃ ꝓcedere, qñ poſſibile eſt abſolutoriã latã ĩ prima parere exceptio rei iud. in ſcḋa. vt s. dixi Sed ita demũ ꝓcedit exẽplũ, ſi fortè ex parte illa exceptio non opponat.

Expedita materia cumulationis, venio ad vltimã partem, quæ dicit, prout edicti ꝑpetui monet authoritas & ius dicẽtis decernit æquitas. Quid eſt hoc dictũ. Et Secundũ gl. dic, qꝑ hoc dictum prout ſignificat tp̃s, & qualitatẽ, vel ſignificat ſm tñ. ſ. qualitatẽ. & iſta eſt gl. noua, li-
28 bri nõ hñt eam. Quid vult dicere? gl. Vult dicere qꝑ † hæc dictio, prout ſignificet tp̃s, intra qꝑ licet emẽdareb & mutare, qꝑ eſt qñq;
b ante lit ↄteſt. qñq; poſtea. vt s. dixi. Itẽ ſignificat qualitatẽ, hoc ẽ, vt ſit ſaluum ius deliberationis, & defenſionis reo, & ẽt intereſſe ſuũ, vt ibi videbitis Subdit gl. vel ſm tñ, q. d. hæc dictio, prout, ſignificat qualitatẽ. ſ. qualiter admittat emendatio. ſ. ſm formam edicti prætoris, in quo de tpe nihil dr̃, vt ibi videbitis. Sed certe prior expoſitio magis placet, vt ſignificet tp̃s. & qualitatẽ, qa hic hæc dictio, prout, nõ ſolũ refert ad edictũ prætoris, ſed ẽ ad ęquitatẽ ius dicẽtis, q̃ nõ patit̃ iſtas mutationes poſt litẽ conteſtatã, vt d. l. non põt, vt s. dixi. Et ex his habes, qꝑ hęc dictio, prout, ponit li-
a 29 mitatiue. Et ꝑ hoc facit ad qõnẽ, in aliquo libello † ſit mentio de
c aliquo inſtrõ, vtrũ illud inſtr̃m dẽat edi c ante lit. ↄteſt. Inn. ex de ꝓb. in c. 1. dicit qꝑ ſic, qa aliť reus nõ põt eſſe inſtructus. an velit cedere, vel ↄtendere, ego dico ſic. Qñq; in libello ſit mentio de aliquo inſtrõ, nõ ꝑ modũ limitationis, ſed ꝑ modũ cuiuſdã aſſertę probõnis. V. g. dicit actor, quod Titius vendidit mihi talem rẽ pro tanto pretio, & qꝑ de hoc rogatus eſt talis notarius. vel qꝑ de hoc apparet per publicum inſtr̃m manu talis notarii, tunc reus põt eſſe certus ex ipſo libello. Nõ n. ſit mẽtio inſtri, ut limitet cõtenta, ſeu narrata in libello, ſed dicit actor quali narrata probare põt. Si vero fieret mẽtio de inſtrõ limitatiue. V. g. dico qꝑ Titius vẽdidit mihi fundũ ꝑ tãto pretio, prout apparet manu talis notarii. q̃ dictio, put, eſt limitatiua, vt hic vides. Tũc aduerte. Aut reus nõ dẽt eſſe inſtructus ex illo inſtrõ, de quo ſit mentio in libello, qa ad eum non pertinet, & tũc dẽt et fieri copia inſtri añ lit. ↄteſt. qa alias deliberare nõ põt. Ita loqt̃ dictũ Inn. Si vero eſt aliqd inſtr̃m de quo reus põt eſſe inſtructus. Exemplũ, legatarius petit ab hr̃de legatũ, put ↄtinet̃ in tali teſtõ, certe, qa apud hr̃dẽ dẽt eẽ teſtũ, nõ debebit fieri copia, & iſtud ꝓbat̃ expreſſe. ff eo. l. 2. Sed ↄ hoc vr̃. ff. ut leg. no. cauea. l. poſtq̃. §. ſi dies. ubi ẽt hr̃di edit̃ Inſtr̃m. Sol. Fateor qꝑ ↄ hr̃dẽ negantẽ, ad probationẽ, dẽt edi teſt. non ad deliberationẽ. Ita loqt̃ qõ noſtra. Quæro, dixi, qꝑ hæc dictio, prout, denotat tp̃s. ſ. uſq; ad lit. ↄteſt. & qñq; poſtea. Quid ſi dixi in li-
d bello. ſaluo d mihi iure † addendi, minuẽdi, & c. an iſta cl̃a aliquid
30 importet? Rñ. nihil, ut extra de fi. inſtr. c. inter dilectos. Cũ n. iſta tp̃is limitatio nõ ꝓcedat ex uoluntate ꝓducentis libellũ, ſed ex legis diſpõne, hęc ꝓteſtatio nihil releuat, ut habuiſtis no. ĩ ſiñ. ĩ l. aliſ mẽta. j. de oeg ge. Quęro qd uult dicer̃, edicti monet authoritas, & ius dicẽtis decernit æqtas. Quidã dñt, qꝑ ꝓ eodẽ ponit̃, & eſt inculcatio uerborũ. Veritas hẽt ſe aliť, nã ĩ eo qꝑ dicit, edictũ ꝑpetui monet authoritas, fecit mẽtionẽ de l. j. in prin. ff. e. ubi dr̃, qꝑ editio dẽat taliť fieri, qꝑ reus poſſit deliberare. an uelit cedere, uel cõtendere: ſic ergo dẽt permitti mutatio, & emendatio, ut reo ſit ſaluũ ius deliberãdi, an uelit cedere, uel ↄtendere Si igit̃ illud qꝑ admittit̃ ẽ leue & modicũ, nõ dabit̃ noua dilatio, alias ſec9, ut ex. de dila. c. 1. & ita gl intelligit hoc. Verum in io edicto p̃toris nihil dr̃ de emẽdatione dãni, vel expẽſarũ ↄ eũ q male edit actionẽ, ſed bñ dr̃ in illo edicto ↄ eũ q negliget edere rões, uel ĩſtr̃a ex iudicis p̃cepto, ad ſilitudinẽ illius uoluit forte ĩtelligere Impator ꝑut edictũ ꝑpetui monet authoritas, uc; qꝑ reſtituant̃ reo expenſę, quatenus ẽ ĩdebite reus fatigat9, ex eo qꝑ illa editio, uel emẽdatio fuit
e retardata. Et ita ur̃ intelligere gl hic poſita. e Melius puto qꝑ illa refectio expẽſarũ ueniat ex uigore illorũ uerborũ, q̃ j. ſequũt̃, vl̃ i9 dicẽtis decernit æqtas. nã ęqtas iudicis decreuit, qꝑ ille q aliquẽ temere uocauit ad iudiciũ, puniat̃ ĩ expẽſis. ff. de iud. l. eũ qnẽ temere. Inſt. de pęna temere. liti. ꝑ totũ. j. de iud. l. ſãcim9. Nec itelligo
31 † p ſp ꝑ emẽdationẽ debeãt refici expenſę, ſed ita demũ ſi reus ex hoc dãnificatus eſt. Quid. n. ſi petii rẽ, & in libello poſui duos fines, poſtea addo alios duos fines? Certe ex hoc ĩ nullo dãnificat̃ reus, qñ cã deliberõnis ꝑ hanc editionem nõ mutat̃, & idẽ iu ſi
f mi. Sed ſi f ꝑ adiectionẽ cã deliberationis mutat̃, qñ ſm primũ libellũ reus debebat ↄtẽdere, & ſic expẽdit q̃rendo aduocatos, & ſilia. licet ꝑfecta adiectione, & emẽdatione reus deliberet nõ ↄtẽdere, certe reficerent̃ ei expenſæ, qa in his dãnificat9 eſt Sed ſi in vtroq; mõ tã ſm libellũ primũ, q̃ ẽt ſm emẽdationẽ poſtea factã reus idẽ deliberaſſet. ſ. ↄtẽdere, qa forte negaret ipſũ factũ de quo agit̃ principaliter, nõ puto qꝑ æqtas iudicãtis dictet expẽſas reficiẽdas, qa reus dãnificatus nõ eſt, niſi ꝑ hoc lis efficeret lõgior, qa tũc ↄdẽnaret̃ in tãtas expẽſas, in quãtas re9 dãnificatus eſt ꝑ litẽ amplius ꝓlõgatã, ut l. nõ ignorat. j de fru. & lit. expen. Iſtud aũt qḋ tũc expẽſæ ueniãt reficiẽdę, qñ rei intereſt, hoc glo-
32 tua dicit. Sed quo iure iſtę expẽtæ ueniũt reficiẽdæ? gl. dicit † ꝑ actionẽ in factũ, ut l. ſi q̃s ex argẽtarijs, §. ex hoc edicto, ff. eo. qḋ nõ placet ĩ caſu iſto, qa lex allegata loquit, qñ qs iõ tenet̃, qa ad p̃ceptũ iudicis nõ edidit. hic uero loquit̃ de eo, q male libellũ cõpoſuit, quo caſu expẽſæ ueniũt iudicis officio mercenario, ut l. terminato j. de fru. & lit expẽ. Quæro utrũ minor, & mulier ↄ-
33 dẽnent † ĩ expẽſis iſto caſu. gl. vr̃ h c dicere qḋ nõ, dñ dicit, qꝑ tõ ꝑſonæ habeat̃ arg ꝓ hoc, ff. e. l. i in fi. ibi ſiliter loqt̃, qñ qs delinqt nõ parẽdo iudici. Sed ĩ caſu nr̃o, puto qḋ adminiſtrator minoris ueniat ↄdẽnãdus ĩ expẽſis, qa temere litigauit, & fiat executio ĩ eũ. ñ ĩ minorẽ, ut l ñ ẽ ignotũ j. de adm. tu. Plenè dixi ĩ l. q ſolidũ. § ẽt de le. 2. Nec obſt. l. Polla. de his q ut ĩdig. qa ibi iõ ñ punitur minor, qa pęna nõ p̃t cadere æque ĩ tutorẽ, & ĩ pupillũ Facit ad p̃dicta j. vñ vi. l. meminerĩt. Mulierẽ aũt puto ĩ expẽſis ↄdẽna-
g ri, qñ ñ reperio iſtũ caſũ ĩ quo ipſa iuuet̃, ergo, & c. nĩ l. fi. s. de iu. & fac. igno. Vltimo q̃ro, aliqs ꝓpoſuit certã ↄdõnẽ, q̃ ñ † ĩfamat, vult mutare, & ꝓponere actionẽ famoſã, vtrũ poſſit? Odoſ. tenet qꝑ nõ, qa ius dicẽtis ęqtas hoc nõ dictat. nõ. n. tẽdit ad aliud. niſi ut officiat, ergo & c. ut ĩ l. fundo. ḋ rei uẽd Idẽ tenuerũt Mar. Sil. do. Gul. de Cu. & do. Iac. But. qḋ ſatis puto æquũ. Et hic ſit finis.

ADDITIONES.

a Poſita. Adde ſecundum Alex quod hoc communiter tenetur.

b Meno. Emendare. Rip. reſpo. li. 2. c. 28. nu. 73. Aello. cõſ. 23. nu. 3. Gozad. cõſ. 84. nu. 6. Dec. conſ. 361 nu. 1. conſ. 374. nu. 4. Cur. m. conſ. 92. nu. 10. Soc. iu. conſ. 122. nu. 33. li. 3. & dictio, prout, eſt ſignificatiua identitatis. late Bolo. conſ. 2. col. 2. & quando limitat ma. Alcia. conſ. 767.

c Edi. Adde qꝑ cum opi. Bar. cõcor. Bal. in rep. Paduana. Idẽ tenet Ro. cõcl. 24. inci. itẽ in libel. Ant. de But. in c. 1. de ꝓb. & uide Spe. in ti. de inſtru. edi. §. nũc dicamus. uer. qḋ ſi qs. cũ aliqbus uer. ſeq. & de hac dictione ꝓut, ultra Ale. uide Fel. in c. 2. de reſcr. & ibi de dictione, ſecundum, & quemadmodũ.

d Saluo. Adde vltra Ale. De hac clauſula Spe. in ti. de lib. conce. §. 1. uer. ſi.

e Poſita. Adde Bal. conſ. 169. in fi. 2. lib.

f Monoch. Sed ſi. Affl. Deciſ. 70.

g Pom. Mulierẽ aũt puto ĩ expẽſis cõdemnari. Et imo p̃ceſſ., qa in his q̃ ſũt introducta ad rigorẽ iuris cõſeruãdũ, cõparat̃ mulier uiſt eo, ut per Bar. in l. 1. §. nũciatio. itẽ qa bñficiũ P̃cipis, l. 1. §. ſi qs a P̃ricip. e. ff. ne qḋ ĩ loco publico

LEX IIII.

a Qui accuſare. a Reus nõ edit actori ad ĩtẽtionẽ fundã-
b dã, ſed actore nõ ꝓbãte re9 abſoluit h. d. Vides ergo no l. & collige notabilia, ut patet ĩ ſũmario. Op. ff. eo. l. j. §. edẽda. Sol. ibi re9 uolebat uti inſtr̃is, vñ de eis dẽt facere copiã actori. Op. ff e. l. Senatus. Sol Ibi ſpale ĩ fiſco, cui edũt ĩſtr̃a a reo Tertio op. de l argẽtarius. 2. rñ. ff e. Sol. ibi loqt̃ in tõnib q̃ ſũt cões, dicã de hoc s. l. fi. Op de l. fallaciter. j. de abol. Rñ. fallit ĩ his caſib. ĩ qb. dẽt ꝓbare utraq; pars. Vltimo opp. ad fi. l. ſi qñ. j. vñ
c ui. Sol. Actore nõ ꝓbãte reus abſoluitur. Fallit c in caſib. ubi actori defertur iuramentum, ut d. l. ſi quando: & de io litem iurãdo l. in actionibus, inſ. ia de iureiuran. l. iu bonę fidei. cũ ſimilib. & c.

ADDITIONES.

a Qui accuſare. Adde inquãntum. Ale. dicit ſecundum Bal. qꝑ notarius negans ſe fuiſſe rogatum de aliquo inſtrumento, de quo uere fuit rogatus, uenit puniendus de falſo. Et hoc limitat̃ ſecundum Io. And. in addi. Spe. in ti. de inſt. edi. in §. inſtr. Dic, qꝑ eſt in §. poſtr. & poſt illam addi. uide Fred. conſ. 113.

b Pariſ. Reus abſoluitur. Etiã ſi nihil ꝓbet, & p̃t opponi e de iure tertii exclu ſiuo tñ totũ iuris Agẽtis. Vide Cõ. cõſ. 115. poſt. prin. ibi Dña Catherina. & vide ꝓ limitatione hui9 regulæ gl. pleniſſimã ĩ c. inter, ĩ uerbo ꝓbãte, extra ut eccl bñfic. Et qḋ ubi intẽtio actoris eſt fundata, & ꝓbata de iure cõi, exceptio aũt rei ẽ dubia, ferri dẽat ſnĩa ꝓ actore. uide Alc. cõſ. 277. ĩ prin. ubi declarat qualiter iſtud ꝓcedat. Vide ẽt ad hoc ꝓ eius limitatione ut nõ ꝓcedat quãtũ ſit ꝓ euitãda pœna, Bar. & q̃ ibi ſcripſi in l. nõ ſolũ, §. ſed ut ꝓbari, ff. de ope. nou. nun. Itẽ adde qꝑ reus uenit abſoluendus diffinitiue, qñ data fuit dilatio actori ad probãdum, & nihil probatur, alias abſolueretur ſolum ab obſeruatione iudicii quaſi nihil actitatum. Et uide Iaſ. in l. ſi. ſupra de ſer.

c Fallit. adde alios caſus per Spe. in ti. de prob. uerſi. ſed licet reus. & Inn. in c. 1. ut eccl. bñfi & Bal. hic vnũ no. qḋ dicit Spe. ĩ ti. de lib. edi. §. uidẽdũ. uer. ex p̃miſſis, qḋ iudex ex magna cã p̃t cogere aliquẽ inſtr̃a ſua edere aduerſario, hoc dictũ ſeqt̃ Rota dec. 72. ut refert, & ſequi ĩ Ro. cõſ. 398. Quæ aũt dicatur magna cã, uide Io. And. ibi in addi. inquãtũ. Ale. in fi. dicit, qꝑ ſolo iuramẽto probatur intereſſe petentis edi, probato dolo. Adde Ro. conſ. 80. Et quãdo quis cogatur edere inſtruments, uel libros rationum. Vide Car. conſ. 119.

1 *Accuſator ſi non probauit cauſam, an iudex poſſit ſupplere, & inducere nouos teſtes. ut comprobent.*

2 *Verbum, debet, importat neceſſitatem.*

Qui accuſare. Actor non p̃t petere a reo editionẽ, ad intẽtionẽ ſuã fundãdã, qa ꝓbões debent

bēt hr̄e, quo nō ꝓbāte reus abſoluit h.d. Not. quod dixi in ſummario. Cōcordat huic l. nimis graue. ī. de teſt. Itē no. tex. qui dicit iuris, &c. q vr̄ notare drīā inter iura, & æqtatē. Op. & vr̄ ꝙ reus debeat edere actori, & econuerſo, vt l. j. §. edenda, ff. e. Sol Qñq; reus non vult vti, & tūc nō tenetur, vt hic. Itē op. de l. Senatus. ff. eo. Sol. vt in gl. Item opp. de l. argentarius ff. e. Sol. ꝙ ibi loquit in rōnib. quarum copiam quilibet dēt habere. Itē op. de l. fallaciter. ī fi. ī. de abol. So. ibi loquit in quibuſdā criminalib. vbi ꝓbō ſpectat iam ad reum, vt purget innocentiā ſuā, quam ad actorem Itē op. de l. in bonę fidei. ī. de iureiu. de l. admonēdi, ff. de iureiu. Sol. vt no in l. admonēdi. Iſta lex vr̄ facere ꝯ opi. Iac. de Are. ī l. a. de aboli. vbi ipſe tenet, ꝙ † ſi accuſator nō ꝓbet intentionē ſuā, ꝙ iudex poſſit ſupplere, & īducere nouos teſtes in accuſationē, & facere probari eā. Et qđ iſta lex faciat ꝯ patet. Nam hic eſt verbum, dēt. † qđ importat neceſſitatē, vt no. in l. ſæpe, de offi. pſi. ſi hoc eſſet verum ꝙ iudex accuſatore non ꝓbante, poſſet ipſe teſtes producere, nō eſſet neceſſe, ꝙ hr̄et ꝓbationes accuſator, qđ iſta lex tñ requirit. Præterea lex introducit quædā crimina ſpāliter, in quib. vult iudicem per inquiſitionem poſſe producere, & maleficia ꝓhibere: quę crimina probani ī l. 2. §. ſi publico. ff. de adul. & aliqua in l. iubemus. ī. de pb. Si eſſet verum, ꝙ iudex etiā ſup accuſationib. in quocunq; delicto poſſet ipſe teſtes ꝓducere modicum prodeſſet, ſtatuiſſe ſolū circa crimina. in qb. per inqſitionem procederetur. Præterea video idē in falſario, in quo crimine vltra oīa alia crimina dēt fieri ſubtilis īueſtigatio, & ꝓbō. vt l. vbi ī. de fal. Et tñ lex dicit, ꝙ actore non probāte reus abſoluitur, vt no. d. l. vbi, in gl. quæ incipit, i. interlocutoria. Nō ob. l. 7. de aboli. alle vt. ſ. per Iac. quia ſi iudex in defectū accuſatoris de hoc non confidit, ꝙ ipſe probet id quod in accuſatione ꝯtinet, vt ex nimia infamia, vel hēt eū ſuſpectū, & ideo non fidit, vt l. accu. de accuſ. tunc pt producere ipſe teſtes. Sed in caſu vbi accuſator non probat accuſationē, vel qa teſtis nō cōcludit, vel quia dicit ſe nihil ſcire, & accuſator nō eſt corruptus, ꝙ iudex poſſet inducere teſtes ad probandum delictū, nō reperit lege cautum. Ita intelligit Spec. cā in tit. de inquiſitio in §. qñ aūt Non obſt. l. ſi non defendantur. ff. de pœ. quia illa lex loquitur quo ad innocentiam accuſati, quia iudex a ſe interponit partes ſuas. Sed quo ad ꝯdemnationē faciēdam de accu. qđ a ſe poſſit interponere partes ſuas, abſit. Et ſi dicas, quare ad defendendā innocentiā, & ab ſoluendum poſſet interponere partes ſuas potius q̃ ad ꝯdemnādum? Rñdeo, quia faciliores ſumus ad abſoluendū q̃ ad condēnandum, vt l. Arria-us. de ac. & ob. & l. abſentē ff. de pę. Præterea nos habemus unam regulam generalē, quę patet ex tex. l. j. in fi. ff. de qō quod pro innocentia defendenda, ēt lata ſnīa, q̃ trāſiuit in rem iudi. a qua nullū eſt remediū, tñ pōt ad infringendā ſententiam ſupplicatio porrigi, ne innocens ēt poſt condemnationem puniatur, qđ alias nullatenus reperimus. vt poſt ſententiam latā de crimine ſuperiori ſupplicatio porrigatur, ſi trāſiuit ſnīa in rē iudicatam, ideo nō procedit, arg. præalleg. l. ſi non defendantur.

LEX V.

Non eſt nouum. Br̄ dicit ſm lec. q̃ intendo tenere. Actor edit reo ad exceptionē ꝓbādā h.d. Hanc legem examinabo, ī. l. fi. q̃ eſt clauis huius ma̧.

LEX VI.

Iuſtum. Priuato ēt a fiſco fit editio ad defenſionē probandā h.d. Opp. de iure fiſci. l. in fraudem. §. neq; inſtrā. Sol. hic agebat fiſcus ꝯ priuatū, iō reus edit ꝯ ſe: ibi vero alt' priuatus agebat, vnde fiſcus ꝯ ſe non edit. Vel hic loquitur de rōnib. publicis, q̃ vnr̄ factæ de mandato ſoluentis. Quicunq; n. ſoluit exactori, habet mandare quod ſcribat, ſicut dixi ſ. co. l. j. &c.

LEX VII.

1 *Inſtrumenta communia debent eſſe apud digniorem.*
2 *Socio debet fieri copia omnium inſtrumentorum ſine cauſæ cognitione.*
3 *Originale, quando eſt neceſſe, debet tradi.*
4 *Dignior ſi ſit effectus vilior, an inſtrumenta ab eo auferentur.*

a **Procurator.** Inſtrā cōia debēt eſſe apud digniorem, a & alteri fieri copia, & cū expedierit originale
1 edeī h.d † No. ex hac l. quod inſtrā communia debent eſſe apud digniorē, ſimile in fi. de fid. inſtr. Secundo no. ꝙ ſemper ſine ali
2 qua cauſæ cognitione † debet fieri ſocio omniū inſtrumentorū
3 copia. Tertio no. ꝙ quando eſt † neceſſe dēt tradi originale. Item no. ꝙ exemplum non facit fidē. Quæro dicitur hic, quod inſtrumenta debent eſſe apud digniorē. Pone ꝙ inter te, & me conuenit, ꝙ inſtrumenta eſſent apud me, demū tibi ſucceſſit fiſcus, an non auferentur a me, & tradentur fiſco? Gnl. dicit, ꝙ non, quia fiſcus vtetur iure priuati, vt l. fiſcus, ff. de iure fiſci, l. cū quidā, §.
4 fiſcus. de vſu. Quid ecōuerſo, pone ꝙ ille † q primo erat dignior, nunc eſt effectus vilior, vtrū ab eo nūc auferentur inſtrumēta? Dicit Gul. ꝙ ſic, ar. ff. de ſol. l. cū quis ī prin. & l. Stichū. §. vſumfr. eo. ti. tractabo ſtatim in auth. ſi quis in aliquo, iō hic non in ſiſto.

ADDITIO.

a Pariſ. Digniorem. Vide q̃ dicit Pet. de Vbal. in tracta. de duob. fratrib. in 3. r. q. 32. partis principalis, & uide q̃ dicit Iaſ. in l. cum quidā 2. lect. ff. ſi cer. peta.

Et pōdera bene tex. in l. ſi q̃ aūt cautiones. ff. fam. erc. qui probare vr̄ cōtrariū eius ꝙ dr̄ hic, vt in fi. de fid. inſtr Sed Azo. in ſumma. C. fam. erc. intelligit gl. ibi, & cōiter alii hic, & in d. l. ſi quæ ſunt cautiones. Et ponit Azo. ubi ſupra.

AVTHEN.

1 *Exemplum probat contra producentem, & nu. 14.*
2 *Cautela quando datur exemplum, vt benè probet, & nu. 16.*
3 *Exemplum ſumptum ab eo, qui fecit originale, probat, & nu. 15.*
4 *Pars qđ debeat citari quando exemplum fit iudicis authoritate. & nu. 17.*
5 *Inſtrumentum quando poſſit exemplari extra iudicium de partium voluntate. & nu. 18.*
6 *Depoſitio teſtium facta ſuper tenore, & omiſſione inſtrumenti, quomodo fieri debeat. & nu. 19.*
7 *Inſtrumentum exemplatum per tres, vel quatuor, fidem facit.*
8 *Notarÿ publici ſcriptura non facit fidem, niſi de eo quod rogatur a partib.*
9 *Notarius non poteſt eſſe rogatus, niſi de eo quod faciunt partes.*
10 *Exemplum exempli quando probet, & nu. 21.*
11 *Inſtrm quando facit mentionem de alio inſtrumento, an tunc illud probet.*
12 *Inſtrumentum venditionis rerum eccleſiæ ſi dicat, præcedentib. legitimis tractatibus, & licentia Epiſcopi, quod non probet.*
13 *Sententia dicente, viſa litis conteſtatione, iuramēto calumnia, &c. an per hoc probetur quod huiſmodi acta interuenerint. & nu. 22. remiſſiue.*
20 *Inſtrumenti originalis amiſſio iuramento probatur.*

a b **Si quis in aliquo.** a Br̄. h.d. In eo ꝙ vnū īſtrm facit mētionē de alio b nō ꝓbat, niſi exhibeatur, vel alr̄ ꝯprobetē. h.d. Nos hēmus hic duas mās. Vna eſt utrū exēplū ꝓbet. De hoc tāgit ī l. C. Alia vtrū inſtrm ꝙ facit mētionē de alio, in quo ad aliud refert, ꝓbet, & de hoc tāgit in hac auth. Venio ad primā opp. vr̄ ꝙ exēpla ꝓbāt, vt l. ī fraudē. §. neq; iſtrō.
1 ff. de iure fiſ. Sol. Fateor ꝙ exēpla ꝓbāt ꝯ eū, q exēpla † dedit, vt le
a gib. ꝯtriis. nō ꝯ aliū, vt hic. Et per hoc ſis cautus, qñ datur tibi exēplū alicuius inſtrī in iudicio, ꝙ notarius dicat, hoc eſt exēplū cuiuſdā inſtrī ꝓducti p talē, cui' copia dat de volūtate dictæ partis,
c & mādato iudicis, vt ſic ſp illa copia fidē faciat ꝯ eū. Scđo op. c ff. eo. l. ſi qs argētariis. §. ꝓhibet. vbi dr̄, ꝙ exēplū facit fidē. Nā ibi poſtulat quis ſibi edi exēplū, ſi. n. exēplū nō ꝓbaret, ad quid ederet. Sol. Dnt qdā Doc. ibi facit fidē ꝯ eū q dedit exēplū illud, vt dixi ī ꝑcedēti ꝯtrio. Hoc nō placet. ad qd. n. peteret ille q dedit exemplū illud

ADDITIONES.

a Str. Si quis in aliquo. Adde tu. & iſtam auth. limita non hr̄e locum in habentib. poteſtatem legis condendæ, quia creditur eorum relationi. Ita Pa. de Ca. in l. admonendi. ff. de iureiu. & ibi no. Fran. Cur. in rep. col. 15. circa fi.

Pom. An ſi in aliqua diſpoſitione fiat relatio ad aliud p dictionē, ſm, vel ꝓut ſi relatū nō reperiatur, vitietur diſpō, vide Fel. in c. 2. extra de reſcr. videt aliquid per d. Præpoſitū Ale. in c. ſi Romanorum, diſt. 19. & Ale. conſ. 81. vo. 3. vbi dicit, quod ex verbis narratiuis inſtrī non probatur mandatum. Et hoc proprie cadit in ver. venio ad aliam. Dnt hic aliqui, ꝙ iſta auth. venit addēdo ad legem, C. vt præſupponit Bar. qui addit cauſam minus dubitabilem, quia minus eſt dubium ꝙ memoria ſimplex non faciat fidem, quam exemplū, de quo loquit. ī. l. prox. & velle intelligere l. prox. tātū de exēplo priuato, dns quod hoc eſt illā reſtringere, ſed certe iſta auth. loquitur in inſtrumento publico, vt patet ex dictione, alius, & ex dictiōe, alterius, ꝙ ī cauſa ponitur caſus magis dubitabilis, hoc modo. Videbatur enim ꝙ ex quo inſtrumentum habebat oīa ſolennia, ꝙ in cęteris probet, & etiam in eo quod in illo referebatur, probaret. Si vero loquatur in exemplo ſimpliciter ſumpto quod nullam hēbat ſolennitatē, alias, n. ſi intelligeremus de exemplo ſolenniter ſumpto, non eſſet opus, alias procedere t originale, vt ibi in fi. dicitur, cum illud ſatis probaret, vt hic per Bar. in 2. fal.

b Pariſ. De alio. Quid in priuilegio, vide aliquid p Comen. cōſ. 100. incipit. Viſo tenore. poſt prin. vbi vult ꝙ ſi in nouo priuilegio narro verba alterius, priuilegii ſup quib. fundet ſe Princeps vel Papa, ꝙ probatur ita eſſe in illo antiquo, quia non eſt veriſimile, ꝙ ſe fundaret ſuper eis, niſi ſibi legitime conſtiſſet, verū eſt ꝙ verba ſua aliter poſſint intelligi, quod nō probetur antiquū priuilegium per talia verba, vide ibi Comen. & pondera. & de priuilegiis vide Barb. conſ. 32. vol. 4. Et adde pro extēſione huius auth. inquantum loquit de exe. aplo ꝙ etiam princeps non poſſit facere ꝙ credatur exemplo tex. ſingularis in c. 1. de fid. inſtr. quem ponderat, & allegat Ro. ſing. 246. inc. an Papa. Vide Fel. in d. c. 2. in princ. Nunquid aūt exemplum exempli probet, vide pulchrè Ale. concludentem ꝙ non, conſ. 138. Item ad faciēdum ꝙ copia inſtrumenti probet, vide Cęp. caut. 193. Item de materia an, & qñ non ſufficiat producere exēplū, ſed produci debeat originale, vide Fel. in c. qñ cōtra falſam. extra de proba. aliud per eundē in c. 2. in prin. de fid. inſtr. Itē q̃ ſolennitas requiratur in exemplificatione, vide Fel. in c. Alb. in prin. ex̄. de teſtib. An aūt in exēplatione requiratur citatio eorū, quorū intereſſe poteſt, & quid ſi repetiatur exemplatio facta de antiquo, qđ præſumat rectè, & ſolenniter facta, vide Com. conſ. 158. in 2. dub. Et ibi etiam quod exemplum exempli nō probat, etiam ſi ſm ſit ſolenniter ſumptum, viſo inſtrumento publico. Item de materia illius exēplationis authoritate iudicis, vide latè Fel. in c. fi. ex̄. de fid. inſtr. & ibi ēt ponit latiſſimè cum regula, quod exēplū regulariter fidem nō facit, & alia multa, vt ibi per eū. Et quid ſi inſtrm ſit regiſtratū in actis nō probet, ſi non oſtendatur originale, vide Fel. in d. c. cū io iure, de off. dele. Itē quod inſtrm probet quando eſt ſcriptum manu eius, qui eſt rogatus de inſtrumento, vide Are. in l. vnum. ff. de teſt. Et quod inſtrumentum in actis productum probet contra alios, quando eſt data copia per notarium actorum de mandato iudicis vide Pau. de Caſt. in l. fi. ī. eo. Ale. in 7. fall.

c Pom. Secundo op. Dnt hic aliqui, quod Imperator vr̄ ineptè loqui, quia præſupponit quod ſecundum documentum probet oſtenſo primo, quia dictio, niſi, affirmat quod præcedēs ratio negat. l. actione, & ibi no. ī. de tranſa. Sed dic quod de hoc in tex. verbum nullum, ſed bene de exactione. Præterea primo oſtenſo, adhibetur & fides huic ſecundo, vt hic in fi.

illīd exemplū sibi edi, si fidē non facit, nisi ꝯ se, nō video. Dico
3 ergo sic, † a Qñq; est exēplū sumptū ab illo eodē qui scripsit ori
a ginale, & tūc indistinctè facit fidē, sicut ipsū originale, cū eadē ē
ꝑsona, & eadē authoritas, q̄ vtriq; fidē imponat, ita loquit̄ l. ꝯria,
sed exēplū sumptū ab alio, nō faceret fidē, ita loqt̄ hic. Op. & nūc
intro gl. vr̄, ꝙ exēplū facit fidē, vt in Auth. vt fratrū filii. §. illud. &
de adm. tu. l. chyrographis. Sed dr̄ q̄dā exēplū priuatū non facit
fidē, sed exēplū publicū alteri⁹ instri publici faceret fidē, vt l. ꝯria.
Ita dicebāt q̄dā. Ista sol. displicet Gl. nr̄is. q̄d. n. si in primo īstr̄o erāt
rasuræ, & cācellationes? Certè ex hoc posset fieri fraus, & iō dn̄t
ip si, ꝙ in l. ꝯria fuit exēplū authoritate iudicis, iō facit fidē, alias se
cus, & ista ē vera, & vide gl. Et ꝑ hac opi declarāda q̄ro, qñ iudex
b interponit authoritatē suā in publicādis instr̄is, vtrū dēat citari
4 pars? Doc. nr̄i oēs tenēt ꝙ † sic. Cy. h. c. & Pe. & Gul de Cu. in l. nā
ita diu⁹. de adop. In. de fi. inst. c. fi. & de test. c. Albericus & Spe. ď
instr. edi. §. oñso. ver. quare aūt. Rō, q̄a pars posset lædi, ergo & c.
vt i l. de vnoquoq;. de re iud. & l. nā ita diu⁹, de adop. l. in cāæ § cā
5 cognita. ff de min. † Quęro, vtrū instr̄m possit exēplari, vel exami
nari ex̄ iudiciū sine authoritate iudicis, de volūtate partiū? Inno.
tenet, ꝙ nō, in d. c. fi. de fi. īstr. Itē Spe. in d. §. oñso. ver hoc ēt. Ego
puto sic dicēdū. Qñq; exēplario fit ex̄ iudiciū partib. volētib nō
tn̄ cōfitm ūt, seu affirmāt primū instr̄m esse validū, seu iuridicū,
sed dicit sic vterq;, vel alter ꝯsentim⁹, ꝙ tu exēples, nō ꝙ ꝑ hoc il
lud approbem⁹, & tūc puto, ꝙ Inn. verū dicat. Sed si partes ꝯfite-
rent̄ illud instr̄m esse verū, & ꝙ eorū volūtate exēplaret̄, tūc face
ret fidē quo ad ipsas partes, vt l. optimā de ꝯh. & ꝯmit. stip & dicā
c in seq. mā. Quæro, c qd si sint plures testes, q † testificant̄ se vidisse
6 instr̄m hu⁹ tenoris publicatū manu talis notarii, an istorū dicta
ꝓbēt? Vr̄ ꝙ nō, sicut ꝓbat exēplū. vt hac l. & l. 2. ff. de fi. instr. In
ꝯriū vr̄ casus in c. olim. el. 2. ex̄ de priui. Sed ꝯ p̄dictā Decre. facit
ȷ. de test. l. testiū, vbi dr̄, ꝙ dēt ꝓbari sic esse lectū, & sic eē scriptū,
& instr̄m dep̄ditū, vñ vr̄, ꝙ dēat sic fieri, nō aūt sufficit ꝓbari in-
d str̄m esse, nisi sic. De hoc br̄, ad hoc, vt testes q deponūt d se vidisse
e instr̄m, ꝓbēt, reqrit̄ amissio originalis e instri, & ꝙ illi testes sint
f valde f periti, vt notarii, & aduocati q desectū īstr̄orū cognoscūt,
& ꝙ līas illius notarii cognoscerēt. Ita colligit in d. c. cū olim. a ls
si testes nō essēt ita periti, eorū dicta nō facerēt fidē, nisi ꝓbarēt
de eo ꝙ ꝯtinet̄ in instr̄o, vt d. l. testiū, vel nisi ꝓbarēt ꝯ fidē illius
instri. s. verū, vel p̄sūptū, vt ȷ. de ꝓb. l. si de possessione. ff. de iure fi-
g sci. l. a. §. diuus. & ibi dixi. Iuxta p̄dicta 2 q̄ro, qd si vnū instr̄m eēt
7 exēplatū ꝑ tres, vr̄ quatuor † notarios asserētes se vidisse, & auscul
tasse instr̄m nō abolitū, nec cācellatū, & se cognouisse līam no-
tarii, an fidē faciat? Certe non. Hoc tenet Spe. in d. §. oñso. ver. sed
nūqd, nullā tn̄ bonā rōnē assignat. In ꝯriū vr̄, ꝙ s. ꝓxi. dixi, ꝙ te-
stib. multū peritis credit̄. Sol. & hic aduerte, q̄a multa q̄ pertinēt
ad hanc materiā recito. Rñ. debes scire, ꝙ scriptura publici nota-
8 rii † nō facit fidē, nisi de eo ꝙ rogat̄ a partib. dēt. n. notarius eē ro
9 gatus, vt in Auth. de tabel. § hoc aūt. † Itē non pōt notarius h esse
h rogatus a partib nisi de eo ꝙ ipse partes faciūt, i & iō si ego roga-
i rē notariū vt faceret instr̄m, ꝙ Titius occidit vnū hoīem, vel ꝙ
percussit me, nō starēt huic instr̄o, vt l. 3. §. itē diuus. ff. de test. ibi, te
stib. nō testimoniis, & c. sed ꝙ illud instr̄m sit publicū, & talis ta-
bellionis manu ꝯfectū, hoc nō fit a partib. vñ notariū de hoc pōt
esse rogari, & sic instr̄m nō facit fidē. Sed si ipsemet notarius qui
instr̄m scribit, rogaret alios, vt ꝯfiterent̄, ꝙ illud īstr̄m est manu
sua ꝯscriptū hoc posset fieri. Et si tu dicis mihi, testes periti ꝓbāt,
vt dictū est, fateor si sint examinati a iudice, sicut debēt examina
ri, sed notarii, licet hoc scripserint se vidisse, nō sunt examinati,
vt debent, iō illorū assertio fidē nō facit, vt in l. fi. ȷ. de testa. l. hac
ꝯsultissima. §. fi in gl. sup ver. depositiones. facit tn̄ aliqualē p̄sum
ptionē vtilē ad multa vt no. ꝑ gl. in l. 2. de fi. inst. Quæro, vtrū exē-
plū exēpli ꝓbet? Vos vidistis tex. in p̄cedēti lectione q vr̄ dicere,
ꝙ nō, in l. 1. s. de diuer. rescr. & ita pertranseunt Doc. coiter. Quare
K hic aduerte, k qñq; exēplū est exemplatū † partib. præsentib. &
10 authoritate iudicis, siue ponas partes ꝯsēsisse, siue dato termino
partib. ad opponendū, non obstante ꝯdictione alterius partis iu
dex facit publicationē. Isto casu istud instr̄m est originale in eo,
ꝙ ptes ꝯsenserūt huic publicationi, & iudex authorizauit, ꝙ īstr̄m
facit mentionē alterius documēti, sed quantū in hoc originale
est, ideo puto ꝙ hoc instr̄m poterit exēplari. De hoc ȷ. de rela l. 2.
& ēt l. 1. Si vero exemplū esset sumptum absq; partis p̄ntia, vel ea
ꝯdicente, non tn̄ cognito de ꝯdictione, tūc putarē, ꝙ nō posset
exēplari, ꝑ d. l. 1. de diuer. rescr. & ar. l. 1. de rela. Puto etiam quod
si exēplū primum esset sumptū, seu scriptum manu illius nota-
rii, q scripsit authēticum, ꝙ sufficeret, & posset exemplari per ea
quæ dicta sunt supra, arg. l. si quis ex argentariis. § prohibet. ff. e.

Venio Ad aliā māmm auth. si quis in aliquo. dr̄ hic, ꝙ si vnū
l instr̄m l faciat mentionē † de alio, nō facit fidē. Con-
11 tra. ȷ. de ꝯh. & ꝯmit stip. l. optimā m Sol. dico, ꝙ non facit fidem
m inter alias ꝑsonas, sed inter eas, inter quas est ꝯfectum, & scriptū
instr̄m, bene faceret fidē. Ita loquitur lex contraria. Contra hoc
n opp. n ȷ. de fid. instr. & iure hastæ fis. l. j. li. 10. Sol Qñq; vnū instr̄m
facit mentionem de aliquo facto, quod possibile est interuenisse
tēpore instrumenti, & tūc facit fidē, & præsumitur tūc interue-
nisse, cū instr̄m ꝯfectū est. Et ita dēt intelligi illa gl. aliàs diceret ma
le. Facit ad hoc. ff. de acq pos l. p̄dia, & ꝙ ibi no. ꝙ dixi ff sol. mat.
12 l. post dotē. † Iuxta p̄dicta q̄ro, eccl'ia o vēdidit fundū, & ī isto
o ꝯtinet̄ sic, p̄cedētib legitimis tractat. b. & habita licētia Episcopi
& c. Vtrū ista faciāt fidē, videt̄ ꝙ sic, inter eadē ꝑsonas, vt d. l. opti
mam.

ADDITIONES.

a Pom. Dico ergo sic. Ista opi. est cōmunis, ut ꝑ Ang. in § nihil. Inst. de act. Fely. in c. Albericus, de test. & Are. consi. 26.

b Str. Debeat citari. Adde, vltra alle. ꝑ Alex. Bal. cōsi. 1 in lib. 3. do. Card. cōs. 72. Bal. cōsi. 5 a. 5. lib. Adde t i quod debent citari oēs quorū interest. d. c. fi. Host. & Inn. in c. pen. de cōfir. vti. vel inut. & in c. cum olim. de priuil. & ibi do. Maria. Soc. in ȷ notab. & Far. in cōs. 156. ies. Visa, & c. qñ ꝑsonę sint certæ noīs tim, an specifice citari dēant. l. si eo tēpore. C. de remis. pign. & ī auth. si oēs. C. si vt ab hæt. scalist. & vtrobiq; nota, aliàs sufficit generalis, vt ibi, & ꝑ gl. & Inn. in d. c. Albericus, de testib. & in d. c. fi. de fide instr. Far. sūt no. in l. decē ff. de ver. ob. & ꝑ Doct. post Pet. de Anch. in c. fi. de elec. li. 6. & no. in l. meminerint. C. unde vi & dicta Bar. hic, intellige, qñ fit exēplatio propter uetustatē, secus si ob aliā cām, quia tūc recurritur ad originale. c. qm̄ cōtra. de ꝓb. & ponit do. Mari. Soc. in rub. de dilat. art. 5. q. 9. Scd̄o intellige, si para fit pręsens, vt possit citari, secus si absens. ar. no. in c. quoniam frequenter. extra, vt lite nō cōte. in prin. & ibi ponit do. Maria. Soc. in 4. art. fal. 3. vers. j. requirit̄. Tertiò intellige, nisi exēplatio fieret superioris authoritate, vt puta Papæ. Ita Hos. in c. 2. de fide. & ibi Im. & sequit̄ d. Maria. in d. rub. de dila. art. & q̄st. p̄alle. & in materia uide, quæ no. Bar. in l. 2. dopti. ff. de adop.

c Men. Quæro. Afflict. dec. 302. Dec. cons. 225. col. 2. Bar. Soc. inter cons. Marsen. consi. 120. col. 1.

d Paris. Qui deponūt. Quid si notarius deponat se vidisse instrumentū, an probet vide Alexā. cōs. 1 no. vbi cōcludit, ꝙ inter easdē ꝑsonas ꝓbat, secus inter alias. Videēt de hoc Ale. in cōs. 396. vbi ponit quid si notarios bāchi scribat in actis, qualiter Titius ꝓducit instrumētū mādati, & quid si scribat effectū, an faciat fidē. Et, ꝙ requirit̄, vt testes deponētes se vidisse instrumētū, deponāt se totū vidisse, & examinasse, & esse peritos in arte. uide Cō. cōs. 127. in el. Cōsultus, in fi. primi dubij. Et de notario attestāte se vidisse īstrumētū, puta ꝓcuratorem alicuius, an ei credat̄, uide Ias. in l. iuris gēt. §. ꝙ fere. ff. de pact. in prin. vide Ias. in l. ex hic. C. de test. mil. Et vltra omnes uide late Fel. i c. sicut. ex̄ de re iud. vbi ponit, an ꝑ testes possit ꝓbari tenor instrumēti. Et cōcludit ꝙ sic, postea ponit octo limitationes ad istā conclusionē, vide oīno ꝑ eū. Et de eo, ꝙ dictū est de notario attestāte se vidisse & legisse instrumētū ꝓcuræ, vel aliud, vide Fel. in c. 2. de fide instr. Declara vt ꝑ Caccialupū in l. admonēdi, in . . char. ff de iureiur. Quid autē si in snia iudicis . . sserat, aliquē esse ꝓcuratorē, vide Fel. in c. cū in iure. de off. dele. Item adde, ꝙ regula huius auth. nō ꝓcedit in teste deponēte de aliquo actu, licèt de eo dicat confectū instrumētū ꝙ nō apparet, uide Pa⁹. in l. j. in prio. C. de fide instr. Itē ad illud, ꝙ dictū est de ꝓcuratore, uide Roma. in cōs. 63. vbi vult, ꝙ ꝓbet quo ad ꝓcuratorē cōstitutū, & cōtra declarando, vt per eū, uide, ꝙ nō credat̄ notario attestanti de alio instrumento etiam a se confecto. Barb. consi. 38. vol. 4. in 1. dub.

e Paris. Originalis. Qualiter ꝓbet̄ amissio originalis, uide Fel. in d. c. sicut, de quo supra in p̄ced. apost. vbi alle. Alex. in multis locis. Et q̄ sunt ꝓbanda per tales testes, vide Alex. consi. 196. vol. 2.

Men. Adde similia per Rebuff super concord. in tit. de mandatis Apostol. in gl. literas, col. 9. ver. 2. fallit. Tiraq. de retrac. conuent. §. 1. gl. 9. nu. 56.

f Str. Illi testes sint ualde. Adde Abb. in d. c. cū olim & Io. And. in add. Spe. in d. §. ostēso. ubi dicit, ꝙ in ꝓbatione tenoris uenit dies, & loc⁹, do. Card. cōs. 25. & ibi, an admittant̄ testes de credulitate l. 1 q̄ requirant̄, vt instr̄m possit ex ꝓtocollo releuari, uide ꝑ eūdē cōs. 131. & quid dēat continere ꝓtocollū vt ex eo possit releuari instr̄m, uide Io. de Ana. cōs. 32. & in quantū Alex. in 7. fal. dicit, ꝙ exēplū ꝑ modum registri i actis notarii facit fidē cum restrictionibus, vt hic ꝑ eū. Adde uidendū Pet de Anch. cons. 40. inci. prima facie. Et de mā uide Rom. cōs. 336. ubi ponit si Papa scribit executori, vt faciat executionē iuxta tenorem sententiarū in publicatione porrectarū, ꝙ executor nō dēt exequi, nisi viderit originale, uel nisi Papa scribat ex certa scientia. & ꝑ eundē cons. 145. qñ liber Archiuii publici facit fidē originali non reperto.

g Men. Iuxta prædicta. Ruyn. cons. 3. num. 2. lib. 2. Curt. sen. cons. 77. colū. 2. in prin. Dec. cons. 503. nu. 3. Ias. cons. 42. col. 1. lib. 1.

h Paris. Notarius. Vide Pa. de Ca. in l. neq. natales. C. de ꝓb. Et nō credit̄ nisi d his q̄ tpe instri potuerint interuenire. uide ad Bal. in l. sciēdū. ff. de uerb. obl.

i Quod ipsæ partes faciunt. Adde Pau. de Cast. cons. 42. & 317.

k Men. Hic aduerte. Barb. cons. 18 col. 3. lib. cons. 4. col. 5. eo.

l Paris. instr̄m. Vide Comen. cōs. 137 circa med. Itē adde singulariter vnū. qd̄ licet nō credat̄ notario, uel instr̄o facienti mētionē de alio instr̄o, tn̄ oriē magna p̄sumptio, ꝙ ita sit. Et iō dixit singulariter Cō. cōs. 6. ꝙ si ego soluerē alicui tanq̄ ꝓcuratori creditoris ꝑ te, & notarius in instr̄o solutionis attestaret̄ illū esse ꝓcuratorē creditoris, put cōstat in instr̄o cōfecto ꝑ talē notariū. qd̄ potero a te reo repetere pecuniā, q̄ noie tuo solui, quia p̄sumit̄ ꝑ notario ita asserēte. Itē, quia nō est p̄sumēdū, qd ego soluissē, nisi fuisset ille uerus ꝓcurator. Bene uerū est, qd̄ ego dēo tibi ꝓmittere de cōseruando te indemnem a creditore. Ita singulariter Cō. i d. cōs. 6. inci. Creditur libris. Et ibi ponit, qd̄ dēs iurare. Quid aūt i statuto referētę aliud, an distinguatur, referatur totus tenor, uel nō, uide Alex. cōs. 545. Itē uide q̄ hēs ad Bar. in l. asse toto. ff. d hær. insti. Itē quid si in priuilegio dicatur cōcessum tali ꝓcuratori Titii, an sit necesse ꝓducere mādatū, uide Bal in c. 1. §. ꝑsonā. ꝑ quos fiat inue. uide ꝑ hoc quæ scripsi in l. optimā. C. de contrah. & cō. stip. de ꝓcuratore asserto in aliquo instr̄o, an sit necesse, ꝙ ꝓbet se fuisse ꝓcuratorē. Itē in quātū dictū gl. quod ad hoc ut ꝓbetur tenor instri ꝑ testes, dēt ꝓbari amissio, qualiter ꝓbetur, uide ēt per Are. in c. fi. eū de prob. in 3. no. Item circa istam materiā qñ exemplum probet, uide Dec. consi. 36. Et qñ testes dicunt se uidisse instrumētum, uel testes examinatos, quomodo probetur, uide Dec. consi. 72.

m Men. Optimā. Adde ut per Rom. cons. 63. ub. tenet, qd̄ instrumentū in quo quis cōfitetur se esse ꝓcuratorē Titii, ꝓbat contra ipsum fuisse, uel esse talē; & an instrumentum faciat fidē, quo ad alias ꝑsonas nominatas in instrumēto, uide Paul. de Cast. consi. 84. Barb. consi. 18. col. 6. lib. 1.

n Pom. Contra hoc oppo. Est mirabilis doctrina ista. Idē uoluit in l. si fortè. ff. de cast. pec. uide Gul & d. Pet. in d. c. 1. de re. eccl. nō alie. do. Abb. in cōs. 42. & in c. sicut. de re iu. a Men. Barb. cōs. 7. col. 4. cir. med. lib. 1. & Dec. cōs. 128. nu. 4. in fi. cons. 403. nu. 17. circa med. & cons. 479. nu. 6.

o Ecclesia. Adde ut per Bal. cons. 339. lib. 3. & consi. 350. 4. lib. D. Card. cōs. 14. Menoch. Barb. cons. 40. col. 4. in fi. lib. 1.

mā. Contrarium puto nā d. l. op. mā: & q̄ s. dixi, intelligo in h s q̄ pnt sibi p̄iudicare ɔfitendo. alienando, & obligando, secus in aliis. Rō, quia eadem facilitate qua vēdūt, eadē facilitate illa verba asserūt, vt l. doli mali exce §. diuersū. ff. de noua. & dixi i l ſc ē 13 dū. de uer. obl. † Quæro, repit̃ in quadā snia lata a corā nobis, li a te litime ɔtestata, iurato de calūnia, &c. vnū ista verba faciāt fidē de factis? Vr̃, q̄ nō. quia vnum instrm, q̄ facit mētionē alterius istr̃i nō ꝓbat. Hoc tāgit Cy. hic, & l emācipatione. j. de fi. ist. Ego b tn̄ dico, q̄ si snia fuit lata p̄sentib partib. & non ɔdicentibus probar acta sic ꝓcessisse. Ita ꝓbat in l. j iuncta gl. fin. j. de rela. b &c.

ADDITIONES.

a Pō. Snia lata. Adde vltra Ale. Bal. conf. 110. li. 4. Pa. de Ca. 318. Adde tu, & vide Bar. in l. sciēdū. ff. de ver. ob. Et Lanfr. de Oria. in rep. c. qm̄ cōtra falsā. in pri. & d. Ale. in cōs. 22. p̄torū in 2. uol. ubi dicit cōem opi. esse cōtra. Bar. hic Adde & uide Rom. cōs. 156. ad fi. & seq. Ang. Are. in §. Inst. de fideiuss. & cir. i fi. ff. qñ app. sit. Ale. in l. sciēdū. ff. de uer. ob. & eūdē in cōs. 42. l 4. vol. ubi d̄i, q̄d opi. Bar. in d. l. fi. cēset cōmunis, qcqd ipse dixerit in d l. sciēdū. & uide ēt in cōs. 165. 10 versi. & ēt. vol. 2. & q̄ posui in d. l sciēdū. & uide Fel. i cōs. 199. & in cōs. 220. ad fi. Pa. de Ca. hic ad fi. aliqd p Panor. cōs. 52. l 2. dub. uol. 1. & cōs. 28. co. & Bar. cōs 96. Vide ēt Fely. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. in vers. 4. limita. de cōstit. & 1 c. quon a cōtra. i vers. 3. cōcludo. de ꝓba. & Arc. cōsi. 68.

b Men. De rela. Crau. consi. 54. nu. 12. 13.

AVTHEN.

Si quis in aliquo. Vbi vnū instrm facit mentionem de alio. nō ꝓbat, nisi illud de quo fit mētio exhibeat̃. h d. Opp. de l. chyrographis. ff. de admi. tut de §. 1. in auth. vt sra. fi. coll. 9. Sol. gl. vt s. no. Itē op. & vr̃, q̄ exceptione elidat, vt l. in fraudē. §. neq; ff. de iure fis. Sol. Doc. & Cy. tāgūt 14 hic, † q̄ q̄sque quærit, nunquid exēplum probet, ɔ eum q ꝓducit, & dm̄ est, q̄ sic. † Q̄ q; q̄rit, nunquid exemplum probet ɔ eū q recipit, & tūc hēt locū, q̄ dixi s. in auth. nr̃a, q̄ sol ē multū no. 16 & valet, q̄ † qñ tu recipis copiā instr̃i ꝓductā ɔ te, ad hoc, vt exēplū sumptū ꝓbet ɔ eū, qui producit ɔ te exemplū, facias scribi in actis q̄ copia est data tibi de volūtate aduersarii tui, & ex mādato iudicis, tūc sp illud exēplum ꝓbabit ɔ eum. Ita sentit gl. in d. §. neq;. & Doc tenent istud. Vos uideris, q̄ exemplū nō ꝓbat, nisi 17 sit publicatū authenticū a iudice. † Quæro nūqd requirit̃ aliud. Dic, q̄ requiritur citatio partis, quæ posset lædi, vt l. nā ita diuus. 18 ff. de adop. Vide in Spe. de instr. edi. § ostēto. ver. quæst aūt. † Sed q̄ro, nūquid de volūtate partiū vnū instrm possit exemplari extra iudicium, adeo, quod ꝓbet? Dic ut no. p Inn. in c. fi. ex de fide 19 instr. & ibi tenet, q̄ nō. Itē q̄ro, pone † q̄ plures testes deposūt, & dnt, tale instrm, q̄ tu habebas est perditū, quia vr̃ debere ꝓbare in mā nr̃a per l. testium. in fi. j. de test per l. publicati. j. de test. Doc. tenent ɔtrū. Itē quid si dicant testes se uidesse, & legisse, & recognouisse lr̃am notarii, nūqd istæ attestationes probent? Vr̃ q̄ non, quia istę vnt quodammō exemplum. Sed exemplū non probat, vt hic. In ɔtrium est veritas, vt in c. cū olim. el j. ex de priuil. Dic, q̄ si testes essent periti lr̄arū, adeo, q̄ depositio p̄dicto mō facta, posset cadere in mente eorū, tūc optime probat. Casus est in d. c cum olim, & ibi gl. Aut non sunt testes periti. & tūc tenor 20 instr̃i non probaret per dicta testium. † Item posito, q̄ debeat probari originalis amissio, quæro, qualiter probabit̃. gl in d. c. cū 21 filium. vr̃ dicere, q̄ amissio instr̃i probaret̃ p sacramentum. † Itē q̄ro nūquid exemplo exempli debeat credi? & Doc. dicūt, q̄ nō 22 p l 2. de diuer. rescr. † Item quærunt Doc. Pone, q̄ iudex in snia sua dicit, nos talis cognitor, &c. viso libello. &c. talē sententiā ꝓferimus in scriptis. & non apparet de actis. Nunquid ista sententia probabit acta? de hoc dicit in l. fi. j. de vsu. Cy. tangit hic, & clarius in l. emancipatione. j. de fi. instr. & ibi no. Bar.

LEX VIII.

1 *Actor tenetur edere reo, ad exceptionem fundandam. nu. 3. & 5.*
2 *Reus tenet̃ edere actori ad r̄plicōnē fundā. & ad itētionē fundatā coadiuuā.*
4 *Reus quando teneatur edere actori instrumenta communia. nu. 6.*

Et quę. Legit in gl. duob mo. Tertio mō sm Per. sm lec. antiq q̄ puto uerā, hoc intēdit. Reo edit̃ ab actore ad a exceptionem probandam. a actori non edit a reo ad intentionē fundandam. sed ad replicationem probandam h. d. sm j. lect. sm hanc pono casum in terminis. No. q̄ hr̃ in summario. Ista lect. fundat trib. modis. Primo, q̄ fauorabiliores sunt rei, q̄ actores, & ex hoc requirit̃, q̄d reo edat ad exceptionē probanda, non actori ad intentionē fundandā. Illud uero, q̄d hæc lec. ꝓsupponit, q̄d reus edit actori ad replicationē fundādā, fundat̃ eadē æquitate, q̄a sicut reus ɔ actorē excipit, & ei edit, ita actor replicādo dr̃ excipere. Nō. n. aliud est replicatio. q̄ exceptio ɔ exceptionē, vt l. 2. de exccp. ꝓbat hoc in fi. istius legis a ɔtrio sensu, vbi d̄i, q̄d nō dēt originē petitionis sumere ex istr̃is rei, sed ex replicatione a ɔtrio sēsu. Tertio vr̃ ꝓbari p casū i l. pe §. fi. ff. ad l. fal. Supuenit postea. Azo. q̄ l. istā hoc mō legit, & sm ei⁹ lec. ista lex hr̃ hoc intendit. Rōnes edunt a reo actori. & ecōuerso, nō instr̃a. h. d. Ista lect. Azo. fundat rōne ista. Rōnes sunt factę mandante parte, & continēt eius volūtatē, vt l. si quis ex argentariis §. pertinere. ff. e. unde est eadē æquitas tam ex parte actoris, q̄ ex parte rei. q̄ nō cessat in instr̃is. Si vellem⁹ sustinere opi Azo. r̄ndēdo ad ɔtria. dū d̄r fauorabiliores sunt rei quā actores. Cōcedo in dilationib. dandis, sed in aliis tanta fides dēt adhiberi instr̃is actoris, quāta instr̃is rei, vnde nō facio dr̃iam inter actorē, & reū, sed inter rationes, & instrumenta. Non ob. si opponas de l. pe. § fi. ad l. Fal. Sol. gl. ibi instr̃a edunt tanq̄ corpora hereditaria, & nō tanq̄ instrumēta aduersarii simplr̃. Per. legebat alio mō, & tenebat opi. primā, eo excepto q̄ dicebat, posse edi actori ad probandā replicationē, dicens q̄ nulla lex repu. Nos q̄d tenebimus? Cy. l lec. antiq tenebat opi. Pe. sicut Pe. dicebat, postea venit Gul. & dixit idē & ita tenebat de verbo ad verbū. Et si alius superuenisset idē dixisset, q̄ ipse. Ad veritatē huius materiæ videndā. oportet videre tria; Primo, vtrū actor edat 1 † reo, ad exceptionē fundādā. & gl. vr̃ semp tenere q̄ sic, & quasi oēs hic & in l. 1. §. editiones. ff. eo. & probant per d. l. nō est nouū. & l. iustū. s. eo. Ego dico, q̄ est casus j. de ɔd. sine cau. l dissolutæ. & l. qui tab. ff. de fur. Secundo est videndum, vtrū reus edat actori instrumenta ad intentionem probandam, de hoc nemo dubitat, quod reus nō cogitur edere instrumenta actori ad fundandā intentionē, q̄a est casus hic in fi. & s. eo. l. qui accusare. & quia est b speciale in fisco, b vt ff eo. l. Senatus Tertio q̄ reus edat † actori ad 2 replicationē fundandā, probat̃ p istū tex. a ɔtrio sensu, & p l. pe. §. fi. ad l Fal. vt dixi Nec ob q̄ dnt, ibi edunt̃ instr̃a tanq̄ corpora hereditaria, quia si rationē illius tex. inspicias diligēter, loqt̃ur gnālr ita, q̄ ēt alia instr̃a nō hereditaria edi deberent. Et istam partē puto veram. Pro hoc vr̃ tex. j. de fi instr. l. plures, & istud verum puto, q̄ ēt tenet Gul. in l j. §. editiones. ff. eo. plus dicit ipse, non solū ad replicationē fundādā reū edere actori. V. g. Ego peto a te fundū Titianū, quē mihi vendidisti, ego fundo intentionē meā, q̄a vēdidisti. Et mō ɔtentio est inquantum fundus Titianus prætendebatur valere. Certe ad istam intentionē iuuādā iā fundatā, cogit actori edere. Itē & sic probat̃ in l. qui cōcubinā. §. cū ita. el 2. de le. 3. & l. p̄diis. §. Titio. eo. ti. quod no. & tene mēti. Habes ergo approbatam primā lec. antiquorū. Op. ad istam vno mō de le. 1. §. edenda. ff. e. Sol. reus edit instr̃a actori, qñ his vsurus est. Ita loqt̃ ibi, alias nō cogit ad intentionē fundandā, ita loquit̃ hic. Et ideo 3 vt ista mā liqueat, dic, si quæris an actor teneat̃ edere † instr̃a reo ad sui defensionem, dico q̄ sic. vt hac l. in prin. & s. e. l. non est nouū, & l. iustū. & j de cond sine cau. l. dissolutæ, & ff de fur. l. q tabulas. Si vero quæris an reus cogatur edere actori, & tūc aut ad intentionē fundandā, aut eam fundatam iuuādā, aut ad replicationē probandā. Primo casu nō cogit edere, vt hic, dū dicit originē petitionis, &c. Fallit i fisco, vt s. e. l. q accusare. & ibi no. Itē fallit si his instr̃is vsurus erat, vt in §. edenda Scd̃o casu cogit̃ edere, vt d. §. cum ita. & § Titio Tertio casu singulariter cogit̃ edere, vt hic a ɔtrio sēsu. & l. pe. §. fi ad l. Fal. Facit l. plures apochis j. d̄ fi. ist. 4 Quæro vtrū re⁹ cogat̃ edere actori † instr̃a cōia? R̄n. q̄dā sūt istia commu,

ADDITIONES.

a Pōm. Probandā. Hoc tñ declara, vt p Bal. in l. instr̃a. j. de fideic. si est exceptio fauorabilis, secus si studiosa, videret̃ tñ q̄ actori dēat edi, ēt ad rōtētionē fundandā, p l. nō est. s. e. in rōne sui, quæ ita militat in actore sicut in reo. Sed potes dicere, q̄ rō diuersitatis esse pōt, quia actor dēt a principio venire instructus, quia pōt scire quib. armis velit vti, non sic reus, q̄ nō scit quib. armis velit oppugnare, & imo a principio nō pōt scire quib. armis se defendat, & ista rōne ēt succurritur actori in replicatione, & per hæc, & summariū Bar. hic colligit̃ r̄nsio ad difficultatē, quā mouet hic Bald. q̄ est, q̄ cū iura faueant æqualiter reo, & actori in medio cāe, q̄ tñ hic magis faueant reo. l. nō est. iūcta l. qui accusare, s. e. quia hoc non est verū. æqualiter. n. imo vtriq; fauet̃, vt hic. Reo. n. edit̃ ad exceptionē fundandā, actori vero ad replicationē, io quia excipere dr̃ Inst. de replic. in prin. & sic æqua lance tractātur, & circa primū articulū tactū hic p Bar. an actor edat reo, &c. inquantū pro eōi adducitur ista lex. & l. nō est nouū, cū l. seq. s. eo, dic, q̄ loquit̃ in rōnib. primariis ipsius creditoris, quas reus, ita de facili hr̃e nō pōt, sicut instr̃a publica a tabellione. & imo inter hæc vr̃ esse diuersa rō, hoc, tñ an sit verū depēdet ab intellectu huius l. Ad l. verò dissolutæ, r̄nde vt hic per Ale. & cōsidera, q̄ ille tex. non loqt̃ in terminis dubii nostri, loqu. t. n. potius in actore, qui fuit debitor principalis, qui poterat sibi reddere instr̃a. Et ita intelligitur Ale. hic in 2. ar. 10 14. fal. Posset tñ dici q̄ Bart. cōsideraoit, q̄d ille tex. loquitur in instr̃o liberationis, q̄d remāserat penes creditorē, quod reus petebat, vt si q̄ō vexaretur a creditore, possit solutionē ondere, & sic vt posset exceptionē probare, non autē vt loquatur de primæuo instr̃o obligationis. ad quod facit tex. ibi in verbo, inefficax apud ipsum creditorem. l. qui tabulas. hic alleg. & tex. in gl. reddi, benē facit quod no. Bar. io l. libertus a patrono. ff. de in ius voc. & ad hæc vide etiam Fel. in c. 1. de proba. versi. fallit vndecimo.

b Pom. In fisco. Quæro circa hoc, quare ē q̄d cū fisc⁹ fuit priuilegiat⁹ i hoc, q̄d sibi edant̃ instr̃a ad intētionē fundādā, cur nō est ēt adhuc priuilegiatus, q̄d nō teneat̃ edere reo ad exceptionē iuuādā? d̄ri hic aliq rōnē esse, ne ꝓbōnū copia angustet̃. Sed certe ista rō militat, & cōcludit q̄d priuat⁹ priuato ad intētionē fundandā edere dēat. Ego dicerē q̄d rō sit, q̄a cū aliena iactura locupletaret̃, & innocēs cōtra debitū cōdēnaret̃. nō. n. placet q̄d dr̃, q̄d hoc factū est ne multiplicarent̃ spālia, q̄a hoc nō est inconueniēs. l. fi. ad Vell. l. assiduis. j. qui po. in pig. hab. restringe tñ hāc cōclus. q̄d edat̃ fisco agenti mod s tex. Primo, vt nō hēat locū hūtib. cām a fisco. ita Ale. in d. l. ne quisq̄. Itē restringe, vt nō procedat in causis criminalib. l. diuos. in §. 1. in fi. de iure fis. & ita tenet Ale. cōs. 132. vol. j. Tertio restringe, vt nō procedat, qñ vnus fiscus ageret cōtra aliū, vt p Bal. in c. 1. de prob. Facit bñ l. sed milites. §. j. ff. de excu tu. Quarto restringitur, vt non procederet quando fiscus ageret cōtra ecclesiā, quæ illi æquiparatur. l. fi. s. de sacros. eccl. Ita Bal. in d. c. 1. de prob. & eadem rōne posset dici idē fore in casib. in quib. per Alex. in 13. fal. huius art. prin. Quinto restringitur, vt non procedat, qñ fiscus ageret contra sibi non subditū, per ea q̄ vult Bal. in l. exemplo. circa fi apparatus sui. j. de prob. faciūt bñ c. ut no. Ale. in auth. prox. in 6. fal. Sexto restringitur, vt non procedat qñ cōmode probaret. Ita Abb. & Mod. in d. c. 1. de prob. ibi 7. de Fel.

cōiā rōne ꝓprietatis, & illa debēt edi vt ſ. l. pxi. Quedā ſunt cōmunia, quia ꝯtinent aliquod cōtinens rōmunē vtilitatē, vt emp. & vend. inſtrm, ꝙ continent vtilitatem vēdentis, & emētis: tunc ſi ꝓprietas ipſius inſtri eſt ꝓpria ipſius rei, quia ipſe emit chartā, & recollegit eā a notario de ſua pecunia, tūc nō cogit̃ eā edere niſi ſicut alia inſtrumēta publica, & propria ipſius, inueniat eā actor ſi vult. Ita videtur velle Iun. extra de prob. c. i. & dic, vt ibi

LEX III.

Et quæ. Lex iſta legit̃ duo. mo. ī gl. vno mō, ꝙ loqu. ī ī inſtrumētis & hæc ē prima, alio mō, ꝙ loquat̃ ī rōnib. & hęc ē ſcđa lec. Ponā caſū, & ꝓſequar primā lect. q̄ approbāt Doc. & Gul. ī l. j. §. editiones ff. eo. ſm hāc lec. h. d. Actor edit reo inſtrā ad exceptionē ſuā ꝓbādā, vel coadiuuādā h. d. vſq; ad fi. Legit alio mō iſta l. ī rōnib. q̄ ꝓſequere, vt in gl. tene mēti primā. S. ī tenēdo primā lec. q̄ro d̄ rōne hui' l. q̄ ē rō, ꝙ actor nō p̄t a reo petere editionē inſtrorū, ad intētionē fundandā, ad replicationē ſic, reus vero p̄t ab actore ad ꝓbādā exceptionē ſuā. Rō q̄ mouet hāc lect. p̄t eſſe triplex. Prima p̄t eſſe, ꝙ actori non dēat fieri editio, qa actor venit deliberatus ad iudiciū, vñ non petit a reo, ſed reus nō venit deliberat', & ita fit ſibi editio, ita, & actor quo ad replicationē ſuā ñ venit dliberat', cū ignoret q̄ exceptionē re' opponet. Et iō ad replicationē ꝓbandā actor petit editionē. Itē mouet hāc lec. arg. a ꝯrio ſēſu ſūptū ī fi. l. qa ñ fit editio ad originē petitionis, ad alia ſic. Mouet ēt tertia rō, q̄ ē ī l. pe. §. fi. ad l. Fal. Vñ ꝓ dclarōne hui' paſſus ſicū q̄ris, vtrū reus edat actori, ad intentionē ſuā fundādā? dic, ꝙ nō, vt l. q accuſare. ſ. eo. Aut q̄ris nūqd actor edat reo ad ꝓbādā exceptionē? & dic. ꝙ ſic, vt l. ſi eſt nouū. & l. iuſtū ſ. e. Aut q̄ris † nūqd re' edat actori ad replicationē ſuā ꝓbādā? Dic. ꝙ ſic, ſm lec. q̄ teneo, & probat̃ in d. l. pe. §. fi. ſm verū intellectū. Aut. q̄ris nūqd reus edat actori quo ad adiuuādā intētionē, & dic, ꝙ ſic, ſm. Gul. V. g. actor replicat, ꝓducūtur inſtrā. Et pone qōnē eſſe de fundo vēdito, nō reuocat in dubiū fundū eſſe vēditū, qa eſt ꝓbatū, ſed reuocatur in dubiū, q̄titas fundi, q̄ neſcit. Iſto caſu ſi reus hēret inſtrm ex cuius tenore poſſet declarari quātitas fundi, tūc actor ad coadiuuādū intētionē ſuā, optime petit a reo. alle. l. q cōcubinam. §. cum ita. de le. 3. Facit l. prædiis. §. Titio ff. eo tit. ſm Gul. de Cun. Qualiter autem fiat editio inſtrumentorum, dic, ut in gl. mag. §. editionis. ff. eod.

De in ius uocando. Rub.

1 *Datio libelli an ſit de proceſſu.*
2 *Iudicium valet ſi pars comparet in iudicio abſque citatione.*

Gl. ꝯtinuat, vt habes ī ea. Tu dic dato libello ē neceſſe, ꝙ citēt pars iō poſt ti. d̄ edē. vbi ponit̃ libelli editio, ponit̃ ti. d̄ ī ius voca qua vocatione ī i' oē iudiciū īcipit, vt Inſt. d̄ pę. te. litī §. fi. & vid̄ gl. tuā. Circa iſtā rub. ꝗ̄ p̄t q̄ri † an datio libelli ſit d̄ ꝓceſſu, tex. hic allega ī gl. vr̃ dicere, ꝙ ñ. S. n. iudiciū īcipit ab ī i' voc. & datio libelli libelli p̄cedat, ergo dātio libelli ñ ē d̄ ꝓceſſu cū ab ī i'. voc. īcipiat ꝓceſſus. Pro hoc facit, qa p̄t dari libellus die feriato, vt l. miles. §. ſexagīta. ff. d̄ adul. & iſtud puto verū. Eniā vidi gl. ī iure Can. ſd ñ recordor vbi. Incipit ergo ab ī i' voc. ꝓceſ', vł a petitōne partis, q̄ petit aduerſariū vocari ī i': Et d̄ hoc gl. j. d̄ tēp app. l. fi. §. illud. tūc n. editio libelli dicet̃ d̄ ꝓceſſu, qñ p iudicē dabit parti ſm formā. Auth. offerat̃. j. d̄ lit. cōte. Quęro qd ſi pars † venit ad iudiciū ſpōte ſine citatione, vtrū valebit? Gul. d̄ Cu. facit iſtā q. ff. d̄ ī ius voc. l. j. & tenet, ꝙ valeat, vt ibi. Idē tenet Spe. ī ti. d̄ li. ꝯcrp. § ſeq̄t ī fi. & Io. And. ī c. ñ. d̄ elect. li. 6. Quęro quare ī C. p̄cedit ti. d̄ eden. & ſeq̄t d̄ ī ius voc. ī ff. totū ꝯ̄? Dñt qdā, ꝙ ñ ita Imꝑator ꝯſiderauit ordinē, ſicut Iuriſc. Truffæ ſūt, qa Imꝑator ſemp hēt iuxta latus ſuū homines prudētiſſimos, ꝑ quos leges ꝯponit, & ꝯdit. vt l. humanū. ſ. de leg. & in i. cōſti. iſtius lib. Ratio eſt iſta. Totus iſte ti. poſitus hic, tractat de venia petēda, quādo in ius voc. parētes, vel patroni, ſed iſta venia nō p̄t ꝯcedi, niſi prius videatur cauſa quare dēant citari, iō p̄miſit ti. de edēdo, & poſtea de in ius voc. In Digeſto loquit̃ de in ius vocan. generaliter, q̄ vocatio pōt fieri etiā ante datum libellum, ideo præmittit de in ius vocan. &c.

ADDITIO.

a Rub. Quod intellige ſi ante citationem offertur, ſecus ſi poſt, vt voluit Bal. in addit. Spe. in ti. ne cler vel mona. in prin.

LEX PRIMA.

a Sicut bonis. a Breuiter dicit. Reuerētia, quæ debetur marito, debetur vxori, nō econuerſo. h. d. Op. de l. liber. j. de ope. lib. Sol. vt in gl.

ADDITIO.

a Pom. Sicut bonis. Rō aūt huius tex. eſſe pōt, qa cū maritus, & vxor ſint ſocii diuinę, & humanę domus, vt l. aduerſus. j. de cri. expil. hær. & crūt duo, &c. c. debitū, extra de biga. Certe non poſſet moleſtari vxor, quin etiam moleſtaretur uir iuribus alle. in gl. & l. i. §. ita aūt. ff. de iniur. Aduerte tñ, quia iſta rō confundit gl. dū uult, ꝙ nō ſit idem econuerſo, contra quam facit, quia non inconuenit maritū ab vxore uenuſtari, ut eſt gl. l. ſi uolūtate, & ibi Bar. de dot promiſ. facit gl. in §. qualiter in auth. conſti. quæ de dig. non ob. text. alleg. in gl. quia non loquitur in opera reuerētiali de qua hic, ſed in aliis terminis, ut patet per Bar. in l. ſeq. prox.

1 *Citatio, an ſit de ſubſtantia iudicij.*
2 *Libellus, an ſit de ſubſtantia iudicij.*

Sicut bonis. In gl. quę īcipit. i. ęqtate, ibi, & no. vtrū iſte actus reuerentialis dicat adeo a nā debitus ꝙ ēt volente parte nō poſſit hoc ius per pactum remitti. de hoc eſt gl. in l. qui exceptionē. ff. de cōd. ind. §. fi. Quęrūt Doc. nunqd citatio ſit de † ſubſtātia ꝓceſſus, ſi in ꝓceſſu nō reperit̃ citatio partis. Vr̃, ꝙ nō, ar. hic in gl. In ꝯriū facit l. ſi ſine īterrogōne. ff. de īterro. act. Gul. tenet hāc vltimā partē, vbi oſtēderet̃ partes ſp fuiſſe ī iudicio: alr̃ nō, imo citatio tūc diceret̃ de ordine ſubſtātiali. l. conſentaneū, & auth. q ſemel. j. qūo, & qñ iudex. Itē nunquid † libellus? Vr̃, ꝙ nō, qa p̄t offerri die feriato l. miles. §. ſexaginta ff. de adul. no. ī l. i. ff. de fer. De hoc ſolet dici ī auth. offerat̃. j. de lit. ꝯteſt. p Doc. Tetigi ī l. plaū. j. de ſent. & interloc. om. iud. Et iſta lex dicit, ſicut libertus reuerentiam debet patrono, ita, & uxori patroni. Quærit glo. de ratione diuerſitatis, quæ eſt ratio quare uxori patroni debeatur reuerentia, ut hic, ſed marito patronæ non. Dic, ut in §. patitur, Inſtitu. de iniur. & ita reſpondet gl. Bar.

LEX II.

1 *Obſequia quæ conſiſtunt in faciendo, non tranſeunt ad hæred. extraneos.*
2 *Ignorantia iuris naturalis non excuſat.*
3 *Pęna quæ debetur parti non remittitur per reſcriptum.*
4 *Compoſitione facta de pæna, non comprehenditur pars quæ debetur parti.*

a Venia edicti. a Reuerētia in nō faciēdo, q̄ debet̃ patrono, trāſit ad hæredes ēt ex̃neos, & in iure quaſi nāli errāti nō parcit̃, & p reſcriptū nō remittit̃ pęna, q̄ debet̃ parti. h. d. Op. j. d̄ op. li. l. liberti, libertęq;. Sol. ibi ī † obſeqiis, q̄ cōſiſtūt in faciēdo, q̄ nō trāſeūt ad hęredes extraneos, hic ī his, q̄ cōſiſtunt in nō faciēdo. Op. j. de lati. liber. tol. l. j. §. ſed, & ſi ſub cōditione. Sol. vt ibi. Op. de l. i. j. de lib. & eorū li. Sol. dico, quod filij liberti debent hanc reuerentiam viuo liberto, non mortuo, vt in ꝯrio. Op. de l. hęres liberti. ff. de obſe. Sol. Aliud ī hr̃de liberti, ad quem non tranſit illud grauamē, qa ex parte eius eſt odiū. Aliud in hærede patroni, ad quem tranſit, quia ea parte eius eſt eſt fauor. Ita loquitur hic Opp. quod iuris ignorantia excuſat in a dānis, vt l. error: de iu. & facti igno. Sol. hic iure nāli † rōne inducto, ibi in iure ciuili. ꝙ dic. ut plene no. in l. regula. eo. tit. & in c. ignorantia. extra, de re. iu. lib. 6. per Dyn. Op. & vr̃, ꝙ pęna delicti poſſit p reſcriptū remitti, ut l. reſcripta, de prec. Imp. off. Sol. d. gl. 3 notabiliter, hoc eſt verum in pęna. † q̄ debetur parti, q̄ p reſcriptū nō remittit̃: ſecus in ea, q̄ debetur fiſco, vt l. ꝯria, & uide iſtā b gl. quam no. No. iſtam gl. pro compoſitionibus, b quæ fiunt tota die cū Rectoribus eccleſiæ. ſ. cū Duce, domino Marchione, vel 4 Comite eccleſiæ, ut p has ꝯpoſitiones † nō poſſit remitti pęna ad quam quis eſſet ꝯdemnatus parti, quod no. Op. de l. q̄uis. ff. e. Sol. fateor, ꝙ patronus pōt remittere non autē per reſcriptum, &c.

Venia edicti. Reuerēna, q̄ debet̃ patrono, & q̄ ꝯſiſtit ī nō faciendo, debet̃ hr̃dib. patroni, ēt ex̃neis, hoc primo. Itē errāti ī iure quaſi nāli, ñ ſuccurit̃, hoc ſcđo. Itē pęna, q̄ debet̃ patrono a liberto uocante in ius ſine venia, nō remittit̃ p reſcriptū h. d. Et hēt tria dicta. ſm incipit ibi, nec in ea re, tertiū ibi, cū igit̃. Op. ꝯ primū dictū de l. liberti. j. de ope. li. So. ꝙ q̄dā ſunt operę ꝯſiſtētes in nō faciēdo, vt puta de nō uocādo in ius, ſine venia, & iſtæ debent̃ extraneis, alias ſecus, vt in ꝯrio. Itē opp. de l. i. §. ſed & ſi ſub ꝯditione. j. de Lat. liber. tol. So. ut ibi. Itē op. dr̃ ꝙ filij liberti debet hāc reuerētiā, ꝯ de l. 3. j. de li. & eorū li. gl. dat duas ſol. Iſta eſt uera, ꝙ filius liberti ipſo liberto uiuēte reuerētiā dēt, ut hic, ſed eo mortuo nō, ut in ꝯrio, de quo dic, vt ibi no. Itē opp. & ur̃, ꝙ ſicut extranei hęredes liberti nō debēt reuerentiā patrono, ita libertus non debet reuerentiā extraneis hęredib. patroni, cuius ꝯriū dr̃ hic, ut l. hæres. ff. de obſequiis Solu. gl. no. ꝙ in l. ꝯria ex parte liberti, verſatur odium, & ideo reſtringit̃, ex parte vero patroni, verſatur fauor. Iſta ſol. fundatur p l. cū q da. ff. de lib. & poſt. Cōtra ſm dictum opp. dr̃ hic, nāli rōne &c. ꝯ qa nāliter oēs homines ſunt liberi, vt §. i. Inſt. de iure nāli. Sol. gl. ꝙ differentia eſt inter ius naturale, ſm ꝙ omnes ſunt liberi, vt in ꝯrio, & rōnem naturalem. Nā nāli rōne quilibet eſt obligatus bene facere ſibi bene facienti, & de tali nunc loquitur tex. noſter. Itē op. ꝯ tertiū dictū hic. ꝙ nō p̄t impetrari p reſcriptum, ꝯ. de l. reſcripta ſ. de prec. Imper. offe. Sol. no. gl. ꝙ aut loquimur de pęna applicāda fiſco, & illa poteſt remitti. Aut loqmur de pęna applicāda parti, & iſta poteſt remitti per reſcriptū, ut hic. Poteſt ualere iſta ſolutio ad iſtud, quia fiūt tota die reformationes, quod

ADDITIONES.

a Pariſ. Venia edicti. No circa iſtam materiam petitionis ueniæ, & nō eſt de ſubſtātia iudicii uiſi petatur, uide Ale. conſi. 309. Item no. ꝙ in petitione ueniæ nō requiritur citatio alicuius, immo iudex cōmittens ſimpliciter citationem petita uenia, uidetur eā concedere, unde d. Franc. conſi. 108. Item not. ꝙ nunquam eſt de neceſſitate petēda uenia, niſi in caſib. a iure expreſſis, ſcđm Bal. in c. i. de mil. uaſ. q. cont. eſt. Et de materia ueniæ uide late gl. & Doc. in § pęnales. inſt. de act. unde etiā in materia Ro. ſing. 10. ubi etiam ponit, an priuatus poſſit fiſcum conuenire ſine uenia. Itē implorans iudicis officium non tenetur petere ueniam ſecundum Ro. quem refert Iac. in l. nec quicquam. §. ubi decretum. ff. de offi. Proconſu. & leg. Sed uide Iaſ. in l. j. ff. de iuriſ. om. iud. tenet cōtrarium, non facta mētione Lud. Rom. Itē de multis perſonis, quæ non poſſ: nt uocari in ius ſine uenia, puta de patre ſpirituali, q leuauit de ſacro fonte. Itē de ſacerdote parochiali, de magiſtro, & dño, reſpectu uaſalli, & aliis q̄buſdā, uide Iaſ. in l. generaliter. ff. e.

b Men. Compoſitionibus. Rip. reſp. lib. 2. c. 29. nu. 5.

qexbãnitl rebãniãt ſoluta quarta parte pęnę, & reliqua eis ſit remiſſa Pone, ꝙ qs erat bãnit᷒ puta in cẽtũ dãdis, & ſoluẽdis. Cõi, & in centũ dãdis, & ſoluẽdis parti uigore alicuius ſtatuti, nũqd reformat o ſe extẽdet ad hũc exbãnnitum inquantũ tangit pęnam dandã parti? Dic, ꝙ nõ, per ſol. gl. & ar. eorum, quæ no. ĩ l. a; ff. ad Sylla facit, ꝙ no. per Doc. in l. 1. §. vſq; adeo. ff. de iniu. Bart.

LEX III.

1 *Lis inter patrem, & filium, quando eſſe poſſit.*
2 *Venia non petita, nec exceptione facta per patrem, an valeat proceſſus.*

Qui in poteſtate. Pr, uel mr, nõ pt uocari ĩ ius ſine venia. h. d. Op. & vr, ꝙ ĩter prem, 1 filiũ † poſſit eẽ lis, vt l. ſi qs a liberis, ĩ prin. de lib agn. Sol. Rña hic poſita fallit in caſib. q ponunt in l. lis nulla. ff de iu. & ĩ. d ep. aud. 2 l. ſi lenones. Quærit qd ſi fuerit citat᷒ venia ñ petita, an † vitiet pceſſus? Gul. de Cun. dicit, ꝙ nõ, nã petitio venię nõ eſt de ſubſtã a tia iudicii. ꝙ apparet, qa pronus põt remittere, ut l. quis. ff. c. ꝙ ñ eſſet, ſi eſſet de ſubalibus iudicii, ut dicã ĩ auth. offeratur. ĩ. de lit. conteſt. Can. tangunt in c. ſepe contingit. de uer. ſig. in Cle. &c.

ADDITIO.

a Menoch. Quod apparet. Vant tract. null. tit. de null mand comp nu 56.

Qui in poteſtate. Parẽtes nõ pñt uocari in ius ſine venia. h. d. Op. de l. ſi qs a liberis. I prin. de lib agno. d. l. ſi lenones ĩ. de epi. aud. Sol. rña eſt, ꝙ lis ĩter patrẽ, & filiũ ĩ ptãte cõſtitutũ nõ pt eẽ. Fallit in iurib. cõtris. Fallit ĩ caſtrẽſi, uel quaſi peculio. & ĩ alis caſi. no. in l. lis nulla, ff. de iud. & ad pdicta facit, ꝙ no. in l. ſi ſocer. in prin. ff ſol. mat. Tetigi ſup auth. ſed quis. ĩ. de rei uxo ac. Itẽ qro qd ĩ filiis adoptiuis. Dic, vt in gl. Quęro pone filius emãcipatus egit cõ prem, factus eſt pceſſus, nõ reperit, ꝙ venia fuerit petita, qro nũqd pceſſus uitiet? Primo, vr, ꝙ ſic, qa cũ citatio ſit fundm pceſſus, vt ĩ. e. in rub. & citatio nõ hẽt ſolẽnitatẽ, q reqrit, ut hic, ergo vr uitiari. In cõtrũ dicit Gul. ĩ l. quis. ff. e p illã, & eãdẽ l. quis, qa & ipſe pron᷒ uolẽs, pt citari ẽt ſine venia. Vñ ſi ñ appareret cõdictio pris, ñ itelat pp hoc pceſſus. Dic, ut ibi p eũ. Quęro nũqd pr cõtra filiũ agẽtẽ, & veniã ñ petẽtẽ poſſit exceptionẽ opponere, & pęnã qnquagĩta aureorũ petere. Doc. dñi, ꝙ poſſit, de quo uide Cy. hic. No. ꝙ ĩter patrẽ, & filiũ ñ pt eẽ lis, ĩ his, q pſupponũt actionẽ ciuilẽ, & nãlẽ, ſed p officiũ iudicis bene põt eſſe lis. Hoc probatur in l. ſi ſocer. in gl. ibi poſita in uer. conueniri. ff. ſol. matr. & facit, quod no. gl. in l. Imperator. ff ad Treb. & l. ubi pnre. eo. tit. Quod iſtud ſit uerũ. probatur Pater debet filio alimenta. & per officium iudicis tenetur, & tñ pater põt eſſe in iudicio cum filio: & econuerſo pro alimentis ſibi præſtandis, vt l. ſi quis a liberis. ff de libe. agnoſcen. Bartol.

a *De pactis.*[a] *Rub.*

ADDITIO.

a Parif De pactis. Circa materiam pactorum habes tractatum domini Baptiſtæ de S. Seuerino

In hac rubrica cõtinuabo tibi quaſi omnes rubricas uſq; ad tit. de iud. Imperator dicturus de iudicijs præmiſit de edendo, & de ĩ ius uocãdo, iõ poſtq qs ẽ citatus, qñq; cõtingit, ꝙ amicę ſe ponũt in medio, & faciũt, ꝙ actor faciat reo pactum gratuitũ, ideo ponit hic rub. de pact. Qñq; trãſigitur, ideo hic ſequit de trãſactionib. Qñq; nullo modo poſſunt concordari, ſed omnino itẽdũt litigare, & tũc eſt neceſſe, ꝙ interueniat aduocatus, ideo ponit, tit. de poſtulando, & de aduocatis, & poſtea debet inueniri pcurator, ideo ponitur tit. de procur. Et quia in prędictis quandoq; aliqui læſi reſtituuntur ratione ætatis, uel abſentiæ, ideo conſequenter ponit tit. de in integ. reſti. poſtea venit liber de iud. &c.

LEX PRIMA.

1 *Fideicommiſſum dicitur conditio.*
2 *Si teſtator grauet filios in morte de reſtituẽdo ſi deceſſerit ſine liberis, & in codicillis reuocauit conditionẽ, quod videtur remittere fideicommiſſum.*
3 *Renunciare iuri de futuro, quando quis poſſit, & nu. 5. & 9.*
4 *Ius, quod non competit, nec re, nec ſpe non poteſt pacto remitti, & nu. 10.*
5 *Pactum factum de futura ſucceſſione mortui, valet, & nu. 12.*
6 *Pactum factum contra voluntatem teſtatoris, valet, & nu. 13,*
7 *Conuentionibus innominatis quis nõ poteſt agere, niſi primo impleuerit ex parte ſua, & nu. 14.*
8 *Cautio Mutiana an habeat locum in contractib. & nu. 15.*
11 *Iuri præſenti, & non de futuro, quare renunciari poſſit.*

8 **C**onditionis. a Fideicõmiſſum ea futuro euẽtu pẽdẽs põt p pactũ remitti. h. d. Diuidit in duas partes Primo ponit dictũ in gñe Scdo infert ad ſpeciẽ. ſecunda ibi cum igitur, &c. No. principium cũ gl. b dicit tex. cõdõnis ĩcertũ, b ꝙ totum ipſum fideicom. † dr cõdõ. No. 1 ad qõnem c in qua conſului. Teſtator grauauerat filios de reſti- c tuendo in morte, ſi qs deceſſerit ſine liberis, † poſt modũ in co- 2 dicillis ademit cõdõnẽ d q filiis ſuis impoſuerat, dicebatur poſtea d quod fideic. debebatur, quia ſola cõdõ fuit adẽpta, ſi deceſſerit ante grauamẽ, allegabat, ꝙ ſola cõdõ erat remiſſa, ñ aũt fideic. erat ademptũ. Sed ego cõſului cõtrũ, & inter alias rõnes fuit una, qa, ꝙ dicit teſtator, remitto cõdõnem, ur remiſiſſe totũ fideic. cõdõnale, vt hic patet. Nã cõdõnẽ appellauit totũ fideicõ. Rõ ĩ qna me fundaui, fuit iſta, qa & ſi diceremus fideic. remanere, nullius eſſet momẽti, nã tñ deberẽ ego tibi, quãtum tu mihi, & ſic nullũ, vt l. ab oſb. §. ſi a Titio, de le. j. & ibi dixi, &c. Venio ad gl. & op. iuri de fu e turo nõ põt renũciari, e vt l. ſi ita ſcriptũ. §. ſi ſub cõdõnẽ, f ff. de le. f 2. Sol. † Nõ pt renũciari ſimplici renũciatione, vt ĩ cõtrio, ſed p pa- 3 ctũ ſic, vt hic dr, Rõ qa pactũ nitit cõſẽſu duorũ, renunciatio g cõſenſu unius, iõ eſt maioris firmitatis. Ita dt gl. magna no. Sed cõ hoc op. de l. nec nos. ĩ. de capti. Dicit gl. ibi fuit error. Vel dic, ibi 4 erat ius † ꝙ ñ cõpetebat re, nec ſpe, h iõ nec pacto pt remitti. Ita lo- h quit ibi, & uide gl. tuã. Itẽ op. ff. quorũ leg. 1. §. ꝙ ait, e l. 2. gl. dt, ꝙ illud magis accedit repudiationi q pacto. Tu dic, & melius, ꝙ ibi interdictũ quo. leg. als bon hær. nõ cõpetebat nec re, nec ſpe, añq adirẽt hrditatẽ, vel bo. poſ. peterẽt, & iõ p pactũ nõ põt remitti. i Vlterius ad iſtud i op. cõ gl. de l. in pinnũ. ff. de acq. hęr. & de cura. bo dã. l. 1. & ff. a qb ap. nõ licet l. 1. §. 1. & ĩ. de tẽp. ap. l. fi. cir. fi. So. gl. in d. l. 1. de cura bon. dã. dt, ꝙ renũciatio ſimplex, ſi qdẽ fuit facta in iudicio, valet, ut ll. cõtriis, ſi fiat ex iudiciũ, nõ ualet. Ita loqĩ, ꝙ dictũ eſt, ĩ. & iſtud eſt bñ dictũ. Aliũ dñt, aut renũciatio fit par k te pñte, & valet. Ita loqĩ hic. Aut abſẽte, parte k & ñ ualet, ut d l. ſi ita. §. ſi ſub cõdi. cu ſi. Et iõ ſi fit ĩ iudicio, ualet pp pñtiã partis, uel iudicis. Iſta ẽ op. la d Are. q placet mihi, l; qdã cõ, qa uerba renũciationis fcã pte pñte hñt uim pacti obligatorii d ñ petẽdo ĩ futurũ, ut l. tale pactũ. ĩ pri. ff. d pact. Pro dclarãda igit iſta mã pfecti᷒ q teugerĩ in ſolone cõtriorũ, diſtigue tres caſus. Quędã ſũt iura, l q uere cõpetũt nobis re, & ſpe. l Quędã, q nobis cõpetũt, ſpe, & ñ re. Quędã, q nobis ñ cõpetũt nec ſpe, nec re. Primo caſu ſi quidẽ illa iura nobis cõpetũt re, & ſpe, abſq; aliquo fcõ nrõ ex diſpoſitione legis, ul teſtatoris, ut l. legata, q a die mortis, qrũt ignorãti, & hrditas, q qrit filio ſuo ignorãti, tũc pt repudiari, & p pactũ remitti, & ñ ẽ dubiũ, ut l. fi. ĩ. d repu. hær. l. ſi qs ita, la ultima ff. de cõdi. Iſti. & ꝙ ibi no. l. ſeruũ filii. §. j. ff d le. 1. Si uero nobis cõpetit ex aliquo fcõ nrõ, tũc ſi eſt i᷒ pſonale, nullo mõ pt tolli renũciatione, ſed reqrit pactũ factũ parte pñte, ꝙ apparet, qa alteri paciſcẽdo, alteri nõ aqrit, ut l. fideiuſſoris, & ibi no. ff. de pact. l. ſtipulo m iſta. §. alteri. de uer. ob. Si uero eſt ius reale, m tũc ius poſ. põt p di ſimplici renũciatione: i᷒ vero dñii nõ, ut l ſi qs, la 2. §. dña. de ac. poſ. Qñq; eſt ius, ꝙ cõpetit ſpe, & nõ re, & tũc p pactũ pt remitti, vt hic. in ſimplici uero renũciatione dic, aut fit parte pñte, & idẽ, qa hẽt uim pacti. ut l. tale pactũ, in prin. ff. de pac. Si parte abſẽte, tũc in iudicio ualet, vt l. 1. de cur. bon. dan. & ibi no. cũ ſimil. n alleg. ĩ. Si extra iudiciũ nõ ualet, n vt l. ſi ita ſub conditione. ff. de o le. 1. cum ſimi. Qñq; o eſt aliquod ius, ꝙ non cõpetit, nec re, nec ſpe, & iſtud. ſi qdẽ uerba renunciationis, uel pacti ſapiant diſpo- p ſitionẽ de pñti, nullo modo ad aliud ius futurum porrigũtur p vt ĩ. de

ADDITIONES.

a Barb. Conditionis. Pro hac q. vide Bar. qui plenius loquitur l. ſi quis ſeruum. ff. de cond & dem & vide ibi Io. de Imol. & per Bar. in l omnib §. ſi Titio de le. 2.
b Conditionis incertum. Adde vnum verbum per Bal conſ. 54 lib 1.
c Quæſtionem. Adde videndum pulchrum caſum per Bal conſ. 56 lib. 4.
d Parif. Conditionem. Vide Fran. conſ. 94 in ver. conſi. ſuo 195.
e Parif. Renunciari. Vide circa hic dicta per Bar quod poſſit renunciari iuri nondũ delato, in iſtis hę. vel fidei. & qñ interuenerit authoritas iudicis, vel nõ, Comm. conſ. 154. in 4 du. iaci vlterius. Et inquantũ Bar dicit. quod ſimplici renũciatio ne renunciare nõ põt, ſed per pactum ſic · qd ſi notarius vtatur ſimplici verbo, renũcio, in inſtro. Vide ſingulariter pract. Papien. in forma libelli quo agitur, vt pacta ſeruentur, in ver. pacta. Item adde quod ſi renunciatio eſſet iurata, & traheretur quando renunciatur expreſſe alicui iuri de futuro, iuramentum autem nõ faceret, vt renũciatio ſimpliciter traheret ad ius de futuro, vide Ale cõſ 232.
f Pom. Conditione. Et aduerte, quia ille tex. loquitur in iure de futuro dependente tamen a die certa.
g Men Ratio. Bar l. 1. nu. 10 c. ſi. ff de iur. codi. Soc. ſen conſ. 220. col. 2. in ſi lib. 2.
h Pom. Nec ſpe. Quia ibi nullũ erat fideic & licet ibi re vera eſſet mortua, tamẽ ex quo erat dubium penes volentẽ paciſci, nõ poſſumus dicere, quod aliquam ſpẽ haberet, quia non ſufficit habere potentiam paciſcendi, niſi etiam quis ſciat ſe illam habere poteſtatem, arg l heres inſtitutus, in fin. ff. de acq. hæ. & l. quæro, vbi per Bar ff de eo, qui pro tu & l is qui hæres §. 1. ff. de acq he. quam potentiã nõ poſſumus dicere, ꝙ dubius ſciat ſibi competere, cum æquiparetur ignorantiæ per Bar. in l manifeſti.
i Vlterius ad iſtud. Adde gl & Do in c. ex multiplici, de decimis.
k Pom. Abſente parte. Et vltra iſtos duos caſus hic, ꝙ valebit renũciatio ſimplex iuri de futuro, ſi eſt iuramento firmata, vide per Cu. & ibi Ale. in l. is qui hæres. ff. de acq hæ & tenet Ang in l ſi quis poſthumus. ff de lib & poſth.
l Pom. Nobis re, & ſpe. Hoc intellige, & ſpe, hoc eſt, iam deducta ad eſſe; alias non implicaret, ꝙ quædã nobis cõpetunt, cũ ſpes ſit de futuro, & patet ex exẽplis Bar.
m Pom. Ius reale. Bar. videtur tenere contrarium, in l. non ſolum §. ſi liberationis. ff. de lib. legat. dum ibi alle. l. poſtquam lite ĩ cod. niſi dicas, ꝙ ibi loquitur quando res eſſet penes aduerſarium, hic vero econtra. Vide etiam Ale conſi. 43. in 2. dub. vol. 1. & etiam uide ad hoc Ang Are. in § adem iuris. Inſt. de excep.
n Pom Non ualet. Et utrum ius, quod competit ſpe, & nõ re, poſſit remitti pacto, aut ſimplici renũciatione, & pacto poſſit tolli, ut hic per Bar. dic, ꝙ tollitur nõ ipſo iure, ſed ope exceptionis. Ita Raph conſ. 144. & hoc etiam uidet hic ſentire Pa. de Ca. in ver. reſtat. & Ang. Are in § adem iuris. Inſt. de exc. ubi uide plene p eum, & ex ibi no. per eum colliges, q ſit ratio diuerſitatis inter pactum, & ſimplicem repudiationem. Et de iſta materia uide etiam Abb in c. ex multiplici. extra de dec. Doc de Ro. dec. 291. in nouis. Bal. in l. ſed, & ſi quis. §. quæſitu. ff. ſi qs ca. hoc tamẽ limita, ut per Ale. in l. poſtquam lite inf. eo per Bar ibi, ubi uide, q addidi, & ꝙ ualeat renũciatio facta in iudicio, uide ẽt Ro conſ 22. Imo. cõſ 62.
o Men. Qñq;. Tiraq. de retract. cõſang. §. 1. gl 9 nu 131. Soc. ſen. cõſi. 230. col. 3l ſi lib 2.
p Men Porriguntur Deci conſi. 179. nu. 9. & late quando ſpes poſſit remitti, tradit Ruy. conſi. 198 nu. 23 lib. 1, Caſſ conſi. 3. nu. 56. late Boer. q 157.

vt j.de capt.l.nec nos ff.quo.leg.l.j.§.ꝙ ait, Sed si verba pacti porrigerent i futurū,hoc mō, si quo tpe res ad me perueniret ēt ex cā de futuro,facio tibi pactū de nō petēdo,& similia verba,tunc puto,ꝙ illud valeret,ar.ff.de uer.ob.l si rē meā,facit ad hoc.ff.de vsuc.l.cū nir.ꝙ ibi no. Mō expeditus sū de primo. Op.ꝙ nō va-
a leat tale pactū,qa est de futura successione,vt j.e.tit.l.fi.a& de col
5 la.l.pactū. Sol.gl.optime,h.e tractat de successiōe†iā mortui, ibi de successione viuētis,& uide gl.ex qua no. ꝙ p fideicōmissū iniūctū inter fres nō succedit fr fri,sed succedit defuncto, iō istud pactū est de hrēditate defuncti,nō de hrēditate uiuētis.Itē op.volūtas testōris est lex,vt in auth.de nup.§ disponat,sed pactū ꝯ l.nō ualet,vt j.e.l.pacta,q̄ ꝯ, ergo nō valet pactū ꝯ uoluntatē testōris.
b Sol.hic testōr ñ phibet fieri pactū.bEt uide gl.uidetē dīr, innuit
6 ista gl.ꝙ pactū ꝯ uolūtatē† defuncti,nō pt fieri.Truffa est si pactū esset prohibitū p defunctū fauore alicuius,posset fieri pactū ꝯ uolūtatē defuncti,uolente illo,in cuius fauorem testōr disposuerat,ut ff.de leg.2.l.cū pr.§.libertis,de le.1.j de fideic.l.quoties: ꝙ ergo dr,uolūtas testōris est lex,uerum est,in fauorem eius,in cuius fauorē disposuit: sed hic pactum fuit factum inter eos,in quorū fauorē fuit facta dispō,iō si testōr prohibuisset,nihil releuaret. Op.ulterius,ꝙ istud pactum debeat irritari,quasi nō secuta cā pp q̄ pactū fuit factū,nam iste filius non decessit sine liberis.Sol.ut in gl.& bñ. Item op.& uř ꝙ hæc lex sit male situata, nā debuit poni in tit.i.de transac.Sol.dicit gl.ille ti.loquiř,qñ res est
c dubia pp lit.ꝯte.c hic qñ est dubia alia rōne, tūc est magis pactū, quam transactio. Ego dico,ꝙ etiam si esset transactio,optime staret in hoc ti.quia hic titulus est generalis ad omnia pacta,trāsactio est pactū,ergo,&c Quęro,posito,ꝙ filius illum sextantē nō tradidisset,an posset agi ꝯ eū uigore huius conuentionis? Bř ad-
7 uerte ex istis† conuentionib. innominatis non potest agere ille, q nō impleuit cōtractum ex parte sua,vt l.naturalis.§.1.ff.de pſc. ver.& l.ex placito.j.de rer permu. Modo ad propositū qñ uerba ꝯuentionis fuerint ita cōcepta,dabo tibi sextantem, vt non petas fideicommissum iniunctū inuicē a patre. tūc iste sextans nō posset peti. Ratio, quia ille,qui promisit,nō potest unquam implere ꝯctū ex parte sua.Si.n. non peto hodie,possum petere cras, iden si nō pōt implere ex sua parte,nunquam habebit actionem ex tali pacto Sed si uerba ꝯuentionis essent ita ꝯcepta, do tibi sextantē,ut tu remittas ius fideicommissi,certe ista remissio pt fieri incōtinēti,& iō impleto ꝯctu,ius remittiř, & sic hrēt actionē. De hoc dicā plene j.ti.l.siue apud acta.& uide gl.no.Quęrit gl.
8 qñ fuit ꝯuentum.vt non peteret,an pręstando cautionē† Mutianā impleat ꝯctum ex parte sua? gl. dicit, ꝙ non,aliter videtur dicere in d.l.siue apud acta,& ibi dicam. Et hanc gl.no quia hęc gl.vř tenere, ꝙ cautio Mutiana non habeat locum in ꝯctib. Dicā uobis in d.l.siue apud acta,& dixi in l Mutianæ, de ꝯd.& de.

ADDITIONES.

a Pom.l.fi.Aduerte ēt,ꝙ d.l fi vř obstare Bart.dū alleg.l si rem meam,nisi dicas, ꝙ dictum Bar. debeat intelligi in casu possibili,quando pot. ti fieri pactum super hereditate viuentis,puta hominis incerti,iuxta l.4 § de illo.ff.pro socio. vt videbitur in d.l fi & dum bar hic etiam alleg.d.l.si rem meam: vide quid super hoc scripsi ad Bar in l quod seruus.ff de cōdi.ob.cau.& ad hæc vide Ro.consi.22.& Imo consi 52.& Cai.consi.129 & Soc.consi 230.

b Men.Fieri pactum.Dec.l.cum proponas.inf.eo.

c Pom.Litis cōt.Aduerte tñ,ꝙ gl.nō dicit hoc,ꝙ ille ti. loquař tñ qñ est res dubia pp litē.nō alio mō,qa hoc esset cōtra l.1 ff.de transa.& si dicař, quare ergo ista lex nō fuit posita in ti.i.sicut l.de alimētis,in 2.respon.respondetur, ꝙ sic placuit compilatoribus,& in hoc non erat vis,vt hęc per eum, & vide hic Alexād. Menoch.Soc.iu.consi.48 li 2.

Conditionis. Ius fideicōmissi conditionalis dependētis ex euentu,potest remitti per pactū.h.d.Et diuidiř in duas partes,qa primo ponit dictū in genere,secūdo infert ad speciem.Secunda ibi,cum igiř.Opp.& sum in gl.dř hic,ꝙ talis remissio, ualet,contra de l.si ita scriptum §.si sub cō-
9 ditione,de leg.2. Sol. gl.ꝙ renunciatio iuris† futuri simpliciter, non valet,ut hic.& ratio est in gl.Sed ꝯ d.sol.opp.de l.nec nos j. de capt.& postli.reuer.Sol.ut in gl.Item op.de l.1.§.quod ait,el 2, ff.quo le.Sol.gl.ibi,ꝙ illud magis accedit repudiationi q̄ pacto. Ista sol. vř ꝯria solutioni precedentis contrarii de §. si sub conditione,quia in d.§.ꝙ ait,interuenit consensus duorum,& tñ non valet ista renūciatio,neq; nocet. Quare potes soluere melius, ꝙ ibi illud interdictū non ꝯpetebat hęredibus ante aditam hęreditatē,neque re,neq; spe,sed in §. si sub ꝯditione, saltem spe competebat illud ius,& ita ēt in litera.Sed in §.si sub conditione, renūciatio nō ualet,propter rationem,quam gl.assignat.Sed contra prædicta instař de l.1.ff de cur.bo dan.& ꝙ ibi no.de l.is q.heres.ff.de acq.hęr.Pro quorū sol.dicas sic,quoddam est ius,quod
10 ꝯpetit† re,& spe. Quoddam est ius,quod competit spe tantum. Quoddā est ius, quod nec re, neq; spe mihi ꝯpetit.Primo casu, aut ꝯpetit mihi siue facto meo aliquo, aut ex aliquo facto meo. Primo casu pone exēplum in legato,ꝙ quæriř ignoranti,ut l.cū pater.§ libertis. ff.de leg.2. Item in hæreditate,quę defertur filio suo,tunc non est dubium, ꝙ isti iuri potest renunciari simplici renunciatione,vt l.fi.de repu hęr.l.seruum filii.§.1.ff de leg.1.Secundo casu dic,ꝙ aut est ius psonale,& nō potest simplici renūciatione repudiari,quia nec alteri q̄rereř, vt l.fideiussores, & ꝙ ibi no.ff.e Si uero est ius reale,& tūc,aut possessionis,aut dñii,si possessionis,pdit sola repudiatione,eo ipso, ꝙ deponit animum,si dñii,dic,ꝙ ñ pdit,vt l.si q̄s.§.dñia.ff.de acq.pos. Scdo casu principali,vbi ꝯpetit ius spe tm,aduerte, qa aut istud ius repudiař p pactū,& valet,vt hic.Aut repudiař simplici renūciatiōe,& tūc dic sm Iac.de Are.ꝙ aut renunciatio fit parte pñte,& ualet,& opař, immo dř hre uim pacti.Ita intelligit Iac.l.tale pactū,in prin. ff.e. Aut fit parte absente,& tūc,aut in iudicio,& ualet, vt d.l.j.de cura.bo.dan.& ibi not.simile not.in l.is,q hrs,de acq. hær.& l.i plurium,eo ti.si vero fiat extra iudiciū tūc nō valet,vt l si ita scriptū.§.si sub cōdōne,de leg.2.Tertio casu principali,vbi est ius,ꝙ non cōpetit mihi,neq; spe,neque re, tunc talis renunciatio non nocet,vt l.1.§.ꝙ ait.el 2.ff.quo leg.quod est verū,nisi verba haberēt se per modū,ꝙ pñt trahi ad futurū ius, puta si cōtingeret mihi i futurū habere aliquod ius in tali re, ex tūc remitto p pactum oē ius in futurū cōpetens,talis remissio posset operari,arg. l. si rem meā.ff.de verbo.ob.Sed iuxta pdicta q̄ro,quæ est ratio,ꝙ potest
11 renūciari iuri† pñti,& nō iuri futuro.d Iac.hic assignat hāc rōnē,ꝙ ille,qui renūciat,vř velle a se abdicare aliquid, sed abdicare no pt id,ꝙ non hēt.Nā velle eius est,cuius est nolle, vt in reg. iur.Sed velle nō dř,quo ad abdicationē id,quod hre nō pōt, cū pēdeat sub cōditione de futuro, & iō renūciatio iuris futuri nō valet.Potest esse,& alia rō,qa renūciatio fit per verbū pñtis temporis,quod tēpus pręsens nō comprehēdit futurum tempus, vt l.si a colono.ff.de uer. ob.Et iō renūciatio iuris futuri ñ ualet,& ista est rō.Itē op.& vř,ꝙ istud pactū nō valeat,quia pactū de futura successione non valet,vt l.fi.j.e.gl soluit,ꝙ hic nō fit pactū
12 de successione† viuētis,puta,ꝙ frater nō succedat fratri, sed pactū fit,ꝙ ex cā fideicōmissi nō petatur legitima portio.Op.dispositio testōris est lex,in §.disponat.in Auth de nup.coll.4.Sed pactū contra legē nō ualet,ut l.pacta.j.eo.Sol gl per interpretationē,qa illud pactū dř ꝯ legē,qd est prohibitum fieri.Innuit ergo
13 gl.quā not.ꝙ cōtra dispositionē† testōris nō possit fieri aliquid p modū pacti,qđ est falsum,ubi ille,cui est prohibitū,pōt facere pactū,uel cōsentire ꝯ uoluntatem testatoris,ut l.cum pr.§.libertis ff de leg.2.l.nihil proponi.§.j.de leg 1.l.quoties.j. de fideicō. Item opp. & uř cū cessat cā pp quā fuit factum illud pactum,uř cessare ipsum pactum,ut l.gñaliter s.de epi & cle. Sol. ꝙ hīc liberos non fuit cā finalis,sed impulsiua, sed remissio iuris fuit cā finalis,ut daret sextantē. Itē op.& uř,ꝙ hæc lex nō sit bñ situata sub hoc ti.Sol.ut in gl.Quærit glo.de duob.Primo q̄rit gl. si iste
14 sextās nō fuerit tradit⁹,nūquid possit† agi ut tradař? Gl dicit, ꝙ sic,cōsiderāda tñ sunt uerba. Nā si uerba fuerint data p hūc modū,do,uel promitto dare sextantē, ut non petas fideicom. tunc uř,ꝙ nō possit peti, si non est traditus.Rō est, qa ille, q sextantē petit,nō potest implere ꝯctum ex parte sua.Quærit gl.nunquid
15 hoc casu possit īterponi cautio† Mutiana.gl.uř dicere,ꝙ nō,qa cautio Mutiana nō pōt hre locū,nisi in ultima uolun.Ita no. gl. in l.Mutianæ,de ꝯd.& dem.ꝯriū uř in l.siue apud acta.j.ti.prox. Verū est,ꝙ Guil.in l 3.ff.de cond.ob cau.tenuit ꝯ hanc gl.Bart.

LEX II.

1 *Pactū verū requirit præsentiā partis,sed pactū tacitum inductū a lege nō.*

Post venditionem. Cōuētione facta cū pcuratore in rē suam,ex parte rei,liberař reus exceptione pacti taciti.h d.hęc notabilis l. Opp. & vř,ꝙ sit liberatus ipso iure,vt l.solutionē.ff.de sol.ibi Sol.emptor suscepit iudiciū aīo nouādi,hic nō.Quæro,cū quo vř factū istud tacitū pactū? gl.dicit īter creditores,& reū principalē,& uide gl.Cōtra,quia pactum requirit præsentiam personæ,& consensum,vt l.1.ff e.sed hic hrs non erat psens.qñ emptor conueniebatur,ergo non est factum pactū sibi.Et ideo possumus dicere,ꝙ gl.non dicit bñ.Sed pactū uidebatur factum cū istis emptorib. quod pactū prodest hrdi,quia illi emptores erāt eius procuratores,licet ī rem suam,vt l.rescriptū §.fi.cū l.seq.s.e.uel dic uerius sustinēdo
1 gl.ꝙ pctm uerū & expssum,reqrat pñtiam personæ. Ita loquiř l.1.
a ff.e.sed pactum tacitum, ꝙ inducit a lege a ex aliquo facto,non
b requirit psonę psentiam, vt hic,quod perpetuo tenementū,b &c.

ADDITIONES.

a Pom.Inducitur a lege vide Bal.in rub.C.q adınit in 2.q & Barb.consi 20 vol.2.& q̄ sit vtilitas in terminis l.nostræ,an pactū dicař expressum,vel tacitū,dic, ꝙ in terminis l nostræ non est sublata naturalis obligatio quia hæres tenebatur, sed tātum ciuilis elisa.Si vero pactum fuisset expressum,fuisset sublata naturalis Ita vř velle Bar.in l.rescriptum.§.fi.ff.eo.& in l pacta,quæ contra,in ver.venio ad secunda.inf.eo dū alleg d § fi.in d l rescriptū,ff.eo.posset dici, ꝙ tale pactum inducatur eo, ꝙ præsumitur, ꝙ venditor hæreditatis sit conuentus, ꝙ emptor satisfaciat creditorib cum sit utile,& certe intellectus Bar.non est verus, qa illo attento deberet dari exceptio doli hæredi prout loquiř tex in § si nō aūt pacti taciti,ut hic dicit tex.& uide Pa.de Ca ad istum tex.in l.si cum emptor.ff eo.

b Tenementū.Adde Fred.cōs.167.& cōsuluit Ro.cōs.294.ꝯ cōem opi. Cy ꝙ donō facta absenti ualeat absq; nūcio,uel epistola, dūmodo aliqualiter certificetur. Io.Fr Ru.Adde,ꝙ cum Bar.tenēt Sal.Imo.Pau.de Cast.Ale.& Ias hic,licet contrarium,& male teneat Bar.in l.si constante ff.sol mat.

Post venditionem. Agentib. creditoribus ꝯ emptores hęreditatis quęriť exceptio taciti pacti uenditori.h.d.Opp. dicitur hic, quod uenditor uř se posse defendere p exceptionē.ꝯ, qa ipso iure est liberatus,

vt l. solutionē. ff. de sol. Sol. vt in gl. Dr in tex. exceptionem taciti pacti. q̄ro inter quos videat̄ esse factū istud pactum. gl. 1. dicit, ꝙ est factum inter uenditorem, & creditorem, istud non est uerū. Rō, qa cū pactū habeat cōsensum, requirit præsentiam panis. vt l. 3. ff. e. Sed venditor nunq̄ fuit præsens, vt ex tex. colligitur, ergo male dicit. Tn̄ sustine gl. ſm do. Iac. ꝙ est uerum, quod pactū expressum requirit præsentiā partis, ut in ꝯrio, non tacitum, vt hic. Op. ꝙ exceptio ista nō possit ꝓpetere hr̄di, seu uēditori, cum nō fuit præsens. Soluunt Moderni, quod ex actu, qui fit tacite in iudicio p ipsam legē, sp exceptio pacti operatur sine presentia, ita hic ex actu spōtaneę susceptionis, lex vnsi tacitum pactum inducit, & ideo prodest etiam absenti, vt in simili probatur in l. item quęrit. §. qui impleto. ff. loc. ubi lex, ꝙ fortius est, ex actu inducit pactum obligatorium, & per absentiam. Et per hoc soluuntur omnes leges. s. l. consensu, ff de act. & ob. cum gl. sua & l. Labeo. ff. de pac. quæ requirunt pręsentiam, uel nuncium, uel epistolā inter absentes, vt in omni actu inter uiuos. Quęrit gl. fi. quam signa, quid si vnus creditor egit contra uenditorem hæreditatis, aliis uunquid præiudicat? gl. dicit, ꝙ non. Bar.

LEX III.

Seruus. Sūmariū patet ex l. ipsa. Opp de l. fi. ī. de acqu. poss. So. gl. distinguit, & bene. Et br̄ capias sic. Aut loquimur in acquirendis, aut iam quęsitis Si in iam quęsitis, tunc, aut ipso ꝯctu, aut ex post facto, a Modo habes gl. tuam, quam uide.

ADDITIO.

a Pom Ex post facto. Inquantum autem dicūt Doc. omnes post gl. ꝙ seruus in ipso cōtractu potest domino preiudicare, dic, quod idem est si incontinenti post paciscatur, vt l. 1. §. si ff. de stip ser quam l. ad hoc adducit Imo. in l. iudex postquā ver extra gl. ff. de re iud. facit l. lecta. uer. dicebam ff. si cert. pet.

Seruus. Seruus paciscēdo pt̄ dn̄i conditionē meliorem, nō deteriorē facere. h. d. Op. de l. fi. ī. de acq. pos. & l. 3. s. de hær. inst. Sol. ꝙ ꝯria loquunt̄ in quærēdis, hic uero loquntur in iā quęsitis. Distinguit tamen gl. notabiliter, ꝙ aut nos loquimur ī delictis, aut ī ꝯctib. Si in ꝯctib. aut ī re peculiari, aut dn̄ica. Et si ī peculiari, no. rlam, & septē casus exceptos in gl. q̄ not. Bar.

LEX IIII.

1 *Pactum seu renunciatio facta super re aliqua, porrigitur etiam ad praeambulum ipsius rei.*
2 *Renunciatio facta instantiæ, vt valeat, intelligitur, quod sit renunciatum causæ, & de natura renunciationis.*
3 *Renūciatio instātia causæ, & litis, quādo per lapsum tēporis videat̄ facta.*
4 *Renunciatio instantiæ per quæ verba fiat.*
5 *Renunciatio instantiæ, an possit fieri etiam ante litem contestatam.*
6 *Renunciatio instantiæ quando possit fieri parte absente, & nu. 12.*
7 *Effectus renunciationis quando renunciatur iuri, & causa.*
8 *Exceptio quæ oritur ex renunciatione litis, impedit ipsius litis ingressum.*
9 *Instrumenta si sunt relicta in manu iudicis, an dicatur renunciatum liti.*
10 *Procurator quando possit renunciare liti, & exceptionib.*
11 *Renunciatio quando fit liti, tacite, uel expresse, an necessario requiratur causa expressio.*

Postquam. Br̄. h. d. Qui renūciat liti motę, vr̄ renūciare liti, & causæ. Op. extra gl. pactum non porrigitur ad aliā rem, quam de qua est actum, vt l. si vnus. §. pacta. ver. & in summa. ff. e. sed hic fuit renunciatū liti tantum, hoc est instantię, ergo nō dēt porrigi ad casum, ut ipsius actionis ius videat̄ esse remissum. Sol. Dn̄i, pactū seu † renunciatio non porrigit ad aliam rem, cōcedo, nisi illa alia res sit pręambulum ipsius renūciationis de necessitate, vt l. illud de acq. hęr. Et est ita in ꝓposito: nā de iure isto, nō potest renunciari instantię, postquam lis est mota. ut l. edita. s. tit. a. Sed si volo renūciare causæ, possū. Vn̄ ad hoc, vt valeat † renūciatio facta instantię, intelligitur, ꝙ p̄cedat renūciatio causę, a sine qua instātiæ renunciari nō potest ita loquit̄ hic, & hoc perpetuo tene menti. Op. & sum in gl. in fi. ī. de iud. l. properandū. §. fi. b Sol. quędam est † renunciatio tacitę instantiæ, q̄ fit per cursum temporis, & per illam nō ur̄ renūciari cāę, seu iuri, ut ibi. Rō est, quia a iure statuitur tempus īstātiæ solū, & nō causę, sed si a iure, uel a iudice statueretur tēpus instātię, & causę, tunc per cursum temporis renunciaret̄ utriq;, ut ī. de app. Auth ei q appel. & ī. q accus. non pos. l. si ea ff. de accus. l. Titia. c Modo q̄ro, & sequor gl. per q̄ uerba fuit facta ista renunciatio? Tex. vr̄, ꝙ p hęc † verba, renūcio liti: hoc vr̄ etiam uelle gl. 1. Scd̄a gl. vr̄ ponere alia uerba, quod dixit se nunquā uēturū ad cām. Et uide istas gl. Sed quocūq; mō fiat, nō curo, qa cum possit renunciare instātię, nisi renūciet iuri intelligit̄ pręcedere renūciatio iuris, ut d. l. illud. Et idem dico si dixit, renūcio instātię, nā p hoc uidetur renūciare iuri in dubio, vt dixi. Sed si diceret, renūcio instantiæ reseruato mihi iure causę, tunc ista renunciatio non valeret, qa renūciatio instantię, & nō cāę, non valet, ut ar. l. si qs ui. §. dn̄ia, de acq. pos. Quęro quo tpe dēt fieri ista renūciatio. Dicit gl. post litē ꝯtestatam, & hoc probat iste tex. dum dicit, postquā liti de prædio motę, & c. ergo a ꝯtrio ante † lit. conte. nō valeret renūciatio, nisi per pactū, ut uidistis s. cod. l. 1. & uide gl. Pet. de Bellap. ur̄ dicere, ꝙ etiā ante litis contestōnem ualeat hęc renūciatio, si fiat in iudicio, ut dixi s. eo. l. 1. Si eñ iudiciū, tūc d verū diceret gl. Aduerte, dico ꝙ ſm rpa ista gl. dicit ueritatē, qa ante lit. ꝯtest. pt̄ qs renūciare liti, seu instātię tm̄, ita, ꝙ nō causę, nec. n. cogebat̄ qs ꝓcedere, sd̄ circūducebat̄ edictū, vt l. & post edictū, ff. de iud. Et hētis. ī. de iud. l. properandum. §. 1. Vn̄ tūc cū renūciatio cāæ non esset necessariū præambulum ad renunciationē litis, seu instātię: hodie vero post actionem propositam, & parte citata nō pt̄ actor desistere, vt in auth. q semel. ī. qūo, & qn̄ iudex: & iō tunc esset cadē rō, q̄ est in hac l. post lit. cōtest. Sed si aduersari⁹ ñ esset citat⁹ ꝓcederet dictū gl. Nec ob. ꝙ dt̄ Pet. ꝙ renūciatio ī iudicio hēat uim pacti, qa ꝯcedo istud ī eo, ī quo, qs vult renūciare, sd̄ hic nō vult renūciare cāæ, vt ē cā, quare ad illā cām ñ extēdat̄ talis renūciatio, cū possit renūciare istātię, retēto e sibi illo iure cāę. Quęro, vtrū ista renūciatio reqrat partis † pn̄tiā, gl. dt̄, ꝙ nō curo, qa pt̄ fieri parte pn̄te, & abn̄te, & vide gl. istud, ꝙ gl. dt̄, ꝙ valeat abn̄te aduersario ītelligo, ꝙ ē verū, si ibi iudex est pn̄s, tanq̄ publica psona recipiēs ꝓ aduersario, alias absēti nō ꝓdest, vt l. certū §. si qs absēte. ff. de ꝯfes. & l. fi. de interro. act. Nō ob. gl. q̄ est in l. nō solū. §. si liberationis uerba. ff. de lib. l. c. ut ibi dixi. Quęro vltimo qd ista renūciatio tribuat † aduersario, eo casu, quo vr̄ renūciari iuri, & cāę? R. ñ. br̄, qn̄q; actor renūciat cāę, & p hoc q̄rit̄ reo exceptio pacti, vl̄ doli: ita loqr̄ hic. Ita ītelligit gl. in d. l. nō solū. §. si liberationis verba. Qn̄q; renūciat reus, & tunc si qdē actor hēbat actionē, q̄ elidebat̄ exceptione, p ista verba paratur actori replicatio, cadē rōne qua actore renūciāte parat̄ reo exceptio. Sed si ipse actor nullā hēbat actionē, ex ista renūciatione, vel pacto, ipsam nō pōt ꝯsequi, vt l. iuris gentiū. §. qn imo, & l. si vnus. §. pactus. ff. eo. ti. Vlti. not. vnū, ꝙ exceptio † quæ orit̄ ex hoc pacto, vel renūciatione facta liti, īpedit litis ingressum. Et sic pt̄ opponi añ lit. ꝯte. & īpedit eā: hoc apparet ex isto tex in duob. Primo in eo, ꝙ dicit cām finitā, & c. Nā exceptio rei finitę, sine dubio īpedit litis. cōt. ut eē de litis conte. c. 1. lib. 6. & l. elegantet. §. si qs post. ff. de ꝯd. inde. Itē ex eo, ꝙ dicit, instaurari posse, nulla rō permittit, q̄ uerba respiciūt ipsum processum ad impediendū eū. q. d. lis de nouo nō poterit inchoari, ergo impedit lit. ꝯtest.

ADDITIONES

a Renūciatio causæ. Vide Ale. cōs. 22. vol 2. ubi ultra hic tradita p eū, dicit cōiter reprobari istud dictū Bar. ex dicto tn̄ Bar. hic hēs colligere limitationē ad rlam. l. cū de indebito ff. de pb l. elegāter. § qui reprobos. ff de pigno. act. l cum autum ff. de solu tamen restrictio non fit, immo potius extensio, quando per talem restrictionem actus redderetur inutilis, ita uult Bar. hic, dum alleg. l. illud, de acq hæ. facit in simili, ꝙ dicit glo. in l. nulla sup. de epi & cle. ꝙ lex noua extenditur ad correctionem legis antiquæ, quando alias redderet̄ inutilis, ubi uide, quę pona. Men. Vide omnino Afflict. Decis. 300 in fi.

b Pom. §. fi. Sūt, q dn̄t, ꝙ §. fi. in l. ꝓperādū, nō ꝓbet, dicentes, ꝙ ibi uē casus spālis in tutore, uel curatore negligēte. Sed certe hoc nō est uerū: immo remouet spālitatē, dū uult, quod minori currat tps instantiæ, ut in aliis, licet non tollat ius.

c L. Titia Adde Ro. idē tenētē eius cōs. 331 & inquātū Ale. alle. Ro io decis. 1ou, ꝙ renūcians liti, & cāę, non censeat̄ renunciare bn̄ficio, uide late decis. 306 in no tit. de renun. & ibi, an reqrat partis pn̄tiam, & renūciās liti, cāæ, & bn̄ficio, nisi possessione dimittat, tenet ad fructus pceptos, ut iidem Do. decidunt deci. 158.

d Barb Aduerte dico. Verum uideat renunciare liti, & cāæ, uī, quod non, per c. dudum, de elec. in uer. liti & cāæ, dic, qd̄ emanauit gratia tollēdi dubitationes, tū de tex. in c. cū pridem, de pac in uer liti cederet, & ab infestatione monachorum cessaret, ratione, ut ī uide ibi do. Cæ. qui allegauit hic Bar. dicere, quod si parti remisit instrumenta, uidebitur renunciare liti. Sed Bar. hic hoc non dicit.

e Poma. Quæro utrū ista. In io c. cum pridē, de renun. tenet, quod non requiritur præsentia partis odio litis, secus in renūciatione literarum. Vide ibi Scribentes. Men. Gomes. §. item si quis stipulante, nu. 14. tost de actio.

Postquam liti. Lis finita p paciū non pōt resuscitari, vel restaurari. h. d. Quæro qd si pars renūciat liti, nūqd vr̄ renūciare īstātię? Qn̄q; pars renūciat īstātiæ tm̄, & iste casus nō est dubi⁹, nūqd aūt istātia possit prorogari de ꝯsensu partiū, gl. ē ī l. ꝓperādū, post prin. de iud. Qn̄q; pars renūciat oi iuri, & liti, & instātię, & adhuc iste casus nō est dubi⁹. Qn̄que pars renūciat sipl̄r liti, tūc, ē no. gl. hui⁹ l. q̄ dicit, qd ī dubio. Sed q̄ro, ad qd renūciatio hęc ꝓsit. Dic ſm la ꝙ si renūciat actor, doli exceptio q̄rit̄ reo, ēt si cēt absēs, ſm qd sētit gl. hic, & idē ī l. nō solū. §. si liberationis. ff. de lib. leg. Si vero renūciat reus, non pt̄ ꝓdesse actori in hoc, qa si reus hēbat aliq̄ exceptionē, q̄ poterat opponi ꝯ actorē, p talē renūciationē actor poterit replicare. Sed q̄ro, p q̄ verba fiet hæc renūciatio? gl. 3. huius l. dicit, ꝙ fit renūciatio p hæc verba, ꝓmitto amplius nō venire ad cām. Istud est nō. dictū, quare renūciādo cāæ videat̄ renūciare toti iuri, & ita hēt locū hęc lex, ꝙ ē notabile. Quęro, qd si dicat simpl̄r ñ se acturū, an ex hoc īducat̄ renūciatio, an cēseat̄ malā cām fouere ex hoc dicto? Et dico ꝙ sic, vt l. marit⁹. la a. §. si negauerit. ī. đ adul. cū sua gl. & nitit̄ ꝓbar̄ p l. si aduersari⁹, đ fi. ī str qd si reliquo īstrā in manu iudicis † an videat renunciare liti? Vr̄ posse potius dici qddā pactū de ñ petēdo, ar. hui⁹ l. cū iudex uideat̄ obtinerē locū ptis: vt l. si ob cām. ī. đ cuic. Pro hoc expsse in c. cū pridē, ex de pact. Sed nūqd sicut † ego renūciare possū, ita ēt ꝓcurator a meus? Gl. in c. cū pridē, p all. expse t 1, sine spāli mādato renūciātē dn̄o nō nocere. Sd̄ nūqd ꝓbōnib. & exceptionib. dilatoriis, & perēptoriis, ꝓcurator sipl̄r ꝯstitut⁹ ad litē, possit r̄nūciar̄, q̄ nisi ñ hēat spāle mādatū ad r̄nūciādū? Inn. t 3 ꝙ possit, & īputet sibi, q talē elegit. Hoc ipse

ADDITIO.

a Men Procurator. Alciat. cons. 753 nu 1. 2.

ipse no. i c. cũ olĩ. i vlt. gl. ex ḋ off. ḋleg. Puto tñ, ꝙ liti sine spãli mã dato renũciare ñ possit, q̃uis dñs ĩ litẽ factus sit p ↄtestationẽ litis, vt l. ꝓcura. & l. nulla. ⁊. ḋ ꝓcu. Sed q̃ro nũqd in renũciatione
11 † tacita, vł exp̃ssa sit necessaria aliqua † cãæ expressio. Pro hoc arguẽdo dici pt. Certũ est, ꝙ renũciatio ĩducit pactũ, vt hac lege, sed ĩ pacto liberatorio, vł exceptiõis tenẽte ñ est necessaria cã, vt l. creditori. ⁊. e. & l. pactũ, ĩ prin ff. eo. ergo nec ĩ renũciatione tacita, vł exp̃ssa. Probat̃ hoc exp̃sse, ꝙ nõ sit necessariũ cãm ĩquire re. l. gl. j. ĩ c. sup hoc. ex ḋ renũ. ibi dũ ḋt, alias necesse nõ habere, & c. Et si illud hẽat locũ. cũ de bñficio agit̃, & circa spũalia, q̃ maioris sunt põderis, multo fortius in his, ĩ qb. de tãto p̃iudicio nõ
12 agitur. Itẽ q̃ rit gl. † qñ noceat ista renũciatio, sufficit, ḋt gl. ꝙ lite tãtũ mota, & sic lite non ↄt. ḋt verũ, fm ista iura, fm quę actore absente nõ ↄhebat̃ eremodiciũ, vt l. post edictũ. §. j. ff de iud. sed fm iura hodierna, qa ẽt ante litẽ ↄtestatã, actore absente ꝓceditur, gl. ñ ꝓcedit, nec ḋt bene, qa ẽt fieret ante lit. ↄtest. renũciatio noceret, cũ ante litẽ ↄtest. hẽat necesse ꝓcedere, & nõ põt desistere, vt ĩ auth q semel. ⁊ quo. & qñ iud. Nota renũciationẽ factã in iudicio, valere ẽt in absentia, ꝙ est mirũ, quia nullus actus inter viuos pt fieri in absentia, nisi mediãte nuncio, vel epistola vt l. ↄsensu de actio & obli. Facit, ꝙ no in l. illud. de sacros. eccl. Sed rõ huius l. est, q̃ in fi. ponitur. De istis gl. feci mẽtionẽ in l. j. de cõfes. Et aduerte, ꝙ ista gl. non dicit verum in eo, quod dicit absente aduersa no, per l. si de interroga. act. nisi intelligeres, ꝙ hęc renũciatio fuisset fcã in iudicio, p̃sente iudice, tanquam publica persona pro absente: quo casu renunciatio hẽret locũ. arg. eorũ quę no. in §. si quis alij. Insti. de inut. stip. Item no tex. huius l. qui dicit causam finiã, quia ex illo potest probari quod exceptio, non potes agere, quia renunciasti liti, impedit litis contestationem, vt l. eleganter. §. si quis post. ff. de cõd. ind. & ibi no. gl. Bar.

LEX V.

1 *Causa in pactis liberatorijs non consideratur, sed in pactis obligatorijs.*

Creditori. Bř dicit. Obligatio potest tolli partim solutione, partim pacti exceptione. h. d. Gl. hic dicit vnum ibi no. causam in pactis, & c. Certe notabile istud nõ bene colligitur hic, quia tex. ibi loquitur de causa, id est de lite, seu q̃one. vnde fecit mihi pactum, quia defenderam causam, seu litem
1 eius. Itẽ istud nõ est bonũ in se, nã in pactis † liberatorijs nõ cõsideratur cã, vt l. tale pactum, in prin. ff eo. Sed in pactis obligatorijs procederet dictum gl. vt l. cum de indebito. §. fi. ḋ eproba. & de doli excep. l. 2. §. circa. & l. nuda. ff. de dona. & c.

LEX VI.

1 *Pactum factum contra legem, vel præter legem, quando ualeat. & nu. 3.*
2 *Actio bonæ fidei quando datur ad id, quod deuenit in pacto, an tunc sit stricti iuris. & num. 4.*

Pacta quæ contra. Opp. de l. stipulatio ista. §. alteri, de verb. ob. Sol. Ibi est pactũ præter legẽ, ideo non valet principale, licet ualeat accessorium. hic vero loquit̃ in pacto ↄ l. ideo gl. tua distinguit, quia quædã sunt pacta fm l. q̃dam sunt ↄ l. quædam præter legem. Primum membrũ est, ꝙ pacta fm legem ualeant, & ualet principale, & valet accessorium: & hoc nullũ habet dubiũ. Dum tñ dicit glo. altero sit ↄtenius. q. d. non põt haberi illud, quod venit in principali conuentione, & pacto De hoc tangam. ⁊. eo. l. pacta. Secundum mẽbrũ est, qñ pacta sunt ↄ legem tunc neutrum ualet. Dicit gl. hoc vř ↄ l. paciscei ff eo. ubi ualet pactum ↄ legem Sol. Illud pactũ dř ↄ legem, ꝙ est reprobatum a l. Ita loquit̃ hic, in l. ↄria pactũ non
1 erat a l. reprobatũ, sed illud, quod deueniebat † in pacto, erat ↄ tenorẽ legis. Itẽ op. ↄ hoc de pactis initis dolo, & metu, ut dixi ĩ l. non dubiũ. de legi. & in l. oẽs obligationes, de act. & obl. & ibi dixi. Tertiũ membrũ est clarum. Dř hic, nullam vim, ex eo, ꝙ vtit̃ signo vłi, innuit, ꝙ pactũ hẽbat multas uires. Quæro, ergo de uiribus pactorũ, gl. q̃ est hic, variat hanc materiam. Illud, ꝙ gl. dicit, ꝙ actio, quę prius erat bonę fidei, qñ dat̃ ad illud, ꝙ deuenit in
2 pacto, † est stricti iuris dř etiam p gl. in l. iuris gentium. §. qnimo. ff. eo. sed nõ est uerũ, qa est ↄ legẽ, & contra casum. l. a. ⁊. de pact. inter empt. & uend. ↄiuncta l. uideamus. §. si actionem. ff de usu.

Pacta quę contra. Pacta ↄ legem nõ ualẽt. h. d. Op. de §. alteri. Inst. de inutil. stip. gl. sol. & signa ea. Sed ↄ dictum gl. opp. de l. paciscẽ. ff. eo. Sol. ꝙ illud
3 pactum ibi † valet, quia non est reprobatum a iure, qa licet illud, quod deuenit in illo pacto, sit ↄ beneficium illius edicti, tñ fieri non est ꝓhibitum. Item quia tex. loquit̃ simplr, cum de indefinita idẽ iudicamus, quod de nři, q̃ro, q̃ sint uires pacti. gl. enumerat quatuor, de quib. uidebitis ⁊. Aduerte tñ: qa gl. uř tangere de virtute informandi. Et dicit glo. ꝙ uetus actio informatur, licet originaliter actio fuerit bonæ fidei, & ob id, ꝙ deuenit in pactũ,
4 efficitur † stricti iuris. Simile no. gl in l. iuris gentium. §. quinimo, ff. eo. Ista gl reprobatur per Doct. Dixi in l. 2. de pact. inter emp. & uend. & per illam l. reprobatur ista gl. Bart.

LEX VII.

1 *Si creditor succedit debitori, extinguitur actio, & quid econtra. nu. 3.*
2 *Hæres ubicunque transfert hæreditatem ad aliũ, sine suo dolo, licet extinguatur actio, durat tamen effectus.*
4 *Actio, quæ tollitur successione alterius, uel creditoris, uel debitoris, an tollatur quasi sit solutum, uel iure confusionis.*
5 *Pacti adiectũ p creditorẽ, qui succedit debitori in traditione rei facta possessori, quam actionem pariat.*
6 *Hæreditas quando remanet penes aliquem, remanet cũ omnib. onerib. suis.*

a b Debitori. a Si creditor succedat ḋbitori actio extiguit̃ b & ꝓmissa, cũ aliqd tradit̃, seruãda sũt. h. d. No. tu
1 inuenis, ꝙ si creditor † succedit, ḋbitori extiguit̃ actio. Op. ⁊. ḋ iudi. l. fi. § si vero. & ipse. Sol. ḋt gl. ibi durat actio pp ĩuẽtariũ, ꝙ fecit. Aduerte fateor, ꝙ hic & ibi ẽ actio extĩcta ipso iure, durat tñ ei⁹ effect⁹ ĩ hoc, ꝙ ĩ ↄputatione ponit suũ ḋbitũ pp ĩuẽtariũ. Simi
2 le vbicũq; hřs † trãsfert hřditatẽ ad aliũ absq; suo dolo, durat effect⁹ actionis, vt dẽat sibi ḋducere ḋbitũ, vel hęredẽ ff. ḋ his qb. ut ĩdig. & l. pp veneni. §. neptis. ad Syll. & l. ḋbitor. ĩ prin. ad Trebel.
3 Op. & vř † ꝙ successione ñ extĩguit̃ actio vt l. gñaliter. ff. ḋ fideius. gl. q̃ ẽ hic hui⁹ timore distĩguit, & bñ. Aut succedit creditor ḋbitori, aut eↄ. Et viḋ tuã gl. q̃ signa, & ḋt satis bene. Vnũ enim esset
4 examinãdũ hic, vtrũ actio tollat̃ quasi sit solutũ, an tollat̃ iure † ↄfusionis, & ista mã ẽ difficilis q̃ dixi plene ĩ l. Vrani⁹. ff. ḋ fideius. gl tãgit ĩ l. si socer. ĩ prĩ. sol. ma. facit l. si ei, q. ḋ euic. Op. alteri stipulari nemo pt, vt l. stip̃lo ista §. alteri. ff. de ver. obl. sed hic stipulat̃ alteri. s. creditorib. aliis, ergo nõ valet pactũ. Sol. gl. hoc iõ ẽ, qa paciscẽtis ĩterest, vt ḋ. l. stipulatio ista. §. si qs insulã. eo. tit. vide tuas gl. Quęro. & reuoco ĩ dubiũ, cir. fi. l. hic ĩ fi. dř, ꝙ agit̃ actione ex stipulatu, si ĩtercessit. Quęro, qd si ñ ĩtercessit stip̃lo. Aduerte, qa gl. tua loquit̃ optime, & ḋt gl. si quidẽ tãle pactũ fuit ĩterpositũ iux
5 ta † tradõnẽ rerũ, fuit vestitum illa tradõne. Et iõ ex eo orit̃ actio p̃sc. ver. vt l. reb. ⁊. de rer. pm. & ⁊. eo. l. legẽ. Et in hoc gl. dicit optime, q̃ vide Si vero pactũ nõ fuit appositũ iuxta tradõnem, qa res fuerũt dimissæ apud possessorẽ, tunc istud pactũ remanet nudũ, nec hẽt aliquod vestimentũ, ideo nullã ꝓducit actionẽ, sed aget actione descedẽte ex snĩa, q̃ inerat. Et si opponit̃ sibi de pacto, replicabit de dolo, qa pactũ nõ seruauit. ⁊. eo. l. cũ proponas. & vide gl. Sed q̃ro, qd si fuerint res dimissę apud possessorẽ absq; aliquo pacto, qualr subueniat̃ isti creditori. gl. ḋt, ꝙ ꝓ se agat actione prima: ꝓ aliis creditorib. aget actione sibi cessa, vt ff. de hær. ven. l. 2. § pe. Vide gl. Ad primũ, ꝙ dicit, aget actione prima, hoc vř ↄ istũ tex. q dicit, ꝙ actio est extincta successione. Dñt quidã, ꝙ actio ñ ẽ ipso iure sublata p successionẽ, sed ope exceptionis, vñ actio prima intẽtabit, sed si excipiet, replicabit̃. Istud est ↄ l. in oĩb. ff. ḋ sol. vbi dř ꝙ successione tollit̃ actio ipso iure. Sustinendo gl. dicã ꝙ agit̃ actione sibi ↄpetenti ex snĩa. Ita debes intelligere hic, nõ actio prima, qa ẽrat sublata. Ad fm quod dicit, ꝙ pro aliis aget actione sibi cessa, non vř bene dictum, nã cũ ipse sit debitor, nõ vř, ꝙ possit sibi cedi ↄ seipsum, qa extingueretur ↄfusione. Sol. propter bona q̃ dimiserãt alii, vř ꝙ ipse nõ sit debitor in effectu, & iõ pt actio sibi cedi. Ita debes intelligere hanc l. Sed iuxta p̃dicta q̃ro, vñ est, qñ hřditas dimittit̃ apud aliquẽ absq; aliquo pacto, tenet̃ satisfacet̃ sibi, & aliis creditorib. Rñ. hoc ĩportat nomẽ
6 hřditas, ꝙ apud se † remanet cũ oĩb oneribus suis, & ḋt soluere æs alienũ, vt l. si qs seruũ. §. fi. cũ l. seq. ff. de leg. 2. & l. fi. de vsuf. le-
c ga. Quæro c quid si alij creditores nõ ↄsẽserũt huic cessioni, quo iure agẽt isti ↄ eũ, apud quẽ dimiserũt bona. Gl. dicit, & bene ꝙ dẽnt agere actione prima sibi cõpetẽti ex sentẽtia. & vide gl. & c.

ADDITIONES

a Paris Debitori. An autem sicut extinguitur personalis, extinguatur & hypothecaria per successionem, uide Comen consi 37. in 1. Quidam legauit. in uers ad tertium. & Bar & alios in l si debitor. in prin inf ad Trebel. An autem talis extinctio habeat vim solutionis, uide Bar. in l. Vranius. ff de fideius.

b Pom. Extinguit. Dic in totũ, si est hřs, ꝓ parte l. si adul. cũ gl. inf. de hær. act. ubi glo. declarat quid faciẽdũ sit, si id ꝙ erat dubiũ, erat indiuiduum & creditor est creditor pro parte, et uide etiam post Bal hic Capram, consi 63 in 2. dub. et at. 163.

c Menoch Quæro. Dec. consi. 325 nu. 4.

Debitori. Per aditionem hæreditatis debitoris cõfundit̃ actio. Itẽ pactũ iuxta traditionẽ appositũ ẽ obseruandũ. h. d. Op de l. si reus. ff. de duob. reis. l. hæres a debitore. §. j. de fideius. Horum timore gl distinguit hic, & signa eam. Item opp. dř hic, ꝙ põt agi ex stipulatu, vt satisfiat cæteris creditorib. ↄ de l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb obl. Huius timore est facta glo. q̃ incipit, qa interest, vt soluerentur aliis creditorib. Mõ q̃rit gl quid si non intercessit stipulatio. Gl. dicit, ꝙ intercessisset pactũ, iuxta traditionẽ rerũ hřditariarum, ꝙ tũc poterit agi p̃scriptis uerbis. l. reb. ⁊. de rer permu. uidebitis in l. legẽ. ⁊. eo. Item quærit gl. quid si nõ intercessit aliqua traditio, sed res hęreditarię remãserũt penes illũ, qui fuerat conuentus? Dicit gl. quod isto casu poterit agi ex sententia. & si opponatur exceptio, replicabitur de dolo, quia nõ obseruat pactũ, intelligas, ꝙ pactum interuenerat. Ex quo no. ꝙ pactum uestitur rei traditione, ut l. legem, ⁊ eo. tñ non uestit̃, nisi vbi fiat traditio, licet permittatur res permanere penes illũ, cũ quo ↄtrahitur. Itẽ quęrit glo. quid si nullum pactum interuenit? Gl. dicit, ꝙ iste creditor, qui successit debitori, aget actione primæua ꝓ se, & pro aliis creditorib. aget ex iure cesso. Ista gl. uř dicere male, in duob⁹ Primo in eo ꝙ dicit, ꝙ aget prima actione. Illud non est verũ, quia illa actio per successionem fuit extincta. Posses tamen allegare pro gl. quod hic agitur actione descẽ-

dēte ex stipulatu. Itē dicit male, ꝙ pro aliis creditorib agat ex iure cesso, cū creditores cedant ius suum, & hoc modo uult, ꝙ cedat ei ius ↄ̄ semetipsum, qui est hæres. Potest tamen sustineri gl. ꝙ ideo fit cessio huiusmodi, videlicet pro cæteris creditorib. cū hæreditas tota remanserit penes illū ↄuentum, qui satisdare promiserat. Itē quærit gl quid si nō est cessum ius. Dic, vt in gl. Bar.

LEX VIII.

ᵃ **Si pascenda.** ᵃPactū inter dominum, & eū q pecora pascenda suscepit, est seruandum. h.d. Quęrit qua actione ↄpellatur. gl. dicit, & bene. Qñq; iste est ↄ̄ctus societatis, & tūc agetur actione pro socio, ut l. cum duobus. §. si in cocū da. ff. pro soc. Quādoque est ↄ̄ctus innominatus, tunc agetur actione, præscriptis uerbis, ut l. si tibi at eæ. de præsc. uerbis. Et ibi colligitur qualiter cognoscatur iste contractus, quam uide.

ADDITIO.

ᵇ Parif Si pascēda. Multa circa istā materiā societatis in istis animalib. adfert. Ang. in trac. societatū. de quo scripsi in rub. ff. p soc. & in tertach. in ster. societas diuiditur.

LEX IX.

ᵃ **Cum postea.** ᵃBreuiter. h.d. Pacta inita dolo, doli exc. tolluntur, h.d.

ADDITIO.

ᵇ Pom. L. cum postea. Exemplificari potest iste tex. secūdum l. cum a te & l. antep. ff. de dolo. Et illum tex. in verb irritum declara expediendo vt fit per glo in l. 1. in verbo, irrita infra de rescind uend. & in l. non omnia ff. de mino. & illum text. loquentem de dolo, sed de eo, qui latet prudentissimum, ut ipsum deciperet, sicut dicimus de metu, qui debet esse talis, ut caderet in constantem uirum. Imol. & Abb. in c. pen. extra, quod met cau.

1 *Pactum nudum appositum iuxta traditionem rei, uestit in tradētis fauorē.*
2 *Pactum nudum quid sit, & qualiter cognoscatur, & nu. 7.*
3 *Pactorum uestimenta sunt sex, re, uerbis, literis, consensu, cohærentia contractus, & rei interuentu. Item & alia duo, ut in tex,*
4 *Differentia inter uestimentum re, & rei interuentu.*
5 *Pactum nudum quando uestiatur legis auxilio.*
6 *Pactum nudum nunquid uestiatur in casibus iureiurando.*
8 *Incontinenti dicitur fieri, antequam diuertatur ad extraneos actus.*
9 *Actio uetus quando dicatur informata, & informetur.*
10 *Pactum quando uestitur cohærentia contractus, an semper pariat actionē præscriptis uerbis.*

Legem. Bī. h.d. Pactū appositū iuxta rei traditionē, vestitē ab ea, vt actionē inducat h.d. No. ꝙ ex pacto nudo non orit̄ actio. Item no. ꝙ pactum appositum in rei traditione, vestit ab ea, adeo, ꝙ producit actionē, ut dixi in summario. 1 Sed op. de l. si tibi, q̄ j. loc. Sol. Pactū nudū appositū iuxta † rei traditionē, uestitur in fauorem tradentis, ut hic, non in eius odiū, vt in ↄ̄rio. Habemus ergo hic videre de uestimēto pactorū. gl. remittit ad l. iuris gentiū. §. quinimmo. ff. de pact. & dic. ut ibi, &c.

Legem. Licet nudū pactū n̄ pariat actionē, tn̄ si apponatur iuxta rei traditionē, vestit, & actiōē parit. Primo ponit bonū dictū. Scdo rñdet cuidā tacitę obiectioni. Scda ibi, nec obesse. & ad euidētiā huius l. est sciēdū, ꝙ sunt tres, quorum vnū nō ast alterū Nā est stiplo, & qd sit, & qualiter fiat, hētis l. 1. ff. e. & pactū, ꝙ est nudū, & ꝙ est uestitū, ut uidebitis. Op. hī hic, ꝙ utilis est cōdō, immo vr̄, ꝙ sit directa, ut l. iust. qb. mod. re ↄ̄bit oblō. post prin. Pro huius solutione est sciēdū, ꝙ qdā hñt ↄdōnē siue cā, & tūc dēt exponi, i. pactio, & tūc oīa oblig. Quidā hñt ↄ̄dictionē, & denotat nomē actionis. i. certi ↄdō. Ad ↄ̄riū tunc dicas, ꝙ directa est. ꝙ hic dr̄ utilis est, expone. i. efficax est. Itē opponit̄ de l. si tibi. j. de lo. & ↄductione. Sol. ut ibi dixi in gl. & no. eā. Vel dic. ꝙ pactū nudum appositum iuxta traditionē, non vestitē in odiū tradētis, ut in ↄ̄rio, sed in fauorem sic, vt hic. Sed q̄ro, ꝙ vestimētū sit illud. gl. q̄ incipit, & sic nō est, vr̄ sentire, ꝙ sit vestimentū interuētus rei. D. Iac. reprobat dictū huius gl. Nā uestimētū rei interuētu hēt locū in ↄ̄ct. innoīatis, vt l. iuris gentium. §. quinimo ff. e gl. intrat materiam uestimentorum pactorū, & remittit ad ea, quæ no. in l. iuris gētiū. §. quinimo. ff. eo. Sed q̄ro qd sit 2 pactum nudum. Dic, ꝙ † pactū nudum est duorum, uel pluriū ī idē ↄsensus ad dr̄ā pollicitationis. Probatur in d. l. pactū. de pollicita. Dic, si est in suis finib. stans, qa si ultra pcederet, & uestiretur rebus uel uerbis, & tūc non esset nudū, sed vestitū, ut j. uidebitis. Itē q̄ro qualiter cognoscat̄ nudū. Pro cuius declaratione 3 oportet scire q̄ sint uestimenta pactorū gl. dñt, ꝙ † sex sunt vestimēta. re, verbis, lr̄is, ↄsensu, cohærentia ↄ̄ctus, & rei interuētu. Ita no. gl in d. § quinimo. ff. de pac. Addunt̄ duo alia, uidelicet opis initio, & legis auxilio, & no. ibidē addūt Doc. nonū vestimentū, 4 iureiu. ff. de ope. lib. l. ut iurisiurandi. Sed q̄ro de dr̄ia † inter uestimētū rei interuētu, & re. gl. hoc assignat in d. §. qnimo. in gl. ma. Doc. assignāt aliā dr̄iam, & dñt, ꝙ dr̄ia est in hoc. Nā in ↄ̄ctib. siue pactis, q̄ uestiunt̄ ipsa re, uestimētū ipsū designat ad qd ↄ̄bat oblō, ut in mutuo, ad tātūdē, in deposito ad idem restituēdum, sed in ↄ̄ctib. q uestiunt̄ rei īteruētu, ibi ex hoc nō apperet ad qd ↄ̄hat̄ obligatio, nisi dicat̄, puta, do tibi, ut des mihi equum. & sic ipsa conuentio designat, nō ipsum uestimentum. Aduerte, tñ, quia Iac. de Are. dicit. ꝙ solūmodo est unum uestimentum pactorū, uidelicet interuentus rei, ut puta in ↄ̄ctibus innominatis, & dicit, ꝙ alia nō dr̄ uestimēta, nec pacta uestita. Rō, quia illud dēt dici vestitū, ꝙ ante fuit nudū, istud patet ad sēsū. Sed ↄ̄ctus, q ↄ̄hunt̄ re, vl̄ verbis, vl̄ literis, vl̄ ↄsensu, nunq̄ fuerūt nudi: nā eo ipso, ꝙ fit ↄ̄ct⁹, si re nascit̄, vestit̄, si verbis nascit̄, vestit̄, & sic de aliis, ergo ↄcludit, ꝙ ista nō dr̄ vestimēta. Et aduerte ad vnū, q dt. Nā dt, ꝙ in ↄ̄ctib. q ↄsensu ↄ̄huntur, de quib. Inst. de obl. ex ↄsensu. dt, ꝙ ibi nō est nisi vnū vinculū nāle tm̄. Probat, qa si esset ibi vtrūque. s. naturale, & ciuile, nō posset ciuile tolli p pactū nudū, ꝙ nō tollit nisi naturale, vt l. Stichū. § naturalis. ff. de sol. & tamē tollit vtrūque. l. ab emptione in pri. ff. eo. Potestatis saluare gl. qa ista nō est opi. noua, immo tāgit̄ in l. magna in d. §. qnimo. Et aduerte, qa gl. idē senserūt, qa n̄ proprie dr̄ vestiri his vestimētis. Vnde dicas s̄m do. Iac. qa aūt q̄ris, nūqd pacta possint dici vestita his uestimentis dico, ꝙ sic. Nā habes, ꝙ homo cum nascit̄, potest dici vestitus pelle, & carne, ut legis de Iob. Aut q̄ris, nūquid pacta dicātur vestiri his vestimētis, & tūc dicas, ꝙ proprie nō dicant vestiri, cū nūq̄ fuerint nuda. Sed improprie sic, Ita dēt hæc materia intelligi. Sed ad aliud, ꝙ dicunt. Vltramontani, ꝙ in contractibus, q ↄsensu ↄ̄hūtur, nō sit nisi unū uinculum naturale, istud est falsum. Gl. dicit, ꝙ imo utrūq;, qa ciuilis obligatio est p approbationem, vt no. Instit. de obli. post prin. Et ad ↄ̄riū de l. ab emptione. §. eo. dic, ꝙ sicut lex fouet hos ↄ̄ctus elegāti ueste. s. ↄsensu, ita eadē ęquitate fouet ↄ̄riū cōsensum, ut possit ab eis recedi p nudū pactū re integra, qa nihil tā naturale, & c. ut l. nihil tā naturale. ff. de reg. iu. Itē dñt Vltramontani, ꝙ uestimētū operis initio, & vestimentū legis auxilio, non sunt uestimenta, quia attributa cuilibet nō uestirēt, sed habent locum certum solum, in certis casibus specialib. vt l. 3. ff. de usu. l. si quis argentum. §. pe. 5 j. de don. Tu dicas † s̄m Iaco. ꝙ qñq; lex fouet pactū, & ↄtemplatione ipsius pacti, ipsum vest. & coadiunat, & tūc ex tali uestimēto orit̄ actio. Ita debet intelligi mā ↄ̄ctuū. q ↄsensu ↄ̄hunt̄. Quandoq; lex fouet pactū, nō cōtēplatione psonæ paciscentis, tunc ex isto pacto, q̄tūcūque nudo oritur actio. Ita dēt intelligi lex etiā. ff. de usu. Ita posset īteligi. l. 1. §. si ↄuenerit alle in gl. Et potest dici illud pactū vestitū legis auxilio, & sic bene dñt gl. Quādoque lex nō fouet pactū seu ↄ̄ctum. sed contemplatione pacti, seu ↄtractus, pducit actionē, tūc ex pacto, uel ex ↄ̄ctu, nō oritur act o, sed agetur ↄdōne ex l. Ita intelligit do. Iaco l. si quis argentū §. pen. j. de do. Addiderūt ēt Moderni uestimētū iurisiurandi p l. fi. de li. cau. Aduerte, qa ibi vr̄ casus spālis. Sed reuoco in dubiū, nunqd 6 in aliis casib † pactum possit uestiri iureiur. Primo vr̄, ꝙ sic, quia ex iureiur. oritur actio, vt l. actori. j. de iureiuran. facit auth. sacrā. j. si aduer. uēdit. pręterea vr̄ tex. in d. l. fin. de lib. cau. & l. iusiurandi. §. 1 de ope. lib. Tene ↄ̄riū, quod pactū nō uestitur hoc mō, qa iusiurādū nō est de modis, ut l. obsonum fere. §. placet. d̄ act. & obl. Non ob l. actori. pręallegata, quia illa loquitur, qñ sacrm̄tū interpositū super aliquo de præterito, & ad litem decidendam, secus si interponeret super aliquo de futuro pręstando. Non ob. d. auth. sacrā puberum. C. si aduer. uen. quia ibi nō interponitur sacramentum ad oblōnem inducendam, sed ad confirmandum contractū. non ob. l. iurisiurādi. & l. fi. quia ibi est casus specialis.

7 **Vidimus.** Quæ sint uestimēta pactorū Si ergo q̄ris, qualiter † cognoscatur pactum nudū, dic, ꝙ illud dr̄ nudum, ꝙ non est vestitum aliquo de prædictis uestimentis. Sed quęro exemplum de pacto nudo gl. q̄ incipit, caute. in d. §. quinimo ponit plura exempla. Primū exemplum fuit, ꝙ illud dicitur pactū nudum, cum partes hoc agunt inter se, ꝙ sit nudū, alleg. gl. l. iuris gētiū. §. quod fere. ff. eo. Vltramōtani redarguunt istud, dñt aūt ipsi, si partes ↄ̄bunt per stipulationem, stipulatio est facti, ut l. consilio, in fin j. de cur. funo. sed ea, quæ sunt facti, n̄ psūt hrī pro infectis, ut l. in bello. §. factæ. ff. de capt. & postl. reu. Licet ergo partes agant, ꝙ stiplō fit, actū nudum, illud non potest fieri. Tu saiua gl quia ur̄ sensisse cum dicit, ꝙ nudum dr̄ cū partes hoc agunt, dēt intelligi, ubi partes agant non per modū stiplōnis, q̄ ualet, ut stipulatio, quia tunc ipsi dicerent uerum, sed dēt intelligi ubi stiplō non ualeret tanquam stipulatio. Ita vr̄ sensisse gl. in d. §. quod fere. Item dant aliud exemplū de stiplōne facta inter absentes, uel quæ alias sit inutilis. Istud redarguūt Vltramon. qa licet stipulatio fiat inter absentes, tn̄ hēt stipulatio essentialia sua, quia præcessit interrogatio sua. Et ideo dic, ꝙ stipulatio inter absentes facta dr̄ inutilis, nō in totū, ut l. 1. in princ. de verb. obl. Vel dicas per interpositionem, quia non habet substantialia sua, ideo, qa expressio uerborum debet fieri inter p̄sentes, vt l. 1. Et si diceres. Pactum est in forma, & si nō ualet, ut stiplō, non pōt ualere, ut pactū nudum, per l. non codicillum. j. de testa. & ꝙ ibi no. Doc. Dico, ꝙ istud procederet ubi partes agerēt inter se. ꝙ ut stipulatio ualeret, secus simpliciter, secundum do. Ia. Tene ergo exempla illius gl Si ergo quæris in quibus casibus nudū pactū pariat actionem, dico, ut no. in d. gl. quę incipit, caute in d. §. quinimo. Vel ut dixi secundum d. Ia. Dicas ergo, ꝙ nudum pactū nō parit actionem, nisi uestiatur aliquo de prædictis vestimētis. Et sic habes unā uirtutem pactorum. s. uirtutem pariendi. hēs aliam uirtutē. s. informandi, & tunc recito gl. in l. bonæ fidei. j. e. ut puta, qñ pactū apponit̄ incontinenti iuxta ↄ̄ctū, tūc istud pactū informat ueterem actionem, quæ orit̄ ex ↄ̄ctu,

& nouam

& nonā præscr. uerb parit Tea. in l. 2. ĵ. de pac. inter emp & ven. l fundi partē. ff de ꝯhen. emp. & dr̄ hic uestiri cohærētia ꝯctus. Sed q̄ro nunquid hoc h̄at locū tā in ꝯctib. stricti iuris, q̄ bonæ fidei? Dic, ꝙ sic, vt l in bonę fidei. & l. petens. ĵ. eo. Sed q̄ro, q̄n dr̄ 8 † incōtinēti fieri? Dicit gl quod antequam ꝯhentes diuertāt ad alios actus extraneos, secus si necessarios, ar. l. cū antiquitas. ĵ. de test. & ibi Cy. Vel potes dicere, ꝙ incōtinenti dr̄ fieri anteq̄ partes habeant ꝯctum absolutum, ut l. contractus. ĵ. de fide instr. Itē 9 quæro, qualiter dicatur uetus actio † informata. Et gl. dicit, ꝙ primo informaī ex eo, ꝙ competit ad id, quod est de natura, ut in d. l. 2. ĵ. de pac. inter empt. & uendi. & d. l. fundi part. Item informaī ex eo, quia ubi primo erat bonæ fidei, efficitur stricti iuris, gl fi. est in l pacta q̄, in gl. ult. ĵ. eo. Item dico, ꝙ quandoq; appo-10 sitū parit actionē, q̄ro nūquid semper pariat † actionem præscriptis uerbis, vbi uestitur cohærentia contractus. Vltram dicūt, ꝙ q̄n uestitur ex relatione habita pacti ad ꝯctum, si nrit aliquis ꝯctus innominatus. v. g. conduxi a te domum construendā iure contractus conditionalis, & iuxta ꝯtum fuit pactum appositū, ꝙ ires Romam ex relatione habita pacti ad contractum, vr̄ oriri vnus contractus innominatus, videlicet facio, vt facias, tunc dicunt, ꝙ semper q̄n insurgit contractus innominatus, ex tali relatione hēt locum actio præscr. ver. Si vero habita relatione prædicta, non oritetur contractus innominatus, puta: promisi tibi per stipulationem decem, iuxta cōtractum stipulationis fuit nudū pactū appositū, ꝙ scriberem tibi librum, non oritur præscriptis verbis actio. Ipsi dicūt male, in duob. Primo, qa ibi videntur velle, ꝙ ista præscriptis verbis actio, oriatur ex contractu innominato, habita dicta relatione, ꝙ tamen est falsum, quia immo oritur ex pacto vestito cohęrētia cōtractus, hic est text. in l. bonę fidei. ĵ. eo ibi. Ex pacto actio competit. Item dicunt male in alio, qa dicūt, ꝙ vbicunque ꝯctus innominatus orietur, habita dicta relatione, haberet locū p̄scriptis verbis actio. Modo pone, promisi tibi facere domū per stipulationē, iuxta cōtractum fuit appositū pactum, quod tu dares mihi cētum, hic habita dicta relatione, oritur vnus ꝯctus innominatus, uidelicet facio, ut dēs, nūquid isto casu orietur p̄scr. uerb actio, qa in facio, ut des, nō hēt locū p̄scr. ver. actio, sed actio de dolo, vt l. nālis. §. quod si faciā. ff. de p̄scr. ver neque habet locum actio de dolo in hoc casu, quia ex pacto incōtinenti apposito oritur actio, nō tamen ex contractu innominato, etiā cōsiderata dicta relatione. Quęro, pone, ꝙ iuxta contractū venditionis fuit appositum pactum, quod deberes ire pro me Romā, & ego pro te Perusiū, & tu scribere ꝓ me librū, & plura pacta subsequenter. Quæro vtrū oīa pacta vestiantur cohærētia contractus, aut non omnia vestiātur, illud non videtur verū, quia multa pacta nō cohærent cōtractui, quia inter cōtractū, & vltimum pactum, est medium aliud pactum quod impedit vestimētū vltimi. ar. l. qui sella. §. fi. ff. de serui. rusti. pręd. Si diceres, ꝙ vltimū vestiaī a præcedenti pacto vestito cohærentia contractus, istud non est verū, quia cum pręcedens pactū habeat dependentiam a contractu pro vestimento suo, non potest dare vestimentum alii, l. filium. ff. ad Mace. Dic, ꝙ omnia dicuntur apposita incontinenti, vt l. in bonę fidei. ĵ. eo. Facit in arg. l. pen. §. Pau. de acq. rer. dom Bar.

LEX XI.

Ex conuentione. Breuiter. h. d. Ad eos extēditur pactū ad quos extenditur illud, sup quo interponitur. h. d. Quęro ante omnia, q̄ sit ratio differentiæ īter pñ in. & fi. huius l. Respon. illa, q̄ dixi vobis, in summario, ꝙ fundus, redit ad mulierē, ī fi. nō, ideo, op. ĵ. sine cen. vel reli. vbi est quasi idē tex. Gl. sol. ꝙ nō valet pactum in præiudicium fisci, vt ibi, sed in præiudicium promittentis sic, vt hic, &c.

Ex conuentione. Pactum extenditī ad eos, ad quos potest extēdi illud, super quo pactum apponitur. h. d. Op. de l. 1. ĵ. sine cen. vel. relt. Sol. vt in gl. & quæ sit ratio legis, dic, vt in gl. &c. Bar.

LEX XII.

1. *Voluntas pracedens derogatoria, sicut tollit sequentem in ultimis uoluntatib. ita etiam in contractib.*
2. *Modus probandi contractum uenditionis simulatum.*
3. *Protestatio derogatoria pracedens, quando tollat actum sequentem.*
4. *Pactum de non petendo, quas uires habeat.*
5. *Si aliquis creditor stetit per 30. ann. ꝙ non petijt debitum, & postea fecit pactum de non petendo, & demum sit factum pactum de petēdo, an istud pactum producat actionem.*
6. *Fideiussor, si antequam fideiuberet protestatus fuit creditori, ꝙ non intendebat fideiubere, & tamen fideiussit, an obligetur.*

a **Pacta nouissima.** a Pacta nouissima priorib. ꝯria, dēnt seruari. h. d. Circa hāc l. dēs scire, ꝙ q̄dā sunt pacta inuicē ꝯria, & de his loquiī hęc lex, & l. si vn⁹. §. pactus ne peteret. ff. eo. Quædā sunt pacta similia, & de his loquitur in l. iuris gētiū. §. adeo. ff. eo. Tāgitur ēt in l. pacta, de cōtrah. emp. Quędam sunt pacta diuersa, & de istis loquitur l. proxi. & ĵ. eo. l. petens Tantum recitabo hic de pactis ꝯriis Vt declaremus gl. op. de cōtrah. emp. l. pacta Sol. ibi loquitur in appositis pactis sup substātialib. ꝯctus, nec sunt pacta ꝯria, hic loquitur in aliis pactis Op. de l. iuris gentiū. §. sed si fraudādi. ff. eo. Sol ꝙ hic dt, pacta nouissima, ītellige vtilia, secus si sint inutilia, vt in ꝯriis. Dat ēt hic glo. alias limitationes, & de qualibet limitatione possē facere vnā ꝯriā, sed n̄ curo. Et vide gl. Vnū ītēdo examinare, ꝙ dt gl. Itē verū, nisi primū deroget vltimo. ff. de leg. j. l. si mihi, & tibi. §. fi. No. istā gl. ꝙ sicut ī vltimis volūtatib. volūtas derogatoria 1 p̄cedēs tollit sequētē, ita in ꝯctib. Cōtra hoc op. fortiter de l. cū ī plures. § locator. ff. loc. Pet. hic, & d. Cy. in illa sua disputatione, q̄ īcipit, Præcessit vltima volūtas, &c. dt, ꝙ ibi fuit ꝓpositū retētū in mente, & non fuit expressum partib. & sic nō sufficit, vt l. si repetēdi. ĵ. de cōd ob cau Ista sol. est vera, tñ ꝯtinet diuinationē, d. Iac. Bu. dicebat sic, & aduerte, qa est multū vtile dictū, dt ipse. b Q̄nq; b pactū primū derogatoriū, p̄cessit simplr, non respiciens expresse tp̄s futurū, tūc faciēdo postea aliud pactū ex interuallo, vr̄ recedere a primo. Ita loquiī l. cum in plures. §. locator horrei. Sed si pactū esset derogatoriū respiciēs futurum expresse, v. g. dico, ꝙ nō intēdo ꝓmittere aīo obligādi me, & si ꝯtingeret me in futurū promittere, non facio aīo obligandi, tūc pactū primum tolleret vltimū. Ita loquitur hæc gl. Et per hoc dicebat ipse, si tu 2 vis probare contractū † simulatum, c tu habes necesse probare, ꝙ tēpore, quo tu vendidisti, fuit dictum, ꝙ nō esset venditio, sed pignus. tūc vēditio statim secuta bene p̄sumiī simulata. Sed si vēditio esset postea secuta ex interuallo, non sufficeret, qa p sequētē vēditionē vr̄ pęnituisse illius ꝓtestationis, vt d. l. cum plures. §. locator. Debebat ergo probare, ꝙ ille dixit, quod non intendebat, ꝙ esset venditio, & si contingeret in futurum vendere intēdebat, ꝙ esset pignus, quod satis est notandum, & Io. Mo. ponit in c. in generali, de regu. iur. lib. 6. Et dominus And. de Pisis posuit in l. si quis in prin testa ff. de leg 3. & videtur mihi, ꝙ dicat multa impfecta, & n̄ vera. Op d l. fi. §. itē si p̄diaerit. ff nau. caupo. stabula. So. dt Pet. ibi loquitur in actu necessario, in quo nō prodest protestatio, nisi pars aduersa cōsentiat, secundū eum. Reasd sume ergo d breuiter tria, vel quatuor. Quandoque pręcessit pro3 testatio † derogatoria, in actibus, q dependent ex sola uoluntate protestantis; & tūc impedit actum sequentē, nisi specialiter prioris voluntatis pęnituerit, vt l. si qs in princip. testa. ff. de legat. 3. & in l. si mihi, & tibi. §. legatis. ff. de lega. j. & l. at si quis. §. pleriq; de reli. & l. qui in aliena. §. finali. de acquiren. hęredi. Si uero in actibus, qui dependent ex uoluntate partium, & tunc si quidem uolun-

ADDITIONES.

a Paris. Pacta nouissima Circa materiam huius legis uide Alex. in l. si quis ante. ff. de acqu. poss. & quod ista regula, quod ultima derogant priorib. procedat in omni materia, uide Ale cons. 612. in prin. Ias. in l. duob § fi. de iureiur. & in d. l. si quis ante. in 1. no.

Pomp. Pacta nouissima Vide Ale consi. 40 uol. 4. & gl. in c. unaquæque, in uers. in morte 13 q. 2. & Frede. de Senis, in consi. 10. in fi. & consi. 154. & Ro. cōsil. 14. & consi. 41 in 2. dub & ultra ea, quæ hic dicimus ex uers. ultima derogant prioribus, dic quod idem est in Decre. c. 1. de cogn. spiri. c. 1. de const. in 6. & idem in mora. l illud, cum ibi no. ff. de pe & commo. rei uend. & idem etiam in præceptis interlocutoriis iudicis. l si opus. ff. de oper no nunc l. quod iussit, cum materia. ff de re iud. Adde præterea, ꝙ idem est in rebus perfectis, in quibus statur ultimo uerb Ita Bal. in l quidam eulogio. infra de iur. delib. & in tract. synd facit l. Stichus, immo Pamphilus ff. de manumiss test. Idem est in pluribus qualitatibus personæ, quia ultima spectatur Ita Bal. in l si quis filium, infra de inofficio test. Idem in pluribus, scripturis. ff eo l. tutor. § in utore. Item ad hęc adde, quod idē est in iuramento l. duobus. §. si de. iureiur. Item, ꝙ est idē in pluribus, locis pro regula, quia attenditur ultima in gl. & tunc approbata. secundum l. bona fides, cum his, quæ ibi addidi ad Bartol. ff. deposi. in l. qui filium. §. Sabinus. ff ad Treb. Quid autem sit in ultima consuetudine, & fama. Bal in c. 1. de resc. Item ad hoc adde unum bonum uerbum. Bal in c. cum inter R. seniorem, de ele. dum loquitur de duobus instrumentis factis super traditione eiusdem rei, & unde Spec. in titu. de di pu. & allegat. § post hæc, ad fi. Item adde tex. in l. si tibi. in fin. ff. si cer. pet & l. ex duobus, in princip. ff de uulga & pupilla subst. l. Lucius. §. fi. ff de test. milit. & ad hæc uide etiam unum uerbum Alex cons. 3, uers. pro hoc etiam facit, uolum. 4. Panorm. consi. 34 in 1. dubio, 2. uolum & consi. 62. in fin eodem uolu consi. 94. 3. dubio eodem uolum. Frede. consi. 235. Vide etiam verbū Felin. in c. per tuas, versic ampliа primo, de proba. & in c quoniam contra, in gl. super uerbo, tempora, de probat & aliquid in c. cum causam, de testi. Cœpol. in consi. 2 Fel. etiam in c. fina. de rescrip. Bartol. consi. 3. uolum. 1 Imo. consi. 48 in fin. & Cardina consi. 26 & Barba in cap ex parte, de consti. & Fel in cap. cum contingat, de rescri ubi dicit standum ultimæ famæ, & ibi uide, quæ scripsi, & Capram consi. 57 & Ioan Fab. non ab re in §. cumque hoc, in proœmio Instit. in uersic. 10 gl. 1.

b Pom. Quandoque. Aduerte tamen Bar uidetur sentire dum soluit contrarium. §. locator horrei in illa sua distinctione, ꝙ dispositio huius. §. procederet etiam si pars cui fit simplex protestatio, non impediret actum sequentem, pondera etiā quod Bar. dicit, quod quandoque primum pactum, & sic quod interuenit consensus eius, cui fit protestatio, pactum enim est duorum, uel plurium, in idē placitus consensus l. 1. ff. eo. & bene. Ad hoc facit quod dicit ipse Bar. l. non solum. § morte. ff. de oper. no. nunc dum ponderat ibi gl nostram hic, dum dicit, nisi primum pactum &c. & ibi Bar. uidetur reprobare intellectum, quem dat hic & in d. §. locator.

c Simulatum. Adde qualiter probetur simulatio contractus Pet. de Ancha. consi. 21. & consi. 218. Bal. consi. 218. lib. 1. Fred. de Senis, consi. ult. Pa. de Ca. cōsi. 19. Ro. consi. 202. Io. de Ana consi. 58. & inquantum Alc. ponit, an contrahentes cum decreto iudicis possint illum contractum rescindere, uide pulchre Bal. consi. 28. libro 4.

Menoch. Dec. consi. 143. numero 19. Tiraquel. de retract. consang § primo gl. 14. num. 23. 24. 25. Ruy consi. 198 in lib. 1.

Adde tu quod hoc dictum Bar. dicit sing. Cap in tract. de simul. contractuum.

d Paris. Reassume ergo. Vide Are in l. Titia. § 1. de ver. obl.

volũtas derogatoria est solũ in mente retenta, non sufficit, vt d. l. cũ in plures. §. locator horrei, fm intellectũ Pet. & ĩ. de ɔd. ob cau. l. si repetendi. Si uero fuit uerbis expressa, & tũc, aut fuit uolũtas derogatoria simplr, aut expresse se retulit ad tempus futurum. Primo casu impedit solum contractum, qui immediate se queret, nõ eũ, qui sequeretur ex interuallo, a ut d. l. cum in plures, §. locator, fm la. Bu. Pro quo facit l. per retẽtionẽ ĩ. de usu. Si vero expresse se retulit ad tempus futurũ; aut loquimur in actis voluntariis, & tũc illa uoluntas derogatoria impedit illũ actum, ita loquitur hęc gl. Si uero loquimur in actib. necessariis, & tũc illum actum non impedit, nisi facta sint parte aduersa pręsente, & non contradicente ut §. item si prędixit, &c.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro ɔcordia. Aduerte, ꝙ aliq tenẽt opi. Bar. in hac l. pacta nouissima. s. ꝙ pcedẽs ꝓtestatio derogatoria actui sequẽti depẽdenti, ats ex sola uolũtate protestãtis facta, simplr trahit ad actũ postea ex interuallo factũ. Idem in l. si qs in prin. test. ff. de lega. 1. ɔ̃trũ allegat tenere ĩ l. q alienã §. fi. ff. de acq hę. Tu dic, ꝙ male allegat Bar. in hac l. pacta nouissima: qa imo idẽ voluit, ꝙ ĩ d. §. fi. Nã hic dt, qñ pactũ primũ derogatoriũ pcessit simplr, nõ respiciẽs expresse tps futurũ, nc faciẽdo postea aliud pactũ ex interuallo, vr recedere a primo. Et idẽ ɔsuluit ĩ effectu in d. §. fi. qa ubiq; tenet negatiuã, nec ẽt ĩ hoc aliqualiter ɔ̃triat l. d. l. si qs, in prin. test.

ADDITIO.

a Ex interuallo. Adde fm Ale. ꝙ hæc cõis opi. est uera, ubi tpe protestationis non subesset causa, q̃ non perseueraret tempore contractus, postea ex interuallo, ut puta si quis timens ne cogatur uendere domum uicino potenti, protestetur, ꝙ non intendit istam uenditionem, quam faceret potenti, ualere. Nã illa protestatio trahetur ad tempus contractus, licet ex interuallo, si usq; ad illud tẽpus durauit causa metus, & potentatus uicini, & ita dicit elegãter tenere Bar. Bal. Ang. & Modan. l. qui in aliena. §. fi. de acq. hæ. Tu dic, ꝙ ɔ̃triũ tenet Ang. con. l. a 1 S inc. In Dei noĩe, uisa narratione, ubi dicit, ꝙ uerum est, ꝙ Dy. in aliquib. additionib. tenuit hoc, sed, ꝙ reprobatur per d. l. qui in aliena. Et idem cõsuluit Pet. de Anc. cõs. 353. inci. [illegible] erecto ordine. Vide tñ unũ uerbũ per Bal. cõs. 1. a S. li. 1. Et de materia ui [illegible] A. ex [illegible] sollicitudinẽ. de app. & Fel. in c. cum M. de consti.

ANTIQVA LECT.

Pacta nouissima. Vltimũ pactum primo ɔ̃triũ, obseruari debet. h. d. Et primo ponit dictum in genere. Secundo infert ad speciẽ. Scda ibi, qua propter. Opp. de l. uti singen. §. sed si fraudãdi ff. e. Sol. ꝙ ista debeat intelligi de pacto, ꝙ ualeat. Itẽ opp. de l. si mihi. § si uer. interdum. ff. de le. 1. gl. sol. & litat hãc l. qd sit verũ, nisi primum pactũ sit derogatoriũ vltimo. Ista so. est multum no. qd sicut in vltimis volũtatib. prima voluntas derogatoria præualet vltimæ, ita etiã in cõtractib. Tamẽ ɔ̃ d. gl. posset opponi, vt l. cũ ĩ plures. §. locator horrei. ff. loca. & cond. vnde dic secundum d. Iac. Interdum aliquis profert verba ꝓtestationis in sequẽti tẽpore & tũc post protestationẽ protestatio releuat, quia fuit derogatorius actus factus, ar. eius quod hic no. Vnde aduerte, cum tu vis probare ɔ̃ctum esse simulatum, d. Ia. dat istam practicam, qd testes debeant deponere, qd tu dixisti in protestatione p hunc modũ videlicet, quod si ɔtingeret te in futurum vẽdere, qd tu nolebas venditionẽ esse, neq; in venditionẽ ɔsentiebas, sed esse pignus. Si testes deponãt p hunc modũ, probatur simulatio ɔ̃ctus. Sed si testes deponerẽt sic, dicimus, qd talis fuit protestatus se nolle vendere Titio secũdũ, sed pignorare, isti nõ probant ɔ̃ctum simulatũ. Rõ, qa actus vẽditionis factus post protestationẽ, vr indicare illum pœnituisse primæ ꝓtestationis. Et ita intelligit d. Iac. §. locator horrei. qa verba ista in isto casu nr̃o nõ se extenderent ad futurum tempus. Itẽ op. de l. si vnus §. pactus ne peteret, in 2. l. ff. e. So. gl. limitãdo qd illa lex dẽt intelligi, si prima actio sit ipso iure sublata, qa tũc vltimũ pactum non seruat. Et valet ad q. Pone, reformatio est facta qd exbanniti ꝓ quacunque iniuria rebanniant, postea Priores faciunt aliam reformationẽ, postquam exbanniti fuerunt rebãniti, p quam reformationem volunt reponere in ipso banno, nunquid possint? Primo dic qd non. Nam p rebannimentũ fuit sublata iniuria communis ipso iure. Vnde p aliã reformationẽ illa iniuria non renascit, & bannum nascitur ex delicto, & iniuria nascitur ex contumelia, vt in d. §. pactus ne peteret.

1 Quęro. De † virib. pacti de non petendo, Dic quod pactũ de non petendo tollit naturalẽ obligationem, pactũ vero extẽdit se ad id quod apponit, vt l. si vnus. §. pact⁹. ver. & in summa ff. eo. pactum de non petendo respicit petitionem, nõ oblonẽ, sed petitio & oblo non hẽnt cõe simul. ergo de uno ad aliud non infert, vt l. nãlr. §. nihil cõe. ff. de acq. pos. Sed pactũ liberatorium tollit nãlem obligationem. Et idem senserũt gl. & Gul. sed loquuntur magis gñalr, gl. vtunt istis verbis in l. Stichũ. §. naturalis, de sol. Et est scda, qa elidit ciuilem oblonem. Vltram reprobant, & dñt ꝙ imo perimitur. Allegant tex. in l. quæcunq;. ff. de compen. Tu salua gl. tõ quia pactum de non petendo si perimeret omnem obligationẽ, & reus esset absolutus, actor nunq̃ posset agere, qa omnis oblo fuisset sublata, & m̃ agit, qd patet, qa si actor agat, opponit excep. rei iud. a reo absoluto, sed exceptio ꝓsupponit actionẽ, vt l. j. de excep. Nõ ob. l. quæcũq; qa intelligo, qd perimit ĩ effectu, nõ tñ ipso iure. Est ẽt tertia virtus, qa pactũ de nõ petẽdo obligat paciscentẽ nãlr, nõ petere. Ita dicit gl. in d. § pact⁹, & ꝓbat ĩ l. vbi, ĩ. de trãsa. istud ĩpugnãt qdã, & dñt, ꝙ idẽ act⁹ ñ pt ꝓducere diuersos effect⁹, qa obligaret, & liberaret, & ẽ tex. rotũdus a ɔ̃trio ĩ l. si pater, i § j. de iu. do. Tene gl. & ad ɔ̃tria rñde, ꝙ ñ operat ɔ̃trios effect⁹ eo. respe. Nã respũ dbitoris operat liberõnẽ, quoad nãlẽ oblonem, respũ creditoris operat oblonẽ, qa obligat ñ petere. Et valet ad istud, qa si obligat ñ petere, ĩ oblone ñ ẽ facere, vñ si faceret, veniret itcresse ĩ oblone, & esset obligat⁹ nãliter, & posset ɔpẽsari, vt l. ẽt. ff. d cõpen. Tene ergo dictũ gl. Nõ ob. l. si pr. §. j. de iur. do. qa ibi dr, q paciscit, ñ obligat. Verũ ẽ ad dãdũ, sed ñ ad agẽdũ. Est alia virt⁹, qa ĩducit exceptionẽ ex se, videlicet pacti de petẽdo, vt hic p Cy. Quęro a te d ista q. pone, tu debebas a me recipere cẽtũ, & steti ĩ p 10 an. ꝙ ñ petiisti, & fecisti pactũ d ñ petẽdo post 30. ao. fit pactũ d ñ petẽdo, q̃ro vtrũ hẽat uires? Vr, ꝙ sic, qa pactũ de petendo remouet oẽ obstaculũ inductũ p pactũ de nõ petẽdo. Gul. de Cu. determinat ꝙ tũc est uerũ, ꝙ pactũ de petendo remouet obstaculum, qñ actio ista nõ esset ipso iure sublata, sed ĩ ꝓposita qõne secus, qa nãlis est sublata p pactũ, ciuilis per pscriptionẽ. Et sic cũ ipso iure sit sublata pactũ de petẽdo nihil operat, vt in d. §. pactu. ne peteret. d. Fran. Tigrini de Pisis, dt, ꝙ ex isto pacto vltimo optime agi pt, qa p pactũ vltimũ de petẽdo, fuit resuscitata prima actio. Nõ ob. id, ꝙ de pscriptione dr, qa nunq̃ ɔ me pscribit, p illũ, q bẽt bñficiũ a me, vt l. male agit. ĩ. de pscr. 30 an. Sed tu ex pacto iindn de nõ petẽdo bñficiũ a me hẽbas: de ea potes videre ea, q̃ no. in Spe. de pręsen. in mã libellorũ, in gl. q̃ incipit, ut si primũ fuit, ibi. Item uerum, nisi primum deroget. Inducũtur prædicta per Vltram. ad qõnẽ. Fideiussor, añqnam fideiubeat uadit ad creditorẽ, & ei ꝓdicit † ꝙ nõ intẽdit fideiubere ꝓ Titio, cui creditor mutuare intẽdebat, postea mutuat ei, & talis fideiuber, an talis fideiussor obligatus sibi sit? Vr ex ista gl. ꝙ nõ, qa ista protestatio præcedens. s. ꝙ nõ ĩtẽdebat fideiubere, impedit fideiussionẽ secutã, per ista verba gl. In ɔ̃triũ facit l. cũ ĩ plures §. locator horrei. ff. loc. Pet. tenet, ꝙ aut verba ꝓtestõnis respexerũt expresse actum futurũ, puta dicendo, fideiubere, & si cõtingat me fideiubere, tenerĩ nolo, & tũc nullatenus teneor. Pro hoc facit l. q in aliena. §. fi. de acq. hęr. & l. at si quis. § plerisq;, de relig osis. Itẽ facit qdã gl. q̃ est ĩ l. in cõcubinatu. ff. de cõcub. q̃ dt, ꝙ protestõ sp dẽt fieri añ actũ, sup quo protestat. Si vero verba derogatoria, & ꝓstat o pcedẽs nõ respexerũt expresse actũ futurũ in forma de qua s. dixi, sed simpliciter fiterũt verba talia, puta, nõ intẽdo fideiubere, tũc si quis actus ĩmediatus seqt post illa uerba, certũ est, ꝙ ĩpediet fideiussio. Sed si fieret ex interuallo, tũc nõ impedietur, & erit obligat⁹ fideiussor. ar. d. §. locator horrei. Et hęc possent ĩduci ad qõnẽ q̃ format gl. in l. si fideiussor. ff. de fideius. Et si tu dicis, nõne lex alibi dt, ꝙ ꝓtestõ pcedẽs inter viuos, nõ releuat quẽ a periculo, vel oblone sequẽti, vt l. si § itẽ si pdixerit. ff. nau. cau. stab. Sol. ibi loquit ĩ actu, q de necessitate astrigebat ꝓtestãtẽ, & ei⁹ ꝓtestõ nõ releuat eũ, nisi is, cui fit ꝓtestõ, ɔsentiat. Sed qõ nr̃a, & theorica data, ꝓcedũt in eo, q obligat ex volũtate, nõ ex necessitate. Bar.

LEX XIII.

1 *Pactum nudũ, etiã in actionib. stricti iuris vestitur cohærentia contractus.*
2 *Pactum appositum super contractu etiam ex interuallo, quando valeat.*
3 *Qua actione agitur ad id, quod venit in pacto.*
4 *Actio præscriptis verbis. quando concurrat cum alia.*
5 *Pactum quando dicatur fieri incontinenti post contractum.*

1 a In bonæ fidei. Lex ista ponit regulas, vt patet ĩ ea. No. ꝙ pactũ nudũ vestit cohęrẽtia † ɔ̃ctus. a Scdo no. ꝙ pactũ nudũ appositũ ex interuallo nõ ꝓducit actionẽ, sed exceptionẽ. Op. hic dr, in bonæ fidei, ɔ̃, imo idẽ in stricti iuris, vt l. lecta. ver. dicebã. ff. si cer. pet. & l. petẽs, s. eo. Sol. fateor, ꝙ idẽ ĩ ɔ̃ctib. stricti iuris, & iõ hic dt ĩ bonę fidei, qa in illis videbat valere pactũ ex interuallo appositũ, ꝙ secus est. Op. ꝙ valeat 2 pactũ † appositũ ẽt ex Iteruallo, vt ff. de ɔ̃h. emp. l. pacta. Sol. Ibi in pactis, q̃ apponunt circa substãtiã ɔ̃ct⁹, hic ĩ his, q̃ apponunt circa accidẽtalia, & gl. remittit ad distinctionẽ positã in d. l. pacta. 3 Quęro qua actionẽ † agat ad id, ꝙ venit in pacto? Gl. dt duplici actione, s. actione pscriptis verbis: & actione ex eo ɔ̃ctu ĩformata p pactũ: & vide gl. Istud nõ ur esse uerũ: nã actio pscrip. uer. non concurrit cũ alia, vt l. quoties. ff. de pscr. verb. Dñi. Vltram. & hi. 4 Actio pscriptis verbis non concurrit † cũ alia, q̃ hẽat originẽ ex eadẽ forma. Ista loquit lex ɔ̃tria, sed hic actio antiqua orit ex ɔ̃ctu nominato, q pcedit, actio vero pscriptis verbis onitur ex quodã ɔ̃ctu innominato, habita relatione pacti ad ɔ̃ctũ, ita loquit hic. Et ex hoc dñt, ꝙ gl. quæ est in l. ex placito. ĩ. de rer. permuta. quæ dicit, ꝙ quædam actio præscriptis uer. quę resultat ex ɔ̃ctibus innominatis, quędam quæ resultat ex pacto incontinenti apposito, non dicit uerum, quia utrumque est unum, & idem. Non. n. oritur actio ex pacto, sed ex eo ɔtractu innominato, qui resultat habita relatione pacti ad ɔtractum. Sed ipsi expresse dñr ɔtra casum huius legis, & in l. iuris gentium. §. quinimo. Vñ teneas glo. & in l.

ADDITIO.

a Paris Contractus. De hoc, ꝙ pactum nudum non uestiatur etiam cohærentia cõtractus, uide Pau. de Cast. in l. si ita scriptum, de leg. 1.

& ĩ l. ex placito ꝓbabo vobis aliis rõnib. Scđo q̃ro, dr̃ hic, si incõ-
5 tinẽti fiat, † qñ dr̃ fieri pactũ ĩcõtinẽti? Dicit gl. siue fiat ĩ ingressu ɔ̃ctus, siue ĩ ipso ɔ̃ctu, siue statĩ postea, & bñ dicit. ꝓbat̃ ĩ l. .. ĩ. de ædil. act. vbi ẽ tex. expssus, nunq̃ vidi alibi. Vltrã. d̃it, & bñ, q̃ tũc dr̃ fieri pactũ ĩcõtinẽti. qñ fit anteq̃ ɔ̃ct⁹ hẽatur a partib. pro pfecto, & absoluto, vt l. ɔ̃ctus. ĩ. de fide instr. Tu tñ tene opi. gl. p legẽ quã allegaui tibi. ĩ. Circa hanc mãm dicã. ĩ. eo. l. petens, &c.

In bonæ fidei. Pactum incontinenti appositum iuxta contractum, parit actionem, appositũ ex interuallo solam exceptionem hoc dicit Bar.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro ɔcordia. Aduerte, q̃ ordinarie legẽtes hãc l. ĩ bonæ fidei dicunt, q̃ Bar. hic voluit ĩ fi. q̃ pactũ nudũ factũ pnsq̃ ɔ̃ctus fuit habitus ꝓ pfecto, & absoluto, ita modicũ tps, anteq̃ ptes diuertãt ad extraneos actus, vestiat cohærẽtia ɔ̃ctus. Cõtrariũ tenere alle. ĩ l. iuris gẽtiũ. §. qnimo ĩ fi. ff. d pact. & ĩ l. 1. ff. d sol. Tu dic, q̃ Bar. ñ fideliter recitat̃ ĩ aliquo istorũ triũ locorũ. Primo ĩ hac l. ĩ bonæ fidei nõ loqt̃ Bar. postq̃ ɔ̃ct⁹ habitus fuit ꝓ absoluto, qa d̃ hoc vee bũ nullũ, licet dicat illud verbũ, siue stati postea, q̃ verba nõ importãt, q̃ cõtractus fuerit habitus ꝓ pfecto, licet bñ possit intelli, s3 de necessitate hoc ñ arguit. In d. §. qnimo dicit, q̃ pactũ fuerat factũ ex ĩteruallo, & sic posset ẽt intelli ĩtra lõgũ tps, & ita ẽt i d. l. 1. Sed dato, q̃ posset argui d̃ ɔ̃rietate põt adhuc saluari, vt ĩ hac. l. in bonæ fidei, loquatur, qñ adiiciebatur tale quid q̃d erat de appendiciis ɔ̃ctus. In d. l. & in §. quinimo, loquatur in pactis aliud continentib. per ea q̃ habentur in l. fundi partem ff. de ɔ̃h. empt.

LEX XIIII.

1 *Quando pœnalis stipulatio incipit a praecedenti conuentione nuda, debet agi ex stipulatu, non ex pacto.*
2 *Stipulatio pœnalis, non vestit pactum nudum principale, sui cohærentia.*
3 *Mora potest purgari, & quando remissiue. & nu. 6.*
4 *Possessio bonorum non potest dari, nisi iuris ordine seruato.*
5 *Pactũ nudũ nunq̃ vestit cohærẽtia cõtractus vestiti accessory, & num. 9.*
7 *Stipulatio pœnalis an nouet praecedentem obligationem, & in addi. nu. 10.*
8 *Sententia super eo, quod non fuit petitum, quando ferri possit.*

Si pacto. Qñ pœnalis stipl'o incipit a p̃cedenti ɔuentione nuda, debet pœna peti, licet reus posset soluerẽ q̃d in prima ɔuentione deuenit, & trãslatio bonorũ non sit sine ordine. h. d. ista difficilis lex, & tractat d trib. materiis. Primo tractat d̃ cõmissione pœnalis stipl'onis. Scđo, qualiter stipl'o cõmittatur. Tertio, qualiter p pœnalem stipl'onem nouetur prima obl'o. No.
1 q̃d qñ pœnalis stipl'o † incipit a p̃cedenti ɔuentione nuda, dẽt agi
2 ex stipulatu, nõ ex pacto. Scđo ex hoc hẽs notare, q̃ stipl'o † pœnalis non vestit pactũ nudum principale, sui cohærentia. Simile vt
3 dixi ĩ l. nuda. de ɔ̃h. stip. Tertio no. † q̃d mora põt purgari: q̃d patet, qa l. petat̃, pt re⁹ soluere, q̃d ĩ 1. ɔuẽtione d̃uenit. Vltimo no.
4 † q̃ possessio bonorũ nõ pt̃ dari, nisi iuris ordine seruato: uidebitis ĩ l. 1. d̃ exce. rei iud. Op. dr̃ hic ex stipl'one. ɔ̃ imò dẽt agi certi ɔdõne ex stipulatu, vt l. si qs certũ. ff. si cer. pe. Sol. gl. ci bñ, q̃ hic dr̃ ex stip. i. certi ɔdictione ex stipulatu. Vl̃ dic, q̃ hic pœna erat promissa ĩcerta. Scđo op. & vr̃, q̃ dbeat exigi ex pacto pmo, tãq̃ ve
5 stito cohærẽtia ɔ̃ctus, vt s̃. l. pxi. Sol. dicit gl. & bñ † pactũ nudũ nũquã vestiri cohærẽtia ɔ̃ctus vestiti accessorii, vt hic fuit pœnalis stipl'o, vt l. nuda, ĩ. de ɔ̃h. & cõmit. stip. s3 uestit̃ cohærẽtia ɔ̃ctus vestiti pricipalis, vt ĩ ɔ̃riis Rõ qa pñcipale ñ d̃bet formari ab accessorio, vt l. ex pupillari, ff. de vulg. & pup. Iniquũ est. n. vt dñs vestiatur a seruo. Tertio op. & hic aduerte, pœna nunq̃ cõmittit̃, nisi p̃cedat mora, vt l. si pœna. ff. qñ dies leg. ced. & l. si ita stipulatus fuero, ĩ fi. ff. d verb. ob. alias ẽ l. stipulatus s3 hic nõ põt p̃cedere mora, ergo, nõ ẽ cõmissa pœnalis stipl'o Q̃d nõ possit esse mora, probat̃. qa vbi nulla petitio, ibi nulla mora, vt l. si pupillus, d ver. ob. d̃ reg. iur. l. nulla S3 ex pacto nudo primo nõ nascit̃ actio, ergo qs nõ põt esse ĩ mora. Illud ɔ̃riũ hẽt multas difficultates, quas gl. tãgit, ĩ l. nuda. ĩ. d̃ ɔ̃hẽ. & cõmit. stip. Dy. ĩ regula, ñ ẽ ĩ mora, d r̃g. iur. lib. 6. Cy. tãgit hic, & ĩ d. l. nuda Ego latius, ĩ d. l. ita stipulatus. Bñ teneo ĩ hoc opi. Vltram. q̃ l3 hic nõ p̃cedat proprie mora, tñ cõmittit̃ pœnalis stipl'o eo casu, quo cõmitteret̃, si vestita ɔuẽtio p̃cessisset, qa hoc vr̃ tacite agi. Et d hoc vr̃ tex. ĩ l. stipl'o ista. §. alteri, ff. d̃ ver. obl. dicem⁹ ĩ d. l. nuda. Op. q̃ ñ l3 reo purgare morã, et
6 soluere, † q̃d in 1. ɔuentione d̃uenit, ut ĩ l. traiectitiæ, §. de illo, ff. d̃ act. & obl. & l. magnã, de ɔ̃h. & cõm. stip. Solu. huius timore tractant hic qdã mãm de purgatione moræ, q̃ est longa repetitio, q̃ facio in l. si insulam, de uerb. ob. Quæro, qñ pœnalis stipl'o cõmittat̃? de hoc ponit gl. unã lõgã distinctionẽ in l. & si post tres. ff. si qs cau. & de reg. iu. l. in oĩb. Ego examinaui multũ ꝓfunde in d.
7 l. si ita stipulatus. Tertio q̃ro, vtrũ stipl'o † pœnalis a nouet præce-
a dentẽ obligationẽ. Gl. tãgit in l. obligationũ fere, §. fi. ff. de act. & obl. & l. rescriptum, §. si pacto, ff. e. & ibi p Gul. Cy. ponit hic. ego latissime dixi ĩ d. l. si ita stipulatus circa ɔ̃tia vltimæ partis. Op. q̃
8 nõ d̃eat ferri snĩa super alio quã super eo, quod † pet it̃ est, ut l. si. de fideic. li. & l. ut fundus ff. cõi. diui. So. Fateor, q̃d petitur pœna, & pœna tantũ in condemnationem deducetur. Possibile tamen est quod reus uolẽs moram purgare, offerret illud, quod ĩ prima conuentione deuenit, & sic illud ɔsequit̃ nõ ui condẽnationis, sed virtute spontaneæ solutionis factæ per eum, & hoc est, quod dicit ibi tex consequeris, & ĩ. ad pœnam dicit, & exigens, &c.

ADDITIO.

a Pœnalis Adde q̃ Pet. de Anc. consi. 266. incip. Quod donatio. tenet contrarium eius quod tenet Bar. in l. ita stipulatus, i. quod omis. stip. pœnalis non nouet præcedentem obligationem ex causa lucratiua.

ANTIQVA LECT.

Si pacto quo. Vbi p̃cedit ɔuẽtio nuda, & seqt̃ stipl'o pœnalis agit̃ ex pœnali stipl'one, cuius timore actor ɔseqt̃ id, q̃ deuenit in ɔuentione nuda, qñ exigit pœnã ĩ stipl'onẽ deductã. Itẽ ordo iudiciorũ est seruãdus. h. d. Op. dr̃ hic, q̃ agit̃ ex stipl'one ad pœnã, imo ɔ̃, dẽt agi certi ɔdõne ex stipulatu, cũ pœna fuerit certa, vt Inst. de ver. ob. ĩ prin. Pro sol'one hui⁹ gl. dat tres rñ. Dicit gl. q̃ hic fuit apposita pœna incerta, vt puta ĩ facto, q̃ factũ est ĩcertũ, nõ mirũ, si agit̃ ex stipulatu. Ista est q̃dã diuinatio. Vñ gl. dedit aliã sol. & est tertia ĩ gl. & d. sol'onẽ sustine, q̃ iũ agi ex stipulatu, qa est incertũ q̃ ɔsequi r actor. Istã sol. redarguit gl. vt in ea hẽtis. Vñ gl. dedit tertiã sol. & est scđa in gl. & est vera, qa dẽt exponi ex stipulatu i. certi ɔdõne ex stipulatu. Itẽ op. & vr̃, q̃ possit agi ex pria ɔuẽtione, iõ qa vestit̃ cohærẽtia ɔ̃ctus. s. stipl'onis pœnalis, vt l. iuris gẽtiũ. §. qnimo ff. e. Solu. q̃ pactũ nudũ bñ vestit̃ cohærẽtia ɔ̃ctus, vt in ɔ̃rio, vbi pactũ hẽat se, vt accessoriũ. Si vero vt principale, tũc ipsum pactũ nudũ, princi-
9 pale † nõ vestit̃, ab accessorio ex cohærẽtia. Ita dẽt intelligi hæc lex Itẽ op. dr̃ hic, q̃ agit̃ ex stipl'one pœnali. ɔ̃, qa nõ pt̃ agi, nisi ipsa stipl'o sit ɔmissa, vt l. ita stipulatus, de verb. ob. sed ɔmitti non pt̃ nisi debitor sit in mora, vt ea l. Sed cũ in casu nr̃æ legis nõ pt̃ eẽ ĩ mora, ergo &c. Q̃d ĩ casu nr̃æ legis nõ sit ĩ mora ꝓbo, qa vbi nulla petitio ibi nulla mora, vt l. lecta, ff. si cert. pet. Sed sup pacto nudo nulla est petitio, qa ex eo actio nõ orit̃, vt s̃. l. ꝓxima: ergo nulla mora. Et sic ɔcludẽdo de prĩo ad vltimũ vr̃ q̃ ñ possit agi ex stipl'one. Sol. q̃dã dixerũt q̃ ex nudo pacto pt̃ agi, cũ ibi sit nãlis obl'o. Ista ẽ falsa. Vñ Dy. ĩ c. nõ ẽ ĩ mora, ex. de re. iur. lib. 6. d̃t q̃ ant agit̃ ad id, q̃ venit in pria ɔuẽtiõe nuda, & tũc ɔ̃riũ p̃cederet. Aut agit̃ ad id, q̃ deuenit ĩ stipl'one pœnali, & hẽt locũ illa lex si bñ ɔsideret̃. ista soln. ɔ̃riũ ñ tollit. Pro cui⁹ sol. eẽt vidẽdũ qualr̃ ɔmitat̃ stipl'o pœnalis. qñ ĩcipit a p̃cedẽti ɔuẽtiõe nuda. Io. ãtiqu⁹ Glossator ĩ l. nuda. ĩ. de ɔ̃h. stip. d̃t, q̃ ɔmittit̃ litis ɔte. sup nuda ɔuẽtione. Ita no. ĩ d. l. & si post tres. ff. si qs cautio. illud dictũ ñ vr̃ verũ. Rõ, qa sine actione nemo experit̃, vt l. si pupilli, §. videam⁹ ff. d̃ neg. ges. sed ex nudo pacto ñ orit̃ actio, vt dictũ ẽ, ergo vr̃ lis ñ posse ɔtestari sine actiõe. Hoc ꝓbat̃, qa alias hic ɔcurrerẽt duo spãlia circa idẽ. ɔ̃ ea q̃ no. ĩ l. j. d̃ dot. ꝓmil. nã qs expiret̃ ĩ iudicio sine actione. Itẽ ageret̃ ex stipl'one pœnali ñ ɔmissa. Dy. vult tollere opi. Io. & d̃t, q̃ hoc ꝓcedit ex dispõne legis, ne ɔ̃ct⁹ sit inutilis Rõ ista ñ ẽ vrgẽs, ĩneq; vera: qa cũ rõ dẽat eẽ gñalis videret̃ dicẽdũ, q̃ lex dẽret dispẽsare vbicũq; ɔ̃ctus veniret annullãdus, q̃ est absurdũ. Vñ Vltrã. dñt, q̃ ibi ĩcipit a ɔuẽtione nuda, & ɔmittit̃ p interpellationẽ factã ex iudiciũ sup ɔuẽtione, ꝓbat̃ p rõnẽ, & text. l. dicũt ipsi Quæ est rõ, q̃ l vbi p̃cedit ɔuẽtio vestita, cõmittit̃ stipl'o pœnalis p interpellationẽ, & sic postq̃ debitor est ĩ mora, vt no ĩ d. l. & si post tres rõ est, s. qa debitor vr̃ ꝓmittere cũ peterit creditor, ẽt ex iudiciũ. Præterea casus est ĩ l. fideiussor obligati §. fi. ff. d fideius. Ista opi. vr̃. ɔ̃ d. l. nuda, ibi, post morã litẽ, &c. ñ ob. rõ, q̃ assignãt, qa si ĩspiciant̃ iura p eos alle. illa loquunt̃ vbi p̃cedit ɔ̃ctus a se validus, q̃d ñ ẽ ĩ q̃one ꝓposita. Præterea ñ dẽt plus opari interpellatio facta ex iudiciũ, q̃ facta in iudicio. sed ĩterpellatio facta in iudicio, sup nuda ɔuẽtione nõ facit ɔmitti pœnalẽ stipl'onẽ, vt dixi reꝓbãdo opin. Io ergo nec interpellatio facta ex iudiciũ. No. obst. l. fideiussor. §. fi. de fideius. qa nihil d̃t de hoc, vt patet, qa ibi tex. d̃t credidi, & sic dicit, ɔ̃riũ, qa verbũ, credidi, ĩdicat ɔ̃ctũ. Insti. qb. mo. re cõ. obl. in pri. l. 2. §. creditũ ff. si cert. pet. cũ si. & nõ nuda ɔuẽtio p̃cessit, sed ɔ̃ctus de se validus. Dic ergo q̃d vbi stipl'o. pœnalis incipit a p̃cedẽte ɔuẽtione nuda, ɔ̃hit̃ per lit. ɔtest. factã sup pœnali, & dic q̃d clare ꝓbat tex. in d. l. nuda, & fuit opinio Az. ibidẽ. Et si dicis, qũo igit ex pœnali nuda ɔmissa? Dic q̃d ɔmittit̃ eo ipso, q̃d lis ɔtestat̃. Simile videamus in l. si Titius, ff. de verb. obli. Nõ tñ pt̃ negari qn ẽt in hoc casu lex dispẽsatiue ꝓcedat, sed nõ ɔcurrunt duo spãlia sm q̃d in pria opi. si bene ɔsideret̃. Et hãc opi. vr̃ assumere Gul. in d. l. & si post tres, ff. si qs cau. Itẽ opp. dr̃ hic, q̃d agit ex stipulatu ad pœnã, quasi videat̃ dicere tex q̃d pria sit nouata p sequẽtẽ stipl'onẽ pœnalẽ, ɔ̃ de l. si ĩ. de noua. Gl. fatet̃ ɔ̃riũ q̃d olĩ fiebat nouatio, vt l. oblig. fere. §. fi. ff. de actio. & oblig. hodie nõ, vt d. l. si Ista sol. ñ ẽ bona. Rõ qa l. si. ĩ. de noua. hẽt locũ vbi sunt plures obl'ones pariter principales. Sed mã nr̃a loqt̃ vbi vna obl'o est principalis altera accessoria. Pro declaratione huius gl. reuocat̃ in dubiũ, qualr̃ p stipl'onẽ pœ-
10 nalẽ † nouet prima obl'o. Ista est difficilis q̃o, circa q̃ gl. multipliciter variauerunt. Qñq; dixerũt q̃d in eo, in quo ɔcurrit pœnalis stipl'o cũ prima, in eo pœnalis nouat primã, in alio nõ. Ita no. in l. si qs a socio. ff. ꝓ soc. istud nõ vr̃ verũ, p l. duo socii. ff. ꝓ soc. & l. p̃dia. ff. de act. emp. & vr̃ agi ex prima, & ad totũ. Qñq; dixerũt q̃d aut pœnalis stipl'o ɔtinet plus q̃ pria, aut min⁹: Pro casu pœnalis stipl'o nouat primã, scđo ñ. Pro hac opin. one facit ĩ at. l. q vsufr.

ff. de

ff de ver. obl. Iſtud nõ vr verũ, & vr ꝯ d. l. obligationum fere §. fi. q̃ loqt indiſtincte. Quã; dixerunt glo. ꝙ aut q̃rit itunqd pœnalis ſtipl'o nouet primã anteq̃ ſit ꝯmiſſa, & dico ꝙ nõ, vt d. l. duo. ff. ꝓ ſoc. Aut poſtq̃ ſit ꝯmiſſa, & tũc nouet primã, vt d. l. obl'onũ fere §. fi. Ita no. gl. i d. l. duo. Iſtud vr falſum, vt no. ĩ d. l. ſi qs a ſocio, vbi pœnalis ſtipl'o erat ꝯmiſſa & tñ adhuc agit ex prima. Quã; dixerunt: Aut eſt actũ ꝙ nouet prima aut nõ. Iſtud dictũ non hẽt dubiũ. Et ita no. gl. in l. reſcriptũ. §. ſi pacto. ff. de pac. Quidã dixerũt, qđ aut pœna adiicit ꝯctui ſtricti iuris, aut ꝯctui bonæ fidei. Primo caſu ſtipl'o pœnalis nouat primã, vt d. l. obl'onũ fere. §. fi. l. ita ſtipulatus, circa fi. de verb. obli. ſcđo caſu, nõ nouat. Ita dẽt intelligi d. l. ꝓdia, de act. emp & d. l. duo, ff ꝓ ſoc. Et hãc vr tenuiſſe. Dy. in l. in ꝓuinciali. §. j. in diſtinctione magna, de oper. no. nũ. & aſſignat rõnẽ diuerſitatis. Iſtud nõ vr verũ, iõ ga actio ex teſtõ hẽt ſe inſtar bonæ fidei, vt d. l. in minorũ. ꝯ. in quib. cau. in integ. reſti. nõ eſt neceſ. & tñ nouaĩ ꝑ ſtipl'onẽ ſequẽtẽ, vt l. j. §. itẽ ſi ita, ff. ad l. Fal. Vñ Gul. diſtinxit alr, vt no. ſuit ꝑ eũ in d. l. reſcriptũ. §. ſi pacto. ff. e. Et vr ꝯcludere, qđ vbi ꝓcederet diſpoſitio, vel ꝯctus iuris gentiũ, tũc pœnalis nõ nouat, vt d. l. ꝓdia, & l. duo, cũ ſi. Sed vbi ꝓcedit diſpõ, vel ꝯctus iuris ciuilis, tũc ꝑ pœnalẽ nouaĩ pria, vt d. l. obligationũ fere, & iſto mõ pt ĩtelligi d. §. itẽ ſi ita, ga teſtũ eſt de iure ciuili, vt l. 4. ff. de teſt. dictũ Gul. nõ vr verũ, ſed ꝯ gl. in l. 2. ꝯ. de iure emph. & induco ſic, ga ꝯctus emphyteuticus eſt ꝯctus iuris ciuilis, & tñ non nouaĩ ꝑ pœnalẽ, imo dñs põt emere. Vñ Dy. alr ibi dixit, videlicet aut egit ea ſtipl'one pœnali, & tunc vr nouare primã: alias non, ita notauit ĩ d. l. ita ſtipulatus, đ verb. ob. dictũ Dy. reprobaĩ, ga vr ꝯ l. ſi qs a ſocio, vbi actor eligit agere ea ſtipl'one pœnalis, & tñ nihilo min' agit pria, vt d. l. ſi qs a ſocio, cũ l. ſequẽ. Vnde dico ſic, ga aut pria ꝓcedit ex cã lucratiua aut nõ. Prio caſu pœnalis nouat primã, vt d. l. obl'onũ. § fi. de act. & obl. Et ita ĩtelſr. l. j. §. itẽ ſi ita, ad l. Fal. Scđo caſu nõ fit nouatio. Ita ĩtelligiĩ, l. duo, vbi pria vr ꝓcedere ea cã lucratiua, ga ibi fit mẽtio de q̃ſtu, ꝙ verbũ q̃ſtus, denotat lucrũ, vt l. q̃ſt', ꝓ ſocio, & tñ nouaĩ, vt ibi patet, tene hãc op. q̃ vera eſt. Et ad ꝯriũ rñde ꝑ interẽptionẽ, ga illa ñ ẽ cã lucratiua, ga ꝯct' ſocietatis ñ dr ẽẽ cã lucratiua. Nã ſocietas pt hre q̃ſtũ, & dãnũ. Et ſi diceres, ibi ñ ponũt aliqd de ſuo, & ſic vr lucrũ dic ꝙ ſaltẽ ponũt opas, ar. l. cũ duob. §. ſi in coeunda. ff. ꝓ ſoc. Itẽ opp. dr hic. qđ agiĩ ea ſtipulatu, & vr qđ cũ agaĩ ex ſtipl'one, qđ nõ dẽbat ꝯſequi illud, quod deuenit in prima, ga ſnĩa debet eſſe conformis libello. Sol. vt in glo. in fi.

LEX XV.

^a **Pactum.** ^a ꝑ quod auferĩ alicui libera teſtĩ factio, non valet, ^b d. No. qđ dixi in ſummario. Scđo no. quod nullã parit obl'onẽ, neq; ciuilẽ neq; nãlẽ. Tertio not. qđ pactum de futura ſucceſſione nõ valet, videbitis. ꝯ. eo. l. fi. Quæriĩ circa ^b hac legẽ ^b qđ ſi iureĩ ſuꝑ tali pacto? Rñ qđ non valeret, quia tale pactum eſt contra bonos mores. Ita dicit tex. in l. ſtipu. hoc mõ, de verb. obl. videbitis in l. fi. ꝯ. e. & l. cũ donationis, in fi. ꝯ. ti. j. & c.

ADDITIONES.

a Pariſ. Pactum. Nunquid autem valeat pactum inter aliquos ꝙ in bonis ſuis fœminæ non ſuccedant, vide late Bar. conſi. 32 & 72. Et circa tale pactum vide aliam q. per eundem, conſi 150.

b Roma. Circa hanc l. Ad iſtam l. ſic oppono, nam contrahere eſt liberi arbitri, ſicut teſtari. l. nec emere, inf. de iure deli. & tamen quis debet ſe obligare ad teſtandum cum bonum ſit, ar. de ꝯctib. ad vltimas voluntates. Sed ſolue quod in teſtamento eſt maior libertas, cum voluntas in teſtamento ſit ambulatoria vſque ad mortem, l. j. in fi. ff. de adimen. leg. Sed in contractibus a prin. licet voluntas ſit libera tamen poſtea eſt neceſſaria, l. ſicut ꝯ. de act. & obl. cum concor.

ANTIQVA LECT.

Pactum quod. Pactum de futura ſucceſſione nõ valet. h. d. Ex hac l. pactũ. ꝯ. eo. Decretaliſtæ fecerunt ſibi Decretalem in li. 6. in tit. de pac. quod ſi iſtud pactũ eſſet iur'o firmatũ, qđ tale pactum eſſet validum, qđ vr falſum ga ſiue ſit pactũ, ſiue ſtipulatio, per quam, vel per quod auferĩ libera facultas teſtandi, eſt ꝯ bonos mores, arg. ff. de verb. obli. l. ſtipulatio hoc mõ concepta, ſed tex. iuris Canonici dicit alibi, qđ iuramentum non firmat aliqđ pactum, quod ſit ꝯ bonos mores vt eſt tex. in c. non eſt obligatorum, de reg. iur. li. 6. & tex. in l. pactũ, ꝯ. de col. improbat ipſum pactũ qñ fieret, vt nullo modo ſuccedaĩ, vt ibi dr, dum dicit, iure autem improbatum eſt. Rõ non eſt alia, niſi quia contra bonos mores. Sic igiĩ in propoſito, cum eadẽ rõ ſit vbiq;, & ea quæ iuris authoritate reprobata ſunt, iuramenti vinculo non probantur, vt l. non dubium, ſ. de legi.

LEX XVI.

Cum proponas. Subſtitutio conditionalis fideicõmiſſaria põt inter partes per pactũ remitti. h. d. Omnia q̃ fuerunt dicta. ſ. e. l. j. poſſent hic dici. Quæro, quid ſi vnus frater vendidit bona fratre præſente, vtrum ille ^a qui fuit præſens, & tacuit, ^a ſibi ꝓiudicauerit? Breuiter gl. videĩ dicere, qđ non, in l. ſi fundum per fideicommiſſum, in prin. ff. de leg. j. & dic, vt ibi dixi in l. quæ dotis. ſolu. matr.

ADDITIO.

a Tacuit. Adde Rom conſi. 458 in fi.

Cum proponas. Ius fideicommiſſi ꝯditionalis. põt ꝑ pactũ remitti. Op & vr qđ ſit ſuperflua, ꝑ l. 1. ſ. eo. Sol. vt in gl. Quærit gl. ponẽ ꝙ duo fratres ſunt inſtituti hrẽdes, & ad inuicẽ ſubſtituti, ſi alter eorũ decederet ſine liberis, mõ vnus fratrũ uendidit de portione ſua prædia, & c. alter frater ſcit, & ẽ ꝓſens, nunqd ꝑ præſentiam ſibi ꝓiudicet? Glo. vr dicere, ꝙ ꝓꝑ præſentiã fiat ꝓiudicium, vt in gl. quã not. Dictũ gl. vr reprobari ꝑ ea q̃ dñr in l. Caius. ff. de pig. act. præterea taciturnitas, vel tacita renunciatio. non põt plus operari, quam expſſa. Sed iſtud ius fideicomiſſi ꝯdõnalis nõ poſſet remitti ẽt ea pſſe, vt l. ſi ita ſcriptum. §. 1. de l. ergo multo minus ꝑ tacitã. Nõ ob. l. quoties. & §. libertis, ga ibi fuit ꝯſenſus expreſſus. Opp. đ l. ſi fundũ de l. 1. ſol. ibi no. Vide gl. q̃ incipit, licet tibi feciſſet ꝓiudicium, & c. Quidã reꝓbant hãc gl. ex mã quæ hr in l. Caius, ff. đ pig. act. & gl. iua, in ab illa reprobatione defendi põt. ꝑ l. ſi ſeruus cõis, đ donatio. inter virũ, & uxo. Nã fideicõmiſſum debetur inter fratres, & ſic inter coniũctos, & tñ in ꝓſentia fratris uidẽtis donare rẽ ſuam vxori fratris ſui, induait ſibi præiudiciũ circa illam rem ex fideicõmiſſo debitam, maxime cũ inter coniunctos fideicõmiſſi remiſſio facile inducaĩ, ꝙ bene probat l. Procula. ff. de probat. Sed nihilominus puto, ꝙ gl. iſta inquantũ dicit induci remiſſionem in ꝓiudicium, male dicit. Primo, quia iſtud fideicommiſſum erat conditionale, vt q primo moreretur reſtitueret. Sed habuiſtis in l. 1. ſ. co. ꝙ fideicõmiſſum conditionale etiam expreſſa renunciatione nõ tolliĩ, quia ẽ ius futurum, ergo multo minus iſtud ius ꝯditionale hic debet tolli ꝑ præſentiam, q̃ inducit quandam renunciationem tacitam. Non obſ. tex. in d. l. ſi ſeruus cõis, cum ſua materia, quia tractatur de præiudicio generando mihi circa rem meam de præſenti, hic autem de re mihi debita. Bar.

LEX XVII.

^a **Pactum.** ^a Tñ ualet pactũ cũ ſcriptura, quantũ ſine ſcriptura. h. d. Opp. ſ. đ ſacroſ. eccl. auth. hoc ius porrectũ, de nõ nu. pcc. l. gñaliter. Sol. Dicit gl. ꝙ hic ẽ rña, ꝙ tñ ualet ^b pactũ cũ ſcriptura, quãtũ ſine. Fallit in ꝯrio, & in caſib. ſĩſibus. ^b

ADDITIONES.

a Pariſ. Pactũ. De iſta materia, an & qñ plus valeat ꝓbatio viuæ uocis, quã per inſtrumentum, & econtra, uide latiſſime Barb. in repe. rubr. extra de fide inſtr. Item on. qđ mãdatum ad exigendum non põt probari per teſtes, quantum ad hoc, vt cogatur debitor ſoluere, vide Cremen ſing 130. Quid autem in alio mãdato, vide Pau de Caſt. conſi. 370. An autem priuilegium, vel gratia Principis poſſit probari per teſtes, vide Dec. in rub. ex. de cõſtit. ubi ponit etiam, an de eſſentia legis, vel conſtitutionis requiratur ſcriptura. Item de gratia Principis, ſententia exceptionis, & aliis diuerſis, ꝙ poſſint probari per teſtes, uide Barb conſ. 76 in 4. uol.

b Pom. Similib. Alios autem caſus in quib. requiritur ſcriptura ultra locos cões gl. & Doc. hic, vide ꝑ Alex. in l. 1, all. in gl. 1. ſi mi. ſe maiorem dixerit, q̃b adde alium caſum quẽ ponit Bar. in l. ſi. in fi. apparatus ſui. inf. de edi. di. Adr. tol. & aliũ quẽ ponit Bal. in c. cũ parati, de appel. in l. conſentaneũ. C. q̃uo, & qñ iud. in licẽtia quã habet ſumi ex poteſtatis capiendi aliquem perſonaliter, & alium quem ponit in l. geſta inf. de re iud. & in c. conſtitutus, extra de reſcr. & vide quæ circa hæc ſcripſi ad Bar. in l. 1. §. ſufficit, de bono poſ. ſecundum tabu. & Bar. in l. 2. de fideicõ. cuius dictum ibi magni facit dom. Bapt. de S. Seuer. in l. ſi certis annis. ſ. eo.

LEX XVIII.

1 *Dictio, quemquam, eſt ſignum vniuerſale, & nu. 6. eſt etiam ſignum particulare. nu. 2. & 7.*

3 *Quando quis agit contra vnum ex conreis, quando videantur diuidere obligationem, vel eligere, & nu. 8.*

4 *Recipiendo partem, quando quis videatur diuidere, & nu. 6.*

5 *Tacitum pactum non requirit præſentiam partis.*

9 *Vnus ex pluribus in ſolidũ obligatus, quandoq; habet beneficiũ diuiſionis.*

10 *Pactum eſt duorum, vel plurium conſenſus.*

^a ^b **Si creditores.** ^a Ea receptione partis debiti facta ab vno đ conreis inducit diuiſio, ^b ea quaſi ratione pacti taciti exceptio. h. d. Opp. ꝯ. đ fideiuſ. l. reos, huius timore ſũt in hac l. duæ lec. principales. Prima, ꝙ hic partẽ petierũt a quolibet đbitore dicẽtes ſe eſſe ꝯtẽtos parte, & ſic ĩducit exceptio pacti ſ. expreſſi, vt l. liberorũ, ꝯ. de fideiuſ. & vt iſta lec. ꝓcedat hẽnt ipſi ĩ ^1 teat. quẽq; † qđ ẽ ſignũ vniuerſale, ſicut oĩs, & glibet, vt l. hoc articulo, de hæredi. inſti. Iſta lec. eſt uera in ſe, in cõis litera dicit quẽ ^a quam, nõ quemq̃ue. Et hoc ſignum quemq; eſt † particulare, vt l. ſi neceſſarias. §. ſi annua, de pigno. actio. Dicẽdum eſt ergo hic, quod

ADDITIONES.

a Pariſ. Si creditores Vide Com conſ. 80. poſt mediũ, & de materia vide Corp. cautele. pe. Item, ꝙ qñ inter duos eſt ordo, ut prius conueniatur vnus q̃ alter, ꝙ ꝑ dectionẽ unius ꝓiudiceĩ alteri quo minus poſſit ad aliũ redire, uide Paul. cõſ. 174.

b Diuiſio. Adde ſecundũ Pau. de Caſt. eſſe diligenter aduertendum, quaſi non ſint niſi duo debitores, non poteſt fieri diuiſio actionis, quia tunc actio dr diuidi inter plures, qñ primo q̃libet tenebaĩ in ſolidum, nunc incipit quilibet teneri pro parte ſuã, l. inter eos. §. pe. ſed hic primus qui ſoluit liberatur in totum, ſaltem ipſo iure quatenus ipſe ſoluit parte virtute taciti pacti, vt ſ. eo. l. creditori. Alter uero, qui non ſoluit, ſimiliter fuit liberatus ipſo iure a parte ſoluta, & remãſit obligatus efficaciter in parte non ſoluta, unde non eſt proprie diuiſio actionis ſm ipſum, ꝓꝑ hoc non placet ſibi ſummarium Bar. ꝙ inducatur diuiſio. Sed ſi eſſent plures puta quatuor, q teneretur ad centum in ſolidũ, & unus ſolueret 25. ꝓ parte ſua dictorum centum, vt ſ. ſed q̃tum ad alios tres, bene fuit inducta diuiſio, ut ſic poſtq̃ creditor recipit, non poſſit aliquem de aliis trib. cõuenire niſi pro 25. nec ob. tñ eum, quod non fuerunt præſentes in illa receptione, quia hoc eſt tacitum pactum legale, quod prodeſt ẽt abſentib. ut ſ. eo. l. 2. cum ibi no. & ita dicit ſaluare, & intelligere, ꝙ no. Bar. circa ſi. qđ non põt intelligi niſi in caſu ꝓdicto vñ hunc intellectum perpetuo mentitenendũ puto, quia quilibet diceret parum prima facie, ꝙ quilibet aliorum poſſit conueniri ad reſiduum, poſtq̃ cum eo nihil eſt actum. Cautela ergo eſt, cum creditor recipit, ꝙ dicat ſaluo iure ſoluẽ.

qđ recipit ab vno tm̄,& sic remanet ↄ̄riū đ l.reos gl. soluit, ꝙ ibi ↄuenit vnū ī solidū. Et sic nō vr̄ diuidēre, hic partē petit,& rēcipit, & sic diuidēre vr̄. vide gl q̄ vult dicer̄ veritatē,& ī ea miscet multa mēdacia. Vera sol.ē ista,q: ibi elegit, hic diuisit, vñ electio nō a ꝑiudicat, vt ibi, diuisio sic, vt hic. Restat vider̄ a qñ vidat̄ † eliger̄,& 3 qñ videat̄ diuidēre.gl.dicit,qđ qñ petit ī solidū, vr̄ eligere, sed qñ petit partē, vr̄ diuider̄: vide iterū gl.certe hoc nō ē verū,qa siue ī solidū, siue ī parte petit ab vno, nunq̄ īducit̄ diuisio, hic ē casus in l.reos. Dicit ergo gl.qđ dicit ꝙ diuisio īducit̄ † recipiēdo partē 4 istud dictū ē verū,qa casus ē in l. nr̄a.qa in receptione partis īducitur diuisio. Ad istud op.đ l.inter eos.§.1.đ fideiul.Sol.sm̄ Iac. đ Are.& Old.qñq; qs recipit partē ab eo,a quo nō poterat in solidū exigere,qa hēbat bñficiū diuisionis: vt plures fidēiuſ. olim & ples tutores, tūc partis pceptio nō inducit diuisionē, seu tacitū pactū.rō,qa cū necesse hēat facere,ī necessitatib. nemo liberalis existit, vt de ali.leg.l.rē legatā, sed si receperit partē ab eo, a quo ī solidū poterat exigere,qa bñficiū diuisionis nō hēbat, vt duo rei olim.& hodie si ē renūciatū, tūc ī isto casu recipiēdo partē, vr̄ diuidēre,qa nō tenebat̄ recipe: hic ē casus ī hac nr̄a l.no.Itē ↄ̄ istud opp.đ l.si ex toto.§.1.ff.đ leg.1.gl.hic dicit,hoc solue,vt ī pcedētib. ↄ̄rijs. Tu dic,b qđ ī hoc ē spāle fauor̄ vltimæ volūtatis, vt licet b alias partis pceptio diuisionē īducat,tñ eius fauore nō īducit̄ diuisio. Ita logt ibi,& hęc ē vera sol. Opp ff.đ pec.l.si ex duob. in fi.1.rñ.Sol.ibi nō sūt ꝓprie duo rei nec ab vno exigit pars,imo totū, ꝙ exigi pt̄ vsq; ad q̄ntitatē pecul.Opp.ȷ̄.e.l.tale pactū.§.post diuisionē.sol.ibi ab vno rēcipit pl⁹ q̄ dēbat,ex quo nō pt̄ īduci,qđ alii obligent̄ ī solidū. hic vero tenebāt̄ ī solidū: vñ pt̄ īduci tacitū pactū liberationis Op cr̄ gl.pactū ē duorū, vl̄ pluriū ↄsensus,&c.vt l.1.ff e sđ hic nō ↄsenserūt illi alii đbitores,q nō erāt p̄ntes, ergo 5 nō pōt eis dici factū pactū.Sol.tacita pacta † partis p̄sentiā nō requirunt, vt hic,& ȷ̄.eo.l.a.quod no.bene.& tene menti perpetuo.

ADDITIONES.

a Menoch Restat videre. Are.consi.33 nu 8 10.

b Pom. Tu dic. Ista sol licet Moderni eam non sequantur, est communis, vt hic inqt Bal.qui alias in ista opin consulium fuisse affirmat a quibusdam magnis viris, et etiam tenuit Dec.praeceptor meus,et uide plene Scribentes in d §.1.

ANTIQVA LECTVRA.

Si creditores. Vbi plures sunt obligati ī solidū, & vnus soluit ꝓ pte,& creditor ptē recipit, vr̄ fieri diuisio.& ex hoc q̄rit̄ taciti pacti exceptio.h.đ.Op đ l.reos.ȷ̄.đ 6 fideiul.ꝓ huius solone qdā hñt ī lr̄a † quēq; , qđ dr̄ iuat a q̄sque, qđ ē signū vl̄e, vt l.si necessarias.§.si annua.ff. de pig. ac. Si hētis quēq̄,ↄ̄riū cessat, eo ꝙ creditor admisit quēq̄ đbitorē.i. quēlibet ad soluendū ꝓ parte sua tm̄.& sic pactū fuit expressū.Quidā hñt 7 quēque, † & tūc ad ↄ̄riū r̄ndet gl.duob.mod.tñ vlt ma ē vera, & no eā,ꝙ hic creditor diuisit,ab vno petēdo partē đbiti,& recipiēdo partē ꝑ q̄ diuisionē,seu pceptionē sibi ꝑiudicat ī l.ↄ̄tria elegit ñ recepit.Cōtra hoc op.đ l.si toto.§.fi.ff đ leg.1.sol. vt ī gl. vr̄ dic 8 sm̄ Ia.de Are.† ꝙ qñ plures sūt obligati ī solidū,& vn⁹ soluit hoc mō.Soluo tibi ꝓ parte mea,& creditor isto mō rēcepit,nc lz̄t locū lex nr̄a: qa creditor sibi ꝑiudicat: Doc.dñt,ꝙ cautela ē,qñ creditor hēt ples fidiuſ.obligatos ī solidū,& ptē ab vno recipit,ꝙ ꝓtestet̄,ꝙ ꝑ hāc receptionē partis ñ ītēdit sibi ꝑiudicar̄ ī alia parte circa petitionē residui ar.l.ai si qs.§.plerique.ff.de relig. Qñque 9 vnus ex † plurib.ī solidū obligatus hēt ex æqtate qđdā bñficiū diuisionis,pone exemplū in fideiussore,ꝑ beneficiū epistolæ Diui Adr.Isto casu si unus soluit suam partē,& creditor recipit,sibi ñ ꝑiudicat,nisi appareat fideiussorē non esse soluēdo: hic est casus in l.inter oēs §.1.ff.de fideiul.Et isto casu creditor nō dr̄ diuider̄ oīa.Oportet.n.facere exceptionē diuisionis, & ī necessitate nemo liberalis existit.ar.l.rē legatā.ff.đ adi.leg.Qñque illi,q sūt ī solidū obligati,nō hñt bñficiū diuisiōis a iur̄,pone exēplū ī duob. reis in solidū olim,hodie pone exemplū in eis q renunciāt beneficio nouæ ↄstitutionis.Isto casu si unus soluit partē,creditor sibi nō ꝑiudicat. Ita ītelligit Iac.l.si ex toto.§.1.de le.1.Itē op.de l.tale pactū.§.post diuisionē.ff de pac.sol vt in gl.1.Op.dr̄ qđ q̄ritur 10 exceptio taciti pacti.lıē,quia pactum est † duorum, vel plurium consensus,&c.Sđ hic alii creditores non fuerint p̄sentes. Solu. quod contrariū loquitur in pacto expresso,hic in tacito,&c.Bar.

LEX XIX.

1 *Hæreditas non dat̄ per donationem cā mortis,nec in codicillis. & nu. 5.*

2 *Verbum, pertinere, dicitur verbum directum.& nu.6.*

3 *Rerum appellatione venit tota hæreditas.*

4 *Testamentum in milite dicitur iudicium.*

a b c Licet. a Hęc est noua,& singularis lex,nec scio eā alibi. Br̄ h.d. Pactū đ succedēdo inicē,b tñ hēt vī vltimę volūtatis nisi īter milites. c Primo q̄ro,q̄ est rō,qđ istud pactū nō hēt vī donationis cā mor.? Dicit gl.qa ꝑ dōationē cā mortis grauat̄ hęres; sđ hic videbat̄ velle,ꝙ hæreditas ptineret ad eū,& uide gl. Et no. 1 qđ ꝑ dōnem cau.mor.nō pōt dari † hr̄ditas, sicut neq; ꝑ codicillū. Requirit̄ ergo,ꝙ dcī ī testō,qđ perpetuo tene menti. Alii assignāt hic aliā rōnē,ꝙ nō ualuit,qa nō fuit solennis numerus testiū,alias ēt īter priuatos ualeret iure testamēti,qđ satis mihi placet,si fuerīt verba testamēti: secus si essēt verba paciscentiū,ut ꝓmitto tibi,& tu mihi,quia ꝑ hoc infringitur libera facultas condendi testm̄,a vt l pactū ȷ̄.e tit.Scđo no ꝙ verbum † pertinere vr̄ directum,quod allego tibi in l.Centurio ff.de vulg dic vt ibi dixi. Tertio no & ꝑpetuo tene mēti,ꝙ si bona relinquunt̄ sub ap- 3 pellatione † rerū, ↄtinēt totā hr̄ditatē d vt hic vides, ibi res eius, d cuius casus,&c.ꝙ vr̄ ↄ̄ l.fi.ff.de vsufr.le sed ibi erat alius hr̄s vni- 4 uersalis.hic non. Quęrit gl. vtrum † istud iudicium sit testm̄, vel e q̄ voluntas? Br̄ in milite e est testamentum, quia quocūq; modo volunt, possunt testari, vt ff.de testa.milit.l.1.ergo &c.

ADDITIONES.

a Barb.Licet Vide Ludo Ro.in consi.13 inci. Vr̄ mihi de iure dicendum, vbi consuluit, ꝙ non valeat conuentio, vt bona non possint aliquo tempore alienari, quin ad alios veniant allegauit l istam

Licet. Adde ꝙ Pau.de Cast per hanc l.& l.pactum ꝙ dotali.ȷ̄. eo dicit, ꝙ si in casu d.l.filia fecit pactum,& in ciuitate sit statutum, ꝙ fęmina non succedat extantib. masculis, virtute illius pacti non poterit aliquid petere, licet pater ab intestato decedat, quia quod non valet in vim contractus, non pōt valere in vim supremi iudicii, vt hic Ale.ibi dicit, quod hoc est contra l.fi.ff fa.erci.vbi pater pōt qño vult inter filios disponere. Sed iudicio meo parum facit, quia non negatur quin pater possit libere inter filios disponere, sed quod astringatur pacto,& per viam contractus hoc iura non permittunt, vt d.l.pactum. vbi erat inter liberos, & quia pater illud reprobat & hoc considerauit Pau.de Cast.

b Inuicem. Adde quod Bal.no.hic in verbo scripto, ꝙ duo possunt facere testamentū in eadem scriptura,& ita se vidisse & uide Pau.de Cast. Tu dic ꝙ Oldr. cōsuluit consi 174 cum vir,& vxor fecissent testm̄,& mortuo viro, vxor volebat reuocare, quærebatur, an posset, quia in eadem char.consuluit quod sic.

c Pom Inter milites. Dic sm̄ Dec. hic, quod lex illa procederet ēt si pactū nō fuisset reciprocum, sed vnus tm̄ promisisset se velle, qđ alter hēret sua bona. Et vr̄ ēt hoc de mente Ale.sup eo.& l pactum quod dotali, in 2 fall. & ꝓbatur ista lex. in rōne sui, ibi.tñ voluntate,&c q̄ est gñalis,& cōprehendit istū casum, licet dictum speciale, per ea q̄ no.vt breuib.agit. Alex.consi suo 75.vol.5. Sed hic ego moueo difficultatē.& quæro, an lex hēret locū in milite & pagano. In hoc ego sic dicebam, qđ aut solus paganus promisit,& non valet, quia paganus non potest pacto hr̄ditatē dare, sed spāle est in milite, vt hic agitur, &c. Aut solus miles promisit. & dicerem quod valet per rōnē istius l.& in l.1 ff de test.mil.& l miles ff.eo. Aut pactum fuit reciprocum,& videretur prima facie dicendum, quod licet nō valeat quo ad paganum. ꝑ ꝑ illam l.& ꝑ no ꝑ Doc in d l pactū quod dotali.sup eo & maxime per Pau. de Ca ibi in fi ꝙ tñ dēret valere quo ad milité, sicut dicimus in testō pr̄is inter filios,& extraneū l.hac cōsultissima.§ ex imperfecto inf. de test. Contrarium credo verum, nam cum illud pactū sit reciprocum,& ob causam,& ex parte pagani non posset suppleri per superiora, potest miles agere cōdictione ob causam & facit hoc quod in casu huius l.si vnus militum reuocasset voluntatem, censetur ab altero reuocata. Et ita tenet hic Pet & Dec ratione correlationis, & argumen.in l. si infra de cupresl lib.11.& hoc teneas, si miles ignorans creditur,& in pagano tale pactū valeret; secus si sciens, per ea quę no Bar in d.l.edita inf.de cond.ob cau.non ob.§. ex imperfecto, quia extraneis ibi nihil promiserat,& ibi non suum, sed legis denegatur auxilium, at hic lex, non modo suum vult denegare auxilium, sed ēt vult promissionem militis rumpere, cum vult priuilegio suo illaqueare & decipere contra l.quod fauore.sup de legi & arg in fim.in l 3.inf.de his, qui ue ætat imp.& in l. meminerit.infra unde ui. Contra tamen hoc facit id, quod no.hic Ale in fi. de mente. Bal.in l.ille autem ff de her.inst.hoc tamen ego intelligerem prout in simili declarat Bart.in l.9.uersi 4 quæro sup.de sacros.eccl.

d Menoch. Hæreditatem. Cort.in suo sing.inci depo.fine rei in uers.res, in addi. Ruy. consi.149.nu.1.& adde casum per Bar.in auth.si qua mulier, nu.29 supra de sacros. eccl. Ruy.consi 165 in fi lib 1.consi 126 nu.15.eo.

e In milite. Adde omnino uidendum in terminis huius l. pulcherimum consi. Rom. consi.26.inci Pro clariori, ibi multa notabilia dicit,& Cald.consi.9.de donat.

ANTIQVA LECT.

a Licet. Vbi fit pactū de ad inuicē succedendo,& fit inter milites, a pactum tale hēt vim vltimę voluntatis, secus si fiat inter priuatos.h.d. Quærit gl. de rōne l.quare nō valet vt donō cā mortis. In hoc casu glo.assignat vnā rōnē. Itē ibi, donatio emolumētū,&c assignat rōnē, qa donō dēt ↄtinere emolumentū,& nō onus,& onus ↄtineret, si succederet. Gl.est no. ad vnū. ꝙ cū hr̄ditas ↄtineat onera, vt l.si hr̄ditatē. ff. mād. ꝑ donationē 5 cā mort. nō posset donari † hr̄ditas, sicut nec ꝑ codicillos. Sgna istā gl.Itē no.tex.cū dicit pertinerent. ur̄ innuere, quod verbū, ꝑ 6 tinere, sit † directum quod patet, quia succedit, &c. Aduerte qa loqmur in milite. Dixi in l.1.ȷ̄.de pac.inter emp.& ven.Dy. tāgit in l.Lucius.§.filiā ex asse.de le.2.ego in l.Cēturio.de vulg.& pup. in hac l.licet, est primo aduertēdū, ꝙ hæc lex dicit in text. sub nomine rei, dū dicit, vt res, pertinerēt &c.nam ꝑ hoc hēs secūdam gl.q̄ hoc ponit, ꝙ hēt hr̄s hr̄ditatem istam, ꝙ ꝑ verbum, res, ↄfert̄ hr̄ditas.& tñ non ↄfertur per verbum, bona. & bene colligit̄ de leg.2.l.si qs seruū.§.fi.cū l.seq.in gl ma.in vlt.op. Aao. ibi posita. Scđo hēs aduertere hic, ꝙ hic dicit ptinerēt.& tñ gl.dicit sm vnā op. ꝙ hēt vt hr̄s, ergo hēs, ꝙ verbū, ptinet, adaptat̄ ad directū. Dico tñ ꝙ pōt adaptari ad obliquū. Et ꝓ hoc bene facit l. Lucius. §. filia, de le.2.& l.1.ȷ̄ de pac.inter emp.& vē.ubi verbū, ptinet, ponit ꝓ restituat, qa habeo ea manu alterius, iō dico eōe adaptabile sm diuersas materias. Sed q̄ro, q̄ sit veritas? nunqđ hēt vt hr̄s id, an hēat vt ex pacto. Puto nō violando lr̄am, ꝙ q̄uis cōis opin. sit, vt Pet.& aliorum, ꝙ hēt vt hr̄s, quia hæreditas nō potest dari nisi ex testamēto, nō ex donatione cā mor. vel ex codicillis, vt l. a.ȷ̄.de codic.tñ ego puto istū tex. velle ↄ̄rium. Nam tex.hic dicit, ꝙ hēat vim postremi iudicii, non dicit, ꝙ sit postremum iudiciū

Et ista

ADDITIO.

a Paris. Inter milites. An ista lex procedat in militib nostri tpis, uide Ang concludentem, quod non, consi.177.inci. Visis instris prædictis. Nunquid autem ista conuentio possit fieri per non milites in uim donationis & tunc requiratur insinuatio, uide Ale consi.125 in 2.uol & latissime consi 345.3.uol. Nunquid autem ualeat talis conuentio: Promitto tibi,& tu mihi, quod uno moriente sine liberis, res debeat esse superstitis, uide Bar consi. 214. Nunquid autem talis conuentio possit fieri inter uirum,& uxorem, uide Pan.consi 18.

Et iſta ē ſingularitas q̃ īducit iſta l. qđ pactū ex ſtēs hēt vī poſtremi iudicii. Ex hoc legit, ꝙ teneī ad debita, vt teneī hīs ex teſtō inſtitutus, ꝙ nō eſt in alio, q hēret vniuerſa bona alicuius ex pacto vel ꝯctū al quo, vt eſt caſus in l. mulier bona ff. de iu. dot. Sed q̃ro, quare nō hēt hoc ex donatione cā mor. Dicut in gl. ſed tūc ꝯ cā vr, & ꝯ tex. arg nam ll alibi volunt, ꝙ vbicunq; in aliquo actu fit mentio mortis in translatione bonorum, ſp intelligaī donō cā mortis, vt l. Seia. ff. de donat. cau. mor. & l. Seia. ff. de dot. p̄leg. Hic aūt eſt verbū mortis, ergo dēt eē donō cā mor. vt l. Seia. §. fi. ff. de do. cā mor. Ad hoc rñ. ꝙ hoc ñ fit pp diſpōnē volēus hēditatē ꝯferre, vt in rōne gl. & iō cū poſſet eſſe dubiū, nec eſſet ſatisfactū intētioni militis, lex potius accepit intellm, vt miles hēat hēdē. Quęro ſi interim eſt dubium, an iſtud, ꝙ ꝯfert, dicaī donō īter viuos, an mortis cauſa? Dic vt no. in gl. in fi. ff. de vſu. Nam diſpō translationis fit ex noīe. verumtñ non transfert dñium Sed hic rñ. iō dico, ꝙ eſt, & ita ibi ſentit Dy. quia ibi tranſactum fuit.

LEX XX.

1. *Dominiū alicuius rei, ex ſimplici conuētione nō transferē abſq; traditione*
2. *Dominiū ex diſpoſitione ī vltima volūtate facta abſq; traditione, trāſferē.*
3. *Dominium abſque traditione ex diſpoſitione legali transfertur.*
4. *Dominiū ex donōne pp nuptias transferē ſine tradōne. ſiē ī re dotali, ſol. (mat.*
5. *Dominiū in acquiſitionib. vniuerſalibus trāſfertur ſine traditione.*
6. *Dominium ex donatione cauſa mortis transfertur abſque traditione.*
7. *Differentia inter acquiſitionē dominy factam a domino, titulo & traditione, & factam a non domino titulo, & traditione.*

a **Traditionibus.** a Iſta lex ponit tria dicta. Ponit ēt duas rłas affirmatiuas, & vnā negatiuā, ſic ſunt tres gl. quarū q̃libet reſpicit ſuā rłam. dr̄ hic, traditionib. Cōtra Inſt. de re diui. §. interdū. Sol. dū dicit gl. hæc rła dēt litari, vt dicamus ſic, traditionib. vel quaſi ex cā habili factis a dño, vel quaſi, p̄tio ſoluto, vel fide habita de eo, dñiū traſferī. h. d. iſta p̄ia regula & vide gl. tuā primā. Ad ſecundā regulā dr̄ hic, ꝙ dominia acquirunē vſuc. Cōtra ī. de p̄ſcr. 30. an. l. ſi qs emptionis. ī prī. b Sol. ſm gl. nr̄as cōiter dēs ꝯſiderare b ꝙ q̃dā eſt vſucapio triēnii, q̃ eſt inducta fauore p̄ſcribentis, & ex iſta q̃rī dñiū directum, vt hac l. Quædā eſt p̄ſcriptio decē vel 20. an. q̃ aſt cōis, partim fauore p̄ſcribētis partim odio negligentis, & iure transferī vtile dñiū nō directū. In p̄ſcriptione vero 30. an. paraī exceptio. vt ī ꝯrio. Et vide gl. & tāgiē p gl. bene in auth. niſi triennale. ī. đ bonis maternis, videē text. cū gl. in l. 1. ī fi. ī. de aqua pluu. arcē. Tertia reg. eſt, ꝙ dominiū nō acquiriē nudis pactis. innuit ergo, ꝙ requiratur pactū veſtitū. Cōtra in l. ſi ager. ff. de rei vend. & ī. de rei vendi. l. ſeruū. Sol. intelligit hī pactū nudū eſſe pactū, ꝙ nō eſt traditione ſubnixū. Et p declaranda iſta gl. & his q̃ hic dicuntur, dēs ſcire, ꝙ qñq; titulus p̄cedit ex cōuētione partium, quandoque ex teſtatoris diſpoſitione, qñque ex diſpoſitione legis. Primo caſu re-1 gula eſt, ꝙ nunquam ex cōuentione nuda † transferē dominiū niſi ſequaē traditio, vel quaſi. Fallit in pacto legis commiſſoriæ, & addictionis in diē. quod dic vt plene no. per Dy. l. nuda. ff. de c don. Scđo fallit c in ciuitate, & eccleſia, vt l. finali. ī. de ſacroſan. d eccl. item fallit in ꝯctu ſocietatis d vniuerſalis, vt l. 1. in fi. ff. p ſoc. quod dixi, requiritur traditio, vel quaſi, ītelligatis, poſſeſſionis, etiā non uacuæ, vt l. ſi fundum, ī. de fundo dotali. Secundo caſu 2 quando quæris de vltima † voluntate, dico quod transferē dominium abſq; aliqua traditione, vt l. 1. & 2. ff. communia de leg. 3 Tertio caſu qñ q̃ris ex † legali diſpoſitione, dico idem, qđ transferri ipōi dominium abſque aliqua traditione, vt l. commiſſa. ff. de public. & l. ſi vt proponis. ī. de rei vend. cum ſuis ſimilib. &c.

ADDITIONES.

a Pariſ. Traditionib. Rōnem quare ex ſolo cōtractu nō transferatur, dñiū, ponit Bal. in c. 1. quid ſit inueſti. fallit tñ niſi res ſit penes eū, in quē alienatur, dūmodo alienans hoc ſciret, vide Ro & Bal. in l. cum condictio. ff ſi cert. peta. & alio eſt neceſſaria traditio ad translationē dñii eſt, qđ partes ſi vellent, non poſſent aliter cōuenire. Alex. conſi 1. vol. 5 Aret. in l. qui abſenti § 1 de acq. poſ. Bar & Pau. de Ca. in l. cū falſa. C. de iur & fac. ign. Imo. nec ēt teſtator poſſet facere in teſtō, ꝙ ex contractu, per hæredē faciendo, vel per executorem ſuum, tranſeat dñium ſine traditione, Bal in l. id, qđ pauperib in § q C de epiſc. & cler. Et quod partes etiam hoc facere non poſſint, vide etiam Dec. hic. Item dum Bar. dicit quod ex traditione rei etiam ſine poſſeſſione transfertur dominium, limita non procedere, quando tradeſet procurator, vide Soc. in l. 1. § per procuratorem ff de acq. poſſ.

b Menoch Conſiderare Idem Bar l ſi col. 1 infra de edi. diui Adr. toll.

c Pariſ. Secundo fallit. Alium ſingularem caſum, in quo transfertur dñium ſine traditione, ponit Ro. ſing 434 inci. emi rem noīe meo, & pater deſcribi in libro Cōis, meo noīe & fratris mei, & pro ea me patiente frater meus ſoluit collectas, pro rata ſua. Circa autem tertium caſum, qñ ex lega diſpōne; & circa duas fallentias de ciuitate & eccleſia, idem eſt in contractu Principis, qđ ex eo transferatur dominiū ſine traditione, uide quæ ſcripſi in l fin. de ſacroſ. eccle. & in l. Cæſar. ff. de publ. vide alium caſum per Bar. in l. ſi ager ff. de rei vend.

d Societatis. Adde, qđ in ſocietate bonorum, non transfertur dñium rerum incorporalium, nec poſtea acquiſitorum, vt l. ea vero. & l. ſocietatē. & l. ſi quis ſocietatem. eo. tit. de quo per Ro. conſi. 106 Adde qđ ēt hæc 3. regula fallit in caſu l. in reb. C. de iu. dot. vbi ſol. matr. dñium, qđ erat in viro, retranſfertur ipſo iure in vxorem Secundo fallit qñ res eſſet empta ex pecunia dotali, quia tunc etiam transfertur dominiū abſque traditione. gl. et Doc. in l. ſi vt proponis C. de rei vend. Tertio, non habet locum qū mulier dediſſet in dotem res æſtimatas viro: quo caſu vir eſt debitor pretii l quotiens. inf. de iu. dot. ſi tñ ſol. matr. reperiatur maritus alia bona non habere, niſi illa quæ ſibi dedit in dotem, dominium ipſorū transfertur in ipſam vxor. vt no. in glo in d. l. in reb. et in illis trib. fallentiis, eſt fauore dot.

Io. Fran. Ru. Adde pro intelligentia Barto. in l. et ideo, ff. de cond. fur. & ſecundum eius diſtinctionem illu intellige, et limita Bar. hic.

ANTIQVA LECT.

Traditionibus. Scipiam ſummat. Op. de §. interdū, Inſti. de re. di. Sol. ibi fuit quaſi tradō. Itē op. de l. nunq̃. đ acq. re. do. Sol. intellige, ꝙ p traditōnē acq̃rit dñium cū cā, vt in ꝯrio Itē opp. de l. tradō de acq. re. do. Solu. ꝙ hęc dēt intelligi ſm illā. Itē op. de l. interdum. §. qui tutelam ff. de ſur. Sol. ꝙ ibi fuit quaſi tradō. Vñ iſtam regulā ſic limita, ꝙ per tradōnem q̃riē dñiū, vt hic, vel p quaſi tradōnē, vt in §. interdū. dummodo fiat a dño, vt l. tradō. p̄alle. vel quaſi dño, vt in §. q tut. cum cauſa, & idonea, vt l. nunq̃. de acqui. re. do. Item op. ꝯ vltimū dictum de l. ſi quis, in prin. ff. đ rei vē. Sol. ꝙ ibi ſit caſus ſpālis in pacto legis cōmiſſoriæ, & addōnis in diem. Item op. de l. fi. đ ſacr. eccl. Sol. ꝙ ibi ſit caſus ſpālis, qa gl. nō ſunt vſquequaq; p-4 fectæ, ideo q̃ro qđ in donatione† pp nuptias, an ſi fiat ſuper aliqua re mariti, trāſferaē dñiū ſine tradōne in vxorē. Dic, ꝙ ſic, vt in auth. dōnes. ī. de iu. do. ī gl. Idē dico ī re dotali, vt ſol. mat. trāſferaē dñiū in mulierē, ſine tradōne, vt l. in reb. cū gl. ſua. ff. co. tit. Idē dico ī re dotali, vt trāſferaē dñiū ī virū ſine tradōne, vt p̄baē in l. 1. ff. de impēſis. ſm unā lec. Rō eſt, qa dos dr̄ eſſe q̃dā vniuerſi-5 tas, vt p̄baē ī tex. & gl. l. 1. de impēſ. Sed in† acq̃ſitionib. uł b. vr̄ ſine tradōne dñium tranſire, vt in auth. īgreſſi. ſ. đ ſacroſ. ecc. & p hoc patet mihi caſus in l. 2. ff. p ſocio. & qđ ibi not. & qđ ibi dicit 6 gl ſine poſſeſſione, dicas ſine traditione. Itē q̃ro, qđ de re† donata cā mor. an trāſferaē dñiū ī donatarium ſine tradōne? Dico ꝙ ſic. Caſus ē in l. vel dōnes ca. mor. ꝯtinuata ad ſupiorē ff. đ Publicia. & qđ dr̄ in ll. vel dōnes cā mor. amiſſa poſ. vel ſine pactis, ītellige, i. ſine tradōne, vt ſuperiora, & inferiora demonſtrant. Idē dico ī dona. cau. mor. re trāſlata, vt ſi reuocaē donatio ī caſib. q no. in l. nō oīs. ff. ſi cer. pe. An trāſactione fiat trāſlatio dñii ſine tradōne, dic vt hr̄ ī l. ſi mor. cā res donata ff. đ do. cā mor. Quæro q̃ eſt rō, qđ rei legatæ teſtātis trāſiē dñiū recta via ſine traditione. Doct. hic no. ꝙ fauore vltimæ volūtatis, vt eius fiat eius executio. Tu dic, qđ gl. reddit rōnes ī l. ſi qs rē. ff. đ publi ī gl. mag. Quæ-7 ro nunqd in acquiſitione† dominii, q̃ fit cum tit. p traditionem factā a domino, ſit aliqua dr̄ia ab acquiſitione, q̃ fit traditione facta a non dño? Cy. referi, qđ ſic, qa dum traditio fit a dño, licet recipiens credat aliū dñm, & erret, non impediē dñii translatio. Sed vbi fit a non dño, mala fides a principio īpedit translationē dñii. Primum p̄batur in l. cum in corpus. ff. de acq. rer. dom. Scđm p̄batur ex l. hominē. ff. pro ſuo. Et eſt alia dr̄ia, qa dum traditio fit a domino trāſfertur dominiū, licet nulla transferaē poſſeſſio, vt l. fundum. ff. de fun. dota. Sed quando fit traditio a non domino cum titulo, niſi tradatur vacua poſſeſſio, nūquā procedit vſucapio, vt l. ſine poſſeſſione. ff de vſucap. ergo nō procedit vſucapio.

LEX XXI.

a b **Cū proponas.** a Frangenti b fidem, fides frangatur eidē. h. d. br̄ hæc lex. Quæro qualiter fuit concepta iſta conuentio inter ipſos fratres. Dicit glo. 1. quia vnus fratrum cōuenit, quod actionem quam unus intentabat, remitteret, & bona diuiderentur æqualiter. & vide glo. Si verba eſſent ita concepta, ille, qui promiſit remittere, poſſet implere ꝯctū ex parte ſua, & ſic ageret actione pręſcriptis verbis, deſcendente ex eo contractu innominato, vt habuiſtis no. ſ. eo. l. 1. in fi. mag. glo. Et infra tit. 1. l. ſiue apud acta, quod tenet glo. pen. quæ eſt in ead. l. & non negat. Et ideo habes ponere, ꝙ fuit conuentum, quod non peteret, & ſic talis contractus impleri non poteſt. &c.

ADDITIONES.

a Barb Cum proponas Vide Io. de Imo. in conſ. 71. vide Lud. Rom. in conſ. 203. vbi ſingulariter allegauit de non ſeruante. & pro hoc vide Lud. Roma. in conſ. 241. Io. Fran. Rue. Adde hic apoſt Alc. quam facit ad Barto. in l. quæro. §. inter locatorem. ff. loca.

Pariſ Cum proponas. Iſtud procedit ſi in vno quis ſemel tñ fregit fidē, vide Pau. de Ca. cōſ. 188. Quid autē ſi unus fregit ſemel, alius bis, vide Pau. de Ca. conſ. 198. Quid autem ſi quis fregit treugam, an alter poſſit frangere, vide Fel. in c. 1. extra. de treuga, & pace. vide alia quę habes ad Bar in l Iulianus. §. offerri. ff de act. empt. Aret. in l. qui ſeruū. ff. de verb. obligat. ubi ēt de frangente pacem, an ei frangi poſſit.

b Frangenti. Adde, ꝙ ſi contractus ex conuentione partium redditur nullus, propter non obſeruantiam promiſſorum alterius ex contrahentibus, debet intelligi ſi ille uult qui non contrauenit, vt tenet Fel. et. de Anchar. conſ. 140. & uide Ioan. de Ana. conſ 19. & inquantum Alex hic in fi. an quis poſſit ſe fundare ex contractu, quem impugnat. vide Rom. conſ. 148.

LEX XXII.

a **Pactum.** a Curator nō p̄t debitū liquidū gratuito remittere. h. d. Op. ff. de fur. l. ſi pignore. in fi. & l. īterdū. §. qur

ADDITIO.

a Pom. Pactum. Circa hoc opponitur de l. iuſiuran. quod ex conuentione. §. 1 ff de iuſiuran. vbi curator poteſt iuramentum deferre, & ex eo minori præiudicare. Vnde cum poſſit illud, quod eſt plus, tanto magis debet poſſe id quod eſt minus, & ideo non eſt mirum, ſi non poteſt paciſci. Iſtud eſſet dilapidare bona minoris, quod non eſt curatori permiſſum, & eſſet contra uim ipſius uerbi, ſed ibi debitum non erat liquidum & ideo non mirum eſt, ſi poteſt iuramentum deferre, & ſic diceret, quod iſtud eſt diuinare, quia curator, & tutor tunc demum poſſunt iuramentum deferre, aliis deficientibus probationib. l. tutor ff. de iureiur. & ad hoc vide Pau. conſi. 39 in 2. dub uol. 1. & conſ. 45. Fred. conſ. 60. & Rom. conſ. 18. in 2. dub. & Pau. conſ. 25. vol. 2. & 97. eo. uol & aliquid in conſ. 108 uol. 2. Pau. de Caſt. conſ. 2. Bar. conſ. 47. Barb. conſ 7. uol 4 & conſ. 43 eo. vol.

Pariſ. Pactum. Limita niſi debitores eſſent pauperes, quia poteſt tunc tutor, vel curator componere. Ang. in addi. ad Bar. in l. id ab vna. C. de ann. & trib. lib. 10.

§.q tutelã.Sol.ibi nõ erat debitũ liqdũ,vñ possũt trãsigere, hic secus. Opp.đ iniur.l.sũ & si vni⁹.§.j.Sol.vt ĩ gl. Itẽ opp.đ l. iusiurãdũ,qđ ex ꝯuẽtione,§.j.đ iureiu.Sol. ibi debitũ nõ erat liqdum.

LEX XXIII.

a **Filius.** aOp.extra gl.đ l.si vn⁹,§.pactus,in prin ff eo.& l.qđ seruus,ff.đ posi.& đ sol.l.qđ seruus.So.fateor,ꝙ filio, vel seruo nõ põt solui,verũ est,nisi debitum esset ꝯctum per filium,& patri quæsitũ,vt in ꝯ̃riis,qd perpetuo tene menti. Et per

b hoc dico, b ꝙ si monachus mutuat, vł deponit pecuniã, licet q̃ratur actio monasterio,tñ poterit sibi solui,& cõtingit liberatio. Rõ,quia facto eius illa actio q̃ sita erat monasterio,alias secus,vt hac l.& s̃.eo.l.seruus.Oppo.đ l. si filius,ff.de excep.Solue vt in gl. Itẽ opp.de l.cõtra iuris, in fi.ff.eo.Sol.vt in gl.& dixi.s̃.eo.l.seru⁹.

ADDITIONES.

a Paris.Filius.Circa materiã huius l quomodo possit filius ꝓiudicare patri in acquirendis,& in similibus personis,vide per Iaf.in l 3.§ si filius,ff.quod quisq, iur.
b Meno. Et per hoc dico. Tiraq.de retract conuen.§ 4.gl.9 in fine.

LEX XXIIII.

Si actionem. Pactũ factũ hęredi putatiuo, heredi vero nõ ꝓdest.h.d. sm̃ vnã lec. sm̃ aliã.h. d.Pactũ factũ vni ex hæredib.ad alios nõ porrigitur.h.d Op ꝯ̃ primã lectu de consti.pec l.si post.Gl.dicit.sol.vt ibi.certe ibi gl.non posuit verã solõnẽ Solu.qñq; qs facit pactũ vero hr̃di, a quo tñ postea hr̃ditas euĩcit,vł ꝑ querelã,vel ꝯ̃ tabulas, & tũc pactũ factũ hæredi transit ad eũ,ad quẽ trã sit hr̃ditas,vt l.ꝯ̃,& l hęres a debitore,circa prin.ff.de fideiu. Qñq; qs facit pactũ hr̃di,q nullo mõ est hr̃s,& istud in dubio non prodest vero hæredi,vt hic,& l.si tibi,§.cũ possessor.ff.eo.Fallit si ꝯstaret,ꝙ habuerat animũ remittendi cuilibet,q hæres esset,vt l.antepe ff.eo.secũdũ vnã lec. &c,

LEX XXV.

Debitorum. Imperator ĩ istis duab.legib. sic procedit, qa in prima ponit summariũ, in sequenti ponit casum in terminis Opp.de l.eum ab vno,ff.de leg.a.Sol.Ibi est spãle fauore dotis.Vel dic.ut ibi.Quęrit gl.vtrũ ille,q dẽt pri⁹ satisfacerẽ dẽat pri⁹ ꝯueniri Gl.dicit,ꝙ nõ,& bñ dicit. Dic vt i ca.

LEX XXVII.

1 *Si promisisti decem per stipulationem sine vsuris,& ego promisi ire Romam pro te per pactum, an per istud pactum actio vetus informetur, vel actionem nouam pariat,& nu.8.*
2 *Differentia inter vestimentum cohærentia contractus,& vestimentum rei interuentu,& nu.8.*
3 *Pactũ nudũ principale,an vestiaẽ a stipulatione pęnali accessoria.& nu.9.*
4 *Pactũ nudũ,qđ fuit appositũ iuxta aliud,an pactũ nudum præcedẽs, quod deinde vestitum fuit rei interuentu,vestiaẽ sequuta traditione.& nu.10.*
5 *Pactum nudum appositum iuxta contractum conditionalem,an vestiatur.*
6 *Obligatio ciuilis,& naturalis,an statim saltem conditionaliter dicatur nata ex contractu conditionali ante existentiam conditionis.*
7 *Si tollatur contractus vestitus iuxta quem erat appositum pactum nudũ, an remaneat actio ex ipso pacto nudo & nu.11.*

Petens. Lex ista est subtilis,& difficilis,& br̃ huc ĩtẽdit. Pactũ nudũ positũ iuxta cõtractum stricti iuris, veterẽ actionẽ informat,& nouã parit.h.d.text.cum gl.Venio ad casum in terminis,& ponitur in gl.trib.mod. Ego puto verã positionẽ, quã intẽdo tenere. Ante q̃ veniamus ad q̃ones, & mãm, examinemus lecturas hic positas Quęro qd est exẽplum in hac lege? Dicũt qdam ꝓmiseras mihi aliqd nudo pacto, idem illud ꝓmisisti per stipłonem,certe potero hoc petere.Hæc est vna lec, Pro ista bene facit tex.q dicit,placiti seruãdi cã sequuta ẽ, vł.n, velle loq đ stipłone ĩterposita sup eo, qđ deuenit ĩ pacto nudo. Istã lec.gl.reꝑhẽdit:nã cũ tex.dicat siue antecessit, siue stati post sequutũ est,innuit si ex interuallo pactum esset appositũ,nõ posset agi ex stipłone,sed hoc ẽ falsũ,Imo oĩ tpe posset agi,ergo &c. Præterea sm̃ istã lec.nũquã posset agi ex pacto, sed ex stipłone, ut l.asse toto,đ hæt.ĩst.& de ꝯdi.isti.l.Institutio talis.Quidã volẽtes sustinere,dñt hic lec.veram.Et fatentur,ꝙ si ex interuallo pactũ apponereĩ,ex stipłone agi non posset. Hoc declara sic. Stipło de se fuit mixta,alias incerta,qa promisisti,qđ conuenires, vel ꝯuenisti,& sic ex ea ꝑ se non põt agi: Si pactũ interponiẽ ex interuallo,imputet sibi,qa incontinenti eum posset,nõ fecit, ar.l. qa rõ,đ ꝯdi.inst.Ad aliam oppositionẽ gl.dum dicit, non posse agi ex pacto,sed ex stipłone,fateuĩ.Et tex.nõ dicit hoc,q agaẽ ex pacto sed ex stipłone.Cõtra illud oppo.ff. iud.sol.l. eũ apud Semproniũ,& l.iudicarũ sol.eo.ti.Sol.Dñt Doc.ibi implementũ stipłonis non ꝯstabat ex uoluntate partiũ,sed ex iudicis declarõne,merito ergo ex illa declarõne secuta ex interuallo,hęc stipło cõmittiẽ.Hęc opi.nõ est uera,pl. si ita stipulatus.§.j.& l cum.n.ff.đ nouatio.& de fideius.l. si ita,de verb.ob.l.qdam cum filiũ.§.fi.& l.si vero nõ remunerãdi.§.si filio.ff.mã.& l.q pecuniam,si cer. pe.q̃ ꝯcludunt,ꝙ ẽt ex interuallo possit apponi pactũ, vel aliud fieri, ꝑ qđ impleaẽ stipło,ẽt cũ pẽdet ex voluntate partiũ : recedamus ergo ab ista lec.Alii dicũt,ꝙ hic feci pactum tecum, qd in ꝯ̃ctu quẽ feci,vel faciã de aliqua quãtitate librarum,intelligatur đ Imperialib.vide gl.Ista lec.non placet:primo per tex.qa hic dr̃,qđ stipło est interposita placiti seruandi cã,qđ hic non est, imo interpositũ est pactũ cã declarãdæ stipłonis. Preterea innuit ista lec. ꝙ pactũ declaratoriũ nõ posset apponi ex interuallo,ꝙ nõ ꝑ lacet ꝑ l.hr̃des palã.§.sed & si notã ff.de testa.Pręterea istud pactũ declaratorium inducit ad replicationem,nã si petam decem libras Imperialium.tu excipies,ꝙ non dẽt intelligi de Imperialib. sed de minori moneta,quia l stipłone nõ ẽ expressum, vt l.nũmis.ff. de leg.3 Ego replicabo, hoc est verũ, nisi aliud esset actum sed aliud esse actũ apparet ex pacto,ergo &c.Sed pactum ad inducẽdum replicationẽ põt interponi ex interuallo,vt l.si vnus, §. pactus.ff.eo.ergo &c.Trãseamus ergo ad t.lec.quã gl.tenet.Promisisti mihi aliqd ꝑ stipłonẽ,& ante,aut statim post,ꝓmisisti mihi ire pro me Romã:certe ex stipłone ageĩ ad illud,ꝙ deuenit ĩ pacto,& agiẽ actione,ꝓ̃scr.verb.ex pacto vestito, & sic veterẽ ĩformat,& parit nouã,& vide gl.tuã.Ista lec.nõ vr̃ vera, qa sm hoc stipło nõ fuit interposita cã seruãdi pacti,imo ob aliud fuit ĩterposita.s.ob aliud pactũ,ꝙ vr̃ ꝯ̃ istũ tex.Sol.fateor,nec obs. tex. qa text.ĩtellr̃,ꝙ stipło fuit ĩterposita cã seruãdi placiti. s. pacti cuiusdã,hoc est eius ꝙ ĩ stipłone deuenit: Aut pactũ factũ est de alio & de eo q̃riẽ an stipło ĩformet,& nouã actionẽ pariat. Itẽ ꝯ̃ istã lec.arguũt Vltrã.actio ꝓ̃scriptis verbis oriẽ ex ꝯ̃ctib.ĩnoĩatis, vt l. quoties,& l.nãtr de ꝓ̃scr.verb.& l.ex placito.j. đ ret. pmu. & qñ pactũ apponiẽ iuxta ꝯ̃ctũ,iõ oriẽ actio ꝓ̃scr.verb. qa resultat ꝯ̃ct⁹ ĩnoĩat⁹ habita relatione pacti ad ꝯctũ,sed ĩ casu ꝓposito ꝑ gl.ñ resultat ꝯ̃ctus ĩnoĩatus habita relatione pacti ad ꝯ̃ctũ: ergo ñ est bona eius positio.Per hoc ponũt ipsi casum sic, ꝙ facta fuit stipło de ꝑmutãdo codice meo cũ tuo,& ꝑ pactũ ꝓmisisti statĩañ, vel statim post,ire ꝓ me Romã,tũc habita relatione pacti ad ꝯ̃ctũ,resultat ꝯ̃ct⁹ ĩnoĩatus,merito resultat ꝓ̃scr.ver.Lec.istorũ ñ reꝓbo qa bona est.Sed in q̃tũ ipsi dãnãt lec.gl.nr̃æ,nõ bene dicũt: nam actio ꝓ̃scr.ver.oriẽ ex pacto incõtinẽti apposito,ex pacto dico,ñ ex ꝯ̃ctu q resultat habita relatione pacti ad ꝯ̃ctũ,vt vidistis.s̃.eo l. in bonæ fidei,& ff eo.l.iuris gentium.§.quinimo, hoc etiam ꝓbatur in l.frumenti,j.de vsu.& eorũ opin j.clarius declarabo.

1 **Modo.** Venio ad q̃ones q̃ formanẽ in gl. † q̃ro mutuaui tibi decẽ sine vsuris,q̃ ꝑ stipłonẽ ꝓmisisti mihi restituere,& ego ꝓmisi ꝑ pactũ ire ꝓ te.Romã,an istud pactũ veterẽ actionẽ informet,& nouã pariat?Gl.dt,ꝙ nõ,qa pactũ incõtinẽti appositũ ita demũ ĩformat veterẽ actionẽ, si apponiẽ ꝓ eo cui ꝯpetit actio,secus si debitor dẽret vsuras,& vide gl. qñ actio ꝯpetit vni,& pactũ ĩterponiẽ ꝓ alio,est vidẽdũ,an veterẽ informet, & an nouã ꝓ̃sc.verb.actionẽ pariat.Primo,ꝙ nõ informet veterẽ.gl.tenet hic.Cum.n.magis sit ꝯ̃ illud ꝙ deuenit ĩ primã actionẽ,q̃ ꝙ nõ,ꝓt illã ĩformare.esset.n.q̃dã repugnãtia,ꝙ actio mea met dareẽ ꝯ̃ me ipsum, & hoc tenẽt oẽs. Sed vtrũ pariat nouam actionẽ?gl.dicit,ꝙ nõ,in l.iuris gẽtiũ.§.qnimo in glo sup verbo iudiciis,ff.e.Vltrã.ꝯ̃, qa creditor ꝓmisit debitori , resultat ꝯ̃ctus innoĩatus,ergo oriẽ actio ꝓ̃scriptis verbis.Hic aduerte.Vltrã. nihil dicũt ꝯ̃ gl.nr̃am,bñ & recte intelligẽdo,imo gl & ipsi ꝯcordãt Est.n.duplex vestimentũ.Quoddã est vestimentũ cohærentia ꝯ̃ctus,quoddã est vestimentũ rei interuẽtu,& istud hẽt locũ proprie in ꝯ̃ctib.innoĩatis,vt l.ex placito.j.de ret.pmu. de ꝓ̃scr. ver. l.nãlis,& no.in l.iuris gẽt.§.qnimo, ff.e. Inter ista duo vestimẽta

2 est hæc † dr̃ia. Nã cohærẽtia ꝯ̃ctus vestit pactũ incõtinẽti, cũ in esse ꝓduciẽ,vt l.legẽ.s̃.e.& l.in bonæ fidei.Rei Interuentu vestiẽ pactũ,ẽt ex interuallo qñ qs impleuit ꝯ̃ctũ ex parte sua,vt dictis, legib.Nunc ad ꝓpositum,qñ creditor ꝓmisit debitori , non oriẽ actio ꝓ̃scr.ver.ex pacto,nec vestiẽ pactũ cohærentia illius ꝯ̃ctus, qa nõ vestit pactũ,nisi ad vtilitatẽ illius ꝯ̃ctus est celebratus. Hic est casus in l. si tibi,in fi.j.loc.& ibi no.Non remanet ergo pactũ nudũ.Sed si habita relatione pacti ad ꝯ̃ctũ,resultat ꝯ̃ctus innoĩatus,& ex postfacto alter ꝯ̃hẽtiũ impleat ex pte sua, tũc oriẽ actio ꝓ̃scriptis verbis,ex ꝯ̃ctu innoĩato vestito rei interuẽtu,nõ ex pacto,sed ex ꝯ̃ctu innoĩato.Hoc vult dicere gl.tua hic,dũ dicit,sed si daret vsuras,sec⁹ forte esset,&c. Tũc.n.resultaret ꝯ̃ctus innoĩat⁹,iõ cẽt illud ꝙ s̃.dixi.Vide ergo gl.q̃ amodo ĩtelliges,& ꝙ gl.dicit,ꝯ̃nũ esse,nõ intelligas ꝙ actio prima informeẽ,quia istud est impõle,vt dictum est,sed pro tanto.h.d.qa possibile est istum ꝯ̃ctum vestiri rei interuentu, & parere actionẽ.Quæro,vtrũ pactũ

3 nudũ principale vestiaẽ a stipłone pęnali † accessoria.gl dicit,ꝙ nõ,vt l.nuda.j.de ꝯ̃li.& commit.stipu. Vltram.dñt ꝯ̃ istã glo. sic. Nã pœna succedit loco rei,vt l.si quis a socio,cum l.seq ff.ꝓ soc. & l.ꝓ̃dia.de act.emp.& l.apud Celsum.§. Labeo. ff. de do.excep. Sed si aliquis daret rẽ ꝯuẽtã, & ꝓmissam,siue dubio esset vestitũ pactũ,qa resultaret ꝯ̃ctus innoĩatus,& sic vestireẽ aliquo implẽte ex pte sua.Iõ.in ꝓposita q̃one dicendũ est sic,sm eos.Aut q̃ris anteq̃ stipło pœnalis sit commissa,& tunc sine dubio ꝑ stipłonẽ pœnalẽ non vestiẽ.Aut postq̃ est commissa,& tunc,si qdẽ stipło pęnalis ꝯtinet tm̃ , quantũ primũ pactũ,& soluaẽ, & tunc pactũ illud vestit,sicut si solueret ipsa res,vt s̃.dixi.Si vero minus cõtinet,tũc secus,vt l.fi.ff.de ꝯd.can.da.Sed hic aduerte,istorũ reprehensio,inquantum dicũt ꝑ hoc gl. male dicere, est falsa. Nã sup alio loquiẽ gl.super alio loquunẽ ipsi.Gl.n.loquitur an stipło pęnalis vestiat pactũ nudum ei,pro quo pęnalis stipło interponiẽ, dicta Vltram.loquunẽ,an pœnalis stipło vestiat pactũ ei, ꝯ̃ quẽ

pœnalis

pęnalis ſtipulatio interponit̃. Præterea gl loq̃t an vitiat̃ pactũ coherentia ɔ̃ctus, ipſi loquunt̃ an veſtiat rei interuentu, & ſic nihil ad ꝓpoſitum ɔ̃ gl. fateor gl. verum dicere, & Vltramõ, bene dicere in caſu in quo loquunt̃. Mõ ſumus expediti de iſta difficili qõne. Venio ad aliã qõnem † Quærit gl. facta eſt ɔuẽtio inter te & me pacto nudo, de ꝑmutãdo codicẽ meum cũ tuo, deinde incõtinenti ɔueni, ꝙ ires pro me Romã, principaliter pacto nudo, demum ex interuallo, primũ pactũ nudũ fuit veſtitũ rei interuẽtu q̃ro vtrũ ex ipſo pacto veſtiat̃ aliud pactũ incontinenti appoſitũ Et gl. tua dicit, ꝙ nõ, q̃a veſtimentũ fit ex interuallo, & uide glo. tuã. Vltramõ. ɔ̃, ꝑ rõnẽ p̃dictã, q̃a cũ hic habita relatione pacti ad ɔ̃ctũ reſultet ɔ̃ctus innoĩatus, dẽt oriri actio p̃ſcr verb. dico gl. tuam dicere verum. Nam iſtud pactũ nõ põt veſtiri cohærẽtia ɔ̃ctus ꝑ rõnẽ, q̃ gl. dicit, & de hoc q̃rimus hic, & ſic ex pacto actio non orit̃, ſed bene põt veſtiri rei interuentu, & orit̃ actio ex ɔ̃ctu innominato, q̃ reſultat ex illis pactis. Et ita vterq; eorũ bene dicit Ita debes ĩtelligere. Eodẽ mõ dico, ꝙ tale pactũ veterẽ actionẽ nõ informat, ꝑ rõnẽ gl Quæro, qd ſi iuxta ɔ̃ctũ † ɔdõnalẽ apponit̃ pactum nudum, vtrũ veſtiat? Gl. dicit, ꝙ ſic, q̃a ab initio naſcit̃ ciuilis, & nãlis ɔdõnaliter ſaltem, vt l. ſi in venditione, ff. de pericu. & cõmo. rei vẽd. & vide gl. Contra iſtã gl. vr̃. Nã ante † ɔdõnis exiſtentiã nõ eſt nata ciuilis, neq; nãlis, vt l. cedere diẽ, de ver. ſig. ergo eius cohærentia non p̃t veſtiri aliud pactũ. So. Dicit gl. ꝙ nõ eſt nata pure, ſed ſtatim eſt nata ɔdõnaľr, puto ꝙ voluit dicere, ꝙ exiſtente ɔdõne trahit̃ retro, & fingit̃ retro obligatus, ita ꝙ ab initio põt dici nata, vt l. qui potior, & l. q balneũ. ff. q po. in pig. hab. & de ſol. l. ſi q̃s ſub ɔdõne. Et ita dicebat D. Iaco. But. Sed certe iſta rõ ɔcluderet, ſi poneremus ex poſtfacto ɔdõnẽ exiſtere, ſed ſi ponimus ɔdõnẽ deficere, an iſtud pactũ nudũ erit veſtitum? Bñ circa iſtã qõnẽ eſt videndũ. Primo an veterẽ actionẽ informet. Et hic dico, ꝙ nõ, q̃a nõ reperit eã informãdã cũ ex ɔ̃ctu ɔdõnali non ſit nata actio. Ita no. gl. in l. pacta, ff. de ɔ̃ hẽ. emp. Scd̃o eſt videre, vtrũ pactũ veſtiat̃ cohærentia ɔ̃ctus, & puto qd̃ ſic, ſi ɔdõ poſtea extiterit, q̃a fingit̃ retro ɔ̃ctũ fuiſſe celebratũ, vt dictũ eſt. Sed ſi ɔdõ defecerit nõ video, ꝙ veſtiri poſſit ɔ̃ctus, ſed veſtit̃ rei interuẽtu. Ita loq̃t l. ſi in venditione, a quæ hic allegat̃ in gl. ibi: n. vendẽdi rẽ tibi ſub ɔdõne, eo pacto quod ires pro me Romã, ex iſtis pactis orit̃ q̃dã ɔ̃ctus innominatus talis, q̃a ego ɔſtituã tibi iſtã ſpeciẽ emptionis, vt tu vadas ꝓ me Romã, vnde ſtatim celebrato iſto ɔ̃ctu ɔdõnali, implet̃ iſte ɔ̃ctus innominatus ex parte mea: merito orit̃ actio. p̃ſcr. verb. Ita dẽt intelligi hæc mã. Et ita ĩtelligo, ꝙ no. ĩ l. lecta ff. ſi cer. pe. in gl. mag. Ita intelligit̃ l. iuris gẽtiũ. ibi, vt puta, ſi poſt diuortiũ. ff. e. Quero vlterius, qd ſi pactũ nudũ ab initio fuit veſtitũ cohærentia ɔ̃ctus veſtiti, & ex poſtfacto ille ɔ̃ctus tollit̃, vtrũ † remaneat actio p̃ſcriptis verbis ea pacto nudo? Gl. dicit ꝙ ſic, quã uide. Videte, iſta pacta q̃nq; apponunt̃ in ɔ̃ctib. correlatiuis, & tũc illud ꝙ deuenit ĩ pacto, dr̃ pars p̃tii, ſeu rei, q̃ debet̃ ab initio, vt l. fundi ptẽ, ff. de ɔ̃ hen emp Sed nã ɔ̃ctuũ correlatiuorũ eſt, vt ſublata pte obligationis, tollat̃ altera, vt l. fin. ff. de acceptila. & l. cũ emp. ff. de reſcindẽ venditio In iſto caſu nõ diceret verum gl. nec ĩ iſto caſu loquit̃, ſed ſi ponimus in ɔ̃ctib. non correlatiuis, vt in exemplo poſito in hac l. tunc gl. tua dicit veritatem, hic fuit facta collecta. &c.

A D D I T I O.

a L. ſi in venditione. Adde quod Pau. de Caſt. dicit ſe mirari de Bar. qui non cõſiderauit quid diceret. Illa l. non loquitur, quando conditio deficit, immo tunc non habet locum quod ibi dicitur, ſed loquitur quando extitit, vt latius hic per eum.

ANTIQVA LECT.

Petens. Pactum incõtinenti appoſitum iuxta ɔ̃ctũ ſtricti iuris veterẽ actionẽ informat. h. d. ſm 1. lec. gl. q̃ vera eſt. Legitur quatuor modis ſm Vltram. lec. ĩ. patebunt. Quæro de exemplo l. noſtræ, gl. primo ponit exemplum, ꝙ ſtipľo fuit adiuncta ei, ꝙ deuenerat in pacto nudo. Illud exẽplũ nõ eſt bonum, q̃a tm hunc intellectum vr̃ innuere, ꝙ talis ſtipľo non fieret ſtatim, ꝙ nõ poſſet agi, ſed hoc eſt falſum, q̃a ſp poſſet agi ex ſtipľone, & ſic primum non eſt bonum. Vnde gl. ponit exẽplũ. vt in gl. patet. Iſtud ſm exemplum gl. nõ eſt verum pp tex. q dicit, placiti ſeruãdi cã, & exẽplũ gl. vr̃ loqui de declaratione pacti Secnodum iſtud exemplum vr̃ innui, ꝙ ſi ſtatim nõ apponeret̃ iſtud pactum declaratoriũ, ꝙ non hẽt ei vires, ꝙ nõ vr̃ verum. ar. l. hr̃des palam. §. ſed & ſi notã, ff. de teſt. Vnde gl. ponit tertium modo exemplum, ſm quod poſui ſummarium, & hic eſt verus intellẽs nr̃æ l. ꝙ ꝑ tale pactum incontinẽti appoſitum informet̃ vetus actio, & noua actio oriat̃. Sed Vltram. dñt, ꝙ actio p̃ſcr. verb. orit̃ ex ɔ̃ctu innoĩato, vt l. nãlis, ff. de p̃ſcr. ver. & q̃tũ ad mãm nr̃ã orit̃, & habet locum ubi habita relatione pacti ad ɔ̃ctum oritur ɔ̃ctus innoĩatus, vt dicebã in l. legem. ɔ̃. eo. ſed in exemplo gl. nõ põt haberi dicta relatio ſi bene cõſideret̃, ꝑ ɔñs eadem rõ non orit̃, cuius ɔ̃rium dicit, & male. Vnde ponunt exemplum, vt legũt alii, & ponunt caſum ſic Cõueni tecum per ſtipulationẽ de ꝑmutando librum meum cũ tuo, iuxta hunc ɔ̃ctũ fuit appoſitũ pactũ, ꝙ vadam pro te. Romam: dicunt ipſi, ꝙ relatione pacti ad ɔ̃ctum orit̃ ɔ̃ctus Innominatus, & ſic orit̃ actio præſcriptis verbis Ita intelligunt ipſi hãc l. licet exemplum eorum ſit bonũ, tñ in eo, ꝙ reprehendunt gl male dicunt, nã dicta eorum nõ ɔcludunt aliud, niſi ꝙ actio p̃ſcrip. verb. oriat̃ ex ɔ̃ctu innominato, habita dicta relatione pacti ad ɔ̃ctũ, iſtud nõ eſt verũ, imo actio p̃ſcr. ver. oritur ex pacto Dixi in l. legẽ. ɔ̃. eod. vnde ipſorũ reprehenſio nõ eſt bona. Vos videte exẽplum gl. ꝙ pactum apponit̃ ꝑ ſtipľonem. Quæro, qd ſi interuenerit pactum nudum pro d̃bitore, nunqd informetur vetus † actio, & oriatur noua? Gl. dicit, ꝙ nõ informet̃. Pro cuius declaratione hãc q. diuidã. Quare, aut tu quæris retẽto dicto themate, nũquid informet̃ vetus; aut q̃ris nunqd oriat̃ noua. Primo caſu gl. noſtra hic dicit, ꝙ nõ. Vltra. hic dñt multa verba finaliter. D. Cy. & oẽs hic tenẽt opi. gl. Eſſet .n. abſurdũ, ꝙ actio q̃ cõpetit mihi informet̃ ɔ̃ me ipſum, vnde opi. gl. eſt veriſſima Sd̃ ſi q̃ris retẽto eodẽ themate, nunqd oriat̃ noua Gl. in l. iuris gentium. §. q̃nimo, & gl poſita in verb. bonę ſidei bene dicit, ꝙ nõ orit̃ noua actio Vltramontani reprehendũt iſtud dictũ. Rõ: q̃a eodẽ themate retento, & ɔſiderata relatione pacti ad cõtractum, oritur ɔ̃ctus innominatus, & ideo cõcludũt ꝙ oriatur actio pręſcriptis verbis. Quantum ad p̃ſens, eſt ſciendũ, ꝙ principaliter eſt duplex veſtimẽtum. ſ. cohærẽtia ɔ̃ctus, & rei interuentu: modo ſi queris, nunquid pactum appoſitũ ꝓ d̃bitore iuxta cõtractum ſtipulationis veſtiatur cohærẽtia ɔ̃ctus, tũc dico, ꝙ nõ, quia pactum non veſtitur cohærentia cõtractus, niſi pro eo in cuius fauorẽ contractus eſt celebratus. Ita dẽt intelligi l. ſi tibi. C. locati, a & ita ĩtelligit gl hunc paſſum. Si vero q̃ris nunquid veſtiatur rei interuentu, dico ꝙ ſic, nam debitor ꝓ quo pactum nudum eſt appoſitum, poſſet implere contractum ex parte ſua, & implẽdo veſtit̃ pactum nudum, & veſtitur rei interuẽtu, quo veſtito põt oriri actio præſcriptis verbis Ita habet locũ dictum Vltramontanorum, & põt concordari cum gl noſtra per hunc modum. Quærit glo. nunquid pactum nudũ poſſit veſtiri per † ſtipulationem pœnalem. Gl. dicit qd̃ nõ. ita no. hic, & in l. ſi pacto quo pœnam. ɔ̃. eo. Vltramontani redarguunt glo. & dicũt ipſi, pœna ſuccedit loco rei, vt l. ſi q̃s a ſocio. ff. pro ſocio. l. p̃dia, de acti. emp. cum ſim. Sed nemini venit in dubium pactum nudũ poſſe veſtiri rei interuẽtu. In ꝓpoſito circa hunc paſſum multa dicunt̃. Bñ ſi bene conſiderentur dicta eorum, non diſcrepãt a gl. noſtris, nam ipſi intelligunt, nũquid pactum nudum veſtiatur cohærentia contractus Vnde ad propoſitũ quæſtionis dic, ꝙ aut q̃ritur nũquid veſtiatur per pœnalem ſtipulationem ei, pro quo pœnalis ſtipulatio eſt interpoſita, & dico, qd̃ non, vt in l. nuda. ĩ de commit. ſtip. Aut quæris nunquid veſtiatur ei, ɔ̃ quẽ ſtipulatio pęnalis eſt ĩterpoſita Et dicas, ꝙ ſic, qd̃ intellige, ꝙ veſtiatur rei interuentu, & iſtud voluit ſentire glo dum dicit, ſed ſi daret vſuras, &c. bene rei interuẽtu veſtit̃, ſed cohęrẽtia cõtractus nõ, & ita intelligo hic glo. Quærit gl. pone, ꝙ p̃ceſſit pactum nudum de permutãdo, deinde fuit aliud pactum appoſitum & nudum, puta ꝙ tu ires pro me Romam, deinde pactum primũ de permutando nudum fuit veſtitum rei interuẽtu ex ĩteruallo, nũquid illud ſecũdũ pactum nudum veſtiatur, & ſumat vires? Gl. hic dicit, ꝙ non, & dicit veritatem, ꝙ non veſtit̃ cohærẽtia ɔ̃ct⁹, q̃a non poteſt veſtiri alio veſtimento, cum primum pactum fuerit nullum ergo illo non veſtit̃. Sed nũquid dicatur veſtiri rei interuentu? Dicendum eſt, ꝙ ſic. Nã habita relatione pacti ad contractum, oritur contractus innominatus, & in ɔ̃ctib. innominatis habet locum proprie veſtimentum rei interuentu, b vt not. in d. §. q̃nimo. Item quærit glo. pone, ꝙ ɔ̃ctus præceſſit † validus de ſe, iuxta hunc contractum fuit nudum pactum appoſitum, & incontinẽn primus contractus fuit ſublatus per acceptilationem, nunquid aliud pactum nudum, qd̃ fuit veſtitum cohærentia cõtractus remanet efficax, D. Cyn. ſolitus eſt dicere, qd̃ quidã ſunt ɔ̃ctus correlatiui, vt puta emptio, & vẽdito, &c, & in iſtis pactum nudum appoſitũ iuxta hos ɔ̃ctus, habetur tanquam pars eorum contractuum. Ita dicit tex. not. in l. fundi partem, ff de contrahẽ. emptio. modo natura iſtorum contractuum correlatiuorum ẽ, ꝙ ſublata obligatione pro vna parte, tollatur etiam pro altera. l. ſi ff. de accep & l. cum emptor, de reſcind. vend & ſi in his cõtractibus intelligatur gl. noſtra, nõ dicit verum ꝑ p̃allegata iura. Quidam ſunt contractus non correlatiui, exemplum in ſtipulatione, tunc iſto caſu licet primus contractus fuerit ſublatus per acceptilationem, & nihilominus remanet pactũ nudum. Et ita debet ſingulariter, & notabiliter intelligi dicta glo. quam no. Bar.

A D D I T I O N E S.

a L. Si tibi. C. locati Adde eundem Bar. in l. ſi certis, in 2. lec. inf. eo. Bal hic, & pro intellectu, d. l. ſi tibi, vide Io. Bap. Caccia vltra Alex & alios in l. legem. ſupra eo. & quæ ipſe ponit in ſuo tract. de pac. q. 6. in prin. ver. reſtat nunc.

b Rei interuentu. Adde vltra Doc hic do. Io. bap. Caccial in ſuo tract. de pac. qõ. 6. & ibi dicit hanc concluſionem veram.

LEX XXVIII.

1 *Præſtatio lõgi tẽpis facta ſciẽter, nõ cõfirmat obligationẽ, & q̃ñ ẽt, in nu. 4.*
2 *Proteſtato facta minori tempore decennij, quando inducat obligationem.*
3 *Pactum nudum veſtitur rei interuentu in fauorem implentis contractum ex parte ſua, & in contractibus ultro citroque obligatorijs,*
4 *Ciuitas, qua vult exercere merum Imperium, quod non habebat, quid habeat facere.*

Si certis

a Si certis. [a]Bř dicit. Pręstatio † lõgi tpis nõ ɔfirmat pactũ in
1 ualdũ. h. d. Cy. sup hac l. posuit quãdã repetitionẽ Pet. ꝗ teneret nos p vnã diẽ. Vñ bř examinabo quãtum ad tex. & ad gl. expedit, magis esset mã l. cũ de in rẽ verso. ff. de vsur. Circa hanc l. q̃ro primo exẽplũ, gl. ponit primo, ꝗ vsuræ ꝓmittunẽ pacto nudo, vt ĩ. de vsu l. creditor, ď solu. l. i his, § Impator. Et istud est bonũ exemplum Scdo mõ ponit in pacto nudo donõnis, & illud exẽplũ ꝓcedit fm ista tpa, sed hodie ꝓduceret actionẽ, vt l. si qs argẽtũ, ĩ. de dona. Tertiũ exẽplum ponit gl. in seruo ꝓmittẽte, q factus liber tenetur ciuiliter p p ɔdõnẽ suę psonę, tex. lo-
b quiř, qñ qs nõ teneẽ ciuiliter, iõ qa pactũ nudũ. Veniam[b] ad ɔ̃ria Et opp. sic. Aut nos dicimus, ꝙ iste soluit sciẽter, & ñ põt repetere, vt ff. de ɔd. inde. l. i. Aut dicimus, ꝙ soluit ignorãter, & tũc sibi nõ ꝑiudicat, sꝫ põt ɔ̃dicere, ẽt si p stiplõnẽ ꝓmisit, vt l. j. ĩ. ď erro. cal. Sꝫ tex. hic i fi. dicit ɔ̃, quař male. Sol. Dicit gl. ĩtellige, ꝙ hic soluit errãdo ĩ iure, & sic nõ cõpetit repetitio, nã si iste errasset ĩ facto, tunc secus, vt d. l. j. ĩ. de erro. cal. Certe ista verba gl. nõ tangũt legis nrę ꝓpositũ Nã posito, qꝺ solueret sciẽter, ñ loquii hic hoc casu, an possit repetere, vł nõ, sꝫ an oblõnẽ ɔfirmet ex hoc, ut possit cogi ĩ futurũ, uel ñ cogi Dico ergo, qꝺ si sciẽter soluit, ẽt ñ ɔfirmet oblõnẽ, & pactũ. Ita loqĩ hic. Itẽ op. ĩ. ď fideic. l. j. Solu. dicũt qdã hic solu. t certis annis paucioribus tib. ista ẽ dutinare.
a Dico ergo, † ꝙ ibi uersař duplex fauor. s. alimẽtorũ. & vltimę voluntatis. Idẽ dico ĩ similib. hẽntib. parẽ fauorẽ, vt ex cã dotis, vł ad refectionẽ viæ, vt l. cũ post §. gener. de iure dot. l. si cui annũ, de ann. leg. & de le. 2. & l. cũ qdã. Tu dices hoc esse ɔ̃ casũ l. cũ ď i rẽ verso. ff. de vsu. vbi poniẽ de cã dotis, & tñ reqrit tp̃s decẽnii. Rñ dco. Ibi erat fauor dotis, & cessat fauor ultimę uolũtatis Sꝫ si virũ que ɔcurreret, esset idẽ, qꝺ l casu. l. i. ĩ. ď fideicõ Tertii soluunt, qꝺ hic soluerit errãs, ibi sciẽs. Hoc nõ placet, qa vt dixi posito, ꝙ hic soluerit sciẽs ꝑiudicauit ĩ eo, qꝺ soluit, sed nõ posset cogi ad soluendũ in futurũ, ĩ. de testam. l. nõ dubiũ, & ibi not. ĩ. ne vxor
c ꝓ mari. l. fi. Opp. de l. cũ fidẽ, c ĩ. de nõ nume. pec. Sol. illi, q tenẽt sol. ꝗ ĩ. ꝓx dedi dicũt qꝺ ibi soluit sciẽter, hic ignoranter. reprobaui. Dic ergo, ꝙ ibi erat oblõ. & actio, licet obstaret exceptio ñ nu. pec. unde soluendo sibi ꝑiudicat ĩ exceptione, hic vero non erat actio nata, vñ talis solutio nõ ꝓducit actionẽ. Ita dẽs hoc intelligere. Opp. ff. de vsu. l. cũ de in rẽ verso. sol. Aut quis uult agere ex nudo pacto, qꝺ dicit ɔfirmatum solõne diuturna, & hoc nõ põt, ita loquitur hic. Aut agit ex stipulatu, vel ex alio ɔ̃ctu vestito, ad eni[9] ꝓbõnẽ inducit solutionẽ lõgi tpis, & põt hoc facere, ut l. ɔ̃ria, non hẽtis alia in gl. Extra gl. opp. pactum nudũ vestiẽ rei interuẽtu, vt ĩ. ď rer. pmu. l. ex placito, & de ṽber. verb. l. nãlis, quasi
3 per totam l Sol rei interuẽtus † vestit pactũ ei, q implet ɔ̃ctum ex parte sua, nõ ɔ̃ ipsum, vt d. l. nãlis, ita in ꝓposito, solutio facta a ꝓmissore nõ uestit pactum ɔ̃ ipsum promissorẽ. Vel aliter rei interuentu vestiunẽ pacta apposita super ɔ̃ctibus innominatis, ĩ qbus ultro, citroq; oriẽ obligatio, ergo, &c. sed hic non erat ɔ̃ctus innominatus, ergo, &c. utraq; est uera. Habemus ergo uidereẽ circa hanc legẽ ꝓprie de sui materia duo tñ. Primo qualiter cursu temporis inducatur obligatio, seu confirmetur inualida conuẽtio Scdo habemus uidere, qualiter ex cursu longi temporis præsumaẽ oblõnem, seu titulũ obligatinũ ꝑcessisse, de quo tractat, l. cũ de in rẽ verso sed teneret nos p unũ diẽ, quare omitto, &c.

ADDITIONES

a Paris. Si certis. Istam legem repetiit Ang. Circa hanc materiam huius legis, vid̃ Ale. cõs. 111. & cons. 604. ad fi. cons. 154. & talis ꝑsumitur commissio, qualis est secuta solutio vide in dictis consiliis, & Fel. in c. Bertol. extra, de re iud. Itẽ an ista allegatio tituli cum lapsu temporis sufficiat, vide Cæp. cau. 121. & loquiẽ de seruit. uide quæ scripsi in l. seruitus la grande, ff. de serui. Item an, & quando diuturnitas temporis inducat remissionem debiti, vide Rom. in suo cons. 517. Nunquid autem dispositio huius legis procedat in rusticis, an vero requiratur longissimũ tp̃s, uide Pau. cons. 303. Fran. de Are. in l. q. in aliena. § 1. de acq. her. post prin. Itẽ de materia huius legis, & an ex patiẽtia cũ cursu tpis ꝑsumaẽ tit. vide Bar. in 7. q. per eum disputa. incip. Mulier hẽns amplum patrimonium Item no. ꝙ licet vbi constat de cã, alius titu. allegatus ex tpe non probet, tñ istud fallit in feudis. Bal. in c. si de feu. da. in vic. leg. cõmis. Quid aũt in aliis, uide Ale. cons. 113 io 1. volu. Item no in casu huius legis, quod licet titulus præsumatur præcessisse, nõ tñ oriẽ oblõ nãlis Bal. in c. si q. per triginta, si de feu. fue. contro. Item circa dictum singulare Sal. quod sit necesse probare actum factum virtute tituli, q allegat, vide Fel. in c. cãm, eꝫ. de præscr. Ias. hic in 2. limitatione, quia non hẽt locum in ꝑstãte tanto tpe, cuius initii memoria non existit. Itẽ nunquid sola consuetudo ꝑstandi sit sufficiens obligandi in futurum, uide Fel. in c. ueniens, extra de test. & de ꝑsumptione tituli, ex cursu tpis in seruit. uide Fel. in c. de quarta, extra de ꝑscr. in l. seruitutes, la grande, ff. de seruit. Item, uide in cons. 30 in 5. uol. ad fi. decernẽ, qꝺ in rustico præsumitur ꝑscriptio triginta anno. ad hoc, vt inducatur præsumptio, de qua hic, allegat Spec. in hic per eum. Sed contrarium concludit Ias. in rusticos, etiam relato Spe. de quo in l. 1 in prin. de fideic. ubi etiam refert Bal. & Rom. tenuisse cum Spe. & latius idem concludit Ias. hic in vers. 2. extende. Item adde, qꝺ in vsu tanti temporis cuius initium non est in memoria, non est necesse allegare titulum, secundum Doc. in hic. per Iasõn 2. limitatione Quod tamen limita non procedere in patiente solum, non interueniente aliquo actu positiuo ex parte eius qui allegat titulum, uide Fel. in c. cum ex officii, in 4 limitatione, extra. de ꝑscr. Item an eo ipso quod quis soluit, uel recipit, ut ab emphyteuta uideaẽ cõtenẽ eũ esse emphyteutã. & ecõtra, uide Ial. in l. cũ testm̃. C. de iur. & fac. igno. An aũt cõtra illũ qui est solitus præstare aliqd singulo anno, si denegat aũc ꝑstare, agi possit possessorio recuperandæ, ita, vt nõ sit opus ꝓbare ꝑstationem decẽnalem, vide Fel. in c. Bertol. de re iud. uide Abb. notab. post alios in c. querelã, in fi. de elec. uide Bar. in l. solẽt, §. 1. de offi. Procon. in l. fi. quorum bonorũ, uide Ro. consi. 211 ubi etiam dicit, ꝙ sufficit unica protestatio ad obtinẽdum in tali possessorio. Et ibi etiã quomodo possit possessorium intẽtari pro tali præstatione. Item dum dictum est, quod oportet allegare causam in specie, & probare solutiones fuisse factas ex illa causa. In contrarium uide Bal. in d. l. solẽt, §. fi. de offi. procons. & lega. Sequi. cum Aret. in l. a Titio, ad fi. ff. de verb. obl. Et an sufficiat vnica præstatio, vide etiam in d. c. querelam. Item in materia ista agente possessorio ꝓ annua præstatione, & ꝙ obtineat, etiam si assereret sibi debitũ ex aliqua causa, quam nõ probaret, vide Decium late cons. 136. & allegat Ang. in l. fin. C. de annali excep. Ad hoc itẽ in materia, & ꝙ sufficiat vnica præstatio in possessorio, vide Abb. cõs. 23. vol. 1. an autem requiratur, ꝙ præstatio sit facta occasione certæ rei, vide Abb. in c. peruenit, extra de censib. Fel. in c. conquestus ad fi. de fo. comp. i c. sicut, in prin. de re iu. & Dec. in d. c. 1. & alios, vbi ĩ. Item adde, ꝙ sicut ex longa ꝑstatione pręsumitur causam, & obligationem præcessisse, eodem modo si præcedẽte obligatione fiat solutio in minori summa, præsumatur abinde. ĩ. libratio si allegetur, vide Com. in l. si prius, in fi. princ. ff. de aqua plu. arcen. Item dicit Ant. in d. c. peruenit, extra de censib.
b Barb. veniamus. Et an in istis personalibus sit dare possessorium, vide Io. de Imol. in c. querelam, de elec. & Bal. in l. iubemus nulla, de sacros. eccl. item adde ꝙ personales præstationes præscribuntur l. cum de in rẽ verso, de vsur. l. 1. C. de ꝑdesc. c. peruenit, de cẽsib. Nam personalia præscribuntur, l. sicut & l. si omnis, de ꝑscr. 30. anno. sed præscriptio non procedit sine possessione. ergo &c. Responde, ꝙ istud non est ex parte agentis, vide D. Ant. in c. fi. de cau. posses. Bal. in l. a. de seru. D. Ant. in c. cum dilectus, de ope. noui nunc.
c Io. Fr. Ru. Idem dico. Adde ꝙ cum Bar. tenent omnes excepto Sal. vt refert Ias. in l. 1. infra, de fideicommis.
Paris. Cum fidem. Vide Rom. consi. 21. vbi late ponit.

ANTIQVA LECTVRA.

Si certis annis. Tp̃s, seu ꝑstatio lõgi tpis nõ est modus tollẽdi pactũ inualidũ. h. d. De ista mã ẽ gl. in l. cũ de in rẽ verso, ff. de vsu. & in l. seruitutes ff. de ser. ti. gña li. Gl. ponit exẽplũ ĩ vsuris, in l. creditor. ĩ. de vsu. Istud exẽplũ est bonũ fm illa iura, hodie p istã legẽ ñ eẽt bonũ. Tertio ponit exẽplũ ĩ seruo ꝓmittẽte, postea facto libero Istud exẽplũ licet sit verũ ĩ se, tñ nrę l. ñ ɔgruit, qa seru[9] obligaẽ nãlr tñ ex qualitate psonæ suæ, nõ ex rõne ɔ̃ctus Op. & vř, ꝙ ista lex ñ ꝓcedit. Nã aut dices, ꝙ illud debitũ fuit solutũ sciẽter, & tũc nullo mõ ɔpeteret repetitio, vt l. j. de ɔd. ind. Aut dices, ꝙ fuit solutũ ignorãter, & tũc ñ ɔpeteret repetitio, si stiplõ fuisset ĩterposita, cuius ɔ̃triũ ďr hic ex ĩ fi. Aliq dixerũt, ꝙ ibi ĩdebitũ fuit solutũ p errorẽ iuris, vt d. l. j. de err. cal. Alia opi. seu solõ ñ facit ad ꝓpositũ nrę legis, qa nõ tractamus de repetione, sed tractamus vtrũ p ꝑstationẽ lõgi tpis ɔfirmet oblõ ĩualida Itẽ op. de l. j. ĩ. de fide c. Dixerũt qdã, ꝙ aut soluit p tres annos & tũc ꝑiudicat, alr nõ. Istud ñ ẽ verũ. Vñ dicas, ꝙ ibi versaẽ duplex fauor vltimæ volũtatis, & alimẽtorũ. Op. de l. cũ de i rẽ verso, ff. de vsu gl. ďt, solue, vt ibi. Aduerte † ꝙ qñq; actor allegat ɔ̃ctũ tñ, ex quo ďt sibi aliqd dẽri, & ɔ̃ct[9] ẽ valid[9]. & tũc isto casu ñ ẽ dubiũ. Qñq; allegat tp̃s tñ, seu ꝑstationẽ lõgi tpis nõ aliud, tũc tp̃s tñ nõ est modus inducẽdæ obli. vt l. obligatiõferẽ. §. placet. ff de actio. & obli. Qñq; allegat ɔ̃ctũ, & ẽt lõgi tpis ꝑstationẽ. Et aduerte, qa aut ɔ̃ctus est inualidus, & tũc ꝑstatio lõgi tpis nõ ꝓdest ad ɔualidãdã obl. ĩualidã. Casus ẽ hic. Qñq; actor allegat ɔ̃ctũ validũ, & ꝑstationẽ lõgi tpis, tũc posito ꝙ ɔ̃ctus non ꝓbareẽ, tñ si ꝓbaẽ lõga ꝑstatio, facit ꝑsumi oblõnẽ ꝑcessisse. Ita oportet ĩtelligi l. cũ. de in rẽ verso, & dic, vt ibi Ad ꝑdicta la. de Are. Inducit ĩ argumẽtũ Scitis, ꝙ ciuitates Italiæ cõmuer nõ hẽnt merũ ĩperiũ, sed vsurpauerũt Dico tñ si ciuitas vellet se defende
5 re & merũ ĩperiũ † exercere. ꝙ hẽt necesse allegaẽ ɔcessionẽ principis. Itẽ lõgissimũ tp̃s. quo dicta ciuitas merũ Impiũ exercuit, isto casu posito ꝙ ñ ꝓbaret de ɔcessione Pincipis. tñ si ꝓbaret se exercuisse merũ Impiũ, valet. De hoc in l Impiũ ff. de iur. om. iudi. & ibi. per Gul. Itẽ op. & vř ꝙ istud nudũ pactũ sit vestitũ rei interuẽtu, & p ꝑscriptionẽ lõgi tpis, & ita vř agi posse, cuius ɔ̃trium ďr hic, quare male. Solu. ꝙ rei ĩteruẽtus vestit nudũ pactũ ei, pro quo pactũ est appositũ, sed nõ vestiret pactũ alii, puta creditori, si debitorẽ traderet: qa nõ dẽt vestire ɔ̃ ipsũ. Ista lex dẽt intelligi sic Vel potest dicere, ꝙ vestimentum rei interuẽtu habet locum in contractibus innominatis, hic fuit ɔ̃ctus nominatus &c. Bar.

LEX XXIX.

1 *Priuilegio fori, quando quis possit renunciare, & nu. 9.*
2 *Cautela, vt quis promittens velle posse conueniri alibi, quam in loco cõtractus, est, vt dicatur, promisit se soluturum Perusii, Senis, Florentię, &c.*
3 *Renunciare iuri suo quando quis possit.*
4 *Dispositio huius legis an habeat locum in arbitro. & nu. 10.*
5 *Stante statuto ꝙ cãæ inter affines cõpromittantur si est dubiũ, an dẽat fieri cõpromissũ, statutũ ad hoc dubiũ extenditur, & fiet sup eo cõpromissum.*
6 *Arbiter qui male iudicat, facit litem suam.*
7 *Iudex qui absoluit ab instantia iudicii contra ius, facit litem suam.*
8 *Iudex qui impedit processum causæ, parti læsæ ad totale interesse tenetur.*

a Si quis. [a]Bř ďt, priuilegio fori ꝑt qs renũciare, hoc prio, & cuilibet est licitũ renũciare iuri suo, hoc scdo Diui de. Primo ponit qõnẽ. Scdo eius decisionẽ. Tertio rõnẽ Quarto ponit extẽsionẽ. Secũda ibi sancimus nemini. Tertia ibi, si enim

ex ipso

ADDITIO.

a Barb. Si quis. De iudice negligente ego alibi late dixi, quibus adde consi. Lud. Ro. 534 alias. 5.

ex ipſo edicto. Quarta ibi, oēs itaq;, licet ergo renūciare iuri ſuo. Cōtra.ſ.ḋ epiſ.& cler auth. ſtatuimꝰ, ex.ḋ fo.ꝯp.c. diligēti. Sol dn̄t qdā, ꝙ hic dr̄ ſacerdotio, hoc ē ḋ quadā dignitate tꝑali, ñ ḋ ſacerdotio ſpūali, qa illi priuilegio fori ñ pñt renūciare. Alij dn̄t. ꝙ hodie hęc lex ē correcta ꝑ illa iura, & hoc ñ hēo ꝓ icōgruo Vł dic, ꝙ ſi clericꝰ vellet ꝯueniri corā iudice ſęculari, hoc ꝑ pactū ñ poſſet: ſꝫ ſi hēret duos ſuos iudices, eēt electio ſua eligere quē vellet tūc illi priuilegio ſuę electionis p̄t renūciare, & hęc ſolō ſatis placet, vt ibi videbitis. ĩ. ĩ ſeq ꝯrio. Op. & vr̄, ꝙ qs ñ poſſit renūciare priuilegio fori, vt l. ſi ꝯuenerit. ff. ḋ iur om. iud. Dicit gl. ſol. vt ibi.

1 Tu dic, qñq; aliqs ē iudex alterīꝰ, ſꝫ ille ex ꝓprio priuilegio p̄t eū declinare, exēplū ĩ ſcholari, vt ĩ auth. habita. ĩ. ne fil ꝓ parte, exēplū ēt ĩ l. j. ſi qua p̄di. p̄t, tūc ꝑ pactū p̄t renūciari, ita loqr̄ hic, & l. j. ſi qs ĩ ius voc. ñ ierit. Aut qs nullo mō ē iudex alterius, & tūc ꝑ pactū iſta exceptio iudicis icōpetētis nō p̄t ĩpediri. Ita loquit̄ l. ſi ꝯuenerit, ff. ḋ iur. omn. iud. Sꝫ ſi apponeret̄ pęna, credo, ꝙ pęna ꝯmitteret̄, ſi illū iudicē ḋclinaret, qa pactū illud ñ ē ꝯ legē, ſꝫ ꝑter, vt l. ſtipl̄o iſta § alteri. ff. ḋ ver. obl. Et iō pacta, q̄ apponūt̄ quotidie ĩ iſtr̄is dū dr̄, & voluit poſſe ꝯueniri Peruſii, Senis Florētię,

a & vbicūq; a fuerit ĩuētꝰ, ñ valēt, vt ꝑ hoc ĩ illis locis qs poſſit ꝯueniri ĩuitus, ſꝫ pena appoſita ꝯmittet̄. Sꝫ ſi qs † vellet, ꝙ vbicūque poſſit ꝯueniri ḋbitor, dicat ĩ īſtr̄o ſic, q̄ pęcuniā ꝓmiſit ſe ſoluitur Peruſii, Senis, & vbicūq; fuerit ĩuētus, tūc. n. ĩ illo loco, ĩ quo ĩuenit̄ vr̄ ꝯxiſſe, vt l. ꝯxiſſe, ḋ act. & ob. & ḋ bo. auth. iud. poſ. l. 4. Et iō rōne ꝯctꝰ poterit ꝯueniri. De hoc hēmꝰ vnū tex. ff. ḋ admi. tu. l. Titiū, & Męuiū. §. j. Mō aduertatis. iſta ergo pacta, q̄ dn̄t, &c. Scḋo hētis hic, ꝙ vnicuiq; &c. Cōtra hoc op. ff. ḋ pac. dot. l. ḋ die, & l. ſeq. Gl. dt hoc fallit, & ponit multos caſus ĩ qb. hęc rl̄a fallit. De hoc ēt tāgit̄ ĩ l. ius publicū. ff. eo. & tāgit̄ melꝰ q̄ alibi ḋ mūdo ĩ Auth. vt ſine ꝓhib. ma. ḋbi. §. qa vero Et iſta mā, vt pfecte ḋ-

b claret̄, b reqrit vnā altiorē ĩdaginē, tā ꝓ p̄nti, & ꝓ intelłu gl. n̄rarū

3 clarꝰ q̄ alibi dicas ſic, ꝙ qñ qs vult renūciare iuri † ſuo, aut ē iua nāle, aut poſitiuū. Primo caſu ñ p̄t renūciari, vt l. iura ſāguinis ḋ re iu & ff. eo. l. iꝰ agnationis. Scḋo caſu, aut ē ius, ꝙ ſtatuit formā

c certā ĩ actib. hominū introducēdo, aut alio mō c diſponit. Primo caſu, pone exēplū, ꝙ teſtm̄ ſit factū cū ſolenni numero teſtiū, ꝙ pactū, & ſtipl̄ones nō fiāt, & huic nō p̄t renūciari, vt ff de leg. j.

d nemo p̄t, & ff. eo l. ꝯ iua ĩ pri. & ĩ. ḋ teſt. l teſtādi. Scḋo caſu, d aut ē ius publicū, & ei qs ñ p̄t renūciare, vt l. ius publicū. ff. eo. aut ē ſꝰ priuatū, cui qs vult renūciare, & tūc qñq; illud ꝯtinet priuatā vtilitatē renūciātis, & publicā ſimul: qñq; ꝯtinet vtilitatē priuatā renūciātis, & cuiuſdā alterīꝰ priuati? Qñq; ꝯtinet vtilitatē renūciātis tm̄. Primo caſu, ſi qdē vtilitas priuata p̄t ſeparari a publica, valet renūciatio q̄tū ad priuatā vtilitatē, q̄tū ad publicā ñ, vt l. iuris gētiū, §. ſi paciſcar, & ibi no ff. eo. Si ñ pōt ſeparari renūciatio nō valet. vt l. de d. c, de pac. do. ꝯiūcta l. i. ſol. ma. ff. de poſt. l. quos ꝓhibet, & l. filius. § veterani, de pe. & l. 2. §. ſed qa veremur. ĩ. ḋ iura. cal Scḋo caſu, qñ ꝯtinet vtilitatē renūciātis, & tertii, & tūc idē qa ſi qdē poſſūt ſeparari, valet q̄tū ad p̄iudiciū renūciātis, ñ q̄tū ad p̄iudiciū tertii, vt ĩ. res ĩter alios acta, ꝑ totū, & l. j. ḋ ꝯmu. rer. alie. & l. ſi poſt mortē. ff. de ꝯtab. Sed ſi ñ p̄t ſeparari ñ valet renūciatio, vt ff. de lib. cā. l. 1. 2. 3. & 4. Tertio caſu, qñ ꝯtinet priuatā vtilitatē tm̄, tūc qñq; illud ius eſt ĩtroductū principalr̄ ĩ fauorē renūciātis, qñq; eſt introductū principalr̄ ad odiū alterius, & ſecūdario redūdat ĩ fauorē renūciātis. Prīo caſu, ſi qdē ille fauor ē ĩductus pp renūciātis ĩbecillitatē, renūciatio ñ valet, vt l. ſi itra, & ibi no. ĩ. de ĩ ĩte, reſti. ff. de minor. l. ſi iudex circūuēto, & ibi no. & ḋ don. l. doli. §. diuerſū Si vero eſt ĩtroductū alias q̄ pp eiꝰ ĩbecillitatē, tūc ſi qdē talis r̄nūciatio eēt ꝯ bonos mores, vel ĩduceret aliquē ad deliquēdū, nō valet; vt l. alia. §. elegāter. ſol. ma. & ḋ pac. do. l. ꝯuenire. Sed ſi ñ eēt ꝯ bonos mores, vel ñ ĩduceret quē ad delinquēdū, tūc renūciatio valet, vt hac l. & l. ſi qs ĩ ꝯſcribēdo. ſ. ḋ epiſ. & cle. Scḋo caſu, qñ illud iꝰ pricipalr̄ ē ĩductū ĩ odiū alterīꝰ, tūc ſi qdē renūciatio ē cā, quare illud odiū ceſſat, valebit renūciatio vt l. ſi. ĩ. ad Mace. alias nō valeret, vt l. tametſi. ff. ad Mace. Mō hētis iſtā mām pfectā: eſſet examinādū de plurib. exceptionib. & ḋfenſionib. particulariter, ḋ qb. multas enumerat Spe. ĩ ti. ḋ remiſ. Itē ad ĩueſtigationē iſtiꝰ mãæ hēremus videre, ꝙ q̄dā ſūt iura q̄ vetāt, q̄dā q̄ puniūt, q̄dā q̄ ĩperāt, q̄dā q̄ ꝑmittūt: q̄uo iſtis iurib. p̄t renūciari tāgit gl. ĩ l. j. ff. de feri. Venio ad vltimā ptē, ĩ qua dr̄ ꝙ

4 hæc l. hēt locū apud † arbitros ꝯꝑmiſtarios. Cōtra, eo ipſo, ꝙ qs elegit eū arbitrū, ꝯſētit ĩ eū, & ſic ñ hēt locū exceptio iudicis. icōpetētis. Gl. dt, fateor ꝙ pp duas rōnes repelleret̄, vt qa ĩ eū ꝯſēſit ꝯꝑmittēdo, & qa renūciauit bñficio ſuo, vel alr̄ dico, ꝙ iſta qō erat ꝯꝑmiſſa, an talis renūciatio valeret. Dicit ergo l. q arbiter dēt obſeruare hāc l ꝙ valeat renūciatio, & vide gl. q̄ tenebis mēti, qa eā hēmus ꝓ bona gl. Poſſet eē qō, an de quadā q. emergēti poſſit ꝯpromitti in arbitrū ſine principali. hic eſt tex. cū gl. ꝙ ſic, qa cōpromittit̄ ſolū ḋ hoc, an valeat renūciatio exceptionis fori, facit ad hoc l. arbitro. & l. ſi ab arbitro. ff. q ſatiſd. cog. put ibi ĩtelligit̄ ḋ veris arbitris. Qḋ eſt vule ſcire pp ſtatuta terratū, q̄ volunt, ꝙ de

5 oīb. q̄ ſunt ĩter † ꝯſanguineos, ꝯpromittat̄, an poterit compromitti in arbitros, q̄dā qō emergēs? Exēplum. Eſt qō, an cā principaliter ſit cōpromittenda, nōne poterit ille articulus cōpromitti in arbitros? hic vr̄ tex. cū gl. ꝙ ſic, quod nō dico determinando, qḋ ꝑpetuo tene mēti, quia nunquā fuit tibi allegata, niſi mō iſta lex. Vltimo ex hac l. no. & tene mēti, qḋ arbiter, qui male iudicat

6 facit lit̄ē † ſuā, ſicut iudex, qḋ no. Quid de arbitratore, dixi in l. ſi.

7 de var. & extraor. cog. Vltimo no. ꝙ qñ † iudex abſoluit ab inſtātia iudicii ꝯ ius, licet ꝑ hoc actio, & ius partis nō perimat̄, tm̄ facit

e litē ſuā. e Caſus eſt hic, qḋ hēo pro notabiliſſimo, qḋ ꝑpetuo tenementi, ibi, in ſi. quod ſi neglexerint, quid. n. ē aliud negligere, q̄ abſoluere quē ab inſtātia fori, pp priuilegiū fori cui renunciauerat? Dices tu, qñ ſnīa ē nulla, & ſic non facit p̄iudiciū parti, iudex non facit litem ſuā, vt no. in l ſi. de var. & extraor. cog. ſꝫ hic non facit præiudiciū parti ĩ iure ſuo, ergo, &c. R̄nd. ibi ſnīa nulla nō facit p̄iudiciū, neq; in iure, neq; ĩ iſtantia, qa ex eiſdē actis pōt ferri ſnīa, vt habuiſtis in l. ſi vt ꝓponis, q̄uo, & qñ iudex. Sed hic facit p̄iudiciū io inſtātia, ideo facit litem ſuā, & tenetur, ac ſi ꝯ eum ꝯ iuſtitiā pronunciaſſet in cā principali, quod probo, qa

8 ille, q impedit proceſſum † cauſæ, tenetur ad itereſſe totale totius cauſę. Hoc apparet in ſtipl̄one ḋ ḋfendendo in l. 1. in ſi. & l. cum q̄rebat̄. ff. iud. ſol. Hoc ēt apparet ĩ ti. ſi. ne qs eū, q in ius voc &c.

ADDITIONES.

a Vbicunque Adde ut per Pet. de Anch. cōſ. 139 An aūt ſi ꝓcurator totaliter ꝑmittēs fuerit inuētus in aliquo loco cū mercib poſſit cōueniri, vide Bal. cōſ. 367 li. 2.

b Pariſ. Declaret. Hēs ꝑ Fel. & alios in c ſi diligēti, de fo. cōpe. & uide unā ſingularē gl. ex qua colligit̄ una ſingularis limitatio in l. 1. qñ Impe. inter. pup. & uidu.

c Pom. Alio mō. Hoc aūt itelligo uerū, ꝙ ubi introducitur aliq d ꝓ ſolēnitate actus non pōt renunciari, qñ talis ſolennitas eſt introducta in fauorē publicū, aut daretur materia cōmittēdi falſum, vel alias delinquēdi, ꝑ ea q̄ no. Doc. & Bal. i d. l. nemo, in 1. q. ſecus ſi eſſet introducta in fauorē priuatū Ita declarat Bar in l. 1. §. ſi filius, ff de leg 3 ꝓ quo facit, qḋ uult Ale. in l. 1 in princi. ff. de ſtr. dum q̄rit qñ partes poſſunt remittere iurm calumniæ, vide ibi per eum, & facit c. cū ſitis, & quod ibi hr̄, extra. de teſtibus, & uide Cu conſ 14. & Bar. conſ 1. & 33. eo. volu.

d Pariſ. Secundo caſu Quomodo dicatur aliquid principaliter introductum in fauorem publicum, uide Bar in l. ius publicum, ff. de pactis, & in l. 1 ff ſol. matrim. & in illis locis habes etiam quędam aliam materia. Item, ꝙ ubi lex habeat clauſulam Decreti annullatiuam, conſenſus partium nihil operetur etiam ad eius derogationem, uide Iaſ. in l pacta quæ contra, poſt prin. ĩ eo.

e Litem ſuam Adde quod voluit Bal. conſ. 58 & 233 1. lib.

ANTIQVA LECT.

Si quis in conſcribendo. Priuilegio fori pōt renūciari. Item cuilibet eſt licitū renunciare iuri ꝓ ſe ĩtroducto. Et diuidit̄ pricipaliter in quatuor partes Nā primo ponit qō, & eius dubitatio. In ſecūda, eius qōnis deciſio. Tertio, ponit rō deciſionis. Quarto ponit q̄dā extenſio. Secūda ibi, ſancimus. Tertia ibi, ſi. n. Quarta ibi, oēs itaque. Opp. ꝯ primā partē, dr̄ qḋ pōt renūciari priuilegio fori, ḋ auth. ſtatuimus, ſ. de epiſ & cler. Gl. dat duas ſol. 1. eſt vera, ꝙ hic ĩtelligitur ſacerdotiū de alia dignitate, poſtea dat aliā ſol. videlicet qḋ hec lex corrigat̄ ꝑ illa iura. Opp. de l. ſi ꝯuenerit, ḋ iuriſ. omn. iud. dicit gl. ſolue, vt ibi. Itē ꝯ p̄dicta opp. de l. cū clericis, ſ. ḋ epiſ. & cler Pro cuius declaratione dic. Qñq; qs hēt plures iudices, qñque q̄s habet vnū iudicē tm̄ Primo caſu, aut ē ĩ electione actoris ꝯuenire reū corā quocunq; iudice, & tūc talis renunciatio partū valet, qa eſt in electione actoris. Ita dēt intelligi l. cū clericis, in ꝯrium hic alle. Qñq; nō ē in electione actoris, ſed pone exēplū in ſcholari, & tunc talis renūciatio valet. In ſcḋo caſu principali, vbi qs hēt vnū iudicē tm̄. Aduerte, qḋ qñq; partes volūt ꝓrogare iuriſdōnē illius iudicis, cui partes ñ ſunt ſubditę, & iſta eſt mā l. 1. cum ſi. ff. de iud. per Cy. in l. q̄ ex cōſenſu. ĩ. ḋ epi. audiē. Qñq; partes nolunt ꝓrogare, ſed vult pars facere pactū, vt poſſit ꝯueniri corā tali iudice, & tunc tale pactū ante lit. ꝯteſta. nō pōt operari, qa ille iudex adhuc poſſet declinari Sed poſt lit. ꝯteſt. efficit idclinabilis. Ita dēt ĩtelligi l. ſi ꝯuenerit, qḋ no. Qñq; pars vult ꝯueniri ſub aliquo nō ſuo, & facit hoc ꝑ modū ꝯctꝰ publici, qa ꝓmiſit ſoluere in tali ciuitate, iſto caſu ſortit̄ forū illius ciuitatis, rōne illius ꝯctus, vt l. ꝯxiſſe, ḋ actio. & obl. vnde ꝑ pacta, q̄ fiunt hodie non ꝑmittunt. Tene menti unū, ſm̄ Do. la. ꝙ ſi illis pactis apponatur poena, hoc pactum non valet, quantū ad id de quo ſ. dixi, tm̄ ſi veniat ꝯ, poterit exigi pęna, qa pactum nō eſt ꝯ legem l. ſtipl̄o iſta. §. alteri, de verb. obl. cum ſi. Pone mutuaſti mihi cētum, ꝓmitto tibi ſoluer̄ ea vltra mōtes, ā ĩ Italia poſſē ꝯueniri, vm̄ tex. q eſt in l. hæres, abſēs ĩ ſi. ff. de iud. dicit, ꝙ ſic. Itē pone, promiſi tibi ſoluere ubicunq; voles quæro nūquid poteris me compellere ubicumq; voles? dic ꝙ ſic, vt l Lucius, la j. ff. depoſi. Itē opp. ḋ l. de die. ff. de pac. do. de l. alia. §. eleganter, ff. ſol. ma. ḋ l. quos, ff. de poſtu. Gl. facit regulā in hac l. & exceptionē a regula, vt io ꝯrio, & affert multas exceptiones notabiles. Et uolo, qḋ notetis, illam exceptionem quā fecit per l. nec ſi volēs. ĩ. de liber. cau. Item no. illam exceptionē quam fecit gl. ne quis poſſit renunciare oe defendat̄ in cauſa criminali, per l. non tm̄. ff. de appel. & magis clare tangit gl. in l. pactum. ff. eo. & ualent prędicta, ꝙ licet ſtet ſtatutū, ꝙ quis non poſſit capi, & detineri in carcere pro debito priuato, ſi fieret pactum, qḋ debitor nullam exceptionem poſſet opponere ꝯ carcerationē, iſtud non ualeret. Item ſi aliquis eſſet accuſatus, de crimine, & renūciaret defenſioni ſuę, vr̄ hoc ñ poſſe fieri, arg. d. l. nō tm̄. Et ſi velles ordinare iſtam gl. vide bonā gl. de hac materia, l Auth. vt ſine proh. § qa vero. col. 7. vbi format qō

vtrum

verũ ualeat pactũ. ꝙ nõ possim probare iura p istra. Itẽ op. & vr̃ ꝙ in arbitris nõ posset hr̃e locũ: qa eo ipso, ꝙ eligit̃ arbiter, &c. gl. fatet̃ ꝯriũ. Vel dic, ꝙ ꝺ hoc fuit ꝯpromissũ, an valeret renũciatio. Itẽ opp. de auth. decernimus. j̃. de arb. Sol. ut ĩ gl. Itẽ no. finẽ, ꝙ sicut iudex facit litẽ suã male iudicãdo, ut l. fi. de uar. & extor. cognit. ita & arbiter. Quid de arbitratore? dic, ut ibi p la. de Are.

LEX XXX.

1 Qui non potest facere per se, quando possit facienti consentire.
2 Pactum de futura successione conseruanda an ualeat.
3 Pactum, ut ingratitudo futura non obstet, non ualet.
4 Filia, quæ excluditur a statuto stantibus masculis, cum dotatur cum patris consensu, si reseruat sibi ius successionis, talis reseruatio ualet.
5 Pactũ reseruandæ successionis factũ p filiã, nõ ualet, quãdo statutũ dicit, ꝙ extra ciuitatẽ nupta nõ possit succedere ex testamento, neq; ab intestato.
6 Statutũ, ꝙ ĩgrediẽs monast. nõ succedat, ualet, sec⁹ si dicit si qs ĩgress⁹ fuerit.
7 Pactũ de nõ succedẽdo, quãdo ualeat, & quãdo cõfirmet iuro. & nume. 8.
9 Filia si facit pactum de non succedendo cum iuramento, quod ualeat.
10 Pactum de succedendo, an & quando ualeat.
11 Si quis promittit omnia bona sua Titio, post mortem suã, an sit donũ causa mortis, vel inter viuos, & an valeat.
12 Donatio inter viuos omniũ bonorũ præsentium, & futurorum, non valet etiam in præsentibus. & nu. 16.
13 Donatio oĩum bonorũ præsentiũ, & futurorũ facta in ecclesiã, an valeat.
14 Dono hæreditatẽ meã, idẽ est, ac si dicerẽ, dono oĩa bona psentia, & futura.
15 Quis potest vendere omnia bona sua præsentia, & futura.
17 Pactum de hæreditate obuentura certo modo disponenda, quando valeat.
18 Hæreditas illius cui successurus ab ĩtestato sũ, an mihi dicatur debita spe.

a De qõne. aPactũ p ꝙ de hr̃ditate niuẽtis certo mõ disponit̃ nõ valet, nisi ille, q ꝯsẽserit pri⁹, ĩ eadẽ uolũtate pmãserit usq; ad mortẽ. h. d. Primo ponit̃ qõ. Scdo dubitatiõis rõ. Tertio dcisio. Quarto exceptio. Quĩto extẽsio. Scda ibi, faciebat. Tertia ibi, sꝫ nobis. Quarta ibi, nisi ipe: Quinta ibi, iubem⁹. dr̃ hic, spes fuerat alienæ hr̃ditatis. imo vr̃, ꝙ dicat̃ hr̃ditas sua vt l. ĩ suis. ꝺ lib. & postb. So. Dñt qdã, ꝙ hæc lex ñ hẽt locũ ĩ filius. gl. vr̃ determinare ꝯriũ, & bñ. Nec obst. l. ĩ suis. qa ñ ẽ pprie sua, sed quasi sua. Op. ꝙ tale pactũ nõ ualeat, qa pacta nuda nõ inducũt actionẽ, ut l. legẽ. s̃. e. Sol. ĩtelligas istas ꝯuẽtiones eẽ fcãs p stiplonẽ. ita dt gl. Tertio op. ꝙ ista pacta eẽnt ĩualida alias. nã q paciscit̃ ꝺ facto tertii, pactũ ñ ualet, ut l. i. cir. pri ff. e. & ibi no. gl. Rñ. ĩtellige hoc pactũ eẽ, ꝙ un⁹ ex paciscẽtib. dabit, uel faciet alteri, ita dt gl. Itẽ op. & vr̃, ꝙ tale pactũ ualeat, ut l. j. §. fi. ff. ꝺ his qb. vt ĩdig. Sol. Fateor, ꝙ ualet ĩ pıudiciũ paciscẽtiũ, ut ab eis tãq̃ ab ĩdignis auferat̃ hr̃ditas, ñ ĩ ꝯmodũ eorũ. Op. ad exceptionẽ, alias ad exẽplũ, ꝙ hic ponit̃. dr̃ hic, ꝙ qs p̃t ꝯsẽtire tali pacto. ꝯ. s̃. eo. l. pactũ, ꝙ dotali ĩ stro. Gl. rñ. ꝯcedo, ꝙ hic est cas⁹ spãlis, ĩ q no illud, ꝙ

1 qs ñ p̃t facere † p se, p̃t tñ faciẽti ꝯsẽtire, allegat filia, & vid gl. Vñ, istud dictũ gl. ñ bñ ꝯgruit huic legi, nã qs ñ p̃t p se facere pactũ, per ꝙ auferat̃ libera testãdi facultas, vt l. pactũ. s. e. & l. stiplo hoc

b mõ. ff. ꝺ ver. ob. & aliis legib hic alle. ĩ gl. nec posset aliis ꝯsẽtire, vt fieret pactũ. p ꝙ auferat̃ libera testãdi facultas: sꝫ hic p tale pactũ nõ auferẽ libera testãdi facultas, nã põt istã suã uolũtatẽ mutare qñcũq; uult. Circa aliud ergo ꝯsentit, q̃ circa id, ꝙ ipse ñ p̃t facere. An aũt ille, q ñ possit p se facere, possit faciẽti ꝯsẽtire? Circa id tex. vr̃ eẽ in l. si fundus. §. 1. ff. de pig. vt rñ sit, ꝙ si qs ñ p̃t facere, nõ possit facienti ꝯsentire. fallit in casib. ut ibi colli ex tex. ex dictiõe, fere. Vel dic ĩtelligibilius. Qñq; ille q ñ p̃t facere p se, hẽt plenũ ius, & tũc q nõ p̃t facere p se, nõ põt ꝯsentire faciẽti, vt d. l. si fundus. §. j. Qñq; hẽt ius ĩperfectũ, & tũc l; qs ñ possit facere, tñ p̃t ꝯsentire faciẽti, qa ius alterius pficit. Ita loquit̃ l. si pr̃. in fi. de manu. uin. & l. 1. ꝯmu. de manu. Vlteri⁹ op. ad ea, q̃ dicta sunt s̃. illud, ꝙ quis nõ põt per se, nõ p̃t p aliũ, ut l. fugitiuus. ff. de sol. Sed parcat mihi ista gl. ista mã nõ est necessaria hic. & iõ uide circa hoc, ꝙ dixit Dy. in c. p̃t qs, de reg. iur. li. 6. Dr̃ hic in fi. ꝙ pacisci de reb. alienis absq; dñi uolũtate est turpe, & iniquũ. ꝯ. ff. de ꝯh. emp. l. rẽ alienã. Sol. pacisci sub spe, de succedẽdo, istud est turpe, qa ĩducit uotũ captãdæ mortis alterius, sed alias, ꝙ qs se obliget ad rem aliã, istud nõ est turpe, uel ꝯ bonos mores. Op. ff. p soc. l. 3. §. de illo. Sol. Ibi de hr̃ditate hoĩs icerti, hic certi. Op. ff. de hęr. uen. l. 2. §. illud. Dicit gl. ibi abundat maxime. Vel dic, ꝙ ibi fit pactũ de hr̃ditate uiuẽtis sub quadã uniuersitate, & in ꝯnam prioris ꝯctus liciti, hic fiebat p se, & princip̃r. Itẽ op. de act. emp. l. si qs seruũ. Sol. Ibi fiebat pactũ de futura successione, qa ex necessitate prioris ꝯctus. Vltimo opp. & ur̃, ꝙ istud nõ sit pctũ futuræ successionis, qa nõ tractat̃ de succedẽdo, nel nõ succedẽdo, sed de hr̃ditate disponẽda postq̃ fuerit successum. Sol Fateor, ꝙ est pactũ futuræ successionis disponẽdo, ꝙ reprobat̃ tanq̃ ꝯ bo-

c nos mores. qa inducit uotũ captãdæ mortis alterius. Ex gl. cp declarãda materia, est uidẽdũ, an ualeat pactũ futuræ successionis.

a Et primo q̃ro, an ualeat pactũ de † futura successione ꝯseruãda.
2 Rñ. tex. vr̃ ꝙ sic. Inst. ꝺ leg. agn. suc. §. fi. ubi pr̃ emãcipat filiũ ꝯeta fiducia. Ego dico hr̃ sic. Qñq; ille, q hẽt i⁹ succedẽdi, priuat̃ eo, pp ꝺlictũ suũ, qñq; pp aliquẽ iuris rigorẽ. Primo casu, si qdẽ qs est priuat⁹ pp delictũ p̃teritũ, tũc ualuit pactũ ꝯseruãdę successiõis:

d qa p̃t qs remuttere cãs ĩgratitudinis, d vt l. fi. j̃. ꝺ reuo. don. Sꝫ si qs

3 vellet facere pactũ, vt † ĩgratitudo futura ñ obstaret, ñ valeret: qa induceret quẽ ad delinquendũ, & esset ꝯ bon. mores, vt de pac. dot. l. ꝯuenire, & dixi s̃. l. px. Scdo casu, qñ qs priuat̃ pp aliquẽ iuris rigorẽ, & tũc aut paciscens posset sup hoc pui dere testando, & valet pactũ, vt d. §. fi. inst. de leg. agna. suc. Aut ñ posset puidere testãdo, & pactũ ñ valet, de feud. succ. c. j. Pro hoc induco ad qõ-

e nes de facto statutũ † est hic, ꝙ filia fęmina nõ succedat ab ĩtestõ

4 extãtib. masculis, ex testõ capit qcqd sibi relinqt̃. Ex quo dico, ꝙ si tpe quo dotat̃, ipsa ꝺ ꝯsẽsu pr̃is reseruat sibi ius successionis, ꝙ istud pactũ valet, vt d. §. fi ꝺ legi. agna. suc Sꝫ pone, vt vidi ĩ qbus-

5 dã ciuitatib. Est statutũ, ꝙ mulier nupta † ex̃ ciuitatẽ, nõ succedat ex testõ, neq; ab ĩtestato, certe tũc pactũ ꝺ reseruãdo iure successionis ñ valeret, p ea, q̃ dicta sũt s̃ Itẽ possum⁹ dicere de ciuitate

6 Assisij, ĩ qua ẽ statutũ, ꝙ ĩgrediẽs † monasteriũ ñ succedat, an valeat pactũ fcũ cũ ꝯsãguineis ꝺ reseruãdo iure successionis tpe ĩgress⁹. Ad istã qõnẽ examinãdã oportet pri⁹ videre, an valeat sta-

f tutũ, f ꝙ ĩgrediẽs monasteriũ ñ succedat. Vr̃, ꝙ ñ, qa ẽ ꝯ priuilegia ꝯcessa clericis, ꝺ l. Deo nobis. s̃. ꝺ epi. & cle. ergo vr̃ ꝯ libertatẽ ecclę, vt ĩ auth. cassa. eo. ti Pro hoc vr̃ in ĩ auth ꝺ sanc. epi. & §. sꝫ, & hoc pñti. & ĩ auth. nisi. j̃ ad Tre. Sol. Aut statutũ disponit ĩ ingrediẽte p hęc verba: ĩgrediẽs monasteriũ, vl̃ si qs intraret monasteriũ, sit priuat⁹ iure succedẽdi, vl̃ ñ succedat. Et dico, ꝙ statutũ valet, nã ñ disponit circa clericũ, sꝫ circa laicũ: nã laic⁹ est ille, q ingredit̃ monasteriũ, sicut viuẽs morit̃. vt l. q duos. ĩ pri. de manu.

g test. Et huic ñ obstat, ꝙ dr̃ ĩ auth. cassa. Nec ob. auth. gnisi rogati, qa ibi grauat̃ si monasteriũ ĩgredit̃, hic vero lucrũ auferẽ, ñ aũt ĩ sibi q̃ suo grauet̃. Si vero statutũ disponit de iã ĩgresso p hęc verba, si qs ĩgress⁹ fuit monasteriũ, tũc ñ valet statutũ: qa ñ p̃t clerico auferre i⁹ suũ, & eẽt ꝯ libertatẽ ecclię, vt d l. Deo nobis. arg. p hoc l. seruũ testõ. ꝺ manu. test. Et hoc dico saluo iudicio, & determinõne Canonica, & Theologorũ. Et ꝙ ĩ pdicto valeat statutũ,

h patet, qa p̃t fieri p pactũ saltẽ iuro firmato, h vt stati dicã. Scdo q̃ro vtrũ valeat pactũ ꝺ pdẽdo iure succedẽdi? hr̃ dic. Aut cũ pacto ẽ

7 admixtũ ꝺlictũ, & tũc valet pactũ † successionis pdẽdę, vt l. j. §. si parẽs. ff. si a parẽte qs fue. manum. fm vnã sol. Si vero ñ ẽ admixtũ

i ꝺlictũ, & tũc aut rõne talis pacti tm̃ pcipit i q̃tũ sibi occasiõe successionis dẽt, & valet pcm̃, vt d. l. 1. §. si parẽs. fm aliã sol. l. cũ quo. j̃ fi ad le. Fal. Si vero tm̃ ñ pcipit, & tũc ꝺ iure ciui. pcm̃ ñ valet, vt

8 j̃. ꝺ col. l. pactũ. de iu. Can. valet, si fuerit iuro † firmatũ, vt in c. q̃-

k uis, k ꝺ pac. li. 6. & iõ hodie ẽ ꝯsuetudo, ꝙ filiæ feminę faciãt pactũ ꝺ ñ succedẽdo, & iurãt, & valet pcm̃. Et si tu dicis, vr̃, ꝙ iurm̃ ñ hẽat ꝯfirmare pactũ, ꝙ ẽ ꝯ bo. mor. vt hac l. ergo, &c. vt ĩ c. ñ ẽ obligatoriũ. ꝺ reg. iu. li. 6. & videbitis j̃. ꝺ nupt. auth. ꝙ eis. Sol. dico, qꝺ istud pactũ ñ ẽ ꝯ bon. mores. Nec ob. hæc l. qa loqt̃ ꝺ pacto de succedendo, vel disponẽdo de hr̃ditate postq̃ fuerit successũ, qꝺ pactũ ĩducit uotũ captãdæ mortis alterius, & sic ñ ualet. Sed qõ nr̃a loquit̃ de pacto de nõ succedẽdo, p qꝺ uotũ captandę mor-

9 tis nõ inducit̃, Imo tollit̃, merito † iuro firmat̃. Tertio, l q̃ro, an va-

l leat pactũ de † succedẽdo? hr̃ dico, & vr̃ expssũ, qꝺ nõ, cũ sit ꝯ bo-

10 nos mo. & iõ nõ valet s̃. eo. l. pactũ & l. 1. tit. 1. l. cum donationis. ff de verb. ob. l. stiplo hoc modo. j̃. de pac. ꝯuen. l. hęreditas. Glo. tñ, quæ est hic vr̃ dicere, qꝺ pec stiplonẽ hoc possit fieri, promittendo

ADDITIONES.

a Paris. De qõne. Circa materiã huius l. an valeat istud pactũ factũ inter ignorãtes, vide singulariter p Ale. in l. si qs mihi bona §. sed vtrũ ff. de acq. hę. & de materia, an, & quãdo valeat pactũ de futura successione. Vide Ale. consi. 195. Itẽ cautelam ad validandũ pactũ de futura hr̃ditate viuentis, uide Cęp. caut. 109. tu scis, qui loquit̃ in filia renũciante Itẽ an valeat pactũ inter agnatos, ꝙ fęmina non succedat, uide late Bar. cõs. 72. & in alia qõne p eũ disput. cõs. 150 ĩte pro singulari limitatione, & declaratione, uide Bal. in c. j. circa medium, qui succe. tenei. & an tale pactũ de hæreditate uiuentis firmetur iuramento, uide Bald. in c. moribus. si de feu fue. contro.

b Menoch. Hoc modo Ruin. consi 143. nu. 13. 14. lib. 1.

c Pom. Extra gl. Raph. limitat, nisi sit ipso iure priuatus, quia tunc nõ ualeret pactũ, quia hæreditas tũc daretur pacto cõtra l. hæreditas. inf. de pac. cõuen. Sed vi dicendum, ꝙ non, quia hoc sit in fauorẽ agnatorum l. j. sed, & si seruus ff de uen insp. uide hic Bal. & uide Ioan de Imo. in d. l. si stipulatio. dom. [illegible] in consi. 103.

d And. Barb. Ingratitudinis. Adde quid operetur dicta claus. in don. Bal. cõsi. 183. lib.

e Menoch. Quæstiones de facto. Tiraq. tract. le mort a saisit le uif. in 8. declaratione 2. partis, nu 2.

f Statutum. An ualeat tale statutum. Bal. cõs. 316 incu. monia. 1. uol. Pau. de Cast. cõsi. 338 & quæ posui in l. cunctos populos in q an statuta laico

Paris. Statutum. Cõtra tenet cõtra Bal. uide Fel. in c. in pñtia. de prob. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. in 6 catt. de cõsti. Ale. in l. stipulatio hoc modo cõcepta de uerb obli.

g Menoch. Nec ob. auth. Rip. resp. lib. 1. c. 4 nu. 2. Ruin. consi 95 nu. 2. lib 1. nu. 10. declarat cõs. 305 nu. 2. eo. d. Bar. hoc nõ ualet sed bene pactũ de l. dicit. & cõs. seq nu. 4. 5 Socio. sen. consi 183. col 2. lib. 2. De c. c. in præsentia, no. 53 de proba.

h Paris. Firmatũ. Et sic uult Bar. ualere pactũ de non succedendo, factũ sub cõditione si intrauerit monasterium. In contrarium uide Soc. in l. fin. ff. de his, quæ pœnæ nomi. & ibi etiam quid de statuto. Item in materia quomodo ualet pactum de nõ succedendo, & quid si [illegible] uoluntas eius de cuius hæreditate agitur

i Tm̃ pcipit. Adde, ꝙ [illegible] Abb. cõs. 110 10 2. li. se a nemine hoc reprobatũ inuenisse.

k Quamuis. Adde pulcherrime de intellectu dicti c. Pet. de Anc. consi. 13. Paul. de Castro consi. 167. Rom. consi. 115. Bal. consi. 369.

l Tertio. Adde Bald. consi. 132. 3. lib. Pau. de Cas. cons. 309. Ang. consi. 179. Adde tu, ꝙ imo hic non ui esse ratio. l. ꝙ sit cõtra bon. mores, quia tunc non firmaretur iuro. c. 2. de pact. lib. 6. sed alia vi esse ratio. & melior, quia lex loquitur prohibitiue, cui renunciari non potest gl. in rub. C. ne fideiu. dot. den. & Bart in l. de his ff de transac. & ibi plene per Doc. & expresse dicit Do. in d. c. 2 de pac & sequitur Maria. Soc. in c. si diligenti. in gl. 1. actri. circa tertium de foro compe. * Meno Dec. consi 578. nu. 2.

Paris. Tertio. An aũt tale pactũ firmetur iuro, uid Bal i c. moribus si de feu fue. cõtro.

tēdo tibi oīa bona p̄ñtia post mortē. Et vid̄ gl. sū p verbo, accōmo
dauerit. ī fi. q̄ uo & tene menti. Si igit̄ ꝓmitto tibi, ꝙ tu sis hr̄s me⁹,
vel mihi succedas, vel ꝙ te faciā hr̄dē, nō valet illud pactū, qa ꝯ
11 bon. mor. vt dictū ē. Sed si † ꝓmitto tibi oīa bona mea post mortē
meā, valeret. Dicit gl. & erit donō cā mortis, vł īter viuos. Et pri-
mo examinem⁹, an sit donō cā mortis, vł īter viuos. Bī d̄t, ꝙ si q-
dē ñ ē fcā mētio mortis, ītelligit̄ īter viuos, si ē fcā mētio mortis,
ītellr̄ cā mortis, nisi exp̄sse sit dictū, ꝙ sit īter viuos, vł ꝙ reuoca-
re ñ liceat, vt ff. de do. p̄le. l. Seia. & ff de do. cau. mor. l. Seia. ī fi. & l.
vbi ita donat̄. An āt valeat, vr̄, ꝙ sic primo p l. q̄ allegat gl. scd̄o, p
l. hr̄ditariū, d bo. auth. iud. pos. Tertio ꝓbo p reuocationē, seu re-
motionē ꝯriorū. nā illud pactū ñ aufert liberā testī factionē. Pote
ro. n. quēcūq; volo īstituere, sed ille tenebit illi stipulatori dare itē
nō īducit votū captādę mortis mō ꝓhibito, qa hoc fit d volūtate
eius, cui sperat̄ succedi, vt hac l. Tu distingue. Qñq; ista ꝓmissio ē
donō cau mor. & nūc valet, qa p̄t reuocari vt l. nō oīs. ff. si cer. pet.
Itē ñ aufert liberā testādi facultatē, qa hr̄s d̄et hr̄e Falcidiā, vt l. in
donōnib. ad l. Fal. ff quorū le. l. 1. §. si qs ex mortis. Si vero inter vi
a uos, adicas dono oīa bona mea, & nūc valet, vt no. in gl. & l. s. aile.
nec aufert liberā testī factionē, qa p̄t sup̄lucrari, & d suo lucro fa
cere testm̄. Itē de fructib. poterit testari, qm̄ ista uerba, oīa bona
b mea, ad p̄ñtia tm̄ referunt̄, vt l. fi. §. 3. ff de le. 1. Nec obst. l. hr̄ditas,
j. de pac. ꝯuen. qa ibi fuit facta illa ꝓmissio inter testī, vt ibi appa-
ret, ꝙ nō licet, vt ibi, hoc intellige animo donādi. Si vero diceret
c omnia bona mea p̄ñtia, & futura, & tūc † uō valeret: primo, quia
12 auferret liberā testī factionē p quādā ꝯñam, cū nō possit hr̄e de
quo testet̄. Scd̄o, qa vr̄ ꝯ bo. mo. alia occasione. nā sicut casū, ad-
uersamq; fortunā liberi hois expectare, est ꝯ bo. mo. vt l. inter sti-
pulātē. §. sacrā. de ver. obl. ita ponere hominē ī statu, ī quo sit cer-
tū, ꝙ nihil ī ꝑpetuū hr̄e poterit, istud est ꝯ bonos mores. Prędicta
13 fore nō hn̄t locū, si qs donaret † eccłię, nā cū qs possit ꝑsonā suā
vouere ecclæ, multo magis bona p̄ñtia, & futura. arg. corū, q̄ di-
14 xi ī auth. īgressi. Sed si aliqs diceret, † dono hr̄ditatē meā, idē esset
ac si diceret, dono oīa bona p̄ñtia, & futura. Nā hr̄ditas ē nomē
iuris, & sp recipit augmentū, vt de pet. hæ. l. itē ueniunt. §. fruct⁹.
15 Sed qd dices, si qs nō donaret, sed venderet, † oia bona sua p̄ñtia
& futura? Certe istud ualeret, nā remanet ꝑtiū de quo p̄t testari,
ēt si esset deceptus ultra dimidiā iusti ꝑtii, remanet illud ius pete
16 di restitutionē in integ. Quæro, eo casu quo dixi, dono † oia bo
na mea p̄ñtia, & futura, ꝙ nō ualet, utrum uitiet̄ illa adiectio, &
futura, tm̄, an uitiet̄ tota donō? Vr̄ ꝙ illa adiectio tm̄ vitiet̄, vt l. sā
cimus. j. de don. In ꝯriū ur̄, ꝙ uitiet̄ totū, quasi totū sit ꝯ bon. mo
res, ut d. l. hr̄ditas. j. de pact. ꝯuen. nō determino mō plus. Quarto
17 est uidendū, utrū ualeat pactum de † hæreditate obuentura icer-
d ro mō disponenda. Istı est propria materia huius l. circa quā gl.
signauit plura ꝯria. Dices sic. Aut fit pactū de hr̄ditate hoīs iceru,
& ualet, ut l. 3. §. de illo ff ꝓ soc. Aut hoīs certi, & tūc aut hoc fit
ex necessitate p̄cedentis ꝯctus liciti, & valet, ut l. si quis seruū. do
act. emp. Aut nō fit ex necessitate, & tūc, aut hoc uenit in quādā
ꝯñam præcedētis ꝯctus. & tunc idē, ꝙ ualet, ut l. 2. §. illud, de hæ
re. uen. Aut hoc fit per se principlr̄, & tūc aut pactum ꝯtinet libe
rationem eius cui fit, & valet fauore liberationis, ut l. hr̄es. §. filia.
ff. eo. Aut ꝯtinet aliā dispositionem circa res hr̄ditarias, & tūc hēt
locū l. nr̄a, vt distinguam⁹. Aut fit ignorāte eo, d cui⁹ bonis agit̄,
& nō valet. Aut eo sciēte, & tūc aut ꝑseuerat ī volūtate, & valet,
aut ñ, & ñ valet, vt hac l. Et mō hētis plenissime hāc mām. Vlt. q̄-
e ro verū hr̄ditas ei⁹, cui † successur⁹ sū ab intestato, dicat̄ mihi dērī
18 spe. Hic vr̄ eē casus, ꝙ sic, ī pri. ibi spes alienæ, &c. In ꝯriū vr̄, &
f hæc est veritas. de lib. leg. l. post emācipationē. §. 3. & ibi est tex. In
ꝯtiū ꝓbo. illud dr̄ nobis dērī spe, ꝙ nō depēdet ex mera volūta-
te alicuius, sed ex aliquo futuro euētu, vt l. 2. de statu lib. si tn̄ hr̄-
ditas ab intest. sit obuētura ex mera volūtate defuncti, qa p̄t testa
ri, & aliū īstituere, nō dr̄ mihi esse spes, hoc apparet ex alio, quia
de eo, ꝙ sibi ꝯpetit spe, homo p̄t disponere, sicut de eo, ꝙ cōpetit
re, vt j. de dona. l. spem. & j. eo. l. 3. & ibi dixi. Sed de ista hr̄ditate,
seu spe non p̄t disponi, ergo &c. Non obst. hæc lex, q̄ dicit spes,
hominis uana, ergo non attēdenda. qd̄ tene menti ꝑpetuo, &c.

ADDITIONES.

a Pom. Inter uiuos. Aut dicas, dono omnia bona mea, uide Alc. consi. 40. uol. 4. & cō
si. 12. uol. 3 & Ro. consi. 36 in 3 dub. & Ang. consi. 189. in 3. dub consi. 47. in 2. dub.
uol. 2 & Pan. consi. 48. uol. 2. & Bar. consi 75. & Bar. consi 54 uol. 2. & Rom consil.
375 & Imo. in rub. extra de test. & Are. consi. 54. in 2. dub. ubi omnino uide. & Are.
consi 25. in fin. uol. 3. ibi loquitur in eo, qui donauit omnia præsentia, & futura ali
quod ubi retento. Menoch. Dec. consi. 5-8 nu. 8.

b And. Barb. Ad p̄ñtia. Dicit Pau. de Cast. hoc esse singulare uerbum, ꝙ ista gñalitas
restringatur, & quod hoc sequunt̄ quasi uēs de quo et uide per ipsum Pau. cōsi 56,
& an donatio cā mort omnium bonorū p̄ñtiū, & futurorū, c[illegible] icto, ꝙ nō possit re-
uocari, & interposito iuro, fit donō inter uiuos per eum co[illegible] 101. & uide et Ange.
omnino consi. 254. Et an ualeat donō omnium bonorum p̄ñtiū, & futurorum sal-
tem in p̄ñtibus, uide Ang consi. 106 & 179 Et, quod ualeat donatio omnium bo-
norum præsentium, & futurorum facta ecclesiæ, sequitur Abb. consil. 101. 2. libe.
Menoch. Bart. consi 312. lib. 1 Cur iun. consi. 1 colum. 3 Crau. consi. 139
Adde circa hoc eundem Pan in consi. 18. in 1 uol. & in 2. uol. consi. 48 & eundem
in c. fi. de success. ab intesta & in cap. 1 de concess præb in c. ut priuilegia de priuile.
Ale. de Imo. in l. stipulatio ista ff de uerb oblig. & Mar. Soc. in tract. oblig 10. q. 1.

c Paris. Omnia bona. Vide de hoc Ang. late consi. 179. inci. Visis prędictis instrumen
tis, uide et Do. Fran consi. 13 ubi et dicit, ꝙ si quis donaret omnia bona mobilia,
& immobilia, nō ueniūt iura, & actiones. In contrarium, q possit valere donatio
omnium bonorū præsentiū, & futurorū, maxime cū iuramento, vide per Are. in l.
Iulianus i 3. no ff. de acq. hære. Itē an valeat donatio omnuū bonorum, & quid si fit
vsusfructus, an sufficiat, vide late Dec consi. 10 An aūt ad pias causas valeat donō
omnium bonorum præsentium, & futurorum, vide Fel & Are. in c. p̄ñtia. de prob.
& no. Iaf. hic, & Ale in l stipulatio hoc mō cōcepta. de uerb ob Bar. consi. 59. vol. 2.
qui loquitur in obligatione facta ecclesiæ, per aliquem, de se, & bonis suis, ut etiā
loquitur Fel & alii i d. c. i præsentia, uide Maria. Soc. in trac. oblig. in 10. lib. q. 1.

d Barb. Obuentura. Adde Pet de Anch consi. 404. & Bal consi 82. 2. lib.

e Barb Vltimo quæro. Adde Bart. in l post emancipationem, de liberatione legata,
& l cum dominus. §. 3. de pec. leg & in l. 3. sup. eo. & i l qui Romæ. §. duo fratres de
uerb. obl. Bal. in l. spem C. de dona. ✠ Menoch. Spes dicitur saltem in bonis paris
respectu lege. Cur iun. consi. 16. clarius in col. antep. in fi.

f Spe. Adde an spes succedendi possit donari. Bal. consi 38. 2. lib.
Ioan. Fr. Ru. Adde, quia multi tenent contra Bart. & Curt. consi. 14 eleganter con-
cordat opiniones.

ANTIQVA LECTVRA.

De questione. Pactū īterpositū sup hr̄ditate viuētis
certo mō disponēda, licet tollat̄ post
mortē illius, nō tn̄ ualet, nisi ipse, de cuius hr̄ditate tractat̄, ꝯsēse
rit, & in ꝯsensu ꝑmāserit usq; ad mortē. h. d. Et diuidit̄ ī quatuor
partes. Nā in prima parte ponit̄ thema, & qō. In scd̄a parte ponit̄
dubitatio. In tertia par. ponit̄ decisio qōnis. In quarta, & ultima
ponit̄ q̄dā extēsio. Scd̄a ibi, faciebat āt. Tertia ibi, sed nobis. Quar
ta ibi, iubem⁹. Op. & vr̄, ꝙ hæc lex nullū hēat dubiū, qa ex nudo
pacto ñ orit̄ actio, vt l. legē. s. e. Hui⁹ timore d̄t gl ꝙ hic fuit īterpo
sita stipl̄o Itē op. & ur̄, ꝙ nullo mō ualeat pactū posito, ꝙ ille, de
cui⁹ hr̄ditate tractat̄, ꝯsēserit. Rō ē, qa tūc pactū ualet, qñ aliqd ē
dādū, uel faciēdū ab uno paciscētiū alteri, ut l. 1. & ꝙ ibi no. ff. eo.
Hui⁹ timore est facta gl. q̄ incipit, p stiplōnē, & pone casum, vt ī
gl reprobādo opi. quorūdā. Itē opp. dr̄ hic, ꝙ pactū ualet, qa ille
cuius est hr̄ditas, ꝯsentit. ꝯ de l. pactū. s. e. Sol. gl. ꝙ l 3 ille, de cuius
hr̄ditate tractat̄, nō posset pacisci de successiōe sua, p̄t tn̄ ꝯsentire
paciscenti, ut l. si pr̄. in fi. ff. de manu. uin. Et intrat gl. aliam mām,
de qua uide in c. q p̄t. de reg. iur. li. 6. Itē op. de l. 2. §. illud. ff. de hęr.
vel act. uen. Sol. ut in gl. Item oppo. de l. si quis seruū. de act. emp.
Sol. ut ibi no ꝓ quorū declaratione dic, ꝙ qñq; ille, de cui⁹ hr̄di
tate tractat̄, facit pactū de successione sua, qñq; alii faciūt pactū
de successione tertii. Primo casu aut aliquis paciscit̄, ꝙ sibi succe-
dat̄, vel nō succedat̄, & istud nō ualet, ut l pactū, s. eo Qñq; ñ pa
ciscit̄ p hūc modū, sed p modū stiplōnis, vt puta bona mea post
mortē meā tibi dono. Istud ualet, qa cessat rō legis. & istud sēnt
gl. q̄ incipit, sed ipse eir. fi. Scd̄o casu p̄ncipali aduerte, qa aut pa-
ciscunt̄ de hr̄ditate tertii incerti, & istud ualeret, ut in l. 3. §. de il-
lo. ff. pro soc. Aut paciscunt̄ de hr̄ditate tertii certi, & tunc aut cū
ꝯsensu illius tertii certi, aut sine. Primo casu ualet si in ꝯsensu ꝑ-
seuerat, alias nō, ut hic: si uero sine ꝯsensu, nō ualet, ut hac l. Ad
uerte m̄ ad unū, qñq; hr̄ditas tertii īcerti uenit ex necessitate prę
ambuli ꝯct⁹, & tūc tale pactū ualet, ut l. si qs seruū. d ac. emp. Qñ-
que uenit ꝑ q̄dā ꝯñam, & tūc ēt isto casu pactū ualet. Ita dēt ī-
telligi. l. 2. §. illud. de hęr. vel act. uēdi. l. 1 gl. soluat hic, & ibi, q abū
dat maxime. Quærit gl. nūqd hęc lex hēat locū in filiis? Vr̄ ꝙ nō,
qa filii nō captāt mortē p̄ris. Tn̄ gl. determinat ī ꝯriū. Itē q̄rit gl.
nūqd paciscētes puniunt̄ alio mō? Dic qd̄ sic, eo qd̄ hr̄ditas au-
fert̄ eis, ut ab indignis. Cas⁹ ē ī l. q dā. §. fi. de do. & signa gl. q̄ īci-
pit, sed pou⁹. Itē gl. q̄rit, utrū aliquo mō posset fieri, ꝙ hr̄ditas mea
veniat ad te? gl q̄ ī cipit, sed ipse, dicit, ꝙ p̄t fieri p stiplōnē, ꝙ si ꝓ-
mittā tibi bona mea post mortē meā, ualet, & erit donō cā mor-
tis, vel īter uiuos. Ista gl. dicit uerū, p iura allegata p eā, & per l hæ
redi. de bo. auth. iud. poss. & utrum sit donō cā mor. est gl in l. q̄
dotis. sol. ma. aduerte ad unū, qa dicit gl bona mea, & nō dr̄, oīa
bona mea: referī ad p̄ñtia tm̄. ar. l. si ita. de au. & arg. leg. & est ca-
sus in l. fi. §. q īdiuisam. de leg. 2. Nā fm gl. cessat ratio huius legis,
qa potero īstituere hr̄dē, & hr̄s hēbit Falcidiā, ut in l. in dona. j.
ad l. Fal. Quærūt hic q̄dā. qd si dico, promitto tibi oīa bona mea
p̄ñtia & futura, utrū ualeat stiplō? Et tenent qd̄ nō. Nā per eā nē
auferri libera testādi facultas, & iō stiplō ñ ualet, ut l. stiplō hoc
mō. ff. de verb. ob. Rō drię inter qōnem glo. & q. istā sit ista quia
ibi simpliciter ꝓmittēdo oīa bona, referī ad illa sola bona stiplō,
q̄ sunt promittentis tēpore stiplōnis, per ea q̄ no. in l. fi. §. indiui-
sam, alias diuersas. de leg. 1. Sed qñ ꝓmitto bona ēt futura, tunc
nihil remanet de quo testari, & hr̄dē īstituere posset. Ista corū o-
pi. mihi ñ placet. Rō patet, cū iste ꝯct⁹ sit cā mortis donō, ut dixi
s. eo. & in donatione cā mortis detrahitur Fal. ut ī l. in donōnib.
j. ad l. Fal. adhuc est de quo testari possit, & hr̄dē instituere: qa in
Falcidia, maxime cū ipsa lex ipso iure rescecet legata, ut l. lineam
margaritarū ff. ad leg. Fal. Et istud puto, p veritate tenēdum. Nec
obst. l. stipulatio hoc mō. quia ibi uenit in stiplōne, vt me hr̄dem
facere, quod quidē nō est libera testandi facultas, secus vt hic, vt
s. dixi. Nā ꝓmittens alicui bona post mortem suam, etiam futu-
ra, nō est ꝓmittere hęredē facere, cū verbū, bona, ad hęredē, seu
ad hr̄ditatē nō adaptaret̄, vt s. dixi. Sed ꝯ hoc op. de eo, ꝙ hr̄ in l.
his verbis. ff. de hęr. inst. gl. ī §. si vero nulla ī Auth. de hęr. & Falc.
Azo. in sum. de hær. insti. Ad, ꝙ dico, ꝙ aut est dispō, ī qua quis
oīa bona sua relinqt, dicēdo, oīa bona mea relinquo, cōfero oīa
bona mea vr̄, & in illū solū ea ꝯfero, & tūc dico, ꝙ est institutio,
& importat hr̄ditatē. Aut illa dispō non confertur vr̄ ad omnia

bona

bona sua, quia sub nomine hǣditatis bona, & in aliā partē hǣditatis siue disponit sub nomine hǣditatis: tūc dispō per verbū, relinquo bona mea, vel partē bonorum meorum, nō importat institutionē. vt l. si quis seruū, cū l. seq. de le. 2. Quod. n. dr̄ in l. his verbis & in similib. obtinet, vbi aliqua pars hǣditatis relinquitur sub nomine hǣditatis. Nūquid autem dēt hr̄e solum quartam partē bonorū eorum, quæ erāt testantis tpe testamēti tm, an ēt eorū, q̄ erāt tpe mortis? Et videbatur, ꝙ solū eorū q̄ essent tpe testamēti, arg. l. si ita. de au. & ar. leg. & eorū, q̄ noi. in l. fi. q̄ res pig. obl. pos. In ꝯtriū ē veritas. Rō, qa nomē hǣditatis ē q̄dā vniuersitas, & vniuersitas sp̄ dr̄ eadē, l; aliquid accrescat, vel minuat̄. ergo sp̄ eadē quarta, sicut dr̄ in peculio, & est vniuersitas, & tn̄ crescit, & decrescit, vt j. l. peculiū. de pecu & tn̄ idē est peculiū, hic hǣditas auget̄ fructibus, vt l. itē veniunt. §. cū prędixerimus. ff de peti hæt.

ANTIQVA LECTVRA.

Pro ꝯcordia. Aduerte, ꝙ omnium bonorū suorū donō, p̄ntiū, & futurorū, nō valet. Ita Bar in hac l. fi. & in l. stip̄lo hoc mō cōcepta. ff. de verb. ob. quasi auferat liberā testandi facultatem. Sed do Alc. alle. Bar. tenere ꝯtrium in l. quæsitū. §. pe. ff. de le. 1. Tu dic, Bar. format diuersas qōnes, qa ī hac l. fi. & ī d. l. stip̄lo, format qōnē de qua s̄. ī d. §. pen. format qōnē, qn̄ donās vtit̄ verbo hǣditatē meā dono, &c. quasi erret in hoc nomine appellatiuo hǣditatis, q̄ nō dr̄ esse viuētis, vt in iurib. ꝑalle. & sic ꝯcludit valere, nō obstāte illo errore, quasi sint cōformia verba, dicere omnia bona, & dicere hǣditatē. Vel dic, & s̄cdo, ꝙ ī d. §. pen. recitat opī. Vel vltimo sol. s̄m d. Alex. Aut intellexit de hǣditate, s. s̄m bona q̄ tunc p̄sentialr̄ habebat, & valet, & ꝓcedat s̄cdā opi. Aut voluit donās referre ad omnē hæreditatē, hoc est, ad omnia bona p̄ntia, & futura, & tūc non valet, & procedat prima opi. est subtilis solutio, sed tutior prima Adde ad ea, quæ habentur ad Ang. & Pau. de Cast. in l. pęnales. in prin. ff. ad leg. Fal. & Pau. in l. licet. C. de pact.

De Transactionibus. *Rub.*

Cōtinua hanc rubricam, vt in gl. vel, vt supra de pact. vbi cōtinuaui omnes rubricas vsque ad fin. huius libri, &c.

LEX PRIMA.

1 *Plures tutores, vel curatores, etiā quando administratio est diuisa, quomodo, & qualiter teneantur. & nu. 7. & 11.*
2 *Transactio facta cū uno ex plurib. tutorib. seu curatorib. quādo prosit alijs, & nu. 5. 7. & 9.*
3 *Tutores, vel curatores plures habent a lege quatuor beneficia. & nu. 14.*
4 *Quando plures tutores, vel curatores cōueniuntur, an inter eos habeat locū beneficium ordinis. & nu. 15.*
6 *Bn̄ficiū diuisionis, qn̄ hēat locū inter plures tutores, vel curatores. & n. 16.*
8 *Cessionis beneficiū quando habeat locum inter plures tutores, & nu. 17.*
10 *Beneficiū, vtilis actionis, quando hēat locū inter plures tutores, & nu. 18.*
11 *Ratio quare inter plures tutores hēat locum beneficium utilis actionis, & non inter plures fideiussores, nisi cedant. & nu. 19.*
12 *Differentia inter acceptilationem, & pactum nudum gratuitum.*

NEque pactio. Hic est titul' subtilis difficilis, & vtilis magis, q̄ aliqs de toto Codice, & hęc lex ē difficillima. Et primo loqt̄ ī gn̄e. S̄cdo in specie. S̄cda ibi, cū igit̄. Br̄. h. d. Trāsactio fcā cū uno, vl̄ plurib. obligatis, ad alios nō porrigit. h. d. hęc lex difficilis, ī tex. & gl Op. & vr̄, ꝙ ꝯtineat superfluitatē ī eo, ꝙ dt; neq; pactio neq; trāsactio. ꝯ §. qb. s. ī r. ꝯst. Sol. Dicit gl. ꝙ hic loqt̄ de pactione gratuita, & d̄ trāsactione nō gratuita. S̄cdo op. ff. de tu. & ra. dist. l. si ex duob. Sol. Ibi ꝓdest alijs vi solōnis, n̄ vi trāsactionis. Nō sūt plura ꝯtra gl. tn̄ qa tex. iste dt, ꝙ aliū ꝯuenire n̄ ꝓhibet̄, nec dt in quātū, iō est facta tota ista gl vt videam' in quātū alius, cū quo nō est trāsactū, possit ꝯueniri. Pro cuius declarōne multa sunt vidēda. Ad cuius

1 euidentiā est sciendum, primo qualiter plures† tutores, & curatores teneātur. R n̄d. aut administratio est diuisa a testatore, vel a iudice, aut nō. Primo casu, qlibet tenetur pro parte sua. Fallit in casib. qui ponūtur in l. 2. j. de di. tut. Si vero nō est facta diuisio a testatore, vel iudice, tunc omnes tenentur in solidū, vt l. i. §. nunc tractemus. de tu. & ra. dist. Mō ad propositū; in illis casib. in quib.

2 quilibet tenetur pro parte, transactio† facta cū uno, non porrigit̄ ad alios. Ita loqnr̄ hic, dū dicit tex. in l. is, quæ separatim, &c. In illis vero casib. in quib. tenetur in solidū, remanet magnū dubiū. Illud ergo discutiamus, vnde omnia q̄ j. dicam intelligas diuisione nō facta a testōre, vel a iudice. Et pro huius declaratione, licet in solidū teneatur, videndum est qualiter possint conueniri. Et

3 hic aduerte, †debetis scire, quod tutores, & curatores habēt quatuor beneficia. Primū est beneficium ordinis. Secundum est beneficiū diuisionis. Tertiū ē beneficiū cessionis. Quartū bn̄ficiū vtilis actionis. De quolibet videamus. Primo de bn̄ficio ordinis

4 †& gl. hic, a & in l. j. §. nūc tractem'. d̄ tu. & ra. dist. dt: Aut oēs gesserūt, aut nullus, aut qdā gesserūt, & qdā nō. Primis duob. casib. nō est locus bn̄ficio ordinis, vt d. l. 2. d diui. tu. Ita dt gl. nec distinguit vtrū diuisio fuerit fcā a seipsis, vel nō. Ita ēt dn̄i cōiter Doc. nr̄i. Iaco de Are. ī isto passu dt aliter, & melius iudicio meo. Aut nulla est facta diuisio a seipsis, & verū dt gl. Aut ē facta a seipsis, & tūc aut oēs sūt eiosdē ordinis, qa oēs testamētarij, vl̄ legitimi, vel oēs datiui, & tūc verū dt gl. Sd̄ si qdā sunt datiui, & alij testamētarij, vl̄ legitimi, pri' ꝯueniunt̄ datiui, s̄cdo magistrat', anteq̄ ꝯueniat̄ ad ꝯtutorē. vt l. Luci'. §. cū testō. ff. de admi. tut. l; gl. ī tel ligat, ꝙ ibi erat facta diuisio a testōre, ꝙ tex. nō sonat. in fi. Tertio casu, qn̄ qdā gesserūt, & qdā nō, dt gl. primo ꝯuenit̄ gerens, s̄cdo nō gerēs, tertio magistrat', vt d. §. nūc tractem'. & j. si tu. nō ges. l. j & 2. sed istud dictū gl. supplet̄ p Dyn. & p Vltrā. Et iō tu dic me. li'. Aut qdā gesserunt, & qdā nō. si qdā gesserūt ex mandato eorū, q non gerebant, & tunc non est locus bn̄ficio ordinis, qa oēs gessisse vīr per alium, vt l. tres tutores. §. nō solum, de admin. tu. Aut non mandauerunt non gerentes, & tunc aut loquimur de gestis, aut neglectis. Si de gestis, verū dt gl. vt d. l. j. & 2. si tuto. non ges. & d. §. nūc tractem'. Sī de neglectis, & tūc aut sunt ꝯnexa gestis, & idē, vt l. tutorē, q tutelā de admi. tu. & d. l. tres tutores. vers. itē in eo. it. Si vero nō sunt cōnexa gestis, & tunc non erit in eis locus bn̄ficio ordinis, vt l. tutores, q post. § in eū q. de admi. tut. & l. tres tutores. uer. itē in eo. Nunc ad propositum, †quid releuat

5 ista inuestigatio, in casu p̄nti. Rn̄ aut trāsactum est cum eo, qui primo loco debebat conueniri, & tūc ad aliū peruenire nō pōt, nec de hoc loquit̄ hic, obstāte beneficio ordinis, aut fuit transactū cum eo, qui s̄cdo loco debebat conueniri, tūc ad alium pōt perueniri non obstante transactione, saluo in eo, ꝙ est solutum noīe trāsactionis, quia vi solutionis prodest alteri, non vi transactionis, vt l. si ex duob. in fi. de tu. & ra. dist. & hoc mō potest intelligi hic, dum dicit, cōiterue gesserunt, vel gerere debuerunt.

6 Videamus. nūc de bn̄ficio diuisionis, †& ī hoc est opi. ꝙ hi, qui de dolo cōueniuntur, non habent beneficiū diuisionis Hug. dicit ꝯ. & melius, vt ꝓbatur in l. si pl'. de admi. tu. & hoc est verū, qn̄ cōueniuntur ex cōi culpa, vel ex cōi dolo. nā si aliqs cōuenitur ex dolo proprio, vel ex culpa, nō hēet beneficium diuisionis, ut l. 1. & 2. j. si tut. non ges. Hoc præmisso †dic ad q. ꝓpositā, inquantum possit conueniri ille cum

7 quo non est transactū, si quidem transactio est facta cum eo qui ꝯueniebat ex ꝓprio dolo, vel ex ꝓpria culpa, & sic nō habebat bn̄ficiū diuisionis, nō poterit agi ꝯ aliū, vt l. si pupillus. de admi. tu. & isto casu nō loquit̄ hic. Si vero transactū est cū eo, qui conueniebat ex cōi culpa, vel dolo, tūc nō pōt agi ꝯ aliū, nisi quatenus; beneficium diuisionis deberet agi ꝯ eum, cū quo transactum est, & ita loquitur hic dum dicit, cōmuniterue gesserunt.

8 Videamus. †de bn̄ficio cessionis, & ī hoc oēs ꝯcordāt, qa si ꝯuenit ex cōi dolo, vel ꝓpria culpa nō hēt bn̄ficiū cessionis, si ex cōi culpa, vl̄ culpa alteri' sic, vt l. si plures. de admi. tu. & l. j. §. nūc tractem'. ff de tu & ra. dis. Sed vidēdū est inq̄tū fiat ista cessio, & si qdē aliqs ꝯuenit̄ ex ꝓpria culpa, tūc nulla fit cessio, vt l. 1. & 2. j. si tu n̄ ges. idē si ex cōi dolo. Si vero ꝯuenit̄ ex culpa cōi, tūc fit cessio ꝓ pte. Si ꝯuenit ex culpa alteri' ī totū, fit cessio ī totū, vt vidbitis ī l. 2. j. d̄ duo. re. & ibi dixi. Nūc †ad

9 ꝓpositū, inq̄tū p̄t agi cū eo, cū quo n̄ est trāsactū, sic dicas. Aut ei dēt cedi actio ꝯ eū, cū quo n̄ est trāsactū, sic dicas. Aut ei dēt cedi ꝯ eū, cū quo trāsactū erat ī totū, & tūc in nullo poterit ꝯueniri obstāte exceptione cedēdarū actionū, vt l. Stichū aut Pamphilū §. pe. de sol. & isto casu nō loquit̄ hic. Si uero dēbat ꝯ eū fieri cessio ꝓ parte, tūc ꝓ illa parte poterit ꝯueniri, & ita pōt loq hic ī eo, ꝙ dicit, cōiterue. Sed si ī nullo dēret fieri cessio, posset in totū ꝯueniri, nisi obstarēt alia remedia de bn̄ficiis s̄. dictis. Ita dētis in

10 telligere Quarto hēmus videre de bn̄ficio† vtilis actionis. & certe oīa, q̄ s̄. dixi in bn̄ficio cessionis, p̄nt hic eodē mō dici, vt l. j. §. nūc tractemus. de tu. & ra. dist. Nūc hēmus expeditā l. vsq; ibi, itē no. ꝙ, q̄ vide, & p̄dicta ponit̄ ī uolute, & ī frascate. mō potes ꝓpēdere q̄tę difficultatis ē. Quæro, dixi, ꝙ plures tutores hēnt inuicē bn̄ficiū vtilis actionis. Sd ego reperio, ꝙ inter plures fideiussores, n̄ est loc' huic bn̄ficio, nisi cedat̄, vt l. vt fideiussor, de fideius.

11 Quæ est† rō? Gl hic dt, ꝙ fideiussor hēt regressū ꝯ principalē, iō lex nō curauit sibi dare actionē ꝯ fideiussorē. Quæ rō cessat ī pluribus tutorib. & curatorib. vide gl. ista nō ē bona rō. Quid. n. si principalis eēt n̄ soluēdo, & sic inanis ē actio, vt l. nā is. ff de dolo? Vel qd si tali mō intercesserat, ꝙ ꝯ principalē nō hēet regressum, vt puta ꝓ pupillo nāliter obligato, vt l. Marcell'. ff. de fideius. tūc sequeter, ꝙ hērent inicē actionē, ꝙ ē ꝯ l. vt fideiussor. Vn̄ gl reddit aliā rōnē. Dicit gl Rō ē, qa tutores ꝯueniūtur actione bonæ fidei, fideiussores stricti iuris, vide gl. Ista rō nō est bona. Quid ī plurib. mādatorib q cōueniūtur actione mādati q̄ est bonæ fidei? certe est idem, ꝙ in fideiussorib. vt d. l. vt fideiussor. Ideo gl. dat aliā rōnē, ꝙ fideiussor intercedit spōte, tutor ex necessitate, vt no. in d. l. vt fideiussor. Ista rō nō est bona, qa ēt duo rei obligant̄ ex necessitate, & hn̄t inicē actionē, vt l. j. de duob. re. Sed rōnē verā ponit gl. in l. si ex facto. in fi. de neg. gest. quā appropriat sibi Ia. de Rau. Nā tutor soluēs, vt cōreus hoc agit, vt cōreū tutorē liberet, sicut se, merito hēt actionē ꝯ eū, sed qa hoc facit ex aliqua necessitate, non potest habere directam actionem negotiorum gestorum, sed ha-

ADDITIO.

a Io. Fr. Ru. Et gl hic. Adde gl. Insti. de satisd. tut. §. fi. & Ang. de Are. in § pen. eod. ti. & Ias. hic bene declarantem ista beneficia.

sed hēt vtilē a lege, fideiussor vero principalr agit, ut liberet reū, sed ꝯfideiussores liberant per quandā ꝯnam, igitur ꝯ eos, n̄ hēt actionem, nisi cedat. nō habentur alia. Possum quærere, & quæro, vtrū hoc sit uerū siue transactio sit facta per acceptilationem 31 siue per pactū nudū Br. † Inter pactum nudum, & gratuitum, & acceptilationē est dria, nā acceptilatio unius ex plurib. reis, porrigit ad oēs, ut l. ꝙ p iusiurādū, & l. uno. ff. de accep. & l. si rē. §. j. de noua. ꝙ nō est in pacto, ut l. si unus. in prin. ff. de pac. Tn̄ si nos ꝑ supponimus trāsactionē eē factā, tūc siue apponat acceptilatio, siue nō, vr̄ ꝙ nō extendatur ultra quā se extēderent uires trāsactionis, vt j. eo. l. 2. quod tamē plenius dicam. j. eo. l. si certa, &c.

ANTIQVA LECT.

a Neque pactio. a Trāsactio facta cū uno ex plurib. obligatis, ad alios n̄ extēdit. h. d. Primo rn̄. ad qōnē gn̄alr, scdo specialiter. Scda ibi, cū igit. Opp. nā ur. ꝙ inquātū hæc lex facit mētionē de pactione, & trāsactione, ꝑmittat superfluū, ga trāsactio, & pactio est idē, vn̄ op. de §. gb. s̄. in 1. ꝯsti. Huius timore facta est prima gl. Itē op. de l. si ex duob. ī fi. ff. de tut. & ra. dist. Sed dic, vt in gl. ult. dic, ꝙ ibi ꝑdest alius ui solonis, nō trāsactionis, vt hic. Quæro dr̄ hic ꝯuenire nō ꝓhiberis, īgiū posses ꝯuenire tertiū. Pro declarōne huius gl. pono distinctionē, q̄ no Et dēs scire, ꝙ ubi sūt plures tutores, uel curatores, vel administratores, & administratio eorū diuidat, aut diuidit a 33 testatore, aut a iudice, † & qlibet eorū tenet ꝓ parte, nisi in casu. l. 2. j. de diui tut. Si uero diuidat ab eis, vel nō diuidat, dic, vt ī gl. Pro cuius decłone est sciēdū, ꝙ vbi sunt plures tutores uel curatores, & administrō eorū n̄ sit diuisa a seipsis, hn̄t plura bn̄ficia, 34 † hn̄t n. bn̄ficiū ordinis v. g ꝙ ꝯueniat primo gerēs, & hn̄t bn̄ficiū diuisionis, de gb. bn̄ficiū hr̄ i l. 1. §. nūc tractemus. ff. de tut. & ra. dist. hn̄t ēt bn̄ficiū cessionis, qa agit unus tutor solus, vt sibi cedat actio ꝯ alios. De hoc bn̄ficio hēmus ī d. §. nūc tractemus, ꝑal le. & l. si plures de admi. tuto. hn̄t quartū bn̄ficiū. s. vtilis actionis, vt in d. §. nūc tractem⁹. Mō si q̄ris gb. tutorib. ꝯpetat primū bn̄fi- 35 ciū † ordinis, dic qn̄q; oēs tutores gerūt, qn̄q; n̄. In primis casib. dico, ꝙ tutores n̄ hn̄t bn̄ficiū ordinis, & ītelligat ubi diuisio n̄ est facta ab ipsis. Ita sētiūt gl hic, & in d. l. 1. §. nūc tractem⁹. ꝑalle. Aduerte tn̄ ad vnū, ꝙ dicit Ia. de Are. ꝙ istud est verū, vbi nulla eēt facta diuisio. Aut oēs tutores sūt eiusdē ordinis, qa oēs testamētarii, uel datiui, uel oēs lgitimi, aut diuersi ordinis, tūc ꝯueniī datiuus, postea magistratus, postea testātius, hic casus ē i l. Lucius. §. cū testō. ff de admi tut Alio casu, vbi qdā gerūt, qdā nō, tūc ē locus bn̄ficio ordinis qa ꝯueniē primo gerēs, postea magistratus, postea nō gerēs: vt solet tractari in d. §. nūc tractemus. & in l. 1 & 2. j. si tu. nō gess. Dicebam. ꝙ erat bn̄ficiū diuisionis, & hæc fuit opi inter antiquos Nam Azo. vr̄ dicere, ꝙ istis tutorib. non dat bn̄ficiū diuisionis, licet fuerit ꝯria opi. ut hic vr̄ p l si plures. ff de admi. tu. gl. tenet opi. Azo. Ista est ueritas, ꝙ si tutores ꝯueniunt 36 ex cōi dolo, seu ex cōi culpa, & tūc hn̄t † bn̄ficiū diuisionis: Sec⁹ si ꝯueniant ex spāli dolo, vt l. si plures de adm. tut. & ita dēt ītelligi opi. Azo. Vn̄ ad propositū qōnis. Si q̄ramus inqtū conueniatur iste tertius. dic, ꝙ aut alii fuerūt ꝯuenti ea cōi dolo, uel ex cōi culpa, & operat bn̄ficiū diuisionis, ꝙ cōpetit, ut s̄. dixi, tunc iste tertius non ꝯueniē nisi pro uirili. Ita posset intelligi lex nr̄a, cum dicit separatum, & intelligo separatim, facta diuisione a seipsis, & cū dt cōiter, expone, vt ī gl. Si uero ꝯueniat ex ꝓprio dolo, n̄ hēt locū lex nr̄a, qa oēs ī solidū tenent. Dicebā, ꝙ erat tertiū bn̄ficiū 37 † cessionis, & isto casu cōis est opi. ꝙ in tutorib. dolosis nō ꝯpetit bn̄ficiū cessionis. hic est casus in d. l. 1. §. nūc tractemus. Dice- 38 bā, ꝙ erat quartū bn̄ficiū. s. utilis † actionis, & in isto dicas idē, ꝙ in præcedenti, & istud dicit tex. in d. §. nūc tractemus. & no. p gl. in d. l. si plures. Quia dixit, ꝙ tutorib. ꝯpetit bn̄ficiū utilis actiōis 39 gl. magna, circa fi. q̄rit de † rōne diuersitatis, ꝙ tutorib. solū dat actio utilis sine cessiōe ꝯ ꝯtutores, sed nō fideiussorib. ꝯ fideiussores. gl. assignat hic duas rōes. Tertia assignat ī l. ut fideiussor. ff. de fideius. dicit gl. ꝙ rō est, qa fideiussor hēt regressum ꝯ reū principalē, iō lex nō curauit sibi dare bn̄ficiū utilis actionis sine cessione Illa est prima lec. q̄ n̄ ur̄ bona. Quid n. si reus principalis n̄ esset soluēdo? Isto casu nō dr̄ hr̄e regressū, qa inanis est actio, ut l. nā is. ff. de dolo. Vn̄ gl. tradit aliā sol. qa tutor ꝯueniē actione bonæ fidei, fideiussor stricti iuris, iō, &c. Sed ista rō nō nr̄ bona, nā & in mādatore q tenet act one bonæ fidei mādati, nr̄ esse idem, ꝙ in fideiussore, q tenet actione stricti iuris. gl. in l. ut fideiussor. de fideius. assignat aliā rōnē, & est talis, ꝙ tutorib. iō ꝯpetat utilis actio sine cessione, qa lex magis subuenit his, q oblāt ex necessitate, q̄ his q obligant ex uoluntate. Ista rō nō est bona, quia duo rei oblant in solidum, & uoluntarie, & tamē inter eos habet locū bn̄ficiū utilis actionis sine cessiōe, qa si un⁹ soluat sine cessione, ꝯpetit sibi actio utilis ꝯ ꝯreū, ut l. 1. j. de duob. re. Vn̄ Doc. assignāt aliā rōnē, & ista quarta est uera, ꝙ iō fideiussori ꝯ fideiussorē nō dat utilis actio sine cessione, qa si ꝯfideiussor soluit, principaliter soluit, ut reū principalē liberet, & per quandā ꝯnam liberet suū ꝯfideiussorē, sed ī tutore cessat ista rō, qa tutor soluit, vt liberet se, & ꝯtutores. & iō n̄ mirū, si ꝯ tutores dat utilis actio sine cessione, & ista est uera rō, & fuit Vltramōtanorū, & lz sibi appropriant Vltramōtani, est tn̄ gl. originalr, q̄ vr̄ innuere istam rationem, in l. si ex facto. in fin. ff. de nego gest. Recte intelligenti ista est vera ratio. Vltimo distingue, vt ꝑ glo. & Doct. & Cyn. hic.

ADDITIO.

a Parif. Neque pactio Primo casu quilibet tenetur uide do Fran. in materia latissime in consil. 29. & consil. 66. Item circa materiam quō liberatio facta uni ex tutorib. prosit aliis, quando in solidum tenebantur, vide pulchrum consilium Comē. cons. 24. inci. Testator filio suo nato, per totum. vbi concludit, quod prodest aliis quando in liberationis instrumento dictum fuit, quod fuit minori satisfactum, & alia, de quib. vide per eum. Et ibi ponit quid si liberatio fiat vni, de eo, quod ab ipso exigi posset, an prosit aliis, posito, quod haberent beneficium diuisionis.

LEX II.

Cū te proponas. Br. h. d. Transactio fcā metu futuræ litis, tenet. Op trāsigere ꝓprie dr̄ ex parte actoris, quasi ab actione resilire. Innuit ergo, qd hic frater actor erat. Sd tūc ꝯ. Io trāsactione ꝯsueuit dari pecunia actori a reo, vt ipse actionē remitteret, sd hic dt expsse, ꝙ frater ꝓmiserat pecuniā, ergo innuit, ꝙ ē re⁹. Hui⁹ timore gl. legit duo mod. Vno mō, ꝙ erat actor, & ꝙ ꝓmisit pecuniā hoc pacto, ꝙ ille daret sibi hr̄ditatē, & sic nā trāsactionis ē, vt actori det pecunia a reo, qn̄ ipse remittit actionē Sed qn̄ ꝯsequit illud, ꝙ p actionē petit, ex nā trāsac. est, vt actor det reo pecuniā, vt hic, & j. e. l. si sup possessio- a ne. Scdo mō legit, a ꝙ hic frater erat re⁹, & sic trāsegisse ponit improprie, & hęc ponit ī primis duab. gl. Op. d l. j. ff. eo Sol. ꝙ ibi dt, ꝙ trāsactio dēt iponi sup lite, intelligit pn̄ti, vel futura, & ita hic, erat ergo hic lis saltē d fcō ex iudiciū Op. de l. i summa. i prin. ff. de ꝯd. ide. Sol. itelligas, ꝙ qō erat d facto absq; calūnia, tn̄ dic, ut dicā. j. e. l. sub ꝑtextu. Quæro, qualr fuit ꝓmissa ista pecunia Gl. a. dt nuda cautione, & vide gl. Sed si hoc verum est, quō ꝓcedit, ꝙ hic dr̄ in tex. si non soluisses, iure conuenireris, cum ex pacto nudo, qs nō possit cōueniri? Rn̄. intelr, ꝙ istud pactū fuit vestitū rei interuētu, qa ille ꝓmisit sibi pecuniā, vt soror sibi daret hr̄ditatē, q̄ soror illam hr̄ditatem dedit, ut l. siue apud acta. j. e. & ibi no. alias hēremus hic necesse dicere, ꝙ hic stipro interuenit, &c.

ADDITIO.

a Secundo modo legitur Aduerte ad hanc secundam lect. quia licet Doct. videantur fateri etiam hanc posse stare ad istum tex. do meus Franc. Pepins de Flo. iurisconsultus celeberrimus, dicit hanc secundam lec falsam Nam gl 3 huius l & communiter omnes, dicunt quod calumnia actoris uitiat transactionem, rei non. Et ita firmant tex. in l. in summa. §. 1. ff de condi inde in l. ista non potest negari, quin sit calumnia ex parte huius sororis, quæ sciebat se non hæredem, uel quia sciebat se esse exheredatam, vel aliter exclusam. Et tamen dicitur hic transactionem ualere, ergo debet intelligi, ꝙ ista soror erat rea, & non actrix, quia alias uitiatur transactio prætextu calumniæ, prout est communis opi hic, & ideo a prima non recedas.

LEX III.

1 *Verba imperatiui modi important consilium, quando imperatur aliquid quod importat priuatam utilitatem.*

2 *Iudex, qn̄ aliquid sibi cōstat ex inspectione instrumenti, supplet de facto.*

3 *Actio utilis proueniens ex directa bonafidei, est etiam ipsa bona fidei.*

Age cū Geminiano. Br. h. d. ſm vnam lec. Qn̄. petitio est gn̄alis, trāsactio specialis, nō ꝑiudicat nisi in his, in qb. est transactū. ſm vnam lec. Et hāc ꝓsequuntur omnes gl excepta vna paruula, q̄ est sup verbo, nominatim. Et primo pono casum ſm istā, & eā expediā. Primo opp hic dt, age, ꝙ est verbū imperatiui modi, & sic vr̄, ꝙ aliquis cogat agere. ꝯ. j. vt nemo inuitus cogat agere. l. 1. Solu. Qn̄ alicui 1 imperatur aliquid, & eius priuatā vtilitatē cōtineat, verba imperatiui modi hn̄t vim cōsilii Ita loquit hic. Ita intelligit gl. tua. 1. & hoc probatur. in l. a. circa fi. ff. man. & ibi in tex. & hic. Op. Scdo, hic innuit, ꝙ iudex ex officio suo debet hic videre de quanta pecunia sit transactū, & sic supplet de facto. Cōtra. j. vt q̄ desunt aduo. l. j. & ꝙ ibi. no. & l. illicitas. §. ueritas. ff. de off. præs. Sol. dn̄t quidam, ꝙ hoc est iō, quia est actio bonæ fidei. Tu dic, ꝙ hoc ideo, 2 † qa liquebat sibi, vt iudici, ex instrumēti inspectione. Alia circa hoc dicam in d. l. j. vt quę desunt ad uo. parti. Dixi plene l. 4. §. hoc aūt iudiciū. de dam. inf. Op j. de iudi. l. licet, qdā dn̄t, fateor, quod hæc replicatio opponeretur, ꝙ gl. non placet, & bene, nā ibi fuit petitio generalis, prosecutio spālis, & sn̄ia gn̄alis: vn̄ qa sn̄ia omnia cōtinebat, est opus replicatione, sed hic fuit transactio spālis, merito nō est opus replicatione, qa oia nō ꝯprehēdit. Huius gr̄a gl. tua distinguit plures casus, quos vide, qa nō dicā hic extra gl. sed dicam j. eo. l. sub ꝑtextu specierū. & l. si de certa. Scdm ergo istā lec. hic de vna spē fuit transactū, & de aliis nō. Sed ꝯ istā lec. vr̄ tex. q dicit de quota pecunia, & certa, & j. q̄iā pecuniā relinq̄, &c. Et sic innuit, ꝙ fuit remissa pars quātitatis debitę, nō spēs, administr. glo. uolens hoc effugere, exponit quantā. i. a qua specie. Alii uolentes, ꝙ lr̄a stet proprie, legunt alio modo. Et br̄ ſm eos hoc intēdit. Si pars debitæ quātitatis petit, & sup ex trāsigeretur in residuo, nō obstat exceptio. h. d. Et ista lec. ponitur in gl. super uerbo, nominatim. Differt ergo hæc lec. a prima, ibi, qa ea diuersis specieb. debebantur, & de una fuit trāsactum, hic debebatur ex una tantum. Item in præcedenti fuit generalis petitio, & specialis trāsactio, hic uero fuit specialis petitio, & spālis transactio.

ANTIQVA LECT.

Age cū Geminiano, Ista l. legitur dupliciter ī gl. & secundū primā lec. h. d.

Vbi

Vbi petitio ē generalis, & trāsactio spālis, nō nocet ī his sup qbus nō apparet esse trāsactū. h.d. Legiē scdo mō, q colligiē ī gl. q̄ incipit, iubebit. h.d. vbi petitio ē specialis, & est trāsactio specialis, trāsactio nō nocet ī his, sup qb. nō apparet esse trāsactū. Op. de l. j. vt nemo iuit. Soluit gl. q verbū, agc, hic positū, nō denotar p̄ceptū, sđ potiꝰ quādā ꝓuisionē Ex ista sol. no. q qn̄q; verbū imperatiuū cōtinēs ꝓpriā vtilitatē eius, cui īperaē, nō stat in ꝓpria signatio- a nc, sđ denotat quādā ꝓuisionē seu cōsiliū, vt hic facit l. 2. in fi. ff. mād. Itē op q iste tex. vř innuere, q iudex possit supplere defectū, ꝯ đ. l. illicitas. §. veritas, ff. d off. p̄sī. Sol. q tūc iudex p̄t cū sibi ē aliqd notū, vt iudici, hoc. n. poterat iudici eē notū ex īspectione istīi trāsactionis, & tūc, vt iudici. Itē op. đ l. sub p̄textu, j. c. Solue, vt ī gl. fi. sol. habeř ī l. tres fratres. ff. d pac. Quęro, qua actione agiř. Dicit gl. q agiř vtili actione neg. gest. & ē gl. 1. Ex qua gl. iūcta cū 3 tex. qn̄ dt, q est bonę fidei, no. q †sicut illę actiones directę, de qbus fit mētio in § actionū. Instit. de act. sunt bonę fidei, vt ibi, ita & vtiles. Quæro quid, nonne ipso iure? Dixerūt quidā, ope replicationis per l. licet, j. de iud. Istud dictū reꝓbatuř p gl. Ratio, qa in l. contraria petitio fuit generalis, prosecutio fuit specialis, & sentētia generalis, vnde cum sententia omnia contineat, nō mirum si nō subuenitur ipso iure, sed ope. excep. seu replicationis.

ADDITIO.

a Non stat in propria significatione Et sic non semper importat necessitatem. adde tex. in c. sic enim 28 q 1 gl. in c. si §. quod præcipitur 14. q. 1. & Card. in Clem. exiui, in § item quia, de verb sig.

LEX III.

1 *Dictio, nisi, quandoque ponit, & quandoque priuat. & nu. 10. & 15.*
2 *Dictio, præter, quando ponatur exceptiue, & quando additiue.*
3 *Dolus quando videatur remissus in generali transactione, quotuplex sit dolus, vide nu. 11.*
4 *Si dolus committatur in transactione, quod agatur actione de dolo.*
5 *Quando dolus committitur, in non obseruando promissa in transactione, an agi possit de dolo. & nu. 15.*
6 *Liberare, est dare.*
7 *Lex debet intelligi secundum materiam tituli, sub quo posita est.*
8 *Actio de dolo, quando datur ex contractu facio, ut des, vel actio præscriptis verbis. & nu. 14.*
9 *Condictio ob causam in contractibus innominatis habet duplicem originē.*
12 *Cautela, ut non possit quis petere reductionem ad arbitrium boni viri.*
16 *Qui promisit nō vēdere librum, puta, nisi Titio, an possit cogi, & sup. nu. 1.*

Actione. Hęc lex hēt ita subtilē gl. & difficilē, & đ medulla iuris, sicut alia q̄ viderī. Bř hoc dt, Ad actionē extinctā n̄ daē regressꝰ, sđ decepto p actionē đ dolo succurriē, nisi sit đ dolo trāsactū. Primo ponit dictū. Scđo exceptionē. Tertio exceptionē exceptionis. Scđa ibi, nisi de dolo. Tertia ibi, nisi 1 specialiř. No. q ī sūmario. No. ēt hoc, †q dictio, nisi, aqn̄q; priuat, a vt patet ex tex. qa primū, nisi, ponit, fm̄ nisi, priuat Op. đ hac l ad b īcipsā, nā prima dictio, nisi, bponit, postea priuat. Doct. volentes istā mām explicare, īculcāt đ dictione, p̄ter, & vř mihi, q n̄ bn̄ faciāt Nā dētis scire, q q̄dā ē dictio exceptiua, q̄ respicit actū positū ī orōne, q̄dā, q̄ respicit terminos: illa, q̄ respicit actū, ē ꝯiūctio, nisi, circa q̄ dicas. Aut p̄cedit oratio negatiua, & dictio, nisi, poc nit, vt hic, ī primo, nisi. Aut p̄cedit oratio affirmatiua, & dictio, nisi, priuat, vt hic ī scđo, vt ī c. peccatū. ī fi. ex̄ đ reg. iu. li. 6. Sed ꝯ hoc op. đ l. Titia, ff đ ma. rest. dt Dy. ibi dictio, nisi, p̄cedit, n̄ seqī, diait testatot, nisi rōnes diligēter reddideris, liber ne esto. Certe hoc n̄ placet, qa licet dictio, nisi, ī ordine vocis, vř scripturæ p̄cedat, tn̄ ī ordine intellectus Sequiē. Dicēdū ē ergo sic, si p̄cedit orō negatiua, dictio, nisi, ponit. Sđ est aduertēdū, qa qn̄q; p orōnē p̄cedētē negaē actus, tūc dictio nisi, ponit actū, ita loquiē hic, qn̄q; p orōnē p̄cedētē negaē potētia, tūc dictio, nisi, ponit potētiā, n̄ actū. Ita loquiē d. l. Titia. §. fi. q. n. ibi dř liber ne esto, nisi rōnes reddideris. hoc ē, liber esse nō possis, nisi rōnes reddideris, qa tūc possis esse, nō, q sis, qa potētiā ponit, & nō actū. Et p hoc ṙndeē ad qōnē q̄ format hic gl. ibi. & dic arg. q ibi notaui & ē tale, ꝓmitto nō vēdere istū librū, nisi tibi, qd imponāt ista uerba? Certe prima oratio negatiua negauit potētiā. ꝓmitto, n̄ vēdere, hoc est, q nō possim vēdere alii, nisi tibi, ergo dictio, nisi, ponit d potētiā, n̄ q cogar đ tibi vēdere. sed cū velim vēdere, vēdā tibi, &c. Quędā ē dictio exceptiua, q̄ respicit terminos, & ista est ꝓpric, p̄positio p̄ter Exēplū, lego tibi oēs libros meos p̄ter Codicē: a isto casu dic. Aut illud, cui apponiē dictio, †p̄ter, cōprehēdebaē sub gn̄alitate p̄cedētiū terminorū. & poniē exceptiue, vt l. nā q, §. fi. de pc. lega. Aut nō ꝯtinebaē sub gn̄alitate p̄cedētiū terminorū, & non poniē exceptiue, sđ magis additiue, seu augmētatiue, & tūc ponit, vt l. Sein. §. vxori, đ ann. leg. Fallit ī his, q̄ cōtinerent odiū, vt ī c. dudū, ex̄ de elec. & ibi no. p Inn. & ita dēs intelligere hāc mām Modo veniamꝰ ad apparatū nostrū, tex. hic dt, nō superest aliqua actio, nisi đ dolo. Quęro đ quo dolo loqř hic? Pro cuiꝰ declaratione dētis scire, q dolus cōmittiē qn̄q; ī ipsa administrōne, qn̄q; ī ipsa trāsactione, qn̄q; cōmittiē post trāsactionē, nō seruādo ꝓmissa. De primo loqř gl. q̄ est hic, sup verbo, trāsactū sit, đ duob. sequē, loquiē p̄cedēs gl. mag An aut ī gn̄ali trāsa- 3 ctione videaē †rem. isꝰ dolꝰ, cōmissus ī administrōne? Gl. tangit hic, dicā pleniꝰ ī l. sub p̄textu specierū. j. e. dixi ī l. Aurelio. §. fi. de li. leg. tn̄ istā gl. vide, & no. intellm quē dat ad l. si qs rōnes. đ li. leg. qa intelligit illā, qn̄ legaē liberō administrōnis iā factæ, & uide gl. 4 Scđo cōmittit dolꝰ ī ipsa †trāsactione inducēdo quē per dolū ad trāsigēdū, an tūc possit agi đ dolo? Et oēs ītelligūt, q sic & ita intellexit Azo. & vide gl. Op. ꝯ hoc, sic dolꝰ dās cām ꝯtrui bonę fidei, reddit ꝯtū ipso iure nullū, ita reddit ēt trāsactionē iterpositā sup ꝯtu bonę fidei ipso iure nullā, vt l. đ tutela. j. de i ītc. rest. & q ibi no. Sol. vt dicā ī d. l. sub p̄textu, j. eo. Tertio q̄ro, quid si 5 †dolus ē cōmissus nō obseruādo ꝓmissa ī trāsactione, an possit agi đ dolo? Plac. dt, q sic, & ita intelligit hāc legē Azo ꝯ Plac. qđ ꝓbat sic, Actio de dolo n̄ hēt locū, vbi hēt locū alia, ut l. j. §. verba. & §. si qs. ff. đ dolo. & l. 2. j. đ dol. sđ hic daē huic trāsigēti actio ꝯ eū quē liberauit p acceptilationē, vt se in pristinā obligationē reponat. s. cōdictio ob causā, ut l. si qs accepto. ff. de cōd. ob cau. ergo nō daē de dolo. Præterea ꝯtus transactionis de quo hic fit mētio, assimilatur ꝯtui, do ut des, hoc est, libero te, ut des pecu- 6 niā. & †liberare est dare: cū ergo impleuit ꝯtū ex parte sua liberādo, dēt hīc actionē p̄scr. verb. vt ff. de cond. ob cau. l. si mulier, & de p̄sc. verb. ob cā. & nālis, eo. ti. & per hoc ipsi dānāt opi. Pla. Quidā volētes sustinere Plac ṙndēt ad obiecta p rōnē subtilē: & sic dn̄t ipsi, ī l. si qs accepto. daē ꝯdictio īcerti, q̄ ē gn̄alis, q̄ ꝯcurrit cū actione đ dolo. Hoc n̄ placet, qa illa l. ē posita ī ti. đ ꝯdi. ob 7 cau. ergo †dēt ītelligi đ illa actione, vt l. Imꝑatot, de ī diē addic. not. ī l. fi. đ ꝯdi. inde. Alii soluūt, q ibi remittebaē oblō certa, hic oblō dubia. & viđ gl. Quidā volētes sustinere Pla. dicūt, q ista ē vera sol. Qn̄ đbitū ē certū, tūc remittere ē dare Ita loqī tō Azo. sđ qn̄ debitū ē īcertū, & dubiū, tūc remittere n̄ est dare, sed est facere. ī desistere ab agēdo. Est ergo tūc ꝯtꝰ iste trāsactionis, facio 8 vt des, id ē, desisto, vt des, sed †ex facio, vt des, daē actio de dolo, ut l. nālis. §. q si faciā. de præscrip. uerb. ergo &c. & hoc uidebaē tenere Iac. But. Mihi nō placet, qa tūc ē verū, q ex facio, ut des, daē actio de dolo, qn̄ ex scō meo nihil adest alteri parti, sed quādo aliqd ei adest scō meo. tūc daē actio præscr. verb. sicut in do, vt des, vt l. cū mota. ꝫ. eodē, & l. siue apud acta, & ibi vide. & no. in d. l. nālis, § q faciam. Sed in proposito ex tali remissione parti aliquid adest. ergo &c. Vn̄ alii volentes sustinere Pla. dn̄t sic, q hic nō fuit actū tātū, vt acceptilatione liberetur, sed in perpetuū desisteret, & ideo, quia istud desistere in perpetuū nō potest implerī p promittētē, qa semper potest agere, saltem facto, & pęna ꝯmitteret, vt l. vbi pactū. j. e. iō nō hēt locū ꝯdō ob causam, uel p̄scr. ver. iō datur actio de dolo. Cy. dicit, q ista sol. nō est bona, p l. si pecuniā. de ꝯd. ob cau. & nō dicit plus. Sed n̄ credo, quod 9 bene dicat, qa in †ꝯtibus innominatis ꝯd. ob cām hēt duplicem originē. Venio mō ex pęnitētia, ita loquiē l. si pecuniā, đ ꝯdi. ob cau. sđ licet hoc sit verū ī oībus ꝯtibus innominatis, tn̄ ī trāsactione nō est locus pęnitentię, vt j. eo l. q̄uis. vn̄ l. si pecuniā, nihil facit ad ꝓpositū, parcat mihi Cy. Scđo mō hēt originē ex mora aduersarii, nō implētis ꝓ parte sua, vt l. dedi. §. j. & 2. de cōd. ob cau. sed hic nō est ī mora, ille, q nō dat pecuniā ꝓmissam, q apparet, qa ille, q ꝓmittit in ꝑpetuū desistere, cū non possit implere ꝯtū ex parte sua, nō p̄t me ꝯstituere ī mora, vt no. j. ti j. ī l. j. ī fi. mag. gl. & j. l. siue apud acta. vn̄ ꝯd. ob cau. fm̄ istā tertiā solutionē, nō p̄t habere originem, neque ex mora, neque ex pęnitentia. Item actio p̄scrip. verb. non oriē ei, qui non impleuit ꝯtum ex parte sua, vt ī naturalis. §. j. de præscr. uerb. Conclude ergo secundum istam 3. solu. quod procedit opinio Placen. dolo enim facit, qui pecuniā incōtinēti nō dat, quia sic videtur actum. Quæro quid si super dolo transactum sit per dolum, an ualeat transactio. Gl. dicit, quod sic, ut l. 1. infra de plus peti. & dic, ut ibi dictum est.

ADDITIONES.

a Nisi. Adde de hac dictione, nisi. & multis aliis priuatiuis. vide Old. cons. 49. & de dictione, præter, vltra Old. uide Rom. cons. 328.

b Parisi. Dictio, nisi. De significatione huius dictionis, nisi, & dictionis præter, uide omnino Bald. in c. 1. § sed res. per quem fiat inuest. Vide quæ scripsi in l. eum. § qui iniuriarum, si quis cau.

c Dictio, nisi, ponit. Adde tu, q contra Barto videtur tex. in l. diuus in prin. ff. de peti. hær. vbi hæres cui est mota quæstio hæreditatis, dicit tex quod est prohibitus alienare bona hæreditaria nisi malit satisdare, ergo dicemus posse alienare, si satisdat, quia præcedit oratio negatiua, & tamen ibi dicitur, quod etiam si caueat, nō possit. Item uidetur tex. in regula, peccatum de reg. iur. lib. 6 ubi dictio, nisi, habet orationem negatiuam præcedentem, tamen non ponit, igitur, &c. cogita, & uide Doc. in l. si cum. § qui iniuriarum. ff. si quis caut.

d Io. Fe. Ru. Non, quod cogar Adde, quod contra Bar. tenet Bal. in c. cum accessissent, de constit. cum quo simpliciter transit Imol hic.

ANTIQVA LECTVRA.

Actione. Actio extincta p acceptilationē nō p̄t amplius ītētari, sed si in trāsactione dolus īteruenit, ageē de dolo, nisi sup dolo sit trāsactū. h.d. Et diuidiē, nā in prima, ponit dictū. ī 2. excep in 3. poniē exceptio exceptionis. Scđa ibi, nisi de dolo. Tertia ibi, nisi specialiter. No. q ubi oratio negatiua p̄- 10 cedit, dictio, nisi, †ponit, & extra, vbi p̄cedit affirmatiua dictio, nisi, negat circa q̄ uide, q̄ not. p Dy. in c. peccatū. extra de reg. iu. li. 6. & p Cy Quęro, vř hic, q agiř de dolo, ꝓ quo dolo aduertatis, q triplex est dolus. Quidā est dolus ꝯmissus ī administratione an transactionē, & de isto dolo loquitur gl. si post pri. Quidā

eſt commiſſus in ipſa tranſactione, quia per dolum inducitur quis ad tranſigendum. Quidam eſt dolus commiſſus poſt ipſam tranſactionem, quia promiſſa in tranſactione non ſeruantur, & de iſtis duob. dolis loquitur in gl. ma. post princ. Venio ad primum [1] dolum. Quero, ſi aliquis tranſegit, vtrum per hanc tranſactionem, videatur † dolus remiſſus an tranſactionem in adminiſtratione commiſſus? gl. fi. arguit pro, & contra, finaliter facit iſtam differentiam, quod aliud eſt dicere, remitto tibi adminiſtrationem, quo caſu dolus eſt remiſſus, vt l. ſi quis rationem ff. de li. le. aliud eſt dicere, lego tibi liberationem, arg. l. Aurelio, §. fi. ff. de li. leg. ſigna iſtam gl. & [2a] no. eam. Propter hec verba quidam Doct. ſummum † cautelam, quod poſſit aliquo modo pro laudo, vt non poſſit reduci ad arbitrium boni viri, v 3, quod partes promittant remittere, v 3 c. promitto non petere reduci laudum ad arbi[a]trium boni viri, & ex tunc remitto,[a] &c. Imo ſi aliquod ius, vel aliqua actio competeret mihi etiam in futurum, ex nunc illud iam, vel actionem illam tibi remitto, & imponitur ſuper hoc pactum per ſtipulationem, & ſic iſto modo concluſa eſt via reducendi ad arbitrium boni viri. Quero de quo dolo loquatur gl. noſtra. Pla. intelligit hanc l. quod loquatur de dolo commiſſo poſt tranſactionem, quia non obſeruantur promiſſa. Hanc opi. gl. reprobat, vt patet in ea. Secundo reprobatur, quia cum eo poſſet agi, vt debitor reponat ſe in priſtinam obligationem, condictione ob cau. vt l. ſi quis accepto, ff. de cond. ob cau. videtur etiam competere de dolo actio. Preterea ſi non obſeruantur promiſſa, videtur competere actio praeſcriptis verb. vt l. naturalis. §. j. de praeſc. verb. & videtur non competere actio de dolo, vnde ipſe intelligit de dolo commiſſo in ipſa tranſactione. Alii volentes ſuſtinere Pla. [3] dicunt, quod competit etiam † actio de dolo, vbi promiſſa non obſeruantur in certis conditione generali, que concurrit cum actione, de dolo, vt no. in l. ſi cum exceptione §. eum q. ff. quod met. cau. Iſta non eſt bona, quia cum illa lex ſit in ti. de condi. ob cau. non eſt veriſimile, quod loquatur in conditione generali. Vnde alii dicunt, & iſtam videtur tenuiſſe d. Iac. quod tunc eſt verum, quando remitteretur liquidum. Ita intelligit ipſe d. l. ſi mulier. Sed vbi non eſt debitum liquidum remittere eſt facere, vnde in caſu oratae le[4]gis, cum debitum non eſſet liquidum, videtur eſſe contractus † facio, vt des, ex quo oritur actio de dolo. d. l. naturalis. §. quod ſi faciam. Iſtud dictum non videtur bonum, tamen quia in contractu facio, vt des, vbi ea facto meo aliquid adeſt parti, non oritur actio de dolo. Vnde retento caſu legis noſtrae, vbi adeſt aliquid parti, quia adeſt liberatio, non habet locum actio de dolo, ſed actio praeſc. verb. Tene opin. glo. quod loquatur de dolo commiſſo in tranſactione. Sed op. contra gl. que concludit, quod actio de dolo habeat locum contra eum, ſicut dolus dans cauſam contractui bonae fidei, annullat contractum ipſo iure, vt l. 3. §. fi. ff. pro ſoc. Ita quando dat cauſam diſtractui, puta tranſactioni, ille diſtractus non debet valere ipſo iure, vt l. de tutela, & ibi in gl. j. de in integ. reſt. Sol vt ibi. & no. iſtam gl. Vlt. [15] gl. ponderat iſtud verbum, † niſi, & inducit argum. ad ea, que no. l. ſi eum. §. fi. ff. ſi quis cau. Vnde aduerte, quod quandoque oratio negatiua praecedit, & negat actum, & tunc dictio, niſi, ſequens, ponit actum. Ita debet intelligi haec lex. Quandoque oratio negatiua praecedit, & negat potentiam, & tunc dictio, niſi, ſequens, ponit potentiam l. Titia, §. fi. ff. de ma. teſt. ubi gl. niſi reddideris rationes, liber ne eſto. licet dictio, niſi, praecedat quo ad ordinem, veruntamen quatenus ad intellectum ſecus, quia tantum eſt dicere, niſi reddideris rationes, quantum dicere ſic, non poſſis eſſe liber, niſi rationes reddideris, haec dictio, niſi, ponit potentiam. q. d. poſſis eſ[b]ſe liber. Et iſta materia[b] facit ad q. gl. poſitae in d. l. eum. V. g. promittis non uendere codicem tuum, niſi mihi, an potero cogere, vt mihi uen[16]das? Certe, non, quia dictionem † niſi, praecedit oratio negatiua, poſtea ſequitur dictio, niſi, que ponit, q. d. poſſes uendere, non tamen poſſes cogi. Bar.

ADDITIONES.

[a] Ex nunc remitto. Adde, & aduerte lec ad hanc cautelam, quia arbitror, quod non obtineretur in practica, tum, quia non puto eam Bar. tum per ea, quae ponit ipſe Bar. in l. Aurelio. §. Caius. ff de lib. leg. & plures cautelae ponuntur. per Cep. a ſuis cautel. per quas impeditur petitio reductionis, quas vide in cautelis.

[b] Et iſta materia. De hoc nouiſ. Capi. inſtit. de act. §. 1.

LEX V.

Cum te. Tranſactio ſine ſcriptura valet. h. d. No quod dicitur in ſummario. No quod probatio per confeſſionem eſt ſufficiens, ſicut probatio per inſtrumentum. hic non ſunt alia, &c.

LEX VI.

1 *Actio, quae per lit. conteſt. tranſit ad haeredes, extinguitur, quando conuentione partium a lite diſceditur. & nu. 11.*

2 *Verba, quae poſſunt intelligi ſub conditione, & ſub modo, qualiter intelligantur. & nu. 12.*

3 *Remittendo tibi actionem iniuriarum, pro centum, an iſta actio ſit ſublata ante quam ſoluat. & nu. 13.*

4 *Contractus innominatus, vt cognoſcatur, an inſpicienda ſit forma conuentionis, an vero impletionis.*

5 *Verbum ſuſcipere, & recipere, & ſimilia, quod intelligi debeant ratione dominij.*

6 *Stipulatio appoſita ſuper aliquo contractu, debet intelligi ſecundum naturam illius contractus, ſuper quo interponitur.*

7 *Si non ſeruatur tranſactio, an agatur actione prima, vel praeſcriptis uerbis.*

8 *Actio, praeſcriptis uerbis, datur a lege, quando aliter ſubueniri non poteſt.*

9 *Conſenſu partium reſtaurari non poteſt, quod conſenſu extinctum non oritur.*

10 *Actio non debet libello inſeri.*

Cum mota. Haec eſt ſubtilis, ſpeculatiua, & vtilis lex, & eſt ſundamentum noſtrae lectionis. Bar. h. d: Ad querelam extinctam non datur regreſſus, ſed ſi promiſſa non ſeruentur per actionem ex ſtipulatione, vel praeſc. verb. ſuccurritur. Primo reſpondet ad quaeſtionem, ſecundo dat conſilium. Secunda ibi, verum ſi fides. No. quod dixi in ſummario, ſed in recitatione contrariorum colligam multa alia notabilia. Venio ad apparatum. Et op. quod querela praeparata tranſit ad haeredem. ff. de inoff. teſt. l. poſthumus. §. fi. & l. ſeq. ſed erat praeparata, quod apparet ex tex. qui dicit, Cum mota inofficioſi querela &c. ergo tranſit ad haeredes Sol gl. Iſta querela praeparata, fuit remiſſa per tranſactionem, ideo perinde eſt ac ſi parata non eſſet: & vide gl. [1] Et no. ex hac ſolutione, quod omnes leges, quae dicunt, quod per lit. conte. actio † ſit tranſitoria ad haeredes, hoc eſt, verum niſi a lite conuentione partium ſit receſſum, tunc n. extinguuntur etiam illi effectus per lit. conte. inducti: hic eſt caſus, quem [a] tene menti at t ſic debet limitari, quod dixi vobis in l. 2. de fruc. & lit. expen. Contra praedicta op. & videtur, quod non requiritur praeparatio, vt l. ſi quis filium. j. de inoff. teſt. Sol. aliud hodie, aliud ſecundum tempora huius l. Op. & videtur, quod ad querelam poſſit rediri, vt ff. de inoff. teſt. l. ſi inſtituta, in prin. Sol. Per matrem, ſi viueret, poſſet rediri ad querelam, quia ſibi competeret, ſed per haeredes matris, non poteſt rediri ad querelam, quia ad eos non tranſit, omiſſa praeparatione per tranſactionem, iſta t. ſol. gl. eſt vera, & vide eam. Alii dicunt, quod fuit ibi renunciatum ſub conditione, hic ſub modo. Iſta ſolu. vera eſt in ſe, ſed continet diuinationem, ex eo, quod ibi ſimpliciter loquitur. Pro huius [b] ergo declaratione † eſt videndum[b] quando ea verbis conuentionis non appa[a]ret, vtrum quis recedat ſub † conditione, vel ſub modo, quid intelligatur in dubio. exemplum. Conuentum fuit, vt ſi a lite recederem, dares centum, que verba poſſunt intelligi conditionaliter, vel ſub modo. Doc. dicunt, quod in dubio debent intelligi ſub modo, vt l. quero, §. inter locatorem. ff. loc. quod apparet ex eo, quod ibi de exceptione dicit, quae non eſſet neceſſaria, ſi intelligeretur conditionaliter. Fallit quando ea in ſe de neceſſitate conditionem importat, vt promitto tibi centum pro dote, vt l. ſtipulantem, & l. promittendo. ff. de iu. do Ex iſtis colligitur, quod in l. ſi inſtituta, in dubio debet intelligi ſub modo, ideo haec ſol non eſt bona, quod ibi ſub conditione, &c. Et iſta in[3]ducunt Doc. Vltramon. ad q. † remitto tibi actionem iniuriarum pro centum, vtrum actio ſit ſublata anteque ſoluas centum. Certe ſic, nam iſta actio cum ſit ea delicto, poteſt tolli per pactum ipſo iure, vt l. ſi tibi. §. quidam. ff. de pac. & l. ſi vnus. §. pactus, eo. ti. Item iſta intelliguntur ſub modo, & de natura modi eſt, non ſuſpendere effectum eius, de quo agitur, quin ipſo iure inducatur, vt l. demonſtratio. §. fi. cum gl. de cond. & demon. & l. quib. diebus, §. Termilius. eo. ti. Sumus expediti de prima parte, veniamus ad ſecundam, & haec eſt multum difficilis. Dicitur hic, quod datur actio praeſcr. verb. Contra, hic fuit, facio, vt des, quia fuit conuentum, vt ipſa diſcederet a lite, & acciperet partem bonorum. ergo datur actio de dolo, vt l. naturalis. §. quod ſi faciam, de praeſcri. ver. gl. vero dicit, hic fuit do, vt facias, non facio, vt des, quod apparet, quia ſi reſpicis verba tex. prius conuenitur de dando, quam de facien. dicit n. partem bonorum ſuſciperet, & a lite diſcederet, licet fuit in faciendo praeuentum, quia mater prius receſſit a lite, quam ſibi fuerit datum. b. d. 2. gl. huius l. vlti. in prin. & vide [4] eas. Vt ergo cognoſcamus † quis contractus innominatus ſit, debemus inſpicere formam conuentionis magis, quam formam impletionis, ſecundum gl. hic poſitam, & in l. ex placito. j. de rer. permu. Vltramon. ſunt in contraria opi. quod inſpicitur forma impletionis magis, quam conuentionis, & ſum ſolitus tenere quaſi idem, licet per alia verba. ſ. quod inſpiciamus vtrumque? Nam ſicut in contractu emptionis, & venditionis ex parte eius, qui dat pretium dicitur emptio, & ex parte eius, qui dat rem, dicitur venditio, ita in contractu iſto innominato, ex parte eius, qui facit, dicitur facio, vt des, ex parte, eius, qui dat, dicitur do, vt facias, vnde remanet, quod hic eſt facio, vt des ex parte matris, ergo videtur, quod debeat dari de dolo actio, vt in contrario. Sol. lex contraria loquitur quando ex facto nihil adeſt cui fit, ſed quando ei aliquid adeſt, tunc habet locum actio praeſcr. ver. ſicuti do, vt des, & hic eſt caſus. Nam ex eo, quod a lite deſiſto, tibi adeſt liberatio, vt no. in d. §. [5] quod faciam, dixi vobis in l actiones. j. eo. Ex hu habes notare, † quod iſta verba ſuſcipere, recipere, & ſimilia, debent intelligi iure domini, quod apparet, quia perinde eſt, ac ſi aliquid ſibi promitteret dare, ſecundum gl. & Doc. de ſimilib. verbis dixi in l. ſi fundum certa die praeſtari. de verb. obl. que tenementi. Antequam ergo ſoluam iſtam gl. & iſtud dictum, contra eam, primo op. ſi iſta verba importent dationem, & fuiſſet interpoſita ſtipulatio, non ageretur ad intereſſe, ſed ageretur ad ipſas res, vt l. vbi autem, in fi. de verbo. obl. Sed hic dicitur, quod agitur ad intereſſe, ergo apparet, quod iſta verba continent factum magis, quam dationem. & vide tex. Dico gl. bene dicere in hoc, quod iſta verba important dationem, verbo, quando promittitur aliquid ſimpliciter, nec ponitur tradi, dari, vel praeſtari, exemplum, promitto tibi fundum, nec adiicitur fundum dari, vel praeſtari, vel fundum tradi, intelligitur de datione, vt eſt tex. in l. ſi ita. §. 1. de contrahen. empt. ſed hic ex parte eius, qui obligatur non fuit appoſitum aliquod verbum, ſed dixit, tu recipies fundum, vel bona, nec ex parte eius, qui debebat recipere, ergo debet intelligi, quod obligetur ad dandum. Ad contrarium in eo, quod dicitur id, quod intereſt, reſpondetur duob modis. Primo ſic, in id, quod intereſt, vt exponamus. i. ideo, quia intereſt, petantur ipſa bona, uel aliter, & melius, & magis placet. In promiſſione ſimplici de dando, procedit contrarium, [c] ſed quando † ſtipulatio de aliquo dando interponitur ſuper ali[d]quo contractu[c] debet intelligi ſecundum naturam illius contractus.[d] ſuper quo

ADDITIONES.

[a] Bar. hic Tene menti. Adde ſecundum Ang. tex. in l 3. ff. de priua. delic. & in glo. 4 inſ. de praeſcr. lon. temp. per Abb. in c. cum extra de teſta. per Bal. de l. ſubi. in l. 3 ne de ſtatu defunctorum.

[b] Menoch. Eſt videndum. Dec. l. in omnibus obligationibus nu 3. ff de reg. iu. Socin. conſi. 93. col. fi. & conſi. 149 in 1. uol.

[c] Stra Sup aliquo contractu Et, quod ſtipulatio interpoſita ſuper aliquo contractu intelligatur ſecundum eius naturam, adde eundem Bar. in l. ſi quis cum alter. ff. de ver. obl. & Ale. in conſi 76. in prin. in 1 vol. & Nouiſſimos in repe. c 1. de iudi.

[d] Jo. Fr Ru. Naturam illius contractus. Adde Bar. in l. 1. in fi inſ. de condi. ob. cau. ubi uidetur contrarium uelle eius, quod tenet hic Solue, ut habes per Alex in l ſtipulationes non diuiduntur. in prin. ff. de verb. oblig.

a quo īterponit̄, vt ff. d vsu. l. si stipulat᷒. & l. dānī infecti qdā ī priu,
de dā infe. & l. 5. §. ꝯuētionales de verb. ob. Mō cū hic fuerit sti-
pl̄o īterposita sup isto ꝯctu Inoīato, assumit nām ipsius, cui᷒ nā
hæc est, vt dari sit in oblone: agaī ergo ad interesse, vt l. nālis. §. j.
de p̄scr. vet. habuistis. no. ī l. 1. j. de sen. q̄ ꝑ eo, ꝗ interest. Op. vlte-
7 rius in gl. & vr̄, ꝗ si nō † seruat fides, dēat agi actione prima, vt s̄,
ti. l. cū ꝓponas. la 2. Gl. dat hic duas sol. Primā, ꝗ spāle est hic fa-
uore filiorū, cū eis nō dēt q̄rela, qa omissa fuit ꝑparō. & ista sol.
p̄t esse bona, vt dicā. Alii dnt, ꝗ hic spāle odio querelæ, nā sicut
obligatio ex maleficio ꝑ pactū tollit̄ ipso iure, ita q̄rela per pactū
tollit ipso iure, iō ad eā nō p̄t hr̄i regressus Sol. ista nō ē vera: nā
ſm hoc, & si ipsa mr̄ viueret nō posset hr̄e regressum ad q̄relā? ꝗ
ē ꝯ l. si īstituta. ff. d inof. test. Dicēdū ē ergo, ꝗ hic ad primā actio
nē ñ p̄t hr̄i regressus, qa sublata ꝑ mortē mr̄is. & sic ꝯct᷒ innomi
nat᷒. i. vt a lite desisteret, vr̄ ipletus ex parte hr̄dis mr̄is. merito da
tur actio p̄scr. ver. & hoc iuuuir p̄cedēs so. dū dt, spāle est fauore
filiorū, & vtd gl. istud ñ vr̄ bñ dcm, qa ista verba, vt a lite desiste
ret, dēt̄ ēt ītelligi, discederet in ꝑpetuū, vt l. seruus. s̄. de pact. & l. si
pactus, s̄. de pact. ergo ex parte mr̄is vl hr̄dū eius, nō p̄t ipleri, qa
taliē de scō poterit ad litē redire, vt l. vbi pactū. s̄. eo. l. actione. Cō
cedo ꝯriū, & iō dico, ꝗ ista actio p̄scr. verb. ñ oritī ex isto ꝯctu i-
8 nominato, tanq̄ ipleto a mr̄e, vl eius hr̄dib. s̄ † daī a lege absq; ali
qua mr̄is oblone, vl ꝯctu: & hoc ē, ꝗ dt tex. dū dt ibi dāda, di gl.
a l. 1. ergo alias nā actionis p̄sct. ver. sit, ꝗ oriaī ex ꝯctu, vt l. iuris-
gētiū. §. j. ff de pac. tñ hic ñ oritī, sed a l. ꝓducit̄ sine mr̄e. Dr̄ ergo i-
sto casu, ista actio datiua, non natiua, & iō daī ista actio: qa alio
mō istis filiis subueniri nō p̄t, & hoc voluit dicere gl. ibi spāle. i.
ꝓ filiis, &c. † Sed ꝯ hoc īsisto, imo vr̄, ꝗ possit sibi subueniri ꝑ ꝯ-
9 dōnem ob causm, vt se reponat in pristinam obligationem ut
l. si quis accepto. de cond. ob. cau. Sol. duobus mo. primo, ꝗ hic
condō ob cau. non competit, quia impl̄e est, ꝗ quis se in pristi-
nā oblonē reponat. Cū n. q̄rela ex ꝯ ensu partiū nō orit̄, nō pos-
set ex ꝯsēsu partiū † restaurari, vt l. si unus. §. pactus, ff de pac. Pet.
ꝯ istā sol. dt, fateor, ꝗ ñ p̄t restaurari, sed qa p̄t pati se de facto ꝯ-
ueniri, vt l. Iul. §. q̄ tū. ff ad exhi. hoc nō placet, primo ꝑ istā l. q̄ ur̄
velle, ꝗ ista actio vtilis p̄sc. uer. det in subsidiū: scdo qa nulla lex
dt, ꝗ ego possū agere ꝯ aliquē, ut patiaī se ꝯueniri d facto: sed p̄t
qs si uult, sua spōte soluere ad euadendū illā actionē Ita logī d. l.
Iul. §. q̄ tū āt. Facit de ali. iu mu. cau. fa. l. 3. §. fin. Vel dic, ꝗ ꝯdō ob
cām, nō p̄t hr̄e locū, neq; ex pęnitētia, q̄ nō hēt locū in trāsactio
ne, neq; ex mora, qa cū nō sit iplet᷒ ꝯct᷒ ex pte hr̄dū, vt dixi s̄. e.
l. actio. de necessitate ergo recurrit̄ ad actionē p̄sc. uer. datiuā. Itē
ꝯ istud op. & vr̄, ꝗ isto casu sit dāda actio de dolo ꝯ eū, q ñ serua
uit fidē, vt dixi ī l. actiōe. s̄. e. Substinēdo opi. Plac. sol. ibi ille q de
dolo uolebat agere, ex pte sua fecit qcqd potuit, qa libauit ꝑ ac-
ceptilationē, & Aglianā stiplonē, hic uero hoc ñ fecit, l; libatio
sit secuta ꝑ mortē mr̄is, tñ hoc fuit casu magis, q̄ facto suo, & nō
p̄t ita dol᷒ aduersario ipigi, merito recurrit̄ ad actionē p̄sc. ver. da
tiuā. Ista ē uera lec. q̄ mihi placet Possem᷒ ēt dicere, ꝗ h c logī d
actione p̄sc. uerbis natiua, q̄ orit̄ ex ꝯctu innoīato. & ꝗ hic dr̄ in
tex. utilis, expone. i. efficax. & ur̄ hoc velle q̄dā gl. sup uerbo uti-
lis, ꝗ j. dr̄ dāda est. s. a l. ex nā ꝯct᷒ p̄ambuli, ut sic natiua, nō dati-
ua. ut l. iurisgētiū. §. j. ff. de pac. Et si tu dicis. qūo hoc, cū hic ñ sit
ipletus ꝯct᷒ ex parte mr̄is, & hr̄dū, rn̄deo, ꝗ hic fuit ꝯuētū, ut di-
scederet a lite p̄nti, renūciādo ei, & hoc fuit ex p̄ssū, vñ ꝑ illā tenū
ciatioñē ꝯct᷒ ur̄ ipletus: Præcedēs tñ lec. ur̄ magis subtilis. & ma
b gis applaudit lr̄æ, ꝗ tene mēti. Vl. no. b † ex hac lege tu iuuenis, ꝗ
10 actio nō dēt † inseri libello, qa actio ex narratione facti apparet,
vide tex ibi, utilis. & gl sup uer. utilis, dixi in l. edita. s̄. de eden. Itē
qdā inducūt istū text ꝗ actio est factum, quia res ipsa gesta, est a-
ctio, sed truffa est, & est opi. Vltra. quia tex. dicit Inst. de act. §. 1. ī
prin. ꝗ est ius, iō nō curo. de quo ꝑ Cy. in l. edita actio. de edeo.

ADDITIONES

a Pon. Interponitur Stipulationē interpositā super aliquo cōtractu dēre intelligi se-
cundū naturam eius cōtractus super quo interponitur, & immo si apponatur sup
contractu innominato, debere regulari secundum eius naturam. Contra huic di-
cto videt obstare illud, quod dicit Bar. in l. 2. inf. de cōdi. ob cau ꝗ raro hodie in in-
strumento publico est dare contractus innominatos, quia notarii super illis appo-
nūt stipulationes, quasi tūc, vt ipse ibi sentit, sit recurrendum ad cōtractus innomi
natos, & sic non esset uerum id, quod ipse hic dicit. Sed pro horum declaratione
uide Ale. in l. iurisg. ff de pac. & in l. stip. ff de uerb. ob. in 11 op. Bar. intellige autem
hoc uerbum, ꝗ stipulatio debet sapere naturam contractus, procedit illa regula,
quando super uno interponitur, super quo fuit interpositus, secus si super diuerso.
Ita. Imo in l. 4 §. Cato. in 6. op. Bar. declarat, de uer. ob. quod dictum ibi exclamat
Are. intellige etiam hanc regulam, ꝗ stipulatio, &c. ut non detur in plus quam da-
batur primus contractus. ut, ꝗ longioris sit uitę, non autem, quod non possit pri-
mum contractum fortiorem reddere. Ita dicit egregie Imo. in l. si miles, s. decem, ff.
de uer. ob. ubi uult hanc regulam habere locum, etiam si stipulatio esset conditio-
nalis, & interponeretur super contractu puro, & uide Ale. consi. 76. uol. 5.

b Menoch. Vltimo no Gomes. Insti. de actio. in 1 nu 37.

ANTIQVA LECTVRA.

Cum mota. Vbi q̄rela ē extīcta ꝑ trāsactionē a mō ñ p̄t
agi prime ua act.one, uł stiplone, sed si sti-
pl̄o intercessit agit̄ ad interesse: al̄s agit̄ p̄scr. vet. Oppo. dr̄ hic, ꝗ
hr̄dib. huius mr̄is nō ꝯpetit q̄rela. ꝯ, cū fuerit p̄parata q̄rela, qa dt
tex. cū mota, ꝗ dēat ꝯpetere hæt. ut l. posthumus, §. fi. ff. de inof.
test. Sol. glo. ꝗ hic non ꝯpetebat hr̄dib. qa fuit remissa, seu sopita
ꝑ trāsactionē. Ista sol. est no qa sicut effectos p̄parationis ꝑdit̄. per
transactionē ii post lit. ꝯt. intercessit transactio, puta ꝑ lit. ꝯtest a-
11 † ctio efficit ꝑpetua, & ad hr̄des trāsitoria itat Iste ef̄ect᷒ ꝑdit̄ si trā
sigat. Itē op de l. si qs filiū. j. de inof. test. Sol. ut in gl. 1. Itē opp. dr̄
hic, ꝗ q̄rela uerū intētari nō p̄t, ꝯ. de l. si instituta, ff. de inof. test.
gl. dat duas sol. Prima est, ꝗ ꝑ mr̄ē p̄t itētari. nō ꝑ hr̄dē, vt hic. Ista
sol. est uera. Aliā sol dat gl. ꝗ ibi fuit renūciatū sub ꝯdōe ꝑ hr̄dē,
hic sub mō. Ista est vera in se, tñ nō quaten᷒ ad l. nr̄am, qa est di-
uinare. Ex hac sol. collige, ꝗ ubi remittit̄ actio sub aliq̄ ꝯdōne,
ea ñ existēte, ñ dr̄ actio extīcta, sed remanet, & ītētari p̄t, vt hic, &
hæc uera, ut ibi apparet Sed qd ī dubio. Pone remitto tibi actio-
12 nē meā ꝑ cētū, tūc q̄rit, an sit sub † ꝯdōne, uel sub mō? vr̄ ꝗ sub
mō. l. q̄ro. §. licet locatorē, ff loca. cir. si. ꝯ istud ē l. ꝓmittendo, & l.
Stichū. ff. de iu. do. potes ibi dicere, ꝗ ibi fallit in ꝓmissiōe dotis,
& rō ē, qa ꝓmittere cētū noīe dotis ñ p̄t sine hoc, qn mr̄imoniū
ꝯhat, sed remittere tibi actiōē meā, hoc p̄t eē sine eo, ꝗ des mihi
cētū, & iō i p̄cedēti intelīr sub ꝯdōne, in isto sequēti sub mō. Ex
13 hoc collige, si remitto tibi † iiuriā, ꝓ cētū, & nō des mihi cētū, ac-
tio iiuriarū nō pōt amplius ītētari. Itē op. & sū in gl. fi. magis vr̄,
ꝗ hic fuerit ꝯctus, facio, ut dēs, vbi ur̄, ꝗ dēat actio dari d dolo,
vt l. nālis. §. ꝗ si faciā. ff. d p̄sc. vet. So. ꝗ hic fuit ꝯct᷒, do, vt facias,
ñ facio, vt des, ꝓbaī ex ordine tex cū dt, bonorū partē. Ista est rō
huius gl. Ex qua no. ꝗ ad cognoscēdū qs ꝯctus sit, īspicit̄ forma
ꝯuētiōis ñ forma īplemēti. Idē sētit gl. h c. & ī l. ex placito. j. d re.
ꝑmu. Verū est, ꝗ d. Bartolutius ē solitus dicere, ꝗ ex parte est fa
cio, ut des, puta in ꝑsona mr̄is, ex alia parte pōt esse, do, ut facias,
do partē bonorū, ut desistas. Sed ꝯ istud op. qa si ex parte mr̄is ē
ꝯctus facio, ut des: ergo ur̄ ꝯpetere actio de dolo. Dic, ꝗ ipse bñ
dt, rō: qa ex pacto, vt velit desistere, alteri adest liberō, quo casu
dēt dari p̄scr. ver. nō de dolo. Itē op de l. cū ꝓponas. s̄. ti. proxi. gl.
dat duas so. Prima ē licet sit scda ī gl. ꝗ sit spāle rōne q̄relæ, q̄ tol
lit ipso iure. Ista so. ñ vr̄ vera, qa ſm hāc so. ꝯcludit, ꝗ ēt mr̄ ñ pos-
set ipsā intētare, ꝗ ē falsū, vt s̄ dixi. Vñ gl. dat aliā solonē, & ista ē
prima ī gl. vt sit spāle ꝓ filiis, & ista ē vera. Sed instaī, & vr̄, ꝗ possit
agi ꝯdōne ob cām, vt fiat restō ī pristinā oblonē, vt l. si qs accep-
to tulerit. ff d ꝯd. ob. cau. Quidā dixerūt ꝯriū, qa patit̄ agi, & patit̄
ꝯuēt᷒ se posse ꝯdēnari. Ista ñ ē vera. Vñ dices, cū q̄rela tollaī ꝑ pac
tū, sicut, & actio iniuriarū, & furti, ñ p̄t agi, vt fiat restō ī pristinā
obli. & qa sicut actio furti, & iniuriarū ñ orit̄ ex ꝯcō, sed ex ꝯtu-
melia, vt l. si vn᷒ §. pact᷒, ff. de pac. ita ꝑ pactū sequēs ñ resuscitaī
actio iniuriarū, nec furti: neq; ī q̄rela p̄t peti, ꝗ fiat repositio ī pri
stinā ob. Itē op. d l. actione. s̄. eo. qa dēt agi actione de dolo. Sol. ꝗ
ibi logī d actione d dolo ꝯmisso ī trāsactione, hic de dolo ꝯmisso
post trāsactionē, qa ñ obseruaīt ꝓmissa. Itē op. & vr̄, ꝗ possit agi
p̄scr. ver. qa ille, q agit, impleuit ꝯctū ex parte sua. d. l. nālis. ꝑ totū.
Sed retēto themate ex parte mr̄is, & hr̄dū suorū nō p̄t impleri ꝯ-
ctus ex parte sua, qa si nō agunt hodie, agent cras, & poterūt age
re ēt de facto, vt l. vbi. j. e. gl. q̄ incipit, dāda. s. a lege, fateī ꝯriū, qa
est verum, ꝗ vbi ꝯctus p̄t impleri, actio p̄scri. uer. si ꝯctus imple
tur, est natiua, & p̄supponit obligationē, vt l. iurisgentium. §. j. ff.
de pac. Sed ubi non potest impleri ꝯctus, actio p̄scriptis verbis di
cuur datiua. Ita debet intelligi iste text. & glo. quæ dicit. s. a lege.

LEX VII.

a Transactionis. Procurator ad litem non potest transi
gere. h. d. Op. de l. procurator cui ge-
neraliter cum libera ff. de proc. So quod hic dicitur, fallit in trib.
casib. qui ponuntur in gl. alias, ꝗ quis possit transigere, requira-
tur speciale mandatum, ut hic. & l. mandato. ff. de procu.

ADDITIO.

a Paris Non potest transigere Item nec compromittere, sed requiritur speciale man-
datum pro quo est, & eius declarationem uide per Pau consi. 87 post prin.

LEX VIII.

De alimentis. Hęc lex ponit duas regulas, & non eget
summatio. Opp. de l. cū hi. § plane. ff co.
sol. Ibi de alimētis debitis ex contractu, hic ex vltima voluntate
debitis, in qua distinguitur, vt hic dicit̄, & plene tractatur per Iuris-
consul. in d. l. cum hi, per totam. l. ff. eo.

1 *Transactio super alimentis præteritis, ualet.*

2 *Super alimentis futuris cognoscitur summarie, secus super præteritis.*

1 De alimentis. Trāsactio † facta sup alimētis p̄teritis va-
let, sup futuris ñ valet. Quæro de rōne di
uersitatis istorū. Rō est, qa alimēta p̄terita nō sūt necessaria, sicut
futura. Nā si alimeta relaxent̄, qs posset mori fame, q̄ rō cessat in
a præteritis. ista rō est not. & d. lac. no. eā, ad alia. s. ꝗ su p † alimentis
dēt cognosci summarie, vt l. si quis a liberis, §. si uel parens. ff. de
lib. agno. & l. 3. §. cāæ, ff de Carbo edi itelligit ipse, ꝗ hoc sit uerū
a in alimentis futuris, a in alimentis præteritis non, eodem modo
dicit ipse ꝗ licet de alimētis possit cognosci dieb. feriatis, l. 2. de
fer. intelligit de futuris. Itē op. d l. cū hi. § plane. ff. c. So. ꝗ ibi logī
in debitis īter uiuos. hic de alimētis debitis i ultima uolun. Quæ
ro de rōne, Rō est ista, qa oblo ex ꝯctu uiuos respicit, uł tr̄s pręteritum.

ADDITIO.

a Futuris Adde Albe. in l. cum hi. ff eo. in prin. & Pet de Anch in Cle. 2. de iure patr.
& Franc. de Are. in consi 97.

teritũ, vel p̄ñs, ar. l. si Stichũ, §. stipulatio. & quod ibi no. ff. de ver. ob. Sed obligatio ex vltima voluntate respicit tps futurũ, sicut alimenta, & ideo dicit ipse, cũ debeantur alimenta ex ultima uoluntate, quę respicit tempus futurum, q̄ transactio non ualeat.

LEX IX.

Si super. Breuiter d̄t, valet trãsactio, ẽt si nil ad partẽ pueuerit, si tñ potuit puenire, & pactũ trãsact. ẽt ĩ actionib. realib. exceptionẽ iducit. h. d. Op. d trãsac. j. eo. Sol. l. hic aliquid nõ peruenerit ad actorẽ, tñ potuit puenire, vt dixi ĩ summario, q̄ no. No ẽt, q̄ dixi p pactũ cõtra actionẽ in rem paratur except. Not. etiã, quod contractus transactionis potest fieri conditionaliter, vt si intra diem, &c. tangam. j. eod. l. siue apud act. &c.

LEX X.

1 *Exceptio transactionis, iurisiurãdi, & rei iudicatæ, impedit litis ingressũ.*

a **Fratris.** a Breuiter hoc dicit, transactionis exceptio impedit lit. ctest. No. q̄ exceptio transactionis, &c. vt dixi in summario. No. generaliꝰ, q̄ omnis exceptio, q̄ est inducta, vt sit litiũ finis impedit contest. † de exceptione transactionis probatur hic de exceptione iurisiurãdi probat in l. 1. de iureiur. de excep. rei iud. probat in l. 3. ff de re iud. merito istæ tres excep. impediũt lit. conte. vt l. eleganter, § si quis post ff. de cõd. inde. & ibi no. Idẽ possumus dicere de exceptione præscriptionis. ut l. si pro suo. Dicam de præscrip long. temp. l. emptor. &c.

ADDITIO.

a Fratr. a Adde, q̄ Bal. in add. ad Spe in ti. de suc. ab inte dicit, q̄ ualet transactio inter fratrem legitimum, & spurium, per hanc l. inquantum autem Alex dicit, quod stante statuto, quod omnis causa inter coniunctos debeat compromitti, non habet locum, ubi opponeretur exceptio litis finitæ, uel alia impediẽs litis ingressum, [illegible] de Anc. consi. 83 Bal consi. 193. 1 lib.

LEX XI.

De fideicommisso. Hęc est pulchra l. In summa breuiter h. d. Fideicõmissum [illegible] fratres potest remitti, nec ex hoc dicit[illegible] [illegible], alicet ex [illegible] sibi posset esse dãnosum. i stam l habui ĩ l. s. § ti. 1. l. cum proponas. & facit ista no lex ad illã quæst. quã dixi tibi. s. in l. 2. C.

ADDITIO

a Parif. Lædi Limita sing. istam regulam, nisi attento uerisimili euentu futuro, magis esset uerisimile, quod in fauorem unius deberet euenire casus fideicõmissi, quia ille non poterit euenire per hanc reciprocam remissionem, et si interuenisset decretum iudicis, tanquam læsus possit restitui, uide Corn. consi. 114 inci. in 2. dubio. Item uide pro ista regula, quæ scribit Ias. in l. pater puellæ. C. de inoffi. test.

ANTIQVA LECT.

De fideicommisso. Ius fideicõmissi põt remitti p pactum, & trãsactiõnem. h d. Quæro de ratione dubitandi. Dic, vt in gl. Itẽ no. bene hãc l. q̄ si pupillꝰ, vel minor authoritate tutoris, vel curatoris, faceret pacẽ a cũ inimico suo, q̄ non videtur a concedi beneficium restitutionis in inte. ut possit cõtra pacẽ venire, per rationem huius legis.

ADDITIO.

a Quod non uidetur. Adde Dyn in l. diuus, ff ad Sylla & ibi Rayn. de Forli in apost. Iac. de Are. in l. 1. in ff in quib. cau in inte. resti. non est neces. & per Gul. de Cu. in l. si pro iure ff. de condi fur. Et etiam hic. Adde quæ ponunt Bal. & Doc in l. pactum curatoris. sup. de pact.

LEX XII.

1 *Administrator vniuersitatis, quando & quod debitum remittere possit.*
2 *Ambitiosè fieri quid dicatur.*
3 *Potestas Ciuitatũ, nõ põt remittere debitum Ciuitatis, sine cõsẽsu Cõsilij.*
4 *Administrator vniuersitatis, dicitur habere liberam administrationem.*
5 *Decreta ambitiosa non sunt nulla ipso iure, sed rescinduntur per sententiã.*

a **Præses.** a Administrator vniuersitatis, vel Ciuitatis p̄t de re dubia transigere, non liquidũ debitum remittere.

1 h. d. Op. j. de usu. l. aduersus. † Dicit gl. Sol. vt ibi: Certe ibi nõ fuit aliqd remissum p pactũ, sed per administratorum negligentiã b cucurrit p̄scriptio. Quęro, qd ĩ aliis administratorib. b aliarũ Vniuersitatũ. gl. dicit idem, & bñ, vt s. ti. 1. l. pactum curatoris. Quęrit gl. Quid si debitum liquidum remisit, non tñ ambitiosè, sed q̄a erat debitum odiosũ, an valeat? gl. vr̄ dicere, q̄ sic. Pla. 3̄, per l. pactũ, s. ti. 1. Et istud cõiter tenent omnes Doc. & gl. ẽt hoc vr̄ tenere, ff. de pact. l. Impatores. Ad rõnes gl. r̄ñdeo. Non ob. hic tex. dũ 2 d̄t, ambitiose, quia intelligo, q̄ † fiat ambitiose, quicquid nõ iure fit. Non ob. l. interdũ, §. tutelam. ff. de fur. & l. si pignore, §. fi. quia ibi debitũ non fuit liquidum. Ita intelligit gl. in l. pactum. s. tit. j. Non ob. de iniur. l. sed, & si vnus, §. j. quia ibi nõ remittit actionẽ, sed impedit eius natiuitatem, ut no. d. l. pactum. s. ti. j. Quęro, vtrũ 3 Potestas † huius Ciuitatis possit remittere debitũ sine ɔ̄sensu Cõsilii. Br̄ dico, q̄ nõ, vt l. prohibere. §. plane, ff. q̄ ui, aut clam. no. ff. c d̄ pac. l. itẽ magistri. Vl. no. duo. Primo, q̄ isti administratores vni 4 uersitatis dicãtur † hĩc liberã administrõnẽ, q̄ patet ex eo, q̄ p̄nt trãsigere, q̄ alias nõ p̄nt, vt s. e. l. trãsactionis, & l. mãdato. ff. de p̄cu. Scdo no. † q̄ decreta ambitiosa debent rescindi p sñiam, nec 5 sũt ipso iur̄ nulla, q̄ dic, vt dixi ĩ l. ambitiosa. de dec. ab or. fa. &c.

ADDITIONES.

a Præses. Adde de hoc, uti per Ro. consi. 50. de prælato, an possit transigere super legato facto, & illud remittere, uide Fred. consi. 9 Ro. consi. 183 & quid de Abbatissa monialium, per Pet. de Anch. consi. 195. Scias etiam, quod Pa. de Ca. hic d̄t, qđ in prælato trãsigẽte super re ecclesiæ, sufficit, quod res sit dubia, absq; alio decreto. h. d. notandum Sol. iu dic. quod contrarium uoluit Fred. consi. 94. ubi dicit, quod iura satis operantur, ut uigore transactionis res prohibita alienari, transigendo possit alienari, absque eo, quod transigas sine superioris authoritate. Et hoc idem refert, & sequitur Abb consi. 66. 1. lib. & consi. 62. ibidem de patre transigente super bonis filii, in quibus habet usumfructum. Bald. consi. 308. dicit, consulo tamen, q̄ fiat authoritate iudicis. De matre tutrice filiorũ, & trãsigẽte, uide Ro. consi. 161.

b Parif. Administratorib. Vide omnino Ro. consi. 90. & Corn. consi. 178. in prin. ubi loquitur de magistris monetarũ, quod non possint facere restaurum thesauro si de iure non uenit faciendum. Et similiter de tutore, & curatore, quia de liquido non possunt, sed de dubio, uide per Corn. consi. 114. in 3. lib. Et ad transigendum sufficit generale mandatum cum libera, ergo etiam ad compromittendum, quia est quædam transactio, uide sup. in l. transactionis, quia ibi scripsi. Adde tamen, quod facta semel, & conclusa ratione cum eis, si consentiunt aliquid, non debet amplius retractari. ut ios per Corn. in 2. dub. habes in l. bene a Zenone, de quadri. præscr. ad Bar. an autem tutor, uel curator possit compromittere de iure, uel de facto in arbitratorem in causa pupilli, uide Ias. in l. Lucius Titius, § hodie, ff. de pact. Et ibi etiam quid si sit statutum, quod debeat fieri compromissum, quod tunc possit. Idem de hoc tenet Bolo. in addi. ad consi. 48 Ro. de Ana. Item, quod licet isti administratores habeant mandatum cum libera a lege, quod tamen debilius sit illud mãdatum, quam si haberetur cum libera ab homine, uide Iaso. in l. 1. in 5. no. ff. de offi. procur. Cæsar. De tutore etiam, & curatore, quomodo possint transigere, uel compromittere, & decretum sit necessarium, uide Ias. in l. 2. in 5. no. ff. de offi. eius. Et habes ad Bar. in l. magis puto, § non passim. ff. de re. eo. & alia quo modo possint tutores, vel curatores de bonis minorum disponere. Item, quod isti administratores siue publici, siue priuati, quantumcunque habeant amplam potestatem licet possint transigere de debito non liquido, tamen, quod non possint cõpromittere, uoluit Ang. in l. raptores C. de episc. & cle. ubi assignat rationem differentiæ. Sed uide Ias. ibi in prin. reprobantem, & Alex. in l. de fideicommisso supra eo. Et de prælatis ecclesiæ an possint compromittere, uel transigere, uide quæ dixit Bartol. in c. 1. extra de post. Abban consi. 36. in 1. uol. in c. contingit. de transa. Bartol. consi. 7. in 1. parte. Et de curatore dato bonis, quod possit facere compromissum requisitum a statuto, uide Decium. consi. 12.

c Men. Primo, quod Dec. consi. 404. col. 6. 7. consi. 407. col. 1 in fi.

ANTIQVA LECT.

Pręses. Administrator ciuitatis de re dubia p̄t trãsigere, sed debitũ liquidũ nõ p̄t remittere. Not. q̄ dixi in summario Opp. de l. aduersus. j. de vsu. Sol. vt ibi dixi. Item quęro qđ in aliis administratorib. & in prælat. s ecclesiarũ, dicit gl. q̄ idem, quã gl. signa. Quid de Potestate seu Prætore huius ciuitatis? Dic, q̄ nõ, vt l. prohibere. §. plane. ff. q̄ vi, aut clam. Itẽ quærit gl. quid si administrator remitteret debitum liquidum, & bona fide. Dicit gl. q̄ talis remissio, valet per istam legem. Pla. fuit in contraria opi. per l. pactum. supra eo. Hanc opi. tenent Doct. non obst. l. alle. per gl. quia ibi loquitur de debito non liquido.

LEX XIII.

1 *Transactio facta metu non habetur rata, & quando, & per quem metum rescindatur. nu. 5.*
2 *Metus mortis, uel cruciatus corporis, dicitur iustus metꝰ.*
3 *Metus non præsumitur ex eo, q̄ quis dedit rem magnam pro modico.*
4 *Pactum inter dominum, & seruum non ualet. & nu. 8.*
6 *Factum ab uxore propter minas a uiro illatas, rescinditur officio iudicis.*
7 *Verbum, perpetuo, quomodo exponatur.*
9 *Qualitas causæ quæ dicatur, ad hoc, ut per eam possit probari metus.*

Interpositas. Breuiter d̄t, trãsactio facta iusto metu, rata nõ hr̄, & inter dominũ, & seruũ nõ valet trãsactio. h. d. Hẽt duas partes pricipales. Prima tractat an valeat trãsactio facta metu. Scđa an valeat inter dominũ, & seruũ. Scđa ibi, sed quoniã. Itẽ prima subdiuidit, q̄a primo ponit vnũ dictũ. Scđo illud declarat in theorica. Tertio illud declarat in practica. 1 Scđa ibi, nec m̄. Tertia ibi, ad vim tñ. No. q̄ † trãsactio facta metu, 2 nõ habet rata. Scdo no. q̄ iustꝰ metꝰ dr̄ metꝰ † mortis, vel crucia- 3 tus corporis. Tertio no. q̄ non † pręsumitur metus ex eo, qđ quis 4 dedit magnũ p modico, qđ tene menti. Vlt no. a qđ nõ valet † pa a ctũ inter dominũ, & seruũ. Op & vr̄, qđ pro illo minori metu rescindatr̄, qđ est actũ, vt ff. qđ met. cau. l. extat. & l. isti qdẽ §. fi. & l. fi. §. 1 Huius timore hic notab. dicit glo. si tñ intelligatur. Qñque 5 † qs vult rescindere aliquod factũ metu, ex edicto Prætoris, quod met. cau. & tũc requirit ille metus, de quo hic loquitr̄. & l. metũ. ff. qđ me cã. Qñq; qs vult rescindere ex sñia edicti, & tũc sufficit esse metꝰ in p̄sona filii, licet n̄ in p̄sona sua, vt d. l. isti quidẽ. in fi. Qñq; qs vult rescindere p officiũ iudicis, & tũc sufficit metus verecũdię, licet non cõtineat metum mortis, vel cruciatus corporis † exẽplũ. Aliquis denudauit aliquẽ capite, vel corpore, q̄ nõ poterat in publico ɔ̄parere sine dedecore, huius rei gr̄a fecit pactũ, vel trãsactionẽ. Certe rescinderet̄ officio iudicis, vt l. fi. §. 1. quod met. cã. Qñq; ĩfert metus alicuius futuri euẽtus a nã, vt medicꝰ, q ĩfirmitatẽ modicã fecit magnã, & periculosã, & huius gr̄a extorquet p̄missiones illicitas, certe rescindent̄ officio iudicis, vt l. medicꝰ. d̄ uar. & ẽxor. cog. Qñq; ĩferẽ metꝰ rõne maioritatis, & reuerẽtię, & illud fit dupl̄r: nã q̄dã ẽ reuerẽtia, vl̄ maioritas absq; p̄tãte publica, vt maioritas, q̄ hr̄ a marito in vxorẽ, a patrono in libertum, & tunc rescinditur ẽt p officiũ iudicis, vt l. 1. §. q̄ onerã- 6 dæ, & ibi no. ff qua. rer. ac ñ da. q̄ tene mẽti, q̄a si † vxor facit aliquid pp minas a viro illatas, officio iudicis rescĩdit, vt d. §. q̄ onerãdę, qui hic allegat. Qñq; hęc authoritas, vel maioritas hr̄ ex officio publico, vt hẽt Prãs, & Capitaneus, & tunc rescinditur condictiõe ex l. fi. j. qđ me. cã. & vide gl. tuã notab. & ur̄ mihi, q̄ glo. dicat

ADDITIO.

a Menoch Vltimo no. Gram. decis. 193. nu. 19.

dicat idem in l.metū.ff q̄ met.cau.Op.hic dr̄ edicto ppetuo ɔtra qa actio,qd̄ met.cau.durat anno vt l.1.ff qd̄ met.cau Sol qd̄ hic 7 dr̄ perpetuo † expone,i gnāli,vel dic perpetuo q̄tū ad simplū. Ve-8 nio ad vltimā partē.dr̄ hic,ꝙ non valet pactū inter † dn̄m,& seruum.Cōtra.j̄.de lib.cau.l.cū affirmes Gl.dicit,qd̄ n̄ valet ꝑterq̄ i libertate.Certe hoc n̄ est verū,qa nec in libertate qnāū ad dn̄m coge dn̄,sꝫ poterit exhortari,vt istud faciat,si videbit sibi. Sed ɔ̄ opp ff de acq hær.l.si seruū.§.si qs dederit.Sol. cū dn̄o futuro bn̄ pōt fieri pactū,sed cū dn̄o pn̄ti,nō.Contra istud op de l.fi.j̄.eo. Sol.ibi erat dubiū an esset seruus,iō ꝑt super statu pacisci,hic su per alio fiebat trāsactio,& ideo assume tria verba Qn̄q; fit pactū inter dn̄m,& seruū,de alio q̄ d̄ libertate,& indistincte nō valet, vt hic.Qn̄q; fit de libertate,& tūc aut erat dubiū an esset seruus, & valet,vt hic,& l.fi j̄.eo.Aut certū,& tūc aut fit cū dn̄o futuro, 9 & valet,aut cū pn̄ti,& tūc secus,vt dixi.Quæro dr̄ hic,ꝙ † qualitas cāe,nō sufficit ad probandū metum,vel dolū,qd̄ ē hoc dictū, qualitas cāæ?Rn̄det gl.trib modis.Primo,qa si metus fuit in primo ɔ̄ctu,pp hoc non præsumitur metus transactioue facta ex interuallo Pro hoc j̄.qd̄ met.cau,l 2.Secūdo dicas,qualitatē cāæ,i. contestationem quandam,qua pars protestatur corā Potestate, vel vic.nis,se metu,vel dolo inductum,vt probatur j̄. de dolo.l. dolum & l.si maior,& melius infra qd̄ me.cau.l.metū Tertio, vt dicam qualitates causæ,vt puta , ꝙ magnam quantitatem dimisi pro modico.Istam l.ibi posui tanquam magis nota. &c.

LEX XIIII.

1 *Pecunia data ob transactionem,quando ab ea de voluntate partium receditur repetitur condictione sine causa,vel ob causam. & nu.6.*
2 *Trāsactio,quādo ab eo recedit partiū cōsensu tollit ope replicatiōis,et n.7.*
3 *Si prima actio est sublata per Aquilianam stipulationem,vel acceptulationem,& recedatur a transactione,qua actione postea agatur.& nu. 8.*
4 *Ratio quare per consensum partium lata sententia super eo,super quo semel est iudicatum,non valet,sed valet super quo est transactum .*
5 *Quando receditur a transactione,an actor debeat redire ad pristinam instantiam,an vero de nouo inchoare.*

Si diuersa. Consensu partiū ꝑt a trāsactione recedi,& ad cām rediri h.d Dr̄ hic,ęqitatis rō suadet,vt refusa pecunia,&c.Quæro,quo iure perā reddi pecuniā Dic ꝙ ꝑ ɔdōnē indeb.vt ff.d ɔd.indeb.l elegāter.i.mīso Mihi,vr̄ ꝙ dbeat 1 agi † ɔdōne sine cā,vel ob cām Nā ɔdō indebiti hēt locū,qn̄ dat ob cām falsam de ꝑterito.Cōdictio ob cām hēt locū,qn̄ dat ob cām de futuro,q̄ nō seqtur,vt l.dedi.de ɔdi.ob cau.sed fuit hic datū ob cām,de futuro vt a lite desisteret.ergo &c. Quæro scdo 2 dr̄ hic,ꝙ cā ex integro agitur,q̄ro an ipso iure,vel ope † replicationis tollatur transactio p eō sensū partiū gl.dicit,& bn̄,ope re-3 plicationis,vt l.si vn⁹.§.pact⁹.ff.d pac.Quęro,qd̄ si † prima actio fuisset sublata ipso iur̄ ꝑ Aqlianā stiplonē,& acceptilationē.Prima gl arguit,ꝙ possit agi antiqua,si a trāsactione recederet̄,vt l. siue.j̄.e.In ɔ̄triū facit d.l.si vnus.§.pactus.Finalr̄ determinat,ꝙ debeat agi antiqua vtili,arg.j̄.si aduersus trāsactio.l.1 & l.fi.sꝫ illæ leges n̄ videtur aliqd facere.Nā ibi fuit ɔcessa restō in integ.quæ oīa in pristinū statū reponit,merito dat̄ vtilis.hic uero pars sua spōte a trāsactione recedit,vn̄ est qd sibi imputet̄,& ex isto p qd̄ a transactione recedit,nō pōt restaurari actio semel extincta, vt d.l.si vnus.§.pactus,& ita tenent multi Doc.ego istam māim dixi hoc anno in l pupilli.§.j de sol.q tex.vr̄ prima facie ꝓbare opin. gl.hic positā.Mihi nūc vr̄ sic dicendū. Qn̄q; per transactionem actio prima tollit,& ē sublata ope exceptiōis.& tūc si a trāsactione recedit̄,ꝑt agi prima actione,& ɔ̄ exceptionē dabit̄ replicatio vt hac l.& hic no.in 1.par.gl.Qn̄q; tollit̄ actio d̄ iur̄,& hic aduerte.Qn̄q; illa actio sublata,nō ꝑt ꝑ ɔsensum partiū restaurari, vt oblō ex delicto,vel quasi,& tūc si a trāsactione recedat,aget prima vtili,hic est casus in d.l pupilli.§.1.de sol.qcqd ibi dicat gl.nā ibi loquit̄ de actione,q̄ ɔ magistratū dabat̄,q̄ cū esset ex delicto, vel quasi,per pactū fuit ipso iure sublata.Si uero pōt ɔsensu partiū restaurari,tūc dēt agi cōdōne ob cām,vel sine cā, vt se in pristinā oblōnē reponat,vt l.si qs accepto,de cōdi.ob.cau. & qd̄ ibi 4 no.Ita debes intelligere hāc gl.Quęrit gl.q̄ † est rō,ꝙ ꝑ ɔsensū par a tiū,a lata snīa super eo,qd̄ semel iudicatū est,nō valet , sed valet sentētia lata sup eo,de quo transactū ē.ut hic.Gl.rn̄det,qa transactio descendit ex consensu partium,in sententia secus,& vid gl. b quā no bene.Hic restendo q̄rere,qn̄ † recedatur a transactione, 5 vtrum actor debeat redire ad primā instantiam,an uero instātia debeat inchoari de nouo.Et ꝙ ad primā redeat̄,vr̄ probari in l.si ue apud acta.j̄.e.quod debeat incohari de nouo,videtur tex.hic, dū dicit,cām ex integro agi.Pro hoc facit supra eo.l.cum mora. vbi per transactionem perimitur instantia,& omnis eius effect⁹. Si enim non periret ipso iure,querela præparata ipso iure ad hæredes transiret,sed ibi dicit̄ contrarium,nec potest instantia perempta.consensu partium restaurari,quia a mero consensu partium non dependebat,dubito,ideo non determino,&c.

ADDITIONES.

a Parif. Partium Circa veritatem eius gl.an & quomodo per pactum possit renūciari sententiæ,vide omnino Fel.late in c.inter monasterium.in prima limitatione.
b Menoch.Quando.Ruin.consi.2 42.nu 6.lib.4.

ANTIQVA LECT

6 Si diuersa. A transactione ꝑt recedi ꝑ consensum partiū, h.d.Dr̄ hic refusa pecunia. Quęrit gl. qua † actione repetit̄ pecunia.Gl.ɔclud.t,qd̄ ɔdictione indebiti.Aduertatis,qa condic.indeb respicit falsam cām de ꝑterito,vt l. damus de ɔdic.indeb.ꝙ no.& in casu nr̄ę legis,qa fuit datū ob cām de futuro,quę cā reuersa est ad nō cām ꝑ ɔsensum partium, & sic est dicendum s̄m Doctor.ꝙ ɔpetit ɔdictio sine cā.Quærit gl. an 7 possit agi ope † replicationis,an ipso iure.Dic,vt in gl.ꝑ l si vnus. 8 §.pactus,ff.de pact.Item quærit gl.qd si actio erat sublata ꝑ † acceptilationem,nunqd hēat locū illa lex? Glo. arguit pro & ɔ̄. & residet in hoc,ꝙ possit agi prima actione vtili,vt l.1.& fi. j̄. si aduer.trāsac.Aduertatis,q leges illę loquunt in mā in integ.resti.q̄ restō omnia ponit in pristinū statutū,vt d.l.ꝙ si minor.§. restitutio.ff.de minor.& iō nil mirū si ibi agit̄ vtili actione Quidā approbant d.gl.sed possent eā tollere ꝑ l.pupilli,§.j.ff de sol Vel melius dic;Aut prima actio erat sublata ꝑ exceptionē,tūc ꝑt intentari prima,& si opponat̄ exceptio transactionis,pōt replicari, ꝙ hoc procedit de ɔsensu partiū. Et ita vr̄ sentire gl. q̄ incipit,agit. vt ff.de sol.Aut actio ipso iure erat sublata,& tūc aut est talis,quę pōt restaurari ꝑ ɔsensum partiū,& ad hoc pōt agi prima actione Et si opponat̄ exceptio,replicabit, aut nō ꝑt restaurari ꝑ consum partium,& ꝑt hēre locū rō huius gl.ꝙ agat vtili ex æqtate.Et ita dēt intelligi l pupilli,§ j.q̄ loqt̄ de actione descendēte ex delicto ɔ̄ magistratū.Itē gl q̄rit,q̄ sit rō differētiæ,ꝙ snīa ɔ̄ sententiā nō valet,ex consensu partium,contra trāsactio sic. Dic vt in ca.

LEX XV.

1 *Interroganti turpiter,& malè,quando sit curialiter respondendum.*
2 *Actio in rem quando tollatur per acceptilationem.*
3 *Si vnum debetur,& aliud promittitur,quando fiat nouatio.*

Vt responsum. Br̄ dicit.Trāsactio facta ꝑ Aquilianā stipulationē,& acceptilationē,oēm 1 actionē tollit,ēt in rem.h.d No.ꝙ ille † ꝗ interrogat̄ male,debet curialiter rn̄dere Simile in l.precibus.de impub.& aliis substit. Scdo no.ꝙ acceptilatio perimit omnes alias oblōnes ꝑsonales, a in rē.& mixtas.Op.ad primū ꝙ dēt rn̄dere rustice,a vt l. Domitius.ff.de testa.Sol.Dn̄i ꝗdā,ibi fuit Iurisconsultus,ꝗ forte fuit quidā rusticus superbus pp scientiam effectus,hic sūt dominus Imperator qui sp est curialis; Sed etiam qn̄que Imperator respōdet rustice,vt l.mercalem.de cōd.ob tur.cau.Br̄,turpiter.& ɔ̄ bonos mores interroganti,turpiter est rn̄dendum, vt d.l.mercalē.Sed qn̄ interrogatio non est ɔ̄ bonos mores,tunc aut fit ab eo.cui ꝑt imputari discreta interrogatio,vt a quodā aduocato , tūc potest turpiter ei rn̄deri,vt d.l Domitius.sed ei,cui non ꝑt imputari indiscreta interrogatio,vt mulieri,vel rustico,tūc debet ei curiali-2 ter rn̄deri.vt hic.& d.l.precib.† Op.ꝑ acceptilationē tollit̄ tantū oblō inducta uerbis,vt de accep.l.an inutilis.§.acceptum fieri ergo actio in rē nō ꝑt tolli.Gl. respondet certe hic fuit actio in rē, prius in Aqlianā stipulationē d̄ducta,vt Inst.qb.mod.toll.ob.§. est autē,& de accep.l.& vno.§.j.Sed tunc insisto,qūo actio in rē pōt in stiplonem deduci,cū nemo rem suam stipulari possit , vt ff.de verb.obl.l.nemo rē suā? Rn̄deo , stipulabit̄ pretium. ita vr̄ velle dicere gl Sed tunc instat̄ .qūo tūc fiet nouatio, cū pretium non erat in obligatione?Gl.in d.§.est autem dicit,quod pretium non erat debitū,sed quasi debitum.Pro hoc facit l. si seruum. §. effectus.& quod ibi no gl.ff.de verb.obl.Item ɔ̄ hoc instat,quan 3 do vnum † debet̄,& aliud promittit̄,non fit nouatio,vt l.fundū Cornelianum.ff de nouat.respōdeo, illud est verum quod non fit tacite,sed si agatur expresse bene fit nouatio.ita loquitur hic.

ADDITIO.

a Ioan.Fr.Ruer Rustice.Adde casum in quo Imperator respondit rustice,in l.reprehenden inf de instit.& alium in quo Iurisconsultus similiter respondet , in l.2 §. Seruius Sulpitius,de orig iur.

ANTIQVA LECT.

Vt responsum. Acceptilatio tollit oēm actionem, et realem,vel mixtam. Not.primo i hac l.videlicet quod si fiat positio ɔ̄ te & sit obscura,respondere potes ꝑ hanc l.vt respōsum habere possis:declara positionem tuam vt hic,dum dicit ineptè q̄renti.benignè responde. Sed opp. de l. Domitius.ff de test.Solu.in dicto ɔ̄trio inepte interrogabatur, iō fiebat inepte responsio , quia interrogans erat forte imperitus. Imperator qui est curialis , aliter respondebat. Item dicitur hic, quod acceptilatio tollit omnem actionem etiā realem; contra d l.an inutilis.§ acceptum ff.de acceptil.Sol. quod fuit deductū in Aquilianam stipulationē id quod grosso modo diceret̄ deberi ꝑ actionem realem,& postea fuit secuta acceptilatio.Sed contra hoc oppo.de l.nemo.ff.de verb.obl.& de l.scire debemus, §.fin. eo.titu.solue vt ibi.

LEX XVI.

1 *Statutum dicens quod habeat locum in præteritis,& futuris,non comprehendit causas transactione decisas.*
2 *Lis quod dicatur tantum post litem contestatā,causa vero ante,& post.*
3 *Transactio potest ante litis contestationem fieri.*

Causæ

a 1 **Causas** Habuistis simile J. sen rescin nō poss. fi. & ibi a induxi vobis ad quæstionem de † statutis, q̄ dicūt, q hoc hēat locū in preteritis, & futuris, q nō extendunt ad causas
b transactione decisas, b tene menti ꝑpetuo. Quæro, q̄ est differen
c tia inter causam, & litem? c Glo. vacillat. finalr determinat q cau-
2 sa dicatur post † litē ꝯte. lis ante, & post. Vide gl. & no eā. Simile no. in l. j. circa prin. ff. d̄ test. Ego puto q lis dicaī tm̄ post lit. ꝯte cā
d vero cū sit nomē gn̄ale, an̄ & post Et hoc vr̄ innuere tex. ī auth. d g semel. q̄uo, & q̄n iudx: & ē explisū ex d ver. sig. c. ex pte vestra.
e Quæro ergo, e an an̄ lit. ꝯte. valeat facta trāsactio? Quidā dn̄t q n̄
3 quasi nō sit lis. In ꝯriū † ē veritas, qa nō reqrīt q sit lis, sed sperat, vt l. 2. s̄. e. & ibi no. Item q̄ro, nunquid valeat transactio post sententiā. D. e vt l. post rē. ff. eo & l. elegāter. §. si post ff de cond. inde. Quæro quid si statutū, vel rescriptum dicit, nō obst. l. causas. Cer
f te dic, vt dixi in l. fi. supra si ꝯtra ius, vel vtil. publ. & vide ibi, f &c.

ADDITIONES.

a Paris. Causas. Circa istā legē Causas, inquātum dr, q res iudicata tolli non pt sine clausula, nō obstāte, an valeat, vide omnō ad Bar. in l. idem Vlpianus ff de excu. tu. Ias. hic. Vide ēt in ista mā an trahatur ad pterita in l leges, & ꝯstōnes, C. de legi. Itē circa ista mām, q ex quacunq. ptāte plenissima non intelligaī data ptās, vt decisa reuoluat, ita dñs Sig de Homod q 87. inci sic psupponit. Compost in c j. extra de rescrip. Iac. But in auth. quas actiones. C. de sacros. eccl. Ang in l. ex imperfecto in vna l. C. de testa. & circa mam huius l. vide Capo. caut 352. Itē adde, q si lex vel statutū simpliciter se trahat ad præterita, non intelligi de præteritis, quæ sunt finita iā, transactione, solutione, vel præscriptione, vide do. Franc. consi. 104. Itē, q primū est facto cōpromissum res dicaī decisa trāsactione, vide Bart consi. 86 in j. vel Cōtrarium, qđ nō dicaī decisa transactione nisi secuto laudo, dicit D. Lanf. in tr. ac. de arbi ver vlterius q̄ro, q d si post cōpromissum Et q̄uo arbitramentum dicaī trāsactio & qualiter, vide Bar & quæ ibi addidi in l. q si Ephesi ff. de eo q certo lo co: & q secuto laudo decaī purificata conditio, sub qua etiā concepta transactio, & obligatio, quæ insurgit ex compromisso, no. i ex laudo, vide Comen in l vnum ex familia in p. in. de leg. 2. Bar. in l. 1. C. vbi, & apud quē in integ. rest. postu. Itē an lex vel statutū trahēs ad se præterita, trahatur ad præterita decisa transactione, vel præscriptione, & an trahatur ad ea quæ in iudiciū sunt deducta, & qn̄ dicatur finitū quid per pscriptionē, vide late Com consi. 158 inci. In dubium vertitur. Et ibi etiam, q vbi verba sunt clara, & trahanē ad præterita, & ibi etiam quod pēdentia iudicii pncipalis, non impedit trahi ad præterita, sed pendentia appellationis sic. Et ibi etiam arguitur a lege ad rescriptum Principis in ista materia licet in inferiore a Principe secus esset, quia etiam si vellet expresse, non posset per rescriptum suum circa pendentia vel præterita præiudicare.

b Pom. Decisas. Hoc dictū sequitur Ang. in consi. 148. & in consi. 53. Aret. consi 105. & Pau. de Cast. consi. 291. & Alb. de Ro. in j. par statut q. 33. & 70 & omnes Mod. hic Pro cuius amplificatione vide Bar. in l. 1. ad fi. & q̄ ego scripsi ff. ad Treb. & vide ēt Fel. in c. fi. vers secundus casus. de consti. & vide Anch. consi 157 vbi loquitur in statuto dante arbitrium iudici, iudicandi vt voluerit, vt non valeat, si non habuit mentem, vt possit vigore talis arbitrii iudicare lite iam finita, vt in tex. hic.

c Paris. Et litem. Vide Rom. consi 412. Ang consi. 21. incip Domina Gul. Fel. in c. super quæsitis. in prin. de offi deleg Barb. in c. de causis. eo. titu.

d Pom. Qui semel. Vide ad hæc Im. consi. 83. & Barb. in c. de causis de offic. deleg. in princ. & Alex consi 96. vol. 1 vbi videtur, q lis dicitur mota demum lit. contest. & de verbo causas, vide etiam Gemi. in c. si dun. §. fi. de procu. in 6. & Rom. consi. 412 ad fi. & ibi etiam ponit de verbo, quæstio

e Barb. Quæro ergo. Quod dicatur ante lit. contest. facit c. forus. de verb. sig. l. 1 fi §. illud. de tēp app. vbi causæ imponitur exordiū p citationem, facit c. inter cæteras de rescr. c. 2. de lib. obl. Vide in c. 1. vt lite non conte. & ibi dixi, & vide Par. consi lib 20. incip Quæritur quando dicitur causa finita Lado. Rom in consi. 246. & ponderat c. ex parte. vers mota de verb sign. An. in consi. 1. facit c. 1. de iudic.

f Vide ibi. Adde gl. in auth. hoc inter liberos. C. de nat. lib. & in auth. quib. mod. nat. effi. sui §. vlt. & in l. j. C. de coll. & in l. si ita rescriptum. de le. j. & in l. diui de ꝑ. cod. p Bart in extrauag in verbo, non obstantib. & in l. sciendum qui satis. cog. dum alleg gl in auth. de hæ. ab intest. circa fi. per Cy. & Bal. in l. sancimus. ne de test. Bal in l. humanum. s̄ de leg. & j sen. resc non pos in l. impetrata & l. item lapilli. ff. de re. diuis. & in l. dudū inf de contrah emp. & in auth. nauigia inf de furt. Ange. in l. oēs. inf. de præscr. 30. an. Iac. de Bel. in auth de test. impe. Io. And. in reg. q semel de regu. iu. in 6. Fred. cōs 46. & 333. Cast. cōns 21. Rot. nouis deci. 3. Lap. alle. 105. Are. 25. q. 2. in sum Io. And. in c. a. de const. & in c. 1. de fil presb. & in c. 1 de excel præl. Abb. in c. si aliquib. & c. si propter tua. de rescr in 6. Spe. in titu de instrum. edi § nunc autem. versicu. & scias. in titu. de rescri præsent § ratione. versicu. item, quod est contra ius. & Host. in sum de rescri § quas ꝑtes. Bal consi 43. & duob. seq. lib 2.

ANTIQVA LECT.

Causas. Vel lites. Causā per transactionem finita nō rescinditur per pactum, multo minus p statutū, vt hic, & l. fi j. sententiam rescin. nō pos. & ibi dixi. Quærit gl. q̄ sit differentia inter causam, & litem Gl. ponit duas, vel tres opi. & residet in hoc, q causa dicaī post lit. contest. lis sit nomen generale, tam ante litem, quam post. Si dictum gl. est verū, est no. ad qōnē. Pone dictat statutum, q si aduocatus se absentet p aliqua ambasiata Cōis debeat supersedere in illa cā, aduocatus se absentauit an̄ litē ꝯte. dēat ne supsederi ī illa cā? Scđm gl. illā dic q non qa statutū loqī in oī cā, q̄ est post lit. ꝯte. Sed vr̄, q đ gl possit reprobari p auth. q̄ semel. j. q̄uo, & qn̄ iud. &c. ex pte vestra. ex de verb sig.
a vbi habet, q đ cā adat ante lit. ꝯte. & post: & lis post cōtest Itē q̄rit gl. nūqd post sniam valeat trāsatio. Dic, q nō, vt in fi gl q̄ est vera Nisi esset appellatū, vel reuocaret in dubiū, vtrū esset iudicatū necne, vt l. post rē. ff. eo. Itē quærit gl qd si in rescripto ꝯtineī nō obstante tali lege. Glo. dicit, q valet rescriptum. De mā huius gl. vide in l. fi. s̄ si ꝯ ius vel vti. pub. Signa istā gl. qa est valde not.

ADDITIO.

a Quod causa. Et, quod causa dicatur ēt ante lit contest. Adde Ro cons. 412. & ibi Flo. in l. j ff. de test. & Pau. de Cast cōs 300 in nouis incip. Gl. iuris ciuilis, & Ang. in cons. 155 incip Ordinamentum factum & ibi alle tex. hoc probantem in l. a. §. fin autem. inf. de iur. & cal. quem dicit meliorem de corpore iuris Et qñ verbū causa, & verbum, qō, vel lis, vel controuersia, proferatur a lege, vel ab homine, quando capiantur, vide per eundem Bar. & ibi late Ale in l amplius non pe 1. ff. de hab & d meus Socin consi. 214 vers. eo ipso videtur etiam. in 3. vol Et adde q Bar. hic sequitur ēt Lanfr de Brix. in suo trac. de arbi in vlt par. q 12 & in tra ca adde, q dum tex dicit causas, intelligitur de criminalib. & lites, de ciuilib. Ita Io. Fab hic. Sed idem Io Fab. in l cum clericis. s̄ de episco & cler dicit, q appellatione causarum non ueniunt criminales, & sic infert, quod si daī cognitio causarum, quod non dñs commissæ causæ criminales: Sed tu de hoc qñ causarum appellatione ueniant ēt criminales, uide tex in c. j. in fi de tura cal & Card in Cle. 1. q. 12. de offic. uic. & eundem in Cle 2. q. 4. de procu. qui videtur sibi contrarius.

LEX XVII.

1 *Clausula, rato manente pacto, in transactione quid operetur, & nu. 4.*
2 *Iuramentum habet vim clausulæ, rato manente pacto.*
3 *Ille contra quem cōpetit vnū remediū ad plura alternatiue, habet electionem, secus qñ plura remedia alternatiue, quia tūc electio cōpetit actori.*
5 *Pœna, & res quando possit peti, si opponitur de transactione.*

Cū proponas. Bl̄ dicit sic. Pōt quod est datū repeti, & exceptio opponi, si in transactione sit apposita clausula, rato manente pacto, alias exceptio tm̄ oppo
1 nit. h. d. No. qđ dixi in summario de eo, q dixi † rato manente pacto. Aduerte, op. ff. de pac. l. rescriptū. §. 1. Sol. ibi non fuit apposita cl̄a, rato manente pacto. Scđo op. j. e. l. si quis maior. Sol ibi iura
2 uit non ꝯuenire, qđ iurām hēt † vim illius cl̄æ, rato manēte pacto. Tertio op. j. e. l. vbi pactū. Sol ibi prima actio fuit ipso iure sublata, vnde exceptioni non est locus: repetet ergo data, & ille nō poterit agere, nō pp exceptionis obstaculū, sed quia actionem non habet. Quæro, dr̄ hic, q si non est dictum, rato manente pacto, q habet exceptionem. Quæro, quid si vult exceptionem omittere, & data repetere, an possit? Tex. hic innuit, quod non: contrarium est verum, vt supra eo l. si diuersa. Sed tunc q̄ro, cuius erit electio, an opponatur exceptio, vel datum repetatur? Glossā videtur dicere, q sit electio rei. Bl̄ aduerte. Quandoque quis habet
3 vnum remedium, quod competit ad † plura alternatiue, & tunc est electio debentis, hoc est eius, contra quem istud remediū intentatur, vt l. plerumque, §. fi. de iure dot. & in c. in alternatiuis, de reg iur lib. 6. Quandoque competunt plura remedia alternatiue, tunc semper est electio eius cui competunt, ut l quod in hæredem, §. eligere, de tributo. ac. ita in proposito hic, reo competunt plura remedia, scilicet exceptio, & dati repetitio.

ANTIQVA LECT.

Cū proponas. Ab eo, cui transactio est facta cū cl̄a, rato manente pacto, si veniaī ꝯ trans
4 actionem, pōt † opponi exceptio, & ēt data pñt repeti, secus si dicta cl̄a non sit apposita. Op. contra primum, de l rescriptū. §. 1. ff. de pac Solue, q ibi non fuit apposita dicta cl̄a, rato manente pacto, sđ in primo dicto hui⁹ l. sic Itē op. đ l. si qs maior. j. e. Sol. q illud pcedit in odium piurantis. Itē op. de l. vbi. j. eo. Solu. q ibi actio fuit sublata ipso iure p acceptilationem, & iō agi non pōt, iō pœnā soluit, & restituit data Quarto, dr̄ in fi. huius legis, q cōpetit exceptio, nō repetitio datorum Sed qđ si ipse non vult exceptionē opponere, sed data repetere, nūquid pt? Tex. vr̄ dicere q nō. Tu dicas, q sic, p l. si diuersa. s̄. e. Nō obstat tex. quia opponere exceptionē, & repetere data, non cōpetunt simul, sed alterū dēt eligi Sed q̄ro in cuius electione est? dic q in electione repetētis. Solēt q̄rere Doc. si opp. de trāsactione, uel alio pacto nu
5 do nnuqd possit peti † pœna & res? dic aut loquimur de pœna legali, aut ꝯuentionali: primo casu sic, ut l. si p fure. §. 1. ff. de ꝯd. furt. Aut est pœna quæ succedit loco contemptus arbitri, đ quo remitto ad l. si qs rē, & qđ ibi no. ff. de arbi. De secunda pœna, dic, quod aut succedit loco interesse particularis, & tūc res, & pœna pōt peti, ut l. traiectitiæ. §. fi. đ actio. & ob Aut succedit loco totalis interesse, & tūc aut incōtinenti ē apposita cl̄a, rato manente pacto, &
a tunc vtrumq; pōt peti, a vt l. post rem. ff. eo. & hic, si non est apposita dicta clausula, tunc nō pōt peti res, & pœna, sed alterod debet esse ꝯtentus. l. rescriptū. § si pacto, ff. de pac. si tñ pœna esset minor posset agi ad residuū illius, quo quātitas excedit pœnam, ut l. si qs a socio, ff pro soc. l. pdia ff. de act. empt. & uide quod ibi no. circa hoc. Et omnia pdicta sunt uera, ubi non esset appositū in fine. Quid aūt iuris sit, si fuerit appositū, uidebitis in l. si qs maior. j. e.

ADDITIO.

a Et tunc utrumque potest peti Adde tu ultra alia hic, sm do. meum D Fran. de Pepo de Florentia, & intellige hoc uerum qñ clausula prædicta est apposita, & ut ad fauorem adimplentis contractum, quia in eius præiudicium non operatur si ipse nolit Ita dicit Bar. in l. cum pater. § libertis. ff. de leg 2 & Ant de 1 ut in c. dilectis de arbi. & in c. cum inter cl. a. de elect. & uide tex. in l. 2. ibi domino uolente. inf. de iure emph & pro hoc adde tu do Phil. Cor. in cons 31. ucasi nec obstat, si est adiecta clausula, in 1. parte. ubi refert se consuluisse, & idem ten et Aret. in consi. 14. in prin. & alle Bar. in d. § libertatis De effectu dictæ clausulæ, rato manente pacto, vide eundem d Pet. Phil. Corn in consi. 40. 2. 1 uolu & ibi etiam de clausula, quæ pœna soluta, uel non &c. Et unum nota de dicta clausula, quod dicit Bal in add. Spe in titu. de locato. uers. quid si pœna legalis unde licet quod apposita sit contractu, non operatur nisi semel, quod intellige, nisi esset appositum, quod toties committeret, quoties, &c qa tūc uerificaī in duab. uicib. Ita Rom. in tub. de arb. & Spe. in tit. de arbi. § sequit unde tñ Bal. in contrarium, in l. 2. inf de his quæ pœ. no.

LEX XVIII.

1 *Transigere de causa capitali quare possit, & ad quem effectum, nu. 7. 8. 9.*
2 *Sup adulterio quare nō admittaī trāsactio, et qñ trāsigi possit. n. 13. 23. 24.*

Tran-

3 Trāsactio sup criminib. in qb. pœna sanguinis nō ingerit, quare nō possit fieri.
4 In actione falsi quare permissa sit transactio.
5 Crimen falsi est approbriosius criminibus omnibus, quæ sunt in mundo.
6 Aduersatiua, autem, aduersatur ad factum & ius.
10 In accusationib. in quib. agitur ad vindictā publicam, an sit locus delationi iurisiurandi.
11 Differentia quæ sit inter pacta & transactionem,
12 Super crimine raptus, potest transigi, & pacisci.
14 Transigi vel pacisci super crimine priuato quando possit. & nu. 16. 17.
15 Inquisitio non est ius deducendi in iudicio, sed quidam modus in iudicium deducendi alijs competens.
18 In priuatis criminib. cōmissis, an sit ī potestate partis facere q̄ nō sit crimē.
19 Si fiat transactio super criminib. prohibitis, reus habetur pro confesso.
20 Pactum in criminibus publicis, quando valeat.
21 Dicta in præcedentibus, intelliguntur in sequentibus repetita.
22 Mandantes fieri falsum, an possint transigere.
23 Pax sup adulterio qū possit fieri; Et an sufficiat hr̄e pacē cū marito. n. 24.

a **Transigere.** a Hæc lex est subtilis, & singularis, & tractat mām vtilē. Diuidit in quatuor partes. Prio ponit vnā rl̄a pmissiuā, scdo ponit exceptionē, tertio ponit rl̄a phibitiuā: Quarto ponit exceptionē. Partes patēt ī lr̄a, q̄ nō eget sūmario, qa gl. vlt. ponit duos versus, ex qb sūmaī hęc lex, quos no. Notabilia sunt clara. Veniam° mō ad dclarādā mām nr̄ę l. & spal'r videam° rōnes huius l. Quæ est rō, q̄ d crimine capitali lʒ 1 trāsigere. b Gl. dt q̄ cuilibet ē licitū redimere sanguinē suū, vt l. j. b ff. d bo. eo. q mor. sibi ɔsci. Hoc dt gl. sup verbo, phibitū. post prī. Ista rō ɔcludit ī reo: sed ex pte actoris q̄ est rō? Rn̄d. eadē, nā cū d iure cōi, si ipse accusator nō pbaret, puniret eadē pęna, qua re° accusat° ē, vt l. fi. j. de acc. & iō isto metu, ēt ex pte accusatoris pmittiē trāsactio, quo ad istā pęnā capitalē euitādā, nō quo ad alia, vt j. dicā. Scdo q̄ro, q̄ ē rō, q̄ sup adulterio n̄ pmittit † trāsactio? c Gl. n̄ dt. Quidā dn̄t, q̄ adulteriū ē maximū crimē, q̄ n̄ ē verū, qm 2 graui° ē homicidiū, patricidiū, & silia. Alii dn̄t hoc eē, qa Imp. ator ē amator castitatis, vt ī auth. d leno. circa pri. Ista rō n̄ ɔcludit qa hoc idē eēt ī incestu, & stu. p, q̄ ī adulterio, id hic ī adulterio tm̄ dr̄. Alii dn̄t, q̄ istud ē pp frequētiā dlicti, vt multis grassantib. loc° sit exēplo, vt l. aut facta. in fi. ff. de pę. Et ita dicebat Pet. nos possum° dr̄e, q̄ ex pte accusatoris ē rō, qa si pecuniā accipit p coopto stu. p, siue vt adulteriū celaret, puniī pęna l. Iul. de adul. vt l. auxiliū. ī fi. de minori. vn̄ accipiēdo pecuniā, vt desisteret, incideret in illā l. Ex pte rei sit rō, frequētia delicti h°. Tertio q̄ro q̄ ē rō ī aliis 3 crīnib. q̄ pęnā † sanguinis n̄ īgerūt? Br̄ rō est, fauor publicę vindictæ, qa Reipublicæ expedit, vt maleficia n̄ remaneāt īpunita, vt l. ita vulnerat°. ad l. Aql. & l. licitatio, §. q̄ illicite. ff. de pub. Quęro, q̄ ē rō ī † actione falsi, q̄ lʒ trāsigere? Gl. dt qa plerūq; accusatio fal 4 si refertur ad pecuniariā ęstimationē. q d. accusatio falsi plerūq; fit pp priuatū ɔmodū. Ista rō est gn̄alis, neq; bona, nā idē q̄ hic dr̄ ī publicis criminib. ē ī accusatione priuata, vt j. dicā. Præterea ista rō n̄ se extēdit, qn̄ falsū ɔmittiē ī rōnib. publicis, & iō dicēdū ē, vt dicebat qdā Doc. Lōgobard°, q fuit vocat° Hugolin° de Fōtana, cui° dictū īfert hic Dy q̄ rō ē, qa ɔdēnatio ista falsi q̄q̄ hominē n̄ īterimat vel pęnā sanguinis nō īgerat, tn̄ eū totalr̄ vituperat, qa n̄ ē crimē i mūdo, sm̄ nr̄os mores ita † opprobriosū, iō 5 ī eo oīno ē eadē rō, q̄ ē ī crīb. īgerētib. pęnā capitalē. Rō est, vt liceat honorē, & statum redimere. Istæ psuasiones pn̄t dari, licet n̄ vsquequaq; necessario ɔcludāt. Et venio ad apparatū. Op. prīo, q̄ hæc l. ɔtineat supfluū, qa dt trāsigere vel pacisci. ɔ. primā ɔstōnē §. qb Dicit gl intelligo trāsigerē. s. data pecunia, paciscī. s. gratis, hoc puto verū, lʒ alii dixerunt alr̄, vt tāgit ī gl. mag. cir. fi. Op. scdo, q̄ hic male dt Impator, in aliis aūt publicis &c. nā nā huius dictionis, aūt, est vt † aduersēt ad factū, & ius, vt l. hoe ampli°. §. de his, 6 aūt, de dā. infe. & l. sed & si lege, in prin. §. q̄ autē, de pet. hær. & l. a. & ibi no. ne qs eū q in ius voc. &c. sed hic nō aduersaī ad factū nā s. dixit de crimine capitali, qa crimen capitale dr̄ ēt illud, qd̄ sanguinis pęnā nō ingerit, sed ingerit pęnā seruitutis, vel amissionis ciuitatis. vt l. 2 ff. de pę. & de bo. pos l. edicto, §. relāt capitalis. Gl h° timore dt q̄ ī prī. dū dt d crīe capitali, accipit stricte, hoc ē, de eo, q̄ ingerit pęnā sanguinis ad lr̄am, & tūc bn̄ seqr̄ illa aduersatiua, & vide gl. j. Op. tertio. & nūc ītro gl. magnā, & aduerte, qa illæ duæ primæ oppōnes respiciūt totā l. Nūc op. ad primā rl̄am tm̄, & vr̄, q̄ de crīe capitali n̄ liceat † trāsigere, vt l. ab accusatiōe 7 ff. ad Turp. Gl. dt licitū ē trāsigere reo, vt redimat sanguinē suū, accusatori n̄ lʒ, qa īcidit ī Turpilianū. vt l. ɔria, & vide gl sup verbo, phibitū ī prī. Vltrā dn̄t, q̄ hic tex. loqr̄ gn̄alr̄, tā ex pte actoris q̄ ex pte rei. Nō ob. l. ab accusatione, qa ante inscriptionē licitū ē trāsigere, ita loqr̄ hic; sed post inscriptionē factā, & fideiussorē datū de accusatione psequēda, n̄ lʒ trāsigere, vt l. ɔria. Et ita dicebat Pet. Doc. cōiter tenēt gl. Aduerte, qa vr̄ mihi, q̄ p oīa scripta ī text. h° l. n̄ tāgaī, forte gl. habuit bonū itellm̄. Pro cui° declōne dētis scire, q̄ ī crīb. ī qb. nō licet trāsigere, si accusator desistat, pt iudex ex offō suo sup eodē pcessu pcedere, & diffinire, vt ī l. 1. j. d abolit. Nūc ad ppositū, dico, q̄ in crīe capitali licita est trāsactio ex pte accusatoris, & ex pte accusati, q̄tū ad ipediendū pcessum ne iudex vlterius sup eo pcedat. Et hic est casus hic, qm trāsactio ad hoc principl'r pponiē, vt impediat processum, vt l. fratris, s. e. & p hoc accusatus euadit pœnā q̄ imponereī si pbaret delictū, & accusator euadit pęnā capitalē, in q̄ incideret, si in calūnia reperireē, qa iudex de hoc d cætero n̄ poterit cognoscere, ita loqr̄ hic. Sed si trāsactio nō esset pmissa, remaneret pcessus, & iudex ex offō suo pcederet, & reū ɔdēnaret, vel accusatorē, vt d. l. 2. de abolitio. Nō ob. l. ab accusatione, q̄ gl all. qa fateor, q̄ accusator incidit in Turp. cuius pœna est pecuniaria, vt l. puaricatio. in fi. ff. de puari. tn̄ pęnā capitalē euitat, & ita dētis intelligere hic: & ē fundm̄ totius mīæ nr̄æ hic positæ. Quarto op. de l. q cætu. §. fi. ad 8 le. Iul. de vi pu. Sol. gl. q̄ ibi pactū, vel † trāsactio pīudicat paciscēti, nō aūt alii accusare volenti, vt l. ɔria, vide gl. ibi itē nūqd. &c. Alius ergo poterit de eodē crīe accusare de nouo, & nouū pcessū inchoare; sup veteri āt pcessu nō poterit pcedere, nec ille iudex nec illi trāsigētes, nec cuneus. Ita loqr̄ hic. iō q̄tū est respectu illius pcessus, & illius instantiæ, pīudicat omnib. Cōtra illud op. q̄ ēt respū actionis seu accusationis dēat aliis pīudicare, l. puaricatio, ff. d puar. & ff. d iureiu. l. eū q, §. ī popularib. So. gl. ɔria loqr̄ in snia, seu iureiurādo iudiciali, q̄ pīudicat oīb. pp authoritatē iu9 dicis. hic aūt loqr̄ in † trāsactione, q̄ hēt tm̄ ptiū ɔsensū. Vide gl. put loqr̄ de snia, verū dt, qa nō dēt de delicto eiusdē hoīs sæpius q̄ri, vt l. pen. in fi. nau. caupo. stabul. put loqr̄ in actione popularis cuius ɔmodū est pprīū ptis agētis post lit. ɔt. vt l. si cui. d ver. sig. 10 qō nr̄a loqr̄ in † accusōnib. q̄ intentanē ad vindictā publicā, in qb. an sit locus delationi iurisiurādi gl. tāgit in l. 3. in prin. j. de iureiu. l. in bonæ fidei j. de iureiu. Et ego dixi plene in l. maritus, ff. de qōni. Alii vero dn̄t ad d. l. q cætu. §. fi. q̄ ibi loqr̄ in pacto, hic ī trāsactione, q̄ nō placet, qa ēt de pacto hic dt, & j. dicā. Opp. ad rl̄am, & assumo oppōnē scām in fi. gl. de l. iurisgentiū. §. si paciscar. & §. seq. ff. de pac. Gl. dt, q̄ illa lex distringuiē pcīa, qa illa pacta ɔ Rēpublicā, nō valent. Fallit in criminalib. q̄ ingerunt pęnā sanguinis, vt hic. Alii dn̄t, q̄ ibi loqr̄ in pacto, hic in transactione & q̄ dr̄ trāsigere, vel paciscī, intelligo paciscī pacto nō gratuito, & vide gl. in fi. Primo ista sol. nō est vera, qa q̄tū ad impediendū processum eadē rō est in transigente, & paciscēte, vt hic dr̄. Quā 11 tū ad alia, vtrū qs hēaī p ɔfesso vel nō, bn̄ est † drīa inter trāsigētē, & paciscentē, vt l. furti. §. pactus, ff. de his q no. infa. & j. dicā, circa scdam rl̄a: His expeditis, venio ad excep. dr̄ excepto adulterio, ɔ j. qb ex cau. ser. p pmio libertā. merue. l. pe. & reuertor ad ordinē gl Sol. dn̄t qdā, q̄ hic deficit, ibi suppleē, qa ēt de crimine 12 raptus nō licet trāsigere. Ioā. fuit in ɔria opi. q̄ de † crimine raptus liceat trāsigere, q̄ pbat p tex. l. ɔriç, ibi pactione trāsmissum &c. Et sic apparet, q̄ trāsactio est pmissa. Quidā Moderni Doct. dānant opi. Io. nam video, q̄ pater transigens de raptu puniē, vt l. 1. an̄ fi ff. de rap. virg. ergo nō est licita, qa si eēt licita trāsactio, nō mereret pęnam, puto Io. bn̄ dr̄e primo, qa cessant rōnes, quę sūt in adulterio. nā vt s. dixi, in adulterio est rō ex pte accusatoris qa nō licet accipere pecuniā, vt celet adulteriū, imo incidit in l. Iul de adul. hoc non reperiē in raptu. Itē erat ibi frequentia delicti, qa adulteriū frequenter ɔmittiē, sed ista rō non est ī raptu, qa raptus non frequenter ɔmittiē. Puto ergo q̄ liceat paciscī, vel transigī, vt l. q cętu, §. fi. ff. ad leg Iul. de vi pub. & hac l. quæ solū adulteriū excipit Non obst. q̄ pater transigens puniē, qa vt s. dixi, ista trāsactio valet q̄tū ad impediedū processum, ita loqr̄ hic. Item quantū ad euitādā pęnā capitalem, si reperiē in manifesta calūnia, sed tāq̄ desistēs punieē minori pœna per d. l. j. j. de rap. vir qa sicut in aliis criminib. trāsigēs pęna Turp. puniē Op. scdo ad istam exceptionē ī auth. ut lice. ma. & auiæ §. si Sol. qd̄ ibi dr̄, n̄ referē ad crimē adulteriū, sd̄ ad alia capitalia crimina, & ista bona d Op. ad istam b exceptionē ī auth. vt nulli iud. §. adulteriū, posito j. de

ADDITIONES.

a Paris Trāsigere. An dispō huius legis habeat locum de iure Cano. vide Rom. sing. 75. incip. tu audiuisti. Itē no q̄ in casib. in qb. de crimine non est licita transactio, nō est ēt licitū cōpromissū. Vide Alex. consi. 51 ad fi. Itē quid dēat facere transigens, vel paciscēs, vt euitet infamiā, vide Cæp. cau. 188 Itē no q̄ licet sup adulterio nō possit trāsigi, tn̄ sup eo pt fieri pax, & q̄ dēat fieri cū marito, nō cū vxore, vide Bar. in consi. 170 i 1. vol. Itē limita, & declara rl̄am huius legis, ut p Bar. in 1. q. p eū disputa. incip. Lucanæ ciuitatis, circa fi No. q̄ de iure Canonico in causis spiritualib. nūq̄ est licitū desistere pecunia accepta. vide Bar i tract. diff inter ius ciuile, & Cano. Quid autē si aliquis promittat centū Titio, ne eū accuset de morte patris sui, an per hoc videatur aliquo modo fateri delictum? vide Bal in c. 1, § iniuria. de pace iur. firm. Item adde, quod regula huius legis fallit in causa mixta, qn̄ pars debet applicanda parti, & pars fisco, unde notabiliter Alex consi. 83 uol. 1. ad fi.

b Barb. Licet transigere. Adde an stante statuto, quod pro pœna capitali, quis debeat condemnari in mille, si is transegerit, uel pacem fecerit Commune debeat habere mille. Io. And. in addi. ad Spec. in ti de accus. § dicto, ver. sed pone

c Ratio. Dicit Par. de Cast quod difficile est reddere rationem, nisi persuasiuam, ut per frequentiam delicti, fauore matrimonii.

d Poma Op. ad istā. Et an poterit fieri pax in crimine adulterii, vide Par. in consilio 175. inci. Dn̄e Potestas, in 1. uol. Ao procurator constitutus ad faciendum pacem, poterit obligare dominum suum, ut non possit stare in ciuitate, unde Pet. in consi. 71 Et quid sit pax, unde Bar. in consi. 76. inci. Ad declarationem to 1. uol. Et an sufficiat habere pacem a marito duntaxat disponente statuto de adulterio pacificando, unde ibi, quia dicit, q̄ sufficit fieri a marito, pondera, si dici possit. Illud uerū, quando fit cum uxore uoluntarie adulterium, secus si per uim, unde cōsilium Bar 175. inc. Domine Potestas terræ. in 1 uo ubi dicit, quod in uiolentem non infertur iniuria, & sic sentit, quod ego dixi.

potes dicere, ꝙ & in accusatore hēt locū ista lex: qa dētis scire, ꝙ si accusator accusationē nō ꝓbet, & repiat̄ in calūnia, punit̄ p iudicē pęna talionis, vt in l. fi. ī. de accus. Et aduerte, qa pūnit ipm ex officio suo. l. j. ī de calūniat. Mō ad ꝓpositū dico, ꝙ licitū est trāsigere, tā accusatori, q̄ accusato Nā sicut est licita trāsactio ex pte rei, vt redimat sanguinē suū, ita est licitū accusatori eadē rōne, qa si nō repit̄ ꝓbasse accusationē, posset puniri mō quo dixi s. & sic trāsactio est sibi licita, vt sāguinē suū redimat, & valebit, cū trāsactio impediat ꝓcessum iudicis, vt l. fratris. s. eo. Exceptio trāsactionis opposita ꝓderit reo, qa nō ꝯdēnabit̄, & accusatori, qa ꝯ cū nō poterit ꝓcedi ad pœnā talionis, si appareat nō ꝓbasse. Ad l. ab accusatione. resp. videlicet, ꝙ si accusator trāsigat, incidit ī Turpilianū, vt l. p̄uaricationis. §. fi. ff. de p̄uar. cū p hāc trāsactionē euitabit pœnā corporalē, & sic p̄t hēre locū in vtraq;. Itē op. de l. q cætu ff. ad l. Iul. de vi pub. §. fi. Sol. ꝙ trāsactio est licita q̄tū ad hoc, vt trāsigēs nō possit venire ꝯ, nō tn̄ p̄iudicat̄ aliis de populo qn illud possint ꝓseq. Sed op. d̄ l. eū q. §. ī popularib. ff. de iureiur. & d. l. p̄uaricationis. Solue vt gl. soluit. Itē op. & hæc op. solui in gl. circa fi. gl. mag. q̄ respicit primā rl̄ā d l iuria gēnū. §. si paciscar ff. de pac. Gl. dat duas sol. Pria est vera, ꝙ illa dēt intelligi fm istā. Itē op. & exceptio est primę rlę, vt s. vidistis, solūmō d adulterio excipit̄, de quo ñ ē locus trāsactioni. ꝯ, qa vr̄, ꝙ dēat excipi rapꝰ virginū, vt l. pē. ī. ex qb. caus. ser. ꝓ pre. lib. meru. Gl. dedit duas solu. fm prima fatet̄ ꝯriū. Aliā solu. dedit gl. & istā cōiter ap̄ꝓbat̄, ꝙ de raptu sit licitū trāsigere Ita exp̄sse ꝓbat ille tex dū dicit, pactione trāsmissum. Remanet igit̄ solū exceptio in adulterio, fm formā huius l. tn̄. j sol. posset tolerari p tex in l. j. circa fi. ī. de rap. virg vbi pr̄i nō licet pacisci de rap. virg. Itē op. de §. fin. in auth. vt liec. mat. & aniç. Sol. ꝙ illud, ꝙ ibi dr̄, non referi ad adulteriū, sed ad alia capl̄a, d̄ qb. loqt̄ tex. ille. Itē op. de §. adulteram, in auth. vt nulli iud. coll. 9. Sol. Ibi pęna erat imposita ꝓ adulterio. Itē opp. de l. si maritus. §. si negauerit. ff. de adult. Sol. vt in gl. Pro cuius declone sic dicas fm do. Iac. ꝙ aut loqmur de crīb publicis, ingerentib. pęnā sanguinis, & isto casu sunt quattor ꝯsiderāda Nā aut q̄rit̄, nunqd trāsactio sit licita, q̄tū ad hoc, ꝙ accusator nō incidat in Turpilianū; Aut q̄rit̄ nunqd sit licita, q̄tū ad hoc, ut ipse idē accusator nō possit venire ꝯ accusationē, aīs trāsactionē, & ꝓseq crimen. Et dico, ꝙ ista transactio, nō est licita, vt p̄eludatur via aliis volētibus ꝓseq. p l. q cętu. §. fi. ad l. Iul. de vi. publ. Aut q̄rit̄ nūqd sit licita ad hoc, ꝙ reus trāsigēs habeat̄ ꝓ ꝯfesso, vel nō. Et dico ꝙ licita est, nec hr̄ ꝓ ꝯfesso, q̄nī ad accusationē: qa fit lege pmittente. Ex his patet clare prima rl̄a. Trāseo ad exceptionē primæ rl̄æ, circa q̄ exceptionē dicas: qa aut q̄rit̄, nunqd sit licitū transigere sup adulterio. Et dico, ꝙ nō, vt hic. Aut q̄rit̄, an sit licitū renūciare accusationi de adulterio, & dico, ꝙ est licitū. Et ita intelligo l. si maritus §. si negauerit. ff. de adult. Aut q̄rit̄ nūqd sit licitū marito eā reuocare ad se, & quodāmō crimē dessimulare. Et ita loqt̄. §. adulterā. in Auth. vt nul iud. hæc aūt vera in crīb. publicis ingerētib. pęnā sanguinis. In scdo casu prin. vbi crimen nō ingerit pœnā sanguinis, nunqd sit licitū pacisci gratis Et dic, ꝙ sic, p l. ī fisci. ff de iure fisci. l furti. §. pactus. ff. de his, q not. infa. & ita sentit gl. q̄ incipit, vt ī. de ꝯh. & ꝯmit. stip. Ita sonat tex. q in a. reg. facit mētionē solū de transact. Sed si q̄ria nunqd sit licitū trāsigere, nota rl̄am, ꝙ nō est licitū: & excep. a rl̄a in crīe falsi p istū text. Sed q̄ro dicit gl. in a & 3. casu, qn̄ nō est licitū, qd si trāsigat? Dic ut in gl. & oīa hn̄t locū in crīb. publicis. Sed q̄rit gl. qd in priuatis delictis? Gl. arguit ꝓ & ꝯ, nō finalr determinat, ꝙ aut agit̄ ciuilr, & p̄t trāsigi, aut criīalr, & nō l;. Aduertaris, qa qn̄q; q̄rit̄, nūqd sit licitū pacisci gratus ī priuatis d̄lictis, & p ꝯñsvtrū reꝰ habeat̄ ꝓ ꝯfesso, vt l. furti, §. pactus. d his q not. infa. Et gl. d̄t verū. Nō ob. l. qm̄, d̄ his, q no. ī fa. q̄ dēt ītelligi in transigente, vt ibi no. qn̄q; quęrit̄, nūquid sit licitū facere cōꝓmissū: & tūc recurrit̄ ad d. l. ñ distiguemꝰ. §. Iulian. Et, q̄ sit rō, dic, vt ibi no. Et aduertatis: qa p p̄dicta, & p hāc legē ñ vr̄ bona æqparatio, quā facit gl. in Auth. vt differ. iud. §. si vero ꝯtigerit. vbi gl. æqparat ꝯꝓmissū scū ī arbitrū, & trāsactionē, q̄ ęqparatio reꝓbat̄ p hāc legē. Qn̄q; q̄rit nūqd sit licitū trāsigere, & tūc hēt locū gl. q̄ est hic. & no. eam, & scias vnū, ꝙ do. Iac. disputauit hāc q̄ōnē: pone, ꝙ iudex fm formā statuti īqrat d̄ crīe priuato, & Inqsitꝰ trāsigat cū psona offēsā, nūqd trāsactio valeat, & nūqd post hāc trāsactionē ꝓcedat inq̄sitio iudicis? Ipse tenuit opi. lo. positā hic ī gl. sup verbo, publici, & dr̄, ꝙ īpediat̄ inq̄sitio iudicis. Nā ps offensa p̄t iniuriā factā nō reuocare ad animū, §. fi. ī stu. d̄ iniu. Itē facere, ꝙ furtū ñ sit furtū, dicēdo, nō esse scm̄ ꝯ suā volūtatē. Liter oēs. §. recte. ff. d̄ furt. Et si dicas, qūo, ī q̄ suo nō ē ius ꝓsequēdi ī iudicio, iō &c. sed ē q̄dā modꝰ d̄ducēdi ī iudicio iꝰ partis offensæ, & iudex fungit̄ uice psonę offensæ. arg. l. si ob cām. ī. d̄ euict. & arg. de off. recto. ꝓuin. l. 2, s̄ʒ nemini venit ī dubiū, ꝙ pars p̄t remittere iniurā, igit̄ ñ mirū si trāsactio partis īpedit inq̄sitionē iudicis. Et si opponeret̄ d̄ l. j. §. vsque adeo. ff. d iniur. dic, vt ibi. Ex illa iniuria oriūt̄ p̄les actiones, vna pr̄i, altera filio: vn̄ si filiꝰ remittat actionē suā, ñ tollit actionē pr̄i. Cōtrariū d̄terminat̄ p l. is q delatorē. ff. de iu. fisci, vbi reꝰ q d̄latorē corrūpit, hr̄ ꝓ ꝯfesso. Facit etiam ꝯ l. si quia repetere. §. fin. ff. ad Turp. vbi desistens a crīe priuato, punit̄ ex ordinē: & signa gl. q̄ incipit, ī aliis. ibi, qd āt in priuatis? Quæro, q̄ sit rō primæ rlę. Rō est ista, qa cuilibet licitū est redimere sanguinē suū. Quæ colligit̄ ex l. j. d̄ bo. eo. q mor. sibi ꝯsci. & hoc nō p̄t hr̄e locū ī psona accusatoris, p ea q̄ dicebā s. Sed q̄ro, q̄ ē rō excep. Dixerunt qdā, qm̄ crimē ē valde magnū. Vel alr̄, qa Princeps ē amator castitatis. Ista nō ē bona rō, qa eodē mō dēret dici de stupro. Vn̄ dicas, fm Pet. ꝙ iō ē: qa frequētia crīs est rō principalis excep. Sed q̄ro q̄ sit rō scdæ rlę. Dic, vt ī gl. fi. Quid sit ī pęna pecuniaria? Declarāt multa alia ī l pe. §. ad crimē. de pub iud. p Dy. & d̄ abscissione mēbri dic ꝙ ē gl. ord. ī l Imperiū. ff de iurisd. om. iud. Quæro, an liceat pacē facere sup crīe adulterij, vt hēat locū certæ partis ꝯdēnationis remissio ex forma statuti, an sufficiat facere pacē cū viro tm̄, an cū vxore Sup primo dico, ꝙ sup adulterio p̄t fieri pax. Adulterās gaudet bn̄ficio statuti, ñ obst. ista l. trāsigere. Nā sciēdū ē, ꝙ trāsactio fit d re dubia, & lite pēdēnte, & sic ad īpediēdū ꝓcessū, ne amplius sup tali crīe ꝓcedat̄, & istud ñ licet sup crīe adulterij, vt ista l. ita in simplici pacto, vt ibi. Quædā ē pax, & ꝯcordia, p q̄ rācor. & maleuolētia, q̄ ē ī aīo iniuriati remittit̄, licēt pęna minoret ex forma statuti, & ista pax in oī maleficio ē licita, vt Insti. d̄ iniur. §. fin. d pac. ꝯuēt. l. si tibi. §. q̄dā. Et ꝙ de adulterio possit fieri pax, est tex. exp̄ssus. ī. de adul auth. sed hodie licet, & ī auth. vn̄ sumit̄. Vn̄ licet marito iniuriato p adulteriū, vxorē recōciliare sibi, ꝙ nihil aliud est, nisi pacē facere. Sup scdo dico, ꝙ sufficit† pacē fieri cū marito tm̄. Ipse. n. ē ille, q principalr īiuriatus est, & q oīb. p̄ferē ī iniuria vindicāda, vt ff. de adul. l. 2. §. fi. vbi ē casꝰ. & ī. d̄ adul. l. q̄uis adulteri Cū muliere nō p̄t fieri pax, esi nō possit dici īiuriata, qa ī volēte fuit fcm̄, ꝓpea ipsa de hac īiuria nō p̄t ꝯqueri accusādo adulterū: qa socia crīs, vt ī. d̄ lib. cau. l. si filiū & 15. q. 3. c. nemini p̄terq̄. igit̄ ab eo nō reqrit̄ remissio, apud quē nō ē eius iniurię ꝓsecutio. arg. de iure delib. l. aut p̄tor. Itē arg. d̄ inof. test. l. Papin. iūcta l. sed si vnus. §. filios cū gl. sup verbo, filio. ff de īiur. Pręterea, ꝓbatio facta ꝯ adulterū ñ p̄iudicat mulieri. l. denūciasse. §. fi ī. de adul. Mulier nō ꝯfitet̄ se adulterā, sed īiuriatā, & sic ab ea non reqrit̄ pax, qa fm hoc sequeret̄ ꝙ ꝯfiteretur se adulteratā, vt l. qm̄. ff de his q no. infa Sed contrariū facit ī. de raptu virg. l 1. & in auth. de rap. & ꝙ no. per Dy. in c. scienti. in j. contrario. de reg. iu. in 6. sed illud verū in muliere rapta, secus ī adulterio simplici.

ADDITIO.

a Quæro an liceat De hac quæstione latè vide Io de Ana in c 3. extra de collu. detegen & idem quod Bald hic dicit de marito, adde quod idem tenet Bart. in suo cōs. 175 quod incipit, Domine Potestas in 1. vol.

LEX XIX.

1 *Transactio an rescindatur prætextu instrumenti de nouo reperti.*

2 *Clausula inspectis, & cognitis verbis testamenti semper est apponenda instrumento, quando contrahitur super dependentibus à testamento.*

3 *Actio de dolo, qualiter habeat locum contra subtrahentem instrumenta, vel celantem, & extorquentem transactionem ab aduersario.*

4 *Dolus dans causam transactioni, quando reddit eam nullam & nu. 5.*

6 *Transactio licēt sit stricti iuris, tn̄ de ea iudicatur, vt de oī contractu stricti iuris liberatorio, secūdū naturam illius actionis super qua interponit̄.*

7 *Libellus super actione de dolo, quando dolus dedit causam transactioni.*

8 *Bona fides est de substantia contractus bonæ fidei.*

a 1 Sub prætextu. a† Br̄ hoc dicit. Trāsactio nō rescindit̄ p̄textu instr̄i de nouo reperti, & si dolus rei dat cām trāsactioni, actori p replicationē, vel doli exceptionē b succurri Op ad primū dictum, & vr̄ ꝙ trāsactio rescindat̄ p̄textu Istr̄i d̄ nouo reperti, vt ff. d re iud. l. Imperatores. Dicit gl. ꝙ hęc rl̄a, q̄ ponit hic, fallit in casib. quos vide in j. gl. Primo in eo ꝙ gl. alle. l. Imperatores. de re iud. ibi loqt̄ ī snīa: & habuistis sir̄e no. ī. de re iud. l. sub spē in hęc est bona allegatio: qa quātū ad hoc eiusdē authoritatis est snīa, & transactio, vt ī. l. ꝓxi. Itē in eo ꝙ gl. alle. ff. eo. l. de his, no. sp & ꝑpetuo tene mēti, qn̄ facis instr̄m trāsactionis, vel alterius pacti, super his, q̄ ex testō dependēt, facias ꝙ sēper a 2 dicat̄ † inspectis, & cognitis verbis testamenti, aliàs nō valeret, vt d. l. de his, nisi aliter sciētia ꝓbaret̄, ꝙ eēt difficile. Ad idē. ff. quemadm. test. ape. l. 1. §. pe. Ex prædictis apparet, ꝙ per diuisionē factā inter fratres, non potest videri sublatum ius fideicōmissi, nisi de notitia testi appareat. Venio ad secūdam partem, & op. Actio de dolo non habet locū vbi habet locū alia, vt infra de dol l. 2. & ff d̄ dol. l. 1. §. ait p̄tor. sed hic dr̄, ꝙ istr̄a fuerūt subtracta, ergo hēt locū actio furti, & p ꝯñs cessat actio dė dolo. Huius umore sūt hic tres 3 sol. Vna sol. ꝙ hic fuerūt † instr̄a subtracta taliter, ꝙ uitiū furti nō cadit, q̄d fit duob. mod. vt gl. ponit exēplū. Istę solones ꝯuincūt veritatem

ADDITIONES.

a Paris Sub p̄textu Vide circa ista legem Comen. consi. 156. vbi dicit ꝙ trāsactio est ipso iure nulla, quando aduersarius subtraxit vel solō occultauit instrumenta aduersarii, & quod dum tex. loquitur de exceptione intentionis, & facti, & ibi etiam quod qualitercunq; arguatur dolus aduersarii, vel occultando instr̄a, vel aliter, rescinditur transactio, & etiam ꝙ si aduersarius faciat quicquid potuit, vt haberet instr̄a, q̄ non potuit hr̄e, & sine dolo, & facto aduersarii, ꝙ saltem ex æquitate restituitur in integrum aduersus transactionem, repertis postea instr̄is. Et idem si ex defectu notarii nolentis exhibere instrumenta, non potuit ea habere. Vide per eum. & de hoc vltimo, vide etiam in l. Imperatores. ff. de iud. vbi multa addidit.

b Poma. Ad primum Vide in simili Oldr in tract. de arbi q pen. vbi in simili quærit quid iuris in arbitramento, vide non ab re. Alex. consi 40 uol 5.

tatē in se, tñ nimis istā legē restringūt. Vñ Pet. dicit ꝙ actio furti & actio de dolo, ɔcurrūt, nō ꝑ illā rōnē, ꝙ sint famosæ, ꝙ hic reꝓbat ī gl. sed qa competūt ad diuersa: nā actio furti dat̄ ad duplū, vel quadruplū, actio ð dolo dat ad īterēē. ff. ð dolo, l. arbitrio. Ista sol. Pet. ñ vr̄ vera. Nā actio ð dolo nūq̄ hēt locū ꝑ illo facto, ꝙ cadit ī certā spēm dlicti; qa ꝑ eo nō ɔpetit actio ð dolo, vt l. 2. j. de dolo. de eric stellio. l. 3. sed hic ē illū sem, ꝙ cadit ī certū nomē delicti, ergo ñ hēt locū actio ð dolo. vt l. 2. ff. de dolo vñ Iac. But. dicebat sic, & bñ Duplex ē dolus. Vnus ɔmissus ī subtrahēdo, & ex illo ɔpetit actio furti, & ñ actio ð dolo. Scđs e dol⁹ ɔmissus ī celādo, & extorquēdo a te trāsactionē, & ex isto scđo dolo ñ orit̄ actio furti: qa assidua ɔtrectatiõe ñ nascit̄, vt l. ei g. ff. ð furt. Merito agit ð dolo, & isto casu ista lex loqt̄ ita, & hæc ē vera Opp. tertio, vr̄ ꝙ qñ dol⁹ dat cām ɔ̄ctui trāsactionis, trāsactio sit nulla, vt l. i. sūma. ī pri. ff. ð ɔdi. indeb. Sol. Dicit gl. hic & vb q; l. ɔ̄tria, & l.
4 2. s. c. Si gdē dol⁹ actoris dat † cām trāsactiont, tūc ē ipso iure nulla, vt ī ɔ̄rio Sed si dolus rei, tūc valet, sđ dat̄ actio ð dolo, vel replicatio doli Ita loqt̄ hæc lex, & vid gl. Pet. dicit, ꝙ ñ ē dfia Iter actorē & reū ɔmittēies dolū. Nā vbiq; valet trāsactio, & reus pōt ea, q̄ soluta sūt repetere, vt d. l. ī sūma. ꝑꝑ dolū actoris, & actor ꝑꝑ dolū rei posset petere ꝙ ꝓmisit, vt hac l. istud dictū Pet. nō vr̄ verū, nā si trāsactio valeret, reus esset tutus, anteq̄ solueret, doli exceptione, & sic exceptione od nsa, vñ soluēs nō repeteret īdistīcte, vt ð ɔdõne ī deb. l. g exceptionē. sđ d. lex ī sūma, ɔcedit repetionē īdistīcte, ergo apparet ꝙ trāsactio ipso iure ñ valebat. Vñ ego audiui do. Iac. ī d. l. ī sūma, dr̄e ꝙ spāle ē ī ɔ̄ctu trāsactionis, vt ꝑꝑ dolū actoris sit ipso iure null⁹. Postea audiui eū ꝙ hic sic dixit ī l. ista, & meli⁹. & ē ipsa veritas. Qñq; dol⁹ ɔmittit̄ calūniose litigādo, & ī hoc ɔcedo dictū gl. ꝙ dol⁹ actoris facit trāsactionē nullā
a ipso iure, dolus rei ñ. Hic est casus ī d. l. ī sūma. & hæc ē rō: ᵃ qa fauorabiliores sūt rei, vt r̄ła iuris, fauorabiliores. Quidā est dol⁹, q ɔmittit̄ ī extorqdo trāsactionē ab aduersa ꝑte, & ī isto ē idē, siue cōmittat̄ ab actore, siue a reo Ita ēt ītell ge istā l. qa nulla l. reperit̄ distīctū. Tūc opponit̄, qñ dolus dat cām ɔ̄ctui, ɔ̄ctus ē ipso iure null⁹, vt d. l. elegāter ī pri. ff. ð dol. Gl. hic ponit duas solōnes,
b q̄ vñr sibi inuicē aduersari, nec aduersant̄. Et aduerte ᵇ primo dicit gl. 1 ɔ̄ctus sit ipso † iure nullus, tñ si sequat̄ tradō, reuocat̄ ꝑ
5 actionē de dolo, vt d. l. elegāter, ī pri. sed hic ī trāsactiōe secuta ē liberatio, q̄ hēt vī tradōnis, merito dat̄ actio de dolo. Vel aīr. Rñ dol⁹ dat cām ɔ̄ctui bonæ fidei, tūc ɔ̄ct⁹ ē ipso iure null⁹, vt l. ɔ̄tria. Sed qñ ɔ̄ctui stricti iuris, tūc valet ɔ̄ct⁹ ipso iure. Ita loqt̄ hic, & ꝓbat̄ j. de inutil. stip. l. dolo. vide gl. Istę sol. vñt ɔ̄triæ: qa vna ꝓsupponit ɔ̄ctū trāsationis nō tenere, alia ꝓsupponit tenere Cene qlibet est vera. recte ītelligēdo Nā aut nos intelligimus hāc legē, ꝙ trāsactio fuerit interposita sup actione bonę fidei, & tūc ꝓcedit solo pria Nā licet trāsactio de se sit † stricti iuris. tñ iudicam⁹ de
6 ea, vt de oī ɔ̄ctu stricti iuris liberatio fm nām illius actiōis, sup qua īterponit Ita no in d. l. de tutela. j. de ī īteg rest. Erit ergo nulla trāsactio sed libero secuta hēt vim tradōnis, q̄ p actionē ð dolo rescindit. Ita loqt̄ hic, & fm hoc illud, ꝙ hic dr̄ de replicatione doli, & de exceptione pacti, erit exceptio facti & replicatio facti ñ iuris Nā cū nō sit secuta liberatio, pactū trāsactionis nō ꝓducit exceptionē: qa nullū, iō ñ ē op⁹ replicatione iuris. Si vero hāc legē intelligimus, ꝙ fuerit interposita trāsactio sup actione stricti iuris, tūc sine dubio, & sine scrupulo ꝓcedit scđa opi. Et est dfia istius subtiluatis in † formādo libellū sup actione de dolo.
7 Nī qñ trāsactio valuit, qs petit p actionē ð dolo rescindi trāsactionē, vel petit interesse, qa deceptus ī trāsactione. Sed qñ trāsactio nō valuit, tūc petit qs rescindi liberationē suā, vel interesse: qa liberauit. Sic dēt ītelligi s. e. l. actione. hæc sunt vera fm op. utram cōem. Pet. de Bellap. fuit in sua opinio. mirabil, in hac mā dicēs ꝙ ñ ē verū, ꝙ ɔ̄ctus bonę fidei sit ipso iure nullus: qa dolus dat ei cām Rō, qa ɔctus hēt sua substātialia. Et eius opi. refert Cyn. ī l. 2. j. de rescin. ven Pro eo facit talis rō. Facilius impedit̄ dñii trāslatio, q̄ ꝑsonalis oblo. Hoc ꝓbat̄ in vēditione rei sacræ, & liberi hoīs. ff. de ɔ̄h emp. l. liberi. de ver obl. l. liber hō, la piccola. Sed fm nos, dñii trāslatio nō impedit̄, qñ dolus dat cām ɔ̄ctui bonæ fidei: ergo multo minus impedit̄ oblō ꝑsonalis. Opini gl. nr̄arū ē vera, vt d. l. elegāter. in pri. de dolo. & l. 3. in fi. ff. ꝓ so. vbi est casus expssus. Nō obst. ꝙ dr̄ Pet. ꝙ ɔ̄ctus hēt sua substātialia. nā nego:
8 qa † bona fides est de substātia ɔ̄ctus bonę fidei, vt d. l. 3. in fi. ff. ꝓ soc. vbi est casus expssus. Nō obst. ꝙ ipse dicere posset, ꝙ facil⁹ impedit dñii trāslatio, q̄ ꝑsonalis obligatio, &c. Nā dēs scire, ꝙ ꝓhibitio, & q̄libet iuris dispositio limitat̄ fm cām suā, vt l. cū pr. §. dulcissimis. de leg. 2. & l. cū tale. §. falsam, de ɔd. & dē. & l. nō dubiū. s. de leg Vñ qñq; cā ꝓhibitionis respicit dñiū nō oblōnē ꝑsonalē. & tūc facilius īpedit dñii trāslatio. ita loqt̄ ꝓdicta rō. Qñq; cā ꝓhibitionis respicit oblōnē ꝑsonalē, & nō dñiū, & tūc facili⁹ impedit̄ oblō q̄ dñiū, ita loqt̄ nr̄a mā. Op. vlterius ex gl. vr̄, ꝙ nō hēat locū actio de dolo cū alia ɔperat, vt l. j. § ait ꝓtor. ff. de dolo. Sol. istud est verū, nisi in actione amittēda qs passus sit dolū. Itē opponit̄, & videtur, ꝙ habeat locum condictio ob cau. vt l. si qs accepio. de ɔdict. ob cau. Sol. hic reus impleuit quicquid ɔuenit ex parte sua, iō condictione ob causam non potest conueniri.

ADDITIONES.

a Ale In summa. Adde q̄ ibi posui post Bar. & est aduertendum, fm Pau de Cast. ꝙ in casib. spālibus, in qb rescinditur snia ꝑ in ̄sa de nouo reperta, vt in minori & ecclesia, quia rescinditur per remedium restitutionis in integrum, sed in transactione rescindenda per instra de nouo reperta, non est necessaria restiō, sed potest mero iure redire ad actionem primam, vel de dolo, & in hoc maioris authoritatis est snia, quam transactio, quia difficilius rescinditur snia. Sed quid in arbitramento? Bal. dicit, ꝙ si petita est reductio ad arbitriū boni viri, in casu reductionis, poterunt produci instra de nouo reperta, sicut possent produci in causa appellationis, sed si non est petita reductio, & sit transactum ipsis petēdi, tunc secus, nisi in casib. spalib. & mediante beneficio restitutionis in integrū. sed transactio, quam faciunt partes per se ipsas, non petitur reduci ad arbitrium boni uiri, & h. d. Pau. menti figendum, qa alibi non meminit se legisse, subdens quod idem Bal. vult, ꝙ si quis abstulit probationem testium, corrumpendo, vel minando eis, quod non testificantur. quod habeat locum hæc lex quod per dolum possit rescindi trāsactio; quia testes & instra æquiparantur l. in exercendis infra de fide instrumen.

b Menoch Et aduerte. Adde Cur in l. in bonæ fidei, nu. 4. s. de pactis. Socin. in consi. 144. nu 7. & 8. lib 1 Paris consi. 11. nu 32. lib. 2 Riminal. sen consi. 102. nu 48. lib 4.

ANTIQVA LECT.

1 *Lex de his. ff. de transat. ꝙ locum hēat in testamētis, & vltimis volūtatib.*
2 *Clausula, viso testamēto, &c. qd debeat apponi ī testamētis, qñ soror dotata facit quietationē fratri de omni eo, quod possit petere de hēdisate, &c.*
3 *Transactio, an valeat, quando dolus dedit causam contractui.*

Sub prætextu. Prætextu instrī de nouo reperti, nō rescinditur transactio hoc modo. Itē si dolus rei dat cām transactioni, succurrit actori. h. d. Op. de l. Imperatores, ff. de re iud. in §. sancimus. in Aut. ð nō alie. coll. 2. de l. Rēpublicā. j. de iure Reipub. lib. 11. Solu. ꝙ ibi sunt casus spāles Cir
1 ca mām, vide gl. de len. aduer. fis. l. j. lib. 10. Itē opp de † l. his, ff. e. Sol. Illa loqt̄ in testamentis, & in vltimis voluntatibus, in quibus non valet nisi respectu, &c. Aduerte, qa cum facio transactionē sup aliquo legato, vel cum soror est dotata a fratre, & ista contentat̄ dote, & facit sibi quietationē de omni eo quod possit petere
2 de hæreditate, &c. debet apponi in instrō, † viso testō, alias non valeret, vt d. l. de his. ꝓalleg. Item opp. actio de dolo non cōcurrit cum aliqua actione, sed hic cōpeteret actio furti, ergo, &c. Solu.
3 vt in gl. 2. Itē opp. & vr̄ ꝙ cum † dolus dedit cām ɔ̄ctui siue transactioni, vr̄, ꝙ transactio nō valeat ipso iure, vt l. & eleganter, ff. de dolo. Gl. fi. dat duas solu. Vna, ꝙ liberatio venit infirmanda, licet transactio non valeat ipso iure. Alia, ꝙ ɔ̄rium habet locū in bonę fidei ɔ̄ctibus. Sed trāsactio est stricti iuris Istæ solōnes videnť ɔ̄rię: quia prima solu. ꝓsupponit transactionē nō valere, aliam ꝓsupponit valere. Vñ dic, quod aut transactio interponit̄ sup cōtractu bonæ fidei, & tūc hēt locum prima solu. Si interponatur super ɔ̄ctu stricti iuris potest habere locum secunda sol. Item op. de l. si quis accepto, ff. de condi. indebi. Solue, vt in gl. fi. Bar.

LEX XX.

1 *Acta de nocte, an tantum valeant quantum de die.*
2 *Actus voluntarij vt ɔ̄ctus & vltima volūt. ita valēt de die, sicut de nocte*
3 *Actus necessarij, vt iudicia, debent fieri de die, alias non valent.*
4 *Actus, quando fiunt de nocte, an debeant esse luminaria.*

a Non minorem. Transactio & res iudicata ęqparant̄ & tñ valet factū de nocte, ᵃ quantū de die h. d. Op. ꝙ maioris authoritatis sit transactio, q̄ res iudicata, vt habuistis no. s. e. l. si diuersa Sol. Hęc regula fallit in qbusdā casib. quos gl. ponit hic, & latius in l. 2 ff de re. in Scđo no. ꝙ tñ
1 valeat † actū de nocte, quantū de die. Cōtra in auth. de iu. §. sedebūt. ex̄ de offi. delega. c. ɔsuluit. Debes scire, ꝙ de iure q̄dam sūt, q̄ nō sortiunt̄ effectum, vt delicta, & ita puniunt̄ de nocte, sicut de die, licet de nocte grauius, vt l. 2. ff. de furib. balneariis, & l. 4. ff. ad l. Aquil. de adult. l. Graechus. Quędā sunt q̄ de iure sortiunt̄ effectū, & in his dic, aūt q̄ris qua die dicat̄ factum; aut q̄ris, an factū valeat? Primo casu, dic vt l. more Roma. ff. de fer. Scđo casu
2 actus † volūtarii, vt contractus, & vltimę volūtates, & ita valēt de nocte, sicut de die, vt hic, & l. ad testiū. §. posse. de testa. Aut sunt
3 act⁹ † necessarii, vt iudicia & tūc dēnt de die fieri, alias nō valerēt vt d. §. sedebūt. Fallit ex cā. si iurisdictio expiraret, vt d. c. ɔsuluit. ð
4 off deleg. Quæro, an qñ † fit de nocte debeant esse luminaria? Dico, ꝙ sic, vt l. j §. tria luminaria, ff. de ven. inspi. Rō; quia testes debent cognoscere partes, quod non bene fit in obscuro, vt l. fin. §. sin autem dubius de iure delib & de testi. l. testium.

ADDITIO.

a Paris. De nocte. Et an debitor possit soluere de nocte creditori, & quædam alia, & quod regulariter omnia possunt fieri de nocte sicut de die, vide Dec. in c. consuluit de off. deleg.

LEX XXI.

Cum ea quæ. Breuiter dicit. Simulatę venditionis pretium peti non potest. h. d.

LEX XXII.

Si maior. Non eget summario ꝓpter breuitatem. De hoc videbitis in l. metum, infra quod metus cau. &c.

LEX XXIII.

Nec intentio. Exceptio facti, vel intentionis, non pōt opponi post transactionē lite finita. h. d. Opp. ff. de tut. & ra. distr. l. si ex duob. Sol. vt in gl. ibi loquit̄ in pluribus tutorib. vel curatorib. qui tenebant̄ in solidum, quorū solutio vnius prodest alteri. Quęro vtrum solutio facta per istum,

qui non

qui non erat hęres, prosit alij qui est hæres Sol. vt in gl. dicit quod non: quia soluit pro sua obligatione.

Non intentio. Pro dato, vel promisso, ex cā transactionis, nō cōpetit exceptio. h. d. Op. de l. In summa, in prin. ff. de cond. in de. Sol. vt in gl. Quærit gl. nunquid per solutionem huius hæredis putatiui factam ex causa trāsactionis liberentur hęredes veri. Et nunquid à veris hęredib. possit repeti istud solutum? Vr̄ ꝙ sic, per l. si quis possessor. ff. de pet. hær. determinat contrarium. Ad l. si quis possessor. responde, vt in gl.

LEX XXIIII.

1 *Confessio sola rei, dicētis se debere certā quantitatē, nō prędicat creditori.*
2 *Reus si soluit creditori, ex eo non oritur præsumptio, quod nihil debet repetere à creditore cui soluit.*
3 *Confessio creditoris, quando sibi prœiudicet.*

Si quidem. Solutio partis ex causa transactionis inducit liberationē à toto: secus in confessione partis facta à reo. h. d. Vides ergo ꝙ attestatio † rei dicētis se dēre certā 1 quātitatē, sola n̄ p̄iudicat creditori. Sed q̄ro, vtrū † p̄iudicet ipsi reo, 2 ita vt ex eo ꝙ aliq̄d soluit, sit p̄sūptio ꝙ nihil dēt recipere a creditore cui soluit? Tex. est ꝙ nō, in l. si cū dos. in princ. ff. rer. amota. 3 Quæro, q̄d in creditore. Creditor † ꝯfessus est dēre hīc centū à Titio, vtrū videat̄, dicere, & nihil ultra, adeo q̄d sibi p̄iudicet in residuo? Breuiter, aut ipse apposuit aliquā dictionē taxatiuā, a vt dixit, centū sola, vel centū tantū, & tunc in residuo p̄iudicat sibi, aliàs non: hic est tex. cū gl. secundū opi. Azo. in l. rōnes. infra de probat. quę est vera probatur in l. 3. §. cū Titio. ff. de adim. leg. &c.

ADDITIO.

a Io. Fr. Rue. Dictionem taxatiuam Limita nisi creditor confiteatur sibi deberi centū pro resto. secundum Ange. Saly. Imo. & alios quos Iaf. hic refert, & sequitur.

ANTIQVA LECT.

Si quidem. Repetitio partis, ex cā trāsactiōis liberat reū à toto. Sed si reus partem tantum cōfitetur debere, non præiudicat creditori quo ad residuum. h. d. Quærit gl. q̄ erat ratio dubitandi in secundo casu. Dic, vt in gl. Aduerte, quia confessio debitoris circa partē non præiudicat creditori circa aliam. Sed quæro de confessione creditoris, nunquid cōfessio creditoris sibi pręiudicat circa aliam partem. De hoc est gl. in l. rationes. j. de prob. & per illum tex. in l. 3. §. cum Titio. de adi. leg.

LEX XXV.

Si maiores. Transactio non rescinditur ob defectū causæ non expressę. h. d. An per pactum factum cū matre filij succedant in minus. Dic vt l. pactū. j. de colla. &c.

LEX XXVIII.

1 *Transactio, vt valeat, necessariò non debet fieri apud acta, nec in scriptis.*
2 *Agi quod possit ex pacto nudo transactionis.*
3 *Reus non obseruans promissa conuenitur prima actione, ad quam reuertitur actor, & non actione præscriptis verbis. & nu. 6.*
4 *Condictio ob causam, cui competat, & de natura illius. nu. 16.*
5 *Actio præscriptis verbis, an detur reo implenti contractum ex parte sua contra actorem.*
Contractus trāsactionis, quòd sit quidā contractus innominatus. & nu. 21.
Et quis contractus innominatus sit. nu. 23.
Reo transigenti, ex transactione competunt tria remedia, & quæ.
7 *Actio præscriptis verbis quare sit, quod competat reo, & non actori.*
8 *Remittere quando sit facere, & non dare. & nu. 23.*
9 *Actor, quando dicatur liberare reum, & sic implere contractum ex parte sua vt habeat actionem. & nu. 15. & vide nu. 19.*
10 *Cautio Mutiana an habeat locum in contractib. inter viuos. & nu. 27.*
11 *Cautio quæ p̄stat̄ de mō implendo. an h̄eat locum in contractib. bonæ fidei.*
Transactione interposita super aliquo contractu, de ea iudicatur sicut de cōtractu super quo interponitur.
12 *Lex in omnibus. ff. de iud. an habeat locum in contractibus stricti iuris.*
13 *Actor, quod possit cogi ad cauendum si transactio est interposita super contractu bonę fidei.*
14 *Cauere quis quòd non cogatur in ultimis voluntatibus de implendo coactione præcisa, sed causatiua.*
16 *Condictio ob causam, an competat actori cōtra reum, ut sic se ponat in pristinam obligationem.*
17 *Peti quod non debeat, vt fiat id, quod factum non releuat.*
18 *Actori & reo, quod subueniatur post actionem præscript. verbis, propter non obseruantiam transactionis.*
20 *Transactio quod sit contractus, & an sit nominatus contractus. nu. 21. & 22. & 23.*
24 *Trāsactio si nō fiat per, vt, sed per dictionē, si, an sit cōtractus innominatus.*
25 *Actor agens ob non seruatam transactionem, an debeat prosequi primam instantiam, vel de nouo incohoare.*
26 *Titulus superueniēs possessori, quod faciat eum quærere dominium ex persona eius, à quo habet titulum.*
27 *Cautio Mutiana quod non habeat locum vbi dispositio sit sub modo.*

Siue apud. a Breuiter h. d. Transactionib. legitimè factis stari conuenit, & si fiat pacto nudo ex eis nō agitur, sed ad primam actionē actor reuertitur. Diuiditur, quia loquitur in genere, secundo infert ad species. Secūda ibi, sed qm̄. 1 No. primo, ꝙ de † substantia transactionis nō est ꝙ fiat apud acta, vel, ꝙ exinde fiat scriptura, vt s̄. e. l. cū te. & s̄. tit. 1. l. pactū, ꝙ bo-2 na fide. Scdo no. ꝙ † ex pacto nudo transactionis nō pōt agi. Ter-3 tio no. ꝙ si † reus nō obseruaret promissa. pōt ꝯueniri p̄ria actione. Vidistis s̄. tit. 1. l. cū p̄ponas la 2. Veniamus ad decisionē magistræ legis, & videbitis pulcherrimā legē. Op. dr̄ hic, ꝙ ex transactione nō pōt agi, sed agit̄ actione prima. Cōtra ff. de ꝯd. ob cau. l. 3. §. 1. de ꝯd. indeb. l. eleganter. §. pen. Sol. Dicit gl. fateor, ꝙ non 4 pōt agere actor, vt hic, sed reo bene ꝯpetit † ꝯdictio ob cām, ad repetendum ea q̄ dedit, si actor nō obseruat p̄missa, & uide gl. sup. verbo, ex pacto. in prin. Aduertatis, fateor, q̄d reo ꝯpetit ꝯdō ob cām, ad repetendū, vt dictū est, sed ista non orit̄ ex pacto trāsactionis, sed cx̄ id, ꝙ agit̄, vt l. si is. in fi. ff. ꝯmo. Et hoc sētit gl. vlt. huius l. circa fi. q̄ vide. Vnde proprior solutio esset, vt dicamus, ꝙ ꝯdictio ob cām nō orit̄ ex pacto transactionis, sed cx̄ id, quod agit̄ in ꝯ̄ctu, ex illo negotio gesto inter te & me, vt l. si in area. de 5 ꝯd. inde. Antequam intrem gl. quęro, vtrum reo † implenti contractū ex parte sui, det̄ actio pręscriptis verbis ꝯ̄ actorem? Vr̄, ꝙ nō, quia sufficit sibi exceptio, vt l. j. § si reus. ff. de eo per quē fac. erit. In ꝯ̄riū est veritas, nam cum ꝯ̄ctus transactionis sit quidam ꝯ̄ctus innominatus, vt j. dicā implenti t̄n competit actio p̄scriptis verbis ad interesse, vt l. nālis. j. de præscri. ver. Non obst. l. j. §. si reus, quia sufficiebat exceptio, pp̄ quā sua desinebat interesse, vn̄ actionem ex illo edicto non h̄et. Ex prædictis habes, ꝙ reo trāsigenti, ex transactione competūt tria remedia, primo exceptio, secundo ob cām ꝯdō, tertio pręscriptis verbis actio, si ꝯ̄ctū īpleuit ex p̄te sua. Sed quęro, an actori † cōpetat actio p̄scriptis ver-6 bis, ꝯ̄ reum, ex contractu trāsactionis? Et vr̄ ꝙ sic, quia competit reo ꝯ̄ actorem, vt s̄. dictum est, ergo eadem rōne actori cōtra reum. In contrarium est casus hic, ꝙ ex tali contractu nulla orit̄ actio, sed de necessitate actor reuertit̄ ad actionem primam. Sed 7 nunc reintro gl. Quæro quę est rō, ꝙ reo competit † actio præscriptis verbis, & nō actori? vide glo. sup. verbo, ex pacto, ibi, sed quare nō actori, &c. Dicunt q̄dā, ꝙ ꝯ̄ctus transactionis est, facio vt des, ex quo orit actio de dolo, nō pręscriptis verbis, vt l. nālis. §. ꝙ si faciam. ff. de præscrip. ver. Istam reprehendit glo. quia imo est, do, vt des, cum remittere sit dare, nū facere, uide glo. Ista rep̄hēsio gl. non est bona, quia l. si mulier. quā gl. allegat, loqt̄ qn̄ debitum certum remittit, qō nostra loquit̄ qn̄ dubium debitum 8 remittit̄, tūc. n. † remittere est facere, nō dare, vt dixi in l. actione. s̄. eo. & ibi no. s̄m vnam opin. Sed ista rō glo. nō est bona pp̄ aliā rōnē: nam §. ꝙ si faciam, h̄et locum, qn̄ ex facto alteri parti nihil adest: sed hic alteri aliquid adest; quia statim ex illa remissione q̄rit̄ sibi exceptio, iō h̄et locum actio pręscriptis verbis, sicut in do, vt des, vel do, vt facias, vt no. in d. §. ꝙ si faciam. & dixi s̄. eo. l. actio, & l. cū mota. Assignauit gl. aliam rōnem, quia in ꝯ̄trib. innominatis orit̄ actio pręscriptis verbis ei, qui impleuit ꝯ̄ctum ex parte sua vt d. l. nālis. §. 1. de p̄scr. ver. sed reus potest implere contractum ex parte sua, dādo illud, ꝙ cōuenit, actor vero qui promisit non petere, uel nō agere, nunquam potest implere ꝯ̄ctum ex parte sua, quia si nō petit, vel non agit hodie, cras poterit petere, & sic de sing̃lis in ppetuū, vt l. eleganter. §. pe. ff. de cond. ind. Vn̄ q̄a ꝯ̄ctum, nō impleuit, iō sibi actio pręscriptis verbis nō dat̄ ideo, de necessitate ad primā actionē reuertit̄; hic est casus in l. nr̄a. & vide gl. Ista gl. ponit verissimam opi. & rōnem habuistis no. in l. j. in fi. mag. gl. s̄. de pac. & in l. in actione. s̄. eo. Ad istud ergo, ꝙ habuistis, ꝙ actori non ꝯpetit actio pręscriptis verbis, quia nō potest implere ꝯ̄ctum ex parte sua, oppo. & uidet̄ quod actor possit implere liberādo reum per acceptilationē, cum acceptilatio tollat etiam actionē in rem, ut s̄. eo. l. responsum. Quidam fatentur cōtrarium, quia si actor liberaret p̄ acceptilationem, h̄ret actionem præscriptis uerbis. Alij, ut Hug. dicunt, ꝙ tunc nō impleat ꝯ̄ctus, quia etiam tunc poterit agere de facto, licet actio sit 9 sublata, ut j. eo. l. ubi pactū. Veritas est ista, ꝙ attendas † qualiter uerba transactionis fuerint cōcepta: nam aut dixit, promitto liberare te, & tu reus dabis mihi centū, & tunc posset impleri ꝯ̄ct. ex parte actoris liberando, & tunc h̄et actionē præscr. uerb. Aut p̄misit nō agere, uel nō petere, & istud nūquam potest implere q̄a saltem de facto p̄t agere, ut d. l. ubi pactum. & l. eleganter. §. pe. de ꝯdi. indeb. Et illo casu dēr intelligi l. nr̄a, ꝙ actio præscri. uerb. ñ ꝯpetat, sed reuertit̄ ad primā actionē. Et istud gl. dixit s̄. de pact. l. 1. in fi. mag. gl. Ad idē opp. & ur̄ cōt, & qn̄ p̄misit non agere, uel nō petere, ꝙ possit impleri ex parte actoris, cauēdo de nō agēdo uel de nō petendo in futurū. Nā cautio Mutiana h̄r pro implemēto, ut l. Mutianę. de ꝯdi. & dē. & de ꝯd. insti. l. 4. §. 1. Sol. dicit gl. Fateor hoc ꝯ̄riū, q̄d p̄ hāc cautionē implet̄ iste ꝯ̄ctus, & sicut in 10 q̄busdā casib. singulis q ponunt̄ in gl. Tenet ergo ista gl. q̄d † cautio Mutiana h̄et locū i ꝯ̄ctib. īter uiuos. Cōtrariū tenet gl. ī l. 1. in fi. mag. gl. j. de pac. ī l. Mutianę. ff. d̄ ꝯd. & dē. & l. ita stipulatus. ante fi. ff. de uer. ob. & de ꝯd. ob caus. l. dedi. circa prin. Et ibi istū passū examinat Gul. de Cu. & ur̄ tenere gl. hic posita. q̄d nō puto uerū nam ꝯ̄ctus innoīati fiunt p̄ modū modi, ut do, ut des, uel do, ut facias,

ADDITIO.

a Barb. Siue apud. Vide do. Pet. in c. si q̄n. de off. deleg. qui aliter allegat istam legem.

facias, vel facio, vt facias, vel facio, vt des, omnia respiciũt modũ. Cautio Mutiana hẽt locũ in ꝯctib. negatiuis, vt d. l. Mutianæ. Vnde ista mã nõ hẽt locũ hic, sed magis esset vidẽdũ de illa [11] † cautione, q̃ p̄stat de mõ implendo, p l. si tibi lega de leg. 3. de ꝯd. & dem. [a] l. qb. dieb. §. Termilius. no. j. de dona. q̃ sub mõ. l. 1. Et certe a istã cautionẽ nõ reperio locũ hẽre in ꝯctibus bonæ fidei, nisi in casu [b] l. insulã. §. fi. ff. loca. Istã mãm latius explicaui in d. l. Mutianæ. tñ qñ ad ꝓpositũ possemus hic dicere: Aut trãsactio interponiẽ sup ꝯctu, seu sup actione bonæ fidei, & tũc iudicamus de ea, sicut de ꝯctu bonæ fidei, & vidistis no. s. e. l. sub p̃textu. & l. de tutela. j. de in integ. resti. & tũc cauendo de nõ agendo, vel de nõ petendo, vr̃ impleri ꝯctus. arg. d. l. insulam. §. fin. Si vero interponiẽ sup ꝯctib. stricti iuris, tunc per cautionem nõ vr̃ ꝯctus impleri, & ita loqr̃ hic. Nam vt videbitis agitur actione in rẽ, quę est stricti iuris. Et sm̃ istum modum dẽt intelligi, quod no. & vobis dixi s. eo. Contra prædicta op. & vr̃, q per cautionem nunquã impleaĩ, vñ vr̃ obstare. ff. de ꝯd. ob cau. l. dedi. in princ. Dixit glo. fateor, q actor põt cauere de implendo, non p̃t tñ agi ad cauendũ nisi in ꝯctib. bonæ fidei, vt l. in oĩb. ff. de iud. & in seruitutib. ff. si serui. ven. l. harũ. & in vlt. volun. vt l. Mutianę. de ꝯd. & dem. & vide gl. tuã. Vr̃ ergo tenere ista gl. q [12] † l. oĩb. ff. de iud. non hẽat locũ nisi in ꝯctib. bonæ fidei. Idẽ tenet gl. in l. 2. ĩ prin. in sc̃da gl. ff. sol. mat. & d. l. dedi. in prin. & d. l. in oĩbus. Contrariũ est verũ, vt l. vniuersa s. de precib. Imp. off. & l. si creditores. de priuil. cred. & no. in l. in possessione. quib. ex cau. in pos. eaĩ. Tñ q̃tum ad ꝓpositũ bñ fateor istud, q gl. dicit, q actor poterit cogi ad [13] † cauẽdum si trãsactio est interposita sup ꝯctu bonę fidei, qa cautio hẽt implere ꝯctũ, vt s. dixi, in aliis ꝯctib. secus. Et q dico, p̃t cogi ad cauẽdũ, intellige vt p̃stet interesse, qa ista est nã actionis p̃scrip. ver. q̃ oriĩ ex ꝯctu innominato, vt d. l. nãlis. §. j. de præscr. verb. Illud [14] et q dicit glo. q in vlt. volũ. qs cogiĩ † cauere p l. Mutianæ. ff. de ꝯd. & dem nõ est verũ coactione p̃cisa, sed cãtiua. vt ibi no. Itẽ opp. ad istã l. q ad ꝓmissa agaĩ ex pacto transactionis, vt s. ea. l. cũ ꝓponas. Sol. ibi intercessit stip̃lo, hic nõ, & sm̃ hoc ista op. vadit ad legẽ, vel forma eã aĩr, & sic vadit ad p̃dicta, vr̃, q ꝯctus trãsa[15]ctionis possit † impleri ex pte actoris, ita, q p̃t agere, vt l. cũ ꝓponas, s. e. Sol. ibi trãsactio fuit facta p stip̃lonẽ, q̃ est vestita in se ipsa verbis, nec eget implemẽto rei interuẽtu, hic loqr̃ de trãsactione facta pacto nudo. q̃ rei interuẽtu ex pte actoris nõ p̃t impleri. Ita loqr̃ hic, nam vestimentũ quod fit verbis, fit ex dispõne ꝯhẽtiũ, q lex nõ denegat, sed illud, q fit rei interuentu fit ab vna parte tm̃, lege cooperante, vñ suum lex, nõ tuũ tibi denegat auxiliũ & vid. gl. Itẽ op. ad p̃dicta, & vr̃, q possit agi p̃scri. ver. ex pte actoris, vt l. si ꝓfundo. j. e. Glo. dicit, q ibi fallit. Vel dic, q ibi loqr̃ de actione p̃scri. ver. datiua, nõ natiua. Ista sol. q̃tũ ad illã l. si fundo, nõ est bona, qa nulla est rõ, quare hic nõ dareĩ actio p̃scri. verb. sicut ibi, nã hic rei vẽdicatione agebaĩ, sicut ibi: ergo dicit Pet. & credo, q bñ dicat in hoc, q l. si pro fundo. dẽt intelligi, qñ trãsactio fuit facta p talia verba, q̃ respiciunt implementũ ex pte actoris, vt ꝓmitto te liberare, vel actioni ꝓpositę renũciare, iõ ibi daĩ actio p̃scr. verb. actori. Impleto ꝯctu ab eo. Ita loqr̃ ibi Item ad illud op. & vr̃, q actori competit p̃scr. verb. vt s. eo. l. cum mota. Sol. vt ibi dixi. Vel intelligas q ibi fuit taliter ꝯceptus, q p̃t impleri ex pte actoris, & fuit impletus, vel si dicas, q ex pte actoris nõ p̃t impleri, tũc ĩ subsidiũ daĩ actio p̃scr. ver. a lege. q̃ est datiua, nõ natiua, cũ in pristinã oblĩonẽ se nõ possit reponere, vt ibi dixi, & vide gl. tuã. Vidimus, q reo daĩ actio p̃scr. ver. & ꝯdõ ob cãm. Itẽ vidim⁹ vtrũ actori deĩ actio p̃scr. ver. sicut reo. Quæro, vtrũ acto[16]ri deĩ † ꝯdõ ob cãm, vt reus se reponat in pristinã oblĩonẽ, sicut sco daĩ, vt actor restituat accepta? & qđ actori ꝯpetat. gl. vr̃ hic tenere, & in l. actione. s. e. Idẽ tenet gl. ĩ l. cũ mota. cũ actio est talis, q̃ p̃t ꝯsensu partiũ restaurari. Et vr̃ casus in l. si qs accepto. de ꝯdi. ob cã. In ꝯtriũ vr̃ hęc l. q̃ dicit, qđ sit necesse agere actiõe prima. Itẽ vr̃ casus rotũdus ĩ l. si ꝓfundo. j. e. vbi dr̃ expsse, qđ ad actionẽ primã ñ possit dari regressus. Pro hoc ẽt facit j. e. l. q̃uis. Aduerte, dicas sic. Qñq; reus ĩpleuit ꝯctũ ex pte sua, q̃ñ potuit, qñq; noluit ĩplere. Primo casu nõ daĩ actori ꝯdictio ob cãm, vt reus se reponat in pristinã oblĩonẽ, vt j. e. l. si p fundo. ibi. n. reus dedit rẽ actori, licet fuisset euicta. & est spãle in trãsactione fauore minuẽde rũ litiũ, licet sec⁹ esset in aliis ĩ ꝯctib. nominatis, vt l. fi. ff. de ꝯd. ob cãm. Sc̃do casu, qñ reus noluit ĩplere, & tũc aut est talis actio q̃ nõ p̃t p ꝯsensum partiũ restaurari, & nõ daĩ ꝯdõ ob cãm, vt s. e. l. cũ mora. & j. ad Turp. l. q̃uis. Si vero p ꝯsensũ partiũ p̃t restaurari, & tũc si actor. vult p ꝯdõnẽ ob cau. ex sua pęnitẽtia restaurari, hoc nõ p̃t, vt j. e. l. q̃uis. Aut ex aduersarii mora, & tũc si quidẽ ipse potuit implere, & impleuit ꝯctũ ex pte sua, hẽt locũ ꝯdi. ob cau. alias hẽt locũ actio de dolo, vt no. in l. actione. s. eo. & ibi dixi. Prędicta vera, qñ per transactionẽ actio fuit ipso iure sublata, nã si sublata nõ esset, durat actio prima, iõ nõ esset locus ꝯdõni ob cãm: vt se reponeret in pristinã obligationẽ; & hic est casus. Sed ꝯ hoc opp. video, qđ reus, cui legat liberatio, hẽt actionem ex testa. vt libereĩ, licet sit tutus exceptione, vt l. 2. §. j. ff. de lib. leg. ergo eadẽ rõne licet iste actor hẽbat replicationẽ p̃t peteĩ. vt re⁹ se reponat in pristinã obligationẽ, & faciat pactũ de nõ petẽdo

Et hoc tenebat Iac. de Rauen. quod Doc. nostris non placet: qa [17] nõ dẽt peti, vt fiat id quod factũ non releuat, vt l. hæc stipulatio, §. diuus, vt leg. no. cauc. sed hic actio nihil releuat. qa ex pacto de nõ petẽdo consequereĩ replicationẽ tantum, vt l. iuris gentium, §. pactus ne peteret, quã replicationẽ habet sine eo. Et per hanc l. non obst. q dr̃ de eo cui relinquiĩ liberatio, quia illud ideo, qa non est in p̃tãte rei, qñ ꝯueniĩ, vt sic opponat exceptionẽ. Vt igiĩ sibi pareret ꝓbationes, ꝑmittiĩ sibi agere vt libereĩ: sđ ĩ p̃tãte actoris est agere: qñ vult, & sic replicationẽ opponere, ita loquit hic.

Hoc ergo viso.

Hoc est qualiter actori subueniatur p condictionem ob cãm, reassumo qua[18]liter subueniatur p actionẽ † prę scrip. verbo. Et dicas sic, aut verba transactionis sunt cõcepta affirmatiuè, ita q ex parte actoris possint impleri, & tũc implemento secuto ei competit actio prę scrip verb. vt l. si p fundo. j. eo. & l. naturalis. §. j. de p̃scr. ver. Aut sunt concepta negatiuè, ita q nõ pñt impleri, & tunc aut est interposita sup ꝯctib. bonæ fidei, & cauẽdo implet, vt l. insulã. ĩ fi. ff. loca. & sic ei competit actio pręscr. verb. Ita intelligo gl. hic positã. Aut sup ꝯctib. stricti iuris, & tũc aut actio prima nõ ẽ sublata, & nõ datur actio pręscr. verb. sicut nec ꝯdõ ob cãm, vt dictũ est ã. sed de necessitate reuertiĩ ad actionẽ primã. Casus est hic. Aut actio sublata est talis, quæ põt cõsensu partium restaurari, & tũc actio pręscriptis verbis non habet locũ datiua, vel natiua. Natiua non, qa ꝯctus non est impletus ex parte actoris. Datiua nõ, quia cessat æquitas, pp quã datur, quia p̃t agere condõne ex caus. vt se reponat in pristinã obligationem, vt s. dixi. Aut nõ põt cõsensu partium restaurari, & habet locum actio præscrip. ver. datiua, nõ natiua, vt l. cum mota. s. e. Omnia q̃ dixi ex parte actoris, qñ ver[19]ba ꝯctus sunt ita concepta, q ex parte eius non pñt † impleri, intellige etiã ex parte rei, si poneres verba ita cõcepta, q ex eius parte impleri non possent: ita intelligo istam materiã. Contra oĩa p̃dicta op. dixi q tam actori, q̃ reo subuenitur p condõnẽ ob cãm vel actionẽ præscri. verb. Contra, imò per actionẽ de dolo, vt s. e. l. actione. & l. sub prętextu. ergo apparet q istę aliæ actiones non hẽant locũ: quia actio de dolo non concurrit cũ alia. Gl. tangit in vlt. gl. Tu circa hoc dicas bř sic. Qñq; q̃riĩur đ dolo ꝯmisso circa actionẽ, super qua trãsigere posset, & de hoc nõ dico hic, gl. tangit in l. actione. s. e. & j. l. prox. & ibi dicã. Qñq; q̃riĩ de dolo ꝯmisso in litigando circa litẽ, de qua trãsigiĩ, & tũc aut dolus ꝯmittiĩ ex parte actoris, aut ex parte rei. Primo casu, trãsactio est nulla, sed si reus actori noĩe transactionis aliqd dederit, hẽt locũ actio de dolo actori, ad restituẽdũ data, sed ex parte rei ualet trãsactio, & daĩ actio de dolo actori, ad rescindendã transactionẽ si primã actionẽ sustulit, vt s. e. l. sub p̃textu. & ibi no. ff. de ꝯd. iđe. l. in summa. in prin. qñq; ꝯmittitur dolus inducẽdo aliquẽ ad transigendũ, & tũc dic, aut transactio interponiĩ sup ꝯctib. bonę fidei, aut sup ꝯctib. stricti iuris. & de hoc dic vt s. e. l. sub p̃textu. Qñq; dolus ꝯmittiĩ ĩ nõ obseruãdo ꝓmissa, & tũc loqr̃ ĩ mã nrã, qa tũc hẽt locũ ꝯdõ ob cãm, vel p̃scrip. verbis, vel agiĩ actione prima, vt s. dixi, videlicet qñ actio extincta nõ p̃t restaurari p ꝯdõnẽ ob cãm, q̃ nõ ꝯpetit ex pęnitentia, vt l. q̃uis. j. e. Itẽ no. q ex mora aduersariũ qñ actor ñ p̃t ĩplere ex parte sua, nõ daĩ actio p̃scriptis verbis, eadẽ rõne. s. qa actor ñ p̃t ĩplere, & ideo daĩ actio de dolo, sm̃ opi. Pla. notabilẽ. In casu tñ potest agi actione đ dolo, vt s. e. l. actione.

His.

Pręmissis restat quod veniam⁹ ad qõnes, & primo q̃ro, [20] vtrum trãsactio † sit ꝯctus. Certè sic, qa vltro citroq; nascitur oblĩo, vt l. Labeo. §. ꝯtractum. ff. de verb. sig. & s. l. cũ te. ibi, [21] si de fide contractus, &c. Quæro secundo, vtrum sit † ꝯctus nominatus, uel innominatus, & videtur q sit nominatus, quia hẽt elegans nomen, sicut emptio, & venditio, depositum, societas, & [c] pignus, ita transactio hẽt nomen elegans. In cõtrariũ est veritas, a quia

ADDITIONES.

a Barb. Et certe No. q Bar. tenet, q in contractib bonæ fidei, & transactione super ea facta, habet locum cautio Mutiana, & sic tenet istam glo. hic, quæ singularis reputatur, secus in contractib. stricti iuris, sed in l. Mutianæ tenet contra. & aliter locutus est in l. quib. diebus §. fi. de cond. & dem. Io. de Imo in prælleg. l. Mutianæ. tenet, quod nec in bonæ fidei cõtractib. habeat locum cautio Mutiana, cum hoc non sit iure cautum, & respondet ad l. insulam §. fi. ff. loca. Ang. in l. dedi. de condic. ob cau. dicit quod solitus est tenere id quod Bart. tenet hic, & addit quod in stricti iuris contractib. debitore effecto suspecto, habet locum cautio Mutiana.

b Barb. Insulam Adde secundum Pau. de Cast. quod vr̃ dicendum oppositum, quod non habeatur pro impleto, nã l. insulã §. fi. loquitur in contractu nominato, ex quo oritur obligatio & actio statim, etiam ante secutum implementum, licet obstet exceptio vsquequo impleatur, vt l. Iulianus. § offerri. ff. de act. emp. Si ergo non potest impleri ex parte actoris, nisi prius impleatur ex parte rei, quia venit faciendum implementum, ex eo quod reus dabit, vt si locas mihi opus faciendum pro centum, quod de aliis centum facere debeo, tunc æquitas dictat quod agere possum antequam faciam, & quod cauendo de faciendo debeat sufficere, cum tunc non obstet exceptio, & ita loquitur ibi. Non enim habes actionem ex implemento, sed ex solo consensu, sed nos loquimur in contractib innominatis in quibus antequam impleam non est orta obligatio, & actio, quæ debet oriri ex implemento, vt l. iuris gentium. § 1. ff. de pact. Non sic ergo dictat æquitas, quod cautio de implemento faciat mihi oriri actionem & obligationé, nec ita faciliter, sicut dictat, quod actionem non datam possit exercere sine obstaculo exceptionis, hoc enim facilius fit, & hoc dicit esse ita verum sicut Deus est in cœlis.

c Pom. Est veritas. Vide Ale. vbi tenet quod est cõtractus innominatus. cõs. 40. vol. 5. Menoch. Dec. l. cum proponas 2. nu. 1. supra de pactis.

quia ꝯ̄ctus noīati ꝓducũt actionē eo ipso, ꝙ ponunť absq; aliquo
implemēto, vt l. iuris gētiū, in prin. ff. de pac. sed trāsactio nō pro-
ducit actionē, nisi impleať rei interuētu, ergo apparet, ꝙ nō ē ꝯ̄-
ctus noīat⁹, vt hic, & hoc sentit ista gl. tota, & ista ē ueritas. Sꝫ tūc
a 2 q̄ro, quare nō est † noīatus sicut emptio, & vēditio. In ꝑmutatio-
ne reperio legē hoc dicētē. j. de rer. ꝑmu. sup rub. & d. l. iuris gen
tiū §. j. Nā ꝑmutatio ſm verā opi. iō nō dr̄ ꝯ̄ct⁹ noīatus, quia hēt
nomē generis, nō speciei, nā ēt emptio pt̄ dici ꝑmutatio, qa per
mutať res cū pecunia. Idē in locatione ꝑmutatur opera cū pecu
nia, vñ ꝑmutatio gñis, & applō gñis, nō facit ꝯ̄ctū dici noīatū, vt
de cōd. & dem. l. si noīatim, & de lib. & posth. l. i. Idē possumus di
cere in trāsactione. Nā siue recedas a lite, pacto gratuito, siue sim
plici renūciatione, siue snīa, pt̄ dici trāsactio, hoc est, trāsactū a li
te, vel trāsactū ab actione, qa ꝓprie ex parte actoris dr̄ transactio,
vt habuistis no. in l. 2. s̄. eo. Cū ergo sit nomē gñis, nō facit ꝯ̄ctum
dici noīatū. Præterea, & ista est melior rō, quæ posset reddi, ꝯ̄ct⁹
noīati hēnt suos fines determinatos, i emptione, & vēditione, em
ptor dat p̄tiū, vēditor dat rē. In locatione locator dat rē, ꝯductor
p̄tiū, sed trāsactio nō hēt fines determinatos, qa q̄nque actor dat
pecuniā, q̄nq; recipit, vt l. 2. & l. si sup possessione. s. eo. Vel dic, ꝙ
iō nō est noīatus, qa nō placuit ꝯditorib. iuris, eā ponere inter ꝯ̄-
a 3 ctus noīatos, & forte nō est mala rō. † Quęro qs ꝯ̄ctus innoīatus
est hic? Quidā dicūt, ꝙ est facio, vt des, quia remittere est facere.
Alii dicūt, ꝙ est do, vt des, nō curo. Aduerte, gl. nostræ cōsiderāt
ꝯ̄ctus innoīatos penes modū ineūdi ꝯ̄ctū, vt habuistis no. s̄. eo. l.
cū mota, & hac l. Sed ego teneo cū Vltrā. ꝙ debeamus inspicere
vtrāq; partē, vt ex vna sit facio, vt des, & ex alia parte, sit do, vt fa
cias. Idē in similib. vt dixi i l. cū mota. s̄. eo. Nūc ad ꝓpositū dico,
ꝙ ꝯ̄ctus trāsactionis cōtier est remittere, vt det aliqd, & istud re-
mittere ſm quosdā, est idē, ꝙ dare, vt hic dicit gl. circa prin. Secū
dū alios, q̄n remittiť debitū dubiū, nō est dare, sed facere, vt s̄. di
xi, & dixi in l. actione s̄. e. & sic ſm aliquos, esset facio, vt des, ſm
alios, do, vt des. tñ in hoc nō est curādū, qa cū ex isto facto aliqd
absit parti, dať p̄scr. uerb. sicut i do, ut des. Cū ergo idē sit effectua
nō est curādū, qs ꝯ̄ctus sit, ut l. Gallus. §. si eius, ff. de lib. & posth.
tñ pt̄ esse, ꝙ trāsactio uere est, facio, ut des, ex parte actoris. Exē-
plū. Actor petebat sibi dari fundū, deuētū est ad trāsactionē hāc,
ꝙ actor iret Romā ꝓ eo, & reus sibi daret fundū, hic esset, facio,
ut des ex parte actoris, ex parte rei, do, ut facias. Itē pt̄ esse ea parte
actoris, do, ut des, in exēplo ꝑmisso, si i trāsactione fuisset ꝯuētū,
ut actor daret cētū, & reciperet fundū, ut s̄. eo. l. si sup possessio-
ne, & tūc ex utraq; parte erit do, ut des, cū ex utraq; parte sit da-
tio. Itē pt̄ esse ex parte actoris do, ut facias, & tūc ex parte rei erit
facio, ut des, posset & esse ex parte vtriusq; facio, ut facias, ut dili
gēs i uestigator poterit ꝑquirere, uñ ꝯ̄ctus trāsactionis, pt̄ cadere
i qualibet spē ꝯ̄ctus innoīati. Hoc vr̄ sētire i gl. tua mag. circa fi.
a 4 & vide eā. Quęriť, qd si trāsactio † nō fiat ꝑ, vt, sed ꝑ, si, hoc modo
si, dabis mihi cētū remittā tibi actionē, vtrū sit ꝯ̄ct⁹ inoīatus. Vr̄,
ꝙ nō, qa nō oriť vltro citroq; oblō? ergo oblō nō est ꝯ̄ct⁹ ꝓprie,
vt l. Labeo, §. ꝯ̄ctū, de ver. sig. Illud. n. ꝙ est i ꝯdōne, n̄ ē i oblone,
ut l. si qs sub ꝯdōne. si qs omis. cā. test. & hoc ur̄ tenere glo. i l. si qs
cū debitore, ff. de iureiu. In ꝯ̄riū, ꝙ sit trāsactio, & ꝯ̄ctus innoīa-
tus, vr̄ tex. s̄. eo. l. si sup possessione. Et vr̄ tenere gl. ff. de pac. l. si in
tra, ff. de do. l. hoc iure. Gul. de Cu. in d. l. si qs cū debitore, dt. Aut
in ꝯdōne venit aliqd ꝑ, ꝙ parti aliqd adest, & erit ꝯ̄ct⁹ innoīatus.
Aut nō uenit id, ꝑ ꝙ parti aliqd adest, & nō erit ꝯ̄ctus innoīatus,
& hoc satis pt̄ ꝓcedere. Ad id, ꝙ dr̄, ꝙ nō est i oblone illud, ꝙ est
in ꝯdē ne, r̄ñdeo, & ꝯcedo oppositū, & dico, ꝙ ille ꝯ̄ctus innoīa
tus, tūc incipit esse ꝯ̄ctus, q̄n qs ꝯdōnē implere incipit, vt no. i d.
l. si qa cū debitore, ff. de iureiur. ita dētis itelligere. Quęro, dr̄ hic,
a 5 vēdicatione pēdēte vtrū actor hēat † prosequi primā instātiā, vel
hēat necesse de nouo inchoare? Tex. hic vr̄ velle, ꝙ ꝓsequať in-
stātiā. Dixi. s̄. eo. l. si diuersa, hoc declarabo i seq q. Quæro, dr̄ hic,
quid si reus vult euadere primā actionem, cogitur parere transa
ctioni. Quęro vsque ad, ꝙ tp̄s potest actionem primam euadere,
parēdo trāsactioni? Gl. dubitat, dicam. j. eo. l. si maior. Vlt. gl. for-
mat vnū ꝯ̄rium, & nō soluit, super verbo pendēte, ibi. ff. ad l. Fal.
l. 3. §. j. Sed melius obst. l. 4. qa l. 3. nihil ad propositū. Itē l. 3. non ur̄
ꝯ̄dicere prima facie, sed recte inspiciendo ꝯ̄dicit ad id, ꝙ glo. pa.
a 6 dixit, nam † titulus superueniens possessori, facit eum q̄rere dñiū
ex ꝑsona eius, a quo hēt titulum. Sed hic possessori superuenit ti
tulus. i. trāsactio, ergo vr̄, ꝙ persona actoris q̄rat dñiū, & sic actor
desinat esse dñs, cuius ꝯ̄riū hic dr̄. Soln. Verba transactionis hic
non respiciūt trāslationem dominii, sed solum tēdūnt ad impe-
diendā actionem, quia ꝓmisit nō agere, uel petere, vt s̄. dixi, me-
rito dominium non transfertur, vt videbitis. j. eo. l. si pro fundo.

ANTIQVA LECT.

Siue apud acta. Trāsactio legitime facta dēt obserua-
ri, & si fiat nudo pacto, ex ea nō agiť
sed si ꝓmissa nō obseruātur, prima actione agitur, & si opponať
exceptio trāsactionis, replicať de dolo. h. d. vsq; ad fi. & diuidiť in
duas partes, quia primo ponit dictū in gñe, scdo infert ad speciē.
Scda ibi, sed q̄n. Op. & intro gl. magnā, dr̄ hic, ꝙ ex nuda ꝯuen-
tione nō pt̄ agi, sed agiť prima actione. Imo vr̄, ꝙ cōpetat actio,

ut l. 3. post prin. ff. de ꝯd. ob cau. Sol. gl. ꝙ reo ꝯpetat actio ad repe
tendū, ꝙ dedit, sed actori non, ut hic, aduerte, qa lex ꝯ̄ria loquiť
de ꝯdōne ob cau. q̄ ꝯpetit vt ibi. Et aduerte, qa ꝯdō ob cau. dr̄ ex
id, ꝙ agiť inter ꝯ̄hētes, ut l. si quis. §. 1. ff. man. lex aūt ista prohibet
intentari actionē ex nuda ꝯuentione, nō aūt prohibet quin pos
sit agi alia actione, puta ꝯdictione ob cām. Ex hoc no. ꝙ ubi reus
cū quo fit trāsactio, implet ꝯ̄ctū ex parte sua, ei dať ꝯdō ob cām,
ad repetendum, ꝙ dedit, ut d. l. 3. si actor nō obseruat promissa.
Itē, ꝯpetit sibi exceptio trāsactionis, ut per hunc titulū. Itē ex eo
ꝙ implet ꝯ̄ctū ea parte sua, pōt sibi ꝯpetere actio præscr. verbis.
hēt ergo tria remedia. Dixi, ꝙ reo dať ꝯdictio ob cām Quęrit gl.
q̄ est rō, ꝙ actori non dať actio præscr. verb. sicut reo? Dñt qdā,
ꝙ ea parte actoris transigēts dr̄ esse facio, vt des, ex quo ꝯ̄ctu o-
rit actio de dolo, vt l. n̄alis. §. si faciā p̄al. sed actio de dolo nō pōt
ꝯpetere cū alia, ut l. 1. §. ait. ff. de dolo. ideo actori nō dať actio, si-
cut reo. Hāc reprobat gl. qa istud est verbū gñale, ꝙ ex parte acto
ris trāsigentis semꝑ dr̄ ꝯ̄ctus, facio, ut des, imo pōt esse do, vt des,
cū remittere sit dare, ut l. si mulier, ff de ꝯdi. ob cām, ꝙ est uerū,
ſm d. l. ac. si debitum esset purum, ut dixi in l. actione. s̄. eo. Vnde
gl. dicit ꝙ non dať actori, quia hic fuit nudum pactum, & non
est uestitū aliquo uestimēto, ꝯ̄ rōnē gl. Op. & vr̄ ꝙ fuerit uestitū,
qa eo ipso reus liberať, & ꝑ ꝯñs ei competit actio, ut l. 4. §. fi. de ꝯ-
di. insti. Sol. per interemptionē, qa licet actor liberet reum adhuc
ex parte sua nō dr̄ impletus ꝯ̄ctus, & ideo ei dať actio, qui saltē
posset agere de facto, ut l. vbi. j. e. Verum est tñ dicit gl. ꝙ si actor
caueret se non acturū, tunc vr̄ plene impleuisse ꝯ̄ctum ex parte
sua, qa talis cautio hr̄ loco uestimēti, ut d. l. 4. §. fi. & ideo agit. Cō
cludit ergo gl. ꝙ ista cautio Mutiana hēat locū in dispositionib.
inter uiuos. Ita sentit gl. hic. Contrariū fuit no. in l. 1. s̄. titu. proxi.
Contrariū no. in l. Mutianę. ff. de cond. & demon. Gul. in d. l. 2. in
prin. de ꝯd. ob cām, tenet, ꝙ cautio Mutiana hēat locum in ꝯtra-
ctib. alleg. l. si fideius. §. fi. q satis. cog. l. Imperatores. §. fi. ff. de app. l.
ꝓsenti. §. fi. s̄. de his q ad eccl. ꝯsug. alleg. §. si uero intra. in Auth.
de mona. coll. 1. Præterea est gl. ordinaria i l. nostra. Dicas, ꝙ alię
sunt uerę, & nō ista. Rō qa cautio Mutiana hēt locū solum ubi
dispō est sub ꝯdōne negatiue ꝯcepta. Sed mā ꝯ̄ctum innomina
torū, de quib. loquiť lex nostra, habet locum ubi dispositio pro-
17 cedit sub modo, per, ut. Et ꝙ † cautio Mutiana nō habeat locum
vbi dispositio fit sub modo. gl. est no. in l. cum pater. §. Titio quę
incipit, quo casu. de legat. 2. Non obstant iura allegata in cōtra-
riū, quia illa iura loquunť de cautione inducta a baliis iuriscon-
sultis, non a Mutio, & ex permissione aliarū legum, & loquunť
de cautione omnino diuersa, ſm diuersas materias, ut patet ex
dictis iurib. Vel potes dicere, ꝙ hæc gl. nō est necessaria illic, qa
hęc gl. loquiť ubi quis sponte respicit hanc cautionem. Sed l. Mu
tiana, cū materia sua loquiť q̄n hrs dēt dare legatum sub condō-
ne de nō faciēdo. Si offertur cautio Mutiana, hēt necesse recipe
re dictam cautionem, & ita debet intelligi hic. Item op. de l. 2. in
prin. de ꝯd. ob cau. Sol. gl. ꝙ si actor uult cauere se nō acturū, pt̄,
non tñ cogiť, & sic tollit ꝯ̄rium, & quia dixi, nō cogiť, est uerū,
nisi in casib. ut in ꝯ̄ctib. bonę fi. & in ult. uolun. all. gl. l. in omnib.
ff de iud. Quātū ad illum passum, cum gl. dicit, de ꝯ̄ctib. bonę fi.
vr̄ innuere, ꝙ l. in omnib. non habeat locū in ꝯ̄ctib. stricti iuris.
Istud nō est uerū, quia lex illa hēt locum etiam in stricti iuris iu
diciis. Item in eo, quod dicit gl. ꝙ in ult. uol. cogitur, intellige nō
præcise, sed cāuue, si legatarius uult ꝯsequi legatum. Itē opp. de l.
cū mota. s̄. eo. l. pro fundo. j. eo. Glo. dat duas sol. illa uř uerior, ꝙ
in iurib. ꝯ̄riis dať actio p̄scr. ver. a lege, adeo, ꝙ nō sit natiua, sed
datiua. Ita fuit no. in d. l. cum mota, p̄al. Itē opp. & sum in gl. fi. &
op. ꝑ hñe modū; vr̄ ꝙ hæc lex sit in seipsa ꝯ̄ria. Nā dicit primo, ꝙ
ex pacto nudo nō nasciť actio, postea dicit in fine, poteris urge-
re aduersariū. Huius timore est factum prin. huius gl. quia aduer
sarius urgebať nō præcise, sed cāuue, qa si non uult teneri, ad ꝙ
tenebať prima actione, obseruabit ꝓmissa ꝑ cautionem. Sic ui-
distis in l. si pacto, quo pęnam. s̄. ti. prox. Item op. dr̄ hic, non agiť
ex nuda ꝯuentione, ꝯ̄. Aut in trāsactione interuenit dolus, & po
terit agi actiōe de dolo. Aut nō obseruauit ꝓmissa, & poterit agi
ꝯdictione ob cau. Sol. gl. quia lex ista prohibet, actionē nasci ex
nudo pacto, nō tñ ꝓhibet agi actione de dolo, & nō prohibet qn
possit agi ꝯdōne ob cām, q̄ oīa oriunť ex pacto, ꝙ intellige, vt di
xi s̄. Quęro nunqd trāsactio dicať esse ꝯ̄ctus, dic, ꝙ ꝯ̄ctus est, ut
dr̄ in l. cū te. s̄. eo. ibi, si de fide ꝯ̄ctus, vt probatur per l. ubi j. eo. v-
bi in acceptilatione q̄ interuenit in trāsactione dr̄ esse uinculū,
& sic oblō, vt Insti. de oblonib. in prin. Sed q̄ro, quæ sit drīa īter
transactionē, & ꝯ̄ctū, facio, ut des. Dic, ut in glo. quam no. & est
gl. mag. in fi. veruntñ uolo, ꝙ sciatis, ꝙ transactio pt̄ cadere in q̄-
libet speciem ꝯ̄ctus innominati, pt̄. n. ex parte actoris esse facio,
ut des: uerum est, quod gl. nostra differētiam assignat hic. Ver-
bi gratia, per totū istum tit. Ego actor desisto a lite, vt des mihi de
cē, ex parte tua est do, vt facias, q̄nq; facio, ut facias, pone, agebā
ꝯ̄ te, conuenimus, ꝙ irem pro te Romam, & tu pro me Perusiū,
Item pt̄ cadere in illā spēm, do, ut des, pone petebam fundū mihi
dari, peruenimus ad transactionem, ꝙ ego actor darē tibi centū,
& quod tu dares mihi fundū, hic est transactio. Itē pōt cadere in

illā spēm ꝯctus Innominati, do, ut facias, qa remittere est dare, ut dixi s. & probatur in d. l. si annuliter. Mō, si peruenimus ad transactionē, ꝙ remitto tibi actionē, ut uadas pro me Romam, transactio incidit in ꝯctū, do, ut facias. Quæro, qualiter debet intelligi pendētc. Dic, ut in gl. & bene. & tene menti ista. hic nō sunt alia.

LEX XXIX.

1 *Transactio, quando porrigatur ad ea, de quibus non est cogitatum. & nu. 5.*
2 *Remissio generalis, quādo cōprehēdat ea, q̄ specialiter sūt īcognita, & n. 4.*
3 *Transactio, & sententia sunt eiusdem conditionis.*
6 *Compromissum quando comprehendat incognita.*
7 *Remissio doli, an veniat in generali transactione.*
8 *Intellectus ad istam l. in versi. Error autem.*

a Sub prætextu, a Vbi est petitio gñalis, trāsactio gñalis refert ad oīa, q̄ ī actione ꝓposita poterāt cōprehēdi, secus ī his, quę postea emergūt. h. d. Ad primū di-b ctū b extra gl. op. & vr̄, ꝙ trāsactio nō porrigaī ad ea, de qb. nō est 1 cogitatū, vt l. cū Aquiliana. & l. q eñ tutoribus. ff. eo. Huius timore dñt qdā, ꝙ hæc lex dēt intelligi de illis specieb. de qb. cogitatū fuerat. Et ita intelligit Mar. Sil. Cōtra quē est expresse hæc litera, dū dt, post repertarū, ergo apparet, ꝙ primo de hoc cogitatū nō fuerat. Vñ Doc. c Vltrā. dñt, & bñ iudicio meo, ꝙ qñq; pt de re ali c qua cogitari spāliter, & illo mō nō fuit cogitatū hic, pt ēt cogitari de re gñalr, vt qa habeo intētionē remittēdi qcquid in actionē tutelę posset venire, & isto mō fuit cogitatū hic: & sic intelligun tur ꝯria, videlicet, in gñali trāsactione nō veniūt ea de quib. non fuit cogitatū, s. gñaliter, vel spāliter, sed hic fuit cogitatum gñalr. Et ista distinctio cogitari, vel gñalr, vel specialiter, ꝓbaī in tex. ff. de testa. mil. l. q iure militari. ita dēt intelligi hic. Hoc ꝓmisso, ve-d nio ad gl. op. ꝙ d ea, q̄ sunt spāliter incognita, nō veniūt in gñali 2 remissione, vt l. tres fratres. ff. de pac. So. ibi erat incognitū pp dolū aduersarii, hic alterius. Op. & ad idē. ff. eo. l. de his. & l. non est. Sol. ibi loquiī de his, q̄ ex testō depēdēt, q̄ in trāsactione non veniūt, nisi inspectis, & cognitis verbis testamēti. Op. ad idem. j. de iud. l. licet. Sol. dñt qdam, ꝙ ibi fuit petitio spālis, licet gñalis snīa: hic fuit vtrūque gñale. Gl. reprobat istā sol. qa ēt ibi fuit gñalis petitio. Alii dñt, ꝙ aliud in snīa, vt ibi, aliud in trāsactione, vt hic: & assignāt duas rōnes. Primo, qa iudiciū redditur in inuitū, trāsactio fit inter volētes. Et ex hoc sequiī alia rō, qa trāsactio est fauorabilis, iudiciū odiosum. Ista est truffa, qa † ei idē ꝯdōnis est tran-3 sactio, & snīa, vt s. eo. l. nō minorem. Dicendum † est ergo, ꝙ ibi 4 fuit petitio gñalis, & snīa gñalis, sed ꝓsecutio eāę fuit spālis, merito in nō ꝓsecutis snīa non obstat ope replicationis, hic vero fuit petitio prosecutio, & trāsactio generalis: nā si hic fuisset prosecutio spālis, esset idē, ꝙ snīa, ut l. ꝯria. Vlterius opp. de l. j. j. si aduer. rē iud. Sol. vt in gl. quia ibi ope restōnis iuuatur, quo ēt remedio iuuareī hic, si esset minor. Itē op. de l. age. s. eo. Sol. ibi fuit petitio gñalis, & trāsactio spālis, hic vero fuit vtrūq; gñale, vt ibi no. Op. de l. si certa. j. eo. Sol. ibi fuit petitio spālis, & transactio gñalis, hic vero oīa gñalia fuerūt. Vt ergo tibi liquebat materia huius principii, & gl. q̄ est ī l. age. s. eo. dic. Qñq; est petitio gñalis, & trāsactio, e & prosecutio spālis, etūc in nō ꝓsecutis non obstat exceptio trāsactionis ī effectu, qa ope replicationis elidiī, ut j. de iudi. l. licet. Aut fuerūt oīa gñalia, & tūc aut reliq̄ spēs nō fuerūt notę pp aduersarii dolū, & tūc ad illas trāsactio nō porrigiī, ut l. tres frēs. ff. de pact. Aut absq; aduersarii dolo, & tūc aut illæ spēs incognitæ depēdebāt ex vlt. voluntate, & tunc ad illa gñalis transactio non porrigitur, vt l. de his & l. nō est. ff. eo. tit. Aut nō dependebant ex 5 vlt. volūtate, sed aliunde, † tūc porriguntur ad omnia, q̄ sub gñalitate actionis ꝓpositę pñt comprehendi, vt in hac l. in prin. secus de his, q̄ postea de nouo emerserūt, vt hac l. no. sm vnā lec. Aut oīa fuerūt spālia, & tūc transactio nō porrigitur ad aliud, q̄ ad id super quo spāliter est trāsactū, vt l. si vnus. §. i. summa. ff. de pac. Aut fuit gñalis petitio, & spālis trāsactio, & tūc nō porrigitur, nisi ad ea, q̄ in trāsactione venerūt. s. eo. l. age. Aut ꝯ fuit spālis petitio, & gñalis transactio, & idē, ꝙ ad specificata in petitione porrigitur, vt l. si certa. j. eo. ꝙ intellige, vt ibi statim dicam: vbi perficie-6 tur ista materia. Quęro quid in † compromisso? Gl. dicit idē, ꝙ in transactione, & bñ, ꝓbatur in l. de reb. ff. de arb. Itē quęrit gl. vtrū 7 ī gñali trāsactione veniat remissio doli commissi in administratione. Gl. remittit ad no. ī l. si vnᵘ. §. Illud. ff. de pac. Ista materia est multū subtilis. Dic, vt plene dixi ī l. Aurelius. §. Caius. ff. de li. leg. 8 Venio ad † ver. error āt. Quęro de ītellectu huiᵘ §. Dico, ꝙ iste. §. legitur in gl. duob. mo. principalr. Vno mō, ꝙ Imperator loquitur actori, alio modo, ꝙ loquaī reo. Secūdū primū modū legit trib. mo. in gl. Primo, qd trāsigēs tpe trāsactionis putabat rē esse suā, vel apud eū cū quo trāsigebat, cum esset apud aliū. Certe si possessio de nouo peruenerit apud eū, cū quo est facta transactio, illa gñalis trāsactio non porrigiī ad hāc rē, qn possit ipsam vendicare, & sic ipsi actori non nocet. Ista lec. pt esse vera p l. si qs ad exhibendū. ff. de except. rei iud. & l. de eo. §. sæpius. ff. ad exhiben. Pro hoc ēt facit, qa sub actione ꝓposita, primo illę res non poterant claudi, ergo in transactione facta sup illa actione non venisit. Secūdo modo legiī econtra, qa in veritate primo tpe transactionis erat apud eū cū quo qs trāsigebat, sed putabat trāsigēs esse apud aliū. Certe iste error sibi nō nocet, qn ipsā rē pōssit uēdicare. Et ista lec. colliī ex gl. dū dt, uel eꝯ. & uide gl. Ista lec. pt eē uera, si ponas, ꝙ ille, apud quē res erat, occultabat eā, & sic dolo suo ñ erat cognita agenti, merito ñ uenit ī trāsactione, ut l. tres frēs. de pac. & s. dixi, & sm hoc in isto. §. fuit error circa possessionē rei, non circa proprietatē. Et dēs lrām legere sic. Error autē rei apud aliū extra personas trāsigentiū, tpe transactionis ꝯstitutæ, nil pōt nocere circa proprietatē. Istæ lec. sūt ueræ, ut uidistis, tñ sm hoc lra nō legiī recte, iō alii legunt alio modo, ut hic sit error circa proprietatē, & trāsigēs putabat dñiū rei, q̄ erat apud aliū, nō ptinere ad se. Certe hoc sibi ñ nocebit, qn possit postea rē uendicare, cū eā ꝯperit esse suā. Et ista lec. ponit in fi. gl. sm q̄ dēt lra legi, & recte, & uide gl. Ista lec. pt eē bona, sm q̄ hēs, ꝙ in hac transactione gñali nō uenit, nisi illud, ꝙ pōt peti ex eadē cā, secus si ex alia, ut hic. Nā prius fuit trāsactū sup actione tutelæ, certe bñ poterit petere rei uēdicatione, si ꝯpererit rē eē suā. Ita loqī lec. hęc. & hoc tñ nō dēt intelligi qō, q̄ s. formaī in gl. Secūdo modo principalr legiī, ut Impator loquaī reo, quasi dicat, error trāsactionis nō nocet reo, qn gñalis transactio ad oīa porrigaī. Vide gl. ibi. Alii dñt ꝯ. ꝙ dirigit, &c. ista lec. pōt eē bona, si tu intelligas, ꝙ actor non inducebaī ī hūc errorē dolo aduersarii. Itē oportet te intelligere, ꝙ in actione ꝓposita, sup qua est trāsactū, istud ueniebat, siue ponas rē esse apud reū, siue apud aliū habentem cām ab eo, vt l. illicitæ. ff. de reb. c. & l. nec ullā. §. pe. & ibi no. ff. de pet. hær. Et sm hāc lec. hēs, ꝙ ubi ignorantia nō impedit trāsactionem, ibi nec error. Sumus expediti de hac l. alia dicemus in l. si de certa. &c.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro ꝯcordia. Aduerte, qñ gñalis fuit petitio, & prosecutio fuit spālis, & facta est trāsactio gñalis ī effectu, an hēat saltē ope replicationis obstare exceptio solū, ī qua actor fuit spāliter ꝓsecutᵘ. Bar. uī tenere, ꝙ sic, ī hac l. sub ptextu spērū. ꝯ vī tenere in l. tres frēs. ff. d pac. Tu dic, uerū est, ꝙ obstat solū ī spālr agitatis, ut ī d. l. tres frēs, nisi ope replicationis elidaī exceptio: & ita loqī in hac l. sub ptextu. & ita supplēdo ꝯcordat ubiq;, ꝙ solū ī effectu ꝑiudicaī quo ad spālr ꝓsecuta, si replicet ab agente non fuisse prosecutū. Vel aliter posset intelligi Bar. in hac l. sub ptextu, ut loquaī in uno ex duob. casib. specialib. positis in d. l. tres fratres, ꝓ fallen.

ADDITIONES.

a Pom. Sub prætextu. Istam l. all. Spe. in ti. de arb. §. excipitur. ver. sed pone Titius, &c. ad notabilem quæstionem. & ibi per eum, ad materiam itmus l. unde Alexan. consi. 11. uolu. 2. Bar. consi. 16. uol. 1. & aliquid consi. 21. eod. uol. & consi. 24. eo. uolu. & consi. 60. eo. uolu.
b Menoch. Ad primum dictum Tiraq. l. si vnquam in præfa. nu. 116.
c Pom. Vide Doc. Declara istam solutionem, vt per Bar. in l. si de certa. inf. eo. in ver. cogitare autem. & Pan. in c. 1. extra eo. tit. & uide. Ale. consi. 43. vol. 1. Ro. cons. 403.
d Menoch. Op. quod. Alciat. decis. 44 nu. 10. 11. & decis. 319 nu. 2. 3.
e Io. Fr. Ru. Prosecutio spālis. Adde, ꝙ cōtra Bar. tenēt Bal. Sal. Ful. & Ale. hic. Sed cū Bar. ꝙ trāsactio gñalis restringatur ad spem prosecutā, tenēt Pet. Cy. Ray. Frāc. Tigri. Ang. & Pa. de Ca. & D. Ias. hic. & Ia. Bu. in l. si de certa. inf. eo. In. & Imo. in c. conquerente. de offic. ord. Abb. in c. 1. extra eo. tit. & sic opi. Bar. est magis communiter per Doct. approbata. Menoch. Mana. Socin. sen. consi. 18. col. pe. circa med.

ANTIQVA LECT.

Sub prætextu. Vbi petitio, & trāsactio est gñalis, transactio in oīb. nocet, & ad oīa referī. h. d. Op. dī tue, ꝙ gñalis trāsactio nocet. ꝯ de l. tres frēs. ff. de pac. So. ꝙ ibi fallit. Itē op. de l. age. s. eo. Dic, ꝙ ibi fuit trāsactio spālis. Itē op. de l. licet. j. de iud. Sol. ꝙ ibi loqī in snīa, q̄ fuit gñalis, & oīa ꝯtinet, fuit etiā petitio generalis, licet prosecutio specialis. Itē op. de l. si de certa. j. eo. Sol. ꝙ ibi fuit specialis petitio. Itē opp. de l. i. si aduer. rem iud. Sol. ut hic no. Quęrit gl. qd in ꝯpromisso. Glo. q̄ no. q̄ est gl. mag. in fi. dicit esse idē in ꝯpromisso, ꝙ in transactione, ꝙ probaī in l. de reb. ff. de arbit. Acquiparatur ergo compromissum transactioni. Glo. est in Auth. ut dist. iud. §. 1. coll. 9. quæ æquiparatio nō est usquequaq; bona, ut dixi in l. trāsigere. Quæro de intellectu secundi uers. Iste uer. legiī duob. mo. in gl. Vno modo, ꝙ Imperator respōdet hic actori transigenti. & hac lect. potest intelligi dupliciter, ut patet in gl. Alio modo, quod respōdet reo, & ita tangitur in fi. gl. & utraque potest tolerari.

LEX XXX.

1 *Allegans turpitudinem suam non auditur.*
2 *Positioni criminosæ quis non tenetur respondere.*

a Transactione. a Bī. h. d. Quis nō pt suū dolū ad suū cō-b modū allegare. No. qd † allegās turpitu-1 dinē b suā non audiī, concor. suut ī gl. vt dixi, hoc est verū ad suū commo-

ADDITIONES.

a Paris. Transactione. Vide Fel. in c. tertio loco. extra, de præsumpt. & ēt in materia, an, & qñ quis possit allegare turpitudinem suam, unde Fel. late in c. sciscitatus. in ver. non se excusat, extra de rescrip. in cap. lator. extra de re iudic. ubi etiam, an quis possit venire contra factum suum proprium, uide Ale. consi. 123.
b Barb. Turpitudinem. Adde Bart. in l. iusiurandum, quod ex conuentione. ff. de iureiu. & Cano. in c. inter dilectos. extra de don. & in c. cum M. de constit. Bald. in l. si mulier. ff. sol. mat. Bar. in d. l. tutela. de testa. mi. & in l. filios infra, quæ in frau. cre. per Spe. & Ioan. And. in addi. Spec. in titu. de dona. ubi ponitur quæstio de patre, qui emancipauit filium, & ei donauit omnia bona sua, ne committens maleficium inueniatur habere bona, si filius dicat, nescio te, cum pater illa petit, an possit alle. se[illegible] sibi vide, & per Pet. de Anch. consi. 228.

cōmodū, sed ad suū incōmodū bñ pōt qs allegare dolū suū, licèt qñq; sibi parcat, vt vidistis in auth nouo iure. ff. d pe iud. q ma. iu. Et sacit ista lex, q qñ ē petitio criosa, vt qa ptinet crimē eius q dēt rñdere, nō tenet q̄s rñdere, vt hic in fi. patet. De quo hēmus in c. dudū, el. 2. eż de ele. & Spe. tractat, hoc i ti. deposi. §. 7. ver. 19. Ego hoc plene dixi i l. Marcellus. §. j. rer. amo. & tetigi i l. si de his qb. vt idi. & l. nō intellr, de iure fis. tex. est in l. quoties. §. pior. de iox,

ADDITIO.

a Respondere. Adde eundem Bar. confi. 194. inci. Cæcus de Spoleto, in 1. vol.

LEX XXXI.

1 *Verba generalia in transactione, quando generaliter intelligantur, & quando non, latius declaratur.*
2 *Transactio quomodo porrigatur ad ea, de quibus non est lis.*
3 *Clausula vtilis vt apponatur in transactione, vt sic porrigatur ad ea de quibus non est lis, & etiam ad incognita, num. 5.*
4 *Verba generalia pacti vel transactionis, si generaliter intelligantur, vtrum referantur ad ea qua actor ignorabat sibi competere.*
6 *Transactio facta super vna re an porrigatur ad omnem actionem, ex qua posset illa res peti, etiam ex alia causa, an tantum ad propositam.*

Si de certa. a Verba gñalia trāsactionis † restringuntur ad rē de qua litigabat. h. d. hæc l. no Op. dr̄ hic, si de certa. Cōtra, super certo nō pōt trāsigi, vt l. j. ff. eo. Sol. hic erat res certa, ibi aūt erat dubiū pplutē. Op. de l. si sub ptextu, §. eo. Sol. ibi fuit petitio, & transactio gñalis, hic fuit petitio spālis & trāsactio gñalis. Licet hoc sit satis bñ dictū vt ibi mō dixi, tñ mag. pptie possum loq, vt dicam, q hic interposita ē trāsactio sup actione singulari, ibi sup actione vñi, & vñ ppositā. Op. celio, & intro mām h b ad q̄ aduerte. b Verba gñalia dēnt itelligi gñalr, vt l. 1. §. gñalr, d leg. pst. & a significato verborū nō dēm recedere, vt l. n asr, d le. 2. ted hic dr̄ ōriū, quare male, qa hic uerba gñalia restringunt. Huius timore gl. i l. emptor. §. Luci. ff. de pac. dr aliud i pactis, vbi verba gñalia gñalr intelligūt, aliud in trāsactionib. vbi verba gñalia restringuut, vt hic, & illi q volūt hoc tenere assignāt rōnē, q trāsactio ē de rebus dubia, & lite incerta, iō verba trāsactionis nō extendunt vltra id, d quo ē lis, & hoc videbat tenere d. Cy. i antiq. lect. sua sup l. sub ptextu, postea supuenit Gul. d Cu. q dt i pactis idē q in trāsactionib. vt cū gñalis restringat ad rē, seu cām specificatā, vt l. q̄sitū. §. 1. de le. 3. & l. Avreli. §. Sticho. de lib. le. & l. si §. 1. dē q̄ituit. ff. d pd. ind. Et qd dī, q verba gñalr dēnt intelligi, & ē verū, nisi aliud de mēte pferētis appareat, & apparere vr p expssione certæ rei, vel cāe, vt dictū est, & ita ex verbis Gul. d. Cy. fecit additionē. Pro gl. vr casus i l. ꝑ l. plurib. ff. de accep. Cōtra gl. vr casus i l. si ex pluribus, ribau prin. ff. de sol. Br̄ dico sic. Qñq; verba gñalia salua rōe recti sermonis pñt restringi ad rē, seu cām specificā, & tūc ad illud restringunt. Hic est casus hic, & d. l. si ex pluri. ff. de sol. Si vero salua rōne recti sermonis, nō pñt restringi, tūc nō restringūtur. Ita loq̄t l. plurib. de accep. Exēpla plura ponere clarū est, & sm hoc idē d etu in pacto q in trāsactione. Et sm hoc ddices tu, qd † trāsactio e porrigit ad ea, de qb. nō est lis? Dicebat do. lac. q istud erat ex vigore implicis quæstionis magis q ex vigore transactionis. Vertus puto q ēt ex vigore trāsactionis. Hoc sic probo. In trāsactione ꝑ esse q ex parte actoris dat aliud reo, pp illud, q a reo recipit, vt ha buistis no. s. in l. 2. & pbat in l. si sup possessiōne. s. e. Mō qd repugnat q reus det certā q̄titatē pecuniæ nōie trāsactionis, & actor eo. mō liberet eū ab actiōe pposita, & ēt ab aliis actionib. q̄tū cūq; liquidis? Certe nihil repugnat. Est n. istud pars eius, q dat nōie trāsactionis, arg. l. fundi partē. ff. de ꝑh. emp. vt tñ ista effugianē, iō notarii apponit ista verba, ad infi alcripta † trāsactionē, ppositionē, pactū, & puenionē deuenerūt & c. vt se nō restringāt, q sit pura trāsactio, i. āgā ēt i l. px. Quero vltenus q̄ñ uerba gñalia in pactis vel in trāsactionib gñalr intelligunt, fvtrū referant ad ea q̄ actor ignorabat sibi pceret? Ego vidi sup hoc quoddā pñliū la. d Are, q dr sic. Liberare aliquē, ē donare, vt l. 3 iuris, ff de pac. sed ignorās nō donat, vt ꝑ. de don. l. nec ignorās, ergo &c. Ad idē facit. ff. de inof. test. l. mr. Hic aduerte, br̄ eredo eū bñ dicere, nisi de inco goitis esset gñalr, cogitatū, vt l. sub ptextu, in prin. s. eo. & ibi dixi. Probat i l. eo. §. 1. de acce. Inst. q mo. tol. ob. §. est aūt pdita. Co gitatū āt psumit vtr, qñq; ex nā actiōis ppositæ, qa ipse de se erat vis, & vtr cogitasse de oī eo, q in illa actione poterat deuenire, vt d. l. sub ptextu. nisi dolus aduersarii vel testiū interueniat, vt ibi g dixi. Si vero loqt i aliis iudiciis pticularib. ē necesse q appareat ex verbis, q ipsi uoluerūt illā quæstionē, seu trāsactionē extēdi ad oīa, vt d. §. 1. cū fi. & iō notarii apponūt hodie i istis, ita q sit gñalis liberō, & gñalter intelligat, & porrigat ad oīa & incognita, q tene tñ ēti. Venio ad gl. vlt. vidimus s. de gñalitate rerū, nūc q̄ rim † de gñalitate cārū, vt pura, trāsactio nō ēt facta sup vna re, faleor, q h porrigit ad aliā rē. Sed vtrū ista trāsactio porrigit ad oēm actionē ex qua posset peti ista res ēt ex alia cā, an solū ad actionē, & cām suā ppositā. Quidā dīt q trāsactio nō porrigat ad aliā actionē ex alia cā venientē, sicut nec res iudicata, vt l. cū q̄rit, de exec. rei iu. Hug. dt p ū trib. rōuib. Prima rō est, Gñalis trāsactio nocet i oīb. ēt in qb. nō est cogitatū. vt s. e. l. sub ptextu, ergo cadē rōne porrigit ad oēm actionē. Certe ista rō nō est bona, qa porrigit ad ea, de quib. non erat, cogitatū, quæ tñ sub actione proposita, poterat

cōprehendi, vt dixi in l. sub ptextu, s. eo. sed hic illa actio ex oo tia cā prouenicns, sup actione pposita nō poterat cōprehēdi, ergo &c. Scdo, pbat sic. Vbi qs nō pōt hic iuē, nō pōt agere ex iure supueniente, vt l. stipulo ista. §. si siū, & §. sed quatenus, de verb. ob. sed ista rō nō est bona, quia ibi ideo nō pōt agere, qa de euictione renet. Tertio, q bat p l. si vñ. §. pe. ff. d pact. Gl. rñdet, qa ibi ex cadē cā petebat. Br̄ ō opi. Hugo. est casus ex pressus, in l. si ita qs. §. fi. de verb. obl. Et ibi feci te notare, q itellige verū, si actio specialr fuit pposita. nam si actio fuit proposita generaliter, sicut res iudicata obstaret in omnibus, ita trāsactio, vt l. fi. ꝑ de annali exee. Et ē hodie tex expssus i c Abbate sane, de re iu. li. 6. &c.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro pcordia Aduerte, quod generalis transactio non porrigit, nisi ad ea, de quibus fuit litigatū. Secus in pacto, quia ad omnia refert. Ita vř velle Bar. in d. l. de pupillo. §. si in pluribus ff. de ope. noui nūc. Cōtra tenet Bar. sm do. Alex. ibidē i l. si de certa. Tu dic, q Bar. hic nō firmat pedē, i hoc, imo suā dict. hic sequunt cōiter Doc. s. q aliqñ verba cū pgruētia recti sermonis pñt restringi ad illā cām, de qua agit, & tūc casus est hic, q restringunt, alias generaliter intelligant, ita in pacto, sicut i trāsactione, licet Bar. det cautelā ad euadēdā istā difficultatē, adde ad p. D. Ale. 1. 1. 2. vol.

ADDITIONES.

a Barb. Si de certa. Vide Lu. Rom. in cōs. 362. in gl. an c. j. de trāsf. & ibi p Scrib. Et no. p eo, q hic Bar. dicit, vt infra, vide eūdē in l. de pupillo, §. si in pluribus ff. de ope. no. nun. vbi dicit, q trāsactio nō referatur nisi ad ea, super quib. certi lis hic dicit contra. Vide ibi Scribentes, vide Im. & Io. de Im. & alios in c. eōq; rente. de cō. ord. vide Bar. in l. emptor, §. Lucius, ff. de pac. Bar. in l. Aurelio, §. Caius, ff. de lib. leg. vbi dicit, q nō extenditur ad incognita, & si verba nō patiantur, vt intelligantur in specificatis.

Pom. Vide Alex. consi. 11. in 2. vol. inci. Viso, ac vt oporter confiderato themate, & confiderata dubitatione, & Are. consi. 138. & cōs. 161. & Alex. cōs. 2. vo. 2. vbi phāe l. si de certa, & similes, dicit, q protestatio facta sup capitulis expssis, de quib. cōtēdebat, nō porrigit ad capitula, & pacta postea inita ex pœnitentia in primis post finitum tempus ipsorum, & Bald. consi. 417. in s. par. vbi ponit pulchrum casum.

b Meno. Ad quam aduerte. Tiraq. l. si vnquam, in pręfa. nu. 6.
c Mer. Verba generalia. Afflict. decis. 235. nu. 7. Crau. in consi. 109. nu. 6.
d Et sm hoc. Adde tū circa hoc, & vide Alex. de Im. in consi. 6. p totū, in 2. vol.
e Bar. Quæro vlterius. Et vide d. Pet. de Anc. inc. p de trans. vbi allegauit cōs. Iac. de Are.
f Meno. Intelligantur. Rip. tract. pestis, de priuil. consti. nu. 109. Cur. iun. consi. 101. nu. 1. & Soc. sen. consi. 103. col. 1. & lib. 3.
g Est necesse, q appareat. Adde tū eundem Bar. in l. Aurelio. §. Caius. ff. de lib leg. & in l. cū Aquiliana. ff. e. u. & Alex. cōs. 11. ver. vnde dicit. Bar. in 2. vol.

ANTIQVA LECT.

Si de certa. Vbi petitio est specialis, & transactio gñalis trāsactio restringit solum ad petita. h. d. No. q dixi in summario, qa ista lex est multū no. Op. dr̄ hic, si de certa re ꝑ de l. j. ff eo. Solu. vt in j. gl. Itē op. dr̄ hic, q generalis trāsactio restringit ad petita ꝑ, qa videt, q gñali dēt iteligi, vt l. j. §. gñalr, de leg. pstan. Timore huius glo in l. emptor. §. Lucius. ff. de pac. facit diram Inter pactū, & trāsactionē, vt pactū gñale gñalr dēat intelligi, si petitio pcesserit specialis, sed trāsactio gñalis dēt restringi ad petita. Et rō huius gl. est, qa cū trāsactio nō fiat, nisi sup re dis bia, nō dēt extēdi nisi ad ea de qb. litigabat, & q erāt dubia, & si ad alia de qb. nō vr cogitatū. Sed cū pactū fiat sup re nō dubia, & fiat gratis, merito dēt extēdi ad omnia, qa in pacto cessat illa rō, q est in trāsactione. Gul. in d. §. Lucius, tenet ōriū dīæ gl. qa ipse intelligit illā gl. in dubio. Sed vbi apparet ōriū, siue sit pactū, siue trāsactio gñalis sp restringit ad petita, vbi petitio specialis pcesserit, sm, q fuit in cāu illius. §. adde l. fina. de vi. ti. oleoq; le. Facit l. Aurelius. §. Sticho. ff. de lib. leg. Et aduerte, q ipse tenet, qa sp ōriū d apparare, vbi pcedit petitio specialis, ita tenet ipse, tu tñ tene gl. illā, q est vera, & est casus p illa gl. in l. plurib. ff. de accepti. Quæri gl. qd si fuit actū ad certā rē, & ex al. qua cā fuit facta trāsactio, mō actor ad illā cādē re vult agere non obstante transactione, nunquid potest? vr quod sic, sicut diximus in fnia, absolutoria lata quæ non patit exec. rei iud Gl. determiat ōrium, per tres rōnes, quas inde in gl. Contra opin. Hug. & gl. vr casus in l. si ita quis. §. fi. de verb. obl. Aduertendū est, quia si actio esset pro posita generaliter in omnibus casibus, dico, quod transactio non eeret, sicut, & sua, sic & specialiter. arg. in l. fi. de anna. exec. & est casus Decretalis, extra de re iudic. c. Abba. sane, lib. 6.

LEX XXXII.

1 *Transactio super eo de quo est iudicatum, non valet.*
Res iudicata habetur pro veritate, & ei standum est.
2 *Transactio quod non possit fieri super instrumento guarentigiato.*
3 *Transactio facta super iudicato, per acceptilationem, quod non valet,*
4 *Species transactionis est duplex.*
5 *Transactio si non valet vt transactio, non valet vt pactum nudum. Facta liberatoria si non valeret, vt agitur, valent, vt valere possunt.*
6 *Clausula apponenda in transactione ad hoc, vt si non valeat, vt trāsactio, valeat vt pactum.*

Si causa cognita. Br̄ dt Supeo, qd est iudicatū nō potest trāsigi, sed potest acceptilatione remitti hoc dicit. No. q transactio † q fit sup eo, de quo est iu

Bar. super prima Cod. H a oica

adicatū nō valet. a Rō, qa trāsactio fit de re dubia, vt l. j. ff. e. sed qñ ē iudicatū, ita q l nō pōt aliquo mō rescidi, nullo mō hr̄ dubitatio, qa res iudicata hr̄ p veritate. l. res iudicata, ff. de re iud. & ei stādū
2 est, vt l. 1. j. de re iud. Idē credo de instr̄is ꝯfessionatis, seu guarēti
b giatis, b q̄ sm formā statutorū Italiē merent execōnē, sicut sniæ
c diffinitiuę, vt sup his nō possit trāsigi, nisi ex aliqua cā reuocaret ī
3 dubiū, sicut hic dicimus de snia. Quærit gl. circa hāc l. qd si † transactio fuit facta p acceptilationē sup iudicato an valeat? Quidam dñi q sic, p hūc tex. qdā q l nō, qd no nā hic reꝓbaī trāsactio, ergo q̄libet eius spēs, vt l. fi. j. de vsu. rei iud & l 1. ī fi. & ibi no ff de
4 suis, & le. Sed † spēs trāsactionis ē duplex, qa q̄dā fit pacto nudo, q̄ dā acceptilatione, ergo nullo mō valebit, no. hic tex. qa verū ē, qd tūc acceptilatione qs liberaī a snia, qñ voluerūt partes, qd valeret iure simplicis acceptilationis, & liberōnis, nō trāsactionis. Et sic
5 hēs hic, q † trāsactio q̄ nō valet, vt trāsactio, fi valet vt pactū nudū, tene mēti, & vide istā gl. no. Cōtra hoc vr̄, qa ī pactis liberatoriis, vel quasi, si nō valet qd ago, vt ago, valet, vt valere pōt, vt l. an inutilis, in prin. ff. de acceptil. l. si acceptolatū. e ti. de pac. l. si vn⁹. §. si ac acceptilō. Rñdeo, qd trāsactio nō est pactū mere liberatoriū, imo ultro citroq; nascit oblō, nā nullo dato, retēto, vel ꝓmisso, nō va
d let, vt j. eo. l. trāsact. o, & iō cū sit pactū obligator. d si non valet vt ago, nō valet, vt valere pōt, vt l. 1. §. si quis ita, de ver. ob. & iō notarij in instr̄is transactionis apponunt ista verba, q̄ dixi in l. sub prę
9 textu & l. si de certa. s. e. ad instascriptā † transactionē, pactū, ꝯuentionē, & liberōnē, &c. Et oīa ista verba inculcant, vt nō referāt solum se ad transactionem, & sic valet omni mō quo potest, &c.

ADDITIONES.

a Barb. Nō valet. Adde intelligendum hoc verū, nisi sit dictū, non obstāte snia, quia tūc valet cōpromissū, & trāsactio sm Doc. hic, quib. adde ēt Ro. cōs. 3 64.

b Guarētigiatis. Adde intelligēdū Bar. sm Pau. de Ca. si cōtra tale instr̄m nō pōt opponi aliqua exceptio ex forma statuti ad impediēdā executionē, nā tūc habet similitudinē, cū snia, vt l. peremptorias. inf. sniam rescindi nō pos. sed si eēt tale statutū, tūc quia cōtra tale instr̄m psit opponi oēs exceptiones, q̄ pōt obijci ī iudicio ordinario, aī latā sniam ex his q̄ no. Bar. in l. 1. de edē. & in l. 1. de le. 2. nō haberet vim sniæ, iō posset trāsigi, & cōpromitti. Tu dic qd hoc facit qd voluit Bal. cōs. 73. li. 2. qd stāte statuto q cāæ dēant cōpromitti, qd, illud dēt intelligi vsq. ad cōclusionē in cā, & qd voluit idē Bal. cōs. 193. li. 3. qd si istrumēta mutui hēant executionē paratā ex forma statuti, & aliquis petat cōpromissū ex forma alterius statuti, qd nō dēt intelligi de dictis instr̄is hūtibus executionē paratā. Ad quod vide ēt Pet. de Anc. consi. 183. Pau. de Ca. cōs. 74.

c Paris. Reuocareī. Idem clarius dicit Pau. de Ca. hic, & Ale. & voluit ēt Bar. in l. eleganter, in prin. ff. de condi. inde. ideo Comen. cons. 142. post princi. dicit quod lex vel statutū mādās sniam vel instr̄a executioni mandari, debet intelligi de instrumentis liquidis, & sententiis, quæ nullo remedio possint impugnari, & contra quas nihil possit opponi, & intelligitur de valida, & indubitata, vide Fel. in c. monasterium, ver. demum colligendo, de re iud.

d Pactum obligatorium. Adde secundum Bal. qd hoc nō pōt procedere, & iō si nō valet, qd ago, vt ago, nō valet, vt valere pōt, quia dicit ipse, nā pactū de nō petēdo continet oblōnē, vt no. in d. l. si vnus, §. pactus ne peteret, & tū si non ualet quod ago, vt ago valet, vt ualere pōt, iō dic, quod in actu liberatorio si non ualet quod ago, ut ago, ualet ut ualere potest, si includi potest in actu facto, sic concludiī pactū sub acceptil. secus si non potest includi, quia sint spēs oppositæ, sicut transactio, & simplex pactum gratuitum, ut hic, & si non ualet transactio, ut transactio, uales ut pactum gratuitum, uide Ang. consi. 94. & de hoc Brocardo, si non valet, quod ago, &c. uide etiam Bal. in consi. 140. lib. 1.

ANTIQVA LECT.

Si cā. Post sniam applōnis, vel in inte. rest. nō suspēsam, non valet transactio, nisi reuocaret in dubiū, vtrū esset iudicatū. h d. cum gl No. l. istam qd sicut nō valet trāsactio post sententiā, ita in ar. nō vr̄ valere trāsactio sup instr̄o guarētigię vel ꝯfessionis, qa ex forma statuti instr̄m guarētigiæ hēt in se ꝓceptū tabellionis, & dr̄ clarum, & hēt prōptam executionē, ex forma statuti, sed post sententiam non valet transactio, ergo nec in dicto casu.

LEX XXXIII.

1 *Cōdictio ob causam, ut quis reponat se in pristinam obligationem, quod non habet locum, si non seruantur promissa in transactione.*
2 *Actor cōtractu trāsactionis, an hēat actionē pſc. ver. ut ꝓmissa seruentur.*
3 *Transactio, tribuit titulū possidenti in re, quæ ex causa transactionis tradit.*
4 *Dominiū rei q̄ apud reū erat, nō transfertur, licet quis renūciet liti, et cāæ.*

a Si pro fundo. a Hæc lex ē sin. valde, br̄ hoc itēdit. Si fundus ex cā transactionis traditus, euincaī, de euictione agitur, sed si non est traditus, sed apud transigentē dimissus, eo euicto nō agit. h. d. hæc lex singularior de toto isto ti.
1 Primo, no. q in † transactione si non seruani promissa, nō hēt locum ꝯdō ob cām. vt qs se reponat in pristinā oblōnē, qd apparet ex isto tex. qui dicit instaurari non dēre litem finitam, videte tex. ibi, instaurari &c. Ad istā opp. de eo. quod habuistis no. s. e. actione, & l. siue apud acta gl. in nulla parte soluit istud ꝯriū, inquantū respicit ꝯdōnē ob cām. Pet. h c dt, q spāle est hic odio litis, dicens sdistincte, qd ī trāsactione nō est loc⁹ ꝯdōni ob cām. Ego ī l. siue apud acta hoc limitaui, qa istud est verū, quando re⁹ quantū in se fuit, īpleuit, q ꝯuenit tradēdo rē, lȝ postea euincaī, sec⁹ si reū staret quo min⁹ īplereī, qa tūc dareī ꝯdō ob cām, ita intellige māīm istā, & notaī in l actione s. e. Scd̄o, ad istud op. qd agaī actione prima, vt l. siue apud acta. s. e. & l cum proponas. s. de pac So. duob. mod. Primo dic, qd actio fuit hic ipso iure sublata, ibi secus, vel dic, qd ibi reus nullo mō obseruauit ꝓmissa, hic obseruauit quātū in eo fuit Mō hēs primū not. singulare hic. Secūdo habes hic
a notare, q ex ꝯctu trāsactionis, † actor hēt actionē pſc. ver. vt ꝓmissa seruētur, & vide gl. & tex. Cōtra hoc expsse est. s. eo. l. siue apud acta. Gl. istud soluit ibi, dicēs, q hic est actio pſcr. ver. datiua, non natiua, tu dic, q hic fuit ꝯctua trāsactionis p talia verba ꝯcepta, q potuit impleri pfecte ex parte actoris, merito, sibi īplēti daī actio pſcr. ver. In l siue apud acta, nō poterat īpleri, vt dixi, & hoc satis placet. Et intelligo verba sic ꝯcepta in dubio p tex. huius l. qñ dico, p fundo quē peto, ꝓmittis mihi dare aliū fundū, vt hic ī prin. Nā illa verba p fundo quē peto, possent intelligi p fundo. s. de cętero nō petēdo, & sm hoc nūq̄ posset impleri. Itē possent intelligi p fundo. s. dimittendo apud reū. Et istud pōt impleri, qa nunq̄ a reo inuito poterit extorqueri. Vñ ista verba in dubio intelligunī ꝯcepta in casu, q pōt impleri, q no. Tertio hēs notare ex ista l. tertio,
3 q ꝯct⁹ trāsactionis tribuit † titulū possidēti in re, q̄ ex cā trāsactionis tradit, nō in re q̄ ex cā trāsactionis retineī. Ita colligit ex hac l. qa tradēs tenei ad tradēdū dñiū, dimittēs vero nō, ita vides hic. Ita sētit gl. ī l. pe. j. p emp. & ff. p emp. l. 1. qd ꝑpetuo tene mēti. Sed ꝯ istud vlt. op. p gl. & vr̄, q ēt dimittēs det titulū possidēti, vt l. si donata. ff. de do. inter vir. & vx. Sol. ibi soluit litis æstimationē, q̄ similis ē emptioni, vt l. litis. ff. p emp. hic vero trāsegit. Ita ēt intellr. ff. de
4 rei vē. l. ei⁹ rei, & l. hoc si res. Vlt. no. ex hac l. q † licet qs renūciet liti, & cāę, fi tū p hæc transferī dñiū rei, q̄ apud reū erat, sed ꝯ suā actionē paraī exceptio, vt s. u. j. l. postquā liti, q probatur ex hac l. in eo q pro re, quam apud te dimino, non teneor ad aliqua, &c.

ADDITIO.

a Bar. Si pro fundo. Vide quod singulariter dicit Bal. per istam l. in c. j. de controu. inter vasal. & alium de beneficijs, & alleg. istā l. per D. Pau. to consi. 185. quādo statutum dicit, causa compromittatur inter consanguineos, an habeat locum si petitur sententiæ executio, hoc ponas in l. si causa. sup. eod.

Men. Brun. consi. 96. nu. 9. 10.

Paris. Si p fundo. Istū tex. p singulari allē. Bal. in c. j. de cōtro. inter vas. & aliū q dimittēs ex cā transactionis nō trāsfert dñiū, licet secus in alijs cōtractib. Et iō no. cautelam, q trāsigens dicat se dimittere ex cā transactionis, nō aūt tradere, vide Crem. sin. 132. Itē an & qñ ī ex trāsactione veniat euictio, vide Bal. ī c. j. de phi. feu. alie. p Fed. An aūt dimissio sit verē, & ꝓprie tradō, vide Italia pœ. feu. Et q licet dimissio trāsferat dñium in contractib. ad hoc tēdentib. interdū. Inst. de re. diui. secus in contractib. principaliter tendētib. ad liberōnem, vt transactio, & iusiurandum, vide Ale. in l. nam & postea. §. si de iureiu.

ANTIQVA LECT.

Si pro fundo. Si res ex cā transactionis data euincaī, ex stiplone noīe euictionis, si stiplō intercesserit, alias pſcr. ver. agitur, sed parte remanēte penes eū, cum quo fit trāsactio, nō ꝯpetit actio noīe euictionis. h. d vsq; ad fi. Opp. de seipsa ad seipsam. Sol. q hic est mutatio personarū, vt dicit glo. Itē opp. ꝯ vltimū dictū de l. si donare. ff. de do. inter vir. & vx. Sol. gl. ibi reus habuit cām ab actore. Pro decisione huius, vide quod no. p Dy. in c. pro possessore, extra de reg. iu. li. 6. Itē no. istam legem, q gl. cōiter dicunt in l. libera. j. de scu. & interlo. omn. iud. & in l. eleganter, in prin. de pig. act. quod vbi res pro re data euinciī, agitur prima actione noīe euic. Sed vbi res datur p pecunia, & euincit, agit ex empto. Cōtra primū mēbrū gl. est ista lex, qa daī res p re, & nō agit prima actione. Cōtra sm mēbrū est l. q res. ff. de sol. Quātū ad ꝯriū h⁹ l. dicas q ī casu nr̄o sit spāle fauore litiū finiēd.

LEX XXXIIII.

1 *Dolus non infertur scienti.*
2 *Pollicitatio de hæreditate futura, non obligat aliquem.*
3 *Stipulatio de faciendo aliquem hæredem non valet.*
4 *Transactio facta hoc modo, si me hæredem feceris, libero te, quod nō valeat.*
5 *Matrimonium vt quis contrahat, induci potest spe præmij.*
6 *Remitto vt me hæredem facias, quod talis contractus non valeat.*

Cum donationis. Scienti nō inferī dolus, & pollicitatio successionis, nō obligat pol
1 licitantē. h. d. † No q scienti nō inferī dolus. De hoc hēs rlam, de
a reg. iu. li. 6. in c. scienti, & dic vt ibi p Dy. Ex fi. huius l. no. † q pollicitatio de hr̄ditate futura nō obligat aliquē, vt l pactū q dotali. s.
3 ti. 1. & l. stiplō hoc mo. ff. de ver. ob. Quęro, qd † si stiplō intercesserit de faciēdo aliquē hrdē? Rñdeo, q nō valet, & gl. dicit idē q nō valet qa ē ꝯ bonos mores, vt l. stiplō hoc mō. ff. de ver. ob. Quęro,
4 qd si verba trāsactionis fuerunt ꝯcepta ꝯdōnalr, pura, si † me hrdē feceris, libero te? Gl. dicit q non valet trāsactio, qa est facta sub ꝯdōne, q̄ est ꝯ bo. mores, vt Inst. de inut. stip. §. impossibilis, & l. im
a possibilis. ff. de ver. ob. Pe. dicit ꝯ a q. n. qs obliget ad facien. aliquē hrdem, istud est bñ ꝯ bonos mores, sed q quis inuitetur spe alicuius lucri ad faciendū quē hæredē, istud non est ꝯ bonos mores, vt l. Titio centū. §. j. de cond. & dem. Vr̄ qd Pe. dicat male ꝯ casum in l. ille aūt, de hær. inst. & ibi no. Nam nec metu pęnę, nec spe ꝓmij, qs dēt inuitari ad hoc. Non ob. l. Titio cētū. §. qa ibi loquiī in
5 matrimonio, ad q qs inuitari pōt † spe ꝓmij, pōt. n. ibi intercedere pecunia ex vtraq; parte, vt dos, & donatio ꝓp nuptias, sec⁹ in alijs.
b Ita vr̄ mihi quod ibi dicit gl. Sed q̄rit gl. b qd si hoc fiat per modū modi,

ADDITIONES.

a Dicit contra, Adde vt per Alex. hic.
b Pom. Quęrit gl. Pro ista opi. bñ facit, q no. Bar. l auth. ingressi, ver q̄ro vlterius j. fi. s. de sacros. eccl. opi. Bar. est vtroq. mēbro est cōis, vt hic ingt Dec. & seq.

6 modi, vt remito, vt me hrdē facias: Certe gl. dicit bñ, quicqd dicat Pet. q ille ɔ̄ctus ptinet turpitudinē, ideo in pari cā est melior conditio possidentis, vt l. 2. infra de cond, ob turpem causam Ille autem est casus indubitabilis, si poneremus q quis fecit spe successionis, & hoc fuit in mente retentum, non expressum, vt s. cod. l. si maiores quod no. & tene menti perpetuo.

ANTIQVA LECT.

Cum donationis. Scienti & cōsentienti non infertur iniuria neq; do us. h. d. Quærit gl. qd si itereesserit stipłōdie q ñ valet. Itē si ɔdō fuit facta sub mō Dic vt in gl. quam no quæ incipit, cum sit contra bonos mores.

LEX XXXV.

1 *Metus cessat quando amicorum præsentia interuenit, & nu. 4.*
2 *Cautela ad tollendum metum, est quod adhibeatur præsentia amicorum,*
3 *Statutu quod mulieres, & minores non possunt cōtrahere sine præsentia cōsanguineorum sunt inducta vt tollatur præsumptio doli, & metus.*

a **Transactionem.** a Bř † dicit, pñtia amicorū facit cessare p̄sumptionē metus. h. d. hæc no. lex. q̄ ppetuo tene mēti. Dixi vobis ī l. interpositas s. eo. ti. q si vxor pp metum, reuerentia viri facit aliquid, q reuocatur, licet nō īteruenerit metus mortis, vel cruciatus corporis. Vt igit cesset ista præsumptio metus, facias † q qñ istæ Dñæ faciunt istos ɔ̄ctus, q adhibeaī amicorum præsentia. ar. huius l. Item ad tollēdā, p̄sūptionē doli, & metus, q allegarēt ur ɔ̄ te, sis memor facere pbationes, q amici interuenerūt p istā legē. Itē ex hac l. not. rationem † Statutorum, q̄ sunt p Italiā, q mulieres & minores non pñt ɔhere sine pñtia ɔsanguineorum, hoc fit ad tollendam præsumptionē doli & metus, p hāc l. Sed si in statuto adijciī, sine b pñtia consanguineorum, b & proximorum. in eo q dicit proximorū, est rō, q a cū ad eos spes successionis ptineat, est verisīle q diligenti9 hoc videbūt. Faci. ad hoc. ff. de legi. tut. l. j. q tene mēu,

ADDITIONES

a Menoch. Trāsactionē. Dec. cōsi. 118. ī fi. cōsi 132. nu. 4. Soci. iun. consi. 144. col. 1. nu. 9. 7. lib. 2.

b Barb. Consanguineorum. Adde secundum Bal. q si cōsāguinei nolunt adesse, ne impediatur cōtractus, q potest adhiberi authoritas iudicis loco istorū arg. l. bonorū. ĵ. quia dmit. & Pau. de Cast. dicit se hūc casū vidisse de facto. de quo vide in l. si cum dotem. §. eo autem tempore, ibi posui. ff. sol. mat. Pom. Et sic collige ex doctrina Bar. hic q qñ statuto cauetur q mulieres, & minores nō possint cōtrahere sine præsētia, & c. q nō dēt itelligi de pximorib. ita q si tales adhiberētur cōtract9 ēt teneret, pximorib. p̄sētib. q sequit Ang. cōsi. 100. & istā cōsuetudinē sequitur. & ita dicit Iac. But. ī l. j. ĵ. vnd vir, & vxto. q quidē notādum ē quia Docto. Illustri attestati d cōsuetudine credit, vt sequit Iac. de Are & ibidē Bal. ī fi. apparat9 sui, ī l. de quib. ff. de le. De isto pūcto, & vltra adducta p Ale. hic, vide Bal. ī rub. ĵ. de cōtrah. emp. & ī l. si marito. § si volūtate. ff. sol. mat. Et vtrū credatur Doctori attestāti d cōsuetudine, vide q̄ ponit Ale. ī l. si post dotē. ff. sol. mat. & Barb. cōsi. 8. vol. j. vide ēt Barb. consi. 12. & 21. vol. 1. & Bal. in p̄lud. feu. cōtra tñ doctrinā Bar. hic, q̄ tenent ēt Iac de Are. & Sal. ī l. 1. infr. vnde vir. & vxor. tenet Bal. ī l. fi. ĵ. de verb. sig. & Ang. sibi cōtrarius in cōsi. 172. incipit. Itē statuimus. & de materia huius statuti vltra. s. tradita, vide Bal. in l. 1. & in l. in copulandis. & l. viduæ, infra de nup. & l j. inf. vnde vir. & vxor. & ibi etiam Sal. ī l. fi. infra de testa. mil.

ANTIQVA LECT.

4 **Transactionem** a Pñtia † amicorū tollit p̄sumptionem metus. h. d. No. istā legē: quia ē valdē no. q a licet venditio facta p vxorē ob reuerētiā maritalē, veniat rescidēda p offiñ iud, vt l. 1. §. q̄ onerādę. ff. qua. re. act. nō da. tñ si īteruenlūt ɔsanguinei vxoris, valet ɔ̄ct9. & eo. mō si opponaī exceptio ɔ̄ te, q itulisti metū, potes replicare, īteruenerūt ɔsanguinei, vel amici. Et hic sumitur practica qñ mulier, vel minor vendit, dēt esse pñtia consaguineorum, vel amicorum.

ADDITIO.

a Barb. Transactionem. Tene mēti hāc doctrinā, q̄ certe tex. vř cōtra ī c. cām matrimonij. d off. dele. vid ibi lo. d Im. post alios, qui aliter loquit q̄ Bar. hic Idē voluit ī l. 1. C. de pred. Dec. li. 10. & vide Bar. in l. fi ff. si quis ali. test. proh.

LEX XXXVI.

1 *Moram intra quantum tempus quis offerendo purget.* (cati. nu. 3.
2 *Mora purgatio vsque ad quod tps admittaī, & an quousq; cōueniaī iudi*
4 *Moræ purgatio etiā admittiī post litē contestatū, quando mora nō p̄cessit.*

a **Si maior.** a Bř hoc dicit. Etiā post terminū re9 offerēdo p-missa implet trāsactionē, & sibi parat efficacē exceptionē s̄m intellēm magis cōem. No. tex. ī fi. dū dicit. nec offe-2 rāt. Circa hāc legē q̄ro, itra q̄tū tpst qs offerēdo purget morā. Gl. ī l. siue apud acta s. eo. dicit, q vsq; ad sniā & ēt p9, quousq; ɔueniaī iudicati. Vid gl. ī l. siue apud acta. sup ver. vrgere. gl. hic vř vel lc q hēat necesse offerre ī lite illa. Istę dterminationes vñr ɔ̄ l. īsulā d ver. ob. & l. si iterdū. ī fi. eo. tit. & q ibi no. ī l. si post tres. ff. si qs cau. vc; q lite ɔtest. nō admittaī purgatio moræ. Vñ Pet. intelligit hāc l. sic, lex ɔ̄tra loquiī qñ fuit mora ɔmissa añ li. ɔt. qd li. ɔt. secura, nō admmittiī purgatio: hic loqtur qñ mora fuit ɔmissa post litem ɔtc. & si e adminiī purgatio, ita loquitur hic. Intelligit ergo ipse has leges q post lit. ɔtc. fuit facta transactio. & q reus, non impleuit promissa, actor fuit p̄secutus primam instantiam, vt l. siue apud acta; vñ non fuit facta ɔtestatio post transactionē, 2 sed p̄cesserat. & hoc satis placet. Sed tunc q̄ro, † vsq; ad q tp̄s admittaī ista purgatio? Videtis hic gl. variātes, puto q gl. posita sup 3 hac l. verum dicat, q † admittaī purgatio vsq; ad sniām. Nō ob. l. itē veniūt. §. idem recte, de pet. hær. q̄ vř concedere purgationē, 3 quousq; † ɔueniaī iudicati, q a dēs scire, q qñq; est vnū ī oblōne, aliud ī solutione, ex dispōne legis, iūe §. Idē rectè, habet locū quādoq; vnū est in obligatione, aliud in solutione ex dispositione hominis, tunc ille §. nō habet locum: vt l. si qs stipulatus fuerit decē in melle. ff. de solu. Sed in mā nostræ legis vnum est in petitione, aliud in solutione, ex dispositione hominis. s. ex cā trāsactionis, ergo. §. idem recte, non vendicat sibi locū in hac mate b ria. Et ex hoc habes limitationē ad l. insulam. b cum materia sua, 4 q post lit. ɔtest non habet locum purgatio moræ, † hoc est verū si mora præcessit, alias secus, vt his legib. probaī; quod tene mēti.

ADDITIONES.

c Barb. Si maior. Allegaī ista l. qd piurus repelliī ab agendo. qd est verum, si velit agere sup eo, sup quo est periurus, aliàs secus. c. dilect. p Doc. de exce. vide do. Pet. in consi. 368.

d Insulā. Adde s̄m pau. de Cast. q Bald. subtiliter vult, q ēt si mora sit cōmissa ante lit. conte. puta dedi libellū contra te in centū, comparuisti, & ante lit. cōtest. trāsegimus, vt dares quinquaginta, & ego promisi vlterius nō p̄sequi, nō dedisti, ego p̄sequor litē sup libello primo, & facta est lit. cōt. vult. Bal. & Pa. post eū, q possis adhuc offerre post li. cont. vsq; ad sniam exclusiue, & si hoc feceris, nō cōdēnaberis in prima actione ad totam summā, imo cogor accipere, q cōuenimus, & absolueris. Non ob. d. l. si insulam. quia tunc lit. cōtest. præcludit viā purgādi morā, qñ est facta sup interesse, vel ad pęnā, ad q̄. vel ad, q, orta est in ht actio pp̄ter morā tuā, sed dudū ante ex cōtractu celebrato tecū. & hoc dictū subtile & singulare, aliquātulū vltra. vide p Pa. ipsū.

ANTIQVA LECT.

Si maior. Si reus intra terminum nō soluit causa trāsactionis ad terminū datum, post terminū audiī offerens, & soluens: si non seruant promissa cā transactionis, pęna ɔmittiī. Itē transactio aliquo dato, vel retēto valet. h. d. cum l. seq.

LEX XXXVII.

Promissis. Si non implenī p̄missa, ex cā trāsactionis, pęna tñ apposita ɔmittiī. h. d. Gl. q̄rit hic, qd si aliqs nō vult petere pęnā, sed vult petere illud, q principaliī rest p̄missū. Gl. hic vř dicere, q nō possit, vt l. apud Celsū. §. idē Labeo. de doli excep. Istud venit in illā magnā dubitationē, vtrū stiplōe pęnalis nouet p̄cedētē stiplōnē: de qua plene in l. ita stipulatus. de verbo oblig. Quærit gl. an ad euitādū pœna ɔmissionē admittaī purgatio moræ, remittit ad no. in l. si pacto quo pęnam. s. titu. t. dicam in l magnam. infra de contrahen. & commit. stipu. & c.

LEX XXXVIII.

1 *Remittere non est dare, quando dubium remittitur*

Transactio. a Opp. gl. de l. de fideicommisso s. e. Sol. sup pl c hic, vel remisso. Et si dicis, nōne remit-1 tere est dare? Certe non † qñ remittiī dubium, vt l. siue apud acta s. eo & ibi dixi. Opp. de l. si sup possessione. s. eo. tit. Sol. ibi non fuit datum culpa partis intercedente quod no. & c.

ADDITIO.

a Pom. Transactio. Ad declarationem huius l. vltra tradita h c, & per Bal. in l. fi. infra de excep. rei iud. uide Pa. de Ca. in l. q si Epūs. §. fi. de eo, q cer. lo. & q not. Angel. consi. 24. quæstione 1. notabili. Et not. quod si in instrumento dicatur qualiter partes recesserant a lite, ex cā trāsactionis, aliquo dato, vel promisso, q hoc non creditur, nisi probatur, datum aut promissum, secundū Pau. de Cast. in l. suus quoque in quibusdam lect. de repud. hære.

ELX XXXIX.

Quamuis. Contractus trāsactionis non resoluiī ex pęnitentia h. d. no. Opp. cōtractus transactionis est ɔ̄tus innominatus, vt habuistis no. s. eo. l. siue apud acta, sed ī ɔ̄ctib. innominatis est locus pęnitentiæ re integra, vt l. j. ĵ. de ɔd. ob cau. & l. si pecuniā, in prin. ergo & c. Sol. duplex est opi. Huius limore dicunt qdā, q est speciale in trāsactione fauore minuendarū litiū, vt hic, & vidistis in l. si pro fundo. s. eod. l. si maior. & hoc placet. Alij dñt, vt Iac. de Ra. q ē speciale fauore liberationis, vt in quacunq̄. liberatione sit idē, vt ex pœnitentia non possit resolui. Pro hoc facit. ff. de p̄scr. verb. l. ob eam causam. Sed gl. a ibi soluit. Puto igiī q in alijs contractibus innominatis, a in quibus liberatio vertiī, ex pœnitentia contratus resolnatur, ut l. si quis accepto. de condi. ob cau. & notaī in d. l. ob causam. de præscrip. uerbis.

ADDITIO.

c Pom. Innominatis. Opi. Bar. hic est communis s̄m Petr. hic. & uide Cyn. & Pau. de Ca. in l. 1. in a. q. supra de pact. & in l. sicut de act. & oblig.

LEX XL.

1 *Alternatiua posita inter gēus, & speciē quādo dumēte proferētias appa ret, resoluitur in dictionem expositiuam, id est & nu. 15.*
2 *Acceptilatio an habeat vinculum obligatorium, & nu. 16.*
3 *Variare, quod qs potest, quādo vna obligatione tenei ad plures res alternatiue, secus si hēt plura iura, quia vnius electione sibi priudicat in alijs,*
4 *Exceptio transactionis non potest sententiam.*
5 *Moræ purgatio non admittitur, quando pœna committiī propter maleficiū*
6 *Electio in alternatiuis competit reo: & quando.*
7 *Agere quando quis possit, & dicatur sine actione, & nu. 8. & nu. 17.*
9 *Pacta circa actionem sublatā, qua non pñt suscitari, qualiter fieri dēbent,*
10 *Statuto stante, q bannitus occidatur impune, si occidens inquiraī, tertius p eo comparere potest, & producere bannum, & absoluetur.*
11 *Tertius ēt cuius non interest, & quando aliquid continet publicam vtilitatem, comparere potest.*
12 *Pœna nō succedit loco rei promissæ, quādo trāsactio fit p Aquilianam stipulationem.*

tionem, & acceptilationem,
13 *Reo qualiter subuenitur, quando actor venit contra transactionem.*
14 *De facto fieri quando sufficiat.*

a Vbi pactum. a Lex ista est multū difficilis, & singularis, & p declonc eius niāe debetis scire, q qñ re⁹ ñ seruat ꝯuētiā ī trāsactione qualr subueniaī actori, habuistis no plenè. s. e. l. siue apud acta. Qualr vero subueniaī reo ꝯ actorē nō seruātē trāsactionē, plenissimè explicaī hic, & lect. huius l. variaī diuersis modis, & circa diuersa, vt uidebitis, j. in solone ꝯriorū. tñ sm lec. q̄ itēdo tenere hr. h. d. Si stiplone, & acceptilone, trāsactio ē firmata, actor ꝯueniēs repellit, & data repetūt, & pena p eū pmissa peteī. h d. hæc l. ibi, aut pena. s. si actor ꝯueniret. Notabilia colligunt multa in solone ꝯriorū, iō p mō no. tm q dial in sūmario Op. q hęc lex ꝯtineat supfluū in eo q dicit, pactū uel trāsactio est pactū, vñ op de 1. ꝯst. §. qb. in prin. huius libri. Sol dñi qdā qd hic dr pactū, intellige gratuitū, q sequit trāsactio intellige nō gratuitū. Alii dñt q. l caponii vel, p idē, & ista vera: nā in ista l. nihil dr de pacto gratuito, q apparet ex eo qd dicit una cū his q̄ da-
b ta probanī, & c Ex hoc notāt b qdā, q vbicūq; †alternatiua ponit
1 inter genus, & spēm, resoluit in dictionē expositiua. l. & vide glo. Sic hēs in l. 2. circa prin. ff. ad l. Aql. ibi quadrupedē, vl pecudē. & ibi no. sed istud ē verū, qñ d mēte pferēts apparet, vt hic, & d. l. 2. als dictio alternatiua posita īter genus, & spēm, signat pferētē voluisse aliā spēm sub illo gñe ꝯphēdi, vt ff. de re. du. l. j. & ibi no. sm vnā lec D. e. i plenè in l. si is q ducēta. § utrū e. ti. Op. scdo, & vado
2 p ordinē gl dr hic Aq. stip. & accep. vinculis, & sic innuit q† acce
c ptilatio hēat in se vinculū. c Ad istud op acceptilo fit ad liberādū, nō ad obligādū, vt Inst. de acce. §. est aūt. & sic nō hēt in se vinculū obligatoriū Gl. dt q fit ad liberādū. s. a pcedēti oblone, sed hēt in se quadā oblonē naturalē, ad nō petēdū, sicut pactū de nō petēdo. ff. d pac. l. si vnus §. pactus & vide gl q̄ no. la. de Arc. dicit, q acceptilatio est ēt uinculū ciuile ad nō petēdū. Si. n. ex pacto nudo orit nālis tm ergo ea acceptilat one, q̄ est vestita verbis, orit ciuilis, & nālis. Et ea hoc seqt qd ea hac acceptilatione poterit agi certi ꝯdōne ad īteresse, si ꝯueniat sm eū Iac. Bu. dicit, q ea acceptilatione, nulla orit oblo, neq; ciuilis, neq; nālis: nā actus agentiū nō operanī vltra intētionē eorū, vt l nō oīa ff. si cer pet. & l. Labeo. de sup lega. & l. oblonū suba, de act. & ob. sed acceptilatio fit ad liberādū, ergo nō inducit oblonē. Præterea acceptilatio est imaginaria solutio, ut d. §. est aūt. Inst. quib mo tol. obl. in prin. sed ex solone nulla orit oblo, sed nata dissoluit, vt Inst. q̄b. mo. tol ub. ī prin. ergo oblo nō inducit. Præterea idē actua nō parit liberationē, & oblonē, vt l. eū his. §. j ff. de ꝯd. ind Ita dicit ipse. Quid dicem⁹? Nō ob. sm eū. §. pactus ne peteret, qa ibi fuit expressè pmissū nō petere, hic aūt nihil ē pmissū, sed ꝯsiteī se recep sse. Cōtra D. la Bu. vī, q qñcūq; pt qs remoueri a petitione, teneī naturalr nō petere, l. Męuia § fi. tt. sol. mat. vbi h. d. la de Arc. sup illo uerbo, nō teneri. Mihi vī q oēs quodāntō habuerūt bonū intellm s. iā gl. quā Do. la. Nā qñq; verba ꝯuētionis cōtinēt promissionē de nō petendo, & tūc sine dubio quis obligaī naturaliter non petere. Qñq; nullā ꝯtinet pmissionē, sed solum fiunt ad resoluendum, vt apparet in acceptilatione. & apparet in pactis p q̄ a venditione receditur, & ex illo pacto nulla oritur obligatio, sed pp pactū orit q̄dā nālis ęquitas, ea qua quis obligaī nāliter, p quā obligationē qs teneī naturaliter nō petere. Ita intelligo hic gl. idē dico in oī actu liberatorio, nā si soluo tibi, ęquū est, q de cętero dō petas a me, & iō teneris naturaliter ad nō petēdū, nec orit ex solōne, sed pp solutionē ea æquitate naturali, vt diaī in l. Męuia. §. fi. Ita intellige gl. hic positā, & isto mō posset ītelligi d. l si vn⁹. §. pact⁹ ne peteret, cū sua gl.

ADDITIONES.

a Paris. Vbi pactū. Circa materiam huius l. an & qñ iudex possit repellere agētē sine actione, & an istud pcedat, qñ cōpetat actio, sed inefficax, vide Fel. in c. ad aures. ex de rescr. Itē vide Are. in l. si ita scriptū. de leg. 1. vbi dicit hoc esse verum si ex actis nō appareat iudici, agentē actione carere ex uerbis Bar. ibi.
b Menoc. Ex hoc notant. Dec. l. si quis in conscrib nu. 6. supra de pact.
c Meno. tn se vinculū. Ad itellectū hui⁹ l. tradit plura Alcia. Parados. li. 5. c. 12.

Venio mō ad vlteriora, & fortiora & ītro gl. magnā. Op. q reus ñ possit repetere data, vt l. dedi. l prin. & l. qd Seruius. de ꝯd. ob cau. Sol nō pōt repetere, nisi actor ꝯueniat. Ita loqtur hic: & sic ꝯcor. cū ꝯnis. Op. dr hic, q pęna una cū his q̄ data p banī añ cognitionē cāę inserēda est, & sic innuit qd prius cognoscaī sup petitione pęnæ, & repetitione datorū, quā sup actione p posita p actorē. Cōtra q prior appellat, prior agat. ff. de iudi. l. qui prior. Huius timore uariaī hæc lec. tri. mo. Vno mō, q illa verba añ cāę cognitionē, determinēt verbū, ē, positū hic ī fi. legis, & tūc pcedit ꝯriū. Dñt qdā, hic est spāle. In ꝯriū est rla, & istā tenebat Ia. de Ra. & assignabat rōnē, qa hoc ē ī electione rei, vel petere pęnā, & repetere data, vl repellere actorē agētē exceptiōe, & sic posset iste reus uariare qñq; ēt post sniam, vt l. eū q certarū, in fi. ff de ver. ob. Vñ si cā p posita p actorē prius ageret. & reus ꝯdēnareī se quereī q post sniam. reus posset exceptionē trāsactionis opponere, q esset iniquū, & iō prius agiī cā, q̄ petaī pęna, repetanī data, vt sic de trāsactione nō possit postea opponere. Ita dt Pet. Ista sua rō nō ē vera, qa itelligo q ista tria oīa pñt fieri. s. q actor repellat, pęna petaī, & data repetanī, vt j. dicā. Pręterea eius rō nō ē vera,

3 Nā qñ qs †vna oblone teneī ad plures res alternatiuē, tūc hēt locū l. eū q certarū. §. fi. de ver. ob. Sed qñ aliqs hēt plura iura alternatiuè. electione vni⁹, sibi pīudicat ī aliis, nec admittiī variatio post ꝯtestationē, vt l. qd ī hrdē. §. eligere. ff de trib. Facit q habuistis no
4 in l. eū pponas. s. e ti. Præterea, †exceptio trāsactioni nō pt opponi post sniam, vt l. elegāter. §. si post. de ꝯd. ind. Et iō Pe. legit istā legē alio mō, vt illa verba, añ cognitionē causæ, ñ determinēt verbū, maluerit. q. d. vl actor repelleī, vel pęna peteī, & q̄ data pbanī, repetēi, pīi aduersarius elegerit añ cāę cognitionē: & sic nō ob. l. q prior. Certe ista lect. pcedit sm opi. eorū q dñt rerū non posse consequi oīa ista tria, sed sm illos quos sequor, ista lec. nō est bona, vt j. dicā. Alii legūt istū tex. 3. mō, & iste est ī gl q illa verba añ cognitionē determinent participium, data. q. d. pęna vna cū his q̄ pbanī data añ cāę cognitionē, iserēda est. & sm hoc nihil obstat, & istā teneatis, & videatis gl. Vlterius op. ego diaī s. q ē in electione rei ꝯuēti, vel actorē repellere, vel pęnā, & data repetere. Cōtra, ille, q primo fuit actor in illo iudicio in quo petiī pęna est re⁹, sed in alternatiuis est electio rei, vt l. plerūq;. in fi. de iu. do. ergo eius dēt esse electio. Huius timore lex ista legiī duo. mo Primo, vt hic Imperator loquaī reo, q q̄siuit qualia remedia hēet ꝯ actorē. Cui rñdet Imperator, vel actor obtēperabit placitis, vel ab eo auferetur pęna, vna cū his q̄ data probantur, proui ipse maluerit, ipse dico actor, q mō in hoc iudicio est reus: & vide gl. Ista lec. pt esse vera, si qō pponaī Principi, añq̄ actor ꝯueniat. q. d. est in electione aduersarii tui, uel obtēperare trāsactioni, vel soluere pęnā, & reddere data. Nā si ppōnereī qō qd iā actor ꝯuenisset, nō posset esse in electiōe sua: imo pcise ꝯpelleret soluere pęnā, & reddere data, qa
5 †qñ pęna ꝯminiī pp maleficiū, nō admittiī morę purgatio, vt l. q ea mēte. ff. d fur. Alio mō legiī, q Imperator loquaī hic actori. & sm hūc modū posui tibi casū. Dr n q vel actor obtēperauit snię, vel si ipse ꝯuenit, & aduersari⁹ e.⁹ velit, cogiī soluer pęnā, & reddere data. Nec ob q tu dicis, q actor mō ē reus, ergo ipse dēt hēe
6 †electionē, qa qñ plures res alternatiue sūt ī oblone, tūc ē electio rei, ī dubio, vt d. l. plerūq;. in fi. Sed qñ plura remedia ꝯpetūt alternatiue ē electio ei⁹, cui ꝯpetūt ista remedia, nō eius ꝯ quē ꝯpetūt, vt l. 3. §. gñalr diffin. t Scęuola. & §. fi. ff. d eo, q cer. lo. & l. q ī hrdē §. eligere. de trib & l. eū fili⁹. §. variis. ff. de leg 2. & j. de fur. l. j. cū si. sed hic ista remedia repellēdi actorē, vel repetēdi data, & petēdi pęnā, ꝯpetūt ipsi reo, ergo ei⁹ est electio, & ista ē vera. Hēs expeditū principiū gl. mō venio ad fortiora, & vtilia hui⁹ l. Op. hic innuit q si reus vult petere pęnā, & repetere data, q actor audiaī sup prima actione pposita, vel si re⁹ vult repellat actorē, & nō petat pęnā, & repetat data, Op. sine actiōe nemo experiī, vt l. si pupilli. §. videam⁹. de neg gel. sed actor hic nullā hēbat actionē, qa erat subla-
7 ta p acceptilationē, ergo nullo mō agere poterit. Si †tu dicis ꝯcedo, q actor ñ poterit agere, tūc sequereī q re⁹ ꝯsequereī ista tria. l. q actorē repelleret, & qd pęnā peteret, & repeteret data: qd ē expssè ꝯ l. eū proponas. s. eo. Horū ꝯriorū timore intellectus huius l. variaī quinq; modis. Scdm primū, agit de facto, reo volēte, scdm tres alios agit d iure, sm qntū agiī de facto reo inuito. Mō examinem⁹ ista p ordinē. Dico & ad ꝯriū rñdeo, q hic agiī de facto prima actione reo volēte hoc pati. & hoc est q dicit hic tex. si aduersari⁹ maluerit q d. bñ poterit oīa ista tria remedia hēe, si velit, sed si vult actorē admittere, & solū pęnā, & repetere data, hoc pt. Et istā lec. ponit Azo. q̄ pbat trib. rōnib Primo, qa hoc est odiū remittentis tā solēniter, vt j e. l. pat. qa remisit p Aquilianā stiplonē, & accepti-
a lationē. Scdo, qa a actio prima est ipso iure sublata, sicut dicimus in pacto qr eq;, ipso iure, vt l. si unus. §. pact⁹. ff. de pac. Tertio, qa si iudex īterrogauit actorē, qua actione, agit actor, nō pt dicere, & sic iudex absoluet reū. Ita dt Azo. Et sm hoc nō ob. l. eū pponas, s. eo. qa reus absoluiī, non iō quia accipit, sed qa iudex reperit actorē sine actione agere. Vñ fateor q reus nō posset excipere, sed iudex de necessitate hēt reū absoluere, q a repit actorē sine, actione agere. Ibi vero hēbat actionē q̄ elidebaī exceptiōe, vñ cū exceptio nō possit ppont, pcedit actio, uide istā gl. Ego istā opi. Azo. teneo tanq̄ uerissimā, & pbo. j. in 5 opi. Alii dñt q hic agiī de iure, qa reo petēte pęnā, & repetēte data restitui, resuscitaī actio j. sublata, ar. j. de nō nu. pe. auth. ꝯ q pprīā. & qñ liceat ab emp. discede re. l. j. sicut qñ p pactū qs recedit, vt l. si diuersa. s. e. Sed Azo ꝯdicit qa hic reus hoc nō facit vt actionē primā resuscitet vel trāsactionē rescindat, imo, vt sibi debitū ꝯsequaī, & dt bñ: qa ēt si expsse hoc ageret, vt prima reuiuisceret, pacto nudo ñ posset fieri, vt l. si vn⁹. §. pact⁹. ff. d pac. & dixi s. e. l. si diuersa Nec ob. auth. ꝯ q pprīā, qa ibi nōdū resuscitaī actio prima, sed daī noua. s. ꝯdō ex illa l. Nec ob. l j. qñ liceat ab emp. disced qa ibi actio nō erat sublata, sed elisa. Alii ergo dñt, q hic agiī de iure. s. actiōe prima, q̄ reuiuiscit, iō qa re⁹ petit pęnā, & data, ar. j. si aduer. trāsa. l. j. & 2. Certe illę leges ñ faciūt, qa ibi fuit ipetrata restō, cui⁹ nā ē, primā actiōē resuscitare.

ADDITIO.

a Alę. LOS. Secūdo quia. Annota verba gl. q̄ hic Bar. referre intēdit, ita cātare, Secundo, quia ipso iure tollitur stipulatio per stibulationem, licet non sic in pacto. vt ff. de pact. l. si vnus §. pactus. verum tamen est dictum Bar. vt ex gl. ia §. pactus, & sequentibus patet.

re. Alii dñt hic agi ď iur̃ hoc mõ, ꝙ primo actor aget ɔdõne sine cã, vt re⁹ reponat sei pristinã oblĩonẽ, quo facto aget actione pr. ď iure. Certe hoc nõ placet, qa iõ hic ɔ̄ucnit ď cã ad nõ cãm, qa actor ďlinqt veniẽdo ɔ̄ trãsactionẽ, & sic nõ est æquũ, ꝙ ex suo ďlicto ɔ̄sequat̃ ɔdõnẽ sine cã, ut l. itaq; fullo. ff. de fur. Vñ nõ põt sustineri ꝙ hic agit̃ ď iure. Vñ dñt alii, & ẽ ɔ̄. opi. ꝙ hic agit̃ ď fcõ & re⁹ cogit̃ hoc pati, si vult petere pęnã, & repetere data, ut oĩa ista tria ɔ̄sequat̃, ſm l. cũ ꝓponas. ɔ̄. e. & ſm hoc exponit hic tex. si aduersari⁹ hoc maluerit, q. d. ẽ ĩ electiõe rei, vł actorẽ repellere, vł ďrẽ eũ admittere, & repeterẽ pęnã, & data, & vide istã gl. q̃ hic ponit istã lec. qntã, ꝙ ď facto agit̃ nõ ďe iure, licet reo ĩuito. Pet. ď Bellap alle. ꝓ casu l. Iul. §. q̃tũ ad hãc, ff. ad eahi. Certe dñi, illa lex nihil facit, nã ibi ď facto agit̃, reo volẽte liberari ab vna a-ctiõe, q patit̃, sic ɔ̄ueniri ď facto, sꝫ eo ĩuito nõ, vt dr̃ ibi. Ad l. nu-da, & l. si Titi⁹, quas gl. all. r̃ñdeo p ista uerba. Qñq; † qs nõ hẽt a-ctionẽ, sꝫ cã hr̃e spat p ɔ̄testationẽ sup actiõe ꝓposita de facto, tũc bñ admittit̃ ꝙ qs agat ď facto, vt d. l. si Titi⁹, de ver. obl. & d. l. nuda, ſm vnã lec. Qñq; qs nõ hẽt, nec hr̃e spat, & tũc si qdẽ q̃ris an admittat̃ ad agẽdũ ď facto, q̃tũ ad hoc, ut possit ɔ̄seq illud qꝺ petit, & tũc nõ admittit̃ nisi reo volẽte, vt hic & d. l. Iul. §. q̃tũ aũt reo vero ĩuito nulla l. ĩperit̃. Et iõ st̃ãdũ est r̃æ, q̃ ďt, ꝙ sine actio ne nemo experit̃. Si vero agit, nõ ut illud qꝺ petit consequatur sꝫ vt aliã oblĩonẽ faciat ɔ̄mitti, tũc admittet̃, vt l. nuda, & sic te-neo hic, op. Azo ꝙ si re⁹ vult, actor r̃pelleret̃, pęna petet̃, & data repetẽt̃, & iõ dico, ꝙ si actor r̃pellit̃, nõ erit vigore exceptiõis ꝓ-positæ, nulla. n. exceptio ɔ̄petebat, cũ nulla esset actio, sꝫ erit iõ, qa iudex reperit actorẽ sine actiõe experiri, posito ꝙ re⁹ nullã ex ceptionẽ obiiciat. Et ꝙ hoc sit uerũ, dico ꝙ ẽ casus ĩ l. si vnus. §. pact⁹. ff. ď pac. vbi qñ actio tollit̃ ipso iure p pactũ, qꝺ ẽ ĩ actiõib. descẽdẽtib. ex ďlicto, p aliud pactũ nõ põt re⁹ facere ꝙ actor pos sit agere. Ita hic, cũ actio prima tollat̃ p acceptilationẽ nõ p̃t pa-cto nudo tacito, ꝙ ĩduceret̃ ppetitionẽ pęnę, & repetitionẽ da-torũ, fieri, ꝙ agat̃ actiõe prima, nec põt dici aget̃ ď facto vt d. §. pac. ubi ĩdistĩctẽ ďt, ꝙ ñ poterit aget̃, & sic r̃sistit ĩ facto, ñ n. ďt, ñ hẽt actionẽ sꝫ ďt, agere nõ poterit. Præterea, si hoc esset verũ, ꝙ posset agi ď facto, frustra esset ĩtroducta actio p̃scr. verb. datiua, de qua loqt̃. l. cũ mora. ɔ̄. eo. gl. tãgit ĩ l. siue apud acta. Itẽ frustra ageret̃, vt qs se reponat ĩ pristinã oblĩonẽ si actio pr̃ia ĩtẽtata ď fa-cto sufficeret. Ad qꝺ ergo fieret circuit⁹, ut l. dñs testõ, ď ɔd. ĩde. Certẽ hoc ñ video. Et iõ qñ fiũt ista pacta circa † actionẽ sublatã, q̃ ñ p̃t resuscitari, dẽrẽt sic fieri, vt statĩ dicã Pone exẽplũ liberaui te ab actiõe ĩiuriarũ p pactũ ď ñ petẽdo, si facis mihi pactũ de pe tẽdo, actio pr̃ia ñ reuiuiscit, ut d. §. pact⁹, fiat ergo pactũ sic, ꝙ tu re⁹ ꝓmittas ď illo pacto ď ñ petẽdo nihil dicere, vł opponere, vel ĩ iudicio allegare, sub certa pęna, tũc si allegabis, ĩcides ĩ pęnã, si ñ allegabis, tũc poterit te ɔ̄uenire ď facto, & iudiciũ ꝓcederet, vł cauti⁹ sup tali pacto ď ñ opponẽdo, vł ñ allegãdo ĩ iudicio ĩterpo nat iurãm, qa tũc iudex ñ audiet te ɔ̄ iurãm tuũ, vt ĩ auth. sacra ɔ̄. si aduer. vẽd. & iõ ñ poterit sibi liq̃re actorẽ sine actiõe experiri, alias si sibi liq̃ret, hr̃et necesse reũ absoluere, ut hic ſm lec. Azo.

10 verissimã. Et iõ sit ď facto di . Statuto cauet̃ qꝺ † exbãniti⁹ posit ĩ pune offendi. ᵇ mõ qdã offendit exbãnitũ, ĩgrebat̃ ď hoc malefi cio, re⁹ ñ audebat ɔ̄parere ad hoc allegãdũ, ɔ̄paruit, qdã tertius, & dixit, Dñe, ille q fuit offensus p talẽ, erat exbãnitus, & ꝓduxit bãnũ, & liq̃dauit ď bãno. Ego dixi, ᶜ ꝙ iudex dẽbat illũ reũ absol-uere, & nõ ulteri⁹ ꝓcedere. Rõ, qa liq̃t iudici illud ñ eẽ delictũ, & illud iudiciũ sine actiõe, seu accusatiõe ꝓcedere. Casus ẽ hic ſm vnã lec. Azo. verissimã. Et si dicat̃, ᵈ q̃uo admittat̃ iste tertius ad dicẽdũ, Dico, ꝙ hoc ɔ̄tinet † publicã vtilitatẽ, vt exbãniti pos sint offendi, vt l. 1. & 2. ɔ̄. qñ lic. sine iu. se uin. Sed qñ hoc qꝺ op-poneret, ɔ̄tineret vtilitatẽ tm̃ priuatã, nõ admittit̃ nisi ipse cuius ĩterest. Procedo vlterius ex gl. Op. ꝙ pęna succedit loco rei. ut l. si qs socio. ff. p soc. & l. p̃dia. ď act. emp. dixi ĩ l. petẽtes. ɔ̄. ti. 1. Si act. obseruasset ꝓmissa, ab eo nõ repeteret̃ data, ergo si soluit pęnã cũ videat̃ obs̃uare ꝓmissa ñ dẽnt ab eo posse repeti data, hic ďt ɔ̄-

12 riũ, quare male Sol. Dico, ꝙ qñ trãsactio fit p † Aqlianã stipl̃onẽ, & acceptilationẽ, pęna ñ succedit loco rei ꝓmissæ. Nã certũ ẽ, ꝙ actor ampli⁹ ñ poterit a reo ĩuito exiget̃, succedit ergo loco ɔ̄tct⁹ quo casu pęna, & data p̃nt r̃peti, ut l. si qs rẽ, ff. de arb. Et iõ ꝓ hu-

13 i⁹ decĩsone scias, ꝙ † qñ actor venit ɔ̄ trãsactionẽ, qualr̃ subuenit̃ reo? Dicas, aut transactio fuit firmata iureiurãdo, & tũc sine du-bio actor repellit̃, pęna petet̃, & data repetẽt̃, ut ɔ̄. l. ꝓx. Qñq; nõ fuit iur̃o firmata, & tũc fuit actio pr̃ia ipso iure sublata, vel acce ptilõne, vł pacto, ĩ casib. ĩ qb. pacto tollit̃, & tũc idẽ, qa actor r̃pel lit̃, si re⁹ vult pęnã petet̃, & data r̃petẽt̃, vt hac l. sing. ſm lec. Azo. Aut actio pr̃ia nõ fuit ipso iure sublata, & tũc aut fuit dictũ, ma-nẽte pacto, & exceptio obiciet̃, & pęna repetet̃, nõ aũt repetent̃ data, vt l. cũ ꝓponas. ɔ̄. e. ti. ff. eo. l. q fidẽ. Aut nõ fuit dictũ, rato ma nẽte pacto, & tũc ẽ ĩ electiõe, ut opponet̃ exceptionẽ, vł petere pęnã, vł repetet̃ data, ɔdõne ob. cau. vt d. l. cũ ꝓponas, & dixi ĩ l. si ue apud acta, posset ẽt aget̃ actiõe p̃sc. verb. ut d. l. siue apud acta. Vltimo op. q̃cũq; opi. teneas, apparet ꝙ hæc pęna ɔ̄mittit̃, qñ de

e facto agit, Cõtra. ɔ̄. si mã. ita fuc. ali e. l. ea qdẽ. de verb. ob. l. stipl̃o

14 ista §. q̃situ. Sol. Qñq; † q̃rit vtrũ sufficiat ᵉ de facto fieri, q̃tũ ad hẽndã, seu ďdẽdã actionẽ. Et dic vt l. mul̃r. §. pe. ď ɔd. ĩst. Qñq; q̃rit̃, an sufficiat dẽ facto fieri, q̃tũ ad euitãdã pęnę ɔ̄missionẽ: Dic vt no. p Dy. ĩ l. qdã cũ filiũ, ĩ fi. ď ver. obl. & ibi ẽt ponit ď p̃cedẽti mẽ bro. Qñq; q̃rit̃, vtrũ sufficiat ď facto fieri q̃tũ ad pęnę ɔ̄missionẽ. & ista ẽ mã n̄rę legis, ĩ q̃ dic hr̃ tria verba. Aut q̃ris ď pęna legali, aut ɔ̄uentionali. Si ď legali, aut ſcm̃ ñ p̃t sortiri ď iur̃ effectũ, & ɔ̄sũ mationẽ, & sufficit ď facto fieri, vt l. cũ q. ɔ̄. ď adu. ɔ̄. ď sepul. vio. l. j. ď sacros. ecc. l. iubem⁹. & l. nemo martires, & ꝙ ibi no. Aut põt sortiri effectũ & ɔ̄sũmatiõẽ, saltẽ ď facto, & hẽt locũ mã l. si qs ñ dicã rapc. ɔ̄. de ep. & cle. Scđo casu, qñ q̃rit̃ de pęna ɔ̄uentionali, & tũc aut fuit actũ, ꝙ ɔ̄mittat̃ si ɔ̄ fiat ď facto, & hoc ɔ̄stat & ɔ̄mittit̃ vt l. q Romæ. §. Flaui⁹ Heremes, ď ver. obl & l. Luci⁹. §. tres hr̃des,

f ad Tre. Aut fuit actũ, ꝙ ɔ̄mittat̃ si ď iur̃ ɔ̄ fiat, ᶠ & hoc ɔ̄stat, & ñ ɔ̄-mittit̃, si fiat ɔ̄ ď facto, vt l. stipl̃o ista. §. q̃situ, ď ver ob. Aut dubitat̃ & tũc si fiat ď facto ĩcõmodũ aduersario, & pęna ɔ̄mittit̃, vt hic Aut aduersari⁹ ñ incõmodat̃, & pęna nõ ɔ̄mittit̃, vt l. ea qdẽ. ɔ̄. si mãc. ita fue. alię. & l. ɔ̄tinu⁹. § cũ qs, ď ver. ob. & ibi ď hoc dixi &c.

ADDITIONES

a Menoc. Aget̃ de facto. Adde Bar in l. quid sit fugitiuus, §. item apud, ff. de ædil. edic.

b Pans. Offendi. Vide Aret. ĩ tract. maleficiorũ. ĩ ver. ɔ̄paret dictus q. fit. ĩ verbo, defensiones Et uide Ale. hic & Moder. & alia multa quæ habes ad Barto. in l. pe. §. ad crimen ad fi ff. de pub. iud.

Men. Vãt Tract nullit. ĩ tit. q̃s possit dicere de nulli. nu. 7. & Barb. cons. 61, col. 7. in lib. 1. & Rui. consi. 9. nu. 4. 5 lib. 1. Marf. cõsi 10. nu. 6 & cõs 24. nu 40 cõs. 32. nu. 21 & sing. 371 Lud. Catus iter cõs. Crim. diuers cõs. 99. nu. 12. Rol. consi. 2. nu. 18. lib 3.

c Barb Ego dixi. Adde eundem Bar. in l. pe. §. per crimen. de pub. iud. per Cy. in l. tena. & ibi Bald. inf de accu. & in c. 1. §. iniuria. de pace iu. fir. in l. 3. §. Offilius. ff. ne quis eum qui in ius uoc. est, ui eximat.

d Barb. Et sic dicatur. Vide Bar in l. pe. §. ad crimen de publ iud ubi pro seruo monacho, subdito, in causa criminali potest comparere dominus.

e Menoc. Verum sufficiat. Rui consi 123 nu. 12. lib 3.

f Pom. Cõtra fiat. Qñ qd de iure dẽt fieri, nõ sufficit, ꝙ de facto fiat. no. tñ, ꝙ si aliqd de facto in ciuitate obseruaretur, quod de iure teneret, quod perinde esset, ac si de iure ualeret. de quo est gl in l. qui hẽbat in fi ff de ma test & pp hoc uide. quæ dixit do. Alb. in l. 1. sup. de sum. Trin. & in quæstione de fideiuss. circa usuras.

ANTIQVA LECT.

Vbi pactũ. Veniẽs ɔ̄ trãsactionẽ Aqliana stipl̃one, & acceptilatione firmatã, repellit̃ ab agẽdo Itẽ pęnã soluit, & accepta noĩe trãsactiõis r̃stitutt. b d. ſm verã lec. Azo Op dr̃ hic, vbi pactũ vel trãsactio. Iste text. vr̃ supfluus vt ĩ §. qb. ɔ̄. ĩ j. ɔ̄sti. H⁹ timore ẽ facta pr̃ia gl. q̃ exponit hũc tex. dupl̃. Prima expositio nõ est bona, qa hic in tex dr̃, his q̃ data ꝓbant̃, & tñ pa-ctũ dẽt esse gratuitũ. Tene ergo scđã expositionẽ. Hęis ergo in-

15 telligere solũ ĩ trãsactione, & ex illo intellectu no. vbi † dictio vł, & aut, ponitur inter genus & spẽm, tunc ponitur pro. i. vt hic, & l. 2. in prin ff ad leg. Aquil. & ibi not. quod p̃t esse verũ, vbi apparet de mẽte ꝓferẽtis, ſm ꝙ hic aľs ponit. Alias vidistis ĩ l. trãsigere, ɔ̄. e. Itẽ op. dr̃ hic, acceptilationis vinculis, & c. iste tex. vr̃ ĩnnuere, ꝙ

16 ĩ acceptilatione sit † vinculũ, si tñ acceptilatio fiat ad liberãdũ, ñ dẽt operari eius ɔ̄triũ. s. oblĩonẽ. ar. l. cũ tale §. falsã. de ɔd. & dem. So. gl. ꝙ eo, qꝺ qs liberat̃ p acceptilationẽ, ex parte liberati, ñ hẽt vinculũ oblĩonis ĩ se. sed ea parte liberãtis sic, qa tenet̃ ad ñ petẽ-dũ nãl ter. Dictũ hui⁹ gl. repbat Iac But. qa nũq acceptilatio operaret̃ ɔ̄trios effect⁹. s. liberõnẽ, & oblĩonẽ, vt l. cũ his. §. 1. ď ɔd. ĩde. Preterea. di ipse agẽtiũ actus ñ dẽnt operari vltra eorũ ĩtẽtionẽ, vt l. ñ oĩs. ff si cer. pet. Sed intẽtio trãsigẽtiũ p modũ acceptilatio-nis ẽ, vt ɔ̄tingat liberõ, & ñ oblĩo, ex his ɔ̄cludit gl. male dicere Bñ fatet tñ. ꝙ vbi fuit pactũ de ñ petẽdo, ibi ẽ oblĩo ad ñ petẽdũ, sec⁹ ĩ accepti Tñ p̃t saluari istã dictũ gl q̃ dictũ D. Iac. vt dicat̃, ꝙ ĩ pa-cto, & acceptilatione illa, naliter ñ dr̃ oriri oblĩo ex accept. sed pp acceptilationẽ ex quadã nãli ęqtate amodo ñ petere obligat̃. Cõ tra solet dici ĩ l. iurisgẽtiũ. ff. ď iust. & iur. Itẽ op. & sũ. ĩ pr̃i. gl mag. & dr̃ hic, ꝙ ñ p̃t peti pęna. nisi cũ vẽtũ fuerit ɔ̄ trãsactionẽ. Op. dr̃ hic, ĩ tex. n̄rę legis, ꝙ aut subsecutis acc. aut pena ĩferẽda ẽ añ cognõnẽ cãę. i. pricipalis Iste tex. vr̃ ĩnuere, ꝙ si actor q trãsegit veniat ɔ̄ trãsactionẽ agẽdo, & re⁹ petit pęnã apposiũ ĩ trãsactione, ꝙ ista qõ, & pœna primo dẽant terminari, q̃ principalis cã. Istud est falsũ. l. q prior. ff. de iudi. Huius timore ista l̃ra legit dupl̃r ĩ gl. Tertio mõ ſm Vltram. Primo ĩtelligit̃, ꝙ ista verba, añ cogni. cãę determinẽt̃ ab illis verbis, (inferenda est,) & ad ɔ̄triũ r̃ñdet, ꝙ hic fit spãle. rõ spãlitas ñ apparet ĩ isto casu, & iõ nõ vr̃ vera. Intelligit̃ alio mõ, ꝙ hęc verba añ cognitionẽ, determinẽt̃ a partic pio, data, & tñc ĩ nullo obstat. Intelligit tertio mõ, ſm Vltra. ꝙ determinent̃ a uerbo illo, maluerit, quasi velit dicere, aduersari⁹ malit añ cognitionẽ cãę principalis petere pęnã, & repetere data, p̃t. Iste intellectus sonat, qꝺ reus ñ liẽat nisi duo remedia, videlicet petitionẽ pęnæ, & repetitionẽ datorũ, & ĩ hoc fuit opi. Vltra. Iste intellẽs ñ ẽ ver⁹, imo hẽt tria remedia, vt statĩ videbitis, qa & actor p̃t repelli. Tene ergo, qꝺ ista verba ďterminẽt̃ ab alio participio da-ta, & ɔ̄triũ ñ ob. Itẽ op dr̃ hic ĩ tex. si aduersarius maluerit. Iste tex. vr̃ innuere, qꝺ electio sit rei, cui rũpit trãsactio Sed tũc opponit̃, & vr̃ eẽ electionẽ actoris, q trãsactionẽ rũpit, eo ꝙ nũc cũ agit̃ ɔ̄ eũ ad pęnã & ad data, ipse dr̃ reus, & vr̃ teneri alternatiue, vt hic. Sed in alternatiuis est electio debẽtis, vt l. plerũq;. ff. de iu. do. in fi. Timore hui⁹ ista verba aduersarius maluerit, ĩ gl. exponũt dupliciter, vno mõ, ꝙ exponat̃, aduersarius. i. reus, q ɔ̄uenit ad pęnã. q tñ actor fuit primo. Alio mõ exponũt, aduersarius, i. actor, q pęnã

petit, & tūc q prio erat, cū fuit trāsactio rupta; ambæ istæ duę expōnes pñt tolerari. Nā anteq̄ pueniat ad iudiciū ē ī electione primi actoris, verū vellet obseruare trāsactionē, an pęnā soluere, & restituere data, sed postq̄ ipse venit ꝯ trāsactionē, & sic o eutrū, aīs vētū ē ad iudiciū, qa petit pęna, & repetūt data, tūc nō ē ī electione primi actoris, sed pt cogi ad soluēdā pęnā, & ad restituēdū data, vt hic videtis. Poterit ēt cū repellere ab agēdo, vt s̄. videbitis, fm vnā le. & sic itelligēdo, istę expōnes tolerant, & sic fix. Itē op. & sū ī gl. mag. ī ver. q icipit, ex pdictis p1. Vos videtis, q trāsactio fuit facta p acceptil. & sic trāsactio fuit sublata ipso iur, vt Instit qb. mod. tol. ob. §. ēaūt. & h. d. tex. q venit ꝯ trāsactiōē, & sic sine 17 actiōe agit, ꝯ l. si pupil. §. videam⁹. ff. d neg. ges. H⁹ ꝯrii timor hęc lex legit qnq; modis ī gl. Et aduerte ad ordinē gl. qa duæ opi. vc prīa, & vltima, tēdūt, q ī lege nrā agat d facto, fm primā opi. agit patiēte reo, fm vltimā iuito reo. Hæ tres opi. s. scda, tertia, & quarta tēdūt, q agat d iur. Venio ad primā, q̄ ipsa verita⁹ ē, & fuit opi. Azo. & cā tꝫ D. Iac. hic. Prīa ē, q agat d facto, & reus patiat. q. d. tex. Si aduersari⁹. i. re⁹, cui rūpit trāsactio malit pęnā peter, & data repeter, pt hoc velle, & si actorē vellet repellere, ēt pt, quasi cōcludat tex q oīa ista remedia re⁹ possit hre. s. pęnā, repetere data & actorē reppellere, & tūc pt exponi aut, p & Rō h⁹ opi. ē triplex & videbitis ī gl. nrā tertiā rōnē, q̄ ē multū notāda ad id, q ĩ. dicā, & ē rō ibi tertia. qa cū iudex Scda fuit opi. q hic agat de iur, alle. gl. p hac op. l. j. qñ lic. ab emp disc. & auth. ꝯ q ppriā. ĩ. d ñ nu. pe. Azo. ꝯ dt, cur⁹ fuit pdicta opi vt hic videtis, pt eē alia rō, qa actio extīcta nūq̄ resuscitat, vt l. q res, §. areā. ff. de sol. Tertia fuit opin. q hic agat actione vtili, alle. gl. l. j. & ij. ĩ. si aduer. trāsac. Illæ leges nihil faciūt ad mām nrā, vt dixi ī l. si diuersa. s̄. e loquunt. n. ī res. ī iic. Vñ alii dnt, q hic agit p actorē, vt re⁹ ponat se ī pristinā oblonē, & agit ꝯ dōnc sine cā, & ita agit d iure fm hāc opi. & ēt fm duas pcedētes, & ita ꝯriū ñ ob. qa, q agit, actiōē hēt. Ista opi. ñ ē vera, qa lꝫ cā sit reuersa ad ñ cām, vbi trāsactio rūpit, tñ cū cā reducat ad ñ cām pp dolū actoris veniętis, ꝯ trāsactionē, ex isto suo dolo ñ dēt ꝯseq ꝯdōnē sine cā, ar. ff. d fur. l. itaq; fullo. iō hæc op. ñ ē vera. Vñ alii dixerūt, & ista ē qnta, & vltima, q hic agat de facto, & nō de iur, ēt reo ī uito, p l cū pponas. s̄. e. s p rōnē, q̄ gl. assignat. Hāc op. tenēt Vltrā. & D. Cy. q d hac faciebat mētionē ī l. ea qdē. ĩ. si māci. ita fue. xlie istā ñ ē vera. Nā si posset agi d facto, reo iuito, ad qd diceret lex. q vbi actio est sublata ipso iur, pscrip. verb. actio ꝯpeteret datiua, fm, q dr ī l. eā mora. s̄. e. Itē ad qd diceret lex, q pt agi, vt re⁹ reponat se ī pristinā oblonē, vbi actio est sublata ipso iure, fm, q dt l. si qs exccepto, d ꝯd ob cām, Certe nō eēt rō ꝯ. Tene ergo primā rōnē rñ. p tres rōes, quas assignāt, & est vera. Ex qua opi. ꝯcludas, q ibi rūpit trāsactio firmata acceptilatione, & Aquiliana stiplone, pęna pt repeti, & data pñt repeti, Itē actor repellit, & sic re⁹ hēt tria remedia, & si opponit d tex. q loqt alternatiue, expone vt s̄. dixi Et si tu diceres, qūo repellit p exceptionē, cū nulla sit actio, qa sublata ē p acceptilationē, & exceptio sit actionis exclusio. vt l. j. de exc. dico, q actor repellit nō virtute exceptionis, sed potiꝰ p offm iudi. videtis actorē sine actione ager, qa iudex iterrogabat p modū quē hēt. s ī gl ī j. opi. Azo. ī tertia rōne, & fm Do. Iac. ista rō tertia, facit ad q. ponc statuto cauet, q si soluēs collectas, ñ audiat ad i⁹, neq; ēt agēdo, neq; ēt defendēdo. Tu ñ soluis collectas agā ꝯ te, excipis, agere ñ potes, qa nullā actionē hēs ꝯ me, replico ꝯ te, qa tu ñ soluis collectas ñ pōt reddi i⁹, neq; ī agēdo, neq; ī dfendēdo, qs obtinebit? Rñd. ñ soluas collectas. Nā lꝫ cū possim repellere virtute defēsionis, q̄ ñ ꝯpetit ex forma statuti, tñ iudex officio suo vidēdo me ñ hre actionē poterit me repellere, & iterrogabit me fm formā h⁹ gl. Itē valet ad aliud, ponc, q bānit⁹ ñ pt audiri ad i⁹, agit exbānnit⁹ ꝯ me ñ excipio ipsū eē bānitū, qa forte timeo. Certe q̄tūcūq; ñ excipiā tñ si iudici eēt notū p aliū modū, ipsū agētē esse exbānitū, & exbānito ñ ꝯpetere i⁹ agēdi, iudex sine aliqua exceptiōe poterit cū repellere, eo q, videbit me sine actione, & faciet iterrogōnē fm formā h⁹ gl. Itē op. fm primū itell̄m, quē dixi, q ēt pęna si agat de facto petit, & tūc op. de l. ea qdē. ĩ. si māci. ita fue. alie. Sol. vt ibi dixi. Itē op. de l. stiplo ista. §. q̄siū, de verb. obl. Sol. vt hic no. ī gl.

L E X XLI.

1. *Dispositio huius legis quod non habeat locum in minore.*
2. *Pęna huius legis quod non hēat locū in compromittente ex forma statuti.*
3. *Pęna huius legis quando habeat locum,*
4. *Pęna legalis, vt cōmittat, reqrit, q qs peruenerit vsq; ad sniam, secus ī cōuentionali,*
5. *Mitius agitur cum lege quam cum homine,*
6. *Periurus est infamis.*
7. *Veniēs cōtra trāsactionē iuratam, reddit data, soluit pęnā, & pdit actionē.*
8. *Iuramētum appositum in contractu, hēt vim clausulæ, rato manente pacto, & clausula, si nō valet quod ago, vt ago valeat vt valere pōt, & nu. 9.*
10. *Pena huius l. quod inferatur ipso iure, nec expectetur sententia.*
Verba præteriti temporis important ipso iure,
Dictio, Mox, importat ipso iure.
11. *Iuramentum impedit moram purgari in reo.*
12. *Pęna huius legis, quod habeat locum etiam in reo.*
13. *Pęna huius legis quod habeat locum etiam in aliis contractibus.*

x **Si quis maior.** a Hec est sing. lex, q̄ nō. & hr̄. h. d. Qui venit ꝯ trāsactionē iuratā p Deū, vl Principē, isamat, pęnā soluit, b sibi data reddit, & actionē pdit, q̄ pti obseruāti applicāt. h. d. Vadā p ordinē No. q ista lex tm̄ hēt locū in maiore. Quæro. qd ī minore iurāte? D. Ia. Bu dicebat. Aut ipse iurauit ñ venir ꝯ rōnē minoris ætatis & tūc satis ē, q iurm̄ eū repsētat maiorē, vt pęna h⁹ ꝯstōnis ñ teneat. c Aut iorauit ñ venire ꝯ rōne minoris ętatis, vl alr, & tūc teneat pęna h⁹ ꝯstōnis, qa duo iurauit, pp primū repsentat maior, pp aliud tenet pęna h⁹ ꝯstōnis. d Satis possem⁹ dicer, qa † ista ꝯstō ñ hēt locū ī minore ēt ita iurāte, nā, q iurm̄ faciat eū maiorē, istud iterptatiue, ergo ad eum hæc lex ñ extēdit, vt l. 3. §. hæc verba. d neg. gest. Fateor m̄, q iurm̄ validat ꝯctū, fm auth sacra. ĩ. si aduer. vēd. & q ibi dr, ñ aūt, q teneat pęna h⁹ legis. Scdo hēs id, q hæc lex hēt locū ī trāsactionib. e factis nullo cogēte ipio, sd libero arbitrio. Et ex hoc dico † q si a fuerit iuratū sup ꝯpmisso, vl trāsactiōe, q̄ fiūt a pte iuita, ex forma statuti, vl pcepto iudicis, q pęna h⁹ ꝯstōnis ñ tenebit, dr. n nullo cogēte ipio. f No. q hic dr, q venit ꝯ. ī. it, vl iterpellādo iudicē, vel supplicando Principi, vel nō implēdo ꝯmissa. Cōtra. ff rē ra. 3 ha. l. amplius nō peti, ubi dr, qd reqrit lit ꝯtest. Sol. † Plures sūt ꝯceptiones stiplonū: Qñq; pmittit qs ñ ꝯuenire, & tūc ista stiplo ꝯmittit fm formā h⁹ l. qd multū no. pp statuta, & pp alr, q̄ dnt, si qs contra

ADDITIONES.

a Pom. Si quis maior. Et pcedat ēt si istud iurm̄ eēt sibi illegitime flatū psente pte, & ñ citata. Anc. ī cō. 373. ic. retēto ordine l ver. & ex hoc ēt subsequēte. Paris. Si quis maior. Per istū tex. singularē solet dici, q iurm̄ īpedit purgatione moræ, d quo vide Alc. cōs. 158. ī 2. vo. qd tñ sit ita pcedere ī foro iudiciali, sec⁹ ī foro phali. gl. fin. 32. q. 1. c. apud misericordē. all Ro. sin. 455. īpediente iurm̄. Nūquid āt hēr extrane⁹ puniat pœna hu⁹ l. vide Ang. cōs. 233. & 236. ī 2. par. ī c. Ex themate, & actis, ī pri. Pa. d Ca. cōs. 68. vbi ponit quid si hīs sit minor. Et nūquid hēs cōtrauenieēs trāsactioni iuratæ p d sectū, cōfecto tñ inuētario, possit vti beneficio iuētarii, vt nō teneat ad pęnā vltra vires hæditariæ, vide Ang. cōs. 236. icipit Testetor trasegit, & 319. & ē ī 2. par. Itē l mā huius l. vide oīno Alex. dicēte multa cōs. 92. ī 1. vol. vbi iter cætera dt, q ille qui ē ex aliquo cōtractu iurato cōsecut⁹ dniū alicui⁹ rei, si cōtrauenīat, ñ pdit dniū ipso iur, sed opus ē. vt cōtra eū agat cōditione ex hac lege. Itē, q ista cōdō ñ dat cōtra tertiō possessore. Itē, q ad has pęnas icurrēdas requirit dolus. Et ibi ī vlt. verbis singulariter dr, q cōtrauenieñs solū teneat ad verā æstimationē rei, nō aūt ad aliquid plus, ñ ex idustria sua sup lucratus fuerit. Itē an hēat locū ī reo, & q itelligat l iuro valido, vide Ale. cōs. 538. Itē, q pęna huius l. hēat locū ēt si quis pmisisset simpliciter sub fidē sua, vel sub fide Chri, vide Fel. ī c. 2. d iposa. circa pri. Vide ī Berta. ī verbo, fides. Ias. ī l. 2. §. 1. ff. d iure iu. Itē ad id, q dixi ī. pęnā h⁹ l. cōmitti cōtra hēdē cōtrauenietē trāsactionē iuratæ, facit q̄ hēs ad Abb. ī c. veritxa. ex d iureiu. vbi hēs, q iurm̄ ē psonale & ñ ligat hēdes. Itē, q si quis īpugnet solū istr. trāsactionis, ipaū tñ negādo icidat ī pęnaa h⁹ l. Podera Ale. cōs. 56. vol. 2. ī pri. Itē quid si apponat pactū tpe iuri, q p cōtrauētionē quis ñ icidat ī pęnā h⁹ l. an valeat. Vr, q ñ, quia pęnæ h⁹ l. irrogant, ex dolo cōtrauenīēdo, vt hic. Ergo dol⁹ futur⁹ remitti ñ pt. l. si vnus. §. illud nulla. ff. de pac. vbi hē ad Bar. Et ad hoc facit, q no. Abb. ī c. nol ire, de resti. spol. Itē, q ñ iplēs ex pte sua ñ possit agere cōtra aduersariū ad pęnas h⁹ l. vide Ale. cōs. 365. Itē no. singulariter, q si quis cōtrauenīat supplicatione, facta tñ mētione d trāsactione, ñ icideret ī pęnā. Ita isert ex his q̄ dt Fel. ī c. cæterū, ad ñ. ex. de rescr. vide eūdē in c. ex tenore, ex. de rescr. vbi late examinat, an p sola supplicationē nō vtēdo rescripto, icidat quis ī pęnā. De quo vide oīno Alex. cōs. 34. ī 1. vol vbi cōcludit cū Pa. de Ca. lꝫ hic teneat cōtrariū. Vide Fel. in c. ex tenore, & Ias. h. c, Itē an & q si piurus sit ifamis, vide late Fel. in c. testimoniū, ex de test. Et ibi ēt an ista lex pcedat in eo, qui iurauit soluere vsuras, nō soluit, & repellat ab agēdo, vide late Dec. ī c. intelleximus, de iud. Itē, q ille qui prio fuit in mora, vt quia prio euenerit dies suæ pmissionis, incidat in pęnas, & aduersarius cogat postea simpliciter, vide Marth. no. 50. vbi q̄dā a⁹ā in mā h⁹ l, Qūo autē tūc possit cōmitti mora, si alr quis nō ipleuit, vide ad Bar. in l. fi. in prin. de exc. Itē, q piurus est infamis, & de multis aliis pęnis periurii, vide p Ias. in l. si duo patroni, §. fi. ff. de iureiu. Itē an requirat dolus ad hoc, vt quis dicat piurus, ēt īnq̄tū ad pęnas h⁹ l. vide Ias. in l. qui iurasse, ī pri. ff. d iureiu. & ī l. videam⁹, ff. de ī litē iurā. vbi repetit oīa q̄ dixit ī d. l. q iurasse. Sed, q q̄tū ad pęnas h⁹ l. culpa sufficiat vide eūdē ī l. ī actionib. d ī litē iurā. Itē, q lꝫ piur⁹ sit ifamis, & repellat ab agēdo, ñ tñ a suo defendēdo, vide Alex. cōs. 57. vol. 2. Deciū ī c. intelleximus, ex d re iudicata.

b Pom. Pęnā soluit. Intellige, q cadit ab actiōe, qñ fuit piur⁹ sup eā illi⁹ actionis, sec⁹ si fuisset piurus sup alia eā. Ita Alex. cōs. 17. ici. pōderatis his ī 1. vol. Fel. ī c. dilecti filii, ī pri. d exce. & vide ad istā l. Math. notab. suo 50. Fel. ī c. testimoniū. de test. & vec. seq. sed īnq̄tū. & Barba. ī c. lꝫ ex suscepto, ī decimo casu. Pan. ibi de fo. cōp. vbi dr, q ista l. hēt locū, ēt si quis iuraret p Regē, & vide ēt Car. cōs. 148. ī 2. dub. & Barb. ī c. ex lrā, post Bal. ibi, de cōstit. & Rom. sing. suo 495. ici. iu. Fel. ī c. 1. de iureiu. & Barb. ī c. 1. de offi. deleg. & Alc. cōs. 42. ad fi. vol. 2. & 73. eo. vol. & Fel. ī c. q̄relā, d iureiu. vbi ponit, an hēat locū ī violatore fidei, & vide q̄ ponit do. Signo. ī cōs. 253. ici. ī qōnib. ad hoc vt pcedat ista lex requirit dol⁹. Ita Bal. in l. obseruare, §. pficisci, ff. de offi. pcō. & Alex. ī cōs. 1. ic. pspectis his q̄ ī themathe narrāt, ī 1. vol. & in l. fi. qui satisd. cog. vide ēt in mā h⁹ l. Ang. ī cōs. 266. ici. ex themate & actis, & Curse ī rep. rubr. d iureiu. ī 1. & 2. priu. Alex. ī cōs. 14. vo. 1. & cōs. 16. vol. 3. Fel c. dilecti filii, d excep. & Card. Flor. ī cōs. 25. ī fi. vide ēt d ista l. p Barb. ī cōs. 24. vol. 1. Meno. Soc. in consi. 27. nu. 4. 5. lib. 2.

c Menoch. Non teneatur. Dec. consi. 198. nu. 1.

d Men. Cōstōnis. Rui. cōs. 98. nu. 7. lib. 1. Crau. cons. 7. nu. 4. idē Rui. l. Gall⁹. §. & quid si tm̄, nu. 63. c. fi. de lib. & posth. q̄ at ponit d doctr. Par. ī l. ict⁹ fust. n. 3 versib. adde de his qui no. ifa. vbi lex odiosa loquēs in casu vero extēdit ad fictū.

e Meno. Ex hoc dico. Barb. consi. 42. col. 4. circa med. lib. 1.

f Impio. Adde fm Pa. de Cast. & Ful. q hoc verū, si fuisset cōpulsus iurare, & cōpromittere, secus si cōpmittere rātō, quia si spōte iurauit, veniēdo cōtra, incidit in istas pęnas, cū illud iuramētū sit pstitū nullo cogēte imperio, si tñ de cōsuetudine pstaret iuramētū, satia dicit esse de necessitate statuti, arg. l. q si nolit, §. quia assidua, ff. de ædil. edic. Dicit ē Saly. has pęnas nō hre locū, qñ in cōpromisso appareret, q de necessitate statuti esset eō pmissū, alias secus. Vnd qui necessitatē allegabit, pbabit. l. fideic. §. si tē, d leg. 3. Tu d mā h⁹ l. vide Ale. ī cōsiliis suis. Aliqd p Abb. cōs. 12. li. 2. Ang. cōs. 59. Pet. d Anc. cōs. 383.

conuenerit, vel confecerit, & similia. Quandoq; qs pmittit amplius nō petere, ita loquit lex cōtria, qa reqrit li. cōt. Quandoq; qs pmittit controuersiā nō mouere, tūc loqr l diuus ff de pet. hær. & de his & multis alijs dixi latius in l. amplius nō peti. Op ad istud, & vr q regrar, q perueniat vsq; ad sniam, vt l. q cū maior. §. accusa. de bo. lib. So. † Ibi i pena legali, hic in cōuētionali, & mitius agit cū lege q̄ cū hoīe, vt d arbi. l. Celsus, dixi plenius d l. amplius. Itē habes hic notare, q periurus † est infamis, & hoc plene no in l. Lucius. ff de his q no. infa. retigi in l. fi. ff. d crimi. stellio. Vlterius no. ex lege ista, q qui ē iuratū super transactione, vel pacto, q † venit contra, reddit data, & soluit pœnā, & perdit actionem. Contra s. e. l. eum proponas, & ff. e. l. qui fidem. So. Istud est hic propter iurm, quod no. multū bene. Nam iurm habet vim illius clausulæ, quę apponit in stiplone penali, † rato manente pacto, &c. immo maiorē vim habebit, vt ex ista l. patet. Item dico, q † iurm habet vim illius clausulæ, si nō valet iure trāsactionis, valet omni iure, quo valere pt, vt l. cū pr. §. filius matrē, ff. de leg. 2. & iō puto q si transactio nō valebat iure trāsactionis, valeret iure pacti pp iurm q secus esset alias, vt l si causā s. eo. & ibi habuistis no. Vlterius no. hic, q istę † penæ infligunt ipso iure, nec expectat snia, qd apparet ex eo, q dr actione priuatus, & sic loquit in pterito. Item apparet ex eo quod j. segt, itaq; oīa eorū mox commoda deputabuntur, &c. Nā ex dictione, mox, apparet qd sit ipso iure, vt in auth. de incest. nupt. §. 1. dixi in l. iubemus. §. œconomus. s. de sacr. eccl. Et ex hoc no. qd † iurm impedit purgationē morę, hoc. n. sonāt verba huius l. Hoc ēt pbat, qa vbicūq; fit executio a lege n admittit purgatio moræ. vt l. si is cui, ff. d leg. 1. Vltimo qro, de duob Primo, an hęc lex hēat locū † in reo, sicut in actore cōueniēte? Gl. dicit qd sic, i illis penis, q̄ ad ipsū pnt adaptari. Itē qro, an hēat locū in alio † cōtu, q̄ in cōtu transactionis? Puto qd sic, in oīb ibi in princ. l. cū dicit, aduersus pacta, vel trāsactiones, in eo q dicit, pacta, oīa cōprehēdit. Itē hoc apparet in fi. eum dicit pactis, & j. dicit. pactionū, & sic loquit i oīb. pactis, non solum in transactione. Nō hēus hic alia, ergo, &c.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Aduerte, q Bar. in hac l. si quis maior. arguitur de contrarietate, sed in quo allegetur sibi contradicere, & pro saluatione Bart. vide concordantiam positam ad l. si quis pro eo ff. de fideius.

ADDITIONES.

a Iuramentum. Adde q iuramentum habet vim stipulationis, vt voluit Bald. in consi. 145. & clausulæ derogatoriæ, vt etiam eius consi. 361. eo lib. 1.

b STRA. Quo valere pōt. Adde tu, & collige ex isto d. Bar. q iurm sēper addit dispositioni super qua interponitur. Et adde ad hoc eundem Barto. in l. eam quā ver. 6. casu. j. de fideic. & quod tradit Bal. in l. fi. in 2. q. j. comm. & ponūt Mod. in l. si cōuenerit. de iuris. om. iu. & ponit de his in repet c 1. extra d iud.

c Ipso iure. Adde postea quæ dicit Alex. de istis verbis, ipso iure, videndū Bal. consi. 369. lib. 4.

d Pom. Ex hoc no. Vide Ro. cōsi. 47. An āt istud, q mora non possit purgari iurō interueniente, hēat locum in his oīb. quatuor pęnis, de quib. hic, licet Bar. videat idistinctè tenere qd sic, scias tn̄, qd Ang. in l. si insulā in 5. q. Bar. ff. de ver. ob. & Pa. de Ca. hic dn̄t opi. Bar. pcedere quo ad infamiā, & actionis omissione ab ipsa lege, nō āt quo ad pęnā, & data restituēda, de quibus afferrerent factū hominis requiri, quasi volēs, qd potius hic nō admittit moræ purgatio, ex eo q fiat executio. l. qua pp, vbi iurm interueneras, vt plene p eos hr. Imo. tn̄ & aliqui Mod. Peru. in d. l. si insulā, in loco pallegato, dn̄t, qd opi. Bar. Idistinctè pcedit, quo ad oēs pęnas, de quib. hic, eo quia vna determinatio respiciēs plura determinabilia, ea æqualiter determinare dēt. l. nā hoc iure. ff. de vul. & pu. Huic sniæ, quidā rūdēt, & ē d mēte Ale. hic, q illud ē verū, vbi ē eadē rō. l. si ita scriptū fuerit, ubi Bar. la 2. ff. de man. test. & in l. si seru. ff. de stat. libe. sed hic est diuersa rō, &c. Secūdo p Bar. facit secundū Imo. ibi, quia ista lex nullā hēet spālitatē, cū clarū sit, q vbi fit executio a lege nō admittit moræ purgatio: huic rūdet, ibi primū ad sniam. & ē de mēte d. Ale. hic, q inuenit spāle, quo ad ifamiā & actiōis priuationē, dic vt p eos. Tertio facit scdm do. Petruciū hic, q vna res nō dēat diuerso iure cēseri. l. eū qui ædes. ff. de vsuc. Huic rūde vt primo arg. Quarto facit secundum eū tex. hic in dictione, mox, q̄ excludit oē temporis interuallū. Huic respōdet, quod immo nō excludit.

LEX XLII.

1 *Clausula, si preces veritate nitantur, quod tacite insit rescriptis.*
2 *Transactio facta prætextu falsorum instrumentorū, quando sit nulla, vel rescindatur, & quo iure. nu. 7.*
3 *Titulus si ex fals. inst. quod locum habeat, etiam si instrumēta falsa fuerint producta absque dolo partis.*
4 *Iuramētū tollit restitutionē, q̄ est de iure speciali, non eā, quæ est de iure cōi.*
5 *Dispositio huius legis, quod habeat locum, etiam si transactio fuit facta prætextu falsorum testium.*
6 *De falso quatuor modis cognoscitur.*
8 *Exceptio, vel replicatio in casu huius legis, qn̄ cōpetat absq; resti. i itegrū.*
9 *Practica opponendi exceptionem in casu huius legis.*
10 *Transactio si est facta in vno capitulo tantum, prætextu falsorum instrumentorū, & pro omnibus capitulis fuit data sententia, qualiter rescindat.*
11 *Restitutio dotis si debet fieri, & ille, cui fieri debet, tenetur ex forma statutorum recipere possessiones in solutum, qualiter tunc debeat fieri.*
12 *Instrumentum si est falsum pro parte, an sit falsum in totum.*
13 *Executio si fuit demandata per iudicem, quando pereat finito eius officio.*
14 *Falsitas in teste, quando noceat producenti.*

Si ex falsis. Br hoc dicit: trāsactio eatenus rescindit, quatenus facta fuit ptextu falsorū instrumētorū, ēt si fuerit iuratū, nisi fuerit super falso transactū. Notabilia sunt clara. Op. hic dicit, q dēat trāsactio retractari, & sic innuit q valeat, 1 cōtra. de diuer. rescrip l fi. So. aliud ē in rescriptis, i qb. inest † tacita cōdē, si pces veritate nitant, qd in transactione non est. Scdo op. ad idē, q trāsactio sit ipso iure nulla, vt l in summa. i prin. de cōd. inde. Habuistis no. s. e. l. sub ptextu. So Quandoque qs petit trāsa 2 ctionē † rescindi, qa facta sub ptextu falsorum instrumētorum, absq; dolo partis, tunc sine dubio hēt locū ista l q dēat rescindi. Quandoq; arguit falsitas instri, & dolus partis & tūc si qdē dolus esset ex parte actoris, esset trāsactio, nulla, vt in l. cōtria. si ex parte rei, nō, vt d. l. sub ptextu. s. e. in isto casu nō loquit hic qa hęc lex loquitur indistincte in actore. Et sic debes itelligere hic, qn sola falsitas 3 arguit, non dolus aduersæ partis. Ex quo no q † tit. si ex falsis instris j. & ff. de re iud. l. diuus, hēt locū ēt si fuerint pducta istra falsa absq; dolo partis: licet qdā Vltram dicāt cōtriū: & hoc tenet ista gl. q̄ vide sup verbo, pcipim, ibi nec d stinguo. Op. j. si mi se maior. dixe l. si alterius, vbi iurm impedit rescindi pactū factū dolo aduersarij. So. Ibi fuit simplex dol, hic fuit plus, s. falsitas. Op j. si ad 4 uer. vē. l. 1. So. p † iurm tollit restō, q̄ est de iure spāli, vt ibi, n ea q̄ a ē d iure cōi, ita loqt hic. Vel possum dre, hoc ē spāle i trāsactione facta ptextu falsorū instrorū. Opp. j. de fal. l. ipse. So. ibi fuit trāsactū de fal. Op. de l. 1. j. de plus peti. ff. de excep. l. q agnitis. So. gl. q illæ leges n obstāt, si bn̄ ispiciant. Circa legē n tam qrūt plura. Pri 5 mo † qro, hic dr ex falsis instris, qd d testib gl. dicit idē, & idē no. in l. 1. & 2. j. si ex fal. instrum. & hoc est verū, vt l. diuus. ff. de re iu. facit ff. d fi i str. l. 1. Scdo qro, dr hic ēt ciuir falso reuelato. Quot 6 modis cognoscat d falso? gl. q̄ est hic, dicit † quatuor mod. Primo criminalr accusādo l Cor. d fal Scdo p actionē i scm ad iteresse. Tertio p exceptionē, vt si actor agat trāsactione, excipiat d falsis istris. Quarto p replicationē, qa si re excipiat d trāsactione, actor replicabit d falso. Pōt ēt d falso cognosci p inqsitionē, vt l. iubem. j. d pb. d test. l. nullū. Itē illud qd gl. facit duo mēbra, d exceptione, & replicatione, pt claudi sub vno mēbro. Nā replicatio ē exceptio, vt l. 2 de excep. tn̄ qd istis duob mod. cognoscat d falso i hac l. vr cōtd qd gl. dr. j. px. q. Quero, dr hic. falso reuelato retra 7 ctari pcipimus. qro † quo iure retractat ista trāsactio? Dicit gl. p restōnē in inte. vt ff. de re iud l. diuus. & j. tit. 3. l. 1. vide gl. sup verbo pcipimus, i priu. Aduerte tn̄, tex. hic dr, falso reuelato retractari pcipim, & sic innuit, q anteq̄ retractet, de falso cognosci dēt. Itē dicit gl. q cognoscit p exceptionē, vel replicationē, sed exceptio, 8 † vel replicatio nō pt hre locū, nisi pri restōne ipetrata. vt l. nā postea. §. si minor. ff. de iutei. & l. nec nō. § exēplo. ff. ex qb. cau. mai. & l. exceptio i fi. d except. & sic vr q pri dēat peti restō, & postea pponi exceptio. gl. dicit ecōuerso. Hic aduerte, dn̄t qdā, q poterit opponi exceptio cōpēsationis. Nā cū actio in factū ad interesse pp falsū det a lege, ipso iure poterit opponi exceptio, & de ista exceptione cōpēsationis, gl. loqt qd nō placet. Nā cū n sit liqdū illud debitū, n pt ex eo cōpēsatio opponi, vt j. d cōpēsatio. l. fi. Dico igit sic. Quandoq; qs vult opponere exceptionē ad ipediēdā petitionē tm̄ & tūc hoc pt fieri, sine aliqua restōne d mūdo. Et ita loquit hęc lex, & l. fi. j. si ex falsis instr. dū dicit, iudicari execō solet suspēdi, &c. Quandoq; qs vult pl, s. q sup cā primo pposita pcedat, & diffinitiua snia dtermināt, tūc si qdē prima actio nō erat ipso iure perēpta, qa n fuit facta trāsactio p Aqlianā stiplonē & acceptilationē, vr prima instantia durare sm qd innuit l. siue apud acta. s. e. & iō dico, q reo sufficeret exceptio, & actori replicatio sine aliqua restōne. Ita loqt gl. sup verbo, ciuilr. Sed si poneremus primā actionē ipso iure eē perēptā, & p cōns instātiā, sup ipsa actione, tūc eēt necesse, qd peteret restō in integ. sicut dr in snia, vt l. diu ff. d iu. & q ibi dixi. Querit gl. qd si a lite eēt recessū ptextu falsi istri? Gl. distinguit, & bn̄. dic, vt i ea. Quero circa istā partē, q̄ erit forma p 9 ponēdæ † exceptionis? Rn̄deo br sic. Si volumus p pric loq, n deret qs excipere, bn̄ ageres, nisi trāsactio eēt facta ex falsis istris: qa vere transactio nō eēt facta ex falsis istris tanq̄ ex cā pxima, sed extrinseca, qa nisi eēnt falsa instra, pars n trāsegisset. Dēt ergo dici, bene ageres, nisi trāsactio eēt false facta, ptextu, vl timore falsorū instrorū, & hoc sēit gl. tua j. q̄ vide. Venio ad scdam partē, gl. b q̄rit vnā qōnē, & idrcit in arg. ad illā. Querit qd b si † trāsactio fue 10 rit facta ptextu falsorū istrorū sup vno capitulo tm̄, & p oīb. capitulis fuit data vna snia. Dicit gl. & bn̄, q dēt videri, & examinari, q̄iū verisimile fuit datū p illo capitulo, sup quo ē trāsactū, & d lud reddat. arg. l. q solidū §. 1 ff. d leg. 2. & vid gl. tuā, q̄ no. rogo re. c Et bn̄ facit c ad qō de facto † Statutū ē hic, q ille, cui dēt fieri restō 11 dotis, teneat recipere possessiones sm æstimōn ē catastri, p ut ipse elegerit: ptigit, q vni dēat fieri restō dotis mille librarū, reperiebat vnū poder ęstimatū trib. mil. libr. ille volebat eliger tertiā ptē illi poderis sm mēsurā, & eligebat sibi totū bonū, ita qd tertia ps erat melior, q̄ illę duę ptes sm bonitatē. Ego dicebā, & credo me dixisse veritatē, q sibi n ē dāda illa tertia ps sm mēsurā, sd sm bonitatem, qd no. tu Perusiue. Dicebā q cū fuerit facta æstō fundi

torius

ADDITIONES.

a Paris. Speciali. Circa istam solutionem, vide Ale. in l. cum quidam. ff. de acq. hær. & Are. consi. 201. Ideo forte hoc est hic, odio falsitatis.

b Barb. Quærit quid. Vide i auth. hoc nisi, j. d sol. vbi trāsit simpliciter cū Bart.

c Men. Et bene facit. Bolog. consi. 77. col. 3. cir. med.

toti⁹ vĩr, & particulr cuiuslibet partis p se, vĩr æstimatores æstimasse q̃libet ptẽ sm bonitaẽ suã, & iõ illi dẽbat tertia ps sm bonitaẽ, nõ tertia ps sm mẽsurã, ar. h⁹ gl. & l. q solidũ. §. 1. de le. 2. & ar de eni. l. j. Ista gl. iduceit bãc l. ĩ arg. Est qõ, Si † instrm est falsũ p pte, an p̃sumat falsũ in totũ b istã qõnẽ ponit Inn. de hr̃icis. c. fraternitatis. Spe. ponit eam in ti. de ĩstru. edi. §. instrm. ergo, ver. qd si aliqd instrm. Br̃ dẽmus sic dicere. Aut instrm est falsũ pp viuũ notarii, & sine dubio totũ est falsũ, vt l. si aliqd de susce. & arc. li. x. & l. si qs ex argẽtariis §. 1. ibi no. ff. de eden. Aut pter aliũ defectũ, & tũc aut est defectus circa substãtialia, vt circa diẽ, & ɔsulẽ, & vitiat totũ instrm, vt in auth. vt p̃pona. nomẽ Impe. circa prin. Facit ad hoc, q no. de veteri iure enucleãdo, l. fi. in fi. Aut est defectus circa substãt. alia instri, tũc aut est defectus ĩ eo. cap. aut in diuersis, si in eodẽ, totũ illud capitulũ vitiat, vt hic. Aut in diuersis, & si capitula sunt cõnexa, tũc idẽ, vt l. ẽt. §. ex cã. ff. de mino. Aut sunt capitula separata, tũc secus, vt hic. Quæro qd in testibus. c Dic, vt extra. de test. c. in nostra & ibi plene, &c.

ADDITIONES.

a Menoch. Bonitatem suam Adde Ias in l. 2. nu. 16 C. de bo. poss. secun. tab.

b Io totum. Adde vltra Alex. de hoc Bal. consi 264. li. 1. & consi. 28. lib. 3. inci. In quodam instrumento, & inquantũ addit, q si falsitas est in verbis enunciatiuis in app. confinium loci, &c. tu vide Bal. consi 214. inci. Dubitatur de quodam notario.

c Pom. In testib. Vide Fel. in c. licet cãm. in nono no de prob. & Carpol. consi. 12. & Fel. in c. 1. de re iu & Bar consi 70. vol. 2. & Alex. consi 233. volu 1. & Aret. 40. & 71. & Bart. 58. in 1 vol & Old 37 & inde ad hoc Barb in c sup, de offi delegat. & Iason in l. 1. C. de bo pos. sm tab. & Bal in c si q testium, de testib & seq. & Alex. cõsi. 27. & 44. vol 2 vbi dicit, q testis iurans dicere veritatem super omnib. interrogatis, si deponit falsum in vno etiam impertinenti, & per uerbum, credũ, q non creditur sibi in aliquo etiam in his, quæ ante dixerat, dicens hoc procedere, siue ignoranter, siue scienter admiscuerit falsum vero, & siue capitula sint separata, siue cõnexa. & consi. 89. in fi. eo uol. & ibi dicit, quod dictum testis non potest pro parte acceptari, & pro parte non, & Ale consi. 134. uol 2 & Bal. in rub. de contrpuer. iniuess. & aliquid in c nostra per Are de testi & Soci. consi 155.

ANTIQVA LECT.

SI ex falsis. Eatenus quatenus trãsactio fit p̃textu falsi instri rescindit, l 1 fuerit iurata, nisi sup trãsactione falsi. h. d. Op. vos videtis, q trãsactio l3 iurata rescindlĩ. Innuit ɔ̃ l. fi. s̃. de diuer. rescr. soluit gl. q illa lex loqĩ in rescriptis, in qb. ĩest tacite illa clã. si p̃ces veritate nitanĩ, q ñ ẽ ĩ trãsactione. Itẽ op. de l. in summa. ff. de ɔd. ind. Sol q si qs allegat falsitatẽ aduersarii ɔmissam in trãsactionib. & tũc hẽt locũ hęc. Qñq; qs allegat cõtra aliũ simplr dolũ, nõ falsitatẽ, tũc solue, & dic vt ibi dr̃ ĩ no. Itẽ op d l. fi. j̃. si minor se. ma. dixe. Solue, q hic iteruenit maior falsitas & sic rescidiĩ. Op. d l. j. j̃. si aduer. vẽ. Solue, vt ĩ gl. Vel dic, q ñ venit ɔ̃ sacrũ, qa facilius tolliĩ i integrũ restõ, q̃ est i⁹ spãle, q̃ remediũ h⁹ legis, q est ius cõe, vt i §. qa vero. ĩ auth de ñ ali. col. a. Itẽ op. de l. ipse. j̃. ad l. Cor. de fal So. q ibi fuit cognitũ d falsitate hic nõ. Itẽ op. d l. q agnius, d exce. vt ĩ gl. & vide, q ibi no. p Dy. Quærit, qd si fuit facta ex falsis testib. gl. j. d̃t idẽ, pp idẽtitatẽ rõnis p̃t peti d falsitate Gl. d̃t, q agit quatuor modis, p accusationẽ criminalẽ. Itẽ ẽ qntus mod⁹, qa p̃t pcedi p inqsitionẽ ɔ̃ testẽ falsũ, vt l nullũ, j̃. de testi. & no. p gl. in l. 2. §. si publico ff. ad l. Iul. de adul. Et l3 de falsitate q̃rat p modũ exceptiõis, vel replicatiõis tñ si pbaret p modũ exceptiõis, tu ñ potes puniri. Gl. ẽ i d. §. si publico, & signa q̃ ĩci. nõ solũ criminalr. Itẽ q̃rit gl. qd si iurasti falso, nũqd possit puniri iurm? Dic vt ĩ gl. Itẽ q̃o quo iur rescidiĩ? Dic p ĩ integrũ restonẽ. Quęrit, si ẽ data pecunia noĩe trãsactiõis, & ñ apparet cui fuerit data. Gl. determinat, q dẽt ĩspici rerũ p̃iiũ, sm q̃tũ manonẽ illã p̃sumiĩ data p rata. Itẽ gl. inducit hãc legẽ in ar. q instrm nõ dr̃ falsũ rõne partis. Ita sentit gl. pe. q̃ no similem gl. hẽ tis ĩ l. fi. de vet. iu. enu. Aduerte tñ, q aut q̃rit d uitio falsitatis, aut de alio d̃fectu. Si de vitio falsitatis, dic sm Doc. q rõne partis falsę, & rõe tabellionis totũ dr̃ falsũ. Rõ est, qa rõne falsitatis tabellionis alia ĩstra reddũĩ suspecta, vt l. si aliqd. j̃. d susce. & arca. lib. 10 Hoc tetigit gl. ĩ l. si qs ex argẽtariis in prin ff de edẽ. Qd tñ intellige d ĩstrũ ɔfectus post snĩã latã. Ita dẽt intelligi §. fi. ĩ auth. de tabellio. col. 4. Si alia reddunĩ suspecta, multo magis dẽt dici totũ illud falsũ, in p quo falsitas ẽ ɔmissa Si vero d alio vitio falsitatis q̃raĩ, dic, q aut loqmur de vitio solẽnitatis, tũc totũ dĩ viiatũ vt ĩ Auth. vt p̃po. no. Impe i pri. Et ita p̃t intelligi, q no. ĩ d. l. fi. Si vero loqmur de vitio substãtiæ, & tũc, aut sup vno cap. & instrumẽtũ hẽt plura cap. & tũc aut sunt indistincta, aut nõ, & uide, q no. Itẽ q̃ro, qd in testib. uide gl. no. sup hoc, In c. in nr̃a, circa pri. ex̃ de testi. Vnũ tñ no. q posito, q testis nõ diceret verũ sup uno a articulo d appẽdiiis cãç pricipalis a v. g ẽ interrogatus testis, vtrũ sit ɔsanguine⁹ ptis, ipse r̃ndit mẽdaciter, q no ẽ, licet mẽdaciter r̃ndeat, nõ p̃t puniri, qa nõ omne mẽdaciũ est falsum, vt l. quid sit. ff. de fal. Et sunt verba do. Iac. in l. Lucius, de his q no. infa. no. gl. ibi, itẽ no. hic arg. & melius, vt nota. Inn. in cap. fraternitatis, ex̃ de hr̃. vbi tenet, q si instrm ẽ falsum, pp falsitatẽ p tabellionẽ cõmissam non in totum, sed in uno capitulo trũ, est dicẽdum falsum. Rõ, qa ex quo voluit, q sit tabellio dãnãtus pp vnũ instrm falsum, denegat fidẽ omnib. aliis instris, q̃ in futuri uni faceret, vt colligiĩ ex gl. l. si qs ex argẽtariis, ff. d edẽ. l. iud. j̃. d digni. li. 12. & l. si aliquid. de susce. & arca. quãto magis falsitas in vno instrõ commissa circa vnũ capitulũ, reddet falsum & aliud capitulũ. Et d his plene vide, vt no. gl. 10. d. l. in Decretis c. si ad scripturas, & qa gl. ĩ l super verbo, instris, dixit, q idẽ est in instris executioni mãdatis de necessitate ĩterloquitur, qui de necessitate sui officii teneĩ id facere, ergo de necessitate interloquitur, & mãdat nũcio q illud exexequatur, & ideo post finem officii sui poterit nũcius exeq. 13 Si autẽ iudex interloquiĩ simpliciter, nam mandat nũcio vt † exequat. & tũc dico. q talis interlocutoria peribit finito officio iud. interloquentis. Et per hunc modũ respondet ad §. item acquirimus, l. 1. de acq. pos. & ad l. q̃ est in l. eius q. in prin. qa in illis legib. le q hẽbat necesse facere, mãdauit. Sed vbi solũ ĩterloqĩ aliqd, & nõ mãdauit executioni mãdare, tunc iste §. & illa gl. nõ ob. huic solutioni. Fran. Tigr. Vide qd no. gl. Inn. in c fraternitatis, vbi ipse idẽ no. quod tunc est verũ, q † falsitas facta per testẽ in an[?]stationib inducit preiudiciũ pducẽti, & ipsi testi, qñ falsitas dr̃ sup negotio principali, sup quo examinatus est. Sed qñ diceret falsũ super aliquo admioiculari, puta si ĩterrogarat testis, an attineat alicui parti, &c. si in hoc dicit falsitatẽ, ñ p̃iudicat. Fran. Tigr. Do.

ADDITIO.

β Menoch. Causæ principalis. Sic & in socido tradit Afflict. Decis. 58. nu, 5. 6. vbi vult faciendam æstim. corpor. secun. eius valorem, non secun. numerum.

LEX XLIII.

1 *Transactio facta, vt quis remaneat seruus, non valet.*
2 *Transactio in causa conuersionis, vel monachationis, non valet.*
3 *Transactio in causa matrimonii, quando valeat.*

Iubemus. Transactio facta super causa status valet. h. d. 1 Quęrit gl. qd si fiat trãsactio, ut ille † remaneat 2 seruus, an valeat? Gl. dicit q non, & bene. Quęro, an in † cã ɔuersionis, & monachationis, & mr̃imonii, valeat trãsactio. Rñ. gl. & dicit q sic, sed requiriĩ decretũ epi. Cõtrariũ no. ĩ l. 3. §. quacũq;. ff. de iurei. So. Verũ est in cã ɔuersionis, & monachationis, nullo mõ valet transactio, siue fiat, vt monachus remaneat, siue ñ, qa 3 ɔtinet simoniã, vt ex̃. e. tit. c. super eo. Super † cã matrimonii si qdem fiat, vt remaneat vxor, & poterit. Itẽ p̃õt loq gl. ista qa ĩ matrimonio non est phibitũ, vt dẽt pecunia. quia potest dari pecunia, vt quis inuitet ad matrimonium, vt ff. de cond. & dem. l. Titio, §. 1. Aut fit trãsactio, vt vxor nõ remaneat, & tũc nõ valet, qa nullo mõ licet, vt ex̃. de re iud. c. lator. & ita potest intelligi l. ɔ̃tia.

ANTIQVA LECT.

Iubemus. Transactio facta super cã status, tenet & valet. h. d. No. qd lex sequẽs trahiĩ ad negotia pręterita, iam decisa, vt confirmenĩ, non quod infirmetur, vt l. cãs vel lites. s̃. eo. Quęrit gl. qd si hæc trãsactio fiat inter dominũ & seruũ? Dic vt in gl. Vltimo inducit in arg. q sic valet trãsactio, vt ĩ gl. Ex quo vide quod no. per Decretistas, in c. fi. & c. super eo. extra. eo.

a *De errore a calculi.* *Rub.*

ADDITIO.

a Par. De errore calculi. Circa materiam erroris calculi, & maxime utrum possit post sententiam allegari, vide Pa. de Ca. consi. 36. ubi etiam ponit quid si pars negauerit calculum, qui postea sit probatus, an poterit postea opponere de errore calculi. Item an sententia semel lata facto calculo possit retractari, tanquam fuerit erratũ in calculo, & quomodo intelligitur illud, quod calculus semper possit reuideri uide Io. de Ana consi. incip. Viso puncto.

LEX VNICA.

1 *Ratio si sit calculata inter mercatores, tamen prætextu erroris potest de nouo calculari.*
2 *Sententia, vel transactio prætextu erroris, quando reuocetur.*
3 *Error in libello si est expressus, sententia simpliciter lata, videtur eundem errorem continere, & merito est nulla.*
4 *Transactio an reuocetur per errorem calculi.*
5 *Error, qui est in causa, non impedit consensum qui adhibitur in pacto.*

ERrorem calculi. Bi hoc dt, q si ĩ calculo ẽ erratũ, põt sæpius retractari, nisi sup eo sit iudicatũ, vel transactũ, & indebitum pmis1 sũ ɔdicii. h. d. No. tu iuuenis, qd l3 ĩter † plures mercatores sit soa lida rõ, & sũma, tñ p̃t adhue petere debitor, vel creditor, vt iterũ b ɔputet, & videaĩ si ẽ erratũ ĩ calculo, vt hic. Scdo no. b q snĩa † vel 2 trãsactio nõ reuocat p̃textu erroris elaculi. Ad istam opp. ff. quæ sen. sine ap. rescin l. 1. ĩ prin. §. 1. pni hic ĩ snĩa loqĩ gl r̃ndet duob. mo Primo ibi fuit expssus error ĩ snĩa, hic vero nõ. Istã sol. dãnauit Ia. de Ra. qa sp refert ad acta. vt l. hęc snĩa. j̃. de sen. q̃ sine cer. quant. l. ait Pręror. §. 1. de re iu. & ideo satis est q error ex actis appareat. Pro hoc induciĩ iste tex. ĩ d. l. 1 ibi dũ dicit, sed si putauerit, &c. Vnde sm eũ non vr̃ distinguendũ, vtrum appareat error in snĩa, vel nõ. Scd pro glo nr̃a vr̃ casus in l. prętes ff. de re iu. & l. 2. j̃. c qñ puo. non est necesĩ. & iõ dic Qñq; expssus error est in snĩa, & snĩa est ipso iure nulla, vt l. a. j̃. qñ prouo. non est necess. & l. 1. ff q̃ sent. sine ap re. Qñq; non est expressus error in snĩa, sed apparet ĩ actis, tũc aut snĩa est lata per relationẽ ad illa acta, in qb. est error, & vr̃ esse error in snĩa, vt l. hæc snĩa j̃. de sen. q̃ sine cer. quan. & l. ait.

ADDITIONES.

a Iterum. Adde per eundem Bar. in l. instar. inf. de iur. fisc. lib. x & qñ sententia lata per errorẽ sit nulla, adde per Fran. de Fra. 1. de Are in c. quoniam contra. extra. de prob.

b Men. Secundo no. Doc. in l. qui Romę. §. duo fra. in 6. op. Bart de verb. obli. late. D. hoc tradit late Afflic. Deci. 47.

ç Men. Ideo dicit. oc fc. cons. 4. col. fi in prin. li. 3. & consi. 99. col. 9. uer. 4 lib. 2.

a ait Prætor. a §. i. de re iu. Aut est lata sñia simplr, & tunc aduerte, qa quædã sunt acta ad quæ de necessitate refertur sñia, vt l. libellus. l. vt fundus. cõi diui. Itẽ sñia appellationis de necessitate refert ad sñiam primam, qa iudex approbat, vel reprobat eã, vt l. eos. j. de
3 ap. & tunc eo casu † si in libello, vel in sñia prima, est error expssus, sñia simpliciter lata vr eundẽ errorem continere, merito eẽt nulla, vt d. l. i. q sen. sine ap. res. & isto casu posset esse vera opi. la. de Rau. Si vero error appareat in alijs actis, p hoc non reddit sñia nulla. Ita loqt opi gl. hic posita, & d. l. i. §. i. q sen. sine ap. re. & l. Præses. ff. de re iud. Scda so. est, q hic errauerãt partes, in ɔ̃rio errauit iudex, & satis est bona, qa tũc nõ est expssus error in sñia. qñ errauere partes, qđ tñ dẽt intelligi sm pmissã distinctionẽ. Quæro, qd
4 de trãsactione, an reuocet per † errorẽ calculi. Quidam dñt, q trãsactio indistincte valet, licet expressum errorẽ ɔ̃tineat, tñ in eo, ĩ quo est error, obstat exceptio doli, vel replicõ. ar. ff. si qs cau. l. sed & si qs. §. fi. & de fideiuss. l. si qs postq. la de Ra hoc reprehẽdit, qa error impedit consensum, vt l. si per errorẽ, de iurisdic om. iud. ergo impedit trãsactionẽ, quæ fit, cõsensu partium. Pet. tenet gl. Nã
5 † error qui est in eã, non impedit consensum, qui adhibetur ĩ pacto, vt in toto tit. de condi. ind. & de cond. sine cau. & hac l. in fi. Puto opi. Pet. eẽ verã. Põt aũt eẽ, vt siue sit expssus error in trãsactione, siue nõ, in eo quod est erratum, succurrit parti læsæ. Exẽplũ, qñ error est expressus apparet manifeste ɔ̃uctum inter te, & me, vt de eo q petebas, darem tibi tertiam partẽ, noie trãsactionis petebas 10. tertiũ de 30 est x. sed ego puto q sit 15. ego pmitto tibi 15, hoc ɔ̃tinet expressum errorem ɔ̃putationis, iõ in s. succurritur pmissori per exceptionẽ doli, sed si fuissent pmissa 15. simpliciter, & in trãsactione nõ fuisset facta cõputatio, tunc error non est expresse commissus in trãsactione, sed apparet ea eo quod agebatur, quia non agebatur nisi de tertia, & fuit expssum de medietate, tunc enim poterit ɔ̃dici liberatio, & op. exceptio.

ADDITIO.

a Ait Prætor. Adde, vt p Bal. hic, & in cõs. 182. i. lib. vbi tenet q valet sñia, si iudex dixerit, quia per A. & B. est probatum, ideo condemno, licet probatũ nõ fuerit, & idem tenet Pet. de Anch. consi. 209 & de materia huius l. quãdo petitur vt iterum computetur ratio. vide Bal. consi. 47. & 264. l. i. Et an post sententiam error calculi possit probari? & an negans calculum illo probato possit probare errorem, vide Pau. de Cast. cõs. 16. & an si error calculi est expressus in sententia, valeat in ea parte in qua non est erratum. Et quid si iudex in parte condemnauit in parte, taceat vide Fel. consi. 118. & 262.

ANTIQVA LECT.

Errorem calculi. Error calculi põt sæpius retractari, si non sit secuta sentẽtia, vel transactio. h. d. Vos videtis q iste text. innuit, q si sententia esset lata, q non competit retractatio. Contra hoc op. de l. i. §. i. ff. q sent. sine app. re. Solue, vt hic no. & etiã in l. contraria, q no. vidistis in l. i. j. quando prouo. non est neces. No. gl. primo nõ teneatur, &c. qa mulcta petitur pronũciari per officium iudicis, vt no. Inn. in c. i. ex. de off. iud. circa fi. Item, & cognosci per modũ exceptionis, vt not. in gl. i. § i. j. q sen. sine ap. resc. tñ gl. ibi dicit, q opponetur per computationem sententiam fuisse erroneam. Fran. Tigr.

De postulando. *Rub.*

Continua rubricam, vt supra, de pactis.

LEX PRIMA.

1 *Qui non appellat, videtur consentire.*
2 *Aduocatus cui est probibitum aduocare quando dicatur perpetue ei prohibitum. & nu. 5.*
3 *Aduocare si cui est probibitum a iudice Perusij, intelligitur etiam eidem probibitum aduocare Florentiæ.*
4 *Aduocatus cõdẽnatus ex aliqua cã, an tacitè dicatur ei phibitũ aduocare.*

Cum à præfecto. Br. h. d. Qui non appellat, vr sñiæ consentire. No. q
1 † qui ñ appellat, vr ɔ̃sentire: vt l. ab eo. j. quõ, & qñ iu. & de app. l. his qui ad ciuilẽ. Op. de l. fi. ff. de pœ. Gl. hic ponit duas sol. quas reprobat, & ponit tertiam veram. Aut iudex cõdemnat aduocatum, ne possit esse aduocatus cã cognita, & per
2 sententiã diffinitiuam, & loquitur lex ista, quia † perpetuo nõ poterit esse aduocatus. Aut condẽnat ex interlocutoria, & tũc non extendit prohibitio vltra tẽpus sui officii. Vidimus de tẽpore, q
3 ro qd de loco, vtrum † phibitus aduocare a iudice istius ciuitatis, possit esse aduocatus ĩ ciuitate Florẽtiæ? Gl. rñdet notabiliter. Aut fuit ei probitũ ea cã, q. infamiã non irrogat, & ista phibitio se nõ extendit vltra locũ iurisdictionis iudicis phibentis. Si vero sit cã q infamiam irrogat, tũc vr ei prohibitũ in omni loco. l. ex ea. ff. c. Optimum dictum est, & hoc põderaui multum in l. cunctos populos. s. de sum. Tri. & fi. Cath. Vltimo erit qrẽdũ, qd si aduocatus
4 † ẽ ɔ̃dẽnatus ex aliqua cã, & tñ ñ ẽ expsse eidẽ phibitũ postulare, an phibitũ videat tacite? Gl. hic intrat illam materiam, q hẽs in l. qd ergo §. pœna grauior ff de his q no. ĩfa. & distĩguit, aut pœna ẽ diminuta, aut aucta: & sic sit dispẽsatũ cũ fama, vr ñ, qđ no &c.

ANTIQVA LECT.

Cum à præfecto. Non appellans a sententia cõfirmare vr. h. d. Op. iste tex. vr innuere q phibito postulare, videat prohibitũ perpetuo. Cõtra istud op. de l. fi. ff. de pœ. qa cũ officiũ hus iudicis sit tpale, nõ vr phibere ĩ ppetuũ vltra tps suũ. Hus timore est facta gl. mag. vsq; ad vers. idẽ q dt, & p se dat quatuor so. tñ illa est mult. ñ no. cũ dt gl. tu dic, simila. & so. est ista, vbi iudex qtũcũq; tpalis, dũmõ cũ cãæ cognitione fiat, & diffinitiuã pferat, pt in ppetuũ phibere. Valet ista sol. q ɔ̃stiones factæ p psides puinciæ q̃ uis q; tpales, qa cũ cãæ cognitione fiũt, post tps eorũ, & ĩ tps successori durãt. ar. hus gl. est ĩ c. fi. ex de off. le. & idẽ ẽ ĩ legato sedis Apostolicæ. Casus est ĩ d. c. fi. Quærit gl. qd si sit aduocato phibitũ postulare ĩ hac ciuitate, vtrũ potest postulare in alia. Gl. remittit ad l. ex ea. dic vt ibi. Et vide gl. q est ibi. Tu dic. no. hãc so. cũ ista so. ɔ̃eor. gl. ĩ l. j. ppe fi. ff. de of. pf.
a vrb. & no gl. ĩ l. magis puto. ff. de reb. eo. Quã sol. a puto sic dre intelligi, q sñia ĩterlocutoria iã sortita ẽ effectũ tpe magistratus, vel iudicis q tulit eã, & post finẽ officii obtinet, & durat, sed si sñia ĩterlocutoria ñ ẽ sortita effectũ tpe ferẽtis eã, qa ñ pt pfecte sortiri effectũ tpe suo, tũc talis interlocutoria desinit hre uires finito officio suo, & iõ ẽ cautela, q si sñia ĩterlocutoria tpe vnius Prætis est lata, q reqrat executionẽ hois, & secuta fuerit, tũc nõ ɔ̃fidat de illa sñia, p hãc gl. sed faciat eã de nouo ferri a sequẽti officiali, vr iudice. Cõtrariũ uidebat eius, q gl. dicit, qa lex vult, q vbicunq; mandat aliqd, q mãdãs hẽt de necessitate facere, & is cui mandatur põt etiam post mandatũ illud facere, licet res non sit integra. Ita probat in l. fundi. §. item si amicus. ff. de acq. pos. Fran. Tigr.

ADDITIO.

a Menoch. Quam solu. Vide ĩ simili Rip. post omnes l. q iussit, nu. 33. ff. de re iu.

LEX SECVNDA.

Nec cæterorũ. Libertus ñ phibet esse aduocatus. h. d. Quærit gl. vtrũ illiteratus possit postulare. gl. dt, q sic, sed ñ erit aduocatus. & dic, vt ĩ ea. uide aliã gl. ĩ l. j. ĩ prin. ff eo.

LEX III.

1 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, an hẽat locum etiam si promissio fuit facta, non spe futuræ numerationis.*
2 *Statutũ pmittẽs opponi exceptionẽ simulationis, de qua simulatiõe ĩtelligat.*

Si sub specie. Hæc lex subtilis est valde, & difficilis, & br. h. d. Si occasiõe salarii ea cã mutui pmittat ĩtra tps lĩtimũ, pt exceptio obiici, & liberatio ɔ̃dici. Op. j. de nõ nu. pec. l. cũ vltra. Sol. q hic dt, nõ nu. pec exceptione, i. ĩ factũ p
1 pecunia nõ nu. vt ĩ ɔ̃tis. Op. 2. † exceptio nõ nu pe. tũc hẽt locũ qñ fit pmissio spe futuræ numerationis, als ñ, vt l. aduersus, & l. ĩ ɔ̃trib. de ñ nu. pec. & Inst. de liter. ob. ĩ prin. sed hic nõ fuit facta spe futuræ numerationis, ergo ñ hẽt locũ hæc exceptio. Hus timore lex ñra legit ĩ gl. duo. mo. Quidã ĩtelligũt, q aduocato fuit promissũ ex cã mutui salariũ vltra dbitũ modũ, & sic ĩ eo, q plus ẽ, dat exceptio ñ nu. pe. sed ẽt cãæ iniustæ, vel verius ẽ exceptio simulationis. Sed ad istã lec. op. qa sm hoc illa exceptio posset sp opponi. vt l. 4. ff. de ɔ̃d. sine cau. & j. de ɔ̃di ob turp. cau. l. i. Hus timore illi q tenẽt istã opi. dñt, q hic dẽt subaudiri, maxime, vt sic post biẽnium ñ posset op. Alii tenẽtes aliã opi. dñt, ĩtra biẽniũ pt opponi, vt creditor hẽat pbare post biẽniũ, q dẽet pbare debitor asserẽs, vt l. ea si cautione. & l. asseueratio. j. de ñ nu. pe. Alii vero hus timore recedũt ab ista lec. & dñt, q hic vere loqt ĩ exceptione ñ nu. pe. vel ĩ factũ loco eius, & dñt, q ĩ eo, q est pmissũ vsq; ad dbitũ modũ, ɔ̃iudicat pmissori post biẽniũ, añ ñ, ĩ eo, q est pmissũ vltra, ñ ɔ̃iudicat pmissori nec añ, nec post: vide gl. in fi. q ponit hãc lect. Qõ est hic, an ĩ eo. q ñ excedit, dẽat incõtinẽti pmissori ɔ̃iudicare, vt l. singularia. ff. si cer. pet. & l. si capitlo. j. si cer. pe. Rñdeo, vt hẽatis ĩtellm hus l. qñq; pmittit ea cã mutui illud, q debet ea alia cã iã pterita, & finita, & tũc hẽt locũ l. si ex ptio. si cer. pe. & l. singularia. ff. si cer. pet. Qñq; pmittit, q dẽtur ea cã futura, tũc, qa pmissio fit spe futuræ cãæ, ñ spe futuræ numerationis, ĩtra biẽniũ pt obiici except. ñ nu. pe. & ẽt cãæ nõ secutæ, vt hic, post biẽniũ ñ posset opponi, sed si pmittit illud, q nõ debet ex aliqua iusta cã sed pmittit ptextu alicuius cãæ iniustæ, tũc hẽt locũ exceptio simulationis, vel ɔ̃dõ sine cã, vel iniusta cã, vt l. i. de ɔ̃di. ob turp. cau. &
2 hoc sm aliã lec. Et ea hoc dẽtis ĩtelligere, † qñ statuta pmittũt opponi exceptionẽ simulationis, de qua simulatione loquat? Certe intellr, qñ pmitteret spe futuræ cãæ postea nõ secutæ, & tñ alia cã ĩ istrõ exprimit, vt hic, vel ptextu alicuius cãæ pteritæ, vr pñtis, turpis, vr ĩhonestæ: & illa ẽ vera exceptio simulationis, vt dixi. sed si pmitteret id, q ẽ debitũ ex vna cã uera, & honesta ex alia cã, tũc ñ obstaret exceptio simulationis, vt d. l. si ex pretio. & l. singularia

LEX IIII.

Velamento. Non rescindit sententia, propter absentiã aduocati. hoc dicit.

LEX V.

Si qui. Qui de quota litis paciscit, ab aduocationis officio remouet. h. d. Quæro, qd si aduocatus nõ paciscit de quota, sed de certa re? Gul. hic vr tenere, q nõ hẽat locũ pœna hus legis. Cõtrariũ no. ff de pac. l. sumptus. & illa ɔ̃muniter tenet, &c.

Si qui. Aduocatus paciscens de quota litis repellit ab aduocatione, hoc dicit. Nota, q dixi in summario. Quærit gl. nũquid sit licitum de minima parte? puto quod sic. Nam tex. dicit, cũ graui dãno litigatoris, ergo a ɔ̃rio, ubi non graue damnũ, videt esse licita pactio de quota litis, quia cessat ratio huius l.

Et hanc opi. tenuit Gul. hic, & in l. ſumptus. ff. de pac. dicẽs ꝙ pactum de quota litis eſt ꝓhibitum ſi fiat de dimidia parte, ſecus ſi minore. Gl. hic & in d. l. ſumpt⁹. determinat ɔ̃. Item q̃rit gl. qd ſi fiat de re certa, & nõ de quota. v. g. cum quæritur de hæreditate, paciſcit̃ aduocato de d. hẽditate dari vnũ fundũ noĩe hõorarij, nunquid valet? Vr̃ ꝙ ſic, quia pactũ de quota litis eſt prohibitũ. Et in hanc opi. vr̃ inclinare gl. hic ĩ fi. Contrariũ vr̃ ſenſiſſe gl. in d. l. ſumptus, quia ꝑ illã reprobat̃ pactũ. Nã ſicut reprobat̃ pactũ de quota ea rõne, qa ſpe lucri hui⁹ facilr̃ inuitaret̃ aduocat⁹ ad calũniã, & cadẽ rõ ſit in q. poſita, ubi pactũ fit de certa re, dgm eſt ꝙ ſicut primũ pactum eſt reprobatum, ita & iſtud. Quærit do. Jac. nunqd ſit licitũ paciſci de quota litis, noĩe palmarij, ſeu victoriæ. d. ia. determinat ꝙ ſit licitum cum non reperiat̃ in iure ꝓhibitũ. l. nec nõ. § quod eis ex qui. cau. ma. Poſſes dicere ɔ̃riũ, qa ea rõne qua reprobat̃ pactũ de quota, vel de certa re, vt s̃. dixi, hẽt locũ ẽt in qõne propoſita, imo multo magis dẽt reprobari.
a Nã aduocat⁹ a cogeret̃ obtinere mille aũs, ſñiam iuſtẽ, vel iniuſte.

ADDITIO.

a Alex. Loſ. Nam aduocatus. Hæc verba omnino non quadrant, quæ legenda putarẽ. Nam aduocatus cogeretur obtinere ſententiam iuſte, vel iniuſte. Et hoc dicen ex verbis Pau. de Caſt. hic.

LEX VI.

1 *Aduocatus non debet contrahere cum clientulo.*
2 *Aduocatus, an quis eſſe poſſit, & iudex diuerſo tempore in vna cauſa.*

Quiſquis. Breuiter dicit. Non ſit qs aduocatus, & iudex. Inhoneſta verba in clientẽ nõ dicat. A clientulis ſuis encenia nõ captet. Non ɔ̃hat cum illis. Amicitiam foueat. Gratanter non recipiat, ſed honorarij cauſa. Litem non differat. Stet, & non ſedeat h. d. hæc lex. Cætera dic, vt in gl. &c.

ANTIQVA LECT.

Quiſquis. Non p̃t qs in eodem negotio eſſe aduocatus, & iudex, hoc primo. Itẽ aduocatus nõ dẽt dicere ɔ̃tumeliã partib. Nõ dẽt capiare a cliẽtulo ſuo encenia. Nõ dẽt gratanter recipere. Litẽ non dẽt differe. Dẽt ſtare, & non dẽt
1 ſedere. h. d. vſq; ad fi. No. ꝙ † aduocat⁹ nõ dẽt ɔ̃hẽre cum cliẽtulo. Sed q̃ro de rõne huius gl. Dicit, quia timore litis ſibi daret oĩa quod eſſet incongruum, ſicut æger medico, ar. l. medicus. de va. extraor. cog. Quæro, nunquid † diuerſo tpe poſſit qs & ead. cã eſſe aduocatus, & iudex? Hic aduerte, qa aut quæriĩ, nũquid q fuit aduocatus, in eadẽ cã poſſit eſſe iudex. Et dico, ꝙ nõ. Nã rõne affectiõu, q̃ hẽret ad cãm ꝓſumptio eſſet ɔ̃ eũ, ſed dẽret cãm delegare, vt l. ꝑtor. de iuriſ. om. iu. Aut q̃riĩ, nũqd q fuit iudex in cã, ĩ ca dẽ poſſet eſſe aduocat⁹. Hoc nõ repir̃ ꝓhibitũ, qa tunc ceſſat rõ p̃dicta, tñ ñ affectionẽ dẽt hr̃e ad vnã q̃tũ ad aliã. Itẽ q̃rit gl. qd ſi a principio nõ fuit factũ pactũ, de ſalario, nunqd poſtea lite pẽdente poſſit paciſci cũ clientulo? Dic vt in gl. q̃ determinat ꝙ ſic.

LEX VII.

a Prouidendum. a In cauſis ex vtraq; pte aduocati debẽt eſſe æquales, aduocatus, q ɔ̃tẽnit aduocõnẽ priuat̃, pars q̃ hoc ꝓcurat, ɔ̃ cã ꝓſumptio parat̃. h. d.

ADDITIO.

a Prouidendum. Adde ſecundum Pau. de Ca. hanc l. eſſe menti tenendam contra illos, qui faciunt conſuli ab vno Doctore, & deinde ab aliis omnib. ſubſcribi, vt pars non poſſit ſe iuuare, quia debet perdere cauſam, alle. Cy. hic a addi. quia ille qui ſubtrahit parti ſuas probationes, uel defenſiones ſubtrahẽdo inſtrã, teſtib. minado, illos corrũpẽdo, dẽt pdere cãm, p l. ſi de poſ. ĩ. de ꝓb. & l. 2. ff. de iu. fiſ. & ibi p Bar. & facit c. puenit. de teſt. cog. & qd no. Imo. ĩ c. ĩ timauit. de teſt. & dicit Pau. qd hoc forte uoluit dicere tex. ibi, qd exprieẽ authoritatẽ iudiciariã a ſe læſã, & h. d. mẽti tenẽdũ, quia ſingulare.

ANTIQVA LECT.

1 *Scientia nobilitat.*
2 *Lex iſta an habeat locum in aduocatis hodiernis.*
3 *Pœna huius legis intelligitur per ſententiam.*
4 *Subtrahens defenſionem aduerſario, uidetur non fouere licitam cauſam.*
5 *Aduerſarius, qui ꝓhibet examinari teſtes producẽdos, põt pro cõuicto hr̃i.*

Prouidendum. Aduocati dẽnt æqualiter diuidi ĩter partes, & nõ debent oẽs eſſe boni ex vna parte, & reliqui ꝓalia. Itẽ aduocatus ſine cã renuẽs aduocationẽ ad petitionẽ ptis punit̃, & ẽt ipſa ps ꝓcurãs. h. d. No. ꝙ † ſcia
1 nobilitat. Quærit gl. qd de aduocatis hodiernis, q ñ pcipiũt ſalariũ a publico, ſed a partib. Gl. q̃ incipit, nobiliſſimos, dt, ꝙ nõ hẽt locũ. Doc. rephẽdũt iſtã gl. Et poſito, ꝙ aduocati ñ pcipiũt ſalariũ
2 a publico, tñ † ſalariũ, ꝙ recipiũt a cliẽtulis, ſuccedit loco ſalarij ꝙ recipiebãt a publico, ar. l. fori. ĩ. ti. j. 10 eſt idẽ. Præterea rõ h⁹ legis hẽt locũ ĩ aduocatis hodiernis Itẽ q̃rit gl. hic dr̃, careat foro,
3 nũqd ipſo iur̃. Dic † p ſñiã, ar. cotũ, q̃ no. ĩ l. iubem⁹. §. œconom⁹. s̃. de ſacroſ. eccl. ibi dũ dt, puniat̃, & ar. corũ, q̃ no. ĩ l. ſi qs in tãtã.
4 ĩ. vnde vi No. ĩ hac l. tex dũ dt, ꝙ ille q † ſubtrahit defenſionis copiã aduerſario, vr̃ nũq̃ licite fouere cãm c. ɔ̃ſtitut⁹. circa fi. ex de teſti. Ad hoc allegãt hãc legẽ, ex qua vr̃ poſſe ꝓbari gl. q̃ eſt ĩ c. ĩ
5 timauit. ex de teſti. In qua dr̃ † ſi aduerſarius meus ĩpedit teſtes p me ꝓducẽdos examinari, ꝙ aduerſari⁹ meus põt ꝓ conuicto hr̃i

LEX VIII.

Nemo. Nullus põt eſſe aduocatus, qui nõ ſit Chriſtianus hoc dicit, in ſumma.

ANTIQVA LECT.

Nemo. Nullus poteſt eſſe aduocatus qui nõ ſit Chriſtian⁹. h. d. in sũma iſta l. vel ſic. Iudeus, vel nõ Catholic⁹, nõ põt eẽ aduocatus, & iudex eũ admittens punitur. h. d. Sequitur ergo, ꝙ officiũ aduocationis ẽ dignitas, vt l. laudabile. ĩ. ti. 2. hinc eſt, ꝙ infames repellunĩ a poſtu. vt l. 1. §. remouet. ff. de poſtu. & quaſi per totũ. Ex hoc cõlcudas, ꝙ vnus Saracenus, vel Iudæus, nõ poſſit eẽ Poteſtas, vel Rector. gl. eſt in Auth. iuſiur. ꝙ præſta. ab his. col. 2. colligitur ex nota. in rubr. Inſtitutionum ſuper verbo, in nomine domini. Item Iudeus non poteſt eſſe Doctor.

De Aduocatis diuerſorum iudiciorum. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Sñia lata, pp aduocati corruptionem ad hoc, vt ſit nulla, tria requiruntur.*
2 *Opponi quãdo poſſit, qd prius agat̃ cõtra aduocatũ, quã ſñia retractatur.*
3 *Probatio prævaricationis aduocati, an ſufficiat in cauſa contra principalem.*

SI patronum. Br̃ dicit, Prævaricatio aduocati ꝓbata, facit aduocatũ puniri, et iterũ de cã q̃ri: ñ ꝓbata, facit accuſantẽ puniri, & ſñiã ſtari. h. d. Op. d. l. minor ãt §. 1. ff. de min. Tres dant̃ ſo. vna ꝙ iſta ɔcordat cũ illa, qa de nouo inquirit̃ de cã, petita reſtõne. Alij dñt, ꝙ ſi qdẽ aduocat⁹ allegaret ꝓ aduerſa pte, ipſo iure ſñia reſcĩdit, vt hic. Si vero ꝓ aduerſa pte, ñ allegauit, ſꝫ omiſit dicẽda ꝓ cã ſua, tũc hẽt locũ reſtõ, vt ĩ ɔ̃rio. Tertij dñt, aut fuit corrupt⁹ pecunia, & ſñia eſt ipſo iure nulla, vt hic, & l. venales. ĩ. q̃ ꝓuo. nõ eſt neceſ. Aut p̃cib. & tũc ſñia nõ ipſo iure nulla, vt l. ɔ̃ria. & l. ſeruo inuito. §. cũ p̃tor. ad Treb. Pet. tenet primã opi. reꝓbatis alijs diſtõnib. Nã illa diſtõ, an fuerit corruptus pecunia, vel nõ, ñ reperit̃ niſi in iudice, ſecus in aduocato. Rñdeo, qa in eo non ſubſtãtiat̃ iudiciũ, ſed ĩ actore, reo, & iudice. Et iſtã opi. Pet. puto veram. Op. & vr̃ qd ſñia ipſo iure ſit nulla, vt l. ſi p̃tor. §. Marcellus. de iud. Gl. fatetur ɔ̃riũ, ſi aduocatus fuit corruptus dolo ad
1 uerſarij. Certe † ad hoc, vt ſñia ſit ipſo iure nulla pp corruptionẽ aduocati tria requirunt̃. Primo, ꝙ dolus aduerſarij corrũpentis intereeſſerit. Scd̃o, qd aduocat⁹ falſas allegationes corruptas ſecerit. Tertio, ꝙ ſñia fuerit lata ɔ̃ abſẽtem, vt d. l. ſi p̃tor. §. Marcel. cũ ergo iſta lex loquat̃ gñalr̃, ꝙ ſñia reſcindit̃, qñ aduocatus fuit corruptus, ĩtelligat̃ ꝙ reſcindit̃ p reſtõnẽ, vt ɔ̃phẽdãt̃ oẽs caſus. Op. ꝙ nõ hẽat locũ reſtõ, qa hẽt locũ actio de dolo, vt l. elegãter. §. dolo malo proc. ff de dol. So. reſtõ hẽt locum ad ipſam actionẽ primã, ſeu ad ipſã cãm, actio de dolo hẽt locũ ad cętera dãna, vt l. ɔ̃ria. Ad idẽ op. & vr̃ ꝙ dẽat agi actiõe prima, & ſi excipiat̃ d ſñia, replicet̃ de dolo. vt ff. de dolo. l. cũ ã te. Gl. & Doc. nõ ſoluũt. Dico ſic, ibi loquimur, qñ fuit corruptus ꝓcurator, in quo iudiciũ ſuſtentabat̃, hic qñ fuit corruptus aduocatus, in cuius pſona nõ ſuſtentat̃ iudiciũ. Itẽ op. extra gl. & vr̃ ꝙ prius dẽat agi ɔ̃ ipſũ aduocatũ corruptũ, quã redeatur ad actionẽ, vt l. eleganter. §. pen. ff. de dolo. & arg. l. fi. in prin. ff. de eo per quẽ fac. erit. So. illud ꝓcedit,
a qñ † aduocatus eſſet corruptus abſq; dolo ptis, ſed ſi fuerit corruptus dolo aduerſarij non põt opponere, ꝙ agatur primo ɔ̃ aduocatũ, cum fuerit in pari dolo. Op. ad ſecundam partẽ, hic innuitur, ꝙ eo ipſo, ꝙ quis nõ probat, calumniat̃, & c. ſed ɔ̃ ff. ad Turp. l. 1. §. 1. So. in hoc ſunt opi. ĩter gl. noſtras. & Cy. circa hoc dt multa. Tu dicas br̃, vt dicit gl. in l. athletas. § calũniator. ff. de his q no.
a infa. Vltimo a quæro, an ſi eſt ꝓbatũ de p̃uaricatione ɔ̃ † aduoca-
3 tos, an illæ probationes ſufficiant in cã ɔ̃ ipſum principalem? Br̃ illam qõ. plene examinaui, qñ diſputaui de filioſa. cõdemnato, ꝓ quo pater tenetur ſoluere cõdemnationem, quam pono in l. cũ filius ff. de ver. ob. tñ quantum ad propoſitum dico, quod nõ ſufficeret, vt l. ſi vteris. ĩ. de fide inſtru. & l. 1. ff. ad l. Corn. de ſicar. & c.

ADDITIO.

a Barb. Vltimo. Et an ille, qui pro parte eſt condemnatus, & ꝓ parte abſolutus deuoluat totã cãm ad iudicẽ appellationis? Dy. tenet hic, ꝙ nõ, p l. circa. ff. de iure iur. teſt. cõtra tenet Bar. quẽ vide 10 cõſ. inc. Cum prædicta examinarem.

ANTIQVA LECT.

SI patronum. Aduocatus accuſatus de p̃uaricatione, ea non ꝓbata, punitur accuſans, & ſñia remanet firma. h. d. No. qd dixi in sũmario. No. primo duo dicta, ꝙ aduocatus p̃uaricator punit̃, & qõ reſtauratur, quaſi videatur dicere tex. ꝙ ſñia lata non valuerit. Sed op. & vr̃, ꝙ ſñia valeat q̃tumcunq; aduocatus prævaricauerit: tñ reſcindatur per reſt. in ĩteg. vt l. ſi minor. §. 1. ff. de min. Gl. pro hui⁹ ſol. dat tres ſol. Prima eſt hęc, ꝙ hęc dẽat intelligi ſm illã, ꝙ tantũ reſtauret̃ ope reſtõnis, & iſta cõiter tenet̃. Alia fuit, ꝙ aduocatus qui ꝓ ea parte allegat, aut nõ facit bonas allegõnes ꝓ parte ſua, aut facit bonas, primo caſu ñ valet ſñia ipſo iur̃, vt hic, ſcd̃o caſu valet. So. applaudit tex. legis ɔ̃riæ, tñ gl. nõ tenet iſtam. Sed ſol. ꝙ aut aduocatus ẽ corruptus pecunia, aut gr̃a, vel p̃cib. Primo caſu nõ valet ſñia ipſo iure, ſcd̃o valet, ſed reſcinditur. Alle. gl. l. venales. ĩ. qñ prouo. nõ eſt neceſ. l. ſeruo inuito. §. cũ p̃tor. ff. ad Treb. licet gl. firmet iſtã opi. hic, tamen non eſt vera. Nam iura ɔ̃ria loquunt̃ in iudice cuius perſona, mediante perſona actoris, & rei, ſuſtentatur iudiciũ, & ideo nõ mirũ, ſi ſentẽtia nõ valet ipſo iure, vbi iudex corruptus eſt.

est pro pecunia, sed cũ aduocatus nõ participat de substãtia causæ, nullus actus iudiciarius irrogatur in personã aduocati. ergo tenet primam sol. ꝙ valeat, licet rescindat per restitutionẽ in integrũ. Sed ꝯ pdicta instat de l. si ptor. §. Marcellus. ff. de iud. Gl. fatet ꝯrĩũ, ꝙ vbi per dolũ aduersarii litigantis, aduocatus est corrupt⁹, snĩa no valet ipso iure, ꝙ intellige, vt no. in d. § Marcellus. lĩẽ op. & vr̃ ꝙ nõ hẽat locũ restõ in integrũ, si ꝯpetat de dolo. l. & elegãter. §. si dolo malo, pcu. ff. de dol Soluit gl & bene, ꝙ restõ in integrũ cõpetit, vt cã restauret. Et ita hẽt locũ hęc lex, & q̃. s̃. dixi sed actio de dolo ꝯpetit ad expẽsas, & alia dãna, vt in ꝯrio. Quęro, nũ qd si pbata est puaricatio ꝯ aduocatũ, eo ipso, visis actis actuatis ꝯ aduocatũ, dẽat rescindi snĩa ꝯ partem lata, per puaricationem aduocati? Dic ꝙ nõ, ar. l. si veteris. s̃ de fi. instr. facit ꝙ res iter alios acta, &c. Dr̃ hic, ꝙ non probans, vr̃ calumniari. Tex. vr̃ in ꝯrium ff ad Turp l. 1. §. 1. Soluit gl. ꝙ ibi loquit̃ in casib. spãlib. So gl. nõ est bona Nam nimis restringit illam legẽ. Vñ dicas fm Pet. ꝙ qñque quæritur, nunquid ille, qui non pbat, & sic succũbit, præsumatur habuisse iniustam causam litigandi, & tũc nõ est dubium quod sic. Hinc est ꝙ fit cõdẽnatio in expensis, nisi iusta cã ignorantię, vel absentię hos excuset, vt l properandũ. §. sin autem alterutra j. de iud. & in Auth. gñaliter. s̃ de epi. & cle. l. qui solidũ. §. etiã, de le. 2. Hinc est. ꝙ sententia semper pręsumat̃ iusta, & per ꝯñs succumbens pręsumitur habuisse iniustã cãm. Facit ad hoc l. Herennius. § Caia. & ibi not. ff. de eui. Quandoq; q̃rit̃, nunqd qui non probat, & sic succũbit, videatur calũniator? & tunc dicunt ipsi ꝙ non. Casus est in d. l. 1 §. 1. Et ad hanc l. mdeo, ꝙ quandoque iudex in sentẽtia sita exprimit non pbantẽ fuisse calũniatum, quandoque hoc non exprimit. Primo casu succũbens, qa non probauit, vr̃ ꝙ sit calumniator, secundo casu nõ, vt d. §. 1. q probat secundam, & hoc maxime verum, vbi esset pręstitũ sacramentum calũniæ, vt in auth. de iud. §. oportet. col. 6. & ꝙ ibi not. in gl. Nã illa gl. tenet ꝙ nunquam fit cõdemnatio expensarũ, q̃do est pręstitum sacramentum calumniæ, quod vtrum sit verũ, vide quod no. per Cy. in auth. generaliter. supra de epi. & cle.

LEX II.

1 *Aduocatus qui habet officium in ciuitate, non potest ire extra ciuitatem.*
2 *Salarium à Republica habens, contra Rempublicam aduocatus esse nõ põt.*

Qui necessario. Hic fuit punctus in prima pte. Br̃. h. d Aduocatus q ĩ terra sua ad magistratũ assumit̃, extra eã nõ pt vagari, & in ea pt aduocationis officiũ exercere, pterq̃ ꝯ Rempublicã. Not. ex hac l. & tene mẽti, ꝙ
1 †aduocatus q hẽt aliqđ officiũ in ciuitate, ñ pt ire extra ciuitatẽ.
a Scđo no. a q pt eẽ aduocatus pterq̃ ꝯ Rempublicam. Ex quo lĩẽs
2 ꝙ qui † salariũ hẽt ex Republica, non debet esse aduocatus cõtra Rempublicã. Et sic facit, quod Doctores huius ciuitatis salariati non possunt esse aduocati ꝯ Rempublicam huius ciuitatis, &c.

ADDITIO.

a Barb. Scđo no. quod. Vide ĩ c. fi. de postul. vbi alleg. illud dictũ & tenet cõtra.

LEX III.

Ne quis. Aduocati non possunt esse susceptores collectarum, volentes, neque inuiti. h. d. &c.

LEX IIII.

1 *Aliud est esse ex aliquo, aliud eius occasione.*
2 *Salaria, quæ hodie percipiunt aduocati a clientulis, succedunt loco solarij publici, & de eo testantur.*
3 *Assessores quod acquirunt, est quasi castrense peculium.*

Fori tui. Quod aduocati q̃rũt ex aduocatione, vel eius occasione, quasi castrẽse peculium reputat̃. h. d. No.
1 j. quod dixi ĩ summario. No. dr̃iam quod† aliud est eẽ ex aliquo, aliud eius occasione. Dixi vobis in l. nõ dubium. j. de leg. No. ẽt
2 hic, ꝙ† salaria, quæ hodie percipiunt aduocati a clientulis, succedũt in locum salariorũ, quæ olim percipiebant a publico, & sic poterũt testari, & facere omnia. No. etiam ex ista gl. pro eo ꝙ di-
3 cit de iudicib. Communis Bonoñ. ꝙ illud quod † assessores acquirũt, est quasi castrẽse. Simile est in l. velut, s̃. de assessorib. &c.

LEX V.

Quicquid. Priuilegia quibusdam cõcessa, pñt ad alios p superiorẽ generalib. verbis transferri. h. d. Simile fecit Papa Bonifacius, qui priuilegia concessa fratrib. Minoribus, & Prædicatorib. concessit fratrib. Eeremitis S. Augustini.

LEX VI.

1 *Aduocati non possunt cogi ad munera personalia.*
2 *Aduocatus potest cogi suscipere delegationem.*
3 *Aduocatus non debet exercere officium aduocationis in alio loco.*

Sancimus. Aduocatus nullum minus personale dẽt iniungi. nisi necessitas iudicandi, cõsulẽdi, seu
1 arbitrandi. No. 1. † ꝙ aduocati nñ pñt cogi ad munera psonalia. a
a Not. ꝙ pñt cogi suscipere arbitriũ, hoc est † delegationẽ. Et idẽ di-
2 co de ꝯsilio, vt no. j. de prox. sacr. scri. lib. 11. No. illud qđ dicit, ĩ co
3 dẽ dũtaxat loco, &c. ꝙ ad qõnẽ facit, ꝙ † aduocatus ñ dẽat aduocationis officiũ exercere in alio loco. de quo no. ĩ l. sed & hę. §. ñ solũ, de pc. Sequit̃ l. eisdẽ, q̃ lex idẽ dicit quod l. quicquid. s̃. e. &c.

ADDITIO.

a Men Personalia. Rip. tract. pestis de remed. ad curandam pestem. nu. 85.

LEX VIII.

Cum aduocatio. Officium aduocati fisci, liberat̃ a conditione cohortali, nec erit de cætero cohortalis, sed aduocatorum officio potiet̃, & quod lucrabitur quasi castrense reputabitur. h. d. breuiter ista lex.

LEX IX.

Si quis de togatis. Si aduocatus ad vnum officium assumit, eo finito potest officium aduocationis reintrare. h. d. &c.

LEX X.

Binos. Qñ ĩ officio cui vnus ꝯsueuit pesse, plures sũt, vel eligũt̃, qlibet illorũ illis priuilegiis vtet̃, q b. ille solus vtebat̃. h. d. & est no. casus. Quid de salario, an hẽbit qlibet tantũ? De hoc hẽs casũ s̃. tit. j. restituẽdæ: ꝙ dẽt diuidi inter eos æqualr̃, &c.

LEX XI.

a **Nemini licere.** a Sub colore assidẽdi phibitus in consilium non dẽt assumi. Item nullus in aduocatorum collegiũ assumat̃, nisi prius fuerit probatum, cũ non esse cohortali ꝯdõni astrictũ, & Doctorũ iuro fuerit approbatus: filiis aduocatorũ, & eis q̃ sunt vltra numerũ ĩ subrogõne
b ppõnẽdis. h. d. prima pars b huius l Facit ad q Statutũ est hic, ꝙ q hic fuerit assessor, nõ possit assidere hic vsq; ad quinque annos: Potestas aliquẽ, quẽ sub nomine assessoris retinere non poterat, retinebat sub noĩe cõsiliarii. Certe hic est ar. ꝙ sit phibitũ, &c.

ADDITIONES.

a Pom. Licere. Vide ad istum tex. Fel. in c. ex lris, de const. & Ro. consi. 216 alias 16. & Are. 57.
b Men. Prima pars. Paris. consi. 61. nu. 26. lib. 1.

§. Non aliter. No. hunc casum, & no. hic tex. pbãdi negatiuã ꝙ aliqs non est curialis, vel cohortalis, qa curiales, vel cohortales hoc dicunt, ꝙ ipse nõ est de eis, qđ est optimum ad pbandum, qđ quis nõ sit de collegio, & similia. Facit ad hoc l. rura. de oĩ agro deser. & facit, ꝙ dixi in l. hoc iure. ff. de ver. ob. Secundo no. ꝙ Doctori creditur de scholari suo.

LEX XII.

Sancimus. Officium aduocati fisci durat biennio. hoc vult ista lex, &c.

LEX XIII.

Petitionem. Ex isto prin. no. ꝙ noĩa eorũ q sunt de collegio, dẽnt scribi in matricula, & ꝙ matricula pbat eos esse de collegio. Ad, ꝙ facit j. de prin agẽ. in reb. l. matricula. li. 12. ꝙ intellige verũ, si exerceãt ea, q̃ ptinent ad matriculã seu ad illud collegiũ, alias secus, vt l. q sub ptextu. s̃. de sacros. ecc. de test mil. l. scriniarios, facit ff. de test. mil. l. pe. No. istud ver. hr̃dibus. ad q. qñ officialis decedit officio durãte, vtrũ hr̃des debeant hr̃e salariũ pro toto tẽpore. De quo videbitis. j. e l. post duos, &c.

LEX XIIII.

Aduocati. Br̃ dicit, ꝙ aduocati dicuntur ita legibus militare, sicut milites armis, & magis sunt necessari Reipublicæ quam milites, &c.

LEX XV.

Post duos. No. ver. his quoq;, & br̃ dt. Si officialis decedit ĩtra annũ hr̃des ei⁹ dẽnt hr̃e salariũ illi⁹ anni. Q † no. ad mã huius l. tãgit glo. in l. 1. §. diu⁹. de variis & ex̃or. cog.

LEX XVII.

Iubemus. No. qualr̃ probetur quem non esse cohortalẽ, dixi s. eo. l. nemini Non habetis hic alia, &c.

De aduocatis diuersorum iudic. Rub.

In quo differat hic titulus a precedenti: dic vt in gl. &c.

LEX PRIMA.

a **SVggestionem.** a No. q depo'uit aduocationis officiũ, est in dignitate, & appellat̃ clarissimus, & ex hoc apparet, ꝙ non dẽt torqueri tanq̃ hñs dignitatẽ, & debet iur̃m mitti ad eum, tanquam ad egregiam personam.

ADDITIO.

a Pom. Suggestionẽ. Vide pulchra similia, p Fel. in c. quæ in ecclesiarũ. de cõst.

LEX IIII.

Laudabile. Nota istud principium, pro arengariis.

LEX V.

Petitiones. No. ꝙ null⁹ pt assumi ad aduocatiõis officiũ, nisi statutorie studuerit, ꝙ est ips quinque annorũ, & hẽtis in cõpilatione Digestorũ ẽt si sit filius aduocati. ita hẽmus hic ẽt literas Papales, q̃ dñt, ꝙ nullus pt assumi ad Doctoratũ, nisi studuerit sex annis in legib. & quinq; in Decretali ĩ studio gñali, & ita oportet nos iurare. Et idẽ est in l. iubemus. s̃. ti. 1.

LEX VI.

Restituendæ. Hic est tex. quem allegabã tibi ad q. s̃. ti. j. l. binos, & dic, vt ibi pari lance ĩ vtrũq; diuidẽdam. Item no. ibi illum ver. nam vniuersalis reddit̃. Habuistis idem in l. non plures. in fi. s̃. de sacros. eccl. & ibi etiam dixi.

LEX VII.

Per hãc. No. ibi nouerint. n. ꝙ aduocat⁹, q fuerit absens a ciuitate p bienniũ, pdit priuilegiũ sui collegii; in

alia

aliis vero collegiatis requirit quinquẽnium, vt ĩ. de prin. agen. in reb. l. matricula. No. ver. nõ vt ſepe. & no. ꝙ ſi in ſolutione ſalarii, quod conſtituit alicui ꝓpter dignitatem, non eſt conſtitutum tempus, intelligit, ꝙ ſoluat in medio tẽporis, vt hic, quod eſt verum in iſtis aduocatis. In aliis autem perſonis quid iuris ſit, dixi in l. j. §. diuus, de var. & extraor. cog. &c.

LEX XIII.

Nemo. Not. ꝙ iſte, qui promouet per ſaltum, non habet priuilegium, quod nota.

De errore aduocatorum. *Rub.*

LEX PRIMA.

EA quæ. Bř dicit. Qđ aduocatus dicit pte pñte, vř ipſa ps dicere. Quæro quo ad qd hēat perinde, ac ſi ps diceret. Rñ. quo ad partis ꝑiudiciũ tñ, vñ ſi vult reuocare dictũ aduocati, ꝑt reuocare ſicut ſuũ ꝓbãdo errorē. vt videbitis in l. fi. ĩ. eo. Quæro, aduocatus corã iudice loquit literaliter, clientulus eſt idiota, vtrũ dictũ aduocati ꝑiudicet ſibi? Certe nõ, iõ gl. hic dicit ſup verbo, pñtib & intelligentib. vide gl. Certe dictũ gl. eſt bñ dictũ cã dubitationis tollẽdę, ſed non eſt neceſſariũ dictum. Nam eo ipſo, ꝙ dicit, præſentib. intelligit, & intelligentib. nam qui eſt pręſens, ſi non intelligit, nõ dicit eſſe præſens, in l. corã. ff. de verbo. ſig. & l. diem. §. coram, de arb. &c.

LEX VNICA.

Ea quę. Dictum aduocati pñte clientulo, vř ab ipſo clientulo dictũ. Error aduocati ꝑt retractari vſq; ad ſnĩã. h. d. cũ l. fi. Cautela eſt, ꝙ clientulus, qñ incipit litigare ꝓteſtet, ꝙ ſi aliqd diceret p aduocatum ſuum, ꝙ ꝯ eum faceret, quod ipſe vult p non facto, & ei non conſentit, talis. n. ꝓteſtõ conſeruat ſibi ius, ar. l. at ſi qs. §. plerique. ff. de reli. & ſum. fun. Item op. de l. error. ſ. de iur. & fac. ign. Sol. vt hic no. tex. ibi ꝑinde hñda, &c. Ex quo ꝑt aſſumi cautela, ꝙ aduocatus non loquat latina linga, ſed vulgari, qa tũc forte clientulus ſuus non intelligit. Tex. autē hic dt, ꝙ iõ ꝑiudicat: qa pñte clientulo, ſuple & intelligente, & facit l. pro eo, ꝙ no. gl. in l. cũ precũ. ĩ. de lib. cau. & l. j. c. ti. & ꝓbat tex. ibi dũ dicit te ꝯfiteris, &c. nã ſi dictũ aduocati me pñte, & intelligẽte mihi nocet, multo fortius, illico, ꝙ ego dico, vel in libello pono, ꝙ mihi nocet, vt d. l. j. & l. cũ precũ. Itē intellige ꝑall. l. cũ precũ, & l. j. qñ aduerſarius meus eſt pñs dum aduocatus loqt̃ me pñte, vel ego ĩ libello meo pono aliqd, alias ſecus, qa expſſa mea ꝯfeſſio meiipſius nõ nocet mihi, n. ti aduerſarius ſit pñs in iudicio, vt eſt caſus in l. certũ. §. ſi qs abſente ff. de ꝯfeſ. Ita multo fortius nõ dēt mihi nocere abſente aduerſario meo, id, ꝙ aduocat⁹ diceret me pñte, vel ego ipſe corã ipſo iudice. Effectus h⁹ dicti ē, ꝙ q̃uis ego in libello poſuiſſem alqd ꝯ me, & dediſſem in curia penes tabellionē ſed nõdũ niſi aduerſario meo, vel ipſe de mea volũtate copiã nõ habuit, nõ ꝑiudicat mihi, & poſſum ipſũ reaptare & lacerare, qa in abſentia aduerſarii nõ mihi nocet, vt ſ. ꝓbaui. Sed qñ mitterē ipſũ aduerſario meo, & ipſe ipſũ reciperet, tũc ſcriptura mea, q̃ ego ſubdirigo, repræſentat ꝑſonam meã, & iõ mihi nocet, ſicut alias in epiſtolis, q̃ mittunt, qa ea receptione fit ꝑiudiciũ mittẽti & recipiẽti. De mittẽte ꝓbat l. publia. ĩ fi. & l. Lucius. ff. depoſi. & l. fi. cũ ſua gl. ff. de act. & obl. de recipiente ꝓbat l. filius. ĩ fi. ff. ad Mac. Ita hic d mittẽte, & recipiẽte libelliũ. Frãc.

LEX II.

1 *Sententia q̃ nõ fuit lata, licet errore ſcribentis ſcripta, quando noceat parti*
2 *Sententiam non eſſe latam qualiter probabitur, & nu. 3.*

Errores. Bř hoc dicit Error ſcribentiũ libellum, non nocet parti ꝓbato errore. Innuit hic tex. ꝙ ꝓbãdo ꝯdēnationē nõ interceſſiſſe ꝓbat error ſcribẽtis. Cõtra. ĩ. vñ cog. l. nõ hoc: qa nõ ꝓbat hoc eſſe, ergo, &c. vñ ꝑt eſſe, ꝙ † ſnĩa nõ eſt lata, & tñ hoc fuit ſcriptũ nõ errore ſcribẽtis, ſđ errore partis, hoc aſſerẽtis Sol. Poſſumus dicere, ꝙ hic nõ ponit ꝑfecta ꝓbõ, & iõ dēat alr ꝓbare, vc; , qa dixi illi aduocato de inſtrõ, nec dixi de ſnĩa, vř alr, vt ſuſtineas tea ꝓut iacet. Dico, qd ſufficit ꝓbare ſnĩã nõ eſſē latã Et ex hoc ſeqt̃ erratũ, vel a parte, vel a ſcribẽte, vt l. ſi poſt diuiſionē. ſ. de iur. & fac. ign. Cũ ergo a quocũq; ſit erratũ, idē ĩportat, vt ſ. l. ꝓx & ĩ. l. ꝓx. & de hoc nõ eſt curãdũ, cuius errore hoc ꝯtigerit. ar. l. qđ ſi dubuet, de acq. hęr. & ar. l. Gallus. §. ſi er⁹ de libe. & poſth. qđ tene mẽti. Quæro † qualr probabit iſta negatiua, ſ. ſnĩam nõ eſſe latã? gl. dicit ꝓbabit eo ipſo, qđ nõ apparet ꝯtrũ. Hoc vř ꝯ tex. q reqrit manifeſtã ꝓbõnē, vñ alii dñt alr, videlicet, qđ ꝓbabit eo ipſo, qđ ꝓbat ſnĩam eſſe latã alrq̃ dicat libellus, qa cũ libell⁹ diceret de qnquaginta, ſnĩa dt alr. Cenę iſta ꝓbat. o nõ ꝯcludit, qa l; vna ſnĩa dicat vnũ, potuit eſſe, qd fuit lata vna alia ſnĩa, q̃ dicebat alr, niſi fieret vna poſitio, qđ in dicta cã ñ fuit lata niſi vna ſnĩa, ar. l. j. ĩ. ſi plures vna ſēt. & qđ ibi dixi vobis. Alii dñt, qđ ꝓbat iſta negatiua, qa ꝓbabo iudicē illo tẽpore nõ fuiſſe, vel eſſe mortuũ. Qđ ſatis placet, ſi tempus latæ ſnĩæ eſſet coarctatum loco, & tpe. Ia. Bu. dicebat alr hoc poſſe probari. ſ. per inſpectionē libri. in quo ꝯtinent tales ſnĩæ iudicis, qñ talis ſnĩa ñ reperit, & ſic a ſufficiẽti diuiſiõe ꝓbabit iſta negatiua, vt l. ob ſtonũ ſeř §. placet. de ac. & ob. l. pře furioſo. đ his q ſũt ſui, vř alic. iu ꝙ ꝓbat. ĩ. đ reb. cre & iu. inr. l. fi. qđ ſatis placet, qđ tene mẽti ꝑpetuo, &c.

ANTIQVA LECT.

Errores. Negatiua facti, ꝑt ꝓbari, dũmõ eius rõ cadat ĩ ſenſum teſtis. h. d. do. Ia. & loquit iſta lex đ ſcđa parte rubricę. Sed ꝯ hoc op. l. actor. ſ. de ꝓb. Gl. dat plures modos ꝓbãdi, inter cęteros dat vnũ modũ, qđ poſſit ꝓbari per ſcripturã, qa oñdit ſnĩa. qa ex inſpectione teſti ꝓbat, vt l. fi. ĩ. de reb. cre. & hoc poſſet ꝓbari p tea. in fi. l. fi. de reb. cre. & ita tenet gl. iſta. Et ē rõ, qa negatiua iſta ęſt coarctata loco, & tpe, qđ ꝑt cadere in ſẽſũ teſtis. Dicit teſtis, fui pñs cũ iudex tulit ſnĩã ĩ tali palatio, ad talē bãchũ, in tali die, añ teniã, ĩ qua ſnĩa ꝯdēnauit Titiũ in qnquaginta, & ñ ĩ cētũ, optime ꝓbat iſta negatiua p teſt. Dat gl. aliũ modũ ꝓbãdi negatiuã, p teſt. vt no. ĩ l. j. §. 1. cir. fi gl. mag. ff. đ iti. actuq; priu. Bar.

LEX III.

Sententiis. Error aduocati ꝑt reuocari ꝓbato errore vſq; ad ſnĩam, & ēt ĩ cã appłonis. h. d. Op. & vř, qđ error facti poſſit reuocari vſq; ad ſnĩam, vt l. error. ſ. de iu. & fac. ig. Hic dicit ĩtra triduũ, quare male. So. hic denotat facti accidẽtiã, qa triduo cã durauit, iſta vera, licet Placē. dixerit alr. Vlt. no. a ꝙ error adhibitus in cauſa principali, poteſt reuocari in cã appellationis vt hic, & no. in l. creditor §. iuſſus, de appel. & tene mẽti.

ADDITIO.

a Men. Vltimo no. Adde Bald. l. 1. de litis conteſ. extra in c. remota. §. ſi naſcitur, de ap. ĩ 6. Bal. & alii. l. error. ĩ. de iuris & fact. ign. & l. edita. num. 33. vbi Dec. in c. fi. de eden. Bar. l. 2. in fi. ff. quo app. non recip. Afflict. Neap. deciſ. 44. nu. 2.

Vt quæ deſunt aduocatis partium iudex ſup. Rub.

Continua, vt in gl. & quæ poſſit iudex ſupplere gl. hoc tãgit ſupe rubro, & ſuper nigro, & ibi dicam plene de materia.

LEX VNICA.

1 *Iudex in his, quæ ſunt iuris ſupplet.*
2 *Iudex in his, quæ radicãtur in ſeipſo, quãdo poſſit ſupplere parte nõ petẽte.*
3 *Circa ea, quæ in parte radicantur, quando poſſit iudex ſupplere.*
4 *Iudex, quando poſſit ſecundum conſcientiam iudicare.*
5 *Iudex ex officio poteſt bannitum in iudicio comparentem repellere.*

NOn dubitandum. Iudex ꝑt ſupplere ea de iure, nõ đ facto. h. d. tex. cũ gl. Op. iudex dēt iudicare ſm allegata, & probata, vt l. illicitas. §. veritas. ff. de of ꝑſi. ergo ipſe ſupplere nõ dēt. Sol. verũ ē ĩ his, q̃ ſunt facti, nõ dēt ſupplere iudex, vt ibi, ſed ĩ his q̃ † ſũt iuris vt allegãdo legē, vel rõnē faciẽtē ꝓ parte, iudex ſupplet, ita loquitur hic. Ad hoc op. de l. ſi irruptione. §. 1. ff. fi. reg. vbi dř, qđ iudex ſupplet de facto Cuius timore Placē. hic dicebat, ꝙ ēt de facto poteſt ſupplere, vt l. age. ſ. de tranſa. & de pe. hæ. l. fi. Do. cõiter tenēt ꝯtriũ. Nõ ob. l. ſi irruptione, qa ibi loqt̃ in his, q̃ ſũt nota iudici, vt iudici q̃ ꝑt ſupplere, ſecus ſi eēnt nota iudici, vt priuato. Nõ ob. l. age, vt ibi no. Nõ ob. l. fi. de pet. hæ. qa offĩm iudicis ſuccedit loco exceptionis, & a parte implorat. Cõtra hoc op. de l. ampliorē. ĩ. de ap. vbi iudex ſupplet de facto Bř ꝓ declarãda mã, dētis ſcire, ꝙ q̃dã ſũt, q̃ principalr redicant in parte, q̃dã principalr in iudice. In iudice vt iudice, vt dare dilatiões ꝓnũciationes, & ſiĩa. In parte, vt ꝓponere exceptiones, ꝓducere teſtes, & ꝓbõnes petere b a iudice ſniam, vel aliqd b aliud. Circa primũ, an iudex poſſit ſup- a plere, hoc ē illud qd radicat ĩ ſe, facere † parte ñ petẽte, hic dicas: aut loqmur ĩ his, q̃ reſpiciũt iuris publici obſeruãtiã, & iudex ꝑt parte ñ petẽte reiicere libellũ male ꝯceptũ, vt ff. đ off. aſſe. l. 1. dare dilationes, vt l. ꝓperãdũ. §. 1. ĩ. đ iud. & l. 1. ĩ. qñ ci. ac cri. ꝑiu. facere partes iurare đ calũnia, vt l. 2. §. ſed qa veremur. ĩ. đ iur. cal. Prędicta vera, qñ ꝓcedit vtraq; parte pñte. Nã ſi aliqua partiũ eēt ꝯtumax, ꝯ illã partē ꝯtumacē ñ ꝓcedit ad aliqd ñ petẽte, aut iſtãte altera parte, vt d. l. ꝓperãdũ. §. 1. ff. đ iud. l. ad perēptoriũ, & auth q ſemel. qũo & qñ iud. Si vero reſpicerent ptis vtilitatē, tũc iudex hoc ñ poſſet facere, niſi parte pñte, vt l. 5. §. pe. ff. iu. ſo. Circa ſm. ſ. ĩ his, 3 q̃ † radicãt ĩ parte dicas, aut reſpiciũt publicã vtilitatē, & ꝑt iudex ꝓponere ex ſuo offõ ñ petẽte parte, vt repellere aduocatũ, vel ꝓcuratorē vt l. quos ꝓhibet. ff. đ poſtu. & l. filiusf. §. veterani. ff. đ ꝓcu. & §. milites. ea l. Si vero publicã vtilitatē ñ reſpiciũt, tũc ſi qdē loqt̃ ĩ caſi. ĩ qb. ꝑt ꝯ abñtē ꝑueniri ad diffinitiuã ſnĩã, tũc iudex ꝑt ſupplere đ facto, ĩducẽdo ꝓbõnes p abñte, vt d. l. ampliorē. §. 1. ĩ pri. & ibi feci te notar, & auth. q ſemel. qũo & qñ iud. vbi feci ēt te notare

ADDITIONES.

a Ale. Supplere. Adde ſecũdũ Bal. qđ qñ ꝓduco inſtrũ ꝓteſtando ꝙ ꝓduco in illis patrib. q̃ faciunt ꝓ me duntaxat, ꝙ iſta ꝓteſtatio nihil facit quo minus iudex poſſet ferre ſnĩam ꝓ reo ſi in inſtrõ cõtinetur aliquid in eius fauorē, quia illud conſtat ſibi, vt iudici, & mea ꝓteſtatio nõ poteſt ligare manus eius ĩ his, q̃ poteſt de iure facere: alle. glo. in l. j. §. editiones. ff. de eden. & Pa. dicit hoc dictũ mẽti tenendũ, quia ſingulare, licet cõtra faciat ꝙ voluit Spec. ti. de inſt. edi. §. nũc videndũ, ver. quid ſi ꝓduco. Tu vide dictũ Spe. quia ñ vř obſtare ꝓ ea, q̃ dt p quatuor ver. qđ aliquis ꝓduxit inſtrũ. An āt ſi reperit ſnĩa lata ꝓ re, & cõtra me, & nõ appareat ad cuius inſtãtiã, an valeat? vide p Bal. & Pa. đ Ca. Io. Eran. Rue. adde Ale. hic, qui plene tractat hanc materiam, & quod iudex de facto poſſit ſupplere pro abſente tenet Matheſ. no. 17.

b P. P. Pariſ. Aliquid. Circa illud ꝙ non valeat ſententia, niſi ad inſtantiã alicuius, ſit lata, vide & limita, vt per Iaſ. in l. properãdũ. §. & ſi quidē. in 4 no. ĩ. đ iud. Are in Auth. hoc ſacramẽtum. ĩ. de iur. calum. ꝙ ſi feratur pro actore, ſit ſatis requiſitio facta in libello, quod poſtea tempore ſententiæ non petat.

tare. Si vero nō proceditur ꝗ absentē, vel ꝗ est ad diffinitiuā sñiam peruenirí non pōt, tunc iudex nō pt de facto supplere, vt in tex. & in glo. ita dēris intelligere l. age. §. de transa. & ita debetis intelligere istā māin, ꝗ plenissimè explicaui. i l. 4 §. hoc ăt iudiciū, ff. d. ăl.

4 infec. In hac l. pciuit formari qō, vtrū iudex possit fm † pscia m iudicare. Et bī his, ꝗ index pt supplerē facto, suppleat, vt s. dixi, als si est iudex itra legē, iudicet fm allegata & pbata, vt hic, & l. illicitas. §. veritas. ff. d off pīi. sed si est iudex s. legē, vt Papa, vel Imperator, vt al ius dīs, etiā dictū hī p lege in territorio suo, tūc debet iudicare, fm pscietiā suā, aliās peccaret. Ita dicūt Theologi.

ADDITIO.

a P.P. Parif. Iudicare. Vide Fel. in c ad petitionē, extra. de accus. vide quod dicit Bar. in l. Aemilius, in §. ff. de mino. & Are. in l. si seruum §. sequitur ff. de verb. oblig. Men. Guid. Pap. q. vbi posui

ANTIQVA LECT.

Dubitandum non est. Iudex pt supplere de iure. h. d. Op. de his ꝗ no. ī l. illicitas. §. veritas. & quod ibi not. ff. de off psi. So. vt in gl. vel dic, ꝗ aut loquimur de iudice, q̄ ē s. legē, & ille supplet ꝗ sibi placet, qa Princeps, &c. vt l. 1. de pstī. Prin. Querit nūqd iudex qñq; suppleat, vt iudex, ꝗ subiect° est legi. Dic, aut qrit nūqd iudex pt supplere vel iudicare, fm psciam suā informatā ex actitatis corā eo, & hoc est notū sibi, vt iudici, & pōt, vt no. hic in fi. gl. Aut vult iudicare fm psciam suā informatā ex notitia. Ita debet intelligi l. si irruptione. ff. fi regūd. l. 2. & ibi authorità iniuria. ff. de fer. Si vero tale est notoriū, aut nō, tunc quærit, nunquid possit supplere de iure. Et dic ꝗ sic, vt hic. & eo mō posset supplere de facto, arg. l. vbicūq. ff. de interro. act. Aut quærit nūqd possit supplere de facto, & iudicare fm pscietiā suā, & nō pt, vt no. in d. l. veritas, imo plus, qa licet iudicare ꝗ pscienciam suā, dummodo iudicet fm actuata, gl. est in c. i extra. de ord. Pro hac l. vide gl. quę est in l. quoties. §. si. ff. de probat. super verbo, heredē. Item ex hac l. no. ꝗ vbicūq;

5 iudex videt † bann. tū. q ex forma statuti, non potest esse in iudicio, potest eū repellere de facto. Ita no. Iac. de Are. hic, & ex eo l. phibet. ff. de postu. & eo mō potest induci, ꝗ not. in gl. ī l. filius. §. veterani. ff. de proc. vbi concludit de respicientib. publicā vtilitatē, & ad ineptitudinē iudicii, vt ea supplere possit. Franc. Tigr.

a *Ex quibus causis infamia irrogatur.* Rub.

ADDITIO.

a Alex. Infamia. An appellatione infamiæ veniat infamia iuris, vel facti, vide quod habetur in c. super his, de pœnis.

Continua istam rub. sic: Quia per infamiam quis repellit à postulando, ideo ideo post tractatum de Aduocatis, ponit tractatū ex quib. cau. infam. irrogatur.

LEX PRIMA.

1 *Missio in carcerem, quando infamet.*
2 *Fama quid sit.*
3 *Infamia quid sit.*

Infamiæ. Missus I carcerē, vel vinculat° cā maleficii inquirendi, nō est infamis. h. d. Op. & vī, ꝗ missio in carcerē infamat, sicut pęna dānationis in metalli. ar. in l. seruus. ꝗ. de pę. So. intellige

a hic, de eo, ꝗ est positus in carcerē cā maleficii inquirēdi, ñ ad pę
1 nā. nā si esset † missus cā pęnæ, & ppetui carceris, tūc esset infamis.
b Circa hāc legē qrit gl. qd est infamia? Ad hoc, vt sciamus, qd est
2 infamia. primo oporteret scire † qd est fama, & lex dt, Fama est illæsæ dignitatis, status, legibus, & morib. cōprobatus, vt l. cogni-
3 tionū, de var. & extraor. cog. Infamia † est læsæ dignitatis status, legib. & morib. reprobatus, vnde quando vita & status alicuius est reprobatus legib. & morib. tūc iste est infamis, qa Infamia ex multis causis contingit, vt videbitis. ꝗ. in hoc tit. & ff. e. per totū tit. &c.

ADDITIONES.

a Ale. Causa maleficij. Adde c. super his, & ibi Inno. extra de pœnis.
b Ale. Infamis. Aliter etiam infamia diffinitur, vt in l. de minore. §. tormenta de qō. Bal. in Lex quidem de accu. Ex hoc infert no. Ang. hic, quod iudex condemnando notarium de falso, potest sibi reseruare ex causa facultatem conficiendi instra, sine causa vero non Sed ipsemet Ang in l. quid ergo. § pe. ff. de his qui no. infa. & etiam Bald. in l. & militibus. inf. de testi. aut voluit non posse istud fibi conseruare, quando notarius delinquit in officio, vel committit falsum ar. l. si quis aliquid. inf. de iufice. & arca. lib. z. Sed ꝗ. oppo. videtur venor, quam tenuit Bar. in l. si quis in prin. test. §. i. de leg. in prim. tex. no. etiam per Bar. in l. & militib per illum tex. & per Bal. in l. diuus. ff. de iniur. per Arch. § dist. si quis presbyter Non obst. l. si quis aliquid, qa ibi ex nulla causa fuit facta reseruatio. Adde an cum iudex condemnat aliquem, potest sibi reseruare famam. Bar. consi. 111.

LEX II.

Neque furti. Dānatus ex edicto de publicanis, non est infamis, h. d. Op. ꝗ. de fur. l. et Sol. duobus modis. Vno modo, ꝗ hic pcessit in vito dño, sed volēs soluit, licet plus debito, vel aliter etiam eo inuito cōtrectauerit, vel per vim abstulerit, fateor ꝗ esset infamis, si esset furti accusatus, vel vi bon. rapt. secus si ageretur ex delicto illo de publicanis, &c.

LEX III.

1 *Iudex causa cognita vsque ad sententiam, potest pœnam minuere.*
2 *Iudex post sententiam potest mulctam minuere.*
3 *Iudex ex causa post sententiam potest pœnam transmutare in grauiorem.*
4 *Iudex non pōt etiā si ipsi constaret condemnatum non culpabilem, sententiam ipsam tollere sed restitui principi.*
5 *Pœna diminuta, an dicatur cum infamia dispensatum.*
6 *Iudex ex causa minuit infamiam.*
7 *Infamia effectus multiplex.*
8 *Causa propter quas pœna augeri, vel minui possit.*

a Et si seuerior. Ista l. hēt fortem materiā, & dicit. Si pœna causa cognita minuat, a īfamia videt esse remissa. hoc dicit. No. quod dixi ī summario. Circa ā hc l. primo videnda sunt casus a, que ponuntur in gl. super verbo, certis rōnib quę est clara. Venio ad vltimam gl. mag. ad quam recitandam debetis scire, quod in hac l. duo dicunt, primo quod iudex potest minuere pœnā Secundo, ꝗ pęna minuta, videt cum infamia dispēsatum Cōtra primum gl formatopp in fi. gl. ꝗ fm in prin. & tō prius recitabo. fi gl. Opp. quod iudex minuere non possit pœnam quia non est in eius arbitrio, sed in legis potestate,

1 vt l. j. §. j. ff. ad Turp. & l. ordine. ff. ad muni. Sol. causa † cognita pōt pęnam minuere ante sententiam, vt hic, post sententiam autē nō potest, vt in contrariis. Contra hoc oppo. quod post sententiam possit minuere, vt l. illicitas §. fi. ff. de offic. præsi. Sol. ibi loquitur in

2 † mulcta, hic in pœna. Item ꝗ hoc oppo. & videtur, quod etiam pœnam possit mutare, vt l. quicunque. infra de fer. fug & l. si quis id, quod, de iur. om. iud. Sol. post sententiam non potest minuere
b pœnā. b sed ex causa † potest eam transmutare in grauiorē pœnā.
3 Plus dico, quod etiam si † liqueret iudici post sententiam condē
4 natum nō esse culpabilem, non potest sententiam tollere, vt l. j. in fi. de quęstio. sed debet ad superiorē remittere, vt ibi plene dixi, & hoc circa principium. Et ex prædictis potes colligere distin
c ctionē. pte. Venio ad secundum, c hic dicit, ꝗ pęna † diminuta
5 videt dispēsatum cum infamia, ꝗ infra de generali aboli l. si. So. dicit gl. ibi de indulgētia per quam non remittit infamia, hic cū iudex in sentētia pęnam minuit. Docto nostri dicunt, quod ista gl. nō soluit cōtrarium. Notat enim diuersitatem casuum, & nō aliud, vnde dicebat do. Iac. But. ibi, indulgentia quam princeps concedit proprio motu, non est ex rōne, iō non est extendenda vt l. quod non rōne ff. de legib. hic iudex in sententia minuit pęnā ex rōne, certe non placet, quia ēt Imperator forte concedit indulgentiā iustis rōnib. Dicendū est ergo sic. glo bene dicere. Nā ibi loquit in indulgētia, quę cōcedit post sñiam: hic in remissione quæ ꝗ iudice in sñia. Rō huius est hæc: Ante sñiam pōt trāsigere, vt † infamia remissa, quasi sit super ea transactum, vt infr. l. pximi. sed indulgētia Principis cōcedit post sententiam, postquam non licet transigere, vt l. post rem ff. de transact. & iō nō potest videri transactum sup. infamia. Contra hoc oppo. de l. non potest. ff. de fur. & l. diuus. ff. de iniuriis. Sol. iudex nō potest

6 minuere infamiā sine causæ cognitione, vt l. cōtrariis, sed † causa cognita, & certis motus rōnibus sic, vt hic. Contra hoc oppo. de l. quid ergo. § pęna grauior ff eo Sol hāc. debemus intelligere fm illam, quia loquit, quando imponitur vna pęna corporalis, p alia corporali, secus si imponit pecuniaria, pro pecuniaria, vel pecuniaria, pro corporali, vt ibi plene, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Minuatur. Tamen est gl. hic, ꝗ vbi delictum non est commissum dolo, sed culpa vel vbicunque concurrit alia ca de his, ꝗ enumerātur hic in glo. iudex diminuit pœnam quod est verum non solū in pœnis iuris cōis, sed et in pœnis statutorum fm Bal & Sal. I a de Ca. hic, & Bar in d. §. pœna grauior, & in l. fi. ff. de recep quicquid dixerit Bal. contrarium sententiam in d. § pęna grauior. & in l. j. fi. aduer. deli. & in auth hodie inf. de iud. & ideo si statutum imponit pœnam pro homicidio vel p alio delicto, & illud delictum non fuerit commissum ex proposito per dolum, sed per latam, aut leuem culpam, pœna statuti cessabit, quia statutum det interpretari fm ius cōe, c. cum dilectus de consu l. fi seruus vēr. C de noxa no gl in l. si in computatione, ff. ad leg. Corn. de sica et ideo sicut de iure communi pęna legis Cor. de fica cessat si non dolus, sed culpa dedit causam homicidio l. in lege Corn. ff. de fica. ita etiam dicendum in statuto Et ita no. Bald. in d. l. si seruus vestri, & ibi et Sal. & Bald. in l. data opera. inf. qui acc & in l. quicunq;. de fer fug. inf per eundem in l. j. de leg. & in l. pagnus. inf de pig. act. vbi hoc limitat, & in l. j. §. quod prætor ff ne quis eum per Bar in l. 1. §. non autem illud. ff. si quis testa lib. esse iuf fuc. per Sal in l. 1. inf. de fica. per illum tex per do. Anto. de Butr & Imo. in c. a de consti, vbi etiam hoc limitat aliter, & limitat Sal. in l. si seruus vestri. vbi dicit prædicta fallere, si statutum dicat, si quis occiderit aliquē quouis modo, vel qualiter cunque, &c. arg. l. multes, in ver. quouis modo, cum sim. inf. de testi. md. Et ad prædicta faciunt no. per Bar. in l. omnes populi. in 6. q. prin. ff. de iust. & iur.

b Adde, ꝗ si ante statuto, ꝗ qui occidit, occidatur, debet intelligi dolo. secundū Pa. de Ca. qui dicit se plures hac limitatione iuuisse, & Bal. consi. 3 4 8 1. lib.

Alex. Minuere pœnam. Et ad hanc materiam, an iudex possit diminuere pœnam in præiudicium fisci, faciunt quod sing dixit Bar. in l. j. in fi. ff ad Turp Adde quod licet iudex iuramento seruare statuta, potest tamen minuere pœnam ex causa, vt consuluit Rom. consi 319. & vide Pa de Ca. consi. 18.

c And. Barb. Ad secundum. Et tene menti elegans dictum Inn. in c. 1. de consti ad hoc, vt iudex possit minuere pœnam, requiritur quod super illa possit dispēsare, alias secus. Vnde dicit domi. Anto in c. de causis. de off. deleg ꝗ Potestas non potest diminuere pœna qā venit applicāda fisco, & vide gl. in pręalle. c. de causis, & vide Ludo. Rom. in consi. sio 206. vbi disputat si fuga debitoris infamet eum de facto.

ANTIQVA LECT.

Et si seuerior. Ad euidētiā est sciēdū qd est fama, & de hoc est tex. in l. cognitionū. § æst. matio, de var. & extor. cog. Itē est sciēndū, qd est infamia. nā et est priuatio famę gl tāgit in l. j. §. e. Itē est sciēdū quotuplex est infamia. Dicēdū est, ꝗ pricipaiit ē duplex, scilicet īfamia iuris, & facti. Itē quo tuplex

tuplex est effectus infamię. Et aduerte, quia effectus infamiæ videtur esse † multiplex, vt in l. j. per totum ff. eo. & de postu. l. j. §. remouet. Itẽ effectus infamiæ facti gl. dicit cõiter, quod est duplex, repellit. n. a dignitate, & querela inofficiosi testi. Videbitis no. in l. nullã. j. eo. & no. l. j. ff. eo. tit. Verũ est, quod gl. alibi iãgũt aliũ effectũ, videlicet effectũ testimonii ferẽdi circa quẽ effectũ gl. variãt. Nã in l. Cassius Lõgi. ff. de Senato tenet vnũ, aliud in l. s. de sum. tri. dic, vt ibi per Doc. Itẽ sciẽdũ est, quod infamia hẽt se, vt querela criminis ex quo quis dãnat. Itẽ est sciẽdũ, quod ex cã iudex põt augere, & minuere pęnã. l. aut facta. §. fi. de pœ. l. quidã e. ti. no. in l. quid ergo. §. pęna grauior. ff. e. oĩa tñ ista dẽnt fieri cũ cãæ cognitione, vt j. vidbitis. His pmissis. l. nr̃a h. d. Vbi iudex cũ cãæ cognitione iponit pęnã minorẽ, dãnatus non remanet ifamis, quia vr̃ trãsactũ sup ifamia. h. d. secundum gl. quæ gl. icipit certis rõnib. & ponit casũ in l. Op. tex. iste inuit, pcõsulẽ eẽ clarissimũ contra d. l. raptores. s. de epi. & cler. So. quod hic ponit iproprie. Itẽ op. dr̃ quod index põt minuere pęnã d. l. j. §. j. ad Treb. & ẽ in fi. gl. Sol. quod in ipsa snĩa iudex cũ cãæ cognitione minuere põt, sed post snĩã nõ, vt in contrario. Itẽ np. d. l. fi. j. d. fideic. lib. d. l. vt fundus. ff. cõm. diui. Sol. quod verũ, quod index dẽt cõformare snĩã cũ libello rẽr, vt in contrariis: iudex tñ ex cã põt alterare pęnã, vt hic. Cõtra hoc op. quia tũc vr̃ esse snĩa contra legẽ si iudex iponit aliã pęnã quam lex dictet, & per cõns snĩa nõ valet ipso iure, vt l. 2. s. quando puoc. nõ ẽ neces. Sol. quod nõ dr̃ fieri contra legẽ, cũ fiat lege hoc pmittẽte, per quorũ decl̃one dicas, quod quandoq; aliquis dãnat de crimine famoso, & quæritur nũquid iudex possit alterare pęnã, & si alterat, nũquid cõdẽnatus remanet ifamis. Circa, quod dicas, quod aut iudex infert pęnã legalẽ, & rñarẽ, & cõsuetã: isto casu nõ est dubiũ, quod cõdẽnatus remaneat infamis. l. j. ff. eo. Quandoq; iudex alterat pęnã, & hic aduerte, quod quandoq; iudex ponit pęnã pecuniariã per pecuniaria, vel pecuniariã per corporali, & tũc cõdẽnatus remanet infamis. Casus ẽ in d. §. pęna grauior, & ibi gl. no. Quandoq; iponit pęnã corporalẽ per pecuniaria, vel coporalẽ per corporali, & tũc aut imponit pęnam maiorẽ per minori, aut ecõuerso. Primo casu dñt gl. quod vr̃ esse transactũ sup infamia. Doct. dñt melius, quod aut imponit pęna grauior pp atrocitatẽ delicti, & tũc nõ vr̃ trãsactũ sup infamia, quia pœna nõ dẽt inducere pmiũ, vt l. regula. §. fi. de interdi. & rele. facit, quod no. in l. siue hrẽditaria. ff. de neg. gest. Si aũt imponit pp festinãtiã delinquẽtiũ, quod est licitũ, vt l. aut facta. §. palle. tũc vr̃ transactũ sup Infamia. Ita põt intelligi lex sequẽs secundum vnũ itellectũ. Scd̃o casu dr̃, quod aut sine cãę cognitione, tũc remanet infamis, vt l. diuus. ff. de in iu. Aut cũ cãæ cognitione, & tũc gl. in d. §. pęna grauior dt, quod vr̃ esse trãsactũ sup infamia. Vltrã. redarguũt dictũ gl. Nã nõ sequitur ad minorationẽ penæ remotio infamiæ, sufficit. n. in paucis, vt l. tutor. j. de neg. gest. Vñ dñt ipsi, quod quando cũ cãæ cognitione minuit pęna, aut in snĩa apparet iudicẽ voluisse dispẽsare sup infamia, aut nõ. Primo casu nõ remanet infamis, vt hic, secũdo casu sic, teneas glo. secundum do. la. quod cum infamia veniat, vt sequela criminis, vbi dispẽsatum est super crimine, minorando pęnam cum cãę cognitione, vr̃ esse dispẽsatum sup infamia, secundum do. la. quia quod iuris est in principali, est in accessorio. Contra pdicta opp. de l. fi. j. de gene. abol. vt in gl. dixi quod iudex potest augere, & minuere pęnam cũ causæ cognitione. Quid verset circa causæ cognitionem, & quæ sunt causæ pp quas † pęna potest minui, vel augeri gl. quæ incipit, certis rõnib. enumerat plures causas, quib. pœna põt minui rõne ætatis, vt l. 2. de ter. mo. l. auxilium. ff. de min. Alios casus dic, vt in gl. Item adde ad gl. pp nobilitatẽ psonæ l. Pedius. de in cen. rul. nau. l. 4. circa fi. s. de sum. tri. & fid. cath. per gl. & hoc in casibus in quib. ea minunt, & causæ, quib. augent, sunt duæ principalr̃ vt atrocitas delicti, vt l. quidã, de pęn. Item freqnẽtia delictorum, vt d. l. aut facta. §. fi. in gl. quæ incipit, cum. n. ibi, sequela. Intelligunt Pe. & Cy. hic in lec. quod pęna minuta quamuis cũ cãæ cognitione, nunquã cõseruet famam, nisi ex tenore sententiæ appareat iudicẽ hoc velle. Ego puto, quod si index nõ expressisset causam in snĩa, quare hoc minuisset, posset tñ haberi recursus ad iudicẽ, qui declararet causam, ex qua dicit se cã cognita fecisse. Pro hoc induco primo dictũ Ia. de Are. in l. quæ testamẽto. ff. de excu. tut. vbi tenet, quod si de causa alr̃ nõ apparet, iudex interpretat verba dubia sententię, vt l. ab executore. ff. de app. Sed pro dicto Iac. induco gl. expressam in l. si per imprudentiam ff. de euictionib. Frãc. Tigr.

LEX IIII.

Si Possidonium. Hęc lex legitur in gl. duob. modis secũdum vtramque lect. breuiter hoc dicit. Si pęna est aucta, vel minuta causa cognita, videt sup infamia esse trãsactũ. hoc dicit. Op. in crimi. quæ non ingerunt pœnã sanguinis, non licet transigere, vt s. de transact. l. trãsigere, ergo male dicit hic tex trãsigere videat. Sol. Non est licita trãsactio a pte. sed a iudice sic, vt hic. Ita itelligit gl. in l. quid ergo. §. pęna grauior. ff. eo. ti. Quærit gl. vtrũ sit aliqua differẽtia inter relegatum, & remotũ ab ordine. Dic, vt in gl. j. quam vide, quę est clara, &c.

ANTIQVA LECT.

Si Possidonium. Ista lex legit in gl. dupliciter, & quare hoc sit, videbitis, & secũdũ vtrãque lec. h. d. Vbi pęna est aucta, vel minuta cũ causæ cognitione videt esse trãsactum super infamia. Op. & videtur, quod sit supflua per legem præcedentem. Huius timore variata est lec. legis nostræ. Primo legitur, quod lex s. proxim. habet locũ, vbi pęna est diminuta cũ causæ cognitione: hæc hẽt locum vbi est aucta, & tunc ista verba, relegatum, & dãnatum, ponũtur improprie. Gl. reprobat hanc lect. tanquam habentem vim literę, quia ista verba possunt stare proprie. vnde tenet aliam lectu. & dicit quod nõ est superflua, quia lex illa pcedens loquitur in remoto ab ordine, hęc in relegato. Prima lect. videt adhęrere text. ibi, quoniam seueritas, &c. Itẽ op. dr̃, quod videtur transactũ super infamia. Contra, transactio in criminibus nõ ingerẽtibus pęnã sãguinis nõ valet, vt l. trãsigere. s. de trãs. Sol. quod facta à parte nõ, sed facta à iudice, valet, vt hic, &c.

LEX V.

Decuriones. Damnatus de iniuria, efficitur infamis, et si iniuria sit illata in vilissimam personã. h. d. cum l. iniuriarum. j. e. l. j. ff. e. No. l. Decuriones, in ver. versũ, dum dicit pronunciauit iniuriam te fecisse, &c. quod in crimine, & in causa criminali sufficit, quod iudex pronunciet sup facto, licet de pęna nihil dicat, quod hic de crimine loquatur, & cã criminali, patet, quia s. in princ. loquit de pęna fustium, quæ nõ imponitur nisi pro crimine, & princip ũ legis dat intellectum toti legi, vt probat text. in l. regula, circa fi. de iur. & fac. igno. hoc pbat in l. si te expilasse. j. e primo, quia ibi loquitur etiã de pęna, quod si non est irrogata, &c. Ergo supponit quod irroganda erat ex crimine: sic in ciuilibus habemus quod super facto habemus pronunciare, licet aduersarius aduersario non condemnetur, vt l. quid tamẽ §. si arbiter. ff. de arbi. Nam non cõdemnat partem parti, sed dicit videri debitum à parte. Pro hoc etiam bene facit quod not. in gl. in l. Iulianus. ff. de cond. indeb.

LEX VI.

Ad tempus. Br̃ hoc dicit. Damnatus ad tẽpus in opus publicum, finito tẽpore remanet infamis. Oppon. de l. 1. j. de pe. Solu. Ibi damnatur in opus publicũ perpetuo, hic ad tempus. Quæro quę est differentia inter dãnatum in opus publicũ, & damnatum in metallũ, vide gl. tuã quę est clara.

LEX VIII.

Si furti. Damnatus furti est infamis: secus in damnato, quia res furtiua penes eum reperta fuerit. h. d. Circa hic l. formatur per gl. vna quæstio talis, vtrum damnatus de furto non commisit, sit infamis. Et dicunt quidam quod non, per hãc l. &, per l. generi, de pub. iu. Gl. omnes determinant contrariũ per l. 1. ff. e. de fur. l. nõ potest. Nec ob. l. generi, quia ibi est speciale in socero. Nec ob. hęc lex, quia hic in fi. non fuit conuentus actione furt. sed certi condictione vel alia actione, & hęc est vera, & teneas hanc, licet gl. det plures sol. &c.

ANTIQVA LECT.

Si furti. Condemnatus actione furti efficitur infamis, sed cõdemnatus alia condictione, non infamatur, h. d. secundum verũ intellectum gl. No. quod dixi in suminario. Op. cõtra l. nostram de l. non potest, ff. de fur. Huius timore est facta gl. mag. Et pro huius sol. gl. dat plures sol. illa est vera, quæ est tertia gl. quãdo dicit. Dic ergo quod hic non fuit condemnatus actione furti, sed cõdictione certi generali. Hanc tenet gl. Ex qua sol. no. quod cõdemnatus certi cõdictione, non efficit infamis vt l. cessat ff. de act. & obl. & infert ar. quod cõdẽnatus ex forma statuti, vel per inquisitionem, cum ex statuto oriatur cõdictio ex lege, non efficiat infamis. Gl. habetis in l. 3. §. pręterea. ff. de suspec. tut. & hoc tenet in d. l. cessat.

LEX X.

Iniuriarum. Condemnatus de iniuria illata in vilissimã personã, infamatur. h. d. Intelligit gl. hic, quod fuit commissum maleficium in seruum, nõ autẽ dominus fuit condemnatus pro seruo, &c.

LEX XI.

Debitores. Cessio bonorum infamat. h. d.

LEX XII.

Si te. Condemnatus crimine expilatę hęreditatis, est infamis h. d. No. quod licet iudex in sententia nõ imponat pęnã tamen sufficit quod pronunciet delictum esse commissum. Ita vides hic. & l. i. §. 1. ff ad Turp. Not. quod expilator hæreditatis dicitur fur improbior.[a] Ex quo not. gl. quod triplex furtum est improbum, scilicet simplex furtum, improbius est expilare hęditatẽ, improbissimũ, scilicet vi capere, & vide gl. quam nota perpetuo, &c.

ADDITIO.

[a] Ale. Fur improbior. Bal. in l. de his. infra de fur.

LEX XIII.

Ea quæ pater. Verba patris in testamento prolata iuris infamiam nõ irrogant. h. d. Quid impotet ista infamia de facto, videbitis. de inoff. test. l. fratres, &c.

LEX XIIII.

Nullam. Tormenta ad eruendam veritatem, infamiã nõ irrogant, hoc dicit. Opp. de l. ictus fustium. ff. eo. Sol. ibi fuit fustigatus in pęnã, hic in inquirẽdã veritatẽ. Si aliquis fustigat in pęnam, posito quod non pcedit snĩa, tamẽ ille ex genere pęnæ cum causa infamatur. Not. hic glo. quę ponit de effectu & infamia factũ, tñ vt puto ille, qui est tortus ad eruendã veritatẽ, nõ infa-

a Infamatur etiã de facto, quia dicit nullam: quod signum est vniuersale, quod præd catur de pluribus: quod uot. &c.

ADDITIO.

a Ale. Non infamatur. Hanc opi Bar. tenet etiam Iac. But. Sed dic glo procedere quãdo iste fustigatus, vel tortus fuit pro crimine suo eruẽdo, nec fuit absolutus, uel cõdemnatus. sed simpliciter relaxatus, alias procedat dictum Iac. But. & Bartol quando fuisset absolutus, uel fuisset tortus tanquam testis pro alieno. crimine. Ita Sal. hoc nota.

ANTIQVA LECT.

Nullam æstimationis. Tormenta ad eruẽdã veritatem, infamiã nõ irrogant. h.d. Op. ff. eo. l. ictus fustium. Sol. Ibi fuit fustigatus in pęnã, licet non præcedat sententia, tamen ex genere pęnę cum causa præcedenti infamatur, vt s. dixi. no. gl. quæ est in ista lege. qd im portet infamia facti. Dicam in d. l. fratres de inof. testa. ĩñ puto, quod fustigatus est ad eruendam veritatem, nõ infamatur de iure, vel de facto, vt hic probatur in tex. cum dicit, nullam, &c. quę dict. o est signum vniuersale, ergo, &c.

LEX XV.

a **Decreto.** a Nõ seruare luctũ in habitu, nõ infamat, secus si festinanter nubat h.d. An ista lex sit hodie correcta per dictũ Apostoli dicentis, quod mortuo viro nubat. j. de sec. nup. l. 1. & illa verba tenẽt Canonistę ex. de secun. nupt. c. pe. &c.

ADDITIO.

a Ale. Decreto. Adde, quod Pau. de Cast. dicit opi. gl. veniorem. quia nec ad Apostolum, nec ad conditorem Canonis pertinet corrigere leges ciuiles, ubi non est quæstio de peccato, sed bonis moribus de quo uide Pet. de Anch. cons. 100

LEX XVI.

Fustibus. Ista l. hoc dicit, Ictus fustiũ cum causa infamat. Quęro, vtrũ iste sit ĩfamis de iure, vel de facto, Rñdeo, si sit fustigatus ob crimen exploratũ, erit infamis de iure. l. ictus. ff. e. Si vero crimen non fuit exploratum, tũc nõ erit infamis de iure, sed de facto, arg. eorũ, quæ habuistis no. s. l. prox. &c.

LEX XVII.

Verbum. Verbũ iniuriosũ in interlocutione iudicis prolatum non infamat. h.d. In summa lex ista, &c.

ANTIQVA LECTVRA.

Verbum. Interlocutio iudicis non pcedẽte causæ cognitione, non irrogat infamiã. h.d. cũ l. interlocutio. j. e. No. h. c. quod banna, quæ dantur hodie, non inducunt infamiam. Nã bannũ est quędã interlocutio, q. probat per gl. in l. 1. ff. de req. re. Facit ad q. nunqd appellet a banno. Scdo probatur, qa diffinitiua est illa, q. imponit finẽ liti, sed p bannũ nõ imponit finis cri. Quod nõ imponat, patet, qa rediens ex bannitus, audiet, vt no. in d. l. 1. de req. re. Itẽ probo, quod bãnũ nõ sit diffinitiua sñia, quia diffinitiua lite nõ cõtestata, non dat nisi in casib. no. p gl. in l. pñi. §. cum aũt. de his, qui ad eccl. confu. Sed bannũ non est ex illis, ergo puto p veritate tenẽdũ, quod bannũ nõ irroget infamiam.

LEX XVIII.

Non damnatos. Breuiter dicit, dãnatus, uel pactus de iniuria data pecunia, infamat, secus si causa sit iureiurando decisa. h.d.

LEX XIX.

Interlocutio. Admonitio pſidis, ut qs ad meliorẽ uitã se reformet, non infamat. h.d. ista lex, &c.

LEX XX.

a **Improbum.** Lex ipsa seipsam summat. Quęrit ista gl. vtrum ista infamia irrogetur ipso iure, vel per sententiam. Gl. dicit ipso iure, & bene. Dic, vt in ea.

ADDITIO.

a Barb. Improbum. An vsurarius sit infamis. Bal. in l. qui acensare. de edendo dicit, quod sunt infames infamia facti, ideo repelluntur a querela d. Ant. in c. Ray. de test. dicit per istam l. quod sunt infames infamia iuris, vide ibi eum, & Bal. hic.
Ale. Improbum. Vide do. Lau. in tract. de vsur. in 2. par. in vlt. q. quæ est q. 104. & quod no. Bal. in l. 1. C. de test. Sal. hic & hic uide, quæ no. Bald. & do. Ant. in c. Ray. de test. quod possum querelare testamentum fratris mei, qui instituit vnum vsurariũ hæredem, tanquam turpi persona instituta, per istum tex. Item secundum Bal. non possunt esse testes illi vsurarij. Ad hoc uide text. in c. inter dilectos. de excess. prælat. & etiam uide omnino, quod ibi habes per Mod. & gl. j. hic dicit, quod existẽs i peccato mortali est infamis, unde no. in c. testimonium extra de test. Adde, quod Bal. dicit, quod stante statuto, quod mulier non possit contrahere sine consensu cõsanguineorum bonæ famæ, quod si adhibeant consanguinei usurarij, nõ ualet, quia prodigi famæ.

ANTIQVA LECT.

Improbum. Exercẽs iprobũ fęn. infamat: hoc primo, Itẽ minor 25. an. exercẽs artẽ ludicrã, ñ infamat. dãnatus aũt actione p socio, d. fide rupta, ẽ ĩfamis. h. d. vsq. ad finẽ, Dr in l. improbũ, quod exercens improbũ fęnus, sit infamis.

LEX XXI.

Si fratres. Si minor artem ludicram exerçet, non infamatur, h. d. &c.

LEX XXII.

Fidem. Damnatus actione pro socio, de fide rupta est infamis h. d. lex illa.

De procuratoribus. Rub.

Dictũ est s. de aduocatis, & quia procuratores in aliquib. similes sunt aduocatis, ideo de eis ponit. Quęrit gl. q. est differẽtia inter procuratorem, & aduocatum: Item quęrit quę differẽtia est inter hunc tit. & ti. j. mandati, & uide gl.

LEX PRIMA.

1 *Cautio sumitur tribus modis.*
2 *Laudum quando dominus cogatur habere ratum.*
3 *Procurator quando compromittit, & dubitatur de mandato, debet cauere dominum ratum habiturum compromissum.*
4 *Procurator quando est certum ipsum non habere mandatum, non admittitur etiam cum cautione rati.*
5 *Coniuncta persona admittitur ad agendum cum cautione rati.*
6 *In cã momẽtanea possessionis mouẽda, quilibet etiã sine mãdato admittit.*
7 *Idem in causis capitalibus.*
8 *Habens mandatum, quando teneatur etiam cauere de rato.*
9 *Procurator semper debet cauere iudicatum solui.*
10 *Procurator q. agit, & dubiũ sit de mãdato, quod teneatur cauere de rato.*
11 *De mandato qualiter potest probari, & certificari, & an per testes.*
12 *Qualiter dicatur esse dubium de mandato.*
13 *An hæc cautio possit de partium uoluntate mutari.*
14 *Cautela, ut quando quis asserit se procuratorem alicuius, ut non neget, nec fateatur ipsum procuratorem.*

a **Cautio rati.** a Procurator actoris cauet de rato, cũ est dubiũ de mandato. h.d. Op. hic dicit cautio, & sic innuit sine fideiussore, vt l. sancimus. j. de uer. sig. Sed cũ ista sit Prętoria, vr, quod exigat fideiussorẽ, vt l. Prætoriæ la 1. de præt. stip. ergo male hic dicit cautio. Sol.
1 D. cũ gl. quod cautio põt † sumi trib. mod. Vno modo p genere, alio modo pro specie sua, tertio põt dici satisdatio ex parte satisdantis & satisacceptio respectu accipiẽtis, vt l. 1. ff. q. satis. cog. hic ergo ponitur improprie pro satisdatione. Op. secũdo. ff. de arbit. l. nõ distinguemus. §. pen. dicit gl. quod regula l. huius fallit in pcuratore dato ad cõpromittendum, sed in lege contraria gl. declarat
2 melius. Quod † laudũ nõ cogitur ipse dominus ratum habere, si cõpromisisset, sed soluendo pęnam possit ei nõ stare, vt l. 2. ff. de arbit. ideo procurator non debet cauere dominũ ratum habitu-
3 rũ, sed si ipse procurator † cõpromitteret, bene debet cauere dominũ ratum habiturum cõpromissum, si de mandato dubitatetur, non autẽ dñm ratum habiturum sñiam. Ita deberis intelligere hanc materiã. Sumus expediti de cõriis, quæ hic sunt in gl. Tñ
b pro declaratione huius materiæ b in isto tex. dr vnũ, ex quo colliguntur alia duo per gl. quæ egerẽt declaratione. Dr hic cautio de rato præstat, cũ est dubium de mandãto, innuit, quod, qñ certũ est, eũ non hñre mandatum, non admittitur, ẽt cũ cautione. Item qñ est certũ, eum hñre mãdatum, admittitur sine cautione, qñ est dubiũ, locus est cautioni, vt in tex. Et vide gl. q. hoc tãgit in fi. Pri
4 mũ, qñ † est certum, procuratorem non hñre mandatũ nullo mõ admittitur, ẽt cũ cautione de rato, vt l. si pupilli. § videam. de ne
5 go ges. Fallit in † cõiuncta persona, q. admittitur ad agẽdũ cũ cautione de rato, vt l. sed hæ personę. cõiũcta l. Pomponius ff. e. Fallit
6 in † cã momentanee poss. in qua admittit qliber ẽt non hñs man
7 datum, vt l. 1. j. si p uim, uel alio mõ. Fallit † in causis capitalib. qñ qs uellet appellare, vt l. nõ tm. ff. de app. & j. l. ad dictos. & hoc de
c primo. Circa fm qñ cõstat hñre mãdatũ, c est aduertendũ, qa qñq.
8 † cõstat hñre mandatũ, sed dubitaẽ, an sit legitimum. v.g. erat aliqs casus, in quo requirebatur spãle mandatũ, dubitabat an esset expresse factũ fm, quod debet in cã spãli. Rñ. quod certe locus erat cautioni de rato, vt l. illud, in fi. cũ l. seq. ff. de mi. Qñq. constat eũ habere mãdatũ, & legitimum, tunc non est locus cautioni de rato, ut l. ne satisdatio. ff. rẽ ra. ha. nisi forte esset dubiũ. an mandatũ esset reuocatũ, ut l. vulgo. ff. de adm. tu. Et pdicta i procuratore ex par-
d te actoris, d procurator † vero ex parte rei dẽt sp cauere iudicatũ
9 solui, ẽt si est certũ d mãdato, ut l. j. j. de satis. & ibi videbitis. Ter
10 tio casu, qñ est dubiũ de mãdato, † tunc procurator admittit cũ
e cautione e de rato. Ita loquit hæc l. & ff. rem rat. habe. per totum tit. Fallit in l. qui ita §. 1. ff. ad Trebellia. ubi non admittit cũ cau-
f tione de rato pp rationem ibi positam. Fallit in procuratore f dato

ADDITIONES.

a Barb. Cautio rati. An pcurator poterit pbari p testes, uide Spe. in ti. de pcu. § nõ pe aũt formæ, & uide tex. in l. j. ff. e. in quãtũ dicit, quod põt constitui per nuncium, sed Inst. de satis. ut tex. quod non, quia acta iudicialia non possunt probari per testes.
Ale. Cautio rati. Vide, quæ dixi post Bar. in l. 1. de satisd.
Paris Cautio rati. Limita, ut p Ro. fin. 11ã de regula. Et qñ dicatur dubiũ de mãdato, uide Fel. i c. cord. de off. deleg. Itẽ, quod qñ per cautionẽ rati nõ plene est succursum, ẽt quo ad honorem, & famam aduersarij non habeat locum ista regula. Vide Ias. in l. iusiurandum, quod ex conuentione §. procurator in 4. no. de iureiuran.
b Ale. Huius materiæ. Et ad materiam huius legis adde Bar. post gl. in l. non solum §. qui alieno. ff. eo. & uide late Spec. in tit. de satisda. §. nũc, de satid.
c Ale. Mandatum. Hãc materiã limita nisi procurator esset cõstitutus apud acta. l. 1. de satisd. quod no. Sed quid si est dubium de reuocatione mandati qualis cautio p stabitur; uide Bar. in l. inter quos. §. qui alieno, ff. de dam. inf. & l. 1. j. de satisda.
d Ale. Actoris. Et ad hãc materiam uide omnino Bar. in l. 3. §. duæ causæ ff. ad Carb.
e Ale. Admittitur cum cautione. Adde, quod no. gl. & ibi Bar. in l. de pupillo. §. qui pcuratorio. ff. de ope. no. nun. & in d. § qui alieno.
f Pom. Procuratore. Fallit ẽt quoties per talem cautionem non esset plene aduersario consultum, vt est tex. vltra alleg. per Ale. hic in l. iusiurandum, quod ex conuentione. § si. cum l. seq. in uersi. nec multum interest, & ibi Doct. maxime Alex. not. ff. de iureiur. & ibi tex. iuncta glo. probat etiã, ut idem sit si solum per cautionem prouideretur quo ad pecuniarium commodum, non autem quo ad famam.

a dato ad recipiẽdũ solonẽ. sẽm, ꝙ no. ĩ gl. ĩ l. nõ solũ. §. q alieno. ff. e. q̃ Cy. sequit̃ hic. Ego aũt reprobaui eã. ff. rẽ ra. ha. l. si sinc. §. j. & dic, ut ibi. Mõ hoc ꝑmisso anteq̃ reintrẽ gl. vado ꝑ ordinem ad dicta tria membra Dixi qñ est certũ de mandato nõ cauet̃ quali

11 ter† põt probari, & certificari de mandato. Pet hic dicit, ꝙ dẽt ꝓbari per instrã nec põt probari ꝑ testes, oñdit rõnem, testes exa-

b minati nõ faciũt fidem ꝯ eũ, qui in iudicio non fuit, b vt l. si qñ. j. de testi. Sed testes, q examinãt sup mandato, examinãtur inter ꝓcuratorẽ, & reũ, dñs de hoc nihil scit, & ad hoc nõ est citat⁹, ergo hoc sibi ñ ꝑiudicaret, & iõ reo ꝑ hoc cautũ nõ esset. sed istrm publicũ probat aduersus oẽs. Ita dr̃ Pet. Pro hoc facit. qa ex aduẽtu ꝓcuratoris nõ dẽt ꝯdõ aduersarii i aliquo fieri deterior, vt l. 2. §. defendi, q b. ea cau. l pos. ea. Idẽ tenet gl. i l. maritus. j. e. tñ gl. iuris Canonici extra e. ti. c. j. ĩ gl. mag. tenet ꝯtrium. Idẽ vr̃ velle Spe. in ti. de procu. § rõne aũt formæ. cir. prin. per vnã columnã. Idẽ tenet Gul. de Cu. in l. ꝓcuratorẽ. e. tit. & ꝓbat, qa procurator põt

c ꝯstitui per nunciũ, vt l. j. ff. e. ergo ꝑ nuncium poterit probari. c Facit ẽt multas alias rõnes. Ad rõnes Petr. nõ rñdet bene. Sustinẽdo dictos Doc. possumus sic dicere. Sicut ille, q ñ est iudex, rõne dubii dr̃ esse ꝯpetens iudex, ad cognoscẽdũ de sua iurisdõne, vt l. a. ff. si qs ĩ ius vo. nõ ie. & l. si quis ex aliena. de iudi. & dixi s. si cõt. ius, vel vti. pub. l. ꝑscriptione. ita iste, q asserit se ꝓcuratorẽ, rõne

d dubii dr̃ legitima ꝑsona d ad examinãdũ hoc, an sit ꝓcurator, adeo, ꝙ testes ꝑiudicẽt dño, sicut si ipse fuisset citatus, & supersit dño sola accusatio falsi ꝯ testes, sicut ꝯ ĩ istrm. Scdo dr̃ hic, qñ ẽ dubiũ

e de mãdato, est locus cautioni de rato. Quæro qualiter e dicat̃ esse

f dubiũ f de mandato? Gl. dicit ꝑ negationẽ† aduersæ partis, ut l. 5.

12 j. qui ad lib. procla. non li. ff. de trãsac. l. post rẽ, j. de fi. instr. l. plures. & vide gl. Doct. oẽs sunt in ꝯria opi. ꝑꝑ incõueniẽs quoddã, ꝙ sequeret̃, nam veniet aliquis, & dicet se procuratorem. Aut aduersarius ꝯsitebitur, & tunc ipse hẽt propositũ suum. Aut negat, & tunc est dubiũ de mãdato, & admitteret̃ cum cautione de rato, ꝙ esset inconueniens Nec obst. leges s. alle. quia verum est, ꝙ negatio facit rẽ dubiam ad commodũ ipsius negãtis, & ad inco-

g modũ aduersarii, vt dictis legibus, sed hic negatio facit rẽ dubiã g ad incommodũ ipsius negantis, qa faciet admitti aduersarium cũ cautione de rato, qui prius nõ admittebatur. Ita dñt prædicti

h Doct. Dicendũ est ergo sm eos, & hoc oẽs sequunt̃, h ꝙ res efficiẽ dubia per aliquod factũ eius, qui se procuratorẽ asserit. v. g. ostẽdit lr̃as sigillatas, de quarũ fide dubitat̃, uel ostẽdit instrm. de cuius fide dubitabat̃, vel probat per vnũ testẽ, prout dicimus in l. in bonæfidei. j. de iureiu. & l. admonendi. ff. de iureiu. Itẽ si procurator plene doceret de mãdato, & de reuocatione doceret se

i miplene, i quia tunc esset dubium de mandato, ut d. l. s. l. de admi. tut. Hoc oẽs tenẽt d Franc. Accur. noluit semel sustinere istã gl. & dixit, ꝙ dicta Doctorũ nõ procedebant, nã si de mandato ꝓbaret̃ semiplene, deferret̃ iusiurandum procuratori, ut d. l. in bonęfid & l. admonendi. de iureiu. & sic de mandato esset certũ, nec esset locus cautioni. Sed hoc non est uerum, qa iurãm procuratoris nõ nocet dño. qa ad iurandum sup mandato nõ hẽt mãdatũ, ut l. sed & si possessori. § fi. cũ l. seq ff. de iureiu. & l. iusiurãdũ, ꝙ ex conuentione. §. si eo. tit. Quæro, hic dr̃, ꝙ dẽt cauere de rato, quid vult dicere ratihabitio? Dic, vt in gl. q̃ro, dixi hęc satisf-

13 datio est cũ fideiussore, † an possit de voluntate partium mutari? Gl. dicit. ꝙ sic, tñ tũc nõ remaneret ꝑtoria, si mutatio fieret absq; mẽte Prætoris, vt l. in cõuentionali. de ver. ob. Quæro, quando est dubiũ de mandato, in cuius electione sit probare mandatũ, uel dare cautionẽ, an procuratoris, an dñi? Dic, vt in l. nõ solum. §. q alieno. ff. eo. titu. Vlnmo scias, vt possis euadere opin. q̃ est in hac gl. quę vult, ꝙ per negationem res fiat dubia, possumus assume-

14 re † tale consiliũ K vt quando quis se asserit procuratorem, tu nec

K neges, nec procuratorẽ eũ fatearis, sed dicas: l Peto mihi fieri co-

l piã mãdati, si quod habes, quod debet facere procurator suis expensis, vt d. l. 2. §. defendi. quib. ex cau. in pos. ea. &c.

ADDITIONES.

a Ale. Solutionem. Et per h d. Bal. quod mandatum cessionis debet plene ꝓbari, alias non admittitur cum cautione de rato, Item in executore vltimæ uolun. & in exactore tributorum, & simil. Et adde his alium casum, quod quando est dubium de mãdato, tunc recurritur ad cautionem, si dñs est absens, secus si pñs in ciuitate. l. minor. ff. eo. Ita tenent ibi Gul. Cyn. & Bal. & idem in §. si qui alieno, supra alleg. & est tex. singularis secundum Ang in l. mutus. § si is qui. ff eo.

b Non fuit Adde Bar in d. § qui alieno. & Bal. in l. 1 in prin. insr mand.

c Ale. Poterit probari De hoc etiam uide per Inn. in c. cum in iure. de off. dele. Adde Ang. cons. a 91. & uide Abb. in c. 1. extra eo. Io. And. in d. § rato.

d Dicitur legitima Persona. Vide, quod scribit Bar in l licet inf eo. ubi hoc limitat.

e And Barb quæro qualiter Vide d. Abb. in c. j de procu obi dicit esse tex. ꝯ Glo. Tu pondera, quia fortè ibi est casus pro ista gl. quia ibi ideo non admittitur, quia dominus primo opposuerat non dedisse mandatum, ergo si non opposuisset, potuisset admitti cum cautione de rato Raph. hic tenet gl. uide hic per eum.

f Ale. Dubium. Adde pulchrum modum per Bal. in l. 3. §. dẽ. ff ad Carb. adde, ꝙ probatio non concludens, nunquã facit rẽ dubiã sm Bal in l. 2. in fi. de bo. pos. sm ta.

g Ale. Rem dubiam Adde Bar. in l. non solum. §. qui alieno. ff. e. ti. Item limita Bal. in l. tale pactum § . qui prouocauit. in fi. de pac. nisi præsumptio esset contra negantem, per l. si uero, §. qui pro rei. ff qui satis cog. Item nisi facta negatione appareat euidens probatio in contrarium, ut no gl. in d. post rem, de transa. & Inn in c. fin. de cohabita. cle. & mul. ubi omnino uide ad tex. & ibi Ang & Imo. in l. j. in princ. ff. si cui plus, quam per l. Fal. & Bal. in auth ad hæc. inf. de usu in ter. quæro igitur.

h Omnes sequuntur, Adde etiam, quod notanter dixit Bar. in l. uulgo. ff. de admi. tut.

i Semiplene. Adde Bald. in l. admonendi. ff. de iureiur. in uers. quæro quid actor. & Bar. in d. §. qui alieno.

K Ale. Tale consilium. Bene facit quod no. Bar. in l. illa. de uerb. obl. in l. 1 ff. de ca. bo. dan. & hic adde Bar. in l licet. infra eo.

l Pom Sed dicas. Vide Bar. in l. licet infra eo. & Pan. in c. 1. extra eo.

ANTIQVA LECT.

Cautio rati- Vbi dubitat̃ de mãdato exigit̃ cautio de rato. h. d. Op. dr̃ hic, ꝙ exigit̃ cautio a ꝓcuratore, imo vr̃, ꝙ ꝓcurator dẽat eã præstare. uñ op. de l. seruũ quoq;. §. ait ꝑtor. ff. e. Sol. ꝙ ista cautio exigit̃ a ꝓcuratore, ꝑt dupl̃r intelligi. vno mõ, ꝙ ꝓcurator de cui⁹ mãdato dubitat̃, exigat cautionẽ ab alio. & sic ponant̃ ista verba actiue, & istud est falsissimũ. Alio mõ ꝑt intelligi, ꝙ a ꝓcuratore, de cuius mãdato dubitat̃, exigat̃ cautio ab alio, & sic ponant̃ ista verba passiue, tũc hẽt locũ l. seruũ quoq;. §. ꝑtor ait. ꝑalle. Itẽ op appone cautiõis, ꝯtinet̃ nuda ꝓmissio, l. sãcimus j. de ver. sig. sed ꝓcurator q dẽt cauere de rato, dẽt ꝑstare fideiussorẽ, cũ talis cautio sit prætoria, ut l. 1. §. 1. & l. ꝑtoriæ la 3. ff de præt. stip. Sol. gl. ꝙ cautio est nomẽ gñale, ꝙ ꝯprehẽdit sub se duas spẽs. s. satisdõnẽ unã ex parte dãtis, & aliã ex parte recipiẽtis, vñ dẽt hoc intelligi cũ fideiussore, cũ ꝑtoria sit, & ita ꝯcordat. Itẽ op. de l. si procuratorẽ absentẽ. ff e. Solue, ꝙ erat ibi certũ, procuratorẽ hr̃e mandatũ, hic dubitat̃. Vñ ubi est certũ, nõ est necessaria cautio, vbi aũt esset certũ ꝓcuratorẽ non hr̃e mãdatũ, cautio nõ susciperet̃, qa nõ audiret̃, cũ actionẽ nõ hẽat, ut l. si pupilli §. videamus. ff. de neg. gest. vbi aũt dubitat̃, hẽt locũ hæc lex. Sed ꝯ hoc opp. & vr̃ ꝙ ẽt ubi est certũ procuratorẽ hr̃e mãdatũ, ꝓcurator dẽt satisdare, ut l. 1. in fi. j. de satisdãdo. Sol. ꝙ ibi loqt̃ in procuratore rei. Et q̃ sit dr̃ia inter ꝓcuratorẽ rei, & actoris, dic, ut l. nõ solũ. §. q alieno. ff. e. Sed ꝯ ꝑdicta instat, & vr̃, ꝙ ẽt si sit certũ ꝓcuratorẽ actoris hr̃e mãdatũ, tñ dẽt satisdare de rato, vt l. illud. §. fi. cũ l. seq ff. de min Sed sm d. Iac. dic, ꝙ qñq; ꝯstat procuratorẽ actoris hr̃e mãdatũ, & mãdatum est lr̃imum, & isto casu cautio nõ ẽẽt necessaria, ut in d. l. si procu ff. e. Qñq; ꝯstat ꝓcuratorẽ hr̃e mãdatũ, sed mãdatũ nõ est lr̃imũ, pone exẽplũ, quia requirit̃ spãle mandatũ in certis casib & procurator ꝓducit gñale. & ita dẽt intelligi l. illud. § fi cũ l. sequ. ꝑall. ff. de min. Item, ꝙ ꝯ sm membrũ dicebat, ꝙ ubi ꝯstat procuratorẽ nõ hr̃e mandatũ, ẽt cũ cautione nõ admitti. Op. de l. sed & hę. ff. e. & l. exigendi. j. e. ti. Sol. ꝙ fallit in ꝯiunctis personis. Item opp. de l nõ tñ. ff. de ap. Solue, ꝙ ibi est casus spãlis, & rõ spãlitatis assignatur in tex. Itẽ op de l. nõ distinguemus §. 1. ff. de arb. Solue, ut in glo. Hic dr̃, ꝙ ubi dubitat̃ de mãdato, exigit̃ cautio d rato. Quærit gl. qualr̃ efficiat̃ res dubia, vt hẽat locum ista lex glo. dicit, ꝙ efficit res dubia ꝑ negationẽ, alleg. l. 3. j. qui ad li procla. nõ licet. Doct. tenent cõiter ꝯ dictum huius gl. & dñt, ꝙ res, sola negatione nõ efficit dubia, sed fit dubia, ꝑꝑ aliquod indiciũ, quia procurator oñdit sigillum dñi, de quo dubitatur Vel pone exemplum, quia probat̃ per unum testem, & alle. ad idem l. 3. § causę. ff. ad Carb. Non obst. l. 2. alleg. pro gl quia tũc est uerum, ꝙ per negationem efficit res dubia, qñ in hoc versaret̃ incommodũ ipsius negantis, sed si in hoc casu ꝑ solã negationem efficeret̃ res dubia, esset incommodũ ipsius negantis, quia procurator alias non admitteret. Itẽ q̃rit gl. nunquid hęc cautio posset augeri, vel minui, ex ꝯsensu vtriusq; partis, & nun est dubiũ, ꝙ sic. & diceret̃ potius ꝯuẽtionalis quã prætoria. l. in ꝯuentionalib. ff. de verb. obl. Aut vtraq; parte nõ ꝯsentiẽte, & si dicas, ꝙ qñq; lex dicit dẽre satisdare cũ fideiussore, uel pignore, & tũc nõ posset mutari hęc cautio vel satisdatio ꝯ uolũtatẽ eius, q dẽt eã recipere, immo est in electione sua an uelit fideiussores, uel pignora. alle. l. promissor. §. fi. ff. de ꝯst. Qñq; lex dicit dẽre satisdari simpl̃r, & quia tunc satisdatio intelr̃ cũ fideiussore, uel pignore, quodammodo dicit̃ oblĩo alternatiua, & in alternatiua est electio dẽntis, vt l. plerunq;. §. fi. ff. de iure do. & isto casu nõ posset mutare ꝯ volũtatẽ eius, q dẽt ꝑstare. Qñq; lex dicit debere præstare fideiussorẽ, & tũc non põt mutari ꝯ volũtatẽ creditoris, qui fideiussorẽ dẽt accipere. at. l. Paulus. cũ si. ff de sol. Quæro, ꝑ q̃ verba dẽt interponi cautio de rato? Odofr. dicit, ꝙ ꝓcurator dẽret ꝓmittere facturũ, & curaturũ, quod dñs suus hẽbit ratũ, qa alias si promitteret ratũ hr̃i, videret̃ promittere factũ alienũ, ꝯ l. stipulatio ista. § alteri. ff. de ver. ob. Tu dicas, ꝙ põt interponi sic. Promitto rẽ ratã hr̃i a dño meo, vt l. ꝓcurator cũ peteret. ff. rem ra ha. Hoc tenuit gl. in §. si qs alii. Insti. de inut. stip. Item hęc lex loquit̃ de procuratore dato ad iudicia. Pone, procurator vult exigere debitũ, & dubitat̃ de mãdato eius dicit ipse, solue mihi. & ꝑstabo cautionem de rato, nũquid dẽt? vr̃, ꝙ sic, ꝑ istam legẽ. Dicas ꝯriũ per §. eos autẽ. in Aut de coll. 9. c. qa ẽt coniunctis nõ posset solui, vt l. 2. vt leg. no. coll. Et istud tenet gl. expresse in l. nõ solũ §. qui alieno. in medio magnæ gl. ff e. Istã caudẽ opi. tenet Azo. in summa huius ti. & sic Odof. in lect. tenet eam. Cy. & Vltrã. Contra ipsorũ opi. vr̃ tex. in l. procurator ad exhi. §. 1. rẽ ra ha. & in l. cũ minor. §. 1. cũ sua gl. e. ti. q̃ incipit, prudẽtius. Nõ obst § eos. ꝑ gl. inductus, qa loqt̃ ĩ exactore tributorũ, q hẽbat mãdatũ a Principe, ꝙ mandatum a Principe collatum probari debet per scripturam, quã Princeps facit de hoc fiari, ut probatur in l. 1. de manda. Princip. Secundo respondet ad

l. qui

l.q ita.§.j ad Trebel.p illos qui dñt, ꝙ non dẽt admitti cũ cautione de rato. nam illa lex loquitur ĩ procuratore, qui debet recipere restõnẽ hẽdis. & tñ ibi conceditur, quod cum cautione de rato admittit: nitũtur rñdere sic, ꝙ restitutio est duplex. Vna est restitutio, quę fit solo verbo, alia, quę fit realiter, vt probatur in l. restituta cũ sua gl ff. ad Treb Intell gunt ergo l. qui ita, ꝙ ibi loquat de restitutione verbali, no autẽ in reali. Et sic remanet, ꝙ opinio non est vera, vt s. dtas. Nã posito, ꝙ ad illam rñdere possint, tñ nõ possent rñdere ad ꝑalleg. leges ff. rem ra. hab. Item quęro, in cui⁹ electione sit probare mãdatũ, vel pręstare cautionẽ de rato? Dic vt d. §. q alieno. Itẽ quid si procurator dicit: ꝑmitto, ꝙ dñs meus habebit ratũ, quicquid per me factum erit. Si cõtingat eum probare mãdatũ, posset ne teneri de hac promissione? Dic, quod sic, vt l. ꝑtor ait. ff. de dam. infe. Quęro nunquid mandatum procuratoris possit probari ꝑ testes? Vltram. cõtter dñt, ꝙ nõ, quia posset sequi magna absurditas Nã si cõtingeret reum absolui, dñs procuratoris posset iterũ agere. Et si obiiceretur exceptio rei iudic. dominus posset negare mandatũ ꝓcuratoris. Et si reus allegaret mãdatũ fuisse probatum per testes examinatos per procuratorẽ, & reũ, dicta eorum non nocerent. D. Gul. in l. si procuratorẽ absentem ff eo. determinat cõtrariũ, allegando multas rationes, & allegat istam, ꝙ procuratoris mandatum fit per nuncium, ut l. j. ff. eo. Item pro hoc est gl ord. in c. j. ex. eo. ti.

LEX XII.

1. *Maritus potest esse procurator uxoris.*
2. *Causa pecuniaria possunt agitari per procuratorem.*
3. *In causa appellationis præstantur satisdationes, quæ debẽt præstari in causa principali, & quando nu. 4. & 5.*

Cum rem. Legitur duo. mo fm vtrãq; lect. bř. h. d. In cã pecuniaria pricipali, vř appellationis admittitur procurator ꝑstitis debitis cautio. h. d secũdum vnam lec. fm aliã legitur in causa appellationis, & hoc timore hui⁹ ꝯrii. de quo ĩ. dicam No. ꝙ maritus † põt esse procurator vxoris, videbitis in l maritus, ĩ. eo. Secũdo no. ꝙ † causæ pecuniarię possunt agitari p procuratorem, a contrario innuit, ꝙ causæ non pecuniarię non possunt agitari per ꝓcuratorẽ. Tertio no. ꝙ † in causa appellationis ꝑstantur satisdationes, quæ deberent præstari ĩ principali. Ad primum opp. ĩ. q da. tu. pol. l. maritus, & Instit. de excu tuto. §. pe. Sol. Maritus nõ põt esse curator vxoris, sed procurator sic. Itẽ, & secundo opp ff eo. l. non solum, §. fi. & l. Pomponius. Sol. illę nõ sunt pecuniarię causæ. Itẽ op ad id, quod hic a contrario sensu innuitur, & vř, ꝙ in causis capitalib. admittit procurator, vt l. seruũ quoq;. §. publice, ff eo. & dic, vt ibi, & l. pe. §. ad crimẽ. de pu. iud. Op ad vltimã partẽ, & vř, ꝙ in cã appel nõ dẽat de nouo satisdari, si in prima est satisdatũ, quia est eadem causa, ut l j. ĩ. si ĩ vna eadẽque cã, alias etiam si non est satisdatum, non põt peti nec poni in causa appellationis, vt l. ita demũ. ĩ. eo. Huius † timore legit duob modis. Primo, ꝙ hic loquit in cã prima, & ꝙ hic dicit appellationi i. interpellationi & non obst. contrariũ. Alio modo legitur, vt stet ꝓprie, & loquat in cã appellõnis, tunc rñdeo ad contrariũ, quod hic loquitur, qñ de nouo ꝓcurator interuenit in cã appellationis, q in prima cã nõ fuerat, vt l. 2. ĩ. de consor. eiusdem litis secus si fuisset in prima cã. vt l. ita demũ. ĩ. eo. vel aliter, & melius, & istã tene. Qñque † ꝓcurator interuenit in cã prima, & ab eo satisdatio nõ fuit petita, tũc ab eodẽ nõ poterit peti in cã app. vt ĩ. eo. l. ita demũ. Si vero a procuratore fuit cautio petita in primo iudicio, seu cã. certe illa ẽ finita appellatione ĩterposita, & iõ de nouo erit cauẽdũ, vt hic, & l. cũ apud Sẽpronitũ, ff iud. sol. licet Mar Sil. dicat in contrariũ, & male. Vide gl tuam, & no. eam, &c.

ADDITIONES.

a Appellacionis. Circa ea, quæ tangit hic Cy. uide Bal in d. l. non solum §. qui alieno, Adde Io Andr. in addi. ad spe. in tit. de satisdando. § expedito. uer. hæc aũt Et an in causa arbitraria possit interuenire procurator. uide per d Pe. Anch cons 273.
b Et istã tene. Vide late Bar in d l. cũ apud Sẽpronium & etiam Iac. Butr. & Cy. hic.

ANTIQVA LECTVRA.

Cum rem pecuniariam. Ista lex loquitur dupliciter, & h. d. ĩ causa principali, vel appellationis ꝑstitis debitis satisdationib. interuenit ꝓcurator. Op. iste tex. vř innuere, ꝙ in criminali nõ possit interuenire procurator. Op. de l. fi. ĩ. d iniu. Solue, vt in gl. Item op. de l. seruũ quoque § publici, ff eo Solue, ut ibi no. Opp. & intro gl. mag. dř hic, ꝙ debet pręstari satisdatio, ꝯ. de l. ita demum, ĩ. eo. Huius timore gl. legem hanc legit duob. mo. Vno modo, quod hęc lex dẽat intelligi in cã principali, & contrariũ nõ obst. Alio modo, ꝙ intelligitur in cã appellationis. Ad contrarium rñdeo, ꝙ hic interuenit post lit. contes. Vel dic fm do. Iac. aut in primo iudicio fuit petita satisdatio, aut non. Primo casu dẽt præstari in cã appellationis si non fuit ꝑstita in primo iudicio, vt l. cũ apud Sẽpronium. ff iu. sol. Sedo casu nõ ꝑt amodo peti, vt l ita demũ, in cõtrarium alleg Op. de § pen. Insti. de exc. tut. Sol. Procurator potest esse, vt hic, nõ curator, vt in ꝯrio. Et ratioñẽ huius uide ĩ. qui da. tu. pos. l maritus. Et est aduertendũ, ꝙ gl. dũ dicit, nõ intelligitur satisdatũ coram iudice, nam intelligo hoc esse, si reus fuit absolutus, secus si fuerit ꝯdemnatus, quia tunc statim fideiussor teneret effectualiter, & sunt obligati, si in appellatione cõfirmabiř prima sñĩa Nam, & sic debet intelligi id, ꝙ dicimus, ꝙ fideiussor iudicio sisti non teneř nisi vsque ad sñiam, vt l. Græce. §. post litem, ff de fideiuss nam id uerum intelligo, nisi cautio propter non sistere, ante sñĩam esset commissa, & tunc etiam post sñĩam in ea ꝗntitate fieret exactio, sed si postea non sisterei in cã appel. fideiussor non teneř. S c intelligo ꝑalle. §. & post lit. Fraoc.

LEX III.

1. *Causa ꝑt assumere initiũ a citatione facta de tutore, et curatore, et nu. 10.*
2. *Melius est citare primum dominum quam procuratorem, & nu. 14.*
3. *Tutor, uel curator, potest cogi, ut respondeat, & nu. 11.*
4. *Tutor, uel cura. contumax, potest, ut suspectus remoueri.*
5. *Iudex absque nouo processu potest tutorem uel curatorẽ suspectũ remouere.*
6. *Ex cõtumacia procuratoris ꝑuenit cõtra dñm ad primũ decretũ, & n. 12.*
7. *Contumacia procuratoris, in his q̃ pertinent ad processũ causæ nocet dño.*
8. *Mulcta ob procuratoris contumaciam non potest domino imponi.*
9. *Ex contumacia negotiorum gestoris, non peruenitur ad primum decretũ contra dominum, & uide nu. 13.*

Eum qui res. Hæc est bona, & notabilis lex, & bř hoc dicit. Ex ꝯtumacia administratoris ꝑt ipse ab administrõne remoueri, & vel ꝯ ꝓcipalẽ admissionẽ ex primo decreto ꝑueniri. h. d Ex hac l. no. tu iuuẽis, † ꝙ cã ꝑt assumere initiũ facta citatione d tutore, curatorẽ, vř ꝓcuratorẽ, gl. tñ ĩ c. eãm ex d do. & ꝯt. vř dře ꝙ † primo dẽat citari dñs q̃ ꝓcurator, & illa ꝑ certo est melior practica, & sic obseruat. Sedo no. & ꝑpetuo tenemẽti, ꝙ † tutor vel curator cogi ꝑt rñdere. vt hic ĩ tex gl. tñ dicit, ꝙ hoc ẽ cãtiuẽ, nõ ꝑcisẽ. gl. q̃ ꝑt ꝓcedere in ꝓcuratore, vt l. filiusfa. §. fi. & l. non cogendũ. in princ ff. e. sed in tu. & cura. non ꝓcedit, vt l. t. in prin. ff. de adm. tu. no etiã in l. si tutor ff. d auth. tut. Veritas est ergo ꝙ iudex põt ꝑcisẽ cogere tutorẽ, & cura. defendere, vt ibi. Tertio no. & ꝑpetuo tene menti, † ꝙ tutor, vel cura. ꝯtumax, ꝑt tanquã suspectus remoueri, vt hic, & l. fi. ĩ pri. ĩ. de adm. tut. & vide tex. & gl. super verbo, iurisdictionis. Videte domini, circa hoc insurgit dubiũ vnũ verũ † iudex possit ipsum remouere absq; nouo ꝓcessu, ꝯdicẽdo, qa eũ reperio cõtumacẽ, iõ eum remoueo an vero sit necesse, qd nouũ ꝓcessum faciat ꝯ eũ? Ista l. innuit qd de suo officio absq; nouo ꝓcessu fiat. facit ad hoc l. 3. §. ꝑterea. & qd ibi no. ff. d suspe tut. & vbi pu. edu deb. l. fi. Vltimo no. qd † ex ꝯtumacia ꝓcuratoris ꝑt ꝑueniri ꝯ dñm ad primũ decretũ, vt ibi, deliberabit, &c. Facit ĩ. d dign. l quoti. sec⁹ eẽt ĩ scdo decreto, vt l. hoc ampli⁹. §. fi. cũ l. seq. & ibi plenissime dixi, ff d dã. infe. Itẽ no. qd † ꝯtumacia ꝓcuratoris nocet dño ĩ his q̃ ꝑtinẽt ad ꝓcessũ cãæ, vt hic. & d. l. quoti. sec⁹ quo ad als pęnas extrinsecas. Nã † ꝑp ꝯtumaciã ꝓcuratoris ñ posset dño mulcta imponi, vt l. 1. § si ꝓcurator, ff. si qs ius dic. non obtem. Et ista sunt vtilia ad multa. De quo plene ꝑ Inn. ex vt lit. ñ ꝯte. c. 1. Quęro, qd d gestore negotiorũ, verũ ex ei⁹ ꝯtumacia poterit ꝑueniri ad primũ decretũ? Gl. hic vř velle qd sic. dũ dicit, gestorẽ. Tu tñ itelligas gestorẽ, cũ mãdato. Nã ꝯtumacia vnius q nõ hẽt mandatũ, nõ ẽ dicẽdũ ꝙ alteri debeat nocere, vt l. 1. si ꝑ vim, vel alio modo, & ĩ. l. proxi.

ADDITIONES.

a Alex. Remoueri. Et ad hoc istam l pro sing alle. Bal in l. mandatum C. man. ad hoc videlicet, ꝙ iudex dum uidet se contemni a procuratore absentis, põt absenti cõsulere, interdicendo procuratori officium procuratoris, ne deinceps dñs per suam contumaciam damno afficiatur Casus est hic sing. secundum eum.
b Alex Rñdere Et an ab initio primo sit citandus procurator quam dñs adde Barto. in l. quamuis. de dam infe & uide in d. l. meminerint. & opp. utrum procurator, uel alius administrator possit cogi rñdere & adde hic. bart in l eo. l. inuitus. in prin. Potest etiam cogere tutorem uendere bona pupilli, secundum Bal in l sub ꝑtextu. ĩ. de har. act. & in l. 1 inf quando fiscus, vel prius quid in prælato, & in actore, uide Spe. in ti. de reo. in vers nunquid ergo idem in prælato
Add An ab initio potius sit citandus dñs q̃ procurator, And. Sic. cons. 18. 1. uolu.
c Pom. Vide tex Vide Ro consi. 42 a ubi hoc confirmat aliis exemplis.
d Alex. Nouo processu. tñ facit, q no. Bart. in l. 1. in fi. princ. si quis ius dic. nõ obtem.
e Pom Contra dominũ Licet istud dictum communiter reuocatur a Legistis, tamẽ illud reprehendit Pan. in c. Pastoralis in prin. ff. de iud uide etiam circa istud dictum Fel. in c. 1 extra, ut lit. non conte.
f Alex. Primũ decretum Adde Bar. in l. quamuis, ff de dam. infe. & ibi las. in. + Man. Goz. l. consi. pen. num. 28.

ANTIQVA LECT.

Eũ qui res. Ex ꝯtumacia administratoris ꝑt fieri missio ĩ pos. bo. dñi, h d. No. gl. sup uerbo, euoca, ꝙ ꝑ † citationẽ administratoris, vel tutoris, incipit cã. Sed Bernardus assignat aliã practicã ĩ c. cãm. ex d dolo, & ꝯt. No. ꝙ administrator cogit † rñdere, sed q̃ro nũqd ꝑcise, vel cãtiue, si volet ꝑsistere ĩ administrõne, d. Iac. dicit, ꝙ pręcise, alias, ꝙ ista alternatiua posita in tex. nõ bñ staret, & probat in l. si tut. ff de author. tu. & l. t. post prin. ff. de admi. tu. Et facit, ꝙ si tutor ñ uelit administrare, faciat, ꝙ sit ꝯtumax ĩ rñdẽdo. Op. de l. 1. §. ꝓcurator, ff si qs ius di. ñ obtẽ. Sol, aut q̃rit, nũqd ꝯtumacia administratoris noceat dño q̃tũ ad processũ, ut fiat missio ex † primo decreto. Et dic, ꝙ sic, vt l. aut q aliter. §. j. ff. ꝙ vi, aut clã. Aut nũqd ꝑ culpa administratoris possit iponi alia pęna? Dic, ut l. iubem⁹. la j. s. de sacros. eccl. Quęro qualiter fiat ista deliberatio. Dic, ut in gl. Quæro nũqd hodie retento casu huius legis, fiat missio oĩum bonorum? Gl. dicit, ꝙ nõ. & uide per Dy. in l. si finita. §. si plures. ff. de dam. infec. Bř uide gl. q̃ incipit, summarim. ibi per calumniam. & adde quod iurabit actor, ꝙ per calũniã nõ petit, ut no. gl. ĩ auth. de exhib. re. §.

suscepto, & in hoc vertitur hic summaria cognitio, de qua hic, & in auth. ei qui ꝫ. de bo. auth iud. poss. Hic est aduertendũ in 1. & 2. gl. in qua dr̃ de gestore, cũ in fi. l. postea dr̃, ꝙ fiat missio, si nõ defen-

13 dat dñs ab istis administratorib. † Et sic hẽs ex gl. illa, ꝙ si gestor fuerit vocat^9 ad iudiciũ noĩe meo, cuius negotia gerit, & ipse est cõtumax, ꝙ fiat missio ĩ bonis meis, ꝙ est no. In q̃tũ gl. sentit, pu to ꝯtriũ eẽ uerũ. s. ꝙ ex ꝯtumacia simplicis gestoris ñ fiat missio in poss. bo. dñi. Intelligimus ergo, ꝙ gl. sentit de gestore necessario, vt est curator, & fiscus, & sic in fisti exponimus glo. q̃ est in l. si seruũ, §. uideamus. ff. de uerb. ob. De mora ibi loqĩ gl. & ad hunc intellectũ reduco l. si qs sol. ff. de usur. Scdo circa legẽ istã est aduertẽdũ inquãtũ gl. loqĩ de ꝓcu. & tutore, notare hẽs ex ea, ꝙ quis ex dolo procuratoris nõ possit iudex dñm mulcta afficere, vt l. j. §. si procurator, ff. si qs ius dic. nõ obtẽ. tñ ex ꝯtumacia ficta ꝓcuratoris, uel tutoris fit missio in po. dñi. ꝙ aũt §. si ꝓcurator loquatur. & ẽ ille titulus q̃ ĩponit mulcta rõne doli uerũ, dt gl. expresse ĩ eadẽ l. 1. §. hoc iudiciũ, ĩ gl. mag. Tertio in hac lege no. dũ dt, ꝙ ꝑt citari ꝓcurator, & sic ꝓsupponit de necessitate eẽ in electiõe agẽtis si est pñs dñs, seu debitor, an agẽs citet dñm, & ꝯ eũ porrigat libellũ, an ꝯ ꝓcuratorẽ, cũ hic ñ dicat, ꝙ uocet hrdẽ, ꝙ ẽ no. maxime pp unũ, ꝙ hr̃ ĩ c. cãm q̃ ẽ d do. & ꝯtu. vbi ĩ ordine

14 vr̃ poni, ꝙ primo † dñs, scdo ꝓcurator, tertio ad edictũ, & alia, ut ibi. Et si dicas, itelligas hãc legẽ sm dterminõnẽ dicti c. vi, ꝙ hic hrdes nõ erãt pñtes, cũ citet hic procurator. Ista eẽt q̃dã vaticinatio, nec est uerisimile e. esse ꝯditum, ad corrigendũ iura ciuilia.

LEX IIII.

Quia absente. Absens ex cã necessaria, & ꝓbabili restituit ad processum, & factũ mulieris nõ nocet uiro. h. d. Op. vr̃ ꝙ in aliis casib. admittit mulier ad defendendum, ut ꝫ. q̃n mu tut. offi. sun po. auth. matri & au. ꝗ Sol. ꝙ hic dr̃, fallit in aliis casib. quos gl. dicit hic. Quæro, utrum iste abñs hẽat necesse petere restitutionẽ in inte. Et dicas, ꝙ sic, aut iste fuit absens ante lit. ꝯt. nec fuit legitime defensus, & tũc snĩa

a est ipso iure nulla, ᵃvt ꝫ. de temp. app. l. fi. §. illud etiam. tũ restitutio non est necessaria, & ita uult dicere gl. 2. h c posita, q̃ dicit, ꝙ nõ opus sit. Scdo modo ꝑt intelligi, ꝙ iste fuit absens post lit. cõt. tũc snĩa ualet, & opus est restitutione. Ita loquit 1. gl. huius legis, quã vide. Quæro pro decĩone tex. quo arguit hic Imperator. Gl. intelligit hunc tex. sic, si nõ licet mulieri interuenire ex parte actoris, ergo nec ex parte rei. Et uide tex. & gl. & sic no ꝙ si non l3 ex parte actoris, nec ex parte rei. Ista argumẽtatio nõ est uera, vt ꝫ. eo. l. exigendi Sumit ergo argumentum sic, mulier nõ potest interuenire sine mandato. Ratio, quia etiam cum mandato nõ posset interuenire, nisi in certis casib. Ita intelligas istum tex,

ADDITIO.

a Ale. Nulla. Et qa erat reus: secus si actor in auth. q semel. C quo, & q̃n iud. & in c. cãm & ibi bona gl. assignãs rõnem diuersitatis, de dolo & contu. & no. gl. in auth. qui semel. C. quõ & quãdo iud. ex opposito uide no. Bar. in l. fi. ff. de integ. resti.

ANTIQVA LECT.

Quia absente. Absẽti ex ꝓbabili, & necessaria cã, dẽt restitui sua defensio, & mulier ꝓ alio ꝑt eẽ in iudicio. Op. de l. fi. ꝫ. q̃n mulier tut. off. fun. po. & l. fœminę. ff. e. Sol. ut in gl. Quæro nũqd restituat ipso iure, an sit necessaria rest. i ite. dic, aut iste maritus fuit abñs añ li. ꝯt. uel post. Primo casu, si fuit lata snĩa ꝯ eũ, nõ ualet, ut l. fi. §. illud. ꝫ. de temp. app. & isto casu ñ ẽ necessaria restõ in inte. ut gl. dicit hic. Scdo casu dic, ꝙ est necessaria restitutio. Ita dẽt ĩtelligi 1. gl. & tex. hui^9 legis,

LEX V.

Actionem. Br. h. d. Qui pro alio agit, dẽt eũ defendere, aĩs ab agendo repellit. Circa hanc legem ꝑ eius declaratione q̃runt duo: hic dicit, quod debet defendere. Quid si reus ꝯuentus non uult agere incontinenti, an procurator debeat satisdare de defendendo? Gl. hic dicit, quod sic. Pet. hic dicit ꝯ, & dicit, ꝙ nulla lege reperit cautum, ꝙ dẽat satisdare de defendẽdo. Ego dico, ꝙ de hoc est tex. in l. j infra de satisd. & ibi dicemus. Dixi in l. & ideo. §. si filia. ff. rer. amo. Quæro utrum procurator in rem suam teneatur defendere. Dic. ut in gl. &c,

ANTIQVA LECT.

Actionem. Agens noĩe alieno, & nõ defendẽs in cã recõuentionis dñm, remouet ab agẽdo. h. d. Quæro, reus non uult statim recõuenire, sed petit sibi caueri de defendẽdo, nũqd debeat præstare cautionẽ? Gl. dicit, quod sic, ꝑ l. & iõ §. filia. ff. rer. amor. Citrã & Cy. hic dñt multa uerba, & ad ꝯriũ respõdẽt ad interruptionem, & sic dñt, cautionem non debere præstari. Sed tex. est in l. 1. ꝫ. de satisdãdo. in §. sin autẽ. ibi dñ dicit, ẽt ipsi quasi absentes in hac parte ꝓcura. &c. & ĩ ꝯtinuato sermone ad superiora. de ꝓcu. ad agẽdũ primo facto loquit. Nã si loquerẽt de procuratore facto ad defendũ, non diceret ibi tex. quasi procurator ibi ꝓstare cogit, alias cauet. Vltram. & Pet. hoc reprobant, quia per hoc daret materia semper remanendi ꝓc. agente reo, vt ex hoc ꝓcurator differat litigium, ut uolo ꝯuenire dñm tuũ ĩ mille marchas argẽti, & ideo dñt ipsi, ꝙ nõ teneẽ cauere, qa lex nõ dicit aliquid de cauẽdo, ut in §. ait Prætor. & hic. Itẽ qa esset absurditas, ut dixi. Ego antẽ dico, quod ꝯ eos est tex.

in l. j ꝫ. de satisd. vbi expresse de cautione loquit, etiã si in futurũ q̃stio sit mouenda, vt probatur ĩ l. 1 §. sin autem. infra de satisdãdum dicitur satisdatio, super excipienda lite præstare cogetur.

LEX VI.

a Reum. ᵃAccusatus de crimine capitali, nõ ꝑt esse ꝓcurator alterius. h. d. Quæro, quæ est ratio huius legis. Gl. ex legibus, quas alleg. vr̃ dicere, ꝙ post dãnationẽ nõ posset exercere causam, vt l. 18, qui reus. de publ. iudi. Tu dic, ratio est: quia ẽt si proprio nomine hẽret causam ciuilem, super ea deberet supersederi. vt l. ult. de ord. cog. ergo multo magis ꝓcurator alterius non ꝑt esse. Quærit gl. notabiliter, qd si hæc exceptio non opponitur an iudiciũ valeat? Gl. rñdet notabiliter, quod sic. Et no. eam, &c.

ADDITIO

a Barb. Reũ Et ista fingit hoc in teste, tñ cõsiderato, ꝙ instantia in criali durat biennio, vt ibi tenet glo. & tñ post annũ accusatus põt promoueri, ac omnia agere ac si citatus fuisset. Certe mirabile est hoc, qd uoluit gl. alle istã l. in c. omnipotẽs. de accus. sed cõtra legẽ põt opponi de l. hos. § 1. de accus. Itẽ põt dici, qd ista lex fallit fauore fisci. l. pen. de accus. ubi uide omnino gl. quæ alleg. istam legem.

ANTIQVA LECT.

Reum criminis. Accusat^9 d crimine capitali ñ ꝑt esse ꝓcurator alteri^9, antequã se purget de crimine. h. d. Quæro d rõne gl. vt colligit ex legib. quas alleg. vr̃ dicere, ꝙ si ferret snĩa ꝯ eũ, a mõ ñ posset ĩ iudicio esse, alias dic sm Doc. qa si supersederet ĩ cã sua ꝓpria, vbi si qs esset cõuentus ciuili, & postea ꝯueniret criminali, vt l. fi. ꝫ. de ord. iudi. supersedere debet, multo magis in isto casu. Sed q̃ro, qd si nõ est opposita ista exceptio, nunquid valeat iudicium? Gl. dicit, ꝙ sic; & no. eã.

LEX. VII.

Militem. Miles non põt esse procurator alterius, etiã cõiunctę personę, etiam ex rescripto Principis. h. d. Op. de l. quoties. ꝫ. de pre. Imp. off. vbi dicitur, ꝙ per rescriptũ potest remitti exceptio dilatoria, sed hęc ẽ dilatoria, ergo, &c. Sol. Dicit gl. ibi loquitur de dilatoria solutionis, hic de alia. Tu dic, ꝙ iõ, quia hoc esset cõtra publicã vtilitatem, &c. Quæro ergo, quę est ratio huius legis, quod milites procuratores esse non possunt. Rñ duplex. Vna est, ne a sua militia auocentur, quod esset contra publ. vtilitatẽ, ita loquitur hic in fi. Et secundum illam rationem hæc lex non habet locũ in milit. nostri temporis. Et est alia rõ, ne ꝑsona militis videatur terribilis aduersario. vt ꝫ. ti. 1. & 2. l. 1. &

a ista ratio haberet locũ ĩ militib. nr̃i temporis, ᵃsi sunt potẽtiores.

ADDITIO.

a Alex. Nostri temporis. Adde, qd Spec. in ti. de procu. § 1 uers. item, quod est miles tenet, qd milites nostri temporis possunt esse procuratores. Io. And. in materia extra eo. An autem clericus possit esse procurator laici. uide Fred. cons. 170.

ANTIQVA LECT.

Militem. Miles nõ põt esse procurator alterius, h. d. Opp. de l. filiusfa. §. Veterani. ff. eo. Sol. vt in gl. vel dic, vt ibi. Quæro de ratione, Gl. assignat duas rationes. Primam, ne a militia auocẽtur, ĩ quo publica vtilitas versat. Scdam, qa uideretur terribilis aduersario, & hęc posset hre locũ in militib. hodiernis. Quæro nunquid clericus possit esse procurator. Glo. dicit, ꝙ nõ, sed nũqd possit eẽt aduocatus? Vide gl. in l. 1. §. sextũ. ff. d post.

LEX VIII.

a Quod quis. ᵃProcurator ad iudicia ante li. ꝯt. aliũ substituere non potest, sed post sic, h. d. Oppo. de l. si procuratorem. §. 1. ff. mand. Sol. Ibi loquit de procuratore ad negocia, hic de procuratore ad iudicia. Cõtra utrumq; op. & vr̃ ꝙ procurator ad iudicia potest alium substituere ante li. ꝯtes. ut l. illã. ꝫ. de do. Sol. Ibi erat procurator in rem suam. Cõtra secũdũ opp. & vr̃ ꝙ procurator ad negocia nõ possit alium substituere, vñ vr̃ obstare. ff. de diuer. & temp. præscr. l. fi. §. item sciendũ. Sol. Huius timore sunt ibi multę opi. Finaliter dico, ꝙ l. si ꝓcuratorẽ, § 1. loquit in procuratore generali & §. item adiiciendum, & l. fi. §. 1 loquit in procuratore speciali. Op. contra de l. si ego, ff. qui aut clam. Sol. ibi mandatum habet certam, & limitatã formã, vnde non uidebatur electa personę industria, vt l. fi. §. 1. secus si mandatũ non hẽbat certam, & limitatã formam, vt ibi dr̃, &c.

ADDITIO.

a Poma. Quod quis. Amplia istum tex. ut per Ro. consi. 256. ubi dicit, quod in causis, in quibus non contestatur, non potest procurator alium substituere.

Paris Quod qs. Circa istam materiam uide Ro. sing. 213. inci. quid si in toto instrũ. ubi dicit, quod ẽt ista rẽa procedit, quando fieret mentio de substitutione in instro procuratorio in clausulis executiuis, puta in cña promissionis de releuando procuratorem ab onere satisdandi, uide Alex. in hoc consi. 159. Item an ista regula procedat in coniuncta persona, quæ habet mandatum a lege, uide Ro. sing. 227. inc. in illa l. 1. ad fi. Et circa illud, quod dixi supra de clausulis executiuis, uide omnino, q̃ habes in Bertachino, in uerbo, clausulæ rescriptorum. in princ. Item facit, quod dicit Comen. consi. 195. de quo scripsi in l. procu. ff. de procur. ad Bar.

ANTIQVA LECT.

Quod quis. Procurator ad iudicia ante lit. cõtesta. non potest alium ꝓcuratorem facere. hoc dicit. Op. de l. si procuratorem, §. 1. ff. mand. Glo. dicit hic, quod procurator ad negotia põt facere procuratorem ad iudicia. Sed contra ꝓdicta opp. de l. illam, infra de donat. Sol. Ibi loquitur in procuratore in rẽ suam. Opp. de l. fi. §. item adiiciẽdum, ff. de diuer. & tẽpo. pręscrip. Gl. intelligit, vt ibi not. Docto. dicũt. Aut procurator ad nego-

ad negotia est ḡnalis, & tunc p̄t facere aliū ꝓcuratorē, ut ibi h̄ēs. Aut est sp̄alis, tūc nō p̄t facere aliū. Quæro, ego facio ꝓcuratorē quēdā, q inhabilis, do sibi p̄tātē substituēdi aliū, agit ꝓcurator ī iudicio, op. ꝙ est inhabilis, q̄a nemo, &c. dicit ipse, si nō possū eē ꝓcurator, volo substituere talē. Do dn̄i, ꝙ possit fieri substō. Nā substitui⁹ ab alio īhabili, v̄r eē substitui⁹ a primo dn̄o. ar. l. itē eorū. §. si Decuriones ff. ꝙ cuiusq; vniuer. Preterea sicut nō dn̄s, ñ ꝯstituit, vt l. j. ff. c. ita ñ dn̄s, ñ ꝯstituit seruiturē, & tñ si ꝯcedo tibi seruiturē, hoc acto, ut possis ꝯcedere alteri, l. 1 nō sis dn̄s, tñ poteris ꝯcedere, ita in ꝓposito, arg. l. cū essent. §. fi. ff. de ser. rust. p̄dio.

LEX IX.

1 *Procurator in rem suam, videtur proprium negotium gerere.*
2 *Procurator si ī rē suā agit, qūo cognoscet an intētet vtilē, vel directā nu. 4.*
3 *Copia cessionis quando dari debeat ante litem contest. & nu. 5.*

a 1 **Qui stipendia.** aMiles p̄t eē procurator in rē suā. h. d. No. ꝙ procurator † in rē suā, v̄r gerere propriū negotiū, ut l. j. §. in propria, q̄n ap. sit. Et ex hoc apparet, ꝙ ipse iurat de calūnia, ut in debitis in l. 2 §. fin aut. j. de iur. cal. q̄ 2 ro, q̄n aliqs est † ꝓcurator ī rē suā qūo possum⁹ cognoscere, vtrū ītētet directā, uel utilē? R̄ñ. q̄dā sūt cas⁹ sp̄āles ī qb. ex solo titulo ꝯ ius trāsit utilis actio, quos h̄ētis no. ī l. 1. de act. & obl. In istis dēbit hoc colligi ex ꝯclōne, ñ ex narrōne. nā narrō sp̄ h̄ret originē ex p̄sona alteri⁹, vt hic ī ꝯclōne cognoscit̄, nā si q̄dē intēto directā, dēo petere aduersariū meū ꝯdēnari mihi ꝓcuratorio noīe, l; ī rē meā, ut l. planc. ff. fa. ercis. Sed cū uolo ītētare utilē, dēo petere reū ꝯdēnari mihi noīe meo, q̄a ī eo est actio utilis ex p̄sona mea. Ita p̄t ītelligi hæc lex. sed ī actionib. ī qb. vtilis nō trāsit solo titulo, nisi cedat, ad hoc, ut uideat̄ utilē ītētare, est necesse, ꝙ fiat mētio de cessione, q̄a aliter utilis actio nō ꝯpetit, & si de cessiōe nō fieret mētio ī libello, nō n̄r ītētara utilis, q̄a ex eo ñ p̄t colligi. Et uerba dēnt ītelligi s̄m ītētionē ꝓferētis, nt ff de iud. l. si qs itē. 3 Et ex hoc p̄t determinari illa q̄ō, utrū de † cessione dēat fieri copia añ li. ꝯt. Certe si q̄dē agit̄ directa, dēt fieri copia añ li. ꝯt. q̄a agit ꝓcuratorio noīe alteri⁹, & sic p̄sona dēt pri⁹ lītimari, sed si ipse ageret utili, tūc agit suo noīe, l. t originē petitionis sumat ex p̄ b sona alteri⁹, ut hic, merito ñ dēt facere copiā b añ li. ꝯt. q̄a hęc magis respicit iustitiā cāę, q̄ lītimationē p̄sonę. Ita determinat Ia. Bu. in quadā sua disputatione. De hoc dixi ī l. si duo. ff. de sol. &c.

ADDITIONES.

a Qui stipendia. Adde inquantum Alex. tangit, an cessio facta per priuatum in ecclesiam ualeat tanquam facta in potentiorem Ro consil 419. Et an exceptio, quę obstat cedenti, obstet cessionario, per Pau. de Cast consi 42.
b Copiam. Adde, ut per Spe in ti de instr edi. §. nunc dicamus uers sed numquid eccl.
* Menoch. Dec. late cons. 303. col. 1. cons. 546. nu. 1.

ANTIQVA LECT.

Qui stipendia. Miles potest eē procurator in rē suā, h. d. No. tex. ī medio legis, q dicit, ꝙ q agit nomine cesso⁹, facit in libello mentionem de persona cedē- 4 tis. Quærūt Doc. & Gul. tetigit in l. si quis in rē. ff. c. qualr † cognoscat, q̄n intētatur directa, vel vtilis. Et dr̄, ꝙ q̄ñcunq; quis intentat directā noīe cedētis, tam in narratione, quam in cōclusione fit mentio in libello de p̄sona cedentis. V. g. dico, ꝙ cessit mihi iura, dico ēt, ꝙ fecit me procuratorē in rē meā, quare peto mihi dari, & solui &c. Hic apparet intentatā esse directam. Sed si dicerē, dico, q̄d Titius mihi cessit iura, Ideo sum ꝓcurator in rē meā quare peto mihi dari, & solui, & sic apparet intentatam esse utilem. Nā utroque casu fit mentio de cedente in narratione. Et facit ad 5 q̄ōnē, tu agis iure cesso, peto mihi fieri copiā instr̄i cessionis, † nū quid dēt dari ante lit. contest. do. Iac. determinat, q̄d si apparet ex forma libelli esse propositā directā, dēt dari copia, quia primo de persona &c. vt l. licet, j. eo. Sed si apparet intentatā esse utilē, nō debet dari, quia potius n̄r tractandum de meritis causæ, q̄ de p̄sona, ut l. 1. post prin. ff. de eden. In cōtrarium v̄r, quia ipse est procurator, & debet ostēdere mandatū, vel cauere de rato, vt l. 1. s. c. Sed d̄t, quod ibi loquit̄ in agēte nomine alieno, hic nomine suo.

LEX X.

1 *Fines mandati sunt diligenter attendendi.*
2 *Cōcedo tibi plenā administrōnē, & cōcedo tibi liberā administrōnē, est idē.*
3 *Idem importans illa uerba, ut possit facere omnia, qua ipse dominus posset.*
4 *Agere cōtra procuratorē, q fuit in dolo, quā cōtra dom, quādo prius liceat,*
5 *Clausula, ꝓmitto me h̄re firmū, & ratū &c. an īportet liberā administrōnē,*

a **Si procurator.** aSi procurator fines mādati egreditur nō prȩiudicat dn̄o, secus si nō egreditur, sed in eo. ꝙ dolo fecerit, poterit a dn̄o conueniri, h. d. Circa primam partē quæro exemplum, q̄no fuit ad vnam speciē constitutus. gl. ui̅ intelligere, ꝙ fuit datus ad litigandū, & trāsegit, & s̄m hoc quęrit̄, an transactio præiudicet dn̄o. Ista opi. est ꝯ l. iram. ibi rē iudicatā rescindi, &c. Et ideo pone casum, ꝙ fuit factus ꝓcurator ad unū articulū, ut puta ad respōdendū positionib. tñ, vel producendū testes, vel instrumenta, & ipse litigauit vsq; ad s̄niam, v̄ñ dubitat̄ an s̄nīa noceat dn̄o. Et ista est uera lec. ex qua 1 no. ꝙ † fines mādati sunt diligenter attendendi. ut hic, & l. diligēter, ff. mand. ꝯcor. aliæ sunt hic in gl. Venio ad secundam partē,

b q̄ro q̄n qs dicat̄ h̄re plenā b p̄tātē? Quidā dn̄t q̄n h̄ēt speciale mandatū. Alii dn̄t, & istud tenet gl. q̄n h̄ēt liberā, & tene mēti, & vide a gl. Et sic no. ꝙ idē ē dicer̄, † ꝯcedo tibi plenā administrōnē, & ꝯce c do tib liberā administrōnē. Idē forte īponāt illa verba c q̄ cōter 3 apponūt̄, † vt possit facer̄ oīa, q̄ ipse dn̄s posset, vt p̄ hoc videat̄ ꝯcedi libera, vt l. j ff. d̄ off. ꝓcu. Cæsa. Venio ad fi. legis, dr̄, ꝙ dēt agi ꝯ ꝓcuratorē, & ñ rescīdi s̄nīa. Cōtra, ff. de dol. l. elegāter, §. pe & l. si 4 ꝓcuratorē, ī pri. ff man. Sol. di gl. fateor, ꝙ pri⁹ † dēt agi ꝯ ꝓcuratorē, s̄t ē soluēdo, alias ī subsidiū possit h̄ri regress⁹ ꝯ p̄rīcipalē, vt ī ꝯriis. Cōtra istud op. fortiter. Q̄ñ plures ꝯmittūt dolū, q̄libet p̄t ꝯueniri p̄rīcip̄r, actione d̄ dolo, vt l. si plures, ff. d̄ dol. ergo si hic ꝯmisit dolū ꝓcurator, & aduersari⁹, dēt posse agi ęqualr ꝯ quēlibet. Sd hic dr̄, ꝙ d̄mū ī subsidiū agir̄ ꝯ aliū, quare male sol. Hęc ē veritas. Q̄ñq; vn⁹ tm̄ ꝯmittit dolū, & tūc ille dēt ꝯueniri pri⁹, postea ī subsidiū ꝓueniat̄ ad eū, q ꝯmodū s̄ētit ex dolo, vt l. fi. §. plane, ff. d̄ eo p quē fac. erit. Q̄ñq; plures ꝯmiserūt dolū, tūc si q̄dē dolus oīum venit purgād⁹ ꝑ actionē d̄ dolo, tūc q̄libet p̄t ꝯueniri, vt l. si plures. ff. d̄ dol. Sd si dol⁹ vni⁹ purgat̄ ꝑ actionē de dolo, dol⁹ alteri⁹ purgat̄ ꝑ actionē ex ꝯctu, tūc primo ꝓueniat̄ ad eū, q p̄t ꝯueniri ex ꝯctu, & ī subsidiū ꝯ eū, q p̄t ꝯueniri d̄ dolo. Hic ē cas⁹ hic, nā ꝓcuratoris dolus purgat̄ ꝑ actionē mādati, vt h. d. gl. vlt. ī fi. & bñ, dol⁹ vero rei purgat̄ per actionē de dolo, q̄ cū sit subsidiaria; ad eā dēt ultimo perueniri, ut l. j. §. ait. ff. de dol. l. 1. j. de dolo, &c.

ANTIQVA LECT.

Si procurator. Procurator egrediēs fines mādati nō p̄iudicat dn̄o. Sed si dolum ꝯmisit nomine dn̄i, p̄t ꝯueniri, h. d. Quęro qs dicat̄ h̄re plenā p̄tātē, vide gl. ibi dū d̄t, tu dic, sufficit &c. Et no. ꝙ paria sūt ꝯcedere ꝓcuratori plenā p̄tātē, aut ḡnalem cū libera. Quæro nunq̄d ꝑ hęc verba ꝓmitto firmū, ratū, gratū, & acceptū, &c. videat̄ cōcessa libera administratio. Quidā dn̄t, ꝙ sic. & est casus in l. 1. ff. de proc. Cæsar. Cy. dicit hic, ꝙ io l. q̄ Tuberonis in pri. ff. de ꝓcu. nō dēt cōcedī libera p̄tās ḡnalr̄, sed ī p̄āle sic No. tex. cū gl. super verbo plenam, & idem est siue dicat plena, siue ḡnalis, & libera Quid si dicat̄ in 5 aliquo ꝓcuratore ḡnali: & † ꝓmitto me h̄re firmū, & ratū, q̄cq̄d ꝓcurator me⁹ fecerit, nūq̄d ex his verbis videat̄ īduci libera p̄tās, & administrō? Et tex. in c. per tuas, j. de arb. & ī c. de cętero, ex̄ de trāsa. v̄r velle, ꝙ sic. Videbat̄ ꝯriū, q̄a iura n̄ra requirūt, ꝙ sp̄alr̄ dēt ꝯcedi libera, ī l. quā Tuberonis, hic alle. ī 1. gl. & no. gl. in l. si liberā, j. ꝙ cū eo: tñ. hoc satis ęq̄pollere v̄r. Et ex dictis tex. colligitur de ḡnali, & libera. uide l. creditor, §. Lucius. ff. manda. Fran. Tigr.

ADDITIONES.

a And. Barb Si procurator. Adde Doc in c. petitio, de procu. & ibi do. Ant. quomodo distinguit q. tactam hic per l. si procurator.
b Add. Plenam. Adde quam potestatem habeat procurator constitutus generaliter, & ad facienda ea, quæ ipse dominus possit. Bal consi 432. lib 2. & inquantum. Alex. tangit an procurator constitutus ad lit. contest. possit persistere usque ad sentētiā, adde Pau de Cast. cons 333
c Menoch. Illa uerba. Ruy. cons. 219. nu. 3 cir. med. lib. 1.

LEX XI.

1 *Tutor, vel curator non constituunt procuratorē, sed actorem, & de ratione post vero litis contestationem sic, & nu. 5. & 15.*
2 *Tutor, vel curator sunt quasi domini.*
3 *Administratores, qui faciunt fructus suos, possunt procuratorē constituere*
4 *Episcopus, & tutor non parificantur*
6 *Tutor ad negocia constituit procuratorem.*
7 *Tutor quomodo constituit actorem, & quando.*
8 *Actor potest constitui ad unam rem.*
9 *Actoris officium, quod finiatur finito tutoris officio.*
10 *Pupill⁹ cū authoritate actoris, cōstituit ꝓcuratorē nō tñ ad alienādū. n. 11.*
12 *Minor carens curatore contrahit, & ad negocia procuratorem cōstituit.*
13 *Tutor quando poterit ipse solus reuocare procuratorē a pupillo cū eius authoritate constitutum,*
14 *Procurator a minore constitutus, quod debeat cauere, quod minor non petet restitutionem in integrum.*
16 *Tutores, & curatores ex vna parte æquiparantur procuratoribus.*
17 *Tutor vel curator, an habeat plenam administrationem.*
18 *Tutor non potest cedere actionem pupillo competentem.*
19 *Differentia quando actor constituitur a iudice, tutore petente, & quando est constituens a tutore cum iudicis decreto.*
20 *Episcopus censetur usurarius.*

Neque tutores, Bīh. d. Tutor, & curator, ex sua p̄sona ꝓcuratorē ñ ꝯstituit, sed minori ꝯstituēti authorizat̄. Itē post ꝯtestōnē litis ipse ex sua p̄sona ꝯstituere 1 poterit. No. ex prima parte, † ꝙ tutor, & curator ñ p̄nt ꝯstituere ꝓcuratorē. Scdo possūt ꝯstituere actorē. Quęro d̄ rōne isti⁹ primi dicti. R̄ñ. ꝓcurator dēt ꝯstitui a dn̄o. Iō d̄t lex, ꝓcurator ē, q aliena negotia mādato dn̄i agit. vt l. 1. ff. c. sed tutores, & curatores nō sūt dn̄i, ergo ñ p̄nt ꝯstituere ꝓcuratorē. Cōtra op. d̄ l. q fundū. §. 2 si tutor, ff. ꝑ emp. Sol. † Nō sunt dn̄i ꝓprie, sed quasi dn̄i. Vlterius op. ī auth. de sanc. epis. §. si q̄n. ubi dr̄, ꝙ ep̄s constituit procuratorē, & tñ non est dn̄s. Dicit gl. expone procuratorem. i. syndicum. 3 Idē v̄nt velle ī l. 1. ff. c. Doc. n̄ri. Alii dn̄i ꝯriū. Nā q̄dā † sunt administratores ad vtilitatem ꝓpriā, ita, ꝙ faciūt fructus suos, ut p̄, q est

litim⁹ adminiſtrator filii, tūc vere ꝯſtituit ꝑcuratorē ēt añ lit. ꝯte. vt l. j. ĩ ð bo mat ſm verā opi l. 3 gl. ibi videan̄ aliter dr̄e, & male.
4 Eadē rōne dico ĩ epõ, ꝗ poſſet ꝯſtituere ꝑcuratorē. nec ē † bona ſimilitudo epi. & tutoris, q̄a fruct⁹ ſuos tutor n̄ facit, & iō ſcā fuit q̄dā Decre. ex eo c. petitio, q̄ dt, ꝗ ñ ē curãdũ d̄ iſtis noībus, vtrũ vocet̄ ꝑcurator. actor, vł ſyndic⁹, vel q̄uo. Itē op. de l. ita āt. §. geſſiſſe. ð admi. tu. vbi tutor p̄t agere ꝑ aliũ. Et ſic apparet, ꝗ facit ꝑcuratorē. Sol. Ad † iudicia tutor nõ põt facere procuratorem an
5
6 te li. conte. Ita loquit̄ hic. Ad † negocia p̄t, ut l. ꝯ̄ria, & l. ſi procuratorē. §. 1. ff. man. & uidiſtis ſ. e. l. ꝗ quis. Rō, q̄a negotiũ dẽt pertinere ad tutorē, & dr̄ negotiũ illud ſuũ cura. & ſolicitudine, vt l. ſi pupilli, §. item q̄ri, de neg geſt. & ꝗ ibi no. merito ad negotiũ illud põt procuratorem ꝯſtituere, ſed actio non eſt tutoris, ſed propria pupilli, merito nõ p̄t ad actionem ꝯſtituere procuratorē. Opp. dr̄ hic, ꝗ põt ꝯſtituere actorē, imo vr̄, ꝗ dẽat ꝯſtitui a iudice, vt Inſti. de cura §. fi. Item vr̄, ꝗ non poſſit ꝯſtitui, niſi de neceſſitate, q̄ñ tutor, vel curator impedit̄ gerere, l. decreto. ff. de admi. tut. hic aũt ſimpr̄ ꝑmittit, quare male. Solu. Dñi quidā, ꝗ hic deficit, ſupplet̄ ꝑ illas leges. Alii dñt & verius, ꝗ duplex eſt mod⁹
7 ꝯſtituendi. Vno mõ, ꝗ † ꝯſtituat eũ tutor authorizãte iudice, vt hic. & l. ſi actor, ĩ. de app. Alio mõ, ꝗ ꝯſtituat eũ iudex de uoluntate tutoris, uel curatoris, ut l. ꝯ̄ria, quilibet iſtorum modorũ eſt bonus, & uerus. & uide gl. ad aliud, ꝗ vr̄ hic requirere, ſ. ꝗ ita demũ poſſit ꝯſtituere, ſi tutor eſt impeditus agere. Dico, quod oēs
a Doc. tenent, ꝗ hoc nõ eſt de neceſſitate. a Sufficit. n. ꝗ nolit, uel nõ poſſit, ſicuti dicimus in ꝯſtõne procuratoris, vt ff. de procu. l. 1. in fi. Ita tenent Doc. in l. Decreto, ff. de admi. tut. ibi uide, & ĩ l. actor rē rat. hab. & ita oēs tenēt. Quæro, in quo differt hic actor a procuratore? gl. ponit plures dr̄ias, quas uide. gl. iſta in oĩb. dicit
8 bñ, niſi in uno † dũ dicit, ꝗ actor nõ p̄t ꝯſtitui ad vnā rē, ꝗ eſt ꝯ̄ caſum in l. ſi actor, ĩ. de app. Item no. quod hic dicit glo. q̄ offm̄
9 † actoris finit̄, finito offõ tutoris. Alias de iſtius actoris nã plene
10 dixi in l. actor, ff. rem ra hab. Quero, vtrũ pupillus † authoritate iſtius actoris poſſit ꝯſtituere ꝑcuratorē? Ia. de Are. & Ia. Bu. dñt, ꝗ ſic, ut ſicut p̄t authoritate tutoris, ita ēt authoritate iſtius acto-
11 ris. Fallit ĩ caſu, ĩ quo p̄ſñtia tutoris req̄rit̄. ſ. ĩ † alienõne rerũ ĩmobiliũ, ĩ. de ꝑd mi l. in minorũ & ĩ. co. l. procuratorē, ſm uerā lect.

Venio.

Ad ſcđam partē, no. ex hac particula, quod minor põt ꝯſtituere procuratorē cũ authoritate tutoris, & curatoris. Cõtra ff rē rat. ha. l. 1. in prin. ubi ur̄, ꝗ poſſit ēt ſine authoritate tutoris. Gl. & tex. uñr uelle in l. 3, §. 1. in fi. ff. qui pe. tu. ꝗ in illis caſib. in quib. minor ſine authoritate alterius hẽt lĩtimam ꝑſonã, in illis caſib. ſine alicuius authoritate, p̄t ꝯſtituere ꝑcuratorē. Facit ad hoc l. ēt, §. abſens, ff de man. vin. Ita dẽt intelligi lex
12 ꝯ̄ria: tene mẽti. Debes ſcire † q̄ minor curatorem non hñs p̄t ꝯ-
b here lĩtime, b vt ĩ. de in inte. reſt. l. ſi curatorem. Itē ad negotia põt procuratorem ꝯſtituere ſine alterius authoritate, ita loq̄t ꝯ̄rium
c Quæro, an iſte c procurator ꝯſtitutus a pupillo cũ tutoris † authori-
13 tate, poſſit ꝑ ſolũ tutorē reuocari. Iſtã q. tangit Gul. in l. ſi qs mãcipus, §. 1. de inſtito. Inn. tangit ex̄ de poſt. p̄ræl. c. bonæ. in gl. ſuper. temere, & tangit, de teſt. c. p̄ñtiũ, q̄ eſt hodie li. 6. olim erat extrauagans, & incipiebat, ad hoc, & ibi ipſe ur̄ melius loq. Nã q̄dã ſunt, quæ pñt agi per adminiſtratorē ſolum, & procurator ad illa ꝯſtitutus poterit per ſolum adminiſtratorem reuocari, q̄ñ in illis habet plenã adminiſtrationē, & in adminiſtratione eſt, poſſe procuratorem reuocare. Quædã ſunt q̄ non pñt geri per ipſum ſolũ, & in illis ipſe ſolus nõ poterit reuocare, ſicut ipſe ſolus iſta negotia nõ poſſet agere. Iſta ſũt uerba ſua pulchra, ſed q̄ñ ipſe adminiſtrator aliũ procuratorē conſtituit, tunc non eſt dubiũ, ꝗ p̄t reuocare, quinimo eius morte reuocat̄ mandatũ. ut l. ſi ꝑ epiſtolã, de acq. hær. facit d. l. ſi quis mancipus, §. 1. de inſt. & ꝗ ibi ꝑ
14 Gl. Quæro † utrũ ꝑcurator ſi ſit ꝯſtitutus a minore, debeat cauere, ꝗ minor in inte. reſt. non petet, tex. & gl. vñr uelle, ꝗ ſic, in d. l. 1. in prin. ff. rem ra hab dic, vt ibi. Venio ad tertiam particulã, q̄
15 no. ꝗ † poſt li. conte. tutor, & curator conſtituunt procuratorē.
16 Item no. quod æquiparant̄ † tutores, & curatores ex una parte ꝑcuratoribus. Sed quæro vtrum tutor, & curator uideant̄ habere
17 † plenam, & liberam adminiſtrationem? Gl. dicit, quod ſic in l. mandato generali, ff. eo. ti. & tetigi ſ. de pac. l. pactum curatoris.

ADDITIONES.

a Io. Fr Rue. Neceſſitate. Adde, quod Bar. in d. l. actor, tenet contrarium.
b Parif Legitime. Hoc intellige ſi non habet curatorem, alias non poſſet. Vide Pau. de Ca. in l. 3 in fi. prin ff. rem rat. hab. Men. Iaſ conſ 48. nu. 2. lib 2.
c Barb. An iſte. Vide Bar in l. poſt litem. ff. eo. ubi alle. ſibi contrarius.
Io. Fr. Rue. Adde Are. in l. ſi per epiſtolam ubi refert. & ſequit diſtinctionem Barto. hic. ff. de acq. hær & idem tenet Bar in l. actor ff. rem rat. hab.

ANTIQVA LECT.

a **Neque tutores.** Tutor, & curator a procuratorē ex ꝑſona ſua nõ ꝯſtituũt, ſed minori cõſtitutenti authorantur. Itē poſt lit. cont. ipſi ex ſua perſona ꝯſtituere poterunt, h. d. in j. par. No. ꝗ tutor, & curator non pñt ꝯſtituere procuratorē, ſed actorem. Quæro de rõne. Rñd. vt ex gl. primo colligitur, q̄a nõ ſunt dñi, & procurator eſt, qui mãdato domini aliena negotia adminiſtrat, vt l. j. ff e. Cõtra hoc op. de l. q fundũ, §. ſi tutor, ff. pro emp. Sol. Sunt quaſi dñi, vt ibi, nõ domini vere, vt hic Op. auth. de ſan. epiſ. §. ſi quãdo, vbi dt, ꝗ epſ ꝯſtituit procuratorē. gl. hæc mag. poſt prin. dt, ꝗ ibi debet exponi ꝑcurator, i. ſyndicus. Idē in l. 1 ff eo. No. Doct. ꝯ, nã epſ eſt adminiſtrator ad vtilitatē propriã, merito põt conſtituere ꝑcuratorē, vt in ꝯ̄rio. Simile videm⁹ in patre, q̄ eſt legitimus adminiſtrator, & hẽt vſum fructũ, & iõ poterit cõſtituere procuratorē ante lit. cont. vt ĩ. de bo. ma. l. j. licet gl. alibi aliter intelligat. ibi eſt caſus. Op. de l. ita autē, § geſſiſſe. de admin. tut. vbi tutor gerit ꝑ aliũ. Sol. dt gl. ꝗ ad negotia põt ꝑcurator cõſtitui, nõ ad iudicia, vt l. ſi ita procurator, §. j. ff mã. No. ĩ l. ꝗ qs, ſ. e. & eſt verũ, ꝗ negotia pupilli, ſũt tutoris, & curatoris, cura, & ſollicitudine, & iõ facit procuratorē ad id, ꝗ eſt ſuũ: actiones aũt, q̄ in iudicio reducũt, nõ pñt eſſe niſi ipſi⁹ pupilli, & ideo ad actionē illã inducendã in iudicio procurator
18 cõſtitui nõ põt. Et ex hoc puto ꝗ † cedere nõ poſſit tutor actionē pupillo cõpetētem, vt l. põt, ff. de auth. tu. & in Spec. de ceſſione actionis, § j. verſ. patet ego ex p̄miſſis, q̄uis Bar. ꝯ, in d. l. p̄t. Opp. & vr̄, ꝗ debeat cõſtitui actor a iudice, nõ a tutore, vt inſt. de cur. §. fi. l. actor, ff rē ra. hab. Gl. hic mirabiliter ſoluit, ꝗ duplex eſt modus ꝯſtituēdi actorē, primo, ꝗ ipſe actor ꝯſtituat (per tutorē) cũ authoritate iudicis, vt hic. & l. ſi actor, ĩ. de app. dũ hic dt, actorē cõſtituere dẽnt, ꝗ ſi cõſtituunt. Secundus modus, ꝗ cõſtituatur ꝑ iudicē petente tutore, vt in ꝯ̄rio, vt l. curator, ff de tuto. da. ab his, q̄libet modus eſt bonus, vt hic. Glo. no. dt. Sed iuxta hoc q̄ri-
19 tur, ſi in effectu iuris eſt † aliqua dr̄ia inter modũ ꝯſtituēdi actorē? Rñd. & iſtud aduertatis, q̄a iſta eſt opi. mea. Dña eſt, q̄a ſi dubitet̄ de mãdato actoris, ſi q̄dē eſt ꝯſtitutus a iudice tutore petēte, dẽt cauere de rato, ſ. pupillũ ratũ habiturũ, vt d. l. actor, & ibi no. ff rē ra. hab. Si vero eſt ꝯſtitutus a tutore, cũ decreto iudicis, tũc dẽbit cauere tutorē ratũ habiturũ, q̄a tutor eũ ꝯſtituit, hic eſt caſus in l. 2. ff. de cur. bon. dan. poſt prin. Op. hic ſimpr̄ ꝑmittit ꝯſtituere actorē, ꝯ imo nõ p̄t niſi ex cã, vt l. decreto ff. de adm. tu. gl. hic, & ibi vñr hoc fateri. Doc. ibi dñt, ꝗ veritas eſt, ꝗ cã dẽt eē voluntaria, vł neceſſaria, vt l. curatorē, ĩ. q da. tu. poſ. vbi gl. hoc tenet & iõ in inſtrõ actoris dẽt apponi cã, ꝗ ille adminiſtrator ĩpedit̄, vel ꝑꝑ ĩfirmitatē, vel abſñtiã, vł negotiorũ multitudinē, ſm, ꝗ placet ibi. Quæro circa iſtã partē, in quo differ actor a procuratore. Dic, vt in gl. q̄ dt bñ p̄terq̄ in eo, videlicet in vno, ꝗ dt, ꝗ nõ põt ꝯſtitui ꝑcurator ad vnã rē. Nã ad vnã rē ꝯſtitui p̄t, vt l. ſi actor. ĩ. de app. Quærit gl qualr̄ finiat̄ offm̄ actoris. Certe ſicut finit̄ offm̄ tutoris, ꝗ tene mẽti. Facit ad hoc ff. de tu. l. ſolēt, & l. curēt. Quæro nũq̄d pupillus authoritate huius actoris poſſit ꝑcuratorē ꝯſtituere? Ia. de Are. & d. Ia. Bu. dñt, ꝗ ſic, niſi in materia alienõnis rerũ immobiliũ, vt ĩ. ð fideinſ. mi. l. minorũ. Venio ad ſcđam partē, dr̄ hic, ꝗ pupillus, & adultus p̄t ꝯſtituere procuratores authoritate tut. & cur. ꝯ imo ſolus, ff. rē ra. ha. l. 3. in prin. Sol. tex. & gl. ĩ l. 3. ff. q pe. tu. vñr velle, ꝗ in illis caſib. in q̄b. minor hẽt lĩtimã ꝑſonam, poſſit ſine tutore, vel cura. Ad idē facit l. ēt, § abſens. ff. de man. vin. & ꝗ no. in c. ſępe, de reſ. ſpo. ꝑ litt. Sed q̄ro, an ꝑcurator ꝯſtitutus a minore, ꝑut hic dr̄, dẽat cauere, ꝗ minor nõ peteret reſtit. in inte. tex. eſt. & gl. in d. l. 3. § j. ĩ prin. ff rē ra. ha. dic, vt ibi. Quæro ex̄ gl. q̄ñ ꝑcurator eſt ꝯſtitutus a pupillo cũ authoritate tut. an poterit ꝑ ſolũ tutorē reuocari? Hoc tãgit Gul ff de inſti. l. ſi quis mãcipis. §. 1. Inn. in ſimili, ĩ c. bonæ. ex̄ de poſtu. in gl ſuper verbo temere. & ex̄ de teſtib. c. p̄ñtium, li. 6 q̄ olim incipiebat, ad hoc, ut ibi loquit̄, ꝗ alibi dt, & ꝑut colligo, vr̄ ſic loq velle, aut ille ꝑcurator eſt ꝯſtitutus ad ea, q̄ ſolus tutor, vel ſiſis adminiſtrator facere poſſet, & tunc poſſet ꝑ ipſum reuocari. Rõ, q̄a etiã hoc reuocare eſt in adminiſtratore. Quædã ſunt, quæ nõ pñt geri per eũ ſine pupillo, vel ꝑ p̄latũ ſine capĩo. Iſta vñr verba ſua, ſed q̄ñ eſſet ꝯſtitutus a tutore ſolo, eius reuocatio ſola ſufficeret expreſſa, vel tacita ꝑ mortē, vt l. ſi per epĩam, de acq. hære. Venio ad tertiã, dr̄ ꝗ poſt lit. conte pñt cõſtituere procuratorem. Rõ patet, q̄a ſunt dñi litis. No. æquiparari tut. & curat. procuratorib. ꝗ eſt bonum, ꝑꝑ multa argumēta. Quæro, circa iſtã l. vtrum tutor, vel curator habeat liberã. Gl. eſt, ff. e. l. mandato generali. Conſueui dicere in l. pactũ curatoris, ff. de pac. Quærit gl. quid ſi eſt cõſtitutus a pupillo, ſine authoritate tutoris. Tu dic, vt in ea dr̄, ꝗ ſi data eſt ſnia ꝑ eo, ualet, no in p̄cedenti l. q̄ dicit, plenam, quia importat liberã. Vide multa ſupalia verba, ex q̄b. libera poteſtas colligat̄. Vide gl. l. cum decreto, ibi cum dicit, ꝗ epſ poſt lit. ꝯt. non eſt ſimplex adminiſtrator, ſed habet ius in re, quia cenſetur vſurarius, vt l. 2. da
20 epiſ. & cle. Canoniſtę dicunt, ꝗ † etiam vſufructuarius, ut no. gl. ex̄ de offic. ordi. li. 6. ſic ergo patet, ꝗ qui habet uſumfructum in bonis filiiſfamilias, põt procuratorē facere in litem, ēt ante lit. ꝯte, & probatur in l. j. ĩ. de bo ma. ibi, dũ dicit, atq; oĩa agere tanq̄ dominus, ergo facit procura ante lit. cont. ſicut epſ, quãuis gl. ĩ d. l. not.

ADDITIO.

a Curator. Adde an executor poſſit ante lit. conteſt procuratorem conſtituere, tales Ale. Pau. de Caſt. conſ. 248. An autem minor poſſit cum iuramento procuratorem conſtituere, uide Bal conſil. 176 lib. 1. Et qualiter intelligatur, ꝗ procurator factus ſit dominus litis per lit. cont. uide Old. conſi. 317. & de priuilegiis conceſſis a iure poſt lit. cont. procuratori, uide per eundem conſ. 130 & inquantum Alexan. dicit, quod meminit ſe alibi legiſſe, quod Rectores hoſpitalium poſſint ante lit. cõt. procuratorem conſtituere, dic, quod idem dicit Imo in Cle fi. de procur.

no.ɔ̄riũ,& male ĩ gl.ibi,q̃ ĩcipit ordinatũ,&c. Vide gl.q̃ ĩcipit,debẽt ad oĩa hæc gl.dt male.dic ergo,& melius,ut no.ĩ l. si actor ĵ. de appel.in gl.q̃ ĩcipit,a p̄side.& c.ĵ.eo.gl.dũ dicit,ꝙ ipse iudex,vel tutor cũ decreto iudicis actorẽ ɔ̄stituit,ĩtellige dũ dt.vñ si pc tẽte tutore ei dare,ĩ hoc qñ ɔ̄stituit a tutore,vĩ a iudice.Rõ drĩæ ẽ qa si dubitaret de mãdato ipsius actoris p qđ uidebaĩ caueri đ rato,dẽt cauere pupi.ratũ habiturũ.Si uero a tutore,dic,vt s̄ ſm mẽbrũ probaĩ ex l.2.ff de cur.bo.dan ĩ 2.§.con:uncta gl. cũ tex.

L E X XII.

1 *Defensor idoneus quilibet maior est,cum satisdatione tamen,& cautione iudicatum solui,defendendi,& de dolo.& nu.4.*
2 *Filius tanquam coniuncta persona agit pro patre sine mandato.*
3 *Minor quando sit idoneus defensor.*
5 *Coniuncta persona quando admittatur ad agendum pro coniuncta persona,& quid si sit minor.nu.6.*
7 *Minor pt eẽ pcurator,licet reijciaĩ exceptio minoris ætatis ante lit. cõtes.*
8 *Exceptio,ꝙ procurator est minor,non reddit iudicium retro nullum.*
9 *Minor 25.ann.quando potest esse procu.ad iudicia,uel ad negotia.*
10 *Minor quando admittitur ad defendendum sine mandato,uerba sentẽtia in ipsum formantur,nec restituitur ipse minor,& nu.11.*
12 *Consors eiusdem litis,sine mandato,quando admittatur.*
13 *Amicus pro amico,an admittatur sine mandato.*
14 *Coniuncta persona an solui possit,& quomodo debeat concludere.*
15 *Coniuncta persona post litem cõtestatam,& satisdationes præstitas,ꝙ possit procuratorem constituere.*

Exigendi. Ista lex no.& sing.ẽ,& hr̄ h.d. Quilibet maior ẽt sine mãdato admitti ad defendẽdũ absẽtẽ,& ad agẽdũ p ɔiũcta psona pt admitti.& ipse minor ẽt sine mãdato admittiĩ ad defendẽdũ prẽm abñtẽ,cũ ɔ̄ eũ possit pueniri ad diffinitiuã sñiam:& hẽt duas partes. Primo examinabiĩ exceptio defect' mãdati.Scḋo examinabiĩ defect' ætatis excep.Scḋa ibi,sanc.No.tu iuuenis,ꝙ qlibet † maior est idone' defensor alterius,cũ satisdõne.Scḋo no.† ꝙ fili' tanq̃ ɔiũcta psona pt intẽtare actionẽ p̄ris sine mãdato.Tertio no.ꝙ minor ñ ẽ idone' đfensor rĩr. Vl.no.casũ spãlẽ,ĩ quo† minor admittiĩ ad defendendũ. Rõ spãlis ẽ duplex,ut qa fili':& qñ ɔ̄ abñtẽ poterit pueniri ad diffinitiuã sñiam Opp. hic dr̄,satisdõne p̄stita p defensione: ɔ̄ imo dẽt cauere iudicatũ solui.ut ff. iud.sol.l.iudicatũ solui.Fateor,ꝙ hic dr̄.& alia obseruatiõe,&c.Et ĩtelĩr,ꝙ ĩterponaĩ illa† stipl̃o,q̃ ɔtinet illas tres clãs.i.de defendẽdo,& dolo,& soluere ĩdicatũ,ut l.ɔ̄tra.Alii dñt,ꝙ ista uerba ĩtelligũĩ,ꝙ dẽat cauere de rato.ꝙ gl. reprobat,& bñ,dic,vt ĩ ea. Vlt.op.ff.de min.l.p̄ri.eir. p̄ri.& uadit ista op.ad ſm no Sol.† Cõiũctaa psona admittiĩ p ɔiũcta ad agẽdũ sine mãdato uerũ est,nisi ĩ casib.ĩ qb.reqriĩ spãle mãdatũ,ut legib ɔ̄triu,ꝙ dic,vt ibi.Quæro,an† ɔiũcta psona possit agere pro ɔiũcta psona minore? Vr̄,ꝙ nõ,qa admitteretĩ cũ mãdato minoris,ergo,nec sine mãdato.ut s̄.e.l q abñte.ɔ̄triũ determinat gl in l.tutores[b] q post.in p̄ri.de admi.tut ĩ gl.paiua.Dixi tibi ĩ l. si actor ĵ.de app.& hoc tãgit la.de Are.& Cy. Venio ad scḋam partẽ principalẽ,& ur̄ tex.sibi ɔ̄dicere.Nã primo dicit,nõ iniuste potuit repelli.Postea dicit,ꝙ iustũ fuit eũ admitti,& sic ɔ̄dicit tibi Sol.ſm uerũ intelĩm iniuste potuit repelli,ſm cõem rĩam, iustũ fuit eũ admittere iure spãli,duplici de cã,ut dixi.& ista est uera sol. Alii dñt,ꝙ iniuste potuit repelli ante lit.ɔt.sḋ post lit. ɔt. ñ dẽt repelli.[c]& vide gl.q̃ ppnit hoc,ꝙ tene mẽti.Et sic no.ꝙ exceptio minoris ætatis,ñ pt obiici pcuratori post lit. ɔt. sicut nec exceptio militię,vt ĵ.l px.& ꝙ habuisti no.ĩ l.reũ.s̄.e.Ex quo no.† ꝙ exceptio,ꝙ pcurator est minor,nõ redd t iudiciũ retro nullũ. Et iõ ñ pos[d]set opponi sp.dvt ĵ.e.l 1 alil dicãt,ꝙ hic sequiĩ,sed multo iustius,&c.poniĩ correctiue.Tene primã.Itẽ op hic dr̄,ꝙ minor nõ põt esse pcurator.Cõtra in l.si collectaneus,ff.de ma.vind. Insti. qb. ex cau.manu.nõ li.§.cadẽ lege.ver.& seruus,q manumitti.dt gl. ibi loquiĩ†de pcuratore ad negotia,quẽ sufficit esse maiorẽ 17. an.hic ĩ pcuratore ad iudicia,q dẽt esse maior 25.an.Iac.de Are.& eũ sequebaĩ dominus.Old.dt ɔ̄triũ,ꝙ pcurator ad iudicia põt esse si est maior 17.ann. vt legib.ɔ̄triis,q̃ sic dñt intelligi de necessitate.Nã ibi vr̄,ꝙ iusta cã est manumittẽdi seruum,vt sit procurator,si hẽat ętatẽ sufficientẽ,hoc est 17.an. si loquimur de pcuratore ad negotia,nõ est necessaria manumissio,qm̃ seruus pt esse pcurator ad negotia,vt l. seruũ quoq;,in prin.ff.e.& fuit no. s̄.l,px. Nõ ob.hæc lex,qm̃ hic nõ dr̄ de pcuratore,sed đ defensore,sine mãdato,& minor ñ ẽ legitimus defensor.Ita loqĩ hic,& in l. minor.ff.e.Rõ patet,qa ibi minor restitueretĩ,& ei' fideiussores,q̃q̃ ista verba sunt satis subtiliter dicta,tñ ɔ̄ hoc hẽmus hodie casum exp̄ssũ in c.q generaliter.in si ex̄ de pc.li.6.& hoc tenẽt nr̄i Doct.& gl.Nõ obst.ꝙ dr̄ de necessitate,&c.& qa l3 seruus posset esse procurator ad negotia,potest tamen esse necessaria manumissio,qa libẽtius homines ɔ̄hunt cum eo facto libero,quã cũ eo exñte seruo. Itẽ ex eius gestione ipse obligatur,q nõ est liber,nõ obligaĩ,vt l.eũ actũ,de neg.gest. Itẽ fidelius agitabit istud negotiũ sciẽs se a dño manumissum,ita loqĩ d.l. si collectaneus.& d.vers.seruus,qui manumittiĩ. Item dr̄ hic,ꝙ in isto casu † minor ad defendẽdũ admittiĩ sine mãdato.Quæro,in cuius psona proferantur condemnõnis,an in istũ minorẽ defendentem,an in principalẽ đfensũ?Rñ.ĩ minorẽ,vt ĩ l.liberto.ĩ §.fi.đ neg.ge.& ĩ l.j.ĵ.đ sent.qcqd alii dixerint.Sḋ tũc op.qa ſm hoc ĩsurgit iniq̃tas,nã iste minor,q admittiĩ authoritate legis,ipse,& fideiussores ei' restituẽt,vt l.si minor.ff e.ꝙ vr̄ iniquũ,vt l.j.ff.đ his,q ue.ęta.impe. Hui' timore variaĩ lec.ista a.partis.Nã qdã dñt,hic minor admittiĩ ad allegãdas cãs abñtię,ñ ad plenã đfensionẽ. Certe istud ẽ ɔ̄ principiũ l.ut ibi,q se đfensioni,&c & ibi,cũ satisdõne p defensione,&c.Ex quo apparet,ꝙ veniebat ad plenã đfensionẽ.Vñ alii volẽtes sustinere,dñt,ꝙ ĩ prĩcipio veniebat ad plenã đfensionẽ.ĩ ver.sane veniebat ad allegãdas cãs abñtię.Istud ẽ ɔ̄ illũ tex.ibi,idẽ fili' tuus,&c.Ex quo apparet,ꝙ loqĩ eo casu quo s̄.Vñ veritas ẽ,ꝙ hic veniebat ad plenã đfensionẽ spãli fauore,vt dictũ ẽ s̄. Nec obst.ꝙ dr̄,ꝙ ĩsurgit iniq̃tas,qa minor restitueretĩ,qa illud nego: Imo† hoc casu nõ restitueretĩ duplici rõne.Prima,ne p hoc ipse pr̄ restituaĩ,vt l.1 §.sed vtrũ.ff.de mino Itẽ,ꝙ legis authoritate,hic,ut,minor admittitur,ergo &c.ut l.j.de his qui ue. æta. impe. Op.vltimo,ꝙ non põt pueniri ad diffinitiuã,lite nõ ɔtestata,vt l.si §.illud,de temp.app.Sol.Intellige hic parte absente,lite ɔtestata,vt l si.§.illud de temp.appel.Opp.de l j.§.pueritiã ff. de postul. Sol Aliud in aduocato,aliud in procuratore,vt l.contraria,&c.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro concordia.Aduerte,ꝙ Bar in hac l.exigendi arguitur de cõtradictione.In quo tamẽ videatur cõtradicere,& pro eius saluatione,vide cõcordantiam,quam posui ad l.minor.ff. de pcu.

ANTIQVA LECT.

Exigendi. Ad defensionẽ alteri' pt qs uenire p̄stita ltima satisdõne.Itẽ psona ɔiuncta p ɔiuncta,ẽt sine mãdato admitti.Itẽ filius l3 minor,admittiĩ ad defensionẽ p̄ris,vbi pcedi posset ɔ̄ eũ ad diffinitiuã Et diuidiĩ ĩ duas partes.nã in p̄ria pte poniĩ vnũ dictũ,vbi examinaĩ exceptio đfect' mãdati.ĩ scḋa pte poniĩ aliđ dictũ,vbi examinaĩ exceptio đfect' ętatis minoris,Scḋa ibi,sane.No circa si.hui' l.ꝙ l3 minor ñ possit eẽ ĩ iudicio,fallit tñ ĩ hoc casu,vbi sñia diffinitiua pt ferri ɔ̄ patrẽ. Op. dr̄ hic circa primã ptẽ,ꝙ defensor dẽt satisdare p defensione,ɔ̄,Imo vr̄,ꝙ hẽat satisdare iudicatũ solui,vt l.iudicatũ.ff.iud. sol. & l.j.ĵ.đ satisda.Sol.Quidã dixerũt,ꝙ sub hoc noĩe p đfensione,ɔp̄hẽdit clã ẽt,iudicatũ sol.Sḋ ɔ̄ hoc ĩstaĩ de tex.qa dt,& alia pculdubio.Dñt,q volũt tenere hãc op.ꝙ p ista verba teneĩ đfensor ẽt satisdare đ rato.hęc ẽ falsa,tũ qa ñ reperiĩ iure cautũ,ꝙ p̄stãdo satisdõnẽ đ đfendẽdo,videaĩ ɔtinere clãm,iudicatũ solui,tũ qa đfensor ex parte rei ñ satisdat đ rato,nisi in casi.vt l.ñ solũ.§.sed,& is,ff.e.Vñ tene primã sol.gl.q̃ ĩcipit,ꝙ đfendat.Itẽ op.dr̄,ꝙ ɔiũcta psona admittiĩ p ɔiũcta.ɔ̄ đ l.p̄ri.ff.đ mi.Sol.vt ĩ gl.q̃ ĩcipit cũ sit đ ɔiũctis.Itẽ op.& trãseo ad 2.ptẽ,& vr̄,ꝙ iste tex. sit ad ĩuicẽ ɔ̄rius.dũ dt ñ iuste,& postea dt,multo iustius Gl.dat p̄les sol.Ista ẽ veritas,ꝙ iudex iuste repellit mĩ.25.an ĩ iudicio,in casu nr̄æ legis.fallit vbi ɔ̄ p̄rẽ pt pcedi ad diffinitiuã,ĩ casu ĩ quo ipse abest. Itẽ op.dr̄ hic,ꝙ min.25.an.ñ pt eẽ ĩ iudicio.ɔ̄.đ l j.§.pueritiã.ff. đ post.Sol.ꝙ lex ɔ̄ria loqĩ ĩ aduo.ĩ cuius psona fr substantiaĩ iudiciũ,sed ĩ pcu.ĩ cuius psona substãtiaĩ,nõ pt esse ĩ iudicio.Itẽ op. de.§.& seru',q manumittiĩ,inst.qb.ex cau.ma.nõ lic.Sol.gl. Mi. 25 an.põt esse pcura.in iudicio ad negotia.nõ ad iudicia,vt hic.& ff.e.l.minor.Itẽ op.& trãseo.ad gl.pe.magnã,dr̄ hic.ꝙ iste fili' minor admitteretĩ ad iudiciũ.Cõtra.Aut tu dices,ꝙ iste filius minor admittaĩ ad defendendũ p̄rẽm,& sñia feraĩ ɔ̄ eũ,& ꝙ tanq̃ minor possit petere restõ.in inte.& istud vr̄ falsum,qa iã aduersarius litigans cũ eo deciperetĩ authoritate huius l.ɔ̄ l.j.ĵ.de his,q veniã ęta.impet.Aut dices,ꝙ admittaĩ,& si ɔdemnetĩ,possit petere rest.in int.& istud vr̄ per l.ait prætor.& quasi p totũ.ff.de min. Aut dices,ꝙ iste filius admittaĩ ad defendendũ,sed sñia nõ feraĩ ɔ̄ eũ,nec ipse condẽnetur,sed p̄r.& istud est falsum,p l.liberto.§.fi ff.de neg.ge.Huius timore,facta est gl.h' l.& qdã dñt,ꝙ ipse nõ cõdẽnabitur,qa nõ interuenit,nisi ad allegandũ cãs abñtiæ. Ista op.est falsa,& est ɔ̄ tex.Quidã dixerũt in gl.ista solu.ẽ vera,ꝙ hic filius l3 minor dẽat admitti,& tex.dt,ꝙ in eius psona sñia firmabiĩ,& licet ɔdemnetur,dico,ꝙ non peteret rest.in inte. quia hæc restõ prodesset p̄ri.ɔ̄ l.4.§.sed vtrũ.ff.de min.tamẽ,qa aduersarius cũ eo litigãs,reperiĩ deceptus authoritate huius l.nõ pt filius rest in inte.Quæro,q̃ sunt psonę coniũctæ.Gl.in l.sed,& hæ.in prin ff eo enumerat plures finaĩr,se refert ad l.j.cum l. seq. ff. de postu.& inter alĩs enumerat consortes eiusdem litis. † Circa istud aduerte,qa demũ ɔsors eiusdem litis,sine mandato admittitur pro consorte,si lis sit contestata ab omnibus consortib. alĩs nõ.Ita dẽt intelligi l.2.ĵ de cõsor.eiusdẽ lit.Et hoc tenẽt Doc.& est gl.in c.cum M.Ferra.extra de consti. Sed iuxta dictũ gl. quæro

ADDITIONES.

a Ale.Coniuncta.Adde quid in sponso.Abb.in c.nulli.extra de refcri.
b Barb Gl in l tutores.No bene illam gl.cum dicto Bar.sed idem Bar.tenet contra in l minor ff.eo.ti.Io.de Imo.in c.qui generaliter extra eo.in 6. allegauit illas contrarietates,& dixit cogita.alii ibi multa dicunt.
c Repelli Adde tu,& uide circa hoc Fran.de Are.in c.post cessionem.de proba.
d Io.Fr Ru.Semper.Adde,ꝙ Bar.tenet contrarium in l.minor,ff eo.& omnes Mod. hic.& Sal.Fulg.& Pau de Cast.hic.& Inno.in c.non iniuste.extra eo.ti.& Arch. in c.qui generaliter.eo.ti in 6 & hanc contrarietatem no.Ias.hic.

13 ro vtrũ tamic⁹ p amico? Vr, q nõ, qa iura loquũt d ɔiũctione rõne affinitatis. Gul. dterminat ɔriũ rõne harũ legũ. Rõ. n. quare ɔiũcta psona admittit p ɔiũcta, vr esse, qa cũ cõiũcta psona teneat ꝓstare eenas satisdõnes, vt l. Põponi⁹. §. fi. & ibi no. ff. e iõ vr verisile, q amicus nõ pmittat amicũ incidere in illã cautionẽ, seu p missionẽ sicut ɔsanguineus ɔsanguineũ ar. l. 1 & 2. ff. i ius voc. ut eaot. Et intelligas de amicitia nõ leui, de qua l. late. §. amicos. ff. de ver. sig Preterea talis amicitia ꝓponderat fraternitati. Casus est p hoc i l. cũ allegas. ī. de cast. pec li. 12. Sd nemini venit in dubiũ, q frater p fratre possit agere. Preterea, amicus petit tutorẽ filio amici sui, & l. j. ī pri. ff q pet tut. & sic idẽ est in amicis † Itẽ q̃ro nũqd

14 cõiũctę psonę possit solui? Sol. Dic, q nõ, vt l. 2. ff. vt leg. no. ca. & est gl. i l. vero pcuratori. ff. de sol. & sic eũclndas ɔclusionẽ libelli. Nã ɔiũcta agens pro coniuncta nõ dẽt cõcludere in libello sibi solui, cũ solutionem non possit recipere. Sed debet concludere, solui psonę coniũctæ pro qua agit, vel sibi recipiẽti noĩe suo, Et eodẽ modo colligas formam sniẽ. l. uata prædicta q̃ro, nunqd coniũcta psona possit agere p coniũcta min. 25. an. Vidistis gl. in l. si actor. in vnũ iuelĩm ī. de ap. & est gl. in l. tutor, ff. de admin. tut. Tetigi i l. liber. §. fi. de neg. gest. Itẽ q̃ro nunquid coniuncta

15 † persona hic ɔtestata, & ꝓstitis satisdõnib legitimis, possit pcuratorem facere Primo vr, q non, quia licet procuratori hoc pmittatur post lit. conte. vt l. procuratorẽ. ī. e. tñ non permittitur coniunctæ psonæ. quia non dr pcurator, vt l. 1. §. sed, & si forte ea liberis ff. iud. solui. Potes dr̃e ɔrium, quia postq̃ coniuncta personã ꝓstitit satisdõnẽ hr̃ loco dñi. Et eodẽ modo posses dr̃e in defensore ea parte rei, qui præstita cautione iudicatũ sol. hr̃ loco dñi l. Plautius. ff. eo Sed dñs põt ɔst ituere procuratorem, &c. Et Spec. hoc tangit in ti. de defens. § j. Itẽ q̃ro, nunquid min. 25 ann posset esse pcur. Gl. vestię cõiter dñi, q ñ ad iudicia, sed ad negotia sic, vt i gl. patet. Iac. de Are. & Old dñt totũ ɔriũ, quia licet ex parte rei nõ possit min. 25. an esse pcurator, vt hic. & l. minor. ff. eo. cũ hẽat necesse sati sdare iudicatũ solui, & posset restitui ipse, & idẽ sut, vt i d. l. minor, tñ ex parte actoris ꝓt interuenire, vt i d. ver. si. & seruus, qui manumittitur. Hęc est gl. q̃ dt, q illę leges dẽant intelligi de procuratore ad negotia, & male, qa iũe hr̃et locũ ille tex. eo, q nõ esset iusta cã manumittẽdi, vt dicit ille text. ad hoc, vt possit esse procurator ad negocia, vt l. seruũ quoq; i prin. ff e. immo plus, qa min. 18. an puta pupill⁹, ꝓt esse pcurator ad negocia, vt l. j. §. cuius, ff. de exerc. l. sed, & si quis. §. parui. de inst. Ex his cõcluditur, q min. 25. an. possit esse procurator ea parte actoris. Tu salua gl. & dic, q nõ ꝓt esse procurator. Et p hac gl. casus est in c. q gñaliter. in fi. extra eo in 6. Nec ob. rõ Iac. cũ dicit, q non est iusta cã manumittendi, quia rñdetur per interẽptionem, qa magis expedit ɔhere cũ libero, quam cũ seruo: cum libero obligetur seruus non, & procuratoria debet opponi ante lit. contest.

LEX XIII.

1 *Exceptio procuratoria uel alias declinatoria, debet opponi ante litem contestatam, & quando post. nu. 6.*

2 *Exceptio omissa ante lit. contest. non potest apponi in causa appellationis.*

3 *Appellatio rescindit iudicatum. & illud reponit in statũ, in qua erat post litem contestatam.*

4 *Exceptiones peremptoriæ non opposita in causa principali, possunt opponi, & probari in causa appellationis.*

5 *Exceptio procuratoria quando reddat iudicium retro nullum.*

a 1 **Ita demum.** a Exceptio pcuratoria ñ ꝓt opponi post lit. ɔte. nec i cã applonis h. d. No. † q exceptio pcuratoria, seu alia declinatoria dẽt opponi añ lit. ɔt vt hic, & l. fi. ī. de excep. & l. Põp. §. rati. ff. e. uidebitis i l. exceptionẽ. ī. d pb.

2 Scdo no. q † exceptio omissa añ lit. ɔt. nõ ꝓt opponi i cã applonis

b ita videbitis. Ex quo no. tertio † q p applonẽ rescindat iudicatũ,

3 & reponit i eũ statũ, vt possit facere oia, q̃ posset lit. ɔte. Ad illũ. n. statũ reducit, ñ ad eũ, q erat añ lit. ɔte. q tene mẽti. Op. de l. ij. ĩ. c. Sol. vt ibi. op scdo, de l. eos. ī. de app. & de tẽ. app. l. p hãc. vbi dr̃, q nõ oppositũ opponã, nõ pbatũ pbabo in cã appellationis. Sol. Il

4 lud verũ in † exceptionib. pemptoriis, secus in dilatoriis. Rõnẽ dixi ĩ. qa applo reponit in eũ statũ, vt possit facere, q̃ poterat facere a ipe li. ɔt citra. Op. ī. e. l. licet. Sol q̃dã ẽ exceptio pcuratoria, qua dr̃, q qs nõ est pcurator ista reddit iudiciũ retro nullũ, & q̃ncũq;

c ꝓt opponi. vt d. l. licet. ī. e. Quędã est exceptio pcuratoria, qua dico, tu nõ potes eẽ pcurator, & ista ꝓt opponi tñ añ lit. ɔt. ut hic.

5 † Quæro hic dr̃ de exceptione militię, an idẽ in quolibet alio ca-

d su, quo psona reddit i habilis ad pcurõnẽ, ut in fęmina, d & similibus? gl. tenet hic, q sic, q̃ uide. & tene menti. de reo criminis habuistis idẽ no ĩ. eo. l. reuist. de minor. habuistis no. ĩ. l. proxi. & c.

ADDITIONES.

a Barb Ita demũ Sed ɔtra istũ tex. facit l. q̃ramus, ff. de test vide Io. de Imo ibi, in pri. & vide Bal in auth. gñaliter, C. de epi. & cle. & vide gl. Doc. & do. Abb. in cap ad audientiam. de rescr & ista l. declaratur per Inn. in c. super his. de accu. in illo, dubio, qñ exceptio, sua non interest, potest opponi. vide Io. de Imo. & ibi dixi in c. exceptionẽ. de excep. do. Abb. in c. per tuas. de app & vide Bar in l exigẽdi. sup eo. ubi potest opponi minor ætas post lit. cont. procuratori & vide, q dicit Lu. Rom. in cons. 132 p istã l. & vide tex. in c. per tuas. de appel & ibi uide do Abb vbi probatur, q appellatio non rescindit ea, q̃ fiunt ante lit. cont. & sic est ibi tex similis huic.

b Pom. Ex quo no. Vide Pan in c. a. ad audientiam. de rescr. ille ergo, qui repellitur, ut non possit esse in prima instantia, repellitur in causa appellationis, quod intellige ut hic. f. si fuit oppositum in prima instantia & uide Ro. consi 384 & Pau. de Cast. consi. 75. ubi pulchre loquitur.

Pau. Ex quo no Qualiter illud procedat uide Felin. in c. ad audientiam. el 2. in uerb omitter extra de rescr.

c And. Barb. Op Adde Bal. consi 323 inci. Dictus procu li 3.

d Pau. In fæmina. De fæmina ẽ tex. i § ipe. Inst. de exce. quẽ allegat Mathes. notab. 100.

ANTIQVA LECTVRA.

Ita demum. Ab initio exceptio pcuratoria ꝓponẽda ẽ, alias ñ ꝓt opponi i cã applonis. h. d. No. q idẽ ualet cã applonis, q cã pricipalis, vt gl. dt. li. ẽ no. q appellatio rescindit iudicatũ, & reponit pcessũ in eo iudicio, i quo erat post lit. ɔt. p hãc l Op. de l. p hãc. ī. de tẽp. appe. So q iura ɔria loquunt i exceptionib. pemptoriis; lex nr̃a i dilatoriis. Itẽ op. de l. 13. ī. e. ti. Sol q ista logt de exceptione falsi pcuratoris, q̃ ꝓt opponi i quacũq; parte iudicii, & post sniam, l; sit dilatoria, ut ibi nidebitis no. i l. 1. ĩ. de iur. & fac. ign. Quærit gl. senis, q fęmina nõ ꝓt eẽ pcuratrix, mõ fuit q̃situ, vtrũ ñ possit post li ɔt. opponi gl. dt q idẽ i fęmina, q hic. Sic uidistis i reo accusato, q̃ adhuc ñ purgauerat inocẽtiã suã, ut l. reũ. ĩ. e. ti. Sed q̃ro, qd si i monacho, & seruo nõ fuit opposita ista exce. nũqd poterit postea opponi? Ia. de Are. dt, q sic. qa illi nec p se. nec p alio pñt eẽ i iudicio. i l. seru⁹. ī. d iud. Id miles pt eẽ in iudicio saltẽ p se, ut l. q stipẽdia. ĩ. e & idẽ in excõicato, q in seruo, qa exceptio excõic. ꝓt opponi i quacunq; parte iudicii, ut in c. pia ɔsideratione. de exc li. 5. Sed qd i exceptione illa nõ ꝓt esse pcu. qa causa capitalis fuit omissa añ lit. ɔte. nũqd. põt opponi? Rñ. tãgit gl. in l. q̃uis indubitati. ad l. Iul. de adul q̃ gl. no Ia. de Are. dt, q rõ huius l. est, qa miles saltẽ suo noĩe poterat esse in iudicio, nec alieno in iudic o esse ꝓt: secus ĩ

a eo q neq; suo, neq; alieno esse ꝓt, vt qa seruus, uel monach⁹ a Puto dcm̃ Ia. uerũ i exẽplo de seruo, ñ d monacho, qa lĩ monach⁹ nõ possit esse pcurator, vt ĩ ea lege. in gl. suo tñ nomine esse ꝓt, q probatur. ĩ. de episc. & cle. auth. causa, quæ sit cum monacho.

ADDITIO.

a Men Monachus Gomes. § pœnales nu 7 Instit de actio.

LEX XIIII.

a **Non eo minus.** a Quod in fauorẽ alicuius itroductũ est, nõ dẽt in ei⁹ læsionẽ ɔuerti, uel aliter. Snia lata p pcuratore minoris ñ lĩmẽ ɔstituto, valet. h. d. Notabilia clara sũt in sũmario. Op. ff. qd q[illegible]q; iur. l. 3. So gl. hic logt i priuilegio ɔcesso de iure cõi, ibi de priuileg o ɔcesso ad postulationẽ partis Quæro de duob. cẽ gl. hęc lex loqt, qñ fuit in iudicio

b pcurator minoris. Quæro, qd si ipse minor litigat? Gl. vr̃ dic idẽ i l. j. ī. q leg. pso. Iac d Are. dicebat ɔtrũ. Dicã vobis. ī i qb cau. i i te. rest. ñ ẽ nc. l. si tutor, vbi q̃dã gl. vr̃ tãgere istã opi. q̃ro qd si ista exceptio opponat añ sniã, ñ reddat iudiciũ retro nullũ? Bñ Doc. dñt sic, q si qdẽ ẽ certũ, q pcess⁹ facit p minorẽ, qñ ltime dat⁹ ẽ libell⁹, & fecit pbõnes, tũc pcess⁹ valeat, sicut snia p rõnẽ gñalẽ istiu⁹ l. Si vero pcessus faceret ɔ minorẽ, vr̃ eẽt dubiũ, tũc eẽt null⁹ ipso iure, vt ī. q leg. perso. l. j. ɔiũcta l. si minor. i fi. ff de min. Sed ɔ hoc fortiter facit l. fi. ī. de eo q p tu. Sol. Dico q illa lex dẽt itelligi fm istã, videlicet q rescindat p cessus quatenus nõ facit p minore. Dic vt dicã in d. l. si tutor. ī. in qb. cau. in inte rest. nõ ẽ necessã.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro ɔcordia. Aduerte nunqd snia lata p aliquo, q litigabat cũ tutore alicuius minoris, q tutor caueat, vel alr nõ erat lĩm⁹, noceat pupillo? & vr̃ q non, qa ipso iure nulla, & iõ nõ ẽ opus restõne. Ita Bar. p tex. expressũ in l si tut. C. i qb. cau. l inte. rest. non est necess. Sed ɔ vr̃ tenere Bart. in hac l. non eo minus. In qua vult q si sit lata i fauorẽ pupilli, valeat. Tu dic. q Bar. i hac l. nõ eo min⁹. dt se saluãdo, intellige illã l. fm istã, vt ibi dicam, vbi dicit, qd lata snia pro minore, valet eo ratificante. ɔ minorẽ autem est ipso iure nulla, & ita saluantur illæ leges, quę videntur cõtrarię Bar.

ADDITIONES.

a Po Non eo minus. Circa istam l. adde pulchram declarationem, quam ponit Bal. in c. 1. de rescrip.

Pau. Nõ eo minus. Vide circa intellectũ huius l. Pan. i c. cãm q̃. extra de iudi. sic, q iudiciũ cũ minore sit nullũ, unde Ant. cõsi. 18 post pri & ibi idẽ dt si sit fectũ cũ curatore, q erat nulliter decretus. Et ibi ẽt, q fideiussores dati i tali iudicio nullo mõ tenẽt. Ite adde, q si ferat snia p pcuratore minoris nõ ltime cõstituto, valet in fauore minoris, ẽt si fuisset a principio oppositũ ɔ pcuratorẽ, & si iudex eũ admisit vide Io de Ana. cõs. 93. ad fi. Itẽ, q facta cũ minore valeat, & i eius bñficiũ cadat, vide Ale cõs. 59. l. 2. vol Si ãt pars aduersa opponat a pricipio de minore ætate, an pcessus reddat nullus, ẽt p minore. Pa. de Ca. hic tenet, q sic, & idẽ vult Ias. & tenet hic Sal. sed i c. 1 de resti quẽ alleg. hic Ias. aliter logt, qa dixit, q si nõ obstãte oppositione iudex pcedat ꝓt appella. e, qa grauat, ut declarat Pa. de Cast. hic si appellatur, ergo non ut processus nullus, ideo si non appelletur, vr̃, q ualeat processus.

b Pom. Si ipse minor. Hoc sequitur Ale. consi 59. no 2. ubi sequitur hoc, etiam si minor talis esset in potestate patris, & litigaret sine eius consensu.

ANTIQVA LECT.

Non eo minus. Illud, q fauore alicuius ẽ itroductũ, ñ dẽt i ei⁹ dispẽd. ũ retorq̃ri. h. d. Op. de l. 3. ff q q[illegible]q; iur. Sol. quod illa rt̃a fallit hic. Quęro uos uidetis, q si minor litigat p pcuratorẽ q̃tũ ad dãnũ, snia ñ ualet, sed valet snia lata p minore. Quid si minor litigat p se, & ñ p procuratorẽ. & snia uenit pro eo, nunqd hẽt locũ hæc lex, gl. no. nõ hic, sed i l. j. ī. q leg. pso. stãdi hab i iudicio. dt, q idẽ, & ali hãc l. Vtrã, redarguũt dictũ gl. Rñ. q iudiciũ agitatũ cũ minore, ñ hẽt substãtia. Nõ ob. hæc lex, qa hæc l. logt ubi iudiciũ agitat p pcuratorẽ

quan-

quantūcūq; nō idonee agitur. Vnde cū iudiciū hēat substātialia sua, nō mirū si snia valeat. Tu salua gl. & dicas, q sicut i ɔ̄ctib. in q b. minor facit ɔdōnē suā meliorē, nō reqrit authoritas tutoris, vel curatoris, & dr hēre lītimā psonā, vt Inst. d auth. tu. i prin cū si. ita eodē mō minor i iudiciis vbi quasi ɔ̄hit, l. 1. §. idē scribit. ff. de pecu. si facit ɔdōnē suā meliorē, qa snia venit p eo, dr hēre legitimā psonā, qd est notandū. Sed quęro, qd si nō est lata snia p mi- a nore, a sed apparet processus agitatus cū minore? Dic aut apparet ex actitatis pcessum facere pro minore, & sniam posse ferri p eo aut apparet totum cōtrariū. Primo casu, pcessus valebit, & tenebit, & proceditur vlterius. Secundo casu nō, per rationē huius l.

ADDITIO.

a Pro minore. Adde quod Spe. in ti. de actore §. 1. versi quid si minor. dicit, quod si opponatur ante sententiam, quod iudex non debet vlterius procedere, quia iudicium non debet claudicare. Io. An ibi dicit, quod Iac de Are. tenebat quod minor sit repellendus, etiam si gesta sint in eius fauorem, processus tamen tenebit, & stabit cum curatoris authoritate, vt feratur sententia, ar. l. si id quod §. 1. de resc. ven. & eandem op. dicit tenere Vb. de Bo. & cum his transire ipse videtur.

LEX XV.

Litem. Pacta de quota litis, ēt in pcuratore rephantur, h.d. vel aliter Exceptio. q pcurator pactus est de quota litis cū ab agēdo repellit, h.d. No. q pactū de quota litis reprobat i pcuratore, & facit eū repelli ab agēdo. Not. q offm pcu. dēt esse gratuitū. Op. de l. remunerādi, i prin. & l. salariu. ff man. So. Procurator bene pt recipere salariū honestū: sed paciscēdo, d quota litis, reprobat, vt hic, & l. si ɔ̄licitū, j. mā. & l. nulitē, s. e. Quęro, pone q i istro pcuratoris meæ ptinet salariū mihi pmisit, op. mihi. tu nō es pcu. qa offm pcu. dēt eē gratuitū, vt hic, & l. j. in prin. ff. e. veritas est ista. Si nos qrimus d ptāte agēdi ɔ aliā, qtū ad illud, ego dicor pcurator, siue habeā pecuniā, siue nō, sufficit. n. q eius volūta. & eius mādato exerceā eius actionē: & ita loquūt oēs tex & gl. q patiunt pcuratori pmittere salariū. videbitis, j. man. l. salariū. Si vero qrimus, q actio oriat inter mandantē, & eū cui fit mādatū, tūc est recurrendū ad illā distinctionē, aut. n. qs suscepit mādatū gratuito, & hēt locū actio mādati, vt l. j. ff. man. Aut non gratuiso, & tūc aut est ɔ̄ctus locationis, aut ɔ̄ctus innominatus. Istā distinctionē, de verbo ad verbū pbat tex. i l. naturalis, §. pen. de psc. ver. & sic pars. contra quā agitur, non potest opponere, tu nō es pcurator, qa habes salarium. quia quantū ad eā dicor procurator, ago. n. domini volūtate. Ita debes itelligere hāc materiā, &c.

LEX XVI.

Procuratorem. Procurator, & actor nō pūt alienare, nisi spālr sit mādatū, vt habeāt gnāle cū libera, h.d. Op. d l. pcurator cui gnālr, ff. e. So. fateor. q sufficit gnāle mādatū cū libera, sicut si hēat speciale mādatū, hęc est vera opi. licet qdā Doc. antiqui distinguāt inter pcuratorē, & tutorem, & pcuratorem cum libera, quæ distinctio reprobat p nros Do. Quæro, de quo actore loquit hic. Quidā intelligunt de actore? hoc est castaldione, & sic non curant, an sit seruus, vel liber. Alij dicunt, quod loquitur de actore cōstituto à tutore, vel curatore. nam in isto generali mandato non venit vt possit alienare, nisi specialiter sit ei mandatum. Et hęc est vera, & hanc teneas.

ANTIQVA LECT.

Procuratorem. Procurator n hns spāle mādatum, vel gnāle cū libera, n pt alienare, h.d. No. qd dixi i sūmario, iqtū hęc lex sm primā lec gl. loqt i actore ɔstituto a tutore, ibi, si n spālr, a ɔrio sēsu hui l. q actor ɔstitut à tutore, hns spāle mādatū à tutore d vēdēdo, pt vēdere qd puto falsū qa nec ipse tutor posset vēdere, vt j. de admi tut. l. lex q tutores.

LEX XVII.

1 *Inuitus quis non cogitur suscipere officium procuratoris.*
2 *Inuitus quando quis quidpiam facere dicatur.*
3 *Procurator qui causam suscipit, tenetur prosequi, & appellare, non autem appellationem prosequi.*
4 *Procurator generalis ad lites præsentes, & futuras, potest appellare, & appellationem prosequi.*
5 *Procurator in causa potest petere restitutionem in integrum.*
6 *Appellare est præparatorium ad processum appellationis.*
7 *Paupertas in appellat. exercenda excusat.*
8 *Quis quando teneatur appellationem prosequi.*
9 *Defensor, sine mandato, an teneatur appellationem prosequi, & actor.*
10 *Volens exercere appellationem ex parte rei quit potest.*
11 *Procu. actoris, siue rei, quando teneatur dominum defendere.*

a Inuitus. a Hęc lex ɔsueuit iputari difficilis, & hēt varias lec. sm lec. verā. & clarā, q ponit circa vlt. gl. Br hoc dicit qd nō cogit quis procurationē suscipere, ex parte actoris, vel rei: & qui suscipit, debet appellare, non tamē applonem psequi. Tres principales hēt partes. Primo loqt i pcuratore actoris. Scdo in pcuratore rei. Tertio ponit rlam generalē. Secūda ibi, sed nec. Tertia ibi, eū fidem. Iterū prima subdiuiditur nā prima loqt añ quā pcurationē susceperit Scda loquit, quādo ea suscepta ad qd 2 extendat. Secunda ibi, nec eadem. No. ex prima parte, q † nemo cogitur inuitus suscipere offm procurationis, & istius primę particulæ lect. nō uariat. Op. ad hanc partē d e le. 3. s. e. Dicit glo. non ɔpelli pcise, sed negatiue, vt ibi. Tu dic, q hic loquit in procuratore, q non cogit inuitus, ibi loquit in tutore, q pōt etiam cogi a pcise, vt ibi dixi Circa istā primam partem, qn † quis dicat inuitus, gl. remittit & bene ad no in l. filius. §. inuitus, ff. eo. & dic, vt ibi. Ego dixi latius in l. q dotis, ff sol. ma. Venio ad scdam particu 3 lā ex qua no. † q q pcurationē suscepit, tenet peragere cām pri b mā, & appellare si succūbit, nō autē psequi, b sm opin. veram, q teneo, licet Plac. alr dixerit, & sic iste ver. veriat duo mod. vt dicā Op. ff. an p aliū ca app. l. si. vbi vr, q p pcuratorē dēat agi cā app. Sol. Pla. fatebat ɔ̄riū, & sic intelligebat hic, q nō teneat cām exercere vltra, nisi opus fuerit applone, appellare. n. dēret, & psequi. Ista eius lec est ɔ casum l. si actor, j. de ap nō tene pcedētē lec. Nō ob. l. si. an p aliū cā ap qa ibi loqt in procuratore gnāli, q pt appellare, & applonē psequi ea uirtute gnālis mādan. Et intellige gnā 4 le ad † lites pntes, & futuras. ut no. in l. oīum, ff. eo. l. dāni. §. si is q vicinas. de dā infe. hic loquit in spāli cuius mandati vigore non pt cām applonis exercere, vt d. l. actor, & hic. Vel alr ibi fuit mādatū de exercenda lite, & ēt psequenda applo. si opus fuerit, vñ expsse fuit dictū, q possit applonem pseq, alias secus. Item op. ad idē. ff eo l. qui proprio, §. itē qrit. Solu. Ille §. habet multas lec. & sm aliquas in nulla obstat, sed sm vltimā vr ɔdicere. Sed solue, 5 † aliud in cā restit. in iteg aliud in cā app Rō qa restō impetratue corā eodē iudice Itē vr esse eadē cā cū prima. non. n. ɔqueror d iudice. nec de snia, sed de mei facilitate. Op. tertio ad idē de l. in ɔmodato, §. sicut autē, ff cōmo. Sol gl. appellare non est inchoare 6 pcessum sup applone, sed est quoddā † preparatorium ad illud. Vñ non vr negotiū esse cępiū. Vlt. op hic dr, q dēt puocare, licet nō pseq. Cōtra in l. si pcuratorē. § si ignorantes. ff. man. Gl. dicit. c hoc est verū, nisi excuset pp paupertatē. c Sed ɔ hoc insisto. Quę enim excusatio pp paupertatem pōt esse appellando, hoc non vr verum, cū possit appellare viua voce, vt l. litigatorib. j. de app. & in l. j. in fin. & l. 2. de ap. dñt qdā, q forte erat necesse appellare in scriptis, vel sm statuta ciuitatis erat necesse, q fieret aliqd depositū, vel forte dēbat solui decima. Istæ sunt diuinationes. Verus intellectus est, q ille §. si ignorātes, non loqt de appellatione Inter- 7 ponenda, sed loqt de appellatione exercenda, † quā quis tenet d pseq, nisi pp paupertatem excuset, vt ibi distīgui. Sed nūc istaid 8 sm hoc, casus illius l. est ɔ casum huius l. br, † qnq; qs est in iudicio noīe alieno, & ad ɔmodū alienū, & tunc hēt locū mā nra. In quadistingue, aut loquimur in pcuratore gnāli, aut spāli, & si in spāli, aut fuit appositū in mādato de psequendo applonē, aut nō vt patet ex pdictis. Et pdicta intelligo, qn est appellatū a diffinitiua, si n. appellaret ab interlocutoria. tunc teneret quis applonē prosequi, ar. l. ad rem & l. ad legatū. ff de pcu. Qnq; quis est in iudicio nomine suo, ad ɔmodū suū, & ɔmodum alienū, vt fideiussor, & emptor, tunc tenet appellare. & applonē pseq, si p iniam fuit iniuste grauatus, alias secus, vt l. Herēnius, §. Caia. ff de euic. & q ibi no in gl. nisi excuset pter paupertatem, vt d. l. si pcurator, §. si ignorātes. Qnq; qs est in iudicio noīe suo, & ad ɔmodū suū, vel noīe alieno, & ad ɔmodū suū, vt procurator in rē suam, tunc non est dubiū, q non tenet applonem prosequi, qa in re ppria, & c. vt l. in re mandata. j. man. & l. si ɔstante, §. siue, ff. solu. matrimo pōt, si vult, actioni iā ppositæ renunciare, vt l. si qs libellos, j. de ap. Ita debetis intelligere hāc mām, & habes expeditam istam scdam gl. quam vide. Quæro circa hanc partem, qd i 9 † defensore sine mandato, an teneat applonem prosequi? Dic vt in l. libero, §. si. de neg gest. Quæro, qd in actore. Dic vt in l. si actor. j. de app. Quæro, licet inuitus qs nō cogat exercere applonē, an volens exercere possit? Certe aut loquimur ex parte actoris, 10 & non pōt, aut ex parte † rei, tunc potest, vt l. si actor. j. de ap. & ibi dixi. Venio ad tertiā partē. s. ad versicu. sed nec defensionem Et iste ver. legit duob mod. principalr. Primo, q loquit in pcu. actoris, sicut s. Scdo, q loquit in procuratore rei. Et istam lect. uobis tenui Itē sm j. lect. subdiuiditur in tres lect. quia quidam intelligunt de procuratore actoris ante pręstitam satisdationem de defendendo, alii de procura actoris post pręstitam satisdationē de defendendo, & quærit an possit cogi defendere a reo. Alii, an possit cogi defendere ab ipso actore, q eum dedit, & sic in summa quatuor lect. sunt: pono sm primam lecturā dicit, quod procurator actoris non cogit ipsum actorē defendere. Contra hanc 11 opin. op. s. e l. actionē, & l. mutus, §. pęna, ff. eo. Sol. † Nō cogit qs defendere iuitus pcisè vt hic, sed cogit cātiuè, s. si vult audiri sup actione

ADDITIONES.

a Alex. Inuitus. An autem defensor cogatur appellare, vide te 2. in l libero. §. litem. de neg gest. & Rom. sing 477. in 9. incip procurator.

b Prosequi Adde quod idem tenet Ro in nouiss decis. nisi habuerit mādatum ad agendum, appellandum, & appellationem prosequendam, quia tunc tenetur prosequi, licet protestetur quod non velit prosequi, vt habetur in ordine. 147.

c Paupertatem Adde an pauperi currant tempora appellationis prosequendæ. Bald. quod non. consi. 5. 3. lib.

d Barb. Sed tūc instatur Et ratio est sm Bal. qa nondum est functus officio suo, quia videtur habere mandatum ad omnia emergentia. Et idē si restitutio in integ. petet incidenter, vt infra vbi, & apud quos l. j. in fin. & maxime hoc verum secundum ius Canonicum, scilicet, quod appellatio ab interlocutoria impugnatur, & iustificatur ex actis primis, & non ex nouis allegationibus in Clem. appellanti, de appel & vide consi. Dy. super hoc.

actione intētata. Sed ꝯ op de l. ſi ꝓcuratorē. §. ignorātes, ff. man. Sol. Fateor, ꝙ tenebit dño actione mādati, ad intereſſe tn̄, cū nō cogat pciſe dſendere. Op. tertio ad iſta lec. cū ibi mādat vt agas, vt et mādatū vt defendas, qa oia vr̄ eſſe mādata, ſine qb. illud ex pediri nō p̄t, vt ff. c. l. ad rē, & l. ad legatū. ſi vr̄ mādatū, & ipſe nō īplet, apparet, ꝙ nō implet fidē ſuſceptā, & ſic rō, q̄ ſeqt, nō bn̄ adaptat. Huius timore gl. recedit ab iſta lec. & legit alio mō. Nō poſſumus ſuſtinere iſtā lec. qa hic loqt̄ qn̄ poſt lit. ꝯteſt. petebat a ꝓcuratore cautio đ dfendēdo, ꝙ nō p̄t fieri, vt l. Pōpo. §. rati. ff. e. & l. j. ī. de ſatiſd. Et intellexerūt antiq. dū poſuerūt hic caſū, ibi, dū gl. đt. puta egit ꝓcurator ꝯ aliquē. Et ſic no. ꝙ đt, egit, & ſic in nuu litē fuiſſe ꝯt. vt l. amplius, ff. rē rat. ha. Nō ob. ꝙ dr̄ de ſide ſuſcepta, qa tenēdo iſtā lect. ille ver. eū fidē, referi ad p̄cedētia, ſi ad ꝓxima. & ſic ille ver. legit duob. mod. Vel alr̄ dicā, ꝙ iſta j. lec. lo gī q̄n egit, & ꝯſecit. Sicut. n. non cogit cām appel. ꝓſeq poſt latā ſnīā, ita nō cogat actorē abſentē poſt latā ſnīā defendere, ꝙ tūc bn̄ ꝓleqt rō, cū fidē ſuſceptā, &c. q̄ rō p̄t referri ad oīa p̄cedētia. Et hęc lec. p̄t eſſe ſatis bona. Tertio mō legit ī ꝓcuratore actoris, q ſatiſdedit de defendēdo. nō tn̄ cogit p̄ciſè defendere, ſed ſuffi cit, ꝙ p̄ſtet intereſſe. Iſta lec. pbat̄ p gl. & p l. ſed & hę. §. p̄ter, ff. e. Alii dīt, ꝙ nō cogit p̄ciſè defendere ab abſente, ſed ab aduerſa rio ſic, ꝙ gl. rep̄hendit p l. ſi defunctus ff. eo. hoc autem quar ꝓ cedit, dic vt l. filius, §. fi. cū l. ſeq ff. e. & ꝙ no. in l. ſed & hæ. §. præter. & procerto hoc bn̄ ſuſt. neri non poſſet. Secda lec. eſt, quod loquat in ꝓcuratore rei & iſtā vobis tenui, & iſta eſt ſatis clara.

ANTIQVA LECT.

Inuitus. Iſta l. hēt duas lec. in gl. principales. Pr̄a lec. eſt, ꝙ iſta loquat in ꝓcuratore actoris. & iſta prima lect. diuidit ī tres ptes, vt ī. patebit. Scda lect. ē, ꝙ hęc lex vſq; ad ver. ſed nec, loquat ī ꝓcuratore actoris, vł dfēſore ex parte rei, & iſta lec. eſt vera, & eā ꝓſequar, & iſtā ꝓſeqt̄ gl. fi. circa fi. eū dicit, tu dicas quarto mō. Scdm hāc lec. iſta l. diuidit ī duas ptes, ſcda ibi, ſed nec, & in sūma hoc intēdit. Offm̄ ꝓcuratoris, ſiue ex pte actoris, ſiue ex pte rei eſt volūtariū, & nō neceſſariū. h. d. ſm verā lec. Op. de l. munerū. quaſi p totā l. ff. de mu. & ho. Sol. ꝙ munera publica authoritate, & vtilitate, vel authoritate tm̄, qs cogat̄ ſuſcipere, vt in ꝯrīis ſed munera priuata authoritate, & vtilitate, vt puta offm̄ ꝓcuratoris, qs nō cogit ſuſcipere, vt hic. Itē op. ꝯ verſi ſed nec, & ſnm in gl. fi. dr̄ hic, ꝙ qs nō cogit ſubire defenſionē. ꝯ de l. ſeruū quoq;, §. ait Prętor, ff. e. l. ſed & hæ. §. defendere. & §. p̄ter. ī e. ti. H[9] timore variatus ē ītellēs h[9] ver. principalr. duo. mo. Nā qdā ītelligūt verſ. hūc & totā l. ī ꝓcuratore actoris. Quidā intelligūt ī ꝓcuratore rei vel defenſore. Volētes tenere primā opi. dn̄t, ꝙ ꝓcurator ex pte actoris nō cogit defendere actorē ī cā recōuētionis. ſ. p̄ciſè, ſed cātiue ſic, vt ī ꝯrīis. & iſta fuit ſcda lec. vt ī gl. ibi, dū đt. Alii dn̄t, ꝙ iſta lect. nō eſt bona. & eſt ꝯ. d. §. p̄ter. & no. ꝙ ꝓcurator actoris cogit p̄ecisè defendere. & dic, vt ibi de hac ma. Scda fuit lec. l. ſi tertia ī gl. ꝙ ab abn̄te qs nō p̄t cogi, vt eū dfendat, vt hic, ſed ab aduerſario, eū quo litigat, ſic, vt ī ꝯrīis. Hāc rep bat gl. qa eſt ꝯ l. ſi defunctus, & ꝙ ibi no. ff. co. Vn̄ alii volētes tenere primā lec. d. xerūt alr̄, & iſta lec. eſt j. ī gl. l. ſi ſcda quo ad me, qa qs nō cogit ſubir defenſionē actoris, q̄tū ad hoc. vt aliq̄ pœnā patiat̄ quo ad aduerſariū ſuū, niſi, ꝙ đnegabit ſibi actio, ſi n̄ vult dfender̄ actorē ī cā recōuēnonis, vt l. actionē. ſ. e. l. mutus, §. pœna. ff. e. tn̄ abſenti tenebit ad ītereſſe. Iſta eſt lec. vlt. b[9] l. ſi primam gl. lec. iſta rep̄bat p gl. & meritò, qa vr̄ ꝯ hūc tex. ī fi. eū đt, ſuſceptā, qa ſi nō cogeret ꝓcurator defendere actorē ī cā recōuētionis, nō diceret ad īplere ſuſceptā fidē, qa ſicut vr̄ mādatū exercitū principlis, ita vr̄ mādatū illud, ſine quo explicari n̄ p̄t, vt l. actionē. ſ. e. l. ſeruū quoq;. § ait p̄tor. ff. e. iūcta l. ad rē. & l. ad lega. ff. eo. Reiectis ergo trib. lec. q̄ oēs ꝯcludūt hāc l. loq in ꝓcuratore actoris, tene lec. principalē, q̄ eſt in fi. gl. q̄ īcipit. Tu dicas quarto mō, & hūc tex. ſuſceptā, expone, vt gl. exponit. Quæro, qs dicāt īuitus. Tex. eſt ī l. filiusfa. §. īuitus. ff. e. Aduerte, ꝙ text. loqi qa nō ꝓbat ꝯſentire, & ſic gl. nō hic, ſed ī p̄al. §. inuitus. exponit illud brocardū, vtrū taciturnitas hēat̄ ꝓ ꝯſenſu, ubi expedit. tāg. ē ī l. Caius. de pig. ac. l. q vas. ff. de fur. Dy. in c. q tacet. ex̄ de reg. iur. Iac. de Are. tāgit ī l. 2. §. volūtarē, ff. ſol. ma. Aduerte, qa sūt duo extrema, ve ſ expſſus ꝯſenſus ex una pte, uel expſſa ꝯdictio ex altera. Iſta duo extrema hēnt unū mediū, ꝙ dr̄ taciturnitas, vł patiētia. Mō circa iſtud mediū ꝓcedit brocardū, & tūc ſi circa tale mediū repit̄ aliqua legis diſpoſitio tūc illā ſeqmur, & ita dēt itelligi l. j. §. ſi autē, ff. ad Tre. Si vero n̄ repit̄ aliqua legis diſpoſitio, tūc loqmur, aut de patiētia vel taciturnitate hoīs furioſi, aut hoīs ſanæ mētis. Primo caſu, qn̄ act[9] validat̄ ſolo ꝯſēſu, patiētia furioſi nō hr̄ ꝓ ꝯſenſu. l. q ad certū. ff. loca. vł ꝯdu. Falliti l. 2. §. volūtatē. ff. ſol. ma. Si vero nō validat̄ ꝯſenſu, tūc patiētia opat̄ oblōnē furioſi, vt l. 3. §. & furioſi. ff. de nego geſt. Si vero loquat̄ de patientia hominis ſanæ mētis, tūc capias regulā, ꝙ tacēs, neq; vr̄ ꝯſentire, neq; ꝯdicere. Fallit ī qbuſdā, in qb. hr̄ ꝓ ꝯſentiēte, vt puta rōne publicæ vtilitatis, vt l. j. de admi. tut. Itē fauore mr̄imonii, vt l. ī ſpōſalib. ff. dſpōſ. Itē fallit rōne coniunctionis, vel affinitatis, vt l. ſi ſerus cōis. de do. inter vir. & vxo. Ex iſto vltimo quantum ad mām nr̄am nota, ꝙ vbi ſuadet rō ꝯiunctionis, uel ꝓximitatis, tacens hr̄ pro ꝯſentiēte, videlicet, ꝙ ſi ego ꝯſtituo te ꝯſāguineū meū ꝓcuratorē, & tu taces, ꝙ tu videaris ꝯſētire, & iſto caſu accipiet iuit[9], qa expſsè, nō ꝯdicit, arg. l. ſi ſeru[9], alleg. Et ex hoc inferūt Doc. ꝙ idē ſit ī amicis, de pūri vero amicitia, arg. l. latæ culpæ. ff. de ver. ſig. Et ve ſ ꝙ ſit ſocius tuus, vel multū amicus. & multo magis ſi ſit ꝯſaguine[9] portās libros ad te, & reponat in camera tua, licet tu expſsè n̄ ꝯſētias, tn̄ tu teneberis depoſiti, p dictā rōnē. Quęro nūqd ꝓcurator cogat̄ ꝓſeq cām appłonis. Gl. q̄ icipit, cogit. n. examinat hic, & ꝯcludit, ꝙ teneat̄ appellare, & n̄ ꝓſeq. & dic, vt ī gl. Itē q̄ro, nūqd īdiſtinctè teneat̄ appellare, & n̄ ꝓſeq, & dic, vt ī gl. Itē q̄ro nū qd īdiſtinctè teneat̄ appellare. dic qnq; ꝯtigit, qđ apparet ex actis ꝓcuratorē fouer̄ malā cām, qnq; apparet ex actis fore iuſtā cām, qnq; dubitat̄. Primo caſu dic, ꝙ n̄ tenet appellare, imo bona fide agnoſcere dēt arg. l. quoties, § ſicut, ff. de adm. tut. l. ſi fidē, §. q̄dā. ff. man. In ſcdo caſu, vbi apparet ꝓcuratorē fouere iuſtā cām, dicas ꝙ tenet appellare. Tertio caſu, ſ. ī dubio n̄ tenet̄ appellare, qa ſpe eſt p̄ſūptio ꝓ ſnīa lata ꝯ eū, ꝯ quē ꝓfert. l. Herēnius. §. Caia. & ibi no. ff. de eui. Dēt tn̄ denūciare dño, vt appellet, ſi vult. Sed q̄ro, qd ſi velit ꝓſeq appłonē, nūqd dēt admitti? De hoc vidiſtis gl. in ſimili in l. ſi actor. ī. de ap. qa dēt admitti tanq̄ defenſor, nō tanq̄ ꝓcurator. Itē q̄ro. qd ī defenſore, nunqd defenſor ex parte rei, ꝯ quē ē lata ſnīa, teneat̄ appellare? Dic qđ ſic, dūmō veniat ad plene defendēdū, nō ad allegādū cās abſentiæ, vt l. liberto, §. fi. ff. de neg. geſt. Poſſes tū diſtinguere, vt ſ. dixi ī ꝓcuratore. in l. inuitus, in gl. ad illud ꝙ gl. dicit p l. q ꝓprio. §. itē q̄rit. ff. e. ſm vnā lec. Nā ſicut ibi procurator datus ad vnā litē principalē, ēt cām reſtōnis exercet, vt ibi, vidbat̄, ꝙ ēt exerceat cām appłonis, maxime cū eā reſtōnis, & appłonis videant̄ aperte æquiparari, vt l. pręſes. ff. de mi. hoc tn̄ non eſt verū. Nec obſt. ſi cauſam reſtitutionis exercet, & non appellationis. Rō eſt, qnia reſtitutio dicitur de appēdicijs primæ cauſæ, vt not. glo. in l. præal. §. item quęritur. Appellatio vero non eſt de appēdicijs primę cauſę, imo diuerſa ab omni inſtātia; arg. l. ita demum. ſupra e. l. eum apud. ff. de iud. ſol. quod probat̄ ſic. Nā reſtitutionem Indulget ipſe Princeps. Vide in l. eos, j. de app. & l. j. ff. e. ergo patet vnā eſſe depēdētā à prima, ſicut aliā.

LEX XVIII.

1 *Mulier non admittitur ad dēfendendum alios.*
2 *Mater admittitur ad defendendum filium.*
3 *Mulier in caſibus in quibus pro alio agere poteſt, an poſſit defendere.*
4 *Mulier quando pro alia admittitur, an iuuetur Velleiano.*

Alienam. [a]Mater nō poteſt defendere filium pupillū, ſed eidē tutorē petere. h. d. Not. pulcherrimā l. Ex qua no. † ꝙ mulieres nō admittūt ad defendendū alios. Op. ff. de app. rec. l. j. So. Spāle in cā appłonis, vt † mr̄ admittat̄ ad defendēdū filium: Rō, qa ꝯ eū p̄t perueniri ad diffinitiuā ſnīam, non ita in cā principali, nā ꝯ pupillū nō pōt perueniri ad ſm decretū, vt l. apud Iulianum ex quib. cau. in poſ. ea. Vnde cū nō poſſit parari plenū p̄iudiciū ſibi, non admitteretur ad eum defendendū, ſed ſi eſſet caſus, in quo ꝯ eum poſſet perueniri ad diffinitiuā ſnīam, vel parari plenū p̄iudiciū, puto ꝙ admittet̄ mr̄, ſicut in cā appłonis, vt legib. ꝯrīis. Opp. de l. fęminis, ff. eo. Sol. ibi admitti ꝓ p̄re, qa ei nō p̄t ꝯſuli p tutorē, ſed huic filio p̄t ꝯſuli p tutorē. Sed ſi ponetem[9], qđ nō poſſet ꝯſuli huic filio p tutorē, cēt eadē rō in p̄re, & hr̄eret locū d. l. fęminis. Quęro, † vtrū in oībus caſib. ī quib. pōt pro alio agere, poſſit & defendere? Gl. hic dicit, ꝙ ſic, & vide eā. Iſtud arg. non vr̄ ꝯcludere in muliere. Nā defendendo aliū vr̄ intercedere, & ſic iuuat̄ Velleiano, qđ non fit agendo, p qđ qdā reprehendūt iſtam gl. Sed pro huius decłone eſt videndum, an in huiuſmodi caſibus, in quib. mulier admitti† pro alio, iuuet̄ Velleiano. Gl. tāgit in d. l. fœminis. ff. e. Et quidā dn̄t, ꝙ nō iuuat̄, neqs decipiat̄ legis authoritate, & vidiſtis ſ. e. l. exigēdi. & l. j. infra de his q ve. ęta. imp. Alii dicunt, & iſtud puto verū, ꝙ mulier iuuet̄ Velleiano, niſi renūciauerit, vt īfra qn̄ mu. tut. off. fun. po. auth. mr̄i. & auię, & in corpore, vt ſinc ꝓhibitio. ma. §. qa vero. Et ſi dicis, qđ qs decipiī l. authoritate, nō eſt verū, immo decipit̄ ſua ſtultitia, qa renūciare nō fecit. ad hoc, ff. ſi qs ī ius voc. nō ie. l. q ſatiſ cog. l. 1. &c.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro concord. a. Aduerte, quod Bar. alle ſibi contrariari in hac l. alienam. Sed pro ſol. vide concordan. ad l. 1 ff. de appel. reci.

ADDITIO.

a Barb. Alienam. Idem intellige, quod non admittitur ad plene defendum, ſed benè ad allegandum cauſas abſentiæ, vt l. ſeruum quoque. § publice. ff. eo uide d. Are. in c. ſignificantibus: de off. deleg. ubi colligit, quod mater agit pro filio, vide l. a. infra de neg. geſt. & ibi Bar.

ANTIQA LECT.

Alienam. Mater non poteſt eſſe procuratrix pro filio ī iudicio, ſed tutorē debet petere. Opp. de l. 1. ff. de ap. rec. Sol. ꝙ ibi eſt caſus ſpecialis. Item op. de l. fęminis. ff. e. So. ꝙ licet pro patre mulier poſſit eſſe in iudicio, vt in ꝯrio, tamē pro filio non. Ratio, quia filio poteſt ꝓuidere de tutore. Aduerte, qa ſi eſſet filius impubes, ſicut mulier poteſt eſſe pro patre, ita pro filio multo magis, quia eadē ratio eſt, & multo maior. Quęro, qualiter debeat intelligi iſtud verbū, petere. Vide gl. no. debet enim intelligi cum effectu, nunquam autem ſine.

LEX XIX.

Si pretium. Pretium cõuersũ in vtilitatẽ dñi vẽdicantis, rẽ emptori vẽditã, dẽt rẽstitui. h.d. in sũma &c.

ADDITIO.

a And. Barb. Si pretium. sed si fiat de necessitate rei dñicæ, vt quia vendidit vinum, vel frumentum dom. ad vtilitatem eius, talis alienatio valet, quod tene menti.

LEX XX.

1 *Constituere procuratorem ante litem contestatam, vel post, in quo differat.*
2 *Procurator post litem contestatam, quando possit alium substituere.*

Nihil. Quæro pro declaratione huius lex. in quo † nihil intereſt. Gl. tua dicit primo quo ad dãdi facultatem, qa ita põt dari post litem cõteſt. ſicut añ. Itẽ ẽt alia. ſ. in ſatiſdatione, qa ſicut ſatiſdat procurator, qui interuenit añ litem cõteſt. ita ſatiſdat pcurator, q interuenit post lit. conteſt ut hic. Et de con ſor. eiuſdẽ litis l. 2. Itẽ tertio nihil intereſt. ſ. in mõ condẽnandi. Nam ſicut condemnatur procurator interueniẽs añ lit. conte. ſic condemnatur procurator interueniens post lit. conte. vt plene dixi in l. 1. ĵ. de ſen. Addit gl. notabile verbũ, qđ eſt verũ, niſi qñ verba ſñiæ ñ pñt proferri in perſonã procuratoris proferuntur in perſona dñi, vt in iniuria, & matrimonio. Ita dicit gl. & bñ not. quã vide. Quarto quantũ ad euitandum infamiã nihil intereſt, quia ſicut euitatur infamia, qñ procurator interuenit añ li. conte. ita euitatur, qñ interuenit poſt, vt l. furti. §. ſi quis alieno. de his, q notan. ĵ. licet Gul. dixerit cõtriũ. Quæro, an † pcurator a conſtitutus poſt lit. cõte poſſit aliũ conſtituere procuratorẽ. Vr quod ſic, vt l. neq;, in fi. ſ. e. l. & ĵ. eo. l. procuratorib. & nulla dicit gl. cõ, nam ideo põt cõſtituere procuratorẽ poſt lit. cont. quia p cõteſtationem eſt effectus dñs litis, ſed ille, qui conſtituitur poſt lit. conte. non põt effici dñs litis per cõteſtationem ergo procu. ſubſtituere nõ poterit. Et in hoc intereſt, vtrũ detur procurator añ lit. cont vel poſt. Et ſic fallit hæc ita Doc. Vltramon. dñt cõtriũ, & pcurator ẽt poſt lit. conte. conſtitutus poterit alium ſubſtituere, nam cum ipſe incœpit tractare merita cauſæ, efficitur dñs litis. Ego dico ſic, & aduerte: Translatio litis de dño in pcuratorẽ, vel de vno pcuratore i aliũ põt fieri trib. mod. Primo, qđ oĩa de nouo repetant, ſm qđ no. in l. mutari. ff. e. & tunc nõ eſt dubiũ quod talis procurator poterit ſubſtituere, qa vr de nouo lit. conte. eſſe. Qñq; fit trãslatio p modũ ceſſionis, quia ius inſtantiæ, quod eſt apud primũ transferẽ in ſm, vt ff. e. l. in cãæ. §. fi. & §. ſi ex parte, tunc idem ſicut dicimus in pcuratore in rẽ ſuã, vt l. illã. ĵ. de dona. & in l. q ſtipẽdia, ſ. e. & no. in l. qđ qs, ſ. e. Qñq; pcurator ſimplr cõſtituit poſt litem conte. ad exercendum illud ius inſtãtię, q cõpeteret dño, vel primo pcuratori, tũc verũ puto b iſtã gl dicere, qa cũ prim°, q cõteſtat° ẽ litẽ, ſit dñs litis, c alius dñs eẽ nõ pt, cũ dñiũ litis eẽ non põt apud plurimos, vt l. 3. §. ex plurib. đ ac. poſ. & l. ſi vt certo §. ſi duob. vehiculũ. ff. cõmod.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro ſolutione. Bar in l. Nihil, in qua arguitur de cõrietate, vide concordantiam, quam poſui ad l. ab executore. in §. fin ff. de app.

ADDITIONES.

a And. Barb Quæro, an procurator. Arch. tenet cõtrarium quod procurator poſt lit. conteſt. conſtituitur, non poſſet alium conſtituere, niſi de hoc haberet mandatum. Ita not in c. 1. de proc. in 6. Sed op. Vltramon. eſt verior, quod eſt effectus dominus litis, quia ſententia fertur in eum, vt no. in l. 1. C. de ſen. & inter. om. iud. Item quia in cauſis vbi lis non conteſtatur, ſed habetur pro conteſt. gl. eſt ſingu. in c. 1 de appel. in 6. quod eſt no. dignum.

b Io. Franc. Ru. Verũ puto Adde quod Bar tenet cõtra. in l. 1. ff. de ap reci. & ibi no. q & eius opinio hic ẽ reprobata cõiter, vt ẽt ibi no. Ang. Are & ſe. Sal. Bal. & Iaſ. hic.

c Litis. Adde dum qualiter procurator dicitur effectus dominus litis Old. conſi. 3 17. Io. Fr. Ru Adde dum Bar. hic vult, quod procurator conſtitutus, poſt lit. cont. ſimpliciter non poſſit conſtituere procuratorem, quod ipſe tenet contrarium in l. ab executore, §. fi. ſuſ. de app. & illam opi. contraria, quod poſſit, tenent Cy. & Bal Sal Pa. de Ca & alij communiter, vt hic referunt. Ale. & d. Iaſ.

ANTIQVA LECT.

Nihil arbitramur. Non eſt dña, verum procurator interueniat ante lit. cõte. an poſt, h. d. q dixi in sũmario pone caſũ in l. 2. ĵ. đ cõſor. eiuſdẽ lit. no. iſtã l. qa eſt multũ no. Quæro, in qb. nõ intereſt? Gl ponit plura exempla. vt in ea patet. Inter cætera ponit vnum exẽplũ, q ſicut pcurator interueniens añ lit. conte. debet cõdẽnari, & ita interueniẽs poſt, licet quidã cõ, vt viſum fuit ĵ. de ſent & interlo. om iu. l. 1. Et hic voũ verbũ gl. no q tunc eſt verũ, q pcurator dẽt cõdẽnari, qñ ſñia, vel verba ipſius pñt cadere, vel adaptari in pſonã procu. Quid. n. ſi eſſet cã crimina vel qd ſi eẽt cã mrimonialis. nũquid cõdemnabiẽ pcurat. vel formabitur ſñia in pſonã ſuã? Certe nõ, vt l. fi. ĵ. de iniu. qa verba non adaptanẽ in pſonã pcur. vñ vide gl. q no circa med. faciebam mentionem de ea in d. l. 1. de ſent. Itẽ op. & vr q ſit dña. vt l. ante litem. & l. poſt litem. cum ſeq. ff. e. Circa reuocationẽ iuris eſt dña, quia ante litem cõt. remouetẽ indiſtincte, poſtea non, niſi cum cauſæ cognitione. Itẽ op. & vr q ẽt ſit differentia, an interueniat añ vel poſt, qa ſi interueniat ante lit. conte. tunc põt facere aliũ procuratorẽ, ſed poſtea non, cum nõ ſit dñs. l. procurator. ĵ. eo gl. ſm Io. fatetur cõrium, quia in hoc eſt differentia. Vel dicit gl. ſub dubio forte, q etiã interueniẽs poſt, poteſt procuratorem cõſtituere. Dictum huius gl. in fi. approbat do. Iac. hic, per hanc rationem, quia ſicut procurator interueniẽs ante litis conte. poſt litem conte. efficitur dñs inſtãtiæ, vt l. procurator. ĵ. e. Ita & pcurator interueniẽs poſt, eo ipo, q incipit tractare merita cãæ efficitẽ dñs in ſtãtiæ, & poterit pcuratorẽ cõſtituere. Poſſet facere p opi. ſua l. nulla. ĵ. e. vbi dicit, poſt cãm in iudicio agitatã, quaſi velit dĩe, poſtq̃ merita cãæ cæperũt tractari, & ñ dt poſt litẽ cõte. Et idẽ vñr tenere Vltrã. hic, imo plus, qa eſt caſus vbi lis nõ fuit cõte. & tãtũ opaẽ ſm eos exercitiũ alicuius actus iudicii, de illis actib. q ſolẽt exerceri poſt litẽ cõte, q̃tũ opaẽ ipſa cõteſtatio. Facit ad hoc ſpãlis l. 2. ĵ. de cõſor. eiuſdẽ litis. ſm eos. Aduerte, qa dictũ hu° gl. & ẽt dictũ dñi Iac. nõ vr pcedere. Rõ, qa pcurator nõ pt cõſtitui, niſi a dño l. j. ff. e. Sed pbo, q interueniẽs poſt litẽ cõte. nõ pt dici dñs cãæ uel litis. Rõ, qa eſt dñs in ſtãtię pcurator primus, q interuenit añ, & fuit litẽ cõteſtatus. Sed duo nõ pñt eſſe in ſolidũ eiuſdẽ inſtantię dñi ar. l. ſi vt certo §. ſi duob. vehiculũ, ff. cõmo. Et ſic cũ primus pcurator ſit dñs in ſtãtiæ, cõcludiẽ, q interueniẽs nõ poſſit eſſe dñs eiudẽ in ſtãtiæ, & ſic pcurator rẽ nõ poſſe cõſtituere, vr vera opi. Io. hic poſita, dũ dt ſecus ſi deẽ, &c. Aduerte tñ, q trãslatio in ſtãtiæ faciẽda de vno pcuratore in aliũ, vel in dñm, pt fieri altero de trib. mod. vel p modũ reuocationis, vt l. in cãæ. §. ſi ex pte, & ibi no. vel p modũ ceſſionis ſm q no. in l. mutari. ff. e. Et iſti caſus nõ ſunt dubii, qa in primo caſu ille pcurator i quẽ fit trãſlatio, ipſe idẽ vr litẽ fuiſſe cõteſtatus, & oĩa feciſſe fcã narrõne. In ſcdo vr idẽ, q a pcuratore in rẽ ſuã. Tertio pt fieri trãslatio iſtãtię in alterũ, p modũ cõſtõnis pcuratoris, vt aliũ cõſtituat, tũc hẽt locũ dictũ h° gl q ſ. dixi. No. tñ, q dictũ Vltrã. vr pcedere, vbi lis nõ dẽt cõteſtari, vel de iure cõi, pone exẽplũ p l. de ſubmerſis. ĵ. de naufr. li. xj. vr de iure municipali, qa tũc exercitiũ actus iudicarii in aliis actib. q ſolent exerceri poſt litẽ cõteſt. operat tñ, q̃tũ ipſa cõteſtõ, q valet ad qõnẽ. Pone, dt ſtatutũ, q qõ ciuilis terminari dẽat intra mẽſẽ, a tpe lit. cõte. pone ex forma ſtatuti ſunt certi mẽſes, in qb. lis cõteſtaẽ, qñ incipit currere menſis ex forma ſtatuti, incipit currere eo ipſo, q incipiũt tractari merita cãæ, q̃ ſolent tractari poſt litem cõteſt. ar. eorũ q̃ ſ. dixi. Et circa hoc vide Cy. in l. pperãdũ. in prin. ĵ. de iud. In hac lege q̃rit Pe ſi interuenit pcurator poſt lit. cõte. quo tpe pcludeẽ uia petẽdi cautionẽ de rato? Rñ. ipſe, q poſt primũ actũ cõdictorium inter talẽ pcuratorẽ, & aduerſariũ interueniẽtẽ, q tene menti.

LEX XXI.

1 *Maritus pro vxore, quando, & pro quibus bonis, ſine mandato admittiẽ.*
2 *Mulier habet patrimonium triplicis generis.*
3 *Maritus ex traditione inſtrumentorum eidem facta per vxorem, videtur conſtitutus procurator.*
4 *Agere, quando quis poteſt ad id, quod non eſt mandatum.*
5 *Permiſſum in vno, quando in alio videatur prohibitum.*
6 *Expreſſio ſpeciei, quando reſtringat genus.*
7 *Maritus quando admittiẽ, vt coniuncta perſona, an admittaẽ ſicut alia cõiuncta.*

Maritus. Bñ h. d. † Maritus tanq̃ cõiũcta pſona admittiẽ ad agendũ pro vxore. ſine mãdato, pſtita cautione & q in vno cõcedit, in cæteris ph bei. Diuidit in tres ptes. Primo ponit dictũ, qñ maritus nullũ hẽat mãdatũ. Scdo ponit rõnem. Tertio ponit aliud dictũ, qñ maritus hẽbat mãdatũ in qbuſdã. Scda ibi, nec fæminæ. Tertia ibi, ſin autẽ. Iſte verſi. ſin autẽ, legiẽ duob. mo. Vno mõ ſm Doct alio mõ ſm gl. & ſm lect. gl. hic eſt ſing. caſus, quẽ no. Op. dr hic, in prin. q admittiẽ, ſine mãdato & de rato caueat Cõtra ĵ. de pac. cõuẽ. l. fi. vbi vr eſſe pcurator, ẽt ſi nõ caueat de rato. So. † Mulier hẽt patrimoniũ triplicis gñis. Nã hẽt dotẽ, & iſta ẽ viri, ſine dubio, vt l. doce ancillã, ĵ. de rei vẽ. hẽt qñq; q̃dã alia bõa viro tradita ex dotẽ, & iſta dñr paraphernalia, & i his maritus vr eſſe pcurator, vt l. cõtra: Hẽt q̃dã alia bona marito nõ tradita aliquo mõ, & tũc maritus nõ eſt pcurator, & hẽt locũ hæc lex. Fateor tñ, q p quacũq; re mulier † tradidiſſet marito iſtrã, q ex illa tradõne pbareẽ mãdatũ, vt d. l. fi. q tene mẽti, ſed q etiam

ADDITIONES.

a And Barb. Maritus. No dictum in vno, vr negatum in alio, hoc verum, niſi ſit expreſſum propter maiorem frequentationem. Ita colligit d. Ant. ex gl. in ver. præſidentes. in Cle. 2 de reſcr. vbi vide Io de Imo. adde, illud dicitur fieri contra mandatum quod fit ſine mandato. Bal in l nec filius C. de iureiu.

b Pariſ. Paraphernalia. Quæ aũt dicãt proprie paraphernalia, & quid ſi tpe datæ dotis non hẽbat talia, ſed poſtea ad eãdẽ peruenerũt, & maritus ea detinuit & poſſedit ſciente & patiente vxore per multos annos, non tamen expreſſe tanq̃ parafernalia. an dicant proprie parafernalia Vide Com. quod ſic, conſi. 140 p totum, cum ſubſcriptionib. Vide Iaſ. hic, Imo conſi. 82. in fi. Et an bona præfernalia gaudeant iiſdem priuilegiis, quib. gaudet dos, vide Iaſ. in l. ſi ex toto. in prin. ff. de le. 1. Et quæ dicanẽ parafernalia, vide Fel in c. iuramus circa fi. extra. de pb. & q̃ hẽs ad Bar in l. fi. C. de pac. cõuẽ vbi omn vide. Itẽ de eo, q dictũ eſt de priuilegiis dotis, an competãt pro bonis paraphernalib; vide Are in l. placet. de acq hæ. poſt alios per eum relatos. Vide, q dicit Iaſ. hic, prope fi. Vide Crem. ſin. 141. Itẽ an ſtatutũ loquens de dote, hẽat locum in coſ. tis, & bonis mobilib. tradicis p pſena filiæ, uide Io. de Ana. conſi. 36. Item limita regulam huius l. quod prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis, vt per Pau de Caſt conſi. ino 130. in fi. Men. Dec. conſi 251. num. 1. 2.

c And. Bar. Tene menti. Adde, vt pulchre p Ro. conſ. 446 & ibi, an maritus, qui egit cãm, vt pcurator, cũ ñ eẽt, poſſit ſuſtinere tãq̃ maritus. dt ẽt hic Pa. de Ca ex eo, q hic no q maritus nõ ẽ affinis, ſed cã affinitatis, q ſit idẽ ad q de eo, q accepit emphyteuſim p ſe & liberis ſuis, p lineã maſculinã deſcendẽtib. & deceſſit relicta fœmina, q̃ licet deſcẽsũ habuerit a pre maſculo, q tñ in ipſã nõ trãſibit emphyteuſis, qa in pre nõ incipit linea, licet ipſe ſit pricipiũ lineæ, ſed in ipſa filia, q̃ ñ ẽ maſculus Et ita dt tenere Spe. in ti. de emph. §. nũc aliqua. ver. 46 Tñ adde Bal. conſi. 126. 3. lib. q accipiẽs emphyteuſim vſq. in tertiã gñationem ipſa non comprehendaẽ.

ět vide bonum tex. in l. j. ꝟ. de do. Op. ad ſi. huius l. & vr̃, ꝙ poſſit gs agere vltra id, ꝙ mandat. ff. eo. l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. Solu. Quæ ſunt antecedentia de neceſſitate ad id, quod eſt mãdatũ, vñr eſſe mandata. Ita loquit l. ꝯria, ſed [4] † hic loquit de his, quę ſunt penitus ſeparata, & diſtincta ab eo, ꝙ eſt mandatũ. Itẽ opp. caſus omiſſus remanet in diſpõne iuris cõis, vt l. ſi extraneus, ff. de ꝯd. ob cau. ergo ſi mulier mandauit de vna cã, in aliã dẽt maritus poſſe admitti, tãq̃ ꝯiuncta pſona. Huius timore. Iac. de Bel. fatet ꝯrĩũ, & hac l. intelligit aĩr, videlicet, ꝙ vltra id, ꝙ eſt mãdatũ, maritus nõ p̃t admitti vt ꝓcurator, ſed nt ꝯiũcta pſona. Ita intelligit hũc tex. quẽ vide. Certe opi. nr̃orũ Doc. ẽ, ut dr̃ gl. ꝙ [5] † habuerit mãdatũ in aliqb. in cæteris vr̃ prohibitus, ꝙ no. qa ſingulare eſt. Præterea hic intelĺs Iac. nullã dubitationẽ hr̃et. Rñ. ad ꝯriũ. caſus omiſſus remanet in diſpõne iuris cõis, qa diſpõ iuris cõis eſt, vt maritus, & aliæ ꝯiũctę pſonę admittant ſine mãdato, niſi ſit aliqua p̃ſumptio ex qua p̃ſumat illũ cuius noĩe agit, hoc nolle, vt l. ſed & hæ, in prin. ff. de ꝓc. & l. ſi cũ dotẽ. §. eo aũt tp̃e ſol. ma. & depoſiti. l. ꝙ ſeru⁹. ſed ex eo, ꝙ mulier facit maritũ procuratorẽ in vna cã tm̃, inſurget p̃ſumptio, ꝙ ipſa noluit eũ eſſe ꝓcuratorẽ ĩ oĩb. ſine ei⁹ licẽtia, q̃ p̃ſũptio facit maritũ repelli, ita dẽs intelligere l. nr̃am. Op. exp̃ſſio ſpeciei nõ reſtringit genus, vt l. q̃ ſitũ. §. pe. de fun. inſtr. ita hic, mãdatũ ſpãle mulieris nõ dẽt reſtringere gñalẽ legis pmiſſionẽ. Sol. ibi [6] † exprimit genus, & ſpecies, hic exprimit ſpecies tm̃. Vltimo q̃ro, dr̃ hic in fi. p̃ſcripſerit, qualr̃ intelligit? dicit gl. ſi ante oculos ſcripſerit cũ ſcriptura, vel ět ſine ſcriptura, & in eo, ꝙ dicit, ſine ſcriptura, velle vr̃ iſta gl. ꝙ mãdatũ poſſit ꝓbari p teſtes. De quo dixi vobis ſ. e. l. j. Vltimo q̃ro habetis hic, ꝙ [7] † maritus admitti, vt coniuncta perſona. Quæro, vtrum ſint aliæ pſonę coniunctę. Gl. remittit ad l. ſed & hę. in prin. ff. eo. Dic vt ibi. & dixi anno ſuperiori, in l. a. ff. de accuſ. & vide ibi plene, & Inno. in c. nonnulli, §. j. extra de reſcr. &c.

ANTIQVA LECT.

Maritus. Maritus admittit ad agẽdũ ꝓ vxore ſua, ſine mãdato. Itẽ, ꝙ conceditr in vno, in aliis vr̃ eſſe ꝓhibitum. h. d. Concordat ſcd̃o dicto l. cum Prætor. de iud. cũ multis ſimi. Itẽ no. ꝙ illud ius, ꝙ eſt de aliqua re, illud ius eſt prin. illius rei. Scitis, ꝙ maritus, & vxor non ſunt affines, ſed principiũ affinitatis, & tñ hic vides, ꝙ ſicut affinis agit ſine mãdato, ita marit⁹ agit ſine mãdato. Itẽ op. de l. fi. ff. de pac. ꝯuen. Sol. vt in gl. vel dic, ſm do. Iac. ꝙ mulier, ſiue vxor, p̃t hr̃e triplicis generis bona hẽt. n. dotẽ ſuã, puta fundũ dotalẽ ꝓpriũ, inæſtimatum datũ, vel fundũ ęſtimatũ datũ. in his maritus p̃t facere, vt ſibi placet, vt l. doce. ꝟ. de rei ven. & l. quoties. de iur. dot. cũ ſi. Itẽ põt hr̃e bona paraphernalia, ex̃ dotẽ viro tradita, & ĩ his maritus vr̃ eſſe ꝓcurator vxoris ſuæ, & non requirit, ꝙ præſtet ſatiſdationem de rato, & de his bonis loqt d. l. fi alleg. Itẽ p̃t hr̃e paraphernalia nõ tradita marito, & in his maritus non vr̃ eſſe procurator vxoris, ſed ſi maritus agere vult, hẽt neceſſe p̃ſtare legitimam ſatiſdationẽ. Ita dẽt intelligi l. nr̃a, ſm do. Iac. Itẽ opp. ꝯ ver. fi. de l. ad rẽ mobilẽ. & l. ad legatũ. ff. eo. Tu dicas, ꝙ in iurib. ꝯrĩis vr̃ contineri ſub primo mandato omne illud ſine quo primũ mandatũ explicari nõ põt, & ita tollit ꝯriũ. Item opp. caſus omiſſus remanet ſub diſpõne iuris cõis, vt l. ſi cum dotẽ. in prin. ff. ſo. ma. cũ ſi. mõ ſi maritus eſt conſtitutus procurator ab vxore ſua ad vnum actũ tm̃, q̃tũ ad alios actus vr̃ remanere ſub diſpõne iuris cõis. Sed diſpõ iuris cõis eſt, ita, ꝙ maritus, & pſonæ ꝯiunctæ p̃nt agere pro coniunctis, ſine mandato, vt in prin. nr̃ę l. & l. ſed & hæ. ff. eo. Sed lex noſtra prohibet oĩno maritũ agere, quare malc. Quidã, vt Petr. vñr dicere ꝯrium, & intelligunt hanc l. ꝙ licet maritus datus ad vnam cãm, non videat quo ad alias, neq; agere poſſet, vt procurator, tñ p̃t vt ꝯiuncta pſona. Sic intelligunt ipſam. Et ea hoc arguit ad q. Coniuncta pſona conſtituit aliam perſonam cõiũctã ꝓcuratorẽ: procurator conſtitutus videns forte, ꝙ procuratorium non eſt legitimũ, non vult comparere, vt procurator, ſed vt coniuncta perſona, nunqd põt? vr̃ p p̃dicta, ꝙ ſic. Et idẽ poſſetis dicere in procuratore conſtituto ex parte, in rẽ ſuã. Sed ſi videat procuratorium ſuũ non ſolenne, poterit comparere, vt defenſor, vel vt coniuncta pſona. Intellectus iſte eſt ꝯ l. iſtam. in fi. qa vr̃ eſſe prohibitũ quo ad alia. Ad ꝯriũ, dr̃ caſus omiſſus &c. concludit, ꝙ maritus dẽat admitti tanq̃ ꝯiuncta perſona. Rñ. ꝙ coniuncta perſona admittit ſine mandato, non tñ ꝯ mãdatũ, vt l. Põpo. §. ſi eo. ti. Contra mandatũ autem vr̃ tendere in caſu noſtrę l. qa eo ipſo, ꝙ maritus eſt datus ꝓcurator quo ad vnũ actũ, vr̃ eſſe ꝓhibitus quo ad alios. Hic eſt intelĺs nr̃ę l. De q̃õnib. aũt tactis, videtu, ꝙ no. p Cy. in l. ꝯ maiores. ꝟ. de inof. teſt. Itẽ dr̃, ꝙ ꝓcuratio emiſſa præſcripſerit. Quęro, de intellectu horum verborum. Gl. exponit dupliciter. Scd̃a expoſitio eſt multũm no. quia ꝯcludit, ꝙ procuratorium poſſit probari p teſtes, ſine ſcriptura. Dixi in l. j. ſ. eo. Cõtra hoc vr̃ l. j. ſ̃ man. Sol. quod ibi eſt caſus ſpecialis. & iſtud tenet Azo. in ſumma illius tit. & gl. in c. j. extra eo.

LEX XXII.

Procuratoribus. Procurator per litis conteſt. efficit dñs litis: & nõ poterit remoueri ſine cã. h. d. Not. quod p conteſtationem procurator efficit dñs litis. Et per hanc l. dicebat, & cõſuluit do. Lambertinus de Rampon. b. ꝙ poſt lit. conte. à procuratore, ſi citatur dñs ad aliquẽ actũ, & ipſe non comparet, & in eius dñi contumaciam ille actus gerit, quod nõ valet quod agitur, nam ipſe dominus nõ dẽt citari, ſed ꝓcurator, qa iam eſt effectus dominus litis, adeo ꝙ eo ĩuito dominus proſequi non poteſt. Ita loquimur hic. Sed ſi dominus veniret, & ſua ſponte litigaret, & procurator non cõtradiceret, iſtud non eſt prohibitum. Et de cauſis, ex quib. poteſt remoueri procurator, habes plene in l. filius. § ſi. cum multis ſeq.

ANTIQVA LECT.

Procuratorib. Per litis conteſ. procurator efficit dñs inſtantię, & nõ p̃t reuocari, niſi ex cauſis litimis h. d. Hæc lex inducit in arg. ad q̃õnem illam, de qua tñ dixi ꝟ. de ſent. & interlocu. omn. iud. l. j. Pone iudiciũ fuit agitatũ p ꝓcuratorẽ, & litis cõte. facta per eum, cum debebat ferri diffinitiua, non fuit citatus procurator, ſed dominus, & fuit ꝯtumax. lata ſnĩa, nunquid valet? Et determinatũ fuit Bonon per Iac. Baldninum, quod ſnĩa non valeret, tanquã lata in perſonam, q̃ non fuerat in iudicio, nec erat dominus inſtantię, & ſic vr̃ lata ſine inſtãtia, & ſic non valet: immo debuit citari ꝓcurator, qui eſt dñs litis. Et hic eſt caſus ſm do. Iac. But. ibi, perſequendi nõ hẽt facultatẽ. Ego puto ꝯrium, quod valet ſnĩa, & valuit citatio, & ego dñs potui cõparere. Non obſt. mihi tex. iſte, quia eſt verũ tũc demũ, qñ procurator ꝯdixiſſet aduerſario meo, ſed vbi procurator p̃ns nõ ꝯdixiſſet, ego poſſum optime eo patiẽte, pertractare negotiũ, quamuis ipſe fuerit lit. conte. Et ita determinat per iſtã l. & gl. Io. And. in c. j. extra de proc. & c. 2. eo. ti. lib. 6. Sed nunc indiſtinctè fatetur, ꝙ citatio, & p ꝯñs ſnĩa eſſet nulla, quando ego dñs citarer poſt lit. conteſt. à procuratore factam, eo abſente, & ſic cõtradicere non valente, vel faciendo eum citari, eo expreſsè cõtradicẽte.

LEX XXIII.

Nulla. Poſt conteſtationem factam à ꝓcuratore, dñi morte non finitur mandatum, & põt alius à ꝓcuratore ſubſtitui. h. d. Rõ huius eſt, qa poſt lit. conte. mandatum nõ depẽdẽt ex ſolius dñi voluntate, cũ ſit procurator effectus dñs litis, idõ dñi morte non finitur mandatum. Quęro, qd eſt in cauſis, in qb. non conteſtatur lis, qñ dicetur ꝓcurator effici dñs litis? Doc. dñt, ſtatim cum incipit tractare merita cauſæ: quod dictũ ſatis placet, & vr̃ caſus hic. Nam ſ. proximè dicit, poſt lit. cõteſt. hic dicit. poſt cãm in iudicio agitatã. Vñ ſtatim cum merita cãæ incipiũt agitari, & tractari p ꝓcuratorẽ, ipſe dr̃ effici dñs litis, hic eſt caſus hic. Hoc intelligo verũ niſi illius litis alius iam eſſet effectus dñs, vt ſ. e. l. nihil. Quęro mortuo dño qualiter formabunt ſnĩæ verba in iſtum procuratorem. nam ſi eum condẽnabit procuratorio nomine dñi, cum dñs iam ſit mortuus, videret ſentẽtia eſſe nulla, vt l. pe. ff. q̃ ſententiæ ſine appel. reſcin. Quid dicemus? Cogitabitis.

LEX XXIIII.

1 *Exceptio procuratoria, quando ſit dilatoria, & quando peremptoria, & opponi poſſit poſt litem conteſtatam.*
2 *Approbatio nihil relenat in his, quæ non dependent ex conſenſu meo.*
3 *Cautela ad opponendum contra procuratorem.*
4 *Actus contrarius factus proteſtationi, nihil prodeſt.*
5 *Exceptio procuratoria eſt quintuplex.*
6 *Exceptio, tu non es procurator, quando poſſit opponi.*
7 *Pronunciatio facta per iudicem, quẽ eſſe procuratorem, non nocet domino.*
8 *Iudicium factum cum non procuratore, licèt non ualeat in præiudicium domini, valet tamen in præiudicium procuratoris.*
9 *Solutio facta falſo procuratori poteſt repeti.*

a Licèt. Exceptio quæ reddit iudicium retro nullum, qñcũq; opponi põt. h. d. Opp. quod exceptiones procuratoris debent opponi ante litis conte. vt l. ita demum. ſ. e. l. Pomponius. § rati, ff. e. Huius timore ſunt hic plures ſolones. Dñt qdã qd̃ poſt litis conte permittitur opponi, ſi ipſe, q opponit, hoc vult ꝓbare. Ita loquitur hic. Iſta non vr̃ vera ſimpl̃r. cũ. n. ſit mera negatiua, nõ põt ꝓbari, vt l. actor. ꝟ. de ꝓb. & l. aſſeueratio. ꝟ. de non nu. pecu. Vnde alii dicũt, quod hic eſt ſpeciale in exceptione, q̃ reddit iudicium retro nullũ; vt hic. & l. ſeq. ꝟ. ſi à nõ ꝯpe. iudi. l. 1. Rõ huius

ADDITIONES.

a And. Barb. Licèt. An geſta cum procuratore, qui non debuit admitti, teneant, vide Tanc. in 1. rubr. in 3. q. Do. de Rota. concluſione 16. vbi allegant, quod procurator habens mandatum ſubſtituendi & reuocandi, licet ſubſtituat, & proteſtetur ſe nolle de cauſa intromittere, vide do. Pet. in c. ex parte Decani. de reſcr. quod geſta per procuratorem reuocatum, non poſſunt haberi rata.

Paris. Licèt. De iſta materia, an & qñ poſſit opponi exceptio, tu non es procurator, vide omnino Alex. conſi. 562. vol. 4. Item, quod exceptio falſi procuratoris poſſit ſemper opponi, vide Io. de Ana. conſi. 96. et ſi eſſet pronunciatum per iudicem ſuper legitimatione perſonæ ſm Bologninũ ibi ad finem, q loquitur tñ quo ad præiudicium domini, qui non conſtituit. Item, q nunq̃ cenſeatur reiecta à ſtatuto iſta exceptio incompetentiæ iudicis, vide Io. de Ana. conſi. pẽ. Et Bolog. ibidem ponit de eo, quod dictum eſt ſup qñ pronunciatum eſſet ſuper legitimatione procuratoris, de quo vide etiam Fel. in c. cum in iure. ad fi. ff. de off. deleg. Et ibi etiam cui incumbat onus probandi mandatum poſt lit. conte. Item quod exceptio ineptimodi procedendi poſſit quandocunque opponi, vt dicit Bald. hic, vide Fel. in rub. de foro com. Item quod iſta exceptio impediat litis ingreſſum, ſecus in exceptione, quod quis non eſſet procurator contractus, cuius vigore, quis egit. Vide Bal. no. in cap. 1 § naturales ſi de feud. defun. controuer. ſit inter do. & agna.

lus est, vt statim dicit gl. ibi; vel melius, &c. qa cū iudiciū sit nullū, nō pt dici, q oppō exceptōnu sit retardata post lit. cōt. cū nulla sit ꝯtestō. Ista est optima rō. Alii dn̄t aliter. tn̄ illæ solu. tēdunt ad aliud ꝯriū magis gn̄ale, iō ipsas forma sic. Op. quod exceptio dilatoria dēt opponi ante lit. cont. vt l. 2. ff de exce. & l. excepō. ꝟ. de pb sed
1 ista est dilatoria. ergo. &c. Dn̄t qdā Aut † opponitur exceptio, tu nō es pcurator, & ista est perēptoria: Aut opponit exceptio, tu si potes eē procurator, & ista est dilatoria. Dicit gl. q istud sibi non placet, & bene dt, qa ꝯ tex. d. l. 2. de excep. quia vtraq; est dilatoria. Alii dn̄t, Aut scio ipsum nun esse procuratorē, & dēo ipsū repellere, aliàs est, qd mihi imputet. Aut credo ipsū pcuratorē eē, & tūc si postea ad mei notitiā puenent, q ipse nō est pcurator, qn̄cunq; possū opponere. Ita loquit hic. Si vero dubito verū sit pcurator, vel nō, dēo opponere in prin. litis. Ita loquit hic hęc lex. in prin & vide istā gl. ibi alii, vt Hug Primū mēbru est, qd si scio ipsū non eē pcuratorē, ab initio dēo ipsū repellere. hoc est verū, sed si eū nn̄ repellerē, innuit ista opin. q mihi ꝑiudicet, q puto verū, q̄tū ad actionē q̄ possum hr̄e ꝯ pcuratorē ad interesse. Dētis n. scire, & notare, q si aliqs agit ꝯ me. tanq̄ pcurator, vel aliter ꝯhit, ipse tenet me doccre se pcuratorē ar. l. 1. ꝟ. cre. eui. pi. nō de. Igit si sciui eū nō pcuratorē, nō tenebit mihi ar. l. si fundū. ꝟ. de. eui. & l. cū dōnis ꝟ. de trās Sed si vnlo opponere excepōnē nullitatis. qa nō est pcurator, istud possū nō obstante scīa mea. Nā in
2 his q̄ nō † depēdēt ex ꝯsensu meo, approbō mea nihil releuat ad validadū iudiciū, vt l. si expssim. ff de ap Dixi in l. 1. qn̄ puoc. nō est necess. Sed qd in his q̄ ex consensu meo dependēt? Vide ī l. si tutor. ꝟ in quib. cau. in int rest. nō est necess. scd'm mēbrū est. q si credo eū pcuratorē esse, tn̄ nō est verū, qn̄cūq; ad mei notitiā peruenerit, potero opponere. Hoc vr̄ eē verū, vt cx̄ de excep. ca. pastoralis. & vr̄, q hoc. q ! peruenerit ad mei notitiā, pbet p iuēm, vt ibi dr. Tertiū mēbrū est, q si dubito dēo ꝯdicere in prin. vt hic.
3 Istud no qa hoc puto verū. Et p hoc colli † cautela, q̄ dixi vobis in l. t. ꝟ. c. N i nō negabo eū pcuratorē, ne p negatiuā fiat res dubia, sed petā, q ! me faciat certū de mandato. Alii dicūt, q hic ista exceptō fuit ab initio opposita tn̄ litigauit sub quadā ꝑtestatione. Dixit. n. negn te pcuratorē, & pcessit in cā ꝯtestādo litē, sp dicēdo saluo en. q ! si apparet pcurator, &c. Et vide glo. in fi. Certe istud nō placet nā ista talis ꝑtestatio seu reseruatio, q̄ qs sibi fa
4 cit nullius est effect'. nā facit actū † ꝯriū ipsi reseruationi, extra de app c. solicitudinē Dicit ergo gl. quod prima sol. posita in ista gl.
5 placet. Tu verò clarius p intellectu huius l. dic q exceptio † pcuratoria est qntuplex. Qn̄q; opponit. tu non potes esse pcurator, qn̄ quē ille, q constituit, nō potuit se ꝯstituere. Q̄nq; opponit, q ex natura cāę non potuit ꝯstitui pcurator Qn̄q; op ꝯ pcuratorem, q nō cauit. Qn̄q; op. q nō est pcurator, & est quinta. d qua loqē l. nr̄a. Prima, q̄ opponit rōne psonę pcuratoris, aut psona ei' talis est, q nō pt eē in iudicio, nec p se. nec p alio, vt seruus i causis ciuilib & ista exceptio poterit qn̄cūq; opponi, qa reddit iudiciū retro nullum, vt l. 2. ꝟ. 1. q satis cog. Qn̄q; pōt esse i iudicio pro se, nō p alio, vt mulier, miles, minor, cū authoritate curatoris, filiusf. & sifes, & tunc dēt opponi ante lit cont. l. ita demum. ꝟ. c Scdo vero opponit exceptio de persona cōstituentis. De illo dixi in l. nō eo minus, ꝟ. c. Ti Tertio op. rōne cāę, vt io causis crīalib. nō pt ꝯstitui pcurator. De his hēs gl. in l. q̄uis indubitat. ꝟ. de adul. & ibi dicam, & dixi in l. pe. ꝟ. ad crimē ff. de pub iud. Quarto op. d cautione non pstita. & ista dēt opponi ante lit. conte. vt l. Pōponius,
6 ꝟ. rati. ff e. Quinto opp. tu non † es pcurator. & de hoc loquit hic ista exceptio. Qn̄q; op. ab eo, ꝯ quē pcurator litigauit. Qn̄q; opp. ab ipso dn̄o, cuius noīe litigauit procurator. Primo casu, si qdē ab initio ꝯtendit de mandato, nec decidit, sed pp dubiū pcurator adminit cū cautione de rato, tunc de cætero ista exceptio, tu nō es procurator, nō pōt opponi. nisi opponens hoc incontinēti probaret, vt l. inter quos, ꝟ. alieno ff. de dam i fe. Qn̄que disputatr de mandato, & determinat, q est procurator, & iudex pronun-
a ciat eū esse procuratorē a legitimū, tūc de cętero non poterit opponi ipsi pcuratori, q non sit procurator, q iā determinatū est, ar. l. 1. ꝟ. si ex fal. instr. Idem si instr̄m procuratoris fuit productū in iudicio, & probatū, ut l. fi. de fid. instr. & In. tractat in c. qm̄ ꝯ falsā. cx̄ de prob. ubi expresse dicit, hoc in instr̄o procurationis. Si uero de hoc nūq̄ fuit cogitatū, neç disputatū de mādato, tūc pōt qn̄cunque opponi. Ita loquit hic, seruata tn̄ distinctione Hugo. q̄ ponit hic in gl. Vbicunque aūt dixi, q postq̄ est determi-
b natū b nō pōt de cætero opponi exceptio. tu nō es pcurator, hoc est uerū, nisi ille, q opponeret, uellet in se assumere onus probādi istā negatiuā, q posset facere, probando mandatū reuocatū, vel instr̄m falsum. Et ītelligas sp, nisi de hac falsitate, vel de reuocatione fuit cognitū, & hoc mō pt intelligi prima opinio posita in gl. Secūs casus principalis est, qn̄ ipse dn̄s, cuius noīe agit, uult dicere, q ille nō fuit suus pcurator, tūc pōt qn̄cunq; dicere, nisi de mādato doceat, uel ratihabitione, ut ꝟ. e. l. si precium. ff rē ra. hab. l. pcurator. la ul. Illa n. † pronūciatio p q̄ iudex declarat esse suū pcuratorē, nō nocet dn̄o abs̄nti, qa eo non citato, cā eū co dr̄ non cognita, & si hoc fuit pnunciatū, ar l. cū nō iusto. de col.
c deteg. Ita tenent oēs Doc. licet secus sit in tutore. c Rō, quia cius

constō principalr̄ spectat ad iudicem, vt l. i. ꝟ. idē Pomp. q sal tu. auth. p In. in c. sup literis. de rescri quoad qd tn̄ ꝑiudicat dn̄o, vt qn̄ recipiunt testes sup mādato, vt d xi ī l 1. ꝟ e. Mū hēns expeditā istā m̄ām, & p̄mā gl. Venio ad fīm gl. & op. si nullū ē iudiciū ergo nō pt examinari. an sit pcurator, vel nō, nisi aū ꝯstet de mādato, sed ante nō pt ꝯstare de mādato, nisi examinet, & sic vr̄ ꝑplexitas, seu indissolubile quoddā. Sol. Dicit gl. hr̄, & bene. Iudiciū p̄mū, an ego sim pcurator, nō agitat pcuratorio noīe, sed ego pprio noīe dico me pcuratorē Et sic in hoc hēt litimā psonā merito q̄tū ad hoc, an sit pcurator, ꝯstat litigiū, qa est psona litima. vide gl. q̄ no. & bene. Iō si pcurator geret noīe minoris, vel syndicus noīe vniuersitatis, vel tutor, & ꝯtingeret aliqua lęsio in examinatione psonæ an sit pcurator vel syndicus, vel tutor, certe nō pōt petere restit ī integ. qa ista cā an sit pcurator, vel syndicus vel tutor, est cū ipsu tutore, vel pcuratore agitata, n̄ cū ecclesia Op. & vr̄, q licet nō hēat mādatū, iudiciū valet l. si sine. in pri.
8 ꝟ. j. ff. rē rat ha Solu. Iudiciū † nō valet q̄tū est in ꝑiudiciū dn̄i, sed in ꝑiudiciū pcuratoris, & fideiussoris, quē dedit de rato bene va
9 let. † Vlt. q̄rit gl. an si soluit huic falso pcuratori, possit repeti. Dicit gl. q sic sed an idē si soluat cum iudice. Dicas q sic, qa sententia lata fuit cum falso procuratore, de hac materia plene dic per me in l. si sine in prin & ꝟ. j. & ꝟ. cum autem ff. rem rat hab.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro cōcordia. Aduerte, qn̄ mādatū reuocat in dubiū, an sit validum, vel nō, & producuntr̄ testes, & fert sententia super eius validitate. Bar dicit, in l. 1. ꝟ e. tit q isti testes, & sn̄ia ꝑiudicāt dn̄o ēt nō citato. ꝯrius sibi allegat Bar p d. Ale. in hac l. Tu dic saluādo Bar. q in d. l. 1. dēt intelligi s'm determinationem q̄ dicit in hac l. licet, q ꝑiudicat. s qn̄ cā cognita, nō alr̄. ideo caute dicit d. Alex. quod limitat, non autē, q ꝯriet. In alio tn̄ s'm d. Fran. Are. in l. sciēdū. ff de ver. ob allegat sibi ꝯrius Bar. in hac l. quia in prin. voluit, q q dicit pcuratorem esse falsum, non tenet probare, qa negatiua nō ē coarctata loco & t̄e l. actor. C de pb. cum si. & tamē s'm eum ꝯriū uoluit in ead. l. vbi voluit quod pōt pbari probando reuocationem mandati. Tu dic, q 1. opinio est vera & nō ob. quod dixit, quia Bar. loquit qn̄ quis assumpsit in se onus probandi, q ita pbari potest pducendo reuocationem. & sic nihil obst. imo subtiliter ītuēdo, tūc negatiua n̄ pbat, sed affirmatiua reuocationis q̄ tn̄ hēt annexā negatiuā, vt late hī ī l. hoc iure. & i l. illa. ff. de ver. ob. notat in l. de pupillo. in ꝟ. si qs ipsi. ff. de no. ope. nun.

ADDITIONES

a Paris. Esse procuratorem Vide Ale consi. 5 in prin in 2. vol Et de tutore, vel curatore, vide Bar in l. 1. ꝟ idem Pomponius, quod tal tut auth
b Men. Determinatum. Ruy consi 41 nu 19. c l. 1 Boc q 281. nu. 15.
c Pom In tuto Vide Ale consi 103. ad fi. in vo & ꝯs. 104 in fi vol 4 & Pan. consi. 18. vol. 2 & Ale 80. vol. 2 & consi. 132 eo uol. 2 vbi tenet h c proc dere etiam si pronunciasset oi meliori modo, &c. & 181. vol 2. Men. Ruy consi 162. nu 5. 3.

ANTIQVA LECT.

Licet in principio. Exceptio quæ hēt reddere iudicium retro fuisse nullum pt opponi in qoacunque parte iudicii. h. d Op. & intro gl. mag quæ dicit, q permittit. Vos uidetis q exceptio falsi pcuratoris pt opponi ꝯ de l. ita demū ꝟ. e. Huius timore facta est ista gl. dicit gl. q tūc est. verum, q hæc exceptio pōt opponi qn̄cunque ēt post lit. ꝯte, qn̄ ille, qui opponit, vel. t pbare pcuratorem non habuisse mandatum quasi velit dr̄e gl q qa suscepit in se istud onus, non mirū si pt istam exceptionē opponere qn̄cunque. Ista fuit pr̄ia sol. q̄ non est vera, quia ista cum sit mere negatiua, nō est probabilis l. actor. ꝟ de pb. Vnde gl. dedit aliam sol. Re ipsa veritas est, dt gl. q hic est spāle in hac dilatoria, q̄ potest opponi in quacūque pte iudicii, & idē in quacunq; alia q̄ hēt reddere iudiciū retro nullū fuisse. no. in l. 1. ꝟ. de tut. & sa ignran. Et est rō, quia qn̄ iudiciū dr̄ nullū, instātia nulla, ꝯtestatio litis nō hēt formā iudicii: unde nō pt dici tarde opposuisse hāc exceptionē, nec potest obiici, nō opposuisti ante lit. ꝯtesta. qa non dr̄ lis contestata qn̄ iudiciū sit nullū. Et istud voluit sentire gl. cū dicit. vel melius, & ista est vera sol. Alii dederunt aliam so & dn̄t, q exceptio, de qua loquit l. ita demū. sit dilatoria. Sed hęc exceptio est perēptoria, & ista solu est falsa. quia vtraq; est dilatoria. tn̄ optime loqt q̄tum ad aliud. Nā qn̄q; opponit. tu nō es procurator. & tunc licet sit dilatoria, pōt opponi qn̄cunque, vt hic. Qn̄que opp. talis exceptio. nō potes eē pcurator. Et hic aduerte s'm d. la. quia qn̄q; est defectus rōne cāę Videbitis de hoc in l. q̄uis indubitat. ꝟ. de adul Qn̄q; est defect' rōne psonę. & pōt esse duplex exceptio, quia persona non possit esse in iudicio. nec pro se, nec pro alio, & tunc ista exceptio pōt opponi qn̄cunque. l seruus. ꝟ de iud. l a. ꝟ. si quis his. ff. qui satisd. cog. Et est alius defectus, q qn̄q; persona pt esse in iudicio p se, & n̄ p alio, & tunc ista exceptio dēt opponi ante lit. ꝯtest. vt in d. l. ita demum Qn̄q; op. exceptio, non potes esse pcurator, qa non litimus, & ista dēt opponi ante litem contest. vt l. Pomponius. ꝟ. rati. & vide ibi bonam gl. ff. e. Sed quęrit hic laco quid de exceptione libelli inepte formati, qn̄ dēt opponi? Ipse dicit, qd hęc exceptio opponi pt, ēt p' lit. ꝯte. alle. ad hæc l. libellorū. ver. qd libelli, ff. de accu. qa si libellus esset inepte ꝯceptus, nomē rei abolet. vt ibi patet, in tex. si abolei. ergo concludit, q erat receptū inter reos,

reos. & sic erat lis ɔe.vt l adulterã. ĩ. de adul. plene in l. j. q acc. nõ pñt. p Doc. Cõtra, ꝙ vide bou. l cũ sua gl. in l. Titia. ff. de accu. & ꝙ ibi no. at, & nõ illã legẽ, verũ est, ꝙ gl. ꝓ solut. dicti ɔ̃rii. dedit aña sol. & distĩguit tres casus, vt videbitis ĩ fi. gl. qa dĩ gl. Aut scio falsũ, &c. dic vt ĩ gl. Aduerterñ, qa gl. ĩ prĩo mẽbro hᵒ distinctionis vr̃ inuere, ꝙ ti ego scio ꝓcuratorẽ esse falsũ. &c. & nõ oppono statim, mihi ꝑiudicat, quare postea ñ possũ opponere Dictũ hᵒ gl nõ est verũ, qa posito, ꝙ sciã ꝓcuratorẽ agẽtẽ ɔ̃ me, nõ hr̃e mãdatũ, mihi nõ ꝑiudicio. Rõ qa ɔ̃sensus meus in his, q̃ nõ dependẽt ex mera mea volũtate. nõ opaĩ ad validãdũ actũ, vel sñiã vt l. si expressum. ff. de ap Sed iudiciũ agitatũ nõ depẽdet ex mera volũtate mea, qa iudicium reqrit in inuitũ. Ex eo ɔcludas, ꝙ licet nõ opponã, & sciã ipsũ esse falsum, adhuc possũ ɔ ipsum opponere. Imo plᵒ, qa ɔ̃sensu vtriusq; partis iudiciũ nullũ, vel sñia nulla nõ posset validari, vt valeret sñia. Et ita dẽt intelligi l. 2. & ibi p Doc. ĩ. cõta vtriusq; iud. licet gl. senserit ɔ̃riũ, & male. in l. j. ĩ. q ꝓ sua iu. dare da. pos. & idẽ no. p Ber. in c. qm ɔ̃ falsã. ĩ vl. gl. mag. ex de ꝓb. & solet dici p Doc. in l. in star. ĩ. de iur. fisc. li. 10. Itẽ. op. & sum in gl. ff. de prin. ad fi. Solue, vt gl. ĩ prin. Quæro pone, ꝙ per sñiam iudicis est solutũ falso ꝓcuratori, nũqd solutũ p̃t repeti? Dic, ꝙ sic. Nõ obst. l. cũ putarẽ. ff. ereisc. qa ibi fuit iudiciũ agitatũ cũ ltĩma ꝑsona. hic nõ Itẽ dĩ gl. ꝙ iudiciũ est nullũ, in ꝑiudiciũ dñi, nisi habuerit ratũ, alle. l. licet. Cõcludit ergo ista gl. ꝙ dñs possit ratificare iudiciũ agitatũ p falsum ꝓcuratorẽ. Aduerte, in quãtũ iudiciũ facit ɔ̃ dñm, ꝙ possit ratificari, ita dẽt ĩtelligi. Sed q̃ro, qd si iudiciũ faceret ꝓ dño, vel sñia lata esset ꝓ dño in ꝑsona falsi ꝓcuratoris, nũqd ratificãdo, tũc valebit sñia? Gl. in l. si mater. §. hoc iure. de exce. rei iud. tenet, ꝙ sic, & alle. l. licet. ff. de iud. ꝑalle. Cõtrariũ sensit gl. alibi in l. si tutor. ĩ. in qb. cau. in inte. rest. nõ est necess q̃ gl. innuit, ꝙ speciale sit i minore. Ista vlt. gl. cõiter approbat p rõnem superius dictam, & aduerte, ꝙ l. licet ff. de iudi. loquit vbi dñs ratificat iudiciũ agitatũ per falsum procuratorẽ añ sñiam latã, quid añt si post sñiam? vide ĩ. Quæro iudex pronũciat ꝓcuratorẽ esse ltĩmũ, & se habiturũ ratũ qcqd per eum factũ fuerit, nunqd valebit? Videt quod sic, vt l. j. §. idem Pomponius. ff. ꝙ falso tutore. Cõtrariũ vr̃ p l. ꝙ nõ iusto. ff. de collus. detec. Nõ obst l. ɔ̃ria, quia loquit in tutore, cuius tutoris damna dependẽt ab ipso iudice, ꝙ non est in procuratore: verũ tñ est, ꝙ si iudex pronunciat sic, ꝓnuncio exceptiones oppositas ɔ̃ mandatũ huius procuratoris non obstare, & eis non obstantib. esse procedendum in causa, isto casu iudicium valeret. Ista est practica ɔmunis, quam ponit Specu in tit. de excep. §. 3. io fi. & Cyn. hic.

L E X XXV.

Quicunque. Illustris ꝑsona nõ litigat per se, sed p procuratorem. alias puniretur. h. d. Hic est authen. hoc ius. quæ limitat l. & rationem legis, dic vt in gl. &c.

Quicunque. Positus in illustri dignitate nõ litigat p se, sed p procuratorem. Cum autem q̃ro, de ratione, dic vt in gl. quia rõne dignitatis debet sedere cũ iudice.

L E X XXVI.

1 *Causa, in quibus quis cogitur personaliter, & non p procuratorẽ cõparere.*
2 *Assessores raro, vel nunquam admittunt excusationem per procuratorẽ*

In pecuniariis. a Per ꝓcuratorem citatus p̃t ɔparere, ẽt si in citatione hoc nõ exprimit, nec cogit, qs ɔparere ꝑsonalr̃, nisi ex cã. b h. d. Quæro, quæ † sint causæ iustæ pp quas quis cogit ꝑsonalr̃ ɔparere? Pro huius declaratione dẽtis scire, ꝙ hic tex. ibi, nisi forte quosdã, &c. legit duo mo. Primo sic. Dictũ est s. ꝙ quis p̃t ɔparere p ꝓcuratorẽ, si vult, nisi in casu in quo cogit quis cõparere personalr̃, vt s. l. prox. & ita intellr̃ iste vers. nisi forte. vt dicit gl. sup verbo, iustiores in princi. Alii dñt ecõuerso, & ita posui casum, q ẽ magis notabilis, vt s. dictũ. est, ꝙ p̃t cõparere p ꝓcuratorẽ, nisi ex cã cogat ɔparere ꝑsonalr̃. Quæ est ergo cã iusta? Dicit gl. cã iusta est ĩ his causis, in qb. nõ admittit procurator, vt puta, in cã criminali. in qua imponit pœna a relegatione. s. & istud est clarũ. Vel dicas, dr̃ gl. qa melius scit dñs veritatẽ, quam procurator. Sed s̃m hoc si iudex poterit dicere, ɔpareas coram nobis ꝑsonalr̃, quia volumus scire c a te veritatẽ. Et vide gl. d. Ia. circa hoc dabat remediũ, ꝙ qs faciat procuratorẽ instructũ ad oĩa, de quib. posset iudex eũ interrogare, & hoc exprimat in mãdato. Sed certe hoc nõ placet mihi. Nã dt l. de minore §. tormẽta. ff de q̃st. ꝙ veritas ppendit ex vultu, & trepidatione, & qua ɔstantia quis loquaĩ, sed in his iudex nõ p̃ot informari p procuratorem, qa alius est aspectus dñi, & alius est aspectus procuratoris, & sic qñ iudex vellet, faceret dñm ɔparere, vt hic logr̃. & hoc colore † assessores d raro vel nũq̃ admittũt excusationẽ p ꝓcuratorẽ, ꝙ satis placet. Vl quarto. dĩ gl. est alia cã iusta, si ꝑsona dñi est legalis, nec est rixosa, sicut est ꝓcu. ar. l. si actor ff. eo. Qd dictũ placet multũ in ꝓcuratore simplici p eo ius ad uẽtũ cõdõ aduersarii in nullo dẽt fieri deterior, vt l. 2. §. defen di. quib. ex cau. in pos ea Sed qd in procu. in rẽ suã, Doc. tractãt hic De hoc est tex. & gl ĩ l. si actor. ff. e. ibi dicemᵒ Deo duce. Bar.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro concordia aduerte. Si vult iudex facere ɔparere aliquẽ ex litigãtib. ꝑsonalr̃ añ lutũ positionib. vel sñib. audiẽtiã p̃t denegare procuratori in hoc, quasi dñs sit legalior, & melius instructᵒ, vt p Bar. hic, in hac l. licet ɔ̃rium allegetur teneri ĩ l. si actor. ff. e. ti. Tu dic qd in d. l. si actor, loquit Bart. qñ quis venit ad defendẽdũ, nõ simpliciter, vti ꝓcurator, sed tm̃ pro iure suo, quod dicit mẽti cõmendadũ, secus si simplr̃, & ita loquitur. Adde ad no. in c. j. de ɔfes. in 6. maximẽ p Io An. in gl. j. Itẽ & alr̃ dici p̃ot, quia sit ꝓcurator. spãliter ad sic r̃ndẽdũ ĩformatus, & missus à dño. & ita ꝓcedat ꝙ opi aliãs ꝓcedat j. in d. l. fi. ita Bar. in l. q bona. §. qui alieno. ff. de dã. infe. & alle ɔcord Adde Inn. in c. pastoralis. ĩ prin. d iud. In criminalib. ãt vide Bar. & Doc. ĩ l. 2. § defendi. ff ex qb. ca. ĩ pos. ea.

ADDITIONES.

a And. Barb. In pecuniariis. Et alle. istũ tex. Bar. in l. 1. §. sufficit. ff de ad. tu. & in l. qui habet. § si pupillus, ff. de tute quod pupillus potest solus citari ad iudicium, quia intelligitur, quod compareat per se, vel per procuratorem Ego tenui contrarium in l. sed si ex stipu quam præcedit l. si ex leg. ff. de ver. obl. & vide c. cum in iure, de off. deleg. & vide ibi Doct. qui alle Bar hic.

b Pom. Nisi ex causa. Vel nisi quis impetrasset rescriptum, quod aduersarius possit cõpelli comparere personaliter quo casu ẽt ipse impetrans cogeretur, vt per Ro. in ti. de dol. & cont. c. 1 in antiquiorib. de quo Fel. in rub. de præscr.

c Paul. Scire. Vide etiam Bar. in l. seruum. §. publicæ. ff de procu.

d And. Barb. Assessores. Sed contrarium videtur tenere idem Bar. in l. qui bona. § pe. de dam infe. & vide Io. de Imo. in c. 2. aliãs 3 de iur. cal vbi tenet cum Barto d l. quã bona. § pen. & alle. Io. And. istud tene menti. in c. fi. de iura. cal. in 6. tangitur in c. pastoralis de iud vide c. pe de postu præla. & ibi dixi.

ANTIQVA LECT.

In pecuniariis. Omnis citatio includit hãc potestatẽ, quod citatus possit comparere p se, vel per ꝓcuratorem, nisi in citatione ɔ̃riũ appareat, vel alia ltĩma cã itercidat. h. d. No. quod dixi in summatio. Quæro, quid velit dicere tex. ob causas. Dic vt ĩ gl. Pone, tu agis ex iure cesso ɔ̃ me. dico, ꝙ cõpareat cedẽs, tanquam melius nouerit veritatem, an debeat comparere? Vr̃ ꝙ sic, vt l. si actor. ff e. Dic ɔ̃rium s̃m Iac. de Are. quia cum cõfessio cedẽtis nõ possit ꝑiudicare cessionario in aliquo, vt l. si patrem. ff. quemadm. serui. ami. l. seruum filii, §. 1. ff. d lega. 1. & ibi p Dy. in l. facta. §. si hr̃s. ff ad Treb. ad quid dẽt ɔparere cedẽs? Certe non uideo, quod est verũ s̃m Ia. de Are. nisi ad cedẽtẽ spectaret aliquod periculum, vel ɔmodũ, isto casu dr̃ prima cã cedentis, & possit uocari cũ debet: arg. l j. §. in propria. qñ app. sit. Itẽ q̃ro, tu cõpares tanq̃ ꝓcurator in iudicio, oppono tibi, & volo, ꝙ cõpareat principalis, tãq̃ melius nouerit veritatẽ, principalis est absẽs, debeo sibi facere sũptus? Vr̃ qd sic qa volo inducere eũ in testẽ arg l. qm. ĩ. de test. & l. eos. ĩ. de app. dic ɔ̃riũ, qa p absẽtiã aduersarii nõ dẽt fieri mea condõ deterior. Tex. est in l. 3. & ibi gl. quib ex ca. in pos. eatur. Itẽ no. hanc l. in arg. pone, qd cautẽ qd pro maleficio dẽat qs citari ter, vt ɔpareat per se, aut p ꝓcuratorẽ ltĩmũ, quidam fuit citatus, vt ɔpareat, ipse ñ ɔparuit, fuit positus in banno, nunquid bannũ valeat? Vr̃ quod nõ, qa citatio est fundãm iudicii, q̃ non fuit facta s̃m formã statuti. Cõtrariũ determinat d. Iac per hanc legẽ, qa ptãs comparendi per aliũ inest tacite, per hãc legẽ, & expressio eorum, quæ tacite insunt nihil operaĩ, vt l. nõ recte. ĩ. de fideic. l. hæc verba. de leg. 1. Vlt. no practicã ex hac l. ꝙ si aliqs est accusatus coram te, de aliquo crimine, cuiᵒ pœna sit ĩ. relegationẽ, & tu citas eũ, & ipse cõparet per ꝓcuratorẽ, ꝙ est licitum. l. seruum quoque §. publicæ. ff. e. quo ad obuiandum malitiæ suæ. Et vt possis melius inuestigare veritatẽ, posses dicere, ꝙ tu vis principalẽ, qui melius nouit veritatẽ, p hanc legẽ. Et si vis, ꝙ clientulus non cõpareat, ꝙ ipse faciat ꝓcuratorẽ spãliter ad iurandũ de calũnia. Et est casus extra de ꝓcu. c. q ad agen. li. 6. Et ponas, ꝙ ipse confiteanĩ, vel respondeat ad oĩa de quib. interrogabitur. Et omnia ista ponantur expresse, & singulariter in ꝓcuratorio. V. g. si interrogaberis hoc, r̃ndeas sic. & ista est pract.

Ne liceat potentioribus. Rub.

Cõtinua, vt ĩ gl. & sicut rub. partes duas hẽt, ita in nigro sũt duæ leges. Prima tractat d prima parte rubricæ, scd̃a d scd̃a tractat, &c.

L E X PRIMA.

1 *Procurans patrocinium potentiorum, debet priuari causa.*
2 *Officialis præstans fauorem alicui priuato, punitur.*
3 *Iudex minor punit maiorẽ de fauore per eum præstito in cã, alicui priuato.*
4 *Pœna huius non imponitur ipso iure, per sententiam.*
5 *Dispositio huius legis habet locum in actore, & in reo.*
6 *Pœna huius legis an cõmittatur ex sola procuratione, vel requiratur quod patrocinium fuerit præstitum, & nu. 7.*
8 *Dispositio huius legis habet locum etiam si patrocinium fuerit præstitum per familiarem potentioris,*
9 *Delegari quod non possit per Rectorem prouinciæ hæc causa.*

Diuinæ. Qui patrocinium potẽtis ratione officii ꝓcurauit, cã priuatur, & ille potẽtior punietur & Rector ꝓuinciæ iudex erit. h. d. Primo loquitur I ge. oere. Secundo r̃ndet quærenti Secũda ibi, quare cum intersit. Item prima subdiuiditur, quia primo punit partẽ ꝓcurãtem Secundo punit potentiorem facientẽ hoc. Secũda ibi, quæ palam, &c. Nota ex hac l. † ꝙ ille qui procurauit reuocationẽ, seu 1 procurationẽ, seu auxilium potẽtiorum, debet priuari cã, quod no. ɔ̃ eos, qui in ciuitate ista faciunt ꝙ Priores faueant sibi in aliqua cã, corã aliis officialib. debẽt enim causa priuari, vt hic vides

Not.

2 No. q † officialis, qui pstat patrociniũ, vel fauorẽ alicui priuato ĩ 3 aliqua cã corã alio officiali puniť. Scdo, q de isto delicto † iudex minor põt punire officialẽ maiorẽ Op. ff. de ali.iudi.mut.ca.fac. l.3. So. ibi loqniť de potẽtiore, nõ rõne officii, sed forte diuitiarũ, seu rõne alterius status, hic de potentiore rõne officii. Cõtra hoc op. s. de aduo.diuer.iud.l.1. vbi decuriones pñt eẽ aduocati. So. hic loquiť de potẽtiorib rõne officii ita magni, q possit alteri minaces fauorẽ oñdere, seu inferre, vel p impressionẽ. j. q met.cau. & ideo pprie posui exẽplũ in Priorib. istius ciuitatis. Op. secũdo. j. d sus.l.1. Solue vt in gl. qa nõ erat potẽtior. Circa hãc legẽ q̃ro, dr 4 hic, q priuatur cã, vtrũ priuet ĩpso iure, an p sniam, gl. optime dicit, per sniam, qa dicit, priuet, nõ priuatus sit. Sic simile habuistis no. in l. iubemus §. sanc. s. de sacros.eccl. & l. si quis in tantam. j. vn de vi. & dixi pluries. Quęro, vtrũ hęc lex hẽat locũ tã in actore, q̃ in reo? Gl. q̃ est j ti. proxi. super rubr. vr velle, q hęc lex hẽat 5 locũ solũ in actore. Cõtrariũ † puto, q hẽat locũ in actore, & reo. Primo pp generalitatẽ rubricę, q̃ dicit patrociniũ litigãtibus pręstare. Ex eo, qd dicit litigãtib. loquit, tã de actore, q̃ de reo. Et ẽt ap 6 paret ex principio huius legis, q̃ loquitur gñaliter. † Scdo q̃ro, vtrũ sit necesse q † potẽtior pstet patrociniũ, an sufficiat pcuratio partis sola. Tex. vr dicere, q solũ sufficiat pcuratorẽ hre patrociniũ potentioris rõne officii, dũ dicit, aduocauerit. Et ita sentit gl. super illo verbo gl. finaliter dicit ꝯriũ de æquitate, arg. l. quis. ff. de in ius 7 voc. Quęro, vtrũ a sit necesse, quod illud patrociniũ pstet palam a ad banchum, vel sufficiat, quod clam, vel per interpositã perso b nã fiant ista rogamina? Certe puto b quocunq; modo potẽtior pstet patrocinium, fauorẽ, vel auxilium ad procurationẽ partis, ipse incidit in hãc legẽ pp gñalitatem verborum huius legis ibi, 8 potentiorũ domorũ opibus nitẽtur. † Quęro, qd si aliquis procu c rauit c patrocinium alicuius familiaris potẽtiorum, vt puta notarii Prioris? Puto, quod idẽ, vt teneatur hac pstõne. Et hoc innuit tex. & gl. super ver. domorũ opib. i. illis de domib. Dicit gl. p hoc facit j. si Rec. puin. & c. in rubro, & in nigro. & j. si quacunq; pdi. pot. l. 1. & c. circa vlt. partẽ, dr q Rector puincię est iudex super illo 9 delicto. Quęro an istam † causam posset delegare. Gl. dicit, q nõ, quia istud specialiter ei committitur, vt maiori. Et per hanc legẽ ponit exemplum in l. 1. ff. de off. eius cui man. est iurisd. Vltimo gl. hic tractat materiam de cessio. act. quæ hic nõ cadit, sed cadet melius in l. px. & optime ibi dẽt dici, in l. per diuersas & l. ab Anastasio j. man. & ibi dicemus, & dicam j. proxi. quantum ad cam expediet. & no. hãc legẽ quam poteris cũ honore practicare, &c.

ADDITIONES.

a And. Barb. Quęro, vtrum No. quod ista pęna habet locum etiam si clam præstetur patrociniũ. vide tex. in c. 1 de offi. dele. in ver. manifeste vbi pbatur cõtra, vide ibi.

b Io. Fr. Ru. Certe puto. Adde Bar. in l. cum miles. de alie. iud. mut. cau. bely. c. 1. in fi. de off. deleg. Menoch.

c Paris Procurauit. Ista lex tamen non habet locum in potentib. solum diuitijs, vel qu a sint ex magnatibus ciuitatis, sed solum in potentib. ratione officij vt se Dec. in c. 1. de offi. dele. vbi quædam alia in materia.

ANTIQVA LECT.

Diuinæ. Non potest potẽtior patrociniũ pręstare, alias ipse punitur, & pręses esset iudex, & litigator ipso iure priuaretur. h. d. Diuidiť in duas partes. Prima loquitur in genere. Secũda in specie. Secunda ibi, quare cum inter su: iterũ prima subdiuiditur, quia primo punit litigantem Scdo punit potẽtẽ, & pęnam constituit. Secunda, ibi, quæ palã est. Op. ff. de alie. iu. mu. cau. fa. l. 1. cũ duab. seq. Solue vt in gl. hẽ op. d l. 1. s. de aduo diuer. iud. Sol. est no. ibi loquiť ĩ Decurione, hic in alio officiali maiori Oportet ergo, q sit officialis magnus, q possit inferre timorẽ p vocẽ, vt sunt. Priores hic. ita non camerarii, vel alii consiliarii Itẽ op. j. vbi Sena. vel cla l. 1. Sol. vt in gl. Quæro vtrũ priuentur cã ipso iure, an per sniam. Et gl. dicit per sniam, qa dr, afficeret. Quęro vtrũ præses prouincię possit in casu huius legis per inquisitionẽ pcedere. Gl. vr dicere, q nõ, nisi ad partis postulationẽ, hoc ẽt vr pbare tex. ibi, inter litigatores audientiã tuã, &c. In ꝯriũ, qa delictum istud ꝯmittiť corã iudice, ergo ipse de hoc poterit inquirere, vt j. de pb. l. iubemus. de testa l. nullũ. Et illud puto verũ, quantum ad accusationem criminalem, seu ad punitionem per tex. ibi, Rectores prouinciarum, & custodes, &c. Ad ipsorum ergo custodiam hoc pertinet, & per actionem pręstitam, quãtum ad actionem ciuilem non puto. quia in eo nihil potest facere iudex nisi parte petente, vt l. 1. in prin. ff. de cden. & ad peremptorium. de iudicijs. Fallit ĩ l. 1. ff. de suspe. tut. & qd ibi no. Quæro, vtrũ sufficiat pcurare patrociniũ potentioris, an requirať, q exhibeat. Dic vt in gl. Quęro, & est no. Quid si aliqs non procurat patrocinium potentioris hñtis officiũ, sed alicuius sui domestici. Dic vt no p gl. q̃ dicit idem per tex. qui dicit domorũ opib. i. illis de domib. ad quod j. si Rector prouincię, vel ad eum pertinentes in rubro, & nigro. & j. si quacũq; pd. pot. l. j. Quęrit gl. vtrũ Rector puincię possit delegare istã causã. Dic vt ĩ gl. Quęro vtrũ hic titulus habeat locũ in actore, & reo. gl. j. tit. j. super rub. dicit, quod in actore tm. Tu dic, & in actore, & reo p p gñalia verba huius l. q̃ p hibent vnumquemque procurare patrociniũ potentiorũ. Dicã plenius j. tit. 1. Vlt. gl. tractat hic materiam cessionis, quæ melius incidit. j. e. l. fi. & ibi recitabo. No. dispõnẽ de domib. ĩtelligi, i. illis de domibus, quia qñq; dispõ non cadit in domib. tãquã in ędificio, quia intelliť domus. p illis de domibus, vt. ff. si cer. pet. l. lecta, ĩ pri. & hic in l. diuina Vide gl. q̃ incipit. & iõ alii. Hic est prio notãdũ, q gl. dicit prope fin. quod si titulus cessionis nõ est expssus in principio instri, q cessio psumiť simulata, q̃ intellige sane, qa nõ dẽs intelligere, q si esset cã cessionis in fi. qd iõ dicaĩ simulata Sed voluit dicere, q si a principio qñ fit cessio, nõ exprimiť illa cã, q si ex interuallo exprimeretĩ, q nihilominus psumeretĩ simulata. Et no. q sit drĩa, an exprimã in prin. instri, vel in fi. Itẽ est aduertendũ dũ glo. dicit, q si p pte iurata sint vẽdita. & pro pte donata, q est simulata cessio Quæro qualr ageť ad istud. Dic vt no. p Inn in c. 2. ex. de ali. iu. mu. ca. fa. & idẽ eo. mõ, si vẽdita sunt minori ptio iura, qualr tũc ageĩ. Dic vt ibidẽ per eum. Rõ quare versus sit titulus, vel cã cessionis in iurib. cedẽtis, nec sufficit sola cessio, est illa qa iura volũt, q illud idem operetur cessio in trãsferẽdis iurib. in cessionariũ, q tradõ rei corporalis in trãsferẽdo dñiũ rei corporalis, vt no gl. in l. ad eũ. ĩ prin. ff. de do. Facit, q no. in l. in oĩb. ff. de act. & ob. & q hr ĩ l. fi. qñ fiscus, vel priuatus. in gl. q̃ incipit, suo. Sed nemini venit in dubiũ, q tradõ sola rei corporalis nõ trãsferi dñiũ, nisi sit ibi tit. habilis ad translationẽ dñii, vt l. tradõnib. s. de pact. & l. nũq̃ nuda. ff. de acq. pos. & de acqu. re. do. Ergo sola cessio sine titulo, & cã nõ trãsfert iura. Et qa hic in gl. fit mẽtio de ptio, dũ iura ceduntĩ ea cã vẽd. q si tabellio dixit, talis cedẽs fuit ꝯfessus ex tali cessione habuisse cẽtũ, an istud sufficiat Gl. q̃ est in l. p diuersas. j. mã. sup verbo, solutarũ, innuit, q ista ꝯfessio nõ sufficiat, sed dẽat pretiũ realr esse solutum. Et hãc opi approbat Iac. de Bel. esse verã in auth. de ęqua. do. post prin. in lec. sua. Quid si tabellio dicit corã me habuit cẽtũ pro d. cessione ꝯ Martinum debitorem suum pro dicto pretio dictę cessionis, an hic titulus sit sufficiẽs, cum nullus sit expressus tit. vẽditionis, vide in l. fi. j. de præd Decu vbi dicit fieri vẽditionem, vt per hoc manifeste detur intelligi venditionis fuisse ꝯtum.

LEX II.

Si cuiuscũque. Si actio cedaĩ potentiori rõne officii, actor cadit a causa. h. d. Quęrit gl. hic, in quo differt hæc lex, seu puisio huius legis a titulo de litigiosis. Rñ. ibi loquiť de actione litigiosa, quæ iam erat in iudiciũ deducta, hic ẽt si non erat litigiosa Itẽ in quo differt hic titulus a tit. de alie. ind. mut. cau. fac. Rñ. ibi loquit de potentiore alia rõne quã officii. Secundo quęrit gl. quid si cessio fiat actionis non litigiosę, nec fiat potẽtiori aliqua rõne? gl. circa hoc distinguit tres casus, quos videbitis in tex. l. p diuersas & l. ab Anastasio. j. man. & vide gl. tuã quam maxime no. ibi, si dubitaĩ, maxime ibi, item q titulus &c ibi in principio, & hac rõne, seu dicto huius gl. ponũt quidam in prin. instri titulum cessionis, licet quidam dicant, q non expediat. Sed dicemus in d. l. per diuersas. j. mand & l. fi &c.

Si cuiuscũque. Qui cedit actionem potẽtiori rõne officii, eam pdit. h. d. Opp. de litig. l. 2 Sol. Ibi prohibeť cessio propter potentiam eius, cui cederetĩ. Ratione huius cõtrarii gl. distinguit de cessione, quod habuistis psẽctius in l. per diuersas. & l. ab Anastasio j. mand.

De his, qui potentiorum nomine. *Rub.*

Gl. ꝯtinuat sic. s. in prox. prohibuit actorem aduocare potẽtioris patrociniũ hic prohibet reum. Innuit hic gl. q titulus pcedẽs non hẽat locum in reo, quod est falsum, vt s. dixi. Continua ergo sic. s. puniũ litigantes, qui aduocãt patrociniũ potentiorũ pstãdum dicto, vel facto ipsorum potẽtiorum: hic puniũ litigãtes, q aduocant patrociniũ potẽtiorum dicto, vel facto ipsius litigãtis, quod facit affigẽdo tit. vel ptendẽdo nomina, vt videbitis j. & c.

LEX. VNICA.

1 *Hac lex habet locum in actore & reo.*

2 *Chartula exceptionẽ rei continens, appellatur libellus, sicut & illa actoris*

3 *Asserta per reum in executionibus, ita faciunt fidem contra se, sicut asserta in libello per actorem.*

Animaduertimus. Bĩ h. d. q titulos potẽtiorũ pdiis suis affigũt, vel eorũ noĩa in lite ptẽdũt, priuanĩ suo iure, & ad metalla dãnaĩ, & potẽtior si ꝯsenserit, infamaĩ. Diuide, primo loquiť in genere, secũdo rñdet quærẽti, repetendo quasi illud idem Scda ibi, quis quis igiť. Ad euidẽtiam legis dẽs scire, q Senatores, & Clarissimi hñt priuilegium ne ꝯueniantĩ, nisi sub certis iud. cib. vt l. 2. j. vbi Sena. vel Claris. Hoc pmisso venio ad casum in hac l. Hodie possumus ponere exẽplũ in platis, qñ aliqui volentes euadere curã secularẽ, titulos alicuius ecclię imponũt pdiis suis, vel eius nomen in iudicio pętẽdũt. Ad hoc facit extra de ali. iud. mu. cau. fa. c. a. Nã si hoc faciũt in fraudem, qa nõ est verũ, puniẽtur, & tenebuntĩ hac ꝯstõne. Quęro, vtrum hęc lex hẽat locum in actore? Vr, q non, vt hac l. ver. quisquis. In ꝯriũ vr ibi, nec repetẽdę actionis, &c. gl. sup rub. & ẽt sup dicto verbo actionis, vr tenere, q nõ hẽt locũ in actore, sed habet locũ 1 s. ti. j. Ego dico, q † hẽat locũ tam in actore, q̃ in reo, & l. j. s. ti. j lo 2 quitur ĩ alio casu, vt dixi sup rub. Vl. no. ex isto tex. q † sicut chartula ꝯtinens petitionem actoris appellaĩ libellus, ita chartula cõtinens exceptionẽ rei appellaĩ libellus, vt ibi ꝯdictoris libel. & c.

per

3 p quod patet quod sicut illud, quod actor † asserit in libello sa-
c t fidem contra se, vt l. eum precum. de libe. cau. ita illud, quod reus asserit in exceptionibus.

ANTIQVA LECT.

Animaduertimus. Qui titulos, & nomina potentiorum in lite pretendit, litē p dit, & metallo punit. potentior vero si sciens fuit, infamat. h. d. Quaero, in quo differat hic titulus a pcedenti. Respondeo sm gl. s. in actore, hic de reo, vt ibi dixi. Tu dic, quod differt a pcedenti, quia loquit quādo interuenit actus ipsius potentioris, hic etiam quādo nullus actus eius interuenit, sed pars in iudicio eū nominauit. Item praecedens loquit in potentioribus rōne officii tantum, hic loquit in eis, qui habēt dignitatem, & priuilegia dignitatis. etiā sine officio, seu administratione, de quibus loquit. l. 3. §. vbi Sen vel Cla & hoc patet in prin. ibi, clarissimae priuilegia dignitatis, &c. Tertio, quia praecedens titulus potest habere locū et nulla lite mota, sed hic titulus hēt locum lite mota saltē p porrectionem libelli. Nota ex Lista, q sicut libellus ptinens actionem vocat libellus, ita chartula continens exceptionē vocat libellus. Ex hoc patet, q sicut ea, quae quis asserit in libello, faciunt fidē 9 eum, vt l. eum preeū de libe. cau. ita ea quae ponunt in libello exceptionis. Vltimo est notandū, q hic titulus & pcedens, loquū tur de potentiorib. rōne officij. Si aliqs assumeret defensionem alicuius castri, vel villę subditę alteri ciuitati vel etiam dominio, si nō sit potentior rōne officij, punit, & dictae conuentiones nō valent, infra vt nemo ad suum patrociniū suscipiat rust. l. 1. li. 11.

Vt nemo priuatus, &c. *Rub.*

LEX PRIMA.

Regiae maiestatis. Rubr. summat legē istā. §. & a. & in parub. titlis de consuetudine non seruatur haec lex.

Regiae maiestatis. Qui titulū sub nomine principis rebus inscripserit, eas perdere dēt, vel alr. Qui titulū etiam sub nomine propo scripsit, eas perdere debet, h. d. Tamen iste casus vltimus in Italia non seruatur.

LEX II.

1 *Quando accusatio non procedit, iudex non debet eam admittere.*
2 *Nomen rei inter reos quando dicatur receptum.*
3 *Notarius nō habet necesse admittere in quaterno accusationem, super qua debet procedi.*

Ne quis. x Bī h.d. rebus alienis non potest quis titulum, vel arma alterius imponere, & faciens puniret, & postea cuilibet licet euellere sine metu pcessus. h. d. No. ex ito

1 si quod quando † accusatio non procedit, iudex nō debet eā admittere. Sim le habes in l. i. ff. de off. asses. Nota etiam vnum, quod hic videt casus pro opin. quam teneo, dubitat, quando dicat nomen rei receptum inter reos, & in hoc sunt variae opin. vt Doct. scribunt in l. i. §. qui accu. non poss. & ego plenissime in l. s. qui reus. de pnbl. iud Finaliter dico, q donec pendet cognitio, an su p accusatione sit procedendū, vel non, quis non dicit receptus inter reos, sed quando iudex pronūciauit, pcedēdū esse sup ac-
2 cusatione, nō obstantib. exceptionibus, † tunc dicit receptus in terreos. Hoc videt probari, quia non debet scribi illa accusatio, sup qua non dēt pcedi. vt hic in fi. No. istum finem, q si pduerit,
3 accusatio, sup qua non debet procedi. † notarius non debet necessar o eam admittere in quaterno, si ea scripsit, puto quod nō puniat. quia hic dicit, punit qui scribi concedit Resp. & intelligas ad hoc, vt super ea procedat, sed si scribatur, vt ostendit super ea non esse procedendum, non video quid repugnet, &c.

ADDITIO.

a Barb. Ne quis. Et no. q eo ipso, q quis efficitur clericus, desinit esse plebeius. q no pro statuto secun lum Flo. ad te gl. de conse. di. 3. c. rogationes q appellatione plebei, venit tertius. l. ap. c. si d. ofi. delega in c. q appellatione plebei, venit mona chus qui est tertius monasterii.

ANTIQVA LECT.

Ne quis. Qui principis vexilla vel titulū absque legitima authoritate reb. alteri⁹ apposuerit, legitime punitur, & quilibet potest ea frangere sine metu processus h. d. No. tex. ibi, sine praeceptione iudicis competentis. Innuit, q cum liceat, vel praecepto iudicis, hoc posset facere. Et sic videt, q iudex ptē ipsam posset facere executorem in lite sua. Simile. §. tit. t. q intellige cā cognita, quia aft incidenter in cōsumonē l. meminerint. §. vnde vi. Dixi in l. iusse. ff. de acq poss. Et, q quis possit eē executor in re sua. habes in Leū qui. §. si. ff. de fur. Secundo not. q curiales, psbyteri, & milites drmobiles, hoc est, nō plebei. No. ß. huius legis. ad quod tota die allegat, quod iudex libellum, qui nō dēt recipi, pōt lacerare. Facit ff de off. asse. l. Item no. quasi ca sum, p vna opinione mea, qualiter intelligas nomen rei recepti in inter reos: multae sunt opi. In l. i. §. accusare nō possunt, teneo q tunc videt receptus, quando pronunciatū est accusationem esse admittendam, & super ea procedēdum, alias non dicitur no men recipi inter, reos, vt hic in fine.

Vt nemini liceat sine iudicis authoritate signa imprimere rebus alienis. *Rub.*

ADDITIO.

a Paris Imprimere rebus. A olita materia procedat in capellis per aliquem constitutis in aliqua ecclesia, in qua non possunt depingi alia insignia, etiam sui haeredis, qui non est de sua cognitione, cogita in quo differt hic tit. a praecedenti, dic vt in glo. ex quo habetis intellectum clarum.

LEX PRIMA.

Saepe rescriptum est. Not ex rubro, & nigro sequentiū legū, q sine auctoritate iudicis nō licet signa imponere rebus alienis. ergo a ērio sensu, cū authoritate iudicis licet. Et ex hoc concluditur, q iudicis authoritate pōt qs ingredi possess. sine executore, vt ipsemet sit executor, & nūcius in cā propria, praecedente m legitima cognitione, ne incidat in cōstitutionē l. meminerint. §. vnde vi. Pro hoc, q qs possit esse nūcius in re propria, facit l. eū q. §. si epistola. ff. de fur. Dixi plene in l. iusse. ff. de acq. poss. Vltimo plures allegaui istam legem in conuenub scholarium, qui Doctorantur, & qui debent petere insignia Doctoralia, non ipsimet sua authoritate recipere, &c.

Ne fiscus, vel Respub. &c. *Rub.*

Continua, vt io gl. hic rubricam, & haec rubrica est summaria totius tituli, tamen quamlibet legem summabo, &c.

LEX PRIMA.

Reipublicae. Non potest dari in solutū Reipublicę actio litigiosa, vel dubia. h. d. Opp. §. quando fi. vel priua. per totū ti. Sol. fateor, q in subsidiū debitore existente non soluēdo, potest 9uenire fiscus debitorem debitoris, tamen sponte cōtra eum accipere actionem non potest. cogita.

ANTIQVA LECT.

Reipublicae. Quaero, dic iuu hic, q fiscus non debet suscipere exactionem debitorū priuati pro debito suo, quid econuerso? vtrum possit cōmitti vni priuato vt exerceat actionem cōtra debitores fisci, pro debito sibi priuato? Dic, quod nō. Casus est §. de erog mil. anno. l. annonas. lib. 12. &c.

LEX II.

Cum allegas. Actionem litigiosam vel dubiā ex causa donationis Respub. nō potest suscipere. h. d. Et facit contra Ciuitates illas, q quotidie faciunt 9 hanc
a legem: & saepe contingit, q duo fratres habent vnum castrū, & vnus expellit alium, & vadit ille expulsus ad aliquam ciuitate p pinquam, ille expulsus cōcedit ius suum illi ciuitati, pro aliqua quātitate, certe ista concessio nihil valet, quod pepetuo nota, &c.

ADDITIO.

a Io. Fr. Ru. Duo fratres Adde quod istam decisionem sequitur Pau. de Castr. hic, & d. Iaso. in l. sciu electione. §. 1. ff. de reg. i.
Menoch. Adde D. Adde D. Alciat tract. praesump reg. 1. praesump 13. in fi.

LEX III.

Abhorret. Propter amissionem debiti nō dēt fiscus cōtra alium procurati onē suscipere. h. d. ista lex.

LEX IIII.

Ad fraudem. Omnes leges praecedentes loquūtur de procuratione, seu auxilio ex parte actoris, haec loquitur in auxilio ex parte rei. Breuiter dicit. Procuratio nē ad defensionē priuati, fiscus suscipere non debet. h. d. haec lex.

De negocijs gestis. *Rub.*

Dictum est §. de procu. qui gerunt eum mandato, verū quia negotia quandoque geruntur sine mandato, ideo de his ponit, &c.

LEX PRIMA.

1 *Tutela. an vitietur, si dicatur, talem pro ximiorem dedi tutorem.*
2 *Accusatio suspecti tutoris coram praeside est porrigenda.*
3 *Mater vtrum teneatur facere tutorem suspectum.*
4 *Mater expendens pro filio pupillo, protestans, quod intēdit repetere, quas expensas repetat.*

Cum tutores. Expēsae factae pietate mīna, vel affectiōe domestica, si repetit actione neg. gest h. d Op. q si ipsa mī fecit turores suspectos, sed mali mores, & eorū negligētia, vt s. d. suspec. tut. p totū. ff. e. p totū. Sol expone faceres. i. detegeres. si. ff de acq re. do l. adeo. §. cū qs. ver. videntur. & vide. gl. Hoc facit ad q̄stionē. Cū qdā eēt tutor legitimus, in tutela est dictū, iudex talē
1 † pximiorē agnatū dedit tutorē. certe puto, q ex hoc nō vitiaret tutela, q dēt intelligi dedit. i. datū declarauit. Debēt ergo intelligi ista verba īm naturā eius, super quo pferunt, vt in l. si vno, l. prin cip. ff loc l. dānl iuseū qdā. ff. de dam infe. & l. si stipulat⁹. d. vsur. Circa hāc legē q̄runt tria. Et op. primo. §. de nup. l. patrem. So ibi
2 spāle. Primo q̄ro, corā quo dēt fieri accusatio ista † suspecti. Gl. dicit, & bene, corā praeside, vt ff. ad Turpil l. 1. §. suspecti. q dic plene vt ibi. & l. cognitio in prin. ff. de offi. eius cui mādat. iuris.
3 Secūdo q̄ro, vtrū † mater teneat facere tutorē suspectū. Gl. hic vž

dicere

dicere quod nõ, & dicit verũ. Probatur in l. 2. §. si mater, & §. seq.
4 ff. ad Tert. petere vero dẽt. Ex hoc seq̃ꝛ sol. alteri' q̃õis † q̃d si mater fuerit ꝓtestata, ꝙ istas expẽsas faciebat aĩo repetẽdi, vtrũ posset repetere? Franc. Accur. dicebat ꝙ sic, arg. l. Nessenni'. ff. eo. ꝙ est verum in expẽsis factis in accusando tutorem suspectum, q̃d non tenebatur facere, vt s. dixi. Fallit ad hoc extra de elec. c. vt ꝑtentæ, & quod ibi no. plene per Inno. sed expensas factas in petendo tutorem non posset repetere, quia ad illas tenebatur, & sic gessit suum negotium, ideo non potest repetere.

ANTIQVA LECT.

Cum tutores. Expẽsæ factæ pietate materna, vel affectione domestica, actione negotiorũ gestorũ nõ repetuntur. h. d. Opp. quod ista mater non faciat tutores suspectos, sed mali mores, & negligẽtia eorũ, vt j. de susp. tut. ꝑ totũ, & maxime in l. suspe. & Insti. de suspe. tu. § si ff. de suspe. tut. per totum. R̃ndeo, dẽt exponi faciẽs. i. detegẽs. Simile ĩ l. adeo. §. cum qs, in fi. ff. de acq. rer. do. Hoc facit ad q̃õnẽ, cũ q̃dã esset tutor legitimus in tutela, deĩde dictum est, iudex talẽ agnatum ꝓximiorem dedit tutorem, certe puto quod per hoc non vitietur tutela, dẽt n. intelligi dedit, i. datũ declarauit. Debẽt n. ĩtelligi ista verba s̃m materiam eius ꝯtractus, super quo ꝓferuntur, l. si vno. ff. loc. & l. si stip. ff. de vsur. & in l. damni infecti q̃dã. ff. de dam. infect. Op. de l. patrẽ. j. de nup. Sol. ibi sp̃ale. Circa hanc legẽ quærũtur tria. Primo, corã quo debeat fieri ista accusatio de suspecto? Glo. dicit, & bene, corã præside. l. 1. §. suspecti. ff. ad Tur. & dic plene, vt ibi, & l. cognitio. in pri. ff. de offi. eius cui mã. est iur. & l. 1. §. 1. de suspe. tu. Secundo q̃ro, vtrũ mr̃ teneatur facere tut. suspectum. Gl. hic vr̃ dicere ꝙ nõ, & dicit verũ. Probatur in l. 2. §. si mater, & §. seq. ff. ad Tert. petere tñ debet, & ex hoc sequit solutio alterius q̃õnis. Quid si mater fuerit protestata, q̃d istas expẽsas faciebat animo repetẽdi, an possit repetere? Frãc. Accur. dicebar quod sic. l. Nessennius. ff. de neg. gest. quod est verũ in expensis factis in accusando tutorem suspectum, q̃d non tenebatur facere, vt s. dixi. facit extra de elec. c. præteritæ, & quod ibi no. p Inno. Sed expensas factas in petendo tutorem, non potest repetere, etiam si fuerit protestata, quia illas tenebatur facere, & sic cũ teneatur facere, ꝓtestatio nihil operatur, vt no. in l. Nessennius, ff. eo. de libe. agn. l. si quis a liberis. §. si mater. & sic fecit negotiũ suum, merito non potest eas repetere. Ita debetis intelligere.

LEX II.

1 *Expensæ facta in petendo tutorem pupillo, quæ repetantur.*
2 *Vsufructuarius expensas magnas non facit.*
3 *Procurator, qui consueuit viuere de salarijs quæ percipit ex Curijs, si fecit expensas in petendo tutorem, censetur fecisse animo repetendi.*
4 *Quid in amico paterno.*
5 *Si petens tutorem succumbit, an repetat expensas.*
6 *Tertius quando admittatur ad excipiendum pro aliquo & probandum.*

Contra impuberes. Br̃ hoc dicit. Minores tenẽtur actione neg. gest. ĩ eo q̃d sũt locupletati. Itẽ expẽsæ factæ, ĩ petẽdis tut. repetũt, nisi ab aliis gratuitu fuisset factũ. h. d. Prĩo loqr̃ ĩ gñe Scdo ĩfert ad speciẽ. Scda ibi, q̃ ibi quoq;. Op. & vr̃ ꝙ hæc lex sibi ꝯdicat, nã prĩo dẽ necessitatib. scdo dicit ex vtilitate. Et sic loq̃ prĩo ĩ expẽsis necessarijs, postea infert, & loqr̃ de vtilib. Huius timore gl. paruula hic sup verbo, ex vtilitate, dt, ꝙ ista vtilitas ẽ ĩ gñe, ne aĺs negotia pupilli desérãt, vt Inst. de ob. q̃ ex quasi ꝯct. §. 1. Sd̃ ꝯ hoc opponit, si expẽsæ sunt necessariæ, ergo dẽnt repeti, ẽt si pupillus ñ ẽ locupletior vt ff. de so. l. ĩ pupillo. & de min. l. verũ. §. itẽ nõ restituet. So. Dñt q̃dã, q̃d hic expensæ essent necessariæ ex parte impẽdẽtis, q̃a erat cura mino. Diuinare est. Præterea, curator nõ sufficeret ad adeũdã hr̃ditatẽ, vt l. cũ ĩ vna. §. j. ff. de app. & hæc lex vr̃, ꝙ loquaĩ ĩ pupillo locupletato, & q̃ aliorũ hr̃ditatẽ agnouerat. Vñ alij dñt, q̃d ista ẽ veritas, ꝙ hic dr̃, vegẽte necessitate expone. i. vtilitate, & ita tenẽt oẽs Do. Op. scdo, ꝙ ñ req̃raĩ ꝙ sit locupletior, sed sufficiat ab initio vtilr̃ gestũ, vt l. sꝺ an vltro. §. j. ff. eo. Sol. sp̃ale est h̃ c ĩ minore ĩ quo req̃rit, ꝙ sit locupletior. Venio ad fi. & vr̃ ꝙ istæ expẽsæ factæ ĩ petẽdis tuto. ñ repet. vt l. ꝓx. soluit gl. hoc fecit aĩo repetẽdi, vt hic, s. fecit affõne mr̃na seu domestica, facit. ff. eo. l. is qui, Sed q̃d ĩ dubio? Pro hui' decĩone dẽtis aduertere, nã si q̃dẽ hãc
1 legẽ intelligamus in mr̃e, oportet nos dicere, ꝙ † expẽsæ factæ in petẽdis tut. pñt fieri diuersimode. Qñq; n. expẽdit ĩ ipsũ pupillũ, tũc q̃dã Moder. dñt, ꝙ hr̃et locũ mã, q̃ ẽ ĩ l. alimẽta. j. c. statim ibi videbitis. Qñq; fiũt expẽsæ ab ipsa mr̃e, tũc istæ expẽsæ nullo mõ repetẽr, ẽt si fuerit ꝓtest. q̃a cũ ista cura ĩiũgaĩ mr̃i, vt l. a. §. si mr̃, ff. ad Tert. & l. diuus, ff. q̃ pet. tu. dẽt hoc facer̃ suo sũptu, vt l. suo victu. ff. de ope. li. Qñq; fiũt expẽsæ, ĩ iudi. ĩ notarijs, & alijs sĩlib, & ĩ hoc vr̃ aliqualis opi. nã q̃dã dñt, ꝙ istæ expẽsæ simplr̃ ptinẽt ad mr̃ẽ. Alij dñt, q̃d pñt repeti a pupillo, ꝑ hãc legẽ: & hoc mihi placet, l3. n. mr̃ hẽat necesse facer̃ necessitate cãtiua, ñ tñ sibi intũgit nisi sola cura, nõ expẽsæ. Sic videas in vsufruct. cui iniũgitur
2 cura reficiẽdæ domus, ñ aũt † expẽsæ magnæ, vt l. iter fruct. ff. de dã. if. & l. dãni. §. ei cui'. e. tj. Sic in hr̃de, q̃ l3 necessario hẽat facere ĩuentariũ, tñ expensæ ꝯputant de hr̃ditate, vt l. scim'. §. ĩ ꝯputatione, de iur. deli. Pro hoc facit, q̃a mr̃ excusaĩ si nõ peuerit tutores filijs suis egẽtib. & pauꝑib. vt l. a. §. si mr̃, ver. q̃d si penitus, ad Tert. Vñ dico, q̃d hui' gñis expẽsæ pñt repeti a mr̃e, s̃m distĩctionẽ, q̃ dica ĩ alijs expẽsis circa alimẽta pupilli, ut l. alimẽta. j. eod. & hoc mõ dẽtis ĩtelligere q̃d dixi s. l. ꝓxi. Etiã possumus hãc. l. ĩtelligere ĩ ext̃nea, & tũc si q̃dẽ fuerit ꝓtestata, q̃d faciebat aĩo repetẽdi, nõ ẽ dubiũ, vt l. Nessẽnius ff. de neg. ge. Si vero nõ fuerit ꝓtestata, tũc ex qualitate ꝑsonæ p̃sumeret, an fecerit amicitia pa-
3 terna vel domestica, an vero aĩo repetẽdi. Quid. n. si aliq̃s † ꝓcurator ꝯsueuit viuere de salarijs, q̃ ꝑcipit ex curijs, si fecit expẽsas ĩ petẽdo tutorẽ, certè p̃sumit̃ fecisse aĩo repetẽdi. ar. l. excepto. j.
4 lo. & ibi no. sed si aĺs esset † q̃dã amicus pr̃is pupilli, nõ aĺs ꝯsuetus esset ĩ curijs, certè p̃sumeret̃ fecisse affõne pr̃na, vt s. l. ꝓxi. & l.
a is q̃ amicitia. ff. eo. Quæro q̃d si iste, a † q̃ litigauit in petẽdis tuto-
5 rib. succubuit, an expensas factas repeter quas repeteret si obti-
b nuisset? Vr̃ q̃d nõ, q̃a nõ gessit vtilr̃, sicut dicimus ĩ defensore, b vt l. iã tñ. §. i hac, iu. sol. & not. j. mã. l. ẽt. In. tñ circa hoc vr̃ aĺr dr̃e. de ele. c. vt ꝑteritæ, licet ibi loquaĩ ĩ alia mã s. in eo q̃ petit ꝯfirmari Abbatẽ, vel Ep̃m. Vlt. vide hic tex. c hui' legis ĩ fi. q̃ tex. vr̃ mi-
c rabilis. cũ cã erat ĩter istũ gerẽtẽ negotia, & pupillũ, tñ innuit q̃d ista materia, q̃ ẽ ext̃nea, admittaĩ ad allegãdũ, & ad ꝓbãdũ totũ suũ factũ ĩ fauorẽ pupilli, ex eo q̃d dicit se facere paratã. Aduer-
6 te, ego bñ repio, ꝙ ĩ fauorẽ sui bñ † admittaĩ terti' ad excipiẽdũ, & ẽt ad ꝓbãdũ, l. si suspecta. ff. de inof. test. & videbitis ĩ auth. nũc si hr̃s, j. de litig. & l. Titia ff. sol. ma. & l. ita tñ. §. quoties, ad Treb. sed
d q̃d ĩ fauorẽ litigãtis admittaĩ terti', d non repio, & max. mulier. Possum' dr̃e ꝙ sp̃ale ẽ hic, fauore minoris, vt q̃libet admittaĩ ad ꝓponẽdũ, & ꝓbãdũ except. ꝓ pupillo, ẽt si fuerit fœ. Vel dicam' ꝙ sicut q̃libet ẽ idone' defensor alteri', sine mãdato sup tota cã, ita pt̃ eẽ idone' defensor sup vno arti. In eo ãt ꝙ hic loq̃ de matera, & sic de fœmina, sp̃ale ẽ fauore pupilli: q̃d not. & tene mẽti.

ADDITIONES.

a Men. Quid si iste Ruy cons. 100 nu. 9. lib. 4 ou 5.
b Men. In defensore. Declat Ruy cons. 1. nu. 4 li. 3 in fi. si iustã cãm habuisset litigãdi
5 1 pm. Vide hic tex. Et est cõis itelĺs s̃m Ale. ĩ l. diuortio uer. iuxta hoc. ff. sol. ma. uide Par. cõs 15. nu. 2. 4 le. ĩ l. ille, à quo. § si ꝺ testõ ff. ad Tre. & Ias. ĩ l. uideam'. ff. ꝺ ĩ li. iu.
d Men. Admittatur tertius. Neuiz. cons. 17. nu. 38.

ANTIQVA LECT.

Cum impuberes. Hæc actio daĩ, ĩ pupillũ quatenus est locupletior, nisi alius esset gratis factur'. h. d. Op. ad pri. si est locupletior, ad negotia pupilli recurraĩ de necessitate rõnis. Sol. vt ĩ gl. j. Itẽ q̃rit gl. quo tpe dẽt esse locupletior, ut teneaĩ? Dic ut in gl. 2. Quæro de quo loquaĩ hæc lex, q̃ facit expẽsas ĩ petẽdis tutorib. R̃n. ꝙ pt̃ ĩtelligi, ꝙ loquaĩ de mr̃e. & tũc aduerte, ĩ petẽdis tutorib. fiũt multæ expẽsæ Primo ĩ ꝑsona ipsi' pupilli, tũc iure põt petere, s̃m dist. q̃ videbitis ĩ l. alimẽta. j. eo. Scdo ĩ ꝑsona ipsi' mr̃is, & tũc illud mr̃ nõ pt̃ repetere, vt dictũ est s. ꝓx. ergo dẽt facere ꝺ suo, vt l. suo victu. de ope. li. Quædã expẽsæ fiũt ĩ notarijs, & scripturis, & similib. & istas expẽsas puto matrẽ posse repetere, s̃m dis. formatã. s. l. ꝓx. & add. l. alimẽta, nã mr̃i iniũgit̃ cura petẽdi tutorẽ, nõ aũt iniũgũt̃ expẽsæ. Simile ĩ fructuatio cui iniũgit̃ cura reficiẽdi domũ, nõ tñ magnæ expẽsæ. Simile ĩ hr̃de, q̃ dẽt facere ĩuẽtariũ, nõ tñ suis expẽsis, vt l. scim'. §. ĩ ꝯputatiõe. j. de iur. deli. & apparet ex eo, q̃a lex excusat matrẽ ꝓp paupertatẽ ipsi' filii. Si. n. totũ deberet facere mr̃ suis expẽsis, ad q̃d atẽderet paupertas ipsius filii, vt l. 2. ad Ter. §. si mr̃. ver. q̃d si penit'. Quæro, q̃d si mr̃ petiit quẽdã ĩ tutorẽ, & succubuit, an tũc repetet expẽsas litis? Puto q̃d nõ, q̃a nõ gessit vtilr̃, ut l. iã tñ. §. ĩ hac, el 2. ff. iudic. solui. no. ĩ l. ẽt, j. man. In eo tñ q̃ petiit ꝯfirmari electionẽ factã de ꝑlato, vide Inn. ꝺ elect. c. vt ꝑteritæ. Mirãdũ vr̃ ꝺ tex. isto, ex quo hẽs, ꝙ tertia ꝑsona ĩ cã, q̃ est ĩter te & me, admittiĩ ad ꝓbãdũ defensionẽ meã, ꝙ est mirabile: tñ reperio hoc, q̃d tertia ꝑsona q̃nq; admittit̃ ad sui vtilitatẽ, ut ĩ auth. nũc si hr̃s. j. de litig. & l. si suspecta. ĩ pri. ff. de ĩnof. testa. & l. Titia j. sol. ma. & l. ita tñ. §. quoties, ad Treb. Sed ꝙ admittaĩ ad utilitatẽ alteri' litigãtis, hoc nescio nisi hic, & fortè ẽ hic, q̃a sicut q̃libet põt uenire ad defensionẽ alteri' plenariã, ita & sup vno capit. tm̃, vt hic vides. Mirãdũ est tñ hic, q̃m est mulier ista, & sic nõ vr̃ admitti. vt l. alienã. s. de Procur. Sd r̃ndeo, ꝙ hoc fit sp̃alr̃ fauore pupilli. Vel aĺr, ꝙ vbicunq; defensio etat facto mulieris mulier ipsa admittit̃. Ita loq̃ hic. Facit. j. de q̃õ. l. iterrogati. ff. de ædil. edic. l. q̃ro. de ꝓb. l. cũ ꝓbatio. Vlt. no. istũ finẽ, q̃a multoties occurrit, ꝙ si sint q̃dã tutores, q̃ oẽs fructus expẽdũt dicẽtes se expẽdere circa pupillũ, ꝙ tũc si q̃s ꝯsanguineus vult ꝙ illæ expensæ nõ possint pupillo ĩputari, protestet tutori ꝙ ipse est factu rus illas expẽsas gratis, & tũc illæ expẽsæ nõ poterunt dicto pupillo ĩputari, & sp̃ ĩtelligas, ꝙ sit ꝑsona, apud q̃ pupillus posset eẽ cautè, & securè, aĺs dictã ꝓtestatio posset annullari

LEX II.

Siue pro fratre. Q̃d cohæres expẽdit ꝓ cohærede, venit in actione negotiorũ gestorũ, nisi sit factũ ex necessitate cõionis, q̃a tũc venit actiõe fa. ercis. h. d. Not. ꝙ actio neg. gest. hẽt locũ, q̃n gerit̃ ex uoluntate, secùs si aliqua necessitate, vt hẽs ĩ l. hr̃des. § an ea. & §. idẽ iuris, & l. 1. ff. fa. ercis. & ĩ l. si cõest. c. Ex ista l. no. casũ, q̃d si uni debitori successerũt plures, q̃libet liberaĩ a ꝑsonali obl̃one, soluẽdo partẽ suam

quod apparet, quia si cogeret soluere totum, nõ veniret in actione negotiorum gest. Istud probat expresse in l. si testõ. §. 2. ff. de fideius. Contra hoc op. defunctus non liberaret soluendo partẽ, vt l. tuto. §. Lucius. ff. de vsu. ergo ex psona hẹredis non debet variari ꝯdõ obligationis, vt l. a. §. ex his, de ver. obl. Sol. Non dẽt variari q̃tum ad rem, vt liberent hẹredes solutione alterius rei, quĩ defunctus non liberaret, vt ibi, sed quantum ad modum soluẽdi bene variat, vt hic. De hoc hẽs in l. legatarius, in princi. de leg. 3. & d. l. 2. §. ex his. Venio ad ver. siue pignoris. dicit hic eãdẽ actionẽ, ꝯ ff. fami. ercis. l. hæredes. §. si vnus. Solu. vera est, expone hic eandem. s. in genere, non in speciei, & sic no. ꝙ est reperire actionem in genere, licet quidam Vltram. dixerint ꝯrium. Dixi in l. 3. in fi. ff. de acq. poss. vbi est gl. super verbo. genus, & in l. si seru⁹ communis Mæuii. §. si de stipu. seruo. a no. hanc legem, &c.

ADDITIO.

a Pom. Stip. seruo. Similis est ad hoc gl. solitaria, in l. fi. de magis. conuen.

ANTIQVA LECT.

Siue pro fratre. Qd cohæres soluit ꝓ cohærede absq; necessitate repetit actione negot. gest. alias fa. ercis. h. d. Ad euidentiam huius legis est sciẽdum, & notat ea prin. ꝙ si sint plures cohæredes, quilibet soluendo partem suam liberat, licet defunctus non liberaret solutione partis. Sic vr, ꝙ ex psona hẹredis mutet cõditio obligationis, quod dic plene, de verb ob l. 2. §. ex his. Ad secundam partem opp. de l. si cõmunes. ff. eo & l. hẹredes. § si vnus. ff fam erc. Solu. expone eãdẽ act. s. in genere, & sic est dare actionẽ in genere, licet Vltram. cõtra Simile no. l. si seru⁹ ꝯmunis Mæuii. ff. d stip. ser. vt dixi plene.

LEX IIII.

Qui pupillę. Mandatum gestoris, non impedit hanc actionem oriri inter dominum & gerentẽ h. d. No. hanc legem, q licet geram negotia pupilli ea mandato tutoris, est necesse, ꝙ geram negotia pupilli contemplatione pupilli, vt actio negotiorum gestori sit inter pupillũ & me. De hoc optime in l. si mandatum, ĩ. e. & ibi dicam, quod facit pro formatione libelli, vtrum sit necesse apponere in libello, ꝙ gesseris eius contemplatione, & hoc probare. quod no.

ANTIQVA LECT.

Qui pupillæ. Mandatum tutoris nõ impedit hãc actionẽ dari pupillo. h. d. Op. ꝙ dẽat dari actio mandati. Sol. hic mandauit tutor, nõ pupillus, & intelligas, ꝙ tutor mandauit negotia gerenda tanq̃ sua, hoc est pertinẽtia ad ipsum tutorem cura, & solicitudine, si eum fecisset procuratorẽ ꝯsentiente pupillo, s̃m formam l. neq;. s̃. de ꝓcur. hr actio, mãdati.

LEX V.

Officio. Q' qs facit facit ea necessitate obseqi debiti, ĩ hãc actionẽ negotiorũ gestorũ nõ uenit. h. d. ista lex.

LEX VI.

Curatorem. Si officiũ iniunctum non arctat gerentẽ, pro gestis competit actio negotiorum gestorũ. h. d. Opp. de l. creationibus, sup. de epis. aud. Sol. adulto curator in testamento non põt dari, ut hic, sed furioso benè potest dari, vt l. contraria.

LEX VII.

Si ab eo. Pro ea parte, pro qua debitor creditori succedit extinguit actio, pro reliquis firma remanet, &c.

LEX VIII.

Aduersus. Actio negotiorũ gestorum non tollitur præscriptione longis tẽporis. h. d. &c.

LEX IX.

1 *Ratihabitio, quando mandato æquiparetur.*
2 *Actio negotiorum gestorum vnde oriatur.*
3 *Actio negotiorum gestorum quando oriatur.*

a **Si pecuniam.** a In hac l. tractamus aliã materiã de nego. gest. In negotio quod est nostrũ ratihabitione, hæc actio orit ratihabitione secuta. h. d. Opp. & vr ꝙ ratihabitio nihil operetur, vt l. si pupilli. §. sed si ego. ff. eo. Sol. Hic exigit noĩe meo. merito põt haberi ratũ, aliàs secùs, vt io cõtrario, nisi ĩ subsidiũ. ut l mr. ĩ. de rei uẽ. & ibi videbitis. Op. qd exactio tertii nõ ꝓiudicat creditori, ut l. si Stichũ, in fi. de noua. Sol. Nõ ꝓiudicat, nisi ꝓcedat, mandatũ, uel sequat ratihabitio. Itẽ op. ratihabitio mãdato ꝯparat, vt l. semp q nõ ꝓhibet. ff. de reg. iur. & ĩ c. ratihabitionẽ, de reg. iu. li. 6. & l. fi. ĩ. ad Mace. ergo dẽt oriri actio mãdati, nõ negotiorum gestorũ. gl. ponit hic plures sol. quarũ tres põt esse veræ. Et ideo dicas sic. Qñq; ratũ hr negotiũ gestũ pro ꝓsente. & tũc ratihabitio ꝯparat mãdato, & orit actio mãdati, vt l. q patit & l. si remunerãdi. §. pactus. ff. mãdat. Qñq; hr ratum negotium gestum pro absente, tunc si quidem mãdatũ præcessit, licet non fuerit acceptatũ a mandatario, tunc tñ si postea qs gerat, secuta ratihabitione oritur actio mãdati, ut d. l. semp. & hic in d secunda solutione. Si vero nullum mandatũ præcessit, tunc orit actio negotiorũ gestorũ, ut hic in tex. & l. si pupilli. §. item quærit, ff. eo. Nec obstant regulæ cõtrariæ, quia ratihabitio cõparatur mandato, nõ tñ quo ad omnia. Ita hic gl. sentit. Tangitur per Cy. in c. ratihabitionẽ, de reg. iur. li. 6. Pro declaratione huius l. sunt videnda duo, quæ tanguntur in glo. Primo vñ oriatur actio negotiorum gestorum. Secũdo est vidẽdũ qñ oriat. Gl. nrã vñr dĩc, ꝙ ex trib. gñib. negotiorũ. s. qñ negotiũ ẽ nrũm re ipsa, ipso gestu, cura, & solicitudine, orit ea ipsa gestione actio, sed qñ negotiũ est nostrũ ratihabitione, tũc oritur actio ex ratihabitione. Ita vr velle gl. hẹc ibi, in ẽ quarto. Et vr velle gl. ĩ l. si pupillus. §. item quẹrit. ff. e. Dy. in dictis primis generib. vr dĩc ꝙ oritur ex negotiorũ gestione, & ratihabitione, tacita, vel expssa vt l. Põponius scribit. ff. e. In negotio, quod est nostrũ ratihabitione, concordat cum gl. Breuiter in dictis generibus orit actio ex ipsa gestione, seu ex ipso negotio gesto, & pro eodẽ accipio. Nec est verũ quod dicit Dy. ꝙ requirat ratihabitio tacita, vel expressa Nam furiosus nõ potest habere ratũ tacite, vel expresse, vt l. qui ad certum. ff. loc. & l certe. ff. de preca. & tñ si quis gerat negotia furiosi, oritur sibi, & contra eum actio negotiorũ gest. vt l. 3. §. & si furiosi. ff. eodem. In quarto genere quando negotiũ est nostrũ ratihabitione, fuit opi. gl. in d. l. si pupilli. §. itẽ quẹritur. Vltram. b tenent opi. ꝯ gl. nostrã, ꝙ orit ea neg. gest. non ex ratihabitione, sicut dicimus in simili, in l. ex placito. ĩ. de rer. pmu. Iaco. But. tenebat eandẽ opi. etiam contra gl. & bene, iudicio meo, ꝓ tex. in l. si pupilli. §. item quærit. ff. e. vbi dicit tex. ratihabitio inqt negotiũ nostrũ facit. Aduerte ergo, ꝙ ratihabitio disponit sup ipso negotio, & negotiũ ꝙ alias non erat nostrũ, per ratihabitionẽ efficit nostrum, non autem disponit super actione nascenda ex gestione, seu neg. ge. Ex ipso ergo negotio quemadmodũ est meum ꝑ ratihabitionẽ orit actio, non ex ratihabitione, aliàs proprius diceret actio ratihabitionis, quam actio neg gest. ꝙ nunq̃ est repertum, & licet istud sit de apicib. iuris, tñ esset vtile ad practicã. Vos scitis ꝙ quis põt cõueniri in loco ꝯctus, vel quasi ꝯctus, mõ ego gessi negotium tuũ in ciuitate ista, tu habuisti ratũ in ciuitate Florẽtię, si actio orit ex negotiorũ gestione, apparet ꝙ quasi ꝯctus est celebratus hic, & hic potes cõueniri, si ex ratihabitione orit, tũc possit agi in ciuitate Florentię, vbi quasi ille ꝯctus est 3 celebratus ex ratihabitione ibi secuta. Vidimus vñ oriat, q̃ro † qñ oriat ista actio negotiorũ gestorũ? Breuiter in trib. primis generibus negotiorũ, oritur actio statim cum gerit. Ita no. in l. nam & Seruius, ff. e. & bene. In negotio gesto quod est nostrum ratihabitione, orit demũ ratihabitione secuta, licet oriat ex negotio ante gesto, vt hic, & d. l. si pupilli. §. itẽ quẹritur. ff. eo. Nec ob. l. dispẽsatorem, in fi. ff. de sol. vt ibi dixi. Licet autem hoc sit verum in actione negotiorũ gest. vt oriatur actio illa, tunc cum geritur, tamen hoc non est verum, quando negotiũ geritur ex officio tutelę, vel officio societatis, quia tũc orit demũ finita tutela, vel societate, vt gl. dt hic, & bene, vt l. si tutor. ff. d tute. & ratio. distra, &c.

ADDITIONES.

a And. Barb. Si pecuniam. Et salua tex. qui dicit pecuniam tuam, non est necesse exponi tibi debitam, quia potest intelligi ꝙ pecunia erat deposita, uel commodata, & stat proprie, quia dominium non transit. An aũt isto modo potest pecunia commodari, est tex. in l. 3. § fi. cum l. seq ff. commo. est n. differentia inter suum, & debitum, ut no. gl. super uerb an debitum, in C. le auditor, de rescr.

b Io. Fr. Ru. Vltram. Adde Cy. hic, & Bar. in d. §. item quæritur, ubi idem tenet.

LEX X.

Si seruum. Quod expenditur in curando seruum vtilẽ, à domino hac actione repetit. h. d. Quẹrit gl. qd si iste seruus erat inutilis. Dic vt in gl. &c.

LEX XI.

1 *Mater quando possit alimenta facta filio repetere.*
2 *Protestatio declaratoria voluntatis, non habet effectum in his, quæ ex voluntate nostra non dependent.*

a **Alimenta.** a Qd mr expẽdit circa psonam filij, io dubio nõ vr facere aĩo repetẽdi, secus in eo qd expẽdit circa res. h. d. Et hẽt hęc lex duas partes, vt patet ex litera. Habetis duas gl. Vna ponit mãm, alia ponit vnũ, dubiũ. Op. ad prin. de l. Nesẽnius. ff. e. So. ibi mr fuit ꝓtestata, ꝙ faciebat animo repetẽdi, hic nõ. Op. secundo. ĩ. de pat. pot. l. nec filium. So. ibi loquitur de expensis, quas mater tenebat facere de necessitate ꝓcisa, q erat infans, vel fœmina intra biennium, vnde mater debebat eũ lactare, &c. Iõ ꝓ declaratione huius l. dẽtis scire, qd qñq; † mater expẽdit circa psonã filij de necessitate pręcisa, vt q filius est intra biẽniũ, vel q filius nõ hẽt als vñ viuat, vel q mrimoniũ est solutũ diuortio eius culpa, & onus filiorũ spectat ad mrem, vt l. nec filiũ ĩ. de pat. po. & l. si quis à liberis. §. siue parẽs. ff. de li ag. & ĩ. diuor. fac. apud quẽ lib. edu. l. 1. & auth. ibi posita. Isto casu mr nõ hẽt repetitionẽ, ẽt si fuerit ꝓtestata, quod faceret aĩo repetẽdi, vt gl. tua hic dicit, & bene. Quandoq; expẽdit de necessitate causatiua, vt in petendo tutores, & non admittitur, sicut dixi s. e. l. 1. & 2. Quandoque expendit ex voluntate, & tunc aut onus alimentandi filiũ spectat ad alium, vt puta ad patrẽ, & tũc mulier poterit repetere b ab ipso patre, vt l. Nessennius. b ff. eod. ibi, pone patrem peregre obiji-

ADDITIONES

a And. Barb. Alimenta. Quando patruus, vel frater præstans alimenta sorori diuitl, poterit repetere, vel imputare, vide d. s̃et. in cons. 215.
Men. Abb. c. cũ hẽret, de eo q. duxit in vxor. q̃ polluit ꝑ adulter. ĩ c. 3. de cõuer. infid.

b Pom. L. Nesẽni⁹. Hoc dclara vt ꝑ Aret. cõl 150 i simil. Alc cõs 99 vo. 2. vbi ponit, an expẽsę, ꝓ aliquo redimẽdo maxime a frę possit repeti, & vid et Bal. cõs. 50. i 5. pa-

obijsse, & l. si qs à liberis. §. si mr. ff. de libe. agn. &c. Ab ipso vero filio nõ poterit repetere, ẽt si fuerit ꝓtestata, qa alius erat facturus. s̃. eo. l. 2. Et istud tenet ẽt hic glo. q̃ vide, & postea faciant te-
a notare, & nota ibi, & hoc ẽt si fuerit ꝓtestata. Ex quo nota, qđ † ista ꝓtestatio declaratoria volũtatis, nullũ habet effectũ, in his, q̃ ex uolũtate nr̃a non dependẽt, sed sunt decisa, & determinata ꝑ legẽ. Qñq; onus alimentãdi spectat ad ipsum filiũ, tunc si quidẽ mr̃ gerebat alia negotia filij, in dubio vr̃ expẽd ẽẽ de bonis filij, vt l. Nessennius. ff. e. Si negotia filij nõ gerebat, in dubio vr̃ facere animo nõ repetẽdi, vt hic ĩ prin nisi fuerit ꝓtestata, vt d. l. Nessẽnius, ita dẽs intelligere hãc mãm. Et istud idẽ qđ dico de mr̃e, hẽt locũ i auia. Ita dicit gl. ĩ l. Nessẽnius ff. e. Venio ad scđam partẽ, hic dr̃, repetẽdi animo fecisse ostẽderis. Quæro qñ hoc ostẽdetur. Gl. dicit, & bene, eo ipso qđ nõ probatur contrariũ, præsumitur fecisse animo repetẽdi in expẽsis, q̃ sunt factæ circa res, &c.

LEX XII.

Si filius. Si so'uit filius pro patre animo repetẽdi, põt repetere. h. d. Quæro qđ in dubio, vtrũ ꝑsumatur facere animo donãdi, vel animo repetẽdi? Io. hic dicit, ꝙ animo donãdi in dubio. Vide gl. sed mihi vr̃, ꝙ hæc lex dicat ꝯrium, qđ in dubio nõ præsumatur aĩo donãdi. Nã primo dicit, qđ ita demũ non repetit. si habuit animũ donandi. Secundo dicit, ꝙ si soluit ꝑ patre, gerẽdo negociũ simpliciter, nec apparet vtrũ aĩo donãdi, vel nõ donãdi, q. l. pt repetere, qa ꝑsumitur fecisse aĩo repetẽdi. Et vide text. q manifeste h. d. hoc ẽt probat s̃. l. prox in fili, nã non ꝑsumitur expẽdisse aĩo donandi, nisi in bis quæ fiunt circa personã, vt s̃. prox. vidistis. Hoc aũt esset clarũ, si poneremus filiũ gessisse ex necessitete, puta q pro patre fideiusserat, vel eius fideiussores susceperat, qa tunc nõ vr̃ soluere aĩo donãdi, vt ff. fam. ercis. l. hæredes. § si filiusfa. & d. l. si dubitet. §. filius. ff. de fideius. Quæro, de quo soluit hic filius ꝑ patre. Certè si intelligas de peculio profectio, nõ est locus distinctioni huius l. qa cum illud pertineat ad patrẽ, & ẽt ad cohæredes, non posset repeti, vt ĩ. fa. ercis. l. certum. Si loquimur de peculio aduẽtitio, potest hęc lex ꝓcedere secundũ iura hodierna, vt possit filius repetere à cohęredibus, vel ẽt ab ipso patre, in casibus in quibus sibi nõ quęrit vsusfructus. Si ponis, ꝙ soluit de peculio castrẽsi, vel quasi, ꝓcedat sine scrupulo, qa in eo hr̃ vt pr̃familias, vt l. 2. ff. ad Mace. &c.

LEX VIII.

1 *Maritus, an teneatur de necessitate expendere in vxorem ęgram, vel non,*
2 *Et quando possit repetere.*

a Quod in vxorem. a Expensæ in curãdo vxorẽ factę nõ repetunr̃, secus in expẽsis funeris eiusdẽ. h. d. Quæro, qđ si vir fuerit ꝓtestatus ꝙ illas expẽsas faciebat aĩo repetendi, vtrũ possit repetere? Vr̃ ꝙ sic, vt l. Nessennius. ff. e. & ꝓ huius q̃onis declaratione, hẽmus videre v-
1 trũ † maritus teneat de necessitate expendere in vxorẽ ęgrã vel nõ, qa si tenet, licèt ꝓtestaret, nõ repeteret, vt habuistis in ĩ. c. l. alimẽta. Debes ergo scire, ꝙ qñq; est talis infirmitas, per q̃ vxor nõ ꝓhibet esse in obsequio viri, tunc sine dubio dẽt eã alere, & curare. ar. l. in reb. § pñt. ff. ꝯmo. de ope. liber. l. sicut. cõiũcta l. verbo, victus, de ver. sig. & tunc protestõ nihil operat. Qñq; mulier
b ꝑp infirmitatẽ ꝓhibetur esse ĩ seruitio viri absq; sua culpa, b tũc si quidẽ est dotata, vir dẽt facere expẽsas in curando eã fm q̃titatẽ dotis, vt l. si cũ dotẽ. § sin aũt. ff sol. ma. Et q̃tũ ad illud nihil operat ꝓtestatio ĩ ꝯrium, ĩ eo verò qđ excedet q̃titas dotis, dic vt dicã ĩ. qñ nõ erat dotata. Si verò mulier nõ erat dotata, si quidẽ hẽt aliunde vñ posset curari, vel supererat pr̃, qui ad hoc tenet, tũc maritus nõ tenet in eã expẽdere, & tunc hẽt locũ lex ista, ꝙ expẽsa simplr̃ facta, vr̃ facta affectione maritali, sed si esset protestatus, posset repetere, ar. l. Nessẽnius. ff. e. & l. qđ si nulla ff. de re li. Si verò nullus alius erat ad quẽ spectaret, nec ipsa aliũde habebat, tũc maritus ipse necesse hẽt facere, vt d. l. qđ si nulla, & ĩ. vñ vir, & vx. Auth ꝑterea, & tũc ꝓtestatio nihil oparet: aliàs ain qñ vir teneat vx alere, tãgit Dyn. ĩ d. §. sin aũt ĩ fęuissimo. & Cy. hic.

ADDITIONES.

a Paris. Quod in vxorem. Istud procedit solum in expẽsis factis pro vxore infirma, secùs pro sana. vide Alc. in l. in insulam § vsuras. ff sol. mat.
b Alex. Culpa. Adde latè de hoc per Rom. cons. 570. Abb cons. 55. & quæ posui in l. diuortio § si vir ff sol. mat.
Men. Ray cons. 1 9. nu. 1 2. 3. lib 4. Aret. consi. 98. in fi.

LEX XIIII.

1 *Actio nego. gesto. vt competat mulieri, vel contra eam, quid requiratur,*
2 *Libellus in actione negotiorum gestorum, quid continere debeat.*

Si mandatum. Mãdatũ mariti nõ impedit hãc actionẽ dari inter gerentẽ, & mulierẽ. h. d. Primo expediã secundã gl. postea reuertar ad primã. Oppo. nisi interuenerit mandatũ, non habet locũ hæc actio. Insti. de obl. q̃ ex quasi ꝯtu. §. j. Sol. Hic non interuenit mandatũ inter gerentẽ, & vxorẽ, sed inter maritũ & gerentẽ. Item opp. de l. si mandauero. §. si curator. ff. mand. Gl. soluit optime. Dic vt in glo. Venio
1 ad gl. primã, quęro, utrum ad hoc vt † actio negotiorũ gestorũ cõpetat mulieri, vel ꝯ eam, sit necesse, vt eius cõtemplatione sit gestum. Io. dicit quod sic. Gl. vr̃ contra, & vide gl. 1. & ista opin. Io. est cõtra hanc legẽ de directo in principio, vbi dicit, si mãdatum solius mariti sequitur: ergo apparet ꝙ nõn fuit contẽplatione vxoris, sed solũ contẽplatione viri mandãtis. Et ideo pro declaratione huius passus deberis scire, ꝙ qñq; quis gerit negotia alterius, & nõ hẽt animũ obligãdi aliquẽ, quia fortè putat negotiũ esse suũ, vel pro se factũ, tunc ista actio nõ oritur, sed hẽt locũ retẽtio, vt l. si in area de cond. inde. Fallit in possessore hereditatis, vt l. si pœnæ, §. 1. & l. repetitio de cond. inde. Qñq; hẽt animũ obligandi aliũ, tunc si quidẽ ille est dominus, ad quẽ spectat principaliter negotiũ, nõ est dubiũ qđ habeat locũ hæc actio, vt in toto titu isto. hic, & ff. Si verò nõ est dominus, si quidẽ ad eũ pertinebat negotiũ, qđ gerit cura, vel solicitudine solũ, hoc nõ impedit, qn actio negotiorũ gestorũ oriat cõtra verũ dominũ, licèt eius contẽplatione nõ sit gestũ, vt s̃. eod. l. q pupillæ, & l. si pupilli. in princ. ff. eo. Si vero ad eũ citius contẽplatione gerebatur, nõ pertinebat cura, & solicitudine, tũc si quidẽ ad eũ poterat quoquo modo pertinere, actio nego. gest. nõ dabit cõtra verũ dominũ, vt l. si pupilli § sed si ego. ff. eo. nisi negotiũ fuerit gestũ nomine serui, vel filij, qui habebant peculiũ, vñ ad eos pertinebat, & poterãt obligari, saltẽ naturaliter. Si verò nullo modo pertinebat ad eũ cuius contẽplatione geritur, & tunc oritur ista actio cõtra verum dnminũ, cuius contẽplatione nõ est gestũ, vt l. itẽ si cũ putaui. §. fi. ff. eo. & hoc modo debet intelligi hæc materia. Ex prędictis habes videre vtrũ sit necesse in † libello, vel in
2 articulo poni, vtrum negotiũ fuerit gestũ contẽplatinne eius, contra quem agitur, vel utrum ille contra quem agitur, gesserit contẽplatione agẽtis. Sed quæro in casib. in quib. hoc debet probari quod alterius contẽplatione sit gestũ, qualiter hoc probabitur? Respõdeo, sufficit ꝙ gerẽs sciat negotium ad eũ pertinere, quia in dubio videtur gerere eius cõtemplatione, vt l. ex maleficiis. § 1. ff. de act. & obl. Inst. de obl. q̃ ex quasi cõtractu. §. 1. Quæro & redeo ad gl. vlt. hic positã, utrũ inter maritũ & uxorem, in casu huius legis habeat locũ actio negotiorũ gestorũ? Certè sic, nã maritus vr̃ gessisse per aliũ. l. nam & Seruius. §. fi. ff. eod. &c.

LEX XV.

a Si paterno. a Expensæ factę circa personã priuigni, non repetũtur, nisi fuerint factæ aĩo repetendi, h. d. Quęro, qñ quis debeat probare aĩo repetendi se fecisse, quia est præsumptio contra eum, qualiter hoc probabit? Dicunt quidam, ꝙ probabitur ex protestatione, ut l. Nessennius. ff. eo. Põt etiã probari & alio modo, dicit glo. & nihil plus dicit. Quõ erit hnc, alio modo? Certè põt intelligi directè, utputa, quia quãdo expendebat, faciebat librum rationum in quo cõtinebatur, talis tenet mihi in tm̃, quod pro eo expẽdi, vt d. l. Nesseonius. Põt ẽt probari ex cõiecturis, q̃ sumunt ex qualitate personæ facientis, ut dixi in l. 1. s̃. eo. Item ex qualitate personæ eius, pro quo fit, vt distinguamus, an illa erat in seruitio in domo virici, aut non, quæ distinctio est valdè notab. & uide gl. quod tene menti. Vlt. quęro, ĩ quib. cessat actio neg. gest. Gl. hic enumerat, & uide eã.

ADDITIO.

a Si paterno. Adde Lu. Ru. consi. 252 pro his quæ hic dicuntur.

LEX XVI.

Si negotium. Expensæ factæ pro reb. sororis, repetunt̃ hac actione, vel mandati, si intercessit h. d. Quęrit hic gl. utrũ sit differẽtia inter rogare, & mandare? Certę nulla est differentia, ut l. 1. §. fi. ff. mand. &c.

LEX XVII.

1 *Directa actio nego. gestor. quare dicatur directa.*
2 *Actiones quãdo distinguãtur per actionẽ directam, & contrariã, & qño,*
3 *Actio quando dicatur directa respectu vtilis.*
4 *Interdictum vnde vi, licèt loquatur in ædib. tamẽ habet ẽt locũ in fundo,*
5 *Actio directa quando habeat locum, & quando vtilis.*
6 *Actio dicitur vtilis respectu directę, quæ competit eodẽ casu, itẽ respectu directa, quæ competit alio casu.*
7 *Cedens quando possit solutionem recipere, & debitorem liberare.*
8 *In actione neg. gest. contra hæredes, quando veniat dolus, & lata culpa.*
9 *Hæres gestoris necessarij, vel volũtarij, quãdo teneat ĩ minus, q̃ defunctus,*
10 *Hæres gestoris, an teneatur de leui culpa suspsius.*

Curatoris. Contra hæredes gestoris ex necessitate datur hęc actio utilis, ĩ qua uenit dolus, & lata culpa, & hoc officiũ ad hr̃des nõ trãsit. h. d. Pro declaratione istius ma-
a teriç a primo habemus uidere dr̃iam inter actionẽ utilẽ, & directã. Et ad hoc declarandũ est facta j. & 2. gl. huius legis. Et gl. nostra ꝑ huius declaratione primo uoluit uidere, vt sciamus, quid est dictũ, directa. Scđo, ut sciam⁹, qđ est dictũ, utilis. Directa dicit
1 gl. dr̃ diuersis respectib. Vno modo † directa respectu ꝯtrię, ut s̃. e. l. si mandatũ. Alio modo dr̃ directa respectu utilis, & ita assumitur hic. Et primum, quando † actiones distinguãtur per actio-
2 nẽ directam, & contrariã, ponit hic gloss. & clarius in l. consensu, de actio. & obligat. tamẽ in aliquibus deficit: ideo dic, quod quan-

ADDITIO.

a Io. Fran. Rue. Istius materiæ Adde Bar. in l. j. de act. & obl. & Bar. & Bal plenè de hac materia, directæ, & utilis, in l. 1. ins. eo. tit.

quandoq; est aliqu is ꝯctus, in quo nõ variaẽ nomen ꝯctus, nec nomen ꝯ hentiũ ut in ꝯctu societatis, tunc ex utraq; parte actio est directa, nec distinguit inter directã, & ꝯriã, vt in ti. pro socio ff. & C. & Insti. eo. Qñq; variaẽ nomẽ ꝯctus, & ꝯhẽtiu, vt in emptione, & vendit. locatione, & ꝯductione, & hoc casu nõ distinguit actio per directã, & ꝯriam; sed cuilibet cõpetit ex noĩe suo, vt mihi ex empto, tibi ex vendito, & mihi ex locato, tibi ex conducto. Qñq; variaẽ nomen ꝯhentiũ, seu quasi, nõ aũt uariaẽ nomen ꝯctus, vel quasi. Isto casu qñq; ista uariatio cõtingit, qa nomen descendit à noĩe, ut mandans, & mãdatarius, & deponẽs, & depositarius, cõmodans & cõmodatarius, & his siles. tũc variatur actio inter actionẽ directã, & ꝯriam. Nam directa cõpetit ei, q hẽt nomen primitiuum. Contraria ei, qui hẽt nomen deriuatiuũ, vt ĩ. e. l. si mãdatũ, & ĩ tot. ti. ff. dep. ff. ꝯmod. & C. & Qñq; variaẽ nomẽ ꝯhentiũ, vel quasi, & nomẽ nõ descẽdit à noĩe, & nõ variatur nomẽ ꝯctus, vel quasi, vt ĩ ꝯctu pignoris vnus vocatur creditor, alter debitor, sed ex utraq; parte iste ꝯctus vocaẽ pignus. Idẽ in negotiorũ gestione vnus uocaẽ gerẽs, alter dñs, & tñ ex utraq; parte vn⁹ dr̃ quasi ꝯct⁹. s. negotiorũ gestio, tñ ista actio diuidit ĩ actionẽ ꝯriã, & directã. Directa ꝯpetit ei, ad quẽ res ptinet, ꝯria ꝯpetit alteri, vt ff. de pig act. l. tutor §. ꝯriã, & p totũ ti. C. & ff. eo. & istis casib. tã directa, q̃ ꝯria, dr̃ directa respũ utilis, de qua dicã ĩ. Secũdo est uidẽdũ, qñ dr̃ † directa respũ utilis, & hic aduerte. Directa & utilis, dr̃ diuersimode. Vno mõ dr̃ vtilis respũ directæ, q̃ alijs casib. cõpetit, nõ ĩ isto de quo loquimur, & hoc prosequit gl. nĩa hic. Alio mõ dr̃ vtilis respũ directę, q̃ eo. casu ꝯpetit, & istud gl. nõ ꝓsequit hic. Dic primo, dr̃ utilis respũ directæ, qa alio casu ꝯpetit. Ponit gl. exẽplũ, qñ uno casu hñt locũ verba, & mẽs legis, & tũc hẽt locũ directa, qñ uno casu hẽt locũ mens legis, & nõ uerba, tũc hẽt locũ vtilis. Probat gl. ff. e. l. 1. in prin. §. sed & si qd. vbi edictũ ꝑtoris loquiẽ de eo, q gerit negotia dñi viuẽtis, vel negotia q̃ fuerũt mortui. §. sed & si qd. ꝑtor loqĩ de eo q gerit negotia, q̃ nõ sunt uiuẽtis, nec fuerũt mortui, vñ cũ deficiãt verba, hẽt locũ utilis. Itẽ ꝑt poni exẽplũ, hoc edictũ de neg. gest. hẽt locũ ĩ eo q gerit spõtè, in eo q gerit coactè, nõ hñt locũ verba, sed mẽs, tũ hẽt locũ vtilis, vt hic, & vide gl. ĩ prin. Illud dictũ gl. repñẽdit p Doc. nã vbicũq; hẽt locũ mẽs legis, tũc oritur directa, licet verba deficiãt. vidistis expressũ ĩ l. 1. ff. vti poss. vbi † licet interdictũ vñ vi, loquaẽ de ędib. tñ hẽt locũ ĩ fundo directũ, probaẽ ĩ l. nõ dubiũ. ĩ de leg. & est tex. in l. noĩs & rei. §. verbũ. ff. de ver. si. & ĩ l. 1. ĩ fi. & l. seq. ff. de leg. tu D. lm a est ergo aliter sm Doc. † Actio directa tũc hẽt locũ, qñ hñt locũ uerba, & mens legis, vel mẽs tñ, vt dictis legib. Actio utilis hẽt locũ, qñ nõ hñt locũ uerba, nec mẽs legis, sed p Iurisc. illa lex extẽdit pp idẽtitatẽ, vel silitudinẽ rõnis, ut l. pe. ff. si quadr. paupe. fecis. dica. ita loqĩ hic. Nã edictũ de neg. gest. loqtr de gerẽte spõtè, nec ibi verba, nec mẽs ꝑtoris, fiũt de gerẽte necessario, sed p Iurisc. ad ipsũ extẽdit, ideo tũc hẽt locũ vtilis. Ita dẽtis intelligere hãc mãm. Itẽ dẽtis scire, dicit gl. q̃ ista variatio qñq; ꝯsistit ĩ persona actoris, qñq; ĩ psona rei. In psona actoris fit variatio p noĩa, vt directa, & utilis, ĩ psona rei, fit variatio p aduerbia, vt directe, & utilr. Ideo si aliqs gerit spõtè, ipse hẽt actionẽ neg. gest. directã, si gerit coactè, hẽt utilẽ, si gerit negotia dñi. vel mortui, hẽt directo directã, si neutrũ horũ fuerit, hẽt vtilr directã, dicit gl. & sic põt esse, quod hẽt locũ directa directò, & directa utiliter, utilis directo, & utilis, utilr. Et idẽ gl. dicit ĩ rei vẽd ĩ petitione hæreditatis. Et idẽ no. ff. de rei vẽ. sup rub. Doct. Vltrã. ꝯ, & dñt veritatẽ iudicio meo. Ista distinctio noĩum, & aduerbiorũ est distinctio magralis, q̃ lege nõ reperiẽ firmata, qnimo nec est bona distinctio, nã istæ distinctiones hñt sua principia, vnũ ex parte actoris, aliud ex parte rei. Et si qd̃ istorũ deficit, nõ ꝑt dici directa, sed dr̃ utilis, vñ falsũ est qd̃ dicam⁹ directã vtiliter. Posito, n. qd̃ ego sim dñs, si ex psona ꝯuẽtĩ nõ põt hẽre locũ uẽdicatio, uel hẽditatis petitio, uel ista actio directa, diceẽ tota actio utilis. Casus est, ff. de nox. l. electio. §. 1. Scdo mõ dixi, qd̃ dicebaẽ utilis respũ † directę, q̃ ꝯpetit eodẽ casu, ut directa ꝯpetit cedenti, utilis cessionario, eodẽ casu directa hęredi, utilis fideicommissario, vel directa ꝓcuratori, utilis dño, ut l. ĩ causæ, ĩ fi. ff. de proc. Et differũt istę actiones utiles ĩter se, qa utilis de qua loquor, si cedaẽ, nihil remanet apud cedentẽ, qa solũ illã utilẽ habebat, ut ĩ de hęre. uel actio. uen. l. emptor. & l. ex asse. & ibi no. ad Treb. & ẽ tex. ĩ l. 1. §. de illo. e. ti. Alia uero utilis, de qua s. dixi, q̃ dr̃ respũ directæ, q̃ alio casu ꝯpetit, licet ĩ aliũ trãsferat, tñ remanet apud cedentẽ, & sic poterit dici directa, respũ utilis, q̃ ꝯpetit cessionario. Exẽplũ ĩ bonorũ possessore, de iure Prætorio, q restituit hęreditatẽ. Nã apud eũ remanet utilis de iure ꝑtorio, ĩ fideicõmissariũ transit utilis p Treb. ut l. 1. §. bonorũ. ff. ad Treb. & l. regulare. §. 1. e. ti. Ita ĩtelligo hic, si minor cederet actionẽ utilẽ ꝯ curatorẽ, ẽt apud eũ remanet, arg. dictorũ iuriũ. Istud est utile ad qstionẽ de facto. nã ille q † cedit pp uirtutẽ directę q̃ remanet apud eũ, põt solut. recipere, & debitorẽ liberare, nisi ĩ certis casib. qui ponunẽ in l. 3. ĩ. de noua. sed si apud eũ nihil remanet, tunc secus, & ista sunt subtilia, & menti tenẽda.

Sumus. Expediti de duab. primis gl. & dr̃ hic, qd̃ ꝯ hędes ĩ hac actiõe, † nõ uenit nisi dol⁹, & lata culpa. Opp ad hoc ĩ. de hęr. tut. l. 1. 2. & 3. Sol. Fateor qd̃ nõ uenit nisi dolus, & lata culpa. Fallit ĩ trib. casib. q ponunẽ in legib. ꝯriis. Op. ĩ arbi. tute. l. quicqd, & ĩ. eo. l. tutori. Sol. Fateor. qd̃ ipse curator tenetur de dolo, & lata culpa, & leui, sed hẽdes eius nõ tenentur, nisi de dolo, & lata culpa. Fallit ĩ trib. casib. quos s. dixi. Quęro circa istã partẽ, de duab. qõnib. Primo, utrũ hoc sit uerũ in † hęrede gestoris uoluntario, sicut hic in hærede gestoris necessario, ut teneaẽ in minus hæres, q̃ defunctus. Gl. hic dicit, qd̃ nõ, immo dicit, ꝙ in uoluntario gestore in tantũ tenetur hęres, inquantũ defunctus tenebatur. Idẽ no. in l. actio. ff. eo. Contrariũ no ff. eo. l. 4. §. hęc actio ff. de actio. & obl. l. ex disposi. cõiter oẽs tenẽt glo. hic potiũ, & siles, qa ĩ gestore uolũtario ista dña nõ reperiẽ ĩ aliqua. l. Quęro, istud est uerũ, qd̃ hẽs non teneẽ nisi de dolo, & lata culpa defuncti † an teneaẽ de leui culpa sui ipsius hẽdis, ĩ eo qd̃ ipse gesserit. Gl. dicit hic, qd̃ sic, & uide gl. Cõtrariũ uẽ ĩ l. cũ ostẽdim⁹. ff. de fideiuss. tut. Solu. ibi loquiẽ, qñ gessit aliqd, qd̃ hẽbat gerere necesse, hic qñ gessit, illud quod gerere nõ hẽbat necesse.

ADDITIO.

a Men Dicendum D. Alcia. parad lib. 3. c. 30. in fi.

LEX XVIII.

Ob negotium. Hæc actio est bonę fidei, siue spõte, siue ex necessitate geratur, ideo ex mora in ea ueniunt usuræ. h. d.

LEX XIX.

Ab vno. Etiam pro communi negotio habet locum hęc actio. h. d. breuiter in summa.

LEX XX.

1. *Officium curatoris, quando sit voluntarium.*
2. *Gestor quando teneatur etiam de neglectis.*
3. *Gestor quando teneatur de leui culpa.*
4. *Gestor non potest intentare actionem.*
5. *Gestor vnius negotij tantum, an teneatur à seipso debita exigere.*

Tutori. Tutor, & curator differunt à gestore, quia ipsorũ officiũ est necessariũ, & finit necessitate cessante, sed officiũ gestoris est uoluntariũ, & uolũtate propria terminatur. Itẽ primus põt exercere actionẽ, secundus nõ, & uterq; etiã de leui culpa tenetur. h. d. Diuide, primo ponit dñam inter tutorem & curatorẽ ex parte una, & gestorem ex parte alia, in administratione inchoanda, & finienda. Secundo ponit vnũ, qd̃ est cõe obligationis utriusq;. Tertio ponit dñam inter predictos ĩ exercẽdo actiones. Secũda, ibi, sm quę. Tertia ibi, de cæteris. Not. primo ex prima parte dñã ĩter administratorẽ uolũtariũ, & necessariũ. Scdo no. qd̃ gestor teneẽ de dolo, lata culpa, & leui. Ex tertia parte no ꝙ sine actione nemo expertũ, & sic nõ põt gestor intentare actionẽ. Ad primũ op. & vr̃, ꝙ officiũ curatoris sit volũtariũ, vt Inst. de cura. §. itẽ inuiti Solu. Volũtariũ † est ex pte eius q dat, & ex parte eius, cui daẽ, est necessariũ. Opponit ad idẽ de l. 2. § qriẽ, de cur. bon. dan. Sol. ibi loqĩ in curatore dato bonis, ꝙ s dixi, loqĩ in curatore adult. Itẽ op. & vr̃, ꝙ officiũ tutoris, vel curatoris nõ finiaẽ pubertate vt ĩ. vt cau. post puber. tuto. adsit. in l. 1. Sol. Fallit ibi in negotio nõ pfecto, vt ibi dr̃. Illis expeditã primã gl. sup verbo, muneris. Venio ad aliã gl. sup verbo, volũtas. Op. & vr̃, ꝙ gestor teneat ẽt de neglectis, vt in l. In ꝯmodato. §. si cui. ff. ꝯmo. So. In isto passu fuerũt opi. inter glossatores, inter Io. ex vna pte, & Gul. antiquũ Gl. ex alia, Veritas † est illa, ꝙ distinguitur sic, aut qs incæpit gerere, & postea illud omisit, & de illo teneẽ, ar. d. l. in ꝯmodato. §. sicut. ff. ꝯmo. & ĩ. de ac. & obl. l. sicut. Aut nõ incæpit, & tũc aut ab initio accessit, vt omnia gesturus, & de oĩb. tenet, vt l. Põponius in negotiis, in fi. cũ l. seq. ff. e. Aut nõ accessit, vt gesturus oĩa. sed vt gesturus qdã, & tũc aut alius fuisset gesturus oĩa, nisi ipse accessisset, & teneẽ de omnib. vt l. si pupilli §. videamus. ff. e. Aut alius nõ erat gesturus, & tũc nõ tenet, nisi de his, ad q̃ gerẽda accessit, vt hac l. cũ his, q̃ sibi connexa sunt, vt l. tres tutores. §. 2. ff. de admi. tut. Qd̃ ergo hic dr̃, ꝙ volũtas imponit finẽ administrõni, intellige de voluntate, q̃ habuit ab initio cũ accessit ad gerendum. Venio ad scdam partem, hic dr̃ quod gestor † teneẽ de leui culpa. Cõtra. ff. e. l. 3. §. interdũ. Sol. illud, ꝙ hic dr̃ est regulare. Fallit in casib. qui ibi no. Itẽ op. de l. curatoris. ĩ. eo. Sol. aliud est in hẽdib. administratoris necessarii, q̃ in ipso administratore volũtario, vt ibi dixi. Venio ad tertiam particulã & op. & vr̃, ꝙ gestor possit intentare actionẽ, vt l. sed & hæ. de procur. l. marius. s. de procu. Sol. ibi † potest agere, nõ qa gestor, sed qa coniuncta persona. Quęro vtrum gestor vnius † negotii tñ, teneaẽ debita a seipso exigere. Gl. paruula, q̃ est hic, ponit duas opi. Tene vltimam, quod tenet exigere a se illud, quod dẽt de administratione, non aliud, quod probaẽ. ff. man. l. si non remunerandi. §. apud. nisi esset generalis administrator, vt hic per Docto.

LEX XXI.

Si cognati. Obligatio psonalis non impedit libertatem serui, & factus liber nõ tenetur ex ante gesto h. d. Dic. ut l. Pomponius in negotiis. ff. eo.

LEX XXII.

Negotium. Tutor non tenetur de casu fortuito. h. d. hęc lex breuissima, &c.

LEX

L E X XXIIII.

1 *Probi'itio tollit actionem negotiorum gestorum.*
2 *Protestatio fieri potest in scriptis,& sine scriptis,& quando. & num. 5.*
3 *Prohibitio in gerente negotia,an tollat repetitionem.*
4 *Vtiliter expendenti post prohibitionē,an competat aliqua actio de æquitate.*
6 *Protestatio de qua hic,an debeat specialiter fieri,vel sufficiat in genere.*

a Si quis nolente. a Prohibitio tollit actionem negotiorū gest. in his,quæ post ꝓhibitionem gerunt̄,secus in his,q̄ gesta sunt ante.h.d. † Not.ꝙ ꝓhibitio tollit hanc actionē.Scdo not.†ꝙ ꝓtestō pt fieri in scriptis,& sine scriptis.Op.& vr̄†ꝙ ista ꝓhibitio non ꝓhibeat repetitionem,ff.de instito.l.si qs mācipijs.§.Proculꝰ.Soluit gl.optime ibi,licet ꝓhibuerit dn̄s,tn̄ nō ꝓhibuit seruus,q seruꝰ pōt obligare dn̄m ī uitū d̄ peculio,vel de in rē verso.l.si qs ietuū.§.ēt.de pecul.Op.de l.at si qs.§.itē Labeo de relig.So.Speciale est in funeraria.q̄ nō tollit̄ p ꝓhibitionē.Iuxta hanc legem quæruntur duo,vtrum huic † vtiliter expendenti post prohibitionem de ęquitate competat aliqua actio?Gl.pro solutione huius quæstionis,iotrat aliā quęstionem,quando prohibitio non fuit facta expresse,sed tacite.v.g.mādaui tibi,vt emeres mihi codicem pro decem,emisti ꝑ viginti,an illa decem vltra possis repetere?Et in hoc fuerūt opiniones:finaliter gl.determinat ꝙ non repetit. Si ergo tacita ꝓhibitio impedit repetionē,multo magis expressa.In prohibitione expressa habemus,duas gl.contrarias.vna est io soluendo.ff.e alia est in l.si Stichū,in ꝑ.ff.de noua.quę contrariat̄ huic.Gul.de Cun.vr̄ tenere glo.l.soluēdo p l.si qs mācipiis §.Proculus.de inst.& relig.l.at si qs.§.idē Labeo.Ad istā legē respondet bene,& valde subtiliter,hic loqt̄,qn̄ ꝓhibitio est facta circa administrationē rerū,postq̄ quis non pōt administrare sine delicto,nā post ꝓhibitionē delin quis si ingrederis fundū meū,vel in eo operaris,vt l.diuus.de ser ui.rusti.ꝑ dio.& l.1.circa prin.de aequi.rer.do.& quod vi,aut clā.l.1.§.qd si vi.sed qō gl.in l.soluēdo,loqtur,qn̄ post ꝓhibitionē pt geri negotiū,sine delicto,vt puta cōueni,ne creditori meo solue res ꝑ me frumentū,& similia,tūc de ęqtate hēt locū actio nō obstante ꝓhibitione.Licet hęc r̄nsio sit bona ad hāc legē,tn̄ est ꝯ l.si ꝓ te.ff.mand.Vn̄ teneas hāc gl.& quæ est in l.si Stichū,in ꝑ.ff.de

b nou.Nō ob.§.Proculus & §.idē Labeo.vt s̄.r̄nsū est,circa ꝯria b

5 Quæro,vtrū sit verū indistincte,ꝙ † ꝓtestō possit fieri in scriptis,vel sine scriptis.Bī qnq; ꝓtestō succedit in locū actionis,tūc dēt fieri in scriptis,vt l.vt perfectius.de ann.excep.Quādoq; nō succedit in locū actionis,tūc regula est,quod potest fieri in scriptis,& sine scriptis,vt hic,& l.scire oportet.§ oportet.de exc.tu.Fallit ī casu.ī.de nō nu.pec.auth.hanc autem quærelam.Quęro secū-

6 do,vtrū †protestō,de qua loquit̄ hic,debeat specialiter fieri vel ī genere.tex.hic in princ.videtur dicere specialiter.Gl.videtur exponere specialiter,i.expresse.Dic,si quidē volo ꝓhibere,ne gerat negotia mea simpliciter.omnia,tūc sat s̄ē si generaliter loquar,nec est necesse ꝙ res designet̄,vel negotium nominet̄,vt l.de pupillo.§.qui nūciat.de ope.no.nūc.sed si volo ꝓhibere de aliqua re particulari,illā debeo designare,nec debeo obscure loq,alias ꝓtestatio nihil operaretur,vt l.aut q aīr.circa pri.§.1.qd vi aut clā.

A D D I T I O N E S.

a Paul.Si quis nolente.Circa quæstionem,quam tetigit hic glo.de emente rem pro pluris,vide Paul.de Ca.consi.97.incip.Super dicta vbi tangit materiam,item regulā huius legis limita non procedere in medico,qui medetur infirmo,et inuito,& soluente pro condemnato corporaliter,vide Bar.in rub.extra,de sol.ad fi.

b Menoch.Circa contraria.Alciat.Parerg.lib.c.13.

De his quæ vi,metusve causa gesta sunt. Rub.

Continuat gl.vno modo,& dic vt in ea.Vel aliter,dictum est de pactis,& de trāsa.verum,qa ꝑdicta fiūt metu,vel dolo aliqn̄,ideo subiūgitur rubrica de his,q̄ metu,vel vi,& postea de dolo.Quæro quare fecit mētionē d̄ vi,gl.dicit,quod Imperator secutus est antiquā intitulationē,sed hodie aliter,vt habes in gl.quā vide,&c.

LEX PRIMA.

PErsecutionem. Ad furē,& & metū inferētē spectat piculū interitus.h.d.Op.de l.si cū exceptione.§.ꝙ si hō.ff.eo.Sol.Ibi loqt̄,qn̄ res perit intra quadrimestre tēpus,hic qn̄ perit ante.Ro patet ibi.Op.de l.si cū exceptione.§.sed,& si n̄ culpa.ff.eo.Sol.Ibi loqt̄,qn̄ res erat eo.mō peritura penes actorē,hic nō.Qd̄ intellige,vt ibi no.Itē op.de l.subtracto.ī.de fur.& ff.d̄ ꝯd.fur.l.partū.Sol.Ibi purgauit morā,hic nō.Quęro vltimo,re perēpta ad qd formabit libellꝰ,vr̄ qd petet.Tex.hic vr̄,ꝙ ipsa res petet,lz sit perēpta.Vn̄ ea,q̄ sunt ablata et postquā interciderint,pn̄t peti.Idē ut in l.si seruus.§ bonę.ff.de ꝯd.furti.& l.inter stipulantē.§.pe.de uerb.obl.& l.si mulier.§.1 ff.rer.amo.lo ꝯtium,ꝙ petatur æstimatio,vr̄ tex.in l.re furtiua.de ꝯd.furti.licet gl.ibi aliter exponat tex.Ego istum passum examino multum diffuse in repetitione l.stipulationes non diuidunt.de uerb.ob.utrum in obligatione rē restitui re perēpta.succedat obligatio ad interesse,& qd sit in petitiōe,& finaliter teneo,ꝙ vtrūq; possit peti.s.res,& æstimatio,Ad hoc facit.l.illud.§.1.de do.cau.mot.& ibi dixi.Vlt.glo.intrat hic materiam uiolentiarum,quam gl.ponit latius in l.extat.ff.e.& ponit hic sex genera uiolentiarum,& uide eam.

ANTIQVA LECT.

Persecutionem. Fur,& metū inferēs tenet̄ de interitu,h.d.Op & sū ī glo.1.Dī,ꝙ metū inferens tenet̄ de interitu.ꝯ de l.si exceptio.§.ꝙ si hō.ff.e.Solꝰ ꝙ hæc dēt limitari s̄m illā,qa hoc est uerū,nisi res pereat intra quadrimestre tp̄s,& sit rō huius,dic,ut ibi no.Sed ꝯ istā solutionem op.& sum in gl.1.& uī ꝙ indistincte ueniat piculū,ut l.1.§.rectissime.& l.merito.ff.de ui,& ui ar.Timore huiꝰ,gl.distīguit hic,ꝙ qnq; sūt gn̄a uiolētiarū.Istud dictū redarguit̄,& ad ꝯriū r̄ndeo,ꝙ in duob.generib.uiolētiarū,ut expulsiua,& ablatiua,uenit interitus indistincte,& in ipulsiua non hēt locū lex ōīa,& d.§.ꝙ si hō.Sed ꝯ istā solutionem op.de l.si ipsa.ff.eo.Solue,ut soluit glo.mag circa mediū,& aduerte ad unū quod gl.dicit,qa glo.mag.circa fi.dt,ꝙ sūt plura alia gn̄a violētiarū.Istud dictū redarguit̄ ꝑ Doct.qa nō ē verū,ꝙ sint plura,sed bene sunt plures modi puniēdi illas violētias,& plures ꝯstitutiones factæ,& has ꝯstitutiones uide plene,vt l.extat.ff.e.Itē op.& sum in gl.2.& vr̄ ꝙ dēat distīgui,vtrū res esset eo.mō peritura penes actorē,vel nō,vt l.si cum excep.§ quatenus.ver.sed & si nō culpa.ff.e.glo.facit ꝯtrarium.Cōtra istud posset opponi de l.si ī Asia.ff.depos.§.fi.de l.qd̄ te.& qd ibi no.ff.si cer.pe.Pro huius solutione,dic s̄m d.Iac.Bu.qnq; ꝯtīgit,qd morosus teneat̄ d̄ interitu īdistincte,vel dēat distīgui,vtrū res esset eo.mō ꝑitura penes actorē,&c.Dic sic,qd̄ quādoq; contingit,ꝙ nulla oblō ꝑcedit,pone exēplū in reali:possides Stichū meū,&c.Circa istud mēbrū dic,vt no.in l.si vehēda.ī gl.magna.ff.ad le.Rho.d̄ iac.Quādoq; ꝯtīgit,quod ꝑcedit,& tūc aut talis oblō descēdit ex delicto,qa ē factū qd fieri non debuit,aut descēdit ex alio ꝯtu.Primo casu regulariter morosus tenet̄ de īteritu,vt d.l.1.§.rectissime.& l.merito ff.de vi,& vi ar.Fallit in metū inferēte,ubi dēt distingui,s̄m qd̄ distinguit ī d.§ quatenꝰ.uer.sed si nō culpa.Si autē oblō descēdit ex ꝯtu,dic aut ꝑcedit mora,aut culpa.Primo casu morosus tenetur indistincte de īteritu,ut d.l.quod te.& d.l.si in Asia.in fi.licet Marti.dixerit aliter,ut ibi no.In secundo casu,ubi præcedit culpa,tūc dēt distingui,utrū res esset eo mō peritura penes actorem,an non.est tex.cum gl.sua in l.si uehēda.§ pe.ff.ad leg.Rhod.de iac.Item op.de l.subtracto,ī.de furt.Solue,ut in gl.2.in fi.quiā ibi fuit purgata mora.

L E X II.

1 *Ignorantia iuris,quando noceat in damnis vitandis.*
2 *Scienter soluens quod promisit per metum,non repetit.*
3 *Exceptio merè odiosa,quæ dicatur.*
4 *Exceptio metus ē odiosa respū metū īferētis,& respū passi est fauorabilis.*
5 *Solutio an possit pacere obligationem,& liberationem.*
6 *Soluens coactè post cautionem metu factam,quando repetat. & nu.13.*
7 *Metus tyranni,quando dicatur durare.*
8 *Qui iurauit per metum dare decem,& soluit quod repetit.*
9 *In materia iuramenti statur iuri Canonico.*
10 *Vbicunque in solutione potest subesse alia causa,quam approbatio primæ promissionis,quis non præsumitur illam approbare.*
11 *Stante statuto ꝙ ꝑ instrumētum non possit opponi exceptio doli,vel metus qn̄ debitor copiatur,soluens non videtur primam obligationē approbare,*
12 *Contra asserentem se spoliatum metu,competit exceptio,sed non competit quando agit possessorio.*

a Cum te non solum. a Solutio spōtanea purgat uitium metus adhibiti tp̄e promissionis.hoc dicit.Assumo principiū,& op.ff.de cōd.ob tur.ca.l.ex ea.& l.metum.§.sed ꝙ ꝑtor.ff.e.So.ibi fuit adhibitus metus soluēdo,hic in promittendo tantum.Op.secūdo,& assumo finē

1 gl.Iuris ignorātia non nocet in damnis uitandis,ut l.error.ff.de iur.& fac.ignorā.sed hic soluēs errauit,ergo,&c.gl.dt ꝙ hic fuit error supinus,ut l.nec supina de iur.& fac.igno.uide gl.Contra istā sol.ur̄.ff.de cōd.inde.l.sed & si me putē.in prin.ubi in dānis glibet errans quantumcunque fatuus,& in facto ꝓprio excusat̄.Sol.dic,ꝙ hic soluit sciēter,uel si ponis eū errasse,posito ꝙ repetitio ꝯpeteret,ꝑ iura ꝯria,nō ꝯpetit ꝑ actionem qd̄ met.cā.& hoc est qd̄ dicit iste text sed alio mō ꝯpetit repetitio,nō āt ꝯpetit per hāc actionē,& uide tex.q dicit,ut passū,&c.Mō uenio ad opp.&

2 redeo a prin gl.& ꝯcludo,qd si † sciēter soluit,sublatū ē uitiū metus adhibiti tp̄e ꝓmissionis,& sic cessat repetitio,si soluisset ignorāter posset repetere,nō ꝑ hāc actionē,sed ꝑ aliā.s.ꝑ ꝯdōnē indebiti.Ad hoc op.iutus exceptione odiosa,si soluit ꝑ errorē nō repetit,vt l.qui exceptionē.ff.de ꝯd.ind.gl.facit ꝯriū,dicēs ꝙ ēt ꝑ istā rōnē cessat repetitio.& uide gl.Doc.Mod.hic multū notabiliter dicūt,ꝙ ista gl.nō dicit uerū.nā l.qui exceptionē,loquitur de excep-

3 tio mere odiosa.†ut exceptio Macedoniani,sed † exceptio me-

4 tus,est odiosa respectu inferentis metū,& est fauorabilis,respectu passi metum,& ideo non obstante illo odio competit repetitio,

A D D I T I O.

Io.Fran.Ru.Cum te Limita hanc legem,vt per Bar.singulariter,in l.si per uim.inf.eod.tit.& limitat sing.Io.And.in cap.ad audientiam.& ibi Abb.extra quod metus causa.

tio, ne aũs sit melioris ꝯdõnis delinquẽs, q̃ n̄ delinquẽs, ꝯ l. si solũ. ſa 1. ff. de nox. Et ita dñt ipsi q. l satis placet mihi ꝑ mõ, forte alibi. istũ passum examinabimus meli⁹. Itẽ opp dixi ꝙ soluẽs p ignorãtiã repetit contra, vna soło † non parit obłonẽ, & liberationẽ, vt l. q hominẽ §. fi. ff. de sol. ergo iste soluẽs cũ sit liberat⁹ ab illa obligatione, nõ põt repetere. Gl fatetur ꝯtrium. Tu dic cõtra, si soluisset ignoráter. Nec obstat ꝙ ista solutio parit liberationẽ, quia verum est, quod parit liberationẽ ab omni obligatione valida, sed quia erat tutus exceptione, ideo non impeditur repetitio.

Modo. Hẽs primã gl Veniamus ad q. & dẽs scire ꝙ Guar. posuit sup hãc legẽ vnã suã gl q̃ an sit vera dubitatur, & eius verba recitantur hic p gl. quã vide. ista gl. hẽt tres partes. Prima dũ dicit ꝓsumit q̃relã de vi nõ habuisse: ista pars ẽ vera, si ponis eũ sciẽter soluisse, postq̃ metus cessauerit, aĩs secus, vt ĩ. dicã. Secũdo dicit. Aut ergo oĩno nõ repetet, & ista pars est vera: si ponis eũ soluisse sciẽter, postquã metus cessauerit aĩs secus, vt s. dixi. Tertio dicit, aut eatenus impedit, donec ꝓbet ꝯtriũ. Ista pars ẽ vera, si ponis soluisse ignoráter, vel soluisse instãte metu, aĩs nõ posset repetere, vt s. dictũ est. Ita dẽs intelligere gl. h. c positã. Quęro, qd si parũ post cautionẽ † coactus soluit, an possit repetere? Old. ꝙ sic. sed gl. ꝯ. Et oẽs Doc. tenẽt istud. Aut qs soluit instãte metu, vel metus periculo, & tũc pt repetere, aut postq̃ met⁹ cessauit, & tũc secus. Ita loquit hic, & tex. hoc ꝓbat. Puto autẽ metũ instare, si cã ex qua met⁹ inferebat subsistit. v. g. aliqs tyrann⁹ cogit me ad ꝓmittẽdũ, certe toto † tẽpore suæ tyrannidis instat metus, & donec sum in loco, vbi ipse exercet tyrannidẽ, arg. l. Fulc. §. qd si ff. quib. ex can. in pos. ea. facit ad hoc cũ. e. ti. c. 1. Quærit gl. q qd † si iuraui p metũ dare decẽ, & postea soluo spõte, an possũ repetere? Gl. hic dt ꝙ nõ, licet iure Canonico ꝯ, qa videor soluere metu piurij, dvt repetã. ar. ex. de iureiu. c. debitores. ext. eo. c. ad aures. & vide gl. † & huic iuri Canonico stãdũ cẽt in his. Ex quo no. qd † vbicũq; in sołonẽ põt subesse alia cã, q̃ ap ꝓbõ priuæ ꝓmissionis, qs nõ ꝓsumit illã approbare, vt videbitis. ĩ. l. ꝓx. & hoc qa qñ videor soluere metu piurii solũ, n̄ vt ap ꝓbẽ ꝓmissionẽ primã, sed vt nõ sim piurus. Et p hoc dico ꝙ in ista ciuitate, & alus ciuitatib. Tusciæ, vbi † ꝯ instrũ n̄ pt opponi exceptio doli, vel metus, qn aliqs capiat, & fiat sołõ, ꝙ soluẽs nõ vr̃ primã ꝓmissionẽ approbare, sed vr̃ soluere, ne capiat, & posset repetere. Facit ad ꝓdicta qd dixi. ff. q † vi, aut clã. l. 1. § & parui. Restãt videri ĩ gl. duæ opp. quas omisi Op & vr̃, qꝛ obłõ facta metu sit nulla, tãq̃ turpis, vt s. d leg. l. nõ dubiũ, dic vt ĩ gl. Itẽ op. quale fuit prĩcipiũ, talis dẽt esse ꝓcessus, quo ad primordia litis, &c. vt l. 1. ĩ. de imp. luc. descr. lib. x. So. ꝙ hic sequit post principiũ, est ꝯtriũ primo, qa spõtanea solutio e ꝯtria coactioni. merito illud tollit. Vltimo, ex gl. no. & tene mẽti, dixi ꝙ spoliatus ante oĩa † est restituendus, nec pt obijci aliqua exceptio, vt l. momẽtaneæ. ĩ. vñ vi. & si p vim, vel alio mõ. l. 1. hoc ẽ verũ si agit possessorio. ut ibi. sd si agit petitorio, ut actione ꝙ met. cã pt obijci exceptio, qd dic met⁹ est purgat⁹ p aliquẽ actũ postea subsecutũ, uel p cõsensũ expressum, ut hic, & l. 1. ĩ. si per uim, uel alio mõ, circa qd uide Inn. extra de renun. c. super.

ADDITIONES

a Menoch. Hic positam. Parif. consi. 3 in fi. lib. 4 consi. 60. nu 33. 34. eo.
b Tyrannidis Vide Pet. de Anch. consi 600.
Menoch. Soc. se. cõsi 27. col. pe in fi li. 3 Rui consi 12 nu 18. lib. 5. consi. seq. num. 2.
c And. Barb. Quærit gl Adde quæ notaui ad Bal in l. 2 inf. si a non compe iud.
d Metu periurii. Adde quod de soluente metu excommunicationis. Rom. consi. 169.
e Vltimo Vide quæ dixi in c. solicite de resti. spol. & vide c 2. de resti. spol. ubi allegatur lex illa hic posita per Inn. & alios.

ANTIQVA LECT.

Cum te. Vbi ꝓmissio est facta p uim, & sequit solutio spõtanea, nõ ꝯpetit actio qd met. cã. h. d. Opp. de l. ex ea stipulatione. ff. de ꝯd. ob turpẽ cau. So. gl. tenet ꝙ ibi interuenit metus tã in ꝓmissione, q̃ in stipulatione, hic ĩ ꝓmissione, tm̃. Et assignat rõnes. Prima est multũ no. & intelligit ex l. ꝯria. Secũda est bona. Tertia est in eo ꝙ gl. dicit, ꝙ una sołõ, &c. Dictũ gl. hẽt locũ, ubi qs repetit in del cto, qa est verũ, ꝙ eadẽ sołõ nõ parit liberationẽ, & repetitionẽ, qa isto casu repetẽs ur̃ sibi ꝯrius, ꝙ nõ est in casu nostro. Et aduerte ꝙ si teens rõ gl. cẽt uera, eo mõ dẽret dr̃e, ꝙ si metus cẽt adhibit⁹ in sołone nõ ꝯpeteret repetitio ꝙ est falsũ, & ex his omnib. gl. nostra reprobat q̃dã gl. q̃ gl. ĩcipit, ꝓsumit. n &c Aduerte, ꝙ gl ꝯria hẽt tres partes. Primo particula sm gl. & Doc. ẽ uera, dũmõ ĩtelligãt sm d. l. a. de ꝓsũptione iuris, ꝯ q̃ nõ recipit ꝓbõ i ꝯtriũ. Itẽ secũda particula est uera, tertia falsa, ut hic patet in gl. Pro quo ur̃ uelle tex. nr̃æ legis, ubi poni ĩ pro ꝯstãti, ꝙ uis nõ fuit adhibita in soluẽdo. Itẽ op. ꝙ iste soluẽs ur̃ errasse in iure, qa poterat se defendere, sed error iuris in dãno uitãdo nõ nocet, ut l. error. & l. r̃a. de iur. & fac. ign. Solue, ut gl. uel dic, ꝙ leges ꝯtię hñt locũ, ubi solutio fuit facta ignoráter, hic fuit facta sciẽter. Itẽ op. & ur̃, ꝙ eũ talis sołõ sit ꝯ legẽ, & qcqd sequitur ex ea, nõ ualet, ut l. nõ dubiũ. s. de leg. Soluit gl. no. in fi gl. magnæ, q̃ not. quia licet fuerit turpiter facta per metũ, non tñ fuit turpis de se. De hoc uidebitis in l. dolo. ĩ. de inut. stipu. Quęrit gl. de duob. pone ꝙ aliquis † per uim ꝓmisit cẽtũ, q̃ nõ ex interuallo, sed statim, soluit nũqd repetit? hic fuerũt opi. quia q̃dã dixerũt ꝙ sic, arg. l. 3. §. Scio. ff. de min. & arg. l. si mulier. ĩ. ad Velle gl. sm Hug. reꝓbat hãc opi & nõ allegat. do. Iac. tenet idẽ cũ gl. & p hãc legẽ, q̃ loqr ĩdistictẽ Nõ ob. § Scio, qa ibi scd̃s act⁹ d necessitate venit ad ꝯpñiã immixtionis, & exactio d necessitate seqr adõnẽ hr̃ditatis, qd̃ n̄ ꝯtigit ĩ casu nr̃æ legis, qa sołõ n̄ seqr d necessitate ad ꝓmissionẽ factã p vĩ, imo soluẽs poterat opponere exceptionẽ, ꝙ me. cã, & si n̄ opponit, vr̃ hre ratã ꝓcedẽtẽ vĩ. n̄ ob. l. mulier ĩ. ad Velleia. vbi succurrit mulieri, circa sm actũ, sicut circa primũ ĩtra biẽniũ. Rñ. qa scd̃s actus niui ĩ eadẽ rõne qua prim⁹, qa in vtroq; actu inest rõ fragilitatis sexus, ꝙ nõ est ĩ casu nr̃ę legis, qa soluẽs poterat opponere exceptionẽ, verũ est, ꝙ d. Cy. reprobat dictũ eius gl. Nã vbi stati post ꝓmissionẽ coactã fit sołõ, in solutione adhuc vr̃ inesse vis, seu met⁹, q̃ fuit ĩ ꝓmissione, p rõm iuris, ea, q̃ icõtinẽti, &c. vt l. lecta. si cer. pet. vbi ẽ iuris casus, ꝯ dictũ gl. & l. nouissime. §. j. ibi, qd. n. si cõpulsus. ff. ꝙ fal. tut. auth. & vt hoc ĩtelligatis dẽtis scire, ꝙ ille §. ꝓbat hic, ꝙ hęc sũt paria aliquẽ facere aliqd cõpulsum ad hoc, aut facere timore ne cõpellatur, vñ vi soluẽs iã fuit expertus eam in promissione illa. Itẽ eadẽ vis ꝓsumit esse in solutione, q̃ nõ valet. Facit ad qõnẽ: Pone ex forma statuti reformat, ꝙ bona rebelliũ dẽnt venire in cõi, & a debitorib eorũ possint exigi dbita, dbitor cuiusdã rebellis fuit coact⁹, vt solueret dbitũ cõi, n̄ soluit tũc, sed relaxat⁹ soluit post vnũ diẽ, vł duos, reuertit creditor rebellis, & petit dbitũ Op. p debitore, ꝙ ipse ẽ liberat⁹ p solutionẽ factã cõi & allegat qõnẽ factã ĩ l. liberto. §. Luci⁹. de an. le. l. creditor. ff. de sol. Replicabit. ꝙ l 3 fuerit detẽtus ĩ palatio, tñ postea facta est sołõ, qd iuris Hęc gl. facit cõtra debitorẽ: veritas vr̃ in contrariũ p l. nouissime. §. 1. ꝓalleg. Itẽ q̃rit gl pone, ꝙ aliquis iurauit per metũ, postea soluit, nunqd possit repetere? Gl. dicit, quod nõ: quia tale iuramentum remittitur, vt l. si. ff. de his, q sui. l. eog. de iure Canonico secus, vt in gl.

E L X III.

1. *Res vendita per metum possunt repeti per actionem in rem.*
2. *In hac actione habet locum exceptio retentionis, & quare.*
3. *Res empta metu potest præscribi, & sic contra actionem, quod metus causa opponitur exceptio præscriptionis.*
4. *Actio, quod metus causa, quando detur contra tertium possessorem.*
5. *Actio personalis, quod met. causa scripta in rem, quando detur contra tertium possessorem, vnde nascatur.*
6. *Pretium rei vendita per metũ, cui dẽat restitui, quãdo agitur ad rem. nu. 17.*
7. *Si primus emptor dedit maius pretiũ quã pretium, quod dedit secũdus, pretium restituit agens ad rem. & nu. 8.*
9. *Exceptio retentionis ꝓpter pretiũ, quomodo opponi debeat per secũdũ emptorem conuentum.*
10. *Actio personalis scripta in rem præscribitur longo tempore.*
11. *Possessor bonæ fidei, licet faciat fructus suos, tamẽ tenet restituere quatenus est factus locupletior.*
12. *Possessor bonæ fidei, an teneat d fructib. ante triẽniũ, et ipsos ꝓscribat triẽnio.*
13. *Res possessa violẽtia cõpulsiua præscribitur, non aũt possessa vi expulsiua.*
14. *Actio, ꝙ metus cã, an duret cõtra primũ emptorẽ, si secũd⁹ rẽ præscripsit.*
15. *Actio, quod metus causa, non finitur anno.*
16. *Contractus venditionis metu celebratus, quando non sit nullus.*

Si vi, vel metu. Coactus fundũ vẽdere, pt illũ repetere a quolibet possessore, si ꝓtiũ restituit, & ꝓscriptio n̄ cucurrit. h. d. Primo no. † ꝙ res vẽditę p metũ pñt repeti p actionẽ in rẽ, a quolibet possessore Scd̃o not. ꝙ dẽt restitui ꝓtiũ a uendicãte. Ex quo hẽs, † ꝙ ꝯ hanc actionẽ opponitr̃ excep. retẽtionis pp ꝓtiũ, licet ꝯ ĩterdictũ, vñ vi, nul a talis exceptio possit opponi. Tertio no ꝙ † res empta metu possit ꝓscribi. Ex quo hẽs, ꝙ ꝯ actionẽ, ꝙ met. cã opponit exceptio ꝓscriptionis rei. Ad ista tria opponamus p ordinẽ. Op. vẽdẽs licet p metũ, trãstulit dñiũ, vt l. si mulier. §. si metu ff. eo. Inst. d rer. diui. § p tradõnẽ, ergo nõ põt vẽdicare rẽ, taquã nõ dñs, vt l. in rẽ, in prin ff. de rei vẽdic. Soluit gl. ꝙ de iure ciuili nõ possit vẽdicare, sed de iure Prætorio sic, quo iure nõ vr̃ dñium perdidisse. Itẽ op. & vr̃, ꝙ ꝯ † tertiũ possessorẽ nõ dẽat dari actio, ꝙ metus cã, vt l. metu. §. licet. ff. eo. Sol. Fateor ꝯtriũ, qd ex hoc edicto tria dantur. s. vtilis in rẽ, actio ꝓsonalis, qd met cã, q̃ est in rẽ scripta, & exceptio met⁹. vt d. l. metũ. §. sed, qd ꝓtor. & §. licet. & §. volẽti. & hac l. Circa hoc q̃rit, ista actio ꝓsonalis scripta, ẽt in rẽ, quando dat contra tertiũ possessorẽ, vñ nascitur? Gl. magna hic mirabiliter dicit, † ꝙ nascãtur ex varijs figuris cãrum, vt l. j. in princ. de actio. & obli. Et aduerte, ne erres, ego nõ q̃ro de actione in rẽ vnde oriatur, qa illa nõ oritur ex obligatione, datur. n ꝯ possidẽtẽ, quia possidet, nõ qa obligatus. Instit. de actio. §. j. Sed ego, quæro de actione personali in rem scripta. Ista n. datur ꝯ possessorẽ tanquã obligatũ, iõ qa possidet, vt l. de eo, in fi. ff. ad exhi. Illa igitur obligatio ꝯhit sola rei peruentione, eo ipso, qd res peruenit ad eũ, iõ dr̃ oriri ex uarijs figuris cãrũ. Ad sm no. op. ĩ. de rei vẽ. l. si mãcipiũ. & sum in. i. gl mag. Sol Hic dẽt restitui, iõ, quia pretiũ est versum in ei⁹ vtilitatẽ. Op. ff. de rei vẽd. l. emptor. Solue eo mõ. Op. ĩ. de præscrip. 30. an. l. 1 Solue eo. mõ. Itẽ op. ĩ. de rescin. vend. l. 1. Solue, vt in gl. Op. de l. si per impressionem. ĩ. eo. Sol. Aliud cũ agitur ꝯditione ex l. illa, aliud cũ agit actione, qd met. cã. Circa istud notabile, q̃ro primo, † cui dẽat r̃stitui illud ꝓtiũ? Rñdeo, si qdẽ agit ꝯ metũ inferẽtẽ, dẽt restitui sibi sine dubio; si agit ꝯ possessorẽ, tuc põt

iste qui

iste, q vēdicat, soluere primo emptori, itē pt soluere huic empto ri scđo, si vult. Ita dt, gl. q quattr pcedat ī. dicā. Vide gl. in pric. eo q dt, pt soluere huic scđo emptori, vř ꝯ, qa nō ab eo habuit pctiū, sed a primo emptore, & ipsi primo emptori dētur, ergo si soluo alteri nō sequit liberō, vt l. q hnēm. §. si nullo. ff. de sol. Gl. mdet duob. mo. Primo mō, qa primus emptor cogit hēe ratū, qa eius negotiū est vtilr gestū, soluit. n. creditori suo, nā hic scđs emptor poterit repetere a primo, q sibi vēdiderat, vñ cū ei negotiū vtilr sit gestū, ergo &c. vt soluēdo, de neg. ge. & l. Pōponi⁹, & qa vtilr poterat soluere creditori creditoris, vt l. si opera. de dol. excep. & l. si liber. de neg. ge. ita dt gl. magna. Sed qd diceres si iste scđs nō fuisset emptor, sed donatari⁹, vel qd si fuisset actū, q a primo nō posset repetere ēt pretiū. dic, vt dicā ī seq. q̄ōne Quero, qd si pre
a tiū, q primus emptor dedit, est maius† q̄ pretiū, q dedit vltim⁹,
7 q dēt restitui? Gl. dt, q est in electione actoris, q pretiū restituat. ar. l. si cū militarib. in fi. ī. de restitu. mil. & vide gl. tuam in fi. Pet. de Bel. & d. Cy. sequēdo eū vř tenere, q totū primū dēat reddi, qa ille, qui vēdidit scđo emptori trāstulit in eū oē ius suum, nos
8 quid dicemus? Ego† fateor, q si in instrō vendōis fuisset dictū, q vendidit illā rē, & oēm actionē, q̄ hēt in dicta re, seu pro dicta re, sicut fit hodie ī instris, q Pet. verum diceret. Sed si fuisset res vēdita simpliciter, put proponit, tunc non transit nisi ius reale. Nā iura illa, q̄ cōpetunt psonæ, nō transeunt nisi cedantur, vt in
9 l. creditore. ff. de euic. † Et iō puto tunc aduertendū, qualiter opponat exceptio. Aut iste possessor cōuentus oppnit exceptionē nō debere se restituere, nisi sibi restituat pretiū, & nō debet sibi restitui, nisi pretiū, q ipse dedit. Ita loquit l. si cū militaribus. ī. de resti. milit. Sed si opposueris exceptionē, nō debeo tibi restituere istā possessionē donec pretium restituas simplr, vel donec restituas pretiū emptori, optime pcederet ista exceptio, qa exceptiones ex psona vēditoris trāseūt ī emptorē, vt l. si a te. ī fi. & l. si mr. §. fi. de exec. rei iud. & tūc dēt ipsi primo emptori restitui. Idē dico, q si iste, q vēdidit coacte, vellet isti primo emptori pretiū restituere, & nihil huic scđo, optime posset, qa eius est debitor, qui habuit ab eo, nisi iste scđs hēret ius cessum ꝯ eū p gñalia verba vēdōnis, vel nisi illud ius esset obligatū ptextu oblōnis cōsuetę apponi in vēditionib. tūc hēret locū l. 3. ī. de noua &, q̄ res pign. obl. poss. l. nomen. Ad tertiū notabile op. hæc actio est personalis, ergo nō tollitur lōgo tpe, vt l. 3. de consti. pec. Gl. soluit optime, &
10 dic, vt in gl. tua notabili No. † q actio personalis scripta ī rē, pręscribitur longo tpe Secūdo op. emptor licet per metū sit dñs, vt s. dixi, ergo non pscribit, vt l. sequitur. §. lana. ff de vsuca dicit gl. hic vř dñs de iure ptorio. Vel aliter ille, q est dñs reuocabilr, præscribit ꝯ illā actionē, per q̄ pt reuocari illud dñiū, multo fortius, quā si nō esset dñs, vt l. in bello. §. si qs seruū. de capt. & postli. re.
11 No. hoc ad multa, Vos scitis † q bonæ fidei possessor facit fructus suos, tenet tñ restituere quaten⁹ ē locupletior. no. ī l. fruct⁹.
12 ff de rei ven. Itē scitis, q possessor rei mobilis † pscribit triēnio. b
b Ex quo cōcluderet, q bonę fidei possessor nō tenet de fructib. pceptis ante trienniū, qa sicut si nō esset dñs, esi sit bonæ fidei ipsos pscriberet triēnio, eodē mō hic pscribat fructus triēnio, tex. & gl. hēs in l. sequit. § fructus, de vsuca. q tene mēti, quia millies practicabis. Itē op. res furtina. vel vi possessa n̄ pt vsucapi vt Insti.
13 de vsuca. §. furtiuę: sed ista est vi possessa. ergo, &c. Sol. Res† possessa violētia expulsiua nō pscribi, secus si violētia ꝯpulsiua. Ita loquit hic, q no. multū, qa valde notabilis sol. est Opp. in auth. vt sponsa. larg §. rursus, posita ī. de pscr. lōg. tem. auth. malę fidei. Solu. illa iura aliquātulū mutātur p iura noua, & ibi videbitis. Cir-
14 ca hāc legē q̄rit gl quid si scđs emptor pscripserit, vtrum† actio, q metus cā duret ꝯ primū. Gl. dt, q nō, vt ī. de his, qui a non do. ma. l. fi. Istam gl. oēs reprehendunt nam ibi loquit, qn dñium rei est cā actionis psonalis, ita, q actio datur in ꝯham dñii, q hic nō est, ideo cōpetit actio ꝯ primū dñm, vt l. item si res, in princ. de alie. iu. mu. cau. fa. & ibi gl. dixi vobis plene alio anno. in l. 3. ff ui bo. rap. Quęrit gl. an ista actio finiat anno, sicut rescissoria. Gl. dt,
15 q† nō, & bene. Itē q̄rit, an cōtractus venditionis initus metu sit ipso iure nullus, sicut quando dolus dedit causam contractui.
16 Quidam dicebāt, quod sic. Alii contra, hęc est† veritas, q aliud in dolo meticuloso, & aliud in dolo simplici, vt in contratio.

ADDITIONES.

a Men. Quod primus. Tiraq. de retrac. consag. §. 1. gl. 1. nu. 19.
b Men. Triennio. Bal. de præscrip. 1. par. 4. part. prin. q. 1.

ANTIQVA LECT.

Si vi.[1] Coactus p vim, & metū ad vēdendū rē, pōt illā repetere actione, q met. cā vult in rē, si pretiū restituat, & pscriptio non cucurrit. h. d. No. tria primū uenditor agēs hac actione dēt restituere pretiū. Scđm est, q ꝯpetit vtilis in rem. Tertiū est, q emptor scđs pscribit rem per metū venditā. Contra primum dictū op. & sum in gl. super verbo, reddito, cir. mediū, de l. si mācipiū. ī. de rei vēd. Sol. gl. q iō pretiū restituit hic, qa fuerit versum in vtilitatē venditoris. Itē op. de l. in ciuilē. ī. de fur. Sol. vt i pced. ꝯtrio. Circa, q vide, q no. in l. emptor. ff. de rei ven. Itē op. l. 3. ī. de rei vē. Gl. ibi dat plures sol. hæc est vera Itē op de l. si per impressionē. ī. eo. So. vt in gl. Item op. ꝯ fm dictum. Rei vendicatio datur dño, vt l. ī rē. ff. de rei ven. sed vēditor p tradōnē licet coact⁹ desinit esse dñs, vt l. tradōnib. s. de pa. ergo nō ꝯpetit actio in rē. Gl. fatet ꝯtrū de iure ciuili, sed de iure Prętorio, nō vř esse trāslatū dñiū in effectu, cū possit recuperari bñficio ptoris, vt l. nemo. ff. de ī int. rest. Et iō nō mirū, si ꝯpetit sibi hęc actio. Itē op. & vř, q ei ꝯpetit aliud remediū, vt l. metū. §. volēti. ff. eo. So. gl. q̄ īcipit nō solū, q ꝯpetit vtilis ī rē, vt hic, & alia remedia in l. ꝯtiā. Itē op. & sum ī gl. magn. ad tertiū dictū, qa nō est dubiū, q actio, q me. cā est psonalis, sed actio psonalis nō pscribit lō. tem. decē, uel viginti ann. vt l. 2. ī. de ꝯst. pec. & l. oēs. ī. de pscr. 30. vel 40. ann. Glo. dat duas sol. Prima est, licet fuerit secūda ī gl. q cū ista actio, qđ met cā, excedat suos terminos, qa ꝯpetit ꝯ possessorē quēcūque, tñ ē psonalis, licet dicat in rē scripta, vt l. metū. §. fi. ff. e. nō mirū si excedat a suis terīs. Tene primā fm Iac. Itē op. dř, q scđs emptor p tradōnē fuit factus dñs, & nō pscribit, vt l. sequē. § lana. de vsuc. Sol. gl. q licet sit factus dñs, nō iō minus pscribit, non tñ pscribit dñiū, sed pscribit ꝯ actionē, qa illud dñiū posset reuocari d iure ptoris. Signa istā gl. Itē op. de §. furti Insti. d vsuca. Sol gl. q ꝯtiū loquit ī vitio reali, q afficit ipsam rē. Itē op. de Auth. malæ fidei. de pscr. lon. temp. Solue, vt ī gl. Quęro, q̄ sit dřia inter vim, & metū, Dic, vt ī gl. vel cape dřiam ex l. 1. & l. 2. ff. e. Itā dř, q dēt restitui
17 pretiū. Quęro, cui† dēt restitui, vtrū primo emēti p vim, an scđo emptori? Gl. dt, q vtriq; eorū, qa cū scđs emptor dř creditor primi emptoris, debitor soluēdo creditori sui creditoris liberatur. Circa, q vide, q no. ī l. si opera. ff. de dol. exce. Itē q̄ro, q pretiū dēt restitui. Gl ī fi. posita sup verbo, reddito, dt, q vēditor p vim coactus pt restituere, qdcūq; vult, tñ Cy. reprobat dictū gl. qđ cū emptor scđs successerit ī locum primi, dēt vti eo iure quo suus antecessor, p reg. iuris, cū qs, li. 6. sed primo emptori dēt restitui pretiū ab eo receptū, ergo, & scđo, pōt tolerari gl fm do. Iac. p l. nomē, io fi. q̄ res pig. obl. poss. Itē q̄rit, gl. pone, qđ emptor secundus pscripserit istā rē, nō pt agi ꝯ istum emptorem. Sed nūquid potero agere ꝯ primū emptorem inferentem vim? Glo. determinat, qđ non, p l. fi. ī. de iis, qui a nō do. ma. Ista gl est ꝯ casum in l. itē si res, in prin. ff. de alie. iud. mut. cau. fac. Ad finē rñdeo, vt no. in d. l. itē si res, in fi. gl. Item q̄rit, gl. nunquid hæc rescissoria finiatur afio? Dic, vt no. in d. l. sed si p ptorē. §. quoties, ex q. cau. ma. p Dy. in §. rursus Inst. de act. Itē q̄rit, actio, qđ met. cā, q̄ dat ꝯ fm emptorē, vñ nascit? Rñ gl. qđ ex variis figuris cātum. do. Iac. repbat istā gl. quia nō est verum, quod nascat sic, sed orit iure dñii ex peruentione rei, quia res ad eū peruenit, & isto respectu dicitur scripta in rē. Simile in actione ad exhibēdum, vt l. 3. §. est autem. ff. ad exhib. Vltimo q̄rit gl. qd si res est integra. Dic, vt in gl.

LEX IIII.

1 *Contra actionē, quod met. cau. opponitur exceptio cōsensus postea adhibiti.*
2 *Receptio spontanea, an inducat approbationem contractus.*
3 *Actio, quod metus causa, quando, & cum qua actione concurrat.*

Si per vim. Hæc actio intra ann. dat ad quadruplū, post annū ad simplū, si alia actio n̄ ꝯpetit. h. d. No.
1 q ꝯ hāc †actionē opponit exceptio ꝯsēsus postea adhibiti. Cōtra
a hoc op. nonne recipiēdo pretiū vř approbare vēditionē arg. s. eo. l. 2. Rñdeo, non, licet n. sol. spōtanea inducat approbationē, quia
2 nō pōt uideri facta alio respū, tñ† receptio spontanea non inducit approbationē ꝯtus. Iō. n. recipio pretiū, vt sit mihi magis cautū, qa tāto min⁹ hēo pdere, unde pōt esse alia rō, q̄ approbationis. Hoc sentit In. optime in c. sup hic, ex de renun. Op. qđ hæc
3 †actio ꝯcurrat cū alia, vñ vř obstare. ff. e. l. si cū exceptiōe. § cū, & l. metū §. volēti. Sol n̄ ꝯcurrit cū alia. s. ordinaria, cū alia extraordinaria sic, & bñ. Alii dīt, q n̄ ꝯcurrit cū alia, q̄ nō oriat ex hoc edicto, q nō est necū, ut d §. uolēti. ergo tene primam solutionē.

ADDITIO.

a Men. Venditionem Boer q. 100. nu. 15.

ANTIQVA LECTVRA.

Si per vim. Actio, q me. cā intra ann. ꝯpetit ad q̄druplū, post an. ad simplū, nisi alia actio ꝯpetat. h. d. Quęro d intellū uer. q dt, nisi alia actio nō sit. Quærūt Doc. vtrū sup hoc ferāt duę sniæ. De hoc gl. ī l. si cū exceptione. §. hęc autē actio. ff. e. Vltram. dīt hic, q nō est necessaria in hac actione duplex snia, imo poterit expediri vna snia, & formabitur libell⁹ sic, Dico, q coegisti me p vim vēdere tibi fundū, & vēdidi, & tradidi, quare peto, vt fundū restituas, si distuleris vsq; ad annū mihi restituerī, peto quadruplū. Istaē forma libelli, & sic formabit snia, Hāc formā vidistis ī l. ꝯducto. ī. de loc. & cōd. Nō hētis hic alia.

LEX V.

a Non interest. a Siue qs coactus sit vēdere, siue minori pretio vēdere, habet locum hęc actio hoc

ADDITIO

a Non interest. Adde, q Pa. de Ca. per hanc legem dicit se consuluisse, q cum qdam Tyrannus volebat pecunias ab vno, qui non habebat, & ob hoc fecisset ipsum incarcerari, vt compulsus uenderet possessionem uni pecunioso, & ille emptor putaret tuto emere, quia ab ipso uiolentia non inferebatur, qui pecunias numerabat, quod tamen uenditor hoc non obstante poterat hēre regressum ad bona, & recuperare, nec emptor pretium recuperare poterat, quia non uersum fuit in utilitatem eius, & h. d. diuersum ab eo, quod habetur in l. qui in carcerem. ff eo.

h.d. Quero, vtrū de necessitate requirat, q ille, ad quē res peruenerit, sciat metū illatū. Gl. dt, & bene. q quantū ad rescindendū, vel re petendā rē, nō requirit scīa, quātū ad periculū interitus eſt dīa, qa sciēs tenet, ignorās nō, l. ſi cū exceptione. §. in hac. & §. aliquā. ff. eo. Quero, vtrū ſit aliqua differētia, vtrū qs cogatur vēdere, vel minori pretio vēdere. Certe quantū ad hoc, vt iſta actio cōpetat, nō eſt dfferētia, qa vtrobique cōpetit, vt hac l. qa in princ. loquit de eo, qui ſit coactus vēdere, q vendere nolebat, ibi, nam, & pretio m. noit, loquit in eo, qui volebat vēdere, & fuit coactus vendere minori pretio, ſed eſt differētia in modo cōcludendi in hac actione. Nā coactus vēdere petit reſcindi 3ctum, & rem reſtitui. Coactus vendere pretio viliori, petit ſuppleri iuſtū pretium, non rē reſtitui, nō enim fuit in vēdēdo coactus, ſed in pretio viliori. Illud pbatur in l. ſi res. §. l. de iure do. Ita dts hoc intelligere, &c.

ANTIQVA LECT.

Non intereſt. Siue quis cogatur vendere per metū, ſiue minori pretio vendere, cōpetit hæc actio. h.d. Quero nūquid hoc ſit verū indiſtincte, q ſiue emptor ignoret vim illatā, ſiue non, poſſit cōueniri? Dic, q ſic. In vno tamen eſt differentia, videlicet circa interitū, vt l. ſi cum exceptione. §. aliquando ff. eo. Item qro, quid ſi aliquis eſt coactus vendere iuſto pretio? Dic, vt in gl. quę incipit, iuſto pretio.

LEX VI.

Ad inuidiam. Ex dignitate ſola 3hentis violētia nō pbatur. h.d. No q ex dignitate ſola nō preſumitur violentia, vel metus, ideo dicebā tibi in l. interpoſitas. J. de tranſa. q ſi mulier vendit propter metū mariti, eſt iuſta cauſa reſcindendi contractū, vt l. J. §. onerandæ quarum rerum act. nō datur, tñ iſte met' nō pbatur eo pſo, q eſt maritus, arg. huius legis, ſed neceſſe eſt, q probētur minę, vel verbera, vt. J. l. px. & p lun. extra. de cōuer. coniug. c. accedens, & ibi plene de hoc &c.

ADDITIO.

a Pariſ. Probatur. Vide circa iſtam materiam omnino du Franc. conſ. 24.

ANTIQVA LECT.

Ad inuidiam. Sola dignitas non eſt cauſa inducendi actionem, q. l. met. cauſa. h.d. Simile no, q ſola reuerentia non eſt cauſa inducendi actionē, q met. cauſa, niſi metus, vel alius terror interueniat. Ita debet intelligi l. §. quę onerandæ. ff. quarum rerum actio non datur. Bar.

LEX VII.

Si donationis. Quilibet cōtractus celebratus iniuſto metu reſcidit hac actione. h.d. Nota, qd do natio, & ſtipulat o. dē 3ctus. Simile l. ſi qus emptionis de pſcrip. 40. an. q. l facit ad id quod videbitis in auth. ſacramēta puberū. J. ſi aduer. vend. Op. ff. de ver. ſig. l. Labeo. §. 3ctū Sol. Non eſt cōtractus proprie, qa nō oritur vltro citroq; obligatio, ſed large, & im proprie ſumēdo eſt 3ctus, ita loquitur hic. Opp. quod hic tex. ſit ſuperfluus, quia primo pōnit de metu mortis, ſecūdo ponit, q in terceſſerunt minę capitales. Glo. huius timore exponit, & dic, vt habes in ea. Tu dic clare, metus mortis intelligitur, quando iſta bat metus mortis, quia forte tenebat gladium ſuper caput, minę intelliguntur, quando mors non inſtabat, tunc iſtæ minæ faciunt iuſtum metū ex qualitate perſonę, vt J. cadē l. metum, &c.

ANTIQVA LECT.

Si donationis. Cōtractus iuſto metu initus reſciditur p hanc actionem, ſecus ſi nō ſit iuſtus metus. h.d. cū l. ſeq. No q donatio, & ſtipulatio dicuntur contractus. Op. de l. Labeo. §. cōtractum, de uer. ſig. Solue, quod impro prie dicuntur contractus. Itē opponitur de l. cum te, & uidetur, quod cōpetat repetitio, ut l. 1. §. ſi quis de cond. ob. ca. Dic aut quæritur nunquid cōpetat alia actio, aut fuit expreſſa iuſta cauſa aut fuit in mente retenta; Circa, q diſtingue hic, vt in gl. quam not. Quæro de exemplis gl. Dic, vt in gl. quæ incipit puta.

LEX VIII.

Cum te. Factū metu iniuſto per hanc actionem non reſcinduur. h.d. Quero vtrū alio iure poſſit reſcindi hęc uenditio? Reſpondeo, ſi quidē iuſta cauſa nō fuit expreſſa, ſed in mente retenta, nō poteſt reſcindi, ut l. ſi repetendi. J. de cōd ob cau. Si vero fuit expreſſa, tūc in primo caſu legis haberet locū condictio ob turpem cauſam. Nam notarius, qui debebat mihi reddere inſtrm, & nolebat reddere, niſi facerem talē cōtractū, recipit turpiter, vt l. pe. ff. de cond. ob turp. cau. Item in ſecundo caſu, ſi quidē erat inhabilis ad officium, ille, q dedit, repetit, vt J. de cond. ob turpē cau. l. quod euitandi. Si erat habilis, nō poteſt repetere, quia ipſe cui turpiter dedit, vnde ex vtraque parte verſatur turpitudo, ut l. ſi ob turp. cau. ff. de cond. ob turp. cau.

LEX IX.

1 *Metus ex ſolis minis quando probatur.*
2 *Metus, an probetur ex ſola acclamatione vim paſſi.*

Metum. Leguntur trib. mod. Primo, q loquatur ex parte inferentis metū, & ſm hūc modū breuiter h.d. Ex ſolis minis non probatur metus, niſi ſuerit deuentum ad actū. Opp. ad hoc J. eod. l. ſi donatis. Solu. quando minæ inferuntur der inſpiel perſona inferētis minas. ſunt n quidā potentes, & ita mali, q illud, q dicunt, ſoueti ſunt facere, tunc eſſet iuſtus met' ex minis, bc iactationib. nt J. e. l. ſi donōnis Si uero, erat qdā hō q pluenit multū dicere, & modica facere, tunc non eſſet iuſtus metus. Ita loquit hic. Ex perſona ergo, dicta penſemus, ut J. ſi qs Imperat. male d. l. 1. nec. n. minæ illuſoriæ debent attendi, ſed uenuſtes. ſic in l. 4. ff. ſi cui plus q. per leg. Falc. hēs unam lec. & no. Scdo modo legit ex parte patiētis vim, & metum, ſm quem bē hoc intendit Ex ſola proteſtatione, uel acclamatione actoris nō probatur metus. h.d. Simile habuiſtis in l. maior. §. de tranſ. Tertio modo uero legit ex parte utriuſq;, ut nomen, iactationibus, referat ad inferentem metū, nomē, conteſtata, referatur ad paſſum metum. Duo hęc lex d cit, vt ſ. in duob. ſummariis, &c.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro pcordia, aduerte, q interdictum unde ui, poteſt pcordare cū actione de dolo. Ita ut uelle Bar. hic in hac l. 2. Contrarius ſibi alle in l. ſi ff. de dol. Tu dic, q Bar. in hac l. 2. non firmat pede, quia d. eſt, forte, & e nec etiam in d. l. fin. loquitur ſimpliciter in omni caſu, limitando, quādo illud interdictum non eſt ſpecies.

ADDITIONES

a Pariſ. Metus. Quo pbet metus, & q pbet ex indiciis, ſ relinquunt indicia arbitrio, & de multis indiciis in materia, vide Comm. late coñ 8 .... In picem q. per totū. Men. Latuſſ. Ruy. conſ. ... lib. 4.
b Minis. Adde qui tendum unum uerbum per Bal. conſ. 137 3. lib.

ANTIQVA LECT.

Metum. Autoritas facti inducit hanc actionē, nō iactatio. Itē timor accuſatio nis futuræ nō ſufficit, vt hęc actio competat. h.d. contra l. accuſationis. Op. de l. nec timorem. §. ſi. eum l. ſeq. ff. eo. Sol. vt in gl. quam no. &c.

LEX X.

1 *Accuſatio inſtituta, quādo cauſat iuſtum metum, vt repetatur ſolutum.*
2 *Solutū metu accōis futura, an repetat alia actione, q actione, q metus cā.*
3 *Tranſactio impedit proceſſum caſibus, ia quibus licet tranſigere.*

Accuſationis. †Accuſatio inſtituta, vel inſtituēda, nō eſt iuſtus metus, ad hanc actionē inducēdā. h.d. Op. gl. ad hāc legē, & ſummariū de l. nec timorē. §. ſi cū l. ſeq. ff. eo. Gl. ſoluit optime. Ibi, alius timebat metū inferendū a priuato, hic metū inferendū a iudice, ideo non eſt iuſtus metus. Op. de l. in ſumma. circa prin. de cōdi. inde. Sol. hic aduerte, iſta lex dicit, q accuſatio nō eſt iuſtus metus ad dandū hāc actionē, an aūt alia actione poſſet agi, hoc non dī hic. Et ſic le x. 3ria non obſtat, q loquitur de 3d. inde. Quero, & reuoco in dubiū, vtrum alia actione poſſit agi, ſeu reuocari, ſeu repeti illud, q eſt factū metu accuſationis futurę, vel iā factę. Gl. rīdet multū ſolēniter, ſi quidē accuſatio erat calūnioſa, pt repeti, vt l. in ſumma. de 3dinde b. Si vero erat vera, tūc aut loquimur in caſib. in quib. licet tranſigere, & non pōt repeti, ſi aduerſarius obſeruat promiſſa, aliſecus. V. diſt. is in l. ſiue apud acta. & l. tranſigere, de tranſa. ſed ſi nō licebat tranſigere, tūc ille, q dedit turpiter dedit, & ſic repetere nō poterit, vt l. ſi qdē. J. de 3h. & 3mut. ſtip. Et aduerte ad iſtā glo. qa iſta gl. dicit manifeſte, q in caſib. in quib. licet tranſigere, tranſactio impedit proceſſum, & agenti pōt opponi, & vide gl. tuā, &c.

ADDITIO.

a And. Barb. Et aduerte. Et, quæ ſunt, quæ impediunt. Adde plene Bal. in l. poſtquam ſiti. ſup. de pac. & no gl. huius l. an liceat pacem facere cum hominio, quia uidetur, q hic contrarium ſenet fac. de bel diſputando, & etiam Bart. vt hic refert alleg. in contra gl. in l. ſ ff de do. quam Ange. in l. iuris gentium, §. ſi paciſcar. ff. de pac. facia ſingularius, & eam ſequitur. Tene menti diſtinctionem p Bal hic.

LEX XI.

Si per impreſſionem. Vēditio celebrata per impreſſionē officialis, pdictione ex hac l. reſcindit, nec pretium reſtituitur. h.d. Opp. & vi. q pretiū teſtatuaſ, ut J. e. l. 1. & 4. Sol. ibi illud qh agit actione, q metus cā, qa illatus eſt metus mortis, uel cruciatus corporis, hic qh agit pdictione ex hac lege, q nō requirit hunc metū, ſed metū alicuius officialis Cōtra hoc op. J. e. l. ad inuidiam. Sol. hīs ibi dignitat ē erat, nulla facta impſſione, uel metu adhibito: hic adhibuit metū, uel impreſſionē dicens, quod 3 cum procederet, uel de maleficio denunciaret eū. Op. de l. nō licet. de ptrah. & 3mit. ſtip. vbi nullo mō licet officiali vendere. Solue, vt ibi ſoluit, &c.

LEX XII.

Venditionis. Iſta lex pōt loqui in caſu præcedentis legis, & extēdit legem præcedētem, & dicit hoc, Breuiter. Quod in præcedenti. l. de uenditione dī, per hanc legem ad omnes contractus extenditur. h.d. Et intelligo ſp, q in quolibet contractu, illud quod recipit, qui eſt paſſus impreſſionem, non redditur, vt dicitur in precedenti lege. Alij intelligūt hic de tali metu, qui induceret actionem, quod metus cauſa, ſed præcedens lec. eſt verior, &c.

De dolo malo. Rub.

Continua Rubricam, vt habes in gl. Gl. quærit quare adiicitur in rubrica, de dolo malo, & dic vt in gl.

LEX PRIMA.

SI fideiussor. Fides debita rõne ɔ̃ctus, facit, ꝙ non possum, vt ego, ñ possim, vt glibet. h. d Op. ĩ de distra pig ꝑ totũ. Solu. Illud est verũ extraneo emẽte, hic vero emit fideiussor. Sed ɔ̃ hoc op. ꝙ non possum, ut ego, possum, vt quilibet, vt l. item eorũ. in prin. ff quod cuiusque Vniuer. nom. Fallit hic ratione fidei debitæ ratione contractus. Fallit in l. fi. §. quatuor ff. de leg. 2. & dic, vt ibi, dixi Op videtur, ꝙ non competat actio de dolo, vnde videtur obstare. ff manda. l. si mandato Titii. §. j. Glo. ponit multas solutiones. Hæc est vera, ut exponatur de dolo, id est, mandati nomine doli, quod nota.

LEX II.

1. *Hac actio de dolo, quando concurrit cum actione, quod metus causa, & cũ restitutione in integrum. & nu. 6.*
2. *Actio de dolo habet se ad modum inuidi.*
3. *Actio de dolo, an concurrat cum interdicto, vnde vi. & nu. 7.*
4. *Et an cum interdicto, quod vi, aut clam.*
5. *An concurrat cum actione iniuriarum.*

De dolo. Hęc lex summat seipsam. Actio de dolo nõ cõcurrit cũ alia. h. d. Op. ff eo. l. si legatarius. & ĩ. de ɔd. indeb. l. 2. & 1. Sol. Illa actio nõ concurrit cũ alia speciali, sed cũ generali, sicut cũ ɔdõne sine cã, vel certi ɔdõne, vt ĩ ɔ̃trio. Itẽ op. ff. ꝙ met. cau. l. si cũ exceptione. §. cũ q vbi concurrit cũ actio-
1 ne, ꝙ metus cã. Sol † ista actio nõ cõcurrit cũ alia ſpãli, q̃ non sit arbitraria pretoria, ex eadẽ ęquitate inducta, & restitutoria: sed actio, ꝙ metus cã hẽt oẽs dictas ɔdõnes, ergo cõcurrit cũ ea. Cõtra hoc op. ff. eo. l. 1. §. ait ꝑtor ver. vsq; adeo Hic aduerte, dicit gl.
2 ista † actio hẽt se ad modũ inuidi, q nõ inuidet maiori se, nec ĩferiori, sed ęquali sic ista actio nõ ĩuidet actioni magis gñali, q̃ sit ip a, iõ ɔcurrit cũ ea. nęc inuidet ista actio alicui actioni, q̃ sit ſpecies, quoad eã, vt act. o, ꝙ met' cã: nã dolus est genus, & ɔ̃tinet ĩ se dolũ simplicẽ, & metũ, vñ actio de dolo ɔcurrit cũ actione, ꝙ metus cã q̃a inferior ea, sed in integrũ restõ, & alię actiones, de q̃b lex ɔ̃tria loquiẽ, nõ sunt ſpẽs quo ad actionẽ de dolo, nec genus, sed hñt se inuicẽ, vt excẽdẽtia, & excessa: q̃a in multis casib. hẽt locũ in integrũ restitutio, vbi nõ est dolus, & in multis casib. ꝑt cẽ dolus, & nõ hẽt locũ in integrũ restitutio, & iõ nõ ɔcurrit cũ ea. & hoc est, ꝙ vult dicere gl. tua. q̃ vide Quęro, & reuoco in
3 dubiũ, vtrũ † actio de dolo possit ɔcurrere cũ iterdicto, vñ vi. Gl.
a dĩt, ꝙ ꝑt dici, ꝙ sic, ꝙ forte posset cõcedi, q̃a vbicũq; hẽt locum ĩterdictũ, vñ vi, est ɔmissus dolus, vñ hẽt se, vt ſpẽs ad actionẽ de
4 dolo, ergo &c. vt est dictũ. Sc̃do q̃ro, † vtrũ ɔcurrat cũ ĩterdicto, ꝙ vi, aut clam. Gl. vř dicere sic. Puto ɔ̃triũ, nã illud interdictũ hẽt locũ, vbi est factũ clam, licet qs nõ fuerit suspicatus sibi moueri cõtrouersiã, sed suspicari debuerit, vt l. ꝓhibere. §. clam. ꝙ vi, aut clã. & sic põt hẽre locu, vbi nõ est dolus cõmissus. Quęro tertio,
5 vtrũ ɔcurrat cũ † actione Iniuriarũ. Gl. vř dicere, ꝙ sic, puto ɔ̃triũ, q̃a ad diuersa cõpetũt. nã actio de dolo daĩ ad interesse, vt l. arbitrio. ff. eo actio iniuriarũ daĩ ad vindictã, ut l. ꝑtor edixit §. 1. ff. de iniu Cũ ẽgiĩ nõ cõpetãt ad idẽ, de cõcursu nõ est q̃rẽdũ. &c.

ADDITIO.

a Io Fr. Rue Concedi. Adde, quod idem tenet Bald. hic simpliciter approbando glo. Sed contrarium tenet Bal in l. fi. ff. eo. ti.

ANTIQVA LECT.

De dolo. Actio de dolo non concurrit cũ alia maiori, vel minori h. d. de hoc ĩ l. j. §. 1. ff. e. Op. de l. si cũ exceptione. §. cũ ff q ĩ me. cã So gl. qđ actio de dolo nõ ɔcurrit cũ alia, q̃ nõ sit arbitraria, & ꝑtoria. & ex eadẽ ęquitate inducta: sed si
6 hoc ɔcurrat, tũc actio de dolo ɔcurrit cũ alia, sicut est † actio qđ metus cã. Cõtra hãc sol gl. & ẽt ɔ̃ tex. op. de l. 1. §. idẽ erit. ver. sed si dedero, ff. de ɔd. ob cau. de eo qđ no. in l. cũ ꝓponas. circa fi. gl. magnę ĩ. c. Pro cuius decĩone debetis scire, qđ qñq; q̃rit nunqd actio de dolo possit ɔcurrere cũ alia gñaliori, vt puta cũ cer. ɔdõne, & tũc dicas qđ possit, & sic ita dẽt intelligi ꝙ no. in d l cũ ꝓponas. Qñq; q̃rit nũqd actio de dolo possit ɔcurrere cũ alia minori, q̃ se hẽt vt ſpẽs ad actionẽ đ dolo, & tũc cũ ista ẽt ɔcurrit hæc actio, & tũc hẽt locũ ista lex & ita dẽt ĩtelligi hęc đ mã. Quęrit gl.
7 nũqd † actio de dolo possit ɔcurrere, cũ interdicto, vñ vi, & ꝙ vi, aut clã. Gl. dĩt ꝙ nõ, ꝑ l. 1. § ait ꝑtor. ver. vsq; adeo. Sed q̃ro iuxta gl. qd si alicui ɔpetat aliqua exceptio, nũqd actio de dolo ɔcurrat cũ exceptione illa? Tex. in ver. vsq; adeo. vř d cere qđ nõ, ꝙ est verũ rřr de qualibet exceptione. Sed reuoco in dubiũ de exceptione doli v. g. ꝑ dolũ ꝓmisi tibi, aliquid potero agere ɔ̃ te, vt liberes me actione đ dolo, & opponere exceptionẽ doli, si ageres ɔ̃ me? Vř ꝙ nõ, vt d. §. vsq; adeo. In ɔ̃triũ facit l. metũ. §. volenti. ff. ꝙ me. cau Gl tenet hanc vltimã partẽ in d. §. vsq; adeo. Vltram. reprehendunt dictũ gl. ꝑ illũ tex. & ad §. volẽti mdẽt, ꝙ ibi ẽ dolus simplex Põt tolerari gl. q̃a nõ reperiẽ rõ, quare hoc ɔcedaĩ magis in dolo. velato, q̃ nõ velato. Et intelligas vers. vsq; adeo in qualibet exceptione, ꝑterquã in exceptione doli. Quæro qd veniet in causæ cognitione? Gl. dicit tria, s. quantitas, tempus, & ꝑsona, vt in gl.

LEX III.

Non possunt. Tẽpus actionis de dolo, nõ currit absenti, causa Reipublicę. h. d. in summa, &c.

LEX IIII.

1. *In contractibus innominatis duæ actiones oriuntur, & quæ.*
2. *Actio de dolo in contractibus innominatis datur ad interesse, quando non seruantur promissa.*
3. *Statuto stante, ꝙ pœna adiecta dationi nõ petaĩ, si promisit quis parere laudo sub pœna continente dationem, an tunc pœna poterit peti.*
4. *Procurator, quando possit manumittere.*
5. *Dispõ huius legis, an ĩtelligaĩ ĩ actione de dolo, siue ĩ cõtractib. ꝑscr. verbis.*
6. *Contractus innominati, an iudicentur secundum modum ineundi, an vero, secundum modum implendi.*
7. *Contractus innominati iudicantur, secundũ modum contractuũ nominatorum quibus assimilantur.*
8. *Debemus inspicere ad id quod principaliter agitur*
9. *Dominium rei quod non transfertur in omnibus contractibus, nisi soluto precio, & fide habita de precio.*

Cum proponas. Hæc est ita subtilis lex ĩ se, sicut forte hoc anno habuerim aliã, & meo visu gl. conspirauerũt ĩ hac l multũ, & multa dixerũt, q̃ nihil faciũt ad ꝓpositũ Secũdũ verũ intellectũ bř dicit. In ɔ̃ctu facio, vt des, si faciẽti nõ seruanẽ ꝓmissa, si factũ nõ est repetibile, daĩ actio de dolo, si est repetibile. daĩ ɔdõ ob cãm, vel alias ɔcedit repetitio h. d Ad euidentiã dẽtis scire, ꝙ in ɔ̃ctib. innominatis sunt ꝓ
1 ditę † duę actiones. Vna est ꝑscriptiu verbis, q̃ daĩ, vt impleaĩ, ꝙ ɔuenit, vt l. nãlis. §. j. ff. de ꝑscr. verb. & ista oriĩ ex illo ɔ̃ctu iuris gentiũ, vt l. iuris gẽtiũ, in prin. ff de pac. Itẽ est ꝓdita ɔdõ ob cãm ad repetendũ id, ꝙ est datũ si nõ obseruanẽ ꝓmissa, vt l. nãlis. §. j. & ĩ toto ti đ ɔd. ob cau. C. & ff. Hoc ꝓmisso, gl. tua vř hãc legẽ ĩtelligere đ actione d dolo, q̃ daĩ si nõ obseruãt ꝓmissa ĩ ɔ̃ctu, facio vt des, vbi deficit actio ꝑscr. verb. vt l nãlis, §. ꝙ si faciam, de ꝑscr. ver. Et ad hãc rẽdũt oẽs opi. glo Aliomõ intelligit, ꝙ hic loqĩ de actione de dolo q̃ daĩ ad interesse, eo ꝙ nõ reddit id, ꝙ est factũ eo casu, quo ɔdõ cessat ob cãm: q̃a factũ nõ est repetibile. Et hãc lec, ego tenui, & ſm ista posui summariũ, & ſm istã pono casũ
2 in terminis, hic est verus intellectus. Vñ gl. ma intelligit † ꝙ daẽ actio de dolo ad interesse, q̃a nõ seruanẽ ꝓmissa, & sic succedit in locũ actionis ꝑscriptis verb. Ad istud op In ɔ̃ctu do, vt facias, hẽt locũ actio ꝑscr. verb. vt l. nãlis, § at cum do de ꝑscr. verb ergo nõ hẽt locũ actio de dolo, q̃ nõ ɔcurrit cũ alia Huius timore dicit gl hic fuit ɔ̃ctus fac o, vt des. sic. n incepit ɔuẽtio, manumitto vt des mãcipiũ, & sic prius fuit actũ de manum ttẽdo, hoc tenuit a. gl q̃ vide Cõtra istã sol. op. Istud ꝓcedere in prĩo casu legis, qñ ɔuenit, vt ipse manumitteret, & mãcipiũ reciperet, sed sc̃do casu, qñ ɔuenit, vt daret ancillã manumittẽdã, & ĩciperet mãcipiũ vř ɔ̃ct' do, vt des & sic dẽt hřc locũ actio ꝑscriptis verb. Gl. soluit duob. mod. Prĩo, ꝙ nũq̃ fuit ɔuẽtũ, vt manumitteret, licet postea dele, q dẽbat manumitteret, tradiderit eã manumittẽdã, volẽs ɔplere ɔ̃ctũ Et ita sẽtit hic sc̃da gl vel aĩt, licet ɔuen ã, vt dẽ ancillã manumittẽdã, ñ ẽ ɔ̃ct' do, vt des, imo facio, vt des: nã cũ ancillã ẽdi, ñ vt hẽas eã tibi, sđ vt manumittas, istud factũ ĩspicit, & sic ex parte mea vř factũ, cũ illa datio fiat ꝑp factũ, & vid gl. tuã, q̃ solo ẽ no.
3 ad qõ. Statutũ ẽ hic, † ꝙ si pęna adiiciaĩ facto, ꝑt peti, sec' si adiiciaĩ dationi ei', ꝙ ɔsistat ĩpõdere, numero, vel mẽsura. Mõ qdã ꝓmiserũt staĩ, & pareĩ laudo, sub certa pęna, laudũ ɔ̃tinet dationẽ q̃titatis, certe ista pęna vř adiecta dationi, q̃a staĩ, & pareĩ laudo, ẽ ꝑp illud dari, ꝙ venit ĩ eo. Pro hoc vř tex. ĩ l. 5. §. fi. đ verb. ob. & vide gl. Itẽ ɔ̃ ꝑdicta opp. ꝑ aliũ nõ ꝑt qs manumittere, vt ĩ. cõmu. de manumiss. l. j. & ĩ. de manumiss. vin. l. 1. Sol. Nõ possũ ꝑ ꝓ-
4 curatorẽ simplicẽ, vt in ɔ̃. sed † ꝑ ꝓcuratorem in rem suam sic. vt hic. Ita dicit glo. & bene. Itẽ opp. in ɔ̃ctu facio, vt des, hẽt locũ actio præscr. verb. vt l. cum mota. §. de trãsa. Sol. Dicit hic glo. ibi. fuit, do vt facias. & fuit ɔuẽtum in faciendo, hic facio, vt des, vel aliter, vt ibi dixi loqĩ, qñ ex facto aduersarii aliquid adest, hic nihil adest. Itẽ op. de ɔd. ob cau. l. 3. § sed & si dedi. Sol. Dicit gl. ibi loquiĩ de certi condictione, q̃ concurrit cũ actione de dolo, & ita pertrãsit gl. tua Vñr ergo omnes istæ glo. intelligere hãc legẽ
5 de † actione de dolo, q̃ daĩ ad interesse, quia nõ obseruantur ꝓmissa, & sic in ɔ̃ctu in quo cessat actio ꝑscriptis verbis. quia est facio, vt des. Iste intellectus nõ est verus, primo ꝑ rõnem, secũdo ꝑ hũc tex per rõnem probo sic. In ɔ̃ctu facio, vt des, qñ ex facto aliqd adest aduersario, competit actio præscr. verb. vt l. cum mota, §. de trãsa & l. solẽt, de ꝑscrip. verb. no. in d. l. nãlis. §. ꝙ si faciã, sed hic, qñ dedi tibi seruũ manumittẽdum, tibi adest ius patronat. ergo debet dari pręscr. verb. Sed ad hoc potes respõdere, qui habet ius patronatus, non vř locupletior, vt l. plane, circa finẽ, & l. seq ff de leg 1 Sed forte ista nõ est bona rñsio, vt d l. nãlis, in fi. đ ꝑscrip. ver. Præterea paria sunt adesse mihi, vel alteri de volũtate mea vt l. solutã, de solu Cũ ergo huic ancillę cõpetat libertas, & sic ex facto meo adest ɔ̃ẽti, vel alteri de volũtate mea, ɔcludo, ꝙ si q̃s vellet agere, vt obseruenẽ ꝓmissa hřet optime locũ actio ꝑscr. verb. Et sic quicquid gl. hic dicãt, non dicunt uerũ, sed hæc lex loquiĩ, qñ aliquis volebat repetere id, quod fecit, uel dedit. & sic volebat recedere a ɔ̃ctu, & q̃a ɔdictionẽ ob causam, non habet, quia factum, vel datum non est repetibile, & ideo recurriẽ ad actionem de dolo Hic est text in l. nostra, & vide text. tuũ, qui

clarẽ

clare dicit, vnde tota lex nõ tẽdit, nisi ad ostendendũ, qualr succurrit mihi volẽti recedere a ꝯtu, qũ datũ vel factũ nõ est repetibile. Præterea gl in sol. ꝑdictorũ ꝯrariũ, ꝑsupponit ẽt aliud, ꝙ ꝯ-
6 ctus innominati iudicanť † ſm modũ ineundi, nõ ſm modũ implendi. Ita tenet hic, & in l. cũ mota, de trãsactioni. & no. q̃a non tractat materiã ꝯtuũ nominatorũ. Vltram ꝯ, sicut n. ĩ ꝯtu emptionis & venditionis, ea pte emẽtis dr̃ emptio, ea pte vẽdẽtis dr̃ venditio, & idẽ in ꝯtu locationis, & ꝯductionis, ita hic ex parte eius, q facit, vt det, dr̃ facio, vt des, ex pte vero eius, q dat, vt fiat,
7 dr̃ do, vt facias. Istã opi puto verã, q̃ ꝑbo sic. Cõtractus † inominati diiudicanť ſm nãm ꝯtuũ noiatorũ, q̃b. assimilanť, vt l. j. §. si qs seruũ. ff. deposit. & l. cũ q. §. j. ff. ꝯmo. Ad ꝑpositũ, si do tibi Stichũ, vt vadas ꝑ me Romã, iste ꝯtus assimilatr locationi, & ꝯductioni, & iõ nõ est locatio, q̃a ibi nõ interuenit pecunia, merito ergo sicut in locatione, & ꝯductione, diuersimode noiant ꝯctus, ita hic diuersimode noiant ex diuersitate ꝑsonarũ. Præterea, q̃ est rõ, ꝙ in facio, vt des, dat actio de dolo? Certe q̃a ex facto nihil adest aduersario, iõ cessat æq̃tas, q̃ actionẽ ꝑscr. verb. nõ induct. Sed pone ſm intellectũ gl. ꝙ fuit ꝯctus initus, facio, vt des tũ ille dedit primo, cum ex donatione aduersario aliquid adsit, subest æq̃tas, q̃ parit actionẽ ꝑscr. ver. ex pte illius, & idẽ ecõuerso, ponamus, ꝙ fuit initus ꝯctus, do vt facias, & ille ꝑuenit in faciẽdo, si ex facto mihi nihil adest, nõ est equitas, q̃ actionẽ ꝑscr. verb. inducat, certe nõ video q̃d obstet, licet gl. hoc dicat in l. iuris gentiũ. § j. ff. de pac. Pero ergo, ꝙ ex parte vnius dicať, do vt facias, ex parte alterius facio, vt des, nec curo a quo incipiat ꝯct⁹ T. ñdo. Iaco. But defendebat gl. nostras, & faciebat tales rões, & dicit, ꝙ ꝯctus dẽnt diiudicari ſm modũ ineundi, nõ ſm modũ implendi, vt ff. de noua. l. si ita fuero stipulatus. §. fi. & l. cũ. n. ergo &c. Rñd. ꝙ bene dicit, sed nihil ad ꝑpositũ, q̃a dico, ꝙ ſm modũ ineundi, ab ipso initio fuit, do, vt facias, ex alio, facio, vt des, quicũq; ꝑueniat in faciẽdo, vel dãdo, nõ curo: q̃a sp̃ fuit sic. Præte-
8 rea dicit ipse, illud dẽmus inspicere † ad, ꝙ res principalr parať, nõ illud ad, ꝙ per ꝯñtiã deueniť, vt l. & si non fuit. §. ꝑueniamus. ff. de auro, & arg. leg. Fateor istam rõnẽ, sed nihil ad propositum quia ab ipso initio ex parte vnius principalr agiť, vt fiat, ex parte alterius principaliter, vt detur, sicut in emptione, & venditione, locatione, & conductione, q̃a ex parte vnius principalr agiť hr̃e pecuniam, ex parte alterius, hr̃e principalr rem. Præterea, dicit ipse, ab ipso initio ex tali ꝯctu innominato nata est nãlis obl'o, q̃ postea roborať a iure ciuili ꝑp interuentum rei, vt l. ex placito, de rer. pmu. ergo ipsam obligationem, vt ab initio interuenerit debemus inspicere. Respon cõcedo, sed nihil ad ꝑpositum, quia fateor, quod ab initio ista obl'o oriť diuersimode, ſm diuersitatem respectuũ ꝑp diuersitatem ꝑsonarũ, vt s. dixi. Venio ad sequẽtem particulam quæro, q̃o potuit esse quod dñium remãsisset penes tradentẽ? Gl. ponit plures modos, inter quos ponit vnũ, ꝙ tradidit ancillam, non habita fide de mancipio, & sic non transtulit dominium sicut in venditione, vt instit. de rer. diu. §. vẽdi-
9 tæ. No. ex hac gl ꝙ illud, ꝙ dicit, quod non † transferť dominiũ rei, nisi precio soluto, vel fide habita de eo, habẽt locum in omnib. ꝯctibus etiam innominatis, vt innuit hic gl. & in l. si seruus, §. locaui. ff. de fur. Cõtrariũ videť velle gl. in l. traditionib. de pac, ꝯ. de rer permu l. 2. Istam puto veram, vt dixi in d. §. locaui. Quæro, quid si moueretur quæstio status? Dic vt hic glo. &c.

ANTIQVA LECT.

Cum proponas. In ꝯctu facio, vt des. si facienti nõ obseruant ꝑmissa, cõpetit actio de dolo h. d. Op. & iam in gl. posita sup verbo tradidisti, & vr̃, ꝙ cõpetat actio pręscr. verb. & nõ de dolo. l. nãlis. §. j. de ꝑscr. verb, Soluit glo hic fuit ꝯctus, facio, ut des, in quo habet locũ actio de dolo, §. ꝙ si faciam, ibi fuit do, ut des Contra hoc opp. de tex. qui dicit ei tradidisti, colligiť, ꝙ hic fuit ꝯctus do, ut des. Gl. dat duas solu. Prima est, ꝙ oppositio procederet, vbi ancilla dareť, & dominiũ fieret accipientis, quod non fuit in casu nostræ legis, quia tradita fuit tãquã ministro, vt manumitteret. Et ista rõ est falsa ꝑ l. neque. ꝯ. de manu. vindi. Vñ gl. trãscẽdit ad aliam solutionem, quod hic fuit dominiũ translatũ in recipientẽ, & fuit factus procurator in rẽ suã, & per hoc non videť tolli oppositio: quia adhuc, diciť ꝯctus do, vt des Sed teneas soln. & dicas, q̃d cum ista traditio fuit facta ob hoc manumittatur ancilla, inspicitur pot⁹ istud factum, quam traditio, & sic manumissio ancillę, isto casu est ꝯctus facio, vt des. Itẽ op. & vr̃, quod cõpetat præscriptis verbis actio, vt l. cũ mota. s̃. de trãsa. Sol. gl quod ibi fuit ꝯctus, do, ut facias, hic fuit facio, vt des Vel dic, vt ibi Dixi. Et aduerte ꝑ declaratione, ꝙ qlibet ꝯctus innominatus, hẽt vnũ ꝯctũ nominatũ cui assimiletur, Ita no. in l. nãlis §. pen. ff. de præscr. ver. modo, facio, vt des assimilatur locationi, & cõductioni, ut ibidẽ probať, in quo ꝯctu facio, vt des, debes distinguere, ꝙ aut ex facto meo, tibi, qui debes dare aliquid adest, & tunc non competit actio de dolo, vt l. nãlis, §. ꝙ si faciã. Et rõ huius, quia actio pręscript. verb. nititur ęquitate, vt l. j. co. ti. vnde cum ex facto meo, tibi adest aliquid ęquum est, vt des mihi illud, quod debes, & ad illud competit ꝑscriptis verb. Sed vbi ex facto meo tibi nõ adest aliquid, ista æquitas cessat. Sed quia ego feci, ꝙ debui, licet tibi nihil adsit, & mihi non facias ꝙ debes, rũpis fidem, & ideo compeťt actio de dolo. Sed ꝯ hoc opponitur de casu nostrę legis: nã ex isto facto tibi, qui recepisti ancillam manumittendã, adest ius patronatus ꝑ manumissionem, & tamen non cõpetit pręscriptis verbis, sed de dolo. So: ꝙ licet dicaris hr̃e ius patronatus: non tñ dices tibi adesse aliquid, nec diceris locupletior. Probatur ꝑ l. plane, la. a. de leg. 1. §. fi. Sed op. de l. iuris gentiũ. § 1. de pac. vbi ꝯueni de manumittendo seruũ meum, & manumisi, vt dares mihi Stichũ, & Stich⁹ datus est euictus, & sic non vr̃ datus, & dicitur ibi in tex. ꝙ ꝯpetit actio pręscripts ver. Sol & fuit sol. Vltram Debes scire, ꝙ quoddam est factũ merum, quod non participat aliquid de datione, aliquod est factũ, quod continet in se aliquam dationẽ. In primo distingue, vt dixi s̃. aut ex mero facto adest aliquid, aut nõ. In secundo pone exemplũ in manumissione, quę manumissio est datio libertatis, & in isto facto non mero habet locũ. l. iuris gentiũ. §. 1. in ꝯrium all. Opp de tex. nostræ legis, nam videtis in l. nostra ꝙ hoc est factũ non merũ, sed continens aliquã dationẽ, vt puta manumissionem, & competit actio de dolo. Soluit Doc. q̃d ex ꝯctib. innoiatis, qñ non fit, ꝙ fieri, vel non datur q̃d dari debuit, põt agi dupliciter, qñ vero agis, vt fiat vel deť quod fieri, vel dari debuit, & tũc habent locũ ea, q s̃. dixi. Qñq; agiť non ad hoc, sed ad repetendũ id quod est datum, quia non seruantur ꝑmissa, & isto casu, aut illud de cuius repetitione tractať, est quid non repetibile, pone exẽplũ in libertate, & tunc hẽt locum lex nostra quia cõpetit actio de dolo ad interesse. Item op. de l. 3. §. sed si dedi. ff de cõdi ob cau. Sol. vt soluit gl in fi. quam not & vide quod no. in l si cũ exceptione. §. eum qui, ff. quod me. cau. Quęro. quãdo potest esse, quod si tradidisti alicui ancillam manumittendã, & sic ille est factus procurator in rẽ suam, dominiũ non sit translatum per traditionem, & tamen tex. dicit contrariũ. Gl. dat plures modos, tamen vltimus est multum no. qui allegat. §. venditæ. Inst. de rer. diui. Ex primo dicto gl. habes notare, ꝙ sicut in ꝯctib. nominatis non transfertur dominium, vbi pretium non est solutum, vel fides habita de precio, ita & in innominatis.

LEX V.

1 *Actio contra patrem datur in factum nomine furti.*
2 *Quomodo cognoscatur an agatur actione de dolo contra patrẽ, vel actione in factum, & quomodo formabitur libellus, & nu. 4.*
3 *Transactio si est facta dolo patris nudo verbo, agitur actione prima.*

Si superstite. Transactio tollit actionẽ ope exceptionis, vel ipso iure, si acceptilatio intercessit, ꝙ ꝯ
1 patrem non datur actio de dolo, † sed in factum. h. d. Op. ff. de fur. l. si quis vxori. § 1 vbi est actio furti ꝯ patrẽ. Dicũt q̃dã, ista actio est famosior illa. Truffa est. Tu expone ibi furti, ꝯ, id est in factũ, occasione furti Itẽ op. de l. sed. & si hac l. §. prætor ait, de ĩ ius voc. l. prætor edixit. §. præterea. de iniur. Sol. eo. modo, expone ibi, l. in factum. Op. de l. 1. §. interdictũ hoc, de ui, & ui arma. So. ibi aliud
2 interdictum non infamat Quæro, dr̃ hic non ageť de dolo, † sed in factum, quomodo cognosceť hoc ex libello, cum hodie non proponatur nomen actionis? Tex. in l. non debet. ff. e. ponit istam practicam dum dicit, sed in factum verbis temperandã actionẽ, dandã, vt bonæ fidei mẽtio fiat, illa verba sunt tex. Ex quo collige primo, q̃d in narratione narrabo factum, nec ponã illa verba denotantia dolum, & fraudẽ. V. g dico, quod pater meus talib. verbis me induxit ad trãsigendũ, non dicã dolose, fraudulenť, & similia verba, deinde in conclusione dicam sic: quare cũ bonę fidei ꝯgruat aliũ locupletari eũ aliena iactura, ideo peto, &c. Sed ĩ actione de dolo dicerem manifeste, quare cum non sit æquũ ip-
3 sum locupletari ex suo dolo, ideo peto, &c. Quęro quid si per † patris dolũ transactio fuit facta nudo verbo? Certe tunc ageretur actione prima, & si excipiatur de transactione, non replicabitur de dolo, sed in factũ, vt l apud Celsũ. §. aduersarius, ꝯ doli excep.

ANTIQVA LECT.

Si superstite. Trãsactio subsecuta Aquiliana stip'tione: repromissione tollit actionẽ ipso iure vel, ope exceptionis. Itẽ actio de dolo nõ ꝯpetũ ꝯ parentes. h. d. op. de l. fi. ꝯ. q & aduer. quos. Sol. vt ibi no. Item op. ꝯ patrẽ de tex. l. si qs vxori. §. ff. de furt. Dic, ꝙ ibi debet exponi actio furti. i. actio in factũ, noie furti. Item opp. de l. sed si hac §. ꝑtor ait. ff. de in ius voc. Sol. vt præcedens ꝯrium. Itẽ opp. de l. 1. §. interdictũ. ff. de vi, & vi
4 arma. So. vt in gl. ĩ fi. † Quęro iuxta gl. cũ hodie actiones nõ ꝑponant in libello, qualiter poterit cognosci vtrũ agať actione de dolo ꝯ patrẽ, an actione in factũ, in hoc põt intelligi l. nõ dẽt. ff. eo. ibi, vt bonæ fidei mentio fiat, &c. Nã si agerẽ ꝯ patrẽ, dicerẽ sic, dixi ꝙ ꝯxi cũ patre meo, uel auo paterno, & fui sic inductus ad ꝯhendum, narrarem factũ, quare cum bonæ fidei non cõgruat aliquẽ locupletari ex aliena iactura, peto, &c. Ex ista narratione vr̃ intẽtata actio in factũ. Sed si dicerẽ sic: Dico ꝙ fui inductus dolo, &c. quare cũ non cõgruat aliquẽ locupletari ex dolo suo, &c.

LEX VI.

1 *Quæ consistunt in animo non possunt directè probari.*
2 *Exemplum ex quibus dolus præsumatur.*
3 *Dolus quando præsumatur, & num. 4.*

Dolum

Dolum. a No † ꝙ ea q̃ ꝯsistūt in aīo, nō pñt ꝑbari direct o, sed ꝑbanť ex iudiciis ꝑspicuis. q.d leuia indicia b nō sufficerēt ad ꝑbationē. Quęro exēpla huius l. gl. ponit † exēplū fm Aldr. vt in ea patet. alia exēpla videbitis. j. de rescin. ven. l. si dolo. & l. dolus, & tūc pōt ponī vnū exēplū. Qñcūq; prędico tibi aliqd. ꝙ nō est. & sic mētior, ar. ff. e. l. si quis affirmauerit. facit de ꝯh. emp. l. ea q̃ ꝯmēdādi. Ad ꝑdicta opp. & vř, ꝙ dolus ꝑsumať et si nulla appareāt indicia, vt l. si ꝓcurator. §. dolo & l. dolus. ff. man. & ad l. Fal. l. dolo. Dicit glo. fallit in illa regula brocardica Azonis dolū ꝑsumi. Tu dicas sic bř. Qñq; loqmur in omittente, & tūc regula est, ꝙ si scit se debere facere, ꝙ omisit, ꝑsumiť dolus, vt d. l. si ꝓcuratore. §. dolo. & l. dolus, ff man. & l. dolo. ff ad l. Fal. & l. ꝙ te. ff. si cer. pe. Secus si ignoret, vt de re. iu. l. qui in alicuius. Qñque loquiť in faciēte, & tūc qñq; fit aliquis actus simplr ꝓhi-
3 bitus & † tūc ꝑsumiť dolus ex ipso actu, nisi ꝑbeť ꝯtiū. j. de sica. l. j. de iniu. l. si non cōtteti. Qñq; fit actus simplr ꝑmissus, & tunc dolus nō ꝑsumit, nisi indiciis legitimis ꝓprobet, vt in hac l. cum si. Qñq; fit actus, qui aliquo casu est ꝑmissus, aliquo nō tūc si fiat clam. ꝑsumiť dolus, si fiat palam non præsumiť, nisi probet. ff. de ritu nup. l. fi. de iure fis. l. non intelligitur. §. si quis palam &c.

ADDITIONES.

a Pom. Dolum. Fallit ista lex in quatuor casib. vbi dolus non probatur aliquo modo, sed præsumitur. de quib. per Fel. in c. si ast. vbi de materia in prin. extra de rescri. Pom Dolum. Per multas coniecturas, ex quib. præsumitur fraus & dolus in statuēt aliquid, vide late do Ant. consi 42 per totum. Item qualiter probetur dolus interuenisse in aliqua re, vide late Barto tract. de testib. in verbo dolus, & in seq quo modo differat dolus præsumptus a vero, cum vterque probetur p indicia. de quo etiam vide in repertorio in verbo dolus. Vide late Fel. in c. si autem. de rescr. in materia probandi dolum, & quomodo præsumatur.

b Pom. Leuia indicia. Vide Rom. consi 54. vbi ponit multa ex quib. dolus præsumitur & Imo consi. 78. & 157 Panor. in c super literis. & ibi Bal de rescrip. & Arc. consi. 149 & Alc. consi. 58. vol 3. & Bar. consi 42. vol. 1.

ANTIQVA LECT.

Dolum. Quęro de exēplo, Gl. ponit exemplum in Aldrico. op. vř ꝙ dolus non præsumať. ꝯ de l. si procurator. §. dolo. Dicit gl fallit ibi. vnde dic, ꝙ qñ quæritur nunquid in omittēte prçsumať dolus, in isto casu qñq; reperit vnus actus simplr ꝑmissus, & sic sumus, in gñe ꝑmissorum, & isto casu nūquā ꝑsumit dolus, nisi ꝑbet. l. quoties. §. qui dolo ff. de prob. Qñque est aliquis actus simpliciter ꝓhibitus, & sic sumus in genere
4 prohibitorū: & isto casu † dolus semper pręsumit nisi probetur ꝯriū. l. j. ad l. Cornel. de sic. Qñque est aliquis actus non simplr ꝑmissus, & simplr prohibitus, & sic dicas, ꝙ aut talis actus fit palā, aut clā. Primo casu non præsumit, secundo sic. vt l. fi. de ri. nup. l. nō existimo. de admi. tu. In secundo casu, quod de omittēte. dic quod aut omittens scit se debere facere, quod dēt, tunc pręsumitur dolus. Ita dēt intelligi. l. si procurator. § dolo ff man. aut ignorat, & non pręsumitur. l. qui in alterius de reg. iur.

LEX VII.

1 *Contractus bonæ fidei sicut est nullus, quando dolus dat causam cōtractui ita quando dat causam distractui.*
2 *Pactum simplex seu liberatio trahit secū executionē in pactis liberatoriis.*

Si maior. Actio de dolo dať occasione lucri, nō facti dolo alterius h. d. Op. qñ dolus dat cām ꝯctui bonę fidei, ꝯctus est ipso iure nullus, vt l. elegāter, in prin. ff. e. ergo repudiatio hic est ipso iure nulla. Sol. dicit gl. illud quod operať in ꝯctu venditionis traditio, illud operať repudiatio. & ideo sicut ibi fcā traditione recurrimus ad actionē de dolo, ita hic facta renū-
1 ciatione. Quid hēs ex ista no. gl Primo habes, † quod sicut qñ dolus dat causam ꝯctui bonę fidei, cōtractus est ipso iure nullus, ita quando dolus dat causam distractui, hoc est, illi actui, ꝑ quē recediť a cōtractu, nam petitio hæreditatis est bonę fidei, vt l. fi. j. de pet. hære. ita eodem mō repudiatio est bonę fi. Item habes
2 † ꝙ in pactis liberatoriis, simplex pactū seu liberatio trahit secū executionē, vt l. j. §. si debitori. vt in pos. leg. Simile videbitis no. j. ti. j. l. de tutela tangiť in l. sub ꝑtextu instrumenti. s. de trās. & ibi dixi. Sed si esset aliqua liberatio, quę non traheret secū executionem, qa deberet hincinde aliquid dari, vt in cōtractu transactionis, tunc idē esset quod in emptione, & ven. vt dixi s. in d. l. sub ꝑtextu. Et ex his apparet, ꝙ illi qui reprehendunt istam gl. dicētes, quod hic non loquiť in contractu bonæ fidei, non intelligūt eā, nam licet loquať in actu, ꝑ quem receditur a contractu, vel quasi contractu bonæ fidei tamen idē est isto casu, quod in ipso cōtractu, & vide gl. etiam, quam nota perpetuo &c.

ANTIQVA LECT.

Si maior. Repudiatio hæreditatis facta ꝑ dolum, purgať ꝑ actionē de dolo. h. d. Opp. & vř, ꝙ ista repudiatio sit nulla, vt l. elegāter. § pti. ff. e. Solue vt hic no. gl. q̃ signa, &c.

LEX VIII.

2 **Optimum.** Actio de dolo dēt intra bieniū continuum intētari, & terminari. a Op. de l. 3. s. e. So. illa corrigiť per istam Secūdo opp. & vř, ꝙ actio debeat perpetuari lite ꝯtestata. vt j. de præscri. 30. ann. l. j. & l. fi. de anna. exce. Sol. Fallit hic. Quærit gl. vtrum tempus quod dať ad rescissoriam intentandam, perpetueť lite contestata. Dic vt hic, per gl. Dicam vobis in l. superuacuam. j. de temp. rest. in inte. &c.

ADDITIO.

a Terminari. Adde in quantum Alex. tangit, quod stante statuto, ꝙ de maleficio non possit cognosci post sex mēses, ꝙ si statutū dicat, quod iudex non possit cognoscere post quinquennium, & aliud dicat, ꝙ coniugatus aliam ducens vxorem capite puniatur, coniugatq; ꝙ aliquis vltra quinquenniū duxerit aliā vxorē, & perseuerauit in delicto, an iudex potent cognoscere, vide Pet. de Anc. consi. 4.

ANTIQVA LECT.

Optimum Lis orta sup dolo, actione de dolo intētata, dēt finiri intra bieniium h. d. Opp. de l. j. s. e. circa med. leg Gl. dat plures sol. Dic, ꝙ tps currit, vt hic sed ꝯpetit restitutio, vt ibi hē op de l. fi. j. de ꝑsc. 30. vel 40. ann. Sol. est regula, ꝙ ꝑ ꝯtestationē q̃libet actio ꝑpetuať, fallit hic. & Quærit gl. qd de actione rescissoria. De hoc hēs in l. sed & si ꝑ prætorē. §. quoties. ex quib. caus. maior. & ibi gl. in §. rursus. Insti. de actio. &c.

De in integrum restitutione. Rub.

LEX PRMA.

1 *Lex debet intelligi secundum naturam tituli, sub qua posita est.*

ILlud inspiciendum. Minor lęsus renūciādo q̃relę, tacitè, vel expresse, restituit. h. d. Op. & vř ꝙ ipso iure nō noceat talis renūciatio, vt j. in quib. cau. in integ. rest. nō est neces. l. 2. Huius timore sunt hic plures solutio. Quædā, quod hic loquiť, ꝑut loqnť de repudiatione tacita, hoc debet ītelligi, q̃ fit ꝑ aliqnē actū, vt accipiendo legatū, vel aduocando pro testamento non ex solo cursu temporis, &c. Ista lec. non placet, quia tex. hic dicit, tacita dissimulatione, sed dic ꝙ est bona. quia licet dissimulet agnoscendo, tamen dissimulat querelam, ꝙ simplr per taciturnitatem fit. Nam accipere legatum, non est dissimulatio, sed est factio, seu quoddā factum, seu agere. Dñt ergo alij, ꝙ hęc lex concordat cum illa, vt ipso iure sit immutatum aduersus istā renunciationem Hoc non placet, per tex. qui dicit auxiliū ętati impartitur, &c. propter quod concludit de restitutione in iure. maxi-
1 mè cum hęc lex sit posita in hoc titulo, debet † intelligi secundū materiam tituli, sub quo est posita, vt l. Imperator. de in diem ad die & no. in l. fi. j. de cōd. indeb. dicas ergo quod hæc lex per illā corrigitur in hoc, &c.

ANTIQVA LECTVRA.

Llud inspiciendum. Restō in integ. cōcediť minori 25. an. læso, ꝑpter renūciationem querelæ inofficiosi testamenti. h. d. Not. ꝙ dixi in summario Op. de l. 2. j. in qui. cau. in integ. restit. non est neces. Gl dat plures sol. Tene primā. Vel dic, qđ hæc corrigit ꝑ illā. Iac. de Are. format q. vtrū si minor facit pacē cū inimico suo, posset petere restitutionē in ītegrū? Dixi in l. de fideicōmisso. s. de trās.

LEX II.

Eo tempore. Numerus liberorū nō supplet ętatem ad impediendam restitutionem. h. d.

LEX III.

1 *Minor curatorem habens, quando equiparetur prodigo, & nu. 9.*
2 *Minori & prodigo potest bonis interdici.*
3 *Prodigus quando æquiparetur pupillo.*
4 *Adultus quando æquiparetur pupillo. & nu. 10.*
5 *Adultus & pupillus in accusationibus suspecti non æquiparantur.*
6 *Autoritas iudicis quando sufficiat in contractibus minorum.*
7 *Iudex quando suppleat defectum tutoris, & de eius praxi vide nu. 8.*

a **Si curatorem.** a Si minor habēs curatorē ꝯhit sine eo, ꝯctus est nullus: sed si nō hēt curatorem & ꝯhit sine eo, valet ꝯctus, sꝫ restituit si lędiť. h. d. no. ꝙ dixi ī sūmario. No. ꝙ minor hñs curatorē, ęqparať ꝑdigo. Et ex hoc gl. nřa facit duo ꝑportionalia, seu duas ęqparationes, ex qb. colligas tertiā. Primū ꝑportionale poniť hic in tex. Minor curatorē hēns ęqparať ꝑdigo. Scđm poniť in l. certi ꝯdō. §. itē q̃ri. si cert. pet. ꝙ ille cui est interdictū bonis æqparať pupillo. Tertiū colligiť ex ꝑdi-
b ctis duob. ꝙ minor curatorē hēns æqparať pupillo. b hoc mō ꝑbať. Minor habens curatorē æquiparat ꝑdigo, & ꝑdigus æqparať pupillo, ergo minor curatorē habens æquiparať pupillo. Ad primā æqparationē op ꝙ minor non æqparať ꝑdigo, nā prodigus nō pōt testari, vt l. is cui. ff. de test. sed adultus sic, vt j. q test. fa. po. l. 3. & l. qua ætate. ff. de test. Sol. hic loqť in actib. viuētiū, in
1 † qb. æqparať, vt hic, in actib. moriētiū nō, vt ibi. Rō, qa ꝑdigo interdicit ꝑp eius vitiū, & defectū, minori vero interdicit ꝑp ꝑsūptionē ętatis Et iō forte si eēt qdā minor, & ꝑdigus nō posset sibi dari curator, tanq̃ ꝑdigo, qa sufficit curator tāquā adulto. ar.
2 l. q habēt. ff. de tute. Sed arbitror, ꝙ posset sibi † bonis interdici, propter

ADDITIONES.

a Pom. Si curatorem Vide Arez in consi. 38. in fi. Rom 154 vbi declarat, & Ias. post alios ibi, in l. videamus. in prin. ad fi. ff. de in lit. iu. & Ang in l. ea quidē. ff quod cuiusque vniuer. nom. vbi ampliat hanc legem in secundo casu, etiam si haberet curatorem, sed ... pupillum vel absentem.
Io. Fr. Ri. Si curatorem. Pro intellectu huius l. vide plene Bar in l. 1. § fuit q̃situm.
b Pans. Pupillo l. unica solum procedere in his, quæ versantur circa administrationem bonorum, secus extra administrationem, uide Bar in l. 1. § fuit quęsitum, ubi etiam alii, ad Iacob.

pp pdigalitatē, q̃ interdictio opaē ne possit testari, ad quē effectū 3 datio curatoris pp ętatē se nō extēdit. Ad fīm eū dt, † q pdigus ęqparat pupillo op. de eo, q dixi in l. si qs in tātā. j. vñ vi. circa pri a mā ptē. Sol. In ɔ̄bēdo ęqparār, nō in delinquēdo, a vt ibidē. Ad 4 tertiā æqparationē † q adultus æqparet pupillo, op. de l. qua ætate. ff. de test. Sol. Dico, in actib. viuētiū æqparāī, nō in actib. morietiū, rōnē huius plene dixi. ff. ad Treb. l. j. §. fuit q̃situ, vbi hēs de his vnā bonā gl. q̃ hic Cy. recitat. Op. de d. §. fuit q̃situ. Sol. Fallit ibi. Op. Inst. de susp. tut. §. ipuberes. ff. de susp. tut. l. puberi. Sol. 5 Fallit † in accusationib. suspecti, vbi nō æqparanē pupilli & adulti. Venio ad gl. q̃ dicit, hēns tutorē, vel curatorē, ɔ̄hit cū decreto iudicis. an authoritas iudicis sufficiat? Hic in gl. sunt opi. finalr 6 tenet, q sufficit † iudicis authoritas. vide gl. & tene mēti. Cōtrariū vr̄ tenere gl. ī. titu. 2. & l. fi. & j. si pter pub. pen. l. fina. Mar. Sil. tenet ɔ̄ gl. Nō ob. §. pmitti i. quē alle. qa ibi loqī in actu necessario, vt recipere solonē, vt l. fideicōmis. § si rē. ff. de leg. 3. Nō ob. l. bonorū, qa loqī in casu speciali: sed alii tenēt istā gl. Ad ɔ̄ria rñdēt, vt j. dicā. Ego dico sic. Quidā est actus, in quo reqrit̄ iudicis & tutoris authoritas, vt in alienatione immobiliū, vt in toto tit. de pdi. min. & ff. de reb. eo tūc authoritas sola iudicis nō sufficit, qa deficeret vnū de substātialib. l. cū hi. §. si Prætor. de trāla. Ita loquunt̄ iura s. alle. in ɔ̄riū. & ita dicebāt dicti Doc. & bñ Quidā sunt actus, in qb. authoritas tutoris, & curatoris tātū sufficit, & in hoc dicti Doc. tenēt gl. simpliciter. Tu dic, Aut celebraē actus necessarius, & iudicis authoritas sufficit, vt l. ait Pretor. §. pmittit l. fideicōmis. §. si rē. ff. de leg. 3. Aut est actus volūtarius, & tūc si quidem loquit̄ to curatore, dico quod authoritas iudicis sufficit & pōt supplere defectum curatoris. Sicut ęque posset vnū aliū curatorē dare, vt l. vētra. de tu. & cura. da. ab his. ita ipse iudex pōt b psonā curatoris assumere: & ita loquit̄ ista gl. & bñ. Si vero b in 7 tutore tm̄, tūc si quidē pupillus nō habebat tutorē, tunc † iudex pt supplere defectū tutoris, vt l. bonorū. q admit. ad bo. pos. & j. de tu. de. l. si infanti. in fi. Si vero tutorē hēbat, tūc iudex nō pōt supplere defectū tutoris. vt d. l. si infanti. a ɔ̄rio sensu, quod pbo p rōnē, qa habēti tutorē, tutor nō pt dari, nisi i casib. vt j. i qb. cau. tu. ha. Cū ergo hēat tutorē, iudex illius tutoris officiū nō assumit, qa nō pt sibi auferre sine eā, & offm̄ alterius tutoris assumere; qa nō pt ei dare, &c. nisi vt dictū est. Fatortm̄ si ille tutor nō posset hri, tūc iudex posset eius defectū supplere, arg. l. si longius. de iud. & l. si cū dotē. §. si pri. ff. so. ma. & vbi pu. edu. deb. l. fi. Ad vnū 8 tm̄ aduerte † ad practicā, q vbicunq; iudex supplet defectū tutoris dēt notari d̄ hoc facere expsā mētionē i actis, dicēs, sciēs & cognoscēs dict° iudex eū eē minorē, & pdicta sine tutoris authoritate facer̄, suū d̄eretū iterposuit. j. q admit ad bono. poss. l. bon.

ADDITIONES

a Io. Fr. Ru. In delinquendo. Ad. se Barto. qui tenet contrarium in l. si cui bonis. ff. de vet. obl. vbi notauit.

b Menoch. Si vero. Barb consi. 60 col. 3 in prin. lib. 3.

ANTIQVA LECT.

Si curatorem. Vēditio facta sine curatore, padultū curatorē habētē, nō valet ipso iure: secus si curatorē nō hēt, qa valet, sed si læsus est, pt restitui in inte. h. d. 9 No. † ęqparationē istā, q minor curatorē hñs ęquiparaē prodigo, si ɔ̄hit sine curatore. aliā æquiparationē fecit gl. quod prodigus æqparet pupillo. l. certi cōdictio. §. item quæri. ff. si cer. pe. Ex 10 his arguit gl. q adultus curatorem habēs † ęquiparaē pupillo. Sed ɔ̄ primam æquiparationem op. adultus pōt testari, prodigus nō, & per consequēs æqparatio non valet, vt l. is cui. ff. de testa. l. Aurelio. §. 1. ff. de lib. leg. Sol. q in actib. morientiū dicta ęqparatio nō est bona, sed in actib. viuentium sic. Item op. ɔ̄ altam æqparationē de §. impuberes. Inst. de suspe. tut. Gl. fatet contrarium q quantum ad actionē suspecti, nō æqparāē pupillus, & adultus.

LEX IIII.

1 *Allegans ætatem quando habet probare.*
2 *Semel minor non semper præsumitur, quia temporis cursu mutatur.*
3 *Qui semel possedit, an dicatur semper possidere.*
4 *Oratio illa dicit negatiua, q̃ significat priuationē, & affirmatiua, q̃ significat positionem.*
5 *Aetatem probat, qui eam allegat.*

Si minorem. Ille dēt pbare ętatē, q eā alle. siue actor ad fundādā intētionē, siue reus ad fundandā exceptionē h. d. hęc notabilis lex. Opp. de l. minor 25. ann. ff. de 1 minor. Sol. † ille. q alleg. etatē, dēt eā pbare nisi ex aspectu trāsferaē onus pbandi in aduersam partē, vt l. ɔ̄ria. Item opp. q semel est dñs temp præsumit̄ dñs, vt j. de pb. l. siue possideris, eadē rōne, q semel fuit minor, semper præsumit̄ minor. Rñdet gl. q il-2 la rła, est † vera in his q̃ solo cursu temporis non mutanē, & no. a hāc limitationē. a Quęrit gl. qd de possessore, nūqd † q semel pos-3 sedit, psumaē sp possidere: & qd de dño similiter dic, vt d. l. siue, & l. neq;, in fi. ad exhi. & in l. nō ignorabit. in gl. sup verbo, fuisse eo. tit. Quæro, & reuoco in dubiū vtrū qs dēat probare se minorē, an aduersari° eū maiorē? Gl. i l. d̄ ætate. ff. e. dt multa verba, vt ibi patet: & ponit vnā op. iter als, vt distīguam°, quaīr qs ponat. Aut ego excipiēdo dico te minorē, aut ego assero te maiorē. Ista opi. ē vna truffa. Aduerte ergo ne erres, qa forte dicā i l. actor. de b pb. iō nō curo aliqd, vtrū verba pferāē affirmatiue, vł negatiue. b 4 sed ois † illa orō dr̄ negatiua, q̃ significat priuatiōē, & illa dr̄ affirmatiua, q̃ significat positionē. vñ qñ ego dico, ego sū minor, certe ista ē priuatio, & sp ē negatiua, sicut ista, hō mortu° ē, ēt ē priuatio, qa nihil ponit. & qñ dico, nō sum maior, pprie est priuatio. Hoc vr̄ velle gl. in l. fi. j. de adul. & gl. in l. j. ff. de exce. dol. † sed c ille dēt pbare, q eā ętatē alle. c siue actor ad fundāda intētionē, siue reus ad fundādā exceptionem. Casus est hic apertus, & rotūdus quod no. & perpetuo tene menti, &c.

ADDITIONES.

a Menoch. Limitationem. Alcia. tract. præsump. reg. 3. præsump. 24.

b Menoc. Negatiue. Rip. lata c. Cum eccl nu. 70. extra de ca poss. & propriet. Io. Fr. Ru. adde. Quis debeat probare ætatē p Fel. in c. in præsentia col. 13. extra de proba. vbi signat plures concordantias post do. Abb. & Doct. ibi.

c Ale. Aetatē alleg. Vide Bar. consi. 62 inci. in q. vertente inter D. Simonē. in 2. vol. & Bal. consi. 192. 4 lib. Pau. de Cast. consi. 240 Bal. consi. 964. 1. lib. Menoch. Adde D. Alciat. tract. præsump. reg. 7. præsump. 22. in fi.

LEX V.

Minorib. Qui ē minor, & læsus, pt ipetrarē i iteg. rest. ante. 25. ann. & i 25. ann. h. d. Dēt ergo qs dicere i libello se minorem, & lęsum, vt hic, & de sui facultate, vt j. eo. l. fi. & ibi videbitis, &c.

LEX VI.

Si intra. Mors rei ipedit cām restōnis a minore inchoatā. h. d. Op. q res. i integ. nō pt renūciari. nā eo ipso, q renūciat, lędit̄, vt l. doli exce. ver. diuersū. ff. d̄ nou. & ff. e. l. iterdū & no. i l. si iudex circūuēto. ff. e. Sol. Fateor, q ñ pt renūciari i minorietate, vt in ɔ̄riis, sed factus maior, sic, ut hic, eū gl. q no. bñ.

LEX VII.

1 *Testis depon̄s sup ætate in cā scientia dicens, scio, quia patruus, bene pbat.*
2 *Turpitudinem suam quando allegare possit, & quando minor.*
3 *Liberatio quando secum trahit executionem,*

De tutela. Sciēs ñ d̄cipit̄, iō q minorē sciuit ætatē, pbatione ętatis se d̄ceptū oē, allegar̄ nō pt. h. d. vel alr. Assūptio (als affinitas) tutelæ, & pximitas sāguinis facit psumi, a vt qs sciat ętatē a minoris. h. d. No. † testis iterrogat° d̄ ætate, dt il-1 lū eē minorē. Itē iterrogat° qūo scit, rñdet, qa ē su° patr°, vł suus auūcul°, vł fuit sua nutrix. Certē ista rō vr̄, q ɔcludat in hoc tex. Dices tu, nōne rō testis dēt esse p aliquē actū, q peipiaē sēsu corporeo, vt l. q testō. i fi. ff. de testa. & l. j. i pri. de his q̃ in testa. delē. & j. de test. l. testiū, & p Innoc. ex. d̄ test. c. cū cām, sed istę rōnes nō sūt hmōi, ergo &c. i hoc cogitabitis. Venio ad l. op. nemini l; allegare turpitudinē suā, vt l trāsactio. s. de trāsac. sed hic minor alle. turpitudinē suā. s. alias allegationes ddisse. ergo, &c. H° timore hæc lex legit̄ duob. mo. Prio i minore pbāte, tūc obst. ɔ̄riū, sed 2 ei, q fraudē participat, & fuit particeps h° turpitudinis, tūc † allegare pt, vt hic. Ita vr̄ ɔcludere ista j. sol. q̃ ñ vr̄ vera, p d. l. trāsactione. s. d̄ trāsa. vbi ēt ei q fraudē participauit ñ l; allegar̄ turpitudinē suā. Soluit gl. q tūc credebat se maiorē, nūc videt se minorē, & ista est magis tuta. Scd̄o vero mō legit̄ d̄ tutore pbāte ætatē falso. Tūc opp qñ dolus dat cām ɔ̄ctui bonæ fidei ɔ̄ctus ē ipso iur̄ nullus, vt l. elegāter. in prin. ff. de dolo. sed iste ɔ̄ct° fit sup actione tutelę, q̃ est bone fidei, ergo, &c. solue vt dixi. s. tit. j. l. si maior, qa ē 3 distract° ñ ɔ̄ct°, & iō valet, qa ē † liberatio, q̃ secū trahit executionē, & intellige liberationem factam p acceptilationem ipso iure non per pactū, nam si per pactum, tunc debet agi actione prima & si exciperetur, replicaretur, vt s. de transf. l. sub prętextu. la t.

ADDITIO.

a Paris. Aetatem. Regulam huius legis, quod coniunctus præsumatur scire, &c. limita non procedere quando coniunctus esset in partib. remotis, vide Fel. in c. quoties. post prin. extra de test. Et ad regulam vide aliqua per Fely. in c. literis, extra de præsump. vide Are. in l. Titius. §. Lucius, in j. no. de lib. & post. quod non procedat quando esset vnus in ciuitate, alius ruri, nisi essent proximi.

LEX VIII.

Minoribus. In omissis, & etiā in neglectis, minoribus succurritur. h. d.

LEX IX.

1 *An sit bona consequentia, minor est vsus iure communi, ergo non est læsus.*
2 *Genus non infert suam speciem de necessitate.*
3 *Libellus in integrum restitutionis quid debeat continere.*

a **Non videtur.** a Scipsā sūmat. gl. dt, pone casū p l. verū. §. sciēdū, & alius ll. alleg. p gl. In hac lege nō sūt alia: verūtñ Guar. posuit i hac lege vnā suā gl. d̄ cui° itellectu dubitat inter nostros Doc. & scholares, q nesciūt Logicalia. 1 Ego dico illud, q mihi vr̄, & anteq̃ intrē eā. op. & ostēdo, † q minor pōt esse vsus iure cōi, & tñ est circūscriptus: vt puta pręcedēte liberatione plena, adiuit hēditatē, & postea reperit̄ nō soluēdo iure cōi vsus est, in eo, q deliberauit: tñ reperit̄ circūscriptus, & daretur sibi restitutio, vt j. si minor ab hær. se abs. l. j. & 2. Huius timore Guar. ponit hic vnā gl. q̃ dicit sic, cōsequētiā tollit, nō oppositū ifert, qa pars ei°. Quid igitur velit dicere ista gl. dubitat hic in gl. & p Doct. Et primo videas qd vult dicere, consequētiā tollit,

ADDITIO.

a Paris. Non videtur. Et quod minor si facit quod fecisset paterfamilias non restituitur, vide vnum verbum per Comen. consi. 127. inci. Nobilis domina, circa finem.

-sit, Rñdañs est illud, vsus est iure cõi, ergo circumscriptus, istud est ꝯñs: istã ꝯñtiã tollit ista lex, quasi dicat ꝯñtia nõ est bona, vsus est iure cõi, ergo circũscriptus, istud seqr, nõ oppositũ ifert, quasi dicat ex dicto añcedẽti nõ sequit oppositũ, non. n. est bona ꝯñtia vsus est iure cõi, ergo nõ est circũscriptus, & hoc nõ dr in hac lege, & sic cessat ꝯriũ ꝙ sequit, qa pars eius est. Ad euidẽtiã eius dẽs scire ꝙ hic assumit totũ, & pars sicut genus. & species itẽ dẽs scire qd spẽs infert suũ genus, qa bona ꝯña est, hõ est, ergo aĩal

1 est. Sed † genus nõ infert suã speciẽ de necessitate, qa si dico, aĩal est, nõ seqt ergo hõ est, qa pt eẽ equus Ita in l. nostra ꝓpositio iõ nõ infert oppositã ꝯñam, qa hñt se vt genus & spẽs. Nã circũscriptũ est genus, qa qdã sunt vsus d iure cõi, qdã nõ; vsus iuris cõis est spẽs, iõ nõ seqt dicta ꝯña, & vide gl. tuã. Tota expositio primę & scdæ particulę dictę gl. ꝓcedit, expositio tertiæ particulę nõ ꝓcedit: nã vsus est iure cõi, & circũscriptus est, nõ hñt se, vt genus & spẽs, sed vt excedẽtia, & excessa, qa pt esse ꝙ aliqs est vsus iure cõi, & est circũscriptus. Et ecõuerso, põt eẽ nõ circũscriptus, & vsus iure cõi. Et iõ q voluit sustinere primas duas particulas gl. vt ã. diximus expositas, istã particulã exponũt sic, vt dicã, ꝯñam tollit, nec infert oppositã, qa pars eius est, id est particulariter est verũ in qbusdã, non qd q est circũscriptus, est vsus iure cõi, & ecõuerso, vñ cũ ista particularis vera ex vno nõ inferat ad aliud, qa ex puris particularib ꝯñtia aliqua nõ sequit, & sic summa gl. sic, ꝯñtia tollit oppositã ꝯñam, nõ infert, quia particulariter est verũ, & particulariter nõ, nã ex puris particularib. ñ seqr aliqua ꝯñtia. Alio mõ intelligitur ista gl. vt varietur ista expositio primæ & secundæ particulæ. Et p ꝯñs tertię, vt itelligamus hic, qd minor sit vsus iure cõi, qñ fecit ea q diligens paterfam fecisset. Hoc pmisso expone sic gl. añcedẽs, est vsus iure cõi, ꝯñs est, ergo circũscript⁹. Istã ꝯñam tollit, (non) hoc est ista dictio, nõ, posita i hac lege, & sic dictio, non, tollit ꝯñam. Seqr in gl nõ oppositum infert, q. d. ĩfert oppositã ꝯñam, quia verum est dicere, vsus est iure cõi, hoc est, fecit ea q fecisset quilibet diligens paterfamilias, ergo nõ circũscriptus, istud semper sequitur in gl qa pars est, qa est species, vnde merito infert suum genus, nam facere istud quod faceret diligens paterfamilias, est species, nõ circumscriptũ est genus, qa põt eẽ non circũscriptus, & facere stulte, & facere deliberate, vñ merito ista spẽs, hoc est, vsus iure cõi, infert suũ genus, hoc ẽ, nõ circumscriptus. Tenẽdo istam opi. quę est bona, & vera, obstat ꝯrium de eo qui adiuit hrditatẽ, cũ deliberatione. q reperit postea non soluendo, dico ꝙ non fecit illud quod fecisset diligens paterfamilias, quia perquisiuisset oĩa quæ sunt in inuẽtario, qa sciuisset oĩa q sunt in hrditate: vñ nõ fecit, vt diligẽs paterfamilias, & hęc vera, & bona, licet gl. ponat alias expositiones, & exposui tibi ista verba Guar. nõ sequẽdo verba gl. nec Doctorũ. ᵃEt p hãc

3 legem, & alias leges ex quib ponitur exemplũ, sicut hic, † semper

a in libello cũ petitur restõ, dicatur quod est minor, & lęsus sui facilitate, qa diligens paterfamilias hoc nõ fecisset. Nã si poneres in libello, ꝙ est minor, & læsus, & ex libello nõ colligeret, qd sui facilitate, libell⁹ ñ ꝯcluderet, ergo dẽt restitui, iõ sp facias poni, &c.

ADDITIO

a Pan Dicat istud sequitur D. Ant. in c. 1. de in inte. rest. sed in contrarium facit l. minorib. sup eo. vide Io de Imo in d. c. 1. ubi dicit communem opi. in contrarium.

De filiofamilias minore. *Rub.*

LEX PRIMA.

Filiusfamilias. Si filiusfamilias fideiussit ꝓ patre, vł extraneo pt rstitui, nisi lęsio p successionẽ tollat. h. d. Cõtra istã legẽ op. de l. cu mãdato. ff. e. Illius minore dixit Pla. qd tũc filius põt impetrare restõnẽ, qñ principalis nõ ẽ soluẽdo p illã legẽ. Gl. reprhẽdit istã opi. interest. n. minoris potius nõ soluere, q solutũ repetere, vt l. 1. ff. de ꝯpen. & arg. j. ti. 2. l. ẽt. Ad l. cũ mãdato. rñ. ꝙ ibi ponunt duo casus principales. In primo ꝯxit minor principalr ire alteri⁹ vẽdidit mãdato dñi, & volebat petere restõnẽ aduers⁹ ꝯtũ, quo tenebat dñs, qd nõ pt nisi ĩ subsidiũ, hic ãt se obligauit ꝯñr, p pře, vł extneo, & vult petere restõnẽ aduersus oblõnẽ suã, qd pt ĩdistincte. In alio casu illius legis nõ ꝯxit minor, sed ꝓcurator eius, vñ ñ facit ad ꝓpositũ. Quęro hic dt p extneo, qs intelligatur extne⁹? Dic vt l. 1, extnei §. de rei vxo. act. dr hic, si ei ñ successit. Quęro, qd si successit pri? Dic vt ĩ gl. Quęro, qd si iste filius ꝓ patre principalr se obligasset? Certe idẽ eẽt, tñ nõ tolleret oblo per successionem, sed tolleretur lęsio, & sic tolleretur restitutio, & c.

LEX II.

Si frater tuus. Filiusfamilias minor aduersus mutuũ restituitur, nisi iussus pris interuenerit, vel Maced. iuuet. h. d. Op. & vr qd filiusfamilias nõ iuuet restõne, vt l. 3. §. sed vtrũ. ff de mino So. qñ filius ꝯuenit suo noĩe restituit, vt hic, sed qñ ꝯuenit pr, ñ restitueret, vt l. ꝯtia. itẽ op. & vr, ꝙ qñ cessat Maced. nõ bẽt locũ restõ, quia accepit in casib. pmissis, & sic est usus iure cõi, vt s. tit. 1. l. fi. Sol. dic vt in glo. Quęro, q est rõ, qd qñ pris iussus interuenit, nõ restituit? Dic vt in gl. ff. e. l. 3. Quęro, q est rõ, q. d qñ est loc⁹ Mace. nõ hẽat locũ restõ? Dic vt in gl. & c.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro cõcordia. Aduerte, ꝙ vbi ope exceptionis minor tutus est de iure cõi aduersus aliquã oblõnẽ, ipse minor nõ põt petere resti. in integ. Ita vr velle Bar. in hac l. 2. de filiofa. mino. sed ĩ l. 3. §. sed vtrũ, ff de min. vr tenere affirmatiuã, in l. cãæ. la 2. ff. de min. Tu dic, ꝙ faciẽda est dria quo noĩe ꝯueniat, vt p Bar. hic, vel melius Bar in l. cãæ loqr sm gl. ibi, q loqr in casu l. si minor. §. minores. eo. ti. vbi dr, ꝙ minor cõpromittẽs põt in inte. rest. ꝙ intelligit ibi Bar. s. qñ cõpromissio fit in arbitriũ, a quo nõ pt appellari, ergo ibi cessat remediũ ordinariũ. Sed licet Bar. referat glo. nõ tñ illud expsse firmat. Preterea sib. est ꝯrius referẽdo illũ casum, vt s. Posset ẽt alr solui, sm eũ vt affirmatiua ꝓcedat qñ restõ datur iure actionis, negatiua vero quando datur offi. iu.

a *De fideiussorib. minorum.* a *Rub.*

ADDITIO.

a Paris. Minorem. Adde tũ, ꝙ fideiussor minoris cum quo fuit intentatum iudicium nulliter, puta sine curatore, nõ tenetur aliquo mõ, vide Io. Ant cõs 12 de quo hẽs ad Bar in l. non eo minus. s. de procu item, ꝙ si quis promisit minorem ratum habiturum aliquem actum cum erit effectus maior, & nolit ratificare pp eandem enim læsionem, & iniquitatẽ, quod non teneatur, unde Pet de Anch late consi. 330. inci. Visa facti narratione. Sequitur Ias. in l si pacto quo pœnam. in fi. C de pac.

LEX PRIMA.

Postquam. Restõ minore, nõ vr restitutus fideiussor, nisi dolus creditoris intercesserit. h. d. cũ l. seq Op. qñ vẽdõ est ipso iure nulla, nõ est opus restõne, vt l in cãę, la 2. ff. e. hic est ipso iure nulla. qa nõ interuenit decretũ, ergo &c Sol. gl. intellige, ꝙ hæc vẽditio fuit facta cũ decreto. Quæro ad qd fuit hic minor restitutus ad ipsã rẽ? Plures sunt opi. hic. Quidã dicũt, ꝙ fuit restitutus ad ipsam rẽ. s. vẽditã, qdã, ꝙ fuit restitutus, ꝙ non teneret de euictione. Secũdũ primã opi no. ꝙ fideiussor euictionis noĩe tenet, si p beneficiũ restitutionis in inte. vẽditor rem auocauerit. Iuxta hoc q̃ro. qd si vẽdẽs agit ꝯdictione ex l. 2. j. de rescin. vẽd. an fideiussor teneat? itẽ q̃ro, qd si minor fuisset restitutus, iõ qa precio minori vẽdidit, an fideiussor euictionis teneat: Doc. tangũt istas qõnes, q vñr mihi dubię, iõ nõ examino. Forte hoc dicã in auth. sacra j. si aduer. ven. Scdo mõ legit, ꝙ fuit restitutus ne teneat de euictione, & ꝙ extneus tũc euicit rẽ. Sed tũc op. quõ potuit extneus tunc euincere, cum res sit de bonis paternis, & iste minor erit hrs. gl. dicit, ꝙ debet intelligi, quod fuit de bonis pris a putatiue, non vere. Vel dicas, quod fuit euicta per hypothecariã

LEX II.

1 *Beneficium restitutionis, quando transit ad fideiussores minorum & nu. 4.*
2 *Decretum iudicis quando faciat cessare beneficium restitutionis in integrũ*
3 *Actio de dolo cessat, vbi habet locum restitutio in integrum.*
5 *Restitutio in integrum quid operetur.*
6 *Restitutio in integrũ, quando dicatur beneficium personale, & quãdo reale*
7 *Restituto minore, an fideiussor hẽat de nouo petere restitutionẽ in casib. in quibus beneficium ad ipsum transit.*
8 *Fideiussor potest intentare restitutionem, quando voluit eam impetrare.*

Si ea quæ. No. quod qñ minor lædit facilitate sui, beneficium restitutionis nõ transit ad fideiussorẽ: se

1 cus si lædit dolo aduersarii, qa tũc † beneficium restitutionis bene transit ad fideiussores. Opp. de l. ait pretor, §. pmittit. ff. eod. vbi

2 † decretum iudicis, seu psidis, facit cessare restitutionẽ. Sol. ibi interuenit decretum in alienatione necessaria, vt in recipiẽdo solutionẽ, hic in volũtaria. Cõtra hoc op. j. si pp pub. pen. l. fi. Solu. intellige, quod hic interuenit authoritas tutorũ, & decretũ iudicis, alias venditio esset ipso iure nulla, & sic inutilis esset restõ, vt in ꝯrio. Op. tertio, hic dr, ꝙ dolus aduersarii intercessit. Contra, aut dolus dedit cãm ꝯctui, & ꝯctus est ipso iure nullus, & sic cessat restõ, vt l. elegãter, in prin. ff. de dol. Aut dolus ĩcidit i ꝯctũ, & hẽt locũ actio ex empto, & sic cessat restõ, vt l. ĩ cãę ff e. Gl. ponit plures sol. hæc ẽ vera, ꝙ dolus dedit cãm ꝯctui, & fuit deuctũ ad traditionẽ, & sic in maiore hẽt locũ actio de dolo, d. l. & elegan

3 ter, ĩ pri ĩ. verũ, qa minor pt iuuari p rstõnẽ, hẽt locũ restõ, & † cessat actio de dolo, vt l. j. §. antep. ff. de dolo, dixi in l. a. s. de dol. Ita dẽtis hoc intelligere. Op. ꝙ fideiussori ꝓsit beneficiũ restõnis, ẽt si dolus nõ interuenit, de l. minor. ff. de ꝓcu. Gl. sol. multũ bñ. Aut

4 † restituto minore, & eius fideiussore, creditori nõ daret regressus ꝯ aliũ. & tũc fideiussori ñ ꝓdest restõ, vt hic. Aut daret regres

a sus ꝯ aliũ, & beneficiũ restitutionis trãsit ad aliũ, vt d. l. minor, ita dt gl. & bñ. Itẽ op. quõ restituto minore, & sic sublata oblõne principali, pt teneri fideiussor, cũ nõ sit oblo cui accedat, vt l. j. ff. d fi

5 deiu. Huius timore esset videndũ, † qd operet restõ in inte. Quidã dñt, ꝙ solũmõ psona eximit ab oblõne, oblo tñ remanet firmat, sicut dicimus in eo, q deportat in l. fi. ff. de duo. re. & in eo q decedit sine hrde, vt l. si sine hęt. in prin. de adm. tut. & l. Stichũ aut Pãphilũ, circa prin. ff de sol. Vñ rõ oblonis remanet, vt accedat fideiussor, vt l. si debitori deportato, d fideiusso. Alii dicũt, ꝙ persona

ADDITIO.

a Paris. Restitutionis Quid autem si ille non esset soluendo, uide Ant post Pa. de Ca. in l. si pupillus, ff. de acquir. hære.

ſona ab oblſone nō eximit, ſed ſolum paraẽ exceptio qa pſonalis eſt rō nō trāſit ad fideiuſſorē, vt l. exceptiones, q̄ pſonæ, ff. de excep. tacet ad hoc, ff e l. ſi iudex circumuēto, iſta vltima placet mihi plus, & hæc tenet gl. Sed ꝯ hac opi. dixi, ꝙ iſta exceptio eſt pſonalis, cū beneficia pſonalia nō trāſeāt ad hēdes, vt l. q tale. ff. ſo mat. j. de priui. do. l. j. cū ſi. Sol qcqd dicat Dy. ī c. priuilegiū pſonale, de reg. iur. li. 6. † reſtō in iñe quo ad q̄dā dr̄ beneficiū pſonale, vt in caſib. ī qb. ad fideiuſſores ñ trāſit, quo ad q̄dā dr̄ reale, vt quoad trāſmiſſionē ad hēdes, vt l. nō ſolū ff de ī ite. reſt. In caſib. ī qb. ꝯpetit fideiuſſori, hꝰ eſt rō, qa beneficiū iſtud partim daẽ rōne pſonæ, partim rōe læſionis, & idō ī qbuſdā caſib. hēt vī pſonalis beneficii, ī qbuſdā hēt vī realis beneficii. Op. ff de fideiuſſ. l. Marcellus. Solue vt ibi. Quærit gl. multū ſolenniter. Vtrū † reſtituto minore ītelligaẽ reſtitutꝰ fideiuſſor, ī caſib. ī qb. trāſit bñficiū ad fideiuſſorē, vl hēat neceẽ fideiuſſor, d̄ nouo peterẽ bñficiū reſtōnis ī ite. Gl. tenet, ꝙ hēat neceẽ peterẽ d̄ nouo, p hūc tex. q dt vtriq; pſonę tā, &c. vñ cū vtriq; ꝯpetat, qlibet hēt ītētaẽ p ſe. Quæro † qd ſi minor nō voluit īpetrare reſtōnē, an poſſit eā intētare fideiuſſor? Gl. dt, ꝙ ſic, & bñ, vt l. ſi poſt mortē, ff. de ꝯtab. &c.

6

7

8

Si tutor vel curator interuenerit. Rub.

LEX PRIMA.

SI iam puberes. Minor aduerſus aditionē pt intra ipſ lrīmum reſtitui, quo elapſo ꝯ eiꝰ curatorē, q ſibi authoratꝰ ē ſuccurret. h.d.

LEX II.

Minorib. Tutoris authoritas in iudicio, vel ex̄ nō impedit reſtitutionem minoris, ſi ibi eſt læſus. h.d.

LEX III.

Etiam. Etiam in his, quę geſſit tutor ſolus minor pt reſtitui, & ꝯ tutorem experiri h. d. Videbitis. j. eo. l. fi. &c.

LEX IIII.

Si creditor. Minor non reſtituit aduerſus oblſonē adminiſtratoris, quia ipſe non tenet. Cyn. hic intrat materiam difficilimā, quæ tractaẽ in l. ſi pupilli. §. 1. de nego. geſt. & Cy. ponit in l. ei qui ſeruo. §. i. j. quod cum eo, &c.

LEX V.

1 *Reſtitutio quando concurrat cum alia actione contraria.*
2 *Actio ordinaria quando excludat extraordinariam.*
3 *Inſtantia perempta, actio remanet perpetua.*
4 *Auxilium ordinarium, & extraordinarium quando concurrant.*

Etiam. Auxiliū ex̄ordinariū cōcurrit cū ordinatio qñ cōpetit ꝯ diuerſos, nec electione tollunẽ h. d. Op. reſtitutio nō ꝯcurrit cum ꝯria actione, vt l. in cāę, la 2. de mino. Sol. verū eſt, qñ illa remedia darenẽ ꝯ vnū, & eūdē. † Secus ſi ꝯ diuerſos, vt hic. Cōtra hoc op. de l. cū mādato. ff e. Sol. multę ſunt. Iſta ſol eſt vera, ibi loquiẽ qñ actio ordinaria habuit originē ab actione voluntaria, quia tunc † excludit ex̄ordinariā, ēt qñ cōpetit ꝯ diuerſos hic vero habuit originē ab actione neceſſaria. Op. tertio de l properandum. §. fi. j. de iudi. Sol. dicit gl. ꝙ ſpāle eſt in inſtantia iudicii, qa ea perempta remanet actio prima firmior quā primo eſſet, ſecus ſi cā eſſet perēpta, & vide gl. No. ex eo, ꝙ dicit firmior, ꝙ † perempta inſtantia remanet ꝑpetua actio, quę eſt ſacta plus ꝓte. De hoc dixi vobis in l. a. j. de fru. & lit. expen. Pet. tñ non tenet iſtam ſol. ſed dicit, ꝙ hic non poterat minori æqualiter ſubueniri ꝯ fideiuſſorē, & cōneos, quia tutor dederat eis pecuniam, & ipſi volebāt poſſeſſiones vēditas. Sed qñ ꝓſequerecẽ ab vtroq;, tūc actione ordinaria dēt procedere, nec hēet locū reſtō, vt d. l. fi. Iſta ſol Pet. nō eſt vera, vt p l. ēt. ſ. eo. tit. & eſt ꝯ l. ſi minor. ff. de adm. tu. Tene ergo ſolonē gl. ꝙ ſpāle eſt in iudiciis. Itē op. j. ti. 2. l. fi Solue. vt ibi. † diſtīgue ꝑlene qñ ordinariū auxiliū ꝯcurrat cū ex̄ordinario. Pleniſſime dixi in l. ī ꝓuinciali, d̄ ope. no. nūc. vbi tāgit. Vlt opp & vr̄, ꝙ p electionē tollaẽ vt j. de codi. l. fi. Sol ibi qñ ꝯ eundem agebat, hic quando ꝯ diuerſos agebat, &c.

1

2

3

4

Si in communi eademque cauſa, in integrum restitutio poſtuletur. Rubrica.

LEX VNICA.

1 *Factum vnius ex fratribus non nocet alteri.*
2 *Ratam habens venditionem rei ſuæ, ſibi præiudicat.*
3 *Beneficium quod datur vni ex ſocijs, quando porrigaẽ ad aliū, & num. 5.*
4 *Quis quando poſſit habere ratum non ſuo nomine geſtum.*
6 *Aetas vnius ex ſocijs, quando proſit alijs.*
7 *Appellatio vnius quando proſit alijs.*
8 *Principiū ſpectatur, quando finis hēt neceſſariam conſequētiā ad principiū*

NEc ſi maior. Factum vnius ex fratrib. nō nocet alteri, & reſtō, q̄ ꝯpetit vni minori, nō ꝓdeſt alteri, & maiori. h. d. Notabilia hēs in ſūmario. Prio hētis a † ꝙ factū vnius ex fratrib. nō nocet alteri. Sile j. d̄ ꝯmu. re. alie. l. j. qb. res iudi. nō no. l. j. & ī eo ti. res īter alios acta, &c. No. ſcdo † ꝙ q ratā hēt vēdōnē rei ſuę, ꝑiudicat ſibi. Tertio no. † ꝙ beneficium, ꝙ daẽ vni ex ſocijs, non porrigiẽ ad aliū. Ad ſm op. ꝙ qs nō poterit hēre ratum, ꝙ non eſt ſuo noie geſtū, vt l. ſi pupilli. §. ſed ſi ego ff. de neg. geſt. Sol dic ꝙ hic ſoror geſſit noīe ſuo, & fratrū. Vel ſi intelligis ꝙ geſſit noīe ſuo tñ, redeo ad ꝯriū, ꝙ nō poſſū hēre ratū, quod non eſt meo noīe geſtū, q̄tū ad ꝓducēdā actionē, neg geſt. mihi, vel ꝯ oīe, vt ī in ꝯrio, ſed q̄tū ad alia, vt † ad ꝑiudiciū mihi generandū, poſſū, vt l. ſi fundus. §. 1. de pig. niſi in ſubſidiū, vt l mr. j d̄ rei ven. & l ſi eū ſeruū ff. ſi cer. pe. & vide gl. ſuper ver. geſſerat. Ad tertiū notabile op. † ꝙ bñficium vnius ex ſocijs porrigaẽ ad aliū, vt l. ſi cōem, ff. quēad. ſer. amit. ſi ſer. ven. l. loci corpus. §. ſi fundus Gl. tua dicit, ꝙ hæc logẽ in his q̄ ſunt diuidua, lex ꝯria loquiẽ in īdiuiduis, qm oēs ſeruitutes ſunt indiuiduę, excepto vſufructu, vt l. 2. §. ſi vſusfructus, ad l. Fal. Pet. reprehēdit iſtā gl. qa licet ſeruitus ſit indiuidua, oblſo pſonalis eſt diuidua, vt l per fundū, de ſerui. ruſt. ꝑd. Do Iac. But. tenebat idē, ſed loquebaẽ magis curialiter dicens ꝙ iſta gl. dēt intellig: in ipſo iure ſeruitutis, nō in oblſone pſonali. Tu dic clariꝰ. Qñq; bñficiū pſonale, ſeu † ætatis allegaẽ ad impediēdū ꝑſcriptionē ſeruitutis, ſeu ætatis, & ſic ad eā ꝯſeruādū, & tūc ętas vnius ꝓdeſt alteri maiori, vt l. ſi cōem, quēad. ſer. amit. Qñq; allegaẽ ætas vnius ad ſeruitutis decſonē, vt qa agebaẽ ꝯfeſſoria, vel negatoria, tūc idē, vt ętas vnius ꝓſit alteri, vt l. loci corpꝰ. §. ſi fundꝰ. ff ſi ſerui. ven. Qñq; ętas allegaẽ ad impediendū ſeruitutē ꝯſtitutā, & tūc ætas vnius ꝓdeſt alteri, qa nō pt p parte ꝯſtitui, vt l. ꝑ parte. ff de ſeru. Qñq; allegaẽ ad impediendū obligationē pſonalē de ſeruitute ꝯſtituenda, tunc ętas vnius non prodeſt alteri, vt l. per fundū, de ſeru. ruſt. ꝑd. Itē opp. de l. 1. j. ſi vnꝰ ex plurib. app. & ff. de ap. l. ſi qs ſparatim. §. fi. Gl. inculcat iſta ꝯria cū ꝑcedētib. & dicit ꝙ ibi loquitur in indiuiduis, hic in his, q̄ ſunt diuidua. Vult dicere ꝙ ſnia diffinitiua eſt indiuidua, ideo non pōt pro parte valere & ꝑ parte nō, merito † vnius appſo alteri ꝓdeſt. Et vide gl. iſtud nō vr̄ verū, tñ ſnia ex poſtfacto poſſet eē diuidua, b vt dicā vobis. j. ti. 1. l. 1. Prętera qñ ſunt plures pſonæ litigātes, ēt ſnia prima pt eſſe diuidua, ꝙ ī pſonā vnius feraẽ, in pſonā alterius nō, vt l. non idcirco, ff. de ind. & l. de vnoquoq; in prin. ff de re iud. Vnde iſta gl. forte voluit dicere, ꝙ illa l. 1. j. ſi vnus ex plu. & l ſi quis ſeparatim. §. fi. loquaẽ ī cauſis indiuiduis, vt ſuper ſeruitutib. cōiter illæ leges generaliter intelliguntẽ, & pro certo generaliter loquunẽ ſ. in oblſone tutelę, & in aliis indiuiduis. Dicamus ergo prout dictū fuit, ſ. ꝙ ſpāle eſt in cā appſonis, qñ vna eſt cā, & vna eſt rō defenſionis vtriuſq;. Rō huius ē, qa ſtudere dēmus, vt ſnia ſit īdiuidua inq̄tū poſſumus, licet poſſibile ſit, ꝙ ex poſtfacto diuidaẽ, tñ principaliter c dēmus ſtudere, vt ſit indiuidua inquantū poſſumus, vt l. in hoc iudicio. fa. erc. Op. de l. 1 §. Scio. ſ. de min. vbi vr̄, ꝙ dēamus inſpicere initiū, ſed hic tpe quo ratū habuerūt, iſti erāt minores. ergo, &c So. dic, qd hic, qñ ratū habuerūt, nō erāt minores. Dicit gl. vel aliter, poſito qd tpe quo ratū habuerūt erant minores, tamē ſi poſtq̄ facti ſunt maiores habuerūt ratū, nō hēbunt reſtōnē. Nō obſt. lex, q̄ dicit, principiū ſpectādū, qa † illud verū, quādo finis hēt neceſſariā ꝯſequētiā ad principiū, ſed hic ratihabitio ſequēs nō hēt neceſſariā ꝯſequentiā ad principium, ſed volūtarie fecit, ergo, &c.

4

5

6

7 b

c

8

ADDITIONES.

a Meno. Primo habetis. taſ. conſi. 238. in ñ. lib.
b Meno. Eſſe diuidua. Alciat. deciſ. 213.
c Men. Principaliter Reſp. l. 4. §. Cato. ff. de verb. oblig.

Si aduerſus rem iudicatam. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Sententia quando poſſit ferri pro parte tantum.*
2 *Conuentus rei vendicatione ad totum fundum, & repertus ſit tantū dimidium poſſidere, ad partem illam dimidiam cōdēnatur, & ſententia tenet.*
3 *Libellus in actione tutelæ, qualiter poſſit formari.*
4 *Initiū qñ inſpiciaẽ, & nō finis, ad hoc vt detur reſtō minori aduerſus ſūam.*
5 *Iudicare, & ſic iudicare, qualiter differant.*
6 *Aduerſus læſionem contingentem intra modicum tempus poſtquā ceſſauit abſentia, quando detur reſtitutio.*
7 *Sententia, quando poſſit pro parte valere, & pro parte non, ex poſtfacto.*
8 *Libellus, quando quis petit ſe reſtitui aduerſus ſententiā, qualiter cōcipiaẽ.*
9 *Reſtitutio in integrum reſtituit minori, quod abſtulit ei læſio.*

MInus ex tutelæ. Actori minori ſuccurriẽ, ſi reꝰ in minus extiterit ꝯdēnatus, ñ maiori. h. d. iſtā legē hēo ꝓ multū ſubtili, licet circa text. ſit clara Op. & vr̄ qd̄ d̄ iure cōi agere poſſet, vt j. d̄ iud. l. licet. & ſ. d̄ trāſ. l. age. So ī ꝯriis vnā tñ ſpēm fuit ꝓſecutus, vñ ī aliis pt agere iure cōi, hic vero de illa ſpecie vult agere, de qua fuit iudicatum. Contra hoc op ꝙ ēt de eadē poſſet agere de iure cōi, nam ſi iudex pro parte fert ſententiam, & pro parte a nō, ſnia eſt ipſo iure nulla.

a

ADDITIO.

a Ale. Et pro parte Adde quod Bal vt refert & ſequitur Pau de Ca. hic dicit, ꝙ ſtante ſtatuto quod non valeat ſententia niſi ſoluatur gabella ad computum ſex denariorum pro libra, & lata ſit ſententia in centum, ſoluitq; gabella niſi pro quinquaginta, quod in totum erit ſententia nulla. Tamen ſubdit Pa de Ca. ſe reſpondiſſe, de facto, quod ſtante ſtatuto, quod non valeat inſtrumentum continens ſummam ſup. quinquaginta, niſi regiſtratum foret in libro Communis, & eſſet inſtrumentum de centum, quod valebit in quinquaginta, quia ſumma eſt diuiſibilis. Non obſt. deciſio Bal ſecundum ipſum, quia loquitur in ſententia, quæ eſt indiuiſibilis. alle. no. in l. ſi ſponſus. § generaliter. ff. de dona. inter vir. um, & vxo.

nulla, vt l. in hoc iudicio. ff fa. erc. & l. apud Celsum. § itē q̄rit. el 1. de do. exce. s̄m hoc, hæc sn̄ia fuit ipso iure nulla, quia de parte tm̄ ꝓnunciauit. Huius timore, in hac l. sunt opin & hic aduerte, ꝙ q̄dā fatentur ꝯriū, & hanc legem intelligunt, ꝙ in quinq; condēnauit, & in quinq; absoluit, & sic de toto ꝓnunciauit, & ita vr̄ sentire gl. Aliȷ dn̄t, ꝙ istud est diuinare, sed hic sup toto ꝓnūciauit, hoc est super quinq; exp̄sse, & super alijs quinq; tacite ꝓnūciauit, & quia de eo, qd̄ nō dixit, vr̄ absoluere, ꝙ glo. & Doc. nostris non placet. In sn̄ia. n. nō p̄sumit̄ nisi illud, quod est dictū, vt s̄. si plu. vna sen. l. 1. & d. l. apud Celsū. § itē q̄rit. de doli excep. Alij dn̄t, ꝙ hic ꝓnunciauit sup parte tm̄, & dn̄t ꝙ ꝯrium non est verum: non. n. est nulla sn̄ia, si ꝓ parte tm̄ ꝓnūciatur, vt hic. Doct. tm̄ & gl. dn̄t ꝯrium p l. in hoc iudicio, famil. ercis. & l quale. § 1. ff. de arb. Quid dicemus? primo in hoc, vtrū † sn̄ia possit ferri ꝓ parte tm̄, dicas, si libellus ꝯtinet plura capitula, p̄t sup vno ferri sn̄ia, & super alio nō, vt l. ēt. § 1. ff e. Facit j. de transa. l. si ex falsis. Itē si libellus continet vnū capitulū ꝯ plures, nā ꝯ vnū pōt ꝓnunciari, ꝯ alios nō, vt ff. de iud. l. nō idcirco, & ff. de re iud. l. de vnoquoque, si vero continet vnū tm̄ capitulū, tunc non pōt ꝓ parte tm̄ ꝓnunciari, vt l. in hoc iudicio, & l quale. § 1. de arb. Ita dn̄t Doc. Addo hoc eē verū. qn̄ instantia eā tenet super toto, secus si pro parte eēt perempta, ita ꝙ sequeret̄ absolutio ab obseruatione iudicii, tunc. n. sufficit pronūciari sup illa parte, ī qua tenet iudiciū. Casus est in l. si cōstante, § fi. ff sol. mat. Et per hoc dixi semel ī q̄ō. de facto, † cū rei vendicatione aliquis cōueniret̄ ad fundū, repertus est possidere ꝓ dimidia tm̄, vnde iudex eū in illa dimidia cōdemnauit, in alia dimidia nihil dixit. Dico ꝙ sn̄ia valet, qa ꝓ alia parte, q̄ nō possidebat, nō ꝓcedebat iudicium. l. fi. ff. de rei vē. His p̄missis, redeo, & videamus qualiter intelligas hāc legē. Gl. vr̄ velle ꝙ ꝓ parte sit condēnatus, ꝓ parte absolutus, ꝙ verū est ī se, sed est diuinare. Tu vero pone casū aliter, ꝙ fuit actū actione tutelæ ꝓ vna specie, nō expressa q̄titate, hoc mō, Peto, ꝙ reddat administrati instrumenti rōnem, & reliqua restituat, iudex ꝯdemnauit eū ad restōnē de quinq; occasione reliquorū, cū in veritate dēret cōdēnare ad decē. Certe tūc valet sn̄ia. & vr̄ super toto ꝓnūciatū, q d ista tm̄ reliqua petere eū dēte. Et hoc forte volunt dicere illi, q dicūt, ꝙ ꝓ alijs qnq; vr̄ absolutus tacite. Sed ponamus, ꝙ in libello fuisset expressa certa q̄titas, vt peto decē, q̄ remāserūt apud te. ex tali administratione, tūc haberemus necesse dicere illud ꝙ gl. dicit, ꝙ in qnq; cōdemnauit, in quinq; absoluit. Ex p̄dictis nota † ꝙ in actione tutelę pōt formari libellus exprimendo certā q̄titatē, ad q̄ qs dicat tutorē sibi teneri, vt hac l cū sua glo. Potest ēt formari libellus nullā exprimēdo q̄titatē, vt s̄. dixi, & no. in l i. in prin. ff. de ede. Procedo vlterius, op. hic vr̄ dicere ꝙ sufficiat quē eē minorē tpe iudicii. Cōtra imo requirit̄, quod sit minor ēt tpe sn̄ię, vt ff. e. l. 3. § 1. Gl. dt̄ ꝙ ista supplet̄ p illā vt hic, dū dicit, tpe iudicii subaudi, & tpe sn̄iæ Cōtra op. & vr̄ ꝙ dēmus † inspicere initiū, & nō finē, vt l. si minor, ff. de seruis expor. Sol. Qn̄ finis hēt necessariā ꝯñam ad principiū, tūc ī spicimus principiū vt l. ꝯria. Sed qn̄ nō hēt necessariā ꝯñam inspicimus finē, vt d. l. 2. § 1. Dices tu, nōne sn̄ia hēt necessariā ꝯn̄tiam ad ꝓcessum? quia iudex bēt iudicare necesse, vt l. de qua re. ff. de iud. ergo debemus ī spicere tēpus ꝓcessus, non tēpus sn̄iæ. Hic aduerte. Duo sunt, † s. iudicare, & sic iudicare, quod iudex iudicet, istud habet necessariam cōsequentiā ad processum, sed ꝙ iudex sic iudicet, istud nō hēt necessariā ꝯn̄tiam ad ꝓcessum, & iō ego putarē, ꝙ si qdē, sic iudicare, veniret ex necessaria ꝯña ad ꝓcessum, vt quia minor omisit aliquas probationes, vnde iudex non poterat condēnare, tunc etiam aduersus sententiam latam ꝯ minorem peteret restō. Secus si minor esset solū læsus in sn̄ia, qa in processu fecerat q̄cqd debuerat, tunc non hēt locū restō aduersus sn̄iam, quia illa non habet necessariam ꝯn̄tiam ad acta. Opp. † aduersus læsionem cōtingentem intra modicum tp̄s postquam cessauit absentia, quis restituitur, vt l. ab hosti. § sed ꝙ simpliciter, ff. ex qui. cau. maio. ergo eadem rōne aduersus læsionem contingētem intra modicū tp̄s ex quo cessauit minor ętas, sed ego dixi tibi. s̄. ēt qn̄ sn̄ia est lata ꝯ factum maiorē, ergo. So. Dicit gl. rō est quia potest appellare. Hoc nihil est dicere. Tu dic quod diuersa est rō p̄dictorū, nā modicū tp̄s ex quo quis est reuersus, computari nō potest absenti, donec sarcinulas composuerit, & aduocatū quęsierit, q̄ rō cessat in modico tpe, ex quo superuenit ętas. Quęro vtrū † sn̄ia possit pro parte valere, & pro parte nō valere ex postfacto. v. g. iudex cōdemnauit me ad decē, ego appellaui, dicēs me grauatū ad qnque, & in hoc obtinui, & sic valebat sn̄ia ꝓ parte, & pro parte, nō & hoc fatentur Vltram. arg. ff. de inof. test. l. circa. la. de But. dicebat ꝙ l. circa. nihil facit ad propositū, qa si iudex ap̄ p̄sonis ī qnq; absoluit, remanet sn̄ia in alijs qnq;, & sic sup toto ē iudicatū, qn̄ tn̄ sunt diuersa capitula nullus negat qn ꝓ parte possit sn̄ia valere, & pro parte non, l. Carmelia Pia, de iure patro. & l. qnędā mulier. fa. ercis. Ego puto, ꝙ ex pacto sn̄ia possit pro parte valere, & pro parte non, vt in exemplo proposito, vt ꝯdēnatus ad x. appellauit a quinq;, statim app̄lo sola rescindit sn̄iam in eo, ꝙ est appellatum, ff ad Turpil. l 1. § fi. vnde interim antequā iudex sententiet, remanet pro parte valida, & pro parte nō, hoc ēt apparet ex casu huius l. si bene aduertatis Pro hui⁹ decl̄one, q̄ro, † qualr̄ formet̄ libellus qn̄ qs petit se restitui ī inte. aduersus sn̄iā. Hęc lex vr̄ velle. ꝙ qs petat se restitui vt possit sup illa re, de qua sn̄iatū ē, actionē de nouo iterato intētare, ac si sn̄iatū n̄ eēt, hoc apparet ex pri. & fi. huius l. Principiū dixit hr̄e actionē, & s̄m hoc vr̄, ꝙ debeat de nouo dari libellus, & lis ꝯtestari. & c. & alia facere. Prӕterea resti. in inte. habilitat, vt possit ꝓseq primā instātiam, ac si iudicatū nō esset. In ꝯriū vr̄, ꝙ qs dēat petere restitutionem in īte. vt possit primam instātiam proseq, ac si iudicatum nō esset, j. si aduer. libet. l. 1. ibi dū dicit, litis instaurationē admittit, & c. Br̄ dico sic. Ad euidētiā anteq̄ veniā ad alias dē scire, † ꝙ bn̄ficiū restitutionis in inte. restituit minori illud, ꝙ abstulit ei læsio, vt l. an p̄iot, ī pri. ff e. & l. ꝙ si minor. § restō. ff. d mino. & l. q ꝓprio. § uē vel ꝯquerit. ff. de ꝓcu. s̄m verū intellm. Dicā. j. ī ꝓcessu. Hoc p̄misso, si minor est læsus ī sn̄ia, qa eū iudex dēret ꝯdēnare tutorē, absoluit, restitutio ī inte. rescindit sn̄iā ꝯ illud obstaculū exceptionis ꝙ parauit minor, nō tn̄, ꝙ iudex restituēs in illa instātia condemnet tutorē. Rō, qa tutor nunq̄ fuit ꝯdemnatus minori, vn̄ istam ꝯdēnationē nō restituit sibi restō, qa nunq̄ fuit ꝯdemnatus, sed rescindit sn̄iam tm̄, & iō nūq̄ petēs restitutionem aduersus sn̄iā petet, vt sup cā prima, vigore illius instātiæ habitę sup restōne, iudicet̄, sed ꝙ læsio, q̄ illata est per sn̄iā, remoueat̄, & in pristinum statū reponat̄. Hoc p̄misso pōt esse, ꝙ sn̄ia læsit me p necessariā ꝓbōnem omissam quia nō probaueram vt debueram, tūc hēo necesse ī libello oīa illa narrare, ꝙ ego omisi talē ꝓbōnē, ex quo iudex absoluit tutorē, pp ꝙ ego mei facilitate sum læsus, qa diligens pater familias, & hō maior hoc nō fecisset, tūc cōcludo, ꝙ restituat aduersus dictā sn̄iam, & reponat in eū statū, in quo erā qn̄ poterā facer̄ dictas ꝓbationes, & isto mō instr̄ restauratō litis, q̄ ponit̄ ī l. j. j. si aduer. lib. Si vero læsit me sn̄ia tm̄, qa acta stāt optime & debebat sn̄ia venire pro me, tūc solū petā restōnē aduersus dictā sn̄iā, & tūc possum petere reformari sn̄iam ex p̄missis actis, ac si iudicatū nō esset. & hoc mō pōt intelligi d. l. j. & illud, ꝙ hac l. dr̄, ꝙ actio moueret, & c. ītellr̄ eod. mō, ꝙ moueat̄ actio ꝓsequēdo primā instātiā. Vel possumus alr̄ intelligere hanc legem, & stabit lex proprie. Egi actione tutelæ pro vna specie, & omisi aliud accessoriū, vt puta vsuras, de quib nihil dixi, fuit iudicatū, & pp sn̄iam impedior mouere actionē sup p̄cipali, vt ꝯsequar vsuras, q̄ veniūt accessorie, vt s̄. d pos. l. 4 & d iud. l. si cū tibi, petā restitutionē aduersus sn̄iam, vt possim actionē principalē mouere ꝓpter vsuras, & alias accessiones, ac si iudicatum nō esset, & c.

ADDITIONES.

a Meno. Apud Celsum. Paris. consi. 103. nu. 2. 3. lib. 1. Ruy. consi. 75. nu. 13. lib. 5.

b Barb Quid dicemus. Et vide Bar. in l. qui vas, ff. de fur. & in l. si constante, § fi ff sol. mat. do Ant. & alios in c. cum inter nos, de re iud. Bal in l. 2. C. eo. & glo. in l. apud Cellum, § item quæritur, ff de doli excep.

c Paris. Vnū tm̄ capitulū Quod sup eodē capitulo nō valeat sn̄ia lata ꝓ parte, tenēt Cy. & Iac. Bu. & cōiter oēs hic, & gl. in c. placet, ex̄ de conuer. coniu. Vide ēt Bar. & Ale. in l. si constante, § fi ff sol. ma. Quid aūt si iudex mercatorum, tenet sn̄iam in isto casu non valere. Pro quo ēt facit verā regulā, q̄ ponit Bar. in l. 3 § cū Titio, ff. de adim. lega. In ꝯriū Vide Pau. in c. cū inter, extra de reg. iur. vbi late tāgit illā mām. Pro Mathe. facit, quia in sn̄ia, verba strictē intelligunt̄ l. 1. C si plu. vna sen. 10 ubi fit stricta interpretatio non habet locum arg. a contrario sensu, ergo in aliquo absoluto, vt per Bar. in l. oēs populi, in 6. art. prin. de iusti & iu. dū ponit ad statuta accipiāt interpretationem extēsiuā. Vide latius de mā qn̄ sn̄ia lata pro parte ualeat Fel. in c. cū inter, de re iu. vbi ponit quatuordecim limitationes ad r̄iam cōem, ꝙ super eo. c. nō valeat pro parte, & transit ēt cū op. Abb. circa illud, ꝙ dictū est de taxatiua, uide ēt ad regulam, ꝙ cōsuluit Ro. cōs. 218 inc. in re p̄senti ꝙ ponit si qs cōdēnet ad restōnē, ꝙ ualeat respectu rei, sed nō respectu æstimationis cū sint separata capitula. ītē uide Bal. in c. cæteros in 2 q. de re iudi. dicentē, ꝙ si est deducta ī lite de decem, & iudex iudicat de uiginti in totum est nulla, ēt si esset iudex competens in tota summa, ut differat a casu l. fi. cum gl. ff de iur. om. iud. Sequitur Fel. in c. cum inter. Item, ꝙ nisi pronuncietur super toto non ualeat, uide Barb. consi. 36 uol 4. in 2. dubio, qui loquitur quando erat opposita exceptio condemnationis, quæ extinguebat creditum actoris pro parte, ut ibi per eum

e Pro dimidia Adde quid si quis uendicat fundi medietatem pro indiuiso, & probat pro diuiso, quam sententiam debeat ferre iudex Fred consi. 139.

e Meno. Hic aduerte. Paris. consi 103. num. 11 lib. 1.

LEX II.

1 *Actor in libello potest facere mentionē de exceptione rei, & replicatione.*
2 *Pater agens causa status, quando possit venire contra factum suum.*
3 *Filius quando petat se restitui contra patrem.*

Si cū pater. In eā status, filius minor, aduersus sn̄iam latā ꝓ p̄re petet se restitui. h d. No. ex lege, ꝙ sicut in libello suo † actor p̄t facere mētionē de defensione sine exceptione rei, & replicatione, ita hic, & hoc no. In. nescio ī quo c. an petēdo ego in libello possim facere mētionē de pacto de n̄ petēdo, & ꝙ postea fecisti mihi pactū de petēdo, vt hic patet, ꝙ no. Op. ꝙ pr̄ nō potuit agere, qa nō p̄t venire ꝯ factū suū, vt l. p⁹ mortē. ff. de adop. Sol. Veritas est † ista. Qn̄q; patri obiicit̄ sol⁹ cursus tpis, quo filius stetit ī libertate, tūc requirūt̄ 20 anni ad excludēdū eū, vt l j. j. de pa. pot. & ibi no. Qn̄q; pr̄ obiicit̄ factū suū cū cursu tpis a tūc sufficiūt x. anni ad excludēdū patrē, vt l. post mortē. ff. de adop. Qn̄q; pr̄i obiicit̄ factū suū tm̄, tūc ista obiectio nō excludit

ADDITIO.

a Meno. Cursu temporis. Alcia. decil. 183. nu. 2. 3.

excludit eũ, ſi factum eſt inualidum: h e eſt caſus hic. Tertio op. ꝙ † ↄ ptē nō poſſit peti reſtō, vt ĵ. q, & aduer. quos, l. ſi. Sol. Regula illa fallit in cā ſtatutus, hæc eſt. bona ſol. q̃ mihi placet. Alii dicũt, ꝙ non petiᷓ reſtitutio aduerſus patrem, ſed aduerſus ſnīam latā ꝑ patre, & hāc opi. tenent quidam, quia tunc q̃riᷓ de iudice non de patre, licet Cy. eam non teneat. Op. de l. pręfecti, & l. minor. eo. ti. ff. Sol. intellige hic, ꝙ de ꝓconſule, ibi de eo. loqᷓ, &c.

LEX III.

1 *Iudex quando poſſit de in integrum reſtitutione cognoſcere.*

Aduerſus. Aduerſus ſententiam vicarii, vel delegati principis ſolus princeps a reſtituit. h d. Op. in Authē. de ap. & intra q̃ temp. § ſi. Dicit gl. aliud in applone q̃ in reſtitutione. Tu dic idē. ibi. n. appellaᷓ ad principē, licet alii iudices ab eo deputati ſup hoc cognoſcãt, vt vidiſtis ĩ l. ꝓcipimus. ĵ. de appellatio. † Quæro an ipſe † iudex b delegatus poſſit de reſt. in inte. cognoſcere? Quidā dicũt, ꝙ ſic: vt l. ſi. vbi, & apud quē, & ſic iſta lex corrigiᷓ arg. ꝓ hoc in l. qui proprio §. item quęriᷓ, de ꝓc. Bᷓ ſi qdē reſtitutio petiᷓ aduerſus aliquā interlocutoriā, tūc ipſemet delegatus poterit reſtituere, vt d. l. ſi. ĵ. vbi, & apud quē, ſi petiᷓ reſtitutio aduerſus diffinitiuam, tunc ipſemet delegatus reſtituere nō poſſet, vt hic, niſi ſibi ſpāliter ↄmitterēᷓ, vt l. ↄria, &c.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro ↄcordia. Aduerte, ꝙ reſtituere pōt ſolus princeps aduerſus illum, q vice principis iudicauit ita Bar. & Bal. in hac l. aduerſus Bar. in l. ſi. C. vbi, & apud quē. ↄ vᷓ tenere in l. iudex. ff. de re iu. hęc refert Pau. in ↄſ. 88. Tu dic, vt ipſe ſenſit vbiq;. Aut reſtō ſit de directo aduerſus ſnīam ipſam diffinitiuā, & nō poteſt, qa functus eſt officio ſuo. Et ita vᷓ clare determinare Bar. in l. j. in fin. ff. de q̃ſ. & iurib. præall. Aut dēt fieri reſtitutio circa principalem, & poterit delegatus reſtituere. Iſta fuere de mente ipſius Bar. vbi ſ.

ADDITIONES.

a Princeps. Adde, ꝙ Bal. ex hoc infert, ꝙ ſtante conſtitutione legati, ꝙ appellatio nō intelligitur deſerta, licet Apoſtoli non fuerint petiti, & legatus a Papa in terra iuriſdictionis ſuæ ꝓtulerit ſnīam, a qua fuit appellatū, non tñ fuerūt Apoſtoli petiti, ꝙ appellatio dicitᷓ deſerta, quia conſtitutio inferioris non ob. delegato Principis.

b Nono Ipſe iudex Soc. ſen. conſi. 53. nu. 2. 3. lib 4.

LEX IIII.

1 *Sentētia lata contra minorem indefenſum, quando. & quib. caſib. valeat.*

2 *Sentētia lata contra minorem, an valeat, ſi tutor fuit in exordio litis. ſed non tempore ſententię.*

3 *Minor an tutor condemnetur, quando non defenditur.*

4 *Sentētia lata contra minorem indefenſum in principio litis, ſed in fine defenſum, an valeat.*

5 *Si tutor vel curator a principio fuit in cauſa, poſtea in ꝓceſſu nō fuit citatus, ſed maior cum alio eius curatore, an ſententia valeat.*

6 *Libellus in quo dicitur, dico ſentētiam nullam, & ſi qua eſt, appello, valet.*

Cum & minores. Snīa lata aduerſus minores indefenſos eſt ipſo iure nulla, ſed ſi ſunt defenſi eſt valida, ſed pñt reſtitui. h. d. Op. factū de adulto nō hēnte curatorē eſt validū, vt l. ſi curatorem. ſ. de l. inte. reſt. ergo eo mō ſnīa Gl. dīt. ꝙ † illud eſt verū ĩ ↄctib. ſecus in iudiciis ſm oēs, licet nulla l. caueaᷓ. Vide gl. certe tex. in l. acta. §. ſi. ff. de re iu. vᷓ hoc multū bñ ↄcludere. Op. ēt, ꝙ ſnia lata ↄ minorem valeat, ff ex qb. cau. in poſ. ea. l. apud Iulianū. §. ſi. & l. ſi minor, ď bon. autho. iud. poſ. Sol. dt gl. fallit in ſnīa interlocutoria, vt ibi, hic loqᷓ in diffinitiua. Dicas, ꝙ verū eſt in ſnīa interlocutoria de mittendo, vel nō mittēdo in poſſeſſionē, ſecus in alia interlocutoria, q̃ ꝓfertur parte pñte, vt vidiſtis in l. ſi pręſes. ĵ. qūo, & qñ iu. Itē fallit in ſnīa diffinitiua, q̃ proferᷓ in poſſeſſione momētanea, vt l. j. ſ. ſi p vim vl alio mō, & l. j. ſi de momē. poſ. fue. app. Quęrit gl. qd ſi tutor † vel curator fuit in exordio litis, ſed ñ interfuit ipe ſnię, an ſnia valeat? Vᷓ, ꝙ nō, vt l. ſi p̄ ſes, ĵ. qūo, & qñ iud. Gl. terminat ↄriū, & dicit. Qñq; tutor, q interfuit ab initio, ea poſtſacto deſiit eſſe, morte, vel alio caſu, tūc ſnia lata aduerſus minorē eſt nulla vt d. l. ſi p̄ſes. Qñq; tutor adhuc durat, ſed adeſſe noluit, tūc ſnia valeat, vt l. quis. ſa j. de adul. Contrarium vᷓ dicere gl. in d. l. ſi p̄ſes, vbi dicit ꝙ paria ſunt tutorē non eſſe, vel eſſe, & nolle aſſiſtere Et dicas ſic. Qñq; tutor eſt, ſi qdem aſſiſtit in toto ꝓceſſu, non iuit tñ adeſſe ſniæ, tūc ſnia valet, vt hic in hac gl. Ad vnum tm aduerte, ꝙ gl. hic dicit, ꝙ † ↄdēnaᷓ minor, intelligas, hoc eſt tutor ↄtumax ꝓ minore. vl forte ēt ipſe minor, ſm eā q̃ dixi ĩ l. j. ĵ. ď ſent Qñq; tutor noluit adeſſe in cāę ꝓceſſu, & tūc ſnīa lata ↄ minorē nulla eſſet ipſo iure, ſicut, qñ nō hēret tutorem, vt d. l. ſi p̄ſes, & ꝙ ibi no. Et iō ↄ tutorē nolentē venire ad ꝓſequendā cām proditū eſt remedium, ꝙ habuiſtis in l. eum qui res. ſ. de procu. Ex p̄dictis hēs vnum caſum, qñ minor fuit defenſus ab initio, nō in fine, qd iuris ſit. Quęro † qd ſi minor nō ſit defenſus ab initio licet in fi. ſic certe ſnīa eſt nulla, qa legitime nō fuit inchoata cū ſua pſona, vt l. momētaneæ, ſ. q legi ſ ſo. & vide gl. Et ſm hæc hēs ſm caſū. Tertio caſu, qñ minor nō fuit defenſus neq; ab initio neq; in ꝓceſſu, iſte caſus eſt indubitabilis, vt hic. luata p̄dicta gl. q̃rit ď qōne notabili. † qd ſi ab Initio tutor fuit in cā, poſtea in ꝓceſſu ñ fuit, nec fuit citat⁹ minor cū alio eius curatore forte ad illā litē an valebit ſnia? Gl. vᷓ dicerᷓ, ꝙ ſic, vt l. ſi minor, ff. ď bon. auth. iud. poſ. vbi minor hēns curatorē p̄t venire cū alio defenſore. Doct. non examinant iſtud plene. Bᷓ fateor, ꝙ ſi tutor inchoauit ĩſtātiā minor ipſe cū alio legitimo adminiſtratore pōt ꝓſequi, qa ipſe habet vtile ius inſtantię, ideo ſi ipſe citatus voluit cōparere optime potuit & valebit proceſſus, ſed ſi ipſe noluit ↄparere, ꝓceſſus factus ↄ eū non valet, quia non potuit ipſe inuitus citari ad illam inſtantiam, vt l. procu ſ. de proc. & ibi dixi vobis, & ita cōſueuit dicere do. Lamb. de Rampo ꝙ intelligiᷓ qñ ab initio ſolus tutor inchoauit cām, ſecus ſi ĩchoauit pupillus authoritate tutoris, qa tunc iſta gl. ꝓcederet ſimpliciter, vt l. j. §. ſuffic. t, de adm. tu. Quæro vltimo, quia hic fuit facta mentio de ſententia nulla, & ea quę ſcinditur per reſtitutionē, † quid ſi in libello dicatur dico ſententiam nullam, & ſi qua eſt appello, an valeat? Dico, ꝙ ſic, vt c. audi tis extra, de reſti. in inte. Dixi in l. 1. quādo ꝓuo. nō eſt neceſ. &c.

LEX V.

1 *Reſtitutio aduerſus ſententiam latam contra adminiſtratorē minoris quando detur.*

2 *Reſtitutio in integrum quando competat, vt habeat locum aliud remediū, puta appellationis.*

3 *Remedium extraordinarium quando plenius per ipſum ſuccurritur, concurrit cum ordinario.*

4 *Minori an currat tempus ad appellandum.*

In rem pupilli. a Clariſſima eſt. Bᷓ dicit, eodē † mō reſtituiᷓ minor aduerſus ſnīam latā ↄ eius adminiſtratorem, ſicut contra ſeipſum. h. d. Opp. de l. ait p̄tor, in prin. ff. de min. vbi datur reſtitutio de eo. quod geſtum eſt cū minore, ſed hic non geſtū cum minore, ergo, &c. Rñ. immo cū ipſo minore eſt geſtum qñ geritur cum eius tutore, vel curatore, & ꝓbatur in hac l. Simile videbitis i l. 3. §. ſi procurator, ff. ꝙ qſq; iu Sed ſi dicis iſtud nō eſt verum proprie, ſed improprie, vt l. 1. §. deieciſſe. ĵ. de vi, & vi arma. Ego rñdeo, ꝙ immo ꝓprie geriᷓ cum minore, qa iſte eſt actus licitus, & ſic a tutore, vel curatore neceſſario fit, & neceſſario vᷓ fieri recte cum ipſo pupillo, ſicut dicimus de eo, q ꝑcutit aliquē cū pila vel ſagina, quia vere ꝑcutit, cū illa pilla vel ſagitta, neceſſario agat, vt l. itē Męla, in prin. & §. 1. ff. ad leg. Aquiliā. Dixi alio anno plene, in l. ſed & ſi vnus, §. ſeru⁹, de iureiur. Op. de l. ſi creditor. ſ. ſi tutor vel curator interue. Sol. Aliud qñ qs ↄhit cū tutore cōtemplatione ipſius, aliud qñ ↄ eū ſimpliciter datur ſnia, quia tunc ſnīa mandareᷓ executioni ↄ pupillū, vt l. 4. in prin. & §. j. ff. de re iud. & l. Plautius. ff. de ꝓcura. † merito hic minor reſtituitur. ĵ Item op. reſti. in inte nō habet locū, vbi ↄpetit aliud auxiliū, vt l. in cauſæ, la 2. ff. de minori. Sed ille qui ſuccumbit, habet remediū appellationis de iure communi, ergo vᷓ ꝙ de neceſſitate reſtitutionē non habeat. Dicūt quidā ꝙ hic loquiᷓ, qñ erant elapſa tempora appellationis. Quod an ſit verum examinabitur incontinenti, tamen quantū ad ꝓpoſitum gl. ſo n. al o mō, quia reſtitutio tribuit plus quam tribuat appellatio, nam ſi per appellationē quis habet neceſſe adire maiorē iudicem, quod non habet neceſſe per reſtitutionē. Pręterea, p appellationē non poſſet quis reſtitui ad exceptionē dilatoriam, vt l. ita demum ſ. de proc. ſed per reſtitutionē ſic, vt l. minor 25. an. omiſſam, ff. de mino. Præterea, hoc probaᷓ in l. 1. ſi ſępius in inte. reſt. poſtu. Not ergo ex iſta gl. vnam limitationem b bonam & notabilem, ꝙ illud quod dᷓ, quod † extraordinarium auxilium nō ↄcurrit cum ordinario, eſt verum niſi extra ordinarium ſit magis plenū. Tene mēti totā iſtam glo. Ad illud autē quod dᷓ, ꝙ tempora appellationis non currunt minori. op. ĵ. in quib. cau. in inte. reſti. non eſt neceſ. l. ſi. Dicunt quidam, † fateor ꝙ hodie tp̄s annullādi non currit minori, per illam legem. Alij dicunt ↄrium, ꝙ fauore iudiciorū iſta tēpora currant minori. Simile. ĵ. de iud. l. ꝓperandum. §. ſi. Habuiſtis no. in l. vlt. ſ. ſi tut. vel curato. interue. in hoc reſidet gl. Contra gl. vᷓ tex. in l. ſi præſes. ĵ quomodo & quādo iudex. Pręterea vᷓ ratio, ideo ti. in l. properandū, in ſi. currit tēpus inſtantiæ, quia parat modicū pręiudicium, cū actio firma remanet, vt no. d. l. vlt. ſi tutor vel curator, interue. ſed tempus appellationis non ſolū aufert inſtantiam, ſed etiā aufert totā cām. Quid dicemus? Breuiter poſſumus ſic dicere. Si minor nō habet tutorem, tempora appellationis non currunt, vt d. l. ſi pręſes. ĵ. quomodo & quādo iud. ſicut non currunt abſenti, nec ignorāti, qa iſta cōputātur a tempore ſcientię, vt vidiſtis in l. ab eo. ĵ. quomō & quando iud. ſed ſi habet defenſorem, & non appellat, ſeu nō ꝓſequitur, tunc currunt iſta tempora. Ita loquiᷓ iſta gl. Sed ſi dicas ꝙ per lapſum iſtorum temporum amittatur cauſa, cē cedo, tamē fauor iudicij requirit vt iſta tempora labātur, licet poſſit reſtitui, vt in Auth de hęr. & fal. §. pupillus. Contra hoc tamē facit gl. quę eſt in d. l. ſi pręſes, quomodo & quando iudex, ſed illā potes intelligere, ꝙ contra minorem indefenſum non pōt ferri ſententia a iudice, vt dixi ſ. l. proxi. ſed per lapſum inſtantię a iuse ſic. Vide gl. tuam, & no. eam, & perpetuo tene menti.

ADDITIONES.

a Barb. In rem pupilli. Quod appellatione pendente poteſt peti in integrum reſti. remittit Arch. 87. diſt. c. religioſum, & hoc ēt dicebat do. Ho. hic, & alle. l. 3. de appella. & facit, quia poterit peti in principali cauſa, arg. Imperator, § poſtq̃, vt leg. nom. cau.

b Pom. Limitationem Vide Bar & alios ſcribentes in l. in prouinciali. §. 1. ff. de operis noui nun. & vnum verbum Rom. conſi. 150. in uer. 3.

Si aduersus venditionem. Rubr.

LEX PRIMA.

SI minor. Iurm de non veniendo ꝯ restonē. impedit eā postulari.h d.Op.de l.nō dubiū.i fi. ꝯ.de leg. Huius timore hæc lex variaē duob mod. Vno mō fm Mar.q dicit, ꝙ hæc lex loqt gñalr, siue decretū iudicis interuenit, siue nō. Nō ob.l.ꝯr.a, qa loqi i ꝯctu perpetuo prohibitiuo, sed alienatio rei minoris in quibusdā casib. reperit pmissa, iō firmaiur iuro. Bulg. fuit in ꝯria opi qa l.non dubiū, loquit, qñ ꝯctus est nullus ipso iure, vñ iuro nō firmaē, & pars pōt agere ex iure sibi ꝯpetenti, nec hēt hoc necessario īpetrare a iudice, vñ iudex nō est author piurii: hæc lex loquit, qñ ꝯctus est validus, qa decretū interuenit. Vñ hēt necesse petere restonē in inte. vt possit agere, q̄ sibi iudex denegat, ne possit restitui, ne sit actor piurii, iō Bulg dixit pelegātia verba, vt hic hēs in gl. Ista opi. esset vera iure Codicis, tñ supuenit auth. sacra, q̄ est noua ꝯstitutio Imperatoris Frederici. & approbauit opi. Mar. vt ēt si sup ꝯctu inualido iureē, nō possit minor venire ꝯ, fm opi. cōem, licet qdā ꝯ, vt dicemus sup d auth. Op.s.de trāsac.l.si ex falsis Sol. ibi interuenit dolus aduersarii. Op de l.fi.ī.de nō nu.pe. Sol. Ibi iurm hēbat ī se tacitā ꝯdōnē, hic nō hētis alia. Cętera dicemus in auth. sacra, &c.

AVTHEN.

1 *Iuramentum est triplex, & quando obliget, & de quo loquatur hac auth.*
2 *Contractus quibus ex causis fiat inualidus,*
3 *Dispositio huius auth. habet locum in contractu inualido,*
4 *Hac auth. fuit facta tempore Glossatorum,*
5 *Imperator Fredericus approbat opi. Martini.*
6 *Sacramentum proprie est sacra rei signum, & hic ponitur pro iuramento.*
7 *Iuramentum an præstetur corporaliter.*
8 *In illis casib. in quib. hēt locū lex interpretata, hēt locū ēt lex interpretans.*
9 *Impubes proximus pubertati obligatur iuramento.*
10 *Iuramentum, an apponatur in ipso contractu, vel postea quandocunque, vel prius nihil refert.*
11 *Dictio, super, quid significet.*
12 *Quando iuratur extra contractum, an requiratur præsentia aduersarij.*
13 *In pendentibus a sola voluntate vnius, non requiritur præsentia partis.*
14 *Iuramentum præstitum per minorem super contractu inualido, alia ratione quam minoris ætatis, an validet contractum.*
15 *Statuto stante, ꝙ nullus contrahat cum minore sine consensu consanguineorum, si minor contrahat, & iuret, an possit contrauenire.*
16 *Iuramentū præstitū per minorem, an impediat restitutionem in integrum.*
17 *Iurm interpositū sup facto extēditur ad oē ius, qd descendit ex illo facto.*
18 *Dispositio huius auth. an habeat locum etiam in contractibus, in quibus ex vna parte tantum oritur obligatio.*
19 *Dispositio huius auth. est fauorabilis, & extenditur. & nu. 20.*
21 *Si iurat aliquis generaliter non venire contra aliquem contractum ab eo celebratum, an habeat locum hac auth.*
22 *Hac auth. habet locum etiam in iudicijs.*
23 *Item habet locum si minor vendat rem alienam.*
24 *Dispositio huius auth. vt habeat locum sufficit quod ponantur verba in contractu, quæ importent iurauit non retractare.*
25 *Inuiolabiliter custodiri, quomodo dicatur.*
26 *An hac auth. hēat locū, quādo minor est deceptus vltra dimidiā iusti ptij,*
27 *Iuramentum interpositum per metum non obligat.* (remissiue.

a Sacramenta. a Ista est noua ꝯstō Frederici, & hēt multū altam, & vtilem mām, & ego tractaui de iuro plenissime in l.si quis pro eo. in prin. ff de fideiuss. vbi tractaui de oīb. iuris, nisi de eo, ꝙ a minore præstatur, de quo hic dicā, quia hæc est sua mā. Et primo loquiē de iuro īterposito sponte. Scdo de iuris interpositis vi. Scda ibi, per vim aūt. Iac. Columb. glossauit istā auth & ponit multa, & īfinita. Gl. bñ ponit q̄dā subtilia D Rof. ꝯmērauit istā ꝯstōnē, & ponit eā inter Senatusconsulta. & ibi dicit multa bona. Ego dicā vobis, q̄ sunt magis quotidiana & vtilia. Et vt intrē gl. op & vr ꝙ iurm nō sit obligatoriū, nisi in liberto, vt l.iurisiurandi. ff de ope. lib. l.fi. de lib. cau. & l.si quis

1 pro eo in prin. ff de fideiuss Huius timore dēs scire, † ꝙ triplex est iurm. Quoddā est obligatoriū, vt si qs vult se obligare iuro, nullo alio pcedēte, vel sequēte ꝯctu, & tūc iurm nō est obligatoriū, nisi in liberto, vt l.nō dubiū. in fi. gl. fi. s. de legib. Quoddā ē iurm litis decisoriū, qñ iuraē sup aliquo, d hoc loqt ti. de iurein. ff. & C. & de hoc nō loqi hæc auth. Quoddā est iurm ꝯfirmatoriū alicu-

2 ius ꝯctus, de illo loqi hęc auth. Ita dēts scire † ꝙ ꝯctus fit inualid⁹ multis ex causis. Qñq; fauore publica utilitatis, qñq; qa ꝯ bonos mores, qñq;, qa nō seruaē solēnitas qñq;, qa lex sibi nō assistit, & multis aliis ex causis, vt hēs Inst. de inu. stipu. De oīb. istis non loquiē hęc auth qñq; ꝯctus est inualidus rōne minoris ætatis, & de hoc tm̄ loqiē hęc auth. His pmissis iterū op. ad hanc auth. s. de leg. l.nō dubiū. Dñt qdā, ꝙ hæc auth. corrigit illā legē. Alii dñt, & hāc opi. tenēt oēs Vltra ꝙ ista auth. non corrigit legē ꝯtriam, nam hic loqiē, qñ iterponiē sup ꝯctu inualido. Dicit.n. sup ꝯctib. rerū iuarū, lex ꝯtria loquitur sup ꝯctu inualido, & fm hoc ista auth. uenit ad l. C addendo, nō corrigendo. Gl. vr dicere, ꝙ ueniat corrigēdo, † ꝙ si interuenerit super ꝯctu inualido, quod illū ꝯfirmet. Et hāc tenent oēs, & ꝯsuetudo approbat, & ego credo, ꝙ sit verum. Nā

4 † ista auth fuit facta tpe nostrorum Glossatorū. Et audiui † ꝙ Im-
5 perator Fred. ex certa scia sciēs istas opi approbauit opi. Martini, ita referūt Doc. antiqui Venio ad q. dr hic sacra. Quæro, quid est hoc dictū sacra? Rñ. dēs scire, ꝙ hoc vocabulū hic poni impro-
6 prie † quia sacrm proprie est sacræ rei signum, de quo loqiē ti. extra de sacra non reiteran. sed hic poni sacrm, hoc est iurm. Quę-
7 ro circa istud † verum sit necesse, ꝙ sacrm præsteē corporaliter? b
b Vr ꝙ nō, quia auth. simplr loquit. In ꝯtrium vr ꝙ sic, vt l.1. huma
8 tit. q̄ hoc probat. Nā † in quib. casib. hēt locū lex interpretata, i his hēt locū lex interpretans, vt in Auth. de filiis an̄ dotalia instr. natis. Pro hoc vr tex. in l.si alterius. ī si min. se ma. dixe. Et hoc de iure ciui. cōiter teneē Ego credo, ꝙ Canonistæ teneant alr. Sequiē in tex. puberū. Quæro quid si iurauit pupillus seu impubes? Gl di-
9 cit, ꝙ nō tenet. arg. l.qui iurasse. de iureiu. Doc. cōiter tenēt, ꝙ † si impubes est maior infante proximus pubertati, ita ꝙ in eū cadat
c delictum, tunc obligetur iuro. c vt l.impuberē. ff. de fal. & de fur. l. impuberem. Sequit in tex. spōte facta, dicit spōte, ad drīam eorū, q̄ interponunē per vim, vt videbitis. Sequiē in tex. super. Quęro,
10 qñ dēat interponi istud iurm? † Rñdet gl. siue in ipso ꝯctu, siue
11 postea qñcūq;, siue prius. No. significationē istius dictionis, † su-
12 per, ꝙ non requiritur, ꝙ in ipso ꝯctu fiat. Sed q̄ro, † an qñ iuraē extra ꝯctū, reqraē pñtia aduersarii? Vr ꝙ sic, vt l.certum. §.si qs. ff. de confess. & de iureiu. l.3. in prin. & hoc multi tenent. Contrariū
13 puto, † nā in actib. qui dependēt ex sola voluntate unius, nō reqritur partis pñtia, vt in ratihabitione, vt l.Pōponius scribit. de neg. gest. Itē in aditione hrditatis, quę solo aīo aditur. sed iurm, de quo hic loquiē est solum ꝯfirmatorium. & tñ sicut ratihabitio potest fieri parte absente, ita istud iuramentum. Sequitur in tex. ꝯctib.

ADDITIONES.

a Barb. Sacramenta. Adde consi. Io. de Im. 68. pro gl. vide hic Io. de Im. in cōs. 121. vide Bar. in consi. 108. incip. Nar. de Tuderto. vbi distinguitur, an iuramentum sit de præterito. vt no. in ista auth. an futuro. & vide Bar. consi. 163. incip. Quæro, dicit statutum. vbi omnino vide all. c. 2. de maio. & obed. & loquitur etiam de contractu simulato. v de Bar. in consi. 177. incip. Prædicto puncto. vi de Lud. Ro. consi. 12. inci. Viso facto proposito.
Adde. An hæc auth. habeat locum in donatione, & vide Fran. de Are. in ca. in præsentia de proba. & Mod. repetentes, hic.
Pom. Sacramenta. Limita istum tex. quod iuramentum non confirmat contractum vbi in eo argueretur dolus. Ita Anch. in consi. suo 176. inci. In sup. dicta concessione. & in consi. 88. & in consi. 340. & ad auth. vide Bar. consi. 98. & Io. de Imo. consi. 2. & consi. 156. & Ale. 42. vol. 1. & Anch. in c. canonum statuta. de cōst. 38. & Are. 74. vol. 3. & Ale. 53. vbi ponit, an ista auth. haberet locū vbi interueniret enormis læsio. & an in cōtractu donationis, authoritas curatoris, & aliæ solennitates requisitæ a iure cōi municipali, & ibi an peti posset absolutio a tali iuro. & 21. in fi. vol. 5. ubi ponit, quod si iuramentum esset præstitū a tutore pupilli, vel alio administratore. & Ro. cons. 437. vbi ponit remissiones. & Soc. cōsi. 60. vbi ponit, an hēat locū in Iudæo, & limita istam authē. vt non procedat in prodigo iurante super contractu ēt cum authoritate curatoris, ut per Ale. post alios reprehendentem Bar. volentem contrariū in l. 1. in fi. ff. de cur. & in l.is cui bonis. ff. de ver. obl. & idem tenet Bal. sibi contrarius in c. 1. in §. item sacramenta, vlt. ver. in ti. de pace. iu. fir.
Paris. Sacramēta. An dispositio huius auth. procedat in enormissima læsione. vide Ale. consi. 42. Vide ēt Io. consi. 125. vbi etiam late ponit de materia iuramenti. Et an in casu huius auth. possit peti absolutio a iuramento, de quo vide Ias. hic late. Vide etiam late de materia Ale. cōsi. 365. vbi ponit, an & qñ possit peti habilitatio. & an in ea requiratur citatio partis, de quo vide in consi. 538. vbi alia ponit. Item no. ꝙ ista auth. nō corrigit leges antiquas loquentes de iuro assertorio, prout est in l.si alterius, inf. si minor de maior. dixe. vide do. Fran. cōsi. 74. Itē an ista auth. procedat in impubere doli capace, vide Pau. cōsi. 225. vbi ēt ponit si non tenetur seruare, qua actione rescindat. Itē in materia huius auth. vide Bal. in c. 1. §. item sacra. de pace iura. fir. Item an habeat locum in donatione, uel enormissima læsione, uide Fel. in c. in præsentia, extra de prob. Vide omnino late Per. de Anch. cōsi. 330. concludentem posse contrauenire iuro per minorem præstito rōne euidentis iniquitatis, & læsionis. Vide ēt late Barb. cōs. 6. vol. 4. Item an minor, qui iurauit, excludatur, quando possit rōne enormissimæ læsionis contrauenire, & dicere contractū nullum; vel petere, vt rescindatur beneficio l. 2. inf. de rescin. vē. vel rest. in inte. & an sit necessaria absolutio a iuro, vide latè Com. consi. 186. inc. Vr prima fronte, vbi concludit iurm non obstare. Rōnes vide per eum, qui loquitur ēt si interuenerit decretum iudicis in alienatione. Item de habilitatione, an sit necessaria, & ꝙ aliud sit, qñ iuratur super aliquo certo, aliud qñ iuraē non cōtrauenire laudo. uide ad Bar. in l.societatem. §. arbitrorum. ff. pro soc. Item pro eo, qd dictum est, an rōne enormissimæ læsionis possit minor venire contra contractum iuratum, vide late do. An. consi. 45. concludentem, quod sic, incip. d. honorabilis & peritorum. qui etiam loquitur, quando renunciaret minor cuicumque auxilio sibi cōpetēti, prout ēt loquitur Com. de quo sup. quia rōne enormissimæ læsionis præsumitur fraus, & deceptio, qua præsupposita iurm non ligat, vt hac auth. Vide ēt ibi ad fi. illius consilii, quæ ibi notabilia verba circa declarationem huius auth. quomodo iurm sit seruandū. Itē quod rōne enormissimæ læsionis non obstante iuro possit contrauenire, uide ēt Ale. in l. stipulatio hoc modo concepta. de ver. ob. & est cōmunis opi. sm Dec. consi. 46. & in fi. consilii. Item istam authē. repetit Pau. de Cast. Item quod iuramentum tollat restonē in inte. vide Ias. in l. sciendum, de ver. obl. Itē in materia, an cōtractus iuratus possit rescindi, maximè vbi statutum annullat etiam iurm, & psumit contractum simulatum, uide latissime Barb. consi. 6. vol. 4. & consi. 42. eo. uol. & consi. 16. uol. 3. ubi ēt dicit quod potest concedi absolutio a iuramento.
b Corporaliter. Adde ꝙ hoc fallit in episcopis, qui nō tenentur tangere Euangelia, ut decidit Rota. dec. 409. de iureiu. in antiquis, quāquam ibi referat, quod Papa Greg. XI. aliud uolebat de episcopis, qui erant in curia Romana.
c Barb. Iuro. Adde qđ hoc sequiē Abb. consi. 39. lib. 1. & dicit probari in c. Iris, in tex. & extra de spon. iuncto c. 1. de delic. puero. de quo vide ēt Cald. cōs. 8. & ibi quando quis teneatur ad obseruantiam iuramenti, per d. Card. cōs. 118. Paris. Iuro, idem sequitur Pau. dicens esse cōmunem sniam, in consi. 19. Vide Pau. de Cast. cōs. 215. de quo sup. Menoc. Soc. iun. consi. 48. nu. 37. lib. 1.

Quero. An hęc auth. loquat in ꝯctib. inualidis, vel validis. De hoc sunt opi. inter Doct. & cõiter tenet, ꝙ hæc auth. loquat tã de ꝯctib. validis, quã de inualidis, vt s. dixi. Tñ ad vnum est aduertendũ, ꝙ hæc auth. solũ loqr, qñ ꝯctus est inualidus rõne ętatis, nã iurm facit eũ uideri maiorẽ p istam auth. a Si 14 ergo † alia rõne ꝯctus esset inualidus, iurm pstitũ a minore simpłr nõ validaret istũ ꝯctũ, nisi vltra adiuceret, qa iuraret nõ venire ꝯ rõnẽ ætatis minoris, vel alia quacũq;. nã ex eo, ꝙ iurat non venire ꝯ rõne minoris ętatis, hr pro maiore, ex eo, ꝙ subdit, vel alia quacunq;, hr pinde ac si maior iuraret. Vñ in casib. in qb. iurm maioris ꝯfirmaret ꝯctũ, & hic ꝯfirmabit. in casib. in quibus iurm maioris non ꝯfirmaret, nec hic ꝯfirmabit. Et iõ pono q. de 15 facto, † p multas ciuitates Italiæ sunt statuta, q̃ dñt, ꝙ nullus audeat ꝯhere cũ minore, sine pñtia ꝯsanguineorũ, & sub certa pęna, minor ꝯhit, & iurat nõ ꝯuenire rõne minoris ętatis, vel alia, vtrũ possit venire ꝯ? Aduocati cõiter dicerent, ꝙ non, qa istud statutũ nõ pt facere, ꝙ minor veniat ꝯ iurm suũ, nõ n. hoc pt facere Impator, iõ l. nõ dubiũ. s. de leg. corrigit p c. cũ ꝯtingat. ex de iureiur. Ego dico ꝯ, nã ista auth. & c. cũ ꝯtingat. loquunt qñ ꝯctus est ꝓhibitus fauore iuris, merito iurãdo tollit eius fauor. Nõ n. ꝓhibet aliquis emere a minore, nec minor prohibet vendere a lege, sed dicit, ꝙ nõ valet si factu, vñ lex nõ assistit huic vẽdõni, nec ꝓhibet psonã ꝯhere. sed si qs facit ꝯ p̃ceptũ l. peccat mortaliter, vt ex de ma. & ob. ca. 2. q ñ obedierit Principi, morte moriet. Et alibi dicit Pa. ad Ro. 13. Oĩs aĩa subdita sit principi, & j. seq. Et q voluntati eius resistit, volũtati Dei resistit, & dãnationem sibi acqrit. Cũ ergo supior, populus, vel Pinceps hoc p̃cipiat, si quis facit ꝯ legẽ, peccat mortalr. Sed iurm interpositũ sup peccato mortali, nõ est obligatoriũ, vt in c. 2. ex de pac. li. 6. & eo. lib. d re in c. nõ est obligatoriũ. ergo manifeste ꝯcludit, ꝙ tale iurm non obligat, & iõ verba statuti sunt diligenter inspicienda, vtrũ ꝓhibeant personam ꝯhere, vel ꝓhibeant ꝯctum valere, ꝙ tene menti.b Quero, vtrũ p tale iurm simpłr p̃stitũ impediat minor † petere restõnẽ i inte.c Repit, ꝙ Dy. ꝯsuluit, ꝙ nõ ꝓhibet petere istõ nẽ, & do Cy. hoc refert in l. j. de res. vẽ. Rõ hæc est sm eũ, qa nemo vr renũciare ei, de quo nõ cogitauit, vt l. mr. ff. de inof. testa. Sed minor nõ cogitabat sibi ꝯpetere restõnẽ, ergo ei nõ vr renũciare, & iurm nõ porrigit ad illud de quo nõ est cogitatũ. vt l. fi. ff q sat. cog. & l. fi. in pri. ad M. tre. & l. fi. de nõ nu. pec. & s. de trãs. l. si ex falsis. Est ergo necesse tm, ꝙ dixi, ꝙ certificet d bñficio restõnis, quale sit, q. cq. d dixerit Cy. cõiter seruat ꝯriũ, ego ꝯsului ꝯ 17 riũ.d nã sufficit quẽ cẽ certũ iurare sup facto, tñc † n. illud iurm extendetur e ad omne ius, ꝙ descendit ex illo facto, vt l. si duo. §. si quis iurauerit ff de iureiur. & est tex. s. e. l. j. si bñ intelligat.

18 Quæro, vtrũ hęc auth. hẽat † locũ i ꝯctib. f in qb. ex vna tm pte orit oblo. Quidã, ꝙ nõ, gl. ꝙ sic, vt hẽs in gl. qa p̃dicti ꝯctus appellant, vt l. si donationis. s. ꝙ met. cau. & l. si qs, de p̃scr. 30. an. Plus dicit Rofr. ꝙ si iuret sup aliquo turpi ꝯctu, siue super actione psonali, siue reali, sup quacũq; oblone, ista auth. hẽt locum, & sic olim nomẽ ꝯctus latissime accipiebat, sicut in l. ꝯctus. de si. istr. de iud. l. oẽm oblonẽ. Pro eius decłone hẽmus videre, vtrũ ista 19 auth. † sit fauorabilis, vł odiosa, qa aufert minorib. bñficiũ suũ, & hoc est verũ respũ rerum corporaliũ, sed non respũ aĩę, q̃ præferenda est cunctis reb. vt s. de sac. san. ecc. l. sancimus, qa dr fauorabilis. g Fauet n. ne qs in periuriũ incidat, si fauorabilis, ergo extendẽda, vt l. eum quidam, ff. de lib. & posth. & sic omnes p̃dictos 20 ꝯctus ꝯprehendet. Quęro qd si iurm iterponat † sup distractu. i. sup aliqua quietatione? Gl. in l. qd ergo. §. j. ff. de ꝯria, vel vtil. ac. 21 tut. dicit idẽ, ꝙ iuro firmat. Quæro, qd si † iurat gñalr, nõ venire ꝯ ꝯctũ celebratum ab eo? Gl. ar. hic p. & ꝯ. Certe ista opi. residet in eo, ꝙ dixi s. an tpe iuri reqrat pñtia aduersarii, uel nõ, & tenuit, ꝙ non requiritur. Eadem rõne vr, ꝙ tale iurm gñaliter præstitũ dẽat valere, & ẽt in oĩb. ꝯctib. præiudicare. Quæro, quid in 22 iudicijs, vtrũ possit minori interesse cum iuro. In gl. sunt opin. Br puto, ꝙ sic, & sic cõiter tenet, quia in iudicijs quasi ꝯhit, vt l. 3. §. idem scribit. ff. de pec. In cõtrarium facit, quia iudicium redditr in inuitum, vt l. inter stipulantem. §. j. de ver. ob. & auth. ista loqnit qñ iurm pręstatur sponte. Br dic, licet iudiciũ reddat in inuitũ, tñ iurm nõ fuit exactũ ab inuito, merito hẽt locũ ista auth.

23 Seqt in tex. rerũ suarũ, qd si minor vẽdidit † rẽ alienã? Rof. examinat hic istud multũ bñ, & dicit, ꝙ hæc verba, meũ, tuũ, suũ, & alterius, requirũt etiam, ad aliquẽ rẽ iure dñii ptinere, vel quasi, vel alio iure, vt l. 2. de cõdi. insti. & l. 2. ff de reli. Tamen hoc dẽt intelligi sup ꝯctib. rerũ suarũ, hoc est, sup ꝯctibus obligationum suarũ, vnde licet res sit aliena, si tñ oblo est sua, hẽt locum ista authen. Seqt in tex. nõ retractandis. Quæro, vtrũ de necessitate 24 dẽat poni in instro illud verbũ, ꝙ iurauit nõ retractare? Rof. dicit, ꝙ nõ, qa sufficit, ꝙ ponat verbũ æquipollẽs, ut qa ꝓmittit p̃dicta seruare, vel ꝯ p̃dicta nõ venire, vt vidistis in l. j. s. Facit, ꝙ dicimus in re iudicata, vt j. de sen. l. p̃ses. & ff. de re iu. l. in summa. 25 Seqt in tex inuiolabiliter custodiant. Quæro † qũo custodient. dicit gl. ex tali ꝯctu dabit actio, & exceptio, vt l. statuas. de acquir. rer. do. ꝙ tene mẽti vbicũq; lex p̃cidit aliquid, ex quolibet eius statuto dat actio & exceptio. Quærit gl. quæ actio dat, Gl. dicit, & 26 bñ, & dic, vt in ea hẽs. Quęrit gl. qd † si minor est deceptus vltra dimidiũ iusti ptii, an hẽbit bñficiũ. l. 2. de rescin. ven. Gl. tangit hoc plenius in l. 2. de resc. ven. & ibi dicã. Seqtur in tex. p vim aũt & c. h Ex isto si. no. † ꝙ iurm interpositũ h per metũ, nõ obligat nec recurritur ad exceptionẽ, i licet alias detur actio, quod met. cã, & c.

ADDITIONES.

a Meno. Istam Auth. Soc. iun. consi. 48. nu. 19. lib. 1.

b Tene menti. Adde ꝙ Pau. de Ca. dicit, ꝙ considerationes Bar. non sunt bonę, & se plures consuluisse contra opi. Bar. de quo per ipsum consi. 205. & 147. per do. Car. consi. 35. & consi. 37. & consi. 46. & consi. 111. per Bal. cons. 79. & 229. & 369. lib. 5. & cons. 143. lib. 1. & cons. 174. lib. 3. & cons. 64. lib. 4. & Pet. de Anch. consi. 343. Abb. cons. 11. alleg. 39. lib. 1. & cons. 7. lib. 2. Ro. cons. 12. & melius cons. 437. Fed. de Sen. cons. 227. Ang. cons. 160. An. Sic. cõs. 54. li. 2. Alex. cons. 27. lib. 1. & 229. vol. 2.

c Pom. Rest. in inte. Habes tñ limitare istã auth. ex dictis Doct. in l. is cui bonis. ff. de ver. ob. dum reprehendit Bar. qui volebat in l. 1. in fi. de cura. fur. & in d. l. is cui bonis. per do. Ale. ꝙ illud, quod dr quod prodigus iurans super cõtractu non tenetur ad eum obseruãdum, non procederet quoties iurasset auth. ore curatore. Oppositũ vltra Doc. in superiori loco tenuit ipsemet Bal. sibi cõtrarius, in c. ex parte. extra de consu. vt non habeat locum quoties daretur curator minori pp malos mores, quia tunc dato millies ꝙ iuraret super contractu, curatore authore. tñ nõ teneretur ad eius obseruantiam, & tenuit hoc expresse Bal. in c. j. §. item sacramenta, in vlt. verbis in tit. de pa. iur. fir. ex quo ẽt põt colligi, & fuit consideratio Tort. in d. l. is cui bonis, ꝙ talis minor, cui esset datus curator, propter malos mores non posset testari, iuxta. §. prodigus, quibus non est permis. fac. test. Inst. & l. is cui bonis. ff. de test.

Menoc. Alciat. decisio. 322. approbat Bar. hic.

d Pom. Consului contrariũ. Adde, quod est in consi. 77. & vide Barb. consi. 52. vol. 2. Ant. de But. cons. 46. & Ale. 115. ad fi. vol. 2. & 54. ad fi. vol. 4. Barb. 16. vol. 4. vide ẽt Bal. in c. ex rescripto. de iureiu. & in c. peruenit primo. eo. tit. de pac. iur. fir. §. item sacramenta. in fi. & Pau. de Cast. cons. 70. & Alex. 80. vol. 5.

e Extendetur. Adde quod Bal. cons. 134. li. 4. intelligit hoc verum, qñ in aliqua parte instrumenti est facta mentio ætatis, de qoo ẽt vide eius consi. 40. lib. 5. & cons. 4. & 48. lib. 3. Io. And. in add. ad Spe. in tit. de renun. § 1. ver. cui autẽ.

f Men. In contract. Dec. cõs. 638. nu. 5. ꝯtẽt cõem cũ Bar. & i donõne locũ hẽ.

g Pom. Fauorabilis. Et per hoc, quod in his, quæ tendunt in fauorem aĩæ licita sit fieri extensio, vide Bar. cons. 56. vol. 2. & Ro. cons. 285. in fi. Imo. cons. 1. & cons. 123. & ꝙ tendentia in fauorem animę debeant extendi, facit gl. in l. oẽs dies, in ver. Apostol. ex. j. de fer. & no. plene per Ale. cõs. 60. in 2. vol. & vide gl. in l. omnes dies mei. & Gem. in c. 1. de temp. ord. in 6. vide etiam Ale. cons. 63. vol. 4. & cons. 99. e. vol. Fel. in c. translato. de consti. & in c. cum aut. de proba. in c. in præsentia. eo. ti. & in c. fi. de præscr. & Bar. consi. 64. vol. 1. Ad hæc etiam vide gl. ibi. & Pan. & quod ibi addidi io. referente. ad fi. de præscr. & Ale. consi. 184. vol. 2. & Barb. 59. vol. 2. Ro. 185. in fi. & Imo. consi. 1. & 123. & Alex. 42. in fi. vol. 1. & 85. eo. vol. & 125. & Are. 41.

h Pom. Interpositum. Et idem crederem si esset interpositum per dolum, per tex. in c. quamuis. de pact. in 6. & per ea quæ ponit Ale. consi. 54. vol. 5. vbi ponit, de quo dolo debeat intelligi, scilicet re ipsa, an ex proposito.

i Pari. exceptionem. Quid de iure Canon. vide & limita vt per Fel. in c. 2. extra. de iureiur. & in c. si non. in 3. col. eo. tit. in c. 2. col. pen. de spon.

LEX II.

In integrum. Minor restituitur aduersus venditiones nocuas sibi, vel tutori factas. h. d.

Si aduersus venditionem pignorum. Rubr.

LEX PRIMA.

Etiam. Aduers' pign' p̃torũ, ꝙ icipit a minore, si vẽdat, minor restituit, si graue dãnũ intercessit, vł fraudis ꝯsiliũ. h. d. Op. j. l. px. So vt ibi dicã i ꝯtinẽti, & c.

LEX II.

Rem quã. Si pignus, ꝙ incipit a maiore vẽdat, nullo mõ restituit, sed ꝯ vẽditorẽ, vel eius administratorẽ sibi succurrit. h. d. Op. de l. px. Dñt qdã, ꝙ hic creditor distraxit p̃re viuẽte, ibi eo mortuo. Hoc reprobat p finẽ, vbi agit ꝯ tutores. Alii dñt, ꝙ hęc lex determinat p p̃cedẽtẽ, ꝙ nõ ꝯpetit restõ, nisi sit enorme dãnũ, vel fraudis ꝯsiliũ, vt s. ꝓx. & l. 2. j. de præ. mi. Sed istud vr ꝯ hãc l. ibi, nõ bona fide, & c. vñ volẽtes sustinere, dñt ꝙ hic fraus nõ fuit participata cũ emptore. Et istã opi. tenuit Bul. Alii, vt Io. dñt, ꝙ reqrit vtrũq;, copulatiue. s. enorme dãnũ, & fraudis ꝯsiliũ. Tenet dñt, & istud dt Azo, ꝙ nullo mõ restituit minor qñ pign' cępit a maiore, & lex ꝓxima loqtur, qñ cępit a minore. Ista opi. plus placet, sed qa nõ ẽ pfecta, iõ aduerte. Qñ pignus cępit a minore, si qdẽ fuit pign' p̃torũ minor restituit, si interuenit fraudis ꝯsiliũ, vel enorme dãnũ: ꝓ paruo n. dãno ñ restituit. s. l. px. & de p̃di. min. l. 2. & de mino. l. ex cã. in prin. Si vero cępit a minore pign' ꝯuẽtiõale, & tũc minor restituit ꝓ paruo dãno, ñ ꝓ minimo. vt l. Scio. ff. de in inte. est. Si vero cępit a maiore hic aduerte, si qdẽ vẽdõ sit ex pacto habito cũ defuncto, nullo gesto cũ minorẽ, minor nõ restituit, vt hic. & l. Aemili'. ff de mino. & l. apud Iulianũ. §. 1. ff. qb. ex cau. in pos. ea. Rõ, qa verba edicti dñt, de eo ꝙ cũ minore gestũ erat, sed hic nihil est gestũ cũ minore, ergo & c. Si vero ẽ aliqd gestũ cũ minore, aut qa iterpellauit eũ, & ex mora ei' sũ ꝯsecut' ptãtẽ vẽdẽdi a l. vł aliqd aliud feci i alia mã, tũc ipse posset ipetrar restõnẽ i ĩte. qa cũ eo ẽ gestũ aliqd, vt l. cũ fili'. § i hac. ff. de ver. ob. Istã distĩctionẽ tãgit gl. i l. si cũ militarib. j. de rest. mili. Prędicta vera, qñ minor ñ restituit ex edicto d minorib. sed si velet restitui ex edicto ex qb. cã. ma. ex cla, si qua mihi cã iusta videbat dicẽs, se ignorasse ꝯctũ p̃ris sui, & pp ei' ignorãtiã ẽ decept', & iõ petit restitui, ꝙ pt. Ita tenet gl. in d. l. cũ fili'. § in hac. de ver. ob. Ita dicit Dy. in c. is q in ius de reg. iu. li. 6. ꝙ sicut his emphyteutæ eius q nõ soluit canonẽ p bienniũ, restituitur ex iusta causa, ita hęres patris, qui non soluit pignus ignoranter, restituitur, & c.

Si

2

Si aduersus donationem. Rubr.

LEX PRIMA.

SI quæ. Moderata nuptialis donatio, per restitutionẽ nõ rescindit̃.h.d. Istã l.intellige, ꝙ donõ fuit facta de reb. quæ seruando seruari nõ pñt nã alias regrĩt decretũ iudicis, vt valeat donõ, vt ĩ.ꝺ pd.min.l.pdia.&c.

LEX II.

Si in te. Si consensus ipso iure non præiudicat, restitutio nõ est necessaria & alias debet restitutio postulari.h.d.

Si aduersus libertatem. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Restitutio, quando detur aduersus dandam libertatem.*
2 *Consultor assumptus in causa, si consuluit aliquem condemnandũ, an iudex qui pronunciat secundum naturam consilii, uideatur condemnasse.*
3 *Iudex qui agnoscit super causa restõnis aduersus sententiam non iudicat super prima causa, sed solum sententiam rescindit, secus in appellatione.*

1 **SI post.** Aduersus libertatẽ datã nõ dat̃ restõ, sed† aduersus dandã sic.h.d.quasi totus titulus. Opp. de l.pe.ff.de rescin. ven. vbi ipso iure libertas nõ cõpetit, nisi sit impleta ɔdõ.& ad idẽ op.de l.si quis sub ɔdõne, si qs omissa cã.test. Sal.dñt quidã qđ hic fuit expssum in sñia, ne impleret̃ ɔdõ. Vel dic, ꝙ cũ a patre minoris, hoc opponeret̃, ista talis exceptio fuit tacite reprobata. Sic in l.quod in diem.§.si rõnẽ.de cõpen.& de neg gest.l.si aũt.§.si.sunt satis bonæ istæ.sol. Vel dic, ꝙ ɔ̃ria loquũtur de ɔdõne, q̃ tacite inest ex dispõne legis, hic de ea, q̃ venit ex dispõne hoĩs. Op.ĩ.e.l.si.Gl.soluit notabiliter, hic pronunciauit liberãdũ, in l.si.pronunciauit liberũ. Et vi-
a de istã gl.& no ad ea quæ dicã tibi. Facit ad qõnẽ.a Cõsultor† assũ-
2 ptos in cã, ɔsuluit aliquẽ condemnandũ, iudex ɔdẽnauit sm for-
b mã ɔsilii, an videatur ɔdẽnasse reũ. Certè non.b Aliud.n.est pronunciare ɔdẽnandũ, aliud ɔdẽnare, sicut vides hic. No. ex hac
3 l.illud, qđ dicit tex litem restaurari, &c. ꝙ †iudex, q cognoscit sup
c cã restõnis, q̃ impetrat̃ aduersus sñiamc non iudicat aliquid sup prima cã, sed solũ rescindit sñiam, & reducit partẽ ad primã istãtiã, ibi, litẽ restauri, &c. Dixi.s̃.si aduer. rẽ iud.l.r. secus in iudice applõnis, vt ĩ.de app.l.eos. Rõ est, qa applo statim cũ interponit̃, iudicatũ extinguit, vt l.1.in fi.ĩ. ad Turp. vñ iudex applõnis non hẽt primam sñiam irritare, sed solum super meritis primæ causę pronunciare, ꝙ facit pronunciando sñiam iustã, vel iniustam, vt d.l.eos.posset etiam dicere, cõdemno, vel absoluo, vt ibi dixi, &c.

ADDITIONES.

a Menoc. Facit ad quæstionem Ruy.consi.181.nu.12.lib.1.
b Certè non. Pau.de Ca.tenet contrarium.& ita dicit tenuisse Io.Falsio.& Bar.ita consuluisse, vt res potius valeat, quam pereat. Men. Vide Doct.in l.1.ff.de re iud.in fi.gl.& per Rip.in l.1.§.si quis ita, nu.2.ff.de ver.obl.
c Men. Aduersus sententiam. Afflic. deci.153. vbi limitat in casu l.mater decedens, ff.de inoff test.ubi posuit.

LEX II.

Et si minor. Etiam si minor sit dolo deceptus, aduersus libertatem non restituitur, sed ei contra dolum succurritur.h.d.in summa.

LEX III.

1 *Iudex q cognoscit ciuiliter, si reperit crimen, an poterit punire criminaliter.*

Quos retrahi. De nullitate libertatis pt quæri, nõ per in integ.restõnem rescindi.& dolus tutoris pt ciuiliter, & criminaliter puniri.h.d. Ex isto tex.dicũt quidam,
1 ꝙ †iudex, q cognoscit ciuiliter, & reperit crimẽ, pt punire criminalr tñ hoc nõ apparet utrũ eo.iudicio, vel diuerso. facit ad hoc. ĩ.de ɔd.ob tur cau.l.ꝙ eum ãdi.ff.de casũ.l.pe.de fur. l.interdũ.§.q furẽ.ff.si.regun.l.4.§.si dicani.de publ.iud.l.defuncto.& ibi plene dixi. Quęro, de quo liberto loqr̃ hic? Quidã dñt de eo, q fuit manumissus. Sed certe de illo loquit̃ lex præcedens.hic loquitur de alio liberto, qui erat curator, & passus est seruũ manumitti, &c.

LEX IIII.

1 *In causa liberali appellatur.*

In iudicio. Aduersus sñiam.qua quis pronunciatur liber. non datur restitutio, licet concedatur appel-
1 latio.h.d Opp.s̃.eo.l.1.Sol. vt ibi dixi.No.hic, † ꝙ in causa liberali potest appellari: Facit ff.de appel.l illud.la 2.

Si aduersus transactionem. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Aduersarius minoris restituti, etiam ipse restituitur ad id quod læsus est ex contractu minoris.*
2 *Transactio facta per minorem sine iudicis decreto, quando ei præiudicet.*
3 *Rectores ecclesiarum non possunt transigere, nec alienare, sine iudicis decreto & solennitate.*
4 *Actio iudicatur mobilis, vel immobilis, secundum naturam rei, quę in ea deducitur.*
5 *Si concedo tibi mea mobilia, vel immobilia, non ueniunt iura, & actiones.*

CVm in integrum. Restituto minore, vr̃ restituitur aduersarius quaten' ex ɔ̃ctu erat lęsus.h.d. Op.ꝺ l.cũ minori.ff.ꝺ min.
1 Gl.soluit vno mõ. Tu dic bñ† aduersari' ñ restituit̃, nisi ad actionẽ illã, in qua lęsus erat p illum actũ, ɔ̃ quẽ petita est restõ, secus si illã actionẽ alias amiserat, vt in ɔ̃rio. Op. Scđo, & vr̃, ꝙ ipso iure transactio nõ pˀiudicet minori, vt ĩ. de pdi.mino.p totũ.& l.si pupillorũ, in prin.ff.de reb.eo. Gl.tua valde no.dicit, distin-
2 gue, ꝙ veniebat† in actione, super qua transactum est: si quidem erat res, quæ seruando seruari non poterat, & sic poterat alienari sine decreto, valet trãsactio sine decreto. Et ita põt loq hic, alias regrei decretũ iudicis, nec alr valet, vt i ɔ̃rio, & idẽ in adulto, &
3 vide gl.tuã no. No. bñ hãc gl.a ɔ̃ fraudes, q̃ fiũt tota die p Recto-
a res ecclesiarũ, q si pñt alienare sine decreto, & sine solẽnitate. De qua dixi vobis ĩ auth.hoc ius porrectũ.s̃ de sacros.ecc. Certe nec trãsigere pñt, vt hic manifeste vides. Cõtra hoc op.ff. de reb. eo.l.3.§.ideõq; erit. Sol. Aliud in sñia diffinitiua, vt ibi. aliud in trãsactio-
b ne, vt hic. Vltimo no.b ex ista gl. ꝙ †actio iudicat̃ mobilis vel ĩmo-
4 bilis sm qualitatẽ rei, q̃ ĩ actione deducit̃, vt hic uides, Simile habes.s̃.de sacros.eccl.l.iubem'.§.sanc.& in auth.de nõ alie.§ qa vero. Facit, ꝙ no.in l.mouẽtiũ.ff.de verb.sig. Veritas est ista, ꝙ ꝓprie actio nõ est mobilis, nec immobilis, sed est tertiũ genus p se, vt l.a Diuo Pio.§.si ĩ vẽditione.ff.de re iu.& l.q̃.Tuberonis, §.si.de peculio. Sed qñ debem' actionẽ assimilare alicui, tũc ꝓcedit ista gl. qa actio assimilatur sm naturam eius, ꝙ in ea ɔ̃tinetur. Et per hoc
5 dñt Doc ꝙ† si ego ɔcederem tibi bona mea mobilia, & immobi-
c lia, ꝙ iura, & actiones nõ veniũt, qa est tertiũ genusc per se, nec est necesse hic, ꝙ alicui extremorũ assimilet̃, quia põt esse p se; & Spe.istud tenet ĩ Sp ĩ ti.de fru.& ĩteresse, & nescio ĩ quo.§.vł ver.

ADDITIONES.

a Paris. Hanc gl. Vide Ias.in l.iusiurãdũ ꝙ ex cõuẽtione, §.pupillus.ff.de iureiu.
b Barb. Vltimo no. Adde gl.dicẽtem, ꝙ computatur inter mobilia.l.si.ĩ.in quibus cau.re.in integ.non est necessaria.
c Alc.Los. Tertium genus. Adde Bar.cons.50.Spe.& Io.An.in ti.de fru.& interesse.§.1.ver.quid si debet. Et dictũ Spe.quod vult adducere Bar.est §.3.qui hic alleg.ver.sed quid si debeõ.

LEX II.

1 *Actio, q̃ tribuitur aduersario minoris restituti dicitur vtilis, & nõ directa.*
2 *Actio, q̃ tribuit̃ aduersario minoris, an restituat̃ ipso iure, vel p officiũ iudicis.*

Si ex persona. Restitutio minore restituit̃ aduersari' vt hẽat replicationẽ, si actio prima durabat, alias ad actionẽ.h.d. Op de l.ꝙ si minor, §.restõ, ff.e. Sol. Hic loqtur, qñ aduersarius minoris remisit actionẽ, q̃ dẽt restitui, quia ipsa remissione minor factus est locupletior, ibi qñ aduersarius minoris dedit aliqd quo casu restituit̃ ɔ̃ minorẽ, quaten' minor factus est locupletior Op. de l.cũ minori.ff.e.so.vt dixi.s̃.l.px. Op.d. l.q res.§.areã.ff de so.vbi actio extincta non reuiuiscit. Solu. Dñt qdã, fallit hic. Alii dñt, ꝙ actio extincta nũq̃ reuiuiscit, sm cõem cursum naturę, sed miraculose sic, sicut videm' in hoĩe. Ista lo. ꝓsupponit, ꝙ ista actio, quæ hic restituit̃ sit eadẽ cũ prima extincta, qđ est falsum vt l.alterius, ff.de in.& rat.distra. Nã restituit̃ vti-
1 lis, †vt ibi patet, & ẽt dicit hic tex.ibi tributa actio, non dicit renata actio: sed dicit, tributa.q.d.actionẽ istã dari, ñ oriri, vt dixi ĩ l.cũ mota.s̃.ꝺ trãsa.& io vr̃ in d l.alterius, ꝙ ista actio sit vtilis, non directa, ꝙ apparet esse verum, quia restituitur ex edi.prǽt. de minor.merito non potest concedere actionem ciuilem directã, sed vtilẽ, vt Inst.de bo.pos.§.quos aũt.sed si actio restitueretur a iure ciuili, bñ possit eadẽ restitui, vt l.deferre.ĩ si.de iure fis.& hãc mãm plene explicui in repetitione l.Męui'.§.duob.de leg.1.Op.& vr̃, ꝙ hęc lex sit superflua per ꝓcedentẽ. Soluit gl.imo in multis differt, vel habes in gl.ĩ solone, q̃ vide. Quęrit gl. de una quęstione,
2 vel duab. Quęro primo, †vtrũ restituto minore, sit restituta actio aduersario eius ipso iure. Quidam videntur velle hic, ꝙ sic. Alii dñt p officium iudicis. Circa, qđ vide gl.quã tene menti. Ego puto, ꝙ q̃libet istarũ opinionũ sit vera, recte intelligẽdo: Nam veritas est, ꝙ ista actio restituit̃ p offim iud.ex edicto de min.ꝙ apparet, qa restituit̃ vtilis, vt s̃.d xi, tñ dẽt restitui ipso iure, hoc ẽ restituto minore, licet iudex de restõne aduersarii nihil dicat, ius tñ ipsum restituit, vt hac l.si. Ita dẽs intelligere materiam istam, &c.

Si aduersus solutionem. Rub.

In ista rub.sicut sunt duæ partes, ita sunt duæ leges, &c.

LEX PRIMA.

EXemplo. Licite soluit̃ curatorib.licet minores aduers' illã solõnẽ possũt r̃stitui.h.d. Op.& vr̃, ꝙ minor ñ possit restitui.vt ff.de mi. l.ait ꝓtor.§.pmitit.So.Distigue, vt hẽs ĩ gl.& ff.eo.& l.ait ꝓtor.§ permittitur.

LEX II.

1 *Solutio facta per minorem, quando transferat dominium.*
2 *Minor aduersus solutionem factam de debito ciuiliter, sed naturaliter indebite iuris errore, restituitur.*
3 *Lex Et.ff.de cõpens.hẽt locũ quãdo repetitur indebite, naturaliter debitũ.*

Indebito. Hęc lex hẽt mãm l.interdũ.de cõdi. indebi.hic exemplificabo quantũ ꝑ gl hic posita capedit. Si minor soluit indebitũ, nãliter tñ debitum, per errorẽ iuris, restõne iuuat̃.h.d.Gl.ista facit tria mẽbra & iõ principalr, recitabo ẽt ipsam p tria ɔ̃ria. Op.& vr̃ ꝙ minor ipso iure sit tut', qa alienare nõ pt, vt in totæ ti de re.eo.& de prędi mi.ergo solõne dñium
1 non transferi, nec transit. So.† si quidẽ res, quæ debebat̃, erat talis, q̃ alienari nõ poterat, tũc soluẽdo sine tutore, & sine decreto

non transferẽ dñium. vt l. magis. §. si pupillus. ff. de re. eo. sed si res consumareẽ cõsumptione, reconciliaretur solone, si debitum p̃cessert vt l. non oĩs. §. si pupillus. ff. si cer. pe. & l qꝫ si sortẽ in fi. ff. de so. & in istis casib. non loqĩ hæc lex, quæ loquitur in indebito, & sic dicta iura non obstant. Op. scdo & vĩ, qꝫ ꝯpetat repetitio ipso iure, vt in toto ti. de ꝯd ind ff & C. Sol. Ibi loquiẽ, † qñ soluit indebitũ, utroq; iure, hic qñ soluit ciuilr indebitũ, sed naturaliter debitũ per errorẽ iuris, quo casu maiori nõ daretur repetitio, sed minori ꝯcedit p bñficiũ restõnis. Op. tertio, & vĩ, qꝫ ẽt minori detur repetitio ipso iure, p ꝯdõnẽ indeb. vt l. interdũ, de ꝯd. indeb. Sol. Ibi loqĩ qñ nõ soluit legitimè, qa sine curatore, hic qñ soluit lẽtimè interueniente tutore, quo casu nõ repetiẽ, nisi per restõnẽ. Iste passus est satis dubius, ibi examinabit melius, &c. Cõtra hoc op. ff. de ꝯpẽ. l. ẽt nã si minor repeteret istud nãlr debitũ, opponeretur ꝯpẽsatio. Sol. Dicit gl hic pp bñficium ætatis cõpensationẽ cessat. † Vel dic clarius, & melius † lex ẽt, de ꝯpẽ q̃ dixit qꝫ pro debito nãli põt opponi ꝯpensatio, hẽt locũ in petente, nõ in repetẽte. Rõ, qa repetitio ista q̃ fit p ti. de ꝯd. ind. vim hẽt cuiusdã restõnis, qa ego erã spoliatus meo errore, per eo me restitui, & iõ añoĩa sum restituendus, & iõ illa exceptio ꝯpẽsationis, nõ p̃t opponi. & h d gl. in d. l interdũ. ff. de ꝯd ind. vbi latius determinatur ista mã.

Si aduersus dotem. Rubr.

LEX VNICA.

1. *Dos est iusta causa donationis.*
2. *Restitutio aduersus dotem immoderatam, quando detur muliere mortua.*
3. *Constitutio dotis facta a minore, quando sit ipso iure nulla.*

QVoniam. Aduersus dotẽ immoderatã restituiẽ mulier, & hæres eius, h. d. Op. de l. prædia. ĩ de ꝑdi. min & de l. lex quę tutores. ff. de admi. tu. Sol. Intellige, qꝫ hic erant bona, q̃ poterãt alienari sine decreto, vel si requirebatur decretũ, dicas qꝫ intercessit. Sed ꝯ hoc op. qa bona possũt alienari a minore tñ ob æs, alienum, vt ĩ. de ꝑd. min. l. ob æs. sed dare dotẽ non est alienũ æs, ergo &c. Huius ti more sunt hic op. an eã dotis † sit iusta causa alienõnis. Veritas ẽ ista, qꝫ sic. vt d. l. pdia & d. l. lex, quæ tutores ff. de iure do. l. Titia, & ita tenet Azo. & bñ. Opp. tertio, si mulier est, † mortua, dos põt repeti ipso iure, quia sol. mat. dos dẽt reddi, vt l. 2. in prin. ff. solu. mat. ergo restitutio nõ est necessaria, vt l. in causæ. ff. de min. Glo. dicit, qꝫ hic factum erat pactum de lucrãdo dotem, vel forte erat statutum in ciuitate, quod vir lucraretur certam partem dotis, & ideo interest hæredis, vt restituatur aduersus illam constitutionẽ dotis. Item potest interesse propter fructus medio tempore perceptos. Ita debes intelligere hanc materiam. Item opp. & videtur, † qꝫ cõstitutio dotis facta a minore, sit ipso iure nulla,ᵃ vt l. siue generalis ff. de iur. do. Huius minore gl una ponit unã suã distinctionẽ bonã, & notabilẽ, q̃ cõmer tenet, licet Vltram. nõ teneat, &c.

ADDITIO.

a Paris. Nulla. V de aliquid p Rom. cõs. 45. inc. statẽ statuto Vincẽtiæ. post prin.

Si aduersus delictum. Rub.

LEX PRIMA.

1. *Minor aduersus delictum quando, & ex qua causa restituatur.*
2. *Differentia inter delictum, & crimen remissiue.*

IN criminibus. Aduersus delictum dolo ꝯmissum minor nõ restituitur, secus si culpa h. d. Op. ff ad l. Corne. de sicar. l. infans de fur. l. impuberẽ. So. Ibi loquiẽ de minore ĩfante doli non capace, hic de eo, q est doli capax Op. & vĩ qꝫ minorib. subueniatur in delictis, vt l. aut facta. in fi. §. 1. de pęn. Sol. qñque minor excusat se a delicto propter defectum ætatis, vel consilii, vt qa sit infans, siue doli nõ capax, † tũc iuuaẽ ipso iure, vt l. in fans. & l. impuberẽ. Quãdoq; minor iuuatur ex dispone legis, qa in eũ pęna nõ cadit: & tũc ẽt ipso iure iuuaẽ, nec est opus restõe, vt ĩ. l. pxi. vbi est casus, qꝫ q̃dã in minore nõ sũt delicta, q̃ ĩ maiorẽ sũt delicta. Qñ minor excusaẽ pp infirmitatẽ animi, qa iuuenis, tũc si qdẽ delictũ ꝯmittiẽ dolo, hñ p̃t iuuari. cũ minor pęna ĩponaẽ ex os. iud. ñ p restĩ ite. vt d. l. aut facta. §. 1. ď pęn. & l. au tiũ. §. ĩ delictis. ff. e. si vero ꝯmittiẽ sine dolo, tũc p rest. in int. iuuaẽ a tota pęna, ita loquiẽ hęc lex. † No dñam inter delictũ, & crimen secundum gl quam vide, & no. bene. Alii tñ aliter sumunt, &c.

LEX II.

a **Licèt.** ᵃMinor ętas excusat matrem, quę filiis suis tutorẽ nõ petiit. h d. lex ista.

ADDITIO.

a Ale. Licet. Adde, qꝫ Pa. de Ca. format hic q. de muliere minore, q̃ nõ petijt tutorẽ filio, an excusẽ, de quo p Ro. cons. 179. Ang. cõs. 118. Bal. cõs. 160. li. 3.

Si aduersus vsucapionem. Rub.

LEX VNICA.

COntra. ᵃMinor restituiẽ aduersus vsucapionẽ. h. d. Opp. & videtur, qꝫ non sit opus restõne vt ĩ. in quib cau. in integ. resti. nõ est necess. l. si. So gl. ibi plene dicetur, &c.

ADDITIO.

a Paris. Contra. Circa gl. huius l. quæ tangit, quæ sint res, quæ seruando seruari possunt, vide quæ scrip si. in l. 1. §. fuit quæsitum. ff. ad Treb.

Si aduersus fiscum. Rubr.

LEX PRIMA.

SI probus. Si minor a ꝓcuratore fisci decipiẽ, potest restitui. h. d. Vel aliter. Ita restituiẽ minor aduersus fiscum, sicut aduersus priuatũ. h. d. a. Intelligas qꝫ non fuit deceptus vltra dimidiã iusti precii, alias haberet locũ rescissorium, vt l. 2. ĩ. de rescin. ven. cuius legis haberet remedium & cessaret restitutio. &c.

ADDITIO.

a Men. Hoc dicit. Crau. cons. 7. num. 2.

LEX II.

Si aduersus. Præses est iudex inter priuatos, procurator fisci inter fiscum, & priuatum. h. d.

LEX III.

Edicto quidem. Gl. j. magna ponit casũ in l. ista, & nihil aliud ponit. & bñ h. d. Qñ fiscᵒ vendit rem minoris, tanquam sui debitoris, minor non iuuatur, nisi fraus intercesserit, vel solennitas seruata non fuerit. h. d.

Si aduersus creditorem. Rubr.

LEX PRIMA.

1. *Probare debet quisque id, quod est causa sua intentionis.*
2. *Minor petens se restitui aduersus creditorem, vel rem alienatam, quid habeat probare.*
3. *Dispõ huius l non hẽt locũ in creditore nõ fęnerante, qui mutuauit minori.*

CVm & ipse. ᵃMinor restituiẽ aduersus fęneratorẽ, nisi ꝑ eũ probetur pecuniã in eius vtilitatẽ esse ꝯuersam. h d. totus tit. Hic aduerte, qa est totus practicabilis. Op. hic vĩ, qꝫ minor p̃sumiẽ læsus, nisi ꝓbet ꝯriũ. ĩ. de in inte. rest. l. minorib. & l. nã, & postea. §. si minor. ff. de iudic. So. Spãle est hic in odiũ fęneratorũ. ꝯ hãc. solõnẽ op. ĩ. de ꝑd mi. l. si pdiũ. Dicit gl. solue. vt ibi. Alii ponũt hic bñ quatuor solones. Tu br dic, & bñ. & p hoc ĩtelliges totã hãc mãm. Pro fundamẽto sciatis, † qꝫ unusq; dẽt pbare illud, qꝫ est cã intentionis suæ. actor illud, qꝫ est cã actionis, reus illud, qꝫ est cã exceptionis, vt l. si minorẽ ĩ de ĩ int. rest. & l. 3. ff. d ꝑb. Mõ ad ꝓpositũ, qñ † minor repetit rẽ suã alienatã, dicens ꝯtũ ipso iure inuilũ, reus vult retinere rẽ, dicẽs pretiũ ꝯuersum in vtilitatẽ minoris, tũc reus hẽt probare minorẽ locupletatũ, qa istud est cã suæ intẽtionis. Ita loqẽ. l. si pdiũ. ĩ. de ꝑd. mi. Qñq; minor repetit rẽ suã p rest. in int. vel alias petit se restitui, & tũc aduerte, qa tũc si minor dicit se læsũ in eo, qꝫ vendidit, qa non expediebat sibi vendere, aduersariᵒ vult retinere rẽ pro pretio, quo dedit minori. qꝫ est versum in utilitatẽ minoris, tũc aduersarius dẽt ꝓbare minorẽ locupletatum, qa est cã suæ exceptionis, & sufficit, qꝫ minor ꝓbet, qꝫ fuit læsus in eo, qꝫ vendidit, vt l. patri. §. 1. & 2. ff. de min. & l si res, §. 1. ff. de iu. do. Qñq; minorᵇ petit se restitui, qa læsus est in eo, qꝫ p̃tiũ ꝑdidit, & tunc ipse dẽt probare se perdidisse, qa est cã suæ intentionis. l. minorib. ĩ. de in inte. rest. & l. nã & postea. §. minor. de iudic. Fallit in fęneratore, hic est casus, hic, ideo dicunt Doc. ᶜ † qꝫ si esset simpliciter mutuatum sine fęnore, non haberet locum hæc lex.

ADDITIONES.

a Pom. Cum & ipse. Iste tex. reputatur sing. per Mar. in no. 58. inci. No. vnum casum quotidianum.

b Pom. Qñq; minor. Vnusquisq; ergo dẽt probare id qꝫ est cã suæ intẽtionis, & vide exemplum per Ale. cons. 45. vol. 5. in 1. dub. & vide ad hęc Soc. cõs. 113.

c Paris. Dicunt Doc. Contrarium tenet Mathes. notab. 38. siue 39. incip. no. vnũ casum quotidianum.

Si minor se ab hær. abstineat. Rub.

LEX PRIMA.

1. *Repudiatio hæreditatis in filio, non est necessaria.*
2. *Existentia sui hæredis vbicunque est filio proficua, etiam hodie valet, si est filius ergo hæres, alias secus.*
3. *Existentia sui hæredis operatur transmissionem hæreditatis.*
4. *Item confirmat tabulas pupillares & dationem tutelæ. & nu. 5.*

SI vos. Qui se nõ immiscuit hęreditati, tutus est ipso iure, alias potest restitui, h. d. No. qꝫ † in filio nõ est necessaria repudiatio, sufficit. n. qꝫ se nõ immiscuit. Cõtra opp. & vĩ, eo ipso qꝫ filius, ergo hæres. sm Apostolum, vt probatur. In st. de hær. quali. & differ. §. sui, & de hær. q̃ ab intest. §. 2. & de acq. hær. l. necessarijs. Cy. circa hoc facit magnam filateriam. vtrum sit fundata intentio, qꝫ quis sit hæres, eo ipso qꝫ filius. Br gl. hic tenet, qꝫ non, quia tex. dicit hic, non immiscuisset, & est veritas, vt l. cum bonis, de acq hær. & de le. 1. l. nã nec emancipatus. Pro cuius ueritate debetis scire, & aduertatis, qꝫ de iure antiquo ciuili, eo ipso, qꝫ erat filius, ergo hęres suus, & necessarius, superuenit beneficium abstinendi, & fuit istud introductum in fauorem eorũ, ne creditorib. teneanẽ. vt d. §. sui. de hę. qual. & dif. & ď br. q̃ ab int. §. 2. Vñ hic dicit, vbicũq; exñtia sui hrdis eẽt ipsi filio nociua, exñtia nihil opaẽ pp p̃toris edictũ, vbicunq; aũt † exñtia sui hrdis est filio ꝓficua, adhuc hodie eo ipso quod

a q; fil', ergo hrs, ga cu bñficiu abstinedi sit ei favore introductu, nô dêt ceto rqueri in ei' lesionê, vt l. q favore, de leg. & pst. & hic est tex. rotudus si bñ inspicit i l. si fil' g pri. de vul. & pu & ibi dixi latissime. Ex his patet, q creditoris intetio, nô e fundata ç filiu, vt dicam', si fili', ergo hrs, qa esset sibi nociuu. vt hic, cu si. Ex his

3 patet, † q extñtia sui hrdis opat trasmissionê hrdatis, sm opi. verã, vt l. apud hostes, j. de suis, & leg. l. ex militari, in fi. de test. mil. & l liber hô. §. j. de stip. ser. & de iure fis. l. Lucius. Rô qa hoc est bñ

4 ficiu pficuu filio, nô nociuu. Ex his apparet † q extñtia sui hrdis ç-firmat tabulas pupillares, vt l. si filius, g pri. de vulg. & pu. & l. fili', & l. Iul. de aeq. her. & l. pr. ff. de priui cre. Rô, qa est fauorabile fi-

5 lio, q heat substitutu, & sic decedat testat'. † Itê çfirmat tutelç dationê, vt l. si nemo, & quod ibi no. ff. de test. tut. & hic per Doc. de rest. tu. l. 2. Est tñ gda tertius casus, l. his, quæ filius, neq; nocet, neq; psunt. In his vero extñtia sui hrdis aliquid operetur, non est materia nostra. Dixi plenê in d. l. si filius, qui patri. Op gl de l cu quasi. §. sed & si quis. de fideic. lib. Sol. ibi speciale fauore libertatis.

ADDITIO.

a Paris. Hæres. Vide ad ista qst. q in his, quæ sunt filio verba sit bona consequentia, est filius, ergo hæres. Secus in præiudicialib. Vide Are. cons. 137. in prin. Bal. in c. 1. de cap. Contra in vsi. feu. Alç. côs. 40 r. & in l. sicu dote. §. transigendiamur. ff. sol. ma. r. nô nô pôt dari curator bonis tanq vacantib. stante filio suo, nisi constet eu abstinuisse. Super quo vide omnino, quæ habes in rub. ff. de curato. bo. dan. vbi plura addit. Item ad regulam prędictam, vide Barb. in c. 2. in 2. no. de pig. & in c. 1. extra de sol. Vide in repertorio, in ver. hæres. Bar. in l. filius. in 2. no. de test. & quæ habes ad Bar. in l. necessariis. ff. de acq. hær.

AVTHEN.

1 *Creditores sunt citandi, quando agitur de eorum interesse.*
2 *Quãdo illud, qd petitur est tale, q super eo non pôt pueniri ad primu, & secundu decretum, & tunc parte cõtumace peruenitur ad sniam diffinitiuã.*
3 *Iudex ex officio potest prouidere ne bona pereant.*
4 *Creditores, quando sunt in iudicio non citantur.*
5 *Creditores, an sint, uel ne, quando ignoratur, tûc fit proclamatio generalis.*
6 *Legatarij, an debeant citari.*

a **Si omnes.** a Ista auth. sumit ex corpore, vt spô. largitas. §. ad hæc. Ista auth. practicat legê Codicis, & ê practicatalis Dictu est, q filius pt petere restône, vt abstineat ab hrdita

b te. b Quæro, qui citabûtur in hoc iudicio? Rñdet Impator, oês creditores hęreditarii pñtes, sed si absunt debêra iudice solêniter ci

1 tari, vt çpateat, &c. vt hês in tex. No. q creditores † sunt êt citandi, qa ipsi lędereñt, vt l. nã ita diu'. ff. de ado. l. de c noquoq;. de re iu.

2 No. scdo, & ppetuo tene mêti, † qñ illud, q petit, est tale, ad quod nô pôt çsuli p missionê ex primo, vel scdo decre. tunc parte çtumace puenitur ad diffinitiuã sniam Et idê dñt qdã, qñ agitur q-rela inof. test. Nã ppriê non cadit hęc missio in possessionê, & io puenit ad diffinitiuã Pro hoc facit optumê ff. ad Tre. l. sancimus, & ff. eo. l. Scęuola, sm vnã lec. Hanc auth. examinaui latius in l. si

3 finita. §. Iulianus. ff. de dã. inf. No. tertio † q iudex ex officio suo, êt parte nô petête, pt puidere, ne pereãt bona Rô est, qa sibi liquet, vt iudici. Op. ad primã partê, ille q certus est, nô dêt certiorari, ut l. 1. in fi. de act. emp. ergo creditores si sunt pñtes citari nô debêt,

4 intellige hic pñtes in eadê ciuitate, nô tñ erãt in iudicio, nã si fuissent in iudicio, nô reqreret citatio p dictã rñam, q cert' est, &c. & hoc tenet Gul. in l. j ff. de in ius uoc. Op. scdo, ad diffinitiuã nô pt pueniri lit. no çt. vt l. si §. illud, de têp. app. Sol. hic est spâle in cã rest. in integ. Vel sic sm alios, spale est in his i qb. nô pôt esse çsulitû p missionê ex j. & 2. decr. Quęro circa hãc auth. qd si fili' ignoret,

5 q sint creditores quali fiet citatio? Rñ. fiet † gñalis pclamatio p ciuitatê, vt de reiu. pig. l si eo tpe Quęro, an legatarii sint citãdi? gl.

6 determinat, † q sic, & bñ, vt in Auth. de hęre. & Fal. §. sancimus, & in auth. sed cu testôr, ad l. Fal. No. bene, &c. hic non sunt alia.

ADDITIONES.

a Bar. Si omnes. Pro intellectu istius auth vide Inno. & Doc. & ibi dixi in c. cû inter. de exce. vide Io. And. & Io de I no. & ibi dixi in c. dilecti. eo. ti.
Str. Adde tu, & limita no. istam auth. non procedere, quando agitur principaliter de transferendo possessionem in alium. Ita Pet. de Anch. in c. si. de elec. lib. 6. & refert, & sequitur do. Ale de Imo. in consi. 5. in 2. uol.
Paris. Si oês. Inquantum tractatur de restône côcedêda, aduersus aditionê, vel immixtionê, an satis sit pbare debita aliqua extare in hrditate, êt si aliter non probetur de valore bonorû? Vide Bal. in l. 1. ad fi. s. c. Vide Ale. côs. 21. vol. 3. Are. in l. necessariis. de acq. hær. post Imo. ibi, & Alc. & seq. Et licêt nô seruaret forma citandi, de qua hic, valeret quo ad citatos. Vide Bal. hic. Quid aût si talis minor anteq restituatur exigat a debitorib. hrditariis, an sint liberati, si postea petat restoné in integ. aduersus aditioné. Et quid si non esset pecunia salua, an curator datus postea hrditati possit petere restoné in inte. aduersus solutioné, sicut poterit minor, vide Pa. de Cast. no. per illum tex. in l. si filius. ff. de sol. Et q oîa gesta per eum sint habenda rata, & ipse teneatur restituere, si quid penes eum remansit, uide tex. in l. at prætor. §. si. in l. si mulier. & l. in integ. rest. ff. de mi. in l. quoties. ff. de acq. hær. cum vbique notatis.

b Pom. Ab hrditate. Et verû p solã euictioné pbet læsio, adde. q hic tãgit. Iac. de Are. Cy. & Ray. & vide Ale. consi. 21. int. Viso processu satis longo, uer. & q nô sufficiat pro obtinenda restitutione in integ. in 1. uol. uide Are. côs. 137.

LEX II.

Si cum aui. Potest quis ab hęreditate paterna abstinere, per restitutionê, & auitam amplecti. h. d. Quęro, quando quis abstinet ab hęreditate paterna, & agnoscit auitã, quo iure hoc faciat: de his tex. habes in l. qui se patris, j. vnde li. gl. in hic est scripta corruptè. Ideo videcam si dicit ante, male stat, quia debet dicere, post patrem, alias cômuniter stat malè, &c.

Si vt omissam hereditatem, vel bon. pos. &c. Rub.

LEX PRIMA.

Minores. Minor restitur ad hęreditatem, & bonorum possessionem, vel alia lucra, hoc dicit totus iste titulus.

In quib. cau. in inte. restit. non est necessa. Rub.

LEX PRIMA.

Minoribus. Mortê defuncti nô vêdicare minorib. ipso iure nô nocet, h. d. in summa, &c.

LEX II.

Adolescentiæ. Tempus statutû ad proponêdã querelam inof. test. in minori ætate ipso iure non currit.

LEX III.

1 *Mora sine interpellatione re ipsa, quando contrahitur fauore minoris, & quando ex aliis causis, & nu. 2.*

a **In minorû.** a Hæc ê notab. lex. Ad duo bñ allegat, q dicit hæc lex. Primo Fauore minoris, re ipsa, mora

b sine interpllone çhit. Itê actio ex testô, b licet sit stricti iuris ęqparar actioni bonæ fidei, h. d. Opp. dr in tex. tardę ptij solutionis, & sic innuit, qd logê in çctu emptionis, & vendônis, ç, qa tunc in quolibet maiore reipsa mora çhitur, vt j. d. act. empt. l. curabit, & ff. de act. em. l. Iulianus, §. ex vêdito Sol. huius in more dñt qdã, qd hic appsô ptij ponit largê p quolibet debito. Alij dñt, qd in emptione, & vêdône nô est spâle in minore, sed i alijs çctib. Vel po-

c tes dicere, quod êt in emptione, & vendône sit spâle, c nã maior côstituit emptorê in mora, cum res tradit sibi, tûc. n. emptor est i mora re ipsa, sed re non tradita secus, vt d. §. ex vêdito In minore fit hoc spâle, qd emptorê côstituat i mora, êt re emptori nô tradita, dû tñ ei nô soluerit ptiû cû usuris, & ita pôt itelligi litera nostra Opp. scdo, q aliás côtrahatur mora re ipsa, vt s. qd met. cau. l. 1. Solu Fateor qñque reipsa mora çhit odio debitoris delinquêtis, vt in çrio. Qñq; fauore creditoris, ut hic, & l. Titia Seio, §. vsuras, de le. 2. Qñq; eã cuiusdã recôpêsationis, ut d. l. curabit, de act. emp. Qñq; ex aliis causis, quas dic, vt no. in l mora. de usu ideo hic Azo. i sûma tract. materiã morę, & Vltramô. êt, & do. Cy. hic recitat gl. & ponit i l. mora, de vsu. & ibi dicemus Deo duce.

ADDITIONES.

a Paris. In minorum. Ista lex habet locum in ecclesia. Item in fisco & Respublica. Vide gl. & quæ scribunt ibi Mod. in §. ex maleficiis. in gl. in uerb. in iudicium. Insti. de actio. Et de fisco est gl. singularis in l. cum quidam. §. sciens. de vsu. Et vide in d. §. ex maleficiis, concordantes' de quib. ibi. Limita tamen istam l. nô procedere in æque priuilegiato, vide Pau. de Cast. consi. 382.

b Pom. Ex testamento. Intellige æquiparationem in casib. in quib. per Bart. in l. si hæres. in prin. ff. de eo quod cer. loco.

c Io. Fran. Rub. Sit speciale Adde Corne. in consi. 59. in 3. uol.

LEX IIII.

1 *Litigans cum tutore debet habere copiam tutelę, & inuentarij.*
2 *Tutor litigans, quando teneatur satisdare.*
3 *Dominus, quãdo possit hêre sniam latã pro falso procuratore ratã. Adde tu circa hoc Are. l. c. causam quæ. de iudic. colu. 4. ubi dicit côiter teneri q sic.*
4 *Sententia lata pro falso tutore, quando possit per minorem ratificari.*
5 *Snia p plato no legitime ordinato, an possit per legitime ordinatû ratificari.*

1 **Si tutor.** Snia lata ç tutorê, qui ñ cauerat, ipso iure pupillo nô piudicat, h. d. No. qa p hoc dico, † q ille, q litigat cû tutore, dêt hre copiã tutelę, & inuêtarii, vt sic possit osten

a dere, q iste tutor legitime potuit agere, als sibi nô sufficeret, a vt hac l. vr. Sed an dêat dare copiã totius inuentarii. i. oîum rerû côtentarû in inuêtario, tangã vobis s. in mã tutelarû, forte in l. fi. ar

2 bi. tut. † Op. & vr q nô dêat tutor satisdare, vt Insti. de satisd. tuto. §. 1. Sol. intellige hic de tutore datiuo, sine inqsitione, vel ltîmo,

b vt dicã pleni' de tu. & cur. q satisd. nô de l. 1. Itê opp. de l. b non eo min. s. de pcu. Sol. hic fuit lata snia ç minorê, sed si esset pro minore lata, valeret iure singulari, minore ratû hñte, h. d. gl. sua multû notabiliter, quam no qa Doc. Vltra faciût magnu sestû, & dñt notabilê hanc l. ex qua apparet intellectus l. nô eo minus, s. de pcu. & ff. de iud. l. licet. & rê rat. hab l. 1. §. falsus. Nã † q dr, q dñs pt

3 hre ratã sniam latã cû falso procuratore, dêt intelligi, qñ est ç dominû lata, qui vult hre ratã in sui pręiudicium. Sed si esset lata pro dño, tunc non posset hre ratã a dño maiore, sed a minore sic, iure

c singulari, vt di hac l. quam perpetuo no. c Contrariû determinat, per gl. in l. si mater, §. hoc iure. ff. de excep. rei iudic. & istud puto verû. Itê tenêt Iac. Are. & êt Pet. de Bella. pertu. licet hic diceret aliter. Et rô, quia qñ negotium peccat in solo consensu, statim ratihabitio

ADDITIONES.

a Poma. Non sufficeret. Vide Ale. consi. 211. uol. 2. Iudicium ergo agitatum cû tutore minus legitime constituto est nullum, & non præiudicat pupillo, & uide Ro. consi. 454. ubi loquitur etiam in curatore, & declarat.

b Barb. Item opp. de l. Tu uide istam gl. all. per do. Abb. in c. causam quæ, de iud. contra do. Ant. ibi uide omnino, uide Bal. qui no. loquitur in l. Iulianus. ff. qui satisd. co. & Ang. qui ponit nouam opi. in l. licet. de iud.

c Perpetuo no. Adde videndum Bald. consi. 212. 2. lib. Meno. Craue. consi. 278. col. 3. in prin.

hai btio trahitur retro, vt l. si ☩ ad Mace. ff. de sol. l. ratū, sed mandatū procuratoris pendebat ea sola dñi volūtate, merito ratihabitio 4 confirmatur. Tutoris † autem officium, non pendebat ea sola volūtate pupilli, ideo ex sola eius ratihabitione nō cōfirmat nisi iure speciali. Ideo hic gl. dicit optime in tutore, in procuratore vero sec⁹. Op. de l. Barbari⁹, ff. de off. p̄t. Sol. Ibi pp cōem errorē. Quæ 5 ro, qd in prælato † non legitime ordinato? Gl. hic vr̄ dicere idē. Facit ☩. de eo, qui pro tutore, l. 2. Tāgit gl. ff. de iureiu. l. iniurandū, quod ex ɔuētione, §. 1. Tu dic plenissimè, vt ea tra de ciec. c. nihil. Ĩ fi. gl. & ibi apparet multū de Itellectu l. Barbarius, ff. de of p̄t. &c.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro saluatione Bar. in hac l. si tutor. in qua arguitur de contrarietate, vide concord. quam posui ad l. non eo minus. s̄. de proc.

LEX V.

1 *An omnis exceptio sit perpetua, & qua.*
2 *Exceptio non numeratæ pecu causatur ex facto, uel non facto.*
3 *Dispositio huius l. an sit fauorabilis minori.*
4 *Quando quis læditur cursu temporis, debet petere restitutionem intra tantum tempus, quantum est illud, in quo dicitur læsus.*
5 *Minor, quando restituatur aduersus cursum temporis, & quib. casib.*
6 *Præscriptio capta cōtra maiorē, qn̄ currit minori, sine spe, uel nō spe restōnis*
7 *Dispositio huius l. an seruat nobis de uento, & propter quid facta fuerit.*
8 *Quando sit, quod melius est ante tempus occurrere, quam post illatum vulnus medicinam quærere.*
9 *Minor, quid habet probare, quando petit se restitui aduersus præscriptionē, & vsucapionem.*
10 *Minori nō appellāti intra x. dies, an & quādo cōpetat restō ad appellādū.*
11 *Præscriptio 30. uel 40 ann. quando currat contra minorem.*
12 *Tēpus, quod datur ad petend⁹ bonorū possessionē, an currat cōtra minorē.*
13 *Præscriptio inducta per testamentum, an currat contra minorem.*
14 *Quid in præscriptione statutaria.*
15 *Quis in genere potest cogitare de eo quod ignorat.*
16 *Statuta recipiunt interp̄tationē restrictiuā, ne quis indebite dānū patiatur.*

a Sancimus. a Ista est sing. & notabilis lex, & habet materiā quotidianā. Br̄ h. d. In casib. in qb. minor ɔ̄ p̄scriptionē olim ɔ̄ se cęptā, & finitā restituebat̄, hodie ipso iur̄ seruat illęsus, nisi sit 30. ann. p̄scrip. Diuidit̄ in quatuor partes. Primo loquit̄ in spē. Scd̄o illud ostēdit gn̄alr̄. Tertio ponit rōnem. Quarto gn̄alr̄ ponit exceptionē. Scd̄a ibi, sed humani⁹. Tertia ibi melius. n. Quarta ibi videlicet. Op. & vr̄ qd̄ oīs exceptio sit ppetua, vt l. purè, in fi. ff. de do. eac. Sol. Quędā † est exceptio, q̄ causat̄ 1 a facto, & ista est perpetua, vt l. ɔ̄ria. Ista r̄la fallit in exceptione nō nu. pec. & non numeratę dotis, vt, ☩. de non nu pec. l. in ɔ̄ctib. & de dot. cau. nō nu. l. fi. & ibi ponā. Quædā sunt exceptiones, q̄ causant̄ ea tpe, postea tn̄ natæ erūt ppetuæ, vt patet in mā p̄scriptionū, & vsucapionū, & vbiq;. Ex hoc patet, qd̄ illi, q dicebāt, qd̄ exceptio nō nu. pec. causabat ex tpe, nō dn̄t verū, imo causat̄ † ea fa 2 cto, vel nō facto, & finitur in tpe, & hoc voluit tangere gl. posita hic. Op. vlterius, dr̄ hic exceptionē nō currere, ɔ̄ aut hoc refert ad tps, & est falsum, qa non pōt facere Imperator qn tps currat. Aut hoc refert̄ ad ipsam exceptionem, & iterū hoc est falsum qa ipsa exceptio ipso tpe currit. Huius timore dicit gl. dēs exponere exceptionē n̄ currere cū tpe, ita q cū tpe finiat̄, sed remanet firma, vt currat & finiat̄ tpe pfectę ętatis, &c. Opp. ☩. de nō nu. pe. l. si intra Plures sol. dant̄ ibi. Ista ē vera, qa qn̄ tps huius exceptionis cępit a maiore, currit ēt minori, q ei succedit, vel eɔ̄, secus si a maiore nō cępit, vt hic. Cōtra hoc op. qa si cępit a maiore, ergo currit sine spe futuræ restōnis. vt l. a. si aduer. vē. pi. Sol. vt ibi dixi. Op. quarto, & vr̄, q hoc nō sit fauor minoris, sed odiū. Nā añ hāc l. cōpleta ętate hēbat quadriēniū ad petendū restōnē, sm istā hēt biēniū tm̄ ad probandū exceptionē. hic nō est eius fauor. Sol. dt gl. q † fauor est in hoc, qa sm ista tpa illud, qd̄ erat ipso iure nullū, n̄ 3 firmabat̄ iurō, sed qd̄ erat rescindēdū p restōnē in inte. firmabat̄ iurō, vt s̄. si aduer. vēd. l. 1. est ergo fauor in hoc ne iurō astringat̄. Vel posset esse, qd̄ petēdo resti. in inte. nō pbaret. Qd̄ qualr̄ posit pcedere, ☩. dicā. Vel posset esse, q pderet p fas, vel nefas. Ita dt gl. Vel dicas tu, q illud, qd̄ qs hēt quadrienniū, est verū, qn̄ lędit̄ ex ɔ̄ctu, sed † qn̄ lædit̄ ex cursu tpis dēt petere restōnē intra tm̄ tps, 4 quātū est illud, in quo dr̄ læsus, vt l. ab hostib. §. fi. ex q. cā. mai. qd̄ sumit ex l. interdū. ff. de mino. Venio ad scd̄am partē. & intro gl. quę est sup verb. concesserunt. Opp. ☩. ne de statu defun. l. si mī. ff. de min. l. auxilium. Dicit gl. ibi loquit̄ in casib. specialib. in qb. olim p̄scriptio currebat sine spe restō. in quib. nihil p hāc l. immutatur, qa hic solū loqtur in casib. in quib. currebat, sed restituebatur. Op. s̄. eo. l. a. ff. e. l. interdū. & ☩. si ma. fac. ali. l. fi. Sol. Ibi loqt̄ in casib. spālib. ĩ quib. olim nō currebat p̄scriptio, & sic nō erat op⁹ restōne, in quib. casib. Iłæ leges nō mutant per istā. Op. vr̄, q hodie ēt currat p̄scriptio, sed † restituat̄, vt ☩. d iud. l. pperādū, in fi. di 5 cit gl. & bn̄, q regula q̄ ponit̄ ĩ hac l. fallit ĩ p̄scriptione iudiciorū, vt in tpe instātię, vt d. l. pperādū, in fi. Adde idē ĩ tpe applōnis interponēdę, vt in Auth. de app. & intra, q̄ tpa. §. j. & ☩. si sępius l. in te. rest. post. l. 1. Eadē rōne de tpe applōnis psequēdę, vt s̄. dixi, si aduer. rē iud. l. fi. & ibi no. gl. licet dubitauerit ibi, & dubitat ēt in l. & si fine, §. pe. ff. de min. & in tex. in d. Auth. de app. & intra, quę tēpora. § 1 & eadē rōne ĩ oīb. dilationib datis a iudice, vt d. l. & si fine. §. pe. de min. Itē op. in Auth. de hęr. & Fal. §. pupillus. Sol. speciale ibi in tpe ɔficiēdi inuentarii, vt minori currat, sed restituat̄. Op. ☩. de tēp. in inte. rest. auth. si minor. Sol. Ibi spāle est. Opp. de l. cū miles, ☩. ex qui. cau. maio. Sol. Ibi nulla fit mentio de minore. & sic non obstat. Op. de l. ēt. ff. de min. Sol. dicas, q illa corrigit̄ per istā l. vel ibi p̄scriptio n̄ currit ɔ̄ minorē. Op. si aduer. vsuc. l. 1. Sol. 6 Dn̄t qdā, q illa corrigit̄ p istā. Tu dic, sm gl. ibi. † q ibi loquit̄ qn̄ ɔ̄ctus vsucapionis cępit ɔ̄ maiorē, illa currit minori, sed restituit̄. hic qn̄ cępit ɔ̄ ipsum minorē. Ista tenet̄ cōiter p Doc. nostros, sed Vltrā. tenēt p̄cedētē, q illa lex corrigit̄, siue cępit ɔ̄ minorē, siue cępit ɔ̄ maiorē, p rōnē huius l. ibi, melius, &c. q̄ rō hēt locū, siue cępit ɔ̄ minorem. siue nō cępit, sed ɔ̄ eos facit l. si fundum. ff. de fund. dot. vbi defectus superueniens, præscriptionē nō impedit. Ipsi rn̄dent, & dn̄t, q qn̄q; superuenit defectus tendens ad defendēdā p̄scriptionē, & iste defectus supueniēs impedit, vt l. sicut, ☩. de p̄scr. 30. an. Qn̄q; superuenit defectus tēdens ad extēsionē vsucapiōis, & sic nō ĩpedit, vt d. l. si fundū. Ita dicit hic, & auth quas actiones. s̄ de sacros. ecc in illa q. qn̄ priuilegiatus succedit nō priuilegiato. Sed certe d. l. sicut, q̄ allegāt, loqt̄ in casu spāli. l. p̄scr. 30. an. q̄ dormit, ergo in aliis secus esset. Vn̄ teneamus opi. gl. per d. l. si fundū, q patet, qa in p̄scriptione debemus inspicere initium, ut l. iusto. § & si possessionis. ff. de vsuc. teneam⁹ ergo opi. gl. vt dixi. Sed ɔ̄ hoc op. Si dicis, q qn̄ cępit ɔ̄ maiorē, ɔ̄ minorē currit, sed restituit̄. Dicis ɔ̄ l. Aemilius. ff. de min. & si aduer. vēd pign. l. 2. Gl. dicit alibi, q dictę leges loqnunt̄ de p̄scriptione ɔuētionali, hic d̄ p̄sc. legali: Ita no. in l. ēt. ff. de minor. Quæ sit rō hui⁹, nō bn̄ video. Vn̄ Iac. d Are. dicit alr̄. Aut p̄scriptio tenit ad corroborādū ɔ̄ctū celebratū cū defuncto maiore, & currit ɔ̄ minorē, sine spe restōnis, vt d. l. Aemilius. §. 2. s̄. si aduer. ven. pign. alias currit, sed restituit̄, vt d. l. j. si aduer. vsuca. ista sn̄ia vr̄ ɔ̄ l. si intra, ☩. de nō nu. pec. sm q gl. eā intelleait s̄. Nā præscriptio ɔ̄ exceptionē non nu. pec. tendit ad corroborandū ɔ̄ctū celebratum cū defuncto maiore, tūc currit, cū spe tn̄ restōnis, vt d. l. si intra, & s̄. dixi. Aduerte, qa fundamēta huius mā sunt in verbis edicti Prætoris, vt l. 1. §. 2. ff. d min. & l. ait Prætor, in ptin. ff. e. ubi uerba dn̄t, q cum minore gestum erit, quæ res erit, animaduertam. Si igitur præscriptio cępit a minore, tūc habes animaduertere, an ex hac p̄scriptione iudicetur aliqd gestū cū minore, ex quo ipse lędat̄, & ɔpetit restō, alias nō, qa verba Prętoris dn̄t, q cū minore gestū erit, animaduertā, in exceptione nō nu. pec. ante bienniū nō est nata nālis, sm opin. veram, b vt dixi in l. cū quis. de iu. & fac. igno. Si ergo biennium b ɔpletur in persona minoris, obligatur nālr̄, ergo si cū eo aliqd gerit̄, merito hēt restōnem in integ. Sed si teneremus opi. Vltra. q ante biennium esset nata naturalis. tūc per cursum biennii, si nihil gerit̄ cū minore, nō hēt locū restō. & gl. nr̄a non diceret bene in casu, l. si intra. Idē dico in vsucapione, & pręsc. per quas q̄ritur, dn̄ium, sed ista præscript. ɔplet cū minore. & ab eo anfert dn̄ium, & ipse vr̄ alienare, vt l. alienationis. ff. de ver. sig. & si cū eo aliquid est gestū, merito ɔpetit sibi restō, vt l. 1. si aduer. vsu. Istud idē dico in p̄scriptione ɔuentionali, si qdē cū minore aliquid gerit, ex quo lęditur, vt puta, quia ipse interpellatur, ɔpeteret sibi restō, vt l. creditor. §. illud, de distra. pig. de vet. obl. l. cum filius. §. in hac, & l. si cū militarib. & q ibi no. de resti. mili. Sed si cū eo nihil gerit, qa defunctus dedit mihi ptātē vendendi post annū, & ego vendidi ea potestate habita a defuncto, absq; aliquo facto, vel gesto cū minore, merito nō hēt rest. in inte. Ita loqt̄ l. Aemilius, & l. 2. s̄. si aduer. vē. pign. & est effectus, & radix totius istius materię. 7 Venio ad gl. mag. & † oñdo, q Imperator seruiuit nobis de vēto, qm̄ añ istā l. hoc erat ɔstitutū, vt ☩. si quis ign. rē mi. sine decr. ɔpa. l. j. & fi. & quib. n̄ ob. lon. tēp. p̄sc. l. fi. ē. Sol. dicit Pla. q Impator bn̄ potauerat qn̄ fecit istā l. & iō n̄ bn̄ recordabat̄ d legib. istis. Sed n̄ ē verisile, q Impator, q hēt oīa iura ĩ pectore suo, n̄ fuerit memor illarū legū, vt l. oīum. ☩. de test. & l. humanū, s̄. de leg. & iō dt gl. in legib. ɔ̄triis currebat p̄scriptio, sed n̄ cū effectu, p p restōnē: hic vero ipso iure n̄ currit. Itē op. q seruiuerit nobis de vēto. Et op a diuisione, sic. Aut loqueris ĩ reb. pupilli, & de iure antiquo nō poterāt vsucapi, vt l. bonæ fidei, de acq. re. do. Aut loq̄ris in reb. adulti & tūc aut erāt res ĩmobiles, & de iure antiquo nō poterāt alienari, vt l. j. d reb. eorū, ergo nec vsucapi, vt l. vbi, ff. d vsuc. & l. alienōnis, §. 1. de ver. sig. Aut erāt mobilia, q̄ seruari poterāt, & idē, q nō poterāt alienari, & p ɔ̄ns. nec vsucapi, vt l. lex q̄ tutores, d adm. tu. Aut erāt res, q̄ seruari nō poterāt, & ĩ illis frustra q̄rit d p̄scriptione, qa tāto tpe nō durāt, sed pereūt, vn̄ vr̄, q de iure antiquo esset istud. Dn̄t qdā, hic loquit de p̄sc. ɔ̄ actionē, ɔ̄trium de p̄scriptione rerū, hanc reprobat, vt hic in gl. Alii dn̄t, q hic loquit qn̄ vēditio tenuit,

ADDITIONES.

a Paris. Sancimus. Limita istam l. procedare in præscriptionib. clausis in corpore iuris, secus in præscriptionib. inductis ex dispositione statutorum, quia in eis requiritur in integ. restitutio. secundū Imo. in c. constitutus. ad fi. extra de in integ. resti. De quo uide practicam Papien. in forma libelli in integ. restitutionis. in ver. præscripsisse, ad fi. vide Bar. infra ad fi. huius l.

b Io. Fran. Ru. Secundum opi. ueram. Adde quod Bar. no. sibi contrarius. circa ista n opi. in l. etiam. ff. de mino. ubi not.

tenuit, & hāc reprobat, vt in glo. Tertiū añt, qđ hic alienauit ꝓdecessor minoris, & ista est trussa, qa tūc qs hēret dñium īcōtinenti. Vel si cœpisset ꝓscriptio ↄ maiorē, curreret tūc ↄ minorē, vt dictū est. Vñ gl. dt, ꝙ dicta argumētatio ñ ꝓcedit, q̃ ñ pñt alienari, non pñt vsucapi, vt l. si fundū dot. Ista non est bona rñsio, nā l. si fundū, loqt qñ vitiū īpediens alienationē supueniit post inchoatā ꝓscr. Sed rñsa, de qua opponit̄, dī, qđ qñ ñ pñt alienari, ñ pñt prescribi. Vñ gl. soluit aļr, licet ꝑ dictas regulas ñ īpediret vsucapio tñ erat spali ꝓuidēdū, vł qđ ñ erat factū añ istā l. spalr, alias istud eēt modici effectus. Dñt qdā Vltra. quos sequebat̄ Mar. Sil. qđ qñ alienō est ꝓhibita ꝑ naturā rei, qa sacra, vel religiosa, tūc vsucapio ē ꝓhibita. Sec⁹ si alienō ē ꝓhibita fauore ꝑsone, vt ī minore, & iō dicta arg. nō tenet. Istud ñ placet ꝑ l. vbi. ff. đ vsuca. & qđ ibi no. dic fm Iac. de Are. qđ rei minoris ñ ē ꝓhibita simpł̃r alienō, sed ē pmissa cū decreto, meritō ꝓscribi pt, & iō argumētatio nō

8 ꝓcedit. Venio ad tertiā particulā, ꝙ dr̄ hic † melius etcē. & c ↄ. ff. de autho. tut. l. si tutor. Dicit gl. mag. hic in prin. ibi. nihil dr̄ đ minore, aļs de ꝓscr. certe fateor, tñ illa lca ob. ad rōnē hui⁹ l. q̃ ē gñalis, lō dic, vt ibi, qa erat dubiū, an minor læderet̄, vel non, hic aūt erat certū, vt statim dicā. Itē op. ꝙ fm hoc in inte. restō nunquam esset necessaria, quia melius est añ tp̄s, &c. & sic esset destructus totus titulus ꝓcedēs de in inte. rest. & hic. & ff. Dicit gl. mag. hic, ī fi. hic certū est minorē deceptū, sed nō est ita certū in ↄctib. ita đ cipi eū. Vide gl in fi. innuit̄, ꝙ si certū est in ↄctu minorem lędi ipso iure, seruaret̄ illæsus ꝑ rōnē huius l. hoc aūt est falsum, vt l. si minor 25. ann. §. 1. ff. e in eo qđ loquit̄ de minore, qui compromittit. Quare dicas, ꝙ iō aliud ī ↄctib. qa ibi īteruenit factū minoris vere. ī ꝓscriptione iteruenit ficte, vt l. alienōnis. de ver. sig. Vñ illū fictū ↄsensū remouet hęc lca suadēte ęqtate. si n. subest ęqtas, quare illa fictio inducat̄, & sic pt verū consensum remouere. Ea hac gl no. vnū ꝙ in casib. in qb. s. dixi minorē restitui aduersus vsucapionē, & ꝓscriptionē, non hēt necesse probare aliud quam

9 ꝙ † vsucapio ↄcurrisset. statim n. ꝓsumit̄ qd sit læsus. Vide gl q̃. h. d. Cōtrariū vr̄ velle in tertia gl. huius l. in eo, qđ dt, vel petēdo restōnē non probaret. Si. n. eo ipso ꝓsumit̄ læsus, qūo non pt ꝓbare lęsionē? intelligas vbi nō ꝓbaret si currisset ꝓscriptio; tñ eo ꝓba-

10 to, ꝓbata eēt lęsio, vt in hac gl. Et ꝑ hoc vidi qōnē de facto, † mi-

a nor 25. ann. nō appellauit infra a. dies, a restōnē petit ad appellādū, qd hēt ꝓbare? vr̄ ꝑ hāc l. ꝙ eo ipso qđ currit ꝓscriptio, sit lęsus. In ↄriū vr̄, qa in dubio ꝓsumit̄ snia iusta, & sic nō expedit sibi appellare, vt l. Herennius. §. Caia ff. de euic. Sol. si qdē certū eēt, qđ minori non expedit appellare, nō daret̄ restō, qa nō est lęsus, sed si certū ē, qđ expedit appellare daret̄ restō, si dubitat̄ vtrū sibi expediret apellare, vel nō, in dubio ꝓsumeret̄ læsus eo ipso, ꝙ pass⁹ est perdere bñficium appellādi. Tex. est, & gl. in d. l. si minor. §. 1. ff. e. & Canonistæ tāguut istam qōnē. Venio ad vltimā partē. Dr̄ hic, ꝙ præsc. 30. vel 40. ann. remanēt in suo statu. Op. ĩ. de ꝓscrip. 30. an. l. sicut. §. pe. Huius timore sunt hic, in gl opi. Pro quarū declaratione dicas sic. In præscr. 10. an. vel maiori, si qdē maior est

11 pupillus ↄ eū nō currit ꝓscriptio, vt d. l. sicut. Si vero † ē maior pupillo, & tūc aut ꝓscriptio cępit ↄ eum, & finitur cum eo, tunc currit sine spe restōnis. Rō, qa est lōga ꝓscriptio, q̃ excedit ætatē 25. ann. & quadrienniū qđ dat̄ ad petendam restōnē. Si vero cępit cum maiore, vel cum minore, & finitur cū minore, tunc currit, licet restō detur, vt d. l. sicut. Ita debetis intelligere hanc materiā. In aliis vero ꝓscriptionib. minorib. collige distinctionē ꝑ teipsū ea ꝓdictis. Expedit⁹ vide gl. circa hāc l. ex gl. & dicta Doc. q̃ro, an

12 † tpa q̃ dant̄ ad petendū bon. pos. currāt hodie minori? Vr̄ ꝙ ñ, qa olim currebāt, sed restituebat̄ minor, vt ff. e l. fi. ergo hodie ipso iure nō currūt. In ↄriū vr̄, qđ ista l. vr̄ loq tm̄ in casi. in qb. minor tractat de dāno vitando, vt apparet ex prin. l. primā opi. puto veriorē, ꝑꝑ gñalitatem huius l. q̃ dt in oīb. casib. &c. ergo nihil ex

13 cipit. Quęro qd † in pręscriptione, q̃ īducit̄ ꝑ testm̄; Rñ. & puto, ꝙ currat hodie, sed restituat̄ sicut olim, vt l. 3. §. si hr̄s. ff. e. & ita loqtur tm̄ in præscriptionib. legalib. nō in his, q̃ ꝓcedunt ex ↄctib.

14 vel vlt. volūtatib. vt s̄. dixi. Quęro, qd † in ꝓscriptionib. b q̃ ꝓcedūt

b ex statutis, vtrū currāt ↄ minores? Inn. dicit, ꝙ ñ hēt locū hęc lca, nec de statutis cogitauit. Ita dt in c. ↄstitutus, extra de in inte. rest. & idē vr̄ mihi, qđ teneat Spe. & tō dt ipse, ꝙ ille ꝓscriptiones currunt sed minor restituit̄. Casus est in d. c. ↄstitutus, fm eū. Videa

c mus vtrū hęc lex cogitauerit de statutis. c Et vt dixi vobis ī l. sub ꝓ

15 textu spērū. s̄. de trāsa. pt qs † cogitare de eo, qđ ignorat in gñe, licet nō in spē, vt l. q iure militari. ff de testa. mili. Ita ista lca cogitauit ī gñe de oī ꝓscriptione legali, ↄ q̃ l. daret restōnē, sed qs dubitat, qđ ↄ ꝓscriptionē statutorum ista lca dat restōnē, ergo de illo

16 cogitauit lca. Pręterea, † statuta recipiunt interpretationē restrictiuā, ne quis indebite damnū patiat̄, vt l. 2. ĩ. de noxa. l. Cęsar. de publi. & l. adigere §. q̃uis. de iure pa. non aūt recipiunt interpretationē restrictiuā, ne qs lucret̄. Aut ergo est illa ꝓscriptio, q̃ aufert minori, qđ sibi iā est q̃sitū, & tūc statutū simpł̃r loquēs, restringit̄ ad maiores, nec hēbit locū in minorib. ꝑ hāc l. ꝑ rōnē hic positā. Aut per illā ꝓscriptionē minor amittebat lucrū, & statutū ñ restringuut, quia tunc currit, sed restituit̄, hic est casus in d. c. ↄstitutus. per quod Inn. se fundat.

CONTRARIETAS. ET CONCORDIA.

Pro ↄcordia. Aduerte, qđ exceptio nō nu. pec. excludit̄ biēnio: & fm Bar. in hac l. fi. circa med. post illud tp̄s biennij nascit̄ nālis oblō, nō añt añ. Idē tenet in l. ēt. ff. de mino. & ī l. cū quis. C. đ iur. & fac ign. Contra, ꝙ sit nata ēt añ, tenet in l. 1. ff de ↄd. inde. ubi vr̄ tenere, qđ orta sit iā añ, q̃ post bienniū illa oblo, sed post biēniū illa ciuilis bēt illū effectū, quē hēt oblō, nālis, & ciuilis. Tu dic, ꝙ in hac l. fi. refert se ad dicta sua, in d. l. cū qs, vbi refert opi. diuersas, & ita dēt intelligi in d. l. ēt. Sed posito, qđ Bar. vbi s̄. inclinaret in partē Vltrā ꝙ añ biēniū nō sit nata nālis, tunc adhuc dico, ꝙ si bñ videat̄ Bar. in d. l. 1. ff. de ↄd. ind. vr̄ ēt inclinare in eādē partē ver. sed in q. ꝓposita, &c. vbi ponit ista verba, vñ ęqtati nāli nō tenet. & licet videat̄ alterare istud in ↄclōne, q̃ facit, dū dt, qđ gl. ñ bñ exēplificat, qa rñdeo, qđ Bar. pōt intelligi, vt loquat̄ in mā ↄdōnis indebiti, non aūt male loquat̄, dū loqt̄ de natiuitate naturalis oblōnis Vel aliter dic, qđ nō est nata in suo robore, vt possit in iudiciū deduci, sed quo ad natiuitatem sic, & ita loquit̄ in d. l. 1.

ADDITIONES.

a Paris. Decem dies. Cōtrarium eius, quod hic dicit, tenuit expresse idem Bar. in l. nā & postea, §. si minor, ff de iureiu. cuius opi. ibi sequitur, & dicit eē veriorē Abb. consi. 87. in 2. vol. inc. In trinitatis idiuiduæ noie. Ang. Bal. & Sal. in d. §. si minor. Verū est ꝙ Pau. de Cast. post Fulg. hic ponit vnā concordantiam. Aut loquimur in actore, & tūc sit vera opi. Bar. ibi. Aut loquimur in reo & tunc vera fit ista. Et dicit Pa. de Ca. hic, quod ista est veritas. Et ista concordantia placet ēt Ale. in d. §. si minor, dicit, quod in minore opi. Bar. est verior, sed in maiore, qui ex aliqua iusta causa petit se restitui, vult seruari opi. Bart. ibi, vbi etiam ponit de alio simili.

b Pom. Præscriptionib. Vide Anch. in c. canonum statuta, de consti. & Ale. cōs. 31. vol. 3. vbi loquitur in proclamationib. &c. vt non ꝓiudicent minorib. &c. Men. Dec. consi. 556. nu. 7. Boc. p. 63. nu. 34.

c Men. De statutis. Adde Ale. l. 1. nu. 16. ff. de iu. om. iud. Dec. l. e. nu. 13. ĩ. de edē.

Qui, & aduersus quos in integrum restitutio non postuletur. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Quando semiplena probatio eliditur aliqua præsumptione, non est locus delationi iuramenti.*

2 *Minor industriosus præsumitur conuertisse mutuum in ꝓprias vtilitates.*

3 *Approbatus ab aliquo Collegio, non potest in concernentibus eius possessionem petere in integrum restitui.*

4 *Assumptus in defectum alicuius, non dicitur approbata eius industria,*

5 *Prodigus, cui fuerint bona interdicta, si eligitur de priorib. an videatur sublata interdictio.*

a IN consilio. a Scđm lec. gl. dt vnū. fm lectu. Vltrā dicit aliud. Pono fm gl. br̄ hoc intēdit. Vbi minor semiplene docuit đ lęsione, recurrit ad verisimilia: sed ubi de lęsione ↄstat, verisimilia minime attēdūt h. d. fm gl sed fm Vltrā. br̄ h. d. In actib. in qb. qa est approbatus industriosus, cessat restō rōne ipsius ętatis, sec⁹ si ī subsidiū ē assumptus. h. d. Ad l. nostrā op. gl. a diuisione. Aut iste ꝓbauit se læsū, & dēt restitui, vt l. minoribus. s̄. de ī īte res. & l. nā & postea. §. si minor. ff. de iureiu. ergo istud, vtrū sit industriosus, vel ñ, ꝓ nihilo attēdit̄. So. gl. hic loqr ī casu dubii, qñ đ lęsione ↄstabat semiplene, ī illa eēt loc⁹ đlationi iuri, vt l. i. bonæ fidei. ĩ. de iureiu. & l. admonēdi. ff. de iureiu. qđ ñ đferi mō ꝑꝑ istā ꝓsūptio-

8 nē, ꝙ sit industriosus, vide gl. Ea hac l. no. † ꝙ ubi semiplena ꝓbō aliqua ꝓsūptione elidit̄, ñ sit loc⁹ delationi iuri. Tene mēti. Dicem⁹ ī d. l. i bonæ fidei. Alij dñt, qđ hoc dēt itelligi đ mutuo, in quo minor ꝓsumit̄ lęsus, nisi ↄriū ꝓbet̄ ꝑ creditorē, vt s̄. si adue. cre. l. 1. q̃ ꝓsūptio tollit̄, si erat īdustriosus: vide gl & tene mēti Gl. ap ꝓbar primā lec. licet istā non reprobet. Istā secundam etiam tenea-

2 m⁹, qđ sit † minor ē īdustrios⁹, & ē diligēs, ꝓsumit̄ pecuniā ī ꝓpria vtilitates ↄuertisse, arg ad hoc. ĩ. đ pig. l. fi. & qđ ibi videbitis. Ista

3 ē le. gl. Alij, vt Pet. đ Bel. Pert. legūt aļr. Vos scitis, † qđ sūt qdā act⁹, ad quos qs ñ admittit̄, nisi eēt examinat⁹, vt puta Doctor ad collegiū aduocatorū, vt vidistis s̄. đ aduo. di. iudi. l. nemini. mō pono aliqs ē legū Doc. petit rstitui ī it. ad q̃dā allegationē omissā Certe ista rstō negabit̄, ꝓbato hoc, ꝙ publice isto casu ap ꝓbat⁹ est īdu-

4 strios⁹. Sed pōe, ꝙ ex aliqua necessitate ī † đfectū aliquorū ē assūpt⁹, ñ dr̄ ap ꝓbata ei⁹ idustria, iō ñ đnegaret̄ sibi ī it. rest. Rō primi dicti ē, qa dicēdo se Doc. & allegādo se læsū ī allegatione iuris, allegat turpitudinē suā, vt l. 2. §. initiū. ff. đ ori. iur & sic ꝓfessio, & đsideriū discrepāt, vt ĩ. de mune. pat. l. ꝓfessio. lib. 1. Ex eadē ratione putarē in istis aliis actib. qñ aliqs est approbatus in mercantia, & positus in matricula, non posset petere restōnē ī illo actu. arg. ad hoc. ĩ. de his, q ve. æta. impe. l. 2. In aliis vero, qui ea aliis actib. solis nō dñr idustriosi, nec sūt approbati a publico, ꝓcedit lec. gl. mō hēs vnū. Cir. primā partē q̃ro. qūo iudex hoc ↄsiderabit, ꝙ fuit electus Decurio, si nō ē ꝓbatū? Dicit; ꝙ sibi erat notoriū, qa oīb. erat notoriū, ꝙ fuit Decurio. istud. n. ꝓbōne ñ eget. Vñ si aliqs fuerit, vł sit đ Priorib. ꝓbōne ñ idiget, & vid gl. facit, qđ hr̄. ĩ. đ ap. l. ciues.

Vltimo,

ADDITIO.

a Men. In consilio. Boc. q. 350. cn. fi. vbi declarat Doctorem restitui, quoniam in contrahendo est deceptus. Cagnol. in procem. Digest. nu. 30. Gallia. in l. Centurio. nu. 33. ff. de vulg. Cur. sen. in l. si ex falsis. nu. 27. C. de trans.

Vltimo, ea fi. no. ad qõnem, quã vidi hoc anno. Alieni fuit interdictũ in bonis, † vt pdigo, demũ fuit assumptus inter Priores, vtrũ ex hoc videat sublata inter dicto, quasi ad sanos mores puenerit, vt l. 1. in prin. ff de cur. fu. Hic habes tex. ꝙ non, hic in fi. Huc etiã clarius dic, vt hic no. in fi. 1. gl. q̃ vide, & ppetuo tene menti, &c.

LEX II.

Cũ apud. Rõne minoris ętatis ꝯ pr̃em, vl pr̃onũ, restõ q̃ negat. h. d. Op. ff. d dol. l. ñ dẽt. & s. de do. l si superstite. So. ibi loqt de restõne, q̃ dat iure actiõis. hic de ea, q̃ dat iudicis officio, Scdo opp. de bon. q̃ lib. l. fi. §. in vtroq; alias, sin ãt, l fi. So. Ibi non datur restõ ꝯ pr̃em, sed ꝯ aliũ, licet p q̃dã ꝯñiam deueniret ad pr̃em. Itẽ opp. s. si adue. rem iu. l. si eum pr̃. So. Ibi, quia est speciale in cã status. Vel dicas, ꝙ ibi dat restõ ꝯ pr̃em, nõ tñ aduersus factũ pr̃is, sed iudicis, & istã est sol. magis notabilis. Op. s. si aduer. don. l. 2. Sol. Ibi nõ restituit ꝯ pr̃em, sed aduersus factũ patris. Vnde p huius. l. declaratione, assume br̃. Aut q̃ris de restõne, q̃ dat iure actionis, & põt dari ꝯ pr̃em, vel pr̃onũ, vt s. de do. l. si superstite, aut de ea, q̃ dat officio iudic s rõne minoris ętatis, & tũc qñq; qs petit restõnẽ non ꝯ patrẽ, sed ꝯ pr̃is factũ, & sibi denegatur, vt hic, Qñq; petit ꝯ pr̃em, sed nõ pr̃ s fcm̃, & sibi ꝯcedit, vt l. 2. s. si aduer. rem iud. Qñq; qs petit ꝯ pr̃is factũ, & non ꝯ pr̃em, & tunc ẽt sibi ꝯcedit, vt l. 2. s. si aduer. don. ẽt si ꝯ patrem veniret p q̃dã ꝯñam, vt l. fi. §. in vtroque. j. de bo. q̃ lib. Aut petit restitutio nõ rõne minoris ætatis, sed ratione absentiæ, vel ea alia iusta causa, & tunc dicit Iac. de Are. ꝙ hęc le. non habet locum, nec repe ritur quin filiis, vel liberis detur ista restitutio, quare, &c.

Si minor se maiorem dixerit. Rub.

LEX PRIMA.

Si cum minor. Si minor dixit se maiorem dolo aduersarii, ei non denegat restitutio secus si dolo proprio, sed si nullus intercesserit dolus restitutio ꝯceditur, nisi iuratũ fuerit hoc dñt istæ tres leges. Op. ad primã, ꝯfessio erronea reuocatur de iure, vt s. de iur. & fac. igno. l. error. & l. cum testamentum. ergo non est necessaria restitutio. So. Fateor, ꝙ hic non petitur restitutio aduersus confessionem istam, sed aduersus contractum, in quo ille læsus ꝯfessus est se maiorem, tamen ipsi minori incũbit onus pbandi, ꝙ ipe ꝯctus erat minor. vt l. si minorem. s. de inte. restit.

LEX III.

1 *Aetas melius probatur per instrumenta, quam per testes.*

2 *Minor eo ipso, quod dicit se maiorem, an dicatur esse in dolo, & denegetur ei restitutio.*

a Si alterius. Scd̃m veram lec. lex ista diuidit in tres partes. Primo loqt qñ minor asseruit se maiorem proprio dolo. Scdo, qñ dolo aduersarii. Tertio qñ neutrius. Scda ibi, ꝙ si per iniuriã. Tertia ibi, aditus itaq;, & ita hęc lex ponit casus pcedentiũ legum. & addit vnũ aliũ casum, qñ neutrius dolo. Op. de l. min. 25. ann. ex aspectu. §. plane. ff. de mi. So. Ibi minores adhibuerunt dolũ ꝯ alium, nõ ꝯ curatorẽ. Op. s. de in inte. rest. mino. l. de tutela. Sol. Ibi minor fuit sciẽs, & aduersarius sitr sciens, hic vero aduersariũ decipit. Op. ad 1. par. s. de transa. l. si ea falsia. vbi iurm, dolũ aduersarii nõ tollit. Gl. q̃ est hic, ponit multas solones. Br̃ illa est vera, qd illa lex nõ ꝯdicit in aliquo, nã hic in ver. aditus vsque ad fi. loquit, qñ nullus dolus intercessit fm lec. Azo. & verã. si n. dolus itercesserit, nõ tolletur periurm, vt l. ꝯria. Op. ꝙ idẽ ius est instrũni. & testiũ, vt l. in exercendis. j. de fid. inst. So. fallit I 1 casu huius l. qa tenere menti memoriã annorũ est difficile, vñ † facilius admittitur pbõ instrũorum, q̃ testiũ, vt ff. ad Carb. l. 3. §. duæ Quęro, vtrum eo ipso. qd minor asserit se maiorẽ, p̃sumat in dolo? Glo. pen hic in fi. videtur dicere, ꝙ sic. Vide gl. Pet. de Bel. Per. tenet ꝯrium, qa non pręsumitur dolus, nisi pbet, vt l. quoties, §. q̃ do. ff. de prob. Et istam opi puto veram per hãc l. in ver. aditus. vbi apparet, ꝙ si dolus intercessisset, & non ostenditur, p̃sumit non intercessisse. & vide tex. in ver. aditus. ibi, non repererit. No, ꝙ dicit, nõ repererit, ea quo ꝯcluditur, quod si nihil apparet de hoc, pbata est minoris intẽtio. Vnde pro decisone huius materię 2 dic. Qñq; minor † asserit se maiorẽ suo dolo tm̃ adhibito ꝯ aduersariũ, & hoc ꝯstat, & denegat sibi restitutio, vt l. 2. & hac l. in prin. Qñq; dolo suo, ñ adhibito ꝯ aduersariũ, & non denegatur sibi restõ, vt l. minor, §. plene. ff. e. Qñq; dicit se maiorẽ dolo aduersariũ tm̃, & restitutio sibi non denegatur, vt s. eo. l. 1. & hac l. 2. rñ. & si fuerit iuratũ arg. s. de transa. l. si ex falsis. Qñq; asseruit se maiorẽ dolo suo, & aduersarii, & restõ sibi nõ denegat, vt l. de tutela. s. de i Ite. rest. in fi. nisi cẽt iuratũ ut i auth. sacra. si aduer. vẽ. Qñq; asseruit se maiorẽ neutri⁹ dolo, tũc distĩgite, vt i hac l. ant ñ fuit iuratũ, aut fuit iuratũ, si fuit iuratũ, aut nõ corpolr, vel corpolr. Qñ que dubitat an dolus intercesserit, & in dubio p̃sumit nõ intercessisse, vt hac l. vers. aditus. Et ita debes intelligere hanc materiã.

ADDITIO.

a Paris. Si alterius. Ista lex, & similes loquẽtes de iurõ assertiuo, nõ sunt hodie correctæ p Auth. sacra. s. si aduer. vẽd. Vide d. Fran. cõsi. 77. Itẽ limita singulariter istã regulã, vt minor iurans se maiorẽ non possit petere rescissionẽ contractus bonæ fidei ad restõnẽ in inte. sed potest bene petere respectu nullitatis pp solẽnitatẽ omissam. Vide Ro. consi. 12. Pa. de Ca. consi. 141. vo. 2. d. Frã. Crem. sing. 443. Quid autem si filiosf. in instrumẽto asserat se patrẽfamilias, an reddatur obligatio efficax sine consensu patris, vide Pau. de Ca. consi. 174.

LEX IIII.

1 *Iudex quam interlocutoriam reuocet ex officio.*

2 *Vnum remedium extraordinarium non excludit aliud.*

3 *Restitutio denegata propter defectum probationis, potest iterum peti.*

Cũ circa. Hæc est difficilis lex, & br̃ h. d. Si restõ est denegata, pp ætatẽ nõ pbatã. ad restõnẽ, & ętatẽ pbãdã iterũ admittit, fm lec. magis notabilẽ. Hæc lex legit duo. mod. principlr. Primo, ꝙ fuit erratũ p iudicẽ iudicãtẽ. Ad istã l. op. ff. d sen. q̃ sine app. resc. l. 1. §. 1. So. Ibi fuit expressus error in sñia, hic nõ. Scdo mõ legit, qd hic fuerit erratu a testib. q dixerũt falsũ circa ętatẽ. Et ista lec. subdiuidit in duas. Vna, ꝙ iudex de ætate pnũciauit interlocutorię, alia qd pnunciauit diffinitiue. Ad primã op. interlocutoria põt reuocari arbitrio iudicis, vt l. qd iussit de re iu. ergo nõ dẽt peti restõ, vt ff de min. l in cãę. l a 2. Solu. Fa- 1 teor, † ꝙ iudex pt ruocar, si vult, suo arbitrio, vt i ꝯrio, tñ ñ cogit, nisi vt impetret restõnis bñficiũ, vt hic, & hoc magis placet. Vel dic, ꝙ ista est talis interlocutoria. q̃ perimit vires totius causæ, vñ quodammodo est diffinitiua, vt l. intra vtile. ff. de min. Ad scdam put fuit pnunciatũ diffinitiue. Op. qñ iudex pnunciauit ex falsis testib. ꝯpetit restõ de iure cõi, vt si ex fal. inst. p totũ, & l. diuus. ff. de re iudi. ergo ista restitutio, q̃ dat rõne ætatis, ñ dẽt hic locũ, vt l. in causę, ff. de mi. So. Licet auxilium ordinarium excludat ex 2 traordinariũ, vt d. l. in causæ. † tñ vnũ extraordinarium nõ excludit aliud, vt l. qui bona. §. si quis opus, ff. de dam. infect. q me. cã. l. cũ exceptione. §. eum. Vñ nihil repugnat, ꝙ qs posset hr̃e restõnẽ ea duab. causis. Item opp restitutio semel denegata, iterũ non 3 ꝯcedit, vt j. ti. 1. l. 1. So. Hic † fuit denegata pp defectũ pbõnis ætatis, vnde iterũ pt restitui, ibi pp defectũ pbõnu læsionis. Rõ ẽ, qa d ętate nõ fuit cognitũ, nisi in iudicio restitutionis. & sic nõ hẽt nisi vnã sñiam contra se, hoc respectu, sed de lęsione, & instituia fuit cognitũ in primo iudicio, & in iudicio, i quo petebat restõ. iõ semel denegata iterũ nõ concedit. Ita debetis hoc intelligere.

Si sæpius in integrum restitu. &c. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Differentia quæ sit vtrũ quis restituatur ad appellãdũ, an ad totã causam.*

2 *Si quis primo appellauit, & tempus appellationis est lapsum, si petita restitutio fuit denegata, an iterum restituatur.*

3 *Ille qui omisit appellare, quando possit petere restitutionem in integrum ad appellandum, & coram quo iudice.*

Si post sententiam. Si restõ fuit semel dnegata, iterũ ñ ꝯcedit, nisi ad appellãdũ, vel nisi ea noua cã. h. d. totus titu. Differt lex sequẽs a pcedẽti, qa fuit s. postulata restõ ꝯ sñiam, hic ꝯ ꝯctũ: hic restitui desiderabant aduersus ꝯctũ, vel sñiam, ibi adierũt, s. indicẽ Op. ad l. 1. qd tpa applonũ non currunt, vt l fi. §. in qb. cau. in inte. resti. nõ est necesse. Dñt qdã, ꝙ hec lex hodie corrigit. Cõtrariũ vr̃ verũ, vt ibi dixi, probat in Auth. de app. & itra q̃ rẽ. §. 1. vbi est spãle in istis trib iudiciorũ. Quæro, quæ est † diffe 1 rentia, vtrũ qs restituat ad appellãdũ an ad totã cãm? Dic, vt i gl. quando datur restõ ad appellandũ. Quæro, a qua snia? Dicit gl. a qua vult, vel vt possit appellare ab ea, a qua fuit denegata restitu- 2 tio. Quęrit gl. qd † si primo appellauerit, & tps appellationis est lapsũ, postea petit restõnem, & fuit denegata, an restituatur iterũ, Gl. dicit, ꝙ non, nisi ad appellandũ. Intelligatis ad appellandũ. s. a sententia, in qua est restitutio denegata, vel ad prosequendã appellationem, cuius tẽpora sunt cursa. Vltimo not. ea hac l. quod 3 † ille, qui omisit appellare, potest petere restitutionẽ integrum ad appellandum, non solum coram iudice a quo debuit appellare, sed ẽt a superiore, vt hic, dum dicit, vobis ius restituimus. Vñ Imperator restituit eũ ad appellãdũ, vt di ai vobis in l. pses de app. & c.

LEX II.

Quanquam. Ad istam l. op. quia ẽt ex causis antiqs põt iterum peti restõ, vt s. tit. 1. l. fi. So. itellige hic de nouis causis, hoc ẽ de nouo allegatis. Vel dic, nouis causis, hoc est de nouo superuenientib. Vel de nouis causis i. nouis pbationib factis sp causis antiqs allegatis, vt s. ti. 1. l. fi. Scd̃m hoc ergo habes, ꝙ qñ nouæ cãe, vel nouæ probationes allegant, potest restitui ad totam causam, alias nõ restituet nisi ad appellandum. Quęro, cum restituitur ad appellandũ, vtrum iudex applonis restituet, sicut debuisset facere primus? Rñd. qñq; restituitur ad appellãdũ a prima snia, & tunc pcedit tãq iudex applonis fm formã. l. eos. de app Qñq; restitui ad appellãdũ a 2. snia, qa im pbata est restõ, & tunc cum illa snia sit p applonẽ extincta, iudex appellationis iudicabit, cum illa causa ad eũ sit deuoluta. vt d. l. eos.

LEX III.

In vna. Opp. & vr qd restitutio det sępius. vt ff. e. l. et si sinc. §. restitutus. Gl. soluit optime. Ibi fuit restõ ꝯcessa, vñ põt iterum concedi. hic fuit denegata, iõ hic iterum non ꝯcedit. ne leges ludibrio fiant. Pet. reprobauit istam sol. quia eadẽ est rõ in vno casu, sicut in alio, quod mihi non placet, ideo tene opi gl. Nam qñ minor nõ est restitutus, est in eius potestate, vt restituat

vel

vel nõ, vel si iudex circũuento. & c. Si ergo vsus est ea, cũ posset nõ vti, põt ɔ̃ hoc petere restitutionẽ in integrum, & est noua cã restitutionis; q̃ rõ cessat qñ restõ est denegata. Vltimo q̃rit gl. qd si minor velit petere restõnẽ, vt om̃ ssam probationem faciat, & sic possit venire cõtra sententiam? Gl. dicit, quod sic, dic vt in ea.

De ijs qui veniam ætatis impetraue runt. Rubrica.

ADDITIO.

a Paris. impetrauerunt. Not. istam materiam, qđ inferior a Principe nõ pt per statutũ suũ cõcedere veniã ætatis. vide Bar. in l. imperiũ. ff. de iurisd. om. iu.

LEX PRIMA.

Eos qui veniam. Cui ætatis venia est cõcessa, restitutio denegatur. h.d.

LEX II.

1 *Masculus quando consequatur veniam ætatis, & quando fœmina.*
2 *Minor læsus in impetratione venia ætatis an restituatur.*
3 *Mulier est minoris vitæ, quam masculus, & citius perficitur.*

Omnes. † Masculus probata ætate 20 an. fœmina 17. veniã ɔ̃sequuñt ætatis, p̃ q̃ tñ immobilia alienare nõ po terũt, h.d. Quærit gl. corã quo iudice fiat pbõ. Dic, vt in gl. Quærit gl. qd si † minor est læsus in eo, q̃ impetrauit veniã ætatis, an restituet? D. e, vt in gl. Q̃ ro q̃ est rõ q̃ in muliere minus tps re q̃rit, q̃ in masculo? gl. dicit, q̃a mala herba cito crescit. Rõ † est ista, a q̃a mulier cũ sit minoris vitæ q̃ masculus, citius pficit, & ita ɔ̃tingit in quolibet animali, q̃a quãto res est breuioris vitæ, tãto citius pficit, & illa est rõ propria. Gl. signat quoddã arg. ɔ̃riũ, & nõ soluit, vide eã ibi l. j Solu. Hoc pp aspectu personæ, qui requirit. arg. de cad. tol. l. vnica, § ne autem. ff. de adop. l. post mortem.

ADDITIO.

a Menoch. Est ista. Tiraq. de leg. connubial. lege. 6. nu. 26.

LEX III.

Eos qui. Qui veniam ætatis meruerunt, non pñt alienare, vel immobilia obligare, sine decreto. h.d.

LEX IIII.

1 *Aetas legitima vel perfecta dicitur 25. annorum.*
2 *Factũ ciuiliter. quando repræsentet eũdem effectum quod factũ naturaliter*

Si quis aliquid. a Ad implendã ɔ̃dõnẽ nõ sufficit ciuiliter factũ. h.d. Not. iu iuuenis. q̃ † ætas lĩma, vel ætas pfecta dr̃ 25. ann. b de hoc hẽs in l. cũ filio. ff. de leg. 3. Scđo no. q̃ nõ sufficit ciuiliter factũ. Ad istud op. gl. hic, ff. mand. l. fi. §. si de don quæ sub modo, l. si de istis & substit. l. si ma ter. Sol. br̃ qñ † ciuiliter factũ repñsentat eundẽ effectũ, sicut factũ nãlr, factũ ciuilr sufficit, vt i ɔ̃riis, alias secus, vt hic. Ista est cõis sol. q̃ ponit Dyn. in l. si cũ doiẽ, in pin. ff. sol. mat. & l. ex ca pte. §. insulã, ff. de verb. obl. & i l. Deo nobis. s̃. de epi. & cler. Et ego circa c hoc dedi vnam magnã distinctionem, & multum vtilem in l. Gallus, §. & quid si tm̃, de lib. & posth. vbi tex. & gl. tangunt, &c.

ADDITIONES.

a Barb. Si quis aliquid. Et vide d. Pet. in consi. 389. qñ Papa concidit alicui, q̃ potest puidere psonæ idoneæ de tali beneficio, an cõprehendatur ille, qui est idoneus per dispensationẽ, & cõcludit, qđ sic. Adde qđ aliquãdo appellationes ætatis legitimæ, venit & pubertas, & sic in masculo 25. in fœmina 12. Ita probatur in tex. & gl. & Doct. in c. j. de regularibus.
b Paris. Annorũ. De iure Can. d̃r in 30. ann. vide Bar. i trac. d̃ iarũ iter uis, &c.
c Pom. Circa istud not. lita per c. cũ dilectis, & c. ad audiẽtiã. eẽ de cler. ñ resid.

Si maior factum ratum habuerit. Rub.

LEX PRIMA.

SI inter maiores. Ratihabitio maioris tollit restõnẽ aduers' læsionẽ, q̃ in minori ætate ɔ̃tingit, h.d. Circa hãc l. q̃runt duo. Prĩo, qd si hæc diuisio facta fuisset dolo, an ratihabitio aliqd operetr circa illum dolũ? Br̃, aut ille, qui habuit ratum fuit sciens, aut ignorans, vt gl. dicit. Quæro secundo qualiter videatur habere ratum. Certe si quidem ratum habuit expresse, nullum est dubiũ, vt hic, si autẽ tacite, tũc habemus titulũ in 5. lib. si maior fa. ratã alie. habu. q̃ titul' loqt̃, qñ hr̃ ratũ tacite, & iõ dic, vt ibi, &c.

LEX II.

Qui post vigesimum. Hæc lex loquit̃ magis generaliter, quam pcedens quia supra loquitur de diuisione facta simpliciter a minoribus hic de gestis simpliciter: & sic magis generaliter.

Vbi, & apud quem cog. &c. Rub.

LEX PRIMA.

SI quid. Aduersus sñiam procuratoris Cæsaris, solus Cæsar restituit. h.d. Opp. ff. de mi. l. i cãæ. §. fi. & l. pfecti. Sol. hæc l. pt intelligi vt loquat̃ de iudice delegato a prĩcipe, & tũc stat pprie. Nec obst. ɔ̃riũ, q̃ loquit de iudice ordinario. Si vero intelligat̃ pprie de procuratore Cæsaris, tũc expone tex. cum dicit solus Cæs. Princeps, subaudi, vel ipsemet qui iudicauit, & sic nõ obstat contrarium, &c.

LEX II.

1 *Actor sequit̃ forum rei, & quando petitur restitutio aduersus cõtractum*
2 *Reductio ad arbitriũ boni viri, coram quo iudice petatur, vbi compromittentes, & arbiter sunt diuersi fori.*

1 a **Quoniam.** Qñq; † restõ petit̃ aduersus ɔ̃ctũ, seqt̃ actor forũ rei. h. d. formo qõ. a Quidã Perusin' hñs cãm cũ vno Florẽtino, ɔ̃promiserũt de eã tãq̃ i arbitratorẽ i quẽdã Senẽ̃ ẽm. ille existẽs Senis, tulit laudũ: Perusinus vult petere reduci ab arbitriũ boni viri istud laudũ, corã quo iudice istud faciet? De iure cõi arbitramẽtũ est q̃dã trãsactio, nec orit̃ actio ex arbitramẽto, sed orit̃ actio ex cõpromisso facto i uicẽ, cõpleto ex decl̃one arbitratoris, vt l. si societatẽ. § arbitrorũ. ff. p soc. auth. vt disse. iudi. § 2. & j de iud. i auth. si vero ɔ̃tigerit, & j. de ɔ̃hẽ. emp. l. fi. iõ si † peto reduci ad arbitriũ boni viri, & ɔ̃quero de ɔ̃ctu, de beo sequi forum rei. Casus est hic. Sed s̃m iura municipalia, i partibus b Tusciæ ipsa lauda pducũt actionẽ p se, & hẽnt uim sñiæ vñ si peto reduci ad arbitriũ boni viri, & ɔ̃queror de ipsa sñia, q̃ me lædit, quẽ debeo tunc adire? Certe debeo adire superiorẽ eius q iudicauit, q̃a de sñia ɔ̃queror, vt s̃. l. px. & sic eẽ loquit̃ j. l. proxi. ideo est uidendum de arbitramento, vtrum pducat actionem, vel non, s̃m commune ius, vel municipale, vt s̃. dictũ est.

ADDITIONES.

a Barb. Formo qõ. Adde late Fe. cõs. 285. & Pa. de Ca. hic, qui aliter loquunt. Paris. Formo q. istã q̃ Bar. refert, & sequitur do. Christof. de Cast. subscribẽdo. quoddam consi. Raph. Cuma. incip. Visis cõpromissis. vide declarationẽ ad istud dictũ duob. mo. & ad dicta Bar. hic & Are. in c. fi. de for. cõpe. Vide Peru. in rub. de appe. Vide Fel. in c. cũ sit. de for. compe. vbi dicit non procedere in ecclesia, vel clerico petente restitutionem in integ.
b Menoch. In partib. D. da lib. 1. variarum reso. c. 12. nu. 1.

1 *Causæ restitutionis in integ. licet sint mixti imperij, tamen fauore minoris delegantur, & nu. 3.*
2 *Restitutio in integ. an competat iure magistratus.*
4 *Iudex delegatus quando possit in integ. restituere.*
5 *Compromitti potest in aliquem, vt pronunciet quem restituendum, vel nõ.*
6 *Causa restitutionis an possit in arbitratorem compromitti.*
7 *Iudices, qui nulli præsunt iurisdictioni, sicut notarij, & iudices cartularij, quando possint in integ. restituere, & nu. 8.*
9 *Iurisdictio cohæret territorio.*
10 *Quomodo cognoscatur, an aliquis sit iudex ordinarius, vel delegatus.*
11 *Syndicus electus a Consilio Ciuitatis, ad syndicatũ officialẽ, dicit̃ delegatus*

a b **Cũ scimus.** a Hæc est sing. lex, & br̃. h. d. Restõ q̃ officio iudicis ɔ̃ceduntur, pt postulari ab ordinario, b delegato spãli ad illã cãm, vel vr̃ nõ corã aib. vel iudicib. chartullariis, vel delegatis ab eis. Diuidit̃. Primo ponit qõnẽ. Scđo determinationẽ. Tertio determinationẽ suã litat, & declarat circa iudices, phibitos restituer. Quarto lĩta circa eos qb. ẽ pmissũ. Quinto litat circa modũ pnũciãdi Scđa ibi, sancimus. Tertia ibi, sed neq;. Quarta ibi, cũ hos. Quinta ibi, sed ne qd penitus. Ex prima pte hẽmus, q̃ iudices d̃legati possint de cã restõnis i integ. cognoscere. Cõtra ea, q̃ p iudicis officiũ expediũt, delegari nõ pñt, vt l. nec q̃cq̃, §. vbi decretũ, ff. de off. Procõs. & lega. l. omnia q̃cũq; d̃ re iu. So. † spãle est hic fauore minoris Op. scđo, ea q̃ pñt delegari cõpetũt iure magistratus, vt l. j. §. j de offi. eius cui mãd. est iurisd. & sic vr̃, q̃ i integ. restõ ɔ̃petit iure magistratus, hoc ẽ ɔ̃ l. ea q̃. §. j. ff. ad munic. ergo &c. Dicit gl. fateor † q̃ olĩ ñ ɔ̃petebat iure magistrat', sed hodie sic, p hãc l. Nec ob. hic tex. q̃ ibi, veterib. ñ fuerat icognitũ: q̃a verũ ẽ, q̃ antiq' poterãt d̃legari hñti iurisdõnẽ a l. ñ aũt oib. sd p hãc l. d̃legãt̃ idistĩcte. Tu dicas, q̃ & hodie restõ i integrũ ẽ mixti ĩpij, q̃a iudicis offĩo expedit̃, & l3 possit d̃legari, ẽ † spãle fauore minoris, c vt hic. Op. q̃ iudex delegatus ñ possit restituere, vt s̃. si aduersus rẽ iu. i aduersus. Sol. Qñq; † delegat̃ cã restitutionis pricipalr̃, & tũc nõ ẽ dubiũ, q̃ põt restituere, vt hic. Qñq; d̃legat̃ Vniuersitas cãrũ, & tũc idẽ, vt hic, i fi. ibi vr̃ si gñalr d &c. Qñq; delegat̃ cã pricipalis. aũt, & tũc si q d ẽ restõ petit ieidẽter sup aliqua ĩterlocutoria, vel emergenti, pt cognoscere delegatus, vt hac l. i fi. s̃m vnã lect. gl. quæ ẽ verior petit̃ restõ pricipalr, ɔ̃ sñiã latã i illa cã, nõ posset restituere delegatus, vt d. l. aduersus & ã. l. pxi. s̃m verã lectu. Venio ad tertiã particulã, qua hẽs, q̃ & i cã restitutionis nõ pt ɔ̃promitti i arbitriũ. Sed q̃ro, † an possit ɔ̃promitti, vt arbiter pnunciet aliquẽ restituẽdũ, vel nõ? gl. vr̃ dicer̃, q̃ sic, nam arbiter nõ pt restituere, sed pnunciare restituendũ. Et vide gl. quæ vr̃ velle. q̃ sic. Rõ est, quia iter ista duo est d̃ria, vt habuistis no. i l. ab executione, j. quo. appel. nõ recip. q̃ s̃. si adue. ii. l. j. Ego dubito i hoc, q̃a nõ i epit aliqua actio, vel aliq̃d aliud ius agẽdi, quo q̃s petit pnũciari se restituendum, sed, q̃ q̃s petat se restitui sic. Qua ergo actione aget̃ coram arbitrio, non uideo, nisi dicam', q̃ ille, q de hoc ɔ̃promittit, videat̃ uelle pati, q̃ sic de facto ɔ̃ueniat̃ ad hoc, q̃ posset si uellet, vt l. Iulian'. §. q̃tũ aũt. ff. ad exhibẽdũ, dixi s̃. d̃ trãsac. l. vbi pactũ, & hoc satis placet. Quæro circa hoc

ADDITIONES.

a Barb. Cum scimus. Per istam l. decidit Iac. de Bel. quod habens potestatẽ legitimandi ab Imperatore, potest legitimare in terris ecclesiæ.
b Paril. Ordinario. Lita istũ tex. nisi alius esset celebratus auth. alicuius superioris, quia iudex inferior, se intromittere non poterit. Vide Ias. in l. nam & si minor. ff. de iureiu.
c Paris. Minoris. Communis sententia est in contrariũ, videlicet, qđ sit speciale in minore. Vide Ias. in l. nec quicquã. § vbi decretũ. de offi. Procõs. & lega.
d Menoch. Cã principalis. vide Doc. in l. nam & postea. §. si minor. & ibi Curt. iu. nu. 4. ff. de iureiuran.

6 hoc, an † cā reſtōnis poſſit in arbitratorē cōpromitti? Iā fuit de
facto in ciuitate illa, & ꝯſului, ꝙ ſic: nā arbitramētū, vt ſcitis, eſt
ꝗdā trāſactio, vt dixi ſ̃ l. pxi. Vñ ſicut pt trāſigi de cā reſtōnis, ita
pt in arbitratorē ꝯpromitti. Itē hēs in hac parte, quod iudices hi q
nulli præſunt adminiſtrationi, non poſſunt reſtituere.

7 Quæro. † Qui ſunt iſti iudices, q nulli pſunt adminiſtrōni
Gl. dicit, & bene ſunt iudices chartularii, q hñt vo
lūtariā iuriſdōnē, vt notarii, ex forma ſuorū priuilegiorū, de qb.
fit mētio hic, & de iud. l. rē nō nouā. & ff. de iud. l. j. & ibi no. Alij
dñt, ꝙ hic loqr̄ de iudice delegato, q nō pt ſubdelegare. Tu tenę
8 primā, q̃ eſt magis notabilis. Quæro, an iſti † iudices chartularii
poſſint in integ. reſtituere. Gl. vr̄ velle, ꝙ nō, qa nulli pſunt admi
niſtrōni, ꝙ ſatis placet, niſi in reſcripto aliud diceref. In quarta
particula hēs, ꝙilli pñt reſtituere, q pſunt adminiſtrationi, cui ad
9 hęret iuriſdō. No. ergo, ꝙ † iuriſdō cohęret territorio. Sic in l. j.
§. cū vrbē. de off. pfec. vrb. ibi cū vrbē fidei tuæ cōmiſimus, & ſic
ꝯmittit vrbē cui adhæret iuriſdictio. Et ex hoc potes diligēter p-
10 pendere, an † aliqs ſit iudex ordinarius, vel delegatus. Nā ſi qdē
alicui committit̄ certū territorium, vel iuriſdō in territorio, hoc
ꝯtingit dupl̄r, vel hoc fit indiſtincte, non limitādo iuriſdictionē
territorii, vel perſonarū, vt in iſtis iudicib. chartulariis, & iſti dñr
ēt ordinarii, ſiue adminiſtrōne, & hic eſt caſus hic, & in pcedētj
bus verſ. Qñq; ꝯmittit̄ aliqua cā inter certas cās, & tūc iſte eſt iu-
dex delegatus, qa ei ꝯmittit̄ cā & nō territoriū, & ita debetis itellj
11 gere hanc mām. Et per hoc potes dicere. † Cōſilium iſtius Ciui-
tatis facit aliquē officialem ad ſindicandum vnum officialē, cer
te in dubio iſte vr̄ iudex delegatus, quia ei committit̄ certa cau-
ſa, nō aūt cōmittit̄ certa adminiſtratio, cui iuriſdictio adhæret.

De reputationibus, quæ fiunt in iudicio. *Rub.*

LEX VNICA.

QVi reſtituitur. Reſtituto minore, omnia re-
ponunt̄ in priſtinū ſtatū, tam
aduerſus minorē quam aduerſus extraneum, h. d. Op.
de l. q. ſi minor, §. reſtitutio, ff. de mino. Sol. intellige
hic quatenus eſt locupletior, & ſic ꝯcordat cum illa. Op. de l. ſi p
impreſſionem, ꝙ met. cau. So. ibi ſpeciale. Op. tertio de l. ſi iudex
ff. e. Solu. dico, ꝙ minor tenetur reſtituere omnia. Verū eſt ſi vult
vti reſti. alias ſecus. Venio ad verſ. ſed & ſi interceſſor. Opp. ſi mi
nor fideiubet p aliquo, ergo ille alius eſt obligatus, & ſic nō eſt
neceſſe, ꝙ actio ꝯ illum reſtituat̄, vt l. j. ff. de fideiuſ. Solu. intelli-
ge, ꝙ hic interceſſit animo nouandi, & ſic liberauit primum de-
bitorem. Oppo. quod actio reſtituat̄ ipſo iure, vt ff. ad Velleian. l.
debitrix, §. 1. So. aliud in muliere, vt ibi, quā in minore, vt hic. Ra
tio, quia mulier eſt tuta ipſo iure p Velleianum. Ita dicit gl. q̃ vi-
de. In eo quod innuit, ꝙ mulier ipſo iure nō teneat̄, Doct. repre-
hendunt iſtam, quia immo tenet̄, licet habeat hanc exceptionē,
vt ff. ad Velleian. l. ſi mulier, & ꝙ ibi not. ff. ad Maced. l. j. Sed cer-
te non bene reprehendūt, qa gl. hic intelligit mulierem tutam ip
ſo iure, hoc eſt abſq; iudicis miniſterio habet actionē, vel excep.
tionem, ita, quod neceſſe non habeat petere reſtitutionē. Ita vr̄
dicere gl. Op. Inſti. quib. mo. tol. obl. §. ꝑterea. & ff. de noua. l. 1. Gl.
dat hic multas ſol. hæc eſt vna, ꝙ in lege ꝯtria minor erat obliga-
tus natr̄ rantum, & ſic non indigebat reſtitutione, merito actio
in veterem debitorem non reſtituebatur, hic vero erat obliga-
tus naturaliter, & ciuiliter, & cum reſtituit̄ minor, reſtituit̄ actio
in veterem debitorē, niſi dolus creditoris interceſſerit, vt l. ſi Ti-
tius, ff. de fideiuſ. in fi. & ff. de ſol. l. qui res, §. huic.

Etiam per procuratorem cauſam reſtitutionis in integrum agi poſſe. *Rub.*

LEX VNICA.

1 *Procurator quando dicatur habere ſpeciale mandatum ad petendum reſti tutionem in integ.*
2 *Procurator etiam ſine ſpeciali mandato, pōt agere cauſam reſtitutionis in integ. quando venit incidenter in cauſa commiſſa.*
3 *Pater poteſt petere reſti. in integ. pro filio ſine mandato.*
4 *Dictio, etiam, implicat, & quid implicet hic.*

CAuſam. Rubrum, & nigrū idē dñt. Opp. de l. nēque, ſ̃. de pcu. Sol. intellige hic de pcu-
2 ratore q habebat mādatū ſpeciale[a] legitime ordina
tū. Opp. ff. de mino. l. illud, § ſi talis. So. Intellige hic de
procuratore qui habebat ſpeciale mandatū. Quo intelligit̄ pro-
1 curator hr̄e ſpāle mandatum, ſufficit ne † ꝙ in inſtro dicat̄, ad
agendū, &c. & in inte. reſti. petendam, &c. Doct. determinūt hic
ꝙ nō, ſed, ꝙ dicat̄, & ad petendam reſtitutionem in inte. in tali
cā, vt l. ſi qs mihi bona. §. iuſſum. de acq. hęr. Ego altius aſſumpſi
b iſtā mām in l. filiusf. ff. de don. Ad vnū tñ[b] aduerte, ꝙ ſi cā reſtō
c nis in inte.[c] incident̄ veniat in cā cōmiſſa, † poſſet etiā agere ſi-
2 ne ſpeciali mādato, vt ſ̃. tit. 2. l. fin. & l. qui pptio, §. item q̃rit̄. ff. de
procu. ſm vnā lect. Op. de l. 2. ſ̃. de his, q ve. æta. impe. Sol. ibi eſt
d ſpecialis caſus, in quo non admittit̄ procurator. Opp. ꝙ ēt[d] ſine
3 ſpāli mādato poſſit, vt l. patri. in prin. ff. de min. † Sol. ꝙ eſt ſpecia-
le in patre, q eſt legitimus adminiſtrator, vt ibi, ſicut in alio legiti
mo adminiſtratore, vt i tutore, curatore, & ſimilibus. Quęro, dr̄
4 hic in rubro, & nigro, ēt per pcuratorē agi poſſe. † qd implicat,
hæc dictio, ēt? Pōt intelligi ēt p pcuratorē, quaſi nō ſolū p domi
nū, vel quaſi p tutorē, vel ſyndicū, quid implicat, neſcio qd dicā
modo, & habui hoc anno pluries de iſta dictione, etiam, &c.

ADDITIONES.

a Barb. Speciale. Sed quid in Syndico Vniuerſitatis? vide Pa. de Ca. hic, & Ro-
ma. conſi. 424.
b Barb. Ad vnum tñ. Limita illud, ꝙ dicit Bar. ꝙ ſuper incidenti pt petere reſti.
procurator non hñs ſpāle mandatū, niſi eſſet ſnia interlocutoria lata ſup in-
cidenti poſt 10. dies, quia tunc non pōt ſine ſpeciali mandato. Ita no. Ioan.
An. in c. coram fęlicis. de in inte. reſti. & ita Romę prononciauit Lud.
c Pom. Reſtitutionis in inte. No. qđ licet ad petendā reſtitutionem in inte. re-
quirat̄ ſpeciale mādatum, qđ tñ illud non eſt verum, niſi qñ principaliter pe-
titur. Secus qñ incident̄ in alia cā, ad q̃ pcurator ſpecialis, uel generalis eſſet
conſtitutus, peteref, ut puta, qđ in aliquo articulo eius cauſæ incidēter opor
teret reſtituere in integ tunc. n. non eſſet neceſſarium mandatum ſpeciale, te
net idem Bar. in l. cum pcurator, ff. de ope. no. nun. & ibi Ale. & ex hoc poſſit
inferri in iuramento, in quo requirit̄ ſpeciale mandatū, ſicut in reſti. in inte.
l. iuſiurandum, quod ex conuentione, §. ſi. ff. de iureiu. vt intelligat̄, qñ prin-
cipaliter in certa cauſa vellet deferre. ſecus uero qñ in principali cauſa inci-
deret aliquis caſus, & tunc ſuper aliquo caſu poſſit iuramentū deferre abſq;
eo, qđ ſup eo habeat ſpeciale mādatum, vel æquipollens. Pro quo vide Ale.
in l. qui bona, §. ſi alieno. in ver. pro quo dicit facere. ff. de dam. inf.
d Barb. Op. qđ ēt. Itē in omni alio legitimo adminiſtratore, & tutore, vt l. 3. §.
ſi ſæpius. de in inte. reſt. Idem in Sindico Reipu. ſecus in Sindico alicuius Vni
uerſitatis, vel corporis.

De in integ. reſtitu. poſtulata, &c. *Rub.*

LEX VNICA.

POſtulata. Rub. eſt ſummariū totius tit. Quero,
vtrū reſtō[a] īpetrata īpediat executio
nē ſnīæ. Hic vr̄ tex. ꝙ ſic, & ita dēt intelligi, gl. q̃ vide.
Iſtud intelligit̄ hic cū tēperamento, ꝙ ponit̄ in c. ſciſci
tata. ex. de reſt. in inte. Dic vt ibi, & in c. conſtitutus, vbi vide Inn.

ADDITIO.

a Pariſ. Reſtitutio. Quid aūt de iure Cano. uide Barto. in trac. dfiarum inter ius
Can. & ciu. vide Vital. de Cam. in trac. clauſularum. Vide Ale. late in l. 4. §. con
demnatum. ff. de re iud.

De reſtitutione militum. *Rub.*

Dictū eſt ſ̃. de reſti. mino. verum quia quidam maiores reſtituū
tur ex cauſa militiæ, vel abſentiæ, iō ponit̄ rubrica de reſt. mili.

LEX PRIMA.

1 *Beneficium petendæ reſtitutionis in integ tranſit ad hæredes.*
2 *Bonorum poſſeſ. non agnita per minorē, quando poſſit beneficio reſtit. agno-ſci per eius hæredem.*
3 *Si minor decedit hæreditate non adita, eius hæres petita reſtitutione, ex pſona minoris poterit adire.*
4 *Tempora ad agnoſcendam bonorum poſſeſſionem, quando currant abſenti.*
5 *Abſens ex cauſa neceſſaria, & probabili ſiue potuerit procuratorem con-ſtituere, ſiue non, ſemper reſtituitur.*

SI Valerianus. Hæc lex hr̄ hoc intēdit, Reſtō,
q̃ ꝯpetit maiorib. rōne abñtiæ,
1 ēt ī q̃rēdis trāſmittit̄ ad hr̄des. No. ꝙ † bñficiū petēdæ
reſtitutionis trāſit ad hr̄dē. Dixi in ſūmario, & aduer
te, qa hęc mā eſt difficilis. Op. bo. poſ. nō agnita nō trāſmittit̄, ff.
2 de bo. poſ. l. a. §. acqrere. † Sol. Hic nō trāſmittit̄ hr̄ditas, ſed bene
ficiū reſtitutionis cū omni ſuo effectu: vt ſicut defunct⁹ poterat
reſtitui ad agnoſcēdā bon. poſ. ita & eius hr̄s. Itē op. luc innuit, ꝙ
ſi Valerianus deceſſiſſet ante ꝯpletos dies, ꝙ hr̄s eius nō reſtituit̄
ꝯ ff. de acq. hęr. l. Pantonius, §. 1 Sol. dñt qdā, ꝙ hic ſubaudiendū
eſt, maxime. Alii dñt. Aut deceſſit ante, & dat̄ reſtitutio ex æqta-
te, vt in ꝯtrio. Aut deceſſit poſtea, & dat̄ de rigore, vt hic. Alii dñt
aut deceſſit poſt, & dat̄ reſtō ad totū tp̄s: Aut deceſſit añ, & dat̄ re
ſtitutio ad totū aliud tp̄s, ꝙ ſuperat defuncto. Tu autē dic, qñq;
hr̄s ꝑtēdit reſtōnē ex pſona defuncti, ſolū rōne abſentię, & tunc
ita demum cōpetit, ſi defunctus mortuus eſt poſt lapſa tempo-
ra, q̃ dant̄ ad petendā bo. poſ. vt hic. Qñq; hr̄s petit reſtitutionem
propter abſentiā iunctā cū morte, & tūc ꝯpetit reſtitutio, ēt ſi tē-
pora nō ſint elapſa. vt l. Pantonius. §. j ff. de acq. hær. Ex hoc dico
3 vobis, † ſi minor decedit hr̄ditate nō adita, ꝙ hr̄s eius poteſt pete
re reſtitutinem in integrum ex pſona minoris, vt adeat hæredita
tem, qui minor fuit læſus per minorem ętatem iunctam cū mor
te, ſicut dicimus de morte iūcta cum abſentia. Ita tenet Iac. de
Are. in l. qui duos. de reb. du. & ibi pleniſſime dixi. Ita tenet Ia. de
Bu. contrarium dicit Iac. de Bel. per no. in Authē. de trien. & ſe-
miſ. circa prin. in fi. q. diſputatæ, quam ponit ibi, tu intellige iſtā
vt dixi in d. l. qui duos. Procedo vlterius, & vr̄, ꝙ iſta tpa nūquā
currāt abſenti, cū ſint vtilia, vt Inſt. de bo. poſ. §. fi. dicit Pla. olim
4 erāt ꝯtinua. Gl. dicit † quod hic non currunt, qa potuit ꝯſtituere
pcuratorem, ſed nō cōſtituit, militia, impeditus, ideo reſtituitur
Sed ſi eſſet negligens in conſtituendo procuratorē, nō reſtituit̄.
Vide gl. q̃ vr̄ ſibi ꝯdicere. Vltra. intelligunt iſtā glo. ſic, ꝙ iſtud, ꝙ
potuit miles ꝯſtituere pcuratorem, no tñ commode pp militiā.
Et, ꝙ dicit, ſecus ſi fuiſſet negligens, intelligunt qñ potuit conſti
tuere pcuratorem, & commode, do. Iacob. Butr. iſtā diſtinctinē
commo-

cōmode, & incōmode nō admittit, qa hēt locū tñ ī absētib ex cā ꝓbabili tñ, vt l. nec nō. in prin. ff ex quib ca. ma. sed in eo, qui 5 est ī absēs ex cā necessaria, & ꝓbabili, siue potuit dare ꝓcuratorē siue nō ſp dat ei restō, vt l. fi. ff. de in integ. rest. Op ff. de min. l. Papin. exul. So. Ibi loqr̄ tn̄ abn̄te ex cā necessaria, & non ꝓbabili, Itē op. qa si fuisset pn̄s, & tacuisset, nō restituit. ergo hic ꝑ abn̄tiā nō est læsus, sed ꝑ taciturnitatē, merito rest. ui nō dēt Gl. dicit, & bn̄, ꝓsumit ꝙ si fuisset pn̄s, agnouisset, at. l. 1. ī fi. si mulier vēt. no.

LEX II.

Si quid de bo. Siue sit ꝑscripta res, siue sit ꝑscripta actio absēti cā Reip ub. īt ra annū vtilem, datur restitutio. h. d.

LEX III.

Quod tempore. Hæc lex, hēt mām multū difficilē, & ē mā l. ab hostib §. sed ꝙ ī impr. ff. e. & hēt duas lect. unā ſm Mar. aliā ſm Bul. ſm lect. Bul. Br̄. h. d. Finita abn̄tia ex cā necessaria, dat restō ꝯ ꝑscriptionē, vt subducat̄ d medio oē tp̄s absētiæ, ꝙcūq; fuerit, primū, mediū, vltimū ue. Primo pono casū ſm Mar. Ego fui pn̄s primo & ſcdo anno, quo vsucāpiebas rē meā mobilē, tertio anno fui abn̄s, & ꝯpleta ē vsucapio ī abn̄tia: sū reuersus, q̄ro vtrū mihi restō det̄, & ad qd? Rn̄det Imp. si ann᷒ vtilis, q dat̄ ad petēdā restōnē n̄ ē lapsus, ꝑt restitui. vt subducat̄ illud tp̄s vsucapiōis d medio, & ꝙ res restituat̄, sed si ꝑscriptio eēt ꝯpleta ī pn̄tia n̄ daret̄ ī ītc. rest. h. d. ſm Mar. op. dt tex. amota ꝑscriptione tp̄is medij, & ſm Mart. n̄ dēret amoueri ꝑscriptio tp̄is medij, ergo mala est lec. sua So. ſm eū n̄ ītelligas tp̄s mediū. ſ. ī vsucapiōe, ſd tp̄s, mediū. ſ. īter primā abn̄tiā, & ſcdā qd ē vltimū ī vsucapiōe. Ista so. posset ꝑ trāsire, q̄tū ad hūc tex. tñ ista lec. ē falsa ī duob. Primo ī eo ꝙ dt, ꝙ si vsucapio eēt ꝯpleta a pn̄tia, n̄ restitueret̄. Istud ē ꝯ l. nec nō. §. si qs sæpius. ff e. li. ē in eo qd dt, ꝙ ꝑ hāc restōnē recuperat̄ res, male dicit, nā illud qd abstulit læsio, illud reddit restō, vt l. qd si minor §. restō. ff. d mi. & l pe. ff. e. sed ꝑ abn̄tiā fui læsus solū in vsucapione, non in possessione rei, ergo restuuēs n̄ restituū mihi rei possessionē. istud ē verū; ſd si d abn̄tiā aliqs eēt læsus ī possessione rei. tūc ꝑ restōnē recuperaret possessionē, vt l. q ꝓprio. §. itē q̄rit̄. ff. de ꝓcu. & ibi est casus b ſm vnā lec. Hoc ꝓmissio, venio ad ſcdam lec. Bul. b q̄ ē verissima ī hac l. ego fui pn̄s primo anno, quo vsucapiebat rē meā mobilē, ſcdo fui absēs cā Reipu. tertio anno fui pn̄s, & sic ꝯpleta ē vsucapio ī pn̄tia, q̄ro, vtrū det̄ mihi restō? Ad ꝙ rn̄det Impator, ꝙ si tp̄e ꝯpletę ꝑscriptionis n̄ ē elaps᷒ ann᷒ vtilis, dat̄ restō, vt subducat̄ illud mediū tp̄s vsucapiōis d medio. ſ. ille ann᷒, quo fui abn̄s ītra illū annū poterit dn̄s vēdicar̄ possessionē. h. d. vsq; ad §. vltra āt. iste ver. legit̄ ī gl. n̄ra duob. mod. Vno mō ꝙ dclarat ꝑdicta. dcn̄ē ꝙ ꝑ restōnē subducit̄ tp̄s vsucapiōis d medio hic dclat Impator, ꝙ restō 1᷒ possessoris ī aliquo n̄ lędit. q. d. n̄ aufert possessionē, ſd subducit obstaculū vsucapiōis. Scdo mō legit̄ ad illud qd dictū ē ītra annū vtilē, dcm̄ ē s. qd ītra annū vtilē, hic dclat ꝙ si ille ann᷒ vtilis ē laps᷒, n̄ ꝑt ꝯcedi restō, & ista ē satis vera. Pōt ēt legi alio mō, vt tāgit gl. vt ponat vnū casū nouū. Finita vsucapione dat̄ restō. hoc ē verū. nisi tāto tp̄e fuit negligēs q̄tū ē illud tp̄s, ad qd se restitui postulat, hoc ē qd vult dīc vltra annū. q. d. si fuit vltra annū negligēs ꝙ n̄ det̄ r̄stō. tu iuuenis teneunā alit̄ ex ꝑcedēti. qa ē magis clara Visa ista lec. Bul. Op. ꝙ si iste fuit reuers᷒ an̄ vsucap. ꝯpletā. tut᷒ erat d iure cōi. qa poterat vēdicar̄, ergo sibi n̄ ꝯcedit r̄stō, vt l. n̄ vr̄, s. d ī īt. rest. Dic, fateor ꝙ tp̄e reuersionis n̄ erat læs᷒ pfecte, hoc anno elapso apparet ipsū eē læsū ī anno absētiæ, merito sibi ꝯcedit̄ restō an̄. n. q̄ ille ann᷒ laberet̄, n̄ erat lęsus, & sic tp̄s ad petēdū restōnē n̄ currebat sibi. Op. ff. d acq. hęr. l. Pant. ī prin. vbi ēt n̄ ꝯpleta lęsione petit̄ restō. So. ibi læsio n̄ fuit ꝯpleta cursu tp̄is solū. sed ex morte iūcta cū cursu tp̄is, vt dixi s. e. l. 1. Op. tertio d l. q ꝓprio. §. itē q̄rit̄ de ꝓc. So. Dixi s. qñ aliqs ꝑ abn̄tiā ē læsus solū in vsucapione, nō ī ꝑduione possessionis, tūc sūt duo iudicia. Vnū quo vsucapio subducit̄: aliud quo possessio vēdicat̄ sed qñ ꝑ abn̄tiā lædit̄ ī vsucapione, & possessione, tūc eēt vnū iudiciū tantū. Ratione dixi s. Alia circa mām actionis rescissorię, dic, vt ꝑ Dy. Inst. de act. §. rursus. ꝑ gl. & Doc. & ī l. ab hostib. §. sed qd simpliciter. ff. e. tangā aliqua. j. quib. ex cau. maio. l. fi. vbi glos. tangit, &c.

ADDITIONES.

a Barb. Si quis sępius Sed cū reuerētia Bar. hoc nō dī ille. §. sępius. sed ītelligo, ꝙ vsucapio ibi erat cōpleta i abn̄tia. ibi ꝑ cōstāti supponit̄ ꝙ dabat̄ restō, q̄rebat̄ an si sępius absfuisset, ex quo tp̄e cōputaret̄ vtile tēpus. Ego āt puto sētētiā Mar. verissimā inducēd > sic, nā qui actionē ꝑdidit, dr̄ amisisse rē ad quā actio cōpetebat. Et adiuuat̄ ista sententia per l. si mulier. ff. de cond. ob cau. l. licet. §. 1. de iu. do. l. ais prætor, §. Si cum mulier. & §. si conditionalis, quæ in frau. cre. & directe in resti. in inte. l. metū, §. ex hoc edicto, ff. quod me. ca. Declaro. ego te liberaui per acceptilationē ab actione personali, qua tenebaris mihi ad centū ob causam, vt ires ꝑ me Romā. cā nō est secuta, non cōdicā vt reponaris in pristinam obligationem, imo condicam centū. quod. n. eēt dicere, si de uno persico fierent duo boli. Sic igitur restituitur res, non actio, sic voluit lex amatrix litium finiendarū. arg. l. non est nouū. de ac. emp. l. hæredes. §. de pluri. ff. fam erc. l. cum duob. § si plu. ff. pro socio.

b Io. Fr. Ru. Lect. Bul. Adde dum Bar. hic approbat indistinctè lect. Bul. quod in hoc no. sibi ipsi contrarius, quia illam cum distinctio. tenet in d. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter ff. ex quib. cau. maio.

LEX IIII.

1 *Si venditio bonorum fiat contra non latitantem, an sit nulla ipso iure, vel sit opus restitutione.*

2 *An ad hoc vt perueniatur ad venditionem bonorum contra latitantem, sit necesse, quod præcedat primum, & secundum decretum.*

3 *Creditor, an cogatur expectare tempus reuersionis absentis.*

Ignorare. Contra abn̄tē non latitatē pōt ꝑueniri ad primū decretum, non ad ſm. h. d. no. lex. 1 † Quærit gl. qd si ꝑueniat̄ ad vēdōnē ꝯ nō latitatē, vtrū valeat, & sit op᷒ restōne, an sit ipso iur̄ nulla? gl. vr̄ tenere, ꝙ valeat, & sit op᷒ restōne vt l. si finita. §. si forte. ff. d dā īfe. Idē vr̄ velle ī l. ꝯ pupillū. d re iud. tāgit gl ī l. Fulcinius. §. j. ff. q. ex cau. ī pos. ea ꝯ istā gl. hētis tex. ī ꝯtrū ī l. Imparores. d prin. l. erc. tñ vt rn̄deat ad §. si forte. quē gl. all. dētis scire, ꝙ qñq; ꝯ aliquē abn̄tē ꝓcedit̄ ex debito dscēdēte ex ꝯtu, vel quasi, tūc nō ꝑt ꝑueniri ad ſm decretū ꝯ eū, & si fiat, ipso iure n̄ valet, vt d. l. Imperatores. & hac l. ī tex. n̄ cauillādo eā. Qñq; ꝓcedit̄ ꝯ eū ex delicto descēdēte ex nā rei. vt in actione noxali, vel in cā dāni infec. tūc ē ꝑt ꝑueniri ad ſm decretū: tñ si abn̄s lędit̄ restituit̄, vt in d §. si forte. & l. 2. § j ff. si ex nox. cau. aga. Ita dēs ītelligere hoc, ita tenēt oēs Doc. li ē scias, ꝙ ꝑ hanc l. dāno vnam op. a lae. d Are. q vr̄ velle, ꝙ ad hoc 2 † ut ꝑueniat̄ ad vēdonē, sit necesse, ꝙ primū, & ſm decretū īterponat̄ ꝯ latitantē. Ita dicit in l. Fulcinius. §. j ex qb. cau. in pos. ea. Allegat q̄dā gl. q̄ est in l. itē ait ꝑtor §. pe. ff. e. Illud est expsse ꝯ hāc l. hic, qa primū decretū fuit interpositū ꝯ non latitātē m̄ postea ꝯ latitāte ꝑt ꝑueniri ad vēdōnē ex ſcdo decreto, & uide tex. hodie tñ in illo seruamus statuta, q̄ sūt 3 in his vltra ius. Circa istud q̄ro vnū verbū hic Pone, ꝙ nolo † expectare tp̄s reuersionis suæ, est ne aliqd remediū quo mihi succurrat̄? Rn̄. si qdē sperat̄ reuersurus de ꝓximo, cogit̄ creditor expectar̄. ff. e. l. fi. a si vero n̄ sperat̄ de ꝓximo, dēt dari curator bonis ꝯ quē poterit procedere ordinarie ad diffinitiuam sn̄iam, & ad executionē l. si ab hostib. in princi. ff. eod. & de priuil. cred. l. fi. §. j.

ADDITIO.

a Ale. Los. e. ff. e. l. fi. Aduerte quoq; dū Bar. in fi. q huius l. adducit l. fi. ff. eo. ꝙ ea lex non facit, vt voluit Cast. quod percipio ex alle. l. si longius. ff. de iud.

LEX V.

Neq; Præscriptio quadriennii ꝯ absentes, quib. alias restitutio proficit, ipso iure non currit h. d.

LEX VI.

1 *Quare quis restituat̄ ex lęsione cāta ꝑ vēdo. ē rei. factā legis authoritate.*

2 *Per hanc restitutionem in integrum, quando quis recuperabit rem.*

3 *Ille, qui vendicat rem, debet restituere debitum, vel pretium.*

Si cū. Aduersus vēdōnē facta ꝑ ꝑ negligētiā ꝯmissā tp̄e abn̄tiæ, iuste petit̄ restō. h. d. Op. s. si aduer. uēd. pig. l. 2. Soluit gl. mirabilr. hic vēdō fuit ſcā ex ꝑtāte ꝯuētionis, quo casu nō restituit̄. Rōnē dixi ibi, & ī l. fi. ī qb cau. in ītc. rest. nō est neces. Rō ē, qa hic abn̄s cā Reipublicæ n̄ restituit̄ aduersus ꝯctū, vt j. l. ꝓxi. Sed qñ res vēdit̄ ex pacto, vēdit̄ ex ꝑtāte ꝯctus, & eū lędit ꝯct᷒ 1 Sed qñ vēdit̄ ex ꝑtāte † legis, tūc lædit̄ ex absētia sui, merito dat̄ restō Tāgit̄ ꝑ gl. ff de min. l. ēt. & l. fi. s. in qb. cau. ī ī ītc. rest, nō est 2 neces. Quæro, vtrū ꝑ † hāc restōnē qs recuꝑabit rē? Certe gl. mea ītelligit hāc l. ꝙ sūt duo iudicia. Primū, ꝑ ꝙ peto rescindi vēdōnē. Secūdū, ꝑ ꝙ rē vēdico rescissa vēdōne. istud sentit glo. & hoc optime sētit tex. si aduertas bn̄. vnd hoc ītelligas vt dixi s. e. l. q tp̄e ꝙ si ꝑ abn̄tiā fui læsus solū ī vēdōnē rerū, uerū dn̄t istæ gl. sed si eo abn̄te, creditor occupasset possessionē, & vēdidisset, tūc, quia abn̄tia læsit eū i pos. & vsuc. ad verūq; r̄stitueret̄, vt d. l. q ꝓprio. §. 3 itē, s. d ꝓcu. † Vltimo hēs, ꝙ ille, q vēdicat hēt r̄stituer̄ dbitū, vel ꝑtiū, si minus est ī debito. De eo dic plene vt dixi. C. ꝙ met. cau l. 1.

Quę a patre. Alias incipit l. ea q̄ a pr̄e. Ex cā absētiæ ipsi absenti restō nō dat. vel ei᷒ hr̄di aduersus ꝯctū a se celebratū. h. d. No ꝙ ex cā absētiæ qs r̄stituit̄ aduers᷒ neglecta, nō aduersus facta. Vel dic, vt dixi ī sūmario Op. d l. s. ꝓxi So. n̄ r̄stituit abn̄s aduersus ꝯctū celebratū a se, vt hic, ſd aduers᷒ ꝯctū ab alio ex cā abn̄tię sic, vt l. ꝓx. & c. Op. j. ti. j. l. fi. So. vt dicā ibi.

LEX VII.

Sancimus. Sola militia nō est cā ꝯcedendę restitutionis, ſd occupatio circa militares expeditiōes. h. d.

De vxoribus militum, & eorum qui Reipublicæ causa absunt. *Rub.*

LEX PRIMA.

TEmporalib. Mulieres absentes cū suis uiris, restituunt̄, vt sui viri. h. d. hęc lex & sequens, quare totus iste titu. idem dicit.

LEX II.

Ei quæ. Hæc lex est difficilis, & hēt plures lec. Br̄. h. d. ꝙ mulier dēt restituere ꝑtiū ad hoc, vt possit recuperare rē, ꝯ. de rei vēd. l. emptor. & ꝙ ibi no. Gl. h᷒ timore legit hāc legē plurib. mo. Vno mō, ꝙ ꝑtiū hic reddat̄ ab ipso vēditore n̄ a muliere. Alio mō, ꝙ reddat̄ ab ipsa muliere, & tūc oportet te intelligere, ꝙ ꝑtiū fuit in eius vtilitatē ꝯuersū, vt not. ī d. l. emptor. sed tūc ē uidēdū qūo fuit facta hæc vēdō, ꝙ ꝑtiū verteret̄ in vtilitatē mulieris Dn̄t qdā, ꝙ ꝓcurator gn̄alis mulieris vēdidit rē ei᷒ fraudulose ꝑ modico ꝑtio, ꝙ ꝯuerit ī vtilitatē mulieris. Et ita intelligūt. hāc l. & uid gl. sup verbo, ꝑtio īuuit hęc gl. ſm hāc lec. ꝙ si ꝓcurator

6 hoc, an † cã reſtõnis poſſit in arbitratorẽ cõpromitti? Iã fuit de facto in ciuitate iſta, & ꝯſului, ꝙ ſic: nã arbitramẽtũ, vt ſcitis, eſt q̃dã trãſactio, vt dixi s̃ l. pxi. Vñ ſicut pt trãſigi de cã reſtõnis, ita pt in arbitratorẽ ꝯpromitti. Itẽ hẽs in hac parte, quod iudices hi q nulli præſunt adminiſtrationi, non poſſunt reſtituere.

7 Quæro. † Qui ſunt iſti iudices, q nulli pſunt adminiſtrõni Gl. dicit, & bene ſunt iudices chartularii, q hñt voluntariã iuriſdõnẽ, vt notarii, ex forma ſuorũ priuilegiorũ, de qb. fit mẽtio hic, & de iud. l. rẽ nõ nouã. & ff. de iud. l. j. & ibi no. Alij dñt, ꝙ hic loqẽ de iudice delegato, q nõ pt ſubdelegare. Tu tene 8 primã, q̃ eſt magis notabilis. Quæro, an iſti † iudices chartularii poſſint in integ. reſtituere. Gl. vr̃ velle, ꝙ nõ, qa nulli pſunt adminiſtrõni, ꝙ ſatis placet, niſi in reſcripto aliud diceret. In quarta particula hẽs, ꝙilli pñt reſtituere, q pſunt adminiſtrationi, cui adhæret iuriſdõ. No. ergo, ꝙ † iuriſdõ cohæret territorio. Sic in l. j. 9 §. cũ vrbẽ. de off. pfec. vrb. ibi cũ vrbẽ fidei tuæ cõmiſimus, & ſic ꝯmittit vrbẽ cui adhæret iuriſdictio. Et ex hoc potes diligẽter ꝑ-10 pendere, an † aliqs ſit iudex ordinarius, vel delegatus. Nã ſi gdẽ alicui committiẽ certũ territorium, vel iuriſdõ in territorio, hoc ꝯtingit dupr̃, vel hoc fit indiſtincte, non limitãdo iuriſdictionẽ territorii, vel perſonarũ, vt in iſtis iudicib. chartulariis, & iſti dñr ẽt ordinarii, ſine adminiſtrõne, & hic eſt caſus hic, & in pcedẽtibus verſ. Qñq; ꝯmittiẽ aliqua cã inter certas cãs, & tũc iſte eſt iudex delegatus, qa ei ꝯmittiẽ cã & nõ territoriũ, & ita debetis ĩtelligere hanc mãm. Et per hoc potes dicere. † Cõſilium iſtius Ciui-11 tatis facit aliquẽ officialem ad ſindicandum vnum officialẽ, certe in dubio iſte vr̃ iudex delegatus, quia ei committiẽ certa cauſa, nõ aũt cõmittiẽ certa adminiſtratio, cui iuriſdictio adhæret.

De reputationibus, quæ fiunt in iudicio. Rub.

LEX VNICA.

Qui reſtituitur. Reſtituto minore, omnia reponuntur in priſtinũ ſtatũ, tam aduerſus minorẽ quam aduerſus extraneum, h. d. Op. de l. qd̃ ſi minor, §. reſtitutio, ff. de mino. Sol. intellige hic quatenus eſt locupletior, & ſic ꝯcordat cum illa. Op. de l. ſi ꝑ impreſſionem, ꝙ met. cau. So. ibi ſpeciale. Op. tertio de l. ſi iudex ff. e. Solu. dico, ꝙ minor tenetur reſtituere omnia. Verũ eſt ſi vult vti reſti. alias ſecus. Venio ad verſ. ſed & ſi intercessor. Opp. ſi minor fideiubet ꝑ aliquo, ergo ille alius eſt obligatus, & ſic nõ eſt neceſſe, ꝙ actio ꝯ illum reſtituaẽ, vt l. j. ff. de fideiuſ. Solu. intellige, ꝙ hic interceſſit animo nouandi, & ſic liberauit primum debitorem. Oppo. quod actio reſtituaẽ ipſo iure, vt ff. ad Velleian. l. debitrix, §. 1. So. aliud in muliere, vt ibi, quã in minore, vt hic. Ratio, quia mulier eſt tuta ipſo iure p Velleianum. Ita dicit gl. q̃ vide. In eo quod innuit, ꝙ mulier ipſo iure nõ teneaẽ, Doct. reprehendunt iſtam, quia immo teneẽ, licet habeat hanc exceptionẽ, vt ff. ad Velleian. l. ſi mulier, & ꝙ ibi not. ff. ad Maced. l. j. Sed certe non bene reprehendũt, qa gl. hic intelligit mulierem tutam ipſo iure. hoc eſt abſq; iudicis miniſterio habet actionẽ, vel exceptionem, .ta. quod neceſſe non habeat petere reſtitutionẽ. Ita vr̃ dicere gl. Op. Inſt. quib. mo. tol. obl. §. preterea. & ff. de noua. l. i. Gl. dat hic multas ſol. hæc eſt vna, ꝙ in lege ꝯtraria minor erat obligatus naĩr tantum, & ſic non indigebat reſtitutione, merito actio in veterem debitorem non reſtituebatur, hic vero erat obligatus naturaliter, & ciuiliter, & cum reſtituiẽ minor, reſtituiẽ actio in veterem debitorẽ, niſi dolus creditoris interceſſerit, vt l. ſi Titius, ff. de fideiuſ. in fi. & ff. de ſol. l. qui res, §. huic.

Etiam per procuratorem cauſam reſtitutionis in integrum agi poſſe. Rub.

LEX VNICA.

1 Procurator quando dicatur habere ſpeciale mandatum ad petendum reſtitutionem in integ.
2 Procurator etiam ſine ſpeciali mandato, põt agere cauſam reſtitutionis in integ. quando venit incidenter in cauſa commiſſa.
3 Pater poteſt petere reſti. in integ. pro filio ſine mandato.
4 Dictio, etiam, implicat, & quid implicet hic.

Cauſam. Rubrum, & nigrũ idẽ dñt. Opp. de l. neque, s̃. de peu. Sol. intellige hic de procuratore q habebat mãdatũ ſpeciale legitime ordinatũ. Opp. ff. de mino. l. illud, § ſi talis. So. Intellige hic de procuratore qui habebat ſpeciale mandatũ. Qñ intelligiẽ procurator hẽre ſpãle mandatum, ſufficit ne † ꝙ in inſtrõ dicaẽ, ad agendũ, &c. & in inte. reſti. petendam, &c. Doct. determinãt hic ꝙ nõ, ſed, ꝙ dicaẽ, & ad petendam reſtitutionem in inte. in tali cã, vt l. ſi qs mihi bona. §. iuſſum. de acq. hẽr. Ego altius aſſumpſi iſtã mãm in l. filiusf. ff. de don. Ad vnũ tñ [b] aduerte, ꝙ ſi cã reſtõnis in inte. [c] incidenẽ veniat in cã cõmiſſa, † poſſet etiã agere ſine ſpeciali mãdato, vt s̃. tit. 2. l. fin. & l. qui pprio, §. item q̃riẽ. ff. de procu. ſm vnã lect. Op. de l. 2. s̃. de his, q ve. æta. impe. Sol. Ibi eſt ſpecialis caſus, in quo non admittiẽ procurator. Opp. ꝙ ẽt [d] ſine ſpãli mãdato poſſit, vt l. patri. in prin. ff. de min. † Sol. ꝙ eſt ſpeciale in patre, q eſt legitimus adminiſtrator, vt ibi, ſicut in alio legitimo adminiſtratore, vt ĩ tutore, curatore, & ſimilibus. Quæro, dẽ 4 hic in rubro, & nigro, ẽt per pcuratorẽ agi poſſe. † qd implicat, hæc dictio, ẽt? Põt intelligi ẽt p pcuratorẽ, quaſi nõ ſolũ p dominũ, vel quaſi p tutorẽ, vel ſyndicũ, quid implicat, neſcio qd dicã modo, & habui hoc anno pluries de iſta dictione, etiam, &c.

ADDITIONES.

a Barb. Speciale. Sed quid in Syndico Vniuerſitatis? vide Pa. de Ca. hic, & Roma. conſi. 424.

b Barb. Ad vnum tñ. Limita illud, ꝙ dicit Bar. ꝙ ſuper incidenti pt petere reſti. procurator non hñs ſpãle mandatũ, niſi eſſet ſnĩa interlocutoria lata ſup incidenti poſt 10. dies, quia tunc non põt ſine ſpeciali mandato. Ita no. Ioan. An. in c. coram felicis. de in inte. reſti. & ita Romæ pronunciauit Lud.

c Pom. Reſtitutionis in inte. No. qd̃ licet ad petendã reſtitutionem in inte. requiraẽ ſpeciale mãdatum, qd̃ tñ iſtud non eſt verum, niſi qñ principaliter petitur. Secus qñ incidenẽ in alia cã, ad q̃ pcurator ſpecialis, uel generalis eſſet conſtitutus, peteretẽ, ut puta, qd̃ in aliquo articulo eius cauſæ incidẽter oporteret reſtituere in integ tunc. n. non eſſet neceſſarium mandatum ſpeciale, tenet idem Bar. in l. cum pcurator, ff. de ope. no. nun. & ibi Ale. & ex hoc poſſit inferri in iuramento, in quo requiriẽ ſpeciale mandatũ, ſicut in reſti. in inte. l. iuſiurandum, quod ex conuentione, §. ſi. ff. de iureiu. vt intelligaẽ, qñ principaliter in certa cauſa vellet deferre. ſecus uero qñ in principali cauſa incideret aliquis caſus, & tunc ſuper aliquo caſu poſſit iuramentũ deferre abſq; eo, qd̃ ſup eo habeat ſpeciale mãdatum, vel æquipollens. Pro quo vide Ale. in l. qui bona, §. ſi aliquo. in ver. pro quo dicit facere. ff. de dam. inf.

d Barb. Op. qd̃ ẽt. Itẽ in omni alio legitimo adminiſtratore, & tutore, vt l. 3. §. ſi ſæpius. de in inte. reſt. Idem in Sindico Reipu. ſecus in Sindico alicuius Vniuerſitatis, vel corporis.

De in integ. reſtitu. poſtulata, &c. Rub.

LEX VNICA.

Poſtulata. Rub. eſt ſummariũ totius tit. Quero, vtrũ reſtõ [a] ĩpetrata ĩpediat executionẽ ſñiæ. Hic vr̃ tex. ꝙ ſic, & ita dẽt intelligi, gl. q̃ vide. Iſtud intelligiẽ hic cũ tẽperamento, ꝙ poniẽ in c. ſciſcitata. eẽ de reſt. in inte. Dic vt ibi, & in c. conſtitutus, vbi vide Inn.

ADDITIO.

a Pariſ. Reſtitutio. Quid aũt de iure Cano. vide Barto. in trac. dñarum inter ius Can. & ciu. vide Vital. de Cam. in trac. clauſularum. Vide Ale. late in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud.

De reſtitutione militum. Rub.

Dictũ eſt. s̃. de reſti. mino. verum quia quidam maiores reſtituũtur ex cauſa militiæ, vel abſentiæ, iõ poniẽ rubrica de reſt. mili.

LEX PRIMA.

1 Beneficium petendæ reſtitutionis in integ tranſit ad hæredes.
2 Bonorum poſſeſ. non agnita per minorẽ, quando poſſit beneficio reſtit. agnoſci per eius hæredem.
3 Si minor decedit hæreditate non adita, eius hæres petita reſtitutione, ex ꝑſona minoris poterit adire.
4 Tempora ad agnoſcendam bonorum poſſeſſionem, quando currant abſenti.
5 Abſens ex cauſa neceſſaria, & probabili ſiue potuerit procuratorem conſtituere, ſiue non, ſemper reſtituitur.

Si Valerianus. Hæc lex hr̃ hoc intẽdit. Reſtõ, q̃ ꝯpetit maiorib. rõne abſñtiæ, 1 ẽt ĩ q̃rẽdis trãſmittiẽ ad hr̃des. No. ꝙ † bñficiũ petẽdæ reſtitutionis trãſit ad hr̃dẽ. Dixi in sũmario, & aduerte, qa hæc mã eſt difficilis. Op. bo. poſ. nõ agnita nõ trãſmittiẽ. ff. 2 de bo. poſ. l. 2. §. acqrere. † Sol. Hic nõ trãſmittiẽ hr̃ditas. ſed beneficiũ reſtitutionis cũ omni ſuo effectu: vt ſicut defunctꝰ poterat reſtitui ad agnoſcẽdã bon. poſ ita & eius hr̃s. Itẽ op. hic innuit, ꝙ ſi Valerianus deceſſiſſet ante ꝯpletos dies, ꝙ hr̃s eius nõ reſtituiẽ ꝯ ff. de acq hẽr. l. Pantonius, §. 1. Sol. dñt qdã, ꝙ hic ſubaudiendũ eſt, maxime. Alii dñt. Aut deceſſit ante, & daẽ reſtitutio ex æqtate, vt in ꝯtrio. Aut deceſſit poſtea, & daẽ de rigore, vt hic. Alii dñt aut deceſſit poſt, & daẽ reſtõ ad totũ tp̃s: Aut deceſſit añ, & daẽ reſtitutio ad totũ aliud tp̃s, ꝙ ſuperat defuncto. Tu autẽ dic, qñq; hr̃s pẽdit reſtõnẽ ex pſona defuncti, ſolũ rõne abſentiæ, & tunc ita demum cõpetit, ſi defunctus mortuus eſt poſt lapſa tempora, q̃ danẽ ad petendã bo. poſ. vt hic. Qñq; hr̃s petit reſtitutionem propter abſentiã iunctã cũ morte, & tũc ꝯpetit reſtitutio, ẽt ſi tẽpora nõ ſint elapſa. vt l. Pantonius, §. j. ff de acq. hær. Ex hoc dico 3 vobis, † ſi minor decedit hr̃ditate nõ adita, ꝙ hr̃s eius poteſt petere reſtitutionem in integrum ex pſona minoris, vt adeat hæreditatem, qui minor fuit læſus per minorem ætatem iunctam cũ morte, ſicut dicimus de morte iũcta cum abſentia. Ita tenet Iac. de Are. in l. qui duos. de reb. du. & ibi pleniſſime dixi. Ita tenet Ia. de Bu. contrarium dicit Iac. de Bel. per no. io Authẽ. de trien. & ſemiſ. circa prin. in fi. q. diſputatæ, quam ponit ibi, tu intellige iſtã vt dixi in d. l. qui duos. Procedo vlterius, & vr̃, ꝙ iſta tp̃a nũquã currãt abſenti, cũ ſint vtilia, vt Inſt. de bo. poſ. §. ſi. dicit Pla. olim 4 erãt ꝯtinua. Gl. dicit † quod hic non currunt, qa potuit ꝯſtituere pcuratorem, ſed nõ cõſtituit, militia, impeditus, ideo reſtituitur Sed ſi eſſet negligens in conſtituendo procuratorẽ, nõ reſtituiẽ. Vide gl. q̃ vr̃ ſibi ꝯdicere. Vltra. intelligunt iſtã glo. ſic, ꝙ iſtud, ꝙ potuit miles ꝯſtituere pcuratorem, no tñ commode pp militiã. Et, ꝙ dicit, ſecus ſi fuiſſet negligens, intelligunt qñ potuit conſtituere pcuratorem, & commode, do. Iacob. Butr. iſtã diſtinctiõnẽ commo-

cõmode, & incõmode nõ admittit, qa hẽt locũ tñ ĩ absẽtib ex cã pbabili tñ, vt l. nec nõ. in ptin. ff ex quib. ca. ma. sed in eo, qui 5 est † absẽs ex cã necessaria, & pbabili, siuẽ potuit dare pcuratorẽ siue nõ sp daĩ ei restõ, vt l. fi. ff. de in integ. rest. Op ff. de min. l. Papin. exul. So. Ibi loqĩ tn abñte ex cã necessaria, & non pbabili, Itẽ op. qa si fuisset pñs, & tacuisset, nõ restituit, ergo hic p abñtiã nõ est lęsus, sed p taciturnitatẽ, merito restitui nõ dẽt Gl. dicit, & bñ, psumit q si fuisset pñs, agnouisset, ar. l. r. ĩ fi. si mulier vẽt. no.

LEX II.

Si quid de bo, Siue sit pscripta res, siue sit pscripta actio absẽti cã Reipub. itra annũ vtilem, datur restitutio. h. d.

LEX III.

Quod tempore. Hæc lex, hẽt mãm multũ difficilẽ, & ẽ mã l. ab hostib §. sed q simplr. ff. e. & hẽt duas lect. unã fm Mar. aliã fm Bul. fm lect. Bul. Br. h. d. Finita abñtia ex cã necessaria, daĩ restõ pscriptionẽ, vt subducaĩ d medico oẽ tps absẽtię, qcũq; fuerit, ptimũ, mediũ, vltimũ uc. Primo pono casũ fm Mar. Ego fui pñs primo & scdo anno, quo vsucãpiebas rẽ meã mobilẽ, tertio anno fui abñs, & cpleta ẽ vsucapio ĩ abñtia: sũ reuersus, qro vtrũ mihi restõ deĩ, & ad qd? Rñdet Imp. si ann⁹ vtilis, q daĩ ad petẽdã restõnẽ ñ ẽ lapsus, pt restitui. vt subducaĩ illud tps vsucapiõis d medio, & q res restituaĩ, sed si pscriptio eẽt cpleta ĩ pñtia ñ daret ĩ ĩte. rest. h d. fm Mar op. ẽt tex. amota pscriptione tpis medij, & fm Mart. ñ dẽret amoueri pscriptio tpis medij, ergo mala est lec. sua. So. fm eũ ñ ĩtelligas tps mediũ. s. ĩ vsucapiõe, sd tps, mediũ. s. iter primã abñtiã, & scdã qd ẽ vltimũ ĩ vsucapiõe. Ista so. posset p trãsire, qrũ ad hũc tex. tñ ista lec. ẽ falsa ĩ duob. Primo ĩ eo q dr, q si vsucapio eẽt cpleta a pñtia, ñ restitueret. Istud ẽ c l. nec nõ. §. si qs sæpius. ff e. Itẽ in eo qd dr, q p hãc restõnẽ recuperaĩ res, male dicit, nã illud qd abstulit lęsio, illud reddit restõ, vt l. qd si minor §. restõ. ff. d mi. & l pe. ff. e. sed p abñtiã fui læsus solũ in vsucapione, non in possessione rei, ergo restituẽs ñ restituit mihi rei possessionẽ. Istud ẽ verũ; sd si d abñtiã aliqs eẽt læsus ĩ possessione rei. tũc p restõnẽ recuperare possessionẽ, vt l. q pprio. §. itẽ qrit. ff. de pcu. & ibi est casus b fm vnã lec. Hoc pmissio, venio ad scdam lec. Bul. b q ẽ verissima ĩ hac l. ego fui pñs primo anno, quo vsucapiebat rẽ meã mobilẽ, scdo fui absẽs cã Reipu. tertio anno fui pñs, & sic cpleta ẽ vsucapio ĩ pñtia, qro, vtrũ deĩ mihi restõ? Ad q rñdet Impator, q si tpe cpletę pscriptionis ñ ẽ elaps⁹ ann⁹ vtilis, daĩ restõ, vt subducaĩ illud mediũ tps vsucapiõis d medio. s. ille ann⁹, quo fui abñs itra illũ annũ poterit dñs vẽdicaĩ possessionẽ. h d. vsq; ad § vltra ãi. iste ver. legiĩ ĩ gl. nña duob. mod. Vno mõ q dclarat pdicta. dcm ẽ q p restõnẽ subducit tps vsucapiõis d medio. hic dclat Impator, q restõ i⁹ possessoris ĩ aliquo ñ lędit. q. d. ñ aufert possessionẽ, sd subducit obstaculũ vsucapiõis. Scdo mõ legiĩ ad illud qd dictũ ẽ itra annũ vtilẽ, dcm ẽ s. qd itra annũ vtilẽ, hic dclat q si ille ann⁹ vtilis ẽ laps⁹, ñ pt cedi restõ, & ista ẽ satis vera. Põt ẽt legi alio mõ, vt tãgit gl. vt ponat vnũ casũ nouũ. Finita vsucapione daĩ restõ. hoc ẽ verũ, nisi tãto tpe fuit negligẽs qtũ ẽ illud tps, ad qd se restitui postulat, hoc ẽ qd vult dře vltra annũ. q d. si fuit vltra annũ negligẽs q ñ dei rstõ. tu iuuenis reneunã aliã ex pcedẽti. qa ẽ magis clata Visa ista lec. Bul. Op. q si iste fuit reuers⁹ añ vsucap. cpletã. iui⁹ erat d iure cõi. qa poterat vẽdicaĩ, ergo sibi ñ cedir rstõ, vt l. ñ vř, s. d ĩ ĩt. rest. Dic, fateor q tpe reuersionis ñ erat læs⁹ pfecte, hoc anno elapso apparet ipsũ eẽ læsũ ĩ anno absẽtiæ, merito sibi cedit restõ añ. n. q ille ann⁹ laberet, ñ erat lęsus, & sic tps ad petẽdũ restõnẽ ñ currebat sibi. Op ff. d acq. hęr. l. Pant. ĩ prin. vbi ẽt ñ cpleta lęsione petiĩ restõ. So. ibi læsio ñ fuit cpleta cursu tpis solũ. sed ex morte iũcta cũ cursu tpis, vt dixi s. e. l. 1. Op. tertio d l. q pprio. §. itẽ qrit de pc. So. Dixi s. qñ aliqs p abñtiã ẽ læsus solũ in vsucapione, nõ ĩ pditione possessionis, tũc sũt duo iudicia. Vnũ quo vsucapio subduciĩ: aliud quo possessio vẽdicaĩ sed qñ p abñtiã lædiĩ ĩ vsucapione, & possessione, tũc eẽt vnũ iudiciũ tantũ. Rationẽ dixi s. Alia circa mãm actionis rescissorię, dic, vt p Dy. Inst. de act. §. rursus. p gl. & Doc. & ĩ l. ab hostib. §. sed qd simpliciter. ff. e. tangã aliqua. j. quib. ex cau. maio. l. fi. vbi glos. tangit, &c.

ADDITIONES.

a Barb. Si quis sępius Sed cũ reuerẽtia Bar. hoc nõ dr ille. §. sępius. sed Intelligo, q vsucapio ibi erat cõpleta ĩ abñtia, ibi p cõstãti supponiĩ q dabaĩ restõ, qrebaĩ an si sępius absuisset, ex quo tpe cõputareĩ vtile tẽpus. Ego ãt puto sñiã Mar. verissimã inducẽdo sic, nã qui actionẽ pdidit, dř amisisse rẽ ad quã actio cõpetebat. Et adiuuaĩ ista sentẽtia per l. si mulier. ff. de cond. ob cau. l. licet. §. 1. de iu. do. l. ait pretor, §. Sicut mulier. & §. si conditionalis, quæ in frau. cre. & directe in resti. in inte. l. metũ, §. ex hoc edicto, ff. quod me. ca. Declaro. ego te liberaui per acceptilationẽ ab actione personali, qua tenebaris mihi ad centũ ob causam, vt ires p me Romã. cã nõ est secuta, non cõdicã vt reponaris in pristinam obligationem, imo condicam centũ. quod. n. eẽt dicere, si de uno persico fierent duo boli. Sic igitur restituitur res, non actio. sic voluit lex amatrix litium finiendarũ. arg. l. non est nouũ. de ac. emp. l. hæredes. §. de pluri. ff. fam erc. l. cum duob. §. si plu. ff. pro socio.

b Io. Fr. Ru. Lect. Bul. Adde dum Bar. hic apptobat indistinctè lect. Bul. quod in hoc no. sibiipsi contrarius, quia illam cum dubitatio. tenet in d. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter ff. ex quib. cau. maio.

LEX IIII.

1 *Si venditio bonorum fiat contra non latitantem, an sit nulla ipso iure, vel sit opus restitutione.*

2 *An ad hoc vt perueniatur ad venditionem bonorum contra latitantem, sit necesse, quod præcedat primum, & secundum decretum.*

3 *Creditor, an cogatur expectare tempus reuersionis absentis.*

1 **Ignorare.** Contra abñtẽ non latitatẽ põt perueniri ad primũ decretum, non ad fm. h d. no. lex. † Quærit gl. qd si perueniaĩ ad vẽdõnẽ c nõ latitatẽ, vtrũ valeat, & sit op⁹ restõne, an sit ipso iuř nulla? gl. vř tenere, q valeat, & sit op⁹ restõne vt l. si finita. §. si forte. ff. d dã ĩfe. Idẽ vř velle ĩ l. c pupillũ. d re iud. tãgit gl ĩ l. Fulcinius. §. j. ff. q. ex cau. ĩ pos. ea c istã gl hẽtis tex. ĩ crariũ ĩ l. Impatores. d priui. cre. tñ vt rñdeaĩ ad §. si forte. quẽ gl. all. dẽtis scire, q qñq; c aliquẽ abñtẽ pcediĩ ex debito d scẽdẽte ex cõtu, vel quasi, tũc nõ pt perueniri ad fm decretũ c eũ, & si fiat, ipso iurẽ ñ valet, vt d. l. Imperatores. & hac l. ĩ tex. ñ cauillãdo eã. Qñq; pcediĩ c eũ ex delicto descẽdẽte ex nã rei. vt in actione noxali, vel in cã dãni infec. tũc pt perueniri ad fm decretũ: tñ si abñs lędiĩ restituiĩ, vt in d §. si forte. & l. 2. §. j. ff. si ex nox. cau. aga. Ita dẽs intelligere hoc, ita tenẽt oẽs Doc. Itẽ scias, q p hanc l. dãno vnam op. a lac. d A. i e. q vř velle, q ad hoc † ut perueniaĩ ad vẽdonẽ, sit necesse, q primũ, & fm decretũ ĩterponaĩ c latitantẽ. Ita dicit in l. Fulcinius. §. j. ex qb. cau. in pos. ea. Allegat qdã gl. q est in l. itẽ ait ptor § pe. ff. e. Illud est expsse c hãc l. hic, qa primũ decretũ fuit interposuũ c non latitãtẽ tñ postea c latitãtẽ pt perueniri ad vẽdõnẽ ex scdo decreto, & uide tex. hodie tñ in illo seruamus statuta, q sũt 3 In his vltra ius. Circa istud qro vnũ verbũ hic. Pone, q nolo † expectare tps reuersionis suæ, est ne aliqd remediũ quo mihi succurraĩ? Rñ. si qdẽ speraĩ reuersurus de pximo, cogiĩ creditor expectaĩ. ff. e. l. fi. a si vero ñ speraĩ de pximo, dẽt dari curator bonis c quẽ poterit procedere ordinarie ad diffinitiuam sñiam, & ad executionẽ l. si ab hostib. in princi. ff. eod. & de priuil. cred. l. fi. §. j.

ADDITIO.

a Ale. Lose. ff. e. l. fi. Aduerte quoq; dũ Bar. in fi. q huius l. adducit l. fi. ff. e. n. q ea lex non facit, vt voluit Cast. quod percipio ex alle. l. si longius. ff. de iud.

LEX V.

Neq; Pręscriptio quadriennii c absentes, quib. alias restitutio proficit, ipso iure non currit h. d.

LEX VI.

1 *Quare quis restituaĩ ex lęsione cãta pp uẽdõ ẽ rei. factã legis authoritate.*

2 *Per hanc restitutionem in integrum, quando quis recuperabit rem.*

3 *Ille, qui vendicat rem, debet restituere debitum, vel pretium.*

Si cũ. Aduersus vẽdõnẽ facta pp negligẽtiã cmissã tpe abñtiæ, iuste petiĩ restõ. h d. Op. s. si aduer. uẽd. pig. l. 2. Soluit gl. mirabĩr. hic vẽdõ fuit scã ex ptãto cuẽtionis, quo casu nõ restituiĩ. Rõnẽ dixi ibi, & ĩ l. fi. ĩ qb. cau. in ĩte. resti. nõ est neces. Rõ ẽ, qa hic abñs cã Reipublicæ ñ restituiĩ aduersus cõctũ, vt j. l. pxi Sed qñ res vẽdiĩ ex pacto, vẽdiĩ ex ptãte cõctus, & eũ lędit cõct⁹ 1 Sed qñ vẽdiĩ ex ptãte † legis, tũc lædiĩ ex absẽtia sui, merito daĩ restõ Tãgiĩ p gl. ff de min l. ẽt. & l. fi. s. in qb. cau. ĩ ĩ ĩte. rest, nõ est 2 neces. Quæro, vtrũ p † hãc restõnẽ qs recupabit rẽ? Certe gl. tua ĩtelligit hãc l. q sũt duo iudicia. Primũ, p q peto rescindi vẽdõnẽ. Secũdũ, p q rẽ vẽdico rescissa vẽdõne. istud sentit glo. & hoc optime sẽtit tex. si aduertas bñ. vnd hoc ĩtelligas vt dixi s. e. l. q tpe q si p abñtiã fui læsus solũ ĩ vẽdõnẽ rerũ, uerũ dñt istæ gl. sed si eo abñte, creditor occupasset possessionẽ, & vẽdidisset, tũc, quia abñtia læsit eũ ĩ pos. & vsuc. ad verũ q restitueret, vt d. l. q pprio. §. 3 itẽ, s. d pcu. † Vltimo hẽs, q ille, q vẽdicat hẽt rstituerẽ dbitũ, vel ptiũ, si minus est ĩ debito. De codic plene vt dixi. C. q met. cau l. 1.

Quę a patre. Alias incipit l. ea q a pře. Ex cã absẽtiæ ipsi absenti restõ nõ daĩ. vel ei⁹ hřdi aduersus cõctũ a se celebratũ. h. d. No q ex cã absẽtiæ qs rstituiĩ aduers⁹ neglecta, nõ aduersus facta. Vel dic, vt dixi ĩ sũmario Op. d l. s. pxi So. ñ rstituiĩ abñs aduersus cõctũ celebratũ a se, vt hic, sd aduers⁹ cõctũ ab alio ex cã abñtię sic, vt l. px. & e Op. j. ti. j. l. fi. So. vt dicã ibi.

LEX VII.

Sancimus. Sola militia nõ est cã cedendę restitutionis, sd occupatio circa militares expeditiões. h. d.

De vxoribus militum, & eorum qui Reipublicæ causa absunt. *Rub.*

LEX PRIMA.

Temporalib. Mulieres absentes cũ suis uiris, restituunĩ, vt sui viri. h. d. hęc lex & sequens, quare totus iste titu. idem dicit.

LEX II.

Ei quæ. Hæc lex est difficilis, & hẽt plures lec. Br. h. d. q mulier dẽt restituere ptiũ ad hoc, vt possit recuperare rẽ, c. de rei vẽd. l. emptor. & q ibi no. Gl. h⁹ timore legit hãc legẽ plurib. mo. Vno mõ, q ptiũ hic reddaĩ ab ipso vẽditore ñ a muliere. Alio mõ, q reddaĩ ab ipsa muliere, & tũc oportet te intelligere, q ptiũ fuit in eius vtilitatẽ cuersũ, vt not. ĩ d. l. emptor. sed tũc ẽ uidẽdũ qũo fuit facta hæc vẽdõ, q ptiũ verteretĩ in vtilitatẽ mulieris Dñt qdã, q pcurator gñalis mulieris vẽdidit rẽ ei⁹ fraudulose p modico ptio, q cuertit ĩ vtilitatẽ mulieris. Et ita intelligũt. hãc l. & uid gl. sup verbo, ptio ĩnuit hęc gl. fm hãc lec. q si pcurator

tor gñalis vẽdidit doloſe, nõ trãſit rei dñiũ, niſi ſecuta vſucap. & ꝑſcriptione, vt hic ĩ tex in fi. quẽ ẽt tex. ĩ alibi I l. ſ. §. ſi ꝓcurator. ff. ꝓ emp. Sed ꝯ hãc vr, ſ. ti. ꝓxi. l. q̃ a patre. vbi reſtõ nõ ꝯcedit ad uerſus ꝯctũ. Sol. Ibi fuit ꝯctus celebratus ab ipſo abſente, hic ab eius ꝓcuratore. Alii legũt hãc legẽ, ꝙ hęc vẽditio fuit facta a creditore mulieris. & eſt ſatis bona. Alii dicũt tres eſſe caſus; aut vẽdõ fuit facta bona fide: aut mala fide, q̃ põt ꝓbari: aut mala fide q̃ nõ pt ꝓbari: iſto tertio caſu loqr hæc lex. Sed iſtud eſt truffa, qa mala fides, q̃ nõ pt ꝓbari, ẽ ꝑinde ac ſi nõ eſſet, vt l. duo ſunt Titii. de teſt. tute. Tene ergo unã dictarũ præcedẽtium quã vis.

De temp. in integ. reſt. tam mino. &c. Rub.

LEX PRIMA.

In his. Qñ vna cã petendæ reſtõnis ſuccedit poſt aliã tp̃s petẽdæ reſtõnis nõ currit. h. d. Opp. & vr, ꝙ hęc lex ſit ſuꝑflua ꝑ tres ſeq̃ntes, Sol. nõ eſt verũ, nã hic loqr qñ vna cã reſtõnis ſuccedit poſt aliã ĩ eadẽ ꝑſona. lex ſeq̃ns loqr qñ vna ſuccedit poſt aliã ĩ diuerſis ꝑſonis. ĩ aliis duab. videbitis drĩã, vt ĩ. dicã. Op. ſecdo hic dr, ꝙ tpe abſẽtiæ pt reſtõ ĩpetrari. Iſtud vr ꝯtinere repugnãtiã qa ſic abſẽs ñ pt eẽ ĩ iudicio. So Intellige, ꝙ ꝑ ꝓcuratorẽ pt. Op abſẽti cã Reipublicę currũt tpa, vt ſ. ti. 2. ꝑ totũ. Sed hic dr, ꝙ ipſo iure nõ currit, quare male. Sol. dñt qdã, ꝙ hic, currit ipſo iure, ſed reſtituit, & ſic dabi reſtõ, vt poſſit ĩpetrare reſtõnẽ, non obſtante curſu tpis Gl. hoc repħendit, & bene: qa eſt ſpãle in tpe reſtõnis cã vitandi circuitũ. vt minori, vel abſenti non currat, & ita dẽtis intelligere mãm hãc. Itẽ op. ꝙ tp̃s petẽdi reſtitutionem in inte. eſt continuũ vt ĩ. eo. l. fi. ergo currit in abſentia. Sol. Non eſt continuum quo ad omnia, quia tpa minoris ætatis, & abſentiæ ſubducuntur.

LEX II.

Si intra. Si minor ſuccedit maiori cauſa militię abſenti, toto tempore minoris ętatis, tempus petendæ reſtitutionis non currit. h. d.

LEX III.

Si intra. Iſta lex pt ſummari vt ꝑcedẽs, & q̃ro, in quo differat hæc lex a prima. Certe in hac l. ponit de minore, q eſt adhuc ĩtra tp̃s reſtõnis, de quo ibi ñ dr. Ponit ẽt hic d minore, q minor effectus eſt miles, & in hoc concordat cũ illa &c.

LEX IIII.

Ex perſona. Qñ vna cauſa reſtitutionis ſuccedit poſt aliam, tunc tempus non currit in eadẽ perſonna, & hęredibus prodeſt. h. d.

LEX V.

1 *Tempus petendę reſtit. in inte. quanto tempore duret.*
2 *Minor ſuccedens maiori quando reſtituatur.*
3 *Maior ſuccedens minori an reſtituatur.*
4 *Hæreditate iacente tempus petendæ reſtitutionis quando currat.*
5 *Mors dicitur iuſta & neceſſaria abſentia.*

Ea quę. Iſta eſt bona lex. In minori ætate nõ currit tp̃s petẽdæ reſtitutionis, ſed ſuꝑueniẽte maiori in ei⁹ ꝑſona, vel in ꝑſona ſucceſſoris ĩcipit currere. No. pꝛinc. piũ hui⁹ l. in quo eſt dare vnũ caſũ, ꝙ † tp̃s petẽdę reſtõnis durat 5. annis. Alii caſus ſunt clari. Circa hanc l. q̃rit, qñ † minor ſuccedit maiori, qñ aliqđ tp̃s reſiduũ ei currere incipiat? Gl. de hoc diſputat, ꝙ fuerũt opi. tene illã, ꝙ currat ꝑfecta ætate, ne alias eſſet dare, ꝙ minor reſtitueretã ad reſtituendũ, vt habuiſtis ſ. eo. l. j. & hic. Quęro ſecũdo, qđ ſi † maior ſuccedat minori? Iſtę caſus nõ eſt in tex. Rõ qa eſt indubitabilis. Dicit gl. ego circa iſtũ caſũ facio dubiũ. nã qñ † maior ſuccedit minori, tẽpora nõ currũt iacẽte hrditate, vt hic, & in fi. pt eſſe rõ, qa hrditas iacẽs repſentat ꝑſonã defuncti, vt l. hrditas de acq. rer. do. & l. mortuo. de fideiuſ ſed defuncto ſi curret tp̃s ſi viueret, qa minor erat, ergo &c. Sed qñ minor ſucceſſit maiori eſt dubiũ, an iacẽte hrditate currant tpa. Et videt, ꝙ ſic. vt l. ęcptã. de viu. & l. nunq̃. §. vacuũ. Prætereà, ceſſat rõ, q̃ eſt in fi. huius l. nã hęreditas iacẽs hoc caſu non repñtat perſonam a minoris, ergo dẽt tp̃s currere. Dico, ꝙ iacẽte hrditate a tale tp̃s nõ currat nam tp̃s neceſſariæ, & iuſtæ abſentię de medio ſubducit, 5 vt ĩ e. l. fi. circa fi. Sed † iuſta, & neceſſaria abſẽtia eſt mors, ergo &c. Ita dẽs ĩtelligere hãc mãm, niſi poneres, ꝙ hrs ĩſtitut⁹ fraudẽ & dolo ad. nonã differret arg. l. cũ Sillan. ĩ. de his qb. vt ĩdig &c.

ADDITIO.

a Pom. Hæreditate. An hrditate iacẽte currat ꝓſcriptio, & caſu quo currat an detur reſtitutio, uide Ale. cõ. 4. vol. 2. & 83. ad fi. vol. 2. Bal. conſi. 84. in 3. pte.

AVTHEN.

Si minor. Iſta auth. ponit quædã ſpãlia in iſta mã. Opp. ꝙ in minori ætate nõ currit tp̃s petẽdæ reſtõn. s, vt ſ. eo. l 1. & in hac l. Sol. Spãle eſt hic, & in auth. iſta ponũtẽ ſex, vel ſeptem ſpãlia, vt gl. tua dicit, quam uide. Circa iſtã auth. q̃ro, dr hic. a tpe nuptiarũ. ſ. ꝯctarum Et ex hoc ſequit, quod vſq; ad 37. annum poſſet differri. Gl. reprehendit Dic vt habes in ea.

LEX VI.

1 *Tempus inſtantiæ ex cauſa legitima prorogatur.*
2 *Actor poteſt vti dilatione, quæ datur reo, & econtra.*
3 *Actor cum porrigit libellum reſtitutionis in principio quadriennij, ſi tẽpus labatur ob diſputationes, an ſit danda dilatio ad probandum, quę excedat totum tempus.*
4 *Et an idem in inſtantia cauſa principalis, & in cauſa appellationis.*
5 *Si reus vult renunciare dilationi ſibi data, an actor poterit illa uti, & ſic renunciari poſſit in eius præiudicium.*
6 *Dilatio eſt reciproca inter reum & actorem.*
7 *Si minor reſtituitur vt poſſit teſtes iterum producere, ita & eius aduerſarius poterit.*

Petendæ. a Hæc eſt no. & ſing. lex & Br. h. d. Si petit dilatio q̃ tp̃s inſtãtię nõ excedit, tã actori q̃ reo b ꝯceditur; ꝙ ſi excedat, nõ actori, ſed reo ꝯceditur. Poterit tñ actor vti dilatione reo ꝯceſſa. h. d. in ſumma. Ad euidẽtiã huius l. ſcias, ꝙ olim erat annus vtilis ad petendã, & finiẽdã reſtitutionẽ, ho1 die eſt quadriennium continuum vt ĩ. e l. fi. † No. ꝙ tp̃s ĩſtãtię ex legitima cã pt ꝓrogari. Secũdo no ꝙ † actor pt vti dilatione, q̃ datur reo. Idẽ ꝑuio ecõuerſo. l. vl. ĩ. de fru. & lit. expen. Op. ĩ. l. ꝓxi. So Illa intellr ſm iſtã, vt ĩ. videbitis. Quęro, quid † ſi actor dedit libellũ circa principiũ quadriennii, & tantum fuit diſputatum ſuper libello, & ſuper legitimatione pſonæ, ꝙ modicũ ſupereſt ad ꝓbationes faciẽdas, an actori debebit dari dilatio, q̃ tp̃s excedat? tex. vr hic velle ꝙ nõ ſimpliciter. Dicit. n. actori denegari. Hnc ẽt vr velle gl q̃ dicit duo ſufficere. Primũ, vt dneget, ſm, ꝙ ĩ ꝯfinio petat, & tp̃s tranſcendat. Ita dicit gl. ſup verbo, qppe, ſed hic ſunt duo: ergo, &c. cõiter determinat ꝯriũ, per rõnem q̃ hic ponit ĩ tex. Rõ, qa qñ actori denegat, eſt pp negligẽtiã ſuã, qa eſt in arbitrio eius qñ agat. Si igit ceſſat iſta rõ, ceſſabit iſta lex. Et ſic ſi in actore eẽt eadẽ rõ q̃ in reo, eſſet idẽ ius. Pro hoc ur tex. in l. quin4 quaginta. & l. ſi cũ ipſe, de exenſ. tut. † Quęro vtrũ hoc idẽ ſit ĩ tpe inſtantiæ cãæ principalis. Rñd. br, ꝙ nõ, vt l. ꝓperãdũ, de iudiciis quaſi ꝑ totã & l. maxime in §. fi. Rõ drĩæ eſt, quia hic ꝑempta inſtãtia, perit inſtãtia, & cã, ſed in cã principali perẽpta inſtãtia remanet ius primũ, vt poſſit cã de nouo inchoare Simile vidiſtis in cã appellationis, & idẽ ĩ. de tẽporib. appel. auth. ſi appellõne. Quęro, dr hic, ꝙ † actor põt vti dilatione cõceſſa reo, qđ ſi reus vult renũciare dilationi ſibi datę, an actor poterit ea vti? Doc. dñt hic ꝙ ſic, ꝑ l. ſi poſt mortẽ. §. 1. ff. de ꝯtab ñ obſt. ff. de mino. l. ſi iudex circũuẽto. qa ibi loquit in bñficio reſtõnis, ꝙ eſt de iure ſpãli, qđ facilius tollit q̃ ius cõe ſm eos Iac. de Are vt colligit ex d[illegible] ſuis ĩ d l. ſi poſt mortẽ, dt ꝯ, ꝙ qñ aliqs hẽt priuilegiũ a me, ſi g[illegible] vult vti ꝯ me, inuito me, nõ pt, vt d. l. ſi iudex circũuẽto. & l. amiciſſimos. ff de excuſ. tu Sed ſi vult vti ꝯ aliũ, pt me inuito, vt d. l. ſi poſt mortẽ. ita in ꝓpoſito, ſi actor hẽt iſtud ius ex ꝑſona rei, ñ pt vti ꝯ ipſũ reũ eo inuito. vt d l amiciſſimos, & d l. ſi iudex circũuento. Cõtra hoc facit ĩ. de fruc. & lit. expen. l. fi So. Ibi aduerſarius volebat vti priuilegio. merito alius vtit ꝯ cũ, ſed q nr̃a ſ ſuppoñit, qñ ſuo bñficio, hoc ẽ, ſuæ dilationi volebat renũciare, ꝑdicta vera re integra, nã re nõ integra poſt q̃ forte actor dederat articulos ad ꝓbandũ, vel fecerat citari teſtes ad examinãdũ. tũc non eſt locus penitẽtiæ, vt l. ſi pecuniã ff. de ꝯd. ob. cau Et ꝑ hanc l. dicimus, ꝙ 6 † licet reo ꝯcedat vna dilatio pluſq̃ actori, vt l. ĩ pecun arũs, ff de d fer. tñ actor poterit vti ea ꝑ hãc l. † Itẽ ꝑ hãc l. dñt qdã, qđ qñ mi7 nor reſtituit poſt teſtiũ ꝓbationẽ, vt poſſit iterũ teſtes ꝓducere, ꝙ illa reſtõne poterit uti aduerſarius ſuus, & iterum ꝓducere teſtes: quod tñ examina latius, vt dixl I l. 1. §. nũc autẽ de ope. no. nũ.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro ꝯcordia. Aduerte, ꝙ dilatio tertia qñ petit in criminalib. & ẽ ꝯceſſa reo, pt accuſator inuito reo ea vti Bar. in l. ſi poſt mortem. §. fi. ff. de ꝯtab. ꝯiũ tenere allegat hic in hac l. petendæ. & ĩ l. ſi iudex circũuẽto, ff. de min. Tu dic ꝙ ĩ d. l. ſi iudex. Bar. format q ſđ ñ decidit. ĩ hac vero l. petẽdę. pt intelligi ſm diſtinctionẽ hic poſitã, ſ. an re integra, & ꝓcedat negatiua: aut re nõ ĩtegra, & ꝓcedat qđ dr in d. § fi. vel ẽt poſſet ĩtelligi ſm diſt Bar. in d. §. fi. ꝙ dilatio fuerit data ad petitionẽ rei vel non, dic vt ibi ꝑ eũ. Adde d. Iaſ. in l. ſi arrogator, ff. de ado. qui relatis opi. dicit iſtã eſſe cõem ſniam.

ADDITIONES.

a Barb. Petendæ. Vide iſtã l. declaratã ꝑ Inn. & alios in c. de cãis. de off. dele. Pariſ. Petendæ. Iſtã regulã ꝙ dilatio facta reo fiat cõis actori, limita nõ ꝓcedere quando actor ſemel renunciaſſet probationibus. tex. eſt quẽ põderat Ang. in §. quia verò. in auth. de teſt. vide Fel. in c. de teſti. ĩ 2. no. extra de teſti & ad §. vbi etiã de alia limitatione. Item vide ad iſtã regulam id quod dicit Are. in l. ſed ſi de ſua. de acq. hę. qui voluit ꝙ ſicut data reo dilatione poteſt & actor ꝓbare, idẽ erit ſi reus non petat dilationem ad probãdum, ſed opponat aliquã exceptione. n, quæ probet, ex iuris præſumptione, quia poterit actor licẽt exclũſus a probando, probare contra talem exceptionem, vt per eum.

b Reo. Bar. hic notatur de contrarietate, vide ſup. de concord. a.

c Pariſ. Qđ actor. Cõtrariũ tenẽt Bal. Pa. de Ca. & Mod. hic. & Bal. ĩ l. ſi arrogator. de adop. vbi ẽt gl. & Bar. Lita tñ iſtud ꝓcedere in dilatione conceſſa de iure cõmuni, ſecùs ſi ſpeciali fauore, puta minori. Bal. in l. poſtquã lite. C. de pactis ita reſp. ad l. ſi arrogator. Men. Tiraq. de retract. cõſang. in fi. nu. 26. 27.

d Po. Tamen actor. Vide & limita vt colligitur ex dictis per Iaſ. poſt alios in l. admonendi. in 2. gl. in tertio intellectu, in ver. tu autem ſubtilius poteſ elicere ex verb. ff. de iureiu. & vide Bal. in ca. ſi autẽ. de reſcrip. Menoc. ſcripſi poſt Rip. nu. 59. 60.

LEX VII.

1 *Italia dicitur prouincia.*
2 *Ex diuerſitate locorum non debet induci diuerſitas iuris. & nu. 7.*

3 *Tempus minoris ætatis absentia, subducitur de quadriennio.*
4 *Minor quando restituatur in his, quæ facit intra quadriennium.*
5 *Tempus petendæ restitutionis, an sit continuum.*
6 *Tempus redhibitoriæ vel quanto minoris, an dicatur vtile, vel continuum.*
8 *Tempus restitutionis quotuplex sit, & an sit vniforme.*
9 *Tempus petendæ restitutionis, quando sit quadriennium, & quando biennium.*
10 *Præscriptio si incipit a minori ætate, & completur in maiori, tempus restitutionis petendæ, quando incipiat currere, & an detur restitutio.*

a **Superuacuam.** a Hæc est bona lex. Pro anno vtili datur hodie quadriennium continuum, de quo minor ætas, & iusta absentia excipientur, h. d. No. quod † Italia dicitur prouincia, tamen strictius accipit, vt videbitis in l. fi. j. de præsc. lon. tem. Secundo not. quod ex † diuersitate locorum, non debet induci diuersitas iuris. Tertio, not † quod tempus minoris ætatis, & absentiæ, subducitur de quadriennio. Opp. quod illud quadriennium non sit priuilegiatum, vt l. doli exceptio, ver. diuersum, ff. de noua. Solu. Dicit gl. fateor quod non est priuilegiatum, sed priuilegiatæ rei datum. Vide gl. sup. verbo continuum. No. ex hac b gl. quod † in his quæ minor facit intra quadriennium non potest petere restitutionem in integ. vt d. §. diuersum. Fallit in l. fi. de rep. hær. & ibi est singularis casus, in quo not. quod minor restituitur in his quæ facit in quadriennio, c post perfectam ætatem. Opp. ideo, quoniam ipse est continuum currit omni tempore, vt l. 1. ff. de diu. & tem. præscrip. sed hic in prin. dicitur, quod est tempus continuum, in fi. dicit, quod non currit tempore minoris ætatis, vel absentiæ, quare male. Huius timore facta est hic additio, quæ est in gl. mag. quæ est satis clara. Et dicit breuiter † tempus restitutionis petendæ non est continuum, quo ad omnia, sed quoad quid. Et istam eandem gl. habetis de diuer. & tem. præscr. in rub. & l. 1. Gl. dicit hic aliqua de quibus alibi dubitatur, s. an † tempus redhibitoriæ, vel quanto minoris, sit vtile vel continuum. Et vide gl. quam in d. l. 1. cum seq. & in l. annus, de cal. sunt gl. contrariæ. Gl. tangit istud in rub. de diuer. & tem. præsc. ibi dixi & examinatur in l. cum sea, ff. de ædil. edic. Op. & videtur, quod ex diuersitate locorum inducatur diuersitas iuris, vt ff. de eo qui certo loco, l. 1. ò, de offi. procons. l. 1. & 2. Gl. non solum Dicas quod † quandoque ex diuersitate locorum inducitur diuersitas rationis, & tunc inducit diuersitas iuris, vt l. 1. j. de dila. l. prima, ff. ad l. Falc. & l. fi. j. de test. & j. q. nu. lib. 1. l. 1. Si vero non inducit diuersitas rationis, non debet induci diuersitas iuris, vt hic. Op. s. e. t. auth. fœmino. So. ibi est casus specialis. Op. ff. ex quib. ca. maio. l. sed & si per prætorem. §. si feriæ, & § quoties. Glo. huius timore loquitur hic multum inuolute sup. verbo continuatio, & in hoc sunt multæ opi. quas in examinabo tibi tamen, quod eas clare habebis. Debes scire, & hic aduerte, subtilis passus est, † quod duplex est tempus. Primum est tempus, ad quod quis petit se restitui. Secundum est tempus, intra quod quis petit se restitui, primum est vniforme: quia ad tantum tempus quis petit se restitui in quanto tempore fuit læsus, & non vltra, vt s. titu. 2. l. quod tempore. Secundum tempus intra quod, etiam est duplex. Nam quoddam est tempus intra quod debet restitutio postulari, & determinari, quoddam est, intra quod debet proponi. Primum est semper vniforme, quia debet terminari intra quadriennium continuum, vt hic, fallit in casib. vt s. l. proxi. & auth. si minor. Secundum tempus intra quod debet proponi, & in hoc sunt opi. etiam. Veritas est hæc, quod si quidem aliquis læditur ex contractu, vel sententia, tempus proponendæ restitutionis est vniforme, s. quadriennium, vt hac l. Si vero læditur ex cursu temporis, si quidem tempus læsionis, est plusquam quadriennium, idem, quia intra quadriennium potest proponi, vt hac l. Si vero tamen tempus quo est læsio, est minus quadriennio, tunc debet de necessitate proponi restitutio intra tantum tempus, quantum est illud tempus læsionis, & non vltra, vt d. l. sed & si per prætorem, § si feriæ & §. quoties, not. in l. in tertium, ff. de mino. licet quidam alij dixerint contrarium. Et per hoc apparet, quod si aliquis est læsus in 2. dieb. qui dantur ad appellandum finita ætate, minor debet restitutionem proponere intra 2. dies, quæ tamen proposita posset durare quatuor annis. Et idem si aliquis est læsus in vna die, finita ætate, vel absentia debet in prima die proponere quæ posset quatuor annis durare, vt s. dixi. Ita tenet gl. expresse, in l. diu*, ff. de in integ. rest. Ratio huius est, quia tempus negligentiæ postquam cessat impedimentum, absorbet illud tempus quod debet restitui. Ita etiam sentit gl. tua, quam vide super verbo continuatio. Canonistæ tamen videntur aliter sentire, vt de in integr. rest. c. 1. in cle. licet credam eos non bene dicere. Opp. de l. fi. j. de anna. exce. So. Fallit hic, quia per litis contestatio. actio non perpetuatur. Item op. & videtur quod 9 non sit quadriennium, sed biennium, s. de dolo, l. fi. So. † in restitutionibus quæ petuntur per officium iudicis, semper est quadriennium, vt hic, in illis quæ petuntur iure actionis sunt constituta alia tempora, vt s. de dolo. l. fi. s. quod met. cau. l. si per vim vel metum. Item opp. de l. intra vtile, ff. de min. So. ibi non prorogatur tempus propter malitiam aduersarii appellantis, 10 Op. supra, l. proa. So. illa determinatur per istam. Quæritur † quid si præscriptio fuit incepta in minori ætate, & completa in maiori, quando incipit currere tempus petendæ restitutionis? Quidam dicunt, quod tunc restitutio non habet locum: Sicut dicimus quando præscriptio completur absente reuerso, vt vidistis s. ti. 2. l. quod tempore, secundum quorundam opinio. Sed posito quod restitutio habeat locum secundum opi. nostrarum gl. & veram, quæro quando incipit. Gl. hic dicit quod præscriptione finita, non ante, licet quidam contradicant. Vide gl. super verbo, illuxerit, Gl. examinat latius istum passum, l. ult. de act. §. rursus, & l. ab hostib. §. sed quod simpliciter, ff. ex q. causis maio. & finaliter videtur istud idem tenere, quod a tempore læsionis completæ, perfecte incipit currere. Contra istam opi. est, ff. de dolo. l. 1. §. Idem Pomponius, vbi dicitur, quod actio de dolo excluditur per aliam actionem, quæ competit, & ita videtur, quod hæc restitutio extinguatur per aliam actionem, quam habuit de iure communi reuersus, ante vsucapionem completam, sed forte aliud est in actione de dolo, quæ est magis odiosa quam ista restitutio, vt d. l. j. & seq. Putarem pro modo salua meliori deliberatione, quod si quidem ad complendam vsucapionem, seu præscriptionem supererat tantum tempus quantum est quadriennium, vel plus, quod restitutio extinguatur. Ratio, quia sicut quadriennium extingueret beneficium restitutionis iam competens, multo magis impedit nasciturum, vt l. patre furioso, de his qui sunt sui, uel alie. iu. Dicam alibi plenius de isto passu. Vltimo quæritur gl. an, quod hic dicitur quadriennio, habeat locum etiam in actione rescissoria, sicut in officio iudicis rescindenti. Dicam vobis infra titu. j. l. fi.

ADDITIONES

a Paris. Superuacuam. No. circa istam materiam, quod si aliqua læsio obueniret minori in isto quadriennio, non daretur restitutio. Vide Alex. cons. 21. in prin. Item no. quod istud quadriennium a sui principio est vtile, adeo, quod non currit nisi a tempore scientiæ læsionis, vide Alex. in cons. 1. in 4. volu. in consi. 70. ad fi. Item not. quod istud quadriennium in ecclesia non currit durante prælatura illius, qui dannosum contractum fecit. Vide Alex. cons. 8. ad fi. in 1. vol. Item, quod non currat ignoranti, vide Alex. cons. 84. & cons. 4. in 2. vol. & consi. 131. & consi. 312. ad fin. vide etiam de materia do. Fran. cons. 15. ad fi. Item an post istud quadriennium ecclesia restituatur. vide Ro. consi. 123. Item an ecclesia restituatur aduersus præscriptionem de æquitate Canonica, vide Bar. in tract. differentiarum inter, &c. in c. 1. de præscri. quod quadriennium est vtile a prin. item, quod petens restitutionem habeat fundatam intentionem eo ipso, quod probat se fuisse minorem tempore contractus, licet non probaret se non esse in tempore quadriennii, quod datur ad petendum restitutionem, vide Aret. in l. si te minorem, supra de in integ. rest. per illum tex.

b Barb. No. ex hac. Adde l. doli exceptio. §. diuersum, ff. de noua. Fallit in casu l. fin. in fi. j. de repu. hære. & adde Bar. in l. ab hostib. §. sed quod simpliciter. ff. ex quib. cau. maio. Vide gl. in contra. in Cle. 1 de in integ. rest. vide per omnes in c. cum ex literis. de in integ. rest. & in d. Clem. 1.

c Poma. Quod tempus V de Alex. cons. 63. in 4. volu. & Fel. in c. 1. de rescript. ubi pulchre tangit de isto quadriennio. & Ale. cons. 71. vol. 1. & 84. eod. volu. & Are. 15. Pan. in c. cum ex literis. de rest. in integ. & Alc. cons. 4. vol. 1. in fi. vbi dicit, quod hoc quadriennium est vtile, & ideo non currit ignoranti. Et idem dicit consi. 83. eod. volu. & 179. in fi. eo. vol. 2. de quo etiam uide Iaf. in § rursus. Insti. de actio. & uide etiam Ale. consi. 31. in fi. vol. 5. & 71. ad fi. eod. uol. 3. & Bal. consi. 436. in 1. & 91. eadem parte.

Quibus ex cau. maio. in integ. restit. Rub.

LEX PRIMA.

SI propter. Legatio est iusta causa absentiæ, vt restitutio concedatur, h. d. No. quod dicit in summario. Op. quod qui petit restitui aduersus rem iudicatam, petit instaurationem iudicii, non quod sententia reformet, sed, quod de nouo iudicium agitet. Simile in l. j. s. si aduer. liber. Dixi in l. j. s. si aduersus rem iudicatam. Item no. quod possum dicere in libello, peto restitutionem restaurationis iudicii, vt integre defensionib. meis vtar & vide tex. qui format libellum, &c.

LEX II.

a **Si idcirco.** Vincula a publica sunt iusta causa concedendi restitutionis beneficium, h. d. Gl. legit istam l. duobus modis, Vno modo, quod arbiter ponatur hic pro iudice ordinario, & ista bona. Alia, quod ponatur pro arbitro compromissario, & iuris ista non est bona, secundum ista tpa. Ratio, quia sententia arbitri non ligat, videbitis hic j. ti. 2. l. j. Daretur ergo exceptio aduersus petitionem, & non, quod restituatur ad aliud; tamen secundum intra hodierna an ex sententia arbitri possit oriri actio, vt debitis in l. cum antea, j. titu. j. l. 2. & sic posset procedere ista lect. &c.

ADDITIO.

a Barb. Vincula. Adde, quod Pa. de Ca. dicit dum gl. loquitur de sententia lata contra existentem in carcerib. quod Florentiæ fuit magna dubia, per ea, quæ dicit Bar. in l. is qui reus de publ. iud. unde dicit ipse, quod bene est, vt citet ad domum, & si nuncius referat, quod citauit, valeat sententia, quia potest esse ignarus, quod fuit in carcerib. si vero referat, quod citatus est in carceribus, sententia non valeat.

LEX III.

In contractib. Op. maiores non restituuntur aduersus contractum, vt s. ti. 1. l. quod a patre. no. s. ti. j. l. fi. in gl. sup. verbo, continuatio Sol. quod hic non loquitur de restitutione in integ. sed loquitur hic de off. iudi. mercenario, quod actioni deseruit. Et ita intelligit gl. tua hanc l. Tu vero posses intelligere proprie, vt faciat ad titulum a quod maior restituitur in contractib. celebratis non a se, sed ab alio, puta a creditore suo, vt l. si cum militari, de resti. mil. vel a suo procuratore, vt s. de vx. mili. in l. 2. secundum vnam lec. vel a iudice, si iudex processit ad venditionem, ar. l. 1. & 2. de re mil. & l. ignoratur, & quod ibi dixi. Sed tenendo lec. gl. op. licitum est contrahentib. se inuicem decipere, vt l. in causæ, §. pen. de min. ergo maiorib. non subuenit. Huius timore gl. distinguit hic, dic vt in ca.

ADDITIO.

a Menoc. Ad titulum Ruy. consi. 29. nu. 2. lib. 3.

LEX IIII.

1 *Lex ista, an habeat locum in alia ciuitate quam in Romana.*
2 *Lex debet extendi per identitatem rationis.*
3 *Restitutio in integ. an, & quibus castris detur.*
4 *Dispositio huius legis habet locum in ecclesiis.*
5 *Ecclesia intra quantum tempus restituatur.*
6 *Respublica, an vtatur iure pupillorum, vel iure adultorum.*

Respu-

Respublica. Non eget sūmario, qa seipsam sūmat. Quærit gl. de qua Rep loqr̄ hæc lex? rñd. † qp loquit de Repub. Romanorū, vt l. eū q vectigal ff. de ver. sig. ad Maced. l. nihil. sed tūc q̄rit qd in aliis ciuitatibus? Gl. vr̄ dicere, qp idē ar. ff. e. l. legatis, & l. sed & si p Prętorē, §. fi. licet illæ leges loquant̄ in legatis ciuitatis, nō ī ipsis ciuitatib. Finalr̄ vr̄ tenere gl. qp aliæ ciuitates restituunt̄, ar. l. Remp. j̄. de iure Reipublicæ, lib. 11. Quidā doct. Vltr tenēt ɔ̄rtū. Nā ciuitas ɔ̄tinet̄ appłone Reip. improprie, vt l. sed & hi q, ff. de pub. Sed nos dēmus legē intelligere fm̄ propriā significationē, b vt l. j. §. si is q nauē, ff. de exercit. ergo, &c. Quidā alii Doct. tenēt opi. gl. qp ciuitates restituant̄, & pbat̄ p hāc l. & a p l. Rēpu. j̄. de iur. Reipub. q̄ loquunt̄ gn̄alr. Præterea † lex dēt extēdi p idētitatē rōnis, nō. n. est aliud mēs legis, q̄ rō, vt vidistis in l. nō dubiū, s̄. de legi. sed eadē est rō in qualibet ciuitate, q̄ est in Rep Romanorū, qa p alios regūt sicut minores regunt̄ p tutores, & curatores, ergo &c. Præterea, pp̄, qp vnunqdq; tale, & illud magis tale, s̄. de sacros. ec. auth. multo magis. Sed legati ciuitatū pp ipsas ciuitates, hñt bñficiū restī. in inte. vt ff. eo. l. legatis. ergo multo magis ipsæ ciuitates Iac. Bu. dicebat iudicio meo satis bñ, positio, qd ciuitas nō restitueret̄ vigore hᵘ l. qa ɔ̄prie nō est. Respub. tñ restitueret̄ ex cl̄a gn̄ali, si qua mihi iusta cā esse videbit̄: 3 & hoc puto esse verū. Itē q̄rit gl. qd in † castro, c vel in villa? dt̄ qp c nō dēt restitui, & uide gl. & sic vr̄, qp priuilegia ɔcessa ciuitatibus nō ɔpetūt castris, uel villis, recte dt̄. de aliis priuilegiis ecclesiæ s̄. de sacros. ecc. l. fi. & facit ɔ̄ ista glo. qp habetis no. in l. si finita, §. si de d vectigali. d ff. de dā. infe. tñ q̄rū ad ɔ̄positū dicebat Iac. But. qp q̄dā sunt castra, vel villæ, q̄ hēnt multitudinē hominū, & hēnt regi p suos administratores, & publica negotia ñ possūt esse in omnib. vere, tūc in eis est eadē rō, q̄ in ciuitatib. Sunt & castra q̄dā, seu villæ, q̄ hñt modicos hoīes forte sex, vel 10. & sic tractāt negocia Communitatis, tanq̄ ɔ̄pria, & quilibet scit tota, & tunc est eadē e rō, quæ est in priuato, & iō non poterit restitui, qp satis placet. e 4 Quæro qd in † ecclesia? Gl. dicit, quod idē, quia per administratorē regit̄, sicut Respublica, qp satis placet. Habetis tex. omnes ple 5 nos de hoc, ex̄. de in inte. rest. in antiqs, & in 6. & in cle. † Quæro, f intra q̄tū tp̄s restituat̄? Quidā dñt f qp ppetuo, ergo sibi ounquam currit tp̄s. Gl. dicit, intra quadriennium, vt j̄. de sent. aduer. fisc. l. j. lib. 10. Tu habes de hoc tex. in c. 1. ex̄ de in inte. restit. lib. vj. vbi 6 vide quid de ecclesia. Dr̄ hic, † qp Respu. vtit̄ iure mino. q̄ro quorum minorū, an iure pupillorum an iure adultorum? Glo. q̄ est hic, videt̄ uelle, qp iure pupillorum. Et vide gl. 2. De hoc dicam tibi alibi adhuc hoc anno, quia sunt quidam tex. & quędam gl. q̄ vident̄ sibi ɔ̄dicere. Ad idē facit l. Repub. j̄. de iure Reipub. li. 11.

ADDITIONES.

a Menoch. Quærit glo. Ruy. cons. 11. nu. 9. Soc. se. cons. 66. nu. 6. 8. lib. 4.
b Menoch. Significationē. Brun cons. 87. nu. 33.
c Paris. Quid in castro. Vide Ro. consi. 423. vbi ēt ponit, an detur vniuersitati cōtra aliā, & qp ēt villis, & Coītatib. detur restō, uide ēt Com. in cons. 158. in j. dub. prope fi. vbi dicit ɔ̄cedere hoc ɔ̄cipue, si Cōe sit magnū. Sent ēt idē si nō esset magnum, dūmō non sit minimum, pp illud, quod dicit hic Bar. & vide Abb. in c. 1. ex̄ de in integ. resti. vbi ēt ponit quid in villis, & castris & Collegiis, uel hospitalib. qp opin. Bar. & Iac. But. sit cōis, uide ēt Soc cōs. 229 in 1. dub. vbi vult, qp det̄ restō ēt si Sind. cus cuius culpa esset læsa, esset soluēdo, sed cōtra hoc facit, quia ista restō vr̄ dari ex clausula generali, si qua mihi iusta cā, vt p Bar. hic, & Pau. de Ca. in d. consi. 317. & Abb. in d. c. 1. & Sal. hic quo casu nō vr̄ dari restō, nisi in subsidium, qñ nō sunt soluēdo hi, quorū culpa data est læsio, vt vr̄ velle Bar. in l. si infante ad fi. C. de iur. delib. De quo latius scripsi ī Repertorio ī verbo, restō. Et, qp Villis & cōmunitatib. det̄ restitutio solū ex clausula gn̄ali. vide ēt Soc. in cōs. 194 vbi dicit istā esse cōem opi.
d Paris. Vectigali. V. de ibi Alex. & uide etiam in d. l. fi. C. de sacros. ecc.
e Ale. Satis placet. Vide Pa. de Ca. hic, & Io. An. in add. ad Spe. in tit. de re. i int.
f Menoch. Quidam dicunt. Ias. cons. 55. nu. 2. lib. 1.

LEX V.

1 *Actio vtilis rescissoria, an sit proprium nomen actionis, vel sit adiectio.*
2 *Actio vtilis rescissoria, quare sic appellat, & quādo nascat, & nu. 5. & 7.*
3 *Nomina verbalia possunt accipi actiue & passiue.*
4 *Nullum simile est idem.*
6 *Leana parit frusta carniū, & per clamorem inspirat in ea spiraculū vitæ.*
8 *Dominium directū, an ita tollatur per præsciptionē sicut per vsucapionem.*
9 *Actio licet tollat̄ ipso iure p præscriptionē xxx. an. tamē obligō nō tollit̄.*
10 *Actio realis quare appelletur a Bar. natiua.*
11 *Actio vtilis rescissoria, quanto tempore tollatur.*
12 *Annus qui datur in iudicio rescissorio, incipit currere a die restitutionis.*
13 *Actio quando est directa natiua, non datiua, an tollatur anno vtili.*
14 *Actiones persecutoriæ quando sint perpetuæ.*

Si ab hostibus. Ista lex est multum difficilis; & habet multū subtilē, & difficilē materiam. Bt̄ hoc dicit, Restitutione habita, ɔpetit vtilis rescissoria, q̄ anno finit̄. Ad euidētiam p̄mitte, qd sit fictio postliminii, & qd sit fictio legis Cornel. æ Op. j̄. cō. ɔ de succ. l. seruus. Sol. Hic illi, q decesserūt apud hostes, hñt successorē pp duplicē fictionē. s. postliminii & l. Corneliæ, vt hic apparet ex tex. Sed ɔ̄ hoc, duæ fictiones non possūt circa idē ɔcurrere, vt j̄. de do. pmiss. l. 1. So. hic ñ ɔcurrūt circa idē, qa lex Corn. fingit circa mortuos in captiuitate, postliminiū fingit circa filiū reuersum. His p̄missis, venio ad decīonē materiæ huius l. Primo quæro, q̄ est ista vtilis actio, de qua loquit̄ hic. Rñ. est vtilis rescissoria, & ita dt̄ tex. in l. ab hostib. j̄. de capt. & 1 postli. reuer. Quęro † verū istud sit ɔ̄priū nomē actiōis, an sit adie a ctio? Gl. ī l. ab hostib. §. sed qd̄ simplr̄, ff. e. dicit qd̄ est adiectio, a sicut dicimus de adiectione de peculio tributoria, institoria, exercitoria, & sim. Nā illa actio antiqua p vsucapionē sublata ē, ita qp 2 ista q̄ restituit̄, ē vtilis, & appellat̄ vtilis rescissoria. Quæro † quare 3 appellat̄ vtilis rescissoria? Rñdet̄, vt alias dixi vobis, † qp noīa verbalia pñt accipi actiue, & passiue: vt l. filiusfa. ff. de testa. & l. 2. ff. d duo re. & ī qualibet earū no. vñ rescissoriū posset appellari iudiciū d ī in. rest. quo obstaculū vsuca. vel aliud rescindit̄, & tūc dicerē actiue. Itē passiue cū officiū rescindit. restōne habita, & dat̄ antiqua actio sublata vtilis, & ista actio restituta vtilis, appellat̄ rescissoria, qa circa eā ē facta rescissio. Sed ɔ̄facit iste tex. q dt̄, exēplo vtilis actionis, &c. Nā ex hoc patet, qp alia actio ē ista q̄ īēiat̄, alia illa 4 vtilis, q̄ restituit̄, qa nihil ē exēplū sui ipsius, & † nullū sile ē idē, vt l. qd̄ Nerua. ff. deposi. & auth. si qs in aliquo, s̄. d eden. Huiusmodi 5 re gl. exponit istū tex. trib. mod. quos vide vt in gl. Quęro, qñ nascat̄ ista actio rescissoria? Rñ. duæ sunt opi. Vna, qa statim finita absentia nascit̄, licet inefficax, donec p̄tor p restit. in int. insufflet 6 ī eā spiraculū vitę, sicut dñt naturales Philosophi, d † leæna, q̄ parit frusta carniū, & p clamorē, quē facit super ea, inspirat in ea spiraculum vitę, & viuificant̄. Alij dñt, qp ista rescissoria ñ ɔpetit, nisi in inte. restōne p̄habita, & ista est vera, q̄ tenet gl. in l. si ab hostib. §. sed qd̄ simplr̄. & ɔ̄bat̄ ex isto tex. dū dicit, In integrū restitutis. Probat̄ in l. in honorariis, ver. sed eū rescissa. d actio. & obl. vide gl. tuā in fi. q̄ tangit istas opi. tene opi. gl. in §. sed qp simplici- 7 ter. Quęro, vtrū ista rescissoria sit † natiua, vel datiua? Gl. nr̄æ subtilr̄ sunt locutæ, & dñt. Qñq; vsucapit̄ res mobilis, p q̄ vsucapionē q̄ritur dñium directum, vt l. traditionib. supra de pact. Cum ergo prima actio sit totaliter sublata, ista quæ restituitur erit datiua, non natiua. Si vero est p̄scripta res immobilis, tunc p præscriptionē non tollit̄ dominium directum, sed quęrit̄ vtile p̄scribēti, vt in auth. nisi, & ibi per gl. plene, de bo. mater. tuoc restō tollit de medio obstaculum præscriptionis, per quod parat̄ exceptio ɔ̄ vendicationē: & ista actio erit natiua, s. ex dominio directo, qd̄ residet penes istum restitutum: & restitutio solū exceptionis obstaculum sustulit, & idem in pręscriptionibus, q̄ currunt ɔ̄ actionem. Nam actio non tollitur ipso iure, quia tempus nō est modus tollēdi, vel inducēdi obligationē, vt l. obligationū fere, §. placet, de act. & obl. Vnde per istam restitutionē tollit̄ solum exceptio, q̄ erat parata ɔ actionem, & intentabitur actio prima directa. Ita sentit gl. hic, & in §. sed qd̄ simplr̄. Vltram. dñt, qd ēt ita p 8 pręscriptionem tollit † directū dñium, sicut p vsucapionem, & ideo dicunt quod ēt in re mobili p̄scripta sit locus vtili rescissorię, q̄ dr̄ datiua: tñ istorū opi. reprobamus, vt dicā in auth. nisi. de bo. ma. Itē dicunt, qp qñ p̄scribit̄ actioni pręscriptione 30. vel 40. annorū, tollit ipso iure actio. probatur in l. omnes, de præscript. 30. ann. & sic dicunt esse locū utili rescissoriæ, quā dicunt simpli- 9 citer datiuam. Hic aduerte, rogo te, licet † propter pręscriptionē 30. vel 40. ann. actio ipso iure tollat̄, vt d. l. omnes, tñ nō tollit̄ obligatio, vt d. l. obligationum fere, §. placet, de act. & obl. Si ergo lex nō restituit illam actionē iam mortuam, cum reperiat viuā obligationē eius matrem, dicemus istam, natiuam, non datiuā, quia habet matrē ex qua oritur, vt l. iurisgentium, §. 1. ff. de pact. sicut videmus in Christo, qui resuscitauit filiū matris suę, dicemus ne illū resuscitatū sine matre? Certe nō, ita actio resuscitata diceret̄ 10 natiua, nō datiua. Aduerte tñ † qd vbicunq; in actione reali ego appellaui eā natiuam, seu datiuā, nō intelligatis eā natiuā ex mre oblōnis, quia actio ī rem nō oritur ex oblōne, vt Inst. de ac. §. 1. & j̄. l. prox. sed pro tanto appello eam natiuā, quia hēt materiā subsistentē, ex qua orit̄ dñium, & possessio, vt videbitis j̄. l. ɔ̄x. Hoc 11 p̄misso, quęro, s. † quanto tp̄e tollat̄ ista rescissoria. Gl. dicit, quadriennio. Idem dicit s̄. tit. prox. l. fi. Et vide istas gl. Ego dixi vobis qp duplex est iudicium. Est iudicium rescindens, & iudiciū rescissoriū; In iudicio rescindente est propositū quadriēniū, vt l. fi. s̄. ti. 1. In iudicio rescissorio, est ɔ̄positus annus vtilis, vt hic, & ī l. in honorariis, ver. sed eum rescissa. de act. & ob. hoc nō reperio mutatū. ergo adhuc durat anno. ergo, &c. qa qd̄ ñ immutat̄, &c. vt l. p̄cipimus, j̄. de ap. Non obst. istę gl. q̄ vñr velle, qp tollat̄ quadriēnio, nā fateor, qp si p quadriēnium qs fuerit negligens in ɔ̄ponēdo, & prosequendo iudiciū rescindens, impedit natiuitas istius actionis rescissoriæ, & pro tāto dt̄, qp quadriēnio tollit̄. Sed 12 quęro, a quo tp̄e incipit currere iste annus? Bt̄ fm opi. q̄ tenui † incidit currere a die habitę restōnis, quia tunc orit̄, & ppetuat̄ ista 13 actio ɔtestatiōe litis, fm quod gl. istę dicūt. † Quęro, qñ ista actio est directa natiua, nō datiua, utrū tollat̄ anno vtili? Certe hic est casus quod sic, fm lec. put loquit̄ in re nō vsucapta. Vide gl. tuā. Sed possumus loqui clarius, qñ actio prima durat p restōnem datur replicatio ɔ̄ exceptionē inductā ex tp̄e, vel ex pacto. Vidistis supra si aduer. transact. in l. 2. Dico ergo, qp illa actio prima est ppetua

ADDITIO.

a Io. Fr. Ru. adiectio. Adde qp itā communiter tenetur, vt no. Ias. in §. cursus, In sti. de act. & ibi vide plene de hac materia per Doct.

ma hodie, sicut erat primo, sed effectus replicationis inductæ per restitutionẽ, finitur anno, sicut.n. actio inducta per restitutionẽ finit anno, ita replicatio Sed de vno mirãdũ, quomodo hæ actiones Prætoriç, quç sunt rei persecutoriç, non sunt perpetuæ, vt Inst. de perp. & temp. act. & l. in honorarijs. i prin. de act. & ob ergo, & ista debet esse perpetua? Resp. actiones persecutoriæ, q̃ dãtur a Prętore, sunt ꝑpetuæ, nisi dẽtur ꝯ ius ciuile, vt d. l. in honorarijs. ver. sed cũ rescissa, & ideo redhibitoria, & quanto minoris finitur anno, vel sex mensib. quia datur ad rescindendum contractum validum de iure ciuili. Ita ista, quæ datur ad rescindẽdũ illud, quod erat validum de iure ciuili, finitur anno, &c.

ADDITIO.

Ioã. Ru. Adiectin. Adde quod ita communiter tenetur, vt not. Ias. in §. rursus. Insti. de act. & ibi vide plene de hac materia per Doct.

De alienatione iudicij mutandi causa facta. a *Rub.*

ADDITIO.

a Paris. Causa facta. Limita dispositionem huius tituli, vt in simili per Alc. in l. finita. §. de vec. galibus ff. de dam. infec.

LEX VNICA.

Cum in rem. Si res est alienata causa mutãdi iudicij, ꝑt agi contra alienatorẽ ex hoc edicto, vel contra possessorem actione in rem. h. d. ista no. lex Opp. quod imo dñium parit actionẽ in rẽ, vt l. in rẽ. ff. de rei vẽd. So. Rei vendicatio habet duo principia formalia: vnũ ex parte actoris, & istud est dominiũ, aliud ex parte rei, & istud ẽ a possessio, vt h c, & ideo ista duo requirũtᵃ copulatiue. s. dominiũ & possessio, nec sufficeret vnũ, & istud vult dicere gl. posita hic. Dicit m̃ q̃dã de quasi dominio & quasi possessione, quæ an sint vera, dicã statim, & vide primo gl. in eo quod dicit de quasi domino, vt ꝯtra. ff de pub. vbi ꝓ quasi dominio dat Publiciana, ñ rei vẽ. & credo ꝙ gl. uoluit intelligere quasi dominiũ, s. vtile dominiũ, de quo loquit si ff si ager vect. vel emphy pet. Itẽ illud qđ de quasi possessione, vr ꝯ: q a incorporalia quasi possidẽt, vt l. sec. vsus. §. in corporales. de acqu. ec. do de seru. l quoties & tñ ñ petũt incorporalia per rei ven. sed per cõfessoriam & negatoriã. Resp. credo gl. intellexisse quasi possessionem, pro eo, q dolo desijt possidere, q ꝯuenit perinde ac si possideret, vt l. pare. ff. de re. iur. de rei uend. l. is q dolo. & l. si culpa. vel h d. ꝓ eo, q hẽt detẽtionẽ tm̃, vt l. offm. de rei vend. & ista sufficiũt, quantũ ad rei vẽd. Op. & vr ꝙ ñ det restõ ex hoc edicto, sed actio i factũ, vt ff. e. l. 1. & l. ex hoc edicto. So. intellige restituit pactionẽ in factũ. Quęro, qd requirit, vt actio in factũ locum habeat? Dic vt in glo. quam vide. Quæro, vtrũ ꝯ istam alienationẽ detur rei vend. cũ alias quasi dolo desierit possidere? Gl. dicit ꝙ sic, & bene, & dic vt in gl. Quęro an per actionẽ ex hoc edicto tollat rei vẽd. Gl. dicit ꝙ ñ. ff. e. l. 3. §. ex qb. & verũ dicit, quia competũt ad diuersa. Quęro, qualiter ꝓbat ꝙ dolose alienauitᵃ dic, vt no. ꝑ Dy. in c. pro possessore. extra de re. iur. lib. 6. gl. in l Fulcinius. §. qd sit latitare, qui ex caus. in pos. eat.

ADDITIO.

a Pom. Requirunt. Aliqñ tñ rei uend. datur cõtra nõ possidẽtẽ, qui tñ sperat de pximo possidere. Ita no. Barb. in c. ñ ext de iud. quia ibi laici agebãt cõtra illã ecclesiã petitione, qđ nõ erat in possessione electionis rectoris, sed sperabat de pximo eẽ, ꝑ sñiam in fauorẽ illius ecclesiæ latam a Florentino Prãte.

De receptis arbitris. *Rub.*

Gl. Continuat, ut habetis in ea. Tu potes continuare, vt colligitur ex his, quæ dixi supra de pactis in rubrica.

LEX PRIMA.

1 *A sententia, quæ parit actionem iudicati, potest appellari.*
2 *A sententia arbitri non oritur, & actio ideo ab ea non appellatur.*
3 *A sententia arbitri, eo casu quo oritur actio appellatur.*
4 *Arbitrorum ex sententia cum hodie oriatur actio ex forma statutorũ, ab ea poterit appellari.*
5 *Pactum quod a sententia arbitri possit appellari valet.*
6 *Verba debent intelligi secundum subiectam materiam in qua posita sunt.*

a Ex sententia. ᵃBr̃ hoc hoc itẽdit ista bona lex. A sñia, q̃ nulla ẽ, appellari non ꝑt. Itẽ sñia arbitri lata vltra diẽ ꝯpromissi, pęnã ꝯmitti ñ facit. 1 h d. Not. ꝙ ab illa† sñia ꝑt appellari. q̃ parit actionẽ iudicati. Secũdo ꝙ sententię arbitri, metu pęnæ paret, non qđ ex sententia 2 oriat actio. bno. ꝙ† a sñia arbitri ñ potest appellari. Opponit ff. e. b l. non distinguemus. § cum q̃dam. Solu. Non ꝑt appellari, vt hic, c quia est introducta q̃dam exceptio, quæ est quędam appellatio- d nis species, vt l. ꝯtra. Op. secundo ꝙ ex sñia arbitri oriat actio, vt j. e. l. ne in arbitris, & l. cũ antea. So. olim nõ oriebatur, hodie sic, e vt l. ꝯtraria Quęro vtrum hodie eo † in casu quo actio oritur, a 3 sententia arbitri possit appellari? Glo. dicit quod non. Nam tunc oritur actio, quando sententia est approbata expresse vel tacite ꝑ cursum decem dierũ. Aut ergo est approbata expresse, & nõ ꝑt appellari, vt j. de re. iu. l. ad solonẽ. Aut ñ ẽ approbata exꝑsse, & tũc intra decẽ dies ꝑt appellari: q a nõ orit actio post decẽ dies ñ posset, q a trãsactũ est ius appellãdi. Ita dicit gl. tua, quã vide, & oẽs eã tenẽt. & sic prãseũt oẽs Doc. Ego alias dixi in l. nemo, ꝑt ff. de le. i. Puto, q a sñia arbitri eo casu quo ꝑt ꝯfirmari tacite, ita ꝙ f oriat actio ꝑt appellari, f ꝙ ꝓbo sic: Ab ea sñia q̃ ꝓducit actionẽ iudicati, ꝑt appellari, vt hic, sed ista est hmõi, ergo &c. Nec ob. si dicis añ decẽ dies nõ orit, post vero ꝓuocat, &c. vt in gl. q a eo ipso, ꝙ qs appellat, aꝓbat sñiam, &c. ita, ꝙ ex ea orit actio & sic põt appellari, nõ approbat eã tanq̃ bñ latã, sed tanq̃ sic latam. Simile in l. 3. § falsas ff. rẽ rat. ha. & l. Pomp. scribit. ff. de neg. gest. ꝙ ibi no. Ex hoc tex. & rõne ipsius hẽs vnũ notare, & mẽti tenere. 4 ꝙ † cũ hodie ex forma Statutorũ Ciuitatũ Italiæ ex sñia arbitrorũ oriat actio, ꝙ ab illa sñia ꝑt appellari; sicut a sñia iudicis. Tenemẽti, hoc dico de arbitris, nõ de sñia arbitratoris: q a arbitramẽtũ est q̃dã ꝯctᵃ, nõ sñia, lõ est recurrẽdũ ad mãm l societatẽ. §. ar- 5 bitratorũ. ff ꝓ soc. Quæro vtrũ valeat † pactũ, ꝙ a sñia arbitri pos g sit appellari, g Dy. posuit in l ex ꝯsensu. ff. de appel. & q̃dã hñt l. nemo ꝑt, ff. de lega. j. & ibi vr̃ tenere, ꝙ tale pactũ valeat Cyn. hic vr̃ tenere ꝯtrũ, q a ꝑ hoc darẽt iurisdictio arbitro, ꝯ l priuatorũ. j. de iurisd. omn. iudi. Ego sum ꝯsuetus dicere ꝙ tale pactũ valeat in oi casu. Aut. n. loquimur in casu in quo de iure cõi ꝑt appellari, sm ea q̃ s. dixi, & nõ est dubiũ. Aut loquimur in casu, in quo a sñia arbitri nõ possit appellari de iure cõi, q a ex sñia arbitri nõ orit ᵃactio, & tũc idẽ, & illa verba, ꝙ liceat appellarẽ, accipiũt ĩproprie hoc est, ad iudicẽ reclamare. Quid n. repugnat, ꝙ inter me, & te ꝯueniat, ꝙ sñia arbitri reuideat ꝑ iudicẽ? Certe nihil, nõ dico, ꝙ sit appellatio ꝓpria, q̃ rescindit sñiam, q̃ nulla est, ergo est q̃dam 6 reclamatio, verba tñ dẽnt intelligi, sm, ꝙ sonãt, & sm † subiectã mãm i qua posita sũt vt l si vno. i pri ff loc. & l si stipulatᵃ. d vlu.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

aduerte quod Barto. in hac l. j de arbit. inuoluit vitio ꝯrietatis, sm quosdam. Sed pro saluatione Bar. & in quo arguat de contradictione, uide concor. quam posui ad l. nemo potest. ff. de le. j.

ADDITIONES.

a Ale. Ex sententia. Qualiter ista dẽant ꝓcedere de iure Canonico, & multa vide ꝑ Ro. in l. ex contensu. de appel. & q̃ ibi dixi, ad legẽ istã in verbo, sæpe rescriptũ. põderat Pau de Cast. in cõs. ꝙ incipit. In Christi oĩe, Amẽ, versi. visi, & ponderatis omnibus, &c. ꝙ ex communiter accidentibus, bona est argumentatio, de quo uide in l. neque natales. infra de prob.

b Oriat actio. Sed quid si fiat cõpromissũ ꝑ stiplõnẽ sine pęna, an ex sñia oriat actio, sicut qñ pęna est inserta, uide Cy. & ꝙ ibi no. Bar. ꝑ illũ tex. in l. diẽ ꝓferre, §. si de arb. q̃ dña sit inter cõpromissum, & iudiciũ, vide late Spe. in ti. de arb. § differt. protum illum § & Ang. de Are. in §. omnium, Insti. de act.

c Paris. Arbitri. Vide quõ ꝓcedat ista regula, & cõtra regulã assignatã in tex. multa ꝑ Ias. i l. arbitro. qui satis. cog. ꝑ discursũ post alios, multa tãgit cõtra rõnẽ assignatã i tex. isto, & ꝙ nõ ꝓcedat i arbitris electis a iudice, vel a pub. cũ authoritate iudicis, circa aliqđ emergens in iudicio, vt in casu illius legis

d Ale. Op. secũdo. Qualiter istorel ligatur, uide oĩno Bar. in l. si. de bo. pos. sec. tab. & hãc l. sita vt no. ꝑ gl. & Bar. i l. arbitro, ff. qui satis. cog. vbi vide omnino, & vide ꝑ Mod. in l. ex cõsensu. in prin ff. de app. Itẽ limita nisi compromissum sit in iudicem, & ipse, vt arbiter sententiam tulit, quia tũc poterit appellari, tex. est valde no. in c. iudicib. 1. q. 6. & no. in c. ab arbitris, de of. de le. li. 6. Põt tñ sꝑ opponi exceptio doli, secundum Bal. in rub. infra de app. in fi. Item potest peti in integ. rest. secundum Bal. in l. j. in fi. fi de mom. poss. fuer. app.

e Pom. Vtrum hodie. Vide Ale. in l. nemo ꝑt, & ibi Mod. & maxime Aret. & Ias. ff. de leg. i. Ex quorum dictis collige veritatem horum, q̃ dicit hic. Bar. & vide Raph Cu. consi. 50. & quid iuris sit in sententia arbitratoria, uide Pan. cõs. 77. in vlt. dub. uol. 2 & Alc. in l. 2. ff. de lega. 1.

f Appellari. Appellari an possit ab arbitro. & adde Bal. in l. ex cõpromisso. ff. e. Bal. in l. arbitro, ff. qui satis. cog. & ibi Ang. videt tenere cõtrariũ. Quæ aũt sit ratio, quod a sententia arbitri non appelletur, uide Ang. & Doc. in d. l. arbitro. Adde, quod Bal. hic reprobat Bar. inquantũ allegat. §. falsus. & inquantũ dicit, ꝙ in casu l. eum antea, possit appellari intra decẽ dies, de quo per Ale. consi. 14 lib. 4. & 86. lib. 1 & lib. 4. Pau. de Cast. consi. 516.

g Paris. Possit appellari. Vide pro hoc, ꝙ habes ad Bar. in l. quid ergo, §. ex compromisso. ff. de infa Item vide, ꝙ habes ad Bar. in l. non fatetur. in prin. ff. de confes. an stãte tali statuto, quod confessio coram eis facta dicatur iudicialis Possit appellari. Adde Mod. in l. ex consensu. in prin. ff. de apo. & contra Bar. tenet Spe in ti. de app. §. 2. ver. quid si cõuenerit, all. tex. l auth. vt in med. lit. non fiant fac. ius. circa prin. & in l. priuatorum, infra de iuris. om. iud.

LEX II.

1 *Quando contumax in non comparendo coram arbitro, incidat in pęnam.*

Si contra. Qui est contumax nõ ꝯparendo corã arbitro incidit in pęnã ꝯpromissi. h. d. Op. ff. e. l. nõ ex omnib. vbi ex sola ꝯtumacia non vr̃, ꝙ qs incidat in pęnã. Sol. hic fuit expresse actũ, vt dicit glo. & ita intelligit istũ text. Contra istã solonẽ op. de l. diẽ ꝓferre. §. si quis, ff. eo Sol. Pro declaratione huius legis dẽs scire, Qñq; est actũ expsse, vt dẽat venire ad ꝑceptũ arbitri, & tũc nõ est dubiũ, ꝙ † pœna cõmittit, nõ veniendo, vt hic. Qñq; nõ ẽ actũ, & tũc aut est actũ, vt sñia posset ferri ꝑte abñte, & tũc nõ veniẽdo, pęna nõ ꝯmittit. Rõ, q a nõ impedit arbitrũ sñiare, q a hoc ꝑt ꝑte absente. Si vero hoc nõ eẽt actũ tunc nõ ueniendo pęna ꝯmittit, nõ quia nõ uenit principalr, sed quia nõ veniendo impedit sñiam arbitrum ferre. Hic est casus in d. l. diẽ ꝓferre § si quis litigatorum. ff. eo. Et secũdum istã determinationem debet intelli tex. l non ex omnib. ff. eo.

L E X III.

1 *Tacita conditio impedit natiuitatem actionis sicut expressa.*

Arbi-

Arbitrorum. [a] Hæc lex bñ hoc dt. Aduersus petitionẽ pęnę competit exceptio doli, si p sordes fuerit arbitratũ Op.& vr, q pena ꝯminit ipso iure, [b] qa in ꝯpromisso inest tacita ꝯdõ, si dolo nõ arbitrai, vt ff.eo.l.j.§. ita demũ. Sol.gl.q tacita ꝯdõ nõ ipedit natiuitatẽ actionis. [c] Vñ glo. nõ dr verũ, imo † tacita ꝯdõ ipedit natiuitatẽ actionis sicut expssa.no. in l.uẽ qa ff.de pac.§ gl.dt verius, q̃ ista, & ibi rñdet ad l. q̃ extrinsecus.de ver.ob.Sol.ergo ista tacita ꝯdõ non inest stipl̃oni, sed exactioni. Ita vr velle in d. l. ita demũ. ff.eo merito non impedit natiuitatẽ actionis, sed inducit exceptionẽ. Op.ff.eo.l.diem.§.stari.Sol.illa intelligit ẽm istã. quærit gl. qd si arbiter tulit sententiã per dolum absque scĩa partis? Dic vt in gl.& bene, &c.

ADDITIONES.

a Alc. Arbitrorum. Not. q sententia arbitri corrupti pecunia valet, licet obstet exceptio doli, vt hic, & no. Inno.in c.cum ab omni.de uita & hon.cle.& ibi gl. licet Ioã.dixerit contrariũ. 2.q.6.§.diffinitiua.ver.venales.secus si cõtinet expressum errorẽ, quia est nulla sicut sñia iudicis, vt in §.stari, hic allega.per gl.& Bar.in l.venales, j.quando prouo.non est neces.
b Ipso iure.Facit, quod no.in l. 3.§.si seruus, de pecul.
c Actionis. De quo vide ẽt per Bal.in l.si ex cautione, in 2.q.ibi etiam per Cyn. infra de non nu pec.& Bal.in l.vnica circa fi.ff.de cad.tol.

LEX IIII.

1 *Quod idẽ sit, iuratũ esse, siue partes scripserint, vel scribi fecerint, se iurasse*
2 *Ex sententia arbitri, quando est iuratum oritur actio, & nu.5.*
3 *Acta debent apparere in scriptis, & quando possint pbari p testes, & n.7.*
4 *Qui non contradicit, quando videatur consentire, & approbare.*
5 *Iudex, vel arbiter, quando possit esse testis in causa super qua iudicauit.*

Ne in arbitriis. Ista lex diuidit ĩ plures ptes. Primo ponit ꝓemiũ. Scdo ponit dictũ, qñ iurauerũt ptes, & arbiter. Tertio, qñ iurauerunt partes, & nõ arbiter. Quarto, qñ iurauerit arbiter tm̃. Quinto, qñ de iuro nihil ꝯstat, sed altera ps tm̃ iuratũ asseuerat. Sexto, qñ post sñiam ptes emologauerũt. Scda ibi, si igit. Tertia ibi, sin aũt. Quarta ibi, sed & si ipse. Quinta ibi, sin aũt ĩ scriptura. Sexta ibi, si qs aũt. Bñ h. d. Si qd ĩ ꝯpromisso fuerit iuratũ a ptib.& ab arbitro, vel a partib.tm̃, vel ab arbitro tm̃, ex arbitri sñia orit actio, & exceptio, secus si altera ps tm̃ iuratũ asseuerat. Itẽ si arbitri sñia emologat, ꝓducit actionẽ. Not. ex hac l. [a] q siue † sit iuratũ, siue ptes scripserũt, vel scribi fecerũt se iurasse, idẽ est. Scdo no. q † ex sñia arbitri, qñ ẽ iuratũ orit actio Tertio no. q † acta dẽnt apparere in scriptis, [b] alias nõ creditũ eis, vt hic in ver. sin aũt ĩ scriptura. Vltimo no.& tene mẽti, q ille, q nõ † ꝯdicit, vr ꝯsentire [c] & approbare, vt hic ĩ fi. Op. s.eo.l.j.So spãle est, qñ fuit iuratũ, qd † ex sñia oriat actio. Sed circa istã ptẽ q̃ro, q̃ actio dat ex tali sñia? Tex. nõ bñ aperit [d] ẽm, q vidistis. Gl.dt. Aut in sñia venit aliqd ĩcertũ, & dat actio ĩ factũ Aut venit certũ, & hẽt locũ ꝯdõ [e] ex lege ista. Aut sñia fuit lata sup actione in rẽ, & hẽt locũ vtilis in rẽ. vide gl. Venio ad ver. sin aũt ĩ scriptura Op. vr, q arbiter sit idone⁹ testis ĩ cã, ĩ qua fuit arbiter, vnde vr obstare l.ob carmẽ.§.illud ff.d testi. So.dt gl. illud iõ, qa erat vnus solus, & dicto vnius nõ est credẽdũ l. iurisiurãdi, j.de testi. Alii dñt hoc iõ qa dẽt apparere in scriptis, & nõ apparebat. Tu dic clarius & melius. [f] Aut iudex assumit vt testis in cã, donec est iudex, vel arbiter, & nõ pt, [g] ne dupli fungat officio, vt l.qsqs.s̃.de postu. Aut postq̃ cã est finita, tũc si qdẽ assumitur, vt † testis sup ꝓcessu, [h] valet eius testimoniũ, vt d.l. ob carmẽ §.illud. nisi ei obstaret, q esset solus, vel, q scriptura nõ esset facta vt hac l. Aut assumit ad testificãdũ sup iustitia sñiæ suę, & nõ pt qa est suspectus.ar.l.eos in prin. de app. Et de hoc per gl & Inn. ext.de test.c.cũ a nobis.c.dilecto filio.& de elec. c. cum dilectus. Itẽ op.ad hanc partem [h] de l.in exercendis.j.de fi.inst.Sol. Fallit in actib.qui debent ꝓbari per scripturam, vt hic, & in c.qm̃ ꝯ falsam.ext.de ꝓb.cum gl.ibi posita. Cõtra hoc op. d.l.quoties § fi.de prob. cum gl.ibi posita, q̃ innuit, q acta probanẽ per testes. Sol. dic, q † acta pñt probari per testes, [i] qui dñt hoc fuisse actum, & hoc fuisse scriptum, vt l.testium. j. de test. Ita deberis intelligere istam mãm. Venio ad ver. fi. hic habetis, quod paria sunt dicere, non ꝯdico, & approbo. [k] Facit ad hoc ff.rem ra ha l. quo enim. §.j.& quod ibi no.in gl.parua. Rog.& de hoc ibi dixi in d.l. quo enim.§.j.gl.tangit in l.si absenus.j.si cer.pet.&c.

ADDITIONES.

a Barb. Not.ex hac lege, Siue post iurauerit, & sic facit ista lex ad not.ĩ l.si quis maior.s̃.d trãsa.q ista lex locũ hẽt siue iurm̃ fuerit positũ in cõtractu, siue p⁹
b Men. In scriptis.infertur per Ferratiũ can.c 2.si quis.in fi. Socin. in tract.fall. reg.5.fall.2.Paris.consi.42.nu.20.lib.1.Ias.consi. 30. nu.2. lib.1. Ruy.consi. 16.nu.6.lib.2.sig.no.consi.102.nu.6.
c Alex.Cõsentire. Est bonus tex.ibi not.Bar.j.de rela.l.j. uide j. in fi.huius l.
d Aperit. Vide Bar.in l.1.circa fin.de cond.ex lege.
e Alc.Condictio.An actio varietur p sñiam arbitri, vide late Spec. in ti.de arb. in §.fi. versi.quæro, an act.&c.cum §.seq.
f Pom. Et melius. Vide Raph.Cu.cõs.7.Fel.in c.cũ a nobis.versi.2.cõclusio.d testi. Ant.d But.cõs.24.& cõs.33.& Car.cõs.137,& Ana.17.Bal.in c.cõquerẽte. § fi.d rest.spol.vbi dt, q taler si poterũt testificari de fundamẽto iurisdictionis suæ. & Are.ĩ c.qualiter, & qñ.ꝑtio.de accu.& Pan.cõs.74.& Pan.in c.2.de arb.& Areti.cõs.164.& Bal.in c.dilecto.& in d.c.cũ a nobis.& Alc.cõs.22.vol 5.& si ab re.cõs.12.vol.2.& vide ẽt Alc.cõs.70.volu.3, vbi dt qualiter, q iudex nõ põt deponere sup validitate, & iustitia sñiæ suæ, & ibi uide aliquid. Men. Adde Soc.tract fall.reg.199.& declarat idem Soc.cons.121.col.4.li.3. Ruy.consi.29.nu.6.lib.3.& consi.68.nu.14.12.consi.123.nu.11.eo.

Paris. Et melius. De hac materia, an & qñ credatur dicto arbitri, vel arbitrorũ, seu iudicis, vide Fel.in c.cũ à nobis.extra de testi.vide q̃. scripsi in auth.ac si breuiores.C.de ten.ex pers. tec. & Com.cõs. 127.in c.consul.vide omnino do Anto.consi.24.vbi etiam Com.consi.162.in prin.q non possint arbitratores lauda sua interpretari, vide dom. Anton.consi.52.in prin.& circa medit, vide pro extensione conclusionis Bar.hic, q credat iudicibus post depositũ officium. Are.in c.cum dilectis.in tertio nu.de accusa.
g Ale. Non põt. Verũ iudex vel arbiter possit esse testis in cã in qua est, vel fuit arbiter. Adde Bar.in l.societatem.§.arbitrorũ.ff.pro socio.& quid in denunciatore.vide casum in c.oi negotio.de testib.& Bart.in l.diuus.in fi.de re iud. Iudex tamen sẽper poterit esse testis ad instructionem, & æstimationem saltem. Glo.est ualde no.in c.de concilijs.18.distin.alle.l.sciendum.ff.de appella.reci.& c.cordis.de appell.
h Ad hanc partem. Adde Bar.ĩ l.si.in finalib.verbis.j.de edi. Dnũ Adri. tollen. & quæ dixi post gl.& Bar.in l.contrahitur. ff.de pignor.
i Per testes. Vide l.curẽs.ff.de test. Adde Pau.de Ca.cõs.2. Et adde l.ãf.de Bru.ĩ rep.c.qm̃ cõtra falsã, ext.de ꝓb.qui tenet q sic, & allegat c.sicut, ext.de re iu.
k Pom. Et approbo. Hoc tñ non hẽt locum in notario dicente partibus præsentibus, & nõ cõtradicẽtib. quia tũc nõ æquipollet verbo, approbo. Ita plene dt Oria.ĩ trac.suo d arb.ĩ verbo, emologatio.& vid ẽt ad istã legẽ eũdẽ.q.12.

AVTHEN.

1 *Arbiter non tenetur iurare, nec debet.*
2 *Si est factum compromissum in arbitrum cum iuramento, & pęna, iuramẽtum reijcitur.*
3 *Dispositio huius auth.non habet locum, si interuenerit iuramentum.*

Decernit ius. Ista auth.corrigit legẽ C.& vult, q sup ꝯpromisso nõ iurei. Opp.& vr, qd arbiter q male iudicat, faciat litẽ suã, vt l.si qs in ꝯscribẽdo.s̃.de pa So.fallit hic qñ fuit iuratũ. Quęro, de duob. primo in quo corrigit lex. C.respon. certũ est q finis huius legis nõ corrigit, sed de eo qd dr ĩ prin.sunt opin. nam qdam dñi, q ꝓhibet iurm̃ ꝑstari a partibus tm̃, non ab arbitro.& istud tenet Pet. quasi non sit ꝓhibitũ arbitrum iurare, sicut nõ est prohibitũ de iudice. Alij dñt q ꝓhibet sacr̃m, [a] & arbitri, & partiũ. Et hanc opi.gl.nostrę tenẽt, sed de iure Canonico hoc reperiĩ esse prohibitum: immo iurm̃ est seruãdum [b] nisi vergat in dispẽdiũ salutis æternę, vt in c.nõ ꝯtingat.eĩ d iurei. Certe d hoc vellẽ vidisse opi. Canonistarũ: tñ mihi vr qd aliud sit expresse cautũ in iure canonico, q tale iurm̃ nõ ligat, qa vt vides hęc lex ꝑcipit ne † arbiter assumat cũ iuro, & iõ qui hoc facit, peccat mortaliter. [c] qa facit ꝯ ꝑceptũ Principis merito nõ ẽ seruandum, qa vergit in interitum salutis ęternæ Quęrit gl. † qd si fuerit apposita pęna [d] & iurm̃? Dic vt in gl. ẽm opi. qa iurm̃ reijcitur, & remanet compromissum validũ cum pęna. Vltimo tñ scias, quod † hęc auth habet locũ in arbitro, non in arbitratore: ille enim nõ potest assumi cũ iureiur. vt in c. Quintauallis, extra, de iureiur.& l.si libertus, de oper.lib. &c.hic non sunt alia pro nunc dicenda.

ADDITIONES.

a Alex. Sacramentum. Not.ad c.cũ contingat.de iureiur.& adde no.p Bart.in l. si quis pro eo.ff.de fideius.
b Paris. Est seruandum. Quod dispositio huius auth. non procedat de iure Canonico tenet Bar. in tract.differentiarum inter ius, &c.
c Mortaliter. Et vide quæ no.Bar.in l.si societatem.ff.pro socio.
d Alc. Apposita pęna Vide omnino Bar.ĩ d.§.arbitrorũ. in versi.q̃ro, an ex sñia arbitratoris.& ad illud q dt Bar. q arbitrator assumatur cũ iuro est tex. iuncta gl.ĩ l.hac edictali.§.sed illud.in versi.sacramẽtũ.C.de sec.nup. & ex opposito vide de hoc late p Spe.ĩ tit.de arb.§.fi.ver.sed quid si cũ adulto.cũ §.fi.& seq.

LEX V.

1 *Ex sententia arbitri a partibus emologata oritur actio, & exceptio.*
2 *Quę actio oriatur ex sententia arbitri.*
3 *Clausula, rato manẽte pacto, qd operet ĩ cõꝓmisso, in quo est pęna apposita.*
4 *Dispositio huius legis, qñ in cõꝓmisso est adiecta, stipulatio nõ hẽt locũ.*
5 *Laudum quod non possit emologari antequam feratur.*
6 *Arbiter debet sententiam suam ferre in scriptis.*
7 *Litis contestatio facta coram arbitro interrumpit pręscriptionem.*
8 *Probationes facta coram arbitro faciunt fidem coram iudice.*

Cum antea. [a] Ex sententia arbitri pacto nudo, & sine pęna assumpti emologata tacite, vel expresse oriẽ actio, & fit interruptio præscriptionis, & ex actis corã eo factis ĩ alio iudicio fit ꝓbatio. h.d. Ista est notabilis & singularis lex, & est constõ noua. Primo recitat ius antiquum. Secundo ponit statutum, quando partes approbant expresse. Tertio, quãdo partes approbant tacite. Quarto, quando expresse reprobant. Quinto ponit, an fiat ꝑscriptionis interruptio. Sexto, & vltimo, an acta ꝓbent in alio iudicio. Scda ibi, sancimus. Tertia ibi, sin ãt. Quarta ibi, altera. Quĩta ibi, licet. Sexta ibi, ad hęc. No. ex pricipio legis, qd † ex sñia arbitri oriẽ actio & exceptio, & hẽt executionẽ paratã, si est emologata tacite, vel expresse. Opponiẽ. s̃.c l.1.So.dñt qdã. Fateor quod nõ oritur actio ex sñia, vt ibi: sed ex l. sic, vt hic, dũ dicit,

ADDITIO.

a Alc. Cũ antea. In l.cũ antea, in prin. An aũt arbitramẽtũ emologetur cursu decẽ dierũ. Bar. in l.societatẽ.§.arbitratorũ.ff.pro soc.tenuit q nõ, sequiẽ Imo. in c. Quintauallis.extra de iureiur.& adde q laudum laudęnrũ absq. emologatione tacita, vel expressa incontinenti mandaẽ executio. tex.est ibi not. ẽm vnam lect.in l.Iudæi. C.de iudæis.& ibi no.Gul.de Suza. Et quid si est cũ pęna, an mandeẽ executioni, vide quę dixi in l.dñe proferre, § fi.ff.e.& quid si est clausula, rato manente compromisso. Et adde an ista lex habeat locũ in arbitratore. Inn.in c.Quintauallis.circa fi.extra de arbit.sentit quod sic, & ita ipsũ refert, & sequitur Pet.d Anch.in cõsi.208.ic. Iudex de iure iudicaturus.

8 dicit, ex nro noie Vel dic. & melius, a q hic est spale, qn arbiter e assumptus pacto nudo, & sine pena, na qn est apposita poena per
b puisione propria recedit a prouisione huius legis. Ite opponit de l die pferre. §. fi. ff. e. Sol. ibi loqt, qn arbiter fuit assumptus per stipfone, licet pena no fuerit apposita. Na agit actione ex stipulatu ad interesse, io no est locus puisioni huius legis, ide vr velle gl ita. ido p declaratioe h mae, aduerte. Qnque arbiter assumit cu pena pacto nudo, & tuc ex eius snia no orit actio, vt l. 1. s. eo.
3 Rone ubi dixi s. † nisi esset dictu, rato manete pacto, tuc. n. pena pmissa, & et soluta, remanet pactu simplr, io ex snia orie actio, sicut si ab initio solo pacto sine poena esset ppromissum, vt hac l. Ita tenet gl. in l. 2. ff. e. qd tene meti ppetuo. Qnq; arbiter assumit pacto nudo tm, tuc si quidem fuit iuratum, oritur actio, & exceptio. vt no. s. e. l. px. hodie secus, vt in Auth decernimus. Aut arbi
c ter fuit assumptus p stipfone simplice, c & tunc si qde no fuerit apposita pena, no orit actio, neq; exceptio, sed agitur ex stipulatu ad interesse, vt l. die. §. fi. ff e. Si vero fuit apposita pena tuc ide, qa metu penae det parere ppromisso, vt s. e. l. 2. et si fuerit dictum rato manente pacto, cu pena soluta remaneat copromissum. cu in simplici stipfone no heret locu haec lex, vt s. dictu est. Remanet ergo, qd haec lex habeat locu, qn ppromissum fuit factu pacto nudo, sine pena, & fuit emologatu, vel cu pena, & fuit dictu rato manete pacto, & sic cu hodie quasi in quolibet ppromisso sti-
4 pfo inserat, no † hret locu ista lex, sed statuta circa hoc puideriit. Quaero, quid si no fuerit apposita pena, sed pignus? glo. vr velle, quod sit idem, quod in pena, qn pignus debet dari parti, qa per hanc prouisione vr recedere a prouisione huius l. ar l. fi. de pact. pueni. Quaero, hic loquit, qn partes subscripserunt se post latam sniam. Quaero, qd si an lata sniam partes subscripseriit se, & emo
d logauerut, d laudu feredu, an valeat? gl. hic disputat, qua vide, fi-
5 naliter nihil determinat. Nos arguamus aliquantulu, † vr, q emologatio facta ante sniam no valeat, quia iuri futuro no pot renuciari, vt l. q superstitis, de acq haer. habuisis no. s. de pact. l. 1. Ite p hoc vr haec lex a prio sensu. Cotra, q valeat, vr casus. j. de tep. ap.
e l. fi. Ite, qa p pactu pt qs renuciare iuri futuro, e vt s. d pac. l & hrdi. §. filiusf. oes istae rones vnr hic i gl Dni vos scitis, qa est qo, ao valeat pactu de n petedo reduci ad arbitriu boni viri, q qone ponit Dy. i c. scieti, de reiu. li. 6. Cy. ponit hic. Gul. i l. si vn, §. illud. ff. de pac. tenet, q tale pactu n valeat, qa p hoc arbitri iducerent ad delinquedu. Faciut et plures aliae rones in c. scieti, & i l. qda cu filiu,
f ff. de ver. ob Per easde f rones no valet eius emologatio facta ante sniam. Ita reperio Dy. psuluisse, & ego ita psului. q no valeat p
6 easde rones. Quaero † veru arbiter deat ferre sniam in scriptis. Gl. hic dicit, q sic, & colligit ex isto tex. du dicit, subscripserint. Ve-
7 nio ad ver. licet No. † q hic litis ptesto facta cora arbitris inducit
g ppetuatione, & iterruptione pscriptionis, sicut facta cora iudice. Cotra. s. de epis & cle. auth gnalr, g vbi p arbitriu n mutat iudi
8 c. n Sol. vt ibi. Vltimo no. ex si † qd pbationes factae cora arbitro, faciunt fidem coram iudice, qd dic, vt dicemus, j. de test. l. fi. &c.

ADDITIONES.

a Et melius. Et adde in l. fi. de execu. rei iud.
b Ale. Prouisione propria. Et quo modo oriat actio ex snia arbitri effectu, vel no, an vero ex conuentione compromissi, vide Bar. no. i l. n. i fi. j. de sec. tab. & ad Bar. hic q ipsemet no. in l. diem proferre, & in l. 2. ff. eo. Quid in snia arbitratoris, no. ibi q si laudu est debitu, pot implorari iudicis officiu pro executione, vt no. Bar. in l. fi. C. de execu. rei iudi. & ibi vide cu, etia no hic. Et ad Bar. hic, vide cu i l. an Praetor, in prin. & ibi per me. cu cocor. ff. de re iud.
c Ale. Stipulatione simplice. Et ita tenet hic Cy. & istis adde Spe. de arb. §. fin. ver. cosueuit, & ver. quid ergo secudu pmissa, & ver. quid si sunt, cu ver. seq.
d Ale. Emologauerut. Sed si compromissum no procedit, an possit emologari? dic q no, vt c. examinata, de cofir. vti. vel inuti. & q no. i l. 2. §. sed seruus de pecu. Bar. in d. §. arbitrorum, ver. quid si in compromisso dictum sit, q ex tunc partes, &c. Adde quod consuluit Pet. de Anch. consi. 298.
e Ale. Iuri futuro. Et vnum adde q no. voluit Bar. in l. quod de bonis, §. 1. ad le. Fal. & ide tenuit Spe. in ti. de arbi. §. differentiae, ver. si sit pactu, &c. & in §. fi. ver. quid si compromissum, & his adde Bar. in l. fi. in 12. q. de act. emp.
f Meno. Per easdem. Soc. cons. 105. nu. 13. lib. 4.
g Alex. Auth. generaliter. De hoc per Bal. in l. fi. de edi. diui Adr. Et an inducat vitium litigiosi, no. Bar. in l. 3 in fin. j. commu. diui. Adde an per sententia arbitratoris interrumpatur praescriptio. Old. consi. 166.

LEX VI.

a **Sancimus.** a Mulieres no possunt arbitriu assumere, h. d. Quaerit gl. quid i Comitissa Mathilda, i Comitissa Capaniae, & i Ducissa als Regina Apuliae, vtru i istas dnas ita praeexcellentes, q tenent iurisdictionem, possit compromini? gl. tenet q sic, per l. 1. j. de eman. lib. & est casus extra eo. c. dilecti.

ADDITIO.

a Ale. Sacimus. Sed quid si compmittetes iurat, no. Spe. i ti. de arb. §. pen. post prin. io fi. vide omnino c. dilecti, ex e. vbi vr pbari, q hoc sit spale i partibus Gallicis, sm eoru consuetudinem. Ex opposito, vide in l. feminae, de reg. iu.

a *De satisdando.* a *Rubrica.*

ADDITIO.

a De satisdando. Circa istam materiam satisdationis si statutum dicit aliquem no audiri nisi praestita satisdatione, an sit dare remedium quod no praestetur, vide Roma. consi. 67. Vide de hac materia quod scripsi in auth. generaliter, C. de epis. & cle. vbi multa habes.

Gl. Cotinuat rubrica hoc mo, dicturus de iudiciis, pmittit de satisd. q interponunt ante lit. conte. Quaerit gl. quid sit satisdatio. Certe intelligitur cum fideiussore, vt ff qui satisd. cog. l. 1. &c.

LEX VNICA.

1 *Quando procurator est ad acta constitutus, non dubitatur de mandato.*
2 *Renocatio procuratoris, quae no peruenit ad notitia iudicis, vel actoris, non nocet, & quando noceat, & debeat fieri, nu. 7. 10. 11. 12. 13. & 14.*
3 *Procurator actoris tenet cauere de defendendo in ca reconuentionis, nu. 16.*
4 *Procurator rei cauet de iudicato soluendo.*
5 *Exceptio contra procuratorem debet opponi ante litis contestationem.*
6 *Procurator, an debeat satisdare, qn constat de mandato, qnncunq; constet.*
8 *Differentia inter procuratorem constitutum apud acta, & costitutum extra iudicium, quantum ad reuocationem.*
9 *Reuocatio administratoris apothecae, debet fieri in illo loco, in quo fuit praepositus administrator.*
15 *Procurator lite contestata non reuocatur ipso inuito, & sine causa.*
17 *Differentia inter procuratorem actoris, & rei.*
18 *Modos releuandi procuratorem a satisdatione.*

NOn est incerti. Procurator factus apud acta, non tenetur satisdare de rato, sed de defendendo. Item reuocatio, q in notitiam iudicis, vel aduersarii no peruenit, iudiciu no impedit, pcurator vero indistincte cauet de iudicato soluedo. h. d. Diuidit i duas part. Prima agit de pcuratore actoris Scda de pcuratore rei. Scda ibi, rei aut. Prima subdiuidit in tres, qa primo loqt, qn exigebat cautio de rato. Scdo, qn madatu fuit reuocatu Tertio, qn exigit cau
1 tio de defendedo Partes patent per se. No. ex hac lege dr † de pcu
2 ratore facto apud acta, de cuius madato no pt dubitari. Et no. † q reuocatio, q no puenit ad notitia iudicis, vel aduersarii, n nocet.
3 No. q † pcurator actoris tenet cauere de defendendo in ca reco-
4 uentionis. † No. q pcurator rei, indistincte cauet de iudicato sol-
5 uen. † No. et, q istae exceptiones debet opponi ante litis ptestatio-
6 ne. ibi, du dicit, in ipso lit. pte. exordio. † Op & vr, q quocuq, mo pstet de madato no det satisdare de rato, vt ff. rem ha. ha. l. ne satisdatio, & ff. de pc. l. si procuratore. s. de proc. l. 1. Gl. fatet prium,
a qa ide si quocuq; mo de madato pstet, a ego aut puto aliqd esse spalitatis in procuratore facto apud acta, vt j. dica. Opp. ff. de ope. no. nun. l. de pupillo. §. q pcurator, dicit gl. ibi spale. Tu dic, vt ibi no. qa ibi erat vetus pcurator, th de madatu dubitat. Opp. tertio de l q ita, ff. ad Treb. Sol. Fateor, q ibi e spale p rone q ibi ponit in tex. De ista ma dixi vobis plenius l l. 1. s. de proc. Venio ad fm
b notabile, & opp. b q iudiciu factu a pcuratore reuocato sit ipso iure nullu s. de pc. l. licet. ff de sol. l. vero pcurator l. §. sed & si qs madauerit. H timore gl. distinguit vno mo, & silem distinctione ponit in l. si pcuratore, ff. de pc. vbi ide tex. & ea gl. q hic. Cir-
7 ca † reuocatione pcuratoris examinemus c alia mebra istius gl. di
c cit gl. Qnq; iudex & aduersarius hac reuocatione ignorat, tuc pcedit iudiciu, ita loqt hic, & vide gl. Qnq; pcurator e fact p certu aduersariu,
d d sine dubio pcedit ista gl. vt l. si pcurator. ff. d pc. ar. l. si fidem §. 1 ff. mad. q pbat q det aduersario denuciari. Facit
e l. nome. j. q res pig. obl. pos. Qnq; no e fact p certu aduersariu, e sed e pcurator gnalis ad cam, tuc si qde est factus apud acta det reuoca-

ADDITIONES.

a Ale. Cōstet. Et adde, q licet hoc regulariter sit, q pcurator rei caueat de iudicato soluedo, tame illud fallit, si veniat ad defensione alicuius causae. Ita no. Ange. i l. 3 ius, ff. qui satisd. cog. & alle. gl. i l. in en. §. j ff. de reg. iur. Et ad hoc facit i simili q no. Bar. i l. debitu, ff. de cod. ind. & in l. 3 ius, de don. & i l. cu pcurator, i prin. ff de da. infe. q no. Ite no. q vbi pcurator venit ad defensionem resultante ex actis, nuquam est necesse, q de rato caueat, quonia si quia no defenderet, iudex ex officio defendere, & supplere teneret, secundu gl. i l. vbi pactu, i. de transa. quia i tali defensione, etia psona ihabilis puta mulier, vel minor admittit, secundu Inn. i c. venies, cotra de accus & refert do. Lud. Rom. i l. de pupillo, §. qui pcurator, ff. de oper. no. nun. Ite non tenetur cauere i casib. de quib. in l. Pomp. §. sed & si, ff. de proc. & quod no. Bar. i l. de pupillo, §. pe. de ope. no. nun. Ite non cauetur de iudicato soluendo, vbi natura causae no patit, vt declarat Imo. i l. pe. §. ad crime, ff. de publ. iud. & adde qd i iudicialib. veru e, qd debet certificari aduersarius de reuocatione antea facta, si fuit facta fides de madato, alias no est necesse, vt est gl. fi. in c. 1. de pcu. in 6. qua ad hoc alle. Doc. in c. ex parte Decani, de rescr. An aute in extraiudiciali sit necesse reuocatione venire ad notitiam aduersarii, vide Inno. i d. c. ex parte. Et de hoc ibi p omnes Doc. vbi ponunt hanc materia. Et an in matrim. habeat locum dicta reuocatio, etiam antequam perueniat ad notitiam, habetur in c. fi. de procur. in 6. vide per Doc. in d. c. ex parte Decani.
b Pom. Notabile, & opp. An, & quando factu a procuratore reuocato valeat? & limita tota ista materia, vt non valeat reuocatio procuratoris. s. hodie faciedo ipsum procuratore, & cras reuocando, & sic causa captionis cum ipso contrahentium. Tex. est sing. in l. sed & si pupillus, §. sed & si alias, ff. de instit. text. pro singulari alle. Rom. sing 481. inci. variant.
c Paris. Procuratoris. Circa ista materia, qd reuocatio debeat e nota parti, seu iudici, vide oino late Ioan. de Ana. cos. 25. limitat e inter alia, non esse opus intimatione reuocationis, quado no erat prius facta plena fides de madato. Ite si postea fuit cotumax pcurator no nocet ei cotumacia dno, licet reuocatio non sit intimata. Et multa alia in materia, vide per eum, & Bolog. in add.
d Paris. Aduersarium. Super isto membro, vide Com. consi. 148. inci. venerabilis vir. in 1. dub. vbi videtur velle contrarium Bar. hic, & reprobat solutionem & intellectum quem ponit Bar. j. ad §. praescribere.
e Ale. Certu aduersariu. Et est tex. no. in d. c. ex parte Decani, de rescr. & l. c. 2. de proc. in 6. vbi bona gl. & in Cle. 1. de renun. vbi est gl. & Cy. i l. mandato.

reuocatio apparere apud acta alias reuocatio nõ nocet & hic eſt casus in hac l. no. Et hec ẽ † vna dĩa inter pcuratorẽ factũ ex iudiciũ, & factũ apud acta. Nã ſicut qñ eſt dubiũ de mãdato, eſt loc° cautioni de rato, vt l. 1. ſ. de pc. ita ẽt qñ eſt dubiũ de reuocatiõe, licet ↄſtet de mãdato, eſt locus cautioni de rato, vt l. vulgo, de adm. tu. Sed qñ fact° eſt apud acta, nõ põt eſſe dubiũ de reuocatiõe, niſi apud eadẽ de reuocatiõe ↄſtet, vt hic, & hoc vult dicere tex. ſtaq; etſi poſtea, &c. q. d. de mutatione voluntatis nõ põt dubitari. Et eſt rõ, qa ſicut qñ hẽt certũ aduerſariũ, dẽt ei denunciari, vt dictũ ẽ, ita qñ certũ hẽt iudicẽ ſibi dẽt denũciari ſicut parti, vt ĩ. dicã. Et pdicta vera ĩ his, q̃ agunẽ in e. tribunali, apud cuius acta factus ẽ pcurator. In his q̃ agunẽ in alio tribunali eſſet idẽ qd in pc. facto ex iudiciũ, vt d. l. vulgo, de adm. tu. ita dẽus hic itelliger.

a Si vero nõ eẽt fact° apud acta: talis pcurator gñalis, tũc ſi qdẽ p eũ iã inceptũ eſt negotiũ cũ certo aduerſario, ita q̃ mõ eſſet factus pcurator ↄ certũ aduerſariũ, eſſet idẽ eadẽ rõne. arg. ẽt in l. apud Celſũ. §. q̃ſitũ ff. de dol. exce. ſed ſi nihil cœperat, tũc puto, q̃ nõ reqrat, q̃ reuocatio pueniat ad notitiã iudicis, vel aduerſarij. Rõ, quia nullus eſt certus iudex apud quẽ ſit factus, nullus ẽ cer-

b tus aduerſarius, & ideo nõ eſt ſibi imputandũ,[b] ſi nõ denũciat, qa neſcit cui. Probat ĩ l. ſi dictũ §. ſi ff. de euict. Qd dixi ſ. qñ ẽ cer-

c tus iudex, vel certᵘˢ aduerſarius, dẽt ei denũciari.[c] Idẽ dico ſi erit

9 certus locus, vt puta † pposui aliquẽ cuidã adminiſtrõni i aliqua apotheca, certe in illo loco dẽo manifeſtũ facere de reuocatiõe, vt l. ſed & ſi pupillus. § pſcribere. ff. de inſti. ita intelligo hũc paſſum nõ obſtãte qcqd dr̃ p Cy. ĩ. mã. l. mandatũ. Secundũ mẽbrũ

d eſt, dicit gl. q̃ qñ † puenit ad notitiã vtriuſq;, tũc indiſtinctè factũ

10 a pc. tali, nõ valet [e] & ĩ l. d. bñ, fm oẽs, limitat tñ p gl. pxim. Ter

e tiũ mẽbrũ ẽ, qñ [f] ad notitiã iudicis tm̃ puenit reuocatio, tũc ſnĩa

11 ipſo iure ẽ nulla. Dicit gl. quaſi iudiciũ ſit factũ cũ nõ legitima

f pſona, vt l. licet. ſ. de pc. in hoc ẽt bñ dicit. fm oẽs. Quartũ mem-

12 brũ eſt. qñ † puenit in notitiã aduerſarij, & nõ iudicis, tũc valet ſnĩa ipſo iure lata p illo aduerſario ſciẽte, ſed ope replicatiõis elidit. Ita dicit gl. magna. Mar. Syl. ĩpugnat iſtud mẽbrũ, qa plus dẽt impedire dolus partis quã dolus tertij, vt l. elegãter, in prin. ff. de dolo, ſed dolus tertij, vt puta iudicis, facit iudiciũ ipo iure nullũ, vt dictũ eſt ſ. & pbat in l. licet. ſ. de pc. & l. cũ non iuſto, de colluſio dete. ergo multo magis dolus aduerſarij. Ad iſtã rõnẽ rñdet p Doc. verũ eſt dolo tertij, p quẽ nõ celebrat actus, als ſecus, vt l. cũ mãcipiũ, de ædil. edi. Itẽ argnit ↄ gl. qñ ſnĩa eſt lata per falſas allegationes ẽ ipſo iure nulla, vt l. ptor. §. Marcellus ff. de iudi. ſed

g hic eſt hmõi. ergo, &c. Sol. Dẽs intelligere [g] qd pars q̃ tacebat nõ allegauit, ſed ſolũ tacuit, & hoc mõ ſuſtinet glo. nr̃a. Quintũ mẽ-

13 brũ ẽ. qñ † puenit ad notitiã pcuratoris tm̃, & nõ aduerſarij. Iſto caſu dicit gl. q̃ valeat ſnĩa lata ↄ dñm q fecit pcuratorẽ, ſed ñ valeat lata p e. vide gl. Pro hac gl iduco ff. p ſocio. l. ſed & ſoci°. §. 1.

14 Sextũ mẽbrũ ẽ, qñ dubitaẽ, vtrũ † puenit i notitiã alicui° vel oõ. Iſto caſu pſumit ignorãtia, niſi pbet ſcia, vt l. verius, ff. de pb. de re in. c. pſumit. li. 6. Vlteri° opponit de l. poſt litẽ. ff. de pc. Sol. Oĩa q̃ ſ. dixi, loquunẽ in reuocatione facta añ litis ↄteſtationẽ, ſec° ſi

15 poſt, † qa tũc nõ põt reuocare pcuratore inuito ſine cã, vt i ↄtuo. Addit gl. ĩ l. ſi pcurator, ff. de pc. qd ſatis iuſta cã ẽ, ſi pcurator ſit pñs, & hoc patiaẽ. Et fm pdicta d̃ reuocatiõe mãdati dẽs itelliger ex de pc. c. 2. & i c. nr̃a de pñĩtia. & c. mãdato. Venio ad tertiũ no.

16 dr̃, q̃ pcurator † dẽt cauere de defendẽdo. Per iſtũ tex. põt pbari opi. Vltrã. ↄ gl. nr̃ã, gl. ĩ l. ſeruũ quoq;. § ait Prætor. ff. de pc. dicit, q̃ pcurator actoris cauet, de defendẽdo in cã recõuẽtionis, in l. & iõ. §. ſtiloſa. ff. rer. amo. & ſ. de pc l. actio, Vltram. dicũt, q̃ nulla lege hoc cauet. ſed leges, q̃ dñt qd pcurator actoris dẽt cauere in cã recõuẽtionis, dẽnt itelligi de cautione iudicatũ ſolui, quaſi diceret, dẽt defendere, & cauere de iudicato ſoluẽdo, qd gl. nr̃æ ſatent, qñ incõtinẽti vellet ager, ſed qñ ex interuallo, dẽt cauere de defendẽdo. Hoc optime pbat tex. ibi, dũ dt, d̃ ſatiſdatiõe ſup lite excipiẽda. Verũ ipſi nitũtur aliter exponere tex. iſtũ, vcz ſatiſdatiõe ſ. de iudicato ſoluẽdo ſup lite excipiẽda. Venio ad vltimã partẽ,

17 q̃ro q̃ ẽ rõ diffinitẽ pcuratorẽ rei, & pcuratorẽ actoris? Dic vt plene no. i l. ñ ſolũ, §. q alieno ff. d̃ pc. & p Doc. ſ. de pc. l. j. Quæro

h vtrũ ſit aliqs mod° [h] releuãdi pcuratorẽ ab iſtis ſatiſdationib. Cer

18 te tex. ponit remedium Inſti. de ſatiſ. §. ſi vero, † ſ. q̃ dñs in inſtro pcurationis caueat, & iõ ĩ quolibet procuratorio hõdie dr̃, & dictus dñs volens ſuũ procuratorẽ ſatiſdatione releuare, promittit mihi notario recipienti de defendendo, iudicato ſoluendo, & rato habẽdo, &c. An aũt pcurator releuatus dẽt ſaltem promittere nuda cautiõe. Cy. tãgit hic, & Dy. ff. iud. ſol. ſup rub. & ibi no. &c.

ADDITIONES.

a Apud acta. De hac materia plene per Iac. de Bel. in l. 1. ff. quod iuſſu.

b Imputãdũ. Vide Bar. i l. ñ ſolũ, §. morte, ff. de ope. no. nun. & ibi oĩno ſcripſi.

c Ale. Denunciari. No. hoc, quia eſt clauis huius paſſus, & per hoc etiam dr̃, q̃ ſi mandatum morte reuocatur, non eſt neceſſe q̃ ad notitiam aduerſarij perueniat, vel ad iudicis, cum non ſit quod in orientis domino imputetur. Ita nnt. dicit Bar. in l. procurator. ff. de procur.

d Dicit glo. Limita niſi reuocatio peruiſſet ad notitiã poſt cõcluſionẽ i cã. Caſus ẽ ſingularis i c. auditis, ex de pc. Exclamat. Ro. ſin 422. ici. tu ſai. Itẽ no. q̃ cõtumax. reuocatio pcuratoris nocet dño, vt peũ obliget, et ſi ſit reuocatus, tex. ẽ i l. ſed ſi pupill°. §. ſodalitãs, de Inſt. quẽ põderat Ro. ſin. 491. inci. vitiat.

e Non valet. Et de materia, vide per Pe. de Anch. in c. 1. de rerum.

f Alex. Tertium membrũ. Sed aduerte, quia Doc. i c. 1 ex parte Decani, de reſcr. & ibi tero. dicũt, q̃ in iudic. alib. vr̃ ſufficere, q̃ reuocatio peruenerit ad iud. cõpetẽtẽ l. j. Hoc vide p gl. & Doc. in c. mãdato, de proc. & latiſſimè per Pe. de Anch. poſt gl. extra de rerum. quid autẽ in reuocatione iuriſdictionis, & aliorũ priuileg. orum antequã reuocatio perueniat ad notitiam, vide latè p Ian. in c. quiacunctis, de conceſ. præb. in 6. per Bal. in l. mandatum. infra man. Meno. Crau. conſi. 76. nu. 2.

g Ale. Intelligere. Vide quæ dixi poſt Bar. in l. ſi Prætor, §. Marcellus, hic alle. l. poſt litẽ, & ſemper ſcias q̃ teleuet reuocatio procuratoris facta poſt cõcluſum rea, c. auditis, de proc. Verũ tamen no. q̃ qui mittit nũcium, vult obligari per ſeipſum, & non per aliũ, & ideo poteſt reuocare mandatũ clam, ſed ille qui procuratorẽ mittit vult obligari per alium, non per ſe, vt legi. & no. ĩ. ſi quis alteri, vel ſibi, l. multum. Itaque confert ſenſum ſuũ in procuratorẽ, nec valet reuocatio, niſi in notitiam deducaẽ, vt no. i. c. vlt. per Io. And. de procur. in 6. in nouel. Quod dictum. aſſumpſit Bal. de pace Conſt. in ver. mittit. per Bal. in d. l. mãdatum, infra man. Et adde qd no. gl. & Doc. in l. 1. in fi. ff. de cõtrah. emp. & in l. non ſolum, §. ſi mandato, ff. de iniu.

h Pariſ. Modus releuandi. De iſta releuatione, & q̃ ea ſtante non poſſit cogi pcurator præſtare aliquã ſatiſdationem, quia eſt intelligẽdum de eo qui nõ eſſet releuatus, vide no. Io. de Ana. conſi. 81. & ibi etiã q̃ ſufficit talis releuatio licet dominus non eſſet ciuis, nec ſuppoſitus illi ciuitati vbi agitur cauſa, & ibi etiam idem ſenſit, & clarius Bologn. in additio. q̃ tale ſtatutum non deberet intelligi, quando clarè conſtaret de mandato procuratoris, intelligendo, vt aliquid iuri communi addat.

Modos releuandi. Latiſſime per Bal. ĩ rub. ff. iudic. ſol. Sed aduerte, quia aliqui dicunt, quod licet pcurator priuetur hoc modo inſtrumẽto per dominũ, tamen oportet poſtea quòd dñs ſit pſens ĩ ſnĩa. Eſt vna glo. infra, §. ſi vero, hic alleg. q̃ vr̃ deſtinere illũ tex. per quẽ fuit poſtea inuẽta hæc practica, dũ gl. ibi intelligit illũ tex. in eo, cũ quo fuit lis cõteſtata, nihil tamen allegat, de quo, vide per Doct. in l. ſi filius, ff. qui ſatiſd. cog. Et an iſta releuatio operetur aliquid, vt circa cautionẽ rati. Bal. vr̃ velle q̃ non, in l. 2. ſ. de proc. Quid ſi pcurator non caueat de iudicato ſoluendo, nec etiã dominus eũ releuauit, condemnator i expenſis, niſi eſſet factũ ſpeciale, vt egregiè voluit Spe. in tit. de ſatiſd. §. expedito, ver. in ſumma, ca oppoſito, an requiratur in ipſa ſatiſdatione dãda per dominũ, referre, quod tẽpore ſententiæ fuerit pſens ipſi ſententiæ. vide Spec. in ti. de ſatiſd. § expedit, ver. ſed nunquid dominus. Adde Io. And. in addi. Spe. in ti. de proc. §. vt autẽ, ver. ſed nunquid Io. de Ana. cõſ. 81.

a *De formulis.* [a] *Rubrica.*

ADDITIO.

a In l. nulli, i prin. Hæc lex eſt ſecũda i ordine huius ti. & allegaẽ, q̃ qñ ex libello apparet actionẽ ipſo iure non competere, ſiue nata fuerit, ſiue extincta, ſiue nunquã nata fuerit, nec ſperetur naſci, vt eſt quando obligatio eſt conditionalis, libellus eſt nullus ipſo iure, quia ex eo non concluditur ius agendi per legẽ iſtam, quam ita alle. Mathe. in ſuis notabilibus dictis, notabili 10.

Cõtinua rub. vt in gl. ſicut rub. hẽt duas partes, ita ſunt duæ leges. Prima tractat de j parte Secũda de 2. parte. Ad euidẽtiã debẽa ſcire, q̃ olim impetrabant actiones a Põtifici. hoc ẽ ab his q̃ præerãt regimini ciuitatis, & erat tradita certa forma impetrationis, & q̃ cadebat a ſyllaba, cadebat a tota cã, vt ff. de orig. iur. l. 2. §. deinde Et ita erant iſtæ q̃dã aucupationes, quare Imperator primo

a tollit formã impetrandi, ſecundo tollit impetrationẽ [a] ipſam totaliter. Per hunc titulũ dicunt quidam, q̃ actio non eſt hodie vulgaris formula, & ſic dñt, q̃ l. ſi ſeruus nauẽ. ff. de fur. hodie nõ pcedit. Sed Doc. cõtrer dñt, q̃ ſi qdẽ loquintur de actione nõ recta ad actũ, & tũc eſt ius pſequẽdi in iudicio, &c. vt Inſt. de ac. in prin. Si vero loquimur de actione prout ad actũ reducit, & actio pponit in libello, tunc eſt vulgaris formula, vt l. ſi ſeruus nauẽ. Nec obſt. hic tit. quia ſolũ hic corrigitur aucupatio illarũ ſyllabarum, & impetratio, & tuoc acta iſta dẽnt proponi, vt hic videbitis ſi. Op. de in inte. reſt. l. diuus. ĩ. de ap. l. noĩationes. So. ibi deficit ſolẽnitas ſubſtãtialis, cuius defectus vitiat, hic remouet ſolennitas vana, & ſuperſtitioſa. Opp. ſ. de iure fiſc. l. in fraudẽ. §. quoties. So. Ibi fuit omiſſa falſitas i actis, merito qs punit, hic vero loquimur, qñ errat in ſyllaba, vel alia ſolẽnitate nõ ſubſtãtiali, &c.

ADDITIO.

a Impetrationem. Quid eſt actio, ad de Bal. in l. edita, ſ. de eden.

a *De iureiurando propter calumniã dando.* [a] *Rub.*

ADDITIO.

a Pariſ. Dando. In notorijs non iuratur de calumnia, ſecũdum Bal. in l. ſi vero, §. qui pro rei qualitate, ff. qui ſatiſd. cog. Car. in l. 1. in 2. no. ĩ. eo.

Cõtinua, vt ĩ gl. & p hãc ↄtinuatiõnẽ gl. dñt Canoniſtæ, q̃ ipſi hñt rubricas meli° ordinatas quã nos. Nã ipſi ponũt d̃ iuro calũ. ſtatĩ poſt lit. ↄt. vñ de iure antiquo ſup quolibet actu ĩterponebat iuram calũnię, vt videbitis. ĩ e. l j. Et iõ, qa añ lit. ↄt. pluries hẽbat locũ iurm calũniæ, & ẽt hodie hẽt, iõ iſta ↄſiderõne ĩſpecta poſuit p° ti. de ſatiſd. & d̃ formu. qa ſtatĩ cũ opponis mihi exceptionẽ aliquã q̃ dubitaẽ d̃ mãdato, vel aliqd ↄ libellũ, ſtatĩ poſſum dicere, iura, q̃ nõ pponis aĩo calũniãdi, & iõ hãc rub. poſuit ſtatĩ poſt d. ti. Videbitis. ĩ. e. auth. hoc facim, & illo reſpũ debuiſſet poni p° ti. de lit. ↄte. vterq; bene facit. Cætera dic per te, vt ſequiẽ in nigro.

LEX PRIMA.

1 *Statutum q̃ de quolibet debito, de quo appareat inſtrumentum, ſoluatur gabella, an comprehendat debitum, de quo eſt facta apodiſſa.*

2 *Scriptura priuata, quando veniat appellatione inſtrumenti.*

3 *Quando negatur inſtrumentum quis habeat probare.*

4 *Pro inſtrumento quando præſumatur.*

5 In criminalibus an iuretur de calumnia.
6 In criminalibus, qn̄ liceat se quocunq; modo redimere et per calumniam.
7 Pœna calumniantium.
8 Ad torturam peruenitur, quando aliæ probationes deficiunt.

a **In omnib.** aSiue qs ab aduersario exigat ꝓbōnē, siue se petat ad ꝓbādū admitti, dēt pri⁹ iurare de calūnia. h.d. Prīo ponit, qn̄ qs exigat ꝓbōnes ab aduersario. Scđo, qn̄ volebat admitti ad ꝓbādū Scđa ibi, ne aūt. Videtis hic, qđ sup quolibet actu iurar̄, qđ hodie p Auth. corrigit. Circa hāc l. q̄rit, prīo, qđ vult dicere tex. siue p lr̄as, siue p istr̄m. Dicit gl. p lr̄as, itelige priuatas, p istr̄m, itellige publicū, & vide gl. q̄ ponit ēt aīs exp̄ōnes. Et ista no. ad q̄ōnē. Dicit † statutū, q̄ de quolibet debito de quo fit istr̄m, dēat solui gabella, mō đ debito fit apodissa, an dēat solui gabella? Hic vr̄ tex.b & gl. q̄ nō, q̄ † scriptura priuata nō ꝯti net appl̄one instr̄i. In ꝯtrīū facit, q̄a istr̄m dr̄ qcqđ istruit cām, vt ff. de fid. istr. l. j. sed scriptura priuata istruit cām, ergo, &c. Itē facit i ꝯtrīū, c j. de ꝓb. l. istr̄a. Sol. ſm ꝓpriā significationē, q̄ assumit ex allusione vocabuli scriptura priuata ē istr̄m, q̄a istruit cām, sed ſm cōem vsū loquēdi, scriptura priuata nō ē istr̄m, nō est. n. i vsu nr̄o dicere, ego hēo istr̄m, cū hēo scripturā priuatā, vel apodissam, & iō ꝓbato isto cōi vsu loquēdi, dicerē appl̄one istri apodissam nō ꝯtineri, vt l. cū de lanionis. §. asinā ff de fun. istr. & l. liberorū §. q̄ tn̄ Cassius, ff. de le. 3 & de ver. sig. l. in vsu. & de supel. l. Labeo, & ibi dixi de mō ꝓbādi cōem vsū. Itē q̄ro circa istā partē, † qn̄ negat in litem, cui incūbat ꝓbō: Br̄ aut negat scriptura priuata, & incūbit ꝓbō ei q̄ ꝓducit cā, vt l. scripturas. j. q pot. i pig. ha. & j. de fid. istr. l. ꝯparationes, de ꝓb. l. istr̄a, & l. rōnes. Idē si negat istr̄m publicū exēplatū, vt i auth. si q̄s i aliquo documēto. s. de edē. Sed si eēt istr̄m publicū authēticū, tūc † p̄sumit ꝓ instr̄o, nisi aliud ꝓbet, vt l. cū p̄cib. j. de ꝓb & de iur. & fac. igu. l. si post diuisionē, nisi forte eēt aliqua suspicio, vel forte pp rasuras positas i instr̄o, vel pp ꝑsonā ꝓducētē, q̄ cēt alias ꝯsuetus sr̄a facere, vt l. si q̄s ex argētariis. §. j. & qđ ibi no. ff. de edē. Itē q̄ro, dr̄ hic, siue pp qđ aliud, q̄ro † an in causis criminalib. c iuret de calūnia? De hoc fuerūt opi. i gl. nr̄a. Gl. dicit, q̄ sic pp generalitatē huius legis & j. l. proxi. in prin. & de fide instr. l. fi. Alij dicūt ꝯtriū p multas rōnes, ad quas gl. r̄ndet hic, tn̄ vnā rōnē volo facere, q̄ est magis fortis, quā sint aliæ, q̄ talis ē. In † causis criminalib. ingrediēub pœnā sanguinis, licet suū sanguinē redimere quocūq; mō, ēt p calumniā, vt l. j. ff. de bo. corū qui sibi mor conscic. ergo nō dēt iurare de calumnia. So. illud qđ dr̄, q̄ licet redimere quocūq; modo, pro tanto dr̄, quia pro confesso non hr̄, non quod lex permittat calūniari, iō dēt de calūnia iurari, hodie tn̄ ſm cōem vsum Italię hoc nō obseruat, sed statim cū accusator venit, iurat accusationē veram esse. & sic aīo calumniandi non producere, postea cū cōparet reus iurat, de veritate dicēda. Ita obseruat cōis stylus noster. Venio ad secundā partē, & q̄ro in quo differt hæc ver a præcedenti. Dic, vt ibi dixi, ꝓ ōnē dn̄ ea cauti, & vt ēt dr̄ in glo. Quæro, vtrū † calūniantes puniātur aliter q̄ pœna huius l. Certe sic, per ti. Inst. de pę. te. litig. & l. nō ignoret j. de fru. & lit. expē. Vltimo no. f q̄ † ad q̄ōnem peruenitur, qn̄ oēs aliæ ꝓbōnes deficiūt, &c.

ADDITIONES.

a Parif. In omnib. Istam legem primam & secundam legit Do. Franc. Cur. itē, an in summarijs causis sit iurandum de calumnia, vide Barb. cōs. 48. in 3. vol. In omnib. & no. q̄ etiā i causis summarijs iurat̄ de calumnia, vt in Cle. sæpe, de verb. sig. de quo vide Ale. in l. q bona, §. si alieno, ff. de dā. infe. vbi ad hoc refert notabile dictū Bal. in l. non solū, i princ. de procu. & no. q̄ omissio huius iuramenti prælibati vitiat processum, vt per Imo. & Ale. in d. § si alieno, in gl. in ver. reb. vbi referunt vnā cautelā pro hoc ad inualidādum ꝓcessum. Et ibi subdit Ale. q̄ tale iuramentū quandocunq; præstatur, dummodo nō sit conclusum in causa. Gl. est no. in c. ex literis, de iureiu. & hoc adde ad §. sed quia veremur. j. prox. l. Adde intelligendū proximè scripta, q̄ omissio huius iuramenti vitiat processum cum est petitum, aliàs secus, vt in c. 1. eo. ti. in 6. & an appellatione instrumenti veniat priuata scriptura, vide Rom. cons. 73.

b Meno. Hic videtur tex. Vide Soc. cons. 63. col. fi. lib. 2. vbi vult ex identitate rationis idem esset in vno casu, quod in alio. Fel. in rub. de fid. instr. in fi. & ibi Dec. latè, Tiraq. de retract. consang. §. 2. gl. 1. nu. 29. 30.

c Ale. In contrariū. Idē tenet Bal. hic, & facit quod no. Bal. i l. fi. C. de fide instr.

d Meno. Quia instruit. Ale. in l. rationē, §. instrumento, de ver. sig. dixit idem in tesse. Rip. in rub. C. de eden. nu. 1. dixi in l. in exercendis, C. de fide instr.

e In causis criminalib. An iuret̄ de calūnia i criminalib. adde Bar. i l. 15 q reus, de pub. iud. & i d. l. 1. de bonis corū, & adde Spe. e. ti. §. 2. & Abb. i c. 1. eod. eo.

f Meno. Vltimo no. Gram. consi. 1. nu. 2. 3. & consi. 12 nu. 21. 22.

AVTHEN.

a **Hoc sacramentum.** a Op. ff. de dā. ife. l. q bona. §. pe. Sol. Illa corrigit p istā, vel b ibi loqt̄, qn̄ eēt iudiciū fiebat, hoc ē. nō in forma iudicij b ita, q̄ nō fuit p̄stitū illud iur̄m sup tota cā. Op. in Auth. de testi. § q̄a vero. So. ibi loqt̄ đ alio iur̄o, q̄ đ iur̄o calūniæ. Itē aduerte q̄a ista auth. corrigit l. C. i bis tn̄, q̄ fiūt post litē ꝯt. & sic post p̄stitū illud iur̄m tale: sed in his, q̄ fiūt ante lit. ꝯte. ita iuratur hodie super qualibet exceptione, sicut olim, & sic in hoc, hodie nō est correcta, &c.

ADDITIONES.

a Parif. Hoc sacramentum. Limita singulariter hanc auth. vt per Ale. in l. si fi. ita, §. Iulianus, ff. de dam. infe.

b Forma iud. cij. Idem tenet Bar. in l. iusiurandum, §. qui iusiurandum, ff. de iuram. adde quæ no. Bar. in l. qui bona. §. si quis stipulaturus, de dam. infe.

LEX II.

1 Iudices deberent hr̄e ante tribunal Euangelia, sed consuetudine nō seruat̄.
2 Patroni causarum debent iurare de calumnia.
3 Iuramentum calumniæ debet præstari post litem contest. nu. 17.
4 Aduocatus debet iurare postquam pars iurauit.
5 Aduocatus, an debeat instruere partem circa responsum.
6 L. rem non nouam, fuit facta ante hanc legem.
7 Lex, quæ est facta prior, quando debeat esse prior in ordine.
8 Factū in ipsa contestatione litis, vel statim post, dr̄ factum in exordio litis.
9 Iuramentum de calumnia, quo iure fuerit introductum.
10 Quæ personæ iurent de calumnia.
11 Patronus, & parentes, non iurant de calumnia.
12 Coniuncta persona qn̄ agit pro coniuncta, & an, & qn̄ iuret de calūnia.
13 In quibus causis de calumnia iuretur, & qualiter, & quando nu. 17. 18.
14 In causa appellationis iuratur de calumnia.
15 Instantia perempta, iterum iuratur de calumnia.
16 Iudex si mutatur in medio iudicij, an iterum sit iurandum.
19 Ordo literæ non attenditur, quando est contra mentem legis.
20 Actor, quando scit se iustam causam non habere, & vult q̄ detur sententia propter stipulationem de euictione, quomodo iurabit.

Cum & iudices. In prima parte loqt̄, qn̄ q̄s litigat ꝓ se, & durat vsq; ad §. qđ obseruari, & br̄. h. d. Litigātes ēt patroni causarū debent iurare de calūnia, etsi ad iudiciū venire non p̄nt, mittit̄ eis sacr̄m ad domū. Primo ponit, q̄ personæ debeāt iurare. Scđo qđ, & qualr̄ iurare debeāt. Tertio qđ dēat fieri, qn̄ ille q dēt iurare, nō p̄t venire ad iudiciū. Scđa ibi, & actor qdē. Tertia ibi, sin aūt, vel dignitas. Primo hēs 1 hic, † q̄ ante tribunal iudices dēnt hr̄e sancta Euāgelia, q̄ hodie 2 de ꝯsuetudine nō seruat̄. Scđo no. q̄ † patroni cārū debent iurare de calūnia, vt hic, & j. de iud. l. rē nō nouā, qđ ēt de ꝯsuetudine nō seruat. 3 Tertio no. † q̄ sacr̄m de calūnia statim p̄stat̄ post litē 4 ꝯt. & vide tex. No. ēt † q̄ aduocatus a debet iurare postq̄ iurauit pars, ea hoc colligit glo. vnū satis notandū, q̄ † aduocatus nō dēt 5 instruere partē circa r̄nsionem. Vide gl. super verbo, vtriusq;, an sit verum, dicā statim in §. qđ obseruari, vbi tractabo mām positionum. Notetis vltimo formā iur̄i de calūnia. Oppo. hic innuit̄, 6 † qđ l. rem nō nouam. j. de iud. fuit facta antequam ista, quia hic facit mentionē de ea. Sed ꝯ, ergo debet esse prior in ordine, vt s. 7 in prima ꝯsti. §. quib. & §. seq. Sol. † illud est, qn̄ ponerent̄ in e. ti. b secus si in diuersis. Itē opp. j. ea. l. §. fi. vbi dr̄, qđ in exordio dēt iu- 8 rari. Sol. Satis iurat̄ † in exordio, qn̄ fit in ipsa lit. ꝯt. vel statim post c eā, vt hic, & sic ista ꝯcordat cum illa. Hoc præmisso venio ad q. c & in hoc prin. per modū summæ, primo q̄ro, quo iure fuit introductū sacr̄m de calumnia. Secundo quæro, quæ personæ iurent de calumnia. Tertio, in quib. casib. iuretur de calumnia. Quarto qualiter, & qn̄ iuretur de calumnia, & per istas q. expediam om- 9 nes glo. Ad primum quæro, † quo iure fuit introductū sacr̄m de calūnia? Certe vr̄, q̄ de iure antiquo fuit cognitū in casib. spālibus, ff. de no ope. nun. l. de pupillo §. qui opus, ff. de dā. infe. l. qui bona. §. si alieno, de iureiur. l. iusiurandum. §. qui iusiurandū, & in multis aliis legibus, postea per iura Codicis hoc fuit redactū i mām ḡnalē, & fuit statutū, q̄ in qualibet cā, & in quolibet articulo iuret, vt vidistis. s. l. pxi. & hic in prin. hodie vero est ꝯstitutū, q̄ semel tn̄ iuret̄ in cā, vt vidistis in auth. hoc sacr̄m, & videbitis 10 statim in authē. in illo. Scđo quæro, † quæ personæ iurent, & vt scitis, in iudicio sunt principalr̄ tres personæ Iudex, & iste nō iurat in qualibet cā, sed iurat in principio sui officij, vt i auth. iusiurādū qđ p̄stat ab his, p totā ꝯstōnē, debet tn̄ iudicare præpositis sacrosanctis Euangelijs, vt hic, sed hodie hoc de cōsuetudine nō seruatur. Item persona actoris, & rei, & isti sine dubio debēt iurare, qn̄ per se litigant, vt hic. Si autem litigarent per alios videbitis. j. prox. §. & in §. sin autem absfuerit. Item persona aduocati, et procuratoris. De aduocato videbitis hic expresse, & in d. l. rem non nouā, licet consuetudo nō seruet, de proc. dicā j. in d. §. sin aūt absfuerit, & i auth. pricipales. Circa hoc q̄rit̄, an hoc iur̄m re- d mittat̄ d † patrono, & parenti, hic in gl. sunt opi. Et br̄ determinat 11 q̄ remittatur. Non obst. §. sed quia veremur. j. ea. l. quia non pōt remitti a parte, vt ibi, sed a lege sic, vt hic, & vide gl. sup ver. mo- 12 uisse. Itē q̄ro, qđ † si ꝯiūcta ꝑsona litigat per cōiunctā? Rn̄. quidā sunt casus, in quib. coniuncta persona admittitur ꝯ voluntatem e alterius coniunctę ꝑsonæ, vt l. nō tn̄, ff. de appel. & j. de app. l. ad dictos

ADDITIONES.

a Ale. Aduocatus. Sed an aduocatus dēat esse p̄ns, vide Bal. i l. si postulauerit, §. q̄ōni de adul. Sed an pars dēat hr̄e copiā positiōnū anteq̄ egeat, vide Bald. i l. 5. vt lite pen. p Inn. i c. per tuas in fi. de testib. & ibi ēt per eū, quid de copia interrogatoriorū, qđ no. Bar. in l. si duo. ad fi. de iureiur. in §. idem Iulianus.

b Parif. Eodē ti. Et sic in libris Codicis nō sequitur, vnus titulus est ante aliū, ergo leges tituli prioris, sunt priores legib. posterioris tituli secus, in eo. ti. Vide ad istū Ias. in l. fi. in ver. 3. principaliter pondera. C. qui test. fac. pos. vbi multa alle.

c Venio ad q. Adde no. j. ea. l. § quod obseruari, & §. sed quia veremur.

d Ale. Remittatur. Itē quid ecōtra, an remittat̄ filio, vel liberto. Bar. q̄ sic. i l. iusiurandū, §. qui iussu, ff. de iureiur. p tex. i c. scđdū, §. quib. de cōsue. recti feu.

a Alex, Non tantum. ff. de app. Si coniuncta persona agat pro coniuncta, quis iurat. Adde Bar. in l. qui bona, §. si alieno, ff. de dam. infec. quod no.

dictos, & ff. de lib. cau. l. 1. 2. & 3. In istis casi. ipse q agit, iurabit, qm̃ ꝓpriũ interesse vr̃ ꝓseq. Ita dicit hic eadẽ gl circa fi. quã vide. Si vero agit in casib. in quib. nõ admittit ꝯ voluntatẽ, sed p̃ter volũtatẽ, tũc idẽ, qa quantũ ad istã actionẽ, vr̃ legit mus administrator, qa authoritate legis facit, ergo, &c. vt ĩ §. ꝓpa. Tertio, principaliter q̃ro in qb. causis iureĩ de calũnia.ª † Rñdeo, q̃dã est cã ciuilis, & ordinaria, & ĩ ista sine dubio iurat, vt hic, ꝑ totũ titulum. Quædã est cã ciuilis, & extraordinaria in qua nõ fit lit. ꝯte. & tũc ꝑnto idẽ, ꝙ iureĩ de calũnia semꝑ, cũ iudex exposceret, sm formã legis antiquæ, vt s̃. eo l. j. Posset ẽt p̃stari iuřm gñale statim cũ de negotio tractari incipit sm formã huius l. Quædã est cã criminalis, & in ista sunt opi. vt vidistis s̃ l. ꝓx. & dic, vt ibi. Quædã est cã sp̃ũalis,ᵇ & in ista fuerũt olim opi. hodie est determinatũ, qđ ĩ ea iureĩ de calũnia, vt ex̃ eo tit. c. 2. §. fi lib. 6. Circa hoc q̃riẽ, an in † cã appłonis sit iurãdũ de calũnia. Et hic ĩ gl. sunt opi. finaľr, gl. determinat, ꝙ sit iurãdũ, qa cã appłonis ẽ alia, a prima, vt l. mutus.ᶜ s̃. de ꝓc. Et habuistis plene in l. ita demũ. c. ti. & l. ꝑ hãc, j. de tẽp. app. qđ ẽ hodie determinatũ, ex̃. e. ti. c. 2. lib 6. & vide ista gl. in medio. Itẽ q̃ro qđ † si perit ĩstãtia triẽnio, an dẽat iterũ iurari? Certe sine dubio iurãdũ est iterũ,ᵈ qa noua ĩstãtia ẽ, vt d. l. ꝓperãdũ. j. de iud. quasi ꝑ totũ. Itẽ q̃rit gl. qđ † si ĩ medio litis mutet iudex, an iterũ sit iurãdũ? lo. dicebat, ꝙ nõ, ꝑ l. ꝓponebaĩ ff. de iudi. qa iudicãdũ ẽ ex eisdẽ actis, vt d. l. ꝓponebaĩ, qđ habuistis no. j. quo & qñ iudex. l. si vt ꝓponis. Quidã tenẽt ꝯ̃nũ, & allegãt ff. iud. sol. l. cum apud Semproniũ, sed illa lex non facit, qa ibi cautio iudicatũ solui fuit limitata respectu certi iudicis, vñ iudice mutato cautio perit, sed illud iuřm p̃staĩ super tota cã respectu cãæ, nõ iudicis, vñ cum cã nõ mutetur mutatione personæ iudicis, remanet iuřm validũ, vt d. l. ꝓponebaĩ. Item pro p̃dictis facit Authẽ. de testib. §. qa vero. sed certe ibi đ alio iuro loquiĩ q̃ de iuro calũniæ. Itẽ facit pro prædictis in casu l. properandum. §. sin aũt in medio. j. de iud. sed ibi mutabaĩ instãtia, hic in quæstione nostra sola iudicis persona mutatur. Habes expeditas quasi omnes istas gl.

Modo. Hẽmus † videre quaľr, & qñ iureĩ. q̃ro qñ dẽat p̃stari istud iuřm. Rñ. quoddã est iuřm vłe, qđ p̃staĩ sup tota cã, & istud dẽt p̃stari stati post lit. ꝯt. vt l. j. & hic ĩ tex. Q̃dã est iuřm de calũnia particulare sup certo actu, istud põt p̃stari sp qñ aliqua partiũ petit aliqđ produci, vt vidistis s̃. l. proxi. Quæro † quaľr iuret. Istud, quaľr, p̃t ĩtelligi trib. mod. Primo, q̃ sit forma iuri, & hęc forma iuri colligiẽ ex hoc tex. adiicit sibi aliud capĩm ꝑ auth. ĩ isto, quã statim videbitis, & adiicit aliud ꝑ auth. pricipales, q̃ legã sup. §. sin aũt absuerit, & hẽs gl. in §. qđ obseruari, circa ꝑnn. maioris gl. ĩ ea. l. q̃ ponit vers. q ꝯtinet ista capła. Istud iureẽ ꝙ lis sibi iusta vr̃, &c. Itẽ p̃t intelligi ista q̃õ, quaľr iureĩ. i. quo ordine iureẽ. Ad hoc rñdet gl. hic, ꝙ prius dẽt iurare actor, scđo dẽt iurare reus, colligiẽ ex ordine lr̃ę. Sed ꝯ hoc facit. Inst. de pę. te. lit. §. 1. sed certe nõ dẽt attẽdi † ordo lr̃æ. qa ẽ ꝯ mẽtẽ legis. Quæro circa hoc, qđ ĩ duplici iudicio? Dic, vt ĩ gl. hic, & ff. de iud. l. i trib. Quæro vlteri⁹, qđ si reus ꝯfiteaĩ debitũ, dicit tñ se hr̃e aliquas exceptiões? Certe gl. dicit idẽ, ꝙ actor dẽat prius iurare inspecta primordiali cã, vt hẽtis in gl. sup ver. actor q dẽ iuret. Vlt. q̃ riĩ, qđ si aliqs scit † se cãm iustã nõ hr̃e, tñ vult ꝙ dẽt s̃nia ꝑꝑ stipłonẽ de euictione, quaľr iurabit iste de calũnia? gl. dicit optime, qa iste nõ iurabit rẽ ẽẽ suã, sed dẽt iurare, ꝙ iuste litigat ex iusta cã, ꝑꝑ causam euictionis, ergo, &c. Posset ẽt confiteri alteri rẽ esse suã. Debet. n. bonã fidẽ agnoscere, vt l. quoties. §. sicut, de admi. tut. &c.

ADDITIONES.

a Ale. Iuretur de calumnia. Vide Bar. in l. 3. s̃. eo. idẽ ĩ arbitro, adeo ꝙ ĩ executione s̃niæ petita, iuraĩ de calumnia, l. thesaurus. ff. ad exhib. Ita dicit Bar. ĩ l. j. in prin. inf. ne lic. in vna eademq; cã tertio prouo. & vr̃ velle idẽ Bal. in l. j. s̃. eo.

c Spiritualis. Vide Bal. inf. ea. l. §. quod obseruari.

b Limitus. Vide Bar. in l. qui bona, §. stipulaturus, ff. de dam. infec. Vide Bar. in auth. hoc sacramentum, sup. eo.

d Alex. Iurandũ est iterũ. Adde Bar. & ibi dixi in l. qui bona, in §. si quis stipulaturus, ff. de dam. infe. & ibi an sit iurandum super actione cumulata, & hic adde Bal. in auth. hoc sacramentum, sup. eo. ad hoc quod no. in l. 2. ff. iu. d. sol.

AVTHEN.

a In isto iuramento. ªAd formã iuri additur ꝑ istam auth. aliud cap. habes hic, ꝙ nõ est sæpius iurandum Simile habuistis. s̃. in auth hoc sacramentũ, & quod ibi dictum fuit, põt dici hic No. istam auth. ex qua sumitur ꝙ pars debet respondere positionibus, vt non exigat probationes, nisi quas necessarias putabit, dicam tibi in §. seq. Sequitur auth principales, quam legam tibi in §. sin autem absuerit.

ADDITIO.

a Ale. In isto iuramento. Limita, vt per Imo. in l. qui bona, §. si quis stipulatus, ff. de dam. infe ct.

1 *Administratores legitimi iurant de calumnia, & in eorum aiam, & nu 2.*
3 *Iuramentum calumniæ est credulitatis, non veritatis.*
4 *Scire dicitur quis quod credit.*
5 *Scire, est vehementer opinari.*
6 *Confessio tutoris, vel alterius administratoris legitimi, emanat per modũ iurisdictionis contentiosæ, præiudicat pupillo.*
7 *Iuramentum in litem non defertur tutori.*
8 *[illegible] at iurare de veritate dicenda, & nu. 13. vbi quod sic.*
9 *Adultus cum authoritate curatoris litem contestatur.*
10 *Pater administrator filij iurat de calumnia.*
11 *Infantes, dementes, & furiosi, non iurant de veritate.*
12 *Pupillus doli capax, quando scit veritatem, iurat de veritate.*
14 *Minor quando iurat de veritate, quibus casibus hoc agat cum authoritate curatoris.*
15 *Filiusfamilias, & monachus, quando pater, vel monasterium agit, possunt interrogari de veritate.*
16 *Pupillus & seruus, in causis, in quibus habent legitimam personam, iurãt de calumnia.*
17 *Filiusfam. agendo pro castrensi peculio, iurant de calumnia.*
18 *Positio inducta est ex consuetudine.*
19 *Interrogatio, & positio in quo differant.*
20 *Positio quid, & quæ sint de natura illius, cum seq. nu.*
21 *Positionibus ex quibus causis non sit respondendum, & nu. 22. 23. & 24. Et ibi quòd dubitanti, ad respondendum datur terminus.*
25 *Positio impertinens quæ dicatur, & quando ei sit respondendum.*
26 *Positio contraria quæ dicatur, & quando ei sit respondendum.*
27 *Positioni eidem on sit sæpius respondendum.*
28 *Positioni cõtinẽti factũ alienum, quando sit respondendum, & sup. nu. 23.*
29 *Positioni continenti ius, quando sit respondendum.*
30 *Positiones cur fiant.*
31 *Positioni negatiuæ de iure Canonico est respondendum.*
32 *Positioni criminosæ quãdo sit respondendũ, & in criminalib. causis. n. 33.*

§. Quod obseruari. Hic est solẽnis §. & hẽt gl. magis notabilẽ, q̃ sint in hoc titulo, & hr̃ h. d. Qui se legitimos administratores asserũt, dẽnt de calũnia iurare, & aliæ leges, q̃ de iuro loquunĩ ĩ suo robore ꝑseuerẽt. Cõtinua hũc §. hoc mõ. Dictũ est s̃. de his, q litigãt ꝑ seipsos, hic poniĩ de his, q litigãt ꝑ alios, vt puta ꝑ administratores legitimos. j. ꝑ aimedĩ de his, q litigãt ꝑ ꝓcuratorẽ. l. ẽ hic. §. diuidit in tres part. Primo ponit dictũ. Scđo ponit rõnẽ. Tertio, ꝯfirmat leges antiquas de iuro loquẽtes. Scđa ibi, ꝯuenit. n. Tertia ibi, oĩb. No ꝙ † administratores legitimi iurãt de calũnia. No. ꝙ iurãt † in aĩam suã, non in eorũ, quorũ bona administrant. ibi, eo ꝙ ex cã suæ sciæ iurẽt. No. ꝙ iuřm calũniæ † est credulitatis, & æstimationis, nõ veritatis. vt hic circa fi. No. bieĩ ver. ꝯuenit,ª ꝙ primo dicit, ipsam cãm scientes, & postea, scire ꝑñt, & j. dicit, ꝙ quisque credit, & existimat. Ex quo hẽs, ꝙ illud † qđ qs credit đ scire. Scire. n. est † vehemẽter opinari, vt l. 2. §. idẽ Labeo, & qđ ibi no. ff. de aqua plu. arc. qđ tene mẽti. Venio ad gl. Primo op. nõ dẽt p̃stari iuřm, q l p̃stitũ nõ releuat, vt l. hæc stipło, §. diuus, vt leg. no. cau. sed ꝯfessio tutoris, vel curatoris ñ p̃iudicat pupillo, vel adulto, vt ff. de ꝯfes. l. certũ §. sed an & ipsos. ergo vr̃, ꝙ eorũ iuřm, & eorũ ꝯfessio nõ sit exigẽda. Huius timore est facta gl. 1. & gl. inuoluit se multũ, & finaľr nõ bene soluit, idẽ facit in ꝯrio. Examinaui vobis hoc anno istũ passum j. de ꝯfes. l. 1. hr̃ ista ẽ vera, si qdẽ † ꝯfessio administratoris legitimi emanat ꝑ modũ volũtariæ iurisdõnis, nõ p̃iudicat, vt d. §. sed an & ipsos. Si vero emanat per modũ iurisdõnis ꝯtẽtiosæ, tũc p̃iudicat, vt hic, dẽt. n. veritatẽ ꝯfiteri, & agnoscere bonã fidẽ, vt l. quoties. §. sicut, de admi. tut. Scđo opp. & vr̃, ꝙ vn⁹ & idẽ tutor, ex vtraq; parte iuret de calũnia, vt l. accipiẽtis, de autho. tut. Sol. intellige, ꝙ ibi erãt diuersæ actiones, siue cãæ diuersorũ pupillorũ, nõ vna. Op. tertio de l. videamus. ff. in lit. iur. Sol. † ibi loqi in iuro in litẽ, qđ est iuřm affectionis, & ẽ alia affectio tutoris, alia est affectio pupilli, hic loqĩ de iuro calũniæ, qđ est iuřm credulitatis. Vlteri⁹ op. de l. iurisiurãdi. j. de test. Sol. ibi loqr de iuro testis, qđ est veritatis, hic de iuro calũniæ, qđ est credulitatis. Quæro ergo, & reuoco in dubiũ, an † de veritate dicẽda dẽant ipsi minores iurare. Propter hoc ẽ facta alia gl. magna, hic, sup ver. ꝑñt. Nã qdã dicũt, ꝙ si adultus scit veritatẽ eo. mõ, sicut ipse curator, ipse dẽt iurare de calũnia, & de veritate. Alij dicũt ꝯ̃riũ. Veritas est, quoddã est iuřm calũniæ, & istud sp dẽt p̃stari ab administratore, vt hic in hoc §. Rõ huius ẽ duplex. Prima, qa cũ istud iuřm sit de forma, & substãtia iudicij, dẽt cadere ĩ legitimã personã, vt l. momẽtaneæ. j. q legit. ꝑso. Sed ista rõ mihi nõ placet. Primo, qa iuřm calũnię põt omitti, vt in §. sed qa veremur. j. ea. l. si eẽt de substãtia nõ posset omitti. Præterea lit. ꝯt. est de substãtia iudicii, vt l. 1. j de lit. ꝯt. l. fi. §. illud, de tẽp. ap. & tñ põt fieri † ab adulto cũ authoritate curatoris, vt l. 1. §. sufficit, de adm. tu. Rõ igiĩ est, quã ponit tex. hic. qa ipsi administratores ꝑñt scire iustitiã cãæ melius, quã ipsi pupilli, vel adultus, licet isti scirẽt melius veritatẽ facti, & ista rõ ponit hic in tex. Sed hæc rõ nõ ꝯcludit, nisi ĩ minorib. vł aliis ĩbecillib. ĩtellũ, vt ĩ furioso, ꝓdigo, & simib. In p̃te † vero, q ẽ litimus administrator filij, ẽt si fili⁹ esset antiquus, ista rõ nõ vr̃ ꝯcludere, qa fili⁹ p̃t scire veritatẽ, sicut pr̃, & iustitiã cãę, sicut pr̃, tñ dico, qđ eadẽ ẽ rõ. s ꝙ ipse iuret Sicut. n. iurat aduocatus, vt s̃. ꝓpa. § sic & iurat ꝓcurator. vt d. §. ꝓx. ita dẽt iurare legitimus administrator Nõ. n. alias ad cãm dẽt venire, nisi sciat iustitiã cãæ, q̃ põt scire ꝑ suã credulitatẽ, tñ ꝑ prædictam ratio-

ADDITIO.

a Alex. Conuenit. Vide tamen Bar. in l. admonendi, ff. de iureiur. & in l. 2. ff. de interr. actio. adde Bar. in l. is potest, de acq. pos.

rationē non remouet, quin ipse filius iuret, sed inducit q pr̄ ipse dēt iurare, qa quoddā est iur̄m veritatis. Et in hoc est aduertēdū, quidā sunt quorū bona administrant, qui carent oī intellu. 11 †filantes, & demētes, & furiosi, & isti sine dubio nō pstāt iur̄m veritatis, quia eorū ætas qd videt ignorat, vt l. 1. ǯ. de falsa monet. Quidā sunt q hīt intell̄m, sed imbecillē, vt pupilli, & i istis dicūt quidā idē, q. nō debēt iurare de veritate dicenda. sicut n. nō recipiunt in testes p alij, nec ǯ al.os. vt l. 4. §. l. Iulia. ff de testib', ita 12 nec in cā sua. Ita dicebat Iac. But. Mihi aūt vr̄, † q ti pupillus scit veritatē, & est doli capax. q. pōt sibi deferri iur̄m veritatis: qd pbo per ea q̄ dixi in auth. sacra. §. si aduer. vent. Secūdo probo, impubes pōt examinari, vt testis, nō ad plenā probat. onē, sed ad indiciū, vt l. 1. §. impubes ff. ad Silla. videbitis iactū. ǯ. ad Sylla. l. 2. Si ergo aliqd operat in cā, vt dictū est, ergo pōt sibi deferri iur̄m. Præterea si r̄ndebit cū authoritate tutoris, authoritas tutoris supplet eius defectū, vt l. clarū. ǯ. de author. pstan. tamen præcedēs ratio magis placet mihi, quia tutoris authoritas magis propriè est i r̄n-13 sione, vt infra dicam. Quidam sunt qui hīt intellectū nō † ita imbecillē, sed magis plenū, vt adulti, & istis defertur iur̄m veritatis, & ipsi de veritate respondent. Et ita determinat gl. tua, quā vide super verbo. pn̄t. Circa hoc quæro, an qn̄ minor respondet de ve-14 ritate † debeat tutor suā authoritatē interponere? Tex. vr̄, q sic, i d l. clarū. ǯ. de auth. pst. Veritas est iudicio meo, q duplex ē actus. Primus vt cognoscat, an minor debeat iterrogari, vel nō. Et ista examinatio dēt fieri cū ipso tutore, & cū eius authoritate, vt d. l. clarū, & ar. isti' §. Ipse. n. scit, an debeat cadere in sciant minoris, vel nō. istud de quo interrogat. Quidā est actus r̄ndendi, & iste ē duplex. Aut. n. q̄ris verū tutor authoret, vt r̄ndeat, i sic puto q debeat authorari, vt d. l. clarū. Aut vt sic r̄ndeat ǫfitēdo, vl̄ negādo, & nō puto, q tutor in hoc dēat authorari, qa hoc nō cadit i sciētiā suā ar. d. l. videamus de in lit. iur. Ita intelligo hāc mām. Quæro, dr̄ hic. & alij q hīt legitimā administratione. Quæro, qui sint isti: alij q hīt legitimā administrationē? Glo. ponit exemplū in pa-15 tre & ann, & li & die, vt in gl. Quæro, an qn̄ † pater agit tāquam legitimus administrator filii, possit filius interrogari de veritate dicenda? Resp. sic, sicut dictum est de adulto, & idem qn̄ mona-16 ster. n. agit pro monacho. Quæro, † quid in causis in quibus pupillus vel seruus habet legitimā personā, vt ǯ. si per vim, vel alio mō l. 1. & ǯ qui le perso. l. momētaneæ? Certe, q tunc iurabūt de 17 calumnia non est dubium. Quæro quid quando † filius agit, vel ǫuenit p castrēsi peculio? Certe in hoc h̄r vt pr̄familias & ipso iu-a re ipse iurauit, vt ff. ad Mace. l. 2. Segt videre mām positionum a mō, qtā hic tractat gl. nostra. Pro declaratione gl. & mæ primo b q̄ro quo iure sit introducta positio. [b] Dn̄t qdā de iure fforū, p l. Offidius. ff de leg. 3. ibi ponet ingt, &c. Sed certe ibi est magis interrogatio iudicis, quā positio. Alii dicunt p titulū de interrog. act. Sed certe eo. mō ille loquit de interrogatione, non de positione, vt ǯ. dicā. Alii dicunt per tit. de ǫfes. sed certe ille tit. loquit de confes. eius quod est decisiuū totius, sed positiones fiūt de quolibet particulari facto. Alii dicunt per hanc l. quis debet respōdere per credit. vel nō credit. Sed certe hic loquit de iuro vniuersali super tota cā. Alii dn̄t per auth. in isto & in corpo. vnde sumit. §. e vbi dr̄, quod qs non exiget probationē, quā necessariam nō c putabit. Et pro certo sī al quo iure positio est inducta, est indu-18 cta p istā auth. Et Dnc nostri dn̄t magis propriè, q † est inducta ex ǫsuetudine p rōnē huius auth. probat hoc de lit. ǫte. c. 1. & de ǫfes c. 1. li. 6 de testib. c præsentium. eo. lib. Iuxta prędicta quæro, 19 in † quo differt positio ab Interrogatione? Respōdeo, iste qui interrogat, nihil ponit affirmando, vel negando, sed solū interrogat, sed ille qui ponit, confitetur, vel negat illud quod ponit.

d Quæro. Quid ē positio? Spe. ponit suas diffinitiones. Do. Cy ponit hic quoq; suas diffinitiōes, de quo mul-20 tū nō curo, sed br̄ dic. Positio † est alicui' particularis rei ad cām ptinēt s assertio. Quare dico particularis? ad dr̄iam l. belli, & ǫpestationis lit. s, & iuri de calūnia, in quibus fit q̄dā assertio vlis rei ad totam causam. Quare dico assertio? ad dr̄iam vtriusq; interrogationis, vbi qui interrogat nō asserit. Quæro rationem & intio-21 gl. ex quib. † causis positionibus non sit respondendum. Glo hic examinat quinque causas, & ego examinabo vobis sex. Qn̄q; allegatur incertitudo, qn̄q; impertinentia, quandoque est contrarietas. quandoque est iuris, quandoque negatiua, addo sextum, quandoque est criminosa. Examinemus ista, & erit examinata materia, & gl. nr̄a. Dico primo, q qn̄q; allegat incertitudo, vel qn̄q; 22 opponitur, & hoc dupliciter. † Qn̄q; est incertitudo respectu respondentis q̄nq; respectu ponentis. Primo casu, pone exemplū, ponitur q Titius est mortuus, ego ǯ, ad quod poni ur. r̄ndeo, nescio. De hoc d. est gl. possunt respondere dubito. ar. ff de peti. hęr. l. si debitor. de exce. l. si quidē. de iureiur. l. iusiurandū, & ad pecunias. in prin. Quidam tn̄ dicunt, q cum responsio fiat per credit, e vel nō credit. vt in hoc §. q pōt cogi e statim r̄ndere, & tunc dant ǫsti. n. q respondeat, præm ista negatione, vt in ca habetis. Sed p f eius declaratione f q̄ro. an † iudex debeat dare ei, qui dubitat ter-23 minū ad deliberādū? Resp. Aut interrogat de facto pprio, & lōginquo, & debet dari te. minus ad deliberandū, qa memoria hominis est labilis, vt l peregrē in princ. de acquir. poss. & l hac cōsultissima. § at cū humana ǯ. qui testa. facc. pos. & §. de vete. iure enucleā. l. 2. ibi, oīum hr̄e memoriā, &c sed si est de facto pprio de recenti. tunc si quidē erat negotiū valde implicitū, debet dari terminus ad deliberādū. arg l pe ff de confes. & l. emptor. §. Lucius ff de pac. si nō erat implicitū, nō dēt dari terminus ad deliberandū, vt l. quanq̄ ff. ad Velle. Si vero positio ptineat factū alienum, & in hoc est dubium, nam gl secundū quosdam, vr̄ dicere quod non dēt ei responderi, vt l. Marcel. §. 1 ff. rer. amo. Sed cer-g te ibi loquitur de iuro veritatis, g hic loquitur de iuro credulitatis. Dicendum est ergo, q debet responderi, in si dubitat dēt dari terminus ad deliberandum, & sic recte potest dici, dubito, vt in hac

ADDITIONES.

a Ale. Positionū. Circa istā materiā positionū nos. quod licet contumax in nō respondendo habeat pro confesso. iuxta c. 2. de confes. in 6. tn̄ posset comparendo declarare iurisdictionē iudicis. Ita Bald. i c. fi. extra de iurā. calū, quod limita vbi esset omnino nō suus iudex, quia per contumaciā non prorogatur iurisdictio. Bal. in c. j. §. sacramentū, de consue. recti feudi. l. j. C. vbi de ratiocin. opor. i d. c. fin. secus qn̄ esset suus iudex declinabilis tamē. secundū Bald. i l. si qui ex cōsensu. C. de epi. aud. Imo. & Doc. i c. ꝑterea, extra de dila. Itē not. quod vbi actor. & reus sunt ambo cōtumaces, tūc neuter eorū habet pro confesso. ita Ang. in l. si nō fuerit. ff. de iniur. Itē vide de materia latè eundem Bar. in repetitione l. vbicunq;, post mediū. ff. de iterr. act. Itē no. quod vbi aliquis posuisset se exstasi sine ꝑfore, contumax i respondēdo non habet pro cōfesso. fuit singulare dictū Bal. i l. j. C. si plures vna sent. quod exclamat Cré. sing. 3. De materia autē interrogatoriorū, & quod aliud sint quā positiones vide ad Bar. multa in rub. ff. de interr. act. Itē an omnib' positionib' regulariter sit respondendū, nisi essent notoriè impertinētes, vel tales quib. de iure non esset respondendū, vide Curt. consi. 70. itē quod possit responderi positionib' hoc modo, respondet q non credit, vt nonīc. Vide Spec. in tit. de positio. §. 7. ver. 11. considerandū. Itē q responsio facta positionibus, debeat taliter interpretari, ne respondens sit sibi contrarius, vide Ale. cōs. 54 ici. viso, & discusso. in 2. vol. Et de modo saluādi positiones, ne sint cōtrariæ, vide no. Ias. post Alexā. & & alios in l. j. in princ. in 4. salutatione. ff. ne quis eū qui. Item nōmul la dicta in materia quomodo faciēdę sint positiones, & qualiter compellat quis respondere, vide p Barto. i tract. de ord. iud. Itē q respondens positioni confitēdo aliquid ex contentis i ea, postea in cæteris dicat negasse qualitatē i ea instātia, vide Ale. cons. 13. vol. 1. Itē de iure Digestorū an teneatur respondere quis position b', vide Bar. in l. j. §. ex rescripto. ff. de ven. insp. per illum tex. adde q si diu disputaret an positiones essent admittendæ, & an eis esset respondendū, nunquā curreret tēpus statutū alteri parti ad probādum, vide Curt. in l. j. sup. eo. Ale. in simili cons. 479. in 3 vol. in princ. & ad fi. Item circa materiā positionū habes trac. Iacob. de Are. Itē quādo dāda sit dilatio ad deliberatē respondendū positionibus, quādo consistunt in facto proprio, siue alieno vide Are. in l. eū falsum. de acq. hęr. An autē ille qui primo eligit viā capitulorū ad probandū, possit super eo facere positionē. Spec. in titu. de positio. in §. 4. ver. sed quid si altera, tenet quod sic. In contrariū facit quod dicit. Sal. in l. si quis iusiurandū, in fi. C. de reb. cre. arguendo a dilatione iuramēti ad positiones. vt arguit Bar. in l. in contract. b. §. illo C. de non nu. pec. Pro prima op. est glo. ordi. in c. præsentium, in ver. sicu. prædicta. de testib. in 6. & vide ibi Ioann. And. in nouel.

b Ale. Introducta positio. In quo differant positiones ab interrogationib' vide Specu. in titu. de posi. in vers. hic dicamus qualiter fieri debeat, vidè in §. quinto superest. &c.

c Iure positio. Et quando sint faciendæ positiones, vide late per Spec. in titu. de posi. in vers. 4. quæro.

d Ale. Quid est positio. An autem positiones possint fieri ante lit. cont. tex. est q sic, in c. vnico. de lit. cont. & not. Bar. in l. j. de lit. cont. licet videat cōtra, qa succedūt in locū probationū. q no. & adde tex. in c. dudū. de elec. & aduerte, quia illa iura nō arctant partē ad respondendū illis, videre men debet respondere. Tu vide gloss. in cap. 1. & 2. de confes. in 6. & per Specul. in titu. de positio. §. 4. i princ. & no. q positio non dicit priusquā sit pducta & admissa p iudicē, secundum Bal. in l. generaliter §. 1. in fin. de reb. cred. & ibi vide p eū no. differentiam inter positionē, & copulam, & articulū, quam etiam dixi post Bar. in l. non fatetur. ff. de confess. ad fin. & vide etiam, an super expensis emanātib' āte lit. cōte. possit fieri positio, vide Spec. i titu. de posi. §. 1. ver. 2.

e Ale. Quod pōt cogi. Notat et Imo. i c. ex parte. de rescrip. p tex. ibi. dolo, vel negligētia, q positio, vel articulus possunt formari alternatiuè, seu cū disiunctione. Ad idē de testi. in integ. c. cōstitutus. de pręscr. c. audien. q est verum, secundū eū, quando fit de alieno facto, in quo est probabilis ignorātia. l. fin. ff. pro suo. & l. 2. ff. de iuris & facti ignorātia. c. ab excommunicato. & ibi no. de rescri. & potest etiā notari secundū dominū Ant. ibi, q quando i vna positione pars alternatiuè cōcludit ad intentionē articulantis, vel ponētis, tūc admittit articulus, vel positio alternatiua. Facit q habetur in l. quod si dubitetur. ff. de acq. hær. & in l. Gallus. §. si eius. ff. de lib. & posthum. & ibi Barto. ita videtur sequutus. Imo. i d. c. ex parte. vide Inn. i c. eū Bert. l. de re. iud. & Bal. in l. age. de trans. & in l. edita. de edēn. ver. quid si dicamus. Facit tē q de libello alternatiuo, & de positione alternatiua dicit p Bal. in l. 2. C. de sen. q̄ sine cer. quātita. Quid in positione negatiua, an debeat responderi? Gui. de Suza. dixit hic q sic, in auth. principales. ǯ. eod. quia potest per confessionē probari l. j. §. fin. ff. de interrog. act. & not. Bald. in rubr. C. de probat. & hic in fin. & ideo dic. t ipse in l. non nudis. infra de probat. q positioni negatiuę, q qs nō est filius tuus respōdendum est. vt per Bar. hic, & positioni sine tempore non responderur. Bal. in l. 2. in fi. ff. si plu. vna sen.

f Alex. Pro eius declaratione. Adde i materia quid si statutū dicit, & fingat bannitum contumacē haberi pro cōfesso, vel non respondentē positionib' haberi p confesso, an talis ficta cōfessio possit reuocari? iuxta materiā l. error. ǯ. de iur. & fac. ign. & l. non fatetur. de cōfes. quæ gl. est peregrina i l. quoniam. ff. de his qui no. inf. quā alle. Io. And. & Ant. de Bu. ad hoc in c. fi. de cōfes. vide q̄ no. Bal. in l. sicut. C. de rep. hęr. & quod no. Mod. i l. fi. aliās est l. creditor. §. iussit. de appel. & tenet Io. And. in titu. de posit. §. ergo, vide quod dixi in l. absentē. de pę. & tenet expresè Bal. in l. iubemus. §. sanè. & Iasin. in l. error. de iur. & fac. igno. & in l. itidem. de procu. & per Imo. in d. l. nullus. & quod dicit hic Bar. tenet Bal. in l. magoā. ǯ. de contrahen. & com. stipul.

g Veritatis. Vide omnino glo. in c. præsentium. de testa. lib. 6. & glo. & Bart. & Bal. in l. si quidam. de excep. & gl. in c. 2. de confes.

hac gl. in prin. sui tract. de positionib. † Quandoque incertitudo emanat ex ipsa positione, siue respectu ponentis tunc ei nõ debet respondeti, vt ff. de interro act. l. de ætate §. nihil at. ff. de cõfess. l. certum in prin. vide Gl. tuam quæ ista tangit, si benè aduertas Opp. secundo. ꝙ non sit respondendum rõne impertinentiæ. a Et hic debes aduertere, ꝙ quædam est positio † impertinens, vt si peto a te centum, & pono, ꝙ Rex Franciæ est in Francia, non debes respõdere, vt l. si quis libertatẽ in fi. de pet. hær. & l. si duo patroni. § Iulianus ff. de iureiu. & aliis legib. allegatis in gl. Quandoq; est positio impertinens necessario, sed pertinens præsumptione, vt si pono, ꝙ fui dñs, nam nõ sequitur necessario, ergo hodie sum dñs, est tñ pſumptio, vt l. siue possidetis. j. de probat. tunc admitteretur ista positio. Quandoq; est impertinẽs per se, b sed cõiuncta cũ alia est pertinens. Exẽplum peto a te centũ, pono, ꝙ Titius est publicus notarius. Item de hoc fuit rogatus, certe per se, ꝙ Titius sit notarius, nihil ad causam, sed iuncta cũ alia sic, & ideo admitteretur hæc positio, vt in tex. auth. in isto, vide gl. Opp. tertio, ꝙ † non est rñdendũ rõne ꝯrietatis, hoc potest esse duobus modis. Vno mõ, ꝙ ponens est sibi ꝯrius, tunc debet repelli, nec rñderi, vt j. de fur. l. i. qñ appellãdum sit. l. 2. § sed si alius. Quandoq; ponẽs est ꝯrius sibi, sed si responderetur positionibus posset respondens in contrarietatẽ incidere, hoc est verum, qñ vna positio dependet ab alia. Exẽplum, pono, ꝙ Titius fecit testm̃, tu negas. Item, ꝙ me hæredem instituit. Certe ex ista pendet prima, ideo nõ debes huic rñdere, quia si hãc ꝯfitearis, esses primæ rñsioni ꝯrius, vnde põt dici, nõ est rñdẽdum. quia pendet a prima positione negata, & hoc vult dicere gl. sua iuxta hoc quærit gl. in fi. an † eidem positioni sit sæpius respondendum? Et dicit ꝙ nõ, nisi ex causa: vt puta, apertis testib. pars informat de veritate eius, quod prius ignorabat. Pro hoc induco l. optimam ff. de dam. infe. l. qui bona. § si quis stipulaturus. vide gl. tuã. Sequitur in gl. qñ † positio est de facto alieno. Hoc examinaui tibi circa prin. l. qñ opponitur de incertitudine, iõ plus nõ dico Opp. quarto, ꝙ est positio iuris. Quæro vtrũ † ei sit rñdendum? Gl. quæ est hic arguit pro, & ꝯ. Tu dicas quoddã est ius dispositiuum, c quoddam est ius disponens. Ius dispones, est lex, seu statutũ, & isto casu dic: aut positio est iuris cõis, & nõ debet ei responderi, & si responderetur aliter ꝙ ius diceret, nõ valeret, vt l. ornamentorũ. ff. de au. & ar. leg. & ibi no. de interrog. act. l. ꝯfessionib. & q̃ habuistis no. j. de confes. l. j. facit j. qñ prouoc. nõ est nece. l. 2. æquiparãdo cõfessionem, & sñiam. Ad idẽ, quia ius certũ est, vt l. 2. de iur. & fac. ign. ergo. &c. Si vero positio ẽ iuris municipalis, tũc si quidẽ est alterius ciuitatis ꝙ eius in qua lis est, exemplũ Florentiæ est statutũ, ꝙ minor 18. annis non possit facere testamentũ. Certe huic debet responderi, quia debet ꝓbari, vt habuistis no. in l. pſcriptiones. s. si contra ius vel vtil. publ. & de ꝯst. c. j. lib. 6. Si vero est iuris municipalis eiusdẽ ciuitatis, tunc si quidem est ius nõ scriptum, vt consuetudo, deberet huic rñderi, quia sunt probabilia, ergo ponibilia † quia ad hoc fit positio, vt pars a probatione releuet, vt in auth. in isto. Sed si esset ius scriptũ, tunc huic positioni nõ debet rñderi, eadẽ ratione, qua nec positioni iuris, per allegata iura. Quoddã est ius dispositiuum vt obligatio, & actio, seruitutes, & similia iura: tũc si de tali iure fiat positio, erit rñdendũ, vt l. fi. de iureiur. & l. quidã in iure. ff. de do. Ita debetis intelligere hãc glo. ibi, idem dicunt si qõ est iuris. &c. Opp. quinto, ꝙ est negatiua, an negatiuæ positioni sit rñdendũ. Gl. hic dubitat, vr ꝙ non, quia non potest probari, ergo nec poni. d Bñ tex. habemus hodie cñ de ꝯfess. c. i. lib. 6. ꝙ † positioni negatiuæ debeat respõderi, non obstante, ꝙ non põt probari, quia hoc nõ est verũ semper. Præterea, licet nõ possit probari per testes, põt ꝓbari per ꝯfessionẽ, e ideo põt poni, & eadẽ ratione responderi. vide gl. Op. sexto, ꝙ est criminosa, † & istud dictum est magis Cano. cñ de ele. c. dudum, & c. bonæ, & quod ibi no. nõ n. dẽt quis detegere turpitudinẽ suã, vt l. transactio. s. de trãsa. Pro hoc vr gl. iuncto tex. in l. qui iurasse. §. pater. ff. de iureiur. & l. si a te, in prin. de excep. rei iudi. In ꝯrium vr tex. in l. quoties §. ꝑtor, de noxa. vbi quis cogit respondere, an possideat, vel dolo desierit possidere. Et idem vr mihi, ꝙ ponat tex. ĩ l. qui petitorio. ff. de rei ven. Item quia in causis criminalibus defertur iuramentum, f vt l. 3. circa prin. ff. de iureiu. Ad idẽ ff. de offi. assess. l. j. in gl. sup verbo, postulationibus Breuiter Spec. vr tangere, vt recitat in tit. de posi. §. 7. vers. 19. & alleg. sua iura Canonica Bñ dico sic. Quandoq; g per positionem criminosam g detegitur a lege quem esse detentorẽ rerum ad aliũ pertinentiũ, vel esse alterius debitorẽ, & tunc cogit rñdere, d. l. quoties. §. prætor. & l. qui petitorio, nisi per hoc retractaret, qd semel decisum est, vt l. q iurasse. § si pater, et ibi gl. ff. de iureiur. & l. si a te. in prin. & qd ibi no. de exce. rei iud. & de hoc dixi vobis. ff. de his qb. vt indi. l. fi. in q. illa, an quis cogat rñdere, an assumpserit tacitã fidẽ a testatore de restituẽdo nõ capaci. ꝓbat to. l. nõ itelligit. § tacite. ff. de iur. fisc. & ibi ẽ glossella vbi dr, quod per confessionem tacitam partis detegitur fideicommissum. Quandoq; per positionẽ delictum hoc non detegitur, sed solum persona repellitur, & tunc non dẽt responderi huic positioni criminosæ. Ita intelligo dictũ Canonistarum. vt not. in d. c. dudũ. & d. ver. 19. & secundũ hoc gl. quæ est in l. j. ff. de offi. assess.

nõ bene dicit vsquequaq;. Quæro, vtrũ † in criminalibus, dẽat responderi positionibus. Hoc nõ tãgunt Doct. & aliàs plenius dixi. Dic bñ, ꝙ non dẽt responderi positionibus criminalibus, per credit. vel non credit. Ratio, quia non releuat, casus est in l. inter oẽs. de fur. & de cri. expi. hær. l. fi. Insti. de obl. quæ ex delic. nascũ. §. placuit. sed de veritate bene põt responderi, vt d. l. 3. in prin. de iureiu. & l. Marcellus. §. j. rerũ amot. & quasi per totũ tit. ff. Istam materiã ita intelligo. Esset etiam videndum, quæ est pęna nolentis respondere positioni, videbitis. tex. j. co. §. quod si actor.

ADDITIONES.

a Alc. Ratione impertinentiæ. Vide Bal. hic, & quæ dicat̃ positio impertinẽs, vide Bar. & Bal. i. l. cum v. rũ. i prin. de fideicommis. & ibi etiã dicit quod potest fieri positio de iure præsumpto, & vide etiam Bar. & Cy. in l. siue possidetis. in fi. & ibi Bal. de proba.

b Ale. Impertinens per se. Et adde qd̃ si statutũ dicit, ꝙ positioni debeat responderi, & si sit impertinens, habeat ꝓ nõ responso, & qd̃ in fine examinetur ꝙ sunt pertinentes, ꝑ tale statutũ nõ debet quis cogi respondere positionib. notoriè impertinentib. quia statutũ videtur loqui de positionib⁹, in quib. potest cadere examinatio, an sint impertinentes, quod non est in notoriis. e. ad nostrã, el 3. de iureiur. Ad hoc bñ facit tex. in l. dicta cautioni. §. pen. de dã. infec. & qd̃ no. ibi Bar. in l. fi. illius §. & hoc ibi vult Imol. quia vbi non adaptantur verba legis, nec ei⁹ dispositio. l. ita autẽ. in prin. ff. de adm. tut. & per alia iura, & l. ꝙ cõstitutũ. de test. mil. c. indẽnitatib. §. pe. de ele. i 6. & ita dĩ ipse, ꝙ not.

c Ale. Ius dispositiuum. Quid de huiusmodi quotidiana disputatione? Dicas ꝙ res stetit absque eo, quod si fuerit factũ, an sit affirmatiua, vel negatiua, & dic quòd est negatiua, eo, quia onus probãdi nõ incumbit proponẽti, licet aduocati cõmuniter hãc reputent affirmatiuã. Idẽ in ista dico, quod tu es maior, tu dicis, dico ꝙ nõ sum minor, nã ille dicitur affirmare, cui imponitur onus probãdi, & no. in l. de ętate. de mino. nõ attẽta cautela verborũ, vt ĩ Cle. literas. de rescrip. Rebus. n. & nõ verbis, &c. Ita dr Bal. i c. j. in prin. de cõtrou. inter do. & vasal. de inuestitura. Adde gl. i l. fi. de exc. & Bal. hic, & l. l. actor. de ꝓba.

d Ergo nec poni. Adde etiã ꝙ nõ requiritur quòd positio sit necessario concludens, sed sufficit ꝙ adminiculetur, secundum Pet. & Bal. in l. siue possidetis. j. de prob. & Bal. in l. eam. C. de fideicom.

e Alc. Per cõfessionẽ. Vide Bal. hic in lect. antiqua. & Bar. in l. 2. de prob. vtrum admittat̃ articulus negatiuus, sicut positio. alle. Spec. de test. §. nunc videndũ. ver. hoc quoq;, & dicit. Aut articulus est coarctatus loco, & tempore. Vide Bal. in l. cũ te minorẽ. infra de probat. ad cognoscendũ positionem negatiuã, non esse inspicienda verba. an negatiuè, & c. sed effectus verborum. Et dicit etiam vnum pulchrum dictum, vt videbitis. De hoc vide l. inter stipulantem. in fin. prin. de verbor. oblig. & ibi dixi.

f Ale. De offi. assess. Vide Barto. in l. fi. ff. de his quibus vt indi. latius in l. Marte l. ff. ter. amo. & de iure fis. l. nõ intelligitur. §. tacita. qd̃ in criminalibus, non respondetur positioni. & cõtumax nõ habetur pro cõfesso, licèt Bal. teneat cõtrariũ in l. j. C. quõ & qñ iud. & ĩ l. cõstitutæ. C. de pœna iud. qui male iud. & latè p Bal. ĩ l. qu. accusare. infr. qui accusa. non poss. & quòd positioni criminosę nõ sit respondendũ, vt hic per Bar. Adde Bar. ĩ l. q iurasse. ff. de iureiurã. qui limitat, nisi respondens primo confiteatur se de crimine diffamari, nam tunc tenetur positioni criminosę respondere. Ita not. Docto. in cap. dudum. el 2. de elect. & ibi Innoc. quod sicut positioni criminosæ non est respondendum, ita nec illi, per quã peruenitur ad illam. argu. l. 2. ff. de iurisd. omn. iud. vlias limitationes ad regulã prædictã vide in l. Marcellus. §. j. rer. amo. & adde, ꝙ positioni, quã fecit actor de iure rei, nõ de iure sui, reus non tenetur respondere, secundũ Bal. in l. cogi, in prin. C. de pet. hær. alle. Specu. in titu. de test. §. nunc vero, versic. itẽ agens. Itẽ dicit Bal. in l. filium. ins. fam. ercis. quod legatarius nõ tenetur respondere positioni factæ p hæredẽ, qua continetur, quòd hæres est soluendo, quia non confecit inuentarium, dicit tamen, quod iudex ex officio poterit interrogare.

Adde an positioni criminosæ sit respondendũ, vide Barto. consi. 105. & aliquos. quibus positionibus non sit respondendum. vide per Pau. de Cast. tit. Paris.

g Criminosam. Bal. hic indistinctè tenet, quod non tenetur quis respondere positionib⁹ criminosis, & dicit ꝙ ita practicatur. Et Sal. circa fi. dicit esse communẽ sententiã. & rñdet ad leges Bar. hic, & ĩ l. Marcellus. ff. rer. amo. in l. fi. ff. de his quib. vt indi. vide Abb. in c. 2. extra. de confes. vbi non loquitur eo modo, quo distinguit Bar. Item vide Ias. in l. j. ff. de offi. asses. & Cur. ibi qui dicit ꝙ opi. Bart. ĩ l. fin. est noua, & ꝙ contraria est verior & communis, quod indistinctè non teneat̃ quis respõdere positioni criminosæ. Vide eundem & Modern. in l. qui iurasse. §. si pater. ff. de iureiurãdo. qui idẽ videntur velle, licet Cur. hic dicat, ꝙ opin. Barto. ĩ d. l. fin. & in l. Marcellus. & hic, sit verior. Sed tamen cũ casus contigisset in facto, nõ potuit eã sustinere. Et eandem opin. Bar. tenuit ipse Bar. cõs. 194. incip. Cecus de Spoleto. Retẽta cõclusione ꝙ quis non teneat̃ respondere. Limita vt p Ro. cons. 349. incip. dum q̃ritur, ad fin. Et cũ opi. Bartol. in d. l. Marcellus. & in aliis locis, de quibus sup. tenet dom. Lanfr. in repetitione c. quoniam contra falsam. in verbo, positionibus, extra de probat. Vide Ang. in d. l. Marcellus.

---

1 *Iuramentum calũniæ an, quando, & quõ possit per procuratorem præstari.*
2 *Mandatum speciale requiritur ad iurandum de calumnia. & quare. nu. 4.*
3 *Delictum in generali mandato non venit.*
5 *Procurator habens generale mandatum, an possit iurare de calumnia, si dominus est absens.*
6 *Procurator in rem suam iurat de calumnia.*
7 *Defensor quando possit iurare de calumnia.*

§. Sin autem. Si causa agitur per procuratorem, principalis debet iurare de calumnia h. d. Continua, dictum est s. quando agat̃ per legitimũ administratorẽ, hic qñ agatur per procuratorem, & diuide, quia primo loquitur de procuratore actoris, scdo de procuratore rei. Secunda ibi, similiq; modo. Opp. & videtur ꝙ quis possit agere causam per procuratorem, vt ff. de procu. l. non solum, in princ. Solu. Fateor, si vult iurare de calumnia per se, vt hic, alias secus. Opp. secundo, fm hoc nunquã esset necessaria cautio de rato, quia semper cõstabit de mãdato, & sic vr obstare sup. de procu. l. j. Glo. hic non rñdet clare, sed melius dicit, ff. de pe. l. Põponius § sed & h. s Nã iurm̃ de calumnia præstatur post lit. contest. & sic cautio de rato

potest

pôt hre locũ ꝑ his, q̃ gerunt a͞hlit ꝑte. Itẽ pôt esse, q̃d iuı̃m calũniæ omittet, vt videbitis in §. sed quia veremur. Itẽ pôt esse, ꝙ ꝓcurator dicit se hre mãdatũ ad iurãdũ de calũnia, vt ĩ. dicã. Op. tertio, de dã. infe. l. qui bona, §. si alieno. Gl. mag in fi. dicit, ꝙ illi est spãle, vel illa corrigit ꝑ istã, vel ibi ẽ iudiciũ. Dicit gl. certe non placet,ᵃ aliqua istarũ. Dicũt nri Doc. Fateor q̃d ꝓcurator dẽat iurare de calũnia, vt l. ꝯria, nõ in ꝑ hoc excludo, quin dẽat iurare et principalis vt hic, & hoc puto satis bñ dictũ, quia est casus in c. 2. §. 1. ex. e. li. 6. & gl. vĩ hoc velle in auth principales, quã statim legã. Tu vero qũ ad l. ꝯriã dic melius, q̃d hic loqui de iuı̃o calũ. q̃d est de ordine iudicij, ibi loqui de iur. cal. hoc ẽ, ad ꝓbõnẽ ei⁹, de quo agit, q̃d pôt pstari ꝑ ꝓcuratorẽ, vt ibi patet, & ibi de ista mã diai multũ diffuse satis. Quæro ꝑ decĩone maæ, & l. an † per ꝓcuratorẽ possit dñs pstare iuı̃m cal. olim erãt opi decisum est hodie, q̃d sic, in c. vlt. ex. e. li. 6. q̃d per procuratorẽ pôt iurari de calũnia, & aduerte, quia iuı̃m calũniæ, q̃d pstat ꝓcurator vt ipse, pstat ĩ aĩam suã, vt vidistis. s. pxi. §. Iuı̃m aũt q̃d pstat ꝑ dño, pstat in aĩam dñi, & refert verba ad dñm. s. dñm calũniæ cã nõ postulare, & c. cum oĩb. illis capl̃is Hoc ꝓbat tex. optime in d. §. si alieno. Ex hoc seq̃t † q̃d ad pstandũ iuı̃m calũniæ requirit spãle mãdatũ, alias nõ pt iurare in aĩam dñi, vt ligaret eũ. Nã † in gñale mandatũ nõ venit delictũ, vt l. si ꝓcurator, ff. de ꝯd. indeb. Vñ nõ posset facere ꝓcurator deierare dñm ea vigore gñalis mãdati, iõ reqrit spãle. Et iõ puto de iure, ꝙ nõ sufficiat spãle mandatũ hoc mõ, & ad iurandũ de calũnia, & c. sed est necesse † q̃d dicat ad iurandũ de calumniaᵇ in tali cã, vt l. si qs mihi bona. §. iussum, ff. de acq. hær. q̃d no. ꝑ Doc. s. ẽt ꝑ ꝓcuratorẽ cãm in integ. resti. agi posse. l. j. Rõ ẽ manifesta, quia si mãdatũ esset simplr ad iurandũ de calũnia, intelligeret in caussis iustis, & sic dñm nõ ligaret, vt hic. Quæro, q̃d † si ꝓcurator nõ hẽt spãle mãdatũ,ᶜ & dñs est absens ita a lõginquo q̃d nõ pt hẽri? Vtrã dãt ꝯsiliũ, q̃d detĩ curator bonis, tũc ille erit legitimus administrator, & poterit iurare de calũnia, vt s. ꝓxi. §. Mihi nõ placet, sicut n. tutela testamẽtaria excludit datiuã, ita eadẽ rõne iste, q hẽt mãdatũ a dño, excludit curatorẽ datũ a iudice, & iõ puto, q̃d tũc ꝓcurator admittatĩ ad iurandũ, & ꝓcedit in iudiciũ, & iste §. dẽt intelligi, qñ dñs pôt hri de facili. Sic. ff. de iud. l. si lõgius, & q̃d ibi no. alibi actio vtilis nõ ꝯpetit nisi facta cessione, hoc est verũ, si ille, q cedit, pôt reperiri, alias a iure ꝯcedit, vt ĩ. de act. & obl. l. j. ff. de inst. l. 1. & 2. l. dãni. §. fi. & q̃d ibi no. ff. d. dã. infe. Spe. in mã positionũ, vt mihi vĩ, tenet pcedentẽ opi. Reuertor ad gl. Quæro, † q̃d in ꝓcuratorẽ in rẽ suã? Gl. hic & in l. nõ solũ, in prin. ff. de proc. tenet & bñ, ꝙ ipse dẽt iurare de calũnia, dic, vt in eis. Quæro, & remoueo in dubiũ quid de † defensore, an dẽat de calũnia iurare? rñdet gl. hic, distinguẽdo, vt in l. nõ solũ, ff. de ꝓcu. Tu dic latius. Qñq; defensor interuenit aio nouãdi, & tũc nõ est dubiũ ꝙ ipse iurabit, tanq̃ ꝓcurator in rẽ suã, vt dictũ est: Facit ff. de noua. l. delegare. Qñq; nõ intercessit aio nouandi, tunc si quidẽ intercessit aio repetendi, tunc ꝓced. ꝑ distinctio gl. s. Aut ꝯuenit ex obligatione propria, & iurat de calũnia: aut ex promissione dñi, & dñs ipse dẽt iurare, vt hic. Si vero intercessit aio non repetendi, tũc ipse debet iurare, arg. l. solutionem. ff. de sol. & l. soluendo, de neg. gest. Ita dẽtis intelligere hanc materiã.

ADDITIONES.

a Alex. Non placet. Fallit tamen in causa damni infecti, in qua sufficit solũ procuratorem iurare. Ita tenet Imo. in l. qui bona, §. Sab. ff. de dam. infe. Adde & Bar. in l. non solum, in prin. ff. de procu.

b Iurandum de calumnia. Bar. videtur tenere contrarium in d. §. si alieno. Io. Fr. Ru. Adde quod istã contrarietatem sol. Mathe. sing. suo 105. inci. no. ꝙ si dominus Fran. videlicet quod Bar. hic loquitur de rigore iur. ibi vero secũdum communem obseruantiã litigantium, quæ est in oppositum, a qua communi prędicta non est recedendum, de quo vide Ale. in d. §. si alieno.

c Alex. Speciale mandatũ. Et hoc dictum no. ad plura alia iuramenta extendit Bar. in l. q bona, §. si alieno, ff. de dam. infec. sed cõtra eũ tenet hic Bal. in §. sed quia, in prin. ꝙ nõ valet consuetudo, ꝙ ẽt parte nõ petente istud iuı̃m nõ pstetur, vt refert Ale. in l. de pupillo, §. qui opus, ff. de ope. no. nun. & ibi etiam refert, quid si minus legitimè est præstitũ, & vide Imo. i l. q bona, §. si alieno, ff. de dam. infe. & scias, quod i causis summarijs præstatĩ iuramentũ, vt i clem. sæpe, de verb. sing. & no. Bar. ĩ. ea. l. §. fin autem, & dixi ĩ. eo. l. 1. vbi vide. Adde tu quòd nõ valet cõsuetudo quod istud iuı̃m nõ pstetĩ, vt ex. de fideius. c. cõstitui⁹, & c. pseniium, & isi valet cõsuetudo, quod solũ tempore sententiæ exigatur, secundum Io. An. in addi. ad Spe. eo. ti. §. sequitur, ver. quid de causa appel. & refert Pil. ita tenere, & Hos. dicit quòd ita seruabatĩ. Mediolani, tẽpore quo ibi assessor fuit, de quo vide Abb. in c. cæterum, extra eo.

AVTHEN.

Principales. Ista authen. ponit quædam, quę ponunt in hac l. licet addat q̃dam, & inter cætera addit vnum capitulum iuramẽti s. quod nihil promitteret, vt falsa sententia detur, & addit etiã vnũ alium casum. Quæro, quæ sint istæ personæ, ad quas negotiũ transit? Dicit gl. ad hæredem. Item ad procuratorem, & sic tenet ista gl. ꝙ ꝓcurator teneatĩ iurare de calumnia, & vide eã. Casus est hodie, ꝙ procurator debeat iurare, extra, eo c. 2. §. 1. li 6. & dixi s. proxi. §. Istud vltimum, si non vult respondere, qualiter puniatur, dicam ĩ. ead. l. §. ꝙ si actor, &c.

1 *Coram arbitris iuratur de calumnia.*
2 *Iuramentum calumniæ potest tacite omitti.*
3 *Iuı̃m calũnia, si a parte petitur, & non præstatur, reddit processum nullũ.*
4 *Clerici quando debeant iurare de calumnia.*
5 *Princeps potest remittere iuramentum calumniæ per rescriptum.*

§. Sed quia veremur. Sacı̃m calũniæ, si pt remitti a partib. h. d. Vel aliĩ. Quæ ad vtilitatẽ publicã sunt ĩducta, nõ pñt cũ ꝯsensu partiũ renunciari. h. d. Nã q̃d dixi ĩ summario. No. q̃d corã † arbitris dẽt iurari de calũnia, sicut corã iudice. Circa hãc legẽ q̃ro, vtrũ iuı̃m calũniæ possit tacite omitti? In gl. sum̃ npi. hodie ẽ casus. ex. de iur. cal. c. j. li 6. q̃d † si tacite omittat, nõ vincĩ processus. Ex quo sequit, q̃d si a parte † petit, & nõ pstetĩ, ꝙ processus eẽt nullus, vt hic. & in hoc §. Quæro vtrũ remittat parti, & patrono? Diai s. e. l. j. ĩ prin. Quæro vtrũ † clerici debeant iurare? G'o in hoc multum se inuoluit. De hoc habemus tex. eo. tit. in antiquis per totũ, de iura. cal. & c. j. §. fi. li. 6 Quæro, vtrum † princeps possit remittere hoc sacramentum per rescriptum? Certe sic si dicit, non obstante lege.

1 *Calũniæ iuı̃m o quibus est præstandũ. & an o cõiuncta persona, & nu. seq.*
2 *Vniuersitas iurat de calumnia per eius administratores.*
3 *Syndicus an possit de calumnia iurare.*
4 *Abbas quando possit de calumnia iurare.*

§. Hoc etiam. ᵃ Qui admittitĩ cũ cautione de rato, non potest in cã ꝓcedere, nisi per principalem de calũnia sit iuratum. h. d. Opp. ꝙ procurator, q nullũ mandatum offert, oĩno repellit,ᵇ vt s. de proc. l. j. Sol. Hic protulit, sed non probauit perfecte. Hoc vult dicere q̃dam gl. paruula quę est hic super verbo prolato. Ex hoc apparet, ꝙ iste. §. nõ loquit in ꝑsona † ꝯiũcta, q̃ agit ꝑ persona ꝯiũcta. Nã illa cũ ad hoc hẽat legitimã personã, vel administrationem, admitteretĩ ad iuı̃m vt s. in d. §. quod obseruari. Quæro qũo intelligatur ĩ hoc, ꝙ dẽt iurare † vniuersitas, vel maior pars. Dicit gl. & bñ, ꝙ dẽnt iurare illi, q regunt vniuersitatem, vel maior pars eorũ. Inconueniens n. esset, ꝙ si qs hẽret litigiũ cũ ista Ciuitate, ꝙ oẽs deberent iurare. Item vtrũ † syndicusᶜ possit iurare de calũnia? Certe sic, quia itẽt administrationẽ legitimam, mõ nõ dubitetur, an sit syndicus, vel nõ. Quæri gl. q̃d in † Abbate,ᵈ an iuret de calũnia? Certe gl. dicit, q̃d sic. Et dic, vt in ea. De isto syndico qualiter debeat iurare, & tradere positionib. habes plene in c. psentium, extra de testib. lib. 6.

ADDITIONES.

a And. Barb. Hoc et. Sed Gul. de Suza. vult hunc §. loq ẽt sine cõiuncta ꝑsona, q̃ pôt agere sine mãdato. s. n. ra, quẽ cõstat hre mandatũ, nõ releuat dñm a iuı̃o, quãto minus dẽt ipsum releuare coniuncta ꝑsona, quã e. stat non hre mandatum. sed principiũ legis loquit qñ coniuncta ꝑsona agebat proprio nomine, pro suo interesse, tunc. n. dẽt ipsa iurare, nõ al. qs alius, & plus mihi placet.

b Alex. Omnino repellitur. Vide Bar. in l. qui bona. §. si alieno, de dam. infect. ĩ l. 2. in princ. supra eod.

c Syndicus. Adde sup. eo. in §. quod obseruari.

d Alex. Quid in Abbate. Vide quæ dixi post Bal. in l. 2. ĩ. qui accensa. non pos.

1 *Non iurans de calũnia, cadit ab actione per sniam, quæ fertur lit. cõt. n. 3.*
2 *Non iurans de calumnia, qui habetur pro confesso, ꝙ possit appellare.*
4 *Nolens respondere positioni, an habeatur pro confesso, & an per sententiam, vel ipso iure, & nu. 5.*
6 *Pœna huius §. quando transeat ad hæredes.*

§. Quod si actor. Bĩ. h. d. Si actor nõ vult † iurare de calũnia,ᵃ cadit ab actione, reus nolens iurare habebit pro ꝯfesso. h. d. Dĩ hic, ꝙ actor cadit ab actione. Quæro, an ipso iure, vel ꝑ sniam. Certe ꝑ sniam, vt habuistis in auth. principales. s. proxi. Circa hoc opp. vĩ iniquum, quia forte vellet a lite desistere, vt l. postquã lit. c. de pac. Sol. Nõ potest desistere actor, vt in auth. q semel. ĩ. qũo & qñ iud. Op. ĩ. de iud. l. ꝓperandũ. §. sin aũt ea gestis. Sol. ibi loquit de absente, hic de psente & iurare nolente. Quæro an iste † qui hĩ pro confesso, possit appellare. Gl. tua dicit, q̃d sic, vt l. creditor, §. iulius. ff. de appel. Item q̃rit gl. vtrum ista † snia feratur lite non contest. Certe non, quia iuı̃m calumniæ post litem cõte. debet præstari. Quæro, vtrũ reus semper debeat condẽnari? Dicit gl. & bene, ꝙ nõ, ꝑ istũ tex. qui dicit, ꝙ prout rei qualitas suggesserit. forte posito quod habeatĩ pro confesso, non erit efficax ad condẽnandũ, & libellus stabit, ita ꝙ dẽat sequi absolutoria. Quæro vtrũ quis possit petere iı̃s ad deliberandũ.ᵇ Dic, vt ẽt dixi in §. quod obseruari. Quæro vtrum ille,

ADDITIONES.

a Paris. Calũnia. Circa hoc vide quod singulariter ponit Ias. in repetitione legis admonẽdi, ff. de iureiu. dicens allegãdo Bal. quod si postquã quis plenè probauit suã intentionẽ, exigeretur iuramentum calumniæ, & ille recusaret, quòd ꝑ hoc nõ haberetĩ pro confesso, licèt tale iuramentũ peti possit in quacũq; parte iudicij, c. j. de iur. cal. in 6. Rationẽ vide per eũ. Sup quo ipse dubitat, in l. iusiurãdum, & ad pecunias. co. ti. vbi etiã ponit aliam limitationẽ, quod quãdo est petitũ solũ a parte, si nõ præstetur, ꝑ hoc ꝓcessus reddatur nullus. secundum Bal. per eũ relatum, licet allegat alios tenere oppositum. Et idem Ias. in l. videamus. §. differri, in 2. no. ad n. ff. de in litem iur. refert se tenuisse cõtra Bal. in d. §. si alieno, de dam. infe.

b Alex. Ad deliberãdũ. Adde tu quòd cõtumax ĩ nõ rñdendo pôt purgare cõtumaciã, licet iste actor, sit grauatus in probãdo, vt dixit Bal. in c. j. de milite vas. qui cõtumax est, alleg. Iac. de Are. ĩ hac leg. & adde quòd rñdens positionibus, licet nõ cõgruè, nõ debet reputari cõtumax. fm Bal. ĩ. ea. l. §. quod obseruari, & vide q̃ ibi diai, dicit etiã Bal. in d. §. quod obseruari, q̃d contumax in nõ respondendo positioni nõ admittẽdæ, non habetĩ pro cõfesso, hic adde Bar. in l. de ætate. §. qui tacuit, de interrog. actio. & dũ dixi quòd potest cõtumax purgare moram, vide hic per Gul. de Suza. & Io. An. in c. pe. extra eo.

ille, q nõ vult † sidere põni, hẽat p ɔfessio. a de hoc fuit magna contentio olim, vt refert Cyn. hic, & gl. dicit, qđ sic, in l. certum. in prin. ff. de ɔfes. & p Azo. in sum. e. ti. C. hodie est facta de hoc Decre. ext. de ɔfes. c. 2. li. 6. q̃ď dicit, q duo, vel tria sunt necessaria, b vt qs p ɔfess. habeat. Primo, q ĩ post lit. ɔte. scđo, quod fuerit iussus a iudice. Tertio, qđ sit pñs, & interroget, & qđ absq; rõnabili causa recuset rñdere, & tũc põt hẽri p ɔfesso. Sed aduerte, c vtrũ eo ipso q ĩ recuset rñdere, hẽat p ɔfesso, tam sit necesse, q hoc pnunciet? Rñ. necesse est, qđ iu. ex pronũciet eũ hẽri pro ɔfesso, vel pronũciet eũ ɔtumacẽ in rñdẽdo, vel pronũciet eũ sine rõnabili ci recusare, vnde oportet iudicẽ patefacere eius delictũ, anteq̃ habeat p ɔfesso. Casus est in l. eius, q delatorẽ, in prin. de iure fisci. Itẽ dico, † q si iste talis ɔtumax in nõ rñdẽdo, vel iurãdo, decedat ante istã pronunciationẽ, ad eius hẽdes d nõ trãsit ista pena, vt habeant pro ɔfessis. Casus est in l. eius, qui delatorem, in princ.

ADDITIONES.

a Alc. Pro cõfesso. Sed nõ ipso iure, & hoc etiã tenet Ioã. Mona. i d. c. si post p̃sẽ sũ, de cõ. fes. in 6. & hoc sequit Bal. i c. si vasallus feudũ, si de feud. fue. cõtr. quod cõmputabitur alia ratione, vt quia committitur motu iudicantis, in d. c. si post præstitũ, dum dicit, absque rationabili causa, ergo requiritur iudicis declaratio, & ideo sit cautus, quia si tu es aduocatus eius, qui nõ rñdet, & cã committatur cõsulenda, facias quod committat sola diffinitiua, & nõ iterlocutoria, quia, si sit interlocutiũ diffinitiuẽ, id põt fundari rõne contumaciæ, sed altera pars sit cauta, quòd faciat cõmitti, quæ sunt partes iudicis, qđ tenemẽt, & sunt verba Bal. in l. cõstitui, de pœ. iud. qui ma. iudi. & in l. j. de cõfes.

b Paris. Necessaria. Vide ẽt in materia iuri de calumnia, an satis sit ipsum p̃stari qñcumque ante cõclusionẽ i cã. Et qđ si reus i sõne libelli petat ne possea deiur, & istet, an pcessus sit nullus. Alex. in l. q bona, §. si alieno, de dam. infect.

c And. Barb. Sed aduerte. An aũt requirat citatio i ista snia declaratoria? Spec. dicit qđ si, l ti. de posi. §. 3. ad fi. Sed p hoc vide Io. An. i nota. vbi de hoc tãgit.

d Ad eius heredes. Et sic habes hic, quòd ficta confessio nõ nocet hæredi. Adde tu ad idem Lanfr. de Ora. in repe. c. quoniã contra falsam, de prob. in ver. responsiones Phil. de Peru. in c. cum speciali, §. porrò, de appel.

§Si enim.

Hic est qđã vers. q nõ eget summario, imo est q̃dã iõ p̃cedẽtis, ideo dĩt legi cum p̃cedenti.

1 *Aduocati prolixitas damnatur.*

2 *Constitutio edita ad litis ordinationem, porrigitur ad lites futuras, super factis præteritis pendentibus.*

§. Antiqua

Hic § hẽt locũ in litib. inchoandis post hãc legẽ, & in pẽdẽtib. si partes sunt presentes, alias secus, h. d. Dñi quidã super verbo, & cõpendiosa Not. arg. † p aduocatũ, qui dicit se breuia verba dicturũ, postea vtitur magna prolixitate verborũ, sic. j. de vsusf. l. antiquitas. No. ex isto §. & tene mẽt, † q ɔstõ, q̃ respicit litis ordinationẽ, porrigitur ad lites futuras, sup factis ẽt pteritis pendentib. vt hic vides, &c. Opp. de l. leges. s. de legib. vbi lex ad præterita non trahitur. Sol. Ibi: loquit de legibus. q̃ respiciunt litis decisionẽ, & sic iustitiã, vel iniustitiã partis, hic de his quæ respiciunt litis ordinationẽ, seu processum: Nã processus etiam de futuro tenet super causa præterita. Ita dico multum plene in repetitione l. omnes populi, de iusti. & iure, & perpetuo tene menti, quia quotidie accidit.

Explicit liber secundus.

BARTOLVS AD III. LIB. CODICIS.

De Iudicijs. Rubrica.

Visis præparatorijs iudiciorum, sequitur vidẽre de iudicijs. Et hanc continuationem vidistis. s. de pac. super rub.

LEX PRIMA.

1 *Conditio actoris an fiat deterior per litis contestationem.*

2 *Stipulatio vsurarum, quando tollatur per nouationem. & nu. 8.*

3 *Vsura quæ currunt post litis contestationem quomodo petantur, an actione, vel officio iudicis. & nu. 6.*

4 *Officium iudicis ordinarium an concurrat cum actione ordinaria.*

5 *Rei vendicatio, licet sit iudicium stricti iuris, tamen est arbitraria.*

7 *Nouationis species est triplex, & de effectu eius.*

IVdicio. a Per litis ɔtestiõnẽ ñ extinguit oblõ vsurarũ ɔmissa, vel cõmurẽda. h. d. Primo p̃mittit vnũ añs, ex quo seqt decio q̃onis. Scđo ponit ipsã determinationẽ q̃õnis. Scđa ibi, superest. Anteq̃ ponã casum in terminis primo dẽtis scire, qđ hæc lex variat duob mo. principalr. Primo, q ĩ loquat in stipũone vsurarũ ɔminẽda. Scđo, vt loquat ĩ stipũone iã ɔmissa vsurarũ, & istæ lect. tangunt in scđa gl. huius l. Itẽ prima subdiuidit in duas, vna q vsuræ q̃ currũt pẽdẽte iudicio, pñt peti vigore eiusdẽ instantiæ. Alia qđ noua instãtia opus sit. Ista tãgunt in gl. sup verbo, deductũ. Pone ergo casum fm primã lect. b i in stipũone vsurarũ ɔmittẽda, q̃ est magis rõnabilis. No. qđ p lit. ɔt. † nõ fit deterior ɔdõ actoris, q ĩ apparet, qa nõ perimit st pũo vsurarũ. No. q vsuræ q̃ currũt pẽdẽte iudicio, pñt peti. Opp. q p lit. ɔt. fit nouatio, vt ff. de non l. alia, sed p nouationẽ stipũo vsurarũ extinguit, vt ff. de noua. l. nouatione, & l. Paulus, ergo &c. Hui⁹ timore hæc lex legit dnob. mo. Primo, q illud qđ dr in l. ɔtra. † q tollit stipũo vsurarũ, loquitur in stipũone ɔmittẽda, hic in stipũone cõmissa, & hæc est 2. lec. quæ tangit in 2. gl. Declara, vt in gl. & in ea non insisto, quia nõ hẽt dubiũ, vide gl. Alia lect. est q loquat de stipũone vsurarum committenda, tũc ad ɔtriũ rñdeo, quod stipũo vsurarũ tollitur per nouationem voluntariã, sed p lit. ɔt. fit nouatio necessaria, q̃ non hẽt nocere actori, vt d. l. aliam, & de reg. iu. l. non solet, & loquitur hic ita. Modo ad istã lect. op. tex innuit, q † illæ vsuræ, q̃ currunt post lit. ɔte. dẽnt peti nouo iudicio, ɔ, quia imo hoc venit in eodẽ iudicio, vt l. ędiles §. itẽ sciẽdũ, de ædi. edic. Huius timore sunt hic duæ lec. Vna est, qđ ɔtra fatemur, qđ hic põt ɔueniri, s. p officium iud. vel etiã actiõe principali quõ vult. Alij dicũt. qđ hic dẽt ɔueniri. s. p officiũ, iudicis vel ẽt actiõe principali. s. ĩ noua istãtia, & fuit opi. Io. & ad §. itẽ sciendũ, rñdet, q ibi loquit in iudicijs bonæfidei. Vide gl. ɔ istã rñsionẽ Io. vñ casus, ff. de rei ven. l. nõ solũ, videlicet, q ẽt in actionib. stricti iuris, ea q̃ post lit. ɔtest. emergunt, spectãt ad officiũ iudicis. Propter quod gl. vr recedere ab opi. Io. tenẽdo opi. gl. qđ hic põt peti ẽt iudicis officio. Opp. extraordinariu non ɔcurrit cũ ordinario, vt l. in ɔuinciali, ff. de ope. no. nũ. & l. i. cãç. la 2. ff. de min. ergo nõ dẽt ɔcurrere iudicis officium cum actione ordinaria. Sol. Dico qđ actio ordinaria non ɔcurrit cum officio iudicis, qđ principaliter intentat loco actionis, sed † cum officio iudi. mercenario sic. Ita loquit hic, & in d. l. nõ solũ, ff. de rei vẽ. Ita defendit gl. istã lect. Nos qđ dicemus? Bñ dicamus, q opin. Io. est vera, qđ istæ vsuræ nõ veniãt officio iudi. sed alia interpellatione opus est, vt tex. hic expresse dicit. Ad §. itẽ sciendũ, rñde vno mõ fm opi. eiusdẽ Io. q ibi loquunt in bonæfi. Iudicijs, hic in stricti iuris. Nec ob. l. non solũ, de rei ven. qa licet rei vãdicatio † sit iudiciũ stricti iuris, tñ est arbitraria, vt l. i. actionib. ff. de i. litẽ iur. & iõ æquiparat actioni bonæ fidei. Vel aĩr, & melius, & ista est veritas, sicut Deus est Deus. Quædã occurrunt pendente iudicio, q̃ pñt peti ex nã actionis propositæ, tunc pñt ista expediri per † officium iudicis deseruientis illi actioni, vt d. §. item sciendum, & l. nõ solũ. Quædam emergunt pendente iudicio, quæ in nã actionis propositæ nõ veniunt, vt in casu legis nostræ, nã vsuræ hic debent ex stipũone vsurarũ, non ex nã actionis propositę ad sortem: merito per officium iudicis expediri non poterũt. Casus est hic, & l. Atheius. §. fi. cũ l. seq. ff. de aqua plu. ar. & l. si qs infsum. §. fi. ff. de dã. infe. iõ est alia interpellatione. Casus est hic. Mõ hẽs intellm huius l. Nunc veniamus ad gl. mag. Opp. qđ per litẽ ɔte. fit nouatio, vt dixi, sed per nouationẽ tollit oĩs oblõ, vt l. i. ff. de noua. Insti. qb mo. tol. ob. § p̃terea, ergo vsurarum stipũo est perẽpta. Huius timore debetis scire, † quod triplex est species nouationis. Vna est nouatio q̃ est vnius oblõnis in aliã translatio, & ista fit duo mo. p stipũonẽ, & p lit. ɔte. factã cũ alio, aĩo nouãdi. Scđa nouatio est ad oblõnẽ nouæ qualitatis adiectio, & ista fit per lit. ɔte. ɔ debitorem, & appellatur hæc nouatio necessaria, & de hac loquitur ista l. Tertia nouatio est primæ nouationis ad veterem adiectio, & ista fit per sñiam, nam primę actioni adijcit actio in factũ ex sñia. Videamus ergo de effectu istarũ nouationũ. De qualibet ponit gl. p ordinẽ, ideo vide gl. in eo, qđ dicit, p nouationẽ voluntariam decedit ab oblõne. Dic plene, vt dixi in d. l. aliam. ff. de noua. † In eo, quod dicit, qđ p secundã speciẽ nouationis interrũpit p̃scriptio, dic plene, vt dixi ubi in l. 2. §. fi. pro emp. Dicã in l. cũ notissimi, in prin. j. de p̃scr. 30. an. & l. more. j. de rei ven. In eo qđ dicit de actione rescissoria, q̃ perpetuat, dic verũ est, in rescissoria, secus in officio iudicis rescindẽre, vt dixi plene. s. ex qb. cau. ma. l. fi. Circa tertiã spẽm nouationis, in eo qđ dĩt, qđ lata sñia sup reali, parit vtilẽ i rẽ, nõ est verũ, nisi in sñia arbitri, vt l. ne ĩ arbitris. s. de arb. secus ĩ sñia iudicis, vt l. miles. §. iudicati. ff. de re iud. & ibi dixi, & gl. tãgit, & dicã ĩ l. actori. j. đ in rem iu. Itẽ in eo, qđ dicit, primæ actioni decedit p sñiam, nõ est verũ in vsuris. Nã si quis vellet prima actione agere posset agere in solidum sicut prius habuistis no. in l. j. si plu. vna sñia fuer. condẽ.

ADDITIONES.

a Paris. Iudicio. Quod sententia lata super principali nõ tollat, quo minus pœna committatur suo tempore, vide Comen. cons. 142. circa med.

b Ale. Scđm primã lec. Vide de materia Ang. de Are. Insti. de act. i §. actionum.

LEX II.

Licet iudice. Qñ ẽ petitio gñalis, psecutio spãlis, et sñia gñalis, ɔ exceptionẽ rei iud. replicatio doli obijcit. h. d. Op. de l. cũ q̃rit, a & l. & an eadẽ, de exce. rei iud. Solu. Hic cõsiderata actione gñali p posita, & sñia gñali, obst. exceptio rei iudicatæ, qa agit de eodẽ, sed considerata prosecutione, nõ agit de eodem, ideo replicatio obijcit. Opp. de l. sub p̃textu. s. de trãsa. Sol. vt ibi dixi, & l. age, eo. tit. Opp. j. eo. l. si cum tibi. Solue, vt ibi, & illa est notabilis determinatio ad hanc l. Quęro, qđ si scien-

ADDITIO.

a Alex. Cũ quæritur. Quid si pater dedit tutorem filio suo Titium debitorem suũ, postea conuenitur Titius de malè gestis, & fit compromissum de causa, condemnatur Titius in 30. pro male gestis, & omissis. an si agit ad debitũ pupillus sui obstet exceptio? vide Spe. in ti. de arb. §. excipitur ver. sed pone.

ſcientet quis omiſit proſequi vnum articulũ? Reſpondeo idem, quia perinde obſtat exceptio rei iud. ac ſi eſſet proſecutus. Caſus in l. de reb. ff. de arb. qui caſus eſt ſing. quo ad hoc, ita, q̃ non eſt alibi: & ibi plene tractatur in iſta materia.

LEX III.

1 *Iudex ſecularis quando poſſit incidenter cognoſcere de cauſa ſpirituali.*

a 1 **Quoties.** a † Iudex incidẽter põt de cã ſpũali cognoſcere, q̃ aũs principalr nõ põt h. d. Hoc eſt verũ ſimpl'r ſm iura nr̃a, ſed de iure Canonico hoc eſt limitatũ, q̃ hoc ĩtelligaĩ, qñ incidit qõ, q̃ nõ ſit ſpũalis. Nã de qõne ſpũali nõ põt ẽt in- b cidẽter cognoſcere, b vt eñ. q̃ fil. ſint leg. c. lator. de ord. cog. c. tuã. Et poſſumus dĩce ẽt, q̃ hæc limitatio eſt vera de iure ciuili, vt s̃. de ſacroſ. eccl. l. oĩ innouatione, vbi feci tibi notare, q̃ qñcũq; emergit aliqua qõ in ſpũalib. nõ dẽt terĩari ſine ɔſẽſu epi, q̃a ĩ talib. ad eũ dẽt recurri. Et iõ vos videtis, qñ opponit exceptio vſuraria ſemp remittit̃ pbõ ad Epm. Idẽ ĩ exceptiõe excõicationis. Itẽ qñ emergit ɔtẽtio matrimonii, vt in c. pall. & eñ. de ſen. exc. c. ſi iudex lai- c cus. li. 6. Tñ ɔſueui c vobis dĩc, q̃ põt eſſe ɔtentio de mr̃imonio talr, q̃ põt expediri per iudicẽ laicũ, q̃a ego dico, q̃ ille nõ diſpõ ſauit talẽ p verba de p̃ñti, de hoc aũt an diſpõſauit cã vl̃ ne, hoc ẽ d facti, nec eſt ibi aliqd ſpũalitatis. d Sed ſi eſſet ɔtentio, an inter eos potuerit eſſe mr̃imoniũ, vel an ſint aliqua verba, quę hñt inducere mr̃imoniũ, tunc iſtud eſt ſpũale. Ita loquunt̃ dicta cap. Idẽ dico de vſuris. Nam ſi eſt ɔtentio inter te, & me, quia inſtr̃m factum de duplo in fraudem vſurarũ, aduerſarius dicit ɔ̃. Iſta qõ eſt ſuper facto, & nihil eſt hic ſpũalitatis. Sed ſi eſſet ɔtentio ſup aliquo ɔ̃ctu certo, vtrum eſſet vſura, vel non, vt puta in illis emptionib. frumenti, quæ fiunt ante tp̃s, in iſtis, & in aliis ſimilibus, tunc ad Ep̃m debemus recurrere, & ita loquitur tex. in d. l. omni innouatione, s̃. alleg. & dixi tibi in l. Titia ff. ſol. mat.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro ɔcordia. Aduerte q̃ Bar. in hac l. quoties, allegat ſibi ɔ̃ri° p do. Ale. in l. Titia ff. ſol. ma. vbi dicit Bar. tenere ɔ̃riũ eius quod hic dicit, & in l. omni innouatione. C. de ſacroſ. eccl. ſolutionem vnam dat do. Ale. q̃ aut loquitur in his, quæ ſunt mere eccleſiaſtica, & quæ nullo mõ actiue ſpectant ad laicos, quia agitur puniendo clericum, vel hæreticum, & ſimilib. Et tũc ſiue incidat qõ facti, ſiue iuris, nunquam cognoſcit iudex ſæcularis, & ita loquitur c. ſi iudex, de ſen. excõ. in 6. & procedat ſecunda op. ſ. q̃ incidẽter non põt cognoſcere. Si autem actiue caderet in laicum. tunc procedat alia opi. Bar. in d. l. Titia cum diſtinctione p̃dicta, quæ fuit originalis Pau. de Leaza. in cle. j. de vſuris, adde prædicta ad Bal. in l. filium. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alie. iur.

ADDITIONES.

a Men. Quoties. Limita iſtũ tex. ſecun. Senen. in l. nam & poſtea. §. ſi minor. ff. de iureiu. & ibi Cur. iun. nu. 4. eam non tenet.

b Pariſ. Cognoſcere. Idẽ Bar. in trac. d̃riarũ inter ius Can. & ci. vbi notabiliter tenet, q̃ poſſeſſoriũ cãæ ſpũalis nõ ẽ ſpũale ſm Bal. i. §. 2. qb mo. feu. amit. ti. 2.

c Men. Tamen conſueui. Iſta in ſimili diſtinguit Bar. l. 2. nu. 12. ĩ. de eden.

d Ale. Spiritualitatis. Adde quæ poſui in l. Titia. ff. ſol. mat.

LEX IIII.

Si cum tibi. Sententia generalis parit exceptionẽ in nõ proſecut s, ſi tñ ſunt de appendiciis proſecu- a torum. h. d. Hic eſt a ſing. caſus, quẽ ita clare neſcio alibi. Op. s̃. e. l. licet. Sol. vt in vlt. ſol. gl. quæ cõcordat cum ſummario, quod tibi dedi, & tene menti, quia neſcio alibi ita clare.

ADDITIO.

a Men. Hic eſt. Iaſ. conſi. 111. col. 2. circa prin. lib. 2.

LEX V.

a **A iudice.** a Delegatus non ſubdelegat, niſi ſit delegatus a Principe. h. d. Op. ff. de off. pcõ. l. legat°. So. Hęc r̃la fallit ĩ legato pc. Rõ, q̃a delegatus ẽ de ɔſenſu legis. Op. ff. qs, & a quo app. l. j. §. j. Sol. ibi loqĩ in delegato ad vniuerſitatẽ cãrũ, q̃ p̃t unã ſubdelegare. Op. de auth. ad hæc j̃. poſita Sol. vt ibi videbis incõtinenti. Quęro, vtrũ iudex delegatus poſt lit. ɔte. poſſit ſubdelegare. Gl. in q̃buſdã locis vl̃ dĩc q̃ ſic, ad ſimilitudinẽ procuratoris, vt s̃. de pcu. l. neq;. Doc. noſtri dñt ɔ̃, q̃a dr̃ia eſt inter p curatorẽ, & iudicẽ. Nã p lit. ɔte. poteſtas iudicis nõ plus firmat, q̃ apparet, quia poteſt reuocari etiam poſt lit. conteſt. vt l. iudicium ſoluitur. ff. de iud. quod in procuratore nõ eſt. Non ſunt hic alia.

ADDITIO.

a Ale. A iudice. Quis poſſit delegare, & ſubdelegare, vide latè Spe. i ti. de iud. deleg. §. ia nũc dicendũ, vſq; ad §. ſeq. Ex oppoſito, an delegatus a principe, & an delegatus inuitis partib. & ẽt delegatus Papę & q̃ ſit officiũ delegati, vide Spe. in ti. de off. deleg. ſequitur, & quid poſſit facere, & an coercere, vide late in d. §. ſequit, & quid ſi eſt delegata cã plurib. an vnus poſſit cõſocio committere vices ſuas, & cõſenſum, & vide ibi latè formam commiſſionũ. Pariſ. A iudice. Iſtã legẽ inquãtum loquitur de delegato principis, limita ut ſolũ procedat in delegato ſupremi Principis. Secus in delegato Ducis, vel Marchionis. Ita põderat Bar. in l. 3. §. t. in fi. ff. de dam. inf. No. tñ q̃ delegatus inferioris a Principe põt ſubdelegare actũ nõ iuriſdĩonalẽ, licet nõ poſſit iuriſdĩonalẽ, ſm Pau. cõſ. 61. Vide de materia Fel. in c. cũ Bertoldus, de re iud. & in c. pro debilitate, de off. dele. & ibi tãgit ſi delegatus haberet neceſſaria remiſſa a iure, an poſſit ſubdelegare alteri ẽt non habenti. vide etiam ibi latè Decium in materia. An autem poſſit ſubdelegare unum articulũ, ponit Fel. in c. ſuper quæſtionum, in prin. ad fi. & prin. ſeq. de off. dele. & in §. illud, ponit latè, an, & quando delegatus inferioris poſſit ſubdelegare.

AVTHEN.

1 *Diſpoſitio huius auth. non habet locum de iure Canonico.*

2 *Delegatus ad vnam cauſam an poſſit vnum articulũ illius cauſæ delegare.*

Ad hæc ſi admini. Pone caſũ ſm gl. Op. de l. a iudice Soluit gl. q̃ hic loquit̃ qñ iudex vult delegare reſeruata ſibi ſnĩa. & ita cõiter obſeruat ɔſuetudo. dicit gl. Vltram. intelligunt a'r, & melius, q̃ hic non loquit̃ de iudice delegato, ſed de aſſeſſoribus, & ſic intelligit̃ iſta auth. vt iudex. q̃ hẽt ſuos aſſeſſores, poſſit expedire p ſuos aſſeſſores omnia acta, dũ tñ ipſe ẽt interſit. Ita loqĩ hic Iudex uero appellationis, & iudex delegatus, dẽnt omnia acta per ſe expedire, nõ p ſuos aſſeſſores. Sed circa hoc ſunt variæ cõſuetudines locorũ, 1 ſñ de † iure Canonico iſta auth. non procedit, q̃a iudex põt delegare oĩa, reſeruata ſola ſibi ſnĩa. vt in c. ſup q̃ſtionum, eñ. de offi. 2 & pote. iud. deleg. Itẽ an iudex † dlegat° ad vnã cãm, poſſit vnũ articulum illius cãæ cõmittere? Dic vt eñ. de off. deleg. c. j. in Cle.

LEX VI.

Seruus. Seruus non habet legitimam pſonam ſtãdi in iudicio h. d. Et fallit in caſib. hic poſitis in glo. In pſona monachi dic, vt in auth. cã q̃ fit enim monacho. s̃. de Epiſc. & cler. in perſona filii dic, ut in l. j. s̃. de bon. mater.

LEX VII.

Cum debitoris. Contra ſeruũ ex perſona defuncti domini, agi non poteſt, ſed ſi nõ defendat per officium iudicis actor in poſſeſſionem mittetur. h. d.

LEX VIII.

a **Placuit.** a Aequitas ſcripta præfert̃ rigori. h. d. Iſtã materiã explicui tibi plene in l. j. s̃. de leg. dic vt ibi.

ADDITIO.

a Pariſ. Placuit. Vide de mã Fel. in c. 2. ĩ pri. eñ. de re iud. Et intellige qñ æquitas ẽ ſcripta poſt rigorẽ: ſec° ſi æque, uide Soc. i. leg. ſi t. bi. i ſ. nota ff. ſi cer. pet.

LEX IX.

1 *Plena cauſæ cognitio in quib. cauſis adhiberi dẽat, & de ſummaria. nu. 2.*

3 *Semiplena probatio ſufficit in cauſis, quæ non pariunt plenum præiudiciũ.*

4 *Plures dilationes dantur ad allegandum.*

5 *Iudex an poſſit limitare terminum ad probandum.*

Iudices. In cauſis, in q̃b. ſnĩa lata plenũ p̃iudiciũ parit, dẽt adhiberi plena cãæ cognitio h. d in ſumma. Opp. de l. ſciant. j̃. de prob. Sol. Bl̃ q̃dã eſt criminalis cã & † in illa exigit̃ pleniſſima cãę cognitio, vt d. l. ſciant. Quædã eſt cã ciuilis, & in iſta qñq; ſnĩa, q̃ ſup ea ferĩ, plenũ p̃iudiciũ parit, tũc dẽt adhiberi plena cãæ cognitio, vt hic. Et vbicunq; reperies, q̃ ĩ illis cauſis plenũ p̃iudiciũ parientib. cognoſcat̃ ſummarie, intelligitur a † ſummarie, quo ad ſolennitatẽ iudiciorũ, probationes tñ requĩrũtur plene, vt eñ. de verb. ſig. c. ſæpe. in Cle. & j̃. de nauf. lib. t. i. l. de 3 ſubmerſis. Si vero † ſunt cãæ q̃ nõ pariũt plenũ p̃iudicium, tunc requirunt probationes ſemiplenę. ff. ad exhib. l. 3. §. ibidẽ, & l. ſi qs a liberis. §. ſi vel parẽs, de lib. agnoſc. ff. ad exhi. l. theſaurus, cũ 4 ſi Op. q̃ nõ dẽt niſi vna dilatio, vt l. fi. ff. de fer. Sol. Hic loqĩ ĩ † dilationib. que dant̃ ad allegandũ, ibi in his, quæ dant ad pbandũ 5 Quęro, an † iudex poſſit limitare terminum ad pbandum, ſeu proponendũ exceptiones peremptorias? Cyn. tractat hic, Dyn. ĩ c. in dubiis, de reg. iur. lib. 6. dixi uobis plene in l. 2. ff. de re iud.

AVTHEN.

1 *Productioni teſtiũ, vel inſtrumẽtorũ an rẽũciari poſſit, & valeat rẽũciatio.*

2 *Pactũ, qd cõtra inſtrumẽtũ nõ poſſit probari, niſi per inſtrumentũ, nõ valet.*

3 *Allegationibus iuris, quando quis poſſit renunciare.*

Iubemus. Op de l. fi. ff. de fer. Gl. dicit, hic in dilationibus q̃ dant̃ abſenti, ibi p̃ñti, & petenti. Truffa eſt. Tu dic, q̃ loquit̃ in dilationib. quæ dant̃ ad allegandum, hic in his quæ dant̃ ad probandum. Item ſcias, q̃ vſus non approbauit quod dent̃ tot dilationes ad probandum, ſeu allegandũ. Et vt dixi vobis, non ponit̃ iſta ſolennitas in numero ſolennitatis ſubſtãtialis, ita, q̃ eius omiſſio vitiaret ſententiam, vt dixi uobis in l. pla- 1 tam, s̃. de ſent. Quæro, ſi † aliquis renunciauit a productioni te- a ſtiũ. vel inſtrumentorum, an hęc renũciatio valeat, in iſta auth. b videt̃, q̃ ſic, ibi allegationibus b renũciauit. Glo. determinat ɔ̃rium, videlicet, q̃ non valeat renunciatio: & hæc auth. loquit̃ in allegationibus iuris. Vide gl. q̃ eſt vna noua gl. Cõtrarium huius videt̃ notari in corpore vnde hæc ſumitur, & Iaco. de Are. tenet contrarium, & etiam Cano. vt eñ. de teſtibus, c. de teſtibus: & illud quotidie obſeruat̃ in iudicio: ergo quis poteſt renũciare ſuis pro-

ADDITIONES.

a Pariſ. Renunciauit. De hac materia an partes p pactũ poſſint ſibi reſtringere facultatẽ, uide Ale. conſi. 301. ad fi. An aũt tũc ſit ſuccurſum aliquo remedio vide Ro. ſing. 202. lci. Dubiũ eſt, an valet cõtractus. Vide ẽt de mã Cæp. cau. 154 & duab. ſeq. Vide in Bertha. in ver. pacta inter debitorẽ, uide oĩno. Fel. in c. 2. extr. de prob. vbi ẽt ponit qd in ſtatuto, & q̃ terminus datus ad pbandũ & pbatũ habẽdũ, non trahat̃ ad allegationem iuris, vide Ale. cõſ. 301. in c. viſo proceſſu cauſæ, in 2. uol. Vide ẽt Iaſ. hic, & Fel. vbi ſup. In cõtrariũ uide Barb. in rub. extra. de prob. Pro prima opi. uide Ale. conſi. 203. in 5. uol.

b Ale. Allegation. b Sed quid ſi ſimpliciter renunciauit allegationibus, an uideatur renonciatum allegationibus iuris, vel facti, uide Io. Andr. in addi. ad Spe. in tit. de renun. §. 1. & Pa. de Ca. hic.

probationibus, sed ex iudicium telis renunciatio nō valet, vt in auth. vt sine pħu.ma.de.& cre.§.quia vero. Et iō † illa pacta q̄. quotidie a apponunt instrumentis, quæ dicunt promittentes, ꝙ ꝯ instrumentum non possit probari, nisi per aliud instrumentū non valent, vt no in d.§.quia vero. Item illud, quod glo. dicit, ꝙ † allegationibus iuris pōt renunciari, intellige quantum ad hoc vt sibi vlterius non statuat terminus ad allegandum, & non sit qd imputet iudici, tñ renunciatio non impedit quin lex semper possit allegari: qa illi nō pōt renunciari, vt l.ornamentorum, de aur.& arg.le.de interrog.ac.l.cōfessionibus, de leg.j.l.nemo pōt

ADDITIO.

a Pom. Quotidie. In cōtrariū videt facere tex. in l.ti fini.C.de testi.& ibi Bal. sūcta regula, ꝙ q̄ possent fieri p legem, possent fieri per pactū.gl.in l.nō possibile.ff.de pac. Solut. patet ex dicta p Bar. in l.omnea popul.ff.de iustit.& iur. vide Ale.consi.50.vol.2.Fel.in c.3.de prob.

Paris. Quotidie. Vide Ang.cōs.378.ic.Ex themate quatuor dubia, i 2.dub.

LEX X.

1 *Causa cōtinētes q̄ dicunt, ad hoc vt nō possint agitari corā diuersis iudicib.*

2 *Ratio conuentionis, & reconuentionis, impedit causas agitari coram diuersis iudicib.*

a **Nulli.** a Hæc lex legit duobus modis principalr, dicit breuiter. Causæ continētes non dēt corā diuersis iudicib. diuidi. Ad euidentiam debes scire, ꝙ † causę dnr inuicem cōtinentes q̄nque, quia sub vna actione generalr plures spēs, & plura capitula cōtinent. Hoc mō, hic intelligit hęc lex in secūda gl. huius legis. Alio mō dnr cāæ ꝯtinētes, qa sup eadē re, licet diuersis actionibus agat, vt petitoriū, & possessorium, & isto mō loqt gl. mag. Et ista diuiditur in quatuor, vt in ea patet. Redeo ad primā gl. & ꝓut hæc lex loquit in petitorio, & possessorio. Hæc lex legit quatuor modis. Primo mō ponit hic casus, ꝙ hic vnus impetrauit vnū iudicē sup petitorio, alius aūt aliū sup possessorio. Certe hæc lectura nō pōt esse vera in se, pp duas rōnes. Pmo nec cāæ ꝯtinētia diuidat, vt hic. Scdo pp nām ꝯuētionis, & recōuētionis. q̄ vult, ꝙ fiat corā eodē iudice, vt l. Papinianus, & in auth. ꝯnr.j.de sen.in hæc lect. nō ꝯgruit literę, pp text. in fi. q loqt de eodē impetrante, vide tex. Scda lec. est, ꝙ vnus, & idē impetrauit diuersos iudices in cā possessoriā, & ꝓprietatis, & dicit, ꝙ hoc facere nō possit. Sed ꝯ hoc op. ꝙ cā possessionis, & ꝓprietatis, non b pt simul examinari, b vt l.incerti.j.de interd. Sol. intellige hoc d possessorio recuperandæ, vel adipiscendæ possessionis, vel ēt retinendæ, in casu quo pt cōcurrere cū petitorio, vt dixi in d.l.incerti. & ista lec. est bona. Alii dicūt, ꝙ lex incerti, ꝓcipit cām possessionis prius examinari, vel terminari, sed tñ nō ipedit qn cognoscat simul. Illa nō est uera, eo casu quo esset ꝯrietas iter possessoriū, & petitoriū, vt ibi dixi. Alij dnt, & ista est quarta lect. qd finito iudicio sup cā ꝓprietatis, volebā impetrare aliū iudicem sup cā possessionis, vel econuerso, ꝙ nō possum. Sed ꝯ hoc opp. 2 ꝙ hoc possum finito iudicio, vt j.de sentē.auth.& ꝯnr. Sol. † Rō ꝯuētionis, & reconuētionis impedit causas agitari corā diuersis iudicib. pēdēte prima tñ perit vt in ꝯrio. Sed rō cōtinētiæ causę ipedit eas agitari corā diuersis iudicib. ēt pria finita lia loqt hic, & ff.de qbus rebus ad eūdē iudicem eatur l.j. hic nō habetis alia.

ADDITIONES.

a Nulli. Limita istā l. vt per Old.cons.17.& no.ꝙ q est iudex ꝑparatorii est iudex causæ præparatæ, vide Bar. in c.2.de off.deleg.& Alex.consi.169.vol.2.& consi.63.vol.3.

Paris. Nulli. Ad māā vide Bar. il.j.ff.de of.cōsul. vbi ponit multas q̄ones. Et ad māā vide ꝙ dicit Bal. in l.casus.ff.de Senat. qd Licētiatus in studio Papię si nō potuit Doctorari in studio Bononiensi. Et ad intelligentia huius materię, quod continentia causæ diuidi nō dēat, vide multa per d.Fran.consi.26.

b Ale. Examinari. Licet continentia causæ non dēat diuidi, intelligetur sp nisi diuisio esset necessaria, vt est casus no.l.l nā & si fur.ff.si cer.pet. vt puta si pecunia q̄ dedi mutuo, in parte fit consumpta, qm̄ tunc ante partem consumptam. &c. Scdo limita istam regulam non hre locum si reus non opponat, quia ad hoc vt ꝓcedat iste tex. requiritur, qd para opponat. Istud fuit singulare dictū Ino. in c. cum M.Ferrar.de constitu. Adde Bal.i terminis in auth. sed nouo iure.C.de ser.fugi.& Bal.in c.j.de cōtr.feu.inter.pa. Et ad limitationē vide Bal.1c.r.de inuestitura in mari.facta. Tertio fallit, qñ petit corā iudice qui nō hēt iurisdōnē vltra partē petitā. Ita singulariter dixit Bar. in l.in cōmo.in § duob.ff.comm.& uide quæ dixi in margine mei Codicis in hac l.

LEX XI.

1 *Dispositio huius legis est correcta de iure Canonico, & in terris ecclesiæ nō seruatur.*

2 *Tempus instantiæ an possit de consensu partium prorogari.*

3 *Tempus instantiæ causæ appellationis, prorogatur per compromissum.*

4 *Pactum per quod instantia prorogatur, non firmatur etiam iuramento.*

5 *Cautela an possit instantia causæ prorogari.*

6 *Sententia lata extra instantiam, quando, & quibus casibus teneat.*

a **Properandum.** a Hęc est notabilis decisio. Primo ponit statutū suum, in quo limitat tempus instantiæ. Scdo ponit actorem contumacē. Tertio reum cōtumacem. Quarto iudicem negligentem. Quinto aduocatos negligentes. Sexto tutores, & curatores. Secunda ibi, in §. si quidē. Tertia ibi, sin autē reus. Quarta ibi, in §. sin autē alterutra. Quinta, in §. illo proculdubio. Sexta, in §. si vero causę. Veni, ad primā, q̄ vr̄ dīc. Instātia causæ ciuilis durat triēnio, exceptis causis fisc. b & publicarum functionū, b h. d. Et diuidit illud principiū, & primo ponit proœmiū. Scdo ponit statutū. Tertio exceptionē. Quarto recapitulat ꝓcedētia. Quinto rndet cuidā tacitę obiectiōi. Scda ibi, cēsem⁹. Tertia ibi, exceptis. Quarta ibi, sed oēs. Quīta ibi, hoc .n. Op.j.e.l.§.sin aūt in medio. Sol. ꝙ dicit hic, fallit ibi. Op.j. vt intra cer. tēp. qō cri. ter. l.fi. So. ꝙ dt hic, fallit ibi. & i aliis legib. ennumeratis i gl. quas vide p temetipsū. Op. vr̄, ꝙ minus tp̄s statuit, vt j. qño, & qñ iud. auth. q semel. Gl. vr̄ hic velle, & j. ꝓx. §. ꝙ pillā auth. hæc lex i aliquo mutet, ꝙ ñ ē verū, vt dicā. j. ꝓx. §.& iō q̄dā distōnē, q̄ gl. hic ponit. omitto, qa cadit meli⁹. j. ꝓxi. §. Itē op. j. de tēp. ap. auth. ei.q appellat. Sol. hic loqt in tpę cāæ principalis, ibi in 1 tpe cāę appl̄onis. Op. ex. c. c. significātib. So. † De iure Can. ista lex ē correcta, qa istātia litis nō perit triēnio. iō illa obseruat in terris ecclę, hęc vero obseruat in terris Imperii. Circa hāc legē, q̄ro d 2 duob. Primo † an istud tp̄s instātiæ possit de ꝯsensu ptiū ꝓrogari. Gl. dt, ꝙ nō. qa istud est itroductū pp publicā vtilitatē, ex rōnib. positis hic i prin. legis, ibi, & t⁹ publicū pactis priuatorū, & c. ita dicit gl. Cōtra hoc vr̄ tex. j. de tēp. ap. auth. si dñi. Dnt q̄dā q istud tp̄s 3 instātiæ nō pt ꝓrogari paciscēdo simplr, vt hic, sed † ꝯpromittendo sic, c vt l. ꝯria. Alii dnt, tp̄s istātiæ cāę principalis, nō pt ꝓrogari ꝯpromittēdo, secus i istātia cāæ appl̄onis, vt l. ꝯria & istud vr̄ ho- 4 die canonizatū, ex. de ap. c. q̄diu. in Cle. Ex ꝓdictis apparet † quod d istud pactū de ꝓrogādo terio instātiæ, cū sit ꝯ publicā vtilitatē nō possit iuro firmari, ut ex. de fo. ꝯp. c. si diligēti. Sd uidi adhibe 5 ri † talē fraudē, ꝙ una pars ꝓmitteret alteri hoc ñ allegare, s ꝙ tp̄s istātiæ sit pēptū, tñ istud nō relevaret, qa iudex ipse uidēs instātiā perēptā, ñ dēt dare sniā, qa ñ ualeret, ex quo istātia iā est pempta. arg. eorū, q̄ dicta sūt s. ut q̄ desunt aduo. par. l. 1. qs ergo esset modus? Cogito ꝙ un⁹ modus sit tm̄. s. ꝙ de nouo renouet instantia e uno iactu eoīa repetēdo, sm ꝙ no. in sīli in l. mutari ff. de pc. Prædicta intellige, nisi aliud obstaret, ut qñ est talis cā, i qua pēpta istātia, eēt peremptū ius, ut i actione de dolo, & sīlib. qa tūc ñ eēt fa- 6 ciēdū. Quæro, qd si snia sit lata post triēniū, † an teneat? gl. dt ꝙ f nō, s uide istā gl. Cōtra istā determinationē op. s. ut oēs iudices iā ciuiles, q̄ militares. l. 1. in fi. Pro huius decl̄one dēs scire q̄dā q̄ hic tāgūt p Cy. licet nō pfectè, tñ pfectius p d. Old. in quadā sua disp. Qñq; tp̄s statuit parti, qñq; iudici, qñq; instātię, qñq; actioni. Primo casu, qñ tp̄s statuit parti, pars nō audit post tp̄s, ut l. peremptorias j. sen. rescin. nō pos. Qñq; tp̄s statuit iudici. g tūc aut statuit iudici tp̄s, & iurisdō, & tūc finito tpe iudex nō pt aliqd facere, ut l. a. ff. e. j. qño, & qñ iu. l. si ut ꝓponis. la 2. Si uero tp̄s statuit iudici tm̄, tūc ꝙ iudex facit post tp̄s ualet, sed ipse punitur. ut d. l. j. in fi. s. ut oēs iud tam ciui. q̄ milit. & iō aduertas ad uerba statuti, qa ut h uides, differt multū. Qñq; tp̄s statuit instantiæ. h tūc illud ꝙ iudex i facit finita instātia nō ualet, i ut hic, cū gl. Rō qa snia non ualet, nisi

ADDITIONES.

a Ale. Properandum. An in executionib. sit dare instātiam, vide Bart.& Pau. in l.litib.de agri.& censi.lib.11.

Paris. Properandū. Circa materiā istam habes tractatum per Soc. Ista lex aliter est limitata per statutū Papi. vide in primo statuto causarū ciuiliū. in 1.c.

b Paris. Functionū. Vide ad hoc Com.cōs.71.in prin. vbi vult idē esse in cā mera fiscali dñi Marchionis, de quo ibi, ꝙ in fisco Principis. Itē circa istam materiā ad faciendum quod instantia non labatur triennio, vide Cęp.caute.49. Itē limita quod instantia nō pōt transcendere terminū nisi esset appellatum ab iterlocutoria, q̄ cām distulisset, vide Pa.de Ca.cōs.29.ad fi. Itē limita istud nō ꝓcedere in istātia cāæ emergētis, qa nō finit triennio, sed est ppetua sm Ro.sing.279.inc.nūqd instātia, Cur. hic post prin.& Are.& Ias. hic post Ale. Itē nūqd valeat snia lata post terminū ꝓfixū iudici p statutū ad causæ expeditionē. Item an valeat post terminū ꝓfixum nō iudici, sed cāæ. Itē si fiet per iudicē, an curr rat ipa, vide Pau.cōs.328.& j.in §.sin aūt vtraq;. Nunquid aūt lapso triēnio instātia finiatur ipso iure in totū, adeo vt iura partis tollat, vide Bal. in c.j.§.si de inuest.inter do.& vas.lite oriatur. Quid aūt si propter subterfugia partis instantia labatur, an detur restitutio, vide j.§.sin autem vtraque.

c Ale. Compromittēdo sic. Et vide Spe. in ti.de off.deleg.§.restat. ver. sed nūquid de tempore triennii.

d Pom. Vtilitatem. Præfixio ergo instantiæ est de iure publ.& vide quid Alex. inferat ex hoc cons.50.vol.2.& vide etiam Soc.cons.24. Aliās 13. vbi ponit an per procuratorem possit fieri prorogatio.

e Vno ictu. Adde quod Are. in c.causam q̄, de iud.alleg.& sequit dicta Bar. hic. Men.Gra.consi.12.lib.2.

f Paris. Quod nō. Ad idē vide Com.cons.17.inc. Hierony.de Bischerria. Vide Fel. in c.pe.de iud. in c.de causis, de off.dele. Itē adde ꝙ licet tp̄a instātiæ principalis non possit prorogari, si tñ iudex pronūciaret de volūtate partiū tp̄a nō currere, an valeret, & interim an laberetur instātia. vide do. Ant.cōs.44. p totū, & loquit ēt si defensor causę fuit ille, qui consensit, ne tp̄a laberetur. In contrāriū vide ꝙ dicit Ias. in ista lege. in prin. Itē qño snia lata post instantiam possit valere, vide Fel. in c.de causis, de quo s.& Barb. ibi, & Dec. ibi. Itē ꝙ non possit ferri snia perempta instantia super meritis cāæ, ēt si lapsus instantiæ non opponatur, vide Ale.cons.39.vol.5.in prin. Et quando statutum imponit pęnā, an possit iudicari post instantiā, vide in d.c.de causis. per Dec.

g Pari. Iudici. Vide ēt Fel. in c. plenè, de iud. Vide etiam Fel. in c.pe.de const. in c.de causis, de off.deleg. vbi limitat, nisi esset imposita pœna iudici permittēti labi instantiam. De quo vide Ale. in ista l. in prin.

h Statuitur instantiæ. Vide Spe. in ti.de off.deleg.§.restat.ver.item si instantia. & ver. quid si statuto. Adde Pa.Ca.cōs.237. Abb.consi.16.2.lib. Et in materia adde, & uide Are. in c.uenerabilis, de iud. aliter distinguentem.

i Pom. Non valet. Vide Pa.cōs.50.& Ale.136.uol.1.& seq.& uide ēt Ale.cōs. 83.uol.3. vbi dicit, ꝙ snia lata pempta instantia est nulla, ēt si iudex pronunciasset de instantia superesse, cū non superesset, & 109. in 1 dub. uo.5. Pau.de Cast.328. ubi ponit, an ualeat snia lata post terminum præfixum ipsi causæ.

nisi præcedant acta solennia ad sniam. vel. plata. j. de sen. sed pempta instantia pereunt oia acta, quæ tinentia ad ordinationē, vt l. cū lis. ff. iud. sol. vt videbitis j. prox §. Ergo apparet q sñia lata finito tpe, fertur sine libello, & litis ɔte. ergo nō valet. Facit ad hoc. ff. de excu. tu. l. scire oportet § ɔñs, & quod ibi no per Do. Qñq; tñs statuitur actioni, tunc non est dubium quod finito tempore, finiatur actio, vt l. si §. de dol. & l. supernacuum §. de temp. app. cum sim.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro ɔcordia. Aduerte q instãtia cãe principalis, pacto nō prorogatur, sm Bar. in hac l. propter dictū, in prin. Contrariū tenere allc. in auth. si tñ. C. de tem. ap de quo per Imo. & Barb. in c. de causis. de of. deleg qui Bar. reprehendit Imo. & concordat & melius vide in suo cons. 97. vbi plenè loquitur Et posset capitalis concor. p eundē in d. c. de causis. vt prima op. loquatur ad instantiam, in qua non est tm periculum, in d auth loquatur in cā appellatiōis Et istā vi sentire ipse Bar. in auth ei qui C. de app Adde ad no. in l. Seius & Augerius ff. ad l. Fal post Bar. & alios do. Alexan. consi. 24.

1 *Temporis instantia cursus quis.*
2 *Prope finem triennii, dicitur per sex menses.*
3 *Pupillus dicitur proximus pubertati, quando est prope sex menses.*
4 *In causa semper proceditur ad instantiā petentis, etiā altera parte absente.*
5 *Eremodicium actore absente contrahitur.*
6 *Iudex in sententia debet dicere, visis actis.*
7 *Legitima expensa dicuntur quæ consueto modo fiunt.*
8 *Lex ista in quo suppleatur per auth. qui semel. & nu 16.*
9 *De causa quando dici possit non liquere.*
10 *Præsenti absens, quod non condemnatur, nisi sit contumax.*
11 *Ad sententiam ab obseruatione iudicii ante triennium actore absente, quando perueniri possit.*
12 *Sententia ab obseruatione iudicii, an sit diffinitiua remissiue.*
13 *Si sententia est lata ab obseruatione iudicii, an actio remaneat in primo statu, vel sit nouata.*
14 *Instantia perempta, quæ acta pereant.*
15 *Hodie actore absente, & reo præsente, & instante negocium liquidari pōt.*

a §. Et si quidem. x Actor absens legitimè citatus, si de cā nō liquet, ɔdemnatur in expen. si de cā liquet, diffinitiua profertur pro habente iustitiam, & si fuerit 1 absens sine spe retractationis h d No. q † ips instātiæ incipit cur b rere post lit ɔt. in casib ergo in quib lis no ɔtestat, puto q incipit currere t ɔs ab ea d. e, qua cœpit tractari de meritis cāe, vt no. Doc. §. de pc. l. nihil. & nabuistis tex. in l nulla co ti q tenē mētu. No. se 2 cūdo, q † prope finē triēnii dr illud, p est prope p sex menses. Et c sic facit, q † pupillus dicat proximus pubertati, qñ est ppe p sex 3 mēses. Ad idē facit. ff. de exc tu. l non tm Dixi plene. ff. de noua. 4 l. 1. vbi gl tāgit. No. tertio, q semp qñ vna pars est † absens, dēt pro cedi ad petitionem, & ad instantiā partis petentis, vt hic, & l ad pemptoriū ff. e. & j. quin, & qñ iud auth q semel, & ibi tetigi. No. 5 ēt q † absente actore ɔhitur Eremodiciū, ita q pt perueniri ad diffinitiuā sniam No. aliud, q hic dr iudicē acta apud se ɔfecta de 6 bere inspicere, vt sit cautus ī pnūciationib. † dicere. visis actis, & agitatis in cā, &c. nō n sufficit hoc esse agitatum, si iudex ignorat, vt l. hęc aūt. §. 1. ex quib. cau. in pos. eatur. Dixi plenè in l. in tū. de cond. & dem No. ēt duo, q dñr hic circa expensas. Primo dicit, q dēt ɔdemnari in expensis, quæ ɔsueto modo circa lites expendunt. Scdo in ver sin autē ex gestis, dicit in expensis quas 7 reus se legitimè expendisse iurauerit. Ex quo no. q † legitimæ expēsæ dñr illæ, quę ɔsueto mō fiunt, & sic iudex taxare dēt. Tetigi vobis in l. non ignoret. j. de fruc. & li. expen. No. casum in quo ille q vincit ɔdemnatur in expensis. Vltimo no. q verus ɔtumax nō appellat, de hoc dicā. j. prox. §. Veniamus ad apparatum opp. & vr q maior dilatio dēt dari actori absenti, vt j. quo, & qñ. iud. auth qui semel G. super verbo, decē, ɔtinet ɔtium, & dicit, q hodie dicit ista dilō ē aucta. Vide gl. videte, ñ puto hoc verū nā auth. q semel, loqtur, qñ ɔ actorē absentē qs vult procedere ad liquidationē negocii, & diffinitiuam sñiam, iō ibi maiores dilationes statuunt, hic vero loquit qñ ɔ actorē absentē procedit ad absolutionem ab obseruatione iud cii, si negocium non est liquidum, 8 vel si est liquidū, ad diffinitiuā. Vñ hoc † additur huic l. per auth. q semel. qa per hanc legem non poterat negociū liquidari absente actore, licet p illā auth. sic. Op ff. q sen. sine app. rescin. l. 1. §. item cum edicto. G. o pro so. huius contrarii hic diuinat. Tu dicas qd fuit hic legitime citatus, in l. ɔtra secus Opp. tertio, & vr, q non potest esse casus, in quo de cā non liqueat: Nam aut probatū est per actorem, & dēt vincere, Aut non est probatū, & actore nō p bāte reus absolui, vt §. de eden. l. qui accusare. Gl. nō bñ solui, dicit. n. q illud, quod actore non probante reus absolui, in dud bio est verum actore ptne, alind nihil est dicere. Tu dic, q lex ɔtraria loquitur qñ apparet actorē non probasse, dat s legitimis dilae tionibus, vt l. ñ ff de fer. & j. de dila l. 1. † Sed si ponimus actorē 9 se absentasse, non datis legitimis dilationib. sic de cā nō liquet. Ita loqt hic Op. quo l non det recurri ad iuim patris, nisi in subsidiū, vt l. admonendi ff de iureiu. & l. l. in bonæ fidei j. de iureiu. Sol. spāle est hic in e. p:n ɔs Opp. & vr q ɔtumax debeat perdere litem, vt l. ɔtumacia ff de re iud Sol. exj one ut ibi, vt cessent ɔtra

Vltimo opp. de l incertū § si quis ff. de confes. vbi pñti nō dānatur absens. Sol. verū † est, q nō dānat absens, nisi sit ɔtumax, q tūc eius absentia Dei repletur pñtia. vt j. prox §. Venio ad quæsti- 11 ones, & q̄ro. vtrū ante † finē tr enim possit puenire ad illud, q hac l. dicitur in hoc sunt tres op n. gl. Bul q sic Plac q nō lo distinguit Sed op Plac. videt verior, qa ad hoc nō pt puenire, nisi ppe finē triennii. siue sit absens actor, siue reus, vt j. ea. l §. huiusmodi an tē snia. hod. e autē videt secus. q non sit necesse tātū expectare, actore absente, imo potest eius pertinentia ad istā absolutionē, quę fit ab obseruatione iud cii, vt j. de dila auth quod fieri Quæ 12 ro secundo, vtrum ista absolutio ab obseruatione iudicii tit † diffinitiua sententiæ, vel interlocutoriæ dic plene, vt l. Titia ff. de f accu. vbi gl. tangit & ibi tractatū plenissime. Quæro vtrū ista abso 13 lutione secuta, actio † remaneat in primo statu, vel sit in aliquo innouata Gl dicit hic, q in primo statu remaneat, innouatur tamē in aliquibus. Primo in eo q est perpetua in al an. propter lit cont. vt l. si. j. de p scr. 30. vel 40. ann. In hoc dicit verum, licet quædam gl. videt velle dicere aliter, in l. j. de fru & li. expen. & ibi dixi. Item innouat in eo, quia adhuc durat iudicium litigiosū, licet istā tia sit perempta Hoc tangit per Inn. de test. in c causam quæ Gl tamen videt dicere contra j. de fruc. & li. expen. Quæro vtrum 14 acta facta in prima † cā durent in secunda, perempta instantia. Breuiter ea, quę pertinent ad litis ordinationem, pereunt, vt hic in tex in eo q dit cautiones expirare. & l. 2 ff. iudic. solui. in actis vero q pertinent ad litis decisionem gl. remittit ad notata in l. is 15 apud quē. §. de eden. tāgam j. ea l. §. pe. Quęrit gl † quid si reus præsens vult assumere in se onus probandi, vt diffinitiue absoluatur, an potest? Certe non poterit fieri, p istam legem, sed hodie absente actore potest negotium liquidari, vt in authen. qui se- 16 mel. Quærit gl in quo † innouetur ista lex per authen. q semel. dicit gl primo in numero dierum Secundo, quia abbreuiat tēpus triennii Hoc non placet quia ibi loquit quando proceditur ad liquidationē absente actore hic vero secus. Tertio innouat, quia hodie potest absente actore procedi ad liquidationem, q non poterat per legem istam, hoc est verum Quarto dicit glo q hodie cadit actor ab actione perpetuo, per d. auth. q non est verum,

ADDITIONES.

a Par. §. Et si quidē. Vide circa istam sniam ab obseruatione iudicii. Cōme. cōs. 93. in 2. dubi. ponit, q si iudex, qui debuit pronunciare instātiam perēptā solum diffinitiue, & in meritis cōdemnauit reum, q iudex appellationis potest etiam reformare, & pronunciare bene appellatum, & male iudicatum, & postea reformare eam, & pnunciare instantiam esse lapsam. Et circa illud, q dicit Bar. quod in causis, in quibus lis nō cōtestatur, instātia curre e incipit arg. huius legis, quæ loquitur ēt, vbi executio e proceditur super aliquo instrumento, quod hēat executionem paratā ex forma statutorum. Super quo vide ēt omnino Ro. cons. 174. inci. Ampl ... De quo vide Soc. in tract. instātiarū, in 6. q. prin. in vlt. fall. vbi vr alter distinguendo concludere. Et uide in l. mulcta. ff. de pen. & q ibi addidi. & Ias. in hac l. ā prin. vide Curt. omnino in l. 3. C. de iur. cal. Itē de ista sententia ab obseruatione iudicii, an per eā dīcā terminata, adeo vt sit satisfactum statuto pręcipiēti causam terminari debere infra certū tēpus, vide Bar. in l. generaliter. C. de Decu. lib. 11. An dicatur diffinitiua, uide Bolo. ad cons. 9. Io. de Ana. Pondera omnino Ang. in l. si qs libertatē, in fi. prin. de pe. hęr. uide Ias. de quo supra. Itē uide ad ea, quę supdicta sunt do. Ant. cōs. 44. in prin. dicētē, in causis, in quib. leges, vel statuta volunt procedi sm puram facti puritatem, & uelo leuato, non attenditur instantia limitata ex forma statutorum. Item an causæ execut. hēant instantiam, uide Pau. q sic, cons. 263. aliàs 292. ad fi. Ale. cōs. 191. ponit de causis summariis. & Cur. hic, q aliud uerum ab executiuis. & Ale. in e cōs. 191. q est hodie in 2. vol. dicit, q ēt in executiuis hēt locū talis instantia, & quod in summariis, & executiuis habeat locum instantia triennii, firmat late Geo. Nat. in rep. Cle. sępe de ver. sig. do. Bened. de Barzis, qui dicit istam esse cōmunem opi. in tract. de execu. instr. in 5. q. 2. par. prin. Itē sequitur Pa. de Ca. cōs. 193. inci. Viso puncto, ad fi. Sequitur Fel. in c. pe. ēx de iud. qui loquit de summariis, prout ibi loquit Abb. ēt de executione. Et idem sequitur Barb. ibi. Contrarium tamen tenet Aret. in d. c. pen. dum loquitur de causis executiuis, & do. Ant. de Can. in tract. instrumentorum guarentigiatorum 33. q. & multi alii quos reperies allegatos per Doct. prealleg. Itē an absolutiōes ab obseruatione iudicii dicatur procedere in cā, uide Gem. in c. statutū, §. cum vero, ad fi. de rescript. in 6. Item de multis q sunt interlocutorię, uide Bolog. in additionibus cōs. 93. Io. de Ana. Itē an absolutoria ab obseruatione iudicii sit diffinitiua, uel interlocutoria, uide Fel. in c. examinata, de iudi. & ibi Aret. An autē in sententia absolutoria ab obseruatione iudicii, requirat citatio peremptoria, uide Ias. in isto §. & si quidē, in 9. no. & ibidem ponit, q aliquando est interlocutoria aliquando est diffinitiua, uide Abb. in c. ad dissoluendū. de despon. impu. Itē quod in causa dotis non pereat instātia triennii, uide Ias. in l. 1. ff sol. matr. Vide Bal. not. in tract. dotis, in 14 priuilegio.

b Pom. No. q tempus. Sentit ergo Bar. quod dispositio huius legis habet locū ēt in causis summariis, & executiuis, & uide Ale. cōs. 10. uol. 2. & Nic. omnino in tract. cōcord. cōtrarietatum Bar. in ult. concor. uide etiam Soc. cons. 91. Paris. No. q tempus. Ex forma autem statuti Par. etiam incipit currere a tempore porrectę petitionis, & in actis dim ssę, atque intimatę parti. Licet nōdum esset responsum per eum. Vide in 1. st. toto cmilinum in 2. cap.

c Sex menses. Vide Bal. in l. excipiuntur, ad Syllan.

d Io. Fr. Ru. Tu dic. Vide Ale. & Ias. hic, & Pau. de Ca. qui bene distinguit in l. oratione. ff. de sena.

e Ale Dilationibus. Vide Bal. in l. fin. e mus. istis quo. & quan. ind. & uide Bar. in l. admonendi. de iureiu. fuerūt uerba Inno. in c. super eo. e a. de app. Spec. in tit. de sent. prolat. § nunc u dendum, uer. istud.

f Interlocutoria. Adde tu, & v de Frā. de Are in c. examinata, de iu. Do. Mariā. Soc. in c. dilecti, de l b. oblat. 23. & q. 5. ub. dic t, q est interlocutoriam habēs vim diffinitiue, & q sit interlocutoria, ita dic dēam cōsulu e do. meus dom. Fran. Pepus in eius consi. in c p. in causa ad me transmissa.

tū, vt ibi vidistis. Qualr debeat concipi ista citatio, quando citat absens vidistis s. quomodo & quando iud. in l. consentaneum.

1 *Contumax quis possit appellari.*
2 *Contra reū absenē post litem cōtestatam, peruenitur ad primū decretum.*
3 *Missio in possessionem quomodo fiat, quando fit executio sententiæ.*
4 *Sententia diffinitiua, an feratur pro actore absente non contumace, reo præsente, vbi, quod non.*

a **§. Sin autem reus.** a Hic Incipit tertia pars, ī qua loqt de reo absente. Et hī h. d. Reo absente legitime citato, si de cā liquet, ad diffinitiuā sniam pueniē, q̄ executioni mādabit, sine spe recuperādę possessionis, vel appellationis & hoc prope finiennii dēt fieri. Op. q reus audiat volens recuperare possessionē, vt ff. de bo. autho. iud pos. auth. et q. Sol q ibi fuit facta missio ante lit. ōte. hic postea, q dic vt habuistis in l. ōsentaneū ī. quomo. & qū iud. l. 2. ī. vbi in rē act o. Op fcdo, & videt, q ōtumax appellat. vnde videt obstare ff. de 1 appell. l. creditor. § iussus Sol. hic loquit † de eo q est ōtumax in nō veniēdo, ibi de eo, q est ōtumax in nō exhibēdo. Op. ff. de in inte. rest. l. diuus. Solu. ibi venit iudice sedente p tribunali. Quæ2 ro primo † an ō reū absentem post lit. cōtes. possit perueniri ad missionē ex primo decreto, cū hæc lex dicat, q ad diffinitiuā deberet perueniri? Respond. q sic, vt ī quomo. & qū iud. l. consentaneum. & ita dicit hic gl. Quæro, dicit, q sentētia debeat mādari 3 † executioni p missionē in possessionem, in qua re debet fieri missio? gl. distinguit. Aut agit reali, & fit missio in re petita. Aut agit psonali, & olim fiebat missio in omnia bona hodie pro mēsura debiti declarati. vt in auth. et q. de bo. autho. iu. pos. vide glo. hoc nō est uerum in casu huius l. qa quādo fit missio pro executione snię, semper debet fieri pro mensura debiti, nō omnium bonorum. Et iō dicit tex. primo mobiliū, secundo immobilium tertio nominum. in l. a diuo Pio §. in uenditione ff. de re iud. Itē subdit hic gl. quod quando fit missio ex personali actione, semp audiat de possessione. Hoc non potest esse uerū, quando mandat sentētia executioni. Nam tunc ideo fit missio, qa nō soluit, nō iō quia nō uenit, & ideo possessionem nō recuperat, nisi sol4 uat, vt l. si pecuniæ. in fi. ff. vt in pos. lega. Vltimo quæro † an reo p̄sente, actore absente nō p contumaciam, possit ferri diffinitiua p actore? Gl. dicit, q sic, at. ī. de adul. l. quamuis indubitati. istud non est verū, quia pro absente, nō contumace, nō potest sententiari, vt habuistis not in l. ea q. ī. quomodo & quando iu. ff. de re iu. l. quæsitum, est tex. in l. furioso. c. ti. Hic pro nunc nō sunt alia

ADDITIO.

a Barb. Sin autē reus. Vide Bal. consi. 100. inci. A do. Cy. vbi cōsuluit, quod ferri potest sententia in absentem.
Ale. Sin autē reus. Itē subdit hic gl. de quo no, vide quæ dixi post Bar. in l. si finita, §. Iulianus. ff. de dā. infe. & v. de ēt ibi Iar. Adde an instantia iudicii coram arbitro duret triennio. Abb consi. 39. 2. lib. & Pau. de Cast. 6. seq.
Par. §. Sin autem reus. Alia autē forma datur pcedendi contra reum absenē contumacem p statutum Pap. & secundum illud ēt lite nō contestata potest perueniri ad sententiam diffinitiuam, unde in 2. rub. de n rel. mittendi in poss. in statutis ciuilium causarū, & ista snia lata per contumaciā habetur pro iusta, & uera, sicut si esset lata contra reū se defendentē, unde Pau. consi. 327. circa fi. licet quo ad alios, vel quo ad alia negocia secus esset, quia præsumit lata potius, quia se non defendit, q̄. quod nullam causam foueat, unde etiā quæ scripsi in l. eius qui delatorem. ad Bar. ps. ff. de iure fi. indistincte tamen, q nō psumatur lata potius propter contumaciam. unde Bar. in §. Papinianus. §. meminisse. de inof. test. in 2. no. & longa apostillam Ale. unde omnino super omnes Fel. in c. cū Ber. de re iud. unde, q. Bar. sci. Perusinæ ciuitatis statuto.

1 *Iuramentum calumniæ quando excuset quem ab expensis.*
2 *Temeritas litigatoris quō cognoscat, vt condemnetur litigans in expensis.*
3 *Si cā appellationis agitur ex primis actis indistincte. victus victori condēnatur in expensis.*
4 *Iudex pōt condemnare etiam si non sit petitum, victum victori in expēsis.*
5 *Cautela, vt iudex teneatur condemnare victum victori in expensis.*

a **§. Siue autem.** a Victus uictori dēt ōdēnari in expēsis h. d. & istæ §. est de pcedenti parte legis. no. tex. ibi, p solitis expensis, &c. Op. s. ea l. §. sin aūt ex gestis. Sol. Ibi est casus specialis, vt vincens condemnet in expensis. Op. ff. de leg. 2. l. q in solidū. §. etiam. Sol. Dicit glo. q a regula hic posita facit exceptionē contumacia, vt d. §. sin aūt ex gestis. Item iusta ignorantia, vt d. l. qui solidum. §. etiam. Ille ergo qui habet iustā 1 cām litigandi, excusat ab expensis. Quæro ergo vtrum † iurm calumnię excuset quē ab expensis. Doct. tangunt in auth. generaliter, s. de epi. & cler. & ibi Iac. & glo. in auth. de iud. §. oportet, Gul. in l. 1. circa prin. ff. de iureiur. Et dicit ipse sic iurm calū. excusat a calū. nō a temeritate, vt d. l. 3. §. j. ff. de iureiu. & l j. in prin. ff. si mul. ven. no. in pos mit. sed expensæ ueniunt reficiēdæ, etiā pp temeritatē, vt l. eū quē temere. ff. e. & insti. d pę. te. li. ergo iurm calumniæ no excusat ab expen. d. Iac. But. nitebat ostendere, q iurm calūniæ excuset ēt a temeritate. Nam iurm istud continet q qs credat se hēre iustā causam, vt l. 2. §. quod obseruati. s. tit. j. Et dēt intelligi, q credit iustis rōnibus, non temerariis, ideo illud iurm non pręstatur, nisi ab hoīe legitimo, & habēte ætatem legitimam, vt ibi vidistis, ergo apparet, q nec in calūnia, nec in temeritate est, Credo d. Gul. habuisse bonū intellm, & ēt do Ia. But. nā iurm excusat a psumpta calūnia. itē a psumpta temeritate sm Iac. sed pro tanto d. Gul. distinxit inter calūniā & temeritatē, quia calumnia consistit in animo, ideo non potest probari di2 recto. † Temeritas autem pōt ex actis faciliter colligi, quid. n. si errauerit in iure, q est lata culpa. & sic temeritas, vt l. leges. s. de le. & no. in l. libellorū. §. notatur. ff. de his qui notā. infa. Itē pōt apparere ex actis, q actor non inuestigauit oia, quæ debuit, antēq perueniret ad iudiciū, vt l. qui in alterius. ff. de re. iu. q aūt hoc dolo fecerit, nō pōt ex actis ppendi Et ideo placet mihi vna practica, q̄ ego induxi, q si apparet alterā partiū certo tpe litis, temerariè litigasse, certo tpe non. v. g. post productionē vnius instri, post publicationē testiū, fuit certa vna pars, q non hēbat iustā cām, vel iustitiā, iudex debebit eam ōdemnare in expensis factis a die productionis talis instri citra, vel ab apertura testiū citra, in antea factis non. Ar. pro hoc, imo tex ff. deposi. l. si quis inficiatus. Potest ēt apparere ab ipso initio temerariè litigasse, & sic condemnabitur in omnes expē. Et ista optimè dīt do Inn. & etiam do. Io. An. 3 qui dīt, † q qū causa app. agitatur ex primis actis, indistinctè. victus victori ōdemnabitur in expensis. Ratio, quia errauit in iure victus, videns oia acta, ergo hoc debuit cognoscere, vtrum habeat iustitiam, vel non, vt no Inn. extra de do. & ōti. c. finē litib. & p. Io. An. in c. Ignorātia. de reg. iu li. 6. Quęro, vtrum iudex possit ōdēnare victū victori in expēsis, si non sit petitū? Rīde, q iudex si nō sit petitū, pōt ōdēnare in expē. qa istud emergit in litē, & ptinet ad offōi eius, vt hic, & l. ædiles. §. uē sciēdū ff. de ædi. edi. & l. non ignoret. ī. de fruct. & li. expē. tamen si iudex condemnationē omittit, non punitur ex hoc, si non erat petitū, vt l. 4. §. hoc aūt iudicium. ff. de dam. infe. & ibi hoc tangitur p Dy. & ibi dixi. 4 Et pp hoc † sitis cauti, q ex parte actoris semper ponatis in libello petit reum ōdemnari ad prædicta, cū dānis, & expēsis factis, & faciendis, & c. similiter ex parte rei hoc petatis Non sunt hic alia.

ADDITIO.

a Pom. Siue aūt. Vide aliquid per Bal. in c. ex parte B de rescr. & Ale cons. 122. vbi ponit, an ille, qui succūbit pp iuramētum delatum aduersario in supplementū, sit in expensis condēnandus, & 33. vol. 3. vbi loquitur qū adesset statutum, q victus victori, & c. qū esset facta prem ssio per instim de expensis. & vide ēt Ias. in l. admonēdi in repe. ff. de iureiu. vbi [illegible] incidenter, q vix approbat licet litigans, & succumbens non debeat in expensas condēnari. Pari. Siue aūt. Limita nisi sit articulus iuris multū dubius. vide do. An. de Bu. consi. 67. ad fi. Itē circa materiam expensarū habes tractatū per Iaco. de Are. Item aliquas dfias inter expensas quæ debentur rōne contumaciæ, & illas q̄ debentur rōne victoriæ, vide per Ias. in l. 1. 6. fi. si quis ius dic. non obtempe. vbi ēt ponit aliquas differentias, an debeantur iure actionis, vel officio iudicis. Item q vbi ambæ partes sunt diligentes, q neutra debeat in expensis cōdemnari, quando perit instantia, vt habes infra in §. illo proculdubio. Quid autē sit in causa criminali, vide ad Bar. in l. 1. ff. ad Turp. Item quod succumbens in causa appellationis ex eisdem actis, sit condemnandus etiam in expensis primæ instantię, v. de Anch. consi. 414. ad fi.

1 *Magnus, quandu magis punitur, quam paruus.*
2 *Dispositio huius §. an habeat locum in his iudiciis. qui per annum tantum constituuntur, vel per sex menses.*
3 *Tempus semel suppletum, iterum non suppletur.*
4 *Infinitas est euitanda.*

a **§. Sin autem vtraque.** a Hic incipit quarta pars, ī qua punit negligēs iudex. & breuiter h. d. Iudex negligēs cām īra terminū triēnii terminare, pęnis legitimis punitur. & si iudex fuerit mutatus, & ad litē 1 terminādā, in nº anno superit, annº supplebit. Vides hic † q magis punit magnus q̄ paruus. ō in l. Pedius ff. de incen. rui. nau So ibi in pęna corporali, hic in pecuniaria. Op. ff. de iud. l. proponebat. Sol. ibi non finitur iudiciū, ita nec hic, tū mutatur iudex. Op 2 po. de l. si iudex. ff e. Sol. vt ibi. Quæro † vtrum hæc lex habeat locū in iudicib. annalib. & semestrib. Dicunt quidam quod non, q gl. non placet, & merito: nā cum sit iudex per annum, apparet q pōt hēre annū quē vult ista lex lo iudicib. aūt semestribus vī, q non possit perire instantia authoritate huius l. nā, cū dēant habere annum integrū, & in oī capite sex mensiū mutētur, nunquā finietur instantia. Ita dicit gl quam vide Doc. nostri dīt ōtrarium, Nā hæc lex loquitur, qū iudex mutatur ex casu, ita quod pars nō potuit prouidere Secus si potuit prouidere argu. ff. quib. ex cau. maior. l. sed & si per Prætorem §. si feriæ. Sed certè, licèt ista ratio concludat in partib. non tū cōcludit in iudice subrogato, cui nō 3 est quid imputetur. Dicas ergo, q ratio est, quia † tps semel suppletum, iterum non suppletur. vt l. fideicommissi §. si quis decē, 4 de leg. 1. & l. 1. §. si cui ita, vt leg. no. ca. Itē ad hoc facit † rō vitandę Infinitatis Quærit gl. vtrum hoc casu finiatur instantia. Et dicit, b finitur, sed partes restituuntur. b De quo dic, ut in gl.

ADDITIONES.

a Paris. Sin autem vtraque. Alia pęna imponitur per statutum papien. quia punitur pęna centum florenorum auri, & in expēsis & damnis vtriusq; partis. Habes in r. statuto ciuiliū statutorum. Idem etiā ibi in quolibet delegato, & consultore illius. & intellige si requiratur. vide Ias. hic. Qūn autem cursus possit iudicii [illegible] in fine instantiæ, vide Fel. in c. ne. de iud. Vide Al. in l. air prętor. § si iudex. de re iud. post Bar. & an tunc fiat præiudicium parti p lapsam instantiæ, vide Fel. in c. causa matrimonii. ad fi. de off. deleg. Alex. in l. si vni. in prin. ff. de re iu.
b Paris. Restituuntur. De hac restitutione in integrum, vide Alex. cons. 40. Et quid si propter subterfugia partis erat lapsa instantia, an possit iudex restituere, vide Iacē Rom. consi. 220.

1 *Causa in sententia his temporibus necessariò non inseritur.*
2 *Clientulus causa pendente potest cogi soluere salarium aduocato officio iudicis mercenario.*
3 *Causa in quibus sententiis inseri debeat.*
4 *Instantia licèt sit perempta, officium tamen iudicis durat, vt possit hoc declarare & partem in expensis condemnare.*

a **§. Illo proculdubio.** a Hic incipit quinta pars in qua puniunt aduocati, & brr. h. d. Si p negligētiā aduocati cā differtur legitimè punietur, & si pp salarium non solutū retardet lis, pars soluere cōpelletur. No. hoc ibi, ipso videlicet iudice, &c. No. q in sniā dēt inseri causa. Circa q vide q no p Dy. in l. q Romę. §. duo fratres de ver obl. Et hoc
1 refert Cy ad literam Sed hodie nō est necesse, q † inserat cā, vt
a c. sicut eā. de re iud. No. q p † officiū iudicis mercenarium deseruiens cāæ, cā pēdente pōt cliētulus cogi soluere salariū aduoca-
3 to. Videbitis j. de suf. l. 1. Quæro circa hāc l. † q est ista sniā in qua iudex dēt istā cām inserere? In gl. ponunt tres opi. Vna est, q loquit de sniā, in qua aduocat' ɔdēnat, & ista est clara Alia in qua iudex absoluit ab obseruatione iudicii, alia in qua declarat partes absoluēdas ab obseruatione iudicii, q̄libet ē vera, vt puto, nā iudex absoluit ab obseruatione iudicii ppe si triēniū, añ tñ elapsū, triēniū, vt s. e. l. 1. §. & si qdā, sed si triēniū est elapsū, tūc partes, sūt absolutæ ab obseruatione iudicii ipso iure, vt s. l. 1. in prin. & habuistis no. in d. §. si quidē, in eo, q dicit, q sniā non ualet post triē-
4 niū, licet Pe. & Cy. aliter dicant, & malè. Ea quo no. † q licet b
b instantia sit perempta, tñ officium iud. durat, vt possit hoc decla-
c rare, c & vt possit partem propter quam hoc contingit, in expensis condemnare. Hoc probatur in l. si præses. j. quō, & qñ iud. & l. 2. j. vt intra certum tempus cri. q. ter. Cętera dic vt in glo.

ADDITIONES.

a Ale. Illo proculdubio. Nota, q in sniā requirit expressio cāæ, de quo p Iac. Bu. in l. 3. §. ignominiæ. de his qui no. infa. vbi tradit hāc doctrina, dicēs, q aut iudex vult grauare cōdemnatū vltra q̄ cōstet effectus sniæ simpliciter latæ, & dēt cām exprimere, vt in d. §. ignominiæ, & l. l. fi. cū ibi no. j. de suspe. tu. & l. si legatario § fi. de fideic. li. Aut vult reseruare ius, & exonerare eū cōtra quē fert sniā, & tūc dēt causam exprimere, quæ tali effectui conueniat. Alleg. istū tex. & §. Senatus, hic alle. in gl. Aut neutrū facere, & tūc est consiliū, q iudex exprimat cām, & sic sniā lata ea vna cā pariet exceptionē rei iud. in al. a l. si mr. §. eadē, cū si. ff. de excep. rei iu. De substantia aūt sniæ, ad eius validitatē, non est, q requirat expssio cāæ c. sicut, de re iud. Et ab hac doctrina nō discrepat ēt Bar. in d. §. ignominiæ. Spe. in ti. de sen. pla §. qual. tea, ver. verum, vbi ponit multos casus, in quib. i sniā requirit expressio cāę, & inter cęteros dicit, q qñ quis absoluit ab instantia, & p patronos cān, vel alios steterit quominus potuerit intra tostātia cā diffiniri, dēt exprimi cā. i. cuius culpa steterit, vt hic. Et idē dicit vbicūq. iudex a iure cōi recedit. l. si cēdū. ff. de app. reci. & idō infert, q vbi victus nō cōdēnat in expēsis, inaita regulā positā j. ea. l. §. fin aūt vtraq., dēt exprimi cā, vt in §. oportet, in auth. de iud. & in c. calūniā, de pę. & idē dixit Io. An. & alii, in c. finē litib. de dol. & cōt. & Bar. in aūt gñaliter. s. de epi. & cle. & Spe. in ti. de expens. §. postremo. arguit in contrariū, & Bal. in l. pręses. C. qño, & qñ iud. & in auth. sed nouo iure. j. eo. & dicit q dū hoc est tex. & no. Io. An. in d. c. sicut, vbi ēt sequitur cāæ expressin in sniā, ponit Bal. in l. præses. & aliā fallentiā ponit ēt gl. in d. c. sicut, vbi ēt sequitur dicta Spe. in d. ver. verū, in oib. fallētiis ibi positis. Plures ēt casus, in qb. requirit cān expressio in sniā ponit Bal. in l. pses. & aliā fallentiā ponit ēt gl. in d. c. sicut, & Bal. in l. gñaliter. §. 1. de reb. cre. Adde an in sniā sit inserēda cā. Pe. de Anc. cons. 206. vbi dicit, q fatuus est iudex, qui cām in sententia exprimit. Paris. Illo proculdubio. Circa istū §. qñ declaratur instantia perempta, q sic sniā interlocutoria, vide Io. de Ana. cōs. 73. ponit Bolog. ibi multa similia. Et vide ēt Perusinū in c. cū cessante extra de app. Fel. in rub ext. de re iu. Et dū dr, q remanet iudex finita instantia, in pronunciando instantiā peremptā, an hoc possit facere arbiter, vel arbitrator, vide in repiorio, in verbo, instantia.
b Pom No. quod licèt. Vide Ale. cōs. 137. in prin. in 3. vol. & consi. 9. in fi. vol. 4. & Ale. cons. 29. vo. 5. & 66. eo. vo. vbi dicit partem cuius negligentia lapsa est instantia, in expensas condemnari debere.
c Paris. Declarare. Vide cōcor. p Fel. in c. venerabilia, de iud. Si aūt neutra pars fuisset negligens, neutra condēnat, vide Io. de Ana. cōs. 91 in 3. dub. & ibi ēt qd ubi nō obstat negligentia, iudex pōt ferre sniam, & non imputatur parti.

a **§. Sin verò causæ.** a Hic incipit 6 pars in qua puniūt administratores: & brr. h. d. Si tuto. vel cura. negligentes extiterint, quo minus cā intra triēniū terminet, perit instātia, iure remanēte minorib. saluo, & dānū, q in
b de ɔtigit, administratores resp. cit. Ex isto §. habes colligere b vnū ex tex. & vnū ex gl primo an minorib. dēt regressus ɔ actorē, vel pcuratorē ɔstitutū a tutore, & hic tex pōt īduci p, & ɔ. Vide tex. & tene mēti. Itē tene mēti gl. q̄ vr velle, q l. vlt. j. de testi hēat locū ēt in testib. examinatis coram iudice; q an sit verū, dicemus ibi.

ADDITIONES.

a Paris. Sin uerò cān. Circa istum §. inquantū uidetur uelle quod bona hæredū tutoris, uel curatoris sint obligata pupillo, adde quod est casus hic spālis, ut de Com. consi. 56. incip. Quęritur ad fi. De quo uide ta s. hic, qui legit istū §. cū præceden. Et idē est in dote, uide Bar. post gl. in l. fi. j. quæ res pig. obli poss. Bar. & Sal. & alios in l. Paulus, in prin. ff. de pig. An ecclesiæ detur restitutio aduersus lapsum instantiæ, uide Ale. consi. 390. limita istum tex. dū dicit, qd prius est agendū contra administratores, ut p Pa. de Cas. cons. 317. in 4. dub. Item quod ex actione ex clausula generali, an peti possit antequā agatur cōtra administratores, ēt extra casus l. uide Are. cons. 141. & rationem decisionis huius §. uide per Bar. in l. in prouinciali. §. 1. ff. de ope. no. nun. u. de ad regulam huius §. Soc. consi. 196. & quod iste §. procedat solum in iudicio, u. de per Bar. in l. etiam j. si tut. uel cur. uide Abb. consi 77. uol. 2.
b Colligere. Vide Ale. cons. 43. in 3. dub. ubi dicit post istū tex. quod minori aduersus lapsum instantiæ non datur restitutio. ita nec pin causę, tene menti, ui de Pau. de Cast. consi. 17. in 4 dub u. declarat.

LEX XII.

a **Rem non nouam.** a Iudices & aduocati dēnt iurare solēniter, vt hac l exprimit. h.
d No. tex ibi, vel q ex iurisdictione sua iudicandi hēat facultatē. Vide gl hic positam, quæ facit mentionē de istis iudicib. chartularijs, & in l fi. s. ubi, & apud quem, no. & perpetuo tene menti.

ADDITIO.

a Paris. Rem non nouam. Inquantum gl. hic dicit, in aduocatis. Leauci, sed cōsuetudo nō seruat. Et Doc. communiter transeunt, q consuetudo non posset hoc tollere, vide Ro. sing. 429 incip. tu habes.

LEX XIII.

1 *Dispositio huius legis in quib. differat a dispositione l. properandum. §. sin autem alterutra, & nu. 3.*
2 *Succumbens in interlocutoria, in expensis retardati processus condemnat.*
4 *Si aliquis debebat citari tribus edictis, & citatus nō cōparuit in primo, nec in secundo, sed in tertio, debet in expensis condemnari.*
5 *Contumax duobus remedijs cogitur expensas reficere.*
6 *Delegati ab inferiore, quod possint citare.*
7 *Arbitri possunt citare.*

a **Sancimus.** a Contumax non audit, nisi refectis expensis. h. d. Op. & vr quod ista lex sit superflua p l. p-
1 perandum. † sin autē alterutra. s. eo. Sol. In multis † differt. ibi lo
b quit de expensis. quæ reficiunt rōne victoriæ. b hic de his, quæ reficiunt ratione contumacię. Item hæc lex habet locum secundum gl post litem contest. & ante, illa post lit. contest. tm loquit. Vide gl. innuit hæc gl q si aliquis succumbat in alia interlocutoria ante lit. contest. vel ēt post, quod nō debeat fieri ɔdemnatio
c expensarum c p d. §. sin autem. Nam illæ habent locum post lit. ɔtest. in diffinitiua sniā. Ita vr velle ista gl. quæ satis potest sustineri, q vigore huius l. non fiat condēnatio expensarum. Non ergo
2 a † rōne ɔtumaciæ, nec rōne victoriæ ɔdemnabit in expensis ille, q succūbit in interlocutoria, sed condemnabit rōne retardati processus, vt l non ignoret. j. de fru. & lit expē. & ibi dixi. Quid n. si diu fuit litigatū sup iura emergētia, & processus diu fuit retardatus, vt l. intra vtile. ff. de min. q videbitis j de ord. iud l. j. Certe æ-
d quū est succūbētē ɔdēnari in expēsis, d vt d l non ignoret. Facit quod no. per Cano. ex de dolo. & contu. c. finem litibus. Differt
3 † ēt, dicit gl. hæc l a d. l. properandū. qa hic loquit de omni damno, ibi de expēsis tm, vt d. l. nō ignoret Opp. & vr, q nō fiat taxatio, vt l. q restituere. §. 1. ff. de rei ven. Sol. vt in gl. Opp de auth. nouo iure, als, post iusiurādū, hic posita. Sol Illa corrigit, vt statim
4 videbitis Quæro primo, aliqs hēt † citari trib. edictis, fuit contu-
e max in j. & 2. ɔparet in 3. an dēat reficere expensas? e Doc. dīt, q sic. Idē no. ex. de pe. c. 2 Dixi uobis, q est tex. in auth. q semel. in j.
5 quō, & qñ iud Quęro † qb. remed. is cōtumax cogat expēsas reficere? Rñ. duob. mod. vel p officium iudicis denegātis ei audiētiā, vt hic, vel. p ac. in factū, ex illo ti. si qs ius d. cē. nō obtēt. l. 1. Quæro, qd vult hic dīe in fi. nō citati, sed reqsiti? Dīt qdā q delegati
6 nō possunt citare p edicta, neque per nūc iū, † sed p scriptos. Hoc vult dīe, nō citati, sed requisiti Et referūt Doc. quod illa fuit opi. do. Loth cum esset cōmissa q̄dā qō sibi, & do Azo & vna partiū erat pulchra dña, vñ do. Loth. dicebat, quod non poterant citare per

ADDITIONES.

a Paris. Sancimus. Adde ēt, quod idem esset, si non fuit contumax, sed processus fuit nullus. Com. cōs. 68. & generaliter qñcūq al qu a indebite aliū i ius traxit, dēt in expensis condemnari. l. eum quem temere, de iudi. Spec. in titu. de expen. Et circa reum contumacem dat alia forma p statutū huius ciuitatis, habes sub a. rub. de red. mit. in poss. Itē an requiratur citatio in cōdemnatione istarum expensarum propter instantiam, uide Fel. in c. 1. de iud. Item, q ista procedat ēt in actore contumace, qui permisit labi instantiam, vide Dec. consi. 54. ad fin.
Sancimus. De iure legis vide quæ dixi in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infec.
b Alex. Refic uni rōne victorię. Quid si quis fuerit excōicatus ex cōtumacia, an prius dēat reficere expensas antequā absoluat. & quib. causis qs teneat reficere expensas, anteq audiatur in iudicio, uide Spe. in ti. de contu. §. nūc dicamus, ver. imo excōicat'. Et an si re' cōparēs petat se absolui a cōtumacia, dēat in absolutione citari actor, & quid si absoluit sine citatione actoris, an valeat snia & ab ea possit appellari, vide late Spe. vbi s. vers. sed pone excōicat', cū si.
c Ale. Condēnatio expensarū. Sed an ob istā cōtumaciam requiratur, q offeratur primo expensæ, uide Bal. in auth. qui semel j. quō, & qñ iudex. & an sufficiat verbalis oblatio. & vide Im. in d. §. Iulianus. Nūquid vna ex trib. citationib. debeat esse gratuita, vide Io. And. in c. 2. de proc. lib. 6. circa fin.
d Paris. In expēsis. Vide d. l. nō ignoret, & talis cōdēnatio dēt fieri statim non expectata snia diffinitiua, vt vult Bar. in d. l. nō ignoret. Et uide omnino Fel. in c. ad audientiam. ex. de resc. vt ser. p. si ad Bar. in d. l. nō ignoret. Et circa istā oblationē expensarum, uide Ale. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infec. Itē quod insta cā litigandi non excuset ab expensis rōne cōtumaciæ. Ita do. Ant. ponderat gl. in c. finem litib. ex. de dol. & contum. Aduerte tñ, q in renunciatione tenuta propter contumaciam, requiritur, quod satisdetur de iudicio sisti, etiam si quis possideat immobilia. Gl. in §. administrator, in verb. fideiussorem, in auth. de exhi. & intro. reis, in auth. ei qui iurat. C. de bo. auth. iud. pos. Item ad limitationē huius l. uide Pan in c. fi. de rescr. circa fi. An autē ista lex procedat in minore, v. de Ale. in apost. in l. minor etiam. ff. de min. v de de materia Fel. in c. quoniam contra falsam, de prob.
e Ale. Dēat reficere expēsas. De hoc est casus in c. querelā, de pe. & 64. dist. in c. Honoratus, not. Bar. & Docto. in l. cōtumacia §. cōtumax, de re iud. & l. j. ff. si qs ius di. nō obtē. & Spec. in titu. de expē. §. si antē lex, ver. sed qrit, licèt Iaco de Are. hic tenuit contrariū, vide Im. in l. q aurē, au fi. & ibi Bar. de verb. oblig.

p nunciū, sed per se, vt irent ad videndū illam pulchrā dominam
a Sed veritas, est, q possunt citare a p nuncium, sicut † arbitri, vel.
7 sed interpellāt §. j de arb. Nā iudices delegati hñt iurisdictionē maiorē q̄ arbitri, vt l. au pretor. §. j. ff. de re iud. & tex. hic debet exponi non citari, scilicet p edicta in Albo proposita, cum delegatus non habeat Album, sed requisiti p nūcium, vel per seipsum.

ADDITIO.

a Ale. Possunt citare. Vide Bar. in l. a. de inoff. om. iud. & l. auth. q semel. C. quo & quando iud. & Bal. in l. a. eo. tit. Tex. est in §. eo in auth. de litis.
Adde. Tu vide do. Mar. Soc. idē sanctem in rub. de dila. art. 3. in 4. dilatione. De arbitris & arbitratorib. intellige ēt qñ sunt electi ex necessitate inducta p statutum, per no. in l. si ab arbitro. & in l. arbitro. ff. qui satisdas. cog. in l. fi. ff. a quib. ap. nō licet. in c. cū speciali. de arb. & in c. ab arbitris, de off. deleg. li. 6. & idē dicit in arbitris cōpromissariis, p l. sed si interpellant. In §. j. ff. de arb. quia redacta sunt ad instar iudiciorū l. j. ff. de arb. & adde, q licèt arbitri possint citare per nuncium, non tamen possunt citare testes, sed debent citari p iudicem, vt compareant coram arbitris. Ita Bal. in l. sed si interpellātur. §. j. ff. de arb. & dicit do. Maria. Soc. vbi supra.

AVTHEN.

1 *Iuramentum quando debeat praecedere taxationem expensarum.*
2 *Propter iustam causam litigandi, expensae possunt adinuicem compensari.*

a **Nouo iure.** a Aliàs, post iusiurandū Ista auth. corrigit. l. Codicis. Dicit, q prius iurabatur a parte, postea taxabatr a iudice, hodie contra. Opp. ff. de in lit. iu. l. videamus § pe. vbi prius iurat, & postea taxatur. Dicunt quidam, q illa corrigit per hanc, gl. tenet ɔ̄rium, & ista est veritas. b Quandoq; iurat
b de veritate, † tuoc dēt pręcedere taxatio. Postquam enim est iu-
1 ratum, non potest taxari, vt hac auth. Rō, quia taxatio veniret ɔtra iuramentum. Quandoque iuratur de affectione; & tunc post iuramentum potest taxari, vt l. ɔ̄ria, potest enim iudex affectionem partis inordinatā refręnare, sed nō veritatem. Quæro quid velit dicere tex. hic, quod neuter debet ɔdēnari in expensis, pp negotiū veritatem. Rñ. potest esse, q vtraque iustam causam litigandi hēt & potest esse, q vtraque pars obtinuit in dimidia eius
2 quod petebatur † vnde compensantur expensę inuicem, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Nouo iure. Adde, q Bal. in l. sancimus, in prin. C. e. dicit, q nūquam hēt locum taxatio, vbi quātitas expēsarum potest probari aliter, quam per iuramētum ex opposito. Sed vtrum deferēdo iuramētum, de quo hic, sit necessa citatio partis. Bal. dicit, q nō, in c. j. in prin. si de inuest. [illegible] itatur, iter do. & vasal. quia in odium præcedētis cōtumaciæ, vt ibi no. per Bar. in l. 3. §. si ad diem, de re mil. & in ista auth. vide no. per Bal. in l. 3. de fruc. & lit. expen.
b Est veritas. De ma huius auth. vide Ale. in l. q bona. ff. qui d[illegible]c da. infec.

LEX XIIII.

1 *Ordinarius non recusatur vt remoueatur sed vt ei detur adiunctus.*
2 *Iudex delegatus iure ciuili sine causa recusatur, secus de iure Canonico.*

a **Apertissimi.** a Istę leges, q̄ sequunt non sunt in vsu. Bř hoc dicit. Iudices delegati pñt ex cā suspicionis recusari, sed partes cogent ad eligendos arbitros, q vice delegati fungent. Primo ponit dictum. Secundo ponit, & extendit illud ad delegatos a Principe. Tertio rōnem. Quarto ponit aliud dictū in delegato a Principe Quinto illud extendit ad delegatos ab alijs. Secunda ibi, licet n. Tertia ibi, cum post lit. ɔtest. Quarta
b ibi, eo, Quinta ibi, q & si. Quæro prio, an iudex ordinarius b possit recusari vt suspectus. In hoc fuerūt opi. inter nostros Glossatores
1 vt hic dicit j. gl. mag. veritas est, q † nō pōt recusari, vt remoueat, sed vt sibi aliquis adiūgatur, vt in auth. si vero contigerit, quā
2 statim videbitis. De † iure Canoni. videtur secùs. vt extra de ap. c.
c cū speciali. Quæro vtrum iudex delegatus possit recusari c sine causa? opiniones fuerūt iter nostros Doct. Finaliter nostri Doc. & gl. tenet, quòd sine causa possit recusari, & sufficit solū, qd partes putēt sibi suspectos, d vt hic, dum dicit, suspectum iudicem
d putat

ADDITIONES.

a Ale. Apertissimi. Licèt regl'r delegatus possit iure li. cōte. recusari fm Inn. in c. cū speciali. de ap. hoc pcedit nisi recusarei cū circuitu, & pter subterfugia, q tūc nō posset aliquo casu recusari, p quo allegat casus in c. ppoiuit, de ap. & latis hic sentit tex. Secundo limita per auth. offerentis infra de li. con te. de quo ibi scripsi.
Paris. Apertissimi. Adde circa istam mām suspicionis, q iusta cā suspicionis est qñ daret iudex, q esset aduersarius meus in alia cā, vide Pan. in c. t. ex. dn iud. Et ibi, an possit ordinarius recusari, si assessor sit suspectus. Itē est iusta cā recusandi si fuit testis i cā, vide do. Frā. cōs. 50. Itē q̄dā alia i mā vide p eūdē i cōs. 29. Itē no. q qñ iudex recusat suspectus, cautela est, q delegat cām ob suspecto, ita Cępola caute. 105. itē est iusta cā suspicionis sicōsuluit in cā, vide Cęp. Can. 173. itē nūquid cōminatio sit iusta cā suspicionis, vide Pan. cōs. 22. circa med. itē vide quinq. casus suspicionis p Panor. in c. accedēs, el 2. ex. dn app. ēt sop gl. & ibi ēt ponit quadraginta casus, ex quib. pt recusari vt suspectus. Nūquid autē princeps possit cōmittere cām aliciu recusatione remota. vide late Fel. in c. cū inter priorē. ex. r. de excep. Perusinū in d. c. postremo. de app. itē, q iudex possit recusari tāq̄ indiscretus, vide Fel. in c. ad nřam. ex. de pb. Perusinū in d. c. postremo. ad fi. vide ēt de mā. Ro. sing. 270. in c. nūquid si aduersarius loquat ad aures iudicis, an possit vt suspectus recusari, & quo iudex pp grauamē illatū possit recusari, vide Are. in c. qualiter. el j. in 3. no. ex. de acc. Quid aūt in partib. curiæ, an possint recusari, vide Bal. i c. 2. §. fi. de p hib. feu. alie. p Fred. & qđ ille q fuit aduocatus cōtra me, possit vt suspectus recusari, vid Ias. i l. solet. ff. d iurisd. om. iud. & ibi hēs duas limitationes ad hoc Ibi ponit ēt, q si ē iusta cā recusationis, si aduocatus ptis aduersæ sit familiaris, & domestic. a iudicis, quē vult pp hoc aduersarius accusare. Item quādā causam recusandi iudicem, & quod ēt tertius recusari possit, post litē come. vide Fel. in c. cum super de off. deleg. Itē an vicarius possit recusari propter suspicionem iudicis, & econtra, & an prælatus in causa ecclesiæ, & quædam alia, vide per Fel. in c. insinuante, de off. deleg. Item, q ille qui litigauit mecū possit recusari, vide Are. in c. extra. de iud. Item an sniā lata a iudice recusato vel suspecto, sit nulla, vide Cur. & Mod. hic, adde Ale. cōs. 326. circa mediū, vbi retēta opinione, quod etiam processus sit nullus, limitat nisi pars postea coram tali iudice litigasset. vide oino cons. 103. vbi dicit, quod qñ suspicio est notoria processus est nullus sine recusatione. Vide latè Ro. cons. 520. vide Pau. de Ca. cons. 22. Bal. cons. 428. in 3. par. inci. Statuto cōis Papiæ, latè Perusi. & Præposi. in c. cum in speciali, in prin. vlt. q. de ap. Et qui possint recusari tanquam suspecti, vide latè Perusi. in d. c. cum speciali Et an Doc. possit recusari, si sit suspectus Doctorando, & an totum Collegium, vide Fel. in c. causam quæ de, off. deleg. Et de notario, vt possit recusari suspectus solo instrumento, licèt secus in iudicio, vide Ale. cons. 184. vol. 5. in 2. dub.
b Pom. Ordinarius. Vide de ista materia & seq. Pan. in c. si quis contra clericū, de fo. compe. Et an iste, qui adiungitur ordinario, debeat ire pro decidenda causa ad domum ordinarii, vel econtra, vide Pan. in c. ad hæc, de appel.
a Ale. Delegatus possit recusari. Vide late Spe. in ti. de iud. dele. § sed super est vide ite ex opposito. Et quid si aduersarius meus est mihi datus iudex delegatus. Dr a\u0304n aduersarius ille, qui mecum litigat, vt in c. j. extra de iud. Ad idem tex. in c. fi. extra. de eo qui mit. in poss. cau. rei ser. & in l. si aduersarius. C. de fid. instru. an possit tunc recusari, vt suspectus dicas q sic, nō solum si litigat nose suo, verum ēt si nomine ecclesiæ suæ, tanquam prælatus, seu vt Rector. Ita dicit gl. oo. in c. cum super, de off. deleg. & ita tenent do. Anto. & Mod in c. 1. ex. de iud. super quo vide Io. And. in c. legitima. in ver. oia, de app. in 6. & de his ēt. j. ea. apost. Et an litigans mecū possit recusari in testem, sicut in iudicem, vide do. Ant. & Abb. in c. 1. de iud. Et finaliter concludunt, q aut loquimur in eo, qui habuit litem, & potest esse testis. (Ita intelligunt notabilem doct. Io. And. in add. spe. in rub. de iud. deleg. & in ver. & sciendum. in ver. 6.) aut in eo, qui hēt litē de præsenti. tunc distinguunt, aut habet criminalem, aut eiusdem omnium bonorum, vel maioris partis bonorum, & tunc repellitur totaliter a testimonio per tex. in auth. de test. §. si vero quis dicat odiosum, in prin. & per ea quæ no. gl. & Doc. in c. cum oporteat. de accu. & in c. pe. eo. ti. & per ea quæ habentur, in c. frequens, de test. spo. & in l. pprie litem. de excu. tu. Aut habet litem cuiusdā rei mecum, & non repellit testem omnino, sed est in arbitrio iudicis, quanta fides sit sibi adhibenda, ita videtur pbari in d. §. si vero q̄s dicat odiosum in ver. seu, aliàs. §. si vero aliter odiosus, in prin. Sed tu in illa materia considera duo. quæ ponunt hic. Et adde quod ad primam conclusionem, quando prælatus agit noie ecclesiæ, bene potest recusari vt suspectus, quia participat commodum, cum sit vsuarius vsq. ad m[illegible]tem, iuxta ea quæ habentur in c. præsenti, de off. ord. lib. 6. pro qua conclusione facit tex. in c. insinuante. extra. de off. dele. & ita per illum tex. determinat Io. And. in [illegible] m. q. in c. postremo, de a[illegible] reprehenders Spe. in ti. de iud. dele. §. superest. ver. quid si impetrauit. Sed vbi œconomus vel pcurator agerit noie ecclesiæ. ad quos nullum commodū pertinet beneficii, tunc oppositum esset dicendum primo per tex. q[illegible] Abb. & Moder. no. ad hoc, in ca. postremo in ver. eo, negotio. de ap. vbi dñt Doc q licèt aliquis non possit esse iudex cāx, in qua semel fuit aduocatus, in alia tñ potest esse, eadem ratione in procuratore, qui in eadem causa pp affectionem excluderetur. c. Romana de test. lib. 6. Scdo, quia aduocatus contra me in vna causa mihi dr inimicus. l. qui cum maior. §. fi. de bo. lib. & tradit Bar. in l. 3. §. fi. de adm. leg. istud dictum Bar. non reperio, immo contrarium ponit gl. in l. si pecuniam. §. proculdubio. in ver. vel hic repelle suam, & ibi ponderat Bar. ergo non repellit, vt suspectus. Pro hoc facit tex. in c. super eo, & quod ibi no. de ap. Forè tñ posset dici, q non haberet locum in eo qui fuisset procurator contra me, vel esset in causa capitali, vel actione famosa per ea quæ habētur in l. pe. in prin. ff. de inof. test. & quæ ponit Bar. in l. post legatum. §. sunt qui putant. ff. de his quib. vt indig. Hoc tamen non affirmo pro nunc. Vtrum aūt iudex possit recusari, qui habuit litē cū parte, licèt nunc sit finita, in d. rub. non declarauit, sed satis vr sentire q non possit recusari, arg. eorum quæ dñs in teste. Sed tu aduerte, quia aut iudex habuit litem mecum, & succubuit, & tunc videtur posse recusari, quia præsumitur durare inimicitia aliqualiter cōtracta per litem adhuc ex culpa sua. Aut obtinuit & tunc dicit gl. singulariter, quam tene mēti in c. vt debitus, de ap. quod iudex non possit recusari vt suspectus, quando suspicio surgit ex culpa recusantis. Sed quia cōter ibi impugnatur illa gl. iō simpliciter esset tenendū, qđ possit recusari. Adde quod circa dicta do. Ant. & Abb. declarantium dicta Io. An. vt supra, videlicet, q qñ aliquis habuit litem mecum tunc, & modo non hēt, non pōt repelli a testificando. hoc vr esse falsum, imo vr distinguendum, sicut distinguitur pendente lite, per doc. Inn. d. c. extra. de prob. vt 3. quod probo. ideireo repellitur testis mouens litē criminalē, quia ex tali lite pñumitur inimicus, vt in c. cū P. & in c. cum oporteat extra, de accu. & probatur clare in d. §. si verò quis dicat odiosum, & ēt in d. ver. seu. §. si vero aliter odiosus. Sed ista nō hēt locum finita lite, quia qui semel fuit inimicus, pñumitur durare inimicus, nisi probetur reconciliatio, fm Inn. in c. cum oporteat, præalle. & Bal. in Auth. si dicatur. C. de test. & est casus quem ibi ponderat Bal. ad hoc in l. in ipsius. C. fam. erci. ergo pari rōne repellitur nunc, sicut tūc. Amplius dicit Spe. in ti. de iud. deleg. Superest. ver. Item quod quondā, q inimicus ēt reconciliatus pōt repelli, vt suspectus. Allega tex. cum gl. 3. q. 6. accusatores, quod intellige si sit reconciliatus de recēti aliàs non procederet dictum suum, vt ibi no. Io. An. Præsumitur, n. adhuc durare in a causa inimicitiæ præcedentis, ex qua repellitur adhuc vt inimicus. Facit ad id quod no. tradit Bal. in l. 1. §. idem Cornelio. ff. de q. Sed tñ, quia licèt ista rō fortiter adstringat, tñ vñt posse seruari dicta Doctorum, qñ ille qui habebat litem mecum non succubuit, quia tunc licet præsumatur durare inimicitia, quia tñ videtur cōtracta culpa mea, ideo testis ipse nō videtur esse repellēdus. Ita no. dicit Bal. secutus dictum Nic. de Mat. in auth. si dicatur. C. de test. tenuit Bar. per illum tex. in l. 1. §. cum quis. ff. de quæstio. Pro quo facit tex. no. quem ipse non alleg. in d. §. si verò quis dicat odiosum, vbi ille, q mouit litem criminalem, repellitur a testimonio totaliter, donec lis fuerit finita. Igitur lite finita secus. Sed contra istam doctr. est singularis doctr. Imo. in c. cum I. & A. in fi. de re iud. dicens q ad repellendum quē a testimonio, nō distinguitur cuius culpa inimicitia fuerit contracta, sed satis est quod ille testis habeat me odio, & illud dictum sequuntur Moderni, quia hēt maximā æquitatem, sed posset fortè dici, quod in tali casu non repellitur a testimonio, sed non adhibetur tanta fides, sicut dicit tex. in d. §. cum quis, tenet Bar. ibi, quamuis ille tex. non probet dictum Bar. si recte consideretur.
d Ale. Suspectos. Et an possum recusare illum quem habui aduocatum contra me, in iudicem. Vbi tex. & gl. in d. c. dilecto. de test.

a putat, ar. ad Tre. l. qa poterat a de iure Cano. est secus. vt ex. de ap. c. a. regris. §. j. Quæro, qualr formet libell' recusationis. Dic ut i gl.

ADDITIO.

a Pam. L. quia poterat. Vide Ale. & Barb. in c. suspectus, de off. deleg. & cons. 104 in 1. d. ab. c. v. ubi laquitur ... [illegible]

AVTHEN.

1 *Iudex potest esse arbitrator inter partes, vt eas componat.*
2 *Arbitramentum non dr sententia, sed magis quidã cotractus transactionis.*
3 *Arbitrator semper sumitur in contractu, & non in lite.*

a **Si verò contigerit.** a Vt ergo hodie, q † iudex possit esse arbitrator inter partes, qa dicit amicabilẽ cõpositorẽ. ff. de ar. l. sed si secuñ. §. 2. Sol. Nõ põt esse arbiter, vt in cõrio. sed arbitrator, vt hic dicit gl. i corpore vñ 2 sumi, hoc † arbitramẽtũ nõ dr snia. sed magis qdã cõtus trãsactio b nis, b qa partes recedũt a lite, p eo, q nos dicem' ad i. lẽ. ff. de arb. 3 l. Põponi' scribit. & l. si de meis. §. recepisse. Et sic si bñ † aduertis, arbitrator sp assumit in cõtu, & nunq in lite. Nã procedit inter nos iste cõtus trãsactiõis, vel pacti simplicis, sui q arbitrator ille declarabit. Tangunt Doc in l. si qs ea cõsensu. ĵ. de epi. aud. Plenissime iã dixi in l. societatẽ. § arbitrorũ. ff. pro so. Hic nõ sunt alia.

ADDITIONES.

a Pom. Si verò contigerit. Ad istã auth. inquantũ loquit de epo, vide Ale. cõsi. 185. vo. 2. vbi ponit, q loco epi possit alius dari, quoties eps, vel eius Vicari' essent remoti. Ad istã auth. vide Pan. in c. licet ex suscepto. uer. septim' casus, & q ibi posui, de fo. cõp. & Old. cons. 137. & no. q arbitramentum non solũ dicatur quædam transactio, qñ in forma dictum est, q amicabiliter de iure, & de facto procedatur, sed et si tantummodo dictum est, q de iure procedatur, & videtur sentire Imo. in l. si ex duob. in 6. q. Bar. dum allegat l. si duo. ff. de arbi. & ibi sequitur Iasõ. ff. de duob. reis, quod no. perpetuo.

Paris. Si vero contigerit. Circa istam associationem episcopi, uide oino Ale. cõs. 356. ubi inter cætera ponit, q si Episcopus sit absens, quis dẽat associari.

b I. T. S. Trãsactionis. Qualiter istud intelligatur uide Bar. in l. qd si Ephesi. §. j. de eo, q certo loco, & in d. §. arbitrorum, in j. q. & in 1. q. & in l. si de me 5. §. ex cõpromis. ff. arb. q & ibi dicit in prin. & ad q hic d. Bar. sequit Ang. hic. Ad de tu, & limita dispõnẽ huius auth. singulariter sm Host. non procedere, qñ in prouincia esset alius iudex secularis, q esset superior iudicis recusati, qa tũc ipse esset adeundus. Ita no. Host. o c. nouit. de iud. & refert, & sequitur Ant. de Bu. & alii de for. cõp. & ibi et Doct. Mari. Soc. qui ex hoc infert, q qñ in ciuitate datur superior si recusatur ordinarius inferior, tũc superior dẽt adiri: q dicit no. Sed o limitat hãc auth. præfatus Doct. Mar. in d. c. licet ex suscepto, quod habet locũ in iudicib. sæcularib, subiectis Imper. o. secus in subiectis ecclesiæ: allega quod habetur in d. c. dilecti ... [illegible] extra, de app.

LEX XV.

Certi iuris. Magistratus militares, & hoĩes illiterati. põt esse iudices. h. d. Sed quomodo iudicabunt in scriptis qui literas nesciunt? Dic vt l. fi. ĵ. de sent. ex peri. reci.

LEX XVI.

1 *Delegatus principis, & subdelegatus ab eo exequitur eius sententiam.*
2 *A snia arbitrorum iuris, & sic electorum vigore statutorum appellatur.*
3 *Qñ appellatur a snia, snia mãdatur executioni per iudicem appellationis.*

Cum specialis. Libellus recusationis dẽt offerri corã iudice recusato, si est præsens, aliàs corã iudice eius loci vbi est pars, qui dẽbit partes cogere ad arbi a tros eligendos, a quorũ snia per primum delegatum executioni mandabitur, sed ad delegantẽ appellabitur. h. d. Ex isto fine lrẽs 1 notare primo, q † iudex delegatus mandat suã sniam. b & eorũ b qui vice eius cognoscunt, executioni. Qd intellige in delegato a principe. Plene dixi, & ibi gl. tangit, in l. a Diuo Pio. in prin. de re a iu. No. secũ, † q ab arbitris, qui eligũtur ex prãie legis, põt ap c pellari. & iõ isti arbitri, qui eligunt ex forma statuti c de necessitate, magis hñt vim iudicũ delegatorũ, quã arbitrorũ, q millies allegaui, & tene mẽti, & hoc vtile est pp multas drĩas, quæ sunt in- 3 ter arbitros, & iudices dele. Vltimo no. † q qñ a snia appellatur, sententia mandatur executioni per iudicem appellationis. Dixi vobis in l. præcipimus, ver. officiis. & l. eos. in prin. ĵ. de app.

ADDITIONES.

a Ale. Eligẽdos. Quid si essent plures iudices, & unus eẽt suspectus. an alii põt cognoscere de causa suspicionis? uide Spe. ĩ ti. de accu. §. fi. uer. quid si onus. Paris. Eligẽdos. Et idẽ esset in arbitris electis de voluntate partiũ ex iussu iudicis. l. arbitro. sm intellectũ Ang. ibi ff. q satisd. cog. ubi Abb. dicit ita seruari. Et de materia istorũ arbitrorũ, qui eligunt ex necessitate statuti arbitri, et arbitratores, & amicabiles cõpositores, & amicis cões et, quod eligantur ex necessitate, ita disponente statuto, tñ censentur isti, ut arbitratores, & procedunt ut arbitratores postpositis solennitatib. iuris ciuilis. Ita singulariter. Pet. de Anc. cons. 270. inc. Pro declaratõne primi dubii. quod est notandũ pro statuto Papi. & cõtrẽ aliorũ cogẽtiũ affines. ad cõpromittẽdũ, quia loquuntur p verba ampla, de iure & de facto, & c. iõ tales nõ dñr iudices, nec iudicãt tanq iudices. Et ista lex procedit solum, qñ eliguntur, ut arbitri. Ita et sequit Fel. in c. fi. de re iud. licet alleget Pe. de Anc. in d. cõs. corrupte in numero.

b Ale. Snia. Vide latè Spe. ĩ ti. de recu. act. §. quatr. usq; i fi. illi' t. & ibi forma.

c Po. Forma statuti. Et an ab his possit appellari, uide Are. i l. nemo p' 16. q. Bar. ff. de le. j. & Ale. cõs. 1 ... no. 4. & Fel. in c. r. de cõst. in ol. fol. Pan. in c. pastoralis. §. ... de resc. & Are. cõs. 87. ... & Are cõs. 87. Fel. i c. fi. d re iu.

De sportulis. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

Quisquis. Executor, q fuit i prĩalitis dẽt ĩ ea vsq; ad fi. pstare. h. d. Hæc de consuetudine in executorib. non seruant hodie, de hoc tetigi vobis, in l. eum sniam. ĵ. de sen.

LEX II.

Omnibus. Si executores nõ fuerint idonei, sed negligentes, remouent, & alii in eorum locum subrogantur. h. d. Not. quod iudices delegati possunt eligere nuncios, & electos remouere. Non habetis hic alia.

De pedaneis iudicibus. *Rub.*

LEX PRIMA.

Procuratori. Snĩa lata a delegato ab incõpetenti iudice, est ipso iure nulla. h. d. Ad euidentiã tu debes scire, q procurator Cæsaris est cõpetens iudex inter fiscum, & priuatum, vt l. j. ... ubi, & apud quem non est ergo iudex inter priuatos. Iõ pone casum in terminis, &c. Gl. format hic duas q. dic, vt in gl.

LEX II.

1 *Merum imperium est, quod expeditur officio iudicis nobili, & respicit publicam vtilitatem.*
2 *Mixtum imperium est, quod expeditur officio iudicis nobili, & respicit priuatam vtilitatem.*
3 *Iurisdictio est, quæ expeditur proposita actione per officium iudicis mercenarium actioni deseruiens.*
4 *Iurisdictia est triplex.*

a **Placet nobis.** a Habeo istam l. p difficiliori, q q sit in C. meo, visu in tex. & in mã. Gl. nĩæ intricãt multum istam l. Ego pono tibi casum sm, q istam l. intelligit Iac. de Are. q lec. Doc. communiter tenent. Ad euidentiam huius l. 1 præmitte, q primo est † merum imperiũ, q expedit officio iudicis nobili, & respicit publicã vtilitatẽ, vt l. imperiũ ff. de iurisd. 2 om. iu. Itẽ est mixtũ † imperiũ, q expedit officio iudicis nobili, & respicit priuatã vtilitatẽ, vt l. nec qcq. §. vbi decretũ, & ibi no. ff. de of. Procon. & leg. & l. iubere cauere. de iuris. om. iud. plene 3 de hoc in l. j. ff. de dã. in fe. Et est tertium. s. † iurisdictio, q expedit p proposita actione, p officiũ iudicis mercenariũ actioni deseruiẽs, vt no. in d. §. vbi decretũ, & in l. 4. §. duas. ff. de dã. in sec. & d. l. im- 4 periũ. Et hæc iurisdictio sic diuidit † in tres, qa qdã iurisdictio est magna & q respicit causas status ingenuitatis, & libertatis: vel causas pecuniarias vltra trecentos solidos, vt in Auth. de iu. §. audiẽt. Quedã est cã media. s. trecẽtorũ solidorũ ĵ. vt in d. § audient. Quædã cã minima, de qbus loqt ĵ. de sen. ex peri. reci. authẽ. nisi breuiores. Hoc pmisso. lex nrã br hoc intẽdit. Causas medias psides dẽnt audire p se, vel delegare reseruata snĩa, nisi p occupationes publicas, vel causarũ multitudinẽ impediant, causas vero meri, & mixti imperii, & causas iurisdictionis magnas, iudicent p seipsos, causas, vero minimas delegẽt indistincte. h. d. hæc l. sin. Ista lex hẽt quinq; partes. In j. parte dicit, q cãe mediæ, de qb. psides nõ poterant cognoscere ante istã l. nõ dico propter iurisdictionis defectum, sed ne aliæ causæ magnæ impedirent, hodie debent de eis cognoscere p seipsos. h. d. Primo videamus licrã. Dic sup uerbo, nõ possent non pp defectũ iurisdictionis, sed ne aliæ cãe impedirent, super uerbo, adhibere. i. hodie p se debẽt cognoscere, possunt tñ cognitionem delegare, reseruata sibi sententia, vt l. hac, in ver. q vsq; adeo, quem hic iunge & est 2. pars istius l. Dicit, Do. Imperator p hoc vos diminuitis honorẽ, & iurisdictionem psidis prouinciæ. Imperator respondet, q prædicta debent intelligi, ita, quod ex hoc iurisdictio psidis nõ sit diminuta, põt n. cõmittere cognitionẽ reseruata sibi sentẽtia. h. d. Iac. de Are. vide tea. & vide gl. sup verbo, nec diminuta videant, sed aucta. qa põt committere cognitionem, sed ipse, sententiat. quia est ei honori, sm Iac. de Are. Redeamus ad ver. ita tamẽ, quæ est 3. pars legis. Domine Imperator, quid si pręses impedit iudicare pp publicas occupationes, vel causarũ multitudinẽ? certe tunc poterit committere etiam sentẽtiam in dictis causis mediis. Quarta pars incipit ibi, quod nõ ita, &c in qua loquit de causis meri, & mixti imperii. Quæro vtrũ pp publicas occupationes, & causarũ multitudinẽ possit causas meri, & mixti imperii, delegare. Respõdet Imperator & dicit, q nõ, hũc ver. intellige nisi fuerit absens, vt l. j. §. huius rei. de off. eius cui man. est iurisd. Sequit, dum tamẽ & hæc est 5. pars, quæ loquit de causis, & iurisd. maiorib. quæ nõ possunt delegari. Ad istũ fi. op. s. de ord. iud. l. j. Sol. vt in gl. qa ibi impediebat pp Carbo. nõ pp iurisdictionis defectum. Op. de l. si quis libertatem. ff. de pet. hære. Sol. ibi loquit de causa seruitutis, hic de cã ingenuitatis, & libertatis. Materiam meri, & mixti imperii tractabo hoc anno futuro deo dante, quantũ melius potero vsq; ad pelie, & quia hęc lex perficit de causis meri, & mixti imperii, & de causis, & iurisd. maiorib. & mediis, de minimis nihil dicit, sed dicetur in l. fi. ideo eam his iunge, &c.

ADDITIO.

a Pari. Placet nobis. Circa mãm delegationis causarum meri, & mixti imperii vide quæ addidi in l. 1. ff. de off. eius, & in l. more. ff. de iur. om. iud.

LEX V.

Quædam sunt. Cãæ iurisdictionis minimæ, possunt sine distinctione aliqua delegari.

Placet. Iudices delegati dent iudicare, nec possunt ad delegantem remittere, & ab eis potest appellari. h. d.

LEX

LEX VI.

a **Placuit.** a Si iudices delegati cām determinare impediunt̄, debet causa alii subdelegari. h. d. Quod dicit de iudice delegato impedito, intellige si impedimentum est longum secus si impedimentum est breue. vt l. fi. de leg.

ADDITIO.

a Placuit. An causæ mixti imperii, q̄ requirunt magnam causæ cognitionē, & ēt coertionem possint delegari interueniente aliquo ex impedimentis, de quibus hic. vide quæ scripsi. in l. j. ff. de of. eius, ad Bar.

Qui pro sua iurisdictione. Rub.

LEX VNICA.

1 *Sñia nulla ex defectu iurisdictionis non potest consensu partium validari potest tamen valere in viam pacti.*
2 *Sñia lata a delegato vt valeat, requirit̄, q̄ sit cā de iurisdictione delegātis.*
3 *Sñia lata a delegato, qui aliàs erat ordinarius, an valeat si non processit vt delegatus.*
4 *Si iudex delegatus a principio causa caruit iurisdictione, & lite pēdente superuenit, quomodo valeant acta, & sententia.*

Delegatus Principis potest subdelegare causas meri, & mixti imperij.

a **In causarum.** Non p̄t delegari cā, q̄ ad iurisdictionem delegātis nō pertinet, & ille cui delegat, dēt esse de iurisd. delegantis. a licē cū delegatus principis subdelegat appellat̄ ad ipsū. h. d. Hec tres partes. Primo qñ cā nō est de iurisd. delegātis. Scdo qñ, nec cā, nec psona est de eius iurisdictione. Tertio loquit̄ de delegato a Principe, sm̄ gl. nrām. Scda ibi, q̄ si qs. Tertia ibi, hoc teneant nisi. Not. fi. huius l. quia nescio alibi. Op. j. cōia vtri. iud. l. a. Dicit gl. fateor, q̄ sñia est nulla ipso iure, nisi a partibus appro- b bet, vt l. 9ria. Vide gl. q̄ perperuò tenemēti Tenet gl. ista, b quod 1 † sñia nulla pp defectū iurisdictionis iudicis, potest per consensum partium validari, Doct. omnes tenēt 9rium, vt l. si expressim ff. de app. j. de iuris. om. iud. l. priuatorum. Non ob l. 3. j. cōia vtri. c iu. qa ibi ex illa approbatione nō validat sñia. sed hēt c vim cuiusdā 9ctus. quasi partes fecerint p 9ctum, illud, quod cōtinebat̄ in 2 sñia. Op ff. de off. eius cui mād. est iur. l. & si Prætor. Sol. ad † hoc vt sñia lata p delegatū valeat, sufficit, q̄ cā pertineat ad iurisdictionē delegātis, nec est de necessitate, q̄ ille cui delegat̄, sit d ei' iurisdictione, vt l. 9ria. Sed q̄rit ad hoc, vt delegatus possit cōpelli, requirit̄, q̄ sit de iurisdōe delegātis. Ita dēt hic intelligi. Opp ad fi. nræ. l. de l. j. in fi. ff. quis, & a quo ap. Sol. qdā hñt hic, ad nos, & tūc ecōtra qdā hñt, ad eos, & tūc dic, q̄ speciale est in delegato a Principe, vt ad eum appellet ab eius delegato, vt hic, & est hic singularis casus. Quærit gl. sup prin. de duabus quæstionib. Primo, quid si 3 ille, † cui est facta delegatio, aliàs hēat iurisdōnē, & partes scienter corā eo litigauerūt, an valeat sñia? gl. vr̄ dr̄e, q̄ sic. Tu dic sm̄ Azo d inspiciēda acta, an cognouerit, vt delegatus, d & nō valeat, ut hic. §. n. j. l. j. an cognouerit, vt ordinarius, ex vigore iurisdōnis prorogatæ, & tūc valeat. Ita dēt intelligi glo. Quæro quid si in prin. causæ 4 † delegans carebat iurisdōne, postea pēdēte cā, iurisdō superuenit, an confirmet̄ iurisdō delegati? dicit gl. q̄ sic, ab isto tpe, non tñ, trahit̄ retro. Contra no. gl. in l. j. j. vbi de cri agi. opor. & ibi dicā ti 5 bi. Vlt. q̄rit gl. † qd si Princeps delegauit cām meri, & mixti imperii, an illā cām possit subdelegare? & tenet gl. hic, quod sic, Mar. Sil. tenet 9. Puto gl. verū dr̄e p hunc text. qui hic dicit, nullo psonarū causarumue, &c. & sic sine distinctione causarum delegatus a Principe subdelegat. Idē tenet Gul. de Cu. in l. j. de off. eius cui mā. est iurisdictio. ar. l. pater §. qndecim. de lega. 3. & dicem' in l. j. de of. eius cui mand. est iurisd. & sic singularis casus hic, q̄ delegatus a Principe causam meri imper. subdelegat, &c.

ADDITIONES.

a Paris. Delegantis. Circa māni, an Papa, vel episcopus possit delegare causas clericorū, & ecōtra, an Princeps laicus possit delegare causas laici clericis, & an fratres Minores sint capaces delegationis. istā q. vide p Ias. i rub. de offic. eius & sex reqsita, vt possit fieri delegatio, & delegatus compelli, vide per Ias. in l. eū qui ff. de iuris. om. iud. Itē, q̄ episcopus, vel alius clericus possit eē delegatus principis sæcularis. vide Fel. in cap. inter dilectos, ex̄. de fid. instr. An autē ad petitionē clerici possit Papa delegare cām contra laicū, vide Bolog. in addi. ad cōs. 84. Io. de Ana. Itē de eo, qd̄ dictū est supra, an possit cā ciuilis clericorum delegari laico, vide Are. in c. 2. ex̄. de iud. vbi ēt ponit, an possit constitui laicus Vicarius episcopi, vel alius administrator, vel pcurator ecclesiæ, & latius ibi vide Dec. & alia in discursu. Itē ad ea q̄ dicta sunt ī. an clerici, vel religiosi possint esse delegati inter laicos causarū mere laicaliū, vide late Barb. in rub. ex̄ de off. deleg. cōcludētem, qd̄ non. Vide Dec. in c. 2. de iud. late de istis. Et quid ecōtra si clericus sit delegatus laici, an possit cognoscere de causis spiritualib. incidentib. vide late Fel. i c. cū sit generale, de for. comp. habes ad Bar. in l. Titia. ff. sol. mat.

b Pom. Tenet gl. ista. Vide gl. in c. significasti. ex̄ de fo. comp. Pan. cōsi. 29. in 2. vol. & cons. 30. vol. 2. & consi. 92. eo. vol. Fel. in c. cum ex offic. de præsc.

c Sed hēt. Adde tu, & uide do. Mar. Soc. in c. significasti. ar. 7. q. 8. de for. compe.

d Alc. Delegatus. Tex. est in l. sed & si seruū §. si quis iudex. ff. de arb. Ad idē facit in c. sup. de offi. deleg. in c. ex pte Astē. de cōce. pb. & in l. si is ad quē. ff. de acq. hæ. alleg. l. j § 2. ver. sed & si. j. de iud. vbi satis ē, qd̄ ptes pcesserūt ex capite progādi, licēt iudex errauerit, sed pcedat opi. In. in c. cū ex officii, de pscri. Spe. de iuris. om. iud. §. j. ver. & ita ēt. Bar. in l. si p errorē, de iur. om. iu. & Bar. in rep. l. falsos. C. de fur. & ita ēt ēt Ful. i d. l. p errorē, de quo ēt p Bar. in l. eū q. de iur. om. iu. & i d. l. falsus, & hic, & Pa. de Ca. in d. l. 2. §. Prætor. i prin. de off. eius, & per Ross. ibidē qui impugnat primum membrum. j. scripta distinctionis, & mouetur, quia ibi est defectus in causa efficiēte, &c. Vide Ale. qa in. eo. hac apost. in reportatis ipsius Ale. i l. si per errorē. ff. de iur. om. iud.

a
Ne quis in sua causa. a Rubr.

ADDITIO.

a Paris. Causa. Limita procedere in Principe, vel populo non recognoscente superiorem. Vide Fel. in c. cum venissent, extra de iu. Vide latè. Deci. vbi etiā quid in inferiore a Principe.

LEX VNICA.

1 *Qui non recognoscit superiorem, est iudex in causa propria.*
2 *Ciuitas, quæ non recognoscit superiorem, iudicat in propria causa.*
3 *Episcopus an possit esse iudex in causa sua ecclesia.*
4 *Potestas an possit esse iudex de iniuria facta eius familia.*

a **Generali.** a Rub. summat l. Hoc intellige verū, nisi 1 in iudicib. q † nō recognoscūt superiorē. tunc. n. ipsimet iudicāt causas suas, vt ff de hær. inst. b l. hoc Tiberius. Et ita videmus de facto in ciuitatib. b q 2 non recognoscunt superiorē. † Pro quo facit gl. in l si alius §. bellissime. ff. qd̄ vi aut clā. Quæro, † an eps possit eē iudex in cā suæ 3 eccl. vide p Inn. ex̄. de ele. c. nostri. Itē circa pdicta vide ex̄. de iud. c. cū venisset. Item † an Ptās possit esse iudex de iniuria facta fami 4 liæ suæ Iac. de Are. disputauit q. hāc, q̄ Cy. hic ponit de verbo ad verbū, & ego dixi in l. si qs forte §. si qs. ff. de pœ. cętera dic, vt in gl.

ADDITIONES.

a Pom. Generali. Vide Ale. cons. 1. vol. 5. Fel. in c. 1. de proba. 2. no. & in c. post cessionem, de prob. Ant. de Prat. in consi. inserto in consiliis Bar. ad fi. vol. 1. 1. consi. 24. vol. 2. Pan. in c. cum venissent, de iud.

b Ale. In ciuitatib. Et limita hanc l. vt per Bar. in l. ex sñia. ff. de test. tu. vbi dicit, q̄ potestas non potest pronunciare super tota iurisdictione, sed an sit Ptās super una causa tantum, bene potest pronunciare ex opposito, & ad hæc quę dicit hic Bar. vide quę habes post gl. in c. 1. de maleficiis.

Men. Brun. consi. 45. nu. 12.

Adde, an eps possit esse iudex in causa ecclesiæ suæ, Old. consi. 166. & de iniuria facta familiæ dicit Pau. de Ca. quod potestas possit cognoscere, si est notoria, quia potius dicitur exequi, quam cognoscere.

Qui legitimam personam. Rubr.

LEX PRIMA.

a **Si cum esses.** a Sñia lata 9 minorē defensore carētē, nō valet. h. d. cū l. seq. Super l. 1. dicit gl. quod hoc est verū in sñia diffinitiua, secus in interlocutoria. Intellige interlocutoria de mittendo ex primo, vel scdo dcreto, vt vidistis i l. si pses, quo, & qñ iud.

ADDITIO.

a Paris. Si cū esses. Circa istā materiā adde Pet. Gerar. sing. 66. q̄ minor nō hēt legitimā personā standi in iudicio, limita nisi iuraret non contrauenire processui & sententiæ. vide Ias. in auth. sacramenta. C. si aduer. ven. vbi ēt hoc limitat, sed non firmat. Et an in criminalib. vbi procedit̄ sine figura iudicii minor possit stare in iudicio, vide Are. in l cū & nos minores. C. si aduer. rē iud.

LEX III.

1 *Iudicium momentaneę possessionis, quare sic dicatur.*
2 *In isto iudicio momentaneæ possessionis lis contestatur, probationes tamen non requiruntur ita clara.*
3 *Hac lex de quo possessorio loquatur.*
4 *Minor licèt possit agere in causa possessoria, non tamen potest conueniri.*
5 *In causa possessionis quando possit fieri articulus de proprietate, vel dicatur impertinens.*
6 *Testis deponens super articulo possessionis, si deponat etiam de proprietate, an valeat eius dictum.*

Momentaneæ. Hæc est difficilis l. & multū vtilis, & notabilis. Et diuiditur in tres partes. sm̄ lec. magis utilē. Primo dicit, q̄ minor hēt legitimā psonā in a cā momētaneę possessionis. a Scdo, q̄ nō hēt legitimā personā in cā proprietatis. Tertio, q̄ nō pōt per modū reconuentionis minor reconueniri in cā proprietatis, sine legitimi administratoria authoritate. Scda ibi, sub colore. Tertia ibi, nihil aūt. & hoc sit p 1 summario sm̄ lec. Azo. magis vtilē. Quęro quare dr̄ iudiciū momentaneæ possessionis? Rñ. dñt qdā, qa cognoscit de cā summarie. Dñi, nō intelligatis summarie, hoc est sine libello, & litis 9te- b stōne. qa in eo dēt b lis 9testari, vt Inst. de interd §. retinendæ, & 2 plenè dico in l. naliter. § nihil cōe. de acq. poss. Sed summarie, qa pbationes nō requirunt̄ ita claræ, vt j. quo. bon. l. 1. & ibi dixi. Potest m̄ agi aliquo possessorio, vt 9dōne ex l. momētaneæ. j. vnde vi; in quo cognosceret̄ summarie, vt ibi dixi. Dicit tex. & ibi glo. sentit, & ibi dixi vobis. Vel dic, momētaneæ, qa possessio est apta momento durare penes vincentē. Quæro scdo, de quo iudicio possessorio loqt̄ hic? Rñ. licet gl. hic variet, tñ veritas est ista, q̄ p- 3 ut refertur ad psonā minoris, pōt itelligi de † iudicio possessorio adipiscendæ, vel recuperandæ possessionis. vt j. si p vim, vel alio mō l. j. Nā adipisci nō pōt ipse possessionē sine dñi volūtate, nec diceret hre psonā ltimā in iudicio In hoc vr̄ residere ista gl. Quęro, vtrū iudiciū momētaneę possessiōis, possit 9 minorē intētari?

Qui-

ADDITIONES.

e Paris. Possessionis. An repręsentetur maior in hoc iudicio, & an si lędatur, possit rest. in integ. vide Ias. in l. sciendum, de verb. obl.

b Neno. Eo debet. Cępola consi. 40. col. 1. 2.

Quidā dñt, φ nō, q̃a hic dr̄ actio, nō aūt loquit̄ de defensione. Ista
4 ponūt q̄dā casū in fi. n̄ræ l. φ † minor nō possit ꝯueniri de posses-
sione licet possit agere, φ satis mihi placet, q̃a in eorū fauorē est
inductū vt possint agere de possessione, ergo nec dēt redūdare ī
eorū læsionē, φ possint ꝯueniri. Vltimo gl. tua hic, in fi. dicit no.
arg. φ testes ī cā possessionis nō sunt interrogādi de ꝓprietate, &
si interrogent, nō valet [a] dictū eorū. Ista gl. pōt intelligi duo. mo.
Primo † an in cā possessionis possit fieri articulus de ꝓprietate, vel
dicatur articulus impertinēs. Rñ. φ qñq; articulus ꝓprietatis est
impertinēs in q̄ possessionis: qñq; in interdicto retinēdæ, vt s. di-
xi in l. j. vti possid. qñq; in īterdicto adipiscēdæ, vt l. fi. & l. 1. j. quo-
rū bo. l. 1. quorū lega. & in qualibet earū no. in l. 2. j. de edic. Diui
Adri. & ibi no. Itē qñq; in īterdicto recuperādæ possessionis, vt
in casu l. ꝯquerebat̄. j. vn vi. & ibi gl. no. & bñ. & ibi dixi. Scđo mō
6 pt̄ ītelligi, φ si articulus de possessione tm̄ dicat, φ † testis deponit
de ꝓprietate, an valeat? Bř oēs Doc. ītelligūt sic. Aut testis iurauit
simplr̄ dicere veritatē sup his q̄ ī articulis ꝯtinēt, & tūc illud, φ dt
de proprietate, nō valet, quia deponit non iuratus, ergo, &c. vt l.
iurisiurandi j. de testi. Aut iurauit dicere veritatem super articu
lis, & tota causa, & tunc valeat dictum eius, &c.

ADDITIO.

a Valet. Et no. gl. φ probatio eius, quod fieri nō debuit, nihil releuat. Limita vt habes per Ale. in l. a diuo Pio. §. si quis. de re iud.

Vt nemo inuitus agere, vel accus. cog. Rub.

LEX VNICA.

INuitus. Idem dicit tex. φ rub. nō eget summario.
Dicit tamen gl. quod ex causa quandoq;
statuitur terminus ad agēdum, vel accusandum, quod
dic, vt in gl. & plene dixi in l. Titia. de accu.

De ordine iudiciorum. Rubr.

Continua vt in glos. &c.

LEX PRIMA.

1 *Si pupillo agenti mouetur q̄ō status, an iudiciū differatur, vel causa status.*
2 *Sñia lata super principali quando præiudicet super incidenti, & num. 3.*
4 *Sententia lata super incidenti, quando faciat præiudicium, si in alio iudicio per modum actionis agatur super eo.*
5 *Super incidenti verum sit pronunciandum. & nu. 8.*
6 *Exceptio rei iudicatæ, iurisiurādi, & trāsactionis, an impediāt litis ingressū, & qñ dicantur emergentes, & super ipsis sit pronunciandum. & num. 7.*

a ADdite præsidem. Super incidēti anō est pro
nunciandum, sed ꝓnūcia
tur sup principali h. d. ista notabilis lex. Et primo ponit
dictū. Scđo rñdet cuidā obiectioni. Scđa ibi, neq. n. Op.
& vr̄ φ qñ q̄ō status infert pupillo, differat̄ iudiciū petitionis hrd̄i
tatis, vt j. de Car. edi. l. 1. Sol. verū est, φ differt, qñ pupillo expedit,
sed hic pupillo non expediebat, q̃a hēbat ꝓbōnes in promptu, &
testes poterāt mori, vt l. 1. §. duæ. ff. ad Carb. Opp. ad idē. ff. de Car-
bo. edi. l. 3. §. missū. vbi dr̄. φ pt̄ agi de statu pupilli, qñ ipse agit peti
tione hrd̄itatis, & ēt s. de ped. iud. l. placet la 1. dr̄, φ p̄ses ꝓuīciæ pt̄
cognoscere de statu, hic vero dr̄ ꝯ, quare male. Sol. φ hic dr̄, φ si
sup cā status cognoscere non possit, intellige. s. nō ꝑ iurisdōnis
defectū, sed ꝑp defectū principalis, qñ ꝯueniret, & sibi expediret,
φ q̄ō stat⁹ differret p Carbonianū, sed hic pupill⁹ agebat, & expe
diebat sibi ne differret. Itē op. ad idē ff. ad Carb. l. vbi pupil. agebat
petitorio, & tñ differebat̄ q̄ō status. So. hic agebat ꝯ vlem possesso
rē hrd̄itatis, q se ꝯtendebat hrd̄ē, ibi agebat ꝯ possessores singula
riū rerū, q se hrd̄es nō ꝯtendebāt & satisdederat ibi pupillus. vñ pt̄
remouere actiones, sicut curator datus bonis. Cōtra p̄dicta op. &
vr̄, φ nullo casu status q̄ō differat̄, vt j. de pe. hæ. l. liber. Sol. ibi re-
ferebat̄ q̄ō status defuncti, q̄ nō tāgebat q̄ōnē status pupilli, hic
referebat q̄ō stat⁹ ipsi pupillo, sm̄ hoc hæc lex ītellr̄, φ hic agebat̄
petitione hrd̄itatis. Alii intelligūt Listā, φ hic petebat bo. pos. Car
boniana, & tūc tex. ī 3. par. stat īproprie, q̃a p̄ses ꝓuīciæ nō poterit
in illa q̄ōne de cā stat⁹ cognoscere plenarie, sed cognoscet sūma
tim. & sñ ꝓnūciabit de ea, sed de hrd̄itate, hoc ē de possessione hr̄-
ditatis, ex Carboniano edicto. Probat̄ ī l. 3. §. parui. & §. cāæ ff. de
Carb. edic. Ista lec. ē vera ī se, tñ nō hñ ꝯgruit lræ, q̄ innuit φ age-
bat d̄ hrd̄itate, ñ d̄ possessione hrd̄itatis. Et iō, vt hēas istā māīm di
1 stingue. Qñ † pupillo īfert̄ q̄ō stat⁹, aut est q̄ō stat⁹ defuncti, q̄ nō
tāgit pupillū, & ista ñ differt, vt l. liber, j. de pe. hæ. Aut īfert̄ q̄ō sta
tus ipsi⁹ pupilli, & tūc aut pupillus agit, vel ꝯuenit̄. Si agit, aut pos
sessorio & differt̄ q̄ō stat⁹, nec de cā cognoscit̄, nisi sūmarie, nisi
forte pupillo expediret, vt hic, sm̄ 2. lec. & ī l. 3. §. parui. & §. cāæ ff.
d̄ Car. edi. Si vero agit petitorio, tūc aut agit ꝯ vlē possessorē hrd̄i
tatis, q se ꝯtēdit hrd̄ē, & ñ differt̄ q̄ō stat⁹, īd d̄ ea plene cognoscit̄
hic, sm̄ 1. lec. & l. 3. § missū. ff. ad Car. Si vero agit ꝯ pticulares pos
sessores hrd̄itatis, tūc differt q̄ō stat⁹, vt l. j. ff. ad Car. Si vero pupil-
l⁹ ꝯuenit petitiōe hrd̄itatis, tūc dēt differri q̄ō stat⁹, vt l. j. ad Car. ni
si expediret pupillo, φ ñ differrīt, vt l. 3. §. duæ ad Car. Mō hētis 1 gl.
mag. Mō venio ad vlt. gl. mag. & istā recitem⁹ ꝑ q̄ōnes. & ē multū
2 subtilis, & vtilis, & iō aduerte. dr̄ hic. φ ñ ꝓnūciat̄ sup incidēti,
b sed sup principali. Quæro, † vtrū sñia lata sup pricipali, b patiat ꝑ-
iudicium super incidenti. Gl. distinguit, aut ꝓnūciat̄ ꝓ puero, &
vr̄ φ ꝓ eo ꝓnūciat̄ sup vtraq;, sec⁹ si ꝯ eū ꝓnūciet̄ in principali, ñ
.n. tūc vr̄ pronūciari ꝯ eū sup incidēti, vt j. de ord. cog. l. 2. s. d̄ iud.
l. quoties. Quid vult hoc dicere? Dic φ alterū de duob. voluit di-
dicere. Primo, φ sñia lata sup principali p̄iudicat incidēti, si hoc
respicit fauorē status, al's secus. Iste pt̄ esse vnus intell's, & bonus, vt
j. dicā. si ꝓ puero lata sñia respicit fauorē stat⁹, secus si ꝯ eum, er-
go &c. Vel alr̄ sñia lata sup principali parat p̄iudiciū ī īcidēti cate
nus, quatenus sñia lata nō posset alr̄ eē vera, nisi sup incidēti pro
nūciatū ītelligat̄. Ex hoc seqt̄ φ si sñia ē ꝓ puero, d̄ necessitate dēt
intelligi pronunciatū pro eodē statu. q̃a ipso nō existēte filio, nō
potuisset obtinere. Sed si sñia ferat̄ ꝯ puerū, potuit succūbere ex
alia cā, q̄ illa, ideo q̃a nō erat filius, vel fortè, q̃a nō probauit bene
al's intētionē suā, vñ de necessitate nō infert̄ ꝓnunciatū sup inci-
dēti, & illud voluit hic dicere. Io. Sed ꝯ opp. ff. de his q sunt sui vl
alie. iu l. pen. de lib. ag. l. si q̄s a liberis. §. si vel parēs. Sol. hic loqt̄ qñ
sup incidēti cognoscit̄ plene. Sec⁹ si sup īcidēti cognoscit̄ sum-
marim q̃a tūc sñia sup principali nullo mō p̄iudicat sup incidē-
ti. Cōtra hoc op. (& miror, φ Doc. illud ꝯriū nō tāgant in aliqua
pte) φ sñia sup principali, nullo mō p̄iudicet sup incidēti, q̃n po-
stea ꝑ modū actionis in alio iudicio ad aliū effectū deducat̄, vt l.
vēdicātē, cū l. seq. ff. de euict. Rñ. duob. mō. & vterq; placet mihi.
Primo hic loqt̄, qñ sñia lata respicit fauorē stat⁹, al's sec⁹, vt l. ꝯtra,
& istā tenc. no'o dare aliā sol. Itē op. & vr̄, q̄d indistincte sñia lata
p̄iudicet sup incidēti, adeo φ in alio iudicio illud postea discuti
nō possit, vt l. q Romæ. §. duo fratres. ff. de ver. ob. ꝑut intelligitur
q̄d ibi male fuit iudicatū, q̄ lec. cōiter tenet̄. Resp. ibi loqt̄ qñ sup
incidēti succūbit ille, ꝯ quē obiciebat̄. ea q̄ s. dixi, habent locum
qñ sup incidenti succubuit ipse excipiēs, in cuius ptāte nō fuit
3 litē reassumere. Br̄ ergo reassume sic. Aut † super incidēti a fuit co-
gnitū sūmarie, aut plene sup incidēti fuit cognitū. Primo casu si
p̄iudicat sñia lata sup principali, vt l. si quis. §. si vel parens, de lib.
agn. & l. pen. de his, q sunt sui, vel alie. iu. & ibi no. Si vero fuit co
gnitū, & plene, & tūc aut sñia lata sup principali pōt esse vera, &
si sup incidenti non sit pronunciatum. & tunc non præiudicat
incidenti, q̃a non sit pronunciatū, vt no. in d. l. pe. de his qui sunt
sui, vel alie. iu. & d. l. 2. j. de ord. cog. Aut nō pōt aliter esse vera, &
4 tunc vr̄ pronunciatum super incidēti, vt hic. Sed an † hæc sñia su
p incidenti lata, faciat præiudicium si alio iudicio per modum
actionis ad eundē effectū, ad quē fuit proposita in modū exce-
ptionis, & tūc p̄iudicat, vt l. duob. ff. de excep. rei iu. & q̄d ibi not.
Aut ꝓponit ad aliū effectū, & tūc aut sñia lata respicit fauorē sta
tus, & p̄iudicat vt hic, sm̄ opi. gl. Aut nō respicit fauorē status, &
tūc aut in illa incidenti succubuit ille, ꝯ quē opponebat̄, & facit
p̄iudiciū in alio iudicio, vt l. q Romæ. §. duo fratres, & tangit̄ per
Cy. licet non alleget illū. §. 1. l. 1. j. qñ ci. act. er. p̄iu. Si vero nō suc-
cubuit ille, q obiciebat, tūc nō p̄iudicat in alio iudicio, vt d. l. vē-
dicātē. ff. de euic. tāgit̄ ꝑ Cy. j. sen. rescin. nō pos. l. peremptorias. Di
xi ī d. l. q Romæ. §. duo frēs. Venio ad aliā q̄ōnē, q̄ro ī quo differat
c ista lex a seq. dic, vt ī gl. Quæro tertio c † vtrū sup incidēti sit ꝓnun
5 ciādū? Gl. sup hoc refert tres opi. Pla. dicebat, φ sic, vt l. de qua re.
ff. de iud. l. intra vtile. de mi. ff. de p̄ua. l. p̄uaricationis. Bul. vero d̄
ꝯ, ꝑ hanc l. & ꝑ l. 2. j. de or. cog. Et hoc verū dicebat Bul. qñ ciuilis
q̄ō īcidit ciuili, sin aūt crīalis crīali, tūc de vtraq. ꝓnūciat̄, vt l. 1.
§. si publico. ff. de adu. de adul. de lib. cau. l. si filiū. j. e. l. pe. idē si q̄ō
ciuilis incidat in criminali, vt l. pe. j. e. sm̄ Bul. Tertia fuit op. Io. &
Azo. distinguit inter incidentē, & emergentē. Incidēs dicitur, q̄
d hēt cām vetustiorē d an̄ iudiciū, & tūc de ea nō ꝓnunciat̄, vt hac
l. Itē est exceptio emergēs, q̄ emergit ī ipso iudicio, vt φ aliqs fuit
falsus testis, vel φ dilatio nō dēt dari, tūc sup istis est ꝓnūciādū,
vt de dil. l. a ꝓcedēte. & de lt. cau. l. a liberis. §. fi. & l. seq. ista opi. ē
6 verissima. Tñ, vt eius veritatē videamus op. † exceptio transactio
nis, rei iudicatæ, & iurisiurandi, īpediūt ꝓcessum, vt l. fratris. s. de
transa. l. elegāter, §. si q̄s post. de ꝯd. ind. & tñ ꝯstat, φ ibi habuerūt
originē an̄ iudiciū. & sup eis ē ꝓnunciādū, s. an hēant īpedire, vl
nō īpedire ꝓcessum, vt ibi videbitis. Itē pone, q̄d pactū de nō pe
tēdo sit factum pendēte iudicio, super ista exceptione seu pacto,
non

ADDITIONES.

a Alex. Super incidenti. An super incidenti, vel emergenti sit pronunciandum vide Bar. in l. ait Prætor. §. permittitur. ver. si quis tamen. ff. de mino. cum aliis concord. quas refero in l. si finita. §. Iulianus. de dam. infe.

b Paris. Principali. Circa istam materiam vtrum incidens incidenter decisum possit in alio iudicio refricari, vide Pau. de Cast. in consi. 96.

c Barb. Quæro tertio. Quid aūt si iudex omisit pronunciationē super emergē-ti, an processus sit ipso iure nullus. Vr̄ q̄d sic, quia dñt Doc. q̄d iō est ꝓnunciā dū, quia nō pōt ad vlteriora ꝓcedere. Gl. est de hoc in l. arbitro. ff. qui satisd. cog. p̄terea iudex inordinatè ꝓcedere, ergo ꝓcessus est nullus. c. exhibito. eē de iud. In cōtrariū est casus, q̄d licèt iudex ꝓcederet omissa ꝓnūciatione sup legitimatione personarū, valet processus, quia ipso facto vr̄ ꝓnunciare cætera exceptiones impeditores ꝓcessum, ꝓcedendo ad vlteriora. Casus est not. in c. ex parte. el 1. extra. de app. Quid aūt si iudex dicat sic, pronūcio omissa tali exceptione. Dic φ est perinde, ac si expresse de exceptione pronunciasset. no. dictum Inn. in c. ſæpè. in gl. hic locum. extra de appel.

Men. Egregiè declarat Rober. Aurel. lib. 1. sententia. iur. c. 12.

d Paris. Vetustiorem. Vide Ale. in l. quod iussit. ff. de iud. Abb. in c. 1. de or. cog.

non erit pronunciandum, & tñ hẽt originẽ pendẽte iudicio. Ista ergo distinctio nõ vr̃ vera. Sol. ſm oẽs, exceptio, q̃ opponit ad pceſſum, de neceſſitate hẽt originẽ pẽdẽte pceſſu, nõ. n. poterat impedire proceſſum anteq̃ proceſſus inchoaret, vel inchoari vellet, & iõ † qñ ego oppono exceptionẽ rei iudicatę, tranſat inis, & iuriſiurandi ad litis ↄteſtationẽ, iſta põt dici emergẽs nõ. n. de iuſtitia, vel in iuſtitia cãæ tractat, ſed de hoc, an ſit pcedẽdũ, vel nõ ſit pcedẽdũ: ſicut qñ opponeret, dilationẽ dãdã, vel aliquẽ in teſtẽ admittẽdũ, vel nõ admittẽdũ: qa tũc nõ pt vltra pcedi, niſi ſuper hoc pnũciet. Si verò ille, q opponeret dictas exceptiones rei iudicatæ, trãſactionis, & iuriſiurãdi, nõ opponeret ad proceſſum, ſed ad iuſtitiã cãę, vt qa diceret dico me abſoluẽdũ, vel ie nõ ſouere tuſtiuã: qa iudicatũ, iuratũ, vel trãſactũ, tũc faucor q nõ eẽt ſup ea pnũciãdũ, ſed ſup principali. Ad illud, qđ dr̃ de pacto de non petẽdo, facto pẽdẽte iudicio, r̃ndeo, q ſolo reſpicit ad illud, qđ cõmuniter accidit; qa exceptiones pemptoriæ ↄſueuerũt hr̃e originẽ retro añ iudiciũ. Clarius tñ, ne poſſis errare, dẽs dicere ſic, † q aũt exceptio opponit ad ĩpediẽdũ pceſsũ, & ſup ea ẽ pnũciãdũ de neceſſitate, vt j. đ dila. l. a pcedẽte. l. a liberis. i ff. de lib. cau. de pua. l. pũaricationis. Aut opponit ad iuſtitiã cãę, & tũc ſup ea nõ ẽ pnũciãdũ, vt hic ĩ fi. ĩtelligas de neceſſitate. Põt tñ iudex ſi vult, vt l. ĩta vtile. ff. de min. Ita dẽs ĩtelligere iſtã mam, & iſta ẽ veritas. Dixi ſup exceptione, q̃ reſpicit pceſſum eẽ pnũciãdũ: qđ ſi omittatur dicã tibi in l. a pcedẽte. j. de dila. De mã huius l. dic, vt p Inn. eẽ de elec. c. cum inter: in gl. quæ incipit, per hoc videtur p Ber. de mu pe. c. i. per Spe. in ti. de incidentibus quæſtionibus.

LEX II.

Si quæſtio. Iſta lex dicit idẽ in ſumma, qđ pcedẽns, iõ nõ ſummo aliter, q̃ in l. pcedẽti. Vltimo not. q ñ eſt neceſſe, quod de nullitate teſtĩ agat principaliter, ſed hoc uenit incidenter in petitione hæreditatis. An autem hic principaliter poſſit peti, q teſtamentum, uel aliud inſtrumentum, nullum pronunciet, plenẽ dixi in l. quæ ſub cond. in fi. de ↄd. indeb. &c.

LEX III.

Cum ciuili. Qñ ciuilis incidit criminali, vel eẽ. vtraque cã eadem ſnĩa dirimit. h. d. Oppo. q primo finienda ſit criminalis, vt j. l. proxi. Sol. Ibi vtraq; princip̃r intentabatur, hic vna princip̃r, alia incidenter. Contra opp. ergo ſup incidẽti nõ eſt pronunciandũ, vt ſ. l. pxi. & l. i. D cebat Bul. ibi loquit, qñ ciuilis incidit ciuili, vel aliter ſm Io. & melius, q hæc intelligat ſm illas quia vna ſententia terminabũtur. Nam lata ſnĩa ſuper principali, videtur ſententiatum ſuper incidenti. &c.

LEX IIII.

Quoniam. [a] Qñ inter duos otit cauſa ciuilis, & cã criminalis, pẽdẽte criminali ſuperſedet ſuper ciuili. h. d. Concordat. ff. de iud. l. p minorẽ. & ex hac l. ſumebã vobis vnam regulã ad impediendam cumulationem, de qua dicã vobis in l. edita actio. ſ. de eden. Op de l. rerum amo. actio. §. ob adulterij crimen. ff. rer. amo Solue vt ibi dicam in l. edita.

ADDITIO.

a Pariſ. Quoniam. Iſtud quod cauſa criminalis faciat ceſſare ciuilem, limita vt procedat, quando criminalis eſt cępta ante litis conteſt. in ciuili, ſecus ſi poſt. Vide Imo. in c. i. de mut. pe. & ibi Abb.

De litis conteſtatione. Rubrica.

Continua, vt in gloſſa.

LEX VNICA.

1 *Citatio licèt interrumpat præſcriptionem, non tamen inducit litis cõteſtõnẽ.*
2 *Libellus datus Principi interrumpit præſcriptionem.*
3 *Litis conteſtatio per qua uerba inducatur. & nu. 5.*
4 *Ex facto ius oritur.*
6 *Lis quod non conteſtetur per exceptiones declinatorias.*
7 *Exceptio pacti de non petendo, & exceptiones peremptoriæ, an inducant litis conteſtationem. & nu. 12.*
9 *Litis conteſtatio quod non poſſit fieri parte abſente.*
10 *Litis conteſtatio quod nõ poſſit fieri p narrationẽ, & rñſionẽ ex interuallo.*
11 *Litis conteſtatio vnde dicatur.*
13 *Litis conteſtatio, an inducatur ex reſponſione facta poſitionibus.*
14 *Prælium quando citatur fieri, & quando bad aluchum.*
15 *Litis cõteſtatio nõ ĩducit, ſi reus dicat, quod rñdet, ſed nõ aĩo litẽ cõteſtãdi.*
16 *Proteſtatio contraria actui, quod non releuet, & quando dicatur cõtraria actui & nu. 17.*
18 *In litis conteſtatione quaſi contrahitur. & ſupra. nu. 10.*
19 *Proteſtatio facta contra proteſtationem, quando proſit.*
20 *Quando reſpondetur in litis cõteſtatione debet reſponderi de credulitate.*
21 *Litis conteſtatio an inducatur, ſi reus reſpondendo confiteatur.*

a Res in iudicium. [a] Hæc eſt bona lex & male declarat p nĩos Doct & bĩ hoc dicit. Proteſtatio, aliàs (poſtulatio) vł actiõis editio, litis ↄteſtationẽ ñ facit, ſed fit p narrationẽ [b] negotij, & rñſionẽ. Ad euidẽtiã pmitte, q de iure antiquo fiebat res litigioſa p lit. cõt. tũc. n. res dicebaĩ deducta ĩ iudiciũ, vt l. 2. j. de litig. Pone ergo caſũ ſic, actor petijt citari reũ, vel dedit ſibi libellũ, vtrũ videatur ex hoc lis ↄteſtata, & ſic res in iudiciũ deducta? Rñdet Imperator, &c. Op. de l. ſicut. in prin. j. de pſcr. 30. an. Sol. Licèt qñq; ſola † citatio hẽat effectũ interruptiõis pſcriptionis, nõ tñ ĩducit litis ↄteſtõnẽ. Op. ſ. qñ libell[us] principi dat. l. j. Sol † c. mõ, licet ibi hẽat effectũ interrũpẽdæ pſcriptionis, quo ad illud, tñ nõ vr̃ lis ↄteſtata: qa adhuc põt iudex recuſari, vt in auth. offerat, & iõ nõ põt dici, q ſit lis ↄteſtata: qa nõ põt dici in pſio, q pt effugere pſiũ, ita nõ põt dici, q ſit lis ↄte. qñ põt lis effugi Op. dr̃ hic, p narõnẽ negocii, ſed in libello narrat negotiũ, ergo &c. Rñde, dẽt hic ſubaudiri p narrõnẽ negotii, & rñſionẽ alterius partis, vt ſ. de iur. cal. l. 2. poſt prin. & de iud. l. rẽ nõ nouã. §. patroni. Hoc pmiſſo, venio ad q. Quæro eũ in libello ↄtineanĩ duo. ſ. narratio facti, & ↄclo iuris, qđ debet narrare actor, & qđ dẽt reus rñdere, vt inducat litis ↄteſt.? Rñde vtrũq;, & factũ, & ius, & iõ ↄſuetudo obſeruat, q † actor dicit: narrata, put narratur vera eſſe, hoc reſpicit factũ: & petita fieri dẽre, hoc reſpicit ius. Reus rñdet: narrata, put narrãtur, vera non eſſe: & petita fieri nõ dẽre, Rõ hui[us] eſt: quia ſicut ex parte actoris ſnĩa dẽt eſſe ↄformis libello: ita ex parte rei dẽt eſſe ligdũ iudici, qđ petat reus, & apparet q petit nõ fieri petita, & ſic ſe abſolui. Tñ tex. iſte nõ vr̃ referri, niſi ad narõnẽ facti dũtaxat, dũ dicit, eũ iudex p narrõnẽ negotii. Nõ ergo dicit de iure: tñ tex. in l. 3 circa princ. de iura. cal. loqt magis gñalr poſt narrõnẽ, & rñſionẽ. nõ dicit de narratione facti, vel iuris: & ſic de vtroq; põt intelligi. lĩẽ tex. in l. rẽ nõ nouã. §. patroni. dicit poſt narrationẽ ppoſitam, & ↄdictionem obiectã, nõ dicit facti vel iuris, & ſic de vtroq; põt intelligi. [d] Quæro ergo qđ ſi actor narrauit factũ tm̃, & narrata put narrãẽ vera eſſe: reus ad factũ tm̃ rñdet, an inducat litis conteſtõ? puto q ſic, p hanc legẽ, cũ dicit, p narratõnẽ negotii. nec reqrit de neceſſitate narrõnẽ iuris. Preterea † ex facto ius orit, vt l. ſi ex plagis. §. in cliuo. ad l. Aquil. & ad Turpil. l. i. §. i. Vnde pręſuppoſita narratione facti, ſeqt ↄclo iuris. Item ex parte rei ppoſita ↄditione facti

ADDITIONES.

a Pom. Res in iudicium. In primis vidi dubitari, reperitur in actis narratiu[us], & petitio, & ſubditur per notarium actorum, tali præſente, & non conſentiente, vtrum inducatur litis conteſtatio: vide quod no. in c. i. extra eo.

b Pariſ. Narrationẽ. Et adde q p iſtũ modũ inducitur lit. cõteſtatio. i. p interrogationẽ & rñſionẽ, et ſi extarent ſtatuta. q litis conteſtatio intelligit facta p aſſignati termini ad probandũ prout conſ[ue]ti ſunt quia p hoc nõ ſolũ quin lis dicat cõteſtata p interrogationẽ, & rñſionẽ, cũ tale ſtatutũ inductiũ ſit ad agẽdũ. V. de no. Com. cõſ. 17. in c. Hieron. de Vicheriis. Ex forma tñ ſtatuti Papię. dr̃ lis cępta añ rñſionẽ rei, & p cõſequẽs cõteſtata. l. ſi quis poſtea. ff. de pecu. vide in 1. ſtatuto ciuiliũ. in 2. c. Aduertẽdũ tñ q licèt dicaĩ lis cępta, nõ p hoc dr̃ cõteſtata, quia lis ĩcipit añ lit. cõt. l. cãs. vbi Bal. & alii. C. de iriat. [illegible] d poſtea ibi hẽs in c. 4. in c. vt q̃ in terminis, q ita hr̃ pro cõteſtata, et ſi reus non rñdeat in prima die vtili poſt petitionẽ porrectã. Itẽ q litis. cõteſt. inducatur, ſi reus rñdendo libello dicat actorẽ mentiri. vide Imo. poſt Ang. in l. turpia, in prin. de leg. 3. & circa iſta materiã nota, q licèt p illa verba, nego narrata prout narrãtur, inducta videaĩ litis conteſt. ſi tñ poſtea opponatur aliqua exceptio impediẽs litis ingreſsũ, & opponẽs proteſtaĩ de nullitate proceſſus, eſt talis exceptio recte oppoſita. Vide Ale. cõſ. 37. in 2. vol. Mat. no. 64. Et q negãdo narrata prout narrant, negãdo ſe illud facere aĩo cõteſtandi, impediĩ litis conte. vide Ale. conſ. 409. An aũt litis cõteſtõ poſſit de cõſenſu partiũ remitti, vide do. Fran. cõſ. 109. An in cã appellationis requiraĩ litis cõteſ. vide Mat. no. 67. Nunquid aũt confitẽs vnũ delictũ cõtentũ in inquiſitione, & dicẽs ſe de aliis nõ eſſe culpabilẽ, videaĩ ſup aliis litem conteſtari, vide Bart. conſi. 112. Itẽ an iudex poſſit pciſè cõpellere parte ad litem conteſtãdã, vide Pa. de Ca. conſ. 214. ad fi. Fel. in c. cum olim. de teſti. Et in quib. cauſis requiraĩ litis conteſt. & de quib. nõ, vide late Bar. in trac. de gabel. in 9. par. Nunquid aũt dubius dicaĩ litẽ conteſtari, vide Bal. in c. i. ſi de feu. vaſ. ab alio interpel. fue. & in c. vaſallũ. ſi de feu. fuc. contr. vbi ẽt ponit an p verbũ, nõ credit, inducaĩ litis conteſt. Itẽ q facta litis conteſtatione ſup principali, nõ requiraĩ poſtea ſuper emergenti. Vide Crem. ſing. 127. Itẽ q litis conteſt. ita cõſtituat in mala fide actorẽ, ſicut reũ, qñ poſſeſſio rei petitæ peruenit ad actorẽ, vide late Fel. in c. ſignificauerunt. de teſti. Itẽ adde q vbi requiritur litis conteſt. dicatur lapis angularis iudicii, dixit Bal. in c. j. de litis conte. Sequitur Ioſ. in rub. C. de inius voc. poſt prin. in l. nã & poſtea. §. ſi his q. in 3. no. de iureiu. vbi dĩ q requiraĩ ẽt in iudicio poſſeſſorio, an aũt ſufficiat litẽ conteſtari per aduocatũ parte pñte & tacente, vide Fel. in c. paſtoralis. de iudic. Itẽ an ſup exceptionib. fit litis cont. vide Fel. in c. prudẽtis. §. ſexta, poſt prin. de off. dele. Item vbi lis non cõteſtaĩ primus actus, qui ſolet fieri poſt litẽ cont. hẽt vim litis conteſtatæ, vide Fel. in c. inſinuante. ad fi. extra de off. deleg. An aũt vbi proceditur ſine figura iudicii inter præſentes, ſit neceſſaria conteſtatio litis. Bal. tenet q ſic. vide Are. in contrarium in auth. ſi omnes. C. ſi vt ſe ab hæred. abſtinuerit.

c Qñ libellus. Adde tu, & aduerte, q qñ factũ pponitur corã principe, tunc vr̃ q nõ ſit neceſſarius libellus. Ita Inn. & Io. An. in c. i. de libe. oblatio. Et remittit ſe ad no. in c. i. de lit. cont. & idẽ dicunt Steph. Zab. in Cle. ſępe. de ver. ſig. q. 15. in 4. intelle. & licet hoc dicant in Papa, idem tñ eſt in quolibet principe ſuperiorẽ non recognoſcente, & iure principũ fungente, ex quo eſt ſolutus legi. l. princeps. ff. de legi. faciũt no. p Bar. & Io. de Im. in l. infamis. ff. de pub. iud. & per Bar. in l. hoſtes. ff. de capt. & poſtli. reuer. & vide in propoſito Bar. in l. i. ff. de min. Et ad prædicta vide d. Mar Soc. in d. c. i. de obl. fal. 10.

d Pom. Quæro ergo. Facit gl. in 2. q. 10. c. quia pſulatus. 1. q. 2. c. norũ. & in c. cũ eccleſia. de cauſa poſſ. Idem ſi fiat coram papa. arg. l. omnium. j. de teſtib. & q no. in c. i. extra. e. tamen in contrariũ eſt gl. in c. i. de lit. conteſta. ubi requiritur quod inferaĩ petitio, & illã ſequitur do. Iac. & Bar. hic dicit, q ſi pcedat libellus eſt neceſſaria narratio. illa narratio referĩ ad libellũ in quo appoſita erat petitio, tamen Bos. dixit, in l. libellorũ. de acc. q eſt ſpãle in criminĩ. vt admittatur ſolus libellus narratorius, ergo in cõtra. eſt iura cõe, vbi nec obſtat gl. c. quia præſulatus, præall. quæ procedit in interdictis recuperandæ, hic ſumus in his, in quib. ſufficit offi. iud. & pcedit opi. Bar. vt in ſpiritualib. in cle. diſpẽdioſam. de iud. Aut non exuberat iudicis officium, & tunc procedit gl. in c. 2. de mu. pe. facit tex. in 1[o] 6. c. 1. & c. dudum. el 2. de electio, & cle. ſæpe. de ver. ſig. e. licet Heli. de ſimo. Inn. in c. in noſtra. de ſep. in prin. & Io. de Lig. in c. 1. & in c. ex literis. de reſt. ſpol. & vide Mod. in c. 1. eo. tit. præall.

... ius ipsũ facit ꝯdõnẽ intus: qa actore factũ non ꝓbãte, reus absoluit, vt s̄. de edẽ. l. q accusare. 5 †Quæro tertio, qd si actor ius narrat, & reus ꝯ negat illud ius narratũ, v. g. dt actor petita fieri dẽre, reus negat, petita fieri dẽre, an inducat ꝯtestõ? gl hic vr̄ dicere, ꝙ sic, ĩ exẽplo ꝙ ponit, qñ dicit, ꝙ actor dicit: dẽs mihi decẽ. Dẽre. n. est obligatũ esse. & est iuris. Inst. de obl. in prin. & si reus istud neget, inducit lit. cont. & istud puto verũ. nã ad positionẽ ꝯñtis seq̃t positio añcedentis. vt l. pro hẽde. §. Papi. & l. illud. ff de acq. hær. vñ cũ ego narro ius, videor narrare istud factũ, ex quo illud ius orit, & idẽ in reo negãte, hoc ẽt vr̄ tenere Inn. de lit. ꝯt. c. 1. & Spe. in ti. de lit. ꝯte. Et eadẽ rõne dico, ꝙ si actor narrat factũ: reus rñdẽdo negaret ius, satis vr̄ ad ꝓpositũ rñdisse, vt induceret lit. ꝯte. ar. 10 l. q̃ extrinsecus. §. fi. de ver. ob. & l. si sub vna. in prin. eo. ti. & eorũ q̃ dicã statim in eo, q exceptionẽ opponit. Quæro, vtrũ opponẽdo exceptionẽ, inducat lit. ꝯt. hic gl. dicit, ꝙ si opponit exce pemptoria pacti, vel iurisiurandi, inducit lit ꝯt secus si opponit exceptio declinatoria iudicii, ex psõna iudicis, actoris, vel libelli. Ita di gl. q̃ vide sup verbo, vel arbiter. hæc Cy. idẽ tenet Iac. But. Contra hnc hẽmus casũ expsũ, de lit. ꝯt. c. 1 li. 6. Quid dicemus in eo ꝙ gl. dicit, qñ obiicit excep. 6 †declinatoria, illa non inducit lit. ꝯte hoc est verissimũ: nã ad declinandũ iudiciũ ꝓponit, non ad litigandũ, & sic, vos videtis in istis prælis corporalib. qm multa p̃cedũt añq̃ ꝑueniat ad prælũ, vt deplanare locũ, vbi p̃lietur, destruere munitiones eorũ, qui ꝯtendunt, & p̃liũ declinant. Ita tñ isto p̃lio ciuili, & intellectuali, oẽs istę exceptiones declinatoriæ dẽnt añ oĩa examinari. dẽt. n. videri libellus vtrũ ꝓcedat. l. 1. ff. de off. asses. libellus est. n. id, sup quo ꝯtẽdit. Iõ dẽt deplanari, & examinari, vtrũ sit cõtendendũ sup eo. Itẽ illæ exceptiones Tu nõ es iudex, non es legitimus actor, oĩa ista dẽnt rescindi añquã ad lit. ꝯtes. perueniat, & sup eis est pronunciandũ, vt vidistis. s̄. ti. 1. l. 1. 7 Exceptio †vero iurisiurandi, de qua dicit gl põt opponi ad impediẽdũ ꝓcessum, qa est de impendiẽtib. tũc nõ inducit lit. ꝯte. nã declinat iudiciũ, nõ inducit: & esset idẽ ꝙ est in p̃cedẽtib. Sed si opponeret ad merita cãę, tũc esset idẽ, ꝙ in exceptione pacti, & aliis pemptoriis, de qb. 8 statim dicã. De exceptione vero †pacti, & aliis pemptoriis, videtis gl. nr̃as, & Doc. ꝯdicentes cũ Decre. 1. extra de lit. ꝯte. in 6. Pro cu 9 ius decĩone p̃mittẽda sũt duo. primo, †an lit. ꝯt. possit fieri abñte a parte. a Pet. in l. edita. s̄. de eden dicit ꝙ sic, ex parte actoris, hodie ꝑ auth. q semel, ĩ. quõ & qñ iu. statim dato libello. & sic ꝓposita sã cti narratione, actor est obligatus liti, & sic ex parte eius est lis ꝯt. Doc. oẽs dñt ꝯ. & hoc est ꝯ istũ tex. & spãle in auth. q semel. ꝙ pueniturad diffinitiuã lite nõ ꝯte. sicut qñq; in bello corporali, quis põt vincere aduersariũ suũ, sine bello. Ita in casu illius auth. sine libello, & sine lit. ꝯtest. põt vincere actor, tñ spãlis casus est ibi. facit ad hoc de tẽp. ap. l. si § illud. Sicut n. si vna partiũ tm̃ eẽt in cãpo, nõ p̃t dici p̃liũ, ita ex vna tm̃ parte altera absẽte, nõ p̃t dici lis 10 ꝯt. Quæro, scdo, †vtrũ lit. ꝯte. possit fieri ꝑ narrationẽ, & rñsionẽ b factã ex interuallo? Rñ. ꝙ nõ; b nã vt scitis in ꝯtestatione quasi ꝯhit, vt l. 2. §. fi & ibi no. ff de p̃t. stip. l. 3. §. idẽ scribit. ff. de pac sed ꝯctus, vel quasi, impediunt ꝑ p̃ interuallũ tpis inter interrogationẽ, & rñsionẽ, vt l 1. §. 1. de ver. ob. l. ꝯtinuus. in prin. e. ti. Præterea, vt dixi, sicut videtis in isto corporali p̃lio, si vnus veniret in cãpũ hodie & postea reuerteret, & alius cras, nõ diceret p̃liũ inter eos. Ita ẽt ex interuallo nõ põt dici lis ꝯtest. †Prædicta duo. s. de parte abñte, 11 & de ĩteruallo, ꝓbant ex signatione noĩs. Litis. n. ꝯtestõ †dr̃ a cõ, ꝙ est simul attestatio in lite Sed ex interuallo, vel inter abñtes nõ p̃t simul attestatio ĩteruenire, ergo &c. Facit ad p̃dicta. ff. de ꝯfes. l. certũ. §. si qs abñte. & de inter. act. l. fi. Nũc ad ꝓpositũ, an ꝑ oppo 12 sitionẽ †exceptionis pemptoriæ iducat litis ꝯtestõ, dico sic. Aut statim post narrationẽ factã ab actore seq̃t rñsio rei opponẽtis exceptionẽ pemptoriã, tũc iducit litis ꝯtestõ. Ita intelligat ista gl. & tex. hoc vr̄ velle in d. l. rẽ non nouã §. patroni. ibi, post narrationẽ ꝓpositã, & ꝯdõnẽ obiectã. Sed si post libellũ datũ, vel post narrationẽ ꝓpositã, reus ex interuallo veniret; & ꝑduceret suas exceptiones, tunc nõ induceret litis ꝯtestõ, qa nõ vr̄ ꝑducere sup merits causæ. Ita loquitur c. 1. de lit. ꝯtest. in 6. Ita dẽs intelligere istã 13 mãm Quęro, vtrũ ꝑ †rñsionẽ factã positionib. iducat litis ꝯtestõ? Rñdeo, ꝙ nõ. Nã tex. hic loq̃t de narrõne negotii vlis, & rñsione facta secuta ad eãdẽ: sed in positionib. fiũt narrationes particula- 14 res, vñ merito nõ ĩducit lit. ꝯt. Sicut n. videm̃ ĩ istis †p̃lius corporalib. iter famulũ & famulũ ñ appellat p̃liũ, sed badalucũ: sed qñ tota massa, & totus exercitus vtriusq; partis iuicẽ ꝯfligũt, tũc dr̃ p̃liũ, & ita hic istæ ꝯdictiones particulares, vt rñdere positionib. nõ 15 inducũt litis ꝯtestõnẽ, & de hoc est casus extra de lit. ꝯt. c. 1. †Pro- c cedo vlteri9 c & q̃ro, qd si reus rñdẽdo narrõni actoris dicat, ꝙ rñ- d det nõ aĩo ꝯtestandi litẽ? d Gl. dt, ꝙ nõ vr̄ ꝯtestata, ar. ff. qb mo. pig. vel hyp. sol. l. si debitor §. 1. de excep. l. sed & si qd §. fi. & l. seq. Quidã Doc. dñt ꝙ ista ꝓtestatio est ꝯtria actui q celebrat, iõ nihil rele- 16 uat. imo ĩducit ꝯtestõ; qa †qñ ꝓtestatio est ꝯtria actui, q celebrat nihil releuat, extra de app c. sollicitudinẽ. no. ẽt extra. de consti. c. cum M. Ferrariensis. Facit ad hoc quod no in l. in vendentis. ĩ. de ꝯh. emp. Puto tñ, quod gl. nostra verũ dicat. Nã ista ꝓtestatio non 17 est ꝯtria actui, q celebratur, † tunc. n. esset ꝯtria, qñ esset circa idẽ. e v. g. ego reus rñdeo negãdo, & protestor ꝙ non rñdeo. Ista. n. bñ essent ꝯtria, verè, & repugnãtia. vt in l. vbi repugnatia, de re iu. & de fi. instr. l. scripturę sed qñ est circa diuersa, nõ dñt ꝯtrię. Põt. n. aĩus ꝑ ꝓtestõnẽ separari ab actu, vt l. q ĩ aliena §. fi. de acq. hẽ. l at si qs. §. plerisq;. de relig. & l. si debitor. §. 1. q̃ all. gl. ita ĩ ꝓposito. Nã 18 vt dixi, †ꝑ litis ꝯtestõnẽ inducit qdã quasi ꝯctus, ꝑ quẽ qs obligatur instãtiæ, vt s̄. dixi. Vñ cũ re9 rñdet negãdo, ꝓtestat, ꝙ nõ hẽt animũ ꝯtestãdi litẽ, hoc est inducẽdi illũ quasi ꝯctũ. Videmus ẽt in isti p̃liis corporalib. vt dixi, ꝙ possit vna pars aggredi aliã, non aĩo p̃liãdi, vel stãdi secũ ĩ p̃lio, sed statim aĩo retrocedẽdi. Alii sũt q dñt, qd ista ꝓtestõ ꝓdest, nisi ex diuersa parte ꝑ actorẽ ꝓtestet ꝯriũ, vt l. 1, §. elegãter, ff. de li agn. & l. aut q alr. §. si qs se. ff qd vi, aut clã. Bñ dico, ꝙ ista ꝯtria ꝓtestatio actoris quãtũ est in casu pro 19 posito, nihil operat. In duob. tñ. casib. †ego reperio, ꝙ ꝯtria ꝓtestatio aliqd operat. Primo, qñ ꝑ primã ꝓtestõne inducit quasi q̃dã patiẽtia, & ꝯsensus eius, cui fiebat ꝓtestõ, qa ꝑ ꝯtriã ꝓtestõnẽ declarat, ꝙ ille quasi ꝯsensus, seu patiẽtia nõ inducit, vt d. l. 1. §. elegãter. de lib. agn. Itẽ operat ꝓtestõ ꝯtria, qñ fit ad diuersos effectus, vt puta p̃cessit ꝓtestõ tua, qa ĩtẽdit ad notificãdũ mihi aliqd vt tu excuseris a vitio clãdestinitatis, ex diuerso, ego facio aliã ꝓtestõnẽ, ad ꝓhibẽdũ ne facias, vt sic incidas in vitiũ violẽtię. hoc p̃t fieri, vt d. l. aut q alr. Sed qñ ꝑ ꝓtestõnẽ partis solũ inducit decẽ ociũ ꝓtestõne, vt est in q. nr̃a. ꝓtestõ diuersę partis circa hoc nõ põt aliqd operari; qa nõ fit circa illud. qd fit in p̃iate sui ꝓtestãtis, vt habuistis no. in simili in l alumẽta. s̄. de neg. ge. Sed qd faciet iudex, qñ pars ñ vult ꝯtestari litẽ? Certe ꝓcederet ad missionẽ ex primo 20 decreto, vt habuistis gl. s̄, quõ & qñ iud. auth. q semel. †Quęro, qñ rñdet ĩ litis ꝯtestõne, vtrũ dẽt rñderi de veritate, an de credulitate, Dic, de credulitate, alias veritate, hoc est de eo qd vehemẽter opinat, & credit. vt no in l. a. § idẽ Labeo. ff de aqua pluuiæ alias ille q ꝯueniret ex facto alieno, nunq̃ posset ꝯtestari litẽ, qd esset ab- 21 surdũ. Quęrit gl. †qd si rñdẽdo actori ꝯfiteat reus, an inducatur litis ꝯtest.? Gl. distinguit. Aut p̃cessit libellus, & tũc ꝑ confessionẽ fit litis ꝯtest. Aut actor sic simplr petit, sine libello, & tunc per cõfessionẽ fit litis contest. Aut actor sic simplr petit, sine libello, & f tunc nõ fit litis contest. nec dat diffinitiua, f sed fit simplr p̃ceptũ de soluẽdo. l. si debitori. ff. de iure do. Vltra dñt ꝯriũ, nã ꝑ ꝯfessionẽ non fit litis ꝯtestatio: immo dẽt qs absolui ab instãtia iudicii, ar. l. si reus, de proc. Pro hoc ẽt vr̄ tex. in l. si domus. § q ꝯfiteat. de leg. 1. Itẽ pro istorum opi. facit s̄. de iudi l. rẽ nõ nouã §. patroni, ibi post narrationẽ propositã, & ꝯdictionẽ obiectã. No ꝙ dicit ꝯdictionẽ in ꝯrium & puto. ꝙ ista sit veritas Cõtestatio fit ꝑ narrationẽ & ꝯdictionẽ sine dubio. Sed alibi dicit tex. ꝑ narrationẽ & rñsionẽ, nec dicit vtrum sit rñsio ꝯdicens, vel sit rñsio consonãs, vt l. 2. in prin. s̄. de iur. cal. Nec ob. leges all. in ꝯriũ, immo concordant cum gl. si recte inspicias. Nã p̃t esse. ꝙ qs confiteatur eo proposito, ꝙ non cogatur subire iudicium. Ita loquuntur ꝯria, volebat. n. statim ibi soluere. Item põt qs confiteri eo animo, vt iudicium subeat, & feratur diffinitiua Ita loquit ista gl. sicut videt in bello corporali. Nam põt esse ꝙ qs volens p̃liari, reddat se victum, sed vult esse in p̃lio, & vult ꝙ per vim belli capiatur. Ita in proposito, licet quis confiteatur, tñ vult ꝙ ꝑ diffinitiuã sententiam condemnetur: quod est qñq; vtile, immo necessarium, vt pnia ꝑꝑ ꝯseruandam stipĩonem de euic l. vtiq; de rei ven. & de neg gest. l. sin aũt. vñ nostræ gl. dixerunt optimè. Vlt. quęro, qa si in actis apparet lis contestata, nec dr̃ per confessionem, vel ꝯdictionem, an valeat processus; De hoc dixi in l sciendum. de ver. ob.

ADDITIONES.

a Põ, Absente parte. Et vide Are. cõs. 43. & vide Ale. cõs. 100. vol. 5. vbi dicit, ꝙ potest fieri parte absente ꝑ cõtumaciam, declarãdo ut ibi per eum. Menoc. Soc. se. cons. 47. nu. 3. li. 4.

b Quod non. Abb. in c. j. extra eo. dicit Rotam tenere contrarium, decis. 34 1.

c Paris. Vlterius. Vide etiã Cõ. cõs. 41. inci. In nomine dñi, vbi limitat hoc nõ procedere qñ stare statutõ, post rñsionem rei, litem haberi pro contestata.

d Ale. Nõ animo contestandi litẽ. Quid si reus rñdendo libello actoris, dicat, ꝙ rñdeat animo nõ contestandi litẽ, vide hoc ꝑ Spec. in tit. de lit. cõtest. §. 1. ver. illud uero, cũ aliis plurib. ver. seq. Et an rñsio facta ꝑ verba iuris, inducat lit. cõtesta. Vide Spec. not. vbi supra. §. 1. versi. quid ergo si ꝓponitur. & ibi in uer. sed quid si nego causam.

e Et ꝓtestor. Vide ĩ l. nõ solũ. §. morte. d' ope. no. nũ. Me. So. se. cõs. 47. n. 34. li. 4.

f Nec dat diffinitiua. Adde, & aduerte, quia Bar. hic vr̄ sentire qd partes pñt renũciare libello, nõ tamẽ quin porrigat qualisqualis petitio, ad hoc, ut iudex certã ferat snĩã. Et sic vr̄ cõtradicere his q̃ ipse dicit. ĩ. in auth. offeratur. s. qd partes nõ possunt renũciare libello, qui tamen saluari potest inteligendo dicta hic, quando partes cõuenerũt quod iudex nõ in figura iudicii, sed de plano ex officio suo veritatẽ inquirat, & audiat, & snĩã repradicat, alias sũt tali solennitati renũciari nõ põt. l. nemo põt. ff. de leg. 1. Et tũc. qñ partes sic conueniunt, nõ requirit libellus. l. quoties. in fi. C. de priu. scho. li. 12. quẽ ita quidã intelligũt. Facit tex. in auth. vt differen. iud. § si verò cõtigerit. & in c. cũ tpa. extra. de arbi. nõ. n. fieri põt cõuentione partiũ, qd iudex snĩã dicat sine libello, ex quo dẽt ei esse cõformis. c. licet Heli. de simo. cõ si. & bñ sm Pan. in d. c. 1. d' lib. obla. & ibi Mar. So. in ar. 5. fal. 13. ꝑ no. in c. ãndõ de ele. & in l. [illegible] liti. de pac. quia si partes pñt in totũ cedere liti, ut ĩ iu. [illegible] sic & eorũ [illegible] sam poterũt ponere ĩ manu iudicis, & tũc eum [illegible] nõ erit snĩa [illegible] dam mãdatũ. ar. no. hic, ꝑ Bar. ad qd facit gl. in c. de causis. de re [illegible] põt ꝓcedere illa opi. q̃ uult libellũ posse [illegible] partib. remitti [illegible] & adde ẽt ꝙ partes possunt facere ꝙ [illegible] in ca proce. [illegible] arbitrar l. sed ẽt si in seruũ. §. si quis. ff. de arb. & [illegible] Mar. in loco. ĩ. alle & ibi [illegible]

AVTHEN.

1 *Libelus etiam in causis ciuilibus hodie dēt in scriptis offeri, nisi in causis breuioribus in quibus non requiritur.*
2 *Dispositio huius auth. determinatur per l. sciendum, ff. qui satis. cog.*
3 *Libellus per quem offeratur.*
4 *In libellis offerendis consuetudo curia seruāda est.*
5 *Libellus cuius expēsis detur, quod rei, non actoris, licet pro locorū diuersitate aliquando aliud seruetur.*
6 *Libellus e affertur coram arbitra.*
7 *Sportula qua sint.*
8 *In pratorijs stipulationibus persona fideiussoris requiritur.*
9 *Dilatio causa cognita potest minui.*
10 *Iudex vt impetrari possit vtriusque partis præsentia requiritur, et cōsensus.*
11 *Notarius de consuetudine scribit diem dati libelli.*
12 *Præscriptionis interruptio, quādo fiat per litis contestationem nullam.*
13 *Productioni libelli, quando possit renunciari.*
14 *Litis contestationi non potest renunciari per partes.*
15 *Cōpromissum potest fieri, ut arbitri possint sine libello & litis cōtestatiane pronunciare, & in scriptis, & sine scriptis.*

a **Offeratur.** a Ista auth est bona Primo ponit qd hēat facere actor. Scdo qd liceat facere re⁹. Tertio, quid hēat facere iudex. Quarto, qd iuris, si prædicta obseruata nō fuerint. Scda ibi, & exīde. Tertia ibi, deniq;. Quarta ibi, luis ergo. Op.
b Bī hic dī, libellus, b & sic in nuu, q dēt dari ī scriptis, ɔ̄ d edē. l. . . ī prin. Sol. de iure antiquo nō erat necesse, q libellus daret in scriptis in ciuilib. ut l. ɔ̄ria: sed in criminalib. sic, vt l. libellorū. ff de ac
1 cu hodie verò dī ī ciuilib. dat ī scriptis, vt hic, nisi ī † causis breuiorib. vt in auth. nisi breues supra de sen. ex peri. recitā. Op. de l. sciēdū. ff. q satis. cog. Sol. qdā dīt, q illa corrigit p istā. Alij dīt, qd illa tenet cōiter, & q ista determinat p illā: s. q illud, qd hic simplr
2 dt de fideiussore dādo, distīguat, an possideat immobilia vel nō, vt d. l. sciēdū arg. ff. de legi. l. nā & posteriores Circa auth istā esset grēda multa. sed dicā tibi tm ea, q sūt necessaria. Dr hic, offeratur
3 ei, q ad iudiciū vocat libell⁹, ī psonaliter loqi. Quæro, p† quē dēat libell⁹ offerri? Tres sūt opi Prima, q añ omnia libell⁹ dēat dari iu
c dici, & postea pars citari, & tūc p iudicē offerat libellus parti. c Et hoc vī pbari ex ordine ti. s̄. qa primo ponitur de edē do. Scdo ponit de in ius voc quasi libelli oblatio coram iudice dēat pcedere. Alii dīt, q l primo citet reus, & postea libellus ei offerat ab actore. reo postulāte; & hoc vī pbari ex ordine titulorū i ff Nā primo ponit dc ī ius voc. Scdo ti de edē. pro hoc optimè facit ff de iu. l. ñ
d vī. Tertu dīt, q libell⁹ offert iudici, & mittit parti p vnū nūciū, d & in hac opi. sunt Vltrā. & hoc pbat primu p l. sicut, & l. cū notissimi. j. de pscr. 30. ann. s. n p solā citationē fit pscriptiōis īterruptio, de necessitate dēt intelligi, q mittat libell⁹ cū citatorio alias nesciret re⁹ ad qd esset citat⁹. Pro hoc j. px. auth. libellū. & j. quō. & qñ iudex, auth. q semel. Nos qd dicemus? Certe q̄libet practica ē bona vñ m̄ q̄ tis. & hoc t; gl. tua 1. hic, ɔ̄ vide & no. In hoc tñ ē dria, qa qñ libellus mittit cū citatorio. postea reus cōparens non posset petere dilationē ad deliberādū sup libello, cū iā libell⁹ fue-
4 rit missus, vt cī de dila. c. 2. Facit. j. ti. 2. l. si qñ. tñ in pdictis † serua ɔ-
e suetudinē Curiæ Ciuitatis, in qua es. Nā in Ciuitate ista ī crialib. mittit libell⁹ cū citatorio, ī ciuilib. nō. In Ciuitate vero Pisarū, mittit ēt in ciuilib. libellus, cū citatorio. vñ fm diuersitatem locorum ita dēt fieri. Quæro, qñ reus cumparet, & dēt sibi dari copia libel-
5 li, † cuius expēsis dabit? Tex. vī velle I l. 1. circa pri. ff. de edē. qd ex pēsis ipsi⁹ rei, satis. n. ē, q ei fiat copia describēdi, vt ibi patet. In qbusdā partib. obseruat vnū, ī aliis aliud, vñ serua ɔsuetudinē Cu-
6 riæ. Seqt ei q vocat ad iudiciū. Quæro, vtrū † corā arbitro sit offerēdus libell⁹? Gl. dt, & bñ, q sic, vt l pe. §. fi. s̄. de arb. & de iud. l. rē
7 nō nouā. circa prin. Vlterj⁹ q̄ro, dī hic, exīde pstitis sportulis, † q̄ sūt istę sportulę? Gl. dt, q ī iudice delegato sūt declaratæ ī Auth. de iud. § ne aūt. ī iudice vero ordinario, nō reperit expsū, nisi in clericis, vt l. cū clericis. & l. oēs. s̄ de epi. & cle. Vlterius pcedo, dī
f hic, f data fideiussione, q̄ro, qd si nō vult dare fideiussorē, sed pi-
8 gnora? Gl. dt, q nō sufficit, qa ī † ptoriis stiplonib. psona fideiussoris requirit, vt l. ptorię, la vl. ff. de pto. stip. In l. pdicta t; gl. ɔ̄. & sūt gl. multū inuicē aduersātes, dic, vt ibi dixi, & gl. ibi posita dt veritatē. Vlteri⁹ dī hic, 20. dierū gaudeat induciis. Quæro, vtrū ista dilatio possit augeri, vel minui? Glo. vī tenere qd nō. Doc. sūt in ɔ̄tia
9 opi. cū. n. ista dilatio det ministerio iudicis. † pt minui cā cognita, vt l. 2. ff. de re iud. & ibi dixi. Vidistis tactū p me. & ibi gl. ī auth. q semel. j. quō, & qñ iudex. Seqt hic, qd pt recusare iudicē, nisi ipse petierit eū. Quæro, vtrū ab vna tm pte possit iudex īpetrari? Bī
10 distīgue, aut vtraq; pars ē pñs, † & ñ īpetrat, nisi de ɔsensu vtriusque secus si alia pars est absens, & ita obseruat curia Romana. Probat ī l. obseruādū. ff. de iud. Vlterius q̄ro, vtrū ille, q dat libellū, dēat ī libello scribere diē dati libelli? Tex. hic vī velle, q sic, gl.
11 dt, qd hoc de ɔsuetudine ñ seruat, sed hoc † scribit notari⁹, & dat
12 terius, ad rñdēdū. Quæro circa fi. isti⁹ auth. † vtrū qñ ɔtestō ē nulla, ex vigore isti⁹ auth. īterrūpat pscriptio? gl. q̄ ē hic, vī dicere, qd ñ. Qd ītellige verū, ī illis casib. ī qb. īterruptio dēt fieri p li. ɔt. ñ in casib. i qb. īterruptio fit p solā citationē, vt l. cū nouissimi. & l. sicut j. de psc. 30. ann. Nā illud solū dēt aduerti, an legitime fuerit facta citatio, vt l. accusaturus. ff de adul. & ibi dixi plene, & tene mente
13 hāc gl. Vltimo q̄ro, † vtrū pductioni libelli possit renūciari? gl. q̄
g est hic, dicit q tacite pt omitti, nō expresse. Et in hoc vī residere ēt Mat Syl. Iac. But. & alii sunt in ɔ̄tia opi. q renūciari nō possit. Et illud puto verū: ista. n. solēnitas nō fit ad vtilitatē partis solū, sed ēt ad vtilitatē iudicis, vt sciat super quo hēat ferre suiam, idō nō pōt ɔsensu partiū renunciari. Præterea ea, q̄ inducunt circa
h solēnitatē in actib. hoium, nō pñt ɔsensu partium tolli, h vt l. ne-
14 mo pōt. de le. 1. ff. de pac. l. ius publicū idem † dico in litis ɔte. idē tenent Cano. extra de of. dele. c. de causis. & per Io. An. de re iud.
15 c. fi. li. 6. Quæro (tota die fiūt † ɔpromissa in arbitros, q possint cognoscere sine libello, sine lit. ɔte. & pronunciare in scriptis, & sine scriptis, &c.) quō valeat iste pcessus, cū vt dixi dictis solennitatib. renūciari nō possit? Rñdeo, sicuti Papa vel Imperator, qñ dat iudicē, pt remouere istas solēnitates, vt l. j. post prin. ff. qs & a quo app. & l. vl. j. d sen. Ita partes pñt dare ipsā formā arbitris, q illā notionē hñt a partib. tm: alias nō pt assumi cū remotione dictarū solēnitatū; secus in alio iudice, q iurisdōnē hēt a seipso, nō a partib.

ADDITIONES.

a Paris. Offeratur. An istæ induciæ habeant locum in criminalib. vide Ro. sing. 733. inci. Quæro.
b Paris. Libellus. Circa hoc, an & in quib. casib. requiratur libellus, & in quib. non, & multa alia in ista materia libellorū, vide Are. post Io. Fab. in §. tripli. in gl. mag. Inst de act. & ibi ēt aliqua per Ias. vbi multa allegātur in materia.
c Meno. Libellus parti. Doc. in rub. c. de eden. late Ventur. in l. si finita. §. iud. nume. 62. de dam. infec.
d Vnum nuncium. Vide supra Ale. in rub. de eden. an cum citatorio sit mittendus libellus.
e Consuetudinem Curiæ. Adde tu, an valeat consuetudo, q nō detur libellus, & videtur q sic, vt per Doc. in c. 1. de lib. obla. & maxime per do. Maria. Soc. in art. 5. fal. 11.
f Paris. Dicitur hic. Circa istas sportulas vide gl. plenissimas, & ibi scribentes in §. tripli. in gl. mag. Inst. de act. & ibi per Ias. post alios. Et ibi habes, quid in iudicib. an possint accipere sportulas & salaria, & quid in ordinario, in arbitro, & quid in Aduocatis & Doctorib. & quid in delegatis, vide ibi multa, & quantæ sportulæ exigi possint, & quando solui debeant.
g Pom. Productioni libelli. Vide Cep. col. 60. & Car. 129. vol. 1. & Soc. 96. vbi loquitur etiam in causis summariis, in quib. foret dictum, sola facti veritate inspecta, & quod possit procedi in scriptis, &c. & ibi loquitur tam in libello, quam in litis contest.
Paris. Productioni libelli. Limita q remitti nō potest in causa principali, sed in causa apellationis sic. Vide Ro. sing. 23. inc. Communis conclusio. Itē aduerte, quod licet ista solennia non possint remitti, vt valeat sententia, si tñ fuit conuentum, non opponere de nullitate, propter talem omissionem, non poterit opponi, maxime si adsit iuramentum. Ias. in l. vbi pactum. C. de transa. faciunt, quæ habes in Berta. in verbo, exceptio contra iudicem, quando conuentum est non opponere de aliqua nullitate, an possit opponi de prouenientee ex defectu potestatis. Item quomodo solennia iudiciorū tolli possint, de consensu partium, vide Fel. in c. de causis. de off. deleg. & ibi late Decium. Item an solennitas libelli possit remitti, vide Barb. cons. 34. vol. 3.
h Partium tolli. Vide Barb. in c. de causis. de off. deleg.

AVTHEN.

Libellum. Ista Auth. de cōsuetudine non seruatur. No. ex stipulatione executoris, & officialis quærit actio parti Vidistis in auth. generaliter, s̄. de epi. & cle. & in Auth. mat. & auiæ. j. quando mulier tute. off. fun. potest. ista lex tamen de consuetudine non seruatur.

De plus petitionibus. Rubrica.

LEX VNICA.

1 *Dispositio huius l. habet locum lite contestata. & vide nu. 5. & 6.*
2 *Transactio facta bona fide, licet super cautione dola extorta, valet.*
3 *Actor confitens lit. conte. se dolo plus petysse, non punitur.*
4 *Reus si absoluitur de quātitate falsa adiecta per actorem, quia actor nō probauit, an tunc puniatur actor.*
7 *Pœnitentia in huius legis pœna non habet locum.*

a **Odiosas.** a Ista est bona. & singularis lex, & ea expedita erit quasi expedita lectio nra. Bī. h. d. Qui p dolū cautionē pluries exegit, & p dolū plus petiit, litē ɔtestata ado. debitū pdit, nisi trāsactio, vel scda cautio interuenerit. Primo ponit dictū Scdo exceptionē. Scda ibi, transactionib. Op. hic & vī, q sit locus pniæ. ff de ædil. edi. l. qd sit fugitiuus in prin. Sol hic delictū nō dī ɔsummatū añ litē, ibi vero secus. Vlt. opp. Insti. de act. §. triph. Sol. fateor q ille, qui p dolū plus petit, punit in
1 triplo expensarū, ītr † nō priuat debito. nisi fuerit lis ɔtestata Ita loquitur hic Op ad fi. huius l. vī q transactio dolosè interposita nō valeat, vt in l. in summa in prin. ff. de cond. ind. & habuistis no. s̄. de trāsac. l. sub prætextu. dicunt quidā, quod hic fallit. Tu dic, q
2 est verū, q hæc † transactio fuit facta bona fide, licet fuerit facta super cautione extorta per dolum, Itē opp. ad Velleia. l. si mulier. vbi non sufficit scda cautio. sine cursu biēnii. Sol. Dīt qdā, q hic expectat cursus biennii, q est falsum Nā ibi loqt de muliere, quę pro alio se obligare nō pōt, hic vero loquit in eo, qui qñcunque vult, potest se obligare. Quæritur de duob. quæstionib. & primo hic

ADDITIO.

a Paris. Odiosas. Circa istam legem de pœna petēte plus, adde q ista pœna non habet locū, quotiescunq; in libello esset apposita clausula, saluo iure superflui, &c. fm d. Ant. i c. 3. de libel. obla. allc. Spe. vide Ias. in §. tripli. Inst. de ea.

3 .hic dr. si reusfuerit ꝓfessus, † qd si ipsemet post litē ꝓstatā ꝓfessus fuerit? Gldicit, ꝙ tūc nō ponit: arg. ff. de iureiur. l. eū q in pti. de nō nu. pec auth. ꝙ q ꝓpriā, alij dñt ꝯtrū: teneatis gl. nrām p tex. q hoc expsse exprit, ꝙ post litē ꝓstatā ꝑmancat i hic, & punicaē de adiecta falsā ꝗtitate, qd ille ꝙ ꝓfitet, nō puniceret; sed ipsemet seipsū puniet, ergo & c. Quæro † qd si reus absoluitur de ꝗntate

4 falsa adiecta p actorē, qa actor nō pbauit, vtrū iste titulus hēat locū. Gl. ꝙ hic, ꝓfic. Mirabilis gl. ē ista, si verū diceret. Vide gl. mag. circa fi. Doct. stenent ꝯtrū: nā ista lex. loquit, qñ actor deliqt in duob. f. exigēdo cautionē pluris, & p dolū. Itē plus petēdo p dolū: se cus si in vno tñ deliqt. Qn plus petit. Idē tenet gl. et c. ti. e. i. ita

a tenēt oēs nri Doct. hic. Ex his hēs distinctos aliquos casus a Qñq;

5 qs p dolū exigit cautionē pluris, & p dolū plus petit † tūc hēt lo cū ista lex. Qñq; qs solū p dolū plus petit, tūc punit in triplo expēsarū, & nō pdit debitū vt in § tripli. Inst. de act. hodie forte punit in duplo, vt s. n. j. auth. libellū. Vel dicas, ꝙ ibi ī alio casu loqt Qñq; qs pluris exegit cautionē p dolū, non tñ plus petiit, & tūc nullo modo punit i la debito, sed punit crimine stellionatus, si dolus ille in aliā ſpēm delicti nō cadit, vt l. ... ff. de crimi. stellio. Qñq; qs nec p dolū exegit cautionē pluris, nec p dolū plus petiit, sed p temeritatē, &c. tūc punit ī expēsis tm, vt ff. de iudic. l. eū quē temere. Quæ

6 ro † qualiter practicet ista lex, vtrū ad faciēdū actorē plus petētē priuari debito, requirat nouus libellus ꝓdictione ex lege ista: an vero p officium iudicis, q eū repent dolo plus petijsse, & pluris cautionē exegisse, qualiter hoc fiat? Certe vtraq; posset esse bona practica, vt no. in simili. ff. de rei vend. l. fi. & videbis in auth. ate possessor. j. q potiores in pig. hab. & in corpore vnde sumit. Vltimo op. extra. gl. p visq; ad sententiam sit locus pœnitentiæ, vt l. alia. j. de his quibus vt indign. & l. Papinianus, § meminisse. de inoff. test.

7 Sol. † Speciale est hic propter duplex de lictum actoris, & c.

ADDITIO.

a Menoch. Aliquos casus. Crau. consi. pe. co. 1. uer. 3. prin.

De Dilationibus. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Dilatio qualibet ad probandum videtur peremptoria.*
2 *Iudex ex suo officio potest dare dilationem etiam non petenti.*
3 *Probatio facta in secunda dilatione data causa non cognita, quādo valeat.*
4 *Probatio facta fine dilatione, an valeat.*

Quoniam. Iudex debet dare dilatiōes mo deratas sm diuersitates locorū & nō facile ampli? ꝙ semel. h. d. ista no. lex. & singularis. Op. de auth. q semel. j. quo, & qñ iud. Sol. ibi loqt ī dilationib. expectatorijs, hic vero de dilationib. q dant ad pbādū. Op. s. d iud auth iube mus. Sol. ibi loqt ī dilationib. allegatorijs, hic ī dilationib. pparatorijs, Vlt. no. & primo p hāc l. vī ꝙ nō sit necesse, ꝙ i dilatione appo

1 nat, & peremptorie, qa † qlibet dilatio ē pemptoria, vt, .hic videtis

2 qa nō dat ī fi vna de facili. Idē. ff. de fer l. fi. ꝙ est verū † iis dilatio nib ꝙ dant ad pbādū, secus ī dilatorijs, vt j. quo, & qñ iudex. l. cessante. & ibi gl. No. fīo, ꝙ dilatio nō det nisi petētī, vt, hic, nisi re rū vrgētissima tō flagitauerit, & necessitas desiderare instructio

b nes exegerit. Ego puto b † ꝙ iudex ex suo offic. o posſit dare dila-

3 tionē et nō petēti, si hoc videri ex pedire, vt. s. de iud. l. ꝑperādū, in fi. princ. ibi nullus erit tam audax, q possit inuito iudice litā ꝓtelare. Vnde si pars esset negligēs in petēdo dilationē ad pducēdos testes, iudex posset statuere, & ei cō nō petētie Nec obst ista l. im mo facit ꝓ, ibi dū dicit, si rerū vrgētissima id flagitauerit. Vnde si est necessitas ex parte rei, hoc est litis, vt dilatio pbeat, & si pars nō petit, iudex pōt hoc facere. Ista n. lex hoc vult, vt iudex nō posſit dare dilationē ꝓgruētē, ꝙ si lis ꝓtelet, sed dare dilationē ꝙ lis abbreuiet hoc nō ꝓdicit. Ad idē l. 2. j. quo, & qñ iud. Dixi l. 4. § hoc autē iudicijū. de damn. infe. Itē no. ꝙ hic dī, ꝙ nō facile dat amplius, ꝙ vna dilatio. Aliæ n. dilationes dantē cā cognita, vt l. fi. ff.

c eo & l. oratione. Circa hāc l. qro, c qd si iudex dederit secūdā dila

3 tionē † absq; eīæ cognitione, vtrū valeat ꝙ fiūt in illa dilatione? hic tex dr, ꝙ nō, qa iudex hoc nō pt facere, vt ibi, nō ūbi ꝓcessum intelligat didā dilationis arbitriū, & c. & puto verū, ꝗalua meliori deliberatione. si prima dilatio fuit pfecta, f trū mēsium, vel. 6. vel 9. sm moderationē huius l. ꝙ nō valeāt. Sed si prima dilatio ꝑfe

d cta nō fuit, d vt qa dedit s. dies ad pbādū, & tūc ei de facili pōt da re scdam dilationē, vt acta in illa dilatione valeāt. ꝙ n. In prima dilatione diminuit, vī ꝙ possit supplere? & ita vī sentire In. de test. c. pe. quasi in fi. finalis gl. & ibi vide multa bona per cum de intel lectu huius l. An valeat † pbatio facta fine dilatione, Doctores tangūt aliqd hic. Dixi plene i l. 1. crimine. ff. de adul. Et dic plene vt ibi,

ADDITIONES.

a Men. Vid etia. Adde Soc. tract. fall. reg. 318.
b Ego puto &c. Adde tu, ꝙ idem tenet Franc. de Areti. in c. venerabilis de iud. Men. Soc. sen. consi. 47 nu. 13. li. 4. & nu. 14.
c Pom. Circa hanc l. qro Pal. tenet ꝙ sic, si petenda, l. de temp. in integ. resti. & Mod. sequunt in c. 2. de dila, ꝙ h. d. Bar. sed pro eo facit tex. in d. l. petendæ, & causis cognitis oportebit. Item quia hoc est de ordine l. plura, j. de fent.
d Pa ris. Nō fuit. Sequitur Abb. in c. 64. in 2. vol. vide de hoc & alijs in materia h ius l. & an habeat locum in causis summarijs. Bar. consi. 97. inc. inc. in 4 ꝙ ꝗ dicta, i n 1. vol. vide per Ias. in l. fi. ff. eo. ti.

LEX II.

Si quando. Nō dēt alicui dilatio dari ad illud, sup quo an tea studieū posset esse instructus h. d. Per istā l. di cimꝰ, ꝙ si actor peteret dilationē ad dādū libellū reo, n dēt sibi da

a ri. Item si procurator actoris a peteret ad dilationem faciendū fidem de mandato, non deberet sibi dari quia ante hoc potuit esse instructus, idē in similibus, quod no bene.

ADDITIO.

a Procurator actoris Ade. ꝙ hoc idem tenet referendo Bart. hic Franc. Cur. Papiensis in repe. l. admonendi. ff. de iure iur.

AVTHEN.

Quod fieri. Opp ꝙ actore nō veniente dēant dari dilationes sm auth. q semel. quo, & qñ iudex. Solu. Reus habet triā remedia. Aut n. actor est absens post lit. ꝯte. & negocium est liquidatum p pbationes factas, & tūc seruat formāl ꝑperandum. §. 1. de iud. Aut est actor absens ante lit. ꝯt. & tūc aut vult, ꝙ negociū eo absente liquidet, & pcnuiāt ad diffinitiuā & debet seruari forma auth. q semel Aut nō vult, quod negotiū liquideiur sed solum vult, quod absoluatur ab obseruatione iudicij, tunc seruatur forma huius auth. & c.

LEX III.

1 *Officium iudicis, in quibus conquiescat dilatione pendente. &c.*
2 *Finita causa dilationis finitur dilatio, etiam si totum tempus non sit lapsum*
3 *Feriæ, an eximantur de dilatione.*

Siue pars. a Pendente dilatione debet iudicis officium eōquiescere, & in numero dierum computanē ēt feriati. h. d. hæc bona lex. Opp. ad primum dictum, ꝙ iudex pēdēte dilatione pōt ꝓcedere, vt j. de iureiur. l. ꝗhaliter. §. his de pñtib.

1 ver. nullo tñ. Sol. ꝙ hic dicit † ꝙ pēdēte dilatione iudicis officiū ꝯquiescat, intellige in his, q ꝓiudicialia essent ad ca. sup qb pēdet

b dilatio: i alijs vero b potest iudex suum officiū exercere. v. g. datus est mihi terminus (ex mēsium ad pbādū vnum articulū, in quo pducunt testes ex alia ꝓuincia, interim ꝓquiecet iudicis officiū sup illo articulo: sup alijs poterit ꝓcedere, vt l. ꝯria. Item si pēdet dilatio sup admittēdo, vel nō admittēdo teste, ꝙ sup alijs poterit procedi. & idem in simili Item opp. de l a filia §. alūno ff ad Tre. So. Illud ꝙ dr, ꝙ debeat expectari donec trāleat totum tps dilationis, intellige, nisi cā dilationis sit finita Nam tunc non expe-

2 ctaretur vlterius; qa † finita cā dilationis finit dilatio. vt l. contraria, exemplum; iudex statuit tibi dilationem ad veniendum 10. dierum, venisti in prima die, certe finita est caula dilationis, de cætero pendente dilatione procedere poterit nō obstāte hac lege

3 & idem in similibus; tene mēti. Ad secūdum, † vtrum feriæ eximanē de dilatione, vel nō, dic plene, vt dixi in l. 2. de temp. appel.

ADDITIONES.

a Paris. Siue part. Ad regulā huius l. vide Pan. i c. significāte. extra, de appel. Itē limita istam l diuerso tempore, sed simul ꝓ fiunt plura dari, vide, Felin. in prin. extra de test. cog.
b In alijs vero. Quod licet iudex hoc possit, tamen nō cogitur, & vide Ro. cōs. 443. in 2. dub. ad fin.

LEX IIII.

1 *Ea qua desiderant causæ cognitionem, debet fieri iudice sedente.*
2 *Super emergenti quando sit pronunciandum.*
3 *Si iudex omisit pronunciare super incidenti, an vitietur processus.*
4 *Iudex procedendo ad vlteriora, videt tacite pronunciare super exceptione.*
5 *Iudex si partem grauauit, quia cū non deberet procedere de iure, ipse processit, reuocatur de iure Canonico processus.*

A procedente. Quæ causæ cognitionē desiderāt, debent expediri iudice sedēte ꝓ tribunali, nō procedente, vel ambulante, & sup emergenti est prius pro

1 nunciandum. h. d. No. ꝙ ea † q causæ cognitionem desiderāt, debent expediri iudice sedente ꝓ tribunali. Et ideo sis memor semper facere istud apponi in sententijs, vel in alijs, q causæ cogniti o nem desiderant. No. ꝙ super emergenti prius ꝓnunciat. Opp. de l volvit. ff. de liter. actio & l. 2 §. dies. ff. quis ord in bo. pos ser. Sol. Ibi loquitur in his, q plenam causæ cognitionem non requirūt: hic in his quæ causæ cognitionem requirunt, & ideo hæc l. debet intelligi in secunda, vel tertia dilatione, quæ petitur: nam prima conceditur de facili, ideo posset concedi, & peti a procedente iudice, vt s. eo l. 1. & l. fi. ff eo Opp. & vi ꝙ sup incidenti non sit pro

2 nunciandum, vt l. 1. §. de ord. iu. Sol. hic † loquit de qōne emergēti, ꝙ respicit ꝓcessum; ibi loquit de qōne incidenti, quæ respicit merita causæ, vt ibi plene dixi † Quæro, qd † si iudex omisit pnū

3 ciare sup hoc emergēti, vtrum vitiet processus? Spe. vi dicere, ꝙ non vitiet ipso iure: sed potest appellari ab eo, quādo ipsam exceptionem, vel dilationē iudex nō admisit, vt extra de offi dele. c. ex parte, el 2. no. p Spe. in ti. de excep. ꝓpositis pe. ver. Aduerte, Quandoque iudex non obstante contradictione partis ꝓcedit in causa, nulla facta examinatione de eius cōtradictione, tūc hēt locum, c. interposita. extra de appel. qa si exceptio erat legitima,

4 & i exceptione opponēs se obtulit pbaturū, eo ipso ꝙ iudex eā nō admisit, eum grauauit: sed si se nō obtulit pbaturum, tūc haberet opponēs a grauamine appellare, & in eā appellationis veritatem exceptionis docere, vt ibi patet. Qñq; iudex de veritate &

a Iustitia exceptionis examinat, & inquirit, & tunc nō obstāte exceptione vltra procedit, & tunc dico, q ex hoc, quod super exceptione non est pronunciatū, processus non esset nullus, b nec est
4 annullandus. Nā procedendo vltra, †tacite super exceptione pnūciat. ipsam non obstare: sicut pronunciando diffinitiue, tacite pnūciat sup incidēti, vt s. de or. iu. l. l. 2. ita procedendo in cā, tacite pronunciat super emergenti, q̄ respicit processum, & sic posset intelligi hęc lex s'm unā expositionē glo. q hic super emergenti nō fuit pronunciatū: bñ tamen posset de iure Canonico reuocari
5 †ille processus. si iudex grauauit partē: cum non deberet procedere de iure, & ipse processit: nō ergo appellat, qa non pnunciauit, cum tacite sit pronunciatum, vt dixi: sed ideo, quia sic tacite pnunciando, grauauit partē, si procedere nō debuit, qa forte exceptio legitime obstabat. Ita debetis intelligere hanc materiam.

ADDITIONES.

a Paris. Et iustitia. Limita istud non pcedere, qñ opponeret declinatoria iurisdōnis, quia nō dr pronunciasse sup illa, & snia sp pōt dici nulla. Verba sunt singularia Bal. io l. s. C. de ord. iud. Et vide ad d. Bar. hic Ro. in cōs. 220. Itē an requirat citatio partis, qñ āt talis actor p qué inducit tacita pnūciatio de pcedendo ad vlteriora, ponderat Fel. in c. in noie de test. dum loquit, io admissione capitulorū, an pars sit citanda. Item de ista materia in l. fi. ff. si cert. pet. & Are. in c. ex par. extra de test. & in l. naturaliter. §. nihil cōe, ff de acqui. pos. & cons. 117. Abb. in c. cū sup. extra de off. del. Itē de ista materia an & qñ iud. pcedēdo ad vlteriora, videat tacite super exceptione pronunciasse, vide Fel. in c. suborta extra de re iud. Et dictū Bar. hic refert ét & sequit Ro. consi. 410. Et de illa limitatione Bal. in illa l. 2. C. de ord. iud. de qua l. vide latè Fel. i d. c. suborta. de re iud. in ver. 4. limita. Et vide ét sup hoc de exceptione declinatoria Ias. i l. 2. ff. si quis in ius voc. non ier. qui tenet requiri expressā pnūciationē sup cōpetentia iurisdictionis, & ibi ét ponit q̄dā alia in materia ista. Et de materia vide latè Fel. in l. si quæramus, ff de testa. Item an si pronūciando super exceptione, si opponatur delictum esse commissum extra territorium iudicis, excludat iurisdictionem. vide Bar. q nō, in tract. iurisd ctio, in q. 12.

b Ale. Nnoesset nullus. V de Ludo. in consi. 244. in ordine suo, vbi dicit intelligi debere per processum ad vlteriora pranūciatum super emergenti, qñ fuit cognitū per iudicem, & vide Ang. 10 consi. 88. & Pau. de Cast. in l. fi. ff. si cer. pe. & Io. And. in ad. d. Spe. in ti. de sent. in ad. l. 1. inc. Itēquod est fere idū, &c.

LEX V.

Cum à nobis. Coram eo, a quo postulatur consilium, non postulatur, neque dat dilatio. h. d. Dixi tibi de temp. appell. l. 2.

LEX VI.

Inter priuatos. In causis fiscalibus dantur dilationes. h. d.

LEX VII.

Nec de statu. In quæstionib. status, & bonorū terminus dilationis i lege statutus nō excedit

De ferijs. Rub.

LEX PRIMA.

a **QVoniam.** a Diebus feriatis potest appellatio interpōni. h. d. Hęc lex procedit, in tpe appellationis interponēdæ in tēpore vero appellationis exercendæ, secus: quia nō pt exerceri. licet fatalia currant, vt vidistis in l. 2. j. de temp. apell. hic non sunt alia.

ADDITIO.

a Pom. Quoniā. Et procedit ét in feriatis in honorē Dei, & q̄uo notarius dici pt instrm appellationis cōficere, & ét i quibus cūq; alijs actib. qui die feriata pōt expediri. Ita Anc. in cōsi. suo. 362. lci. Visa plene in prin. & in ver. sed fortius obijcit. vide etiā Fel. in c. cum V. Ferr. de const. & Ale. consi. 187. vol. 2.

LEX III.

Omnes iudices. Dies dominica est feriata omnibus præterquam in opere rusticali. h. d. I summa.

LEX IIII.

A nullo. Iudices sua authoritate nō īducūt ferias h. d. No. tex ibi, p hoc, ac si p hoc nomine eximunt, &c.

LEX V.

Publicas. Causæ publicæ, & furnariorū possunt tractari diebus feriatis, ob necessitatem hominum. h. d.

LEX VI.

Quadraginta Tpe quadragesimę in cāsis criminalib. sunt ferię. h. d. Non obseruatur ista lex.

LEX VII.

1 *Executio sententia potest fieri in diebus feriatis, in vtilitatem hominum.*
2 *Instrumento confessionata possunt exequi etiam in personam in diebus feriatis ob necessitatem hominum.*

Omnes. Omnis dies est iuridicus, nisi specialiter sit expssum, q sit feriatus. h. d. Quęro, verū in diebus feriatis ob fauorē hominum. hom. nes possint capi, p debetis l Bñ non possent capi, vt venirent ad procedēdū: sed possunt capi ad
1 exequendum, licet †enim diebus feriatis ob necessitatem hoīum
a non posset de necessitate procedi, vt hic, tñ iudicis executio a nō est interdicta. nisi in diebus feriatis in honorem Dei, vt patet hic in fi. & q execō sententię possit fieri die feriato ob necessitatem
b hominū, est casus in c. significauerūt, b eū de iudi. & ibi per Inn.
2 & per Io. And. Cum igit †instra confessionata, seu guarentigiata hēant executionem, sicut diffinitiuæ sententię, capi poterūt homines in diebus feriatis ob necessitatem hominum, secus in feriatis in honorem Dei.

ADDITIONES.

a Ale. Iudicis executio. De quo vide quæ dixi in l. 1. §. nūciatio. de no. ope. nūc.
b Ale. in c. significauerunt. Adde Bar. in l. 1. §. nunciatio. cum cōcor. de ope. no. nun. & Ang. de Are. in l. ab executione, ff. de appel.
Add. Vide Fred. consi. 48. Et adde tu circa hoc etiam, q sequestrū fieri pōt, & ét reuocari die feriato. Ita Lanfr. in c. qm cōtra falsā. in ver. c. titiones. de pb. & Mo. repe. s. d. Fran. Cur. in l. 1. j. de prohi. pe. seque. q. x. & ponit An. de Are. in l. Imperatores §. fi. ff. de app. & Cacetal. i tract. d dieb. susp. & fug. in q. 8. i pri.

LEX VIII.

Actus. Act' q spectāt ad iurisdōnē volūtariā, pūt celebrari dieb feriatis i honorē Dei. h. d. Et sic vr, q decre. q̄ ō d imu. eccle. c. 1. li. 6. q̄ annullat oēs act' iudiciarios q fiūt i ecclia, dēt itelligi de actib. iudiciarijs, & ɔtētiosis, n̄ de volūtarijs, vt hic.

LEX IX.

Prouinciarum. Cōtra latrones insignes pōt fieri examinatio, & executio diebus feriatis, ét in honorē Dei. h. d. Hic vr tex. quod per statutum possit disponi, q etiam in criminalibus procedatur etiam in dieb. feriatis in honorē Dei, & virginis Marię. & omnium Sanctorum.

LEX X.

1 *Suspectus de fuga potest capi, etiam die feriato in honorem Dei.*
2 *Citatio facta die feriata ad diem non feriatam, quando valeat.*

a **Dies festos.** a Diebus dñicis, & feriatis, i honorē Dei debet cessare oīs cognitio, & execō; pūt tamē celebrari ɔtus, & spectacula, vel prelia sunt illis dieb totaliter interdicta. h. d. Dr hic, nulla fideiussionis flagitet exactio. s. iudicio
b sisti, nisi timeat de eius recessu. Dic vt in gl. b No. s'm istā gl. q qñ
1 aliquis †est suspectus ne aufugiat, pōt capi die feriato in honorē
c Dei, vt det fideiussorem de stando iuri. Tene mēti, sicut ét pt ca-
d pi sua authoritate, vt l. ait ptor d §. si debitorē. ff de his q̄ i frau. cred. qd intelligo si debitoris ɔdō sit mutata a die ɔcti dbiti, alias si nulla mutatio interuenit, hēt creditor qd sibi iputet. ar. l. si is a quo. §.
e fi. ff. vt in pos. leg. Vltimo esset q̄rēdū, e an †citatio facta die feriata,
2 vt veniat die n̄ feriata, valeat q̄ qōnē ponit Cy. hic, & d. Iac. But. disputauit: ego exaīo plene in l. 1. §. nūciatio. ff. de ope. no. nū. &c.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro cōcordia. Aduerte, q dieb. feriatis in honorē Dei, hēt cessare oīs strepitus iudiciorū, p Bar. hic i l. dies festos. de fer. Cōtrarius iñ sibi allegat hic in l. pe hoc tit. de fer. i l diuus. ff. c, i l. miles. §. sexaginta. ff de adul. Tu dic, primo pt dici tpāle in criminalib. qa debēt expediri q̄ citius ē pōe, qa iste ē fauor incarceratorū. l. pperandū. in prin. de iud. vel aliter, & subtilius, vera est s. 1. opi. n̄ ob. qd dri d. §. sexaginta & in d. l. diuus. in hac l. pe. pal. qa nō loquit nisi de datione libelli, quæ est facti. nec dr actus iudicialis, ét si loquatur de exceptione partis, vt sensit & voluit expresse Bar. I locis præall. & maxime in d. §. sexaginta.

ADDITIONES.

a Paris. Dies festos. Quid autem in ferijs repentinis, & an eis possit renunciari, vide Bar. in tract. de carcere.
b Men. Dic vt in gl. Soc. se. cōs. 99. nu. 6. lib. 4. Did. li. 2. varia. resol. c. v le. nu. 147.
c Paris. Suspectus. Vide de ista materia suspicionis fugæ q̄ latè scripsi in l. ait ptor, §. si debitorem, ff. de his quæ in frau. credit.
d Ait ptor. Vide oīno. Ale. post Ang. & alios in l. qui bona, §. si illo, ff. d dam. inf.
e Ale. Quærendū. Ao āt si quis citat, vt cōpareat die feriata, teneat cōparere ante vel post? Bar. ponit in rep. l. ex quacunq;. in ver. fi. ff. si quis in ius voc. non ierit. vbi ét ponit q. de qua hic quærit Bar. & ibi dicit, q si actus factus die feriato trahat ad non feriatū, valet. ponit ét ibi, q citatus a Papa vel Imperatore dēt cōparere etiam die feriata. Adde Pau. de Cast. cōsi. 25. & Fred. cōs. 244.

De iurisdictione omnium iudicum. Rub.

LEX PRIMA.

NOn quidem. Iurisdictio eius, qui alias iurisdōnē hēt, pt inter nō subditos ɔsensu partiū prorogari. h. d. Quęrit gl. duas qōnes. Prima, an sint aliqui casus, in qb. nō pt iurisdō prorogari? gl. ponit hic quatuor casus, quos videte. Dic, isti quatuor casus nō pprie excipiūtur ab hac l. nam iurisdō potest prorogari, s. qñ hēt alias iurisdōnem ciuiliū cārum. Vnde ille, q hēt tm cognitionem de ciuilib. non potest ex prorogatione esse iudex in criminalib. Ita loquuntur illi casus exceptuati, qa hic ponuntur in glo. quæri gl. quot modis fiat prorogatio iurisdōnis? Gl. ponit hoc plenius in l. 1. ff. de iud. Cy. ponit in l. si qui ex consensu. s. de episc. aud. &c.

LEX II.

1 *Quis potest conueniri in loco mutati domicilij.*
2 *Statute pt fieri, q reus sequat forū actoris, respū tamē subditorum statuto.*

a **Iuris ordinem.** a Actor seqī forū rei, q est i loco domicilij quod hēt, vel habuit tēpore contractus. h. d. Opp. tex. q dicit, q hēt, vel habuit tpe ɔctus, qd est hic singu-

ADDITIO.

a Paris. Iuris ordinem. Limita vt per Bar. in l. societatem, §. arbitrorum. ff. p so. Et ideo clericus agens contra laicum subijcitur legib. laicorum, & quo ad ordinem procedendi, & quo ad decisionem causæ. Vide Cuma. late consi. 139. etiam si reconueniatur clericus a laico coram sęculari iudice.

singulare, & sic licet mutauit domicilium, tamen † pôt conueniri in illo loco, vbi habebat domicilium. b Quero, vtrû per † statutum possit fieri, q reus sequat forû actoris: bñ inter suos subditos pôt facere statutum q. vult Sed q q possit statuere, quod homo nõ suæ iurisdictionis teneat in foro actoris, hoc non potest, quia Ciuitas non potest facere statutum de his, q suæ iurisdictionis non sunt, vt j. e. ti l. fi. & ego exam naui plene in l cunctos populos, §. de sum Tri. & in l. oes populi. de iust. & iu. ga in vtraq; posui, &c

ADDITIONES.

a Pom. Potest cõueniri. Bar. ita generaliter loquentem reprehẽdit Pan. in c. postulasti in ver. sed quæro. extra de for. comp. & Imo. soluendo Bar. intelligit per eundem Pan. in fi. illius quæstionis.

b Ale. Habebat domicilium. Vide etiam Bar. in l. ci quędam puella. & quę ibi dixi post Bar. ff. de iur. om. iu. Adde d. Ane. in c. propositum. de fo. com. ADD. Hales hic per Ale. in d. l. cum quędam puella. & attende q domicilium præcedens dicitur etiã si sit domicilium originis. De quo vide q dicam in d. l. cum quędam puella. Et adde quod contra Bar. hic tenent d. Ant. & Abb. in c. propositum. de foro cõp. & do. Ma. Soc. in c. licet. e. tit. q. 19. Principali. Et ẽt contra Bar. tenet d. Fran. de Are. in d. c. propositum.

LEX III.

a Priuatorum. a Priuatorum cõsensus nõ dat iurisdictionẽ. h. d. Opp. j. e. l fi. & in Auth. de defen. ciui. circa prin. & §. 1. So consensus priuatorũ non dat iurisdictionẽ, vt hic: secus in cõsensu alicuius Collegii, vel Vniuersitatis, vt in 3 rio. Quero, an statim facta electione, qs hẽat iurisdõnẽ antequam ingrediatur officium? Gl. dicit q sic. De hoc dic, vt dixi in l. pupillus. in prin. de cond. & dem. & de testa. mili. l. pen. &c.

ADDITIO.

a Pom. Priuatorum. Vide ad istam l. Ro. consi. 18. Fel. in c. pastoralis. de excep. & do. Ant. de Prato in consi. inserto in consiliis. Bar. in 1. vol.

LEX IIII.

Nemo post. Ordinarius nõ potest recusari, oec pt ante diffinitiuam sententiã appellare, h. d. An possit recusari ordinarius, vide illis in l apertissimi, §. de iud.

LEX V.

1 *Reus in vetitum examen quomodo possit trahere actorem.*
2 *Pœnitentia vsque ad sententiam habet locum in pœna huius legis.*
3 *In pœnis legalibus habet locum pœnitentia vsque ad sententiam.*
4 *De qua sententia hic intelligatur.* (iudicio, & na. 6.
5 *Pœna huius l. an inferatur ipso iure, & an eadẽ infligatur, vel opus sit nouo*
7 *An agi possit ꝯdõne sine cã, contra trahẽtẽ i vetitũ examẽ, vt liberet tractũ.*
8 *Practica quomodo pronunciabitur contra trahentẽ in vetitũ examen, in sententia diffinitiua.*

a In criminali. Hæc ẽ bona, & singularis lex a Bñ d. Qui alium in vetitũ trahit examen, perdit cãm.

1 Recitemus apparatum nisi p q̃ones Querit gl. q̃ si † reus pt trahere actorem in vetitum examẽ? Dicit glo forte si reus cõminet ei, si sub tali iudice nõ agat, & sic p metũ, vel dolũ eũ ad hoc compellit, hoc satis placet. Tu ãt pone exẽpla magis clara: Sũt. n. gdã casus, in qb reus trahit actorẽ iudicẽ. V. g. in l. diffamari. j de inge. ma vel facit re' actori statui terminũ ad agẽdũ, vt habuistis no. §. in l 1. vt nemo inuitus agere cog. j. q acc. nõ pos l ea qdẽ, l. Titia ff. de acc. facit qd habuistis in l. j q bo. cede pos. & q ibi dixi.

2 Quæro secũdo q̃d si actor † postea, vel reũ pœniteat? Dicit gl. qd si eũ pœnituit añ sniam, indulgeẽt ei, vt actionẽ non perdat, nec pro ꝯfesso habeat, vt l quis ff de iniius voc. Quidã Vltra rephẽdunt,

3 vt refert Cy Tu dic gl dicere verũ, qa tñ istis pœnis legalib. est locus pœnitẽtiæ vsq; ad sniam, vt l. q cũ maior, § accusasse. de bo. li. & in l seruitute, § petiisse e tit. Et not. p Dy in l amplius, ff. rẽ ra. ha Fallit in casu l. 1. s. d plus pe. vbi vis; ad iit. ꝑte. tñ est loc' pnĩe. Rõ, qa ibi in duob. de l. qt Sed q̃ro, d. hic q añ sniam p pœnitere,

4 d qua snia loq̃r hic? † Puto q intelligat de ea snia, q finit iudiciũ primũ, in quo quis fuit tractus in examen vetitũ. De hoc dicã sta

b ti clarius Quero vtrũ actor pdat actionẽ, b vel reus hẽatur † p cõ-

5 dẽnato ipso iure, vel expectet snia? Gl. dt, & bñ, qd snia requĩ, q a tex dt mulctet, nõ mulctatus fit: Sic in l iubemus, §. œconomus, de facr. eccl d pœ. iud q ina iud. auth. nouo iure, & auth. q semel,

6 j. q̃ro & q̃ñ iu. & in multis simi. Sed q̃ro vtrũ † hoc fiat i eadẽ istãtia, an opus sit nouo iudicio? Gl. vr ponere vtraq; practica, vel qd fiat noua istãtia ꝯdõne ex hac lege: vł ipsa snia diffinitiua snia

c bit, ꝗ vocantẽ i vetitũ examẽ. Vide gl. sup verbo hẽat, quasi circa fin. In eo q gl. dicit, q reus condẽnatus pôt codẽnatione agit cõdõne ex hac l. non videt procedere. Aut enim reus vocatus in vetitum examen, non opposuit exceptionem iudicis incompetentis, & tunc vr iurisdõnem prorogare, vt j. e. l. 1. & videbitis. j. vbi de cri. agi. opor l. 1. & sic videbit vocatus corã cõpetẽti iudice. Aut opposuit exceptionẽ iudicis incõpetẽtis, & fuit admissa, & tũc non pcedit gl. q dicit, q punit cõdemnatus reus. Aut opposuit, & fuit repulsus, quia iudex pnunciauit se esse iudicẽ competentẽ, & tunc non poterit amplius dicere se vocatũ in vetitum examen, cum semel sit pronunciatũ examen esse idoneũ, & iudicem competentẽ. Rñde in primo casu, si ponis q reus non op posuerit exceptionẽ incõpetẽtis iudicis, intelligit in casib. in qbus iurisdõ nõ pt ꝓrogari: vel qa reus ignorabat, vt no. j. ti. a. l. t. vel qa iudex nõ hẽbat aliã iurisdõnẽ sup illis, vt dixi in l. 1. s. e. vel a ipse reus nõ poterat prorogare, vt clericus de iure Can. ex d so,

7 ꝑpe. c. si diligẽti. Scđo casu qñ exceptionẽ iudicis īcõpetẽ. opposuit, & obtinuit: qa iudea pnũciauit se nõ cẽ iudicẽ ꝯpetẽ. tũc fateor q n pcedit gl. i eo q dt, q reus fuit ꝯdẽnat', sed pcedit tex. qa reus hẽbit ꝯdõnẽ ex hac l. vt actorẽ faciat priuari sua actione. Et isto casu illa erit snia, vsq; ad quã licet pœnitere, s. snia, ĩqua iudex pnũciauit se nõ esse iudicẽ Tertio casu, qñ exceptionẽ oppo suit, & fuit repulsus; qa iudex pnũciault se eẽ iudicẽ ꝯpetẽtẽ, tũc pcedit gl. si ponimus iudicẽ male pnũciasse, hoc. n. poterat examinari i alio iudicio, īquo agiť ꝯdõne ex l. ista: qa ad aliũ finẽ tẽ-

7 dit, iuxta ea q dixi vobis s. ti. l. d. or. iud Deinde dicit gl. † q pt agi ꝯdõe sine cã, vt actor eũ liberet. l istud ñ placet; qa si desijt eẽ obligatus sine cã, donec ꝯdõne ex l. ista, actor sit ea actione priuatus.

8 Deinde dt gl † dãdã aliã practicã, q in ipsa snia diffinitiua snia bit ꝯ vocãtẽ i vetitũ examen Hic aduerte, qsi actor vocauit reũ l vetitũ examẽ, sit ita gl pcedere qa reo supuenit defensio, pendente iudicio, q sibi ꝑdest ad solutionẽ Instit. de perpet. & temp. ac. §. fi. & l. ii. sustrãdũ, & ad pecunias. §. fi. ff. de iureiu. Sed si reus traxit actorem in vetitum examen, nõ pôt in hac diffinitiue reus ꝯdẽnari, vel p ꝯdemnato hñi; qa ius q supuenit actori pendente iudicio, nõ pt videri in iudiciũ deductum: vt l. nõ pôt. ff. de iud.

ADDITIONES.

a Lex. De materia huius l. latè Spe. in tit. de cõp. iudi. adr. §. j. ver. breuiter sciãs, &c. Et vide tu circa materiam huius l. qñ quem possit pœnitere, per Fran. de Are. in c. si diligenti, de fo. compet. & ibidem do. Mar. Soci.

b Paul. Perdat actionem. Circa istã materiã an verba pñtis, vel pteriti tẽporis Importent ipso iure, vide Pan. in c. fi diligenti. extra de fo. cõp. & vide Ro. sing. 3. Ant. de Bu. cõs. 4. Vide Ang. cõs. 36. ic. In Det noie. vbi limitat illud q verba priuatiua futuri tpis requirũt sniam post se, vt pcedat in verbis dispositiuis: secus in cõdõnalib. vt ibi p eũ, qui et limitat aliter. Itẽ p singulari limitatione huius materię, vide Ang. oino cõs. 324. in c. Illustris & magnificus dñs, ad fi. Itẽ circa practicã hic positã vide Ro. consi. 369. Itẽ q verba futuri tpis pla ta a testore, puta, priuet hẽditate. importẽt ipso iure, vide Bal. i l. 1. C. de his q pœnæ no. Fran. Ciem. singulari 7. refert Soc. i c. Rodulphus. i verbo, verba ex trade re scr. dicẽs Bal. hoc dicere. Itẽ vide in materia q scribit Fel. in c. extra ð rescr. Itẽ an illa verba, actus nõ valeat; importẽt ipso iure Bald. in l. vniuersis. sup. de pci. Imp. offe. cũ apostillis q ibi addidiad Fel. remissiuẽ. Itẽ latissimẽ de materia, q verba iportẽt, ipso iure, & q nõ, vide oino Fel. in d. c. Rodulphus. vbi sup. vbi ponit in ipẽ de infinitis verbis, & quid q verbo, nõ audeat, & quo ibi vide Alc. in l. 1. §. sublata. ff. ad Treb. quẽ refert Fel. in c. sedes. de rescr. an i portẽt q excludat ipso iure. Sed tenẽdo contrariũ vt p Fel. ibi, ille tex. pbat cõtrariũ. Et de verbo, exreat, vide Fel. oino in c. ex tenore. de rescr. & indicto verbo, verba. Vide et de materia las. in l. fi. C. de iure emphy. vide in eius tabula, seu in l. a. ibidẽ. Itẽ de verbo, spoliari, an importet canonẽ latæ sniæ, vide Barba. in c. cũ olim, de ier. pmu. Quid autẽ de verbo, non valeat, an importet ipso iure, vide late las. in l. vniuersa. C. de trãs. Idẽ de verbo, irritũ fit, q nõ sp importat ipso iure, nisi sit iunctũ cum alio, puta, irritũ & inane, & vide las. in l. in l. post quã, circa fi. C. de pact. vide aliqua p Are. i l. 1. §. quid si actor. de iureiu. Quae importẽt ipso iure, licet addant verbo futuri tpis, vide in ista materia do. Ant. cõs. 22. post pri. Et põdera eũ velle, q vbi lex dat facultatẽ aliquẽ expoliãdi ꝑpria authoritate, innuit eũ ipso iure priuarũ iure suo. Item adde q vbi sunt duo verba simul iuncta, puta irritũ & inane, important ipso iure, licet adiiciatẽ verbo futurum temporis, vide las. in l. nõ dubium. in 2. not. C. de legib. vbi ẽt cõtra regulã adducit vnũ tex. super quo relinquit cogitandum.

c Perus. Sententiabit. Vide Abb. latius declarantem has practicas. in c. si diligẽti. de fo. cõp. Et p ista practica quod corã eodẽ iudice possit peti, vt pars puniatur. de Bar. hic, & Ab. ibi, vide ẽt Ale. cõs. 109. post prin. in ver. p hoc ẽt facit.

d Pom. Hic aduerte. Not. ergo, q in hmõi remedijs, quis dẽ reus, & ꝑpeadixit dom. Ale. cõs. suo 103. vol. 5. q talia remedia intẽtabit coram iudice suo, &c,

LEX VI.

a Magisteriæ. a Magister militum, pôt cognoscere ẽt sum marie inter milites. h. d.

ADDITIO.

a Ale. Magisteriæ. Vide quid per istum tex. notanter dicit Bal. hic in fi. & no. & limita vt per me in l. magistratib. ff. eo.

LEX VII.

1 *Collegia approbata possunt dare suis Rectorib. iurisdictionem.*
2 *Collegia approbata possunt facere statuta de his, q̃ ptinẽt ad eorũ iurisdõnẽ.*
3 *Negotiatores quam militiam exercere possunt.*
4 *Milites Florentini, qui militant causa honoris, mereantiam exercent.*
5 *Priores artium, an possunt cognoscere de causis publicis.*
6 *Rectores artium, non hẽnt iurisdõnem, nisi in his quæ pt'n't ad eorũ artem.*
7 *Vniuersitas scholarium est approbata, & potest habere Rectorem.*

a Perinl quum. Hec est bona l. Qui sunt de aliquo Collegio rõne, ꝓfessionis, iurisdõnẽ eius, q a pest Collegio, a recusare n pñt, h. d. Not. ea hac l. quod est multũ

1 menuitenẽdũ, q † Collegia ap probata pñt dare suis Rectorib. iuris

2 dõnẽ ordinariã. Ex hoc no. † q Collegia approbata pñt facere inter se statuta de his, q pertinent ad eorum iurisdictionẽ, dixi in l. omnes populi de iust. & iur. Opp. dt hic q illi, q sunt de negotiatione, nõ hñt exceptionẽ occasione miliriæ, & sic innuit, q pñt esse milites. Cõtra j. negotia ne militẽt in tubro & nigro. li. 2 So.

3 intellige hoc † de quadam militia intermi nõ. n. iurabãt se nõ enl

4 taturos mortẽ pro † Republ sed aliã militiam assumebant, vt fa-

b ciunt † milites Florẽ q militãt cã honoris, nihilominus mercãtiã

5 exercẽt, & dñt populars. b Op. scdo, † qa fm hoc isti Priores seu Capiranei

ADDITIONES.

a Ale. Qui præest. Collegio. An autem iste electus sit à superiore confirmãdus. vide quæ scripsi in l. anre cum seq. eo. ti.

b Menoc. Dicuntur populares. Latiss. Benue. Straccaa tracta. quomodo in c. mercę proced. fit. 1. parte. plures post Bar. Bal. Sal. hic explicat.

Bart. super prima Codicis. N 4

pitanei artium possent cognoscere de pub. criminib. vt ibi, tã in publicis, quã in priuatis, &c. qđ vr̃ ɔ̃ l. 1. ff. de off. eius cui mã. ẽ iu. vbi hoc ɔcedit solũ iudicib. maiorib. Sol. dı gl. itellige hic, publicis, i. societatib. vel collegiis illius, & qđ dt, priuatis, itellige, quam hñt iter se illi de illo Collegio, vel Societate, in his q̃ ptinẽt ad eorũ artẽ. & ita obseruat ɔsuetudo, & vide gl. & no. Istud 13 ẽt Inn. de off. ord. c. cũ ab ecclesiarũ. Et sic isti † Rectores artiũ nõ hñt iurisdõnẽ, nisi in his q̃ ptinẽt ad eorũ artem, & in illis pñt facere statutũ, & nõ in aliis. Querit gl. vtrum Vniuersitas Scholariũ possit hr̃e Rectorem? Gl. vr̃ dicere q non: qa tex. dicit, q aliquas professiones, vel negotiationes exercerent, sed scholares nõ profitenı, vel nogotiantur: sed sub profitentib. addiscunt, vñ Doct. bñ pñt hr̃e Rectorem, quia profitentur. Vide gl. tuam, q̃ hoc dicit Doc. tenẽt q † Vniuersitas scholariũ sit ap̃pbata, & possit hr̃e Rectorẽ p auth. habita, j. ne fi. p pr̃e, & ita obseruat ɔsuetudo. Hic ñ sũt a la

ADDITIONES.

a Capitanei artium Pr an Priorea artium statutis suis possint adijcere pęnas, vi de quæ dixi in l. 2. ff. si quis ius dic. non obtem.

a Paris. Eorum artem. Et ita obseruat consuetudo. Vide d. Fr. cons. 30. in prin. & vide omnino alia quæ habes ad Bar. in l. fi. ff. de exc. tut. vide multa p Ias. in l. oẽs populi. ff. de iu. & iu. & in 2. lec. & l. si quis ex argentariis, §. rõnẽ, ff. de edendo. in 3. & 4. not. dicit q hẽat iurisdictionẽ non solum in spectantib. ad artem, sed etiam in dependentib. & connexis ab eis. Itẽ q intelligatur in spectantib. ad artẽ, vi de Ias. in l. age. C. de transa. Et de Capitulis & aliis Colle. & q non pñt statuta cõcedere. vide p Fel. i c. cũ oẽs. de cõst. & in c. cũ accessissẽt. eo. ti. Bar. late cons. 29 uol. 3. ubi ẽt quid si essent confirmata a superiore.

Quando Impera. inter pupil. vel vid. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Iurisdictio ordinaria recusatur propter miserabilitatem personarum.*
2 *Quis quando possit trahi extra prouinciam.*
3 *Miserabiles personæ non possunt trahi extra prouinciam.*
4 *Personę miserabiles, quæ dicantur.*
5 *Vidua dicitur etiam mulier, quæ nunquam habuit virum.*

SI cõtra pupillos. a Personę miserabiles ñ pñt trahi ad iu ex ɔuĩciã, sed ip sæ trahere alios pñt. h. d. No. ergo casũ, ĩ quo † iurisdõ ordinaria recusaĩ: qa miserabiles psonę faciũt hoc authoritate huius l. Aliũ casũ vidistis ĩ l. 1. j. si quacũq; pdi po. Op. & vr̃ q hoc sit de iure cõi, q qs nõ possit trahi ex ɔuinciã, vt ĩ auth. vt diff. iud. § 1. Fateor q hodie est correctũ: qa gñaliter nemo trahi pt ex ɔuinciã suã, † nisi iudice ɔuincię negligẽte, tñ hodie, si iudex ɔuinciæ negligeret, nõ possẽt trahi miserabiles † psonæ ex ɔuinciã, sed dẽt cã delegari in ɔuincia huius l. authoritate. Quæro, q̃ dicanĩ miserabiles psonæ b text. ponit, † pupilli, & viduæ. & Inn. in c. significantib. de off. del. Viduas intellige ẽt, q̃ nuñq̃ habuerũt virũ. Nã † vidua dr̃ quæuis mulier, quę nõ hẽt virũ, & aliæ personę infirmę. Breuiter puto iudicis arbitrio relinqui, &c.

ADDITIONES.

a Pom. Si contra pupillos. Vltra priuilegium quod habet miserabilis persona ex ista l. vide etiam aliquid quod ponitur in c. j. de postu. aliud quod ponit gl. a. in c. licet. extra de censi. & ibi Pan. aliud quod ponit Inn. in c. significantib. de offi. dele. q non valet rescriptum impetratũ cõtra miserabilẽ psonã, nisi facta mentione de eius miseria, per tex. nostrũ hic. Sed illud ibi reprobat Im. quia tex. noster non probat hoc. Vide Card. consi. 131. item aliud ponit Ant. de But. in l. licet ex suscepto. de fo. cõp. sed illud ibi reprobat Pan. in ver. 2. qđ non placet. Itẽ aliud, quod ponit in c. ex tenore. de fo. comp. & ibi vide Mar. in c. j. in vlt. no. & aliud, qđ ponit Bar. in q. ventilata inter gloriosam virginẽ Mariã. & dęmon. in ver. dixit aduocata, & aliud qđ ponit in l. 4. §. hoc aũt iudicium, in 4. opp. ff. de dam. infe. an aũt his priuilegiis possint renunciare, vide gl. hic in uerb. excedere, quæ vr̃ sentire q non, & vide ẽt Pan. in c. ex parte. extra de fo. comp. & Barb. in c. 3. de off. dele. ad fi. & Fel. in d. c. significantibus. vide Anto. de But. consi. 44.

Paris. Si contra pupillus. Est hic vna gl. singularis, q ẽt si istæ personæ renunciarent huius l. priuilegio, non valere, quam sequitur, & commendat Fel. in c. si diligenti. de fo. cõp. illa materia, quõ quis possit iuri suo renunciare, colligẽs quod vbi conceditur aliquid alicui miserabili personę, in misericordiã non potest per eum, cui conceditur renũciari. Itẽ an priuilegiũ huius l. cõcedatur indistincte pupillis, & viduis, ẽt si sint diuites. Alb. hic tangit, sed nõ firmat. Spe. in ti. de instr. edi. § . nunc aliqua. ver. & scias. el 2. tenet, quod solum in pauperib. quia tũc sunt miserabiles psonæ, vt p Ale. cõsi. 21. ad fi. vol. 3. all. Inn. in c. significantib. de offi. del. quẽ vide, & clare non firmat. Vide Decium in c. cæterum de iud. quia vr̃ velle cõtrariom. Pa. de Ca. in ista rubr. idẽ tenet bene probatũ in isto tex. in fi. in dictione, alii. Et licet rub. generaliter loquaĩ non est inconueniens eã restringere ad pauperes, in quib. militat rõ miserationis, super qua fundatur ista decisio, ut per Bal. & alios hic. Et ad hoc pondera tex. in c. sup quibusdã. in fi. de verb. sig. qui etiam generaliter luquitur. Restringitur igitur ad pauperes per Canonistas. in d. c. significantib.

b Miserabiles personę. Vide Imo. in Cle. j. de const. d. Ant. in c. licet. de censi. & late d. n. Abb. in c. significantib. de uffi. dele. & uide Spe. in tit. de reo, ver. item quod pupillus.

Adde Pau. de Ca. hic. & adde quod d. Bar. hic dicit, relinqui arbitrio iudicis, quæ dicanĩ personæ miserabiles, non ɔcedere, qñ in iure esset expssum, quæ dicantur personæ miserabiles. Ita do. Mar. Soc. de fo. comp. in c. ex tenore.

Vbi de criminibus agi oporteat. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Remissio vbi, & quando habeat locum in criminalibus.*
2 *Remissio, an habeat locum in contractibus, remissiue.*
3 *In criminalibus iurisdictio potest prorogari, & quãdo prorogetur per ignorantiam, & nu. 4.*
5 *Vagabundus potest conueniri vbilibet, & quis sit uagabundus, & nu. 6.*

QVæstiones. a Hic est valde bonus tit. De cã ĩ pt cognosci ĩ loco delicti, ĩ loco domicilii, & ĩ loco ɔrogatæ iurisdõnis, ĩ loco vbi qs plurimũ ɔuersaĩ. h. d. cũ l. seq. Op. dr̃ hic, q pt cognoscere, vel cognosci de maleficio in plurib. locis. Cõtra † imo qs sp dẽt remitti ad locũ ɔmissi cris, b vt in auth. vt nul. iud. §. si vero quis ɔphẽsorũ, posita j. de adul. auth. si vero cris Sol. tres sunt opi. Vna, q facienda sit remissio, verũ est, illo iudice postulãte, in cuius loco qs deliqt, ita loquunĩ ɔria: secus si nõ peteret: qa pt alibi cognosci: ita loqĩ hic, & hęc est vna opi. & bona. Alii dñt, q debẽt remitti ad locũ delicti. s. ad puniendũ: cognosci vero pt de delicto in plurib. locis: c vt hac l. Hoc nõ vr̃ verũ; qa hęc lex dicit pfici dẽre, & sic denotat, q pficiaĩ vsq; ad executionẽ. Alia est opi. & est vera, ɔiuncta cũ prima, q remissio dẽt fieri ad postulationẽ iudicis illius loci, vbi maleficiũ est ɔmissum. tñ remissio nõ fit simpr̃, sed dẽt cognosci summatim p iudicẽ loci, a quo postulaĩ remissio: an iste reus fuerit ɔtumax in loco delicti, vt in d. §. si vero qs ɔprehensorũ. De hoc dixi. in l. fi. §. 1. de pub. & l. si cui. §. fi. ff. de accu. An † aũt in ɔctib. d fiat remissio, tãgit gl. in l. hıs abñs. §. 1. ff. de iud. & ibi dicemus, & tene mẽti illã opi. q possit cognoscere vnus iudex, & remittere ad iudicẽ loci ɔmissi cris ad puniẽdũ, & vide gl. primã. Op. scđo, dr̃ hic, q pt cognosci, vbi inchoata est lis ɔ̃, sm hoc ɔcederet corã iudice incõpetẽti. ɔ̃. l. 1. s̃. ti. 2. Sol. Intellige hãc l. q fuit e lis inchoata corã eo, q alias cognitionẽ hẽbat si non cãrũ criminaliũ, iõ eius † iurisdõ potuit ɔrogari. Secũdũ ergo hoc intelligẽ q sciẽter fuit lis ĩchoata corã iudice ĩcõpetẽti, vt l. 1. & 2. ff. de iud. Contra opp. q cãæ criales nõ pñt delegari, vt l. 1. ff. de off. eius cui man. est iurisd. Sol. Aliud est dr̃e, an cã possit delegari, aliud ẽ an possit iurisdõ ɔrogari, illa. n. nõ est delegatio, sed cognoscit ex vigore ɔpriç iurisdõnis, vt habuistis in l. e pale. s̃. de epi. aud. Quęro, qđ si ab initio † ignorat reus: qa credebat iudicẽ esse suũ, postea sciuit, & spõte litigauit, an valeat iudiciũ? Gl. istud tãgit hic meli⁹ q̃ alibi. Iõ p declõnẽ istius gl. dicas tria verba sic. Qñ ĩ iudice nõ ẽ defectus iurisdõnis, sed est defectus volũtatis partiũ, q̃ nñ ɔrogant iurisdõnẽ, pp ignorantiã, f tunc licet ab initio ignorauit, & postea sciuit, & ratũ habuit, validat iudiciũ, qa erat defectus solũ in volũtate. at l. licet ff. de iudi. & l. licet. s̃. de ɔcur. Qñq; fuit defectus in iurisdõne iudicis, tũc si postea pendẽte cã iud. ei iurisdõ superueniat. Dic, aut superuenit ex cã de nouo emergẽte, & iudiciũ nullo mõ pt ɔfirmari. Ita tenet hic gl. ĩ scđo mẽbro. Rõ, qa initiũ iudicii nõ fuit lẽgitimũ, vt l. momẽtaneę. s̃. q legi. pso. Si vero superuenit iurisdõ ex cã de pterito, tũc ɔfirmaĩ iudiciũ, vt ex nũc. vt l. obseruare. §. fi. ff. de off. Procons. Habuistis no. in l. 1. s̃. q pro sua iurisd. & vide gl. Quarto, dr̃ hic, vel vbi reperiunĩ. qđ est hoc dictũ, vbi reperiũt? dñt qdã: vbicũq;, pp illud verbũ Dñi, vbi te iuenero, ibi te iudicabo. Certe De⁹ bñ pt dicere illđ verbũ: qa hẽt iurisdõnẽ sup toto, sed Imperator, & alius iudex nõ. Vñ gl. bñ dicit, q dẽt intelligi vbi reperiũt. ĩ hr̃e domiciliũ, & ista est bona. Alii intelligunt, hoc de † vagabũdo, q pt vbicuuq; ɔueniri: vide gl. istã quã no. Et sic no. q vagabundus põt ɔueniri vbilibet hẽ no. j. l. ɔx. & de iud. l. hıs abñs §. ɔinde. Sed qs sit vagabũdus. gl. tãgit in l. eius q. §. fi. ad muni. & p Dy. melior est gl. ĩ l. 4. §. pior. de da. inf. vbi vagabũdus g dr̃, q propriã habitationẽ non hẽt. Venio ad l. seq. &c.

ADDITIONES.

a Alex. Qões. De materia bonus tit. vide per Ang. de Are. in tract. maleficio. in versi. existens Flor. & Bar. in l. si cui. §. fi. de accu.

b Pari. Criminis. Vide circa istã materiã remissionis, quid si iudex domicilii iã cępisset cognoscere, & quid si iã lata esset snia, an iudex loci delicti possit postea petere remissionẽ. Et alia in materia vide Ale. in l. a diuo Pio §. sniam Romæ dictã. ff. de re iud. post alios ibi, & ẽt ibi addidi ad eũ. An aũt si quis committat delictum in aliquo loco postea mutet domicilium in aliu loco, possit conueniri in loco noui domicilii, & puniri pro delicto alibi cõmissũ, vide Barb. in c. excommunicatus. de off. deleg. De materia remissionis in criminalib. vide Fel. in c. fi. de fo. cõp. in ciuili vide ibi. Men. Soc. trac. fallen. reg. 335.

c Menu. In plurib. locis. Vide Cęp. cõs. 58. cons. t. 2. Did. tract. q. c. 11. nu. 10. t. 1.

d Menuc. In contractib. Soc. tract. fall. reg. 336. 337.

e Similium causarum. Adde tu & vide Arc. in c. si diligenti. de foro comp.

f Propter ignorantiam. Et quando error litigantium impediat prorogationẽ iurisdictionis, adde & vide plene per d. Mar. Soc. in c. significasti. ar. 6. q. 2. de fur. compet.

g Io. Fr. Rue. Vagabundus. Vide Fel. in c. fi. de for. comp.

LEX II.

Sicens. Dr̃ hic, vbi degit, cãm cognoscet. qđ ẽ hoc dictũ, vbi degit? gl. dicit vbi hẽt domiciliũ. Vel dic de vagabundo. Certe sm hoc nihil adderet ad legẽ pcedẽtẽ. Dic ergo, vbi degit. i. ɔuersaĩ, vt scholaris ĩ scholis, q nõ hẽt domiciliũ: facit j. vbi Sen. vel Cla. l. 2. & hoc tenet In. I c. ex parte. de fo. ɔp. & dicã vobis ibi. Ex hoc hẽs q Florẽtini, & alii, q stãt in ciuitate ista, licet nõ habeãt hic domiciliũ: tñ pp multã ɔsuetudinẽ, q̃ habẽt possent hic ɔueniri, q est valde notandũ, & idẽ de scholari: quod tene mẽti.

ADDITIO.

a Io. Fr. Ru. Multam. Adde Pa. de Cast. in l. præcedent. qui declarat, q multum conuersari in loco dr̃, qui in eo stat maiori parte anni.

AVTHEN.

1 *Priuilegia quæ tollantur ad dispositionem huius legis.*
2 *Rescriptũ nõ põt impetrari extra ɔuinciã, nisi data negligentia iudicis prouinciæ.*

uinciæ, vel potentiam aduersarij perhorresceret. nu. 1.

4 *Mandatarius si conuenitur de delicto, habet dilationem ad denunciandū domino, & propter quid detur.*

5 *Procurator etiam in ciuilib. habet dilationem ad denunciandum domino, vt possit instrui de defensionibus.*

6 *Conuentus semper habet dilationem ad denunciandum ei, ad quem negotiū principaliter spectat, vt possit vti eius defensionibus.*

7 *Fideiussori datur dilatio, vt denunciet domino, vt ab eo instruatur.*

8 *Liberatores, conductores. & emptores, & similes habēt dilationem ad denunciandum domino, vt instruatur ad defensionem.*

9 *Casus, in quo lite non contestata, proceditur.*

10 *Sntia lata contra conductorē, quando possit exequi contra dominū absentē.*

a Qua in prouincia. a Primo ponit vnū dictū, vbi qs dēat cōueniri, q erat de iure antiquo. Secundo ponit qdam singularia, quæ inducunt per hanc auth. Tertio excipit a pdictis. Scda ibi, si ergo. Tertia ibi, excipitē. Habes in hac auth. qdā singularia. Primo i ver. si ergo, habes singulare illud, q l dicit, omni priuilegio cessante. In ver. eo autē absente, habes tria singularia. Primo q dat dilatio ad renunciādū dño. Scdo, q dñs ipse absens condēnabitur lite non contestata. Tertio, q ɔdēnatio pcuratoris fit satisfactio de reb. dñi, si pcurator nō est soluēdo. In ver. sed si nec ipse. habes aliud singulare, q qs ɔdēnabit lite non ɔtestata. Opp. q ista lex ponat superfluū in seipsa: nā primo dicit. deliquit postea dicit, crimini. exponit, q primo intelligitur deliquit, ita quod conueniatur ciuiliter postea dū dicit crimini, intelligit criminaliter. Vel dic, primo loqt, qñ deliqt sine aīo, postea cū aīo. Ita dt gl. vel dicas, q primo i eo, qd dt, deliquit, loquit qñ qs ɔuenit in loco delicti. Scdo, cū dicit, criminū reus, loquit qñ qs ɔuenit in loco domicilij, vel alio loco pmisso, vt l. 1. & 2. huius ti. Op. scdo, & vr, q hæc auth. sit superflua, qm hoc erat de iure antiquo So. dico, q nō erat ita expresse dictū de iure antiquo. Preterea, hic multa specialia addūt, speciale illud, q l dt, oī priuilegio cessante. Sed ɔ hoc op. de l. 1. s. ti. 1 & s. d epi. & cle auth clericus. & auth. cā. vbi qs hēt priuilegia pq recu

2 sat iudicē. Quidā dñt, † bñ tollit priuilegiū fori, sed nō priuilegiū sui iudicis, q. d. forū ciuitatis Perusij, vbi qs deliquit declinare nō pt. Sed tñ dēt ɔueniri corā suo iudice: hoc est, clericus corā, epō, scholaris corā suo iudice, & similia. Vel dic veri*, q ista verba oī priuilegio, dēnt intelligi de priuilegio i corpore iuris nō icluto.

b Priuilegia. n. inclusa in corpore b iuris, nō tollunt ex verbis illius auth. q est notandū. Sile in l. 2. § legatis & l hæres absens. i pri. ff d iud. q tene mētu. Itē op. ad primū, & ad idē, & vr q qs possit trahi ex puinciā p rescriptū, vt s de dila. l. si qñ. & auth qd fieri Sol Hic tollit priuilegiū reo, si aliqd priuilegiū allegaret, pp qd ñ ɔueniatur in sua puincia sed in lege ɔria ɔcedit actori impetrare, rescriptū extra prouinciam. Contra hoc op de l. i criminalib. s. ti. 2. vbi annuit etiā reū ad iudicē impetrare rescriptum extra prouinciā. So Dñt quidam, q illa corrigit per istam Tu dic, q non corrigitur, fateor. o. q reus potest impetrare rescriptū ad iudicem extra prouinciā, tñ si præueniret, quia prius esset conuentus corā iudice suæ puinciæ, nō posset vti exceptione aliqua ex vigore illius rescripti, pp verba huius auth. Sed si prius traheret actor ad iudicium corā iudice delegato, pcederet iudiciū, nec posset postea ɔueniri corā iudice puinciæ obstante exceptione pueniitionis, q est inserta in corpore iuris, vt l. vbi acceptū, ff de iud., nec ēēt tūc ppriæ exceptio ex vigore impetrati rescripti, seu priuilegij. hodie

2 tñ † est hoc expeditū, q nec actor, nec re* pt impetrare rescriptū extra prouinciā, nisi pp negligentiā iudicis puinciæ, vt i Auth.

3 vt diffi. iud § 1. Item qñ † aduersarij potentiā phorresceret, vt s. ti. j. l. 1. in fi. & istud est hodie expssum extra de rescr. c. statutum. §. cū vero li. 6. vbi vtitur expresse verbis. l. 1. in fi pi præcedentis tit.

ADDITIONES.

a Paris. Qua in prouincia. Circa istud, quod dicitur in isto tex. quod si quis hēt priuilegium ne conueniret n si certo loco, si alibi delinquat, q possit alibi cōueniri in loco delicti, non obstāte priuilegio. Vide Ias. post alios in l. fi. ff. de consti. principium, Et pondera tex. notab. in c. 1. de priu. in 6. Et vide etiam Abb. in c. fi extra de for. compe.

b Paris. In corpore. Vide Barb in verbo, clausula. non obstante. vbi addidi.

Venio ad ver. Eo aūt absente. Primo qro, de itellectu huius ver. Antiqui posuerūt casū, vt hēsis i pri gl. q casus positionē gl. reprehēdit, & bñ. Scda casus positio est in eo, q aliquē deiecit d possessione, aliquo mādāte, vt si d hoc accusaret, vel ɔueniat, hēt dilationē ad denūciādū dño, & pcedit fm formā huius auth. Vide istā gl. & no fm istā casus posi

4 tionē, † q si ɔueniat mādatarius d delicto, hēt dilationē ad denūciādū dño, & ista dilatio nō dat, vt ex hoc liberet ɔuētus, sed datur, vt ɔuētus a dño possit instrui, de suis defensionib. ar. c. de pcu. c. ɔstitutis, qd est notandū. Et fm hæc intelliges istā auth. qd ɔueniebat de isto crimine ciuilit, & illo casu, quo vni* satisfactio liberat aliū, alias p delicto pcuratoris nō fieret execō in dñm, cū vnusquisq; ppria, & separata oblone teneat, vt j. dicā. Pōt tñ eē

a casus, i quo ille mādatarius excusabit a pp mādatū, fm ea, q no. i l. liber hō. ff ad leg. Aql. & dixi plene in l. nō solū. §. si mādato. ff. d iniur. Tertio mō ponit casus, in eo, q ɔxit te mādāte, vt i gl. & fm hanc dēs exponere ex cui* domo iniquū qd patior, q ñ obseruā

5 tur ɔtēta i ɔctu. No. istā casus positionē, q † ēt i ɔctib. pcurator dēt hēe dilationē ad denūciādū dño, vt possit de suis defensiob. istrui, vt d c ɔstitutis. Quarto mō ponit casus i eo, cui data fuit pecunia ɔtēp. sone vtriusq;, vt s. si tutor, vel cura. interue. l si credi.

6 & l. si pupilli. §. 1. ff. de neg. gest Ex quo no q qs † dēt hēe dilationē ad denūciādū ei, ad quē negotiū pricipit spectat, licet nō ɔueniat, vt pcurator, nec vt fideiussor, sed dēt hēe dilationē ad denūciadū socio suo, cuius æquaitr iterest. Et fp itelliges, q illa dilatio fiat, vt possit istrui d defensionib. suis, vt j. dicā. Quinto mō ponit casū lo i fideiussore de iudicio sisti q dēt hēe dilationē ad de-

7 nūciādū dño. Ex quo ēt no. † q fideiussori dat dilatio, vt denūciet dño, vt sic ab eo possit d defensionib. suis istrui. Facit ad hoc l. idēq;. §. gñalr ff. mād. oēs iste positiōes pñt sustineri, vt vidistis, & notabiles sunt, tñ ñ ɔgruūt lrę in corpore, q dt, siue pcurator, siue ɔductor, siue qcūq; sit ali*. iō Vltra. ponit casū. & bñ si dñs erat absens & dimisit pcuratorē, siue castaldionē, siue laborātē, vl ɔductorē suū, vl emptorē fructuū, & ille iformat* a dño suo, icidit arborē, i possessione, q alius dicebat suā eē, certe si talis accusat, vl ciuilr ɔuenit, dēt hēe dilationē ad dnūciādū, dño, vt sic ab eo de suis defensionib. istrui possit, q si venerit, vel nō vene

8 rit pcedet, vt lra iacet. No. ergo ex ista lectura, q † laboratores, ɔductores, & emptores, & oēs siles debēt hēe dilationē ad denūciādū dño, vel ad denūciādū eorū actori, vt possit istrui de dfensionib. Et hoc dico ad drīā illi* dilationis, q dat ad denūciandū. dño, vt j. ibi i rē actio l. 2. p q dilationē liberat reus ab istātia iudicii, vt ibi vidistis Op hic innit, q ɔueniat ad diffinitiuā sniam

9 lite ñ ɔte. Cōtra in l. fi. §. illud de tēp. app. Spālis ē casus, † i quo lite ñ ɔtestata pcedit, q lis vr quasi ɔtestata p istā dilationē, q dat ad denūciādū dño, vt videbitis in d. l. 2 vbi i rē act. Op. res inter alios acta, aliis nō piudicat, vt j res iter alios acta. in rubro, & nigro. & j. qbus res iudi. nō nocet, p totū. Sed hic dī, q lata snia ɔ castaldionē, ɔductorē, & siles, si ñ sunt soluēdo, satisfiet de reb. dñi: quare male gl. dt. q hic tex. dēt intelligi, qñ snia est lata ɔ ipsū dñm absentē, nō aūt, qñ snia ē lata i ɔductorē, & siles, fiet executio i bonis dñi. Vide gl. sup ver. ñ sit. Gl. i l. vēditor. ff. de iud. vr velle, q ex snia ɔ plenie fiet executio i absentē. Idē velle vr tex. i l. si pcuratorē. §. si ignorāter. ff man. tex. hic clarius vr dicere, q i subsidiū nō existēte soluēdo ɔductore, vel simili, fiet executio i

10 bonis dñi, dico sic. † Qñ aliqs pponit aliquē certo poderi, vel facit eū vsufructuariū, vr eū facere pcuratorē ad oīa incūbētia illi poderi, vt l. 2. ff. de ope. no nun. & vsufru. quēadmodū. caue. l. 1. i fi & l. seq. p hoc tñ gñale mādatū nō vr mādatū delictū, vt l. si pcurator. de ɔdi. inde. vñ ex delicto talis pcuratoris, nullo mō in dñm dēt fieri executio. Sed si nos poneremus a domino eē mādatū expsse, vt q locauit possessionē cū talib. finib. & sic ɔprehēdebat aliena, tūc si qdē pcurator fuisset cōuētus criminaliter ex suo delicto, & fuisset cōdēnatus. nō satisfieret de bonis domini, q procurator soluēdo, dominū nō liberaret, vt l. si qs id, q. §. fi. cum l. seq de iuri. omn. iud. d. l. 1. j. de ɔdi. fur. Sed si conueniretr ciuiliter ad interesse, (quo casu solo pcuratoris liberat dominiū vt d l. 1. de ɔd. fur.) tūc ipsemēt pcurator posset satisfacere do bonis domini, vt i illis possit fieri executio pcuratore hoc volēte, vt d. §. si ignorāter & hoc negociū absētis vtilr fit, ar. s. de episco & cleri. auth. si captiui & dixi vobis i l. 4. §. Cato. d verb. obli. Vltimo qrit gl quot spālia inducant p hāc auth. Dixi vobis. s. i pri. auth.

ADDITIO.

a Ale. Mandatarius excusabitur. Vide quæ dixi in l. de pupillo. §. 2. de ope. no. nunc. ad intellectum §. signum.

Vbi de possessione agi oporteat. *Rub.*

LEX VNICA.

VBi autem. Vbi est facta vis, & vbi est possessio ibi pt agi d possessione. h. d. vide gl. facit hæc ad qōnē. Si existēs in territorio Perusij, pcussit aliquē cū sagitta in territorio Assisij, in quo lo

a co possit ɔueniri? a De hoc dic, vt dixi in l. libellorum. ff. de accu.

ADDITIO.

a Ale. Conueniri. Vide Bal. in l. neganda. in ver. forma quęstionis. j. qui accusa non poss. Adde no. extra de fo. compe. c. postulasti. & c. fin.

Vbi fideicommissum peti oporteat. *Rub.*

LEX VNICA.

FIdeicommissum. De mā istius legis dic plene, vt no. in l. q legat. ff. de iud. Vltimo aduerte ad gl. quæ est sup ver. relicta est, & c. q dicit, vt sit tertium adiacēs. Dy. dicit id est verbū tertiæ psonæ, nullam determinationem habēs.

Vbi conueniatur, qui certo loco dare promisit. *Rub.*

LEX VNICA.

2 *Actio arbitraria, quę dicatur.*

2 *Vtrum omnis actio stricti iuris dicatur arbitraria propter adiectionē loci.*

2 *Contra. ius:*

3 *Contractus, si celebrat Florentiæ, & solutio destinet Mediolani, an Florentiæ, & sic in loco contractus debitor conueniri debeat.*

Qui certo loco. In actionib arbitrariis, ꝑ adiectionē loci, hr rõ iter eē vtriusque ptis h. d. Quæro, † q̄ dicat actio arbitraria. Dic, ꝙ actio arbitroria est, in qua exercet offm iudicis mercenariū, actioni deseruiens, ꝑ aliqd icidēs intrinsecus. Hoc dico vt cognoscas, in quo differat ab actionibus bonæ fidei. i qb. deseruit offm iudicis mercenariū, sm nām actionis ꝓpositæ. Nā ex nā actionis ꝓpositæ bone fidei, venlūt vsuræ, venit interesse, iurai ī litē, & silia. sed in actione stricti iuris sm nām actionis ꝓpositæ, hoc ñ pt fieri, sd æqtas suggerit ꝑ adiectionē loci, vt iudex hēat rōnē iteresse vtriusq; Iō ꝑ hāc adiectionē, hæc actio dr ēt alijs modis arbitraria, vt i sti. de ac. §. pterea. Quærit gl. vtrū possit ꝯueniri i quolibet loco? Dicit gl. ꝙ sic, s. i omni loco idoneo. Itē q̄rit, † vtrū oīs actio stricti iuris sit arbitraria ꝑ adiectionē loci? Et dt ꝙ nō, nisi ī quatuor casib s. in ꝯstituta pecunia, ea stipulatu; ea mutuo, & ex testō. Do. Nic d Mat. disputauit ꝯrlū ī quolibet istorū. Dicem⁹ i mā, d eo, ꝙ certo loco, an uo futuro Deo dāte, Quærit gl. † ego existēs Perusii ꝓmisi me daturū cētū Florētiæ nō ē dubiū, ꝙ Florētiæ possī ꝯueniri, vbi ē snlo faciēda, vt l. ꝯxisse. ff. d act. & obl. Sed an possī ꝯueniri hic, vbi verba ꝯct⁹ fuerūt celebrata? Gl. tāgit. hic ī l. 3. § Iulian⁹. ff. d ꝯst. pecu. & l. 1. d bo. autho. iudi. pos. & ibi dixi, & tex. vr i l. q̄ro. ff. d sol. sm Pet. & ibi dixi.

Vbi in rem actio exerceri debeat. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Venditor, si vult emptorē defendere, an possit iudiciū suscipere inuito actor?*
2 *Vēditor pōt suscipere iudicium, vt simplex defensor, nō tn animo nouādi.*
3 *Statuto stāte, ꝙ iter cōsanguneos fiat cōpromissū, si vnus ex fratrib. q vēdidit, cōporet ꝓ defensione cōtra aliū fratrē vēdicantē, an statutū hēat locū.*
4 *Per compromissum, quod fit in arbitratorem, nō fit mutatio iurisdictionis.*
5 *Arbitramentum est quadam transactio.*
6 *Qui de necessitate alium defendis, potest ex suo ꝑsona exceptiones, et beneficia deducere.*

In rem actio. Actio in rem dat̄ ꝯ possidentē: & ea ꝑsona actoris non fit mutatio iudicis. h. d. stia no. l. No. tex. ibi ī fi. nec. r. iurisdōnis, & c. ad. ilud qd. ī. dicā. Circa hāc l q̄rit gl. † qd si vēditor vult defendere emptorē, & ꝓ eo suscipere iudicium inuito actore. an pōt? Gl. determinata hic, ꝙ sic, tn in foro emptoris, nō ipsius vēditoris, vt l. vēditor ff. de iud. facit de pet. hr. l. sed & si. §. ite si rē ī fi. & verū dicit. tn ī hoc ē dubiū, si inuito actore pt suscipere iudiciū animo nouādi, vt sic emptor vlter⁹ ñ teneat. Gl. vr tenere, ꝙ sic ī l. liberto §. fi. ff. de nego. gest. & male dicit, sm Mod. hic, ꝑ l. si mādato. §. j. ff. mād. Doc. tāgūt h c. Ego plenè dixi ī l. solonē. ff. de sol. Tāq̄ ergo † simplex defensor pōt suspere iudiciū, ñ tn animo nouādi. Vltimo hic vr casus illius q. q̄ disputani. Dicit † statutū ꝙ causæ q̄ uertūt iter ꝯsanguineos, compromittātur in arbitratores. Contingit, ꝙ frater meus vendicabit ab eo, cui vendidi possessionem ego iui ad defendum illum. cui vēdideram, & defensione suscepta, peti: cām compromitti, tanq̄ vērtētem. inter ꝯsanguineos, & alios ꝯiūctos, q̄rit an possim? ꝙ nō dēat ꝯpromitti, vr casus hic, & in l. uēditor. ff de iud ꝯtratiū determinaui ꝑ hanc rōnē, qa † ꝑ cōpromissum, qd fit in arbitratorē, nō fit mutatio iudicis, vel iurisdictionis, imo prima cā decidit corā iudice. Cū. n. arbitramētū † sit q̄dā trāsactio, vt ī auth. vero ꝯtigere. s. d iu. & ibi dixi, & ī corpore, vt diffe. iud. §. j. & ibi gl. q̄ peto cōpromitti, idē est dicere, qd peto ꝙ trāsigamus sm arbitriū talis, & sic nō est mutatio iurisdictionis, sed ē quoddā bñficiū competens partib. & ꝑ hoc hæc lex nihil facit ad ꝓpositū. Tn ad determinationē hujus qōnis. ille, q de † necessitate defendit alium, pt defensiones excep. & beneficia ea sua ꝑsona ī iudiciū deducere, vt l. idemque. §. genera. ff mand. & ibi tex. & gl. ī l. procurator ad exhibē. §. j. & ibi, dixi ff. rē ra hab. ergo iste poterit ex sua persona istam defensionem in iudicium deducere, & c.

ADDITIONES.

a Men. Gl. determinat. Boe. q. 75.
b Alc. Casus illius q̄stionis. Vide, q̄ dixi post Bar. in l. facere posse. ff. sol. matri. Menoch. Soc. consi. 76. l. b. 2.

LEX II.

1 *Possidens alieno nomine, potest dominum in iudicio nominare.*
2 *Reuersus, quando agat de ꝓprietate quando aliquis fuit in possessione suorum bonorum*
3 *Denunciatio facta domino, quando habeat vim quasi litis contestationis,*
4 *Quasi quoddam prælium, quid sit.*
5 *Ex dispositione huius l. qua inducantur, & in quo possessore hēat locū n. 6.*
7 *Possidēs similiter, nominās dominū in iudicio, pōt cōueniri rei uēdicat. n. 16.*
8 *Nominare dominum in iudicio potest, possidens rem mobilem, & nu. 11,*
9 *Nominatio, an possit fieri in iuribus incorporalibus.*
10 *Nominatio, an habeat locum in iudicio possessorio.*
12 *Conuentus in actione mixta, vt puta in petitione hæreditatis, quādo possit dominum in iudicio nominare.*
13 *Conuentus actione personali, an possit dominum in iudicio nominare,*
14 *Nominatio debet fieri ante litem contestatam.*
15 *Noīans dominum in iudicio, an debeat probare se possidere nomine alieno.*
16 *Si possidens nomine alieno conuenitur, si non non nominet dominum in iudicio, an teneat processus.*
17 *Snīa lata cōtra colonū, vel alium alieno noīe possidentē, an noceat domino.*
18 *Per iudicem denunciandum est domino.*
19 *Domino comparente, datur nouus libellus.*
20 *Nominans debet possessionem in nominatum transferre.*

a Si quis alterius. a Ista est singularis lex, & nō est alibi in corpore iuris ciuilis. Br. h. d. Alieno nomine † possidēs, ꝯuētus, pt dñm in iudicio noīare b & ei sunt dādæ inducię ad denūciādū dño, & hēt vim quasi cōtestōnis, quo ad interrūpēdū ꝑscriptionē, & vt reuersus dñs de possessione nō audiat. Dr hic, ꝙ reuersus audir d ꝓprietate tm. † Cōtra, uno de possessione. vt l. si qs emotionis. §. pe. s. de ꝑsc. 30. an. Sol. Qñq; missio in possessionē fit an litis ꝯtestōnē, & tūc audit de possessione, & ꝓprietate, vt l. ꝯria. Qñq; missio in possessionē fit post lit. ꝯtestatā, vel quasi: & tūc nō audir de possessione, sed de ꝓprietate, vt ē casus hic. Qñq; missio in possessionē fit post diffinitiuā snīā, & tūc nō audit, nec de ꝓprietate, nec de possessione. vt l. ꝓperādū. §. sin aūt reus. s. de iud. ī. qūo, & q̄ñ iud. l. ꝯsentaneū. & ibi vidistis. Quæro, vñ iducat ista quasi ꝯtestō, de qua fit hic mētio. Tex. dicit, † ꝙ hæc denūciatio facta dño hēt vim quasi ꝯtestōnis. Ad ꝙ intelligēdū aduerte, vt dixi tibi in l. 1. de lit. ꝯt. istud, ꝙ dicimus de ista litis ꝯte. ciuili, ꝓcedit quasi ad exēplū ꝑlii corporalis, vt vidistis. Qñq; ī ꝑlio corporali, illi q tenēt vnā arcē. vel vnū fortiliciū, dnt: volo denūciare dño, ꝓ quo hic sū, ꝙ nisi mihi succurrerit itra tm tps, ego cedā tibi, q facis exercitū ꝯ me. Istud † est quasi quoddā ꝑliū, ita hic iste tenēs rē alieno noīe, noīans, dñm in iudicio, expectat ab eo subsidiū, quo veniēte, litigat, eo nō veniēte, cedit. Et sic † ex hac lege inducit possidēti alieno noīe q̄dā exceptio. Nā ipse litigabit, & ꝯ eū dabit libellus, vt ibi actoris intētiones excipiat, si vero nō venit ipse erit citandus, & ꝯstituendus in ꝯtumacia: vt ibi, edictis legitimis citare curabit, & sic iste possidens nō inquietabit vlteri⁹. Et in hoc differt ista denūciatio, q̄ hic fit, ab ea, q̄ ponit ī auth. qua in ꝓuincia s. vbi de cri. agi oportet. Nā illa denūciatio fit, vt ꝯuētus possit instrui de defensionib. suis. nō vt ꝑ hoc a iudicio liberet, vt vidistis ibi. Quæro, dr hic, ꝙ qs alieno noīe possidēs de quo loqt ista lex? Dnt quidā † de eo q nō hēt ius in re. vt ꝯmodatarius, colonus, vel inquilinus. Itē in eo, q hēt ius in re, vt feudatarius, emphyteuta, & siles, & hoc ꝑ ḡnalitatē huius legis. Alii dnt ꝯ. nā illi, q nō hēnt ius in re. possident noīe suo, nō noīe alieno, iō dñm nō noīant ī iudicio, ista opi. cōiter tenet. Et mihi vr ꝙ c dēmus sic dicere. Aut iste, q hēt ius in re, cōuenit solū respectu possessionis, vt qa emphyteuta ꝯuenit ab alio, dicēte se potiorem emphyteutā esse, tūc vera sit ista opinio, ꝙ nō possit dñm in iudicio noīare qa ei nō ꝑiudicat. Si vero ꝯuenit respū dñi directi & sic respū iuris, ꝙ est apud aliū, dēt noīare dñm in iudicio. & liberabitur a iudicio respū illius dñi, quatenus illud iudiciū nō repugnat iuri ipsius emphyteutę. Pōt. n. dicere emphyteuta Nō curo, qs sit dñs directo, nec hoc volo defendeř, sed dico me eē emphyteutā. Sed quatenus ius, vel petitio actoris repugnaret iuri sui ipsius emphyteutę. hēret emphyteuta necesse se defendere, nec posset dñm noīare, q̄ū ad declinādū iudiciū, sed bñ posset eū noīare vt posset ab eo d suis defensionib. īformare, vt vidistis I auth. qua ī ꝓuincia. Iuxta hoc q̄ro, pone, ꝙ noīaret i iudicio dñm, q possidet ciuilr tm, an iste tm † ciuilr possidēs possit ꝯueniri rei vēdicatiōe? Opi. ponūtur hic in gl Finalr gl. tenet, ꝙ sic ff. de rei vēd. sup rub. in l. Pōponius. §. si is q precario. ff de acqu. pos. & ibi plenè dixi. Et est ita. in l. cuiuscūq;. §. 1. ff. de vsufr. Procedo vlterius, dr hic, alieno noīe possidēs rē immobilē. Quæro, † qd si possideat rē mobilē? Gl. dicit, ꝙ nō pōt dñm noīare ī iudicio vigore huius l. sed res dēt deponi si est ꝑsona suspecta, vt l. si fideiussor. §. fi. ff. q satisda. cog. Sed hodie posset dñm noīare, ꝑ auth qua in prouincia. ita dr gl. Certe auth. illa nihil facit, qa ibi loqr d noīatione, q̄ fit, vt possit istrui de defensione cāæ, ñ aūt ad declinādū iudiciū. Inn. ēx vt lit nō ꝯt. c. qm freq̄nter. circa fi. tenet idē indistinctè, ꝙ possessor rei mobilis possit dñm noīare ī iudicio. Pro certo nos de hoc nō hēmus legē exp̄sā, tn ex identitate rōnis possum⁹ bñficiū hui⁹ legis ad possessionē rei mobilis extēdere, cū eadē sit rō, nec ꝑ hoc ītroducat alicuius legis correctio. Quæro ex gl. d vtrū † in iurib. in corporalibus

ADDITIONES.

a Pari. Si quis alterius. No. circa istam materiam nominationis in iudicio, ꝙ nominator tenetur in subsidium pro nominato, vide in l. nominatori, per illū tex. C. de pig. vide Bar. in tract. de gabellis in 2. parte.
b Alc. Nominare. Quis teneatur dñm in iudicio nominare, vide latè Spe. in tit. de primo decreto. §. restat. versi. hoc ēt not. & ibi ēt quid in emphyteuta. vel feudatario. & ibi etiam quid in procuratore dato ad administrandum, & ibi de colono. & de viro circa bona dotalia, & in aliis similib. & ibi etiam quid si nominans, nominato non comparente, vult pœnitere, &c.
c Sic. Dicere. Abb. in c. quoniam frequenter. §. ne in aliis. vt lit. non cont. Barb. cons. 84 in 4. vol. ibi dicit opi. Bart. esse cōem, vt etiam dicit Abb. in d. §. in solus. licet Card. & Ant. de But. ibi aliter loquantur. & Bal. et al. hic, & Pau. de Cast. & Ang. Sal. hic sequitur Bar. vide Mar. Soc. in c. quoniam frequenter. §. quod super. vt lite non contest. qui sequitur opi. Abbatis. ibi.
d Men. Quæro extra gl. Afflic. decis. 217.

poralib. liceat dñm in iudicio noïare? In. tenet, ꝙ sic, p c. Inter, đ ma. & obe. & no. Ipse ĩ d. c. qm̃ frequẽter. Ista. n. iura ĩcorporalia hñt ꝓ reb. ĩmobilib. & maxime, qñ ĩmobilib adhærẽt, vt l. si aliena. §. j. ff. de vsuc. cõmu. præ. l. j. Quæro ex gl. † nũqd in possessorio possit qs dñm noïare in iudicio. vr̃, ꝙ nõ, qa text. loqt̃ đ ɔuẽto act. in rẽ. Gul. de Cu. t. hoc idõ in ɔuento possessorio, ꝑ auth. qua I ꝓuincia, sed illa nihil facit, vt dixit Gl. Decre. t. ɜ̃. 12. q. 2. c. qcũq;. Gl. nr̃a vr̃ velle, ꝙ in possessorio hẽat locũ bñficiũ huius legis, vt l. locũ. §. j. ff de tab. exh. q̃ gl ẽt innuit, ꝙ ĩ † re mobili hẽat locũ hæc lex, ꝙ satis placet, ꝑ ꝑ idẽtitatẽ rõnis, cũ ex hoc, vt dixi, nõ introducat, l. correctio Nõ ob c. qcũq; vbi dr̃, ꝙ si ille, q possidet noïe alieno ɔuenit possessorio, dẽt restituere, verũ est, & uel lige cũ determinatiõe h9 l. vel dñm i iudicio noïare, & sic đclinare iudiciũ. Quæro vtrũ † ɔuẽtus actione mixta, vt petitione hẽreditatis, possit dñm ĩ iudicio nominare? Gul. ꝙ sic, ꝑ tex. ff. de pe. hær. l. ẽt, §. si qs absẽtis, q̃ lex bñ facit. Dices tu, ſm hoc apparet, ꝙ iste modus nominãdi dñm i iudicio, erat de iure antiquo, vt s. dixi. & ꝙ hoc nõ repit̃ alibi. Sol. Dico, ꝙ alio respectu loqĩ §. ille. Nã, vt scius petitio hẽditatis nõ dat̃ nisi ɜ̃ eũ, q possidet ꝓ hẽde, vel ꝓ possessore: sed ille, q possidet aliẽo noïe, ñ possidet ꝓ hẽde, vel ꝓ possessore: & ꝓ tãto ibi noïabat dñm ĩ iudicio, ñ aũt noïabat, vt ei dño absẽti fieret denũciatio, & ꝓcederet, ſm formã h9 legis, hoc. n. nõ repiebat̃ cautũ, tñ ꝑ rõnẽ illius §. & ꝑ idẽtitatẽ rõnis istius legis, t. hoc esse verũ, qa actione mixta ɔuẽtus pt̃ noïare dñm ĩ iudicio. ar. ĩ. ti. j. l. j. & hoc puto uerũ, ꝓut ista actio mixta hẽt nãm actionis realis, qa dat̃ ɜ̃ possidẽtẽ, ꝓut vero hẽret nãm ꝑsonalis, dic ĩ ea, vt dicã ĩ. ꝓxi. qõne. Quæro vtrũ † ɔuẽtus actione ꝑsonalis possit dñm nominare in iudicio, cũ tex. hic ñ loquat̃ nisi de ɔuẽtis act. in rẽ. Br̃, q̃dã est actio ꝑsonalis in rẽ scripta, vt sunt fere oïa ĩterdicta. vt l. j. §. pe. ff. de ĩterdi. & ĩ istis pt̃ qs dñm noïare in iudicio qa est eadẽ rõ, q̃ ĩ reali, & hoc t. gl. ĩ ꝑdicta l. locũ, §. j. de tab. exhib. Quędã est actio mere ꝑsonalis, & ĩ ista nõ licet dñm noïare ĩ iudicio ad declinãdũ iudiciũ, sed vt posset, se đ defensionib. informare, hic ẽ casus ĩ Auth. qua in ꝓuincia. Procedo vlterius, dr̃ ĩ tex. dẽt stari ĩ iudicio noïare dñm. Quæro, qñ dẽt fieri ista noïatio? Rñdeo ista exceptio est declinatoria, & exceptiones declinatoriæ dẽnt opponi † aute lit. ɔte. vt ĩ. đ excep. l. fi. ĩ. de ꝓba. l. excep. Quęro secdõ, an † iste, q noïat dñm ĩ iudicio dẽat ꝓbare se alieno noïe possidere? Dic, ꝙ sic, qa in exceptionib. reus est actor, q̃tũ ad ꝓbãdũ, vt l. ĩ exceptionib. ff de ꝓba. & l. j. ff. de excep. Tu dic, ꝙ sufficit solũ, ꝙ nominet dñm ĩ iudicio, vt ꝑ hoc absoluat̃ ab ĩstãtia iudicii, nisi actor ĩ se uelit onus ꝓbandi assumere, & ꝓbare eũ suo noïe possidere, vt sic in eũ transferat̃ possessio authoritate legis vltimæ, ff. de rei vẽd. Et illud vr̃ In. vel le ĩ c. qm̃ frequẽter, vt lit. ñ ɔte. † Quęro, qđ si talis possidẽs noïe alieno ñ nominat dñm ĩ iudicio, an valeat ꝓcessus? Certe sic, vt l. offin. de rei uend. & istud est qđ gl. hic dicit, dñ exponit, dẽt. i. quasi, dicat, nemo cogit̃ dñm nominare ĩ iudicio. si ñ vult.[b] Quęro. utrũ isto casu † sñia lata ɜ̃ colonũ vel aliũ aliẽo noïe possidẽtẽ, ꝑiudicabit dño? Vr̃, ꝙ ñ, vt l. fi. ĩ. si ꝑ vim, vł alio mõ, & ĩ. qb res iudicata ñ nocet. ꝑ totũ, & res inter alios acta ꝑ totũ. Plus dico, ꝙ ẽt facta executione, & re ad actorẽ trãslata, nõ priuabit̃ dominus absens possessione sua,[c] si q̃ hẽat, ar. d. l. fi. si ꝑ vim, vel alio mõ. Nõ ob. ad hoc l. peregre, §. qb. ff. de acq poss. & l. 3. §. ꝙ si hic seruus, eo. n. qa ibi loqt̃ in deiiciẽte, q deiiciendo colonũ hẽt cãm priuandi quemlibet sua possessione: at iudex nõ hẽt animũ priuãdi absentem possessione sua, vt d. l. fi. si ꝑ vim, vel alio mõ. Et hoc vr̃ tenere Inn. ĩ d. c. qm̃ frequẽter. Procedo vlterius, dr̃ hic ꝙ statuit̃ tẽpus certũ colono, ad denũciandũ dño. Quæro an debeat domino denũciari ꝑ iudicẽ, vel sufficiat sola data dilatio colono? Rñ. nõ, sed † ꝑ iudicẽ ẽt dẽt nũciari domino alias posset ꝑ colonũ fraus ɔmitti, nõ denũciãdo dño. Et hoc vr̃ velle tex. ibi certo dierũ spatio a iudice, &c. eo, qđ, ad notionẽ eius ꝑducẽdo intelligo ꝑ iudicẽ. Et hoc vr̃ exꝑssius dicere tex. ĩ d. c. qm̃ frequẽter, circa fi. & ita ibi exponit In. ꝓcedo vlterius, dr̃ hic, ꝙ dñs ueniẽs, vel mittẽs ꝓcuratorẽ ɜ̃ actoris intẽtionẽ excipiet Quæro, qualr̃ istud fiat, ꝓcedet ne sup ꝑrio libello dato ɜ̃ colonũ, an vero dabit̃ nouus libellus ɜ̃ supueniẽtẽ dñm? Puto, qđ colonus absoluat̃ ab ĩstãtia iudicii, ꝑ ꝑdictã nominationẽ, & † libellus đ nouo sit dãdus đ ɜ̃ supueniẽtẽ dñm, qa tex. ĩnuit, qđ ɜ̃ ipsũ de cætero faciẽdus est ꝓcessus.[d] Sed tũc q̃ro. qđ si dñs nullo mõ possidebat, sed ille, q eũ ĩ iudicio nominabat possidebat ciuilr̃, & detinebat noïe dñi, forte ꝑcario. qũo ɜ̃ dñm dabit̃ libellus? Vr̃, qđ ñ pt̃, vt d. l. Põponius, §. si isq ꝑcario, ff. de acq. poss. † Dico, qđ iste, q nominat dñm ĩ iudicio, dẽt ẽt † possessionẽ ipsã ĩ dñm transferre, vt sic possit rei vendicatione conueniri, alias si hoc non faceret, non absolueret̃ ab instãtia iudicii, qa ꝑ illam nominationẽ non esset actori consultum, vt noluit hæc lex, &c.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA

pro ɔcordia aduerte. Quòd bñficiũ missionis in possessionẽ datũ ꝑ iudicẽ ɜ̃ alquẽ đbitorẽ uerũ, sup aliqua re, q̃ nõ erat ipsi9 đbitoris, ſd alterius, ꝑiudicet ẽt dño ipsi9 rei, ſm Bar. ĩ l. iustè possidet, ff. de acq. pos. Cõtrariũ ur̃ uelle ĩ hac l. 2. ner. q̃ro utrũm isto casu. Tu dic ꝙ Barto. I. d. l. iustè, loqt̃, qñ debitor possidebat illã rẽ, in q̃ fit misio, in hac vero l. 2. loquit̃, qñ dñs possidebat, quo casu nullũ fit ꝑiudicium domino, ꝓut apparet ex verbis Bar. vbiq;. Adde ad mãm l. ob matrimonium, C. ne vxor pro mari & l. in noxalib. ff. de noxa. in l. fi. C. de edi. diui Adri. toll. & ibi Bal. ĩ 4. q.

ADDITIONES

a Paris. Placet. Limita istã opinionẽ, nisi conueniret ex suo delicto, puta, quia ipse spoliasset, vel violẽtiã intulisset. ſm Abb. in c. qm̃ frequenter, §. in alia, vt lite nõ cõt. Ang. hic Soc. in d. c. quoniam frequẽter, §. ꝙ sunt, vt lite nõ cont.

b Menoch. Si non vult. Maria. Soc. sen. consi. 18. col. 10. in fi. lib. 1.

c Paris. Possessione sua. Vide Ale. in l. peregre, §. quib. de acquir. poss. Et adde ꝙ sñia nunq̃ ꝑiudicat possessori, nisi ipse sit nominatim citatus, adeo, ꝙ ubi alias sufficeret citatio generalis, uel ꝑ edicta, nõ sufficeret in ꝑiudiciũ possessoris, qui potuit verisimiliter scire. vide Ale cõs. 5. ĩ 2. vol. vide ad Bart. in l. iustè possidet. ff. de acq. pos. Vide Ale. in l. a dño Pio. §. si post edictũ, ad fine, đ re iudi. ꝙ ẽt ꝓpria authoritate licet possessori tali, expellere talẽ immissũ in possessionẽ, vide oĩno eundẽ in l. clã possidere, §. qui ad nũdinas. de acqui. pos. vbi ponit, an talis ingressus acquirat aliquam possessionẽ saltẽ naturalẽ

d Paris. Dandus. Et vbi statuto tolleret hoc, saltẽ deberet petitio reiterari. Vide Deciũ consi. 62. Item qũo sententia lata contra colonum præiudicet domino, vide late Alex. in l. sæpe. de re iud. Meno. Dec. consi. 62. col. pen.

1 *Cognitio summaria qualis esse debeat ad cognoscendum de iuribus actoris.*
2 *De ꝓprietate vsq; ad q̃tũ ĩpi quis audiatur, quando fit actũ sup possessione*
3 *Missus in possessionem in actione reali, an statim possideat.*

§. Sin vero post. Dr̃ hic, ꝙ dño nõ veniẽte, negotiũ examinat̃ summatim. Quæro, qualis est ista sũmaria cognitio vtrũ reqrat̃, ꝙ de iure petẽtis ɔstet exꝑsse, & clare, an vero sufficiat iur̃m calũniæ Br̃.[a] qñq; ex missione ĩ possessionẽ ñ fit ꝑiudiciũ, neq; ĩ ꝓprietate, neq; ĩ possessione, tũc † sufficit sũmaria cognitio ꝑ iur̃m calũniæ vt vidistis ĩ auth. & q iurat, ĩ. de bo. autho. iudi. possidẽ. Qñq; fit ꝑiudiciũ in ꝓprietate, & ĩ possessione, vt qñ ĩterponit ſm decretũ, tũc dẽt ɔstare de re actoris, vt plene vidistis ĩ l. pẽ. de bo. auth. iu possiden. Qñq; fit ꝑiudiciũ in possessione, & nõ in ꝓprietate, & tũc dẽt ɔstare de iure actoris sũmatim, hoc est, ꝑ ꝑsumptiones, vł indicia vel semiplenã ꝓbõnẽ, vt l. 3. §. cãæ, ff ad Carbon. & ita in hac l. cũ ꝑ hãc missionẽ nõ fiat ꝑiudiciũ, nisi in possessione. Venio ad finẽ nr̃æ legis, dr̃ hic, omni allegatione absenti reseruata sup proprietate. Quæro † vsq; ad, ꝙ ips audit̃ de ꝓprietate. Dicit gl. vsq; ad decẽ ann. ĩter ꝑsentes, & viginti inter absentes. Nã postea eẽt res vsucapta, vel ꝑscripta, vt l. iuste, in gl. allegata. Doc. reꝓbant istã gl. nã ꝑ primũ decretũ nõ intẽdit iudex trãsferre dominiũ ꝑ ɔsequẽs; nec vsucapiẽdi ɔdõnẽ, vt l. clauibus, de ɔ̃hẽ. emp. Sustinendo gl. dic, ꝙ vsucapiet ex possessione quodãmõ iũcta cũ ꝑcedẽti titulo, quẽ hẽbat, vt l. si is q ꝓ emptore, §. de vsucap. & l. cũ q ædes, post prin. e. tit. Itẽ dicit gl ꝙ aliud est in actione noxali, cũ statim efficit̃ dominus accipiẽs, si primus possessor erat dominus, vt ĩ gl. hoc ẽ verũ, qñ missio fit ex scđo decreto, secus si missio fieret ex primo, & ita loquunt̃ iura allega. in gl. Itẽ dicit glo. ꝙ in actione ꝑsonali audit̃ qs vsq; ad xxx. ann. volens recuperare possessionẽ, nisi peruẽtum fuerit vsq; ad ſm decretũ, & verũ dicit gl. Quæro nunqđ † in reali missus[b] in possesionẽ statim possideat? Dic ut dicemus in d. l. si qs emptionis. §. pen. ĩ. de præs. 30. ann. Fecit ad pręd icta, quod no in l. 3. §. fi. ff. de acq pos. &c.

ADDITIONES.

a Barba. Br̃. adde Par. in l. 1. C. quo. bo. e cõrrariũ tenet in l. admonendi. de iureiu. & ver. summarie. in extrau. ad reprimendũ. vide no. d o. Mat. in 2. vol. 3. no.

b Poma. Reali missus. De hoc aũt, an missus in possessionẽ ex ꝑrio decreto, in actione reali, possideat, uide Alex. in l. iuste possidet. in prin. ff. de acq. pos.

LEX III.

1 *Mulio transiens per ciuitatem, non poterit ibi conueniri.*
2 *Actio principalis, qua proponit̃ pro aliqua re immobili, an poterit in loco ubi res est, proponi.*

Actor. Actio in rẽ pt̃ exerceri ubi possessor hẽt domiciliũ & ubi res ẽ,[a] alias actor dẽt forũ rei seq, tã in actione reali q̃ ĩ ꝑsonali. h. d. Quęro, qđ de re mobili † Per ciuitatẽ istã trãsit qdã mulio, ego dico, mulũ quẽ ducit esse meũ, volo eũ hic cõuenire, an possim? Et vr̃ ꝙ sic, qa pt̃ ɔueniri, vbi res est. Et de hoc sũt opi. in gl. nr̃a, vt in ea habetis. Finaliter[b] salua meliori deliberõne, dicendũ vr̃, ꝙ nõ, qa istud, ꝙ hic dr̃, vbi res est, intelligitur, vbi ꝑmaneat, nõ ad tp̃s cã custodiæ, vel trãsitoriè, tunc. n. ibi nõ dr̃ esse. Vidistis in l. 2. ĩ. de verb. sig. & l. quæsitum. §. 1. de leg. 1. cũ sim. & iõ si res esset hic ꝑmãsura, vt hic ꝑmaneret. idẽ est ĩ re mobili, quod in immobili. & sic ꝓcedat opi. Azo In te, quæ eẽt hic trãsitura, & cã custodiæ procedit opi. Hug. & aliorũ, salua meliori deliberatione, cętera dic, vt in gl † Quæro qđ in actione ꝑsonali, q̃ ꝓponit̃ ꝓ aliqua re ĩmobili? vtrũ possit ꝓponi ĩ loco vbi res est,

ADDITIONES.

a Pari. Res est. An idẽ sit si agat̃ remedio possessionis restituendæ, uide Are. in c. ex parte. de fo. comp. Item, ꝙ sit in electione actoris, an velit agere in loco domicilii conuenti. uide Fel. in c. dilectus, el 2. de rescr.

Io. Fr Rue. Quæro quid de re immobili. Circa istã q. Adde, ꝙ cum decisione Bar. tenent Bal. Ang & Pau de Cast. hic, & Specu. in tit. de compe. iudi adi. §. 1. uersi. quid si quis pec locum.

b Finaliter. Adde tu, ꝙ hæc opinio fuit originaliter Pet. hic, & illã sequit̃ Ioã. And. in addi. Spec. in ti. de compe. iud. ad. §. 1. versicu. 20. & in c fi. de for. cõpe. & ita etiam Abb. in c. sane. de fo. comp. & ibi do. Mar. Soc. in d. c. sane, ver 2. declara. Menoch. Boe. q. 2. 12.

a est, si pponens non hēt hic domiciliū. Gl tenet, q̄ nō, a ff. de cēs. l. forma, §. si vero qs agrū, & ibi no. & probat, ff. de iud. l. q̄ le. se
b eus in actione mixta, b vt j. pxi. ti. l. j. in qua idē tenet, q̄ in reali.

ADDITIONES.

a Tenet, q̄ non. Et sic habes, q̄ in psonalib. quis rōne rei sitæ nō sortitur forū. Ita ēt tenet dñs Mari. Soc. in c. sane, ver. septima declarō. de fo. cōp. Adde cū q̄ si agaī hypothecaria rōne rei suę, q̄ quis in loco poterit cōueniri. Ita Io. And. ia addi. Spe. in tit. de cōpe. iud. §. 1. ver. 7. Et idem si agiī interdicto turbatiuo, dato, q̄ sit psonale, th ēst scriptum in rem, & ideo; quo ad ipsam rem iudicatur, vt reale. l. 1. ff. de interd. & no Ioan. in c. ex parte. extra de fo. com.
b Pom. Actione mixta. Vide Ro. cōs. 197. & Bal. ēt idē t3 i l. cū i lōgi. §. nihil. j de pscr. lōg tē. & Pan. in c. si cū de foro cōpe. & Bar. in l. forma. § j. ff. de cēs.

Vbi de hæreditate agatur. *Rub.*

LEX VNICA.

a Illic vbi. Missio ī possessionem debet peti, vbi res est & petitio hæreditatis pt intētari, vbi hæres habet domicilium, h. d. &c.

ADDITIO.

a Paris. Illic vbi. Vide Io. de Ana. consi. 4. inci. Visis statutis. in tertio dubio.

Vbi de ratiociniys agi oporteat. *Rub.*

LEX VNICA.

Cum qui. De administratione tam publica, quam priuata ibi rō reddi debet, vbi est gesta, h d. iste titulus.

LEX PRIMA.

1 *Quo iure cognoscatur, an seruus aufugerit.*
2 *Practica huius legis.*
3 *Reconuentio an possit habere locum, quando causa conuentionis est summaria, & reconuentio non.*
4 *Reconuentio non habet locum in causis, quæ sibi inuicem præiudicant.*

Ea quæ. Hæc ē bona lex. An qs aufugerit, dēt pri a p iudicē examinari, & reptus fugisse, ad locū vñ aufugit, dēt remitti, vbi status qō agiī, h d. Quæro primo, quo iure cognoscaī de hoc, an ipse aufugerit, uel nō? Dicit gl. nō īterdicto vti possidetis, qa res est mobilia, sed īterdicto vtrobi Nō est verū, qa illud hēt locū, qñ ancilla possideret
1 ab alio, sed qñ ipsemet facit ɔtrouersiā sui, recurrēdū ē ad † offm iudicis, vt l. 1. § hoc aūt īterdictū, de lib exhi hētis no j. de lib. ca
2 hi. l j. ff. de rei vē. l. j. §. p hanc. Erit ergo † practica hic, q̄ ille a quo seruus aufugit in aliā ciuitatē, capiat seruū, p psonā, & ɔducat ad iudicē illius terræ, in qua eū cæpit, & eius offm īploret, & hic examinet, an ab eo aufugit, an nō. Et si eū aufugisse repererit remittat ad iudicē, vñ ipse aufugit. pbaī ī l. j. j. ti. t. & q̄ ibi no. Sed ɔ oppo. si tu ɔuenis me fugitiuū, petēdo remissionē, ego potero te reconuenire sup eā status dicēdo me liberū. vt j. de sent l. cū Pap. & auth. & ɔsr & sic ī eodē loco examinabiī cā status. Dicūt
3 qdā, † recōuētio nō pt hēre locum, qñ causa conuentionis est sūmaria, & cā recōuentionis requirit plenariā causæ cognitionē, Et ita dñt, q̄ est casus in hac lege. Sed an hoc sit verum, dicā in auth. & ɔsr, & tñ ad legem nrām rñdeo, q̄ mā reconuentionis
4 † nō habet locū in causis, quæ sibi inuicem pīudicant, & quarū vna est præparatoria ad aliā, & ita loquiī ista lex, & ibi videbitis

LEX II.

Procuratore. Procurator Cæsaris non est competens iudex in causa status.

LEX IIII.

Si ex possessione. In causa status, actor sequiī forū rei, & partes rei sustinet, q possessionis commodo gaudet. h d. cum l seq. & ista lex bene ɔgiī l. j. huius tit. quia illa loquiī, quando est dubiū, hic quādo est certū

LEX V.

Iam. Cā libertatis, & seruitutis inter fiscum, & priuatum examinatur a procuratore Cæsaris: Causa vero ingenuitatis a Præside hoc dicit.

LEX VI.

In litibus. In quæstionibus ingenuitatis alicuius viuentis præscriptio quinquennij est sublata. h. d.

Vbi quis de Curiali, vel Cohortali, aliave conditione conueniatur. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Liber homo alteri obnoxius, fugiens, potest propria authoritate capi, vt ad iudicem ducatur.*
2 *Causa status liberi hominis, an agatur vbi sit captus.*

Si quis. a Liber hō alteri obnoxius fugiens pt capi, & sub iudice, sub quo capitur cā status examinaī. h. d. No. b hanc lrgē pro monachis aufugiētib. & pro aliis obnoxiis. Op. q̄ liberū hominē, quis nō potest capere sua authoritate, vt l. ob æs. j. de act. & obl. de priua car l. j Solu. Speciale est in hominibus sic obnoxiatis, & sic ɔditionatis, tūc. n. p ɔditionē psonæ quandoq; sunt fugitiui, & possūt
1 capi. vt hic & s. titu. j. l. j Et † intelligo capi, non vt detineanī, sed vt ad iudicem ducanī, & ita intelligit hic gl. no. infra de Decur. l. gñali, tangiī p gl Inst. de act in prin. dixi plene in l. ait pror, §. si debitorē, j. de his q̄ in frau. cre. Op. q̄ nō dēt ibi agi cā status, vbi est captus, sed dēt remitti ad locum vnde aufugit, vt s. tit. j. l. 1. Sol aliud in seruis, vt in ɔrio, aliud in hominib. quorum ɔditio alio mō est obnoxiata, in qb. est statutū, vbi te inuenero, ibi te iudi-
2 bo. ita intelliī hic. Sed certe Gul. de Cu. vī dicere, q̄ hic † agaī cā status corā isto iudice, sub quo capiī spōte. Secus n. si peteret remissionē fieri sm formā l. j. tit j. hoc ēt velle videī gl. in l. de iore, ff. ad municip. no. istam gl. quæ dicit capi, s. vt ad iudicem ducaī.

ADDITIONES.

a Si quis. Et no. gl. sm in vers. ab his, quæ dicit, vel a pcocuratoribus eorum Ex qua habes, q̄ beneficium capiendi propria authoritate potest cedi, quod ppetuo no. facit, quod no. Bar. & Doc. in l. 1. §. si. de noui ope. nun.
b Pom. Nota. Vide tex. in c. pe & ibi Fel. & Scrib. de prob. & vide Are. cōs. 95.

LEX II.

1 *Sententia diffinitiua, an possit ferri in contumacem, & quid pro publicis functio ibus, & nu. 2.*

Hæc perpetua. Hoīes obnoxiati, vī q. p exactionib. vī ɔcussiōib. ɔueniunī, ñ pñt fori pscriptionē oppōere, nisi sīt milites armatę militiæ, vī eis sit spāīr cō
1 cessū. h. d. No. hic ī fi. sñiā † pferri ɔ ɔtumaces. Gl q̄ ē hic, dī, itelligēd pena, q̄ īferī ipsi ɔtumaci, ñ q̄ diffinitiua sñia pferaī ī ɔtumacē. Gul. d Cu. ēt sic itelligit, q̄ diffinitiua sñia pferaī ī ɔtuma
2 cē, ī casib. hic positis. Et sic nota, q̄ qñ qs ɔueniī p † publicis functionib pt in eū ɔtumacē pferri sñia, q̄ bene nota, & tene mēti.

Vbi Senatores, uel Clarissimi, ciuiliter, uel criminaliter conueniantur. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Reatus excludit omnem honorem.*
2 *Forensis delinquens in ciuitate, puniī secundū formam statutorū ciuitatis.*

1 Quicunq;. Qui occasione crīs ɔueniunī, rōe dignitatis j. illustrē, priuilegio fori non vtunt. h. d. No. q̄ † reatus excludit oēm honorē. Itē no. tex. dū dī publicis legibus subiuget Fa quo dicūt, q̄ si
2 † forēsis delinquat ī ciuitate ista, dēt hic puniri authoritate publicarū legū, non secūdum formam statutorum. Contra determinant omnes Doct. s. de sum. Tri. l. cunctos populos, & ibi plenedicaī. Tangitur per Dyn. in l. si eui, §. fi. de accu. &c.

LEX III.

a Senatores. a Senatores ēt ī causis ciuilib. pñt ɔueniri, vbi hñt domiciliū, vel maiorem partē bonorū, vī vbi conuersanī, in vrbe vero corā suis iudicib, h. d. Quidā habēt hic, aut quidam, & prout habetis, aut, est casus, quod vbi qs assi-
b due ɔuersaī b pt ɔueniri, licet ibi non habeat domiciliū. Pro hoc s. vbi de crīe agi opor. l. fi. vbi de hær. agi oporteat, l. 1. quod no. in l. hæres absens, §. proinde, ff. de iud. p Inn. de for. cōp. c. ex pte.

ADDITIONES.

a Alex. Senatores. Circa mediū, vide Doc. l c. dilectus, el 2. d refer. post gl. ibi
b Assidue cōuersaī Adde, & intellige hoc saltē p dcēniū. Ita Cy. hic, & dī Frā. de Are. l c. q̄ clericis. de fo. cōp. & adde Mar. Soc. in c. l j, q. 6. c. ti. d for. cōp. Paris. Assidue conuersaī. Vide Abb. in c. q̄ clericis. in vlt. in. not. cū de foro. comp. Et vide oīno alia quæ habes ad Bar. al. hæres absens. §. j ff. de re iudic. Po. Vide Panor. in c. quod clerici. extra de fo. cōp. in ver. duo principaliter idem refert Bar. sibi contrarius.

LEX III.

Quoties. Viri hñtes dignitatē illustrē, ex administratione ī causis crīnalib. solū corā Principe, vel cui ipse madauerit, pñt accusari, & pñt absolui, nō ɔdēnari, Principe nō ɔsulto: & corū aduersari' poterit de calūnia ɔdēnari, nisi sīis dignitatis existat. Qui vero sunt illustres ex ɔcessione, absq; administratione, poterūt sub qbusdā iudicib. nominatis i urbe, ī pūīciis vero apud eorū Rectores accusari, q eos poterūt absoluere, sed nō ɔdēnare, Principe incōsulto. h. d. tota ista lex, & hēt duas ptes. Scda ibi, viros aūt illustres. Nota casum in hac l. vbi qs pt absoluere, & nō ɔdemnare, & vī ɔ rlam iuris, q̄ tene mēti ppetuo

In quibus causis, militantes fori præscriptione uti non possunt. *Rubr.*

LEX VNICA.

Omnes. Militantes etiam in curia Principis fori pscriptionem nō habēt in publicis functionibus, vel si pro priuatis negotiationibus ɔueniunī, nisi tempore commeatus, h d.

Vbi causæ fiscales. *Rub.*

LEX PRIMA.

Non defensæ. a Ista ē bona lex, q̄ declarat, & ponit practicā, qualiter bōa auferāt ab hrēd īdigno, q mortē ñ vīdicauerit, & bī hoc de

De bonis.

ADDITIO.

a Alex. Non defensæ. Istum tit. lita prout Bar. no. l l. si vacantia. C. de bon. vac. lib, 10. nisi procurator Cæsaris nō adesset, quia tūc pses puīcīæ est iudex ī cā ēt deuoluta, p Bar. in l a Diuo Pio. § si emptor, de re iud. & ad hanc lege. vide l. eum eorum. & ibi Bar. & Bal. j. de sent. & interlocu. [illegible]

bonis auferẽdis ab hrẽde, q mortẽ dfũcti ñ vindicauit, ñ p̃t agi nisi ɔuictis reis, vł dfunctis No. q hic ista accusatio facta ɔ̃ reos ɔuictos, hẽt effectũ ɔfiscãdorũ bonorũ ɔ̃ hrẽdes. De hoc dixi plene in l.1.ď his qb. vt indig. & vř casus hic, qđ ď crimine ñ possit agi ciuiliter, nisi pri⁹ agat̃ criminał. Sed hoc nõ est verũ simpł. Diecem⁹ in l fi.j. de fid. instr. vbi gl. dicit. & vide in l.1.§. vestrũ. de pigno.

LEX IIII.

Cum vendente procu. No gl. vtrum procurator qui habet mãdatũ de vendendo, possit habere fidem de pretio, &c.

Quando liceat unicuique sine iudice se vindicare.[a] *Rub.*

ADDITIO.

a Parif. Vĩdicare. materia huius tituli pcedit qñ delictũ est ď iure cõi punibile. Vide Pau. cõs. 193. vbi ponit, an valeat statutũ qđ filius possit vĩdicare necẽ patris. Itẽ quosdã alios casus, i quib. p̃t quis ppria authoritate sibi ius dicere, vide p Bal. in c. 1. §. 1 ď pace iura fir. p Bal. in l. generaliter. C. de Dec. li. 10.

Continuatio Rubr. Sup habuistis ab illo tit. ď iudiciis vsq; huc. qñ qs ĩplorat iudicis offiñ ɔ̃ aliũ, hic qñ ipsemet se vĩdicat, vł Rẽpublicã. & de pr ma pte rubricæ loqt̃ l.1. De scđa pte rubr. loqt̃ l.2. &c.

LEX PRIMA.

Liberam. De nocturno ďpopulatore agrorũ, & robatore stratarum potest quis sua authoritate vindictam sumere. h.d.

LEX II.

1 *Statuta, quæ pmittũt bannitos impune offendi, sũt introducta p quiete cõi.*
2 *Vindicta publica quæ dicatur.*
3 *Qui facit pacẽ cũ bannito, & promittit non offendere, si tñ postea offendit, non dř pacẽ rũpere quando ex forma statuti bannitus põt impune occidi.*

a Opprimendorum. [a]Milites desertores pñt a quocũq; cap. & resistẽtes offendi h d. † No q statuta q̃ pmitunt exbãnitos impune occidi, sũt ĩ troducta p quiete cõi. Et dř illa † vindicta publica, [b]vt hic vides Ex hoc colligitur, qđ † si aliquis priuatus facit pacẽ cum exbannito, & promittit non offendere eũ, si postea offendit, non incidit in penã, nec dř rũpere pacẽ [c]Nã cũ ista offensio pmittaĩ propter publicã vtilitatem, & dř publica vindicta, nõ potuit pacto priuatorum tolli, vt l. ius publicum. ff de pac. Et dř ille bonus dolus, vt l.1. §. non facit. ff. de dolo. Et istam quæstionem disputaui Pisis, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Opprimendorũ. Ad hanc legẽ, vide Can. in c. interalia. de immuni. eccl.
b Alex. Vindicta publica. De ista q̃stione vide per Bal. hic, & per Bar. in l. quia ergo. §. si hæres. de lega. 1. & adde quod ibi dicit Bart. in l. vbi pactũ. de transact. quod minimus veniens poterit hoc allegare.
Menoch. Crau. de antiq. temp. 4. q. 4. partis princip. no. 12.
c Rumpere pacem. Pro hoc vide quod no. Bar. in l. cum mulier. in 1. quæst. ff. so. matri. Meno. Ruy. consi. 183. in fi. lib. 2.

De inofficioso testamento. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Petitio hæreditatis quomodo detur contra titulo possidentem.*
2 *Petitio hæreditatis an videaĩ intẽtata, quando intẽtaĩ, querela inofficiosi.*
3 *Querela inofficiosi, an & qñ possit ĩtẽtari cõtra fideicõmissariũ vniuersalẽ.*

Cum de inofficioso. Querela, & post eã hrẽditatis petitio põt ɔ̃ fideicõmissariũ, sicut ɔ̃ hrẽdẽ ĩtẽtari, h. d. Op. qđ petitio hrẽditatis ñ daĩ ɔ̃ titulo possidẽtẽ, vt l. hrẽditaté. j. in qb. cau cessat lõgi tẽp. pscr. & l. rẽr, ff. de petit. hære. sed hic fideiɔmissari⁹ possidet titulo, ergo, &c. Hui⁹ timore sũt ĩ hac l. duę opiniones. Vna q̃ dt hic, q in princip.o legis nõ fuit intẽtata hrẽditatis petitio, sed q̃rela, & † postq̃ qs obtinuit ĩ q̃rela, p̃t agere ɔ̃ fideiɔmissariũ petitione hrẽditatis, qa titulus allegatus p nõ titulo hř, cũ testm̃ sit rescisũ Et ista est bona lectura, & vera. Alii dñt, qđ ĩtẽtã do † q̃relã, vř ĩtẽtari petitio hrẽditatis, & iõ ñ p̃t hic ĩtẽtari ɔ̃ fideiɔmissariũ: qa habuit titulũ vłem, & sciuit esse testm̃ inofficiosũ, vt l. ẽt. §. si qs sciẽs. de pet hęre Ista ẽt nõ ẽ vera, qđ intẽtata q̃rela videaĩ intẽtata petitio hrẽd. vt plene no. in l. q ď inofficioso ff de inoff testa tene ergo primã Quęro, & reuoco ĩ dubiũ † vtrũ ɔ̃ fideicõmissariũ vłem possit ĩtẽtari q̃rela, vt rescindaĩ testm̃ ex toto. Bř dic, fm Gul. de Cun. aut fuit intẽtata ɔ̃ hrẽdẽ antequã restitueret, & tũc posset, & p̃t p seq ɔ̃ fideicõmissarium: qa ius instantię transit in eum, vt l. 1. circa prin. ff ad Treb. & l. ita tamen. § actiones eo. ti. Si vero fuit restituta hrẽditas ante litẽ exortam, & tunc aut fuit tota restituta absque aliqua detractione, vel facta detractione certæ rei, & tunc poterit ɔ̃ eũ intẽtari querela, vt hic. Si vero fuit facta detractio quotę, ñ p̃t intẽtari q̃rela ɔ̃ fideicommissarium, vt testm̃ rescindat p toto, sed solũ pro parte, q̃ sibi restituta est, vt l 2. j ad Treb ar. j. eo. l. cũ duo & ff e. l. circa. Si vero intẽtat ɔ̃ hęredem post restitutam hęreditatẽ, nullo modo noceret fideicommissario, vt l facta. §. si hęres scriptus, ff. ad Trebel.

LEX II.

Quamuis. Gl. ponit casum in l. ista, de illa bonorũ possessione, gratia agnoscendæ litis. Aliter ĩtelligunt Doc. quã gl. vt hic refer, Cy. ideo videatis eũ, q hoc plene tractat, &c.

LEX III.

1 *Præteritio matris habetur pro exhæredatione.*
2 *Præterito matris, quare magis habeat p exhæredatione, q̃ã p̃teritio patris*
3 *Filius præteritus, cæteris filiis institutis ex disparib. partib q̃ portionẽ hẽat.*
4 *Filio præterito an deĩ querela, quãdo ĩ testõ sunt instituti filii, & extranei.*
5 *Probatio in contrarium admittitur contra præsumptionem huius legis.*
6 *Filius, qui præsumitur institutus authoritate huius legis, qua actione agat.*

a Si mater. [a]Hæc est bona, & singularis lex, ita, q nõ alibi repenes eã. Posthumus p̃teritus a matre, q̃ mutã b di testm̃ non habuit facultatẽ, [b]vř cum aliis viriłr institutus: Sđ si essent ex̃nei instituti, querela agere debet. h. d. Op. per natiuitatem posthumi, rumpit testm̃ ipso iure, nec est opus querela, ut Instit de exhæ. li. in prin Sol. Ibi loqt̃ in marib. facientib. testm̃. 1 hic loqt̃ in fęminis. Et est rõ, dicit gl. † qa p̃teritio matris hř p exhæredatione, vt Instit. de exhæ lib. §. mater. Sed q̃rit quare † p̃teritio matris magis hř pro exhrẽdatione, quã p̃teritio patris. Illã rõnem ego dixi, scriptores alii non ponunt, sed iurisconsulti credo, q posuerunt eam. Rõ hæc est, filius in potestate patris dř dñs viuo pr̃e, adeo, q moriente patre non dř possidere p hęrede, nec noua hæreditas dicit̃ superuenire, sed dř ɔtinuare, vt l. nihil, inf. p hærede, & ibi no. Vnde cũ uiuo patre fingaĩ dñs, nisi exhæredei, hrẽditas nõ p̃t aliis dari, cũ fingaĩ esse dñs, sed mater non hẽt suũ hrẽdẽ, & iõ instituere ex̃neum, & filiũ p̃terire, est eũ hrẽditate priuare, qa eã nunq̃ habuit, & ex testõ nõ daĩ sibi, & iõ iurisconsulti posuerũt l. in suis, in tit de libe. & posthum. vt ostenderẽt, q ex illa lege colligit̃ rõ, quare filius suus dẽat exhrẽdari, &c. Pro c cedo vlterius, & vř, q iste filius vocẽt ad dimidiã e hrẽditatis sicut ille, q instituit̃ asse ɔpleto, vt Insti. de hær. inst. §. si vero totius. Solut. hic p instituto a l. incerta, & limitata portione, ibi vero fuit ĩ 3 stitutus a testatore simpł. Quęro, † qđ si filii sint instituti ex disparib. partibus? Rñdeo q p̃teritus hẽbit virilem, l. qui cum plures. ff de vulg & pupi. Nec ob. l. minus. de lega. 3. per quã uidebatur, q deberet hr̃e minimum, qa hic est certa dispositio legis, ibi 4 vero erat dubia dispositio testatoris. Quæro, qđ † si in eodẽ testamẽto erãt ĩstituti filii, & ex̃nei? Dicũt qdã quo ad ex̃neos erit locus querelę, quo ad filios non. Gl. determinat ɔ̃ iiũ, qa ĩ nullo sit locus quærelæ. Cum. n. iste filius præsumaĩ institutus in aliquo, 5 nõ p̃t dici, q sit locus q̃relæ. Quero extra gl. vtrum † ɔ̃ præsumptionẽ huius legis admittaĩ pbatio in ɔ̃trum, q mater voluerit illũ filium, quem gerebat in ventre instituere Gul. de Cun. dt, q sic. Nam tex. hoc introducit pp coniecturã maternæ pietatis, sed in incertis, nõ certis, est locus coniecturis, vt l. cõtinuus. §. cũ ita, 6 de ver. ob. ergo, &c. Quæro, † vtrũ iste filius, q p̃sumit̃ institutus authoritate huius legis, agat ɔdictione ex lege ista, vel qua actione? Determinat Gul & bñ, q dẽat agere actione ex testõ, cũ authoritate huius legis videaĩ ĩstitut⁹. Disponit. n. ista lex, q institutus videaĩ. Vñ non ɔcedit ista lex hrẽditatem sibi immediate, sed per medium testamentum, vt in l. lege obuenire. ff. de uerbo. signi. Vnde ex testamento agei, quod satis placet. Dicam uobis in simili. j. de lib. præte. in authen. ex causa &c.

ADDITIONES.

a Ale. Si mater. Vide pro ampliatione huius tex. in l. mater. iuncta gl. 1. ff. eo.
b Parif. Facultatẽ. Et p ista regula, q quãdo testõr hẽt tp̃s prouidendi, si nõ prouideat, q ei nõ subueniaĩ, vt eius dispõ sustineaĩ, uide, qđ cõsuluit do. Anto. But. cõi. 57. inci. In noĩe domini. & c. in q̃one surgẽte. Et, q dicit Bart. in l. 1. vbi alia hẽs ff. de vul. & pup. & in l. neq. n. §. cũ miles. ff. de test. mil. p il' ũ tex. Itẽ adde ad mam h⁹ legis, q si pr̃, vel mr̃ institueret filios suos hrẽdes, & ignoraret aliquẽ hr̃e, & de eo nullã faceret mẽtionẽ, q talis filius ignorãter, tacitus hẽreẽ æqualiter cũ aliis institutus. Vide Ias. in l. sicut certi, C. de testam. milit. Itẽ ad illud, q dictum est, quod pater habuit tempus puidendi, &c. vide in contrarium, quę scribit late Ias. in auth. ex causa, de lib. præte.
c Alex. Vocet ad dimidiam. Adde Bar. idẽ tenentem in l. pater filium, & q̃ ibi dixi eo. tit. Adde inquantum Bar. concludit, q posthumus, qui p̃sumitur institutus authoritate huius legis, agit actione ex testamẽto, q Bal. tenet contrariũ. & p primũ, uide an huic cõpetat beneficiũ l. edicto. j. de edic. diui Adr. tol. An autẽ si filius institutus ex re certa, & instituti sunt ex̃nei, habeatur pro p̃terito. Pil. q. 71. vt refert Io. And. in addi. Specula. de test. §. 1. ver. coram. tenuit quod sic, per hanc l. secus si sint fratres instituti.

LEX IIII.

Cum ex causa. Rescisso testamento per querelã, nõ rescinduntur libertates concessę.

LEX V.

a Si pater. [a]Quærela pręparata transmittitur. h d.

ADDITIO.

a Ale. Si pater. ibi, hodie secus. Sed certe istam sol. non videtur uera in casu l. nostræ. Na ibi loquitur in querela, quæ cõpetit contra testamentũ ascendentiũ, hic cõtra querelã, quæ datur contra testamentũ fratris mei, cum in hoc nõ reperiã mutatum ius antiquũ, ergo, &c. l. præcipimus. infra de appellatio. no. tñ gl. quia forte seruaretur in practica, secundum Franc. de Ramp. & idem sequitur Bal. in l. scimus. §. n. infra eo.

LEX VI.

Cum quæritur. Filius, cui relicta est legitima, nõ habet querelã. h. d. Istud, quod erat olĩ in quarta hodie corrigit, & inducitur legitima ad aliam portionẽ, scilicet trientem, & semissem, per Auth. de trie n. & semis. §. j. ideo uidete Aut Nouissima quæ sequitur.

AVTHEN.

AVTHEN.

1 *Filij hodie debent habere legitimam iure institutionis.*
2 *Legitima ascendentium est aucta triente, & semisse,*
3 *Trebellianica, & Falcidia non est aucta.*
4 *Parentes an hodie habeant legitimam, iure institutionis.*
5 *Filij, qui non possunt succedere, an computentur in numero filiorũ quantũ ad computationem legitimæ.*

a **Nouissima.** a Op. quod imo dẽt hr̃e iure instõnis, vt in Auth. vt cũ de appel. cog. §. aliud quoque b capitulum. Sol. fateor, ꝙ ista auth. per illã corrigit̃, b quia hodie 2 dẽt hr̃e iure instõnis. c Rõ, quia est titulus magis honorabilis. Itẽ c quia hẽt ius acerescendi in hr̃ditate, vt dixi vobis in l. quoties. j. de hẹr. insti. Itẽ opp. de l. vxori meę. infra de vsufru. lega. Solu fateor, ꝙ lex illa corrigit̃ in hoc, quia in vsufructu nõ potest filius 2 fraudari in legitima. Quæro, † vtrũ in ascendentib. sit aucta portio legitimæ, gl. & Doc. intelligunt, ꝙ sic, vt in auth. ea. §. j. Itẽ q̃ 3 rit̃ vtrũ † Trebellianica, & Falcidia sit aucta. Rñdeo nõ, q̃a hoc non reperii, & quod non mutat̃, quare stare prohibetur. Quęro 4 † vtrũ parentes debeant habere lĩmam iure institutionis. d glo. d tangit istam q̃õnẽ in patrono in l. j. §. ff. si quid in frau. patro. & ibi dixi, ꝙ patronus põt habere quoquo relicti titulo, vt Insti. de succes. li. §. sed nostra. Sed parens, & patronus ęq̃parant̃ quoad omnia, exceptis, quibusdam, quæ no. in d. l. j. si a pr̃e quis sue. ma. inter q̃ nõ reperit̃ ista diuersitas, ergo &c. Præterea, ꝙ nõ mutatur exp̃sse, remanet incorrectũ, vt l. ꝑcipimus, in fi. j. de app. Quę 5 ro, † vtrũ filii, q̃ nõ p̃nt succedere ꝯnumerent̃ in numero aliorũ q̃tũ ad computationem legitimæ. Ista est difficillima quęstio q̃ examinaui plene in l. j. §. si pater. ff. de con. iu. eum emãci. lib. &c.

ADDITIONES.

a Pom. Nouissima. Ad hanc auth. vide Ale. consi. 83. vol. 3. vbi ponit quanta sit legitima nepotum, faciendo in hoc pulchram distinctionem. Vide et Alexã. consi. 76. vo. 3. vbi ponit, quando testamentum fit inter liberos, an debeant habere iure institutionis, & vide Mathe. not. 103.

Paris. Nouissima. Circa modũ computandi legitimã, qñ sunt plures fratres, & grauati, ꝙ quicunq; decesserit sine liberis, aliis restituat. & vnus postea moriatur aliis institutis, quos similiter grauat, postea moritur aliquis ex eis cui vnus tantum ex superstitibus ab intestato succedit, q̃ro, & quantum alij non succedenti, quia sit coniunctus ex vno latere tantum, debeatur vigore fideicõmissi, vide Comen. consi. 96. incip. Io. decessit. per totum. Et quia dicit̃ hic, ꝙ est aucta legitima descendentium per istam auth. quid si statutũ prohibeat ascendenti relinquere extraneo vltra tertiam partem bonorum, & ꝙ duæ partes relinquantur descendentibus, an per hoc dicatur reducta legitima ad bessem. Vide no. Com. ꝙ non. consi. 113. per totum, incip. Statutũ, ꝙ nec testes, p̃ eundem vnum verbum consi. 119. ante fin. versic. tñ verius. Et circa istã materiam, ꝙ filius dẽat habere iure institutionis, et patre instante inter liberos, uide Ale. consi. 443. Item an filius propria authoritate possit occupare bona pro legitima, vide in l. a. C. qñ, & quibus quarta pars deb. lixo. Vide Bal. in l. non amplius. §. in honorũ. circa an de leg. 1. Bal. in l. ex facto. §. si. de hr̃. insti. Item an legitima ascendentium sit aucta, vide Alex. cõsi. 240. ad fin. & Anto. de Butr. consi. 114. ꝙ sic, & consi. 55. post mediũ. Rnn. cõs. 85. Curt. hic, & alios, Quid autẽ in collateralibus. uide Ale. cõs. 505. in princi. Mod. hic post gl. item no. ꝙ ille, qui nõ p̃t succedere ab intestato, si instituat̃, & grauet̃, non p̃ueniente casu substõnis, & grauaminis retinere legitimam, vide Ale. cõs. 460. & cõ. 609. Itẽ plures limitationes ad hãc regulã, ꝙ pater teneat̃ relinquere legitimam iure institutionis, uide p̃ Math. nu. 506. Quid autem si statutum dicat, ꝙ dos matris peruenire debeat in filium, ac intelligi debeat titu. singulari, an titu. hæreditario (effectus est maximus propter transmissionẽ) vide Angel. consi. 77. inci. domina Maria. Item istam authẽ. & latissime materiã legitimæ, q̃õ, & qualiter & quanta debeat̃, repe rit dom. Fabia. de Petroc. vbi multa ponit in materia. ideo uide omnino eũ. Itẽ si statutũ arguat legatum, an hẽat locum in filiis legitimatis, de quo uide Bened. de Plum. in quadã disputatione incipi. Statuto Pisano. in 2. & 3. dub. Itẽ circa illud, ꝙ dictum est supra. ꝙ relinquitur tit. institutionis, quid si simpliciter relinquat̃, an p̃sumatur titulo institutionis, uide omnino quæ habes in l. his verbis. ff. de hære. insti. ad Barto. Nunquid autẽ portio quæ relinquit̃ ex dispositione statuti, dẽat relinqui de necessitate tit. institutionis, uide Ale. cõs. 212. Itẽ q̃ dicatur legitima. & an tota portio, quę defertur alicui ab intestato, dici possit legitima, uide in Bertachi. in verbo, legitima. in prin. Item an filia exclusa p̃ statutũ connumeret̃ in filios ad augendũ, vel diminuendũ eorũ legitimam. uide omnino subtiliter, & late do. Anto. consi. 39. p̃ totum. & ibi in princ. ponit, qua rõne sit aucta legitima. & quædam alia in materia vide et de eo, ꝙ dictũ est statim ad Bar. in l. 1. §. penult. ff. de cõtratabul. & in Bertachi. in ver. legitima. & ibi late an possit tollere in torũ, vel minuere legitimã, & ꝙ legitima cõputet̃ respectu eius, ꝙ quis fieret ab intestato, excludat̃ etiã legitima, vide domin. Antoni. cõs. 26. vide omnino in cõtratiũ circa hoc, q̃ hẽs ad Bar. in l. 1. §. scẽdũ. ff. de suis, & legitim. ad apostil. do. Ale.

b Pom. Corrigitur. Vide Panor. cons. 11. ad fi. volu. 1. Fel. in c. cũ sup. de offi. d. lega. & Ale. consi. 80. vol. 5. uide et Ang. in l. milites. j. de test. mili. & Bald. cons. 1. in fi. in prima parte, vbi ponit, an hoc procedat etiã in linea materna Meno. Late Soc. tract. fall. reg. 152.

c Alex. Iure institutionis. Hanc regulam, ꝙ filius debeat habere iure institutionis limita non p̃cedere in patre testante inter liberos, quia sufficit quolibet relicti titulo, dummõ aliquid relinquatur. Glo. est hic singularis, & quia defectus alicuius solennitatis iuris positiui illud non vitiat, vt d. §. ex imperfecto, & ageret ad supplemẽtũ, secus si p̃teriti fuerint aliqui ex ipsis filiis, q̃a testamentũ esset nullũ l. filio præterito. de iniusto rup. testa. p̃ hoc bene facit c. Rayn. de testã. in prin. & no. in c. si pater. de testa. in 6. & versi. instituta, & secutus est Iac. Butr. in d. §. ex imperfecto. tñ Iac. de Arę. & Per. & Cyn. videtur hic istã gl. rep̃hẽdere, tenẽtes, ꝙ ista omnino corrigat̃ p̃ §. aliud quoque capitulõ. ꝙ et reputat tutius gl. in d. c. si pater. Itẽ fallit hæc regula in institutione in legitima, s̃m Bar. in l. 1. circa fi. j. de satisdã. in lec. nõ i repe. in 2. q. quintæ p̃tis principalis, & ibi Bal. & Pet. de Anch. & Im. in c. cũ esses. de testã. & sufficit, ꝙ sit institutus in vno nũmo, quia hẽbit ius accrescẽdi, secũdũ Bald. in l. si quis priore, ad Trebel. & ff. de mino. l. denique. in fi. not. Bal. hic, secus si esset simplex legatarius, quia et decedẽte fideicõmissario vniuersali, non haberet ius accrescendi. l. eam quã, infra de fideicom. & Bal. hic. Itẽ limita ꝙ debeat hr̃e ius institutionis, nisi institutio omitteretur fauore filij, vt in casu l. multi. de lib. & posthu. Ita no. vñr concludere Bar. & Imo. in l. cũ filio. de vul. & pup. Item fallit si statutũ hoc non sic diceret, s̃m Bal. in l. fi. de bon. quæ liberis notat Ludo. in l. si quis. priore. ad Trebel. & refert se cõtrariũ cõsuluisse, licet neminẽ reperiat tenere cõtra Bal. de quo vide, q̃ scripsi in l. iter cętera. ff. de liber. & posth. An autem iure Canonico requiratur, ꝙ filius hẽat iure institutionis, de testam. per gl. in d. c. si pater. lib. 6. & Salv. & Bald. in l. finali. C. famil. erciscun. per Imol. in repe. l. 1. §. si fundo, & in l. his verb. in pr. de hæred. instiu.

d Alex. Legitimam iure institutionis. Et istud idem tenuit Bar. in l. siue Libert°. §. excluditur, de iure par. Contrariũ tenuit Bal. in l. 2. infra de bono. pos. liberi. & Bal. in auth. ex causa, infra de lib. præt. & Bal. in l. oimõ. infra eo. & est casus in Auth. vt cũ de appel. cog. §. eo. & hæc quidẽ, & vide plene per Bald. in l. 1. infra de bon. poss. contra tabu. lib. Sed quod pater debeat habere iure institutionis, hic contra Bar. tenet Bal. in d. l. 1. de contra tabu. Fl. dicit se pluries consuluisse contra Bar. & ꝙ contra eum tenet Iac. de Bel. in d. §. aliud quoque capitulũ, & adde ꝙ Bal. cõsi. 81. & 183. lib. 1. & cons. 123. li. 4. tenet parẽtes esse instituendos, & dicit Saly. ꝙ stante statuto, ꝙ mater non succedat vsq; ad quartum gradum, quod poterit petere legitimam. An autẽ stante statuto, ꝙ mater transiens ad secunda vota, non succedat filijs primi matrimonij ab intestato, si fuerit instituta in decẽ, cũ hoc quod plus petere non possit, possit agere ad supplementũ Bal. tenet, quod non, consi. 324. libr. 4. & dicit Pau. de Cast. notandũ esse pro statuto Triuisano, quod qui auget legitimam filiorũ, quod sufficit, quod tũc relinquatur quoquo relicti titulo, quia sicut statutũ derogauit in quantitate, ita præsumendum est derogasse in solennitate, secũdũ Bald. in l. maximum vitium. infra de lib. præt. Et an cum statutum auget legitimam, filius possit grauari in illa, vide in consilijs Cald. 33. de testi. in fi. & vide eundem Bar. in l. plane. § duobus. de leg. 1. Mod. in l. 2. infra quando non peten. partes. Ang. cons. 211. & Paul. de Cast. consi. 131.

AVTHEN.

1 *Falcidia, quæ dicatur proprie.*
2 *Testamentum, in quo filiæ sunt relicta centum pro sua falcidia, an valeat.*
3 *Donatio, an valeat inter patrem, & filium.*
4 *Donatio immensa facta filio, quo iure reuocetur.*

Vnde si parens. Istud, quod in l. Codicis dicitur, q̃d inspicit illud, quod habet tempore mortis, limitatur per hanc auth. Opp. dr̃ hic nomine Falcidię. Falcidia dicitur, q̃ debet̃ iure institutionis, vt ff. ad l. Falc. l. 1. in prin. 1 So. dicit gl. † hoc nomen Falcidia proprie ponitur pro Falc. debita iure institutionis, improprie p̃ Trebellianica, impropriissime p̃ legitima. Not. ista verba faciunt ad q̃ q̃ vidi de facto. Dixit testator, relinquo filiæ centum pro sua Falc. nec adiecit, & in his eam 2 hæredem instituo. Certe puto, ꝙ † testamentum valeat, a & iure institutionis videat̃ reliquisse. Nam cum istud nomen Falcidia, accipiatur p̃ legitima, intelligere videtur iure institutionis, ar. l. secũdum, de verbo obl. Insti. de fideicõ. §. fi. de inuti. stipu. §. itẽ si scriptũ. Dixi vobis in l. filium. §. sed, & portio. de leg. pręst. Op. ꝙ inter patrem, & filium non valet donatio, vt infra de dona. inter vir. & vxor. l. donationes. Possumus dicere, quod hic erat filius emãci- 3 patus. Vel dic † verius, quod etiam in filio in potestate potest hr̃e locũ, in quo valet donatio hodie, & etiam quęlibet obligatio ex causa aduentitia. Ita tenet gl. hic, & in l. frater a fratre. i 1. mag. gl. de cond. inde. & in l. pactum, infra de pact. conuen. & ibi dixi tibi. Et habuistis casum in l. iubemus. ad Treb. Dices tu, q̃to possumus dicere, quod donatio fit ex cã aduentitia, cũ ea, quæ a patre proficiscuntur, dicantur profectitia, & sic est profectitia? Rñdeo, dicit gloss. hic loquitur, quando pater donat filio, vt extraneo, q̃d est hoc dictum? Dico intellige quando præcesserunt opera filij talia, quod propter illa opera pater cuilibet extraneo tantum donasset. Vnde cum illud, quod filius acquirit ex operibus suis, sit aduentiũ, vt l. cum oportet, in princ. infra de bo. quæ lib. ista donatio vr̃ aduentitia. Secus si ista merita non præcessissent. Dixi vobis plene in l. si donatione. j. de colla. vbi dicit glo. Quæro, quo 4 iure ista immensa donatio filii facta irritetur. Dicit gl. per † querelam inofficiosæ donationis. Dicam vobis. j. tit. 1. in l. 1. &c.

ADDITIO.

a Alex. Testamentum valeat. Idem tenet Bal. per illum text. in l. humanitatis. infra de impu. licet Bart. reliquerit sub dubio in l. filiũ. §. sed & si portio, de lega. præst. vide Bar. in l. 1. §. 1. ad l. Fal. idẽ vr̃ tenere Bal. hic. Sed quid si pater dixit instituo filiũ in partẽ, ad quã sibi iure debeo, an intelligatur de iure municipali, vel communi, vide Bal. in l. quicunq;. de ser. fug. Bal. & Imo. in l. ista institutio. in fi. princip. de hæred. institu. Et quid si dicit, relinquo filio iure institutionis. Bar. tenet in l. si eũ antea. C. de dona. ante nupt. Et adde ꝙ dixi in l. 1. §. quibus. ff. ꝙ cuiusque vniuersita. & ad Bar. hic vide Imo. in l. s. §. si ex fundo & in l. his verbis. in princ. de hær. inst. & in c. Ray. de test. ubi tenet cõtra Bar. & etiã Sal. hic, & in auth. nouissima, & in l. quoties, de hær. insti. infra licet d. Flor. in d. c. Ray. tenuerit opi. Bar. cõtra Bar. tenet Math. in not. 159. & rñdet ad rõnẽ Bar. ꝙ hæc sunt nimis generalia. Pro quo facit, ꝙ no. in l. lecta. ff. si cer. pet. dũ dicit, de verbo conuenerit, vel p̃miserit, & adde Bart. in l. fina. de pec. leg. & facit, quod no. gl. & Bar. in l. quoties. infra famil. ercis. & adde, ꝙ si testator dicat, volo ꝙ filia mea habeat decẽ pro sua benedictione, ꝙ dicatur instituta, vt voluit Card. consi. 60. Idẽ si dicat iure institutionis, vt voluit Bal. consilio 305. 4. libr. & aduertendũ est ad vnũ ꝙ dicit Paul. de Castr. se reperisse consultũ per dom. Ioan. Parisiẽsem præceptorem Bal. quod si testator grauet institutum, vt eius filium capiat in cohæredem, quod hoc casu filius nõ censebitur institutus, licet alias illud verbum, cohæredẽ, importet institutionẽ.

LEX VII.

Neptem. Neptis exhæredata habet querelam. hoc dicit.

LEX

LEX VIII.

a b **Parentibus** a Pater potest hereditatē diuidere īter filios, dūmodo vnicuiq; legitimā derelinquat. b & qui iudicium defuncti agnouit, nō potest intētare querelā. h.d.

ADDITIONES.

a Pomo. Parentibus. Vide alter ꝑ Alex. cōs. 22. uol. 5. & 94. ad fi. uol. 4. ubi dicit ꝑ istū tex. ꝙ cū legitima sit portio eius, quod debetur ab intestato pronepotibus uiuentibus, & parentibus, non debetur legitima in bonis aui.

b Meno. Derelinquat Crau. cōs. 142. Dec. cōs. 547. nu. 1. 2. cōs. 666. nu. 1. etc. me.

LEX IX.

De inofficioso. Testamentum militis no subiacet q̄relæ h.d.

LEX X.

Si hæredum. Cōtra fiscum, qui succedit hæredi scripto potest intentari querela. h.d.

LEX XI.

1 *Nil Iudaus Iudeo, & nil Catilina Cethego.*
2 *Infamis non potest opponere contra testem, quod sit infamis.*
3 *Iudex ex officio repellit testē infamen, etiam quādo pars nō pōt opponere.*
4 *Mater, qua fuerit meretrix, nō pōt propter meretriciū filiam exhæredare.*

a **In arenam.** a Turpitudo, quē a successione ītestati nō remouet. Itē non pōt qs obijcere turpitudinem, in qua ipse īcurrit obijciēs. No ex isto tex ī fi. † nil Iudeus, Iudeo, b & nil Catilina Cethego. b Facit, ꝙ † si aliquis est infamis: non pōt opponere testi ꝙ sit infamis, vt l. 1. §. lege. Iul. & ibi not ff. de test. Sed † iudex fortè poterit eū repellere ex suo officio, s̄m Gul. d Cu. ar. l. quos ꝓhibet, de postn. Et facit, † quod si mr̄ fuit meretrix ꝓpter meretricium non posset filiam exhæredare, ꝙ no. bene, &c.

ADDITIONES.

a Alc. In arenam. In prin. limita. vt per Bal. in l. si filiam. ī co.

b Alex. Cethego. Contrarium tenuit Bar. & melius in l. cum mulier. ff. sol. mat. vbi vide per me concordantias.

Io. Fr. Rue. Hanc contrarietatem no. ibi, & potest saluari, quia hic non firmat.

LEX XII.

Si pater. Propter fideicommissum inuicem inter filios relictum nō est locus querelæ h.d. Op. ī e. l. qm̄ i ꝑrioribus. So. dicit gl. fateor, qđ ista lex hodie corrigat, qa dēt filius hr̄e legitimā sine aliquo grauamine. Quidā Doc. mod. dn̄t, nō eē verū ꝙ ista lex hodie corrigat, qa sicut ꝯtinet onus istud fideicommissū, ita pt hr̄e ꝯmodū, & sub illo īcerto tolerat istud grauamē vt l. si ea. ī. đ vsur. & arg. de sol l. pen. & istud videbat tenere Rich. Mal. Pro quo optime facit ī. de transac. l. de fideicōmisso, Tu teneas gl. tuam, & ita obseruat ꝯsuetudo, ꝙ sine aliquo onere dēt habere, nec pōt præiudicare filio. Sicut. n. in legitima sibi remittitur onus, ita etiā alteri parti remittitur, vnde plus, nec minus habet, ꝓ huius declaratione, vide quod dicam. ī. eo. l. filijs matrem.

LEX XIII.

Cum duobus. Testamento rescisso ꝓ parte, legata diuidua ꝓ parte prestantur: ind. uidua pro solido sunt prestanda. h. d. intellige, vt in gl.

LEX XIIII.

1 *Succumbens in vna actione, quando repellatur ab alia.*
2 *Querela, & falsum sunt contraria origine, non effectu.*
3 *Contratabulas, & falsum, an sint contraria origine, & effectu.*

1 **Eū qui.** Qui succubuit † ī vna actiōe, q̄ ea vna cā ꝓponit. n̄ repellit ab alia q̄ ex diuersa cā ꝓponit h.d. Op. ī. de l. si mr̄. §. ead. ff de excep. rei iud. Sol. Dn̄t qdā. Aliud . in rei vend. aliud in petitione hr̄ditatis. Istud est falsū, vt l. si mr̄. in prin. ff. de exce. rei iud. Dicas ergo, qđ hic ꝓposita fuit querela, non petitio hære. Itē oppo. extra gl. ī. de fut. l. 1. Solut. Ibi quis ꝓposuit vnam actionē ꝯtriam, & obtinuit, hic verò succubuit, ideo potest redire ad aliam. vt l. Aurelius. §. fi. de li. leg. Contra hoc opp & nūc reintro gl. de l. si pronus. de bo li So Dn̄t qdā, aliud in patrono, aliud 2 in patre, qđ nihil est. Alij dn̄t, vt Dy. in l. ꝯtria, qđ hic q̄rela, † & falsū sunt ꝯtria origine, non effectu, nā vtrumq; reducit rē ad cām intestati: ibi vero falsū, & ꝯtab. sunt ꝯtria origine, & effectu. nā p falsum præsupponitur nūq̄ fuisse testm̄, & reducit res ad cām in 3 testati, sed falsū, † & ꝯtabulas oīno sunt ꝯtria effectu, & origine, qa vnū p̄supponit testm̄ fuisse aliud non. Itē effectu, qa per vnū res reducit ad cām intestati, p aliud nō, ita dicit Dy. istud nō placet, nec p hoc reddit rō diuersitatis. Dic ergo, qđ ibi priuat hr̄ditate patronus, q succubuit ī falso pp delictū. s. qa testm̄ falsū accusauit n̄ pp electionē. Dices tu, quare ī hac ēt lege ille q succubuit ī falso n̄ priuat hr̄ditate? R̄n̄ hic e q dt testm̄ falsū, priuat oī ꝯmō ꝓueniēte ex illo testō, nō aliūde, sed ī l. ꝯtria, pronus, q dt testm̄ falsū, oīno priuat istōne, qa in testū erat institutus, hic vult ꝓuenire ad q̄relā, ab īestato, & sic vult ꝓuenire aliū de, q̄ ex testō, arg ff. e. l. ēt & qđ ibi no. & hoc forte voluit hic dicere. gl. in scđa so. ibi ī l. ꝯtria fuit institutus pronus, & c q. d. ibi q succubit in falso agebat ea eode testō. hic agit extrinsecus. Op. ī de codi. l si Sol. ibi tō qa tā varijs modis nitebatur eadē scriptura. Opp. de l. quod in hæredem. §. eligere. de tribu. So. in his, quæ electione tolluntur, &c.

LEX XV.

a **Filiam.** Præteritus a matre habetur pro exhæredato. a ideo habet necesse intentare querelam h.d.

ADDITIO.

a Exhæredato. Quid econtra uide. infra. eo. l. cum filium.

LEX XVI.

1 *Actione vna proposita, quando currat tempus ad aliam.*

a **Contra maiores.** a Pendēte vno iudicio, n̄ currit tp̄s in alio, qa illo pēdēte, n̄ poterit inchoari. h d. Op. đ l. si seruus. ff. ut bo rap. Sol. Illa nihil ad ꝓpositū. ibi. n. loqī qn̄ negligētia in prio, nocet in scđo. De quo dic, v tibi hic loqī qn̄ est diligēs in prio, vtrū ꝓsit in scđo, de quo statim dicā. Op. de l. minorū. §. 1. de eui. Sol. illa n̄ est ꝯ. ibi. n. q̄rit, an una sn̄ia p̄iudicet ad aliā, n̄ de cursu tp̄is. Itē op. & vr̄, ꝙ istud tp̄s quinquēnij sit ꝯtinuū, iō sp currat, vt ff. qn̄ app. n̄ sit necesse. l 1. §. dies. Solu. Istud tp̄s ē vtile quo ad initiū. ꝯtinuū quo ad ꝓcessum. Itē 1 de exc. tu. l. scire oportet. §. scire. H^o timore † ꝯtrij, dēs dicere bī sic. Qn̄q; vni ꝯpetūt plura iudicia uere: qn̄q; vnū ꝯpetit, & putat aliud sibi ꝯpetere. prio casu, aut illa iudicia poterāt simul, & semel intētari, aut nō. prio casu, aut ꝓposuit actionē, ita gn̄alr, ꝙ poterat vtrūq; iudiciū ꝯphēdere, & tūc diligētia ī vno ꝓdest in oīb. vt l. fi. de anna excep. Aut petitio n̄ poterat vtrūq; ꝯphēdere & tūc diligētia in vno n̄ ꝓdest ī alio, vt d. l. fi. de an. exe. & l. scire oportet. §. scir. đ exc. tu. fallit l. l. fi. de duo. re rō ibi patet. Si vero simul ītētare n̄ poterāt, tūc diligētia ī prio facti, ꝙ tp̄s ī scđo n̄ currit, vt ff. đ adul. l. quinquēnij. Scđo casu, qn̄ vnū ꝯpetebat, & aliud putabat sibi competere, tūc aut eligit ius incōpetens ignoranter & non currit sibi tp̄s in iure competenti, vt hic. Aut eligit scienter, & imputet sibi, vt l. mr̄. ff eo. Sed si elegisset. ignoranter ignorantia iuris. dic vt dixi in l Claudius. ff. de ac. hęr.

ADDITIO.

a Paris. Contra maiores. Circa istam l. an pendente iudicio nullitatis currat tp̄s datum ad appellandum, uide omino Commen. consi. 36. incip. Proponitur ꝙ A. p totum. Et ibi ēt, an simul possint intentari. Item circa declarationē h^o regulæ, ꝙ pendente iudicio sup incidenti, non currat tp̄s sup principali, uide Fely. in c. ex traditione. circa medium. ex de appel. Faciunt, quæ scripsi in l. properandum. ī. de iudi. ubi uide. Itē uide, quæ scribit Cur. in l 3. C. de iura. calum. ꝙ pendente disputatione, an capitula sint admittenda, vel positionib. respondendum, nunq̄ currit tempus statutum ad probandum. Et uide Alex. consi. 419. in prin & ad fin. Aret. in l. quantum. la vlt. de acq. hære.

LEX XVII.

1 *Præteritio matris facta p filium in testamēto habetur pro exhæredatione.*

a **Cum filium.** Prȩteritio matris facta a filio hr̄ ꝓ exhȩredatione, & est a locus q̄relæ. h.d Et habes multas leges. q̄ dn̄t, ꝙ præteritio matris hr̄ ꝓ exhȩredatione, & ē 1 locus querelȩ, sed † de p̄teritione matris passiue, cum ipsa præteritur, habes modicas leges, ideo istam tene menti perpetuo.

ADDITIO.

a Pro exhæredatione. Dicit Bal. hic, quod corrigitur.

LEX XVIII.

1 *Offensa dicit, quicquid alterius animū ad iracundiam prouocat, & nu. 3.*
2 *Offensa cum tractatur de aliquo puniendo, dicitur illa, qua pȩnā meretur.*
4 *Offensa in personam, qua dicatur.*

Cum te pietatis. Exhȩredatus a patre sine iusta cā, hēt q̄relā, h.d Vide glo. in l. nr̄a ꝙ 1 † offensa dr̄ quicqui alterius aīum ad iracundiā ꝓuocat, vt vide 2 bitis hic, & ī e. l. filia in orbitate. Tn̄ cū tractamus † de aliquo puniēdo pp offensā offensa dr̄ illa, q̄ pȩnā meret, vt l. testō Cēturio. ff de manu. test tn̄ largo mō sumēdo, vt diai, dr̄ † offensa ēt illa, 3 q̄ n̄ pȩnā meret, si tn̄ ꝓuocat animū alterius ad iracūdiā, ēt iniu-4 ste, vt hic, & ī. e. l. filia. De hoc qd dicat offensa, † & q̄ dicat offensa in ꝑsonā, vel nō, dixi plene in l. liciatio. §. ꝙ illicite. ff. de publi.

LEX XIX.

Si filiā. Iusta est cā exhr̄dandi filiā pp vitæ turpitudinē. h.d. Hodie est istud limitatum, per auth. quæ sequitur.

LEX XX.

Filia. Nolle diuertere a marito, non est iusta cā exhæredandi, vel exhȩredationis. h.d.

LEX XXI.

a **Fratris.** a Vltra fratres nulli ꝯperit q̄rela, accusatio autē falsi omnib ꝑmitti. h.d De h^o l. mā vidbitis ī. e. l. fres.

ADDITIO.

a Fratris. Vide circa hoc gl. Insti. eo. tit. §. soror.

LEX XXII.

Si maritus. Testō rescisso p querelam, actiones cōpetētes hæredi, quȩ erāt ꝯfusæ, restituuntur. h. d.

LEX XXIII.

Testamenti. Qui impedit alium testari, iustam causam exhæredationis ꝯmittit h.d. Nec est hoc hodie correctum, &c.

LEX XXIIII.

Testamentum. Testamentum militis non subiacet querelæ inofficiosi. h.d.

LEX XXV.

1 *Filius sub qua conditione possit institui.*
2 *Filius an possit cogere patrem, vt ipsum emancipet.*

Filiis matrem. Cōditio q̄ filij instituti fauorē respicit nō facit locū q̄relȩ, neq; testm̄ annullat.

lat.h.d. No primo, & vr, q pēdēte ꝯdōne hēat locū bonorū possessio ſm tabulas. ff. de bon.poſ.ſm tab.l.2.ſi ſub ꝯdōne. So hęc ē rła. q p̄t peti, alias nō p̄t peti a patre, in cuius odiū fuit apposita ꝯdō. Sed an illa poſſeſſio tribuat ius, vel nō, dic plene, vt dicā in d.l.2.§.ſub ꝯditione. Op.& vr, q nō p̄t inſtitui filius, niſi ſub ꝯdōne poteſtatiua, vt l.ſi pr̄.j.de inſt.& ſubſt.ſub ꝯd.fa. imo omnis ꝯ 1 dō reiicit de legitima, vt j.e.l.qm̄ in priorib. Sol.† Qn̄q; certū eſt, a q ꝯdō reſpicit fauorē,ᵃ nō odiū filii, & tūc p̄t adiici, nec reiicit, hic eſt caſus hic. Qn̄q; reſpicit grauamen filii, tunc nō pōt adiici vt d.l.ſi pr̄. immo hodie de legitima reiicit, vt d.l. qm̄ ī prioribus. Qn̄q; eſt dubiū vtrum ꝯdō adiecta reſpiciat fauorē, uel odiū. & tunc illa hodie reiicit de legitima, licet olim ſecus, vt l.ſi pr̄. ī pri. ſ.eo.& ſm opi gl. & l.cū ex filio. ī prin. ff. de uul & pu. Quęrit gl. 2 † an filius poſſit cogere prēm, vt eū emācipet. Dic vt ff. de leg. 1. l.filius familias. §. vt quis heredem. & de condi. & dem.l. ſi cui.

ADDITIO.

a Alex. Reſpicit fauorem. Item vbicunq; conditio fuerit ad cōmodū filii. nec hēr locū querela, vt l.multi. ff. de libe. & poſthu. vide, quod ibi in ſimili ponūt Doc. & facit, an mater poſſit relinquere legitimam filio, cū hoc, q patri nō q̄rat vſusfructus, de quo p Bar. in l.ſi. fami. erciſ. p Bar. in tract. de duob. fratribus, & in auth. excipitur. C. de bo. quæ lib. & vide Bal. hic ad fi.

LEX XXVI.

a **Ex tribus.** Inſtituto in legitima, p̄t pupillariter ſubſtitui. h.d. Quærit gl. vtrū ī legitima poſſit ſubſtitui p fideicōmiſſum Et dicit, q nō. Illā q̄ōnē examinat plene Dy. ī l.1.§.ſi. de vul. & pu. & ibi dixi. & Cy. hic ponit verba Dy. Veritas b eſt iſta, q ipſe filius in legitima nō p̄t grauari p fideicōmiſſum, quia ab eo omnē grauamen ſubducit, vt l.qm̄ in prioribus. j. eo. de vulga. & pupilla. l.cohæredi §.cū filię. ſed ſubſtitutus filio pupillariter grauari poteſt per fideicōmiſſum in legitima, vt l ſi ſundum per fideicommiſſum. §. ſi. eum l.ſeq ff. de leg. 1. no. bene.

ADDITIONES.

a Alex. Subſtitui. Vide. ſ. eo. l.ſi pater puellæ.

b Pom. Veritas eſt iſta. Et iſtam opin. tenet in §. diui. cōtra putās in malo. & p eo facit, q vbicūq. lex reſiſtit actui, ibi nec valet adiectio pœnæ. §. ſi. Inſt. de lega. ſed lex reſiſtit, ne in legitima apponaē grauamen, ut hic, igiē, &c. Adde q phibitio de non alienādo nō afficit legitimam ſm Arę. in conſi. 191. incipien. Ex facto præſupponitur, & eſt uerum, q ille loquitur quo ad hoc, vt non dicatur priuatio legitimæ, ſed nos loquimur quo ad priuationē reſidui hæreditatis. ideo cogita, contrariū tn̄ in hoc tenent Raph. in l.filius fam. §. diui. ff. de leg. 1. & Pa. de Ca. in conſ. 134. inc. Viſis, & diligenter conſideratis. & Mod. referen. in d. §. diui. Tn̄ in cōtrariū aſtringit iſte tex. & in l.omnimodo. & in l.qm̄ in priorib. Inf. eo. in verbo, directe, nec indirecte, p̄t apponi grauamē in legitima. Retenta tn̄ opin. Raph. p Barb. uide cautelā ad eā euitandum. Cæpo. cau. 59. q̄ referunt Moder. repetentes in d. §. diui. Retenta ēt opi. contraria, q prohibitio de non alienando. non afficit legitimam, intellige quando prohibitio fieret ſimpliciter, ſecus ſi vſque ad certum tempus, puta vſq; ad 30. ann. & Pau. de Caſt. conſi. 334. inc. Viſis, & cōſideratis omnib. Ad hāc ſi euitandā, uide Ang. in l.quoties ab omnib. j. de fideic. & Cæp. ind. caut. 59. Et quid ſi teſtator inſtituit in minus, q̄ ſit legitima, adiectis his verbis, q plus petere nō poſſit, an tūc poſſit agi ad ſupplemētum, vide Rom. cons. 478. Et an filius, quē pater exhæredauit, ſed poſtea ei aliquid reliquit iure inſtitutionis, poſſit agere ad ſupplementum, uide Bal. conſi. 353. in 2 parte.

LEX XXVII.

1 *Fratri præterito, vel exhæredato, an detur querela.*
2 *Præteritio fratris habetur pro exhæredatione.*
3 *Querela contra teſtamentum fratris, an operetur reſciſſionē teſtamenti in totum, vel vſque ad legitimam.*
4 *Querela, an competat quando frater inſtituit aliquam turpem perſonam, & aliquam non.*
5 *Quando frater exhæredatur, an debeant cauſæ inſeri.*
6 *Cauſæ ingratitudinis, an repellant fratrem a ſucceſſionē ab inteſtato.*

Fraters. Fratres ꝯſanguinei hn̄t q̄relā ꝯ teſtm̄ fratris turpē pſonāᵃ inſtituētis, niſi ſeruū neceſſariū inſtituat, & querela nulli alii ex tranſuerſalibus competit. h. d. Iſta lex eſt ſingularis. nā in nulla parte iuris declaraē, q querela ꝯpetat fratri ꝯ teſtm̄ fratris ſicut hic, licet hoc hēamus in tribus locis. ſ. ſ. e. 1 l.fratris. Inſt. eo. §.1. ff. e. l.1. Quęro, † vtrū q̄rela ꝯpetat fratri p̄terito, ſeu exhęredato. De exhęredato nō eſt dubiū, de p̄terito dubitai, qa poſſet dici, q ſibi ꝯpetat bo. poſ. ꝯtab. ſicut parēti p̄terito b In ꝯriū eſt veritas,ᵇ qa po. poſſ. ꝯtabu. nō ꝯpetit, vt l.j. §. liberos ff. ſi a pa. qs fue. ma. Cōpetit autē querela authoritate huius legis 2 nec eſt opus exhęredatione, qa † p̄teritio p exhęredatione hr̄, ſi cut dicimus de p̄teritione materna, cū eadē ſit rō, p ut dixi ſ. eo. 3 l.3. Quæro ſcđo, vtrū p hāc † querelā reſcindaē teſtm̄ in totum, c an vero vſq; ad legitimam? Gl. ſ. eo. auth. nouiſſima, dū facit mētionē de legitima fratris, uideē innuere, q vſq; ad legitimā reſcindit teſtamentum. Pro hoc facit ſimilitudo patroni, vt Inſtitu. de ſucceſ. lib. §. ſed nīam. Cōtrariū determinat Gul. quoniam iſta. querela cōpetit p pter odiū hr̄dis inſtituti, qui eſt turpis perſona, 4 vt l.Papinianus, ff ſi quis a paren. ſue. ma. † Quæro, quid ſi frater inſtituit aliquam turpem perſonam, & aliquā non turpem? Breuiter dicit hic Guliel. quod ꝯ illam turpem perſonam competat querela. & p parte ſua reſcindiē, argumen. ſupra eo. l.eum duo- 5 bus, & ff. eo. l.circa. Quęro † vtrum quando frater exhęredaē, debeāt de neceſſitate inſeri cauſæ exhæredationis, q̄ cauſę ponuntur in Auth de nup. § ingratitudinem. Dicit Gul. de Cu. qđ nō, quia qn̄ frater agit contra turpem perſonam inſtitutam hæredem per querelam, poterit hęres inſtitutus de eius ingratitudine conqueri, vt in d. §. ingratitudinem. facit ad hoc l.libertus. ff. d in 6 ius voc. Quęro, vtrum illæ † cauſæ ingratitudinis repellant fratrē d a ſucceſſione ab ītestato? Vr, q ſic, vt in d. §. īgratitudinē. ī auth. de nup. & j. de ſecun. nup. l.ſi. & l.cū patronum. cum l.ſeq. ff de iur. patro. Contrariū determinat Gul. per l.cognatis. ff. vnde cog. Non obſt. §. ingratitudinē. & l.ſi. de ſecun. nup. qa ibi repellitur frater a quodam lucro, quod hæreditario iure non cōpetit. Non obſt. l.cum patronū. quia facilius tolluntur iura patronatus, quā iura ſanguinis, vt l.ius autem agnationis. ff. de pact. & l.iura ſanguinis de reg. iur. iuncta l.pen. de bon. lib. &c.

ADDITIONES.

a Ale. Turpem perſonam. Quid ſi reperiatur vſurarius inſtitutus, vtrum dicaē turpis pſona. vide, qd dixi ī l.i probū. j. de infa. vbi eſt caſus. Adde Ang. cōſ. 172. qn̄ frater inſtituit concubinā, & fratri certum quid relinquit, & in teſtō eſt clauſula codicillaris, vide ēt Pau. de Caſt. conſ. 61. lo. And. in Add. ad Spe. in tit. de teſt. §. ſequitur. ver. autem. Vbi limitat, q frater habet querelam cum turpis perſona eſt inſtituta, niſi & ipſe frater eodem morbo laboraret.

Pariſ. Turpem perſonam. Ad materiā huius legis vide Math. no. 48. & 198. ſup quo vide latius Barb. in c. Ray. de teſt. vbi ponit qd in cōcubina, & quāta ſit legitima fratris. & quid ſi in teſtō ē clauſula codicillaris, & q̄dā alia, vt ibi p eū.

b Pariſ. In cōtrarium eſt veritas. Vide Ang. cōſ. 364. inc. Pet. vbi ēt ponit, an cōcubina dicatur turpis perſona. Et quid opereē clauſula codicillaris in tali teſtō poſita, vide Barb. vbi ſup. Itē an iſta lex procedat in ſorore, & an ſufficiat ſola inſtātia, & q̄dā alia ī materia. vide p Pau. de Caſt. conſ. 61. Itē, q ſpurius dicaē turpis pſona, ad hoc propoſitum vide Bal. ī c. naturales. ſi de feu. fue. cōtro. quid ſi in teſtō in quo eſt ſubſtituta turpis pſona, ſit clauſula codicillaris, an videaē frater grauatus per fideicommiſſum reſtituere illi turpi pſonæ. & ſic ſuſtineatur per clauſulam codicillarem, vide oīno Cremen. ſing. 92. alias 192. Itē rupto teſtō p querelā de qua hic, an cōſeruetur legitima per auth. ex cā. C. de lib. præt. vide quæ ibi habes ad Bar. Itē an clauſula codicillaris rūpetur rupto teſtamento per querelam, vide Pau. de Caſt. conſ. 61. circa med. & multa circa iſtam materiam, & quō probetur turpis perſona, & an ſufficiat q quo titu. relinquere aliquid fratri, vide per Corn. conſi. 76. in 4. parte.

c Menoch. Teſta. in totum. Afli. deciſ. 204. vbi quærit quāta ſit hæc legitima fratris, & dicitur eſſe quarta. Meno. Dec. conſi. 530. nu. 13. 14.

d Ale. Cāæ igratitudinis. Cōtrariū tenuit Ang. in §. igratitudinē, hic allegato.

LEX XXVIII.

Liberi. Liberi exhæredati præſumunē ingrati, niſi probēt ſe gratos. & parētes pręſumuntur grati, niſi probentur ingrati. h.d. Et eſt hodie iſta lex correcta, quia quilibet præſumitur gratus, niſi pbetur ingratus, p l.oīmodo j.e. & eſt hodie neceſſe, q inſeraē cā exhæredationis, vt in auth. n̄ licet. j. de lib. p̄te.

LEX XXIX.

ᵃ**Quoniam.** ᵃDos, & donatio propter nuptias computantur in legitimam portionem. h.d.

ADDITIO.

a Ale. Qm̄. Adde Bar. in l.quartam, ad l.Fal. Et no. q dos cōputatur in lt̄imā. Et adde, q iſtud intelligit Bar. hic locū hēe nō ſolū in filia, ſed ēt in nepotib. ex filia, agentib. ex perſona filiæ. Et dicit de hoc hic eſſe caſum, cōiuncta l.illā. infra de colla. Et ita concordat Bar. conſi. 190. quod incipit, Gibertus dedit dotē pro filia, quæ mortua eſt. &c. Iſtud idem tenuit in alio ſuo conſi. 55. q incit, Dominus Amatus. Adde Pet. de Ancha. conſi. 48. Pau. de Caſt. conſi. 124.

LEX XXX.

1 *Quando relinquitur minus legitima, agitur ad ſupplementum.*
2 *Filii præſumuntur grati.*
3 *Sufficiebat olim legitimam quoquo titulo relinqui.*
4 *Quando quis agit ad ſupplementum legitimæ, contra quos debeat agere.*
5 *Filius pro ſupplemento legitimæ an poſſit pria authoritate occupare bona.*

a **Omnimodo.** ᵃIlle cui aliquid in teſtamento relinquitē nō p̄t illud impugnare, ſed debet ad ſupplementum

ADDITIO.

a Pom. Omnimodo. Qualiter autē deducatur ſupplemētō legitimæ. vide Old. conſi. 113. & etiā aliquid per eum conſ. 108. vol. 1. vide Capram etiam conſ. 6. & ſeq. in prin. & 15. No. ergo, q agens ad ſupplementum nō dicitur infringere, vel querelare teſtamen. &c. vide Alex. conſi. 55. vol. 2. Pro huius ampliatione vide Ale. in apoſt. ad Bal. in l.ſi. C. de do. pmiſ. & in l.Gallus, §. & quid ſi tn̄. poſt lmo. de libe. & poſt. Itē ad iſtā l. vide Rapha. in l.filiusfa. §. diui. ff. de leg. 1. vbi tenet, q ſi pater iſtituit filios, & phibuit ne aliquid alienēt cū eā, & q ſi alienant, q tunc hr̄ditas applicet tali hoſpitali. quod ſi filij alienant vſq. ad legitimam, quod incidunt in pęnam priuationis. Et idem tenet Pau. de Caſt. in conſ. 334. inc. Viſis, & diligenter cōſideratis. & Mod. in rep. ī d. § diui. Conſidera, tamen, quod in cōtrarium multum ſtringit iſte tex. in d. l.quoniam in prioribus. j. eo. vbi nec directè, nec īdirectè poteſt apponi grauamen in legie.

Pariſ. Omnimodo. Circa iſtam materiā an filius habeat bona hypothecata defuncti pro legitima, vide quæ ſcripſi in l.ſi cōuenerit. §. ſi nuda. de pig. act. al legando Fel. in c. cū olim. de maio. & obed. Itē ſi ſibi ſit relictō minus lt̄ima, an pro ſupplemento habeat hypothecam tacitā, ſicut datur pro aliis relictis. Item an ſupplementū legitimæ habeatur pro relicto à teſtatore, an vero debeatur ex legis diſpoſitione, vide de his omnibus Bulg. in quodam ſuo cōſi. inci. Ieſu Chriſti nomine inuocato. De quo vltimo an ſupplemētū dicatur peti ex teſtamento, an ex legis diſpoſitione, condictione ex iſta l. vide hic Soc. ī l.ſi ex toto. de quo inſ. poſt Sal. & alios nic. & Ang. no. in l.Papinianus. § conditione. ff. de inoff. teſta. & vide omnino Soc. in l.ſi ex toto. in prin. ff. de leg. 1. an detur hypotheca pro ſupplemento legitimæ. Itē quod legitima ſemper intelligaē exceptuata de ni gramamine. Et ſi filius ſit hæres. vide Dec. conſi. 81. Itē quod etiam ſi eſſet minor, filius, vel prodigus, non valeat phibitio patris de non alienando reſpectu legitimæ, vide Are. conſi. 19. in 2. dub.

plemētū legitimæ agere, nisi probet ingratus. In his vero, in quib⁹ nihil reliquit, iura vetera nō mutant. Itē dari cā nullitatis copula tur i legitimā h.d. No. ꝙ † qui relinquit minus legitima, dēt agi ad supplemētū. Et istud ē ius nouū p q̄d iura antiqua corrigunt, licet de hoc fiat mētio. i l. si nō mortis. ff. e. sed fuit additū a ꝓpositoribus. No. scdo, ꝙ † filij ꝓsumunt grati, bsi nō ꝓbent ingrati: hoc ēt est nouū, & corrigit l. liberi. s. e. No. tertio, ꝙ † sufficit, q̄d reliquat litima quoquo relicti titulo: hoc hodie corrigit vt habuistis no in auth. nouissima. s. e. Quæro, † qñ qs agit ad supplemētū, vtrū dēat agere ꝯ hrdē, an ēt ꝯ legatarios, quib⁹ sunt relictæ res hæreditariæ. dixi plene in l. in quartā. ff. ad leg. Falcidiā. An aūt † filius pro supplemēto suæ legitimæ, possit propria authoritate occupare bona, vide in l. 2. quando & quibus quarta pars debeatur, per me lib. x.

ADDITIONES.

Paris. Agere. Vel ad plus, si ex aliquib. appareat de voluntate testatoris Ea ēplicita, vt in cōs. 103. i subscrip. Fulg. in cōsilijs Com. Et aduerte quod facultas petēdi supplementū transmittitur ad hæredes, fm Sal. in l. scimus. ꝟ. eo. quē sequitur Alex. in consi. 190. inc. V so titulo quæstionis in 1. vol. & eisdē mēte Bal. in l. si arrogator. in 1. oppo. ff. de adop. & in l. a. vlt. q. C. de lib. præter.

Alex. Filij ꝓsumunt grati. Quod facit ad ea quæ hēt in l. donōne. ꝟ. de collat. & in l. si forte. de castren. pecu. Sed dic ꝙ ibi nō intelligit de istis meritis, nec de obsequijs. vt no. Bal. in auth. ex testamēto. e. ti. Et qñ dicant benē meriti, vide Bal. i l. iubemus. in fi. prin. de sacrosā. eccl. & i l. libertati. s. e. & ibi no. p Bar. & Bal. i pric. eiusdē legis. vide Bar. & Bal. i l. fratres. s. eo. & no. q̄d petēs supplementū legitimæ, nō dr̄ testm̄ impugnare. adde Bal. in l. cum lege. de Episc. & cler. & quo iure petatur legitima, & supplemētū, vide Bal. ꝟ. eo. ti. si quis in suo. i prin. facit quod no. Bal. in l. 1. ꝟ. de inoffic. don. Et ꝙ petens supplemētū legitimæ, non dicat testm̄ impugnare, tenet ēt Pau. de Cast. in cōs. 6. quod incipit, In Christi nomine amē, &c. Circa primū vr̄ dicēdū &c. vbi cōcordat, ꝙ si plura sint alicui relicta, ei nō competit querela, fm ius agendi ad supplementum. & subdit plus, ꝙ censetur interesse super ius agēdi ad supplemētū.

LEX XXXI.

Quænuper. Præcedens constitutio habet locum in testamentis, etiam nuncupatiuis. h. d.

LEX XXXII.

Quoniam in prioribus. De legitima subducit omne grauamen condicionis, vel temporis, vel alterius grauaminis. h. d. No grauamen dici, vel conditionis, subduci de legitima. Hoc quod de conditione dicit, dic vt dixi in l. pater. ꝟ. de insti. & substit. sub cond. fac.

ADDITIONES.

Pom. Prioribus. Vide p limitatione istius legis. Alexā. in l. si pater. i ver. extr. gl. adde ꝟ. de isti. & subst. sub cōd. fac. in l. reprehēdēdo. eo. ti. An autē legata, vel onus æris alieni minuāt legitimā, vide Old. cōs. 121. ad fi. Alex. cōs. 55. in 2. dub. vol. 4. in fi. & 89. eo. vol. & an in legitima possit pater filio substituere. vide Pau. consi. 15. vol. 1. vide etiā ad hoc Bar. i cōs. 13. i 2. dub. cōs. 26. cōsil. 28. in fi. consi. 32. & consi. 41. & Barb. consi. 65. vol. 2. Card. cōs. 22. & Imo. consil. 114. vide etiam quæ scripsi s. post l. ex tribus.

Paris. Priorib⁹. Vide q̄ scripsi i l. scimus. ꝟ. eo. Et de materia vide Alex. cōs. 44. in 2. vol. & vnū casū, i quo i legitima adijcitur grauamen, vide p Alex. cons. 246. Quid aūt si aliquid adijciatur quod possit esse vtile, vide d. Franc. cōs. 19. vide eundē cōs. 43. vbi ponit, stante statuto quod legitima sit prout pater voluerit. pone pater relinquit legitimā filiæ, & eā exhausit legatis, an istud grauamē deducatur, ad quod vide Pau. de Cast. cōs. 28 ad finē. Nunquid autē per substitutiōnē pupillarē possint grauari venientes ab intestato in legitima pupilli, & an in dubio censeantur grauati, vide Pau. cons. 199. ad fi. Vide q̄ scripsi in l. si fundū per fide commissum. §. fi. de lega. 1. Itē quod possit adijci grauamen, ne possit alienare intra certum tēps, vide Pau. de Cast. cons. 234. Ias. in l. filius familias. §. diui. ad fi. ff. de leg. 1. Et dicit Pau. i d. cons. quod si alienet legitima, habeat locū priuatio hæreditatis l. legitima s. quod est in ꝑadum. Itē in materia legitimæ, vide Dom. Fabianū i repetitione auth. nouissima. s. eo. prout ibi scripsit. Et ibi etiā ponit quod omne, grauamē deducatur: & multa alia in materia. Itē i quo prouideat iste lex', & quid si esset institutus filius sub cōditione causali vel mixta, an reijciatur, an verò testm̄ fit nullū, vide Ant. de But. cons. 67. circa mediū. vsq; ad finē tenentē ꝙ fit nullū', & declarātē quomodo ꝓcessit ista lex, & l. sancimus. §. cū autem ꝟ. eo. vide post Bar. in l. suus quoque. de hær. Insti. vbi etiā scripsi, ꝙ ista regula, quod omne grauamen reijciatur, non procedit quando persona instituta est sub conditione, per quam redditur incerta. vide Are. in l. commodissime. in j. col. de leg. 1.

Alex. Grauamen. Limita hanc legē vt habet s. e. l. filijs. Quod autē si filius renuncians legitimæ, fecit ipsam ad alium deuenire, an ille teneat ad grauamē? dico quod sic. Textus est singularis i l. cū patronus. ff. de leg. 2. qui licèt loquatur in patrono, nihilominus ex idētitate rationis p Mod. extēdit ad filiū. Itē limita hanc legem non habere locum in posthumo sub conditione instituto, & eueniat cōditio antequā nascatur, vt p illū tex. dixit & limitauit hanc legē Imo. in l. cum posthumus. ff. de lib. & posthu. in fi. l. de hoc etiā vide vnū verbum p Bar. in l. commodissimē. de lib. & posth. vbi per illum tex. hoc limitat. Adde quod fac. But. & Bal. dicunt, quòd si statutū dicat. ꝙ filia debeat stare contenta illa quantitate, quam pater in suo testamento reliquerit ꝓ dote, nec possit plus petere, quod si pater reliquerit centum, non sufficientia ad legitimam, & vltra hoc apposuerit conditionem vel tēpus, quòd licèt filia debeat stare cōtenta de quātitate, non tamen cogitur stare contenta de conditione, vel tempore, quia statutum venit ad correctionem. l. omnimodo. quo casu non debet extendi, sed restringi.

LEX XXXIII.

1 *Minuscula dicitur quarta.*
2 *Dictio, plus, refertur ad modicum.*

Si quis in suo. Qui in dando legitimā, quæ sola relicta est vsque ad sententiam fuerit cōtumax, ipsam duplicatam soluere cogitur. h. d. No. ꝙ † minuscula dr̄ hic quarta. Et hoc facit ad dictum test. s. qui dicit, dico ꝙ talis possedit decem annis, & plus, nā hæc † adiectio plus, ad modicum refertur, vt i hæc adiectio ff. de ver. sig. istud modicum intelligitur de 4. parte temporis. arg. huius l. & ita inducit glo. hanc l. in l. & si post tres. ff. si quis cau. & dic. vt ibi per Gul.

ADDITIONES.

Si quis in suo. Hic hēs tex. in prin. ibi, minuscula ꝑsit, ꝙ appellatione particulæ venit quarta, sed appellatiōe partis venit dimidia. l. nomē. §. portionis. de ver. sig. quod limita, nisi esset dictio, aliqua, quia tunc importat minus, q̄ dimidia, vt voluit Bal. in c. 1. de contro. inuest. & in l. cum filius. §. pater. de le. 2. Et adde Bar. per illū tex. in gl. in prin. in l. 2. C. qñ & quib. quarta pars debeatur. l. 10. Adde ēt gl. in Cle. j. in ver. earum partis, de foro comp. Et adde quæ no. Bar. in l. plures. de dam. infec. Si aūt dicit pro parte sua, intelligitur, pro legitima. l. sancimus. ꝟ. eo. & ibi no. Bar. & Bal. & quando dicitur aliqua pars, vide Bal. in l. 1. ꝟ. ti. 1. & probatur in l. Gallus. §. in omnibus. de lib. & posthu.

Meno. Hæc adiectio. Soc. iun. cons. 100. nu. 10. lib. 2.

§. Legis autem. In posthumum non cadit iusta causa exhæredationis, cum non possit alieno odio prægrauari. h. d. Ex hac l. fuit sumpta regula, non dēt aliquis. de reg. iu. lib. 6. & illam vide per Dy.

LEX XXXIIII.

1 *Querela quando detur nepoti preterito.*
2 *Querela inofficiosi finitur quinquennio.*
3 *Ius agendi ad supplementum legitimæ finitur quinquennio.*

Si quis filium. Querela ꝓparata trāsmittitur ad hrdes, ꝯ quos poterit opponi de īgratitudine trāsmittētis, & de istōne de eo facta, & de repudiatione, vel tpis cursu. Op. ꝙ de iure antiquo † iste nepos hīalitē ex psona sua hēat q̄relā. ff. e. l. si is. Gl. fatet ꝯtriū. Idē tenet in l. nā & si parētib. ff. e. Idē tenet Dy. in c. nō dēt. de reg. iu. li. 6. & in l. 1. §. si emācipat⁹ filius. ff. de bo. poss. ꝯ tab. vbi tex. ēt vr̄ tāgere gl. in l. si qs posthumos. ff. de lib. & posth. Dices tu qr̄o iste nepos cū sit ꝓteritus hēt q̄relā? ō gl. in l. parētes. ff. e. exponit q̄relā, i ꝯ tab. Ego dico, ꝙ q̄rela stat ꝓpriè. Nā iste nepos licèt eēt i ptāte, nō tn̄ erat suus, qa pr̄ eū ꝓteribat, & sic eū diuum non ꝯtinuaret in eum. ꝓteritio hēt pro exhrdatione, sicut dixi vobis in ꝓteritione mina in l. 1. s. eo. Vlt. no. ex hac lege, ꝙ † querela finitur quinquēnio & idē de iure agendi ad supplementū. Hoc mō pōt intelligi hæc l. in fi. Pro hoc facit, qa ius agendi ad supplementū succedit in locū q̄rele. vt s. e. l. omnimodo ergo sortit eius nām, vt l. 1. §. hæc actio. ff. si quis test. li. esse iu. sue.

ADDITIONES.

Paris. Trasmittentis. Circa istam materiam trāsmissionis querelæ quando nō est præparata vide aliqua in l. cum mota. C. de transact. vbi Ias.

Nepos. Iste ex psona sua admittit ad querelā, & idē tenet Bart. in l. pr̄ filiū. de inoff. test. & Pau. de Ca. cōs. 149 ꝙ inci. In Christi noīe amē, in pūti casu, &c.

Ale. Quinquennio. Adde Bal. in auth. presby. l. 13. de epi. & cle. qui fuit sibi cōtrarius in l. pr̄ filium. s. eo. Sed Bal. hic tenet cōtra Bar. & idem Bal. hic, & idē Ang. in l. Papinianus. § si conditionis. s. eo. vbi dedit nouum intellectum ad illū tex. & vide Bar. latius suam opi. firmantem in cons. 14. inc. Anius agēdi, &c. per Imo. in l. plane. §. si duob. de le. 1. & Bal. in l. 2. in quib. cau. in integ. rest. nō est necess. & cōtra Bar. tenet hic ēt. Flo. & dicit ꝙ est cōis opi. Mode. per Ang. in Auth. de trien. & semis. in prin. & p Bal. in l. pr̄ filiū. & in materia vide bonum dictū Bal. in l. qui libertatis. s. de eunt. Vtrū per modū contradictionis, seu exceptionis possit opponi querela, fac. ē ꝙ no. Inn. in c. cū dilectus. & in c. fi. de ord. cog. Adde, an iuri agendi ad supplementum præscribatur quinquēnio Pa. de Ca. cōs. 348. Bal. cons. 133. li. 3. Pe. de Anch. in cons. Cal. 17. de test.

Meno. Dec. cons. 104. nu. 1.

Pari. Quinquēnio. Qñ incipiat currere istud quinqnēniū, & an opi. Bar. hic de supplemēto legitimæ sit vera, vide late Ale. cōs. 228. in 2. vol. Et de iure agēdi ad supplemētū, an ei ꝓscribat quinqnio vide Pau. late cōs. 324. Et ꝙ illud quinquenniū nō curreat si iō minori durante minori ætate, vide Cremē. sing. 130 vbi ēt ponit de veritate dicti Bar. hic, vide Ias. in l. cert. cōdictio. ff. si cer. pet.

LEX XXXV.

1 *Priuilegium, quando latissime, & quando stricte intelligatur.*

Si quando. Concessio testādi libere, intelligit legitime, & solennitate iuris seruata h.d. Gl. signat hic multa ꝯtria. Op. fm hoc, priuilegiū nihil operat, ꝙ est ꝯ l. 1. in fi. ff. ad mun. & l. si qñ. de le. 1. Sol. Intellige hic ꝙ fuit ꝯcessum priuilegiū ei, q aliàs testari nō poterat, dicit gl. Op. de l. ēt. §. ff. de bo. lib. Sol. Dat q dā, ibi Princeps sciēter hoc facit. vel aīr, ibi hēbat aliàs testī factionē, iō aliqd operat. Op. d l. si qs filio exhrdato. §. sed & si qs fuerit. ff. de iniust. test. Sol. Ibi Princeps ꝯcedebat mihi facere testm̄, vñ vr̄ ei concedere fm qualitatē personæ suæ, & fm priuilegia militiæ. Op. de l. Paulus. § patroni. ff. de bo. lib. Sol. Ibi ꝯcessit homo, hic Princeps. † Extra gl. op. & vr̄, ꝙ beneficia Principū sūt latissime interpretāda, vt l. fi. ff. de ꝯst. Prin. Sol. Quoddā est priuilegiū, ꝙ conceditur ꝯ ius cōe, & illud stricte interpretatur, vt hic. Quoddam est beneficiū, vt qñ Imperator donaret alicui castrū, vel similia, & illud interpretatur latissime, vt l. ꝯtria. Quędam aūt rescripta, quæ ad iuris cōis obseruantiam conceduntur, & de illis vidistis s. de diuer. rescrip. in tit. si contra ius vel vtil. publ.

ADDITIONES.

Paris. Si qñ. Circa intellectū huius legis, qñ concessio testādi libere fieret inhabili ad testandū, quid operet, vt solennitates testamentariæ intelligatur remissæ, vt vult gl. & Bar. hic, tñ nō intelligitur remissa necessitas, & solennitas instituendi filios, quia illud concerneret ꝓiudiciū tertij. Vide omnino Com. cōs. 246. inc. Visa copia, per totū, maxime circa med. dicentē istū esse intellectū huius legis relatæ ad titulū, sub quo est situata. Et alle. Bal. & alios hic. Vide ibi eū. Et pro hoc, ꝙ priuilegiū concessum libere testandi nō intelligat in ꝓiudiciū tertij, vide d. Ant. cons. 10. prope fi. Faciunt quę habes ad Bar. in l. 2. §. si quis a Principe. ff. ne quid in loco publico.

Ro. De l. si qa. Pro decisione h⁹ legis videat. in l. militib. ꝟ. de test. mil. & aliqd nō ab re p Fel. in c. ad aures. de rescr. & in c. j. in ver. declara duob. mod. e. tit.

§.Illud. Per pactum habitum inter patrē & filium, nō pōt tolli ius agendi ad supplementum, nisi hoc fieret cum hærede post mortem defuncti. h.d. Opp de l.1 §. si parēs ff. si quis a par. fue. manumi. Sol. Tene vltimam sol. gl.

ADDITIO.

a Ale. Non pōt tolli. Quid autem si istud pactum iuretur, an tollat ius agendi ad supplementū? Bal. hic tenet q sic, p c. quā de pac. in 6. & no. ca isto tex. q legitima non est debita filio, viuēte patre, quia si de pñti deberetur in vita patris, de præsenti posset renunciare. & istum tex limita, vt per Bart. in d. l. 1. §. si parens. & sequitur Imo. in l. Titia centum. §. Titio. de cond. & demonst.
Paris. Tolli. Vide Ale. latè cōs. 81. vol. 5. & in præcedenti, vbi dicit et nō procedere hoc, vbi esset iuratum, vide quæ dicit Dec. cons. 86. in 2. dub. & cōs. 89. & vide Ias. in l. stipulatio hoc modo concepta de ver. obl. vbi dicit, quod potest succedere ex testamento, et q esset renunciatum iuri succedendi ex testamento.

1 *Donatum per patrem filio tpe emācipationis, an computetur in legitimam.*
2 *Donatum filio tempore emancipationis venit in collationem.*
3 *Voluntas filii, quando sit causa iusta exhæredandi.*

§.Et generaliter. Qui accepit simplr q sibi est relictū, iuri agēdi ad supplemētū n vr renūciare, nisi fuerit hoc exp̄ssum h.d. No. tex. ibi sub ea ɔdōne,
a vt hæc inter viuos donō in quartā ei cōputetur. Op. j. de po l. 4. a So. accipiendo debitū, non pōt petere accessiones, q veniūt iudicis officio mercenario, hic pōt petere supplemētū, q venit iure actio-
1 nis. Quæro † vtrū illud q pr donat filio ob emācipationem tpe emācipa-
b tionis, ɔputetur in legitimā? Certe hic est tex q nō, nisi fuerit dictū, vt in d. ver. & gñalr. Puto tñ, q si pr dicat, do tibi p parte tua, vi-
c deatur hoc expssum, q ɔputetur in legitimā arg. j l. px. circa prin. &
2 l. peto. circa prin de le. 2. licèt tñ in legitimā nō ɔputetur † venit i col
d lationem vt vidistis in l. vt liberis. j. de col. Vlt quærit gl. qd si pr nō instituit filiū, ō qa filius dixit, q nolebat institui, an filius possit rūpere testm̄? gl vlt. hic tāgit & arguit p, & ɔ Br omissis oib. determinationib Doc. vr mihi sic dicēdū. Aut pr filiū pteriit, vel exhēdauit nulla cā inserta, & tūc testm̄ est nullū, nec potuit fili⁹ sua volūtate illā solennitatē remittere, vt l. Paulus. §. patroni ff de bo.
3 lib. Si † vero fuerit exhæredatus cā adiecta, qa voluit exhēdari, tūc
e si cā ē vera, puto q testm̄ valeat. Nec ob. Auth. e vt eū de app. cog. §. cās: qa loqtur de exhæredatione, q̄ fit inuito filio, nō de ea quæ fit eo volente. ar in l. non putauit §. si quis sua manu. de ɔtab. Pōt aūt apparere q licet illa verba dixerit, tñ noluerit exhæredari, vt puta si hoc dixit propter dolorem mortis patris, dicens, postq̄ tu decedis nolo aliquid, vel alia ratione turbatus. ar. de re. iu. l. quod calore. Quam rationem fige menti, quia occurrit de facto, &c.

ADDITIONES.

a Ale. L. 4. Vtrum illud, quod datur filio a patre, cōputetur in legitimam, limitationes vide per Bar. in l. 1. §. si parēns. ff. si quis a paren. fue. manumi. vide Bal. i l. ex liberis, & in l. illud. j. de coll. & Ang. in l. in quartam ad leg. Fal.
a Ale. Donat filio. De ista q vide Bal. in l. in quartam, ad l. Fal. in l. peto, hic alleg. in d. l. vt liberis, vt ibi Bal. & vide Bal. in l. scimus. j. e. Adde eundē in cōs. 145. & aliud per Bal. in l. quoniam nouella. s. e. ti. Adde Pau. de Ca. consi. 250. Ro. consi. 272. Old. consi. 151.
c Paris. Legitimā. Et quemadmodū per pactum generale nō pīndicaī ltimæ, ita nec per legē, vel statutū gñaliter loquēs; vide Com. cōs. 126. ad fi. inc. Visa copia. Et an in dote quæ datur loco legitimæ requiratī spālis mentio, vide Pan. cōs. 151. circa fi. Si aūt in testō pr diceret, filiū tot habuisse, & velle in partem suā cōputare, vel cōferre cū aliis fratrib. an credatī patri, vide Cō. q non. cōs. 203. & in subscriptione, per Ful. & circa decisionē huius tex. vide Ale. cōs. 9. in 3. vol. & cons. 69. in 1. vol. & cons. 95. in fi. 4. vol. Item q ista assignatio legitimæ nō possit fieri filio in ptāte, vide Do. Fran. cons. 17. Itē si vnoī, cui facta sunt multa legata, inter cætera fuit legata ei dos, facit generalē liberationē hæredis de oib. legatis, an trahatur ad dotem, de quo agat publicum instrm, vide Pan. cons. 531. Facit et cons. 545. Ita q agnoscens legatū sibi factū pro tanto eo q peti posset vigore legitimæ, non præiudicet sibi in legitima, vide Are. in l. 1. §. si quis ita. ff de ver. ob. Ias. hic. Item q generalis renunciatio trahitur ad feudum, vide Bal. in auth. successione. circa fi C. de suis & leg. Et de intellectu huius §. loquir solū qñ quis paciscitur post mortē patris, secus si in vita. Item q aliter possit intelligi, quā intelligam cōiter Doctores, vide omnino Com. cons. 158. in ● Spectabilis miles. circa med. Itē vide quod per istā regulā cōsuluit Io. de Ana. cons 99. vbi dicit, q si pr facit legata, & filius moriēdo eadē facit, non per hoc censetur sibi præiudicare in legitima, vt per eum.
d Ale. Vltimo quærit gl. Dicit Ang. in l. si quis legatum. §. si patronus, q ibi ult tea iuncta gl. dum loquitur de filio, q si filius ascribat se in testō præteriti, nihilominus potest dicere nullum, mortuo patre, l. filio præterito, de iniusto rup. test. & pro hoc gl. allega. hic, & in l. impuberem. in fi. de fal.
e Ale. Nec ob. auth. Bal. tñ hic secur⁹ est opi. cōtra Bar. videlicet, q nō sit iusta cā volūtas filii. & hic adde Ang. & Imo. post gl. in l. si quis posthumos. §. si filiū. de lib. & posth. Ang. Bal. & Imo. post gl. i l. filio pterito eū §. 1. ff. de inm. test. Adde Io. Ana. in add. ad Spe. in ti. de testa. §. sequir videre. ver. illud quoq;. vbi ponit quid de filio, quia matre fuit pteritus ipso volente; & dicit, q postea agēs doli exceptione repellir, fm Phil. nisi calore iracūdiæ recusasset institui. Adde tu pro intelligentia dictorū, Bar. hic, & vide do. meum Soc. in cōs. suo incip. Circa primum consultationis articulū in 3. dub. ver. 3. ista conclusio.

LEX XXXVI.

1 *Repetitio legitima fit ipso iure, si petatur.*
2 *Fructus bonorum defuncti, licèt dicantur res, non tamen sunt de substantia defuncti.*
3 *Pro parte sua idem est dicere, quod pro sua legitima.*

a Scimus. a Sicut si ab initio minus legitima relinquatī, agiī ad supplemētū, ita si ex postfacto ltima minuatī: q̄
b repletio dēt fieri de suba testōris. b Itē tpis dilatio, de ltima subducit. hoc intēdit. Op. q repletio nō fiat ipso iure, nisi petatī, vt s. e. l.
1 oīmō. So. † qđ dicit ipso iure, videlicet si opponatī ab hoīe, vt dici-
c mus de ɔpēsatiōe. Op. & vr, q fructus sint de suba bonorū defuncti, vt l. rei appellatio. ff. de verb. sig. So. fateor qđ dicitur res, vt l. j.
2 in fi si cert. pet. & ff. de verb. sig. l rei appellatio. † sed tñ nō dicunī de suba patris, vt hic, & l iubemus. j. ad Treb. Op. de l. Papinian⁹. §. si ɔditioni. ff e Solue vt ibi, & dixi in l. iubemus. j. ad Treb. & di-
3 cā in l filiū quē habentē. j. fa. ercisc. Item no. quod dixit tex. † pro parte sua, quod idem est dicere, quod pro legitima sua, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Scimus. Vide no. p Bar. & ibi Doct. in l. suus quoque, in prin. de hær. insti.
Paris. Scimus. Circa ista regulā q onus detrahaī de legitima, vide s. e. l. si quādo, vbi scripsi. Et circa regulā huius legis q filius nō possit aliquo modo grauari i legitima, vide Com. cōs. 29. incip. Fraoe. instituit. vbi limitat nisi filius habuisset a pre aliud tātundē, qđ sufficeret legitimæ. vide ibi, vbi ponit nouū dictum in materia. Item no. in quātum dr hic, quod omnis dilatio in tēpore deducitur de legitima, quia istud singulariter non habet locū in dote filiæ, quæ ex dispositione statuti excluditur fratribus masculis, quia licet illa dos succedat loco legitimæ, tamen pater si relinquat dotem filiæ, non debet eam habere, nisi tempore quo nubet, & potest in ea grauari, si contingat eā decedere i pupillari ætate. vide singulariter Com. cōs. 46. incip. Pater filius. circa mediū Et quod possit pater filiū grauare in legitima, & facere quod fructus computentur. vbi aliquid vltra legitimā reliquit, vide Com. cōs. 52. ieī. Ad primum quæsitum. Et quod non possit pater grauare in legitima, etiā si augeretur legitima ex dispositione legis, vel statuti ad magnā partem omniū bonorū vide Com. cōs. inci. Statutum quod nec. & circa istā legem scimus, in §. repletionem. de modo assignandi legitimā vide in Bert. i verbo, legitimā, vbi scripsi.
b Menoch. Testatoris. Soc. sen. consi. 3. nu. 3. 4. lib. 4.
c Ale. Videlicet si opponaī. Sali. hic dicit cōtra, qđ fiat ipso iure, et si nō petaī, quia si ista cōdō inesset, īpediret trāsmissionē i l. si quis filiū. s. eo. arg. huius l. i fi. iūcta l. si ita legatū. §. illi si volet. de leg. 1. Cogitatu, qa licèt diceremus iacitè inesse istā cōdōnē, nō tñ impediretī trāsmissio, l. cōdōnes extrinsec⁹. ff. de cond. & demō. & q dicit nō computari fruct⁹ i legitima, vide in l. non est ambiguum. vbi Cy. idē tenet j. famil. ercisc. & in l. cohæredib. quia est ius vniuersale. & quod habetur in auth. nouissima. s. eo. Bal. in d. l. non est ambiguum.

a §.Cum autem. a Op. qñ filius instituitur sub die īcerta, vel ɔdōne, tale testm̄ est nullū, vt l. ii pr. j. de instit. & substit. Sol. illa lex hodie corrigitur quantū est ī legitima, vt dixi ibi, &c. Op. q filius dēt habere legitimā iure institutionis, vt habuistis notatum in auth. nouissima. s. c. Sol. Gl. dicit hic, relinquitur fideicōmissum validū, quod habet vim institutionis, vide gl. Ista gl. nō est vera, qa tex. in corpore expressam
b mentionem facit, quod non valet iure fideicommissi b hoc etiam dicitur expressim. ff. ad Treb. l. ita tamen. §. qui rogatus, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Cū aūt. In §. cum aūt in prin. sed portio sua, idē est dicere quod legitima, per Bar. in l. peto. in prin. de leg. 2. & vide quod dixi. s. eo. l. si quis in suo.
b Fideicommissi. Vbi latè Bar. in d. l. ita tamen. Bar. in l. cum ex alio. de vulg. & pup. & in l. multi. de lib. & post. & in l. emancipati. la 2. j. de col.

§.Illud præterea. Tēpus querelæ incipit currere ab adita hæreditate, quæ debet adiri
a intra sex menses, & querela præparata transmittitur a ad liberos. h.d. iste bonus. §. quem not. &c.

ADDITIO.

a Paris. Transmittitur. Ita Bal. in l. 4. j. de inoffi. don. An autem test. militum, vel clericorum subijciantur iuri dicendi nullum ea prætentione parentum, vel filiorum. vide latè Barb. in c. cum a nos. extra. de testa.

LEX XXXVII.

1 *Testm̄ filijfa. militis, factū de bonis castrēsi. vel quasi, hodie subiacet q̄rela.*
2 *Filiusfamiliàs miles qū testatur de peculio castrensi, habet tria priuilegia.*
3 *Filiusfamiliàs effectus sui iuris non habet amplius peculium.*

Cum antiquis. In castrēsi, vel quasi peculio, filiusfamilias hēt duplex priuilegiū, q pōt testari, & qđ ei⁹ testm̄ nō subiacet q̄relæ, sed postq̄ fact⁹ ē sui iuris, desinit eē peculiū. h d. tota lex. Op & vr, q istorū testa. subiaceāt q̄relæ. vt s. de sacrosan. eccl. auth. pbyteros Gl. dicit. fateor ɔtriū, q ista iura hodie corrigantī De hoc ēt vidistis in auth i testō. j. ad Tert. & i auth pbyteros. vbi gl. vr sibi inuicē aduersari. Dicā in
a auth. ex cā, vbi ēt gl. tāgit. Itē opp. ff. e. l. Papinian⁹. a §. ɔ vetera. aliàs incipit, Papinianus Sol. dicit gl. hic loqī in milite, ibi loqī in vete-
1 rano. Tñ vero dic hr. † Quoddā ē peculiū pfectitiū, quoddā aduētitiū, & i istis filiusfa. nō pōt testari, nec aliā vltimā volūtatē ɔdeī, vt l. pe. j. q testa. fac. pos. Quoddā est peculiū castrēse, & i hoc distīgue. Aut facit testm̄ miles aut veteranus. Si miles, siq dē existēs in
2 actu militiæ, † hēt tria priuilegia, q pōt testari, licèt filiusfamilias: Itē i eo nō reqriī solēnitas iuris: Itē nō subiacet q̄relæ, vt hic, & l. milites. j. de test. mil. ff de test mil. l. 1. & quasi p totū. Si vero veteran⁹ testaī, dic, vt d. l. Papinian⁹. §. ɔ veterani. ff. e. q̄ gl. declarat melius q̄ hic. Et tertiū peculiū est, s. quasi castrēse & i isto filiusfamilias hēt duplex priuilegiū, q pt testari, & qđ q̄relæ nō subiacet, vt hic. Istud fm vr correctū fm gl hic positā, q dic, vt dicā i auth. ex
3 cā. Vlt. no. & tene menti tex. hic i fi. qđ † cū filiusfa. sui iuris efficiī, peculiū pdit nomē peculij, & ɔfundiī cū alio patrimonio. Simile hētis, licet i alio casu, i l. sed si plures. §. filio. de vulg. & pup. &c.

ADDITIO.

a Ale. ff. e. l. Papinian⁹. Adde qđ Bal. l. e. j. de duob. frat. de nouo benef. iuc. dixit, quod peculiū, aliud castrēse, aliud paganū est, paganū ē duplex, vbi latè Et de istis peculijs vide Spec. de act. §. si vor. quid si de peculio. Verū autē istud, qđ quærūt notarij, dicaī quasi castrense. s. in salarijs suis. Bal. quod sic, in l. fori, de aduo. diue. iu. & ibi dt, secùs forte i salario pcuratorū, & aliorū negotiātiū.

De

De inofficiosis donationibus. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Querela inofficiosæ donationis, cum quo alio remedio concurrat.*
2 *Donatio inofficiosa per querelam, vsque ad quid reuocetur, nu. 3.*
4 *Querela inofficiosæ donationis non competit filio, qui fuit in legitima institutus, & ab eo multa legata facta.*
5 *Si sunt factæ plures donationes, & vltima fuit inofficiosa, an omnes reuocentur, & quando vltima tantum.*

Si vt allegatis. Si per donationes filiorū legitima minuitur, per querelā inofficiosæ donationis vsq; ad legitimā reuocat. h. d. Gl. nra in hac l. voluit tractare totā māteriam, tō nos hic tractamus. Vnū volo vos scire, q̄ de hac mā nō habemus mētionē in ff. nisi in l. Titia. §. Imperator. & §. seq ff de leg. 2. Itē vt Itelligatis gl. debetis aduertere, q̄ hic in prin. q̄rit gl. quatuor, q̄ tñ quatuor nō sunt nisi duo, qa repetit bis idē. Ideo illa recitabo vobis p duo ɔ̄tria. Op. hic innuit q̄ quatuor erāt filij ea eo, q̄ donatio erat facta liberis ī plurali, & sic ad minus erāt duo, & filij in plurali erāt, q reuocabāt, & sic ad minus erāt alij duo. Scd̄m hoc si istis duob⁹ sunt relictæ duæ vnciæ, fuit relictū plusquā legitima, ergo nō hn̄t querelā, vt l. cū q̄rit. s. tit. 1. Sol. duob. mod. Primo, q̄ hic instituit eos in duab⁹ vncijs minutis, hoc est in duab partib. de 12. illius patrimonij, qd̄ remāsit post factā donationē, & sic nō habebāt legitimā. Ista est vera. Alij dicūt, qd̄ hic īstituit eos ex duab⁹ vncijs de grossis, hoc est totius patrimonij, qd̄ erat ante donationē, & isti dicunt habere minus quarta, qa fuerūt grauati legatis, vt tex dicit, vide gl ibi, vel si ex grossis fuerūt exinanitæ legatis, & ɔiūge vers. 1. op &c. vbi repetit idē quod s. dixerat in prima oppositione. Hæc tñ secūda sol. non est vera. si n. relictæ essent duæ vnciæ ex grossis pp legata, nō induceret querela, quia legata relicta vltra legitimam de iure antiquo nō valebāt, vt l cū pronus. ff. de leg. 2. & ēt hodie remittit oē grauamē. vt l. qm̄ in prior. lib. s. ti. 1. Remanet ergo, q̄ prima sol. sit vera. Op. scd̄o, qñ filio aliqd relinquit, nō hēt locū querela, sed agitur ad supplemētum, vt s. tit. 1. l. omnimodo. & l. sancimus. sed hic istis fuit aliquid relictū, ergo ista querela nō dēt agi, sed agi dēt ad supplemētum. Gl. dicit q̄ ista lex habuit respectum ad iura antiqua, q̄ erāt ante l. omnimodo. vbi habebat locū querela, si minus legitima relinquebat, vt s. tit. 1. l. cum quærit. & idē gl. repetit hic in 4. q. An vero hodie haberet locū ista querela, gl. hic vr̄ velle variare. Nā primo dicit, q̄ pōt agi querela inofficiosæ donationis, & pōt agi ɔdōne ex illa lege ad supplementum, & ita vtrumq; remediū hēt. Postea in 4. q. vr̄ dicere, q̄ sicut in querela inofficiosi testamēti est facta immutatio, ita etiā in hac querela, & vide gl. Videte. Olim querela inofficiosi testī sp rescindebat testm̄ in totū, tēpū eius ɔ̄ quē agebat, ideo fuit introductū remediū l. omnimō. s. tit. 1. Sed querela inofficiosæ donationis qñq; rescindit vsq; ad legitimā tm̄, vt statim videbitis. & illo casu nō fuit necessariū remediū l omnimō. Vnde hoc casu pōt esse verū primū dictum gl. quia habet condictionē ex l. omnimodo, & habet querelam, quia omnino ad idem tēdunt, vt legitima suppleatur. nō enim est aliud ista querela, quam ius agēdi ad supplementū. Qñq; per hanc querelam reuocatur totū quod est donatum, & tunc est verum s̄m gl. q̄ hodie debet agi ad supplementum, non reuocari in totū, si aliquid est relictum, argu. l. omnimodo. Sed ɔ̄ primum dictū op. dixi, q̄ duo remedia hn̄t locū. ɔ̄. j. eo. l. si filius. Sol. Dico, q̄ querela inofficiosę donōnis nō ɔcurrit cū alio remedio quod eēt ante istā legē, †sed bene ɔcurrit cum alio remedio 1 qd̄ est inuentū post hāc legē. vt j. titu. 1. l. 1. & ibi dicā. Quæro †in-
2 a quantū fit reuocatio [a] per querelā inofficiosæ donationis. In hoc sunt opin. Azo dicit indistinctè, q̄ sp fit reuocatio vsq; ad legitimā, quatenus ē gestū immoderatè, vt pbat. j. e. l. si totas. & l. si mr̄, & l. si liqueat, & quasi p totū istū tit. Cōtra istā opi. op d̄ l. si Titia. §. Imperator. ff. de leg. 2. vbi dr̄ q̄ reuocat dimidia, sed expone ibi dimidia, q̄ est vltra dodrātē. Op p. scd̄o. plus iuris hēt filius a lege quā pronus in bonis liberti, vt l. si qs legatū. §. fin. ff. ad leg. Cor. de fal. sed ego video, q̄ pronus reuocat in totū, vt l. si libertus. §. fi. de iure patr. ergo idē ī filio, &c. Hu⁹ timore Hu. recessit hic ab opi. Azo. & distinguit sic, aut donatio ē inofficiosa re, & ɔsilio, aut re
3 tm̄. vt primo casu† fiat reuocatio ī totū, ar. d. l. si libertus. ī fi. & ita intelligat d l. Titia. §. Impator. Scd̄o casu reuocet quatenus immoderatè est gestū, & ita intelligant quasi oēs leges istius tit. Ista opi. vr̄ ɔ̄ casum l. si liqueat j e. vbi fuit inofficiosa re, & ɔsilio, & n̄ reuocat nisi vsq; ad legitimā. Itē ista distinctio vr̄ ɔ̄ l. si vnquā. j. d̄ reuoc. do. vbi nō fuit inofficiosa ɔsi. tm̄ reuocat in totū io d̄. Dyn. distinguit in hac mā sic. aut quis donat ante natiuitatē filiorū reuocare volētis, aut post. Si ante, aut extraneis, aut liberis. Si extraneis, ī totū reuocat. vt d l. si vnq̄. j. d̄ reu. do. Si liberis, tūc reuocat vsq; ad legitimā, vt j e. l. si totas. Si aūt donat post natiuitatē, nunc tene distinctionē Hu. aliquo addito, aut donō fuit inofficiosa re, & ɔsilio, & reuocat in totū, arg. d. l. si libertus. in fi. de iur. patr. Et intellige qd̄ fuit facta extraneis, secus si liberis, vt l. si liqueat. j. eo. Si vero fuit inofficiosa re tm̄, reuocat vsq; ad legitimā, vt hac l. &
b quasi per oēs leges huius tit. Gul. de Cu. [b] videt dicere, q̄ l. si vnq̄, de reuo. do. nō hēat locū, nisi qñ donatio est facta liberto, secus si est facta alij extraneo, quia tūc nunq̄ reuocatur nisi quatenus immoderatè est gestū. Pro hoc facit lex, quę æquiparat siue donatū sit extraneis, siue filiis. Ista opi. Gul. est ɔ̄ casum vnius Decr. 17. q. 4. si q̄s alleg gl. s. de epi & cle. l si qs ad declinandā, circa prin. tñ vt r̄ndeā huic legi, & vt sustineā dictum Hug. debetis aduertere, q̄ qñ donō reuocatur ea præsumpta voluntate donatoris, vt puta donauit aliquis nō habens liberos, nec se habere putabat Certe si postea nascantur liberi donō reuocat, Inest. n. tacita condō, si liberos nō habuero. De ista loquit l. si vnquā & dictū e. vlt. de hac ēt pōt loqui l. si totas. j. e. Quędā est reuocatio quę fit ɔ̄ voluntatē donātis, p istū tit. vt qñ sciēs se hr̄e filios donat, & qñ sciens se nō hr̄e cogitauit, q̄ ēt si filios susciperet, volebat istā donōnē valere, & sic nō fuit illa tacita ɔdō, si liberos nō habuero, tūc fit reuocatio p istū ti. Reassume ergo sic. Aut q̄ris de reuocatione, q̄ fit ea p̄ sūpta volūtate donātis, pp supuenietes liberos, aut de ea q̄ fit ɔ̄ volūtatē donātis. Primo casu, aut donō fuit facta liberis, & reuocat quaten⁹ immoderate ē donatū, vt j. e. l. si totas. Aut facta fuit, extraneis, & reuocat in totū ipso iure, vt l. si vnquā, de reuoc do. 17. q. 4. c. fi. Si q̄ris de reuocatiōe, q̄ fit p istū tit. distingue, aut fuit inofficiosa re & ɔsi. aut re tm̄. Primo casu, aut donō fuit fcā liberis & reuocat quaten⁹ est imoderate gestū, vt j. e i. si liqueat. Aut fuit fcā extraneis, & reuocat in totū, ar. l. si libert⁹. in fi. ff. de iur. pat Nec ob. ista lex, q̄ æqparat, siue donō sit facta extraneis, siue lib. Nā eā intelligo, qñ ab initio fuit inofficiosa re, & ɔsi. & q̄ dr̄ in tex. ad eacludēdū inofficiosi q̄relā, &c. intelligas, q̄ hoc ɔtingit ex euētu, nō ex ppposito. Vel aliter si intelligas, q̄ hic fuit inofficiosa ɔsi. tm̄. q̄ hoc n̄ declarat quatenus fiat reuocatio Intelligas ergo s̄m pdicta alr̄ in filiis, alr̄ i extraneis. Scd̄o casu qñ donō fuit inofficiosa re tm̄, sp reuocat quatenus īmoderate est gestū. Ita ītelligunt oēs leges h⁹ ti. Sum⁹ expediti de ista qōne. Quęro scd̄o & nūc reintro gl ibi, scd̄o q̄ro, &c qd si aliqs prīo donauit dodrātē, postea fecit ē tm̄, & filiū instituit i reliqs trib. vncis, & ab eo multa legata reliqt, an
c pp ista legata possit agi q̄rela inofficiosæ donōnis? Dic vt in gl. [c] q̄
4 vide. Quicqd gl. dicat br̄ veritas est ista, q̄ †q̄rela inofficiosæ donōnis in casu pdicto locū nō hēt, cū iste filius fuerit tm̄ in legitimam institutus, legata ab eo relicta sunt nulla, vt l. qm̄ in priori. s. e. ti & l. cū patronus. ff. de leg. 2. vñ filius hēt legitimā, & de donōne, nihil venit reuocandū Quęro tertio, & est septima q in gl.
5 & q̄ro qd si †plurib. singulariter donauit, & vltima est inofficiosa, an omnes aliæ veniant reuocandæ? Gl. dicit, q̄ br̄ distinguendū est, vt s. tu dic, aut donōnes fuerunt ab initio inualidę, sed eodem tpe sunt ɔfirmatæ, vt puta p mortē. & tūc de oīb. fit reuocatio p rata, arg. j ad l. Fal. in l. in don. Si vero donationes fuerūt ab initio validæ, tunc reuocatur solum vltima, quæ fuit inofficiosa, vt l. si libertus, in fi. de iu patr. Quęrit gl. res alias q. de quib. dic vt in gl. quia ad eam nihil addo. & multa alia singularia, & vtilia. dixi l hac materia. in d. l. Titia. §. Imperator. ff de leg. 2. dic, vt ibi, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Reuocatio. Ad quātum fiat reuocatio per hāc querelā. opi. Bal. hæc est, q̄ non fiat reuocatio, nisi vsq. ad legitimā indistincte, præter quā in casu illius l. si vnquā. j. alleg. Vtrum aūt reuocētur legata, vt inofficiosæ donōnes, an vero vt legata, & si non sufficiāt, primo donationes, & istud vltimum tenet hic Bal. & formam libelli ponit idē Bal. & modum articulādi per eundem, vide in l. si quis in suo. s. ti. j. & ibi dū dicit valere libellū, peto mihi restitui legitimam. Hāc materiā limita, si alienaret res prohibita alienari: nam licet interueniret iurm̄, si cū in fraudem legitimæ, non esset opus querela, sed ipso iure non teneret, vt singulariter no. Imo. in c. cum contingat. de iureiur.
[a] Meno. Ias. consi. 125. in fi. lib. 3.
Paris. Reuocatio. Vide ad Bart. in l. Titia. §. Imperator. de leg. 2. Itē adde circa istā materiā reuocādi alienata in fraudē legitimæ filiorū, quid si pater ad ludū Azardi amisit oīa bona sua, an possit filius reuocare, vide Bal. q̄ sic, quem refert Ias. in l. arrogator ff de adopt. vbi ēt ponit quid si alienatio sit tit. oneroso, q̄ non præiudicet filio, nisi constet de actuali numeratione pretii, quia non creditur patri de pretio confitenti in instrumento: de quo vltimo scripsi etiam ad Bar. in l. cum quis decedens. §. codicillis. de leg. 3. de alienatione facta tit. oneroso, vide ad Bar. & quod ibi habes, in l. non vsq, adeo. ff. si quis a pa. fu ma. & latissime Bar. in c. Ray. de test.
b Ale. Gul. de Cu. Vide Bart. in l. si totas. j. e. & q̄ dixi in d. l. si unq̄, & vide oīno. sing. Bal. in l. si cū vel in utero. j. de test. mil. & in auth. ex ca. de li. & posth. & vide no. per gl. & Doc. in c. fi. extra de do. & vtrum illa lex, si unq̄, habeat locū qñ fit donō ad pias causas, q̄ non reuocetur in totum. Bal. hic tenet, q̄ nō reuocet nisi in legitima. Et idē tenet Abb. 5. vol. in d. c. fi. quia non debet esse minus chara aīa, q̄ filius, auth. si qua mulier. de sacros. eccl. Canonizata. 18. q. vlt. si qua mulier. pro hoc gl. 18. q. ult. c. fi. sentit gl. in d. cap. fi. de do. dum dicit q̄ fuit ibi reuocata iure poli, hoc est, ex quadā naturali æquitate. Idem sentit Bar. in l. Titia. §. Imperator. ff. de le. 2. in quadā qōne, & facit quod ipse no. in l. 1. C. de sacros. eccl. Ita refert Ab. in d. c. fi. & ibi vide gl. Adde an donō reuocet in totū, vel vsq; ad leimā Bal. cōs. 461. li. 3. & 84. li. 5. Ro cōs. 95. & 168. & inquātū dr̄, q̄ donō facta ad pias cās nō reuocat nisi vsq. ad legitimā. Dic verum esse si dictū fuit pro anima, alias secus, vt uoluit Bal. consi. 441. lib. 2.
c Meno. Veritas. Soc. iun. cons. 67. nu. 58. lib. 2.

LEX II.

1 *Donatio inter patrem, & filium, quando valeat.*
2 *Querela inofficiosæ donōnis cessat, quādo aliud remediū pōt habere locum.*
3 *Donatio immoderata non confirmatur morte, in eo quod est immoderata.*
4 *Donatio non retrotrahitur, quantū ad dominium, sed quantum ad fructus.*
5 *Hæres quando possit venire contra factum defuncti.*

Si pater. Si pr̃ donauit filio in ptãte, quatenus immoderatè donauit, morte & ñ ꝯfirmat, iõ ad reuocãdũ nõ ẽ a opus q̃rela, si donauit filio emãcipato ab initio, valet. q̃relæ est locus. h. d. Op. & vr̃, ꝙ donõ inter prem. & filiũ in ptãte non valeat. Vidistis in l. donões. j̃. de do. inter vir. & vxo. Op. de l. Põponius. 1 Philadelphus, fam. erc. Sol. R ita est † ꝙ nõ valet donõ inter prẽm, & filium, fallit in qbusdã casib. quos gl. hic ponit, q̃ vide & no. In istis ergo casib. quib. donõ statim pficit, nõ sufficeret act. fam. erc. sed esset loc⁹. q̃relæ inofficiosæ donõnis, nisi alio ne posset subueniri filio p offiũ iudicis ex tit. de col. Tũc † n. si hr̃et aliud remediũ, 2 cessaret ista querela, vt l. si filius. j̃. e. Op secundo de auth. vñ si parẽs. s̃. ti. j. Sol. itellige, ꝙ ibi donõ fuit facta pp merita sua, & sic ex cã aductitia, & sic statim tenuit, merito ẽ loc⁹ q̃relę. hic vero, qñ donõ ab initio nõ tenuit. Venio ad sc̃dã gl. op. i fam. erc. iudicio nõ venit nisi illud ꝙ erat in bonis tpe mortis, vt ff. fam. erc. l. puto. Sed istæ donões ꝯfirmantur morte & retrotrahunt, vt j̃. de do. inter vir. & vxo. & l. donões, ergo apparet ꝙ non erant in bonis b tpe mortis. Gl. ponit plures so. tene alterãb de duab. Prima, ꝙ hęc 3 † non ꝯfirmatur morte in eo, ꝙ immoderate est donatum, & ista 4 bona quantũ ad istam l. vel alr̃ & subtilius, ꝙ † retrotrahitur c quã-c tum ad fructus, non autem quantũ ad dñium. Ita tenet gl. hic, & in d. l. donões. j̃. de do. int. vir. & va. Contrariũ vr̃ tenere in l. sequens q. de leg. 2. & l. sub cõditione ff de sol. Sed ista gl. est verior, vt ibi dixi. Op. ꝙ his nõ possit venire ꝯ factũ defuncti, vt l. cũ ma 5 tre. j̃. de rei ven. Sol. heres non põt venire ꝯ factũ defuncti, verũ est, qñ a defuncto nõ licẽt nisi totum illud, quod sibi habet necesse relinquere. habuistis plene no. j̃. si quid in frau. pat. l. 1. & 2. Item op. iudicium fam. erc. non ꝯpetit nisi inter hæredes, vt ff. fami. erc. l. 1. & 2. Sol. intellige hic ꝯpetit nisi inter hæredes s̃m gl. & Cy. circa h. d. multa verba, quæ pro nunc hic omitto.

ADDITIONES.

a Alc. Valet. Adde ꝙ donatio oium bonorum facta filio naturali tãtum, tenet l. oẽs debitores. §. Lucius ff. quæ in frau. cre. & vide Bal. in rub. C. e. 11. & hanc legem, & similes intellige, vt per Bar. in l. frater a fratre. ff. de cond. ind. & fallit in casu sing. l. cũ oportet. §. finalt, & ibi Bar. de bo. quæ lib. & pro eo ꝙ dixi in l. 2. ff de do. post Bar. fallit ista lex in donatione facta a Rege suo filio in ptãte, quia valet incontinenti s̃m Bal. in c. 1. §. item sacramenta de pace iu. fir. Sed de materia huius legis vide per Iaco. de Bel. Itẽ fallit in donatione facta studiorum causa, s̃m Bal. & Ang. in l. 1. sol. mat. licet ibi Imo. contra. Adde an valeat donatio facta filio naturali. Rom. cons. 397. & 483.

b Tene alteram. Donatio morte cõfirmata retrotrahitur, vide l. j. & 4. ff. p don.

c Alc. Retrotrahitur. Sed an ista donõ confirmetur per emãcipationem, & quo tunc, vide tex. in l. siue emancipatus. j̃. de don. per hanc legem & dicit expressè Bal. in auth. si quas ruinas. C. de sacrosã. ecc. ꝙ pater reuocaret donationem quã ipse fecit filio in ptãte, quod no. & est casus in l. siue emancipatus. C. de do. & dixi in d. l. si frater a fratre, & facit ad hoc l. Titia Seio. §. Lucius. de leg. 2. & quod hic no. Bal. de donatione alimentorum, & ibi Bar. in l. si totas. j̃. eo. vide Bal. in in l. filia. j̃. fam. erc. Et an valeat donatio facta a matre filio in potestate, vide gl. & Bal. in l. si constante. j̃. de don. inter vir. & vxor.

LEX III.

Precibus. Hæc querela locum habet, etiã quando donans ab intestato decessit. h. d.

LEX IIII.

Si filiuus tuus. Aliud auxilium extraordinarium istã querelam excludit. h. d. No. quod dixi in summario. No. ꝙ querela inofficiosæ donationis, datur parẽtib. ꝯ donatarios, quib. liberi donauerunt. h. d.

LEX V.

1 *Donatio immoderata facta liberis reuocat̃ pp superuenientiam liberorum.*

2 *Donõnis imoderatę reuocatio ob supuenitẽtiã filiorũ an facienda pre uiuẽte.*

1 **Si totas.** Quõd † immoderate liberis est donatũ, pp supuenientes liberos, etiã viuo donatore reuocatur. h. d. Quæro vtrum reuocetur ipso iure, an per querelã? quidã dñt, ꝙ ipso iure, p l. si vnquã de reuo. do. Alii dñt. p querelã, & istud vltimũ vr̃ tenere gl. Ego teneo primũ. Sicut n. qñ donat̃ extraneo iest tacita ꝯdõ, si liberos nõ habuero, vt dicã in l. si vnq̃, ita qñ donat̃ vni ex liberis, inest tacita ꝯdõ, si alios liberos nõ suscepero, & nũc a reuocat̃ quatenus immoderate est donatũ a Præsumẽdũ. n. est, ꝙ tñ nõ donasset, si de istis liberis cogitasset, vt hic. & in l. si filię pr̃, de le. 2. de fun. instr. l. q̃situ. §. sed & ipse Papinianus, hoc ẽt appa-2 rebit ex eo ꝙ dicam s̃. pa. q̃st. Quæro † b verum hæc reuocatio fiat b viuente donatore, an post eius mortem? Gl. hic vr̃ dicere ꝙ post mortẽ tñ, ꝙ vr̃ ꝯ istum tex. qui loquitur in patre uiuente. Et ex hoc apparet, ꝙ nõ habeat locũ querela inofficiosę donõnis, quia illa haberet locum post mortem, ad similitudinem inofficiosi testamenti. Facit ad prædicta optime l. Titia Seio. §. Lucius, de le. 2. Op. d. l. si vnq̃, d reuo. do. So. ibi donauit extraneo, hic vni ex liberis.

ADDITIONES.

a Meno. Donatum. Ruy. consi. 124. nu. 13. lib. 1.

b Meno. Quæro. Tiraq. d. l. si unquam in ver. eiusdem donatoris arbitrio.

LEX VI.

Cum donationibus. Impedit̃ intẽtare hanc q̃relam, qui iudicium defuncti agnouit, vel aliud remediũ hẽt, vel ei quãtũ sufficit ad legitimam est relictum. h. d. Dr̃ hic, iudicium defuncti agnouit. Quæro qũo intelligit̃ agnouisse? dicit gl. expressè renunciando, vel accipiẽdo a legatum, vt s̃. ti. j. l. parẽtib. Istud s̃m, ꝙ accipiendo legatũ a videat̃ querelæ renunciare, nõ placet, nã per hanc querelã, nõ rescinditur testm̃. vñ licẽt accipiendo legatum ego approbẽ testm̃, & per ꝯñs repellar a querela inofficiosi testi, non tñ repellar a querela inofficiosæ donationis, per quam contra testm̃ non venitur, sed petit vt legitima suppleat̃, vt s̃. ti. j. l. si qñ §. fi. Item dicit gl. ꝙ cursu quinquennij vr̃ renunciari huic querelæ, qd̃ satis placet, &c.

ADDITIO.

a Men. Legatum. Bero. consi. 137. nu. 23. & 27. lib. 2.

LEX VII.

Si mater. Donatio reuocatur, quatenus immoderatè est facta. h. d.

LEX VIII.

a **Si liqueat.** a Donatio facta vni ex libertis immoderate, re & ꝯsilio reuocat̃, quatenus gestũ est immoderatè. Ite. n. in eo quod vxor donat de bonis viri, debet inspici, an filij per illam donationem in bonis viri fraudentur. h. d.

ADDITIO.

a Alc. Si liqueat. De intellectu huius l. in fi. vide Bar. in l. 1. i prin. de do. & circa hoc vide hic p Bal. vide Bar. i cõs. ici. Per. nupsit, alias incipit, Io Christi noie. pũctus q̃stionis talis est. d. P. de iure do. in eo. istrumẽto. Et quid si maritus, & vxor vendiderunt fundum dotalem & mulier confitetur se participasse pciũ, de quanto p̃sumatur, vide Bal. in l. mater. de rei ven. & cõsuluit Bar & Bald. in auth. si qua mulier, ad Velle. & ibi Sali. tenet opi. Bal. etiã si interueniat iuramẽtum alleg. Spe. de sol. §. cũ omnimodo, cũ sol. Bar. & eius opi. indistinctè pcederet, quãdo mulier esset confessa i iudicio, quod not. i d. auth. si qua mulier, & ibi Bal. & ita in illo casu tenet Lud. Ro. in l. si cũ dotẽ. §. transgrediamur. so. mat. adde Bal. i l. j. de duo. reis. Adde quod cõs. Bar. est 124. de quo vide Spec. in ti. de sol. ante oia, ver. sed pone vir. Io. de Imo. i c. cũ cõtingat. Ge. Ray. in c. si pater. de pac. in 6. Ab. consi. 8. 2. li. Pa. de Ca. consi. 219. Freder. consi. 141.

LEX IX.

Non conuenit. Eiusdẽ naturę est q̃rela inofficiosi testamenti, cum hac q̃rela. h. d. Fallit in casibus, vt dicit gl. quos hẽtis notatos i gl. n r̃a, quã potes videre.

De inofficiosis dotibus. *Rubr.*

ADDITIO.

a Paris. Dotibus. Quod illud beneficiũ competat etiã descendẽtib. i bonis ascẽdentium, vide do. Ant. cõs. 12. & loquit̃ in matre, quæ potest agere contra maritũ, qui lucratur dimidiã dotis ex forma statuti, vt in illa dimidia det sibi legitimam, & sic testamentum illius dimidiæ, si in alia dimidia non habuit legitimam suam habito respectu ad omnia bona, vt ibi no. per eum.

LEX VNICA.

1 *Filij qualiter dicantur defraudari per constitutionem dotis inofficiosæ.*

2 *Querela inofficiosæ dotis quando aliud remedium excludat.*

CVm omnia. Si per donationẽ i dotẽ, filij legitima defraudent̃, reuocat̃ p querelã inofficiosæ dotis. h. d. Opp. ꝙ p ꝯstõnẽ dotis filii non defraudent̃, nã filij succedũt in dote, sicut i alijs bonis 1 matris, vt l. si qdẽ. j̃. sol. mat. & l. illã, de coll. Sol. itellige † ꝙ hic dedit dotẽ, & pactũ appoluit, vt vir lucraret̃ eã vxore mortua in matrimonio. Ita intelligit gl. j. vel alr̃, pone exẽplũ, hodie p statuta q̃ a sunt in ciuitatib. vt vir lucraret̃ tertiã partẽ dotis, vel dimidiã, nã si per hoc lucrũ legitima filiorũ minuat̃, reuocat̃ p querelã Opp. 2 a aliud auxiliũ hãc † querelã excludit, vt l. si filius & l. cũ donõib⁹. s̃. tit. j. sed filii primi matrimonii hñt hodie remediũ l. hac edictali. j̃. de sec. nup. iõ vr̃, ꝙ hoc remediũ nõ ꝯpetebat vñ Azo. dicebat hodie remediũ huius l. cessare. Hugo vero dicebat hãc l. ꝯcurrere cũ alio remedio, & sic differat a p̃cedẽtib⁹. d l ac. But. dicebat, ꝙ hoc remediũ, & ẽt p̃cedẽtia pñt ꝯcurrere cũ alijs remedijs post hãc l. inductis. nõ tñ inductis ante, & sic cessat ꝯtrũ. Tu dic, ꝙ ꝯtrũ nullo mõ obstat. nã auxilia ꝯpetũt ad diuersa. illud. n. qd̃ reuocat̃ p l. hac edictali nõ ꝯputat̃ in legitimã portionẽ, vt l. hac edictali. §. 1. & no. i auth. de nup. §. optime. Sed p remediũ huius l. reuocat̃, vt habeat legitimã, ideo vtrumque remedium habebit, & hoc ꝓut ponimus in liberis primi matrimonii, q reuocãt a sc̃do ꝯiuge. Possumus intelligere etiam hanc l. in filiis naturalib. q reuocant a ꝯiuge per beneficium huius l. qb⁹. non ꝯpetebat remediũ l. hac edictali, qm̃ s̃m matrimoniũ nõ intercessit. Itẽ possum⁹ ponere in filiis eiusdẽ matrimonii, q a vident patrẽ lucratum esse b oĩa bona ex pacto, vel ex l. & sic vidẽt se grauari in legitima. b Sed forte hoc non p̃cederet, qm̃ illud quod lucratur, debet ipsis filiis reseruare, vt l. 1. j̃. de sec. nup. auth. hr̃s, & auth. vxore. Possum⁹ ẽt intelligere, quãdo mulier non dotauit seipsam, sed dotauit filiã. vel aliã personã extraneam immoderate, vt tunc reuocetur per c hãc querelã, s̃m Plac. sed ista non placet, c quia tunc illud dotare esset donare, vt l. 1. §. accedit. de rei vxo. actio. & ideo tunc hr̃et locum remediũ præcedentis tit. & illud non est necessarium, &c.

ADDITIONES.

a Alc. In ciuitatib. d. Io. hoc intelligebat. qñ expssè nõ cõstaret de mẽte statuti, secus si cõstaret, q a tũc statutũ s̃m cõem opi. posset minuere legitimã. p no. in l. sancim⁹. C. de nup. facit ad ea q̃ no. Bar. i l. hac edictali. de sec. nup. & hic p Bal. Men. Ruy. consi. 54. no. 5. lib. 3.

b Men. Legitima. Adde Crem. sing. vltimo. Grama. decis. 90.

c Sed ista non placet. Bal. & Old. approbant istam, etiam contra Bar. sed Cy. & Azo. tenent idem quod Bar. h. c.

De petitio-

a *De petitione hæreditatis.* a *Rubr.*

ADDITIO.

a Parif. Hæreditatis. No. q agēs petitione hæreditatis si dicat se possedisse post mortē defuncti, succūbit. vide Ale. cōs. 90. in 2. vol. Itē not. qd intētās petitionem hæreditatis obtinet pbādo rē fuisse possessam a defuncto aā mortē, non aūt requirit pbōdi ij, vide do. Fran. cōs. 103. & circa illud qd dictū est s. qñ hīs semel apprehēdit possessionē, si postea agat petitione hæreditatis, qd succūbat, & quō possit saluari libellus, vt nō videatur intentata petitio hæreditatis, qñ petierit fuit declarari pertinere ad agentē titulo hæreditario, vide oīno Ant. de But. cōs. 63. inci. In noīe Iesu Christi viso libello, per totū. Item qd post semel apphēsam possessionē nō cōpetat petitio hæreditatis, & rei vēdicatio simul possit intētari, & qd ei qui semel habuit possessionē nō cōpetat, & similiter nec remediū l. fi. C. de edic. di. Adr. tol. nec interdictū quorū bonorū, vide Ias. in l. eius qui in prouincia, si cert. pet. Faciunt ad ista q not. Bart. & alij in l. sed & si possessori. in princ. ff. de iu reiu. itē si quis sit condēnatus de restituendo rē, & postea puenit ad manus cōdēnati, an iterū possit agi cōtra eū ad rē restituēdā. super quo vide Ias. ibi quā legit sub l. 4. §. si petitor. in 3. no.

LEX PRIMA.

1 *Quando idem sit aliquod priuilegium in extraneo, & in fisco.*
2 *Pecunia hæreditaria, altero ex tribus modis potest peruenire ad possessorē.*

SEnatusconsul. Bonæ fidei possessor hæreditatis tenet quatenus factus est locupletior ante litis ɔtesta. malæ fidei, vel bonæ fidei post litis ɔtest. tenetur ad vsuras & ad fructus perceptos, & qui percipi potuerunt. h. d. Et diuiditur in tres partes. Primo ponit vnū pābulū ad decisionē q. Secundo loquitur in bonæ fidei possessore. Secunda ibi, vsuras. Tertia ibi, post litē. Opp. ad primum. a s. de priui. fi. l. j. & de ɔpē. l. j. & l. 1. Solu. Qñq; fisco aliquid conceditur in priuilegiū, & tunc non est idē in fisco. qd in extraneo.
1 Qñq; nō ɔcedit in priuilegiū. & tūc † idē in fisco, q in extraneo,
2 seu i priuato Op. ff. e. l. si possessor. in prin. Sol. † pecunia hæreditaria pōt puenire ad possessorē, altero de trib. mod. Vno, pecunia inuēta ī hæreditate, & tūc distingue, aut eā attigit, aut nō, vt l. si possessor. ff. e. Scdo pōt ad eū puenire pecunia, ex vēdicatiōe rerū hæreditariarū, & tūc distingue, vt hac l. Aut est malæ fidei possessor, aut bonæ fidei, & si bonæ fidei, aut ē lis ɔt. aut nō. Tertio, pōt puenire pecunia ex vēditiōe fructuū, tūc dic, vt ī l. hīs furiosi. §. si. ff. e. &c.

ADDITIO.

a Ale. Primum. Et per hanc l. dicit Bar. in l. exemplo. s. de prob. q fiscus contra non subditos habetur loco priuati.

LEX II.

1 *Petitio hæreditatis, quòd detur contra titulo possidentem mala fide.*
2 *Bonæ fidei possessor cōuictus petitiōe hæreditatis, quādo teneatur pro fructib.*
3 *Fructus in petitione hæreditatis veniunt, & augent hæreditatem.*
4 *In rei vendicatione fructus non veniunt.*
5 *Fructus pendētes augent rem particularē, & veniunt in rei vendicatione.*

Si post motam. Emptor hæreditatis malæ fidei, tenet de fructib. bonæ fidei vero, a tpe li. ɔtest. & petitione hæreditatis ɔuenit; emptor vero rei singularis, rei vendicatione tenet. h. d. hēt tres partes, vt apparet ex summario. Scda ibi, si vero, Tertia ibi, emptor aūt. Ad primū dictū op. q possidet tī. nō ɔuenit petitione hæreditatis, sed iste cōuentus possidet hæredi-
1 tatē tit ergo petitione hæreditatis nō ɔuenit. Solu. † Hic emit hæreditatē mala fide, & emit vīr quotā, iō tenet petitione hæreditatis. Ita loquitur iste tex. & ff. e l. ēt, §. si qs, atsest sub lege, nec villā. Op. scdo ad scdm. de d. l. ēt. §. si qs. ff. eo Sol. Iste † secūdus casus dēt intelligi
2 fm distōnē isti a l. vt qñ qs emit hæreditatē bonæ fide, distinguat, aut emit modico ptio, vel magno, & qñ magno ptio, aut vēditor cōparet, aut nō, vt ibi plenè no. Venio ad versi. fructib. qro qd vult dicere? Rñ. adaptat ad pcedētia hoc mō, fructus † augēt hæreditatē,
3 iō vigore primæ petitionis hæreditatis, ppositæ veniunt fructus. Itē posito q qs peteret hæreditatē simplr, nulla facta mentione de fru-
a ctibus, fructus veniunt in hoc iudicio, qm augēt ipsam hæreditatē. Exemplū, sicut si peterē hoiem, q cresceret pēdēte iudicio, vt l. itē
4 veniūt. §. fructus. ff. e. nō aūt esset ita in † rei vēdicatione q ppenitur pro re singulari, tūc. n. si qs vellet fructus petere rei vēdicatione, nouo iudicio opus esset, vt l. fundi. ff de exec. nec de eis hēret rō, nisi esset petitū, vt d. l. fundi, & qd ibi no. & videbitis. s. tit. j. l. certū. ff. de rei ven. l. fructus. & l. & ex diuerso, & qd ibi no. Rō, qa fructus nō augent rē singularē. Sed postquā sunt separati dr alia res. Do-
5 nec vero fructus essent † pendentes, b augerent rē, & in ipsa rei vē-
b dicatione veniunt, vt l. fructus pendentes. ff. de rei vend.

ADDITIONES.

a Ale. Fructus veniunt. No. qñ res petitur rei vēdicatione, an in ea interueniant fructus si petantur. Adde Bar. in l. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de dam. infec. & Bald. in l. j. de fructib. & lit. expen. & Cy. in l. non est. infra, fami. erci.

b Pom. Essent pendentes. Vide de ista materia plenius remissionem per Ale. in l. si marito. §. fi. ff. sol. mat. & Are. cons. 110.

LEX III.

Hæreditas. Qui succumbit in vno iudicio, nō repellit exceptione rei iudicatæ in alio, quod ex alia causa descendit. h. d. Glo. ponit hic casum, &c.

LEX IIII.

In restituenda. In restituenda hæreditate, habetur ratio expēsarum factarum in defunctū, & solutarum pecuniarum creditoribus hæreditarijs.

LEX VI.

Si putas. Hæc est difficilis lex, & legit duo. mod. in gl. pone casum fm scdam lec. veriorē, & dr. h. d. Auus prīmus pōt ab iniustis tutorib. possidentib. hæreditatem punentem ad nepotes hac actione auocare. Op. dr hic, q nō valet datio tutoris facta ei, q est in ptāte alicuius. Cōtra. snia q nō ɔtinet expssam falsam causam. valet, vt l. pses. & l. cū prolatis. ff. de re iud. Sol. Dicit gl. fallit hic, & l. Sciç egressæ ff de tut. & cu. da. ab his, ibi no ɔ. s. q valeat datio tutoris. Dic circa hoc, vt tetigi in l. a. s. qñ pu. nō est ne-
a cess. & ī l. j. s. de cur. furi. Itē op a. & vr q inter auū, & nepotes, quos hēt ī ptāte nullū possit esse iudiciū, vt l. lis nulla. ff. de iud. Sol hoc iō, qa ē incertū, an sint in ptāte, vel nō. ista gl. fm istā lec. dicit q petit auus hæreditatē suo noīe a tutorib. qui eā defendūt p pupillis. Ista lec. nō vr vera, qa fm hoc eā stat a dēret differri p Carb. in tps pubertatis. vt l. 1. s. de ord. iud. l. 1. ad Carb. Præterea, eā stat a dēret primo agi, vt l. ordinata. ff. de lib. cau. & sic nō pcedit in petitione hæreditatis. Huius timore gl legit hāc l. scdo mō, q iste auus petebat hæreditatē tanq legitim a administrator nepotū, licet per eos nepotes postea ipsi auo quæratur, & isti tutores petebāt hæreditatem pro se, nō pro pupillis. & ista lec. est magis clara. hic nō sunt alia, &c.

ADDITIO.

a Ale. Itē oppo. Adde quæ in simili no. in l. ex quacunque. ff. si. quis. in ius uoca. non ieit, & ibi etiam per me allegantem hanc gl.

LEX VII.

1 *Petitio hæreditatis quare præscribatur longissimo tempore.*
2 *Petitio hæreditatis quare non detur contra titulo possidentem, & quo tempore præscribatur.*
3 *In pari causa melior est conditio possidentis.*
4 *Rei vendicatio fundatur ex dominio, ideo datur contra quemcunque possidentem quocunque titulo.*

Hæreditatis. Petitio hæreditatis pscribitur 30. an Rei vēdicatio præscribit, longo tpe. h. d. Vides ergo q petitio hæreditatis præscribit lōgissimo tpe, rei vendicatio lōgo
1 tpe. Quæro, quæ est rō huius legis Tex. vr dīc q rō est, qa † est mixta actio tā in rē, q in psonā. Quidā istā rōnē rephendūt. Nā iō dr mixta, qa in ea veniunt psonales pstationes, sed quatenus pponitur p re corporali, dr ī rē, vt l. sed si lege. § petit. hær. ff. eo. Ideo gl. dicit, melior rō est illa, q colligit ex hoc prin. Hæreditatis petitio nō datur ɔ eū, q tit. possidet, vt l. rīr. ff. e. sed aduersus eū q possidet p hæde, vel p possessore, pscriptio lōgi tpis nō hēt locū nisi titulus pcedat. s. ti. j. l. nullo, & ff. de vsu. l. Celsus. Iō nō pt tolli spatio lōgi tpis. Eo aūt casu, quo dat ɔ tu. possidentē. tolleret spatio lōgi tpis. Vidistis
a in l. fi. de edi. diu. Adr. tol. q est satis bñ dictū. † Sed qro, q est a rō, q
a petitio hæreditatis nō dat ɔ tit. possidentē? b Gl. dicit, q vide, q hæc
b rō est, q petitio hæreditatis dēt durare 30. ann. sed possidēs titulo tuet se minori tpe, ergo & e sed in l. hæreditatē. s. ī quib. cau. cess. lōg. tēp. præscr. gl. assignat aliā rōnē, & meliorē. Nam in petitione hæreditatis, qa petit se pnūciari hædē, vt l. licet minimā. ff. e. Ille ergo q possidet certo titulo. nō negat re hæredē, iō nō dēs agere ɔ eū. Ista rō nō ɔcludit in eo qui possidet pro possessore, q agentē non negat hædē vsquequaq;. Quæ ergo est rō? Dñr Doc. & dñt veritatē, in petitione hæreditatis agens fundat se solū ex tit. suo, & posses-
c sione defuncti, c licet. n. defunctus nō fuerit dñs, nihilominus venit ī petitione hæreditatis, vt l. & nō tñ. ff. e. Sed ille q possidet tit. hēt
3 titulū & possessionē, & si hēt æquale ius cū actore, ergo † melior est ɔdō possidētis in pari cā, vt in c. in pari. de reg iu. li. 6. & l. si seruum. §. de illo. ff. de ver. obl. Facit optimè l. siue aūt, circa prin. &
4 §. j. & quod ibi no. de pub. tenementi, qa est verissima rō. † Sed rei vendicatio fundatur ex dñio, q est ex parte agentis. Ideo datur ɔ quemcunque, quocunque titulo possidentem, cum ius dominij sit potentius, vt viditis in l. j. s. de alie. iu. mu. cau. fact.

ADDITIONES.

a Sed quæro quæ est. Circa hæc vide Alex. cons. 90. vol. 2. vbi limitat hoc, quoties quis acquisiuisset titulum post mortem defuncti., quia tunc contra eū bñ daretur petitio hæreditatis, & Publiciana, licet alias non daretur. & 83.

b Ale. Possidētem. Vide s. e. l. 3. aliquid per Bal. in l. hæreditatē. in quib. cau. cess. long. tem. præscr. Men Gozad. cons. 50. nu. 13.

Paris. Possidentē. An petitio hæreditatis det cōtra possidētē tit. putatiuo nullo, vide Ale. cons. 227. in prin. in 2. vol. Item nō procedit ista lex qñ titulus esset quæsitus post mortē defuncti. vide Ale. cons. 14. in 2. vo. Et de ambob. prædictis vide do. Fran. cōs. 110. ponit cuius naturæ sit ista exceptio. Itē vide in materia Cęp. cautela. 146. Item limita nisi titulus hēt causam, & ortū ab eo, qui antea possessor alienauerat. Vide Ro. sing. 240. inci. regulariter, q tunc detur cōtra tit. possidentem. Item decem limitationes ad istam regulam, q petitio hæreditatis non detur contra tit. possidentem, vide per Ias. in l. j. C. de inoffi. test. item vide unam limitationē per Io. de Ana. cons. c. qñ nō concluderetur in libello, aduersariū cogi ad restitutionē bonorum, sed peteret actor se immitti in possessionē bonorum. Item etiam qñ vtilis intentaretur, vt per eum. Itē non procedit qñ quis emit a possessore, quod poterat ipse conueniri petitione hęreditatia, quia possidebat sine titulo, secundum Bar. in l. cogi. ad si. s. eo. & in l. si rē, & pretium. ff. de pet. hær. Ale. & Pau. de Ca. in l. fin. C. de edic. di. Adr. tol. In contrarium vide omnino Bart. in l. 3. §. opus. ff. de alie. iu. mu. ca. fac. Vide Are. in l. is qui bonis. de acq. hær. Item quod quando datur contra titulo possidentem, & etiam præscribatur decennio, vide Bar. in l. fin. de edict. diui Adr. tol. in gl. fi. Ang. cons. 77. inc. Visis quibusdam, in 4. dub. vide Ias. de prædictis. & de materia in d. l. fi. de edic. diui Adr. tol.

c Pom. Defuncti. Vide Aret. cons. 103. & ibi ponit qualiter probetur possessio defuncti. & 110. & Ana. 100.

LEX VIII.

Liber. De persona testantis añ oĩa dẽt ĩquiri h.d. Op.de l.1. ĩ de edic diui Adri.toll. Sol. ibi agitur possessorio, hic petitorio Op.de l.1.§.de ord.iud Sol.dic φ hic dẽt inquiri, nõ tñ pñũciari.& sic intelligai fm illam. Quæro, qd uult dicere hic tex. ante oĩa ĩqri dẽt. Et ex hoc apparebit, an ꝓcedẽs so. sit vera rñdeo rña est, φ exceptio rei dẽat ꝓbari post fundatã intẽtionẽ actoris, vt l.exceptionẽ.ĩ.de de ꝓb. Et iõ de iure daĩ priua terminus actori, a & postq̃ actor ꝓbauit intentionẽ suã datur terminus reo ad probãdũ exceptionẽ. Fallit hoc vbi prius daĩ dilatio ad probandũ φ defunctus fuerit seruus. q̃ dẽt actori ad probãdũ testiñ. Hic est casus hic, & l.si q̃ram⁹.de test.& ibi plenius dixi. Mõ ex hoc ꝑt dici, φ sup hac exceptione sit ꝓnunciandũ, nã non solũ opponit ad merita cãæ, sed ad impediendũ ꝓcessũ, q.d., Tu q agis ex testõ nõ hẽs iustitiã, qa testõr fuit seruus, & donec istud ꝓbaĩ nõ est ad alia procedendum. Ecce ergo φ impedit processum, merito erit pronunciandũ fm regulam, q̃ dedi in l.j.§. de ord.iu. Et ideo iudices nõ bene faciũt, qui dant dilationẽ, tam actori, q̃ reo simul, & b semel, b & licet videãtur aduocati rei, q volũt illã dilationẽ, qa dñt φ prius ꝓbat actor intẽtionẽ. dicã vobis in d.l.exceptionem, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Datur prius terminus actori. Adde φ potest simul dilatio dari vtriq; par ti.l.1.ia princ.& ibi Bal.ĩ. vt intra cer.tempus. Sed no. quis tunc non curret term nus reo ad probandum exceptiones contrarias per eum oppositas, fm Sal.in l.2.C.de serui.

b Ale. Simul & semel. Dilationes ad probandum, ortus debẽt dari actori, quã reo, vide Bar.in d.l.si quæramus. Per Bar.in l.frustra.ĩ.de prob. Sed quid si in eodem termino actor & reus volunt testes producere, quis præfertur. per Spe.de prob.§.1.ver.sed vbi vterque.

LEX IX.

Si scripti. Is ad quem pertinet hæreditas de iure ciuili, vel Prætorio, potest eam petere h.d.in summa,&c.

LEX X.

1 *Detentio hæreditatis facta per filium longo tempore, facit præsumi iussum præcessisse, & aditionem subsecutam.*
2 *Fictio est semper super certo.*
3 *Ratihabitio sequens, non operatur idem quod iussus.*
4 *Cursus longi temporis cum detentione, facit omnia præsumi solẽniter acta.*
5 *Longum tempus dicitur 20. ann.*

a 1 **Si filiusfam.** alias est sing. lex, nescio casum huius l.alibi, nisi ecõuerso, hĩ. h.d. Detentio † hæreditatis per longũ tp̃s facta p filium, facit præsumi iussum ꝓcessisse, & aditionẽ secutã esse. D co, φ singularis casus est hic, qñ filius detinet. Idem eẽ si detinuisset pr̃ filio patiente, seu ꝯsentiente, vt l.q in aliena. post principiũ. ff.de acq her. Op de l.si quis mihi bona. §.iussum.de acq he. So dñt qdã, φ hic fingitur pręcessisse iussum, 2 φ non est verũ, quia † fictio semper est super certo, vt no.in l nam est verisimile. ff quod met.cau. Sed hic erat dubium, an ꝓcesserit 3 iussus vel non. Alii dicunt, φ † sequens ratihabitio operatur idẽ, quod iussus, q l est falsum, vt patet in d.§.iussum. Dicas ergo qđ 4 ex hac detentione.& † cursu longi temporis, præsumatur omnia solenniter acta, quod est notandum. facit. ff.de vsur.l.cum in rem verso.& quod dixi in l 1.§.fin ff.de aqua plu arcen. Quæro quid 5 sit longum tempus: quidam dicunt triennium, alii 10. vel † 20. annos & ista plus placet,&c.

ADDITIO.

a Ale. Si filiusfa. Non est alibi,& ad istum tex. adde similem, & quod ibi no.in c. continebatur. de his quæ fi.a præla.sine consensu Capituli.

Pom. Pro maiori intelligẽtia huius l.Si filiusfa.vide do. Ale. in l.seiẽdũ. ff.de ver.ob.de ista materia qñ diuturnitas operaĩ, vt oĩa videanĩ solẽniter acta. vide Ale.in d.l.seiẽdũ, & in cõs.79.inc. redẽptoris nñ, circa primum dubiũ de quo q̃ritur, vol.1 & cons.113.sup primo dubio, eo.vol.1. & cons.7.inc. Viso themate, vol.3.& cons.4.vol.4.& cõs.22.inci.Viso processu.eo.vol.4.& cõs. 17.inci. Viso instro, eo.vol.& cons.44.inci. Visa facti narratione, in fi. vol.3. Ro.cons.152. Barb.cons.26.& cons.33.vol.2.& Are.cons.36. Ale.cõs.vlt.4.vol.& cons.6.vol.5.& cons.1.vol.2.& Fel.inc. Alber.de restu.in c.nonne.in 3.no.de ꝑsum.& in c.illud,in 3.no.de præsum. Bar.cons.19.vol.1.& 9.& 10. e.vol.& cõs.40.e.vol. plenius Fel.in c.sicut.de re iud. Bal.cons.7.vol.2.& in cons.31.vol.2.& Ro.cons.172.& cons.275.& Ale.79.vol.1.& cons.113.e. vol. Are.31.& 42.in fi.& Bar.in rub.C.qui admit. & Ias.in l.j.e.ti.& Ale.in l. si donatione.ĩ.de colla.& cõs.70.vol.2. vbi limitat hanc l.trib.mod.& alio mõ vĩ limitare, & cons.50.vol.5.vbi di is quod ista lex tm̃ ꝓcedit, vbi tractatur de solutione præsumenda, alias non, & Soc.266.vbi dicit quod ex diuturnitate temporis præsumitur φ emphyt. legitime concessa fuerit ab ecclesis, & transit etiã ad extraneos, & vide etiam Bal.cõs.511.in vlt.par.& 33.vo.3. Paris. Si filius. Adde φ idẽ est ecõuerso, φ ex longo tpe & patientia præsumit repudiatio, si alias posset, vide Com.cons.29.inci. Quidam Geometricus.in prin. idẽ si pr̃ diu possedit filii patiente, & præsente, quia præsumitur aditio ex parte filii, vide Com.cons.30.inc. Visa copia, in prin. Et quod si pater possedit diu hr̃ditatẽ delatã filio, præsumitur filius admisse, vide Ang.in cõs.9.in 4 vol. Et de multis, q̃ præsumũtur ex cursu tpis, vide Alex.cons.vlt. Et quod prædicta ꝓcedant cũ consensu principis, vide do. Fran.cons.36. vbi ponit φ dicatur longũ tp̃s. No.tñ φ cõtra ista præsumptionẽ possit probari contrariũ ex actis. vide do. Fran.cons.62.ad fi. Pau.de Cast.cons.50. No.tñ quod tolerantia superioris nõ iustificat gestũ quantocunq; tpe, in his quæ acquiri non pñt sine principis concessione, vide Bertac.in tract.de Gabel.in 1.par. Itẽ de materia vide late Barb.in repetitione rub. de fid.instru.& in rub.C.qui admi.& eo.cons.vl.vol.4.vide aliquid per Fel.in c. Albericus.extra de test. Limita tñ regulam huius l.non procedere in mandato, vide Alex.in l.qui aliena. de acq.her.vbi etiam multa ponit de materia huius l.vide eundẽ cons.496.alias cons.1.in 4.vol.inci. ponderatis his. Et procedit ista regula quando effectus subsecutus correspõdet tali præsumptioni. Vide Dec.cõs.26. Itẽ limita regulam huius l.nõ ꝓcedere, qñ ageret de ꝓscribẽda aliqua solẽnitate, q̃ tẽderet principaliter ĩ damnũ alterius, qa requirit spatiũ 30. anno. vide Ale.ĩ d.cõs.1.in 4.vol.& cõs.506.inci.viso instro locationis. Fel.ĩ l.j.qui admit.p tex.in c.peruenit.cũ gl.de empt.& vẽdi. Cõtrariũ tñ tenuit Alc.ĩ l.qui in aliena in prin.ff.de acq.her.sed in l.sciendũ.ff.de verb.ob.tenuit idẽ qđ s.Itẽ limita nõ ꝓcedere, qñ tractaĩ de magno ꝓiudicio, fm Ale.ĩ d.l.qui ĩ aliena.ĩ prin.& cõs.457.inci. Viso ꝓcessu.& cõs.501. Ita limita ĩ casu dubio. Secus si ex inspectione instrĩ constet non interuenisse. Ita Pau.de Cast.cõs.50.& cõs.48 inci. In eã q̃ verti Ale.cõs.1.vol.4. In cõtrariũ vide Fel.de quo.s. Itẽ ꝓ extẽsione no.ex cursu 10.an.ꝓsumi eũ cõsẽsisse alienationi factæ p emphyteusia, vel feudatariũ. Ale.cõs.113.in 4.vo.vide Ias.ponẽtẽ quinq; limitationes in l.j.C.q admit.vbi etiã ponit de eo quod statim dictũ est. Itẽ ad materiã vide Ale.cõs.79.& cõs.276.& cõs.410.inci. Visa facti narratione, vide ẽt Mo. post Bal.ĩ l.j. C.qui admi.vide oĩno Fel.ĩ c.sicut.ĩ ver.fallit tertio, extra de re iu.& ibi ĩ ver.7.& vlt. declarat.latè impugnat limitationes Pau.de Cast.de quo sop.qñ ex ĩspectione instrĩ cõstaret cõtrariũ, declarãdo tñ vt ibi latè p eũ, quẽ oĩno vide. de materia latè vide p Ias.ĩ l.si certis annis C.de pac.ver.ex eõ solutione.

LEX XI.

1 *Reus quando cogatur ostendere titulum suæ possessionis.*
2 *In petitione hæreditatis reus cogitur dicere titulum suæ possessionis.*
3 *Interrogatio in petitione hæreditatis qualiter fieri debeat.*
4 *Glossator fuit hoc in loco dignus inuolui cæno.*
5 *Reus põt opponere de ti. ẽt post lit. cõt. & exceptio tituli est peremptoria.*
6 *Titulus nouus superueniẽs possidẽti facit possidẽtẽ possidere ex noua causa.*
7 *Titulus supueniẽs pẽdẽte iudicio in petitione hr̃dit. quãdo excludat agentẽ.*

a b **Cogi.** alias maluagia l. hr̃ h.d. Nemo cogiĩ ostẽdere titulũ b suæ possessionis, ad vtilitatẽ actoris, nisi ĩ petitione hr̃ditatis. Primo loquitur in genere, & regulariter, secũdo ponit exceptionẽ a rña. Secũda ibi, ꝓter. Op.ĩ.de ꝓba.l. siue possid So. Ad vtilitatẽ actoris, & eius petitionem, non cogitur quis titulũ suæ possessionis ostẽdere, vt hic. Sed reus ad vtilitatẽ suã & ad exclu-1 dẽdũ actorem, † cogiĩ q̃q; ostendere titulum suæ possessionis. ita loquiĩ l.ꝯtra Op.p.ff de fur.l.inciuilẽ. Sol.vt ibi. Itẽ op ff de rei 2 ven.l.fi.Sol. An qs possideat, dicere cogiĩ, sed nõ quo tit. nisi † in petitione hr̃ditatis. Ita loquitur hic. Venio ad sedam partẽ. Pro eius 3 decĩone q̃ro, † q̃uo est facienda interrogatio in petitione hæreditatis? Dicebat Bulg. φ interrogat. an possideat pro hęrede, vel possessore, & ipse poterit respondere alternatiuè, se possidere p hr̃de, vel possessore, & hoc ꝓbat ipse. primo, per hũc tex. sedo, p simile, sicut in rei vẽdicatione sufficit quem dr̃e, an possideat, qa ex hoc apparet, an possit ꝯueniri rei ven. nec cogitur dr̃e quo tit. in petitione hr̃ditatis sufficit quẽ dicere, φ possideat pro hr̃de, vel pro possessore, & sic est certũ actori, posse agere petitione hr̃ditatis, nec erit cogẽdus reus, vt vlteri⁹ exprimat. Ista nõ vr̃ bona lec. p istũ tex. q dicit, vtrũ pro possessore, vel p hr̃de possideat, & sic vr̃ reqrere φ de altero tm̃ respondeat licet Gul. nitat respondere huic tex Pla. vero dicit φ Gl. hic somniauit, & mirabilia locutus 4 est.& dicit Azo in sũma. φ † fuisset dignus inuolui cęno. sed Pla. I sũma sua dixit. Qui aliter q̃ ego, itelligit, decipiĩ & ĩsanit. Dicit ergo Plac. sic, φ in rei vẽd. qs cog ĩ dr̃e titulũ p ꝓximũ cognatũ. arg.ĩ de ꝓb l. siue possid ĩ petitione aũt hæreditatis cogiĩ dicere p quẽlibet cognatũ, nõ p extraneũ q.d. non cogiĩ dicere possidere p hr̃de, vel p possessore, & sic tãquã furiosus ꝯ te locutus eẽt. Dicit gl. qđ voluit dicere Pla. in rei vend. si tu vis excludere agẽtem, oportet te allegare titulum p proximũ cognatum, hoc est, φ sis proximior cognatus eius, cuius res fuit, in petitione hereditatis, sufficit quem dr̃e titulum, per quemcũq; cognatum. h.d. quocunq; tit. possideas excludas agentẽ petitione hæreditatis. Sed pareat mihi Pla. ista l loquiĩ, qñ quis alle. titulum ad vtilitatẽ actoris interrogantis ante lit. ꝯtest vel ante libelli dationẽ. Plac. se retulit quando quis alleg. tit. ad sui defensionem ꝯ actorem. Ideo Ioã. & Azo.& Hugo. dixerunt interrogationes in petitione hæreditatis esse formandas aĩr, vt hic ipsi ponunt per ordinem, vt l. generaliter. ff.e & dic, vt in gl. qa istũ modũ seruamus. Quæro de duobus q̃onib. quas hic Cy. formauit, addendo ad lect. suã Et q̃ro primo, si reus vult opponere istam excep quod tit. possidet, vtrum dẽat eã opponere ante lit. ꝯte vel post? Dicit ipse, & vr̃ φ fuerit opi. Rich. Malũ. qđ ista est exceptio declinatoria, ideo dẽt opponi ante 5 lit. contesta. vt l.fin.ĩ.de except. † Ego dixi vobis in l. hæreditatis, §. eo.

ADDITIONES.

a Paris. Cogi. Circa materiã huius l. q̃uo procedat illud, qđ dicit gl. qđ ille, qui allegat titulũ dẽat incõtinenti ꝓbare. idẽ Pa.cõs.143. Itẽ no. quod vasallus, si ne agat siue conueniatur debet demõstrare titulũ per quẽ tenet suũ, fm Bal.in c.1.ad fi.de notis feu. No. tamẽ quod si Rex, vel Princeps citari faciat Baronẽ suum, vt ostendat titulum, quem habet in castris, alioquin intendit sibi ea auferre, talis citatio est ipso iure nulla, per regulam huius l. Ita Bar. post And. de Barulo l.j. per illum tex. C.de conduc. prędio. fiscal. lib.11.

b Ale. Cog. ĩ dicere tit. Adde l.j.& qđ ibi Bar.no.C.de condu.lib.11. Ista regula fallit, quãdo ꝓsumptio est cõtra possidẽtẽ, fm Inno.in c.cõstitutus.de elec.& de huius l.intellectu no. Inn.in c.si diligẽti, ante fi de ꝓscr. Itẽ limita, vt p Bal. post Bar.in l.siue possidetis.de ꝓb.& dicit ẽt limitari, allegãdo Inn. ĩ d.c. constitutus. Adde qđ ẽt clarè posuit Bal.& An.in l.malè.de ꝓsc.30.an. Ita limita nisi quis hẽat titulũ in re, cuius dominiũ esset alterius, fm Bal.in l.2.ĩ. quõ & quãdo iud. Itẽ limita vt per Bal.in l.inciuilẽ. C.de fur.& glo. fin.in c.1.de reg.iu.in 6.quam alleg. Inn.in l.in illa.de verb.ob. Sed de materia vide in remissionib⁹ alleg. p Lud.Rom.ibi, & Arch.& etiã Doc.in c.ordinarij. ver. qđ si forte.de of. ord.lib 6. qñ clericus teneaĩ edere titulũ sui beneficij, & vide etiam Arch. post glo. in c.contra morem. 100.dist.& Frede.de Sen.cons.37.

5 e qđ hęc exceptio † ē perēptoria, qa perimit, & excludit ius agētis, qa ex hoc apparet, qđ ius rei est æquale inter actoris. Et iō puto q possit opponi, ēt post lit. ɔt. Quęro, qd si titulus supuenit pendēte
a iudicio, a an repellat agētē petitione hērditatis. Ipse determinat qđ non fm Ric. Malū. Nā licet titulus superueniat, & sic incipiat tit. possidere, tñ nō tollit titulus p hērde, quē primo hēbat, vt l. 3. § ex plurib. de acq. pos. Certe ista rō nō placet mihi, licet n. possideat p hērde, & possideat alio tit. puto q sufficiat ad excludēdā petitionē hæt. p rōnē quā dixi ī l. hērditat. s. ̄s. co. Ista qō fuit disputata Bononiæ p vnū Doc. iuuenē, & fuit determinatū, q iste titulus non excusaret, qa ī petitione hær. post ɔtrouersiā motā, res est effecta
b litigiosæ, b & sic nō est alienabilis, vt ̄s. e. l. 1. & l. 2. ̄j. de litigio. & l. alienationes. ff. fam. erc. Istæ ēt nō placet mihi, si ab eo, q ɔuenit petitiōe hērditatis, res euincit ab alio. ipse n. liberat ī hoc iudicio, vt d. l. is a quo ff. de rei ven. l. tē si pdit possessionē absq; sui culpæ, li
6 berat ī hoc iudicio. vt l. si bonæ fidei. §. 1. de rei vē. Sed qñ † mihi posidēti supuenit nouus titulus, ego desino possidere ex prima cā, & incipio possidere ex scda quasi mihi ipsi emerim, vt l. fundo. ff. ad l. Falc. No. plene in d. l. 3. §. ex plurib. ff. de acq poss. ergo vr q dēat mihi pdesse titul⁹ nouus ī petitiōe hērditatis, tāquā re ab alio euicta, vl me desinēte possiderē, sine culpa. Facit ad hoc l. si seru⁹,
c ī prin. de ɔd. fur. Et istud ego puto c verū, qñ † titulus mihi supue-
7 nisset ab eo, qui petitorē agentē petitione hērditatis potuisset ex-
d cludere, per dicta iura. Sed si ego acquirerē d mihi quendā titulū ab aliquo qui nullū ius haberet, tūc procederet determinatio prima, per l. 2. s. co. Facit l. summa cum ratione, in prin. ff. de pec. & c.

ADDITIONES.

a Alc. Pendente iudicio. Adde quod no. Imo. per illum tex. in l. hęres quādoq; de acq. hær. & no. Bar. in l. 1. ff. de exce. & Bald. hic, & in l. quoties, infr. ti. 1. & vide per Mod. Inst. de act. §. sic itaque.

b Alc. Effecta litigiosa. Ista ratio non est vera, quia verum est, quod res litigiosa alienari non potest, sed bene potest sibi possessio cōfirmari, secundum Bal. no. in l. per diuersas, infr. man. & ita etiam voluit hic Bal. quem omnino vide.

c Barb. Et istud ego puto. Ego cōsului Mutinæ pro hac distinctione. Bal. vide quæ dixi in illo consi. meo 168. Men. Ruy. consi. 102. nu. 12 lib. 5.

d Paris. Acquirerē. Vide Bar. in l. si rem, & pretiū. ff. de pet. hær. in l. hæreditas. ̄s. e. ad Bar. vide Are. in l. si is qui bonis. ff. de acq. hær. vbi ēt de dicto pcedenti.

LEX XII.

1 *Petitio hæreditatis fuit introducta a Senatoribus, qui erant centum, & iudicium dicitur Centumvirale.*

2 *Legatary & creditores contra quem agant, quando est controuersia de hæreditate, & nu. 3.*

Cū hæreditatis. Qñ est ɔtrouersia de hæreditate, legatarij pñt agere ɔ̄ hæredē scriptū, præstita cautione. creditores pñt agere ɔ̄ petitorem, vel possessorē. libertates pñt peti post annum, & hæc est actio bonæ fidei. h. d. Ad
1 euidentiā scias, † q hæreditatis petitio fuit introducta a Senatoribus, qui erant centum numero, ideo dr Centūuirale iudiciū. Itē scias, q hæc actio erat de iure antiquo tātæ authoritatis, q donec ipsa pendebat moueri, nō poterat moueri aliqua qō particularis, p q posset fieri aliquale pjudiciū petitioni hērditatis, vt l. ū quis liber
a tatē. ff. eo. Op. ff. de exce. de l. si post litē a Sol. vt ibi plene dixi. Opp. de l. nō distinguemus. §. si is. ff. de arb. So. Qñ petitor, vel possessor, inuicē volūt aliquod particulare iudiciū intētare, nihil est mutatū, vt l. ɔ̄tra lit. qñ petitor, vel possessor, vellet aliquid ɔ̄ aliū agere, nihil est mutatum per hanc l. vt l. si bonę fidei ff. e. & ibi no. in l. si post litē. ff. de exce. sed qñ alius vellet agere ɔ̄ petitorē. vel possessorē, tunc est mutatum per hāc l. vt distinguat inter legatarios, &
2 creditores, & libertatū donatores. Quæro ergo † ɔ̄ quem pñt agere legatarij? Rñd. si quidē legata sunt relicta in testō, dēnt agere ɔ̄ hērdē scriptū, vt hic, in §. 1. siue sit petitor, siue possessor. Sed si nos diceremus legata esse relicta ab intestato, ita q certū est legata deberi a quocunq; detinēte, tūc posset agere ɔ̄ petitorē, vel possessorē, sicut dicimus in creditorib. quia eadē est rō, ita ego intelligo. Sed eo casu quo agit ɔ̄ petitorem, si ipse fecit inuentariū non puto qđ ɔ̄ eū possit fieri executio donec hēat possessionē hērditatis, vt l. scimus. §. & si præfatam. ̄s. de iur. delib. Item q̄ro, † ɔ̄ quem
3 agent creditores? Respon. contra petitorem, vel possessorem, siue petatur res, siue pecunia, secundum gl. Cætera dic, vt in gl. & c.

ADDITIO.

a Paris. Post litem. Vide de materia latè per Soc. in l. si post. ff. de exceptio. & il le qui repellitur exceptione nō facit præiudiciū petitioni hæreditatis. Vide Soc. in l. 2. de excep. rei iud. & ibi etiam, an talis exceptio sit peremptoria.

De rei vendicatione. Rubr.

Continua, vt in gl.

LEX PRIMA.

1 *Bona fides, quo tempore requiratur ad hoc, vt quis faciat fructus suos.*

Etiam per alienum. Per seruum bonæ fide possessum quis q̄rit ex re, vel opera serui, malæ fidei vero possessori nihil q̄rit
1 h. d. D. hic bona fide. Quęro, † quo tpe dēat esse bonę fidei? Dicit gl. sufficit, quod sit bonæ fidei ab initio ī seruo, in libero homine inspicit bona fides quolibet momento, vt l. q bonæ, in prin. de acquir. rer. do. Ista uō est vera, qa ibi loquit, tam in hoīe libero bona fide possesso, q̄ de seruo alieno. Dic ergo q ille, qui est bonę fidei ab initio. ip facit fructus suos, vt l. q scit. §. fi. de vsur. Tñ ex tpe, quo cępit eē malæ fidei, tenet eos restituere, vt no. in d. l. q bona fide, ī prin. de acq re. do. Sic dēs intelligere dictā l. q bona fide ī pri.

LEX II.

a Si inferiorem. Aedificiū cedit solo. a Op. Insti. de rer. diui. §. cum in suo. Sol. intellige, q qui malæ fide ædificat de ꝓpria materia videtur habere animum donandi in dubio, hic loquitur quando ædificabat de aliena materia.

ADDITIO.

a Alc. Cedit solo. Vide oino quæ scripsi in l. 1. §. nūciatio. el 2. ff. de ope. no. nū. vbi plures limitationes ad regula hic positam. & dicit Bal. hic, q talis ædificans dicitur omnia possidere, & vide ̄j. eo. l. mater, & no. in l. domos, de le.

LEX III.

1 *Res aliena in præiudicium vendentis, non domini, vendi potest.*

2 *Dominus rei vendita per alium, quando teneatur pretium restituere.*

3 *Non gestum nomine meo, quomodo & quando possim habere ratum.*

4 *Actio negotiorum gestorum, quando competat mihi ad pretium res mea, per alium, non tamen meo nomine vendita.*

5 *Actio neg. gest. datur mihi contra te ex ipso gestu, quando gessi negotiū tuū.*

6 *Si venditur res mea per alium paruo pretio, an iustum pretium repetā, an vero pretium acceptum.*

7 *Res mea si non meo noīe fuit vēdita si postea pluries fuit vēdita, ultimo usu rapta, & ego ratū habui, ago contra primum venditorē, non contra alios.*

8 *Si primo venditur res mea, & primus emptor illam donauit, & donatarius postea vendidit, & res sit præscripta, contra quem agere debeam.*

9 *Rem emptam ex pecunia mea, quando petere possim.*

10 *Venden⁹ rem alienam, quando dicatur vendere suo nomine.*

11 *Vendens rem alienam, ut alienam, dicitur alieno nomine vendere.*

12 *Creditor re perempta, vel præscripta, qñ agere possit ad pretiū in subsidiū.*

13 *Actionē psonalē habēs ad rē, qñ agat ad pretium in subsidium re perēpta.*

14 *Qui pōt rē a primo possessore auocare, re perēpta, qñ possit ad pretiū agere.*

a Mater tua. Rē meā non meo noīe venditā vēdicare possum, & possum ratū hēre a quo ad perdendum dñium rei meæ, & quo ad parandum actionem nego gestorū in subsidiū. h. d. No. q habuistis in summario. Op. ff. de ɔ̄h. emp. l. rē alienā. Sol. rem alienā quis potest vendere in præiudicium sui vē
1 dentis, † nō in præiudiciū dñi, vt hic, q plene dixi in l. cū vir. ff. de vsu. Op. hic dr, q petitor nō dēt restituere pretiū, ɔ̄, ff. e. l. emptor.
2 Sol. † ibi ɔuersum fuerat in vtilitatē eius, cuius erat res De hoc vidistis plene in l. 1. ̄s. quod met. cā. vbi gl. tāgit. Op. ad fi. q meo noīe non est gestū, ratū hēre nō possum. vt l. si pupilli. §. sed & si ego. ff. de neg. gest. sed hæc vēdō non fuit facta meo noīe, ergo ratihabitio nihil operat. huius timore sunt hic opi quidā intelligūt hanc l. q ratihabitio præiudicet mihi, q̄tū ad pdendū dñium rei meæ, vt l. si fundus. circa prin. ff. de pig. sed non q̄tū ad hoc, vt posset peti pretiū, nisi re perēpta, vel pscripta. tūc in subsidiū dat actio neg. gest. vt hic, & l. 2. de reb. alie. nō alie, Ita intelligebat Bul. Mar. vero
3 indistinctè ɔcedebat † posse me hēre ratū, quo ad petendū pretiū, ēt re nō perempta, vel præscripta l. 1. ̄j. de his qui a nō do. ma. Sed gl. nr̄æ rñdent, q ibi est spāle fauore libertatis. Gl. nostræ distinxerunt aīt, & sic. Aut quis ratam habuit vēditionem errās in facto, qa credebat suo noīe esse gestū cū nō esset, & tunc sibi nō pjudicat. Aut habuit ratū errans in iure, & tūc idē, quia mihi non præiudicat, vt l. si cū te. de pac Aut non errabat nec in iure, nec in facto, & tunc est vera distinctio Bulg. qa demū re pempta, vel pscripta possum hēre ratū in subsidiū. Ita tenet glo. hic, & in l. si pupilli. §. sed si eo. de neg. gest. & l. si cū seruū. ff. si cer. pet & Dy. in c. ratū, de reg iu. li. 6. & ita tenent cōiter oēs Doc. Ego solitus sum ɔcor-
b dare opi. istas b & hic aducere, qa est multū subtile, & notabile. Si
4 tu q̄ris, vtrū qs possit agere ad ptiū † actione neg. gest. q̄ orit ex vēdōne, q̄ primo facta est, negotiū trahit ad me ratihabitione, tunc pcedit op. gl. nr̄æ, & Dy. nā ratihabitio nō pt trahere ad me negotiū nō meo noīe gestū, nisi in subsidiū re pempta, vel pscripta. vt in pdictis gl. Si vero velles agere actione neg. gest. q̄ oritur ex hoc negotio nouiter gesto, s. q ratū habui, & per hoc dñium rei meę
c ad emptorē trāstuli, tūc ego possum hēre actionē neg. gest. c h. cest
5 casus in gl. nostra, pbo sic. Sicut † si ego gero negotiū tuū, ipso gestu dat mihi ɔ̄ te actio, neg. gest. licet ratum non habeas, vt l. quæ vtiliter, in fi. de neg. gest. no. in l. si pupilli. §. itē quærit. in fi. mag gl. e. ti. Mō tu, q vendidisti rē meā emptori tuo noīe, ei teneris de euictione. Si igit ego ratū habendo, trāsfero in emptorē dñium, gero negotiū tuū ipso gestu, merito ex hoc ɔ̄ctu, vl actu. qa dñiū trāsfero, orit mihi ɔ̄ te actio neg. ge. & hoc casu loqt opi. Mar. Sil. & pbat hoc tex. iste expsè. Dicit ēt q siue qs pdat dñium rati habitio-

ADDITIONES.

a Alc. Ratum habere. Et quod possit ratificare, ne ius suum perdat, Bal. in l. vendicatione. C. pro emptore. alleg. l. sicut. §. venditionis, quib. mo. pig. vel hyp. sol. Vide quæ dixi. post Bar. in l. si pupillus. §. sed si ego. de neg. gest.

b Menoc. Opi. istas Ruy. consi. 57. nu. 6. lib. 3.

c Alc. Habere actionem neg. gei. Adde Imo. qui vr̄ tenere contra Bar. hic, & in d. l. si cum seruum. si cer. pet. hoc tenet ipse in l. si fundum per fideicōmissum, de leg. 2. in prin. & Bal. hic, & ibi, tu vide quod no. in l. quamuis. si cer. pet. & no. in l. 1. ̄j. de reb. eccl. non alie. & etiam an ista lex habeat locum quando venditor habet hæreditatem tit. oneroso.

batione, siue p dat alio mō, actionē neg. gest. hēt. De hoc tetigi vobis in l. si fundū p fideicōmissum, in prin de leg. 1. quod tenemē ti. Quæri gl. quid si im pretiū petit, qn nō erat meo noie gestum, au mihi pudicet? Gl. dicit, q nō, vt bēs in ea, & bn. Itē qrit gl. † qd si vendidisti paruo pretio, an repetam pretium lu sti, an piui acce ceptū? Gl. distinguit. Aut erat malæ fidei possessor, aut bonę fidei, vt l. si possessor. §. si. ff. de pet. hæt. & ita transeunt hic Doc. lac Bu. nō tenebat istā gl dicebat n. q d. l. si possessor, loquit in petitione hæreditatis, q cū lit vlis, in ea succedit pretiū loco rei, a vt l. si & rē, & pretiū, & ibi no. de pet. hær. sed hic agit actione neg. gest. vn cū hēat rata vendō, nō pōt venire nisi piiū acceptū. Ego dicerē sic. Aut intelligis de actione neg. gest. q orit ex primo neg. gest. Lex vēdēne, & verū dicendo lac But. Aut qris de actione neg. gest. q oritur ex eo, q tste ratum habuit & dictum translulit, tūc poterit peti piū iustū, quatenus ille rasū habendo illum venditorem liberauit, vt d. l. q viliter in fi. Itē quærit gl. † quid si non meo noie vēdidisti, deinde, p plures manus ambulauit. vltimo eft vsucapta, vel pscripta, & ego ratā hēo, vtrū repetā a primo vēditore, vel ab vlt. vel ab oībus? Gl. tndet q sniō a primo, qa ille hēt ptiū ex cā lucratiua. Alii vero, q emerūt, qtū ipsi vendiderūt, tm sibi cōstiterat & nihil vñr hēre, & in hoc stāt oēs Doc. hē qrit gl. † qd si primus vēdidit rē meā, ille emptor alteri donauit, ille donatarius vltimo vēdidit, res vsucapta, vel pscripta est, q̄ quē agat. Q. rndēt dñt, q̄ primū, quidā q̄ vltimū, quidā q̄ vtrumq. Tu vero dicas, si quidē loquaris de actione neg gest q oritur ex primo negotio gesto, pp ra tihabitionē, procedat opi. illius gl. vt possit agi q̄ vtrunq, qui hēt eam lucratiuā. Si vero loqr q. ɋ actio neg. ges. orit ex vltimo negotio gesto, qa ratum habendo translulit, dñium, tunc tm ab vltimo vēdente poterit repetere, quia illi vltimo tm psuir, & illū vltimū liberauit. Et id dicendū est in vlt. q. gl. Venio ad qualdā qōnes, ex gl. Primo formo vnā qōnē. q formāt Doc Hic loqt in eo q vendidit rē meā suo noie. Quero quid ecōuerso? Ponē q aliqs † ex pecunia mea bēmit rē suo noie, vtrū illā emptionē possum hēre ratā in subsidiū, & possum rē petere? Istam qōnē tangit gl. ff. de iur dn l. Proculus, & hic p Doc. ex gl. Quero, di h c, q aliqs vē didit rē alienā suo noie, q̄ño cognicā, vtrū vendidit suo noie, vel alieno? Rñ. Aut in vendōne exprimit suo noie, aut alieno, & sic omus certo Aut non exprim t, tūc rit est dicēdū, † q pprio noie videat vēdere, vt l q magis ff. de sol. Tn intelligo † alieno noie rē vēdita sp. qn qs vēdidit eā, vt alienā, qa vē eā alieno noie vēdere. Hic est casus, & s. de neg gest. l. ab vno. & fam. erc. l. si. Sed si vēdidit, vt proponā, pcederēt ea, q̄ dicta sunt. † Quæro. qd in creditore vtrū re perempta, vel pscripta possit in subsidiū agere ad pretiū? Hoc gl tangit. ff. de distrac. pig l. j. in g. mag. Dixi tibi hoc annon l. scimus. § si vero hēdes j. de iur. delib. vbi tex. & gl. tāgit. dic vt ibi Quæro, qd de eo, cui † dētur res actione personali? Dic vtl. vendiror ex hæred itate. §... ff. de hær. vend. Quæro, quid in eo, q rem † poterat auocare a primo possessore per Publicianam, vtrū re perempta possit petere pretium? Dubito, ideo cogitabis.

ADDITIONES.

a Parif. Loco rei. De materia, & quid de hypotheca ria, vide in l. si rē & pretiū, & quod ibi scripsi. ff. de pet. hær.
b Alc. Pecunia mea. Quid si mea pecunia emptū, an possim ratificare, & repetere rem, vide j. eo. l. si vt proponis, per Bal. hic, & per Ray. j. eod. l. si in area & omnino vide Bart. in l. ne j. de ler. vig. dat. ma. vbi quid de pecunia vsuraria.
c Alieno nomine. Quid si aliquis vēdidit rem meam, vide quæ scripsi in l. 2. §. nunciatio de ope. no. nun. & vide Dec. consi. 121. Alc.

LEX IIII.

Aduersus. Ab eo, qui emit a malæ fidei possessore, potest res vendicari, nisi præscripserit. h. d.

LEX V.

1 *Malæ fidei possessor, an teneatur ad fructus, quos ipse percipere potuit, vel quos petitor percepisset.*

a Domum. Malæ fidei possessor tenet de fructib. a percep tis, & pcipiendis, & expensas necessarias offi cio iudicis recuperat, vtiles detrahit. h. d. Ad primū, dic hic, q tenetur malæ fidei possessor de fructib. quos percepit, vel percipere potuit ipse malæ fidei possessor. Contra, quod imo tenetur de his quos percipere poterat ipse petitor, vt l. si nauis. in fi. ff. eo no. in l. ex diuerso in gl. mag Gl. nec ibi, nec alibi, me scierte, signat, neq b solutt istud Solū. Per dicit, q̄ dēat distingui. b Nam † malæ fidei possessor añ morā tenetur de fructib pceptis, & quos pcipere poterat ipse. post morā tenetur de his quos percipere poterat ipse petitor. Istud nō placet mihi, nam ille, qui iniuria occupauit, vt hic dr, (p est i mora, vt vidistis. j. quod met. cau l. j. Præterea, q̄ hāc distinctionē vī tex. j. al. j l. j. in fi Nec possumus distinguere, alind in c domo, aliud in alijs reb. quia hoc esset q̄ tex. in l. apud Iulianū. §. j. de le. 1. Dico ergo br, q si aliquis vult se referre ad illud, q perci d pi posset fingitr, dēt referri ad personā petitoris. dvt d. l. si nauis. in e fi. Si n. ipsius a possessoris potuisset plus percipere, pp singularitatē sue personæ, tūc ad istud non tenetur restituendū, quia illud percepisset ex sua negotiatione magis, quam ex re possessa, vt l. t. §. j. ff. ad l. Fal. Sed si aliquis vult se referre ad illud, q percipi cōiter potuisset, tunc siue per petitorem, siue quantū percipi potuisset per possessorē, idem est dicere, quia te referres ad illud, quod communiter, & cōmuni æstimatione potest percipi. arg. ad hoc quod no l. 2. de rescin. ven. Vlt. est videndū, quo iure consequatur expensæ factæ in re. Gl. ponunt in l. in fundo. ff. eo. dic vt ibi.

ADDITIONES.

a Parif. De fructib. Vide quæ scripsi in l. ex diuerso. circa fi. ff. de rei ven. vide Aret. in l. cum seruus. § 1. ff. de leg. 1.
b Meno. Debeat distingui. Dec. l. generaliter nu. 5. de reg. iur. Barb. conf. 80. col. 2. & 3. Ruy. confi. 161. nu. 19. in fi. lib. 4.
c Alc. Aliud in alijs reb. Et in materia istarū oppositionum, vide Pa. de Ca. cōs. 17. quod inci. in Christi nomine amen. in causa quæ vertitur. Men. 80. q. 168.
d Alc. Personam petitoris. Et in hac materia vide Bar. melius i sepe. l. fructus. ff. eo. & in l. 2. ex diuerso. & Bar. in l. apud Iul. §. fundus, de lega. 1. & ibi vī voluisse idē, licet sua distiūctio sit maxima restrictio ad hāc l. sm Imm. ibi vide Bal. hic, & Ang. in d. l. fructus. Cy. cōtra Bar. in l. incertū. in 1. q. Inf. eo. & vide Bar. i l. ex diuerso, i prin. ff. de rei ven. p Ang. in l. fructus, l. 1. & cōtra l. si nauis, e. t. v. de Bal. in d. l. 2. de fru. & lit. expen. hāc l. limita nō hēre locū in dote. l. si cū dotē. §. sol. ma. Vel dic hāc l. nō procedere in iudicijs vniuersalib. l. Imperator. § si cū l. seq. & quod ibi Bar. de leg. 2. ibidē, & Imo. Ray. & Pa. de Ca. d. l. fructus. quā opi. tē lim ta primo, vt pcedat i illo possessore, qui nullā habet iustā causā a dño inducēte, secus si cā hēt, vt est creditor hns fundū pignoratū a dño, qua dño tenebit de fructib. quos ipse debitor pcipere potuisset. Tex. ē mētetenēdus l. 1. C. de pig. act. quod repugnat no. a Bal. Secūdo limita pcedere i vero malæ fidei possessore, secus i ficto, cuius mala fides inducta est ficte post lite cōtesta. cōtra cū factā. Nā talis tenetur tantum de fructibus quos ipse reus percipere potuisset. tex. est non violando literā. C. de fru. & lit. expen. l. 1. secundum Bar. ibi, licet gl. ibi aliter intelligat.
e Pom. Sienim persona. Vide Alex. vbi appellat istam communem in l. apud Iulia. in prin. ff. de le. 1. & Rom, consi. 255. & Are. consi. 47.

LEX VI.

Si ex ea. Res empta ex pecunia mea, non est mea, & ideo a me vendicari non potest. h. d. Contra hoc op. j. eo. l. si vt proponis. Sol. vt ibi &c.

LEX VII.

a Partum. Eius est partus, cuius est mater. a h. d. Et hoc est verum quoad dominium, secus quo ad honores, & munera. vt l. nullus. j. de Decur.

ADDITIO.

a Alex. Est mater. Probatur in l. fi. §. idem respōdit mulierem, ad municipales.

LEX VIII.

1 *Res empta ex pecunia militis potest ab eo vendicari.*
2 *Minor quando vendicet rem emptam ex eius pecunia.*
3 *Ecclesia vendicare potest rem emptam ex eius pecunia.*
4 *Vxor quādo pōt vēdicare rem emptam a marito ex pecunia ipsius vxoris.*

a Si vt proponis. Res empta ex pecunia militis pōt spāli fauore a milite vendicari, pōt ēt agi actione neg. gest. vel mādati, si intercesserit. h. d. Op. de l. si ex ea pecunia. §. e. Dixit gl. hic est spāle in milite, sicut in minore, & in ecclesia, & in vxore, & viro. Dicit gl. quā vide, & no. Certe † in milite, hoc est verū simpltr, qa res empta ex pecunia sua pōt vendicari a b eo In minore † non est verū simpliciter, b sed est distinguendum, an fuerit empta a tutore, c vel curatore, & pcedit gl. aut fuit empta ab extraneo, & tunc demū in subsidium pōt res vēdicari. Probat in l. filiæ. ff. de so. & ibi tāgitur p gl. clarius per lac. de Are. in l. 2. q̄ n ex fac. tu. Itē eodem modo intelligo, qd † di de ecclesia d ad si fitudinē minoris, ar. in l. orphanotrophos, in prin. de epi. & cle. Illud uero qd dī in † vxore, & viro, non est verū e simpliciter, sed demū in subsidium ita loquitur l. si ex pecunia. j. de iur. do.

ADDITIONES.

a Alc. Speciali fauore. Et vide gl. in l. vxor marito. de don. inter vir. & vxorē, in gl. 1. & gl. fi. & ibi Bar. & Bal. in l. si patrimus. j. communia vtriusque iudicij.
b Parif. Simpliciter. Vide Ro. confi. 41. j. ad fi. Pau. confi. 359. Quod autē dī in ecclesia, vide Barb. in c. inquirendū, de pec. cler. vbi ponit incidenter de alijs.
c Alc. A tutore. Et adde q hoc priuilegium habet etiam pecunia data filio in peculium. qua est vniuersale, fm Bal. in l. filium. §. fam. ers. & adde omnino in l. j. si quis alteri, vel sibi. per Bald. in d. l. pe. j. de ser. p. gn. dato.
Men. Addc Neguſa. tract. de pign. 2. parte 1. nu. 39. vbi latē tradit.
d Alex. De ecclesia. Vide omnino Bar. in l. si vrbana, in fi. de cōd. ind. secus si res fuerit empta de pecunia mutuata per ecclesiam, fm Bal. in l. si. C. de fide.
e Non est verum. Vide no. gl. in l. si filij tui. in fine princ. glo. j. de do. inter vir. & vxo. Et ad Bar. hic, adde tu lac. Aluar. in c. 1. §. & quia vidimus, de his qui feuda. poss. qui hoc idem tenet arg. l. Proculus. ff. de iur. do.

LEX IX.

1 *Vxor quando possit vendicare rem dotalem.*
2 *Maritus est dominus rei dotalis.*

a Doce ancillam. Vxor non potest vēdicare rem dotalē. a b h. d. Op. de iur do. l. vbi. Solu. Hoc 1 est verū, nisi † marito vergente ad inopiā, vt l. 3 ria. Alij dñt, quod b ibi agitur hypothecaria, nō aūt in rē, b ita loquitur hic, & ista est etiā latis bona. Item ex hac l. no. casum, quod † maritus est dominus rei dotalis, de quo vidistis plenè in l. in reb. 3. de iur. do. &c.

ADDITIONES.

a Alc. Rem dotalem. Vide Bal. in l. 1. j. de ser. pig. da. ma.
b In rem. Vide Bar. latius aliter, in l. si constante, in 1. q. 4. q. prin. hic alleg.

LEX X.

a Cum super. a Dominium potest probari per testes, vel in instrumenta, vel alijs probationib. h. d.

ADDITIO.

a Alc. Cum super. Vide Pau. de Cast. consi. 362.

LEX XI.

Si quis sciens. Quicquid plantatur, seritur, vel ædificat, omne solo cedit, radices si tamē egit, & c.

LEX

L E X XII.

1 *Dominium rei venditæ quando transferatur per traditionem.*
2 *Fides de pretio quando dicatur haberi.*
3 *Fides de pretio an possit haberi per procuratorem, remissiue.*

In ciuile. In contractib. notatis non est locus condictioni ob causam contractus, qui contractum ea parte sua non implet, sed ad ea quæ in contractum deueniunt, est agendum h. d. hæc bona lex. Op. rei venditæ non
1 transferri dominium per traditionem † nisi pretio soluto, vt l. quod vendidi, ff. de contrahen. emp. Inst. de rer. diuis. §. venditæ. Sed intellige, hic fuit ha
2 bita fides de pretio, vt d. § venditæ. Quando autem dicatur † haberi fides de pre-
3 tio, tangit per gl. in l. Proc. in fi. de iub. & d. §. venditæ. Item an per † procura-
a torem possit haberi fides de pretio, tangit Cy. hic, ego plene dixi in l. a diuo Pio. §. sed si emptor, ff. de re iu. vbi gl. tangit, & in l. si procurator, de iu. fis.

A D D I T I O.

a Alex. Tangit Cy. Vide Ang. consi. 44.

L E X XIII.

a **Ordinarii.** a Ista l. tractat materiam incerti, in de interd. vt ibi dixi, & gl. ponit, & breuiter dicit possessorium retinendæ, debet prius examinari, deinde ad petitorium perueniri.

A D D I T I O.

a Paris. Ordinarij. De ista materia præparatorij, vide Dec. in rub. extra de iud. Vide omnino an ille, qui est iudex præparatorij, dicatur se iudea præparari, Cur. & Mod. in rub. C. de eden. & Ias. & Ale. in l. quoties, C. de iu. limitat dictum Bald. quod refert in d. rub. de eden. Adde etiam in materia Pau. de Cas. consi. 71. inci. Visis & consideratis. Vide quod dicit Rom. sing. 153. inci. Florē. vide Ale. cons. 430. Vide etiam loquentē, de dote inc. de prudētia, de don. inter vir. & vxo. Item adde circa materiam præparatorij, quod quicquid omittatur circa materiam præparatorij, non habet vitiare suum iudicium. Vide Ale. cons. 37. vol. 2. Et adde etiam quod ea, quæ præcedunt litis conte. dicuntur præludia, & præparatoria iudicij. Bal. in l. 1. §. similique mo. C. de las. liber. tollen. Cur. in rubr. C. de eden. ideo talia præparatoria præcedentia litis contest. non dicuntur proprie de actis. Bal. vbi s. & in auth. clericus, C. de eps. & cle. Item illud quod dicitur, quando iudex præparatorij, puta habilitati a mramēzo sit iudex præparatorij limita, vt per Pau. de Cast. Sequitur Bologn. in add. ad cons. 48. Io. d'Ana. Ias. in l. quoties, in 2. not. C. de iud. Fel. in c. 1. in 3. char in c. fallen. extra, de iureiur. & Ioc. 2. extra, de spon Alex. consi. 63. in 2. vol. Sequitur Ias. in l. uam & postea, §. si minor. ff. de iureiur. Fel. in c. cum sit generale, de foro compe. In contrarium, vi de Dec. in rub. extra de te iud.

L E X XIIII.

a **Cum a matre.** a Pro ea parte, qua quis succedit defuncto. pro ea, ipsius repræsentat personā, & catenus
b contra eius factum venire non potest h. d. hæc bona lex. Gl. quærit hic, &
c quid in patre alienante rē filij? Rn. Aut filius fuit hæres patris, & idē quod in matre, aut filius erat hæres patris, tūc sine dubio potest vēdicare, vt l. 1. C. de bo mater. Quæro quid si filius fuit tantum institutus in bonorum subsidiū. Gl. hic tangit plenius, & melius dicit de iure delibe. l. sancimus. §. in computatione, vbi gl. videtur dicere contra, & dic vt ibi dixi, &c.

A D D I T I O N E S.

a Paris. Cum a matre. Vide Soc. in l. frater a fratre, in 12. no. ff. de cōd. inde. eūdē in l. 2. §. fi. ff. de verb. ob. Quomodo autē teneatur hæres implere totū factum defuncti, vide Bar. in l. Lucius, ff. so. ma. Et ibi Ale. ad regulā huius legis quod hæres possit venire cōtra factū defuncti, limita & declara, vt per Are. cōs. 122. in 2. dub. Men. Pulchre Soc. l. frater a fratre, nu. 19. de cōdi. inde. Dec. consi. 184. 547. & l. debitori, nu. 20. sup. de pact. & l. pacto successor, nu. 1. de pact. Ale. cōs. 1. lib. 5. Cum a matre. Vide super hac lege Roma. conf. 17. quod incipit In Christi nomine amen, in causa quæ vertitur, &c. & cum hac l. concordat l. vnū ex familia, §. sed si vno, de leg. 2.
b Alex. Venire non potest. Qualiter ista l. sit intelligenda, vide gl. & Bal. in l. Lucius, sol. mat. & no. Bar. in l. cū mulier, sol. mat. & in l. 2. ff. si quid in frau. cred.
c Pom. Gl. Quærit. Vide Ale. conf. 3. vol. 3. & conf. 10. & 19. in 2. dub. vol. 5. vbi loquitur in patre alienāte feudū in casu permisso, &c. & conf. 21. vbi declarat. vol. 5. in ver. prædicta, & Fel. in Rub. de spon. & Aluar. in ti. si de feudo fit contro. §. si facta, & Ale. consi. 130. vol. 2. & 128. vol. 5. vide etiam exemplum per Ale. conf. 19. vol. 5. Pa. de Cast. conf. 247. Ful. cōs. 67. & Bo. conf. 18. Rom. cōs. 33. tex. & ibi Ias. in prin. in auth. vnde & si parēs, C. de inoffi. test. & vide Old. consi. 94. & Are. 72. & Alex. 87. vol. 3. & 16. vol. 5.

L E X XV.

a **Quoties.** a Ille est potior in dominio, cui prius res traditur, licet alius in ti. præuenerit, hoc intēdit ista lex breuiter.

A D D I T I O.

a Ale. Quoties. Adde quod dixit Hos. post Inn. in c. cōtinebatur, de his quæ fiunt a prælato, sine cōsensu Capi. per illum tex. quod ista lex nunc habeat locum in personis ecclesiasticis vendētib. quia tūc semper erit potior primus emptor, licet secundo res fuerit tradita, & non primo, quia tales personæ non deberent adhibere fraudē in suis cōtractib. c. per tuas, de don. sed laici se quasi naturaliter adinuicē decipiūt, l. in causæ, in l. de minori. Itē, quia cōsensus spiritualis est fortior quā carnalis, ideo difficilius rumpitur, c. 2. de transla. præla. sed Abb. Sicu. in d. c. cōtinebatur refert quod istud singulare dictum communiter nō tenet a Modernioribus. quia ista lex nō reperitur correcta per Canones, ideo non debet corrigi per gl. magis, sed refert Abb. singulariter posse illud dictū subdistingui, in cōcessione rerū spiritualiū, in quib. ex sola cōcessione trāsfertur ius in te, vt in tex. no. in c. si tibi, de præb. in 6. facit c. fi. de spōsa. duo. & quod no. cōiter in c. inter cætera, de præb. Itē sm eū posset saluari, quā ecclesia vēdit ecclesiæ, ut ex sola conuentione sit translatū dominium in ecclesiam, ar. l. fi. C. de sac. ecc. illa tamē est lex nō loquitur quando ecclesia contraxit cū ecclesia & nō disputandū esse, an priuilegium illius constitutionis competat ecclesiæ cōtra ecclesiā. Et satis æquū eēt tenere, quod sic, & faciūt no. per Bar. in auth. quas actio. C. de sacros. eccl. ubi disputat an priuilegiū, &c. Adde quæ dixi post Bar. in l. si me autē, §. 1. de pub. & dicta in opinio. Host. & Ion. sequitur Lud. Ro. in auth. si m. li. ad fi. ad l. Fal. in 22. fal. ar. c. cum autem, de iure pa. Et in hac materia, quis sit potior, etiā si interuenit iuramentū, & quid si vnus uendidit, & alter permisit. e. In. an c. cū cōtingat, de iureiu. & illud dictum Host. In d. c. cōtinebatur, tenēt [illegible] in Cle. cum illus. [illegible] ut habeo relatum per Moder.

in c. suam, de pen. Adde, quod dictum Innoc. sequitur Rom. consi. 199. vbi illud extendit ad principem.
Paris. Quoties. Ista lex non vr. procedere in contractu facto a principe, quia si primo vni cōcedat, & transeat in ipsum dominiū, si alij postea concedat vel donet, secundus erit potior, et si primo fuisset tradita, sed debet prius agere cōtra principē, iuxta l. bene a Zenone. C. de quad. præscr. vide Com. cōsi. inc. Ducissa Mediolani, circa fi. Et nō esse vr., quia etiā si venderet princeps rem in totū alienam, vt ab alio possessam, ille qui secundo loco habet titulum, & ab eo vr. esse tutus, debet, primus agere contra fiscum d. l. bene a Zenone. De pœna autē alienantis duob. uide Bar. & quod ibi habes in l. si duob. ff. de falsis. Item quid si quis primo donauit, & donatio sit nulla, quis præferatur, & quædam alia, vide per Com. consi. 273. inci. Saluarinus. Item istam legem repetunt Ias. & Curt. quos vide Item limita istam regulā non procedere in vasallo vendente rē suā duob. vide de Cæpo. cautela 141. Quid autē si quis vendat rem incertā, vel pro indiuiso, vel ad mensurā, & nondum sit mensurata. & appositum sit constitutū, an primus præferatur secundo, vide omnino Bar. cōs. 47. Itē, quod ista lex nō procedat in feudis, vide Ro. consi. 7. Itē, quod procedat ista lex non solum si vendens a principio sit dominus, sed et si postea superueniat dominiū, vide Ro. cōs. 270. Itē quod procedat ista lex et si primus contractus sit firmatus iurō, uide Pau. de Ca. cons. 56. & Moder. hic. An autem venditor, cui res nondum est tradita, possit opponere pro interesse suo, ne alius mittatur in possessionem eius rei, uide Bal. in c. 1. in princ. quid sit inuest. Quid autem si vasallus primo vendidit cū consensu domini, postea vendat secundo, et cum cōsensu domini, uide Bal. in c. si facta, si de feu. fue. cōtr. Quid autem si procurator alicuius vēdidisset. & constitu[illegible] se dominum possidere nomine emptoris, postea dominus vendidisset & tradidisset, uide Ang. cōsi. 551. inci. Sempronius olim Caij, & seq. vbi singulariter loquitur. Quid autē econtra, si fuit facta venditio procuratori alicuius, & dominus vendens constituisset versus procuratorē se tenere & possidere nomine eius. Vide Ang. cōs. 100. inc. Quædam mulier. Quid autē si nō constet cui prius fuerit res tradita, uide Roma. singulari 382. in ci. l. quoties, cum simi. Mod. hic, quia ille, qui probat se prius soluisse pretiū, præsumitur quod sibi fuerit primo tradita. Itē inquantum Mod. hic limitant nō procedere in personis ecclesiasticis vendentib. rē duob. vide et Rom. consi. 70. Ias. in l. fin. C. de sacros. eccl. vbi quædam alia ponit in materia. Item an procedat in locatione, ponit hic Ias. in 13. limitatio. Sed cōtrariū cōsuluit Alexan. vt addidi ad eum in consi. 122. in 5. vol. Item, quod ille qui primo habuit titulum, præsumatur prius habuisse traditionem, vide Alex. consi. 92. vol. 5.

LEX XVI.

Si In area. Quod in cōmuni ædificatur, cōe efficitur, sed ædificanti bona fide expensæ debent restitui h. d.

[L]EX XVII.

1 *Protestatio facta ementi rem meam quomodo fiat.*
2 *Denunciatio, quod constituat quem in mala fide, nu. 4. & nu. 5.*
3 *Mala fidei possessor constitutus per denunciationem quod teneatur tantū de fructibus perceptis.*

Si fundum. Denunciatio facta a domino ne quis emat, emptorē constituit malæ fidei possessorē. h. d. No. hāc l. de virtute huius denunciationis, quæ constituit emptorē malæ fidei. Itē pōdero verba huius l. valde in materia protestatio-
1 nis, quod nō sufficit si protestetur, quod non emat, sed † debet dicere, quia
a est mea, vt hic patet in tex. Ex hac l. hēs duo. Primo quod † denūcia-
3 tio constituit aliquem malæ fidei possessorem. Sc[d]o, † quod iste ma-
a læ fidei possessor teneatur tantum de fructibus perceptis. a quasi di-
b cat, nō de percipiendis. Et sic titulus excusat a percipiendis b Et ita
4 tenet gl. licet Doc. Vltramō. dicant contra primum passum, verū † denunciatio cōstituat quem in mora. Cy. hic dicit, & ponit verba Dy. quæ sunt in l. 1. & l. 3. ff quod fal. tu. auth. Et dic, vt hic plene p
5 cum. Ego ponam in meo. trac. de protestatione. Itē no. † quod denūciatio constituit quem malæ fidei ante contractum, postea vero non, no. per gl. in l. pe. ff. de. vsucap. pro emptore.

A D D I T I O N E S.

a Alex. De fructibus perceptis. Et ita et tenet Pau. de Ca. cons. 157. quod incipit. In Christi nomine Amen, quæstio ista vertitur, &c. allegat hūc tex. ista gl.
b Paris. Percipiendis. In re minoris, vide Ro. singulari 550. inci. Tu habes, cū singulari 136. & in pupillo, vide Roma. consi. 454. ad fi.

L E X XIX.

Indicia. Dominium potest probari instrumentiis, & aliis indiciis, hoc dicit.

L E X XX.

Non seruum. Contra dominum Instituti debet actio pro rebus quas detinet seruus, nō contra seruum, h. d.

L E X XXI.

A possidentibus. In actione in rem, contra non restituentem iuratur in litem. h. d.

L E X XXII.

a **Certum est.** a Ista lex non posset esset magis breuis, quam est, & est magis repetibilis in materia fructuū, quam aliqua alia. Materiam istam ponit gl. in l. & ex diuerso, ff. e. Doct. recitant eam hic, ideo non recitaui eam.

A D D I T I O.

a Certū est. Vide Bar. in l. et diuerso, ff. eo. & hanc legem in secundo dicto limitauit Bar. in l. in insulā. § fructus, ff. sol. mat. quam limitationē reprehendunt ibi Raph. & Pa. de Ca. Sed in vno casu saluat ibi Alex. & vide ad hāc l. aliqua per Bar. in l. 3. §. ex cōtrario, de acq. pos. & hāc l. limita in iudicio singulari, quod fructus percepti, & cōsumpti a bonæ fidei possessore veniūt restituendi, secus in iudicio vniuersali, l. non est ambiguum, & ibi Cy. & Bal. famil. ercis.

L E X XXIII.

Si mancipium. Qui repetit rem suā, nō tenetur ad restituendū pretium ab alio perceptū. h. d.

LEX

LEX XXIIII.

Nullo iusto. Qui titulũ iustum non habet, longo tempore non præscribit. h.d.

LEX XXV.

Solennibus. Per solutionem pensionis non consequitur quis dominium. h.d.

LEX XXVI.

a **Moræ litis.** a Præscriptio longi temporis post litem cõte. non currit. h.d. No. & tene menti hãc l. de qua facio, & doceo practicã l. Celsus. ff. de vsur. Tu scis quod articuli producuntur post litem cõte. & testes etiam examinantur. Facias, quod articulus tuus cõcludat, quod tu possedisti 10. annis, & vltra, ante lit. cõte. Nã si probaret possessio 10. anno. post lit. contest. nihil probares. Et ad hoc no. hanc l. quæ melius dicit, quam aliqua de mũdo.

ADDITIO.

a Pom. Moræ litis. Dic, quod immo hodie de æquitate. Canonica post solam citationem, vide ad istam l. Fran. Crem notab. 1. 2.

LEX XXVII.

Seruum. Ex solo ti. sine possessione non quæritur dominiũ hoc dicit.

LEX XXVIII.

1 *Opponi potest de iure tertij, quando est exclusiuum iuris agentis.*

a **Res alienas.** a Nisi actor suã intentionem probet, reus possidens licet et iniuste, absoluitur. h. d. Ex 1 hoc hẽs, quod hoc casu † licet opponere de iure tertij, hoc modo, tu vendicas rem, quã ego possideo, ego possum dicere, non est tua, b sed cuiusdam tertij. b Ratio est, quia ius tertij c est exclusiuũ iu- c ris agentis. Vidisti in l. cum seruum quispiam. j. de ser. fugi.

ADDITIONES.

a Alc. Res alienas. Sing. est hæc l. fm Bal. in l. c. j. qui non obst. lon. temp. præscri. ver. no. de iure tertij potest opponi, per Bar. in l. 1. de excep. rei iud.
Pom. Limita istam l. si. vt p Alex. in l. si ab hostibus, §. si alienã, in prin. ff. sol. mat. & Alex. consi. 1. vol. 5.
Paris. Res alienas. Quod in dubio sit iudicãdum pro possessore, vide Bar. in repe. rubr. infra qui admit.

b Paris. Cuiusdam tertij. Ista tñ excep. nõ admittitur cõtra agẽtẽ remedio retinẽdæ possessionis, vide Are. in l. si de eo, §. si prope, ff. de acq. hær. imo nõ admittitur talis exceptio cõtra agẽtẽ petitorio, qñ est tale, in quo possit actor se fundare sup dñio, sufficit. n. pbare possessionẽ, vt est in agẽte petitione hæreditatis sup quo vide, quod no. Io. de Imo. in l. si duo patroni, in princ. ff. ad Treb. post Bar. ibi. Et ibi et vide Alc. & Ang. in l. itẽ vidẽdũ, §. nũc videamus, ff. de peti. hære. vbi et hẽs ad Bar. quod dicit Bar. in l. si quis cõductionis. j. loca. quod agenti actione personali ex contractu locationis, vel simili, non potest opponi exceptio dominii alterius.

c Barb. Ius tertij. Tu adde Bar. in l. si alienam, sol. mat. Et circa istum tex. qñ legatur vsusfructus omnium bonorum, uide Lud. Rom. consi. 304. & an medietas alterius vsusfructus accrescat alteri legatario.

De vsufructu, & habitatione, & ministerio seruorum. Rub.

1 *Vsufructuarius quomodo dicatur dominus,*
2 *Vsufructuario datur realis actio, vt confessoria & negatoria,*
3 *Seruitutes personales sunt quatuor.*
4 *Ministerium seruorum est seruitus personalis.*

Continuatio Rubr.

Rubr. nostra cõtinuatur fm gl. nostrã sic. Dictum est. s. de dñio rerũ corporaliũ, sequitur videre de dñio rerum incorporaliũ, vt vsusfru. vsus, &c. Ista cõtinuatio vr posse ĩpugnari. Et vr, quod hic sit oppositio in obiecto. Nã vsusfructus est ius vtẽdi, & fruendi alienis reb. vt ff. e. ti. l. sed gl. fm istã cõtinuationẽ, vr cõcludere, quod vsufructua- a rius sit dñs, a quare male, Potes saluare gl. fm Gul. de Cu. & dicere, 1 quod vsufructuarius † habito respectu ad ius, quod hẽt ĩ re, põt dici 2 dñs ipsi'. ar. l. ĩ vẽditione. ff. de bo auth. iud. pos. ĩ prin. Nã † & vsufructuario datur realis actio, vt cõfessoria, & negatoria, q dño dantur vt l. 2. in prin. ff. si ser. vẽdi. & quod ibi no. & ĩ l. vti frui. § j. ff. si vsufr. pet. Ad euidẽtiã totius mãæ, dẽtis scire, quod seruitutes q̃dã sunt rea- 3 les, de qb. hẽtis. j. tit. pxi. Quædã sunt psonales, † & istæ sũt quatuor, fm Dy. s. vsusfructus, de quo pricipalr tractat titulus nr, & cuius nãæ sit, habetis in l. vsufructu legato, in prin. ff. eo. ti. Est & vsus cuius nãæ sit, hẽtis in l. plenũ, in princi. ff. de vsu, & habi. Et est Habitatio, & cuius nãæ sit, hẽtis in l. pe. §. licet tã angustus, ff. de vsu. & cuius nãæ sit, hẽtis in l. 1. de ope. ser. & ĩ l. 2. d vsufr. leg. 4 licet † q̃dã dixerint, quod ministerium seruorum sit seruitus realis, Tñ tu dicas, fm Dy. quod seruitus psonalis est. Nam morte serui extinguitur, secus in realib. quæ sunt perpetuæ, & debentur a re, rei, vt l. j. & quod ibi no. ff. de ser. ti. gñali, & l. qui aliena. §. fi. de neg. gest & ibi bonus tex. Et hanc opi. tenuit Dy. in § aquæ. Insti. de actio

ADDITIO.

a Alc. Vsufructuarius sit dñs. Vtrũ vsufructuarius dicatur dñs, facit, quod no. Bar. in l. naliter, ĩ pri. d acq. pos. & adde l. vsusfru. & ibi Bar. & l. q vsufruct. dver. ob.

LEX PRIMA.

1 *Testator non põt remittere cautionẽ introductã in fauorẽ hæredit. num. 6.*
2 *Testator non pt facere quin leges nõ hẽant locũ in suo testamẽto, & nu. 9.*
3 *Vsusfructus quando cadat in res, quæ vsu consumuntur.*
4 *Verba impropriantur propter voluntatem defuncti seruandam,*
5 *Verba quandoque proprie, quandoque improprie sumuntur,*
7 *Inuitari quis non debet ad delinquendum,*
8 *Detractio Falcidiæ, quod sit introducta fauore testatoris.*
10 *Hac lex qua cautione loquatur.*
11 *Hæres potest remittere hanc cautionem, & vide nu. 12.*
13 *Vsusfructus, si constituatur inter viuos, an cautio tunc potest remitti.*
14 *Libellus, dico me esse in possessione talium iurium, licet possessio in iuribus non detur, quod sustineatur.*
15 *Verbum dubium prolatum ab actore, interpretatur pro eo.*
16 *Si emphyteuta qui decedit a possessione rei emphyteuticæ, dicat rem ad se pertinere iure dominij, sustinetur libellus.*
17 *Si in libello dicitur, rem pertinere ratione dominij, vel quasi, videtur deductum dominium utile.*
18 *Dictũ testis improprie loquentis, debet coadiuuari, vt non incidat in falsũ.*

a **Si vsusfructus.** Cautionẽ, q̃ vsufructuarius pstare dẽt, testõr remittere ñ potest, a & p cõñs vsufructuari' aũ cautionẽ pstitã vti, & frui ñ pt. h.d. No. 1. qd dixi in sũmario. Not. 2. quod testa- 1 tor cautionẽ, q̃ est introducta ĩ fauorẽ hrdis, remittere ñ pt. No. 2 3. † quod testator nõ pt facere quod ll. nõ hẽant locũ in testõ suo, vt hic & l. nemo, ff. d le. 1. Op. dr hic, vsusfructus oĩum bonorũ, &c. tex. 3 vr cõcludere, qd in reb. † q̃ vsu cõsumũtur, dicat eẽ vsusfructus. b Sed b cõ. de l. 1. 2. & 3. ff. de vsufr ea re q̃ vsu cõsu & d. §. cõstituitur. Inst de vsufr So nomẽ fructus, vel vsusfr hic appositũ, sumitur pprie q̃tũ ad eas q̃ vsu nõ cõsumunt, improprie ãt sumit et habito respectu 4 ad eas res, q̃ vsu cõsumunt, & hoc † cõtingit pp voluntatẽ defuncti 5 cõseruandam Nã aliãs † verbũ qñq; sumit pprie, & improprie, vt l. 2. & qd ibi no. de offi. procons. & l. sed & si possessori, §. uẽ si iurauero, ff de iureiu. Itẽ op. dr hic, quod testator nõ pt remittere istã cautionẽ. Contra de l. scire j. vt in pos leg. So. hic non pt remitte- 6 re istã † cautionẽ, tũ qa est introducta in fauorẽ hrdis, tũ qa vsu- 7 fructuarius † inuitaret ad delinquẽdũ, cõ l. cõuenire ff. d pac. do. & cõ l si vnus § illius ff de pact. Sed cautio, d qua fit mẽtio in l cõria, c e ĩtroducta ĩ fauorẽ ipsius testatoris, & ideo eã remittere pt. c Sed cõ istã sol. posset instari in Auth. sed cũ testator. j. ad l. Fal. q̃ sumitur ex corpore d hære. & fal §. si vero expressim. vbi testator põt phibere Falcidiã, q̃ est ĩ fauorẽ hrdis So Potestis dicere, quod detractio 8 Falcidiæ sit † fauor ipsius testantis, adhoc, vt non decederet sine hrde, qa decederet si hæres non haberet aliquod commodũ, qa non adiret hrditatẽ. Inst. ad l Falc in prin. Item op. dr hic, quod etiã si testator phibuit cautionẽ exigi, qd tñ pstari debet Contra de §. disponat, in Auth. de nup. col 4. Hic aũt venitur cõ dispõnẽ ipsius 9 testatoris, quare male. So. † Aut ẽ cõ leges, vel qa forte disponit volẽs legẽ locũ nõ hre in testõ, & ista dispositio non est seruanda. Ita intelligatur lex nostra arg. in l. nemo põt, de l. 1. Modo p declarõ d ne d nostræ legis q̃ro, † d qua cautione loquatur lex nostra. Br lo- 10 quitur de cautione de vtendo, & fruendo, arbitrio boni viri, hẽndo respectũ ad res q̃ vsu nõ cõsumunt. Itẽ loquit de alia cautione, videlicet de tanta pecunia reddẽda, vel æstimatione rerum, hẽndo respectum ad res q̃ vsu cõsumunt, vt l. 2. de vsufr. earũ rerũ, q̃ vsu cõsumunt, & in §. cõstituit. Inst e. ti. Quero, dr hic, quod testator ñ po- 11 test remittere hãc cautionẽ. Sed nũqd hæres † põt remittere hãc cautionẽ ipso iure? Primo vr quod non, p l. hrdem. ff. de reg. iur. Glo. nra vr determinare cõrium, qa cũ ista cautio sit in fauorẽ hrdis, ipse hrs fauori suo renũciare põt, vt l. si qs in cõscribẽdo. j. de pac. & 12 l si quis in cõscribẽdo, de epi. & cle. Itẽ q̃ro nunqd † cautio sit de e substantia vsusfr. e Primo vr quod sic, p hanc legem, & per l. 1. §. 1. & §. hẽt. ff. vsufru. quemad. caue. in cõriũ vr l. si vsusfr. § illud, & §. plane, vsufr quẽadm. ca. Ad idẽ l. hoc Senatus. ff. d vsufr. earũ rer. q̃ cõsu cõsu. ĩ qb. legib pbatur, quod cõsistit vsufr sine cautione. Hanc vltimã partẽ pbat gl. in l. 1. ff. c. do. Iac. But. dicit duo verba hic. Et sic aut

ADDITIONES.

a Paris. Non põt. Vide Alex. cons. 58. in 3. vol. Et quemadmodũ nõ põt remitti ista cautio, ita nec necessitas cõficiendi inuẽtariũ seu ppalandi, & describẽdi bona in quib. est relictus vsusfruc. Vide oĩno, multa q̃ hẽs in Berth. in verbo vxor vsufructuaria. Itẽ quod si vsufructuarius vtatur añ pstitã istã cautionẽ, postq̃ tñ fuit petita, nõ faciet fructus suos. Secus si non esset petita. Vide Pa. de Ca. cõs. 392. ad fi. & eundẽ cons. 151. in prin. Vide q̃ hẽs ad Bar. in l. scire dẽtis, va in poss. leg. Circa vero cautionẽ l vsufructu earũ rerũ, q̃ vsu cõsumũtur, & eius materiã, vide ad Bar. in rub. ff. de vsufr. ea. rerũ, q̃ vsu cõsu. Et circa mãm hui' cautionis, vide Barb. in c. fi. de pig. an autẽ donans alicui bona sua retẽto vsufructu, teneatur donatarius tanquã vsufructuarius præstare istam cautionẽ, vide Soc. in l. omnes, ff. de excep. eo ipso quod est præstita cautio, vr hrs eã recipiẽs cõsentire, & datur licentia vsufructuario accipiendi possessionẽ vsusfruct. vide Imo. in l. si homo, ff. de vsuc. Itẽ an faciat fructus suos, si percipiat añ pstitã cautionẽ, vide Bar. in l. vxori, ff. de vsuf. leg. & d. l. homo, ff. de vsuca. in l. hac edictali, §. his illud. C. de secun. nup. Et circa modũ præstandi istã cautionẽ, vide Ang. Are. in §. constituit. Inst. de vsufru. earum rerum quæ vsu consu.

b Meno. Vsusfructus. Ceat. 300. nu. 5.

c Alc. Remittere potest. Verum cautio possit remitti vsufructuario per testatorẽ, inter viuos, vide j. proxi. Dicit tamen hic Cy. quod cautio pro alijs reb. q̃ vsu cõsumun. põt remitti. Sed Bal. hic dicit, quod est contra istum text. qui loquitur in pecunia, & hanc ẽs approbat Bal. in duob. locis hic, & p opi. Cyn. tenet Pet. de Anch. in c. fi. de pig sed Imo. ibi contra, & Sal. hic etiam tenet cũ opi. Bar. vide Bal. in auth. cui relictum, in ver. ergo, C. de indic. vid. tollen.

d Meno. Declaratione. Rui. consi. 51. nu. 7. 8. lib. 5. vbi alia plura in materia,

e Alex. Substãtia vsusfruc. Et ad hoc vide qd no. Bal. ĩ l. si tñ, d vsufr. ẽ tex. optimus in l. pe. de vsusfru. ea. rer. q̃ vsu cõsu. & cũ Bar. hic tenet Ant. de But. ĩ c. fi. de pig. sed Imo. ibi dubitat, p l. hoc Senat', §. j. hac alleg. Sal. hic tenet tũ Bar,

aut q̃ris, nũqd ista cautio sit d̃ substãtia vsusf. h'ndo. respectũ ad eas res q̃ vsu nõ ꝯsumũt, & dico q. nõ est de substãtia: uã & in multis casib. vsusf. ꝯsistit sine ea, vt videbitis. no. i l. vsuf. j. co. ti. Si vero habeamus respectũ ad eas res, q̃ vsu ꝯsumunt, cautio ista vr̃ eẽ de substãtia, vt l. hoc Senatus §. 1. ff. d vsuf. ea re. q̃ vsu ꝯsu. s̃m eũ. Itẽ q̃ro, dr̃ hic, q. testator i testõ n̄ pt remittere hãc cautionẽ.

13 Sed pone † qd ꝯstituo tibi vsũfr. inter viuos, qd pt fieri, vt l. vsusf. j. c. ti. & § ꝯstitui t. Inst. e. tit. Nũqd possũ remittere hãc cautionẽ? Primo, vr̃ qd nõ, p l. vsufr. in fi. j. co. ti. In ꝯriũ determinat Gul. de Cu. hic, qa cũ in suũ fauore ista cautio sit introducta fauori suo renũciare pt, vt d. l. si qs in ꝯscribẽdo. Nõ ob. lex ꝯria, qa est verũ, qd ẽ dria iter ꝯctũ inter viuos, & vltimas volũtates, q̃tũ ad ꝯstõnẽ vsusfr. tñ q̃tũ ad p̃standũ cautionẽ sic, p rõnẽ s. dictã. Ita dt ipse. Multũ facit tñ ꝯ hãc opi. vna rõ, q̃ gl. assignat hic, & i l. scire. j. vt in pos. leg. qa dicit gl. hæc cautio ẽ introducta, vt tollat occasio delinquẽdi ipsi vsufructuario, & p ꝯñs vr̃, q. i ꝯctu nõ possit remitti hæc cautio: qa ita inuitaret vsufructuarius ad delinquẽdũ, remissa sibi cautione i ꝯctu, sicut i vltima volũtate, ar. ad pdicta. l. ꝯuenire. ff. de pac. dota. & l. si vnus §. illud ff. de pac. Vltimo hęc lex & similes, valẽt ad qõnẽ, s̃m Gul. d Cu. & ipse ponit i l. sed & si possessori. §. itẽ si iurauero. ff. d iureiu. Ecce vos videtis, qd nomẽ

14 vsusf. ꝓprie ponit, & improprie, diuersis respectib. Mõ pone, † qdã ag̃s ꝯ aliũ, dicebat se esse in possessione talis iuris: scitis ꝙ iura nõ possident, vt l. secutus §. incorporales de acq. rerũ do. nũqd pcedit iste libellus? Dicit ipse qd sic, arg. istius lex. & arg. dicti §. itẽ si iurauero, qa licet ꝓprie possessio nõ cadat in iura, tñ improprie

15 sic, & maxime cũ in initijs iudiciorũ, si verbũ † dubiũ ab actore pferat, iterpretamur p eo, vt l. si qs itẽtione. & qd ibi no. ff. d iud.

a Itẽ valet ad aliud, [a] pone, emphyteuta † cadit a possessione, agit ꝯ

16 possessorẽ, dicẽs rẽ ad se ptinere iure dñij, nũquid poterit defen-

b di talis libellus? [b] Vr̃ ꝙ non, nã appellatione dñij simplr̃ plati refert ad directũ dominiũ, vt l. 1. si ager vecti. vel emph. pe. Sed emphyteuta nõ hẽt directũ dñium, sed vtile, vt ibi no. ergo, &c. ꝯriũ determinat Gul. de Cu. p p̃alle. rõnes, qa licet dñiũ ꝓprie sũptũ intelligat de directo, pt ẽt intelligi de vtili, q. hẽt ipse emphyteuta ar. præall. iuriũ. Et ex hoc potestis ꝯcludere aliud s̃m opi. Gul. qa videtis s̃m opi. suam, q. verbum dominij, in libello platũ comprehẽdit ẽt vtile dñium. Vñ valet ad libellum, q quotidie format in rei vẽdicatione. Nam dr̃ peto rem ad me ptinẽtẽ iure dñij, vel

17 quasi. nunquid vr̃ eẽ † deductũ dñium vtile? Certe sic, s̃m istã op. Et hãc opi. vr̃ ẽt formare Dy. in l. & an eadẽ. § actiones. de exc. rei iud. & eãdẽ firmat do. Mart. in l. si mi. § eandẽ. e. tit. Et sic actor pbabit p̃scriptionẽ 10. vel 20. an. p q̃ q̃rit vtile dñiũ, vt no. in auth. nisi. C. d bo. mr̃. vr̃ qd dẽat obtinere. Vltimo valet ista lex. & simi-

18 les, qd si testis loquat improprie, q. † dictũ suũ dẽat coadiuuari [c].

c Et est verũ s̃m do. Iac. q̃tũ ad hoc vt nõ incidat in falsitatẽ, nõ at̃

d vt pbet, vt no. p eũ in d. §. itẽ si iurauero. Nã verbũ testis dubiũ, sẽper ꝯ pferẽtẽ dẽt interpretari, vt in c. in p̃sentia. extra. de pb. &c.

ADDITIONES.

a Ad aliud Adde Bar. in l. sed & si possessori. §. item si iuraue. de iur.

b Ale. Talis libellus. An si in libello emphyteuta dicat rẽ ad se pertinere iure dominij, possit defendi talis libellus, adde Bar. in eo q p̃scripsi in l. maior. §. 1. ff. de euict. vide q̃ dixi post Bart. in l. 1. si ager vecti. hic alle. & quod no. Inn. in c. examinata, ad finẽ. de iud. & quod no. Innocentius in c. in p̃sentia. ad fin. de proba. & quæ no. in d. l. si quis intẽtione. ad finem. de iud. & Bar. sequitur hic Bal. in l. proprietatis. de prob. Adde tamẽ q appellatione ꝓprietatis, semper intelligitur de directa, tex. in d. l. 1. in fi. si ager vec. no. Bal. in l. cũ tes. in fi. inf. de prob. & Bal. in l. peo. si a non compe. iud. uide tu no. in l. si oles. inf. loca.

c Ale. Coadiuuari. No. qualiter debeat iurare testis, de quo p Bar. in l. 2. ff. si cer. pet. & in l. inter stipulantem. §. pro quo. ubi omnino uide Imo. de uer. ob. sed Bar. in rub. inf. si ea sal. iost. tenet, ꝙ etiam testis improprie loquens probat in hoc legis. uide omnino Bal. in l. Lucius. ff. de iosa.

d Pom. Verum secundum do. Iac. Vide etiam Ale. in l. diuortio, ff. solu. matr. & uide Fel. in c. com. tu. de test. & Imo. consi. 101.

LEX II.

Verbis. Proprietarius non impeditur obligare proprietatẽ licet vsusfructus sit alienus h. d. Nota summarium.

LEX III.

1 *Vsusfructus finitur morte vsufructuarij.*
2 *Vsusfructus quando finiatur morte proprietarij, & acquiratur num. 4.*
3 *Pater in quibus casibus non habeat vsumfructũ in bonis aduentitijs filij.*

Si patri. Morte proprietarii nõ tollit vsusfruct', sed fructua-
1 rii sic. h. d. No. ꝙ vsusfructus finitur morte vsufructuarii, siue vsusfructus sit cõstitutus i vltima volũtate, siue in ꝯ-
2 ctu. Scdo hẽtis notare q. † morte ꝓprietarii non extinguit vsusf. Mõ ꝯ istud s̃m notabile op. de l. 2. j. de bo. ma. vbi dr̃ ꝙ mortuo filio cõsolidet cum proprietate. Sed s̃m Pla. ibi est casus specialis. Istud est falsum, quia non apparet aliqua rõ spãlitatis. quare solue, & melius, vt ibi no. quia nõ dicit ꝙ obierit fil', sed pr̃, iõ nihil ad rhõbũ. Itẽ op. de l. pen. §. qd si nepotes. j. de bo. mat. dicit gl. ẽt ibi fallit. Tu vero potes dicere s̃m Pet. & Cy. ibi & hic, ꝙ ibi ẽ alia rõ finiẽdi vsũfructũ. videlicet consolidatio cũ proprietate. Item op. d. § si vero in Auth. de hær. ab inte. col. 9. Quare dicas duo ver-
3 ba: Qñq; † filius decedit nõ relictis descẽdentib. vel collateralib. sed patre tãtum, & tunc succedit tm̃ pr̃, & vsusfr. cõsolidatur cũ ꝓprietate, vt in auth. defuncto & i corpore unde sumit. j. ad Ter-

tul. qñq; fili' decedit relictis descẽdẽtib. tm̃, & tũc illi succedũt, qa est potior cã descẽdẽtiũ, vt in §. 1. in Auth. de hær. ab itest. & i Auth. i successione, de suis & legi. Qñq; d̃cedit relicto pr̃e & relictis fratrib. & tũc pr̃ succedit i virilẽ cũ fratrib. & q̃tũ ad illã portionẽ virilẽ vsusfructus extinguit, & cũ ꝓprietate ꝯsolidat, q̃tũ ad alias portiones in q̃b. succedũt frẽs, ẽt vsusfructus extinguit, vt in § ꝯñs. in Auth. de hære. ab intest. Et q̃ sit rõ. dic vt ibi, & est
4 de † casib. exceptuatis, in quib. pr̃ non habet vsumfructũ in bonis aduentitiis filiorum: quos habetis no. in auth. idemque. C. de bo. quæ libe. & in corpore. vt lice. ma. & auię. §. fi. &c.

LEX IIII.

1 *Vsufructuarius tenetur cauere de vtendo & fruendo arbitrio boni viri.*
2 *Fiscus vsufructuarius non cauet.*
3 *Pater vsufructuarius non cauet, & quando teneatur reddere rationem.*
4 *Quando vsusfructus est relictus pure, & proprietas sub conditione, vsufructuarius non cauet.*
5 *Si vsufructuarius non potest cauere, an habeat vsumfructum, quod non.*
6 *Impossibilitas aliquem excusat, sed difficultas p̃stationis nequaquam.*
7 *Vsufructuarius si non p̃stitit cautionẽ, & pcepit fructus, an eos faciat suos.*

a Vsufructu. Vsufructuariũ, siue ex testõ, siue ex ꝯctu, oportet cauere [a] d vtẽdo, & fruẽdo arbitrio
1 boni viri. h. d. No. ꝙ † vsufructuarius teneť cauere de vtendo, & fruẽdo arbitrio boni viri, vt hic. Et hęc sunt vera, siue vsusfructus ꝯstitutus sit i vltima volũtate, siue iter viuos, vt hic. Mõ op. dr̃ hic, ꝙ vsufructuarius teneť cauere, &c. Cõtra de l. j. §. si ad fi-
2 scũ. ff. vt le. no. ca. † ubi fiscus nõ cauet. So. casus specialis est in fi-
3 sco. Itẽ op. de l. si §. sin aũt. j. de bo. q̃ li. Sol. Etiã est † casus specia-
b lis in patre, vt colligit in d. §. sin aũt, nã nõ teneť cauere, sicut & alias nõ teneť reddere rõnẽ [b] administrationis, vt ibi, nisi dolose gesserit, qa tũc teneret reddere rõnẽ administrationis, vt l. Imperator. & ibi no. ff. ad Tre. Itẽ op. de l. si vsusfructus. § plane. & §.
4 illud ff. vsufr. quẽad. ca. Sol. † ibi, vsusfruct' erat relict' pure, proprietas ex ꝯdõe. & ita sperabat de pximo vsusfructus ꝯsolidari cũ ꝓprietate, & sic vsufructuarius vtebat, quasi re ꝓpria, & iõ n̄ cauet, & ista est rõ l. ꝯriæ. Pro declarõne l. nr̃æ q̃rit gl. Ecce vsufructuarius dẽt cauere, & dare fideiussores d vtẽdo. &c. arbitrio
5 boni viri. Pone, ꝙ † nõ pt dare fideiussores, [c] nũqd gaudebit cõ-
c mõ d. vsusfructus? Quidã dixerũt, ꝙ nõ, imo res dẽt sequestrari,
d vt l. 1. lib. C. de agr. & censi. lib. xj. Illa opin. nõ videť vera. Nã regulariter sequestratio est phibita, nisi in casib. inter quos ille nõ enumerat, vt l. vnica, & ꝙ ibi no. j. de ph. seque. & l. si fideiussor §. si q satisd. cog. Quare dixerũt alij, ꝙ si ipse velit pminere ꝓprietario s̃m formã l. hac edictal. § his illud, j. de secũ. nup. ꝙ admitteť ad vsumfructũ. Illa opinio repbat i gl. & merito. uã ibi est speciale in matre ꝯuolãte ad secũda vota, vt hic patet. Quare gl. nr̃a hic dt, ꝙ si nõ pt dare fideiussores, ꝙ ipse nõ gaudebit cõmodo vsusfructus, vel vxori vsusfruct'. ff. de vsufr. le. Sed ꝯ istã sol. gl. posset instari de § ipossibilis, Inst. de hęr. inst. Sol. dt gl. ibi loqť de ipossibilitate nãæ, vel iuris, hic i qõ. nr̃a i possibilitate facti. Vel melius
6 s̃m dictũ do. Ia. dicatis, † ꝙ ipossibilitas excuset aliquẽ, vt i ꝯrio, sed difficultas p̃stationis n̄ excusat, vt l. ꝯtinuus. §. illud d ver. obl. & ua

ADDITIONES.

a Alex. Oportet cauere. No. qui sunt illi vsufructuarii qui teneant cauere. Sed quid i cõdoctore, emphyteuta, & aliis hẽtib. utile dñiũ, vide Bal. i rub. j. iure do. Adde an ante p̃stitã cautionẽ faciat fructus suos. Bal. consi. 177. a. lib.

b Ale. Reddere rõnẽ. An pater teneatur reddere rõnẽ filio, per Bal. in auth. episcopalis. de epi. & cle. l. filia, fam. erc. & in l. si superstite. de dolo. & tex. bonus & Doc. in l. cum oportet. §. cum autem de bon. quæ lib.

c Alex. Dare fideiussores. No. ꝙ si vsufructuarius non pt cauere, vt sufficiat iuratoria cautio, duo requirunt, vt no. Bar. in Auth. gñaliter. i princ. de epi. & cle. & ꝙ ista difficultas sp pbeť p iurm vt perueniat ad iuratoriã cautionẽ, tenet Bal. in l. j. C. de asser. tollen. Sed ille tex. vr̃ subtiliter in cõtrariũ. & adde Bal. in d. l. 1. §. 1. in fi. vbi q̃rit, verũ sp sufficiat ista iuratoria cautio. Item non sufficit iuratoria cautio, vbicunque iurasset quis se semel præstare, & non obseruauerit. auth. ei qui. & quod ibi Bal. in prima uerbia de ho. auth. iods possi. ad hoc quod no. Bal. ioc. qua fronte, post glo. in fi. de ap. imo ẽt vr̃ ibi in authen. ei qui, dicere, hoc esse uerẽ, ubi solũ quis fuit cõtumax ẽt absq; pretio, & ad qõnẽ gl. hic & Doc. uide ẽt Bal. in l. hac edictali. §. hic aliud de sec. nu. & Adde, ꝙ vbi quis liberat a satisdatione, eo quia nõ pt, & ꝙ deueniť ad iuratoriã cautionẽ, nõ dẽt solũ promittere, sed cum hypotheca bonorũ, p l. filio. & ibi Bar. vt lega. no. caue. & tex. in auth. cui relictũ. d ind. uido. & adde s̃m Flo. ꝙ hic stat iuratoriæ cautioni, hoc est verũ, si quis nõ pt cauere p paupertatẽ, secus si ꝓpter malos mores non pot fidem habere, quia tũc nõ audit eũ eius iuro. l. 3. §. a Barbaris. de re milit. & d. §. his illud, & c. p vestras, de dõ. inter vir. & hoc fuit de mente Bal. in auth. cui relictum. infra de ind. vid. & Doc. in c. qua fronte. in fi. de app. ꝙ no. Cy. in l. vniuersa. & ibi dicas post Bal. j. de prec. Impe. offe. Et ad q̃stionẽ, de qua hic, vide bonũ tex. in l. filiusfam. §. diui. vet. item princeps. ff. de le. 1. & ꝙ sufficiat iuratoria cautio, vbi non potest satisdari. est text. no. in l. si constante. §. quoties. sol. matr. quod no. in l. i possessionem. in princ. quib. ex cau. in pos. ea. per Pa. de Ca. in d. § quoties. Et p ista gl. ꝙ cautio necessaria ob suppleatur per cautionem iuratoriam in defectum, tenet Rom. in l. 2. in princ. sol. mat. tex. in l. 2. C. de ·u. qui satis. non de. Itẽ limita, nisi alio remedio possit consuli contra non ualentẽ cauere, l. filius fam. §. diui. de le. 3. & ibi Imo. & uide Im. in l. non facile. ff. si cui plus quam p leg. Fal. Item limita per Bal. in l. 2. ff. de vsofr. leg.

d Pom. Commodo. vide Pan. cõsi. 40. in 2. dub. vol. 1. & in c. cũ cõstet. de piga. vbi tangit de sequen. verbis Bar. & Ale. consi. 57. vol. 3.

e Menoch. Bello. consi. 54. nu. 6. circa fin.

& ita intelligit qō nra. Sed vlterius, ꝯ determinationē glo. posset instari de l. cū nō facile ff. si cui plus, q̄ p l. Falc. ubi nō pōt pstare fideiussores, remittit iuratoriæ cautioni. Hⁱ timore Pet. & Cy. post eū dixerūt, ꝙ si vsufructuari⁹ uelit iurare de vtēdo & fruēdo arbitrio boni uiri, ꝙ ipse gaudebit cōmō vsusfru. & remittet sibi cautio, ar. i auth. cui relictū. posita. ī. de ind. vi. tol. & in corpore vñ sumit. Facit ad hoc l. 1. §. sin uero. ī. de asser. toll. & uat 3 prima opi. posita hic I gl. Gul. de Cu. tenet, ꝙ res dēnt sequestrari apud qnēdā bonū virū, qui vsufructuario pstabit ꝯmoditatē vsusfructus, ar. l. postq̄. §. Impator, vt leg. no. ca. Crederē posse saluari opi. vtriusq; & sic. Nā aut psona vsufructuarii est psona suspecta, & tūc dicerē, ꝙ hēret locū opi. Gul. ꝙ res dēat sequestrari in formam l. postq̄. §. Impator. pallc. Aut non est persona suspecta & tunc habet locum opi Pe. videlicet, ꝙ committat iuratoriæ cautioni, ar. in d. l. 3. §. sin vero. ī. de asser. tol. Item quæro, videtis, ꝙ vsufructuarius dēat pstare cautionē, quid si non præstiut cautionē, & fructus percipit, † nunquid fructus facit suos? a Gl. variant. Hētis vnā gl. in l. si cuius. §. j. ff. co. ti. q̄ vr̄ dicere, ꝙ nō facit fructus suos. Aliā hētis in l. vxori. la 3. ff. de vsuf. le. q̄ vr̄ dicere ꝙ facit fructus suos. Quid dicemus? Gul. de Cu. ꝯcordat eas sic. Aut vsufructuarius bona fide vsus fuit, qa forte cautio nō fuit petita sibi ab hęrede, & tūc vsufructuarius facit fructus suos, & ita hēt locū gl. q̄ est in l. vxori, pallc. Aut non fuit vsus bona fide, & tunc nō facit fructus suos & ita hēt locum gl. quæ est in l. si cuius. §. j. de vsusfr. & hanc eandē opi. fm Cy. Pet. firmat hic. & quodammodo fuerunt verba Azo. in d. l. vxori. de vsufr. leg. &c.

ADDITIO.

a Ale. Nūquid fructus facit suos. & vide Bar. in l. si homo. de vsucap. & aliquid in auth. cui relictum. per Bal. in l. fi. de indic. uidu. toll.

LEX V.

Si pater. Vsufructuarius fructus perceptos post tp̄s vsufructui adiectū tenet restituere. h. d. No. ꝙ dixi i summario. Itē no. ꝙ finito vsufructu, post tp̄s ei adiectū vsufructuarius tenet restituere omnes fructus, vt hic. Op dr̄ hic, ꝙ vsufructuarius tenet restituere fructus perceptos post tp̄s, quasi videat dicere, ꝙ non teneatur de percipiendis. Sed ꝯ de l. generaliter, ff. de rei ven. & l. certum. ī. tit. prox. Dixerūt quidam, ꝙ hoc est speciale in matre, ꝙ non teneat de percipiendis. Ista sol est falsa per l. si mater. ī. de vsur. Quare dicatis, ꝙ ista lex suppleт per iura contraria, quia licet dicat, ꝙ teneat ad fructus perceptos, non tamen negat quin etiam de percipiendis teneatur.

LEX VI.

1 *Vsufructuarius non pōt obligare proprietatem, vsumfructum vero potest id est, commoditatem vtendi, & fruendi. & nu. 2.*

Interest. Maritus vsumfructū in dotē recipiens, ꝓprietatē obligare nō pōt, & idem si proprietatē inæstimatam in dotē reciperet; si uero ęstimatā, obligare pōt. h. d. Ad euidentiā, ista lex hēt duplicē intellectum. Vnus est fm gl. ꝙ lex ista ponat tres casus, uidelicet qn̄ vsusfruct⁹ tm̄ dat i dotē. Itē qn̄ dat ꝓprietas inęstimata. Itē qn̄ dat æstimata. Legit & alio mō vt ponat quatuor casus. Et fm istā lec. dēt addi casus i quo ꝓprietas sit æstimata ea æstimatione, q̄ nō facit emptionē. Ponam uobis casum fm primā lec. quam gl. approbat, licet aliā nō reprobet. No. quod dixi in summario. Op. dr̄ hic, ꝙ vsufructuarius nō pt obligare ꝓprietatē. Cōtra, de l. fructus. de reg. iu. & in l fi. de vsur. hic aūt dicit ꝯ quare male. Sol. Dicunt qdā, ꝙ iura ꝯria loquunt in dubio. Certe ista solutio nō vr̄ bona, quia nullum habet saporē. 2 Quare dic, ꝙ † vsufructuarius nō pōt obligare ꝓprietatē, vt hic, vsumfructum sic. Et ita Intelligant ꝯria. Contra istam sol. instat de l. arborib. §. vsufructuarius. ff. e. titu. & de eo, quod solet notari §. idem finit. Insti. e. tit. ubi vsufructuarius potest cedere. Sol. aut vsufructuarius vult cedere, vel vēdere, uel obligare ius utēdi & fruēdi. Et dico, quod nō pōt, vt d. §. item finit. Aut vult cedere, 2 vel uendere † commoditatē vtendi & fruendi, & hoc pōt fieri, vt no. d. l. arborib⁹. & d. §. item finit Insti. eo. ti. hic non sunt alia.

LEX VII.

1 *In reficiendo, omnes expensæ pertinent ad vsufructuarium.*
2 *Vsufructuarius repetit magnas expensas, & qua actione, nu. 3.*
4 *Vsufructuarius uidetur constitutus procurator in rem suam.*

Eum ad quem. Modicę expensæ ptinēt ad vsufructuariū, magnę ad ꝓprietariū. h. d. Quærit gl. qua actiōe vsufructuari⁹ repetet? Rn̄det, qđ pactionē neg. gest. Ista gl. nō placet mihi. licet. n. modicæ expēsę pineāt ad 1 vsufructuariū, & magnę ad dn̄m, tn̄ † oēs expēsę in reficiēdo ꝑtinēt ad vsufructuariū. Siue ergo sint magnæ expēsę, siue puę, 2 vsufructuarius dēt reficere, licet † magnas reptat, a & puas nō, vt ff. de dā. insc. l. dāni, §. ei cuius. Vñ cū vsufructuari⁹ expendit de necessitate nō pt repetere pactionē neg gest. vt l. hr̄des. §. idē est 3 si vnus. fa. ercis. Quāt ergo repetet? Rn̄d. † pactionē in factū, ut dt Inriscō, in simili. in l. Prætor. § his uerbis, de bo. auth. in. pos. q̄ ē bon⁹ tex. ad hoc ut repetat p vtilē actionē mandati, qa vsufructuari⁹ vr̄ ꝯstitut⁹ ꝓcurator i rē suā adñō circa curā rei. Istud ꝓbat I l. 1. i si cū l seq. de op. no nū. & l. 3. cū l. seq. vsufr. quēad. cauea.

ADDITIO.

a Ale. Magnas repetat. Adde quod contrarium tenet Bal. quē refert; & sequitur Pau. de Ca. hic, quia durū eēt vsufructuario magnas impēsas facere de suo, deinde recuperare. Vñ dixit, ꝙ non tenebitur nisi ad paruas, vt est de natura vsusfructus, non obstante quod sit procurator in rem suam, quia illud verū, quantum ad defendendum, vt de bursa teneatur facere impensas.

Pari. Magnas repetat. Vide aliquid p Com. cōs. 57. ic. Monasteriū. Idē tenet Pa. de Cast. & Bar. post gl. i d. l. dāni. §. ei⁹ cui. ad fi. đ dā. isc. Cōtra tn̄ dt hic Bal. et Pau. đ Cast. imo bn̄ cōsidera. Vide quæ scripsi i l hactenus. ad Bar. ff. de vsufr.

LEX VIII.

1 *Vsufructuarius possidet naturaliter tantum.*
2 *Sola naturalis possessio non sufficit ad præscriptionem.*

Neque fructuarium. Vsufructuarius, vel eius hęres nō pscribit proprietatē. 1 h. d. Rō est, dicit gl. & bn̄, quia nō possidet ciuiliter, sed † natura- 2 liter tantum. † sola autem naturalis non sufficit ad præscribēdū, vt l. acquiritur. §. fi. de acq. re. domi. p Dy. in c. sine possessione, de reg. iur. li. 6. Dixi plenissime in l. 3. §. ex contrario, de acq. pos.

LEX IX.

Vsufructu. Vsufructuarius, vel cui sūt relictæ operæ serui, alienandi facultatem non habet. h. d.

LEX X.

Si domina. Habes duas lec. fm primā. h. d. Morte domini nō extinguitur vsusfructus. fm aliam lec. magis notabilem hoc dicit. Morte eius, qui conduxit vsumfructū, vsusfructus conductus extinguitur.

LEX XI.

Habitatio. Habitatio finitur morte, & q ea hēt, nō pt alienare proprietatem, ēt in vltima volūtate. h. d.

LEX XII.

1 *Quando tempus certæ ætatis opponitur ad conclusionem iuris iam quæsiti in dubio facit diem, non conditionem.*
2 *Dictio, donec, importat quandam conditionem extensiuam.*

1 **Ambiguitatem.** Qn̄ † tp̄s certæ ætatis apponitur ad exclusionem iuris iā quæsiti, ī dubio facit idem non conditionē, & vsusfructus morte extinguitur, h. d. tota lex. Et est ista lex vnū de membris, quod fit in l. si cui legetur, de lega. & l ea his verbis, de bo auth. iud pos. Not. primo 2 quod dixi in summario No. secundo, quod † dictio, donec, hic importat conditionem quandam extensiuam. De hoc tangitur per glo. in l. 4. in princ. de seru. ti. generali. qui tex. facit magis difficilē istā mām, de dictione, quousq;, quo ad, & donec, ē tex. ī l. pe. đ excu. tu. Tu dic, vt plene dixi ī l. 1. ff de ꝯd. & de. tetigi. ī. de leg. l. pti.

LEX XIII.

1 *Habitatio est ius per se, & qui eam habet, potest eam locare.*
2 *Habitatione legata, quod ex vsu loquendi quis intelligatur legasse domū.*

1 a **Cum antiquitas.** † Habitatio est ius per se & qui eā habet, potest locare, a non tamen pōt domū vendicare, nisi hoc fuerit in ꝯcedēdo expressum. h. d. Op. ff. de vsu & hab. l cęterum, in prin. & l. sed neque. So. ibi loqr̄ in eo, cui relictus est vsus tm̄, hic ī eo, cui relicta ē habitatio. Quęro, † qūo poterit probari, ꝙ quis legando habitationem, voluit legare domū. b gl. respōdet & bene multū notabiliter ex vsu loquēdi. Sunt. n quidam qui domum vocant habitationem, sicut qdā q fundū appellant possessionem, respiciendo ad ꝓprietatē, non nudam possessionē, vt l. interdum. de verb. sig. quod tene menti.

ADDITIONES.

a Pom. Locare. Quid in vasallo habitationis, an poterit ipse locare, vide Bal. I prælu. feu. in secunda diuisione. & ibi do. Præpo.

b Ale. Legare domum. An per legatum hæreditatis videatur legata domus. Faciunt nota. per Bartolum in l. Quintus §. argento. de aur. & arg. leg. & no. qđ si relinquitur, habitatio, intelligitur pro se, & familia. per id, quod no. Bal. in auth. habita. inf. ne filius pro patre.

LEX XIIII.

1 *Hæredis appellatio quando finiatur in persona hæredis.*
2 *Liber homo quando possit in perpetuum operas suas locare.*

Antiquitas. a Appellatio hæredis relata ad illud quod sui natura non est trāsmissibile ad hæredes, in persona primi hr̄dis finitur. h. d. Op. de l. ī annalib. ī. de leg. glo. dt ibi 1 solui. Tu dic ꝙ † ibi appellatio hr̄dis referi ad illud, quod sui nā nō est transmissibile ad hr̄dē, ēt volentib. ꝯhenub. seu volente testatore. Si. n. esset actum ꝙ ad hr̄des transiret, nō esset idē vsusfructus ille, qui est in persona hæredis, & ille q erat in psona defuncti, vt l. stipulatio ista, §. si quis ita. de verb. ob. Facit ff quemadmo. vsusfr. amit. l. repeti. sed legatum annuum ex natura rei legatę, bn̄ pōt transire ad hr̄dē, sed non trāsit, quia est conditionale p annis sequentib. Adiicitur ergo ibi rei, q̄ de sui natura pōt ad hæredes transire, iō si bene respicis illam legem, hæres nō capit tāq̄ legatū sibi, sed tanq̄ legatum factum defuncto cōseruatū in eum. Oppo, de l. sciendū. de verb sig. So. Fallit ibi. Vltimo glo. inducit istam

ADDITIO.

a Ale. Antiquitas. Adde ad hanc legē etiam Bar. in l. Sempronius. de vsufr. leg. Paris. Antiquitas. Vide Ang. consi. 2. Vide oino ad intellectū huius l. q̄ scribit per Bar. in l. Gallus. §. & si parentem. circa fi. ff. de lib. & posth. Vide Ias. in l. in annalib. infra de leg. ponentem quæ sit rō huius legis, & cur diuersum in legatis annuis, & an haberent locum in vsu, & an in fundo, vt ibi per eum.

§ istam legem ad q̃onem, †vtrũ liber homo possit imperpetuum[a] operas suas locare, seu obligare. De qua quæstione plene dixi in repetitione l. stipulationes non diuiduntur, ff. de verbo. obli.

ADDITIO.

a Alex. In perpetuum. Vide l. Titio centum, ff. de cond. & dem. per Bar. in l. 1. de sent. quæ pro eo q̃ interest, & gl. in l. loca. l. l. si h., & in l. post certũ, C. de lib. cau.

LEX XV.

Inter antiquam. Per alienationẽ partis serui, si extinguit vsusfructus seruo ꝯcessus. h. d.

LEX XVI.

1 *Actio personalis competens pro vsufructu quod tollatur longo tempore.*
2 *Promittens seruitutem, an dicatur promittere factum, an ius.*

Corruptionem.[a] Vsusfr. nõ vtẽdo, & p̃sonalis actio p̃ eo ꝯpetẽs, spatio lõgi t̃pis amittitur, non minori: finit et per mortẽ & capitis diminutionẽ, nõ p̃ minimam. h. d. Op. gl. ꝯ istã legem multũ fortiter, vr̃ q̃ ista lex nõ procedit in vsufrũctu relicto in testõ, nam ille statim adita hæreditate est ꝯstitutus, vt l. si partẽ. §. j. quẽad ser. ami. sicut n. dñium ità [b] sit recta via in legatariũ, ita et ius vsusfr. vnde statim est ꝯstitut⁹. Si vero vsusfructus est promissus per stip̃lonẽ, si quidẽ nõ est traditus, non p̃t amitti, sed si est traditus, iã †p̃ersonalis actio p̃ eo ꝯpetens est extincta solutione, frustra ergo q̃ritur de p̃sonali actione. Rogo, q̃d aduertas. Dico quod ĩ vsufructu relicto ĩ testõ, ista lex p̃cedit sine dubio, q̃a in vltima volũtate ꝯcurrit actio p̃sonalis cũ reali. q̃tũ ad respectũ originis, vt l. 1. & 2. j. ꝯmu. de leg. In vsufructu vero p̃misso inter viuos, p̃cedit ista lex et anteq̃ ꝯstituat̃. Et s̃m hoc erit mirabile, q̃d actio p̃sonalis finit̃ lõgo t̃pe, et vsufructu nõ ꝯstituto, & ita hic gl. si vr̃ hanc legẽ intelligere. Ita et sentit Azo. in summa huius ti. Itẽ p̃cedit hæc l. in vsufructu iam ꝯstituto, nec tollit̃ actio personalis solone, nam ille q̃ p̃misit vsumfructum, tenetur ad factum, hoc est, ad patiendũ. istam patientiã nunq̃ tradit p̃fectẽ. Licet n. patiatur te frui hodie, forte nõ patietur cras. Iõ actio personalis adhuc non durat, q̃a vna cũ vsufructu extinguit̃. Ita et dr̃ in l. plurib. §. fi. de verb. obl. & credo q̃d ista gl. [a] dicat veritatẽ. Vltrã. vero insurgũt ꝯ eam, & dñt †q̃ ille, q̃ p̃mittit seruitutẽ, nõ p̃mittit factũ, sed ius, vt hic refert Cyn. & hoc tangit in l. 2. §. 1. de verbo. obl. & ibi hunc passum examinaui p̃fecte, & sustinui gl. nostrã contra impugnationem Vltramontanorum.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA

Pro ꝯcordia Aduerte, q̃ actio p̃sonalis ꝯpetẽs p̃ seruitute reali, vel p̃sonali imponẽda, nõdũ orta, tollit̃ spatio decẽ, vel viginti anno. s̃m Bar. hic in hac l. corruptionẽ, sed d. Alc. hic in sua apostilla allegat Bar. sibi ꝯtriũ, ĩ l. si partẽ ff. quẽad. serui ami. Tu dic, q̃ non reperit̃ q̃d Bar. aliq̃d dicat in d. l. si partẽ. p̃ter sũmariũ, sed adhuc ibi loquit̃ de seruitute imposita & orta, patet, dũ dt p̃ vsũ partis loci, &c. Præterea aliud ẽ in nihilo hr̃e, seu vti actione, quo casu loquitur. 1. opin. Aliud vti pro parte, quo casu impeditur præscriptio in totum. Adde Cæpol. in trac. seruitutum, in 1. par. q. 8.

ADDITIONES.

a Alex. Corruptionem. Et verum illa lex habeat locũ in hæreditate. Dic q̃ nõ, quia nunquam amittitur, nisi morte, vt no. gl. & Bal. in l. cũ antiquitas. sup. e. Paris. Corruptionẽ. Circa ista materiã quid si testator instituens filijs hæredib. dicat, q̃ portionis Titij relinquit vsumfructum, alijs cohæredib. (quia tunc considero q̃ durantib. beneficijs nõ indiget Titius vsufructu portionis suæ) an talis vsusfructus finiatur morte Titij? vide Roma. consi. 530.

b Alex. Recta via. Vide Bar. in d. l. si partem, vbi videtur tenere contrariũ, videlicet q̃ actio personalis competens pro seruitute reali, vel personali imponẽda, nondum orta, non tollitur spatio decem, vel viginti annorũ, & sic no. q̃ actio personalis, iuncta cum reali, vel personali, præscribitur eodem tempore, sicut & realis. Vide Bal. post gl. in l. 1. de annali exceptio.

LEX XVII.

1 *Relictum filio quando dicatur contemplatione patris, latius ostenditur.*

Ex libris Sabi. Hæc lex hẽt vnũ difficilẽ passũ valde, & br̃ h. d. Si filius, cui est vsusfructus ꝯcessus, an̄ patrẽ decedit, vr̃ ꝯtẽplatione patris concessus, sed si pater prius decedat, cõtẽplatione filij. Diuidit̃ in duas part. Primo loquit̃, q̃n filius, vel seruus p̃decesserit. Secũdo q̃n p̃r p̃decesserit. Itẽ in prima loquit̃ de filio, & seruo. In sc̃da de filio tm̃. Secunda ibi neq; si p̃r, &c. Opp. de l. q̃ vsumfructũ. § fi. ff. e. So. hic vsusfructus fuit relictus ꝯtẽplatione patris, vel dñi, ibi ꝯtẽplatione serui. Ita dicit gl. hoc ibi ꝯstabat. Op. de l. si filio, ff. d. don. cã mor. So. eo. mõ. Op. de ver. obl. l. si stipulatus fuerim, & de iniu. l. sed si vni⁹. §. fi. So. ibi in his q̃ cohærent merè p̃sonæ filij, ita quod p̃ri nõ acq̃rit̃. †Itẽ op. & istud est difficile. Vr̃ q̃d hæc lex n̄ possit p̃cedere aliquo iure, neq; antiquo, neq; iure nouo. Nã aut hic relictus erat vsusfructus ex castrẽsib. vel quasi, & tũc p̃sona p̃ris nullo mõ attendit̃, q̃a sibi nihil q̃rebat̃, vt vidistis in l. cũ oportet §. exceptis. j. de bo. quæ lib. ff. ad Macedo. l. 2. Aut loqueris in aduentitiis, & p̃fectitiis, & tunc de iure antiquo acq̃rebat̃ in totũ patri, & in nullo attẽdebat̃ p̃sona filij, hic dr̃ ꝯ: ergo male. Si loqueris de iure hodierno, ĩ castrẽsi, vel quasi, vel p̃fectitio. nihil est immutatũ, ĩ aduẽtitio q̃rit̃ ipsi filio, ergo i⁹ moriẽ d̃buit extingui, & tñ hic ĩ p̃ri. dr̃, q̃ remaneat apud patrẽ. Dicũt q̃dam q̃ prin. loquit̃ q̃n ꝯstat q̃ fuit relict⁹ vsusfruct⁹ ꝯtẽplatione patris, in fi. loq̃t̃ q̃n ꝯstat q̃ fuit relict⁹ ꝯtẽplatione filij. Istud nihil est dicere, quia s̃m hoc, distinctio huius l. nihil operat̃, vtrũ p̃r dcedat primo, vel post. Præterea [a] tex. si est respicias, loq̃t̃ in dubio, vt patet ex fi. ibi. plerumque verisimile. Cũ. n. respicis, q̃ verisimile est, apparet, q̃ non est certũ. Pro huius decisione q̃cq̃d dicãt hic Doc. nos dẽmus hic primo [b] aduertere, q̃n relinq̃t̃ filio, vtrũ uideat relictũ[b] ꝯtẽplatione p̃ris, aut ꝯtẽplatione filij. Circa, q̃ Dy. in l. si filio, de ꝯd. & dẽ. vr̃ distĩguere, an fiat mẽtio patris, uel nõ, vt q̃n fiat mẽtio patris, uideat̃ relinq̃ ꝯtẽplatione p̃ris, vt l. cũ aliq̃s, j. de iure deli. Sed ego reperio ĩ quodã suo ꝯs. ipsum ꝯsuluisse aĩr, q̃ in dubio vr̃ relictũ ꝯtẽplatione filij p̃ hãc legẽ in fi. Et istud puto verius cũ distõne q̃ dicã. j. Nã in dubio nomẽ p̃ris, vel p̃r vr̃ adijci cã demõstrõnis, & si in ea erret̃, nõ vitiat̃, vt l. his verbis. §. fi. ff. d. hr̃. insti. Circa hoc debemus br̃ dicere. Primo si est certũ, vel ex aliquib. ꝯiecturis p̃t apparere, cui⁹ ꝯtẽplatione relinquat̃, stamus illi certo, vt l. si plures. §. in arrogato, de vul. & pu. & ff. p̃ soc. l. sociũ q̃ in eo. §. j. Facit, q̃ [c] habuistis[c] notatũ in l. cũ oportet, in prin. de bo. q̃ lib. Si vero nõ apparet, aduerte. Q̃nq; fit mẽtio p̃ris, & patriæ p̃tãtis, tũc in dubio vr̃ relictũ ꝯtẽplatione patris, vt l. filio. de ꝯd. & dem. nisi expresse esset relictũ in t̃pis existẽtiæ sui iuris, vt l. mulier, in prin. ad Treb. l. si mater. j. de insti. & subst. Si vero fit mentio p̃ris tm̃, & nõ patriæ p̃tãtis, aut illud, q̃ relinq̃t̃, est tale, ex quo nihil p̃t q̃ri filio, & tũc in dubio vr̃ relictũ ꝯtẽplatione p̃ris, ar. ff. de stip. ser. l. 1. §. si seruus, & l. verũ. §. si seruo cõi. ff. pro socio. Facit ad hoc, q̃ no. in l. [d] post mortẽ. d. §. j. ff. q̃n ex fact. tuto. & l. cũ post § j. ff. de admi. tut. & ita dẽt intelligi l. cũ q̃s. j. de iure deli. Si uero filio p̃t q̃ri, tũc in dubio ur̃ contẽplatione filij, vt hac. l. in fi. & p̃sona patris ur̃ adiecta ad demõstrõnem, vt d. l. his verbis, in fi. Si vero est dubium vtrũ filio possit quæri, vel non, sed pendet ex futuro euẽtu, ille futurus euentus inspicit̃, & s̃m illũ futurũ euentum iudicamus ꝯtẽplatione p̃ris, vel filij. Hic est casus hic, vt j. declarabo. Dẽs. n. scire, q̃ q̃n filio relinquit̃ vsusfructus ex cã aduẽtitia, licet ipse sit fructuarius, tñ ꝯmoditas fructuũ p̃tinet ad patrẽ, vt no. in auth. idẽ est. j. de bo. q̃ lib. Si igit̃ filius decedit uiuo patre, hic euẽtus declarat, q̃ filio nihil p̃t q̃ri, & iõ p̃sumit̃ isto casu ꝯtẽplatione patris relictũ, & p̃ri dicet̃ vsusfructus q̃ filius, vt in prin. l. Sed si pater decedat primo, hic euentus declarat, q̃ filio pôt q̃ri, q̃a est sui iuris effectus, & iõ vr̃ ꝯtemplatione filij relictum. Hic est casus in 2. parte huius l. & iõ in hac parte nõ repetit̃ de seruo, quia ipsi, siue uiuo, siue mortuo dño, nihil pôt quæri, & ideo semper in dubio inspicit̃ persona domini. Ita debetis intelligere hanc mãm.

ADDITIONES.

a Ale. Loquitur in dubio. An relictum filio dicatur contemplatione patris, uide late Bar. in l. si alio, de dona. causa mor. & uide pulchre Bal. in l. nõ plures de sacros. eccl. & q̃ no. Bal. in l. Gallus, §. quidã recte, ff. de libe. & posthum.

b Relictum. Quando uideatur factum eius contemplatione, vel patris.

c Men. Facit, quod habuistis. Ray. consi. 23. nu. 1. 2. lib. 5.

d Alexã. In l. post mortẽ. Quaro in illa l. cũ quis, il a hæreditas non pôt quæri filio dũmodo appareat, q̃ contemplatione illius factũ est, non habemus, q̃ per ista verba, soluas filio meo, videatur pater priuari vsufructu, per l. si vsusfructus. §. fi. ita, iuncta gl. ff. quando dies leg. ced.

a De seruitutibus, & aqua.[a] Rubr.

ADDITIO.

a Pari. Et aqua. Circa istã mãm acquirendi quasi possessionẽ in istis seruitutib. si inducat eũ cui debetur seruitus, in fundũ, animo tradẽdi sibi quasi possessionẽ ipsius seruitutis, an dicatur acquisita possessio sine aliquo usu, uide omnino Are. in l. 3. in prin. ff. de acq. pos. & ibi signanter ponit, nũ quid in similib. incorporalib. sit dare aliquem casum, in quo trãsferat̃ quasi possessio de vno in aliũ abs q̃ aliquo actu, uel facto. Itẽ de mã q̃n seruitutes possent acquiri præscriptione, uide late Fely. in c. de quarta, extra de præscription. Itẽ, q̃ opus sit vti iure seruitutis, et aduersarius scientib. ad hoc vt possit acquiri seruitus, uide Com. consi. 158. in 1. dub. vbi quædam alia breuiter.

Continua vt in gl. &c.

LEX PRIMA.

1 *Seruitus altius non tollendi sola prohibitione acquiritur.*
2 *Seruitus itineris acquiritur sequuto cursu triginta dierum.*
3 *In seruitute aquæductus per primum actum inducitur quasi possessio.*
4 *Bona fides quando requiratur ad præscribendum libertatem.*
5 *Possidens precario respectu alterius non domini, quando præscribat.*
6 *Contra nescientem, nec contra possidentẽ vi, vel clam, vel precario, nõ præscribi seruitutem, & nu. 7.*
8 *Patientia tyranni occupantis ciuitatẽ non præstat alicui ius præscribẽdi bona illius ciuitatis.*
9 *Ciuitates, q̃ vsæ sunt mero & mixto ĩmp̃io, vacãte ĩmp̃io, an præscripserit*
10 *In positionib. ad probandam p̃scriptionem, dẽt poni de scientia aduersarij.*

SI quas. Ista lex prima legit̃ trib. mod. & q̃libet lectura est bona, & no. Br̃ h. d. s̃m primam. Seruitus q̃ hẽt cãm ꝯtinuã, acq̃rit̃ spatio longi t̃pis, si p̃scribẽs fuerit bonæ fidei. Op. ad istã lec. de text. huius l. 1. in prin. q̃ loq̃t̃ in sc̃da persona, in fi. loquit̃ in tertia p̃sona. Præterea in fi. dr̃ is q̃ni pulsat̃, unde dicitur, quod referat̃ ad reũ conuentũ, qui ædificauit, non ad actorem. Sed s̃m casum quem posuit, ista verba referunt̃ ad actorem, quare male. Sol. expone, is q̃ pulsat̃. i. tu q̃ pulsaris s̃m istã lect. Itẽ opp. q̃ sine possessione p̃scriptio nõ p̃cedit, vt l. sine possessione. ff. de vsucapio. Sed licet demus

domus tua sit depressa, & mea sit alta ego nullam hēo possessionē seruitutis, ergo nullo mō pscribo. a Gl. huius gratia dicit hic, 1 & alibi, q̄ i hac seruitute † altius nō tollēdi, nīc acqro quasi possessionē, qñ vicinū volētē altius tollere phibeo, vt l. fi. ff. quēadm. ser. amit. & ibi not. Cōtra hoc op. & vr, q̄ n̄ suffici sola phibitio ad acqrēdā istā quasi possessionē, sed reqrit cursus triginta dierū, vt l. j. §. i de iti. actuq; pri. Sol Quædā sunt seruitutes negatiuæ & in istis acqrit quasi possessio p solā phibitionē, vt hic. Quædā sunt seruitutes affirmatiuæ, q̄ liceat ire, & agere, aquā ducere, & similia, & in istis q̄dā sunt in qb. pōt esse vsus p modū facultatis cuiusdā, vt ire p fundū tuū, de hoc cuilibet est facultas, donec phibeat, vt l. dinus, ff. de serui. rust. pdi. & l. 3. §. i. de acq. rer. do. tūc nō acqrit quasi possessio p primū actū, nisi cursu sequu 2 to † triginta dierū, vt d. l. j. §. j. ff. de itin. actuq; pri. Qñq; vsus no pōt esse p modū facultatis, vt si qs ducat aquā p fundū tuū, tunc p 3 † primū actū inducit quasi possessio. vt in l. j. in prin. & §. q̄ autē ff. de aqua quotid. & æsti. Quært autē hoc pbet nō vi, aut clam, neq; precario, dic, vt in d l. j. §. j de itin. actuq; priua. Secūdo mō legit ista lex, & br̄ hoc intendit. Libertas seruitutis altius tollendi q̄rit lōgo tpe ab eo, q bona fide fuerit in quasi possessione libertatis. h d. No. Secundū hāc lec. de tex. q dt vicē seruitutis. Sol. dic seruitutis amissę. Vel aīt dic, pprie, sicut. n. qñ scholaris pdit famulū suū, oportet, q̄ ipsemet sibi efficiat seruus. Op. scdo, q̄ nō 4 requirat bona fides, vt l. sequit §. si viā, ff. de vsuc. Sol. qñq; † quærit de prescribenda libertate personæ, tunc sine dubio requirit bona fides, vt j. de præscr. long temp. q̄ pro liber. p totū. Qñq; tractat de prescrip. libertatis a seruitute reali, tunc si qdē ad ɔstituēdam quasi possessionē huius libertatis, requirit factum hominis tunc requirit bona fides. Hic est casus hic, nam ad hoc vt sim in quasi possessione libertatis, requirit, q̄ altius ædificem. Ita no. ff. de serui. vrbano. pdio. l hęc autem iura. Si vero ad actum prescribendi non requirit factū hominis, & tunc nō est necesse, vt d. l. 5 seqt §. si viam. Quærit gl. fm istam lect. quid † si præscribēs, possidebat precario, respectu alterius, nō respectu dñi, an pscribat? Gl. dicit. q̄ nō, pp generalitatem huius l. & ff. quemad seruit. ami. l. fi. de aqua plu. arcen. l. fi. In ɔtriū facit ff. vti possi. l. j. in fi. cū l. seq. Glo non soluit. Dic q̄tum ad conseruandum possessionem per interdictū retinēdæ possessionis, sufficit quod ab aduersario vitiose non possideam, sed q̄tum ad acquirendum ius per pscrip. requirit quod a nemine vitiose possideam, ita loquit hic. Sed in 3. lect. br̄ dicit. Patientia eius, qui vi, aut clam, vel precario possi- b det, nō tribuit alteri ius b seruitutis pscribendę, h d No. q̄ ista est magis notabilis lec. ad infinitas res. No. quod dixi ubi in sūmario c Huius rō est ista, c qa in ista iura incorporalia non cedit aliqua possessio, q̄ dicit patientia aduersarii, vt l penul. ff. de serui. Et iō 6 si † aduersarius nesciat, qs non potest esse in possessione, eo, q̄ 7 ille, q nescit, non patit, vt j l. proxima. Si ergo aliquis † possidet vi, aut clam, vel precario, ɔ̄ eum nō possum præscribere, qa nullum ius habet in re. & eius sciētia nō ɔstituit me in quasi posses- d sione; merito nō pscribo. d Et pro hoc, si † quædam Ciuitas deti- 8 net ab vno tyranno, ille tyrannus est in quasi possessione iurisdictionis illius Ciuitatis, tempore tyrannidis, si aliqua alia ciuitas occupat de territorio illius, vel iurisdictione illius, & tyrannus patiat, dico, q̄ patientia illius tyranni, qui est in possessione vi, aut clā, nō īducit ius pscribēdæ illius iurisdictionis, vide casum e hic. Et iō ēt e videt, q̄ † ciuitates, quæ vsæ sunt mero & mixto im- 9 perio, vacante Impio nō pscribunt iurisdictionem, nec sunt in possessione, nec fuerunt, qa possessio illius iurisdictionis nō est aliud, quam patientia & sciētia principis, ɔ̄ quem pręscribit, sed vbi nō est sciētia, nō dr̄ patiētia, merito nō dr̄ quasi possessio. Ista 10 dico inducendo in ar. nō determinādo. Et iō † in positionibus sis memor apponere, q̄ aduersarius sciebat, & patiebat illum eē in seruitute per tantum tempus &c. quod perpetuo tene menti.

ADDITIONES.

a Alex. Prescribo. Adde gl. in l. qui luminib. ff. de serui. vrb. pd. & Bar. in l. sed forte, §. j. ff. si ser. vend. & in l. si prius, in 2. op. de ope. no. nun. qñ acquirat possessio seruitutis altius non tollendi, & sic de aliis tangit, ins. e. & vide, q̄ dixi post Bar. in l. 1. ff. de acq. pos. p Im. in c. bonæ, de postula. præla. & in c. in literis, de rest. spo. Et Bal. in l. pa. & q̄ dixi post Bar. in l. 1. de acq. pos. & plene quō acquirat possessio incorporalib. p Bal. in l. px. & Bar. in l. licet, de acq. pos. & plene Pet. de Anch. in repe. c. sine possessione, de reg. iur. in 6.

b Tribuit alteri ius. Vide Bar. in l. prox. & in c. 1, in fi. de aqua plu. arcen.

c Alex. Rō est ista. Vide, q̄ dixi post Bar. in l. pscr. ad fi. sup. si cōtra ius, vel vtil. pub. qd̄ no. in c. cum ecclesia, de causa possessio. Adde Bar. in l. qui fundum, ff. quēadm. ser. amit. Bal. et hic uidetur tenere contra Bar. per Bal. in l. proxi.

d Men. Præscribo. Grama. decis. 30. nu. 10.

e Barb. Et ideo ēt. An Ciuitates Italiæ præscripserint contra Imperium, vide Bar. in l. 2. §. denique, ff. de aqua plu. arcen. & l. naturaliter, ff. de vsucap. Mod. in c. 1. de præscrip. notaui, ad do. Anto.

LEX II.

1 *Titulus non requiritur in præscriptione seruitutum.*
2 *Seruitus quæ habet causam continuā, vel quasi, acquiritur longo tempore.*
3 *Qualiter cognoscatur, quod seruitus habeat causam continuam, aut non.*
4 *Seruitus viæ, & itineris, non habet causam continuam.*
5 *Seruitus aquæductus quando dicatur habere causam continuam.*
6 *In seruitutibus non habentib. causam continuam, quæ præscriptio requirat.*
7 *Actio negatoria tollitur spatio 30. annorum.*
8 *In præscribendis iurib. incorporalib. requirit sciētia, & patiētia aduersarij.*
9 *Cautela vt articuletur de scientia & patientia aduersarij.*
10 *Agens negatoria, potest petere quod aduersarius probibeatur vti seruitute, & condemnetur ad interesse.*
11 *Præscriptio seruitutum, qualiter interrumpatur, & quando litis contestatione, & quando per solam citationem.*

Si aquam Seruitus, q̄ hēt cām ɔtinuā, acquirit, lon tpe, nisi fuerit interrupta. h. d. Not. qd̄ aquæductus pscribit lon tēp. Not. qd̄ ad hanc pscriptionē requirit sciā aduersarii. Not. quod talis præscripoo interrumpitur. Opp. & vr̄ q̄ præscribat exemplo rerum immobilium, q̄ res immobiles nō pscri- 1 bunt sine ti. vt l. nullo, j de rei ven. † sed seruitutes prescribunt sine titulo, l. si qs diuturno, ff si ser. ven. ergo male. So. istud, q̄ hic dr̄, exemplo rerum immobilium, intelligit in tpe, non in tit. Rō est, vt dicit Dy. in c. possessor, de reg iu. lib. 6. qa i pscriptione ista- a rū seruitutū, tractatur de modico præiudicio, a ideo non requirit titulus Contra opp s̄. l. prox. vbi debet possidere non vitiose. Sol. Fateor, potest esse possessio non vitiosa absque titulo, si hēbat aliquā cām credēdi, sibi deberi seruitutē, vt no. per gl. in l. 1. §. 1. de iti. actuque priua. Itē op. q̄ requiratur maius tēpus, vt l. hoc iure. §. ductus aquæ, ff de aqua quoti. & æsti. Plures solutiones dāt. Teneas illam, quod illa seruitus non hēbat cām ɔtinuam, ideo non 2 acqritur longo tpe, secus † in bis q̄ hēnt cām continuā, vel quasi, ita loquuntur hic. Ita no. plene in l. seruitutes ff co & in l. 1. in fi. ff. 3 de aqua plu arc. † Qualiter autē cognosces vtrū seruitutes hēant b cām cōtinuam, b aut non dō tibi regulam Infallibilem. Si quidē ad vsum seruitutis requiritur factum hominis, nunquam dr̄ hēre cām ɔtinuā, qm homo non pōt operari continuē. Si vero nō re- 4 quiritur factum hominis, dr̄ tūc habere causam ɔtinuā, vel quasi, vt l. foramen, ff. de serui. vrb. præd. Et ex hoc apparet, q̄ † seruitus 5 viæ, & itineris, nō habeāt cām cōtinuam, quia non potest homo semper ire, † seruitus vero aquæductus, potest habere cōtinuam, cum semper aqua fluat, vel apta est fluere, sed si reqritur factū hominis, vt puta esset necesse, q̄ de quodā fonte, vel fossa aqua extraheretur & mitteretur in aliquem riuum, tunc non haberet cām continuam. In his ergo, quæ cām continuam non habent, non 6 currit pscriptio, † nisi eius tpis, huius initii memoria non existit, c vt d. §. ductus aquæ. Sed ɔ̄ hoc op omnis actio pscribit 30. vel 40. annis. l. sicut, & l. cū notissimi, de pscriptione triginta ann. Si igitur negatoria tollit 30 annis, ergo 30. ann q̄retur seruitus In effe- 7 ctu gl dat duas solutiones, ista est vera, † quod negatoria tollit 30. ann. pro illa itineratione, seu ire, q̄ fuit facta, tā sunt 30. anni sed p eo, qd̄ vadis hodie cū tibi seruitus nō debeatur, possum intētare negatoriam Opp. dr̄ hic, sciente aduersario. Contra j. de præscr. lō. tpis. l. fi Solu. dicit glos. aliud in pscriptione pprietatis, aliud in pscriptione seruitutis. Et est rō, dicit gl. qa hic dñs, ɔ̄ quē pscribit, possidet, ibi nō. Ista nō ē bona rō. Tu dicas vt dixi tibi s̄. l. px. Rō est ista, qa ad hoc vt pscribat, seruitus requirit quasi possessio ser- 8 uitutis, sed ista quasi possessio nihil aliud est, q̄ † aduersarii patiētia, vt l. pen ff co hęc aut patiētia nō pōt esse nisi duob. ɔcurrētib. q̄ ego vtar, & ipse sciat, merito scientia reqrit. Et ex hoc sis sēper 9 † cautus in istis iurib. īcorporalib. facere articulū de sciētia, & pa d tiētia eius, ɔ̄ quē pscribit. e Quærit gl. vtrū † qñ intētat negatoria, e possit simul & semel peti, qd̄ phibeat illi vti seruitute, & ɔdem- 10 net ad interesse eius, q̄ factū est: gl. dicit, q̄ vtrūq; pōt peti, & bñ. 11 Quæro dr̄ hic, q̄ si pscriptio est interrupta, &c. q̄ro † qualiter interrūpat ista pscriptio? Rñdeo Interruptione nāli, si vsus īterdr̄, vt hic dt tex. Itē interruptione ciuili. Sed hic insurgit dubiū, vtrū f requirat litis ɔtestatio? f Et vr̄ qd̄ sic, sicut ad interrūpendā pscriptionē lōgi tpis, vt s̄. ti. 2. l more. Ecōtra vr̄ q̄ sufficit sola citatio, vt l. sicut cū nouissimi. j. de pscriptione 30. ann. Rñdeo, si qdē iuuat pscribēs ex tit. puto q̄ reqrat litis ɔtestatio, vt d. l. more. Si vero sine titulo, tūc p solā citationē, qa eadē est rō q̄ in pscriptione 30. annorū, quia currit solum ex negligentia non petentis, &c

ADDITIONES.

a Alex. De modico præiudicio. De quo plene scripsi post Imo. in d. l. 1. §. fi. de ope. noui nunciatio.

b Poma. Continuam. Et vide aliquid per Fel. in c. de quarta, de præscr. & Alex. consi. 69 in 1. dubio, vol. 5. vbi in specie ponit de ductu aquæ, & quæ requirātur ad illius acquisitionē, vide Alex. consi. 108. ad fi. vol. 2. & ibi dicit q̄ seruitus aquæductus dr̄ prædialis, & immo est necesse q̄ dicens illam acquisiuisse probet limitate cui prædio acquisiuerit, & ibi etiam ponit quantum requiratur ad talem prescriptionem.

c Alex. Vt dicto. §. Potest tamen vnus allegare titulum, & fundare intentionē suam ex eo, quia præsumitur ex diuturna patientia dominium, vt no. in l. cum de in rem verso, de vsu. vbi vide Bar.

d Paris. Cautus. Vide Bar. distinguentē in l. 1. §. hoc interdicto ff iti. actuq; priu. Poma. Semper cautus. Vide Pau. consi. 17. ad fi. vol. 2. & consi. 13. vol. 2. & cōs. 16. cod. vol. & Alex. 108. ad fi. vol. 4. & aliquid per Fel. in c. de quarta, in versi. dum subdit Abb. de præscrip.

e Alex. Præscribitur. Hoc intelligatis verū in seruitutibus habentibus causam continuam, secus si discōtinuā, vt no. Bal. in d. l. 1. §. 1. de itinere, actuq; priu. Meno. Ripa. resp. lib. 2. c. 26. nu. 11. Rui. consi. 163. nu. 1. 6. lib. 5.

f Menoch. Contestatio. Are. consi. 30. col. fi.

LEX III.

Et in prouinciali. Prædio tributatio pôt imponi feruitus,& res trāfit cum onere fuo.

LEX IIII.

1 *Conceßio aquæductus vni, poteſt alteri concedi, ſi non nocet primo.*

Aquam quæ. Ex fundo alieno non pôt duci aqua nifi dño volēte h.d. Quęrit gl.hęc. Si dñs a ꝯceſſit aquæductum vni, an poſſit poſtea concedi alteri. a Vī ꝙ nō, vt l in concedendo, cū l ſeq. ff. de acqua plu. arc & ff. de ſer. ruſti. p̄dio. l. p quē. In ꝯriū, ff. de aqua quot. & ęſti. l. l ucius, de ſer. ruſti. p̄d. l. 2. §. ſi aquæductus So. Aut ea eo, qd ꝯcedit ſecūdo, nocet priori, & nō valet cōceſſio, vt in primis allegationibus. Aut prio 2 ri non nocet, & † valet cōceſſio, vt in ſecūdis allegationib. Et ita fuit deter[illegible]iatū Bononiæ in qō inter fratres Prædicatores, & Minores, cū Cōe pri⁹ ꝯceſſit aquā frib. Prędicatorib. & poſtea ꝯceſſit Minorib. qꝫ potuit facere, ea quo aqua ſufficiebat vtriq; Quęro vtrū ille, cui ꝯceſſa ē ſeruit⁹, poſſit alii ꝯcedi? Dic vt ī gl. & bſ.

ADDITIO.

a Alexan. Concedi alteri. Si conceſſi aquæductum vni, an poſſim poſtea concedere alteri, vide Bar. in d. l. in concedendo, & in l. quo minus, in fi §. quæſtionis, de fluminibus, & quod no. Bar. in l. per agrum, inf. eo.

LEX V.

Si quid pars. In confeſſoria venit, vt res in priſtinū ſtatum deducatur, & damnū reſarciaē. h. d.

LEX VI.

Præſes. Prouinciæ. Oīa charitaa bene °ordinata incipit a ſeipſo. Ad hoc allegaī iſta lex, hoc dicit.

LEX VII.

Si manifeſti. In aquæductu antiqua conſuetudo ſeruāda eſt. h d. Gl. īducit iſtam legem in arg ad qōnem de molendino, de quo non tāgitur niſi hic, & in l. ſi quis ex agentariis, §. ſi initium, de eden & l. quo minus, ff. de flum & ibi hęc omnia, & mulras alias quęſtiones, & quicquid poteſt in illa materia occurrere, intēdo tractare in repetitione l. quo minus.

LEX VIII.

a Altius. Solum eſt liberum vſque ad cęlum, a niſi ſeruitus ſit impoſita, & in parietem alterius nemo poteſt feneſtram facere, hoc dicit iſta lex, &c.

ADDITIO.

a Parif. Solum eſt. Limita iſtam regulam nouē modis, vt per Cępol. in trac. ſuo de ſerui. præd. vrban. in ti. de ſolo, ſeu area, c. 39. quarum limitationū refert quatuor. Iaſ. in l. ex hoc iure, in ver. no. ibi ædificia tollere, ff. de iuſti. & iu. & ſe extendit circa limitationē de eo, qui ob inuidiā, vel odium vellet ædificare, & vide iſtam legem aliter per Alex. conſi 15. in prin. vol. 1. Pan. conſi. 57. in 2. dubio. in 1. vol. & vide quod ſcripſi poſt Bar. in l. quarto, ff. de ſerui. vrbano. prædio. & Alc. 1 7 2. vol. 1. & 150. eo. vol. 2.

a Parif. Solum eſt. Limitant hic Cy. Ray. & Sal. niſi quis ædificaret non propter ſe, ſed ad æſtimōnē vicini. Facit ꝙ vult ſingulariter Bal. in l. 1. qui teſta. facere poſ. quicquid dicat ibi Ang. facit ꝙ dicit Bart. in l. quominus prima, q. ff. de vſuf. & quod dicit Bal. per illum tex. in l. cū allegas, C. ne fiſc. vel Reſpub. & ꝙ dicit Pau. reprobando Ang. ibi l. cū eo. ff. de ſerui. vrba. prædio. Vide Bal. i l. item lapilli, ff. de rer. diuiſio. Præſumitur ædificare propter ſe, nō propter æmulationē vicini. De quibus omnibus late Alex. conſi. 307. & ꝙ in dubio p̄ſumiē ad ſuam vtilitatē facere, vide Alex. conſi. 337. Vide Cæpol. in trac. ſeruitutum Vrba. cap. 61. de feneſtra. & in c. 37. de ſeruitu. ne lumi offi. in 7. q. vide omnino late Iaſonem, ī l. ex hoc iure, ff. de iuſt. & iure, circa iſtam regulā, & prædicta. Itē an ad æmulationē priuati liceat, vide etiam in l. 2. C. ne fiſc. vel Reſpubl. quam legit cū ru b. illius tituli, vbi etiā ponit de duobus fratribus habentib. caſtrum commune, an liceat vni ad æmulationem alterius vendere partē ſuam. Et vide late eundem in l quo minus, de fluminib.

LEX IX.

1 *Dicens ſeruitutem non deberi, habet intentionē fundatam de iure cōmuni.*

Si in ædibus. Qui ædificauit ꝯ debitam ſeruitutem cogit tollere, alias non pôt ꝓhiberi altius ædi 1 ficare. h. d. No. ea hac lege, & l. ꝑcebenit † qd fundata eſt intentio de iure cōi eius, q dicit ſeruitutē ñ dēri, ſiue ſit actor, ſiue re⁹, vñ aduerſario incūbit onus ꝓbādi, vt ī iſtis duab. ll. De quo ī l. ſicuti. §. ſed ſi q̄raē, ſi ſeruit⁹ vēdi. & plene dixi ī l. ſi pri⁹, ff. d ope. no. nū.

LEX X.

Si tibi. Quilibet in ſuo poteſt facere quod vult, niſi faciat cōtra debitam ſeruitutem, hoc dicit.

LEX XI.

a Per agrum. a Non poteſt quis ire per agrum alienū, ſi p viam publicā pôt ire h. d. Vide gl. q̄; facit ad qōnem. Tu ab initio duxiſti aquā ex flumine publico ad domū in qua hēs vnum molēdinū. Et ego ex alia parte duco ex eodē flumine aquā ad aliud molēdinū, cū tanta ſit aqua, q̄ ſufficit vtriq; tu vis me impedire dicens, ꝙ in domo tua vis ponere plura molēdina, certe ñ potes. Dēt. n. iſpici modus ab initio ſī p⁹, q a im̄ p vno molēdino ducebas nec dēs curaē ꝙ poſtea dēat augeri, &c.

ADDITIO.

a Ale. Per agrū. Vide ea q̄ hñr, & etiā q̄ no. p Bar. i l. 1. & 2. ne quid ī flu. publice. Menoch. Pariſ. conſi. 216. nu. 6. lib. 1.

LEX XIII.

Sicut vſumfructum. Seruitutes reales, ñ vtēdo, perdūtur ſpatio longi tpis,

LEX XIIII.

1 *Epiſcopus habens viſitationē vna die cuiuslibet anni, in monaſterio, iſtud ius non vtendo, perdit tempore duplicato.*

a Cum talis. a Iſta eſt ſingularis lex, & bī h.d. Seruitus, q̄ hēt vſum diſcōtinuū, ꝑdiē tempore duplicato, no. lex eſt ad multa. Opp. § quemad. ſeru. amit. l ſi ſic Gl. ſoluit, tene ſolutionē lo. hic poſitam Iſta lex facit ad quęſtionē de 1 † epiſcopo, q debet habere viſitationē vna die cuiuſlibet anni, in monaſterio, vt iſtud ius nō vtendo pereat tēpore duplicato, &c.

ADDITIO.

a Ale. Cum talis. Tpe duplicato. Bal. & Ang. in l. cum notiſſimi, §. in his, de præſcrip. 30. anno. tenent, ꝙ iſtud tpus nullo mō poſſit tráſcendere 30. annos.

a §. Cum autem apertiſsimi. a Et forte iſte §. nō eſt alibi ſīm vnā lec. q̄ dicit. Si area nō ſit hic vētū, niſi ea vna pte, p̄dio vicino ipſo iure ſeruitus eſt īpoſita ne alt⁹ tollaē, & vētū impediat, h. d.

ADDITIO.

a Alex. Cū aūt apertiſsimi. Vide quæ ſcripſi poſt Ang. ī l. ſi prius. ff. de ope. no. nun. & p ſing. alleg. ibi [illegible] allegans poſt Bar. in 2. opp. tertiæ patis. & alios caſus, in quib ipſo iure ponunē. vide in l. 1. in fi. cū ſeq. de aqua plu. arc.

De lege Aquilia. *Rub:*

LEX TERTIA.

EX morte. Ex morte ſerui pôt agi ciuiſr, & criminaſr. h. d Tractat gloſ. hic mām. l. primę ȷ, quando ciui. actio crim præiud. & ibi etiam dixi, & dic vt ibi, & l. 2. §. 1. ff. vi bono. rap.

LEX IIII.

a Contra negantem. a actio legis Aquilię creſcit contra inficiantem. h. d.

ADDITIO.

a Ale. Cōtra negantē. Et hac legē limita, vt ſing. dicit Part ī l. idē, §. 2. de vſufr. accreſ. Bald. in l. ea q̄ de eōdē indeb. & ēt dicit, quod ab hac pœna excuſatur quis, pp iuſtū errorē, & ibi ēt ſubdit, qđ ſi p dann dato ageret criminaliter nō creſcit per inficiationē, & vide q̄ dixi poſt Bar. in l. eū qui, de iureiur. &c.

LEX V.

De pecoribus. Vide gl. iſta gl nihil dicit, qa ad hoc vt ꝯpetat directa actio legis Aqliæ, oportet, ꝙ det dānum de corpore in corpus, qa verba legis Aquiliæ ī primo capite dicūt. Si qs hoīem, quadrupē, vel pecudē occiderit. In ſcđo dī, ſi qs arſerit, fregerit, & ruperit &c. & ſic loqī qñ dat dānū de corpore in corpus, & tūc dat directa, alias autē vtilis, qa haberent locum hæc verba, hoc dicunt omnes leges allegatæ.

Familia erciſcunda. *Rub.*

LEX PRIMA.

SI non omnem. Si quid hīditatis non eſt diuiſum, hoc iudicio agiē vt diuidat. h. d. Op. ff. eo l. ſi filia. §. familiæ. Tene vltimā ſolutionē, ꝙ hic prima diuiſio ſuit facta ex iudicium, &c.

LEX II.

a Vxor tua. a In hoc iudicio filius deducit p̄cipuam dotem vxoris ſuæ viuētis, vel poſt mortē patris defunctæ. h. d. Quæro quid ſi vxor filii decedit in vita patris? Cy. tangit, hic, & bene, vt dicit ibi in l. j. de bo. mat. Dic vt ibi.

ADDITIO.

a Alex. Vxor tua. Per Bar. in l. cum dotem, §. tranſgredimur. ſol. matr.

LEX III.

Aduerſus. Hoc iudicium excludit crimē expilatæ hereditatis.

LEX IIII.

Si filius. Caſtrēſia in diuiſione deducunē præcipua, ſecus ſi non ſunt caſtrenſia.

LEX V.

In ipſius. Voluntas vlti. pôt mutari tacite, & expreſſe, hoc dicit.

LEX VI.

1 *Nomina debitorum non diuiduntur, ſed aſſignantur.*
2 *Res immobiles per diuiſionem demonſtrantur.*
3 *In nominibus fit diuiſio ſecundum legem 12. tab.*

a Ea quæ. Nomina p hoc iudiciū nō ueniunt diuidenda eū ſint ipſo iure diuiſa, a h d. Op de l. plane ff eo. Sol. 1 † noīa non veniunt diuidenda, vt hic, ſed veniunt aſſignāda, vt ibi. Op. ꝙ idē vī in reb. immobilibus, cum ipſo iure ſint diuiſa, qm̄ qlibet ibi hēt ptem ſuam. Rñdeo, illæ portiones, q̄ ſunt p indiuiſo, nō poſſunt ad oculū demōſtrari, vt l. Mæuius, §. duob. de 2 leg. 2. Sed † diuiſionē poterūt demōſtrari, nō antea, ſed in † nomi 3 nib. non poteſt fieri aliter diuiſio, quam facta ſit per l. 12. tab. h. d.

ADDITIO.

a Alex. Iure diuiſa. Vide aliquid per gl. in l. bona, ȷ. eod.

LEX VII.

Si qua. In hoc iudicio habeē rō fideicommiſſorum, & prælegatorum.

LEX VIII.

Bona. Pro plurib. hǣditatib diuidēdis pōt vnum fam erc iu- dicium intentari. h d. ſm lec magis notabilem, &c.

LEX IX.

Non eſt. Hęc actio eſt bonæ fidei, & in ea hr̄ rō fructuū. h.d. Vide gl. q̄ dicit, quot modis accipiū ti. q̄ no. & ſig. Doc. ponunt in l. cogi, ſ. de pe hær. quādo repetūt illā, &c.

LEX X.

a **Quoties.** Teſtator pt in ſuos heredes diuidere a ſalua Falcidia, & clauſula generalis terminat per ſpecialem clauſulam præcedentem. hoc dicit.

ADDITIO.

a Alex. Diuidere. Sed nunquid pater poſsit feuda, vel caſtra diuidere inter filios, præſertim pupillos. Bal. in c. 1. in prin. de prohi. feu. alie. per Fred. dicit q̄ nō, tū filius eſt eius hæres niſi ſeruet voluntatem patris, tenetur præſtare, intereſſe de lega. 1. l. vnum ex fam. l 2, ſ. ſed ſi vno.

LEX XI.

Inter filios, Hęreditas patris debet diuini æqualiter inter filios.

LEX XII.

Non ideo. In diuiſione nō eſt neceſſaria ſcriptura. h.d.

LEX XIII.

a **Certum.** a Profectitia veniunt diuidēda, & debitū vnius fratris nō onerat alios, niſi de eius peculio profectitio, hoc dicit.

ADDITIO.

a Alexan. Certū. Vide in l. frater a fratre, iuncta gl. in verb. ſecutus, de condict. indebi. An autem peculium profectitium veniat conferendum. Bar. q̄ non, in l. filiæ licet, infra de col. vbi tex.

LEX XIIII.

1 *Socius ſcienter accipiens rem alienam pro ſua parte in diuiſione re euicta non agit contra ſocium.*

2 *Si vni ex duob. fratribus eueniāt ī partē bona emphyteutica, uel ſeudalia, alteri allodialia, ſi emphyteutica reuertanē ad dominū ex diſpoſitione cōtractus, quando contra habentem allodialia poſſit agi de euictione.*

Si familiæ. Ea ɔ̄ctu diuiſionis obligat̄ quis de euictione, quatenus ſocius hēt de parte cōſocii. h. d. Op. ī. commu. vtri. iud l ſi fratres. Sol. Ibi ſcienter vnus accipit ꝓ parte ſua rē alienā, hic ignoranter, &c. Contra hoc op. a & vr̄, q̄ ēt qn̄ vnus ſocius accepit rem alienam ſcienter, alter ſocius teneat̄ de euic. ſaltē vt reddat, q̄ ad eum pertienit de parte ſocii, ſicut dicimus in venditore, qui ſaltem tenet̄ ad reſtituendū ꝑtiū, ēt eo caſu quo ɔuenit, vt de euic. nō agat̄, vt l. emptorē. ſ. ſi ď actio. emp. b So. Dicit gl. b q̄ aliud eſt in diuiſione, quo caſu vterq; vr̄ † in ſe 1 ſuſcipere ꝑiculū ſuę partis, q̄ eſt notandum. c Facit ad hoc ar. ſ. c de trāſac. l. de fideicōmiſſo, vide hanc gl. & no. q̄ eſt ſingularis, & tene mēti. Op. ff. de le. 1. l. ſi domus. ſ. 1. Sol. Ibi loqt̄ in re legata, hic in re, q̄ ex diuiſione obuenit, & ſic eſt ſeparata mā. Item op. de l. cū pater. ſ. euic. ff. de le. 2. Sol. Ibi diuiſio fuit facta a teſtatore d hic a iudice, vel a partib. Quæro, & eſt no. qō. d Ponamus, † q̄ in 2 diuiſione vni ex fratribus obuenit vnum podere totū ꝓpriū, q̄ e in qbuſdā partib vocat̄ callodium, alteri vero fratri obuenit podere, vel fundus emphyteuticus, ɔtingit, q̄ ille frater, cui obuenerūt res emphyteuticæ eſt mortuus, relicta filia femina, vnde dn̄s ſm l. ɔ̄ctus, auocat res. Quæro, an poſſit agi ɔ̄ fratrē de euic. Gl. determinat, q̄ de euic. agi nō poſſit, niſi ſtipulanis eſſet expſſe. Vide iſtam gl. & tene menti, q̄ ſingu. eſt, do. Rich. Malū intelligū illā gl qn̄ expſſe ſtipulatus eſſet de euic. in hūc caſum, alias ſi ſimplr̄ eſſet ſtipulatus. cū ſciret bona eſſe feudalia, & ex nā feudi auocarent̄, de euic non ageret̄, arg. ff. de hær. vel actio. vēd. l. nomina ī. de don l ſpem facit ff. oc l. ſi quis domum. ſ. 1. de dā. infe. l. damni infecti ſtipulatio pertinet, in prin. Hic non ſunt alia

ADDITIONES.

a Men. Contra hoc op. Rui. conſ. 209. nu. 3. lib. 2.

b Pom. Sol. dicit gl. Limita iſtam glo. ſec. p Alex. in l. qui Romæ, ſ. duo fratres, ver. in eadem. ibi, niſi fuerim ſciens de verbo. obli.

c Alex. Quod eſt no. Tene menti ſingulariter gl. & vide Bar. in l. qui Romæ, ſ. duo fratres, in 11. q. ff. de verbo. obli. latius in vlti. quæſt.

d Ale. No. qō. No. pulchram q. in gl. in mā feudi. Adde iſi quod dicit Bal. in c. 1. ſ. præterea Ducatus, de ꝓhib. feu. alien. p Fred. quod duo fratres Marchiones diuidunt. Sed hoc qualiter intelligi dēat, vide in c. Impe. Lothar. in vſi. feud. Pariſ. No. qō. Vide Alex. conſ. 21. uol. 5 vide Aret. cōl. 3. vbi ēt dicit, q̄ ſi eēt feudum antiquum, nō prohiberet̄ frater, qui iſto mō diuidēdo ꝓmiſiſſet nō contrauenire & renunciaſſet cuicūque iuri, quod haberet, vel habere poſſet vel ſperaret, ſuccedere alteri fratri. Sequitur do. Ia. de San. Geor. in ſua inueſtitura feudali, circa, quod vide Alex. conſ. 13. uol. 5.

e Men. Vocatur. Dec. cōſ. 20. col. 1. Crau. conſi. 24. nu. 1. & conſi. 215. nume. 6. 7. Tiraq. de retract. conſan. ſ. 1. gl. 9. nu. 24. circa fi.

LEX XV.

Si diuiſionem. Ea pacto nudo diuiſionis non oritur actio, neque transferi dominum, niſi traditione ſecuta, hoc dicit. Non ergo ea pacto hoc fiet, ſed fit p officium iudicis.

LEX XVI.

Si filii. Iudea diuidēdo inter liberos, dēt ſeq volūtatē defuncti, etiam non ſolenne h.d. Videbitis de hoc ī co. l. fi.

LEX XVII.

Cohæredibus. Diuiſio facta inter ſocios, alijs ſocijs abſentibus non pręiudicat. h.d.

LEX XVIII.

1 *Libri empti per patrem, & traditi filio, quando uidentur donati.*

a **Filiæ cuius.** a Quod pater nomine vnius filii comparuit, & tradidit, dēt ei filio adiudicari, & in hoc iudicio hr̄ rō ſumptuum h d ſuper verb. cōparuit. i. manualiter tradidit, alias vr̄ tantum nomen in inſtro accommodare, arg. ī. ſi qs alteri, vel ſibi. l 1. de caſtr pec. l. i. li. 12. ſm Ray. Itē op. de l. ſi donōne. ī. de colla. So. vt ibi. Iſta allegat̄ in arg ad † qōnē de filio, pro 1 quo pater emit libros, vtrum debeat illos hr̄e ꝑcipuos? Glo. dicit, quod hęc lex facit ꝓ eo Rofredus diſputauit iſtā qōnē, & dterminauit, quod filius non debet habere libros ꝑcipuos, & hoc p oēs alias rōnes, q̄ ſiunt in auth. ea teſtō ī. de collationib q̄ ɔcludūt q̄ ſimplex donatio venit in collatione. Vbertus de Bobio, determinauit ɔ̄trum, ſicut. n. res, quas pater dat filio militi eunti in caſtra, filius dēt hr̄e pręcipuas, vt l. ſi filius. ſ. eo q̄ eſt caſtrenſe peculiū, ita illud, quod dat̄ filio ſtudēti, dr̄ quaſi caſtrēſe, nec venit in collationē, arg. ſ. de inoffi teſt l. fi. ſ. de aduocatis diuerſo. iud. l. ſori, & l. aduocati. Et hoc vr̄ ēt velle Dy. in l. 1. ſ. nec caſtrēſe, ff. de collatione bono. & ibi plene dicit. Sed aduertas, iſtud ꝓcederet, ſi pater emeret libros, & daret filio iam exiſtenti aduocato, vel Doctori, q̄ pt quaſi caſtrēſe hr̄e peculiū, ſed donec filius eſt in ſtudio, non dr̄ quaſi militare, nec dr̄ hr̄e quaſi caſtrēſe peculiū: nullā. n. exercet profeſſionē, & ideo tunc vr̄ recurrendū ad aliud, qđ hac lege dr̄, vt ſi pater emit, & ſibi tradidit, quod vr̄ donare, & morte ɔfirmatur, ideo non venit in collationē bonorū, tn̄ poteſt ɔ̄dicere ſi vellet, vt hic dr̄ in text. Sed in filio iā exiſtente aduocato, valet donatio incontinenti, ita qđ pater non poſſet reuocare, ſi vellet, q̄ eſt quaſi caſtrēſe. Dicit plenius in d. l. 1. ſ. nec caſtrēſe. ff. de coll. bo.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro ɔcordia. Aduerte, qn̄ rē aliquam pater noie filii cōſtituti ī eius ptāte emit, quā ſibi non tradidit, ꝓſumitur ſolū pater nomē filii accommodaſſe in inſtro. Ita Bar. hic in hac l. filiæ cuius & in l. 3. C. ſi quis alteri, vel ſibi, q̄ ipſe legit ꝓ prima: ɔ̄rius tn̄ ſibi allegat̄ in l. pater. ff. de dona. & in l. ſi de pecu. lega. Tu dic, quod corrupte allegatur ſibi ɔ̄rius in d. l. ſi pater, imo idē tenet qđ in hac l. filiæ, & in d. l. fi. bene ſibi vr̄ contrariis prima facie, ſed non eſt, quia loquitur quantum ad ɔſtitutionem peculii, quod aliud eſt dicere, quam quando emit nomine filii ſui, ſine traditione.

ADDITIO.

a Filiæ cuius. Vide Bal. in l. quæ dotis, ff. ſol. ma. & ibi vide Alex. poſt Imo. referentem duos alios intellectus ad iſtam l. ſed hāc limita & intellige, vt hic per Bal. & adde Bar. in l. ſi. de pecu. lega. & contra Bar. hic, tenet Bald. hic, in 2. q. Adde ad q. Bar. Rom. conſi. 165. Bal. conſi. 113. 1. lib.

LEX XIX.

Incerti iuris, In hoc iudicio habetur ratio rerū ſubtractarum, & etiam deterioratarum, h.d.

LEX XX.

a **In familiæ.** a Iſta lex eſt ſubtilis, nec poteſt ſummari, quia nō poſſet eſſe magis breuis. Hāc legem allegaui tibi notabilem in l mater, ſ. de rei vendi. q̄ qn̄ vendo rē, vt alienam, ego video vendere nomine alieno, ita q̄ poteſt haberi ratum, vt hic tex. clare dicit. Glo quæ eſt hic, b ponit vnam diſtinctionē valde pulchram, quam vide & not. quia eſt ſubtilis, pulchra, & notabilis, & iam pluries conſului ſecundum eam.

ADDITIONES.

a Ale In familiæ. Vide ſing. dictum Bart. ad hāc l. in l. ſi fundū per fideicōmiſſū, in prin. de leg. 1. vbi allegat, quod ſi dico, vendo tibi iſtam domum Titij, videar vendere nomine ipſius Titij, & ſic etiā re non præſtita, nec perempta, poterit hr̄e ratū. Facit quod no. per gl. & Doc. in l. ſciendū, ſ. tutores, ff. q. ſatiſ. cog. & in l. qua rōne, de procu. vide tamen qđ ſi quis aſſerit ſe ꝓcuratorē, & aliquid faciat, quod in dubio intelligitur dicto nomine facere, licet nō dicat procuratorio nomine, ſed ſi fuiſſet præſens in tali mandato rei meæ, conſentiendo daretur mihi actio mandati, l. qui patitur, ff. man. Sed ſi ex poſt facto conſenſio, dabitur negotiorum geſtorū actio, quod ſingulariter no. quia hoc alibi clarius non reperitur ſecundum Imo. ibi, & adde Bar. in l. inter, hic alleg. & ibi Bal. in fi. Adde princ. apoſtillæ Pau. de Caſt. conſi. 137.

b Meno. Glo. quæ eſt hic. Dec. conſi. 282. nu. 2. Tiraq. de retract. conſang. ſ. 1. gl. 3. nu. 18. & in fi. tractus. nu. 98 Rui. conſi. 94 nu. 4 lib. 1.

LEX XXI.

Si cogitatione. Iudex ī hoc iudicio debet ſequi patris voluntatem h.d.

LEX XXII.

Seruum communem. Error cohęredis non facit alteri acquiri dominium, hoc intendit.

LEX XXIII.

Licet. Pactū cohæredū nō præiudicat creditoribus, ſed īter ipſos hæredes ſeruat̄, & ſuum operatur effectum. h.d.

LEX XXIIII.

Ex cauſa donationis. Qui non vult ſuccedere, nō tenet, vel cogit ɔferre. h.d.

LEX XXV.

1 *Voluntas teſtatoris imperfecta probat inter liberos, quando eſt imperfecta ratione ſolennitatis.*

2 *Teſtamentum poteſt probari indicijs, dum tamen per duos teſtes probetur. & quid in maleficijs. nu. 3. 4.*

a **Inter omnes.** a Voluntas patris minus ſolennis, in diuiſione inter liberos eſt ſeruāda: ſecus quo
1 ad extraneos No qd † voluntas īperfecta ꝓbat inter liberos, qd intelligit de volūtate imperfecta rōne ſolēnitatis, fuit tñ perfecta rōne volūtatis. ſed ſi eēt īperfecta rōne volūtatis. nihil ꝓbaret, vt l. ſi is qui. ff de teſt. D ai vobis in l hac ꝯſultiſſima §. ex imperfecto ī. de teſt. Hoc vult dicere q̃dā gloſſella ſuper verbo, imperfectū, li-
2 cet nih l alleget, quā vide & no. Itē habes hic, q ſufficit † teſtm̄
b probari qbuſcūq; indiciis, intelligit gl. c multū notabiliter (quod nunq̃ cadat de mēte tua) dū tñ legitime ꝓbet̃, ſaltē duob. teſtib. & vide gl & no. & perpetuo tene mēti: qd ergo dr̄, vnus teſtis facit indiciū, & facit ſemiplenā probationē, vt l. in bonæfidei. & ibi no. ī. de iureiur. & ff. e. l. admonēdi & no. ī. ad leg. Iul. Maieſt. l. ſi
3 quis: eſt verū, qñ † vnus teſtis deponit directe ſuper vno malefi-
4 cio, ſed ſi deponeret ſuper aliquo indicio ad maleficiū, tunc † illud indicium debet legitime probari per duos teſtes, vt hic.

ADDITIONES.

a Pariſ. Inter omnes. An diſpoſitio huius legis habeat locū i filio teſtāte inter parentes. Vide Barb. in repe. l. cum acutiſſimi. C. de fideic. Item an procedat, quādo aliquis teſtaretur, & loqui non poſſet, ſed ſibi diceretur. Si vis talē inſtituere, ſtringe mihi manum. Vide eundem. vbi ſ. Item q qualiſcunq; nominatio, & diſpoſitio patris, etiam in actibus inter viuos nominantis filiū hæredē valeat. Item in pia cauſa, vide Iaſ. in l. tale pactum. §. fi. C. de pac. Item an diſpoſitio huius l. procedat in patre teſtante inter filios naturales in caſu, in quo eos poſſet inſtituere. vide Aret. i l. nec furioſus. de teſta. vide quæ habes ad Bartol. in l. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto. ī. de teſta.

b Poſſe Teſtamentū probari. Vide Ale. conſ. 160. i pen. dub. nobis 2. & 70 uol. 5. Menoc. Adde Petraſ. ſing 8 no quod in fi. Bar. conſ. 28. col. 4. c. fi. li. 2. Bar. l. fi. nu. 7. ff. de quæſtio. ubi poſui. Adde latè Marſi. conſi. 2. nu. 6.

c Intelligit gl. Eſt ſingularis, & no. quia indicium eſt minus, quā ſemiplena ꝓbatio. gl. no. in l. cum probatio. ff. de proba. & uide pulchre in d. l. ſi debitori. de iud. & dū hæc gloſſ. dicit. q unus teſtis facit indiciū, intelligo ſi eſt ꝓbatæ uitæ, & bonæ opinionis, nec poteſt haberi ſuſpectus familiaritate, & alia de cauſa iudicis arbitrio committenda, ut refert Bald. in c. ſacramentū, de conſuetud. recti feud. & ita a fortiori debet itelligi regula, quæ dicit, q unus teſtis facit ſemiplenā ꝓbationē, & quod no. in. l. maritus. ff. de quæſt. & Barto. in l. fin. & ibi dixi de quæſt. Ray. in l. 1. §. idem eo. titu. & cū Bartol. tenet Ital. in c. ſicut de ſimo. Item vnus teſtis facit indicium ad torturam, niſi aliæ circūſtantiæ exiſtat, Bal. in l. 2. C. quoīs appel. in p̄n. & hic uide do. Ale. de Imo. in conſi. 36. & conſi. 39. in 5. vol. & adde q certe unumquodque ad adminiculum faciens ad cām debet legitime probari per duos teſtes. Ita Innoc. i c. ſicut, de ſimo. & Ang. in Auth. hac conſultiſſ. de teſta. §. ex imperfec. Bal. i l. 2. i 1 prin. ff. de excu. tu. & Alex. in cōſ. 150. & in conſi. 151. in 5. vol. Bal. in l. e. in circa inſt. de iure dotium. & Ang. in l. fin. ff. quod met. cau.

AVTHEN.

Si modo. Iſta authentica determinat authent. quod ſine, infr. de teſtamen.

LEX XXVI.

1 *Fundus conceſſus in peculiū profectitiū filio, venit in reſtōnem fideicōmiſſi.*
2 *Datum cauſa conditionis implendæ, venit in reſtitutionem fideicommiſſi.*
3 *Trebellianica pōt deduci in vna re cōceſſa filio in peculio profectitio. nu. 5.*
4 *Lectura antiquorum ad hanc legem eſt vera. & nu. 7.*
6 *Quarta, licet reſpiciat quālibet rem patrimonij, debet tamen fieri, diuiſio in vna re, prout cohæredes fuerint concordes, & iudex æſtimauerit.*

Filium quem habentem. Fama, & re, difficilis eſt hæc lex, ſm gl. Et hæc difficultas inſurgit ex variatione lecturarum, & ex intricatione gl. Et legit hæc lex in gl. nr̄a, trib. mod. quarto mō legitur ſm Iac. de Are. ſm cōem hęc lex diuidit̃ in duas partes. In prima ponitur thema, & q̃ōnes, & oſtēdu q̃ōnes ex themate. Secūdo ponit̃ deciſio q̃ōnū. Sc. l. a ibi, hr̄ditaria parte prædij, &c. Et prima gl huius l. proſequit̃ tñ lecturam antiquorum, ſm quā hęc lex br̄ hoc intendit. Datum cā ꝯdōnis implendæ, computatur in quartam Trebellianicam, quæ pōt detrahi in vna re data a patre filio, in peculio profectitio. Caſum in terminis pone, vt in glo. &
1 hēs tex. multum clarum. Ex iſta lect. no. † qd fundus cōceſſus in peculium profectitium, venit in reſtitutionem fideicōmiſſi. Se-
2 cundo no. qd † datum cā ꝯdōnis implendæ, ꝯputatur in quartā
3 Trebellianicā. Tertio no quod † Trebellianica pōt deduci ī vna re ꝯceſſa filio in peculio profectitio. Et pone caſum, vt dixi, qd in hr̄ditate erant trecenta, & erāt tres filij, fundus datus in peculio valebat 10 Si. n. poneres qd fundus datus in peculio valet 12. vt quidā antiqui poſuerunt, de quib feci mentionē gl. 1. in prin. tunc facta deductione Trebellianicæ, nihil remanet in eo. fundo. Contra, dicit tex. tuus. in fi. l. iō pone fundū valere 30. & eſt caſus plantus Op. & vr̄, quod datū cā ꝯdōnis implendæ, non ꝯputetur in Falcidiā, vt ſ. de inoffi. teſt. l ſancimus. §. repletionem. Sol. Ibi in quarta debita iure naturæ hic ī quarta Trebellianica. Op. ſcdo, quod ſm hoc hæc lex non facit ad tit qd eſt ꝯ primā ꝯſtitutionem ſ. §. quib. Solu. dicit gl. quod hæc lex facit ad titulū ī hoc, quia ſicut per bācactionē prælegata deducunt̃, vt ſ. e. l. inter cohæredes. §. 1. ita hæc reſtō fit cohæredib. hoc iudicio. Vel dicas, cum per iſtum rogatum dr̄ retineri quarta, & ſic fieri diuiſio huius portioni, hoc fiet per iudicium fa erci. Opp tertio, quod ſm hoc eſt ma a Grammatica: nam hic dr̄, filium quem habētē, & iſta dictio, filium, non habet verbum a quo regatur, quod eſt ꝯ l. Plantius. ff. de auro, & arg. leg. Huius timore aliqui antiq exponunt filium. i. filius, vt ſic ponat̃ caſus pro caſu. Alij dn̄t filium quē, i. aliquē. Vel potes dicere, q hic ſubaudit̃ vnus noiatiuus. i. filius, vt dicamus, filius, quē filium habentē fundum, &c. & procedit iſta lex clarè. & eſt clara gl. quā vide. Venio ad ſecundā gl. & opponitur, quia ſi diminuit quālibet rē patrimonij ꝯquat̃, vt l. Plautius & l. lineā margaritarum ff ad l. Fal. & l. 2. ī. e. tit. hic dr̄ qd detrahit in vna re. i. ꝯceſſa filio in peculiū ꝓfectitiū, quare male Solu. Dn̄t quidā, hoc iō, quia teſtator hoc expreſſè hic dicit q de illa re detraheret. Hoc eſt diuinare, ideo nō placet. Alij, vt Lotharius, dicūt. q hoc fit ex p̄ſumpta volūtate defuncti, quia hūc filium prædilexit in vita, ꝯcedendo ſibi in peculiū profectitium fundum, vnde ēt poſt mortē lex imitatur in filio iſtā voluntatē. Gl. non placet hæc ſolutio, quia talia peculia nō ſunt p̄cipua. ſed cōia, vt ſ. e l. certum. Vñ alij dn̄t, quod ꝯria loquunt̃ in Falcidia, q̃ non detrahitur in vna re hic in Trebellianica, q̃ in vna re pōt deduci. Gl hic non dicit plus. Certè hæc ſolutio nō eſt vera, quia nulla eſt rō, quare magis Falcidia detrahatur de ſingulis reb. quā Trebellianica. Vñ alij dn̄t, qd ſit hic ſpeciale in filio, ea rōne, qa iſtud eſt ꝯcū. Nā cā ꝯdōnis implendæ, computatur in Trebellianicā, ergo fit ꝓ eo, vt in ea poſſit deducere, vide gl. hiteuſq;. Iſtā ſolutionē gl. reprehendu duab. rōnib. Prima eſt iſta. Tu dicis, q qd a cohærede percipitur, eſt extra quartā. Iſtud eſt falſum, quia aut illud, quod ſoluitur a cohærede, eſt pecunia hr̄ditaria, & tūc a ſeipſo, & quaſi iure hæreditario vr̄ hr̄e. ideo ꝯputat̃ in quartā, vt ff de le. 2. l. cum pater, in prin. Aut id, quod ſoluit̃ eſt aliud corpus nō hr̄ditarium, & tunc ſiſr totum imputatur, vt l. deducta. §. nūmis. ad le. Fal. Nec obſt. l. in quartam ff ad le. Fal. quia ibi loquitur cū eſt hæreditariū corpus. qd a cohærede percipitur. vñ non
a pōt diuerſis iurib. cenſeri. vt l. cum qui ædes. ff. de vſuc a Pecunia aūt q̃ habuit hic a cohærede, nō fuit hereditaria. ideo de iure cōmuni cōputaretur ſibi in quartam. Vel ſi non fuit pecunia, fuit corpus non hr̄ditarium, vñ non pōt dici qd ideo fuerit vnū ſpāle pro eo, quod aliud eſt ſpāle ꝯ eū. Item alia rōne dicit, quod nō procedit dicta ſolutio, qa ſi duo ſumus cohr̄des. & a me tibi, & a te mihi legatum relinquitur, vt eſt in caſu noſtro. Itē & aliis a nobis relinquitur, illud qd a cohęrede meo percipio, ꝯputabo mihi in quartā, vt tanto minus ab ipſo cohærede detrahā pp illud, qd ab eo recepi, licet quo ad alios datum a cohr̄de non ꝯputetur in quartā, vt l. Neſſennius. ff. ad l. Fal. & l. in quartam. in princ. eo. tit. Si ergo in Falcidia hoc eſt, multo magis in Trebellianica, in qua plura ꝯputantur, q̃ in Falcidia. Vñ gl hēt dictā ſolu. ad l. Plautius. & ad l. lineā margaritarum. pro nō vera Sol ergo alio modo, qd hic detrahitur in vna re ab hærede volente, & volentib. cohr̄dib. In hoc reſidet gl. Sed hæc opi. non eſt vera. per tex. in l. ſi. qui dicit, reddere ꝯpellitur. non ergo a volente fit. Habes ergo recitatā iſtam ſecūdam gl. vſq; ibi, alij, vt Ioā quā vide. Iſtud quod ſequit̃ in hac gl. non recito adhuc. quia intrat opi. Ioā. q̃ ponitur in ſeq. gl Ad quā ſeq. gl. venio, & opp. ad lect. antiquorū. Hic dr̄, quod hæreditaria portio fundi ꝯputatur in Trebellianicā. Contra, immo quarta hæreditariæ portionis, non tota hæreditaria portio, vt l. Titia. ff ad l. Fal. Dn̄t quidam, quod hoc iō, qa teſtator dixit. Sed certe hoc eſt diuinare, & eſt refugium miſerorum, vt gl. dicit: iō gl. hn̄s iſtam lec. antiquorū pro declarata, intrat ad lect. Io ibi, dic
4 ergo ſm Io. & ēt vſq; ibi recitaui. Nos quid dicemus? Dico † lect. antiquorū eſſe veriſſimā, & notabilē vltra aliis. Ex qua hēs iſtud
5 ſingulare in hac l. quod † Trebellianica pōt deduci in vna re cōceſſa filio in peculio profectitio, nec hēs alibi iſtū caſum. Huius rō eſt, quā Io. dicebat, qd pr̄ eum p̄dilexit in vita. Hanc voluntatem dēt imitari iudex in hoc iudicio diuiſorio poſt mortem: vñ
6 vos dētis ſcire † quod licet quarta reſpiciat q̃libet rē patrimonii, non tñ dēt fieri diuiſio cuiuslibet rei patrimonii, vt l. 2. ī. quibus quarta pars debetur. lib. 10. Sed dēt deduci in vna re, de qua cohr̄des fuerunt in concordia, & iudex æſtimauerit, vt ff de leg. 1. l. pōt. Dēt ergo iudex iſtā rē eligere, quā pr̄ filio cōceſſerat in peculiū in vita, vt ſic præſumatur dileatiſſe in morte, vt l. pen. de ali. & cib. leg & ne auferat̃ filio ſ. qd ſuis ſumptib. laborauit, & laborib. ampliauit, vt ī de alluui & pal. l. fin. & ne ab eo fiat ſeparatio rei ita ſibi cohærētis, ar. ī. cōm. vtri. iud. l. poſſeſſionū. Nec ob. ar. gl. q̃ dicit, quod iſta peculia non ſunt præcipua, vt l. certū. ſ. e. qa hoc ꝯcedo, q filius non hēt hic iſtum fundum præcipuum cū pro habēdo iſto det tantundem, quariā. n, quā in aliis reb. debebat detrahere ī iſtis hēt, & ī aliis dimittit, & hæc ē veritas. Nō ob. l. Titia. ad l. Falc. qa ibi loquitur, qñ detrahit quartam ſecundum voluntatem defuncti, hic aūt qñ præter voluntatem. Summus expediti de lect. antiquorū, veniamus ad lect. Ioā ſecundum quam hæc l br̄ hoc dicit, & intendit. Datū cā ꝯdōnis implendæ, ꝯputatur in quartā Trebellianicā, & hr̄ditaria portio fundi filio plegati, & de eo, reſtituēdo grauato h. d. ſm lec. Io. Et ē dr̄ia īter lec. Io. & an

ADDITIO.

a Alexā. Loſæus. ff. de vſucap. Ex ſcripto exemplari, poſt hæc verba, ita lego. Pecunia autē, quam habuit hic à cohærede nō fuit hęreditaria, ideo de iure communi computaretur ſibi in quartam, vel ſi non fuit pecunia, &c.

& antiquorũ, quia antiqui dicebant fundũ ꝯcessum in peculio, & sic inter viuos. sed Io. dicit fundum prælegatũ in morte. Item antiqui dicebãt, ꝙ illud qđ deerat i quarta, supplicat de eo fundo. Io. qđ supplet de eo, qđ dať pro eo fundo. Itẽ antiqui dicebãt filio rogato restituere totã partẽ suã. Ioã. vero dicit filio rogato restituere specialẽ illum fundũ. Pone ergo casum, ſm lect. Io. procedere, vt ex p̄dictis colligit. Opp. ad istã lect. de l. Titia. ff. ad l. Falc. Sol. Ibi detrahebat Trebellianicã ſm volũtatẽ testatoris, vñ ꝯputatur ibi in ea quarta hr̄ditariæ portionis: hic vero detrahebať p̄ter voluntatẽ defuncti Rõnẽ dic plene, vt dixi in d. l. Titia. Item opp. q̃ tex. hoc non dicit de eo quod datur pro fundo, sed in eo fundo. Sol. ſm Io. expone, in eo fundo i. pro eo fundo. Sed quia hæc lec. vi aliqualiter destruere tex. iõ dixit gl. Sol. vt dixi in gl. superiori. Vide ergo istã gl. quatenus prosequať gl. lect. Ioã vsq; ibi, vel si vis ſm Azo. & Hugo & c. ibi, vel dic, vt in alia inferiori, melius staret, in superiori. Redeo ad præcedentẽ gl. vbi dixi. Alii, vt Ioã. & c. quia ista capõ, vt exponit, in eo fundo. i. pro eo, vř nimis extranea ad tex. iõ Ioã. dicit tex. stare ꝓprie, tñ legit eũ rñdendo hoc mõ, solui a cæteris. i. facta detractione de singulis, & s̃. quartã hñs in eo fundo, & c. Et sic tex. iste nõ dicit, qđ in eo fundo aliqđ habeať noĩe quartæ, nisi hr̄ditaria portio, ſm Ioã. habes ergo capedită illã particulã p̄cedẽtis gl. Alii, vt Ioã. & c. vsq; ibi, vt hæc clare, vide eã. Hæc lec. Ioãnis non est uera. Primo, quia tex. dicit, filiũ quẽ liñtẽ nã habẽtẽ, est participiũ p̄ñtis tp̄is. ergo signat ſm tp̄s, vt ibi, & l. in delictis. §. si ex̃neus ff. de noxal. Innuit ergo, qđ tp̄e, quo testatõr disposuit filius hẽbat fundũ. Sed ſm lec. Io. tũc nõ hẽbať, q̃a sibi p̄legabať, ergo, & c. Præterea hęc lec. Io. destruit literã, vt videtis. Pręterea hęc lec. Io. p̄supponit eũ grauatũ restituere istũ fundum: sed si hoc est verum de isto fundo toto non detraheret quartã, sed detraheret quartã portionis hr̄ditatię. Nã in eo, ꝙ ipse hẽt vltra portionẽ hr̄ditariã est legatarius, ergo in eo, qđ hẽt iure legati, non detraheret Falcidiã, vt l. in l. Falcidia. ff. ad le. Fal. Vñ reprobata lectura Io. veniamus ad lec. Azonis, & Hugonis, ſm quam hr̄ hoc intendit. Datum cã ꝯditionis implendæ, computať in Trebellianicã, & hr̄ditaria portio rei filio donatæ, & donatio morte confirmatur. h. d. Differt hęc lec. a lec. antiquorum, quia antiqui dicebant fundum esse concessum filio in peculiũ. Azo, & Hugo, dicebant fundum esse donatũ filio. Item antiqui dicebãt, quod illud, quod deerat de quarta, supplebať in eo fundo. Azo, & Hugo dicebant, qđ supplebať in aliis reb⁹. Itẽ differt a lect. Ioã. quia Ioãnes dicebat fundũ pręlegatum. Azo, & Hugo dicebãt fundum in vita donatum. Itẽ dicebat Ioãnes filium expresse grauatum in fundo. Azo, & Hugo hoc nõ dñt. Ponamus ergo casum in terminis, ſm Azo & Hugonẽ, vt iacet in gl. & clare. Op. q. l. ista res donata non veniat in fideicõmissum, vñ vř obstare. j̄. ad le. Fal. in donationib⁹, ꝯiuncta l. Marcellus. in §. quidã. ff. ad Trebel. Sol. dñt ipsi, quod hic fuerit rogatus restituere portionẽ simp̄r, non dixit portionẽ hr̄ditatis, vt plene habuistis no. j̄. de fideicõ. l. eum virum. Opp. de leg. j. qui fil. ab⁹. [b] Sol. vt in gl. Item opp. de l. in fideicõ. in fi. ad Treb. Sol. vt in gl. Item opp. de l. iubemus. §. fi. ad Tre. vbi dř, ꝙ illud qđ extrinsecus obuenit, non cõputatur filio in Trebellianicã. Sol. Dicit gl. hęc l. corrigitur per illam. Sed possumus dicere, ꝙ illa loquiť in suis casibus tantũ. s. vt fructus non computentur ei in Trebellianicã, secus in aliis rebus, quę obuenirent filio extrinsecus ex dispõne defuncti. Vide glo. Videamus an lec. Azo sit vera. [c] Dy. dicit & nõ ꝓbať. Donatio facta inter viuos, non venit in fideicõm. vt l. sequent qõ. ff. de leg. a. ergo non computatur, nec cõputabitur in quartam, vt l. in fideicommissariam ff. ad Trebellianum. Dominus Frãciscus respõdebať, ꝙ l. sequẽs quæstio. loquitur in donatione facta a viro vxori, quæ retrotrahitur, vnd merito in fideicõmisso nõ venit, secus in donatione, quæ fit a patre filio. Istud non vř esse verũ. nã eodem modo retrotrahitur in vna, sicut in alia, vt l. donatio. j̄. de dona. inter virum & vxo. & l. 2. de inoffi. donationib. & ibi nota. Propter hoc Doct. Moderni recedũt a lec. Azo. ideo circa intellectum huius l. sequens quæstio. dic, vt ibi dixi, tamẽ lec. Azo mihi nõ placet: nam cũ a cohęredibus videatur habere illum fundum, quatenus excedit hæreditariam portionẽ, saltẽ quoad ipsos hæredes, debet in Trebellianicã imputari, vt l. Nessenuius. ff. ad leg. Fal. Tene ergo † lect. antiquorũ, tanquam verã, & vetustissimam. Ia. de Ra. legit alio modo, & in parte tenet lect. antiquorũ, & in parte lect. Io. quã recitare nõ curo. Restat, vt videamus finẽ præcedentis gl. nostræ, quæ intrat materiam nostræ l. explicatis lec. Et pro ista gl. determinãda habemus videre, quid computetur in debita iure naturæ: quid in debita iure institutionis, & quid ꝯputetur in Trebellianica, & an possit in vna re deduci. Itẽ habemus videre de aliis quartis, quę oĩa plene examinaui in repetitione, q̃ tibi feci in l. in quartam. ff. ad legem Falci. & ibi plene vide, & c.

ADDITIONES.

a Ale. Ad lect. Azo. & Hu. Lect. Hugolini. & Azo. expedit hic Bal. l. ver. & ideo procedo ad tertium, de qua lectu. Bal aliquid in l. iubemus. infr. ad Trebel.

b Qui fil. ab. Bal. hic videtur tenere contrarium. & uide Bal. in l. in quartam. ff. ad l. Fal. in uer. 1. oppo.

c Azo. Sit vera. Vide Bar. in l. Marcellus. §. quidam. ad Trebel. & Bald. in uers. & ideo. de fideicommiss.

Communi diuidundo. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Res fit litigiosa per litis contestationem, & in quo iudicio. & nu. 4.*
2 *Libelli conclusio in iudicio communi diuidundo.*
3 *Fundus quando debet totus æstimari, non debet æstimari qualibet pars.*
5 *Iudicium communi diuidundo est mixtum. & de eius libello.*

Frater tuus. Iudicium cõi diuid. dať ꝯ emptorem, & post litẽ super eo ꝯtestatã, res tanquã litigiosa nõ põt alienari. h. d. No. finẽ huius l. 1 † quod solũ p̄ litis ꝯtestõnẽ res fit litigiosa. Habes hic duo notare. Primo quale sit officiũ iudicis in cõi diuidundo, ex 2 quo debes colligere † ꝯclusionẽ libelli. s. fundũ certis finib. & regionib. terminari, vel si ꝯmode fieri nõ posset, alteri adiudicari, 3 ſm qđ iudici videbiť. De hoc dicã plenius. j̄. e. l. ad officiũ. † Item a no. [a] ꝙ qñ fundus æstimari dẽt totus, nõ dẽt æstimari q̃libet pars. Nã q̃nq; est maior æstimatio totius, quã si fieret per partes. Hoc tenet hic gl. quã tene menti. & no. & vide eã. Quidã tñ tenent ꝯtrarũ. j̄. l. proxi. Not. tertio, quod † in hoc iudicio res fit litigiosa per 4 litis ꝯtestationem: secus esset in iudicio vel fam. ercis. vel petitione hr̄ditatis, vt s̃. de pet. hær. l. 2. & ibi no. & fa. tex. l. alienationes. 5 † Itẽ hoc est verũ, quia istud iudiciũ nõ est mere reale, sed mixtũ: nã in rei vẽdicatione per solã citationẽ efficeret hodie res litigiosa, vt j̄. de liti. auth. litigiosi. & sic hodie hic finis non corrigiť.

ADDITIO.

a Menoc. Item no. Ias. l. 1. § si hæres. nu. 2. ff. ad Trebel.

LEX II.

1 *Actio communi diuidundo, quando competat non possidenti.*
2 *Si ex duobus iudiciis vnum debet præcedere aliud, processus tenet, si non opponatur.*
3 *Iudicium in hypothecaria nõ facta executione procedit, si non opponatur.*

Si probatum. Cõtra eum, ad quem trãsit possessio iure pignoris, p̄t hoc iudicium inicĩari. h. d. Opp. dř hic, æstimata parte, imo vř, qđ debeať æstimari totũ, vt s̃. l. proxi. Sol. Qđ dř, ęstimata parte, intelligatis sub vniuerso, non aũt particulariter fit æstimatio, vt vidistis. s̃. l. proxi. Quæro circa hãc legẽ, vtrũ debeãt esse duo iudicia, vnũ in quo ego vendico partẽ meam, aliud in quo peto diuisionem, an vero sit vnum, s. a cõi diuidũdo, [a] & in eo incidẽter cognoscať de dñio? Rñdeo, qñ 1 ille, qui † agit cõi diuidũdo, nõ possidet, & negať cõio, tũc debet añ oĩa agi rei vend. nec põt agi cõi diuidũdo prius, vt ff. fam. erc. l. 1. qđ est verũ si opponatur, sed si nõ opponereť hæc exceptio, ꝓcederet hoc iudiciũ, & in isto iudicio cõi diuidun incidenter cognosceret de dñio. Ita dicit gl. hic, quã signa, & no. i. l. si mãcipiũ. §. 1. de enic. Vide gl. tuã notabilẽ, & no. eã. Ad istud qđ dicit ex p̄fe, 2 not. ẽt vlt eã, ꝙ † qñ duo sunt iudicia, quorũ vnũ dẽt p̄cedere aliud, hoc est verũ si opponať, alias nõ vitiať processus, vt hic vi 3 des. Et est vtile, si ageret ꝯ bo. possessorẽ † hypothecaria, vel si age b ret ꝯ fideiussorẽ, licet nõ sit facta discussio principalis, [b] procederet iudicium, si non opponatur, & vide in l. prolatã. de sent. h. d.

ADDITIONES.

a Menoch. Diuidundo. Neutr. consi. 65. nu. 3. 4.

b Alex. Discussio principalis. No. perpetuò, & vide Institu. de actio. §. itẽ si quis, & uide infra de appellatio. l. 1. sed Bal. hic practicam ponit. s. quod post litẽ contestatam necesse sit actori, uel executionem facere, uel alteri de inopia debitoris docere.

LEX III.

1 *Libellus in iudicio cõi diuidũdo qualiter sit formãdus, & quot partes hẽat.*
2 *Iudex quomodo æstimabit rem, & quæ in hoc iud. veniant.*

Ad officium. In hoc iudicio veniũt, quæ sunt cõmunia, & p̄ iudicem est faciẽda diuisio certis regionib. vel adiudicationib. possessionũ diuersarum, vel etiã vnius alteri æstimatione refusa h. d. Circa legem nostrã q̃ro, qua 1 liter † formandus sit libellus [a] in cõmuni diuidundo iudicio. Rñdeo, ꝙ libellus habet duas partes. Primo narrationẽ. Secũdo conclusionẽ. In narratione debet ille qui agit dicere, ꝙ cum aduersario habet talẽ rem communem. & pro tãta parte, & ꝙ nõ placet sibi, nec expedit amplius in cõione persistere. Istud ꝓbatur hac l. in 2. rñ. In ꝯclusione vero dẽt dicere. Quare peto dictũ fundũ, si est fundus vnus, partiri, & terminari debere, & dictã partẽ mihi ꝓ diuiso peto assignari, vel alteri ex nobis, dictũ fundũ iusto p̄tio adiudicari, ꝓut vestræ æquitati videbitur. Verũ quia in hoc b iudicio veniũt q̃nq; fructus, [b] hr̄ etiã ratio damnorum datorum in re, vt j̄. l. proxi. tunc in narratione debet fieri mentio fructuũ, & dãni dati, & in conclusione petere aduersariũ in hoc cõdẽnari, vt j̄. l. proxi. Quæro, † iudex dẽt æstimare, qualiter fiet æstimatio? Respondeo, ipse potest facere suo arbitrio si vult etiã nullam

partem

ADDITIONES.

a Ale. Libellus. Forma libelli in hoc iudicio, & no. ꝙ ad hoc, vt habeat locum hoc iudiciũ, requiritur, vel quod agens non negetur socius, vel ꝙ sit in possessione rei, quã petit diuidi, vt per Bar. in l. in ꝓuinciali, §. 1. de ope no. nun.

b Ale. Fructus. Adde, ꝙ si res non potest commode diuidi præfertur qui habeat maiorem partem. l. sancimus. & ibi Bald. de do. & ibi quando dicitur non posse cõmode diuidi.

partem interrogando. vt s. l. proxi. Item hoc facere potest licitando, inter rogando quanlibet partem pro quanto pretio vis tu ibi retinere vt hic, & l. 1. quo casu poterit etiam extraneus ad licitationem admitti, vt hac. l.

LEX IIII.

1 *Ex diuturnitate temporis præsumitur diuisio.*
2 *Ex possessione rei per decem annos non præsumitur emptio.*

Si maior. a Diuisio facta inter fratres dēt haberi rata, b nisi beneficio restitutionis rescindatur. Nō diuisa debent diuidi, & in hoc iudicio hētur rō culpæ, & fructuū. h. d. Tu habes hic vnā bonam gl. notabilem, & singularem. Duo fratres possederunt fundū pro diuiso, lōgo tēpore, nec de diuisione aliquid apparet, vtrum ex hac p̄sumatur diuisio? c Glo. dicit † quod sic, d & bene, quam signa, & perpetuo tene menti. Quæro, quid si ego possedi talem totam rem tuam † decem annis, volo dicere me eā emisse. & probare per hanc præsumptionē, quia decem annis possedi, an hoc fieri poterit? Gl dicit, q̄ posset quæri, sed dic breuiter, q̄ non, quia nullo præced. tit. ex sola possessione nō præsumitur dominium, vt s. de rei vend. l. nullo. Non obstat, quod dictum est in quæstione præcedē. quia ibi tractatur de modico, vel nullo præiudicio: nam si dico me habere partē ex diuisione, constat hoc, q̄ tu habes aliam partē ex diuisione, sed hic si præsumeretur venditio, totum dominium perderetur. Sic etiam non obstat, quod dicitur de seruitute, in qua p̄batur titulus ex præsumptione, quę resultat ex vsu longi temporis, vt no. in l. seruitutes. ff. de seruit. l. j in fi. ff. de aeq. plu. arc. quia ibi tractatur de re modici præiudicij, vt dixi vobis in l. 2. s. de ser. & aqua, &c.

ADDITIONES.

a Paris. Si maior. Vide Ale. in consi. 91. inci. Viso, & discusso. in 5. vol. vbi istud vult, etiam si possessiones possessę p̄ indiuiso essent inæquales multū, vt ibi p eū. Itē ex quib. præsumatur diuisio, vide Alex. 234. Pa. consi. 92 Et in quantū Bar. limitat p̄cedere in his, quæ sunt leuis præiudicij, prout est diuisio, secus in alijs. Adde Bar. melius, & clarius istud volentem in dispu. mulier hñs amplum patrimonium in fi. Alex. consi. 12. inci. Viso processu. in 4. vol. cōl. 113. eo. lib. incip. Viso, & diligēter cōsiderato. & Bal. hic clarè. & ita intellige Bal. cōs. 389. ad fi. in 3. parte. Et sicut p̄sumitur diuisio ex possessione longa p̄ indiuiso, ita præsumitur recōmunicatio ex possessione p̄ indiuiso secuta post diuisionem, vide Ro. cōs. 414 & uide de materia practicam. Papien. in forma libelli, quo agitur p̄ in hæreditate, vel re singulari diuidenda vide ab Barto. in l. cum de in rem verso. de vsu. Et nn. modificationem Bar. hic, & ita intelligēdum dicit Bal. consi. 379. ad fi. incip. Quædam puella.

b Alex. Haberi rata. Item quod si sint duo fratres, quorū vnus administrat omnia bona paterna, sciente, & patiente altero, p̄ longū tps, utrū p̄ hanc patientiā excludatur, maximè vigore cuiusdam tacitæ renunciationis. Ita faciunt, quod sic, sed Bal. firmat cōtrariū, & bene secundū alios Doct. & hoc dicit in l. licet. C. de iure delib. p̄ suas rationes. Item quia scientia, & patientia nō habetur p̄ cōsenso, in his, quæ sunt magni p̄iudicij, vt plenè p̄ Bar. in l. cum de in rē verso. de vsu. & in l. quæ dotis. sol. ma. In his autē, quæ sunt parui præiudicij, inducit cōsensus. Et ita intellige gl. hic, & adde q̄ no. s. eo. in l. 1. Hoc tenet Pa. de Cast. in d. l. licet. & adde p̄ Bar. ī dispu. sua, quædā mulier habēs magnū patrimoniū. Sed Bal. in consi. inci. Quædā puella. Dixit quod diuisio præsumitur ex p̄cedenti possessione facta p̄ diuiso, & inducit diuisio. Alleg. gl. ordi. & his subdit, quod aliqui nō intelligentes dicūt cōtrariū, quia ex sola patiētia cōtractus nō præsumit. Vnde cōsiderantes q̄ facta relatione de patientia ad patientiam, resultat q̄dā permutatio, cui inest diuisio. Ange. in l. si. ff. p̄ dote. refert hāc gl. cui dicit inhærere Bar. & Bald. in l. q in aliena, de acqui. hæ. sed vlterius latè refert quod Pet. & Cyn. hic tenent contrariū, & sic transit. Bal. hic, optime loquitur, & adde Bal. in l. j. C. de fideic. & adde, an diuisio p̄sumatur ex longinquitate t̄pis. Bal. cons. 104. vol. j. per eundē cons. 379. libr. j. An diuisio facta per minorē, in qua perseueratum est per 40 annos, possit infringi, per eūdē cons. 150. Et an valeat diuisio, cum vni assignantur omnia stabilia, alteri verò instabilia. nomina debitorū feneraticia, p̄ eundē cons. 12. & an valeat diuisio fratrū aliquo eorum absente, pro quo vnus promittit de rato p̄ ipso, per eundem cons. 324. 1. lib. Et cum diuisio est facta per sortē. an possit rescindi, si aliquis fuit læsus per eundem cons. 238. Et qualiter inter eos, q fecerunt fraternitatem, sit facienda diuisio, per eundem cōs. 63. 2. li. Et quis debeat facere diuisiones, cum fratres diuidunt, per Ro. cons. 471. Et qualiter plures filij diuersorū fratrū, qui longo tempore simul habitauerunt, debeant diuidere, cum aliqui sunt laborantes, aliqui non, & alij maiores alij non, cons. 23. lib. 2. Et qualiter rustici diuidāt animalia, per eundem cons. 466. Et qualiter diuidat inter patruos, & nepotes, per eundem cons. 203. eo. 2. lib. & quid veniat compensandum inter consanguineos diuidentes, cum pro vno est solutum aliquid, per eundem consi. 236. 1. lib.

c Præsumatur diuisio. Vide Bar. in l. qui in aliena. in prin. de acq. hære.

d Pom. Quod sic. Ex separata possessione rerū cōis p̄sumit diuisio, uide Cęp. cōs. 22. Rom. cons. 205. & Alex. 92. vol. 2. & Pau. de Ca. cōs. 93. & Barb. inc. super. de reb. eccl. non alien. & Alex. ī cōs. 3. in fi. vol. 3. & 25. vol. 5. vbi pulchrè declarat hanc gl. nisi alia præsumptio esset in contrarium. Idem dicit econtra, q̄ ex possessione mutua rei cōmunis, non solum inducit societas, sed & si prius fuisset dissoluta inducitur. Rom. cons. 438. & uide etiā ad hoc Soc. consi. 164.

LEX V.

In communione. a Gl dicit, q̄ hoc fallit in casib. b q̄s dic, vt in gl. Vnum tñ, quod gl. dicit, q̄ ratione tēporis quis inuitus cogitur stare in cōmunione, reprehēditur per Doct. & bene. Videbitis in l. j. s. de anna. excep.

ADDITIONES.

a Paris. In cōmunione. Vide ad regulā huius l. q̄ nemo cogitur stare in communione, quæ habes in Bertach. in verbo, diuisio. Et ad Bar. in l. si conueniat. §. in hoc. ff. communi diui. Vide Ias. in §. quædam. Insti. de actio.

b Ale. Casib. No. q̄ quilibet potest p̄uocare ad diuisionē. fallit ī casib. hic no. ad de p̄dictā regulā etiā fallere in duob. alijs casib. de quib. habes sin. text. in l. fi. & ibi Bar. ff. de alie. iudic. mu. cau. fac. & ad intellectum, uide Bar. in l. si nō sor

tem, §. si centum. ff. de condi. ind. l. filium quem habentem. ī ver. venio ad secundam gl. C. fam. ercis. vide Bar. in l. in quartam ad l. Fal.

Communia vtriusque iudicij. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Diuisio in quibus sit dissimilis emptioni.*

Diuisionem. a Diuisio est siñis emptioni. h. d. Quæro quomodo hoc procedat dic, vt in gl. tamen † in hoc est dissimilis, quia vnus est contractus nominatus, alius non. Et ex hoc sequitur, q̄ in vno habet locum condictio ob causam, in alio non, &c.

ADDITIO.

a Ale. Diuisionem. Et de his, quæ hic habentur, benè faciunt not. per Bar. ī l. cū solus. ff. de vsur. Sed vtrum titulus diuisionis excludat petitionem hæreditatis, uide Bal. in l. Pomponius. ff. de rei uen.

LEX II.

Etiam si is. a Diuisio facta a iudice incompetenti potest consensu partium validari h. d. Non intelligatus b hic, q̄ hæc diuisio comprobetur per consensum, tanquam ex sententia, sed approbatur c tanquam ex diuisione cōsensu facta, vt dixi tibi in l. 2. s. qui pro sua iurisdictione, & ibi declaraui istam l. quia ibi glo. allegat eam.

ADDITIONES.

a Sera. Etiā si is. Hæc est lex ita singularis, sicut aliqua, quę sit in mundo, secundū Bal. hic, de quo vide, quod dixi in l. j. s. qui pro sua iurisd. & uide Bar. in l. obseruare. circa fi. de offi. Procons. & quod no. Mod. ī l. si expressim. ff. de appella. & Bald. in l. si diuersa. C. de transac. Et an sententia nulla valeat, vt contractus. & an possit ratificari per gl. & Doc. in c. significasti. de foro compet. Sera. Adde, & intellige no. hanc legem non habere locū quādo partes stant ī finibus diuisionis simplicis. Glo. est sing. quam Bal. ad hoc ponderat in l. si diuersa. ī prin. C. de transa. Item non habet locū, quādo scienter corā iudice incōpetenti litigarent, cuius iurisdictionē prorogare non poterant. Ita Doc. in c. significasti. de foro compe. & Bal. in l. vnica. C. qui p̄ sua iur. & ponit Frā. de Are. in c. at si clerici. de iud..

b Poma. Non intelligatis. Vide Fel. in c. cum officij de præser. & aliquid in cap. j. de re iud. Vide aliter p̄ Ro. cons. 123. in fin. & in cons. 175. & Car. 74. & Bolo. i addi. ad sextū contrariū. Bar. in l. j. ff. quādo prouo. & vide Ale. cōs. 123. ī ver. ego benè, vol. 1. & Are. 56. Barb. ubi limitat i c. ex parte Decani. de resc. uide etiā Bal. ubi limitat in rub. de offi. deleg. ad fi. & Bal. ī c. de causis. de offi. deleg. & Ale. in l. quod iussit. ff. de re iud. & cons. 32. uol. 5. & Car. 71. & plenè Fel. in c. significasti, de foro compe. & Pan. cons. 6 uol. 2. & 111. uol. 1. & aliqd p̄ Fel. in c. inter monasterium, de re iudi. & Pan. in c. examinata. in 3. no. de confir. vtil. vel inutil. & Soc. consi. 120.

c Paris. Approbatur. Vide Ale. cons. 123. inci. Discussis hæsitationib⁹, in 1. volu. vbi limitat singulariter q̄ quādo sententia, est nulla, quia in ea est expressus error, tunc nō potest consensu partiū confirmari, etiā vt valeat in vim consensus. Et hoc quū cōsensus est taliter p̄stitus, q̄ transit in contractū delegatoriū, puta stipulationis, secus si in vim simplicis consensus, & emologationis, quia cū nulla sit, non potest cōsensu tanquā sententia ualidari. Vide etiā Ab. ī c. significasti. ex. de fo. comp. demum ī ca. prudentia. de offi. iud. dele. & lat⁹ Fel. ibi. Et vide ibi do. Maria. Soc. ver. 8. quæro. Et adde q̄ idē est in laudo arbitri si sit latū ex. compromissum, vide Abb. in c. examinata. de cōfir. vtil. vel inutil. Barb. latè cōs. 3. vol. 4. Vide Ang. cōs. 215. inc. Testator quidā nomine An. vbi loquit de vtroque. Roma. cōs. 173. inci. Pro decisione, in fi. & cōs. 158 inci. Præmissum laudū. cons. 173. inci. Dictū vltimū ladū. in fi. Et isto modo saluatur dictum Bal. in ti. de pace Constantiæ, i verbo, sententiæ quoque, dū dicit laudū latū extra compromissum non conualidatur per emologationē, verum est in vim laudi, quod patet, quia Pa. alleg. tex. in c. examinata, quē ibi ita declarat Abb. posses tamē intelligere Bal. secundū terminos illius c. examinata. ubi dicit Abb. in 3. no. quod emologatio nō conualidat laudū ibi, quia erat latū super iure patronatus, de quo partes non possunt disponere ex conuentione sua, cum sit quid spirituale, uel annexū spirituali c. quāto, de iudi. Et isto modo saluabitur decisio Ang. cons. 195. inci. A. & V. cōtraxerūt. ad fi. Et tanto magis p̄dicta p̄cedunt, quando in emologatione adesset iuramētū, quia tunc faceret emologationem valere omni via possibili, & si nō possit valere in vim transactionis, vel nudi cōsensus, faceret valere in vim pacti gratuiti. Sic dicit Bal. in l. si quis maior. C. de transact. M. de. ī l. si causa cognita, eo. ti. Sed vbi non adesset iuramentū, sis cautus, vt facias p̄mitti p̄ stipulationem de obseruādo cōtenta in laudo, ex causa noui consensus, & nouæ transactionis quantū expediat, quasi tunc partes videantur in illā conuentionē deuenire, quia vbi esset simplex emologatio, & cōsensus, & tanquā cōsensus esset sufficiens ad p̄ducendū actionē, non produceret etiam actionem tanquam laudum, vel sententia prædicta. Vide de materia Fel. latè ī c. significasti de fo. comp. Et q̄ laudū nullū non conualidetur per emologationē iouim laudi, ponit multa Barba. in Ioannina sua. Item q̄ emologatio simplex non obliget, nec actionē producat, nisi transeat in solennē stipulationē, uel alium contractum habilem ad producendum actionem, uide Pau. de Cast. qui benè declarat Bal. consi. 429. vol. 1. Item uide Præpositum latè in materia, in ca. dilecto. in ver. sexta est quæstio. de app. & ibidem Peru. Item videtur etiam q̄ in vim sententiæ valeat quando cōuentum esset non opponere de tali nullitate, uide ad Bar. in auth. offeratur. C. de litis contest.

LEX III.

Maioribus. Hæc est bona l. in diuisionib. subuenitur ei, qui est deceptus dolo aduersarij, vel re ipsa vltra dimidiam iusti pretij. h. d. No hanc legem valde, quæ generaliter extendit. l. 2. s. de rescin. vend. ad omnes contractus bonæ fidei. a & ideo bene no. & vide gl. super verbo, perperam, &c.

ADDITIO.

a Paris. Bonæ fidei. Vide Ro. cons. 413. Are. in §. si quis agens. de act. Scripsi in l. 2. inf. de rescin. uend. Ad idem gl in l. si in lei. p̄ illum tex. C. loca. in gl. fi. Pa. not. post alios in c. pen. extra de empt. & uend. Bar. in l. item si pretio. ff. loc. Salyc. & communiter Doct. in l. 2. s. de rescin. uend.

LEX III.

1 *Res empta ex pecunia communi cum minore, efficitur communis cum minore, idem in ecclesia, & marito, & nu. 2.*
3 *Pecunia redacta ex bonis communibus, non efficitur communis, & nu. 7.*
4 *Res empta per socium ex pecunia communi, quando fit communis,*
5 *Si vnus ex fratribus cum pecunia hæreditaria mercatur, & lucretur, quando debeat tale lucrum cum alijs communicare, & nu. 10.*
6 *Libri mercantiæ probant, cuius nomine mercatura exercetur.*
8 *Tutor negotians cum pecunia hæreditaria, in dubio præsumitur, quòd nomine communi, negotiatus sit.*
9 *Fratres stantes simul in communione, quando videantur in societate contrahere, & quæ societas dicatur inter eos contracta, & nu. 10.*

a **Si patruus.** Hæc ē subtilis l. & Doct. nullū hic bonū verbū dnt, & bř h. d. Res empta ea pecunia cōi, vel redacta ex reb. cō. b°, nō est cōis, sed ē emētis cui tradita est, sed pecunia peti dēt, hoc multū no. qa sæpe ɔtingit de facto iste casus. Op. ff. ꝓ soc. l. si qs societatē. Sol. ibi ɔ̄cta erat societas omniō bonorū, hic nō. Op. secdo i l. curator ī. arb. tut. ff qñ ea fac. tu. l. a. 1 Sol. dicit gl. hęc l. dēr intelligi qñ ille filius factus erat maior. † nā si fuisset minor res empta ex pecunia cōi cū minore, esset cōis. Idē 2 in † eccłia, & marito, vt habuistis no. in l. si vt ꝓponis. ī de rei vē. Pro declarādo hāc l. debet s aduertere, q. l. lea illa intelľr duob° mod. Vno mō, q̄ res fuit empta ea pecunia cōi, ī hr̄ditate repta. Alio mō ea pecunia redacta ex cōib. bonis, vt puta ea vēditione fructuū, vt dicit j gl. quā vide, & no. Prout intelligiř primo mō, si qdē ponim° istū patruū cē tutorē, vel curatorē nepotis, nō posset hæc l. itelligi ī minorē, vt d. l. cura. & l. j. qñ ea fac. tu. Sed si poni mus, qđ nō ē tutor. nec curator, tūc nō ē aliud in minore, quā ī maiore, vt l. filiæ ff. de sol. & dixi. ī. đ rei vē. l. si vt ꝓponis. Sed put 3 intelligimus scdo mō, tūc † pecunia redacta ea bonis cōib°, nō est cōis, vt l. q vas. §. fi. ff. de fu. emerito res empta ex illa pecunia, ñ ē cōis, sed illa l. ꝓcederet tā i maiore, q̄ i minore. Ad hoc facit l. Titiū, & Mæuiū § altero. ff. de admi. tut. Cōtra hoc op. de l. si ego. ff. b đ ne. ge b Sol. Ibi emit noīe cōi, hic vero noīe ꝓprio, vt dicit textus. Et iō ꝓ declaratiōe huius legis dic, aut emit qs noīe cōi, aut 4 noīe ꝓprio, aut dubitat. Primo casu † res est cōis altero hñte ratū, c vt l. si ego. de neg. ge. & l. actione. §. si in rē, & §. morte. ff. ꝓ socio. Aut emit noīe ꝓprio, tūc distingue, aut emit de pecunia ꝓpria, d aut de pecunia cōi, d aut dubitat. Primo casu nō est dubiū, q̄ res nō est cōis, vt hic, fm vnū modū legendi. Aut de pecunia cōi. & tūc aut ille q ī re cōi vēdicat ptē, aut erat maior, aut minor. Prīo casu nihil p̄t repetere ī re, vt hic. Scdo casu. Aut ille q emit ñ erat tutor, vel curator, & tūc idē, vt l. filiæ. ff. de sol. Aut erat tutor, vel curator, & emit, tūc res efficiř cōis, vt l. 2. qñ ex facto tutor l. cura e tor. ī. arb. tutel. Aut dubitat ea qua pecunia emerit, c & p̄sumitur ea ꝓpria, vt l. si defunctus arb. tut. nec est ibi recurrendū ad cōiecturas, cuius ɔdōnis h c fuerit artifex, vel nō, vt dicit in l. cū oportet. in prin. ī. de bo. q̄ lib. Tertio casu qñ dubitaī cuius noīe emef erit, in dubio p̄sumiř f emisse proprio noīe, vt l. & magis ff. de sol. nec alia ꝑsona subintelligiř extrinsec°, vt l. si ita stipulat°. §. Chry sogonus. de ver. obl. Ea p̄dictis apparet soluta qō, q̄ tota die occur 5 rit de facto, si † vnus ex fratrib. cū pecunia hr̄ditaria facit mercātias, & ea illis lucraī, vtrū debeat alteri fratri cōicare. Nā primo videndū est, an hoc fecerit noīe cōi, an noīe ꝓprio? Et hoc anno cū hoc de facto occurrisset mihi, feci mihi ostēdi librū rationū, g in quo ɔtinebaī, hic est liber mercāriæ mei talis, & mei fratris. g 6 Ex hoc ego d. co † probari, q̄ cōi noīe faciebat. arg. l. Nesennius. de neg. gest. vñ lucrū erat cōicandū. Sed si hoc non apparet, tunc si ille frater nō erat tutor, neq; curator, lucrū dēt esse suū ꝓpriū, vt d. l. Titiū & Mæuiū, §. altero. de admi. tut. & hac l. Sed si esset tutor, vel curator, tūc lucrū qđ fecit ea prima mercātia empta, dēt esse cōe, qa m... cātia illa fuit cōis, tanq̄ empta de pecunia cōi, secus ex lucro, qđ fit ex reiteratione emptionū. Nā † pecunia redacta ea mercātijs cōib. nō est cōis, vt dr̄ in gl. Et p̄dicta, q̄ dico de tutore sunt vera, qñ ɔstat mercantiā fecisse noīe ꝓprio, nā in eo 8 forte † in dubio p̄sumereř, qđ noīe cōi, vt l. post mortē, & §. 1. & qđ ibi no. ff. qñ ea facto tut. qđ h c nō examino. Sed q̄ro, hic dr̄, si h nō sunt socij omniū bonorū h † an stādo simul frarres videanř socie 9 tatē ɔ̄here? Reperiř q̄dā additio originaliter ea dictis do. Iaco. de Are. primo aliqualiter extensa p do. Ray. & Old q dicunt, q̄ fratres stādo simul, cōicando simul lucra, vñř tacite hr̄e, & ɔ̄here societatē re ipsa, arg. l. coiri. ff. ꝓ soc. Itē sicut tacito ɔsensu dissolui, sic i tacito ɔsensu ɔ̄hiř, vt l. itaq;, ff. p socio Ego vero clarius dico sic, i qñ plures fratres stant simul, aut nullus negotiaī, aut alter negotiaī, alter nō, aut oēs negotianī. Si neuter, nō pōt intelligi ɔ̄cta societas, licet hr̄ditatē insimul teneāt indiuisam, vt l. ea parte. §. filius. ff. fa. erc. facit l. cū duob. §. Papinianus, alias est l. si fratres ff. ꝓ socio. Si vero vnus negotiaī, alter nō, tūc idē, qđ nō pōt intelligi societas ɔ̄cta qa ex hoc ille q negotiareī, magis videreī donare, q̄ societatē ɔ̄here, ergo, &c. in l. §. in fi. ff. ꝓ socio Si vero vterq; nego k tiaī, si quidē alter eorū est pupillus, nō p̄t intelligi k cū eo ɔ̄cta societas, qa hoc nō posset expresse, vt l. vt in ɔductionib. ff. p soc. Si vero vterq; est maior, tūc puto, q̄ si quidē lucra posuerūt in cōi, 10 ex hoc iter eos p̄sumaī ɔ̄cta societas. Nō dico † societas oīum bonorū, fm qđ quidā vñř velle. sed societas q̄stus illi° mercātię tm̄. Primū, q̄ societas sit ɔ̄cta ꝓbaī p rōnes. ī. factas p dictos Doc. Itē ar. l. in liberæ ff. de ritu nup. & l. in ɔcubinatu. ff. de ɔcu. Itē q̄a talis cōicatio q̄stus nō p̄t intelligi aľr fieri, citra ius. & nomē societatis, ergo p̄sumenda est societas ar. l. ꝓ hr̄de. §. Papinia. ff. de acq. l hære. fm, quod p̄sumereī societas q̄stus istius negotiationis tm̄. l Probatur, quia actus nostri voluntarij non extenduní vltra quā gerātur, vt l. si. ne vxor pro marito. Facit ff. de irinc. actnq; priua. l. r. §. a. Teneatis menti ista, quia quotidie occurrunt, &c.

ADDITIONES.

a Sera. Si patruus. Et in materia huius legis vide egregium textū in l. 2. ī. ꝓ socio. & quod in vltimis verbis tractat Bar. Et ad materiam huius legis, & no per Bar. hic, adde do. Alex. de Imo. cons. 30. ver. circa secundam, in 2. vol.
b Ale. Neg. gest. De ista materia uide p Bal. i l. j. qui testa. face. poss. & Bal. te. t. de beneficio fratris. & Bal. i l. si fratres. ff. ꝓ soc. Ibidē, & si habens bona cum fratrib. aliquid acquirat, an præsumaī acquisitū de bonis communib. Dic, q. non, ut in gl. in l. Quintus Mutius. de don. inter vi. & vx. & uide no. Bar. i l. cum oportet. ī. de bon. quæ libe. & in tracta. de duobus fratribus.
c Menoch. Primo casu res. Cra. cons. 304. col. 1. in prin.
d Paris. Communi. Vide aliquid per Comen. cons. 8. incip. Duo erant socij, & aliqd in cons. 17. incip. Hieronymus.
e Ale. Pecunia emerit. Hic est casus quē do. Lud. allegat ꝓ singu. in l. de empt. & ven. in 17. sing. in l. 2. supra pro soc. ubi uide Bar.
Paris. Emerit. Vide Com. cons. 87. Et extende, ut scripsi i d. l. si defunctus. C. arbit. tute. Et ista materia, quo quis p̄sumatur ex propria pecunia emisse vel aliter acquisiuisse, vide quæ scripsi in l. 2. infra pro soc. ubi posui tres singulares limitationes Bar. in l. Titium & Mæuium. §. altero de admin. tut.
f Ale. Dubio præsumitur. Bal. hic dicit esse recurrendum ad coiecturas, quas ponit hic, aliter loquiř in l. pen. infra si quis alteri, vel sibi. Menoc. Add. Roma. in sing. 435. quid si. Dec. cons. 99. nu. 5. & cons. 348. nu. 4.
g Menoc. Mei fratris. Adde Dec. cons. 51. nu. 6. Soc. se. cons. 57. col. pe. lib. j. i fi. lib. 1. Soc. in cōs. 24. lib. 2. Crau. cons. 56. col. 2. declarat Bar. Soc. inter cons. Mar. sen. 160. col. 5. i pri. Ben. Stracha. tract. de mercatura. 5. parte. nu. 43. 54.
h Pome. Socij omniū bonorū. Vide Ale. cons. 154. vol. 2. & vide etiā Pan. cōs. 87. vol. 2. & Ana. 65. & ibi i addi. & 117. Alex. 48. vol. 3. & ibi iter cętera ponit, q̄ feudū, q̄ acquisiuit vnus ex fratrib° habētibus in cōi non tenetur alteri cōmunicare, & q̄ tales tenení conferre solū acquisita ex actis quæstuarijs, & negotiationib. non autē q̄ ex legato, &c. nisi esset exp̄ssa cōtracta societas, & q̄ p communionem fructuum prouenientium ex tali re non infertur cōio.
i Ale. Clarius dico &c. Bal. hic i oībus tenet cōtra Bar. dicēs, q̄ siue nullus negotiet: siue vnus tātū, siue ambo, & diuerso modo, si tamen omnia, quæ acquirit communicat, inducitur societas. Adde videndum Pet. de Anch. cons. 144.
k Alex. Non pōt intelligi. Fallit n. si tutorē haberet, secūm Bal. hic, & hoc verū esset, si talis societas vtilis fuisset, secundū Bal. i l. cum oportet. de bon. q̄ lib.
l Alex. Negotiationis tm̄. Hoc verū intelligit hic Bal. in actib° vniformib°, secus si essent difformes, & promiscui, quia tunc societas inducit omniū bonorū Adde videndū Pet. de Anch. cons. 303. ubi dicit, q̄ si unus sit Doctor, alter mercator, tertius ruri intendat. & uide q̄ posui in l. si maior. sup. tit. proxi.

LEX VII.

Si fratres. Ea cōtractu diuisionis, quis de euictione tenet, nisi sciens res alienas, vel obligatas accipit, tunc quis non tenetur, nisi promiserit. h. d. &c.

LEX XI.

a **Possessionum.** a Sic est faciēda diuisio, vt agnationes adscriptitiorū non separētur. h. d. &c.

ADDITIO.

a Alex. Possessionū. Facit l. antepen. ff. fam. ercisc. & ideo dicit Bal. q̄ hęredes huic legi nō pōt renunciare, quia est introducta i fauorē familiæ, nō hæredū.

LEX XII.

1 *Quando pater stipulatur dotem pro filia, actio est propria patris, & an trāseat ad hæredes.*

a **Illud.** a Ista est sing. lex, nec scio eā alibi, & i repetitiōe quā feci de l. post dotem. sol. matr. feci de hac l. magnū testū. & bř h. d. dos, vel donatio ante nup. ad patrem reuersa, dēt esse p̄cipua illius filiæ, pro qua data fuit, extraneis institutis. Si vero alij filij fuerūt instituti, debet ad eum, pro quo data fuerit, redire eatenus, quatenus apud eos, & alios filios ex eisdem causis datum 1 perseuerat. † No. ex hac l. q̄ quando pater stipulatur dotem, quā dat pro filia, actio est propria patris. Sed an trāseat ad hæredes distingue, aut sunt extranei, aut filij, & si filij, aut ipsis est data dos, vel donatio, aut non. Et per hnc soluitur quæstio, quę ponitur in l. j. §. videamus. ī. de rei vxo. actio. &c.

ADDITIO.

a Ale. Illud. Hæc lex ñ ē alibi. De ei° itellectu, vide aliqđ p Bal. i l. j. §. videam° C. de rei vxo. act. in fi. legis. & uide q̄ no. Bar. in l. si emancipati. ad fi. de colla.

Finium Regundorum. *Rubr.*

LEX III.

1 *Verbum, querimonia, & verbum, quæstio, differunt, & nu. 1.*
2 *Quando est quæstio de finibus, & non de proprietate, lis non contest. peruenitur ad diffinitiuam.*

a **SI quis super.** a Prīo de possessiōe. Scdo đ ꝓprietate dēt iudicari. Tertio p agrimēsores fines ponuní, ēt parte abñte per ɔtumaciā h d. vi1 de gl. sup verbo, hmōi q̄stio, quā nn. q̄ notat ēt † differētiam

ADDITIO.

a Alex. Si quis sup. Ad intellectū huius legis, vide per Ang. Insti. de act. §. quædam actio, & hic allega. Bart. in l. qui bona. § fi. de dam. infe. & i l. Theopompus circa fin. de dote prælega.

tiam inter qōnē, & querimoniam, a sed ego puto φ † quando q̄stio est solum de finibus, & non de proprietate, lite non contestata possit ad diffinitiuam sententiam peruenire, quia nō cadu hic mutio ex primo, vel secundo decreto, vt dixi vobis in auth. si omnes. §. si mi se ab hæred. absti. Et de hoc verbo † quæstionis, quod gl. dicit, an sit verum dic, vt l. amplius non peti ff. rem ra. habe. & gl. tangit in l. qui fidem. ff. de transact.

ADDITIO.

a Querimoniam Et de quæstione, & querimonia, uide Bal. in l. 1. de præscr. longi tempó.

LEX IIII.

Si constituerit. Hanc constitutionem ɔmendat Ross. inter constitutiones, quæ puniunt violentias. Qui post lite contest super finibus aliquid inuadit indebitè, hac l punitur. h. d. Vide Ross super hac l. h. d. &c.

De consortibus eiusdem litis. a Rub.

ADDITIO.

a Paris. Eiusdē litis. Lim ratiōes [illegible] regulā, φ cōsors possit agere sine mādato ꝓ cōsorte, uide per Fel. in c. cum M. ferr [illegible] rēsis. extra de consti. & Dec. ibidē.

LEX PRIMA.

Explosis. Licèt plures sint cōsortes eiusdem rei, tamen quilibet potest pro sua parte, agere, & defendere, h. d.

LEX II.

1 *Consors pro consorte quando possit sine mandato agere, & defendere.*
2 *Cautio rati, quòd etiam præstetur post litis contestationem.*
3 *Si qs post litis cōtestationē patiat procuratorē interuenire, & merita causa tractare, anteq̄ petat cautionē rati, talem cautionem petere non potest.*

Commune. Hec est bona, & subtilis lex. Pro consorte post litis ɔtesta absente, pōt quis agere, & a defendere sine mādato, ɔpræstitis legitimis satisdationib. h. d. Op. qñ certum est quē non habere mandatū, non est locus cautioni de rato. vt l. j. §. de ꝓc. Solu. Fallit hic in ɔsorte eiusdē litis, absente alio, post lit. ɔt. Circa q̄d dic. Aut plures ɔsortes hñt candē lite. n 1 circa rem indiuiduā aut circa rē diuiduā. Primo casu † pōt vnus solus agere, & defendere, vt l. an ep q̄ incipit, si cū vno. ff. si ex noxa. cau. aga. & si seru. vē l. loci corpus. §. si fundus. Aut ē res diuidua & tūc, aut ante lit. ɔte. abest, & nō pt agere, nisi ꝓ parte. vt §., l. pxi. defendere vero potest in totū, sicut qlibet extraneus, l. soluendo. ff de neg. ge. & l. solo. de sol. Aut post lit ɔt & tūc, aut vult agere alijs inuitis, & ɔdicētib & nō pt, vt l. si petitor ff. de iud. Aut alijs ignorātib. & tūc pōt agere p̄stita cautione de rato, vt hic, sed de 2 defensione non est dubiū. † Sed ɔ hoc op & vr̄, φ cautio de rato, nō debeat interponi post lit. contest. vt l. Pomponius. §. rati. ff. de ꝓc. Sol. Illud est verū in eo qui intercessit ante lit. ɔte. secus in eo qui intercessit post lit. contest. vt hic, quod est notādum. Dicunt 3 tamen Doct. φ † si post litis contest. quis pateretur procuratorem b interuenire, & tractare causæ merita, b antequam peteret cautionem de rato, quod petere non posset, ar. d. §. rati. &c.

ADDITIONES.

a Alc. Sine mādato. Et ꝓ ista dico, quod gl. no. l. l. nemo ex socijs. ff. ꝓ socio. volens uidere tacitū mādatū esse inter socios, et ad licita & ad vendendū partē cōsocij, nō est vera nec i licit s, nec i illicitis. Primo casu cōtra ipsam ē bona gl. cū tex. in d. l. de pupillo. §. si plurium. in verbo, alter, de ope no. nunc. & ibi ꝓ Ro. Pro hoc ēt facit tex. in l. propriū, cōia prædio, licēt ibi possit respōderi spāie esse i seruitutib. i quo casu requirit singularis cōsensus. l. si. cōia prædio. itē ꝓ hoc tex. in l. qui aliena. in si. ff. de neg. ge ubi actio negotiorū gestorū dat, sed si directū hēet mandatū, cōpeteret mandati, igitur, &c. Sed ēt fortè hoc non ob. quia sequeretur, φ si etiam tibi meo socio mandaremexpresse aliquid in societate, quod nunquam possit habere locum actio pro socio, uel communi diuidundo, quod credo verū. Item pro ista parte multum stringit iste tex. nam si diceretur non habere mandatum, cū haberet administrationē, posset mouere actionem. l. sed & si unus. §. procurator. de iniu. Item esset contra istā tex. unde putarē sic distinguendū prout hic distinguit Bar. & videtur Bar. sensisse in d. l. nemo ex socijs, & ibi vide Bal. aduerte tamen, quia gl. in d. §. si plurīū, in uerbo nocere, i si. dum alleg. l. si quis putans, videt omnino velle, φ socius possit facere ea, quæ tendunt ad utilitatem sociorum, & sic etiam ad hoc habere mandatum. Ita videtur velle gl. ibi, omnino no.

b Et tractare causæ merita. Adde quod no. Pet. & Doct. in l. nihil. & l. nulla supra de proc. & istud dictum ponit Cy. hic, aliter tamen videtur loqui.

De noxalibus actionibus. Rubr.

LEX II.

1 *Statuta recipiunt interpretationem restrictiuam, ne quis indebitè damnum patiatur.*

Si serui. a Tota die allegat hæc lex, & ē notabilis lex. & bī h. d. † Ne aliqs indebite dānū patiat, verba statuti recipiūt interp̄tationē restrictiuā. Vide gl. sup verbo, talē, circa si. quam no. & tene mēti. Et de hoc dic, vt in l. oēs populi de iusti. & iu. Et ibi allego tibi hāc l. notabiliter.

ADDITIO.

a Paris. Si serui. Circa istā legem, φ statuta recipiant interpretationē passiuā à iure communi, uide Ang. i quibusda allegationib. positis post cōsi. 181. quod incipit. In Dei nomine in q̄stione Io. ad fi. no. tamē quod statutū magis trahitur ad aliud ius municipale quam ad ius ius commune, secundū Ang. singulariter consi. 311. inc. quidam ciuis Florētinus, ad fi. Itē limitationes dictæ regulæ, uide per Pan. in c. causam. extra de dolo. & contu. Vide etiā de cōformatione regulæ, Alc. consi. 164. Item limita nisi sit expresse correctum. Vide Pa. de Ca. consi. 358. Vide Ias. in l. omnes populi, in 2. lec. ff. de iust. & iu. Itē [illegible] intellectum regulæ, vide oino Com. consi. 176. inc. Statuto Perusii cauetur, vbi [illegible] ibi etiam Pau. φ non statuta faciliter recipit interpretationem a iure cōi statutū, sicut recipit aliud ius cōe a iure cōi. Itē dū soler limitari, & nō recipit limitationem ab illo iure, ad quod corrigendū venit. vide oino in contrarium Ias. in auth. præterea. C. vnde vi. & vx. Item quod statuta recipiāt interpretationē a iure, qñ loquuntur in materia iuris, secus in materia noua & separata. Vide Ant. de Bu. consi. 79. ad fi. & post prin. Itē quod vnō statutū trahatur ad aliud, sed non unū ius cōe ad aliud, & per ipsum declaratur, vide Pe. de Anch. cōs. 91. inci. Isto de. Ioannina, prope fi. Quod autem statutum debeat intelligi, vt aliquid operetur, potest restringi ad ius cōe, vide Alex. in l. 4. §. prætor. ff. de dam. infec. Item φ statuta non recipiant interpretationem a iure cōi in eo, in quo ius cōe introduc t aliquod extraordinariè, vel per fictionem, vide Ias. vbi habes exemplum in l. omnes populi. in 2. lec. ad fi. ff. de iure fisci.

LEX III.

Siue seruum. Actio criminalis ɔ seruum, actio vero noxalis ɔ dñm proponitur. h. d. cum l. seq.

Ad exhibendum. Rubr.

LEX PRIMA.

a **Si dominium.** a Actio ad exhibendum est præcipua, & præparatoria ad rei vendicationem h. d &c

ADDITIO.

a Alc. Si dominium. In actione ad exhibendum qualiter procedatur, & quales probationes requirantur. no. plene Spe. de summa cog. §. postremo. ver. si. 6. quærendum, an in eo libello possit attentari cum rei vendicatione no. in tit. de act. & per. §. sequitur. ver. & no. quod dicitur. & in tit. de iud. §. vlt. videndum, & no. φ ista actio est arbitraria, & no. Bal. in l. non ignorabit. J. co.

LEX II.

1 *Persona, vel res exhibetur testibus, vt eam recognoscant.*

Si criminis. Etiam si agendum est criminaliter, pōt agi, 1 vt seruus exhibeatur. h. d. tene menti † Dico, φ quando testes dicerent se nō cognoscere personam, vel rē nominaliter, sed si eā viderent, φ recognoscerent, φ debet eis res ostendi, vt possint eam cognoscere, vt hic, & l. cum si exhibuissent. §. 2. de publ. & dic vt ibi.

LEX III.

Neque ad. Sententia absolutoria non nocet agere volēti de nouo ex alia causa. h. d. &c.

LEX IIII

1 *Qui semel possedit, quando præsumatur hodie possidere.*

Non ignorabit. Qui initio litis possedit, adhuc hodie præsumitur possidere. h. d. Op. de l. siue possidetis. J. de prob. Sol. Qui semel possederit, non præsumit 1 hodie possidere regulariter. vt in cōtra. Fallit † si possederit in initio litis, vel si possessor habebat causam ab actore. Ita dicit gl. Nō habetis hic alia.

LEX VII.

1 *Actio ad exhibendum est personalis in rem scripta.*
2 *Exhibens rem deterioratam culpa, qua actione teneatur. & nu. 5.*
3 *Actio ex testamento est stricti iuris, sed habet instar bonæ fidei.*
4 *Soluens partem rei, aut totam rem, quando, & pro qua parte liberationem consequatur, & qua actione contra eum agatur, & nu. seq.*
6 *Libellus qualiter formetur, quando agitur actione ad exhibendum prima, ad illud, quod deficit.*
7 *Recipiens rem deterioratam in solutione, a soluente quando præiudicet sibi in æstimatione deteriorationis.*

Exhibitionis. Omissis truffis aduerte, vt declarem tibi istam materiam difficilem, & hāc legē. In tex. quæ multū iam dedit mihi de labore. bī. h. d. Qui rem deterioratam sua culpa exhibet, in factū actione tenetur. Diuide. Primo ponit dictū sub nube. Scđo illud determinat, & declarat. Se-1 cunda ibi, ita vt qui rem. Ad euidētiam p̄mitte, φ † actio ad exhibendū est personalis scripta in rē, vt l. de eo §. fi. ff. & differt a mere reali, quia ꝑsonalis in rem scripta datur ɔ possidētem, tanq̄ ɔ obligatum, sed actio in rem, nō præsupponit obligationem, hoc p̄missō, pone casum. Ille, ɔ quem fuit actū ad exhibēdū, fuit ɔdēnatus, vt exhiberet, q exhibuit, & in exhibēdo dolū, vel culpā cōmisit. Quæro, vtrū ipse teneatur aliqua actiōne pp dolū, vel culpā in exhibēdo ɔmissam? Rñdet Imperator, & dicit φ sic. Hic primo vide literam super verbo necessitate tenet. l. obsone, qua qs tenet exhibere. Sequitur scđa pars. Dñe Imperator, ille q in exhibendo cōmisit culpā licèt ob hoc sit obligatus ɔuenitur actione ad exhibendum prima, an aliqua noua actione? Rñ. Imperator, & dicit φ ɔuenit actione in factum noua, q̄ descendit ex æquitate, 2 ibi sup verbo exhibuit. s. culpa. Op. de hic, φ † qui exhiberet rē deterioratā, tenet actione in factum, ɔ. ff. ad l. Aquil. l. qui tabulas. Sol. dicit gl. debet intelligi de vtili Aquiliana. q̄ cōcurrit cū actione in factum subsidiaria, in locum legis Aquil. Ista sol. non placet. Non. n. loquitur hic de actione in factum subsidiaria. l. Aquilia q illa dño datur sicut actio legis Aquiliæ, sed loquitur hic de generali actione in factum, quia hic prætendebat aliud interesse, q̄ dñi, vt J dicam Opp. ff depositi. l. 1. §. si res deposita, & ff commo. l. 3. §. reddita, vbi vr̄, φ debebat ag prima actione, & non actione in factum. Sol. ibi quando soluitur res deteriorata ab eo qui te-

nebatur actione bonæ fidei. hic in eo, qui tenebatur actione stricti iuris. Contra hoc op. ff. de sol. l. etiam. & l. Iulianus. §. fin ff de verb. obl. Sol. Hic loquitur qñ soluitur res deteriorata. ibi qñ soluitur res perfecta respectu rei, licet deficiat aliquod ius, vt puta cautionis, vel aliud, ideo agit actione prima. Contra hoc ẽt op. de l. non solum ff. de rei ven. Sol. licet ibi agatur actione stricti iuris, tamen ibi petitur quod est meum. Igitur actione prima. hic vero prætendebat aliud interesse, quam dominii. Contra hoc opp de l. & eleganter. §. non solum. 2. ff. de dol. Sol. Ibi loquitur quando quis exhibet rem deterioratam dolo, hic quando exhibet rẽ deterioratam culpa, ideo hic nõ potest agi de dolo, sed agitur in factum. Contra hoc op. ff. de leg. 1. l. huiusmodi. §. ædes, vbi etiam in stricti iuris iudicio agitur actione prima. Sol. Ibi † est actio ex testã, quæ habet instar bonæ fidei, vt l. in minorũ. §. in qb. cau. in integ. rest. nõ est necesse. Vltimo opp. de l. qui sibi, aut Titio. §. 1. ff. de sol. Sol. Ista est vera, omnibus trussis. ibi loquitur in debitore in gñe, q soluit rem deterioratam, iõ nõ liberatur, sed agit actione prima: hic vero loquit in debitore speciei. Iuxta pdicta distingue bñ. Aut † qs soluit partẽ rei perfectæ, & p illa parte liberat, vt l. si stipulatus. §. 1. ff. de so. Aut soluit totã rẽ pfecte, & in totũ liberatur, qa solutione eius, quod dẽtur, &c. Aut soluit eã minus perfectẽ, & tũc aut † fuit defectus extra eãdẽ rẽ ĩ aliquo iure ipsius rei, aut fuit defectus in re ipsa, vt puta, quia soluta deteriorata. Primo casu agit actione prima. Scdo casu subdistingue. Aut est actio bonæ fidei, & agit actione prima. Aut est actio stricti iuris, & tũc hẽt instar bonæ fidei, & idẽ, aut non, & tunc aut peto, q meum est, & idẽ. aut q est mihi debitũ, & tũc, aut erat debitũ in gñe, & idẽ, aut in specie, & tũc aut tradit deteriorata dolo, & agit actione de dolo, vt ff. de dolo. l. & eleganter. § nõ solũ. Aut deteriorata culpa, & agit ĩ factũ: casus est hic. Præterea probat ex solutionib. dictorũ ɔ̃triorũ. Quæro vidistis. s. q licet res non sit soluta, tñ pp illud q deficit, adhuc agit prima actione, † quaãr formabit libellus? Rñ. narrabit totũ factũ, & in ɔclusione dicet, quare peto dictã rẽ, & vt mihi de euictione caueat, vel vt mihi interesse p æstimatione deteriorationis pstet. Iste libellus probat in d. l. Iulian. §. 1. ff. de ver. obl. & ibi de hoc plenè dixi. Ratio horũ est, quia cum cautio, vel deteriorationis æstimatio, in casib. prædictis nõ veniat iure actionis, non põt per se peti principaliter, sed venit iudicis officio, iõ principalis actio dẽt proponi &c. Quærit gl. in d. l. & eleganter § non solum. Quid † si aliquis soluerit tibi rem deterioratam, [b] & tu recepisti, an tu præiudices tibi in æstimatione deteriorationis? Rñ. dicas sic. Aut ille, qui recepit, ignorauit, & sibi non prȩiudicat, vt puta, quia vitium erat latens. Ita no. gl. in l. hac actione. circa prin ff. de tritica Si vero sciuit, aut loquit in casib. in qb. æstimatio deteriorationis venit iure actionis, & sibi non præiudicat, vt l. centũ Capuæ. & l. fi. de eo quod cer. loco. Aut venit officio iudicis, & tunc secus, vt dict. s legib. & l. 3. ĩ. de po.

ADDITIONES.

a Ale. §. non solum. Et per ea quæ habentur in d. §. non solum. dicit Bal. in l. fi. ĩ. de condi. fur. q si fur rem pignoratitiam abstulerit, non prodest sibi, quoniã si res postea pereat, etiam absque sui culpa, non teneatur, nisi dominus rem scienter & sponte recuperet.

b Rem deterioratam. Per Bar. in l. qui sibi §. 1. de sol.

LEX VIII.

Si res tua. Ex pacto alterius opposito in traditione rei meæ quæritur mihi actio vtilis. h. d.

LEX IX.

Si ex quocunque. Debitor qui soluit, potest petere instrumentum cancellatum sibi reddi. h. d.

De religiosis, & sumptibus funerum. Rub.

LEX XV.

1 *Scripturæ antiquæ in muris, & lapidibus monumẽtorum, & huiusmodi, quæ continent aliquam dispositionem possibilem faciunt fidem. & num. 2.*

[a] Monumentorum. [a] Scripturæ, quæ fiunt in lapide monumẽti, nõ faciunt fidem sm vnum intellectum. Sed lex nostra loquitur in casu certo, † sed in casu fortè incerto stãdũ est ipsis scripturis, non tanq̃ propriis, sed tanquam inducentibus quoddã notorium. vt de cond. & demõ. l. in testã. la j & tangitur per me in l. j ff. de alb. scri. Quæro, vtrum istæ scripturæ, quæ reperiuntur † in muris, & in lapidib. faciãt fidem? Hic vr casus [b] q nõ. In ɔ̃trium vr casus in l. j. ff. de alb. scri & per Spe. de prob. §. videndum ver. 11. Et illud puto verum, si sunt scripturæ antiquæ, quæ continent aliquam denunciationem vel dispositionem possibilem, sed hic istæ inscriptiones cõtinebant aliquam dispositionẽ, quæ non erat possibilis fieri per illa verba, vt dicit gl. illa.

ADDITIONES.

a Ale. Monomentorum. Adde Bal. hic, & Bar. in l. j. in fi. prin. de secun. tab. & gl. fin. in 3. q. 6. c. pulsatus. in 1. gl. vbi sententia vales scripta in parietib.
Io. Fr. Ru. Adde Ang. de Are. in §. pen. Inst. de test. & Fel. in c. cum causam. extra de prob.

b Men. Hæc videtur casus. Gratus consi 4. nu. 5 s. li. 2.

BARTOLVS AD IIII. LIBRVM CODICIS.

De rebus creditis, & iureiurando. Rub.

1 *Verbum, credere, est generale ad omnes personales actiones.*

Continua, vt in gl. Dictum est s. de act. in rem, sequitur videre, de actionibus personalibus, verum quia hoc † verbum, credere, est generale ad omnes personales actiones, ideo præmittit de reb. cred. Item quia per iusiurãdum aliquis efficitur debitor, vel creditor, ideo connectitur de iureiur. licet in hoc tit de reb. cred. nihil ponatur. sed in seq. tit. specialius Quærit gl. quare non dixit de reb. debitis. Dic vt in gl & bene, &c.

LEX PRIMA.

1 *Iuramentum decisorium litis quando retractetur ratione periurii.*
2 *Iuramentum veritatis, & purgationis retractatur ratione periurij, & ex eo oritur actio. nu. 3. & 4.*

Causa iureiur. Causa iurõ decisa non retractat pretextu piurij. h. d. Op. de l. admonendi ff. e. & ĩ. de pœ iud. qui male iudicauit. Auth. nouo iure. Sol. Quoddã † est iurm decisoriũ litis, & istud non retractat ptextu periurij, nisi in casib. expressis in l. vt hic. Quoddã † est iurm veritatis, vt illud qđ pstat testis, & istud potest retractari ptextu periurij, vt l. Lucius. ff de his qui no. infam. Quoddam † est iurm purgationis, & istud ẽt potest retractari. vt in auth. nouo iure. ĩ. de pœ iud. q male iud. Sed contra prædicta opp. de l. admonendi. ff. eo. Sol. Ibi est sacramentũ necessarium, hic vero voluntarium, vel iudiciale, quod non retractatur. Fallit in casu l. fi. e. tit. Quærit gl. vtrum ex † iuramento oriatur actio. Dic vt in gl. & tene menti opinionem lo. quod semper ex iuramento oriatur actio.

LEX II.

[a] Iusiurandi. Periur[9] nõ a lege, sed a solo Deo punit. [a] h d. Diuidit Primo loqt de eo, q iurauit p Deũ. Scdo de eo, q iurauit p Principẽ. Scda, ibi, piculũ autẽ. Opp s. de sum. Trin. l. j. in fi. Sol. ibi ɔtẽnũ fidẽ Christianã, alio mõ q̃ deierãdo. Scdo op ff. e. l. si duo patroni. in fi. Sol. vt in gl. tene tertiã sol. q qñ iurat p Prĩcipẽ, nõ punit pȩna corporali, vt hic, sed alia pȩna, vt leg. ɔ̃nis Op. s. de trãsa. l. si qs maior. Sol. Hic loquitur in iurõ de præterito litis decisorio, ibi uero loquit in iuramento de futuro, qđ apponitur super contractu, in quo deierans punitur. h. d.

ADDITIO.

a Ale. Punit. Et vide Bal. ponẽtẽ octo pȩnas diuersimodè p iura imponẽdas, & uide quod habetur. 6. q. 1. quicunque. & gl. ord. in c. 1. de fal. & quod no. gl. in c. querelam. de iureiur.

LEX III.

1 *Hæc lex, q habeat locum in omnibus causis ciuilib. & criminalibus.*
2 *Per domesticos, vel comparationem literarum, vel per fugam rei, vel per vnum testem semiplene probatur. & nu. 3. de fuga.*
4 *Iuramentum suppletorium, cui deferatur ei. s. qui. melius scit veritatem.*

[a] In bonæ fidei. [a] Ista lex solennizabit anno futuro. in l. admonẽdi ff. e. In defectũ pbationis iudex defert alteri partium iurm. hoc intẽdit. O. p q actore nõ pbãte, reus absoluit, vt s. de edẽ. l. qui accusare. Sol. Qñq; actor plene pbat, & vincit, qñq; nihil pbat, & succũbit, vt in ɔ̃trio. qñq; pbat semiplene, tũc recurrit ad hãc legẽ, vt cã decidat iureiu. Quæro, in qb. causis hẽt locu hæc lex. Gl. vr † velle, quod in omnib. causis ciuilib. & criminalib. Vide gl. super ver. causis, dum loquit de actionib descẽdẽtib. ex delicto ciuiliter intentatis, sine dubio ista gl. diceret verum. in criminalib. forte non diceit verũ, qđ dic, vt tãgit Gul de Cu. l. 1. §. j. ff. e. & ibi dicã. vt dixi plenissime ĩ l. maritus. ff. de q̃st. vbi gl. tãgit. † Quæro, qñ qs dicat semiplenè pbare? Glo. ponit hic tres, vr quatuor modos. Primo p scripturã domesticã. Secundo p cõparationem literarum. Tertio per fugam rei. Item per vnũ [c] testem quæ oĩa nota. Et nota spãliter illud, quod dicit de † fuga q fuga facit semiplenã pbõnẽ. Textus alibi vr velle, quod faciat plenã l. ɔsiliatios. s. de asse. idẽ qđ hic gl. no. in d. l. admonendi. ff. e. & ibi dicem[9]. De hac fuga plene dixi i lege, lege Cor. ĩ pri. ff ad

a Barb. In bonæ fidei. Adde frog. q in pactis extraneis, quæ nõ psumunt, non defertur iuramentũ. l. 1. §. si quæ sit inuest. Item non deferi iuramentum, quando actor plenè pbat, & reus semiplenè, nõ deferi reo ad reprobationẽ actoris. Ita fin. dicit Tan. in suo compen. in 6. rub. in prima alle. Insti. de iou. stip. §. item verborum. & vide fin. Bal. in l. qui accusare, supra de eden. ubi qui reprobatur à testimonio, reprobatur à iuramento.

b Ale. Quatuor modos. Et adde q ad hoc ut deferat iuramentum in defectũ semiplenȩ probationis, est necesse q pars q̃ petit deferri iuramentũ dicat uerosimilia, ut dixit eleganter Bal. in l. 1. supra qui, & aduersus quos.

c Põm. Item p vnum. Limita multis modis ubi etiam latẽ de materia, & p Iaso. in l. admonendi. in lect. in gl. io uerbo, exacto. in uer. in eadem gl. ibi, uel per unum testem. ff. de iureiu.

4 ff. ad Silla. Quæritur hic, cui † debeat iusiurandum deferri. Hic tex. nō apit, sed dicit cū cognitio In causæ aūt cognitione vertitur, vt deferat ei, qui melius scit veritatē: & si vterq; æqualiter scit, defertur ei, qui ē dignior. Si vterque est æqualiter dignus, in hoc sunt opi. Quidā dicunt deferendum potius actori, quā reo. Quidam econtra, vt potius reo, quam actori. & illud vltimum consueuerunt tenere gl. nostræ, licet Vltram. teneant contra. &c.

LEX IIII.

Si ad excludendam. Pupillus non potest iusiurandum deferre. h.d.

LEX V.

Cum etiam a pupillorum. Relictum a tutore vel relictū a pupillo: & in causa pupilli potest iusiurandum deferri. h.d.

LEX VI.

Cum proponas. Super causa status potest iusiurandum deferri.

LEX VII.

Nec filius. Iuramentum, vel delatio vnius, alteri non debet obesse. h.d.

LEX VIII.

1 *Actio in factum oritur ex iuramento, quando informiter iuratur, & si formiter vtilis ex contractu.*

2 *Actio, qua oritur ex sententia, an dicatur, in factum, vel iudicati.*

1 a **Actori.** † Ex iuro præstito, vel rem. ffo oritur actio ᵃin factū, sicut ex snia. h.d. Opp. quod oritur alia actio, quam in factum, vt ff. eo. l. si duo. §. si quis iurauerit. Sol. hic loquitur, qñ iurauit informiter, ibi qñ iurauit formiter, super aliquo cōtractu, vñ 2 oritur actio vtilis ex eo cōtractu. Quæritur † vtrum actio, quæ oritur ex sententia vocetur actio in factum, vel actio iudicati? Gl. dicūt, quod vocatur actio iudicati, vt hic tractatur per do. Cyn. Ego plenè dixi in l. miles. §. iudicati. ff. de re iud. vbi gl. tangit, &c.

ADDITIO.

a Ale. Oritur actio. Vtrum autem ex iuramento taxationis expēsarum, vel in litem oriatur actio, vide Bal. in auth. nouo iure. C. de iud. & Bar. in l. in actionib. in ff. de in lit. iur. & ad hoc vide plenè no. in l. j. infr. co. per Bar. in l. nā postea. §. fin. & in l. sed & si possessori. §. si quis. ff. de iure iur. Ex sententia tamen formiter lata, datur actio ex contractu, secundum Bar. in l. iulianus. §. verum debitorem. ff. de cond. indeb.

LEX IX.

a **Delata.** ᵃReus cui defertur iuramētum, debet iurare, referre, vel soluere, h.d. Vides ergo ex hac l. practicā, quod iudex rectè præcipit parti, quod non recedat a bancho, quin iuret, soluat, vel deferat, &c.

ADDITIO.

a Ale. Delata. De huius legis intellectu, vide Bar. in l. iusiurandum. §. prætor ait. ff. eodem tit.

LEX X.

In actione. Super actione depositi, potest iusiurandū deferri. h.d.

LEX XI.

a **Si quis.** Ista est bona lex. ᵃDelatio iuramenti, antequam præstetur potest reuocari donec iuretur, præstet, vel sententietur, h.d. Opp. hic innuit, quod præstetur iuramentū post diffinitiuam sententiam. Contra j. l. proxi. So. vt ibi dicam, &c.

ADDITIO.

a Ale. Bona lex. Hanc legem no. & Bal. alle. in l. fi. de præto. stip. & no. etiam in l. post legatum, de his quib. vt indi. quod positio non potest nisi semel reuocari, adde quæ dixi in l. reb. ff. rer. amo. & vide omnino Bal. per istū tex. no. alleg. in auth. habita. in ver. 4. in fi. infr. ne fil. pro pat. quod nouatio nō permittitur nisi semel, & pro hoc est quod not. Mod. in l. si ex toto. § j. de leg. 1. in ea. l. & allegatur quædam gl. huius l. quod diffinitiua sententia dicitur etiam illa, quæ diffinit articulum causæ, & ita alleg. Pau. de Cast. in consi. 165. quod incip. In Christi nomine amen. in facto isto post longam disceptationem. no. & vide Bar. in l. si post exceptionem §. hæc autem actio. ff. quod met. cau.

LEX XII.

1 *Ante sententiam, vel in ipsa sententia, est iurandum, vel modicum post. n. 4.*

2 *Iuramentum defuncti est aliud a iuramento hæredis.*

3 *Hæres non est periurus, si non impleuerit iuramentum defuncti.*

Generaliter. Primo loquitur qñ debet iurare. Secundo loquitur de effectu iuramenti, partib. pñsentib. Tertio loquitur de effectu iuramēti partib. absentib. Quarto cōfirmat iura antiqua. Secūda ibi, sed iuramēto. Tertia ibi, his, de pñsentib. Quarta ibi, in oībus aūt, & hoc sit pro summario. Not. quod 1 † ante sententiam, vel in ipsa sententia est iurādum No. quod † aliud 2 est ᵃiuramentum defuncti, ᵇ aliud est iurm hæredum, & sic iura- a mentum est merè personale. Si † ergo defunctus iurauerit aliqd b facere, vel dare, & nō facit, nec dat ipse, nec hæres eius, non est pe- 3 riurus hæres propter iuramentū defuncti. Opp. & vr, quod post sen- c tentiam iuretur, vt s. l. proxi. & j. de senten. l. cum iudex. Sol. Dñi quidam, quod illa iura corriguntur. Hoc videtur cōtra hanc legem 4 in fi. quæ confirmat iura antiqua. Sol. Ego dico, quod † debet iurari in ipsa sententia, vel modicum ante, vel modicum post, vt hic. Et licet a sententia appelletur, nihilo minus statim iurabitur, nō obstante appellatione, hic est casus hic, &c.

ADDITIONES.

a Ppa. No. quod aliud est. Si defunctus ergo debebat iurare, non poterat hæres iurare, nec declarare id, quod defunctus habebat declarare, vt per Alex. consil. 54. vol. 1. in 1. dub.

b Ale. Iuramentum defuncti. Iuramentum est personale, vide in auth. quod obtinet. de prob. & Bar. in l. cum quis. §. codicil. de leg. 1. in eo ver. adde glo. in l. pen. §. fi. ff. ne quis eum, & vide omnino quæ dixi post Doc.

c Iuretur. Vide Bar. in l. admonendi. in fi. & in d. l. cum iudex.

1 *Deferens iuramentum, siue iuretur siue non, non appellat.*

2 *Ille, cui iuramentum defertur, potest illud ex causa recusare, & nu. 5.*

3 *Recusans iuramentum sine causa, potest a iudice pro conuicto haberi.*

4 *Recusans iuramentum, licet causas non allegauerit, potest tamen illas in causa appellationis allegare.*

6 *Qui non vult iurare, non cogitur causam dicere.*

7 *Hac lex, an loquatur de iuramento iudiciali, vel voluntario.*

8 *Qui vicit in prima causa, si perdat in causa appellationis, ex nouis probationibus non condemnatur in expensis, alias secus.*

§. Sed iuramento. Si causa deciditur sacramēto de- a lato, præstito, vel recusato, nō est locus appellationi. ᵃ sed qñ potest prouocari proceditur eo ordine, qui hac lege inseritur. h.d. & est notabilis iste casus, & alii in 1 hac lege positi, qui nō sunt alibi. No. † quod ille, qui defert iuramen- b tum siue iuretur, siue referatur, non potest appellare. ᵇ No secun- 2 do, quod ille cui defertur, cogitur iurare, vel referre, vel si vult † pōt recusare ex causa. Ita debet intelligi ille tex. & sic nō corrigitur, 3 l. manifestæ ff. eo. Not tertio, quod quando quis † recusat iuramentū absq; legitima causa, iudex potest habere eum pro cōuicto, quasi ipse alteri parti retulerit iuramentum, & ei remiserit, & hoc habet locum siue sit iuramentum decisiuum totius, siue iuramentum decisiuum alicuius partis, vt puta super aliquali positione, vide tex. qui dicit ibi, & ita cætera sniæ capitula. No. ex hac lege, quod 4 † ille, qui recusat iurare, licet causas quare noluerit iurare non allegauerit coram primo iudice, tñ eas poterit allegare coram iudice appellationis, secundum quod gl. intellexit. vide tex. in ver. ipse aūt, & vide gl. super verbo, attestetur, & glo super verbo, auxi- c lium. Op. ff. eo. l. manifestæ. ᶜ Dicunt quidam, quod illa lex hodie corrigitur, quia hodie potest iuramentum recusari sine 5 cā. Alii dicunt contra & veritas est, quia † sine causa nō pōt recusari, vt hic dicit tex. Hoc ēt apparet, quia, si sine causa recusat, pōt 6 haberi pro conuicto In hoc tamen est aduertēdum, quia nō † cogitur causam dicere qñ non vult iurare. Quæro, de quo iuramento loquitur lex ista? Rñ. quædam glossella dicit, quod refertur ad iuramentum necessarium tñ: hoc est falsum, quia tex. in versi. sin 7 autem, &c. expressè loquitur de iuramento † voluntario, vel iudi- d ciali Quæro, quid vult dicere tex, ibi. ᵈ neq; præiudicii, neq; iusti dispendii. Gl. dicit multum notabiliter, quod neuter neutri condemnatur in expensis. Vide gl. super ver. dispendii. quam not. Ex hac 8 gl. dicunt quidam, quod † ille, qui vicit in prima causa, si in causa ap- e pellationis succumbit, nūquam damnatur in expensis: ᵉ quod debes intelligere verum, quando in causa appellationis succumbit ex nouis probationibus, ita loquitur hic, secus si ex primis actis succumbit, vel appareat prima sententia manifestè iniqua. Ita no Io. And. in d. c. iuris ignorantia. de reg. iu. lib. 6. per Inn. extra de dolo, & contu. c. fin. Dixi ibi, vt videtur mihi, s. de iud. l. properandum. §. sin autem alteri.

ADDITIONES.

a Ale. Locus appellationi. Vide Bar. in l. in actionib. in fi. ff. de in lit. iur.

b Ale. Appellare. Ex isto tex. dicas quod si causa committitur ex partium cōsensu consilio sapientis, & sententia fuerit lata vigore consilii, quod pars non poterit appellare. Sed contrarium tenet Bal. in l. 1. §. 1. in fi. & in l. ex consensu. de appel. Et dicebat Bald. quod hic erat tex. melior de iure. Vide omnino Bar. in l. si conuenerit, de re iud.

c Manifestæ. Per Cano. extra eo. c. fi.

d Ale. Tex. ibi Et hic no. tex. secundum Bal. quod iudex nō potest cogere quē iurare, sed dicitur habere ipsum pro conuicto. Ibidem adde Bar. in d. §. si aūt alterutra. Adde pulchrum dictum Bar. in l. si pignore. de pac. pig.

e Ale. In expensis. Quid aūt si fuerit in interlocutoria sententia condemnatus in expēsis, & in diffinitiua obtinuit, vide no. Bar. in l. si pignore. in fi. ff. de pig. act. & vide no. Bal. in auth. generaliter. C. de epis. & cle. de eo qui habet iustā causam litigandi in vno articulo, & obtinet in alio, ideo dicit Bal. in prox. quod si quis vicit in vno c. in expensis, statim debeant refici, non expectata diffinitiua. adde gl. hic. vide Bal. in l. 1. j. de sen. quæ sine certa quantitate.

1 *Iudex potest statuere terminum procuratori ad faciendum comparere suū principalem, quod veniat ad iurandum, vel respondendum positionibus.*

2 *Iuramentum, quando committitur in absentia, quæ sint partes iudicis. & nu. 3. & cuius id expensis fieri debeat, nu. 4.*

5 *Iudicis officiū non impeditur super aliis capitulis, pēdente iudicio sup vno.*

a **§. His de præsentibus.** ᵃ Iste est notab. §. & ponit valde pulchram practicā 1 No. j. † quod iudex pōt procuratori statuere terminum ad faciendum comparere principalem, quod veniat ad iurandum, vel rñ- 2 dendum positionib. No. 2. quod † quando iuramētum committitur in absentia,

ADDITIO.

a Ale. His de præsentib. Et per hunc tex. dicit hic Bal. probari, quod iuramentum veritatis delatum domino, non potest per procuratorem præstari de iure ciuili, etiam si haberet speciale mandatum. De quo omnino vide per inc, in l. qui bona. §. si alie. no. ff. de damn. infec. & vide Bal. hic, quid si dominus esset in loco adeo longo, quod ad eum mitti non poterit.

absentia, hoc oportet fieri sub fide gestorum. hoc est, quod iudex, coram quo cã agitur, scribat iudici illius loci, vbi pars degit, vt si coram eo iuretur, remittantur acta ad iudicem cãæ principalis. No. tertio † quod qñ iuramentum committitur in absentia, dēt statui terminus parti, vt ad illum locum compareat ad videndum iurare partē, vel testes, &c. No. quarto † cuius expensis hoc debeat fieri, hoc est in arbitrio iudicis. No. quinto, quod † pendēte dilatione super vno cap. non impeditur iudicis officium super aliis capitulis non præiudicialibus, quod tene menti.

ADDITIONES.

a Ale. Fide gestorum. Vide Bar. in d. l. ad egregias. ff. eo. tex. cum gl. in c. constitutus, de fideiuss. & ibi gl. quod in causa criminali testes debent remitti ad iudicem causæ, & gl. in c. testes, 3. q. 9. Contrarium sensit gl. in c. Romana. §. contrahentes. post Io. Mo. de fo. comp. lib. 6. per Do. Abb. in c. cum causam de testi. & quod no. in l. si quando. C. de testi.

b Rem ttantur acta. Vide Bar. in l. si postulauerit. ff. de adult.

c Ale. Cuius expensis. In hoc cuius expensis debeant fieri, vide quæ dixi post Bar. in l. ad egregias. de iurem. & Bal. & Sal. ibi ēt quærit, quid de rīdēte posit. omnib. qui est dñs, & de materia, vide quæ dixi post Bar. in l. quoniam. & in l. si qñ. j. de testib. & Ro. in l. accusare. §. fi. ff. ad Treb. & vide omnino glo. ibi, Bar. in l. 2. §. defendi. ff. quib. ex cau. in pos. ea. & Io. And. in rub. extra de iur calū.

d Nō impeditur. Et no. Bar. in l. 3. ff. de feriis. & in l. 1. de re iud. & in l. siue pars. C. de dil. & quod no. Bar. in l. 3. de app. reci.

1 *Negatiua probatur per scripturam.*
2 *Scholaris quod non sit in matricula, probatur ex inspectione matriculæ.*
3 *Quem non soluisse collectam probatur, si in libro soluentium non reperitur.*

Cum quis. Iurim retractatur prætextu testamenti de nouo reperti. h. d. vide tex. ibi circa prin. ibi postea aūt manifestum esset factum nihil ei, &c. Quæro quō pōt ista negatiua probari, nihil fuisse ei relictum? Gl. dicit per † scripturā testamenti, non per testes. Alii dñt ēt per testes, & istud puto verū. No. ergo primo, quod per scripturam probatur negatiua hoc mō, inspecto testamento non reperitur ibi Titio legatum, ergo non est legatū. Facit † ad probādum, quod scholaris nō sit in matricula, probat per inspectionem matriculæ, facit ēt ad probandum, quod aliqs non † soluit collectam, quia inspecto libro soluentium collectā, reperitur ibi, & valet ad multa. Simile pōt probari per testes, qui dicunt se interfuisse testamento, & tunc non fuisse relictum.

ADDITIONES.

a Pom. Quæro quōmodo. Vide Soc. consi. 159. Meno. l. iustū, nu. 5. C. de eden. Soc. in consi. 75. nu. 19. lib. 3. Dec. consi. 414. nu. 19. cōs. 483. nu. 4. 5. consi. 496. nu. 7. 8. consi. 506. nu. 4. ver. & perscrutando, consi. 513. nu. 4. in fi.

b Ale. Per testes. Et hoc concludit Pa. de Ca. in consi. quod inc. in Christi nomine, pro euidentia eius, quod quæritur, &c. quod acta possunt per testes probari, etiam si nulla scriptura reperiatur.

c Ale. Probatur negatiua. De modo probandi negatiuam, adde quod no. gl. & Bar. j. de erro. aduo. l. errores & quod no. gl. in l. eos. de offi. magist. tex. & ibi Bar. in l. cum quis. C. de vsur. & hic no. etiam adde Bar. in l. Titia textores. de leg. 1. & Bal. in l. instrum. de eden. & tex. & Bar. in l. cū test. j. de test. manu. & Bal. in l. hi qui ad ciuilia. de app.

Si certum petatur. *Rubr.*

LEX PRIMA.

Neque æquam. Hæredes tenētur ad debita pro portionib. hereditariis, nullo respectu habito ad prælegata h. d. ista lex, &c.

LEX II.

Quamuis. Ex mutuo rei alienæ nascit̄ nobis actio, si fuerimus stipulati, q̄ poterit cedi dño. h. d. Op. de l. 2. §. appellata. ff. eo. Sol. Hic mutuū fuit recōciliatū stipłone. Quærit gl. an ista stipło impedit actionē oriri ex numeratione. Gl. plenè examinat l. certi cond. § qm̄ ff. eo. Cyn. refert hic. Tetigi in l. si ita fuero stipulatus. & in l. eum n. ff. de noua. Quæro, quid si pecuniā alienā, q̄ dedi mutuo, & liim stipulatus dñs repetat? Item qd si dñs nō repetat, nec ego fui stipulatus, & ille non vult consumere? Istas qōnes format hic gl. & de verbo ad verbum eas ponit in l. nam, & si fur. ff. eo. Dic, vt in gl. & ibi plene examinabimus.

LEX III.

Eos qui. Vbi quis exercet officium, non potest exercere seruus. h. d. Videbitis in l. principalib. ff. eo.

LEX IIII.

1 *Alteri per alterum in mutuo, & in debito, propter pecuniam quæritur.*
2 *Expressa reprobatio actus facti nomine meo, quando requiratur.*
3 *Ex contractu alterius, meo nomine celebrato, si ratum non habeo, gerenti quæritur actio vtilis.*

Si absentis. Subtilis lex est ista. Si pecunia aliena absentis domini nomine mutuetur, ei quærit̄ actio, quod si ratum non hēt, mutuanti cedere cogitur, aliàs vtilis ei competit. h. d. Op. alteri per alterum nō potest quæri actio, vt l. stipulatio ista. §. alteri de verb. obl. Sol. Fallit in mutuo, † & etiā in debito pp singularia p̄cepta pecuniæ, vt hic, & l. certi ɔdictio. § nūmos. & l. singularia. ff. eo. j. de cond. indeb. l. si per ignorantiā. Item opp. quod actio huic non potuerit quæri, cum ratum nō habuerit, ergo negotium ad eum nō pertinet, vt l. si pupilli. §. item quæritur. ff. de neg. gest. Sol. Dñt quidam, quod hic primo habuit ratum, postea non vult habere ratum per restitutionē in integrum, vnde actio iam erat sibi quæsita. Istud licet in se sit verum, tñ est diuinare. Dicas ergo, quod ei absenti, & ignoranti, & ratū non habenti quærit̄ actio ipso iure, vt hic. Nec obst. §. item quæritur, quia hic est negotium suum quodammodo ipso gestu, vel re ipsa, ideo pertinet ad eum nō expectata ratihabitione, vel verius dicas, quod hoc est speciale propter singularia præcepta pecuniæ mutuatæ, vt s̄. dixi. Quæro dicitur hic, reprobato noīe, qualiter reprobat istud nomen? Dñt quidā petēdo restitui in integrum, sed vt dixi, istud est diuinare. Alij dñt qd reprobat expressè dicēdo nolo agere, & ista est vera, vt statim dicā tibi. Alij dñt, quod tacendo, eo ipso, quod non habet ratum, vr̄ reprobare, qd gl. nostræ nō placet. Et sic remanet vera præcedēs, qd requirit reprobatio expressa. Pro hoc facit l. si filius, ff. ad Mace. & qd no. in l. quo. n. §. 1. ff. rem ra. habe. sm̄ glossellam Rogerij, qui dicit non reprobare, rat habitioni par est. Sed ɔ̄ istam glo. facit, l. procurator ad exhibendum, §. fi. & l. quo. n. §. 1. rem ratā haberi. Sol. Qñq; aliqd est factum noīe meo, per quod mihi quærit̄, vel alius mihi obligat̄, tunc non improbare, est approbare. Requiritur † ergo expressa reprobatio. ita debet intelligi hæc lex cum sua gl. ideo. n. dicit tex. reprobato nomine, quasi expressa reprobatio requiratur. Si vero est factum aliquid meo nomine, per qd mihi præiudicatur, tūc non est necessaria expressa reprobatio, sed qui non approbat, reprobat, vt legib. ɔ̄trijs. Fallit in casu d. l. si filius. ad Mac. Dixi plene in d. l. quo. n. §. 1. Gl. format vnā qō. quā dic, vt in ea & tene vltimā sol. Vlti. no. & tene mēti tex. quod † ex ɔ̄ctu alterius noīe celebrato, si ille ratum non hēt, gerenti cōpetit vtilis, in eo qd ad illum contrahentem peruenit. Concordantiæ sunt in glo.

ADDITIO.

a Ale. Competit vtilis. Et intellige cū omnib. qualitatib. & conditionib. cohærentibus personæ tertij, ut sing. declarat Bar. in l. fundum. ff. de act. emp.

LEX V.

1 *Quando pecunia ad vnum de voluntate alterius peruenit, fictione iuris dicuntur plures numerationes.*
2 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, limitata tempore, non habet locum in contractibus non celebratis in scriptis.*
3 *Gl. in l. si ex cautione, inf. de non nu. pec. declaratur.*
4 *Notarius si dicat in instrumento pro centum florenis sibi datis, & solutis, &c. si postea probetur, quòd illo tempore non interuenit numeratio, an instrumentum sit falsum.*

Si non singuli. Ex ɔ̄ctu mutui, quis non tenet̄ vltra illud, qd ad eū peruenit, nisi plurīū eorū ɔ̄stō, vel interuentio, vel biennij cursus interuenerit h. d. Diuiditur in duas partes. Primo, qñ pecunia fuit numerata, & ɔfessata. Scdo qñ fuit numerata, sed fuit ɔfessatum alio pro ea. Secūda ibi, ac multo magis. Op. quod numeratione duo rei non pōt ɔstitui, cū vna pecunia non possit ad plures peruenire in solidum, vt l. si vt certo, § si duob. ff. cō. Gl. soluit optimè, fictione † iuris vr̄ ad vtrūque peruenisse, cū ad vnū de volūtate alterius peruenerit. Ista est vera, licet Vltra ɔ̄. Plene dixi in l. eadē, in prin. de duo. re. Itē opp. exce. non nu. pec. potest opponi intra biennīū, qñ ɔ̄ctus est celebratus in scriptis, vt l. in ɔ̄ctib. j. de non nu. pec. sed hic non pponit intercessisse scriptura, ergo, &c. Sol. vt in gl. q̄ dicit, qd hic scriptura intercessit. Vide gl. & tene menti, q̄ tenet, quod † exceptio non nu. pec. limitata tpe, non habet locum in ɔ̄ctib. non celebratis in scriptis. Gul. de Cun. tractat in l. qui pecu. si cer. pet. Dicā vobis in l. si ex cautione. & in l. in ɔ̄ctib. j. de non nu. pecu. Opp. dr̄ hic, qd scriptum fuit oleum susceptum, ergo per instrm̄ probatur oleū numeratum, ergo non pōt obiici exceptio non nu. pec. Gl. soluit duob. mod. Primo, quod hic erat priuata scriptura. Not. istā sol. & sic habes, quod † distinctio gl. in l. si ex cautione. q̄ dicit, aut instrumentum dicit, quod quis cōfitetur, aut dicit, qd fuit facta numeratio, nō habet locū in priuata scriptura. Idem no. j. de do. cau. non num. l. fi. in j. glossella, quod tene menti. Alij dicunt, quod hic loquitur ēt in publico instrumento, & quod hic dicit, susceptū, dēt intelligi qd partes cōfitebantur hoc, quod notarius hic asserit in instrō. Secūdū hoc vr̄ velle ista gl. † si notarius diceret in instrō, & hoc fecit p centū florenis sibi datis, & solutis, &c. & postea probaret̄, qd illo tpe nō interuenerit numeratio, instrm̄ eēt falsum, qd an sit verū, non dicā modo. d. Iac. But. disputauit de hoc vnā quæstionē. Tāgam j. de non nu. pec. l. si ex cautione. not. & tene mēti gl. istam.

ADDITIO.

a In priuata scriptura. Et istud idem tenet Pau. de Ca. in consi. 3. quem uide, quia Bar. recitat contrarium, &c.

LEX VI.

1 *Exceptio simulationis dicitur, quando obligatio est facta ob causam non veram vel fictam.*
2 *Debitum si est ex vna causa, & in instrumento confiteatur ex alia, non dicitur instrumentum simulatum.*
3 *Debitum ex vna causa potest conuerti in debitum ex alia causa.*

Si ex pretio. Ista est bona lex. Debitum ex vna cā potest conuerti in aliam per stipłonem, nō pacto nudo ex interuallo apposito, secus si incōtinenti h. d. hæc lex. & l. si pro mutua. j. eo. Opp. ad l. si ex pretio. de l. singularia. ff. e. Sol. ibi pecunia debita ex vna cā, erat solutioni parata, vñ nuda cōuētione in cām mutui pt̄ ɔuerti. vt ibi no. Sed si non esset parata solutioni, distingue, an vis cōuertere in cām mutui per stipłonē, aut

pacto

pacto nudo, & si pacto nudo, aut incontinēti, aut ex internallo, vt istis ll. Ex hoc hēs, statuto ciuitatis huius cauet q l ꝯ instrm ꝯfessionatū, seu guarēngionatū, possit opponi exceptio simulatio
a nis aDeo, & ita de facto obtinui. q illa† dr̄ exceptio simulatiōis,
1 qn̄ ꝓmissio est facta simulate ob cām non verā, vel nō iustā Ita
2 loquitur ti. plus valere q agit l. 1. ꝗ de ꝯd ob turp. cau. q d. qn̄† debitū in veritate est ea vna causa licet in instrō cōficeat vt deb. tū ea alia causa, non dicitur instrumentū simulatū: quia obligatio
3 nis substantia non deficit, vt hic dicit tex Et† debitum ea vna cā, potest conuerti in debitum ex alia causa. Tene menti, &c.

ADDITIO.

a Ale. Simulationis. Adde Bal. sup. d. postu. l. si sub specie & vide Bar. late i cōs. 65. inc. Pet. Nicolæ, in 1. volu. & quod no. Iac. in l. Lucius, ff. deposi. S. .. in l. empror de aqua plu. ar. & Bal. post Bar. in d. l. si sub specie. an exceptio uō nu. pec sit exceptio simulationis de pac.

LEX VIII.

Non vnde. Vtrum ille q agit certi ꝯdictione ea mutuo, debeat ꝓbare pecuniā mutuatā, fuisse suam propriā. Hic tex. vr̄ qd sic Certe si pecunia ꝯsumpta est, nō ē dubiū, ꝙ non debeat probare; qa ēt si fuisset aliena mutuum esset reconciliatum ꝯsumptione. Sed si non eēt consumpta, de hoc sunt opi. tāgit in l. nā & si fur ff. e. & ibi Deo duce dicemus, &c.

LEX IX.

2 *Vnus ex pluribus socijs vnius mercantiæ, non potest agere in solidum pro rebus societatis, sine mandato.*

Cum te. Si plures simul mutuant, quilibet agit pro parte, nisi actū fuerit, vt essent duo rei credēdi, vel alteri ab altero esset mandatū. h. d. No. quod duo rei credendi pñt ꝯstitui: de duobus reis debendi non est dubium. vt vidistis. in l. si nō singuli. supra eo & l. pen. infra, de duob. re. & l. eā. ff. de duob.
1 re Facit ista l quod† si plures sunt socij vnius mercantiæ, ꝙ vnus non potest agere insolidum pro rebus societatis, nisi habeat mandatū ab alijs. Dixi plene in materia de duob. reis, optime facit. ff. de exerci. l. 1. in fi. cum legibus seq.

LEX X.

a **Eo quòd.** aPlures vno instrō possunt obligari Itē vnū debitum in aliud potest per stipſonem conuerti. h. d. An autem plures debitores vno libello possint cōueniri, d. al. et. am ī mā de duob reis l. 3. in fi. Tengi in l. supra iter. §. Cassius. ff. de aqua plu. arcen.

ADDITIO.

a Pom. Eo quod. Vide similem tex. & ibi Bal & Pau. de Cast. & Doct. in l. licet supra de pactis.

LEX XI.

a
b **Incendium.** aCasus fortuitus nō liberatbdebitorē quātitatis, vel gn̄is. h. d. Op. de l. quod te. ff. e So. Ibi loquitur in debitore speciei, secus in debitore quantitatis. Itē
c quod hic dicitc de debitore quantitatis, fallit quādo quantitas debetur respectu certæ speciei, vt ff de noxali. in l. electio. §. si is. de pe. l. quæsitum, in prin. & ꝗ. de iure emphy. l. 1. &c.

ADDITIONIS.

a Paris. Incendium. Limita istam regulam, nisi casus fortuitus contingeret propter personam creditoris, & eius respectu. Vide Com. consi. 185. inc. Ser Laurentius. & alia quæ ad Bar. in l. creditor, ff. de solutionibus.
b Ale. Non liberat. Vide per Ang. & Moder. in l. si ex legati, de verb. obl.
c Pom. Quod hic dicit. Limita istum tex. no. quem extollit Pa. de Cast. in l. Titius. de præscr. verb. Rationem attigit ibi ad Bar. & sequitur I. l. si ea legata ca §. ff. de verb. obl. ad fi. & Ias. in l. Titius. in 2. no. ff. de præscrip. ver.

LEX XII.

Si in rem. Qui pro alio soluit pōt ab eo repetere, &c. h. d.

LEX XIII.

Eum qui. Inspicitur cuius ꝯtēplētione qs mutuet, nō cuius ꝯtēplatione qs accipiat h. d. Materia huius l. est plene in l. si pupilli alias l. item si putauerit. §. 1. de neg. gest.

LEX XIIII.

Mutuæ. Subscriptio testis non obligat eum, qui neque accipit, neque stipulanti promisit. h. d.

LEX XV.

Non aduersus. Creditor nō pt cogi a debitore, vt eo dimisso agat ꝯ debitorē dbitoris h. d.

LEX XVI.

Quisquis. Iudices in ꝓuincia, in qua iudicant, fœnus exercere non possunt, & qui pecuniam pro honore dat, exiij pœna punitur. h. d.

LEX XVII.

Super chyrographariis. Si ꝯtractus excedit sūmā quiquaginta librarum auri, tres testes debent adhiberi in instrumento obligationis h. d Opp. ꝗ de test. l. testiū. Dic ut ibi. Ista lex recipit limitationem auth. sed nouo iure. quam uide, &c.

AVTHEN.

1 *Quot testes requirantur in instrumentis.*
2 *Notarius connumeratur in numero trium testium.*
3 *Comparatio instrumenti ad quod instrumentum fiat, remissiue.*
4 *Contractus in scriptis celebratur quando hoc agitur, vt in scriptis celebrea.*

a **Sed non iure.** a Circa legē nostram sunt quærenda tria quæ tangunt hic per gl. Primo quærit,
1 † quot testes requirant in instrīs Glo tua distinguit vtrū ꝯtus fiat super minori summa libre auri, vel maiori. Primo casu sufficiunt duo testes ad plenam ꝓbationem, non distincto, vtrum ī scriptis. vel sine scriptis. in ciuitate, vel ex̄, ab imperito literarum, vel non. vt in auth de fide instru. §. si Secundo casu, aut ꝯbit imperitus literarum in scriptis, & in ciuitate, & requirnot quinque testes. qui omnes debēt subscribere cum ipso ꝯhente. vel alius ꝓ
b ꝯhente subscribere, vt in hac auth. Dicea tu b quomodo potest cōtrahens se subscribere. cum ponas eum imperitum literarū? Respond. imperitum literatum intellige sm Odof. illum, qui nullas scit literas, vel scit modicū: vt isti mercatores, qui nesciūt scribere, nisi in vulgari. Si vero ꝯtus celebrat sine scriptis, tunc requiruntur testes Idem si contractus celebrat a perito literarum. Ita dicit gl. vt in auth. de fid instr §. 2 & §. sed & si instrumēta. ꝙ est multum notandum, vt semp aduertatis si instrumentum excedit summam centum florenorum, requirunt in eo tres testes sm gl. hoc etiam tenebat. Odof. Alii dicunt, quod isto casu sufficiunt duo testes, & hoc tenebat Iaco. de Bel. & hoc si instrumētū est publicū. Nec obstat d. §. 2. & § sed & si instrumenta. qa ibi loquū, quando erat priuata scriptura, & quis volebat ad eam facere comparationē & do Cy. hic, hoc nō firmat, licet tāgat. Specu. in ti de teste. §. 1 estat de numero. uidei tenere, ꝙ duo testes sufficiāt, dicit. n ꝙ regulariter duo testes sufficiunt; excipit, qn̄ ꝯtus fit ī scriptis ab imperito literarum in ciuitate &c. Sed qn̄ fit sine scripos, nullā exceptionē facit. Tu dicas, vt saluemus instru
a menta, q̄ quotidie fiunt, quod † in numero dictorū triū testium connumeretur tabellio, secundum, quod glo. dicit in præcedenti mēbro: vbi requirunt quinque testes. Si uero ꝯtus fiat in rure,
c remanet in eo incorrecta. c l. C Quæro de comparatione instru-
3 mētorū ad † quod instrumentum fiat comparatio, de quo dicemus in l. comparationes. & auth ibi posita. ꝗ. de fide instrumen-
4 to. Quæro, quando † ꝯtus dicatur celebrari in scriptis? Respō. quando hoc agitur, vt in scriptis celebretur, vt dicit gl.

ADDITIONES.

a Alex. Sed nouo iure. Ista auth. de consuetudine nō seruat in publico instrō in quo sufficiunt duo testes, sed solū seruat in chyrographo. & priuata scriptura, secundum Iac. de Bel. in l. si facis, quod idem no. in l. neque, ad Vellea.
b Meno. Dices tu. bene. Stracha, de mercatura secun. parte nu. 15.
c Incorrecta. Vide gl. magistram in corpore de fide instru § fi.

De Suffragio. *Rub.*

Continua vt in gl. &c.

LEX VNICA.

a **S I quidesideria.** Salariū aduocato promissum ꝯdictione ea hac l. petit. & si res mobiles ꝓ salario tradanī, traditio sufficiet Sed si immobiles, dēt ꝯtus in scriptis celebrari, & vera traditio seq Et si aduocatus inuaserit, restituet, & actiore priuabit. h. d. Diuidere in quatuor partes. Pomo dicit, qn̄ salariū ꝓmitit. Scdo, qn̄ tradit ꝓ salario res mobilis. Tertio, qn̄ res immobilis. Quarto, qn̄ aduocatus iuadit indebite. Scda ibi, sed si q d eo nomine. Tertia ibi, ꝙ si ꝓdia. Quarta ibi, ꝙ si qs, ꝑ hāc vltimam ptē, q̄ punit aduocatū violentum. Roff. ponit istā constitutionē inter ꝯstitutiones, quæ puniunt violentos, & ibi ēt totā ꝯmentat. Op. quod imo petendum sit certi ꝯdictione ex stipulatu, Inst. de verb. obl. in prin. Sol. distingue, vt in ꝗ. gl. Circa hāc legē glo. ꝗrit multas quęstiones, et omnes melius determinat ꝓ aduocato, &c. licet in quibusdam reprobet per Doct. in quo non curo multū insistere. ideo dic vt in gl. & per Cy. & Roffr. in suis libel. &c.

ADDITIO.

a Ale. Salarium aduocato. Sed qn̄ debeat solui salarium aduocato. Vide in l. archiatri, & ibi Bar. C. de ꝓfes. & medi. lib. 10. quia donec lis pendet, non dēt solui. per Bar. late in l. 1. §. diuus de var. & extraor. cog.

De prohibita sequestratione pecuniæ. *Rub.*

LEX VNICA.

a **Q Voties.** a Sequestratio regulariter est prohibita hoc dicit. Oppono de l. si fideiussor. §. fin. ff. qui satisdare cogantur. Ista regula, quod sequestra-

ADDITIO.

a And. Barb. Quoties. Ad, ꝙ uide Lud. Rom. in cōs. 3 ao. in mā sequestrationis. Al. Quoties. Et adde, ꝙ sicut rerum mobilium fit sequestratio qnque, ni hec. ita et in his casibus poterit interdici alienatio immobilium in l. de pollicitationi. ff. de poll. & adde sm Bar. in l. si. de edi. diui Adr. toll. ꝙ tenet sequestratio possessionis, cū duo veniunt ad arma, & mandatur vtriq, ne accedant ad possessionē sine licentia iudicis: & de materia vide Anton. de But. inc. 2. de eo qui mit. in poss. ca rei seruan. & adde, ꝙ dixi. supra ad Bar. in l. sed & si vsofr. §. si inter duos ff. de vsufr & gl. in c. dilectus. de seq. pos. & Spe. in tit. de expen §. postremo. ꝓ torū & dicit Bar. p gl. in l. 1. de fer. ꝙ ꝑ valet sequestratio commissa propter suspicionem, nisi satisdaret, quod tenet Bal. in l. si. supra ubi in rem actio, etiam in loco vbi quis sortitus forum.

a stratio, est ꝓhibita fallit in casib. q̃ hic no. in gl. quā vide, & signa. Quęro, uideo, ꝙ est ꝓhibita sequestratio, sed pone, ꝙ ego volo, quod non sequestret, ex quo non potest fieri, sed uolo, ꝙ scribāt quę res sint in domo, & qui fructus percipiantur in domo, vt b possit res facilius probari. certe ista descriptio permittit.[b] licet non sequestratio. Text. est no. in l. j. § pe. ff. de vent. in pos. mit. licet in contrarium faciat l. defensionis facultas. ī. de iur. fisco. dic. vt dixi in d. § pe. Quærit gl. verū qñ res sequestratur, perdatur, possessio Gl. dicit, ꝙ sic vt in l. interesse. ff. de acq. pos. Examina hoc, vt ibi plene dixi. & per Cy. hic, &c.

ADDITIONES.

a Paris. Sequestratio. Regulariter non dēt fieri sequestratio fructuū, nisi rixa, vel alia iusta cā subsit. Vide Com. cōsi. 167. ad fi. & circa istam materiā sequestri, an requirat, quod constet de debito per instrumentum, vt possit fieri, & an requiratur citatio partis, & multa alia, uide p Ias. in l. si fideiussor. §. fi. per totum ff. qui satisd. cog.

b Paris. Permittitur. Descriptio sp̄ est permissa, licet non deberet fieri inuētarium, uide Bal. & Sali. hic, Bar. in l. 1. §. pe. ff. de uen. in pos. mit. Bar. in l. fi. in prin. ff. de requi. reis. in l. Imperatores. §. fin. vbi Mod. & cæteri. ff. de appel. l. facultas, C. de iur. fis. lib. 10. in l. post cōtractū. ad fi. ff. de don. Ant. de Bu. in c. 2. de seq. poss. & fruct. bonus tex. in l. cū domini horreorū, in vers. q̃ ibi sunt describere. ff. loc. quē allegat. Ang. in d. l. Imperatores. ēt si nō ē aliqua suspicio fraudis. Ita Bar. in l. si fideiussor. §. fi. ff. qui satis. cog. circa fi. allegās ad hoc And. de Baru in d. l. facultas. C. de iur. fis. li. 10. In cōtrariū uide omnino. Ang. in l. fi. C. de anno. & tribu. lib. 10. Et, ꝙ descriptio sit sp̄ pmissa, ēt ubi quis nō tenet facere inuētariū, uide no. Com. cōs. 89. De quo hēs ad Bar. in l. cō pponas. §. nō autē. C. de bo. q̃ lib. & iō Bald. in quodam suo cōs. incip. In Christi nomine tamē. petitus tutor a matre, voluit, ꝙ licet testator remisisset inuentarii confectionē, tutor tū pati debet descriptionem bonorum fieri, ne bona baratentur. Et iō Pa. de Ca. cons. 191. inci. Antequā veniā ad dicta dubia in prin. voluit, ꝙ si testator remittat vxori cōfectionem inuētarii, vxore vsufructuaria relicta, ꝙ non obstante tali remissione poterit cogi ad conficiendū inuētariū, uel ad patiendū fieri descriptione bonorū, ne transeāt in sinistrum. Idē Ale. consi. 58. 3. uol. uide Cur. in ista l. 1. qui allegat illud consi. Pa. de Ca. cōs. 191. ad illud, ꝙ dictū est supra, ꝙ ēt cessante omni suspitione pōt fieri descripto bonorū. In cōtrarium uide Ang. per illum tex. in l. fi. C. de anno. & tribul. lib. 10. Quod si fiat sine causa, dr̄ pars grauari, dicēdo ibi esse textum de hoc. & pōdera. Pau. de Cast. in l. si dñi horreorū. ff. locati. & uide Bal. in l. facultas, C. de iure fisci. li. 10. ꝙ petēs eā, dēt docere de suo interesse & uide Ias. in d. l. si fideiussor, §. si satisdatū, ad fi. ff. qui satis. cog. itē, ꝙ descriptio nō sit faciēda, nisi cū aliqua cāe cognitione, & ꝓpter aliquā suspicionē vide Ang. in apost. ad Bar. in l. j. C. de apoc. pub. li. 10. Quod autē fieri pōt descriptio, uide Imo. in d. l. Imperatores. §. fi. de app.
Permittitur adde Bar. in l. Imparores, §. fi. de appe. & quod ibi no. p Mod. & de materia per Io. And. in regula locupletari. in Mercu. in 6. & Bal. hic

De condictione indebiti. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Sententia quando faciat cessare repetitionem.*

a PEcunię. [a] Indebitū ex causa iudicati solutum nō repetit, & in actionib. stricti iuris ñ veniūt vsurę, ēt post litis ꝯtestationem h. d. ista bona lex. Op. ꝙ ex cā solutū non repetit, vt ī. eo l. ea q̃ Sol. 1 Gl. tatet ꝗ ꝙ sententia facit cessare repetitionē, vt hic. Sunt & alii casus, q̃ no. hic, & in l. elegāter circa fi. ff. eo. Sed op. dr̄ hic, ꝙ sn̄ia b facit cessare repetitionē.[b] Contra. ff. de iud. l. si ꝓcur. §. Marcellus. & l. in cōmodato. in fi. & l. eum mihi ff. commo. de cōd. sine cā. l. si fullo. Dicit gl. ꝙ illud, quod hic, dr̄, ꝙ sententia inhibet repetitionē, fallit in casib. dictarū legum. Alibi vr̄ dicere gl. ꝙ verū est, ꝙ non pōt repeti p condictionem indebiti, vt hic, sed p condictionem sine cā. Ita no. in l. si fideiussor. §. in omnib. ff. mand. Ita ēt oo. in l. si sine. §. ꝙ si ꝓcurator. ff. rē ra. ha. Doct. nr̄i reꝓbāt illas gl. & merito Nā solutū indebitū p sn̄iam nullo mō pōt repeti, nisi esset cā p p q̃ daret restitutio ī itegrū. Et, ꝙ dico, nō pt̄ repeti, intellige p actionē, p q̃ veniat ꝯ sn̄iam. Sed si esset aliqua actio, q̃ ꝯ sn̄iam nō ꝓugnat, sed asserit eam esse verā, tūc dat repetitio. Hic est casus in d. l. in commodato. in fi. l. & si fullo, cum simi.

ADDITIONES.

a Paris. Pecuniæ. Istam regulam, ꝙ solutum ex causa iudicati, non possit tanq̃ indebite solutū repeti, limita non procedere qñ esset lata pro eo, quod aduersarius ꝓhiberetur donare. Casus est singularis in l. si spōsus. §. si vxor, ff. de do. inter vi. & vx. exclamat Ro. sing. 308. inci. Tu scis, ꝙ dona. Adde tū, ꝙ licet late indebitū solutū non repetatur, condictione indebiti, repetet p cōdictionem sine cā, uide Ale. no. consi. 416. uide late Fel. in c. suborta. de iud. Ias. in l. Iulia. verum debiturem. ff. de cond. indeb.

b Ale. Cessare repetitionem. Adde tū, q̃ solutio indebiti vigore ꝑcepti facta, sine cāe cognitione repetit, vt legit & no. 2. q. 1. in summa vide Bar. in l. 2. §. grau. de admin. rerū ad ciuit. perti. & hāc legē limita egregie per Bar. in l. 1. §. denique. in fi. ff. quod vi, aut clam.

LEX II.

SI citra. Delegatus indebite repetit a delegante, nō ab eo, cui est delegatus h. d.

LEX III.

Cum & soluta. Solutum, & etiam promissum potest condici h. d.

LEX IIII.

Ea quę. In his quæ crescunt p infictationē, solutū, vel promissum indebite, non condicit. h. d. Quę est rō h[o] legis? Resp. quia in istis quæ crescunt per inficiationē, soluens, a licet indebite, vr̄ transigere.[a] Ita tangit glo. in l. error. ī. de iur. & fac. igno. Op. de l. inde Neratius. §. fi. ff. ad leg. Aq. sed ibi a nemine erat debitum, hic vero erat debitum ab aliquo.

ADDITIO.

a Ale. Transigere. De hac ratione. Adde Bar. post gl. eleganter, §. fi. ff. eo. aliter ponitur per Bal. in l. 1. in fi. sup. eod.

LEX V.

Si à patre Qui non est hæres, & soluit, eum se putat hæredem, repetit h. d.

LEX VI.

Si per ignorantiam. In indebito soluto, alteri, pallecum quæritur actio, sicut in mutuo.

LEX VII.

Fideicommissum. Idem dicit. quod l. cū quis. ī. de iur. & fac. igno. &c.

LEX VIII.

Creditoris. Indebitum solutum, tāquā procuratori in rē suam, ab eo repetitur. Vidistis de hac materia in l. falsus. ī. de fur. &c.

LEX IX.

a Indebitum. [a] Soluens scienter indebitum, non repetit & solutio in dubio præsumitur licita. h. d.

ADDITIO.

a Ale. Indebitum. Et primam partem huius l. limita. vt dixi in l. cuius per errorem, ff. de reg. iur.

LEX X.

Si quis. Cuius est electio in soluēdo, eiusdē est electio in repetendo. h. d. Op. de l. si nō sortem, §. decem, circa fi. ff. eo. Solu. Dñt quidam quod ibi erat electio creditoris ab initio. Sed istud licet sit verum in se, est tñ diuinare. Veritas est, ꝙ ibi Vlpiani op. ponitur, quæ hic per hanc l. corrigitur. Op. de l. plane. ff. eo. So. Ibi loquitur qñ erant duo rei debendi, tunc ipsi nō hēnt electionē in repetendo, ne forte in eligēdo sint discordes. Op. tertio de l. is cui. ff. de leg. 2. So. Ibi soluit vnam rem de debitis alternatiue, hic soluit vtramq;. Item op. de l. si non sortē. §. decē. in primo casu. ff. e. So. Ibi non soluit perfecte vtramque, sed cum deberet Stichum aut 10. soluit Stichum, & 5. vnde illa 5. debent repeti ꝑcise, quoniam illa 5. apparent indebite soluta. Ex prædictis potes distinguere per te ipsum.

LEX XI.

1 *Dubitans, & ignorans aliquando æquiparantur.*

Pro dubietate. Hæc est notabilis l. Dubitans, & ignorans quantum ad repetitionem indea biti ęquiparant.[a] Prædicta vera sunt, quantū ad repetitionē indebiti, vt dixi. quantum ad alios contractus quandoque inter dubitātem, & ignorantē reperitur differētia, vt no. ff. de iur. & fac. igr. in gl. super rub. & ff. de test. l. de statu. Et habuistis hoc anno. ī. de fur. l. manifestissimi. §. sin autem nescius, & dubitans.

ADDITIO.

a Ale. Aequiparantur. An dubius & ignorans æquiparentur, vide in l. manifestissimi. ī. de fur. & no. Bar. in l. 2. ff. si quis in ius voc. non ierit.

De condictione ob causam. *Rub.*

LEX PRIMA.

a PEcunia. Quod dat ob cām dotalē p m̄rimonio illicito, p ꝯdictionē ob cām repetitur.[a] h. d. Op. de l. q̃ ꝯ. ī. de incep. nu. vbi dr̄, ꝙ dos dēt duplicari. So. Ibi qñ sciētes ꝯxerūt m̄rimonium illicitum, hic qui ignoranter. Et circa hoc dic, vt hes in l. si cū dotē. § fi. eum l. seq. ff. sol. ma. Quęro qd ē hoc dictū, iure ꝯdictionis? Gl. dicit, id trāsitiue lege. q. d. de eo iure, quod est cōdictio. Idē no. ī. ti. 1. l. 1. & qd velit dicere, transitiue, vel intransitiue, q̃re a Grāmaticis, &c.

ADDITIO.

a Ale. Repetitur. Et materiam huius legis vide late examinatā per Bar. post gl. in l. fi. ff. de cōdi. sine cau. & solet limitari hæc lex. cū materia per casū. l. pe. ff. ꝙ fal. tuto. aut. videlicet nisi tradens in dotem fuerit in dolo. & Bal. hic.

LEX II.

1 *Donatio inter patrem, & filium, quando consistat.*
2 *Donatio morte confirmata, quasi per omnia habet vim relicti.*
3 *Actio præscriptis verbis datur, vt impleatur id quod conuenit.*
4 *Condictio ob cām ad resoluendum contractū, & sic ad repetendum datur.*
5 *Actio præscriptis verbis, & condictio ob causam, quomodo simul cōcurrāt.*
6 *Condictio ob causam, concurrit cum actione vtili in rem.*
7 *In contractibus nominatis non agitur ad contractum resoluendum.*
8 *Donatio simplex, est contractus innominatus.*
9 *Donatio ob causam, est contractus innominatus.*
10 *Condictio ob causam, an habeat locum in contractibus innominatis.*
11 *Stipulatio est contractus.*

Si vt proponis. Si donatarius nō impleuit pactū ī dōe appositū, ad reddēdū qd̄ accepit, hac ꝯdictione tenet. h. d. Op. inter patrē & filiū nō ꝯsistit donatio, vt l. 2. ī. de inoffi. dona. So. Quod hic dicit, sorori tuæ intelligas emācipatæ, vel ex alio patre natæ, vt dicit glossella. & istę solones sūt 1 claræ, & veræ: vel sic dic, licet † donō ab initio ñ valuerit, tñ q̃a ꝯfirmat morte, si nō iplet qd̄ ꝯuenit, cōuenit ꝯdōne ob causam. hoc qdā reꝓhendūt, q̃a illa donatio morte ꝯfirmata, assumit vim relicti,

relicti, & in vltimis voluntatibus transferẽ dñium ipso iure, vñ ñ posset agi ɔd ctinne ob causam. Si volumus sustinere glo. possumus dicere, ꝙ quasi p oĩa † habet vim relicti, vt vidistis ĵ de don. inter vir. & vxo. l res. & l donõnes liẽ op. & vr ꝙ dẽat dari actio pscriptis verbis ad implẽdũ pmissa, nõ ɔdictio ob cau. vt l. natu-ralis. § j de pscr. ver. l. hi. diuaẽ. ff. d de. l. cũ res Sol Fateor ꝙ vtraqꝫ datẽ, sed ad diuersa. Nã † actio pscri. verb datẽ, vt impleat ꝙ ɔuenit, vt in ɔtus. Cõdictio † ob cãm datẽ ad resoluẽdũ ɔctũ, & sic ad repetendũ, ꝙ est datũ, oritur extra id ꝙ agiẽ, vt l si is q. in fi. ff cõmo. Et ideo qñ in ɔuẽtione fuit dictũ. vt si hoc ñ obseruares red deres, put fuit in casu legis nostræ, posset etiã agi actione pscr p. verb vt reddatẽ, q̃a hoc fuit ɔuentũ, & sic agiẽ ad obseruationẽ pmissorũ, hoc not. in l. 1. ff de dpn. & ibi plene dixi. Sed tũc op quo act. psc. verb & ɔdictio ob cãm concurrant simul. ɔ l quoties. ff. de præscr. vrb Resp. quia † habent originem ex diuersis fontibus nam ɔdictio ob cau datur, quia promissa nõ obseruanẽ. actio pscri. verb datur, quia promisit reddere item op. quod nõ posset agi ɔdictione ob cãm, cũ dat in rẽ, vt l. quoties, ĵ. de dona q̃ sub modo, & nemo ɔdicit rem suam vt l. fi. vsufru. quemadm ca So. Ibi datur in † rem vtil s. q̃ ɔcurrit cũ ɔdictione, secus in rem directa item opp de l. alias rendit ĵ. de actio. empti. vbi nõ põt agi ad † resoluendũ ɔctũ, sed vt impleat quod ɔuenit. So. illud est verũ in ɔtractibus nominatis, secus in cõtractibus innominatis, ita loquitur hic Sed tũc op donatio est hodie contractus nominatus, cũ ɔtrahit pacto nudo, vt l si quis argentũ, §. 1. de dona. ergo non debet dari, b cõdictio ob causam in casu nostræ legis So. dicit gl. spãle est hodie in contractu donationis. Vtram. dicunt ꝙ cõtractus donationis, olim, & hodie, fuit cõtractus nominatus, habet enim elegans nnmẽ sicut cæteri cõtractus ergo, & c. vt l. iuris gẽtium, circa prin ff de pac. Quid dicemus? Breuiter dico, & puto q l † donatio simplex olim, & hodie fuit ɔ actus nominat⁹: donõ vero q̃ fit, † sub cãm, non est proprie donatio, sed magis ob cãm datio. vt l. 1. ff de dona merito dicitur cõtractus innominatus, & olim, & hodie. Op. infra de resc. n. vend. l. ca Solue vt ibi. liẽ opp. de l. cũ te infra de pac inter empto Solue vt ibi clarius dicẽ, † an in cõtractibus nominatis hẽat locum condictio ob cãm Vnum tñ scias, ꝙ † stipulatio est ɔctus nominatus, vt l. 1. in fi ff. de pact. Vnde cũ in omni publico instrumento notarii apponãt stipulationem, raro repertes contractũ innominatũ probari per publicum instrumentũ, ideo est recurrendum ad materiã cõtractuũ nominatorũ. Tãgam vobis in l. ex placito, in fra de rer. pmut. & c.

ADDITIONES.

a Alex. Concurrant. No. quod vtilis rei vendicatio cõcurrit cum conditione ob causam, & firmat Bal. in l. prox. in versi. iam venio.

b Alex. Debet dari. Adde an donatio sit contractus innominatus, vide Bar. in l. fi. ff. eo. & l. iuris gentium. in princ. de pac. & in l. Aristo. de do. Bal. hic tenet, quod sit contractus nominatus etiam hodie.

c Paris. Stipulatio. Vide no. Alc. cõs. 16. in 2. vol. inci. Viso dicto themate. Alc. & Imo. in d. l. 1. ff. de pac. vbi Ale. distinguit, ꝙ ad finem repetendi, casu quo aliquis non impleas, seruat naturã cõtractuum innominatorũ, vt ibi per eũ, quẽ vide. Sed eã reprobat Imo. in illa sua distinctione in rub. ff. de verb. ob. vbi latissime tãgit, an stipulatio apposita super cõtractu innominato reguleẽ sm eius naturã, ꝙ etiam ipse lasissimẽ tetigit in l. cũ mota. C. de transa. vbi refert cõtrarietatẽ Bars. in hoc. Sed vltimo loco in d. rubr. aliter concludit. Vide ẽt Ang. de Are. in d. rub. & Pa. de Ca. & alia allegata per Ias. vbique, quia iste est patius ambiguus. Et bene põdera tex. in l. prec. bus, in aduersatiua, si vero, infra de rer. pmu. quia in illo tex. pbarur, ꝙ ad finẽ repetendi data ex capite cãsa non secutæ, non seruat naturam cõtractus innominati super quo interponiẽ. Quem textum ponderat Ias. in d. rub. & in d. l. 1. de pact. Et allegat Ro. i l. sciẽdum. de ver. obl. prout ẽt allegabas in d. l. cum mota. Vide etiã aliquid p Fel. i c. 1. extra de pac. in 7. declaratione, & alios Mod. in d. l. cũ mota, & in l. 1. ff. de pac. & in rub. ff. de ver. obl. Bal. sm Bartolinum, transit cum Bar. hic etiam inq̃tum ad hoc, vt non habeat locum repetitio contra non implenẽ. Et sic cõtra Alex. in d. l. 1. ff. de pac. ideo bene not. Vide etiam Socin. in d. rub.

Stipulatio. Adde tu ad Bas. hic, & uide Alex. in consi. 15. in 2. uol. & in cõs. 76. in prin. in 5. uol. & no. Bar. in l. cum mota. supra de transa. intellige, vt p Ale. in d. consi. 76. Strabo.

d Pom. Innominatũ. Vide Alex. & ibi Mod. i l. filiusfa. §. diui. de leg. 1. & Barb. cons. suo 47. inc. Clare scribiẽ, in 1. vol. & in cons. 63. inc. Præclare scribiẽ in 2. vo. vbi tenens, ꝙ vbicunque res est prohibita alienari de iure cõi, ꝙ prohibitio facta de non alienando etiam sine causa, valet, adeo ꝙ postea impediẽ alienatio, in casib. alias a iure permissis. Pro quo facit quod vult Bal. in c. 1. §. præterea. de capit. Contra. vbi vult quod pactum de non alienando etiã sine causa valeat, adeo ꝙ postea impeditur alienatio in casib. alias a iure permissis. Pro quo facit quod vult Bal. in c. præterea. vbi vult ꝙ pactum de non alienãdo appositũ in inuestitura feudali operatur ẽt vt possis alienari in casib. alias permissis Facit l. tutelam. iũcta gl. ĵ. de admin. tut. Contrarium tamẽ videtur tenere Ang. in consi. 117. inci. And. Pe. Monaldi. & ad hæc vide Are. consi. 112. inci. diligenter & mature discussis, vide etiam Ang. in l. quidam sestamẽto. §. si quis filio. ff. ad Treb. & Abb. consi. 3. q. 19. in 1. vol. in q. 26. & Fel. in c. venerabilis de offi. deleg.

e Alc. Tangam vobis. Vide Bar. in l. fi. ff. eo. & contra istud quod dicit hic Bar. facit quod no. Bar. in l. cum mota. ĉ. de transac. dum alle. l. stipulatus. de viu. & 3 no. in l. stipulationes non diuiduntur, de verb. obl. sed pro hoc facit lex ex placito, de rer. permu. & cum Bar. tenuit Pau. de Cast. in rub. de verb. obl. I. F. R. Adde pro solutione istius contrarietatis Alc. in d. l. stipulationes non diuiduntur. vbi distinguendo reducit ad concordiam hæc dicta Bar.

L E X III.

1 *pactum de non alienãdo non impedit dominij translationẽ, & qũ. 5. & 6.*

2 *Pactum de non faciendo rem sacram, vel religiosam, valet.*

3 *Si res datur minori cũ pacto de non alienando, tale pactũ impedit alienationem ab eo faciendam.*

4 *Bar. & Franc. Accurs miserunt Pisas ad uidẽdũ Pandectas, in l. cũ creditor. §. fin. de distract. pign.*

7 *Aliena͂s, quod sibi datum est cum pacto de non alienando, quando teneaẽ ad interesse.*

3 *Alienatio quando possit prohiberi per iudicem, vel arbitros, remissiue.*

Ea lege. Pactũ de non alienando rẽ donatã opatẽ, vt eius nemo quis nõ alienet: vel si alienabit ɔdictione ob causam tenebitur a hoc dicit. Antequam uen iã ad ɔtria, q̃a ista lex loqẽ alternatiue, q̃ro huius alternatiuæ q̃ ps sit uera. In hoc sunt opi. Vna gl. est, q̃ dicit, ꝙ vltima pars est vera. nã p istud pactũ nõ impedit translatio dominii in aliũ. Sed si alienaret, ɔpetit condictio ob cãm: hoc probat gl. per duas rationes. Primo, q̃a nemo pt condicere rem suam, præterquã a fure: sed cum det ɔdictio, ergo dominium erat translatum in alium Secundo per l traditionib. ĉ de pac. q̃a p nudã conuentionem a traditione rei. dñium nõ pt trãsferri & ista est vera Alii, vt Ros & Iac de Ra. dicebãt, ꝙ prima pars est vera, p l. fi. ĵ de reb alie. nõ alie. sed statim soluam. Hẽs ergo sm gl. quam tene menti, ꝙ † pactũ de non alienando non impedit te alienare, quin in alium transferas dñium, licet tu teneatis ɔdictione ob causam Hoc etiam pbatẽ b in l. si ita qs. §. ea. lege, de verb. obl. de hoc dixi ibi. Contra hoc op de l. fi. de reb. alie. non a le Sol Fateor, ꝙ alienatione phibita oĩa q̃ in illa lege ponunt, itelligunt esse phibita, adeo, ꝙ ɔfaciẽs incidat in pœnã, vel ad interesse teneatẽ, nõ m̃, ꝙ dominii translatio impediat. Iiẽ oppo. de l. ea quidẽ. ĵ. si manci ita fuer. alie. q̃ lex obstat in duob. Primo in eo, quod ibi dicit, ꝙ pactum de nõ manumittẽdo impedit liberare. Ad hoc respon. quod speciale est ibi in libertate, quæ sicut difficilius reuocatẽ, ita difficilius impedit. Eadem rõne diceẽem, quod pactum appositum de non † faciẽdo rem sacrã vel religiosam, valeret, c & impedit illud fieri, sicut impedit libertatem Secundo modo opp. quia ibi veniendo contra, de facto nõ incidit in pœnam, hic secus. Sol. ibi fuit cogitatum de effectu, vt ibi plene dicẽ. Tertio opp. ĵ de bo. q̃ lib. auth ẽ. excepit. Sol. dñt q dã ibi in vltima voluntate. Cen e ẽt ibi loquiẽ inter viuos. Dic ergo, ꝙ ibi pactũ impedit quandam alienationẽ legalẽ quia p l. in patrẽ transit vsusfructus, alienatio vero ordinaria, q̃ fit ab homine p traditionẽ nõ impediẽ, vt ibi. liẽ opp. in Auth de alien. & emph. §. sanctissimas. Sol. Ibi ɔcurrũt duo. s. pactũ & ɔditio psonæ, cui a lege prohibet alienatio, hic vnũ tm̃. Et eadẽ rõne dicere t, ꝙ si † q d det minori sub pacto de nõ alienãdo, illud pactũ ĩpediret alienationẽ faciendã ab eo liẽ op. de l. si creditor, §. fi. ff. d distr. pig So ibi duplex est litera. vna quæ dicit nullã eẽ pactionẽ & tunc ɔcordat cũ ista. Alia q̃ dicit nulla esse venditionẽ, & illa est vera litera. Semel. n. cũ hoc dubiũ hic haberemus, misimus vsq; ad † Pisas do. Franch. Acc. & ego ad vidẽdũ Pãdectas, & erat ibi litera, nullã esse vẽditionẽ. So. ergo sic, † qñ ille, q dat sub pacto de ñ alienãdo reseruat sibi aliqđ ius in re, pro conseruatione illius ɔuẽtionis, tunc illa cõuentio valet & impedit trãslatio dñi, vt d. l. si creditor, §. fi. de dis. pig. & l. fi. de iure emphy. & iõ si p obseruatione ɔuẽtionis de nõ alienando, volo rem alienari prohibitã, mihi esse obligatã, non poterit fieri alienatio, vt d. l. liẽ op. de actio. emp. l. si tibi liberum. Sol. Quidã distinguunt an istud pactũ apponatẽ in traditione, an nõ, sic dicitur in d. l. si tibi lib & l. si binariũ. de ser. vrb. præd. sed sic est frustra illæ n. ll. loquunẽ qñ de pñti volo mihi reseruare aliquod ius in re, materia nra loquiẽ qñ volo mihi reseruare aliquod ius in futurũ. liẽ op. de l. fi. ĵ. de pac. ĩter emp Sol. quidã distiguunt hic, aut ĩterest paciscentis aut nõ, q̃ distinctio est bona quantum ad actionem psonalẽ, non q̃tum ad impediendam translationẽ dñi Habes ergo summarie, vtrum † p pactum impediatur huius dñi translatio, distingue, aut quæris an possit ipediri alienatio extraordinaria, q̃ fit a lege, & impediẽ, vt in auth. excipiẽ. Aut de alienatione ordinaria, tũc aut ɔditio psonæ pmittentis est talis, quæ iure cõi nõ pt alienare, & istud pactũ impedit, vt §. sanctissimas. in auth. de ali. & emphy. aut de iure cõi põt alienare: & tũc aut ille cui pmissum est de nõ alienando reseruauit sibi aliqđ ius in re hypothecæ, vel dñii, & ĩpediẽ alienõ. vt l si creditor, in fi. de dis. pi. Aut nullũ ius sibi reseruauit, & tũc dñii trãslatio nõ ĩpediẽ, vt hic, & l. si ita qs, §. ea. de verb. obl. † Sed an ille q facit ɔ ɔuentionẽ, ad interesse teneatẽ? distingue, aut interest eius cui fit pactũ, vel nõ. vt l. fi.

ADDITIONES.

a Alex. Tenebitur. Sed si loco tibi rem, an valeat pactum quod, alteri non loces, tex. est, & ibi Bal. in l. nemo. in fr loc.

b Menoch. Hoc etiam probatur. Rub. consi. 146. nu. 4.

c Alex. Religiosam, ualeret. In contrarium uidẽ tex. cũ gl. & ibi dic, in l. fi. C. de pac. inter emp. & vẽd. ibi, humano iuri, & forte melius, et uide ẽt Bar. in d. §. ea lege. & l. ea quidẽ. C. si man. ita fue. alie. Posses plurib. modis rñdere, vt p gl. vel aliter, vt p Bal. hic, in fi. et p Bal in d. l. ea quidẽ. et idem, quod hic videtur sentire Bar. in l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. 1.

d Reseruat. Intellige, vt quia bona sũt hypothecata p tali si alienatione. Ita d. Ale. i cõs. 38. i 5. vol. et ad Bar. hic adde no. in l. q absenti. §. 1. ff. de acq. poss.

l.fi.j.de pac interemp & vend.& ff.de pact l. nemo. Mõ hẽs qñ est ꝓhibita alienatio p pactũ. Opp s. de leg l.nõ dubiũ. Solu ibi fuit ꝓhibita p legẽ, hic p hominẽ. Circa hoc qñ est ꝓhibita p legẽ, essent videnda multa. Itẽ esset vidẽdũ quãr statutũ põt impedire alienationẽ. Itẽ op de l.filius.§.diui.de leg j.Sol ibi fuit alienatio ꝓhibita a testatore, hic a ꝯtrahẽtib. Et qñ prohibet̃ a testatore,

5 dic plene p Dy. in l. si pr̃. §. Iul. Agrippa. de leg. 2. Sed † an per iudicem possit alienatio ꝓhiberi, & an per arbitros. Gl.& Inn. tangunt hoc ex de test.c. Raynal Ego omnia plene examinaui in d. l.filius, §.diui de leg. j. hic ꝓ nunc nõ sunt alia digna relatu, &c.

LEX IIII.

Si cum exiguam. Per hanc condictionem condicitur liberatio, si non est secuta causa, propter quam facta est obligatio, h d.

LEX V.

Si militem. Si causa, ꝑ quã est datũ, non implet̃ ꝑp iuris impossibilitatẽ, quod datũ est repetit h.d. No impossibilis ꝯditio impedit actionẽ oriri ex ꝯtu, vt l. impossibilis. ff de verb.ob. Sol. qcqd dicat gl. ꝯcedo, ꝙ impedit actionẽ oriri ex ꝯtu facto ad obseruandũ, ꝙ venit in ꝯtu: sed ꝯdictio ob cau. dat ad resoluendum contractum, non ad implendum ꝙ in ꝯtu deuenit. Ad idem vide, ꝙ plenissime dixi in l.j. de ꝯdictio indeb. alias de cond. insti. Quæro, an hoc sit verum, quod dicit̃, siue fuerit sciens siue ignorãs. Gl. tãgit hic statim. j. e. l. dictã.

LEX VI.

Cum ancillam. Donatio simplex nõ reuocat̃: donatio ob cãm reuocat̃ cã ñ secuta. h.d.

LEX VII.

a b **Si repetendi.** a cã dandi in mente retenta b non expressa, si non impleat̃, hanc condictionem nõ inducit, hoc dicit.

ADDITIONES.

a Si repetendi. Vide p gl. plene in l. 1. §. sed si pœnendi, de cõd. ob cau. & ꝙ no. Bar. & ꝙ ibi dixi, in l. cũ te. s. ꝙ me cau. & no. gl. in l ꝙ quis. ff. de cond. ind. Paris. Si repetendi. Ista lex non ꝓcedit, vbi aliquid est tacite considerãdũ ab vtraque parte, licet non ex ꝓcessu, vide Rom. cons. 417. in princ. vide ad istã legem pulchrum uerbum Bal. in l. 1. in 2. q. C. qui admit. ubi æquiparat, deliberationẽ cũ posthumo. Et Ias. in l. 1. ff. de cond. ob cau. Item nõ ꝓcedit ista lex vbi sup tali tacito præsumpto lex aliquid disponit, vt declarat Cy. hic. Ad, ꝙ est bonus tex. in l. tale pactum. §. fi. ff. de pactis.

b Paris. In mente retenta. Limita, nisi cã a iure præsumeret̃. ita do. Præposi. in c. veritate. dist. 8. & nisi ẽt cã ab vtraque parte tacite subintelligatur. Ita Ro. consi. 17. & Ias. in l. dedi. §. si liber. in 6. no. ff. de condi. ob cau.

LEX VIII.

1 *Datum ob causam impossibilem, quando repetatur.*

Dictam. Si cã nõ implet facto recipientis, hac ꝯdictione tenet. h d. Op. dicit̃ hic, si nõ impossibilẽ, &c. ꝯ, etiam quando ꝑpter impossibilitatem impedit̃ impleri, habet locum ꝯdictio, vt s. l. si militem, sol. multæ ponunt hic gl. Veritas

1 est ista, qñ aliquis † dat ob causam impossibilẽ, aut ignoranter, & habet locum hæc cõdictio, vt l. si militem, aut scienter, & tunc aut dedit adiiciendo cõditionem, & tunc reperit̃, vt d. l. militem aut nõ adiiciendo ꝯditionem, sed per modum causæ, aut modi, & tunc non repetitur: ita loquitur hæc lex, &c.

LEX IX.

Si liber. Datum causa non secuta, repetit̃: nisi cum seruus dño dederit. h. d. Not. quod dat salua reuerentia, &c.

LEX X.

1 *causa si non impletur casu fortuito, an tunc cesset condictio.*

2 *In contractib. innominatis est locus pœnitentiæ.*

1 **Pecuniam.** Si cã † non impletur casu fortuito, cessat ꝯditio h d. cum l seq. Ad l. pecuniã. op. ff. e. l. si pecuniam, in princ. & l. a. §. j. glo. non dicit bene hic, veritas est ista, vt dicit gl. in ꝯrio, & ibi dicemus latius Breuiter aut volo repetere quasi causa non secuta. & non possum, vt hic. Aut quasi

2 pœnitens, quia † pœnitentiæ est locus in ꝯtibus innominatis, & possum. Ita loquitur l. contraria.

De condictione ob turpem causam. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Exceptio contra promissionem, quando fuit facta ob turpem causam, intra quã tum tempus possit opponi.*

2 *Exceptio turpis causæ quomodo opponatur.*

a **SI ex cautione.** a Promissionis ex cã turpi, in veritate, licet in cautione cã exprimat̃, põt ꝯdici liberatio. h. d. Istã l. habuistis in l. si sub specie. s. de postu dic vt ibi. Oppo. ꝙ imo aduersarius dẽt ꝓbare, nõ ille, q excipit, vt l. si ex cautione, j. de nõ nũ. pec. So Dic, illud est verum intra biennium, hic post biennium.

1 Veritas, vt mihi videt̃, est, quia ibi † loquit in exceptione nõ nũ. pecu quæ hẽt locum, quando aliquid est promissum spe futuræ numerationis, hic uero nõ sub spe futuræ numerationis, sed ob certam cãm turpem, iõ non est ꝓprie exceptio nõ nume. pecu.

2 doli, vel causæ iniustæ, vel simulationis. Quæro † pro declaratione huius l. si ꝓcedit ista exceptio, dico, ꝙ in dicta ꝓmissione nulla interuenit numerata pecunia; sed dicta ꝓmissio fuit ob causã turpem, & nõ exprimo causam, vtrum procedat ista exceptio. si non exprimo ob quam causam, hic videtur text quod sic, sed tu cogitabis quando habebis opponere exceptionem. Non dico modo, sed vide notata per me, in l. 1 infra de testa.

ADDITIO.

a Alex. Si ex cautione. Vide ad hæc l. Ias. in l. pe. in fi. ff. eo. & quod ibi dixi, & ista l. habet locum in quacu. que parte versetur turpitudo, vt hic in glo. & ita intellexit Bar. in l. 2. ff. eo.

LEX II.

Cum te. In pari causa turpitudinis, potior est cõditio possidentis h.d. Gl tangit quasdam quæstiones, qd d pignore, dic vt l. 4. § sed quod meretrici ff. eod.

LEX III.

Quod euitandi. Quando turpitudo versatur ex parte recipientis tantum, quod datũ est

a repetitur, & turpitudo punitur. a h.d.

ADDITIO.

a Alex. Punitur. Vide quod no. Bar. in l. cum ea, & ibi omnino Bald. infra quod met. cau.

LEX IIII.

a **Quoties.** In actione stricti iuris non veniunt vsuræ. a hoc dicit.

ADDITIO.

a Alex. Vsuræ. Adde tamen quod quando rescinditur contractus habitus fœneratorius, fructus extenuant sortem. no. glo. in c. ad nostram de emp. & vend.

LEX V.

Mercalem. Promissũ ob turpẽ causam, ex parte vtriusque non potest peti. h.d.

LEX VI.

Ob restituenda. Qui recipit pecuniam, vt faciat qđ facere tenebatur, condictione ob turpem causam tenetur. h d cum l. seq.

De condictione furtiua. Rub.

LEX PRIMA.

PRæses prouinciæ. Actiones pœnales cõtra plures dantur in solidũ; & vnius solone alter nõ liberat: secus i ꝓsecutorijs. h.d.

LEX II.

Ante oblationem. Periculũ rei furtiuæ spectat ad furem.

De condictione ex lege. Rub.

LEX PRIMA.

LIcet. Hæc est bona lex, & habet vnum casum singularẽ. Fiscus debitorẽ pure, vel in diẽ, debitoris sui, ex causa principali, potest conuenire etiam ante diem, condictione ex hac lege. h.d.

ADDITIO.

a Alex. Bona. Vide in l. 2. C. quando fiscus, vel priua. quod no. Bar. in l. 3. §. multa. ff. de iure fisci.

LEX II.

a **Dissolutæ.** a Debitor liberatus solutione, potest debiti instrumẽtum cõdictione ex hac l ꝯdicere. h.d. Breuiter dic. Aut instrumentum erat debitoris, & põt agere actione ad exhibendũ, vel rei vendi. vt s. ad exhib. l si. Aut erat creditoris, & tunc potest agere condictione sine causa, vt reddatur sibi instrumentum cancellatum: dum tamen faciat aliud instrumẽtũ creditori, se debitum exoluisse, vt l. plures, supra de fid. instr. ff. de fur. l. qui tabulas.

ADDITIO.

a Alex. Dissolutæ. Et hanc l. extẽde vt per glo. & Doc. in c. accedens. el 2. vt lite nõ contest. & vide in materia per do. Ant. in c. ecclesia, vt lit. pend. sed an debeat in casu huius l. debitor reficere expensas instrumenti ipsõ creditori. vide Bal. in l. fi. j. eod. & melius in l. eos. §. super his. infra de vsuris. & nota. per Bal. in l. nec ignorãs. de fruc. & l. t. expẽ. & hic adde Bal. i l. huiusmodi. §. si ita. de le. j.

LEX IIII.

Si non est. Numeratum intra tempus, intra quod potest opponi exceptio non nume. pec. potest condici liberatio. hoc dicit, &c.

De actionibus & obligationibus. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Species continetur appellatione quantitatis.*

2 *Actio vtilis sine cessione nõ trãsit ex cõtractu innouato, nisi ĩ subsidiũ. n. 14.*

3 *Ex datione in solutum, quando transeat vtilis sine cessione.*

4 *Mandatum procuratoris in rem suam quando finiatur morte.*

5 *Actio vtilis quando transeat sine cessione, & nu. 15.*

6 *Titulus contractus non requiritur in cessione, quando creditor cedit fideiussori, vel correo, vel similibus, & nu. 24.*

7 *Cedere actionem, & mandare, quomodo differant, & nu 21.*

8 *Quod operatur traditio ĩ rebus corporalib. operatur cessio in incorporalib.*

9 *Cedere, & concedere, quomodo differant. & nu. 23.*

10 *Notarij apponunt in instrumentis, dedit, cessit, & concessit, &c. ut competant actiones vtiles, & directa, & nu. 25.*

11 *Actio utilis, vnde oriatur, & an sit datiua, & nu. 16 & 19.*

12 *Actione utili agens, an possit dicere aduersarium obligatum, & num. 2*

Quando

15 Quidã cessionarius agit ex cessione, an de cessione dẽat discuti ante li. cõte.
17 Actio dicitur vtilis quadrupliciter.
18 An per cessionem transferatur obligatio vtilis sicut vtilis actio.
20 Actio vtilis in actionib. realib. an dicatur natiua, an vero datiua.
26 Verbum, transtulit, quod importat idem quod mandauit.

Data. Legitur duo. mo. Vno mõ in gl. Alio mõ p Azo. in sum. ſm lec. gl. bř hoc ĩtẽdit. Ex ɔ̃ctu innoĩato nõ transeunt vtiles actiones sine cessione a nisi ĩ subsidiũ h. d. Op. ex ɔ̃ctu emptionis trãseũt vtiles actiones sine mandato, vt l. emptor, ĩ. de hęr. ven. & ĩ. l. px. in fi. sed hic fuit ɔ̃ctus emptionis, q̃ apparet, qa fuit data pecunia pro illa actione, ergo ɔ̃pent vtilis: nec est necesse q̃ expectet, q̃ creditor sine hr̃de decedat. hic dř ɔ̃, ergo male. Huius timore dixerunt antiqui, q̃ hic nõ fuit ɔ̃ctus emptionis, sed fuit qdã ɔ̃ctus innoĩatus. l. do, vt facias. & intelligunt, q̃ hic nõ fuit data pecunia numerata, sed in sacculo signata tãq̃ species. Nec ob. 1 tex. qui dicit quantitate, qa ẽt † apposĩone quantitatis ɔ̃stringitur species vt l. quisquis. de le. 1. & ſm hoc fuit do. vt facias. Possumus ẽt dicere, q̃ fuit facio, vt facias & tũc exponemus tex. qui dicit, data. i. tradita. Ista lec. licet sit vera in se, tñ diuinare est, iõ veniamus a statim ad aliã lec. No. ñ ex ea illud q̃ dixi tibi in summario, † q̃ ex ɔ̃ctu innoĩato nõ transit vtilis actio sine cessione, nisi in subsidiũ, qñ nõ superest ille qui dẽt cedere, q̃ est notandum. Probatur in l. 1. in fi. cũ l. seq. ff. de instito & de dam. infec. l. dãni. § fi. & ibi no. Scđo mõ legit ſm Azo. in sũma licet gl. hic de eo nõ faciat mentionẽ, & ſm eũ hoc bř intendit. Mandatum directarũ actionũ ex cã emptionis expirat mandatore mortuo sine hr̃de, & vtiles solę remanẽt. h. d. Op. ad istã lec. q̃ ɔ̃petit vtilis ex ɔ̃ctu emptionis, ẽt añ mortẽ mãdantis, vt ĩ. l. px. & l. emptor. de hær. ven. Sol. Fateor ɔ̃riũ, nec hæc lex hoc negat, sed dicit. q̃ directæ actiones q̃ nõ sunt mandatæ, nõ pñt exerceri post mortẽ mandantis: nã añ poterat exercere directas & hẽbat vtiles, post mortẽ vtiles tm̃. Ista est lec. & Azo. ista lec. est vera ĩ se, tñ iudicio meo nõ bene ɔ̃gruit lrẽ. qa hic nõ dicit, q̃ ex cã emptionis fuerũt mãdatæ actiones, nec pecunia fuerit data ex cã pñti, sed in vicem pretii debiti. Vñ puto, q̃ casus debeat aliter poni, ſm hanc lec. quam pono, bř h. d. Qñ creditor mandat soluenti debitum actiones cdi, tale mãdatũ morte finitur, sed in subsidiũ vtilis dabiť, si nõ est q cedat. h. d. Est ergo ponendus casus, qñ creditor cedit actiones fideiussori soluẽti, vel mãdatori, vel cõreo, vel pignorũ possessori, vel ẽt in silib. casib. Sed ɔ̃ hoc op. q̃ soluenti debitũ non pñt cedi actiones, vel mãdari, qa solutione tollit obłõ. vt l. Modestin⁹. ff. de sol. intellige hic, q̃ fuit actũ tpe solonis q̃ actio cederet, vt l. Modestinus. & ita dicit gl. in prin. & bñ. Op. scđo, q̃, cõpetat vtilis nõ expectata morte cedentis, vt ĩ. l. px. eum si. So Illud est verum in ɔ̃ctu emptionis, & venditionis, & similiũ, vt statim dicam, sed hic non fuit ille ɔ̃ctus, sed fuerunt mandatæ actiones in vicẽ debiti soluti, vt dicit tex. Sed ɔ̃ hoc op. qa isto casu, qñ fideiussor soluit pro reo, & finiť vř fieri emptio noĩs. vt l. si dubitať. ff. de fideiuss. ergo ɔ̃peteret vtilis sine cessione. Rñ. dico q̃ nõ est emptio ꝓprie, sed emptio largo mõ assumendo, prout ɔ̃tinet oẽm alienationẽ, vt ff. de statulib. l. statu libe. a ceteris. § fi. vbi dř, q̃ creditor recipit ꝓ debito suo, & soluens soluit de necessitate, & sic ꝓprie nõ fuit emptio. Itẽ ɔ̃ istã lec. op. ex datione in solutũ transeunt vtiles sine cessione, vt ĩ. qñ fis. vel pri. l. fi in fi. Sed in casib. prædictis creditor tenebať cedere fideiussori, & s. ergo cedendo soluit q̃ dẽbat, 3 mento vtiles transeunt sine cessione Sol. Illud quod dř † q̃ datione in solutũ trãsit vtilis sine cessione, est verũ, qñ dať in solutum nomẽ pro pecunia debita, tũc. n. vř emptio: sed qñ nomẽ ipsum principaľr dẽtur ex alia cã, vel ex alia æqtate, nõ trãseũt vtiles sine cessione, nisi in subsidiũ, vt hic, & d. l. 1. in fi. cũ l. seq. ff. de instito. & q̃ no. in l. dãni. § fi. de dam. inf. Et ista vř verior lec. Contra oẽs istas lec, op. mandatũ procuratoris in rẽ suam, non finiť morte mãdãtis, vt ĩ. de do. l. illã sed in oĩb. prædictis casib. fuit mãdatũ in rẽ suã, ergo, &c. So. dñt quidã q̃ hæc lex hodie corrigitur p illã. Aliĩ dñt q̃ ibi fuit cessa, hic mandata. Aliĩ dñt q̃ spãle est in b donõne Mihi vř, b q̃ dẽmus sic dicere, q̃ aut ille q fecit aliquem 4 † ꝓcuratorẽ ĩ rẽ suã, decessit cũ hr̃de, tũc mãdatũ directarũ actionũ nõ extinguiť, cũ. n. ille q intentat directas, intentat ea noĩe cedẽtis, seu mãdãtis, vt ff. fam. erc. l. plane? Dixi vobis in l. q stipẽdia. s. de ꝓcu.) sicut viuo mãdãte poterat agere noĩe ei⁹: ita tũc noĩe hr̃dis, sed qñ decessit sine hr̃de, tũc extinguit mãdatũ, vt hic. Rõ, qa nõ est cuius noĩe agať, iõ dať vtilis in subsidiũ. Circa legẽ nrã 5 qro † vtrũ vtilis actio trãseat sine cessiõe? Bř tñ deo. Aut ille q dẽt c cedere nõ reperit, qa est mortuus, vel absens, & tũc trãseunt sine cessione, vt hic cũ ɔ̃co. alle. s. q̃ est multũ notãdũ, & habuisti pridie ad Tre. l. pe. § fi. Si vero repit, tũc aut loqmur in ɔ̃ctu innoĩato. & ñ trãseũt vtiles sine cessione, ſm lec. antiquorũ. aut ex ɔ̃ctu noĩato, & tũc tẽa est, q̃ vtilis sine cessione nõ trãsibit, vt probat. ff. p soc. l. 1. in fi. & in l. 2. & 3. & de pecu. l. qs ergo. fallit ergo in emptione, vt ĩ. l. pxi. & l. emptor. de hær. ven. fallit in dote, vt ĩ. l. pxi. fallit in datione i solutũ, vt l. fi. ĩ. qñ fis. vel pri. q̃ intellige qñ datio in solutũ facit emptionẽ, vt dixi s. fallit ĩ legato noĩs, vt ĩ. de leg. l. ex legato noĩs sed istud fallit, ñ cadit ꝓprie hic: qm̃ tñ potius s. in ɔ̃ctib. noĩatis, sed legatũ nõ est ɔ̃ctus. vñ magis cadet ĩ. vt videbitis. Itẽ fallit in donõne, vt ĩ. de don. l. illã sed certe hoc nõ placebat. d. la. Bu. & bñ, nã ibi ñ fuerũt actiones mãdatę, sed fuerũt cessæ, vt ibi, patet. Qñq; ñ ẽ ɔ̃ctus innominat⁹, neq; noĩatus, sed est alia æqtas pp q̃ dẽt fieri cessio actionũ, vel alia obłõ, & tũc ñ trãseũt vtiles sine cessione, vt hic, ſm tertiã lec. q̃ dedi uobis. Fallit ĩ legato noĩs, vt d. l. ex legato. Et ſm hãc, tertiã lec. no. ex hac l. vnũ, 6 q̃ li † titul⁹ ɔ̃ct⁹ dẽat apponi ĩ initio cessionis ſm gl. nrã, vt l. p diuersas, & l. ab Anastasio. ĩ. mã & habuistis no. s. ne lic. potẽ. l. 1. & d posť. l. 3 d ling. l. 2. tñ qñ creditor cedit fideiussori vř ɔ̃reo. & silib. sufficit, q̃ cã cessionis ĩserať, qa soluisti tale dbitũ, & c. nec ẽ necesse, q̃ dicať titulo vẽdõnis, vř donõnis, vř alio simili Hoc ꝓbať. 7 ex hac lege, sufficit, q̃ ĩ vicẽ dbiti cessio sit facta. Quęro q̃ † dña ẽ iter cedeř actionẽ, & mãdař. & hoc tractat hic gl. 2. Tu dicas bř, q̃ ĩ spũ cedẽtis, ĩter cedeř, & mãdař, nõ vř dña; nã sp directæ ĩmanẽt penes cedẽtẽ, q̃ ñ pñt ab ei⁹ ossib. separari, vt l. qs ergo cas⁹. ff. d pec. & p soc. l. 1. sđ respũ ei⁹ cui fit cessio. bñ ẽ dña. Nã qñ mãdať actiones, trãsferť solũ exercitiũ directarũ, quas dẽt exerceř noĩe 8 mãdãtis. Sđ qñ cedũt trãsferť vtilis, q̃ exercebit noĩe. s. de pac. il d lud n. † q̃ opať traditio ĩ reb. corporalib. b vt l. tradõi s. d pac. illud opať cessio ĩ istis iurib ĩcorporalib. vt no ĩ l. fi. qñ fis. vel priu. ff. d 9 dõ. l. fi. ĩ pri. Quæ † aũt dña sit ĩter cedeř, & ɔ̃cedeř, dic, vt dixi in 10 d. l. si d dõ. vbi gl. ponit, & sic † notarii ĩ istro cessionũ apponũt oĩa ista verba, dđit, cessit, & trãstulit, atq; mãdauit, vt ex hoc ɔ̃pe- 11 tãt vtiles, & directæ Quęro † vñ oriať actio vtilis. Gl. vř uelle, q̃ e actio vtilis sit data a lege, nec nascať ex mře obłõne. Ita sẽtit gl. ĩ fi. & ff e. l. 1. ĩ pric. ĩ gl. mag. ĩ. d leg. l. ex legato noĩs, q̃ ẽ verũ indubitãter ĩ vtili, q̃ ɔ̃petit ex cessione. Nã ĩter eũ cui cedit, & debitorẽ nullũ negotiũ ẽ gestũ ex quo actio possit oriri, merito dř datiua, ñ natiua, qa ñ hẽt p̃existẽtẽ mãm ex qua oriť, vt l. iuris gẽtiũ. § 1. & ibi no. ff. d pac. Aliæ vero vtiles, ſm, q̃ dt Pet. bñ pñt dici datiuæ habito respũ ad edictũ p̃toris, d neg. gest. q̃ loqť in eo q spõte gerit, sed habito respũ ad extẽsionem iurisconsulti, tũc dř natiua. hẽt. n. p̃existẽtẽ mãm ex qua oriť, s. neg. gest ꝓducẽs obłõnẽ ex extẽsione iurisconsultorũ idẽ ĩ l. pe. si quadr. pau. fe. di. Nã habito respũ ad legẽ 12. tab. q̃ loqť d dãno dato a quadrupede, ñ p̃t oriri actio ꝓ dãno dato a bipede: sđ ex idẽtitate rõnis iurisconsulti extẽderũt ad bipedẽ, & illo respũ dř natiua, hẽt. n. p̃existẽtẽ mãm, ex qua oriť. Idẽ ĩ actione vtili ex lege Aqlia. Idẽ ĩ utili peti- 12 tione hř. seu ĩ bo pos. hr̃ditatis petitiõe Hoc p̃nusso qrit gl. † vtrũ ille q ĩtẽtat vtiles, dẽat diceř aduersariũ sibi obligatũ. Gl. dt, q̃ nõ. Nõ. n. ista actio vtilis ɔ̃petit sibi ex obłõne, sed dať a lege. vid gl. q̃ loqt notabiľr. Tu n dicas bř, q̃ si q dẽ ĩtẽtať vtilis ex cessione, nõ possum eũ dicere fuisse obligatũ mihi, sed dẽo eũ dicere fuisse obligatũ cedẽti: quare dẽt ɔ̃cedi mihi, vt vidistis ĩ l. q stipẽdia. s. de ꝓc Sed si ĩtẽtõ aťs vtiles, de qb. feci mẽtionẽ s. recte eũ potero mihi dicere obligatũ, vt s. patet. Et sic vides, q̃ illa difficultas vtrũ vtilis sit datiua, vř natiua, reducit ad hoc, vtrũ possi diceř eũ 13 mihi obligatũ vř ñ. Vlt. qro † qñ ille, cui sũt cessę actiones agit, f vtrũ añ lit. ɔ̃te dẽat discuti de ista cessione? Spe. ponit istã qõ nescio ĩ quo n. d. la. disputauit, & finaľr diterminauit: aut. n. ĩtẽtat directas, & tũc noĩe alieno agit, vt l. plane. fam. erc. & dẽt eius psona g ante oĩa legitimari. Sed si intẽtat vtiles suo nomine, tunc secus g

ADDITIONES.

a Ale. Sine cessione. Ex cõtractu innominato ñõ trãseũt actiones sine mãdato uide plene hic p Bal. vide ẽt Ludo. i l. mortis cã. § Titia. de do. cã mor. qui alle. istã l. p fin. Et i mã cessionis dic, q̃ officio iudi. cedi p̃t. l. si minoris. ff. de adm. tut. & ibi ẽ tex. no. idẽ ĩ istatia. l. i cãx, § pe. de ꝓcu. & ibi glo. fin. uolẽs cessionẽ fieri posse absẽte cessionario, q̃ forte uerũ ẽ ĩ mãdato, sed ĩ cessione q̃ ẽ q̃dã quasi tradõ, forte si ẽ uerũ, nisi ĩteruenıat nũci⁹, uel epistola. Itẽ p̃t cedi i⁹ ĩniæ, uel ĩ iudicio familiæ erc. & hoc caso si cedẽs hẽt i⁹ executionis paratæ, hẽbit eodẽ mõ cessionari⁹, & idẽ ĩ legatario, q̃ nota ꝑpetuo, ꝓ qb. oĩb. uide Bal. ĩ l. ex legato. ĩ. d leg. ĩ mã uiđ q̃ dixi post Bar. ĩ l. si stipulat⁹ fueri illud, aut illud. d uer. obl. lati⁹ ꝓbať ĩ l. Modestio⁹. d sol. saltẽ circa fi. & q̃ dixi post Bar. ĩ l. p diuersas. ĩ. d mã. & latissime d hac mã ĩ l. 1. ff. e. & adde ĩ Spe. d cess. ac. Paris. Sine cessione. Circa hanc mãm cessionis actonis uide Ro. late cõs. 86. trẽ circa mãm hoios l. q̃ clausula guarẽtigiæ in instrumẽto apposita per iuramentum, operatur ut acquirať actio sine cessione. uide Ro. consi. 79.

b Men. Mihi uidetur. Are. consi. 125. col. 1.

c Ale. Quæro utrum. Adde Bar. in l. si urbana, in fin. de condit. inde. Et adde, q̃ ubi dominus conueniť in iudicio ex contractu procuratoris põt ea eo contractu uersa uice petere sine cessione, quia aliter nõ esset sibi saluũ interesse pp naturã relatiõis. Ita no. uoluit Bar. in l. pen. ĩ. de exer. & adde, q̃ ubi dt lex ex cautione, uel ex cõtractu talis, alius agere possit ꝓpter dictionem, ex, nunquam requiritur cessio & ita dicit Bal. in l. fi. in princ. de test. man.

d Men. in reb. corporalib. Natta. consi. 398. nu. 2. li. 2.

e Ale. Oriatur actio. Bene facit, q̃ no. Bar. in l. 1. de cõd. ind. & in l. cũ quic. de iur. & fac. ign. & Adde Bar. & Doc. in l. curatores. de neg. gest. & in l. 2. ff. e. Pom. Vide ad hæc Are. cõsi. 154. alias 114. & seq. & ibi dicis hic uelle, quod ille cui sunt mãdatæ directæ sine cessione utiliũ, dicit ꝓcurator in rẽ suam. Men. Pulchre Zasius lib. 1. sin. resp. c. 5.

f Ale. Spe. ponit. Credo, q̃ dictũ Spe. de cuius loco nõ meminit Bar. fr̃ in ti. de procu. § sequitur uidere. in prin.

g Ale. Tunc secus. Et iõ caute faciet sp utiles suo nomine intentare, plene per Bar. in d. l. qui stipẽdia. & cum Bar. hic transit Bal. in 4. q. qu. n. de. Vt. le tñ est in casu agere directa, quia tunc nõ requiriť cessio bonorum, secus si ageret utili, ut no. Bald. in l. 2. C. qñ fis. uel pri. & in l. hæreditatis actio. & quod no. Bar. in l. nomen. C. q̃ res pig. ob. pot. ad fi. ubicunque agitur de [illegible] melius est agere directa, vt no. Bart. in l. 1. C. de priui. fis. adde Spe. in ti. de ac. & pe. § ita. uer. ante pe. ubi ponit de his ultimis uerbis.

ANTI-

ANTIQVA LECT.

a **Data.** a Hæc lex legiẽ quinq; modis, quorũ duo sunt in glo. alii eã gl. ſm primum. h. d. Ex ɔ̃ctu innominato non transeunt actiones vtiles sine cessione, nisi in subsidiũ. No qđ dixi in summario Op. ꝙ anteq̃ creditor decedat sine hrẽde, ex illo ɔ̃ctu ɔpetant actiones vtiles, vt l. ꝑx. & de her. vel ac. ven. l. emptor. Sol. Dicit glo ſm hanc lect. Contrarium loqt qñ fuit ɔ̃ctus emptionis & venditionis, in quo statim transit vtilis sine cessione, hic vero fuit ɔ̃ctus innominatus. Ad hoc op. qa vr̃, ꝙ hic fuit emptio ex quo interuenit precium. Dicit. n. data certa quãtitate pecuniæ, ecce pretiũ. Huius timore dicit gl. ꝙ hæc quantitas fuit data vt species. Nec obst. tex. q dicit, quãtitate. nam appellatione, quantitatis continẽt species, vt l. quicquis ff. de le. 3. Ista est prima 14 lect. vera in se, vt ĩ. dicã. Ex qua habes notare primo, ꝙ † ex ɔ̃ctu innominato non transeunt vtiles sine cessione. Scđo, ꝙ mandatum licet in rem suã, expirat morte mãdantis sine hrẽde. Tertio no ꝙ in subsidium, ubi nõ superest q cedat, q cedere tenet, datẽ vtilis a lege. Casus est hic. & ĩ. ad Treb. l. pe. §. h. q̃ lex loqt qñ desiit esse pp mortẽ, hoc ẽt est dicẽdũ, si aliquo mo repirt nõ possit, vt ff. de in st. l. j. & seq. & l. dãni §. fi. vt ibi no. ff. de dã. infe. Sed qa ista lec. vr̃ facere aliq̃ uiolentiã lr̃ę, iõ alii vt Martinus recedũt ab illa lec. nõ, ꝙ eã reꝓbent, sed alr̃ legũt literã, & ſm Mar. h. d. Etiã venditore nominis mortuo sine hrẽde, vtilis ɔpetit emptori. Ista ẽt lec. Mar. vera est in se, tñ nõ bene ɔgruit literę, nã Imperator tñ. si ita sunt, q d. si ita nõ sunt, nõ ɔpetunt vtiles, vt l. fi. s̃. de diuer. rescri. & l. cũ ad p̃ns. ff. si cer. pe. Præterea ista lec. nullum hẽt notabile, nec aliqd singulare. iõ lec. Azo. assumã: & huius timore legiẽ tertio mõ. Et ſm istã hr̃ hoc intendit. Mãdatũ exercẽdarũ directarũ, ex cã emptionis, morte ẽt mãdãtis extinguit, vtilis sola remanet. & differt lectu. Azo. a p̃ce. qa loqt in ɔ̃ctu innominato, sed ista in ɔ̃ctu emptionis, ſm primã datẽ in subsidium vtilis, ſm istam datẽ vtilis ex priuilegio ɔ̃ctus emptionis, vt ĩ. patebit, differt a lec. Mar. qa Mar. nullam ponebat drĩam ante mortẽ, & post mortem, iõ subaudiebat maxime. sed Azo. subaudiebat drĩã. vt s̃. dixi Hãc lec. seq̃bat Mar. Sil. & Ia. de Rau. Op. ꝙ soluta pecunia nõ p̃t fieri cessio. l. Modestinus & l. seq. ff. de solu. Dic, ꝙ hic fuit actũ de cedẽdo ante solutionẽ, vt d. l. Modestinus. vt hic. in prin. Scđo op. mandatũ in rẽ suã nõ finiẽ morte. vt l. illam. de do. Sol. Gl. ponit hic tres solutiones Primã, ꝙ hæc lex in hoc corrigatẽ, alii, ꝙ actio fuit cessa, hic mandata, alii, ꝙ speciale est in cõtractu donationis. Mihi videẽ dicendum Qñque mandans decedit sine hrẽde, & tũc mandatum extinguit: nam cum habet intẽtare directas noĩe alieno, modo nõ reperiẽ cuius noĩe agat, casus est hic, Qñq; mandans decedit cũ hrẽde, & tunc mãdatum in rẽ suam non extinguit, vt d. l. illam, quia adhuc succedit hr̃s, cuius noĩe põt mãdatarius agere, vt l. plane. ff. fam. erc. Secũdũ omnes lec. presupponiẽ, ꝙ ex ɔ̃ctu emptionis transeũt vtiles sine cessione, & hoc ẽt in aliis qbusdã casib. de quib. ĩ. dicam Hoc Petro non placet, immo dicit, ꝙ nec ex ɔ̃ctu emptionis transeũt vtiles sine, cessione: Nam illud, quod operat traditio ĩ reb. corporalib. illud opat cessio in iurib. incorporalib. vt l. fi. ĩ. qñ fi. vel priua. vt ibi no sed ex ɔ̃ctu emptionis non transferẽ dñium sine tradône vt s̃. de pac. l. traditioni. & l. si ager ff. de rei vẽ. ergo nec vtilis. Pro hoc adducit, ĩ. de hær. vel act. ven. l. q tibi & l. ex nominis, in qb. dicit expressum esse & leges q̃ dñt, ꝙ cõpetit vtilis ſpẽ, intelligebat facta cessione, & sic istam l legit plane, & ſm eũ hoc intẽdit. Ex ɔ̃ctu emptionis nõ transeunt utiles sine cessione, nisi in subsidium. Ista op. non placet mihi, nam tex. loqẽ directe, ꝙ competit vtilis ex ɔ̃ctu emptionis, sine tradône aliqua, & vt ondat hoc aliquantulum deuiare a rr̃a iuris cõis, assignat rõ, quare sic receptum est: qa sic placuit, vt l. proxi. & d l. emptor. & l. postquã. de hær. vel ac. ven Si. n. intellexisset Impator facta cessione, tunc non diceret, qa sic placuit: sed quia facta est cessio, quæ operat idem quod traditio in reb. corporalib. ꝑ quam traditionem dominiũ trãsferẽ de iure gentium, vt Insti. de re. diui. §. per traditionẽ, nõ qa sic placuit Pricipi. Quid ergo dicemus; puto, ꝙ licet aliq̃ lec. sint verę in se, p̃ter illam Pet. tñ hæc lr̃a nõ p̃t loq in ɔ̃ctu innominato, nec in ɔ̃ctu emptionis ꝓprie, sed vbi aliquis adducit ad cedendum ex aliqua æquitate q̃ non cadit in formam alicuius ɔ̃ctus nominati vel innominati: & ſm hãc lec. hoc hr̃ dicit. Mãdatũ directarum expirat morte mandantis, & soluenti debitũ alienum, licet actiones dẽant cedi, non tñ competit vtilis sine cessione, nisi in subsidium. h. d. Differt hæc lec. a prima, quia hic nõ poniẽ, ꝙ fuerit ɔ̃ctus innominatus, nec aliqs ɔ̃ctus, sed solutio debiti ꝑ alio, vt in fideiussore ꝑ reo, & sĩl. & probat in gl. parua, sup verbo, debitur. Differt ab aliis, qa illæ p̃supponebãt ɔ̃ctũ emptionis, hic nõ. Ad istam lec. op. Et qui soluit pro alio no p̃nt cedi actiones, vt d l. Modestinus ff. de sol & l. cũ his, de fideius. Sol. Dicas, ꝙ hic p̃cessit pactum de cedẽdo, vt in gl. vel dic, quod soluit ꝑ obligatione sua, nõ eius ꝑ quo fideiussit. l. Papinianus. ff. man. & quod ibi no. Cõtra hoc facit tex q dicit, quo soluisti. So. expone, pro quo. i. cuius occasione, quia ad istum principalr̃ spectabat debitũ Secundo op. ꝙ hoc casu soluẽs vr̃ emere, vt ff. de fideius. l. si dubitet, ergo tanquam ex ɔ̃ctu emptionis transeũt vtiles sine cessione Sol. Ibi nomẽ emptionis ponitur improprie. nã verè soluit, quia debet, non vt actiones emat. vel ibi nõ loquitur in emptione quadam necessaria. sed solum in volũtaria; iõ placuit, vt omnes actiones dentur sine cessione: ergo non obstat vt hic est casus no. in hac lege.

15 ISTIS. Lecturis sic explicatis q̃ro † vtrũ actiones vtiles ɔ̃pe tãt sine cessione? Rñ. Aut aliquis tenetur cedere ex vltima volũ. si qdẽ ex titulo singulari, & ex cã legati, & trãseũt vtiles sine cessione, vt l. ex legato. ĩ. de leg. Rõ, qa ẽt in reb. incorporalib. trãsit dñium sine traditione, l. a Tuio. ff. de vsur. Aut titulo gñali, & nõ transeunt nisi facta cessiõne. vt l. facta. & l. restituta. ff. ad Tre. Fallit qñ ñ reperiẽ qa cedat. vt l. pe. §. fi ad Tre. si ex ɔ̃ctu, aut ex ɔ̃ctu innominato, & nõ transeunt sine cessione, vt hic, ſm lec. Mar. aut ex ɔtractu noĩato, & rr̃a est, ꝙ non transeunt sine cessione, l. 1. a. & 3. ff pro soc. Fallit dicta gl. in ɔ̃ctu emptionis. vt ĩ. l. ꝑx. & de hær. vel ac vẽ. l. emptor. Rõ, qa sic placuit. quod intellige in actione volũtaria, vt s̃. dixi. Scđo fallit in dote, vt l. ꝑxi. hæc põt esse rõ fauore dotis, vt l. 1. ff. sol. mat. Tertio fallit in nomine dato in solutum, vt ĩ. qñ fis. vel priua. l. fi. quod intellige qñ datũ in solutũ facit emptionem, alias secus. Ita loquuutur dictę leges. Fallit quarto in noĩe dato pignori, vt ff. de pignorati. ac. l. si ɔuenerit. de hęr. b vel act. ven. l. postquam. Quinto fallit b in donatione, vt l. illam. ĩ. de don. Hæc non placet. d. Iac. But. nã ibi actiones fuerunt cessæ, alias non competerent ſm regulam predictã. facit. ff. de do. l. ad eũ. in prin. & quod ibi nota. Tertio casu qñ actio dẽt cedi ex aliqua æquitate, nunquam transit vtilis, nisi in subsidium, qñ cedes non reperitur, vt hic, & d. l. j. in fi. & l. seq ff. de institto. & l. dãni. § fi. ff. de dam. inf. Ad idẽ ff de euic. l. in creditore. Est & alius casus qñ transit vtilis sine cessione, vt ff. de admi. tut l. quoties. in 16 prin. ſm Do. Ia. & Dy Quęro † vnde oritur ista vtilis actio? Gl. remittit se ad notata, ĩ. de leg. l. ex legato nois, vbi no. ꝙ istæ actiones vtiles sunt datiuæ, non natiuæ. Ita no. ff. e. in l. 1. in prin. in gl. mag. & l. ex maleficiis. §. hr̃s ff. e. sed in l. pr̃. ff de pac. conuen. dr̃, ꝙ c qñq; nascitur, qñq; datur. Ad declarationẽ c huius, primo videamus quid sit dicere natiua, & datiua. Pro iuuenib. pono exemplum in hominib. possumus dicere, ꝙ quidã est homo datiuus, nõ natiuus, sed a Deo immediate factus, vt Adã. Alii dñt natiui, nascuntur. n. ex patre & matre, secundũ quod communiter videmus Sic quędam est actio quæ habet patrem & matrẽ, & hęc dr̃ natiua; sed qñ non habet matrem, sed immediate a lege procedit, dr̃ datiua. Tex. est quem Viramon. non allegant, sed do Iac. But. allegat in l. iuris gentiũ. §. 1. ff de pact. Dicit n. quod tunc dr̃ natiua, qñ habet præexistentem materiam sufficientem, ex qua oriatur, alias dr̃ datiua. Hoc pręmisso, sciendum est ꝙ duplex est d materia d Quędã est materia remota, quędã proxima. Exemplũ in personalib. Contractus est materia remota, obligatio est materia ꝑxima, ex qua oritur actio quæ dr̃ natiua. in realib. possessio, & eius traditio est causa remota. dñium possessionis, seu detentio aduersarii est causa proxima, quæ parit actionem in rem, vt s̃. de alie. iud. mu. cau. fac. l. 1. & ff. de rei ven. l. in rem. & l. officiũ, & iõ dicit ipse, aut quęris vtrũ actio vtilis dicatur respũ causæ proximę, & tũc si quidẽ inspicias principia. l. 12. tab q̃ istã vtilem nõ introducebant, diceẽ datiua, vt in vtili possess. bon. quæ datur cognatis, vt in casu. l. pe. ff. si quadr. pau. fe. dic. Si vero inspicis leges, q̃ illas vtiles ĩtroduxerũt. diceẽ actio natiua, qa lex ĩtroduxit obĩonẽ, ex qua hęc actio orit. vñ obĩo bñ posset dici datiua, sed actio nõ. Si vero inspicis cãm remotã, tũc fateor dictum gl. ꝙ natiua, cũ p̃cesserit ɔtus ex quo oriatur. & ꝙ in istis vtilib. sit obĩo, ꝓbat ipse; Obĩo est iuris vinculũ, quo quis astringitur, &c. vt Inst. de obl in prin. sed iste cui dãtur istæ vtiles, astringitur ſm nostrę ciuitatis iura, ergo, &c. Ad examinãdam istam qõnem oportet 17 me primo p̃mittere, quod actio vtilis dr̃ † quadrupliciter, primo vtilis respũ directæ, ɔpetentis ad idẽ, vt in casu l. nostræ, cũ simi. nam directa cõpetit cedenti, vtilis cessionario. Secũdo dr̃ respectu

ADDITIONES.

a Data. Adde ꝙ hanc repetitionem asserit esse Bar. d Ias. May. nostra tempestate Doctor excellentissimus, in versi. secundo limita. Inst. de act. & in §. rursus. ver. nun quid Inst. eo. ti.

b Quinto fallit. Adde quod hanc fallentiam tenet Io. Fab. hic, & adde alium casum in quo vtilis sine cessione transit. s. qñ notarius stipulatur super restitutio. vsurarũ. Ita Bal. in l. execut rem. ver. modo ego quęro, de exec. rei iud. Item alio casu acquiritur sine cessione. s. vbicunq; notarius, vel alia publica persona stipulatur, ita Bar. & ibi Ale. in apo. in l. 2. ff. rem pu. saluam fore. & de quo in l. Caius. ff. de vsu. in l. cũ. ff. de vulg. & pup. & in l. 2. & ibi Bart. s̃. de adop. quod notarius acquirat sine cessione. tenet Bal. in consi. 228. in 5. vo. & adde quod vbicunque est apposita stipulatio super numeratione nomine absentis, dummodo ratificet numerationem eius noĩe factam, acquiritur sibi actio vtilis, sine cessione. Ita Bal. in l. certi cõdictio. §. nummus. ff. si cer. pet. Et ẽt adde quod Ang. in cons. 137. inci. præmitto ad euidentiam, ver. super hoc dicit, quod actio vtilis trãsfertur in ecclesiam sine cessione, si ex solo ti. in eã trãsfertur dñium. Et in proposito facit quæ ponit Bar. in rep. l. j. s̃. de sacros. eccl. in contrarium. & refert Ale. de Imo. in cons. 4 ver. vnde est. in 2. vol.

c Ad declarationem. Adde tu, & vide eondem Bar. in l. j. ff. eo. ti. vbi etiam pręd. dicta ponit, quasi de verbo ad verbum.

d Ale. Lose. Materia. De hac duplici materia, vide clarius per Pan. in c. dilecti. de iud. & per Ias. in §. 1. ver. vnum etiam perpetuo. no. Inst. de actio.

ctu directæ quæ iam ꝯpetiit ad idē, nunc nō competit, vt in vtili quæ restituitur minori, vel absenti perempta directa, vt ff de act. & ob. l. in honorariis. ver sed cū rescissa. & § si aduer. transa. l. j. & 2. Tertio dr̄ vtilis respū directæ, quæ nunq̄ ꝯpetiit ad idē, sed est posse ꝯpetere. vt l. quoties. ỹ. de do. quę sub mō. & ad exhibēdū. l. res. Quarto dr̄ vtilis respū directę quæ ꝯpetit ad aliud, vt in l pe. ff. si qua pau. fec. di. & l. curatoris. §. de neg. gest. & de bon. posses.

18 hære. pe. l. 1. Scđo est videndū, †an per cessionem transferat oblō vtilis, sicut vtilis actio. Et vr̄ q non Gl. pen. hic dicit q liñs vtiles, non pōt dicere illum sibi obligatum. In contrariunt vr̄ tex. ỹ. c. l. si in solutū, pront est in litera, habes pro hoc, quia video q qñ ali cui restituit hæreditas, non solū transeunt vtiles actiones, sed ēt vtiliter dr̄ hęres. vt ff quod cum eo. l. si filius. & l. si postulāte. ff ad Tre. Præterea, ego video q spes oblōnis pōt trāsferri per cessionē, vt ỹ. de dou. l. spem. eadē rōne ipsa oblō. Præterea oblō quæ non parit actionē, pōt cedi, vt l. si eius. ff. ad ad Treb. eadem rone ēt quæ actionē parit. Præterea, instantia iudicii quæ nō est actio, sed per eā obstat instantię, pōt cedi l. 1 in prin. ỹ. ad Treb. & l cū hęreditas. eod. tit. Facit l. nā ex ꝯctib. ff de iud. sic puto q compe tat vtilis oblō Tertio est videndū, qñ actio oritur ex oblōne, vtrū semel nascatur, an ab initio tantū. Sunt. n. quędam q̄ nascunt. ex aliqua re indesinenter, vt lumen a sole, & similia, q̄dam q̄ oritun tur in puncto, vt filius a matre. Rñdeo, semel tm̄ ab initio oritur actio, nec vlterius postea: Ad idē l. si quis stipulet. & l si sic. ff de

19 ver. ob l. cū q̄rebar. ff. iudicatum solui. †His præmissis, venio ad quæstionē, vtrū actio vtilis dicatur datiua. Iuriscon sulti appellarūt eā datiuā, quæ non hēt præexistentem mām sufficientem re motā, hoc est contractū ex quo oriatur, vt d l. iuris gentium. §. j. ff de pac. Strictius videamus & dicamus eam esse datiuā, quę nō habet obligationem aliquam. nec natiuam, nec datiuam ex ꝯtractu. Assumo actionē vtilem, prout primo modo dr̄ respectu directæ competentis ad idem, vt in cedente, & cessionario. Diceret aliquis: natiua est, qa §. tenuisti q cessionario cōpetit oblō vtilis, ergo hēt vtilem, ex qua oritur actio. Contrarium dico, in cessionarium confertur vtilis obligatio, quæ apud cedetē erat directa, sed apnd cedentē erat oblō, tunc, quæ vlterius nō pareret actionem, iam n parturierat illam, vt §. d. xi. iam. n. ergo hæc vtilis nō parit actionē vtilem merè ergo ista vtilis est datiua. Et hoc modo verū dicit gl. Sed si poneres, q oblō vtilis transfertur in aliquem anteq̄ actionem pareret, vt in hoc casu, & l. spem ỹ de do. tuc puto verā opin. Pet. q illa actio vtilis oriat ab obligatione vtili, q̄ est datiua, & non natiua Si vero capias vtilem actionē scđo modo, prout dr̄ respectu directæ, q̄ iam cōpetiit ad idē, tunc non ꝯpetit, & tunc idē, qa est datiua nō natiua. iam n euacuata erat ptās generādi in oblōne illa directa, eo q iam actionem peperat Si vero accipis actionē vtilē tertio casu. s. q̄ nunq̄ ꝯpetiit, nec cōpetit ad idē, sed posse est ꝯpetere, vt in casu. l. quoties. ỹ. de do. q̄ sub mō. & l. pe. ad exhi. tūc fateor q lex ab initio pducit oblōne & actionē q̄ orit ex ea, & tūc dicet actio natiua. nō āt oblō natiua. nec obl. tex in d. l. pe. ad exhi q dicit, vtilis dabitur. Et sic innuit q est datiua, qa illud dicit iō, qa obligatio non datur nisi habeat ꝯctū pcedentē, ex quo oriat. Et sic Iuriscōs. appellat illā datiuā, vt dixi. sed ego hic strictius accipio. Si vero accipis actionem vtilem quarto modo s. qñ respū directæ, q̄ ꝯpetit ad aliud, tunc fateor opi. Petri verā. Aut respicis principalia legis 12. tab. vel alterius iuris, introducētis directā in alio casu, tūc nō pōt dici datiua, qa illa vtilē nō iducit, nec ex ea licet ortū Aut respicis alia iura īntroducētia directā vtilē, & tūc fateor q illa utilis nō ē natiua respū oblōnis & respū alterius mæ. s. ꝯctus idirecti vel quasi, vt d. l. curatoris. §. de neg. gest l. hæc actio. si qua pau. fe. di. & in multis legib. in ti ad l.

20 Aql. Et pdicta vera in psonalib. Quid dicemus† in realib. vtrū vtilis sit natiua vł datiua? Gl. i l. j. i prin. ff e. i gl mag. dt, q reales actiones nunq̄ oriunt ex oblōne, vt Inst. de act. in prin. & dicit verū. Sed dixi vobis q materia ex qua orit actio in rē, est dñium & possessio aduersarii. Videndū est ergo vtrū vtilis in rē oriat, vel def. Et est hic aduertendū, qa vtilis in rē qñq; dr̄ vtilis respū directæ q̄ ꝯpetebat ad idē, q̄ desiit ꝯpetere, aduersario desinēti dolo possidere, tūc puto q hæc actio non sit natiua: nē. n. hēt sufficientē mām ex qua oriat, qa deficit possessio aduersarii, vt d. l. 1. § de aliud mu cā. & no. §. de rei vēd. in ru. Qñq; dr̄ vtilis respectu directę ꝯpetētis ad diuersa, vt vtilis in rem, q̄ ꝯpetit emphyteutæ, seu datario, & sim. Ista est natiua, oritur. n. ex vtili dñio q hēt emphyteuta, & feudatarius, & ex possessione aduersarii. Sic loquuur ti. ff si ager vec. vel em pe. Qñq; dat vtilis respectu directæ. cui ꝯria tur, vt in vtili, q̄ ꝯpetit pscribenti, q̄ vtilis venit ad perimendum directā ei ꝯ quē pscribit sm opi. gl in auth nisi triēnale. ỹ. de bo. ma. & ista sil'r est natiua. oritur. n. ex dñio vtili q̄sito per pręscr. & pos. aduersarii. facit l. 1. § fi. & q no p Dy. tt. de aqua plu. ar. vbi dr̄ q ex pscriptione oritur vtile eius. Qñq; dat vtilis respectu directę ꝯpetētis ad idē volūtate eius, cui ꝯpetit directa vera, vel psumpta: vt qñ dñs q hēt directā rei vendicationē, mihi cedit illā, vel vēdit, vel recipit æstimationē rei, tunc. n. ꝯpetit vtilis in rem, q̄ est datiua, non natiua, nō. n. habeo dñiū, qa nō fuit mihi res tradita, nec directa, nec vtilis, sm Dy. in c. p possessore, de reg. iur. in 6. gl. in l. si culpa de rei uen. licet Pe. dicat, q tunc cōpetat vtilis, qond est falsum, vt l. hoc si res. ff de rei uē. & hęc sūt multū necessaria pp formationē libelli, vt dixi in d. l. si culpa. Quærit gl. †vtrū in vtili pos

21 sum dicere debitorē mihi obligatum Gl pe. dicit q nō Tu dic, vt paret ex his. quæ iā dixi, nā in casibus, in quib personalis utilis est natiua, tunc possū dicere debitorē mihi obligatū, licet ꝯctus sit celebratus cū altero, vt § de proc. l. qui stipendia Sed qñ actio sit datiua, tūc idē, qa possim dicere debitorē mihi obligatū. vt dictū est, non tñ possum dicere, vel ꝯcludere, vt virtute illius oblōnis ꝯdēnet, qa illa oblō nō pōt actionē pducere, ut §. late dictū

22 est. & hoc uoluit dicere gl. Quęro, †q̄ ē dr̄ia īter credere, & mādate. Gl 2. recitat opi. Nā qdā dicunt, q qñ actio cedit, nil remanet penes cedētē, qñ mādat, tūc remanet penes eū directa Ista est falsa, qa per cessionē quis nō amittit directā quia ab ossibus separari non potest, vt l. qd ergo. ff. de pec. & pro soc l. 3. Vñ alij vt Io. dñi, q q cedit, retinet directam, sed vtilem transfert: sed q mandat tm̄ cōmittit exercitiū, & non trāsfert, nisi in casib. vt in gl. Illud qđ dicit, q qui cedit, retinet directā, est uerū: sed q postea dicit vtilē trāsferri, non est uerū, recte loquēdo, quia utilē nō hēt, sed a lege ꝯcedit pp istā cessionem: sed impropria locutio est, sed qđ postea subdit, q mādat solum committit exercitium, istud est uerū, vt hic, & d. l. plane. Qđ postea subdit, nisi in casib. hic notatis, est falsum: nunq̄. n. per mandatū trāsit vtilis actio, vt l. fi. ỹ qñ tił. uel priua. & hac lege, q̄ loquitur in pcuratore in rē suā, ut uidetis, quia vtilis competit in subsidium ex illa æquitate, qa non est q cedat, nō pp mandatū, vt hic in tex. Item competit vtilis sine cessione in casib. pdictis. pp ipsum ꝯctū, nō pp mandatum exercendarū actionum. Vnde Azo. & Hug. dicunt, si tu loqueris respectu cedētis, & dic q inter cedere, & mādare nulla ē dr̄ia, qa lp apud cedentem uel mandantem remanet directa, sed respectu eius, cui ceditur, bñ est dr̄ia, nā per mandatum non trāseunt vtiles, sed p cessionē sic: & hoc est satis uerū Sed dubito, an per cessionē actionis, finiri uideatur mandatū: ur̄ q nō, ut l. fi. ỹ qñ fi uel pu Sed certe ibi nō fuit facta cessio, licet utilis cōpeteret sine cessione. In ꝯriū vr̄ l. 1 in fi. ff. de ope. no. nun. ubi eo ipso q te facio fructuariū, uideor te facere procuratorem in rē tuā, vt sic in illam rem procuratorio nomine possis experiri. Ad idem vsusf. quemad. caue l. 3. in fi. cū l. seq. & hoc puto verū. Gl. in pxima l. tenet, q uideatur mādatum directarum, & ita facta

23 cessione actionū. Vidimus† dr̄iam inter cedere, & mādare, sed quærit, q̄ est dr̄ia inter cedere, & concedere. Gl. in l. pe. in princ. ff. de dona. dicit, q q concedit, non cedit, & sic per cocessionem non transeūt vtiles, qđ est uerum, ut ibi patet. Sed ibi hoc uidendum. Rñ. verbū, ꝯcedo, est significatiuū actus ꝯhendi, sed per ꝯctum nō transfert utilis, nisi in casib vt dictum est, ergo cum dico, ꝯcedo, non transfero utilem, nisi concederem ex aliqua cā, q̄ caderet in aliquem ꝯctum. ex quo trāsferret utilis sine cessione: sed uerbū, cedo, nō est significatiuum actus ꝯhendi, sed executionis ꝯctus, uel oblōnis pcedentis, unde cedere est idē, quod abdicare a se, vt in ti. de ces. bo. ff. & ỹ. eo. tt. vnde postq̄ pcessit ꝯctus, uel obl. istud cedere tibi actionem, est abdicare a me inquātum possunt, & hēt oim eiusdā traditionis & trāsfertur utilis, seu a l. ꝯceditur. & ideo lex, quæ dicit, q cessio non ualet, nisi appareat titulus ꝯctus i cessione, ut l p diuersas, & l. ab Anastasio, ỹ. man. & l. j i fi. mag. gl §. ne lic. poi. sm punctū rōnis pceditur: nā sicut in reb. corpo. nuda traditio nunq̄ trāsfert dñiū, ut l. nunq̄ nuda ff de acq. re. do. Ita nunq̄ nuda cessio trāsfert utilem in ces

24 sionariū, p. l. per diuersas. Et aduertendū est ad id, qđ dicit, q †titulus ꝯctus debet inseri, uerum est, qñ cā cessionis cadit in aliquem ꝯctum, tunc. n. pōt exprimi titulus, quia qñ non est notatus, tunc sufficit dicere titulū ex cā infrascripta, ut hic est casus: non. n. hic expressit utrum ex cā emp. uel alia, sed. dixit inuicem

b debiti, & tñ sufficit, qđ est notandū. Et iō b pp tollendas istas du

25 bitationes† notarii apponunt in instrō oīa ista uerba, dedit cessit, ꝯcessit, transtulit, atq; mādauit. Sed de significatione uerbi,

26 †trāstulit, qd importet, dubitatur an sit idem qđ cessit, uel ꝯcessit. Tex. in l. 2. ỹ de don. dicit, q importet idē qđ mādauit. nō n. pōt importare idem quod cedit, nā per cessionē non transfertur proprie utilis, sed post cessionem a lege conceditur. Sumus expedit de glosis omnib. quædam alia dicam in materia, in l. p roat.

ADDITIONES.

a Quæro quæ est differentia. Adde ad istam differētiam gl. & ibi Bar. & Alex. in apost. in l. fi. in prin. ff. de dona. & eundem Bar. in l. per diuersas. infra mā. & in d. l. fi. de seqnenti differentia.

b Et ideo. Adde Bar. met in l. fi. ff. de do. in prin. uide supra.

LEX II.

Nominibus. Ex contractu dotis, & emptionis transeunt utiles sine cessione. h. d.

1 *Actio utilis, & directa an sint eadem in substantia.*

2 *Actio directa, & utilis, an possint competere eidem, ad idem. & nu. 4.*

3 *Habens utilem ex instrumento habente executionem paratam, ex forma statutorum, an poterit petere executionem talis instrumenti.*

5 *Agens directa, & probans in utili, an debeat obtinere.*

Nominibus. Ex ꝯctu dotis & emptio trāseūt vtiles sine cessione. hic ur̄ casus ꝯ opi. Pe. q dicit

quod

q nunq̃ transit vtilis sine cessione. Sed ipse tñ. intelligo hoc facta cessione, & ita lex voluit ꝯcludere, q delegatio facta p stiplonē, vel h. pte nõ est necessaria: voluit tñ ꝯcludere p cessionem. Sed nostri Doct. cõiter intelligũt sine cessione. & vr̃ de mente huius l. in eo, q dicit, ad similitudinē eius q nomiẽ emerit. Si n. idẽ eēt in oĩ ꝯtu, ista exceptio in empt & do. fuisset sup̃flua, frustra enĩ a principe impetrat, quod de iure cõi ꝯceditur l. j. ad mun. Quæro.[1] † vtrũ [a] actio vtilis, & directa sunt eædẽ substãtia. lo. An. dt, q sic. Gl. signat arg. ꝯ, & sic dimittit, & q sint eædẽ sic ꝓbat. Cõtra gerẽtẽ ex necessitate dat vtilis, ꝯ gerentẽ ex voluntate dat directa, vt l. curatori. s. de neg. gest. sed istæ duæ dñr eædẽ, qa dicit lex hęc actio & c. vt l. 3. §. hac act. ff. de neg. ge. Vt casus in l. act. ff. e. ti. fm vnã lec. Præterea tutor tenet directa tute. magistratus vtili, vt l. j. ĩ. de mag. conue. sed istę duę dñr eędẽ, vt l. fi. ff. de mag. cõue. ergo & c. in ꝯriũ, q sint duæ ꝓbat. In actione directa qs fundat intẽtionẽ suã ex psona sua, in actione vtili ex psona alterius vt l. q stipendia s. de ꝓcura. q intellige, q̃tũ ad facti narrãtionẽ, ergo sunt diuersa. Preterea videmus qd qñq; directa est ciuilis, vtilis est p̃toria, vt ff. de bo. pos. hæ. pe. l. j. sed p̃toriæ. & ciuiles sũt differentes specie, ergo nõ sunt eædẽ. Bñ Pe. dicit, q q̃tũ ad effectũ, vtilis, & directa est eadẽ, qa hẽt eũdẽ effectũ, vt d. l. act. Itẽ est eadẽ in gñe, qa sicut vna est actio, ita alia est actio. Itẽ sunt eædẽ spẽ, qa de qualibet specie actionis possumus dicere, alia directa, alia vtilis, sed si q̃ris, an sint eædẽ nu. tũc dm est, qd nõ. fm eũ. qd apparet, qa multæ sunt dñę, finguntr tñ eædẽ qñq;: vt puta qñ vnus loco alterius restituit, vt s. si aduer. trã. l. j. & 2. Et illa sunt verba sua, q̃ examinemus. Dicit ipse, qd q̃tũ ad effectũ, vtilis & directa sunt eædẽ, qa hñt eundẽ effectũ, hoc nõ est verũ simplr, nã vtilis petitio hẽditatis, q̃ ꝯpetit fideicõmissario. nõ ẽ effectus eiusdẽ cũ directa. p no. in l. qa perinde. ff. ad Tre. Itẽ in iudiciis particularib. pt esse, q ꝯ vtile ꝯpetit exceptio, q̃ nõ ꝯpetit ꝯ directã, vt l. quoties, in prin ff. de admi. tu. Dy. in c. p possessore. de reg. iu. in 6. Itẽ directa infamat, q nõ repit in vtili, vt ff. de his, q no. infa. l. j. Expedit. n. magis hr̃e directã, q̃ vtilem, pp ꝓbationes. Nã in vtili qñq; dẽo plus ꝓbare, s. ꝯtũ, & cessionẽ, sed in directa, q̃ haberẽ ex ꝯtu meo, solũ ꝯtũ. Hoc vltimũ Pet. fatetr. de aliis nõ facit mẽtionẽ. Ad fm dicit ipse, q actio vtilis, & directa sunt eædẽ genere, q̃ est verũ. fm eõem opi. q̃ est, vt sit actio in genere, vt s. de neg. ge. l. 3. & ibi dixi l. 3. §. genera. ff. de acq. pos. l. si seru⁹ cõis Mæuii ff. de stip. ser. §. fi. sed ipse Pet. dicit, q nõ rep. actio in genere, vt referũt Doc. in l. 3. s. de neg. ge. ergo nõ pt dici, qd sit eadẽ actio in gñe, cũ nõ repiat istud genus. Tertio dicit ipse, qd istæ actiones sunt eædem in specie. Circa. qd est sciẽdũ, q dñę, q̃ sumunt ex aliqb. qualitatib. nõ faciũt dñã specificã, sed dñę substãtiales faciũt alios differre specie. Vnde si diceremus, hominũ qdã magni, qdã parui: ista dñã est fm qualitates, & sic nõ differũt specie, vt l. fi. de fun. instr. Sed dñę fm substãtiã, vt homo, & asinus, faciũt dñã specificã. Facit, q no. in l. j. in pño. ff. si cer. pe. Mõ ad ꝓpositũ, vtilis & directa sunt q̃dã qualitates, ergo nõ faciunt dñam specificã. Istud ꝯcedo, sed pt esse, q ex aliis differentiis differũt specie, vt puta si vna est ciuilis, alia p̃toria: qa ciuiles & p̃toriæ differũt specie, vt patet ex diuisione, q̃ facit Impator Iustinianus. Instit. de act. §. sed istæ, & Io. in arbore. Quarto dicit ipse, q vtilis, & directa nõ sunt eædẽ nu. Istud esse verũ ꝓbo. Idẽ numero nõ pt differre a se ipso, vt l. ꝓponebat. ff. de iud. & ĩ. de codi. l. si idẽ. sed inter vtilẽ & directã, sunt multæ dñæ, vt s. ꝓbaui. ergo & c. & probãt ll. hic allegatæ p gl. ꝯ Pet. q̃ vñr sibi inuicẽ ꝯ dicere & tñ soluit, q vna loqt de vtili, alia de directa, & sic cũ hẽant se vt alia, & alia, nõ sunt eędẽ nu. Itẽ dicit Pe. q licet nõ sint eędẽ, tñ finguntr eędẽ qñq;, vt qñ restituit vtilis loco directę, vt l. j. & 2. s. si aduers. transac. istud, q fingantr eædẽ non reperio, nam vtilis restituta est annalis, cũ alias esset ꝑpetua, vt l. in honorariis. uers. sed cũ rescissa. ff. e. & oẽs ll. q̃ dicunt eandem esse actionem, intelligas eandem nomine, uel genere, uel specie, vt s. dixi, non autẽ eadem est substantia. Facit ad hoc, q dixi in l. Mæuius. ff. de le. 2. §. duobus, ubi actio semel extincta reuiuiscit, vtrum reuiuiscat eadem, vel alia, ibi tradit. Quærit gl. vtrum quando cedunt actiones, videatr mandari exercitium directarum. Et tenet, q sic. Dixi s. l. proxima.[2] Quęro † vtrum directa, & utilis, possint competere eidẽ ad idẽ. Rñ. non, cum enim vtilis inducat a l. ex æquitate, ut dixi s. l. prox. qñ aliquis hẽt directam, cessat ęquitas, quare utilis induci debeat, hoc probat ff. ad Treb. l. si hæres, in prin. & ideo si cessionarius, qui hẽt vtilẽ, illã iterum cederet ei, q sibi cesserat, non transferi in eum vtilis, vt illam possit suo nomine intentare,[b] vt d. l. si hęres. Quęro. ex forma statutorum [b] instrumẽta guarentigionata, seu ꝯfessionata hñt executionem paratam,[3] † vtrũ hoc erit verũ in eo, cui ꝯpetit uigore illius instrĩ? Rñ. sic, q apparet, nam domino lata sñia pro ꝓcuratore suo, uel procuratore iurante cõpetit utilis, & tamen dominus potest petere executionẽ, sicut si haberet directam, ut l. si procu. ff. de procu. de iud. l. 4. §. 1. & 2. de iureiu. l. nã postea. §. in iurãdũ.[4] Quęro, † aliquis ꝓposuit directam, & ꝓbauit in vtili, vtrum debeat obtinere. Istã quęstionẽ format Pet. s. l. proxi. Veritas est, quod aut pẽdẽte iudicio ei cui cõpetebat directa, cępit competere vtilis, facto rei, & tunc ex eadẽ instãtia põt actor obtinere. l. quãq̃. §. Iulianos. de aq. plu. arc. ff. de rei ven. l. post acceptã, sed si ab initio cõpetebat directa tñ, & proposuit vtilem, uel competebat utilis tñ, & proposuit directã tunc nullo modo põt obtinere, quia actionẽ ineptam proposuit, vt in l. 1. in prin ff. si mens. fall. mo. dix. Bene tñ posset esse qñq;, q uerba libelli essent ita generalia, quod possent referri ad directam, & utilem, maxime in actionibus realib. ubi quis non cogitur exprimere in libello cãm remotam. nam si dicit ad se ptinere iure domini, põt intelligi de directo & utili, tunc si probaret in vtili, obtineret, ut l. sed & si. §. itẽ si iurauero. ff. de iureiu. licet gl. uideat aĩr dicere in l. minor. §. 1. ff. de euic. & l. si mĩ. §. eãdẽ. in fi. ff. de excep. rei iud. sed id q ibi dicit, non videri proponi de utili dñio, est exponendũ, id est, de quasi dñio, pro quo cõpeteret Publiciana, ut ex ipsis gl. apparet, & in qualibet earum dixi.

ADDITIONES.

a Quæro vtrum. Adde eundem Bar. in l. 1. ff. eo. ti.

b Quæro ex forma statutorum. De hac q. & seque. uide per eundem Bar. in l. 1. uer. quære ergo. ff. eo. & ibi late per d. Ale. in opp. Adde tamen, q in 1. q. contra Bar. tenet Bal. in l. per diuersas. infra man. & ibi Sal. & tenet etiam Pa. de Cast. in l. postulante. ad Treb. & clarè ponit Alex. de Imo. in cons. 95. uer. vnũ est quod debitor. ubi quod non potuit capi ad instantiã cessionarii, nisi prius citato ipso debitore, & discusso de citatione. de quo uide etiam per eundem Ale. in l. si sic. in fi. ff. de leg. 1. & in d. l. postulante. & ibi concordantes allegat, & ponit magis communem opi.

LEX III.

Ob causam. Coloni non possunt conueniri pro dominis. h. d.

ANTIQVA LECT.

Ob causam. Coloni, qui soluerunt pensionẽ non possunt pro dñis conueniri. Quærit gl. quid si non satisfecerunt. Certe tunc facta condemnatione de dño, poterit fieri executio in colonos, sicut in alios debitores, ut ĩ quando fisc. uel priua. l. 1. & 2. Quæro utrum locator possit conueniri pro debito coloni. Respo. ut dicam ĩ. l. nimia.

LEX IIII.

1 *Ista lex habet locum in omnibus contractibus.*

2 *Item habet locum in contractibus liberationis.*

[1] Bonam fidem. † Quæro utrũ hæc lex debeat intelligi in ꝯtib. bonæ fidei tñ, uel de omnib. Respon. de oĩb. In omnib. n. bona fides consideratur, tamen diuersimodè. Sciendũ eẽt. n. q si dolus dat cãm contractui bonę fidei, reddit ꝯtum nullum ipso iure, in ꝯtu stricti iuris, ope exceptionis, ut ff. de dolo: & l. elegãter. in prin. Et quantum ad officium iudicis actioni deseruiens, nã in ꝯtib bonæ fidei ueniunt ea de quib. nõ est actum, nec cogitatum, si bona fides existat, secus in stricti iuris, ut Inst. de ac. § in bonæ fidei. Sed quæro, quid[2] in † liberationibus, utrum ꝯsideretur bona fides, eodem modo, in ꝯtracib. Respo. q sic, per omnia. Sicut enim dolus dans causam contractui bonę fidei reddit contractum ipso iure nullũ, ita dans causam liberationi a contractu bonæ fidei, reddit liberationẽ ipso iure nullã, ut no. s. de in inte. rest. l. de tutela. & d. l. & eleganter. §. non solum. Item sicut in contractib. bonæ fidei officiũ iudicis multũ potest in considerando ea, quę ex bona fide sunt: ita in pactis liberãtoriis super contractu bonæ fidei. & hoc est q not. ff. de pac. l. ab emp.

LEX V.

Sicut. [a] Boues ligantr per cornua, & hoĩes p uerba. h. d. Opp. de l. si pecunia. ff. de ꝯd. ob cau. So. ibi loquitur in ꝯtibus innominatis, hic loquitr in contractib. nominatis: & iõ in ꝯtib. innominatis oritur oblĩo, nisi ꝯpleto ꝯtu rei interuentu, iõ locus est pniæ, quia adhuc non sum ligatus: sed in ꝯtib. nominatis est qs ligatus incõtinẽti, iõ non licet discedere. Op. de ꝯtu mandati, q resoluitr uolẽte mandãte, & ꝯtu depositi: nã depositum resoluitr cum uult deponens. Idem de ꝯtu precarii, & similib. fallit dicit. gl. sed non est uerũ: imo regula superior remanet firma Nam in oĩb istis ꝯtib in eo, in quo ꝯtracta est oblĩo, nũquã licet resilire altera parte inuita: sed qñ apud te deposui, non fuit cõtracta oblĩo, ut permitterẽ apud te rẽ esse semper, sed ad mei beneplacitum. Idem in contractib. mandati, precarii, & similib.[b] & sic regula remanet firma & uiua. Et ista est uera ratio,[b] licèt gl. assignet quasdam rationes delusorias & c.

ADDITIONES.

a Ale. Sicut. Istam allegat Bal. in arg. in l. Gallus. §. eius. de lib. & posth. ad licet, alias confessio facta per partẽ possit reuocari, ut no. per Bar in l. quicquid astringendæ. in fi. de uer. ob. istud est uerum, nisi per partem fuerit acceptata, quoniam illa amplius reuocari non potest sine probatione erroris. & iuxta hanc legem adde gl. magistram in c. diuersis fallaciis. de cle. coniuga. unde quis posset uenire contra factum suum.

b Vera ratio. Et de ratione huius, ut de quod no. Bar. in l. si pecuniam. de cond. ob cau.

ANTIQVA LECT.

[a] Sicut ab initio. [a] Ab initio contrahere, est voluntatis: post contractum, ei stare, est necessitatis

ADDITIO.

a Sicut ab initio. Adde & intellige hãc legem non habere locum in feudis. Ita Io. Fab. hic alleg. tex. in c. 1. de feu. guar.

tis. Primo no. q a principio contrahere, est volūtatis, hoc examinat gl. in l. nec emere. j. de iure delib. Scdo no. q post contractū celebratū ei stare, est necessitatis, hoc examinat hic. Ad hoc opp. ff. de cond. ob. cau. l. dedi. § j. gl. in prin. soluit sm quosdā, q ibi loquit in contrctib. innominatis, celebratis gratia petentis tantū, secus, si alterius vel vtriusq;. Istā opinio. reprehendit. Azo. in l. si pecuniā. in gl. mag. in prin. ff. de cond. ob cau. & verā solutione ponit gl. hic in fi. Nam post contrctū nō licet venire contra id, ad, q qs est obligatus, ita loquitur hic. Sed in contrctib. innominatis, nō est qs pfecte obligatus, anteq̄ aduersarius impleat contrctū ex parte sua. ergo pt pœnitere. Scdo op. ff. mandati. l. si mādauero, §. fi. & l. inter causas. §. mandatū. Sol. q. dam dicunt, q ibi fallit, nō est verū, ista regula nunq̄ fallit. In mādato non obligat mandans ad non reuocandū mandatum, cum mandatum sit gratuitū. Dicūnt Doc. q ille qui suscepit mādatū pōt pœnitere, sicut ille, qui suscepit precariū, sed si pœnitentia affert domino damnum, vel male exercuisset mandatum, & sic iā esset domino obligatus ad interesse, tunc ab ista obligatione nō posset discedere. Opp. de l. verū §. si. ff. pro socio. Dicunt quidam fallit, & hoc videt dicere Dyn. in c. quod semel, ex. de reg. iur. in 6. sed non est verum, nam contrahens societatem, nō obligat ad perficiendum in illa obligatione societatis, & ideo potest illi renūciare, nō enim contra obligationē venit, q si esset obligatus ad aliquid cōficiendū, tunc illi obligationi non posset renūciare per regulā hic positam. Op. ff. depo. l. j. § pe. Dicunt qdam, ibi fallit. Nihil est dicere, & iō eodem mō solue. Deponens non est obligatus vt non petat depositum. iō potest repetere quando vult, sed si esset obligatus actione depositi, non posset pœnitere, p regulam hic positā, vt ff. commodati. l. in commodato §. sicut. Op. fi. de precario l. cū precario. Sol. eo modo. Quidam tamen soluunt dictas leges, quia non est nata actio, vnde ante natiuitatem actionis locus est pœnitentiæ, quorum opinionem reprobat hic gl. & bene.

L E X V.

Si in solutum. Cui cedunt actiones personales, vr cedi hypothecaria, p illo debito cum sua cā, vt ei creditor potior præferat. h. d. cum l. seq. Facit l. emptori, & quod ibi no. de hęre. vēd. in fi. & q no. per Azo. in summa de hę. vend. in fi. In contrium vr casus, in l. si hęs pecuniam ff. ad Treb. & l. hæres a debitore. in prin. ff. de fideiuss. & dic vt ibi dixi. &c.

A N T I Q V A L E C T.

Si in solutum. Cui cedit actio personalis, in consequentiam ei competit hypothecaria, cum sua cā, & ei prior creditor præfert. h. d. cum l. seq. No. quod dixi in summa rio, Item no. q cessa psonali, transit ptās vēdicandi pignora. Quęro, quid differt. l. 1. & 2. Gl. rñd. hæc loquit de datione in solutum, sequens loquit de vēditione. Item hic fuit specialiter cessa hypothecaria. Certe hoc non dicit tex. Item in l. 2. addit plus, quia additur de venditione pignorum, quod hic nō dicit. Quæro, quæ sit forma vendendi pignora? Dic ut in gl. Quæro quanto tempore pscribit hypothecaria? Dic vt in gl. Ex gl. opp. de l. si hæres pecuniam, ff. ad Treb. & l. hæres a debitore, in prin. ff. de fideiuss. Solu. ibi nō transit hypothecaria, vel obligatio contra fideiussorem per Trebellianum, quia nō fuerāt aliç obligationes per testatorem cōctę, sed p hęredem, & Trebellianum solum deputauit de actionib. hereditariis, quæ defuncto competebant, sed hic loquit de cessione quā quis facit spōte, quo casu, cessante psonali seu principali, cessant accessoria, vt hic. Opp. de l. hīdem, in prin. ff. mand. Sol. quæ competerunt transeunt sine noua cessione, vt ibi in gl. no. Op. de l. pignori, ver. contra. ff. fam. erc. Sol. hic loquit quando cessa est principalis, ibi cōtra qñ cessa est hypothecaria. Aut enim cedit ex necessitate, & tunc videt personalis. Aut ex voluntate, & tunc vr secus. Quomodo autē sit possibile, q hypothecaria cedat sine principali, dicam in l. vlt. j. de hęr. vel actio. vē. in l. vsucapio. j. de pig.

L E X VII.

Si quidem donatio. Donatio pfecta non reuocatur, mandatum vero mandātis morte finit. h. d. Opp. quod mandatum hic non finiat morte, quia est mādatū in rem suam, ergo &c. vt l. illam j. de dona. Breuiter post multas solutiones, dic, q hic non fuit procurator in rem suam, nō enim ei fuit mādatum, vt exigeret a pcuratore, sed fuit mandatum procuratori, q ei daret, &c.

A N T I Q V A L E C T.

Si quidem, Mandatum morte mandantis finit, sed perfecta donatio morte non infirmat. Opp. qñ mandatū fit in rem suam, morte nō extinguit, vt l. illam, j. de donat. hic dr contrū, ergo male. Gl. ponit duas solutiones, quas repbat, & ben. Tertia solu. est, quod hic nō mandauit, nec aliquid mihi volebat donare, sed mandauit procuratori suo, vt daret. Ad idē retulit. 4. sol. & hanc tenet gl. & est vera in se. Casus est in l. 2. §. sed si quis donaturus, ff. de don. & pro hoc facit tex. hic, dū dicit, nec qd tibi dari mandauerat. Et sic innuit, q nō mādauerat tibi vt accipias, sed pcuratori ut daret. Sed in contrū facit tex. in prin. ibi, te a pcuratore suo aliā pecuniā sumere pceperat, & sic mādatū vr directū ad eū cui donare, uolebat. Volēdo sustinere gl. oportet dicere, qd pcepit per quandam consequentiam. Nam ex eo, q precepit procuratori, vt soluat, videtur præcipere, q ego recipiam. Sed si volumus tenere, q hic mandatum fuerit directum ad eum cui donabatur, tunc habemus tenere vltimam solutionem gl. quod de iure antiquo donatio non perficiebatur pacto nudo, sed requirebatur traditio, vel stipulatio, sed hic interuenit cessio, quæ hēt vim traditionis, nec interuenit stipulatio, & sic non possunt cōueniri hęredes. Prior tamen lectura plus placet.

L E X VIII.

Negantes. Qui negat, debet de iure conueniri, non ab eo per vim exigi. h. d.

L E X X.

Aduersus. Per electionem hypothecariæ, non perditur personalis. h. d.

L E X XI.

Nimia. Dominus non potest conueniri pro debito coloni. h. d.

A N T I Q V A L E C T.

Nimia. Lector non pōt conueniri pro debito conductoris. Vel sic, dñs non potest conueniri pro debito coloni. Quærit gl. hic dr, q colonus accipiebat mutuo in rem suā, quid si acciperet, quod conuerteret in rem domini. Dicit gl. tūc tenetur dñs, vt j. quod cum eo. l. ei qui. Aduerte, si colonus esset in ptāte locatoris, quia filius, vel seruus, tūc pater, vel dñs tenerētur de in rem verso. Et nō est dubium, q si est liber homo, tūc si aliquis mutuat contemplatione dñi, & vertatur in rem domini, potest habere dñm obligatum, vt d. l. ei qui. j. quod cū eo. Sed si mutuat simpliciter, vel contemplatione coloni, tunc licet vertat colonus in rē dñi, non tenetur dominus, vt s. si cer. pe. l. cum qui.

L E X XII.

Ob æs alienum Ob æs alienum nō pōt, quis effici seruus alterius. h. d. Intelligatis seruire hoc est, q sit seruus. Item q nec faciat aliqua seruitia, quia potest liberari præstādo interesse, cū in obligationib. facti succedat obligatio ad interesse. Habuistis no. in l. antiquitas. s. de vsufr. & dixi in l. stip. ff. de ver. ob. Quęro, vtrū valeat pactū, q debitor possit capi pro debito. Dy. tangit istam q. in l. alia. §. eleganter. ff. sol. matr. a & ibi dixi. a tangitur etiam in l. Titio. §. 2. de cond. & dem. &c.

A D D I T I O.

a Ale. Et ibi dixi. Per Ang. in repe. l. nemo carcerem. C. de exa. tri. lib. x. & Bal. & imo. in l. [illegible] eleganter.

A N T I Q V A L E C T.

Ob ęs. Duob mod. principlr legit hæc lex. Primo, vt exponatur, liberos i. hoīes. Scdo, vt exponat, id est filios. Item sm primam subdiuiditur in tres. Prima hoc dicit, q pro debito homines liberi non possunt serui constitui. Scda lectu. h. d. Seruus, qui ad libertatē dēt peruenire, p debitū non pōt in seruitute retineri. Secundum hoc exponit, seruire. i. in seruitute durare, & quod dicit, liberos. i. libertos, hoc tñ fallit in casu. j. de cap. l. fi. Tertio. h. d. propter debitum quis non cogitur ad seruiendū præcise. Et sm hoc, si ego promitto tibi seruire ad certum tēpus, vel aliàs promitto operas meas non cogor præcise, sed liberor prestando interesse, vt no. in l. 3. de vsufr. lega. & s. de vsufr. l. antiquitas. Istæ tres lec. tanguntur in gl. vide eam. Secundum secundam lec. principalem. h. d. Filii non possunt obligari, vel in seruitutem redigi pro debito patris. Et secundum hoc expone liberos, id est filios, hoc tamen fallit in casu l. 2. j. de pa. qui filios distr.

A V T H E N.

a **Imo.** An autem possint dari obsides tāgit gl. in l. fi. j. de pat. qui fil. distr. & extra de iurein. & c. debitores. a

A D D I T I O.

a Ale. c. debitores. Et c. ex rescripto, j. eo. ti. & no. Fal. in l. ob æs. in e. vbi dicit, q pro publica dari pōt, non pro priuata. Et de [illegible] vide in l. diuus, de iure [illegible], & Bald. in [illegible] de pat. qui fi. d. stra. & [illegible] l. obsides, de testa.

A N T I Q V A L E C T.

1 *Dispositioni huius auth non renunciatur.*
2 *Pactum, quod quis pro debito incarcerari possit, quod non valeat, & nu. 4.*
3 *Beneficio cessionis bonorum, an quis possit renunciare.*

Imo. Hæc auth addit ad legē Codicis, & punit eū q liberum hoīem pro debito retinuerit, sed non dicit qua pœna. Posset fortè dici. l. relegat. arg. imo casus. j. q. rea pig. obl. pñt l. q filios. Gl. q̄rit de trib. q. on. primo. quomodo dētur pactu, dic vt in gl. Scdo q̄rit vtrum isti legi possit renunciari. & dicit, q non, vt in Auth. vt sine proh. ma. §. j. vide glo. & signa. Ratio est, quia hō non est dñs mēbrorum suorum, vt l. liber homo. ff. ad l. Aql. Est. n. homo imperii vel ciuitatis nō suiipsius. ff. de iu. & in l. veluti. & l. postliminium. §. j. ff. de cap. Item non pōt facere pacto, q efficiat seruus, nec pōt renūciare illis legib. qa nō ptinet ad vtilitatē a eorū, vt j. de ap. l. addictos. ff. de lib. cā. l. 1. Et sic hēs hic casū, q pa a ctū factum, q qs pro debito possit capi, & incarcerari, nō valet, a quia

A D D I T I O.

a Nō valet. Adde, & intellige hoc verū in carcere priuato per debitorē, secus aūt in carcere publico, quia tale pactum tenet. Ita Ang. in l. nemo carcerē. j. de exac. tribu. ver. & ex pdictis. vide Ale. in d. l. alia. §. eleganter, & d. l. Titio cētū. §. Titio cētū, el 2. ff. de cōd. & de. vide do. Mar. in rub. de dila. arg. 4. q. 2.

quia quem in carcerib. detineri, est species seruitutis vt ff de li. ho. exhi. l. 1. & 2. Et istã gl. inducunt quidã ad q̃ouenit illã, † an possit renunciari beneficio cessionis a bonorum, de quo per Doc ſ. q. bon. ced. pos. l. 1. & p gl. & Dy. in l. alia. §. elegãter. ff. sol. ma. Sed q̃ro, nunquid † valeat statutũ, b quod quis pro debito possit incarcerari? Rñ. non, vt ff. de cond. & dem. l. Titio. §. 2. & reperiuntur aliquæ allegationes. Dy. quæ videntur inclinare, ꝙ nõ valeat, tñ ego ibi reprobaui in d. §. 2. vbi vr̃ casus, ꝙ patronus facere põt ꝙ libertus non recedat de certo loco, sic & ciuitas potest legem cõdere, quæ faciat aliquem incarcerari. Possunt enim ista fieri per l. publicam licet non per actum priuatorum, vt l. nec ex prætorio, & l. neq; pignus, de reg. iur. An autem possint dari obsides, tangit gl. 1. de pat. pot. l. 2. extra de iureiu. c. debitores.

ADDITIONES.

a Beneficio cessionis. Et quod non possit renũciari, adde Can. in c. 2. de pig. & in c. Odoardus, de sol. Imo. in c. cum contingat, de iureiu. Fred. in cons. 62. & Domini de Rot. conclu. 151. & concl. 250. adde tamen, quod confirmatur iuramento. Ita Abb. cons. 42. in 2. vol. de quo per Doc. in §. fi. Instit. de act. & Do. Maria. Soc. in c. si diligenti. de foro compe.

b Nũquid valeat statutum. Adde Ang. in d. l. nemo carcerem. Doc. in l. 1. ſ. qui bon. ced. pos. & in d. §. eleganter, & in d. §. Titio centum, & Alex. de Imo. in consi. 145. in 5.

LEX XIII.

Eum cui. Debitor est ꝯueniendus, non ille qui a debitore pretium rerũ quas sibi vẽdidit, recepit, &c.

LEX XIIII.

Est in arbitrio. Creditor potest agere personali, vel hypothecaria. b. d. Hoc ẽ hodie correctũ, a quia prius debet fieri excussio bonorum, ideo vide auth. a & habuistis. ſ. de pig. auth. hoc ita, & in auth. si debitor, &c.

ADDITIO.

a Ale. Vide auth. Hanc auth. vna cum auth. hoc si debitor, hic alleg. Pau. de Ca. in cõs. 163. quod incipit. In Christi nomine amen, ad primum quæsitum clarè est responsum.
Paris. Vide auth. Vide duos casus in quib. non est necessaria ista excussio bonorum per d. Franc. cons. 32. ad fi. Vide Bar. & ibi scripsi in prosecutione ad auth. hoc si debitor. ſ. de pig.

Est in arbitrio. Potest quis eligere, an agat personali, vel hypothecaria contra possessores. No hic, ꝙ dicit vtroque, & sic possum agere personali, & hypothecaria. Secũdum ista tempora clarius est expeditum in Auth. de fideic. § sed neq; hodie Hæc l. corrigitur, & ideo vide authen. sed hodie. Materia huius auth. declarabitur pleni⁹. ſ. de pig. auth. hoc ita, & auth. hoc si debitor.

Vt actiones ab hæredib. & contra hæredes. Rub.

LEX VNICA.

1 *Actio an sit nata ante diem in obligationibus in diem.*

a **Cum.** a Actiones possunt incipere ab hrẽde, & ꝯ heredes, sublata antiqua regula, q̃ ꝯriũ dicebat. h. d. Op. & vr̃, ꝙ isto casu nata sit actio viuente creditore. Vnde vr̃ obstare. ff. de ver. obl. l. eum qui ita. §. 1. & l. ad diem, & l. interdum, in prin. & q̃n di. vsusf. leg. ced. l. 3. Gl. dicit, fateor hoc esse verum in ꝯctib. Sed pro tanto hic dr̃ incipere ꝯ hæredem, quia ante non habebat effectum. Tenet ergo gl. ꝙ 1 † in obli. in diem sit nata actio & obligatio. Pet. de Bellap. & Ia. de Ra. determinauerunt ꝯrium. Postea d. Bar. de Pratis disputauit b istam quæstio. Cuius disputatio. Cyn. posuit l. hic, & tenuit glo. Postea do. And. de Pisis, in repe. l. insulam ff. de ver. obl. posuit eã multum latè. Et d. Gul. de Cu. tractat eam in l. certi cond. in prin. si cer. pet. Ego tracto eam, & reduco eos ad concor. sub quadam distinctione in repetitione l. ita stipulatus, de ver. obl. in illa quæstione, quando committitur obligatio in diem, &c.

ADDITIONES.

a Paris. Cum. Inquantum dicunt Bal. & Sal. hic, per istum tex. quod si quis grauat hæredem suum dare aliquid post mortem Titii, censetur reliquisse hæredib. Titii, vide in contrarium. Soc. in l. Paulus, de reb. dub. Quomodo autem procedat materia huius tituli, quia vbi fit mẽtio de morte, intelligitur donatio causa mortis, quę potest reuocari, vide Ale. cons. 81. 1. vol. Ale. Bal. in l. nam si cum moriar. ff. de cond. inde. vbi vide, & Ias. eam legit l. sub conditione, vide Soc. latè cons. 137. vide Ale. cons. 38. vol. 4.

b Ale. Posuit. Vide Bar. in l. hæres meus, in prin. de cond. & dem.

ANTIQVA LECT.

Cum. Actiones possunt incipere ab hęredib. & ꝯ heredes sublata veteri regula, quæ ꝯriũ suadebat. h. d. Quęro exempla huius leg. gl. 2. ponit, dic vt in ea. Contra Inst. de ver. ob. §. ex conditionali Sol Fallit, dicit gl. in conditionali stipulatione. Cõtra hoc op. de l. pęnales. ver. nec ꝯrium. ff. ad leg. Fal. Sol. Azo. & nos dicimus, ꝙ hęc lex facit mentionem de quodam iure Digestorum antiquissimo. & hoc sentit gl. Inst. de inut. stipu. §. post mortem. Secundo modo ponit exemplum gl. fi. de stip. quæ potest committi post mortẽ, sed stipulatio pęnalis est stipulatio conditionalis, in qua omni tempore fuit idem, vt dicit pręcedens gl. Op. in stipl̃one in diem, statim est nata actio, & oblĩo, licet nõ cũ effectu, vt l. cedere diem ff. de verb. sig. l. 1. §. fi. q̃n dies vsusfr. lega. ced. Sed hic dr̃, ꝙ actio incipit ab hęrede, & ꝯtra hæredem, ergo male, imo a defuncto incipit. Gl. facit ꝯrium, dicens, ꝙ in legatis incipit ab hrẽde, in stiplõnib. a defuncto, sed dr̃ incipere ab hrẽde, q̃a ante nõ hẽt effectũ, & sic sumus in ista qõ. an ĩ oblõne in diẽ, ante diẽ sit nata actio. Glossatores nostri dicũt, ꝙ sic. Pet. disputauit ꝯriũ p multas leges, dñs Bartolucius de Pratis dicit ꝯriũ, rñdẽs ad rõnes Pet. quẽ uide hic p Cyn. & Dñs And. de Pisis in repetitione l. si insulã, ff. de verb. ob. reassumit hæc oĩa de verbo ad verb. Ego vero atr̃ q̃ pdicti, soluo p vnam distinctionem, quam pono in l. ita stipulatus, ff. de verb. ob. in illa qõne, de stiplõne in diẽ. Tñ q̃tũ ad propositum teneo ꝯ gl. & ꝯ Azo. in summa huius tituli. Nã licet oblõ in diem certam, pariat actionẽ in continenti Casus est hic, & gl. hoc tenent in l. omnib. ff. de reg. iur. Dyn. in l. si pupillus. §. q sub ꝯditione. ff. de noua. Rõnem assignat, nam in oblõne in diẽ certam, interusurium medij tpis est certum, & sic est certũ quid sit in obligatione, merito possemus dicere actionem natam. Sed q̃n ꝑmitti in diem incertam, interusurium est incertum, & sic est incertum quid sit in obligatione, sicut cum promittunt partus nascituri, uel fructus futuri, & sic actio est nata, vt l. interdum, ff. de verb. obli. Dixi plene in d. l. ita stipulatus.

a *Ne vxor pro marito.* a *Rub.*

ADDITIO.

a Paris. Pro marito. An ualeat statutũ, ꝙ vxor teneat ꝑ marito vide Alex. cõs. 42. & generaliter an ualeat statutum, ꝙ vnus teneat ꝑ alio, uide Fel. i c. cognoscentes, eã de consti. Alia uide quæ scribo in rub. ſ. ti. 1. ad hoc itẽ, ꝙ ex facto vel delicto mariti nõ ꝑiudicet uxori nisi in una cã, de quo uide Anto. de Butr. in consi. 61. post med. Item an valeat statutum vel consuetudo, ꝙ vnus ꝑ alio teneatur, uide late Ias. de quo scripsi ad Bar. in rub. tituli sequentis.

LEX II.

a **Ob maritorum.** a Hęc est bona lex. Hoc, q̃d dr̃, ꝙ vxor debeat ꝓbare res esse suas. & sic de dominio, est verum, si maritus possidebat, secus si ipsa vxor possideret, cui sufficeret solũ, ꝙ probaret se possidere, nec esset necesse ꝓbare de dñio. Hoc vult ista gl. hic, sup uerbo, occupatæ sunt, q̃ perpetuo tene menti, Secus si nõ possideret maritus, sed vxor. Ita no. p gl. in l. a diuo. §. si super rebus, ff. de re iudica. & ibi plene dixi, & habuisti hoc anno a me. ſ. de priu. fisci. l. 1.

ADDITIO.

a Alex. Ob maritorum. Et ad istũ tex. uide Bal. in l. bona mariti. ſ. de priuile. fisci. & adde casum ẽt, ꝙ maritus tenetur pro vxore tutrice in l. pen. ſ. in quib. cau. pign. ta. cõtrah. & sic no. ex possessione quẽ præsumi factum dominum. adde no. in l. 2. ſ. de ꝓba. no. Bar. late in l. quidã in suo, ff. de cond. insti. & Spec. in ti. de primo & secundo decreto, §. restat, vers. sed nũquid p Bar. no. in l. ad monendi, in ver. quæro cui incumbit, ff. de iureiu.

1 *Bona vxoris occupata cum bonis viri, quo iure petantur.*
2 *Qui petit, vt bona occupata sibi reddantur, quid habeat probare.*

Ob maritorum. Publicatis bonis uiri, nõ dẽnt capi bona vxoris, sed capta restitui. h. d. 1 Primo quæro, † quando bona sunt isto mõ occupata quo iure petant, & reddant. Rñd. imploratur officium iudicis. vt summatim cognito de hoc, ea faciat reddi, vt l. a diuo Pio. §. si sup rebus ff. de re iudi. l. si qs post hac, in prin. ſ. de bon dam. l. res quæ, ff. de 2 iure fisci Scdo quęro, † iste q petit, ut bona occupata sibi reddãtur, qd habet probare? tex. dicit, ꝙ dominium. Gl. distinguit notabiliter, quod aut sunt occupata bona mea a me possessa, tũc sufficit ꝓbare possessionem meam. vt d. §. si super rebus, dic, vt ibi p Dom. Fran. Aut possidebant ab aliquo, ꝯ quem fiebat executio, tunc debet ꝓbari dominium. Ita sentit gl. 3. super uerbo occupatæ, & ſ. de priuile. fisci. l. 1. Item, quod hic dr̃, ꝙ uxor res dẽt ꝓbare esse suas, & sic de domino, est uerũ, si maritus possidebat, sed si ipsa vxor possideret, sufficeret ꝙ ꝓbaret possessionẽ, licet non ꝓbaret de dominio. Sic dicit gl. no super verbo, occupatæ. Secus si maritus, non ipsa possideret, vt ſ. dixi.

LEX III.

Cum te. Hæc est bona lex. Qui soluit debitum vnum pro alio, non cogitur alia soluere, h. d. &c.

ANTIQVA LECT.

Cum te. Vxor ꝑ marito, mater pro filio, & maritus pro vxore non tenentur, hoc dicit in prine. Ista lex ponit vnum aliud casum, quem nõ dixi, iõ uide eam. Op. gl. ista oppositio est ſ. l. proxi. melius tamen cadit hic, & uidet, ꝙ maritus teneatur ꝑ vxore, vt l. obseruare. §. proficisci, ff. de offi. procõ. Solue, vt in l. proxima.

LEX IIII.

Cum te. Qui vni ex creditorib. filiis satisfecit, aliis satisfacere nõ tenetur. h. d. vel sic. Qui soluit vnum debitum pro alio, alia debita soluere non cogitur. h. d. No. ꝙ ea, quæ voluntarie gerimus, non extenduntur vltra quam geruntur. Facit ſ. de nego. gest. l. tutori. Opp. ſ. ad legem. Falc. auth. sed cum testator. Solue, vt in gl.

AVTHEN.

Et omnino. Alias. Sed omnino. Nota quod represaliæ. non sunt licitæ, hoc est verũ, quando aliter possit hẽri iustitia, vt l. nullus. ſ. de Iudęis, & ibi not. do. Iacob. de

Bel disputauit vnam qst de hoc in auth vnde hæc sumitur. Facit de hoc extra de iniur & dam da.c.i.lib.6.facit ĵ.tit.j.auth. habita.

ANTIQVA LECT.

Et omnino. Hæc auth.est multũ no.illud qđ in hoc titulo dictũ est in quibusdã psonis, gñaliter statuit in oĩbus, & pœna imponit.h.d. Vr ergo p istã auth. q represaliæ sint phibitæ, & hoc vr velle gl. licèt Ciuitates seruent contra. Ita dicit gl.& tea.vr dicere.ĵ.tit j.i auth.habita.Opp. q nõ puniat̃ i quadruplo, sed solũ perdat actionẽ, vt l.extat, ff.qđ met.cau.Sol. Hic loquit̃ qñ aliud pro alio exigit̃, ibi qñ a proprio debitore, sed si aliquã rẽ occupauit puniat̃ per legẽ, si quis in tantã.ĵ.vñ vi No. ergo qđ represaliæ de iure non sunt licitæ, est verũ, qñ aliter posset haberi iustitia, sed si iustitia haberi nõ posset, tũc sunt licitæ, vt l.nullius.s̃. de Iudæ.& ibi no d.Iaco.de Bel.disputauit vnã quõnẽ, quã posuit in auth.vt non fiãt pig in prin. vñ sumit hæc auth. Facit c.j.extra de iniur & dam.dato,in 6.& in auth.habita ĵ.tit.j.

a *Ne filius pro parte.* a *Rubr.*

ADDITIO.

a Paris.Pro patre.Pro dispõne huius rubricæ limita primo, vt p Alexã.in l.ĩquis, in prin.ff.solu.ma.Et bene no.Itẽ p singulari limitatione vide Alex.cõs.23.post princ. vbi singulariter vult q vbicunq; delictũ patris non nocet filio si commodũ reuerteretur ad patrẽ, tũc nocet. Nunquid autẽ isto casu possit pater renunciare vsumfructũ, vide Cœpol.cautela 53.Itẽ aliũ modũ faciendi q filius teneat̃ pro parte, vide Cœpol.caut.246.Itẽ q domini non teneantur p debito famuli, nec pater pro filio, nec emphyteuta p delicto rustici sui, vide Ias.in l.1.in 2.no.ff.ne quis eu qui. vbi etiã quædam alia. Nunquid autẽ valeat statutũ, quod filius teneatur pro patre, & econtra, & quid in alio vide Alex. consi.42.de quo etiã scripsi in rub.s̃.ti.j. Vide d.Fran.Cur.cõs.92.circa fi. Bar.in l.Stichus, de pec.leg. Bar.in l.iure psusum, & ibi Alexan.de Fab.lib.12. Vide Dec.in c.2.de consti. vbi etiã an valeat quo ad imponendam pœnam corporalem. Itẽ q nõ valeat statutũ, q coloni possint cõueniri pro dñis, vide Bar. in l.his prenis.C.de agric.& censi. Nunquid autẽ ciues teneantur supplere onus deficientiũ collectarum per aliquem, vide Bal.& Ale.ibi i additioni. in l.j.C.de omni agro deser.li.10.Itẽ q vbi lex obligat patrẽ pro filio, intelligitur semper si pater facit factũ ex quo obligatur. Et idẽ in alijs personis. Vide d.o.Fran.cons.90.vide Soc.in l.Modestinus, i 1.no.ff.de excep.Item stante statuto, q i criminalib. pater teneat̃ p filio, si filius condemnetur ex contumacia, non tenebit̃, vide Bar.cons.96.Itẽ q statutũ obligans aliũ ex facto alterius sit odiosum, & restringendũ, vide Com. [illegible] 40 2.dub. Itẽ generaliter an valeat statutum, vel consuetudo q vnus teneatur pro alio, & quã plurima exempla circa hoc, vide Ias.in l.de quib.ff.de [illegible] l. de quo scripsi in rub. in ti.preced. Itẽ q delictũ patris noceat filio, vide [illegible] & q ibi habes ad eum in l.1.in fi.ff.de interd.& releg. Itẽ generaliter q ex facto alicuius non possit alter grauari, siue in ciuilib. siue i criminalib. vide Ias.latè in l.si quis, in fin.legis. C.de inof.test. vbi ponit de validitate pluriũ statutorũ, de quib.etiam.Itẽ quod statutũ obligandi aliũ pro alio sit contra ius commune, & naturalẽ æquitatem, & iquantũ possit, sit concordandũ cũ iure communi, vide no.Io. de Ana.cons.72.& ibi etiã q sunt stricte intelligenda. Item in criminalib.an valeat statutum, q alius pro alio teneat̃, vide Fel.in c.ius generale.j.dist.Item quomodo statutum possit inducere, q snia lata contra vnum, executioni mãdetur contra alium, vide Alex.in l.sæpe, de re iud. vbi etiam de dictis statutis. Item quomodo valeat statutum, q pater teneatur pro delicto filij vsq; ad legitimam, vel vltra, & quid de pœna infamie, vel corporali, vide Soc.latè, in l. filiusfamilias, in prin.ff.de verb.obl.per duas char.

LEX PRIMA.

a NEque ex eius. a Rubrica fit summarium totius tituli,&c.

ADDITIO.

a Ale.Nequa ex eius. Fallit iste ti.& eius materia i patre, qui accepit pecuniã mutuo, & cõsumpsit in alimenta filiorũ, & postea filij ex aduentitijs efficiuntur diuites, quia tũc tenentur soluere illud debitũ pro patre. Dictum fuit no. Bal. in l.1s solis, ĵ.de reuo.do.& no. Lud.in suis sing. in ti.de mandato, in s.sing.

AVTHEN.

1. *Scholares possunt venire, & stare securè ad studium.*
2. *Qualiter probabitur quem venisse causa studij, si in aliquo loco capiatur.*
3. *Data licentia veniendi, & standi, an videatur data licentia redeundi.*
4. *Nuncij scholaris habent eãdem iustitiam, & securitatẽ, quã habẽt scholares.*
5. *Potestas loci est iudex scholarium, & habent tres iudices.*
6. *Si a sententia Rectoris appelletur, ad quem appellabitur.*
7. *Scholaris vsque ad quantum tempus variare possit in electione iudicis.*
8. *Si iudex inuito scholari prouũciat se iudicẽ, a tali pronunciatione appellat̃.*
9. *Verbum, priuetur, quòd intelligatur per sententiam.*
10. *Scholaris, & eius nũcij, valisia, & equi, nõ põt capi p represalijs, & nu.4.*

a 1 Habita. a Not.† in principio, qđ scholares possunt venire, & stare securè ad studia. b Sed † qualiter pbabit̃, q b ipsi veniunt causa studij, si in aliquo loco capiãtur? Probabitur 2 certe ex coniecturis, vt quia veniebant cum libris, vel erant soliti alias stare ĩ studio, vel qualitate itineris, vt l.si fugitiui. ĵ. de ser. fug.& l.non omnes.§.a barbaris, de re mil. Sed ad vnum aduertendum est, q ista lex dicit, q veniant, & morentur securi, nõ dicit aliquid quando recedunt, & sic incidit in illam quæstionem, 3 vtrum ille, cui † data est licentia veniendi, videatur data licentia 4 redeundi. Dixi plene in l.vtimur, ff.de sep.viol. Item no.q eã† securitatem habẽt ipsi, & eorum nuncii, qđ est no.ad multa. Eadẽ ergo ratione nõ poterit capi, nec nuncius suus, neq; valisia sua, & similia, gl.format hic aliquas q.in ista materia, circa quas dic, vt in gl.quia non possum hic insistere, hic non sunt alia, &c.

ADDITIONES.

a Habita.An ista auth.habeat locũ in clericis scholarib. vide Abb.in c.si diligẽti, de foro cõpe. Itẽ cuius sit electio circa istos iudices, & quid si de iure communi quis haberet plures iudices. vide Rom.cons.412.in prin.Itẽ no.q si statutum dicet, q scholaris non possit corã alio pulsari, intelligitur nõ solum in ciuili, sed etiã in criminali, vide Bar.in l.fi.C.de agen.i reb.lib.12.Et ibi etiã, quod intelligitur dictũ statutum, donec est in ciuitate in qua degit, rõne studij. Sed si extra ciuitatem degat, poterit coram ordinario conueniri. Item an rector possit exequi sententiam contra scholares etiam in capturã, vide Fel. in c.significasti, in fi.de offi.deleg.Bar.ibidem.

b Studia.Circa hanc materiã vide Io. An. in c.si diligẽti, de foro comp.in fi.& ibi plene declarat eã, & dicit ibi, q aliqui studẽtes i studijs adulterinis, si gaudent priuilegio huius auth.reliqua hic vide p Bal.& q no.Bar.in l.fi.de col. illi.& vide ad hãc auth.i c.tua, de cler.nõ resi. Et ad istud quod s̃.dixi fm Bal. vide eundem in proœ.Digestorũ in §.hoc autem. & ibi etiam Bar.dicit istam auth.non seruari de consue.in criminalib. secundum gl.in auth.de man.prin. §.non permittas. Ang.sequitur i l.si vacantia, post med.de bo.vacan.& quod no.Bar.in l.fi.de const.princ.& hic per Bal.& ista auth.habet locum in famulis scholarium, secundum Bal.in l.2.C.de epis.& cler.quod no.in l.si plures, de sacros.eccle.& hic per Bal.& gl.& Bar.in l.2.§.legatis, ff.de iud.

ANTIQVA LECT.

Habita. Hæc auth. diuidit̃ i tres partes, sicut tria priuilegia indulget. Primũ est, quod scholares vadãt, & morẽtur securi, & sic nõ teneant̃ ad soluẽdas gabellas, vel pedagia. Secundũ est, q non patiant̃ iniuriã, & non capiant̃ p represalias. Tertiũ est, quia dat eis iudices, & facultatẽ eligendi sub quo cõueniant̃. Secunda ibi, hac igit. Tertia ibi, veruntñ. Primo q̃ro, qđ releuat istud priuilegiũ, qđ scholares vadãt securi, nõne d iure cõi quilibet dẽt ire secur⁹ p loca? Nã scitis, q grassatores puniunt̃. Rñ. dicit gl. vadãt securi, q nõ teneant̃ soluere pedagia, alr hęc cõstõ nihil releuaret ar.l. si qñ, de leg.1.Et ita tenẽt oẽs Doct. Dr̃ hic, q vadãt securi ad loca, in quib.literarũ exercent studia. Vtrũ hoc sit verũ, si vadãt ad ciuitates nõ priuilegiatas? Rñ.si quidẽ loquimur i alijs facultatib excepto iure ciuili, vr̃ q hẽant priuilegiũ. Nã illæ scientiæ possunt in qualibet ciuitate legi de iure cõi, vt l. si duas. §.est aũt.ff de excu tu.Sed leges istę nõ põt legi, nisi in ciuitatib. priuilegiatis, vt i 1.cõst Digestorũ. Et iõ q vadit ad alia studia adulternia, nõ hẽt priuilegia, & hoc verũ, tñ quidã dñt, qđ illi cõstõni est derogatũ p cõsuetudinẽ. Tertio q̃ro, qñ aliqs irãtir, si dicet se scholarẽ, quõ pbabit? Rñ.ex cõiecturis, cõsiderata qualitate psonę, & rerũ, quas portat in itinere. Ad qđ facit ff. de re milit.l. nõ oẽs. §.a barbaris.l.fugitiui.ĵ.de ser.fugi. Quæro, istud est priuilegium eũdi, & morãdi, sed de recedẽtib. nihil dr̃, & sic sumus in illa q̃õne, si dat̃ alicui securitas eũdi, an videat data securitas redeũdi? Et dico, qđ sic, ff.de sepul.vio.l.vtimur. Veniamus ad secũdũ priuilegiũ, & istud priuilegiũ hẽt tria capita. Primo, qđ null⁹ faciat scholarib iniuriã. Scđo, q nõ capiant̃ p represalijs. q̃ cõcedunt̃ ex priuata cõsuetudine, qđ no. Tertio, qđ Rectores dẽnt iudicare, qđ intellige, qñ ex inquisitione, & ex officio suo, aliàs nullũ esset priuilegiũ, & si non faciũt, puniunt̃. Venio ad tertiũ priuilegiũ, & q̃ro, vtrũ hoc sit verũ in qualibet lite etiã in crimina. Gl dicit, qđ sic, sed quãtũ ad criminalẽ scholares Bon. renunciauerunt. Peru 5 sini nõ, sed eis ñ seruaret̃, clericis exceptis. Quæro, † vtrũ habeãt iudicẽ Potestatẽ Ciuitatis, Gl.dicit, qđ sic, q̃a de iure cõi erat, & sic habẽt tres iudices, Potestatem, Episcopũ, & Doctorem, vt in proœmio Digestorũ in §.pe.sed an Rectorẽ? Rñd.sic, de iure cõi, quia ita scholares, sicut q̃libet alia Vniuersitas possunt sibi facere Rectorẽ, vt l.vlt.s̃.de iuris.om.iud.Iac.But.iõ dicit, quod si eligeret Rectorẽ, bene audiretur, sed si quemuis alium alibi traheret, 6 non incideret in Pœnã huius legis. Quæro extra gl.a † sñĩa Doctoris, ad quẽ appellabit̃? Br̃ appellabitur ad proximũ superiorem, vnde si Doctor, vel Rector est sæcularis, appellabit ad Potestatẽ, si clericus, ad Episcopũ. Sed in vniuersitate ista, & Bon.Doc.subsũt Rectori, nec posset appellari a Rectore ad Doctorẽ, sed si nõ subessent Rectori, tũc appellaret̃ ad eos. Sed quæro, dr̃ hic, quod 7 scholaris habet potestatem † eligendi, vsq; ad quod tempus? Glo. dicit, qđ vsq; ad lit.contes. Doct.omnes reprehendunt eam, quia si hoc esset, semper variarẽt, quod esset absurdũ, arg.l.3.§.1.ff.de eo quod certo loco. Præterea statim cũ acceptauit, est quæsitum ius alteri, vt l.apud, ff.de op.leg. p ista opi.videtur gl.in l si cõuenerit, ff.de iu.omn.iud. Quæro, vtrũ scholaris possit priuilegio renũciare. Dic, vt s̃.de pact.l.si qs, & l.1.ff. si quis in ius voc.nõ ier. 8 Quæro, qđ si † iudex inuito scholari pronũciauit se iudicẽ? Rñd. appellabit ab ista pronunciatione. Dicit gl.& bene no.q sup istis appellabit. Rõ quia habent præiudicium facere in toto, de quo per me in d.l.intra vtile.ff.de min.& l.ait Prætor, §.permittit̃. e.ti. Appellat̃.n.ab his pronunciationib.quem iudicem esse, vel nõ, vel cognoscẽdi, vel nõ, licèt sit interlocutoria. Quæro hic dicit, 9 † priuet̃, an ipso iure. vel per sententiã. Glo.dicit per sniam, quia dicit priuet̃, quæ verba referuntur ad iudicẽ, vt dixi in l.extat, ff. qđ met.cau.hic non, secus si diceret, priuatus sit, vel præteritum apponeret, vel dictio, mox, vel statim, vt no.s̃.de iurisd.om.iud.l. in criminali, & in Authẽ.de incest.nup.§.1. Quæro a quo iudice priuet̃? Respond possum hoc petere fieri per officium iudicis a quo, & corã quo est citatus, possum etiam hoc petere principali-10 ter per condictionem ex ista auth. Vltimo not. quod † ista secu-

citas eundi, & redeundi, datur scholaribus, nunciis, & rebus eorum, & sic pro represaliis, valisia, & equi capi non possunt, &c.

An seruus ex suo facto. Rubr.

LEX PRIMA.

Quamuis. Seruus ex ꝯctu, vel quasi, facto in seruitute nõ tenetur factus, liber nisi pro libertate ꝓmisit, ex debito vero factus liber, tenetur extraneo, non domino suo, h.d. lex ista, &c.

ANTIQVA LECT.

1 *Seruus factus liber, quãdo teneatur pro contractu facto per eũ in libertate.*

Quamuis. Statu liber de eo, qđ gessit factus liber, non tenetur. h.d specialiter quãtũ ad se. Quæro, quæ fuit rõ dubitandi in hac l. Gl. dicit, quia interim vr̃ liber, sed hoc nõ est verũ simpliciter, nisi quo ad q̃dã. Itẽ posset esse dubitandi ratio, quia existens cõditio retrotrahitur. & retro fingitur fuisse liber ar. l potior, ff. qui potio. in pig hab. & l. q balnea, eo. tit & de peric. rei vendi l. necessario §. qđ si pendente. sed hoc non est verũ in relictis ꝯditionalib. factis in testõ, ff ad Sylla. l. j. § 2. Opp gl. de l. c legãter. §. seruus pactionis, ff. de dolo, dicit glo. rña potius in hoc ti fallit in casib primo in d. §. seruus Rõ est ibi in eo qđ dicit j. eo. l. promissæ, vt statim dicã. Secundo fallit, ff de fide. c. lib. l. si purè, de lib. leg l. Aurelius § Sticho Istud nõ est verũ, nã hæc lex 1 loquitur qđ non tenetur factus liber ciuili oblone, sed † nãliter tenet, vt l. si id quod, ff. de ꝯdi. indeb & l nãliter, eo. tit. sed illæ duæ leges. nõ dicũt, q̃ seruus possit cõueniri, sed q̃ possit de peculio retineri tãquã nãliter debitũ. Itẽ fallit quarũ rerũ actio ñ dat l. j. §. 4. rõ ibi patet. Itẽ fallit j. eo l. promissæ Rõ est ibi, quia promisit pro libertate propria, & ꝯfertur in tempus libertatis. eodem modo loquitur. §. seruus pactionis. s̃. alle. Itẽ fallit. ff. de neg. ge. l. cum actum, & eo. tit. l. at qui natura. §. Scæuola Certe dñi, ibi non cõuenit ea ante gesto, vt condemnetur, sed vt deducatur, propter ꝯnexitatem n. in iudicium de necessitate debet deduci, vt ibi no. Item fallit, ff depo. l. si apud filium, sed gl. dicit, quod illud fallere, non est verum, quia ex posteriori detentione conuenitur. Item a fallit a secundum gl. in maleficijs, de quibus dicam in l. vlt.

ADDITIO.

a Item fallit Adde tu vltra has fallen. Glo. quod fallit quando seruus tanquam liber contraxit matrimonium, quia id quod recepit ab vxore, tenetur restituere, & ad id obligat. l si seruus, ff. de iure dot. & ibi gl. no. & dicit do. Ang. in l. [illegible] sol. matr. quod est speciale fauore dotis.

LEX II.

Creditoribus. Factus liber nõ tenetur ex ante gesto, & maximè si nõ habet peculium. h.d. Differt hæc lex a præcedenti, quia s̃. loquitur de statu libero. hic in mero seruo. Innuit per hoc quod dicit maxime idem esse, si peculium esset legatum. Contra de leg. 2. §. per contrarium. ff. de do. præle. Sol. vt in gl. & bene.

LEX III.

Promissæ. Promissum ex causa libertatis a seruo, debetur ab eo facto libero. h d Op ff de ope lib l. vt iusiurandũ. § j. & de lib cau. l. si So. Hic loquitur in pecunia, ꝓmissa pro libertate, ibi in operis promissis. Opp ff. de dol. l & elegãter. §. seruus pactionis. Sol. Ibi seruus non promisit, sed alium subiecit qui promitteret, vnde non tenetur in factum, sed de dolo.

LEX IIII.

Licet. Ec delicto ꝯmisso in alium, factus liber tenetur, quia noxa caput sequit. Ad euidentiam debetis scire, q̃ licet per mutationẽ status quis dicatur esse alter homo, hoc est verum in actionib ciuilibus ex contractu, secus in actionibus descendentibus ex delicto, vt ff. de capi. dimi. l. 2. §. pe. Quærit gl. qñ oritur hæc actio, dic, vt in ca, & bene no.

LEX V.

Si vt allegas. Factus liber, ex ante gesto non põt inquietari i pſona, nec in eo, qđ lucratus est. Bar.

LEX VI.

Siue serui. Seruus ex delicto cõmisso in dñm, non tenetur in seruitute, vel postea, secus si factus liber deliquerit. h.d Opp. s̃. eo. l. licet. Sol. Ibi deliquit in extraneũ, quo casu ab initio nascitur actio noxalis ꝯ dominum, quæ postea est directa ꝯ ipsum manumissum, sed si deliquit in dominũ ab initio, nulla nascitur actio, ideo postea non tenetur. Oppo. ff. si quis test. lib esse ius. fu. l. j. Sol. ibi fallit, & ratio ibi patet. Vltimo distingue, quia aut seruus cõtrahit, vel quasi. Primo casu regula est, q̃ non teneatur, vt l. j. s̃. e. Fallit in casibus, vt ibi. Aut deliquit, & tũc aut in dominum, aut in extraneum, primo casu non tenetur, secundo sic, vt l. licet. s̃. eo fallit in d l. j. ff. si quis testa. liber. &c.

Quando fiscus, vel priuatus. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Tutor debitor pupilli, ex mala administratione quando possit pro pupillo conueniri.*

2 *Lex potest impedire ortum actionis per appositionem diei.*

Propter æs alienum. Res tutoris non põt īquietari pp debitũ pupilli h.d. Quæro quid si tutor tenet aliqd de bonis pupilli. dic vt in gl. Quæro, qd si tutor nõ tenet, sed est debitor 1 pupilli, quia male administrauit? Gl dicit idẽ, qa † ẽt ab ipso pupillo ñ ꝯueniti, nisi finita tutela, vt l. 2. j. de admi tut. & l. rõnes. Istud qđ dicit tutorẽ durãte tutela nõ ꝯueniri, intelligas nõ teneri, ita q̃ possit agi, nã stati oblo, sed nõ statĩ actio nascit, nisi finita tutela, vt l. si tutor Reipublicæ. §. si cũ l. seq. ff. de tut. & rat. distra. Et tãgit p gl. ĩ l. si rẽ. §. oĩs, đ pig act. Ex quo colligo vnũ mẽbrũ ꝯ nros Doc. ĩ qõne quã dixi s̃. vt actio. ab hrđ. & ꝯr. here. l j. s. q̃ ex oblone ĩ diẽ certã, qñ dies adiicit a lege, nõ nascit statim actio, vt dixi modo in tutore Nã obligatio eius est in diem certam. ſ pubertatis, licet ante possit finiri Ratio huius est, a † qa lex põt impedire 2 ortũ actionis per appositionem diei, nõ autem homo, vt l. nemo potest, ff. de le. j. & de ac. & obl. l. obligationum fere. §. placet.

ADDITIO.

a Alexan. Ratio huius est. Adde eundem Bart. in l. sta stipulatus, in 1. q. principali. ff. de verbo. oblig.

LEX II.

Si in causa. a Si alia nõ reperiuntur, vltimo loco fit executio in nominib debitorũ. h. d. Quæro vtrum hoc sit verum, siue debitor cõfiteatur, siue negat debitum Pla. distinguit, aut negat malitiose, aut nõ. Glossatores nr̃i indistincte dñt ꝯ debitorẽ negantẽ non posse fieri executionem. vt ff. de re iud. l. a diuo Pio §. sic quoq;, ver. sed vtrũ, sed eo casu, quo malitiose negat, dabit curator bonis, qui ordinariè ꝯueniat debitorẽ.

ADDITIO.

a Alex. Si in causa. Dixi in l. pro officio, infra de admi. tut. & Pal. hic.

ANTIQVA LECT.

1 *Debitor ex causa, quæ paratam executionem habet, si negat se debitorem, fiet tamen executio.*

2 *Ad nomina debitorum, quando perueniatur, etiam non lata sententia.*

3 *Executio contra nomina debitorum quomodo fiet.*

4 *Pignora quomodo capiantur.*

Si in causa. Vbi aliæ res nõ reperiunt, fit executio ꝯ nomina debitorũ. h d. Not. vltimo deueniri ad nomina debitorũ, vt l a diuo Pio, §. ĩ vẽditione, ff. de re iud Op. de l a diuo Pio. §. sed vtrũ. ff de re iud. gl. dicit, intelligo hãc secundam distinctionẽ illius §. q̃ hæc lex habet locum in debitore cõ- a fitente, & hoc verũ: nam si neget malitiose a per mendaciũ, tunc si potest fieri executio, sed Pla. dicit ꝯriũ, & malè. Sed quæ est ratio huius? Resp. ĩ executione adhibet summaria cognitio, dic. l. a diuo. §. si sup reb'. sed in exigendo debitore negante, exigitur plena causæ cognitio, qa debet dari libell', & similia, vt s̃. de act. & obli l. negãtes, merito nõ potest fieri executio. Sed qualiter ꝯsuleretur actori? Dicit glo dabit curator bonis, qui porriget libel- 1 lum, & litẽ prosequet. Ex prædictis collige, q̃ si † debitor negãs se esse debitorẽ, esset debitor ex tali causa, quæ habet paratam executionem, q̃ tunc posset fieri executio ꝯ eũ, quia cessat ratio prædicta. Præterea ad quid expectam' casum, cuius nil operat euentus, immo qui iã euenit? Nam si negat, condemnaret, & postea fiet executio. sed si reperiat in eo statu q̃ est cõdemnandus, vel pro cõdemnato habẽdus. quid impediat quin ꝯ eũ fiat executio, nõ video. Op. dicit hic, si ĩ causa iudicati. Cõtra, immo & si non est lata sententia potest perueniri ad nomina debitorũ, vt ff. de pign. 2 act. l. si cõuenerit. & j. quæ res pig. obl. poss l. nomen Solu. † ibi si vult agere hypothecaria ꝓpter nomina debitorũ, seu vtib, põt, sed si nõ habet nomina obligata, tũc secus Fallit in fisco, vt j. l. proxi & seq Quæro, † qualiter fiet hæc executio ꝯ nomina debito- 3 rum Tex. hic videt velle q̃ authoritate iudicis debitores soluere compellant Sed dubito, cũ de iure cõmuni res prius debeat capi pignori & post aliquod tẽpus distrahi, vt l. debitorib', de re iu- 4 di Quæro † quomodo cap. entur b pignora. Certe istã practicam b tangit gl. melius quã alibi. j. de præto pig. l. 1. & ĩ d l. a diuo Pio, §. sic quoq;. Sed prædictis videt ꝯriari, nam non debent capi ipsa nomina pignori, sed pecunia. vt d. l. a diuo Pio, §. sed & si pecuniã & §. seq. & l commodis. ff. de re iud. Respõ. si quidẽ debitor habebat pecuniã solutioni paratã, ipsa pecunia capitur, nõ nomina, vt d. l cõmodis, §. sed & si pecunia, licet glo. in d. §. intelligat aliter, sed destruit tex. Sed quãdo nõ ẽ parata solutioni, tũc ipsum nomẽ capiet, vt hic Et aduerte, q̃ quãdo pecunia capitur, est necesse, q̃ debitor confiteatur, sicut quãdo capitur ipsum nomen. vt d. §. sed & si pecuniam, in eo quod dicit, æquè, quasi dicat, eodẽ modo, quo quando ipsum nomẽ capitur. Habes ergo quomodo ipsum nomen capiatur in causa iudicati.

ADDITIONES.

a Nam si negat malitiosè. Adde Spe. in ti. de primo, & secũdo dec. §. restat, ver. quid ergo, & aliquid per Bal. in l. etiã, infra de execu. rei iud. de quo vide late p Alex. in d. l. a diuo Pio, §. sic quoq,. ff. de re iudi. vbi ponit alias limitationes.

b Quomodo capientur. Pro hac practica adde eundẽ Bal. ĩ l. fi. in prin. de don.

LEX III.

Si debitum. Debitor debitoris fisci cogit soluere fisco. h. d. Hoc fit in priuato demum cõdemnato debito.

to debitore, principali, in fisco & eo noīe non condemnato, per
a condictionem ex l. j. de cond. ex lege. hic non sunt alia.a

ADDITIO.

a Ale. Sunt alia. vide Bar. in l. 3. § multa. ff. de iur. fisc. adde in l. j. C. de cōuen. fisc. debit. lib. 11. lect. 1. & 3. vbi dicitur quod fiscus potest conuenire debitorem debitoris sui, excusso tamen prius suo debitore principali. Facit l. Moschis. ff. de iur. fisc.

LEX IIII.

Non prius. Ad debitorem debitoris non peruenitur nisi debitore primo discusso h. d.

LEX V.

1 *Dominium sicut in corporalibus nō transfertur, nisi traditione, ita in incorporalibus ex solo contractu non transfertur actio directa, & nu. 4.*
2 *Actio vtilis regulariter non transfertur, nisi cedatur. & nu. 5.*
3 *Libellus in actione directa competente cedenti, quomodo formetur, & quādo in actione vtili.*
6 *Actio directa non competit, nisi sit cessa, vel mandata.*

In solutum. Ex datione in solutum transeunt vtiles sine cessione: directæ vero nō possunt exerceri nisi mandentur. h. d. De hac mā dixi vobis in l. j. s. de act. & ob.
a Vnū tñ no.a q̄d ponit ista gl. ꝙ † sicut ī corporalib. nō trāsferī do-
3 miniū nisi secuta traditione, ita ī incorporalib. ex solo contractu
a nō transfertur actio directa nisi mandeī, vt hic, neq; † vtilis regulariter, nisi cedatur, vt d. l. j. s. de actio. & obli. vide istam æquiparationem, quæ est bona ad multa argumenta, &c.

ADDITIO.

a Ale. No. Adde no. in l. fi. in prin. ff. de dona. & Bar. in l. 1. sup. de actio. & obl.

In solutum. Nomine dato in solutum, nō ɔpetit exercitium directæ, nisi mandeī, sed ɔpetit vtilis. h. d. Vel sic. Ex datione ī solutū trāseunt vtiles sine cessione, directæ vero non possunt exerceri nisi mandenī. De hac mā dixi vo-
a bis in l. j. s. de act. & obl. No. quod † quando formatur libellus ī actione directa competente cedenti, formaī ꝓcuratorio noīe cedēris, vt hic, & l. planè. fam. erc. sed qñ formaī ī vtili, formaī noīe eius, cui ē facta cessio, vt hic, & s. de proc. l. q stipēdia, & qđ ibi vi-
4 debitis. Itē no. vnū, qđ posuit ista gl. † sicut ī corporalib. nō trāsfertur dñiū nisi tradōne secuta: ita ī ī corporalib. ex solo ɔ̃ctu ñ trāsferī actio directa nisi mādeī, & vtilis nisi cedaī. vt ī d. l. 1. s. de act.
5 & ob. Quæro † vtrū hæc vtilis ɔpetat sine cessione? Rñdeo sic ī casu isto, vt no. l. 1. s. đ act. & obl. & ibi plene dixi. Sed tñ cop. fcā cessione vñr mādatę actiōes directę, vt l. 2. de actio & obl. & ibi no. sed hic ē fcā cessio lalīē a lege, ergo, &c. Rñ aliud ē cessionē fieri ab hoīe, aliud a lege, qa istud fit a lege ꝙ limitaī, vt sola vtilis ɔpetat, sed hō cedēdo trāsfert qcqd pt, pt aūt trāsferre mādanī directarū, ergo, &c. Vltimo no. quādā gl. q̄ ē hic, q̄ dicit id, qđ operaī traditio, &c. qđ intellige quātū ad exercitiū directarū indistinctè,
6 qa nullo casu ɔpetit, nisi † actiōes sint cessę, vł mādatę sed quo ad vtiles in aliqb. casib. nō est necessaria cessio, vt s. de ac. & obl. l. j.

De hæreditarijs actionibus. *Rubr.*

LEX PRIMA.

PEcuniam. Cohēdes possunt ɔueniri personaliter pro hæreditaria portione hypothecaria in solidum. h. d Gl. quærit, quid si defunctus erat obligatus ad aliquid dandum indiuiduum? Dic, vt in glo.

ANTIQVA LECT.

Pecuniam. Contra hæredes pro portionib. hæreditarijs, pōt agi ꝑsonali, & hypothecaria ī solidū. h. d. Opp. dicitur hic, pro parte tibi competente. contra, quia pro illa parte actio est extincta, vt l. si adulta. ī eod. Sol. expone, vt in glo. Quęrit gl. quid si mater debeat rem indiuiduam. Dic, vt in gl.

LEX II.

a **Pro hæreditariis.** a Actiones personales dantur ɔ̃ hēdes pro hēditariis portionibus, reales vero quatenus possident. h. d. Vide gl. quæ ponit casus, in qb9 dr̄ fallere, quā no. Domini, ista est materia. ff de ver. obl. l. 4. §. Cato. & ibi plenissime examinaui qualiter actiones diuiduæ, & indiuiduæ transeunt cōtra hæredes, & Cyn. hic multa ponit, & dicit.

ADDITIO.

a Ale. Pro hęreditarijs. Et vide omnino Bar. in l. 2. de deb. fis. lib. 11. vbi videtur bonus casus, & in hac l. habeas gl. no. iuncto tex. & per istum tex. hic no. p Bald. in l. debitori. C. de pact. q. si quis petat debitum antequam adeat, non videtur hæreditati renunciare, vide tamen Bald. hic.

ANTIQVA LECT.

1 *Actio in rem, quando detur contra hæredes pro parte, quam possident, regula cum fallentijs.*
2 *Rē restituere est quoddā indiuiduū, & quando dicta obligatio sit indiuidua.*

a **Pro hæreditariis.** a Duas rłas ponit hęc lex. pria, actio personalis daī ɔ̃ hēdes pro hęreditariis portionib. † Actio in rē daī ɔ̃ hēdes pro parte quā possident. Opp. ff de verb. ob. l. 2. §. ex his. & in l. in executione. §. secūda species. So. Dicit gl. prima rła huius l. fallit in sex, vel septē casib. quos enumerat ꝑ ordinē. Examinem9 singulariter, & prīo dicit, fallit qñ īdiuiduū esset in obligatione, quo casu qlibet hēdū teneī ī solidū, vt in legib. ɔ̃riis, ita dicit g & bene. Quod intellige, qñ agitur ad ipsum indiuiduū, secus si ad īteresse deuenitur, vt l. 2. § ubi in facto. Præterea dicit gl. fallit qñ res q̄ dēt restitui, possideī ab vno, vt ff. cōmo l. 3. § hēs. & depo. l. si duo. In hoc aduerte, iste nō
a videt nouus casus a præcedenti, † nā rem restituere est q̄ddā indiuiduū, cū pro parte non possit restitui. d. l. si duo. Et sic vr̄ idē casus cū præcedenti, qa indiuiduum est in obłone. Sed aduerte. s. dixi de indiuiduo, quo ad obłonem, Itē aduerte, qa istud nō ē verū in qualibet obłone rem restitui, sed ita demum si in obłone rē restitui, est obło bonę fidei. Istud probat tex. in l. 3. §. hēs. ff. commo. Itē habet locum in actione stricti iuris, qñ competit ꝑ aliqua re, pro qua posset competere actio in rē. Casus est in l. qui fundū §. si tu ex parte. ff. ad l. Falci. aliàs extra hos casus starem9 regulę huius legis, vt quilibet teneaī ꝑ portione hēditaria Pro hoc adde ff. de leg. 1. l. si tibi homo. §. pe. Tertio fallit in pollicitatione, qđ dic, vt in gl. & bñ, & est ratio fauor fisci. Quarto fallit in l. 1. in princ. & §. 1. ff de alim & cib. leg Certè istud nō est propriè fallere. Nā hæc rła loquiī de actionib. hęreditariis, quæ competunt ɔ̃ defunctum, ibi de actione, q̄ nunq̄ competiit defuncto. Præterea ibi actio ꝑ hæreditariis partib. cōpetit, antequam iudex se interponat, sed dicit imminente fauore alimentorum concedi sibi, vt decernat, vtrū soluaī ab vno, an à plurib. Quinto fallit, si testator legauit ab vno hæredū creditori hēditario cā ɔpēsandi debitū, vt l. cū ꝙ ab vno. ff de leg. 2. Aduerte, illa lex hēt duplicem intellectū. Prīo, ꝙ loquaī in actione hēditaria, i. de dote, & tūc verū dī glo tūc fallit, nō enim esset idē, si legareī alteri, q̄ ei quæ dēt habere dotē, nō enim potest facere testator, quī quilibet hæredū teneaī ꝑ parte hēditaria, vt s. si cer. pet. l. 1. Alio modo intelłr in actione ex testō, & tunc nō propriè fallit quia nō est actio illa hēditaria, q̄ nō ɔpeteret ɔ̃ testatorē. Sed primus intelłs cōiter approbaī, vt ibi p do Frā. Sextus casus est in sūmaria cognitione, seu actione Gl. dicit verū, tñ nec illa cœpit ɔ̃ defunctū ɔpetere. Septimus casus in casu mirabili, dī gl ī l. q fundū. §. si tu ea parte. ff. ad l. Falc. Certè nec ibi dr̄ de actione hēditaria, q̄ ɔ̃ defunctū ɔpeteret, tūc n. actio dareī pro portionib. sed loqtur de actione ex testō, q̄ licet sit personalis, tñ qñ agiī ad speciem, agitur ɔ̃ illū qui possidet, ꝑ modo quo possidet. Rō, qa pro ea ɔpetit actio in rē, vnde pp ɔcommitantiam q̄ hēt cū ea, daī in solidū ɔ̃ partē, vt ibi patet, sed si esset res hęredis, ita ꝙ actio in rē nō competeret, tūc actio daretur ꝑ portionib. hæreditariis, non in plus, etiam vnus totū haberet. vt l. si tibi homo. §. si fundus. ff de leg. 1 Sum9 expediti de prima regula. Ad secundā regulā opp. ff de Præto. stip. l. 2. in fi. Sol. Ibi loqtur qñ aliqs decessit post lit. cōte hic ante. Et dic vt ibi plenè ꝑ gl. & ff. de rei vend. l. si possessor. & de condic. fur. l. ī condi.

ADDITIO.

a Paris. Pro hæreditarijs. De effectu huius diuisionis quando vnus efficitur non soluendo, vide singulariter Are. in l. 2. §. & horum. ff. de ver. obl. Item quod ita diuiditur hypothecaria sicut personalis, vide eundem in d. l.

LEX III.

1 *In obligatione seu actione tacita, ꝙ det actio vtilis cōtra debitorē debitoris.*
2 *Libelli forma qñ quis intentat actionē ꝑsonalē, vel vtilē pp hypothecariā.*

Heredem. Cōtra debitorem debitoris nō ɔpetit actio personalis. h. d. Op. ꝙ possit agere hypotheca-
ria ɔ̃ debitorē debitoris, vt ff de pig. act. l. si conuenerit. ī. quæ res pignori obl. pos. l. nomē. Sol. dicit glos. illud est verum in expssa
1 obłone, secus ī tacita. Notabile dictū esset, si verū esset ꝙ ī † actione, seu in obłone tacita nō deī actio vtilis cōtra debitorē debitoris. gl. ponit hic, quā vide. Ista gl. cōiter non teneī, qa non possit agi vtili ex tacita obłone, nō reperiī lege cautū. Nec obst. lex ista, qa hic denegatur actio personalis, nō aūt vtilis, q̄ datur pp hypothecariam, vt dicit gl. Sed quæro, qūo cognoscam, vtrū quis intentet personalem actionem prohibitam per hāc legē: an verò
a intētet vtilē propter hypothecā? & sic est necesse, quod † sciamus formationem libelli. Gl. hic mirabiliter dicit, qñ ego intentarē ꝑsonalem, ego dicerē, ꝙ debitor ē mihi obligatus obligatione ꝑsonali: qñ intēto vtilem propter hypothecam, nō dico eum mihi obligatū, sed dico, ꝙ nomē ei9, vel ius obligationis est mihi obligatū, vide istam gl. quā no. qa ē vtilis pp formationē libelli, &c.

ANTIQVA LECT.

Heredem. Actio personalis datur contra hæredes, nō ɔtra debitores. Op. pro dote reddēda sunt omnia bona tacitè hypothecata, vt l. assiduis. ī. q po. in pig. ha. & de rei vxo. act. l. 1. §. sed pleni9. ergo ista domina hēt obligata nomina debitorū, potest ergo vtili agere, vt ff. de pig. act. l. si conuenerit. Solu. dicit Azo. & mirabiliter, in obligatione generali expssa, veniunt nomina debitorū, vt in contrariis. Secùs in tacita, vt hic secundū eum, quod est multum singulare. Hanc solu. tenet Pe. contrariū tenet Cy. & arguit sic: in tacita obligatione veniūt bona, vt l. hac edictali. §. oībus. ī. de secū. nup. sed appellatione bonorū veniūt noīa debitorū, ergo, &c. Dubito ī isto passu. Pro Azo. tamē arguo sic. Fiscus habet omnia bona tacite obligata, vt l. aufertur. §. fiscus. ff. de iur. fis. tamen ego video, ꝙ fiscus non pōt cōuenire debitorem debitoris sui, nisi in trib. casibus, qui ponunī in l. 3. §. multa. ff de iur. fis. & no. supra ti. j. l. 1. nā si verum esset qđ tacita hypotheca porrigereī ad nomina, indistinctè posset fiscus agere contra debitorem debitoris sui, quod est falsum. Qui tñ vo-

fuerunt tenere ꝯriũ, intelligunt hanc legẽ ſ. ꝙ mulier nõ põt intentare actionẽ ꝑſonalẽ ꝯ debitores mariti, ſed hypothecariã. Et qualiter hoc cognoſcat, vtrũ intentet perſonalis, an hypothecaria, ꝑ glo. no. ex qua hẽs formã libelli hic, vide eam, & ſigna. Hec nõ vr̃ vera, nã ꝯ debitores debitoris, nõ dat hypothecaria, ſed vtilis, qa ipſo prio dbitori ꝯpetit directa, vt l. nomẽ. j. q̃ res pign. obl. ſed ſuſtinẽdo gl. pt̃ dici, ꝙ itellexerit, ꝙ ñ dat ꝑſonalis actio. iure ꝑſonalis actiõis, ſed iur̃ hypothecę. Deinde ſubdit gl. ſed & ꝑſonali pt̃ eũ, & c. vt s. ti. j. l. 2. Iſtud nõ eſt verũ, ſed illud fit officio iudicis exequẽtis, vt ibi patet. & l. a diuo Pio. §. ſic quoq;. ff. d re iu.

LEX IIII.

Sub prætextu. Quęſtio pecuniaria propter pupillarẽ ętatem non differtur.

LEX V.

a Vt debitum. a Donec hęreditatis q̃õ termineť, alter ex litigãtibus nõ põt ſibi petere debitũ. h. d.

ADDITIO.

a Parif. Vt debitum. Per iſtum tex. vide Bal. in l. debitori. C. de pac. vbi dicit, ꝙ nõ poteſt cõſequi debitum ſibi, antequam adeat hæreditatem. Sequitur Ale. ibi, & Ia. licet Pau. de Caſtr. in fine aliter referat. Bal. in l. 6. §. in computatione. ver. ex hoc ſequitur. C. de iure delib. qui aliter loquitur.

1 *Petens debitum, quando videatur renunciare petitioni hæreditatis.*
2 *Actus ſaltim contrarius proteſtationi, quando tollat proteſtationem.*
3 *Donec petitio hr̃ditatis termineť. nõ põt alter ex litigantib. petere debitũ.*

ANTIQVA LECT.

Vt debitum, Petitio hr̃ditatis ſub ꝓteſtatione alterius actionis pręiudicialis ad illã nõ admittiť.

1 Quęrit gl. vtrum † petendo debitũ videatur renunciare petitioni hr̃ditatis. Et dic, ꝙ nõ, qñ expreſſe reſeruat ſibi petitionẽ hr̃ditatis. Si ergo non reſeruaret, vr̃ hr̃ditatem repudiare. Quod probo ſic. Actus, qui nõ põt geri citra ius, & nomẽ hr̃dis, inducit aditionẽ, vt l. pro hr̃de. §. Papi. ff. de acq. hęr. ita actio, q̃ nõ põt geri abſque repudiatione, ergo, & e Cõtra hoc op. † actus ꝓteſtationi ꝯ-
2 a trarius tollit ꝓteſtationẽ. ex. de app. c. ſolicitudinẽ. ſed petere debitũ ꝯriať illi proteſtationi, ꝑ q̃ reſeruat ſibi pet. hr̃. ergo illa ꝓteſtatio vr̃ nulla. Et ꝑ ꝯñs vr̃ renũciatũ petitioni hr̃ditatis. Sol. qñ id, qđ ꝓteſtať, ẽ ꝑiudiciale ad id, qđ petiť, i tñ, ꝙ ei ẽ ꝓferẽdũ rõne maioritatis, & tũc ꝓteſtatio annullat actũ, magis q̃ actus ꝓteſtationẽ, vt hic. Si vero eſſent inuicẽ pręiudiciales paris potentię, ꝓcedit
3 contrarium. tene menti. No. quod † donec petitio hęreditatis terminetur alter ex litigantibus non poteſt petere ſibi debitum.

ADDITIO.

a Contrarius. De hoc quando actus contrarius proteſtationi tollat proteſtationem, vide aliquid per Bal. in ſuo trac. ſchiſma. quem ponit ſuper rub. inf. ſi ga alt. teſ. prohi. & per Ale. de Imo. in l. iuriſgentium. §. quod fere. ff. de pact. per Imo. & ibi late per do. Fred. inc. cum M. Ferrarienſis. extra, de conſt.

LEX VI.

Si adulta. Cõtra cohr̃des pt̃ qs agere ꝓ hr̃ditaria portione, & ſi nõ ſit ſoluendo, põt impetrari ſeparatio.

ANTIQVA LECT.

Si adulta. Si creditor debitori ſuccedit, ꝓ hr̃ditaria parte actio extinguiť, ꝓ reſiduo cohr̃des pñt ꝯueniri, & ſic bo. ſeparatio poterit ĩpetrari. h. d. vr̃ ſic. Põt qs agerẽ ꝯ cohr̃des ꝓ hr̃ditaria portione, etſi ñ ſũt ſoluẽdo, pt̃ ſeparatio bonorũ ĩpetrari. h. d. Ad euidẽtiã ꝑmitte, qđ dt gl. d ſepatiõe bonorũ. Bar.

LEX VII.

Creditores. Legatarij nõ pñt a creditorib. ꝯueniri h. d. vr̃ ſic. Creditores debẽt ꝯuenire hr̃des, ñ legatarios. Vides ergo ꝙ legatarij ñ dñr creditores hr̃ditarij. Qđ eſt verũ, qñ ẽ ꝯtrouerſia inter creditores: vt dicit gl. In caſib. tamen datur actio cõtra legatarios, vt j. de iure deli. l. ſcimus. § licen. el j.

Ex delictis defunctorum in quantum heredes conueniantur. Rubr.

LEX VNICA.

1 *Actio deſcendens ex delicto defuncti qñ detur contra hæredes. nu. 6. & 9.*
2 *Litis conteſtatio quando detur contra hæredes.*
3 *Actio deſcendens ex contractu pro dolo commiſſo per defunctum, quando detur contra hæredes, & nu. 13.*
4 *Actiones deſcendẽtes ex delicto, vel criminales qñ dẽtur hæredib. & n. 17*
5 *Actio de calũniatoribus datur ad quadruplum eius, quod recipit, non quod eſt damnificatus.*
7 *Condictio furtiua eſt ex delicto.*
8 *Quando pœna imponitur ipſo iure, non eſt neceſſaria litis conteſtatio.*
9 *Defunctus ſi fuit confeſſus delictum, an dabitur actio contra hæredes.*
10 *Prælati ex delicto, an detur actio in ſucceſſorem remiſſiue.*
11 *Hæredes de iure Canonico an teneantur pro delicto defuncti vltra id, quod ad eos peruenit.*
12 *Hæredes vſurariorũ de iure ciuili an teneantur ad reſtitutionẽ vſurarum.*
13 *Hæredes defuncti qñ teneãtur actionib. prouenientib. ex cõtractu defuncti.*
14 *Actio oriri nõ põt ex contractu nullo, vbi dolus cauſam dedit contractui.*
15 *Actiones ex quaſi contractu an dentur hæredibus defuncti.*
16 *Actio ex contractu quando detur hæredibus.*

a **Poſt litis.** a Hęc lex ſummat ſeipſam & totã mãm & hr̃ h.
1 d. † Actiones deſcẽdẽtes ex delicto poſt lit. ꝯt. dãtur ꝯ hr̃des ĩ ſolidũ, aliàs ĩ quantũ ad eos peruenit h. d. Opp vr̃ qđ iſtę actiões nõ deñť ꝯ hr̃des, vt ff vi bo. rap. l. 2. §. fi. Sol dicit gl. qđ hęc r̃la fallit hic ĩ caſib. q hic ponunť in gl. Br̃ circa hoc dic, vt di-
2 xi tibi plenè in l. 1. ff. de pri. deli. Op. ſcđo † ꝙ ẽt poſt lit. ꝯt. nõ det ꝯ hr̃des r̃r, vt l. ex iudiciorũ. ff. de accu. So. loqť in actionib. ciuilib. deſcẽdẽtib. ex delicto, leges ꝯrię loquunť ĩ actionib. criminalib. q̃ an deñť ꝯ hr̃des, ſiue deſcẽdant ex legib publicorũ iudiciorũ, ſiue ex legib. priuatorũ iudiciorũ, dic vt ibi plene diat vobis, & gl. hic tãgit in fi. Op. i. de l. ex ꝯctib. & l. ex depoſiti. ff de act. & ob. & l. ſi hoiem. §. dat ff depoſi. Dicit gl. qđ r̃la iſti⁹ legis hẽt locũ, qñ delictũ ꝯmittit ex ꝯctũ, ſed qñ ꝯmittit in ꝯctu, r̃r dat ꝯ hr̃des, ſi-
3 cut ꝯ defunctũ. Fallit tñ in caſib quos gl. hic ponit. Br̃ † qñ dolus ꝯmiſſus in ꝯctu purgat per actionẽ deſcendentẽ ex ꝯctu, datur ꝯ hr̃dẽ ſicut ꝯ defunctũ non diſtincto, an lis ſit conte. vel non, peruenit, vel nõ, vt in legib. alle in ꝯrium. Sed qñ dolus ꝯmiſſus circa ꝯctum, non purgat per actionẽ deſcendentẽ ex ꝯctu, tunc nõ dat ꝯ hr̃des in ſolidũ, niſi ſit lis ꝯte. vel quatenus ad eos peruenit, vt in caſib. in qb gl. dicit. fallit, & vide gl. ibi ſi aũt ſit ex ꝯctu, vel quaſi, & c. Si eos bñ aduertas, qñq; dolus ꝯmittit in quaſi ꝯctu, tunc quid iuris ſit habuiſtis in l. curatoris s. de neg. geſt. j de in l t. iur. per totum, hic dicitur, qualiter hæc actio detur contra hęredes. Sed quęro, vtrum actiones ex delicto dentur hęredibus. Hic gl in prin. examinat. Tu dic, vt dixi ĩ d. l. 1. ff. de priua. deli. & c.

ANTIQVA LECT.

Poſt litis. Actiones deſcendentes ex delictis danť ꝯ hr̃des in ſolidũ poſt lit. ꝯt aliàs quantũ ad eos peruenit. h. d. Gl. eſt multũ plena: & ideo ꝓ eius declaratione eã diuido in quatuor partes, quas recitabo ꝑ quatuor q̃õnes, & aliqua dicã vl-
4 tra. Et primo † an actiões deſcẽdẽtes ex delicto deñť hr̃dib. Br̃ dic clarius quã gl. Aut actiones ꝯpetebãt defuncto, vt cuilibet de populo, aut iure proprio. Primo caſu nõ trãſeũt niſi lit. ꝯt. vt l. ſi cui. ff. de verb. ſig. Scđo caſu, ſi quidẽ ꝯpetunt ad vindictã, non tranſeunt ad hr̃des, niſi lit. ꝯte. vt l. iniuriarũ. ff. de iniur. l. cũ emãcipati. §. emãcipatus. ff. de colla. bo. de in ius voc. l. pe. Aut proſequitur rẽ familiarẽ, & tunc regula eſt, qđ ꝯpetit hæredib. Fallit in actione in factũ, de calũnia, vt l. hæc actio. ff. de cal. ſm vnam lect. Sed
5 poſſumus dicere, ꝙ † illa actio ꝯpetebat ad vindictam, datur. n. in quadruplũ eius, qđ quis recipit, non ad quadruplũ eius, in quo qs eſt dãnificatus, vt l. j. in prin. eo. ti. Sed q̃ro, & aſſumo gl. ibi eꝯ,
6 vtrũ † actiões dẽtur ꝯ hæredes. Dicit gl. r̃la eſt, ꝙ ſic, quatenus ad eos peruenit, nõ vltra. Fallit in actione vi bo. rap. Itẽ in interdicto vñ vi, vt ff. vi bon. rapt. l. 1. in fi. & ff. de vi, & vi arma. l. j. in fi. Certe puto, ꝙ illæ leges faciant regulã proſe, ꝙ vbicũq; actio ꝓtoria denominatur ab ipſo delicto, vt vnde vi: vi bo rap. & ſim. talis non datur ꝯ hæredem, ſed datur in factũ loco ipſius, pro alia, ſi qua ꝯpetit, per rationẽ poſitã in dictis legib. Itẽ fallit, dicit gl. in ꝯdictione furtiua, vt l. ſi pro fure. ff de ꝯdi. fur. Sed iſta nõ eſt ex delicto, ſed ex varijs ſignis cauſarũ. Dñi iſtud eſt verũ dictũ, rõ eſt falſa,
7 nã † cõdictio furtiua eſt ex delicto, vt ff. re. amo. l. ſi mulier. §. pe. ff. de ꝯpen. l. ſi ambo. & per Gul quem recitat d. Bartolucius in d. l. ſi pro fure. Eſt ergo rõ frequentia huius delicti, propter q̃ cõſtitutum eſt, hęredem teneri in ſolidũ. Itẽ fallit, dicit gl. ff. qđ quiſq;
8 iu. l. 1. §. ꝙ aũt. ratio, quia priuilegiũ tranſit ad hæredes, ergo & pęna. Ita dicit gl. Tu dic, & melius, ibi loquiť iit † pœna a iure impoſita ipſo iure, vñ nõ eſt ibi neceſſaria lit ꝯt. cum ipſa lex ibi faciat executionẽ. Sic eſt in l. ꝯmiſſa. ff de publ. Et ꝓ hoc ſoluo vnũ ꝯriũ de l. Caius. ff ad Syll. vbi ẽt lit. nõ ꝯte. ꝯuenit hr̃s in ſolidũ. Nã dñt qdã, qđ ibi loqť in delicto ꝯmiſſo in nõ faciẽdo. ꝙ nihil ẽ dicere. Dic ergo, qđ ibi erat facta executio ipſo iure. Nã ꝑꝑ inultã mortẽ defuncti, ipſo iure priuabiť hr̃s hr̃ditate. Qđ apparet, qa ꝯueniť hr̃ditatis petitiõe, nõ aũt accuſať, vt priuet hr̃ditate, vt no. s l. j. j. de

ADDITIO.

a Ale. Poſt litis. Hãc legẽ hic not. limitat Bal. in q̃uantũ dicit, ꝙ actio ex delicto nõ trãſit in hr̃dem niſi in quantũ ad eũ peruenit, tamen ſi res ex delicto q̃ſita, ſit per delinquentem conſumpta, adeo quod ex illa cõſumptione ſeruata eſt alia res, q̃ delicto nõ commiſſo cõſumpta fuiſſet, ꝓ illa re hæres cõueniri poteſt. allc. tex no. in l. ſi ipſa. ꝙ met. cã. tenementi, Ita limita, & intellige hãc legẽ prout no. in l. 3. §. qd aũt. ff. qđ quiſq; iu. & ꝙ ibi late. Itẽ limita, & intellige, niſi ꝑ præſentes, etiã li. cont. recederetur ab inſtãtia, vt etiã voluit Bal. ꝑ illum tex. in l. cum mota. s. de tranſ. Et ad hanc l. vide Spe. & Io. An. in titu. de ac. §. 1. verſi. quod ſi latro. & hic Bal. & hæc lex ẽt facit de iure Canonico, vt hic ꝑ Bald. ad quod adduco ꝙ no. voluit do. Ant. in c. ſi diligenti, de ꝑſcrpt. Adde. Poſt litis. Iſta diſtinctio vtrum ſit lis cont. vel non, & vtrum aliquid ꝑuenerit ad hr̃des, vel ne, ñ ꝓcedit de iure Canonico, qa hr̃s indiſtincte teneť, vide Iaſ. in l. ſi eũ. §. qui iniuriarũ. ĩ 3. no. ff. ſi quis cautionib⁹. Vide Bar. i. trac. diff. Barb. l. trac. de Tab. in 4. par. Itẽ, ꝙ cõfeſſio facit actionẽ de directo, alias delicto tranſire ad hæredes, vide in dicto trac. ĩ 4. parte §. partis principalis. Itẽ de iſta regula, & duab. limitationib. vide Iaſo. poſt alios ĩ l. 3. §. ꝙ autẽ ait. ff. quod quiſque iur. Vide ea quę habes ad Bar. in l. fi. C. de reuo. do. vide etiã magiſtraliter Barto. in l. j. ff. de priua. del. vide, & declara, vt ꝑ Iaſ. in l. ſi eũ. §. qui iniuriarũ. in 3. & 4. nota. & etiã in vlt. no. ff. ſi quis cautio. Itẽ quomodo pęna tranſeat cõtra hæredes, qñ delinquẽs erat conuictus, vel cõfeſſus. Vide. Are. in l. qui a latronib. §. 1. de teſt. & ibi etiam de effectu conſeruationis bonorum. Item circa illud, quod dictum eſt, ꝙ de iure hæres teneatur vltra vires hæreditatis, vide Are. in rub. de acq. hære. in l. furti. C. de furt. Poſt litis. Ad materia huius legis vide tu eundem Bart. ibi. & Ale. in Apoſtil. in l. 1. ff. de priua. delic.

l.j.ƺ de his qb vt indig ff ad Sylla.l.ī cognitione. Itē fallit, si lis est 9 ꝯtestata, istud ē verū Sed iurata hoc q̄ro. qd si est †ꝯfessus. & vt au geam dubiū, pono eū ꝯfessum in cā criminali, vtrum dabit actio a ꝯ hrēdes? Spe. dicit quod sic a in ti. de accu. §. i. ver qd si latro. dixi ī l. 2. de priu. deli. Item fallit, dicit gl. in l. 2. ff. ad leg. Iul. rep. quod est verum, fm vnam lec fm aliam non fallit, sed est aliud tpāle. Dic ergo bī, aut ex maleficio imponit poena ipso iure. & transit ꝯ heredes. Aut venit imponēda ab hoie, & tunc aut lis est cōtestata ꝯ defunctum, & dat in solidū ꝯ heredes, vt hic. Fallit in casu l. 2 ff. ad leg. Iul repe. fm vnam lec. Aut lis nō est ꝯtestata, & dat ꝯ here dē, in quantū adeū puenit rēr, vt hic Fallit io ꝯdē ne furtiua, q̄ da tur ī solidū ꝯ furem d. l. si pro fure In vno th est dria, q̄ qn dat ꝯ heredē in eo, qd puenit, si est actio ciuilis, dat eadē, si Prætoria tunc aut denominat a delicto. & tunc non datur eadem Quæro 10 †vtrū detur actio ī successorē ex delicto vnius prælati? Dic, vt p 11 Ion. ī c. cū dilectus, extra de ordi. cog Quæro, †vtrum hoc sit verum de iure Cano. q heredes nō teneant, nisi in quātū ad eos puenit? Vr q sic, cū idē sit de iure nāli, fm gl. ī l. j ff de priua. deli. In ꝯriū vr casus in c. i. de rap. sed ibi loquitur in actione, q̄ nō est pęnalis, ex vtraq; parte, secus puto in actionib. ex vtraq; parte pę 12 nalib. vt d. l. j de priu. deli. Quæro † vtrū de iure ciuili hrēdes vsurariorū possint cōpelli ad rstōnē vsurarū? Vr qd nō, nisi in quātum ad eos puenit, in ꝯriū est veritas Nā vsurarij teneēt ad restituendū vsuras, nō ex delicto, sed ex ꝯd. ind. q̄ ē ex quasi ꝯctu, vt ff. de ꝯd. iod. l. si nō fortē, in prin. & p Inn ī c Michael, ex. de vsu. Prædicta vera ī actionib descēdentib ex delicto Quid in actione descendēte ex quasi delicto? Gl. hic, ī prin vr dicere idē. Pro hoc hēmus l. si filius, in fi. cū l. seq ff de tut. & rō. Venio ad tertiā partē 13 gl. q̄ro, †qd de actionib descēdētib ex ꝯctu? Dicit glo iste rēr dari ꝯ hrēdes, fallit ī casib. Tu dic, & examina bñ totā gl. Siqdem actio orit ex ꝯctu, nō ē dubiū qd dat hrdib. & ꝯ hrēdes, vt s. ti. j. & per totū ti. de acq. hęre. Si vero dat ex ꝯctu pp delictum tunc aut porgat dolus p actionē descendentem ex eo ꝯctu, & dat ꝯ hęredes, siue sit ꝯctus bonæ fidei, vt l. ex depositi, & l ex ꝯctib. ff. de actio. & obl. & l. si hoiem. §. dat. ff depo. & cōi diui. l ite q̄uis, & ibi no. siue sit stricti iuris, vt l. ex ea ꝑte § si ff. de ver obl Aut nō purgat p actionē descēdentē ex ꝯctu, & nō dat ꝯ hrēdes, nisi in quantū ad eos puenit. Et ita loquunt oēs ll. ī qu[illegible] gl dicit, fallit. nā ī §. 14 aliqn. Insti. de pp & tēp actio. dol⁹ dedit c[illegible] ꝯctui, vnde †ē ipso iure null⁹, vñ ex eo nō pt oriri actio. In c[illegible] §. pe. & fi ff si mē. fal mod ac. nō orit actio ex ꝯctu, sed ex [illegible], & in l. illud §. ff. ff. de trib qa ibi tenet dñs pp dolū cōmiss[illegible] distribu[illegible]do. Similiter fallit ī l. si ff. de edē. & ff de pca. l [illegible] ti de quo dic, vt in §. dat. d. l. si hominē, ff. depo hic fallit in l. ii eum, §. qui iniuriarum ff. si qs cau. & dicit verū, qa ibi actio subrogat ī locū actio- 15 nis descēdentis ex delicto Quęro, †qd ī actionib. ex quasi ꝯctu? gl. in prin. vr dicere idē, cū æquiparet ꝯctus, vel quasi, q[illegible] nō est verū, sed est dicendū, qd aut delictū purgat p actionē descendētē ex quasi ꝯctu necessario, tūc nō est verū, vt in ti. de hær. tut. & de lu[illegible] iurā p totū. Aut orit ex quasi ꝯctu inito voluntarie, & tūc dat in totū, fm verā opi. vt l. extraordis. s. de neg ge. & d. l. 3. §. 16 hęc ꝯt actio. Quæro, †an actio ex ꝯctu det hrdib. Gl. dt qd rēr sic. fallit ī l. j ƺ de rei vxo. actio. & de ope. lib. l. si operarō Rō ī primo est, ius ꝯsolidationis, q̄ ꝯpetit filiæ. Rō ī scdo ē, qa illud, ad qd cōpetebat actio est, mere psonale, & idē vbicūq; hoc cōtigerit. Ve- 17 nio ad vltimā partē gl q̄ro, nūqd †actiones criminales trāseāt ad hrdes vel ꝯ hrēdes. Gl. d. cit, q nō, rēr, fallit in quinq; casib. io l. ex iudiciorū ff. de accu. Prædicta vera, siue reus decedat añ lit. ꝯt. siue post. Sed si decedat post sniam, iñ appellatione suspēsa, distingue vt l. fi. ƺ. si re⁹ vł accu. mor. fue. & l. j. ff. si pē. app. mors. interue.

ADDITIO.

a Quod sic. Adde eundē Spe. ī ti. de interro. ī iud. fac. §. nūc de interrogatorijs, ver. quid si is, adde q̄ no. in c. ex literis, de ap. & vide ibi d. Abb. & eundem in c. si de sepul. & ibi, qñ hęres teneatur ex delicto, defuncti, de quo etiam vide per Pet. de Anch. in cons. 413. & adde Io. Fab. hic, qd vbi esset iniuncta poenitentia, semper hęres tenetur ad emendas nō taxatas, licēt defunctus gagiaverit. Et ēt adde, quod vbi pro delicto esset imponēda pœna, partim pecuniaria, partim corporalis, qd pecuniaria non extinguit morte, l. defuncto, ff. de pub. iud. Ita Io. Fab. hic, alleg. no. in §. non autē. Insti. de perpe. & temp. actiu.

De constituta pecunia. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Actio de constituta pecunia vt detur, non requiritur quòd debitum præcedat, quando quis constituit se soluturum per stipulationem.*

2 *Ex pacto nudo oritur actio, quando quis pacto se constituit soluturum quòd erat debitum a se, vel alio.*

SI pro alieno. Actio de cōstituta pecunia est perpetua, & trāsitoria ad hrdes, & ꝯ hrdes. h. d. Aduerte ad hoc vt habeat locum actio de cōstituta pec. requiritur quod præcedat debitum, quod est verum, quando quis se soluturum cōstituit pacto nudo: sed 1 †si per stipulationem, tunc etiam si debitum in veritate non sit, tenetur cum effectu. Probatur hoc Insti. de actio. §. de ꝯstituta, & ff. de verb. obl. l. si diuortio, quod tene menti, &c.

ANTIQVA LECT.

Si pro alieno. Pro debito alieno tenetur cōstituens, & eius hæres Debes scire ad euidentiam, q 1 fundamentum istius actionis est, quia rēr †ex nudo pacto nō oritur actio. sed in hoc casu speciali introductum est per Prætorē, qñ quis constituit se soluturum, qd erat debitum a se, vel ab alio, vt Insti. de actio §. de constituta. Si enim per stipulationem promitteretur haberet locum certi condictio ex stipulatu.

AVTHEN.

1 *Dictio, aut, constituit duos reos in solidum.*

2 *Impersonalitas ex parte promittentis, vitiat obligationem, & nu. 3. & id quomodo intelligatur nu. 5.*

4 *Quando profertur verbum primæ personæ suppositum, subintelligitur ego.*

a Si quando. aHęc est bona auth Not de dictione, aut, de qua facio magnū festū in mā d duob. reis, q 1 licet nō dicat, q sunt duo rei in solidum, tamen si apponatur †dictio, aut, duos reos ꝯstituit in solidum, vt de hoc habes in l. si ex 2 toto. §. fi. de leg. j. No. scdo, q †īpersonalitas vitiat obligatiōē, qd b intellige, qñ impersonalitas est ex parte promittētis, b secus si est impersonalitas ex parte stipulantis, vt l. stipulatio ista. §. si qs ita ff. de 3 verb obl. Item hoc verum, qñ †impersonalitas in verbo obligatiuo, seu ī verbo obligatiōis īductiuo, secus si eēt īpsonalitas ī verbo obli. executiuo, vt l. fi. §. si cer pet. & l. illa. § 1. de verbo. obli.

ADDITIONES.

a Paris. Si qñ. In l. quantum, dr hic qd tertius non obligatur, intellige etiā si diceretur, qd ipse extraneus pmisit, dūmodo sint verba partis, licet notarius faciat instrumētū, vide Com. cons. 40. inci. Cuidam filio, ī ver. ad secundū.

b Alex. Promittentis. Idem dicas ex parte stipulantis, vt si quis dicat, Domine iudex petitur a vobis, secundum Pal. i l. edita. C. de edē. per Bar. in l. competit, §. in summa, ff. quod vi, aut clàm.

ANTIQVA LECT.

4 Si quando. Ex ista auth. no. quod †qñ profertur verbum primæ personæ intelligitur suppositum ego, vel nos. Secūdo no. q impersonalitas ex parte promissoris vitiat obligationē. Tertio no. q si plures sunt promittētes alternatiue, quilibet tenetur in solidum. Simile in l. si ex toto. § fin ff. de leg. 1. 5 & de le. 2. l. si qs Titio, aut Seio. Vltimo no. q † īpersonalitas a vitiat obligationē, intellige qñ impersonalitas est ex parte pmittētis, secus si ex parte stipolātis. l. stipulatio ista §. si quis ita ff de verbo. obl. Item hoc est verum quando impersonalitas est in verbo obligatiuo, seu obligationis inductiuo, secus si esset ī verbo obligationis executiuo. l. fi. §. fi. ff. si cer. per. & l. illa §. 1. ff. de ver. obl.

ADDITIO.

a Impersonalitas. Adde tu qñ impersonalibus vitiat, & vide per Alex. de Imo l. in l. fi. & ibi Mod ff. si cer. pe. quod non vitiet libellum, adde eūdem Alex. in l. stipulatio ista §. si quis ita, ff. de verbo. obl. & ibi etiā de materia, & in § fiem, & in l. quoties, & in l. illa, §. 1. ff. eod. tit & ī libello. Adde Bal. i l. licet. ff. nau. caupo. stab. & Rom. cons. 300. inci In casu proposito, relecatis superflues.

LEX II.

Receptitia. Receptitia actio est sublata. & oīs res pōt in ꝯstitutū deduci, & actio de ꝯstituta ē psonalis, & ppetua. h d. tota ista lex. Vide gl. q̄ est hic ī fi. No casum expressū, qa negotiatores pñt facere statuta īter se. qd tene mēti, &c.

ANTIQVA LECT.

1 *Actiones personales durant 30. annis.*

2 *Actio de constituta, habet duo priuilegia.*

3 *Pecunia nomen multifariā capitur, s. quandoq; strictè, largè, & largissime.*

4 *Campsores, & alij negociatores possunt facere statuta.*

5 *Statuta campsorum inter eos in decisorijs, seruantur in curia aliorum.*

Receptitia. Actio receptitia est sublata. & oē debitū, & oēs res pñt in ꝯstitutum deduci. Hæc actio ē perpetua, & ꝯpetit hrdib & ꝯ hrdes. h. d. Primo tollit actionē receptitiā. Scdo ponit tria vitia circa actionē de ꝯstituta, q̄ per ordinē tollit. Tertio statuit eā trāsire ad hæredes, & ꝯ hæredes Quarto ponit, q̄ impediunt cōstitutum. Quinto respōdet cuidā obiectioni Vltimo confirmat statuta campsorū. Scda ibi, cum igit. Tertia ibi, sed & hrdib⁹. Quarta ibi, ita tñ. Quinta ibi, & neminē. 1 Vltima ibi, in his No. q †actiones psonales durāt 30. ann. fallit in a casib. vt dicit gl. No. q †actio de ꝯstituta hēt sua priuilegia, q̄ sunt duo, fm gl. Primo, q ex nudo pacto oriatur actio. Secūdo de spatio decē dierū. vt l. promissor. §. ff. eo. Postea dicit gl. q istud est de iure cōi, l. qd dicimus, ff. de soluto. quod non est verum, quia in l qd dicimus tps est arbitrio iudicis, sed in cōstituto est limitatū. 3 No. q nomen †pecuniæ qñq; accipitur largissimè, qñq; largè, 4 qñq; strictè, vt in gl. Vltimo no. q † cāpsores, & alij negotiatores pñt facere statuta, quæ seruātur, & valida sunt, vt hic, & s. de iur. omn. iud, l. fi. & plene dicit in l oēs populi, ff de iusti. & iure, q̄ statuta seruant inter eos tm, vt gl. dicit. Sed an seruarent ī curia aliorū. Gl. hic vr dicere, q nō. Doc dicunt ꝯrium. Nam in his, q̄ per- 5 tinēt ad litis decisionē, †si litigium esset inter campsores, a seruā- a tur eorum iura coram omni iudice, l. si fundus, ff de euict.

ADDITIO.

a Inter campsores. Adde quod idem esset, si esset inter campsorem, & non campsorem, & statuta fuissent approbata a superiore. Ita Sal. hic, & in l. fi. ff. de iuris. om. iud. refert & sequitur do. Io. Bap. Caccialupus in repe. l. omnes populi, ver. deinde, ff. de iusti. & iure.

LEX III.

Diui Adriani. Exceptio diuisionis, quæ oritur ex epistola Diui Adriani, habet locum etiam inter plures constituentes. h. d.

ANTIQVA LECT.

Diui Adriani. Beneficium diuisionis, ex epistola Diui Adriani, habet locum inter plures alienum debitum constituentes. h. d. Opp. ff. rem pup. sal for. l fi. Sol. Speciale est ibi, & casus in quo plures fideiussores non habẽt beneficium diuisionis.

De probationibus. *Rubr.*

1 *Probatio est rei dubiæ per argumenta ostensio,*
2 *Quãdo animus iudicis ad fidẽ, vel credulitatẽ deducitur, dr̃ fieri ostensio.*
3 *Argumentorum appellatione veniunt testes, & instrumenta.*

Cõtinua, vt in gl. Quærit gl. qd est ꝓbõ? rñdet, ꝙ † est rei dubiæ per argumenta ostensio. Et aduerte, † ostẽsio ista dr̃ fieri qñ aĩus iudicis ad fidẽ & credulitatẽ deducit, vt l. qnquagĩta, & ibi no. de pb. & l. cũ de ætate, e. ti. Itẽ, ꝙ † dicit argumẽta, no intelligas de argumẽtis tñ, & rõnib. syllogisticis, sed ẽt de testib. & instrumẽtis, ad inducendum iudicem ad fidem, vt per totum hunc titulum, & seq. Quærit gl. vñ dicitur probatio. Et dicitur a verbo, probo.

LEX PRIMA.

VT creditor. Actor suam intentionẽ, & reus suã exceptionẽ dẽt probare h. d. Quæro vtrũ eo ipso, ꝙ debitor dicit se soluisse, fundata sit intẽtio creditoris, quasi videaĩ ille ꝯfiter debitũ. Dy. vr̃ dicere qd sic, in c. nullus pluribus, de reg. iu. li. 6. Ego dico ꝯtrium in l. nõ vtiq;, ff. de excep. Videtur tex. in l. cum de indebito. ff. de probatio. & c.

ANTIQVA LECT.

1 *Quando aduersarius negat, vel dubitat respondendo, onus probationis trãsfertur in alium.*
2 *Actoris intentio, an sit fundata ex eo, quòd reus opponit solutionem.*

Vt creditor. Sicut actor dẽt probare suam intẽtionem, ita reus suam exceptionem. h. d. Quæro qñ alicui infertur onus probãdi? Rñdet gl. † qñ aduersarius negat, siue dubitat. Si ergo petitioni p aduersariũ rñsum est, ita mihi onus ꝓbationis incũbit, ac si negaret. An aũt admittatur rñsio sic. Ista videbitis, ĩ. de iur. calũ. l. 2. §. quod obseruari, no. ff. de pet. here. l si debitor, & de iureiur. l. iusiurandũ & ad pecunias, ĩ prin. Quæro, ꝗ est rõ huius l. ꝙ creditor debeat ꝓbare numerationẽ, debitor solutionẽ? Dic, vt in gl. Quæro circa istã l. † vtrum eo ipso, ꝙ reus opponit exceptionẽ solutionis, sit fundata intentio actoris, ita ꝙ nihil hẽat actor probare. Quidã dicunt, quod casus est hic, ꝙ reo incũbit onus probãdi. certe in ꝯtium est veritas, nam si reus allegat sol. illa sol. allegata, ꝓsumptionẽ a debiti nõ inducit, Casus est in l. cũ de indebito, ff. e. Vnde iudex dẽt dare terminũ ad probandum vtriq; parti. Casus est ſm vnã lect. ff de condi ind l. Iul. licèt Dy. dicit ꝯtrium, & male in c. nullus plurib. extra, de reg. iur. in 6. & idem Dy. & ita debet intelligi hęc lex, licèt vtriq; parti detur terminus ad proban. Dixi latè in l non vtiq; ff. de excep.

ADDITIO.

a Præsumptionem. Et quando reus recipiens videatur fateri intentionẽ agẽtis vide latè per do. Fel. in c. cum venerabilis, de exceptio. & ibi ponit regulam cum sex fallentijs, & vide per Lanfr. de Brixia. in repe. c. quoniam cõtra falsam, in ver. excep. de prob.

LEX II.

1 *Possessor non præsumitur dominus.*

Possessiones. In re possessa dẽt probare petitor, nõ possessor h. d. Istã l. inducebat Pla. ꝙ † possessor dñs ꝓsumatr̃, qd falsum est, vt in gl. videbitis, ĩ. eo. l cũ res, & c.

ADDITIO.

a Alex. Falsum est. Contra Plac. est casus rectè inuenti, in l. qui vas, ff. de furtis.

ANTIQVA LECT.

1 *Actor succumbens in rei vendicatione an agat Publiciana, quod sic.*

Possessiones. Actori incũbit onus probãdi dñiũ, aliàs possessor absoluitr̃. h. d. Vel sic. In reali dẽt ꝓbare petitor, ñ possessor. No. ꝙ actor ñ ꝓbãte possessor absoluitr̃, vt l. q accusare. s. de edẽ. Opp. ꝙ apud reũ absolutũ non remanet dñiũ, vt ff. de iureiu. l sed & si possessori, & ff. e. l. circa. de exce. rei iu. l. exceptio H⁹ timorẽ exponit gl. & Io. hic dñiũ. i. possessio. Sic e l. literdũ, ff. d ver. si. & hæc ẽ vera, aliæ ñ sũt veræ. Dic, vt ĩ gl & dicã l. eñ res, ĩ e. Quæro, si actor succũbit ĩ rei vẽ. an † possit agere Publicianã? Doc. & gl. dñt, ꝙ sic ff. de euic. l. minor. §. 1. dic, vt ibi plene dixi.

LEX III.

Ex persona. Ex ꝑsona tutoris, q fuit soluẽdo tp̃e depositi officij, nõ põt alius ꝯueniri. h. d. Et mñm hui⁹ l. habuistis. s. de trãs. l. j & ibi dixi, & ĩ. arb. tu. l j. vr̃ ergo, ꝙ ego dẽam ꝓbare ipsũ tũc ñ fuisse soluẽdo, quasi de iure ꝓsumaĩ ꝯtriũ. Rñ. hic ẽ de casib. in qb. ex pñti ꝓsumimus ĩ ꝑteritũ. Qui. n. mõ soluẽdo ñ ẽ, retro ꝓsumiĩ nõ soluẽdo, nisi ꝓbeĩ ꝯtriũ, & ecõuerso in iudiciis. Et de hoc ꝯsueui dare quandã distinctionẽ. D. Old. q ipse ponit ĩ l. j § si magistrat⁹, de magi. ꝯue. Nõ sũt alia hic, & c.

ADDITIO.

a Ale. In præteritũ. Qui nunc non est soluendo, præsumiĩ ita fuisse in ꝑteritũ. & ecõtra, vide etiã per Bal. i l. nõ ignorabit, ĩ. ad exhibẽ. & p Bar. i l. si prius, de ope. no. nũ. & in l. si is cui, §. ijsdem, de accus. & i l. si qs, & ibi Bar. de adul. Vide tamẽ quod habeĩ in l. matrẽ, ĩ. eod. Et adde ꝙ si probo te non esse soluẽdo, præsumitur etiam in futurum, secundum Pal. in l. 2. C. si vend. pig. aga.

ANTIQVA LECT.

1 *Non præsumitur quem diuitem fuisse, nisi probetur.*
2 *Tutor quando conuenitur ex persona alterius.*
3 *Tutor excusatur si contutor tempore finitæ tutelæ erat soluendo.*
4 *Diuitem se allegans, debet hoc probare.*
5 *Qui non est modo soluendo præsumitur retro non fuisse soluendo.*
6 *Ex præsenti quomodo, & quando præsumatur in præteritum.*

Ex persona. Qui aliquid dicũ certo tp̃e fuisse, illud dẽt probare. h. d. Vel aliter. † Nõ ꝓsumiĩ quẽ diuitem fuisse, nisi probeĩ. Vel sic, ex ꝑsona ꝯtutoris, q fuit soluẽdo tp̃e depositi officij, nõ põt ali⁹ ꝯueniri. No. tria. Primo † quod qñq; vn⁹ tutor ꝯueniĩ ex ꝑsona alteri⁹, de quo ĩ l. 1. s. de trãs. gl. hic tãgit, tñ nõ curo referre. Sdo no. qd † excusatur tutor, si ꝯtutor erat soluẽdo tp̃e finitæ tutelæ. Tertio no. quod † ille, qui dicit se fuisse diuitẽ, & soluẽdo, dẽt probare. Ad ſm no. op. & vr̃ quod sufficiat quẽ non esse soluẽdo tp̃e quo agitur, vt l. inter fideiussores. ff. de fideiu. l. So. ſm Pe. ibi ĩ fideius. q spõtè ĩtercedit, & iõ pl⁹ grauaĩ, hic in tutorib. quorum officiũ est necessariũ, iõ ad eorũ excusationẽ sufficit tp̃e finitæ tutelæ quẽ esse soluẽdo. Ad aliud op. & vr̃, ꝙ actori incũbat onus ꝓbandi, non reo, vt l. frustra. ĩ. e. & s. l. ꝓxi. Sol. Actori incũbit onus probandi suã intentionẽ, reo suã exceptionẽ, vt s. l. j. sed hic reus dicit, ideo probat. Cõtra hoc op. quilibet ꝓsumitur idoneus, & bonus, nisi probeĩ ꝯtrium, vt ĩ. de test. l. oĩ. ergo dẽmus ꝓsumere istũ fuisse diuitẽ, nisi ꝓbeĩ ꝯtiũ. Sol. Dicit gl. hoc, iõ qa ex ꝓsenti præsumitur in præteritum. Vult ergo, ꝙ † qui hodie nõ est soluendo, retro ꝓsumaĩ non soluendo. Idem no. in l. cum qui, ff. eo. & in l. nõ est necesse, de magi. cõue. l. 1. §. si magr̃at⁹. Istud examinemus, qñ ex ꝓsenti, † præsumatur ĩ ꝑteritum, & op. de l. 4. ff. eo. vbi qui hodie fugit, non præsumiĩ retro fugisse. Sed Old. in sua quadã disputatione dicit, qñq; ꝓñs status rei, est cõnexus tẽpori præterito, & tunc de præsenti ꝓsumiĩ in ꝑteritum, vt in Auth. de test. & ea q parit. in §. vnũ si quidem. Qñq; nõ est connexus, & tunc aut pñs status hẽt in ꝑteritũ ꝯtriã necessariã veritatẽ, exẽplũ, licèt seruus fugerit, tñ in præteritũ ponit de necessitate tp̃is, quo verũ est ipsũ nõ fugisse, qñ erat puer, & tũc de pñti nõ ꝓsumimus in ꝑteritũ, vt d. l. 4. ff. eo. Qñq; nõ hẽt ꝑteritũ necessariã veritatẽ ꝯtiã, vt in paupertate, & diuitijs. Põt. n. esse qd qs ĩp fuit pauper, & tũc de ꝓsenti ꝓsumiĩ in præteritũ, vt hic, cũ si. Et ꝓ. h. d. ipse ꝯtriũ dixi ĩ l. j. §. si magistratus. Et ẽ ĩ argũ. ꝙ q hodie ꝯdẽnaĩ vt hæreticus, ꝓsumit heri hæreticus, quia hoc est falsum, cũ hoc hẽat in ꝑteritũ necessariã veritatẽ ꝯtriã. Ista verba nõ sunt ꝑfecta, neq; ĩ oĩ parte sut vera, vt ĩ. videbitis. Iõ aduertẽdũ: nã qñq; ex eo qd est in pñti, volumus ꝓsumere in præteritũ illud idẽ, qñq; ex eo, qd est in pñti, volumus ꝓsumere aliud. Primo casu, aut pñs tp̃s se hẽt ad præteritum, ad quod volo præsumere, sicut finis ad initium, tunc de præsenti præsumimus in præteritũ, vt l. sed Iul. §. proinde. ff. ad Mace. vbi si filius vertit in rẽ patris, ꝓsumit in illo principio illo aĩo accepisse, vt ĩ. de agri. & cẽsi. li. 11. l. litib. vbi si colon⁹ mihi rñdet de fructib. ꝓsumit retro meo noĩe coluisse, & idẽ in fi. Qñq; ꝓsens status non habet se ad ꝑteritũ eo mõ, & tunc aut illud, quod est in ꝓsenti, hẽt in ꝑteritum necessariam ꝯtriam veritatẽ & nõ præsumimus in præteritũ, vt d. l 4. ff. eo. aut non hẽt, & tunc aut ꝓsens status hẽt se ad non esse, aut ad esse. Primo casu ex ꝓsenti præsumimus in præteritum, vt d. l. nõ est necesse, & l. 1 §. si magistratus, ff. de mag. ꝯue. Scdo casu, & tũc ex ꝓsenti non ꝓsumimus in preteritũ. Exemplum, si hodie possideo, in ꝑteritum nõ præsumor possedisse, vt ĩ. de ꝓscr. lon. tẽpo. l. sup long. Et si hodie sum dñs. nõ ꝓsumor retro fuisse dñs, vt l. si mr̃. §. ea ff. de exce. rei iud. cũ si. Et quod s. dixi qñ se hẽt ad nõ esse, intellige simplr̃. Nam si haberet se ad nõ esse per modum priuationis, vt si dicerem me liberatũ, nõ ꝓsumeretur in præteritũ, immo infertur ꝯtium, quia ad positionem priuationis sequitur rescissio habitus. l. decẽ, de ver. obl. Secundo, qñ ex pręsenti volo ꝓsumere in pręteritum, & tunc qñq; ꝓsens infertur in pręteritũ de necessitate, vt aliqua peperit hodie, ex hoc inferĩ, ꝙ intra 11. mẽsiũ ꝑteritorũ tp̃s, ipsa cognouit hoĩem, vt in Auth. de resti & ea q patit. §. vnde si quidẽ, & idẽ in similib. quia si fructus industriales sunt collecti, ĩdustria fuit adhibita tp̃e ꝯgruo. Eadẽ rõne si vinea facit fructus de necessitate seqnr̃, ꝙ vinea fuit trib. annis in pręteritum laborata, qñq; ꝓsens nõ infert in pręteritum de necessitate, & tunc de præsenti non pręsumitur in pręteritum rẽ, vt faciat plenã probationẽ, vt ĩ. l. matrem, & l. neq; natales. Fallit in l. si hi qui adulteri, ĩ. de adult. Pt tñ qñq; contingere, ꝙ faciat aliquam pręsumptionem in præteritum, vt l. incivilem. ĩ. de fur.

LEX IIII.

1 *Probationes legitimæ quæ dicantur, & nu. 5.*
2 *Fama non probat dominium, sed probationem coadiuuat, nu. 6.*
3 *Fama inducit iustam causam credendi.*
4 *Titulus putatiuus sufficit ad præscriptionem, & nu. 8.*

a b **Proprietatis.** Dñium pōt probari per instrũ, & alias legitimas probationes. b h.d. Quæro, q̃ sunt 1 taliæ legitimæ probõnes. Dicit gl. e per famã consequentem, vel c testes, vel per alia. nõ intelligas, q̃ per † famam probet dñium, sed a probationem coadiuuat l. 3. §. eiusdẽ quoq; Principis. ff de test. 3 Vel possumus dicere, q̃ † fama operetũ hoc, q̃ inducat iustã d causam credendi, & sic induceret † titulũ putatiuum, qui sufficit ad 4 præscriptionem, vel l. Celsus. de usucapio. Et hoc mõ fortè debet e intelligi gl quæ est in l. sed an vltro e circa prin. ff de neg. gest.

ADDITIONES.

a Barb. Proprietatis. Debet allegare l. at qui. §. cum me absente. ff. de neg. gest. vide Ang. in d. §. cum me absente.

b Ale. Probationes. Not. q̃ si testis deponat q̃ talis tenebat pro suo, & tanquã rem suam, non per hoc probatur dominium, nisi ostendas titulum, ita dixit d. Abb. in c. cum ad [illegible] dem. de test. [illegible] d. [illegible] c. illud. de præsump. & Dominos de Rot. decis. 225 Adde q̃ ibi plene scripsi in l. 3. ff. pro suo. post Bar. & Ang. ubi ad hoc allegaui alias concor.

c Ale. Dicit gl. An ista gl sit uera, uide Bar. in l. de minore. §. tormenta. de quæstio. & ita voluit Bar. in l. cum super. de re: uen.

d Ale. Fama operetur. Posses dicere in hoc articulo, aut est fama recens, & tũc nõ plene probat, sed adminiculatur. Ita procedat ista gl. hic, per q̃ dixit Cy. & Bar. & oẽs, q̃ q̃ procuratores articulãt, q̃d de hoc est publica uox, & fama, hoc io faciũt, q̃a si probõne verunt hunc nde vares, deferi iuram. semiplene probantis pp famã, aut prima est antiqua, & tunc plene probat dñium. Ita dicit Ang. in l. Titius. ff. q. mod. pig. uel hypo. so. & d. l. at qui natura. §. cũ me absente. ff. de neg. ge. licèt gl. ibi teneat contrariũ, & no. dicit ibi Ang. qd ita fuit de facto obtentum in ciuitate Paduana. Itẽ Bal. in auth. quas actiones. C. de sacros. ecc. & in l. conuẽticula. de epi. & cle. & in l. cũ super. de re. uen. & hic. & Inno. in c. ueniens, de uer. sig. Iuxta hoc no. qd fama antiqua est illa, q̃ excedit hominum memoriam. Excedere. n. dr̃ memoriam hominum si per 40. an. arguit. dictum est sing. d. Aut in c. ueniens. el 1. de test. Qualiter probetur extare memoriã uide q̃ scripsi post Bar. in l. 2. §. idẽ Labeo ff. de aqua plu. arc. Adde quid operetur fama antiqua Bal. cons. 73. 3. lib. & cons. 344. co. li. Et qualiter probetur possessio, & qualiter dominium. uide Bal. cons. 316 cum duob. seq. 3. lib.

e Vltro. Voluit allegare l. at qui natura §. cum me absente. & ita gl. de neg. ge.

ANTIQVA LECT.

Proprietatis. Dñiũ pōt probari quolibet gñe probationis. h.d. No. istud quod dicit proprietatis, &c. no ẽt hic cũ gl. sua, q̃ quicunq; hẽt aliquod ius, dñiũ illius iuris dr̃ hẽre. De hoc tangit in l. nat. ff de acq. pos. Quæro, q̃ sunt legi-5 timæ probõnes? Gl dicit † p famã cõiem, vel testes, vel alia. non in-6 telligas, q̃ p famã pbet dñiũ sed † coadiuuat probõnẽ de dñio. vt ff. de testi. l. 3. §. eiusdẽ quoq; i prin. Dico ẽt, q̃ fama facit ad pro-7 bõnẽ dñii, nã ad vsucapionẽ, & † præscriptionẽ sufficit titulus putatiuus, errore probab. tr. vt l. Celsus ff de vinea. Vnde si esset fama, q̃ pater meus acquisiuisset aliqd aliquo titulo, hæc fama induceret iustũ errorẽ, & illo titulo pscribere, & hoc fortè uoluit sentire gl de neg. ge. l. at q nã §. cũ me absente. in gl magna. Pñt ẽt aliæ probationes de dñio esse. Ideo potest esse in reb. mobilib. probõ multũ clara, vt si inueni lapillũ in littore maris, vel feci vnã speciẽ ex multis reb. bona fide, vt ff. de acq. rer. do. l. adeo. §. cũ quis.

LEX V.

1 *Scriptura priuata, quando probet.*
2 *Quæ sunt adminicula, quæ adiuuant scripturam priuatam, vt probet.*
3 *Quæ non prosunt singula, quando multa collecta iuuent.*

a a **Instrumenta.** a Legitur duob. mo. vno mõ s̃m gl. s̃m quã bř. h.d. † Priuata scriptura nõ inducit probõnem, si ibi nõ est cã. Vides ergo s̃m gl. q̃ illa priuata scriptura facit fidem, quantum est in se, sed nõ sufficit propter defectum eorũ, quæ in ea cõtinentur, sed ipsa de se probat illud quod dicit, sed non sufficit, quia non continet causam. Hæc lect. vr̃ cõtra. qui dicit, q̃ non facit probationẽ. Vñ Vltram. legunt aliter, & s̃m eos bř. h.d. priuata scriptura nõ facit fidem, nisi cũ aliis ad-2 miniculis, vt puta † literarũ cõparationib. adiuuetur. Lec. gl. procedit, qñ priuata scriptura sit cõfessata, q̃ sit facta eius manu, cõ quẽ producitur. lect. Vltram. procedit quando scriptura negatur.

ADDITIO.

a Instrumenta. Allegaui tibi in l. nuda. de donatio. Adde, quæ posui post Ale. in d. l. nuda.

ANTIQVA LECT.

Instrumenta. Legitur duob. mod. Primo s̃m gl. scriptura priuata non facit fidem sine cã. Quæro, q̃ sunt alia adminicula? Dicit gl. cã, vt l. nuda tõ. ff. de dona, & de acq. rer. do. l. nunquam nuda. Videte, priuata scriptura si non habet cãm, probat sicut cum causa, sed probatum non releuat, & iõ ista lec. non vr̃ vera, quia tea. quærit, vtrum sufficiat ad probationem. Ideo Vltram. legũt istã l alio modo, & s̃m eos bř. h d. priuata scripturã non probat, nisi testib. vel comparatione adiuuetur. Secundum hoc quæro, quæ sint adminicula, de quib. loqt hic. Rñ. cõparatio, & testes s̃m formam l. comparationes. j. ti. 1. & 2. & in auth. ibi posita. Lec. gl pōt esse vera in priuata scriptura cõfessata, quæ nõ sufficit ad probationem eius, quod in ea cõtinet 3 nisi adiuuetur adminiculis s̃. dictis. Vltimo gl. colligit. q̃ nõ † prosunt singula, multa collecta iuuãt. Op gl. j. qui nume. tu. l. 1. in fi. Sol. in vno verbo. Qñq; plura, quæ nõ prosunt, singula tendunt ad perficiendum vnum totum, tunc q̃ nõ prosunt singula, multa iuuant, vt hic cum si. Oĩa n. ista tendunt ad faciendum iudici fidẽ. Si vero tendunt ad diuersa tota tunc, quæ nõ prosunt singula, nec multa iuuant, vt in l. contraria ibi enim tendebãt ad diuersas species excusationum.

LEX VI.

Rationes. Duas partes habet. Prima loqt in rõne. Scda in vltima volũtate. Prima pars h d. Rõnes defuncti nõ probant aliũ fuisse debitorẽ defuncti. Scda pars bř hoc dicit s̃m gl. Verba enũciatiua defuncti in vltima volũtate, debitores non liberant. vel a̋r. Debitoribus nõ pĩudicat s̃m alios. Secunda pars, incipit ibi, eiusdẽ iuris est. Videt, q̃ in residuo debitor liberet. Vnde op de l. 1. j. de sal. cau. adie Sol. ibi asserum sibi solutum, hic vero dicit certam q̃titatẽ sibi deberi, licet enim dixerit de minori, non propter hoc negauit, quin deberet maior quantitas. Sed si dixisset sibi deberi cẽtum tantum, p hoc, quod dixit tãtũ, videt negare, q̃ plus debeat, & tunc sufficeret debitoribus s̃m a Azo. & bene. a Probatur in l. 3. §. cum Titio. ff. de adimen. lega. Te tigi vobis, s̃. de transactio l. si quidem.

ADDITIO.

a Alex. Et bene. Adde Bar. in l. si cũ dos, in princ. rer. amo. & sic no. hic gl. q̃ in [illegible] affirmatiue concepta non subintelligitur dictio taxatiua, tantũ; pro hoc videtur tex. in l. cũ furti. ff. de in litẽ iuran. vbi si subintelligeretur, iurãs fuisset periurus, quod tamen ibi negatur. Et de ista dictione, tantum. uide Bal. in l. cum mulier. solu. matrimo.

ANTIQVA LECT.

1 *Rationes defuncti, quando faciant præsumptionem, uel indicium.*
2 *Enunciatiua uerba defuncti quam probationem faciant, & nu. 5.*
3 *Iuramentum erroneum non nocet, sicut nec confessio.*
4 *Iuramentum habet in se clausulam, si non valet quod ago, vt ago, valeat ut valere potest.*

Rationes. Rationes defuncti non probant cõ extraneos. Itẽ per assertionem minoris quãtitatis, nõ inducitũ 1 liberatio a maiori h.d. Circa primã partẽ q̃ro, † vtrum rõnes defuncti faciant aliqualem præsumptionem, seu indicium. Et glo. aliquãdo tenet, q̃ ea ea debet referri iusiurandum: vt dixi in l. ad monendi. ff. de iureiur. & hoc probat cum dicit, solam sufficere nõ posse, & ẽ q. d. cũ egeat aliquib. adminiculis, ipsa sola nõ sufficit, sed adminiculat, sicut non probaret testis unicus. Rõ est, nã tũc dr̃ fieri probõ, & cõis sit psũptio, cũ iudex adducit ad fidẽ & credulitatem, vt dixi sup rub. Sed cũ iudex uidit librum rõnum, aliqualr̃ incipit suspicari, quia nõ est verisimile, q̃ defunctus scripserit ib. falsum. Ad secundam partẽ quæro pro declaratione tex. 2 † qd si testator vsus esset verbo taxatiuo, tãtum, vel solummodo, vel duntaxat, vt puta, Titius dẽt mihi centum tantum. Azo dixit tunc esse aliud Hug. dicit idẽ, istæ opi. nõ cõ dicũt sibi. Nã, q̃ Azo dixit tũc esse aliud, verũ est, ex significatione verborũ. Casus est no. ff. de adi. lega l. 3. §. cũ Titio & quod Hugo. dicit, q̃ idem, nõ negat dictũ Azo. esse verũ, sed dicit licet verba hoc importẽt, tamen non pĩudicat, si per hæredem cõtrium probet, nisi in duob. casibus, quos statim examinabo. Pōt ergo probari cõtrium secundũ Hug. & bene, vt l. j. de sal. cã adie. Fallit in duob casib Primo si 3 iurauit. vt in auth hic posita. Hoc non videt verũ, qa † iuramẽtũ erroneũ non dẽt nocere, sicut nec cõfessio, vt l. si. ff q̃ satis. cog. 4 & l. si ff. de nõ num. pecu. Sustinẽdo dico hoc ideo, † quia iurim importat in se, vt si non valet, q̃ ago, vt ago, valeat, vt & c. l. cũ pr̃. §. filius matrẽ. de leg. 2. Valebit ergo tũc iure liberationis relictæ. Itẽ fallit si fuit sciens, qa tunc nõ errauit, & dictum hoc est, quãdo per hæredem probat error. Vltimo gl. sumit hic arg. q̃ verba enunciatiua non inducunt dispositionem. Postea in cõtrium 5 argum. Bř ad sol. l. quæ hic alle. & declarationẽ huius, scias, q̃ † verba enunciatiua nunquã inducunt dispositionem vltra id, q̃ eorũ significatio importat. Hic est casus, & in l. Titia §. Caius ff. de leg. 2. Itẽ verba enunciatiua non inducũt dispositionẽ cõ eũ, quẽ testator non potuit grauare. Hic est casus. & in l. 3. §. 1. ad Sylla & j. de testa. l. verba. Itẽ verba enunciatiua non inducunt dispositionẽ eius, q̃ p testatorẽ non pōt induci, vt j. arbi. tut. l. j. s̃. cõmunia vtriusq. iud. l. scriptura. Alia r̃a est. Verba enunciatiua eius, q̃ per testatorẽ pōt induci, disponunt cõ eũ, quem testator grauare potest, vt l. ea hac scriptura. de don. ff. ad Sylla. l. j. in fi. & l. 2. & l. Lucius. §. q̃squis. de leg. 2. & j. de sal. cau. adi. leg. l. j. in prin. cum simi.

AVTHEN.

a **Quod obtinet** Verba enũciatiua testatoris nõ pĩudicãt hæredibus, nisi testator iurauerit a h.d. De m̃ã h' auth. dic plene, vt l. ea hac scriptura. ff. de donatio.

ADDITIO.

a Ale. Iurauerit. Quando iuramentum transit ad hæredes dixi in auth. sacramẽta, quod ibi Bal. no. C. si aduer. uend. & Bal. in l. fi. C. de pac. & in l. si qñ. C. de inoffic. test. & Bal. in auth. principales. C. de iureiu. propter cal. præst. & Bar. & Ang. in l. qualiter. in prin. s̃. de reb. cred. & no. Bald. in l. 3. j. plus ualere q̃ agi. Card. Flor. in Clẽ. Ro. §. porrò. 6. q. de iureiu. Fred. cons. 152. gl. 63. d. sit. ubi domino. Inn. in c. ueritatis. de iureiu. Host. & Io. And. in c. si. de sepul.

ANTIQVA LECT.

1 *Hæredes tenentur seruare iuramentum defuncti.*
2 *Hæres non seruans iuramentum defuncti, non efficitur periurus.*
3 *Iuramentum non transit ad hæredes.*
4 *Testator iurando non potest extraneis præiudicare, proċesse sic nu. 5.*

Quod

Quod obtinet. Verba enūciatiua testatoris nō pīudicāt hēdib. nisi testator iurauerit. vt pone casum fm. q colligit ex lectu. Hugolini posita sup l. C. No. q † heres tenet seruare iurm defuncti, † nō tn̄ eēt piurus si nō seruaret, qa iurm no ligar nisi animā iurātis, † nec trāsit ad hæredes, a vt s. de reb. cred. l. gñalr in prin. & eī, de iureiur. c. veritatis. Secūdo no. q † testator ēt iurando nō pōt pīudicare cēñeis. Quærit gl. an possit prodesse cēñeis. Et determinat † q sic. & bene. De materia huius auth. dic plene, vt dixi in l. ex hac scriptura. ff. de don.

ADDITIO.

a Alex. Ad hēdes. Adde, q licet ñ possit adiri iudex ecclesiastic⁹ pñcipaliter cō tra hēdē p obseruatiā iuramēti defuncti, put tenet Ioan. And. in c. ñ. de iureiur. in 6. & sequit Sal. in l. 3. de iureiurā. tñ poterit p interdictū adiri, uel ut cōpellat hēdē ad transferēdū, & exonerādū animā defuncti, ar. no. in c. a nobis de sentē excō. Ita Abb. & ibi Do. Mar. Soc. in c. cū sit generale. de foro cōpe.

LEX VII.

Exemplo. a Scriptura propria non facit fidem pro producente. hoc dicit.

ADDITIO.

a Alex. Exēplo. Iste tex. pt allegari. qa simplici ptestationi alicuius credi nō dēt. Pro quo tñ uide Bar. & quæ ibi dixi post eum in l. si quis inficiatus. ff. depo.

1. *Causa quod existit mali exempli, non est permittendum.*
2. *Liber rationum pro scribente non probat, at contra scribentem probat.*

Exemplo. Scriptura ppria scribēti nō pdest. No. quod 1 † nō dēt permitti id, quod est mali exēpli causa. vt ff. de pen. l. si qs aliqd § q abortionis. Secundo no. q † liber 2 rationū non pbat pro scribente, vt hic, vel p herede eius, s. l. proxi. sed ꝯ scribentē sic, vt l. quædam. §. nūmularios. ff. de eden. & ꝯ hæredes eius. vt l. inter chartulas. & ibi no. j. de conue. fisc. debit.

LEX VIII.

Frustra. Reus non debet probare, sed actor. h. d.

LEX IX.

Cum te minorem. Ei q ætatem allegat, incumbit onus probādi eam. h. d. De hoc habuistis s. de in integ. restit. l. si minorem. &c.

ANTIQVA LECT.

1. *An possim adire iudicem, vt probetur de ætate mea.*
2. *Aetas per quem probetur, & quis debeat eam probare.*
3. *Aetas qualiter probetur.*
4. *Quod semel fuit tale, an præsumatur semper tale.*

Cum te minorem. Qui ætatē dicit, eam probare dēt. Hic eēt vidēdū principalr 1 † an possum adire iudicem, ad hoc, vt probem de ætate mea. qd hęc lex velle vr̄, q examinaui plene in l. de ętate ff de mino. Secū 2 do esset videndū, † cui incumbat onus probandi ętatē. Et istet ea dicit, q ei q dicit. Clarius ei, cui ętas est fundamētū intētionis, vt d. l. de ętate. s. de mino. & ff. de in integ. rest. l. si minor ē. & ibi me- 3 lius quam alibi. Itē esset videndum, † qualiter probetur ætas. Dic vt in d. l. de ætate. & de probōnis affectu ibi plene dixi. Oppo. q semel fuit tale, semper p̄sumit tale, nisi probet ꝯrium, vt j. eo. l. fi- 4 ne. Sol. illud † est verū in his, q̄ solo cursu temporis nō mutanī, sed ætas solo cursu temporis mutaī, ergo &c. u. de gl. & eam no.

LEX X.

1. *Articulus qui de necessitate non concludit, quando debeat admitti.*

Neque natales. Non pbat hoc esse, q ab hoc contingit abesse. h. d. Vel aīr. Articulus a impertinens non debet admitti, h. d. oppo. de l. matrem. & de l. siue 1 possidetis. j. eo. † vbi articulus, qui non ꝯcludit de necessitate, debet admitti. Sol. qdam est articulus, qui de necessitate concludit, & de isto non est dubium. Quidam est articulus qui p̄sumptiue concludit, & tunc quandoque inducit talem pręsumptionem q̄ transfert onus probandi in aliam partem, & tunc debet admitti, vt l. ꝯtria. Quādoque inducit talem præsumptionem, quę facit semiplenam probationem. & tunc idem, vt l. bonæ fidei. ff. de iure iur. Quandoque neutrum istorum facit, nec aliam probationē coadiuuat, & tunc non debet admitti. Ita loquitur hic, &c.

ADDITIO.

a Alc. Articulus. Articulus nō ꝯcludēs, an dēat admitti in petitione, uide Bal. in l. siue possidetis. in prin. Et ad Bar. hic uide, q no. Inno. in c. ex parte Abbatissæ. de priui. uide per Io. And. in c. literas. de præsump.

LEX IX.

Si scriptum. In dubio præsumit pro testamento, nisi pbetur contrarium. h. d.

1. *Qui dicit testamentum solenne, quando debeat id probare.*
2. *Testamentum, an possit dici nullum principaliter agendo.*

Si scriptum. De conditione alterius nō potest alius agere principaliter, sed incidenter sic. Vel aīr & ad hoc semper allega. Testamentum pręsumitur solenne, nisi probet ꝯrium. Opp. ille qui dicit testm̄ solenne, debet probare. l. quæcunque. in fi. ff. de publ. Sol. br̄. Quędam est solennitas, q̄ requiritur ad testamētū simpliciter, vt numerus testiū, & similia, 1 & † tunc qui testamentum allegat, dēt hoc probare, vt sic in propria eius figura appareat, vt j. de edic. Diui Adri. tollen. l. fi. Quædā requirunt in testamento ad effectum, non simplr, sed aliquo præsupposito, vt in testō. vel exhæredatio filii reqrit in testō q presupponatur, q filius sit. Idem & in simili in instōne, & pro testō præsumitur, nisi probetur ꝯtrium, vt hic & s. de iu. & fac. ign. l. si post diuisionē. j. de codic. l. nec codicillos, & ff. e. l. quidā, licet gl. alleget hic alias p ꝯtris, tñ sunt pro. Op. q quis possit dicere hæredē non capacē principaliter, vt s. eo. l. cum te. Sol. Ibi quis volea bat agere de condōne suæ personæ. hic de cōdōne alterius. † An autem quis possit dicere testm̄ nullum principaliter agendo, videtur hic tex. q non, vt in l. 1. s. de ord. iu. Dixi in l. eleganter, in prin. de dona. & in l. quæ sub conditione. §. fi. ff. de cond. inst.

LEX XII.

1. *Dominium, vt transferatur, an requiratur, quod fiat missio in possessionem rei vacua, & quid in Publiciana, & nu. 2. 7. & 15.*
3. *Dominium, vt probetur, quæ & quot requirantur. nu. 5. 10. & 12.*
4. *Dominium non transfertur per vendentem, & tradentem non dominum.*
6. *Ille a quo cām habeo, non pōt mihi obiicere qd non fuerit dominus, nu. 16.*
8. *Possessio non vacua dicitur duobus modis.*
9. *Venditor non liberatur, nisi tradat possessionem vacuam omnino.*
11. *Venditorem fuisse dominum qualiter probabitur.*
13. *Practica articulandi ad probandum præscriptionem.*
14. *Possessor, quando præsumatur dominus.*

Cum res. Res per instrā nō gerit, sed per instrā probaī, pt alijs modis ēt legitimis ꝯprobari. h. d. Cōtra primum op. de l. ꝯtus. j. de fi. inst. Sol. Quod hic dr̄, fallit qn̄ hoc agitur, q ꝯtus celebretur in scriptis. Circa secundā partē q̄runtur a aliqua. a † Primo, an sit necesse ad translationem dominii, b q fiat 1 missio in possessionē vacuam? Quidam dnt q sic, per hanc legē, b Doc. nostri tenēt vbiq; ꝯrium, per l. si fundū. ff. de fund. dota. & a l. 2. §. 1. de ac. emp. Scdo extra gl. vtrum ad † Publicianam requiratur, q quis mittatur in possessionem vacuam. Quidā dicit, q sic, quia aliās non pōt pręscribere, ergo nec Publiciana competit, vt l. eū qui. in prin. ff. de pub. dic plene de hoc, vt dixi vobis, in l. Cel 3 sus ff de vsuca. Tertio quærit gl. † quot requirant ad probōnem dominii, Plac. dicebat, q tria, quæ in hac l. ponunī. l. emptionem factam, traditionem, & pretium numeratum, q gl. nostrę nō pla 4 cet. Quid. n. si ille, † qui vendidit, & tradidit, non erat dn̄s? Certe non pōt transferre dn̄ium, vt l. tradino. ff de acq. re. do. Et ideo ad 5 du gl. q † debet probare tradentem fuisse dn̄m. Sed qualiter proc babitur? Rn̄det gl. probatur per modos traditos. Inst. de re. diui. §. singulorum. Poterit ēt probari quod præscripsit, & vsucępit. Sed qualiter respondebis ad istam legem, quæ vr̄ velle, quod tria suf d ficiant. Gl. r̄ndet, q hæc suppletur d per illas. Vel dic, & istud est no. dicit gl. q agebatur ꝯ venditorem, vel eius hæredem, q non negat venditorē fuisse dn̄m, qa sic suam, & sui authoris turpitu 6 dinē allegaret, q non posset, q no. quia fm hoc † ille, a quo ego causam habeo, nō pōt mihi obiicere, q ipse nō fuerit dn̄s. An aue tē econuerso, ille, qui hēt cām a me e possit mihi referre q̄ōnē dominii. Dic vt l. ita. vt si fur. ff. commodati, tangitur j. e. l. siue possidetis, & j. loc. l. si quis conductionis. Non habentur hic alia, &c.

ADDITIONES.

a Al. Aliqua. adde Bal. hic, & i l. 2. j. d acq. pol. & ibi gl. & Bar. i l. Cels⁹. ff. d vsu.
b Domini. Vide in l. rem quæ nobis. ff. de acq. poss.
c Ale. Dominium. Quod non potest melioris conditionis esse, qui habet causam ab aliquo, quam fuisset ille a quo causam habet: probatur hoc no. in l. 1. ad Treb. & Pau. de Cas. hic tractat allegando no. in cons. 18. quod incipit, In Christi nomine amen, In causa quæ vertitur Parme, &c.
d Ale. Suppletur. Hunc 5. & hanc gl. no. sequitur Bal. hic, adde eundem in l. rē alienam. ff. de pig. act. & vide Pau. de Cast. in cons. 3. quod incipit, In Christi nomine Amen. in facto illo quatuor sunt videnda, &c. vbi allegat no. per gl. hic, & Doct. & Bar. in l. ita vt si fur. ff. commo. hic alle.
e Pars. A me. An ille qui emit a me, vel aliās cām habuit, videatur fateri rē ad me spectare, taliter q nō possit postea negare, vide Ang. singulariter dicentē q non in l. 1. post prin. ff. de Publicia. Sed contrarium dicit Bal. in l. siue antē. §. 1. eod. tit. vbi etiam idem Ang. in prin. tenet, & idem vr̄ velle Pau. de Cast. hic, item vide in materia Pau. de Cast. cons. 3. & cōs. 94. qui vult, q vbi de dn̄o certent postea dominium principaliter ab eo, a quo causam habent, non probaretur ēt contra me ex ipso contractu, vide Pau. de Cas. in l. pe. ff. de condi. insti. qui in hoc vr̄ velle contrarium. vide ad Bar. in l. lāgata. de adim. leg. Itē vide pro decisione Pau. de Ca. in l. 1. Sal. qui loquitur in fortiorib. terminis in l. matrem. j. eo. qui vult, q licēt fateatur reus conuentus hypothecatam rē fuisse debitoris, sed negat fuisse suam tempore hypothecę factæ, quod dēt hoc probare. Et dictum Ang. in d. l. 3. sequitur simpliciter. Ale. in cons. 92. in 1. vol. & cons. 185. in 2. vol. vide & pondera Bal. in c. 1. de noua for. fideli. vide late in s. repertorio in verbo, emptor, vbi habes quatuor limitationes ad dictum Ang. & alios concordat. Item quod non videatur fateri, qui dicit se emisse, vel permutasse, vide Ale. in apost. ad Bar. in l. Iulianus uerum debitorem, de condi. inde. in apost. super uer. l. cum de indebito. facit quod scripsi ad Bar. in l. ab emptore. ff. de pac. quod per constitutum probatur possessio cōtra illum, qui constituit, pro eo uersus quem constituit.

ANTIQVA LECT.

Cum res. Nō solū instrumētis, sed quibuscunq; aliis probationib. pōt probari dominiū. No. q ꝯtus nō fiunt per instrā, sed facta per instrā probantur. Simile. ff. de pig. l. contrahitur. Op. ad primum de l. ꝯtus j. de fide instr. Sol. vt in 1. gl. Veniamus ad secundam gl. quæ tractat materiam valde vtilē. Hic dr̄ in vacuā possessionem, quæro, an requiratur, q quis mittatur in vacuam possess. ad dominii translationē? Quidam quod sic.

sic, per istū tex. gl. determinat ꝯtrium, & benè, p l. si fundum ff. de 7 fund. dot. Quæro, vtrū † ad Publicianā sufficiat traditio possessionis nō vacuæ. Istā q̄ōnē format hic Cy. & Iac. But. Inst. de act. §. aliæ. & determinat, ꝙ non sufficit, nā Publiciana non ꝯpetit ei, q non pōt vsucapere, vt l. cū q, in prin. ff de publ. Sed inductus ī possessionē nō vacuā, possessionē nō acq̄rit, ergo nō vsucapit, ergo nec Publicianā hēt. Credo, ꝙ liceat sanū intellm. Tñ aduertē-8 dū est, q a † possessio nō vacua, dr̄ duob. mo. vt hic dicit gl. & ꝑbaī in l. 2. §. 1. de ac. emp. primo, qū aliqs possidet nālr, & ciuiliter, vel ciuiliter tm̄, & tradēs nālr, tunc verū dīt p̄dicti Doct. sed qñ aliqs possidet nālr tm̄, & tradens ciuilr tm̄, tunc licet fiat missio in possessionē nō vacuā, tñ acq̄rit Publiciana q a possessio acq̄rit ciuilis, q̄ erat apud mittētē, q̄ sola sufficit ad vsucapionē, vt l. 1. §. p seruū q in fuga ff. de acq. pos. & l. q fundū. ī prin. ꝑ emp. Qñq; dr̄ possessio nō vacua, qñ q̄s est in possessione cā rei seruādę, vēdēs vero, seu tradens, possidet ciuilr, & nālr, tunc ēt sufficit ad Publicianā, vt ff. ꝑ emp. l. missio. & ff. ꝑ hr̄de. l. q legatorū. §. 1 licet in 9 p̄dicta sufficiant ad Publicianā, nō tñ † liberatur vēditor, nisi tradat possessionē vacuā oīmō, vt dicit l. 2. §. 1. & l. 3. in prin. ff de act. 10 emp. Quæro, & sum ī gl. in scda parte, † vtrū sufficiat ꝑbare ista tria ad probādū dñiū. Pla. dicit, ꝙ sic, p hāc legē gl. dicit ꝯtra, q a tria de necessitate non inferūt emptorē dñm, q a pōt esse, ꝙ venditor non fuit dñs, vt l. traditio. de acq. re. do. Dico, quod nō infert de necessitate, neq; probabitr, s̄m dicta s̄. eod. l. neq; natales. Vñ oportet ꝙ ꝑbet, ꝙ venditor fuerit hic dñs, & illud cōuenit tenetur 11 per oēs. † Quærit gl. qualr ꝑbabit, vēditorē fuisse dnm? Gl. dicit hic in reb. mobilib. multū claré, vt q a cępit ferā bestiam, vel aliq̄ speciē specificauit. Sed in re immobili qualiter ꝑbabo venditorē fuisse dñm? Certe p p̄scriptionē, q a possederat tanto tpe, iusto titulo, & bona fide, ꝙ p̄scripserat. Sed tunc s̄m gl. nō probat dire-12 ctū dñium, sed vtile, vt in auth. nisi, & ibi no. ī. de bo. ma. † Qualr aūt pōt ꝑbari directū? Dubiū est, finaliter, alias ego dixi, & credo dicere vere ī, rōa iuris gentium est, ꝙ in nullius bonis est, occupanti ꝯceditur, & ideo puto, ꝙ si facta solēni inuestigatione, & discussione, non reperiatur aliqs, q dicat se dñm illius fundi, quem author meus possidebat, dico probari ipsum directū dñm, vt l. rē q̄ nobis. ff. de acq. pos. & ibi dixi. Quæro, q a modus probādi per p̄-13 scriptionē est cęteris color, † qualr sit formandus articulus ad ꝑbandū p̄scriptionē longi tpis. Quidā formabant sic, Dico, ꝙ possedit a x. annis citra, & iste articulus nō ꝯcludit, q a potuit possidere vna die a x. annis citra, vt l. 1. §. quod aūt. ff. de aqua quoti. & æstiua. Sed si diceret, ꝙ possedit a x. annis & citra, tunc adiectio ipsius dictionis, &, operat, vt dicta oratio verificet, ꝙ initiū possessionis fuerit, iam sunt x. anni, & postea semper possedit, vt eā. a c. c. licet cām, & ibi, p Host. & Io. An. est ergo modus cōis, & magis clarus hodie, vt dicatur, possedit a x. ann. & citra, p ipsum ips. ītē aduerte, ꝙ si tu facis articulū de a. ann. tm̄, vel de illo tpe tm̄, ꝙ requirit ad p̄scriptionē, debes dicere a x. an. & citra, finitis tali tēpore. Et est rō, q a testis examinatur post litē ꝯtestatam, vnde diceret testis, verum est, ꝙ ꝯtinetur in articulo, ꝙ possedit a x. annis, & citra, & intelligeret dictum testis citra, vsq; ad diem talis testimonii, & sic non esset probata p̄scriptio, q a tps, ꝙ currit post litē ꝯtestatā, non sufficit ad p̄scriptionē, vt l. moræ. l. us. s̄. de rei ven. 14 Quæro, † vtrū, ille q possidet p̄sumat dñs. Pla. dicit, ꝙ sic. Glo. hic vr̄ dicere ꝯtriū. No. in l. 2. s̄. c. opi. Pla. vr̄ tenere gl. in l. quidā in suo. ff. de cond. inst. Ia. de Are. ibi distinguit duo, vel tria mēbra. Ego latius dico sic. Qñq; dñium deducitur in iudicium per modum actionis, qñq; per modū exceptionis. Primo casu, aut dñium deducit in iudiciū principalr, & tunc possessor nō p̄sumit dñs rei, imo dēt ꝑbare dñiū. vt l. in rē. ff. de rei vend. no. in l. ita, vt si fur. ff. commo. & ī. de non num. pec. l. 1. & de pig. act. l. nec creditores. Fallit in l. si q̄s emptionis. §. sed hæc ꝯ super illis. ī. de præsc. 30. an. ꝙ examinabo in l. vis eius. ī. eo. Qñq; dñium deducitur in iudicium incidenter, & tunc aut q̄s allegat possessionē p̄sentem, aut præteritā. Si p̄ntem, p̄sumit dñs, vt l. 1. ff. fam. erc. No. gl. in l. sicuti. §. sed si q̄rat. ff. si ser. uen. Facit, ꝙ no. Doc. in l. ꝯsuetudinis. ī. q̄ sit long. ꝯsuetu. in 4. q. prin & probatur in l. nō nudis, prout. ī. dicā, & ideo puto, ꝙ q agit actione legis Aquiliæ, eo ipso, ꝙ possidet, p̄sumit dñs, nisi probet ꝯtriū. Et ita intelligo ad l. Aquil. l. ītē Mela. §. pe. q a ibi ꝯstabat, ꝙ nō erat dñs, & hoc casu puto esse veram opi. Pla. Si aūt alleget possessionē p̄teritā, tunc non sufficit ad ꝑbōnem dñii, vt l. q̄ nōdū sunt. § qd̄ dr̄. ff. de pig. no. ī. de Salu. in acrdi. l. 1. Si vero dñiū deducit in iudiciū p modū exceptionis, & tūc aut, q̄s allegat possessionē, post fundatā intentionē aduersarii, & tūc nō p̄sumit dñs, vt l. si de possessione. ī. e. Aut ante fundatam intentionē aduersarii, & tunc p̄sumit dñs, vt l. ob maritorū. s̄. ne vxor p mari. & facit ꝙ no. in l. 1. ī. de pri. fisci. & l. Titia. ff. 15 de io. Sed q̄ro † q̄ requirant ad trāslationē dñii. Pla. dixit tria. l. vēdō & tradō, & p̄tiu numeraui, ꝙ gl. nō placet. Quid. n. si ille, q vēdidit, & tradidit, nō erat dñs, nā nō poterat trāsferre dñiū. l. tradō. ff. ff. de acq. re. do. nō addit gl. ꝙ dēt ꝑbare tradētem fuisse dñm. Sed qualr ꝑbabit? Dicit gl. p modos traditos. Inst. de rer. diui. §. singulorū. Posset ēt probari ꝙ præscripsit, & vsucępit. Sed qualiter respondebit ad illam l. q̄ vr̄ velle, ꝙ tria sufficiant? Gl. respondet, ꝙ ista suppleātur per illa. Vel dic, & istud est no. ꝙ agebatur contra venditorē, vel eius hæredem, qui non negabit venditorem esse dñm, quia sic suam turpitudinem allegaret, ꝙ non pōt, ꝙ not.

ADDITIO.

a Est ergo. Adde eundē Bar. & ibi late Ale. in l. Celsus. de vsuc. & eundē Ale. in cons. 88. in fi. & consi. 96 in 5. vol.

LEX XIII.

1 *Epistola quando probationem inducat.*
2 *Practica ad probandum filiationem.*
3 *Consanguinitas probatur per auditum.*

Nō epistolis. Per verba enūciatiua in epistolis, vel libellis, ꝑl. ta, ꝯsanguinitas nō ꝑbat h. d. Op. de l. q dam. in fi. ff. eo. Sol. Ibi fratres erant in possessione filiationis. Sic op. de l. fi. ff. eo Sol Dico, ꝙ epistolæ nō ꝑbāt plene, vt hic, sed adminiculantur aliqualiter, vt ibi. Quæro ergo, & reuoco in du-1 bium, † vtrum epistola ꝑbet. Et intelligo de epistola, q̄ pars ꝯfitetur a se emissam, circa, ꝙ dic. Aut I epistola cōtinent verba dispo-a sitiua, aut verba enunciatiua,[a] si verba dispositiua, siqdem sup eo, ꝙ poterat per epl̄am induci, vt in ꝯctib. q ꝯbunt consensu, & b tunc epl̄a ꝑbat, & inducit,[b] vt l. ꝯsensu. s̄. de act. & ob. l. 1. in fi. ī. de ꝯhē. emp. & Inst. de obl. q̄ ex ꝯsensu. Si vero illud nō poterat induci p epistolam, tunc nō probat, vt l. 1. ff. de uer. ob. Si vero epl̄a ꝯtinet verba enunciatiua, tunc si qdē fit enunciatio sup eo, ꝙ ptes facere potuissent, inducit ꝑbōnē, vt l. 1. ī. de ꝯhē. & ꝯmittē. stip. Si uero sup eo, ꝙ ptes inducere n̄ potuissent, vt fraternitatē, tunc dicta epl̄a nihil ꝑsit, vt hic, adminiculatū tñ aliqualr, vt dixi.

ADDITIONES.

a Men. Verba enunciatiua. Facit, quod tradit Dec. auth. si quis in aliquo, nu. 36. C. de edendo.

b Ale. Inducit. No. ꝙ ꝑbat epistola p Bar. in d. l. nuda. ad fi. ff. de donat. & hic p Bal. & Bar. in l. admonēdi, de iureiu. & no. Bal. in rub. C. de fid. instr. ver. q̄ro quid de literis, Bar. in auth. contractus, in fi. de fi. instr. & dicta Bar. hic approbata sequitur Per. de Anch. in Cle si sumus. de sent excom.

ANTIQVA LECT.

Nō epistolis. Verba enunciatiua ī iudiciis, vel epistolis plata, ius sanguinis nō inducūt, sed pōt ꝑbari ꝯtrū. Nō, ꝙ ex epistola inducat illud, ꝙ ꝯtinetur in epistola, vt l. 1. in fi. de ꝯh. emp. de act. & obl. l. ꝯsensu. Sol. Hic in his, q̄ p epistolam induci nō p̄nt, ibi in his quæ p̄nt p epl̄am induci, vt ꝯctus qui celebrant consensu. Contra opp. ꝙ saltē per epl̄am inducat probō, vt ī. de ꝯh. stip. l. 1. ff depo l. Publia. in fi. Quidā, vt Iac. antiquus glossator, hoc fatebant. Gl. vr̄ dicere ꝯtrū. Hæc est veritas, ꝙ per istas epistolas inducit quasi possessio fraternitatis, & ideo qñ ius fraternitatis venit in iudicio incidenter, vt puta, quia principalr agit de diuidenda hr̄ditate, vt in l. nostra, tunc p̄sumit frater donec probet ꝯtrium, vt hic, & l. prox ita debet intelligi ff. eo. l. fi. 2 Quęro † qualr ꝑbet filiatio, vel fraternitas. Domi ol, circa filiationē sunt faciendi duo articuli. Primus de filiatione directa, secūda de quasi possessione filiationis. In primo dicā, ꝙ talis est natus ex tali vxore, in eius domo, vicinis scientib. s̄m formā l. filiū. ff. de his q sunt sui, vel alie. iur. & ī. de nop. l. si vicinis. Scdo ponā, qūo aliqs pr̄, & mr̄ tractauerūt eū vt filiū. Ista est quasi possessio filiationis, de qua hic, & in l. ꝑx. & ff. de qō. l. 1. § 1. adiiciendū est in dicto artic. & sic habitus, & reputatus est a vicinis, & aliis ipsum cognoscētib. p d. l. filiū. & l. si vicinis. Sed moueo vnū dubiū, id, ꝙ non est, possideri non pōt, sed post mortem patris nulla est filiatio, ꝙ apparet, q a filiatio est quædā correlatio, & remoto vno de correlatiuis, remouet aliud, ut ff de rescin. vē. l. cum emptor, qūo ergo post mortē patris poterit probari, cum esse in quasi possessione filiationis. Quæro, filiatio, & fraternitas, q a sunt de ꝑpinquo, p̄nt 3 ꝑbari de facili. sed † cōsanguinitas in gradu remotiori qūo pōt ꝑbari, cū nō viuāt hoīes, q cognouerint istos antiquos? Rñdeo, ꝙ hēmus Decretalē, q̄ dicit, ꝙ sufficit hoc ꝑbari p testes, q dicāt se audiuisse maiorib. & fide a dignis, ut eā. de testi. c. licet ex quadā

LEX XIIII.

1 *Qui est in possessione consanguinitatis, pręsumitur consanguineus.*
2 *Filiationis probatio.*

Non nudis. Asseueratio fraternitatē non probat, q est in possessione fraternitatis, pręsumit frater nisi ꝑbet ꝯtrium h. d. Vide gl. quæ incipit, cū ille quasi possideat. 1 No. ꝙ † ille, q est in quasi possessione consanguinitatis, pręsumit a consanguineus, nisi ꝑbet contrarium, & ideo est cautela,[a] quod tu semper facias duos articulos, unum de veritate, alium de qua 2 si possessione, hoc modo, † dico, ꝙ talis est filius natus ex uxore eius

ADDITIO.

a Ale. Cautela. Istā eandē cautelam dedit Ang. in l. 1. ff. de probat. & sibi attribuit, & vide Bar. ēt qūo probet filiatio, in l. 3. ff. de liber. & posthu. & qūo, & quot modis ꝑbabit filiatio, per Bal. in l. 1. ī. qui accus. & in l. nō ignorat, eo. tit. Adde gl. & Innoc. in c. Michael. de fil. præsbyt. Innoc. in c. quoniā. de proba. qui dicit, ꝙ nō p̄t ꝑbari, nisi p̄sumptiue. gl. in l. 1. C. de Carb. edic. gloss. & Ant. in c. trāsmissæ, qui filii sint legitimi. Io. And. in c. afferte, de p̄sump. Et qd̄ si probat matrē cū alio, quā cū marito se miscuisse. uide Bal. in d. l. si uic nis. C. de nup. Et ad Bar. hic, adde Ang. in authen. de trien. & semis. §. cōsobrinus. & ibi qūo probetur fraternitas, vxoratus, vel concubinatus, adde no. l. ac p Bar. in l. 1. §. per contrarium. ff. de libe. agnos. vbi uide.

eius suis vicinis scientibus. Itẽ, ꝙ habitus fuit, & reputatus a patre, & a matre, & vicinis cognoscentibus eum, tanquã filius, & ꝓ filio. Hoc probato satis erit probatum pro te, nisi probet contrarium. Facit ff. de quęstionibus. l. 1. circa prin. & §. 1. & idem in qualibet consanguinitate, vt dixi ibi.

LECTVRA. ANTIQVA.

Non nudis. Asseueratione nõ ꝯstituit̃ filiatio, sed filiationis quasi possessio. & admittĩ ꝓbatio in ꝯtriũ. Op. q est in possessione alicuius iuris, nõ iõ ꝑsumit illud ius hr̃e, vt no. in l. cũ res. s̄. co. Si ergo hic filius dicebat se filiũ, vr̃, ꝙ sibi nõ sufficiat esse in quasi possessione filiationis. Rñdeo dẽs intelligere, ꝙ hic filiatio nõ veniebat in iudicio principal'r. sed incidẽter, & iõ sufficit quasi possessio, donec ꝯtriũ ꝓbet, vt dixi. s̄. e. l. cũ res. & hoc sentit gl. 1. hic posita. Et sic hẽs, ꝙ sufficit quẽ esse ĩ possessione filiationis, vt hic, vel fraternitatis. vt s̄. l. ꝓxi. Intellige, donec probet ꝯtriũ. No. ꝙ est quasi possessio fraternitatis, & cuiuslibet alterius ꝯsãguinitatis, sicut filiationis. Probat. i. l. 3. ĩ fi. ff. d lib. agno. Dixi ĩ l. vbicũq;. §. iter dñ, ff. de vẽtre ĩ possessionẽ mittẽdo.

LEX XV.

1 *Detentus iniuste a Potestate, si fugit, non tenetur.*
2 *Possessio violenta non releuat possidentem.*
3 *Quando quis agenti non põt referre quęstionem dominij, sentẽtia nõ obstante, poterit sententiam vendicare contra primum agentem.*

Vis eius. Violenta possessio nõ releuat possidẽtẽ ab onere probandi. h. d. No. ꝙ tibi dixi in summario. No. ẽt argumẽtum, ꝙ si † aliquis detinetur a Potestate, vel a Capitaneo iniuste, ꝙ ipse aufugiens non tenetur.

ANTIQVA. LECT.

Vis eius. [a] Violentia † possessio nõ releuat possessorem ab onere ꝓbandi. No. argumentum, ꝙ si aliqs detinetur a Potestate, vel a Capitaneo iniuste, ꝙ ipse aufugiens non tenetur. Opp possessori non incumbit onus probandi, vt s̄. eo. l. 2. siue iuste, siue iniuste possideat, vt s̄. de rei ven. l. fi. In. in c. de seruorum. ex̃ de ser. non or. multum se inuoluit, final'r vult intelligere legem istam & l. si quis liberum. ff. eo q̃ d. eit idem, ꝙ spãle sit in libero hoĩe possessio, qa liber homo non potest possideri a sciente, vt l. cum hr̃des. §. fi. de acq. poss. de stipu. ser. l. si seruus in testamento. & iõ violenta possessio non releuat possidentem ab onere probandi, imo omnimodo vendicanti debet restituere ꝑ rei vẽdicationem, nec potest obiicere exceptionem dominii, vt l. si quis emptionis §. sed hæc ꝯ super his, de præscr. 30. vel xl. ann. in alio vero possessore absque violentia. puto uerũ dictum Inn. ꝙ in libero homine talis possessio iniusta non sufficiat, quia non est possessio, secus in aliis, vt s̄. de rei ven. l. fi. Item aduerte, quod † quando res vi possessa per me, vendicat̃, & ego possessor succũbo, quia nõ possum referre dominii quæstionem. alias oportet, ꝙ actor probet. d. §. sed hęc ꝯ super his. hoc casu possum agere ꝯ eũ, qui agit ꝯ me rei vendicatione re restituta, non obstante prima sententiaa, & idem vbicunq; possessor nõ potest referre quęstionem dominii, quia quandocunq; aliquod ius non potest examinare in vna instantia propter nãm causæ, illud intelligit̃ reseruatum in alio iudicio, vt l. 3. §. ibidem. ff. ad exhi. l. ille a quo. §. si de testamento, ff. ad Treb quod dico cum posse vendicare, intelligo non obstante prima sententia. Verum autem obstent aliæ exceptiones, hoc non venit examinandum hic.

ADDITIO.

a Vis eius. Ad hoc uide, quod refert Alex. in l. sed examinaodi. ubi tex. ne quis eum qui in ius.

LEX XVI.

1 *Quod fuit meum, vel auctoris mei semper præsumitur meum.*
2 *Qui semel est dominus, præsumit̃ dominus, & an admittatur probatio in cõtrarium, & nu. 4. & 9.*
3 *Reus cogitur docere de titulo sua possessionis ad actoris incommodum.*
5 *Ille qui possedit, quando præsumatur hodie possidere. & nu. 6.*
7 *Animus probatur per assertionem.*
8 *Probato initio, iuris præsumptione, præsumitur continuatio.*
10 *Fictio quid sit.*
11 *Præsumptio quid sit, & species eius.*
12 *Cõtra ꝑsumptionem iuris, & de iure, non admittitur probatio in cõtrariũ.*
13 *Probatio contra præsumptionem iuris tantum admittitur.*
14 *Ex præterito quando præsumatur in præsens.*

Siue possidetis. [a] Qđ † fuit meũ, uel authoris mei, sꝑ præsumit̃ [b] esse meum, nisi probet̃ ꝯrium. h. d. No. ꝙ dixi [c] in summario. No. ꝙ qui † semel [d] est dñs semper præsumitur esse dñs. Contra. s̄. l. cũ te. Sol. Aliud in ętate, q̃ solo cursu tp̃is mutatur, aliud in dñio. Item opp. & vr̃ hic in secũda parte, ꝙ reus cogat̃ docere de titulo suę possessionis. Cõtra s̄. de peti. hære. l. cog. Sol. vt dixi, hic † non cogit̃ docere de titulo suæ possessionis ad cõmodum actoris, sed cogit̃ docere causatiue ad actoris incommodum, si vult eum repellere. Itẽ opp. videt̃ ꝙ contra talem pręsumptionem non debet admitti probatio in contrariũ, sicut nõ admittĩ in l. retro. ff. de capt & s̄. de rei vxor. act. in l. j. in princ. Sol. dicit gloss. debes scire, quod quędam est fictio. quę fingit super certo facto, vt fictio l. Cornelię, vel postliminii, & in istis nõ admittĩ probatio in cõtrarium. Quædã est 4 præsumptio, quæ fit sup aliquo facto dubio, & † in hoc bene admittitur probatio in cõtrarium, cum distinctione tñ, q̃ tangit gl. hic. & in l. non est verisimile. ff quod met. cau. Quæro, quid de [e] possessione, et vtrũ ille qui semel possedit præsumatur hodie pos 5 sidere. Inter nostras gl. fuit opi. postea fuit facta q̃dã additio ex [f] dictis domini Odofr. vide gl. [f] Aduerte, ista distinctio ponit veritatẽ. Tu tñ dic clari⁹, aut ille quẽ ꝯstat semel possedisse, allegat se hodie possidere, tunc præsumitur possidere. Ratio, quia possessio retinetur, & continuatur animo, vt l. 4. §. in amittenda. de acquir. pos. vnde debet probari contrarium ab aduersa parte. Aut ipse negat hodie se possidere, & tunc non præsumitur possidere, licẽt iam possederit, quia solo animo perditur. Fallit in duobus casib. quando habet causam ab actore, & quando possidebat ab [g] initio litis, [g] vt habetis in gl. &c.

ADDITIONES.

a Paris. Siue possidetis. De materia quõ ex præterito præsomatur in tẽpus præsens, vide Fel. latẽ i c. scribam. extra. de pręsump. refert Bal. in l. ea persona. ꝯ. eo. ponere sex prædicamenta in ista materia. Item no. ꝙ qñ status pręsens concordaret cũ origine rei, ex præsenti præsumitur in præteritum. vide do. Fran. cons. 15. Item, ꝙ ille, qui est dñs, nunc non præsumitur retro fuisse. Vide Ale. cons. 16. vol. 5. Item no. ꝙ in æquitate quæ causatur in sola voluntate, & si requiritur pro forma, pręsumitur de pręterito in pręsens, vide do. Frã. Cur. cõs. 51. Itẽ quod circa diuitias non possit argui de statu præsenti ad pręteritum, vide d. Fran. cons. 66. Item ꝙ ex diuturnitate tp̃e præsumatur de præsenti in præteritum, vide do. Fran. cõs. 83. item an ista præsumptio procedat in reb. mob. & an ea quæ fuerunt in bonis defuncti præsumantur esse penes hæredem, vide do. Fran. Cur. cons. 120. vide Pa. de Cast. in l. 2. de test. post Ange. item quod in infirmitate non præsumitur de præsenti in præteritum, vide do. Fran. cons. 143. itẽ not. ꝙ ea præterita minoritate non præsumatur in præsenti, nisi tempus præteritum sit coniunctum pñti, vide Bal. de pace Constan. in ver. in anno x. Item quod ille qui percepit fructus alicuius agri, præsumatur toto illo anno possedisse, vide Ro. sing. 134. Item quod ista pręsumptio de præterito ad præsens non habeat locum, vbi agitur de probando aliqua vniuersalia, vide Ale. cons. 156. Item qui semel fuit dñs, ꝙ præsumatur semper durare, nisi probetur alii concessum dñium, vide Com. cons. 167. circa fi. itẽ in materia, vide Are. in l. nec furiosus, de test. item circa paupertatẽ, ꝙ non præsumatur ex præterito in pręsens, vide Are. in l. decem. de ver. ob. Pet. de Anch. cons. 5. Bal. in l. confirmando, de confir. tuto. Et ibi etiam idem in diuitiis. Aduerte tñ quod licẽt illud quod fuit meum, pręsumatur etiam nunc esse meum, tñ si quis dicat in libello rem fuisse suam, & non addat eam nunc suam esse, male petit. vide Bar. in l. certum. §. 1. ff. de confess. item an ista præsumptio sufficiat agenti petitione hæreditatis, si probet defunctum aliquo tempore, ante mortem possedisse. vide Are. cons. 102. alleg. Ant. de But. in c. cum ad sedem. de rest. spol. vbi late tangit etiam de materia ista. alleg. ẽt Are. Rom. & Imo. quos vide.

b Pom. Præsumitur. Circa primum no. pręsumptionem iuris transferre onus probandi in aduersarium. Et vide Ale. cons. 119. vol. 5. semper limita, vt non procedat, qñ quis fundaret se ex possessione aliena, ad eludendam intẽtionẽ aduersarii, quia tunc debet illam limitare, ita Anch. cons. 206. in ver. nõ ob. si dicatur, probat ipsam præsumptionem, & ad istam legem, unum verbum Fel. in c. præsentia. de prob. & Old. cons. 91. in fi. & cons. 339. in fi.

c Pom. Quod dixi. Vide non ab re aliquid per. Fel. in c. mandata. in prin. de pręsump. & pulchẽ in c. scribam. c. 11. & Ale. cons. 48. vol. 1. & no. in fi. c. & Are. in cons. 15. 66. & cons. 83. & cons. 31. & quod pro possessore præsumendum sit, vide Soc. cons. 164. vide Barb. cõs. 12. vol. 3. vbi dicit, ꝙ si probo me alias possedisse, & nunc, quod præsumitur, quod ẽt medio tempore possederim.

d Pom. Semel. No. tamen quod si hodie probo me dominũ, quod per hoc non infertur quod in præteritum fuerim dominus, vt per Ale. cons. 16. vol. 4. Men. Adde D. Alcia. tract. præsump. reg. 2. præsum. 21.

e Paris. Possessione. Vide Ale. cons. 133. ad fi. & subiicit fortius. ꝙ talis possessio præsumitur, si non fuerit allegata a parte. Contrarium tñ in hoc cõcludit ipse Alex. cons. 220. & ibi ẽt dicit, quod ista præsumptio solum procedat ad vtilitatem ipsius rei, non contra eũ, & iõ si negaret se possidere, actor aũt diceret, quod possidet non sufficeret, vt ibi late per eum, vide etiam Fel. in c. cũ ordinem. extra de rescr. Et ista præsumptio hẽt locum saltem vsq; ad decennium, fm Bal. in l. si minorem. prope fi. C. de in integ. rest. minorum. Alex. in d. cons. 33. item dum dicitur simpliciter, quod ista præsumptio militat cõtra possidentem, in contrarium pondera, quod vult Bar. in l. quod te. si cer. pe. & Ias. ibi allegat in cons. 51. & tex. & per eum allegatum. item an hæc præsumptio possit allegari per successorem uniuersalem, vel singularem, vide Aret. in l. Pomponius. §. assessores. de acq. pos.
Meno. Est cons. 137. nu. 20. li. 2.

f Ale. Vide gl. Adde gl. in l. si minorem. s̄. de in inte. rest. & vide Bal. in §. sic itaque. Inst. de act. & Io. An. in c. cum ad sedem. de rest. spo. & Bart. in l. quidam in suo. ff. de cond. inst.
Add. Et ad prædicta adde Cy. in l. qui longi. C. de præter. lon. tem. do. An. in c. licẽt causam. de prob. Bal. in l. iudicia. J. de rei uen. & l. non ignorat. J. ad exhi. Soc. in cons. 145. & per do. Ale. cons. 102. in 5. vol.

g Ale. Ab initio litis. Facit l. si mater. & quod ibi no. de excep. rei iud. & l. non ignorabit, supra ad exhiben.

ANTIQVA LECT.

Siue possidetis. Qui semel est dñs, semper pręsumit̃ tur dñs ipse, & hæres eius, donec probetur ꝯtrium. No. ꝙ semel fuit tale, semper pręsumitur tale, nisi ꝓbetur ꝯtrium. Op. s̄. de in integ. rest. min. l. si minorẽ. & s̄. eod. l. cũ te. Sol. ibi in his, q̃ solo cursu tp̃is mutantur. Op. ꝙ actori incumbit onus probandi, vt s̄. eo. l. 2. & l. frustra. Sol. hoc ideo, quia iam fundata erat intẽtio actoris iuris ꝑsumptione. Op. vr̃, ꝙ exceptio rei sit fundata. Nã ex eo, ꝙ debita sunt ei soluta, ꝑsumit̃ ꝙ debite sint soluta, vt ff. e. l. cũ de indebito. Sol. gl. in fi. ꝙ hic non sunt soluta, sed alio modo ad eos peruenerũt prædia. Veniamus ad qõnes: Quærit gl. verũ verũ sit in pos. vt q † semel possedit, sꝑ possidere præsumat̃. Et recitat opi. vt in ea patet. Postea ad gl. fuit facta

quæ

quædā additio ex dictis dñi Odof q distinguit mirabiliter. Aut q
a semel possedit, adhuc asserit se possidere, & est vera opi. Plac & Hug. & est verū, ꝙ possidere p̄sumit, qa aio pos. retinet, vt l. licet.
7 j. de acq pos q† aius ꝓbaī per assertionē suā, vt Inst. de ac. §. aliæ, Ī gl. mag. ad q̄ facit ff de reli. & sum. fu. l. at si qs. §. sed interdū. Aut negat se possidere, tūc vera est op. lo ca dē rōnē, qa solo aio ꝑdit.
8 No ex hac gl. ꝙ † ꝓbato initio, p̄sūptione iuris p̄sumit ꝯtinuatio ex sola assertione partis, nisi probet interruptio. De hoc p Doct. in l. longi. j. de p̄scr. lōg. tē. & dixi in l. Celsus. de vsuc. Tñ ꝑ decło ne istius gl. est aduertē dū, nā si q̄ris, vtrū sit idē in pos. q in dñio ī ꝑsona hrdū, tūc idistinctè verū est nō esse idē, qa licet defunctus possederit, hīs nō p̄sumit possidere, nisi ꝓbeī. vt l. cū hīdes. ff de ac. pos. secus in dñio, vt ibi patet, & hic. Aut q̄rimus ī psona eiusdē, & tūc, aut loqmur de possessione nāli eo casu, quo nō retinetur aio, & tūc nō ē idē, eū corp̄o, ꝙ exiit de ꝯspectu fundi, amittaī, vt l. clā possidere. §. q ad nūdinas ff de acq. pos & no in l. 1. in gl. mag. ff de acq. pos. Si vero loquimur de possessione ciuili, vel nāli, q̄ retineī aio, tūc ꝓcedit opi. Odof. est tñ hic dña, qa q semel est dñs p̄sumit dñs ipse, & eius hīdes, ēt si steterit p mille annos, donec ꝓbeī ꝯrīū. sed ī pos. nō p̄sumit possidere nisi vsq; ad x. an. nā eis elapsis. a sinre p̄sumit obliuio, ex qua īducit amissio possessionis ꝙ n ē ī dñio. vt l. si id ꝙ, ī prin. & ꝙ ibi no ff de ac pos. Quęro verū distīctio Odof. q̄ fit ī possessiōe, fiat ī dñio. s. aut, negat, aut
9 ꝯfiteī? Rñ † q semel ē dñs, si hodie negat se dñm nō p̄sumit dñs, si nō possidet rē, qa p̄t eā hīe p derelicto, & ꝑdere solo aio sicut possessionē, vt in toto tit. p derelicto. Sed si possideret, nō posset hīt ꝑ derelicto, aio solo, vt l. si qs vt §. dña ff de ac. pos. vt ibi no & tūc idistinctè semel dñs sp̄ p̄sumiī dñs. Quęrit gl. qd eꝯ, vtrū, q semel nō possedit, p̄sumaī possidere. Dicit gl ꝙ non, & dicit verū, qa qui semel nō possedit hodie p̄sumit ēt nō possidere, sed standū est ꝓbōni, q̄ dēt facere ille, q dicit. vt ī legib. allegat. in gl. ideo hodie fiūt īterrogationes, an qs possideat, vt ff. de rei ven. l. fi. Vltimo gl intrat mam de p̄sump hic, & in l. fi. ff. ꝙ me. cau. & dicit,
10 ꝙ qñq; sup facto certo, lex aliqd statuit ꝯ veritatē facti, & ista † est
11 fictio, de qua late dixi ī l. si is, q ꝓemptore ff de vsuc. Qñq; lex † aliqd præsumit sup facto dubio. & est ꝓprie p̄sumptio, & ista diuidit in multas speeies, de quib. Doct. aliquantulū tractant hic plenius q̄ alibi, p Host. in summa de p̄sump. p Spe. in tractatu p̄sumptionū. Quātū ad ꝓpositū, vt declaremus tex & gl. dic, quædā
12 † est præsumptio iuris, & de iure, vt qñ lex p̄sumit aliquid, & super præsumpto disponit, tūc non admittitur probatio in contra
b rium, b vt j. arb. tut. l. fi. de do. añ nup auth sed iā. & j ad Mace. l. fi. in fi. de adu. l. si qs adulteri. Quædā est p̄sumptio iuris tm̄, vt qñ
13 lex simpl'r aliquid præsumit, tunc admittitur probatio in contrarium, vt in omnib. legibus hic allegatis in gl. & in l. nostra.

c **Verum.** Quia lex nostra dicit, ꝙ quicquid fuit i præteritū p̄sumit in præsens. c ideo examinemus qualiter ꝓcedunt prædicta. Ad qd sciendū est, ꝙ q̄dā sunt, ex quib. aliquid necessario sequit, si fuit i p̄terito, ergo est ī p̄senti, vt in parētela, q̄ nō pōt tolli, & ideo ex necessitate olim, ꝓbatur parētela hodie, vt l. nō epl'is, & l. oō nudis. s̄. eo. & multa alia. Si semel est verum quē esse mortuū in p̄teritum, erit verum in futurum ipsum esse mortuū, nisi miraculose resuscitaretur. l. nā ad ea. ff. de legi. & in istis nō solū p̄sumuur, sed necessario ꝓbaī. Quædam sunt, q̄ cursu tpis mutantur, vt ætas, & tūe qd̄ semel fuit, hodie non p̄sumiī esse, vt l. cū te. s̄. c. io fruc. q necessario corrūpuntur, vt l. j. de glāde legeoda. Quędā sunt q̄ mutantur ꝯtingenter, & ꝯtingēter durant, & hic est dubiū. Aut. n mutanī ꝯtingenter abiq; facto nostro, & tūe ex p̄terito lex nihil p̄sumit, s. nec durare, nec mutatū esse. Exēplū in numero filiorū, & ideo ei, qui dicit, incumbit probō. Si. n. dicis mō esse, probare debes, vt l. spadonē. §. qui absolutus ff. de excu. tu. Si dicis eos defecisse, dēs probare, vt ff. ad Tre. l. ex facto. §. pe. Facit ad hoc, ꝙ dixi oiō de eo, qui olim nō possidebat. Quædā sunt, q̄ mutanī ꝯtingēter, tñ facto nr̄o interuenientē, & tūc ꝓcedit hæc lex, quia qd̄ semel fuit tale, sp̄ p̄sumiī tale, tm̄ distīōnē q̄ dedi s̄. s. aut qs ꝯfiteī, aut negat. Quædā sunt q̄ ꝯtīgēter mutanī facto alterius, exēplū; Titius hēt te obligatū, qd Titius liberet te, nō p̄t ꝯtingere facto tuo, nec meo, sed Titij, & iō isto casu lex nihil p̄sumit, sed ei, qui dicit, incūbit onus probādi vt l. hoc iure. ff. d sol. & ibi dixi. no. p Cy. in l. 2. j. de tut e cmp. & Inn. ī c. sup his, ex̄ de acc. & iō in ꝓposito si esset ꝯtētio iter eosdē dñio tertij, vel possessione tertij, dēt ꝓbari dñiū, vl possessio p̄tītis tpis, de qua agit, nec esset oīno valida p̄sumptio huius legis. Vltimo q̄ro, ago ꝯ te, rei vēdicatiōe ad fundū. Tu dicis me tibi donasse, vtrū ex hoc sit fundata mea intētio, adeo qd̄ te nō ꝓbāte, dōnē, ꝯdēoeris? Vr̄ casus qd̄ sic, & hoc vr̄ dīe Dy. in e. nullus plurib. ex̄ de reg. iu. in 6. io ꝯtrū est tex. ad literā ex̄. de exec. c. cū iter, & melius ī c. cū venerabilis, & ex̄ de reg. iu. in 6. exceptionē obiiciens. Dixi io l. nō vtiq;. ff. de excep. Facit, quod dixi vobis s̄. e. l. j. & fm hoc oportet oōs ponere aduersarium hic defunctū, fuisse dñm.

ADDITIONES.

a Aut qui semel. adde Ale. de Imo. cōs. 133. ver. nec obstat, & ibi cōcurd. & ī cō sil. 80. circa prin. versi. & si qui sunt, in 1. vol. Franc. Cur. in cons. 13. & dom. Cor. i cōs. 24. & in cons. 130. in prima parte, & quod ille qui probabat se hodie possidere, præsumatur olim possedisse, adde Sal. in l. ex ꝑsona 3. e. quē refert, & sequiī dominus meus Soc. in consi. 89. in j. parte, ubi hoc intelligit uerū, si cū possessione de p̄senti concurrat aliqua rō, uel præsumptio per quam possumus coniecturare, quod in præteritum possederit.
b Probatio in contrarium. Adde. & intellige ut hic per Bal. & Pa. de Ca. in ea. l. iuxta ea quæ ibi posui.
c Præsens. De hoc qñ ex p̄terito p̄sumaī in p̄ñs, uel ī futurū, uel ecōtra, uide late p do. Ale. i cōs. 47. uer. ex his, in 1. uol. duplicatū in 2. uol. cōs. 102. & uide supra in j. add. in uer. ult. & ad ibi dicta adde Ale. de Im. in cōs. 108. in 5. uol.

LEX XVII.

1 *Quem esse natum in seruitute, vel libertate, probat qui asserit.*
2 *Ingenuitas quibus modis probetur.*
3 *Prioritas, vel posterioritas temporis, qñ est fundamentum intētionis, illud ab eo debet probari, nisi contineret delictum. & nu. 4.*
5 *Si excipio, Titiū occisum per me, de mense Maij fuisse bannitum, & id probo, delictum præsumitur commissum tēpore, quo poteras īpune committi.*
6 *Titulus rei, de quo reus excipit, quando præsumatur ante lit. cont.*
7 *Cautela, vt articuletur de titulo quæsito ante litem contestatam.*
8 *Pars loci limitati debet probari, quando probatio loci non sufficit.*

Matrem. Qui est in possessione seruitutis, dēt liquido ꝓbare se ex libera esse natū. h. d. Ex hac l. sumunt q dā, ꝙ q est na9 ex ea, q̄ semel fuit ancilla, p̄sumit natus ex ancilla, nisi ꝓbet ꝯtrū, ꝙ gl. n ia non approbat, & bene. Nulla est. n. rō, quare magis p̄sumat natus tēpore seruitutis, q̄ tēpore libertatis. Sed veritas est ista qa vtrū qs fuerit natus ante manumissionem
1 vel post, † ei incumbit onus ꝓbādi, q dicit, siue actor, siue reus. Aut ergo actor agit ꝯ eū, q est in possessione libertatis, dicens ipsum seruū esse, & tūe incūbit ei onus probādi, ꝙ mater eius fuerit ancilla, & iste natus tpe seruitutis: aut eꝯ cū aliquis sit in seruitutis possessione, & vult dicere se liberum, tunc debet docere se natū post manumissionē, vt hic clare tex. dicit. Idē no. in l. eum actuo: in fi. ff. de neg gest. & l. nō solum. §. sed vt probari. ff de no oper. nunc. Facit, ꝙ habitis s̄. de pet hæ. l. 2. Facit ext. de rest. c. fi. in Cle. & ꝙ ibi plene no. quod tene menti ad infinitas res. Teti gi in l. de pupillo. § qui nunciat. ff de no ope. nunc. &c.

ANTIQVA LECT.

a **Matrem.** Qñ nō sufficit factū esse qualibet p̄te tpis, dēt ꝓbari factū tpe ꝯpetēti. h. d. Op. ꝙ † alijs modis ꝓbeī īgenuitas s. p restonē nataliū, p fināam, & similia. gl. dicit fateor. Sed io op. in dubio dēmus p̄sumere ꝓ libertate, vt l. inter pares ff de re iud. Sed hic innuit, qd si ꝓbaret se natā ex illa matre simpl'r ꝙ nō sufficeret, quasi p̄sumeret nata ante manumissionē, & sic p̄sumeret in deterius ꝯ libertatē Gl. hic vr̄ velle, ꝙ non p̄sumaī, nec ꝓ, nec ꝯ. sed qa ista erat ī quasi possessione seruitutis debuit probare se ingenuā clare, & qa nō probauit, ideo succu-
3 buit: vide gl. Ex hac l. cū gl. hēs, ꝙ qñcūq; † prioritas vel posterioritas tpis pertinet ad fundandā intētionē actoris, ple actor dēt hic ꝓbare fitatū tp̄s, vt hic. & j. de do añ nup. l. reb. & l cū actum, & ibi no. io fi. glo. ff. de oeg. ge. de incē. rui nau. l j. §. fi. & l. 2. Sed qñ prioritas, uel posterioritas tpis, est cā alicuius exceptio tūc excipiēs dēt ꝓbare. Ita innuit gl exp̄li9 no ex̄ d resc. c. fi. in Cle ꝙ intel
4 ligo. nisi † ꝯtineret delictū, quo casu sufficit p reū ꝓbari, in qñ re
5 uocaī in dubiū an sit delictu † v. gr. accusas me, ꝙ occidi Titium de mense Maij, & excipio ꝙ Titius erat exbānitus, & ꝓduco quo fuit exbānitus medio mēse Maij. Certe puto quod p̄sumaī delictū ꝯmisū tpe quo impune poterat occidi. primo p rīam l. meri
6 to. ff. pro soc. scdo, p l. 2. s̄. de pet. hære. Si vero reus † excipit de suo titulo, certe io dubio p̄sumit, ꝙ titulus p̄cessit litē, etiā si non probeī, vt ibi patet in tex. & glo. Rō, quia si p̄sumeremus ipsum
7 emisse post litē, p̄sumeremus delictū. Et ex p̄dictis sit † cautus aduocatus, nā si dolibellaret, petens centum q̄ mutuauit, formet articulos, q ꝯcludant tam ipsi articuli, quam ipsorum testium dicta, ꝯtractum præcessisse lit. ꝯtest; alias succūberet, qa mutuum ꝯtractum post, nō pōt venire in iudiciū, vt l. nō p̄t. ff. de iudi. Quæ dixi de tē
8 pore, idē de loco Nā si q̄libet † pars lōci non est sufficiēs, dēt pro
a bari de parte loci limitati, vt l. nō solum. §. sed vt ꝓbari. a ff. de no. ope. nun. & ibi dixi. & l. de pupillo. §. qui nunciat. eo. nu.

ADDITIO.

a Ale. Sed ut probari. Et uide quod leg. if & no. in l. circa. ff. eo. & olno. Bar. in l. si prius, in 2. oppo. j. partis, de no. ope. nunc. & uide ad quasi possessionē seruitutis, ꝙ no. Bal. in l. ad probationē, la 2. j. eo. & per Inn. in c. cranlmissa, de restit. spol. An quis p̄sumatur possessor libertatis, uide per Bal. ī l. 2. C. de sentē.

LEX XVIII.

a b **Cum precibus.** a Pręsumiī verū, ꝙ ꝯtioeī in instrumento, b nisi ꝓbeī contrarium. h. d.

ADDITIONES.

a Pom. Cum Precib. Vide Barb. consi. 43. uol. j. & cōs. 51. uol. 2. & Ro. cōs. 297. & Im. cōs. 4. & in cons. 28. in fi. & cons. 83. & consi. 114. & 23. & alias 123. cons. 138. & Ana. cōs. 4. & 85. & 92. & Alex. cōs. 133. uol. 2. & 33. uol. 3. & 53. eo. & 216. eo. in fi. Itē in dubio sustinendus est contractus. l. cū hic status. §. 1. in fin. de do. inter uir. & uxor. et Bal. cons. 38. in fi. & seq. 3. par. & Cur. in repe. l. admonendi de iureiur. & Alex. consi. 102. uol. 5 & Soc. 267. ubi ponit, an sit uerum, ꝙ instrumentum sit probatio probata, & facit rem liquidam.
b Alex. Instrumento. No. præsumptionē ꝓ instrumēto. limita ut nota. Bart. in l. prima, C. de iuram. calū. & ibi an præsumaī ꝓ illa scriptura, adde l. si scriptū, supra eodē. Idem limitat hīc in minore per legem min. 25. an. omnium, ff. de min & uide quę ad materiam no. in l. i. l. e a quo. § j. ad Treb.

ANTIQVA LECT.

Cum præcibus. Stat instro, donec pbet ɔriũ. h. d. No. ꝙ dixi in summario. Op. & vr, ꝙ nõ admittit pbatio in ɔriũ, vt j. arb. tut. l. fi. §. j. de vsuf. lega. l. si alii Gl dicit, ꝙ illa sunt specialia. Tu dic, ꝙ in l. fi. arb. tut. ɔtinebat scriptũ volũtate tutoris, iõ nõ admittit probõ in ɔriũ, & est ibi spãle, alias posset pbari ɔriũ, s ꝙ licet mea volũtate, sit scriptũ, tñ ficte fuit factũ & simulate, vt l. Labeo, de supel. lega. & l. fi. alii. §. alle. quæ ɔcordat cũ ista, qa stat scripturę donec ɔriũ pbet. Circa hãc legẽ q̃ro in quo iudicio hoc pbabit? Rñ. dupliciter pt intelligi. Primo si ponas aduersariũ illũ fundũ possidere, dabit libellus in rei vendicõne, & si excipiat de donõne, & pducat instrm tũc iste pbabit ɔ tenorẽ instrumẽti. Alio mõ, si ponas istũ possidere, ꝙ principalr adeat iudex, vt pnũciet illud instrm errore, uel falsitate scriptũ. Et hoc vr velle hæc litera, q̃ pmittit principalr iudicẽ ob hoc adiri. Sed quo iure hoc fiat? Vr p iudicis officiũ, vt l. j. §. j. ff. de feriis, & ff. q̃ sen. sine ap rescin. l. j. in princ. & ꝙ ibi no. facit ꝙ no. Inn. in c. fi. ext. de off. iudic. Sed ɔ opp. imo vr, ꝙ hoc dẽat fieri actione de dolo, vt l. elegãter, i prin. ff. de dolo vel actione ex eo ɔctu, vt l. ex empto §. his qui vina. ff. de ac. emp. Sol. hic Impator soluit ɔriũ dũ dicit, nec ad nomẽ factę donõnis puenit Scias n. ꝙ qñque saltem ɔctus celebrat, q est nullus, vel qa dolus dat cãm ɔctui, vel ex eã, & tũc petit, ꝙ rescindat quatenus de facto processit, allegatis legib. in ɔriũ. Qñq; nullo mõ cõtractus interuenit nomine, & tunc non habent locum illæ leges, sic loquit hic. Quęro quis cuabit in hoc iudicio? Rñd. aduersarius, & etiam notarius, alias sententia lata contra vnum, non faceret præiudiciũ alteri, vt j. de fid. instr. l. 2. Ad pcedentẽ lect. quod hic requiratur incidenter, fa. ũ. j. en. l. si scriptum, & de ord. iud. l. j. & dicam,

LEX XIX.

1 *Exceptiones quo ordine proponantur, & nu. 2. 3. 7. 8. & 9.*
4 *Quando exceptio dilatoria solutionis fuit omissa, quid habebit iudicare iudex, & num. 12.*
5 *Quando iudex in lit. contest. reseruat exceptiones, talis reseruatio intelligit tam de peremptorijs, quam dilatorijs.*
6 *Terminus ad probandum, primo est dandus actori, & post reo, licet communiter vtrique detur, & num. 10.*
11 *Testes quando admittantur publicatis testibus.*

Exceptionem. [a] Exceptio dilatoria solõnis pt pponi ab initio, sed dẽt probari post intentionẽ actoris fundatã. h d Op. de l. fi. j. de exce. Sol dicit, gl. & bene, 1 q̃dam † est exceptio peremptoria, & ista debet opponi, & proba-2 ri post lit. ɔtest. l. peremptorias. j. sen. re. non poss. Quædam † est exceptio dilatoria, & hæc duplex est, nã quædam respicit iudiciũ tm, vt quia opponit ɔ psonam actoris, uel iudicis, & ista silr dẽt 3 opponi, & probari ante lit. ɔtest. vt d. l. fi. de exce. Quædã est † exceptio dilatoria, s pacti de nõ petendo, vsq; ad certum tps solutionis, & ista debet ab initio proponi: probari autem, postquã actor demõstrauit intentionem suã, vt hic dr, ꝙ ab initio pponat non 4 est necessitatis, sed est uoluntatis. Sed q̃ro, † quid si exceptio dila-b toria solõnis, [b] fuit omissa, qd hẽbit iudicare iudex? Dico, q̃dam est exceptio dilatoria solutiõis, q inest ipsi obligatiõi, vt qñ pactũ de non petendo vsq; ad diem apponit incontinenti, puta in instrõ, tũc iudex nõ poterit alr cõdẽnare, nisi quatenus nã obligationis patiat, hoc mõ: ɔdẽno te ad cẽtum dãda i Paschate, & hoc est, ꝙ dicebat Pau. Iurisc. pęnã incontinenti appositã inesse obligõni, vt l. lecta. ff. si cer. pet. Sed si illa exceptio fuisset opposita, iudex absoluit reũ, quasi actor ante diem male ageret, vt l. iuẽ. qa ff. de pac. l. j. i fi. qñ di. vsuf. leg. ced. Si uero exceptio dilatoria solutionis nõ inest obligationi, vt in pacto facto ex interuallo, & tũc si nõ opponat simplr, reus ɔdẽnat na actionis, uel obligationis, q̃ nõ est elisa p oppositionẽ exceptionis. Facit ad hoc, ꝙ no. Inno. extr. de excep. c. pastoralis. Opp. ꝙ postq̃ sunt testes publicati, reus nõ pt pducere testes, vt in auth. at q semel, hic posita Dñt quidã, quod hæc lex hodie corrigitur, sed ibi dicemus, quam vide, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Exceptionẽ. Limita tñ primo in exceptione excõicationis, uel bãni, ex pia. de excep. in 6. c. exceptionem, de excep. Bar. in l. elegãter. §. si qs post, de cõdi. indebiti. Itẽ lita nisi p errorẽ facta esset omissa. l. j. §. de iur. & fac. ign. Itẽ limita nisi datus esset terminus ad opponẽdum de nouo, quoniam transacto tertio opponi poterit, qõ dicit opponẽs sibi de nouo ad notitiã peruenisse. c. pastoralis, de exce. no. Bar. in l. mãcipiorũ, de opt. leg. & de hoc vltimo, qñ talis exceptio supueniẽs pẽdẽte iudicio, &c. vide Bar. i l. j. ff. d excep. & ibi dixi Paris. Exceptionẽ. An autẽ exceptio dilatoria superueniẽs post cõclusionem in causa possit opponi, vide Rom. sing. 352. incipit scis.

b Ale. Dilatoria solutionis. Adde Bar. in l. lecta. ubi uide, si certum pet. & omnino in l. eum qui ita, circa fi. de uer. obl.

ANTIQVA LECT.

Exceptionem. Hæc lex intelligit de exceptione dilatoria solutionis, & sic oĩno no. ꝙ hæc exceptio dẽt opponi in initio, ꝙ intellige ante lit ɔtest. vel in ipsa lit. ɔtest. q adicit, ꝙ dẽt pbari post. Itẽ no. ꝙ exceptio debet reser-5 uari, post, & sic no p practica cõi, qñ † iudex iubet litem cõtestari reseruatis exceptionib. ꝙ intelligit de perẽptoriis, & dilatoriis, solõnis, nõ de aliis, vt j. dicã Facit j. de pscrip. longo. temp. l. em-6 ptor. No. ꝙ primo dandus est † terminus actori ad probandũ intentionẽ suam, q̃ reo ad probandum exceptionem, licet cõiter det vtriq; simul, ꝙ qñ sit j. dicam. Op. de l. fi. j. de excep. Huius timore gl. hic distinguit plenius, q̃ hic vide. Quædam est exceptio a dilatoria quædam peremptoria. Itẽ dilatoria. quædã est iudicii, 7 q̃ opponit ɔ personã iudicis, vel iurisdõnis † & hæc dẽt opponi ĩ initio, vt l. fi. j. de excep. & intelligo in initio, anteq̃ alia pponat, nã si q̃ aliã opponeret, dilatoriã, vel pemptoriã, videret in iudicẽ ɔsentire, vt l. sed & si susceperit, in prin. ff. de iud. ex. de re iu. c. inter monasteriũ, & ibi no. Inn. & Ber. Non ob. l. non vr, ff. de iud. vt ibi dixi. Si vero est dilatoria, q̃ opponitur ɔ personã actoris, vel ɔ libellũ, & similia, tunc dẽt opponi, & pbari ante lit. contes. vt l. ita demum. s. de proc. l. Pomponius. §. rati, ꝙ intellige, nisi terminus sit statutus, quia tũc vltra non poterit, sm Doc. nostros, vt p Dy. in c. indultum, de reg. iu. in 6. & p Cyn. in l. indices. s. de iuo. 8 & ex. de excep. c. pastoralis. Si vero † est exceptio dilatoria solutionis, & tũc dẽt opponi in initio, vt hac lege, & hoc, vr ex necessita-9 te, qa litera dicit oportet. † Quædã peremptoriæ, & istę pñt opponi, & pbari post litem contest vsq; ad sñiam, vt j. sen. rescin. non pot. l. peremptorias. Proponi ẽt possent ante li ɔte-[illegible] ex necessitate. Fallit ĩ aliquib. casib. q pñt opponi, & impediũt litẽ ɔtestari, si opponantur in declinatione, aliàs secus, vt ibi p Ia. Bu. & l. elegãter. §. si qs post. ff. de ɔd. ind. Fallit in aliis, quæ pñt opponi post sñiam, vt no. s. de iu. & fac. ign. l. j. Fallit si certus terminus esset statutus, vt d. c. pastoralis. Op. dr hic, ꝙ reus dẽt probare exceptionẽ postquã actor probauit intentionẽ suã. Contra, nonne statim est fundata intentio actoris, cũ reus opponit exceptionẽ pacti de nõ petẽdo ad tps: Gl. dicit, intellige ipsam esse propositã sub ɔdõne. Tu dic idem, si opposita esset simplr, vt dixi. s. c. l. px. & s. e. l. j. Op. si reus pbat exceptionẽ post actorẽ, ergo admittitur testis post didicita testificata, ɔ de auth. at qui semel. j. e. quã quidã hñt in ti. de test. Gl. dicit intellige, ꝙ testificata non didicerunt. Et ex hoc insurgit 10 hodie practica cõis, ꝙ dat † vtriq; parti terminus simul infra producendi, vel alias probõnes, nã per testes nõ admitteret, si vellet pbare post didicita testificata, vt no. in Auth. de test. §. illud, coll. 11 7. in gl. super verbo, non habebit. Videte, † publicatis testib. non admittit super eisdẽ articulis testis Ita loquit Auth. at qui semel, sed super nouis nil est, ꝙ impediat, sed articuli rei ad probandũ exceptionẽ sunt noui, continentes aliud q̃ id, sup quo deposuerat testes actoris, io et post publicationẽ admitteret talis pbõ per testes. Et tm hoc si reus vellet, nõ dẽret dari sibi terminus, qñ dat actori, ꝙ verũ est ad pbãdũ exceptionẽ, vt dixi, sed si reus vellet pbare aliud ɔ intẽtionẽ actoris directo, tũc nõ posset post publicationẽ, & io dãdus est terius, & Dicã plene in Auth. at q semel. 12 Facit c. duob. ex. de rescr. i 6. Quæro, † qd si hęc exceptio nõ fuit b opposita, quale pnũciabit iudex? Rñdeo. Aut exceptio [b] dilatoria inest obliõni, vt puta exceptio icõtinẽti opposita, vt l. lecta ff. si cer. pet. tũc iudex ɔdẽnabit reũ ad soluẽdũ tpe statuto, & nõ vltra qa nã actiõis & obliõnis ñ patit, qa sibi inest hęc dilatio: id si fuisset opposita hęc exceptio, iudex absoluerit, qa añ diẽ male agit, vt l. j. ff. qñ di. le. ce. Si uero h exceptio ñ inest, si ñ oppõat, iudex ɔdẽnat simplr, vt Ini. d exce. § tpales, d hoc p In. ĩ c. pastoralis, ex. d exc.

ADDITIONES.

a Itẽ dilatoriæ. Adde qñ possit uel dẽat opponi exceptio dilatoria ornatissime & plene per Fel. in c. exceptionẽ, uer. 1. reg. de exce. & qñ exceptio dilatoria possit opponi post trienniũ, & ẽt post litem conte. per eundem Fel. in c. pastoralis. e. ti. ver. dũ dr. Et adde, quod si exceptio dilatoria est opposita post triennium, & per iudicẽ admissa parte non opponẽte, ꝙ tenet oppo. Fran. de Are. vr sẽtire i c. de causis, de test. de quo p Fel. i d. c. pastoralis. uer. ult. examino.

b Exceptio. Adde uidendum de hoc etiam per eundem Bar. & ibi Imo. & Doc. in l. eum. §. qui ita. ff. de uer. ob. & Doc. in l. lecta. ff. si cer. pe. & do. meus Soc. in consi. mihi 166. in 3. uol. sequitur hic dicta Bar.

AVTHEN.

At qui semel. Ista est optima materia, sed tempus nõ patit examinare. Op. de l. exceptionẽ. s. eo, So. Dñi quidã, ꝙ illa lex corrigitur. Canonistę dñt ɔ, & bene: a nam hæc auth. dẽt intelligi, ꝙ post didicita testificata [a] nõ possunt testes produci super eisdẽ articulis, super aliis sic, quia in aliis nõ subest timor subornationis. Op. de l. si quis testib. j ti. 1. Sol. ad reprobationem testium bene pñt produci testes post didicita testificata, non aliàs. Quærit gl. nunqd in causa appellationis poterũt de nouo testes produci. Dic, vt dixi in l. per hanc j de temp ap. Quęro, quæ dicatur quarta productio. Dicunt quidam, quod in vna dilatione possunt fieri plures productiones. Canonistæ dñt, quod una productio dicitur una dilatio, & duæ dilationes dicũtur duæ productiones, & sic de singulis. Hoc no per tex. in c. in causis, &c. vltra tertiam, extra. de test. & ibi per gl & Inn. &c.

ADDITIO.

a Ale. Testificata. Hoc habet locum, siue quis didicerit testificata testium suorũ siue aduersarii, ut no. gl. in corpore unde sumitur, & hic, & Bar. ea. auth.

1 *Quando certum est, quem didicisse testificata, non admittitur ad producendum testes de nouo.*
2 *Testium productiones quot admittantur, & nu. 4. & 7.*
3 *Hæc auth. an corrigat legem Codicis,*

5 *Testes de nouo, an possit quis producere propter lapsum dilationis.*
6 *Testium productorum multitudo quòd possit refrænari.*
8 *Testium noua productio qualiter dicatur.*
9 *Testes, vt examinentur ad partem pertinet solicitare.*
10 *Dilatio, seu quarta productio qualiter petat, & de eius materia, & n. 11.*
12 *Testes an possint produci post conclusionem in causa, & quid in criminalibus, & nu. 14. & 32.*
13 *Renunciatio non porrigitur ad ea, quæ quis ignorabat sibi competere.*
15 *Renunciatio vnius non nocet alteri.*
16 *Renunciatio facta in cã principali, non porrigitur ad causam appellationis.*
17 *Publicatio testium, quando impediat nouã probationem, & nu. 18. & 22.*
19 *Didicisse testificata, quando quis dicatur, & nu. 20.*
21 *Attestationes dicuntur scripta testium.*
23 *Testes quis producere põt super nouis capitulis & post didicita testificata.*
24 *Testes an possint produci de nouo, super eo qđ non dixerunt, & quãda possint produci post didicita testificata, ad reprobationẽ priorum, & nu. 25.*
26 *In testem debet cadere scientia, & hoc fauore publica.*
27 *Testis dictum propter corruptionem est nullum, sicut sententia.*
28 *Testis si deposuit super circumstantijs non contentis in capitulo, super ipsis poterunt testes produci post didicita testificata.*
29 *Testes in causa appellationis, vel alia instantia, an poterunt produci post didicita testificata, super eadem causa, & nu. 30.*
31 *Cautela pro instructione aduocatorum.*
32 *Testes post didicita testificata, quando in causa inquisitionis produci possint, & nu. 33.*
34 *Testium prima examinatio si non valuit, poterit fieri secunda, licet testificata fuerint didicita.*
35 *Testium examinatio prima si non reperitur, poterit fieri secunda.*
36 *Iudex si testes non interrogauit, poterunt de nouo examinari.*
37 *Testes an admittãtur ad declarationem dictorum, post didicita testificata.*
38 *Testes post didicita testificata poterunt admitti de partium voluntate.*

a At qui semel. a Ista auth. posita est ĩ hoc ti. & sumitẽ ex corpore multũ pcise, & legiẽ per gl. in l. b exceptionẽ, hic posita. Quidam legunt b eam super l. fi. C. de testi. & hẽt mãm valde singularẽ, nec habemus eam alibi, q̃ hic, & in corpore, vnde sumitur. Et diuiditur ĩ duas partes. Primo loquiẽ, qñ quis didicit testificata. Secũda, qñ hoc nõ apparet, sed dubitatẽ pp pluralitatẽ pductionũ. Scđa ibi, si vero. Et scđa pars sumit ex corpore de testib. §. quia vero, vsq; ad ver. illud tñ. Ex illo ver. illud tñ, sumiẽ prima pars huius auth. & sic rẽsumptiuẽ posita ẽ. Et bñ. c h. d. Discere testificata ipedit quẽ testes de nouo pducere. c Prima vero pductio nõ impedit de nouo, vsq; ad tertiã pductionẽ pducere. Quarta aũt sine solẽnitate hic adhibita, nullaten⁹ pmittiẽ. h. d. 1 No. qđ vbi est † certũ quẽ didicisse testificata, nõ admittiẽ ad pdu-2 cẽdũ testes de nouo. Scđo no. qđ † vbi est dubiũ ex prima, scđa, & tertia pductione, nõ pſumiẽ ꝯ pducẽtẽ, sed ex quarta pſumiẽ ꝯ eũ, & iõ nõ admittiẽ, nisi cũ iurio hic pstito. Opp. ad primã partẽ de l. exceptionẽ, hic posita, & de l. si quidẽ. ĩ. de exc. & l. officiũ. ff. de rei vẽd. dñt qdã qđ in illis ñ fit probatio exceptionis per in-d strũm. d Sin aũt quis velit facere per testes, nõ posset hodie p istam 3 auth. & iõ hic poniẽ, † quasi l. Codicis corrigaẽ, & hoc tenet glo. hic, & in corpore vñ sumitur circa prin. 2. & gl. mag. & in d. l. officiũ. Iac. de Are. dicit, qđ illæ leges in nullo corrigunt, quia hic loquiẽ, qñ pductio fit de nouo sup eo. art. ll. ꝯriæ. qñ productio fit super alio. Alius n. est articulus exceptionis, ab articulo intẽtionis actoris, & istud probatur per c. causam, extra. de testi. in glo. mag. & c. fraternitatis, & in c. intimauit, & istud tenetur cõtẽt: hoc p. batur ex tex. huius auth. & in corpore, vñ sumitur. Dicit. n. q semel, aut bis testes produxerit, testificata didicerit. loquitur ergo de his, q̃ testificata sunt super his, ad quę testes producti sunt, sed super articulis nouis nunq̃ sunt testes producti, nec fuerũt ergo tex. huius auth. nõ põt hic locũ. Et pro hoc facit tex. multũ. in corpore in §. quia vero. ibi, aut nõ testificans. Ex quo apparet, quod non põt addi ad ea, quæ iã testificata sunt per nouã productionẽ, sed illũ tex. intelliges, vt ĩ. dicã. Op. scđo, si hæc auth est vera, ergo testes nunq̃ poterunt reprobari, ꝯ l. si quis testi. & l. fi. tit. j. ĩ. Solu. dicit gl. q testes non pñt de nouo produci nisi ad reprobationẽ priorum, vt in ꝯrijs. Hoc intelligo verũ, qñ fit reprobatio respectu personæ, & sic est nouus articulus, sed si vellet iprobare respectu dicti, dicã ĩ. in qõnibus. Ad secũdã partem opp. & vĩ, qđ non admittaẽ, nisi vna pductio, quia vna tñ dilatio est cõcedẽda, vt l. fi. ff. de feriis, & ĩ. de dilatio. l. j. Huius timore fuerunt opi. 4 Gl. nostrorũ qdã dicũt, qđ istæ leges corrigant, & sic hodie † plures dari pñt dilationes. Alij ꝯ, quia hic loquiẽ de plurib. pductionibus factis intra eãdem dilationem. Et in hac opi. est gl. nña hic, & in d. l. fi. de ferijs, & ĩ corpore, vñ sumiẽ, in prin. primæ gl. mag. Canonistę extra de testi. c. in causis, dicũt productionẽ vnam. i. vnã dilationẽ, & ita dñt obseruari de consuetudine. Mihi vĩ, qđ opi. Glo. nostrorũ sit verior, rectè intelligẽdo. Ad cuius declara-5 tionẽ sciendum est, qđ † qñq; quis vult impedire aliquem, testẽ de nouo producere, pp lapsum dilationis, & illa nõ est nña mã. Dic, vt d. l. fi. de ferijs, & ĩ. de dila. l. j. & ibi per Doc. & in hac nõ attendiẽ vnitas, vel pluralitas productionis, sed solũ cursus tpis, & negligentia partis, intra illam dilationẽ. Qñq; quis vult impedire testiũ productionẽ pp multitudinẽ probationũ, aliàs testiũ productorũ, & tũc nõ attẽdiẽ cursus tpis, nec pluralitas pductionis; quia

ADDITIONES.

a Patis. Qui semel. Circa istã materiã, an & qñ post publicata & didicita dicta testiũ possint sup eisdẽ capitulis pduci de nouo testes, vide latissimè Fel. ĩ c. fraternitatis, extra de test. post alios ibi habes infinitas limitationes, & quid etiam ĩ causa appellationis, qualiter succurratur aduersus publicationẽ testiũ per restitutionẽ in integrum ex cla generali, vide Fel. in c. intimauit. de testi. Et in ista materia vide oĩno Ale. consi. 472. vbi ponit multas limitationes ad istã auth. maximè vt nõ pcedat vbi proceditẽ simpliciter, summariè, & de plano. Itẽ circa istam auth. videatur cautela, qua mediante possint produci testes post didicita testificata. Vide Alex. ĩ l. 4. §. hoc autẽ iudiciũ. ff. de dã. inf. vt ps exhibeat testes, & iudex recipiat ex officio. Aliũ casum, ĩ quo pñt produci testes post didicita testificata. vide p Ale. in l. veluti. § hæc vox. ff. de eden circa fi. Itẽ an ista auth. pcedat in tutorib. & curatorib. vide Alex. post alios ĩ l. vbi exigitur. ff. de eden. Vide etiã singulare dictũ circa istam auth. do. Anto. relatũ p Alex. ĩ l. j. C. vt quæ desunt aduoc. partium iud. sup. Vide Ro. singulari 82. & singulari 369. incip. An valeat cõsuetudo, vbi ponit, an cõsuetudo possit hoc inducere, vide Fel. ĩ dicto c. fraternitatis, & Pan. ĩ c. testes, ad fi. ex. de test. b. Vide Fel. ĩ c. licet causam. ex. de pb. & in c. 2. ad fi. extra, de test. vbi singulariter vult, q testes examinati parte nõ citata possint repeti nõ obstãte publicatione. Itẽ an testes examinati post didicita testificata faciãt saltẽ præsumptionẽ, ponit Imo. quẽ refert Ro. sing. 792. inc. testes. Itẽ vide Ro. sing. 810. inc. ille q. Item adde q vbi proceditẽ ex officio pñt repeti post didicita testificata. c. cum clamor, & ibi no. ex. de test. Pan. ĩ c. qualiter & qñ, el grande, extra de acc. & adde, quod post didicita testificata possunt produci ad confirmationẽ attestationum publicatorũ. Imo. in c. cũ clamor. de test. Ro. in l. admonendi. ff. de iureiu. & ibi Ias. Itẽ si q̃s vidit dicta testiũ, dicaẽ facta publicatio, vt nõ possint amplius pduci. Tex. est q̃ nõ, in l. fi. ff. quemad. testa aper. vbi Bal. ita allegat. Ro. sing. 33. licèt nõ firmet. Et an sola publicatio sufficiat, & de quibusdã alijs vide Alex. omnino cõs. 84. ĩ 4. vo. l. cui adde Ant. in §. quia verò, in auth. de testi. Bar. in auth. de test. § quoniã ver. pono q d. testi. d. Lanfr. ĩ repe. c. qm cõtra falsam, ĩ verbo, testium pductiones, ver. quæro de secũdo. vbi approbat opin. Bar. hic: & vbi tes pmittitur etiã actori, & gl. in c. ex tenore, extra, de test. Itẽ vide in materia Nellũ, in tractatu de test. ĩ ver debet iudex. Item vide Alex. ĩ materia cõs. 512. vbi declarat q̃ sint eadẽ, & q̃ diuersa capitula. De quo vide omnino Rom. cõs. 189. in prin. & cõs. 300. ad fi. & Alex. in d. consi. 203. ponit singularẽ limitationẽ ad illam legem, q super nouis capitulis pñt produci post didicit testificata. Itẽ q ista dispositio habeat locũ ẽt vbi probõ est faciẽda p pertinẽs ĩ arte, vide Ale. cõs. 291. Itẽ post didicita testificata pñt produci testes cũ instrumentis. Itẽ q in criminalibus possit iudex testes inducere ad innocentiã inculpati, vide, do. Fran. cons. 80. Nunquid autem ĩ summarijs requiraẽ publicatio, vide Math. notabili. 36. itẽ cautela ad faciendũ quod adijciatur post didicita testificata, vide p Cęp. caute. 106. Item quod post didicita possit iudex ex officio testes repetere, vide Cęp. cautela 196. vide latissimè Berthac. in ver. testes, post publicatum processum. Item q etiã in causis in quib⁹ proceditẽ summariè, &c. non possint repeti post didicita testificata, vide Ro. cons. 474. vbi singulariter dicit, quod vbi index fuit inculpa in examinatione primorũ, etiã si pars fuisset obliqua & obscura, debet iudex repetere post publicationẽ ex officio. Et ibi etiam ponit, an ĩ causa appellationis post didicita testificata in principali causa possint repeti testes super ijsdẽ capitul. Itẽ q admittatur probatio p testes, & instrumẽta simul, vide Rom. singul. 72. Ale. ĩ l. certi cõditio. §. quoniã. ff. si cer. pe. c. testes, vbi Imo. extra, de test. & aliquid q in casibus in quibus recipiuntẽ lite contestata, nõ nocet didicisse testificata, vide Nellũ ĩ tractatu de testi. & eundem vbi latè ponit de materia publicationis, & an possint recipi post didicita testificata. An autem si testes iurauerit, eis si examinatis possit fieri publicatio. vide Bar. cõs. 27. vol. 2. vide etiã q̃ habes ad Bar. in l. dam. §. Sabini. ff. de dam. infect. Item no. in materia quòd ille, qui produxit testes, non põt petere eos publicari, licèt sua inter sit, vide Bal. in rub. de contestat. Itẽ no. q publicatio, nec didicisse testificata nocet, vbi vltimę pbationes nõ concludunt p veritate præcedentiũ probationum aduersarij, vide Bald. in c. 1. §. j. itẽ si vasallus non fuit ad probandum, sed consensu partiũ vel iuris dispositione admissus fuit actor, suspensis interim probationibus rei, tũc non obs. reo didicisse testificata actoris, etiã sup directo cõtrarijs. Et ibi ẽt q si iudex tulit sñiam aliqb. si citatis, vel pñtib. & vtrũ publicatio testiũ det aliquas vires attestationib. Itẽ quod testes publicati super c. nõ possunt de nouo examinari sm Bald. in d. c. 1. §. 1. Itẽ si vasall⁹. Itẽ an & qñ publicatis test. possit opponi cõtra psonas, vide Fel. in c. pñsenciũ, in prin. extr. de test. Itẽ an publicatis test. possint examinari testes super negatiua, puta qđ non sit possibile qđ tali die fecerim tale qđ ĩ tali loco quia fui ĩ alio loco, vide Fel. in c. ex tenore. extra, de test. Et ibi ẽt qñ audiantẽ testes pbatorij reprobatorij. Itẽ quãdo dicaẽ didicisse testificata ad hoc, vt impediaẽ noua pductio. vide latè. Fel. in c. vltr. 3. extra, de test. & ibi q̃ sit pęna notarij pandẽtis dicta testiũ ante publicationem, q̃ aũt dicanẽ eadẽ, vel diuersa, vel cõtraria vide ĩ c. fraternitatis de test. & Fel. & gñaliter latè de ista materia quomodo post publicata dicta testiũ possint de nouo pduci, & complures fallentias vide per Ma. Soc. in d. c. fraternitatis, & ibi habes q̃ dicanẽ noua capitula, & q̃ connexa, & multa alia. Et vide distinctas qõnes illi⁹ materiæ p eũ ĩ pri. suæ repetitionis post notabilia. Itẽ in materia vide singulare dictũ Car. quẽ sequiẽ Fel. in c. cũ lo. de fi. inst. volentes qđ sup articulis cõtrarijs nõ possint testes de nouo recipi, quando semel fuerũt sup primis recepti, secus tñ est si super petitione fuissent recepti, postea fierent capitula cõtraria, vide ibi per eos in cõtrarium. Vide Imo. in d. c. fraternitatis, de test. Item si testes nulliter deposuerunt, an possint iterum examinari non obstante publicatione, vide Ias. in l. qui per salutem. ff. de iureiu.

b Men. Quidam legunt. Idem procedit si soli iurarunt. Mars. sing. 623.

c Ale. Producere. An autem minor possit restitui ad producendũ nouos testes post didicita testificata, vide plenè per Bar. cũ concor. in l. j. §. nunciatio. ff. de ope. no. nũc. vbi subdit an similiter rusticus, & mulier restitui possint, de quo dic, vt ibi scripsi, subdit etiam ibi Bar. an restituto in casu prædicto minore restituatur etiam maior suus aduersarius.

d Ale. Per instrumentũ. An post didicita testificata possint produci instrumẽta, & etiã testes super nouis c. & tene, q sic, & hic vide Bal. in ver. sequitur videre, & addo Bar. post gl. ĩ l. perẽptorias, ĩ. sen. resc. nõ po. & nunq in materia, nunquid si testes reperiuntur etiã penes partem, & eorum attestationes, & tota causa, nunquid illorum præsumatur habuisse notitiam, vide Pau. de Ca. in cons. 1. quod inc. pt. In Christi nomine amen. clericus est minor, &c.

6 qa in primo actu pducẽdi pt peti, vt illa multitudo testiũ † refrænẽt, vt l. j. ĩ fi. de test. & ex de test. c. signifi & ista sũr nõ ẽ nña mã.
7 Qñq; qs vult ĩpedire pductionẽ testiũ, pp † pluralitatẽ pductionũ, & ista ẽ mã huius auth. in fi. Qñq; qs vult ĩpedire nouã pductionẽ pp renũciationẽ factã, vel cãæ cõclõnẽ q idẽ est. Et ista ẽt ẽ nña mã, q licèt nõ tãgat hic, tñ tãgit ĩ corpore, vñ sumit, ĩ princ. §. qa vero. ibi, mox cõcluserit, dicit gl. j. renũciauerit pductioni testiũ, & ibi, cõcludẽte, dicit gl. j. renũciãte. Qñq; quis vult impedire nouã pductionẽ testiũ pp publicõnẽ, vel pp aperturã testiũ, vel attestationẽ iã factã, & hæc ẽt ẽ nña mã, tãgit in corpore, in §. qa vero, ibi, & editionẽ accipientẽ. exponit gl. i. aperturã testium, & in plurib. aliis locis, illius. §. Qñq; qs vult ĩpedire nouã pductionẽ, ideo, quia quis didicit testificata, & ista est mã nostra hic, in prin. & ĩ corpore ĩ fi. d. §. De quolibet istorũ p ordinẽ videamus.

8 **Circa.** Primũ qrit † quar intelligat noua productio vt sciamus, vtrũ sit vna, vel plures. Et vt dixi, quidã dñt vnã pductionẽ. i. vnã dilationẽ. Alii secus, qd ẽ verĩ. Declat tex. hic, & ĩ corpore nõ admittit quartã pductionẽ, pp timorẽ subornõnis Si qdẽ ergo testes sunt pducti, & nõ examinati, nõ hẽo hoc p vna pductione, qa cessat rõ hui auth. nõ. n. e timor, ne qs didicerit testificata, qñ depõnes nõ sunt recepti: intelligo ergo pductionẽ cũ examinatione. Si ergo itra vnã dilationẽ pducit qs prio aliquos testes, qa sunt examinati, scdo, & tertio alios, nõ admittẽt quarta pductio, pp timorẽ subornationis. Idẽ dicemus, si hoc fecerit intra plures dilationes. Pone qd scda dilatio fuit data ex cã, tertia sĩr ex cã, ñ attẽdã pluralitatẽ dilationũ, sed pluralitatẽ pductionũ examinatione secuta, tũc. n. subest timor subornationis, vt dixi. Idẽ dicerẽ, si ab initio, in schedula, vel voce, noĩauit oẽs testes suos, postea aũt pp sẽs dies vel vices, fecit eos exami-
9 nari. Istæ. n. dicenĩ pl̃es pductiones Nã † ad solicitudinẽ partis, ptinet nõ solũ exhibere noĩa, vel pducere testes, sed instare, vt personæ examinenĩ, de testib. l. si qñ, j. & ibi dixi, & ĩtelligo, qñ post primã pductionẽ, & secundã interuenit interuallũ tale, qd non põt dici cõtinuata productio, tũc. n. dicenĩ separatæ pductiones,
10 sm l. continuus in prin. de verb. obl. Secundo qro, † quar petaĩ quarta pductio? Rñ. non dẽr peti simpl̃r, qa tunc indistinctè denegaret, sed dẽt peti adiecta cã, qa primitus istos testes pducere nõ potuit, & qd paratus ẽ iurare, sm ea, q ĩ ista auth. & ĩ corpore
a cõtinenĩ. Et ita dicit In. ex. d̃ testi c. significauerũt, qd satis placet. [a]
11 Quæro † qd si fuit admissa quarta pductio absq; hac solẽnitate, an dicta testiũ valeãt? Bĩ tex. in corpore, vnde hæc auth. sumiĩ, vĩ dñe oĩno nõ admitti. i. oĩno nõ cõcedi, vt ibi exponit gl. & sic vĩ, qd non valeat. Sed iste tex. loquir, qñ interuenerũt hæc tria. s. pluralitas pductionis, renũciatio, seu cõclõ, publicatio seu apertura, tunc. n. si admitteretĩ quarta pductio, omnino non valeret, vt ibi dicit tex. Sed qñ subest solum pluralitas productionis, tunc si admitteretĩ, valeret, qa nõ reperit prohibitũ, nisi esset alia cã impediens, de qua dixi, & j. dicã. Et hoc vltimum vĩ tenere Inn. extra de testib. c. in causis, & c. vltra tertiã. Et hoc de primo sufficiat.

12 b **Circa.** Secundũ, cñ qs vult impedire † testes de nouo pducere pp renũciationẽ, vel cãæ cõclõnẽ, [b] videndũ est an possit. tex. in corpore vĩ innuere, qd talis renũciatio, & cõclõ nõ noceat, nã pt admitti noua pductio cũ solennitate hic posita. Et hoc expsse determinat gl. ĩ de iud. auth. iubem. Canonistæ cõ ex.
c de test. c. de testib. & c. cõstitutus. col. 2. Bĩ sic dicas Aut illi testes, q d̃ nouo pducenĩ, poterãt a parte pduci tpe renũciationis, & cõclõnis, & nõ admitteĩ noua productio, sicut. n. ei renũciare iuri suo, sicut põt renũciare pductioni instrorũ, vt l. i. j. de fid. istru. Sed si illos producere nõ põt pp ignorantiã, tunc talis renũciatio & cõclõ nõ est impedimẽto, quin de nouo pducant cũ solennitate hic posita. Hoc colligit ex tex. ĩ corpore, vñ sumiĩ, vbi colligiĩ forma talis iurĩ, quod hic debet pstari, ibi dum dicit, pp qd
13 nõ valuit primitus, & c. Hoc ẽt apparet per rõnẽ, nã † renũciatio nõ porrigit ad ea, q qs nõ sciebat sibi cõpetere, vt l. mĩ ff. de inoff. testa & l. legitimã. ff. de pet hær. Hoc tangiĩ ẽt per Io. And. in c. cõstitutus. in fi. extra de testibus, vel in c. cũ venisset. Et hoc est verũ
14 qñ agiĩ ciuiliter. Si vero ageretur † criminaliter tunc renunciatio, vel conclõ, nõ esset impedimẽto, quin iterum producãtur,
15 vt l. iuris gentiũ §. si paciscar. ff. de pac. Quæro † quid si vnus tm̃ renunciauit, vtrum præiudicet alteri? Certe non, tex. est in auth.
d iubemus. ĩ. de iudi. & in corpore, vnde sumitur. [d] Quæro, † vtrũ
16 renunciatio facta in cã principali porrigatur ad causam applõnis? Rñ. non, qa in cã appellationis possunt produci nouæ probationes, & noui testes, vt l. eos. j. de ap. & l. per hãc j. de temp. app. nisi expresse hoc diceretur, q ad causam appellationis hoc porrigat, vt in Spec de renun. & conclu. §. i. per Inn. extra eo. c. intimauit, & c. cum venisset, & c. constitutus. Et hoc de secundo.

17 e **Circa.** Tertiũ s † qñ vult impedire nouam pductionem, pp publicationẽ, an possit? Cõmuniter dt, q sic. [e] Et pro hac parte vide tex. in l. admonẽdi. ff. de iureiu. sm secundã lec. Pisĩ ibi positã, & vide Io. And. in d. c de test. ex. de testi. & c. cõstitutus, in Spe. de teste. § satis. vers. sed nũqd ante publicationẽ. In cõ-
f riũ vĩ tex. ĩ corpore. & vñ sumiĩ, dicit. n. q. s ẽt post publicationẽ admittiĩ noua pductio cũ iuro & solẽnitate hic posita [f] Bĩ sciẽdũ est, qd qdã est publicatio. q fit ad hoc, vt scriptura facta de dictis testiũ, sit publicata, & fidẽ faciat, de quo l. gesta. j. de re iu & l. solã. j. d test. Quædã ẽ publicatio. i. manifestatio, seu notificatio fcã partib de dictis testiũ, & de hac loqĩ tex. in corpore, dñ gl. ex-
g ponit, editionẽ. i. aperturã Isti. n. duo actus g cõiter fiũt sil, & semel Nam iudex pnũciat dicta testiũ eẽ publicata, & apta, & p publicatis, & aptis hñi vult, & mãdat. qd. n. dicit publicata, refertĩ ad publicationẽ primã, qd aũt dicit apta, referĩ ad scdam. Et illa publicatio & aptura, si qdẽ fiat parte volẽte, & petẽte, tũc eẽt ĩpedimẽto, sicut si didicisset testificata, qa iã vĩ attẽtasse se didicisse testificata, & dicta testiũ eẽ apta sibi. Si vero fieret parte absente, vel nõ volẽte, tũc posset admitti noua pductio, cũ solẽnitate hic posita, & ita loqĩ tex ĩ corpe Facit qd tãgit Io An in d. c cõstitutus. in
h fi. [h] Quæro, † qd si publicatio ista de iure nõ valuit, qa parte non
i citata, vel die feriata, vel pp aliũ defectũ? [i] Rñ. talis publicatio nõ
k est impedimento, [k] vt l. nõ putauit. §. nõ quæuis. ff de cõtab. Sed si propter istam publicationem, q nulla est, secutũ esset quod pars testi-

ADDITIONES.

a Ale. Quod satis placet. Adde quod no. in c. veniens, de testa. & quod no. Bal. in l. i. ff. de test.

b Ale. Conclusionẽ. Post cõclusum in causa nõ potest testis produci. Recolo tamen me vidisse Ang. ĩ l. tale pactũ. §. qui prouocauit. ff. de pact. q iudex tamẽ poterit ex officio interrogatoria facere, alle. d. Imo. dicit d. Anto. ĩ c. i. de in cõsulum, q iudex etiã post conclusum in causa possit interrogare nedũ ad fi. declarandi dub. probationẽ, iuxta c. cũ Io. de fi. instru. & c. p tuas, de test. sed etiã ad fundãdam intentionẽ aduersarij. per l. vbicunq;, de interr. act. & per l. generaliter. §. j. de reb. cred., & adde Bal. in l. amplioreĩ. de app. l. per hãc, in prin. de temp. app. & gl. expresse ĩ verbo, interrogar, ĩ c. quoniã cõtra. de proba, & adde q no. in l. j. ff. de interro. act. & hoc sequitur in l. j. §. j. non theo: tegitur, vt vidẽtur velle Do. in l. nõ quicquid, de iud. ad hoc tamen vide Inn. ĩ d. c. cum Io. quod refert Bal. ad hoc ĩ l. bonæ fidei. ĩ. de reb. cred. & Lud. in §. hoc autẽ, & ibi Ale. facit ad hoc nn. Bar. ĩ l. 2. §. sed qu. a, supra, de iur. cal. imo si actor non potest probare, potest iudex deferre iuramentũ, & an sic arbitri, vide Bal. in l. actor. ĩ prin. j. eo. & in Spec. in tit. de posit. §. 3. l princ. Adde tamen no. sm Inn. ĩ c. cũ venissent ex. de test. q partes licet renuncient generaliter testi. hinc inde, tamẽ possunt pduci exceptiones, & sup aliis testes, sec si renunciatio esset spãlis sup vno articulo, subdit tñ qd ẽt iudex aliqñ mot, maximẽ pstito iuro a partib. q malitiose no petunt, poterit super eo. art. reqpmittere quodã testes pduci. ar. auth. de te. §. qi verò multi. Ad qd bene facit qd dixi post Bar. ĩ d. Auth. de iu. sed id, q vltimo retuli. sm Inn. intelligit verũ Do. Paul. ĩ l. oratione. ff. de feriis. qñ probationes de nouo inueniunt.

c Constitutus. Vtrũ post renunciationem, & conclusionẽ possint testes pduci, adde Imo. in l. custodias. §. i de publ. iud. Bal. in auth. iubemus. ĩ. de iud.

d Ale. Vnde sumitur. adde Bal. in auth. iubemus. ĩ. de iud. Sic videĩ terminus prefixus ad opponendũ, seu ad probandũ in causa principali. nec extenditur ad causam appellationis, nec conclusio in causa facta est in ea, &c. Habes hic ex not. per Bar. & idem p Inn. l c. cum venissent de test. & c. cum dilecti, de fide inst. & Spe. de instr. edi. ff. nunc dicamus, in prin.

e Ale. Quod sic. Hoc limita nisi ad declarationẽ retro agitatorũ, vt est tex. in c. cũ Io. de fi. inst. Bal. in l. bonæ fidei. de reb. cred. Itẽ fallit nisi pducerentur testes cõ istro, quia cessat timor subornatiõis. c. testes, de test. Et forte si admittanĩ sup nouis capitulis, per c. fraternitatis, de test. & vide q dixi ĩ l. officiũ. de rei vẽ. Itẽ fallit ĩ causa matrimoniali, d. c. testes. Et vide gl. ĩ d. c. j. iurauit, de pba. & no. Bar. ĩ l. j. §. nũciantis, de ope. no. nũc. Et ista volue rũt d. Ant. & Imo. ĩ d. c. testes. Et ad secundã limitationẽ benè faciunt q no. Bar. in l. certi cõdictio. §. quoniã, si cer. pet. & ea vlt. limitatione, vna cũ Io. And. ĩ c. tertia de test. sumite regulã, q illud etiã erit verũ in omnib. causis, in quib. sententia transit ĩ rẽ iudicatam, q tamen no. & dicit Io. And. & d. Ant. ĩ c. qualiter, el 2. de acc. quod vbi iudex procedit ex officio, publicatis attestationib. poterit mẽdo alios testes pducere, per c. tũ clamor. de test. ad hoc quod no. Bar. ĩ l. s. §. si publ. ff. de adul. cũ ss. Et vide alias limitationes p Ros. in rub. de arb. ĩ 7. q. & idẽ dicit gl. in d. c. cũ cõstitutus. de test. q antequã didicerit testificata, potest testes producere, etiã si sint publicatæ attestationes. Sed potest notari ex dictis Bar. hic in ver. quædã est publicatio. i. manifestatio, &c. s. nisi parte præsente, & nõ cõtradicente, publicũ facta sit. Et adde quia Bald. alle. hic Io. An. dicit, q licèt sint publicatæ attestõnes: si tñ dicta testiũ non puenerint ad notitiã partis pñt testes pduci. Itẽ fallit hæc regula in teste. qui põt examinari ad corroborationem sine subscriptione, & in notario qui põt examinari ad cõfirmationẽ sui instri, sm Bal. ĩ d. l. ampliorẽ. C. de ap. item adde quod Bal. ĩ d. l. ampliorẽ, dat cautelã, vt testes post pubcõnẽ possint reexaminari, de quo vide Lu. in l. 4. §. hoc aũt ind. cnũ, de dam. inf. & ibi dixi, & adde q qñ sunt pditæ attestõnes, vel acta, vĩ q pñt testes producer. vt ĩ antiqua repetitione c. si de pba. itẽ adde q publicatis attestõnib. post didicita testificata, pñt pduci testes ad pñsumptionẽ aliqualẽ, ñ ad plenã probõnẽ, sm Inn. ĩ c. cũ dilect. ĩ. de acc. & apud Legistas refert Ro. ĩ l. si verò. §. de uiro. ĩ pe. & vlt. fallẽ. ff. so. ma. & dũ ĩ. allegant dictũ Bar. ĩ d. l. 2. §. si pub. adde ẽt Bal. hic, circa fi. & Bal. ĩ l. ea quidẽ, de ac. & an post didicita testificata ĩ inquisitione possint testes deduci, vide Ang. ĩ l. si vacantia, de bo. vac. l. a. circa mediũ, & Spe. ĩ ti. de acc. §. nũc tractem, ver. sed nunquid pub. & Bar. in l. 4. §. hoc autẽ iudiciũ, de dã. inf. & vide omnino Inn. post Bar. in l. inter accusatorẽ, de pub. iud. & Bar. ĩ extrau. ad reprimend. in ver. neglexerunt, & vide Bar. & quæ leriq; sm l. j. §. si quis vltro. de q., & quod habes in c. fi. de collusione detegen. vide in fi. huius l. Mẽ. Paris. cõs. 101. n. 31. cõs. seq. n. 18. 19. li. 1. Tiraq. de pœnis legũ ĩ pfat. n. 50

f Posita. Vide Bal. in l. per hanc, de temp. app. & hic.

g Pom. Duo actus, adde q istam distinctionem sequitur Anch. ĩ consi. suo 224. incip. Ad euidentiam.

h c. Constitutus in fi. Vide Bar. in l. 4. §. sufficit. de secun. tab. & adde Bal. in l. peremptorias. C. sent. rescin. non pos.

i Pom. Alium defectum? Vide Fel. in eo. c. ver. 4. & vlt. declara. de testi. & in c. fraternitatis, ver. est autem regulare. de test. vbi tangit pulchre de hac materia, Barb. in c. literis, de offic. deleg.

k Alex. Impedimento. Et quid si testes iã producti, iterum producantur, an debeãt iterũ iurare? Tex. est no. in c. fraternitatis, in fi. extra de test. & q dixi in l. p hanc. inf. de temp. ap. vide Ale. in l. qui bona. §. si quis post. de dam. infec.

a testificata didicisset, a tunc esset impedimento hnc. qa didicit testificata, nō publicatio Ad hoc facit prin. huius auth. & qđ. ĵ. dicā.

Venio. Ad quartū, videlicet qñ quis vult impedire nouā ꝓductionē, ideo, quia testificata didicit ille, q volt producere, ĩ quo dubitaĩ de pluribus. b Primo, † qualiter dicaĩ quis 19 didicisse testificata Rñ. primo, si liber testiū fuerit apud eū. Hoc ꝓbaĩ ea tea. hic, qui ponit formā iuramēti, dū dicit, neq; subtraxerit. Si. n. subtraxisset, & habuisset librū, ꝑsumeret didicisse testificata. Scdo, si viderit legi, & examinari perfectè & pūctualiter, nec sufficeret si ipse interrogaret testes qd ipsi dixerint, vel si dictū eorū, vel librū trāscursoriè viderit, vt innuit tea. hic, & in corpore, dū dicit, neq; percūctatus est attestationes. No. quod dicit, 20 † percunctatus, quasi puncta cūcta viderit diligēter No qp dicit, 21 † attestationes, c quasi viderit scripturā. nō. n. sufficit audiuisse a c testib⁹. Idē si ꝓcurator seu aduocatus, vel actor ei⁹ vidisset, vt ap 22 paret hic, & in corpore. Quęro † quid si aliquis nō didicit testificata a testib⁹ productis a se, sed testificata a testib. ꝓductis ab aduersario, an hoc impediat eū de nouo ꝓducere. Glo. mirabiliter dicit, qđ sic, in corpore, vñ sumit ĩ gl. mag. all §. hęc oĩa & §. qñ. e. ti qđ verū est, & est capſsum in corpore vñ hęc sum t, in ver. illud. ibi, & testificationes tractauerit, aut aduersario hoc faciente 23 ĩpetrauerit, & ca. ſsius io nouel. e. tit. Tertio q̄ro. † verū qs super nouis art. post didicita testificata, possit testes ꝓducere. Rñ. sic. & d hoc tetigi. s. ĩ primo ꝯrio. d Quęro † vtrū testes sup eo, qđ nō dixe 24 rūt, tñ pōt ꝯprehendi sup primo caplo, possint de nouo ꝓduci. subtilis qō est. Tu sic dicas. qđ q̄dā sunt q̄ sub ꝑced. c. ꝯtinent expressè, & super illis licet testes nō dixerint, nō est dubiū qđ testes nō pñt de nouo ꝓduci, vt in corpore. §. quia vero. ibi priorib. additamentū, & c. Quędā sunt, q̄ in ꝑced. c. nō ꝯtinent expressè, sed ꝯtinebant, vel cōprehendebant de necessitate eorū, q̄ petebant, alias ponebant. Hoc pōt esse dupliciter, qa vel cōprehendebant quantū ad necessitatē facti, & necessitatē ꝓbationis, vel quantū ad necessitatē facti tm̄ Exemplū, articulus dicebat qđ Titius pręscripsit 10. vel 20 ann de necessitate includit titul⁹, & possessio, sine qb ꝑscrip. nō ꝓcedit. & istud includit de necessitate eius, qđ ponit, & de necessitate ꝓbōnis, quia aliter ꝑscri. nō ꝓcedit neq; ꝓbaret, vt l. sine possessione de vsuc. l. nullo. s. de rei vē. & isto casu, si testis omisit dicere sup aliquo, nō poterit de nouo produci idē testis vel alius, ne priorib. addat, vt d. §. quia vero, ibi additamentū, & e. Ita intelligo qđ oo. p Io. An ĩ c. fraternitatis, de testi.

e Scdo casu, qñ ꝯprehēdit de necessitate facti tm̄, nō ꝓbōnis. v. g. articul⁹ ꝯtinet, qđ ego mutuaui tibi cētū, de necessitate sci inest tp̄s, quia mutuū oportet, qđ sit scm̄ in tpe, nō tñ ꝯprehēdit de necessitate ꝓbōnis, pt. n. ꝓbari mutuū absq; tpe, vt l. testiū ĩ. de testi. & ibi no. & isto casu admittit nou⁹ articulus & noua probatio, non. n. est addere aliqoid ad ꝑcedentia, quia prima probō ponit fieri absq; hoc, & sic nō ob. tea. in corpore ibi additamentū. pro f hoc ēt facit ex̄ de testi. c. ea tenore. Quędā sunt q̄ de necessitate f sub ꝑcedentib. non ꝯtinent, seu ꝯprehendunt, hñt se tñ, qa poterāt ꝯprehēdi, vel nō ꝯprehēdi, vt aliquę qualitates, q̄ possunt adesse circa pactū, vt l. pacta ff. de ꝯhē. emp Et sup istis poterit fieri noua ꝓductio, si in ꝑcedentib facta nō est, arg. ex̄. de testib. c. venięs. & ita intelligo no per Io. And. in d. c. fraternitatis, nec. n. his 25 obstat tex. in corpore, vt s. dixi. Quæro, vtrū † ad reprobationem g priorū, post didicita testificata possint testes ꝓduci g Gl. hic. & in corpore vñ sumit, vr dicere, qđ sic. In ꝯriū est casus. ex̄ de test. c. fi. in Cle. & probat per rōnē. Discere testificata aduersarii, est impedimentū, ne testes producant super eo Sed ad reprobationē priorū de necessitate habeo producere super eo. De reprobatiōe testiū vide Cy. in l. si quis testib per totā legē, & de reprobatione instrumentorū, vide in l ꝑdicta. & in l. in exercēdis. C. de fide ĩstr. & l. optimā. C. de ꝯh. & ꝯmu. stip. Et ideo vide in d. c. fi. in Cle. Itē qñ sit obiciendū ꝯ testes vide per Cyn. in d. l. si quis testi. Itē qđ requirat, vt testis dicat falsus, vide gl. ff. de re iudi. l Diuus. Itē vide. ff de falsis. l. 1. in prin. in gl. Bñ qñq; testes producuntur ad reprobationē priorū circa ꝑsonas, & hoc pōt fieri adhibita distinctione polita in auth. ē. si dicat. ĵ. de testi. Est. n. nouus articulus. Qñq; producunt testes ad probationē priorū, circa ꝑsonas & dicta sua. h Exēplum, h testis testificat, qđ Titius possidebat bña iā sunt 30. an. ego ad eius probationē propono, quod ipse non est 20. ann. natus. Et p hoc reddā ꝑsonam eius inhabilē, quia non potest scire, quod factū fuit iā sunt 30 ann. Item reddo dictū eius falsum. Isto casu possunt testes de nouo ꝓduci secundū Nicol. de Mat. quia cū testis debeat facere fidē iudici de eo, q ipse scit, si potero ꝓbare, q ĩ in eū nō potuit cadere scia, dictū eius reddit nullum, & super his testes qñq; de nouo possunt produci, sicut super vtilitate sniç, & similiū. Pręterea deficit fides, qd substātiale est in testibus. vt l. 2. de test. b Et hoc ꝯsensu partium tolli non pt. Nō. o. fa 26 uore eorū est introductū, qđ in testē debeat cadere scia, sed † in fauorē publicæ vtilitatis. Si vero redarguit dcm̄ tm̄, & nō ꝑsona, aduerte, aut redarguit tm̄ dictū falsum cū corruptiōe, & tūc pñt testes ꝓduci, vt l. Diuus. ff. de re iudi. Ita tenuit Inno. de ꝓba. c. in 27 pñtia. Hoc idē tenuit Nic. Mat. dicēs, † qđ sicut snīa est nulla pp corruptionē, vt l. venales. ĵ. qñ ꝓuo. nō est necessaria dictū testis, vt i l. 1. post prin de fal nec hoc pt partiū cōsensu remitti i cū hoc pp k publicā vtilitatē sit inductū. k Si vero volo dicere falsū absq; corruptione: tūc aut hoc volo ꝓbare indirectè, quia ꝓbare volo ꝯ illud, qd in articulo nō ꝯtinebat ea ꝑsse, sed p testes fuit dictū incidenter, puta circa locū & tp̄s, & possū, vt in c. ex tenore. ex̄ de testi. & arg. eorū, q̄ dixi in ꝑced q. Si vero volo ꝓbare faciēdo directo articulū ꝯriū ad priniū, non possum post didicita testificata aduersarij. Et est capſsum in d. c fi. de testi. in Cle. Ea ꝑdictis appa 28 ret, † qp si testis dixit aliqd sup quibusdā circunstātijs, q̄ in art. nō ꝯtinebant ad necessitatē ꝓbōnis, qđ sup eo pñt testes, ꝓduci post didicita testificata, sicut s. pa. dixi in directo ꝯrijs. Et qa sup illo testes nō fuerūt ꝓducti, & tea. in corpore hoc regrit, qđ fuerūt testes ꝓducti, & didicita testificata, vñ nō nocet, si deposuerunt su 29 per eo, qđ nō fuerūt ꝓducti. Quæro † vtrū in cā appellationis testes possint ꝓduci post didicita testificata sup eo. Dic, vt in c. fra l ternitatis. l ex̄ de testi. & l. p hāc, ĵ. de tēp. ap. Quæro † an in alia in 30 stātia m circa idē, possint testes ꝓduci post didicita testifi. Bñ, aut m alia instātia est diuersa, n vel rōne cāæ, vel rōne rei, vel personæ, n ita qd nō obstet exceptio rei iudicatę, & tunc sine dub. o pñt de nouo ꝓduci. arg. l. cū quęrit ff. de exce. rei iudi. alias obstaret pro 31 cessus & sentētia, qđ esset absurdū Et ideo † causi aduocati cū de ꝓbationib dubitāt de vna mag. quātitate, vel re, petunt modicū, vt videāt vtrū testes super illa testificētur plenè, & super illo modico possint informari, an habeāt legitimas probationes, vel nō, vt ꝓbare melius possint sup residuo. Si vero est alia instātia circa idē, tunc aut fuerunt testes examinati coram arbitris, aut coram iudice. Primo casu pñt testes produci, vel non, secundum distinctionē. l fi. ĵ. tit. 1. Si vero fuerunt examinati coram iudice, tunc gl in l properandum. in fi. de iud. videtur dicere idem. Innoc ꝯ in c. cū causam, ex̄, de testib. Et istud tenui vobis in l. fi ĵ. de testi. 32 a p l. gesta. ĵ. de re iudi. Quęro † vtrū in cā inquisitionis possint testes de nouo ꝓduci post didicita testificata. Dic, aut produeunt p iudicē, & pñt, quia in eo nō est timor subornationis. Sēper. o. ipse habuit nota testificata, & sic cessat rō huius auth. & in corpore: & est capſsum ex̄ de testi. c. cū clamor, & ibi s'm Inn. Aut ꝓducunt per partē, & tunc idem; qd in alia causa, quia tunc eadē est 33 rō. Quæro, † nūquid in cā crimi. pñt testes produci post didicita testifi-

ADDITIONES.

a Testificata didicisset. Vide omnino Bar. infr. e. ad fi. & Bal. hic in ver. 7. vbi sequitur quod dixit Bar. in l. si quis testib. in f. eo.

b Al. Dubitaĩ de pluribus. Vide in rub. de arb. Et an si attestationes testiū penes partes deponanĩ, debeat super illis vlterius testes ꝓducere, vide quod dixi supr. in apost. mag. Dic qđ non, quasi timor, sit quod testificata didicerint. Vide Inn. in c. cōstitutus, de testi. & Bal. hic, & maiores casus, in quib⁹ istæ regulæ fallant, vide p Io. An. in d. c. cōstitutus. in fi. adde qđ Iac. de Bel. multū no. in c. 1. qđ sit inuestitura. dixit, quod regulariter post didicita testificata nō admittitur productio testiū. Fallit vbi testes nihil deposuerūt, vt quia dixerunt se nescire, vel non recordari, per illū tea. & idē no in causa appellationis, qđ tñ dixit Bal. sibi non placere de iure Canonico, nisi in eo casu, de quo ibi per eū. & ibi subdit Bal. hanc regulā fallere vbicumque testes fuerint malè examinati, quia inest dol⁹ ver⁹ malè examinātis, qui ꝑponderat dolo subornationis l [illegible] de cōdē. qđ no. & ꝑdictis adde qđ no. Spe. de test. §. satis vtiliter. ve [illegible] nūquid. Itē vltra alias limitationes, hoc limita no Bal. s. si index idi screrè. odio vel iniuria publicauerit cito testes, vt ĩpedirenĩ ꝓductiōes. test.

c Poma Attestationes. Vide plenè Fel. i c. vltra tertiā. de test. & pulchram limitationem ad istam materiam vide per Aluar. in tit. quid sit inuesti. feud.

d Menoch. in primo contrario. Paris. cons. 112. nu. 1. 2. & 3. lib. 2.

e Ale. Qũ comprehenditur. Ad hoc v. de Bar. in l. per hanc. de temp. ap. in 1. q. quod dicatur nouum capitulum. & quod no Bart. infra proxi. ver. ea prædictis apparet vbi, quid si deponunt testes super non contentis in capitulis.

f De necessitate. Et vtrū post didicita testificata possit cōtra testes opponi, vide In. in c. præsentiū. de test. & qđ not. auth. si testis ꝓductus dicaĩ, infra titul. j.

g Ale. Produci. & vide hic Bal. in versi. sequitur dicere. & latius in d. l. si quis testi [illegible] l. per hanc de temp. appel.

h Pom Exemplum. Vide Alex. cōs. 61. vbi sequit. sᵗ duo dicta Bar. hic, & limita secundū, nisi testes simpliciter intrasset dicere veritatē super tota causa. & vide Roma. cons. 479. vbi quærit an ĩ eadē instantia, vel alia pars, q̄ articulauit de tēpore in materia ꝑsumptionis, sed obscurè, possit post didicita testificata articulum temporis declaratiuum dare. & ibi etiam loquitur in causa summaria. & in iudex ex officio possit ipse saltem testes recipere, vel alios examinare. & non ab re. Are. in c. cum causam. de test.

i Ale. Cōsensu remitti. No. Bar. si posse cōsensu partiū adhiberi fidē test. si ꝓbāti. qđ no. ad ea, q̄ no. Bar. ĩ l. 1. de fer. & i l. fi. de ꝑm. stip. & hoc ēt subdit ibidē.

k Sit inductum. Adde ad hoc Ale. in d. l. diuus.

l Paris. Fraternitatis. Vbi vide Fel. i cōtrariū tamē, qđ ēt i cā appelōnis admittanĩ sup eisdē vel directo cōtrarijs. vide Curt. i l. admonēdi, in ver. 3. no. ex tex. isto, vbi dicit opi. contrariā eē erroneā, & qđ i practica seruatur, an admittanĩ i cā appellationis. Et dicit ista cōiter teneri, tñ Fel. in c. fraternitatis. & lati⁹ Mar. Soc. ibi firmat cōtrariā sniam. 10 bñ no. ĩ pract. qa de iure Cano. ē clarū. Cle. 2. de testi. Sed de iure ciuili ꝓcedit dubitatio. ꝑdicta opi. tñ Bar. hic i l. p hāc. ĵ. de tēp. ap. firmat dō. Bap. Caccial. i repe. l. admonēdi, sup tex. i ver. nouis ĩstru. in cōtraria snīa cōiter vr̃ obseruari. licèt opi Bar. de iure sit cōior, & magis rōnib. suffulta pp eadē rōnē timoris subornationis, q̄ Papa assignat i d. Cle. 2. de testib. qa vbi de iure ciuili aliquid est dubiū; & de iure Cano. clare decisum, stādum est iuri Ca. Vide ēt an sit dr̃ia inter ius ciui. & Cano in hoc omnino Ange. cons. 148. inci. In q. uertitur.

m Istalia instantia. Vide in l. fi. infra tit. 1.

n Ale. Diuersa. Vide qđ no. Bar. ĩ l. Iulianus verū debitorē. de cōd. inde. & per eūdē. ĵ. vi. bon. rap. & q ibi dixi. * Menoch. Paris. cōs. 87. n. 49. lib. 1. Soc. sen. cōs. 100. nu. 1. lib. 4. Ias. in l. naturaliter. §. nihil cōmune, nu. 107. de acqui. pos. Purp. i l. 1. nu. 131. C. de edend. Soc. c. fraternitatis nu. 27. 30. 34. de testib.

testificata Puto qđ nõ, per partẽ, sed per iudicẽ hic, p ea q̃ s. dixi. & ff. de quæstio. l. I. in fi. & de pę. l. si nõ defendãtur. Quęro † quid si prior examinatio, a de iure nõ valuit? Rñ. nõ impedit secundã examinationẽ, licet qs talia testificata didicerit ar. l. nõ putauit. §. nõ q̃ris. ff. de ꝯtab. & qđ no. ex. de testibus. c. cũ cãm. & in Cle. de test. c. fi. vbi hoc vr̃ exp̃ssum Quæro, † qđ si prior examinatio nõ reperit? Rñd. pñt de nouo testes ꝓduci, q̃a paria sunt nõ esse, & nõ apparere. Et vr̃ expressum ex. de prob. c. fi. j. e. de fid. instr. l. fi. & l. public. de testi. Quæro † quid si testes ꝓductos iudex omisit interrogare, vel qđ si eos nõ interrogauit s̃m interrogatoria data? Rñ poterunt de nouo examinari, ẽt post didicita testificata. Et est expressum in c. p tuas. ex. de testi. q̃a nõ est q̃d imputeĩ parti. Quæro † nunquid ad declarationẽ eorũ, q̃ prius dixerãt, possint testes admitti pſt didicita testificata. Dic, vt i gl. & in corpore eodẽ. Quæro, † nunquid de partiũ voluntate possint testes admitti post didicita testificata? Dic, vt per c. fraternitatis. ex. de testi. Ioã. And. in vlt. q b qui dicit qđ sic, quia illud est introductũ in fauorẽ ipsarũ partiũ arg. l. quod fauore. s. de lega. & l. si quis in ꝯscribendo. s. de pact. & hæc sufficiant in auth. secundo modo lecta.

ADDITIONES.

a Prior examinatio. Adde Bar. in l. qui per salutem in fi. ff. de iniuri. & Bal. in l. r. & l. per hãc, de temp. appel. & Bar. omnino sup. in ea. auth. versi. quæro quid si publicatis.

b Alex. In vlt. q̃stione. Adde q̃ no. Bar. in l. per hanc. i fi. de temp. app. & qđ ibi dixi post Bar. in l. maritus de quæstio. & q̃ dixi in l. quidã. §. mulier. de eden. Itẽ adde q̃ dixi post Bar. in l. si quis. j. e. t. 1. Bal. hic. & adde per Bal. in c. præsẽtata, de testi. & dr̃ Bald. per illũ text. in auth. generaliter. de epis. & cle. q̃ cõsensus partiũ facit rite procedere, vbi aliàs nõ posset, & quod consensus talis excuset iudicẽ a pęna. & dicit Bald. in l. certi cõdictio. §. 1. si cert. peta. quod vbi vigore statuti nõ potest probari, nisi p instrumentũ, & parte nõ cõtradicente fuerit ꝓbatũ p testes, valebit ꝓbatio. Menoch. Cras. cons. 65. nu. 2. 3.

LEX XX.

1 *Instrumentum subtrahenti non prodest habere illud cancellatum.*
2 *Qui probatur instrumentum subtraxisse, facit contra illum plenam fidem.*
3 *Instrumentum cancellatum habens, quando præsumatur liberatus.*
4 *Instrumentum furto subtractum si probetur, an etiam sit necesse probare tenorem.*
5 *Seruitutis ad probationem, an sufficiat probare instr̃m furto subtractum.*

a **Si de possessione.** Habere instr̃m cãcellatũ nõ prodest ei q subtraxit. Itẽ qui instr̃m subtraxisse probatur, ꝯ eum plenã fidẽ facit, h. d. iste bonus tex. No. qđ in casu huius legis nõ ꝓdest habere † instr̃m cancellatũ b quod dic, vt ff. eo. l. si chyrographum. Secundo no. quod † probare aliquem subtraxisse instr̃m venditionis, seu emptionis, facit ꝯ eum plenam fidem. Plenè dixi in l. in fraudem. §. neque instrumentum. ff. de iure fisci. vbi est tex. not. de hoc, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Si de possessione. De materia vide in l. Labeo. ff. de pac.

b Ale. Instrumentũ cancellatum. Vide in l. in fraudem, §. quoties. de iure fi. Idẽ in lacerante instrumentum, secundum Bal. in l. in fraudem. infra tit. 2. vbi singulariter per eum de pęna lacerantis instrumentum. vide Bal. in l. 2. & in authen. ibi posita. supra de eden.

ANTIQVA LECT.

Si de possessione. Proclamãti ad libertatẽ non sufficit producere instrumentu Item probare furtum instr̃orum suorum, est sufficiens probatio ꝯ furem Opp qui hẽt instr̃a, præsumitur liberatus, vt ff. de pac. l. x. & ff. eo. l. si chyrographum. gl. in d. l. 2. ff. de pac. vr̃ dicere † qđ illud verũ, qñ instr̃m probatur redditũ a creditore, aliàs secus, vt hic, & l. j. §. ille aũt. j. de Lati. libe tol. Iac. de Are. distinguit mirabiliter sup hoc. Aut quis allegat se liberatũ pacto, aut solone. primo casu est necesse. vt ꝓbeĩ redditũ, vt d. l. 2. Scđo casu aut ille, q hẽt instr̃m debiti est p̃sona domestica, q̃ verisĩr posset ipsum subtrahere, & nõ p̃sumiĩ liberata. d. §. ille. & arg. huius legis. Aut nõ est persona domestica, & p̃sumiĩ liberata solutione. ff. e. l. si chyrographũ, & l. fullo. & l. qui tabulas. ff. de furt. Venio ad s̃m, diciĩ hic, † qđ ꝓbare furtũ instr̃i est sufficiẽs probatio. Quæro verũ sit ꝓbandũ de tenore instr̃i Dicunt quidã, q̃ non, q̃a tunc esset sufficiens ꝓbõ ꝯ quemcunq;, vt l. testiũ. in fi. j. tit. j. & iõ dñt, qđ hic de tenore instr̃i probabiĩ per sacr̃m actoris. Simile in l. si qñ. inf. vnde vi. extra q̃ me. causa c. 2 & fi & j. de fide instr. l. si iniquũ. & ibi gl. & ita tenent Pet. & Cy. hic. Cõtra hoc vr̃. ff. de furt. l. p tabulas & l. quidã tabularum, vbi ẽt de tenore vr̃ probari debere. So. Ibi iõ quia agebaĩ ad id, qđ in instr̃o ꝯtineĩ. qđ no. Quærit gl. an hoc probare sufficit ad † probationẽ seruitutis. & nõ rñdet. Bñ dicebat Rich. Malum ꝓbatio furti instr̃i est sufficiẽs, donec clare ꝓbeĩ ꝯtrium, vt l. matrẽ. s. eod. sed hic loquitur de possessione de p̃senti, ibi de possessione de p̃terito. s. matris & fratris. Sed iste, q mõ vendicaĩ in seruitutẽ, erat in quasi possessione libertatis, iõ probatio incũbit vendicãti. Ita sentit prima gl. Vel dic, q̃ hic nõ ꝓbaĩ quasi possess̃ seruitutis, q̃a seruilia ministeria p̃t faceĩ ẽt hõ liber, & iõ ad ꝓbõnẽ quasi possessionis seruitutis, nõ sufficeret hoc ꝓbare, qđ seruilia ministeria faciat, nisi ꝓbeĩ qđ iure seruitutis faciat, & tanq̃ seruus. Sile in l. 1. & s. s. de seruit. & aqua & ff. d itine. actuq; priua l. j. in prin. & §. j. & hoc sentit gl. scđa hic, ad fi. Op. qđ si ꝓbeĩ, aliquos esse natos ex matre serua, p̃sumunĩ serui, nisi ꝓbet ꝯtriũ. l. non iõ j. de libe. cau. Gl. fateĩ ꝯtrũ, & qđ hic dicitur ostendit. q̃ de necessitate non concludit, quod si vnus est seruus, ergo alter seruus, sed p̃sumptiuè sic secundũ gl. & bene.

LEX XXI.

1 *Ad probandum quod probatum releuat, quis non admittitur.*

a **Ad probationem.** a Instr̃a prosunt his, quorũ mandato sunt p̃fecta, nõ extraneis. Itẽ articulus impertinens, nõ est admittendus. h. d. cum seq. No. ex fin. quod † non debet probari quod probatũ non releuat probantẽ, vt hic. contra supra de rei ven. l. si vt proponis. Sol. Illud ẽ verũ in milite, & minore & ecclesia, vt ibi dixi. & ideo si fierent duo articuli, vnus. quod emptor numerauit pro pretio pecuniã meam, alius, quod ego miles sum, iste articulus admittitur, quia adminiculatur ad causam, &c.

ADDITIO.

a Poma. Ad probationem. Vide ad quid allegetur ista lex per Barbat. consi. 58. vol. 2. & cons. inserto in cõsi. Ale. 52. vol. 4. & in cõsil. 56. eo. vol. & p Bsib. consil. 11. vol. 2. & consil. 14. vol 1. & consi. 26. eo. vol. & consi. 33. eo. vol. & consi. 38. eo. vol. & consi. 54. eo. vol. & consi. 50. eo. vol.

LEX XXII.

Actor. a Ei qui dicit, incũbit onus probandi, non ei qui negat. h. d. Op. de l. nec codicillos. j. de codicill. Sol Regula est, quod ei qui negat non incumbit onus probandi. Fallit ibi. & casus, in quib. fallit. gl. sua enumerat plene in l. x. ff eo &c.

ADDITIO.

a Ale. Actor. Canonizatur. 6. q. vlt. c. actor. q̃ semper vbi est præsumptio cõtra negantem, negans debet probare, vt no. Inno. in c. cum in iure. de offi. d. leg. & vide Bal. hic in fine.

1 *Probandi onus incumbit ei qui dicit.*
2 *Negatiua quæ dicatur.*
3 *Practica probandi negatiuam.*
4 *Negatiua quando, & quomodo possit probari, & nu. 5. & 6.*
7 *Reus si assumpsit onus probandi, & non probauit, an condemnetur.*
8 *Clausula non se astringens quid operetur.*
9 *Quando quis videatur se astringere ad onus probandum.*

ANTIQVA LECT.

Actor quod asseue. Actori incũbit onus probandi, nõ reo: & negatiua nõ potest ꝓbari h. d. Circa legẽ istã veniunt examinandæ duæ r̃læ. Prima est Actori incũbit onus probãdi, hoc est ei, qui dicit: vñ reus in exceptione dr̃ actor, vt l. 1. ff. de excep. & in l. in exceptionib. ff. eo. Secunda r̃la est. Neganti non incũbit onus probandi. & huic adiungit alia p modũ causæ. quia negatiua ꝓbari nõ p̃t. Circa † primã r̃lam dic bñ. Si quis hẽt iuris p̃sumptionẽ p se, tunc transfert onus ꝓbãdi in aduersariũ, vt l. siue possidetis. s. eo. & ff. eo. l. si pactũ & l. si chyrographũ. & l. cũ de indebito. Circa secunda primo examinemus id, qđ venit hic per modũ causæ, s. vtrũ negatiua possit ꝓbari. Ad qđ videndũ. Primo q̃ro † q̃ dicat a orõ negatiua. Et quidã intelligũt, vbicũq; ponit aduerbiũ negatiuũ, & ideo multi aduocati † qñ volunt vnã negatiuã probare faciunt positionẽ seu articulũ credẽtes resoluere illã i affirmatiuã, hoc mõ. Itẽ qđ hoc est b absq; eo, qđ sic fuerit, & p ista verba. Bñ oĩs orõ priuatiua, vel significãs priuationẽ, p̃t dici negatiua. Tex ẽ in l. si inter stipulantẽ. in prin. ff. de verb. obli. vbi illa verba, dolum malũ abesse, dñr negatiua. Idẽ no. ff. de doli exce. l. fi. in fi. ff. de itine. actuq; pri. l. 4. § j & qđ ibi no. Scđo quæro, † vtrũ negatiua possit ꝓbari. c Doct. circa hoc scribunt multũ late, gl in l. 2. ff. e. Cy. hic, & Host multũ bñ in summa, de ꝓbat. §. 1 q̃ oĩa referre esset fastidiosum Do r̃lam proui brentus possum Quædã est negatiua iuris, & illa siquidẽ nõ hẽt aliquã mixturã facti, est ꝓbabilis p apertionẽ libri. Nã si ista negatiua dẽt ꝓbari, ꝓbabiĩ p apertionẽ libri legẽdo illã l. vt in simili, an filiusf. possit facere testm̃. Qñq; negatiua iuris hẽt aliquã mixturã facti, exemplũ, vt ff. eo. l. ab ea parte. tũc si illud factũ ẽ affirmatiuũ, sine dubio p̃t ꝓbari si ponit negatiuè, erit idẽ qđ in negatiuis facti, vt dicã statim. Quædã ẽ negatiua

ADDITIONES.

a Quæ dicaĩ. Adde q̃ negatiua est triplex. Vna dr̃ quę cadit in plenam intuitionem testis, & ista est negatiua facti instantanei, vt qđ ego non sum in tali loco, quia testis videt intuitiue locũ vacuũ, & per hoc intelligit quod nõ sum ibi semp, tamẽ itelligẽtia opus est, vt quia dr̃ Philosophus intellectus videt, intellectus audit. Alia est negatiua, quæ cadit in p̃sumptiua notitia, vt negatiua facti cõtinui, vt quia testis negat Titiũ hoc anno possedisse, quia vidit solum Seium hoc anno intrare, & exire, & fructus percipere, p̃sumitur q̃ non habeat compossessorẽ. Itẽ in negatiua memoria non errat. Alia est negatiua, q̃ non cadit in sensum testis, vt est negatiua, quæ non habet concomitantiã certi loci, & tẽporis. In prima negatiua testes negãtes ꝓbant vt affirmantes. In secunda negatiua creditur magis duob' affirmantibus, quã duob', vel 10. negantibus. In tertia negantibus non creditur. Primũ probatur in l. optimã. C. de contrah. & comm. stip. Secũdũ in l. diẽ proferre. §. si plures. ff. de arb. & i c. 1. de pœ. lib. 6. Tertiũ probatur hic in isto text. & sic vna est facilis probari testib. alia impossibilis, alia difficilis, & ita Inno. in c. cum ecclesia Sutrina. de caus. pos. & propr & per Bal. in sua margarita in verbo, negatiua.

b Itẽ qđ hoc est. Adde quod ista est practica Lombardorũ secundum Ange. i §. hoc nobis. circa fin. i Auth. de hær. & Fal. quam ipsi etiam ibi damnat. & de dicta practica vide per Fel. in c. quoniam contra. ver. probo. infra de proba.

c Possit probari. Adde de hoc late per eundem Bar. & ibi Ale. & Moder. in l. in illa. ff. de verb. oblig.

tiua facti, & hic aduerte, qa aut est negatiua qualitatis, aut substā tię Si qualitatis, sp pōt probari. Rō, qa negatiua qualitatis semper est coarctata, cū qualitas illa negatur respectu substātiæ sine qua qualitas subsistere non pōt, vt ff. de vsufr. l. 2. Exēpla dabo ī cum dicā cui incūbit onus probandi. Quædā est negatiua substātiæ. Et ista si non coarctatur loco, nec tpe, vel alia re, nō pōt pbari, vt hic, oō enumeratū, non muniatū, & silia. Sed si coarctaret, tunc pbari posset, vt l. optimā, ī. de ǭh. & pmi. stip. & ibi ońdam. Sed

a qro, qñ pōt pbari, vtrū probet directe, vel indirecte. De hoc fuit semel Bononiæ vna magna ǭtēnt inter Canonistas, q̄ ponit Io. And. in c. bonę memorię. ex. de elc. in nouella: Br̄ dico, qđ si qdē

5 negatiua est multū coarctata, qđ † pt pbari directo, qa cadit ī sensum nr̄m, absq; alio medio. Directo. n. possum dicere, ostēta mihi manu tua, video qđ nō hēs pecuniā in manu, vel possū dicere nō video qđ hēs, nec posset ibi esse qn viderim: & eodē mō non audio pulsare cāpanā. & hæc res non fętet: & hæc res nō est dura. & idē in silib. sm Dyn & Cy hic. Io. And. in d c bonæ memoriæ. pro hoc optime facit ff. de aur. & ar leg. l. cū aurū. & l. pediculis Facit l. ·. de eroga mili. ann. li. 12. Facit p hnc ff. de ver. sig. l. hæc verba, ille aut ille, vbi posito vno ǭtiorū, de necessitate sequit remotio alterius. Vñ de nocte recte possum dicere, non est dies, & sensu percipit. Si vero nō est coarctata loco, vel tpe, tunc nō pōt pbari nisi per indirectum, vt puta. qđ tali die nō fuisti in ciuitate Perusij: qđ probab ī pbando, qđ illa die eras Romæ, vt ī. de ǭh.

6 & pmi. stip. l. optimā. Nunc Quæro qñ † negatiua est probabilis, cui incūbit onus pbādi? Br̄ dico idē, qđ in affirmatiua p oīa. Nā aut p̄sumptio est ǭ negantē, & ei incūbit onus pbādi, vt ī. de codi. l nec codicillos. Aut est p̄sumptio p negante, & ipse nō dēt pbare, sed aduersarius. vt s̄. de inoff. test. oīnō. Aut lea nō p̄sumit, nec pro, nec ǭ, & tūc onus probandi incūbit ei, cui negatiua est cā intentionis suæ. Exēplū in ætate, vt l. si minorē s̄. de in int. rest. & s̄. e. l. cū te. Itē in paupertate, & diuitiis, vt l. si vero. §. qui p rei. ff. qui satisd. cog. & idē in similib. Vlt. q̄ro. quid est hoc dictū, qđ negatiua facti, per rerū nām probari nō pōt. gl dat duas solones seu expositiones. Doct. tenent primā. Can. multū laborant circa expositionē dictorū verborū in d. c. bonæ memoriæ. Vl. gl. remittit se ad no. in l. 2. ff. eo. & in l. circa. eo. tit. vbi inter cætera q̄rit de

7 vna q. † si reus assumit in se onus pbandi, & deficit, vtrū ǭdemnet actori. Gl. determinat, qđ non, vt ibi patet. Aduocati volen-

8 tes effugere dubitationē, dicunt in fine articulorū † non se astrin-

b gens b ad oīa probanda, sed ad ea tm̄, q̄ faciunt ad victoriam suæ cāæ Sed ǭ prędictā determinationē op. Imputat ei, qui astringit se ad probandū, & non probauit, vt ff. de instit. l. qui habebat, & ex̄. eo. c. licet cām. Aduerte, & no. licet astringens se ad probādū aliquid, eo nō pbato, sibi noceat in eo, qđ intendebat probare, nō tñ sibi nocet in eo, qđ quis non intendebat. Sed in qōne proposita in gl. circa d. l. reus, qui petebat in seruitutē, astringit se ad pbandū, ad hoc vt pronunciet ingenuus, si non probet. nocebit ei in hoc: quia non pnunciabit ingenuus, non tñ pronunciabitē

9 seruus, & sic in hoc non nocet. Sed quæro, † qñ quis videatur se astringere? Rñ. qñ qs proponit in vno articulo plura, quorū vnū venit ad qualificandum aliud, tunc vr̄ se astringere ad oīa pbanda, vt d. c. licet cām. & d. l habebat. in princ. Facit optime tex. in l. Fulcinius. §. 2. ff. qui. ea cau. in pos ea Qñq; lo vno articulo ponūtur plura, quorū quodlibet per se subsistit, nec vnū per se qualificat aliud, & tunc si q̄ istorum probatur, sufficit, nec videor me astringere ad alia probāda. videor tñ accumulare plures causas, ī quibus sufficit si vnā probo, vt l. edita. s̄. de eden. Facit. ff. de excu. tu. l. scire oportet. & no. per gl. extra de renun. c. j. Et propter hoc nequis videatur se astringere, est vtilis illa clausula, nō astringēs se ad probandum, vt dixi in d. l. diuus. ff. de re iud.

ADDITIONES.

a Men. Vel indirecte. Gram. decis. 56. nu. 4.

b Non se astringens. Adde de hac clausula eundē Bar. in l. circa. ff. eod. titu. & l. diuus. & ibi late Ale. ff. de re iu. Ang. Are. & Mod. in §. 1. Insti. de actio prac. Pap. in forma libelli, rei ven. & l verbo, nō se astringēs. p Ale. i l. 15 q reus. ff. de publ. iud. & adde q dicta clausula operaē, q si vnus testis deponit de vno tēpore, & alius de alio, quod non dicuntur singulares, & probant. Ita Dō. de S. Gem. in c. Abbate sanē. post gl. ibi, de re iud. l. 6. Itē sm Ang. in l. in l. in causis. C. de accusa. & Ale. i l libellorū, ff. eo. tit. hæc clausula operatur quod si in inquisitione, vel accusatione fit appositus locus, & tēpus, & nō necessario, si non probant, non vitiatur. Itē operatur dicta clausula secundum Imo. in l. sicut nulla. ff. de re iud. quod si in libello actor petat 10. q̄ mutuauit iam sunt anni quinque, si postea testes deponāt de mutuo facto, iam sunt anni tres, quod actor obtinebit, & hoc refert & sequitur do. Maria. Soc. i c. significantib. art. 2 a. 4. quæro. de lib. ob. quæ no. pro practica.

LEX XXIIII.

a **Iubemus.** a Qui producit scripturas suspectas, debet probare esse veras: alias vt falsarius punietur iudicis officio. h.d.

ADDITIO.

a Iubemus. Vide pulchrum dictum. Ale. consi. 77. volum. 1. in prin. & i ver. corroborare. & 62. eod.

1 *Delicto corā iudice cōmisso quis punitur sine accusatione ex officio iudicis.*

2 *Iudex causarum ciuilium potest punire testem dicentem falsum coram se, vel falsa instrumenta producentem.*

3 *Producens scripturam suspectam, non punitur vt falsarius.*

ANTIQVA LECT.

Iubemus. Legit duo mo. sm primū. h.d. Qui accusat scripturā vt falsā, & nō pbat, vt falsarius punit. sm aliū. h. d. Qui scripturas falsas pducit p inquisitionē, vt falsarius

1 punitur. Do casum, in quo quis † sine accusatione punit, & idē intelligo de oi delicto, qđ corā iudice cōmittitur, vt ī. tit. j l. nullū, Dias plene in l. 1. §. si publico. ff de adul. Et intelligo qđ punit ex inquisitione, ex officio illius iudicis, coram quo deliquit licet

2 alias iurisdictionē nō hēret. Vñ † iudex cārū ciuiliū pōt punire testē dicētē falsum corā se, vel pducētē falsa instrā, vel acta falsifica

3 ta. vt ī. tit j l. nullū Quæro † virum ille qui producit scripturā suspectā, puniat vt falsarius, eo ipso quod non probat eam veram? Tea. hic secundum istam lect. vr̄ dicere quod sic. Sed intelligo, quod de falsitate debet conuinci, aliter non posset puniri, vt ī. l. proat. Quæ autem dicatur scriptura suspecta, dic, vt in 1. glo.

LEX XXV.

a **Sciant.** a In criminalib. exigunt pbōnes luce clariores. h.d. Facit iste tex. ibi instructa apertissimis documentis, quod maleficia pñt probari p instrā. Iac. de Are. hæc disputauit, cuius disputationē hic refert Cy. ego plene dixi ff. ad Turp. ī l. in Senatus. in prin. & habuisti s gl. s̄. ad l Aquil. l. contra negantem.

ADDITIO.

a Poma. Sciant. Vide ad istā l. per Ro. in consi. 14. in fi. & Cœpo. consi. 6. & vide Fel. i c. prudentiā §. 6. de offi. dele. & pulcher Ale. i l. 4. inf. de testa. Et dic qđ non solū in criminalib. sed ēt vbi petit pœna, requirat liquida pbatio eorū, quæ adducūtur ad commissionē pęnæ. Ita Ale. cōsi. 33. vol. 2. & vide pulchra exempla ad hāc l. per Ale. consi. 15. vol. 2. consi. 89 vol. 3. & Pau. de Cast. 191. & Ale. 911. vol. 2. vbi colligi potest ampliatio. & Fulg. 174. vbi loquitur I crimine falsi.

Paris. Sciant. Vide q pro ista regula consuluit Com. consi. 134. inci. Visis denuncia. Et quod in criminalib. vnus testis nō facit semiplenā probationem, v. de A. consi. 416. Itē quod delicta non probentur per testes singulares, vide Pan. consi. 33. Itē ad regulā quod testes debeant esse omni exceptione maiores. vide Io. de Ana. cōsi. 49. Item vide quod pro ista regula dicit Bar. in l. fi. ff. de l. Item iur. & ibi habes, q facit differentiam, an agatur pro delicto criminaliter vel ciuiliter. Item vide per regulam istius l. Io. de Ana. consi. 59. vbi etiam an propter præsumptionem in criminalib. quis possit condemnari super primo, vide late Are. in c. tertio loco. de prob.

ANTIQVA LECT.

3 *Maleficium quando possit probari per instrumenta.*

Sciant cuncti. In criminalib. requirunt probationes luce clariores. h. d. Op & vr̄, q qs ǭdēnet ex p̄sumptionib. vt l. si qs adulterii. ī. de adul. dicit gl. q hic fallit. Tu dic, qđ illud indicium facit pbōnē luce clariorē, quia indicē reddit certū de adulterio. Sc. lo opp. qa dolus ip pbat ea indicus, vt s̄. de dolo. l. dolū, & sic no sunt pbōnes luce clariores. Sol. eodē mō dico, ibi dēt intelligi de indiciis indubitatis, ita qđ animū indicis reddāt certū Vl. op. dū hic dicit, apertissimis documē-

1 tis, & sic innuit † quod maleficiū possit probari per instrā, ǭ l. 3. §. itē diuus. ibi, testib. ff. de testi. & non testimoniis esse credendū, qd appaiet, quia dēt examinari corā iudice, vt ī tit. 1 auth. apud eloquentissimū. Iac. de Are. disputauit istā q q̄ ēt ponit Cyn hic. Dic br̄: Qñq; delictū ǭmitti ǭbēdo, & tūc pt pbari p instrm ǭti-

a nēs ǭctū, vt ff. ad Turp. l in Senatus. a i prin. Dia late s̄. de sacros. eccl l nemo martyres. & l iubem. Qñq; delictū ǭmittit ex ǭctū, & tūc aut volo pducere instrm ad pbādū circūstātiā delicti, puta in accusatione de adulterio, ad pbādū matrimoniū in l. Aquilia, ad pbādū dñiū, & tūc pōt produci instrm, vt hic, & l. ex morte. s̄. ad l. Aquiliā. & q ibi notat & ī. quorū appel nō reci. l. 2. Aut volo probare ipsum maleficium principale per instrm, & non possum: vnde si aliquis notarius rogatus a percusso quod scriberet qđ Titius percussit talē, instrm non probaret. d. § item diuus.

ADDITIO.

a In Senatus. Vide eundē Bar. & ibi Ale. in apo. & Pal. in l. cōtra negantē. supra ad l. Aquil. Old. in c. cōsi. 193 Bald. & Abb. in c. cū in ecclesijs. de maio. & obed.

De testibus. Rubrica.

LEX PRIMA.

a **SI tibi.** a Status alicuius nō solum per testes, sed ēt per instrā probatur. h. d. super verbo, nō sufficiūt, scilicet legi q̄ voluit probationes fieri p oīa genera, &c.

ADDITIO.

a Ale. Si tibi. Vnum no. De facili litigantes repelluntur a testimonio, & ibi accusando. Tex. est no. 3. q. 5. suspectos. & coniurator, seu cōspirator, licēt cōiuratio fit laudabilis, secundum Inno. in c. cum l. & A. de re iudi. quod dictū reassumpsit Bal. c. 1. §. conuenticula. de pac. iur. firm.

ANTIQVA LECT.

Si tibi. Nō solū testib. sed aliis probationib. potest probari ingenuitas. Op. ista litera innuit, qđ Imperator loquebatur reo, dū dicit, defende, ergo ei nō incumbit onus: vt l. actor. s̄. tit. 1. hic dicit ǭtrium, quare male. Huius timore est facta gl. 1. quæ legit hāc legē duob mo. Primo, vt loquat in reo, q ipsi onus pbadi in se assumpsit, vel erat in quasi possessione libertatis mala fide. Scdo mō legitur in actore & tūc exponit tex. defende, i. age, eo quod

eo quod ɔtrouersia fit. l. resistendo. Sic, in l. non solum. §. si status. ff de ꝓc. & si pars hæred. pet l. permittendum Opp. dr̄ hic soli. ɔ̄ imo per testes potest probari ingenuitas, vt s. l. 1 j. Sol expone, soli, i. solūmodo. Vel dic secundo, soli testes non sufficiunt. Vel dic tertio ſm gl. & hoc no. soli testes nō sufficiūt, nisi reddāt sufficientē cām sui dicti, dicā j. l. 4. Cōtra hoc op. gl. in Auth. vt liceat mat. & auiæ. §. quod autem nobis. de cond. & demō. l. cum tale. §. falsam. in auth. de san. epi. in prin. Sol. Tenetur reddere rationem sui dicti, si interrogatur, aliàs non. vt in ɔ̄riis. præterea aliquæ ex illis legib. non loquuntur in teste, sed in testatore, in quo est ꝓbatio voluntaris d. §. falsam. & ff. ad Trebell. a. l. quia poterat.

LEX II.

a b **Etiam.** a Testimoniū ꝑsonæ domesticæ nō valet. h. d. Quæro, quæ dicantur personæ domesticæ. b Quidā dñt, personæ quæ aliis sunt subiectæ, vt filius, seruus, ascriptitius, & similes. de quibus habuistis in l. præsenti §. fi. s. de his qui ad eccle. consu. Alij dicunt aliter, quod domestici dicuntur, de quib. habemus in l. respiciendum §. furta domestica. ff de pœnis. Sol. Tu dic de hoc, vt no. extra. eo. c. in literis. per gl. & Innoc.

ADDITIONES.

a Poms. Etiā. Vide Alc. consi. 122. vol. 4. & i consi. 5. vol. 1. Ro. cōſ. 7. Fel. in c. 1. j. de test. & in c. insuper. per totū. eo. ti. & in c. literis, & Barb. consi. 50. vol. 1. & consi. 3. col. 6. vol. 2 & consi. 12. & 36. eo. vol. 2. & Cæpo. 14. Imo. cōſi. 35. & cōſi. 150. & con. 6. & consi. 135. & Anan. 52. in addi. ad eū in cōſ. 53. & Alc. 78. vol. 1. & consi. 63. vo. 1. & 3. co. & Arc. 13. in 1. dub. & Pan. in d. c. in literis. & ibi et Bal. & Alc. 3. 4. vol. vbi ponit de teste affine. & Ang. cōſ. 194. vbi loquitur et in affine, & Ro. cōſ. 4. vbi loquitur in familiari, & am. co. & 451. vbi loqtur in teste cōsanguineo, qui deponit sup adulterio vxoris cōsanguinei. & Soc. 17. vbi etiā loquitur in materia adulterij, & quomodo accipiatur hoc verbum domestici. & no. q̄ tres testes domestici faciunt plenam fidem. Ita Alc. consi. 1. inci. redemptoris inuocato suffragio. in vers. secundo respondeo. vol. 1. no. per gl. in l. 3. in verbo matris. in §. eiusdem. ff. de testi.
Parif. Etiā. Limita istā legē qn̄ testis deponeret super aliquo inseparabili, vt p Barb. cōſ. 36. vol. 3. Alb. in tract. de testi. in 2. q. prin. Hipp. de Mar. in singular. 5. & in l. 1. §. 1. ff. de q̄stionib. vide Comen. cōſ. 27. inci. in Christi nomine amē. Cum adeo plene. Et ibi ponūt q̄ illi dñr domestici, qui in eadē domo habitant, & et operarij illius pro quo deponunt. Et vide plene de ista materia an domestici possint esse testes, & qui dicantur esse testes domestici quæ habes in Bert. in verbo, domesticus.

b Alc. Domesticæ. Quid in vxore, & viro, an possit vnus esse testis ꝓ alio, vide Im. in l. si cū dotem §. si maritus. ff. sol. mat. & dicit q̄ d. cunt suspecti ad deferendum testimoniū, & iudicandum in causa alterius. l. præscoti. §. j. hic alle. & q̄d habetur in c. gaudemus. de diuor. & adde Bar. in l. qui testiū. §. j. in fi. de testi. & adde quod ille qui stat cū illo, pro quo testificatur, ad unum panē, & vnum, vinū, non est bonus testis. Ita dicūt Pet. & Cy. in l. 1. sup. c. & consuluit Ange. in consi. Porrecta fuit petitio. & idem ibi dicit si istis testib. domesticis, vel familiarib. non opponitur, quod dictū eorū valet, alle. c. fi. de testi. in 6. hic contra in d. consi. Vide quod inspicitur conditio testis tempore iuramenti. Et ad hanc quæstionem vide Inn. in c. i literis. extra eo. & in c. insinuāte. de offi. deleg. & Bal. in l. j. de episc. & cle. & hic. & an solicitator in causa possit esse testis in causa in qua est solicitator, vide quæ dixi post Bar. in l. deferre. ff. de iure fisci. Adde quæ posui. ff. eo.

1 *Domestica persona qua dicatur, & quando probet. & nu. 3. & an contra aliam personam domesticam admittatur. nu. 4.*
2 *Officio iudicis relinquitur, quando persona domestica admittitur in testem.*
5 *Familiaris, quando testificetur.*
Testis si mutat conditionem, quando attendatur illa mutatio. ibid.
6 *Testis qui cōtra me deposuit, si procurauit, vt accusetur, mihi non proderit.*
7 *Idem si testem percussi.*

1 **Etiam.** Domestica persona non est idoneus testis. Gl quærit quæ † dicatur domestica persona. Dicit glo. q̄d ponitur s. de his qui ad eccl. confu. l. fi. §. fi. Certe ponuntur q̄dā personæ ɔdōnatæ, & obligatę vt sunt ascriptitij, & sic. Subdit gl. ff de pœn. l. respiciendum § furta de quæstio. l. pridem. j. qui accu. nō poss. l. pen. Ex istis probatur. q̄d domestici dicuntur oēs habitantes in eadem domo, & familia. verum tñ hoc determinatur per c. in literis. extra eo. quod posset esse persona domestica tāte authoritatis, & dignitatis, quod eius fides nō reprobaretur: q̄d satis pla-
2 cet. Hoc † relinquendum est officio iudicis, qui inuestigabit de ɔdōne personę, & qualitate, vt ff. eo. l. 2. in fi. ff. de quæstio l. j. §. j.
3 & ibi notat. † Quid in viro & vxore? Gl. determinat, q̄ sunt domesticę ꝑsonę Pro quo facit tex in l. quicunq;. j. de re mili. li. 12.
4 ita tenent oēs. Quærit gl. † vtrū persona domestica admittatur ɔ̄ aliā personā domesticā, altero ɔ̄dicēte. Glo. rñdet, & bñ, q̄ sic, qa hoc est inductū in fauorē extraneorū, iō nō debet in eorū lęsionē retorqueri: q̄d intellige si erat sola rō domesticitatis, qa si erat alia, secus: puta si erat filius, vel alia persona intra gradus posita:
a facit j. eo. l. parētes. & j. de q̄ō. l. seruos. & ff. e. l. lege Iul. Quæro, a si
b aliquis erat b meus † familiaris, tpe celebrati ɔ̄ctus, & nunc nō est:
5 vel eɔ̄ nunc non erat, & nunc est, an poterit esse testis? Pro declaratione istius quæstionis dic Qñq; cōditio, seu qualitas testis mutatur absq; aliquo facto partium, tunc inspicitur ɔdō testis qualis est qn̄ deponit. l. notionem. §. instrumentum. ff de verb. sign. Qñq; ɔdō, testis mutat facto partiū. & tūc ei, cuius facto ɔtingit mutatio, talis mutatio nō pōt ꝓdesse. ff. de q̄ō l. j. §. si seruus. Quātū vero ad aliud ē idē, vt s. dixi q̄d inspicit tps, quo testis deponit Nūc ad ꝓpositū. si i. le. q̄ erat me⁹ familiaris, nūc desinit esse fcō meo ad hoc destinato, nō posset eē testis ꝓ me, hoc aūt ꝓbat ex ɔiectu-
6 ris. Idē dico, si ego vidēs, q̄ ɔ̄ me erāt duo testes tm̄, q̄ sciebāt veritatem, † procuraui, q̄ accusarentur de eo delicto, & sic participes criminis non admittentur, vt testes, vt j. eo l. quoniam liberi. Et certe hoc mihi non proderit, si facto, & opera mea contingit,
7 argu. tex. quasi casus ff. de quæst. o. l. j. § cum quis. Idem dico, si ego † percussi vnum testem, ad hoc vt tanquam inimicus non posset contra me testificari, vt extra. eo. c. dilecto. Si vero mutatio contingit absque aliquo facto meo ad hoc destinato, vt quia famulus recessit a me sua sponte, tunc poterit testificari, quia desiit esse domesticus. Casus est in l. 1. §. Item Mummio. ff. de quæstio prędicta vera, nisi remaneret alia causa impediens, vt si manumisi seruum meum, certe licet desinat esse domesticus, remanet ratio iurispatronatus, quę eum repellit a testimonio, vt j. de quęstionibus l. seruus. §. non solum.

ADDITIONES.

a Pom. Quæro. Vide gl. in summa. 3. q. & Fel. i c. quoties. in 1. nota. ex. de testi. & in fi. apparat⁹. & Barb. cōſ. 6. vol. 1. & cōſ. 29. eo. vol. & consi. 54. eo. vol. & Barb. in c. 3. ad fi. de reb. eccl. nō alie. & Fel. in c. insinuāte. de offi. deleg. & Anch. consi. 246. & Alc. 24. vol. 2. vbi ponit de sorore, & dicit q̄ dictum talium domesticorum est sufficiens ad probandū innocentiam domestici & 45. eod. vol. vbi ponit de affine. & 46. eo. vbi loquitur i socero, & ex dictis ni⁹. ibi colligitur quod dictū talium redderet plenum, vbi alij testes, qui deposuissent i causa essent valdè idonei. & 76. vbi ponit i coniuncto, affine, & amico, & an, & qs possit testificari ꝑ vxore fratris sui. & 108. vol. 2. vbi ponit de teste affine, & cognato. & 179. vbi de teste affine in criminalib. eo. vol. & 199. eo. vbi ponit de teste qui dixit, vellem talē obtinere, & ibi etiam ponit de sorore. & 34. vo. 3. vbi loquitur in compatre, & in eo q̄ adoptauit filiū. & 42. vol. 3. vbi loquitur et in compatre, & in eo qui adoptauit, & in consi. seq. vol. 4. & 93. vo. 3. vbi loquitur in domestico, & familiari in causa matrimonij. & Ro. 382. vbi loquitur in consanguineo. & Socin. 17. vbi loquitur in vxore, & infert ad vxorem fratris Soc. 113. vbi loquitur in fratre.

b Si aliquis erat. Adde circa hoc Lanfran. in c. quoniam contra. in vers. testium produc. ver. quæro. de proba. Alb. in tract. de test. & cumulatissime per Fel. in c. literis. de testib. & vltra ibi adducta per ipsum, adde Alc. consi. 5. ver. potest. & in consi. 7. ver. & similiter. in 1. vol.

LEX III.

1 *Attestatio sola quæ dicatur.*
2 *Testes non publicati non tenent, nec probant. & nu. 9.*
3 *Testis quando teneatur reddere causam dicti sui. & nu. 14.*
4 *Testis debet deponere per alterum quinque sensuum corporis.*
5 *Testis dictum sine iuramento quo casu probet semiplene. & quid de religioso, num. 6*
7 *Testis non examinatus coram iudice, quando faciat fidem.*
8 *Testis depositio, etiam si non sequitur sententia, valet.*
10 *Testes non requiruntur in actis, nec in publicatione ipsorum. nu. 11.*
12 *Notarij quando restituunt libros officialibus Communis, debent sigillare chartas vbi testes sunt examinati, & non publicati.*
13 *Testes quando possint per alium iudicem publicari.*

1 **Solam.** Attestatio sola legitimis adminiculis nō fulcita, nō probat, h. d. Quęro, quę dicatur † sola attestatio. Gl. ponit hic multas expositiones. Prima est, solam, quia testis non iurauit, vel solam, quia non interfuit iudex. Istas duas not. vel so-
a lam, quia iudex postea non dedit sententiam, vel solam, quia nō est secuta publicatio, quod tene menti, † quia testes non publicati non tenent, nec probant, vt vidistis in l. fi. j. de re iud. vel solā,
a quia nō reddit rationē a Dicit gl. si fuit interrogatus, quia † si nō
3 est interrogatus de rōne, non tenet reddere. Nota, & signa gl. b
b Inn. hoc j tractās multū subtiliter extra eo. c. cum causam. dicit, istud ē verū qn̄ testis deposuit aliquid q̄d poterat percipi sensu, v. g. testis deposuit, q̄d Titius numerauerat Sempronio centum: si non

ADDITIONES.

a Pom. Reddit rationē. An & quādo testes teneant reddere rationem dicti sui, & qualis esse debeat, vide Fel. in c. causam ver. falit 2. vbi ponit de dicto i rubr. de testi. & Alc. 136. vol. 1. & vide Alc. cōſ. 50. vol. 5. & 108. eod. & 153. eo. & 18. vol. 5. vbi ponens pulchrum exemplū dicit, q̄ testis deponens super eo quod est iuris, vel in quo multū laboret ratio intellectus, non probat, nisi et non interrogatus reddat rationē dicti sui. & aliquid per Bal. cōſ. 181. i 4. par. & Fel. in c. sicut. de re iu. & Bar. cōſ. 3. vol. 2. & Cardin. Flor. i cōſ. 25. & illud q̄d dicit Bar. hic post Inn. q̄ testis de dominio debet reddere rationem dicti sui, etiā non interrogatus, extende, vt procedat, quod non probabit, si deponat reddendo rationē, quia vidit & audiuit, secundum Im. maiorē, in l. sciendum, ff. de ver. obl. quē sequit Im. minor. Alc. consi. 299. inci. Excellentissime domine Vicarie. in 2. vol. vide etiā ad hæc eundē Alc. consi. eo. in 2. vol. consi. 148. & cōſ. 2 & vide etiā c. per tuas. de test. & Cæp. cōſ. 58. & vide Bar. cōſi. 92. & in cōſi. 100. & cōſi. 18. & seq. & Barb. consi. 8. vol. 1. & consi. 29. eo. vol. No. etiā quod testis in criminalib. tenetur reddere rationem dicti sui, etiam si interrogatus. aliàs non valet. Ita Alc. consi. 15. vol. 1. Et vide Alc. consi. 45. vol. 2. & Pan. in c. consuluit. de app. vide Are. consi. 81. & 38. & Alc. in l. j. in prin. ff. de ope no. nunc. & Car. consi. 123. & 126.

b Alc. Et signa gl. Similis gl. in l. eum causam. in 4. glo. eo. tit.
Parif. Et signa gl. Istam regulā quod nō teneatur testis assignare rōnem non interrogatus, limita duodecim modis, vt per Ias. in l. cū hi. §. vult igitur, ff. de transf. quę vide omnino. Vide de materia Alc. in l. j. in prin. ff. de ope. no. nūc. sed si interrogatus non assignet rationē nullam præsumptionem facit. Vide ꝑ limitatione materiæ Bar. consi. 110. i 3. vol. Itē quod ratio sit illa quæ dictū sustinet, quando est bona, licet dictum sit scriptum, & econtra. Et quod non debeat esse eadem cum dicto, vide Ias. in l. fi. ff. de offi. procur. Cæsar. in 2 no. vide q̄ habes in Bertach. in verbo, testes deponunt, & qualiter, Men. Dec. consi. 100. col. 3. Cus. fc. tract. testium. conclu. 38.

a si non interrogat̃ de cã sciẽ. a sufficit, quia numeratio põt perci pi sensu, vt per ipsum. Sed si deposuit super eo quod sensu non percipit̃, dictũ eius nihil valet, nisi reddat rationẽ dicti p sensum corporeum. Exemplum testis dicit, q Titius est dñs talis fundi, nisi reddat rationem, nihil probat. Nam dñium est quoddã ius, quod nõ percipitur sensu. Debet ergo dicere, quia vidi, quod ip-
b se emit, b vel vidi eum possidere a tempore dictæ emptionis per 10. annos, vel specificate vidi cũ talẽ rem, vel lapillum, vel denarium in littore maris inuenire, & similia, quæ per sensum perci-
4 piuntur. Ad quod consueui inducere, † quod testis debeat deponere per sensum. j. e. l. testium, ff de testib. l. qui testã. §. si. de his q̃ in testam. dele. l. j. in prin. aliás enim si per sensum corporeũ non deponeret, esset magis indicare, quam testificari. &c.

ADDITIONES.

a Alex. Causa scientię. Adde Bar. in l. j. ff. si cer. pet. & adde sing. Bar. i cõs. 11. incip. quidã Masiolus, el 1. Qualis aũt debeat eẽ causa, vide p Bar. i l. fi. de offi. proc. Cæs. Et de p̃dicta causa vide in c. quãdo, de rescrip. & Bar. in l. j. in prin. & ibi p Doct. de noui ope. nunc. Et adde pro hoc, q alle. Bar. hic, dicit Inn. in c. cũ oporteat, de accusa. quod si testis deponet quẽ infamẽ, debet ẽt non interrogatus allegare rationẽ, vel causam, quia infamia non percipit̃ sensu, sed iuris intellectu. Et i materia dicit Bal. i l. presbyteris. š. de epis. & cle. quod si sint duo testes, quorũ vnus reddit causam dicti, & alius etiã nõ interrogatus non reddit, q magis creditur reddenti causam. Vorum aliud dixit in cap. 1. de controuer. inuestit. quod id quod dicimus vnũ testẽ facere semiplenam probationem. l. admonẽdi, de iureiur. illud ẽ verũ si causam dicti sui allegat etiã non interrogat᷒. Adde quod no. Bal. i l. si nõ speciali. C. de test. & no. Bart. hic adde q̃ no. Bal. in l. conuenticulã. š. de episc. & cler. li ẽt hoc i probatione famæ, vt dixi in §. tormẽta, & de materia vide Bal. & Ang. post glos. i l. cũ his. §. vult ergo, de transac. & plenè Inn. i d. c. causam, & vide etiã Bald. i l. edita. supra de eden. vbi Bal. ipse ponit in materia vnũ bonũ dictum de teste, vbi etiã dicit̃ q pars interrogat de ratione, & causa, nõ tenet̃ respondere. Et istis adde Bar. in l. stipulatio ista. §. hi quoq; de verb. obl. & ad Bar. hic adde Bald. in l. pen. ad fi. j. de sen. q̃ sine cert. quant. Itẽ ad probandum interesse requiritur causa, secundũ Bald. ĩ l. j. per illũ tex. de sent. quæ pro eo quod interest. Et adde tu Bar. in l. j. supra tit. 1. & in d. l. cũ qui. Et quod quãdo testis deponit sup his, quæ non percipiuntur sensu quod teneatur reddere rationẽ, etiã non interrogatus, adde dom. Alex. in cons. 136. vers. debet enim. in 1. volũ. & ibi ẽt quod tenetur reddere, quãdo deponit super negatiua non coarctata. Item tenetur reddere quãdo deponit super cõsuetudine, Ita Ale. in d. consi. 2. versi. secundo respondeo, & ibi quod etiam tenetur reddere, quando deponit super fama, vel super notorio.
b Vidi, quod ipse emit. Adde Bar. in l. t. supra tit. 1. & in l. cum tes.

ANTIQVA LECT.

Solam. Dictum testis sine iurã nullius est momẽti. h. d. Hic
5 vr̃ casus, † q dictum testis sine iurã, non facit semiplenam probationẽ, ita q ex eo possit deferri iurãm. Quod apparet, quia dicit, nullius est momẽti. Hoc est verum, si parti põt imputari cur eũ nõ fecit iurare, aliás sec᷒, vt dixi vobis in l. admonẽ-
a di. ff. de iureiu. a Dicit ẽt Inn. † q dictum religiosi facit p̃sumptio-
6 nem, ẽt sine iurã, vt in c. nuper. ex eo. & hæc de j. lec. Secundum secundam, h. d. Dictum testis non examinati coram iudice, nul-
7 lius est momenti. Ex hac lect. habes. † q̃ examinatio facta ab alio quã a iudice non facit semiplenam probationem, quod apparet, quia dicit nullius momenti. Quod intellige, si põt parti imputari, cur eos non fecit examinari corã iudice, vt dixi in d. l. admonẽdi. Tertio mõ legit̃. Dictum testis si non sequitur sñia, nullius est momenti, hoc intellige, vt habeat paratam executionẽ, sicut
8 sñia, vel vim sñiæ, sed bene † valet, quia ẽt in alio iudicio probat, vt l. cũ antea. š. de arb. j. eo. l. fi. Secundũ quartã lect. h. d. Sola partis attestatio nullius est momenti. Differt hæc lect. a secũda, quia hæc loquit̃ de attestatione partis, illa de attestatiõe testis. Quinto
9 modo legitur, & hæc solennis lec. breuiter h. d. † Dictum testium publicatũ, non secuta sententia, nullius est momenti. Quæ est ratio huius? Dicit glo. quia licet tabellio scripserit, tamen illa scriptura non habet testes, ideo non facit fidẽ donec coram testib. re-
10 cipiat̃. Ista ratio non videt̃ vera quia † in actis requiruntur testes. l. in donationibus, de donatio. & extra de probat. c. quoniã cõtra falsam sed j. dicam. Secundo opp. gl. ad seipsam. nonne eo ipso q̃d notarius scripsit dicta testium, sunt publicata? Dicit gl. q nõ, nisi scribantur coram iudice, & testib. l. 1. §. idem. ff eod. In eo q̃d dicit corã iudice dicit verum, vt š. in 2. lec. probatur j. eo. ti. auth.
11 apud eloquentissimum. In eo vero † quod dicit, coram testibus, non vr̃ verum, quia in actis testes non requiruntur, vt š. dixi. Intellige gl. quod hoc debet fieri coram testibus, non tamen est necesse, quod scribatur in actis, vt iuribus in ꝯtriũ allegatis: sed exa-
b minatio fit in secreto, ideo requiritur publicatio. b Contra hoc opponi. Iuramentum testium accipitur in publico, & tunc testis vr̃ deponere. j. eo. l. si quando. ad quid ergo alia publicatio est necessaria? Respondeo quando testis iurat, tunc vr̃ deponere, s. in secreto iudicij d. l. si quando. & l. nullum. & ratio est, nam si panderet iudex tale secretum, incideret in crimen falsi. l. j. §. is qui. de fal. vnde licèt instrm̃ sit publicum, & faciat fidem, quod testes hæc dixerunt, illud instrumentum est secretum, nec potest manifestari. De necessitate ergo requirit̃ nouus actus publicatiõis, per quẽ actus qui erat secretus, fiat publicus, & notorius oib᷒, & ideo tex. in auth. eo. §. quia vero, illam publicationẽ appellat aper
12 turam, vel manifestationem. Et ideo † notarij q̃n restituũt libros officialibus Communis, vt assignẽt successoribus suis illas chartas, vbi sunt dicta testium non publicata, claudunt illas chartas,
13 vel cũ filo, vel cera, quasi illud debeat esse secretũ. Quæro, † nunquid per aliũ iudicem possint publicari, vel debeant iterũ examinari? Gl. dicit quod non. Vide gl. puto quod ab alio iudice coram quo dicta testiũ fidem facerẽt, illa dicta nõ publicata possint publicari, vt videt̃ expressum extra eo. c. cõstitutus, in prin. Pro hoc l. fin. j. eod. vbi facit mentionẽ de dictis testium, etiam absque publicatione: & quod hic gl. dicit, nõ faciat fidem coram alio iudice, intellige antequam publicetur. Sexta lectu. est s̃m quam h. d.
14 Dictum † testis non reddentis sufficientem rõnem suæ cãæ nullius est momenti. Op. gl. de l. cũ tale. §. falsam, ff de ꝯdi. & demõ. Non soluit. Dic, ibi loquit̃ in testatore deponente, in quo est pro rõne voluntas, ideo falsitas cãæ non attendit̃, q̃ rõ cessat in teste. Quærit gl. quid si testis non reddit cãm, quia non fuit interrogatus? Gl. dicit, valet dictum suum. Inn. ex eo. c. cũ cãm. dicit, quod hoc est verũ in his, q̃ p̃nt sensu percipi, vt si testis deponeret q̃d Titius percussit Seium, licèt non dicat se vidisse, vel non reddat
c cãm, valet. Sed in his c quæ sensu non percipiuntur, vt si testis deponat, Titium esse dñm, nõ statur dicto eius, nisi reddat sufficiẽtem rationẽ, q̃ sensu percipiatur. Itẽ dicit Spe. in ti. de teste. Qualiter aũt debeat intelligi, quod dictum testis debeat concludere per aliquod, quod percipiatur sensu dixi vobis in l. de ętate. ff de mino. Tetigi etiam aliquas pulchras quæstiones in l. j. ff. si cer. pe.

ADDITIONES.

a Menoch. De iureiur. Our. conclu. 49.
b Publicatio. Adde quod testis non publicatus, facit semiplenam probationẽ. Ita Bal. in l. bonæ fidei. ver. item quæritur. supra de reb. credit.
c Sed in his. Quãdo testis, etiã nõ interrogatus, teneatur reddere rationẽ dicti sui, vltra alle. p Ale. supra in precedẽti lect. vide p Are. & Fel. in d. c. licèt causam. & p eundẽ Ale. in cõs. 15. ver. & nõ sunt duo. in 1. volum. & ibi quod testis deponens in criminalib. etiã non interrogatus, tenet̃ reddere rationẽ sui dicti, alle. Sal. in l. si. sup. ti. pri. et alios casus in quib. testis etiã nõ iterrogatus tenet̃ reddere rationẽ dicti, vide per eundẽ Ale in cõs. 72. in eo. vol. & in cons. 156. & in cõs. 141. ver. Gaspar Iemensis. eo. vol. & in 2. vol. consi. 10.
* Menoch. Barb. consi. 3. col. 8. lib. 1.

LEX IIII.

1 *Amicus pro amico, an possit testificari, statur arbitrio iudicis.*
2 *Subditus quando admittatur pro domino ad testificandum.*

Eos. Testis debet esse remotus a gratia, & timore. h. d. No. q̃d dicit, fidẽ religioni iudiciariæ: & sic fides est faciẽda iudici, vt l. cũ ita, in fi. ff. si cert. pet. Et ista est probatio ad fidẽ, qua iudex adducit̃ ad credẽdum. Circa primum dr̃ hic, q̃d testis debet
1 esse remotus a gratia, & timore. Quæro † vtrũ amicus possit esse testis pro amico. Et vr̃ quod non, in l. 1. in prin. ff. eo. Pro hoc facit hic tex. quia est dubium ne gratificaretur amico. Breuiter puto quod posset esse tanta amicitia, & talis personarum ꝯditio, quod amicus a testimonio repelleretur, vel saltẽ eius fides minueret̃, hoc aũt stabit in officio iudicis, vt l. 3. §. 1. ff. eo. Secundo quæro,
2 dr̃ hic, potentiæ, † vtrum subditus vni Communitati. possit esse pro ea idoneus testis? Gl. in l. idonei. ff. eo. tenet quod nõ. Pet. hic ꝯtrium dicit, veritas est, quod non dẽmus inspicere istum testẽ, oportet. n. quod ꝯditio testis sit talis, quod possit præponere veritatẽ potẽtiæ: mõ esset possibile, quod persona Communitatis esset ita iusta, q̃d nollet quod diceret aliud q̃ veritatem, tũc statim putarem subditum admittendum. Ita intelligo d. Pet. quod probatur hic. põt. n. libere dicere veritatem sed si dominus esset malus homo, putarem eum admittendum nõ esse. Iustus est. n. metus Tyrãni, & cuiuslibet, qui alteri præest, ratione alicuius iurisdictionis. Potest. n. esse terribilis, vt j. si Rector prouinciæ. l. j. & ex quib. cau. in pos. ea. l. Fulcinius. §. quid sit. In dubio dicerem subditum non esse admittendum, vt l. idonei. ff. eo. cum sua gl.

LEX V.

Parentes. Quid de fratre pro fratre, plenissime examinani hoc, & eius materiam in l. qui testamento. §. 1. ff. de test. &c.

ANTIQVA LECT.

1 *Parentes dicuntur in infinitum.*
2 *Parentes, & liberi, an possint esse inuicem testes pro se.*
3 *Pater an poterit testificari, si filius procurator alicuius agat in causa.*
4 *Frater quando admittatur in testem pro fratre, & contra fratrem.*
5 *Coniunctus potest testificari inter pariter coniunctos.*

Parentes. Op. de l. ẽt. ff. de proba. Gl. j. dicit speciale in ætate probanda, nec tamen ei facit plenam fidem, vt j. no. Item est speciale in probanda ꝯsanguinitate, & cã matrimonij, vt extra eo. c. super. Secundo opp. ff. de test. l. qui testa. §. p ꝯtrium. Solue vt in fi. gl. Pro declaratione testis, & glo. primo q̃ro,
1 qũo accipiantur parentes. Gl. † dicit š. a patre in infinitum, & j. liberi. Quæro vtrum sit dr̃a, si sint liberi in potestate, vel non? Gl. hic dicit, quod non. Contra hoc vr̃ ff de fal. l. de eo & l. impuberem. §. j. Difficile contrarium est, sed dicit gl. ibi loquitur in notario adhibito ad scribendũ, in quo distinguit, aut est in ptãte, aut non, vt ibi patet: Ratio, quia assumitur vt publica p̃sona, cuius fides est iã approbata, vt l. 1. ff. de offi. p̃fe. p̃to. Itẽ q̃a scriptura non pbat p se sine testib. vt Auth. de instr. caute. & fide. §. oportet. hic
2 vero loqr̃ in testificãte. Quæro † vtrũ parẽtes, & liberi possint inuicẽ eẽ testes p se. Gl. dicit, q nõ, vt ff. e. l. testis idone᷒. & l. 2. š. e. Circa hoc ẽ aduertẽdũ, nã gl. ff. de test. l. q testã. §. 1. vr̃ facere aliqualẽ

driam inter parentes, & liberos, nã liberi non pñt esse testes pro parentibus, vbi aliquid eis q̃reret, in aliis casib. sic, vt ĩ. dicet in prima gl. q̃d intelligit Iac. de Are. vt puta, si alieno noĩe essent in iudicio. Parentes vero non pñt esse testes pro liberis vllo mõ: & ibi subiũgit rõ in gl. cũ pr̃ plus diligat filiũ, quã filius patrẽ, & sm hoc non est mirandũ, q l si filius esset † procurator alicuius, pater nõ posset esse testis, vt ibi innuit. Q̃d intelligo verũ, si instrũm esset faciendũ super aliquo facto, vel dicto filij, alias secus. ar. l. q̃situ, ff. de in ius voc. & q̃d ibi notat̃, & ff. de obsequiis, l. licet, §. fi. Quæro, dr̃ hic, volẽtes, ad quos referat̃? Dic, vt in gl. Quæro, quid in fratre † vtrũ admittat̃ p fratre, vel ꝯ fratrẽ. Gl hic dicit, q̃d sic, ĩ actione ciuili, nõ aũt in criminali, vt lege Iul. ff. eo. Contrarium ibi vr̃ notari. Br̃ tenenda est op. gl. quia oẽs tenẽt, q in ciuili admittat̃. Q̃d intelligo, nisi repellat̃ rõne domesticitatis, vt l. 2. ĩ. eo. vel nimis intensæ beneuolentiæ, vel amicitiæ, vt s̃. pxi. dixi, q̃d est iudicis arbitrio relinquendũ. Pe. intelligit, nisi sit in eiusdẽ ptãte, sm gl hic. Et est rõ, nã cũ videat̃ esse eadẽ persona cũ pr̃e, qui ei impetrare põt, sicut persona patris est suspecta, ita psona filij. In criminali vero frater nõ posset esse testis pro fratre, quia requirunt̃ pbationes luce clariores, vt s̃. it. j. l. fi. Itẽ, q̃a vr̃ cã ppria, cũ iniuria facta vni fratri, respiciat ẽt alterũ fratrẽ, vt l. lege Cor. ff. de iniu. & idẽ puto in cã status, vt l. j. cũ seq. ff. de lib. cau. Quæro, quid in socero, & genero. Gl. dicit idẽ, vt ff. e. l. testis idoneus. Quæro † vtrũ ꝯiunctus possit esse testis idoneus, inter duos pariter cõiunctos. Certè sic, vt l. nõ solũ. §. 1. ff. de rit. nupt. Et sic pr̃ põt esse testis inter duos filios. Pro quo ff. de quæst. l. extraneo, & ĩ. de q̃st. l. hoc, quod placet. in fi. vbi seruus torquetur inter duos dominos. Bar.

LEX VI.

Nimis graue. Non debet initium probationis assumi de domo aduersarij.

a *Exhibeo, quot modis accipiatur.*

ANTIQVA LECT.

Nimis graue. Nõ cogit̃ q̃nis testes ꝯ se de domo sua pducere. h. d. Op. psonæ domesticæ ad petitionem aduersarii coguntur ferre testimoniũ, vt s̃. eod. l. 2. & q ibi no. Et sic quis cogit̃ inuitus exhibere testes de domo sua. Hugonis timore dico, quod hęc lex p̃t intelligi plurib. mod. Primo dẽs scire q hoc verbũ † exhibeo, a q̃nq; assumit̃ p alimentorum pstatione, vt ĩ. eo. l. q̃n liberi secundo rñ. Et si velles ita assumere, hic diceretur, q quis cogitur, exhibere. i. alimẽtare testes, qui ꝯ se pducunt̃, ille q pducit, sed hoc nõ placet. Scdo mõ accipit̃, exhibeo, p manifestatione, vt in toto tit. ad exhibẽdũ, & sm hũc modũ dẽt hęc lex intelligi duob. mo. Primo in his, q admininnĩ ad testimoniũ volẽtes, non inuiti, de q̃b. loq̃r l. lege Iulia. ff. eo. Nam si ego dicerẽ, aduersario facias, q tales ꝯsanguinei veniant, (q p̃t hoc facere,) & sic exhibeas mihi probationes, certe ad hoc nõ cogitur, sed ipsemet debet hoc sibi procurare. Scdo modo potest intelligi, sed de q̃busdã testib. & q̃a dicebat forte actor de eis se nõ recordari, bñ petebat cogi reũ, vt exhiberet noĩa eorũ, certe hoc fieri non debet, quia nimis graue est. Fateret tñ, quod si peteret exhiberi quasi totã familiã, vt recognosceret ipse, quos vellet testes pducere, q audiret, vt l. eum si exhibuisset. §. a. ff. de pub. Op. s̃. de assess. l. si post. Dicit gl. ibi fallit. Doctores dicunt, q ibi non exhibetur vt testis, sed vt reus dicti sui rationem reddat.

ADDITIO.

a Ale. Verbũ exhibeo. Adde exhibere proprie secretũ habere, & vide ff. ad exhib. l. 2. & de libe. ho. exhi. l. locũ. §. quid si. Itẽ exhibere, idem est, quod cedere. ff. de leg. 1. l. si res obligata. §. pen. Itẽ aliquãdo exhibere. idẽ est, q̃d reducere. ff. man. l. creditor. §. si inter matrẽ. Itẽ accipitur aliquando pro probare. l. 1. de ędil. act. in gl. & ibi Azo. in summa. § item repellitur emptor.

LEX VII.

Seruos. Seruus non interrogat̃ pro, nec contra dominum, nisi de facto suo h. d. Intelligit glo. quod interrogat̃ cũ tormentis, vt ff. de proba. l. eum probatio. Dic, vt ibi, fallit in casibus no. hic in gl. Quæro quid econtra, vtrũ dominus possit pro seruo interrogari? Videtur, quod non, quia videtur suspectus, vt extra de offi. deleg. c. causam quæ. s̃. eo. l. eos. & ff. eod. l. idonei.

LEX VIII.

1 *Iuramentum testium de consensu partium remittitur.*
2 *Inspectores vulnerũ, vẽtris, finiũ agrorũ, et similiũ, an iurare debeãt, et n. 4.*
3 *Testes qualiter iurare debeant.*
5 *Testes debent iurare partibus præsentibus vel citatis.*
6 *Testes an debeant citari, & an valeat dictum eorum si non sint citati.*
7 *Honesta persona sine iur̃o deponentes faciunt semiplenam probationem.*
8 *Quando sunt plures testes ex vna parte, & ex alia pauciores, sed digniores, quibus magis credendum.*
9 *Qui producit vnum testem, & petit ipsum examinari, an sit audiendus.*

a **Iurisiurandi.** a Hæc l. põit tria dicta. Testes debẽt iurare & honestiorib. debet adhiberi fides, & dicto vnius non credit̃. h. d. inter, & vt, subaudi p̃cipimus. Quærit glo. vtrũ testes debeant iurare corporaliter tactis scripturis. Itẽ q̃ sit forma iuramenti testis. Dic, vt in gl. Itẽ † an possit remitti iuramentũ de cõsensu partium. Gl. dicit, quod sic. Idem no. in l. 1. circa prin. ff. de ser. Item quæritur, q̃d in istis inspectoribus qui mittuntur a iudice ad † inspiciendum ventrem, ad renunciandum iudici, quod sibi videtur. Et idem in similibus, qui mittuntur ad inspiciendum seu videndum fines agrorum, vel ad inspiciendũ vulnus, vtrum sit remansura cicatrix, vel similia, an isti debeant referre cum iuramento? Glo. dicit, quod non, in l. 1. ff. de ventre insp. Sed istæ gl. b videntur ꝯtra tex. l. hac edictali. §. his illud. ĩ. de sec. nup. & l. comparationes. ĩ. tit. j. Vide istam gl. & eam no.

ADDITIONES.

a Alex. Iurisiurãdi. Quomodo ista lex pcedat, vide Bar. ĩ l. admonendi. ff. de iureiur. versi. quarto, quod si reperiant̃. & ibi Lud. Adde tamẽ q informatio potest sumi, etiã à teste nõ iurato. Glos' est sing. secundũ Bal. ibi, facit p æquale probationẽ eius, qui eũ produxit, si pbationes litigantiũ essent pares, & vn' hẽt p se testẽ iuratũ, & vide latè de materia huius l. p Spe. de teste §. restat. Parisi. Iurisiurãdi. Et an præsumat̃ testis iuratus si dicatur in actis, testis iurat'. vide Bar. in l. Theopompus. in princ. de dote pleg. & ibi Alex. in apostil. q ibi etiã addi. De ista materia generaliter, an, & quando dicatur testis sine iuramẽto, vide Fel. in c. tuis, extra de test. vbi etiã an possit remitti. Et quæ sint illa q̃ debet testis iurare, vide Fel. omnino in c. fraternitatis, extra de test. Et ibi ẽt an sit necesse, quod tangãtur scripturæ, ad esse iuramẽti, ponit etiã Fely. ĩ d. c. tuis. An in dubio psumatur testẽ iurasse. & quid si notarios scripsit, testes iuratos, &c. ẽt, q si pars petijt à iudice, vt deferret iurm̃ testi, & testis obtulit se velle iurare, & iudex non detulit. Et an notari' sine iudice possit deferre, & quid si deferret iudice p̃sente, & non contradicente, & quod ad hoc, vt valeat testis nõ iuratus, si sufficit partẽ non cõtradicere, sed opus sit vt expresse consentiat, vide Fely. in c. nuper, ad finẽ, extra de testibus. Et q pars possit remittere iuramentũ testi. vide Iaso. in l. j. in princ. ff. de ser. Quod autẽ informationes possint capi sine iuramẽto. Bald. in c. 1. §. duo. de pace tenen. Fely. ĩ c. p posuisti. extra de proba. An autẽ testis qui semel iurauit, si iterũ producatur ĩ eadẽ causa debeat iterũ iurare. vide Fely. in c. fraternitatis. Extra de testib. ẽt quod si primo dicat, postea iuret. De quo etiã per eundẽ in c. de testibus, extra eo. titu. Itẽ an & quando possit iuramentũ remitti, & quid in causa matrimoniali, vide q̃ habes p Modern. in l. reprehendo. C. de insti. & substi. Quid autẽ si testis iurauit post depositionem, vide d. Nellum in tractatu de teste, & ibi, ad finem illius c. quid si in actis dicatur, testis iuratus, &c. Item, quod iuramẽtum testis possit remitti, dicit Bald. in l. quoties. C. de priui. scho. circa fi. lib. 12. Et circa iuramentũ testis, & p̃dicta, vide multa similia p Ias. i repeti. l. admonẽdi. Itẽ limita, quod nõ credit̃ testi cũ iuramento, non procedere quãdo psona sanctę vitæ deponeret. Est doctrina Imo. ĩ c. nup. extra de testam. Bar. in Bon. lectura. in l. sola. ĩ. eod. dom. Ant. in c. cũ olim. de dolo, & contu. Benè facit dictũ do. Ant. in c. cũ oporteat, extra de accu. vbi voluit credi cõsanguineo, qui sit bonæ famę, licèt aliàs repelleret̃. Vide alter sup his, extra de accu. Itẽ nota, quod cõsistentib. pbationibus hinc inde parib. iudex debet iudicare in fauorẽ illius, p quo deposuit, plus quã p aduersaria parte vnius testis non iurati, vide p Are. cõsilio 81. ad fi. Itẽ circa ista legem in 2. dubio, q̃d dicto vnius non debeat credi. limita vt per Roma. singulari 946. incip. Dictũ vnius. Itẽ adde, quod etiã Papa non potest facere, vt credatur dicto vni' contra partẽ. Textus in c. iudicas Hermanũ. 3. q. 9. quem allegat Roma. singulari 773. inc. an Papa. Vide alia de isto proposito, quæ scripsi in l. Theopompus. ff. de dote pręleg. quia ibi est casus specialis, in quo testator potest disponere, stari debere. Item de alia singulari limitatione quod dicto vnius credatur, & alia in materia, vide in Bert. ĩ verbo, testis, quot. & quales. Itẽ de eo, q dictũ est supra, quod Papa nõ potest facere quod soli testi credat̃, vide Fel. in c. veniens. el 1 ex̃ de testa. & in c. nuper. eo. ti. vbi vide omnino, quia tex. ĩ d. c. iudicas Hermanũ, & Rom. de quo supra, loquuntur in parte non in tertio, q volu esse testis. Et de parte sequitur ẽt Ale. in l. fi. ff. de præto. stip. l. addi, in ver. quid dicemus. Et circa istud, an credat̃ soli testi. & quid in Papa, vel alio supmo pricipe, & quomodo ei soli attestãti aliquid credat, & q̃d de episcopo, vide Fel. post alios in c. cũ a nobis. ex̃, de test. vbi pulchre ponit de proba. In criminalib. tamẽ cõtra inculpatũ non creditur. Bald. in l. 2. §. si is pro quo. ff. quod quisque iur. Et an procedat in aliis inferiorib. ad q ponit Ioan. de Ana. quod sic, consi. 14. de quo etiã quomodo credatur principali aliquid attestanti in l. literis vel rescripto suo, vide d. Fran. consi. 166. Pau. de Cast. consi. 35. & cõs. 184. inci. In facto præsenti. Itẽ an illa Cle. 1. pcedat solũ in clericis, vide Pau. de Cast. cõs. 158. Vide in materia Are. in cõs. 54. incip. In p̃senti. Vide q̃ habes ad Bar. in l. ex hac scriptura. ff. de donat. de verbis enũciatiuis principis, vbi omnino vide alia ĩ materia ista. Itẽ quid si esset vn' Cardinalis, an ei soli credatur, vide Fel. de quo scripsi in Bertach. late in verbo, Cardina.

b Sed istæ gl. Pro solutione gl. istarum dic, quod gl. loquuntur quando deponitur de credulitate. §. is illud, loquitur, quando de veritate, quo casu nõ creditur sine iuramento. Vide Barto. in l. creditores. in fi. de pign. in repe. p Barto. in proce. Digestorum.

LECTVRA ANTIQVA.

Iurisiurandi. Testes debẽt iurare, & honestioribus plus creditur, & vnus testis ad probandũ non sufficit. h. d. No. q testes prius debeãt iurare q̃ deponãt, & si prius deponerent, & postea iurarent verũ esse quod dixerunt, nõ valeret eorũ dictum. vt hic, dum dicit, prius. Examinemus istam primã partem. Quæro, vtrũ testes debeant iurare de veritate. hoc non habem' benè expressum, facit q sic. ff. de dote p̃lega. l. Theopõpus. Quæro † qualiter debeat iurare testis. Gl. dt corporaliter, a & benè. Fallit in Episcopo, vt i autben. sed iudex, supra de epis. & cle. Secũdo, quærit glos quid debet continere iuramentũ testis. Dic vt in ea, & habes tex. extra eo. c. quoties. Quæro. vtrũ iuramẽtum testis possit remitti. Glo. dicit quod sic, hic. & ff. de ser. l. 1. & est ca-

ADDITIO.

a Corporaliter. Tactis s. scripturis, vt p Innoc. in c. & si Christus. de iureiu. & ĩ c. quoties. de iura. cal. habet̃ in Cle. 1. in verbo tract. de hær. p gl. in c. vt circa. de elect. lib. 6. de quo p Spe. & post eũ per Ioan. And. in tit. de teste. §. sequit̃. & adde quod no. ipsemet Bar. ĩ d. l. Theopompus. Adde tamẽ, quod quando defertur iuramentum testi, q testis potest petere terminum, vt possit deliberare, an velit iurare, vt per Ale. in l. iurisiurandi, de testib.

a & est casus extra eo. c. tuas. a Quæro † si aliquis adhibeatur, nō ad
4 testificandū ꝓprie, sed ad iudicandū fm peritiam artis suæ, puta medicus ad iudicādū ex vulnere an sit remāsura cicatrix, vel debilitet mēbrū, & silia. Itē obstetrices ad dicendū virū mulier sit
b prægnans Gl dicit, ꝙ isti iurare non debeant. b quam no. In ꝯtrariū dicebat Richar. Malum. quod vi[illegible]atur casu in l. ꝑparationes. ꝟ. tit. j. & l. hac edictali, §. his illud ꝯ de [illegible] cun. nup. Quærit glo. qn̄
5 debeant iurare. Certe † præsentib partibus, vel citatis, vel si q[illegible]
6 eo. Item antequam recipiantur, vt dixi. Extra gl quæro virū † testes debeant citari, & si no apparent citati, [illegible] valeat dictum eorum. Petr. de Bella pert. in Auth. de test[illegible] si [illegible] ignori, dicit, quod non, per tex. ibi, festinantes, &c. Pro hoc facit. quod ex eo, qd se ingerit vr̄ suspectus, vel quæ oīa, [illegible] j. ff de procur. Pro hoc vr̄ verus casus ibi, tādiidū arctari præcipimus. No quod dicit, arctari, & sic testes debent esse coacti, nō spontanei. In contrariū, quia multi sunt, q admittun⁹ volentes, vt ff eo. l. lege Iulia. Preterea, plures glosę disting[illegible] aut tulerunt testimoniū spontè, aut coacti, vt l. post legatū §. h[illegible] vero ff de his qu[illegible] vt indign. Q[illegible] d dicem⁹? Forte poss[illegible] dici, [illegible] telle[illegible] cor[illegible] q[illegible] act⁹ [illegible] ra uationem quia post p[illegible] cautionē grauatur pignori[illegible] m[illegible] ctis. Et ita videtur velle Inno. ex̄ de test. co[illegible] c[illegible] fm hoc tem[illegible] citaui deberet ꝑcedere, & hoc est cōtra ca[illegible] l[illegible] lege Iulia ff[illegible] ibi, ne inuitus denūciet. Er[illegible] apparet, q[illegible] a ꝑt[illegible] citatio sit qnq; teste volente, quia aliter fieri non pōt. Dicendum est igitur qd testis qnq; a parte non producitur, nec a iudice citatur sed spōte se ingerit, & tunc non valet d[illegible] ium eius, d §. si vero. & ff. de ꝓc. l. quę oīa. § 1. Si vero a parte [illegible] roducitur, licet a iud. ce nō cuet, puto quod valeat dictū eius, [illegible] lege Iulia. & l. post legatum §. is vero. & e tutius tn̄ est, quod [illegible] emper citetur. Venio ad secundā particulā, dicitur, & vt honestiorib. &c. quid determinat ista dictio, vt? Rn̄d. pōt intelligi, ꝙ determinet ꝑcedentia, & ponatur hic rō ꝑcedentis dicti, q d. Ideo dicunt, vt eis postea fides adhibeatur,
7 & fm hoc innuit, quod iurarent, si † tn̄ aliàs essent perinuę inhonestę, eis adhiberetur fides, quod non est verum, vt est expresse tex. extra eo. c. nuper. vbi loquitur de fratrib. Minorib. facerēt tn̄ semiplenā probationem. vt ibi notatur Secūdo modo pōt intelligi, vt hic subaudiatur verbum, & ꝑcipimus, vt honestiorib. &c. q. d. si inter testes est discordia, honestiorib creditur, & ita intellige. Opp. de l. scripturę & l. in exercendis. ꝟ t. t j. Sol. Aliud in instris, qa potest per partē prouideri, vt est ibi, aliud in testib. vt hic,
8 fm gl. & hoc. † Quęro, vna pars hēt plures testes numero, alia digniores, q̄ preferet? Gl. in l. ob carmen. ff. eo. vacillat. Glo. in auth. eo. § si vero, determinat, qd prius dēat inspici numerus, & vbi esset paritas io numero, tūc inspicitr̄ dignitas. Sed tex. extra eo. in c. in nr̄a. determinat, & melius, qd dignitas est preferenda numero testiū, nisi i numero esset magnus excessus, vt ibi glo. vbi sibi mō no. ꝙ vox vnius, vox nullius. Quod intellige quantū ad plenā ꝓbationē, aliàs secus, vt l. admonēdi. ff de iureiu. & in l. in bonę fidei. ꝟ. de reb. cred. & iureiu. Quęro, qoare dicit hic, facile. Dic, vt i gl. Vel potes dicere, facile, i. sine iuro, quod qnq; deferē sine caușę cognuione, vt plenè dictum est in l. admonendi. ff. de iureiur.
9 Quęro, † aliquis produxit vnum testem, petit ipsum examinari, vtrum sit audiendus. Hic videtur tex. ꝙ oō, ibi, nū audiatur, &c. Quod intellige verū de facili, sed debet videre iudex prius, an dictum illius testis cum aliis esset, sufficiens ad probandum.

ADDITIONES.

a c. Tuas. Et ibi vide gl. & Doct. & adde, ꝙ iuramentum non est de substātia testimonij. nam testis non iuratus deponens falsum. æque punitur de falso, ac si iurasset. ita Bar. in l. si quis, ff. de fal.

b Iurare non debeāt. Adde quādo isti periti debeāt iurare, per eundem Bartol. in proœmio Digest. Do. Abb. & Mod. in c. ꝑposuisti, de proba. Ang. de Are. & ibi addi[illegible] a. in tract. malefi. in verbo, cicatrix. Et vide aliqd per Ale. i l. j. §. fi. ff. de ver. obl. & aliqd per ipsum in cons. 1 [illegible] in 1. vol. & in cons. 167. in 2. vol.

b Pom. Nullus est [illegible] aliter in casu notabili, quem posui in c. ols vtriusque sexus. [illegible] e poen. & remis.

c Pom. Indistincte. Et bene per Ale. cons. suo. 13. inc. Ex his, quæ in themate, in ver. alia ratione non probat, i [illegible] ol. vbi etiam dicit de proxeneta, seu de mediatore, vide [illegible] Fel. in c. insuper ver. tertio quæritur. extra de testi.

d Pom. In auth. [illegible] em est in aduocato, & in illo qui vellet testificari super receptione [illegible] cu[illegible] rei quam receperat, vt alicui daret, secundum Bar. in l. deferre, et ea sin. [illegible] scripsi de illa materia late.

ANTIQVA LECT.

Omnibus. No. ꝙ in re propria non solū testimoniū nō valet, sed ēt non debet examinari. Dixit. n. textus submotam esse facultatē, & c. ergo apparet, ꝙ non debeat examinari. Qu[illegible] ro exē[illegible] la huius legis, gl. si bene aduertatur legit trib.
a modis. Na debes scire, ꝙ † negociū dr nostrū alterū de quatuor modis. Primo, re ip[illegible] sa, ipso gestu. cura, vel solicitudine, & ratihabitione, vt l. item si cū putaui, aliàs l. si pupilli. §. item quæritur, ff. de neg. ge. Potest ergo poni exemplum in negociis, q̄ ad nos ptinent re ipsa, quia verè est nostrū principaliter. pone exēplū, si procurator induceret dn̄m in testē, vt in gl. dum dicit, omnibus principaliter. Cōtra hoc op. ꝟ. de fideicō. l. vlt. Sol. Ibi non est propriè testis, vt hic circa fi glo. Quæro, qd si eā erat cōis cū alio, dic
3 vt dicā † l. ex [illegible] bi gl tāgit. Quæro. qd in † vniuersitate, vtrū vnus
a de vniuersitate posit esse testis. Cyn. ponit istā qōnē in l. parentes. ꝟ. e. Glo tangit l. oō tn̄. [illegible] vniuersitatis, ff de rer. diui. & ibi per Gul. & ibi residentn in vna sententia, tn̄ Gul. magis intelligibiliter loqu[illegible] d dic. [illegible] ibi. Secundo modo pōt intelligi, qn̄ res ptinēt ad nos ipso gestu, hoc est, per quandā ꝯsequētiam, vel secuoda-
4 rio. Ponit gl exemplū † in venditore, qui non pōt esse testis ꝓ em-
b ptore Sed gl. in l nullus ff. e distinguit. aut vēditor b tenet de euictione, & non pōt esse testis aliàs secus. De hoc videbitis Cy. hic, & Gul. in l hēdi, in prin ff de pac. vbi tenēt ꝯtrium per rationem. Dicunt. n. ꝙ ꝓxeneta nō est idoneus testis i negocio io quo fuit proxeneta. vt in auth cod §. pen. primo, respond pp affectionem q̄ hēt ad illud negotiū. Eadē rōne, nec vēditor, nec donās, nec colonus erit idone⁹ testis pp affectionē q̄ hēt. Nō obst. l. eos. ff. finiū reg. qa illā intellige, qn̄ p qōnē finiū no rescindebatur ꝯctus, nec vēditor de euictione tenebatur, q̄cūq; sequeretur snīa, aliàs nō posset ꝓbari per venditorē, sed per testes extraneos Contra hoc opp. ff de test. l. q testō. Inst. de testa. §. legatariis. dicit gl. qd legatarius nō est testis in causa ꝑpria, sed in causa testamēti, quia oō sequit si testamentū valet, ergo legatum. Dominus verum est, quod non sequit̄, si testamētum valet, ergo legatum, sed bene sequitur si non valet testamētū, ergo nec legatum in eo relictum, vt l. 4. ꝟ. de codici. & de his q̄ in testa delē. l proxi. ergo legatarius interest saltē secundario Præterea legatarij possunt appellare, & causam aguare, vt l. a sua. §. 1. ff de appel. & ff. de inoff. test. l. si suspecta. in princ. ergo vr̄, ꝙ nō admittant, vt in causa propria. vt s. dictū est de venditore, dictū est ꝯtriū. Dico finaliter, qd illud ideo in testīs est, pp magnū numerū testium, qui ibi requirūtur, illud admittitur, & toleratū ille, cuius interest secūdario. Et io † si esset testamen-
5 tum, qd ꝓbaret per duos testes tantū, nō putarem legatarios admittēdos, vt puta in testō facto inter liberos, vt l. hac ꝯsultissima, §. ex imperfecto. C. de test. aliàs posset de facili magna fraus excogitari. Possent. n. duo ex liberis vlterioribus ꝓbare testatorē istituisse primos liberos, & eis testib⁹ magna legata reliqsse, quod est incōueniēs. Quærit † vtrū fideiussor sit idoneus testis in causa prin-
6 cipalis? Vr̄ qd non, quia ad eū spectat, secundario enimodū, ergo, &c. fm istā lect. Præterea pōt appellare, vt l. a sententia, §. 1. ff. de appel. Dy. tāgit istā quęstio. in l si cui legeī. ff. de leg. 1. §. fi. & Spe. in ti. de teste. §. j. ver sed nūqd fideiussor. & determinat, aut principalis est soluēdo, aut nō, per l. itaq; fullo. ff. de fur. Dubito i isto passu, quia semp interest sua, potius nō soluere, q̄ solutū repetere, vt l. 3. de compensa. Præterea d. l. a senteotia multū viget ꝯ istā decisionē. Tertio modo legit ista lex, qn̄ negocium sit nostrū cura, & solicitudine, sed hoc nullū patitur ꝯtrium fm gl n. Vn̄ si alius agit cām tanq̄ curator, tutor, ꝓcurator, vel alius, nunquā ille dēt audiri testis in cā, q̄ ipse agit. Probat hoc in l. q testō. §. 1. de testa. & ibi tangit p gl. & Iac. de Are. Si. n. intelligeremus de cā, quā quis agit per seipsum, nullū haberet dubiū. Vt igitur sit vtilior lectu-
7 ra pone casum prout dixi. Sed quęro, † vtrū finito officio, tutor, procurator, curator, & similes, possint esse testes? Gl. in l. vlt. ff. de testib. dicit quod sic. Cōtrarium vt dicerein l. deferre. §. item de iureiurand. [illegible] de iur. fisc. Cyn tangit in l. proxi. vbi nullo modo cadit, & nihil boni dicit. To dic breuiter, quod durante officio nō potest esse testis in causa quā agit, vt dixi. Finito vero officio, aut producitur in testē ad aliquid ex quo spectaret ad eum cum modum, vel in eo in modū Exemplum ego feci te procuratorem & oun-

LEX XI.

1 *Venditor non potest esse testis pro emptore. & nu. 4.*
2 *Negocium dicitur gestum alieno nomine quatuor modis.*
3 *Vnus de vniuersitate quando possit esse testis in causa vniuersitatis.*
5 *Legatarius non potest esse testis pro harede, quando testamentum potest probari per duos testes.*
6 *Fideiussor, an sit idoneus testis pro principali.*
7 *Tutor, curator, procurator, & similes, an finito officio poterint testificari.*

a Omnibus. In re ꝑpria nullus est idoneus testis. h. d. An
b hoc sit verū, qd † venditor nō possit esse testis
1 pro suo emptore? Gl hic dubitat. Quidam distinguunt, aut vēdi-
c tor tenet de euictione, aut nō. Alii indistinctè c dicūt, venditorē nō esse idoneū testē pp affectionē quam hēt, vt valeat, & sortiatur effectum cōtractus ab eo celebratus, sicut dicimus in proxeneta, vt in autb. d eo. §. pe. cum gl. fi. Opp. Inst. de testa. §. legatariis.
d Solu ibi non testificat in causa propria, sed in cā testamenti, &c.

ADDITIONES.

Alc. Omnib. Adde gl. in l. nullus, ff. e. ti. Bar. super l. ab executore, §. 1. ff. de appella. vide eundem in l. qui testamento. in prin. ff. de testam.

ADDITIONES.

a Vnus de vniuersitate. De hoc quando testis de vniuersitate testificetur, late p do. Fely. in c. insuper. de testi. & per Are. in c. cum nuncius. e. tit. & vltra ibi per eos ad ducta, vide quæ ponit Alc de Imo. in consi. 99. in 5. lib.

b Aut venditor. Quādo venditor, legatarius, fideiussor, & similes, possint testificari. vide late per Abb. Imo. & Mod. in c. insuper. extra de testib.

Bar. super prima Cod. R 4

& nunciumad portandū centum Titio, cenē tu nnn es idoneus testis, ad testificandū te dedisse, quia si est verū, es liberatus, si nō, es obligatus, ergo &c. vt hac l. Si vero ad te nō spectat cōmodū, vel incōmodū, tunc aut produceris ad testificandū super eo, qd a te dr esse actū, & tunc non esses idoneus testis pp affectionem, vt in proaenēta dixi s. Istud tenet gl. i c. Roma de testib. in 6. Si vero pduceris ad aliud, tunc esses idoneus testis, sicut familiaris, q desiit esse familiaris, vel fi. s. e. Et hoc est verū quod non pōt produci ab eo, cuius fuit procurator, sed ꝯ eum sic, vt dr in aduocatope gl in fi ff. eo. per Innoc. in c. super. extra eod. Dixi plene in §. item decreuerunt. ff. de iure fisc. & in l. deferre. Bar.

LEX X.

1 *Socius criminis, quod non sit idoneus testis in criminalib. & nu. 3.*
2 *Socius pro socio in ciuili, non potest testificari, & nu. 5.*
4 *Excipere contra testem, quod sit particeps criminis, quomodo debeamus.*
6 *Denunciator debet facere expensas testibus, sicut accusator.*
7 *Expensa testibus debent dari, quando veniunt.*
8 *Laboratores debent habere expensas a conducente.*

a Quoniam. a Principiū huius l. legitur duob[a] modis, vno modo, vt cōtinuetur ad præcedentē l. sic Dictum est s. q in re propria quis non est idoneus testis Rō qa nō esset liber in testificādo pp affectionē, quā hēt ad seipsum, & testes debent pduci liberi. h. d. in prin. Alio mō legit, q non continuetur, & fm hoc ista lex dicit duo, l' quod testes debēt esse liberi. Itē nō debēt esse socii, vel participes criminis, b postea dicit a quo alimētari debeāt. c Op. q snia absolutoria lata pro vno socio criminis. nō pdest alij rēr, vt l. denūciasse. § si de adul. ergo, vi q dēat eē idoneus testis. So. Dico, q fet ꝑiudicat, ad qualequale ꝑiudiciū, ideo idoneus testis nō est. d & vide circa hoc, qđ hr per gl. & Inno. extra eo. c. j. Quærit gl. † vtrum in causa ciuili socius admittatur pro socio? Et glo. vr dicere, q nō, si est socius omnium bonorum, vel eius rei. Quærit gl. quid de statu liberis, quid de adscriptitiis, quid de monachis, quam vide, & signa, &c.

ADDITIONES.

a Qm No. istā l. q testis product[a] p te, hababere debet expēsas, & omnia alia Lud. i l. restituere, §. si. cū l. seq. ff. ad Treb. & vide quod ibi dixi. inf. eo. l. seq.
b Ale. Participes criminis. Vtrum socius criminis admittatur in testem, p Bar. in l. 1. §. si seruus, ff. de quæst. & per Inn. in c. qualiter el 2. extra de accu. An in causa ciuili per Bal. omnino in l. omnib. sup. eo.
c Patif. Alimentari debeāt. Circa istā legē inquantū loquitur de sumptib. soluendis testib. vide Fel. in c. 1. extra de test. b. vbi etiā ponit, an aliquid possit, vel debeat dari in recompensationē operum. Item si testis eundo ad testificandū spolietur a latroni. Itē, an i istis omnib. requiratur iudicis declaratio. Itē si minatur a teste, q non teneatur producens ad expensas notarij, vel alterius missi, vide gl. in c. 5. de iud. in 6. in verbo, producendis.
d Parif. Testis nō est. Circa istā legē dū loquitur de socio criminis, an possit esset testis, vide q̄ addidi in Bert. i ver. testes, q esse possunt. vbi multa addidi.
e Ale. Socius admittatur. An socius possit in causa sui socij esse testis, uide remissiuè per me, in l. serui §. j. de leg. 1.
J. F. R. Adde Salv. hic, & Cano. in c. cum nancijs, & in c. insuper & ibi Felyn. extra de test. & Are. in consi. 23. inc. Viso diligenter themate.

ANTIQVA LECT.

Quoniam. Testes dēnt esse liberi, ñ participes criminis, & debent ali a producente. h. d. Lex ista legit duob modis. Primo quod ꝯtinuetur ad præcedentem. Secundo mō legitur, q hic ponatur quædā ratio ad sequentia, & cū præcedentib non ꝯtinuetur. No. q testes debeant esse liberi. serui. n. nō possunt interrogari nisi de facto suo: vt i. e. l. seruos Scdo no. q il 3 li q sunt † socij, & participes criminis, nō sunt idonei testes, & io si plures sunt accusati eadē accusatione, de eodem delicto, vnus nō pōt esse testis pro alio, vel ꝯ alium, vt hic, & l. si filium. de lib. cau. & extra eo c. qm Ad idē op. de lege diuus. ff de custo. reo. & l. j. de fal. mo. Sol. Illud verū rēr. Fallit in casib. pdictis, & in alijs, q tanguntur in gl. hic, & plenius ponuntur. j. de accu. l. si in fi. in qb. socius criminis p socio examinaē ad ꝑsumptionē, i. non plenam probationē, & facit. ff de pę. l. j §. vlt. per casum in d. §. qm Quæro 4 † quō opp. hæc exceptio, tu non potes esse testis ꝯ me, quia particeps es criminis: qa fm hoc vr ꝯfiteri se esse criminosum Gl. fi. i l. si filiū. j. de lib. cau. dicit, qđ opponit sub ꝯdōne, puta dico me nō deliquisse, sed si apparet, dico te sociū eē. Alia gl. ex. e. c. 1. in 6. dicit, q' dicendo simpliciter te esse sociū criminis, nō videor intentionē aduersarij confiteri. Tu dic, q nō est necesse, quod dicā te sociū criminis, sufficit. n. qđ dicam, qđ es diffamatus de crimine, sicut ego, tex. hic, ibi dū dicit, sufficit quod dicantur, licēt nō sint. & ista dubuatio est necessaria, qñ reus vult ꝯ testē excipere. Sed si reus pduceret aliquē ad sui defensionē, accusator posset clarè dicere, tu es particeps criminis hæc. n. consonant intentioni suæ. Quærit gl. nunquid in † ciuili socius admittaē pro socio ad 5 testificādū. Gl. Distinguit, tu dic, vt in ea. & ita dicunt Canonistę. Iac. de Are. dicit, & melius, iudicio meo, ēt si societas incideret in re diuidua, si vtriusq; sociorū est eadē causa defensionis, tūc vnus p alio nō est idoneus testis, vt ff. de ap. l. si qui separatim. in fi & j. si vnus ea plu ap. l. 1. & 2. Venio ad vers. in exhibitione Dr hic per accusatorē, aut ab his p quos fuerint postulati: quid vult dicere? gl. ex ponit duob. mod per accusatorē, aut p denunciatorem[a] in notorio criminib. vel dic per accusatorē, aut p accusatū.
a
6 No. secundū primā expositionem, quod † denunciator debet facere expēsas testib[a], sicut accusator Facit l. ab accusatione § fi. c atores, ff. ad Turp. quæro † vtrū istæ expensæ, quę sunt faciēdę 7 testib debeant eis dari primo, an restituendę sint postquā sunt factæ? Certè debēt primo dari. Tex. est hic, i venturis, & sic antequā veniant. Facit ff mand. l. si vero non remunerādi. §. fi. Vlti gl. in- 8 ducit istū tex. ad qōnem, q † laboratores debeant recipere expensas a conducēte, non aūt debent emendari eorum in istā, vt ff. ad l. Rhod de iac l. 2. §. 1 Ista gl dicit verū, q laboratores, qui gratis laborant, debent ali, vt hic, & ff. ꝯmod. l. in reb §. possunt. Si vero nō gratis, intelligūtur operari victu suo. vt l. suo victu. ff. de ope lib. nisi ꝯsuetudo aliter se haberet, vt j. de loca. & ꝯducto. l. excepto. Dial in l. si nō fuerit, §. liberius. ff de ꝯdi. inde. & ibi gl. tangit.

ADDITIO.

a Per denunciatorē. Adde q et [illegible] cederet, quod ia tisfacit pro expensis [illegible] Mod. pos [illegible] c. 1. extra, eo. 2. iu. & inte [illegible] cū o p [illegible] rescrip [illegible] 1. 6 etia, quod [illegible] compet [illegible] operi [illegible] cun dum Bal. in d. c. 1 & ibi Mo [illegible] & [illegible] tra eos [illegible] te ponuntur per Alber. de Rosa. in trac. de te [illegible] ndum.

AVTHEN.

1 *Ad positionem priuationis sequitur posit[illegible] tus. & nu 6.*
2 *Excommunicatus præsumitur, dicens se absolutum ab excommunicatione, nisi doceat.*
3 *Exceptiones, quæ proponuntur contra testes, non impediunt eorum examinationem, & nu. 7 & 9.*
4 *Testis interrogatus, ad quas interrogationes respondere teneatur. & nu. 5.*
8 *Protestationes, quæ fiunt in genere, nihil relevant.*
10 *Inimicitiæ post litem, impediunt examinationem.*

a Si testis. a Ista est bona auth No q ille, qui confitetur se liberum, videtur cōfiteri se fuisse seruum, nisi probet 1 manumissionē. Nam † ad positionē priuationis sequitur positio habitus, non n. potuit manumitti, nisi fuerit seruus. Et sic facit, a q ille, qui dicit se † absolutum ab excōicatione, nisi probet absolutionem præsumitur excommunicatus, quod tamen nō est verum simpliciter, vt plenè dixi in l. decē. de ver. obl. No. secundo, 3 qđ istæ † exceptiones, q̄ opponuntur ꝯ personam testium, nō im b pediunt[b] examinationē, sed reseruantur. Idem tenet Spec. in tit. de teste. §. 1. versi. quid si dr. Fallit si dicatur odiosus ex lite criminis. Item de hac protestatione contra personas testium, vide qđ no. extra eod. c. præsentium. & ibi vide per Innoc.

ADDITIONES.

a Ale. Si testis. Et ad gl hic vide, quæ dixi post Bar. in l. post legatum. §. his verò. de his quib vt indig.
b Ale Non impediunt. Quando impediaē examinatio testiū ipso iure, adde qđ no. Bar. in l. si duo patroni. §. idē in fi. si vl[illegible] interim ista sunt vera quando sine tortura possunt examinari, secus si cum tortura. l. j. §. si quis. ff. de quęstionib. an tamen si non opponatur exceptio contra testamentum iudex habeat supplere, vide Bal. in l. 2. sup. eod. & quod ibi dixi post Bar. & Inn. in c. intimauit. de testi. & ad hoc vide sing. Bal. i l. si quis testib. inf. eo. facit quod no. Bal. in l. laudabilem. C. de aduo. diuer. iud.

ANTIQVA LECT.

Si testis. Breuiter litera. h d. Quando exceptio quæ obiicitē contra persona testis, requirit altiorem indaginē, debet ab initio protestari, & in discussu tēporis reseruari: secus si pōt incontinenti, quia tunc examinatur antequā testes recipian 4 tur. Primo no quod † qñ obiicitur aliquid in personam testis, ipse testis debet de hoc interrogari: quod patet, quia interrogabit, an sit seruus, & si dicat se liberū, quaēr est liber. Et pro hoc vides. q tota die fiunt interrogationes ipsi testi, an ad eum pertineat cōmodū, vel incōmodum, vel an sit minor, vel maior. vel an sit cōsanguineus producentis, vel silia Si vero illud, quod obiicitur ꝯ personam testis, contineret eius delictum, non cogeretur respōdere, vt no. Spe. de teste. §. iā de interrog. ver. sed nūquid quęraē. 5 † Secundo no qđ interrogatur de conditione personæ suæ, si dicat ꝯ se, hoc est aliquid qđ eū repellat, statur. Sed si dicit p se, nō staē ei, vt hic patet. Nā si dicat se fuisse seruum, & manumissum, statur ei, in eo quod dicit se fuisse seruum, non in eo quod dicit se manumissum, quia ꝑsumptio est in ꝯtrium, vt s. tit. 1. l. siue alias 6 exigitur probatio ab aduersario. Tertio not. quod † ad positionē priuationis prosequiē positio habitus. Nā eo ipso, q dicit se liberū, sequitur quod fuerit seruus. Et sic vr ꝯ ea quæ dixi vobis s. tit. 1. l. a. & l. siue, vbi qui dicit se liberatum, non vr intentionem aduersarii confiteri. Sed respondeo, illud est verum in dictis legib. quia ad positionem liberationis, nō sequiē positio obligationis, pro actore, qui ipsam liberationē negat, nec ponit esse, vt l. cū de indebito. ff de prob. sed in teste solū dictū eius inspicitur, nec attēditur quid pars dicat, & sic ad positionem priuationis sequiē positio habitus ꝯtra ipsum testem Hoc tibi dico in l. decem, ff. de verb. obl. facit l. si mihi, & tibi. & ibi nota. ff. de leg. 1. Quarto no. quod post publicationem admittuntur testes ad reprobandam 7 personā testium Quinto no. † quod excipiens cōtra personas testiū, dēt protestari prius: reseruat aūt postea, vt hic in fi. Sed forte

iste

Iste tex. habet alium intellectum, vt dicatur, procedat quidē, &c. id est recipiat testimonium eius, sicut prius dictum de protestatione, vt hodie declaratū ex co. in c. præsentiū. Et aduerte, quod hic tex. tetigit, quod exceptiones, quæ debent obiici contra teste, non impediunt examinationem, sed protestantur saluas sibi fore exceptiones, vt
8 de tex. ibi: si vero ex hic, ibi, procedat, &c. Et sm hoc protestationes, quæ fiunt ita in genere, modicum releuant, nisi iudex eas ex
9 precise admisisset. Ita dicit Io. in d. c. præsentiū. Quæro quid de talis exceptionib. quæ obiiciuntur contra personas testium, vtrum impediant
a examinationem, an reseruentur a postea? Io. An. in c. ex parte, eo co. dicit, quod extra hos casus hic expressos, est in arbitrio iudicis, an probationes dictæ exceptionis admittat, vel differat, sed exceptionem dēt recipere ab ipso initio. Br text vr velle, quod illæ exceptiones impediant examinationem, vt I. oib. s. co. vbi denegat facultatem dicendi, vel iuriiurandi. s. co. ibi nō auditur, &c. & ff. co. l. 3. §. lege [illegible] a ibi, testimonium dicere, quod intelligendum est, quod probō dictæ exceptionis, possit [illegible] incontinenti, vt in hac auth. nā in
10 prima parte huius auth. hoc apparet expressè. Item † in secunda parte dicit inimicitias post [illegible] motas, criminis impedire examinationem, & pōt probari [illegible] atum vt expresse dicit tex. in corpore. & idem esset [illegible] motam litem status, vel maioris partis bonorū,
b vt dicit gl. Quæro, quid de statu lib. adscriptitiis, monachis, vel conuersis? Dic vt in [illegible] l. & cani bene signa. Quæro, quid de exceptione, quæ obiicitur post dicta? Rñdeo pro [illegible] non debet necessario quis protestari ante publicationem, quia nescit quid dicturus sit testis: & ideo potest opponi postea, [illegible] co [illegible] quis testis.

ADDITIONES.

a An reseruentur. Adde tamen quod exceptio excommunicationis propter periculum communionis impedit examinationem [illegible] de exec. 106. & dēt incontinenti probari, ita Io. And. in d. c. ex parte de test. & refert Lanfr. in c. quoniam contra. in ver. testium depositiones. de proba. & formam protestationis faciendæ de reprobandis test. vide in Spe. in ti. [illegible] §. sæpe. in prin. & in materia vide per [illegible] Abb. & latissime per Fel. in d. c. præsentium.
b Man. Vt di [illegible] gl. Gram. decis. 86. nu. 3. . .

LEX XI.

1 *Dictum testis, qui non fuit citatus, an valeat.*

1 Libertorum. Liberti nō debēt examinari contra patronos. h. d. Quæro, † vtrum valeat dictū testis, qui
a non est citatus. a Hic vr casus quod sic, quia speciale est in liber-
b to, vt sponte non possit dicere testimonium contra patronum, b ergo aliàs posset. Simile in l. lege Iulia. ff. eo vbi sunt quedam pronæ, quæ sponte testificari pñt, sed nō coguntur inuitæ. In contrariū vr tex in auth. c. §. si vero ignoti. in ver. properantes, seu festinantes, tes, & quod ibi no. per do. Ia de Bel. Sol. quidā intelligunt testem dicere sponte, qñ spontè comparuit in prima citatione, & testē
c dicere coactum, c quādo expectat alias coactiones, s. quod capiātur pignora, & indicatur mulcta. Et ita vr intelligendus tit. extra de testib. cogen. Ego tñ dixi vobis aliter, in l. post legatum. §. his vero. ff. de his quib. vt indig. Et de hac quæst. nescio quod aliquid
d tangatur d ab aliquo, nisi a prædicto do. Iac. in d. auth.

ADDITIONES.

a Paris. Citatus. Quod autē sufficiat monitio iudicis sine illa citatione, vide d. Nellum in tract. de testib. in ver. si testes citati non veniant. Quod aūt citatio testis non sit de substantia, dixit Bal. loc. 1. §. porro. quę fuer. prima causa benefic. amit. Vide de hoc, an testis non citatus deponens repellatur, tanquā se ingerens, vide Fel. in c. 1. de testib. Et alia quæ habes ad Bar. in d. l. post legatū §. his vero. ff. de his, quib. vt indig. ad quam Bar. se remittit hic.
b Pom. Contra patronum. Vide Alc. consil. 199. vol. 2. & 111. vo. eo. & 64. vo. 3. vbi dicit, quod oēs scripturæ, vel instrumenta, debent produci etiam parte citata, vel præsente, & ibi loquitur in capitulis, super quib. testes examinari debent. vide etiam Fel. in c. 2. de testi. cog. in c. suspicionis. de off. deleg.
c Alex. Dicere coactum. Quando testis dicatur coactus ad testificandum, adde Bal. in l. parentes. C. eo. & Bar. in d. l. post legatum. & Bal. hic, & Bald. in l. a. C. de bo. auth. iu. pos.
d Tangatur. Vide quæ no. Bar. in l. si quis legatum. in si. prin. ff. de fal.

LEX XII.

1 *Testes debent deponere in secreto, sed in publico iurare, & nu. 6.*
2 *Iudex, qui etiam de crimine cognoscere non potest, potest punire testem, falsum coram se producentem.*
3 *Dicens falsum coram iudice, vel producens, qua pena puniatur. & nu. 6.*
4 *Punitus a iudice, quia dixit falsum, vel produxit, an poterit lege Cornelia de fals. accusari.*
5 *Priuilegium fori quis amittit propter testimonium falsum.*
7 *Iudex ordinarius potest torquere testem vacillantem.*
8 *Iudex delinquentem coram se punit.*
9 *Damnatus a iudice, quia dixit coram se falsum, non est infamis.*

Nullum. Testis debet ferre testimonium. omni fori præ-
a scriptione cessante. a Et si falsum dixerit, poterit
b iudicis officio puniri. b h. d. No. † testes debent deponere in secre-
1 to, per istam legem. Ego credo, quod l. cet † iudex causarum ciuiliū
c non possit de crimine cognoscere, tamen contra eum qui coram eo
2 committit falsum, c vel dicendo testimonium, vel producendo
d falsam chartā, pōt punire, d cum in hoc sit ei data iurisdictio sub
e mota oī præscriptione fori, vt hic supra tit. 1. l. pen. Quærit gl. de
f duab. quæstionib. difficilib. Primo, † qua pœna punietur hic iste
3 testis, contra quem inquiritur per iudicis officium: vtrū puniatur pena l. Corneliæ? Et gl. determinat, quod non, sed alia pena minori
4 arbitrio iudicis. Item, an † si est punitus iudicis officio, poterit lege Corne. accusari? glos. dicit, quod sic, & male, per l. Senatus. ff. de accusa. de hoc do. Dyn. in l. 2. §. publico. ff. de adul. & ibi dixi, & vi-
g de gl. in fi. &c.

ADDITIONES.

a Ale. Cessante. Et hoc, vt nō obstet contrarium auth. eo. titu. §. si uero ignoti. dixit [illegible] in c. d. [illegible] de pœn. quod illa l. loquitur in ordinario. quod no.
b Paris. [illegible] intellectū illius tex. in hoc, an procedat ēt in iudice delegato, uide Ia. [illegible] in l. 3. §. qui mandatū. ff. de of. eius. & Fel. in c. præterea. de off. deleg. & Fe [illegible] uerum, de fo. comp. vbi etiā quid si testis esset clericus, Decium in d. c. præterea.
c Alexan. Punire. Sed an hęc pœna fiat eodē processu, dic, quod non, no. per Bal. in l. mercalem, & in l. [illegible] ciuitandi. de codi. ob tur. cau. & hic in ver. 3. not. tenet contrarium Bal. per [illegible] l. Athletas §. 1. de his qui no. infa. & de hac l. & l. omnib. no. in gl. & uide Ang. in l. si vacantia, post medium. de bo. vacan. li. 10.
c Alex. [illegible] secreto. Et adde [illegible] in c. in nomine Domini. de test. & in c. uenerab. extra eo. no. Bal. in [illegible] presbyteri. de epi. & cler. & limita per Bal. hic.
d Tamen [illegible] ita cum. Vide Im. consi. 139. Pano. in c. uerū. de fo. cōp. uide Ang. de Are. in trac. maleficio [illegible] in gl. in ver. falsario. ver. quod testis dixit, in 6. in fi. ver. & Pan. in ecclesia S. Mariæ. in 3. no. hoc tñ non haberet locum in clerico [illegible] And. in [illegible] verum, & do. Fel. in c. at si clerici. in prin. de iudi. & Pan. in [illegible] de off. [illegible] & in d. c. uerum.
e Committit [illegible] Et hoc procedit ēt in arbitris, de quib. in c. suspicionis. de off. deleg. vt [illegible] testes coram se deponentes falsum. Ita Panor. ibi in 3. no. [illegible] omnes, & [illegible]
f Alex. Potest punire. Contrarium tenet Bar. quod nō possit, ut l. diuus. la. s. ff. de fals. & a [illegible] §. a quo. ff. de aqua quo. & æsti. & pro ista parte facit tex. in l. si [illegible] de adm. tut. & an hoc sit verū in clerico testificāre, vide C. eo. & in c. [illegible] ex de fo. comp. & gl. hic. & Bal. Adde. an iudex coram quo partes [illegible] litigabant, possit testem coram ipso falsum deponentē punire. Io. And. [illegible] Spec. in ti. de teste. §. 1. uer. sed quid in delegato. Et an eū Parmensis, & Bon. litigant Mutinæ, & producāt testes Cremonenses, qui examinantur Cremonæ, & [illegible] accusantur de falso, quis debeat punire. vide Spe. in ti. de teste §. 1. uer. quid si aliquis.
g Ale. Gl. in fi. Et gl. hic tenet, quod cū clericus in casu isto possit puniri a iudice laico. coram quo deponit, adde. quod in contrarium facit, quod uoluit Inn. in c. verum, de foro comp. Adde Petr. de Anch. in repeti. c. ea quæ. in 19. q. de regu. iu. in 6.

ANTIQVA LECT.

Nullum. Testis efficitur de iurisd. examinantis, vt ex causa pro testimonio torqueri possit, & si testificando deliquerit, puniri potest, hoc dicit. Primo loquitur de potestate concessa iudicibus in torquendo. Scdo in puniendo. Secunda ibi,
5 data. No. primo, quod propter testimonium quis † amittit priuilegium
a fori, quod in clericos dic vt in l. presbyteri. C. de episco. & cle. Item
6 no. quod † testis dēt examinari in secreto, sed iurare in publico,
7 vt C. eodem l. si quando. Itē no. quod † iudex potest torquere testem vacillantem, quod intelligo in iudice ordinario, vt in au. h. de
8 testi. §. si uero ignoti. Item not. † quando delictum coram iudice committitur, quod ipse iudex per inquisitionem potest procedere & punire, licet alias non sit iudex maleficiorum, vt ibi, data cunctis iudicibus, & C. supra titulo primo, l. iubemus. Et quod hic dicit in teste, idē in producente testem: idem in notario scribente, procuratore, uel aduocato delinquente corā iudice, quia eadem ratio est: & no. per Inn. ex de pec. c. dile. Quærit gl. de duab. quæstionibus. Primo, an iudex puniat cum pœna legis Corneliæ. Secūdo si sit punitus ex officio, an postea possit accusari. Ad primum respōdet negatiue, ad sm affirmatiue. Ad primū dum dicit, quod punit alia minori pœna, dico, quod posset dicere uerum, & secun-
9 dum hoc in casu isto, † damnatus ex officio iudicis, non erit infamis, quia illud officium, de quo hic dicit non succedit in locum accusationis legis Corne. & ideo nō eēt dānatus publico iudicio, ergo nō infamis, ut ff. de his q. no infa. l. 1. Sic intelligo, quod no. ff. de susp. tu. l. fin. secus si in locum accusationis succederet, vt dixi in l. infamem. ff. de pub. iud. Ad sm scilicet quando dicit, quod adhuc poterit accusari, intelligo adhuc, idest prędter istam legem. Sed si intelligeremus, adhuc, id est, postquam est punitus officio iudicis, tūc male diceret glo. Nā cū istæ pęnę cederent ad uindictam, si primo est electa una, licet minor, non potest ad aliam redire, vt ff. de iniuriis. l. Prętor edixit, §. 1. &c.

ADDITIO.

a Quid in clerico. Adde de hoc vt per. Abb. & Doct. in c. postulasti. ext. de fo. cō. & ibi late do. Mar. in 18. q. & ibi intelligit. quod potest puniri, reseruata tñ executione Episcopo. Quinimo sm eundem, iudex laicus potest ēt facere executionem in bonis ipsius clerici, & eius fideiussores compellere. arg. huius l. & alle. no. per Arch. in c. presbyteri. 3. q. 6. & Abb. in c. uerum, de fo. comp. Adde in eundem do. Maria. in c. 1. de fo. comp. in fal. ax. & Pet. de Anc. in repe. c. ea quæ. q. 21. circa fi. de reg. iur. lib. 6.

LEX XIII.

1 *Testis productus per me, non poterit in eadem causa super eodem articulo produci.*
2 *Vsus testibus quando quis dicatur.*
3 *Testes ad reprobandum dicta priorum testium, quando possint produci publicatis testibus,*
4 *Sufficit probare testem fuisse pecunia corruptum, vt dictum eius nō valeat.*

Si quis

a b **Si quis testibus.** a Cōtra psonā testis, b quē qs semel p duxit, nō pt q̄s excipere, nisi ex noua cā. sed ɔ̄ dicta sp pt obiicere. h. d. Opp. de l. pduci. ff. eu. Gl signat 1 istud ɔ̄riū in prin. & fi glo. Bē. hęc est vera, † testis in vna cā a me pductus, pt pduci ɔ̄ me in alia, nō in eadē. Intellige sup eode ar ticulo, super diuerso pt, fm Pet. & ista est rō, & ita tenet cōiter. 2 Quæro dr̄ hic † vsus fuerit, quō hoc intelligat. Dicunt qdā. Si ali quis vtat̄ an estationib. Alii dñt, q sola pductio sufficit, qa ex sola 3 pductione vr̄ psonā eorū approbare. Quæro, † vtrū post publica tionē possint pduci testes ad reprobandū dicta priorū testium. Tex. hic nō dicit, sed, q solū pōt argui falsitas ex dictis eorū Glo. dicit tn̄, q hoc pt, & inducit istū tex. in fin e. & s. seo. auth. li dicat. Bī aut post publicationē ego volo reprobare testes sup eisdē arti culis directo ɔ̄riis & nō possum; aut sup aliis, puta circa e reū dā tias, cū dicit aliqd falsum, de quo nō potuit esse instructus p pri mos articulos, & tūc bn̄ possum. Idē si aliquid aliud extuū volo obiicere, vt de corruptione, & similib. bī possum, vt h c in fi. pro 4 bat in c ea tenore, ex cod. Vltimo no. ea illo fi. q si † probo testē c corruptum e pecunia aliquid dixisse, q satis est ad reprobandū dictū eius, nec est quærendum, an dixerit verū uel falsum, sicut in sententia iudicis corrupti pecunia, vt l. nenales, ɔ̄. qn prouoca. non est necess. & ff. de condict. ob iur. caus. l pen. in fine.

ADDITIONES.

a Pō. Si quis testib. vide Bal. in l. 1. §. bestias, de postu. Bar. cōs. 90. Romanus cōs. 431. & ad istā l. loquētē de teste effecto in [illegible] de vnū [illegible] l. præ scriptione. C si cōtra ius uel uti. pub. & lita hāc l. ut p Bal. c [illegible] parte. Ale. Si quis testib. Et dū hic dr̄, q testis inimicus, & maleuol [illegible] testimonio pt repelli, intellige, nisi sit parū maleuolus, & sic cōtra, de an [illegible] sit aliquis beneuolus, vt dicit no. Ang. i Auth. de nup §. si. at. illius tex. & hac legē lita, vt p Inn. in c. cū uenera. de exce. Sed qd si quis pducat testes tunc, & nō est vsus, an intelligatur personam eorum approbasse, adeo, qu [illegible] quid nō possit opponere si pducantur ab aduersario, per Spec. de teste [illegible] sæpe. uer. id tunc dic, q sic, in l. 1. in §. bestias. uer. ergo. de postu. Vide gl. in c. præsentiam, ex eo. & uide quod no. Bal. in l. ad testium. §. conditiones. ff. de test. & in l. ca. & adde in materia, q clericus pt testificari in causa ecclesiæ suæ, nec debet re pelli, vt in c. cū nuncius. ex de testi. sed nunquid compellatur ferre testimo nium cōtra ecclesiam suā? Gl. q sic, in d. c. cum nuncius, quia non est proprie sua cā, & tacere veritatem est peccatum. Idem tenet Inno qn̄ non sunt alii te stes. Idem ibi Host. dūmō clericus non sit libertus ecclesiæ. tenetur testificari & cōtra. cū quis dēt testificari pro vtraq. parte. 14. q. 5. c. non sane. & est gl. i c. fraternitatis. de test. Sed dic qñq. testificatur pro ecclesiæ, & reperiunt alii testes, tunc nō cogunt, ut no. gl. in d. c. cū nuncius. sed vbi non sunt alii, cessat omne priuilegiū in defectum probationis. no. in c. si q testium. de testi. & in c. 1. de test. cog. h. d. Abb. nisi clericus ipse moueret cam ecclesiæ, tunc. n. non pt esse testis ecclesię, e. in super. de testibus. nec ēt cogitur testificari contra dominū suū in eadem causa, licet possit interrogari, & adde, q monachus pt esse testis, fm Spec. in titu. de teste. §. item excipitur. uersic. quid de monachis tenet Abb. in c. cum nuncius. & adde, q fratres Minores possunt testificari, se cundum Spe. in ti, de test. §. item excipitur. Et idē de conuersis religiosis, & similib. quia non reperiuntur prohibiti, immo potius permissi. c. nuper. de te sti. & d. c. cū nuncius, & ibi Abb. & in c. & si Christus. de iureiu. eū si. idē no. gl. in Auth. de monach. §. cogitandū. & Bal. in auth. ingressi. C. de sacros. ecc. & dicit Abb. qđ a prin. debet habere licentiam sui prælati, cum literas nō de beant legere sine licētia prelati. 11. q. 1. non dicatis. Sed si testificati sunt, nō valet testimonium. Ad prædicta alleg. tex. quem dicit nouum in c. ueritatis. de dolo & contum.

Paris. Si quis testib. Vide de materia late Fel. in c. psentium, ex de testib. Et, q pcedat ista dispositio in nominata solutionē, uide Bal. in l. 1. §. bestias. ff. de postu. Et idē est in eo qui apponitur pro teste in instrumento, quod censetur eius psona a partib. approbata, & nō pt amplius repelli. uide Alex. consi 70. i 1. vol. d. Lanf. in c. quoniā cōtra falsam. in vers. testiū depositiones, in uerbo, Itē frater, ex de proba. dans bonam cautelā vt semper accipiantur de suis af finibus, licet tamen non posset reprobari in dicto, nisi esset approbatus etiā in dicto. Vide Fely. in c. veniēs. ex de testi. Vide Fely. in c. cū inter, de excep. vbi facit mentionē de ista cautela, vt adhibeant testes affines & domestici. & quod etiam potest probari cōtra dicta, referent etiam se dixisse in c. causam, extra, de re iud. post Abbatē ibi. Itē intellige illud, quod dictum est s̄. quod habens aliquē pro teste, censetur eum approbasse, uerū est respectu eius, qđ sciebat ille qui adhibuit. Secus si defectū ignorasset secundum Ang. in l. 1. C. de test. & clarius Cep. in cautelis suis cautela 219. incip. licet regulariter. Et idē tenet Aret. licēt eos non alleget, in l. qui testamento. §. 1. ff. de testamen. vbi refert tenentes in primo dicto cōtrarium. Item, quod si quis pducat ali quem in testē, licet postea nō vtat̄ eo, nec faciat eum iurare nec deponere, p cedat ista lex, uide Fel. in c. præsentium. extra de testib. alleg. Spe. vt per eum. vide Baldum. de quo supra. Vide in repertorio, in verbo testis. Item, quod p ducens testem, non videtur per hoc approbare dictum eius, Alexan. consilio 66. volum. 1.

b Pom. Testis. Vide Bar. consi. 90. & Ro. 33. & uide ēt Io. An. in add. ad Spe. in tit. de teste. §. sæpe, in 1. addi, & in fine. Pan. de Ca. in l. quicūque, ad fi. inf de seru. fug. vide Ale. cons. 11. vol. 3. vbi dicit, quod producens instrumentum, videtur illud approbare, quod non poterit postea dicere illud inefficax, & li mita istam legem, ut per Are. in l. qui testamento. §. nec furiosus, in ver. ingl. vlt. ff. de testa.

Menoch. Paris. consi. 18. nu. 85. lib. 3.

c Ale. Corruptum. Adde, quod corrumpens testes, punitur eadem pęna, qua corruptus. Ita Spe. in ti. de teste. §. 3. ver. item no.

LEX XIIII.

1 *Debitum quando est contractum in scriptis, liberatio debet in scriptis pro bari, vel per quinque testes.*
2 *Debitum in scriptis qualiter dicatur contrahi.*
3 *Testes debent deponere per alterum ex sensib. corporeis.*
4 *Lex noua loquens de solutione, trahitur ad solutionem præteriti debiti.*
5 *Scriptura si est de substantia actus, & scriptura non possit haberi, quid sit probandum. & nu. 10.*
6 *Testimonium de auditu, an & quando valeat.*
7 *Testis, an interrogetur de loco, tempore, & præsentib. & nu. 8.*
9 *Lex de liberatione loquēs ad futurā liberationē procedit, debitū licēt præcesserit.*
11 *T[illegible] de auditu an probet.*
12 *Testes an debeant interrogari de circunstantiis.*
13 *Testis si dicit solutionem factam, sed non dicit, quia vidit, nec de loco, nec de tempore, quia non interrogatus, quod probet.*
14 *Testimonium de cred[illegible]tate, an valeat.*
15 *Scripturā fuisse fa[illegible], vel casu deperditā, per quos, & quot testes pbādū sit.*

1 **Testium.** De debito in scriptis ɔ̄ctō nō pt pbari liberō, nisi p v. testes, vel alī scripturā. h. d. No. qn̄ † de a bitū est ɔ̄ctū in scriptis liberō pōt probari in scriptis, vel p quinq; 2 testes † Qualr aūt dicat [illegible] in scriptis, dic vt in glo. fuc, & l fi. [illegible] 3 cer pe. & l. pctus. [illegible]. No. secundo, q testes debent deponere de eo, q ipsi [illegible], & q ipsi perceperunt eorū sensu corporeo. Dixi vobis [illegible] sola. s̄. e [illegible] teriu [illegible] ver. his l. factu, q licet debitū fue 4 rit [illegible] de pterito, [illegible] qa solutio est facienda in futuro, † lex noua plata p solone trahi ad solonē pteriti debi [illegible] r. n. dare formā fu turis negotiis. vt l. [illegible] ge [illegible]. de leg. vbi de hoc p D Cy. Dixi de hoc ī repet. l. oēs populi ff. de iusti. & iu. Vlt. tene [illegible] ntu finē huius l qđ 5 † qn̄ scriptura est de subā, & quis nō pōt habere scripturā dēt p b bare tria [illegible] actū eē celebratū, & scripturā c[illegible]e inde pfectā, & de c perditā. Videbit s ɔ̄ in l. sicut, & l. emācipatione. Quærit [illegible] vtrū 6 † valeat testimoniū de auditu Gl [illegible], q nō. nisi in casu ff. de aqua plu arc. l. 2. § antep. & de pb l. si arbiter. Qđ intellige verū in his q̄ perciplunt visu, ea vero q̄ percipiunt auditu, vt oblo verborū, & pla tio facta a testatore, bn̄ pnt pbari p auditū. s. pprīū, nō alienū: vt l. in prin. ff. de ver ob. & de testa. l. iubemus. Quęrit gl. vtrū, qs dēat d interrogari de loco, & tempore, d & de præsentib. Dic vt in gl. & catra eo. ti. c. cū causam. Vide auth. rogati, quā notabis bene, &c.

ADDITIONES.

a Pom. Potest probari. Pro limitatione huius legis & similium, quæ requirat scripturā, vide Ale. consi. 48 in fi. vol. 5. Vide Fel. in c. [illegible] de prob. ver. intellige secundo. & seq. in c. qm̄ cōtra, in prin. de prob. in c. licet ex quadam. de testi. & vide ad hæc Bar b. cōs. 19. vol. 1. & Fel in c. sicut. de re iud. & no. quod si in dea reciperet aliam probationem quam hic, parte contradicente, & prote stante, &c. q non valet talis probatio, etiam si pars ipsa non appellasset. Ita colligitur ex dictis per Fel. in c. cū contingat. de off. deleg. in ver. no. ad hoc. & vide ēt pro ampliatione, Ancha. consi. 150. & Fel. in c. inter monaster. um. de re iud. Et adde Pan. in c. fi. in 5. no. de succe. ab intest. & Ale. consi. 48. vol. 3. vbi dicit istum tex. cum si. præstare arg. quod valet statutum quod contractus non possit probari, nisi per testes, &c. & pulchrè ibi dicit circa tale statutum. & consi. 36. vol. 2. vbi ponit, an valeat statutum quod solutio debiti non pro betur, nisi per instrumentum, & an hoc possit fieri per pactum.

b Alex. Probare tria. Quid debeat probari, quando scripturę est de substantia nec scriptura potest haberi, quia perempta, vide Bar. in auth. si quis supra, de, eden. ibi limitat istum tex. per c. cum olim. & Bar. ɔ̄. ti. 1. l. sicut.

b Ale. Quærit gl. Contrariū videtur tenuisse Bar. in l. 1. §. idem Labeo. de aqua plu. arc. idem tenet Bal. in c. 1. de controuer. inter dom. & vasal. qui concor. cum Bar. h. c. Quid autem si testis addat causam sui dicti hoc modo, scio, quia fui præsens, an probet? Bar. per istum tex. tenet quod sic, in l. 1. ff. de tut. sed Bal. hic contra. Vide quæ ibi dixi.

d Loco, & tempore. Adde tex. in l. demon. ff. de cond. & dem. & quod no. Bar. in l. si librarius. ff. de reg. iur. & in l. 2. de aqua plu. arc.

ANTIQVA LECT.

Testium. Si pmissio fuit facta in scriptis, solo dēt in scri ptis pbari, vel p quinq; testes, nisi scriptura ca su perierit. h. d. No. q debito ɔ̄ctō ī scriptis nō pt pbari liberō, nisi p scripturā, vel testes. Iuxta hoc q̄ro, qualr intelligat ī scriptis. Gl. ponit duas opiniones, dicā in l gñalr. ɔ̄. de nō nu. pec. Secūdo 7 no q † testes debent deponere de visu, qa pn̄tes fuerunt. Et hoc est, q dicimus, q testis dēt reddere rōnē sui dicti per aliquem sen sum corporeū, vt ff de testa. l. qui test §. fi. & ff. de his, quæ in test. 8 delen l. 1. in prin. plene dixi in l solā. Not q † lex loquēs de libera tione, ad futuram liberationē porrigitur, licet debitū pcesserit, q dic plene, vt no. per Cy. s̄. de leg. l. leges. Dixi plene in repe. l oēs 9 populi. de iust. & iu. Itē no. q in casib. in quib. est † necessaria scri ptura, pōt fieri probatio per testes, probando tria. s. factū, scriptu ram, & casum, q est no. Op. s̄. si cer. pet. l. fi. & in auth. ibi posita. Sol. vt in gl. Op. q plures testes requirantur, vt s̄. de test. l. hac con sultissima. Sol. vt in gl. mag. post med. ū, qa qñq; requirunt plu res, qñq; pauciores, fm occurrentia. Op. q valeat testimoniū de a auditu. a ff. de prob. l. si arbiter. de aqua plu. arc. l. 2. § idem Labeo. Dicit gl fallit ibi. Tu dic, q ibi quæeit, vtrū aliqs act° extet memo 10 riæ. quo † casu sp sufficit testimoniū auditus. Op. de l. hrēdes palā. ff. de test. Sol. Illud q dr̄, q testis dēat testificari de visu, intellr fm Doct.

ADDITIO.

a De auditu. Intellige de auditu auditus, quia in factis antiquis, in his pbatio admittitur, vt per Bar. in d. l. 2, §. idem Labeo. & per Cano. maxime in c. licēt ex quadam, in prin. & in c. tam literis, extra eo. ti. & ibi qn̄ testis de auditu p bet. & vide eundem Fel. in c. practica, eo. ti. qn̄ testes de auditu probent, vide per Ale. de Imo. in cons. 71. & cons. 77. vol. 1. & ibi, quod facit aliqualem præ sumptionem, & eo. vol. cons. 85. vet. pro hoc. & ibi quādo super coniangui nitate probent, & adde etiam eundem Ale. in cōs. 45. & in cons. 64. in 3. vol. & in 3. vol. cons. 88. & in 4. vol. cons. 25. in prin.

Doct. visus pro quolibet sensu corporeo, & sic de his quæ pcipiũtur gustu, vt ff. de peric. & commo. rei ven. l. 1. Itẽ de bisq̃ pcipi-
1 2 amus p odoratũ, vt ff. de don l. j. §. j. cum si. Quæro † vtrũ testis dẽat interrogari de circũstãtiis. s. de loco, tpe, & similib. Gl. dicit, q̃ sic, vt possit ꝯprehendi vtrum dicat verũ, vel falsum. Ita dicit Inn. in c. cum cãni ex̃. eo. vbi late examinat istam materiam, & Spe. post
1 3 cũ tn ti. de test. §. nunc tractandũ. Quid † si testũ dicat solonẽ factã, & nõ adiiciat, q̃a vidit, an valeat dictũ eius si nõ fuit interrogatus. Facit, q̃ no. p̃ gl. C. e. l. solã. Itẽ si interrogaт̃ testis de tpe, p̃ hoc non vitiatur eius dictum, quia memoria tp̃is cito perditur, nisi ad certum tp̃s probandum producatur, vt l. ob carmen. in fi.
1 4 ff. eo. Itẽ quæro, an † valeat testimoniũ de credulitate. Gl. dicit, q̃ non, nisi in casu. l. j. in prin. de ven inspi. Sed certe ibi nõ adhibẽtur, vt testes, sed magis, vt iudicẽt, s̃m artis peritiã. Dñt tñ Doct. q̃ testis suæ credulitatis põt reddere rõnẽ ita ꝓpinquã sensui, q̃ crederet ei, vt puta, si dicat, vidi Titiũ, & Seiã in camera osculantes se, certe sufficeret, ad probandum adulterium de credulitate. Venio ad vltimũ dictũ & op. vr̃, q̃ sufficiat indicare casum tm̃, vt l.
1 5 si de possessione. s̃. ti. 1. Sol. Qñq; † casus instri occurrit dolo aduersarii & tũc sufficit probare casum tm̃, vt in ꝯsio. Qñq; casus alr̃ occurrit, & tunc aut ego volo ꝓbare factum, & scripturã, & casum, & hoc possum per testes cões, idest p̃ duos alios idoneos, vt hic, aut solum scripturam, & casum, & non sufficeret, nisi ꝓbarẽ p̃ testes valdè idoneos, vt extra. de priuil. c. cũ olim. p̃ Doct. in auth. si quis in aliquo. s̃. de eden. & dicã. j̃. ti. 1. l. sicut. in princ.

AVTHEN.

1 *Artifices ignobiles, & obscuri qui dicantur.*
2 *Honestas etiam in hominibus dicitur secundum mores ciuitatis.*
3 *Vilis persona testificatur, si non opponatur.*

Testes. Tex. in l. Codicis dicit, q̃ testes dẽnt esse idonei, & summæ atq; integræ opinionis, & nõ viles. ista auth. declarat q̃ dñt esse viles testes. Primo, q̃ dicanẽ † artifices ignobiles, & obscuri: tea declarat. j̃. de incest. nup. l. humilem. melius. j̃. de dig. l. ne qs. li. 1 2. de Decu. l. eos. Puto tñ in p̃dictis esse aduertendum ad mores ciuitatis, & loci. Quædam. n. artes, quæ in dictis legib. appellantur vilissimæ, in ciuitate ista sunt magnæ authoritatis, & ex eis eliguntur Priores, tunc prædictos nõ repellerẽ, vt vi-
2 lissimos, sed admitterẽ vt honestos. Nam † honestas ẽt in hoĩb. dr̃ s̃m mores Ciuitatis, vt ff. de iniu. l. item apud Labeonẽ. § cõuiciũ. Quæro, vtrum aliquo casu tales testes admittanr? Gl. in corpore vñ sumiт̃ dicit, q̃ sic, in subsidiũ Facit ad hoc. ff eo. l. ob car-
3 men. §. fi. Sed quæro, q̃d † si nõ opponaт̃ de vtilitate. Certe tũc, ꝑcedit testimoniũ, vt dicit gl. in corpore. Vltimo no. ex eo, q̃ dicit festinantes, q̃ testis q̃ se ingerit, est suspectus, dixi s̃. e. l. iurisiur. No. hanc auth. non poni in C sed esse hic per Bar appositam.

AVTHEN.

1 *Testes rogati dicuntur, qui ad id vocati sunt.*
2 *Testes a quibus debeant rogari.*
3 *Quib. casib. testes debeant esse rogati, & quot numero requirantur.*
4 *Lex interpretans, intelligitur secundum legem interpretatam.*
5 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, quod possit opponi contra confessionem in scriptis factam.*
6 *Confessio extra iudicium præiudicat.*

Rogati. [1] Ista auth. sic continuatur ad legem Codicis: Dicit in lege Codicis, q̃ requirũtur quinq; testes, auth.
1 dicit, q̃ debent esse rogati. Primo quæro, † qui dñt testes rogati? Rñ hoc declarat tex in l. hæredes palam. §. pe. ff. de test. hoc est testis certioratus, q̃ intersit huic actui, posito quod ad aliud esset vocatus. Vnde licet uos essetis hic congregati ad audiendum lectionẽ, & ego dicerem vobis, sitis mihi & huic actui testes, essetis testes rogati, vt ibi patet. Hoc ẽt probatur in ista auth. dum dicit, nõ fortuiti, & transeuntes: illi tñ non videntur rogati, qui fortuito casu hoc viderint, vel audierint, nõ ad hoc vocati, nec certio-
2 rati. Quæro † a quib. debeãt esse testes rogati? gl. hic declarat a partib. quę introducunt testes, sicut in testõ a testatore. Vide gl. & signa. Puto tñ, q̃ si in testõ dicaт̃ testib. rogatis, non tñ a quo, intelliguntur rogati a partib. vel testõre, quia natura verborum ꝓlatorum est apta hoc importare. igitur, & c. vt ff. de ver. obl. l. sciendum. & ibi p̃ Dyn. Quæro † in quibus casibus testes debeant esse
3 a rogati? a D. c vt in gl. Quærit gl. quot testes debeant esse isti rogati? Tex. in corpore non aperit: vñ gl. ponũ tres opi. Pet. tenet opi. Azo. q̃ debeant esse quinq;, q̃a hęc auth. ad huius legis interpre-
4 tationẽ est facta, & † in his casib. in quibus loquitur lex interpretata, loquitur etiam lex interpretans, vt in Auth. de filiis ante dotalia instrumenta natis. §. 1. Quęrit gl. † an contra istam confessio-
5 nem possit opponi exceptio non num. pec intra 30. dies gl. ponit primo, quod sic: postea ponit distinctionem quorundam, quæ est nulla. Et istam glo. no. quia tenet, quod contra confessionem sine scriptis habitã, põt opponi exceptio non nu. pec. s̃m formã l. in ꝯtrib. j̃. de non nu pecu. ꝯrium vr̃ tenere, & male s̃. si cer. pe. & l. si non singuli in gl quæ incipit, qualiter fuistis confessi, & c.
6 Dicã in d. l. in ꝯtrib. §. 1. Quęro, † an ꝯfessio facta extra iudiciũ p̃iudicet. Hic vr̃ casus, q̃ sic, hoc ideo, q̃a ad liberandũ. Mã huius confessionis extra iudicium dicetur. j̃. de non nu. pec. l. gñaliter.

ADDITIO.

a Esse rogari? Adde, q̃ ẽt in matrimonio debent rogari, c. nostrates. 30. q. 5. & idẽ in deposito, l. 1. §. si quis tabulas, & §. si pecuniã. ff. depo. ita Ioan. Fab. hic, & in materia. late per Spe. in ti. de teste. §. 1. uer. item, quod si rogati.

LEX XV.

1 *Testes quando debent iurare iurabunt partib. præsentib. vel absentib. per cõtumaciam. & nu. 8.*
2 *Testis si iurauit tempore iuridico, licet deposuerit tempore feriato, valet eius testimonium. & nu. 10.*
3 *Si testis iurauit in termino, & deposuerit extra terminũ, valeat depositio. n. 11*
4 *Cautela & practica pro examinandis testibus.*
5 *Testes trahunt inuiti ad testimonium ferendum, & in quibus casibus cogãtur venire. & nu. 6.*
7 *Testes, an eodem mõ cogantur venire in similibus, sicut in criminalibus.*
9 *Testes examinantur in secreto.*
12 *Quando testis examinatur altera parte contumace, est tamen sibi reseruatum posse contra ipsos opponere.*
13 *Aduersarius potest instare, vt testes partis examinentur.*
14 *Iudex negligens tenetur parti ad interesse, & qua actione. nu. 15.*
10 *Testes quando examinentur.*

a **Si quando.** a Est in electione testis satisdare, vel iurare de nõ recedẽdo, & dẽt examinari intra 15. dies, nec vltra expectare teneт̃, & iudex negligens, alteri parti ad inte-
1 resse tenetur. h. d. Nota istum finem, q̃ † testes debẽt iurare p̃sentib. partib. vel p̃ contumaciam absentib. Ad idem j̃. de fid. instr. l. iudices & ita hodie seruaт̃, & idem no. in l. si postulauerit. §. quęstionis, ff de adul. Pro quo uide no. p̃ gl in Auth. de testi. §. pe. & intellige, iurare dẽnt, aut deponere in secreto vt s̃. eo. l. nullũ. & in auth. at qui semel. s̃. ti. j. Si n. didicerit testificata, non põt postea testes ꝓducere. Nec ob. iste tex. q̃ dicit testimonia eorum ca-
a pere, q̃a tunc vr̃ testis deponere cũ iurauit. Et pro hoc facit, † q̃ si
b testis iurauerit tempore iuridico, & deposuit tẽpore feriato, b q̃ valet testimonium eius. Itẽ si iurauit in loco incongruo. De hoc
3 ex̃. de of. dele. c. j. in Cle. † Facit si pars fecit iurare testes intra ter-
c minum, q̃ deponunt post terminum c q̃ valeat eorum dictum.
4 De hoc plene dixi in l. damni. § Sabini, de dam. inf. † Quidã tamẽ practicant hoc mõ, q̃ nunquam faciunt scribi diem, vel locum, in quo examinant testes, sed solummodo diem, & locũ iuramẽ-
d ti, & hoc mihi placet. & ita practicatur d & c.

ADDITIONES.

a Alex. Si qñ Et facit ista lex, q̃ si quis habuit terminum ad producendum testes, & facit eos citari intra terminum pluries, & ipsi nõ ueniũt, q̃ sit imputanda producenti, & sibi noceat lapsus termini, nisi apparet, q̃ fecit, q̃d potuit, q̃a instetit, vt pignorẽtur, iuxta posse suũ. vt tenuit Bal. p̃ illũ tex. & tm̃. in l. qui de rebus. in prin. de cond. & dẽ. & demum facit quod hr̃ in d. §. Sabini. & gl. in d. Cle. 1. de off. dele. vt scripsi post Bar. in l. j. §. si seruus. ff. de q̃stio. Paris. Si qñ. Ad istã mãm, q̃d sint citandæ partes in productione testium, uide Com. sing. 363. inc. Fuit vnus ex nobis. cũ quatuor seq. ubi ponit ad hoc limitationẽ. Itẽ, quod ex consuetudine possit ista citatio remitti. uide Ale. consi. 45. ad fi. in 1. uol. & de mã hac in criminalib. Vide Ale. consi. 108. in 2. uolũ. itẽ, an præsens & sciens sit citãdus, uide do. Fran. consi. 13. uide ẽt ad contrariũ regulæ, d. Fran. consi. 164. Itẽ vnũ casum, in quo possunt examinari parte non citata & absente, uide p̃ gl. in l. laudabile. C. de aduo. diuer iudi. Et, q̃ pars nõ dẽat citari qñ est talis testis, cuius dicto debeat stari, uide Alex. consi. 130. in 5. vo. Item ubi ꝓcedit p̃ inquisitionẽ, an pars sit citãda in examinatione testiũ, uide Nellũ i tractatu de teste. Itẽ latissime de materia, an & qñ in examinatione requiraт̃ citatio. Itẽ an ipse testis sit citandus, & an sufficiat citare dominũ & ꝓcuratorẽ. Et q̃d si pars fuit citata die scripta, & alia die testis deposuit, & q̃dã alia. Itẽ an requiraт̃ citatio peremptoria, uide late Deciũ i c. cõsuluit, de offi. dele. Itẽ qñ testes ꝓducuntur indirecte quadã uia extraordinaria. an pars sit citãda, qualis dẽat esse citatio, an p̃sonalis, an ad domũ. uide Feli. in ca. significauit. extra. de test. Itẽ qñ committitur alicui, vt se informet de idoneitate uel sufficientia alicuius, an sequereт̃, q̃d pars citetur. uide Ias. late in lect. C. unde leg. Item ad regulam huius legis uide Bal. consi. 73. vol. 4.
b Ale. Tempore feriato Adde Bar. in l. j. §. nunciatio. de ope. no. nunc.
c Pom. Terminũ. Vide plene Fel. in c. licet cãm. in uer. limita 6. de ꝓba. & uide q̃d scripsi in d. §. Sabini. & in c. 5. in fi. apparatus, de testi. Fel. & ibi Bal. & Are consi. 141. & Bal. in c. in causis, de testib. & Ro. consi. 444. ubi an saltẽ posito q̃d nõ possent examinari post terminũ posset peti eorũ publicatio. Et oĩno Bal. consi. 33. in 5. parte, vbi ponit quid iuris, qñ fotet datus terminus ad ꝓbãdum probatumque habendum. Et quid si in illo termino euenisset impedimentum, & an per solum iuramentum ꝓbabitur de tali impedimento, & an saltem post talem terminum poterunt instrumenta produci.
d Alc. Practicatur. Et no. Bal. in l. gesta de re iud. & quod no. dicũt Bar. & Bald. in l. 1. supra de sacros. eccl.

ANTIQVA LECT.

Si quando. Est in arbitrio testis satisdare, vel iurare, de nõ recedẽdo, nec vltra 15. dies cogeт̃ expectare. & iudex negligens parti læsæ teneт̃. h d. No. ea prima parte,
5 q̃ testes † trahunt inuiti ad testimonium ferendum. Secũdo no. q̃ non dẽnt inuiti fideiussores dari, uel detineri, sed eorum staт̃ iuramẽto Expediamus primam partem. Quęrit gl. qũo testes co-
6 gantur. dic vt in ea. Quęro, vtrum in omni causa † testes coganẽ venire ad testimonium perhibendum? Dicit gloss. coguni uenire indistincte in causa criminali. In causa autem ciuili, aut sunt p̃sentes, aut longinqui, & si p̃sentes, aut sunt honestę personæ, vt sunt Doctores, & milites, põt. n. his mitti ad domum iuramentũ, alii testes coguntur venire, vt in l. ad egregias personas, ff. de iureiu. Vide gl. ex qua ista colligunt. Quæro vtrũ oẽs testes coganẽ

inui

inuiti? Dicit gl. q non, & bene, qa q de volũtate admittunt non coguntur inuiti, vt l. lege Iul. ff. eo. Quærit gl. hic dicitur, in causis ci7 uilibus, quid † in criminalib. Gl. 2. dicit idem, gl. dicit verum quã tum ad hoc, q eodem modo cogant inuiti in criminalibus sicut in ciuilib. sed quantum ad id, q princeps statuit hac lege, unde licet, q testes detineant, & q nõ cogant stare vltra 15. dies, puto q sit aliud in crĩnalib. q̃ in ciuilib. qa in illis dẽt fieri diligens inq̃suo, vt l. fi. s̃. ti. j. & l. fi. j̃. de accus. & ita obseruat cõsuetudo, q̃ est optima legũ interpres. Venio ad uersic. sed cũ oportet. ex quo no. q ad puisionem, & solicitudinẽ iudicis spectat testes examia nare, & ẽt partes requirere.[a] Et per hoc sis cautus, q qñ scribit iu8 ramentum testis, vt sp scribat † pñte parte, q̃ eos introduxit, & petẽte, & absente altera parte ɔtumace, uel pñte. Not. tex. q vr inb nuere, q testes debeant examinari pñte parte.[b] uide tex. Ad aliud op. de l. nullũ. s̃. e. & s̃. ti. j. auth. at q semel. ubi patet, q pars nõ põt audire testificata, nisi post publicationẽ. Quidã antiqui fatebant, q si partes vellẽt adesse examinationi, possent. Gl. dicit & melius 9 q partes debent adesse iuramento, non autẽ examinationi, † qa fit in secreto, vt in ɔ̃rũs, & ita obseruat consuetudo. Nec obst. hic text. Nam tunc videt iudex recipere dicta, cum recipit iuramen10 tum quod est ualde no. pro hoc † dico, quod si testis iurauit tempore congruo, & in loco congruo, licet postea deponat tempore feriato, vel loco incongruo, qa nõ ad banchum iuris, valet testimoniũ, qa tunc vr deposuisse cum iurat. Hęc no. hodie in c. j. de of. dele. in Cle. & iõ qdã obseruãt, q dies vel locus examinationis nũq̃ scribat, & illud ego obseruo. Hic ẽt facit ad qõnẽ, Statutus 11 est † terminus parti ad probãdũ, facit pars, q intra terminũ testes c iurant, non aũt deponunt, vtrũ possint post terminum examinari?[c] Istæ tex. cũ gl. facit, q sic, qa testis vr deposuisse cum iurat, d. Ia. Bu. disputauit istam q̃stionem, & tenuit idem, nam terminus datus parti intelligit de eo, quod pertinet ad partem, nec potest referri ad id, q ptinet ad iudicẽ, qa non transgredit personam, arg. l. si vnus. §. ante omnia, ff. de pac. sed ad partẽ ptinet solicitare q faciat eos iurare, ad iudicẽ uero, eos examinare, ergo, &c. De hoc in Spe. de dilatio. § j. ver. qd si. j̃. Dixi plene. ff. de dam. infe. l. 12 dã. infe. §. Sabini. Quęro † qñ testes examinant altera parte absente, licet p ɔtumaciam, verum illi contumaci remaneat ius opponẽdi ɔ̃ dicta, & psonas? Gl. dicit, q sic, arg. l. prox. s̃. eo. Quęro dr hic pñte eo, q eos introduxit, ergo si vna pars pduxit testes & 13 abest, vtrũ † pars ɔ̃ q̃ sunt pducti, possit instare, vt examinentur? Gl. q sic, quia tunc eos introducere vr, q no. ltẽ, qd si vtraq; ps abest? Certe iudex se non impedit, uide gl. Nũc venio ad ver. his 14 aũt, ex quo no. q † iudex teneť parti ad interesse, si est negligẽs. 15 Quæro, qua actione. Dicit gl. † actione descendente ex quasi maleficio quasi fecerit litẽ suã, vt Inst. de obl. q̃ ex quasi delic. in pri. Idẽ no. in l. argentarius. §. fi. de eden. q nõ placet. Nã actio descẽdens dať inquantũ religioni iudicis vr: ista uero dať ad totale interesse, ut hic patet. Prǽterea hic loquiť in iudice negligente, ibi in iudice, qui male iudicauit. dic ergo, quod hic agiť cõdictione 16 ex hac l. diať in l. non quicquid §. j. de iud. Quæro † qñ debet fieri ista examinatio testium? Gl. dicit hic post lit. cont. tunc cũ tractant merita cãę, vt l. j. de lit. ɔt. Nã iõ perẽptorie examinant testes post lit. conte. quia pertinet ad merita causæ. sed quia sunt aliqui casus, in quib. testes examinantur ante lite. contest. ideo sequitur hæc auth. &c.

ADDITIONES.

a Men. Requirere. Paris. consi. 53. nu. 12. li. 4.

b Præsente parte. Et sic no. qd testis dẽt iurare parte pñte. Adde, qd hoc non hẽt locum in iudicio dotali. Ita Ray. in l. si contestante. ff. so. ma. p tex. in l. laudabilis. §. quoties cunq. C. de aduo. diuer. iu. iuncta Cle. dispendiosam. eo. de iudi. & qñ iuramentum testis possit deferri, non citata, uel nõ præsente parte, uide latissime per Fel. in c. 2. extra. e. ti. ubi ponit regulam cum quatuordecim fallentiis.

c Post terminum examinari. Adde de hac quæstione, & dic latissime, ut per Fel. c. licet. ver. limita. 16. de proba.

AVTHEN.

1 *Hac auth. potest intelligi in actore & reo.*
2 *Testes examinati ad perpetuam rei memoriam, non publicantur.*
3 *In omni casu, an testes possint produci, & examinari ad æternam rei memoriam, & quando.*
4 *Quando aliquid fit ex necessitate, fit catenus, quatenus necessitas imminet.*
6 *Scriptura cotinẽs dicta testiũ, licet non faciat fidẽ absque iudicis publicatione tamẽ probat, quando testes sunt examinati ad perpetuã rei memoriã.*
7 *Citatio partis personaliter, an requiratur quando testes examinantur ad perpetuam rei memoriam.*
8 *Secundũ decretum in causa celeritatem requirente, & causis fauorabilib. interponitur etiam contra non latitantem.*
9 *Examinatio ad æternam rei memoriam quando possit fieri.*

Sed & si quis ab aliquo. Ista auth. continuatur hoc modo. Dr in C. q testes examinant post lit. conte. ideo sequiť nostra auth. Quæro, 1 hic loquit de eo q patiť aliqd ɔ̃ leges, † an intelligať in actore, vel reo? Gl. dicit, q pt loq in vtroque. Vide gl. j. & eam no. Quęro qñ 2 istis † testes sunt examinati ad æternã rei memoriam, an examinabũtur, & publicabunť? Gl. dicit, q fiet examinatio tñ, & q dicit hic publicent. intellige manu notarii, nõ aũt publicanť parti, qa 3 non posset postea pducere testes. Quæro, † an in oĩ casu possint pduci, & examinari testes ad æternã rei memoriã añ lit. ɔt. Gl. dicit, q nõ, nisi cũ dubitať de morte, vel absẽtia diuturna testiũ. Et ad hoc videam' qualiter dicta p gl. dẽant intelligi. Dic qñq; vult pducere testes ad æternã rei memoriã ille, q dẽt eẽ actor, qñq; ille q dẽt eẽ re', qñq; ille, q vult pducere, ẽ actor, & re'. Primo casu, aut illi, q dẽt esse actor, cõpetit de pñti ius agẽdi, & tũc nõ dẽt a fieri examinatio testiũ,[a] nisi cũ dubitať de morte, vel absẽtia diuturna testiũ, vt hic in gl. & in l. lege Aquilia. ff. ad leg. Aq. ex. vt lite nõ ɔt. e. qm frequenter. Dr aũt dubitari de eorũ morte, in casib bus[b] q no. in l. j. cũ seq. ff. de do. cau. mor. Et pdicto casu fiet examinatio tñ, & publicatio manu notarii, nõ aũt in aperto publi4 catio. Et pbo p rõnẽ. Qñ † aliqd fit pp necessitatẽ, fit eatenus quatenus necessitas ĩminet, & nõ vltra, vt l. j. §. j. de fer. l. Senat', de oĩ. psi. sed in pposito nõ imminet necessitas, nisi in examinatione, iõ publicatio reseruat post lit. ɔt. Qñq; uõ cõpetit statĩ ius agẽdi, & tũc aut tale ius est possibile ɔpetere absq; testiũ examinatione, vt puta si dẽtur aliqd sub ɔdõne. põt. n. existere ɔdõ. licẽt testes c nõ examinent. & tũc idẽ, qa nõ fit examinatio ad æternã rei memoriã. nisi cũ dubitať, de morte, vel absentia diuturna, vt d. l. in l. Aql. ff. ad leg. Aql. & sm hãc lec. nõ fit examinatio, nec publicatio, vt s̃. dixi. Qñq; ius agẽdi nõ pt ɔpetere, nisi examinenť testes, & publicenť, tũc ad æternã rei memoriã examinabunť, vt l. 2. j̃. d bo. pos. secũ. tab. & l. 2. ff. queãd. test. ape. & l. publican. j̃. de test. Nã h̃ditas nõ põt adiri nisi cognito testõ, vt l. sed & si de sua. & l. cũ 5 falsum. d aeq. hr. iõ † testes sup virib. testamẽti examinabũť, & publicabunť ante lit. ɔt. & sic põt intelligi. l. de ætate ff. de mi. Nõ. n. qs põt esse in iudicio, nisi sit certus, q sit maior. Vnde silr põt petere, q examinenť ante lit. ɔte. vt d. l. de ætate. & ibi dixi. ff. de mino. Scdo casu principali, qñ hãc examinationẽ petit, ille, qui dẽt esse re', tũc indistincte põt petere, vt examinent, & publicent vt ĩ c. Albericus. eo. de test. sm vnã lecturã, & ĩ hac auth. prout logť d in reo. Rõ, qa non est ĩ ptãte eius. qñ actor agat, sed imputet sibi actor, q nõ agit. Tertio casu, qñ loqt in parte eius, q põt esse reus, & actor, & tunc idẽ, q poterũt añ lit. ɔt. examinari & publicari, vt dicto c. significauit, & c. Albericus, loqť. n. ibi in iurib. incorporalib. in qb põt qs esse actor, & reus, vt l. & si forte. §. a. ff. si serui. vẽ. Rõ, qa non dẽt cogi iste ad agendũ, & imputet sibi aduersarius si põt agere, & non agit. Nũc ad ppositũ, in oib. casib. in qb. dixi ante litẽ ɔte. posse fieri examinationẽ & publicationem, & procedit ista auth sine scrupulo, vt litera iacet. In casib. vero, qb. dixi posse fieri examinationem, non aũt publicationẽ, procedit ista auth. sm lecturã gl. vt intelligant publicata per notarium, nõ aũt 6 a partib. Et sm hoc, insurgit mirabile, qa licet aliàs † scriptura ɔtinens dicta testium, non faciat fidem absq; publicatione iudicis, vt l. solã. s̃. e. & l. gesta. de re iudi. tñ hęc oĩa faciunt fidem. Quæro 7 circa primam partẽ auth. † vtrum sit necesse, q ille ɔ̃ quem testes examinantur ad æternam rei memoriam, citeť personaliter. Dicit Dy. quod sic. & no. in l. j. §. abesse. ff. de dam. inf. & ibi per eum. & Cy. recitat eũ, Do. Io. An. disputauit istam quæstionem, & ponit eam in Mercurialib. suis. & determinauit eam ɔ̃ Dyn. distinguẽdo, tñ distinctio sua nõ placet mihi, vt d. l. 4. §. abesse. de dam. infec. Tñ pro mõ dico, q sentio, & præmitto illud, q de iure est, quod primum decretum, & sm interponatur ɔ̃ partem, ẽt lite non cont. tñ, quia primum decretum non parat plenum p̃iudiciũ, nõ requiritur, q pars latitet. † Secundũ autem decretum, qa 8 parat plenũ p̃iudiciũ, nõ põt interponi, nisi ɔ̃ latitantem rẽr, vt l. Fulcinius. ff. qb. ex cau. in pos. ea. Fallit in causa. quę celeritatẽ desiderat, vt l. si finita. §. si forte. ff. de dã. infe. Et in cã liberali, vt l. ne e que ĩfantes ff. de fidei. lib. Hoc p̃misso distĩgue, aut examinatio[e] ad

ADDITIONES.

a Alex. Examinatio testium. Quæro vtrum de consensu partis telis ordo possit perueti, & testes ante litis contestationem produci? Dic q sic. Gl. est multũ no. in c. cum olim. de causa pos. & propri. & omnes casus in quib. testes recipiuntur lite nõ cont. vide per Spe. in ti. de test. §. nunc. per Bar. in l. ne quid, de incen. rui. nau. & vide Decium. cons. 302.

b Alc. In casib. Idem Inn. in c. quoniam. in ver. rationabilis, vt lite non conte. interim debent ali expensis producentis, secundum gl. in l. 3. §. Sabini. ff. eo. & in l. quoniam. §. fi. Qualis citatio requiratur dixi in l. si finita. §. Iulianus. de dam. infe. & ad hanc l. adde extra. e. in c. in nomine, & in c. significauit, cũ seq. vide quæ dixi supra eo. l. quoniam.

c Alc. Non fit examinatio. Et patet per hanc regulam, q probationes non possint fieri regulariter nisi lite contestata, & no. do. Ant. in c. 2. de proba. & Bal. in l. 2. j̃. sen. rescin. non po.

d Alc. Loquitur in reo. Et ad intellectum horum, quæ hic habentur essent videnda, quæ no. in l. si finita. §. eleganter. de dam. infe. uide quando, quis ageret, & c. de materia, vide in Spe. de teste. §. 1. per totum, & in c. quoniam frequenter, in prin. vt lit. non cont.

e Alc. Aut examinatio. Et vide in materia, q si non committatur examinatio testium eidem censetur commissa reprobatio eorum, vt colligit Ang. in l. cui iurisdic. j̃. de iur. om. iud. Et in materia quando testis possit examinari ad perpetuam rei memoriã, & an iudex possit esse in militijs, & in cõtractib. vide quæ dixi post Bar. in 1. constit. Digestorum in præludiis. Et vtrum publicatio testium sit de substantia, vide Bar. in l. solam, s̃. no. & quę dixi post Barto. j̃. l. prolatam. de sent.

ad æternam rei memoriã fit ad aliquẽ effectũ parui præiudicii, tunc non requirit latitatio, eadẽ rõne, q̃ est in primo decreto, vt si examinenĩ sup actione ad exhibendũ, aut fit ad effectũ pleni pindicii, & tũc nõ dico, q dẽat citari psonalr, sicut dicit Dy. sed dico, q non põt fieri examinatio nisi pars latitet, sic ut dixi in secundo decreto. Nam vt scitis, fm decretũ non interponitur, nisi de debito pstet. vt l. fi. j. de bonis auth. iud. possid. Et sic apparet, q parte latitante examinabunĩ testes super debito, licet lis nõ sit 9 ɔtestata. Idem in l. cũ vero. §. subuentũ. de fideic. liberta. sed † in causis, in quib. ad secundum decretum potest peruenire absque latitatione, potest fieri examinatio testium absq; citatione, vt d. l. cum vero. & l. neque infante. Vnde sitis cauti, quando examinationes istæ fiunt. Et no. ista, a quia vtilia sunt, & quotidiana, &c.

ADDITIO.

a Ale. Et no. ista. Vide quo testis deponit super interesse certificãdo. in l. j. per Bar. infra de sent. quæ pro eo quod interest, & vtrum in publicatione testiũ requiratur pręsentia partium, vide quæ dixi post Bar. in l. gesta. in fi. de re iu. Sed nunquid testes, & tabelliones debeant cognoscere testes, & partes, & an etiam contenta in instrumento, vide quæ dixi in l. scimus. in fi. de iore delib.

1 *Testes ad æternam rei memoriam quando examinentur.*
2 *De morte testium, quando dicatur dubitari.*
3 *In cã bon. pos. secun. tab. examinantur testes ad perpetuam rei memoriam.*

Sed & si quis. Testes ex cã põt recipi añ lit. ɔt. ad perpetuã rei memoriã h. d. Aduerte, qa itẽdo 1 examinare hanc l. triãm de testib. examinandis ad perpetuam rei memoriã. Qñq; petũtur examinari testes ad perpetuã rei memoriã ex pte actoris, aliqñ ex parte rei: qñq; petunĩ examinari in tali cã, in qua quis põt esse actor, & reus: primo casu actor põt statim agere, qa statim hẽt actionẽ, & tũc nõ põt petere testes examinari ad æternã rei memoriã añ lit. conte. nisi dubitetĩ de morte testiũ, vel 2 eorũ absentia diuturna, vt l. i l. Aq. ff. ad l. Aq. Et dr̃ de eorũ † mor a dubitari, qñ imminet aliqs de illis casib qui ponunĩ. i l. j. in fi. cũ l. seq. de don. cau. mor. q sunt notabiles casus multũ, dico autẽ q tunc petunĩ testes examinari, nõ publicari, sed publicatio reseruabit postea, vt extra vt lit. non cont. c. qm̃ frequenter. Si vero statim nõ põt agere, tunc aut facultas agendi põt superuenire, ẽt testi. nõ examinatis, vt puta non poterit agere, quia pendebat obligationis condõ, quæ põt superuenire testib. non examinatis, & tũc idẽ q s. qa nõ examinabũtur, nisi cũ dubitatur de morte, vel abñtia diuturna, vt d. l. in lege Aq. ff. ad leg. Aq. fm aliã lec. Si vero nõ põt supuenire facultas agendi, nisi examinatis testi. tũc examinabũtur, & publicabunĩ ante lit. ɔt. ẽt si non dubitetĩ de morte testium, vel eorum abñtia, vt j. de test. l publicati. j. de bo. pos. 3 fm tab. l. 1. & 2. queadmo. test. ape. l. 2. cũ sim. Scitis n q † bon. poss. fm tab. vel fm nũcupationẽ, nõ daretĩ, nisi oñdatĩ iudici qualr ille a fecit testm̃, merito añ oĩa debẽt testes examinari, vt d. l. 2 d bo. pos. fm tab. Itẽ scitis, q nõ põt adiri hr̃ditas, nisi qs sit certus de vero testi, vt l. sed & si de sua. & l. cũ falsũ. ff. de acq. hęr. Sed qs certus esse nõ põt, nisi publicatis testib. ergo añ oĩa petet testes examinari, & publicari. Si vero petunĩ examinari, ex parte rei, tũc indistinctè examinabunĩ, & publicabunĩ ad ęternã rei memoriã, vt j. de vsur. pupi. l. pupillus, fm vnã lec. Si vero petunĩ examinari, in casu in quo qs põt eẽ actor, & reus, tũc idẽ, qa indistinctè poterit peti, q examinenĩ, & publicenĩ, vt ex̃. de testi. c. Albericus. & c. significauit, vbi loqr̃ in iurib. incorporalib⁹. Et scitis, q in his ille, q est i quasi possessione iuris, põt agere sicut si nõ possideret, & põt nõ agere, vt l. si fortè. §. sciẽdũ, si ser. vẽ. Rõ pdictorũ est, qa qñ põt agere, imputet sibi cur nõ agit, & litẽ ɔtestat, & sic testes examinenĩ post lit. ɔt. Sed si nõ põt agere, nõ est qd sibi imputetĩ. Rõ, qa pbõnes possent deficere, permittiĩ. n examinatio, & publicatio. Itẽ eo casu quo põt agere, & excipere, nõ est cogẽdus ad agendũ, cũ in ptãte sui aduersarii sit agere. In oĩb. aũt casib. in qb. s. dixi testes examinãdos, & publicãdos añ lit ɔt. Intelligi põt hęc auth. Sed si itelligeres eo casu, quo dicit, q pmittiĩ examinatio & ñ publicõ, dẽs exponere tea. ibi, cũ dicit, testimonia publicari, i. publica manu authorizari, ñ tñ aperiri, vt gl. dt. Et isto casu auth. scriptura, i qua ɔtinetĩ dcm̃ testis faceret fidẽ, ẽt si ñ sit fcã publicõ p iudicẽ, licet rlr sit ɔ̃, vt s e. l. solã. Vide gl. vñ auth. hęc sumitur, &c.

ADDITIO.

a Ale. Examinari. Bal. hic ɔ̃, cũ quadã limitatione, & vide Bal. i l. a. in 7. q. j. de tes. Examinari. Vtrum sit sententia iusta, cũ petunĩ examinari testes ad perpetuã rei memoriam, eo quia super quo recipiũtur de facili obliuiscitur, vide Bar. in l. 3. §. duæ causæ, circa med. ff. ad Carb. & in materia vide gl. in c. causam q̃. de dolo & contu. Ad Bar. hic vide Bar. in l. de ætate. de min. Sed vtrum ista regula, quæ habet, q testis non potest produci nisi lite contestata, semper procedat, dixi post Bar. in l. 2. in prin. s. qñ in rem actio. & alios casus, per quos limitaĩ dicta regula vltra numeratos per gl. & Inn. in c. quoniã. vt lit. nõ cõtest. Itẽ in interlocutoria produci pñt ante lit. cõt. quia nõ requiritur litis conte. fm Bal. in l. prolata. j. de sen. Sed pone, q duo petunt suos testes primo examinari, qs eorũ pręferet? Examinãdi sunt illius, pro quo magis pręsumitur, quia pũmptio est res fauorabilis. Tex. est, & ibi Bal. i c. si duo. de pace tenẽ.

LEX XVI.

1 *Post publicationem testium possunt super eodem testes in alia instantia produci, & nu. 7.*
2 *Attestationes factæ coram arbitris faciunt fidem coram iudice.*
3 *Testes, q fecit examinare, põt ipsis stare, vel petere, qd de nouo examinenĩ.*
4 *Hæc lex habet locum in testibus examinatis ab arbitratore.*
5 *Hęc lex non hẽt locum, quando testes fuerunt examinati, & publicati coram iudice, & nu. 8.*
6 *Si testis iterato examinatus dicat, dico prout aliàs dixi, qd agendũ. nu. 12.*
9 *Legibus loquentibus de examinatione testium post didicita testificata, põt renunciari.*
10 *Qui non opposuit contra psonas testium poterit in alia instantia opponere.*
11 *Quãdo producit scriptura continens attestationes, quæritur de publici fide.*
13 *Testes examinati corã arbitro, & ñ publicati, possũt p ordinariũ publicari.*

Cum apud. a Hæc est sing. lex. Si testes examinati corã arbitris b viuunt, est in eius electione, ɔ̃ quẽ attestationes pducunĩ, uel eis stare, vel petere, q d nouo examinenĩ. Sed si sunt mortui, attestationib. de necessitate est stãdũ. h. d. No qa post † publicationẽ testiũ, sup eodẽ pñt d nouo pduci testes in alia instãtia, vt vidistis in l. p hãc. de tẽp. app. Scdo not. † q depositiones testiũ corã arbitris faciũt fidẽ ẽt corã iudice, vt vidistis. s de arbi. l. cũ antea. circa finẽ. No. tertio, & pperuo tenementi, q † est in electione eius, ɔ̃ quẽ attestationes pducunĩ, stare ei, vel petere, q de nouo examinenĩ, c q est notabile. Sed q̃ro † an illud, q hic dr̃ in arbitro, hẽat locũ in testib. examinatis ab arbitratore. d. Iac. dicebat, q sic, d si arbitrator eos examinauerit in forma iudicii. argu ff. p soc. l. societatẽ. §. arbitrorum. Quæro, e qdeli testes fuerũt examinati, & publicati corã iudice, vtrũ hẽat locũ hæc lex? Gl. in l. pperãdũ. circa fi. s. de iud. vr̃ dicere, q sic. d. Iac. But. † dicebat ɔ̃. qa postq̃ examinati, & publicati sunt corã iudice hẽnt ppetuã firmitatẽ, vt l. fin. j. de re iudi. Idẽ tenet Inn. ex̃ f de test. c. significauit, & hoc puto verum. f Quæro qd si † testis iterũ examinatus dt, dico vt dixi in alio meo dicto, corã arbitris manu talis notarii, vł qd si dicat, ñ recordor, nisi viderẽ illud, q dixi alia uice, vtrũ dẽat oñdi? Tetigi i l. eos. ff. d falsis, & ibi uid &c.

ADDITIONES.

a Alexan. Cũ apud. Ad intellectũ huius tex. vide Inn. in c. cum inter. de testib. & q pulchre ipse dixit in c. prterea, in ver similis. ex̃ eo. tit. Et adde, q testes producti corã talib. arbitris, dẽant compelli ad deponendum per Potestatẽ illius terræ, in c. 1. in princ. si de inuest. inter do. & vas. lis oria. Et qd in iudice delegato, an possit coram se productos cogere, & torquere si nolunt? nu. quod sic. in l. a. de iu. & Bal. in loco prælleg.

Paris. Cũ apud. De materia huius l. uide late p Berta. in verb. Attestationes. Itẽ an, & qñ testes & acta coram arbitro; vel arbitratore faciant fidem corã iudice, Fel. in c. præsentatæ, extra. de testib.

b Pom. Corã arbitris. Vide in l. a. C. de eden. & Bar. ẽt in pe. uel fi. l. dõ vult attestationes factas corã arbitro, nõ facere fidẽ corã ordinario, si pars cõtra q̃ pductæ sunt, uelit eas iterũ produci, & sic est in ptãte ipsius, q iterum producanĩ. Et uide late circa istam mãm pract. Papi. in forma op. cõtra testes post publicatõnẽ in gl. in uer. sunt q̃ publicatis iã test b. aliis receptis, circa med. in ver. pfoni, qri solet an testes pducti & publicati in vna cã, faciãt fidẽ i alia

c Alex. De nouo examinentur. Per Spe. de proba. §. 1. ver. hoc quoque scias.

d Quod sic. Et cũ hac l. tenent Doct. in c. psentata, ex̃ de testi. sed Bald. in d. l. q̃ omnia, ad finem, uĩ dicere cõtrarium. & hic per d. Ant. in c. præterea. de testi

e Barb. Quæro qd. Et qñ acta in vno iudicio valeant, & possint produci in alio iudicio, uide in rub. in 14. q. & in l. a. ã. de edẽ. c. fi. de pba. l. gesta. j. de re iud.

f Ale. Puto verũ. Vide In. i c. cũ i tua eo. ti. Bar. in auth. at q semel. ã. ri. j. & i l. a. iudicat. solui. & idẽ tenet Ang. in d. l. pperandũ. Adde, q hic dicit Pau. de Ca.

ANTIQVA LECT.

Cum apud Dicta testiũ corã arbitris, faciũt fidẽ corã iudice ordinario, si testes sunt mortui, vel viuẽtes, & pars ɔ̃ q̃ pducunĩ, eos examinari phibeat saluis, sp exceptionib ɔ̃ dicta, & psonas. h. d. Primo ponit qõnẽ Scdo rñsionẽ ponit, q̃ hẽt quatuor membra. & sic scda pars diuidiĩ in quatuor partes. Scda pas principalis incipit ibi, sancimus. Itẽ istius secũdę, scda, ibi, sin aũt nihil. Tertia ibi, sin autẽ omnes. Quarta ibi 7 sin vero res. No. q idẽ † testis sup eidẽ articulis põt produci in alia instantia, nõ obstãte prima publicatione, q recipit plures limitationes. Primo hoc verũ, qñ alia instãtia tendit ad eũdẽ finẽ cum primo, sed si ad alium finẽ tenderet, tunc pñt iidem testes, & alii examinari indistinctè, nõ obstãte prima publicatione. Casus est fm lec. gl. in l. Iulianus. ff. de ɔdi. inde. in prin tex. in c. veniens. extra eo. & c. cũ in ma. Scda limitatio est, quia hoc uerum in testi. 8 receptis. vt i prin. huius l. Sed si † essent recepti corã iudice, tũc in alia instãtia tẽdẽte ad eundẽ finem, non pñt pduci iidẽ testes de nouo, sed cogeretĩ quis stare illis attestationib. primis, qa ea quo in primo iudicio sunt publicata, faciunt fidem perpetuam, vt j. de re iudi. l. gesta. Ita tenebat Iac. Bu. ita tenet ẽt Inn. in c. cũ in tua & in c. significauit. ex̃ eo. Sed gl. nña vr̃ dicere ɔ̃rtũ, q ẽt in examinatione corã iudice hẽt locũ distinctio nñæ legis, vt not. in l. perandũ, in fi s. de iudi. Tertia limitatio est, qa hæc lex loqr qñ q̃ libet instãtia tẽdẽs ad eũdẽ finẽ est principalis cã, alia appellationis tũc, sunt opi. Dic vt in l. p hãc. j. de tẽp ap. Scdo no. q de iure antiquo post publicationẽ testiũ, iidẽ testes nõ poterãt pduci, & hæc erat iusta exceptio, aliàs deposuerit vt hic, ibi, & nõ opponit eis, &c. Ad idẽ l. pduci, ff. eo. Hodie est magis declaratũ, & extensum in auth at q semel s. ti. j Tertio no. † q legib. dicẽtib. de exa- 9 minatione testiũ post didicita testificata põt renũciari, vt hic, dũ dicit, ea seruari. q̃ acta sunt inter partes. Hoc tenet Ioã. An. in c. 10 fraternitates ex̃ eo Quarto no. † q licet qs in vna instãtia nõ opposuerit ɔ̃ psonã, vł dicta testiũ, tñ si illę attestationes producanĩ in alia instãtia, põt ab eo opponi ɔ̃ psonas, & dicta, vt hic ibi, oĩ

iure, & in fi. l. ꝙ intellige quantum est in eo, quod dicit ꝯ personas, nisi ille ꝯ quem pducant. eos produxerit, vt l. si quis testibus.
11 §. eo. Vlti. not. ꝙ † qñ producit scriptura continens attestationes dẽt quæri de duplici fide. Primo q̃ro de fide scripturę. Secundo posito, quod scriptura vera sit, de fide attestationum quęrendũ est, vt hic, in versi. sin autẽ omnes. Quærit gl. vtrũ testes interim iurabũt. Et dic, ꝙ sic, vt ff. de dam. infec. l. qui bona. §. si qs stipula.
12 Sed quæro. † vtrum testes, qui secundo examinanti possint dicere illud, quod dixerunt corã arbitris. Rndeo, ꝙ in arbitrio iudicis est, illud dictũ admittere, vel nõ admittere, tñ si iudex admiserit puto, ꝙ valeat, sicut testator testm̃ inualidũ pt ꝯfirmare vno verbo, dicendo, ꝯfirmo tale testamẽtũ, vt ff. de inust. test. l. posthumus. §. si paganus, de bo. pos. secũdũ tab. l. qui ex liberis §. fi. Item
a puto [a] quod si testes dixerint, peto mihi copiã fieri eorũ, quæ iã dixi, qa tũc ẽt melius recordaret, dico, ꝙ talis copia dẽt fieri. ar. l. cũ si exhibuissent. §. pen. ff. de pub. Cõsilium tñ est, ꝙ sp testes pducti dicant, si in aliquo variarem ab eo, quod dixi, reuoco me ad id, ꝙ prius dixi, cũ tũc melius recordarer. Hoc dixi plene in l.
13 eos. ff. de falsis. Quæro, † qd si testes coram arbitris non essent publicati, sed examinati tantũ, vtrum posset peti publicatio, seu examinatio corã iudice ordinario? Puto qd sic, eo mõ quo attestationes possunt produci. Casus est in c. constitutus. extra eo.

ADDITIO.

a Item puto. Adde de hoc, & de sup. scriptis Abb. et do. Ant. & ibi Fel. in c. cũ in tua. extra, de testib.

De fide instrumentorum. Rub.

LEX PRIMA.

a DEbitores. [a] Si aliæ pbationes supersunt, nõ nocet instrumentorum amissio. h. d.

ADDITIO.

a Alex. Debitores. Et quot, & quib. mod. et qualiter puniatur tabellio cõficiẽs instrumentum falsum, et de multis aliis modis per gl. et ibi dixi post Bar. in auth. sed nouo iure. infra de ser. fug.

ANTIQVA LECT.

1 *Si pcurator, vel testes sint cõdẽnati de falso, nõ nocet domino, nec pducẽti.*
2 *Producens falsum instrumentum, vel testes, punitur de falso si eis vtitur.*
3 *Accusans an debeat se inscribere.*

Debitores. Non obstat instrumentorũ amissio, si aliæ pbões supersunt. h. d. Si instrm̃ pnunciatum est falsum ꝯ vnũ, non nocet alii eo instrõ vtẽti, sed de nouo ac-
1 cusari, & conuinci dẽbit. † No. ꝙ licet pcurator sit condẽnatus de falso, non nocet dño pducenti instrm̃. Item licet condemnati sint testes, nõ nocet pducẽti attestationes. Facit j. de fal. l. 1. & quod ibi no. ff. de adul. l. denũciasse. in fi. Cõtra hoc op. gl. de l. Papinianus. §. fi. de inof. test. Bñ snia lata ꝯ vnũ, ad quẽ negotium nõ principalr spectat, sed per ꝯñam, ei præiudicat, vt l. ꝯria, sed snia lata ꝯ vnũ, non p̃iudicat alteri ad quem negotium spectat ęque
2 prĩcipalr, vel pius, vt hic, & l. j. ff. d. excep. rei iudi. Quærit gl. † vtrũ iste, q produxit instrm̃ falsum, teneat̃ de falso? Certe sic, ex eo, ꝙ vtit, nõ ex eo, ꝙ fecerit, & iõ si ab vsu desisteret, nõ teneẽ, vt j. p-
3 xi. Quærit gl. † vtrũ ille, qui accusat, dẽat se inscribere ad pęnam talionis, & quaſr? gl. dicit, quod non necessario. Dicam in l. fi. j. de acc. De eo, quod dixi s. ꝙ licet testis sit condemnatus, non p̃iudicat producenti. dic vt no. per Cy. s. qui accu. non poss. l. j.

LEX II.

1 *Testes si fuerint accusati & cõdẽnati de falso, dicta falsitas nõ nocet alteri*
2 *Accusationem subscribendi modus quis sit.*
3 *Sententia lata contra vnum, non nocet alteri, cuius principaliter interest.*
4 *Testis qui dicit falsum, quando possit iterum testificari.*

Si vteris. Hic est bonus casus, licet instrm̃ sit pronũciatum falsum ꝯ vnũ, nõ nocet alteri eo vtenti, sed debebit accusari de nouo. h. d. No. bene hũc tex. ꝙ si vnus est ꝯdẽna-
a tus de falso, illa snia nõ obest alteri [a] sup eadẽ falsitate. Et p hoc di
1 cimus, ꝙ licet † testes fuerint de falso accusati, & ꝯdẽnati, ꝙ talis snia nõ p̃iudicat alii eos pducenti, nisi iterũ ipse accuset, p hãc l. facit j. ad l. Cor. de fal. l. j. & ꝙ ibi no & l. denũciasse. § fi. de adul. d. Ric. Malũ. disputauit hãc q. q̃ refert Cy. in l. j. q accus. nõ pos. itẽ
2 ex hac l. † sumit qdã modus subscriptionis ĩ accusatione, ꝙ dẽat qs subscribere se paratũ subire eãdẽ poenã, licet hic gl. nr̃æ dicãt, ꝙ nõ sit necesse. De hoc l. si cui. post prin. ff. de accu. & l. fi. j. eod.
3 Op. de inof. test. l. Papinianus. §. fi. Sol. Ibi † snia fuit lata ꝯ hr̃dem, cuius principalr intererat, iõ p̃iudicat aliis legatariis, ñ aũt p̃iudicaret hr̃di, cuius interesset æqualr, vt eo. ti. i. ẽt, & eodẽ mõ nõ p̃iu-
4 dicat hic alteri, cuius principalr interest. Vltimo q̃rit gl. an † testis q semel dixit falsum iterũ possit testificari. gl. distinguit, aut fuit dãnat᷒, aut ñ. Idẽ no. i l. Lucius. ff. de his q no. infa. & ibi plene vid.

ADDITIO.

a Ale. Non obest alteri. Adde. ꝙ no. Bal. in l. 1. in fi. de aduo. diuer. iud. & cõcordat In. in c. causam. qui fil. sint legi. post Car. et Bar. in l. Lucius. ff. de dã. infec. & l. præuaricationis de præuar. ca.

LEX III.

1 *Qui dicit se non vsurum instrumento, qd produxit, quando videatur confiteri instrumentum non verum, sed illo instrumento non potest uti.*
2 *Instrumentorum productioni renunciatur.*
3 *Qui dicit se vsurum instrumento, an poterit de falso puniri.*
4 *Cautela, vt euitet falsi pęnam, qui produxit falsos testes, vel instrumentũ.*

a Si aduersarius. [a] Hic est bonus casus. Qui instrõ, ꝙ reuocatur, vt suspectum, se nõ vsurũ pfitetur, vr̃ ꝯfiteri illud non esse verum. h. d. hæc no. Quærit gl. qd
1 † si instrm̃ nõ reuocabatur suspectum, tñ ipse dixit se non vsurũ? Gl. vr̃ dicere, ꝙ tunc esset aliud. Vide gl. quæ dicit ꝙ aliud est, quia tũc nõ vr̃ ꝯfiteri instrm̃ non esse verũ, sed illo instrõ in illo
2 iudicio vti non poterit fm Canonistas, qui † dicunt posse renunciari productioni instrorum, vt dixi vobis in auth. iubemus §. s.
3 de iud. & ibi no. Quærit gl. † an possit accusari de falso iste, qui dicit se non vsurũ? Rñ. accusari de falso, põt intelligi dupliciter cã.
b Vno mõ, quia quis fabricauit falsum instm̃, [b] & hoc casu posset accusari, ẽt si non vteretur eo. Alio modo, quia eo vtitur, & tũc
4 accusari non posset, vt l. si falsos. j. de falsis. Et pp hoc est † cautela aduocatorum, qñ apertis testib. reperit̃, ꝙ aliquis ex testib. a parte sua productus dixit falsum, statim protestetur se nõ vsurũ dicto illius testis, vt non teneat̃ de falso, tanq̃ vtens dicto falsi testis, hoc est verũ, nisi ipse sciẽs falsum testẽ pduxerit, qa tunc nõ sufficit.

ADDITIONES.

a Ale. Si aduersarius. Vide Bar. in l. 1. §. de edenda. ff. de eden. & per Gul. de Cu. in auth. si quis in aliquo. de eden. & Bal. hic. & Bar. in l. pen. ff. de fal.
Pom. Si aduersarius. Istũ tex. allegant Bal. & Sal. Dec. & Mod. Pap. in l. post litẽ. j. de pac. ꝙ sicut renuncians liti non põt illam iterum instaurare, vt ibi dicit tex. ita etiam renuncians vni tm̃ artic. litis, non potest postea illum instaurare iterũ, vt probat hic tex. Istam l. diuersimode allegant Bal. in illo articulo, an renuncians instrõ videatur iuri suo, & debito renunciare, sed tantum probationi, quę ex illo insurgit, nam Bal. in l. Labeo. §. 1. ff. de pac. tenet quod non, contrariũ dixit per istam met. l. vlt. §. ille autem. ad fi. opp. C. de lat. libe. tol. potius concordare, vt per Dec. in l. postquam lit. ff. de pac. Pro cõcordia potes dicere, ꝙ aut instrm̃ restringatur in dubiũ, & tunc renuncians, vr̃ renũciare, & iuri, & debito suo, arg. eius quod hr̃ in d. l. Labeo. Aut non restringatur in dubio, & tunc tantum vr̃ renunciare probationi, quæ ex illo insurgit, quæ concordia videtur probari in illo tex. a contrario sensu, & est Deci.
b Paris. Instrumentum. Quando instrumentum reperitur falsum, pars in cuius vtilitatem confectum est, an præsumat̃ participare de falsitate & dolo, vide Com. quod non, per istum tex. & præcedentem in cons. 175. inci. Ad primũ. in prin. qui videtur velle contrarium, quod eo ipso ꝙ quis vtitur instrumento falso, præsumptio est contra eum.

LEX IIII.

a Illatæ. [a] Pecunia fisco soluta, probatur per libros fiscales, hoc intendit, &c.

ADDITIO.

a Ale. Illatæ. Et hanc l. no. alle. Bal. in l. prætor. ait. §. fi. in fi. ff. de eden.

ANTIQVA LECT.

Illatæ. Attestationes publicæ pbant inter priuatos. h. d. No. bene, ꝙ dixi in summario. Scdo no. quod dicit in inspectio rationũ, ex quo intellige, ꝙ pars põt petere a iudice, vt vadat, vel mittat ad archiuium publicum, vt inspiciat illa acta. si inde extrahi non possunt, vt ibi, dum dicit. inspecto, & j. eo. l. iudices.

LEX V.

1 *Amissio instrumentorum si probetur, quam probationem faciat,*
2 *Homines valde experti, magni aduocati, vel notarii experti, deponentes super tenore instrumenti plene probant.*

Sicut iniquum. Hæc est bona l. Amissio instrorum non nocet alias pbanti legitimè. h. d.
1 Pro declaratione huius l. dic tria verba. † Qñque probantur instra perdita tm̃, & nihil probatur de instrorum tenore, vel de veritate eorum, quæ continebantur in instrõ, & tunc talis probõ. nihil releuat, nisi probentur instra perdita dolo aduersarii, vt s. ti. 2. j. si de possessione, ꝙ intellige, prout dixi in l. 2. §. 1. ff. de iu. fisc. Qñq; probat̃ instrorum amissio, & tenor instri, de veritate autẽ eius ꝙ ibi ꝯtinebatur, nihil probatur, tñ talis probatio non facit plenam fidem. sicut nec exemplum instrumenti, vt auth. si qs in
a aliquo. s. de eden. facit tñ semiplenam [a] probationem vt deueniatur
b ad delationem iuramenti. Ita tenet [b] hic ista no. gl. ꝙ intellige
2 verum, † nisi illi, qui de tenore instrumenti deponerent [c] essent
c homines valde experti, vt magni aduocati, magni Doctores, vel notabiles notarii, vt extra de priuil. c. cũ olim. Dixi tibi in auth. si quis in aliquo. Qñq; probatur instrorum amissio, & de tenore eius, & de veritate eorũ, quę ibi continentur, & tunc sufficit, & facit plenam fidem, perinde ac si instrm̃ produceretur in casib. quibus scriptura requiritur, vt l. testium. in fi. s. ti. 1. & j. eo. l. emã
d cipatione. Vide istam gl. & eam tenementi. [d]

ADDITIONES.

a Semiplenam. Limita no. vt per Bal. in l. 2. supra eod.
b Pom. Ita tenet. Vide in l. admonẽdi. in ver. 3. ff. de iureiu. & Bal. in l. j. s. e. Vbi limita, nisi amisisses culpa tua, quia concremasses, vel iracundia lacerasses.
c Ale. Deponerent. Adde quod no. Bar. in l. 1. §. sufficit. de sec. tab. & no. Bal. in c. 1. qui testes sint necessarii ad probandum. alle. tex. iuncta gl. in l. quoniam. s. de hæred. quod si snia, quæ est lata in scriptis prout solet fieri, sit amissa casu, tamen probari potest eius tenor, & amissio per testes, & sufficit. Simile dicit in priuilegiis dummodo sint testes literati, vt scholares. de priuil. c. cum olim. Adde Bar. hic in l. 2. §. 1. ff. de iure fis. & Ang. sequitur dictum Bart. hic, pro valde no. Ang. hic loquitur de intrepertis. Et ad dicta Bal. in d. c. 1. adde per eundem in l. gesta. de reg. iur.
d Tene menti. Vide Bal. in l. si de possessione. de prob.

ANTI-

ANTIQVA LECT.

Sicut iniquum. Ei, qui instrũ amisit, non sufficit ꝓbare casum, & alijs ꝓbationib. attestãtibus non nocet amissio. h.d. Opp. s. ti. 1. l. si de professione. Sol. Ibi probant casus dolo aduersarij, aliàs non sufficit probare casum, vt hic, & s. ti. 1. l. testiũ. in fi. Quærit gl. hic, † quid si probo casum, vt tenorẽ instrũ, non tamen contractum, an sufficit? Glo. dicit, q nõ, ad plenam probationem, sed ad semiplenam probationem, q sic. Vt locus sit delationi iuramenti, quã vide & nota. Verum in si testes, † qui de hoc deponerent, essent multum idonei, quia valentes Doctores, vel notarij, tunc facerent plenam fidem, vt extra de priuil. c. cum olim, & dixi s. tit. 1. l. testium. Doct. in auth. si quis in aliquo documento. s. de eden. ita dicunt.

ADDITIO.

a Tunc facerent. Adde de hoc etiã plenè per do. Ale. in cons. 196. ver. non obstat, q de priuilegio. in 5. vol. & adde q dicta Bal. hic sequitur Lanfr. de Briza. in c. quoniam contra falsam. ver. quæro vtrum instrumentum de prob.

LEX VI.

Statum tuum. Perdito instrumento natalium, non mutatur status. h.d.

LEX VII.

1 *Existens in quasi possessione priuilegij, quod debeat priuilegium probare.*

Si solennibus. Qui † allegat priuilegium, dẽt illud probare, q est eã priuilegij. h.d. Opp. quilibet præsumitur bonus, nisi ꝓbetur ꝯrium, vt ff. de leg. 2. l. cũ quidam. de man. test. l. seruos. ergo ille non hẽt necesse probare se honestissimum, cum ꝓsumatur. Gl. dicit. q non erat in quasi possessione priuilegij, ergo innuit, q quasi possessio priuilegij quẽ a excusat ab onere probandi. Doc. dñt ꝯrium, sicut n. in seruitutibus. ille, qui est in quasi possessione seruitutis, non releuatur ab onere probandi, quia ius cõe ei resistit, cum naturaliter oẽs sint liberi, vt I. de seru. l. 1. & 2. not. in l. sicũt. §. si quæratur. ff. si ser. vend. Ita hic cum ius commune repugnet huic, qui est in quasi possessione priuilegij. Ita dicũt Cy. & Pet. Pro hoc videtur casus in c. cum personæ extra de priuil. lib. 6. Debet ergo probare indistinctè id, quod est eã sui priuilegij: aliàs dicit gl. intellige, q hic negabatur, q fuisset miles, vnde hoc probato, præsumitur q honestè fuisset miles missus, vt ff. de test. mil. l. non omnes §. a Barbaris. Pet. ꝯ, quod illud, ad aliud, quia quantum ad prosequendum priuilegium debet hoc expresse probari, vt s. dictum est.

ADDITIO.

a Doctores dicunt contrarium. Adde Ale. cõs. 138. ver. confirmatur, in 1. vol.

LEX VIII.

Si constiterit. Licèt proprietarius instrũ ꝑdiderit, non põt ei aliquod pręiudiciũ generari. h.d.

LEX IX.

Instrumentis. Valet diuisio sine instrõ, & ẽt venditio, & iõ eorũ amissio nõ nocet h.d. cũ seq. Quærit gl. qd si actũ fuerit, vt venditio fieret in scriptis, fuit amissum instrũm? Rñdeo, q dẽt probari, ſm formã l. testiũ. s. ti. 1. Scdo q̃rit gl. qd si testm̃ in scriptis celebratũ, sit perditũ? Gl. dicit, q tũc non põt ꝓbari, nisi sit ꝑditũ post publicationẽ. Ista gl. dicit bene. Nam amisso instrõ, dẽt ꝓbari factũ, & scriptura inde ꝯfecta. & casus, vt d. l. testiũ. in fi. Sed in testõ in scriptis ante publicationẽ, nõ põt ꝓbari factũ, q̃a testes ignorant qd in eo sit, iõ amisso eo, deficit ꝓbatio. Secus esset post apertionẽ, & publicationẽ eo amisso.

LEX XI.

1 *Acta debent probari per testes probata scripturæ amissione.*
2 *Amissio instrumenti per iuramentum probatur.*

a **Emancipatione.** a Acta pñt ꝓbari ꝑ testes, si scriptura inde confecta ꝓbet amissa. h.d. 1 Op. q † acta dẽnt ꝓbari ꝑ scripturã, vt s. de arbi. l. ne in arbitris, ext. de prob. c. qm̃ ꝯ falsam. Sol. Dicunt quidã, q acta emancipationis cum sint iurisdõnis voluntariæ, non requirunt scripturã de necessitate, ꝑ hãc l. & j. de emãcip. l. 2. Alij dñt, & ista magistrata est b opinio, q hic ab initio scripturab interuenerit. Vnde debẽt probari tria. s. rem esse taliter gestam, & scripturam inde ꝯfectam, & ista duo qualiter probent satis liquet. Item dẽt probari scripturã 2 nõ reperiri, vt hic, & l. testiũ. in fi. s. ti. 1. quod probatur ꝑ per iuramentũ, ar. l. si j. e. Quod est gñale in oib. casib. in qb. scriptura est de necessitate. Facit qd dixi. s. eod. l. sicut, qd tenementi, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Emãcipatione. An possit ꝓbari per testes, adde q̃ no. Bar. in l. quæsitũ. ff. de testi. & q̃ ibi dixerũt Bar. & Bal. in l. ne in arbitris. s. de arb. & Bald. hic, & Bar. in l. j. §. sufficit de sec. tab. plenè no. Bal. in l. gesserũt, de re iud. in ver. q̃rn nũqd & in l. litigatorib. j. de app. & Bal. in l. 2. C. de alea. Inn. in c. qm̃ cõtra. in fi de prob. error actoris ſp probaẽ ꝑ testes, ſm Cy. in l. error. C. de testam.
b Alc. Scriptura. Verum emancipatio requirat scripturam Bar. hic tenet quod sic. & Bal. in l. actus. j. de fal. & hic per gl.

ANTIQVA LECT.

Emancipatione. Si liber actorum est ꝑ ditus, acta pñt ꝓbari per testes, vel per scripturas inde legitimè sumptas. Opp. q acta debeãt ꝓbari per scripturã, vt s. dixi de arbitris. l. ne in arbitris, extra de prob. c. qm̃ ꝯ falsã. Sol. fateor, nisi sint amissa, vt l. testiũ. in fi. s. tit. 1. Alij dñt, q in his q̃ sunt iurisdictionis volũtariæ nõ requirit̃ scriptura, vt hic. Sed prius dictum plus placet, & probat per text. hic in fi. dum dicit, actorũ interitu. Quæro, qd velit dicere text. vel ex fide instrorũ. &c. Gl. exponit. q inde sit sumpta q̃dam priuata scriptura per aduersariũ, nam priuata scriptura ipsius producentis nõ sufficeret vt s. ti. 2. l. instra. Vel dic, q loquat in instrumentis legitime inde scriptis ſm formam auth. ad hæc. j. e. vel in quadam alia scriptura enunciatiua inter partes, in qua fiebat mentio de hac emancipatione. Facit j. de contrah. & com. stip. l. optimam.

LEX XIII.

1 *Instrumenti amissio qualiter probetur.*

Apud eos. Protestatio amissionis instrorũ nihil releuat, nec ꝓbat amissionem. h.d. Facit ad hoc s. de trãsac. l. si maior. & q metus cau. l. metum. Quæro, hic dr̃ apud eos, de quib loquit? Breuiter potest intelligi, eos, scilicet testes, 1 seu vicinos. Quæro † qualr̃ probatur amissio instrũmẽti. Respõdeo. forte poterit ꝓbari per instrumenta, vt l. fi. j. eo. vel alio modo a poterit probari per iuramentum, a vt l. fi. j. eod. Poterit & alio modo probari, vt dicam in l. si creditor. j. de pig. actio.

ADDITIO.

a Per iuramentum. Adde Bal. in l. si sup. de eden. Ale. de Imo. late in l. publica. j. de testi. & l. 2. §. diuus. ff. de iure. fisci.

LEX XIIII.

1 *Contrarietas instrumenti, quando tollat probationem eius, & quibus fietur, & numero 5.*
2 *Contrarietas in testibus, quãdo attendatur, & quibus credatur & nu. 6.*
3 *Scripturæ publica & priuata si ꝓducantur, & sint contrariæ, neutri creditur.*
4 *Testes discordantes reducuntur ad concordiam verisimilem.*

a **Scripturæ.** a Hæc est bona lex. Ista lex legiẽ duob. mod. Vno mõ in scripturis diuersis, ita, q non contrariæ. Alio mõ in scripturis ꝯrijs, iõ ad declarationem gl. & materię. Quãdoq; † reperit b ꝯrietas, seu repugnantia c in vno, & eodẽ instrumento, & tunc non valet instrumentum, nisi possit ꝯrietas illa adiuuari ꝑ aliquã subdiuisionẽ, vt l. vbi repugnãtia, de reg. iu. & in j. consti. C. §. quibus. Qñq; reperit̃ ista talis diuersitas inter plura instrã, & tũc aut ista plura instrã ꝓducunt ab vna, eadẽq; ꝑte, aut a diuersis. primo casu neutri stat, siue sint diuersæ, siue sint ꝯriæ, vt hac lege, ſm diuersas lect. Et ſp intellige nisi ꝯrietas possit aliqua sub diuisione adiuuari, vt s. dixi. Si vero producunt̃ a diuersis partib. & tũc stat̃ scripturæ digniori, vt l. optimã. j. de ꝯhen. & comit. stipul. Qñq; † reꝑit ꝯrietas, seu diuersitas a inter testes, & tunc siue inter testes eiusdem partis, siue inter testes diuersarum partium, ſp stat dignioribus, vt l. ob carmen. in fi. de testi. Rõ, quia non est ita in potestate producentis testes deliberare, quos producat, quia nescit, quid dicturi sint, sicut est in potestate eorum, de producendis instrumentis, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Scripturæ. Vide l. c. Imputari. ext. e. tit. & p Bal. hic, & in l. l. exercẽdis. j. e. Paris. Scripturæ. Vide lat. in fine Fel. amplĩatẽ istã etiam in c. iputari. de fi. inst.
b Prima. Qñq; reperit̃. Vide Alex. cõs. 14 in fi. vol. 2. & cõs. 29. ad fi. vol. 4. & 55. in fi. eo. vol. & in cõs. 94. in fi. eo. uo. & cõs. seq. ad fi. & cõs. 98. eo. vol. Vide q̃ scripsi ad Bal. in l. omnes populi, in vlt. q. 5. q̃stionis principalis. ff. de iust. & iur. & Alex. cõs. 41. vol. 1. & quæ scripsi ad Bar. in l. Stichus. §. idẽ q̃sit. ff. de condi. inde. & Alex. cõs. 40. ad fi. uol. 1. & 41. & 47. uol. 1. & 70. in princ. eo. vol. 1. Panor. cõs. 99. in fi. uolu. 1. Rom. cõs. 40. alias. 540. in 2. dub. Bar. cõs. 41. vol. 1. & Are. 7. & Panor. in c. ex ore. de priui. & Aret. in cõs. 76. uolu. 2. & 44. eo. vbi dicit, q respõdens ẽt positionib. ita dẽt intelligi, ne sit cõtrarius, & 50. vol. 2. vbi idẽ dicit in teste, vt intelligaẽ, ne sit sibi cõtrarius, ubi ponit late ex duab. scripturis, cui magis sit standũ. Et aliqd non ab re per Alex. cõs. 106. vol. 2. & consi. 190. eo. loquitur in priuata scriptura. & Fel. in c. inter. in ver. limita. 15. de re iudica. ubi loquitur in duabus sententijs. & Alexand. cõs. 42. vol. 3. & Ang. in l. Itẽ si eidem. ff. de peti. hære. & Alex. consi. 102. uol. 5. ubi loquitur in pluribus confessionibus, & rñsionib. & vnius eiusdẽ, factis ẽt ad rñsionẽ positionũ. Et uide omnino eũ ẽt consi. 121. vol. 5. vbi loquitur ẽt in instrumento, q continet clausulas cõtrarias, vt saluetur sub distinctione aliqua. & Soc. 295. vbi ponit, quid in instrumẽtis diuersimode cõfectis a duob. notarijs de eodẽ cõtractu rogatis, & aliquid 402. & seq. eadem parte, ubi ponit an & q̃n duo instrã eiusdẽ notarij super eadẽ re sunt diuersa, an vnum debeat per aliud suppleri, &c. & aliquid etiam consi. 460. eadem parte.
c Alex. Repugnantia. Quid autẽ si sint duæ scripturæ originales super eodem. dixit Bal. & Inn. in l. cũ ꝓponebatur. de le. 2. ad fi. q neutri creditur, nisi una possit adaptari ad aliam, quia suppleret alteri. ꝑ no. in l. Sempronius. de leg. 2. vt hic. Si uero est uarietas inter testes, & instrumenta, uide in l. 1. §. fina. ff. quẽ ad. testa. aper. uide gl. auth. de testib. §. si vero quidam.
Menoch. Soc. se. consi. 177. col. 6. & seq. lib. 2.

ANTIQVA LECT.

Scripturæ. Breuis est, & seipsam summat. primo q̃ro, de quib. scripturis loquit hic. Gl. dicit, de publicis & priuatis, sed si vna esset publica, alia priuata, ꝓfert publica. Ia. de Are. reprobat gl. in hoc, nã priuata scriptura q̃diu est ꝯ ꝓducẽ 3 tẽ, facit plenã fidẽ, sicut publica, cũ † igit̃ ꝓducant publica. & priuata simul repugnãtia, neutri fides adhibet. Facit j. de lib. cau. l. ꝑ cũ. & hoc tenẽt Doct. Scdo q̃ro exẽpla nr̃æ legis. Huius gratia, debetis scire, q scripturæ q̃dã sunt diuersæ, q̃dã ꝯriæ, & ꝯriatũ q̃dã ꝑ indirectũ, quędam directo, & sic tribus modis principaliter legit hæc l. Primo de diuersis, quia dicit tex. scripturæ diuersæ. Secundo de cõtrarijs, quia tex. subiungit, & fidẽ sibi inuicem denegantes

gantes. Primo ergo videamus exẽpla de diuersis scripturis. Dicit gl. pone, ꝙ vnũ instrm dicebat me fructuariũ, aliud ꝓprietariũ. Videndũ est qualr instrm pòt ꝯtinere me ꝓprietariũ vel fructuariũ, cũ hoc sit merũ ius, & notarius dẽat scribere factũ, ex quo resultat ius, vt l. cũ res, s. de ꝓba. l. q̃rit. ff. de pign. dẽt intelligi, ꝙ instrm ꝯtinet ꝯctũ, ex quo cõstituit fructuarius, vel ꝓprietarius. Et ad hoc seqr̃ reprehensio gl. q̃ dicit, ꝙ hoc exẽplũ nõ placet. Si diuersis tẽporib. obueniat ꝓprietas & vsusfructus, ista sunt satis cõpatibilia. Sed, ꝙ eodẽ tpe possim esse fructuarius & ꝓprietarius, nõ, & q̃ eodẽ tpe assumã vsumfructũ, & ꝓprietatẽ, nihil repugnat. vt ff. sol. ma. l. vsufructu. Q̃d erit igr̃ exẽplũ in l. nr̃a? Pone ꝙ ego ꝓfero vnũ instrm in quo emi solus, aliud in quo emicũ vaore mea eadem die, & coram aliis testib. & istud exemplum satis placet. Secũdum exẽplũ est: ꝓduco instrumenta duo, eadẽ die ꝯfecta, in uno ꝯtinet̃ emptio, in alio uero donatio. Op. ad istud, qa istę duę scripturæ sibi ad inuicem nõ derogãt, ꝙ reqrit tex. nihil enim repugnat, ꝙ eãdem rem habeam ex causa donõnis, & emptionis, vt l. 3. §. ex plurib. ff. de acq poss. & l. si qs ante, co. ti. Sol. Si ista duo instrã, uel alterũ ipsorum ꝯtineret traditionẽ, tũc sibi inuicẽ repugnant, qa si sum factus dominus ex vno ꝯctu, sequens ꝯctus non valuit, qa ꝓprię rei non cõsistit emptio, vel donõ, vt l. suæ rei. ff. de ꝯh. emp. de ꝯd. in de. l. seruũ. & l. ꝓprias tuas. j. de leg. & iõ cũ ex istis instrĩs insurgat dubiũ, ex quo qs sit dñs, sibi inuicẽ derogant: secus si apparet alterum pręcessisse, vt dictis legibus & ita pòt intelligi hic. Si vero in neutro instrorum ꝯtineat̃ traditio, sibi inuicẽ nõ repugnãt de necessitate, sed verisĩr, ut hic dicit gl. nõ est uerisimile. Q̃d igr̃ hic dr̃, sibi inuicẽ repugnãtia, intellige vere, vel similitudinarie. Et aduerte sm̃ ꝓdicta, istę duę scri-

a pturæ sibi inuicẽ nõ derogant, vt ipsa scriptura [a] dicat̃ nõ uera, sed tenor earũ sibi derogat inuicem, qa unum nõ potest ualere, altero posito in aliquo ex exẽplis s. positis. Ex prædictis nota, ꝙ

4 illud, quod dicit̃, ꝙ † testes discordantes debeant reduci ad concordiam, intelligit̃, s. ad concordiam verisimilem, vt ex̃ de testi. c. in p̃ñtia. & c. cum tua. & in j. cõst. Cod. §. quib. Dixi vobis in l. 2. §. pe. ff. si cert. pet. Scd̃o modo legit̃ in scripturis ꝯriis per indirectũ, vt si in vno instrõ dr̃, me ꝯxisse hac die Perusii, in alio dr̃ me eadẽ die Romę ꝯxisse, ista sunt ꝯria, & incompatibilia p indirectũ, & istud exẽplum est satis clarum. Tertio modo potest intelligi gl. qñ sunt plures scripturę ꝯriæ directo, vt si in vna contineretur, me ꝓprietarium plenæ proprietatis, & in alia me vsufruc. Certe istud exẽplum non procedit, qa tunc non aduersantur sibi scripturę: potest enim esse, ꝙ emi fundũ & vsumfruc. licet posterior emptio non valuerit, sed aduersat̃ sibi tenor instrĩ quo ad ualorem, nõ quo ad esse, & ideo ponenda sunt exempla alr̃. Nam ꝯ-

• riæ directę proprie ꝯsistunt circa idem, & ideo pone, ꝙ de eodẽ facto producunt̃ duo instrã, quorum unum dicit alr̃ quã aliud, tunc ista sunt vere ꝯria, & si producunt̃ ab eadem parte, tũc sibi inuicem derogãt. Sed si producunt̃ a diuersis, quia quęlibet scriptura esset eiusdem potestatis, staremus ei, quæ est pro reo, cõtra actorem, vt l. Sempronius Proculo, ff. de leg. 2. Facit, quod no. de edi. di. Adr. tol. l. fi. in q̃one de duob. testamen. factis eadem die. Quęro, vtrum hic possit poni exẽplum per l. vbi repugnantia ff. de reg. iu. Dicit gl. ꝙ non, quia ibi loquit̃ in eadem scriptura, hic

5 in diuersis. Quæro quid † si diuersæ scripturę ꝓducant̃ a diuersis partibus? Certe stat̃ dignior. vt j. de ꝯh. & com. stip. l. optimã. alias interpretor pro reo d. l. Sempronius Proculo. Quæro nũqd

6 † sit idem in testib. diuersa sibi inuicem dicentibus? Rñd. nõ dicit gl. sed stat̃ digniorib. vt ff. de testi. l. ob carmen. §. si testes. Rõ est, qa in instrĩs pòt pars sibi ꝓuidere, ne producat instrã diuersa, q̃ rõ cessat in testib. vt dicit gl. & bene. Ex prædictis ergo collige aut est repugnãtia in testib. aut in instrumẽtis & si in instrumẽtis, aut in vno, & eodẽ, aut inter diuersa, & si inter diuersa, aut est ꝯ-

b ctus fact⁹ directo, aut p obliquũ, vt ex ꝓdictis patet. Vbicũq; aũt [b] dixi ꝯrietatẽ vitiare, intellige, nisi possent reduci ad concordiam p aliquem modum verisimilem, vt in j. const. Cod. §. quibus. Facit l. non solum. ff. de vsuc. extra de testi. c. cum in tua.

ADDITIONES.

a Scriptura. Hanc limita non habere locum, qñ producerentur a muliere instrumenta contraria, in causa dotis, & vnum esset dotale, aliud non, quia tunc dotale attenderetur, nec fides eius per aliud nõ dotale derogaretur, ex quo dotale est fauorabilius, arg. l. j. & ibi no. ff. sol. mat. & ita Ang. in d. l. j.

b Vbicunq; autẽ. Adde Cy. in l. in exercendis. inf. eo. Doc. inc. imputarit. extr. e. tit. & Alex. de Im. in cõs. 121. in 5. vol. Et adde, ꝙ nõ solũ scripturæ, & instrã partis dẽnt cõcordari, sed ẽt eius cõfessio. Ita Bal. in l. falsam. T. de iu. & fac. ig. & idem in responsione facta positionib. legis sm̃ Bal. in l. cum precũ. in fi. j. de lib. cau. & idem in responsione facta libello, sm̃ Pet. de Anch. in cons. 58. & adde quod prædicta refert Alex. de Im. in cons. 102. in 5. vol.

LEX XV.

In exercendis. Quærit glo. per quot testes reprobetur instrumẽtum, de quo dic plene, vt no. per Inn. extra co. c. cum Ioannes.

1 *Instrumentum fuisse scriptum manu alicuius, probatur eius dicto, uel per comparationem literarum.*
2 *Instrumento statur in dubio.*
3 *Si omnes testes instrumenti dicunt se non fuisse præsentes instrumento, reprobant instrumentum.*
4 *Dictum vnius testis in instrumento adscripti, facit vacillare instrumentum. & nu. 7.*
5 *Si omnes testes instrumenti dicant se non fuisse præsentes instrumento, non dicuntur singulares.*
6 *Testis omnis de ratione proxima, & immediata sui dicti, est singularis.*
8 *Instrm reprobatur, si duo testes instrumentarii dicunt se non interfuisse.*
9 *Cautela in articulando falsitatem instrumenti.*
10 *Si testes instrĩ dicunt se non recordari, an fuerit presentes, statur instro.*
11 *Si testis dicat aliter dictum, quam fuerit scriptum, cui stetur.*
12 *Si aliter sit actum quam scriptum, instrumentum redditur falsum.*
13 *Subscribens instrumentum, quando possit illud reprobare.*
14 *Quot requirantur ad reprobandum instrumentum.*
15 *Notarij de bonitate, & legalitate, articulãdũ est in probatione instrumẽti.*
16 *Testes deponentes cõtra instrm, quomodo debeant concludenter deponere.*

ANTIQVA LECT.

a In exercendis. [a] Quæro ꝓ decĩone huius legis, p quot testes reprobent instrm. Gl. dicãt, ꝙ instrumentũ priuatum reprobatur per duos testes, sed instrm publicũ reprobat̃ p tres, vel quatuor, cũ ipsum instrm hẽat vim duorum testium, vt hic. iõ ad eius reprobationẽ requiruntur plures. Fallit in casu, vbi instrm nõ pòt reprobari, vt no. gl. in l. fi. j. arbitu. & ad Vell. l. antiquæ. Et dico, ꝙ Inn. tractauit melius istam materiam, q̃ alius. ex̃ eo. c. cum Iõ. & tñ ea q̃ dicit ibi, dicit multũ obscure, & in multis verbis vr̃ sibi ipsi ꝯdicere. Io. And. ibi tractauit ad literam, & Spe. remittit ad no. per Ia. de Are. qui super hoc facit vnam distinctionẽ, q̃ Cy. hic tractat, sumptã tñ ex dictis Inn. m̃ clarè non loqr̃, nec ꝓfecte oĩa examinauit. Ideo dicamus sic. Qñq; reuocatur in dubiũ, vtrũ instrm sit scriptum manu eius,

1 de quo dr̃, & tunc si tabellio viuit, an sit manus eius, † stabit̃ eius dicto, aliàs per ꝯparationẽ literarũ approbatur, & facit plenam fidem, vt l. si quis Decurio. j. de fal. & in auth. eo. §. si vero moriantur. & §. seq. & no. in auth. at si ꝯctus, j. eo. Qñq; reuocatur in dubium veritas instrĩ, hoc est, vtrum sit in eo aliquid scriptum, vel nõ. Et hic est aduertendũ, quia aut ꝯ instrm nihil probatur, & in

2 † dubio statur instrõ, vt l. cum precib. s. de prob. Aut ꝯ instrm ali-

3 quid probatur, & hic est aduertendũ. Qñq; † instrõ ꝯdicunt oẽs testes instrumenti, dicendo se non fuisse pręsentes & tũc dicti testes singulares sunt in suo dicto, ergo nõ faciũt instrm reprobatũ, vt s. de test. l. iusiurandi. ex̃ de ele. c. cum dilectus. In ꝯrium vr̃

4 ꝙ † dictũ vnius testis adscripti in instrõ, faciat vacillare instrm, siue eius fidem, vt l. 1. in fi. ff. quemadm. test. aper. ergo magis si omnes ꝯdicunt. Præterea testes adhibentur in instrõ, vt per eos imponatur fides instrumento, vt in auth. eo. §. sed & si intra. & §. si vero. Sed tunc per testes ei fides non imponitur, ergo, &c. Pro hoc vr̃ casus, extra de prob. c. tertio loco. extra de test. c. iam literis. in

5 fi. ista est veritas. Ad ꝯriũ rñderut, qñ † vn⁹ testis dicit se nõ interfuisse, non vr̃ dicere de aliis, qui si præsens fuisset, non posset esse quin vidisset. Ista nõ est bona rõ, qa imo potuissent alii interfuisse, quos iste non vidisset, forte subtiliter & diligenter nõ aduertebat, sicut hic in scholis multi sunt, de quib. nõ aduertimus, an sint. Alii rñdẽt, ꝙ si testes ꝯcordẽt in dicto, licet sint diuersi in rõne, probant, vt no. in l. ob carmen. in fi. ff. de testi. Sed hic quilibet cõcordat, ꝙ instrm sit falsum, licet in rõne sint singulares. Hæc responsio non vr̃ bona. Nã gl. in d. l. ob carmẽ, loquitur quando tractatur de probando aliquid, quod habet longum tractatum, vt in possessione, quę hẽt causam successiuam, sed hic loquitur de actu momentaneo probando vel improbãdo. Dico ergo sic, ꝙ illi testes non sint singulares, imo sunt cõtestes. Et ad huius de-

6 clarationẽ præmitto, ꝙ † de necessitate oĩs testis de ratione proxima, & immediata sui dicti, est singularis, cũ quilibet reddat cãm sui dicti ex eo, ꝙ percipit sensu, vt l. testiũ. s. de testib. & quilibet dicit de sensu suo, nõ de alterius sensu. Sicut. n. affirmatiua ꝓbat̃ p sensum, qa adest ad sentiẽdũ, ita & negatiua ꝓbat̃ p subtractionem

ADDITIO.

a Paris. In exercẽdis. Circa istam materiam an probatio viuę uocis sit dignior, & efficacior voce mortua, & sic instrumẽto, vide latissime Barb. in repe. rub. de fide instr. Vide Fel. in d. rub. in prin. ibi etiam qd̃ quãdã ꝓbãtur per testes q̃ non ꝓbãtur p instrã. Item limita regulã huius l. vt per gl. & Pan. in c. ad audientiam. extra de præscri. Item circa materiam reprobationis instrĩ per testes vide Ro. sing. 189. inc. Dubitatur p quot testes. ubi ponit unũ casum, in quo reprobatur instrumentum per duos testes. Et uide latissime de materia Fel. in c. cum Io. uer. 1. cõclusio. de fid. instr. Item adde singulare dictum Car. Flo. in d. c. cum Io. in uer. sed extra gl. q̃ro, vbi dicit: Si in instrõ describantur duo pro testib. puta Antonius de Barataria, & Petrus de Car. demum dr̃ instrm falsum, & producatur duo testes, quib. cõueniunt noĩa, & cognomina, de quib. s. dicentes se nunquam interfuisse tali instrõ, quod per hoc non redditur ipsum instr. in falsũ, pñt. n. esse alii duo, qui ita nominẽtur, & potius dẽt præsumi pluralitas, quam falsitas. Et quod omnino testes debeant concludẽter probare falsitatem, & quod non aliter possit esse ad hoc, ut reprobetur instrumentum, quod debeant esse omni exceptione maiores, vide etiam ea, q̃ habes ad Bar. in l. 1. §. si quis neget. ff. quemadm. test. aper.

Alex. In exercendis. Adde qñ testes contradicunt instrumento. Io. de Ana. cons. 97. Et quando dicunt, quod non fuerunt præsentes, uel quod aliud est scriptum quam dictum. uide Bal. consi. 37. lib. 3. & cons. 156. Ang. cons. 158. & quod testium nim obtineat instrumentum, uide Pau. de Castr. cons. 105.

nē seu priuationē sensus. Vñ si qlibet dictorū testiū dicat instrm esse falsum, qa nūq̄ interfuit, & sic subtrahit sensum suū, illi dñr cōtestes sicut oñsum est in ꝓbatione affirmatiua. Et hoc est verū, si volo ꝓbare istud instrm esse falsum, q̄d est vnū totū cōtinēs instrm celebratū pñtibus istis testib. nā illis subtractis a pñtia, remanet instrm falsum. Sed diceret simpl'r cōtractū celebratū, & nō diceret pñtibus talib. tūc si essent mille, qui dicerēt, ego nō interfui, nihil ꝓbarēt, qa potuerūt alij interfuisse. Quæro scdo † qd si vnus ex testib. ascriptis in instro ad pñs dicit, ego nō īterfui, seu se nō īterfuisse? Rñdeo, aut ē vn' ex testib. necessarijs illo ī īstro, & tūc facit vacillare fidē instri, adeo qd ei nō creditur, vt l. j. in fi. ff. quēad. test. ape. licet Io. dixerit ibi, qd est spāle ī testō, sed eadē est rō in oib. alijs instris, fm Iac. de Are. hic, & Inn. ī d. c. cū Io. Si vero illi testes essent sup numero a lege terminato, tūc nō faciūt vacillare fidē instri, cū instrm habeat vim duorū testiū, vt hic, ergo per vnū nō reprobat. Quidā tñ dicunt, q̄ si illi essent adscripti in instro, vnus faceret vacillare fidē eius, donec p alios approbet, vt in Auth. eo. §. si vero moriant. Sed certe ibi loquit qñ dubitat de fide scripturæ, hoc est, vtrū sit scripta, p eū de quo dr. q̄ nostra loquit qñ est certū per quē est scripta, sed dubitat de veritate facti.

8 † Quæro, qd si duo de testib. scriptis in instro cōdicunt, dicētes se nunq̄ interuenisse? Dñt qdā eo. mō. Aut in instro remanet legitimus numerus testiū, & statur instro, qa illi duo sunt singulares ī dicto suo. Aut nō remanet sufficiens numerus, & vacillat fides instri, vt d. l. j. in fi. quēad. test. ape. Sed hoc nō est verū, qa illi duo testes n̄ sunt singulares, imo cōtestes, & iō puto qd instrm reddet falsum, nisi p alios testes idoneos approbēt, vt l. optimā ī. de cōh. & cōmit. stip. & hoc statim dicā. Vt tñ istæ dubitōnes cessent cōtu-

9 lo † qd fiat articulus isto mō, qd tali loco & tpe, tales testes nō fuerūt pñtes tali cōtui, & qd vnus nō fuit cū alio in dicto loco, nec

10 potuisset esse, quin se inuicē vidissent. Quæro, † qd si testes dñt se nō recordari vtrū fuerint pñtes, vel nō? Dicit In. qd instrm remanet validū, qa cō illud nihil ꝓbat, vt l. cū pcib. ī. e t. 2. Facit qd no. p gl. in d. l. j. in fi. quēad. test. ape. Quæro, an dēat credi testi, vel tabel-

11 lioni, qñ testis diceret † alr se dixisse q̄ sit scriptū, vide c. ad audiētiā, extra de pscr. & in l. si qs Decurio. ī. de fal. Quæro qd si testes

12 dicūt se īterfuisse cōtui, tñ dñt † aliter scriptū quā fuerit actū? Rñdeo, instrm redderet falsum, vt ī. de prob. l. cū pcib. Quæro qd si

13 in instro est † subscriptio eius, qui vult impugnare illud, an posset? Rñd. sic, tñ oportet eū probare, q̄ in subscriptione fuit deceptus, qa fuit sibi dictū qd in instro cōtinebat vnū, & ī veritate cōtinebat aliud, & ipse n̄ legit, vt ī. tit. 1. l. fi. de reb. alie nō ali. l. 2. Quæro, qd si instro cōdicunt testes nō ascripti in eo? Gl. dicit hic, qd re-

14 qrit ꝓbatio † triū vel quatuor testiū. Et in hoc cōcordāt quidā, qa instrm hēt vim duorū testiū, & est authenticus notarius, & sic ad minus tres requirunt ad impugnandū. Oēs Doc. reprobat istud, qa sic dicēdo assumit bis idē. Idē dicit Iac. de Are. Inn. Io. An. & oēs. Sed gl. alia rōne nitit ad dicēdū hoc, qa instrm hēt vim duorū testiū: ergo ad illud reprobandū reqrit maior numerus & potentior reprobō: sed si essent duo testes, esset probatio paris potētiæ, ergo instrm nō reprobat. Et hoc dicūt quidā, vt Nic. de Ma. & Iac. But. disputādo, qd qñ duo testes cōdicunt instro, est in arbitrio iudicis, qd pualeat, & videbit, an persona notarij sit suspecta, & vtrū scriptura hēat aliquā suspicionē extrinsecus, & tunc credatur potius testib. quā instrumento. Sed si persona notarij esset honesta, & testes illi essent aliqualiter suspecti, tūc plus credit instro quā testibus, quia l. optimam, in fin. requirit, q̄ probatio fiat per testes multum idoneos, & omni exceptione maiores, aliās in dubio præsumendū est pro instro, vt d. l. cum precibus. ī. tit. 2. &

15 ideo debent aduocati multum esse † cauti, vt faciāt probationes de bonitate notarij, & legalitate, & fidelitate testium. Alij vero dñt, q̄ duo testes probant instrm: nam instrm habet vim duorū testium pp authoritatem notarij, & ideo duo testes vel tres, sunt maioris authoritatis, quā authoritas notarij. Sed præcedēs dictū puto verius, per præalleg. l. optimam, de contrahē. & cōmitt. stip.

16 Aduertendū tamen est quando † testes non ascripti in instro deponunt cō instrm, dēnt deponere se fuisse pñtes dicto loco & tēpore, quo cōtus fuit celebratus, aliās nō congrueret eorū probatio, quia alio loco & alio tēpore potuerunt fieri diuersi cōtus & diuersi tenoris. Sed si testes non bene recordarentur de tpe, consiliū est q̄ faciāt verificari, quomodo ille cōtractus fuit semel celebratus inter partes, & nō plus, & si partes hoc confitent, dictum testis reprobantis concludit de necessitate, licet de tēpore nō recordētur, vt d. c. cum Ioā. Prædicta vera quādo volo ꝓbare instrumentū falsum. Sed quid si dico instrumentum verū, tñ fictē contractum, qualiter ista fictio probabitur? dicitur ī. tit. 1. l. 1.

L E X XVII.

1 *Contractus in scriptis quid, & quando valeat.*
2 *Actus quādo celebratur in scriptis debet primo totus scribi, & postea legi.*
3 *Notarij qui dicunt se rogatos de appellatione, & postea dicunt parti, dabis eam mihi cras, male faciunt.*
4 *Pacta plura si in instrumento sint apposita, non potest dicere pars sibi primo ius quæsitum ex prius pacto apposito.*
5 *Pacta facta ante contractum perfectum dicuntur fieri incontinenti.*
6 *Lex non trahitur ad præterita imperfecta.*
7 *Dominiū an trāsferat ex traditiōe, antequā cōtractus sit habitus p pfecto.*

Contractus. Hæc est bona l. & singularis casus cōtus q celebrantur in scriptis, debēt prius in totū scribi, nec hñt vllā firmitatē nisi a partib. fuerint habiti p pfectis,

1 & absolutis h. d. vsq; ad § illud. No. primo † q̄ ille cōtus dr celebra-
a ri in scriptis qñ hoc agit, vt nō aliter valeat, nisi scriptura fiat, a vt
b hic colligit ex tex. b & gl. & habuistis no. ī. tit. j. l. testiū, & ī. si cer.
2 pe. l. fi. & Auth. ibi posita. No. scdo † q̄ ea q̄ celebrant in scriptis,
c debēt primo tota scribi, c & postea legi. Ex hoc ego † dico q̄ nota-
3 rius postquā est rogatus de appellatione, q̄ dēt interponi in scriptis, vel de snia, q̄ dēt pferri in scriptis, nō pōt ibi aliqd addere vl detrahere, p hāc legē. Vñ errāt notarij, qui dñt se rogatos de appellatione ī scriptis interposita, & postea dñt parti, dictabis eā & dabis mihi, nā añ oia dēt esse dictata, & postea lecta. Itē no. q̄ an-
d teq̄ d partes habeāt cōtū p perfecto & absoluto, ea verbis primo
e dictis, neutri aliqd ius q̄rit. Et iō e dicemus, vt dicebā iā in quadā qōne de facto, q̄ licet in vno instro essent apposita † plura pacta,
4 vnū primo, aliud post, f ille, in cuius fauorē vnū pactū est appositū,
f nō pōt hoc allegare, s. illud esse primo conuentū, cū iste cōtus sit & semel assumat vires, cū a partib. fuerit absolutus, vt hic videtis. Vlt. ex hac lege dñt Vltr. & bñ. q̄ † oia pacta, q̄ fiūt anteq̄ cōtus
5
g sit habitus p pfecto & absoluto, dñr fieri incōtinēti. g qd satis placet, nō tñ per hoc reprobo dictū Glossatorum nostrorū, qui dñt, si fiāt aliquātulū ante, vel aliquātulū post, vt probatur ī. de ædil. actione, l. 1. Gl. 2. quærit quid si res tradat anteq̄ instrm perficiat,
h vtrum transferatur dñium. h Ista qō recidit in id, an ex inutili contractu transferatur dominiū. De quo dixi vobis in l. non dubium. ī. de leg. Tangitur ī. si quis alteri vel sibi l. multum.

ADDITIONES.

a Ale. Scriptura fiat. In dubio nō psumitur in scriptis. Bal. in l. cū res, de proba. Adde Pau. de Ca. hic, an moderni cōtractus qui fiunt de reb. immobilib', dicant fieri in scriptis. Menoch. Dec. l. pacta q̄ bona fide, colu. pe. ī. de pactis,
b Ale. Tex. Et vide Bar. in l. actorū verba de reg. iur. vbi dicit, q̄ potest emēdare, qd est multum no. ad declarationem huius l. & vide Barto. in l. 1 sacris. de prox. sac. scri. li. 1 2. & Bal. in l. statutis. ī. de sent. ex peri. reci.
c Ale. Primo tota scribi. de hoc vide Bal. in l. Gallus. §. idem credendū, de li. & posth. & Bal. in l. errore. C. de test. & in auth. sed nouo iure. Bar. in l. 1. ff. si cer. pet. & Ang. & Imo. in l. quicquid astringendæ, de verb. oblig.
d Pom. Antequam. Vide Ro. consi. 461. vbi per istum tex. dicit, q̄ reductio volentis vendere ad minus pretium, non includit perfectam esse emptionem.
e Pom. Et ideo. Vide Bar. consi. 46. incip. Viso quodam libro, & no. q̄ istud qd dicitur, quod acceptatus &c. procedit in habentibus potestatem innouandi & reuocandi actum. Ita Alex. consi. 90. vol. 1. & Are. in c. qualiter, & quādo, de accu. & vide ipsum etiam consi. 128. vbi dicit, q̄ vna pars non potest sola recedere a conuentione ista, quia consensus est.
f Paris. Aliud post. Et istud idē habet locū ī snia, & qualibet dispositione, quia tota simul sumit vno instante p effectu sententiæ, & imo licēt pcederet dispositio vno modo, postea qualificetur & declaret alio modo nunquā dicetur esse dictā nisi cū illa qualitate, vide omnino Aret. i l. si ita scripsi, de leg. 2. vbi allegat Bal. in l. qd ergo. §. pœna grauior, de infam. Et per hoc reprobat vnā rationē ad decisionē. Bar. in l. iudex postea quā, in ver. vltimo quæro, vbi vide, de re iu. & Ias. in l. ita scriptū. Itē ad dicta p Bar. & alios, quādo dicatur cōtractus pfectus, vide Alex. consi. 70. circa fi. i 1. vol. de materia etiam vi. q̄ Bar. consi. 46. adde tamen q̄ si iudex primo cōdemnaret, postea absolueret, q̄ attendat vltimū verbum sententiæ quia ista sunt cōtraria, vide Ro. consi. 514. & circa istā materiā aduerte vnū, quod dicit singulariter Pa. de Ca. hic, quod si partes concluserunt aliquē contractū, puta de re & pretio, hoc acto vt vocaretur notarius, qui conficeret instrumentum de ipso, quod non aliter celebratur, nisi notari' fuerit rogatus, imo licita esset pœnitentia. Sed cōtrarium tenet Are. in l. qui bis idē, de ver. ob. vide eundem consi. 128. in d. l. q bis idem reprobat Pa. de Ca. ibi, idem sententem, sed non allegat eum. hic, vbi istud expresse vult Imo. Bene cōsidera, & vide Pau. hic, & quod ei addidi.
g Ale. Fieri incontinenti. Vide Bar. in l. in bonæ fidei. C. de pact.
h Transferatur dominium. Bar. in l. 1. §. si vir. ff. de acq. poss.

ANTIQVA LECT.

Contractus. Si contractus celebrat in scriptis, oportet q̄ ante oia totus scribat, & a partib. pro cōpleto & absoluto habeat, ante vero, ex eo nullum ius q̄ritur. h. d. vsq; ad §. illud No. q̄ cōtus dr fieri in scriptis, qñ agit a partib', vt prius scribat q̄ cōtū sit, de hoc Inst. de emp. & vend. §. 1. in gl. sup verbo cōficiunt. Scdo no. qd cōtus i scriptis dēt prius scribi tot', postea a partib. legi. Ex quo colligit, qd errāt notarij, q de appellatione & sentētiis, q̄ debent in scriptis proferri dicūt se rogatos, & postea faciūt dictari sniam, vel appellationē. Nā scriptura dēt perfecte & cōplete præcedere, vt hic. Puto tñ quod ēt postq̄ celebratus fuerit i scriptis cōtus, vel alius actus, pñt immutari aliqua verba, q̄ tñ nō mutāt sententiā, vt l. actorum verba. ff. de re iud. Tertio no. qd Vltram. ex hac lege dicunt, qd illa dñr fieri incontinēti, q̄ fiūt ante cōtū habitū pro perfecto & absoluto, vt hic: qd placet, non tñ per hoc reprobo dictum gl. quæ dicit, incōtinenti fieri, si fiat parū ante, vel parum post, vt ī. l. si apud, de ædi. actionib. Quarto no. q̄ per hanc legē semel dicebam in qōne de facto, qd licēt in vno instro essent adscripta multa pacta, non pōt dici, qd ex prioritate pactorū vni q̄rat plus iuris q̄ alteri, oia n. perficiunt in vltimo verbo. s. cū partes hñt cōtū p pfecto, & absoluto. Quin-
6 to no. qd lex † nō trahit ad pterita, q̄ sunt imperfecta. de quo dixi
7 in l. oēs populi, ff. de iust. & iu. Quæro, qd † si fundus traditur anteq̄ cōtus sit habitus p pfecto? Rñ transferē dñiū, & vsucap. cōdō, nō titulo p emptore, qa cōtus ille nō fuit perfectus, sed titulo p

fno, l. 1. & 2. ff. p don. ff. sol. mat. l. dotis fructus. Et de hoc an ex tali ↄtu transferatur dñium, dixi plene in l. non dubium. s. de leg. & j. si quis alteri vel sibi. l. multū. Vltimo no. vnū, ꝙ licet simus in, & ego in ↄcordia de venditione, & inter nos agatur, ꝙ inde fiat scriptura, ꝙ antequā fiat scriptura, pœnitere pōt me, quod intellige, nisi contractus sine scriptis sit habitus pro perfecto. Bar.

a **§. Illud.** Qui recedit a ↄtu, arrhas a quas dedit, pdit: quas recipit, reddit duplicatas. h. d. Gl. q̄rit duas qōnes, Prima, qua actione repetātur arrhæ. Secunda, vtrū non obstāte ꝙ habeat arrhas, possit petere interesse. Istā q tangit Dy in l. j. §. dixerit aliquis. ver. vnde quæritur. ff. de pub. & Cy. hic recitat, & c.

ADDITIO.

a Ale. Arrhas. Et de materia arrharum vide plene per Sal. de contrah. emp. & Bal. in l. 2. inf. quando liceat ab emp. disce.

1 *Arrha quo iure repetantur.*
2 *Contractus arrharum est contractus ciuilis innominatus.*
3 *Si dans arrhas, non seruat, quando etiam teneatur ad interesse.*

1 **§. Illud.** †Quæro, quo iure repetātur arrhæ. Dicit glo. quod ↄdictione ex hac lege, si fuerit ↄtus pro quo dabātur arrhæ, vt perficeretur ↄtus, vel actio, ex eo ↄtu, si fuerit ↄtus perfectus, & postea a partib. resolut⁹, aliàs nō posset volūtas vnius resoluere, vt s. de actio. & obl. l. sicut. Ita intelligit. ff. de act. empt. l. ex empto §. is qui vina. Quæro, vtrū ↄtus arrharū sit ↄ-
a ctus a per se, Gl. dicit, qđ est ↄtus innominatus. Pet. dicit ↄtrium, & est verum, ꝙ non est de his quatuor, q ponūtur ff. de pscriptis
2 verbis. l. naturalis, & l. dedi. ff. de ↄdi. ob causam. Sed† est quidam ↄtus innominatus ciuilis. Sicut aliàs dicimus nō est propriè pignus, sed loco pignoris dat, vt j. si Rector prouinciæ. l. 1. Quærit
3 gl. † quid si alius patit damnū arrharū, vtrum teneatur ad interesse. In gl. sunt opiniones. Dic breuiter, quādo ↄtus, pro quo datæ sunt arrhæ, nō perficitur, nō est actio ad interesse, & ideo nō procedit qō, solummodo. n. arrhæ perdūtur, vt hic. Sed quando contractus perficitur, tūc ab eo nō receditur nisi voluntate partium, & ideo ibi nō cadit actio ad interesse. Sed si diceres arrhas esse datas pro implemento contractus de facto, hoc est per tradi-
b tionem rei, vel pretij, tunc procedit^b q. & Dyn. ff. de publ. l. 1. §. vñ quæritur, tenet opi. illam, quod perdat arrhas, & potest cōueniri pro eo, quod plus est, vt ff. pro socio. l. si quis pro socio, & l. pdia. ff. de act. emp. & videbitis j. quando liceat ab empti. discedc. l. 2.

ADDITIONES.

a Sit contractus. Adde Bar. & ibi Ale. in l. ex empto. §. is qui vina. in vlt. opp. ff. de ac. em. & Bal. in l. 2. in q. 3. inf. quando liceat ab emptione disce.
b Procedit. Adde, & vide per Bar. in d. §. vnde quæritur, ver. facit ad q. per gl. & Doc. in §. ita tamen. Insti. de contrah. emp.

LEX XVII.

2 *Iudex potest committere examinationem testium. & nu. 2.*

a **Iudices.** a Iudex† potest cōmittere examinationē testiū iudici illius terræ, vbi sunt testes, & partes ad illū locū destinare, idē si de fide instrorum quęratur. h. d. Similē practicā habuisti in l. generaliter. s. de iureiur. Quæro qualiter intelligatur iste ver. etiā in illis seruari volumus, qui, pbatis instris, &c. Gl. dicit, ꝙ loquitur qñ super aliquo instro producto debent examinari testes. Tu posses aliter ponere exemplū, pone ꝙ instrm faciēs pro me, est in archiuio publico huius ciuitatis, & inde extrahi non potest authenticū. Certe iudex loci, vbi cā versat committet iudici illius ciuitatis, vt videat si illud instrm est ibi auth. Canonistæ habēt de hoc casum, extra de priui. c. cum olim. el 2.

ADDITIO.

a Ale. Iudices. Vide no. per glo. & Bar. in l. cū ab initio. ff. quemad. test. ape. Paris. Iudices. No. circa ista materiā, & auth. seq. quod si iudex parte psente, & non cōtradicente interlocutus fuerit, testes in alia ciuitate accipiēdos intra certū terminū literis missis, vt fieri solet, nō exigitur alia citatio partis, vt de Com cōs 6. inci. credit libris, ad finē, an autē si testes remittuntur nō clausi nec sigillati p hoc vitiarent. Albe. in l. 3. de off. assess. tenet ꝙ nō, ibi Ias. illud non firmat, sed reliquit cogitandū. Vide tamē Ro. sing. 759. incip. Litigabūt. vbi dicit, ꝙ non debeat committi examinatio testiū in loco vbi potest metus eis inferri, puta si habitant in loco subdito producere volenti.

ANTIQVA. LECT.

2 **Iudices.** Nota† quod committitur examinatio testium iudici alterius loci. Secundo nota, ꝙ partib⁹ statuitur terminus ad probandū coram primo iudice. ff de iureiu. l. generaliter. § his de. Tertio no. ꝙ committitur examinatio testium non publicatio, quod patet ex tex. qui dicit, ꝙ factis depositionibus negociū referatur ad primum iudicem. Quarto not. qđ idē est si agatur de imponēda fide scripturę. Hoc pōt duobus mod. intelligi. Primo fm gl. quando scripturæ debet imponi fides per testes. & fm hoc esset idem casus, vt s. Melius est aūt vt dicamus, ꝙ forte coram iudice huius ciuitatis producebatur exemplum alicuius instrumenti, vel priuilegij, quod hic portari, vel haberi nō poterat, tunc iudex debet committere iudici loci, vbi est, vt ostendatur, & ibi fides imponat, & partes ad illū locum comparcāt. De hoc est tex. extra eo. c. accepimus, facit. j. eo. l. illatæ. Bar.

AVTHEN.

1 *Receptio testium potest committi notario, & etiam non habenti iurisdictionem de partium voluntate, & nu. 2.*
3 *Egregia psona quādo examinatur, receptio per iudicē cōmittitur notario.*

a **Apud eloquentissimum.** a Oppo. de Auth. vt defun. seu funera. §. illud, vbi dicit non demandari testiū receptionē. Sol. Dicit gl. qđ nō potest demandari testium receptio alij, nō habenti iurisdictionem, aliàs sic, vt no per Inn extr. de prob c. qm̄ ↄ falsam, in
1 2. gl. & extra. de off. deleg c. 1. in Clem. Crederē † de iure nostro non posse demandari non habenti iurisdictionem, nisi de volū-
b tate partium, ^b hoc modo faciunt iudices, qñ committunt notario de voluntate partium, & ꝙ voluntas partium sufficiat probatur, qa valet examinatio facta ab arbitris, vt vidistis s. tit. 1. l. fi. &c.

ADDITIONES.

a Ale. Apud eloquentissimū. Vide Bald. in l. 2. iudice. C. de iud. & q̄ habent l. iudices. supra eo. & ibi Bald. & adde ꝙ no. Io. i c. cū causam, extra de test. Et ad materiā huius auth. vide Bar. post gl. in l. cū ab initio. cum seq. ff. quem adm. test. aper. De eodē vide de off. dele. c. cum olim. & Inno. in c. cum Bertoldus. de re iud. p Bar. in l. 2. quemad. te. aper. Et an in causa criminali testium examinatio possit committi, vide quæ habes in l. fi. inf. de collu. deteg.
b Pom. Voluntate partium. Vide circa hoc omnino Ale. cōs. 104. vol. 5. vbi dicit ꝙ iudex non potest committere examen notario, nisi de volūtate partiū, & ꝙ si committit iam recusatu pro suspecto, quòd examen erit nullum, etiā si non probata foret aliqua causa suspicionis.
Paris. Voluntate partiū. vide Ale. consi. 251. per Ale. & Mod. in l. hac consultissima. §. si quis autē, in gl. in verbo. depositionis. C. de test. vide ad ista Fel. in c. cū causam, de testi. post Abb. ibi, vide in repertorio. in verbo, testis. ad fi.

Apud eloquentissimum. Tex. i l. Codicis nō bene declarat. cui personę cōmittatur examinatio testium, ideo hęc auth. est facta,
a Opp. in Auth. vt defun. seu fune. §. illud. Solu. † Receptio testium potest demandari habenti iurisdictionē, vt hic, non autem non habenti, vt in cōtrario, & hic videtur casus de iure ciuili. Canoni-
a stæ autē vidēt dīe, quod examinatio a testium possit committi, etiā non habēti iurisdictionem, si tamen iuramētum recipiatur a iudice, & interrogatorie examinētur, ita quod examinator habet nudū ministeriū examinatoris, seu interrogatoris, de hoc p Inn in c. quoniam cōtra falsam. de proba. in 2. gl. de off. dele. c. 1. in Clem. contrarium tamen videtur ipse Inno. notare in c. cum Bertold. extra de re iudi. in fi. Tamen pro sua opinione vr̄ casus in c. 2. extra. de test. Tu tamen, vt ista effugias, facias, qđ commissio fiat de consensu partium, tunc enim pōt indubitanter fieri, etiam non habenti iurisdictionem. vt s̄ ti. 1. l. vlt. & in c. psentata, extra. de test. & in l. cum antea. s. de arb. nā arbiter nullam habet
3 iurisdictionem, & tamen examinat, vt d. l. patet. † Fallit in personis egregijs, in quib. lex simplr dicit, iudicē mittere vnū de notarijs suis, vt in auth. sed iudex s. de epis. & cler. Et sic vr̄ simpliciter, quod iudex possit committere talium testiū examinationē, etiā non habenti iurisdictionē. Pro hoc vr̄ casus in c. 2. de test. secundum vnam lectu. ibi, vel nuncio, quem de hoc miserint, & c. prout ibi loquitur in egregijs personis, vel alijs quæ ad iudicem venire non possunt. At idem ex. de test. in c. si qui testium.

ADDITIO.

a Examinatio. Adde, & vide de hoc aliquid p Are. in c. quoniā cōtra. Inno. extra de pb. & ibi p Lanf. in rep. in ver. testiu depositiones. q. 12. late ponit Fel. vbi ponit conclusio. cum fallen. in c. cum causam. ver. extra glos. not. de test.

LEX XVIII.

1 *Instrm solutionis, ita pertinet ad creditorem sicut ad debitorē, & nu. 6.*
2 *Creditor, quando reddit instrumentum debitori, potest petere ab eo, vt sibi faciat instrumentum, quòd id quòd soluit erat sibi debitum.*
3 *Negatio facit rem dubiam.*
4 *Fauoris causa introductum, non debet in odium retorqueri.*
5 *Qui soluit, potest petere a creditore, vt sibi faciat instrm quietationis.*
7 *Annua præstationi an præscribatur, remissiuè.*

a **Plures.** a Qui recipit apocham cogitur reddere antipochā.
1 h. d. No. primo, quod † instrumentū solutionis non pertinet solum ad debitorem, sed etiā ad creditorē, ideo potest petere creditor antipochā, & etiam a notario, ꝙ sibi reddatur instrumentū Facit ad hoc ff. de furtis. l. qui tabulas. No. secundo ex hac l. illud, quod ego dixi tibi in l. dissolutæ. s. de condit. sine cā.
2 quod quando † creditor reddit debitori instrm cancellatum, potest dicere debitori, facias mihi instrm, quod hoc, quod soluisti, fuit mihi debitum. Item hæc l. facit ad hoc, qđ ille, q soluit, pōt pe-
b tere ab eo, cui soluit, vt de hoc sibi faciat publicū instrm. ^b &c.

ADDITIONES.

a Ale. Plures. Adde Bar. in l. j. ff. de eden.
b Instrm. Vide Bar. in d. l. j. & i l. qui tabulas. ff. de fur. & adde, ꝙ sicut ille, q soluit, potest petere apocha de sol. l. j. §. j. de apo. publ. & hic, sic etiā qui nō soluit, sed obtulit eo casu quo p oblationē cōtingit liberatio, vt secuta cōmissione post missionē, possit petere apochā de soluto, vt no. dixit Bar. per ea q̄ hñr in l. j. C. de suscept. & arc. lib. 10. An possit cogi ad faciendum quietationem generalem, tenet Bar. quod non, per illum tex. in l. Aquiliana. de trāsac.

ANTIQVA LECT.

Plures apochis. Qui recipit apochā, tenetur reddere antipocham No. tu iuuenis duo nota-
3 bilia multū leuia. Primo, ꝙ per † negationem fiunt res dubiæ. qđ
4 dic, vt l. 1. s̄. de procu. Secundo no. † ꝙ in fauorem alicuius introductum est, non debet in eius læsionem retorqueri. Tertio no.
5 & hic aduerte, ꝙ ille †, qui soluit, petere potest vt fiat sibi instrumentū quietationis. Facit ad hoc. j. de libera. cā l. sicut data, & l. si pupil.

pupillus, in prin. ff. de nouatio & so. ma. l. 2. §. t. de lib. le. l. 4. §. nūc
6 i se effectu, & ibi plene dixi. Itē no. quod † instrm̄ solutionis nō so
lum pertinet ad debitorē, sed etiā ad creditorem. vt hic patet. Fa. ff. de fur. l. qui tabulas & l. fullo, vel sarcinator. §. fi. eo tit. Et iō q̄nq; notarius debet dare ita instrumentū solutionis creditori. si cui debitori soluerit. Gl. inducit istā legem ad argumentum, an
7 † annuæ p̄stationi præscribatur spatio 10 ann. quod plene dicemus infra de p̄script. 10. ann. l. cum notissimi. §. illud.

L E X   X I X .

1 Cōparationes. Scriptura de qua fit ꝯparatio literarū dēt esse scriptura priuata approbata, forēsis, vel publica. & hi, qui eas faciūt, dēnt solēn ter iurare, h. d. Diuidit in tres partes Primo ponit ꝓœmiū. Scdo ponit statutū. Tertio statutū suū declarat, & limitat. Scda ibi, ideoq; sancimus. Tertia ibi, i his oīb⁹. Itenī scda diuidit in tres partes Primo ponit, ex qbus scripturis debeat fieri ꝯparatio Scdo ponit, ꝑ quas dēat fieri ꝯparō. Tertio ponit, apud quos. Scda ibi. oēs aūt. Tertia ibi, & hoc obseruari. Ad euidentiā huius legis, & totius mãæ de-
b bes scire, q̄ q̄n fit ꝯparatio, ᵇ literarū, requirit̄ duplex scriptura, vna ex qua fit ꝯparatio, alia, ad quā. De prima loqt̄ hæc l. & auth. ad hæc. de scda loqt̄ auth. at si ꝯctus. Casū in terminis pone p te.

ADDITIONES.

a Paris. Comparationes. Circa istā materiā ad probandum scripturam aliquā esse scriptā manu alicuius requiritur, qđ testes deponāt se ipsos vidisse scribere. Vide Ale. cōs. 123. in 1. vol. Vide de materia Ale. cōs. 443. & consi. 508. latissime Do. Frā. in materia cōs. 64. vide de materia cōparationis & ist.⁹ scripturæ priuatæ. Mode. post Bar. i l. admonēdi. in materia scripturæ priuatæ. ff. de iurciur. Nūquid aūt in libris rōnis comparatio faciat plenā fidē, & nō sit idem quod in hypotheca, vide Pan. cōs. 332. Mod. in l. admonēda. vbi sup. Itē de materia comparationis, & qđ regulariter fieri possit, nisi in apodissa, vide Fel. in c. 2. de fi. instr. Itē qđ si testes dicant se fuisse præsentes qñ scribebatur probant plene, non semiplene, & q̄ tāta possit esse vis cōparationis, q̄ plene credat̄, vide Ale. cōs. 181. in 2. vol. Itē an ista lex sit correcta solū in apodissa, an verò etiā in epistola vide per Mod. in d. l. admonēdi & Fel. i d. c. 2 & Ale. in d. cōs. 443. qui vr̄ tenere qđ sit correcta etiā in epistola, licèt ipsi in d. l. admonendi teneant cōtrariū. Itē qđ scriptura reperta in archiuio publico scripta p aliquē sit sufficiēs ad cōparationē, vide Fel. in c. ad aud. etiā. de p̄script. Itē quod possit quis cogi ad scribendū ad hoc, vt possit fieri comparatio literarum, vide Soc. in l. q̄ agnitis, in 2. no. ff. de exceptio. An autē possit quis cogi respondere, an scriptura sit manu sua facta, vide ad Bar. in rub. ff. de interrog. act. Itē de eo quod dictū est de scriptura reperta in archiuio publico vel actis publicis, licet alias esset seruata possit fieri comparatio, vide Are. in l. ne in arbitris. C. de arbi. Itē dū dr̄ in ista lege. qđ requirit̄ iuramentū, non procedit, vbi proceditr̄ summarie &c. Vide Ro. no. cōs. 10. vbi quæda alia. Itē an ista l. sit correcta in scriptura prima. vt ex ea non fiat comparō, & quō, vide Barb. consi. 29. vol. 3. in 2. dub.

b Ale. Comparatio. Et vtrū possit fieri comparatio ad stylū, an ad scripturā dicit Bal. no. qđ sic, sup. de emen. Iust. Co. in §. fi. & Bal. hic in 6 q. & vtrū istum actū comparationis possit iudex alteri committere, dic q̄d nō Gl. est in auth. de fide inst. § si vero, in verbo, abstinere. Sequit̄. Bal. i auth. sed nouo iure. C. si cer. pet. & ibi plene de materia comparationis, & vide in auth. at si cōtract⁹. j. eo. vide per Bar. & quæ habētur in l. nuda. de dona. Adde, an quia possit cogi ad scribendum, vt fiat comparatio literarum, tex. in §. si quis igitur. i auth. eo. tit. & ad materiam, vide Ro. consi. 20. Pau. de Ca. consi. 197. & 350.

1 *Comparatio literarum quando fit, requiritur duplex scriptura.*
2 *Quando in iudicio dubitatur de aliquo, quod consistit in artis peritia, iudex committit peritis in arte. & ijs quidem pluribus, nu. 3.*
4 *Periti debent iurare.*

ANTIQVA LECT.

Cōparationes. Cōparatio debet fieri ex scriptura priuata approbata, forēsi, vel publica: & q cōparationē faciūt, debēt solēnter iurare: qđ locū habet corā oī iudice, & in oī tpe. h. d. Primo ponit proœmiū. Scdo statutū Scda ibi, ideoq; Itē secūda subdiuidit̄, quia primo ponit ex qbus scripturis fiat ꝯparatio. Scdo p quos, & qualiter fiat. Tertio i qb. iudicis Quarto quo tēpore habeat locū ista lex. Scda ibi oēs aūt. Tertia ibi, & hoc obseruari. Quarta ibi, his oīb⁹. Ad euiden-
1 tiā præmitte, qđ cum † tractatur de comparatione, a requiritur
a duplex scriptura: vna ex qua fit ꝯparō, alia ad quā fit ꝯparō scripturæ. De prima ex qua. loqt̄ ista lex, de scda loqt̄ auth. at si ꝯctus j. eo. Opp dr̄ hic, q̄ scriptura dēt esse subscripta, ꝯ de auth. at si ꝯctus. j. e. Sol. Dñt quidā, q̄ hæc l. comparationes, corrigitur. Alij dñt, q̄ est veritas, q̄ lex ista loquit̄ de scriptura, ex qua, auth. loqtur de scriptura, ad quā. Oppo. in lege Codicis dr̄. qđ per comparationē fit plena fides. ꝯ auth at si ꝯctus. Solu. in hoc lex Codicis corrigit̄, & hoc est verū, q l intellige vt statim dicam. Tertio op. dr̄ in l. Codicis, q̄ licèt qs producat chartulam cōtra se, non pōt ex ea fieri comparatio, ꝯ in auth. ad hæc So. Dñt quidā, q̄ lex Co
b dicis in hoc corrigit̄. Alij dñt, & melius, q̄ lex Codicis loquitur qñ ab eadē parte ꝓducebantur ambæ scripturæ licèt vna, ex qua petebat fieri cōparationem. ꝯ se aliquid contineret auth. ad hæc loquit̄ qñ volo vti scriptura. vt ex ea comparō fieret, quā aduersarius meus ꝯ me produxit Opp. dr̄ in l. Codicis, qđ illi, q faciunt comparationē debēt iurare. ꝯ sufficit si semel iuretur, vt s̄ de errore calculi. l. 1. Solu a parte iuratur semel tm̄, hic loquitur de iuramento, qđ præstatur, ab aliis, qui sunt adhibiti ad comparatio-
2 nē Ex quo nota duo, vel tria. Primo, qđ † qñ in iudicio de aliquo dubitat̄, q̄ consistat in artis peritia, iudex committit peritis in arte, vt h. c., & j. de re mil. l. semel. i Auth de nō alie. §. quod aūt. &
a de vent. inspi. l. 1. §. 1 Scdo no q̄ † debet committi peritis in arte
3 pluribus. nec sufficeret vni, vt hic, ibi, aliis, & c. & d. l. 1. §. de vē inspi.
c si tamē in ciuitate nō esset nisi vnus tantū, illi soli committeret̄, & sufficeret d. §. quod autē. Tertio no. quod isti quibus tanquam
4 peritis committit̄ † debent iurare secundum formam hic positā, licet aliter dixerit gl. & male in l. iurisiurandi. §. in. 1. dic, vt ibi.

ADDITIONES.

a De comparatione. Adde quomodo, & quando fieri debeat comparatio literarum. & v. de late p Alex. de Imo. in consi 76. in 7. volu & cōs. 118. prope fi. i 4. li. & quomodo fi comparatio, vide etiam per Pa. de Ca. in consil. 371.
b Meno. Lex Codicis loquitur. Aliqua Zasi. libr. 2. sing. c. 25. vbi Bar. ab in pug. Bald. hic tenent.
c Committi peritis. De hoc late per Baa. & Ale. in l. 1. §. 1. de ven. inspi. & per Alex. in consi. 14. ver. bene facit, in 2 vol.

AVTHEN.

Ad hæc. In hac auth addunt̄ duo genera scripturarū. Op. qđ ista auth. in 2. dicto, nihil addit ad legē Codicis. nā ibi fiebat mētio de publico instrō. Sol. Dicit glo. intelligas hic qđ instrm, q̄ producebat̄ ex archiuio publico, nō erat publi
a cū, hoc est, manu notarij publicatū, tn̄ adhibet̄ a fides ei, si hēt testimoniū eius, q præest archiuio publico. Pro declaratione hui⁹ gl. q̄ro, vtrū sit necesse, qđ tale sit scriptū manu publica licet nō hēat testimoniū publicū? Gl. sup l. cōparationes. super verbo forēsib. de hoc dubitat. Veritas est, q̄ manu publica scriptū eē dēt, nec sufficeret manu priuata scriptū, nisi essent duo, vt in c. qm̄ ꝯ falsam ex. de pb. & hoc sentit gl. Sed tūc vlterius q̄ro, quare dictū instrm nō dr̄ publicū, si ē manu publica scriptū? Rñdeo, q̄ licèt n̄ hēat oēs solēnitates instri publici, vt puta, si i eo deficit dies, vel ꝯsul, vel indictio. nō vitiat̄, vt l. cū tabernā. ff. de pig. sed in instrō illa requirunt̄, & idē si nō hēt notarij publicationē, & subscriptionē: si tn̄ appareat a se manu publica factū, qđ est notandū.

ADDITIO.

a Tamen adhibetur. Intellige hoc procedere in illo territorio, vbi est archiuiū. Ita Bal. in l. exemplo. supr. de prob. vel si produceretur extra territorium faceret fidē contra subditum illius ciuitatis, vel ratione contractus, vel alia ratione, secundum Bald. ibi sup. & refert & sequitur Alex. de Imo. in cōs. 138. ver. nec obstat 1. vol. quem vides.

AVTHEN.

1 *Scripturis archiuij publici creditur licèt non sint publica, & non habeant annos domini, indictionem, & similia, nu. 2.*
3 *Iudex nō pōt cogere partes ad scribendū, vt inde fiat cōparatio literarum.*
4 *Per comparationem literarum fit plena fides.*
5 *Comparatio literarum, potest fieri ad librum rationum alicuius.*
6 *Quando fit comparatio, an sola depositio testium sufficiat, & nu. 11.*
7 *Scriptura priuata est triplex genus, & nu. 12.*
8 *Apodissa, quam probationem faciat, & nu. 13.*
9 *Liber rationum alicuius, quam probationem faciat, & nu. 14.*
10 *Litera seu epistola alicuius quando probent, & nu. 15.*

a At si contractus. ᵃ Hęc auth loquitur de scripturis, ad quas fit comparō. dr̄ in l. ꝯparationes, qđ requiritur, quod scriptura sit subscripta trib. testibus. Cōtra imo nō reqrit̄ subscriptio, vt in ista auth at si ꝯctus, q̄ modo vidistis. So. dñt quidā, quod ista corrigit legē Codicis. Tn̄ dicas, qđ ista est vera, qđ lex Codicis loquit̄ de scriptura priuata. ex qua fit ꝯparō, illa n. dēt eē subscripta. Auth. at si ꝯctus. loqt̄ de illa, ad quā fit comparō. Scdo opp. dr̄ in l. comparōnes, quod per comparationē literarum inducitur plena probō Cōtra in auth. at si ꝯctus, vbi nō inducit plenā probationē, sine adminiculis testiū. Sol. lex Codicis in hoc hodie corrigit̄, qđ soli ꝯparationi nō statur. Opp. tertio. dr̄ in l. cōparōnes, nō fit probō ex scriptura, q̄ pars ꝓfert ꝯ seipsam. Cōtra in auth. ad hæc Sol gl. dicit, qđ l. ꝯparationes in hoc corrigit Nō est verū fm̄ Doct. nā l. ꝯparationes, loquit̄, qñ duæ scripturæ producunt̄ ab vna, eademq; parte, vna p se, ad q̄ petit fieri comparationē, alia ꝯ se, ex qua petit fieri cōparōnē: auth. ad hæc loqt̄, qñ qs vnā scripturā ꝓducit p se, & ad eā ꝓbādā vtit̄ scriptura, quā aduersari⁹ ꝓducit ꝯ se, & ista pl⁹ placet. Vēro ad auth. ad hęc, vr̄ qđ d. aut. nihil addat ad l. ꝯparōnes, ꝗ eo, q̄ dt̄ d his, q̄ sumunt̄ ex archiuio publico. Nā l. ꝯparōnes, permittit fieri ex publicis scripturis, & hęc authē. etiā i publicis loqt̄,
1 quare male. So. Di g & bñ, itellige hic, d scripturis, q̄ sumūt ex archiuio publico, ñ tn̄ sūt publicę. Et, q̄ tex. dr, q̄ testimoniū hēt publicū, itelligatis qđ hēt testimoniū publicū illi⁹ officialis, q ꝑest armario seu archiuio, ñ q̄ sit manu notarii publicata: qđ ē notādū,
b q̄ a illis scripturis credit, lc; ñ sit publicæ scripturæ ex hoc seqt̄ b
al ud

ADDITIONES.

a Ale. At si cōtractus. Vide Bar. in l. scripturas, in princ. j. q pot. i pign. habean.
b Pom. Ex hoc sequit̄. Vide Ale. in auth. si qs, ver. 6. fallit sup. de edē. & aliquas remissiones p Fel. in c. cū cām ver. in eadē gl. ibi, de pb. & plene p eū. in c. ad audientiā, de p̄scr. & Imo. cōs. 37. & Cat. 72. & do. Ale. cōs. 138 vol. 5. & 92. vol. 2. vbi ponit de libris æstiml. & oīno tasi i l. admonēdi, i rep. l versic. decimus casus est, de mercm. vbi ponit quod iuris, si tales scripturæ priuatæ ñ sunt subscriptæ p partes, nec testes. Vide ēt Ale. cōs. 16. vol. 5. vbi dicit scripturæ ex archiuio publico faciūt fidē i illo loco i quo erat illud archiuiū, alibi ñ, et si ibi extaret statutū, q̄ talib. scripturis fides adhibeat̄. Et idē dr cōs. 14. vol. 5. vbi dicit, q̄ ñ facit fidē cōtra nō subditos, & Fel. i ver. fallit sexto. extra eo. & Bal. 239. in 1. parte. vbi ponit, q̄ requirant̄, q̄ tales scripturę faciant fidem.

a aliud, quod lā notabiliter allegaui, q̄ † licet in scripturis armarij,
non sint anni Dñi, indictio, & similia, tñ probant. Est n. quędam
priuata scriptura authentica in qua dictæ solēnitates nō requirū
tur, vt l. eū tabernā. §. 1. ff. de pig. Habes ergo h̄ c, q̄ ꝯparatio fit ca
quinq; generib. scripturarū, & nō ex alijs, adeo. s. in gl. qd̄ si esset
alia scriptura, q̄ pars, ꝯ q̄ petit fieri ꝯparatio, cōfitet esse suā, non
posset ex ea ꝯparatio fieri. Ita vř sentire gl. super l. ꝯparationes. in
3 glo. super verbo, semetipsum, & sic † vř, q̄ si iudex vellet cogere
a partē a ad scribendū aliquid sua manu, nō posset fieri ꝯparatio, et
hoc facere nō posset. tex. n. simpliciter dicit, non alr fieri, nisi si-
cut ista lex mandat. Modo habes de scriptura ea qua fit ꝯparatio,
4 venio ad auth. at si ꝯtus. Opp. vř q̄ † scriptura per ꝯparationem
approbata, faciat plenā fidē, vt l. scripturas. j. qui po. in pig. ha. So.
b dicunt quidā, q̄ illa corrigit per hāc legē. b Alij vt Fran. Accur.
& do. Iac. de Bel. dicunt, qd̄ ibi loquitur, qñ priuata scriptura hēt
subscriptionē testiū vtriusq; partis, & tunc non pōt circa ꝯpara-
tionē eius errari de facili, iō per solā ꝯparationē inducitur plena
fides. Sed qñ non hēt tot subscriptiones, tunc circa ꝯparationem
de facili errat, ideo requirit aliud ar. ita loquit hic, & satis placet.
Itē opp. de l. ꝯparationes. Solu. vt dixi, illa lex hodie corrigitur in
hoc, vt dixi, quia hodie per ꝯparationē non fit plena probō. Sed
aduerte, quia hoc intelligo verū in apodissis, q̄ dantur a parte par
ti, de his. n. loquit tex. in corpore, vñ sumit. Sed si quis vellet face
5 re ꝯparationes ad † librū rationū eius, ꝯ quē producuntur, tunc
credo iura antiqua esse incorrecta, quia non reperit mutatū, er-
go. &c. vt l. pcipimus, i fi. j. de ap. Rō est, quia magis de facili ego
possum ꝯfacere vnā apodissam, dicēdo eā manu tua factā, ita q̄
per cōparationem approbaretur, quam possim facere de libro
rationum tuarum, maxime cū liber rationū teneatur apud cō
fitentē, & ipse alijs edidit. Op. dř hic, q̄ cum fiūt comparationes
c requiritur argumentū. c hoc est probatio per testes. Contra, quia
pbō p testes sola sufficit, vt l. vbi numerus, ff. de test. & s̄. de test.
l. iurisiurandi. Ad quid ergo egemus cōparatione? Rñdeo qñq;
6 † testes testificantur de veritate ꝯtus, & tunc non esset necessa-
ria scriptura, dū tñ sint tot testes, q̄ sufficiant, vel nisi esset de ca-
sib. in quib. requiritur qd̄ fiat in scriptis. Ita loquitur in mā de te-
stib. Qñq; testes non testificant aliquid de ꝯtu, sed de scriptura,
testificant talē esse scripturā talis, tūc nec testib. sol. s creditur ad
plenam fidem sine ꝯparatione, nec soli cōparationi sine testibus
sed facit ad semiplenā probationē, ex vtraq; autē colligit plena
fides, vt hac auth. Rō, qa qui testificant de scriptura, de facili pos
sent decipi, pp similitudinē literarū, & quia pt quis lřas alicuius
de facili ꝯfacere. Ita vř sentire q̄dam gl. parua i auth. eo. cir. prin.
d quod tene mēti. d Vt igitur liqueat ista mā sciendū est quod nos
7 hēmus † triplex genus priuatæ scripturæ. Primum est apocha, q̄
vulgariter dř apodissa, q̄ dat a parte parti. Secundum est liber rō-
8 nū. Tertium est epła, seu lřa, q̄ mittitur. Circa primū, s. † apodis-
sam dic, aut a parte, ꝯ quā producit, cōfessatur, quod est sua ma-
nu facta, & facit fidē, vt l. cum de indebito. in fi. ff. de pb. Aut ne-
gatur. & tunc aut hēt subscriptionem trium testium & cōtrahē-
tium. & tunc ex ꝯparatione sola, & ex sola probatione fidem fa-
cit pleuā, de l. scripturas. j. qui po. in pig. ha. nā pp tot subscriptio
nes nō pt errari de facili. Si vero nō habet tot subscriptiones, tūc
hēt locum hæc auth. quia ipsa nō habet plenam fidem, si appro-
betur per cōparationem tm̄, sed facit semiplenā. Itē non facit fi-
dem plenam, si approbetur testibus tm̄, sed facit semiplenā. Item
e si approbetur e vtroque modo, tunc facit plenam fidem, vt hic,
debēt tñ adesse tot testes, quot vidistis no. in l. fi. in fi. & authē. ibi
9 posita. s̄. si cer. pet. & gl. hic repetit. Circa sm̄. s. circa † librū ratio-
num, debes aduertere, si quidem est confessatum, quod sit liber
rationū eius, cuius dř, & eius manu scriptus, si quidem cōtinet
aliquid pro se, facit fidē in his q̄ dependent ea mera eius volun-
tate, l. Nessennius. ff. de neg. gest. secus in his, q̄ ex mera eius volū
tate non dependent, vt l. rōnes. s̄. de proba. Si vero cōtinetur ali-
quid ꝯ se, tunc facit fidē, vt d. l. rationes. in fi. de proba. & l. q̄dam,
§. nūmularios, & ibi no. ff. de edē. Si vero ibi cōtineatur aliquid,
qd̄ non est pro se, neq; ꝯ se, sed pro alio, & ꝯ alium, & tunc si qui
dē ille liber est ꝯfectus ex necessitate officij de publico iniuncti,
tunc facit fidē, vt d. l. q̄dā §. nūmularios, & s̄. eod. l. illatæ. Facit de
admin. tu. l. Lucius. § tutelæ. Si vero nō est liber sic ꝯfectus, tunc
nō faceret plenā fidē, sed faceret forte semiplenā, sm̄ qualitatē p
sonarū, vt no. in d. §. nūmularios. Facit quod no. i l. in bonę fidei.
s̄. de iureiu. & l. admonēdi. ff. de iureiu. Si vero dictus liber rōnū
negat tūc puto, q̄ possit approbari per solā cōparationem, sine
alio argō, sm̄ formā l. ꝯparationes, quia hoc non reperit corre-
10 ctū, vt s̄. dixi. Circa tertiū, s. circa † lřas, seu epłas, dico, q̄ qñq; q̄ri
tur de effectu eius. qd̄ in literis continet, & de hoc dixi s̄. de pba.
l. nō epistulis, & l. nō nudis. Qñq; q̄ritur verum faciat probōnē,
tūc aut est epła ꝯfessata, & pbat, vt l. Pub. in fi. ff. depo. Aut epła
nō ꝯfessata, tunc si qdē hēt sigillum publicū, pbat, q̄ sic, vt no p
Doct. in l. si qua per calūniā. s̄. de epi. & cle. & Gul. in l. si procu-
ratorē. ff. de procur. & dixi vobis, in l. si Publicanus. §. j. de publi.
Aut nō hēt sigillū authēticū, & tūc dēt pbari, sicut aliç apodissę,
vt s̄. dixi. Non hab eius hic alia. De publicis scriptis nihil dico.

ADDITIONES.

a Alc. Cogere partē. Vtrū iudex possit cogere aliquē ad scribendum sua manu, ad hoc, vt fiat comparatio. Bart. hic qd̄ nō, sed Bal. in l. cōparationes. s̄. eo. tenuit contrariū & bñ, p tex. fin. in Auth. de de instru. cau. & fide. §. si quis igit inscribere coactus est, Et qd̄ si lřa erit diuersa ab ista scriptura, ponit, & vult Bald. i si. j. de lec. tab. Adde, q̄ idē tenet Pa. de Ca. i l. cōparationes. s̄. pxime.
b Menoch. Per hanc legem. Soc. in consi. 57. nu. 20. lib. 2. Dec. consil. 615. col. 2.
c Alc. Argumētū. Adde bar. & q̄ ibi dixi i l. nuda ratio, de donatio, & vide Bar. in l. scripturas. j. qui pot. in pign. hab.
Menoch. Alciat. decis. 181. nu. 6. Dec. consi. 615. col. 2.
d Menoc. Quod tene menti. Adde Bal. in auth. sed nouo iure. ff. si cer. per. Ruy. consi. 35. nu. 8. lib. 4. consi. 46. nu. 3. 4. 8. & cons. 69. nu. 13. & cōs. seq. nu. 4. eo.
e Meno. Itē si approbet. d materia. late Crau. de antiq. tēp. quarta parte pe. ptis.

ANTIQVA LECT.

At si contractus. Opponit, & vř, qd̄ sola ꝯparō facit plenā fidē, vt l. scripturas. j. qui po. in pig. ha. Sol. Dñt quidā, qd̄ illa per illā corrigat Dy. & Ia. de Bel.
11 dñt, qd̄ † ibi loquit qñ scriptura priuata hēt subscriptionē testiū, & nō partiū, tūc. n. nec testib. solis crederet, nec ꝯparationi, quo ad plenā fidē, sed ex vtroq; colř plena fides, vt hic. Contra opp. nā si testes sunt soli testes, tunc. n. probare pñt rř duo, licēt qñq; plures, vt l. testiū. s̄. de test. & l. fi. cum auth. ibi posita. s̄. si cer. pet. Ad qd ergo requirit ꝯparatio? Rñ. hæc auth loquit, qñ testes nō deponūt aliquid de ꝯtu, sed de scriptura. s. an sit scriptura illius vel nō, tūc. n. nec testib. solis crederet, qa de facili errare possent, nec ꝯparationi soli, sed vtrisq;, sed si testes deponerēt de veritate ꝯtus, tūc eis solis crederet. Ita vř sentire quędā gl. paruula in auth. eo. §. 1. Op. vř qd̄ huic scripturæ nullo mō credat, vt in auth. eo. §. si vero tale. Sol. ibi ab vna parte erat instr̄m & vox viua, ab alia ꝯparatio sola, hic loquit, qñ ab vna parte est ꝯparatio, & vox viua, ab alia nil cōcurrit. Nūc ad declarationē huius materiæ veniamus. Et gl. hic intrat mām tā de publica scriptura, q̄ de priuata, ego de publica nil dicā, sed dixi in l. in exercendis. j. co. sed di
12 cā de priuata. Et p eius euidētia est sciēdū, qd̄ habemus † triplex genus priuatæ scripturæ. Quædā est, q̄ dř apodissa, q̄ dat a parte, parti. Quædā est priuata, vt liber rōnū quē qs sibi conficit. Quædā est priuata scriptura, vt lřæ, seu epłæ, q̄ hoies sibi inuicē trās-
13 minunt. † Circa primū dic, aut illa priuata est ꝯfessata ab vtraq; parte, & sine dubio pbat ꝯ scribentē, vt l. Publia. i fi. ff. depo. Aut est negata, & tūc aut hēt subscriptionē testiū, & vtriusq; partis, & ad pbōnē facit plenā fidē, vt l. scripturas. j. q po. in pig. ha. Rō, qa pp tot scripturas i ea de facili errari nō pt. Aut nō hēt dicta scriptura subscriptionē partiū, & tūc aut nō est approbata p ꝯparōnes tm̄, vel p testes tm̄ ascriptos, vel nō ad scriptos, & tūc nō facit plenā fidē, sed semiplenā & hæc notant, de iureiu. l. admonēdi. & ibi dixi. Aut p ꝯparōnē, & p solēnē numerū testiū, & tūc faceret plenā fidē, vt hic, & in corpore vñ sumit. Sed q̄ro, qs est solēnis numerus testiū, q requirit i scriptura, ad q̄ fit ꝯparō? Gl. ponit hic, & gl. i l. fi. cū auth. ibi posita. s̄. si cer. pe. ñ recito. Scda scriptu-
14 ra priuata ē † liber rōnū: & i isto dico: Aut est ꝯfessatus, & tūc ꝯ scribētē pbat, vt l. q̄dā. § nūmularios, & ibi glo. ff. de eden. l. inter chartulas, & ibi no. j. de iure fis. li. x. qd̄ intellige sm̄ ea q̄ plenè notant. ff. de do. l. nuda rō. Qñ aūt ꝯtinet aliqd, neq; p scribēte, neq; ꝯ scribētē, & tūc aut ille liber scribit de necessitate officij de publico iniūcti, & tūc fidē facit, d. l. q̄dā. §. nūmularios. Facit tex. i l. Luci⁹. § tutelę. ff. d adm. tu. Aut ñ fit ex necessitate talis officij, & tūc ñ facit plenā fidē, sed forte semiplenā, vt notat i d. §. nūmularios, & l. admonēdi. i his tñ q̄ depēdēt ex mera volūtate scribētis, liber rōnū faceret fidē, vt l. Nessēnius. ff. de ne. ge. Si vero scriptura ꝯtēta i libro rōnū negat, tūc si sit approbata p ꝯparōnē lřæ factā sm̄ formā l. ꝯparōnes. s̄. eo. puto, q̄ faciat plenā fidē, nā auth. at si ꝯtus, q̄ reqrit scripturā ad q̄, cū depōne testiū, loqnř d apodissa, i libro rōnū oīl imutat & remanet dispō l. ꝯparōnes, vt l. pcipim⁹, i fi. j. de ap. Et ē rō qa facili⁹ posset fabricari falsa vna apodissa, q̄ vn⁹ liber rōnū. Itē qa apodissa vt plurimū scribit p̄nte parte, rō iputet sibi pars, si nō fecit adhiberi solēnē numerū testiū.
15 Quæ rō cessat i lib. rōnū. Tertia priuata scriptura ē † epła, & ista si qdē fiat parte p̄nte, & dř sibi, dicas idē, qd̄ i lib. rōnū, de hoc plene dixi i l. nuda. Quæro, pone, q̄ pduco ꝯ te, q̄dā priuatā scripturā, q̄ dico manu tua scriptā, & ad eā pbandā nō habeo als scripturas ad quas fiat pbō. vř, q̄ nō probet, per tex. in l. C. ibi, nō aliter fieri ꝯparōnē, ergo ibi dicit, q̄ ēt ea ꝯsēsu partiū, ñ pt fieri cōparō alr q̄ i l. Codicis dicat. In ꝯriū vř tex i auth. e. §. si qs igit. Ad l. C. rñdeo, q̄ ibi loqt, qñ dubitabat de alicuius scriptura, q nō ē, nec hři pt, vt scribat, vel si poterat hři, pars nolebat, q̄ scriberet, ne lřarū formā mutaret. Et hæc sufficiāt cir. scripturā priuatam.

LEX XX.

1 *Scriptura semel in iudicio producta, & in actis copiata, facit plenā fidem.*
a *Quando aliquis produxit instrumentum solenniter publicatum nō cogitur protocollum exhibere, nisi velit illud de falso redarguere.*
3 *Quæ requirantur ad hoc, vt quis cogatur ad exhibendum protocollum.*
4 *Amissio instrumenti, & sic casus, probatur iuramento, & nu. 8.*
5 *Practica ad hoc, vt quis non possit amplius producere instrumentum.*
6 *Chartula, non producta, non facit fidem.*
7 *De falso, qñ possit, & per viā exceptionis, et per viā accusationis cognosci.*
9 *Sententia lata per instrumenta falsa potest retractari.*

Cum

Cum quidam. a Hæc est bona & singularis. l. Instrum cuius fides est semel approbata, debet iterum produci, si aduersarius velit redarguere de falso, & si nō producat, pro falso hēt, nisi ille, qui semel produxit, se pdd disse solēniter iurauerit. h. d. No. quod † scriptura semel in iudicio producta & copiata in actis, facit plenā fidē licet authēticū non reperiatur, nisi de falso redarguat. No. scdo casum, quod † qn aliquis producit instrm solēniter publicatum, nō cogit ad exhibendū protocollū b vel ostēdendū, nisi aliquis velit redarguere de falso ex inspectione protocolli. No. tertio, quod † nō sufficit, quod qs dicat se paratū redarguere de falso, sed est necesse, quod se inscribat ad pœnā talionis, antequā aduersarius cogat ad exhibendū, vel ad exhibitionē eorū, q exhibere nō tenetur: qd no. maxime pro his, qui petūt sibi fieri copiā instrumenti, cū die & cōsule cū intendant redarguere illud de falso, vt no in l j. §. editiones. ff. de eden. vt nō debeat fieri exhibitio, nisi prius inscriptionis pagina pcesserit, qd no. Gl tangit hic quædam alia, de quibus non curo, quæ per vosmetipsos videbitis.

ADDITIONES.

a Ale. Quidā. Et istā l. alleg. Bat. l contraria ad reprimendum, ver. de plano, qd ex his, quæ producuntur corā iudice, nō sit probatio, nisi detur copia parti. Et vide ad hanc legē Guil. de Suza. in auth. si quis in aliquo. de eden. Et vtrū semper probetur amissio instrumenti p iuramentū, vide l. si quis ex argentarijs. §. pe. de eden. & q incumbat probatio, vide Inno in c. cum olim. de priu. & vide Bal. in l. si. in fi. de eden. & istū tex. no. alle. Bar. in l. j. ff. si tab. test. adde quod scriptura exēplata in iudicio facit. fidē, licet nō reperiatur originale. Pet. de Ancha. cōs. 40. & qd dicit Bar. editionem faciendam non esse, cum quis vult redarguere de falso nisi subscribat se, intelligit Bal. quando vellet criminaliter accusare, sed si vellet ciuiliter excipere, non requirit subscriptio, & hoc sequitur Pau. de Cast.

Paris. Quidā. Circa materiā huius l. Vide Cepol. caut. 148. Itē vide Fel. in c. contingit, in prin. extra, de fid. instr. vbi habes, quod producens instrumentū nō tenetur ipsum originaliter apud acta dimittere, sed satis est præsente parte ostendere, & dare copiam eius de quo disputatur. Et ibi etiam, quod volens redarguere, debet se inscribere ad pœnam talionis, vt dicit Bar. hic.

b Ale. Protocollum. Dixi in l. si quis ex argentarijs. de eden. Adde Bat. in l. j. §. editiones, vbi late eo. tit.

Menoch. Rola. a Valle consi. 44. nu. 12. 32. nu. 48. declarat nō procedere in registrato, & ibi quando iurat, non habere facultatem exhibendi.

LECTVRA ANTIQVA.

Cum quidam. Instrm cuius fides semel est approbata nō dēt iterū produci nisi parte volente de falso accusare, sed si producens se perdidisse iurauerit, excusatur, & hoc vsq; ad sniam locū hēt. h. d. No. quod qīr instrm semel productū in actis exemplatur, quod illud exēplū in actis redactum a facit fidē de cætero, licèt originale nō producatur, quod intellige si fides eius est approbata, vt hic in princ. Intelligo autem fidem approbatā, si datus est terminus parti ad probandū, & nihil sufficienter est probatū. Scdo no. qd ei q dicit se velle accusare de falso, debet exhiberi instrm, dūmodo iuret & se inscribat prius, q exhibeat, vt hic, qd multū no. vt si ille, cō quē producit instrm petat sibi protocollū exhiberi, vel sibi fieri instri copiā cum die & cōsule, quia intēdit redarguere de falso protocollū, vel ex die, & cōsule, q. l nō dēat fieri talis editio, nisi pri⁹ iuret, & se inscribat, vt h c dī. Sic intelligas qd no. in l j. §. editiones ff. de edē. No. quod quidam intelligunt hic, quod inscriptio & accusatio fiat cō notariū, scribensem, vt j. dicā. Ex quo hēs, quod si volo accusare notarium, possum petere instrm ab alio, q ab ipso notario, qa instrm nō pt bñ redargui nisi videat. Itē no. † qd perditū esse instrm probat per iurm, b sic casus probat per iurm, qd est notandū, statim aliqualiter dicā. No. ex hac l. † practicam solennē, quod si volo dicere nullum, vel falsum instrm, sniam, vel pceptū, quod tu habes cō me, forte in meam contumacia, possum petere a iudice, quod faciat exhiberi, si quidē dicas te non habere, nec vis producere, nec sufficientes rōnes allegas quare non producas, de cætero producere nō poteris. Casus est hic in §. q si prædictum. Inno ponit, licèt nihil alleget. c. G. perpetuus. c extra co. vide tex istum. Itē no. quod l cèt † non producta chartula non faciat fidē, hoc est intelligēdum cō eum, qui iā petijt eā sibi exhiberi. & exhibita nō est, sed cō alios remanet i suo robore, vt hic, & d. §. q si prædictū. Vltimo no. quod petitio exhibitionis chartulæ, non potest fieri, nisi vsque ad sniam. Opp. quod non dēat iterū iurare. l. j. de iura. cal. Dīt quidā quod hic corrigit. Tu dic, q l hic, loquit de alio iurō. Secundo opp. & vr, quod † q vult dicere falsum, nō hēt necesse se inscribere, sed possit de falso excipiēdo cognosci. vt l damus, & l. phemus j. de fal. So. dīt qdā hic loquit, qn mortuus est principalis delinquēs, falsum cōmittēs, donec n. ille viuit, nō pōt de falso cognosci, nisi prius ille accuset criminaliter, vt hic, gl. tn cōdicit. Ad ll. in cōtrium allegatas non rñdet, & iō distingue multū no. sm Iac. de Are. & Cy. hic, q recitat eū multum solenniter. Aut quis, vult dicere falsum cō ipsum criminosum, & pt, ciuiliter, & criminalr agēdo vel excipiēdo, put vult, vt d. l. damus & l. si Aut cō aliū, tn redūdaret i piudiciū criminosi, & tūc aut criminosus principalis viuit, & nō pōt de hoc pricipaliter ciuiliter cognosci, nisi prius criminosus accusetur, & pincat vt hic. Aut est mortuus principalis criminosus, & tūc secus, vt l. j. j. vbi cāæ fiscales, q pbāt hāc distinctionē, vide gl. istā. & eā in no. Op. q casus aliter dēt probari quā per iurm, vt l. si cred. toc. j. de pig. actio. Sol. Gl. no. dicit. † Qñque alle. quis casum circa id, ad q nō erat obligat⁹, tūc sufficit iurm, vt hic. Qñq; alle. circa id, ad q erat obligatus, tūc nō sufficit iurm, vt l. cōtra no. gl. Vltimo ad hoc op. j. si ex falsis instris. l. 1. & 2. Solu. Quidā dīt, quod hic in j. cā de falso discussum fuerat. & ista ē vera i se, & ei aliqualiter applaudit lra, q dicit i prin. fides approbata. Vel dicas, qd sp post sniam pt † snia irritari, pretextu falsorū instrorū, si aliqs ē paratus probare illa instra falsa, sed illud, quod in hac l. est dictū, quod pars debeat iurare, & similia, illud nō habet locū, nisi vsq; ad sniam.

ADDITIONES.

a Ale. In actis redactū Adde Pet. de Anch. l cōs. 173. incip. Circa prmū dubiū ver. prterea, licet instrm, ibi, quod instrm productū licet sit incorporatū, l de actis, qn aliquis vult illud redarguere de falso, & satis in proposito hic qn instrm exemplatū facit fidem, vide per Inno. in c. quoniam contra. extra de probat.

b Per iuramentum. Adde de hoc, vt sup. eo. in l. aquid eos.

c G. perpetuus. Add. & vide Inn. ibi, qui dicit, qd taliter respōdenti succurrere tur, si satisfecit aduersario de suo interesse. alleg. l. de ætate. §. si ea causa. ff. de iterro. actio. de quo p eundē Bar. & ibi Doc. in l. 2. supra de eden. p Bal. in rep. l. 1. ff. de iureiu. & latissime vide ampliationes p Fel. in d. c. G. perpetuus.

Plus valere quod agitur, quam quod simulatè concipitur. Rubrica.

1. *Quando agitur vnum, & aliud per errorem scribitur, prualet quod agitur.*
2. *Quando scribitur per fallaciam aliud, quam agitur, prævalet quod agitur.*
3. *Si vnū agatur, & aliud simulate de partiū voluntate scribatur, qd prualet.*
4. *Instrumento, vel inuentario quando possit per partes contradici.*
5. *Contra præsumptionem iuris, & de iure, admittitur probatio, ex voluntate vtriusque partis, & etiam per partis confessionem, &c.*
6. *Contractum fuisse fictitium, quomodo probabitur.*

IN contractibus. a Gl. alle. quasdā pcordātias ex quib. percepi iā talē doctrinā i hac mā & bñ h. d. † Qñq; agitur vnū & aliud scribit per errorē, tūc sine dubio pualet qd agit, vt l. si qs in fundi vocabulo, de lega j. & l. qui quartā co. ti. & l quoties, de hæc. insti. j. de test. l. errore. Qñq; vnū b agit & aliud scribit per fallaciā vnius partis, & tunc idē, qd plus valet qd agit, vt j. c. l. si † Qñq, vnū agitur, aliud scribit simulatè, de partiū voluntate, & tunc aut illud, q in veritate agit. nullius est momēti, & non valet q agit, nec q i simulat, sed obstat exceptio s. de cōdi. ob turp cau l. j. & l. si sub specie. s. de postul. Aut illud q in veritate agitur, erat aliquid in effectu, & tūc aut illud quod scribitur, fit per modū habilem, ad transferendū vnam obligationem in aliam, & valet illud quod scribitur magis, quā illud quod in veritate fuit actum, vt s. si cer. pe. l. si ex pretio, & l. si mutua. Aut non fit per modum conuertibilem siue habilē ad hoc, & tunc valet plus quod agitur, quam quod simulatè concipitur, vt per totum hunc titulum.

ADDITIONES.

a Ale. Cōtractib. Vide Bar. in l. Lucius. ff. de no. idē i d. l. si quis. Et quādo probatur instrm simulationis, vide in l. si ex ptio. si cer. pet. ita Bal. cōtra ff. ad Velle. l. antiquæ. Et quādo instrumentū dicat falsum, & quando simulatum, vide Bal. in l. ex cautione. in 1. q. de nō nu. pec. & i l. multū. ff. si quis alteri vel sibi vbi sing. vide, de modo probādi simulationē, & qd ipsi. no. in l. 5. de nu. pec. Adde Bar. in consi. 65. incip. Pet. Nicol. Pau. de Cast. in consi. 178. & cōsi. 328. cum seq. & consi. 331. & anteriori consi. an exceptio simulationis impediat executionem, per Per. de Anch. consi. 318. Ange. consi. 173. 218. 3. lib. Ale cōsi. 63. & 119. & seq. 1. lib. Bal. consi. 146. 5. lib.

Paril. Contractus. Circa hanc l. inquantum loquitur de simulatione mariti ad vxorem. quid in sorore, & de quibusdam coniecturis, vide Pau. cons. 56. & Barb. consi. 66. vol. 4. in 1. dub.

b Pom. Quādoque vnum. Et no. quod cum plures sint species simulationis, vt colligi pōt ex dictis Bar. hic, quod volens probare contractum simulatum, ad hoc vt possit obtinere, debet probare modum, & speciem simulationis.

In contractibus. Quia breuis est non summar. Et iō pro eius declaratione d. c. quod quādo vnū agitur, & aliud scribitur per errorē prævalet quod agitur si ne dubio, vt j si quis i fundi vocabulo. ff. de test l errore. ff. de hæ re. inst. l. quoties circa prin. Qñq; vnū agit, & aliud scribit, ex dolo seu fallacia partis, & tunc nō illius, q scribit, nihil valet, sed illud q agitur, li actum est. vt j. c. l si falsum l cū precib. s. de pba. Quandoq; vnū agitur, & aliud scribitur de voluntate partium, & tunc aut illud q in veritate agitur, est nullius momēti, & tūc non valet illud q in veritate agitur, nec illud quod simulatè, vt l. j. s. de cōd. ob turp. cau. de postu l si sub specie. Quandoq; illud q in veritate agit valere potest, & tunc si quidem aliud scribat per modū habilem ad transferendum vnum cōtractum in aliū, tunc illud, q simulatur, prævalet, & euacuatur quod in veritate fuit actū, vt s. si cer. pe. l. si ex pretio. & ff. si cer. pe l. singularia. & in illo casu opponi non posset exceptio simulationis. Si vero nō fit p modū habilē ad trāsferēdum vnum cōtractum in subsidium alterius, tūc id q agitur, pualet, & loquitur totus iste titulus. Opp. j arbitrium tute. l. si. Sol. Dicit gl ibi spāle, vt dixi in l. in exercendis. s. ti. j. Aduerte, quantū est ad materiam d. l. in exercendis. non est verū quod ibi sit speciale, † qa inuētarium ita posset reprobari de falso, sicut aliud instrm. sm oēs. Quātū ad mam leg. nīæ dicas, quod si respicio verba restōris, intelligunt, vt iacēt, fallit vbi scriptura pualet veritati, sed hæc lex voluit aliud, s. quod rei veritas hæc est. Illud q actū est inter partes, pualet ei, quod dictum est, hoc colli-

colligitur ex tex qui dicit in ↄctib & in rubrica, tunc ad ↄtrium tñ deo, qñ q; instrm scribit de voluntate vnius partis tñ, & ↄ est,
a & tunc ↄdici nõ põt rõne simulationis, a vt lege ↄtra, nisi ex magna cã, & pcedẽte protestatione, vt l. qui in aliena. in fi. ff. de acq. hær. Cõtra hoc opp. ĩ. ad Velleia. l. antiquæ. vbi instrm agit inter duos, & tñ ↄdici non põt gl. dicit, fallit, ibi loquitur in instrõ publico, hic tex. debet intelligi in instrumento priuato, ꝙ non placet, quia de omni instrõ loquitur. Dic ergo, ꝙ qñ aliquis confitetur instrumentum publicum scriptum de sua voluntate, nõ potest venire ↄ, dicendo non esse verum quod ibi est scriptũ, vt in cõtrario, sed si vult dicere esse simulatè conceptum, de volun-
5 tate vtriusq; partis, posset probari ↄtrium, nam † ↄ præsumptionẽ iuris & de iure admittitur probõ ex voluntate vtriusq; partis, vt dixi in auth sed iam necesse. ĩ de don. ante nuptias. & gl. in corpore, vñ sumitur. Sed præsumptio, de qua loquitur l. antiquę, est
6 iuris, & de iure, ergo posset probari ↄtrium per † ↄfessionẽ partis præcedentẽ vel subsequentẽ, nõ euro. Facit l. generaliter, de nõ nu. pec. & ideo posset fortè dici, si in instrumẽto est scriptum de voluntate partium, ꝙ illam pecuniam habuit, & recepit, & etiã posito, ꝙ in veritate non recepit, instrumentum non posset dici falsum, sed fictitium, non tñ dicat notarius, habuit, & recepit in præsentia mei notarij & testiũ, quia illud forte esset falsum. Opp. ff de vsufruc. leg l si alit. Sol. vt in gl. & tene solutionem Io. Gl. ꝙ ibi nõ constabat ↄtrium Op. de omnibus legib. quæ dicũt, ꝙ res iudicata hr̃ pro veritate. Dicit gl fallit in illis legib. & vbi vis fit in sñia. verum est, ꝙ ibi scriptura pręualet veritati, tamẽ non ↄdicit huic legi. Hæc enim lex loquit in ↄctibus, & idem putarẽ in sententiis, si sententia daretur ficta, & hoc ageretur inter partes, & iudicem. sñia veritati non præiudicaret. ff. de ap l. si per lusorio.
7 Quæro † qualiter probabitur ista fictio? Rñdeo. si posset pbari p testes ad scriptos, qui interfuerunt tpe ↄctus celebrati, hoc esset multum facile. Sed si tũc fuerunt adhibiti testes, qui ignorabãt id, qđ agebat inter partes, tunc puto. ꝙ si probaretur per testes, ꝙ in præfationibus. hoc est, in tractatu habito de ↄctu faciendo, hic in veritate agebat, qđ esset pignus pnia si fieret instrumentũ venditionis, coram aliis testib. abiq; longo interuallo, pbaretur fictinum per illos testes, qui interfuerunt in tractatu. licèt nõ in ↄctu. ff. de pact. l. itẽ quia. §. si & de verb. obl. l. Titia. §. idem rñdit.

ADDITIO.

a Ratione simulationis. Adde quãdo cõtractus potest dici simulatus per cõtrahentem, vide p Bar. in l. filios inf. de his quæ in frau. cre. & in l. sicut. §. supuacuum, quib. mod. pig. vel hypo. sol. p lo. & Ale. de Imol. in l. nemo potest. ff. de leg. 1. p eundẽ Inn. ioc. ad nostrã de emp. & ven. & in c. cum contingat. de iureiur. & in dictis locis, etiam quando appositum fuisset iuramentum.

LEX II.

Acta. Quando simulatio adhibetur de persona ad personã, præualet veritas simulationi. h. d.

LEX III.

a **Emptione.** a Contractus emptionis intelligitur esse factus causa pignoris, maxime quando apponitur pactum de retrouendendo. Cy hic tangit. Dic, vt extra de pign. c. illo vos. de empt. & vendit. c. ad nostram.

ADDITIO.

a Ale. Emptione. Vide quæ dixi in l. fin. C. de pac. pig.
Parif. Emptione. In ista l. est vna gl singularis, ꝙ cõtractus simulat' nõ firmatur iuramẽto. Idẽ Bar. in l. si quis pro eo. de fide instr. Pao. in c. ad nostram de empt. & ven. Bart. in consi. incip. Quæro di statutũ. Bald. & Ang. in l. si quis sã eisd. cog. & Bal. hic in l. j. inf. de opei. li. in rub. de iureiur. Ang in l. 1. de dote cau. nõ num. Imo. in l. nemo potest. de leg. 1. in c. cũ contingat. de iureiu. Pan. cõs. 280. Si tamẽ esset iuratũ in instrumento omnia in eo cõtenta esse vera, & attendere, & obseruare, nõ posset tunc dici, qđ sit simulatũ. Ita Ale. in d. l. nemo potest, nisi prius peteretur absolutio a iuramento, vt ipse intelligit, vide eundem consi. 137. in 1. vol. & consi. 16. in 3. vol. Item pro declaratione glo. vide concordan. per Ias. in l. cum ea. circa medium. C. de transact. vide & declara, vt per eundem, in l. 2. ad fi. ff. de iureiurando.

ANTIQVA LECT.

a **Emptione.** In simulatione de ↄctu ad ↄctum præualet veritas. h. d. q̄ro ad quod est hoc vtile? Rñd a quia pignore percepto, fructus eatenuant debitum, vt ĩ. tit. 2. l. j. quod in emptione non est. Quærunt Doctores, vtrum ex eo, ꝙ in ↄctu emptionis appon tur pactum de retrouendendo, præsumitur ↄctus pignoris: de hoc habemus duas Decretales, extra de pign. c. illo vos, de emp. & vend. c. nostram. dic, vt ibi.

ADDITIO.

a Meno. Respõdeo. de ma. late Gome §. inf si quis in fraudẽ. n. 1. s. Inst de actio.

LEX V.

Si falsum. Instrumentum etiam a subscribẽte potest dici falsum. h. d. Facit l. 1. ĩ. si qs alteri, vel sibi: & ista lex facit ad quęstionem de eo, qui dedit notario existenti ad banchum quandam scripturam non verã, vt eam mittat in quaterno, nunquid teneatur de falso. & ista lex tenet, ꝙ sic: & facit hęc
a l. ad id, quod dixi in l. si quis obrepserit. a ff. de falsis.

ADDITIO.

a Obrepserit. Adde Alexan. de Imo. ibi, & in consi. 84. 3. volum. & Bartol. in cõsil. 199. incip. Tudertines, in 1. volum. & eundem Alexan. in consil. 70. & in consi 67 eodem volum.

De commodato. *Rubr.*

LEX PRIMA.

EA quidem. No. ꝙ quando quis suscipit periculum casus fortuiti in se, tenetur De quo plene dicemus in l. sed & si quis. §. quæsitũ. ff. si quis cautio. &c.

LEX II.

Cum eum. Oppo in exceptione reus debet probare l. 2. & l. in exceptionib ff. de proba. sed hic reus in excipiendo dicit non esse finitum tempus, ergo ipse debet pbare. Huius timore gl vacillat. Tu dic, ꝙ qui agit actione ex contractu, debet probare substantialia contractus, sed qui agit commodati ad hoc, vt probet commodatum, debet probare rẽm cõmodatam ad vsum certo tempore limitatum, aliàs non esset cõmodatum, sed precarium, vt no. ff eo. l. in commodato. §. sicut, ideo hoc casu negans commodatum, debet probare, quæ commodato incumbunt.

LEX III.

De restituendis. Qui commodat res causa pignoris, potest agere cõmodati, vt restituatur finito tẽpore pignoris h. d no gl. quæ hic est, quæ tractat materiam, qua actione debeat agi, quando commodatur res, vt pignoretur, & plenius quàm alibi.

LEX IIII.

1 *Res commodata, quando possit retineri prætextu impensarum.*
2 *Si actione commodati petitur quantitas, an possit cum debito compensari.*

a
1 **Prætextu.** a Nõ eget summario. Opp & videtur, ꝙ possit retineri, vt l. in reb §. possunt. ff eo. Sol. † Ibi pp
b impensas b retinetur, & istam materiam, qñ retentioni sit locus ponunt hic Doct. & in l. si non sortem. §. si centum ff. de condi.
2 indeb. dic, vt ibi. Quęrit gl. † quid si in actione cõmodati petatur quantitas, vtrum possit cũ debito compẽsari. Gl. dicit, ꝙ sic, siue actio cõmodati detur ad interesse, siue ab initio commodata sit quantitas, & sic intellige l. fi. de cõpensat. Vide gl. istam quæ tenet, ꝙ qñ pecunia debetur, vt species, potest compensari. Contrarium notatur in l. cũ fundus ad propositum, dico, ꝙ ↄtia glo. loquitur. quando illa species petebatur rei vendicatione, hic qñ petebatur actione personali. Vltramontani tenent simpliciter contra illam gl. Videbitis in d. l. fi. ĩ. de compensationibus.

ADDITIONES.

a Parif. Prætextu. Circa istam legem finalem, & circa materiam retẽtionis, vide omnino Rom. sing. 109. & quæ scripsi. ĩ. ob chyro. pecu. in l. 1.
b Ale. Impensas. Adde ꝙ quando contra maritum, vel eius hæredes agitur p restitutione dotis, non potest fieri retentio prætextu expensarum in re dotali factarum. l. unica, §. taceat. ver. sed nec ob impensas inf. de rei vxor. actio. & est speciale fauore dotis, secundum Ang. in l. 1. ff. sol. mat.

De pignoratitia actione. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Fructus extenuant debitum, & nu. 1.*
2 *Creditor compensat sibi fructus, quos percipere poterat.*
4 *Creditor an teneatur fructus conseruare, & vendere tempore caristiæ.*

a **QVod ex operis.** a Redditus qui percipiũtur ex pignore, extenuant debitum, & creditor tenetur si pignus per eum deterioret.
1 h. d. eum l. seq. No † ꝙ fructus extenuant debitum. Se-
2 cundo no. † quod creditor compensat sibi fructus b quos percipe
b re potuit. Opp ad primum ꝙ fructus non compensentur de l. si
3 conuenerit. ff. eod. Solu. † Intelligunt Doct. hic, quando fructus sunt consumpti, alias ipsi fructus essent pignori, sicut ipsum prędium, vt l. 1. ĩ. de pact. pigno & l. quamuis. ĩ. quibus cau. pig taci.
4 contrahi. Sed iuxta hoc moueo dubium, † vtrũ creditor teneatur fructus conseruare & vendere tẽpore caristiæ? Breuiter: Quædam sunt fructus qui debent vendi primo tempore, quia statim corrũpuntur, vt poma, & similia, & illa conseruari non debent, vt ff. vt in poss lega. l. is cui. § qui legatorũ. Quidam sunt qui conseruari possunt, & illi sunt conseruandi, vt d. §. qui legatorũ, nõ tamen tenetur eos conseruare vltra annum vt l. fi. §. pe. ff de req. reis. Intra annũ ergo alienet tempore competenti, ad modũ diligentis patrisfamilias, cum intra annum alienare teneatur, vt d. l. non est præsumendum, ꝙ ea seruauerit de anno in annũ, & sic fecerit contra id, quod lex vult. arg. ff. pro soc. l. merito.

ADDITIONES.

a Poma. Quod ex operis. Vide Ale. consi. 118. vol. 4. Imo. consi. 18. & ad hanc legem omnino videas. Ale. consi. 1. vol. 2.
b Ale. Compensat sibi fructus. Adde, ꝙ quãdo mulier ageret hypothecaria cõstante matrimonio, viro ad inopiam vergente, & fructus percipiat, quod nõ tenebitur compensare, & est in dote speciale, contra Raph. in l. si cõstante, in prin ff. sol. matr. Item non extenuant sortem fructus, quando vir constante matrim. percepit fructus ex rebus sibi pignorata p dote per socerum. Casus est in cap. salubriter, & ibi Host. & Doc. extra de vsur. & per eũdem habes tuas duas limitationes ad istum tex. & ad l. creditor. seq.

a **Creditor.** a No tex. ibi quos percipere debuit, quia probare qd perceptu est difficile, sed probare quod percipere debuit, est facile, qa pôt dici, q cõi æstimatione potuisset tãto locari, seu tm̃ ex eo lucrari in anno. Tene mẽti, qa vtilia sũt.

ADDITIO.

a Ale. Creditor. Istas ll. cũ materia limitatio, vt à Bar. i l. diuortio. §. ob donationes. Solu. matr. Pro quib⁹ facit quod habet. in l. 3. & 2. infr. de pac. pig. Itẽ secũdã regulã huius l. limita, nisi dominus dominiũ directũ i pignus accip at ab habẽte vtile. Facit tex. in c. 1. extra de feu. Et an idẽ indicandũ sit in emphyteuta, & vsuario, vide not. p Host. in summa de vsu. §. in aliquo. ver. tẽ falli in no. casu. c. 1. extra de vsu. 10co qui rẽ suã ab aliquo accepit, cũ eã aliter recuperare non potuerit. Itẽ fallit in marito recip ente rem aliquam in pignus pro dote. c. salubriter. de vsu. Itẽ fallit in eo qui in re pignorata laborando, ... bernanda, labores, aut operas adhibet, quia isto casu fruct⁹ cũ laborib. compensantur, secundũ Host. in d. §. in aliquo ver. 4. & Ioan. And. in c. cõque his, de vsur. vide de materia in c. ad nostrã. de reb. eccl. non alien. Itẽ potest limitari hæc lex, nisi iuratũ esset de soluendo pecuniã creditori, nec in aliquo eũ molestare p tex. no. in c. ad nostrã. de iureiur. no. Bart. in l. amplius. ff. rẽ rat. hab. & quod no. Imo. in l. 3. §. per seruũ. ff. de acqui. pos. & materiã vide in c. ad nostram. de iureiur. & in c. conquestus. & in c. causam quæ, de pign. & in c. ex literis de iureiur. quid autem in venditis io societate. an fructus computentur in sortẽ, vide Bal. in hac l. & ad istã materiã vide quæ hic dixi post Bald. & quãdo fruct⁹ extenuant sortẽ, vide no. q. Bal. in rub. C. de contrah. emp. in 15. q. Paris. Creditor. Ad apostillã præcedentẽ ibi, itẽ fallit in eo qui more pignorata, adde Co. consi. 19. incip. Quidã nobil. vir. in vlt. dub. dũ loquitur de recipiente castrũ pignori cũ pacto, q fructus efficiantur sui & debeat custodire castũ, quia si expensę ascendant tantũ, quantũ fructus, eos non computat in sortem, licet alias pactũ de lucrãdo fructus rei pignoratæ nõ valeat, vt ibi p eũ. Itẽ circa apostil. quã ponit hic Ale. s. in habente di ectum dominiũ, & accipiente pignus ab habente vtile, & c. vide Ro. sing. 125. inci. Creditor. Itẽ circa aliã limitationẽ, quam ponit etiam hic Ale. de sustinente magnos labores in re pignorata. Adde etiã Ro. sing. 549. inci. Regula est. Itẽ vide aliam similẽ decisionem de procuratore, qui emit rẽ nomine domini, & soluit ipse procurator pretium, & postea res fuit sibi tradita, quam tanto tempore possidet q fructus ascenderint ad quantitatẽ pretij, qđ tenetur tradere rem domino sine aliquo pretio. Habes in rub. man. ad hoc Bar. Quid autẽ si fructus extarẽt & creditor vellet restituere, vide Ias. post alios in l. diuortio, §. ob don. sol. ma.

LEX III.

Pactum. Licẽt creditor possit vẽdere pignus ex pacto, nõ prohibetur debitor agere ꝯ eum, si malè vendidit.

LEX IIII.

Si creditor. Qui debeat probare casus fortuitos. Glo ponit hic, etiam hoc ponit gl. in l. si quis ex argentariis. §. an vero nec hæred. ff. de eden. & ibi dicemus.

ANTIQVA LECT.

1 *Creditor debet probare casum s. rem perditam, manifestis probationibus.*
2 *Culpam probat qui illam allegat, & nu. 4. & 6.*
3 *Res dicitur amissa, quando facta diligenti inquisitione, recuperari non põt.*
5 *Manifesta probationes qua dicantur.*
7 *Casus contingens circa personam probatur iuramento.*

Si creditor. Si pignus pereat, absq; culpa creditoris, periculum est debitoris h. d. cum l. seq. & l. si nul 1 la. & l. pignus. No. q † creditor debet probare casum, s. rem pditam q dẽt pbare manifestis pbationib. & sic non staret iuramẽto suo. No. q pbata amissione, debitor dẽt probare culpam, vt innuit tex. ibi, sed si culpæ reus deprehendatur, q d. creditor debet deprehẽdi reus culpæ a debitore, & sic debitor dẽt probare culpam, quod qualr intelligatur, dicam ĩ. quia in gl. dubitatur de hoc. Pro declaranda lege ista, sunt examinanda duo. Primo quia hic dicit. q creditor debet probare se perdidisse, qualiter probabit hoc? & de hoc nihil in gl. Secundo quis dẽt probare culpam 2 amissione probata. in gl. sunt opin. finalr dicit, quod † qui culpã dicit, illam probet. Ita tenet h c. & Instit. quib. mod. re ꝯ. obl. in fi. sed in l. si quis ex argentariis. §. fi. ff. de eden. videt dicere, q ante omnia debet ille q agit, dolum probare, vel culpam, postea reus probare casum. Docto. circa hoc parum dicũt. Breuiter ante om 3 nia est sciendum. q res † amissa dicitur, quando adhibita diligenti inquisitione recuperari non põt. Facit ff de peti. hęr. l. deperditum. Nunc ad propositum, qñq; res amissa absque culpa, est cã defensionis. quandoque est causa actionis. Primo casu, aut probat res non peruenisse ad manus eius, qui contenditur, & tunc 4 † ipse probat rem amissam eo ipso, quod adhibita diligenti inqsitione eam non reperit, & se non reperire dicit, nisi p aduersariũ probet eius dolus, vel culpa, vt l. cum ita. §. species. de leg. 2. quod no. ff. de prob. l. cũ de lege & ĩ. de iure delibe. l. fi. § licentia danda. Qñq; apparet rem peruenisse ad manus eius qui conuenit, & tunc si dicit rem amissam, debet probare indubitãter. Sed aduertendum est, quod si ad illam rem restituendam tenebat iuris obligatione, amissionem debet probare manifestis probationib. dicam statim. Si vero tenebat iudicis officio, potest per iuramentum probare, vt ŝ de fide instrum. l. fi. Quæ autẽ sint istę manifestę probationes dicã statim. Si vero rẽ amissam esse, est cã actionis alicuius, ille debet probare, vt l. si quis ex argẽtariis. §. fi. ff de eden. Quæro, † quæ sunt istæ manifestæ pbationes. Respondeo, 5 qdã sunt casus fortuiti multum patentes, vt mors, incursus hostiũ, & similia, & tunc non est dubium de probatione. Quidam sunt casus fortuiti, q clandestine occurrunt, vt sunt furta, & in istis nõ est standũ simpl e assertioni conuenti, vt l. si nulla. ĩ. eo. sed dẽt pbari aliis pũpn pñonib. vt puta, qa repertũ ostiũ fractum vel, q famulus aufut. & similib. Ad hęc l. nõ omnes. §. a Barbaris ff de re mil. & ut Doc. & hæc diceret manifesta probõ. Manifestũ est. n. q ex legitimis pũmptionib apparet, vt l. licet. ff. de leg. 1. In eo, q dicit, euidens, & l. si quis locuples. ff. de manu. testa. Quæro 6 † quis probabit culpam. Veritas est ista quidã sunt casus, qui rr̃ non eueniunt sine culpa. vt furtũ, vt l. cũ duob. §. dãna & ibi no. ff pro soc. Incendiũ, vt l. si vendita. ff. de peri. & commo. rei ven. l. 3. de off pręfec. vigil. Item fuga carcerati, & hoium qui custodiri debuerunt, vt l. si a bonæ fidei ff de rei vend. & in istis casib. nõ sufficit conuentũ probare casum, nisi probet illũ sine sui culpa accidisse, vt l. si quis fundũ. §. Imperator. ff. locati. Intellige n. ibi abigeos clam subripuisse. vt ff de cust. reo. l. fi. ĩ. e. l. pignus, & ibi statim dicam. Ratio, quia pũmptio est ꝯ eum, qui dictum alle. Quidam sunt casus, qui rr̃ ꝯtingunt sine culpa, vt incursus hostium, & latronũ, impetus aquarũ, & mors animaliũ, & similia, vt no. in l. cum duob. § damno. ff. pro soc. & probatur. ff. de reg. iur. l. ꝯtus. In istis sufficit cõuento probare casum, qui dicit culpam, illam probet, quia præsumptio est, q absq; culpa acciderit. Ita dẽt intelligi id, cũ gl. hic posita. Prędicta vera, qñ allegat casus circa res, sed si allegaretur casus circa personas, puta impedimẽtum infirmitatis vel alterius casus, pp quod dico me non posse venire, vel aliud facere, tunc dicit Gulielm de Cun. considerata 7 qualitate personæ, † standum esse iuramento tuo, vt l. scire oportet. §. sufficit. de exc. tut. & ĩ. de repu. & diuortiis, auth. hodie. Itẽ videtur tenere Spe. in tit. de app. §. nunc breuiter, ver. quid ergo.

LEX V.

a **Quæ fortuitis.** a Creditor non tenetur de casu, nisi sit actũ. Not. quod casus fortuitus est ille, cui resisti non potest, vt hic, & l. contractus, de reg. iur.

ADDITIO.

a Paris. Quæ fortuitis. Circa hanc l. quã Bar. non legit, & generaliter quando quis teneatur de casu fortuito, vide quæ habes in Per. i verbo, casus. Et circa istã l. quæ vult q res pereat domino, adde etiã qđ omne emolumentũ superueniens cedit domino, vide Pau. consi. 118 ad fi. Itẽ limita istã regulam quãdo ad dominum vtilitas spectaret, secus si vtilitas rei ad alium spectaret in totum, vel in partem, vide Ias. in l. si paciscendo, C. de pac. item limita non procedere vbi aliquis remaneret dominus ex aliquo iure spec a. t induct o in eius fauorem. vide Ias. in l. si pupillus, per clo. il 1 si cer. pet.

LEX VI.

Creditor. Creditor tenet de culpa adhibita, in deteriorãdo rẽ pignoratam, & sumptus recuperat. h. d.

LEX VIII.

Pignus. No. hic maiorem, quã fecit iste tex. in prin. & est in Barbara Itẽ no. a quod dicit in horreis quib. aliis solebant vti, pro istis qui deponunt pecuniã penes campsores, penes quos solet deponi per alios, vt excusentur.

ADDITIO.

a Meno. Item no. Afflict. decis. 121. in fi.

Pignus. No. etiam, quod res perit ei, cuius est. Qui allegat rẽ amissam furto, debet probare, q sine culpa eius cessat, qđ apparet hic, dum dicit, in horreis, qb solebãt publice vti. Rõ est, quia casus in furto includit in se culpã rr̃, secus in aggressura latronum, vt ŝ. eo. l. quæ fortuitis, dixi in l. si creditor. ŝ. eo.

LEX IX.

1 *Titulus pignoris non est sufficiens ad prescriptionem.*
2 *Successores vniuersales non pñt prascribere, quando nõ poterat defunctus.*
3 *Actio pignoratitia non prascribitur longo tempore.*
4 *Probare obligationem, & rem traditam loco pignoris, ad quid sit vtile.*
5 *Practica singularis in actione pignoratitia.*
6 *Si debitor agit rei vendicatione contra creditorem, an tunc possit referri quastio dominij.*

Nec creditores. Titulus pignoris nõ est sufficiẽs ad pscriptionẽ, & exceptio pig. excludit vendicantẽ iure dñij, & solo debiti excludit vendicantẽ p hy 1 pothecã. h. d. No. q † titulus pignoris non est sufficiens ad pscri- 2 ptionẽ. No. † qđ successores vles non pñt pscribere illud, qđ non 3 poterat pscribere defunctus. No. ẽt quod † pignoratitia actio nõ præscribitur longo tpe quia est actio personalis, & hoc p prima parte. Quærit gl qñ nascatur pignoratitia, & qñ possit pscribi iu- 4 ri offerendi. Dic vt in ea. Venio ad ver. vñ intelligis Quæro, † ad quid est vtile probare originẽ rei? Dicit gl. intellige hic originẽ s. obligationẽ factã esse, & rẽ traditã esse loco pignoris, quod sufficit ad hoc, qa qui semel possedit, pũmit hodie possidere No. qđ, dixi in l. siue possidentis ŝ. de pb. qa habuit cãm ab actore Istud dictũ, licet sit verũ in se, tñ nõ ꝯgruit huic lrę, qa pũpponit tex. p ꝯstãti, qđ aduersarius tenet rẽ. ergo aduersario tenẽte pcario, si pbarẽ originẽ rei, hoc est, rẽ obligatã, tñ ꝯfiteor debitũ, & sic creditor possidẽs nõ hẽt necesse pbare, cuius ꝯtũ subdit tex. Alij dñt qđ pbare originẽ rei, sufficit ad hoc, qđ creditor possidẽs nõ pscribat, qa hẽt sciam alienæ rei. Certe hoc est ẽt verũ in se, sed huic lrę nõ ꝯgruit, p rõnẽ q̃ dixi. Alij, (& ista opi. ponit l gl) dñt, q hic vẽdicat res pignoratitia actione. Certe nec hoc placet, qa tũc nõ hẽt necesse creditor pbare debitũ. Vñ potes eã legere, sic s. originẽ rei, hoc est cãm quare res ad te peruenit iure dñij, & tũc hęc l sine scrupulo pced. Vel si volum⁹ sustinere gl habemus

5 mus† vnū casum singularem, & no. vt debitor, vel eius hēs, agat pignoratitia, vel rei vendicatione, dicens rē fuisse ipsi creditori obligatam, & traditā, nescitur tamen pro quāta pecunia, sed paratus est soluere debitū quod ostēderit. Certe tunc creditor cogetur ad restitutionē rei. Principale est. n. quod probem rem obligatam, & traditā, sed non pro quanto, quia testes non recordātur, & ſm hoc est hic casus no. Circa vltimā partē huius l. quæro, † vtrū si agat rei vendicatione ꝯ creditorē, possit referre quæ-
6 stionem domini l Quidam. ꝙ non, gl quod sic & bene. Dic, vt ff. comm. l. ita vt si fur. Vel pone casum, quod dicebat aliquis se pignorasse fundū spe futuræ numerationis, quo casu debet creditor probare debitum hoc est pecuniam numeratam, vt ꝭ. si pigno. conuen. nu. pec. le. non sit. l. j. & ꝭ. de non num. pec. l. j.

LEX X.

Pignoris. Debitor repetit a creditore pignus per hāc actionem. Itē creditor non potest pignus occupare sua authoritate, absq; pacto, vel iudice. h. d. No. ꝙ ex pacto licet alicui rem debitoris capere sua authoritate, aliàs non, videbitis. ꝭ. de pign. l. creditores Opp. gl. de dam. infe. l. vtique. Sol. vt in ea.

LEX XI.

a **Quominus.** a Soluto debito repetitur pignus, non obstante præscriptione longi temporis.

ADDITIO.

a Pom. Quominus. No. facientem consueta fieri, excusari a culpa. Et vides idē econtra, ꝙ qui non facit consueta fieri, incurrit culpam, ita Are. consi. 38. & vide Ale. consi. 109. vol. 2.

De exercitoria, vel institoria actione. Rubr.

LEX PRIMA.

SEruus. Si seruus ꝯhat in negotiatione ꝓmissa obligat dñm institoria, aīs de peculio, vel ī rem verso. Quæro, quō ꝓbabit nullā rē mutuā esse acceptā. Dic vt in gl. & plene in l. j. §. non autem, & l. fi. ff. de exercitoria.

LEX V.

Si mutuam. Præpositus ad vnum actum, obligat dominum vtili institoria. h. d. cum l. seq.

Quod cū eo, qui in aliena est potestate, &c. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Pater consentiens contractui filij, quando in solidum obligetur.*
2 *Pater consentiens Decurionatui filij, quando obligetur etiam priuato.*
3 *Nomina ista de peculio, de in rem verso, quod iussu, & similia, non sunt nomina actionum, sed adiectiones.*

CVm filiusfam. Pr̄ ꝓ filio tutore vel Decurione nō teneī, nisi de peculio, vł in rē verso, nisi cōsenserit, vel cū Decurionē creari permiserit. h. d. Op. de tu. l. si filius. So. dicit gl. no. Aut filius daī tutor in testō, & pr̄ nō teneī, nisi de peculio, siue ꝯsentiat, siue nō, vt in l. Lucius Titius, Caiū Seiū. ff. de admi. tut. Aut daī a iudice, & pr̄ nō ꝯsenit, & nō teneī in solidū. d. l. si filius. No. ꝙ licèt † pr̄ cō-
1 sentiat ꝯtui filij, nō per hoc ī solidū obligaī, vt ff. quod iussu. l. j. §. j Br istā mām ego posui in l. si cū dotē. §. trāsgrediamur. ff. sol. mat. Quātū ad ꝓpositū dic, qđ quidā sunt actus, vel ꝯtus, qui ꝑtinēt ad nos, tūc cōsensus seu voluntas nr̄a inducit mādatū, seu ratihabitionē, vt l. j. in prin. ff. man. & l. q patit, e. ti. Si vero ad nos nō pertinet, tunc si quidē ille, qui ꝯsenit, poterat cogi ꝯsentire, & se obligare, cū ꝯsentit, se obligat, vt l. si filius, de tut. & l. fi. de suspe. tu. l. si quis inter. §. impe. ff. de excu. tut. Aut non poterat cogi ꝯsentire, vel se obligare, & tūc ꝯsentiēdo nō obligaī, l Lucius. ff. de admi. tut. ibi n. erat datus tutor in testō, & ideo non cogebaī fideiubere, nec pr̄ cogebaī se pro eo obligare. Idē si poterat cogi ꝯsentire, tūc nō obligaī, vt l. cū nō solū. §. necessitate. C. de bo. q li. Op. & vr̄ qđ pr̄. qui ꝯsentit Decurionatui, nō obligei priuatis,
2 sed solū Reipublicæ, vt l. j. in fi. de mag. ꝯue. So. † gn̄ pr̄ ꝯsentit Decurionatui, obligaī Reipublicæ, & obligaī ꝓ officio qđ ipsi filio daī, dico ea actione, q̄ orit ex ipso officio, & ex ea administratione, vt hic. nō si oriaī ex aliquo particulari actu, vel delicto ꝯmis-
3 so in officio, vt l. ꝯria. Vlt. no. ex hac l. qđ ista † noīa de peculio, de in rē verso, q' iussu. & similia, nō sunt noīa actionū, sed sunt adiectiones. qđ apparet hic, dū dicit, tutelæ, vel negotiorū, &c. Facit ff. de pec. l. 1. §. qui ꝯgruit. in prin. & l si filius, in fi. de in rē verso. de exerci. l. si tñ plures. § fi. de insti. l. cuicunq;. §. non tñ. Bar.

LEX II.

Eius. Filius sui iuris effectus, nō teneī eꝫ ante gesto, nisi inqnātū facere pōt, si paternā hr̄ditatē nō hēt. h. d. Quero l gl. & expone ibi, ꝓpter edicti interpretatione, &c. & per edictū, qđ cū eo, quod est factū ad interpretationē & limitationē edicti, de capi. dimi. l. per quod actio in filiū restituebatur in solidū, qa per mutationē status erat liberatus. Quærit gl. quomodo intelligatur, inquantum facere potest. Dic vt in ea. Non sunt hic alia.

LEX III.

Etiam. Actio de in rē verso competit ex eo, quod versum est, nec aliter voluntas domini requiritur. h. d. Glo. colligit differentiam esse inter iussum & mandatū. Dic vt in ea.

LEX IIII.

Si ex contractu. Qui contrahit, vt nuncius non obligatur. h. d.

LEX V.

Nulla res. Filiusfa pōt fideiubendo obligari, & patrem obligat de peculio. h. d Gl. primo notat differētiam inter filiumfamilias, & seruum in contrahendo. Secundo ponit lect. super 2. responso: Tu tene primam, vide gl. & no.

LEX VI.

Si seruus. No. ex hac l. & ex eo quod dr̄ in glo. ꝙ qui locat rem tuam, te inuito, & ignorante, tibi non præiudicat quin conductorem possis tua authoritate repellere.

Si seruus. Dn̄s pōt sua authoritate repellere inquilinum, qui cū seruo non hn̄te mādatum ꝯxerat. Tenementi casum istum, pro locationib. factis ab his, qui mandatum non habent, vt possit expelli inquilinus, vel colonus a dño, propria authoritate. Opp. vt in gl. & tene duas vltimas solutiones.

LEX VII.

a **Ei qui seruo.** Hæc est bona lex. No. istud quia est notabile, de eo qui mutuat factori alterius, de quo per gl. magnā in l. si pupilli. § j. ff. de neg. gest. & per Cy. a hic.

ADDITIO.

a Cy. In l. si creditor. sup. si tut. vel cur. late per Bar. post gl. 1 l. si pupilli. §. j. de neg. ge.

1 *Gestum nomine meo ignorante eo, cum quo geritur, possum habere ratum.*
2 *Ex contractu gesto per alium nomine meo, quando tenear.*

Ei qui. Duas partes hēt. Prima in seruo. Scđa l libero. Scđa ibi, alioquin. & ista scđa pars est singularis. Br̄ hoc intendit. Actio de peculio competit durāte pr̄āte, & ea finita, intra annū Itē ex ꝯtu liberi neg gest. tenet dn̄s si in rem suam vertat, vel ratū habeat. h. d. Ad primā partē op. de l. j. §. annus. ff qn̄ actio de peculio est anna. Sol. vt in gl. Venio ad vlt. partem, primo q̄ro dr̄ hic, cum libero rem agente, & c. de quo loquit. Dicit gl. intelligē de procuratore, gestore, tutore, vel curatore. Inqūtū dicit de gestore, dicit verū, & est no. & singulare, & intelligit gl. in l. itē si cū putaui. aliàs si pupilli. §. j. de neg. ge. Inquātū dicit de procuratore, verū dicit in te, tñ nō ꝯgruit literæ, quia tūc ratihabitio nō requirit, qđ hic dr̄ ī litera. Op. s̄. si tutor, vel curator interue l. si creditor, & si cer pet. l. cū q Sol. dicit gl. illa ſm istā, qa nō tenet dn̄s, nisi in duob. casib. hic expressis, postea gl. fi. in fi. soluit alr̄, & illa est vera, ſm Pet. in ꝯtis, q ꝯxit cū gestore, habuit respūm ad personā gestoris, vt tex. dicit, tñ de dño nihil fuit dictū, nec sic, nec nō, & tunc tenet in duob casib. hic expressis, est no casus Opp. & vr̄, ꝙ dn̄s possit hr̄e ratū qđ suo noīe nō est gestū, vt l. itē si cōputaui. aliàs l. si pupilli. §. sed si ego. ff. de neg gest. Sol. Dicit gl. no.
1 † licet nō fuerit gestū noīe dñi a mutuante, fuit tñ gestū ab ipso recipiente, & ideo pōt ratū hr̄e, no. tex. & gl. istam. Vlt. gl remittit ad no. in l. cū qui. s̄. si cer. pet. sed ī l. cū qui. nihil dicit, sed se remittit ad no. in l. item si cum putaui, aīs l. si pupilli. §. 1. de neg. ge. Sed qa ibi elapso anno nō examinaui, ideo dic. Aut quis ꝯhit cū tut. vel cura. & dic, vt l. post mortē. ff. qn̄ ex fac. tut. Aut quis ꝯhit cū procuratore, & dic, vt l. si literas. in f. man. Qn̄q; quis ꝯhit cū eo, q nullū hēt mandatū, & ista est secunda mā nostræ l. quo casu dic, Aut quis ꝯhit cum aliquo penitus extraneo, non gerente negotia alterius, tunc ille, ad quem pecunia aduenit, nullo mō tenet, vt l. nō aduersus. s̄. si cer. pet. Aut quis ꝯhit cū negotiorum gestore alicuius sine mandato, & tūc aut ꝯhit cum eo contēplatione serui tñ, ita ꝙ non dñi, & tunc ipse tenet, non dn̄s, vt s̄. si tutor vel cur. interue. l. si creditor. d. l cum qui, s̄. si cer. pe. & hoc no. in
2 fi. gl. Aut † ꝯxit cum eo contemplatione dñi, ita ꝙ nō gestoris, & tunc videor gerere negotium dñi, & ipse dn̄s tenetur negotiorū gestorum actione, si negotium est gestum vtiliter, vt l. q̄ vtili. §. sed an vltro ff. de nego. gest. & l. item si cū putaui. aīs l. si pupilli, §. 1. eo. ti. Aut ꝯxi contemplatione vtriusq;, & vterq; tenetur, ar. d. l. item si cum putaui. aliàs l. si pupilli. §. 1. Aut ꝯxi cum gestore contemplatione sui, de domino autem nihil agitatum fuit, tunc dominus r̄r non tenetur, nisi in duob. casib. hic expressis. Et prædicta fortè vera sunt in eo, qui gerit negotia absentis, sed in eo, q gerit negotia domini, vel scholaris, eo præsente, vel patiente, tūc tenetur dominus institoria, si accepit in eam causam, quam dominus sibi erat solitus committere, vt l. fi. quod cum eo.

LEX VIII.

1 *Pater pro filio in solidum quando tenetur.*
2 *Actio mandati, cum actione, quod iussu. quando concurrat.*

1 **Si mandator.** Pater † tenetur pro filio in solidum, si mādauit, iussit, vel fideiussit. h. d. No. tres ca-
2 sus, quos in summario dixi, vt gl. dicit. Quæro † vtrum cōcurrat actio mandati, cū actione, quod iussu. gl hic recitat vno modo, alio modo recitat ff. quod iussu l. 1. §. 1. & ista tene menti.

LEX IX.

Si ex alio. Filius sui iuris effectus, ex ante gesto vtili contractu tenetur in solidū, si patris est hæres, aliàs inquantum facere potest. h. d.

LEX

LEX XI.

Cum ancilla. Ex ɔtractu habito cum serua, non tenetur dñs, nisi quatenus peculiũ est locupletatum h.d. Vide glo. quę ponit tres casus, in quib. actio de peculio datur in quantum est locupletatum peculium.

LEX XII.

Dominum. Ex ɔtractu serui tenetur dñs de peculio, & de in rem verso, & est natiua, & non datiua, ꝙ plenè dixi in l. frater a fratre. in 1. gl. mag. ff. de condi. indeb. & ibi dixi tenendo, ꝙ sit natiua, non datiua, contra Cy. hic.

LEX XIII.

1 *Mandans accipere pecuniam incertam mutuo, ita obligatur, sicut si mandaret de certa.*
2 *Literæ commendatitiæ, quando obligent.*
3 *Mandatũ generale, quando sufficiat ad actionem, quod iussu, & quando nõ.*
4 *Expressè dicitur illud, quod specialiter exprimitur.*

a **Dominos.** a Ista est bona lex. Prim⁹ & vlt. casus isti⁹ l. no. sunt. Vide gl. sup verbo, mẽtiatur. Ex quo not. 1 † si mando tibi de mutuanda pecunia incerta, quod ita obligatur 2 mãdans, sicut si mandaret de pecunia certa No. secũdo, † ꝙ istæ lrę cõmendatoriç non obligant, vt hic. Idem habetur in l. si vero nõ remunerandi. §. cũ quidã. ff. man. de quo plene dixi in l. Lucius. ff. de fideiuss. no. bene hunc vltimum, & primum casum, &c.

ADDITIO.

a Ale. Dños. Vide Par. & quæ ibi dixi post eu. in l. Lucius Titius. ff. de fideius.

Dominos. Dñs obligatur, ꝙ iussu. si spẽaliter mãdauit, secus si gñaliter, vel si literas cõmẽdatorias mi- a sit, tũc tm̃ de peculio obligatur. h.d. No. ꝙ literę a commẽdatoriç non debent tradi ad hoc, ꝙ pecunia mutuet. l. si vero non remu 3 nerãdi. §. cũ quidam. ff. man. Scđo no. ꝙ † gñale mandatũ nõ sufficit ad actionẽ, quod iussu. d. l. 1. dicit gl. expone hic, specialiter, id est, expressè, sufficit tñ si gñaliter exprimatur. Opp. ɔ hoc, de eo, ꝙ dr̃ hac lege, de procuratore gñali. Sol. intelligit, gñali, de eo qui liberam non hẽt, alias secus. Idem si dictum esset per dñm, quod haberet ratum quodcunq; gestũ esset, vt l. 1. §. 1. quod iussu. Requiritur. n. ꝙ dñs sciat speciem ɔtractus, vnde nõ est necesse, ꝙ iubeat seruo, ꝙ ɔtrahat cum Titio, sed sufficit, ꝙ iubeam ei quod emat, nõ dico a quo, & quam rem: hoc sufficit ad actionem, quod iussu. d. l. 1. §. quod iussu. Sed si facerem eum procuratorẽ generalẽ omnium bonorũ meorum, quantumcunq; hẽret liberam, quia nõ exprimo speciẽ ɔtractus, nõ hẽret locum, quod iussu, hoc quod hic ẽt probatur in institoria, & exercitoria actione, in quib. licet seruus volente dño ɔtrahat, tñ cõpetit institoria, & nõ q. d. iussu, quia certa species ɔtractus non esset demandata. Vlt. tene menti illam expo 4 sitionẽ, specialiter, idest, expresse, quia † expressè dicitur illud, ꝙ specialiter exprimitur, de quo in l. Lucius ff. de vulg. & pup.

ADDITIO.

a Literæ. Et quod literæ commendatitiæ non obligent, adde Spe. in tit. de cle. pereg. §. 1. & gl. in Cle. 3. de in. pat. & Bal. in l. literas. ɔ. man. & Bar. ibi & Ale. in l. Lucius Titius. ff. de fideiuss.

Per quas personas nobis acquiratur. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Possessio & dominium, quando quæratur per procuratorem.*

a **EXcepta.** a Scđm verã lect. hr̃ h. d. Per liberã psonã acqrit̃ nobis possessio, non dñium actu ci- 1 uili interueniente Op. vr̃ ꝙ † possessio, & dñiũ quærant̃ per pcuratorẽ, vt ɔ. de acq. pos. l. p procuratorem. Hic aũt dr̃, ꝙ sola possessio qrit̃, quare male Sol. vt in 1. Gl. Contra hoc opp. p pactũ legis cõmissoriæ transfert dñiũ ipso iure, ergo per pactum procuratoris qrit dñiũ dño, cuius ɔriũ hic dr̃. Gl. vr̃ dicere, ꝙ hic p procuratorẽ nõ quæritur actio personalis, sed dñiũ bene trãsfert, sic loquitur ɔrium. Doc. nostri dñt, & bene, ꝙ tũc est verũ, ꝙ possessio, & dñium quæruntur per procuratorem, qñ agitur per actum nãlem, vt per traditionem possessionis, secus si per actum ciuilem, vt per pactum legis commissoriæ, vel addictionis in diem, vt est casus hic. Et probatur hæc distin ff. de acq. rer. do. b l. ea quæ ciuiliter, &c, dixi plenè in l. qui mihi donatum, b ff. de dona.

ADDITIONES.

a Ale. Excepta. De intellectu huius l. vide plene per Imo. post Bal. in l. stipulatio ista. §. si stipuler, & §. si quis, de verb. obl.
b Mihi donatum. Et ibi dixi in l. quod mihi donatum. in fi. & Bart. hic contra.

ANTIQVA LECT.

Excepta. Per liberam personã põt nobis qri possessio, & quod causatur ab ea per acquisitionem nãlem, secus si per ciuilem. h.d. sm̃ veram lec. Opp. ex pacto legis cõmissoriæ transfert dñiũ ipso iure. ɔ. de pac. inter emp. & ven. l. cõmissoriæ: sed dñiũ põt qri p procuratorẽ, ergo dñs hic põt agere ex isto pacto. Huius timore dñt quidã, ꝙ dñs non põt agere psonali actione, sed bñ rei vẽdicatione. Tu dic sm̃ Mod. ꝙ ista lex declarat̃ p l. ea q̃ ciuiliter, de acq. rer. do. Nã ea q̃ acqrunt̃ per actũ nãlẽ, acquirunt̃ nobis p liberam personã, secus in his, q̃ acquirunt̃ per actum ciuilem. Ita hic, qñ dño qritur per actum nãlem, hoc est p traditionẽ possessionis, tunc per liberam personã nobis qrit̃, vt in prin huius l. sed qñ per actũ ciuilem, vt per pactũ l. commissoriç, non qrit̃ nobis, vt in scđo rñso. Op. ff. de vsur. l. si qs solutioni. § mora Dicunt qdã, non qrit̃ dño directo iure, sed de æqtate. Sed tu dic, ꝙ r̃r nõ qrit̃. Fallit in casib. q ponunt̃ Inst. de inu. stip. §. si qs alii, tãgit̃ in l. multũ, ɔ. si qs alie. vel sibi. Quæro qũo fuit hic ɔceptũ pactũ. Quidã dñt, in psonã dñi, ꝙ est falsum, vt l. cũ q. § si actori, de ɔsti pec. Notat̃ in l. stipło ista. §. si qs insulã, de verb. ob. D. e ergo, ꝙ fuit ɔceptũ in psonam pcuratoris. Quæro, q̃ est differentia inter dñium, & obligationem? Gl. dicit, qa iura incorporalia sunt ita fixa ossibus, ꝙ separari non possunt. Tu dic, ꝙ rõ est ea, quæ ponitur in l. ea quæ ciuiliter, de acq. rer. do. Bar.

LEX II.

a **Cum per liberam.** a Cum per liberam personam quęritur nobis actio principalis, quæritur etiam accessoria h.d.

ADDITIO.

1 Ale. Cum per liberam. Adde l. si. secundum Bar. de don.

LEX III.

Si duo vel plures. Hęc l. dicit hr̃. Simplici iussui præualet nominatio, sed iussus specialis præualet patroni nominationi.

a *Ad Senatuscon. Macedonia.* a *Rub.*

ADDITIO.

a Paris. Macedonianum. An filiusfamilias possit mutuo accipere, quando pater est furiosus, vide Are. in l. cũ his, in prin. de acqui. hære. An autẽ filiusfamilias sit tutus in foro cõscientiæ, v. de Pan. in c. xouit, extra de iud. Item circa l. Macedoniani, quod pater tenetur emere libros filio studenti, vide Pa. de Ca. consi. 104. Bar. in l. si. C. de silentia. lib. 12.

LEX PRIMA.

SI filiusfam. No. hanc legẽ, ꝙ nõ valet mutuũ, si simpliciter quis credat filiofa. nisi ductus iustis rationibus credat, &c.

ANTIQVA LECT.

1 *Filiusfamilias asserens se emãcipatũ a patre, pdit beneficiũ Macedoniani.*
2 *Quis punitur propter mendacium.*
3 *Credens assertioni aduersarij, quando excusetur.*

1 **Si filiusfam.** Si † filiusfam. se patrẽfamil. dixerit, beneficium Macedoniani amittit. h.d No. quod p hanc legẽ sæpe apponunt notarii in ɔtrib. clausulam, talis asserẽs se emancipatum a tali suo patre, & p hoc perdit beneficium Ma a cedoniani.a Secundo no. ꝙ † p p mendacium quis punit̃ Quærit 2 gl. qũo possum ostendere me credidisse non vana simplicitate ductum Respondet eo ipso, ꝙ ɔtrium non probat̃. Vide gloss. & 3 no. ex hoc, ꝙ iusta cã est, † si quis dicat se credidisse assertioni aduersarii. Ad idem ff ꝙ qñ actio de peculio est annalis. l. 1. § quęsitũ, alias est l. 2. Sed quæro, qualiter poterit pbari ɔtrium, vt quod ipse sciebat sic non esse? Dic, ꝙ multi modi esse possunt, inter quos est, si erat ita coniuncta persona, ꝙ verisimiliter ignorare non deberet, vt l. de tutela. ff. de in integrum resti.

ADDITIO.

1 Beneficium Macedoniani. Adde Bal. in l. 2. ɔ. si adu. cre. rẽ iud. vbi dicit hoc verum si gessit se pro libero per decem annos, & refert, & sequitur Ale. de Im. in l. 1. §. si quis patrem, ff. eo. tt. in apostil. ad Bar.

1 *Testis deponens super publica voce, & fama, si dicat se scire, quia sic dicitur, non probat.*

1 **Xenodorus.** Exceptio Senatusconsulti cessat in quinq; casibus hic expressis. h.d Quæro, † testis interrogatus si de hoc est publica fama & vox, & dicit, ꝙ sic, interrogatus qũo sciret, dicit, ꝙ sic publice dicit̃, vtrum probet? Hic videt̃ text. ꝙ sic. In ɔtrium est veritas, quia potest publice dici pee vnum, ergo rõ ista non pbat, vt l. nõ nudis, & l. nõ epistolis. ɔ. de prob. Non obst. hic tex. quia hic ponit̃ iuris ministeriũ, vnde ad probandum illud, quia sic publice dr̃, requirit̃, quod ea quę agebat, contrahebat publice, vt sic videatur ab omnibus, vt ff. eo. l. 3.

Si filiusfam. Ratihabitio retrotrahitur, & mandato cõparatur. h. d.

Si filiusfam. Origo actionis inspicit̃, quando mutatione facti rõ non mutatur. h.d. Opp. glo. de l. licet. §. sed si filius, & §. seq ff. de pec. Gl. nõ soluit. Tu dic, ꝙ hic ex mutatione tituli non contingit mutatio rationis, secus in l. ɔtria. Ista lex facit ad quęstionẽ, si ego emerem, & fecisti refutationẽ de pretio, deinde illud statim pmisi ex alia causa, quod non debeat solui, nisi vna gabella.

LEX IIII.

Si permittente. Voluntas patris tollit exceptionem Macedoniani, cõtra personalem & hypothecariam. h.d.

LEX V.

1 *Pater quando teneatur emere libros filio studenti.*

Macedoniani. In mutuo ad vsus necessarios cessat Macedonianũ, & actio de peculio finita patria ptãte est annalis, actio, ꝙ iussu, ppetua. h.d. Opp. hæc lex

vi sbi

vr sibi ꝯtriari, in prin. innuit patrē teneri in solidū, in scđo risto ipsum teneri de peculio Sol. dicit gl. Aut qs expēdit ꝑ filio in talē cām. q̄ pr hēt necesse facere, vt emere filio libros postq̄ mittit eū ad studiū, & loqr illud principiū, alias secus, & ita loqr sm rō
1 sum Nut gl. q̄ innuit, ꝙ † ex quo pater mittit filiū ad studiū, pater hēt necesse emere libros. In ꝯtriū vr, ꝙ hoc ꝓcedat ex mera voluntate, ut l. quæ pater. ff. fam erc. Puto, ꝙ q̄dā est disciplina cōis, vt, ꝙ addiscat legere, & scribere, & ad illud pater tenet, ut l qui filium ff. vbi pupi. edu. debe Quædam est disciplina non cōis, vt addiscat leges, uel alias scientias, & ad istud nō tenet pater d. l. q̄ pater. Nec ob. gl. ista quia, intelligo, ꝙ pater hēat necesse emere libros, stante illa voluntate, ꝙ studeat, cū sine libris studere nō possit, nā si vellet mutare voluntatem posset Dic vt ff. fam. erc. l. si filia. §. idē. Vltimo mām huius l. declarat gl. ī l. sed Iulianus §. ꝙ. ff. e.

LEX VI.

1 *Filij appellatione facta a lege venit nepos ex interpretatione extensiua.*

1 **Si filius.** Hæc exceptio iuuet patrem cōuentum actione de peculio. Item appellatio † filij facta a lege porrigit ad nepotes h d. Simile hēs in l. filium habeo ff eo. Et aduerte, qa lex dicit, porrigit quasi d cat, ꝙ hoc est ex interpretatione extensiua, non, ꝙ comprehendat ex propria significatione. Dixi in l. liberorum, ff. de verb. sign & de libe. & posthu. l. Gallus. §. j.

LEX VII.

1 *Ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.*
2 *Artifex accipiēs pecuniā mutuo, i dubio videt accepisse occasione suæ artis*
3 *Paterfamilias accipiēs pecuniā mutuo quando in dubio videatur accepisse pro familia nutrienda. nu. 7. & nu. 8.*
5 *Exceptioni Macedoniani, excōicationis, vel banni, ꝙ non possit renunciari*
4 *Filius effectus sui iuris, renunciat exceptioni Macedoniani.*
6 *Scholaris existens in studio, accipiendo pecuniam, qd in dubio videatur expendisse causa studij.*

a **Si filiusfam.** a Ratihabitio sequens, sicut voluntas præcedens impedit exceptionē Macedonianā. Itē pꝯ sumsi militem, mutuum, quod accepit, in cām militiæ accipere. h. d. No. † rati habitionē retrotrahi, & mandato æquiparari.
1 Cōtra, de aeq her. l. si qs mihi bona. §. iussum sol. br, vt intelligas. ll. in gl allega. Qn̄q; cōsensus alicuius requirit certo tpe limitato, & tūc ratihabitio sequēs nihil opat. d. §. iussum, & l. obligari. § tutor, ff. de auth. tut. & l ꝙ ergo, in prin ff. de his q no. iu fa. Qn̄q; cōsensus alicuius reqrit certus, intra certū tps, & tūc ratihabitio sequēs sufficit, dū tñ adueniat intra illud tps. vt l. bonorū, rē ra. habe. & l. 1. de ap. reci. Qn̄q; ꝯsensus alicuius reqrit nullo tpe limitato, tūc hēt locū, ratihabitionē retrohi, & mādato ꝯparari, de qua p Dyn. in c. ratihabitio, de reg. iur. in 6. multa dixi in d. l. bonorū, rē ra. ha. Quæro an pr possit hre ratū mutuo filiu? Dic vt in gl. Ve
2 nio ad fi ex quo no. antequā intrē gl. ꝙ si † artifex accipit pecuniā mutuo, in dubio vr accipere eā artis suæ, ꝙ est multū no. Itē
3 facit † paterfa. accepit pecuniā mutuo, postea reperit emere fru-
b mēta ꝑ nutrienda familia sua, ꝙ in dubio b vr recepisse mutuū
4 ꝑ illa emptione faciēda. Ad hoc optime j. de pig. l. fi. & ibi dicam aliqd. Quærit gl. † vtrū exceptioni Macedoniani possit renūciari Et determinat, ꝙ nō, qn̄ exceptio nō inducit principalr in fauorē alicuius, sed i alicuius odiū, nō pt ei renūciari, & iō exceptioni excōica. vel banni, renūciari non posset, & simil. ū. Itē aduer-
c te, c qa gl. loqr multum obscure, inquit. n. an ipse filius posset re-
5 nūciare, nā † ipse idē factus sui iuris renunciare posset, vt l. 2. s. e. Item & pater eius potest renunciare, vt hac l. & s. l. proxi.

ADDITIONES.

a Paris. Si filiusfamilias. Istā regulā huius legis, ꝙ ratihabitio æquiparatur mādato, limita singulariter, vt no hēat locum in statutis, nam statutum puniens mandantē, non hēt locum in ratum habente. Bal. in c. ea huiusmodi, ex de ꝑcu. ad idē, ꝙ uoluit Bal. in l. obseruationē §. fi. ff. de offi. Procon. ubi dicit, ꝙ stante statuto, quod matrimoniū non possit probari per instrm, non hēt locū in ratū hēnte. Aduerte tñ, quod libellus de mandato in ratihabitione locū obtinebit. d. Ant. in c. attestationes, ex de despon. imp. Item alio modo limita, vt p Ale. in l. si pecuniam. C. de neg. gest. Itē no. ꝙ ratihabitio non trahitur retro. nisi ad id, qd a principio erat inualidum. Glo. no. in l. Iul. an, qui satisd. cog. Itē limita, vt per Ale. consi. 391. Itē an & qn̄ actus nullus possit ratificari unde Ro. cōs. 54. & 360. Itē limita per Fel. in c. nonnulli, ex de rescr. Item no. ꝙ ratihabitio nō æquiparat mādato, ubi pro forma requiritur consensus & authoritas alicuius, alias si et esset dictum, ꝙ nō possit aliquid fieri sine expressa licentia alicuius, sufficit, ꝙ ille postea ratum habeat. Vide Com. consi. 178. in 1. dub. in c. thesaurarius. Item æquiparat mandato priuato, nō publico, nec in his q̄ sunt authoritatis, unde Fel. in c. prudentiā, in prin. ex, de offi. deleg. Itē ꝑ limitatione ad regulam, u. de per Fely. in c. sicut tuis, ex, de minorib. Vide tres limitationes p Alex. consi. 78. in 5. vol. Item, qd nō trahat retro, quando quis ratificat actū qui non fuit gestus nomine suo, nec in præiudicium tertij, vide Imo. in l. si homines, §. fideiussor. ff. de sol. Itē sicut ratihabitio trahit retro, & mandato cōparatur, eodem mō reprobatio actus trahitur retro, & ꝑhibitioni a principio cōparatur, unde Bar. in l. Pomponius, lo. 1. ff. de neg. gest.
b Qd in dubio. Adde Alc. de Im. in cōs. 36. circa fi. in 5. vol. & pro hoc facit, qa qn̄ res gerit, uel actus factus reperit, in dubio præsumit factus sm cōsuetudinem, l. vniuersorū, ff. de pigno. act. l. quod si nolit, §. qa assidua, ff. de ædil. edi.
c Meno. Item aduerte. Crau. consi. 91. nu. 5.

§. Sin aūt miles. In filio militante cessat Senatusconsultum Macedo. No hūc finem ual-
6 de, & facit ad hoc in dubio, quod † qn̄ scholaris acceperit pecu-
a niam, videt eam expendisse in causas scholasticas necessarias. Et
7 per hoc possumus dicere, ꝙ † quando pater accepit pecuniā mutuo ipe charistiæ, ꝙ in dubio præsumatur expendisse in alimen-
8 tis suæ familiæ & suis. Et ꝙ in dubio si aliquid † emit pro se, vel pro suis, intelligatur illam pecuniam in illam causam expēdisse, arg. optimum, imo quasi casus. j. de pig. l. fi. in prin. &c.

ADDITIO.

a Alc. Expendisse. Modum probandi pecuniam in talem cām expensam, vide p no. a Bar. in l. quæ sub cond. ff. de cond. inst. & quod ipse no. in l. fi. C. de iu. delib. & dictum Bar. hic allegat Bal. in l. Macedoniani. C. eo. per istum. §. ꝙ mater non præsumitur expendisse pecunias mutuatas in mercimoniis. Et in mercatore filiofa. cessat hoc Senatusconsl. sm Bal. ibi, & vide Bal. ibi, si statutum dicit, ꝙ non possit contrahi cum filiofam. nisi sit mercator, pone ꝙ mercator & non contrahit in eā mercantiæ. Et ad Bar. adde quod no. Bal. in l. si prædiū, j. de prædiis min. Bar. in l. si ventri. § fi. Adde qualiter probet, quod pecunia fuerit expensa in causa in qua fuit recepta. Pe de Anch. cons. vlt. & inquantū in apostilla ponitur de statuto, quod non possit contrahi cum filiofa. nisi causa mercantiæ, vide Pet. de Anch consi. 401.
Men. Soc. sen. cons. 16. col. 2. in fi. lib. 3. Bolog. cons. 46. col. 3. in prin.

Ad Senatusconſ. Velleia. a *Rubr.*

ADDITIO.

a Alc. Velleianum. Circa hanc materiam Velleiani, vide Ro. sing. 323. inci. Tu sai, vbi ponit, an si conseruo mulierem indemnem, tunc iuuetur Velleiano. Item non procedit prohibitio Velleiani, quando in causa sua intercedit. Vide exemplum per tex. & ibi Iaf. in l. de die. §. 1. ff. qui satisd. cog. An autē possit renunciare Velleiano, & an credatur notario dicenti se certiorasse mulierem, vide ad Bar. in l. fi. ff. eo. Item an valeat renunciatio, & an requiratur certioratio vide Ale. in l. in repudianda. ff. de acq. hær.

LEX PRIMA.

a **Mulieribus.** Ad euidētiam totius tituli dēs scire ꝙ Senatusc. Velleia. habet tria remedia. a Vnū remediū exclusoriū, ꝑ ꝙ mulieres intercedentes ab obligationib. eximunt. Aliud est remediū restitutoriū, ꝑ qd muliere subducta de medio, actio restituit in veterē debitorē. Tertiū remediū est institutoriū, ꝑ qd actio instituit de nouo, in eū, q debat esse debitor, ꝑ quo mulier oblonē suscepit. De primo remedio loquunt quasi oēs leges huius ti. de duob. vltimis fit mētio in l. si pr̄nā, & in aliquib. aliis. j. eo. tit. &c.

ADDITIO.

a Io. Fr. Rue Tria remedia. Adde Pa. de Ca. hic, qui addit quartū. s. repetitoriū.

1 *Senatusconsultum Velleianum habet quinque vel plura rimedia.*
2 *In contrahente cum muliere, an requiratur scientia.*
3 *Statutum puniens contrahentem cum forensi, an requirat scientiam.*
4 *Velleiano renunciatur.*

Mulieribus. Mulieribus intercedentib. nō donātib. succurrit Velleiano. h. d. Ex hoc prin. cū dua-
1 bus. gl. hic, positis † no quinq; modos intercedēdi, vide tex. & gl.
2 Scđo no. ꝙ reqrit † scia ei᷒, q cū muliere ꝯtxit, ad istud op de l. vir. vxori, circa prin. ff. eo. Huius timore gl. hic distinguit, vide eā. Et ī istis duob. s. qn̄ vterq; ignorat, vel qn̄ mulier scit, & creditor ignorat, intellige si creditori pōt aliquid imputari, qa magis solicitus
3 eē debuit, d. l. vir vxori, in prin. Et no mām istā ad infinita, † dicit statutū, si qs ꝯhit forensi, certe dēt intelligi de eo qui scit uel scire debet se ꝯhere cū forēsi, facit s. n. 1. l. 1. Quærit gl. † Vtrum Vel
4 leiano possit renunciari, & determinat, ꝙ sic, dicam in l. si j. eo.

LEX II.

Frustra. Velleianum non subuenit mulieri, quæ se obligat principaliter, vel in effectu.

LEX III.

Si cum ipse. Mater intercedens pro filio, iuuatur Velleiano, siue se, siue res suas obliget, pro alio non, cum pecuniam soluit ab initio. h d. gl. opponit, & soluit.

1 *Patiens rem suum obligari, quando videatur consentire.*

Si sine. Tres casus ponit Primo, qn̄ non cōsentit. Scđo, qn̄ ꝯsentit. Tertio, qn̄ decipit. Et br hoc intēdit. Si mulier pignori non consentit iuuat ipso iure, si decipit, nullo mō. No. sm gl. ꝙ qui patit rē suā obligari, vr ꝯsentire. Cōtra. ff. de pig.
1 actio. l. Caius. † Dicit gl. aliud in venditione, aliud in pignore, qa res mea obligari nō pōt me inuito, sed vēdi sic, vnde in oblone, ꝯdicendo. poteram impedire, secus in venditione. Doc. nri hoc reprobant. & dñi idem esse in obligatione, quod in venditione. Nā ille qui est præsens, & patitur, non vr ꝯsentire. Nec ob. lex, qa hic uolebat decipere, vt tex. dicit, & rō per gl. assignata nō est bona, quia ita pōt constitui obligatio in personam ex contractu pignoris, super re aliena, vt l. tutor. §. ꝯtra. de pig. actio. sicut in vēditione, quatenus ad ius reale in præiudicium domini non pōt aliquid fieri, neq; per venditionem, neq; per pignus.

LEX VI.

Si mater. Si prominatur indemnitas debitori, cessat Velleianum, secus si creditori. h. d.

LEX VII.

Si sciens. Velleianū iuuat mulierē, & hæredē eius ab hypothecaria, & vēditionē pignoris facit non valere.

LEX VIII.

Si paternam. Hęc est bona l. No. ex isto principio, ꝙ licet plures fideiussores fideiubēdo simpliciter teneantur in solidum, vt §. si plures. Inst. de fideius. l. nō re-

ac.

ἀc.ī co.tī. tñ qñ alio mō intercedunt obligationem ſuſcipiēdo in ſe, glibet tenei in vtilē, niſi aliud ſit actū. hic eſt caſus hic, &c.

ANTIQVA LECT.

a **Si paternam.** a Plures ſuſcipiētes in ſe obl'onē alterius, obligant in viriles, & quatenus mulier p Velleianū iuuatur, eatenus ad priſtinū debitorē actio reſtitut. h.d. Ad euidentiam eſt ſciendū, q Velleianum hēt tria remedia. Excitorium, reſtitutoriū, & inſtitutoriū. Hęc lex dicit de duob. primis. De tertio videbitur in l. ſi vxor. Op. ad illam, hic innuit, q iſti filii tenebantur in viriles. Contra Inſt. de fideiuſſor. §. ſi plures ī. de fideiuſ. l. non recte. Sol. & hæc vera, ibi quando fideiubent, hic quando in ſe obligationem ſuſcipiunt principaliter.

ADDITIO.

a Ale. Si paternam. No. gl. & ibi Bar. in l. Titius ī. de fideiuſ. & Bar. in l. nō rectè. plenè in l. eandem. in ſ q. de duob. reis.

LEX IX.

Quamuis. Mulier ſoluens per errorem, per Velleianum repetit. h.d.

LEX X.

Si aduerſarius. Mulier principaliter contrahens, non iuuatur Velleiano, ſecus ſi pro alio cō trahendo ab initio ſe obligauit. h.d.

LEX XI.

Etiam. Remittere pignora, non eſt intercedere. hoc dicit.

LEX XII.

Si dotare. Not quod in dote mulier iuuatur Velleiano, hoc dicit.

LEX XIII.

Si fęnebris. Quando fit interceſſio, inſpicitur initiū nō euentus. Op. de l. Seia §. fi. ff. eo. gl. ſoluit multis modis. Tene vltimam, quam tenent omnes Doct.

LEX XIIII.

Mulierem. Hęc exceptio tranſit ad fideiuſſorem, & ēt ad mandatorem h.d. cum l. ſeq.

LEX XVI.

Si mulier. Mulier ſubducta de medio, per Velleianum in veterem debitorem actio reſtituitur. h.d.

LEX XVII.

Si cum pater. Vbi eſt locus exceptioni fictionis, non habet locum Velleianum. h.d.

LEX XVIII.

Fœminis. Mulier intercedens non iuuatur, ſi decipit, hoc dicit.

LEX XIX.

Cum ad eas. Si mulier ab initio debitricem ſe conſtituit, Velleiano iuuatur. h.d.

LEX XX.

1 *Priuilegium perſonale, trahitur ad hæredes pro tēpore præterito, pro quo eſt facta executio.*

Hæredes. Beneficium perſonale tranſit ad hēdes. h.d. Op. vt in l. oib. de reg. iu. Sol. dicit Dy. in c. priuilegium perſonale, de reg. iu. in 6. q hic perſona nō eſt cauſa proxima priuilegii, ibi ſecus. Vel potes dicere a & melius, † priuilegiū perſonale non tranſit ad hęredes pro futuro tpe, ſed pro pręterito, quo facta eſt executio, tranſit ad hęredes, vt dicemus in l. quia taliter. ff. ſol. mat. ſed Velleianū ab ipſo initio trahit ſecū executionē, vt faciat mulierē tutā, vt l. ſi vxor. ī. eo. merito tranſit ad hęredes.

ADDITIO.

a Vel potes dicere. Adde & vide Bar. aliter. & copioſius loquētē i l. j. ff. d' côſt. prin. & in l. q a tale. ff. ſol. mat. & vtrobiq, vide latiſſime per d. Alex. & Mod.

LEX XXI.

1 *Mulier quando poſſit renunciare iuri hypothecæ*
2 *Renunciatio facta per mulierem iuri hypothecæ, non extenditur ad alias perſonas, & nu. 4.*
3 *Mulier agens contra tertios poſſeſſores, an excludatur actione cedendarum, & nu. 7. 9.*
5 *Mulier ſi renunciauit iuri hypothecarum, & fuit confeſſa, quod preciū ad eam peruenit, quod non habeat locum hæc lex, & nu. 8.*
6 *Conſentire, & renunciare, quod ſint idem.*

a **Iubemus.** Mulier pōt renūciare iuri hypothecarū, q̄ renūciatio nō extēdit ad alias res, vel pſonas, quam ad eas, quib. eſt facta renunciatio. h.d. hęc l. no. No q † mulier pōt renūciare iuri hypothecæ. Cōtra ff. eo. l. vir vxori. §. 1. Soluit gl. ibi multipl'r. Tu dic, ſm Iac. de Are. q illa eſt vera ſolo, qa hic renūciauit iuri hypothecarū, ibi vero nō renūciauit, ſed marito obligāti res ſibi obligatas ɔſenſit, ba ſimili, ſicut mulier pōt ppriā rē vēdere, nō aūt vē denti ɔſentire, ita pōt iurib. hypothecæ renūciare, nō aūt obl'oni ɔſentire. Op. q iſta renūciatio facta iuri hypothecæ præiudicet quo ad oēs. ff. q. mo. pig. vel hyp. ſol. l. Paulus in prin. l. creditor. §. ſi ſecū. ff. qui pot. in pig. hab. Sol. Spāle eſt in muliere, vt eius † renūciatio nō extendatur ad alias pſonas. vt hic vides. Op. qñ mulier c agit ɔ poſſeſſores † aliarū rerū hypothecaria, cogit eis cedere actionē pſonalē & hypothecariā in bonis viri. l. mulier ff. q pot. in pig. ha. & d. l. Paulus. §. j. qb. mo. pig. vel hyp. ſol. Sed iſta mulier nō pt cedere, qa in quibuſdam reb. renunciauit, ergo repellit exceptione cedendarū actionum. l. Stichi §. ſi mandato. ff. de ſol. Dicūt Doc. q iſta exceptione mulier nō repellitur, qa ille ɔ quem mulier agit, nō ɔxit ptextu obligationis mulieris. Iſta opin. probat in ſimili, ſm vnā lect. in l. ſi ſtipulatus. §. j. de fideiuſ. & l. ſi Titius. & Seia eod. tit. Vltimo ſcias, d & perpetuo tene 4 menti, q Doct. nři intelligūt hāc leg. qñ maritus aliis reb. remanet ſoluēdo, ſi autē nō remaneret ſoluēdo, † talis renūciatio mulieris nō pīudicaret. Rō, qa qñ maritus remanet ſoluēdo, renunciatio hypothecę nō ɔtinet donationē, vt ī. eo. l. ēt, ff. q̄ in fraud. cred. l. ſi pignus, ſed qñ maritus nō eſſet alias ſoluēdo, cōtineret donationē. Pręterea, qñ maritus nō eſſet alias ſoluēdo, mulier p e hanc renūciationē eſſet obligata nō agere. e Nā ex pacto liberatorio qs obligat ad nō agēdū, vt l. vbi pactū, ī. de trāſa. & l. ſi vnus. §. pactus ne peteret, & ibi no. ff. de pac. ſed mulier p uiro nullo mō pōt obligari, vt in auth. ſi qua mulier. ī. eo. ergo talis renunciatio nō valet, hoc tenet Iac. de Are. in l. Mæuia. §. fin. ff. ſol. mat. & Dy. ff. q̄ in frau. cre. l. ſi pignus, & Iac. de Bel. in auth. ut immobilia an f te nup. do. Vltimo ne poſſes f errare, intellige iſtam l. † qñ mulier 5 renūciauit iuri hypothecę ſimpl'r, ſecus ſi renūciauit iuri hypothecarū, & fuit confeſſa, q precium ad eam peruenit, tunc enim tanquā ſi eſſet ſolutum, forte prçiudicaret quo ad omnes, vt l. vir vxori. §. j. ff. eo. quod tñ non intelligo verum ſimpl'r. ſed cum diſtinctione illa, quam gl. tangit, & ego dixi vobis. ff. ſol. mat. l. 2. circa prin. quæ gl. dicit, an per ſolutionē factam conſtante matr. cōiungat liberatio viro. Non ſunt hic alia, &c.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro ɔcordia. Aduerte, q Bart. vult in hac l. iubemus, q ſi mulier cōſenſit alienationi, ſibi pīudicat in iuribus hypothecarum. Contrarius videt ſibi in l. 2. §. voluntatem. in fi. ff. ſol. mat. Sol. do Alexā. hic in apoſtil. dicit, q dēt intelligi, & declarari hic ſm determinationem in d. §. volūtatem, vt loquat patre mortuo, ſecus quando eſſet viuus, & ita intelligatur in d. §. voluntatem.

ADDITIONES.

a Alex. Res vel pſonas. Adde bonum tex. ſecundum vnam lec. in l. ſi actione & ibi Bal. pulchre ſupra de pac.

b Alex. Cōſenſit. De hac lege intellige in muliere ſui iuris, ſecus ſi eſſet filiafa. qa tūc nō faceret pīudicium patri, nec ſibi, donec fuerit ſui iuris, p id, quod legi. & no. in l. 2. §. qđ ſi in patris ſol. ma. ubi Im. & Bar. in §. voluntatē, ca. l. Ad de qñ mulier renunciauit hypoth. & iurauit, qualiter ei ſuccurratur. Abb. pulchre conſ. 8. lib. 3. an repellatur exceptione cedendarum, cum cōſenſit viro alienanti, uide Fred. conſ. 264. vide etiam Roma. conſ. 149.

c Alex. Op. qñ mulier. Et adde iſtis no. p Bal. in l. ēt. ī. eo. qui q̄rit quid in generali renūciatione hypothecarū ſuorū iuriū, quia illa ſunt extendenda ad omnes cōtractus, & ibi q̄rit an valeat pactū a muliere dante dotē, qđ res viri nō ſint obligatæ, & ibi tenet poſt Pet. & Cyn. qđ in reb. ſpecialiter obligatis p dote, non valeat renunciatio. niſi ſeruata forma auth. ſiue a me, ī. eo. quod limitatur, niſi ſit omnium Ad, quod vide eundem Bal. ea. auth. ſiue a me.

d Alex. Vltimo ſcias. Et ibi uide Bar. in l. maritus. De intellectu huius l. no ine. peruenit, de emp. & ven. Hoc mō intellige hic gl. dummodo nō interueniat iuramentum, ve no. in c. cum contingat, cum ſimi. de iureiur. & omnino per Bar. in l. ſi. eo. & in proxi. auth.

e Pariſ. Nō agere. Idē ſequitur practicam Pap. in forma libelli, qua agitur pro donatione, in ver. ex eo, ad ſi. uide Alex. in l. Mæuia §. fundus, ff. ſolu. matr. & ibi etiam dicit, quod nō procedit hæc l. vbi iuramentum, & ibi etiam alia per Imo. & Pau. de Caſt.

f Alex. Vltimo ne poſſes. Ec iſta faciunt, qđ licēt cedat res æſtimata in dotē, ſi aliàs maritus non eſt ſoluendo, nō poſſet alienare, ſm Bal. in l. miniſter, ī. de vſufr. ad quod vide no. in l. æſt. matis. ſolu. mat. & an, & quō hat prouiſio, unde ēt Bal. hic, & Bal. in l. pen. ī. quibo. ced. poſ. Adde, an mulier ſibi præiudicet, qñ precium dicitur ad eam perueniſſe. Pa. de Ca. conſ. 219. Bal. conſ. 124. Io. And. in addi. Spe. in ti. de ſol. §. 1. ver. ſed pone vir.

ANTIQVA LECT.

Iubemus. Mulier pōt renunciare iuri hypothecæ, q̄ renūciatio nō porrigit vltra res, vel pſonas quibus fuit renūciatū. h.d. Op ff. eo. l. vir vxori. §. j. gl. illa multipl'r ſoluit.
6 Vna, q ibi ɔſenſit, hic renunciauit, hęc non eſt vera, † qa ɔſentire, & renunciare hypothecæ eſt idē, vt ī. de remiſ. pig. l. cū re. Dicit ergo Ia. de Are. ibi res obligabat, & mulier cōſenſit, vñ vr intercedere: hic vendebat, uel alr ɔhebat ſup ea, ſeu alienabatur, & ideo ſicut mulier pt rē ſuam alienare, & pecuniā p alio ſoluere, ita pt ɔſentire vēdōni, nō obligationi ſm eū, & in hoc reſidēt Doc. Sed ſo opp. q ɔſentit alienationi, remittit pignus indiſtincte quo ad oēs. ff. qui pot. in pig. l. creditor. §. ſi ſecū. l. Paulus §. quib.
7 mo. pig. vel hypothe. ſol. So. † ſpeciale eſt in muliere, vt eius renūciatio nō porrigit ultra pſonas, res, & ɔctus, quib. renunciatū eſt q eſt no. Tertio opp. ille q̄ agit hypothecaria, tenet cedere actiones priori, vt l. mulier, q pot. in pig & l. Pau. § j. ff. qb. mo. pig. vel
8 hyp. † ſol. Sed iſta domina, qñ agit hypoth. ɔ alios, no poterit cedere iura hypothecarū, qb renūciauit, & ſic repellet exceptione
9 cedēdarū, vt l. Stichū. §. ſi mandato, ff. de ſol. dicūt Doc. ɔtra † loquūt, qñ ille q agit hypothecaria, tenet cedere actiones ſuas priori quas hēt, ſec⁹ ſi eas pdidīt, vt hic. Nō ob §. ſi mād. qa iſte prior ɔuēt⁹ nō ɔxit ɔtēplatione illi⁹ iuris, q mulier hēbat, iō ſibi iputari nō pt, ſi nō cedit hypothecā, cui renūciauit, ibi ſecus. Iſta ſolo pbat l. l. ſi ſtipl'us. §. j. ff. de fideiu. ibi ſm vnā lec. expſſius eo. ti. l. l. ſi Titius. Spe. tāgit iſtā qōnē in tit. de renun. §. j. & ibi dicit allegādo

dicta

dicta quorũdã antiquorũ. Aut mulier agit ↄ aliquẽ, q emerat a marito prius q̃ ipsa renũciaret, tũc obstat exceptio cedẽdarũ. Aut agit ↄ eũ, q emit post renũciationẽ, & vr̃ emisse ↄtẽplatione ipsius mulieris, dicẽs, si ipsa cuinceret, cedat mihi iura sua, ꝑ q̃ recupabo Secus i eo, q emit postea, q ñ pt hr̃e respectũ ad iura hypothecarũ, qb. ẽ iã renũciatũ, ar. d. l. si Titius, ff. de fideiuss. & l. si stipulatus. §. j. fm vna lec. ff. de fideiuss. Itẽ aduertẽdũ, q̃ Doc. intelligũt legẽ istã, qñ in bonis viri supest tm̃, ꝙ sufficiat ad dotẽ, alias ista renũciatio nõ ꝑiudicaret mulieri. Istã tꝫ Dy. ĩ l. si pignus. ff. d his q̃ in frau cre. Idẽ Iac. de Are. in l. Maeuia. §. ñ. ff. sol. ma. hoc vr̃ velle gl. s. e l. ẽt. ĩ j. gl. dũ dicit, exceptis his, q̃ spãlr ꝓ dote obligantur, de quo vr̃ casus in auth. siue a me, ĩ. e. q̃ statim legã. De hoc vr̃ casus in auth. si qua mulier, quæ cadit sup l. seq & ibi tangam.

AVTHEN.

1 *Res mobilis, quando possit alienari, & nu. 6.*
2 *Res donata vxori propter nuptias, est etiam ei obligata.*
3 *Mulier per donationem propter nuptias habet actionem in rem.*
4 *Si mulier iuri hypotheca renunciauerit, & confessa fuerit pecuniã ad eã peruenisse, an tunc tollatur actio de dote.*
5 *Res inæstimata in dotẽ data, si alienañ, quãdo cõpetat mulieri actio vtilis*

a **Siue a me.** a Op. de rei vxo. act. l. j. §. cũ lex. Sol. Qđ dicitũ hic de scđo ↄsensu post bienniũ, ꝙ ꝑiudicat donõni pp nuptias, nõ dẽt intelligi repetitũ in dote, q̃a fundus dotalis b nõ pt alienari, & ista est bona solo. Alii dñt, b ꝙ intelligatr̃ de reb. æstimatis datis in dotẽ, ꝙ põt esse verũ, qñ maritus nõ esset soluẽdo, quo casu dareẽ vtilis actio ad illas res, vt ĩ. de iure dot. l. ĩ reb. Alii intelligũt hãc legẽ in reb. mobilib. q̃ seruãdo seruari possũt, & tũc nõ deret esse in tex. ne qđ immobile, alias si hoc hẽtis in donatione pp nuptias, nõ intelligatis hoc repetitum in dote, & fm hãc vltimã solõnẽ vos hẽtis hic notare, & no. gl. ad illud, ꝙ ↄsueuit q̃ri, † vtrũ res dotalis mobilis possit alienari. q̃m l. Iul. nõ loquit nisi đ fundo dotali. Et de hoc ↄsueui uobis dicere in l. j. ff. solu. mat. tãgit ꝑ Azo. in sum. de fun. do. & ꝑ gl. de rei vxo. act. §. & cũ lea. Veritas est ista, fm ista iura noua, vt distĩguamus. Aut sũt res mobiles, q̃ possunt seruari, vel non, ꝑ hanc auth. & gl. hic positã. Idẽ no. in corpore vnde hæc sumit, & ibi tenet hoc Ia. de Bel. c hoc. n. verbum, immobile, hic positum, non est in corpore, &c.

ADDITIONES.

a Parif. Siue a me. Vide circa mãm huius auth. Bar. in c. puenit, de emp. & vẽd.
b Alc. Alii dicũt. Adde no. in c. peruenit, de do. ista limita, nisi adsit iuramẽtum fm Bal. in l. ẽt sup. eo. & hic ẽt Bal. & quomodo donata res propter nuptias possit alienari, vide per Imo. in c. cum contingat, de iure iu.
c Alex. Ia de Bel. Vide Bar. in l. si æstimatis, & in l. si constante ff. sol. mat. & no. Bal. in l. ex lap. dictoris, ff. de iure do. & Bal. in prin. ff. de iure dotium.

ANTIQVA LECT.

Siue a me. Duas ptes hẽt. Primo loqĩ in donõne pp nuptias. Scđa ĩ dote. Scđa ibi, & multo magis idẽ in dote. Primo q̃ro qũo se hẽat hæc auth. ad legẽ Codicis Quidã dñt addẽdo, qdã dñt corrigẽdo, q̃a in l. Codicis ꝑmittiẽ, ꝙ qs renũciet iuri hypthecarũ: hic uero ꝓhibeẽ in isto casu donatio pp nuptias. Scđo op cũ mulier hẽat actionẽ in rẽ, ꝓ donõne. nõ põt esse sibi obligata l neq; pignus, ff. de reg. iur. Sol. sustinendo dico 2 fm Doc † ꝙlicet sit mulieris, nõ tñ est eius irreuocabiliter pt enĩ redire ad virũ, sicut dos ad mulierem, vt l. si liberis. ĩ. de do ante nup. Ergo pt esse nobis obligata, vt l. in bello. §. si qs seruũ, de cap. & l. ea sextãte. §. Latinus. ff. de excep. rei iud Opponit, dr̃ hic, sol. ma. dari actionẽ mulieri. Contra. q̃a sol ma. donõ pp nuptias reuertit ad virũ, vel hr̃des eius d. l. si liberis. Sol. intellige si pactũ ap 3 positũ eẽt, de lucrãda dote, fm gl. Vltimo no. bene ex isto pri. † ꝙ ꝓ dona. pp nup. hẽt mulier actionẽ in rẽ, sicut vir ꝓ dote, vt l. doce. s. de rei ven. No. ẽt diligẽter, ꝙ renũciatio nõ nocet mulieri, qñ nõ supest uiro tm̃, ꝙ sufficiat ad dotẽ, & sic intelleat. l. iubem⁹ 4 s. e ꝙ intellige, qñ mulier renũciauit simplr, secus si fuerit † ↄfessa se ptẽ dotis recepisse, tũc. n. ꝓ ea pte esset facta solutio partis, vt l. vir vxori. §. j. ff eo hoc tñ nõ intelligo simplr, sed si in inueniretur aliqs de casib io qb. dos posset restitui ↄstãte matr. alias licet pecunia ad mulierẽ puenirer, nõ tolleret actio de dote, nisi quatenus appareret mulierẽ esse locupletatã, vt no. in l. a. circa prin. ff. sol. ma. Dicã. ĩ. si ↄst. matr. dos sol. fue. l. j. Venio ad scđam ptẽ, & op. de l. j. § sed cũ lex. ĩ. de rei vxo. act. Sol. Dicũt qdã, ꝙ iste ver, & multo magis, referatr̃ ad alienationẽ ꝓhibitã, nõ ꝑmissam, vnde fundus dotalis alienari nõ posset, fm formã p̃cedẽtis dicti, & 5 ista est bona, & uera. Alii dicũt, ꝙ † ista eẽt loqĩ de reb. datis in dotẽ æstimatis, ↄtra q̃ ꝓhibẽt alienationẽ rei dotalis, loquunt qñ fuit data inæstimata. Vide gl. istã & no. hoc intelligit verũ Iac. de Are qñ de reb. viri nõ pt satisfieri mulieri, & sic ↄpetit ei vtilis actio ꝓ re alienata, vt in l. reb. ĩ. de iu do. Ego ẽt puto, ꝙ ista lec. locũ hẽat qñ res eẽt æstimata, hoc acto, ꝙ reddatr̃ res, vel æstimatio, quo casu poterat olim alienari ↄsentiẽte muliere, vt l. si æstimatis. sol. ma Hodie requirũt solẽnitates positæ in hac auth. fm istã lec. ꝙ no. 6 Alii vero intelligũt istã legẽ in † reb. mobilib. datis in dotẽ, q̃ seruãdo seruari possunt, ꝙ est no. nã de iure Digestorũ & Codicis solummodo alienatio fundi est ꝓhibita, non aũt alienatio rei mobilis q̃ũcũq; seruari. &c. fm Azo. in Sum. de fun. do. & gl. tãgit in l. j. §. & cũ lex ĩ de rei vxo. act. ꝓbat. ĩ. de iure dot. l. 5. hodie vero ꝑ hanc auth. res dotales, quæ seruari pñt, non possunt alienari, nisi cum solennitate hic posita. De hoc plenè dicebã in l. 1. sol. mat. vbi gl. vr̃ dicere simpliciter, ꝙ res dotalis alienari nõ possit, nõ tñ dicit de qua re dotali, huic auth. ↄdicit tex. q dicit, si aliquid immobile, &c. Sed certe verbũ illud nõ est in corpore, vt dicit gl. super verbo, immobile, & verum dicit tene menti.

LEX XXII.

a **Si mulier.** a Mulier, q̃ scđo cauit post bienniũ, nõ in natur Velleiano h. d. No. tex. ibi, nihil sibi ꝑiudicare, &c. No. tex. ibi, ad aliud, ꝙ q̃rit, an mulier possit renũciare Velleiano. De quo dicã stati. ĩ. e. l. ñ. Seqĩ auth. si qua mulier, q̃ bñ no.

ADDITIO.

a Ale. Si mulier. Et ad hanc l. vide no. per Bal in auth. si qua mulier, in fi. ĩ. eo. Parif. Si mulier. Circa istam materiam vide Alex. in apost. in l. si liqueat. C. de inoff. don. Item limita dispositione huius auth. in casu huius legis de dic. §. qui mulierem. & ibi ponit Ale. ff. qui satisd cog. Item an possit huic auth. renunciari, & de quibusdam aliis in materia, vide Pau. de Cast. consi. 119.

AVTHEN.

1 *Mulier, an viro contrahente possit hodie renunciare iuri hypothecæ.*
2 *Maritus, & vxor si in eodem instr̃o se obligant tãquam duo rei, an valeat,*
3 *Si mulier in instrumento confiteatur pecuniam in sui vtilitatem conuersam, an probetur hoc verum, & quid si iurauit, & nu. 4.*

Si qua mulier. Quæro primo, qũo se habeat hæc auth. ad l. C. quidã dicebãt, ꝙ corrigit totam mãm Velleiani, s. qđ mulier sit hodie indistinctè ipso iure tuta Velleiano, si peruenit in eius vtilitatem effectualr tenet. Gl. nr̃a & Doc. dicebãt ↄtriũ, sđ ista auth corrigit tm̃, qñ ↄhit cũ viro suo vel ꝓ eo se obligat. Quæro, dr̃ hic, Credit istr̃o, qũo intelligat. Rñ. đ oĩ ↄtcn, vt l. j. ff. si cer. pe. Ita sẽtit gl. nr̃a ĩ corpore. Quæro, dr̃ hic 1 ↄsentiat, † vtrũ hodie viro ↄhẽte mulier possit renũciare iuri hypothecæ, hic vr̃ tex. ꝙ nõ, & sic erit correcta l. iubemus, indistinctè, ꝙ vr̃ tenere Ia. de Are. si maritus obligat res suas, & illi obligationi ↄsentiat, & renũciet iuri hypothecarũ. Nã ꝑ tale pactũ, seu renũciationẽ, obligatur mulier nõ petere, q̃a ẽt pacta liberatoria habẽt in se obligationẽ. ff. de pac. l. si vnus. §. pactus ne peteret, & l. vbi pactũ, de trãs. Sed mulier indistinctè nõ põt obligari pro viro, ergo, &c Et si vir nõ obligaret bona sua, sed mulier renũciaret iuri hypothecarũ, valeret, & remaneret l. iubem⁹, incorrecta, 2 fm eũ. Quæro † maritus, & vxor in eo. instr̃o obligãt se tanq̃ duo rei, an valeat? Doc. nr̃i dñt, ꝙ nõ, ꝑ hãc auth. nisi quatenus appa- 3 reat pecuniã ↄuersam in vtilitatẽ mulieris. Quæro, † vtrũ, ad hoc ꝓbãdũ sufficiat ↄfessio mulieris facta in instr̃o, q̃ ↄfitet pecuniã in sui vtilitatẽ ↄuersam? puto, ꝙ nõ, q̃a eadẽ facilitate hoc ↄfiteretur, qua renunciat, & hoc voluit iste tex. q dicit manifeste ꝓbet, 4 &c. Quæro, † qđ si fuerit iuratũ? de iure nr̃o nõ valet, vt l. nõ dubiũ. s. de legi. De iure Cano. secus, vt eẽ de iureiu. c. cũ cõtingat.

LEX XXIII.

Antiquæ. Mulier quæ precium cõfessa est se recepisse in instrumento publico, vt intercedat. vel in veritate recepit, Vellei a. non iuuatur. h. d.

1 *Casus in quo quis non potest venire contra contenta in instrumento.*
2 *Confessioni mulieris in instrumento apposita, non statur, nisi instrumentũ haberet solennitates, de quibus hic.*
3 *Creditor quando videatur excludi Velleiano, si mulier excluditur.*

Antiquæ. Si mulier ꝓ intercessione p̃ciũ receperit, cessat ꝓbñficiũ Velleiani, quo ipsa iuuatr, nõ aũt bñficiũ quo creditori actio restituiẽ. h. d. No. primum † casum in quo 1 cessat Velleianũ. Scđo no casum in quo qs nõ põt venire ↄ ↄtenta in instr̃o publico, hic. n. est præsumptio iuris, & de iure, ↄ q̃ nõ admittitur ꝓbõ in ↄtriũ, ꝙ appareret ex tex. qui dicit oĩmodo q d. non obstante aliquo, quare posset in ↄtrum ꝓbare, nisi ꝓbaret ꝑ confessionem partis, vt in auth. sed iã necesse. C. de do. ante nup. Et hoc declaraui tibi s. plus. val. ꝙ ag. l. 1. Et quæ sit rõ in hoc casu Gl. assignat duas rõnes. Vide eã, & no. q̃a põt valere ad multa, nõ tñ putarẽ istas rones extẽdendas vltra casum legis, fm Doc. Not. 2 ꝙ si instr̃m nõ sit ita solẽniter factũ, vt hic dr, † ↄfessioni mulieris, non statur, nisi aliter probetur ipsam recepisse pecuniã, quod est notandum. Facit ad ea, quæ dixi in auth. si qua mulier. s. eod. 3 No. ꝙ in † omnib casibus in quibus mulier excluditur a Velleiano, non per hoc vr̃ excludi creditor, quin habeat remediũ Velleiani institutorium, vel restitutoriũ, vt hic in ver. sed si minus, & ideo licet mulier Velleiano renunciet, non tñ videtur renunciare creditor. Et ideo sis cautus, quod si mulier ꝓmittit animo nouandi, sicut mulier renunciat Velleiano, & ita creditor.

a **§. Neautem.** a Iste est singularis casus, quẽ perpetuo tene menti, & breuiter. h. d. Mulier intercedendo ipso iure nõ obligatur, nisi ↄtractus in scriptis celebre- b tur, & trib. testibus, b subsignetur.

ADDITIONES.

a Parif. Ne autem. Vide Ias. in l. sciendum. ff. de verb. obl. an locum habeat vbi est iuramentum. Et tenet quod non.
b Ale. Trib. testib. Dicit tñ singulariter Bal. in l. 1. s. eo. ꝙ quia hoc de consuetudine est, quæ facit valere, & talis est, ꝙ tabellio scribat nomina testium. Dicit etiam quod de consuetudine est, quod sufficiant duo testes, quod idem no. in auth. sed nouo iure, in fi. ff. si cer. pe. & quod dixi in l. de quibus. de legibus.

ANTI.

ANTIQVA LECT.

§. Neautem Iste §. est singularis, & bre. h. d. Mulier intercedendo ipso iure nõ obligat, nisi interueniat instrm publicũ trib. testib. signatum, quo casu Velleia no nõ iuuatur. Nn casum mirabilẽ, quia si mulier intercederet ex istã solẽnitatẽ, nõ teneret, et si renunciasset Velleiano, qa hoc casu Velleianum non hẽt locũ nisi iurasset. & hoc de iure Canonico. vt c. cum contingat, extra de iureiu. Vlt. scias, q pro intellectu istius auth. fuerunt duæ opiniones Bul. & Mar. Tene primam.

LEX XXIIII.

Veterum. Mulier intercedendo pro libertate, non iuuatur Velleiano h. d.

LEX XXV.

1 *Casus, in quibus cessat Velleianum, & quot, & nu. 4.*
2 *Mulier quando possit Velleiano renunciare.*
3 *Mulier ea fragilitate, qua inducitur ad obligandum, eadem inducitur ad renunciandum.*
5 *Mulier renuncians debet certiorari.*

Generaliter a Mulier intercedẽdo p dote, Velleiano nõ iuuat. h. d. Quærit gl. 1 † qb. casib. cessat Velleianũ. Gl. ponit tex, & de his ponit versus, addit gl. duos alios casus. Quero circa istã gl. vtrũ hoc sit verũ, 2 † q mulier possit renunciare Velleiano. b Gl. hic simplr tenet, q sic, p l. si §. pe. ff. eo. & tenẽt ita cõiter aduocati, veritas est ista. Aut mulier se obligat pro marito, & tũc ipso iure c nõ tenet, vt s. eod. auth. si qua mulier, & renũciatio Velleiani nihil operat. Aut intercedit pro alio, & tũc d aut sine scriptis, & sine subscriptione triũ testiũ, & tũc indistincte ipso iure nõ teneť, & renũciatio Velleiani nihil opat, vt l. antiquæ. §. fi. s. e. Si vero intercedat in scriptis, & cũ solẽnitate posita in d. l. antiq, tũc dico. Aut renũciat Velleiano in cã, in qua ipsa necessario obligať, & valet renũciatio, vt in Auth. mari, & auth. Aut als renũciat, & tũc si qdẽ hęc renũciatio fit in iudicio, valet, vt l. fi. § pe. ff. co. Aut fit ex iudiciũ, & tũc si qdẽ post biẽniũ, valet, vt s. eo. l. si mulier. io fi. Aut intra biẽniũ, & nõ valet, quia 3 † eadẽ fragilitate qua obligať, eadẽ fragilitate renũciat Velleiano, vt l. si mulier, in prin. s. eo. & l. doli exceptio, ver. diuersum. ff. de noua. a simili. sicut dicim' in renũciatiõe bñficii restõnis in integrũ. vt vide e fiis. no. s. de in inte. rest. l. si ita, & l. si iudex circũuẽto. ff. de min.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro concordia. Aduerte, q Velleiano renũciari nõ põt per mulierẽ, cui competit illud beneficium. Ita Bar. in l. si mulier. §. si mulier. ff. ad Velleia. Strũ vr voluisse in ha l. gnalr. Tu dic, dẽt intelligi in aliis locis sm distinctionẽ, de qua per eũ in hac l. gnalr. Ita vr soluere Pan. in c. si diligẽti, de fo. cõp. qui ẽt dat aliã solõnẽ, an fuerit certiorata, & valet, aliàs nõ, vel ẽt cũ iurõ, vt in c. cũ contingat, de iureiu. Adde alias limitationes, de qb. p do. Alc. in l. sciendũ. ff. de ver. obl. Itẽ q post iurm renũciet bñficio nouæ cõstõnis, quo tuta est ipso iure, & p Bal. post gl. in l. fi. C. ne vxor p marito.

ADDITIONES.

a Paris. Generaliter. Vide omnino de materia huius legis Alex. in l. repudiandum. ff. de acq. hær. & in quãtũ dicit tex. quod mulier potest capelli propter non solutam dotem, vide Alex. cons. 545. vbi etiam dicit, quod si iniuste expellatur, debet sibi reconsignari dos.

b Alex. Renunciare Velleiano. Vtrum mulier possit renũciare Velleiano, vide no. per Doc. in l. sciendũ. de ver. ob. Adde quod dixi post Bar. in l. fi. §. pe. ff. e. & no. D. Ant. in c. si diligẽti. de fo. cõp. & Bar. in l. si quis in cõscribendo. s. de pac. Adde tamen sing. quod licet mulier renunciauerit cum iurõ Velleiano, nihilominus non intelligitur renunciasse nouæ constitutioni, quæ mulierẽ ipso iure releuat. de quo i Auth. vt nul. iud. §. sed illud. ver. ita no. voluit Bar. in l. 3. ne vxor pro ma. Et de hoc an valeat renunciatio, vide Bal. in l. 3. s. eo. Et an requirať certioratio, Bal. q non, in l. si mulier. s. eo. sed Io. And. in c. cũ causam, de emp. & ven. tenet, q requiratur. allc. gl. in l. fi. §. pe. ff. eo. & ibi per gl. an præsumať certioratio. Ad q vide quod scripsi in l. 2. j. de resc. ven. Et prædictam intelligit Io. And. si iurauerit, sed do. An. in c. cum cõtingat, dicit, q si interueniat iurm tamen præsumitur certioratio, vide Bar. in l. si quis pro eo. in 5. membro. de fideiuss. Adde quod Bal. ferè in omnib. suis consiliis, vbi de hoc loquitur, tenet, qđ requiratur certioratio, de quo vide in auth. sacra pub. s. si aduer. ven. * Men. Dec. l. si quis in conscrib. nu. 30. C. de pact. Io. Fr. Ru. Adde Abb. in c. si diligenti, de fo. comp. & Alc. in l. sciendum, j. de verb. obl.

c Pom. Ipso iure. Vide Pan. cons. 44. in prin uol. 3. & Bal. 193. in 5. par. Soc. 68. in pe. probatur autem.

d Paris. Subscriptione. Sed hodie nõ requiriť talis subscriptio testiũ pp generalẽ consuetudinẽ, quæ hẽt, qđ in talib. instřis nõ ponunť nisi duo testes ex quo talis cõsuetudo est notoria, nũ est, qđ probeť, sed sufficit eã allegare. Ista tria singulariter dicit Bal. in l. 1. añ n. 11 ver. sed hic quero. s. eo. An autẽ possit renũciari beneficio dictarũ constitutionum cum iurõ. Bal. in l. Decurionarus. C. de Decu. lib. 10. tenet, qđ nõ, sed Pau. de Cast. ibi leg. tenet contrariũ.

e Ale. ff. de min. Per. Ang. & Imo. in l. repudianda. ff. de acq. hæi.

ANTIQVA LECT.

4 **Generaliter.** Mulier intercedens pro dote, nõ iuuatur Velleia. h. d. Quærit gl. † quot sunt casus, in quib. Velleianum cessat. Dic vt in ea. Inter cęteros casus gl. ponit vnũ si renunciet Velleiano. Bñ veritas est ista. Qñ mulier intercedit pro viro, tũc renũciatio Velleiani releuat, quare ipso iure est tuta, vt in auth. si qua mulier s. co. l. antiquę in fi. s. c. Aut intercedit p alio, & per publicũ instřm, & tũc renũciatio valeret sm gl. nec auderem dicere cõtrium pp consuetudinẽ. De iure tñ vr distingui. Aut renunciat coram iudice, & valet, a vt l. fi. §. pe. ff. eod. Aut ex iudicium & tunc aut ex interuallo post biennium. & valet, vt in l. si qua mulier. s. eo. Aut in ipso instřo, vel intra biẽn fi, & tũc renũciatio nõ valet, qa ea facilitate qua intercedit, eadẽ renunciat, vt s. eo. l. si qua mulier, & l. doli exceptio. ver. diuersũ, de noua. facit q no in simili. s. de in integ. restitu. & ff. de mio, l. si iudex circumuento, & hoc in muliere. Credunt autem, inquantũ Velleia facit pro eo, q instituit, vel restituit, puto posse renunciare indistincte p clausulã generalẽ. l. si qs in cõscribẽdo. s. de pac. Dicit tñ gl. in l. fi §. pe ff. eo. q intellr, q mulier 5 † dẽt certiorari, b quia renũciare nõ pt ei. q sibi cõpetere ignorat, vt l. mater de inof. testa. Sed qro, quid si in vno instřo fuit certiorata, postea in aliis non, an sufficiat pcedens certioratio? vr, q sic, arg. l. itẽ veniunt. §. a quo ff. de pet. her. & de vsu & l. si quis stipu. in fi.

ADDITIONES.

a Valet. Adde, quod contra dictum videtur tenere Are. in c. si diligenti, extra de fo. compe. quem uide per te.

b Certiorari. Adde, quod qñ interuenit iuramẽtũ psumitur certiorata. Ita Arch. in c. 2. de iureiur. lib. 6. refert & sequitur D. Fran. de Are. in d. c. si diligẽti. sup. in alia apost. l. deducto, de foro compe.

a *De non numerata pecunia.* a *Rub.*

ADDITIO.

a Paris. Pecunia. Circa mãm huius exceptionis, an intra bienniũ sit orta naturalis, & ciuilis, an ciuilis sola, & an de iure Canon. eo idẽ sit, quod de iure ciuili, vt solũ possit intra bienniũ opponi, vnde latislate in l. cõ quis. C. de iur. & fac. igno. Itẽ no. q de ęquitate Canonica ista exceptio põt perpetuo opponi. Dy. in c. locupletari, de reg. iur. in 6. Inn. in c. quia plerique, de immu. ecc. An. cõs. 56. & Ro. cõs. 65. alias 44 melius Ang. cõs. 140. inci. Domina Aug. & cõs. 150. Bolog. in addi. ad cõs. 97. Io. de Ana. Itẽ circa istã mãm, si cõfiterer me habuisse & hẽe a Titio centũ mutuo propter uerbum habuisse, an possit oppo. exceptio. nõ nu. pe. Vide Ro. sin. cõs. 618. inci. tu scis qñ confessioni. Itẽ an possit renunciari huic exceptioni, uide Bar. & q ibi addidi, in l. si ex cautione, in fi. j. eo. Itẽ, quod ista exceptio nõ no. pec. nõ hẽat locũ nisi in cõtractu mutui, & dotis, uide Ale. cõs. 433. Itẽ, qđ post bienniũ creditor agere possit ex capite veræ numerationis vide do. Fran. Cur. cõs. 86. No. tñ, qđ si post biẽniũ debitor vellet assumere in se onus pbãdi pecu. non fuisse numeratã, dẽs admitti. Gl. est Insti. de liter. obl. in prin. in ver. obligat, & Ang. circa fi. Bal. in l. liberitas p illũ tex. ff. de offic. pff. & licet ipse Bal. in l. si nõ singuli, in 3. op. C. si cer. pet. videať velle contrariũ in l. sub spẽ. C. de post tñ nõ est sibi cõtrarius put ipsemet se declarat in l. 1. C. de cõfes. eadẽ sniã tenet Bar. in d. l. si ex cautione, in discursu. Pan. in c. si cautio. & claries, in c. si. de solutio. in vlt. q. An. cõs. 110. alias 148. inci. dña Ang. Ro. cõs. 44. inci. ex sup. narrato themate. Et pdictã cõcordiã Bal. ponit Bolo. in addi. ad cõs. d. Io. de Ana. cõs. 97. inc. Iudicio meo pñs cõsultatio, & illã negatioã, pecunia nõ fuisse numeratã poterit pbare duob. mod. primo si pbes tpe cõtractus, nõ fuisse pecu. nu. q illa cõfessio habuisse, & recepisse, intelligitur tpe cõtractus, aliis sequereur, q negatiuo nunq̃ posset probari, cũ nõ sit coarctata. Doctrina est Bar. in l. certi cõdi, §. si nũmos, ff. si cer. pet. & in l. ita stipulatus. §. Chrysogonus, de verb. obl. & in l. doté, in 1. q. sol. mat. Scđus modus est p cõfessionẽ partis, sm gl. i l. cõtractib. in prin. j. e. Pan. in d. c. si cautio, in vlt. opp. Ang. in d. cõs. 150. itẽ ad idẽ, q lapso biẽnio, possit debitor cõfessus assumere in se onus pbãdi. Vide Alex. cõs. 301. Itẽ limita de ista exceptione nõ nu. pecu. in mutuo, & in aliis cõtractib. & q lapso biẽnio possit succurri debitori, & plura notabilia, vide p Ial. in d. c. si cautio. de fi. instru. vbi ponit sex limitationes ad regulã huius tituli. Item quod post bienniũ possit opponi, uide Bolo. in addi. cõs. 97. Io. de Ana. Itẽ qd si fieret cõfessio ex cã mutui iã facti aliquo certo tẽpore elapso, uide Soc. no i l. 2. §. appellatũ. ff. si cer. pet. Barb. i c. si. ex d. solutio. an post biẽniũ possit opponi exceptio doli, & qđã alia ibi i mã. Itẽ, q i duob. casib. possit ppetuo opponi, uide Soc. i l. q pecuniã, i 1. no. ff. si cer. pet. Itẽ de regula sex litationes, vide p Iason d. l. q pecuniã. Aliqua p eũdẽ i l. 2. §. fi. e. 21. & i d. l. q pecunia, ponit ẽt q exceptio cõpetat, qñ cõfessio fuit sine scriptis, & qñ vltra cõfessionẽ adest pmiss io. Itẽ insuper Ias. in d. l. q pecuniã, ponit illã litationẽ qñ cõfessio est geminata, uide ẽt Abb. in d. c. si cautio, ad fi. licet Fel. ibi videať ipugnare, & cõtrariũ tz Pet. de Bellap. & vr trãsire Sal. i d. l. i cõtractib. §. sed qm. j. isto ti. vbi gl. tz istã fallẽ. Et cũ ea tz Bal. & trãseũt alij. Et dt Sal. qđ illa ẽ cõis. Pa. tñ de Ca. ibi dt, qđ prima solutio gl. sup qua fundať hæc litatio, est truffa, & afr intelligit illũ tex. Vide Fel. i d. c. si cautio, ver. fallit vltimo, q tz pdcta fallẽ. licet postea j. i mã exceptionis nõ nu. pec. i 5. fallẽ. videať ipugnare, & cũ prędicta fallẽ. videtur tenere Alex. in l. si patroni. §. Marcellus, post principium. ff. de iureiuran. Curt. io verbo, geminatn. in repertorio suo vide ad intellectum, d. l. in contractibus & dictas limitationes. Soc. in l. 1. ff. sol. mat. Item dictã limitationem tenet etiam Are. post Roman. in l. gerit, de acq. hær. in l. ita stipolatos. §. Chrysogonos. Item, quod exceptio non nu. pecu. possit opponi post conclusionem in causa, uide per Bal. de Vbal. in trac. de pac. ubi ẽt alia in materia. An autem post biennium succurratur per iudicis officium, vide Cur. in singularib. nu. 29. cum recollectis su. s super 1. Codicis.

LEX PRIMA.

SI pecuniam. Etiam si incidenter qrit de debito, creditori incũbit onus probãdi pecuniã nume. h. d. Prima logť. qñ agť pignoratitia p debitorẽ cõ creditorẽ. Scđa logť, qñ agit hypothecaria p creditorẽ cõ debitorẽ. Scđa ibi, eadẽq;. Itẽ prima subdiuidit, qa logť qđ hẽat facere actor, iã i formãdo petitionẽ, q̃ i pbãdo. Scđa logť, qđ hẽat facere reus tã i formãdo exceptionẽ, q̃ ẽt i pbãdo. Scđa ibi, nã intẽtio. Istã leg. hẽtis de verbo ad verbũ j. si pig. cõ. nu. pecu. secu. nõ sit c. l. 1. Quæro qua actione agebat hic? dic vt glo. s. pignoratitia pp rem. Quæro, qđ si agať actione in rẽ, an possit obijci excep, dnu. gl. tangit hic, & s. de pign. ac. l. nec creditores, & ff. com. l. ita vt si fur.

ANTIQVA LECT.

Si pecuniam. Siue incidẽter, siue principalr qrať de debito, dẽt pbare pecuniã numeratã creditor. Primo logť, qñ agiť pignoratitia cõ creditorẽ. Scđo, qñ creditor agit hypothecaria cõ debitorẽ, vel in rẽ. Scđa ibi, eadẽq;. Itẽ prima subdiuidiť, qa prima loquiť qualr dẽat formari libellus, & qđ sit proban-

probandū ex parte rei de pignore excipienti. sc: a ibi, nā intētio. In terminis pone casum in debitore agēte pignoratitia, q dēt in libello narrare se pmisisse Titio centum, sub spe futuræ numerationis, & numeratione secutā nō esse, & se ob hoc pignus tradidisse, q petit sibi restitui, & si qrat qd dēat probare iste actor, respondet, quod sufficit si probet se pignus tradidisse. h.d. primo

1 *Actio pignoratitia competit etiam habenti exceptionem peremptoriam.*

2 *Actor in libello potest facere mentionem de exceptione aduersarij, & de sua replicatione.*

§. Nam intentio. In quo sic forma casum. Instat q rēs, ti solum pignus datū pbabo, creditor obtinebit illud, tanq sibi obligatū. Rñdet Imperator, si creditor vult excipere, dēt narrare rē sibi obligatā p certa pecunia, & pecuniā nō esse redditā, & de istis duob dēt pbare, primū scilicet pecuniā, p qua pignus fuit transcriptum, numeratā esse, q si nō pbet, succumbet. h.d. Expone ibi, dū dicit, itētio. i. exceptio creditoris conuenti, in quo intēdit. s. pignus datū p pecunia & pecuniā nō redditā, & ea pone, tenebit. i. nāt hēbit effectū ad expellēdū agētē. Seqr scda pars, & est ista clara. Not. q † pignoratitia nō solū hēt locū pecunia soluta, sed etiā in opposita quacūq exceptione peremptoria Alia notabilia patēt ex summario, & casus in terminis Ad l. istā opp. dr hic, q agit in rē, sed ille q agit io rē, dēt pbare se dñm, vt l.in rē. ff. de rei vend. hic dr̄ q̄riū, qnare male. Solu. huius timore hæc legi duob. mo. Primo, q agebat pignoratitia, & tūc expone tex. qui dicit, in rem. i. pignoratitia pp rē, ex qua lec no q mō dixi, q si gs afferat se hēre aliquā exceptionē peremptoriā, hēt pignoratitiā, vn. filiusfa. & mulier pōt agere pignoratitia, dicēdo, se dedisse pignus pp pecuniā, ad cuius petitione poterāt se tueri p Macedonianū, vel Velleianū Scdo mō legit hic q agat in rē. Ad q̄riū rñdebant qnidam, q hic nō pōt referre qōnem dñi, quia hēt cām ab actore, hæc non est vera, vt habui sius no. s. de pig. act. l. nec creditores, plene ff. cōmo. l. ita vt si fur. Vñ aliī dnt, q hic creditor nō referebat qōoem de dño, sed solū de pignore, ista pōt esse bona. Ex qua no. quod † actor in libello pt suo nnie facere mētionē de exceptione aduersarij, & replicatione sua, nā sm hoc hic agebat rei vendicatione dicens se dñm, & si creditor opponeret de re pignorata, cautionē frustra emissam, quia pecunia numerata nō fuit, hoc totum ponit in libello, vt in prin huius l. d. Op. si pbat pignus datū, ergo nō pt recuperare, nisi soluat? Rñ. gl. pbet pignus datū p pecunia, q dt indebitā ga numerata n fuit. Sisiter vidistis i l. oec creditores. s. de pig. act.

LEX II.

Minorem. Exceptio nō nmeratæ pecuniæ potest obuici in toto, uel in parte. h.d. Op. hic innuit, q ille qui excipit, probet non numeratā pecuniam. Contra. ĵ. eo. l. proxi. & l. asseueratio Sol. vt hic in gl. & tene illam, quod hoc p batur eo ipso, quod non probatur contrarium.

ANTIQVA LECT.

Minorem. Exceptio nō numeratæ pecuniæ pt opponi et p parte. Op. hic innuit, q ille q dicit nō numeratā pecuniā, dēt pbare, q ĵ. l. px Sol. dicūt qdā, ibi negat totum, hic pars, vnde rōne partis psumit totū debitū, nisi q̄riū pbet. Facit. ff. de pba. l. cū de iodebito. Illa nō est uera, vt dicā in l. cū fidē, ĵ. eo. sed positio q sit vera, quare pbabit ista negatiua? dicit gl. p pfessionē, itē p numerationes diuersis tpib. factas. Ista duo intellige piunctim Primo oportet, q actor pfiteat ipsum nō numerasse pecuniam uerbis, pbet reus p testes, q prima vice fuit tm, scda tm, & sic nō ascendebat totā summā. Aduerte ad illud, q gl. dicit p pfessiones, & no. ad illud, q dicā. ĵ. l. proxi. Alia solu. est, q hic probat nō numeratam eo ipso, q non probat q̄riū, vt sit idē iuris de parte, quod de toto l. q de tota, & de rei ven. & ista est vera.

LEX III.

2 *Per instrumentum, quando probetur pecuniam fuisse numeratam. nu. 9.*

Verba ista, non spe futuræ numerationis, non impediunt excep. nō nu. pecu.

3 *Exceptio nō numeratæ pecuniæ, qd opponi pōt, non obstante quod quis in instrumento confessus fuerit se recepisse pecuniam.*

4 *Exceptioni nonnumeratæ pecuniæ, an possit quis renunciare, & nu. 11.*

5 *In obligatione contracta literis intra biennium non est nata ciuilis obligatio, tamen præsumitur nata. nu. 6.*

7 *Debitoris fragilitas est tanta, qd facit creditori instrumentum prout vult.*

8 *Pacta legis cōmissoriæ i pignorib. ab initio n valet, ex post facto si fiat, valet*

10 *Verba habuit, & recepit, referuntur ad tempus contractus,*

12 *Aduocati tenent opinionem glossa.*

13 *Pecuniam non fuisse numeratam quomodo probabitur.*

a Si ex cautione. a Hæc lex plucuit esse clausi totius materię, & iō intēdo vobis illam bñ legere. Si q creditorē agētē opponai exceptio nō numeratæ pecuniæ creditor dēt numeratione pbare, alias reus absolui. h.d. Op. de l. in scdā. ĵ. e. Sol. intellige hāc l. in i lā t. q intra biēniū obiciat exceptio. Scdo opp. a diuisione, aut u intelligis hāc l in instrō publico, & tunc † numeratio vī pbata per illud, ga ei stat, donec p bet q̄riū, vt s. de proba. & l. cū pcib. & s. u. l. aniquæ, in prio. Aut intelligis de priuato, & tūc, aut instrm priuatū nō est subscriptū a testib & nullā facit fidē, vñ nō est opus except. one nō nu. pec. vt ĵ. de pb. l. instrā. Aut est subscriptū, & approbatū, & tūc ē idē q in publico, vt i. scripturas, ĵ. q. poi. in pig. hab Quid dicem⁹? Sol. dic. q hoc pōt intelligi i instro publico, dicit gl in quo pñet, q h talis pfessus ē, recepisse pecuniā, & nō aūt di, q recepit, & iō p instm tale nō pbaē numeratio, sed pfessio, q satis placet, & ē verū.

c Tu aduerte, q verba instri, in quo pñet pecuniā nu esse, dēnt hoc iportare de necessitate, aliás nō pbarēt hæc, q pbō dēat de necessitate pcludere, vt l. neq; oatales. s. de pb. & l. nō nudis. & ibi

d no. ĵ. vñ cog. l. nō hoc. Si ergo notarius dicat Tui⁹ fuit pfessus se habuisse, & recepisse decē, q in veritate habuit & recepit in pñtia mei notarij & testiū, tūc pcludit de necessitate. Sed si dicat notar⁹ sic. Titius pfessus fuit se habuisse, & recepisse centū, q habuit & recepit, nec addit i pñtia mei notarij, & testiū, tūc hoc instm de necessitate nō pcluderet oumeratione. Nā totū illud pōt esse de

e pfessione, e partis, q dicit pfiteor me habuisse, & recepisse cētū, q habui & recepi, notari⁹ hoc scribēs scripsit in t. psona illud, q ip se dixit in 1. psona, & sic notar⁹ nō testificat de numeratione, sed de pfessione illi⁹. Sed si istrm diceret sic, q fuit pfessus se habuisse & recepisse decē, & habuit & recepit i pñtia mei notarij, & testiū infrascriptorū, tūc illud istrm de necessitate numeratio nē pcludit, nec illa veba pñt referri ad partis pfessionē Nā si debuor diceret, pfiteor me habuisse, & recepisse, & habe.i & recepi, notari⁹ dēret dicer, fuit pfess⁹ se habuisse, & recepisse, & dixit, q habuit, & recepit, alias illud habuit, & recepit, nō pt referri ad illud participiū pfessus, sm nām recti sermonis, & Grāmatice, vt l. Plauti⁹. ff. de aur. & arg. le. Itē pt intelligi hæc lex i instro priuato, & tūc siue i eo dicat, q fuit fessus se habuisse, & recepisse, seu in eo dicat, q habuit & recepit, pt obici exceptio nō nu. pe. qa totū illud ē pfessio partis, & nō est testificatio alteri⁹. Istud vt hic tenent gl. & io l. nō singulis. s. si cer. pe. & ĵ. de dote cau. nō nu. l. si in

f prio. Et phoc dicoq † i instro puner, talis nō spe futuræ numeratio

2 nis, fuit pfess⁹, & e q p illa verba nō. ipedit opponere exceptionē nō nu. pe nā verba qcūq pferat ab ipso debitore sne 𝔇𝔞⁹, fi hūt eū ipedire, vt patet ex pdictis. Vt ergo ipediret dicta exceptio eēt necesse, q appareret, q fuerit alia cā, p q ipse fuit pfessus, vt vid

g bitis. ĵ. e. l. gñalr. Quæro † vtrū ad hoc vt hēat locū exceptio ñ nu. pe. sit necesse, q celebret i scriptis si sim? Gl. vī velle, q sic. s. si ce. pe. l. si nō singuli. ff. si cer. pe. & l. g pecuniā, & ibi Gul. vī velle q̄riū. s. de test. auth rogati, & istā puto verā Quocūq; ergo modo, gs pfiteatur, siue in scriptis, siue sine scriptis, hēt hæc exceptio lo

4 cum, vt ĵ. eo. l. cum vltra. Et sic intelligatur cuaml. in pctib. ĵ. eo

h R cdeo ad glo. & quæro † vtrum possit renunciare exceptioni, non

ADDITIONES.

a Ale. Si ex cautione. Et circa mām huius l. vide Ang. i l. si ita stipulat⁹. §. Chrysogo. de ver. ob. & quæ no. Bar. & Inn. in l. si debitorē. ff. de nou. & quod no. Bal. in l. si. C. cum. vtri. iud. & Bar. in l. post dotē, sol. mat. in ver. ex pdictis.

b Ale. Recepisse pecunia. An si maritus cōfessus fit dotē, vel mutuū se recepisse, hæres eius possit opponere exceptionē non numeratæ pecuniæ, dic q nō, Ita dicit gl. sing. in l. p. de fal. cau. adie. le. sm Bal. in c. t. de pa. Const. in ver. v. n falsus, el. j. & si p Bal. in l. si. ĵ. eo. & quod ipse no. in l. gñaliter, m. s. q. Facit pōt antiquos. Itē hunc titulū elegātissimis dictis limita, de quib. vide Lud. Ro. in l. si mādato, cū seq. de fideiu. Et an locū hēat hæc exceptio in alio cōtractu, q in mutuū. Bal. Cy. & la. de Are. in l. si ex precio, s. si cer. pe. q sic. Tn vero vi de gl. hic, & Bal. in ĵ. opp. in l. gñaliter. & in i. t. op. ĵ. eo. & Bal. in l. in cōtractib. in prin. ĵ. e. & in s. j. ver. & no. Sed an cōtra instrm guarētigię possit opponi exceptio nō nu. pe. vide Bal. in scd. Spe. in ti. de exec. sen. & qd nō Bar. & Bal. in l. si sub specie, ĵ. de poss. & melius Bal. in l. si ob rē ām. C. de exec. rei iu. & in l. in cōtractib. in prin. ĵ. eo. & ibi et qd si factū fuit præceptū in e ōfessum. Bal in l. pecu. ĵ. de fol. Et libellū n hac materia vide per Bal. in l. i. C. de cond. ob cau. vbi dicit dun dēre narrari. l. pecuniā nō numeratam, & confessionem factā, sub spe futuræ numerationis, & caue, quod qñ præcessit stipulatio & ex ea agitur iure communi, non competit exceptio non nu. pec. sed exceptio in factum. l. cum vltra, & ibi Bal. ĵ. eo. & Bar. in l. s. §. fi. si cer. pet.

c Ale. Tu aduerte. Itē vide Bar. in l. pdia. ff. de acq. pof. qui vī dicere cōtra ista, & quod no. Bar. in l. si abitis, in 4. q. si cer. pet. Bal. hic in 3. q. & ad no. hic per Bar. vide p eundē in l. si non singuli, & Bal. & per illā gl. in l. si ex precio. §. fi cer. pe. & quod no. in l. si ex plurib. cū gl. de sol. 10 dicit Inn. in c. fraternitatis. Circa prin. de frigi. & malefic. q non dēt deponere tm in instro, quod vidit, & nouit, & dicit Bal. in auth. sed nouo iure. ĵ. si cer. pe. q ille q confitet in fin p visum & auditū pbat, & dicit Bal. p gl. in l. 1. ibi in l. s. C. de dol. q si notarius nō vidit pecuniā interuenire, nō tn tenet dicere, talis fuit confessus spe futuræ numerōnis, quia falli dēt ponere verba contrahentiū, non mentem. Et adde quod dixi sm Imo. in d. c. fraternitatis vide latē per Bald. in rub. C. de fi instr. Quid si notarius dicit talis fuit cōfessus se habuisse a Titio numerante, vide Bal. in l. 2. de confes. Ad de Bal. in conf. 178. lib. 2.

d Men. Notarius dicit. Rui. conf. 9. nu. 8. cōf. 19. nu. 5. lib. 4.

e Paris. Cōfessione. Imo vbi notarius referet verba partis, & ipse nō attestat, non probat tale instrm plus, quam si esset simplex scriptura. Vide Com. cōf. 40. inci. Cuidam filio, ad 8. Item, q si notarius diceret, confessus fit se habuisse, & etiam habere, q per hoc non probetur numeratio, vide Cre. in sing. 45. inci. pone dictum ad ista, vide las. in l. singula. prin. alios. ff. si cer pe.

f Men. Hoc dico. Adde Cras. sing. 112.

g Alex. Celebretur in scripti s. Et aldo q Lud. in l. si mandato, de fideiuf. tenet cū Gul. contra Bart. vtrū distinctio, de qua hic p glo. hēat locū in priuata scriptura, vide gl. i d. l. si nō singl. ff. cer. pe. & gl. Bal. in l. si ex pcin, e. st. & hic adde Imm. in l. j. sigs ita stipulatus. §. Chrysog. de verb. ob. & Bal. hic in 10. q.

h Alex. Renunciari exceptioni. Adde quæ no. per Mod. In st. de ac. §. fuerat. Sed an possit tolli p statutū, vide p Bal. hic, in fi. & nō per Bal. in l. in cōtractib. in 2. & 3. q. ĵ. eo. Quid in exceptione nō numeratæ dotis, vide Bal. in rub. C. de prim. do. & gl. & Doc. in l. i. de do. cau. *Men. Marf. sing. 112.

Paris. Renunciati exceptioni. Vide Alex. conf. 179. inci. Visa scriptura priuata ĵ. vol. dn. Fran. conf. 86. *Men. Dec. l. 1. nu. 30. C. de pactis.

non numeratæ pecuniæ. Gl dicit, ꝙ sic. quantũ ad hoc, ꝙ per oppositionẽ dictæ exceptionis non grauabit actor in onere ꝓbãdi, sed si vult reus subire onus probandi pecuniã non esse numeratã, pôt opponere exceptionẽ doli, vel in factũ, sicut dicimus post bienniũ, vt s. de cõd ob tur. cau l. j. & j. e. l. in ꝯctib d. Nic de Mata disputauit istã qõnẽ, & inter cętera dicit ipse Qñq; † oblo est ꝯcta literis, & tũc intra bieniũ nõ est nata ciuilis oblo fm opi. Gl. nostrorũ, & habuistis no. in l. cũ quis. s. de iur. & fac. ign ergo nõ est nata actio, q̃ orit̃ ex oblone ciuili, & nãli, vt Inst. de obl. i prin. l. licet. §. ea oblo. ff. de procu. Si aũt actio nõ est nata, renũciatio ista nõ est modus inducẽdæ oblonis, vel producendæ actionis, ergo talis renũciatio nihil operat̃. Idẽ si oblo esset ꝯcta verbis p stipſonẽ, arg. j. eo. l cũ vltra. Sed si aliqs ageret a ex obligatione ꝯcta re. per numerõnẽ, & ad eam probandam induceret confessionẽ, tunc ista renũciatio posset aliqd operari, fm gl. ita dicit d. Nic Hæc opi. non placet, q̃a licet † intra bienniũ non sit nata ciuilis, in veritate, tñ nata præ[illegible] mitur, donec opponatur exceptio, iõ hęc lex reqrit, ꝙ opponat̃ exceptio, vt Inst. de exce. per totũ. Si n. actio nõ esse nata, exceptioni non esset locus, & iõ puto, fm ꝙ Doc. nři dñt, ꝙ huic exceptioni nõ possit renũciari, eadẽ n. fragilitate qua inducitur ad ꝓmittẽdũ, eadẽ fragilitate inducitur ad renunciandũ. † Tãta est n. fragilitas debitoris q̃rentis pecuniã, ꝙ facit instrm creditori quale vult, ergo, & c. ar l. si mulier. s. [illegible] & l. doli exceptio. §. diuersum. de noua Ad idẽ facit j. de pac. pign. l. fi. nõ ob. j. l. prox q̃a ibi ex postfacto vr̃ approbare ꝯctum, & renũciare exceptioni, sed in ipso ꝯctu nõ posset, vt dixi. Sic videmus in † pacto l. ꝯmissoriç in pignorib. ꝙ ab ipso initio nõ valet, sed valet, si fieret ex postfacto, vt l. Titius. ff. de pign. act. & dixi plenè i l quateꝰ. ff. d so. Quęro, & reuoco i dubiũ vtrũ renũciãdo huic exceptioni, & iurãdo, sibi ꝑiudicet, & dicã vobis j. e. l. fi.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Aduerte, ꝙ Bar. allegat̃ sibi ꝯrius in hac l si ex cautione. Sed ꝓ saluãdo Bar. dic, vt in ꝯcordantia, q̃ posui in l. ꝑdia ff. de acq. pos.

ADDITIO.

a Ale. Sed si aliquis ageret. Et est aduertendum, an notarius dẽat vidisse integram solutionem illã, & tunc in scriptis ponat assertiuè totã pecuniã numeratam alias aũt non debet scribere simpliciter pecuniã numeratam, sed scribat partẽ asserere pecuniam numeratam, & tñ est secundum Io. And. ir addi. Spe. §. fi. sed si quis confitetur se habuisse, & recepisse certa debita, ex tali cã, & liberauit debitorẽ suum per acceptilationem, & Aquilianã stipulationẽ, per ista verba non probat̃ numeratio, fm Bar. in l. j. de his quæ in fraud. cred. & in l. si ex plurib. ff. de sol. & no. q̃a dicit Bal. i l. si quis, C. de inst. & subst. qđ si notarius non intelligit ea, quæ ponit in instrumẽto non punietur alias de falso, dummodo seruauerit formã, quod no. & adde glo. in l. generaliter. C. de tabu. lib. 10. facit etiam quod no. Bar. in l. si quis obreptserit. ff. de fal.

ANTIQVA LECT.

Si ex cautione. Si opponitur exceptio non num pec. creditor dẽt ꝓbare numeratã. h. d. Op. j. eo. l. ꝯctib. Sol intellige hic intra bienniũ, vt ibi. Scđo. op. j. eo. l. gñalr. Sol. intelligas hic ꝓmissionẽ factã cã mutui, alias secus, vt in l. ꝯtra, & j. dicemus. Tertio op. a diuisione. Aut n. hic loquitur de cautione emissa per scripturã priuatã, & nõ nocet, quia fidẽ non facit, vt l. nřa. s. de prob. Aut loquit̃ de publica. & ei oĩno stãdũ est, vt s. ꝺ. 1. l. antiquæ, in prio. & j. arbi. tu. l. fin. Huius timore dicit gl. ꝙ pôt loq de scriptura, tã priuata, q̃ publica. Primo examino de publica Et dicit gl. ꝙ hic ꝯnebat, ꝙ debitor cõfitebat̃ se recepisse, secus si diceret, ꝙ eã recepit, tũc ꝯrium probari non posset, † & esset ꝓbata intentio aduersarii p instrm, tñ notariꝰ nõ dẽt deponere hoc in instrõ, nisi pecunia sit pñs, ita dicit gl. quam no. Examinemus istud ad cuius declarationẽ dẽs scire, ꝙ ꝓbatio dẽt de necessitate ꝯcludere, vt l. non nudis, & l. neq; natales. s. de prob. Vñ si instrm diceret, ꝯfessus fuit se habuisse cẽtũ, q̃ habuit, & recepit. Istud nõ probat de necessitate, nã pôt esse, ꝙ oĩa ista sunt verba partis ꝯfitentis, q̃ dicit ꝯfiteor me habuisse, & recepisse cẽtũ, q̃ habui, & ille verba q̃ dicta sunt per partẽ in prima psona, scribant per notariũ in tertia, sed puto si adiiceret, q̃ habuit, & recepit in pñtia mei notarii, & testiũ, certe adhuc nõ vr̃ ꝯcludere de necessitate, q̃a illa verba in pñtia mei notarii, pñt venire ad determinationẽ illius participii, ꝯfessus, & iõ tutius est, ꝙ apponat̃ copula, &, iõ dicat, fuit ꝯfessus se habuisse, & recepisse, & verè habuit, & recepit in pñtia mei notarii, tũc illa verba nõ pñt referri ad ꝯfessionẽ pñtem, & c. sed solum ad dictum notarii. Sequitur in gl. nisi pecunia sit in pręsentia. Istud non sufficit ad excusationẽ notarii, ꝙ pecunia sit in pñtia, ꝑq̃ posset dicere, ꝙ pars habuit, & recepit, licet in veritate suis manib. nõ tetigerit. Probat̃ i l. singularia. ff. si cer. pe. & ibi plene dixi. Itẽ ex ꝑdictis no. ꝙ licet notarius dicat † habuit, & recepit, q̃ sunt verba ꝑteriti tpis, tñ referũtur ad tp̃s celebrati ꝯctus, facit l. ꝑdia. ff. de acq. pos. ff. de ver. ob. l. si ita stipls. §. Chrysogonus, dixi in l. dotẽ ff. sol. ma Sequitur in gl. nõ ob l. antiquæ, & l. fi. arbi. tu. q̃a illa sunt specialia: Dic vt dixi in l. 1. s. plus vale. ꝙ agit̃. Sed iuxta hoc quærit gl. 1. qđ si instrm dicat, & habuit, & recepit, vtrũ possit probari ꝯrium? Et dicit, ꝙ sic, sed tunc dicerem instrm falsum, & esset recurrendũ ad ea q̃ dixi in l. in exercendis. s. de fid. instr. Secundo dicit gl. ꝙ hęc lex pôt intelligi in scriptura priuata, intellige tali, q̃ fidẽ faciat, q̃a est scriptura ipsius ꝯuenti confessa, vel signata testib. Item dicit gl. ꝙ in scriptura priuata nõ refert, an dicat̃, ꝯfessus fuit se recepisse, an dicat, ꝙ recepit, ip. n. poterit opponi exceptio, & creditor dẽt ꝓbare numeratã pecuniã, q̃ gl. uide & bñ no dřã istã. Idẽ no. s. si cer pet. l. si ex ꝑtio, & de dote cau. nõ nu l. j. Et huius rõ est, q̃a scriptura priuata tota pẽdet ex facto debitoris, q ꝯfitet̃ sic se recepisse, & ita scribit sibi datũ fuisse. Ex quo no ꝙ siue đbitor dicat, & ꝓmittat nõ spe futurę numerationis, vł q̃cũq; alia verba peũ dicant̃. hęc exceptio ñ tollit̃, sane mẽti, stati declarabo i qõnib. Op. ꝙ reus ꝓbat suã exceptionẽ l. in exceptio. ff de prob. Sol. hic reus iõ nõ ꝓbat exceptionẽ nõ nu pecu. q̃a reus excipiẽdo nil ponit i debitis. j. e. l asseueratio Quærit gl † vtrũ exceptioni nõ numeratæ pecunię possit renũciari? determinat, ꝙ sic, q̃a renũciatio ꝓdest q̃tũ ad hoc, ꝙ ei, q̃ asserit d cætero nõ icũbat onus ꝓbãdi numerõnẽ, vide gl istã no. Ex istã gl no. ꝙ licet sit renũciatũ exceptioni, ꝑt actor iterrogari vtrũ numerauit, secꝰ aũt si biẽniũ eẽt elapsum, vt s. e. l. in ꝯctib §. illo An aũt ista gl. dicat veritatẽ. Rich. Malũ disputauit, & đterminat, ꝙ sic In oblone literarũ, vel stiplone facta sub spe futuræ numerationis ante biẽniũ, nõ orit̃ nisi ciuilis, & iõ renũciare huic exceptioni nõ ẽ modus iducẽdę oblonis, nec illa inutilis oblo ꝯfirmari ꝑt, secus esset si ꝓmissio fieret ad ꝓbõnẽ ꝯctus, seu mutui iã celebrati. Bñ istud dictũ nõ placet mihi, q̃a oblo ciuilis, q̃ est i oblone lřarũ, ẽ efficax ad inducẽdã actionẽ, & iõ Itroducti exceptio, vt hic, & j. e. l. in ꝯctib. vñ Iac. de Are. & Pet. dñt, & meliꝰ iudicio meo, ꝙ exceptioni huic renũciari nõ ꝑt. Rõ, q̃a nõ est facta in fauorẽ debitoris, sed in odium creditoris. Nã debitor auidus pecunię, faceret creditori oẽ istrm ꝙ vellet, vt tota die vr̃, & eadẽ facilitate, qua iducit̃ ad ꝓmittẽdũ illud, ꝙ nõ est numeratũ, eadẽ facilitate induceret̃ ad renũciãdũ exceptioni, vt s. ti. j. l. si mulier. Pręterea hoc ꝓbat̃ ex eo, ꝙ s. ꝓx. di xl, q̃a si in priuata scriptura dicit debitor numerationẽ sibi vere factã esse, nõ nocet, ꝙ plus est q̃ renũciare exceptioni, ergo, & c. Pręterea gl hic dicit, ꝙ renũciatio ẽt sit spe futuræ numerationis ergo oõ ei, nisi numeratione secuta, & istud putarẽ verũ de iure cõi, tñ † aduocati tenẽt opi. gl. vñ eẽt durũ recedere, q̃a minime mutãda sunt & c. Quærit gl. vtrũ post biẽniũ possit opponi exceptio doli. In gl. sunt opiniones, & determinat, ꝙ sic, si ipse reꝰ vult ꝓbare pecuniã nõ numeratã nõ esse, uide gl. Frat. Azo. tenebat op. ꝯ gl. videlicet, ꝙ post elapsum biẽniũ, vlterius nõ audiat. Hoc ꝓbat p l si intra. in fi. j. eo & l. in ꝯctib. i princ. ibi, vt eo elapso, & c. & eadẽ l. §. sup. vbi dr̃, ꝙ creditori nõ pôt deferri iurm, & ea. l. §. sup. vbi dr̃ ꝙ post lapsum tpis nullo mõ ꝑt dici pecuniã nõ solutã. Sed ad istas oẽs leges rñdet, verũ, si vult onus ꝓbõnis trãsferre in creditorẽ, secus si ipse excipiẽs ꝓbare vellet, & hæc est veritas, Probat̃ j. e. l. asseruatio, & ibi dicã statim. Sed tũc q̃ro, qñ † possit debitor ꝓbare nõ numeratã, cũ sit mere negatiua, Rñdeo. poterit ꝓbare p ꝯfessiones, & numerationes diuersis tpib. factas, vt no. s. e. l. 2. & ibi declaraui Nec obl. j. e. l. in ꝯctib. §. illo, q̃a licet nõ posset deferri iusiurãdũ sup toto, an numerauit, tñ interrogatio poterit fieri sup aliqua pte, q̃ adminiculet ad eius ꝓbõnẽ, vt si ponit debitor, ꝙ vna tñ numerõ fuerit, & nõ plures, vel, ꝙ duæ fuerũt, vel, ꝙ si qua numerõ facta sunt, fuit facta tali loco, & tẽpore, qđ est no. ꝑt ẽt ꝓbari p testes, q interfuerũt, qñ actũ fuit, ꝙ instrm fieret, & postea fieret numerõ & sic facta sunt spe futurę numerõnis, ꝑt ẽt ꝓbari p aliud instrm, vt tota die uidemus, i ꝯtractu ꝯctib. dotis, & vẽdõnis, vbi qs ꝯfitet̃ dotem vel precium sibi solutum, & statim sequit̃ aliud instrm, quod nõ obstãte ꝯfessione prędicta promittit soluere, & sic apparet, ꝙ factũ fuit spe futuræ numerationis Vlt. q̃ro, an ad hoc, qđ ista exceptio hẽat locum requirit̃ qđ ꝯctus fuerit cõfectus in scriptis, dicã j. eo. l. fi. Vltimo de huiusmodi renũciatione tãgit Spec. in ti. de renũ. & i ti. de actio. & obl.

LEX IIII.

a Cum fidem. a Qui post primam ꝓmissionem, eam aliquo modo approbat, ab exceptione non nume. pecu. cadit, hoc intendit, & c.

ADDITIO.

a Alexã. Cum fidem. Adde ẽt, ꝙ si quis acceptat dilationem, uidetur agnoscere debitum, l. ad solutionem, de re iud.

Paul. Cum fidem. Vide Rom. consi. 222.

1 *Soluens partem, an præsumatur debitor totius.*

2 *Debitor ex postfacto, ꝙ possit sibi ꝑiudicare in exceptione non nu. pecuniæ.*

Cũ fidem. Post caut. onẽ p futurã solonẽ ap ꝓbatã, ñ hẽt locũ hæc exceptio h. d. Quæro vtrũ hæc lex hẽat locũ siue sciẽter, siue ignorãter iste soluerit ptẽ gl. pon. 2 opiniones. Quidã, qđ loquat̃ sciẽte. Alii, qđ loquat̃ ẽt in ignorante. No. istã gl. fm opi. Martini. & Irnerii, qđ q solutt totũ, ꝑsumit soluisse debitũ, nisi ꝯriũ ꝓbet, vt l. cũ de i debito, ff. de ꝓba. Ita † q soluit ptẽ ꝑsumit dẽre totũ, nisi ꝯriũ ꝓbet̃ p eũ. vt hic idẽ s. e. l. 2. tñ primã lect. Cõtrariũ est veritas fm opi. Bul hic positã, & gl. ap ꝓbat, & l. 2. s. e Nã hic loquit a i sciẽte, qđ apparet, q̃a tex. di, cũ fidẽ cautionis agnoscẽs, q̃ agnitio nõ est i errate, cũ eriãs nõ ꝯsentit, vt l. si p errorẽ. ff. de iur. om. iu. j. de don. l. nec ignorãs. Pręterea, ego

ADDITIO.

a Meno. Nam hic loquitur, Facit l. fi. C. ne vxor pro marito.

ego video, q dãdo pignus nõ p̃iudico mihi in exceptione non n.pec.vt l.1.j.e.eadẽ rõne nec solutione partis, nisi debitũ appro bem, & iõ puto, q hæc lex dẽat intelligi, qñ solutio continebat aliqd, p q totũ debitũ videbat approbari, vt puta, soluo tibi decẽ de summa centum aureorũ tibi debita, vt apparet p instrũm scriptũ manu talis notarii, secus si soluẽdo tibi decem simplr, quia tũc nõ pbo de summa magna modicã esse debitã, & sic vr̃ debitor magis soluisse q̃ debitũ, iõ, q approbet cautionẽ. Vlt. no. ex
2 hac lege, † q licet ab initio pmissionis, p renũciationẽ, vel ɔfessionẽ, nõ p̃iudicet nisi in exceptione nõ nu.pec.vt s.l.ꝑxi. & ibi dixi, tñ secus si ex postfacto, vt hic, q est notandũ, & p̃cauendũ, qa p hoc fœneratores possunt facere multas fraudes. Vlt. qa hæc lex loqr̃ qñ debitor agnoscit id debitũ, q nõ est, qñq; ɔtingit ecõtra.s. q negat debitum, quod est, sequitur auth. ɔ qui propriam.

AVTHEN.

1 *Negans scripturam propriam, si postea conuincitur, conuenitur ad duplũ.*
2 *Hac auth. non habet locũ quãdo scriptura sit ad probationẽ, nec quando negatur instrumentum publicum. & nu. 1.*
4 *Duplum de quo in hac auth. petitur condictione huius l.*
5 *Forma libelli in remedio huius auth.*
6 *Allegare contraria in exceptionib. an & quando quis possit.*
7 *Negans se fecisse homicidium, & conuictus, postea si dicit se fecisse ad sui defensionem, auditur quantum ad pœnam principalis delicti, non quantum ad pœnam negationis.*

a
1 Contra qui propriam. a Ex ista auth. † no. q ille q negat scripturã suã propriã, postea ɔuictus ɔuenitur in duplũ. Tñ vnũ aduerte, quia hic lo
2 qr̃, qñ qs obligat̃ scriptura, secus † si scriptura fieret ad pbõnẽ, qa
b tũc ista auth. nõ hẽt locũ, b vt patet in prin. sui, & hoc tenet gl. tua
3 scda. Quæro, qd si aliqs neget instrũm publicũ? Gl dicit hic, † q ista nõ hẽt locũ & bene, qa solũ loqr̃ in eo, q abnegat scripturã suã ppriã, ex qua obligat̃. Quæro, qua actione ɔuenit qs ad istud du-
4 plũ. Dicit gl. actione ex eo ɔ̃ctu puto, q † agat̃ ɔdõne ex hac l. &
c erit modus formãdi libellũ c sic, † ago ɔ te, dicẽs, q tu es mihi in
5 tuis literis obligatus ad tãtã q̃titatẽ, vt patet ex scriptura, tua manu facta, quare peto te ɔdẽnari ad dicta cẽtũ, & si dictã scripturã tuã esse negaueris, peto te ɔdẽnari in duplũ, vt vidistis in simili, in l. nõ ab re. j. vñ vi, & videbitis. j. loca. l. ɔductores. Vlt. scias, q
6 Dy. in c. nullus plurib. de reg. iur. in 6. allegat istã auth. q † nõ admittit̃ quis allegans ɔ̃ria in exceptionib. p hãc auth Ego ip dixi ɔ̃riũ, & adhuc dico, & ista auth. nihil facit p eo, imo facit ɔ̃ eũ. Nã vides hic, q aliquis primo negauit scripturã. s. esse suã, postea ɔuictus ɔfitet̃ eã suã, sed se dicit soluisse, certe nõ audit̃ q̃tũ ad euitãdũ pœnã negationis, sed bene audit̃, vt illa solutio facta pficiat in
7 eo qd soluit. Et p hoc dico, q † ille, q negauit se fecisse homicidiũ vel pcussisse aliquẽ, postea ɔuictus, dicit se fecisse ad sui defen-
d sionẽ. d Certe q̃tũ ad pœnã negationis, si p negationẽ imponeret̃ aliqua pœna, non audit̃ postea hoc allegans, sed quantum ad pœnam principalis delicti, bene audit̃. Ad huc plene. ff. de exce. l. nemo, facit ad prædicta. ff. de probationib. l. cum de indebito.

ADDITIONES.

a Ale. Contra qui propriam. Et hãc auth sic intellige, & limita, vt singula dixit Bar. in l. id, qd seruo. §. 1. ff de pec. leg. & de pœna negantis, & de eius materia no. per Bal. in c. vasallus, si de feu. fue. contro. & per Bar. hic, per do. Ant. in c. pen. extra de iuram. calom. & per Bal. hic.
Adde ad hanc auth. quæ voluit Pet. de Anch. consi. 292. iste Simon. Sed quid si tẽpore solutionis faciendæ debitor deponit pecuniã, & petat pignus, & creditor dicat se nõ mutuasse, nec habuisse pignus, qualiter cõsulet̃ debitori Spe. in ti. de exce. §. rsq., ver. sed qd si debitor, dt, qd adhuc sub iudice lis est
Ale. Contra qui propriã. Nunquid ista auth. hẽat locum in negante pacta alicuius libri rationum, & nunquid habeat locum in scriptura priuata, de contractu iam inito ante dictum scriptum, uide Pa. consi. 335.
b Pom. Non habet locum. Vide Pau. de Cast. consi. 333. vbi pulchre declarat materiam, huius auth.
c Alex. Formandi libellum. Et uide hic Bal. in fi. & quod no Bar. in l. si cũ exce. §. hæc autem actio. ff. quod met. causa, & uide no. per Bar. Ray. & Im. in l. Titio, §. si post, de condi. inde.
d Ale. Defensionẽ. Adde Bal. l. C. de app. l. iubemus. Adde Bar. in l. quicquid, de iureiuran. & pro ista parte facit text. in l. 2. in versi. falsi, & ibi hoc no. Doc. ff. si ex noxa. cau. aga. licet Dy. videatur contrarium tenere in regula, nullus plurib. lib. 6. & in l. electio, §. neque, de noxa.

LEX V.

Aduersus. Exceptio nõ nu. pe. non hẽt locum in ɔfessione quam quis nõ fecit spe futuræ numerõnis, sed ex eadẽ p̃terito. h. d. Idẽ dicit l. frustra, quæ sequit̃ post istam.

ANTIQVA LECT.

Aduersus. Exceptio nõ num. pec. hẽt locũ, qñ pmissio fit spe futuræ numerationis, alias secus. h. d. & legit̃ hæc lex trib. mod. principalr. Primo, qñ debitum ex alia cã, puta emptionis, vel simili promittit̃ ex cã mutui. Scdo, qñ debitũ ex cã emptionis, vel simili, promittit̃ ex alia cã vel locationis, uel simili. ita, q nõ mutui. Tertio mõ, qñ debitum ex cã non mutui, ex eadẽ cã promittit̃, & vtriq; lecturæ ɔuenit præcedens summarium. Pone ergo in terminis casum, s̃m primã lectu. q̃ est melior & magis congruit literæ Et s̃m istam no. q sicut qñ opponit̃ exceptio nõ nu. pec. dẽt creditor pbare numeratam, si cautio fuit apposita spe futuræ numerationis, ita qñ fuit facta spe p̃teriti debiti, dẽt probare debitũ præcessisse. Op. s. si cer. pet. l. nõ singuli. & l. si ex p̃cio. Gl. soluit mirabiliter, dic vt in ea. Scda & tertia lec. sunt claræ, tñ ista scda lec. nõ vr̃ vera, qa tũc talis ɔfessio stati p̃iudicat, nec requirit̃, an p̃cessit iusta cã debiti. l. gñalr. Potes dicere, q hæc cautio ɔtinet factũ nudũ, & iõ hẽt vim ɔfessiõnis, in quo q̃rit, an iusta cã p̃cesserit debiti. Si vero diceres, q ɔtinet stipl̃onẽ, tũc statim præiudicat, & q hic dicit, si quis, intellige, nisi probet ɔ̃triũ, & statim vr̃ probaturũ per ipsum instrũm, vt d. l. generalr, &c.

LEX VI.

Frustra. Pecunia nõ numerata dẽt hr̃e cautionẽ, ɔdictionẽ. & exceptionẽ. Quæro, an isto casu qñ cõpetit ad idem actio, & exceptio, possint peti testes examinari ad æternam rei memoriã? Dixi tibi in auth. si quis ab aliquo. s. de testib.

LEX VII.

Si quasi. Ab eo, qui non numerauit potest condici liberatio & ei opponitur exceptio.

LEX VIII.

1 *Protestatio defuncti, quando transeat ad hæredem.*

a Si intra tempus. a Tp̃s quod quis hẽt ad opponendũ exceptionem, trãsmittit ad hæredẽ, & oppositio facta per defunctum, prodest hæredi. h. d. Op. forti-
1 ter, quod † protestatio defuncti ad hæredem non transeat, vt l. nõ solum. §. si de noui ope. nun. Sol. dic, vt ibi, &c.

ADDITIO.

a Ale. Si intra tempus. Vide hanc l. alle. per Pau. de Cast. cons. 17. inci. In Christi nomine amen, in causa quæ vertitur.
Paris. Si intra tempus. An istud procedat in aliis præscriptionib. q tempus defuncti noceat hæredi, vide Pau. de Cast. cons. 17.

ANTIQVA LECT.

Si intra. Ad hr̃des trãsit hæc exceptio cum tp̃e, q supererat defuncto. Itẽ hæc exceptio ꝑposita perpetuat̃. Item elapso tp̃e ad hr̃des nihil trãsit. h. d. & sic hẽt partes tres. Gl q̃rit primo, qualr dẽat fieri ista q̃rela Dic, vt j. e. auth. hãc ãt. Scdo q̃rit, qñ tp̃s istud ɔ̃ hr̃des currat. D. c q statim nõ expectato tp̃e maioris ætatis, qa cœpit ɔ̃ defunctum, plene de hoc in l. Aemilius. ff. de mino. & ff si aduer. ven. pig. l. 2. Moueo vnũ dubiũ, vr̃ q effectus ꝑtestationis iã perfectus & ɔsumatus non transit ad hr̃des, l. nõ solũ. §. fi. de ope. no. nun. Hic dr̃ ɔ̃rium, quare malè. Sol. Quãtum ad propositũ talis effect9 ꝑtestationis bñ trãsit ad hr̃des, vt hic, nã ꝑposita querela, exceptio est ppetua, vt hic. Sed q̃tũ ad futura, tũc secus, vt l. ɔ̃tra quod tñ dic, vt alias plenè dixi in d. l non solũ. §. fi.

LEX IX.

Cum vltra. Qui obligatur verbis spe futuræ numerationis habet hanc exceptionem. h. d.

ANTIQVA LECT.

Cum. vltra. Si vltra q̃ sit numeratũ est pmissum, hẽt locũ exceptio nõ nu. pe. vl in factũ. h. d. Op. q reus possit obligari, vltra q̃ ꝑueniat ad eũ, vt l. nõ singuli. s. si cer. pet. & l. si vt certo. §. si duo ff. ɔmo Intellige, q ꝑuenerit verè, vl fictè Dicã in d. l. nõ singuli. Quæro quare hic dicit exceptionẽ i factũ? Gl. variat finalr vr̃ dicere, q idẽ sit i factũ, & nõ nu. pe s̃m quosdã. Vel dic, q qñ sine stipl̃one, hẽt locũ exceptio nõ nu. pe. qñ interuenit stipl̃o hẽt locũ exceptio i factũ, & illa ẽ vera, Qd sic declara, qñ si interuenit stipl̃o, agit̃ ex numerõne interuenientẽ. Rectè ergo possũ excipere pecuniã nõ eẽ numeratã, qñ stipl̃o interuenit, agit̃ ex stipl̃one, vñ mediũ, p qd in exceptione ɔcludit̃, nõ ẽ qa pec. nõ ẽ nu. qa ex stipl̃one posset dẽri nulla numerõne interueniẽte Sed mediũ quo ɔcludit̃, est, q sic fuit actũ. qa promittebam spe futuræ numerationis. Vñ excipitur in factũ, hoc est, qa factũ ita se habuit: hæc subtilitas periculosa est, tñ Doc tenent eã.

LEX X.

Asseueratio. Hic est pulcher tex. Ei, qui excipit, eidẽ incumbit onus probandi, quando excipiendo aliquid ponit, alias secus. h d.

LEX XI.

Si transactionis. Quando in transactione fit promissio spe futuræ numerationis, nõ habet locum hæc exceptio. h. d.

LEX XII.

Tam mandatori. Hæc exceptio transit ad obligatos accessoriè. h. d. Quæro, qd si fideiussor ante op. exceptionẽ nõ nu. pec. & postea creditor numerauit. Ista fuit quæstio Sabbatina, licet gl. non dicat. Gul. ponit eam
a in l. Titius, a ff de procu. & l. si fideius. dic vt ibi.

ADDITIO.

a L. Titius. Et ibi Bar. & idem Bar in d. l. fideiussor.

1 *Fideiussor, an poterit opponere post biennium exceptionem non num. pec.*
2 *Numerõ postea facta p creditorẽ, an tollat exceptionẽ fideiussoris. (rare.*
3 *Si fideiussor ꝑtestat9 fuit creditori, ne pecuniã numeraret, q possit tñ nume*

Tam mandatori. Hæc exceptio transit ad fideiussorem & mandatorem h. d. Op. de l. ex persona. ff. de fideiussor. Sol. intelligo hic de exceptionib. rei cohærentibus, sicut est ista, vt l. omnes exceptiones. ff. de exce-
1 ptio. Quæro, † verũ post bienniũ posset opponere fideiusso. Glo. dicit

dicit φ nõ, & bene, & probaẽ hoc in textu, ibi. dñ dicit, exemplo rei pricipalis. Quærit gl †nunqd numeratio postea facta, tollat fideiussori exceptionẽ V̄r q̄ nõ, vt l. fi. ff. de pact. Cõtrariũ dr̄ in gl. q̄a fingit hãc exceptionẽ n̄ ɔpetiisse. hoc vr̄ falsũ, q̄a a die numerationis īcipit obligatio, ne retro fingeret exceptio: vt ff. q po in pig hab l. 1 Sustinẽdo gl. dicas, φ verũ est, φ quo ad extraneorũ p̄iudiciũ non fingit̄ retro, sed quo ad ipsos ɔhentes sic, vel verius, vt cessēt dicta oppositio, dic qđ numeratio postea secuta vr̄ facta de volũtate fideiussoris. nõ ergo mirũ si sua tollit̄ exceptio, vt d. l. fi. Videtur enim voluisse ab initio, qđ numeratio sequeret̄. Sed nunc quæro, quid si fideiussor mutauit voluntatẽ, & †prohibuit ne mutuaretur, vel exceptionẽ opposuit, vr̄ quod tunc fideiussori non noceat, quia licuit ei mutare voluntatẽ, sicut reuocare mandatũ? Gl. dicit ɔtriũ, & bñ tñ tñ bñ declarat. ideo dic, qd mutare voluntatẽ licet, antequã q̄s alteri sit obligatus, aliàs non, vt l. Papinianus ff. de pub. Sed creditor ẽ quodãmodo debitori obligatus ad numerandũ. ergo, &c. Dices tu, hoc est contra casũ l. 1. si cer. pet. & l. 1. ff qui po in pig. hab. Sol. Nõ intelligas obligatum adeo qđ possit cogi in iudicio sed taliter est obligatus qđ eẽt sibi verecũd. a nõ numerare, q̄ cã ẽ sufficiẽs, vt possit illi denũciationi nõ parere, vt ff mã l. Quintus. & l. pecuniæ ff de ali. & ci. le. Sed nõ intelligi no p gl. ĩ l. Titius ff. de p̄c. & de fideiuss. l. fideiussor.

LEX XIII.

a **Generaliter.** a Promissio facta ex certa cã de p̄terito, & in scriptis, est valida. nisi ɔtriũ per aliã scripturã p̄bet̄. h. d. In hac l. debemus tractare tria principaliter. Primo de obl̄one literarũ, vñ or aẽ, qua actione agaẽ, & qualiter tollaẽ, & quo iure fuerit inducta. Scđo habemus videre de cõfessione, quã quis facit in testõ. Tertio de ɔfessione, quã q̄s facit īter viuos Doc. oĩa ista tractãt hic, & repilogãt q̄dam, q̄ fuerũt dicta in l. si ex cautione. s̄. c. & ego iã dixi ibi. No. tñ ex hac l. duo p̄cipaliter Primo, ex isto tex. qui dicit, eãq; cãm spãliter p̄missor edixerit. Gl. exponit ex vẽditione, vel locatione, vel maleficio Et puto dẽre intelligi ex vẽditione, vel locatione eius rei, vel ex quo maleficio, aliàs nõ esset exprimere causam spãliter. Itẽ illud, qđ hic
b dr̄, qđ dẽt p̄bari ɔtriũ, p aliã scripturã, debes sic intelligere. b Aut ille ɔ quẽ scriptura p̄fert̄, eã negat, & eã dicit esse falsam, & tunc põt p̄bare ɔtriũ test. b. & quocunq; mõ vult: vt l. 1 bi. ĩ. de fal. & s̄. de fi. instr. l. in exercẽdis. Aut illã scripturã cõfitet̄ factã esse de ɔhẽtium volũtate, sed dic tn̄ in veritate, aliter negotiũ esse gestum, tunc aut ille vult probare ɔ solẽnitatẽ præsumptam in instr̄o, & põt p̄bare per testes, vt l iurisgentiũ § qđ ferè ff de pac Aut vult p̄bare ɔ illud qd expresse ɔtinet in instr̄o, & tunc aut est instr̄m celebratũ in scriptis & nõ põt probare ɔtrium nisi per aliam scripturã, vt hic. Aut est ɔctus sine scriptis, sed scriptura ẽ facta ad p̄bationẽ, & tunc põt probari ɔtrium quocũq; mõ, vt s̄. p'us valere q̄ agitur l. 2. & 3. Vlti. no hunc fi. φ quis non põt venire ɔ illud, q̄ confessus est. Et per hoc dicimus, quod si testis est aliquid
c testificatus c & postea extra iudiciũ confitetur se dixisse falsum, quod per hoc dictũ eius non vitiatur, nisi aliter de falsitate constet, vt extra. de test. c. sicut. Cætera dic, vt in gl. hic, & per Doct.

ADDITIONES.

a Barb. Gñaliter. No. in hac l qđ Bar. vr̄ sentire, qđ si scriptura sit de substãtia, ñ põt p̄bari simulatio p testes, & ita tenet gl. hic, i ver. queq̄: sed gl. s̄m aliquos in l. illicitas. §. veritas. de offi. p̄si. tenet cõtra. sed gl. huius l. re p̄bat lac. Bu. & Bal. i l. 3. plus va. qd ag. & est opi. æquior. Sed p opi. Bar. facit tex. iste ob causã lãdo eũ, & gl. ĩ d. §. veritas, vr̄ innuere, q̄ñ p testes p̄baẽ falsitas notarij, vel error & ista partẽ meliorẽ putat d. Io. de Imo. in c. cum Io. de fide instr. licet opi. Bar. sit æquior. & tangitur in c. ad nostram. de empt. & ven. & c. cũ contingat. de iureiur. in char. 44. quando stipulatio potest probari per testes. Et adde Cæpo. in tract. de simola. contractuum.

b Sic intelligere. Per Imo. ĩ c. cũ contingat. de iureiur. & Doct. in l. sciendũ. de ver. obl. Et adde etiã quæ habentur per gl. & Bar. in l. quicũq;. ios de apoch. publi. & qualiter hæc lex intelligi debeat, adde tex. in l. testiũ. sup. de test. vide Bal. ibi, qui tenet cõtra Barto. hoc est etiam ĩ proposito, vide no. per. Cyn. in l. error. C. de test. & Ang. in l. quoties. in prin. ff. de ven. insp. & quod no. Bar. in l. cum proponebatur. de leg. 2. & Bal. hic.

c Testificatus. Adde quid in parte confitente se habuisse sententiam falsam, & quid in iudice, & arbitro: vide no. in auth. sed iã necesse. de dõ. ante nup. Et de hoc dicto Bar. vide q̄ notat gl. & Doct. ĩ c. cũ causam. de testib. & omnino quicquid notat Bar. in l. quicquid astringendæ. ff. de verb. obl. circa fi. & in l. inter stipulantem. §. sacram. in fi. de verb. obl. & late Bar. in l. eos. §. fi. de fal. & in l. si quis in grau. in prin. ad Syllan. & Bal. hic.

1 *Confessio extraiudicialis an requirat expressionem causa.*
2 *Expressio causa generalis an sufficiat in confessione extraiudiciali.*
3 *Quolibet causa in confessione extraiudiciali an sufficiat.*
4 *Promissio facta de non arctando quem criminaliter an valeat.*
5 *Confessio extraiudicialis, quando requirat partis præsentiam.*
6 *Cõfessio testatoris facta in testõ, nõ probat debitũ subesse, vel fuisse, et n. 13.*
7 *Confessio etiã ad liberandum, requirit partis præsentiam, iuxta opi. Barto.*
8 *Confessio extraiudicialis facta parte præsente, & cum causa, quando inducat probationem, liberationem, vel obligationem.*
9 *Contra confessionem in instrumento, vel extra instrumentum factam, quãdo quis possit venire & qua probatio requiratur.*
10 *Contractus dicitur in scriptis celebrari, quando agitur inter partes quòd aliter non valeat, nisi fiat scriptura.*
11 *Contra instrumenta, & contẽta in eis, quæ hodie fiunt, potest contrarium probari, etiam per testes.*
12 *Cautela, vt cõtra instr̄m nõ possit probari, et de fictione, nisi per scripturã.*
14 *Confessio facta per testatorem in eius testamenta reuocatur.*
15 *Causa an requiratur in stipulatione.*
16 *Teste cõfitẽte extra iudiciũ se falsum testificasse, an dicta cõfessio p̄iudicet.*

REPETITIO.

a **Generaliter.** a Contra confessionẽ propriã in scriptis factã ex cã de p̄terito, nõ põt aliquis venire, nisi per aliã scripturã p̄bet̄ ɔtriũ. h. d. Hæc lex diuidit̄ i tres. Primo. n ponit dictũ Scđo exceptionẽ. Tertio rõnẽ dicti. Scđa ibi. nisi. Tertia ibi, nimis. Notabilia patẽt ex summario. No. tex. in fi. & dicee eũ mẽti. Op. s̄. c. l. si ex cautione, & ĩ. e. i. p̄xi. Sol. hic loqt̄ in aliis causis, præterq̄ in cã mutui, & dotis, in q̄b potest opponi exceptio non nu. pec. qđ examinaui in legib ɔtriis. Op. ad scđam partẽ de l. in exercendis. s̄. de fid. instr. Sol. Fallit q̄ñq; q̄s vult venire ɔ ɔfessionẽ suã p̄priã, qđ intellige, vt statim dicã. Et quia hæc lex tractat de ɔfessiõe, sciẽdũ ẽ, qđ ɔfessio alicuius q̄ñq; emittit̄ in iudicio, & de hoc in l 1. ĩ. de ɔfessis, & hæc nõ est mã nostra. Q̄ñq; emittitur extra iudiciũ. & tunc vel in actib. inter viuos, vel in vlt. volũ. & de istis tractat hæc gl. quã examinemus. Circa primũ q̄ro, quid debeat cõtinere confessio, vt p̄iudicet? Et circa hoc du-
1 bitat primo de cã. s. †an cõfessio extraiudicialis requirat cãæ expressionẽ qđ tãgit gl. in l. 1. ĩ. de cõfessis. Veritas est ista, aut ɔfessio tẽdit ad liberandũ, & non requirit cãm, vt l. tale pactum. ff de pac. Q̄ñq; ɔfessio tẽdit ad obligandũ obl̄one personali, & tũc requirit cãm aliàs nõ obligat, vt l. cum de indebito. in fi. ff. de proba. Q̄ñq; tendit ad parandũ preiudicium sup iure reali, tũc quia ius reale est vniforme, nõ requirit̄ cãæ exp̄ssio, vt l. & an ea. §. exceptiones. ff. de excep. rei iudi. Hoc tenẽt. Doc. hic, & in l cum fal-
2 sa. s̄. de iu. & fac. ign. Sed cũ confessio requirat cãm, an †sufficiat exprimere aliquam cãm gñalẽ. vt puta ex cã emptionis libri, vel spãliter, puta ex cã emptionis talis equi? vr̄ tex. dicere, qđ sic, ibi spãliter p̄missor edixerit. Et p hoc, qđ dñt Doc. s̄. et p p̄curatorẽ cãm in iure rest agi posse l. 3. & l. si q̄s mihi bona. §. iussũ. ff. de acq. hær. In ɔtriũ dr̄, qđ sicut dñt Logici, qđ est genus, spẽs, & indiuiduũ, vt no in l. 2 in prin. ff. si cer. pe. & l. cum poss. §. gener. de do. Ita aduerb. aliter q̄dam p̄sit exprimi gñaliter, q̄dã spãliter singl̄r, & indiuiduè. vñ si dicerẽ me dẽre ex cã debiti, [illegible] gñaliter, si ex cã emptionis libri, istud eẽt spãliter, si ex cã [illegible] nis talis libri, illud esset singl̄r, & indiuidui. Istud vr̄ p̄bari [illegible] qđ cũ eo. l. fi. Pro hoc facit l. filiusf. de do. circa fi. vbi requir̄ spãle mãdatũ, seu spãlis ɔcessio, vt possit filius cã mortis donare, nõ tñ requirit̄ qd singl̄r noĩet donõ faciẽda, & illud fortè verũ est, vt de-
3 claraui latius ĩ d. l. fi Quæro, †vtrũ sufficiat exprimi q̄libet cãm. Gl. dt sic, ex ɔctu, ex maleficio. vr̄ quasi, vt l 2. & 3. gl. & sic innuit qđ s̄. dixi, qđ spẽs obl̄onis exprimat. licẽt ñ singl̄r. Aduerte tñ, q̄a illud qđ gl. dicit, ex maleficio. dẽt ĩtelligi ex maleficio. i. ex oblo-
4 ne qua pars tenet̄ ciuiliter ex maleficio parti. Si vero †aliquis promitteret ne eum aliter accusaret, vel ne accusatione institutã insisteret, tũc an valeat, h̄s text. & gl. in l. accusationis. s̄. qd met.
5 cau Quæro, †vtrũ confessio extiudicialis requirat partis p̄ñtiã. gequ dicãt Doc. ista est veritas. Q̄ñq; cõfessio emanat sup eo, quod dependet ex mera voluntate cõfitentis, vt ratihabitio, & hæreditatis aditio, tũc nõ requir̄ partis p̄ñtia, vt ĩ de iu. deli. l. potuit & no. in l. Pomponius scribit. ff. de neg. ge. Q̄ñq; emanat super eo qđ non dependet ex mera voluntate confitentis, tunc aut fit ad obligãdum, aut liberandũ, si ad obligandũ quicquid dicat Petrus, dico, φ requirit partis p̄ñtiam, vel organum mediũ. s. nuncium vel epistolã, aliàs nihil operatur, vt l. Publia. in fi. ff depositi. & l. certũ. §. si quis absente. ff. de ɔfessis. de interrog actio. l. fi. & pro-
6 baẽ per iura q̄ dñt, φ †confessio testãtoris in vlt. voluntate, nõ probat debitũ fuisse, seu subesse, vt l. Lucius. § quilquis. el 2. ff. de leg.
7 & l cũ quis. §. codicillis. ff. de leg. 1. & l. Aurelio. § fi. ff. de lib. le. †Si vero fit ad liberandũ, & tunc quædã gl. est in l. non solum. §. si liberationis. de bb. leg. q̄ vr̄ dicere, φ nõ requirit̄ partis præsentia, quo ad inducendã doli exceptionem. Egn sp ɔtrium tenui. & gl. idẽ in l. idem; in duob. ff. de pac. in l. Pomponius scribit. ff. de neg. gest. in gl. mag. facit l. & hær. § nos aũt. ff de pac. & ibi vr̄ tex exa-
8 minaui plene in d. §. si liberationis. Quæro, pone †qđ ista ɔfessio sit solẽnizata cũ cã, & partis p̄ñtia. vt requir̄, qd inducet hæc cõfessio? Rñdeo. Confessio q̄ñ hẽt connexum aliquem actum, qui hẽt inducere obl̄onẽ, vt puta stip lo, vel pactum de cõstituto, tũc nõ esset dubiũ qđ orit̄ obl̄o, vt hac l, non ex confessione, sed ex alio adiuncto, vt l. 1. de ɔstituta pecunia. Vide Cy. in l. si ex p̄rio. s̄. si cer. pet Q̄ñq; hoc non hẽt annexum, sed est cõfessio simplex, tunc si quidẽ fit ad liberandũ, hẽt vim pacti, vt l. tale pactum. in pri. ff. d pac. & sic obligat quẽ n aliter ñ petere & ĩducit exceptionẽ pacti, vt l. si vn⁹. §. pact⁹ ne peteret. ff. d pac. Si vero ñ ɔtinet liberõnẽ, tũc ñ ĩducit liberationẽ, sed solã p̄bõnẽ, vt l. Publia. ĩ fi. ff. de
9 pos. & hoc ẽ vtile scir̄ pp formationẽ libellorũ. †Quæro circa istã confes-

ADDITIO.

a Tho. Diplo. Generaliter. Ista repetitio non erat in lec. Bar. postea fuit posita. *Bart. super prima Codicis.*

ꝯfessionē, si qs vult venire ꝯ, qualiter poterit, & q̃ ꝓbō requirat? Rñdeo, qñq; qs vult venire ꝯ ꝯfessionē ex cā erroris, tūc loquit titulus de iur. & fac. ign. maximè l. error & l. cū falsa. s. de iur. & fac. ign. & ff. de ꝯfessis l. nō fatet. Qñq; qs venit ex alia cā, & tunc aut ꝯtractus, seu cautio, in qua emanauit ꝯfessio, fuit in scriptis, & tūc q negat illā cautionē sua voluntate factā, admittit ad ꝓbādū ꝯtrariū per cōem modū ꝓbādi, vt l. optimā. de ꝯh. & ꝯmit. stip. & de fal. Vbi ꝯfitet eā factā sua voluntate, tūc si quidē vult venire ꝯ tenorē instri, nō admittit ad probandū nisi per scripturā, vt hic, & a l. cū de indebito, de ꝓba in fi. nisi vellet probare instrm fictitiū.[a] Si vero nō venit ꝯ instrm, seu ꝯ tenorē instri, sed ꝯ solēnitatē, & tūc admittit ꝓbō ēt p testes, vt l. iurisgētiū. §. quod fere. ff. de pac. & ibi no. p gl. Sed si vellet ꝓbare solōnē, tunc admittitur quis ad probandum, sm modum traditum in l. testium. s. de testib. Si vero cōfessio emanasset sine scriptis, tunc admittitur quis ad probandū ꝯtrium, per omnē modum probandi, vt s. plus valere, qđ 10 agitur, per totū. & in l. in exercendis. s. de fi. instr. Intellige† autē in scriptis celebrari ꝯtrũ, qñ ꝯhētes agūt, vt non aliter valeat, nisi 11 inde fiat scriptura. Vnde† ꝯ instrā, hq̃ hodie fiunt circa cōtingē- b tia ꝯtrnum, pōt fieri probō ēt per testes, quia non sunt celebrati ꝯtus in scriptis, licèt sint in scriptis redacti. Hoc probatur s. de fi. instr. l. ꝯtus, & de proba. l. cum res. ff. de pignorib. l. ꝯhit. Et ideo 12 †cautela est, qđ qñqs dubitat, ne p testes posset reprobari fictio c ꝯtus, dicat ꝯhens corā testib. qui testes interfuerunt præcedentibus, & fuit actū qđ ꝯtus celebretur in scriptis, & sic nō possit ꝓbari de fictione ꝯtus, nisi per scripturā, vt hac l. cū de indebito. in fi. ff. de proba. Venio ad sm. l. ad confessionē in vlti. voluntate factam. Glo. hic in fi. tractat quid operetur illa ꝯfessio, respū hrdis, vtrū inducat legatū, vel fideic. Itē tractat in l. j. & 2. de fal. cau. adiec. lega. hoc omitto. De duob. tñ q̃ro. Primo an inducat ꝓbōnē, ēt ꝯ ipsum testōrē. Scdo an possit reuocari p testōrē. Ad 13 primū qđ dicat Pet. dico, qđ† nō inducit ꝓbōnē, nisi sit iuratum. Tex. in l. cum quis. §. codicillis ff. de leg. 3. s. de prob. authē. qđ obtinet. Quod probatur, quia si induceret ꝓbationē, nūquā induceret fideicōmissum, quod est falsum, vt d. l. Lucius. § quis quis. ff. de leg. 2. & l. si creditori ff. de leg. 1. & l. Aurelius. §. cū de li 14 be. leg. Ex hoc soluitur 2. q. qa † per testatorē pōt reuocari, cū nō inducat probationē, nec oblōnem, ergo &c. vt l. j. s. de sacr. eccl. cū si. Et pro hoc tenet Iac. de Belui. in auth. de iureiu a mor. pstā. 15 in prin. licèt Pet. hic dicat ꝯtrū, & malè. Vlt. q̃ro an † in stiplone requirat cā. Gl. tangit hic, & plenius in l. 2. §. circa. de doli exce. & l. hactenus. ff. de const. pec. & in qualibet earum dixi. Insuper hic 16 tex. facit ad qōnem † si testis aliqua testificatus sit, & postea ex̃ iudiciū ꝯfessus est falsum dixisse, qd talis ꝯfessio ꝯ primū dictū suū d nihil operet, d vt in fi. huius legis. De hoc ex̃ de test. c. sicut. &c.

ADDITIONES.

a Paris. Fictitiū. In contrariū in hoc, qđ ēt si cōtractus sit in scriptis celebratus possit ꝓbari simulatio per testes, vide Com. consi. 115. in 3. vol. in princ.
b Paris. Instrumēta. Cōtra hoc vr̃ velle Com. cōs. 160. inci. Io. & Gerar. i princ. Itē generaliter istud intelligetur qđ dicit Bar. quod non dicitur contractus in scriptis, nisi hoc sgat, vide do. Fran. cōs. 160. Ro. 174. ad finem vbi singulariter dicit, ꝙ quando in scriptis contractus est celebratus, nō creditur, instrumento parte requirente, nisi protocollum exhibeat, vide etiam Bar. & alios in l. contractus. sup. de fi. instr. & in l. testium. C. de testi.
c Paris. Reprobari. Vide Ang. consi. 153. inci. dō. Chaterina.
d Nihil operetur. Adde quæ consuluit Bal. consi. 55. 5. lib.

LEX XIIII.

a **In contractib.** Exceptio nō nu. pec. pōt obiici ītra bieniū[a] ab eo, qui confitet sibi numeratā pecuniam exceptis quibusdā casib. hic expressis. Ab eo vero, q ꝯfitetur sibi solutum, pōt obiici intra 30. dies, h. d. vsq; ad §. illo.

ADDITIO.

a Intra biennium. Sed addo casum, i quo post bienniū excluditur, vt dixi post Bar. in l. per diuersas, & l. ab Anastasio. infra mandati.
Paris. Intra bienniū. An de iure Canonico excludat biennio. vide Ang. cōs. 149. inci. Domina Angela, & quod habes. sup. in prin. huius tit. i apost. mag.

1 *An obligetur quis literis per scripturam, quæ solam confessionem cōtinet.*
2 *Ex obligatione literarum quæ actio oriatur.*
3 *Exceptio non num. pec. an habeat locum, quando quis confessus est alids se recepisse, & scriptura non sit facta.*
4 *Fiscus an habeat exceptionem non nu. pec.*
5 *Exceptio non nu. pec. datur in mutuo propter frequentiam contractus.*
6 *Debitor qui quærit pecuniam facile fatetur omne instrm, ꝙ creditor vult.*
7 *Exceptio non nu. pec. quare non detur in deposito.*
8 *Exactor pecuniæ publicæ confitens se recepisse, quod non habeat exceptionem non num. pec.*
9 *Confitenti sibi solutū post dotale instrm, non datur exceptio non nu. pecu.*
10 *Confessio geminata tollit exceptionem non num. pec.*
11 *Debitor, an creditor, qui replicat de non nu. pec. sit, qui probare debet.*
12 *Positioni facta, quod creditor non numerauit pecuniam, quòd respondere teneatur, & de positione negatiua. nu. 11.*
14 *Protestatio satis est, quòd fiat corā iudice, & deinde notificetur parti.*
15 *Paria sunt, quē non esset præsentē, vel esse, sed cū difficultate posse adiri.*

ANTIQVA LECT.

In contractib. Exceptio non nu. pec. pōt opponi intra biennium, vbi quis asserit sibi datū, vel numeratū exceptis quibusdā casibus. Vbi vero qs asserit sibi solutū, pōt opponi itra 30. dies h. d. vsq; ad §. illo. Diuide in tres partes. Primo ponit, qñ hæc exceptio pōt opponi intra bienniū. Secūdo, qñ nullo modo. Tertio, qñ intra 30. dies. Scđa ibi, sed qñ. Tertia ibi, semp. Oppo. dr̃ hic, pecuniæ, vel aliæ res, & sic innuit, qđ hæc exceptio locū habeat in aliis ꝯtib. quā in mutuo, ꝯ sup. l. pxi. Sol. expone hic, aliæ res, s. q̃ pondere, numero, vel mensura cōsistunt, ne ꝯdicat l. pcedens sm gl. Opp. s. e. l. aduersus. & l. frustra. Sol. Intellige, qñ ꝯfessio fuit facta spe futuræ numerationis, aliàs secus, sm gl. Op adhuc de l. si nō singulari s. si cer. pet. l. sub spē. s. de postu. Ad l. si nō singuli, dicas, qđ ibi fuit facta cōfessio spe futuræ numerationis, si obiciat exceptio non nu. pec. debet probare creditor iustā cām debiti pcessisse, & sic apparet nō spe futuræ numerationis ꝯtū esse, vt l. aduersus. s. eo. in fi. & ibi no. sm primam lect. Sed si biennium esset elapsum istam iustā causam pcessisse, creditor nō haberet necesse probare. ita loquitur lex si sub specie. s. de postulando. Venio ad secundā gl. dr̃ hic, datæ esse conscribunt. ꝯ, ergo instrumentum probat numerationem, & sic creditor non hēt necesse ꝓbare. Solu. Dicit gl. intelligē hoc scriptū in instrumēto priuato, secus in instrumēto publico, qđ no. s. e. l. 3. & ibi dixi rōnē, & in l. si ex pretio. s. si cer. pe. l. 1. de dote cau. Itē oppo. oblō nō ꝯhitur per verba præteriti temporis, vt l. 5. §. stip. ff. de verb. obl. sed hic dicit, numeratæ, vel datæ ēē conscribuntur. Sol. subaudit gl. & sic me soluturū promitto. vide gl. & no. Alii dñt, hic ꝯhitur per verba præsentis tēporis. Doc. 1 tenent cōmuniter opi. Io. ex qua no. †. ꝙ per scripturam, quæ solam confessionē cōtinet, quis nō obligatur literis, sed solum inducit probatio. vt l. Publia in fi. ff. depositi. Sed hic ꝯtinēt ꝓmissionē de dādo, vel faciēdo, licèt per pactum nudum, tñ scriptura iūe dr̃ obligare, & vestit illud pactū, sicut vestit solēnitate verborum per stipulationē. Ita loquitur Insti. de litera. oblig. sed ipsa forma vna cū consensu, qui in literis cōtinetur, vt l. non figura. ff. de act. & obl. Quæro dr̃ hic, elapso biennio nullo mō audit, quid si reus vult assumere in se onus probandi? In hoc sunt opiniones hic, & in l. 3. s. eo. & ibi dixi. & casus est j. eo. l. asseuerátio. Quæro qd si renunciauit huic exceptioni, dic, vt in d. l. si ex cau 2 tione. Quæro, † quæ actio oritur ex ista obligatione literarū. Quidam dñt, ꝯdō ex hac l. vt Inst. de liter. obli. Tu dic, qñ certū venit in oblōne, oritur certi ꝯdō ex literatum oblōne, & sic certi ꝯdō ex stiplōne, aliàs erat q̃dā actio q̃ vocabat, actio ex literarū obligatione, sicut dicimus de actione ex stipulatu. & hāc doctrinam 3 dedi hoc anno pfectissimè in l. j. de condict. ex l. Quæro † quid si aliàs confessus est corā testib. se recepisse, nec inde facta est scriptura, quia loquitur solū hic, vbi iteruenit scriptura, ibi conscribunt, &c. Et istud tenet gloss. supra si cert peta. l. si non singuli. Idem tenuit Gul. i l. q pecuniam, supra si cert. peta. Contrarium tenet gloss. supra de testi. auth. rogati.

§. Sed quoniam. Op qđ possit opponi exceptio non numeratæ dotis, vt j. e. l. in fi. de dote can. non nu. l. fi. Sol. dicit gl. hic sunt duæ ꝯfessiones, ibi vna tātū, & hoc satis placet, postea declarabo. Quærit gl. vtrū sint alii ca 4 sus, i quib. cesset hæc exceptio. Gl ponit duos, vide eā. Gl. q̃rit † qđ si procurator fisci cōfitetur sibi pecuniā numeratam, & ipse nō est soluendo? Gl. arguit pro, & ꝯ. Doc. illā ꝯrietatē determinant sic, Aut pcurator fisci fuit ꝯfessus cū solēnitate debita & tūc nō pt fiscus agere ꝯ debitorē, & ita loquūt iura allegata p illa parte, aut sine solēnitate debita, & tūc distinguit, vt in gl. an pcurator sit soluēdo, aūt nō. Quærit gl. q̃ est rō driæ inter istos casus, & illos qui ponuntur in princ. legis. Dicit gl. principiū legis loquitur de eo, q cōfitetur sibi datū, vel numeratū ex causa mutui, hic de 5 eo qui cōfitetur ex aliis causis. Sed quæro, quare hoc † i mutuo? Dicit gl. ex frequētia ꝯtus, arg. ad hoc j. de vsu l. j. Doc. dñt aliter 6 & melius. In mutuo, debitor † q q̃rit pecuniā, de facili fatet omne instrm ꝙ creditor vult. iō fuit ei magis prouidendū, q̃ rō cessat in aliis ꝯtib. Simile videtis in mādatario. Simile notat s. si aduersus cre. l. j. q̃ rō est multū attendēda ad ea. quę j. dicā. Quæro, qđ i aliis casib. a pdictis qnq; Br̃ idē qđ in mutuo, q̃tum ad hoc qđ exceptio possit obiici tñ ītra pauciora tpa, q ītra 30. dies, vt j. pai §. nō hēmus alia i gl. Ex. gl. examinem' particulariter istos 7 tres casus hic positos. Primo, q̃ † est rō ī deposito. Dñt qđ, q depositarius nō sustinet nisi incommodū ex re deposita. Vñ no ē verisīle qđ cōfiteat sibi depositū, nisi reciperet. Ista rō multū placet, & hic ista lex nō loqt nisi in depositario, q scripsit se recepisse, nec hēt locū ī deponēte, qñ scriberet sibi redditū, licèt gl. hic alr dicat. Dicit. n. qđ hæc lex nō distinguit, ergo nec nos. Sed certe imo distinguit. Dicit. n. ī instrō depositionis. &c. hēc rōne pdicta ꝯcludit, qd hoc, qd hic dr̃, nō hēat locū, nisi qñ deponit spēs, vel pecunia signata, secus si pecunia numerata, q tunc esset eadē rō q̃ in mutuo. s. auiditas recipiēdi a debitore, vt l. Lucius. ff. depositi, & sp intellige hoc, qñ instrm depositi pferēt ita solenniter, qd fidē faciat, quia subscriptum trib. testib. vt j. qui potiores in pignore habeant. in auth. si qs vult cautè deponere. Venio ad 8 sm, hic dr̃, qd † exactor publicus. qui scribit se recepisse, non pōt opponere exceptionem non numeratæ pec. Ratio est, quia nulla necess-

la necessitas sibi imminet, quare hoc facere dēat, non .n. illud ad sui vtilitatē recipit, & si fortē vr̄ idē ī quolibet administratore no mine alieno q scriberet sibi solutū eē, vt ñ possit exceptionē op-
9 ponere. Tertius casus est ī eo, † q confitet sibi solutū post dotalia instra ꝯfecta. Rō ē fm gl. qa sunt duę ꝯfessiones, qđ mihi placet. In prima .n. auiditas debitoris quęrētis pecuniā, vr̄ sicut in mutuo, & maior, ideo alia tēpora statuunī, vt in authen. posita ī l. fi. j. de dote cau. nō nū. sed in scđa ꝯfessione ista ratio cessat. Praeterea nisi secūda ꝯfessio ꝑbaret, esset quodammodo abire in infinitū, eadem rōne ne tertia, & sic de singulis. Et ideo idē putarē
10 ī quolibet ꝯctu, qa si fuisses † ꝯfessus ex cā mutui te habere a me cētum, & postea ex interuallo iterū cōfitēris te hr̄e illa centum, dico, ꝙ illa secūda ꝯfessio probat numerationem illius pecuniæ.

§. Super cæteris.

Sūmatū est cū pcedētib. Quęrit gl. si opponat hęc exceptio intra 10. dies,
11 † qs ꝑbabit. sunt opiniones. Veritas ē, qđ sicut, qñ creditor agit, si ꝯ eū opponat intra bienniū ipse dēt ꝑbare, vt in l. si ex cautione. s. e. Itē qñ ꝯ debitorē excipiētē, de soluto creditor replicat de nō nu. pec. dēt ipse debitor ꝑbare. ar. l. antep. s̄. de ꝑb. Circa istā legē dubito, cū rōnabilis sit, qđ fauorabiliores sint rei q̄ actores, l. fauorabiliores, s̄. de reg. iur. l. Arrianus, de act. & ob. quo est, ꝙ si creditor cōueniat debitorē actione ex alio ꝯctu, q̄ mutui, & de alijs reb. q̄ his q̄ ꝯsistūt in pōdere, numero, vel mēsura, nō pōt ei obijci exceptio nō num. pec vt s̄. l. ꝓxima. & tñ no. gl. huius l. si a debitore opponit cautio de soluto creditori, pōt ꝯ eum obijci hæc exceptio intra 30. dies non habita distinctione ꝯctuum, vel rerū. Pro modo dubito, sed declarabo in l. generaliter. ꝓ nunc cogita.

§. Illo.

a Post lapsum biennij non potest quis creditori deferre iusiurādum a an numerauit. h. d. Vñ no. hic. qđ si ego
12 † faciā tibi hanc positionē, qđ tu non numerasti mihi, quod non tenearis huic respondere. Glo. tua videtur velle contra. l. 2. s̄. eod. Ad istum tex. respondeo, ꝙ non coguntur iurare, scilicet si hēt iustā causam recusandi, alias secus, vt habuistis ī l. generaliter. s̄. de
b reb⁹ credit. b Et ita videtur sentire gl. hic super verbo offerri, &c.

ADDITIONES.

a Paris. Iusiurandū. De materia an exclusus a ꝑbando sit etiam exclusus a ponēdo, vel deferendo iuramentū, vide Fel. in rubr. de proba. & l c. licet causam, & in c. 2. eo. tit. Ias. in l. 3. §. ff. de iureiu. in repertorio, in verbo, iuramentum Item circa istam legem in §. super cæteris, ꝙ intra triginta dies possit creditor opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, limita singulariter vt p Pau. in l. tale pactum. in prin. ff de pact. Item limita, vt non habeat locum in transactione, vt per Bal. per tex. in l. interesse. C. de solutio.

b Alex. De reb. cred. Vide sing. q̄ scrip. si e. res istū tex. ī l. hr̄s absens, §. j. de iud.

§. Illo.

a Qñ hæc exceptio nō pt obijci sup numeratione, ñ pt iurm deferri. b d. Per istū tex. dñr quidā, † qđ positio-
13 ni negatiuę rñdēdū nō est, vt l. qdā in iure ff. de don. & ita p Dy. expssum est hodie ex. de cōfes. c. statuimus li. 6. De hoc ēt p gl. s̄. de iura. cal. l. fi. §. qđ obseruari. ī fi. mag. gl. Et rō huius tex. est alias vt j. dicit. sed ex hac l. vr̄ distingui opinio posita ī l. si ex cautione. & hac l. in prin. q̄ dicit, qđ pōt opponi hęc exceptio post bienniū, reo assumēte i se onus ꝑbādi. Nō .n. poterat reus ꝑbare, cū actor, seu is ꝯ quē excipit hæc exceptio, nō teneat interrogationib⁹ super hoc factis, rñdere. vt hic dicit gl. Pōt dici qđ hæc lex ꝯtinet ius nouū. Cōe tñ, fm qđ pōt oē iusiurandū licitē recusari. l. gñaliter. s̄. de iureiu. §. fin aūt. vide glo. Certe in d. l. generaliter. nihil de iure antiquo mutatur, vt ca. l. ī d. §. sin aūt. (Si rectè intelligant,) dr̄ qđ iurm pt recusari ex iusta cā, aliás nō. Sed d iure antiquo licitè poterat qs recusare iusiurādū, si dicebat se ꝑbare, & nolebat se a ꝑbationib. reseruari p instrm, vt in l. cū qui. in princ. ff. de iureiur. Sūt .n. qdā adeo timidi, qđ nō iurarēt ꝓ magno facto, vt l. fi. circa finē. s̄ de fi. instr. ita hic ille, q hēt cautionē de soluto, post elapsū tēpus posset dicere, nolo iurare, qa plenē ꝑbo. & idē puto, quod esset in oī cautione: hic est casus, & hoc ī summa, ille q plenè ꝑbat, non cogit iurare, h. d. Sed si reus vellet facere positiones per quas probaret ꝯrīū, licèt p medium, cogit rñdere, & sic dicerem, pono qđ semel mutuasti mihi tm̄. Itē ꝙ illa vice fuerūt numerata decē, & non plura: vidistis notatum s̄. eod. l. 2. vel si ponerem, qđ si qua numeratio fuit facta tali tpe, & loco, & nō erā ꝑsens, vel nulla numeratio facta fuit. Sic videbitis, nam licèt qs tpe litis ꝯte. neget vera esse, q̄ in libello continentur, tñ postea particularibus positionib. ex quibus veritas libelli cōcluditur, quis tenet respondere, vel iurare sup hoc toto, numerasti, vel non, tñ sp positionib. per quas ad probationem deuenitur, respondere tenet.

ADDITIO.

a Menoch. Per istum tex. Neu. 2. cons. 7. nu. 6.

§. In omni enim.

Hæc exceptio pōt opponi qñcūq;, & denunciari ei, ꝯ quem opponit, si est pręsens: si est absens coram iudice, ꝙ si ipse est officialis, coram Episcopo, vel alio iudice competenti, h. d. &c.

ANTIQVA LECT.

§. In omni.

Sufficit qđ hęc exceptio manifestetur omni tpe, ei, ꝯ quē opponit. siue præsens, siue absens, vel ī dignitate, sufficit si corā alio ordinario, vel epo ꝓponat
14 idem in exceptione nō numeratę dotis h. d. vsq; ad fi. Not. ꝙ † qñ persona, cui debet fieri ꝓtestatio, nō pōt bene hri, sufficit, ꝙ fiat
15 corā iudice, & p iudicē notificet ei. No. ꝙ † paria sunt, quem nō esse ꝑsentē, vel esse, sed cū difficultate posse adiri. Sup hoc in fine ē posita q̄dā auth. q̄ quasi nihil adijcit legi Codicis, sed cā [illegible] at.

AVTHEN.

1 *Protestatio quando succedit loco actionis, debet in scriptis fieri, si loco exceptionis, potest fieri sine scriptis.*

Hanc autem querelam.

1 No. † qđ hic vr̄ casus, ꝙ ꝓtestatio dēt fieri ī scriptis. Idē in l. C. ꝓxi. in §. in oī. idē in l. vt perfectius. C. de anna. exc. In ꝯrīū vr̄ casus s̄. de neg. ge. l. fi. & l. scire oportet §. oportet. ff. de excus. tut. Bī q̄dā ē ꝓtestatio, q̄ succedit ī locū actionis, & illa debet fieri in scriptis, vt d. l. vt ꝑfectius. Quædā q̄ succedit loco exceptionis, vel alterius defensionis, & tunc tm̄ pōt fieri in scriptis, & sine. d. l. scire oportet. & in d. l. fi. s̄. de neg. gest. Fallit in exceptione non numeratæ dotis, vt hac auth. & §. in oī, hic posito.

LEX XV.

Si cui.

Qui hēt obligata bona debitoris, ꝯ eū ex ꝑsona debitoris exceptionē ꝓponere h. d. Tene menti hanc legem.

1 *Fideiussor accedit ciuili actioni.*

LECTVRA ANTIQVA.

Si cui.

a a Hęc exceptio ex ꝑsona debitoris trāsit ad creditores, siue agāt, siue ꝯueniant hypothecaria, & ad fideiussores, & sñia lata ꝯ vnū, alteri ñ ꝑiudicat. h. d. Ex isto fine dicit gl. no
1 tari, qđ † fideiussor accedat ciuili actioni. Hoc tāgit gl. ī l. j. ff. de fideius. & ī l. si stipulat⁹. j. e. ti. Pet. vr̄ circa hoc dicere multa verba. Dy. ibi bñ dicit sic. Quoddā est debitū ciuile, qđ est efficax, vt in eo, qđ debetur ex sñia, tunc sine dubio accedit fideiussor, ī toto tit. iudi. sol. coniuncta l. Iulia. in prin. ff. de condi. indeb. Quoddā est debitū ciuile, cui obstat exceptio, & tunc fideiussor ei accedere nō potest. d. l. si stipulatus §. 1. & gl. ibi posita, quod intellige cū effectu. Nā eadē exceptione tutus est fideiussor, qua principalis, vt h. c, & in l. tā mandatori j. e. Sed prædicta intelligo in fideiussore, q se obligat cōstituēdo. Cū .n. ꝯstitutum teneat de æquitate prætoria, qñ pcedit debitum ciuile tm̄, cui obstat exceptio prætoria, non patitur eū aliquo mō obligari, vt l. 1. §. 1. de ꝯstit. pecu.

ADDITIO.

a Paris. Sicui. Vide circa istā legē, q̄ late ponit Bald. in l. i. ff. sol. mat. post Alex. ibi. Et an tertios possessor, qui cām nō hēt a marito, possit opponere hac exceptionem, vide Bal. nouel. in tract. dotis. in 10. parte, & Pau. de Cast. hic, qđ nō. in contrariū vide Bulg. vbi supra pro opin. Pau. de Cast. & [illegible] nouel. optime facit, qđ dicit Bal. in l. 3. C. q̄ mōt. cau. ver. ex prædictis concludo, qđ sequitur Pau. de Ca. cons. 436. ver. ad vnum tamen aduerte. & idē, qđ Bal. in l. teneret etiā Cy. ibi 3. q. post Pet. Sed Sal. in d. l. [illegible] legit pro l. [illegible] dicit, vt ibi per eum. Pau. de Cast. ibi sequitur Bald. & idem cōcludit Alex. ibi.

LEX XVI.

1 *Iuramentum appositum in contractu, post renunciationem pecuniæ, tollit illam exceptionem, licet iurans soluens possit postea repetere.*

Indubitati.

a a Hæc ē bona lex. In iurō intelligr illa tacita ꝯ-
b ditio, b quę intelligr in obligatione principali. h. d. rene

ADDITIONES.

a Alex. Indubitati. Vide Bal. in l. j. de sacros. eccl. alle. hanc l. ad pulchram q. Pom. Indubitati. Circa materiā huius tex. vide Apost. q̄ feci in l. qeo. §. inter locatorē. ff. locati, & intellige, qđ iuramentū sapit naturam actus super quo interponitur. s. primordialē, nō accidentalē. Ita Aret. in cap. j. extra de iudi. p gl. in l. cert. cōdictio. vers. ex omni. in fi. ff. si cert. pet. in c. j. extra de iud. quod not. & per regulam istius tex. bñ facit tex. in l. sed si possessori. §. itē si iuranti. ro. ff. de iureiu. &, qđ dicit Ang. in cons. 314. s. quod iuramentū nō est maioris potētiæ, q̄ sit ipsa virtus promissionis, vide etiam ad hoc aliquid p Barb. in cons. 44. in 3. dub. in vol. 2. & Alex. 37. vol. 1. Et aliqua ad hæc per Soc. cōsil. 40. Limita tñ istā regulā, quod iurm sequitur naturā rerū, vt nō procedat qñ esset præstitum p viā cōtentiosæ iurisdictionis. p no. per Sal post gl. scdam ī l. j. in 3. op. C. de confess. vbi gl. vult, quod exceptio non nu. pet. non competat, qñ confessio esset facta in iudicio, & Saly. intelligit fieri. s. p viam contētiosæ iurisdictionis, in 3. oppositio. ibi cū iurm iudicio æquipareтur, l. qui in pacto. in fi. ff. de iureiur. æquiparatur etiam lit. cont. l. nam & postea. §. si is q tēporali. ff. de iureiu. & ad istā l. vide Bar. ī l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. & Alex. in l. nemo potest. ī 4. q. Bar. de leg. j. & ibi Moder. & aliquid p Felin. ī c. tertio loco. de præsum. & in rub. ex de iur. & Are. ī cōs. 23. & Ange. Aret. in §. idē iuris. Inst. de exc. in ver. capio quintum principale. & Panor. in c. fi. de eccle. ed fic. & Alex. cons. 89. vol. 2. vbi tangit, quod iurm qñ esset iuratū reuera numeratā esse pecuniā. & Fel. in c. inter monasteriū. de re iud. limita etiam hāc l. vt per Ias. in l. singularia. ff. si cer. pe. vt nō habeat locū in mercatore confitēre se habuisse pecunias mutuo ab aliquo. vide tamē Ias. & Alex. ī l. si cōuenerit. in ver. quarto moueor nouo fundamēto. ff. de iuris. om. iud. vb. facit regulā in cōtrariū, & idē facit ī l. si pecuniā, ī verb. necessa. in vers. restringit. ff. de cōd. ob causam. vbi declarat istā legē nō ꝓcedere. s. vbi deficit consensus. Paris. Indubitati. Iuramentū adeo regulatur secundū naturā contractus sup quo opponit, qđ si apponatur super cōtractu nullo, nō potest illum validare, vt per Bar. cons. 23. vol. 1. Et limita regulam huius leg. vt in iuramento implicito, secus in explicito, & specifico. Bal. in c. quæ in ecclesiarum. de const. Simile habes in c. ex rescripto, cū ibi notatis extra de iureiur. Itē limita, vt p Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. Itē limita istā legem in terminis proprijs exceptionis non nu. pec. non procedere, quando iurm esset appositū sup contractu, secundū formam Bar. de qua l. l. 2. ff. de iureiuran. Item vide Cremen. sing. 153. Itē q̄ō ista regula procedit. Et quod imo iurm non intelligitur fm natura actus sup quo interponitur. Vide omnino late Ias. in l. si conuenerit, ff. de iuris. om. iud. Itē quod quādo deficit consensus, vt in ista lege iuramentum nihil operatur. Vide Ias. qui late hoc limitat in l. sancimus. C. de test.

b Tacita cōdi. Hoc limita vt refert Alex. ī l. si cōuenerit ī pri. ff. d iuris. om. iu.

h.d. tene menti hũc casum. Facit ff. de ope. lib. l. si libertus. † Quęro, quid si in instrũo renunciauit exceptioni nõ numeratę pecuniæ, & postea iurauit ᵃ se nõ ɔuenire? Certe tũc vř qd non possit istã exceptionem opponere, quia veniret ꝯ iuramentum suum. Puto tñ, ꝙ si soluerit, poterit repetere. Sicut dicimus in debitore, qui iurauit soluere vsuras, vt extra de iureiu. c. debitores. &c. ᵇ

ADDITIONES.

a Alex. Iurauit. Et vide Bal. in l. si ex cautione. ꝯ eo. & no. Inst. de act. §. fuerat, & vide qđ no. Bal. i l. nemo põt. de leg. j. & de ista clausula huius legis q̃ semp alleganř, vide Bar. in l. si quis ꝑ eo. in vers. octauo prohibeř, &c. & qđ dixi post Bar. in l. si pecuniã. de eõd. ob cauſ. & vide Pau. de Cast. in conſ. 11. qđ incipit, In Christi nomine amẽ. Visis omnib⁹, &c. & vide Bar. i l. 2. C. de rescin vend.

b Alex. c. debitores. &c. Et ad intellectum huius tit. de his vide late Bald. i l. nõ dubium. supra de legib. & ibi Bal. alleg. hanc l. per nota. plene in c. cum contingat. de iureiu. vbi quærit de effectu verborum.

1 *Iuramentum appositum in contractu, quas exceptiones tollat.*

2 *Exceptio non numeratæ pecuniæ non tollitur, licet confiteatur se recepisse non spe futuræ numerationis.*

ANTIQVA LECT.

Indubitati. Conditio q̃ tacite inest, itelligiř in iurõ suᵱ illo ɔtu iterposito. h. d. Vides hic qđ ca mõ ꝑstationis iuri indicit diia: nõne hoc ꝯ casum in auth. sacra puberũ. ꝯ. si aduer. vẽ. & 1 c. cũ ɔtingat, eř de iureiu. Rñdeo. Quędã sunt † exceptiones, seu defensiones, q̃ ɔpetũt de ꝑsenti, vel de ꝑterito, & istæ põt tolli iureiur. ñ simplr, sed tm ea q̃ plene tractaui, il. si qs ꝑ eo. i pri. de fideiuſ. Quædã sunt exceptiões, q̃ ɔpetũt, ga ꝑmissa post ɔtum non seruãtur, & istæ iureiur. non tolluntur, ga in iuřo inest illa, ɔdõ, si ꝑmissa seruanř, sicut i principali obligatione, vt hic. Idẽ si aliquis casus obueniret, ex quo de nouo pararetur exceptio, vt l. si q laiſ. cogan & ad muni. l. si i prin. † Sed quæro, ᵇ qd si in instrumento continetur, quod Titius fuit confessus non spe futurę numerationis? Certe, si iuramentũ non interuenisset, non tolleretur hęc exceptio, vt dixi in l si ex cautione. supra eodem. sed si interuenit iuramentum, dubito. Bartol.

ADDITIONES.

a Menoch. Respondeo. Gram. deci. 103. nu. 4. late Marsi. sing. 327.

b Menoch. Sed quæro. Crau. consi. 182. col. pe. ver. 2. oppon.

De compensationibus.ᵃ Rubr.

ADDITIO.

a Parif. De compensationib. No. circa istã mãm, ꝙ in decimia nõ est locus compẽsationi. Gl. sing. i c. decimn. 16. q. 3. Itẽ an stante statuto qđ cõtra instřm nulla possit opponi exceptio, nisi solutionis, an poterit opponi exceptio compensationis, vide Ang. conſ. 126. inci. Qu da nole Nicol. Alex. late in apost. ad Bar. in l. 1. ꝯ. de in. & fact. ign. in apost. magna. Itẽ adde circa materiã compensationis, an ista possit opponi contra cessionariũ sicut contra cedẽtem, vide Ang. cõſ. 285. inci. Quædã domina Antonia, in 1. dub. ponit ẽt quid si cessio ex necessitate, & in vltimo quid si opponař extra iudicium. Itẽ quod licet fiat compensatio ipso iure parte opponente, tamẽ fit sup ea pronunciadum, quando est in iudicium deducta. vide Barb. conſ. 36. vol. 2. dubio 47.

Continua, vt in gl. dictum est supra de quibusdam exceptionibus, hic annectit Rubricam de compensationibus.

LEX PRIMA.

ᵃ T Senatus. ᵃ In causis fiscalib. potest obijci compensatio, quando debitum, & creditum ex eadem statione procedit. h. d. prima pars huius l.

ADDITIO.

a Alex. Senatus. Hanc legem limita ex his quæ dicit Bar. in l. ideo. ff. eo. & vide infra eo. l. 3. & l. si ex venditione, & Bal. ibi.

ANTIQVA LECT.

Et Senatus. Debitũ ab vna statione fiscali, cũ debito alterius nõ ɔpensař. h. d. Opp. j. de sol. l. 1. Sol. Ibi in ɔfessione, q̃ fit ꝑ successionẽ, hic in ɔpẽsatione. Scđo opp. de admi tut. l. inter tutores. Sol. ꝑp magnitudinẽ patrimonij, vel ex alia cã habet diuersas stationes, & diuersa officia, iñ admittitur ɔpensatio. hic in fisco est speciale. Tene menti istam solutionem.

LEX II.

2 *Compensationis exceptio potest opponi post sententiam.*

2 *Quod debitum possit in compensationem deduci.*

3 *Compensatio est vnius debiti, ad aliud creditum facta contributio.*

Ex causa. De eo, qđ est solutũ, sicut nõ põt repeti, ita nec ɔpẽsari. Item in executione põt obijci ɔpẽsatio h. d. No. ex isto fine, ꝙ † exceptio ɔpẽsationis, est de his, q̃ põt opponi post sñiam. Ad principiũ nostræ legis op. ff. co. l. ẽt ibi dř, ꝙ debitũ nãle, qđ nõ pot peti, põt in ɔpẽsationẽ deduci. Sol. † Quědã est debitũ nãle, pro quo actio nõ cõpetit, nec vnq̃ ɔpetit, & ꝑ ɔñs ꝯ illud nulla dař exceptio. & illud põt in ɔpẽsationẽ deduci, vt l. ɔtria. Quoddã est debitũ nãliter, tñ habet aliquã repugnantiã iuris ciuilis, vt in casu nostræ legis, vbi sñia, q̃ est de iure ciuili, declarat istud solutũ esse debitũ, licet verè nõ fuerit, & sic ille, q accepit teneř nãliter reddere, & tunc ɔpensatio obijci non põt, vt hic. Idẽ si verus debitor fuisset absolutus per sentẽtiã. Natura enim debitor manet, tamen ei ꝯdicit sñia, quæ est de iure ciuili, & tunc ẽt de tali nõ potest obijci compensatio. vt l. quæcunq;. ff. eo. & ibi no. per gl. Sed ꝯ illud vltimum vř casus. ff. rem rat. ha. l. procurator ad exhibendum. §. j. Gl. in d l. quæcunque, dicit qđ id, quod petitur, vt compensetur, ex eodem fonte est, quæ solo

3 vera est, si bene intelligatur. Nam † compensatio est vnius debiti ad aliud creditum facta cõtributio. Sed in d. l. procurator. §. 2. istud quod petitur, illud idem compensatur, & sic non est compensatio proprie loquendo, sed magis est doli exceptio.

LEX III.

In ea. Contra Rempublicã põt opponi ɔpensatio, nisi in casib. hic expressis. h d. Quæro, de qua Republica loquiř hic. Quidã dicũt de Republica Romanorum. Veritas est, quod idẽ in qualibet alia ciuitate. Ita videt sentire gl. hic, & in fi. legis.

LEX IIII.

1 *Compensatio quòd fiat ipso iure ad impediendum cursum vsurarum.*

ᵃ Si constat. ᵃ Quantũ ad impediendum cursum vsurarũ, fit cõpẽsatio ipso iure vsq; ad ɔcurrentẽ q̃titatẽ. h d. Et sic vides, † qđ q̃tũ ad impediẽdũ cursum vsurarũ ᵇ fit ɔpẽsatio, ẽt si nõ opponat ab hoĩe, qa ipso iure opposita intelligit. aliàs aũt secus, quia non obstat nisi ab homine opponatur, &c.

ADDITIONES.

a Parif. Si constat. No. circa materiã huius legis, ꝙ ad hoc propter euitandã pœnam admittatur cõpensatio, ipso iure sequiř quod vtrunque sit debitum eodem tpe, vide Ro. conſ. 204. itẽ no qd compensatio fit ipso iure, ẽt ad euitandam præscriptionẽ, q̃ imponitur negligenti, vide Fel. i c. ex transmissa, circa fi. extra de præſc. Soc. in l. Iulianus. ff. de cond. & dem. Vide ẽt in materia cõpensationis aliqua ad Bar. in rubr. ff. eo. tit. & i alijs legib. illius tituli. Et similiter ad euitandã caducitatem fit compensatio, vide Barb. in c. 2. de deposito Moder. in l. 2. C. de iure emphy. Vide etiam Alex. conſ. 74. n 5 vol. Si constat. Et dum hic exprimitur ipso iure. id est sine spe exceptionis, adde text. & ibi Bar. in l. pen. infra de fur. & leg. vlt. secundum vnum expositionẽ, in l. lecta. in ver. ipso iure. ff. si cert. pet.

b Alex. Vsurarum Idem ad impediendum pœnæ commissionem, per gl. & Bal. in l. j. & Bar. in l. inter. de cond. indeb.

ANTIQVA LECT.

1 *Quæ sint illæ exceptiones, quæ tollunt actionem ipso iure, postquã sunt opposita, remissiue.*

2 *Iudex absoluit reum opponentem de compensatione, ab obseruãtia iudicij, sicut quando soluit iudicio pendente.*

3 *Compensatio an habeat locũ quã aliquid debetur causa conditionis implẽdæ.*

4 *Practica opponendi compensationem extra iudicium.*

5 *Compensatio fit ipso iure ad euitationem pœnæ.*

Si constat. Quãtũ ad impediendũ cursum vsurarũ hinc inde ipso iure fit ɔpẽsatio. h. d. Circa istã legẽ q̃rit gl. vtrũ hoc sit verũ, qđ cõpensatio fiat ipso iure absq; aliquo facto hoĩs? Mart. dicit, ꝙ sic. Io. dicit, qđ non, nisi opponař. Fallit in gl. positus. Vide gl. Istã opi. tenet Cy. Inst. de act. in §. in bonæ fidei, & ẽ ipsa veritas, qdquid Mart. dicat. Pro huius ĩõ declaratione est sciendũ, † qđ certæ exceptiones ẽt postq̃ sunt oppositæ per hoĩem, non tollunt actionẽ ipso iure, nisi sequuta victoria, vt l. si plures, §. 1. de fideiu. Dixi plenè in l. Iulianus verum debitorẽ. ff. de ɔdi. inde. Sed hæc ɔpensationis exceptio, statim cũ est opposita ab hoĩe, tollit actionẽ ipso iure, vñ † iudex absoluẽs reũ, deberet eũ absoluere ab obseruantia iudicij, sicut qñ soluit pẽdente iudicio, valet. Insti. de perpe. & tẽp. actio. § fi. & l. in iurãdũ, & ad pecunias. §. fi. & qđ ibi no. p gl. paruã. ff. de iureiu. Sed circa hoc insurgit dubiũ, ego video, ꝙ si iudex nõ admittit ɔpensationẽ, nec eã reprobet, ꝙ interim peti poterit, vt l. qđ in diẽ §. si rationẽ. ff. eo. Ergo vř, qđ non fit ɔpensatio ipso iure. quia tunc in iudicis ꝑtate nõ esset eã nõ admittere. Sol. Fateor qđ nõ est in ꝑtate iudicis, & sic grauat partẽ nõ admitẽdo ɔpensationẽ, tñ quia iudex de ea non cognouit, standũ est sñiæ, & ꝑsumit, ꝙ fuit de casibus in qbus ɔpensatio nõ poterat obijci, & sic petitio remaneret integra, nec ille cõtra quẽ fuerit sñia lata, & compensatio non admissa, poterit dicere ɔtrium, vt l. si seruus plurium. §. 1. ff. de leg.

3 Quæro † vtrũ si aliqd debeat solui causa conditionis implendæ, istud possit solui ɔpẽsando. Tex. est de hoc in l. Iulianus, de cõdictione indebiti. & l. si peculium. §. 1. de statu liber. Vlt. ex hac l. cũ gl. sua habes notare tria. Primo ex eo, qđ dř, qđ compensatio fit ipso iure, vt hic. & j. eo. l. vlt & Insti. de act. §. in bonæ fidei. & sic non est opus ministerio iudicis, qñ põt opponi ɔpẽsatio extra iudicium. † Fiat ergo instrumentũ q̃uo debito opponit compẽsationẽ tali, de tali debito. Facit d. l. si peculium. §. 1. de statu lib. & l. 3. §. 1 e. tit. Secũdo no. illud, ꝙ hic dř, quod quãtum † ad pœnæ cõmissionem ipso iure fit ɔpensatio. sæpe. n. accidit, quod in eodẽ laudo, vel in instrũ lãdi, vna pars cõdẽnatur alteri, & altera alteri in quantitate pecuniæ. Nã vbicunque ad concurrẽntẽ quãtitatẽ fit cõpensatio, licet non opponatur ab homine. Vlt lege ista cum gl. allegabam ad aliam quæstionẽ, maritus ꝑromisit restituere dotẽ, vsq; ad annũ, a die soluti matrimonij sub certa pœna, decessit vxor superstitib. filiis, & marito. Dicebã, ꝙ si maritus stetit ꝑ annũ, ꝙ dotem nõ restituit, ꝙ illud nõ restituere erat nomine filiorũ. Cum. n. restituẽdo incideret in pœnam, ꝑsumit eũ non restituisse, propter iustam causam quam habebat, propter quã restituere nõ cogebatur. Probatur in l antep. ff de pet. hered.

LEX V.

1 *Compensari, quod potest etiam id, quod debetur officio iudicis.*

Etiam. De debito ex fideicomm põt obijci ɔpensatio, h. d. Dubitatur, qa fideicommissum olim nõ petebatur

pcc

per modum actionis, sed per iudicis officiũ. Et sic nota † quod etiam, qđ per iudicis officium debetur, potest obuci compensatio, &c.

L E X VI.

1 *Iudicis officium est in mutuis petitionibus super vtraque iudicare, licet ante plus constet de vna quam alia, & nu. 3.*
2 *Cõpensatio admittitur de quantitate ad quantitatem, licet diuersi generis.*
4 *Compensatio an habeat locum in causa dotis, respectu rerum amotarum.*
5 *Compensatio de re ad quantitatem, & sic de frumento, ad pecuniam, an habeat locum. & nu. 6.*
7 *Fructus consumpti, quòd extenuant secus si non sunt consumpti.*

Neque scriptura. Hæc lex nõ recipit cõgruum summarium, nã legit duob. mod principaliter; Primo, vt petatur debitum ex alia cã quã dotis, & hæc lec subdiuiditur in tres partes. Scđo, vt petat debitum ea cã dotis, & hæc lec. diuidit in alias tres. Not. qđ natura † officij iudicis super mutuis petitionib. est, vt debeãt de vtroq; sił pronunciare, licèt añ cõstet de vna quã de alia, vt l. j. in fi. ff. quã sen. sine appe. rescin. & de iud. l. qui prior. & dicã vobis ĩ auth. & cõfr. de sent. Vlt. no. fi. gl. quæ est hic, quæ dicit, qñ † debetur quãtitas hincinde a licet aliqñ quantitates sint diuersi generis, vt puta debet vnus pecu-b niã, alius frumentum, h quod admittitur compensatio Facit ĩ.c. l. proxi. Glo. vr tenere cõtiũ in d. l. diuortio §. ob donationes solu. mat. & ibi examinaui & vide fi. huius gl. quem no. & tene mẽti.

ADDITIONES.

a Paris. Hincinde. Quid si vnus debeat pecuniam in specie, alius in genere. Vide Soc. in l. cum fundus, §. seruum tuum imprudens. post alios ff. si cer. pet.
b Ale. Alius frumentũ. Qñ admittat compensatio de quantitate fructuum ad quantitatẽ pecuniæ, no. Bal. inf. eo. l. fi. & Inno. c. ad nostrã. de iureiur. Bal. in l. pen. sup. ti. 1. & no. hic gl. qđ compensatio est quædã reconuentio no. b. l. j. l. 1. de arb. adde quę dixi post Bar. in auth. & cõsequenter. i prin. inf. de sentẽ.

ANTIQVA LECT.

Neque scriptura. Pro ea parte, pro qua nõ est facta numeratio, pot opponi pecuniæ nõ numeratæ exceptio. Pro residuo pot obuci cõpẽsatio. h. d. Ista lex legitur duo. mo. Primo principaliter; vt loquatur in pecun. debita ex alia cã, quam dotis Scđo, vt loquatur in debita ex causa dotis. hẽ prima lec. diuersificat in tres Prima est, qđ principiũ, & finis loquantur in debito diuersarum specierum Scđo, quod loquantũ de eodẽ debito ab eodẽ, & idem, sed principium loquitur ante biennium, finis post. Tertio quod loquantur de eodẽ debito, partim non numerato, & de hoc loquitur principium, & partim numerato, vt ĩ fi. Ista lec prima est bona, tñ in eo, quod ponitur in diuersis personis, vr includerẽ in se aliquã incõgruitatẽ, ideo tene duas seq Contra ĩ dicta omnia op. ĩ de rei vxo. ac. l. j. §. sed nec ob res Sol. Ibi in actione de dote. hic cõueniebat alijs actionib. fm pdictas tres lec Alij legũt istã legem. quod mulier, ista quæ diuerterat, dotẽ repetebat, & illa est magis notab lec. & tũc obst. d §. nec ob res Et pro solutione illius ponuntur hic iij gl. tres opi. Prima. quod ibi loquat de retentione ob res motas; sed hic non opponebatur isto mõ, sed dicebatur non teneor tibi rñdere, donec mihi rñdeas in cã reconuentionis. & tunc si in cã recõuẽtionis debitũ apparebit, fiet cõpensatio. Et ergo aduertendum quo opponatur exceptio. vide gl. & no bñ ex hac lege materiã reconuentionis, & conuentionis quod † non dẽt prius pronunciari super vna petitiõe, quã sit cognitũ sup alia, & si iudex secus faciat, posset appellari, vt ff. quã sent. sine app. rescin l. j. in fi. no. in l. qui prior. ff. de iudiciis hẽ fm † hãc lecturã est casus, cõ quandam gl. positam in l. . . so. ma vbi dicit, quod cã dotis est priuilegiata, qa in ea summarie agit. Si n hoc esset verũ, non esset locus reconuentioni, cuius cõtrium hic dr. Sed sustinẽdo potes dicere, quod hic dr, quod qui hic agebat rerum amotatũ, paratus erat incontinenti probare. Tangã in l. fi. ĩ. e. Scđo mõ soluitur istud cõtriũ notabilius, videlicet, quod l. vnica. §. sed nec ob res. ĩ. de rei vxo act. & ĩ oĩb casib hic positis, hẽt locũ in dote, quã vere numerata apparet. Secus si non apparet numerata. sed elapsa sunt tpa opponendæ exceptionis nõ numeratæ dotis. Tunc. n. illa priuilegia non hñt locum, & sic pot † opponi cõpensatio. & fieri recõuentio, vt hic. Vide gl. in l. assiduis. C qui po. ĩ pig ha. ibi dum dicit, de re ipsa, & c. l. si quis post hac, ĩ prin. ĩ. de bo dam & dicã in d. l. assiduis. Item op. speciei ad quãtitatem non pot fieri compensatio, vt l. si cõuenerit de pig. actio. Quo ergo hic, p reb amotis, poterit fieri cõpensatio? Dicit gl. no. dic, quod hic dos erat in pecunia, & illud, quod fuit amotum, cõsistebat in numero, põdere, vel mẽsura, vt pecunia, frumentũ, & silia. Vides hic quod † de pecunia ad frumentũ fit cõpẽsatio, fm gl Ia. de Are. tãgit in l. diuortio. § ob donationes ff so mat. & dicit, qđ ista gl. nõ est vera. Bñ teneas alias opi. hic positas. Et bñ puto, quod Iac. dicat veritatẽ, p ea, quã dicã vobis ĩ l. 1. ĩ. de pig act. vbi dicã, quod fruct' extenuãt debitũ postquã sunt cõsumpti: donec extant, sunt loco pignoria, vñ intelligas hic frumentũ cõsumptũ fuisse. & quãuis tpe cõsumat cõsumptũ, ibi d. as † Et pdicta sunt vera, qñ plures sunt debitores, diuersarũ quantitatũ, diuersæ materię, vt frumentũ, pecuniæ, & similiũ. Sed si vnus pecuniam argenteam deberet, vel auream, alius deberet massam argenti, vel auri ad pondus, tũc posset obuci cõpensatio, vt l. 1. §. fi. & l. Titiæ amicæ. de aur. & arg. lega.

L E X VII.

Si ex venditione. Etiam in cã venditionis pot obiici cõpensatio, quẽadmodũ in cã fisci. h. d.

L E X VIII.

1 *Compensatio, quod possit opponi contra eum, qui petit legatum.*
2 *Compensatio fit de fructibus ad pecuniã, quando sunt consumpti, & ad æstimationem redacti.*

Si propter fructus. Petenti legatũ obiicit cõpensatio de debito occasione fructuũ prædiorum. h. d. No. † q. l petitio legati non est adeo priuilegiata, quin cõ eam cõpensatio obiiciat. Scđo no. pro glo. quã habuistis. s. l. neq. † quod de fructib. ad pecuniã fit cõpẽsatio. qđ intellige qñ fructus sunt cõsumpti & ad æstimationẽ redacti, vt patet hic, dũ dicit, mutuo debuæ quãtitatis, & sic hincinde quãtitas debebatur.

L E X IX.

Eius. Vide gl. circa hoc, de pcuratore in rem suã, & c. Quæro quid e conuerso, an ei pot obiici compẽsatio de eo, qđ dño debet. Istamq. format gl. in l si quis in rem ff de proc. & nõ soluit. Dic, vt plene no. per Dy. in c. is qui in ius. de re iu. li. 6

1 *Compensatio non obiicitur de eo, quod alteri debetur.*
2 *Compensatio an opponatur procuratori in rem suam, quòd sic, secundum Iac. de Are. & Dyn.*
3 *Compensationis exceptio, hodie respicit maximè ipsam actionem.*
4 *Exceptio compensationis est in rem.*

ANTIQVA LECT.

1 **Eius.** † De eo. qđ alteri debetur, ñ obiicit cõpẽsatio. h. d. Istud, qđ hic dr, fallit ĩ gl ĩ casib. ibi positis. Et sic vr casus hic, quod cõdẽnat' nõ possit petere. qđ fiat cõpẽsatio, alias cõputatio ei', qđ alteri debetur, p publicas apodissas, siue apochas, ẽt illo volẽte, qđ ĩtellige, nisi cõdẽnato fuerint cessa iura, vt fact' sit pcurator in rẽ suã, vt sit alias ea casib. in gl. posit s Gl. ĩ l. seruũ quoq. § fi. & l. seq. ff. de 2 pe. Quærit † verũ pcuratori ĩ rẽ suã possit obiici cõpẽsatio, & ñ rñdet, & ĩ d. l. vr casus, qđ ñ possit obiici, sic ĩducẽdo. Procurator in rẽ suã nõ ea cã lucratiua, nõ tenet defendere, ĩ cã recõuẽtionis, vt ibi: ergo ñ pt obiici cõpẽsatio Ita dñi Doc. Istã cõnam pbo sic Recõuẽtio fit, vt pueniat ad cõpẽsationẽ, vt s. eo. l neq; & l. j. ff. rerũ amotarũ. Si ergo phibet recõuẽtio, igit cõpẽsatio Et i hoc resedit Mat. Sil. Sed cõtrũ determinat Ia. de Are hic, & Dy. ĩ c. is q ĩ ius. ex de 3 reg. iu. li. 6. Rõ Vltra. ẽ, qa exceptio † cõpẽsatiõis hodie maxime respicit ipsã actionẽ, vt l. fi. s. e. & Inst. de act. § ĩ bonę fidei. Vñ oportet, quod ista actio trãseat ad aliũ cũ onere suo Rõ Dy ẽ qa † exceptio 4 cõpẽsatiõis ẽ ĩ rẽ, qđ apparet, qa fideiussori cõpetit, vt hic vr no cõ iũcta l exceptiones. ff d exc. Igit sequitur actionẽ quocunq; vadat, & ita semel cõsuluit fuit Bononiæ p d. Ia. Butr. & multos alios aduocatos. Nõ ob. rõ pcedẽs, qa licèt qs ñ teneat quẽ defendere, tñ patit cõpẽsationẽ. Nec ẽ verũ, quod sp fiat recõuẽtio ad finẽ cõpẽsatiõis, imo ẽt ad alios fines, vt dicã ĩ auth & cõfr ĩ. de sen. Vñ si qs vult opponere exceptionẽ cõpẽsationis p modũ recõuẽtionis, dẽt audiri.

L E X X.

Quoniam liberum. Petẽti pecuniã obiicit cõpẽsatio de debito post cõtẽto. h. d.

L E X XI.

Si tutores, In subsidium conuenti potest obiici compẽsatio pupillo. h. d.

L E X XII.

Inuicem. Sicut solutio, ita compensatio pignoratitiam actionem inducit. h. d.

L E X XIII.

Si velut. Vbi compensatio non tenuit, pacti debiti integra petitio permanet. h. d.

L E X XIIII.

a **Compensationes,** a Debiti liquidi ad liqdũ potest obiici cõpẽsatio, si requirit altiorem indaginẽ, dẽt in alio iudicio reseruari, excepta cã depositi, & inuasionis possessionũ, h. d. Not. tex. ibi, reseruaret. Pro istis reserua-

ADDITIO.

a Ale. Cõpensationes. Et adde Bar. in l. compensa. s. eo. & no. ĩ l. bona fides. ff. deposit. no. hanc l. quia compensatio debet opponi per modũ exceptionis, secus si per modum conuentionis. l. Papinianus. & in auth. ibi posita. inf. de sen. Et de ratione huius l. in fi. per Bar. in l. cum his, in fi. de cond. inde.
Paris. Compensationes. Ad faciendã compensationẽ de nõ liquido ad liquidum vid. per Cep. caute. 83. Qñ aũt dicatur requirere altiorẽ indaginẽ, vide Alec cõs. 328. i ver. 6. in 3. vol. Pan. cõs. 12. Ias. i §. bonæ fidei. post alios, Inst. de actio. Alec. cõs. 372. in cõs. 62. in 3. vol. & idẽ Alec. consi. 93. in 4. vol. qui cõcludit cũ Bar. in d. §. compensationem. in l. aufertur, de iure fisc. prout ẽt tenet in d. cõs. 71. quod debeat attendi tẽpus, quod daretur ad soluendũ, & an intra illud tẽpus possit liquidari, & licet esset arbitrariũ deberet iudex ita arbitrari. Istud tñ mordet Fel. in c. suborta. extra de re iu. Barb. in c. 2. de deposito, dicit esse arbitrariũ. Et dicit istã esse cõmẽ Ias. in d. §. j bonæ fidei. Vide aliquid per Fel. in c. cũ lo. de fide instr. circa prin. vbi loquit qñ ponit cõpẽsatio in executione sni x. quod dẽt liquidari posse intra breue tps. Et aliquid p Ias. in l. cũ fundus §. seruũ. ff. si cer. pe. Quo de liquido ad nõ liqdũ possit fieri cõpẽsatio. & qñ pecunia debetur, vt spẽs, & qñ vnus est liquidus ex cõfessione partis. Itẽ adde, quod vbi opponitur cõpensatio debiti naturalis tñ, potest opponi, etiam si requireret altiorem idaginem. Vide Bar. sing. in extrauag. ad reprimendũ, in verbo, summarie. Abb. i c. 2. extra depo. Bal. hic in 2. q. Bal. in 2. opp.

refernatio nib. ꝙ quotidie fiũt in iudicijs. modo veniret tractanda materia de compensationib. sed tempus non patitur. a

ADDITIONES.

a Patitur, Vide Bal. in l. pen. infra. depo.

1 *Compensatio de quib. reb. & quando opponatur & quando non. nu. 5. 6.*
2 *Debitum officio iudicis, quod possit deduci in compensationem.*
3 *Fideiussor, accedit debito officio iudicis.*
4 *Debitum, quando dicatur requirere altiorem indaginem, & num. 8. an sit arbitrarium.*
7 *Compensatio quod opponatur contra executionem, & quando.*
8 *Hodie constat, hodie agatur, quomodo intelligatur.*
9 *Cõpensatio, ꝙ non habeat locũ in deposito, & quid in recõuentione. nu. 11.*
10 *Reconuentio non habet locum, quando agitur actione depositi.*

ANTIQVA LECT.

Compensationes

In oĩb. actionib. vbi hincinde ꝗtitas debeť, ꝯpẽsatio pōt obijci debiti liquidi ad liquidũ. Fallit in actione depositi, & in cã spoliationis. h. d. Primo ponit dictũ. Scđo litat illud. Tertio ponit practicã. Quatto ponit duas exceptiones. Scđa ibi, ita tñ. Tertia hoc 1 itaq;. Quarta ibi, excepta. Quæro primo † de q̃b. debitis possit obijci ꝯpẽsatio. Gl. j. declarat illud optime. Primo. n. oportet qđ hincinde ꝗtitas debeať, vel genus, ita qđ ĩ suo gñe functionẽ recipiãt. Ita vř sentire gl. ĩ prio. & ĩ fi. l. tẽ oportet, qđ debitũ, de quo opponit ꝯpẽsatio, sit debitũ ciuiliter, & naturaliter, & qđ nulla obstet exceptio, vt ff. eo. l. ꝗcunq;. vel si debitũ naturaliter tm̃, & cui ius ciuile nõ ꝯdicat, vt dixi l. ex cã. š e. idẽ si esset debitũ ciuiliter tm̃, & cui nulla obstaret exceptio. aliàs secus, vt l. 3. §. j. de ꝯstit. pec. Facit, qđ dixi vobis š ti. j l. pc. Circa hoc dubuať de isto tex. qui dicit de actione in rẽ. ergo vř, ꝙ licèt hincinde non debeatur quãtitas, pōt obijci ꝯpensatio. Dicit gl. ego credo, qđ si per actionem in rẽ peteret quãtitas, vt species, non posset obijci ꝯpensatio, vt l. si creditor. §. j. ff. de pec. & qđ hic dř, intellige, qñ deuenit ad æstimationẽ, pp fructus, vel q̃a res perempta, vel pp aliud interesse. Circa hoc, ꝙ gl. dicit, ꝙ qñ pecunia petiť vt spẽs, non potest obijci ꝯpensatio, vř notari ꝯtrũ in l. fin. š. commo & l. si creditor. §. 1. qui ĩ gl. alle. nil facit. nam ibi iõ nõ pōt cõpensari, quia non est liquidũ, nescitur. n. quatenus vires peculij patiantur. Sed si esset liquidũ tunc secus, ſm Vltra. Dixi in l. fin. š. cõmo. plenius in l. cũ 2 fundus. §. i. si cer. pet. Scđo no. ex hac gl. qđ eius, † quod debeť officio iudicis pt obijci ꝯpensatio. quod patet, qñ de debito speciei peruenitur ad æstimationẽ per iudicis officiũ Gl. tua notabiliter dicit, ꝙ hoc facit, quia debitũ ex officio iudicis pt nouari, vt l. & 3 vno. ff. de accep. in §. j. & Insti. q̃b. mo. tol. oblĩo §. pterea. Itẽ † tali debito officio iudicis pt accedere fideiussor, vt l. cũ quis. §. si quis pro reo. ff. de solutionib. & l. cẽtum Capuæ. ff. de eo, quod cer. loco. & ff. locati l. q̃ro Extra gl. quæro, qñ ea vna parte debeatur ꝗtitas simpliciter ea alia debeatur quantitas, vel species alternatiue, vtrum possit obijci cõpensatio. Breuiter tex. habet, quod sic, sed non simpliciter. Sol. qđ altera pars cogitur eligere, quid velit dare, & si elegerit dare quantitatem, tũc admittetur compensatio, vt ĩ. si maior factus. l. 1. ff. e. l. si debeas. facit ff. de fur. l. si seruus § j. & ibi plene dixi. Quæro, dř hic ipso iure, qño intelligitur hoc, dic, vt in l. si ꝯstat. š. e. Quæro, dř hic, ꝙ pōt obijci cõpensatio de-4 bito, qđ non requirit altiorem indaginem, † qñ dř altiorem indaginẽ requirere? Quidam dñt, si nõ pōt probari intra duos menses, vt l. aufertur. § q compensationẽ. ff. de iure fisci. Alij dñt hoc eẽ arbitrio iudicis relinquẽdũ, vt hic vř tex. de hoc, & gl. & doct. vñr in hoc residere. Dic tu br., qñq; debitum, ꝯ ꝙ opponit com-a pensatio, eẽ liquidũ per confessionem partis in iudicio factã, & 5 † tunc pōt obijci cõpensatio de alio debito, ẽt nõ liquido, & dẽt pars æquanimiter sustinere, donec liquidetur, cũ eum a probatione releuauerit, vt l. eum qui. in prin. de iureiur. Hoc notabiliter dicit gl. 2. parua hic, & in l. nemo ex his. de reg. iur. in 6. in glo. 6 mag. Qñq; debitũ primũ est † liquidũ p probationẽ, vt puta p testes, vel instrã, tunc si opponať compensatio de debito nõ liquido, hoc est aduertẽdum, quod cõpensare est soluere, vt l. inutilẽ. š. e. l. amplius. rẽ rat. ha. Aut ergo debitori conuicto daretur aliquis terminus ad soluendũ, & intra illũ terminũ pōt liquidare cõpensationẽ quam obijcit. Ita loquiť l. aufertur. §. qui cõpensationem ff. de iure fisci, vbi admittit liquidatio, intra duos mẽses, q̃a tantũ tempus sibi daretur ad soluendum. vt l. debitorib. ff. de re iudi. & l. in fraudẽ. §. fiscalib. ff. de iure fisci. Sed vbi ad soluendũ nullũ tempus daretur, tunc nullo modo compensatio admitteretur, quæ requirat aliqualẽ indagioẽ, & ꝗuis protestetur, ꝙ interim in cã nulla fiat nouitas ꝯ eũ, talis protestatio non releuat, q̃a si sibi non dareť dilatio vlla ad soluendum, multo minus ad liquidandum debitũ. Sed ꝯ hoc vř š. eo. l. ex cã. in fi. vbi ꝯ executionẽ obijcitur ꝯpensatio. Solu. Dicas, ꝙ in executione est adhibita aliqualis causæ cognitio, vt lege, a diuo Pio. §. in vẽdicatio. ff. de re iud. cata, & iõ si intra illud tp̃s, intra qđ expediretur illa causæ co-7 gnitio, vellet opponere † compensationẽ, & debitum liquidare, 8 audiretur d. l. ex cã. Et illud est. qđ dř. † hodie cõstat, hodie agať, hoc est intra tantum tp̃s, intra quantũ tu probabis illud modicũ qđ habes probare in executione, intra tantũ opponã exceptionẽ meã, vt l. si is a quo in prin. ff. vt in pos. leg. Item obijcitur de isto tex. quia vř hoc reponere in arbitrio iudicis. Ad hoc rñdeo, & dico, ꝙ qñ exceptio compensationis opponitur ante sententiam, tunc non hẽt locũ rła præcedens, si daretur sibi terminus ad soluendũ, vel non, sed est in arbitrio iudicis, vt eam admittat, vel cã reseruet, ad hoc vt sñia super prima cã impediatur. Ita loqĩ hic. Fateor tñ, ꝙ si aliqd restat de cognitione super cã, & pars offerat se liquidaturã compẽsationem intra illud tp̃s, quo illa cognitio expediretur, iudex dẽt eã audire, aliàs grauaret eũ per ea quæ dixi. Ex prædictis hẽs tria. Qñq; obijcitur cõpensatio post sñtẽtiã, & post expeditã omnẽ cognitionẽ super executione: qñq; opp. ꝯpensatio post sñiam, qñq; añ sñiam, vt ex prædictis patet. Veniamus ad quartã partem huius l. s. ad versiculũ, excepta, vbi ponun-9 tur duæ exceptiones. Prima est, qđ fallit † in deposito ꝯ š. cõmo. l. fi. So. Dicit gl. ibi non loquiť de compensatione, sed de retẽtione, q. d. ibi, hincinde non debebať res, ꝗ cõpensari posset, hic sic. Contra hoc opp. Ei qui dicit se spoliatũ, non pōt obijci compensatio, vt ĩ. proxi. Sed qñ denegat restõ debiti spoliatur creditor, ergo non poterit obijci cõpensatio. Sol. Credo, quod si ageť cõdictione ex l. si quis cõductionis. ĩ. locati. non posset opponi cõpẽsatio agenti de cõmodato, sicut nec agẽti de deposito, quia q̃libet continet spoliationem. Sed si ageretur personali, tunc actio depositi est priuilegiata, quod non est in actione cõmodati, vt hic. Quæro, vtrũ hoc sit verum siue agatur depositi directa, siue ꝯtria. Hic sũt opiniones, videbitis ĩ. depositi l. fi. vbi hoc declarať. 10 Itẽ ex hac l. dñt Doc. ꝙ † qñ agitur depositi, non est locus reconuentioni, per hanc l. Ita tenet Spe. in materia reconuentionis, & ego dicã in auth. & ꝯsir. ĩ. de sen. Et aduerte, vt intelligas, licèt illa 11 rła non sit vera, † quod vbicunq; reconuentio b prohibetur, ibi b prohibetur cõpensatio: vt dixi š e. l. neq; rła. ꝯtria tñ est vera, qđ vbicũq; prohibetur cõpẽsatio, qñ debitũ est hincinde ꝯpẽsabile, tunc prohibetur reconuentio: huiuс vide rõnem, quia debitũ liquidũ impedit exactionẽ alterius debiti liquidi. vel multo magis debitũ non liquidum, quod non proponeretur per modũ recõuẽtionis, deficit primum iudicium. Et aduerte illud quod dico, quod non est locus recõuentioni intellige, vt sic procedatur in vtraque causa pariter, & non sententiať prius in vna cã ꝗ in alia, ſm necessitatẽ reconuentionis, vt vidistis in l. neq;. š eo. Secus si vellem aliquem reconuenire, ita quod per meũ processum non impedireť primũ, hoc nõ reperi prohibitũ, cur ergo nõ pmissũ.

ADDITIONES.

a Per confessionẽ partis in iudicio. Adde Cy. hic, & Pan. in c. fi. extra depo. & hoc idẽ sequitur do. meus Fran. Pep. in l. si cũ fundus. §. seruum tuũ. ff. si cer. pet. & hic datur cautela reo, vt quando aliquid habere prætendit ab actore, qđ confiteatur debitũ, & obijciat compensationem eius debiti, etiã nõ liquidi, quia præcedit compensatio, & hanc eandẽ cautelam ponit etiam Cæpo. Vero. in caut. suis nu. 83. inci. scis, quod vulgariter, adde, quod hanc decisionem Bart. hic alle. & sequitur do. Ias. §. in bonæ fidei. Inst. de actio. & ibi sequitur dicta Bar. in hac distinc.

b Reconuentio. Et, quod ille q reconuenit, nõ dicatur compensare, adde Bald. in l. eum Papinianus. inf. de sent.

§. Possessionem.

Hic dř, qđ spoliato nõ pt obijci cõpẽsatio, qđ intelligit gl. de spoliato quocunq; mõ. Ex hoc dñt Canonistæ, qđ spoliatus nõ pōt recõueniri, nisi sup suã spoliatione. Hoc est ẽt, qđ dř spoliatus añ oĩa restituẽdus est, vt ĩ. ad le. Iul. de vi. l. si q̃s ad se fundũ. hoc est nõ pōt alia actione iterũ ꝯueniri, ſm Canonistas, licèt gl. in l. si quis ad se fundũ. aľr intelligat. Vlt. no. ex isto tex. in ver. latis n. qđ illud dř, pposita vna actione pıudiciali, debere sileri sup alia, verũ est, si pponať anteꝗ sit in cã cõclusum. Et hoc est, qđ dř ꝙ prius dẽt cognosci & pnunciari sup possessorio, quã super petitorio, vt l. incerti. ĩ. de interdi. Et intelligẽdũ est, si possessoriũ fuerit ppositũ anteꝗ probationes fuerint factæ in petitorio. Ita dñt Canonistæ extra de rescr. in c. sup literis. de cau. pos. & propri. c. pastoralis, vbi ipsi habẽt casum, quod tene menti. Vlti. gl. hic ponit casus in quib non potest obijci compensatio, vide eam, & signa.

De vsuris, *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Verbũ, promitto, prolatũ a teste non intelligitur per stipulationẽ, nisi probetur interrogationem præcessisse, secus per scripturam. & nu. 7. 15.*
2 *Testes debent deponere, & reddere rationem per sensum corporeum.*
3 *Stipulatio est quid iuris.*
4 *Testis dicens quem promisse per stipulationem, an probet.*
5 *Solennitatem alleganti incumbit onus probandi.*
6 *Solennitas quomodo præsumatur, quòd interuenerit, et quid de intrinseca, & extrinseca. nu. 8. & 9.*
10 *Instrumento venditionis, si contineatur, quòd Titio vendidit fundum, sed non dicitur de pretio, quod agi non possit.*
11 *Testes nunquid præsumantur rogati.*
12 *Notarius præsumitur rogatus.*
13 *Instrumentum scriptum a notario, sed lectum coram testibus, non præsumitur instrumentum.*
14 *Sententia, si dicit, viso libello, & an præsumatur pro processu, quod non.*
16 *Verbum, rectè, denotat iustitiam, sed ritè, ordinem.*

a **Si interrogatione.** b Hic est bonus casus, qñ stipulatio pbat p testes, dẽt pbari interrogationẽ pcessisse, rñsionẽ secutã esse h d Opp. Inst de fideiusso. b §. fi. de ver. obl l. sciendũ. j. de ꝯh stip l. 1. Sol. Aut verbũ, promissionis, pfert in instro, vel alia scriptura, & intelligit solẽuiter 1 cũ stipŀone, vt in ꝯtio. Aut † pfert a teste, & tũc nõ intelligit p stipŀonẽ, nisi expsse pbet interrogationẽ pcessisse, & rñsionẽ eẽ secutã. Ita loqt hæc lex, & ita intelligit gl. licet Hugo ꝯ, vide gl. Quę est rõ huius? Dicunt nñt Doct. qd rõ est, qa illi, q ꝯficiũt instra, sũt periti, & nõ est verisĩle, qd faceret notarius publicũ instrm sine stipŀone. q̃ psumptio cessat in testib⁹. Ista rõ displicet mihi, nã pone, qd fit scriptura priuata ab hoĩe imperito, vt a quodã mercatore, & tñ sibi dr̃, pmisit, itelli̾r p stipŀonẽ, vt l. j de ꝯh. & ꝯmi stip.
c Vel pone testes, q deponũt, esse aduocatos. certe nõ reperimus, q̃ pp hoc dẽat psumi stipulatio. Rõnẽ ergo vobis do aliam, vt 2 aliàs dixi. Testis dẽt † deponere & reddere rõnẽ p sensũ corporeũ.
3 Dixi vobis in l. solã. s. de testi. & l. testiũ. eo. ti. Mõ † stipŀo est quid iuris, qa est verborũ obligatio, q̃ resultat ex interrogatione, & rñsione. Si vero testis diceret expresse, pmisit in instrõ per stipŀonẽ, non concluderet dictum eius, qa stipŀo nõ vr̃, neq; audit, sed intelligitur. Vnde testis debet dicere promisit præcedente interrogatione tali, & tunc iudex ex hoc colligit stipulationẽ, non. n. ptinet ad testes iudicare, an sit stipŀo, vel non: nã hoc ad iudicẽ 4 spectat. Et idõ † qñ testis dicit per stipŀonẽ, iudicat nõ testificatur, d sed ad iudicãdũ nõ est adhibitus, idõ nõ valeret eius testimoniũ.d Sed in instrõ est aliud, qa cũ ꝯficiatur de consensu partium potest notarius illud, qd est gestum scribere per quęcũq; verba, vt e sibi vr̃, q̃ hoc importent, vt dixi plene e in l. sciendũ. ff. de ver. obl.

ADDITIONES.

a Paris. Si interrogatione. Circa materiam vsurarũ, quid importẽt centesimæ vsuræ, similiter besses, semisses triẽtes, vide omnino Soc. ĩ repetitione l. 1. §. itẽ si Respublicæ. ff. ad legẽ Falc. Idẽ no. circa istã materiã qd de hora ad horam permissa est vsura, secundũ Rom. sin. 263. inc. an extra alle. 14. q. 4. ab illo Iẽ an proxenata ex contractu vsurario teneatur ad restitutionem vsurarum vide Rom. sing. 274. inc. fuit interrogatus. Itẽ an vsuræ de iure Authenticorum sint prohibitæ, vide Panor. ĩ c. cũ sit generale. de foro comp. de materia quãdo cõtractus censeat vsurarius, vide in Bertach ĩ verbo cõtractus vsurarius, & quod ibi addidi in verbo, vsura. Item quod vsuræ sint hodie permissę quãdo pro instrumento promittitur aliquod factum, vide Ias. in l. petens. C. de pact. etiã si illud factum non æquiualeret in totum vsuris, vt per eum.

b Alex. Opp. Insti. de fideiuss. Adde Bar. & Doc. in l. sciendũ. ff. de verb. obli. vide ibi omnino quæ scripsi, & no. Bar. & ibi quod notarius dicitur peritus literarũ, & mercator imperitus. Adde Bar. ĩ auth. sed nouo iure. sup. si cer. pet.

c Alc. Testes. Quod dicit hic de testibus adde gl. no. & qd ibi Bar. in l. qñ nepotes. de test. tu. & fa. quid si testis dicat, vidi talẽ præscripsisse. de quo Bal. ĩ l. 3. sup. de test. concludit dictum testis non valere, dixerit Bartol. qui quod voluerit in trac. de teste. Ad quod tu vide Imo. in c. cum causam, de testib.

d Paris. Testimonium. Sequẽdo Fran. de Are. consi. 37. Vide Anch. cõs. 326. Menoch. Dec. consi. 215. col. 3. in prin vers. pretereà etiam.

e Alex. Dixi plene. Vide quod no. Bal. in l. si ex pretio. sup. si cert. peta. vbi voluit q intelligitur semper solennis stipulatio, non pactum nudum, & adde q no. Bar. ĩ l. lecta. si certum petatur. & quæ ibi dixi. & limita, vt dixi post Bart. per l. 1. cum gl. & ibi Cy. & Sal. infra de dot. promiss.

ANTIQVA LECT.

Si interrogatione. Ex stipŀone recte facta pñt vsuræ peti, dũmõ aliàs pbetur. h d. Not. 5 q † q solennitatẽ allegat, eã pbare dẽt. Sic in l. qcũq;. §. fi. ff. de publi. Cõtra hoc opponit, & vr̃, q solẽnitas ꝓsumat, vt Inst. de fide6 iuss. §. fi. & ff. de verb. obl. l. sciendũ. Sol. Dicit gl. Qñq; † præsumũtur oia solẽniter acta, vt in ꝯrius. Qñq; non vt hic. Illa est truffa. Vñ gl. trãsiuit ad aliã solŀonẽ, & facit drĩã inter instra, & testes, vt primo casu psumat solennitas, scdo nõ. Sed ꝯ pdictã solŀonẽ op. de l. an exercẽdis. s̃ de fi. instr. Timore huius dicit Hugolinus in ꝯria opinione, qd idẽ sit in testib. & instris. Et assignat rõnẽ per l. quoties. ff de reb. dub. Hanc opi tenet Pe. & Cy. hic, hoc addito, 7 qd hæc sit vera † vbi testes interrogant de cã sui dicti, & certã, & bonã cãm reddant, vt puta, si deponant sup stipŀone, interrogati de cã sciç rñdeãt, se audiuisse interrogationẽ pcedere, & rñsionẽ seq. Certe dñi. istã opi nõ vr̃ vera. Nã fm hoc nulla eẽt psumptio, sed recta pbatio. Vñ plus placet opi. Mar. de Fano q ꝯcordat vtrãq; opi. p hũc modũ. Aut testis dicit aliq̃ fuisse stipŀonẽ, & tũc psumit solẽnitas, eo qd verbũ, stipŀo, ex significatione ipsius, de necessitate includit solẽnitatẽ. i. interrogationẽ pcedere, & rñsio a nẽ sequi. Aut testis deponit aliquẽ pmisisse, a & tũc aut testis est iurisperit⁹, & sub hoc verbo, promissio, a tali teste plato, ꝯtinet stipŀo, sicut si proferretur a notario ĩ instrõ, pp identitatẽ rõnis, & ita intelligit opi. lo hic positã. Si vero nõ est iurisperitus, vr̃ testis depouere de nuda pmissione. Nã verbũ, pmitto, posset adaptari ad stipŀonẽ, & nudã promissionẽ, vt ĩ l. sciẽdũ. §. dictũ. ff. de 8 ædil. edi. Sed ꝯ pdicta opp ff. de pac. l. iuris gen. §. q ferè. Sol. † ĩ instris psumit, vt s̃. dixi, pbari tñ pt ꝯriũ, vt ibi pbat. Sed tñ ꝯ pdicta opp. de l. qcũq. in fi. de publ. Sol. Ibi loquit de solẽnitate extrinseca, vt no. p Dy. in l. sciendũ. ff de ver obl. Itẽ opp. & vr̃, q in instris nõ psumat solẽnitas, vt s̃. de edeu. auth. si quis in aliquo. Sol. Ibi loquitur de solennitate, q̃ respicit ptium principale in specie. Sed ꝯ pdicta oĩa opp. & vr̃, qd ẽt intrinseca solennitas nullo mõ psumat, vt Inst de ꝯhen. emptio §. pretium. Solu. debetis scire, qd est q̃dã solẽnitas formalis, q̃ dat esse rei, vt puta in stipŀone interrogatio, & rñsio, in emptione, & vẽditione, ꝯsensus, & de hoc s̃. dixi. Quædã est solẽnitas mãlis, & de hac loquit ꝯriũ. Vñ pro declaratione horũ, si quæras nunquid solẽnitas præsumatur. Glo. dicit, aut loquimur de solennitate formali, aut mãli, & primo casu. aut loquimur de intrinseca, aut de extrinseca, aut de ea, q̃ significatio verbi includit de necessitate, & ista semp psumit. d. l. sciendũ. de verb. obl. & d §. fi. Inst. de fideiuss. Aut de ea, quã significatio verbi nõ includit, & tunc recurritur ad glo nostrã, q̃ distinguit inter instra & testes. Si vero loquimur de extrinseca, & tũc dic, q hæc nõ psumit, vt l qcũq;. §. fi. de publ. Vel dic, q si loqmur in instrõ, aut fuit possibile illã tũc interuenisse in instro solẽnitatẽ, & psumit. Ita intelligit auth si qs ĩ aliquo, s̃. de edẽ. Si vero q̃rimus de solẽnitate mãli, dic, q nunq̃ psumit. Ita loqt d. §. ptium. Et est rõ huius, quia solennitas mãlis, puta pretium in emptione, nõ est vniformis, ideo nõ præsumit, sed solẽnitas formalis semper est vniformis, ideo præsumitur. Quæro, quæ est ratio, 9 q intrinseca † præsumit. extrinseca nõ, fm distinctionẽ, quam s̃. dixi? Rñdeo, quia solẽnitas extrinseca denotat factum, & ad positionẽ vnius facti, nõ sequit aliud, quia nõ probat hoc esse, & c. l. nõ hoc, C. vñ legi. l. neq; natales. s̃. de prob. sed solẽnitas Intrinseca denotat ius. & ideo ponẽdo vnũ factũ, bene põt sequi ꝯclusio. q ibi fuit solẽnitas iuris, nisi probetur abesse, vt in l. ab ea parte. ff. de pb. Ex pdictis potes arguere ad multas quęstiones. Primo 10 pone † quod ꝯtinet in instrõ, qd Titius vẽdidit tibi fundum, nõ dĩ de pretio aliquid. Potesne agere ex illo instrõ? Certe nõ, qa ptiũ non præsumitur, cum sit solennitas materialis, & non sit vniformis. Eodem mõ, si in protocollo tabellionis repertiret instrm venditionis, nõ faciens mẽtionem de pretio, illud instrm nõ põt 11 publicari. † Item potes arguere ad quæstionem vulgarem, nũ qd testes præsumantur rogati. Dic, vt no per Dy in d. l. sciẽdum. de ver. obl. & ibi disi. Sed qd de notario? Gl est in auth. de tabel. § j. 12 col. 4. q̃ determinat, q † psumatur rogatus vt In sti. de inutil. stip. 13 §. si scriptũ. Sed iuxta pdicta quæro, † pone notarius scripsit, sed nõ legit instrm coram testibus, præsumetur ne illud instrm? Dico, qd nõ, vt l. fideic. §. i. ff. de leg. 1. Item potes arguere ad aliud 14 † Dicit iudex in sñia. Nos talis, viso libello, lit. ꝯte. facto calũniæ, talẽ proferimus sñiam, nec apparet de processu, n si qd præsumat processus recte factus. Decertisse cõiter tenẽt, q nõ, vt in c. qm ꝯ falsam de proba. Dic, vt ibi, & vide Cy. in l. emãcipatione. s̃. de fi. instr. Sed iuxta prædicta dicit gl. q in instris psumit solẽnitas. & 15 dicit de publicis, quæro qd de priuatis, nũ qd † verbũ, promissio, cõtinebit stipŀonem? Tex. cum gl. vr̃ dicere, qd sic, j. de ꝯh. & ꝯmit. stip. l. j. vide quod no. in l. tutor. §. ab Aulo ff. eo. Item iuxta pdicta q̃ro, qa tex. hic dicit recte facta, qualiter intelligat recte facta? Gl. dicit, qd debet intelligi, vt innuat vsuras licitas esse deductas in stipŀone, fm formam l. eos. j. eo. Ex hac glo. habes notare, 16 q † verbũ, recte, b denotat iustitiã, sed, ritè, ordinẽ iuris, vt l. 2. ff. b de inoff. testa. Quæro, quid velit dicere, iure optimo. Dic, vt gl fi.

ADDITIONES.

a Alex. Aliquem promisisse. Adde & vide circa hoc eundem Bar. & Doc. ĩ d. l. sciendũ. & vltra ibi dicta, adde q dicit Pa. de Ca. in consi. 430. in a. parte cõsiliorũ suo. In cã syluestri. vbi, q verbũ, promitto, in teste, importat p stipulatioñẽ, quando ille contra quẽ deponit fuit circa alia conuictus de mendacio.

b Verbum, recte. Adde de hoc, & dic, vt p eundem Bar. in l. lecta. & ibi Docto, ff. si cert. pet.

LEX II.

a **Vsuras.** a Emptor, qui percipit fructus rei emptę, tenetur ad vsuras pretij, etiam depositi non legitime. h d. Illæ vsuræ sunt etiam licitæ de iu. Can. quia magis tanquam interesse petuntur, quam quasi vsuræ. Ita tenet hic gl. & j. de act. empt. l. curabit. vbi gl. hoc etiam tenet, &c.

ADDITIO.

a Alex. Vsuras. Adde gl. & Bal. in l. cũ allegas. j. eo. & Cy. ĩ auth. ad hæc. infra eo. & ibi Bal. infra eo. ideo isto casu quãdo petunt vt interesse, petuni etiam corã iudice sæculari, prout quodlibet aliud interesse, secũdum Lapum. alle. 55. quod no. ad ea quæ. Bart. in l. Titia. so. ma. & in l. omni innouatione. de sacr. eccle. Adde dum Bal. limitat hic dictum Innoc. Rom. consi. 91.

1 *Emptor deponendo pretium, quando teneatur ad vsuras remissiue.*
2 *Vsuræ an possint peti de iure Canonico per venditorem, propter pretium non solutum.*

Vsuras. Emptor, cui res est tradita, ptiũ non soluens, tenet ad vsuras ex tpe traditionis. Cõtra. imo vr̃. q a tpe ꝯtus, qa ex illo tpe potest fructus percipere, vt l. fructus, de act. emp. So Dicit gl & bene, q vẽditor non põt opponere hoc ema ptori, cum rem non tradidit a fm regulam quam habetis in l. cũ 1 in fundo. § j. de iure d o. Itẽ op dr hic † q licet emptor deposuerit pecuniã, q l tenetur ad vsuras Contra imo vr̃ liberatus, vt l. acceptam. s̃. eo. Gl. dat tres sol. Prĩ illa vr̃ vera, q hic non dicitur liberatus, quia pretiũ nõ obtulit vẽditori, licet illud deposuerit. dicã in d l ac-

ADDITIO.

a Cum rẽ non tradidit. Adde de hoc, vt hic per Pau. de Cast. & Sal. & p eundẽ Pa. in l. curabit. j. de act. emp. & late, qñ emptor ob rẽ nõ traditam, vel vẽditor ob ptium non solutũ, possit agere ad vsuras, vide late per dñm meũ dom. Soc. in cons. 109. quasi p totum, & late eundem in suo cons. 176. per totum.

d. l. acceptā. Item pro declaratione huius l. quæro † nunquid vsuræ possint peti isto casu de iure Canonico? Gl. dicit, quod sic. Si se in l. cum rabir. ĩ de act. emp. & in l. sociū, q in eo. ff. pro soc. & in l. 1. s. de sum. tri. & fi. de cath. Et alius casus est, in quo vsuræ sunt licitæ. l. insulā. §. vsuras. ff. sol. mat. & no. in c. salubriter. ext. de vsuris. q. l. bene no.

LEX III.

Quamuis. a Vsuræ nō debent ciuiliter, nisi ex stipulatione, ex pacto nudo debent naturaliter. h. d.

ADDITIO.

a Parif. Quamuis. Istud, quod pactum nudum vsurarum non vestiatur cohęrē tia contractus, stricti iuris, sit similis contractui bonæ fidei. Gl. singularis in l. Titius. in verbo, debiti, ff. de præscr. ver. Rom. sing. 547. inc. tu habes.

1. *Vsuræ quando ex nudo pacto solui possint.*
2. *Pactum incontinenti appositum, non parit actionem.*
3. *Vsura in cōtractib. bonæ fidei veniunt ex mora, & ideo sine pacto debent.*
4. *Vsura soluta quando computentur in sortem.*

Quamuis. Vsuræ ex nudo pacto non pñt peti, & solutæ non repetunt, nec in sortē cōputant. h. d. † vr̄ q̄ ēt ex nudo pacto possint peti, vt l. frumenti. ĩ. eo. Sol. dr̄ia est, vtrū mutuetur pecunia numerata strictè sumpto vocabulo vt hic: an alia q̄titas, vt in cōtro. Sed cō hanc solu. opp. & vr̄, q̄d ēt ex nudo pacto in pecunia numerata debeant vsuræ, vt in l. ēt. ff. eo. Sol. spāle ibi in ciuitate. Itē opp. de l. periculi. ff. de nau. fœno. Sol. ibi spāle, & rōnē spālitatis dic vt ibi. Itē oppo. & vr̄ quod debeat distingui vtrū pactum sit incontinenti appositum, an non, vt primo possint peti vsuræ. secundo non, vt l. in bonæ fidei. s. de pact. l. lecta. ff. si cer. pe. l. iuris gen. §. quinimo ff. de pac. Sol. dicit glo. & bene, q̄d spāle est in vsuris casū. Dico, q̄d † pactū nudū nō pariat actionē, ēt incontinenti appositum, & idem in præsentia, hic est tex. cū gl. in l. seruus ea l. ff. de ser. expor. Item opp. & vr̄, quod ēt sine pacto possint peti vsuræ, vt in l. Publia in fi. ff. depo. & mādati. l. qui negotia. Sol. Cōtraria loquunt † in cōctib. bonæ fidei, in quib. veniunt vsuræ sine pacto ex mora, vñ vsuræ qñq; debentur ex mora pp moram, qñq; ex stipulatione, pp stipulationem, qñq; ex stipulatione pp morā. De quo dic, vt no. in l. lecta, per gl. & Doc. ff. si cer. pet. Item opp. & dr̄ quod vsuræ solutæ non imputantur in sortem, cō de l. in his. §. pe. ff. de sol. Sol. qñq; vsuræ soluuntur tanquam vsuræ, & hoc exprimitur a debitore soluente, & loquitur lex nostra. Qñq; simpliciter soluuntur, & habet locum lex cōtraria, † quia imputantur in sortem. Item opp. ĩ. eo. l. si vsuras. Solu. Ibi vsuræ debentur etiam ciuiliter. Vel dic, vt ibi no.

LEX IIII.

Per retentionem. Hæc est bona l. Pignora pñt retineri pro vsuris naturaliter tm̄ debitis. Item q̄ dicta sunt in præcedentibus, a & in sequentibus factis ex interuallo, repetita intelliguntur. h. d. Tene menti. Et de hoc vide in l. Titia. §. idem respondit. de verb. oblig. &c.

ADDITIO.

a Pom. Præcedentib. Vide istam l. in hoc alleg. per Roma. cons. 135. & 459. vbi dicit etiam per istam legem & similes, quod subsequens dispositio ex intellectu non inducit repetitionem eorum quæ in primo dicta sunt.

3. *Dicta in præcedentibus, propter odiū non censentur repetita in sequētibus, & quādo censeantur repetita, inferendo ad quæstionē statuti. nu. 2. & 3.*
4. *Clausula, quando ponitur in medio plurium capitulorum, trahitur ad omnia, si non est ratio, quòd magis ad vnum quam ad aliud.*

Per retentionem. Pignus potest retineri pro vsuris, etiam nudo pacto debitis. Itē obligatio pignoris nō videtur repetita in sequenti promissione vsurarū. h. d. Primo ponit vnū dictum in genere. Scdo infert ad speciem. Scda ibi, si. n. No. q̄ † dicta in p̄cedentib. pp odium non intelligunt repetita in sequētib. cō hoc opp. de §. pen. Inst. ad l. Aqui. & l. Titia. §. idē r̄ndit. de ver. obl. ff. de pact. l. itē quia. in fi. Glo. dat duas solōnes. Dic, vt in prima, q̄ notabilior solutio est, q̄d repetitio de p̄cedentib. pp odium est euitanda. Et pōt valere ad qōnē, pone, † statuto cauetur, q̄d cō magnates ad executionem pęnarū, Potestas teneatur procedere personaliter capiendo, domos discooperiendo, & in defectum ad mēbri mutilatiōnem, si sibi vr̄, postea sequitur in statuto, q̄d ad solutionē poenarū dictarū possunt cogi consortes vsque ad quartum gradum. nunquid cō consortes nō soluentes possit procedi ad membri mutilationē? Certe non, & repetitio dictæ clausulæ non dēt fieri pp odium euitādum, vt non conueniat ex facto alterius. Aliam solutionem dat gl. s. q̄d iura cōtra loquunt, qñ sequentia sequuntur incontinenti, secus si ex interuallo, vt hic. Itē opp de l. talis scriptura ff. de leg. j. Dic, vt ibi, ex verbis testatoris cōprehendit testatorē habuisse respectum tā ad p̄cedentia q̄ ad sequentia, & tō habet locū repetitio, vel quod ibi ēt incontinenti sequentia fuerunt apposita. Sed cō primam solutionem op. de l. licet, de leg. 1 Sol. Ibi ex coniectura apparet cōtrum testatorem voluisse. Item oppo de l. 3. §. item si ipse. ff. si cui plus. q̄ p leg Fal. Sol. Qñq; † sequētia sunt per se oīno separata a p̄cedentib & tunc ad sequentia nō fit repetitio. secus si non essent oīno separata, & ita hēt locum q̄ s. dixi. Pro quorū declaratione collige vnum verbū, q̄ qñq; p̄cedentia & sequētia habent se, vt oīno separata, & non fit repetitio, vt modo dixi, & probat in d. §. itē si ipse. Qñq; nō sunt oīno separata, & tūc aut si repetitio fieret, ampliaret odium, & tunc aut sequentia sunt apposita ex interuallo, & nō fit repetitio, fm secundam solōnē hic posiā. Si incōtinēti, tunc fit repetitio p̄cedentium fit in sequētib. vt d. l. talis scriptura. & d. l. itē qa. in fi. Fallit vbi repetitio vitiat actū. d. l. Titia. §. itē r̄ndi ff. de verb obl. Fallit vbi apparet voluisse testatorē aliter, vel legislatorem. d. l. licet. de leg. j. Sed qñq; q̄ritur, nūquid p̄cedentia intelligantur repetita in sequentib. & habent locum s. dicta. Qñq; q̄rit vtrum sequētia trahant ad pręcedentia, & tunc aut pręcedentia pñt valere sine repetitione sequentiū, & tūc nō fit repetitio. Ita loquit in l. qui cōcubinā. §. cū in testō. ff. de le. 3. Vel posses dicere, q̄ † vbi clā ponitur ī medio inter plura capitula, q̄ tunc trahat ad oia, si non est rō, quare trahat, ad vnum magis q̄ ad aliud. arg l. & si pepercerit § antic hęredis ff. de lib. & posth. & arg. l. 1. de lib. præte. Si vero clā apponatur in fine, si pōt referri ad oia sine repugnantia, ad omnia refertur. aliàs ad proximam tm̄, vt l. si idem cum eo. ff. de iu. omn. iud. in fi. Dic, vt ibi per Iac. But. Opp. ĩ. etiam ob chyrographariam pe. l. j. Sol. vt in gl.

LEX V.

1. *Administratores Ciuitatis, expressè non possunt remittere vsuras, sed tacitè sic.*
2. *Administrator Ciuitatis quando possit præiudicare Ciuitati.*
   Consiliū Ciuitatis quod habeat illam potestatē, quam habet totus populus.
3. *Consilium Ciuitatis æquiparatur ordini Decurionum.*
4. *Potestas, vel Capitaneus Ciuitatis quam potestatem habeant.*

Aduersus. Ex perceptione minorum vsurarum, Inducitur tacitum pactum de non petendis maioribus etiam a causis publicis. a h. d. No. ex hac l. cum gl. Primo quod dixi in summario. Secundo, quod licet † administratores Ciuitatis non possint facere expresse pactum de non petendis vsuris, tamen hoc possunt facere tacite, recipiendo minores, &c.

ADDITIO.

a In causis publicis. Sed aliter intelligit istū tex. Bar. in l. præses. s. de transact.

Aduersus. Creditor minores vsuras recipiendo q̄ q̄ fuerunt pmissę, p̄iudicat sibi, q̄d est verū, ēt i administratore ciuitatis creditore. h. d. & idē in l. quis. ĩ. e. Op. & vr̄ q̄ sicut debitor soluendo maiores, sibi nō p̄iudicat, ita creditor recipiēdo minores, sibi nō vr̄ p̄iudicare, vt in l. creditor. §. fi. de so. dicit gl. alia est rō in debitore, fauore liberationis, vt l. Arrianus. de actio. & obl. Itē op. cō fm dictū, & vr̄, q̄ administrator Ciuitatis nō possit p̄iudicare ciuitati min' recipiēdo, vt l. Imperatores la j. ff. de pac. Gl. dat quatuor, seu qnq; solōnes. Doc. cōiter approbāt primā, q̄ probat p § si vero liberi. ī Auth. vt cū de appel. cog. col. 8. Nā idē est in administratore ecclesię, vt ibi patet. Itē op. de l. p̄ses. s. de transa. Solue, vt s. prox. Item oppo. & vr̄, q̄d nullo modo administrator possit p̄iudicare ciuitati, vt in l. prohibere. § plane. ff. q. l. vi, aut clàm. Vos debetis scire, q̄ † Ciuitates cōmuniter hñt plures administratores, qñque habent Antianos, vel Priores, & tunc quam balliam habent isti, & nunquid factū eorū p̄iudicet ciuitati, dic, vt in l. item magistri. ff. de pact. & quod no. in l. aliud. §. refertur. ff. de reg. iu. Quandoque ciuitas habet consilia, & tūc q̄ consilium habet illam balliam, quam habet totus populus, q̄a eius vicem Consilium repręsentat, vt no. in rub. ĩ. quę sit longa consue. in medio magnę gl. Et aduertatis, † quia Consilium ciuitatis ęquiparatur ordini Decurionum, & consiliarii Decurionibus, vt no. in rub. de Decu. lib. 10. & quod no. in l. nulli. ff. quod cuiusq; vni. no. Quam aūt balliam habeat ordo Decurionū, dic, vt no. ĩ. de decr. Decur. in rubr. lib. 10. Qñq; ciuitas habet † Potestatem, vel Capitaneum, & tunc quam potestatem habeant isti, dic, vt d. l. prohibere. §. plane. quod vi, aut clàm. & de his administratoribus loquitur contrarium. Item opp. & videtur, quod lex ista sit superflua, per l. quamuis. ĩ. eo. Dic, vt ibi no.

LEX VI.

1. *Depositum quando impediat cursum vsurarum.*
2. *Offerens, consignans, & deponens, an liberetur ipso iure, quod sic, secundum Gloss.*

Si creditrici. A tempore oblationis, & depositionis non currunt vsuræ h. d.

LECTVRA ANTIQVA.

Si creditrici. Oblatio, consignatio, & † depositio recte factæ, impediunt cursum vsurarū, ēt q̄ cępe runt currere. h. d. Opp. dr̄ hic, q̄ si obtulit pecuniā nō currūt vsurę. cō ĩ. eo. l. acceptā. in fine Sol. Dicit glo. qñq; q̄s offert debitū, & deponit, & depositū durat, & loqt̄ hęc lex. Qñq; debitor recipit debitū depositū, & tūc tale depositum nihil releuat. Itē oppo. de l. si p te. ĩ. e. Dic, vt ibi no. & videbitis. ĩ. e. l. acceptā. Pro declaratione legis q̄rit, † vtrū offerens, cōsignās, & deponēs, liberetur ipso iure? Gl. tenet, q̄ liberatur ipso iure. Dicā in l. acceptam. ĩ. eo.

LEX VII.

Creditor. Ex diuturna pręstatione non inducitur vsurarum obligatio. h. d.

1. *Diuturna solutio, & longum tempus, quando inducant ius.*
2. *Præsumptio l. cum de in rem verso. ff. de vsur. an habeat locum quando debitor soluit pro pluribus annis.*

ANTIQVA LECT.

Creditur. Diuturna solutio nu inducit obligationē.h.d. Op.de l.cū de in rē verso.ff.e.Sol.Ibi allignabatur cā sufficiens,licèt nō pbaret,qa allegabaē promissio.hic sola longa pstatio.Item op.de l.1.j.de fideic.Sol.vt in gl. Itē opp.de l.cum fidem.s̄.de non num pec.Sol.ibi erat debitum,ꝙ soluebatur,licèt nō obstaret exceptio.Itē op.& vr̄,†ꝙ diuturna solutio,
1 & lōgū tps inducat ius, vt l.si quis diuturno.ff.si ser.ven.Sol.Ibi loqt̄ in iure ciuili.s.seruitutis,q̄ seruitus tpe acqrit,& verū cū titulo vel sine,dic vt per Dy.in c.malæ fidei pos.de re.iu.in 6.no p Doc.in l.1.s̄.de ser.& aqua hic loquit̄ in iure personali,puta in obl̄one,q̄ solo tpe non queritur,qa tps non est modus,&c.vt l. obligationū ferè.§.placet.ff.de act.& obl.Quero,vos vidistis hic,
2 ꝙ†longa præstatio simul cū cā,licèt causa nō probet̄,facit pręsumi obl̄onē.quid si debitor pręstitit vno anno pro plurib.annis, hēt ne locū hæc præsumptio?Doc.cōiter dicunt,quod non.Nā vbi fit sæpius solutio, vt puta,singulis annis,est maior præsumptio contra debitorem soluentem,quasi potuerit melius deliberare,quam quando soluit vna vice,vt s̄.ad Velleia.l si mulier.

LEX VIII.

Quamuis. Ista lex idem dicit,quod lex aduersus.supra eo.titu.

LEX IX.

1 *Vsuræ an currant,si non reperitur cui soluatur capitale,idem in pęna.*

Si per te. Sola obligatio impedit cursum vsurarū q̄ nōdū cęperunt currere.h.d.Oppo.& vr̄ ꝙ ēt impediat cursus vsurarum cęptarū,vt in l.si creditori.s̄.e & l.acceptam.j.eo Solue vt in gl.& no.eā.Quæro pone,quod debeo dare decē creditori,vel aliquid aliud sub pęna,creditor moritur,nu remanēt hr̄des,nunquid committatur pęna &†currant vsuræ,cum
1 nō reperiatur aliquis cui soluatur?Dic vt in gl.& no.Item aduerte,ꝙ illud quod dr̄ hic in vsura,idem in pęna,vt l.qui sine vsuris.ff.de neg.gest.& hic.in gl.super ver.maioris.& facit l.ad diē,sub pęna pecunia promissa.ff.de ver.obl.& l fi.de nau.fœno.

LEX X.

Vsuræ. Quod dicitur,vsuras non debere excedere duplū,intelligitur de vsuris vnius anni.

LEX XI.

Ex prædiis. Fructus percepti a creditore post oblationem extenuāt debitum.h.d. Op videtur,ꝙ per oblationem,& depositionem sit liberatus ipso iure,& nō sit necessaria exoneratio debiti,vt s̄.eo.l.si creditrici.& j.eo.l.acceptam.Dic vt in gl.& tene.secundam solutionem.

LEX XII.

Frumenti. Quæro quid contineatur appl̄one frumenti?dic vt in l.frugem.ff.de verb.sign.Opp.de l.q̄nis.s̄.c.Sol.hic speciale.Itē op.de l.iurisgen.§.quinimo.ff.de pact.Dic vt in gl.ex qua no ꝙ duo specialia ɔcurrunt circa idē,ɔ̄rīū.no.in l.j.j.de do.promis.& ad hoc ɔ̄rīū pōt rñderi,per ea,quę gl.no.hic,quod hic detur cōdictio ex lege Vel fortè melius,qa hēt locum cōdictio triticaria,quæ est generalis,vt ff.de tritic.l.j.in fi.

LEX XIII.

1 *Vsuræ quod veniant in actione ex testamento.*
2 *Actio ex testamento licet sit stricti iuris,tamen sapit naturam bonæ fidei.*

In bonæ fidei. In bonæ fidei iudiciis ueniunt vsurę ex mora.Item lata sn̄ia,iudicis officiū circa vsuras expirat.h.d. Op.& vr̄,ꝙ ēt in stricti iuris iudiciis veniāt
1 vsuræ ex mora.Certum est.n.†ꝙ actio ex testō est stricti iuris,vł aliàs certa,vt l.in actionib.ff.de in lit.iuran.Vn̄ op.de l 2.& quasi per totū j.de vsur.rei iud.& l.fi.vbi veniunt vsuræ ex mora.Sol.
2 q̄uis†sit stricti iuris,tn̄ sapit naturam bonæ fidei,vt l.si seruus legatus.§.cum quid.ff de le.1.& ideo est idem quod in bonæ fidei.arg.l.in minorum,s̄.de quib.cau.in integ.rest.non est necesse.Item opp.de l.j.s̄.de iud.Dic vt ibi per gl.& Docto.& de materia huius l.dic,vt in l.4.j.depositi.& ibi dicetur.

LEX XIIII.

In bonæ fidei. Si habitatio loco vsurarum conceditur non inspicitur quantum res locari potuerit,nisi per creditorem locata fuerit.h.d.

1 *Habitatio si cedatur creditori loco vsurarum,non dicitur vsura illicita,licet habitatio possit valere plus quam vsura legitima.*
2 *Redditus vineæ annuus,an licite retineatur,licet plus valeat,quam sibi cōstiterit.*

1 **Si ea pactione.** †Non dicitur illicita vsura,si creditori cedatur habitatio loco vsurarū,quantumcunq;' habitationis præstatio posset valere plusquam ascendat vsura legitima.h.d. Hęc lex inducitur in arg.†vtrum aliquis
2 licitè,& cum bona conscientia possit pro vita sua tenere vnum redditū vineæ,quantumcunq; redditus valeat plus,quam ille sibi constitit.potest argui ex hac lege quod sit licitum.

LEX XV.

a1 **Cum allegas.** a Quando pęna adiicitur solutioni q̄titatis,non pōt legitimū modū vsurarum excedere.h.d.De hoc h̄r in l.Iulianus.§.idē Papinianus rñdit.ff.de act.emp.Et uide circa hoc,de vsuris.c.ɔquestus.& de iureiu.ca.debitores.& dicam tibi anno sequenti in l.rogasti.ff.,si cert.peta.

ADDITIO.

a Ale.Cū allegas.Vide Bar.in l.si stipulatio ista.§.alteri.ff.de uer.ob.& qđ dr̄ in Bar.in l.cū si pu.eo.tit.& qđ no.Canonistæ in c.illos.de pign.in c.ad audientiam.de emp.& ven.& qđ dixi post Bar.in l.cū seruus.de eodem.& dē.& ad istam gl.cum hic no.vide Ang.in q.sua,Alls̄s miles.in illo dubio,ao valeat compositio cum Diœcesano originis.
Pari.Cū allegas.Vide circa hanc legē,& quod non habeat locum in pœna apposita in transactione,casu quo non seruent promissa.Com.consi.179.inc.Facta fuit q̄dā transactio.Item in materia uide late Are.in §.omnes.Insti.de act.Ale.post alios in l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de uerb.ob.Et quid de pœna apposita in laudo seu sn̄ia,casu quo intra certum tempus vna pars nō daret alteri,uide Are.in l.3.§.fi.de ver.obl.Et uide q̄d dicit Soc.in l.4.§.Cato.differētiā esse an petat̄ pœna,q̄ a condemnato non soluit̄,licèt comprehensa in laudo,an quia non paruit laudo,vt per eum.Item an pœna conuentionalis possit exigi in foro conscientiæ,uide Barba.late consi.45.vol.4.vbi etiam qd in foro contentioso,quando est adiecta quantitati,vel facto.

1 *Pęna adiecta facto,quando uideatur adiecta in fraudem usurarum.*
2 *Factum,quod non possit apponi solutioni per modum pęnæ.*
3 *Pęna adiecta solutioni q̄titatis quando videatur adiecta in fraudē vsurarū*
4 *Interesse qualiter consideretur.*
5 *Cautela aliqua an induci possit contra præsumptionem huius legis.*
6 *Statuto dictante,ꝙ si mutuū recipiens,non restituat intra annum,ꝙ teneatur restituere duplum,quod illud duplum non possit exigi.*
7 *Argumentum de pacto ad statutum,quod valeat.*

Cum allegas. Pęna adiecta solutioni quātitatis,vr̄ esse adiecta in fraudem vsurarum,& nō pōt legitimum modū excedere h.d.Op.de l.q semisses §.fi.ff.e.Solu.Dn̄t qdā,ꝙ hæc lex distinguit p illā.Ista sol.vr̄ ɔ̄ tex.huius legis,q̄ loquit̄ indistinctè,vnde gl.s̄m Io.intelligit hanc legem siue creditor fuerit solitus fęnerari,siue non.No ob ɔ̄rium qa loquit̄ in vsuris,quæ pp negligentiā petunt̄.De iure tn̄ Canonico est vera prima sol.huius gl.& pbat̄ in c.illo uos.de pigno.& ibi p Bar.Itē op.de l.Lucius.ff.de act emp.Solue,vt in gl.Sed ɔ̄ sol.gl.op.& vr̄ ꝙ sit idē in obl̄one facti.Nā q stipulat factū,vr̄ stipulari interesse,& qa interesse est in obl̄one,& p ɔ̄s q̄titatis,vt l.stipl̄ones non
1 diuidunt ver.Celsus ff.de verb.oblig.Sicut ergo†pęna adiecta q̄titati reprobat̄ vltra legitimū modū vsurarum,vt hic,ita adiecta facto,quasi videat̄ adiecta facto.i.interesse Istā opi.tatet gl.no.i l.stipl̄o ista.post pri.ff.de ver.ob.in ver.in pęnali.u.stipl̄one.Certe dn̄i,illa gl.falsa vr̄,qa in obl̄one facti potest pęna q̄cunque ɔuenit,pet.Ita no.in l.si d.ctū.ff.de euic.in prin.Verū est,ꝙ gl.contrafaciūt dn̄ā,vtrū apponat pęna p uerba multiplicatiua,vt duplū vel quadruplū,an p alia verba:& istā opi tenet Dy.in §.omnes.Instit.de act.Doct.nostri repbāt istā opi.Vide,ꝙ no.plene p Cyn.j.de sen.q̄ p eo,ꝙ interest.l.j.Et ad ɔ̄riuni,dum dr̄,ꝙ ibi vr̄ esse i obl̄one facti,in qua interesse succedit i obl̄one,& p ɔ̄s q̄titas.dico,ꝙ dēt inspici origo ipsius obl̄onis.i.ipsum factum.ar.l.q id ꝙ.ff.de do.Nam ibi est maior præsumptio fraudis circa quantitatem,cui solent accedere vsurę,q̄ circa obl̄onē facti.Sed nunqd
2 †factū possit apponi p modum pęnæ solutioni licitæ,dic vt l.si tibi decē millia.ff.de pac.& in l.rogasti.ff.si cer pet.vbi determinat ꝙ nō detrahit̄,qa q̄cqd accedit sortí,dr̄ vsura.Itē op.de l.i fideic.
3 §.fi.ff.e.Sol.q̄nq;†pęna adiicit̄ solutioni q̄titatis,& tūc s̄m opin.gl.hic vr̄ adiecta in fraudem vsurarū,& nō pt legitimū modū excedere,vt hic,& l Iulianus.§.idē Papinianus.ff.de act emp.& maxime in ɔ̄ctu mutui,de quo loquit̄ lex nostra.Q̄nq; pęna adiicit̄ solutioni speciei,& tunc nō vr̄ adiecta in fraudē cū vsuræ ibi nō veniant.Ita loqī d.l.in fideic.Q̄nq; pęna est adiecta facto,& tunc nūq̄ vr̄ esse adiecta in fraudē vsurarū.Ita loqr̄ l.Lucius.ff.de act.em.Sed ɔ̄ hæc opp.& vr̄,ꝙ ex his resultet magna absurditas.Nā creditor nō poterit exigere pęna quantitati adiectā,vt pęnā,vt s̄.dixi nec vt vsurā,qa vsura est prohibita,vt no.in auth.ad hęc.j.e.& sic creditor omni auxilio erit destitutus,ꝙ est absurdū.So.Dicit glo.remediū erit,ꝙ debitor ɔdēnabit creditori noīe pęnę in tātā q̄titatē,q̄tā ascēderet debita vsura.Sed hoc male est,quia insurgeret statim fraus.Vnde gl dicit,& melius,ꝙ succurret creditori in eo,ꝙ a creditore probabit interesse;ꝙ intellige s̄m Doc.ex nā ɔ̄ctus posse interuenire interesse,& subesse cām quare pręstare interesse.Sed quæro,nunqd†interesse ɔsideret hoc respe
4 ctu?Hic vr̄,ꝙ sic,vt l.j.j.de sent.quæ p eo,ꝙ interest p̄le l.1.§ nūc ff.de eo,ꝙ cer.lo.Veritas est in ɔ̄riuni,vt no in l.j.s̄ de iuri.Tri.
a & fi.cath.Sed quęro a†nūquid ɔ̄ pręsumptionem huius legis pos
5 sit induci aliqua cautela Dixerunt quidam,quod sic.nam debitor promittit quātitatem restituere,& ad petitionem creditoris promittit

ADDITIO.

a Sed quæro.De ueritate hu' cautelę,uide late per eūdē Bar.& ibi Ale.i ap ost.in d.l.cum seruus.ff.de cond.& dem.& adde aliā cautelam,qua mediante,pęna adiecta quantitati pōt peti,& non censentur adiecta in fraudem usurarum,uidelicet ut adijciat̄ sors,in p̄sonam tertii,& pœna apposita in persona propria:puta,promittis dare Titio 10.hic,ad i...,& si non dederis,p̄mittis mihi ... nomine pœnæ.Ita pbat tex.in ... no.ibi p eundem Bar.in l.quis rea.§.qui stipulāt.ff.de sol.& ibi sequitur Io.de Im.& Raph.in d.l.stipulatio.ista §.alteri ff.de uer.ob.& ... in d.l.sed & si quis.§.si.&...licet Iar hic contra,tamen pr mam tenet las.in §.de act.§.omnes.

prominit ꝯparere in iudicio: & pcepta iudicis in se suscipere: & parere mandatis iudicis, & inde non recedere, donec soluat sub pęna. Nā si oīa ista ꝓmittat, valebit pęna, qa vr̄ adiecta facto. Istā cautelā reprobat Dy. p l. cū seruus. Et dic vt ibi no. p eū. ff. de ꝯd. & dem Possesti pdictā cautelā defendere ꝯ opi. Dy. p ca, q̄ no. 6 gl. in l. sed & si qs. §. fi. ff. si qs cau. Quæro † statuto cauet, ꝙ si debitor, q mutuū accepit, non restituat q̄titatem. ī annū, teneat restituere mutuū, & duplū, vel triplum, nūquid vigore statuti possit exigi triplum, vel illud duplum? Bī vr̄ posse dici, ꝙ non, nisi creditor ostenderet de interesse suo pp morā debitoris non sol-7 uentis, vt patet ex s̄. dictis: alr̄ non. Nā † vbi reprobat pactū, reprobat & statutū, qa hęc ęqparant, vt no in rub. s̄. de decre. Dec. li. x.

LEX XVI.

Cum non frumentum. Etiam in frumēto nō potest permitti vsura vltra modum legitimum. h. d. & c.

ANTIQVA LECT.

Cum non frumentum, Etiam in aliis ꝯctib. q̄ pecuniarius, nō pt fieri exactio per modum vsurę vltra modum legitimum. h. d. & vr̄ ꝙ fm aliam formā possit exigi quantitas frumenti per modum vsuræ. Vnde opp. de auth. ad hæc. Sol. vt ibi dicam statim.

AVTHEN.

1 *Vsura de iure ciuili fuit permissa. & nu. 5.*
2 *Diuortium ab initio sæculi est prohibitum.*
3 *Rustici magis indigent frumento, quam alijs fructib. liquidis.*
4 *Pœna de qua in hac auth. an ipso iure, vel ope exceptionis committatur.*
6 *Frumētū si vēdat carius, vt post tēpora emptor soluat, an liceat. remissiue.*

Ad hæc. Aduerte gl. hic q̄ distiguit quo iure vsuræ petār, & vtrum sint pmissæ, vel non, tñ uere non possu-1 mus negare, quin † vsuræ de iure ciuili sint permissæ, licet puniti non potuerint: nec propterea hęreticus fuit Imperator, quia 2 Muyses ꝓpter duritiem populi permisit diuortium, ꝙ † ab initio sęculi est prohibitum, ita Imperator permisit vsuras.

ANTIQVA LECT.

Ad hæc. Craeditores agricolę nō possunt exigere vsuram nisi fm formā huius auth. pęna ꝯ facientib. imminente. Op. de l. oleo. ī. e. Sol. Dicūt qdā, ꝙ illa corrigit. Veritas est ꝙ ista auth. loqī specialr̄ in agricolis, sed illa ī aliis hominib. Op. de l. si ea lege. ī. e. Huius timore distinguit gl. uide eā, & signa. Pro declarōne huius auth. q̄ro, qd de fructib. liqdis, cū auth. loquatur de aridis? ueritas est, ꝙ aliud in liquidis, vbi seruatur ius cōe, vt l. 3 oleo. ī. e. Rō, qa † rustici magis indigēt frumēto, q̄ liquidis fructib. Quęro q̄ sunt liqda. Dic vt no. in auth. sed hodie. s. de epis. 4 & cle. Quærit gl. † vtrū pęna cadat ipso iure, uel ope exceptionis. Gl. dicit, & bene, ꝙ ope exceptionis. Simile no. gl in verbo, amittat. in l si quis in tantā ī. unde ui. Simile in verbo, priuet, vt l. iubemus, §. Oeconomus. s̄. de sacrosā. ec. Simile in l. ī criminali, s̄. de a iur. omn. iud Hoc tñ est verū, a nisi post ista uerba ueniat dictio, statim, vel mox. qa tūc ipso iure est priuatus, non autē ope exceptionis. Quærit gl. vtrū vsuræ hodie sint ꝓhibitæ de iure nostro ciuili. Et ꝯcludit, ꝙ sunt prohibitæ, maxime p §. Auth. de ecclesi. ti. colla. ix. & maxime dicit gl. qa ꝓhibitæ sūt de iure diuino, vt ī exēplo Matthęi: mutuū dātes, nihil inde sperātes. Br ueritas ē ista 5 ꝙ d voluntate † iuris ciuilis fuit, ꝙ ēt vsuræ possint exigi. qa ēt d iure authen. post ti. de eccle. tit. vbi Impator pcepit seruari quatuor cōcilia, idē Iustinia. posuit tit de nauticis vsuris. Vñ de volūtate sua fuit: tñ de ptāte nō, vt l. nā magistratus. ff de arbit. qa ñ potuit 6 Imperator tollere legē maioris. Sed nunqd † si uendo frumentū carius, quia expecto, ꝙ post tempora emptor soluat; vel quid in mercatore pannorum? dic, vt catra. de vsur. c. nauiganti.

ADDITIO.

a Hoc tñ est verum. Adde eundem Bar. in d. §. sane, & late in l. in criminali. inf. de iurisd. om. iud. Et adde, quod qñ l. vtitur verbo præteriti temporis, ueniret ad interpretationē l. veteris, quæ similē pęnam imponeret, sed nō ipso iure, tūc tale verbū modificarei a l. veteri, & sic non imponeretur ipso iure. Ita Are. in c. nullus. de for. comp. quod dicit perpetuo notandum. Ex quo hēs aliam limitationem ad Bar. hic. & in d. §. Oeconomus. Et adde per q̄ verba imponatur pœna ipso iure, per eundem Are. in c. si diligenti. de foro compe. & per Barb. in consi. 10. in 1. vol.

LEX XVII.

Si ea lege. Hec est bona l. & quotidie de facto contingit. Non debet inspici quantum contingat fructus valere, sed quantum communiter valere solent. h. d.

LEX XVIII.

Indebitas. Vsuræ nullo iure debitę possunt repeti. h. d. Op. de l. si non sortē. de ꝯd. indeb. Sol. vt in gl. hic, & ibi. Opp. de l. quāuis. s̄. e. Sol. hic nullo iure debitæ erant, ibi autem erant debitæ saltem naturaliter.

LEX XIX.

1 *Oblatio sola. ꝙ sufficit ad purgationē moræ, & ubi dēat fieri oblatio. & n. 12.*
2 *Oblatio verbalis quem esse tam producat.*
3 *Oblatio absque consignatione & depositione, quem effectum habeat.*
4 *Oblatio, consignatio, & depositio, quid operetur. & nu. 8. 9. & 10.*
5 *Depositarius penes quem deponitur pecunia, quia creditor non vult recipere, quod possit illam deponenti reddere, antequam ab ipso petatur.*
6 *Oblatio facta extra iudicium in casu huius l. quod non releuat. & num. 14.*
7 *Depositio facta in sacculo, an valeat.*
11 *Oblatio an operetur, vt pęna non committatur.*
13 *Actio qua competat creditori cōtra illū, cōtra quem pecunia est deposita.*

a **Acceptam.** a Hęc est singularis lex. Oblatio & depositio totius debiti legitime facta, tollit cursū vsurarū, liberat debitorē, pig. act. parat, & creditori ꝯ depositariū dat actio, ꝯ debitorē nō, nisi debitor id receperit. h. d. Diuidīe ī duas partes. Primo cōsulit debitori. Scdo creditori. Itē prima subdiuidit. Primo dicit pecuniā ꝯsignandā in loco publico. Scdo declarat quis sit locus publicus. Tertio ponit effectum ꝯsignationis. Quarto hoc extendit ad pecuniam traiectitiam. Scda ibi, in hoc. Tertia ibi, quo subsecuto. Quarta ibi, ꝙ ēt. Op. ꝙ nō reqrit cōsignatio, vt auth. dos data, ī. de do. ante nup. Sol. ibi in reb. q̄ non pñt ꝯsignari. Op de l. si soluturus. ff. de sol. Sol. Ista intelligitur, fm b illā, ꝙ oblatio fuit facta ꝯgruo loco & tpe. Op. ꝙ oblatio b sola sufficit, vt l. illud. ff. de peric. & com. rei ven. & l. si seruus. §. seq ī. & §. 1 de illo. de ver. ob. So. † Sola oblatio sufficit quantū ad moræ purc gationē; nō quo ad alia. Venio ad qōnes, c & circa primā partem 2 ꝓ eius declōne q̄ro, † quē effectum habet si aliqs nō offert, neq; deponit: sed solo verbo se paratū soluere asserit? Rñ. In reb. q̄ offerri non pñt, vt in immobilib. dicta verba vr̄r. hēre vim oblationis, vt in auth. dos data. ī. de do. ante nup. & ita vr̄ hoc intelligere gl. 1. Sed si pōt offerri, nō video, ꝙ hēat aliquē effectū, nisi vnum, qa si creditor postea vēderet pignus, pōt debitor petere vēdōnē rescin. ī. de distr. pig. l. si residuū. & ibi no. & l. pe. ff. de rescin. ven. Et tetigi de hoc in l. ptor. §. si qs paratus. de ope. no. nun. Quæro 3 scdo, qd † si aliqs obtulit, tñ nō ꝯsignauit, neq; deposuit, quē effectū hēt? Rñ. Aut est res, q̄ non pōt ꝯsignari, vt fundus, vel equus, d & tūc hēt vim d oblationis, & depositionis, vt in d. auth. dos data. Facit ff. sol. ma. l. si mora. & ꝙ ibi no. Si verò est res, q̄ poterat ꝯsignari & deponi, tūc qñq; ista oblatio fit ex parte actoris ad actionē ꝯsequēdā: qñq; ex parte rei. Primo casu, aut loqmur in ꝯctib. & nō sufficit oblō, nisi sequat depositio, & ꝯsignatio: vt l. si a te. e ī. de pac. inter emp. Si verò in vltimis volūtatib. e tunc oblatio sola opaī, vt actio nascaī, & legatū ad hrēdē trāsmittai, tñ pecunia q̄ fuit oblata, adhuc dēt solui, vt l. cū seruus. §. fi. ff. de ꝯd. & demon. subtiliter intelligēdo illū tex. ꝙ ille, q dēbat recipere cā ꝯdōnis īplēdæ, cū pecunia esset sibi oblata, recipere noluit. Fallit fauore libertatis, vbi ꝙ obtulit, nō debeo iterū soluere, vt l fi. ī. de ꝯd. inser. Vel dic, in hoc vltimo alr̄. Qñq; ista oblatio fit ex parte rei, tūc q̄tū ad impediendū cursū vsurarū, q̄ currere nō cęperūt, suff ficit. vt s̄. e. l. si p te. f Si aūt currere cęperūt, nō sufficit oblō sola, si depositio nō sequaī, vt hic. Itē ꝓdest debitori ad impediēdā g morā, g & ad purgandā eā, vt l. illud, de peri. & com rei ven. & l. si seruū. § de illo. de ver. ob. Itē ꝓdest debitori ad liberandū: eū a debito principali secuto interitu rei oblatæ: tñ in hoc aduerte, qa si ex nā primi ꝯctus, dēbai, & tenebai de casu fortuito, qa forte erat debitor generis. l. īcēdiū. s̄. si cer pet. pp oblationē teneī solū de dolo, lata, & leui culpa tñ. Si vero ex nā primi ꝯctus tenebai de dolo, lata, & leui culpa, tūc p oblationē liberaī a leui, & teneī solū de lata, vt ꝓbaī in l. q decē, in prin. ī. de sol. & l. si mora. ff so. h mat. & ibi vide Quęro, quid si fiat oblatio h † depositio, & consi 4 gnatio, quem effectum hēt Rñd. ex parte debitoris habet effectū plenę liberationis, secundum veram opi. cōiter approbatam, vt l obsignatione. infra de solu licet glo hic dubitet. Ex hoc sequitur quod impeditur cursus vsurarum, & paratur pignoratitia actio,

ADDITIONES.

a Ale. Acceptam. Limitatur per Ang. in l. si mora. §. fi. ff. sol. mat.
b Op. ꝙ oblatio. Adde Bar. in l. si creditor. in fi. de distr. pig. intellige secundum Bar. in l. sed & si alia ff. de consti. pecu.
c Ale. Venio ad quæstiones. Adde in hac materia singularia verba Bar. in l. pe. de distr. pig. & quod no. in c. cupientes. §. si vero, de elec. li. 6. ꝙ per Imo. in l. si mora, so. ma. & in l. si seruus cōis. de vol. & pup. Item an sufficit sola cautio ad vitandum iudicium, vt per Bal. & ibi dixi in l. si reos. de fers.
d Pom. Et tunc habet vim. Contrarium tñ in equo. s. quod requiratur etiā depositio, tenēt Ale. & Ang. & Rō. ibi in l. si mora ff. sol. ma. volentes, ꝙ ideo in equo vltra oblationem ēt requiratur depositio. Et ad hæc vide quę scripsi ad Bar. in l. prætor. §. si quis paratus. ff. de ope. no. nun. in ver. quæro quid si fiat. in ver. de sol. Vide Imo. in cons. 55. Vide etiam ad hoc Pan. cons. 56. vol. 1.
e Ale. Vltimis volūtatib. Contrarium vr̄ tenere Bar. in l. 3. de cond. & dem. & hic per Bal. in 7. q. Adde tamen quod dixit Bal. in l. 1. C. ne lic. ter prouo. qđ vbi non est dies nec hora apposita, sufficit, ꝙ quis sit paratus soluere, & non efficiat. Secus si sit opposita proxima hora, vel nūc ad talem horam. Et ibi ēt dicebat, ꝙ si creditor obstat recipere, sufficit verbalis oblatio, vt in auth. ibi per eum alleg. Alias requiritur realis. l. si rem. §. omnis. de pign. act. Et inde oino Bal. qui ponit doctrinam, ꝙ sufficit verbalis oblatio. An in contractib. innominatis sola oblatio sit satis, vide Bal. in l. ex placito. in 18. q. ī. de rer. permu. Adde, an oblatio verbalis sufficiat Pe. de Anch consi. 174. Et ad materiā vide Ale. cons. 130. cum duob. seq. 4. lib. & cons. 97. & 105.
f Supra eo. l. si per te. Fortè impediet pęnam committi. arg. l. qui sine. de neg. gest. vide hic Bal. & gl. in l. pe. de nau. fęno. & c.
g Paris. Impediendam morā. Vide Bar. in l. interdum. §. fi. ff. de ver ob. vbi dicit quod post litem contest. non sufficiat sola oblatio, etiam vbi alias sufficeret.
h Men. Fiat oblatio. Dec. cons. 543. nu. 21.

actio,vt hic videtis in tex.Sed ꝯ oppo q̃ñ per obligationē,& depoſitionē, liberatur debitor cum pecunia nō efficiatur creditoris? Gl.dicit,ꝙ non eſt mirum:quia hoc ꝯtingit aliàs in tribus caſib. Primo in eo,qui cedit actionem,quę a cedente non pōt ſeparari,ſed transferiur vtilis.Scd̃o in muliere ſoluente dotē, ſed hic caſus non eſt verus ſm opi.cōem,quia dñium transferiur in virū

a Tertio in eū,qui ſoluit falſo procuratori a reuocato:dicit gl.licèt Bulg. dixerit tūc transferri dñium in dñm.& iſta eſt vera, quam gl.tenet in l.cum qs.§.ſi debitorē.ff de ſol.Item ꝯ hoc oppo. ſi eſt verum,ꝙ debitor liberetur q̃uo pōt actio reſuſcitari ipſo recipiēte pecuniam,cum actio ſemel extincta non reuiuiſcat,vt l q res. §.areā.ff.de ſol.Rñ.ꝙ in debitore recipiente depoſitum fingitur depoſitio retro ei nō facta.& ſic nihil ꝓdeſt d.depoſitio. Nq. iſtā ſol. Cum n dicat,fingitur retro non facta,patet ꝙ perinde eſt,ac

5 ſi non eſſet facta.& hoc tangitur hic in gl.pe.Et no.†ꝙ licèt pecunia deponatur apud aliquem ꝑꝑ defectum creditoris nolētis re-

b cipere.tñ ille depoſitarius ꝓt licitè mihi reddere deponēti añꝗ ꝑetaī ab eo,pro quo eſt depoſitum,quod eſt notandum Ex fi.no

6 ſtrę legis q̄ro,q d ſi †obtulit,ꝯſignauit,& depoſuit,non tñ in loco publico ſm formam huius l Rñ nihil releuat,vt no.ſ.e.l.2. & ibi

7 eſt caſus ſm vnam lec.Quęro,quid ſi †obtuli pecuniam ſigillatā

c ī ſacculo,& eam nō numeraui? Dic ut colł.c in auth vt exacti.

d in ſtan.do §.illud.& ꝙ ibi no.in gl.magna.d Vlt.q̄ro qua actione agit creditor ꝯ depoſitarium? Dic vt in glo. Non habetis hic alia.

ADDITIONES.

a Ale.Qui ſoluit falſo procuratori.Vide Bal.in l.ſi procuratori falſo de cond. ob cau.·o l falſus.§.ſi ī.de fur.

b Pariſ.Depoſitarius. Intellige, niſi eſſet facta depoſitio authoritate iudicis, ſm Pau.de Caſt.hic,& Ro.conſ.187.In contrariū vide Sal.in l.1. C.qui por. in pign.ha.Vide pro opi.Pau.de Ca.ꝙ dicit Bal.i l.ſi.C.de bo.auth. iud.poſ. Meo.Tiraq.de retract.conuentio.§.4.gl.9.nu.12.

c Pom.Colligitur.Quod limita vt per Bar.in l.cum ſeruus.ff.de cond.& dem. quem ſequitur Alc.in l.ſi mora.ff.ſol.mat.

d Ale.In gl.mag. Sequitur ergo hic Bal.hanc gl.ꝙ ſufficiat,offerre pecuniā in ſacculo,ꝙ intelligitur vt no.Bar.in l.cū ſeruus.de cond.& dem. ſi fuerit numerata corā teſtib.vt ibi,& hoc no.Imo.in d.l ſi mora.Et vide tex.in l.ſi.de le.cōmiſſo.Pro quo facit, quia quis non tenetur recipere ſolutionē hoc modo,ne decipiatur,ſm Ang.in l.more.ff.de fer. quia eo caſu quo non pōt forſè ex iuxta cā,excuſatur a mora.l.ſciendū ff eo.Ità facit quod no.gl.in l.conſenſu.ff.de act.& obl.Et ideo dicit,ꝙ ſi ferretur talis pecunia in ſacculo,nec ꝓtēderet numerationem coram teſtib.parabit effectum ſuum ex futuro euentu,vt quia ſi tot pecuniæ reperientur liberabit debitorem,aliàs non.Et ita intelligitur d.l.ſi.de lege commiſſ.Adde ꝙ no.Bar.iod.auth.vt exact.inſtan.de. hic alle. & quod no.in l.1.§.ſi eſſet.ff depoſi.& vide Bal.hic,& 16.q.& Imo. in l.ſi ſeruus communis.infra de vulg. & pup.

ANTIQVA LECT.

Accepta. Oblatio,depoſitio,& ꝯſignatio, impediūt curſum vſurarū,ēt cęptarum, dummō ſint legitime factæ,& de toto debito cum vſuris & tūc liberatur debitor, & liberātur pignora,& creditori datur vtilis actio ꝯ depoſitariū, h.d.tota lex,& diuiditur in 5.partes.Primo ponit vnum dictū,in quo Imperator cōſuluit debitori In ſcd̃o illud dictū declar.Tertio enumerat effectus oblōnis,ꝯſignationis,& depōnis . Quarto ponitur quædā extenſio dicti ad traiectitiam pecuniam.Quinto ꝯſulitur creditori.Scd̃a ibi,i hoc aūt caſu.Tertia ibi,quo ſubſecuto.Quarta ibi,ꝙ ēt.Quinta ibi,creditori. Not ex hac l. † effectus

8 depoſitionis,& ꝯſignationis.Primo,qa impediūt curſum vſurarū cęptarū,& qa liberaī debitor, & non pertinet ad eū periculū, & liberaī pignus.Op.ꝯ primū dictum huius l.& vī ꝙ non requiratur ꝯſignatio,& depoſitio, vt in Auth.dos data.ī. de don ante nup.Sol.vt in gl.Itē op & vī ꝙ oblatio nil operatur, vt l ſi ſoluturus.ff de ſol.Sol. Aut fit lītime ꝯgruo loco,& tpe & tūc hēt multos effectus,vt hic,aliàs ſecus,vt ibi.Itē op & vī ꝙ ſola oblatio ſufficit,vt l.1.ī.de ꝯd.inſer.Sol.Ibi ſpālc fauore libertatis Itē opp.de l.3.ī.de ſuſce.& arca.li.10 Sol.Ibi ſpālc.Et rōnē dic,vt in tex.ibi.Et iſta duo ꝯria reſpiciūt primū dictū,iō hic ſignaui,licet ſint in gl. ſi. Itē op.de l.falſus.ī.de fur.l.ſi ꝓcuratori.ff.de ꝯd.ob cau. Sol.vt in gl.Nā ēt aľs ꝯtingit ī plurib.quorū tres enumerat gl.q̄ incipit, qd mirl.Et aduerte,qa ponit vnū caſū in muliere dante dotē,q̄ remanet dña,& tñ liberaī : hoc eſt falsū,& ꝯ l.doce.ſ. de rei ven. qa maritus eſt dñs.Itē op.dī hic,ꝙ creditor ꝓt agere ꝯ debitorem, qa recipit pecuniam depoſitam , contra , quia debitor fuit liberatus.vñ op.de l.obſignatione.ī de ſol.Sol.vt in gl & ſol.ēt ponit in l ſi creditrici.ſ.e.Sed q̄ro nūqd ſi aliqs offert, ꝯtingat liberō? Gl.in d.l.obſignatione,vī variare.tñ dicit,ꝙ ꝯtingat ff. de ſol.l.q

9 decē.§.1.in ſi Sed pone debitor†offert,ꝯſignat,& deponit, nūqd creditor ꝯpellat facere inſtrm̄ ꝗetationis? Caſus eſt,ꝙ ſic,ſm Iac.

10 de Are.in l.3.de ſuſce.& arca.li 10.Sed†q̄ro, nūqd ꝑ oblationē, & depōnē,debitor ſit liberatus ipſo iure,vel ope exceptionis. Vī ꝙ ipſo iure,vt in l.obſignatione.ī. de ſol. In ꝯriū vī tex hic in ſi. Nā videtis hic ꝙ debitor ꝓt recipere depoſitū.Sed ſi fuiſſet liberat⁹ ipſo iure,ñ poſſet recipere,qa vna ſolo nō ꝓt pareī liberōnē, & repetitionē,vt l.cū is.§.1.ff.de ꝯd.inde.Gl ī hac l.nō firmat pedes,ſed alibi,& meli⁹ ſm Ia.d Are.dī,ꝙ ipſo iure,vt no.ī d.l.obſignatiōe.& ſ.e.l.ſi creditrici . Nō ob.hic tex.ī ſi. qa poſtq̄ debitor deponit debitū ad petitionē creditoris, cū ꝑ hāc depōnē ſit liberat⁹ ipſo iure,ñ ꝯpetit ei aliqua actio.Et h.d la. de Are.ꝙ habuit de facto.Sit igiī cautus depoſitari⁹,q recipit depoſitionē ad ꝑetio

11 † nē alterius, qa nō ꝓt reddere deponēti. Quęro † nunqd oblatio opeī,vt nō ꝯmittaī pęna Gl. ꝑ modū cuiuſdā ſumnię ponit quatuor effectus oblationis.Tn plenius ſm Ia.de Are.dic, ꝙ qñq; q̄riī qd opeī oblatio circa liberationē debiti,& tūc vī,ꝙ oblatio ſola nil operei,ſed requiriī depoſitio.& ꝯſignatio.d.l obſignatione ſed opaī tñ aliud,ꝙ aut creditor hēt iuſtā cām recuſandi . & hoc caſu oblatio nō operaī,vt l.ſi ſoluturus.ī.de ſol. Si uero non hēt iuſtā cām recuſandi:aut res oblata extat, & tūc oblatio ſola rīr ñ opaī:fallit in duob.caſib.hic in gl.ſi.Si verò nō extat,qa ceſſante culpa debitoris perit tūc ſi erit debitor ſpēi,liberaī ipſo iure,ſi q̄titatis,vel gñis,ope exceptionis.Ita ꝓbaī hic in 1.gl.& in l.q decē. in prin.ff de ſol. Qñq; q̄riī nunqd opeī aliqd circa liberationē pignoris.Dic,ꝙ aut oblatio eſt facta i iudicio , & liberaī pignus, vt l.ſi rē,§.ſi.ff.de pig.act.Aut oblatio fit ex̄ iudiciū , & tunc q̄riī nūqd ꝓſit quoad actionē parādā,& dico,ꝙ non,vt l.aliena. §. ꝑ creditorē.ff.de pig.act.& ibi no. Aut nūqd ꝓſit q̄tū ad exceptionē.& dic,ꝙ ſic.Ita dēt intelligi l.liberaī.§.3.ff.quib.mod. pig.vel hypo.ſo. Qñq; q̄riī qd opeī oblatio circa curſū vſurarū De hoc dic,vt ſ.e.l.ſi ꝑ te.& hic. Qñq; q̄riī,nūqd oblatio opereī circa cōmiſſionē pœnæ euitādā.Et dic ꝙ ſic,vt io l Celſus.in ſi.ff.de arb. & ſ.eo l.ſi ꝑ te.& ꝙ no.in l.q ſine vſuris.ff.de neg ge.Qñq; q̄riī, nūqd oblatio opereī circa purgationē morę,vt euitet ꝑiculū interuus,& dic,ꝙ operaī,vt l.ſi ſeruū.§.ſi.ff.de ver.ob.& l.illud,de per & cō.rei vēd.Volo tñ,ꝙ aduertas, ꝙ aut ex tūā ꝯtus qs teneī de dolo,& lata culpa, & leuiſſima:ēt in caſu fortuito , & ꝑ oblationē teneī ſolū de dolo,lata.& leui culpa.Si aūt de lata culpa , & leui,liberaī a leui ꝑ oblationē.Ita no in l.ſi mora.ff ſol. mat. Sed

12 q̄ro.†aliqs vult purgare morā offerēdo debitū , vbi dēt offerre? Vos hētis vnā gl. ꝙ debitor dēt portare debitū ad domū creditoris,vt l.itē illa.in prin.ff de ꝯſti.pe.ꝙ eſt verū,ſi debitor , & creditor ſunt eiuſdē fori,vt ibi no.Cōtra hoc dictū vī tex.in l.ſi.de ꝯd. inſer.De quo dic,vt plene no ꝑ Gul.de Cu.in d.l.itē illa. Sed q̄ro q̄ actio dēt creditori ꝯ depoſitariū? Rñdeo vtilis depoſiti, vt l. pe.

13 ſ.ad exhi.Sed q̄ro † q̄ actio ꝯperat creditori ꝯ tenētē pecuniam? Gl.ꝯcludit hic,ꝙ dēt utilis in rē.Iſta gl. vī ꝯcludere, ꝙ in creditorē ſit trāslatū dñiū.Sed hoc falſum,qa dñiū nō ꝓt aegri nobis,per nosmetipſos,vel ꝑ adminiſtratorē,vel negotiorū geſtorē, ſecuta. ratihabitione,ſm ea q̄ hñr in l.q mihi dona.de don & in l. ſi ego ff.de neg.geſt Huius timore dñt qdā, ꝙ hęc lex in ſi. dēt intelligi de actione l factū vtili ſubſidiaria,de qua loqī l.quoties.ff.de ꝓſc. ver.Iſtud dictū nō eſt bonū,qa iſta ꝓſupponit oblationē ꝓcedere vt patet ex tex.d.l. ꝙ nō eſt in caſu nrę legis Bī poſſumus ſaluare gl.& dicere,ꝙ ſit ſpeciale in depoſito,ar.l.Publia. in princ ff.de-

14 poſiti.Sed q̄ro, quid † ſi depoſitio non eſt facta in publico loco? Dic,ꝙ nihil releuat,vt no.in d.l.2.ſ. eo. ſm vnū intellm. Quęrit gl.quæ eſt rō, ꝙ ſola oblatio non operaī circa curſum vſurarum

a iam cæptarum,ſed circa purgationem morę?a Dic vt in ead.

ADDITIO.

a Purgationē moræ.Adde ſi eſſet oblatio verbalis , nō liberaret quē a mor.la. qui decem.§.idem reſponſum.ff de ſol.& ponit Alc.de Im.in cōſ.7 in 3.vol.

LEX XX.

1 *Fideiuſſor,qui ſoluit vſuras pro reo quando poſſit illas repetere.*

Conſtitutionib. Exceptio ꝯpetēs principali ꝯpetit fideiuſſori,h.d. Quærit hic Cy. Scitis quod vſurę ſunt hodie ꝓhibitæ de iure ciuili,ut in auth. ad hęc.

1 ſ.e.Mō pone ꝙ † fideiuſſor ſoluit uſuras ꝓ reo. nūqd poterit repetere? Dic,ꝙ aut ſciēter ſoluit,& uī donare,ut l.1.ff.de ꝯd. inde. Aut ignorāter,& tūc ſi ꝑꝑ ignorātiā omiſiſſet exceptionē,imputaret ſibi,ut l.ſi fideiuſſor §.nō male.ff man.Poſſumus dicere,ꝙ ſi fideiuſſor iurauerat,uel ꝓmiſerat,ſi ſoluit,ꝓt agere mādati , qa dēt parcere pudori,ut in l.Quintus,ff.man.De hoc dic , ut ꝑ Bar. in c.2.extra eo.tit.ſed plenius extra de fideiuſſor.c. peruenit.

LEX XXI.

Si vſuras. Vbi qs eſt obligatus ex plurib. cauſis , quarum vna eſt acceſſoria alterius,ꝙ ſoluit ſimpľr,creditor ꝓt eligere in quam cauſam velit ſibi eſſe ſolutum.h.d.Opp.de l.in his.ff. de ſol.Gl.dat duas ſolutiones, ſecunda eſt vera.

LEX XXII.

Pignorib. Vbi pignus fuit obligatū pro ſorte.& vſuris,ꝓt retineri ꝓ vſuris.licet nullo pacto ꝓmiſſis h. d. Quęro quid in dubio? nūquid ꝓſumit obligatū ꝓ vſuris? Doct. cōiter tenēt,ꝙ ſic,ſicut dicimus in fideiuſſore , qui ſimpľr acceſſit,vt in l.q̄to.in princ ff loc & l.centū Capuę. ff. de eo,ꝙ cer.lo.

LEX XXIII.

Oleo. Rōne incertitudinis permittitur,quod aliàs non permitteretur. h.d.in ſumma

LEX XXIIII.

1 *Adminiſtrator an teneatur fænerari,ſi dominus erat ſolitus fænerari.*

2 *Adminiſtrator,quod poterit vſuras reſtituere domino inuito.*

Si mater. In actione nego geſt. veniunt vſuræ ex mora. h. d. Op.de l.qui ſemiſſes.§.1 ff.e.Sol. hęc dēt diſtingui vt ꝑ illam diſtinguit,vt l.cū allegas.ſupra eo.tit.Sed quęro

1 nūquid,ꝙ hęc lex dicit,poſſit ſtare hodie,† vt adminiſtrator teneatur

neat fęnerari, si dominus erat solitus fęnerari? Certe dic, quod non. Nā nullus nomine alieno, & pp factum alienū dēt incurrere peccatū, nec periurium, argu. l. videamus. in prin. ff. de in lit. iur. Sed
1 quero pone, quod † quidā administrator alicuius mulieris vsuras recepit, mō spiritu bono ductus vult restituere; dominus impedit: nūquid possit restituere domino cōdicente? Breuiter dic, quod sic, quia quilibet tenet ad restitutionem vsurarum, vt in c. j. & per totum. extra eo. nec potest eum molestare dominus actione mandati.

LEX XXVI.

Eos. Sublata obligatione principali, tollitur obligatio vsurarū. Item modus vsurarum secundum diuersitatem personarum vel temporum est hac lege taxatus h. d. &c.

1 *Actio omnis regulariter tollitur spatio 30. annorum.*
2 *Hypothecaria quanto temporre tollitur.*
3 *Actio psonalis licet sit sublata p praescriptionē, tamē durat hypothecaria.*
4 *Creditor soluit pro instrumento.*
5 *Lex sequens quando deroget consuetudini praecedenti.*
6 *Accessorium quando dicatur sublatum, sublato principali.*

ANTIQVA LECT.

Eos. Hæc lex principalr diuidit in duas. In prima Imperator phibet peti vsuras post certum tps soluta principali obligatione, & assignat rōnem sui dicti. In scda ponit statutum suū, vbi taxat legitimū modū vsurarū, distinguendo qualitatē psonarum. Et hæc scda diuidit in tres partes. qa Imperator primo ponit vnum dictū. Scdo imponit pęnā cō facienb. Tertio remouet quasdā machinationes hriticorū. Scda principalis incipit ibi. In versi. gsaūt. Tertia in ver. interdicta, & br h. d. Sublata principali oblo ne pscriptionem, vsuræ nō pnt peti. h. d primo. Itē, quod nullus pōt exigere vsuras vltra modū hic limitatū, pęna cō facientibus immi
1 nēte. h d. Et ad euidentiam scias, quod † oīs actio regulariter tollit spatio 30. anno. vt in l. oēs. & l. sicut. de pscr. 30. anno. Itē tene mē
2 ti, † quod qnque hypothecaria soluit spatio 10. anno. quandoq; 20. qn 30. qnq; 40. vt no. in l. cum notissimi, in prin. j. de præscr. 30.
3 anu. in l. j. §. si aduer. cred. Itē scias † quod licet sit sublata actio psonalis p pscriptionē, pt durare p hypothecariā, vt l. itelligere. j. de luitio. pig. & ibi plene p Cy. his pmissis pone casum no. ex gl. iun
4 cta cum tex. quod † creditor dēt soluere pro instro. In gl. super ver
5 bo sportularū. Nota, quod † lex sequens derogat cōsuetudini pręcedēti, vt hic, & in l. 3. §. diuus. ff. de sepul. vio. Verū. n. est, quod Decretistæ dicunt alr, vt extra de constitu. c. j. in 6. Tangit Dy. in c. gnī p speciem, ex de reg. iur. in 6. Opp. de l. intelligere. j. de lui. pig. glo.
6 se inuoluit. Br hęc vera: quia quoddā † est accessorium, quod ita taliter dependet a suo principali, & sine eo nō pōt subsistere. & tūc sublato principali tollit accessorium, quia tollit offm mercenariū deseruiēs actioni: & iō vsuræ non pnt peti, vt in l. 4. ff. depo. Quoddam est accessorium, quod potest per se subsistere, & nitit sua æquitate, & alia rōne quam rōne principali, & tunc illud accessorium non tollitur, licet principale sit sublatum. Item op. de l. cum nouissimi. §. in his. ff. de pręscri. 30. annor. solue vt ibi. Item opp. de l. centum Capuæ. ff de eo, quod cer. loc. Solue vt in gl.

LEX XXVII.

De vsuris. Lex noua trahit ad pręterita, quatenus tractū habuit pro tempore futuro. h d. Quam legem allego ubi in l. omnes populi. ff de iust. & iur. &c.

ANTIQVA LECT.

De vsuris. Lex sequens porrigit effectum suum ad negotia pterita, siue pendentia pro tempore sequēti post legem. h d. De mā huius legis dic, vt no per Cy. in l. leges. cō. de legib. Potest hæc lex induci in ar. debebas mihi dare annuatim decem nomine census: non petii aliquibus temporibus, interim mutat p statutū vel consuetudinē valor monetæ, vel florenorū, cuius temporis debes præstare pecuniam. Distingue tēpora, dic, vt ex de verb. signifi. c. cū olim. & no. in l. 2. §. j. ff. si cert. pet.

LEX XXVIII.

Vt nullo. Vsuræ vsurarū nullo mō possunt exigi, ne vsuræ computentur in sortem. h. d.

De nautico fænore. Rub.

LEX PRIMA.

Traiectitia. Donec periculū spectat ad creditorē, debitor est liber ab vsura cōi sed tenet i cētesimā: si autē creditor nō susciperet periculū in se, debitor nō tenet ad cētesimā. h. d. cū l. seq.

LEX III.

1 *Vectores quando de mercibus teneantur, aut non. nu. 3. 6.*
2 *Propter res illicitas existentes in salma. cum rrb. licitis an tota salma perdatur. & nu. 4.*
5 *Si frumentum nō pōt extrahi de territorio, si mulio onerauit mulum frumento, & capit itinerari, sed nondum exiuit territoriū, an incidat in pęnā*
6 *Dominus mercis tenetur p mercibus ad vectigal. & dominus nauis p naui*

Cum proponas. Qui suscipit in se piculū, tenet de dolo, nisi ex culpa alterius partis cō
a tingat. h d. No. casu to huius leg ‸ a ad id, quod cōiter accidit de † ve
1 ctu talib. q cā fraudādi vectigalia iter cōluetū n seruāt, vt eorū sit
2 periculū. Itē hæc lex † inducit in arg. quod licēt qs habeat apodissam de quibusdā reb quas portat licitè: si aliquas alias portet illicitè:
b propter illas res illicitas tota salma debet confiscari. b De hoc dices vt in l. cotem. §. dominus. ff. de publi. & hic per Doct. &c.

ADDITIONES.

a Alc. Hui⁹ legis. Vide l. Impatores. de app. & Bar. i l. j. de his q deiece. uel effu.
b Alc. Debet confiscari. No. contra illos qui portant aliquas res sine gabella, quia non solum debent eas amittere, sed ēt alias, quas portant cum gabella. Contrarium tenuit Bar. in l. coté. §. i dominus. & Bar. in l. si publicanus. §. j. de publi. Et pro isto est tex. in l. j. §. Trebatius de aqua quoti. & æsti. & uide Bal. hic, & in 10 q. Scripsi post Imo. in l. seruus communis, de uulg. & pup. Io. Fe. Ru. Adde circa istam contrarietatem quod not. in d. § dominus.

ANTIQVA LECT.

Cum proponas. Vbi aliquis pecuniam traiectitiam assumit, & susceperit piculū in se, non tenet de periculo cōtingente culpa debitoris No. hanc legē. Nam vos vidistis, quod si in naue apponātur merces illicitę, pōt nauis de iure occupari, vt hic. Idem si mulio portat merces cō or
3 dinem gabellæ. Item nota hanc legem, quod † si mulio, qui debebat portare merces per vnū iter, & arripit vnū aliud iter inconsuetū,
4 casus periculi punct ad eū, vt hic. & facit l. 1. §. igit. ff. de exer. † Itē pone statuto cauet, quod nullus possit extrahere frumentū de ciuitate. Contingit, quod quidam mulio onerauit mulos frumento, & alus reb. nunquid propter frumentū, quod illicitè portat, publicabunt alię merces sm ordinē statuti? Tex. facit qd sic, hic. In cōriū vr tex. in l. si publicanus. §. ubi. vt si quid amplius, &c. ff. de pub. Quid dicemus? Dic sm Iacob. de Are. quod aut oēs merces erant ipsius mulionis, & oēs publicabunt, vt hic, aut nō erant suę, & tūc publicabūtur tm merces, quæ illicitè portant, vt in cōtrio. Pro hac distinctione facit id quod no. in l. coīe ferro. §. dńs. ff. de publi. Et pdicta vera, nisi dominus q locauit mulioni merces portādas,
5 hoc sciuisset, vt probat in d. §. dńs. † Itē pone quod sm formā statuti, frumētū nō pōt extrahi extra territoriū, mō quidā onerauit mu
a lum suū frumento, & cęperat itinerari, a sed nondū exiuerat territorium, nunquid incidat in pęnam statuti? Vr quod sic, p l. si fugitiui serui. & quod ibi no j de ser. fug. In cōrium facit id, quod no. p gl. in l. si qx nō dicā. c. de epis. & cle melius de extraor. cri. l. 1. in prin. Vl
6 timo tene mēti vnū, quod pro mercib. in naui missis † tenet soluere vectigal, vel pedagiū dńs merciū. pro naui dńs nauis. Idē in mulione, qa ipse soluit p mulo, vt in l. cū plures. §. vehiculū. ff. loca.

ADDITIO.

a Cęperat itinerari. De hac q. & simil. ib. uide latissimè per dominum Bar. Cœpo. Vero. in l. si fugitiui. uers. quęro sexto. j. de ser. fugi.

Depositi. Rubrica.

LEX PRIMA.

Si in cursu. Depositarius tenetur de dolo & lata culpa, nō de casu. h. d. Tene menti, quod dicit de casu, & lata culpa. quod in multis locis nō reperies, quia nescio alibi, quā hic, quia l. qd Nerua ff. e dicit de culpa latiori, & l. contractus, de reg. iur. dicit de dolo duntaxat. Exponit glo. j. de dolo & lata culpa. Hic non sunt alia.

1 *Inter leuissimam culpam, & casum fortuitum, non datur medium.*
2 *An quis possit promittere se non opponere de casu fortuito.*
3 *Casus fortuitus qualiter probetur.*
4 *Dolus quibus casibus inducat condemnationem.*
5 *Lata culpa in quibus æquipatur dolo.*

ANTIQVA LECT.

Si in cursu. Depositarius, vel eius hrs tenet de dolo, & lata culpa tm, nō de casu fortuito, & pōt cōuenire depositi, & rei vendicatione. h. d. In scdo casu solue vt in gl. 1. distinguēdo de latrocinio a furto Rō prædictorū: qa ibi nulla culpa adest ēt latissima, statim quod sequit dr casus fortuitus. Illud
1 est, quod gl. voluit dicere, quod † inter leuissimā culpā & casum fortuitū nil est mediū, vt no. in l. 3. §. ex hoc edicto. ff. nau. caup. sta. Itē op. de l. si in Asia. §. fi. ff e Sol. vt in gl dic, qn culpa pcedit casum, vt l. fi. in prin. §. j. ff. ad l. Rho. de iac. Itē op. de l. 1 §. sępè. ff eo Sol. gl. sumit hic vnā regulā. quod rlr depositarius non tenet de casu. fallit in
2 casib. hic in gl. no. Opp. ille, † qui promittit se non opponere exceptionē casus fortuiti, vr promittere rem impossibilē, cum aduersus casum fortuitū nō possit quis prouidere, & sic impossibilitas vitiat, vt Inst. de inut. stip. §. j. & ff. de ver. ob. l. impossibilis. So. Verū est, quod impossibilitas vitiat, vt in cōrūs, tm in casu nostro nō est impossibilitas necessariò cōtingens: & rōne huius, pactū valet. Ita loquit hæc lex. Sed opp. de l. sed & si quis. §. quęsitū ff. si quis cau. Sol. non pōt suscipi generalr, vt in cōtrio, sed specialiter sic, vt hic. Sed cō prędictam op. tm operari dēt prouisio generalis quo ad genus, qtū specialis quo ad speciem, vt ff. de adm tut l si duo So. Fateor cōrium, nisi esset verisimile promittētē de hoc nō sensisse, quod non pōt intelligi de casu fortuito, & hæc est rō illius §. quæsitū. Quęro, qualr probetur casus fortuitus? Gul de Cu. vr dicere, quod sufficit tacitm. Alle. l. scire oportet §. sufficit, ibi, cuius fidem, &c. ff. de excu. tut. Iacob. de Are. ibidem tenet cōrium, & dicit, quod debet plenè probari per legitimas probationes, vt in l. exceptionibus

nib.§.1.ff.de prob. Quid dicemus? Bř puto verã opi Iac.& ꝫ Gul. vř tex.in l.quoties.ꝫ.de naufr. li.11. Vel possunt ꝯcordare vtrãq; ꝙ aut casus fortuitus contigit in loco vbi nullus erat testis,& tũc sufficit iacim.vt dicit Gul.& idẽ inspecta ꝯdõne psonæ,arg.pręalle.l.quoties. Secus si casus fortuitus ꝯtingeret in loco, vbi essent multi testes, quia dẽt sic legitimè pbari, vt dicit Iac.de Are. q̃o

4 in quib.æquiparatur lata culpa dolo? Quidam † est dolus pbatus, & hic ꝯdẽnationẽ inducit.vt in l.dolũ.de dolo. Quidã est dolus præsumptus, vt rřr in quolibet crimine,& iste ẽt inducit ꝯdẽnationẽ,nisi pbeť ꝯtrũ,vt l.1.ꝫ.de sicar.& l.si qs sumo ff.ad leg.Ag. Quidã dolus suspectus, & iste rõnabiliter non inducit condẽnationẽ,vt l.absentẽ.ff.de pœ. Fallit in l.quamuis.& in auth. ibi posita.ꝫ.ad l.Iul.de adul. Si quæris in qnib æquiparetur dolo,dic ꝙ

5 dolo præsumpto vel probato æquiparatur, quia vbicunq; lex disponit venire dolum,per ꝯñs latam culpam, vt hic,& in l.ꝙ Nerua ff.deposi. Item ęquiparatur in effectu,quia sicut rõne doli oritur obligatio,& sequitur condemnatio, ita ratione culpæ. Fallit in criminalib.nn.in l.actionib.ff.de in lit.iur. Item æquiparat dolo suspecto, quia sicut dissoluta negligentia est caussa latæ culpę, ita doli,de quo habetur suspicio.l.si fideiussor.in prin ff manda.

LEX II.

Vsuræ. Ista actio est bonæ fidei, ideo vsuræ in ea veniunt. h.d.in summa.

ANTIQVA LECT.

Vsurę. In actione depositi,quia bonæ fidei est, veniunt vsuræ ea mora h d Op.& vř ꝙ veniant ẽt partus & fructus, vt l.1 §.hanc actionẽ.ff.s.Sol.vt in gl.Opp. de l.si sacculum. ff.eo.& l.Lucius Sol. Vsuræ in deposito possunt venire pluribus modis. Quandoq; ex mora vt hic quandoque, quia ipse idẽ depositarius vsuras perceperat.quandoque in vsus suos conuerterat pecuniam. de his casibus loquitur l.contraria.

LEX III.

a **Si deposita.** Quod venit in officio iudicis mercenario, non potest pen lite super principali finita.h.d Nota.tex.ibi,non enim duæ sunt actiones, &c.

ADDITIO.

a Ale. Si deposita. Vide Bal.in l.1.ꝫ.de iud.per Mod.in l.cum in vna,de appe.& quæ not.in l.fi.de condi.inde.& hanc legem limita in casu singulari in l.2.§.idem Iulianus.ff.de eo quod cer.loc.& dic tamẽ vt ibi dix. post Bar. & adde ꝙ dicitur hic,quod vsura uenit officio iud.cis,& non ex contractu,ideo non potest peti. Illud autem in fructib. contractus bonæ fidei noo erat,quia cõpetit alia.Gl.est no.in §.actionum in gl.magna.Insti.de actio. uide Inno.in c. gratis de resti. spol. Limita etiam istam legem ut per Bar. in l.si domus.§.de euic. ff.de leg.1.

ANTIQVA LECT.

Si deposita. Cõuertẽs pecuniã depositã in vsus suos, tenetur ad vsuras, & pt ꝯueniri actione furti. Op.de lege die sponsaliorũ.§.1.ff s Sol.vt in gl.& no. ea ea ꝙ vbi alia ꝯiectura nõ apparet, vř mutuata pecunia Pe & Cy in l.incẽdiũ.ꝫ. si cer.pe.dñt,ꝙ in dubio præsumit depositũ,quia in deposito non transfertur dñium, sed in mutuo sic,in dubio quis non vř dominium trãsferre.arg.l.cum de indebito.ff.de prob.post prin.

1 *Vsura, an possint peti post sententiam.*
2 *Officium iudicis quotuplex sit.*
3 *Libellus in officio iudicis quando offeratur, & an sit necessarius in eo, et nu. 5. & quod iudici concludatur.nu.4.& nu.6.*
6 *Iudex potest sine libello in vsuras condemnare.*
7 *Quomodo quis possit compelli vt mihi indicet furem.*
9 *In his quæ veniunt officio iudicis non contrahitur mora per interpellationem factam parti.*
10 *Officium iudicis non præsupponit obligationem.*
11 *Officium iudicis imploratur a non valente agere.*

ANTIQVA LECT.

Si deposita. Finita lite super sorte non possunt peti vsuræ, quæ veniunt ex mora p offm̃ iudicis h.d.Op de l.j.s̃.de iud.& in l.centũ Capuæ.de eo,ꝙ cer.lo.So. Qñq; vsuræ debentur per stipulationem,& tunc loquuntur ꝯtria. Qñque per officium iudicis,& tunc hic,quia sublato principali tollitur iudicis officiũ,vt ꝫ.videbitis. Op.sicut ante sñiam veniebãt

1 vsuræ,ita † & post vř,ꝙ possint peti,quia sñia ꝯ reũ lata nõ dẽt ei proficere Sed in isto casu proficeret. Vñ op.de l.euidẽter.ff.de excep. rei iudi. Dñt quidã quod inquantũ reus est condemnatus, condemnatio non dẽt ei prodesse, vt in ꝯrio: sed hic non proficit sibi cõdemnatio,sed pbatur hic,quod vř absolutus in vsuris, quia non fuit in eis condemnatus. Illud est contra.l.ꝙ in diẽ.§.1.ff.de compen.& l.si autẽ.§.fi.ff.de neg.gest. quia non est verũ, si iudex de certa re ꝯdẽnauit,de alia nihil dicit, ꝙ videatur reus absolutus. Vide de hoc s̃.si aduer.rem.iu.l.1. Vñ gl.dat aliã solutionem,quod hoc nõ proficit ꝯdemnatio,sed absolutio, quasi velit dicere,ꝙ de isto casu sint solutæ vsuræ.hoc est contra tex. vnde dic,tertio, & hæc vera, quod ꝯdemnatio non pficit reo, sed per quandam ꝯñam vř hẽre profectum,quia lata sñia super sorte,extinguitur iudicis officium mercena p quod petebant vsuræ: & ideo eo sublato,non pñt a modo peti. Sed ꝯ hanc solutionem opp.& videtur,quod officium iudicis possit hic implorari, vt per se stet, vt l.j.§ in honorariis.& p totũ ff de var.& extraor.cog. Ti-

2 more huius gl.distinguit † triplex officiũ,dic vt in ea.& no.sicem gl.habetis Institut.de actio.§.pterea. Vel clarius,q̃ gl.dic.ꝙ ē qđdã officiũ,ꝙ principaľr residet in psona iudicis, & de hoc loqt l.ꝯgruit.ff de officio pſi.qđdã est,ꝙ residet in psona partis, & hoc principaľr est duplex. Nã qđdã est nobile,ꝙ p se stat, qđdã ē mercenariũ,ꝙ deseruit alii, vt actioni. Primũ stat p se, & dř nobile, qm̃ ꝯpetit loco deficientis actionis, & hẽt vim actionis, vt puta officiũ iudicis,p,ꝙ petiť restitutio in integrum, vel p quod petuntur salaria aduocatorum,& in hoc proceditur in actione, &

3 † offerť libellus,& ita posset intelligi glo.in l.de submersis. C.de naufra.li.11.& no ff.de interro.actio.in rubrica. & ꝯtestat l.si eo,

4 vt in cap.1.& ꝙ ibi no.ex̃ de officio iud.& † ꝯcludiť iudici in libello, nõ aũt parti, nisi p quãdã ꝯsequẽtiã. Quoddã est officiũ ꝙ dať loco deficiẽtis actionis,tñ nõ hẽt vim actionis, vt officiũ p ꝙ petiť decerni bonorum possessio,vt l.j.§.decretalis.ff de successio. edic.& in l.j ff.de iurisdictio.omn. iud. & in hoc nõ offerť libellus.vt in l.prima.§.d les.ff qs ordo ĩ bonor.posses.seruet. Quoddã est officiũ,ꝙ nõ dať loco deficiẽtis actionis, sed loco competẽtis actionis,& de isto.l.j.§.p hãc.ff de re.vend Quoddã est officiũ,ꝙ dať loco exceptionis,& de isto loqť l.plane.ff.de pet.hęr. Et aduerte,quia si aduocatus peteret expẽsas p modũ exceptionis,succũberet, quia debet implorare officium iudicis, vt ibi patet in tex. Quoddã est offm̃ competẽs loco actionis,& de hoc loquiť l.1.§.pen.ff de off præfec. vrb.& l.ea quidem.ꝫ.de accus.& pdicta de officio iudicis nobili. Quoddã est officium iudicis mercenariũ, & illud est quandoq; litis ordinatoriũ ad assignandum dilationes, & similia, & de hoc loqñt auth.generaliter. s̃. de epi. & cler. Idẽ in officio per quod fiũt interrogationes in iudicio & in hoc nõ est necessarius libellus,vt no.ĩ rub.ff de interrogato.actio. Quoddam est litis decisoriũ, vt hic. Quoddam est cõe, quod hẽt se indifferenter circa quamlibet actionem, vt puta in cognoscẽdo de cã,& de instrumentis emptionis, & vbi reperit partem condemnandam.ꝯdẽnat, si absoluendam absoluit, vt in l.qui accusare.s̃. de eden. Quoddam est officium non commune, sed consistens circa certas actiones, & illud quandoque venit ca nã actionis, qñq; vltra nãm,vt in arbitrariis,quæ sunt stricti iuris.& de hoc dic

5 vt in d.§.pterea.per glo. & Cy. Sed quæro, † nunquid in officio, de quo loqť lex nr̃a, sit necessarius libellus? Cy.no.hic, sed in l.j.ꝫ.de iurid.omnium iudicium, dicit, quod aut loquimur de vsuris quę currunt ante lit.ꝯt.& tũc dẽt porrigi libellus, secus in currentib.post lit ꝯtẽ.vt in l.ædiles.§ item sciendum.ff de ædil.edi.alleg.gl.in l.si quis missum.§.fi. ff.de dã. infec. Sed fortè posset dici ꝯtrium, probat ea his, quę no.in d.§.pręterea.& in l.cum in vna. ff.de appel.& ibi no.ꝙ non feruntur duæ sñiæ,sed vna tantum. Ex

6 his cõcludo quod † iudex sine porrectione libelli possit facere condemnationem in vsuris. Ita si diuersi libelli requirant, diuersę sententiæ ferrenť, qa de qua re; &c.l.de qua re.ff de iudi.quod tñ est falsum, vt no.in vtraq; earũ. Et aduerte ad vnũ, quia p dictã q̃ feci inter officium residens in psona iudicis, & partis, concor-

7 dat gl.q̃ dicit,quod † neq; iure actionis,neq; officio iudicis possum cõpellere aliquẽ,vt indicet mihi furem. Postea sequiť in eadem,quod põt compelli officio iudicis, vt ff.de condic. ob turp. caussam.l.4.§.fin.quia officio iudicis residentis in persona partis, non potest quis compelli ad indicãdum furem: sed de residente in psona iudicis. Ita debet intelligi gl.hic. Similib. verbis vtiť glo. in auth.de testib.§.quia vero,colla.7. Item scias,ꝙ p ea,quæ s̃. di-

8 xi, qa † in officio iudicis non cõcludiť in libello partis. sed iudici,

9 resultat vnũ verbum,s.quod † in his quę veniunt officio iudicis non ꝯhit mora per interpellationem factam parti, vt l. cum postulassem ff de dam.infe & licèt actio pręsupponat obligationẽ

10 pręcedere,vt l.licet.§.ea.ff. de procurat. † tamẽ officium iudicis non, vt in l.qui p collusionẽ.§.1.ff de actio.empt.& l.quintus. de

11 annu.le.& valet, ꝙ † licet non possit quis agere in iudicio põt tamẽ implorare iudicis officium, vt note per Cyn.in d.l.quintus.

LEX V.

Propter. Obseruata forma sequestrationis, potest agi contra sequestrum ad rem depositam h.d.primo. Itẽ sequestrator dẽt seruare legẽ in sequestratione dictam,h d.cum sequen. Quęrit gl.qua actione conueniat. Dic vt in ea. Tu dic,& melius,quod aut depositio fit a pluribus,rei,de qua fit cõtrouersia,&tunc competit depositi actio sequestraria, vt l.si in alia.§.cũ sequestro.ff commo. Aut fit ab vno cum certo pacto,& tunc cõpetit actio præscr.verb. Istam distinctionem facit tex.in l.apud.§. j.ff.de pręscript.verbis.

LEX IX.

a **Cum hæreditas** a No.hic principaliter, quod hæreditas sustinet personam defuncti. Item nota,quod dicit,commendatas, quod idem est commendare,quod deponere quod tene menti.

ADDITIO.

a Parif. Cũ hẽditas Dum gl.dicit hic,quod non datur medium,uide Barto.in l.1.§.si pater.el.1.ff.ad Sill.vbi dicit hoc procedere de iure ciui. Secus de iure. Can.vide latissime Bar.in l.fi.ff.de condic.inde. Menoch.Calca.consi.6.nu.5.

LEX

LEX X.

Qui depositum. Actio depositi directa infamat. h. d. in summa tota ista lex.

LEX XI.

1 *Actio. depositi requirit summariam cognitionem quo ad ordinem iudicij.*
2 *Dictiones, illico, quam celerrime, & quam citius, quid operentur.*
3 *Instrumentum depositi habere executionem paratam de iure communi, sicut res iudicata.*
4 *Exceptio dominij non habet locum in actione depositi.*
5 *Quis potest per iuramentum probare de denunciatione, & protestatione sibi facta.*

a **Si quis.** a Depositarius sine dilatione compellendus est ad restitutionem, nec potest obiicere compensationem, vel dicere b sibi in contrarium factam protestationem. b h. d. hæc singularis lex. Et per 1 istam legem vult dicendum † quod actio depositi sit de his, quæ requirunt sum- c mariam cognitionem, c summariam dico ab ordine iudiciorum, & non 2 a probatione. † nam verbum, illico, d verbum, quam celerrime, & verbum, quam d citius, quæ in hac l. ponunt, hoc inducunt. vt habuistis no. in simili. ff. vnde vi. l. momentaneæ. Dico etiam † per hanc legem, quod de iure 3 communi † instrum. depositi habet executionem paratam e sicut res iudicata. e dicit. n. tex. illico reddere omnib. modis compellantur. non ergo compelleretur illico, si deberet procedere ordinario antequam perueniret ad compulsionem, vt no. in simili, in Auth. de incest. nup. §. 1. coll. 2. quod apparet ex eo, quod exceptiones, quæ requirunt altiorem indaginem, non possunt opponi hic, sed in ordinario iudicio reseruantur, hoc. n. in- 4 nuit tex. ibi, quam celerrime restituatur. & ibi quam citius, vt dixi. † No. ter- f tio f quod contra agentem depositi non potest obiici exceptio dominii. vt patet in tex. ibi, vel in rem, & e No quarto de ista reseruatione. facit, quod habuistis supra de compensat. l. fi. & l. Bebius. in fi. ff. de pac. do. & l. ille a quo. §. de testo. ff. ad Treb. & ff. de dam. inf. l. prætor. circa prin. ibi, salua excegptione. & c. l. q vias. §. 1 e. ti. Vltimo not. & perpetuo tene mente, quod 5 † denunciatione, vel protestatione h sibi facta, potest facere quis fidem, alias h probatione per suum proprium iuram., vt hic in fi. quod perpetuo tene menti.

ADDITIONES.

a Paris. Si quis. Dum dicitur, quod non potest obiici compensatio contra depositum, limita primo non procedere. quando depositum descenderet a causa mutui, vel alia quæ esset conuersa in causam depositi. Item in sc̃do, quando constat de actuali numeratione, sed de sola confessione, vide Bar. consi. 384. in 1. vol. Et ad primam limitationem, uide inf. ad Bar.

b Paris. Protestationem. Circa illud, quod dicitur hic, & in auth. hic posita de sequestratione rei depositæ, an procedat si fiat iudicis authoritate sequestrum, vide Ias. in l. si fideiussor. § fin. qui satisd. cog.

c Paris. Cognitionem. Vide Alc. consi. 43. in 4. vol. qui dicit contra illud, quod dicit Bar. in seq. dicto. Ad, quod vide et Aret. in l. cum res. 9. 3 in 3. no. de leg. 1. vbi argu. in contrarium. Vide quæ dicit. Fel. in c. sane, ad fi. de offi. dele. Vide Aneh. consi. 353. in prin.

d Alc. Nam verbum illico. Vide in l. 1 § cum adiicitur de verb. obl. & ibi quid de dictione, mox. vide Bar. in l. fructus. & ibi dixi ff. solu. mat. Et quandoque importat 10. dies. l. Labeo. & ibi in gl. & Bald. quomodo, & quando nid. inf. adde tex. & gl. extra de elec. quia propter.

e Alc. Executionem paratam. Hoc verum secundum Ang. in l. si deposita, si constat per publicam scripturam, alias secus si esset opus probatione per testes. nõ possent nisi lite cõtestata recipi. Bar. in l. 3. in 4. q. prin. C. de pig. & quod no. in l. fi. C. de dig. Adde, quod depositum debeat habere executionem paratam, debet intelligi de deposito vero, non confessionato, per ea, quæ voluit Bald. consi. 271. li. 3. & vide hic per Paul. de Cast.

Paris. Executionem paratam. Vide ad declarationem. Ale. in l. in [illegible] a dies. ff. de re iudi. ad fi. Itẽ, quod depositũ sine numeratione dicatur uerum depositum, vide Berta. in tract. de gabellis in 2. par. octauæ part. a principalis. Item nota verũ casum, in quo pot opponi exceptio cõpensationis, p Pau. de Cast. consi. [illegible] vide ad vnã regulam, quod depositũ sit priuilegiatũ. Ias. in l. 1. C. de eden. [illegible] verior sit opinio, quod habeat executionem paratam, uide Barb. in c. fi. de deposito. Itẽ circa illud, quod dicitur in testu de compensatione, quod opponi non possit declara & limita, vt p Barb. in d. ca. fi. Itẽ non procederet, quando depositum descenderet ex alio contractu, qui conuerteretur in causam depositi, vide Soc. consi. 171. in 1. vol. licet Pau. de Cast. in dicto consi. 9. aliter videatur velle.

Pom. Adde ad princip. huius apostil. ibi aliàs secus. quod idẽ tenet Mathes not. suo [illegible] incip. quod contractus.

f Menoch. Nota. tertio. Bello. li. 4. supp. c. 6.

g Paris. Vltimo. Nota tñ, quod licèt cã depositi sit multum fauorabilis tñ non est ita fauorabilis, vt actor possit accipere arma de domo rei. Ita probatur in l. 1 & ibi no. per quosdam Perusi. Modet. relatos ibi p Deci. C. de eden. Notandũ tamen, quod depositarius non tenet edere deponenti ad fundandam intentionem eius l. 1. sup. de eden. quod no. pro extensione in omnibus bonæ fidei actionib. & vide ad ista auth. vnũ uerbũ Ro. cõs. 141. & Ale. in l. hæres cũ debuerat. ff. ad Treb. & Anch. consi. 192.

h Ale. Protestatione. Et vide Ludo. in suis singu. in tit. commod. in vlt. fin. qui ad istũ casum p singul. 11. & de hac protestatione, de qua hic, & in auth. hic posita vide oino Bar. Ang. & Im. ista limitantes, in l. hæres, ff. ad Treb. no. quod protestatio sibi facta, et probatur per iuramentum. quod est no. Et facit ad hãc l. & mãm, quæ no. Bar. in l. alta. §. fi. sol. matr. Sed Bal. hic tenet contra Bar. et dist nctione. Ad, quod vide c. ex insinuatione. de pencura. & Bald. hic contra quẽ simpliciter tenet. hoc sequitur Ludo. Rom. in l. non solũ. §. motæ. de no. ope. nũ. Adde gl. & plene per Ang. & alios de hac materia protestationis in ca. cum M. extra. de constit.

LEX XII.

a **Superuacuam.** a In his quæ in pondere, numero vel mensura cõsistunt, si vni ea hæredib. depositarius pro hæreditaria parte soluit, residui periculum ad cæteros pertinebit. h. d.

ADDITIO.

a Men. Superuacuã. De cuius. l. si intellectu tradit late Negusa. tract. pig. 5. parte 1. membro nu. 92. in fi. cum aliis seq. vbi discutit notab. quæstio.

Mandati. Rubrica.

LEX X.

a **Si pro ea.** a Istam legem habetis de verbo ad verbũ melius in l. Lucius ff. eo. ti. §. fideiussor. & ista est notab. l. vide Ross. & Spe. qui formant libellum.

ADDITIO.

a Paris. Si pro ea. Adde varũ casum, in quo põt petere fideiussor, vt liberetur vltra casus hic in d. l. Lucius, expresse in scholari volente ire ad studiũ, Ro. sin. 102. Item ad intellectum istius l. quo intelligatur quod possit fideiussor petere, vt liberetur, & quid tunc teneatur debitor facere, an soluere creditori, an præstare ipsi fideiussorẽ indẽnitatis, vide Ale. oino in l. facere poss. ff. sol. ma. vbi etiam ponit limitationem ad istam regulam quod fideiussor, quãdiu esset in obligatione, põt agere, vt liberetur. Item vide aliqd per Bar. in c. 1. de fideiu. & in c. fi. e. ti. Vide et Ale. in l. si pater. C. de coll. Adde et i materia, licèt ille, qui fideiussit, non possit repetere antequã soluat, secus tñ est in eo, qui se p alio obligauit tanquã negotiorũ gestor suus. Vide Pau. de Ca. no. in l. 3. ff. de neg. ge. vbi assignat rationẽ diuersitatis. De quo etiam vide Bar. in l. fi. ff. eo. post gl.

LEX XV.

a **Mandatum.** a Hic veniret tractanda materia, quomodo finiatur mandatum: de hoc dicã anno sequen. in l. eius qui in prouinciam. ff. si cer. pet. & c.

ADDITIO.

a Paris. Mandatum. Circa istam materiam, an & qñ mandatũ finiatur morte, vide oino Bar. in tractatu de iurisd. in 7. q. Item adde quod etiam si dñs capretsè diceret, quod duraret post mortem, adhuc morte finiretur ipso decedente sine hærede. Et idem in procuratore in rem. Vide Ang. cõsi. 142. Ro. cons. 374. Quod autem possit constitui procurator post mortem, vide Frãc. cõs. 66. Itẽ quod ista regula nõ procedat in procuratore in rem suam, vide do. Fran. cõsi. 324. fine 24. & seq. Quid autem in tutore & executore mandante ib. vide Ro. consi. 219. Item tres vel quatuor limitationes ad hanc regulam, vide per Ro. cons. 205. Item de eo quod dictum est ĩ. quod transeat ad hæredes, & mutiẽ quæ sine hærede, & etiam an possit reuocari per hæredem tunc ; vide Deciũ in cap. relatum. de offic. delega. Et an possit per hæredem reuocari mandatum collatum post mortem, vide Bal. in l. id quod pauperib. q. 25. de epis. & cler. Ad Bar. in l. 1. §. pe. ff. de don. Item quomodo dicatur desinere res esse integra in iudicialib. quam extraiud. casibus, vide Gem. & Perus. in c. seq. in fi. prin. de procu. in 6.

LEX XXII.

1 *Actio quando possit simpliciter cedi.*
2 *Cessio ex quot, & quibus præsumatur simulata.*
3 *Titulus requritur, vt cessio valeat, & an debeat poni i principio instri. nu. 4.*
5 *Actio quibus casibus non perdatur, licet cessio præsumatur simulata.*
6 *Paruum pretium quod dicatur, vt actio præsumatur.*
7 *Actio debet æstimari deducto eo quod expenderetur in actione.*
8 *Titulus in cessione quomodo præsumatur, vt valeat.*
9 *Titulus contractus, nihil aliud est quam causa contractus.*
10 *Cessio an valeat, si partim venditur, & partim permutatur.*
11 *Cessio præsumitur simulata, si pretium non apparet in veritate solutum.*
12 *Cessio, in qua qs cõfiteri sibi solutũ, licet nõ noceat ei, cõtra quẽ fit, nocet tñ cedẽti,*
13 *Cessio si fiat de aliis causis, qd alat apparere de veritate causa.*
14 *Si cessio fiat titulo donãtis, ob merita & seruitia, an necessario requirat qd merita præcesserint.*
15 *Cautela ad hoc, vt tollatur probatio meritorum.*
16 *Si instrumento cessionis facta titulo venditionis, non apparet de numeratione, sed postea fuit numeratum, sufficit.*
17 *Si in veritate fuit solutum, sed incõtinenti restitutum, qd non valeat cessio.*
18 *Cessio an possit fieri inter socios, & qualiter.*
19 *Cessio qualiter certis casibus permittatur.*
20 *Cessio etiam modico dato fit inter quos res est communis.*
21 *Vendens rem alicui a se possessam, potest etiam pro tuitione rei cedere omnem actionem personalem sibi competentem.*
22 *Clausula, vẽdidit, & tradidit oẽ ius suum, & oẽm actionẽ, quid operetur.*
23 *Hæc lex an habeat locum, quando hæreditas ceditur.*
24 *Clausula & si quid plus valet donat; quid operetur.*
25 *Si statuto si cauetur, quod folietta vini non possit vendi, nisi octo denarijs, an ille qui non vendidisset vinum nisi tu emeres, puta unam castaneam pro quatuor, incidat in pœnam.*
26 *Hæc lex comprehendit excogitantes aliquid in fraudem.*

Per diuersas. Hæc est singularis lex, & eius mã meo iudicio est multũ male declarata, sed declarabimus passus, quos reputo magis intactos & viles. Alia pertrãsibimus more cõi. Et quia sequẽs lex fuit facta ad declaronẽ istius, ideo a lego ambas simul & br. h. d. Cessio actionũ a non põt fieri nisi in casib.

ADDITIO.

a Ale. Cessio actionũ. In materia cessionis, de qua latè p Bar. in l. Modestinus. ff. de so. Et vnũ scias, quod si aliquis promittat cedere melius ius, liberatur trãsferendo tale ius, ex quo causatur iudicis officium. Si verò promittit cedere ius optimũ, non liberatur, nisi cedat actionem, & transferat in cessionariũ. Gl. est multũ no. in l. 1. C. quãdo & quib. quarta pars li. 10. quã hic Ang. alle. Ad de gl. in l. 1. ĩ. de vsu. Et quod no. gl. in l. si fideiussor. §. 1. de pig. in ver. possit.

Paris. Cessio actionũ. Circa materiã huius legis uide do. Fran. cons. 136. Bar. cons. 90. in 1. vol. Ro. cõs. 86. Itẽ quid si cessio fiat pro parte tituli ueri & pro parte falsi, vide Rom. cons. 450. Itẽ quod in pretio cessionis habetur ratio sũptuum factorũ in lite exercẽda, uide Io. de Ana. cons. 103. Vide in materia latè Panor. in c. fi. de alie. iud. mut. cau. Iac. Are. in l. 1. C. ne lic. poten. Itẽ adde quod vbi cessio sit de volũtate debitoris, nõ põt allegari cessio simulata, vide Ang. in l. cũ esset de ser. rust. pred. & Bar. ibi. Itẽ quod nõ procedat ista lex, qñ cessio tendit ad tuitionẽ bonorũ quæ traduntur procedente cessionario. Vide Bar. consi. 160. inci. Dilecto. in 1. vol. Itẽ quod ubi est prohibita cessio, nõ põt cessionarius agere et tanquam procurator in rem suam nomine tradentis, quia fieret fraus legi. Vide Ale. in l. iuris gẽtium. §. prætor ait. ad fi. ff. de pac. post gl.

casib. hac l. ex̄pssis & candē rōnē hn̄tib. & sic ꝓ parte vēditur, & ꝓ parte donat, cessio facta p̄sumit simulata. h. d. cū l seq & primo ponit ꝓœmiū. Scdo ponit statutū. Tertio ponit exceptionē a statuto. Quarto ponit vnā determ nationē ad p̄dicta. Quinto tollit quasdā cauillationes ꝯ hāc legē excogitatas Scda ibi, ꝑ hāc usq;. Tertia ibi, exceptis. Quarta ibi, si aūt ꝑ donōnē Quinta ibi. i l. ab Anastasio. vsq; ad fi. eius Op & vr̄ ꝙ actio possit simplr̄ cedi, vt
1 j. de hrd. vel act. ven p totū & ff. eo. Sol gl. no hic, & vbiq;. † Aut cōstat ꝙ cessio actionis est vera, & nō simulata, & valet, vt ī ꝯrio. Aut ꝯstat ꝙ est simulata, & nō valet, vt ī tit. s. plus val. ꝙ agit. Aut
2 a dubitat, & † in dubio p̄sumit simulata ex trib. vel quatuor, q̄ his legib. ꝯtinent. Primo ex paruitate p̄tii, si actio magnę q̄titatis pro modico cedit, & tō nō valet cessio, nisi vsq; ad q̄titate iō ita, vt
3 l. ꝑ diuersas. Scdo p̄sumit simulata, si titulus † ꝯct⁹ nō appareat intercessisse, vt colligit ex hac l. licet in instrō cessionis, vēdōnis nomē insertū sit. Et iō isti, q faciūt ꝯctū, dn̄t, talis tit. vēdōnis. dedit, cessit, & trāstulit, &c & ip apponūt titulū, vel donōnis, vel vēdō-
a nis, vel aliū. Ista duo ponūtur hic in gl. Tertio requiritur, ꝙ † titu-
4 lus cessionis ponat. b ī prin. instrī. Ita tenet gl s. ne lic. pot. l. 1. gl.
b ma & Inn. ponit ī mā de aliu mu. cā fa. & mihi vr̄. q d Cy. & Dy. referūt in d. l. 1. ne lic. pot. & tenēt, ꝙ nō est necesse, ꝙ in princ. ponat, qa hoc nulla lege reperit cautū: & hoc iā fuit ob. ētū, & iudicatū hic, ꝙ mihi placet. Et † istis casib licēt cessio p̄sumat simu-
5 lata, tn̄ actio nō pdit. Quarto p̄sumit simulata, si partim vēdit, & partim donat, vt l. ab Anastasio, & i isto casu ꝑd t actio in ea parte, q̄ donat ꝑ vtraq; parte. Iuxta p̄dicta dicit ꝙ ex paruitate pretii
6 p̄sumit simulatio. Quęro † quādr dicat paruū p̄tiū. Gl. ponit opi. reputo illā esse verā, & est no. p̄tiū ꝯpetēs dr deductis expēsis & labore, q de necessitate dēt fieri in actione illius rei: tene mēti &
7 hoc valet ad multa Et sp † actio dēt æstimari, deducto eo, ꝙ cōiter expēderet in actione. Scdo dicit, ꝙ si titulus ꝯct⁹ nō appareat. Ter
8 tio si in prin instrī nō apponit, p̄sumit simulata. Quæro, † qūo p̄sumat titulus. Hui⁹ grā formo talē qōne. Titius cessit mihi actio
c nes, quas hēt ꝯ Sēproniū, ad cētū, & hoc facit ꝑ ptio cētu, c tn̄ in īstrō, nō apponit exp̄ssè, ꝙ hoc fecerit titulo vendōnis, an valeat? s̄m eos q dn̄t ꝙ titulus dēt poni in prin. non valet, qa hic titulus nō valet, nec apparet ex prin. sed ex toto istro Scd s̄m nos, q hoc
9 nō tenemus, puto ꝙ cessio valeat. Nā † nil aliud est titulus ꝯctus q̄
d cā ꝯctus, vt l. 4. §. ex plurib. causis. ff. de acq. pos. vn̄ cū ex instro apparet titul⁹, hoc est, cā vēdōnis, satis apparet iudicio meo. Tertio dicit ꝙ p̄sumit simulata, si ꝑ parte vēdit, & ꝑ parte donat, eidē ꝑsonæ Intelligo, qd si diuersis? hoc hac lege non dr̄, iō remanet ꝙ
10 valeat, nisi simulatio ꝓbaret. Quæro, † qd si ꝑ parte vendit, & ꝑ
e parte pmutat? Rn̄ nō puto, ꝙ valeat Nā in eo, ꝙ dr̄ de vendōne, intelligo idē de quolibet ꝯctu, ex cā onerosa, vt l. statu liberi a ce-
11 teris. §. fi. ff de statu lib. † Præsumit & simulata cessio, qn̄ p̄tiū, ꝑ quo facta est cessio, nō apparet in veritate solutū. Et hoc licēt no dicat in gl. mag q̄ summat mām cessionū, tn̄ innuit hic i tex. & gl. sup verbo, solutarū. ꝙ ēt ꝓbat in l. ab Anastasio. ibi, ipse verò
12 ꝯctu re ipsa p̄soluit. Ex quo † ꝯcludit, ꝙ nō sufficit si in instrō ces
f sionis cedēs ꝯfiteat sibi solutū eē, nisi re vera sibi solutū ꝓbaret. f
g Et hoc verū, q̄tū ad eū ꝯ quē cedit, sed q̄tū ad ipsū cedētē, g noceret illa cessio. Hoc tenet d. Ia. de Bel. ī auth. de æqua do. §. 1. Hoc tenebat qdā Lōbardus, q ꝯposuit vnū tractatū de cessionib. q intitulatur Iac. de Are. sed in veritate non fuit suus. Hoc etiam tenuerūt Ia. Bu. & d Ray de For. Et ego iā pluties ꝯsului. & do. Fr.
13 de Pisis, & multi alii Doc. de ciuitate ista. Sed iuxta hoc q̄ro, † qd si ex aliis casib. fiat cessio, vtrū dēat apparere de veritate cāę, vel
h sufficiat ꝯfessio ptis? puto, ꝙ dēat apparere h eadē rōne, qa vt dicit,
14 ꝙ hic dr̄ de vēdōne, intelligo ī quolibet ꝯctu ex cā onerosa † Iuxta
i ta hoc q̄ro, qn̄ cessio fit titulo donōnis. & ibi apponit, ꝙ hoc facit ꝑ bn̄ meritis, & seruitijs, q̄ ab eo habuit, & recepit, vtrū sit necesse, ꝙ merita & seruitia p̄cessisse ꝓbent i Dubito i hac qōne: vr̄ ꝙ sic, qa talis cessio nihil releuat, vt l. si fortè. ff. de castr. pec. & habuisti no. j. de coll. l. si donōne. Preterea cā talis mutat titulū ꝯct⁹. Nā si fiat ꝑ bn̄ meritis, & seruitiis, nō est simplex donō, sed vocat remuneratio, seu donō ob cām. vt l. Aquilius. ff. de don. & l. si remunerādi. ff. e. In ꝯtriū vr̄, ꝙ nō sit necesse ꝓbari. nā si bn̄ totā istā l. inspicias, solūmō litiū redēptores cōdēnat. Sed qn̄ donō fit pp seruitia & merita, nō p̄t dici, redēptor litis nō. n. ob hęc merita, & seruitia fecit, vt sibi actio cederet, sed iō cedit, qa cedēti placet, siue eā sit vera, siue nō sit vera, ex quo apparet, ꝙ nō est litis redē-
15 ptor. Dubito tn̄ † pp tollendū illud dubiū, aliqn̄ in quibusdā cessionib. ego feci leuare istā clām, ve; hoc fecit ꝑ bn̄ meritis, & seruitiis, sed dicat, ꝙ hoc fecit ex sua pura, mera, simplici, & spōtanea voluntate, & liberalitate, qa sibi placuit, & sic voluit, & cessabit
16 ista dubitatio. Iuxta p̄dicta, pone ꝙ † in instrō cessionis nō apponit, ꝙ in veritate numerauit. Quæro, quid si postea numeret, ita ꝙ in veritate appareat, de numerōne, vtrū sufficiat? Certè sic. Casus ē i l. ab Anastasio. vbi sufficit ad exactionē, ꝙ ex post facto clā
17 soluerit pecuniā, si bn̄ aduertis. † Quęro, qd si sibi i veritate sol-
k uit, & postea recipit, k & sic ex vna manu dat, & ex alia recipit. rn̄. ꝙ n̄ valet aliqd, imo pderet actionē, p l. ab Anastasio, pp hāc fraudē & simulationē. nō. n. vr̄ solutū, ꝙ statī soluēs ē receptur⁹, ut l. q sic. ff. de sol. Venio ad exceptiones, prīo excipit cessiones, q̄ fiūt
18 inter cohr̄des, qn̄ diuidunt. Quęro † qd si fiat cessio inter socios ex alia cā diuidētes, vel societatē ꝯhentes? Rn̄. s. qn̄ societatē ꝯhn̄t dico valere pp societatē cessionis, vt l. j. 2. & 3. ff. pro soc. ūi posset p̄sumi simulata, sicut s̄. de vēdōne, qn̄ vnus ex vna parte ponit modicū, alius multū. Sed qn̄ fit diuisio, vtrū valeat cessio. Vr̄. ꝙ nō, qa hic casus nō est hic exceptuatus Cōtrariū puto, & hoc teneas pro fundamēto oīum istarū exceptionum, ꝑ illud, ꝙ hic dr̄ in istis casib. exceptuatis, hēt locū in oīb. casibus eandē rōnē habētib. Et h. d. tex. hic exp̄sse, nō uiolādo eū. ibi, nulla. n. tali rōne intercedente redēptor, sicut s̄. declaratū, magu exatir, &c. Et licet gl. exponat, nulla rōne. i. nō intercedēte aliquo p̄dictorū casuum exceptorū, dico, ꝙ nō bene exponit. nō. n. hic Imꝑator se restrinxit ad illos casus, sed ad rōnē illorū casuū, vt vbicūq; apparet, ꝙ nō sit redēptor litiū ex cā, ex qua fit cessio, ꝙ tūc cessio valeat sicut in istis casib. exceptuatis, vt j. videbitis. Scdo excipit tex. cre
19 ditorē, q ꝑ debito recipit cessionē. † Quæro qd vult dicere tex. l
l Gl. exponit multis modis. primo, qn̄ creditor ꝑ debito suo accepit nomē in solutū: ꝙ satis placet tunc. n. nō p̄t videri redētor litiū. iō. n. recipit, vt suū ꝯsequat. Sed si poneres, ꝙ fingeret, vt cessio posset fieri, tūc hr̄et locū l ab Anastasio, qa cessio nō valeret, immo pderet. pp talē fraudē. Scdo mō exponit gl. in creditore, q cedit actionē ꝯ principalē fideiussori soluēti. Sed ista expō vr̄ ꝯ tex. nā tex. hic loqi in creditore, q accepit cessionē. Illud exemplū est in creditore, q cedit alteri, quare male. Gl. exponit hic accepit, id est, cedit alteri. Truffa est, vel dic, ꝙ tūc creditor diceret fideiussor soluēs, nā sibi debet hoc vt sibi cedat actio. Vn̄ hūc tex. gn̄alr intellige, ꝙ in oi casu, in quo cessio dēt fieri de necessitate nō hēt locum lex ista: & iō qn̄ creditor agēs hypothecaria, cedit possessori soluēti actionē ꝯ debitorem, ꝑ l. mulier. ff. q po. in pig. hab. & l. Paulus §. fi. ff q. mod pign. vel hypo. sol. ꝙ p̄t fieri cessio: ita ēt modico dato Hoc ēt sentit hic gl ī tertio exēplo. Idē in oīb. aliis exceptionib. in qb. cessio dēt fieri de necessitate, vt dicit. Ter
m tio excipit text. qn̄ qs recipit cessionē, ꝓ tuitione rerū m apud se ꝯstitutarū. Gl. ponit exēplū, puta qn̄ qs ꝑ ea re, q̄ possidet, accipit ius emphyteuticū fructuarii, vel sisę, vt tueat se a dn̄o, valet cessio, licet minus dederit cedēti, q̄ valeat Scdo ponit exēplū, cū timuerim ruinā ex domo tua, domui meę nocituram, accepi a te ius, ꝙ hēs ī domo tua, & dedi minus q̄ valet. Gl. reꝓbat illud vltimū exēplū. qa hæc expō fit magis verbis, q̄ re, iō ponit exēplū tertio mō. Si possideo aliquā, rē, ꝑ qua tu hēs Publicianā. Si. n. a dn̄o vero impetro ius dn̄ii, & modico dato, vt possim me tueri aduersus te, valet, vt hic Istud exēplū tertiū, & ēt primū est bonū. Impetro. n. cessionē ab aliquo alio, vt possim me tueri in re, q̄ possideo. Verū tn̄ ambo illa exēpla loquunt in iure mere reali, vel inhærēte rei, vt ꝓprius loquar: sed ego ītelligo ēt gn̄alr, vt puta ꝑ tuitione rei, q̄ possideo, facio mihi ab alio cedi actionē ꝑsonalē, ꝑ qua illa res est obligata. Dico ergo, ꝙ illa cessio, quatenus respicit defensionē illi⁹ rei possessę, valet, nec p̄sumit ficticia ex causis supradictis. Rō est hic; nā quatenus illa cessio respicit tuitionē rei possessæ, nō dr̄ qs litiū redēptor, nec enim vt agat ꝯ aliū, sed vt defendat hoc facit. Et istud est notabile: qa fit tota die. Secūdū exēplum, ꝙ gl. ponit, iō dic nō esse ad ꝓpositū: qa possessor hēt aliqd ius cessum ab aliquo, non ꝯ aliq: em. Text. proprie loquit, & prohibet cessiones, quę fiūt ꝯ aliquē .. Quarto excipit tex. istas cessiones, quas faciunt legatarii, seu iudicicommissarii qb. debita, uel actiones,

ADDITIONES.

a Alex. Pomunt. Limita vt ꝑ Bar. in l. j. C. de act. & obl. sup. vt lit. pen. vbi ponit multos casus, in quib. cessio p̄sumitur, & quod cessio possit intelligi, vt dicit Bal. no. in l. eius. sup. de cōpē ꝑ gl. j ꝙ solus consensus non inducit cessionem sed requiritur titulus, & cessio, ꝙ reputatur not. & vide, quod requirat titulum, exponit in prin. tenet Inno. in c. ex parte. de alie. iud. mutan. cau. fac.
b Alex. Titulus cessionis ponatur. Bal. in l. facta §. j. ff. ad Trebel. tenet quod requiratur titulus, nec attendatur. in prin. vel in fi.
c Parsf. Centum. Vide Barb. in rub. de emp. & ven. post principium.
d Alex. Vnde cū ex instrō. Et Cū Bar. & Cy. hic tenet Bal. sed cōtrariū tenet Io. And. in addi. Spe. in ti. de ces. act. §. j. vers. sed nunqd rōne cōsang. alle. l. generaliter. j. de nō nu. pe. sed dicit, ꝙ non obst. l. vlt. C. de præd. curia. lib. 11. qua vult, ꝙ interuentu pretii, p̄sumat vendita: qa in casu nō sufficit p̄sumptio vbi requirit exp̄ssio, nec plus dicit ꝙ bn̄ no. & vide Bal. in d. l. 2. sup. ne lice. pot.
e Aud. Barb. Quæro quid. Et p̄sumitur cessio simulata, si nō apparet de vera numer. Vide Bal. in l. s. C. ne lic. poten. vbi tenet cōtra Bar. & nūc cōsulo apud Rhegiū. & vide Bal. in l. q stipēdia. j. de ꝓc. vbi plura de mā cessionis. Et quot modis instrm cessionis possit īpugnari, & dfendi, vide Bar i l. 2. ne lice. pot.
f Alex. Solutū ꝓbaretur. Adde Bar. in l. Deo nobis. j. de epis. & cler. sed cōtra Bar. tenet ipse Bal. in l. 2. j. ne lic. po. & no. ꝑ Inn. in c. si. de alie. iud. mut. cau.
g Parsf. Cedentē. Sequitur Ale. cons. 36. vol. 2. (fac. Men. Barb. cōs. 2. col. 3. li. 3.
h Ale. Dēat apparere. Pro hac pte bn̄ facit tex. i l. cū qs. §. Titia. d le. 3. & l. pe. d
i Donōnis. Bar. in l. s. j. ne lic. pot. ꝙ non sit necesse ꝓbare. Vide Bald. hic. (pb.
k Ale. Et postea recipit. Sed quid si do tib: spēm ingibmatā, vt m hi cedas actionē, vide Bal. i l. 1. & sup. de act. & ob. qd valet cessio, nisi ex paruitate rei p̄sumatur fœnus. ar. d. l. 1. & l. Imperator, cū si. de leg. 1. & no. in mā cessionis, quod nemo præsumitur cedere actionē contra seipsum, secundū Bald. in l. 1. supra an seruus ex suo facto, facit, quod in generali sermone non uenit persona loquentis. De hoc est gl. & ibi Bal. in l. emptor. inf. de hæt. ven.
l Men. Quid vult dicere tex. Are. conf. 136. col. 1. in fi.
m Pro tuitione rerum. Vide Bal. in l. 2. supra ne lic. pot.

nes, vt res aliæ relictę sūt. Circa primū, de legatariis gl. ponit excē-
plū q̄n plurib. legatū est nomen, tūc n. ipsi cedūt actionē inter se
minimo dato, & petunt ēt sibi mādari ab hr̄de directas. Illa expō
20 est notabilis, ex qua no. ꝙ † oēs, inter quos aliqua res est cōis, p̄nt
sibi inuicē eā cedere modico dato, nec p̄sumeret̄ fictitia, ex cau-
sis hac lege expressis: & sic vr̄ casus pro eo, ꝙ s̄. dixi. q̄n fit diuisio,
inter socios. Scd̄o dixit gl. in eo, ꝙ dicit tex. quib. debita, exponit.
id est, actiones p̄sonales. In eo, ꝙ subdit, vel actiones, intelligit. s
in rē. Vide gl. sup verbo, debita, & vide ēt gl. sequētē in eo, quod
dicit de actione in rē, intellige, q̄n alius possidet rē, nō ille cui ce-
dit. nam tunc absq; aliquo dubio valeret cessio, cū ꝯ neminē fie-
ret, sed inter ipsos ꝯhētes, vt dixi s̄. pxi. sup tertia exceptione. Quę
ro, in eo, ꝙ tex. subdit, seu res alię. intelligit gl. s. hr̄des. nā si restato
ris essent, nō esset necesse cedere legatario rei vēdicationē, cum
statim adita hr̄ditate sit dn̄s, vt l. j. j̄. cōmu. de leg. Cōtrariū tenuit
gl. in l. 2. j̄. commu. de leg. q. ēt de re hr̄dis trāsert dn̄iū. Sed ista est
verior, vt ibi dixi, & plenius in l. si hr̄dis seruus, ff. de le. j. Ex hac
quarta exceptione, & his q̄ circa eā dicta sunt, colligo indistin-
21 ctè, ꝙ q̄ncūq; † vendo tibi aliq̄ rē a me possessam, ego possem tibi
cedere omnē actionē meam p̄sonalem competentem pro tuitio
ne ipsius rei. Et iō hodie in oīb. ꝯctib. vēditionis, apponunt̄ talia
22 verba † quod q̄ tales res vendidit, tradidit, omne ius, & omnem
actionem realē, & p̄sonalem sibi competentem in dicta re, &
eius occasione, faciens eum p̄curatorem, tanquam in rē suam,
&c. quæ cessio valet, vt hic patet, & l. si res. ff. de euictio. Vlti. circa
a hāc legē a q̄ro, † an hęc lex hēat locum q̄n vendit̄ hæreditas, & sic
23 per hanc legem sit correctus titulus de hr̄ditate, vel actio. uendi-
ta, dubium est. Finalr̄ mihi vr̄ dicendum. Aut quis non possidet
hr̄ditatē, & tunc si iste vendidit hr̄ditatē, hēt locū hęc lex. Est. n.
venditor iuris, & actionis ꝯ aliū, & emēs ex casib. hic insertis, pos
set uideri redemptor litium. Si vero ipse hr̄ditatē possidet. tunc di
co. quod p̄ōt vendere eam, sicut quilibet potest venderę rem à se
possessam, & emens non potest dici litium redemptor, etiam si
in dicta hr̄ditate essent nomina debitorum. contra quos deberet
agere. non. n. principalr̄ emit nomen, vel actionem cōtra alium,
sed principalr̄ emit hęreditatem, de qua controuersia non est:
q̄a ille est hr̄s, q̄ vendidit, vn̄ in ꝯhitā p̄nt uenire nomina, sicut s̄.
proxi. dixi, q̄n vendit̄ res, in ꝯhām pro illa re p̄nt uenire actiones
b p̄sonales. Sumus expediti de l. per diuersas. & in l. ab Anastasio. b
nihil est quasi dicendū. omnia. n. sunt s̄. expedita T̄n ibi not. duo.
Primo no. quandam gl. q̄ est super verbo, coloratam, quæ facit
ad multa. Facit. n. ad q̄ōnē, q̄na dicam vobis in l. scd̄a. j̄. de rescin.
24 ven. s. ad illa verba, quę apponunt̄ in instrumentis venditionum
c † videlicet ad illud, ꝙ si plus valet dedit, & donauit, c tanquam
d amico. Itē facit ad q̄ōnem, d † statutum ad modum Perusinū est
25 hic, quod folietta vini non possit vendi vltra octo denarios mō
quidam vendidit vnum ad illam rōnem, tamen non dedisset ti-
bi, nisi emisses ab eo vnam castaneam pro quatuor denariis. Cer
te iste vr̄ incidere in statutum, nec dēt excusari per illam colora
tam venditionē, arg. huius l. cum hac gl. Ad quod optime facit
s̄. de vsur. l. eos. versic. e interdicta licentia creditorib. & j̄. de agr.
& censi. l. quemadmodum. lib. 11. † Vlt. no. finem e huius l. q̄ † ge
26 neralr̄ loquit̄ in omni eo, qui aliquid excogitaret in fraudē, vt
l. per diuersas, quod est multum aduertēdum: quia si posset p̄ba
re, perdit̄ actio, tā per cedentē, quā p cessionariū, vt vidistis, &c.

ADDITIONES.

a Men. Circa hanc legem. Rui. consi. 37. nu. 16. lib. 1.
b Alex. Ab Anastasio. Et tene menti notā sm̄ Bal. hic, quod si quis fuit confes-
sus se recepisse a Titio centū, quæ promisit restituere sol. matr. & post cōfes
sionē recepit quinquaginta, p̄cedens confessio p̄sumitur simulata. unde non
pōt peti nisi illud, quod fuit solutum. Tex. est no. hic, s̄m ipsum circa fi. maxi-
me, iō d. l. ab Anastasio. Vide, ꝙ in simili dicit tex. in l. minor 20. an. cui fidei c.
de minori. vbi si post confessionē de recepto superuenit alia cōfessio de aliis.
præsumit̄ cōfessio prima fuisse simulata. Quē tex. ad hoc alleg. Bald. in l. si ab-
sentis. si cer. pet. licèt ille tex. non p̄bet. Vide Bal. aliter loquentē in l. legē. j̄.
de pac. & vide, ꝙ not. Bar. sup. l. proxi. & in l. pen. §. finit. solo. matrim. Adde.
ad materiam huius l. Rom. cons. 87. & 410. & Bal. 23. 3. lib. & 387.
c Donauit. Adde Bal. in l. 2. ne lice. poten.
d Ad quæstionem. Adde Bal. in l. non dubium. C. de legi.
e No. fi. Hic sequit̄ Cy. s̄. in 3. q. ēt vide Bar. ibi in ver. tertio requirit̄, & ver. seq.

Si seruus extero se emi mandauerit. Rub.

LEX VNICA.

1 *Differentia inter ex, & propter.*
2 *Mandatum de re propria emenda non valet.*
3 *Si salma tua incidit in commissum, & venditur a fisco potes alteri manda re, vt eam emat.*

SI seruus extero. Si seruus se emi mādauerit, nō valet mandatū emptione nō secuta: sed ea secuta valet de æq̄tate, & si emptor vēditori soluit nūmos p̄ p̄tio, nō liberat. Nō pōt q̄s ꝯrias
1 actiones intēdere. h. d. No hic † dr̄iā inter ex, & pp. Et de hoc teti-
2 gi tibi s̄. de lega. l. uō dubiū. Not. scd̄o, ꝙ † nō valet mādatum de
3 re p̄pria emenda & sic facit ad q̄ōnem, † q̄n salma tua incidit in
commissum & vendit̄ a fisco. tu mandas alteri, quod eam emat
an valeat mandatum? Dic vt tāgit hic per Cy. Cætera dic vt in gl.

Pro socio. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Q̄n filius lucratur cum pecunia patris, medietas lucri est patris, altera filii.*

a SOcietatem. a Vide gl. hic, quæ gl. dicit ꝙ ęqua
b les partes intelliguntur in lucro. b Facit ad illud quod dixi in l. cum oportet. in prin. j̄. de
1 bo. quę lib. cum † filius lucratur ex pecunia patris, me
dietas lucri attribuit̄ pecuniæ: medietas operæ. h. d. gl. ꝙ est de cō-
c suetudine. c Dicit Iac. de Are. ꝙ ē de iure, vt l. cū duob. §. si t̄ coeū
da. & §. dāna. ff. eo. Et totā hāc gl. tene menti, quia est multū cōis.

ADDITIONES.

a Paris. Societatē. Circa istā l. q̄n vnus ponit pecuniā totā, vel maiorem partē,
alius operā, si ille, qui ponit operā, fuit interfectus dum iret ad locum desti-
natū, & amissa est pecunia, an ille, qui ponebat pecuniam, teneatur in aliquo
hæredib. occisi? vide Com. cons. inci. Vnus ex sociis. Item circa materiā huius
l. vide Alc. cons. 17. ad fi. Item q̄ si ille, qui ponit pecuniam, conueniret vt cer
tū quid sibi præstetur, puta decem pro centenario, ꝙ non sit societas, imo
vsura. Vide Io. de Ana. & Bolog. in add. cons. 99. etiam si conueniret, ꝙ casu
quo pecunia perdatur, ipse perdat decē pro centenario, s̄m Abb. in quodam
cons. fi. & Soc. in l. 2. in fi. prin. ff. si cer. pet. Et ad primum dictum vide Ale. cōs.
80. vol. 2. itē de hoc & plurib. aliis in ista materia vide Ang. i trac. societatū.
b Alex. In lucro. Et quando datur pecunia mercatori ad partem lucri, & dam-
ni, solum in fi. anni possum petere rationem. l. nemmem. & ibi Bar. de suscep.
& arca. lib. 10. & vide quod dixi in l. nummis. de in lit. iuran.
c Consuetudine. Et ad istā gl. vide quæ no. Bal. in l. si patruus, in vlt. q. & vide
per Bar. in l. 1. §. nec castrense. ff. de col. bon.
Men. Dec. in l. pascēda pecora. nu. 3. j̄. de pac. Iacō Maria. Soc. sen. cōs. 24. col.
2. in prin. lib. 1. & Soc. eius filius, consi. 265. col. 1. 2. lib. 2.

LEX II.

1 *Eo ipso, quod fundus cōis emitur, videtur contracta societas in illo fundo.*
2 *Emptio facta a fratre quando dicatur facta nomine proprio, & pecunia de proprio vel communi soluta.*
3 *Cautela ponenda in instrumento emptionis, vt appareat pretium fuisse solutum de iure communi.*

a Cum proponas. a Tu habes hic notare duo. Primo
1 ꝙ † eo ipso quod emitur fundus ꝯ-
b munis, vr̄ ꝯtā societas in illo fundo. Scd̄o est multū notādū, b ꝙ
2 licèt vnus † ex fratrib. emat pro se fundū & pro fratre suo: tn̄ si in
instr̄o ꝯnetur pretium, quod dictus vēditor fuit confessus se ha
buisse, & recepisse a dicto tali emēte noīe suo, & noīe fratris sui,
nec dr̄ de eius propria vel cōi pecunia: quia tunc in dubio intel
c ligitur de pecunia propria c soluentis, ita quod ab alio fratre pōt
repetere partem pecuniæ, si vult partem pretii. Ita est tex. hic. Et
3 ideo † sitis d cauti quod ponat in instr̄o. ꝙ p̄tium solui de cōi pe-
d cunia, ꝙ p̄petuo tene menti, ꝙ valebit tibi ad mille aureos, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Cum proponas. Secundo est no. vide no. per Bar. in l. si patruus, commu
nia vtri. u. & Bal. in l. pe. j̄. si quis alteri vel sibi.
Paris Cum proponas. Circa istud prin. d. & limita vt per Ale. in apost. ad l.
2. ff. com. diuidun. vbi limitat hoc procedere quādo emunt simul animo contra
hendæ societatis, si paulo post emptionem diuiserint. Allegat ad hoc Com.
in l. res. de duo. re. Dic vt ibi per eum, per Mod. in §. quædam. in 2. no. Insti. de
act. Et ad materiam huius l. vide etiam Bal. hic.
b And. Bar. Est multū notandū. Vide Lud. Ro. in cons. 270. prod. Bar. hic.
Paris. Notandū. Istud sequit̄ & exclamat Ro. pro singulari, sing. 101. inci. Cū
isti fratres. & in cons. 3. circa mediū, & in sing. 436. inci. Quid si emerā. Abb.
cons. 56. inci. Omnipotens Dei postulato suffragio, tua mihi. circa fi. Cepo. caut.
127. si vnus ex fratrib. Com. cons. 87. post prin. vide Bal. in l. restituenda. C. de
pet. hær. Contrarium dicit Pau. de Ca. cōs. 185. circa fi. Limita singulare istud
primo, q̄ñ res esset quæsita per aliquē noīe suo & fratris, vel coniuncti, sicut
pro extraneo, quia tunc p̄sumitur empta de pecunia illius extranei. Ita sin
gulariter Ro. in d. cōs. 2. vbi alle. tex. singularē ad hoc q̄d dicit Bar. in l. si ven
tri. §. si. de priuil. cre. Scd̄o limita non procedere in negotiorum gestore vel
administratore hæreditatis cōis, & constaret aliquam rem venditam, & non
constaret vbi expensa esset talis pecunia, vide signanter Ro. consi. 376. incip.
Visis dubiis. Tertio limita, nisi probetur, ꝙ ante societatē erat pauper, &
non constaret quod post societatē, aliam negotiationē egerit vltra hanc ta-
lem societatem. Vide signanter Ro. cōsi. 346. vers. quæro ad tertium, incipit.
In hac eā licet in hoc de paupertate contrariū velit Com. cons. 87. post prin.
& scripsi in l. si defunctus, j̄. de arb. tute. Sed posset saluari q̄n constabat ante
fuisse pauperem, sed non in totum se exercebat circa istam societatē, sed ali-
quid negotiabatur, ex quo potuit talē pecuniā acquirere, & ita præsumitur.
Sed vbi nihil negotiari probaret̄, & ea aduersa ante probaretur fuisse paup.
præsumeretur de pecunia cōi. Ita declarat Ro. ibi & ita intelligit illam l. si de
functus. Onus aūt probandi, ꝙ ante esset pauper, incumbit dicenti quæsiuis-
se de pecunia cōi: & hoc probato tenetur ipse ea aduerso probare, ꝙ aliud
negotiatus fuit, ex quo potuit illam pecuniam lucrari, vt colligit̄ ex verbis
Ro. d. consi. 346. Ad quem etiam vide Bal. in l. si restituenda. C. de peti. hære.
Mcuo. Dec. cons. 21. & consi. 148. nu. 4.
c Pom. Pecunia propria. Contrarium videtur tenere Anch. in cons. pulchro. s.
403. inci. Materia, de qua quæritur.
d Pom. Ideo sitis. Vide Pan. cons. 46. in 2. dub. vol. 1. & Ro. cons. 4. & Bar. cōs.
33. uol. 1. per totum, & cons. 51. & Bar. cons. 26. & consil. 231. & 368. & Bal.
idem tenentem quod Card. in l. cum per. C. si quis alteri uel sibi. Ale. in cōs.
78. uol. 2. & Bart. consi. 140. & 12. in 3. dub.

De contrahenda emptione, & vend. Rub.

a CVm ipse. a No. hanc l. quod tutor titulo, & bona fide, potest emere de reb. pupilli. quod dic vt in gl. &c.

ADDITIO.

a Paris. Cum ipse. An si fiat talis contractus durante tutela possit peti eius exe-
cutio, vide omnino Ang. cons. 90. inci. to. &c. Et de materia uide, & declara
ut per Soc. in l. 1. §. fuit quæsitum. in 1. no. ad Treb.

LEX

LEX XIII.

[a] **In vendentis.** [a] Mãm, quã hic ponit glo. ẽt ponit in l. in personã. §. generaliter. ff. de reg. iur. &c.

ADDITIO.

a Alex. In uendentis. Hanc l. nu. limita, & intellige, ut dixi post Bar. in l. Titia. §. fi. de uerb. obl. & ad hoc no. uide Bar. in l. serui elect. §. j. de leg. j. & omnino Bar. in l. si fundus, §. fi. de pig. ubi nn.

Pom. In uendentis. Limita istam l. pulchrè, ut procedat in potestate expressa, secus in relata. Ita Bal. per illum tex. in l. certi condictio. §. fi. ff. si cer. pet.

Paris. In uendentis. Limita uno modo, ut per Soc. in l. certi condictio, §. fin. in ult. no. fi cert. pet. Et an resolutio contractus conferri possit in uoluntatem unius, uide Are. in l. si quis, de acquir. poss.

LEX XIIII.

1 *Statutum, quod non possit vendi forensibus, valet.*
2 *Statutum, quod non possit vendi clericis, non valet.*

[a] **Dudum.** [a] Istã l. induxit do. Oldr. in quadam sua disputatione, q † statutum factũ hic in ciuitate ista [b] q forẽsib. nõ licet vẽdere, valet & tenet. Facit. ff. de pig. l. in quorũ. Non † autem valeret statutum, q non liceat vendere clericis. Dixi vobis in auth. cassa. & in l. fi. C. de sacrosanc. eccl.

ADDITIONES.

a Alex. Dudum. Facit ista l. q ualeat statutum, q socius non possit uendere rem communem, uel partem suam irrequisito socio, secundum Bal. in l. j. in prin. §. communi diui. & uide quod ipse nu. in l. j. C. de cõmuni seru. man. & limita hanc l. in casu no. posito in l. j. de priui. cred. ubi omnino uide.

b Paris. In ciuitate ista. Quid aũt si extaret statutũ, q nemini alteri ɔferat, uide ð isto statuto oĩno q̃ hẽs i Bert. i uerbo. statutũ, de cõtractib. ubi multa addidi.

LEX XV.

[a] **Super rebus.** [a] Materiam huius l. dic, vt dixi in l. si quis arbitratu. ff. de verb. obl.

ADDITIO.

a Poma. Super rebus. Ad limitationem istius l. uide Pan. cons. 8n. in j. dub. uol. 2. & Ana. cons. 19. in j. dub. & Aret. 124. & 140. adde Dec. cons. 140.

De hæred. uel actione uend. *Rub.*

LEX V.

1 *Actiones vtiles intentantur noĩe cessionarij, directæ verò nomine mãdãtis.*
2 *Si habens vtiles alteri illas cedat, apud ipsum nihil remanet.*

[a] **Emptor.** [a] No. tex. qui clare dicit, q † actiões directę intentant noĩe cedẽtis, seu mandãtis, vtiles noĩe cessionarij. Dixi vobis in l. q stipendia. š. de pc. Quęrit gl. qd ũ ille, † q hẽt vtiles, cedat alteri. Certe gl. dicit, q apud primũ cedẽtẽ nihil remanet, q̃a vtiles quas habet, trãstulit. Vide. & no. gl. Idẽ no. ĩ l. ex asse. ff. ad Treb. & ẽ tex. ĩ l. j. §. de illo. eo. tit. &c.

ADDITIO.

a Alex Emptor. In l. j. de hær. uel act. uend. habes hic gl. nu. in uno, quam tamẽ reprobat Bar. in l. j. post prin. de ope. noui nun.

LEX VIII.

1 *Actio in rem, quod possit cedi, & cessionario competit vtilis actio.*
2 *Dominium vtile sine traditione quæri non potest.*
3 *Libellus in actione vtili.*
4 *Hypothecaria an possit cedi. remissiuè.*
5 *Actio iniuriarum an possit cedi. remissiuè.*

Certi & indubitati iuris. Hæc est bona l. Et no. † q actio in rem [a] põt cedi, & ex cessione ɔpetit cessionario vtilis actio. Sed itellige, q licẽt ɔpetat vtilis actio in rẽ, nõ tñ ɔpetit vtile dñiũ [b] quia † sine traditione non põt mihi quęri, vt l. traditionib. š. de pact. Et ita tenet Dy. ĩ c. p possessore, circa fi. de reg. iu. li. 6. Et ex hoc dẽs scire † qualiter libellus formet̃ in actione vtili [c] Dẽs n. dicere, q talis res pertinet ad Titiũ iure dñij, vel quasi. Itẽ, q dict⁹ Titi⁹ cessit mihi oẽm actionẽ, quã hẽbat p dicta re vẽdita, quare peto te ɔdẽnari. &c. Si. o. diceres rẽ ad te pertinere iure dñij succũberes. Quærit gl. nũ quid † hypothecaria possit cedi. Cy. examinat hic. Ego dixi ĩ l. fideiussor obligari in princ. ff. de fideius. vbi Dy. tãgit. Quærit † gl. vtrũ actio iniuriarũ possit cedi? dixi in l. iniuriarũ. ff. de iniu. &c.

ADDITIONES.

a Actio in rem. Istis adde quæ no. Bal. de alie. iu. mu. causa fac.

b Vtile dñiũ. Adde Bal. ĩ. prox. gl. & fam. ercis. l. planẽ, & Ang. in l. j. pro emp.

c In actione utili. Adde Bal. in l. si culpa, de rei uendi. Adde ut per Spec. & Iuã. And. in tit. de cessio. act. §. j. uer. sed nunquid.

De eunuchis. *Rubrica.*

LEX II.

1 *Ciuitas potest statuere contra ciuem aliquid extra territorium facientem.*

[a] **Romanæ.** [a] No. casum in hac l. i prin. q † ciuitas põt statuere legem contra ciuẽ suum faciẽtem aliquid extra territorium. Dixi plenè de hoc in l. cũctos populos. š. de summa Trin. & fide Catho.

ADDITIO.

a Poma Romana. In fi. Bald. & Sal. hic ponderant istam legem ad quæstionem de statuto, quod, &c. quib. adde Alex. cons. suu 36.

De patribus, qui filios distra. *Rub.*

LEX PRIMA.

Si quis propter. Hæc est no. & singularis lex. An pro alia cã simili posset filius vẽdi, vide Dy. in c. ĩ argũ, de reg. iu. li. 6. An filius posset dari p obside, gl. tãgit hic: Dic, vt extra, de iureiu. c. ex rescripto, &c.

De rescindenda venditione. *Rubr.*

LEX SECVNDA.

1 *Contrahentes, quando possint se inuicem decipere.*
2 *Rescissio venditionis, quando, & quibus in contractibus locum habeat.*
3 *Hæc lex habet & locum in emptore decepto, atque in omnib. contractibus bonæ fidei, & stricti iuris, & in contractu transactionis, nu. 4. 5. 6. & 7.*
8 *Practica probãdi, quũ petitur arbitramentum reduci ad arbitriũ boni viri.*
9 *Maior, qui vendidit, si est læsus, sed iurauit non contrauenire, quando perdat beneficium huius l.*
10 *Minor iurans in contractu nõ contrauenire ratione minoris ætatis, an perdat beneficium huius l. & restitutionis in integ.*
11 *Iurans super facto videtur iurare super omni iure descendente ex eo.*
12 *Iuramentum repræsentat minorem iurantem, maiorem.*
13 *Remedium huius l. quod competat, etiam quando emptor alteri vendidit.*
14 *In instrumento venditionis si dicatur, quod illud quod plus valet, donat, tãquam benè merito, an tollatur beneficium huius l.*
15 *Clausula, & si plus valet, donat, quòd referatur ad modicum.*
16 *Libellus in remedio huius l. qualiter formetur.*
17 *Practica articulãdi ĩ hoc iudicio, et qũo dẽãt deponere testes, et n. 20. et 23*
18 *Testes qũ cõcordãt in cõi æstimatione, licẽt qlibet de sua deponat, probãt.*
19 *Remedium probandi æstimationem rei.*
21 *Iudex ĩ oĩb. in qb. magis requirit iudiciũ, q̃ testimoniũ, dẽt mittere aliquos bonos uiros ad æstimandũ.*
22 *Valor rei per peritos æstimatur, & cognoscitur.*
24 *Rerũ mobiliũ ɔsistẽtiũ põdere, numero, vel mẽsura, qualiter fiat æstimatio.*
25 *Res mobiles non facientes fructus, tũ æstimantur, quantum vendi possunt.*

[a] **Rem maioris.** [a] Hæc est solẽnis l. Si aliquis ĩ vẽditione decipitur

ADDITIO.

a Pom. Maioris. Pro limitatione huius tex. uide tex. in l. si fideiussor. §. fi. & ibi Doc. ff de l. j. Alex. cõs. 19. vol. 3. & utrũ ista lex hẽat locũ in datione in solutũ, vide Old. cõs. 37. i ult. q. Et ad hãc legẽ vide ẽt aliquid p Alex. cõs. 19. vol. 4. & Fel. in c. cũ cãm, i prin. de test. Bar. cõs. 90. Barba. cons. 25. vol. j. & cons. 41. eo. & cõs. 62. eo. & cõs. 55. vol. 2. & Imo cõs. 9. e. in fi. & Alex. in l. j. §. si hæres. ff. ad Treb. & Alex. cõs. 42. vol. 1. Et aliquid p Anch. in c. peccatũ, de reg. iur. in 6. Pan. in c. i aliqb. i 2. no. de deci. Barb. i c. ad nostrã, in 1. no. de reb. eccle. nõ alie. & in c. 1. de emptio. Are. cõs. 126. vbi q̃rit an hẽat locũ in locatione, & an & qñ pcurator alicuius fuisset deceptus in minori summa q̃ dimidia, & Ias. i l. nõ hoc. ĵ. unde legit. i ver. 5 limita, vbi ponit, an sufficiat pbare rẽ valere decẽ & plus, si fuit vẽdita p quinq & an habeat locũ in locatione, ponit ẽt Chrystophorus Porcius Insti. de inst. & in ã prin. & Bal. i c. j. qual. dn. ppri. seu priuet, vbi ponit, an si emptor renũciat huic legi, videat & venditor renũciare et. Rom. cõs. 418. vbi q̃rit an hẽat locum i locatione. Vide ẽt Ias. in l. cũ furti. ff. de iu. li. iur. vbi tangit illud qd tangit d. l. non hoc, & Fel. vbi tãgit de hoc, & ipse c. licet cãm. de pb. & Soc. cõs. 85. vbi ponit, an remediũ huius l. cõpeteret, vbi interuenisset geminatus cõsensus, & an hẽat locum in solutũ datione, vide etiam Bal. cons. 423. in vlt. par. & Barb. cõs. 22. vol. 4.

Paris. Rem maioris. ista lex pcedit i omnibus contractib. Vide Bar. & ibi addidi in l. 3. commu. veri. iu. Itẽ an dispositio huius legis hẽat locũ in feudalib. vide gl. & Barb. i c. ad nrãm, de reb. ecclesiæ, nõ alie. Itẽ an habeat locũ i pignore secundo, subrogato loco primi pignoris, seu malia cautione subrogata loco pignoris, vide Ro. sing. 575. incipit legi. Itẽ aduerte, q̃a i quocũq. cõtractu deceptio ẽ in pcio, debet attẽdi ipse cõtractus, vide Ang. cõs. 188. ici. put patet ex theme. Quid aũt si decipiat pcurator vẽdens, an requirat deceptio i dimidia, an sufficiat in 6. vide singulariter Pan. in c. Quintauallis, ex de iureiu. & circa mãm huius l. vide q̃ scripsi in l. sciendũ, & i l. si quis cũ alter. ff. de ver. ob. vide oĩno i l. j. C. de pd curia lib. x. Ang. ĩ l. j. C. de pscr. 30. an. Itẽ an hẽat locũ in cõtractib. stricti iuris, & in trãsactionib. vide Alex. cons. 198 Et de trãsactiõib. vidẽ Ias. i l. statim. C. de trãsact. Itẽ vide de materia Alex. cõs. 170. Are. late in l. si quis cũ alter, de verb. obli. Itẽ qd sufficiat esse plus vel minus dimidiæ in modico, vide Alex. cõs. 508. Itẽ qd non habeat locũ in remissione facta ex mera liberalitate, vide Bar. cõs. 80. Itẽ qd illud qd dr esse licitũ decipere vsq ad dimidiã, non hẽt locum in ecclesia, vide Bar. in tract. differen. Itẽ an habeat locũ ista l. si res q̃ valebat centũ, fuit vendita pro decẽ eo pacto, si in Pasc hate non solueret simplr iustũ preciũ vide Bal. in c. j. qual. do. feu. prop. priue. Et ibi ẽt si emptor renũciaret huic legi, an videat renũciasse ẽt vẽditor, itẽ qñ vẽditio est facta citra dimidia iusti pcij, si res empta sit perempta sine culpa emptoris, an possit vẽditor hoc nõ obstãte, agere ad iustũ preciũ, vide Crem. sing. 86. si res fuit vendita quinquaginta, & testes dicunt q valet centũ, & vltra, an potest intentare beneficiũ huius l. vide Fel. in c. cũ cã, in prin. ex. de testi. Et ibi ẽt circa fi. declarat, qũo liceat cõtrahentib. se inuicẽ decipere. Quid aũt in minore, qui fuit deceptus vltra dimidiam, & tñ iurauit nõ cõtrauenire aliqua rõne vel cã, & qui renũciauit omni beneficio, an possit dicere nullum, vel petere vt rescindat rõne enormis læsionis, vide latẽ Com. cõs. 180. cõcludentẽ, q sic, incip. Vr prima fronte. Et ibi ẽt ponit an decretũ iudi. appositũ ei obstet, & an sit necessaria absolutio a iuro, & alia vide p eũ. Pro quo vide ẽt latẽ Ant. de Bur. cõs. 45. incipit dña Orabilis, p totũ, put ẽt scripsi i auth. sacra puberũ. C. si aduer. vẽdi. De istis oib. vide ẽt Barb. i c. cũ cã, de emp. & vẽ. Itẽ an bñciũ huius l. habeat locũ i cõtractu, in quo interuenit decretũ iudicis, vide Alex. in l. pcia terrũ. ad leg. Fal. Barb. i c. cõ dilecti, de emp. & vẽd. vbi ponit alias quatuor limitationes, itẽ quid si testes deponũt de dimidia iusti pcij, & pl⁹, an sufficiat ad rescindẽdũ, vide Ias. in l. cũ furti. ad finẽ. ff. de iu. Ite. iu. An aũt remediũ huius l. hẽat locũ in feudo & emphyteusi. vide Ias. in l. de qmb. q hẽat locũ in feudo, vide Barb. in c. ad nostrã, in j. no. de reb. eccl. non alie. per istũ tex. itẽ an remediũ huius l. hẽat locũ qñ venditio ẽ facta cũ subhastatione. Et de alijs limitationib. vide Barb. in c. cũ dilecti, de emp. & vend. & multa ẽt ponit in c. cũ c. š. eo. tit. in materia hui⁹ l. & ibi ponit si vẽditio fieret p pcuratorẽ, an dñs posset petere cessionẽ, licẽt nõ esset læsus vltra dimidiã. Et postea ponit quid si interuenerit iurm, vel vendens donaret š. plus, & multa alia, & ibi ẽt ponit, q si in re vẽdita reperiat thesaurus, an possit rescindi venditio remedio huius l. & per illud, q dictũ est š. an habeat locũ ista lex in contractu emphyteuseos, vide Pa. de Ca. cons. 385. An autem possit renunciari beneficio huius legis, & quid si adesset iuramentum, & quid de alijs, vide latẽ per Barb. in consil. 31 vol. 4.

decipit vltra dimidiā [a] iusti ꝑcij, ꝑt agere, vt res reddat̄, vel iustū ꝑciū suppleat̄. h. d. No. q̄d dixi ī summario. Op. & imo vr̄, ꝙ liceat ꝯhētib. ī uicē se decipere, vt ff. de mi. l. ī cāæ. §. & gn̄alr, & ĵ. eo. l. si [1] volūtate. Sol. illa lex si volūtate, determinat̄ ꝑ istā, † dū tn̄ nō decipiat̄ qs vltra dimidiā iusti ꝑcij. Circa legē nr̄ā ꝓcedā ꝑ ordinē gl.
[2] Quæro, † qua actione petat̄ rescissio vēdōnis, s̄m formā h⁹ legis? Quidā dn̄t, ꝑ officiū iudicis, & sic ꝑ modū restōnis ī īteg. ex cl̄a gn̄ali, si qua mihi iusta cā eē videbit, vt s̄. ex qb. cau. ma. l. ī ꝯctib. Gl. dicit, ꝙ imo petit̄ actione ex eo ꝯctu, qa ī bonæ fidei iudicio veniūt ea de qb. nō est cogitatū, vt ĵ. de act. emp. & vē. l. a. Effect⁹ istarū opi. ē magn⁹. Nā si agit̄ officio iudicis, quadriēnio finit̄. Si agit̄ actiōe durat 30. ann. & iō ꝓ ei⁹ declarōne dic. Qn̄q; ꝯct⁹ emp. & vē. ē ab initio ipso iure null⁹. Qn̄q; venit rescindēd⁹. Prīo casu, aut hoc ꝯtigit ex ꝯhētiū dispōne, & agit̄ ad resoluēdū ꝯctū quatenus de facto ꝓcessit ex eo ꝯctu, vt ff. de ꝯtr. emp. l. sed Celsus. § si fundus annua. & ex empto. §. hi q vinū, de act. emp. Si vero hoc ꝯtigit absq; dispōne ꝯhētiū, tūc n̄ agit̄ actiōe ex eo ꝯctu, sed de dolo, vel alia, vt l. elegāter, ī prin. ff. de dolo. Ita dēt intelligi ĵ. e. l. si dolo, licēt gl. ibi aīr sentiat, & malè. Scdo casu, qn̄ ab initio valuit, sed ex post facto petit̄ rescindi. aut ad istā rescissionē est ꝓdita spāliter aliqua actio, vt si facta esset metu, & nō est dubiū, ꝙ illa agit̄, vt s̄. l. ꝓxi. Idē si modus rescindēdi esset introductus aliquo spāli fauore, vt ꝑ restōnē in integrū. q̄ ꝯcedit̄ minorib. ꝑti. si aduer. vēdōnē. Si vero petit̄ rescindi de iure cōi, nō ex aliquo singulari fauore, tūc agit̄ actiōe ex eo ꝯctu, vt l. ex empto. §. si qs virginē. ff. de act. emp. Ita dēt intelligi ĵ. de act. emp. l. vēditi. la 2. Nūc ad ꝓpositū, cū hic petat̄ rescindi d̄ iure cōi, q̄d n̄ dat̄ aliquo spāli fauore, dēt peti actione ex eo ꝯctu, & sic ē vera opi. gl. Quæ-
[3] ro scdo, qd ē cōuerso, † si deceptus emptor, qa emit rē vltra dimi-
[4] diā iusti ꝑcij? Gl. q̄ ē. ĵ. idē dicit, & bn̄ eadē rōne. Quæro, † qd in aliis ꝯctib. bonæ fidei, si aliqs est deceptus vltra dimidiā iusti ꝑcij? Rn̄. licēt gl. nō tāgat, idē ī oīb. ꝯctib. vt s̄. ex qb. cau. ma. l. in ꝯctib.
[5] & q̄d ibi no. & s̄. ꝯmu. vtri. iud. l. maioribus. Quæro tertio, † qd
[b] ī ꝯctib. stricti iuris. [b] Dicit gl. ꝙ tūc obstat exceptio doli, vt l. si qs cū aīr ff. de verb. obl. dicit Cy. ꝙ in hoc ē vis, qa cū exceptio doli sit odiosa, ergo si soluisset, nō posset repetere, sed in ꝯctib. bonæ
[c] fi. ēt post solon⁹ facta ꝑt agi, vt hic. q̄d nō placet, [c] nā illa exceptio doli dr̄ odiosa, q̄ orit̄ ab initio ipso, n̄ illa q̄ orit̄ ex post facto, vbi nō est ꝯmissus dolus in ꝯhendo, sed dolo facit in eo, q̄d petit. Ita no. in l. q̄ se dēre ff. de ꝯdi ob cām. & clarius in l. q exceptione. ff. de ꝯdi. inde. Sed ista exceptio doli est hmōi. vt d. l. si qs cū aīr. er-
[d] go &c. Est ergo dr̄ia [d] inter ꝯctus bonæ fidei, & stricti iuris. Nā in ꝯctib. bonæ fidei, anteq̄ soluat, hēt exceptionē, vt s̄. de hær. ven. l. q nōdū. Itē post rē traditā hēt actionē, q est bonæ fidei, vt hic, iō in ea veniūt vsuræ, & aliæ accessiones. Sed in ꝯctib. stricti iuris, anteq̄ soluat, hēt exceptionē: postq̄ soluit, hēt ꝯdōnē indebiti, q̄ est stricti iuris, & ī ea vsuræ nō veniūt, vt l. 1. s̄. de ꝯd. ide. Quæro,
[6] † qd si ꝯctus bonæ fidei deductus sit in stiplōne, [e] vt quotidie fit ī
[e] quolibet instro? Rn̄. idē, qd in ꝯctib. bonæ fidei. Hoc vr̄ sentire gl. in d. l. si qs cū aīr, & ibi plenè dixi, & hoc ēt vr̄ sentire hic, si dili-
[7] gēter inspicat. Quæro, † vtrū hæc lex habeat locū ī ꝯctu trāsactio-
[f] nis? [f] Tex. vr̄, qd nō, in l. Lucius. §. fi. ff. ad Treb. Cōtrariū dixi vobis in l. si qs cū aīr. Tn̄ est aduertendū, ꝙ si in trāsactione aliqs ē deceptus vltra dimidiā valoris rei, tūc nō hēret locū in ista mā, vt d. l. Lucius §. fi. sed tūc hēt locū qn̄ est deceptus vltra dimidiā illius, q̄d valebat ille dubius euētus litis, arg. ad hoc, q̄d habuistis no. in l. ꝑ diuersas in gl. magna. s̄. man. Et per hoc ego ꝯsueui dare
[8] † talē doctrinā. [g] Qñq; arbitramentū petit̄ reduci ad arbitriū bo-
[g] ni viri, ad detegendā iniquitatē arbitramēti, cū arbitramentū sit trāsactio, vt dixi vobis ī auth. si verò ꝯtigerit. s̄. de iud. & no. ī corpore vn̄ sumit, nō sufficeret ꝓbari, ꝙ arbitrator arbitratus ē aīr, quā ius esset, sed dēt ꝓbari, ꝙ arbitratus est ipse minus, vel plus, q̄ valeret dubius litis euētus, & ista est solēnis practica. Quæro, qd
[9] † si maior, q vēdidit iurauit [h] nō venire ꝯ, an ꝑ iurm̄ perdat bn̄fi-
[h] ciū h⁹ legis? Gl. tenet, ꝙ sic Facit s̄. si aduer. vē. l. 1. & authē. sacrā. Q̄d intellige, nisi fuerit dolo vel metu inductus, qa tūc ēt de iure
[10] Canonico nō tenet ad obseruationē iuri. Quæro, † qd si minor
[l] iurauit [l] nō venire, ꝯ rōne minoris ætatis. Et tūc nō est dubiū, ꝙ nō ꝑdit bn̄ficiū h⁹ legis. Nō. n. ꝯpetit rōne minoris ætatis. Sed an ꝑdat bn̄ficiū restōnis in Integrū. Dy. dicit, ꝙ nō, nisi de hoc fuisset certificatus, qa iurm̄ nō extēdit ad ea de qb. nō ē cogitatū, vt l. fi. s̄. de nō nu. pe. & l. fi. q satis. cog. ad muni. l. fi. ī prin. Sed illud, q̄d qs ignorabat, n̄ vr̄ cogitatū, vt l. mī, de inof. test. ergo, &c. Cōtrariū determinaui vobis, ꝑ tex. in l. 1. s̄. si aduer. vēd. & ī auth. sacrā, vbi sufficit, ꝙ iuret n̄ retractare ꝯctū. Nec ob. q̄d dicit Dy. nā fateor, q̄d iurm̄ nō extēdit̄ ad illud de quo nō est cogitatū, subaudi spāliter, vel gn̄aliter. Sic habuistis in l. sub ꝑtextu. s̄. de transac.
[11] hic saltē gn̄aliter est cogitatū: Nā eo, q̄d † iurat sup facto, vr̄ iurare sup oī iure descēdēte ex eo ꝯctu, vt l. duob. §. si qs iurauerit. ff. de iureiu. Si vero iurat nō venire ꝯ, rōne minoris ætatis, vel alia quacūq; cā, tūc nō est dubiū, ꝙ nō pōt venire ꝯ, per remediū huius legis, qa ēt de hoc est iuratū. Si vero iurat simplr nō venire ꝯ,
[12] † tunc iurm̄ repræsentat eū maiorē, & nō facit plus, vt in auth. sacrā, [l] m gl. hic positā, & sic ī dubio minor vr̄ iurare nō venire ꝯ,
[13] rōne minoris ætatis. Quæro. † qd si emptor istā rē alteri vēdiderat, & tradiderat. an ꝯ eū possit agi actiōe ista? Gl. determinat, q̄d sic, & bn̄. Secus si fortuito casu perijsset, q̄d dic, vt in glo. Quæro,
[14] † qd si dictū est ī instro, q̄d illud, q̄d plus valet, dedit, & donauit,
[k] tanq̄ bn̄ merito, [k] an ꝑ hoc videat̄ recessum a beneficio huius l. Azo. in summa hui⁹ tituli, vr̄ dicere, q̄d sic. Facit ꝓ hoc ff. de ꝯtr. emp. l. cū in vēditione, & l. si qs donationis. Q̄d no. s̄. de ꝯtr. emp. l. si donationis, hoc nō placet mihi. primo, per l. ab Anastasio. s̄. mād. Sed posses dicere, ꝙ est speciale in odium redimētis litem.

Probo

ADDITIONES.

[a] Alex. Vltra dimidiā. Mam huius l. vide ī c. cū dilecti, de emp. & vēdi. Et hāc l. singulariter ampliauit Bart. in l. societatē. §. arbitrorū, ff. ꝓ soc. sed sub dubio fortè. Itē limita, qn̄ quis damnatus est vēdere rē ex vltima volūtate, s̄m Bal. in l. Imperator, §. si certū, de leg. 2. per illū tex. q̄d intellige si taxauit certū preciū, aliàs secus, l. si fideicommissor. §. meminisse, de leg. 3. Ad q̄d bō facit gl. in l. prætor, §. permittit̄, in verbo, auditurū, de mino. Adde, quod no. dicit Bar. ꝑ l. si fundū sub cōdōne, §. si libert⁹, de leg. 1. Sed pone q̄d res valebat centū, & vēdita fuit ꝓ decē, cum pacto, quod si in Paschate soluent̄, adimpleat̄ iustum precium, an habeat locū remediū huius legis? dic quod non, s̄m Bal. in c. 1. qualiter dn̄s ꝓpri. pri. & ibi subdit, q̄d si emptor renūciauit huic leg., non vr̄ renunciare venditor, arg. l. iubemus. ī. ad Vell. & l. si vnus. §. in summa, de pac. Sed an rōne læsionis possit rescindi pactū, vel trāsactio, vel renūciatio circa q̄d pendebat ex futuro euentu, vide Bal. in l. 1. s̄. de pac. Limita ēt hāc materiā nisi decretū iudicis interuenisset, s̄m Bar. Bald. & Ang. in l. 3. ĵ. de ꝑdi. sententiū, quē sequit̄ do. Abb. in c. cū dilecti, de emp. & vend. sed Bal. hic contra, & Ioan. de Imo. in l. si quis cū aliter, de verb. obl. Sed idē Abb. in c. cum cām de emp. & ven. tenuit cōtra Bar. quia licèt decretū excludat præsumptionē deceptionis, nō tn̄ excludit ꝓbōnem in contrariū, sicut minor vendens cū decreto, tn̄ audit̄ in restitutione l. magis, §. penul. de reb. eor. c. 1. de reb. eccle. nō alie. in 6. s̄m eū, & cōtra Bar. tenet ēt hic Bal. in repe. Quid autē si res esset subhastata, vide sing. Bal & Ang. in l. 3. ĵ. ꝓ empto. & ī l. Fecia rerū, ad leg. Falc. & no. ꝙ licèt Bald. hic teneat, q̄d Ecclesia non possit petere in cōtractu venditionis restitutionē, si sit decepta vltra dimidiū iusti pretij, tamen Abb. Sicu. in c. cū dilecti, præalleg. tenet contrariū, licèt nō faciat mentionem de Bal. Mouet̄ ꝑ illū tex. ibi, nisi dūdicit reseruata, &c. Itē quia remedium extraordinarium est pingue. &c. mata no. in c. ex parte, de rescr. io c. 1. de restit. in integ. lib. 6. Posset tamen dici, ꝙ tex. in d. c. cum dilecti, non possit intelligi in reseruatione restitutionis, quia ibi erat Ecclesia contra Ecclesiam, ergo non habet locum restitutio l. verum, ff. de minori.
[b] Alex. Stricti iuris. Io. An. in c. dilecti, de emp. & ven. tenet, ꝙ ista lex habeat locum in promittente de loca. de alijs nihil dicit. Tu dic de omnibus idem.
[c] Meno. Quod non placet. Rebuf. consi. 21. nu. 8.
[d] Differentia. Bald. hic dicit, ꝙ ī cōtractib. stricti iuris habeat locū eōdē incertū.
[e] In stipulatione. Abb. in d. c. cū cām, post gl. tenet opinio. Bar. hic, cōtra Bald.
[f] Alexand. Transactionis. Contra Bar. Flo. allegat tex. in l. quod si differente, ff. de dolo. quam partem videtur tenere Inno. ī c. cum causam, de emptio. & ven. Pro quo vide ibi Ioan. And. in nouella.
Meno. Dec. l. cum te, nu. 13. de transa. Reb. consi. 103. nu. 2. 3.
[g] Doctrinam. Vide Bar. in d. l. si quis cum aliter, hic alleg. & in ĵ. arbitrorum, sed Bal. hic in 8. q. tenet contrarium.
[h] Alex. Iurauit. Quid autē si simpliciter renūciauit oīb. beneficijs, vid. Bald. hic.
Parif. Iurauit. Vide do. Ang. consil. 13. qui dicit secus esse, si non interuenisset iurm̄. Itē quod etiam non est ex toto verum, quando iuramentum interuenit
Men. Creu. consi. 7. nu. 3. 4. vbi latè hæc omnia prosequit̄ consi. 114 nu. 9. Creu. consi. 192 nu. 7. 8. consi. 221. in fi.
[l] Alex. Minor iurauit. Vide gl. in c. cū causam, de emp. & ven. q̄ sequit̄ Host. in c. cū cōtingat, de iureiu. Io. And. in d. c. cām, sequit̄ opi. Dyn. in consi. q̄d ibi refert de verbo, ad verbū, & idē Fed. de Sen. in cōs. 123. sed Arch. in c. quia, de pac. in 6. cōformat se cū opinio. Bar. & vide Bar. in l. sciendum, & quod ibi dicit, de verb. obl. & adde, ꝙ Pe. de Bellap. tenet minorē excludi ab oī beneficio, quia qui omne dīt, nihil excludit 19. dist. c. si Romana. c. solitæ, de maior. & obe. & Io. An. vbi s̄. alle. pro Dy. id quod voluit gl. no. in l. fi. §. ꝓinde. ff. ad Velleia. q̄d mulier nō possit renūciare Velleiano, nisi certiorata, plenè dicit Fed. i cōs. 193. & refert do. Abb. in d. c. cū cām, ꝙ ēt si in instrō minor fuerit certioratus a notario, nō ꝑ hoc sit fides de certificatione, quia notario credit̄ in his, q̄ gesta sunt citra se, nō a se, arg. l. omnib. C. de testa. quod est valde no. subdit tn̄ ipse do. Abb. in hoc videndū esse, q̄d no. Inn. in c. qm̄ contra de ꝓba. & quod communis practica habet se in contrarium, & opi. Dy. ēt sentit Cy. hic, do. Ant. in c. cū causam. dicit, quod in dubio ꝑsumenda est certioratio, qa non est verisile se venire ad ꝯtrm̄ iurī sine certiorōne, seu vbi cōstaret nō intercessisse, tenet opi. Dy. qs emēs nō cōsentit. Et sp̄ ꝓbat ēt hāc opi. s̄m d. Abb. Io. An. i c. 1. de cōmo. Et de hoc an ꝑsumat̄ certiorō, vid. gl. i d. l. fi. §. pe. ad Velle, & do. Abb. seq̄t opi. Bar. & cōem, qa vt dīt. Arch. ī d. c. 2. de pac. ī 6. iura ī illa parte reqrūt certiorōnē. Itē quia iurm̄ ē de iure diuino, & innitit̄ iuri nāli, a cuius ignorātia nemo excusat̄. 38. dis. qa ea. & l. 1. cū fidib. s̄. de ī ius voc. Si tn̄ minor eēt læsus, posset peter̄ absolutionē a iurō, arg. no. i c. cū cōtigat, de iurein. & ī c. 2. de pac. ī 6. & refert do. Ant. ī d. c. cū cōtigat, se cōsuluisse, q̄d ēt si interueniat verba magis specifica, vt qa minor dicat donare eorū, q̄d plus valebit, ēt i magna q̄titate, q̄d ī minore ꝑsumit̄ deceptio. arg. l. si qs cū sciret, ff. ꝓ empt. & iō dīt do. Abb. ī d. c. cū cām. Et credēdū i minore, vbi posset petere absolutionē a iurō, ꝓp enormissimā læsionē, itelligēdo, ꝙ n̄ donauerit, q̄d pl⁹ valebat, qa n̄ ꝑsumit cōsensisse in tāta deceptione. Itē quia iurm̄ illicitū ex pte recipiētis, cū interuenerit ex parte sua dolus ex ꝓposito, vel re ipsa, quo casu petit absolutionē a iurō. ionta no. ī c. 1. & c. debitores, de iureiu. Aduerte quia rō. s̄. posita, videlicet, ꝙ iurm̄ sit de iure diuino, nō valet, quia n̄ trahit̄ ad icognita, iuxta no. ꝑ Bar. ī l. si qs ꝓ eo. cū sims. de fideius. Bar. hic ī 2. q. loquēdo ī simplici renūciatione sine iurō, dīt, q̄d ī muliere, minore, & rustico, requirit̄ certiorō. Vide cū in d. 2. q. *Men. Soc. iun. cons. 48. nu. 19. lib. 3. Creu. cōs. 188. nu. 3. Dec. cōs. 403. col. pe. cir. med. Cur. iun. cōs. 53. nu. 8.
Adde, An hæc lex habeat locum in locatione. Bal. cons. 92. 3. lib. consil. 313. & an habeat locum in sciente valorem rei, vide Alex. cōs. 129. 3. lib. & an in minore iurante, vide per eundem cons. 88. eo. lib. pulchrè etiam Bal. consil. 40. 4. lib. vbi tenet, ꝙ iuramentum non operetur certiorationem. De quo ēt vide ī auth. sacrā pub. & an hæc lex hēat locū, i ī solutū datione, vide Old. cōs. 37.
[k] Alex. Bene merito. Adde Bar. ī l. si qs cū aliter, de ver. obl. & ī l. ab Anastasio. s̄. manda. Sed aliter dicit Bar. hic in 7. q. & Bal. in l. cū aliis. §. pē cū filia, de le. 2.

Probo ergo alia rõe, & hic aduerte, qa est veritas, & p hoc rñdeo ad leges q̃ faciũt in ɔ̃riũ. Aut. n. qs scit valorẽ rei. & iste bene põt pcio viliori vẽdere, & sic partẽ donare lta loquit l. si qs donationis, ff de ɔ̃h. emp. ẽt si illa verba nõ essent apposita ĩ ɔ̃ctu, hęc ig̃ t lex non hẽret locũ in sciente valorẽ rei, vt ĩ. dicam. Sed si aliquis valorẽ rei ignorat,[a] p hæc verba, † & quod plus valet, &c. vr velle 15 donare si valet plus modico, nã ad modicũ tm̃ referi hæc adiectio, vt l. hęc adiectio, de ver. sig. & de i lit iur. l. cũ furti. Vñ hẽbit bñficiũ h[9] l. deducto illo modico, q l vr donare Præterea Si ĩ illo ɔ̃ctu donõnis est deceptus vltra dimidiã illi[9] pcij, qd donare intẽdebat, arburor, qd põt venire ɔ̃, tanq̃ deceptus in vendõne, qd plus placet, vel aliẽ tanquam deceptus in illo ɔ̃ctu donationis.

b 16 Vidimus perfectẽ[b] theoricã huius l. videam[9] nũc practicã. Et primo hẽmus videre, † qualr dẽat formari petitio ĩ l nfa. Circa qd dẽs videre primo, qd dẽat narrari, scdo qd ɔcludi. Narrari dẽt, qd tpe vẽdõnis res valebat tm̃, & qd vẽditor errore duct[9] vẽdidit eã p viliori pcio, seu prãta q̃titate, & sic ẽ decept[9] vltra dimidiã iusti pcij. Ita dẽt cẽ narrõ. Primo, qd res valebat tm̃ tpe vẽdõnis, nõ tpe petitionis Probai. ĩ. e. l. si volũtate, e in fi. Et sic bñ aduertas, qd petitio & articuli referani ad tpꝰ vẽdõnis Scdo qd errore duct[9] vẽdidit pcio viliori. Probal ĩ. e. l. si maior fact[9]. l. j. s̃. cõia vtriusq; iud. l. maiorib. ĩ eo. qd dt pperã. Tertio, qp vltra dimidiã iusti pcij Hoc pbaĩ ĩ hac l Dẽt ẽt ĩ narrõ ne poni, qñ paratus ẽ vẽditor restituere pciũ, qd recepit, vt hac l. Cõclo vero qualr dẽat fieri, pt esse varietas. Primo põt fieri vno d mõ, qp in ɔclone solũ petã mihi rẽ restitui, & istud veniat[d] iure actiõis, sed p officiũ iud. dabiĩ emptori facultas retinẽdi rẽ, & suplẽdi iustũ pciũ, vt hic, sicut dicim[9] ĩ actiõe noxali, vt l. miles § q decẽ ff. de re iu. Vel alr, & istud magis laudo, qd libellus ɔcludat e alternatiuẽ,[e] s. peto eũ mihi ɔdẽnari, vt dictã rẽ reddat, vl iustũ p ciũ soluat, vl suppleat, vt pbaĩ hic, & ĩ d. l. t. ĩ. si maior fac. rat. alie, ha. Qd dixi, qd vẽditor ẽ decept[9], & agit ɔ̃ emptorẽ, totũ ecõuerso dẽt dici, qñ esset deceptus emptor & ageret ɔ̃ vẽditorẽ tã ĩ narratione, quã in cõclusione, vt de facili per te potes perpendere.

17 f Vidimus de mõ petẽdi. † Videam[9] de mõ pbãdi.[f] Et hic sunt duo, in qb. est dubiũ. Primo qualr pbabiĩ valor rei Scdo qualr pbabiĩ error. Circa primũ, gl. hic ponit q̃dã,[g] q̃ vñr multũ dubia. Primo dicit,[h] qd nõ sufficeret si testis in cã sciæ diceret, ĩterrogat[9] qũo scit, qp res valebat tm̃ dicto tpe, rñder, qp ipse tm̃ dedisset, si 20. testes hoc dicerẽt, ñ sufficeret, nã qlibet ẽ singularis in dicto suo, & nõ hẽt ɔtestẽ, ergo. vt l. iurisiurãdi. s̃. de test. licẽt gl. ñ assignet istã rõnẽ. Præterea, istud qd hic dt, reqriẽ, qd sit deceptus vltra dimidiã iusti pcij, hoc ẽ cõis pcij, sed hic qlibet testis testificaĩ d singulari pcio, ñ de cõi pcio, ergo &c. vt l. pcia rerũ ff. ad leg. Fal. Vel possumus dicere, qd si dicti testes adderẽt in eorũ dicto. & ego tm̃ dedissem p cõi æstimatione, qd isti testes pbẽt. Et licẽt dicas, qd quilibet, testificar de seipso, & sic 18 vñr singulares, tñ † qa testificant circa idẽ, ĩ quo sũt æqualr periti, vt ĩ cõi æstimatione, vñr cẽ ɔtestes, & qlibet idẽ deponeret, vt l. nemo ẽq nesciat, de duob. reis, & no. p Doc. in sili ĩ l. j. ĩ. de sen. 19 q̃ p eo qd interest pse. Est ergo † aliud remediũ. s. qd ĩspiciãĩ vẽdõnes factę ĩ illo loco, & ĩ illa ɔ̃ra. & q̃titates fructuũ, & rei qualitates. Et ex hoc colli r æstimatio, vide gl q̃ bñ dicit Sed pp hoc hic 20 aduerte † Practica vera, clara, & ĩdubitabilis cẽt ista, qd iudex ipse hoc ĩspiceret, vel mitteret duos bonos æstimatores, q hoc ĩuestigarẽt, & referrẽt. De primo. i. de iudice, est tex. ĩ l. fi. ĩ. de iure dot. impe. De scdo, i. de æstimatorib. habuistis tex. ĩ l. hac edictali §. his 21 illud. ĩ. de sec. nu. Dico igiẽ, † qd ĩ oĩb. istis, ĩ qb[9] ẽ magis iudiciũ, quã testimoniũ, iudex dẽt ponere aliquos bonos hoĩes, ad faciẽdũ illã æstimationẽ, & ad pserẽdũ illud iudiciũ, vt l. j. d vẽtre ĩspi. & de fid. istr. l ɔparõnes Sed q̃tũ res valeat nõ pt videri p oculũ, 22 sed ĩtellr p ĩtellm Et iõ † dẽnt mitti periti ĩ arte sua ad hoc faciẽdũ, vt l Auth. de alie. & emph. §. si vero qs. & de nõ alie. §. qa vero Leonis, & §. si vero alicui[9]. Et sic vr voluisse ĩtelligere gl. j. ĩ hac e. 23 l posita, p leges, quas alle. Sed † si qs vellet pbare p testes, istud cẽt difficile, posset tñ sic pbari vno mõ leui, si de hoc essent testes, q dicerẽt, qp tũc tpis, añ, & post, viderũt quã plurimos hoĩes volẽtes eã emere, p tãto pcio cõi æstimatione, vbi de hoc ñ essent testes, cẽt necesse, qd de hoc fierẽt multi articuli. Primo, qd pdiũ illud ẽ i tãti redditus.[i] Itẽ qp ĩ ɔ̃ta illa. pdia, q̃ sũt tãti redditus dicto tpe, & añ & post, ɔsueuerũt tm̃ vẽdi. Et hoc est verũ in reb. immobilib. 24 In reb[9] † vero mobilib. q̃ ɔsistũt in numero, põdere, vel mẽsura, qualr dẽat fieri pbõ, dixi ĩ l. pcia rerũ. § nõnunq̃ ff. ad l. Falc. In 25 aliis reb. † mobilib. vt in libro, & similibus, q̃ nõ faciunt fructũ, æstimabunt res, quantũ vendi possunt, vt l. si seruus. ff. de condi. fur.

ADDITIONES.

a Ignorat. Vide Bar. hic in 4. q. Fallit in administratorib. scienter vẽdentib. secundum Bald. in 8. q.
Men. Dec. consi. 513. nu. j. ii. latissi. Tiraq. de retrac. §. j. 10 gl. 18. nom. 52. 54. & Paris. consi. 128. nu. 36. lib. j. & Soc. sen. consi. 48. nu. 8. lib. 4. Soc. iun. consi. 73. col. 2. lib. 2. Dec. l. quatenus, nu. 5. de re iud.
b Alex. Vidimus perfectẽ. Et per Bald. in l. maiorib. C. commu. vtriusq. iud. p Mod. Insti. de act. §. si agens.
a Pom. l. si voluntate. Vide Ange. cõs. 311. in pric. de pba. Imo. cõs. 31. & Are. 225. & aliquid p Ale. 68. vol. 2. vbi dicit qp non psumitur mutatio precij, nisi probetur, & 134. ad fi. vol. j. vbi idẽ dicit, & vide ẽt ipsum ad hęc cons. 27 vol. 5. & non ab re. Are. cõs. 52. in ver. confirmatur, vbi dicit rem cum onus est annexũ, minus valere, quã si foret libera, etiã si esset onus fideicommissi. Et vide omnino tex. in c. cum Ioannes, & ibi Pan. in 5. no. & ibi addi dicit etiam de fide instr. & vide ẽt Ale. cõs. 151. in fi. vol. 2. vbi ponit vnum modum hoc probandi, & non ab re. Fel. in c. ad aures, de rescr. Alex. ĩ l. precia rerum ff. ad le. Fal. & cõs. 46. vol. 3. vbi ponit ẽt qualiter testes ponentes sup valore rei, debeãt scire eius qualitatem, & qualiter probetur. qp sit vendita citra dimidiam iusti pretij, & an sufficiat quod probetur quod alia res similis valeret, nisi tantum. & quib. magis creditur, an testibus deponentibus rem valere nisi tantum, an verò deponentibus valere tantum, & vltra.
d Meno. Istud veniat Gozad. consi 44. nu. 11. 12.
e Alex. Concludat alternatiuẽ. Adde tex. & Doct. in c. ad nostram, de emp. & vend. & Bal. in l. maiorib. & hic in 23 q. qui reprobat illam formam cõclusionis libelli, de qua hic per eum in 15. q.
f Alex. Probãdi. Quid autẽ si testis dicat rem valere tantũ, an probet. vbi Bar. ĩ l. fi. C. de prædijs, & oĩb. reb. nau. lib. xj. & ibi oĩno vide. Et an testis deponẽs sup æstimatione dẽat reddere causam etiam non interrogatus, tetigit Bar. in tract. de test. quem reassumpsit Bal. in l. solã, de test. & hic in repe. & Bal. ĩ l. j. ĩ. de sen. q̃ pro eo, quod interest. Et de hac materia, & quõ pbetur valor rei, vide Mod. Insti. de act. §. si quis agens. Sed an per instrumentũ veterũ emptionum pbetur valor rei ad plñ, vide secundũ Bal. in l. j. ĩ. de sen. pro eo, quod interest. ibi, quid si instrumenta sint singularia, & vide hic Bal. & ad hoc no. vide Imo in l. qui Romæ, §. cohæredes, de verbo. obl. & do. Anto. & Inno. in c. pe. de emp. & vẽdi. & valor rei pbatur ex quantitate redditum, vt vult hic Bar. in fi. vide bonũ tex. in l. si fundũ p fideicom. l princ. de leg. 1. & qp ibi no. ĩ l. si quos. ĩ eo. Facit tex. no. in l. qui bonis, de cess. bono. & quod no Imo. in l. apud Iul. §. hæres, de leg. j. & Bar. ĩ l. societatẽ, §. arbitrorũ, p socio, & quod no. Bar. in l. si fundum, de rei ven. Itẽ non habet locũ remediũ huius l. in iudicio, puta si res adiudicetur p minori precio, secundũ Bald. singulariter in l. ordo. C. de excep. rei iud. vide per Lud. in d. l. si quis cum aliter, de verbo. obl. vbi de materia. Et adde quod materia huius legis habet locum in omnibus contractib. bonæ fidei. Tex. est. & ibi gl. no. ĩ l. maiorib. commu vtriusq; iud. & ibi per Bar. & Bal. ibi vide formam libelli, & etiam hic per Bar.
g Paris. quædam. Vide circa hoc do. Ant. consi. 52. incip. Tota ergo difficultas circa medium. Et quid si testes dicant de diuersis, an concordent saltem in minori, vide Sal. hic Are. consi. 65.
h Pom. Primo dicit. Vide ad hoc plenam remissionem per Fel. in c. cum causa, in versi. in gl. 2. de testi. & aliquid per Ant. de Aut. in consi 63. & Maria in c. dilecti filij, de foro comp. & Are. consi. 136 & Alex. consi. 180. vol. 2. vbi generaliter dicit quod ad grauandum tertium nõ attenditur id, quod vnus, vel duo fecerunt, sed id, quod communiter fieri solet.
i Paris. Redditus Quia secundum redditum datur precium, l. si fundum per fideicommissum, in prin. cum gl. de leg. j. vbi vide.

LEX IIII.

a Ad rescindendam.[a] Hic est bonus casus, quem tene menti perpetuo.

ADDITIO.

a Ad rescindendam. Ad hanc l. vide omnino Cyn. hic, & quod no. Bar. ĩ l. 3. § hæc poena, ff. quod quisque iur.

LEX VII.

Ratas. Ad positionem vnius incõuenientis, sequitur positio alterius. & ad hoc allegatur.

LEX VIII.

a Si volũtate.[a] No hũc tex. ĩ fi. qp ad hoc vt possit rescindi vẽdõ rõne deceptionis vltra dimidiã iusti pcii, oportet pbare, tm̃ tpe vẽdõnis rẽ cõiter valuisse vel valere. & b nõ fiit tpe venditionis dolus. No & vide primã gl.[b] quæ est optima ad probandũ dolũ in materia vẽditionis, & no. istos modos.

ADDITIONES.

a Pom. Si voluntate. No. ex isto tex. qp multa tractanẽ, quæ non perficiunẽ. De quo vide Alex. cõs. 19. vol. 4. & cõs. 13. vol. j. & cõs. 28. & vide aliqu d p Fel. ĩ c. fi. ver. no. vlt. de pb. Vide et ad istum tex. Barb. consil. 8. vol. 2. No. tamen quod licet multa tractentur, q̃ non perficiantur, tamen ex tractatu præcedenti sumitur cõiectura ad sequentia, vt per Ale. cõsi j. vol. 3. Et ad primum no. Bar. hic, vide Barb. cõs. 17. & Ale. in l. vinũ, in 5. no. ff. si cer. pet. Vide etiã non ab re Ale. cõs. 58. vol. 4. & 36. vbi ponit pulchrum exemplum, vol. 5. & 148. cod. & Bal. 244. j. part. vbi dicit, qp aliud est tractatus, aliud conclusio.
Paris. Si voluntate. Ad declarationem huius l. qp liceat cõtrahentibus se inuicem decipere, vide Fel. in c. cum causam, circa fi. extra, de testi.
b Alex. Primam gl. Immo gl. hic non dicit hoc, sed in l. dolus. ĩ. eo.

LEX XIII.

Si maior. Protestatio facta ab eo, qui nõ hẽt ius protestandi, nihil releuat, vidisti in l. si fundũ, de rei vend.

LEX VI.

1 *Patrimonij sui vires quilibet scire præsumitur,*

1 Quisquis No. † qp quis scire præsumitur facultatẽ sui patrimonii, vt dixi vobis in authẽ. sed cũ testator ad leg. Fal. Glo. intelligit hãc l. in eo, q est deceptus vltra dimidiã iusti pcii, nã in eo, q est deceptus vltra dimidiã partẽ, immediate a psumit error,[a] nec est psumptio quod sciuerit. Vide gl q̃ est sup verbo, paulo vilioris. Idem etiam tenent Doct. quod tene menti.

ADDITIO.

a Alex. Præsumitur error. Adde Bar. in l. 2. ĩ. eo. in 3. q. & adde quod no. gl. & Ang. & Imo. in l. si quis cum aliter, de verb ob.

LEX XVI.

1 *Aestimatio facienda est secundũ rei qualitatẽ, & redditunm quãtitatem. Res, quòd tantum valeat, & non plus, quia facta subhastatione tãtum reperitur, non est sufficiens probatio.*

1 Si quos. No. † æstimationẽ fieri sm rei qualitatẽ, & redditum quantitatẽ, vt vidisti s. eod. l. 2. Tene menti

Bar. super j rima Cod.

a hīc l. q̄ est bona. † Op. quod nō est sufficiens ꝓbatio, ꝙ res tm̄ valet, & nō plus, q̄a facta subhastatione a tm̄ reperit & nō plus. Dēt ergo fieri æstimatio ſm̄ rei qualitatē, & reddituū q̄titatē per bonos hoīes ad hoc ponendos, vt dixi. s. c. l. a. quod tene menti, &c.

ADDITIO.

a Facta subhastatione. Adde Bar. & q̄ ibi dixi in l. j. ꝟ. de p̄scr. 30. ann. Dicit tñ ibi Bal. & Ang. ꝙ subhastatio tollit remedium l. j. ꝟ. eo. Et ad gl. hic, quæ ponit quot requirantur ad celebrandum venditionem per fiscum de re priuati, ꝟ. de gl. & ibi Bar. in d. l. j. de præscr. 30. anno. cum concor. ibi positis.

Quando liceat ab emp. discedere. *Rubr.*

LEX PRIMA.

Equidem. Gl. nō tractat materiam huius l. hic, sed in l. ab emptio. ff. de pact. & idem in l. seq. cum tit. seq.

a *Sine censu uel reliquis.* [a] *Rubr.*

ADDITIO.

a Paris. Vel reliquis. Circa istam rub. q̄ Bar. non legit, vide Do. Franc. cōsi. 105. Itē ꝙ emens teneatur ad onera, etiam si res non sit descripta i æstimo suo, vide Barb. late, cōs. 84. vol. 3. dummodo fuerit res vēdita, ideo onera subire tenet vt ibi, & ēt p Bar. in l. icola. ꝟ pri. ad munic. Vide Alex. cōs. 142. vol. 2. ad fi. ꝙ emens rē scriptā in æstimo teneatur ad noua & vetera. sed loquitur quando emēs sit subditus collectis, aliàs nō possit collectari, vt p Alex. cōs. 52. vol. 2.

LEX II.

1 *Emens fundum, a rustico tenetur ad illas collectas tantum, ad quas tenebatur rusticus, pro illo fundo.*

Rei annonariæ. No. ꝙ ille qui emit † aliquā possessionem ab aliquo rustico nō tenetur ad collectas, ad quas tenebatur ille maledictus rusticus, nisi pro illa possessione, non aliis, quod no.

LEX III.

Omnes. No. ꝙ ille, qui possidet fundum, debet pro eo soluere collectam, licèt sibi non sit adscripta in catastro, sed sit adscripta alteri.

De peric. & commo. rei uendita. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Si res euincit ex cā antecedentis cōtractus, venditor tenetur de euictione.*
2 *Quomodo sit denunciandum venditori litem motam.*
3 *Venditori scienti litem motam, an sit denunciandum.*

Post perfectam. Hęc l. hēt tria dicta. Primū dictū est satis cōe. Duo sūt singularia. Primum est satis cōe. Secundū est, † quod si res euincit ex cā antecedentis 9ctus, venditor tenet̄ de euictione, secus si ex cā, q̄ sequitur post 9ctum. Tertio dī, ꝙ emptor dēat denūciare vēditori, vt adsit cāæ agēdæ. Et pro hoc ego dico in m̄a de protestatione, qđ non sufficeret, si ego dicerem denuncio tibi qđ mihi est mota lis † sed dēt dici, mihi mota est lis a tali, ideo denuncio tibi, vt adsis cāę agendę, vt venias ad defendendū, nō aūt sufficit simpliciter denunciare. No. istum finem a pp quem dico in l. denūciasse § quid tñ, de adul. quod Dy. in c. cū qui certus, nō intellexit verbū in illa q. qua quęrit, vtrum si vēd. tot scit, debeat denūciari ei, & ibi distinguit sua verba: Veritas ē ista. qñ denunciatio fit solū ad certificandum te, tūc procedit r̄a, quod ille, qui certus est, non dēt amplius certificari, vt d. c. cū q certus, & l. j. in fi. de act. emp. sed qñ denunciatio fit ad incitandum te ad aliquid, certè ille, qui est certus, dēt incitari. Vnde lex dicit hic, ꝙ † venditori debet denunciari, vt adsit causæ agēdæ, vñ licèt sciat totaliter, non tñ fuit incitatus ad hoc, vt veniat ad defendendū.

ADDITIO.

a Me no. No. istum finem. Gozad. 94. nu. 41.

LEX II.

1 *Si venditio est facta ad mensuram, an dicatur venditio perfecta, antequā fundus mensuretur.*

Cum conuenit. Quæro, † vēditi fundus ad mēsurā, verū antequā mēsuret, sit perfecta vēditio. Hanc q̄ōnem a facio tibi pp hūc tex. ibi, hæc uia locū habēt, &c. Et eā habui de facto, cū quidā ageret rei vēdi. & fundus fuerat venditus ad mēsurā, nec apparebat de mēsuratione, &c.

ADDITIO.

Alex. Hanc q̄stionē. Dicit Pau. de Ca. quod periculum est venditoris l. si l vēditione. § j. ff. eo. & no. in l. Iul. § Titius. ff. de ac. emp. Et hoc ante traditionē, secundū Pau. de Cast. qui dicit, ꝙ vēditio non dicitur facta ad mēsuram ex eo quod dicatur vendo tibi illam vegetem vini, vel illum fundum ad rationem 50. li. pro campo, vel iugere, sed dicetur ad mensuram facta, si dicerem, vendo tibi 10. salmas vini ex ista vegete, vel alias campos 10. ex isto fundo.

De actio. empt. & uendit. *Rub.*

LEX IIII.

1 *Quis an præcise cogi possit ad tradendum. remissiue.*
2 *Interesse licet pro parte non probetur, iudex arbitrabitur ex officio suo.*

1 Si traditio. An † aūt quis possit præcisè compelli ad tradendū. Dic vt plenè no. in l. j. in prin. ff. eo. Et ego plenè dixi in l. stipulōnes non diuiduntur. de verbo obl. No quod hic vr̄ casus eius quod dixi vobis in l. 4. ꝟ. de 2 sen. quæ pro eo, quod interest, † ꝙ licèt per partem nō probetur a interesse, iudex a debet arbitrari ex officio suo.

ADDITIO.

a Men. Iudex. Latiss. Dec. consi. 110.

LEX V.

1 *Implens contractum ex parte sua, vltro citroque obligatorium, constituit alium in mora.*
2 *Vsura ratione precij non soluti, possunt peti etiam de iure Canonico.*

a 1 Curabit. a No. ꝙ in 9ctib. in quib. vltro citroq; aliquid debet, † si vnus implet contractum b ex parte sua, b alius est in mora c re ipsa sine interpellatione. No. etiā, quod istæ c † vsuræ debentur de iure Canonico, vt vidistis no. de vsur. l. 2. & 2 d extra de vsur. c. conquestus, d quod no.

ADDITIONES.

a Poma. Curabit. De intellectu istius l. vide late per Ale. & scribentes in l. de diuisione, circa gl. fi. ff. sol. ma. Et adde, ꝙ ista mora in regulis, de qua in isto tex. facit incidere quem in pœnam. ita etiam est gl. in l. ad diem. 2. & illam ponderat Rapha. Cu. de verb. obl. & Doc. in d. l. de diuisione.
Paris. Curabit. Limita singulariter vt p Are. cōs. 150. ad fi. vbi ēt an debeātur ex mora, vel pp fructus, vide etiam eundem in l. ita stipulatus. de verb. obl. vide Ale. cons. 69. in j. vol. Item ꝙ dispositio huius l. procedat etiam in contractib. stricti iuris, & etiam de iure Cano. vide Bar. de vtroq; i l. filius. § filia ff. de colla. dot. vbi tex. est in materia, vide in l. sociū, ff. pro soc. Idē in l. Iulianus, § ex vēdito, ff. de ac. emp. quæ cōcordat cū ista. Et de materia huius l. an habeat locū in pacto de vēdēdo, vide Ale. i apostil. ad Bar. in l. Iulianus. § offerri, in apost. mag. de act. emp. ff. vide Bal. in l. 2. ꝟ. de vsur. & alios ibi in materia ista. Itē ꝙ vsuræ in casu huius l. dicaot & sint vsque ad quantitatem fructuum perceptorū per emptorem, ex re vendita & tradita, vide Alex. consi. 69. in j. vol. circa fi. de quo ꝟ. Itē de eo quod dictū est, ꝟ. de pacto de vendendo, ꝙ nō habeat locū ista l. vide etiā no. Alex. in cons. 151. in 4. vol. Et habes quādā no. per istā regulam. Et est repetitum illud consilium in consi. 73. in 2. vol. Vide etiā in consi. 120. & 119. volu. 4. quæ sunt super eodem casu, super quo est illud consiliū. 151. In contrariū tamen ponderat tex. in l. fi. § fina. ff. de fun. dot. per quē ponit vnū no. Bar. in l. fistulas. § qui fundum, ff. de contrahen. emptio. Itē vide in materia Ale. cōs. 122. in 5. vol. vbi dicit, ꝙ si facta emptione detur terminus 5. anno. ad soluendū preciū emptori, interim potest cōuenire vt aliquid soluat pro cētenario. Itē qđ potest interim emptor conducere rē emptam, & tenetur ad pensionem conuentā. Vide ibi no. per eum. Super quo vide Abb. in consi. 66. Item quomodo possit venditor percipere fructus ex re vendita tali re, ꝙ eos nō teneatur cōputare in sortem, vide Corpo. cau. 151. incip. qui vult, & loquit̄ quādo datus est terminus ad soluendū preciū. Itē contra illud quod tenuit Alexan. d. consi. 73. in 2. volum. & in d. consi. 121 in 4. volum. & in d. § offerri, quod habeat locū in pacto de vendendo, vide oīno domi. Bar. Soc. i l. si ante nuptias. ff. solu. matrimo. Sed Ias. ibi, tenet cū opi. Alex. referens se ita cōsuluisse, & vide alios Mod. & p opi. Ale. vide Com. consi. 184. qui vult, ꝙ non possit ēt pactum fieri quod lucretur fructus. Itē de rōne huius l. & qđ procedat etiam in venditore non tradente rē recepto p̄cio. Alex. consi. 147 in 5. vol. in j. dub. Itē quomodo teneat̄ ad fructus nō perceptos, & quid si interesse excedat fructus, & quædā alia in materia, vide Soc. i l. de diuisione. ff. solu. mat. & Ale. ibi multa dicit. Itē pro opi. de qua ꝟ. ꝙ p̄cedat etiā si cōtractus non sit factus, sed p̄missio de faciendo, vide Ale. in pulchro casu in cōs. 147. in 5. vol. Itē ꝙ ista regula non procedat in cōtractibus innominatis, & de ratione, vide Ias. in l. ꝙ te. ff. si cer. pet. Itē vide de materia cōcordantes consi. vlt. 2. partis, & p discursum. Quid autem esset in terminis huius l. si res vendita esset perempta, an teneatur emptor ad vsuras precij, vide Bar. & Pau. ꝙ sic, in l. sicut emptio. § 1 ff. loca. post gl. ibi Sal.
b Poma. Implet contractū. Contrarium tenuit de directo do. Fran. de Are. in l. ita stipulatus magna, circa gl. j. ibi. ff. de verbo. obli. Vide ibi Cur. respondentem ad fundamenta Are.
c Ale. Est in mora. Ad hāc l. intellige, ꝙ quis videat̄ i mora ipso iure ita demū, si emptor habeat rē, & lucratus est fructus, secus si hēat rē, & fructus nō lucrat̄. ſm opi. Cy. in l. si minorē, ꝟ. de in integ. rest. Fallit in minore hic, & ibi. Sed idē vr̄ tenere contrarium in l. 5. ꝟ. de vsur. vbi omnino vide Bar. ad hāc l. si minorum, & in l. fi. § j. ꝟ. de iur. do. & imo. in l. insulam, § vsuras. sol. mat.
d Conquestus, & Bal. in rub. de vsur. & in l. 2. eo. ti. & ibi Bar.

LEX VI.

Venditi. No. istum tex. dum dicit. Si nō ab initio aliud 9uenit. Qñ ergo venditio resoluitur ex pacto 9hētium, agetur ad resoluendum contractū actione ex eo 9ctu. Qđ dic, vt dixi plenè in l. 2. in 1. q. C. de rescind. vendi. &c.

LEX VIII.

1 *Per solutionem tributi non probatur rei possessio.*

Si pater tuus. a Hæc l. habet vnum bonū casum. Ex eo, quod quis pro re soluit † tributa, nō probatur rei possessio, hoc intendit in summario, &c.

ADDITIO.

a Alex. Si pater tuus. In hac l. Bald. dicit no. vt si peto rem, quam emisse ꝓbo, nec probo precium solutum, ex officio iudicis potero repelli absq; eo quod petat. Vide tamen eundem in l. 1. in fi. de his quæ sub modo, & ad istum tex. hic ponderatum, per Bar. adde l. si fundus, & ibi Bar. & Doct. de fundo.

LEX XVII.

a Expulsos. Venditor non tenet defendere emptorē a violentia, q̄ sibi infert a de facto. h. d. Sed quid si in instrō 9tineatur, ꝙ venditor promisit eum defendere de iure, & de facto? Dic plenè, vt dixi in l. stipulatio ista in prin. de verb. obl. &c.

ADDITIO.

a Paris. Inferunt. Tenetur tamen prohibere eos quos potest, ne inferant molestiam, Vide Ant. de Butr. consi. 22. ad fi.

Si quis alteri vel sibi alterius nomine. Rub.

LEX II.

a SI emancipatis. a No. istum tex. ad id, quod dixi tibi s. famil. ercisc. l filiæ. ꝙ non sufficit, ꝙ pater emat nomine filij, nisi sequatur trad. no, quod est notandum, &c.

ADDITIO.

a Alexan. Si emācipatis. Adde bonū tex. in l. j. ī. de castren. pecu. lib. 12. vide th in d. l. filio post Bar. & adde Bar. in l. filij, de don. inter vir. & vxo. & Bar. in l. donationes in cōcubinā. §. pater, de do. tenet Bal. in l. 2, ī. de condi. ob cau. & Bal. in l. pe. ī. de exec. re iu. Et quid in don. cau. mor. vel remuneratoria inter patrē filium. an requiratur traditio per Bal. 10 l. & si mortis, ad leg. Falc.

LEX III.

Mancipia. No. ꝙ licèt preciū sit solutū de pecunia aliena, non impedit̄ translatio dñij in emptorē.

LEX VI.

1 *Quādo quis emit noīe proprio, & de aliena pecunia, quādo efficiatur dñs.*
2 *Procurator si fecerit actum tanquam nuncius, quando non valeat nisi mādato adijciantur verba illa, factorem, & nuncium &c.*
3 *Dominium quando transferatur ex inutili contractu.*
4 *Gestum a nuncio, quando possit per dominum ratificari.*

a Multum. a Hæc est bona l. & singularis, & multū practicabilis. Et diuidit̄ in duas partes. Scda ibi, si vero, ab initio Iterū prima subdiuidit̄, quia primo ponit vnū dictū bimēbre. Scdo prosequit̄ primū mēbrum, tertio scdm. Scda ibi, nā si qdē. Tertia ibi, qd si tu qdē emisti. No. ex hac l. qd licet no-
b mē vxoris b solū sit appositū in instr̄o, tñ virū soū in veritate ꝯparasse, ꝓbat̄ ex duob. s. qd ipse vir anteq̄ pueniret̄ ad faciēdū istr̄m, suo noīe emit. Itē quod ipsi viro possessio tradita est, quod est no-
1 tandū. Facit. s. e. l. 2. Hēs ergo videre tres casus. † Qñq; qs emit de pecunia aliena, & sibi tradit̄ possessio, & tūc ipse efficit̄ dñs, vt hac l. primo casu. Qñq; qs emit d̄ pecunia aliena, & sibi ñ tradit pos sessio. sed ei, cuius est pecunia, tūc si qdē ille, cui⁹ erat pecunia, anteq̄ pueniret̄ ad instr̄m, fecerat cōuentionē suo noīe, ꝑsumit̄ nomē illius tertij simulatè esse appositum in instr̄o, vt hic. Qñq; quis emit pro alio, & tunc quid iuris sit videbitur. j. proxi. ver.

ADDITIONES.

a Alex. Multum. Faciunt ad hanc l. ea quæ habentur, in l. si filij, de do. inter virum, & vxo. vbi vide Bar. & glo.
b Nomen vxoris. Vide quod habes ad Bar. in l. j. C. plus valere, quod agitur.

a §. Si verò. a Istū ver. nescio alibi, s̄m intellm gl. No. quod
2 † si procurator aliqd faciat vt nūcius, nō valet qd agit, & idō i ꝯctib. factis p ꝓcuratorē hodie apponunt̄ illa verba, ꝓcuratorē, actorē, factorē, & nūciū spālē, vt possit facere tāq̄
3 nūci⁹. No. scdo, ꝙ † ea inutili ꝯctu trāsferat̄ dñiō, qd die, vt plene
4 dixi. s. de leg. l. nō dubiū. Dic, vt ibi dixi No tertio ea isto si. ꝙ † gestū a nūcio nō possum hr̄e ratū, qa si hoc posset hr̄i ratū ea ratihabitione q̄reret̄ vaoti, vt dixi tibi alio anno in ti. rē ra. hab. Gl. tractat hic māteriam, vtrū alteri per alterū q̄ratur actio. De qua plenè dixi in l. stipulatio ista. §. alten, & l. si quis insulam, de verb. obl. &c.

ADDITIO.

a Alex. Si vero. Vide Bar. in l. quæ aūt §. si. de const. pec. & quod no Bar. in l. qui mihi donatum. vbi de hac gl. de don. & ib melius, & facit optime glo. in l. huius, in prin. de re. j. & no. ꝙ nuncius non potest condemnari, secūdum Bal. in l. j. j. de sen. Et de practica constituendi procuratorem vel nuncium, vide hic Bar. & de eius effectu, vide Bar. in l. si vitio, de vsufr. leg.

De rebus alien. non alienandis. Rubr.

LEX II.

1 *Sigillum ponens in charta ꝙ non videatur ob id approbare contenta in ea.*

a DIstrahente. a No. ꝙ ea eo † ꝙ quis ponit sigillum suum in charta, non videtur approbare ea, quæ in ea continentur. Vidistis etiam in l. vlt. s. plus valere, quod agitur, &c.

ADDITIO.

a Distrahente. Vide Bar in l. quæ dotis. in fi. sol. mat.

LEX VII.

1 *Alienatio si est prohibita, videtur prohibitus omnis actus per quem dominium transfertur.*

a Sancimus. a Hæc est bona lex & singularis, ꝙ i alienatio-
1 ne † prohibita videtur prohibitus omnis actus per quem fit trāslatio dominij directi, vtilis, vel alicuius iuris in re. h. d. Dic plenè, vt dixi in l. ea lege. s. de cond. ob cau.

ADDITIO.

a Ale. Sancimus. Vide Bar. i l. qui habebat, de leg. 3. l. alienationis, de verb. sign. glo. no. in l. fin. de prædi. curia. lib. 10.
Paris. Sancimus. Nunquid aūt ꝓhibita alienatione dicat̄ ꝓhibita hæredis institutio, vide Ale. cōs. 298. Vide de materia Ale. cōs. j. vol. 4. Quid istituto ꝓhibēte, vide do. Fran. cōs. 225. circa finē, nunquid aūt ꝓhibita alienatione intelligat̄ ꝓhibita ꝑmutatio ad meliorationē, vide Pa. de Cast. late & notabiliter cōs. 16. Nunquid aūt pignus, & cōstitutio seruitutis dicat̄ alienatio, vide Bal. in c. 1. §. 1. p quos fiat inuest. Nunquid eñt locatio ad nouenniū cum pacto renouandi de nouennio in nouennium, dicat̄ alienatio, vide quæ scripsi ad Bar. in l. codicillis. §. institutio, de leg. 2. Itē ꝙ pignorare pro tanta summa, ꝙ verisr̄ si lucreī postea, an dicat̄ alienatō, v. de ad Bart. in l. q̄ hēbet, ff. de le. 3.

De communium rerum alienatione. Rubr.

LEX II.

MVltum. Ratione partis fiscus potest vēdere totum, secus in priuato. h. d. &c.

Rem alienam gerentibus non interdi. Rub.

LEX VNICA.

Non est. No. ꝙ licet domino alienare rem suam cum onere tamen suo. h. d.

De pac. inter empto. & vendito. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Verbum, pertinere, est verbum obliquum.*

SI ea lege. No. verbū pertinere, & vide gl. super hoc verbo, de quo facio magnū sestū in mā
1 substitutionū. No. ꝙ † verbū, ꝑtinere, est verbū obliquū. na caponit̄ pertinere. i. restituere. De hoc in l. 1. ff. de do. ego tñ teneo, ꝙ sit verbū cōe, vt plenè dixi in l. Centurio. de vulg. & pup.

LEX II.

1 *Actio præscriptis verbis, potest cum alia concurrere, quando ex diuersis fontibus habet originem.*
2 *Pactum incontinenti appositum actionem veterem informat, & nouam parit præscriptis verbis.*
3 *Ius implendi conditionem in contractu, an transeat ad heredes.*

a SI fundum. a Hæc est bona lex. Actio † ꝑscr. verb. pōt cō-
1 currere cū alia, qñ ex diuersis fontib. hēt originē h. d. vide gl. sup verbo, sic ergo. Et prio no. qd dixi tibi i summario. Ea quo hēs ca ꝑsse. † ꝙ pactū incōtinēti appositū actionē
2 veterē informat, & nouā parit ꝑscr. ver. de quo plenè dixi in l. iuris gē. §. quinimo, ff. de pac. & ī. de pac. l. in bonæ fidei. No secun
b do, b qd † ius implendi ꝯdōnē i ꝯctu, trāsit ad hēdes, s̄m gl. hic po-
3 sitā, q̄ dicit, hoc nō fuit necesse dici In ꝯriū vr̄ tex. in l. si decē cū petiero, de verb. obl. & qd dixi in l. qui Romæ. §. Augerius. eo. tit.

ADDITIONES.

a Paris. Si fundū. Circa decisionē huius leg. loquentē de pacto de retrouendendo, an facta oblatione precij transferat̄ retro aliquod dñium. Et qd si res esset in aliū trāslata, oblatione. Pa. de Cast. tenuit qd sic, nō obstāte alienatione in aliū facta, in l. si cū vēderet, ff. de pig. act. Sed in cōtrariū vide omnino Ale. late in cōs. 10 incip. Videtur fortasse per totū in 2. par. Et vide dominum Fran. Cur. cōs. 52. inci. Lucius Titius, vbi in prin. allegat Pa. de Castr. secus tñ esset in pacto, l. commissoriæ, & addictionis in diē, vt p Ale. in d. cōs. 10. & ēt Cur. in d. cōs. 52. Itē vide Ale. in apost. i l. j. ff. de don. in ver. & tene mēti ad fi. qui dicit, qd dictū Pauli est periculosum. Itē vide eundem Pau. qui aperte sensit contrarium in ista l. quam lege cum prima in summario, & pro dec la ratione tex. ad l. si cū venderet, vide per Alexā. & Cor. in dictis consilijs. Et alio modo respōdet Sal. in d. l. si cū venderet, quem vide. To potes aliter, & subtiliter respōdere, qd ibi fit pactū iniectionis manuū, dū dicit recipere liceret, quo casu bene operat̄ translatio dominij, l. si quid sub hoc, ff. de cōtrahen. emp. vbi simile pactū ponit gl. & alij, de hoc in l. traditionib. C. de pac. & l. absente, §. 1. ff. de acq. pos. Et istud est fortè qd voluit Sal. in l. si cū vēderet, i 2. col. Sup quo tñ aduerte quomodo pactū tale id operetur vt hr̄ in dictis locis. Et cōtra Pa. de Cast. in d. l. si cū vēderet, tenet ēt Ias. in l. ab emptione, ff. de pac. Itē circa intellectū huius legis, vide oīno Are. in cōs. 6. Itē cōtra opi Pa. de Cas. in d. l. si cū vēderet, & opi. Ale. in d. cōs. 10. sequunt̄, Mod. Bono. in l. filiusf. §. diui, ver. 5. fallit, ff. de leg. j. Quid aūt si emēs feiret de pacto, an ꝙde valeret, & vide q̄ dicit Ias. in l. quotica, C. de rei vēdi. in 9. fall. per quē vr̄ idē in casu isto, qd i illo. Itē quid erit in fructib. si vēditor velit redimere fructibus pendētibus, an in totum sint sui, an debeāt diuidi cū emptore, vide no. Ale. post Com. in l. q Romæ, ad fi pri. de verb. ob Et vide Soc. late concludētē cōtra Alex. sequēdo opi. Com. cū quadā distinctione. Itē, ꝙ secus sit hypotheca cōtracta sup tali re, qa secuta postea retro vēditione, in executione pacti resoluit̄ hypotheca. Vide Bart. in l. vbi aūt, §. sed Marcellus, ff de l diē addic. i l. si res, ff. quib⁹ mod. pig. vel hypoth. sol. Itē quid si in terminis huius legis esset statuta dies solutioni precij, en ea elapsa, & non soluto precio teneretur promissor postea vendere, vide Are. i l. si ita quis, §. Seia, de verb. obli. Menoch. Rubeus consi. 18. numero 12.
b Meno. No. secundo. In materia, Rub. consi. 159.

LEX III.

Qui ea lege. Hæc est no. lex. No. quod verbum reuerteretur, est obliquum, significat. n. quod res tradatur manu alterius, non quod transferatur ipso iure.

LEX IIII.

a Commissoriæ. a No. ꝙ qui post terminum petit rem, videtur renunciare petitioni pœnæ, intellige, nisi esset dictum, rato manente pacto, vt ff. de trāl. l. qui fidem, est notabile ad multa, &c.

ADDITIO.

a Paris. Cōmissorio. Vide Ro. cōs. 47. in 4. dub. vide Alex. cōs. 110 vol. 5. vbi p hāc l. dicit, qd qui post rē sibi in solutū datam, petit sibi solui creditum, ꝑp. qd sibi facta fuerit in solutū datio, videtur ipsi in solutum dationi renūciare

LEX VI.

Cum te fundum. Ista est nota. l. In ꝯctib noīatis est loc⁹ ꝯdōni ob cām, si nō seruet pactū, qd p̄ricipalr̄ dedit cām ꝯtui. h. d. hæc singularis l. No. hic
a casū a ꝯriū solui vobis ponēdo casum, qd perpetuo tene menti.

ADDITIO.

a Paris. No. hunc casum. Per istam l. limitat Bar. in l. fi. ff. de condi. ob cau. lu... ff. de do. & in d. l. si. idem tenet.

LEX VII.

SI a te comparauit. Ad actionem ꝯsequendā, non sufficit sola oblatio, sed requirit depositio, & ꝯsignatio. h. d. Allegaui hāc l. ī l. acceptā. s. de vsu.

LEX IX.

SI quis ita. Valet pactū appositū tpe venditionis, ne liceat fundum religiosum, vel sacrum facere. h. d.

Si ser. exportandus ueneat. Rubr.

LEX PRIMA

LEge. Not. quod pactum valeret, vt si contra fiat, possit quis capere seruum suum sua authoritate. De quo plenissime dixi in repetitione l. creditores, j. de pig. quod intellige, vt dicam j. tit. 1.

LEX IIII.

Moueor. Talis quis esse præsumitur, in quali possessione, vel habitu reperitur. h. d. &c.

LEX V.

Qui exportandus. Cui interdicit̃ ciuitas ꝓpria, vr̃ interdicta ciuitas. Rom. h. d.

Si mancipium ita ueneat, ne prostituatur. Rub.

LEX PRIMA.

PRæfectus. Opp. ꝙ liceat ducere sua authoritate, vt j. tit. 1. l. 1. & 2. Sol. ibi est liquidū, & manifestū, ꝙ tpe dnctiōis qđ sibi ꝯpetit illud ī, capiebat .n. eā ī loco ꝓhibito, hic vero nō erat liqdū, ꝙ ancilla eēt ꝓstituta, iō dēt liqdari corā iudice, vt dixi ī l. creditores, j. de pig.

Si manci. ita fuer. alie. vt ma. uel econ. Rubr.

LEX PRIMA.

SI Patroclus. Op. ꝙ a tali pacto nō liceat recedere, vt s. ti. 1. l. 1. Sol. Ibi est aliud pactum, a quo recedere est turpe. Vlt. op. ff. de seru. expor. l. 3. Solu. vt ibi, & per istā l. & ea q̃ no. in l. ꝯtra ego cōsului semel in qō. tali. Pactū fuit appositū, ne liceat emptori alienare, & si alienaret, deuenu ēt in talē ecclīā, vtrū istud pactū postmodū posset tolli de partiū volūtate. Vr̃ ꝙ nō, qa ius est acqsitū ecclesiæ. In ꝯtriū vr̃ casus hic. De hoc dic, vt dixi, ī l. q Romę. §. Flauius, [a] ff. de verb. obl.

ADDITIO.

a Barb. Flauius. Et nunc consulo secundum Bar. vide quæ no. ad Barto. in d. §. Flauius Hermes, & in d. consi.

LEX V.

Ea quidem. Non sufficit de facto ꝯfieri ad pœnam cōmittēdā. h. d. Et de hac mā vidistis iol. vbi pactū, s. de trans. & plene in l. continuus. §. cum quis, de ver. obl.

LEX VI.

1 *Ad euitandam pœnam, non refert a quo fiat, dummodo fiat.*

1 SI puellam. † Ad euitandam pœnæ commissionem, nō refert a quo fiat, dūmodo fiat. h. d. & hic est bonus casus. Et de hac mā plene diai in l. cū seruus, de verb. obl.

De Aedilitijs actionibus. Rubrica.

LEX TERTIA.

SI apud priorem. Not bonum tex. ibi, antecedentis, vel incontinenti secuti. Quando dicatur factum incontinenti, dixi in l. bonæ fidei, supra de pact. &c.

LEX IIII.

Si prædium. Dicit Dyn. in l. 1. ff. de don. quod ideo in pacto legis cōmissoriæ, & adiectionis in diē transfertur dominium ipso iure, per illa verba, quæ dicunt, res sit inempta. Ego dico ꝙ hoc non est verum, quia etiam in alio pacto illa verba operarentur, quod est falsum, vt hic, & ideo est speciale in duob. pactis, dic plene, vt d. l. 1. ff. de donatio.

a *De Monopolijs.* [a] *Rubrica.*

ADDITIO.

a Paris. De Monopolijs. Quid sit Monopolium, vide Fel. in c. accedens, in prin. extra de præscr. Itē ꝙ ista materia procedat in pacto fraudulēter facto. Secus si ex priuilegio, vel consuetudine fuerit ius tale faciendi. Vide Inn. in c. significante, de app. vbi Abb. in fi. & hic alij Modern. & ibi etiam quædam alia.

LEX VNICA.

a IVbemus. [a] No. hāc legem ꝯ istos artifices, qui inter se faciunt istas ꝯuentiones, quia eā, vidi practicari.

ADDITIO.

a Alex. Iubemus. An valeat Monopoliū iuratū, vide Bar. qđ non, in l. si quis ad declinandā, C. de epis. & cle. & ad hāc l. vide Bar. in l. fi. de Colleg. illicitis.

a *De nundinis.* [a] *Rubrica.*

ADDITIO.

a Paris. De nundinis. Vide in materia nundinarum aliqua per Bertach. in tract. de gabel. in a. par. 8. partis principalis.

LEX VNICA.

QVi exercendorum. Hæc ē bona lex, & ere do, ꝙ hic est casus, ꝙ tēpore nundinarum nō possit quis capi pro repsaliis, &c.

De vectigalibus. Rubrica.

LEX SECVNDA.

NEque commissum. Hęc est no. lex valde. Res q̃ incidit in cōmissum, pōt vēdicari ad quinquenniū, nō post. h. d. No. ꝓ his qui nō assignauerūt iura, & actiones, q̃ licēt deuenerint in fiscū ex forma statuti, tñ de hoc dēt moueri qō intra quinquēniū. nō post, qđ tene menti, qa poteris hic multū de honore, & c.

LEX XIII.

Exceptis. No. ꝙ vectigal publicum, potest locari a Ciuitate, quod satis est notabile, &c.

Noua vectigalia instituι non posse. Rub.

LEX QVARTA.

SI prouincialium. No. arg. quia propter veterā cōsuetudinē pōt induci ius exigēdi vectigal, vt diai ff. d publ. l. vectigalia, & c.

De commercijs, & mercatoribus. Rubr.

LEX QVARTA.

1 *Statutum potest punire ciuem egredientem territorium.*
2 *Ambasiator finita ambasciatu non gaudet beneficio ambasiatoris, si differt recedere.*

1 MErcatores. Habes duo notare. Primo, † ꝙ potes imponere legem punientē ciuē suū egredientē territorium, vel alios terminos, prout statutum disponit. No. secdo † ꝙ ambasiator finita ambasiata, 2 q differt recedere ñ gaudet bñficio, seu priuilegio ambasiatoris.

a *De rerum permutatione.* [a] *Rubr.*

ADDITIO.

a Paris. Permutatione. No. ꝙ propriè permutatio dicitur de specie ad speciē, secus in cambio. Vide Bal. in c. 1. §. cum autem, de controuer. inuesti.

1 *Permutatio, quare non dicatur contractus nominatus.*
2 *Permutare est generale ad omnem contractum.*

1 GL. cōtinuat rubricā, deinde quærit † quare ꝯtus permutationis non dr̃ ꝯtus noīatus, [a] sicut locatio, venditio, & silia. Eandē qōnē facit ff. de pact. l. iurisg. §. 1. Tñ veritas huius q. ponit̃ hic. Nā ꝓmutatio ē nomē gnāle ad oēm ꝯtū ex quo vltro, citroq; aliqd dat. Permutare. n. dr̃ hoc ē, tibi do hoc, ꝓ hoc: merito nō pōt dici ꝯtus noīatus. & qa hēt nomē sui generis, nō pōt dici, ꝙ hēat spāle. Nā sicut videmus in sfis, quilibet horum vocat homo, tñ per hoc quis non dr̃ nominatus. Sed per nomen ꝓpriū, & hoc tenēt Doc. oēs. No. ergo ex ista gl. ꝙ † verbum, permutare, generale est 2 ad omnē ꝯtum, quod valet ad multa. Vide glo. & no. eam.

ADDITIO.

a Alex. Contractus nominatus. An cōtractus permutationis, sit innoīatus. Ad de Bar. in l. fine apud acta, C. de transac. ver. q̃ro secundo vtrū sit contractus.

LEX PRIMA.

1 *Verbum comparare, est generale ad omnes contractus innominatos, & diuersum est a verbo emere, & vendere.*
2 *Si res permutatur cum re, quæ erat venalis exposita, agitur actione vel præscriptis verbis.*
3 *Contractus permutationis, in quo differt ab emptione.*
4 *Verbum, dedit, in contractu emptionis ponitur impropriè.*
5 *Permutatio, in quo differat a contractu innominato, do vt des.*

a SI cum patruus. [a] Ista lex ponit vnū singularē casū, & nescio eū alibi. Si res ꝓmutat̃ cū re, q̃ venalis erat [b] exposita, ñ hēt locū ꝯdō ob cām, sec° si venalis ñ eēt exposita h. d. Opp. & vr̃ qđ iste sit ꝯtus emptionis, & vēditionis, vt s. de rescin. ven. l. 1. precii cā. Sol. ibi fuit taxata, vt dicit tex. Op. de tex. q dicit hic vero q̃titas nō fuit taxata, vt dicit tex. Op. de tex. q dicit hic ꝯparauit. & sic ioquit, ꝙ fuit emptio So. Aliud ē ꝯparare, [c] aliud ē vēdere, seu emere

ADDITIONES.

a Ale. Si cum patruus. Ista lex non est alibi secundum Bar. hic., & Bal. in l. si 2 proponis. C. de cond. ob cau. & ponderat eam no. Bar. in l. j. ff. eo.
b Paris. Venalis erat. Vide las. in l. si cum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. in l. rogasti, in prin. ff. si cer. pet.
c Alex. Comparare. Vide hic Bal. & Bar. in d. l. 1. de contrahen. emp. & in § si quid relictum, in prin. de leg. j.

1 emere † Verbũ.n.ɔparere, eſt gñale, & cõprehendit ẽt permutatiõnẽ, & alios innominatos ɔ̃ctus, vt l.1.§.pe.ff de ɔ̃h.emp.& vẽ. Ita tenet gl hic, q̃ no.& ſigna. Modo habes, quod verbũ, permutare, eſt gñale, vt in rubrica Item verbũ, cõparere, vt hic Quærit qua actione agiĩ in primo caſu.l. Plures ſunt opin. Veritas eſt qd

2 † agiĩ actione vtili ꝑſcr.ver.ad exemplum actionis ex empt. Quæ

3 ro† in quo differt ɔ̃ctus ꝑmutationis ab emptione, & ven. Gl. dicit in ɔ̃ctu vẽditionis datur preciũ pro re. In ɔ̃ctu permutationis

a daĩ ſpẽs pro ſpẽ. Hic aduerte ᵃ cum dico, in ɔ̃ctu emptionis datur precium, intelligas pro re, quæ traditur, ita ꝙ quis nõ ſit obligatus ad dandũ, vt l.ea empto, in princ.& §.3 de act. empt. Sed ſi ab initio cõuenisset, vt dares rẽ, ego darem pecuniã, quia de nã ɔ̃ctus emptionis, & vend.non eſt, vt venditor obligeĩ ad rẽ dandã, eſſet ɔ̃ctus innominatus, & non eſſet emptio. Tea eſt, & gl. ĩ l.fi.ff.de ɔdi.ob cau. Sed ſi in ɔ̃ctu apponeret vtrumq; verbum, vt fit cõiter, dedit, vendidit, & tradidit pro tanta pecunia, vtrũ ꝑp

4 illa verba, quæ dicit, dedit, deſinat eſſe vẽditio Certe nõ, ſed† de-

b dit, ibi ponit impropriè, ᵇvt l.ſi ſtipulatus, ff. de vſur. Et dicemus

5 plenius in d.l.fi.de ɔd.ob cau. Quæro† ĩ quo differt ɔ̃ctus ꝑmutationis, ab alio ɔ̃ctu innoĩato, do, vt des Dic, vt ĩ gl. Et ſic cõiter renetur, licèt tex.non bene declaret. Tene menti hanc legem, &c.

ADDITIONES.

a Meno. Hic aduerte Dec. conſi.60.col.1.

b Impropriè. Adde Bar. in d l.ex empto, de actio.empt.

LEX II.

1 *Contractus permutationis aſſimilatur emptioni in hoc, quod eſt bonæ fidei.*

2 *Permutatio, in quo differat ab emptione.*

3 *Dominium in venditione non transferiar, niſi precio ſoluto, vel habita fide de eo, & an idem fit in alys contractibus.*

a **Permutationem.** ᵃ Actio pręſcriptis ver. ex ꝑmutatione eſt bonæ fidei, ſicut actio ex

1 empto.h.d.Op.ſ̃.de reſcin.vẽd.l.ex ɔdõne Sol.† Cõtractus ꝑmutationis aſſimilaĩ emptioni in hoc, ꝙ eſt bonæ fidei. Difficit tñ in aliis, quia emptio ɔ̃biĩ cõſenſu, permutatio non, vt hic dicit ibi.

b dũ dicit re ipſa. Quæro, & reuoco in dubiũ, ᵇ in † quo differt em-

2 ptio a ꝑmutatione. Gl hic aſſignat dñas, & ɔcordãtias, quas dic, vt ĩ gl. Inter alia dicit vnũ qd eſt notabile, & eſt vltima dña. Di-

3 cit, ꝙ† in vẽditione non trãsferĩ dñium, niſi ꝑcio ſoluto, vel fide habita de eo: Secus in aliis ɔ̃ctib. vide iſtã gl.& ſigna eã. Idem vĩ dicere gl.in l traditionib.ſ̃.de pac. Cõtrariũ vĩ tenere glo.in l cũ proponas.ſ̃.de dolo.in gl.ſuper verbo, remanſit. Idẽ gl.in l.ſi ſeruus.§.locaui.ff.de fur.& ibi diai tibi, & ĩ.c.l.cũ precib. Gl.format de hoc vnã q.& eam dimittit inſolutam. Ego puto contrarias gl. eſſe veras.ſ.quod idem ſit in aliis contractibus.quod in venditione, quia eadem eſt ratio. Pro hoc arg.in l.3.de pign. actio.

ADDITIONES.

a Permutationem. Adde Bar. in l.1.in fi.ff.eo.ti.

b Reuoco in dubium. Adde Bar.& glo.in l.1.ff.eo.

LEX III.

1 *Permutatio ſolo conſenſu non perficitur.*

2 *Actio, quæ oritur ex pacto veſtito rei interuentu, vnde oriatur, an ex pacto, an ex traditione.*

3 *Natura dictionis, ex.*

4 *Quoties vnum venit ad implementum alterius, non agitur, ex implente, ſed ex impleto, & nu.11.*

5 *Ex implemento contractus facto per vnum, an oriatur actio non implenti.*

6 *Ex contractu permutationis quando oritur actio, & qua.*

7 *Actio præſcriptis uerbis, quibus caſibus locum habeat.*

8 *Ex pacto nudo incontinenti appoſito, etiam quando nullus reſultat contractus innominatus, oritur actio.*

9 *In contractu facio ut des, quæ actio oritur. remiſſiuè.*

10 *Contractus innominati an cognoſcantur a modo ineundi contractum, an ex modo implendi.*

12 *Contractus innominati, iudicantur ſecundum naturam contractuum nominatorum, quibus aſſimilantur.*

Ex placito. Iſta lex hẽt mãm multum ſubtilẽ, & bñ h.d. Ex pacto permutationis non orit actio, niſi veſtiaĩ. Op.de l.ɔſenſu, de actio.& obl.& Inſti.de obl. q̃ ex ɔſenſu, vbi emptio ꝑficiĩ ɔſenſu. Sed ꝑmutatio eſt ſilis emptiõi, vt ſ̃. eo l.ꝑxi.ergo, &c. Sol. Silis eſt in quibuſdã, non in hoc. Rõ. quia

1 permutatio eſt ɔ̃ctus innominatus, ideo† ſolo cõſenſu nõ perfi-

a cit, vt l iuriſgen.in prin & §.1.ff.de pac. Venio ad q Primo q̃to, ᵃ

2 ſi pactũ veſtiatur rei interuentu, oritur actio. Quæro, † vñ oriĩ illa actio, an ex rei traditione, an ex pacto præambulo. Gl. dicit, & Doc. ꝙ oriĩ ex pacto pręambulo, vt dixit.hic, dũ dicit ex placito ꝑmutationis re nulla ſecuta, &c. q. d. re ſecuta oriĩ actio ex ipſo

3 facto. Hoc.n.ſignificat† nã dictionis, ex, arg.ſ̃.ſi ſeruus extero.l.1.& de legi l.nõ dubiũ.de pecu.l.eo.tpe.§.ſi cũ ſi. Scdo hoc ẽt probat gl.ꝑ multa exempla, q̃ oĩa examinare eſſet difficile, nec pertinet ad mãm noſtrã. Hoc etiam probatur regula generalis, quę ẽ,

4 † quoties vnũ venit ad implementũ alterius, non agitur ex implẽte, ſed ex impleto, vt patet, & l.ſi ita fuero ſtipulatus.§.1.& l. cũ

5 .n.ff de nouatio. Scdo quæro, quid ſi ab vna parte† impletur ɔ̃ctus, vtrũ ex hoc veſtiatur, adeo ꝙ pariat actionẽ alteri parti, quę non impleuit. Gl. vĩ dicere, ꝙ hęc qõ ſit fatua ad quid.n. poſſit agere altera pars, cũ iã ſit impletus ɔ̃ctus? Sed certè nõ eſt fatua. Poſſet.n.eſſe, qd licẽt ɔ̃ctus ſit impletus, fuit datũ mancipiũ vitioſum, vel morboſum, ita qd expedit ei, qd poſſit agere. Veritas ẽ, qd ei ſolũ impleĩ, qui eũ implet, nõ alteri parti, nec ɔ̃ ſe implẽtẽ, adeo ꝙ ſi vult põt adhuc pęnitere, vt l.ſi pecuniã in prin. ff de ɔdi.ob cau. Venio ad gl.magnã. Quęro primo circa hãc legẽ, qñ ſtipſo fuit ſubiecta. Dicũt quidã, primo ꝑceſſit ɔuentio nuda de ꝑmutando, ſcdo illud fuit deductũ in ſtipſone, & hoc tenet glo. Alij dicũt, ꝙ ab ipſo initio vna fuit ɔuẽtio ſtipſone vallata. Vtraque põt eſſe bona, tñ in hoc põt eſſe dña, qa qñ ꝑceſſit nuda ɔuẽtio, & ſecuta eſt ſtipſo, ſi qdẽ incõtinenti, oriĩ actio ex ipſa ſtipſone. Itẽ pactũ nudũ ꝑcedens veſtiĩ cohęrentia ɔ̃ctus.& ex eo oriĩ actio ꝑſcr. verb. Sed qñ eſſet ɔuẽtio tñ ſtipſone vallata, nõ poſſet

6 agi, niſi ex ꝑmiſſa ſtipſone. Quæro ergo & reuoco in dubiũ, † qñ ex ɔ̃ctu ꝑmutationis oriĩ actio, qua actione ageĩ. Sol. Aut nõ interuenit ſtipſo, & tũc agiĩ actione ꝑſcriptis ver. vel in factũ, q̃ eſt idẽ, vt impleaĩ qd ɔuenit, vel ɔdictione ob cau.ad repetendũ, qd eſt datũ, cũ diſtinctione, aut res fuit expoſita venalis, vel nõ, vt ſ̃. eo.l.1 Si vero ĩteruenit ſtipſo, tũc diſtingue, aut ſtipulatio ſola ꝑceſſit, aut pactũ, vt ſ̃ ꝑx.diai. Quia ergo hic fit mẽtio de actio.ꝑſc. ver.& act.in factũ, io gl.imitat mãm act.ꝑſcr.verb.& act.in factũ.

7 Quæro,† in q b.caſib hẽt locũ actio ꝑſcr.verb.ᵇ & act.in fac gl di

b cit, qd hẽt locũ primo in pactis incõtinẽti appoſitis, vt l.2.& 3 de pac inter emp.& vẽd. Itẽ vbi dubitaĩ de noĩe ɔ̃ctus, vt ff.de ꝑſcr. verb l.1 .l.2 .l.& l.ſi tibi rẽ, & l 1.de exerci.act. Itẽ tertio hẽt locũ in trih.ɔ̃ctib.innoĩatis.ſ.do vt des, ſub quo eſt ꝑmutatio, facio, vt facias, & do, vt facias Sed in qua no.ſ.facio, vt des, daĩ actio, de dolo, vt l.nãl s § qd ſi faciã.ff de ꝑſcr. verb. Ita dicit gl. Doc. Vltra.ɔ̃. Imo nõ eſt niſi vna actio ꝑſc.ver.ſ.q̃ oriĩ ex ɔ̃ctib.innoĩatis. Nec ob.qd dĩ de pactis incõtinenti appoſitis, nã ideo ibi oriĩ, qa habita relatione pacti ad ɔ̃ctũ, reſultat qdã ɔ̃ctus innoĩatus. Nã ſi ego vẽdo tibi librũ pro centũ, pacto appoſito, vt vadas ꝑ me Romã, habita relatiõe pacti ad ɔ̃ctũ reſultat qdã ɔ̃ctus innoĩatus.ſ.facio, vt facias, ſ.vẽdo, vt vadas Rom. Ita dĩt ipſi. Iſtud eſt falſum, ꝑ l.in bonæ fidei.ſ̃ de pac.vbi dicit tex. ꝙ orit actio ex ipſo pacto, non ex ɔ̃ctu innoĩato, q reſultat habita relatione hincinde. Idẽ in l.iuriſgẽ.§.quinimo.ff.de pac. Pręterea pactũ incontinenti appoſitũ veſtiĩ cohęrẽtia ɔ̃ctus, vt d.l.i bonę fidei, & d.§.quinimo. Sed ɔ̃ctus innoĩatus veſtitur rei interuẽtu. Aliud eſt ergo veſtimentũ vnius, aliud eſt veſtimẽtũ alterius, vt diai tibi ĩ l petens ſ̃.de pac.

8 Pręterea, ego video qd† ex pacto nudo incõtinenti appoſito oriĩ actio, ẽt qñ nullus reſultat ɔ̃ctus innoĩatus ex illa relatiõe, vt ſ̃.de vſur.l.frumẽti.ff.de vſur.l.ẽt, ſi bñ inſpiciaĩ, nã pone ibi illud, qd eſt mutuo datũ creditori eſſe promiſſum ꝑ ſtipſonẽ, & appoſitũ pactũ nudũ de vſuris, certè nullus reſultat ɔ̃ctus innoĩatus. Eſt.n. cui ꝑmitto.& creditor ad nihil obligaĩ, & tñ ɔſtat. ꝙ ex pacto illo oriĩ actio, teneo ergo gl noſtrã. Itẽ in ſcdo mẽb. qñ dubitatur de noĩe ɔ̃ctus, verũ dicit glo. põt n.eſſe, ꝙ nullus ɔ̃ctus innoĩatus reſultat. Exemplũ, ut poſuiſti librum tuum ad vendendũ ad ſtationem, nihil fuit dictum expreſſe, quid illi vẽditori dẽres dare. Vũ nõ põt dici q l hic, innominatus ɔ̃ctus ſit, & tñ agiĩ actione ꝑſcr. verb. In tertio caſu ſ.in ɔ̃ct innominatis, & glo & Doct. Vltramon.ſunt in ɔcordia, & remanet, quod gl.noſtra, dicat veritatem.

9 Quæro circa illud, qd gl.dicit, † quod in facio, vt des, oritur actio de dolo, non ꝑſcr.ver an hoc ſit verũ, & q̃ eſt rõ huius. Certè hoc examinaui plene.ſ̃.de dolo.l.cũ proponas.dic, vt ibi. Quę

10 ro, † vtrũ ɔ̃ctus innominati cognoſcanĩ per modũ ineũdi ɔ̃ctũ, an cognoſcant ex modo implendi? Gl.dicit, ex modo ineũdi, vt l.cũ mota.C.de tranſa. Doct. Vltram dicunt econuerſo, quod cognoſcanĩ ex mõ implendi, & illud eſt principalius, aliàs eſſet imponere legẽ verbis Do.Iac.But.tenet opi gl vt cognoſcantur ex

11 modo incundi ɔ̃ctum, & hoc ipſe probat ſic. † Qñ vnũ venit ad implementũ alterius, tunc debemus inſpicere illud quod impletur, vt hac l.in prin.& l.ſi ita fuero ſtipulatus.§.1.& l.cũ.n. de noua. Præterea qñ vnũ venit tanquam acceſſorium ad aliud, illud inſpicimus qd eſt principale, vt l.ſi nõ ſunt §.ꝑuentum, de auro, & ar.leg. Sed hoc implementũ venit, vt acceſſoriũ ad aliud, qd impletur.ſ.ad cõuentionẽ, ergo &c. Ego aliàs diai vobis, ꝙ iſta diſputatio diſplicet mihi, dico.n.qd ſicut ab initio ɔ̃ctus emptiõis, & vendi.ex parte emẽtis eſt emptio, & ex parte vẽdẽtis eſt venditio, nec inſpiciĩ, qd præcedat, vtrũ diſpiciamus verba ab emptore, an a venditore, vt l.1.ff.de rer.ꝑmu ita dico in iſtis ɔ̃ctib.innominatis, ab ipſo principio ex parte vnius eſt do, vt facias, ex parte

12 alterius eſt facio, vt des. Exemplũ probatur, † quia ɔ̃ctus innoĩati diiudicanĩ ſm naturam ɔ̃ctuum nominatorum, quib.aſſimilantur, vt l.j.§.ſi quis ſeruũ, ff depoſiti.& l.cũ q.§.ſi rẽ inſpectori.ff. com-

ADDITIONES.

a Alex. Primo quæro. Adde Bar. in l.cum mota, & l.ſine apud acta, de tranſact. poſt glo. ibi Bar. in l.ſi quis debitorem, de iureiuran.& in l.naturalis, §.pen.de præſcr. verb. ſed an contractus iſti innominati dicantur inſtituti per ſolam conſtitutionem precarij, vide Bar. in l.j ĩ.pro donato.

b Alex. Præſcr.verb. Adde glo.& ibi Bar.in rub. ff.de præſcr. ver.

cōmodati, & iste ɔ̄ctus do vt facias assimilat̄ locationi, vt dictis legib sicut ī locatione, nō inspecto ordine verborū, ex parte locātis, est locatio, & ex parte ɔducētis ē ɔductio, ita hic ex vna parte ē do, vt facias, & ex alia ē facio, vt des. Iō ex parte ei⁹, ex cui⁹ pte ē do, vt facias, orit̄ actio p̄scriptis ver. ex parte alteri⁹ ex cui⁹ pte ē facio, vt des, orit̄ actio de dolo, & sic cessant rōnes, q̄ fiūt ī ɔ̄trist p do lac. cū d cit, ispicim⁹ illud, q̄d implet̄, fateor, sed ab ipso initio isti ɔ̄ctus fuerūt variati ex p̄sona ɔ̄hētiū. ergo, &c. Ita dēmus intelligere istā mām. Veniamus ergo mō ad actionē in factū, & de hac nō dico mō. sed dicā Deo duce, ī l.1. ff. de ɔdi. ex lege, &c.

LEX IIII.

1 *Actio praescr. verb. qua datur ad implendum quod conuenit, an detur praecisè ad dandum, vel liberetur praestando interesse.*

Cum precibus. Cōdō ob cām est p̄sonalis, iō dat̄ ɔ̄ ɔ̄hentē, nō ɔ̄ tertiū possessorem h. d. Quęritur hic primo, vtrū in ɔ̄ctu p̄mutationis trāsferat̄ dñiū aliꝗ re nō tradita, vt̄ fide habita de ea. Dic. vt dixi. s̄. e. l. 2. Quęro scdō. 1 xo hæc † actio p̄scr. ver. q̄ dat̄ ad implēdū, q̄d ɔuenit, det̄ p̄cisè ad dādū, aut liberet̄ quis p̄stādo iteresse. Gl. tenet, ꝙ liberet̄ p̄stādo interesse. Doc. V ltram dicūt ɔ̄triū Dy. tenet gl. in l. stipl̄ones non diuiduntur, in distinctione magna. Et ego teneo glo. vt hic, &c.

De locato, & conducto. *Rubr.*

Contioua, vt in glos.

LEX PRIMA.

Dominus. De hac materia habetis ī l. dominus horreorum. ff. eo. tit.

LEX II.

1 *Conductor, aut locator operarum quis dicatur.*
2 *Conduxit saepe ponitur, pro locauit, & econuerso.*
3 *Locans operas ad faciendum aedificium certa mercede constituta, quando possit mercedem petere ante opus finitum.*

1 **Aduersus.** Primo est hic vidēdū, qs † dicat̄ locator, & qs dicat̄ ɔductor, & hic tex. vr̄ velle, q̄d ille, q p̄stat opas, dicat̄ ɔductor: ille, q dat pecuniā, dicat̄ locator. In ɔ̄triū vr̄ tex. & istа ē veritas, ꝙ sꝫ iste, q dat pecuniā dr̄ ɔductor: iste qui dat opas, vel q p̄stat parietē habitādi, vel facultatē ducēdi aquā, & sīa, ille d cat̄ locator, vt l. 1. §. si qs seruū. ff. depositi Nō ob. hęc lex, qa verbū hic, ɔduxisti, ponit̄ īpropriè, licèt gl. videat̄ aliꝯ capo 2 nere, tñ nihil ē dicere. † Sæpè n. ponit̄ ɔduxit, p locauit, & ɔuerso, vt l. veteres, de act. emp. & l si dña s̄ de vsufr Quæro scdō. † qñ 3 qs locat opas suas vt faciat ędificiū aliq l certa mercede, vtrū possit petere mercedē añ finitū op⁹.: Gl. hic vr̄ dicere, ꝙ sic. at. s̄. d iudi. l. ꝑperādū § i honorariis V ide gl istā Certè. §. i honorarii s, nihil facit ad ꝑpositū, qa spāle ē i aduocato. Vñ dicūt Doc. hic inspiciēdā esse qualitatē p̄sonę q̄ locauit operas suas, & qualitatē operis. Quid o. si qdā pauper artifex ꝑmisisset facere palatiū Cōi, p certa q̄titate? Certè dēt sibi solui quātitas interim, arg. ad hoc, ff. eo. l. q insulā. § q ædē, & l. si vero non remuneraodi. §. fi. ff. māda. Quod satis placet. Teneatis menti istā gl. qa valet ad multa, &c.

ADDITIO.

a Alc. Finitū opus. Adde Bar. i l. qui insulā, §. qui ædem ff. e. & Bar. ī l. diuortio ī pri. sol. ma. Vide no. in l. pr. & no. Bal. in l. j. sup. de var. & extraordi. cognit.

LEX II.

1 *Pēsio domus soluit̄ iuxta cōsuetudinē locorum, & ea cessante, in fine tpis.*

Aedem, quā. a Circa hāc legē gl. quærit, qñ debeat solui † pēsio domus, vtrum in initio, vel in medio, an in fine. Licet de hoc sint opi. veritas tñ est, q̄d standū ē ɔsuetudini regionis io hoc, vt j. e. l. exceptio. Sed si ɔsuetudo nō apparet, debet solui io fi. temporis, nec ante pōt peti, qa ante, locator contractum ex parte sua non impleuit, vt l. Iul. §. offerri. j. de act. emp. dixi tibi io l. si seruus Mæui. § fi. ff. de stip. ser. &c.

ADDITIO.

a Alex. Aedē, quā. Intellige istū tex. qui loquit̄, vt propter restitutionē necessariā possit conductor expelli, & ea cōfecta conductor in domo reponi dēat & est no. gl. iuncto tex. in verb. cellariq, dominū, in fi. in l. si duo, §. cum inquilinus, ff. vti possi. & ibi Ber. itē limita hāc l. secundū Ang. ī conductione ad longum tempus, quia dicitur habere ius, & ita ipse cōsuluit in cons. Certum est quod in anno domini, &c. adde Inno. in c. propter sterilitatem, extra eo. ti. & ibi vide ad hanc l. per Imo. in glo. pen.

Pom. Aedē, quā. Ad istā l. vide Alex. consi. 79. in 4. vol. & cons. 132. ad fi. vol. 2. & 189. vol. 2. vbi ponit, an colonus dicatur male versari, si vendit rē locatā sibi, vt propriam. Et pulchre ad istam l. vide per ipsum consi. 101. vol. 3. et 8. vol. 5. in j dub. vbi ponit multa circa hoc, an conductor dicatur male versari, an requiratur sententia declaratoria super hoc, & consi 5. vol. 4.

Paris. Aedē, quā. An ista lex habeat locū in emphyteusi, vide Hyppo. sing. 94. Et vide ōino in materia huius leg. latè p Barba. in c. ꝑpter sterilitatē, de locato. Itē ꝙ cōductor nō soluens pensionē possit statim expelli etiā authoritate ꝓpria, vide Ber. in trac. de. Gabel. in 2. parte. vbi etiā ponit quid si primus cōductor alteri locauit, & ab eo recepit pensionē, an dominus possit secundū expellere. Vide etiā de hoc in Ber. in ver. emphyteuta soluere debet, & l. l. si quis cōductionis. j. eo Ponderat tñ, quia Bal. in hac l. ædē, tenet, ꝙ dominus non possit expellere secundum conductorē, qui fuit inuectus a primo. Sed idē Bal. in l. certa, ad fi. j. vt in pos. leg. retulit oppositū, licèt in contrarium allege. decisionē Barto. in l. j. §. necessario. ff. si mul. vētr. nom. in pos. mis. fuer. Ideo bñ aduerte & cōsidera. Ber. vbi s̄. tenet ꝙ non possit. Et allegat Bald. in vtroq. loco supra allegato, ad idē, sed videtur cōtrarius, limita tamen illud q̄d dictum est, quod propria authoritate, &c. non procedere, quando via iudiciaria esset semel adita, vt scripsi in Bert. in versi. emphyteuta soluere tenetur, de quo, supra.

LEX IIII.

Ex diui. De hac materia plenè dixi io l. dominus horreorum. ff. eo tit.

LEX V.

a **Certe iuris.** a Ista lex fuit repetita vltra montes, & est pulchra materia, &c.

ADDITIO.

a Paris. Certe iuris. Vide ad Bar. in l. 2. ff. in quib. cau. pig. tac. contraha.

LEX VIII.

1 *Sterilitas quando dicatur.*

a 1 **Licèt.** a Qñ aūt d cat̄ sterilitas, est opi. inter Doct. Quidā dn̄t īspici vulgi opinionē. Alij dn̄t, † qñ semē ñ recolligit. Tex. hic dicit iuxta bonā fidem haberi rectè, &c. quæ est bona fides? Certè si aliqs nō decipiat̄ vltra dimidiā iusti p̄cii, intra dimidiā bona fides hoc tolerat, vt l. 2. & l. volūtate. s̄ de resc. vē. Si ergo b sunt b recollecti ita modici fructus, ꝙ soluēdo pēsionē remanet deceptus vltra dimidiā iusti p̄cii, tunc dēt fieri ex cōputatio. Ita c credo, ꝙ debeat intelligi ista mā, nec vnquā dixi aliter modo, &c.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Bar. hic de ɔ̄rietate notat̄. Vide cū iu l. si merces, §. vis maior. ff. locati. Pro saluando Bar. in hac l. licet. vide concord. quā posui ad §. vis maior, in l. si merces. ff. eo. tit. de loc. & conduc.

ADDITIONES.

a Paris. Licet. De materia remissionis vide oīno do. Fran. cōs. 52. Itē an iste remissio fiat i cōductore ad lō. tp̄s, vide Alc. cōs. 117. no. singulariter, ꝙ i casib. qb. fit remissio pp sterilitatē nō ꝑcedit qñ cōductor p tpe p̄terito nō soluit canonem, quia non præsumit̄ pp illud, dictum casum accidisse. Ita Io. Ant in c. pp sterilitatē, extra de locato. Itē pro hoc vide Ang. in cōs. 188. inci. Prout patet ex themate. Itē vide Alex. de materia oīno cōs. 112. Cuius dicta posui ad Bar. i l. 4. circa fi. j. ti. 1. latè ēt in cōs. 476. vbi ponit de remissione. Qualiter aūt cōcludi debeat in libello, in quo petit̄ remissio, vide Ro. cons. 178. Item no. ꝙ rōne soluti, non fit remissio, nec augmentū, sed rōne insoluti, vide Ber. de Gabellis, in 2. par. vbi ponit de eo qui cōduxerat molendinū cū quatuor rotis, vt adddat vnā rotam. Et ibi etiā ponit an, & qñ pp guerrā fiat remissio. Et ibi ponit quid de tpe pestis, & de multis alijs in materia, maximè de molēdino casmate perempto. Itē quid si preciū fructuū crescit, vel decrescit, an dēat fieri remissio, vel augmentū, vide Ang. cōs. 188. Itē quid de impedimēto pestis, vide q̄ habes ad Bar. i l. habitatores. ff. loca. vbi Bar. ponit qñ est pœna incommoditas vtēdi, nō fit remissio. Itē de guerra, & quid in emphy. vide Are. late in l. interdū. de acq. pos. Et ibi ēt in fi. q̄d quia conduxit tpe guerræ, non fit remissio ꝑpter guerram, quia ei imputandum est. Vole etiam Alexan. consi. 112. volum. 1. Et quanta debeat esse læsio, vide Com. consi. 128. volu. 2.
b Meno. Si ergo sunt. Gozad. consi. 74. nu. 2. 3. Ruy. consi. 81 lib. 1. consi. 87. cod. & quid ob bellum Calca. consi. 14. de sterilitate, latiss. Neuiza. cons. 90. C decis. 88. latiss. D. dacus Pract. quæstio. c. 30. vbi prosequitur hanc materiam.
c Men. Nisi modo. Soc. cons. 68. num. 9. lib. 1.

LEX IX.

1 *Conductor ad non modicū tp̄s, dr̄, hēre ius in re, & nō tenetur stare colono.*
2 *Colonus dicitur habere ius in re, quando de locatione est factum instrumentum, & sunt obligata omnia bona hincinde pro obseruatione.*

a **Emptorem.** a Mām hui⁹ legis dixi vobis i l. si filio. §. fi. ff. solu mat. Sed volo vobis dare talem doctrinā. Ratio huius legis est hæc, quia colonus nullum ius hēt in re, sed hēt obligatā p̄sonam dñi locantis, sed illa obligatio perso- 1 nalis, nō tenet emptorē, merito emptor nō cogit stare. † Sed si po- b nerē colonū † hēre ius in re, vt quia cōduxit ad nō modicū tp̄s, b tunc

ADDITIONES.

a Alex. Emptorem. In princ. hæc l. fallit in fisco, & in matricula. l. fi. & ibi Bal. j. de iure fisci, & tex. & Bar. in l. negotij. j. de manci. & col. lib. 11.

Pom. Emptorē. Et ꝙ ista lex habeat locū colono partiario, vid Ro. cōs. 309. & cos. 311. & Are. 160. & Alex. cōs. 118. vol. 3. i 2. dub. vbi ponit multa ad hāc l. maximè assignādo ei⁹ rōnē. Et an ꝑcedat qñ emptor solū emisset fruct⁹ rei locatæ, vel quādo esset facta locatio ad longū tp̄s, & 123. eo. vol. maximè, in prin. & fi. & vide etiā Soc. limitantē cōs. 25. Et de materia huius l. vide Alc. & Bar. in l. filiusfam. §. si vir, ff. solu. matr. & Barba. consi. 36. i 3. dubio, vol. 2.

b Pom. Modicū tēpus. Idem tenet Ang. cons. 20. ad fi. Item circa istam materiā vide Alex. late in l. si filio. §. j. ff. sol. ma. vbi ponit multas limitationes ad hac l. & ēt ad regulā, ꝙ vniuersalis successor tenetur stare colono. Vide quod habes ad Bar. ibi, vide ēt Alex. in l. qui absenti. §. j. de acq. pos. vbi habes an requiratur hypotheca specialis. Itē an emphyteuta fisci teneat̄ stare colono, vide Rom. sing. 63. Itē limita regulā huius in singulari successore, qui nō succedit in plenū ius, qa teneat̄ stare. Vide do. Fran. cōs. 140. Nunqd aūt dispō huius legis ꝑcedat i colono partiario. Vide Ro. cōs. 309. & Bar. i rub. de reb. eccl nō alien. in 6. dub ad fi. Itē no. ꝙ si ecclesia cōcessit fundū in emphyteusim, i quo fundo steterat quis ad laborādū per longū tp̄s, & bene laborauerat, ꝙ teneat̄ emphyteuta stare colono, & si eū expellat, poterit iure suo priuari. Bar. ī l. cognouimus. C. de coll. fun. pri. li. 11. vide aliquid in Ber. in verb. emphyteuta stare tenet̄. Itē ad mām huius legis vide Alex. late cōs. 118. l 5. vo. vbi ēt dicit ꝙ emptor fructuū nō teneat̄ stare colono & multa alia, Itē ad cautelam Bar. hic. s. de emphy. an requirat̄ specialis, vide ad Bar. in l. fil o. §. si vir. Et, ꝙ tuti⁹ sit apponere pactū expressum de nō alienādo, cū hypotheca spāli, vide Ias. ī l. filiusf. §. diui. in prin. de le. j. Illud tamē q̄d dictum est de spāli hypotheca, intelligitur quantū ad id q̄d dictum est, s. q̄ promittit̄ non alienari, ad finē, vt nō possit expelli, ēt si soluat interesse, sed ad fi. vt possit retinere, quousq; solutum sit interesse, non requirit specialem hypo. Imo. vide, & considera Ale. in l si filiusf. §. si vir. ff. sol. ma. & in l. absenti. §. j. ff. de acq. poss. & habes ad Bar. in d. §. si vir. Vide etiā Bar. in c. propter sterilitatem, extra de locato. Men. Goza. cōs. 24. n. 8 9. cōs. 100. n. 24. Paris. cōs. 50. n. 23. lib. 1. Soc. sen. cōs. 17. col. 3. i fi. lib. 3. & aliqua idē cōs. 29. in fi. lib. 4. Ruy. cōs. 380. num. 18. lib. 1.

tunc ei emptor tenetur stare. Cum.n.habeat vtilem, & sic actionem.multo fortius exceptionẽ, vt l.1.§ quod autem.ff.de superfi. a Et per hoc aliás dia, ꝙ † qñ de locatione fit instr̃m, & in stipl̃one obligãt partes hinc inde oĩa bona p obseruatione prædictorũ. & tũc rõne prædictæ obligationis, põt dicere colonus, vel inquilinus; Ego habeo ius hypothecæ in te, & sic nolo recedere donec mihi satisfiat de pęna, vel interesse meo, cũ hæc res iam sit mihi obligata, & ita iam de facto dixi, & obtinui. Et cũ mihi occurrisset, feci fieri ꝓtestõnẽ a ꝯductore, vt diceret se detinere ꝓ oblõe sibi facta, & ꝙ se nõ inquietet. ꝙ tene ẽt menti perpetuo, &c.

LEX XII.

Damnum. Op.gl.de l.ex ꝯducto.§.si vis tẽpestatis ff eo. vbi dñs tenetur ad remittendũ mercedẽ. Dicit gl. certè ibi vis diuina, hic humana. Certè illud nihil ad ꝓpositum, sed veritas est ista. Aut.n.damnum ꝯtingit in fructib. seu in re locata, tũc dẽt fieri diminutio mercedis, vt legib. cõtrariis. Aut damnum contingit in reb propriis coloni, & non debet fieri diminutio mercedis, hic est casus, quem perpetuò tene menti, &c.

LEX XVI.

Legem. Vide plenè de hac materia in l.Item quæritur. §. qui impleto.ff.eo.tit.

LEX XVIII.

Exceptio. Hæc est bona lex, ꝙ quãdo nõ exprimitur certa quantitas, intelligitur de ea, quæ consueuerit præstari. Vide gl.super verbo, consuetudinem, & apostillã vt habes in libro, &c.

LEX XX.

a **Qui rem.** a Plenissimè vide in l.si rẽ aliquã ff.de acq.poss. quæ est de difficiliorib.materiis, Digesti noui.

ADDITIO.

a Paris. Qui rem. Vide Pan.consi.153 & quæ habes in l.si.rẽ alienã.de acq.pos.

LEX XXI.

1 *Si locatur fundus pro certa quantitate olei, vel frumẽti, an dicatur locatio.*
2 *Libelli verba impropriantur, vt saluetur libellus.*

a 1 **Si olei.** a † Opp.locatio non ꝯsistit, nisi interueniente pecunia numerata, vt l.3.§ si quis seruu.ff depos.ergo hic nõ fuit locatio. Gl. fatet ꝯtrũ, ꝙ hic intelligit, locaui, id est in vsum ꝯcessisti, & sic fuit hic ꝯctus innoiatus. Vide gl.istã si hoc est verum, ergo põt istum pęnitere, cũ in ꝯctib. innoĩatis locus sit pęnitentiæ, vt l. si pecuniã ff de cõd ob.cau Huius timore oportet te exponere, si olei.s.iã soluti & sic nõ erat res integra, quia ꝯctus erat impletus ex parte alterius, merito nõ erat locus pęnitentiæ, aliàs secus. Itẽ in stat sic; hic est ꝯctus innoĩatus, ergo nõ est ꝯctus bonæ fidei, qa non dr̃ bonę fidei nisi in duob casib s.de ꝓmutato, & æstimato, vt Inst.de act.§.actionũ.s.tit.i l.2.sed hic nõ est de his, ergo &c. Sol Oportet te dicere de necessitate. ꝙ res hic erat exposita locãda, tñ postea merces fuit ꝯstituta in oleo. Vñ hẽt similitudinẽ cũ ꝯctu bonę fidei.ar.s.tit.1.& 2.aliàs nescio defendere istã b l. Vltimo no b ꝙ per hanc l.semel † ego defendi vnum libel. agea bat.n.aliquis ꝯ colonum dicens, ꝙ sibi locauit fundũ ꝓ certa q̃. ti.fru.opponebatur, ꝙ nõ erat locatio ista, sic libellus nõ ꝓcedebat, ego dixi, ꝙ ꝓcedit, ponit.n.locare impropriè, vt hic videtis.

ADDITIONES.

a Pari.Si olei. Circa regulam huius l.ꝙ verba contractus improprient vt conueniãt subiectæ materiæ, & menti contrahentiũ, vide Ias. latè in l.si tibi pecuniam.ff.si cer.pet.vbi idẽ dicit in aliis dispositionib.& limitat vno modo.

b Paris. Vltimo no. Circa istam regulam, quod verba libelli improprientur vt sustineatur vide omnino multa per Fel.in c.audita extra de præscri.vbi etiã ponit vnam limitationem ad istam regulam. Vide Moder. in l.sed & si posses sori.§. iurauero.ff.de iureiur.vbi latissimè Ias.

No. Item no. in l.insulam, de præscri.ver.& Bar.in d.l.si merces.§.vis maior. ansi ff e. & adde Bar.hic,& d.Ant.qui cum eo transit in c.consil.de rel.dom. Bal.in rub.de re emphy.in ver.5.dicit verba libelli impropriari, vide quæ late dixi post Bar.in l. Aurelius §.Sticho, de lib leg adde tamẽ, ꝙ si actor dicat, qd agrimensor locauit sibi operas, libellus est ineptus. l.3 §. 1.ff. si men. fal. mo.quod intellige vt ibi no.in agrimensore a publico deputato, & ad Bart. hic vide late do. Mar. Soc.in c.dilecti.arg.33.extra de li.ob.& ibi concor.

LEX XXIII.

a **Ad probationem.** Ea ꝯctu locationis, non probatr̃ dñiũ a h.d. Hoc est verũ, ꝙ locatio nõ sufficit ad probõnẽ dñii. s.sola, sed cũ aliis sic. Ponc.n.qd b ego locaui fundum Titio. b & qd ipse tanq̃ meus colonus laborauit longo tpe, & probo titulũ. Certè ex hoc probabitur possesc sio, & per ꝯñs præscriptio, quod tene menti perpetuò, c &c.

ADDITIONES.

a Paris.Dominium. Vide Fel.in c.inter dilectos.de fid.instr.
Meno.Soc.sen.con.265.col.5.lib.2.
Alex.Dominium. An sola locatio sufficiat ad probationẽ dñii adde quæ no. Bal.in l.si.de adi.le.& dicitur in c.inter dilectos.prope si de fi.instr. vbi vide gl. Adde tex.in c.cum venerabili.de relig.do.& in l.solennib.C.de rei ven.

b Paris. Titio. Vide Ale.consi.319.& consi.501.Pan.consi.293.ad finem. Men.Rus.consi.ibi nu.1.lib.1.& nu.10.declarat & cons.167.nu.25.col.

c Perpetuò. Vide Spe.limitando sic hanc l.in tit.de emphy.§.nunc aliqua.ver. 3.& no.vide quæ ibi no.Bal.addo Ale.consi.10.& 12.lib.3.Bal.cons.326.cum duob.seq.consi.280.eo.lib.per Bal.consi.54.lib.4.And.Sicu.consi.50.

LEX XXIIII.

1 *Possessio potest quæri ex causa nulla, vel iniusta.*
2 *Exceptio dolo facis, nõ hẽt locũ in possessoriis recuperãda, & quæ sit ratio.*
1 *Conuentus actione locati, quando possit opponere exceptionem dominij.*

a **Si quis cõductionis.** a Ista est singularis lex. Cõductor conuentus condictione ex hac lege, debet ante omnia restituere rem, nec quæstionẽ pob test referre dominii, b hoc dicit secundum lec. quam puto verã: & legit duob.mod principalr̃, qui tanguntur in prima glo. Item 2.lec.diuidit in alios duos modos, & tanguntur in secũda gl Pono casum in terminis, secundum, quod posui summariũ. postea examinabo lec. lex ista primo legit. quando quis locauit alteri rẽ quam ipse conductor hẽbat, tenebat, & possidebat, & hic casus ponit in prin gl. Contra quem casum op. primo, ex sola locatione, non põt quęri possessio locanti, quia sicut dominium nõ potest quæri sine causa, vt l.nunquã nuda de acq.re do.ita nec possessio sine cã potest quęri, vt no.in l.quod meo.in prin. ff. de acq. pos Sol.Dico.ꝙ ista lec.non ꝓcederet, si teneremus illam opi. q̃ 1 tenet Iac.de Are. Sed Doc.omnes communiter tenent ꝯtrũ. † qa possessio põt q̃ri ex causa nulla, vel iniusta, vt l.1.§. si vir. de acq. poss procedit ergo ista lect. Sed ꝯ istam opi.op. de doli exceptione.l.dolo,& de reg.iur.l.dolo.Solu Dicunt quidam, istud esse iõ 2 qa ista lex sic expresse ordinat: Tu † dic, ꝙ regula dolo facis: non hẽt locũ in possessoriis recuperandę possessionis, quia spoliatus ante omnia est restituendus, vt l.momentanę ꝯ.vnde vi & l si quis ad se fundũ.ꝯ.ad l Iul.de vi.sed istud est iudiciũ recuperãdę posc sessionis, cum eo ipso, ꝙ colonus denegat e mihi restituere possessionẽ, spoliat me ergo ante oĩa debeo restitui, nec põt opponi illa regula, dolo facis, quia petis Ista est vera lect. Alio mõ gl. legit istam legem simpl̃r in quolibet qui locauit rem, non distinguẽdo, quis possideret. Ad istã lect op locatio rei ꝓprię non valet, vt l.q rem.s.e.& l.ad ꝓbõnem, & ff.deposit.l.qui rem, ergo nõ potest agi ex locato. Hic dr̃ ꝯtrũ, quare male. Huius timore lect. huius legis variat duob mod. Vno mõ, quod hic agat actione ex locato Non obstant iura ꝯtria, quia licet locatio non valeat, tñ lex imponit tibi silentiũ, ꝙ non possis hic opponere, ꝙ locatio non valeat rõe dominii Ista lect. nõ placet, per l.ad probõnẽ s.eo. Pręterea ꝓ oppositionem istius exceptionis detegit, quod agens sine cã, & sine actione experit, ergo nõ dẽt audiri, vt l si pupilli, alias ltẽ si cũ putaui.§.videamus ff.de nego.gest. Quid ergo? Dicendũ est secundo modo, ꝙ hic agit condictione ex lege ista, & cessant omnia

ADDITIONES.

a Paris. Cõductionis. vide de mã aliquid per Ale.consi. 502. item regula huius l.non ꝓcedit, vbi agitur rei vendicatione, vide Pau.cõs.3.& cõs. 94. Item, ꝙ potest dominus expellere colonũ, vel inquilinum propria authoritate, vide quæ habes in Berta.in ver.emphyteuta soluere debet. Et ibi etiam quid si possessio rei locatæ reperitur penes tertium, an possit eam propria authoritate apprehendere. Itẽ, ꝙ remedium, & beneficium huius legis nõ hẽat locũ contra tertium possessorẽ, ponit ẽt Ale.in d.cõs.501.vbi vult, ꝙ instrumentũ emphyteusis, & locationis non probet quo ad tertiũ, quod locans sit dominus. Idem ẽt vult Rom.consi.127.vide ẽt quod non potest refricari aliqua qõ agẽte condõne ex hac l.per Ale.cons.5.in c.puto.de iure.vide etiam, post Bar.in l.rem alienã.ff.sol.ma.in l.ita vt si fur.ff.comodati.& vide etiam, an propria authoritate possit expellere, & quid si primus cõductor alteri locauit, a quo recepit pensionẽ, quæ hẽs in l.ædẽ.s.eo. & quod contra tertium non habeat locum condictio ex hac l.pondera in simili quæ dicit Ale.consi.93.in 1. vol. dũ loquit̃ de conductione ex lege, si quis maior. C.de transac. Itẽ, ꝙ possit refricari quæstio dominii, qñ de eo cõstat notorie in casu huius legis vide Ale. in l.si rẽ aliquam.ff.de acq.poss. Sicut etiam potest opponi agenti interdicto spoliatorio. vbi etiam, quod dispositio huius legis nõ habeat locum quantũ ad facta, sed solum per restitutionem rei. & ꝙ locatori competat remedium restitutoriũ tanq̃ spoliato, quando colonus denegat restituere, vide Alex.in consi.9.ad fi.in 6.vol.Pa.de Cast.in l.qui rem.ff.deposi. Bar. in l.fi. de preca. in l.nõ ab re. C.vnde vi.in l.si ei, a quo, ff de vsucap.gl.& Doc.in c.inter dilectos.de fid.instrũ. Bal.in l.cõductores.C.in 1.titu. An autẽ ex sola negatione restitutionis dicatur cõmitti furtũ, vel violẽtia, vide Iaso.in l.4.§. si rẽ, de acq. pos.sed loquitur in re mobili. Item an remedium huius legis habeat locũ in cõducẽte rẽ ꝓpriã a se possessam, tẽpore conductionis, vide omnino. Cur. consi.70.per totum. De materia quo conducens, vel habens aliter causam a me, nõ pt refricare quæstionem dominii, vide Fel. in c. inter dilectos. de fid. instrum. Item, ꝙ ista regula procedat etiam in emphyteuta, vide Bar. in l. legata inutiliter.ff.de adimen.leg. item, quod beneficium huius legis habeat locũ in cõmodato, precario, & aliis similibus contractibus ex quib.oritur obligatio rẽ restitui, vide Pau.de Cast.in l.si rem alienam.ff de pig.actio.in l.qui rẽ. ff.deposi.in l.commodare.ff.cõmodati.in apostil.ad Abb.in c. inter dilectos de fid.instrumen.Sal.hic ad finem. Decius in consi.56. An autem agenti cõdictione ex ista l.possit tertius se opponere pro iure suo, iuxta l.bona fides.ff.depositi.vide Ant.de Butr.ꝙ sic, in c.sępe, de restitut.spol. Bar.hic in sua distinctione videtur velle cõtrariũ. Quid autẽ si res locata sit aliena, & post cõductionẽ conductor eam habeat à verò domino, an teneatur restituere locatori rẽ vigore istius legis, vide gl. ꝙ sic, in l.si quis fundum, §.fin.ff.locati. & Bart. ibi & alios, põt tñ agi per conductorem ante finitam locationem, quod liberatur à cõductione per istã legem, vt ibi dicit not. Bar. in fin. & Fulg. Pondera eos velle ẽt hoc peti posse, quando tempore cõductionis fuisset conductor dominus. Et id est in promptu, quia finita declarõne super dominio, finita postea locatione, constat notorie de dominio conductoris, immo tunc opponi potest, ut dictum est sup.& declaratio põt peti utroque casu, quia Bar.& glo. volunt, quod utroque casu pariter locum habeat condictio ex ista lege, non ita postea locatione, ideo nulla est diuersitatis ratio.

b Ale.Dominij. Qñ conductor possit opponere exceptionem dominii locatori, adde gl.& Bal.in l.ei a quo.ff.de usuc.& Bal.latius in l.si alienã.ff.solu.ma. & quod no.dixi post Bar. in l.commodare.ff.commo.

c Denegat. Vide Bal.& tex.& Bar. in l.si is qui.ff.de præscrip.uer. Et contra. uide per Ale.de Im.in consi.90.in fi.prin.in 5.uol.

omnia contraria, & ista est vera Contra hoc op. ego videor tenere † q agenti ex locato possit opponi exceptio dominii. Cōtra. ff. cōmo. l. ita si fur. §. de pig. act. l. nec creditores, cū si. Sol agēti ex locato, vel alia actione psonali non potest obiici exceptio de dominio tertii. Rō, quia per hoc non improbatur contractus. Potest n. quis mihi locare, commodare, & tradere p pignore rē alienam, sed si opponit exceptio de dominio ipsius cōuenti, bene potest hoc fieri, quia per hoc detegit contractus nullus, vt l. qui rem, & l. & ad pbationem §. eo. Contra hoc opp. & uidetur, quod de dominio tertii possit opponi. vt l. bona fides. ff. deposi. Sol. ibi, nō solum ego opponebam de dominio tertii, sed etiā ipse tertius agebat contra me & assistebat mihi. Vltimo op. j. de agr. & censi. l. li tib. li. 12. So. Hic cōstabat de locatione, ibi non, sm veram lec. Ex his distingue tria verba.ᵃ Aut de locatione est dubium, & potest opponi exceptio dominii, vt d. l. liti. Aut de locatione constat, & tunc aut agit condictione ex hac lege, aut actione, ex eo contractu. Primo casu non pōt obiici exceptio dominii, vt hic. Secundo autem casu subdistingue. Aut obiicit cōductor de dominio proprio, aut de dominio alieno. s. tertii, & hoc secūdo casu. Aut ille tertius agit, & assistit sibi, aut non, vt patet ex prædictis, &c.

ADDITIO.

a Pom. Verba. Vide Alex. cons. 12. vol. 4. cons. 43. eo. vol. & in l. si aliquā rē, vbi declarat hanc l. de acq. pos. & vide etiam aliquid per Barb. consi. 12. volu. 3.

LEX XXVIII.

Si tibi. Allegaui ibi istam legem supra de pac. q pactum vestitum non vestit pactum nudum inter alias psonas, licèt inter easdem sic.

LEX XXXIIII.

Conductores. Istam cōstitutionem habuistis de verbo ad verbum. j. vnde vi l. non ab re. ideo nihil de ea dicemus. Sed dic, vt dixi ibi, &c.

*De iure emphyteutico.*ᵃ Rub.

ADDITIO.

Paris. De iure emphyteutico. Circa mām iuris emphyteutici, not. q si concedit alicui fundus sterilis in emphyteusim, & emphyteuta suo opere & industria efficit cū fructificū, durabit in perpetuū, licet esset actum, q duraret vsque ad tertiā generationem, Ita singulariter Barto. in l. quicunq. la 2. C. de omni agro deserto. li. 11. declarat. Rom sing. 373. incl. fundus. Quid auté importent verba, ad renouandū, posita in instrumento, vide Ang. cōs. 187. inci. Ex forma & serie. circa finé, & ibi ponit in prin. qd si aliquis accipiat emphyteusim p se & suis filiis, & vna fœmina simul veniat cū masculis. vide ēt in cons. seq. Nunquid autem si pretium fructuū crescat, vel decrescat, debeat fieri augmentum, vel diminutio, vide Ang. cōs. 188. Ita no. quod fiscus, vel ecclesia possunt dare fundū in emphyteusim, cum pacto vt non incidat in cōmissum sm Bar. in l. fundus. C. de fund. patrimo. lib. 11. Item an pater possit p̄iudicare descendentibus non soluendo canonem, qn transit, ad filios, vt filios, vide Alex. cons. 83. vol. 3. & ibi in prin. dixit, q bona emphyteuticæ ecclesiæ transeunt ad filios. De hoc vide ēt quæ habes ad Bar. in l. vt rorisiu. §. si liberi. de oper. l. be. an possit p̄iudicare filiis. item quid si res emphyteutica augeatur p alluuioné, an incremētū cedat emphyteutæ, uide Ias. in l. de quib. ff. de legi. vbi ēt ponit de feudatario. Debet ēt posuisse in l. 1. huius tituli, qua Sal. tangit hic. Ieē no. q si habebam rem in emphyteusim, & illa peruenit ad tertium possessorem, qui fuit inuestitus a domino. & sp soluit canonem, ego autem antequam solui, res non incidit in commissum. De quo uide j. in l. 3. in prin. ad Bar. & dicit Ale. in d. consi. quod hæres non soluens pōt petere restitutioné in integrū ex clausula. Itē circa pbationé iuris emphyteutici vide Rom. cōs. 187. vbi dicit, qd quo ad tertium non bene probat instrumentū emphy. Nunquid autem. finita emphyteusi possit dominus alium inuestire sine citatione emphyteutæ, uide Rom. consi. 212.

LEX PRIMA.

1 *Illa dicuntur differre specie, quæ habent diuersas diffinitiones.*
2 *Ratio quare in emphyteusi re perempta pensio non soluatur.*
3 *Qui locat, uel concedit in emphyteusim, tenetur ad patientiam.*
4 *Ratio quare perempta parte rei, pensio debeatur.*
5 *Contractus emphyteuticus, in quo differat a contractu empt. & uendi. & locationis.*
6 *Contractus emphyteuticus, an debeat fieri in scriptis.*
7 *Emphyteusis in quo differat a contractu liuelli.*
8 *Quid a contractu precarij.*
9 *Diminutio magna quæ dicatur, ad hoc ut fiat diminutio mercedis.*
10 *Res in emphyteusim concessa, si augeatur, an augeatur pensio.*
11 *Quæ actione agatur ex isto contractu.*
12 *Emphyteutica res si est in loco guerræ, uel pestis, quod non possit laborari, quod pensio non debeatur.*

IVs emphyteuticarium. Cōtractus emphyteuticus est contractus ᵃ per se, & pacta apposita ī eo valent, ᵇ & si perit res tota, liberatī emphyteuta, secus si pro parte h. d. Ad euidentiam ᶜ debes scire, qualr fiat ꝯtus emphyteuticus, nā ab initio dat certa q̄titas, vt puta centū, & postea annuatim paciscit aliud modicū dare. Mō q̄ro vtrum sit ꝯtus emptionis, & venditionis, vel locationis? ad q r̄ndet Imperator. No. ex 1. parte, q † illa dnr differre specie, quę habent diuersas diffinitiones. Ex vltima parte no. illam distōnem, aut tota res periit, aut pars. Ad vltimam partem opp. videtur, quod a die celebrati contractus periculum spectet ad emhyteutam, sicut dicimus in emptore, vt l. j. ff. de peri. & cōm. rei vend. Sol. Aliud est in emptione, aliud in locatione, & in contractu emphyteutico † Rō, quia in ꝯtu emptionis, vēditor obligat ad rē, ᵈ & sic ad speciē certā, vt ad officiū aliquod. s. ad tradōnē, q officium est momētaneū. Vn̄ solutione eius. q debet, liberatur, & per ēpta illa certa specie, liberat, qa ad ipsam certā speciē tenebat. Sed † ille, qui locat, vel dat in emphyteusim, non tenet ad certā speciē, sed tenet ad patientiā vt patiatur colonū, vel emphyteuticariū vti & frui. vt l. ex ꝯducto. in prin. ff. loc. quæ patientia cū habeat tractū in futurū, nec sit certa & limit. nō pōt postea præstari qn res est perempta, & iō pōt peri pēsio. Ista sit vna rō.ᵉ Vel aliter dic, per l. pignus, de pign. ac. res perit ei, cuius est, sed in ꝯtu locationis, & emphyteutico, res eius remanet, & remanet ēt post ꝯtum perfectum, ideo ei perit Scdo op. & vr̄, q qn perit pars rei, debeat fieri diminutio mercedis, ᶠ vt l. licet. §. 1. j. Sol. Aliud est in locatione, aliud est in emphyteusi. † Rō, quia emphyteusis dat sub quadā pēsione modica, quæ pcipit magis ad ostendendā recognitionem dn̄ii, q̄ in recompensationē fructuū, qui percipiuntur. merito licèt pereat pars rei, non tn̄ fit diminutio mercedis, quia remanent fructus sufficientes ad pensionē, seu canonē q̄ annuatim præstantur, q non cōtingit in locatione, & conductione. Quæro, † in quo differt ᵍ iste ꝯtus emptionis, & vend. & loca. & conductionis? Sol. vt colligit ex 2. & 3. gl. quas oo. Inter alias habes vnā dr̄iā, q̄ multum notaui vobis in quadam disp. q̄ feci, dr̄ hic, q in emp. & vē. soluitur pretiū ab initio, hic aūt soluitur canon annuatim, & vide gl. Et per hoc dicebā, qn quis emit a Cōi Peru. fructus, redditus & prouētus clusii pro certis an. & pro certo pretio soluendo annuatim pro rata, vtrū dēat fieri diminutio pretii pp sterilitatē, sicut in locatione & conductione, an vero nō debeat fieri, sicut in emp. & ven. Dic, vt dixi in q̄ōne illa quæ incipit, publicanus, & inter alia quę ibi dico: non curo vtrum dicatur rem vendidit, aut dicatur locauit, sed dico inspiciendū, vtrū sit vēditio, seu locatio. Inter alia est, vtrū prestatio sit annua vel non, q est vnum de his pp q̄ discernit vtrū sit emptio, vel locatio. Quæro, † ꝯtus emphyteuticus an dēat fieri in scriptis.ʰ ⁱ Dn̄t quidam q sic, p tex. in ver. in quo cūcto, hoc vr̄ tenere gl. ista, q̄ mō legi. Alia gl. sup verbo, scriptura, vr̄ dicere aliter, q licet pmutatī, q fiat in scriptis, nō tn̄ phibet qn possit fieri sine scriptis. & istud approbat ꝯsuetudo.ᵏ Quæro † in quo differt iste ꝯtus a ꝯtu liuelli.ˡ Dn̄t quidā, q emphyteusis datur pperuo, vel vsq; ad certas generationes, liuellus dat vsq; ad 10. annos. De hoc ꝯtu liuelli tangit in gl. §. de sacrosf. eccl. auth. ingressi. & l. finita §. si de vectigali ff. de dam. infe. Br̄ puto, q nulla sit dr̄ia inter emphyteusim, & liuellū. Ita videtur tex. in lib. feu. qualiter feudū poterat alienari. cap. j. † Quæro quid differt iste ꝯtus a ꝯtu precarii.ᵐ Quidam Canonistæ ponunt

ADDITIONES.

a Paris. Contractus. Adde q est etiam stricti iuris, vide Com. consi. 166. in prin.

b Paris. Valent. Idem est in omnib. contractib. l. 1. §. si conuenerit. ff. depositi. sed præcipue in emphyteusi, vt hic. Idem in feudo. Vide Com. cons. 161. ver. ad generale quæsitum. Et in feudis idem dicit no. Io. de Ana. in consi. 502. incip. Visis & ponderatis, ver. præmitto.

c Ale. Ad euidentiā. Vide, in §. adeo. Insti. de loca. Bar. in l. liberti, de ope. lib. & Spe. de emph. §. nūc aliqua. & Bal. hic in rub. Et p dicto Bar. hic, est gl. no. in c. potuit, de loc. vide Bar. in 2. op. & Cy. hic, & Bar. in l. si mihi, & Titio de verb. obl.

d Rē. Vide no. per Bar. in l. si vno. §. item cum quidā. ff. loca. & no. q in hoc contractu feudi, & locationis habet locum, vtilis redhibitoria, quā s. o minoris, vt sin. no. Bar. in l. 2. de ædil. act. Quid auté si emphyteuta scindit arbores fructiferas, an dominus possit ipsum expellere, vide Bar & Imo. in l. diuot. §. si fundū. ff. so. mat. in auth. qui rem de sacr. eccl. & an habeat locum in emphyteuta priuati, in ea parte qū dicit, q propter deteriorationé pōt expelli, vide Bal & Imo. in d. §. si fundū. Et istud adde ad ea, quæ not. in l. proxima in verb. quæro vtrú dominus, & facit ad l. ædē. sup. loca. adde quæ posui in d. § si fundū. vbi allc. Bal. tenere, q icidēs arbores fructiferas possit expelli. ad id, q dt Bar q emēti fructus Clusij debeat fieri remissio, vide Pet. de Anch. cōsi. 355.

Paris. Ad rem. Per istam rationem infertur illud non procedere, vbi in emphyteusi pstetī pensio ad redditū. Ita infert. Roma. cōs. 269 Ale. cons. 112. de qoo. j. Barb. in rub. extra de locato. Are. latè in l. interdum, de ac. pos. Soc. in l. Gallus. §. si pateme, in 3. conclusione de lib. & post. Ias. hic.

e Meno. Ista sit vna ratio. Late Alcia. consi. 165. tenet contra Bar.

f Par. Mercédis. Circa istā legé primā, q qn res perie liberaī emphyteuta. qd si cōbusta sit dom⁹, an liberet. Ang. in §. lex ita, in Auth. de nō alie. tenet, q liberet à pēsione. Idē ē d mēte Imo. in c. potuit, extr. de locato. Cōtrariū vr̄ alle gl. in l. inter. §. dam. infec. Ful. hic. Vide Mod. in repet. l. quo minus. in 24. de flum. Quid aūt in conductore ad longū tp̄s, de hoc vide Are. in cōs. 55. qui dt secus eē.

g Pom. Differt. In quo differat contractus emphyteusis à contractu emptionis, & venditionis, & locationis, vide Are. cons. 111. vbi ponit, an liceat arguere ab emphyteusi ad locationem, ad longum tempus.

h Pom Cōtractus. Vide Bar. cōs. 21. vol. 2. & Ro. cōs. 103. & Ale. 112. in 1. uol. & 136. eo. uol. & cōs. 6. uol. 2. & 50. uol. 6. Ang Are. in §. adeo. Insti. loca. & Bar. sibi contrarios in l. iurisgentium §. quinimo. ff. de pac & Soc. consi. 169.

i Ale. In scriptis. Et q requiritur scriptura, tenuit Io. And. in c. potuit, de loca. & idē Bal. hic, & glo. in l. contrahitur, de pign. & in l. pactum, quod bona fide. C. de pac. Spe. contra, in ti. de emph. §. nunc aliqua, uer. 5. quæro, per gl. in §. adeo. Insti. loca. D. An. in d. c. potuit, & Doc. tenent op. Bar. hic.
Adde, q non requiritur scriptura. Alex. consi. 27. 4. lib. And. Sicu. consi. 13. in quo autem differat liuellos ab emphyteosi, vide Ang consi. 184.

k Paris. Cōsuetudo. De hac cōsuetudine approbata uide Ro. consi. 103. ad finē.

l Ale. Contractu liuelli. Vide Bal. in d. §. si de uectigali. & Bal. sup. in rub. & qd si dico uendo tibi dominium talis rei. dicit Bal. q non est emphyteusis, sed contractus superficiarius. Men. Tiraq. de retract. consang. §. 34. gl. 1. nu. 1. 2.

m Precarij. Vide Bar. in l. si finita. §. si de uectig. lib. ff. de dam. infec. & Bal. sup. li. 5. eo. ti. in rub. uide Bal. in l. liberti libertæque. inf. de ope. lib.

nunt inter hæc aliquas differẽtias vt extra de preca c. 1. Breuiter ſm nos precarium differt abſq; dubio, quia in contractu precarijs nõ interuenit pctũ, & põt dñs reuocare qñ vult, ſed in quibuſdam partib de conſuetudine poſſeſſiones emphyteuticæ diuerſis nominib. nuncupantur. Quidã appellant eam precariam Quidam appellant eam liuellum. quidam appellant eam ad firmam, quidã eam appellant ad penſionem, non tamen curo, quocunq; noĩe nuncupetur, emphyteuſis eſt. Quæro, dicitur hic, ſi fuerit 9 facta diminutio, † qñ dicatur diminutio magna, ita quod fiat diminutio mercedis. Dicunt quidam ſi periit vltra dimidiam rei, gl. noſtræ dicunt benè indiſtinctè. ꝙ ſi aliquid remanet, debet p̃ a ſtari tota penſio. Ego intelligo [a] illud ſi tñ remanet, ex quo perci b piuntur ſufficientes fructus [b] ad penſionem Quæro, quid è con- 10 uerſo. † ſi res augeatur, an augeatur pẽſio? [c] Gl. diſtinguit, aut ſit c augmentũ latens, aut ſit agmẽtum patens, ꝙ non placet imo puto ꝙ oẽ augmentum indiſtinctè pertineat ad ipſum emphyteutam. ĩ. de allu. & palu. l. 1. & arg. huius l. per locum a ꝯtrꝰ, vt ꝙ 11 iuris eſt in diminutione, & idem in augmento. Quæro, † qua a- d ctione [d] agatur ex iſto ꝯctu? Dicunt quidam cõdictione ex l iſta. Alij dicunt, vt Pe. & Cy. ſequendo eum, ꝙ hic agitur actione p̃ſcrip. verbis, ꝙ apparet, quia hæc l nõ indiſtinctè inducit oblõ noua, ſed illa, quæ erat, in nouam ſpeciem reducitur Pręterea dicunt ipſi, ꝙ qñ lex inducit obligationem nouam, habẽdo reſpectum ad pricipia legis 12. tab. agitur præſcrip. verb. Ita loquitur in materia ꝯctuum innominatorum. Hoc non placet. per hoc. Pet. & Vltramon. ꝯdicunt ſibimet nam ipſi dicunt, ꝙ actio præſcri. verbis nunquam oritur, niſi ex ꝯctib. innominatis Sed ſm eos hic eſt ꝯctus innominatus. ſ. ꝯctus emphyteuticus, & ex eo actio oritur præſcr. ver quod non eſt Dicendũ eſt ergo, ꝙ oritur condictio ex lege iſta. Nec ob ꝙ dicunt, ꝙ non inducitur oblõ, imo inducitur obligatio noua: nam de iure antiquo, poſito ꝙ non eſſet locatio, neq; cõductio, ſicut non erat in veritate, non oriebatur actio, neq; oblõ efficax. ex illo pctu, niſi rei interuentu veſtiretur & veſtire hunc ꝯctum perfectè erat difficile, quoniam incertũ erat ex parte domini, quanto tempore deberat pati emphyteutam, & ex parte emphyteutæ erat incertum quantam penſionem ſoluere dẽret. Ad illud ꝙ ipſe dicit, qñ lex noua inducit obligationẽ per reſpectum ad legem 12 tab dico, ꝙ hoc falſũ 12 eſt, vt dicam ibi in l 1. ff. de cond. ex l & c. Quęro, † quid ſi res nõ periit, ſed eſt in loco in quo propter guerram non poteſt labora e ri, [e] vtrum debeat ſolui penſio? Iac. de Are. determinat, ꝙ non, ſicut ſi in totũ eſſet damnificata, ar l. interdum. § 1 ff de acq. poſſ. l. cum vnus. §. vlt. de bo auth. iu. poſ. Et hic refert Cyn. & Azo. quod tene menti perpetuo.

ADDITIONES.

a Pariſ. Intelligo. Vide Ale. omnino conſi. 112. & ibi etiam late ponit an propter inundationẽ dẽat fieri remiſſio. & quid in emphyteuta, vbi pręſtatur pẽſio correſpondens fructib. non hẽat locũ quod hic dicitur ſi perit tota, &c. vide Barb. in rub. extra de loca. in ſi de inundatione, vide etiam Rom. conſi. 369. Vide etiam do. Fran. conſ. 51. vbi generaliter ponit, an & quando dicta in emphyteuſi habeant locum in locatione ad longum tpˢ, & late etiam eundem conſi. 112 Iaſ. in auth. qui rem. in prin. de ſacroſ. eccle. Habes in rub. ad Bar. ſi ager vectig. Barb. in d. rub.

b Ale. Sufficientes fructus. Abb. Sicu. in d. c. potuit. dicit, ꝙ non putat hanc limitationem eſſe veram inter emphytheutam, & colonũ, vide Spe. de emph. §. nunc aliqua. ver. licet, & hic ſecundum Inno. eſt differentia, vt patet ex no. per Bar. ĩ. ea. l. in prin. & in 2. op.

c Ale. Augeatur penſio? An propter augmẽtum rei emphyteuticæ augeatur pẽſio, vide Bal. in l. ea. ĩ. de allu. Faciũt no. per gl. Bal. in l. ſi merces. §. vis maior. ff. loca. per Doct. in c. potuit. extra de lo. & ibi Inn. 32. col.

d Ale. Qua actione. Idẽ tenet Bar. in l. 1. de pub. iud. Sed in contrariũ tenet in l. j. de cõdi. ex l. & ꝙ ſit ex contractus innoĩatus emphyteuſis venditio, tenet Bal. in l. ſi. ĩ. qñ liceat ab emp. diſce. & in rub. ĩ. de rer. permu. Cõtrariũ tenet Bar. in l. iuris gentium. §. quinimo, de pac. vide Imo. in c. potuit. extra de loca.

e Ale. Laborari. Abb. Sic. in c. potuit. de loca. refert d. Car. conſuluiſſe cõtrarium Paduæ, & idẽ Collegium Padu. per iſtũ tex. & iſtam opi. putat veriorẽ, niſi fundus eſſet captus ab hoſtib. nec eſſet ſpes recuperationis, & ita prędac cõis opinio Legiſtarum hic, & vide Bar. in l. cũ plures, in prin. ff. locati. & in l. interdum. §. qui ex naufragio. ff. de acq. poſ. adde l. ex cõducto. & ꝙ ibi Bar. loca. Quid aũt, de hac q̃one. Tertius præſcripſit cõtra emphyteutam, tandẽ dñs agit rei uend, directa pro recuperatione, emphyteuta agit contra dñm, & uult eam recuperare, quæritur an poſſit ego reperio ꝙ Bal. in ſimili in feudo loquendo ponit opi. in c. 1 §. 1. & c. ſi. de prohib. feu. alie. per Fred. determinat tamen, ꝙ non poſſit. Facit ad no. in l. 2. de excep. rei iud. Adde primæ parti, ꝙ cõſuluit Ro. conſ. 232. Et an cum presbytero obiicitur, ꝙ non ſit dominus rei emph. ſufficiat probare per libros cenſuales eccleſiæ, & deferendum iuramentum in ſupplementum probationis. Rom ꝙ ſic, eius conſi. 127. Pariſ. Laborari. Vide Ale. late conſi. 112. in 1. vol. Barb. in c. potuit. Are. late in l. interdum. §. 1. de acq. poſ. Iaſ. latius in iſta l. 1.

LEX II.

1 *Emphyteuta ceſſans in ſolutione, quando cadat in commiſſum, & nu. 2.*
3 *Dominus quando poſſit emphyteutam expellere propria auctoritate.*
4 *Dominus rei emphyteuticæ poſſidet ciuiliter.*
5 *Libellus, an requiratur quando dominus vult expellere emphyteutam officio iudicis.*
6 *Pactum, quod dominus non poſſit emphyteutam etiam non ſoluentem expellere, an valeat.*
7 *Pactum contra naturã contractus, facit contractum nullum, ſecus ſi fiat cõtra accidentalia, vel alia contractus.*
8 *Dominus quando ſibi praiudicet recipiendo penſionem omnium anno. ab emphyteuta, termino elapſo.*
9 *An emphyteuta, vel dominus dẽat probare ſolutionem, vel non ſolutionẽ.*
10 *Negatiuam quis debeat probare, remiſſiue.*
11 *Si emphyteuta promiſit pœnam, ſi nõ ſoluerit a penſionẽ an poterit expelli*
12 *Per pactionẽ hominis ſpecialẽ non receditur a prouiſione legis communis.*
13 *Stipulatio, vel pęna non nouatur p præcedentẽ conuentionem, quando præcedit contractus a iure ciuili inductus.*
14 *Quando pęna eſt promiſſa per emphyteutam, an eo ceſſante in ſolutione poterit peti pœna, & expelli.*
15 *Clauſula toties quoties, &c. apponatur, ꝙ pœna plus quam ſemel peti poſſit.*
16 *Domino qualiter ſuccurratur ſi primus emphyteuta facit aliũ emphyteutã.*
17 *Hæredi ignoranti, qui non ſoluit, quomodo ſuccurratur.*

a In emphyteuticariis. [a] Diuidit̃ ĩ duas partes principales. In prima parte prouidet domino In ſecunda emphyteutę Secũda ibi, ne autem liẽ iterum prima ſubdiuidit. nã primo ſtatuit pactiones appoſitas in hoc contractu eſſe ualidas. Secundo ſtatuit per ceſſationem triennii, rem redire ad dominum. Tertio remouet tres obiectiones, q̃ poſſent fieri per emphyteutam. Secunda ibi, ſin autem nihil. Tertia ibi, nulla. Et hęc ſufficiant pro ſummario. Ad euidẽtiã huius legis p̃mitte primo, qd velit dicere apocha publicarum functionũ, & dic vt d. in gl. ſup verbo, penſio Opp. ſupra de ſacroſanct. b eccl. [b] Auth. qui rem, vbi ſufficit cur ſus bienii. Solu. dicit gl. [c] In c emphyteuta † eccleſię requirit̃ biennium, vt in ꝯrio, & in em- e phyteuta priuati triẽnium, vt hic. Idem in colono priuati, quod in emphyteuta eccleſię, vt ff. loca l. quæro. §. inter, Cõtra iſtud dictum glo oppo. & videt, ꝙ colonus ſtatim, quod non ſoluit penſionem, poſſit expelli vt l. ea. ſ. ti. 1. Sol. Aut loquimur in emphyteuta, & diſtingue emphyteutam eccleſię, ab emphyteuta priuati, vt dictũ eſt. Aut loquimur in ſimplici colono, & diſtingue. Aut fuit actũ de eo nõ expellẽdo, & intelligẽ niſi ceſſauerit in ſolõne p tempus ſtatutũ, vt l quęro. §. inter locatorem Aut non fuit actũ, d & poteſt expelli incontinenti, cum ceſſat ſoluere [d] vt l. ẹdẽ ſ. ti. j.

Venio

ADDITIONES.

a Pom. In emphyteuticariis. Ad iſtã l. vide vnũ verbũ Barb. cõſ. ſuo 52. vol. j. & conſ. 63. eo. vol. adde ẽt Ale. conſ. 71. vol. 1. & Barb. cõſ. 50. vol. 1. & Ale. cõſ. 50. vol. 2. cõſ. 171. vo. 2. & 9. vo. 4. vbi ponit an vaſallus, q dẽt certa penſionẽ pro feudo, cadat a iure ſuo, ſi illã nõ ſoluat. & conſ. 44. vol. 3. ponit, ad quem ſpectent melioramẽta facta in re emphyteutica, finito iure emphyteutico, & ibi etiã ponit quid in vaſallo. & 103. alias 101. vbi ponit an emphyteuta, vel ſimplex conductor poſſint expelli, ſi ceſſauerint in nummo, vel vtantur male & ibi ponit exemplum quando dicantur male vti.
Pariſ. In emphyteuticariis. No. circa iſtam mãm, ꝙ ſolutio canonis facta per quemcunque, etiam ſi eam faciat nomine ſuo, prodeſt vero emphyteutæ, etiã ſi ille tertius crederet ſe emphyteutã, & nõ erat. Vide Mod. hic. Quibus adde Pau. de Ca. conſ. 105 incip. Si nõ inteceſſet. in 2. volũ. ad fi. Alex. conſi. 171. ad fin Et fuit deciſio Bald. in l. ſolennibus, de rei vendic. vide ẽt no. omnino Roma. conſ. 491. circa mediũ, & conſ. 103. & omnino in ſing. 179. incip. ſi emphyteuta. Bal. & Gul. in l. arboribus. ff. de vſufruct. 9. ꝙ tamen. Sal. in l. cum ꝓ ponas. C. pro ſocio. Ang. in l. leg. vectigali. ff. de pig. Pet. de Anch. conſi. 44. Spe. in titu. de emphy. §. nunc aliqua, verſic. an cum ſequen. vbi ẽt Ioan. And. & Bal. in additio. limitat iſtam concluſionẽ ſingulariter: Pau. de Caſt. in conſ. 158. incip. viſo, & examinato, qñ emphyteuta feciſſet oẽm ſuam diligentiã in auocãdo ipſam a manib. poſſeſſoris, & nõ potuiſſet. Secus ſi fuiſſet negligens. Qd cõi. ſequitur Fel. in c. ex tranſmiſſa, extra de p̃ſcr. licet corruptè allegetur. Sed aduerte, q nõ loquitur Pa. in terminis deciſionis præmiſſæ, videlicet quando aliquis ſoluiſſet canonem, ſed loquit̃ de eo, qui non petiit ſe inueſtiri intra annum, qñ eſſet nouus ſucceſſor. Ideo videtur ſubeſſe alia ratio. illã enim rationem allegat ſimpliciter pro limitatione dictæ clauſulæ concluſionis Franciſ. Cur. in quibuſdam notabilibus ſuis, licet non ponat eam pro conſtanti.

b Opp. ſupra de ſacroſanct. eccl. Et de mã vide per Dom. in c. ſi. de cau. poſ. plenius in c. peruenit, de cenſi. & uide gl. hic, uerũ propter ceſſationem ſolutionis pẽſionis eccleſiæ, res cadat in cõmiſſum. No. Spe. in t. de emphy §. ſi. ver. ſ. vtrum autẽ ipſa regula, ſi non ſoluat canonẽ, cadat à iure ſuo, ſit uera. uide glo. ꝙ ſic, in Auth. qui rẽ. ĩ. de ſacroſan. eccl & Bal. in l placet. 20. ti. Adde an canone nõ ſoluto, emphyteuta poſſit expelli, Pau. de Caſt. conſ. 235. & 225. Pe. de Anch. cõſ. 43. Ab. cõſ. 3. 2. li. in fiq. Ro. cõſ. 112. Bal. conſi. 13. & 376. & an ſi eccleſia nõ ſoluit, res incidat in cõmiſſum, vide Bal. ꝙ ſic, conſi. 224. inci. Reuerendiſſime pater, & 406. lib. 4. An res reuertatur ad eccleſiam cum melioramentis. An autẽ ſi elapſo triennio dominus recipiat penſionem ſibi p̃iudicet, uide Ale. cõſ. 107. 3. lib. & conſ. 24. 2. li. ubi ẽt, an prælatus poſſit recipere in præiudiciũ eccleſię, p Ab. cõſ. 67. 2. lib. Et quis debeat probare, quod ſoluit, uel nõ ſoluit, uide Bal. conſ. 143. 2. lib Et qualiter ſuccurrat̃, quãdo emphyteuta facit aliũ emphyteutam, uide Rom. conſi. 321. Et an ignorãs hæres reſtituatur, uide Abb. conſ. 74.

c Pom. Dicit gl. Intellige & nota uer iſtud biennium, ſiue triennium qualiter accipiatur, in l. diuortio. §. ꝙ in anno. ff. ſol. mat. & maxime p Bal. in l. ſi. dum ſit fert ad poſſeſſionẽ noſtram uſurparium. & Ale ibi in uer. unum non omitto, & generaliter ibi per alios Doc. & forſaſſis iſtud in practica obtineretur, quod credo nunquam fuiſſe ita practicatum.

d Poma. Ceſſat ſoluere. Vide domin. Frãc. de Crema in notabili ſuo 56. & aliqd p Alexand. conſ. 3. uolum. 5. & conſ. 21. eod. uolum. & Sarno. conſ. 13. & ſequen. uol. 1. Roma. conſ. 222. & Alexand. 6. uol. 3. ubi ponit, an ultra uoluntatem domin. declarantis requiratur ſententia, & an quando, dominus declarat requiratur citatio

a Venio ad quæstio & attende a antequam intrē gl. vtrum canone
1 † nō soluto, reuertat ad dominum ipso iure, certe non. nisi domi
nus hoc voluerit, ita dicit hic tex. ibi volenti licere ei, &c. & ibi, &
dominus voluerit repellendo. &c. Hoc videt velle gl. parua, quia
si tu vendicares fundum ab aliquo, tanquā emphyteuta, vel alias
velles ꝓbare ad te fundum ptinere iure emphyteutico, nō potest
tibi tertius opponere de canone nō soluto, quia per hoc a tuo iu
b re non cadis, nisi dño volēte, oportet ergo, b ꝙ de domini volū-
3 tate ꝯstet. Hoc pmisso intro gl. & quæro † vtrū dñs posset expel-
c lere emphyteutam sua authoritate, c gl. dicit, ꝙ sic, sed melius erit
si fiat authoritate iudicis. Spec. de hoc distinguit, aut cōstat, ꝙ sit
emphyteuta, aut nō, &c. Mihi videt, ꝙ ista sit veritas aut domin'
vult emphyteutā expllere de possessione, ipso ꝯ dicente, & exige-
re nolente, & tūc eū expellere nō pt, vt l. singulis. ff. de reg. iur. Si
verò nō vult expellere, sed ipse vult ingredi, & turbare illum em
phyteutā in possessione sua, non dico totaliter expellere, tunc pt.
4 Probo, certum est, ꝙ † dominus possidet ciuiliter, vt l. male, & ibi
no. j. de pscr. 30. ann. & l. 3. §. ex ꝯtrio, & ibi no. de acq. pol. ergo rō
ne suę ciuilis possessionis, pt igredi possessionē. licē pt emphyteu-
tā turbare: nā emphyteuta possidet vitiosè ab eo, ergo &c. vt l. j.
in fi. ff. vti possi. Quæro scdo, dr hic in gl. sed melius facit si p offi
5 ciū iudicis, vtrū † qn vult eum expellere p officiū iudicis requi-
rat libellus. Gl. hic vr dicere, ꝙ sic, ibi p illū, &c. Sed ego istū pas-
sum multū bene, & pfecte examinaui in l. j. §. necessario, ff. si mu.
6 vēt. nomi. in posses. Quæro tertio qd si † dominus facit pactū, vt
nō liceat emphyteutā expellere, ēt si nō soluat, an valeat tale pa-
d ctum. d Tex. hic vr dicere, ꝙ sic. In ꝯrium facit. ff. de preca. l. cum
precario. Et quidā distingunt. Aut fuit appositum pactum de nō
expellendo vsq; ad certum tempus, & valet. Aut perpetuo, & tūc
7 secus. Tu dic secundum vnam veram opi. † pactū, quod est ꝯ na
turam ꝯctus, facit contractum ipso iure nullum, vt d. l. cum pre
cario, sicut si aliquis faceret pactum, ꝙ esset venditio sine pretio,
vt Insti. de ꝯh. emp. §. pretiū, & s. de contrah. emp. l. si donationū.
sed si pactum fiat contra accidentalia contractus, vel ꝯ natura-
lia, tunc valet, vt l. pacisci. ff. de pac. & l. pacta conuenta. ff. de ꝯtra
hen. emp. Mō ad propositum, si quidem fiat pactum, ꝙ non tene
ret ad soluendum canonem, non valeret, quia esset cōtra substā
tialia contractus. Si verò fiat pactum, ꝙ licèt nō soluat, nō possit
expelli, sed posset alias cogi, istud pactum non est contra natura
lia ꝯctus, & iō valet. & ita debes intelligere hanc materiam. Quæ-
e ro, quid si elapso termino e dñs † recipiat pensionem omniū an-
8 norum, qb. est cessatum, an postea poterit deiici? Gl. dicit, ꝙ nō.
ff. de leg. cōmisso. l. post diem, & s. de pac. inter empto. l. ꝯmisso-
rię. Tu dic fm Ia. de Are. & bn. Aut qs primo expellit, & postea
vult petere pēsionē, & pt, vt i Auth. q rē, de sacros. ecc. Aut prio
percepit pensionē, & postea vult expellere, tunc aut percepit pē
f sionē tpu pterītū tm, & adhuc pt eū expellere f vt ff. loca. l. colon'.
Aut recepit pensionem etiam temporū futuri, & nō pōt expelle
9 re, nisi fuerit protestatus. Ita dēt intelligi hæc glo. Quæro, † quis
g ꝓbabit, vel emphyteuta se soluisse, vel dñs eū nō soluisse g gl. dicit
ꝙ emphyteuta g ar. s. de prob. l. j. ꝙ faciet p testes, vel per instru-
mēta, vel p confessionē. s. partis aduersæ, vel, ꝙ soluerit trib. annis
cōtinuis vltimis. ꝙ no. quia uerum dicit: Hoc tamen vr facere ꝯ
dictum Inno. ex de accusa. c. super his, vbi, si ego dico te periurū,
qa iurasti soluere Titio centum, & non soluisti, ego debeo pro-
10 bare istam negatiuam te nō soluisse. Sol. † Illud dictū Inn. est ve
rum, qn ille q aliquam negatiuam inducit ad probandam suam
intentionem, nō erat cui erat debitum, & iō si alius quam dñs,
cui debet pensio, diceret emphyteutam non soluisse, ipse dēret
hoc pbare, per no. in d. c. s. his. Et hunc passum bene examinaui
11 in l. hoc iure. de verb. obl. Quæro, † quid si emphyteuta promisit
h pęnā h si non soluerit pensionē, an poterit deiici? Et vr, ꝙ non, qa
p pęnā ꝯuētionalē dñs renunciauit ꝓuisioni legali. ar. l. fi. de pac.
ꝯuen. Gl. determinat ꝯ, ne, ꝙ fauore dñi est introductū, &c. Ad
12 legem fi. de pac. cōuen. rñdet notabiliter, ꝙ † p specialem proui-
sionem recedit a prouisione legis, quę est introducta in priuile-
gium

ADDITIONES.

a Pom. Et attende. Vide Ale. cons. 44. in 3. vol. Adde, & quid iuris sit in vasallo vel emphyteuta alienante irrequisito domino. Vide Bal. cons. 9. in prima pte & maxime qn alienatio facta esset sub conditione, sed deuentū fuit ad traditionē puram. Et vide ad hæc Alexan. cons. 172. volu. 2. vbi dicit, ꝙ ēt alienans irrequisito domino non priuatur iure suo, nisi domino volente, & ibi dicit, ꝙ vbicunque dicimus rem ad dominū reuerti ipso iure propter aliquid, dēt intelligi ipso volente, vide etiam ipsum cōs. 104. vol. 3. vbi ponit de alienante, & soluente canonem.

Paris. Et attende. Quid autē si emphyteuta cessauit in aliquo minimo, an cadat a tota re. ista qstio duobus mod. intelligi dēt. Primo qn ea non insistebat solum in vno nummo, vel in alio minimo, & tūc ēt cadit, nisi errore ductus fecisset. Vide Alexan. in l. executione. §. item si ita. ff. de ver. oblig. Vide de mā Ias. post alios in Auth. qui rē. C. de sacros. eccle. & sic in ver. 16. & 17. Alex. cōs. 106. in 3. vol. inci. Magnifice Praetor. Vide omnino Soc. in l. quis ff. de condi. & demonstratio. p illum tex. quem tū bene declarat Ale. in d. consi. Et licet Ias. hic faciat differentiā inter colonum simplicem, inquilinū, & emphyteutam. allegando Bal. in l. eādem, versicu. sed nunquid pro vno nummo, licet ipse aliter alleget, tū in d. Auth. qui rē, vbi etiam alle. Bal. ad propositum em phyteutæ, & cōiter alij præallegati non faciunt differentiam inter emphyteutam & simplicem colonū, nec est ratio diuersitatis. Et solet esse cōis conclusio, ꝙ etiam ex defectu solutionis in vno nummo cadit ab omni iure, nisi per errorem, vel paupertatē talis defectus processerit. d. l. quamuis. Aduerte tū, quia d. l. quamuis, loquitur qn nulla certa & determinata quātitas debebatur, sed erat obligatus reddere rōnem, & reliqua. Et recetiā loquitur Bal. in l. pro hæreditariis, in ver. 11. C. de hæred. act. qui allegat illam & cui, ideo est hæc limitatio. Et ita ēt allegat in d. cons. 106. in 4. vol. & etiam si esset determinata quantitas, & ex alio probaret error, idē esset, licèt nō ita faciliter præsumatur. Nunquid aūt emphyteuta cadens p canonem non solutum cadat ēt a pacto de retrouendendo, vide Com. quod sic, in consi. 65. inci. Titius locauit. Et ibi ēt dicit, ꝙ vigore talis pacti tenetur dñs solū facere se emphyteutam ipsius emphyteutę pro eadem fructus præstatione, vt not. ibi per eū, & quod non cadat a pacto, quando est in alio instrō, secus si in eo. Tenet Cæpo. in tract. de simulatio. contract. in 2. præsumptione circa fi. Ias. in l. 2. C. de iure emphy. totius tractatus refert simpliciter tenere quod non cadat. Vide omnino Barb. cons. 55. & cons. 21. in 1. vol. vbi facit fundamentū, quia pœna priuationis nunquā imponitur, nisi a lege expresſè caueatur. Vide per eum. Ad qd ēt facit quod voluit Bal. in c. studuisti. extra de offi. deleg. De illo, cui Papa concessit castrum cum certis conditionib. quibus ille cōtrauenit, & sic est priuatus, quia si idē ex alio habeat concessionē ipsius castri a Papa, puta quia concedit sibi quandā ciuitatem cum suis castris, comprehenditur illud quod licet sit exclusus ex primo capite, & prima concessione poterit venire ex secunda, nec ab ista vr exclusus, facit gl. in l. j. §. sciēdum. de succes. edicto. de illo, qui pōt succedere, vt agnatus, si negligit ex vno, poterit ex alio capite venire. Facit etiam, quia per tale pactum competit sibi ius ad rem, & per solutionem vr solum priuari iure, quod habet in re, & propter illam l. ergo, &c.

b Paris. Oportet ergo. Adde etiam Com. cons. 253. in 1. dub. vbi etiam ponit idē esse, & multo fortius in feudo. Et ibi ēt dicit multos tenere, ꝙ requirat sñia. Sed cōis est, quod sufficiat declaratio volontatis, in feudo aūt dicit requiri sñiam. Subiicit ēt ibi, ꝙ si emphyteuta, qui cessauit, decederet antequā dñs declararet voluntatē, quòd non possit amplius declarare contra hæredē emphyteutæ, & similiter in feudo si decederet ante sñiam latā super non solutione, quia non posset amplius ab hærede feudatarii aliquid habere. Ad qd vide oīno in l. fi. C. de reuocan. do. & quod ibi habes in l. rei iudicatæ. §. 1. ff. sol. ma. Item dum Bar. dicit, quod cadit si dña vellet, vide Ias. in l. posthumo. j. de contratab. vbi ponit pro regula generali ēt in alia materia. Item quō emphyteuta possit purgare moram, vide Cęp. caute. 135. item no. quod emphyteuta non soluens canonē, cadit a iure suo, ēt si habeat priuilegiū a Papa, vt pp canonem non solutum res non reuertatur ad dñm, vide Bertach. in tract. de gabel. 7. parte. Et quod non valeat priuilegium a Papa, ꝙ emphyteuta non soluens non cadat, vide Crem. singulari 108. valet tū consuetudo in hoc, vide Dec. in c. 1. de off. deleg. in prin. lecturæ, ēt in bonis ecclesiæ. An autem caducitas sit pęna. Bal. in l. placet. C. de sacros. eccl. dicit, quòd non. Tamē. Ale. post Ang. in l. insulam. de verb. oblig. dicit, quòd est pęna legalis. item multa alia in materia emphyteutæ non soluentis canonem, vide in Bertac. in ver. emphyteuta soluere debet, vbi habes additiones Item an illud, quod dicitur in ista l. emphyteuta, habeat locum in liuellario Fulg. tenet quod non, consi. 9. vide Mod.

c Alex. Sua authoritate. Vide Imo. in c. fi. de præscr. & in c. fi. super gl. extra eo. Sed nunquid de facto possit expelli emphyteuta de possessione, dic quod nō, nisi culpa esset liquida, & nihil in delictū allegaretur. Ita refert Bal. leq. Spe. in c. 1. §. ad hæc, de pace iura firman. & vide secundum eum quod no. Bar. in l. 3. de pign. & no. hic Bal.

d Valeat tale pactum. Adde l. fundus, & ibi Bar. de fund. patri. li. 11. & Bal. hic, & gl. est no. hic iuncto tex.

e Ale. Elapso termino. Adde Bar. Bal. & Imo. in l. ab omnib. §. duob. de le. 1. & ibi hæc intelligunt, quando hæc pēsio acciperetur stricte alia secus, quod no. Bal. hic, quia communiter aliter dixi plene per Imo. in c. potuit. de loca. Men. Dec. q. 309. nu. 5. 6.

f Paris. Expellere. Cōiter contrariū tenetur, vide Ias. hic, nisi fuerit protestatus, vel nisi fuerit ignorans, vt hic per eū. Istud multū sequit ēt Ale. in consi. 137. in 3 vol. Inquantū aūt Bar. hic, in sequenti membro loquitur in recipiēte possessionem de futuro, & vult quòd protestatio reseruet ius expellendi. Contrarium ēt cōiter tenetur, vt hic per Ias. & sequitur Aret. cons. 30. ad fi. Item an dñs per receptionem canonis intelligat concedere de nouo ius emphyteusis, ita quod oī tpe hēat locū regula l. itē quęritur. §. si impleto. ff. locati. vide Ro. cons. 103. Vide ēt ad materiā. Alex. cons. 105. vide ēt in d. §. qui emphyteuta. circa illud quod dicit Ro. in d. cons. 103. vide do. Ant. cons. 22. de quo habes ad Bar. in l. fi. j. eod. Vide ēt omnino Ias. in l. 2. in prin. 3. on tabili. ff. si quis cautio. qui tenet contra Bar. in pensione de futuro, & de recipiente ficte pro tpe futuro, vel præterito, vide Cus. cons. 81. ubi etiam dicit idem esse, si dñs declarasset caducitatē. Sed in contrarium uide Corn. de quo j. & ponderat Ias. hic, in fi. istius materiæ. Et quō intelligitur quod dicit Bar. hic de possessione de futuro. s. pro tpe curso post causatā caducitatem, licèt esset præteritum tempore receptionis. Inn. in c. potuit de loca. Corn. consi. 187. in 1. uol. Et sentit Abb. in d. c. potuit. uide etiam de materia. Soci. consil. 167. ubi dicit quod potest exp. caducitas super ultimis, si non ostendit eū recepisse solutionem pro annis præcedentib.

g Paris. Emphyteuta. Adde quod idem tenet Com. cons. 76. in prin.

h Ale. Promisit pęnam. Vide Bar. in l. cum pater. §. liberti. de le. 2. Sed an possit pēsio & pęna hic peti. uide hic Bar. & facit ad q. Bal. i c. 1. in prin. qualiter dñs posses. priuetur, si emphy. promisit dño nomine censos duos denarios sub pęna centum librarum, utrum teneat talis pęna, uel uideatur adiecta in fraudem usurarum. & tenet quod ualeat, quia uideatur adiecta loco expulsionis, & sic facit per hic no. Sed quid si dixerit si non soluam, uel simplum, uel duplum, uel triplum, qn per omnia multiplicatiua, istud non petitur nomine pœnę, sed ut augmentum, ut l. pecuniæ fructus. ff. de usur. si res digna erat tāta mercede. Et adde quæ dixi. j. de pac. pign. l. 3. Et quid iuris, si dñs ueniat contra pacta, an teneatur ad similem pęnam, in l. Pomp. scribit, si de meis, in prin. ff. de arb. & ex opposita qn per specialem prouisionem tollatur prouisio generalis uide oīno Bar. in l. cū dotem in prin. sol. mat. Adde tex. Dy. & Bar. in l. hēt. §. cum quis. ff. de præca. per Bar. in l. 1 §. unde quæritur, de pub. & Bar. in l. certi. in fi. s. loc. plene hic per eum. & in l. ubi adhuc. j. de iure do. & in l. fi. j. de repud. hæred. Sed an dñs rem emphyteuticam possit legare. & emphyteuta uel usufructuario præiudicare. Videtur quod sic, ut in c. 1. §. ad hæc, de pace iura. fir. Cōtrarium hic tenet Bal. & ibi est speciale in feudo, & uide per Bar. in l. 1. §. pe. ff. de superfi. &c.

Adde an quando pęna est apposita in contractu, possit nihilominus expelli emphyteuta, si uelit soluere pęnam. Ale. cons. 131. lib. 4.

gium de iure ſpeciali, ſecus ſi promiſſio eſſet de iure cõi. Not. iſtã ſolutionẽ valdè, licèt de hoc hic Doc. faciant diſtinctionẽ, & vide gl. ſuam nobilẽ, & determinationẽ huius gl. ꝯ eos, qui dñt, ꝙ 13 † tunc pęnalis ſtipſo nouatur per præcedentem ꝯuentionẽ. quia præcedit ꝯtus iure ciuili inductus, hoc eſt falſum. Nam ꝯtus emphyteuticus eſt ꝯtus a iure ciuili inductus, vt ſ. l. proxi. & tñ per conuentionẽ pęnalem non nouatur, ut hic videtis. Dixi ple-14 nè in l. ſi ſtipulatus. in vltima parte, de ver. obl. Quæro † qñ promiſſa eſt pęna, vtrum vtrũq; poſſit fieri, & pęna peti, & retici? Gl. dicit, ꝙ nõ, niſi ſit dictum rato manente pacto, & benè dicit. Itẽ ſi eſt dictũ rato manente pacto, pęna non poſſet peti, niſi ſemel, 15 niſi eſſet appoſita † illa clã, ꝙ toties cõmittatur pęna, quoties fue-16 rit ꝯfactũ, vt l. ſi duo. §. 1. ff. de arb. Quærit gl. † quid ſi emphyteuta facit alium emphyteutam, qualiter dño ſuccurretur ꝯ ſm emphyteutã, dic, vt in gl. in vltima gl. huius legis format vnã qõ no-17 tabilis valdè. Quid † ſi ei qui debebat ſoluere pẽſionẽ ſuccedit hęres ignarus, & ꝑ ignorantiam nõ ſoluit? Gl. dicit, & benè, ꝙ reſtituitur hæres ex æquitate. Idem tenet Dy. & gl. in l. cum filius. § a in hac. ff. de ver. ob. & Dy. ſ. c. a ſc q in ius, de reg. iu. dic, vt ibi, &c.

ADDITIO.

a Ale. Et Dy. in c. Et no. pro Canoniſta, poteſt agi hypothecaria, quis pro eo eſt hypothecata res emphyteotica. Bal. in auth. ſi quis. ſ. j. de rei vendi. & in c. domino guerram, in ti. hic finitur lex, & incipiunt conſuetudines regni, & in l. 1. ſup. commu. vtriuſque iud. vide Bal. in l. Senatus. §. Marcellus, & ibi ꝑ Imo. de leg. 1. & Iaſ. in l. ſi quis dominum. ff. loca.

LEX III.

1 *Emphyteuta an poterit donare domino irrequiſito.*

a **Cum dubitabatur.** a Iſta lex tractat de alienatione rei emphyteuticæ, & hic. h. d. Emphyteuta põt vẽdere domino irrequiſito, ſi hoc eſt actum: aliàs dẽt eum requirere, & per duos menſes expectare, aliàs poterit alienare, quinquageſimam pretii ſoluendo dño. h. d. Nos habemus videre in hac lege duas, vel tres qões. Dicitur in tex. nõ 1 liceat alius vendere. Quæro † vtrũ emphyteutæ liceat aliquid do-b nare b irrequiſito dño. c Gl. hic dicit, quod ſic. Alle. j. de fun. pa. l. j. c li. 11. de pecu. l. fi. li. x. Sed in d. l. 1. no ꝯ, & hoc puto verum & veriſſimum per tex. qui hic loquitur de alienatione, vel trãſlatione in alium generaliter, & per hoc ego rñdeo ad d. l. 1. de fun. pa. ga. vt Doc. dicũt ratio quare emphyteuta non poteſt in alium transferre dño irrequiſito, eſt hęc, quia ꝯ illum alium, dñs nullam hẽt actionẽ; quia ille in nullo eſt ſibi obligatus, ſed hẽret dñs neceſſe agere rei vẽdicatione, & ꝓbare de iure ſuo. Vidiſtis notatũ ſ. in l. pxi. circa fi. gl. magnę. Sed qñ eſt alius emphyteuta Reipublicę, q habeat ꝓdia vectigalia, ceſſat iſta rõ, quia quicũq; eſt poſſeſſor, ille eſt obligatus ad vectigalia, vt vidiſtis. ſ. ſine cenſu, vel reli. per totũ. ff. de pub. l. Imperatores, meritò ergo tales fundi põt alienari dño irrequiſito. Secus in emphyteuta priuati. & hoc idem dico d in fundo emphyteutico legato. d Nam & per legatum nõ põt trãſferri vt hic. Non ob. l. ſi domus. §. fin. de leg. 1. quia ibi erat fundus publicus, in quo ceſſat rõ huius l. de quo ibi per dominum Iac. de Are. & plenè per eũ. ff. de verb. obl. l. ſtipu. Cętera dic vt in glo.

ADDITIONES.

a Ale. Cum dubitabatur. Ad hanc legẽ, & ad omnia iura, in quibus alienans cadit à iure ſuo, adde tex. in c. 1. de controuer. inter do. & emphyt. ſecũdũ Bald. ibi, & ꝙ hæc iura debent intelligi in ſciente, ſecus in ignorante rei qualitatẽ. Similis diſtinctio fit in l. ſi. de leg. 2. per Bal. & iſtud facit ad ꝙ ſtatim ſcribã, de hæredibus alienantibus, ꝙ tene menti. Ad ꝙ optimè facit qđ nota. Barto. hic in fi. poſt glo. Et quid ſi alienat mulier, an cadat à iure ſuo. Bald. qd non, in l. 5. de epiſc. aud. Sed pone quod hæres emphyteutæ ignoranter vendit fundum emphyteuticum, dic qđ non cadit à iure ſuo. Vnde dominus reuocare volens haberet probare ſcientiam, ſecundum Bald. per iſtum tex. in c. ſi vaſallus fundi. ſi de feudo fue. controuer.

Pariſ. Cum dubitatur. Circa iſtam materiam an emphyteuta cadat ꝑ alienationẽ nudã, vide Roma. ſingu. 114. Ad quod vide omnino quæ habes ad l. filiũ. §. ſi quis bonorum. ff. de leg. præſtan. Item no. qđ hæres emphyteutæ ignoranter alienãs nõ cadit à iure ſuo, immo dominus habet neceſſe ꝓbare ſcientiã. Vide Bald. ſingulariter in d. §. vaſallus ſi feudũ, in fi. ſi de feu. fue. contro. Itẽ illud quod dicit, qd emphyteuta alienans perdit ius ſuum intellige, dũmodo ſciens qualitatẽ rei alienauerit. Vide Bald. in cap. 1. per illũ textũ de contro. inter dom. & emp. feu. Itẽ circa materiam an poſſit dare vſumfructũ ſine cõſenſu dñi, vide Ro. ſingu. 650. ſcis quod emphyteuta. Et vide circa hoc de vſuſfructu ſeruitute, Iaſ. in l. 3. §. ex contrario, de acquir. poſſeſſio. Item ad hanc materiam, an emphyteuta poſſit ſine conſenſu domini donare, conueniunt multa q̃ ponit Fel. in ſeudo. in c. quæ in eccleſiarũ, extra de conſt. Itẽ quod ſicut emphyteuta frangens fidẽ domino, priuaſ iure ſuo, ita et econtrario dominus frangens fidẽ emphyteutę, vide Fely. in c. dilecti. ver. hominib. iunctis. extra de maio. & obe. Itẽ quod alienans cadat ipſo iure, ſi tñ dñs recipiat penſionẽ ſcienter, vel confirmauerit aliter inueſt. tura, videtur remittere, & tolliſ illa priuatio, & caducitas. Vide pulchrè Dom. Ac. cõſ. 22. ꝑ totũ. Et ibi etiam qđ talis caducitas non operaſ, ſi dominus velit cõtractũ durare. Et ſecus eſt ſi dñs ignoranter recipiat penſionẽ, vel confirmet. Vide ibi eum. Et qđ vbi factum eſt dubium, requiratur ſemper declaratio iudicis. Et ibi ſpãliter ponit, an ſi dominus ſemel approbauit recipiendo canonem vel aliter, poſſit ammó reſcindere ex eademmet alienatione ſuã. Et concludit qđ non, licet in contrariũ arguat fortiter. Vide etiã Alex. conſi. 113. vol. 2. Item circa iſtam materiam quod per ſolã alienationem ſine vera traditione emphyteuta incidat in hãc pęnã, vide domi. Ant. conſ. 34. Et ibi etiam ſingulariter quod emphyteuta totaliter alienãt, poſtea recuperaret. licet de rigore non iuuaret, tamen ſecus eſt de ęquitate, vt ibi per eũ, quẽ vide et in conſi. 37. vide alia in repertorio in verbo, emphyteuta. An aũt alienans ſimpliciter ſe, & non tradens priuetur iure ſuo, vide Alex. conſi. 173. in 2. vol. in l. ſi ante. ff. ad leg. Falcid. in fi. vide Rom. in cõſ. 41. incip. In nomine domini noſtri Ieſu Chriſti Saluatoris. In inſtrõ venditionis eſſet appoſitum conſtitutũ, vt ibi per eũ. Et ibi ẽt, quod in alienatione partis cadat a tota re, uide do. Anto. cõſ. 34. & Com. in d. cõſ. ponit quid ſi poſtea recuperauit. Et quid ſi dominus ignorãs poſt alienationẽ rei inueſtiret emphyteutã, quod ſibi nõ præiudicat. Itẽ an res emphyteutica poſſit legari, vel donari ſine conſenſu dñi, & vide Ale. conſ. 9. in 2. vol. Itẽ an poſſit diuidere ſine conſenſu domini, & an hẽat locũ ius accreſcẽdi in reb. emphyteuticis, vide Ray. cõſ. 58. incip. Ex themate ꝓdicto. Fel. in c. ꝗ in eccleſiarũ. extra de conſtitu. Item limita regulam huius l. non procedere, quod nihil aliud habeat emphyteuta, in quo ſatisfacere poſſit creditoribus. vide Ale. in l. pro hærede. § 1. de acq. hær. & de feu. à. pec. Bal. in c. 3. de vaſal. qui cõtra cõſtit. Lotha. & an emphyteutæ liceat donare, vide aliquid ꝑ Rom. cõſ. 11. incip. Emphyteuta. Et ibi dicit, ꝙ ẽt ſi fuiſſet pactũ ꝙ poſſet donare, intelligitur tñ requiſito domino, & quædam alia. expreſſe prohibetur donatio ꝑ ſtatutũ Pap. e. ſi requiſitio domino, uide in rub. 67. itẽ de perſonis prohibitis, quib. non ẽt alienari, & an eccleſia vel hoſpitale ſit de his, vide Ale. cõſ. 120. in 1. vol. itẽ, quando alienaſ ſaluo iure domini, non cadit, vt hic ꝑ Mod. ſaluo, niſi induxiſſet eũ in poſſeſſionẽ, vide Are. conſi. 35. & vide Iaſ. hic. In cõtrarium uide omnino quõ excuſetur emphyteuta vel vaſallus alienans cum reſeruatione prædicta. Fel. in c. quæ in eccleſiarum, de conſt. Et ibi ẽt an talis reſeruatio proſit, quando ſequitur traditio. Et in hoc ẽt diſtinguit. Sed in contrarium uide Iaſ. in l. non ſolum. §. morte, de ope. no. nunc. uide ad prædicta Curtium late conſi. 8.

b Ale. Aliquid donare. Adde tex. in c. 1. §. donare, & ꝙ ibi gl. no. qualiter olim feudũ alienari poterat, ꝙ emphyteuſis eccleſiæ põt donari ſaluo iure eccleſiæ. Adde, ꝙ Bal. in tit. de pace Conſtan. in verbo, liuellariæ, dicit, quod liuellariæ, & emphyteuſis eccleſiarũ poſſunt ꝑ emphyteutam legari, & donari ſaluo iure eccleſiæ, vt no. Inn. in c. potuit. de loc. Sed ipſe refert, quod Bar. cõſuluit cõtrariũ, pro caſum in l. vniuerſas, licet ibi loquatur quando reſpectu proprietatis, cõ vtilis dominii contractus in fraudem celebratur, & ſic nõ obſt. Et facit j. de hær. inſti. l. hẽditates. uel l. legata, in ver. annonæ ciuiles, & vide Bal. in authen. quas actiones, de ſacroſan. eccle. ꝙ ꝑ Bal. & Ang. in d. l. vniuerſas. & Bal. h c facit, ꝙ no. Bar. in l. 1. C. de his quæ pœ. no. & Bal. & Im. in d. l. ſi domus. §. ſi. de leg. 1. & de q. Bar. hic vide ꝑ Specu. in tit. de emphy. §. ſi. ver. cui. Bal. in auth. quas actiones. Io. And. & Doc. in d. c. potuit. Bar. i l. 1. de fun. patri. lib. 12. Sed an plures emphyteutæ poſſint inter ſe diuidere irrequiſito domino, vide Bar. in l. ſi Romæ § duo fratres, in 10. q. de verb. obl. & in l. 16. de cõd. fur. Et vnũ no. ꝙ Azo in Summa hic in verſi. ſed quęri poteſt. tenet, ꝙ ſecundus emphyteuta ſi velit vendere ius ſuum, dẽt requirere conſenſum prioris, non ſecundi, arg. l. Lucio. ff. de aqu. quo. & æſti. & in l. ſi ita. de vſuc. & vide, ꝙ eo. Bal. in §. inſup. de ꝓhi. feu. alie. per Fred. facit, quod no. glo. & Bal in l. 1. ſup. eo. In gl. mag. & ꝙ no. gl. hic in terminis. Et q̃ differentia ſit inter fructũ, & ſeruitiũ, vide Bal. de pa. Conſtan. in verbo, ꝓ ſolo fructu. Et an q cunque non ſoluens in tẽpore a iure ſtatuto, cadat a dominio rei, vide Barto. ibi, Et adde no. ꝑ Bar. in l. 1. de pub. Adde an emphyteuta poſſit donare vel legare, Bal. conſ. 360. li. 1. vbi dicit ſe hanc q. habuiſſe cum Ber. & Abb. cõſ. 74. & an poſſit dare in dotem, vide Bal. conſi. 352. 5. li. Et an poſſit diuidi, idẽ Bal. conſ. 446. 2. lib. & conſi. 139. 4. lib.

c Pom. Donare aliquid irrequiſito domino. vide Ale. conſ. 9. vol. 2. & 4. Paeo. cõſ. 74. in 2. dub. vo. 5. An autem iſta l. in quantũ loquitur de quinquageſima, cõprehẽdat eccleſiã, uide Fel. cõſ. 6. & Ale. 123. uo. 5. vbi ponit an poſſit cõſuetudine induci, qđ aliud ſoluaſ loco iſtius quinquageſimæ, & vide q̃ poſui in l. ſi domus. §. ſi. ff. de leg. 1. & Azo. cõſ. 35. & Alex. 160. vo. 2. vbi ponit, an poſſit locare emphy. vel vtile dominiũ ad longũ tẽpus irrequiſito dño, & an teneaſ ad quinquageſimam ſoluendam, & 172. volu. 5. vbi ponit, an poſſit in dotem dari, vel obligari, & ẽt ponit qualiter intelligatur pactũ, ꝙ emphyteuta poſſit alienare, & 186. eo. vol. vbi ponit an vendere vel donare, & ex talia faciendo videaſ male verſari. Et ſi male verſeſ. cadat a iure ſuo. Et vide quæ poſui hic ad gl. & 140. uolu. 3. vbi ponit an emphyteuta, & ſimiles poſſint locare, & ad ꝙ tempus, & ꝙ eſt dictum ꝑ emphyteutam, quod intendit tranſferre ꝑ locationem quam fecerat ad longum tempus, utile dominium, & 17. in 4. dub. vol. 5. vbi ponit, an poſſit donare. & ſequen. eod. vol. ubi ponit an vaſallus poſſit imponere ſeruitutẽ, & an poſſit concedere ius percipiendi de fructib. feudi irrequiſito domino, & in præiudicium filiorum, & Soc. conſ. 155. vbi ponit an poſſit in dotem dari.

d Legato. Vide Bar. in l. in conuentionalib. de uerbo. ſignifi. & in l. ſi domus. §. ſi. de leg. 1. & in l. 1. §. ꝙ ait. de ſuperficie. & uide Bar. & Ang. in l. 2. inſ. ne rei domi. uel templo. & Imo. in l. uſumfructum. ff. ſol. ma. & in c. ſi. extra de don. Et tu uide aliquid in mã per d. Ale. de Im. in conſi. 9. uer. quarto etiam adduco uerſi. patet etiam reſponſio. in 2. uol.

Pariſ. Adde tñ, ꝙ ſufficit, ſi conſenſus domini interuenit in traditione, licèt non actu legandi. uide do. Ant. in conſi. 23.

BARTOLVS AD V. LIBRVM CODICIS.

a *De ſponſalib.* a *& arrhis ſponſalitiis.* *Rub.*

ADDITIO.

a Pariſ. De ſponſalib. Circa hanc materiã ſponſaliorũ ſi conſanguinei contrahunt ſponſalia nomine mulieris abſentis, & ipſa poſtea ratum habeat admittẽdo ipſum in ſponſum, an dicanſ contracta ſponſalia, & qd ſi ſponſus diutius differat pficere matrimoniũ, uiuens luxuriose, an ſpõſalitia diſſolui poſſint, & an data repeti poſſint, uide Pan. cõſ. 48. Itẽ an appellatione ſponſæ ueniat vxor. & ecõtra, uide Fel. in rub. de ſpon. Itẽ per ſola ſponſalia non contrahitur affinitas, uide Bar. in l. quod ſeruus, ff. de cond. ob cau.

De contractibus ſup rebus dictum eſt, nunc de contractibus perſonalibus dicendum, ac primum de nuptiis, & quia ſponſalia nuptias præcedunt, ideo pręmittit de ſponſalibus & arrhis ſponſalitiis, & proxeneticis.

LEX TERTIA.

a **ARrhis.** a Not. quod caſus non facit quem perdere arrhas ſponſalitias, niſi culpa ipſius ꝓcedat caſum. Hoc vult iſte tex. quem tene menti.

ADDITIO.

a Men. Arrhis Crat. conſ. [illegible]

Si pater. [a] Tutor vel curator non pōt dissoluere sponsalia contracta per patrem pupillæ. h.d. An autem tutoris consensus requiratur in sponsalibus contrahendis, vel etiam curatoris voluntas, videbitis in l.2.& l.in copulandis, de nuptiis, & tene hanc legem menti.

ADDITIO.

a Alex. Si pater. Not. q̄ p mortē eorum, qui pro filia sponsalia contraxerūt non dissoluuntur, nec possunt reuocari. quod limita sīn Doct. nisi sponsus efficere tur malefactor. Adde per Bart. in l. Titia, de uerb. obli. ubi late de materia, & ita sponsalia de futuro contractam, uel causatiue, vt puta propter pœnam fe cundum Bal. in l. Deo nobis, de epi. & cle. & uide in l. 1. & a. insp. e. & ibi Bar. & Bal. in d. l. Titio centum, de cond. & dem.

LEX V.

1 *Arrhæ redduntur duplicata, & in duplo inest simplum.*
2 *Statutum, quod habens debitorē suspectū possit facere eum capi, intelligitur si suspicio superuenit post debitum contractum.*
3 *Pœna adiecta super matrimonijs est nulla, & non firmatur iuramento, si autem pœna apponatur inter extraneos valet nu. 4.*

Mulier. [a] Hæc est no. lex. Et primo loquit, quando sponsa sa dissoluunt sine aliqua causa. Secundo, quando dissoluunt ex causa probabili. Tertio remouet vnum dubium. Quarto phibet exigi pœnā. Secunda ibi, quę ita custodiri. Tertia ibi, his illud quoque. Quarta ibi, quadrupli. Quinta ibi, extra diffi 1 nitionē. No. in prin. q̄ † reddunt arrhę duplices, & in duplo inest simplum: quod no. quod vbicūque dicit statutum, q̄ si quis acceperit aliquid, puniat pœna dupli, quod in illo duplo continetur simplū, quod abstulit, vt hic, & l. hoc edicto §. 1. de publi. Venio ad ver. his illud quoque. No illam distinctionem, aut quis ab b initio sciuit, aut ignorauit. Qd̄ facit ad q. b † Statutum est hic, q̄ si creditor hēt debitorem suspectum, possit ab eo petere fideiussores, vel facere eū capi. Certe hoc statuū debet intelligi, si causa suspicionis superuenit post debitum contractum. Si autem sciebat illum esse suspectū, imputet sibi, ar. huius l. fi. s, a quo §. fi. vt in pos. lega. &l. fi creditores, de priui. cre. Ex fine huius l. no. quod 3 pęnę adiectę in ɔtractibus spōsaliorum sunt nullæ. Quæro † an promissio pęnę super matrimoniis, valide t iuramento. Docto. non tangunt. Veritas est, quod non. Nam, q̄ pœna valeat in matrimoniis, est ɔtra bonos mores: Textus est in l. Titia, in princip. de ver. obl. sed non est obligatorium ɔ̄ bonos mores p̄stitum iurām, &c. vt in c. non est obligatorium, de reg. iur. lib. 6. Vltimo no. q̄d hic gl. tenet, quod hoc est verum, quando pœna talis apponitur 4 inter ipsos sponsos, † secus si inter extraneos. Ita dicit gl. tua. De mā huius l. bie Cy. tangit aliqua, do. Io. An. plenius cī de sponsc. c. gēma. Ego plenissime tāgo in l. Titia, i prin. de ver. obligat. &c.

ADDITIONES.

a Parif. Mulier. An ista lex ɔcedat in arrhis promissis, & quid de sponsalib. contractis per tutorem nomine pupilli, uide Bar. consil. 45. in r. nol. uide ad Bar. in l. Titia de uerb. obl.

b Ale. Ad quæstionem. Hoc est uerum, si suspicio interuenit post contractum debitum, sm̄ Ang. in d. l. si ab arbitrio. ff. qui satisf. cog. Bart. in l. si constante. & in l. si is a quo. ff. vt in pos. leg. & Ang. in l. nemo carcerē. ɔ̄. de exac. trib. lib. 10. & Bal. in l. dies festos. sup. de fer. & l. ait Prætor. §. si debitor, de his q̄ in fraudem cred. & Bal. hic. Adde Rom. consil. 310. & 149.

Si Rector prouinciæ. Rub.

LEX VNICA.

1 *Contractus arrharum dicitur contractus pignorum.*
2 *Participes seu complices alicuius, qui dicantur.*
3 *Hic titulus corrigitur de iure Canonico.*

SI quis. [a] Primo ponit vnum statutū circa Rectorem prouinciæ. Secūdo ponit circa assistētes. Tertio ponit quid iuris finito officio. Innuit hoc ibi, data pignora, quod ɔ̄ctus arrharum sit pignoris, 1 de quo hic Doc. & in l. ɔ̄ria. Not. hic † q̄ ɔ̄ctus arrharum, appellatur ɔ̄ctus pignorum, de quo hic disputat Cy. Nota secundo, & 2 perpetuo tene menti, quid est hoc dictū, † participes b alicuius, b seu complices alicuius, quod tota die ponitur in instrumentis pacis, & dicit pro se, suitque participibus & complicib. Et nescio tex. alibi, qui dicat ita clarè. Hic dicitur, q̄ sunt filii, nepotes, & propinqui. Item consiliarii, & demestici, quod not. Vltimo no. quod 3 † iste ti. est correctus de iure Canonico.

ADDITIONES.

a Parif. Si quis. Adde, quod sicut officialis non potest contrahere, ita nec & potest tenere concubinam in ciuitate, quam regit, uide Roman. consil. 471. incip. Ius emile.

b Alex. Participes. Facit ad id, quod not. gl. in l. si fœmina, infra ad Turpi. & q̄ habetur in l. 2. ad Turpil. & quod habetur in l. 2. de accusa. & qui dicantur ad hærentes & sequaces, uide in epistola inter claras, de summa Trin. & in l. 1. & ibi Bal. ɔ̄. de appellatio. & in l. ne casu, infra de discus. lib. 11. gl. in Clem. 1. de pact. Bal. in l. 1. supra, de episco. & cleris & probat iste text. not. quod remotus ab officio ex ratione personæ, nunquam potest reassumere ad illud, nisi ex principis dispensatione, in l. 1. infra de susce. & arc. lib. 10. Bal. in capitu. 1. §. si dno. de pac. tamen. uide Im. in c. ad Apostolicæ, de re iud. in 6. & in c. ex parte de foro compe.

Parif. Participes. Vide Fel. in c. olim, de acc. Are. in l. si stipulatus, ff. de uer. obl. ubi & idem dicit de illis uerbis, de parte tua. Adde qui dicantur adhærentes, qui complices, & qui sequaces, Ang. consil. 156.

De dona. ante nuptias, uel propter nuptias, & de sponsalitiis. Rubr.

LEX PRIMA.

MVltum. In istis casib. q̄n vir vult augere dotem vaoris suæ, tangam in l. si voluntate. de do. promis. vbi Cy. & Vltramontani tangunt, dixi de verb. obl. l. si uomo. no hanc l. q̄ non valet ista confessio.

LEX II.

Si præsidi. Quærit gl. cui incumbit onus probandi, cum alia causa redditur, dic vt in gl. &c.

LEX III.

Pollicitatione. Frangenti fidem, fides frāgatur eidem. hoc dicit.

LEX IIII.

1 *Paria sunt aliquid fieri tempore prohibito, vel fieri tempore licito, & conferri in tempus prohibitum, & sic econtra. nu. 2.*

a **Quod.** [a] No. † aliquid fieri tpe prohibito, vel licito tpe, & 1 conferri in tp̄s prohibitum, paria sunt. h. d. Et tota die allegatur ad hoc, & hic aduerte ad hāc l. Et istud est vnum generale, q̄ non habet cōtraria, & aliud generale cō ad istud. Paria b sunt b † aliquid fieri tpe licito, vel illicito, & conferri in tp̄s licitū, 2 vt l. in tempus, de hær. inst. Istud benè habet ɔ̄ria, quæ contrarietas soluitur in ea. in l. si minor. ff. de sen. capor. quod no. quia il le tex. optimè soluit. Et no. perpetuò solutionem, quare, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Quod. Hanc limita per Imo. in l. si soce. §. Lucius. sol. mat. & vide Bald. in l. proxi.

b Paria sunt. Vide Bal. in l. si cōstante. §. quoties. sol. mat. & in l. 1. §. nunciatio. de ope no. nun. & in l. alia. §. eleganter. sol. mat. & Bal. hic.

LEX VII.

1 *Verbum, remanere, est commune, vel obliquum.*

Si cum ante. Hæc est notabilis lex ad vnū, de quo facio magnum festum in materia substitutionis 1 compendiosæ. No. hic de † verbo, remanerent. i. restituerent. hoc dico, quia verbum, remanere, est cōe, vel obliquum, per hanc legē valet q̄ dicitur, remaneat. i. restituat, quod no. quia q̄nq; verbum, remanere, rei quæ est apud alium, denotat restitutionem, & sic est obliquum, aliās si est apud eū, stat propiè, vt hic vides. Dixi in materia substitutionis compendiosæ.

LEX XII.

1 *Rem fuisse in bonis habitatoris, quis debeat probare.*

a **De rebus.** [a] Hæc est no. lex valdè. Et per hanc l. dicit Ia de Are. & Cy. hic refert, q̄ illud, quod dicitur hic, 1 † q̄ quis debet probare rem fuisse in bonis debitoris, vt l. quæ nō dum sunt. § quod dicitur. ff. de pign. & quod no. in l. si res alie. pig da. fue. est verum, nisi constet possessorem causam habere a debitore, quia si constat possessorem habere causam a debitore, tunc non deberet probare aliud, nisi rem fuisse sibi prius obligatam, quā possessori traderetur, vt hac l. ita dicunt ipsi per hanc legem. Gl. tamen videtur aliud sentire. ɔ̄. vt iure fisci. l. 1. lib. 10.

ADDITIO.

a Ale. De reb. Hanc l. limita in casu singulari. ɔ̄. de iure fisci. l. 1. lib. 10. & Bar. in l. & quæ nondum. §. quod dicitur. ff. de pign.

LEX XIIII.

Si consentiente. Vn̄ postq̄ mulier velit restituere, postq̄ nō audit, ex quo res est donata.

LEX XV.

1 *Donatio facta a sponso sponsæ, quando perdatur, uel retineatur.*

Cum veterum. Aduerte, q̄a ista lex est quotidiana, & vtilis maximè, a mortalitate citra, habuimus s. in pluribus legib. vt in l. fi. si filiæ, & l. si tibi, & l. si cū an. s. eo. In q̄b. ɔ̄uenit, q̄ donū facta an̄ matrimoniū valet, nec pōt repeti, q̄ donatū est: hoc corrigitur, vt habes in ea. Not. ex hac l. q̄ 1 † donatio facta a sponso sponsæ, vel è ɔ̄, perditur vel retinetur, si stat, vel nō stat per alterū ex eis. q̄ no. & repetit ɔ̄dictione ex hac l. q̄d datum est: Quod no. quia istæ materiæ non sunt in Digestis.

LEX XVI.

Si a sponso. No. hic quod s. in l. præcedenti fuit dispositū, quando per sponsam stat, hic quando casu fortuito accidit, quod alter moritur, tunc distingue sponsum & sponsam, vt hic vides. Hic non sunt alia, &c.

LEX XVII.

Minorib. Hic incipit tractare quandam materiam, quæ postea corrigit in fi. in auth. eo decursum, &c.

LEX XVIII.

Si liberis. No. hanc l. q̄ ex dote reuersa ad virum, nō cogitur quis eorum reseruare aliquid liberis primi matrimonii, nec est correctum, &c.

LEX XIX.

Si constante. Lex ista est notabilis certè, primo loqr, q̄n voluit dotē, vel donationē augere: secūdo q̄n voluit dotē, vel donōem minuere. Secunda ibi, fed & si econ-

ſi econtrario Quęlibet iſtarum partium ſubdiuiditur, vt poteſtis videre. Vos habetis hic vnam auth. vel duas. Vna incipit, ne dimi nutio, inhibet, ſed nihil mutat, & multi non habent iſtum text. Habemus aliam authenticam quæ incipit, ſed iam neceſſe, quæ eſt valde notab auth quæ non exeat perpetuò de mente tua, & quod ponebatur in lege permittendo, hic nominatur cogendo.

AVTHEN.

1 *Diſpoſitio huius auth. an habeat locum in creditoribus præſentibus, item an in præteritis, & futuris.*
2 *Mulier qua dedit dotē in reb. mobilib. an poſſit aſſumere in ſe onus ꝓbādi.*
3 *Contra præſumptionem iuris, & de iure, non admittitur probatio niſi per confeſſionem.*

a b **Sed iam neceſſe.** ᵃHęc eſt notabilis auth & nō ex ca qn̄ vir ꝯſtāte matrimonio ᵇ cōfitet dotē ſibi eſſe datā, ꝙ iſta ꝯfeſſio creditorib. nullo mō ꝑiud cat. 1 ſed ſibiipſi viro, ſic. Quæro. † vtrū habeat locū in creditorib. pñti c buſc lič an in præteritis & futuris. Gl vr̄ dicere, ꝙ in vtriuſq; Vide gl no. & ſingularē ſuper verbo, ſuſpicio Iſtud. ꝙ dr̄ de creditorib. futuris, vr̄ ꝯ caſum l. primæ de iu. fil. Præterea vr̄ ꝯ iſtū tex. in quo dr̄ ibi, ꝯ creditores nullo vtēt priuilegio, cū in cōe pp creditores mulieris iuri nō deroget, ergo ꝯ creditores ſequētes eſt potior de iure cōi. Bñ. poſſemus ſuſtinere gl qn̄ apparēt aliqua indicia ex qb. poſſit fraꝰ ꝑſumi, vt l. ſed ſi maritus ſi. q. & a ꝓb. aliàs 2 ſecus ltē q̄ro, † an mulier, quæ dedit augmentū in reb. mobilib. poſſit aſſumere in ſe onus ꝓbādi. & ꝓbare ſe modicā rē in veritate ded ſſe Gl in corpore vñ ſumit, & Azo. ī ſūma huius ti. dt, ꝙ d ñ, qa ē ꝑſūptio iuris, & de iure, ꝯ q̄ nō admittit ꝓbō in ꝯr. ū, niſi 3 ꝑ ꝯfeſſionē Hoc ēt tenet Cy ꝙ no qa † ꝯ pręſumptionem iuris. & de iure non admittitur alia probo, niſi per confeſſionem. Ita dicit gl in corpore vñ ſumitur, & hoc tenet Cy. ꝙ ꝑpetuo nota

ADDITIONES.

a Ale. Iam neceſſe. Hanc limita, vt per Imo in l. ſi conſtante in 3. q. 4 par. princ. ſol. mat. & latius per Mod. in §. fuerat, Inſti. de act. Adde vt per Pau. de Caſt. conſ. 385.

b Men. Conſtante matrimonio. Rob. conſ. 519. in 41. Bar. Soc. inter conſ. Mariſen. conſ. lib. co. 1. ver. c. 3. Cran. conſ. 40. nu 4. late D. da. lib. 5. varia. reſol. c. 7. nu. 6. ver. de creditoribus mariti. & nu. 7. Aleia. conſ. 331.

c Alex. Creditorib. præſentib. Adde Bal. in l. poſt contractum. ff. de do. & in l. ait prætor. §. ita demum. ff. quæ in frau. cred. & in ſub. ꝯ. quæ in frau. in verſic. qui cum conceptiſſet.

d Ale. Non admittitur. Contra ꝑſumptionē iuris, & de iure nō admittiſ probō in contrariū. Fallit, niſi fuerit admiſſa, quo caſu valet & prodeſt, ſm Ioan. in c. cū Bertoldus. de re iud. Io c. fraternitatis. de frig. & maleſi. & in c. quia plerique. de immu. eccl. poſt prin. Quid aūt de iudice dicēte ſe taliſſe iniquā iniā & quid in teſt. vide Inn. in c. 2. de arb. adde gl. & Bal. hic. adde Doc. in c. 12 q. ſidem, de ſpon. Et ad primam limitatonē quam ſ. ſcripſi, adde quod no. Inn. de teſta. in c. cū eſſes. & ibi Doc. & Inn. in d. c. quia plerique. Et adde quod non ſolum per verā confeſſionē reſcindatur præſumptio iuris, & de iure, ſed ēt per tacitā, vt no. Bar. in l. abſentem. ff. de pę. Et ad hanc. gl. adde aliam in l. in contractib. in prin. & ver. nullo mō, & quod ibi no. Bal. de non nu. pec. dicit tñ Bal. in l. non ignorat. ꝯ. qui accu. ꝙ aut lex determinat ſup certo, & non cadit probō in contrariū. l. 1. ꝯ de rei vxo. act. aut ſuper dubio, & tunc tantum per confeſſionē per iſtā legem, quam intellige, vt per Bal. hic, ſi eſt facta confeſſio in iudicio, qui etiam quærit hic, an contra hoc admittatur probō p cōfeſſionē. De quo vide in gl. in Cle. literis. de ꝓbatio. & hoc ibi no. Imo. & primā limitationē approbat fo. de Imo. in l. inter ſtipolantem. §. 1. de verb. obl. āſē contra talem præſumptionē iuris & de iure admittitur ēt probatio per proteſtationem vt no. d. Ant. in c. 12 qui fidē, de ſpon. vbi ponit primam limitationē, de qua ſ. & vide gl. in l. licèt Imperator. aliàs in l. ſi ſeruum plurium. §. 1. de leg. 1. & ibi Imo. & no. in c. 1. quod met. cau. & in c. ex parte de reg. iur. Pariſ. Non admittitur. Circa hoc, quod cōtra ꝑſumptionē iuris & de iure nō admittatur probatio, niſi per confeſſionē partis, vide omnino Alcia. in l. à diuo Pio §. ſi pignora. ff de re iud. limitantē trib. mod. & adde, quod non ſolum p veram confeſſionem partis, ſed ēt per fictam, & tacitā reſcindiſ pręſumptio iuris, & de iure. ſm Bar. in l. abſentē. in 4. ff. de pęnis, quē alle. hic Ale. in §. ſi pign. Cui adde Bal. in add. Spe. in tit. de confe. in 2. parte. Pan. in c. 1. extra de prob. & in c. cū M. in ver. venio ad ſin, extra de conſti. facit quod vult Bal. in l. filiū quē habentē. C. fami. erc. vide etiam Barb. conſ. 98. in 2. vol. Item adde ꝙ non ſolum per confeſſionem partis cōtra præſumptionē iuris admittitur probatio, ſed ēt per notoriū, vide ſingulariter. Ro. conſ. 350. Abb. in c. ſubor ta. de re iud. itē & per inſpectionem rei, vide Pau. de Ca. in l. ſi. prope ſi. C. ad Maced. itē de iure rei vide latius Fel. in c. quanto. de præſump. Itē vide Iaſ. in §. cū te. C. de tranſact. vbi ēt ponit, ꝙ eſt potentior quarunq. alia probatio. Itē vide Fel. in c. qm̄ contra falſam, in ver. fallit 5. de prob. dum ponit, ꝙ contra præſumptionem iuris, & de iure quæ reſultat per ſniam. quæ tranſiuit in rem iudicatam, admittitur probatio per confeſſionem partis, ſuper quo vltimò vide, & limita vt p Iaſ. in repe. l. admonēdi. de iureiu. vide in repertorio in verbo, præſumptio, ꝙ in cā matrimonii non admittatur probō per confeſſionem partis contra ꝑſumptionem, q̄ oritur ex copula ſecuta poſt ſpōſalia. Itē ꝙ cōtra præſumptionē iuris, & de iure, admittatur probō per indirectum probādo aliqd qđ facit ceſſare talem pręſumptionē. vide Dec. cōſ. 54. Scia. Adde quod contra præſumptionē iuris, & de iure, admittaſ probō in contrarium per propriam confeſſionem, Bal. conſ. 54. li. 3. & adde prædictis Lanfr. de Brixia. in c. qm̄ cōtra falſam, in uerbo, confeſſiones, de prob. & ibi etiam ponit Fran. de Are. & extendit etiam locum habere in confeſſione ficta. alleg. Bar. in l. abſentem. ff de pœn.

LEX XX.

1 *Dos non poteſt eſſe ſine matrimonio.*
2 *Donatio propter nuptias, eſt donatio ob cauſam, ideo non inſinuatur.*

Cum multæ. No. hanc legem. No. primo, ꝙ hodie vocatur donō propter nuptias. No. ſecūdo 1 ꝙ † dos non pōt eſſe ſine matrimonio. Item † donatio propter nu 2 ptias nō eſt donatio ſimplex, ſed ob cauſam, ideo non requirit a inſinuatio, ᵃ vt hic, & gl eſt in l. Aquilius ff. de do & ibi vide, &c.

ADDITIO.

a Inſinuatio. Vide in auth. en decurſum, hic poſita. no. in l. ſi. §. ſi res. de iu. do. & ibi Bald.

§. Si igitur. Hic §. vſque ad §. ſimiliqne modo videt difficilis. iō debetis ſcire, ꝙ eſt quędam conſtitutio Imperatoris Leonis, qua cauet, ꝙ illud, quod datur debet eſſe æqualitas dotis. vt donatio propter nuptias habeat locum, ſeu intelligit in quantitate, hoc eſt tertia, quarta, quinta, non in qualitate. Sup hac l. habetis tres auth. Prima incipit, permiſſa, alia, dos data, alia, en decurſum, &c.

AVTHEN.

1 *Res immobiles non offeruntur, nec conſignantur.*

1 **Dos data.** No. † ꝙ hic dr̄, ꝙ res īmobiles nō egēt oblōne, vel conſignatione, ſed res mobiles tantum & gl. eā allegat in l acceptam, de vſu. & quotidie allegat ad hoc.

De nuptiis. *Rubr.*

Continua vt in gl.

LEX PRIMA.

Cum de nuptiis. Ego habeo iſtā legem pro notabili. Quæro, aliqua a puella ᵃ eſt deſponſata vni legitime, qa de ꝯſenſu ꝯſāguineorū, vel patris, bis diſcordātib: opus eſt arbitrio iudicis, vt hic dr̄, vtrum debeat morari apud ſponſum ſuum. & ibi alimētariſ. Iſta q̄ſtio forte erit ī ciuitate iſta de facto, & in hoc fuit requiſitus, ideo omitto & cogitabitis.

ADDITIO.

a Ale. Puella. Vide omn no. Bal. in l. ſi de appel. recip.

LEX II.

Si nuptiis. Hæc l. nihil valet hodie, & bř h dicit. Vbi cōſenſus alicuius requiritur, non eſt neceſſaria ſubſcriptio liberiatis.

LEX III.

1 *Nuptiæ turpes quæ dicantur.*

a **Libertum.** ᵃ Hoc dicit, & eſt bona iſta lex. Vna de cauſis exhērdationis de iure antiquo, eſt qn̄ filius b ꝯhit nuptias turpes, ᵇ tunc pōt exhæredari a patre. Ita habetis l. 3. 1 §. ſi emancipatus. ff. de bon. poſ ꝯ tab. Certe † dicentur nuptię turpes, quando acciperet ſuam famulam, vel filiam famuli ſui. Facit ad hoc l. ſi filiam, & in auth. ibi poſita ſ. de inoffic. teſt.

ADDITIO.

a Men. Libertum. Pariſ. conſ. 19. nu. 16. lib. 3.
b Ale. Nuptias turpes. Adde Bar. in l. qui rogatus. de ma. uind. uide ēt in l. humilem, de inceſ. nup. & in l. ſi qua, in prin & a. hanc legem qualiter tenere poſſit factum contra legem, vide Bal. in l. non dubium. C. de leg.

LEX V.

a **Si vt proponis.** ᵃ Hic eſt vnus caſus, in quo præſentia inducit conſenſum.

ADDITIO.

a Ale Si vt proponis. Vide in c. cum cā, de rap. & l. cū qui ff. de ſtat. ho. & in c. 1. de deſponſ. impub. lib. 6. in gl. Sed an in executione matrimonij requiratur conſenſus patris, uide quæ dixi in l. 3. §. verum, de mino.

LEX VI.

1 *Filius natus ex clerico, & cōcubina, an legitimet ꝑ ſubſequēs matrimoniū.*

Et ſi contra mandata. Quęro circa hanc legem quid de liberis natis ante officiū finitū Gl. determinat, ꝙ nō ſunt legitimi, uide gl do Richar. Malumb diſputauit vnā qō. 1 † an filius natus ex clerico ī minorib. ordinib. ꝯſtituto, & ea ꝯcubina eius, legitimet ꝑ ſequens matrimonium. Et determinauit ipſe, ꝙ nō, ꝑ legē iſtā, inducēdo ſic leges, q̄ dicunt, ꝙ nati ea concubina legitimanē ꝑ ſequēs matrimoniū, loquunē in coitu ꝯcubinali, q de iure ciuili nō eſt ꝓhibitus, nec ꝑmiſſus, ſed ſtat in terminis naturę, ſm q̄ omnes liberi, & legitimi naſcebanē. Vnde in eis eſt ius nāle, ius verò ciuile nō adeſt eis, neq; pro neq; ꝯ. Sed qn̄ aliqs naſciē ex aliquo cōitu, ꝑ legē ꝓhibito, & improbato, ꝑ ſequēs matrimoniū nō ꝑt ltimari, vt hic, & nota in d. l. Paulus. Sed, ꝙ clericus hēat ꝯcubinā, iſtud eapſſe eſt ꝓhibitū a lege vt ſ. de epi. & cle. l. eū q ꝓbabilē, & auth. de mona. §. ſi qs autē. Cōcludit ergo, ꝙ ꝑ ſequēs matrimonium nō legitimat. D. Io And. ponit, iſtā q in ſuis Mercurialib. & determinauit ꝯtrium, Et in prædictis ſtandum eſt determinationi Canoniſtarum, vt in c. tanta. qui fil. ſint legit. & ibi plene notatur.

LEX VII.

In copulandis. No. ꝙ curator daē rebus, nō ꝑſonę, ſecus ī tutore, qa dt, q dat ꝑ tutela, &c. & in capite libero, & ſic ꝑſonę, ſecus ī curatore, vt hic vides, ꝙ no.

LEX IX.

a **Si vicinis.** ᵃ Ille ergo, q eſt natus in domo, vicinis ſciētib. eſt legitimus. Habes in l. filium. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris.

ADDITIO.

a Pariſ. Si vicinis. Vide gl. in c. Michael. de fil. presby. q̄ idem dicit in cōcubina. Et adde tex. ſing. in l. miles. §. defuncto, ff de adul. & quæ ibi notata habes.

LEX

LEX XVI.

Patrem qui. No. hũc casum singularem, quod alimenta repetuntur, licet nõ gesserit animo gerendi alterius negotia.

LEX XXI.

A caligato. Solet hic tractari de dictione, quasi, & de dictione, vsque, de quo plenissime dixi in l. patronus, §. j. ff. de leg. 3.

LEX XXIII.

Imperialis. Hæc est vna de legib. Imperatorũ nonorum. Prosequere primo vsq; ad §. sed & si tales, in quo Imperator ponit vnum suum proœmium. Secundo ponit suum dictum, ver. sed & si tales. Tene menti hunc casum.

1 *Imperator quãdo dat dignitatẽ, videt dispensare de omni infamia, & nu. 4.*
2 *Delinquens peracta pœnitẽtia & habita indulgentia, habetur ac si non deliquerit. Adde Barb. consi. 3. col. 1. & 2. lib. 1.*
3 *Periurus pœnitentia peracta, habetur perinde ac si non fuisset periurus.*

a **§. Præsenti.** Alias, si miles. Hic est no. ver. & habet casum valde no. Habes ex isto ver. ꝙ † Princeps dã 1 do dignitatẽ, vr̃ dispensare de oĩ infamia, & not. & est de mẽ l. Barbarius ff. de off. pro. quam tractabo dño ꝓcedente. Ex princi- 2 pio hui⁹ l. habes notare, ꝙ † ille, q delinquit, post peractam pniam. & habitã indulgentiam, hr̃ perinde, ac si non deliquerit. Quod 3 facit in ar. pro teste periuro, vt post † peractam pniam b habeatur b ac si non fuisset periurus. Ita dicit gl. quã vide, & no. inci. not. ar. ꝙ testis. Vide circa hoc plene per gl. Inn. ex̃. de testi. c. antep. No. in ver. sed & si tales, ꝙ priuilegium habet suum effectum, etiam ante impletam causam, propter quam conceditur. In ver. similes, 4 † concedẽdo dignitatem, videt dispensare cum infamia, dicam in l. Barbarius Deo duce, de off. prætor.

ADDITIONES.

a Men. Hẽs ex isto. Dec. consi. 604. nu. 3. consi. 614. 10 fi. consi. 645. nu. 16. 17.
b Paris. Pœnitentiam. Vide Ias. in l. arenam, in 4. no. C. de inoff. test.

AVTHEN.

Quod eis. Bar. dicit, quod non est obligatorium contra bonos mores, præstitum iuramentum, vt hic, & in corpore vnde sumitur, & in c. non est obligatorium, de regu. iur. lib. 6.

1 *Filius natus antequam pater esset Rex, an dicatur filius Regis.*

1 **§. His.** Illud adiungimus. Istũ §. allegat gl. ad qõ. † vtrũ ille, q est natus anteq̃ pr̃ esset Rex, dicat filius Regis, vel ille, q est natus antequam pr̃ eius esset sacerdos, dicat filius sacerdotis, & ista qõ fuit de primo in succedendo in Regno. Fraciæ, q ibi erat vnus filius Philippi, natus antequã pr̃ esset Rex, alter natus fuit postea, ꝓtẽdebat qs succederet, hĩc fuit hic de facto ppter statutũ hic, ꝙ nobilis, &c. Et de hoc dixi in l. 2. §. in filiis ff de Decur. Hẽtis gl. quæ tangit multum in l. Senatores, in r. de Sena.

LEX XXIIII.

1 *Tempus nuptiarum, an intelligatur quãdo fit desponsatio, an vero coniunctio carnalis.*
2 *Relictum factum pro dote, an sit purum, an vero conditionale.*

a **Sancimus.** a Hic est satis notabilis casus, & est satis singularis. Bar. dicit. Cum de tẽpore nuptiarũ fit mẽtio, intelligit̃ de die quo nuptiæ celebrant̃. h. d. hæc lex. Dr̃ hic, ꝙ cũ fit mentio de nuptiis, intelli̅r de tp̃e nuptiarũ. Quæro, qñ̃o hic 1 † intelli̅r tp̃s nuptiarum, vtrum intelligat̃ cum coniunctio fit per copulam carnalem, an vero cũ fit desponsatio per verba de p̃senti. tex. vr̃ hic intelligere de cõiunctione, ibi, nisi, &c. E cõuerso facit tex. j. ibi, sed ex quo vota, &c. votũ nuptiarum procedit qñ fit sponsatio p verba de p̃senti, & ista secunda opi. est vera. Tex. habetis in l. cũ fuerit, & l. hæc cõdõ, de cõd. & de. & qñ dies leg. ced. l. 2 q. d. pupillæ, & Cy. hic tractat illã, qõ † pater relinquit centum p dote, vtrum videat relinquere pure, an si nuptias contraxerit, quã examinaui plene in l. Titii §. ante nuptias. ff. de cõd. & demõ. &c.

ADDITIO.

a Sancimus. Hanc limita, vt no. Bar. in l. pe. de vulg. & pup.

LEX XXV.

1 *Lex loquens de mente capto, non habet locum necessario in furioso.*
2 *Mẽte capti, & aliæ psonæ fatuæ, non hñt curatores legitimos, sed datiuos.*

a **Si furiosi.** a No. ꝙ lex quæ loquit̃ † de mẽte capto, de necessitate non hẽt locum in furiosis. Itẽ per hoc nos 1 dicimus, ꝙ furiosus, & p̃digus habẽt curatores legitimos. † Quid 2 de mẽte captis, & aliis fatuis psonis? Certe hñbũt datiuos, non legitimos. Ita tex. & gl. Instit. de curato. §. f. de epi. aud. l. de creationib. Facit ff. de postulando l. cui eorũ, cũ legibus præcedentibus.

ADDITIO.

a Alex. Si furiosi. Adde, quod no. Bar. in l. cui eorum, §. in curatoribus, ff. de postula. & vide Bal. in l. 1. j. de curator. furio. & in l. sed & si milites. §. cum autẽ, de exc. tut.
Paris. Si furiosi. An furiosi mente captis æquiparentur, vide Ias. in l. patre furioso, ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. Itẽ, quod disposita in furiosis locũ hẽant in mente captis, & econtra, vide ẽt Alexand. in l. ex facto. de vulga. & pup. subst. vbi ẽt ponit quid operet̃ declaratio Imperatoris facta in ista l. si oĩno disposita in furiosis habeant locum in mente captis, sine alia declaratione, & econtra.
Men. Paris. consi. vlt. nu. 1. li. 2.

LEX XXVI.

Si quis. No. quod filiam spiritualem non possum ducere in vxorem, nec etiam filius meus eam.

a *De incestis a & inutilibus nuptiis. Rubr.*

ADDITIO.

a Paris. De incestis. in l. ab incestis. de incest. nup. hæc l. intendit an cum vxore patris committatur incestus, p quam lucratus sum centum ducatos, & quod clericus in sacris dicat̃ committere incestũ, no. gl. & Bar. in l. 1. ff. de concub. Adde vtrũ pœna edita contra contrahentes incestas nuptias, habeat locum in eo, q cognouit sæpius vnã ca sororibus, postea cum alia cõtraxit matrimoniũ. Pet. de Anc. consi. 391. & an filij nati ex a. vxore ignorante de vita primæ sint legitimi, per eundem cons. 403. Et an filij nati ex matrimonio in gradu prohibito possint legitimari ratificando matrimonium, altero coniugũ iam defuncto, vide per eundem consi. 410.

Dictum est s. de nuptiis, verum quia quædam sunt incestuosæ, ideo submittit Rub. de incestuosis nuptiis.

LEX III.

Cum ancillis. Hic venit tractanda materia l. si adulterium cum incestu ff de adult. Videas cã j. eo. l. qui contra legum. & ibi gl. & ego plenissime, & eadem gl. est in corpore vnde sumitur auth. incestas, &c.

LEX VI.

Si quis incesti. Imperator in hac lege, punit contrahẽtes incestas nuptias. Item super ista l. habetis duas auth. vna incipit, ea compleau.

AVTHEN.

1 *Filius tenetur alere patrem exbannitum.*
2 *Pœna, de qua hic, an fiat ipso iure, vel per sententiam.*

a **Incestas.** a No ergo pœnam ꝯhẽtiũ b nuptias incestas. Item b no. ea auth. hac, & ĩ corpore vñ sumitur, ꝙ † fili⁹ 1 tenet alere patrem exbannitum, facit l. mutus. §. manẽte. ff. de iu. 2 do. Quæro † vtrũ ista bona publicent̃ fisco ipso iure, vel p sñiam. Tex. in corp. dicit ipso facto, quia dicit ꝯfestim. Quærit gl. hic de qb. nuptiis loquit̃ hæc auth. Quidã dñt de incestuosis, quæ sunt incestuosæ rõne sanguinis, si erat ꝯsanguinea. Alii dñt, ꝙ de oĩb. nuptiis p̃hibitis, & istã tenet gl. licet multi Doctores teneant primã.

ADDITIONES.

a Paris. Incestas. An ista pœna locũ hẽat in eo q cõtrahit nuptias incestas de iure Canonico, q̃ tñ nõ erãt incestæ de iure ciuili, vide Abb. in c. & si extra de donatio. vir. & vxor. in cõtrariũ vide Gemin. in consi. 52. Pet. de Anch. consi. 301.
b Paris. Pœna cõtrahẽtiũ. No. qđ istæ pœnæ nõ hẽre locũ cõtra illũ q accipit in vxorẽ sororẽ illius q̃ p fornicationẽ cognouit, qa quis oo postea in vxorẽ ducere, & cõmittat incestũ, & de iure illã à se vult separari, nihilominus nõ põt puniri istis pœnis, qa iste tex. intelligit̃ de cõsanguinitate & affinitate cõtracta iustis nuptiis, & non iniustis, ut p Anc. cõsi. 391. inci. Vr̃ prima facie, & vide tex. in l. fi. de nat. li. & ibi Bal. & Scribẽ. & gl. I §. si autem quis mod. na. effi. leg. & Ang. de Are. in §. nouissimẽ. Inst. ad Orfi. Ale. consi. 34. in l. 1. q. fi. de vulg. & pup. Ale. in l. Gallus. §. si enim. ff. de lib. & posthu. concor. ibi tradidit.

AVTHEN.

1 *Spurij sunt indigni omni substantia.*
2 *Filij spurij alendi sunt de iure Canonico, secus de iure ciuili.*
3 *Pater potest relinquere filio spurio pro alimentis.*
4 *Filia spuria potest pro dote legari.*
5 *Filij spurij legitimari possunt per principem, & quo ad quid.*

a **Ex complexu.** a No. † ꝙ isti filii spurii sunt indigni om 1 ni substantia. b ideo eis nihil põt donari, nec in testõ relinqui ab eorum patre. Ita declarat tex. in corpo 2 re, & in gl. No secundo, † ꝙ tales filii non sunt alendi. Hoc verũ de iure ciuili, sed de iure Canonico secus, vt extra de eo, q duxit in matri. q̃ pol. per adulteriũ. c. cum hẽct. Ex quo dixi, & ꝯsului, 3 ꝙ vsq; ad quantitatẽ sufficientem † pro alimentis pater põt huic 4 filio spurio relinquere. Et eodem mõ † filiæ spuriæ, c pro dote sua, quia sine aliqua dote, non põt aliter nubere. Tene mẽti. Quærit d gl. vtrum isti spurii possint legitimari d per Principem. Glo. dicit 5 hic, ꝙ † sic, & bene. Et gl. dicit idem in corpore vnde sumitur. Et vidi iam Comites, qui hẽbant priuilegiũ, & fiebat exp̃ssa mentio de illo. §. vñ sumit auth. ꝙ põt esse verum quantum ad tp̃alia, sed quantum ad spiritualia, non, nec Papa quantũ ad temporalia potest in terris Imperii, vt in c. per venerabilẽ qui filii, sint legitimi.

ADDITIONES.

a Paris. Ex complexu. Vide concor. per Cor. in c. grandi, de sup. negli. prælat. Item quid econtra, an talis filius teneatur alere patrẽ in egestate constitutũ, vide Ale. in l. s. ad fi. ff. de in ius uoc.
b Pom. Substantia. Nec sunt de agnatione, uel cognatione patris, nec põt respectu patris uel matris dici nobiles, & nõ solũ ipsi nõ põt dici, sed nec ẽt filij eorũ qui essent legitimi, & naturales. Ita Ang. in cõs. 390. incip. uisis diligẽter iurib⁹, & quot debeant concurrere in legitimatione, uide Pet. de Anch. consi. 248.
c Ale. Filiæ spuriæ. Filiæ potest relinqui pro dote, & alimenta, uide Bal. in l. fi. de his quib. ut indig. sed Bal. hic dicit qđ hoc non est uerũ in nefarijs incestuosis, secus in alijs spurijs. adde Abb. consi. 159. 2. lib. Et adde tu, qđ dictũ Bar. hic sequit̃ Io. de Imo. in l. Lucius. §. 1. ff. de leg. 1. & Mathesi. suo notabili. 145. & dicunt hoc seruari debere in terris Ecclesiæ, non autem in terris Imperij.
d Ale. Legitimari. Sed an in tali legitimatione sit necesse qđ exprimat̃ qualitas legitimari. uide Io. And. in c. si. de fi. presb. in nouel. quẽ sequit̃ Bal. in c. naturales, si de feu. fue. contro. inter do. & ago. & ibi uide gl. no. in materia. & Bal. in l. si qua illustris. j. ad Orfi. Adde Bal. consi. 306. lib. 1. Old. cons. 117. Ro. consi. 394. qui contraria contradicit & uide Pet. de Aocha. consi. 418.
Menoch. Consi. suo sing. uerb. spurius incipit, filij spurij Crau. consi. 777. col. 2. Soc. iu. consi. 136. nu. 3. 4. lib. 1. Dec. cõs. 176. nu. 5. Soc. consi. 161. lib. 1. alias non põt donare ẽt cum iuramento. Rui. cõs. 119. nu. 1. 6. lib. 3.

De interdicto matrimonio. *Rubr.*

LEX PRIMA.

a Senatuscon. a Prohibitio ista non est de iure Canonico, vide glo. quæ format quædã contraria, & non soluit ib. de ritu nuptia l. fi. vel hic quo ad matrimonium irritandum: secus quo ad pœnam incestus. vt in contrario, sed in illis requiritur verus dolus, hic non, quo ad irritandum matrimonium, &c.

ADDITIO.

a Parif. Senatuscon. Vide Are. in l. filius a patre. § fin. ff. de lib. & posth.

LEX II.

Mater pupillę. No. ex hoc sequit, quod vitricus erat tutor pupilli sui. Et sic vides, quod vitricus potest esse tutor sui priuigni. ita hic, & j. de contrario iudicio tutelæ. l. fi. & l. nunnunquam. de adoptionibus &c.

LEX VIII.

Si quis. Vide gl. tuam, ibi, diuersum. Respondeo, quod nõ habet tantam ptãtem, in fi. dic, quod hæc nõ est eadem ratio, quia protutor non habet eandem potestatem, &c.

Si quacunque præditus potestate. &c. *Rubr.*

LEX VNICA.

a SI quis. a No. istum casum, quod si iudex ordinarius tibi iniuriatur, in protestãdo hoc, effugis eius iurisdictionem, facta protestatione: & hoc iam de eo, qui facit iniuriam intelligitur, quam de tota domo. Et de hoc videbitis j. de appellatio. l. si quis prouocatione, &c.

ADDITIO.

a Ale. Si quis. Vide gl. in l. apertissimi. de iudic. quæ limitat istũ tex. & pro isto tex. vide quod scripsi in l. quia poterat. ad Treb.

De secundis nuptijs. *Rubrica.*

Supra visum est de primis nuptijs, sequit videre de secundis. q̃rit glo. quæ dicantur secundæ nuptiæ. Rñdet, & bene, φ omnes nuptiæ post primas dicantur secundæ nuptiæ, quod no.

LEX PRIMA.

1 *Mulier quo casu potest decedere pro parte testata, & pro parte intestata.*
2 *Quæ pœna contra secundo nubentes sit de iure Canonico correcta.*

a SI qua mulier. a Debes scire, quod hic titulus cõtinet duplicem tractatum. Primus b est de muliere, quæ nubit b secundo intra annum, & de hoc loquitur l. j. & 2. huius tituli. quæ materia erat cognita de iure ſſorum. Secundus est de materia nubẽtium secundo post tps luctus. De hoc tractat l. fœminæ, cum omnib. sequentib. vsq; ad finem. de iure ſſorum erant cognitæ. Itẽ scias, quod hæc l. punit mulieres secundo nubẽtes intra tps luctus quinq; pęnis, hoc ordine. Prima pęna est in seipsa. Secũda, in psona viri. Tertia, in relictis a quibuscunq;, post dictas nuptias festinatas. Quarta in relictis a primo viro, et post dictas nuptias. Quinta, in his quæ eis deferuntur ab intestato. Secunda ibi, præterea. Tertia ibi omnium. Quarta ibi, his etiam. Quinta ibi, eandem quoq;. Opp. ff. de insa. l. solet Sol. ibi impetrauit a principe. Opp. secundo de l. liberorũ. §. j. de his qui notan. insa. Sol. Ibi vir non erat lugendus, vt ibi declarat tex. Item opp. quis non potest pro parte decedere testatus, & pro parte intestatus. vt ff. de reg. iur. l. ius nostrum, sed hic vr̃ 9rium, quod mulier potest relinquere viro vsq; ad tertiam partẽ. Ergo si institueret eum hæredem in totum, remanet pro parte testata, & pro parte intestata. Gl. dicit quod immo maritus erit hæ-
1 res in solidũ, licèt partem fisco restituat. vel dic, † φ hic casus est specialis, quod mulier decedat pro parte testata, & pro parte intestata: quod satis est tolerabile, vt videmus in milite, qui habet priuilegium: ita & in muliere, propter personã. Quæro, dicitur hic, quod ea, quæ ab extraneo relinquunt, remanent apud hæredes: ea quæ relinquuntur a viro veniunt ad personas enumeratas: q̃ est rõ diuersitatis? dic, vt i gl. quia vir magis offenditur. Quæro, quid si mulier habuit substitutũ? Rñ. substitutũ pferri, vt habes i
2 gl. Quæro, † vtrũ pęnæ, q̃ apponuntur c per istas leges sint hodie
c correctę de iure Canonico, cũ dicat Apostolus: Mulier mortuo viro nubat in dño. Gl. quæ est hic, tenet φ sic. Idem tenet in l. liberorũ. §. notant. de his qui no. insa. Contra tenet in l. decreto j. ex quib. cau. in sa. irrog. Inn. extra. de sec. nup. c. fi. & oẽs Canonistæ tenẽt istam opi. quod pęna, quæ imponitur ei, qui nubit nimis festinanter, sit correcta: sed pęna, quæ imponit ideo, quia nubit
d secundo, ista non est correcta, vt videbitis j. eo. l. fœminæ d &c.

ADDITIONES.

a Ale. Si qua mulier. Quæro vt ü. Sed aduerte, quia gl. in l. decreto. sup. de infa. tenet qđ de iure Canonico nõ sit correcta pęna festinanter nubẽtis, & ibi vide Bar. qui tenet gl. hic. Sed aduerte, q̃a Bar. in d. §. notater, dicit istud qđ hic dr̃, quod pœna mulieris nubentis festinanter, est correcta. Istud est verum, quando non potest sanguis cõmisceri, vt quia mulier est senex, non faciens filios, vel q̃a maritus fuerit p annũ a longinquo, & postea mortu° ẽ. Ita tenuit Paul. de Lea. in suo cõs. de quo inc. fi. de secun. nup. & vide Bal. in l. decreto. Adde, qđ Ang. in consi. inci. Maritus veniens ad mortem, dicit, quod si maritus instituit vxorem hæredem, quæ postea intra annum transiuit ad secunda vota, priuatur hæreditate, vbi hoc concludit, quod tanquam ingrata, & offendens animam defuncti, non autem quia durent pœnæ legales, & idẽ cõsuluit Bal. in cõs. incip. In Christi nomine amen. pro, omni facto, &c. Itẽ adde si nubat intra annum non perdit priuilegia dotis. adde an pœnæ festinant si ad secundas nuptias sint sublatæ. Pet. de Anch. consi. 100. Pau. de Ca. consi. 274. Ioã. de Anan. consil. 83. An autem si maritus leget vxori centum si non nubet, nubendo incurrat pœnas. Ro. quod non. consi. 219.

b Parif. Quæ nubit. No. tamen quod tempus currit etiam vxori ignoranti. Ita Cano. in c. quia diuersitatem. de conces. præb. & vide glos. singularem in c. statutum. de præben. in 6. & circa materiam huius l. i. vide omnino Ro. sing. 261. incip. tu scis. al. 25 est 257. Cre. sing. 76. vbi ponit an pœnæ istę habeant locum quando maritus dedisset licentiam vxori in testamento nubendi secundo viro. vel quando filii primi matrimonij in hoc consentirent. Et gl. est quod non, in auth. de non eligen. secun. nub. in princ. & Ang. ibi instruit aduocatos. Idẽ tenet Ang. & Mod. in l. mater. in fi. infra ad Tertul. vide Ro. vbi melius loquit consi. 219. cõs 405. Barb. 2 rep. l. cũ acutissimi. inf. de fideicom. Cęp. cautela 330. inci. Do. insignis, & Ro. in d. consi. 219. declarat quas pœnas possit maritus remittere, & dicit ẽt, φ mulier non potest pati pœnam in acquisitione ex titulo oneroso. Itẽ not. ad materiam huius legis, quod pęnæ in, quæ mulieri transeunti ad secunda vota habeant locũ in vidua luxuriose viuente. Tex. est, & ibi Panormita in prin. in c. vxoratus. de conuers. côiugat. Bar. in l. his solis, per illũ tex. C de reuo. dn. ubi etiã Sal. & Bald. vide ad l. atto. in l. omnẽ. C. ad Tertul. Vide Ale. in 2. post. in l. libertus, §. notanter. ff. de his qui no. infam. Itẽ an mulier transiens ad secunda vota, perdat legatũ vsusfructus sibi relicti in testamẽto, & substitutionẽ pupillarẽ, vide do. Frã. consi. 40. Item inquantum dictum est quod maritus possit remittere, vel filij primi matrimonij, pęnam secundo nubentis, uide Ias. in l. filium, C. famil. ercis. in 2. nota. Itẽ an, & quãdo mulier transiens ad secunda vota dicat facere iniuriã marito, & hæredib. suis vide do. Fran. cõs. 155. vbi etiam ponit de luxuriose viuente. Itẽ an istæ pęnæ locũ habeant in uiro transeunte ad 2. vota intra annũ luctus, & in quib° iste titulus sit correctus de iure Canonico, vide Rom. cõs. 158. de quo vltimo, an & quãdo lex ciuilis possit sup matrimonio, vide Fel. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, extra. de consti. Itẽ circa materiã an mulier priuetur proprietate rerũ sibi donatarum cõtemplatione mariti. vide Rom. cõs. 405. Cre. in sing. 84. Itẽ vide qđ dicit Ant. de But. in consi. 57. in pri. qđ si maritus reliquit vxori cum nubet secundo, facit contra commune votum maritorum. Item quæ pœnę hodie sint correctę in secundo nubente & quod priuetur bonis mariti quãtum ad proprietatem, non quo ad vsumfructum, si forte maritus reliquit filium qui postea moriatur, & mater ei succedat, in bonis autem filio obuentis aliunde succedat pleno iure. Itẽ quæ pœnæ hodie sint correctæ, vide Io. de Ana & I. nlog. in addi. in consi. 102. Item quod tempora hodie secũdo nubentis sint correcta, & diminuta, & quod tamen sit act° laudabilis, nec sine pudore, vide Bal. nu. in proœmio Decre. Rex pacificus. Itẽ sicut mulier transiens ad secunda vota sit suspecta, idem sit in viro, vide Cor. in l. iubemus. i prin. C. ad Trebel. post Fel. ibi. Item an secundæ nuptiæ licèt possint contrahi, sint tñ inhonestæ, vide Soc. in l. hæc conditio. la 1. in 3. not. de cond. & dem. vbi etiam ponit pp hoc an matrimonium sit actus reiterabilis. Itẽ qđ pęnæ impositæ secundo nubenti fauore filiorũ primi matrimonii, hodie locum habeant, & procedant ita contra patrem, sicut contra matrem. uide Dec. consi. 57. Et ibi etiam ponit an in tali luctu nepos succedat in locum patris, vt cum alijs filijs admittatur. Et tenet quod sic. An autem hodie sint correctæ omnes pęnæ etiam fauore filiorum inductæ, vide Dec. in c. ecclesia Sanctæ Mariæ. de consti.

c Pom. Quæ apponuntur. Et Fel. in c. ecclesia Sanctæ Mariæ. de consti. & Fred. cons. 36. & Ana. cons. 37. aliàs 33. & ibi addita. & c. 3. & ibi addita. & Ant. in c. canonum statuta. de consti. & Pan. in d. c. ecclesia Sanctæ Mariæ. & in c. a. fi. de sponsa. & Capra consi. 70. & Ro. sing. 215. & Mod. extendunt in tracta. de stat. exclu. fœmi. a succes. & lib. cogna. in 5. q. prin. art. 1. & ibi principaliter quærit, an valeat statutum prohibens mulierem transeuntem ad 2. vota succedere filio. & Aret. in d. c. ecclesia. Soc. consi. 34. & 16.

d Menoch. Feminæ. Dec. sup. in rub. nu. 7.

AVTHEN.

a Iisdem pœnis. No. hanc auth. Quærit glo. cum hodie nõ iuret, an habeat locum ista pęna. a Communiter tenetur φ sic. Et vide gl. Et no. istã auth. quia credo, φ non est correcta secundo no. quod mater tutrix, quæ trãsit ad secunda vota, non reddita ratione, nec constituto tutore, alias patitur pęnas, de quib. loquitur. l. j. s. eo.

ADDITIO.

a Parif. Ista pęna. An hodie habeat locũ pęna istius auth. vide late Pau. cõs. 264.

LEX III.

1 *Mulier secundo nubens post annum luctus, an habeat solum vsumfructum eorum, quæ lucratur ob mortem filiorum præcedentium.*
2 *Vir transiens ad secunda vota, an teneatur reseruare filijs, quod lucratur ex hæreditate filiorum præmorientium.*

a Fęminæ. a Hic incipit tractare de pœna secundo nubentium, licèt post tempora luctus. Circa hanc legem

ADDITIO.

a Bar. Fœminę. Adde Bart. consi. 54. inci. Ang. Mariæ, ad quid allegauit hanc. vide ibi omnino de transitu ad secunda uota.
Ale. Fœminæ. Adde quod mulier transiens ad secunda vota intra annum, non excusat maritum a pœna in casu l. pen. & ibi Bald. infra in quib. cau. pig. taci. contrahi. in materia vide Bal. hic, qui tenet contra Bart. & Inn. & an idẽ sit, si matrimonium soluatur, vide Bal. hic. & in l. 2. & in materia Pet. de Anch. in c. canonum statuta. & Cy. in l. si qua illustris. inf. ad Orficia. Sec.
Parif. Fœminæ. Ad limitationem huius legis, vide Are. in trac. testam. in gl. in verbo, donec caste, & honeste vixerit.

gem quęritur, † vtrū mulier habeat solū tempore vitę suę vsum fructū tantum, vel proprietatem, prout antiqui putabāt. Hoc est hodie decisum per authen. in donatione, quā vide in continēti. quod ad mulierē spectat solus vsusfructus, nō proprietas. Quęro secundo, a vtrū hoc procedat hodie, quod mulier possit diuidere inter liberos, prout vult. Certè hoc hodie correctū est, imo ad omnes ęqualiter deuenit, & mulier circa hoc nō potest disponere; hoc dicit authen. lucrū, quam vide. Venio ad ver illud quęro. † Quid in masculo viro transeunte b ad secunda uota, vtrū illud qd lucratur ex hęreditate filiorum pręcedentium teneatur aliis reseruare. Gl. dicit quod sic. Allegat authen neque virū qd ex dote. §. j. & vide gl. super verbo, delata & vid gl & signa eā Similis gl est ī auth. de nup. §. j. illa authen. neque virū, ꝙ ex dote. c non loquit, nisi de eo quod vir lucratur ex dote. vel donatione, non de eo, qd lucratur ex hęreditate filiorū pręmortuorū. Postea in auth. de nō eligen. secū. nub. § eū igitur. dicit indistinctè, qd quicquid alter coniugū lucratur ex hęreditate pręmorientiū filiorum, pleno iure habeat, nec reperitur lege cautū quod pater proprietate priuetur. Si ergo illa Auth. de non elig secū. nubē. non reperit correcta, ergo videtur quod ista gl. non dicat verū. d Ista q̄stio semel fuit Bono. & in ea consuluit Fran. de la sala aduocatus egregius, & dicit sic, multū benè visu meo verū est, qd nullo iure reperiatur cautū, quod pater priuetur proprietate, sm qd dicit illa Auth. de non eligen. secun. nuben. Rō est, quia sm illa tēpora pater non succedebat filiis in proprietate, vt l. a. ī ad Tertul. & ideo non poterat priuari ꝓprietate. Rō, q̄a non succedebat: sed cū hodie per Auth de hęre quę ab intest. succedant ęqualiter pater & mater, puto, qd ęqualiter priuentur, & iō dico, qd ista gl. dicit veritatē. Ita dicit ipse. Quęro, lex ista loquitur de hęreditate filiorū decedentiū, qn̄ aliqs transiuit ad secūda vota, q̄ro qd de filiis decedentib. ante. certè super hoc est posita auth. ex testamento. quā vide. Ad quā aduerte, quia est notabilis. &c.

ADDITIONES.

a Ale. Quæro secundo. Vide gl. oo. in l. aufertur. de his qui. vt indigni. vide gl. in l. generaliter. i prin. infra eod. & gl. & Barto. hic. & Bal. idē in l. j. in prin. sup. eod. Sed vtrū habeat locū in fœminis viduis, luxuriose tū viuentib. dic qd sic, vt dixi post Bar. in l. liberorum. §. j. de his qui no. ifa. & adde qd dixit Bal. sæpius se de facto vidisse, qd licèt mater transiens ad secunda uota, priuetur successione filii, tñ filius natus ex secūdis nuptijs succedit fratri suo ex primo mr̄monio nato, & dr Bal. se cōsuluisse per illū tex. in l. adoptiuum. §. fi. de i ius uo. vtrū aūt tacita pupillaris excludat matrē transeuntē ad 2. vota. Ang. in l. 2 i fi. prin. de vul. & pup. dr, qd sic. Sed tm. ibi cōtra. & vide ibi Bar. Sed an lucrū delatū mulieri in bonis viri, ex forma statuti perdatur, si trāseat ad secunda vota exstātib. liberis, Bal. in auth. ex testamēto. infra eo. tenet, qd sic, quo ad propr etatē, non quo ad vsumfructum, sed secundum qd dicitur hic, in l. fœminæ. in prin. p limitatione huius l. vide Ang. in auth. de nō eligen. secun. nub. i prin. ad ampliationē huius l. vide Bar. in l. his solis, de reuo. do. & an pater trāsiens ad 2. vota, teneat reseruare, &c. vide plene disputatū p Mathe. in tract. de success. ab intest. in 2. art. principali. & vltra supra allegata vide p ista parte Azo. in sum. C. de sec. nup. & oino. auth. sed & si quis in 3. q. inf. eo. & Io. And. in Spec. de sec. nup. Facit qd no. Ang. in § quia verò. in Auth. de nup. & Host. in Sū. de secun nup. & Bar. in l. de emancipa. p illū tex. & in rub. inf. de legi. hæredi. Adde an mulier transiens ad secunda uota post annū luctus amittat donata contēplatione viri. Ro. consil. 306. Et an maritus transeūdo ad secunda vota, amittat lucrum ei datum per statutum, vide per eundem consi. 190. & an amittat legatum sibi factum a viro, vide Rom. consi. 249 & vide Old. consi. 32.

b Poma. Transeunte. Quærit ēt, quid si filij renunciassent ētiā iuramento successioni paternæ, aut maternæ, an haberet tunc locū dispositio huius l. illis ad secūda uota trāseuntib. vide Old. cōs. 303 & vide Ale. cōs. 272. & cons. 190. ad fi. & cons. 219. & Ana. cons. 73. & Captā consi. 57. & 58. & 52. 67. & 93. & Rom. 405. vbi quærit, nunquid hęc lex habeat locum in donata vxori, cōtemplatione viri, & quid in donatione propter nup. & Ale. consi. 109. vol. 3. vbi dicit, quod si maritus fuit inuestitus contemplatione vxoris de aliqua re, & ea mortua transiuerit ad secunda vota, quod ille tenetur reseruare filius primi matrimonij. & Soc. consi. 263. in 2. dubio.

Men. Dec. sup. in rub. nu. 6. 7. & consi. 7. nu. 3. Maria. consi. 34. col. 2. 3.

c Paris. Ex dote. Quid autem in lucro quod facit vxor virtute auth. præterea. C. vnde vir, & vxor. v. de Pau. consi. 173. Quid in lucro quod facit vxor virtute statuti, vide Crem. sing. vltimo.

d Paris. Bononiæ. Vide Cæp. caut. 238. Ang. §. si non expectat; in §. neque illud, in authen. de nup. vide Bar. consi. 55. ad fi. Pau. consi. 312.

AVTHEN.

1 *Lex fœminæ, an sit correcta, ita quod nullis superexistentib. liberis propter transitum ad secunda uota mulier priuetur proprietate bonorum.*
2 *Quod filius percipit ab auo, an dicatur percipi ex substantia paterna.*
3 *Auus continetur appellatione patris.*
4 *Extensio non fit in correctorijs.*

Ex testamento. a Habem' hic duo dubia. Primū dubiū est super quadam gl. super verbo, filii. Ista est periculosa glo. Innuit, qd hęc † l. fœminę. in fi. sit correcta, qd mulier transiens ad secunda uota, etiam nullo superstite filio, priuatur proprietate bonorū filii. Ita videtur velle b hęc gl. Ego puto, qd ista gl. malè dicat b & corruptè fuit scripta: nā l. fęminę. in fi. dt cōtra, & in nulla parte iuris reperitur correcta nā in auth de non eligendo secundo nubentes. indistinctè conceditur matri plena ꝓprietas, in Authen. de nup. § hinc nobis, ibi fit distinctio, quæ apponitur in auth. quod loquitur, qn̄ alij filij superessent, vnde nescio. c vnde gl. h. d & hoc anno consulendo, & iudicando bene quinque vicib. dixi contra hanc gl. Secundo quæro, dr̄ hic, quod solum vsumfructū percipit ex paterna substantia: quid de his, quę ad filium proueniunt ex substantia aui paterni? d Tex. hic & in corpore dicit, quod † ex paterna substantia. Satis mihi vr̄ prima facie, ꝙ non sit ex substantia paterna. Illud. n. quod filius hēt ab auo, vr̄ aduentitiū quo ad patrem, vt l. quęsitum, in priu ff de le. j. & ibi no. Pręterea, † appellatione patris continetur auus, ex interpretatione. vt l. iusta interpretatione, de verb. sig. Sed qn̄ † tractatur de legis correctione, nō est nostrum legem extendere, vt l. si verò §. de viro. ff. sol. mat. Et habuistis in auth. cassa. ē. de sacros. eccl. sed ista auth. se habet pro correctione ad auth. de non eligend. secun. nuben. ergo, &c. In ꝯrium videtur casus, in l dedi dotem. de colla. bo. Nam auus videtur velle, ꝙ pertineat ad nepotes, ideo quia nolebat pertinere ad filium. Contraria loquuntur, quando constat, ꝙ auus dedit contemplatione nepotis, magis quàm cōtemplatione filij, ideo hic succedit nepos, quia in locum filij succedit.

ADDITIONES.

a Paris. Ex testamento. Circa materiam huius auth. vide Ale. in l. adoptiuum. §. patronum. el. r. ff. de in ius voc. vbi ponit, an filii ex secūdo matrimonio prohibeantur succedere fratrib. suis ex primo.

b Alex. Malè dicat. Vide plene per Matth. in tract. de succes. ab intest. in 2. artic. prin. & contra hoc consuluit Bal. in consi. Pet. Carbitij, & Bal. idem hic, & est tex. in l. cum in alijs, & ibi Bal. in l. fi. inf. eo.

Men. Et cum Bar. transit Afflictus decis. 61. & Rui. consi. 21. nu. 2. 3. lib. 5.

c Barb. Vnde nescio. Ego consului pridie contra istam glo. & vide hic Bal. & allegaui D. Pet. in suis consi. vbi tenet Bar. contra istam glo.

d Menoch. Aui paterni, Boe. q. 192. nu. 2. 3.

AVTHEN.

Sed & si quis. Ista auth. est magis fastidiosa, q̄ aliqua de mundo. Tres lect. habet ista auth. tene secundam. cc. j & 3. lect. non placent Doctorib. nostris: quia si nō esset pactum appositum de lucrando liberis existētibus esset trīmō, qd alius lucretur aliquo ex liberis existente. Secūda lectura, quam posui, habet in se istam rationē: quia sicut lex priuat matrem propter transitum ad secunda vota, illo lucro, ita in modū cuiusdam recompensationis permittit vt lucretur aliquo ex liberis pręmoriente. Ad istam lec. opponitur de verb. obl. l. si ita quis stipulatur. vbi stipulatio semel commissa, non committitur in perpetuum. Solu. Hic non redit ad mulierem ex pacto non existentium liberorum, secundum Cyn. Cętera dic, vt in gl.

LEX IIII.

Cum alijs. a Br̄. h. d. Mulier transiens ad secunda vota, quæ lucrata est a primo viro, tenet liberis primi matrimonij seruare, quę lucrata est a scdo, tenet̄ reseruare filiis secundi matrimonii, siue ad tertia vota migrauerit, siue nō, alias de q̄ sua inter filios ęqualiter diuident. h. d. hic nu. tex. &c.

ADDITIO.

a Alexan. Cum aliis. Et no. quod prius possunt damnari filii secundi matrimonij quam primi, in authen. vnde si parens, & ibi Bal. sup. de inoff. testam.

LEX V.

Generaliter. a Breuiter hoc intendit, eo modo quo lucra debet mulier liberis reseruare. eo modo vir; & earum rerum est eis alienatio interdicta, hoc dicit vsque ad §. in iis autem.

ADDITIO.

a Barb. Generaliter. Vide Old. consi. 22.

§. In ijs autem. Br̄. h. d. Prędicta lucra debentur a liberis ēt parentū hęreditate non agnita.

ADDITIO.

a Poma. Lucra debentur. Vide Alc. consi. 150. vol. 2. vbi generaliter dicit, ꝙ lucrum quod defertur non vt hæreditas, transmittitur etiam non agnita, & idem dicit in legitima. & eius supplemento.

AVTHEN.

Hæres. Ista auth corrigit in aliquo legem Codicis. Dicitur in §. in iis autem. ꝙ liberi lucrantur ista bona, etiam si non sunt hęredes coniugis primo decedentis, tamen requirebatur, quod essent hęredes coniugis secundo decedentis. Secundo sequitur auth. vxore mortua. Sequitur auth si tamē, ista auth. determinat pręcedentem authen. &c.

§. Illud etiam. Breuiter dicit. Illud, quod lucrata est superuiuens coniux, quę ad secunda vota non transiuit, istud potest libere alienare. Si verò non est alienatum, a liberis potest, vt proprium vendicari.

LEX VII.

1 *Filij primi matrimonij, in quo lęduntur, quando mulier transiens ad secunda uota dat omnia sua bona in dotem.*
2 *Si mulier, quæ transiuit ad secunda uota, & dedit omnia eius bona in dotē, decedit nullis liberis ex secundo uiro relictis, quid lucrabitur uir ex forma statuti.*

a **Hac edictali.** Hæc est bona lex, & addã q̃dã optima argumẽta Principiũ nr̃m vsq; ad §.his illud dic q Trãsiẽs ad scd̃a vota, nõ põt ↄiugi suo plus relinquere, b vel alio mõ concedere q̃ vni ex liberis primi matrimonij, cui minus cõcedit: & q vltrà relinquitur, inter liberos æqualiter diuidit. h d. iste tex. quẽ perpetuò tene menti. Circa hanc l. format 1 gl. vnũ dubiũ. pp quod determinaui istam q̃õnẽ de facto † Quæ- c rit gl in quo lędent filij primi mr̃imonij, cũ licèt mulier dedit omnia bona sua in dotẽ scd̃o viro, dicit gl. intellige hoc qñ dat dotẽ apposito pacto de lucrãdo, quia per istud pactũ non põt lucrari plus, q̃ habeat vnus ex filijs primi matrimonij, qui minus habet. Vide gl. super verbo, diuidi, circa fi. Idẽ qd̃ hic dr̃ no. in l. nulla, 2 de iu. do. Per hoc dixi semel, † si mulier dat d. dotẽ oĩa bona sua d scd̃o viro, e & decedit in mr̃imonio sine liberis, vir nõ pt̃ lucrari e ex forma statuti vltrà, quã reliquit vni ex liberis primi matrimonij, tene mẽti hoc, quia millies ↄtingit. Hoc anno dixi plenius in illa q quã disputaui, quæ incipit, Mulier hñs magnum patrimoniũ. &c. No. ibi, oĩ circũscriptione, &c. No. illum ver q si maritus donans renũciaret huic legi, vel iuraret, nihil valeret, qa nõ pt̃ renũciare fauori, q ñ ẽ iductus ĩ eius fauorẽ, sed alterius, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Hac edictali. Adde gl. l Auth. de nup. q̃ incipit hic manifestè colligit, qd̃ si mulier trãsit ad scd̃a vota, & dat dotẽ scd̃o viro totam, & ipsa post mortẽ totam reliquit, primo potest detrahere legitimam, & postea uti beneficio l. de residuo, p rõnẽ ibi positam. Et hoc vlt tenere Iac. de Bel. & Bal. hic, in fi. prin. Et ad id qd̃ dixit Bar. adde qd̃ dixit Bal. in c. j. an maritus succedat vxori in beneficiũ, in q. stante statuto, qd̃ vxore mortua in matrimonio sine liberis eiusdẽ mr̃imonij, vir lucret̃ totã dotẽ, nunquid p istud statutũ corrigit̃ hæc l. & vr̃ qd̃ sic, sicut corrigit̃ p l. Longobardorũ, &c. qa nulla fit extensio, &c. & ibi latiꝰ vide p eũ. Bñ facit qd̃ no. Bar. in l. j. ff. de inof. test. & eũ Bar. hic vr̃ tenere d. Flo. ĩ disputatione, Mulier primo viduata cõsorte, &c. Ad hãc l. adde, q si mulier hẽt duos filios ex primo mr̃imonio an dote data viro, filij primi mr̃imonij dẽant duas p̃tes hĩc p̃ri ,pnisionẽ huius l. Cõsulit And. de Iser. ĩ cõs. ici. In q̃õne qua petit̃, si mulier, &c. q isto casu hæc l. ñ vẽdicet locũ, imo filij primi mr̃imonij æqualiter succedũt si aliud ñ ipediat, p gl. i auth. ex successione, de suis & leg. Pro hoc tex. apertꝰ, in auth. de nup. §. j. & ibi gl. Hæc vero l. loquit̃ quãdo mulier est pacta de dote lucrãda à scd̃o viro, & sic fraudabat filio scd̃i matrimonij, & ideo fuit ,puisum, ne plus relinqueret viro, quã vni ex filijs. Et idem tenet gl. hic, & hoc etiam tenent Doct. in quæst. Bart. quam dicit se habuisse de facto. Adde qd̃ idẽ tenet Nicol. de Mat. & Iacob. Butr. in l. 1. § bestias. de postu. & ita disputando tenet Francis. de Alb.

• Paris. Hac edictali. De iure tamen Digestorum secus, vt est tex. in l. si mulier. ff. qui pot. io pig. hab. quod no. Bal. ibi.

b Ale. Ex liberis. Et hoc verũ de filijs legitimis, secus in naturalibꝰ, & spurijs. Tex. est no. multũ, secundũ Bald. & Imo. in l. cum pater. §. mater. de lega. 2. vi de q̃ no. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ad Trebel & Bar. in l. j. de inof. dona.

c Pom. Matrimonij. Tene mẽt, & vid Crem. no. suo 58. & Ro. cõs. 219. & Ale. in l. mulier q̃. ff. ad Treb. & Ant. cõs. 57. & ibi addita, & Fel. in c. t. de sponsa. & Ro. cõs. 247. & seq. vbi quærit, si statutũ prohibet coniuges aliquid lucrari existentib. filijs, ex vtroq; matrimonio, an tunc valebit pactũ inter coniuges initũ, de aliquid lucrãdo, maximè si mulier non poterat disponere, nisi de certa parte, vide in omni ista materia eundẽ consi. suo 109. in 2. dub. Pau. cõs. 42. vol. j. vide ẽt Doct. in auth. præterea. inf. vnde vir & vxor. Ange. in §. quia verò. in auth. de nup. Ro. cõs. 44. & cõs. 448. Pet. de Anc. cons. 450. & Pa. de Ca. cõs. 137. Pan. cõs. 9. vol. j. & cõs. 107. ad fi. eo. vol. & vide Franc. Curt. cõs. 85. vbi sequit̃ Bar. hic, & melius q̃ alibi repetitã istud disputatũ, pulchre & clare p tas. ĩ d. auth. p̃terea, vñ vir & vxor. & Ana. cõs. 13. & ibi addita. Vide ẽt Caprã cõs. 51 61. & 81 & Bal. ĩ l. cum pr̃ §. mater. ff. de leg. 2. vbi q̃rit an hæc lex hẽat locũ ĩ filijs nãlib. & spurijs natis ex antecedẽti cõplexu. & Ro. cõs. 165. ad fi. vbi dicit, q si mulier nõ poterat aliquo modo disponere de dote sua, sed tantũ de quarta parte, & maritus poterat aliquid lucrari de dote vigore statuti, q illud lucrum debet deduci de illa quarta parte, & poterit maritus aliquid lucrari. & idem vult Soc. consi. 85. vide de omni ista materia Cor. cons. suo 260. in 1. dub. Fulg. cons. suo 96. in 1. dub.

d Paris. Si mulier dat. Ale. apostil ibi, qd̃ si mulier, &c. adde ĩ ista mã Com. cõs. 509. ici. Dña. l 2. dub. vbi loquit̃ de statuto ciuitatis Papiæ. & vult, q maritus nõ lucret̃ nisi tantũ, quantũ alicui ex filijs primi matrimonij relinquitur, & vbi nihil relinquit̃, & decedit ĩtestata, oẽs æqualiter, & pariter admittunt̃ filij, & maritꝰ. Et ideo si essent duo filij ex primo mr̃imonio, nõ lucraret̃ maritus nisi tertiã partẽ. Et ibi ẽt ponit qualiter 3. ps itelligat̃; & an sit primo deducẽda lt̃ima filiorũ. Et cõcludit qd̃ si. Vide p eũ. Et de hoc an stãte p̃dicto statuto, q maritꝰ lucret̃ dotẽ ĩ p̃iudiciũ filiorũ ex primo mr̃imonio, & ex dispositione huiꝰ l. vide do. Flo. de S. Petro, ĩ quadã sua disputatione ĩ j. q. circa fi. Et ibi ẽt qd si matri scd̃o nubẽti al qd reliquat̃ p aliquẽ ascẽdentẽ, an filij primi mr̃imonij aliqd hr̃e dẽant p lt̃ima, vid ibi p eũ. De materia huiꝰ l. & de materia statuti, q vxore p̃mortua maritꝰ lucretur dotẽ ĩ p̃iudiciũ filiorũ primi mr̃imonij, vid Com. cõs. 45. ici. Statutũ Florẽtiæ, & scripsi in auth. p̃terea. j. vñ vir. & vx. Itẽ circa materiã huiꝰ l. an mulier scd̃o nubẽs possit plꝰ relinquere filijs scd̃i matrimonij, q̃ filijs primi matri. dũmodo oib. reliquat lt̃imã, vide Pa. cõs. 183. Itẽ posito, q possit, an si scd̃s maritꝰ stipulet̃ ĩ istro dotali noie filiorũ nasciturorum, an valeat talis stipso, vide Pau. de Cast. cõs. 267. & quatuor seq. Itẽ ĩ materia huiꝰ l. vide do. Flo. latè in disp. de qua s. Itẽ nõnullas declarationes, & limitationes ad hãc l. vid p Ro. cõs. 21v. & cõs. 447. & seq. Itẽ q dispositio hoꝰ l. ñ hẽat locũ ĩ vulgo q̃sitis, vid p Ro. sing. 222. inci. An lex edictalis. Crẽ. sing. 90. Itẽ, q statutũ ñ pt̃ tollere dispositionẽ. ĩ 1. q. ĩ vlt. dub. Sed cõtrariũ t3 Pau. de Ca. ĩ l. j. sup. de Iof. do. ẽt ĩ p̃iudiciũ lt̃imæ, & vide ẽt Ias. & Mod. hic. Vide de materia Ale. cõs. 158. vol. 5. vide de mã lo. de Ana. ĩ cõs. 67. vbi ponit qd si filijs primi matri sit relictũ minꝰ lt̃ima, & petãt supplemẽtũ, an cẽseat̃ totũ ipsa relictũ, & verificet̃ dispõ hꝰ l. in toto, & qño reuocet̃, id q est plus relictũ cõiugi, vide latissimè in materia Cur. cõs. 78. vbi ĩ statuto Papiæ cõsuluit, qd̃ nõ lucrat̃ dotẽ scd̃s maritus, in p̃iudiciũ filiorũ primi mr̃imonij, & multo minus si ẽt ex scd̃o mr̃imonio extẽt, qa oẽs succedũt, vt per eũ. Et q ius reuocandi nõ cõpetit filijs, nisi post mortẽ matris, vide Ale. cõs. 144. vol. 5. in fi. Flo. in d. l. j. q. gl. & Cy. in l. hac edictali. Et in materia huius l. stante statuto, vt dicit Bar. hic. vide latè Alex. cons. 158. vol. 4. & de materia vide Dec. cons. 19. vbi concludit, qd̃ vbi de mẽte statuẽtiũ cõstat, excludunt̃ filij primi matrimonij in totũ, ẽt in lt̃ima, & quædã alia ĩ materia. Item adde, an dispõ huius l. habeat locum, qñ secundus maritus non est pactus de dote sibi lucrãda, sed filijs ex secundo matrimonio. Et isto casu dico, qd̃ sufficit, q legitimã habeãt filij primi matrimonij, non dimidiã, vt hic dr̃. Et ita cõsuluit Bal. in cõs. incip. In Christi nomine considerandũ est, &c. per tex. in auth. de nup. §. illud quoq;. in fi. Nã licèt donatio prohibeatur marito, nõ tñ ministeriũ. l. Sebius. de pa. do. Ad hoc ẽt in d. auth. de nup. §. si quidẽ. ĩ gl. supposita. eo. tit. Facit auth. vnde si patens. ĩ. de inof. test. & in l. 5. de inof. dot. & vide Cy. hic, dum loquitur de muliere relinquente fratri vel consanguineis. Et cõsuluit Bal. licèt quidã, vt ipse dicit, cõsuluerint cõtrariũ, & malè. Et ad hoc Bal. in l. j. ĩ. de inof. dot. Adde eundem in l. ea lege, ĩ. de cõd. ob cau. Adde q Bal. cons. 166. 3. lib. consuluit, qd̃ si mater, quæ transiuit ad 2. vota, instituit filios primi matrimonij in legitima, & pro medietate dotis filios secũdi matrimonij, & pro alia medietate maritũ scd̃m, cũ hoc, si capere nõ posset totũ illud, qd̃ ipse capere nõ posset, relinqueret̃ inter legati filijs eiusdẽ matrimonij, q nihil penitus valet, nec fieri põt in fraudẽ huius l. & subdit, quod aliàs accidit casus similis, quod pater stipulatus est pro filijs dotem in ciuitate Cortonæ, & ipse conabatur sustinere, quod valuisset stipulatio, quod tñ de consi. valentissimorum Doctorum, do. Franc. de Alberigo. & Richar. de Sal. iudicatum fuit contra ipsum, & obseruatũ, & si vis videre prædicta consilia Bal. Fran. de Ràp. & Rich. de Sal. necnon Io. de Ligna. qui etiam cõsuluit contra Bal. vide cons. Pau. de Cast. cons. 247 cum tribus sequentibus. & vide ẽt Bal. cons. 287. & 307. 2. lib & cons. 161. 4. lib. & cons. 455. 2. lib. & cons. 12. & 407. 2. lib. & qualiter filij reducendi ad æqualitatem, cum mater reliquit plus vni q̃ alij, vide Ang. cons. 284. & an stante statuto quod mulier possit testari de quarta parte dotis, & illa fecerit pactũ cum marito secundo, q lucraretur certã partẽ, an illa pars sit detrahenda de omnib. bonis, an de bonis, de quib. ipsa testari poterit, vide Rom. cons. 498. Et an si sit statutũ, qd̃ mater teneatur relinquere duas partes dotis filio, teneatur cõputare id quod consequitur beneficio huius l. vide Anch. cons. 100 Et an filij secundi matrimonij succedant cum filijs primi, in his, quæ data sunt contemplatione primi mariti, vide Ro. cons. 300. Et ad materiam vide Pau. de Cast. cõs. 172. & per Io. de Anan. consil. 77. An autem mulier repetens dotem a filijs teneatur cauere de restituendo in casibus a l. dispositis, vide Bald. consil. 25. 5. lib.

Menoch. Idem Dec. consil. 295. nu. 3. Soc. iun. consil. 70. col. 1. lib. 2. Paris. consil. 91. nu. 16. 17. lib. 3.

e Menoch. Secũdo viro. Dec. cõs. 254. nu. 1. Crau. latè de antiq. tempo. 2. par. 4. partis prin. nu. 47. Bello. cons. 13. & quãdo derogari possit, ibi nu. 9. in materia, Crau. cons. 142. nu. 3 & cons. 107. nu. 1. & Paris. cons. 9. col. 1. lib. 3.

---

1 *Aestimatio quomodo fieri debeat.*
2 *Aestimatores debent iurare.*
3 *Vsufructuarius an faciat fructus suos, nõ p̃stita cautione de vtẽdo et fruẽdo.*

1 **§. His illud.** Hic est no. §. cum seq No. 1. qd̃ qñ † debet fieri æstimõ rerum, dẽt fieri p duos ab vtraq; parte positos: tñ in l. 3. de iur. dom impe. vr̃ dicere, qd̃ æstimõ fiet a iudice. qualiter illud intelligat̃, dixi ĩ repetitione l. creditores ĩ. a de pig. No. scd̃o † q isti æstimatores debẽt iurare. Facit ad hoc ĩ. 2 de fi. instr. l. ↄparõnes. Contrarium dicit gl. ĩ l. 1. § 1. de ven inspi. a & ĩ. de test. l. iurisiurãdi, sed dicit malè ↄtra tex. a No tertio, qd̃ 3 habetis multas gl. quæ dñt qd̃ † vsufructuarius non facit fructus suos, nisi p̃stita cautione de vtẽdo & fruendo arbitrio boni viri. Habetis hic vnã gl. super verbo, fideiussionem: tñ gl. d. l. vxori. de vsufr. leg. de hoc dubitat, quod tetigit in l. vsufr. ĩ. de vsufr. Ego di b co, quod casus est in hac l. q si vsufr. detineret, sciẽte & patiente dño & dissimulãte, q facit fructus suos Casus ẽ ĩ ver. sin aũt vera que. Sed qñ dñs ignoraret, vel ↄdiceret, nõ faceret fructus suos. Ita loquunt̃ oẽs tex gl. allegatæ ĩ ↄtriũ. Dic plenius in l. vxori. &c.

ADDITIONES.

a Menoch. Contra istum tex. Pari. cons. 96 nu. 5. 6 lib. 2.
b And. Barb. Ego. di co. Vide Bal. in l. 1. C. de vsu. & in l. 4. eo. tit.

---

§. In omnib. Istum § alle. d. Iac. de Are. pro causa in q̃stio difficili, quæ est ista, quæ ponitur per Doc. in l. 2. qui pot. in pig hab. &c.

LEX VII.

In quib. Lucra quæ quis debet seruare filiis, debet seruare nepotib. ex eis procedentib. salua electione.

LEX VIII.

Si quis prioris. Istud principiũ dt quasi idẽ qd̃ p̃cedẽs: qa ĩ. 1 pri. dixit Imperator de filiis primi matrimonii, qñ alter decessit añ scd̃m matrimoniũ, sed lex superior loquitur qñ post scd̃m matrimoniũ alter ex filiis decessit.

§. Illud etiam. Quod dr̃ hic, dictũ est ĩ. in l. generaliter, & l. hac edictali. in fi. & ita gl. dicit.

a **§. In illo.** a No qd̃ si pr̃ hẽt oĩa bona filii, vel q̃ dẽnt restitui filius, si dissipat ista bona, pt̃ filiꝰ iterdicere patri, ne ista bona alienet, nec faciet illd qd̃ placet sibi. Certe hic ẽ tex qd̃ no. & ĩ. de bo mat. l. 1. & in auth. de nup. §. sed qd̃ sanctũ. Hoc itellige scd̃m determinationẽ. l. fi. de sen. pas. & l. Imperator. ff. ad Treb.

ADDITIO.

a Pom. In illo. Vide Rom. cons 305. in 3. dub. vbi per istũ tex. dicit, q licèt puenientia à marito in vxorẽ transeuntẽ ad secunda vota, ea mortua integrè remanere debeant penes filios primi mariti, ad vxorẽ contemplatione viri, quia illa erunt oib. filijs eõia, tam secundi, q̃ primi mariti, & idem in 4. dub.

LEX IX.

a **Quoniã.** a Hæc lex bñ h. d. Qd̃ vltra debitũ ↄiugi scd̃æ relinqt, dẽt lr̃ filios vtriusq; mr̃imonii ĩ capita diuidi. Qd̃ hic ĩ hac l. dr̃, corrigit̃ p auth. de nupt. §. optime. & §. nec illud. & redit ad l. gñalr̃. & ideo hic ponitur auth. ad eos solos, &c.

ADDITIO.

a Alexan. Quoniam. Ista lex est decisio, quæstionis, de qua per Bald. in l. 2. de inof. dona. &c.

LEX X.

Cum apertißime. Ista lex tota determinat vnã dubietatem, quæ oriebatur ex leg. hac edictali, §. eo. quæ dicit, quod secundę coniugi non debet plus relinqui, quam vni ex filiis, qui minus habet, & quod vltra relinquitur, applicatur liberis primi matrimonii, &c. Sed ista determinat quandam dubitationem, & breuiter dicit. Liberti ingrati non admittuntur ad partem lucri eius, quod vltra debitum secundæ coniugi est relictum, hoc dicit. & nihil aliud.

Si secundo nupserit mulier. *Rubr.*

LEX PRIMA.

Si vsumfructum. Ista lex corrigitur & limitatur per auth. hoc locum, &c.

AVTHEN.

1 *Mulier transiens ad secunda vota, dicitur castè & honestè viuere.*

a Hoc locum. Vides quod mulier nõ priuatur vsufructu,[a] per transitũ ad secũda vota, nisi priuetur a testatore expresse, vt hic vides, quod no. quia oportet, quod testator dicat, donec honeste, & caste vixerit, & vidualem vitã seruauerit. Si enim diceret, donec honeste & caste vixerit, vel diceret, honeste, &c. certe non amitit vsumfructum, quia † honeste
2 & caste viuit, licèt transeat ad secunda vota, vt l. mulier. §. cũ proponeretur. ff. ad Treb. Glo. format hic vnam quæstionẽ de testatore, qui reliquit vxorem, dñam, & vsufructuarã omniũ bonorũ suorũ, quid verba ista imponat de iure, & quid de cõsuetudine? de ꝯsuetudine ita obseruat, quod extãtibus liberis habeat alimenta tñ. extraneis institutis habeat vsumfructũ integrũ. Vide gl. & de hoc in Spec. qui filii sint legiti. §. 1. ver. quid si quis ita. & per Dyn. in l. Titia cum testõ. §. fi. de lega. 2. & ibi plene dixi, &c.

ADDITIO.

a Poma. Vsufructu. Vide Alex. cons. 40. in 2. dub. vbi ampliat etiam in relicto, quòd participat de natura vsusfructus.

---

1 *Praxis huius authentica est in vsu frequenti.*
2 *Si vxor est relicta domina & vsufructuaria omnium bonorum, quid contineat hoc legatum. & nu. 3. & 8.*
4 *Si eligitur vnum ex contrarijs, tacitè videtur alteri renunciatum.*
5 *Hæredes possunt institui ad incertum sicut possunt ad tempus incertum.*
6 *Oratio soluta in dubio æquipollet copulæ.*
7 *Vsusfructus est pars dominij.*
9 *Legatum factum vxori, quod sit domina, & vsufructuaria, extraneis institutis, quid operetur, & contineat.*
10 *Legatum factum vxori de mille donec vixerit sine viro, & post eius vitã dicta mille deueniant in Titium, si mulier secundò nubit, an Titius statim habeat mille, & nu. 14.*
11 *Verba post vitam, intelliguntur de morte naturali.*
12 *Verba obliqua in testamentis pro hæredibus interpretantur.*
13 *Proximus defuncti, & vxor, in dubiõ parificantur.*
14 *Si vxor ẽ relicta dña, & massaria vsufructuaria, donec honestè custodierit lectũ testatoris, et ñ exiget dotes: si tessit iura dotalia fratri, an pdat legatũ.*
15 *Verbum, exigere, aliquando largius accipitur.*

a Hoc locum. [a] Hęc auth. sumit de corpore de nuptiis. §. antę. ver. si verò solum, & vide quod ibi no. & addit ad legem Codicis, quę loquebatur tantum in vltima voluntate, hęc loquitur etiã inter viuos, & etiam quo ad vltimã volũ. & legẽ Codicis corrigit, & determinat in tex. ibi alioquin id est, si non ex l. datus sed simpliciter est relict⁹ per maritũ vxori vsufruct. ibi permissus, vt cũ transit ad secunda uota, & vt supra
1 tit. proxi. l. fœminę Odof. † Et hęc auth. continuè habet in practica ꝓpter glo. ibi positã pro quęstione, quę cõtingit de facto, vi-
2 delicet si † maritus reliquat suam vxorem dominam, massariã, &
3 vsufructuariã, † an tale legatum valeat, an non, & si ñ valeat qd habere debeat ex hoc legato, & quomodo fiat iudiciũ, in prædictis, si testator istituit hęredes suos, vel exñeos: & qa ista sunt ꝯtraria, latius q̃ gl. dicam, & dom. Odofre. in effectu dicit illud, quod gl. ordinaria, licèt aliquid plenius dicat. Cuius opin. recitat Spe. & sequit in tit. q filii sint leg. §. 1. ver. qd si quis ita dixerit. De hoc etiã no. per Host. in summa, de pig. §. qualiter cõstituit. versic. si qs dicat, & ver. seq. Et de hoc no. ĩ margarita. Albe. Galeoti. de actio. circa fin. vers. qd si dico. Item facit ad hanc materiam. infra de indi. vidu. l. 2. & auth. cui relictũ, in gl. & in corpore vnde sumit. & ff. de au. & argen. leg. Et pro discussione primę quęstionis, scilicet an valeat tale legatũ, intendo subiicere quan-
b dam quęstionem [b] Cy in qua ipse Dy. cõsuluit, videlicet. Quidã fecit testamentũ, in quo inter alia vxorem suam massariam, vel vsufructuariã reliquit, & quosdam alios sibi, hęredes instituit, finito vsufructu, & dominio vxoris suę, ꝑdicto mõ vult ista vxor habere vsumfructũ prędictum mariti, hęredes opponunt, quod non debeat habere, quia dies vsusfruct⁹ legati cedit ab adita hĩditate, sed hęreditas non potest adiri per hęredes cũ sint ĩstituti demũ finito vsufructu vxoris; ergo &c. Et qđ domina sit in totũ expellenda, potest euidenter ostendi, quia ibi in testamẽto re-
c pugnantia ꝯtinẽtur: ergo descripta in testamẽto non valent. ff. de reg. iu. l. vbi repugnãtia & de cõdi. instit. l. si Titius. Sed cõstat quod esse fructuariã, & esse dominam, repugnãtia sunt, cũ nõ possit habere vsumfruct. vel aliã seruitutis speciem ĩ ea re, in qua habet dominiũ. ff. si vsusfruct. pet. l. vti frui. de seruitu. vrban. prędio l. in re communi. & de iur. dot. l. cũ in fundo. circa princ. Igitur, negari non potest, quod in testamẽto prędicto contrarietas non sit. & per ꝯsequens ratione contrarietatis tota dispositio sit
4 inutilis. Et ad huius confirmationem accedit. quod † si vnum cõtrariorum eligitur, tacite videtur alteri renunciari, vt infra de codi. l. fina. ff. de fur. l. 1. ff. de inst. l. sed & si pupillus. §. si institoria de verb. sign. l. hęc verba. Cũ ergo dominiũ. & vsusfru. sint ꝯtria, vt probatum est, ergo sequitur quod ad positionẽ dominii, remouet̃ positio vsusfructus, & ecõtra, & ita ratione perplexitatis tota dispositio sit inutilis. Pręterea constat qđ relicta in testamento, non debentur antequã hęreditas adeatur. infra de fideicom. l. eam quã. ff. de reg. iur. l. si nemo. Item constat, quod ex institutione concepta in diẽ incertum, vel sub conditione, nõ potest adiri hęreditas, antequã dies incertus, vel cõditio existat, vt ff. de hęr. insti. l. ĩ tpꝰ. ĩ prin. l. si quis instituat̃, & l. qui filio. Ex quo seqt, qđ cũ hĩditas, adiri nõ possit añ aduentũ diei incerti institutioni adiectę, quo ee legatũ in testõ relictũ possit deberi. Igit̃ relictũ vxori nõ det̃ur, cũ non cedat antequam adeatur hęreditas, vt j. de cad.

ADDITIONES.

a Paris. Hoc locum. Vide circa istam materiam quando vxor relinquit̃ domina massaria, & vsufructuaria, q̃ scripsi in l. Titia. de lega. 2. ad Bart. an autem mulier, q̃ est relicta domina, vsufructuaria, &c. possit accipere propria autho. an verò debeat habere de manu hĩdis. Angel. singulariter i l. prima. ff. ret. amo. decidit, quod potest propria autho. & dicit se nunquam alibi vidisse. tñ per Io. Andr. in addit. Specu. in titu. qui fil. sint legi. § 3. vide Are. cõs. 40. ĩ 3. dub. Itẽ qđ ea vigore verbi, domina, possit propria authoritate apprehendere, tenet Alb. hic, & Bal. in c. fi. de consti. Adde, quod habes pro ista decisione, quod possit propria authoritate. ins. in 3. apostilla magna, quia istud voluit Bart. infra & vide Ias. in l. nemo potest, in 3. q. de leg. 1. Vide in contrariũ quod dicit Alex. contra hoc, cõs. 56. volũ. 3. ad fi. Itẽ quid si sint instituti extranei, & vxor relicta vsufructuaria, quo casu habere debet totũ vsumfructum, an isto casu extraneus faciat partẽ ĩ vsufructu legato. vide Pan. cõs. 219. ici. Qđ vxor quondam dicti. in 1. vol. Quid aũt si testator mãdat vxorẽ honorifice tractari, pro ut ipse faciebat tẽpore vitæ suæ, quid importẽt hæc verba, & quid possit petere vxor eorũ vigore, vide Ias. & Ale. in j. C. de legib. Itẽ quod potest petere mulier dotẽ suam, postea etiam alimenta, vide Io. de Ana. consi. 41. qui tamen videtur loqui quando dos erat etiã sibi legata a testatore. Quid autem si testator relinquat vxorem dominam, massariam, &c. & ipsa moriatur, & aliam ducat, an secunda censeatur relicta eodem modo, vide Dec. 10 c. quoniam Abbas. de offi. deleg. Item quod potest prædia locare, licèt habeat solũ vsumfructum. dicit Bal. in c. quia, de const.

b Paris. Quæstionem. Videtur quòd legatum taliter conceptum debet operari legatum plenæ proprietatis, per rea. & quæ ibi scripsi. l. Paulus. ff. de vsufru. cum sint verba incompatibilia cum solo vsufructu. Item circa istam materiã adde quod si datus est substitutus filio, & relictus vxori vsusfructus, qui reducitur ad alimenta, si eueniat casus substitutionis, an tunc vxor debeat habere plenum vsumfructum contra substitutum, vide Alex. in l. si cõers, de vulg. & pup. Bartol. consil. 170. Item an si testator relinquat vxorem vsufructuariã in testamento omnium bonorum, & post mortem vxoris instituat Titiũ hæredem vniuersalem, valet legatũ vsusfructus, vide Modet. latè in l. extraneũ C. de hæred. insti. Alex. consi. 425. circa fi. Et an isto casu possit vxor accipere vsumfructum propria authoritate ante aditam hæreditatem, & quædam alia vide late per Aret. in l. filius a patre. ff. de lib. & posthu. Item quod si tempore mortis testatoris extent filij, quo casu mater non debeat habere nisi alimenta, postea moriantur filij, an debeat habere integrum vsumfructum, vide Ange. consi. 91. incip. In Dei nomine. ad finem. eundem cons. 103. incip. Quidam patronus. ad fi. Item in materia huius auth. vide Ang. in consi. 142. incip. Reuocatur in dubiũ, vbi aũt istud priuilegiò concessum filiis, transeat ad eorum substitutos extraneos, vide Bald. in l. fi. C. de indic. vidui. tol. ad fi. Item in materia huius auth. vide Alex. consi. 423. vbi limitat hanc dispositionẽ nõ procedere, quando testator in testamento reliquisset alimenta vxori, postea in codicillis reliquisset eam massariam & vsufructuariam, & quædam alia in materia in duobus consiliis seq. Quid autem si testator solum dicat vsufructuariam, vel ei reliquit vsumfructum, vide Pau. Picũ in repetitio. l. Titia. 1 5. q. in ver. limita. vbi allegat Aret. & Ias. de quibus ĩfra de leg. 1. vide d. Fran. consi. 60. vide Ias. in l. cum hi. §. si in annos. ff. de transact. vbi multa allegat p. & contra, tandem idem tenet quod Arc. Item no. qđ si testator reliquit vxori vsumfructum omnium bonorum, postea in substitutione pupillari si impubes decessit, ei reliquit prædium quo ad proprietatem, quod vxor ĩ eo prædio ante mortem pupilli non poterit petere vsumfructum. & vide Francis. consi. 73. vide etiam de materia Bar. consi. 90. Quid autem si filius sit institutus pro parte, & extraneus pro parte, & vxor sit domina, & vsufructuar. vide Barto. consi. 170. Quid autẽ si testator prælegat certas possessiones vni ex hæredibus, postea legat generaliter vsumfructũ omniũ bonorum, an etiã habere debeat vsumfructũ in bonis prælegatis, vide Pan. consi. 240. An autem si vxor stetit in bonis, ipsis vtendo & fruendo 30. ann. quibus non petit dotẽ suam, an ei obsit aliqua præscriptio, vide Pan. cons. 142. circa fin. Quid autẽ si testator relinqueret vxori alimenta, & vsumfructũ si filius eius vixerit, an videatur velle qđ quousque receperit alimẽta non possit dotes repetere, vide Pau. cõs. 248. Et ibi etiã ponit quid iuris, quando testator dicit quod percipiat alimenta, donec dotẽ suam nõ repetet: quid si eã recuperat a sponte soluente, an perdat legatũ alimentorum. vide Ias. i l. 1. C. de legib. Bar. ĩ l. iam plus non peti, ante fi. ff. rem rat. habe. Quid autẽ si vxor sit relicta domina & gubernatrix. Vide Pan. consi. 308. ad fi. quid autẽ si in testamẽto sunt relicta solum alimẽta, postea ĩ codicillis sit relicta domina, massaria, & vsufructuaria, vide Pau. consi. 391. Quid autẽ si eam relinqueret dominam, & postea in eodem testamento dicat, & vltrà prædicta legat victum & vestitum, quod habere non debet nisi alimenta, vide Ioan. de Ana. consi. 36. cum addit. de leg.

c Alc. Repugnantia. Adde super ao. consi. 70. Pau. de Ca. consi. 380.

de cad tol.l.j.§.in nouissimo & ff.qñ vsufr.leg.ce.l.j §.fi.Preterea ↄstat, qđ vsumfructuũ, & dñiũ nõ pt eligere, cũ sint opposita, vt s.pbatũ ē Igr licet legatũ sit absolutè relictũ, pinde dēt hri, ac si legatũ esset relictũ disiũctiuè. vt ff.de reg.iur.l in eo.§. vbi verba. Sed vbi duo legata disiũctiuè relinquunt, quorũ vnũ possibile est cedere à morte testatoris, & aliud ab adita hrđitate, vtrũq; tps expectat: & tunc legatũ cedit, vt ff.qñ dies leg.ced.l. si vsusfru in prin.l.cũ ita. & l.cũ illud. sed vsumfructum legatũ est impossibile cedere, añ aditã hæreditatem. vt s.oñsum est. igit legatum dominij, & si nõ est possibile qđ cedat, eius electio nulla foret, dato, qđ domina alterũ eorũ eligeret, vt ff.de op.leg.l optione. & l. Iulia.de lega. i. Præterea, certum est, qđ testõr non potuit duos instituere hrđes, ita qđ qlibet esset hrs i solidũ, vt ff de re.iur l.qđ ȝ.§.vbi duo. Igit prædicta domina hrs esse non põt, cũ alij scripti essent hrđes vniuersales, & si nõ tpis certi, tñ incerti, cũ distinctione. Ex quo sequit qđ alij sint hrđes, & nõ domina, qđ ita pbatur. Lege cauet, qđ particularitas tpis æqpolleat particularitati rerũ, vt ff de test.mil.l.miles ita.§. & qa diximus: sed institutus in re certa, hr p legatario, & non pt hærede, vt j.de hr.inst l quo dies. ff.de hr.instit.l.his verbis, & ibi gl. Ergo si pcedamus eã institutã, vr instituta p parte tpis donec viueret. Segr ergo, qđ alij istituti hrđes sine tpis pfinitione nõ hñr loco legatarij, iõ nõ ē posse legatũ deberi cum effectu, nisi post aditionem hæreditatis, vt s. oñsum est. Sed certũ est, hrđitatē nõ posse adiri antequã dies certa existat, ergo non est possibile legatum peti. Item si iuxta cõsiderationem prædictam debet post aditam hæreditatem, sequit qđ vsusfructus vr dominæ relictus demum cum morietur. & sic vr legatũ inutile, vt ff.de vsufr.leg.l.vsumfructum, & de vsufr.l.Titio. Econtra vr qđ domina sit hęres, & domina p eo iure vsque
5 ad tps mortis suæ, qđ sic probatur. Certũ est, † hrđes institui posse post tempus incertũ, ergo ad incertum, cũ ęquipollere videatur, vt ff.de hęr inst.l.in tps & l si qs instituatur. & l.qui filio. j. de
6 hr isti.l.exneum. Præterea, i dubio † soluta orõ æqpollet copulæ, vt ff de ver.sig.l.triplici.§.videamus. & e.ti.l.alienationis.§.fi.Sed ↄstat, qđ vbi plenũ dominiũ, & vsusfructus collectiuè relinquit, est in electione eius cui relingt, vtrũ petat. de vsufr.leg l.q Titio. Igit & vbi absolutè relingr. Sic ēt in pposito, dēt esse in electione dominæ, vtrũ velit vsumfructũ, vel dñiũ plenũ. Sed ad hęc omnia potest faciliter rñderi, qđ locũ hñe possunt, vbi esset aliqs hæres, & qđ eius aditione relicta ↄfirmarentur, quæ patent non esse in qõne pdicta viuente vxore. Ideo quęstio remanet in hoc solũ, an hrs institui posset ad tps incertũ, sicut ex tpe incerto, qđ puto verũ, vt j.de hęr.inst.l.exneum. & ibi dicetur. Sic igit ex pdictis vr concludere d.Dy. qđ extante hęrede qui adeat tale legatũ vxori relictũ, valeat, non obstante ȝrietate, vel perplexitate: & qđ sit in electione vxoris vtrũ velit ea viuente vsumfructũ, vel dominiũ plenũ. Circa qđ glo.hic, & pdicti alij Doc. & alij, quos audiui, & cõmuniter aduocati in iudicio tenēt, quod tale legatũ valeat nõ obstãte repugnãtia, quia dico posse reduci ad ȝcordiã. Dixi.n. qđ ille, qui habet vsumfructũ vel vsum, dñs dicat, licet impropriè, & ad hoc inducũt io arg. Auth.de nõ eligen. sec. nub.§ aliud vero, circa fi.ibi, vsum quidē existēub. dñs. de nup. §.& quia parum, ibi. vsum dñs constituit. vt ff. rerum amo.l.1.&
7 quia † vsusfructus est pars dominij, vt ff de leg.2.l.cũ filius §.dñs. & de vsufr.l.4.& de leg.2.l.cũ testõ. § fi. p quas do. Oldr. Doctor meus tenebat opinionē pdictã, s.tale legatũ vxori relictũ tenere, nõ obstante ȝrietate, vel pplexitate, q̃ videbat in eo. Tñ Azo. ēt tenebat idē, qđ dicatur dñs, solum ratione pręeminētię, licet ad eã non spectet proprietas, & allegat de pecu.l.si seruus meus ordinarius. ibi, id quidem quod dñs eorum, vbi loquit de ordinario dñio vicarij, & pro eo. ff.de publica.l.cum si adhibuissent. vbi hoc tenet Iac.de Are & allegat ff.de solu.l.Titia.de verb. sig.l. pnũciatio.§.1.ibi, parum, ante fi. Et p hac auth.bñ facit ff. ad Silla. l.1.§.si vir. Concludo ergo sm omniũ cõem opi. tale legatum valere, non obstante ȝrietate, vel perplexitate pdicta, per dicta iura.
8 † Ad sm ergo, quod ↄsequi debeat ex tali legato, puto dicendũ, quod eligere possit plenũ dñium, vel vsumfructum in vita sua, tñ de consuetudine, & ex mente testõris, opi. gl. & aliorũ Doct. cõiter seruatur, do.aũt Odofr.hic, & s.de inoff.te.l.cũ q̃rit, cuius opi.seqr Spe.vt pdixi, latè distinguit, & dixit, qđ vis est faciēda i verbis testãtis: nã aut testõr dixit, relinquo vxori meę vsumfru-
a ctum a oĩum bonor. aut dixit relinquo vsumfructũ talis domus, vel talis prędij. Primo casu si maritus nõ habet liberos, tũc vxor hēbit vsumfructũ oĩum bonorũ mariti, dummõ iste vsusfructus nõ excedat dodrãtē, cũ aliis legatis, qa tunc detrahit Falcida, & p hrđē exneũ, ut ff de vsuf.l.omniũ, & ibi gl. ff.de vsuf.leg.l.vxori in tex & gl. & æstimat talis vsusfr.sm l ff.ad l.Fal.hrđitatũ. Si aũt
b hēbit liberos, & tũc vxor hēbit, vsumfr.omniũ bonorũ mariti excepto debito bonorũ subsidio, in quo liberis non põt aliqđ grauamē imponi, vt s.de inof.test.l.qñ i priorib. si ipsi filij velit ipso debito ē ↄtēti, & hrđitatē pris amplecti nolũt, tũc vxor gaudebit vsufructu oĩũ bonorũ. Et ita loqr salle.l.vxori.d vsufr. leg. & gl ibi posita, & ↄcor.i auth.de triē. & semis.§.phibemus. & ibi
c gl. si aũt maritus[c] relinquat vsumfr.alicuius certę rei, tũc idistictè hēbit vsumfr.certę rei illi[9] ff.ad l Fal.l.j.§.si vsufr. Si aũt relin-
d quit uxorē dñam, massariã, & vsufructuariã, & tũc post mortē mariti hēbit nomē dñę, & peminētiã, sicut hēbat i vita viri & hēbit vsumfr.oĩum bonorũ, quatenus sufficiat sibi ad alimēta sm dignitatē, & facultatē. Et ita sm Odof. sunt interpãta ista legata p collegiũ Bononiēse. & ita seruat cõiter, & pnunciat in iudicijs,
e & ista alimēta pcipiet ea se ipsa, nõ de manu filiorũ, vel aliorum hrđũ, ar.ff.de vsufr.leg.l.fundi Trebatiani.i fi & ibi no.i gl In hac opi erat d.Placē.q̃ satis placet. De iure aũt Lõgobardo, p quo adhuc seruat pogatiua, maritus nõ hñs liberos, pt dimittere vxori ad libitũ pprietatē, & vsumfructũ si aũt hēt liberos ex ea, pt ei dimitter dimidiã vsusfr. & ñ vltra Si aũt hēt liberos ex alio matrimonio, pt sibi relinqre vtilē vsumfr. p numero liberorũ, & illud pdit p trãsitũ ad alia vota, vt i Lõbarda. de his q̃ a viro vxori dant
9 vr reliquũt l.fi. Tertia qõ ē, † qđ operet illud legatũ quo marit[9]
f dimittit massariã, & vsumfructuariã vxorē, & exneos hrđes istituit. Et in hoc arguit gl. satis obscurè. arguit.n.primo, qđ ñ hēat locũ pdicta ↄsuetudo, qa alia ē rõ suorũ, & alia exneorũ, qa suis ē magis debita hrđitas q̃ exneis, & nõ ē par eadēq; rõ, vt j. de codicil.l.fi. In ȝriũ facit, qa si hoc admisit ↄsuetudo exñub. suis liberis, qđ vxor hre dēat ex tali legato sola alimēta, vt s. tactũ ē, eadē cosuetudo vr trahi dēre ad casũ quo sũt instituti exnei. Ad hoc alle gl.i l.de qb. ff de legib.2.rñ. Old. sequebat primã opi. qa nõ ē par eadēq; rõ; & iõ ñ dēt idē ius eadēq; ↄsuetudo statui i suis, & i exneis institutis. Vñ hoc casu vēdicare posset sibi locũ opi. Dy. qđ istitutis exneis eēt electio mulieris, an vellet hre oĩum bonor. vsumfr. an plenũ dñiũ i sua vita. & p hoc ēt facit mēs testõris, q̃ ñ vr ēt in tm grauare suos, sicut exneos. Sed q̃ sit rõ diuersitatis, qđ si mulier hēat plenã pprietatē, & trãsit ad sedã vota, qđ pdit pprietatē, & retinet vsumfr. si ãt hēt vsũfr.tm, illũ ñ pdit nisi relictũ sit illud sub cõdõne, si nõ nubat, vt hac auth. Hãc qõnē q̃rit hic Odo. & soluit, vt i gl.i corpore vñ sumit q̃ icipit, sed quare secus. Circa mãm pdicta subiicio vnã aliã qõnē, q̃ disputauit Ray.
g Doct.me[9].qdã in suo testõ dixit sic, † hēc volo. & pcipio, qđ Ber-
10 ta vxor mea hēat mille de bonis meis, i gaudimēto toto tpe vitę suę, donec honestè vixerit sine viro & post vitã suã dicta mille supueniãt i Titiũ ↄsobrinũ meũ. Accidit qđ Berta trãsiuit ad
h sedã vota, & sic expirauit legatũ. Quęrit, an Titius h me[9] ↄsobrinus statim ad dicta mille admittat, an demũ post mortē nãlem Bertę pdictę, & interim penes hrđē pdicta mille dēant remanere. Et qđ Titius admittat post mortē naturalē Bertę sic pbat. Cũ in verbis nulla est dubitatio, ñ dēt admitti volũtatis qõ. ff.de leg. 3.l.ille aut ille. §. cũ in verbis, cũ si. hic cũ testõres loquunt post
11 vitã † itelligit post mortē naturalē, nõ ciuilē, ff.de leg 2.l.si cum pater.§ hęreditatē. de ver.ob.l.ea ea parte.§.io insulã cum simil.

Sed

ADDITIONES.

a Pari. Vsumfructũ. Idē i hoc mēbro tenet Ab.& Sal.i l.fi.C.de sil.vid.tol.Io. An.in addi. Spe.in ti.de pig.§.fi. Ang.cõs.138.inci.Reuocat in [illegible], & cons. 157.inci.Ser.Simon de Rhegio.in ver.hoc pmisso, maxime quãdo testator, liberasset eam a cõfectione inuentarij, & a ratione reddēda, & qđ possit capere propria authoritate, vt p Ro.i sing.suis.in sing. inc. tu habes tex.in l.trea facit quod no.Bar.i l.cotē ferto.§ qui maximos. de pub. idē Bal.in l.si pers.l 1.nor.C.de usuf. Spec.in ti qui fil.sint leg.§.1.ver.sed quid si quis ita dixerit. facit quia consuetudo est stricti iuris, & nõ dēt suos terminos excedere.c.l.1. §.si qs hoc interdicto ff.de iti.actuq; priua.cũ si.cõtrariã tenet opi.q nõ hēat nisi alimēta. et isto casu extantib.filijs, tenet Bar.in l. Titia. ff de leg.2 & cõs. 171.inci. Nicola. Amati.& Il.sicut i oēs.ff.quib.mod.vsusf amit.Pa.de Cast. cõs.391.inci. qđ vxor quondã Rectoris. Idē Io. And.in addi.Spec.i ti.de pig. §.sequit, in addi. q est ante ver.alia quoque actio, vbi refert, Vbertũ de Bobio ita tenuisse. Idē tenet Practic.Papien.i forma libelli, quo vxor petit dotē, & vsumfructũ.i ver.donec vsi a duxerit vidualē. Idē firmauit excellens Modernus do. Cõstãtius de Barcijs i trac.suo de dote. Non ob.adiectio dictorũ verborũ, q possit capere sua pptia authoritate, quia ēt si non fuissent opposita, istud potuisset sm Ange.in l.j.re.amo. & vltra Bar.hic Pan. infert. Nõ obstãt authoritates in contrariũ allegatę, quia loquunt & procedere possunt in terminis iuris cõis, sed attēta cõsuetudine vulgari secus est, nõ obstãte qđ consuetudo sit stricti iuris, quia non potest reddi ratio diuersitatis inter prædictos casus. Et ita pro hac vlt.parte consulerunt d.Ia. de Clino. & do. Io.de Besu. Mediola. Vide alia, quę habes.sup.in a.apõst.mag. Et pro ista parte, vide latè Are.cons.fi.Ias. in l.cum hi.§ si in omnes ff.de trans.

b Menoch. Bonorũ mariti. Adde Dec.cõs 414.n.2. & Cia.cons.32.p totũ Gozad.cõs.47.col.1.2. Marian. Soc.se.cons.60.in fi.li.5.& cons. 1.nu.12.lib.4.

c Menoch. Si autem maritus. Alciat.cons.511. nu.1.5.

d Menoch. Si autem reliquit. Gozad.cons.95.nu.12.

e Menoch. Percipiet. Dec.cons.418.nu.3.cons.607.col.1.in fi.

f Menoch. Illud legatum. Bello.cons.6.nu.12.

g Paris. Testõ dixit. Vid Ale.post.Pau.de Cas.l l.si mater.C.de ist. & subst.sub. cõdi.fac.& cõs.100.vol.4.& Are.& ibi Doc.gl.i d.l.si qs ita hæres.ff.de acq hær.vide ēt Ale.i cõs.130.in ver.fortificant.in 2.vol.& Ias.in l.si extraneus. in ver.2.ad prædictũ no.ff.de cõd.ob cau.vbi p hanc l dicit, qđ verba enũciatiua ēt inter alios fauore dotis pbãt Et Prępos.i c.fi.d spõs.& add.ad i.a. i c.sign.i additione, q̃ incipit, duę fictiones, de resc.& Doc.i c.cũ oēs.2.q.8. vbi dt, q cõcurrent pari duo spãlia, vbi vnũ venit ab altero.& Are.163.& 164. Ale.cõs.107.nu.5.Vid ēt Fel.i c.cũ te.de re iud.& d. Ale. i l.si aliqũ re.i ver.ii ob.ff.de acq.poss.i ver dr Im.& Soc.cõs.112.& Bal.i l.gerit, ff.de acqui hære. Meno.Testõ dixit. Vid d. Ale.cõs.273.vide late Ias i l.3.C.de inst.& subst.in l. Gallus.§.& qd si tãtũ.de lib.& posth.Are.i l.si qs hæres, de acq.hæred.Cassa.cons 52.col.2.ver.faciat ad præmissa Ias.cons.5.nu.1.cir.med.lib.1.

h An Titius. Adde vt per Bal.cons.512.4.lib.

Sed in verbis propositę qōnis sunt ista verba, post vitā suam. q̄ si gnificāt mortem naturalem, vt pbatū est. Ergo Titius per transitū ad secunda vota fideicōmissum nō habebit, sed demū post mortē Bertę, & interim penes hęredē manebit. Scdo idē probat 32 sic Certū est, † quod ambiguitates testōrum pro hæredib. interpretantur: Vnde statu libero dare iussus, hæredi dare debet, vt ff. de statu lib. l. qui pecuniā. & in l. ita liber. & l. Labeo. cum simil. Item si Titius hæc verba, post vitā suam, vult interpretari, ea nō transeunte ad secunda vota, nō minus possit ꝯmodè interpretari, ēt ea ad secunda vota trāscunte, per l. ea his verbis. ı̄. qn̄ di. leg. ced. & de fideic. libe. l. fideic. Cū oratio talis sit ambigua, pro hęrede est interpretanda, vt probatū est: ergo ea viuēte remanebit penes hæredē, & maxime si hæres est de liberis, vt ff. de ann. leg. l. Quintus Tertio probatur. Certū est, quod ex intentionib. petentium metimur ius ex persona actoris, non ex persona rei, vr5. de eden. l. qui accusare. de rei vē. l. fi. ff. si pars hær. pet. l. 1. §. 1. Idem ea qō. proposita ea verbis satis apparet, demum post mortem Bertę fideic. relictū Titio cosobrino, non ergo ante mortem: ergo ad positionem vnius sequit exclusio alterius, vt s̄ de procu. l. maritus. cū si. licèt ergo Berta ad secunda vota transiens, legatū perdiderit, non tñ pp hoc viuente Berta Titius admittitur. Sufficit. n. sibi ius integrum seruari, non ergo meliorem ꝯdōnem fieri, vt ff. ad Treb. l. exasse. l. si cui. 2. respon. & de iure do ı̄ l. 2. & sic interim dicta mille apud hæredem remanebunt. Quarto, idē probat sic. Si vsusfructus alicuius rei legatur vni purè, & alteri proprietas sub ꝯdōne, si pendente ꝯdōne legati proprietas desinat, vsusfructus ad hr̄dē pertinet, & ideo tali casu legatarius vsusfructus, hr̄di, & legatario ꝓprietatis stipula fructuaria bēt cauere. ff. ad exhi. l. si quis hoiem. §. si tibi Sed in casu nr̄o Bertæ vr̄ relictus vsusfructus quasi de mille. & quidē purè, & saltē in singulos annos, donec honestè vixerit sine viro, vt d. l. fin. de indi. vidui & arg. ff. de annu. leg. l. j. Nā Titio ꝯsobrino post mortē Bertæ vr̄ relicta proprietas: ergo Berta nubente, & sic suo vsufructu perempto, interim ipsa mille penes hęredē manebunt. Quinto idē probat sic. In qōne nr̄a duo fuerunt relicta, vnum Bertæ, aliud relictum Titio post mortem Bertę, & sic primum est ad tps, s̄m est ex tpe qđ esse potest. vt ı̄. de leg. l. fi. s̄. de vsufr. l. ambiguitatem. ff. de leg. 2. l. si ita relictum. § Pegasus. & idē est in stiplonib. vt ff. de act. & obl. l. obligationū ferè §. j. Itē casus omissus a testatore, hr̄ pro omisso, vt l. commodissimè de lib. & posth. cū si. Ergo casus iste p ips, qđ est inter nuptias & finem vitæ Bertæ omissus est, & pro omisso dēt haberi. & interim non vr̄ hæres grauatus, & iō medio tpe fideicommissum debet remanere penes hęredē. Vltimo pro hac parte videtur casus. ff. de cōd. & demon. l. quib. diebus §. quidam vbi sic dicitur, quas pecunias cuicunque legaui, hæres meus eas si mater mea moritur. dato: & determinatur ibi p Labeonē, qđ nec quo ad petitionem, nec quo ad transmissionem cedit dies ante mortem matris. Et pro hoc etiam ı̄ de his quę sub modo l. 2. vbi si legatū mihi est relictū, & deinde Titio sub aliqua conditione, demum post casum conditionis, Titius admittatur ad petitionem fideic. sic ergo in casu qōnis propositæ Titius consobrinus demum post mortem Bertę admittitur, & interim penes hr̄dem remanebit. Econtra quod statim, non expectata morte Bertæ, post eius secūda vota admittatur Titius ꝯsobrinus, sic probatur. Legata, & fideicommissa, quædam donationes cā mortis dici possunt, vt ff. de leg. 2. l. legatū. ı̄. de dona. cau. mor. l. fi. ad fi. Itē, qui tales donationes faciunt, magis volunt vxores habere, quam eum, cui relinquunt: sed magis illum cui relinqt̄, quam hr̄dem suum, ff. de do. cā mor. l. s. & l. Senatus. §. 1. Igitur Berta nubente, & sic eius legato deficiente, magis admittitur Titius ꝯsobrinus, q̄ hr̄s. Et pro hoc ff. de ꝯdi. & dem. l. si quis eum, & si vsufru. pet. l. fundus detracto. Ad idem probat sic. Cessante cā, cessat effectus, s̄. de episc. & cle. l. generaliter. cum si. Item gaudimētum vxoris, est cā quare differatur fideicōmissum Titij ꝯsobrini. Tertio sic. In testō pro fauore relictorū interpretandę sunt voluntates defunctorum, ff. de reg. iur. l. in testamentis, cū si. Item in repræsentatione fideicōmissi soluendi Titio cōsobrino plenior est interpretatio, quā in retardatiōe, vt Inst. de act. §. plus. & §. tpe, & Inst. de fideius. § non solū. cum simil. Item gaudimentū vxoris est cā, quare differtur fideicommissum, cum Ber. nupserit interpretabimur, non aūt demum post mortem Bertę p̄dictæ, quia sic in dubijs semper interpretamur, qđ res magis valeat, quam pereat ff. de reb. dub. l. quoties. ı̄ ad Sil. l. pe. cum si. Itē si interpretamur Titium demū post mortē naturalem Bertæ p̄dictę ad fideic. admitti, res periclitari, & perire potest. quia pręmoriēte Titio, nihil ad eius hr̄dem transmittit. ff. de cond. & dem. l. dies incertus, & l. hæres meus. qn̄ di. leg. ced. l. Titio. Si aūt interpretamur, qđ ea statim ad secūda vota transeunte admittat, res valet, & in tuto ponenda est, & ad hr̄dem, vt puta purificatā, transmittet. ff. de ꝯdi. & dem. l. legata sub ꝯditione. & l. qb. §. fi. ergo statis admittit̄ Titius, nō expectata morte naturali dictę Ber. Quinto, & vltimo sic. Voluntates testatoris cōiecturamus ex pręcedentib. & sequētib. ff. de leg. 33 j. l. si seruus plurium §. fi. cum si. Item aliàs † in dubiis parificant proaui mus, & vxor defuncti, ı̄. de leg. l. cum rem alienā. & ar. ff. de iu. d. l. interdum. Qua ergo ratione vxor præfertur, eadē ratione Titius consobrinus prelatus esse intelligit hr̄di eius. Facit, qđ no. in l. cū acutissimi, ı̄. de fideic. ideo maiori ratione, quia ꝯsobrinꝰ præfertur vxori ab intestato, vt ı̄. vn̄ vir. & vxor. l. 1. & sic ratione ꝯsanguinitatis aliquid operabit̄, vt d. l. si seruus pluriū, ad fi. ff. de leg. 1. cū si. Nec vr̄ curādum, quales essent hr̄des testatoris hmōi extranei, an filij, vepote cū videmus ex voluntate testantis hunc Titiū p̄ferri hr̄di, q̄ voluntas p̄ualet, ēt si hr̄s sit filius arg. ff. de lib. lega. l. Aurelius. §. Titius. ff. de libe. p̄te. l. 3. §. fi. Soluēdo quæstionē prædictā tenuit ipse Ray qđ Titius ꝯsobrinus admittit, nō expectata morte p̄dicta, p trāsitum ad secunda vota, per rōnes p hac parte adductas, & duas alias speciales. Prima p tex. ff. qn̄ dies leg. ced. l. vl̄tima. ad Trebel. l. mulier. in prin. vbi fideicōmissum relictū filiis per matrē, si morte patris, sui iuris efficiātur, idem e rit, si sui iuris efficiātur per emancipationē. Et redditur ratio, quia pro tāto dixit mater, & sui iuris effecti fuissent per mortem patris, qa non credit eorū patrem emancipaturum: nam in mortalitatem non restrinxisset, si eū emancipaturū sperasset Non ob. l. fideicō mis. §. si cui, de lega. 3. quia intelligitur s̄m illas, vt ibi no. Ita in ꝓposito dici potest, qđ pro tanto dixit testator de morte Bertæ, qa credidit eā non transiturā ad secunda vota: non. n. in morte distulisset, si eā transire ad secunda vota credidisset. Itē ad hoc idē, facit ff. de annu. lega. l. codicillis. §. fi. vbi ōndit qđ cū testator legato Bertā honorauit, amplius de ea loquēdo, videtur loqui de ea, vt legataria, vn̄ cū dicit, post vitā suā, intelligit̄ eius legatarię. Pro hoc ff. de fideic. li. l. Lucius & l. Thais. §. Stichus, & ideo dilatio fideicōmissi Titio ꝯsobrino, apposita vr̄ fauore Bertę, vt apud eā legatariam mille pmaneant. Cum igit̄ desinit esse legataria, per transitum ad secūda vota, statim Titius admittet̄, sicut in d. l. codicillis. §. fin. Ad rōnes in ꝯrium respondeo, & primo ad primā, quia nō dico Titiū admittit per mortē Bertæ, sed per transitū ad secunda vota, quo casu ēt testator vr̄ reliqsse fideicōmissum Titio, vt s̄. probatū est. Ad scdam dico, q voluntas testatoris dubia dici non debet, cū per euidentes ꝯiecturas constet de eius voluntate, vt s̄. probatum est. Ad tertiam, quod ius metimur ex voluntate, aliàs ex p̄sona actoris, cōcedatur. Extra hic fit, quia pro actore est ius, vt supra probatum est. Ad quartam respondeo, quod nō concedo, quia etiam in casu ante mortem Bertæ videtur relictū fideicōmissum Titio: scilicet finito vsufructu, per secunda vota, & eo modo ad quintū, quod ad idem tendere videtur. Ad sextū respondeo, q in l. quibus dieb. § quidam. super quo textum argumentum fundatur. q ibi solum in casu mortis erat legatum, & ideo non prius cedit. nec venit dies At in casu nostro vr fuisse testatoris intētio etiā si Berta trāsiret ad secūda vota, q Titius admittatur, vt supra probatur. Et eodem modo potest respondert ad l. 2. infra, de his q̄ sub mod. de vsufru. leg. l. vxori vsumfructū & de cond. & demon. l. 3. ad fi. Vlt. vero ad quæstionem quā sæ- 34 pe vidi de facto. † Martinus in testamēto suo ordinauit vxorem suam dominā, massanam, & vsufructuariā, donec honestè custodierit lectū suum. & non exiget dotes, & donationes sibi per eū constitutas: illa vxor cessit iura, & actiones fratri suo, vel cuidam alteri in dote, vel donatione, quæritur an ceciderit a legato per talem cessionem? Primo videtur, quod tali legato priuetur, quasi extiterit cōditio exactionis dotis, & donationis, eo ipso qđ cessit, & vendidit ius suū, & pretium accepit. ff. de pe. hęr. l. si rē, & pretium & de leg. secundo, l. Imperator. §. fi. & l. seq. cum sim. Et pro hoc ff. de hęred. vel act. ven. l. 2. §. peruenisse. Item pro hoc facit coniectura voluntatis testatoris, qui videtur voluisse, quod ista dos, & donatio remanere debeat penes vxorē, vt ex fructib. filij possēt sustentari. Itaq; vr̄ considerare effectū exactionis, nō modū exigendi, & non refert quid ex æquipollētib. fiat. ı̄. de insti. & subst. l. 3. cū si. & ibi gl. nostra. & pro hoc infra de le. l. cum quæstio. in fi. cū si. Et pro ista opi. recte intuenti videtur facere, ı̄. de bo. auth. iud. possi. l. si vxor. cū gl. ibi posita, & de cond. insti. l. 35 mulier. in prin. quæ satis vr̄ innuere † verbum exigere sic largū, vt extendatur ad omnē petitionem, & receptionem, nā licèt in stricta significatiōe, exigere, sit ab inuito extorquere. ff. de leg. 3. l. fideic. § si rem, tamen quandoq; largius sumitur, vt ibi, & ı̄. de fur. l. falsus. Econtra videtur quod legatum vxoris nō pereat per talē cessionē, quia non extitit cōditio exactionis, quod patet ex proprio significato huius verbi, exigere. ff. de ver. sig. l. debitoris. & l. verbū exactæ pecunię. licèt gl. ibi posita adduci possit in oppositū, & vr̄ pro hac parte tex. expressus ff. qb. mo. pig. vel hip. sol. l. soluit. §. si conuenerit. ibi tunc. n. manēt oēs obligationes. Verba. n. cū effectu debēt intelligi, vt ff. quod quisq; iur. l. 1. §. hęc autem verba, cū si. Nec. n. est reperire, verbum exigere trahi ad cessionem. Circa mām prędictā, vidi peritos dubitare, & in diuersis opinionib. existētes. Vltimā tñ credo veriorē, & ideo cauti tellōres, cōsilio aduocatorū, ad omne dubiū rescindēdum adiciunt, qđ ēt non possit cedere actiones in aliā personam. Alias plures q̄stiones de legatis vxori relictis inuenietis in margarita, i. d. ti. de ali. & ī Spe. q̄ fi. sint leg. & ı̄. de rei vxo. ac. l. 1. §. exactio. & ī §. illud. Ex hoc opere nescio si aliqd hic deficit, vsq; ad finē huius p̄sentis repetitionis. Tamen credo, quod ipsam habeas completā, & c.

De dotis promiſ. & nuda pollici. *Rub.*

LEX PRIMA.

a Fruſtrà. a Duo ſpecialia nõ poſſunt circa idẽ penr- b rere h d.lex. b cũ gl. Opp. de l.cũ poſt. § gener. ff de iur. do. Plures ſolones dãtur in gl iſta Cõmuniter tenetur, & eſt magis not. ꝙ hic ideo nõ ↄcurrant duo ſpecia- c lia, c ſcilicet quando agat ex pacto nudo, & ſtipulatione incerta, & vide ſuã gl. quæ hoc no dicit, & tene menti perpetuò, &c.

ADDITIONES.

a Pariſ. Fruſtra. Vide d. Franc. cõſ. 163. Item limita vt per Felin. in c. cum M. extra de conſtitu.

b Poma Hoc dicit tex. Limita, niſi illa duo ſpecialia ſint introducta de iure cõmuni. Bal. in l. 1 circa fin. C. quando lic. ab empt. diſc. quod dictum commendat Fel. in c. cum M de conſti.

c Ale Duo ſpecialia. Vide Bar. in l. ita ſtipulatus. & in l. 1. ſol. ma. quomodo intelligatur duas fictiones concurrere non poſſe, vide Bal. in l. conuenticula. de epiſco. & cle. Vide etiam in l. ſi is qui pro emptore. de vſucapio.

LEX II.

a Si pro dote. a Hæc lex habet ſm gl. vnum ita notabile, & ſingulare dictum qđ neſcio alibi inuenire. b Bñ d. cit b qđ inducitur vnica pſtatione vſurarum longi temporis: illud inducitur vnica promiſſione. Tene menti perpetuo, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Si pro dote. Per hanc legẽ dicit no. Pac. in l. legata. de leg. 1. & hic no. in gl. ꝙ verba enunciatiua pro dote probant plene, vt dixi in l. ex hac ſcriptura. de do. ſecundũ gl. & Doc. hic, & i d. l. cũ de i rẽ verſo. & no hñ, ꝙ hoc ſit ſpeciale in dote, & ſit ius cõmune i caſu illo. Adde Bal. conſ. 123. Rom. not 499.

b Menoch. Breuiter dicit. Dec. l. ſi certis annis, n. 12. ſup. de pactis.

LEX III.

1 *Arbitrium boni uiri qualiter intelligatur.*

2 *Qui commiſit ſe in manibus inimici, uidetur ſe cõmiſiſſe arbitrio boni viri.*

a Si cum ea. a Bñ dicit, promiſſio dotis incerta valet, & intelligitur arbitrio boni viri h. d. iſta lex. Simile habes in l. cũ poſt. § gener. de iure do. Quærit gl. 1 qualiter intelligatur arbitrio boni viri. gl dicit, & bene: inſpecta ꝑſonarum qualitate & diuitiis. Et inducit in arg. ad q. de eo, 2 qui cõmiſit ſe in manibus inimici, vt videatur ſe commiſiſſe arbitrio boni viri. Idem dicit gl. in l. pen. ff. de arbit. & dic, vt ibi, &c.

ADDITIO.

a Paciſ. Si cum ea. Limita ſingulariter, vt per Pau. de Caſt. conſ. 125.

LEX IIII.

1 *Inſtrumentum, in quo quis confitetur ſe recepiſſe, quod non recepit, probat quod ille promiſit dare, cui eſt facta confeſſio.*

2 *Popularis diues qui accipit in vxorem nobilem pauperem, an obligetur, quando confitetur ſe plus accepiſſe ab uxore quàm habuit in dotem.*

Si voluntate. Bñ dicit, ꝙ ſi quis in dotẽ cõfeſſus eſt ſe recepiſſe, q1 nõ recepit, id põt peti. h d. hæc 1 l. no. Et no ꝙ ex 1 illo inſtrõ, in quo quis ↄfitet ſe recepiſſe, qđ nõ recepit. probatur, ꝙ ille promiſit dare, cui eſt facta cõfeſſio, & vide tex. Contra hoc opp. gl. de l. qui pecuniam. ff. ſi cert. pet. gl. nõ ſoluit. D c, ꝙ dos dẽt ſolui de neceſſitate, quia eſt acceſſoria ad matrimoniũ, mutuũ verò fit ex volũtate Hoc probat in l. j. ff. qui pot. in pig. hab Vl. dicit gl q1 eſt verũ. niſi ſit factũ aĩo ſimulandi, vt faciũt a ignobiles, a qñ accipiũt nobiles ĩ vxores. & vide glo. b Aduerte, b qdã 2 popularis diues, accepit vnã dñam nobilẽ pauperẽ, obligat ne popularis, qñ ↄfitetĩ ſe habuiſſe ab vxore in dotẽ plus q̃ recepit? Tex vř qđ nõ ẽ de do. ante nup l. j. Sed illud eſt verũ inter ↄiuges æquales, ſi ũi inter eos ẽ inæqualitas, qa minus nobilis, vel multũ bñ merita, tunc puto, ꝙ valeat, & obligetĩ nã ſimplex donatio eſt ꝓhibita inter vir. & vxor. ſed remuneratio eſt ꝑmiſſa, vt l. qđ aũt. §. idẽ ait, ſi vir. de do. inter vir & vxor. Sed qñ illa dña nobilis nubit mercenario, certè ipſa facit minus, ideo cõdecens eſt, ꝙ remuneretur, & vir obligetur. quod no. benè &c.

ADDITIONES.

a Ale. Ignobiles. Vide Bar. in l. j. ſupra de do. ante nup. & Barto. in l. ſi diuortio. ff. de verb. obl.

b Pariſ. Aduerte. Quia iſto caſu dos iſta non habet beneficium dotis quo ad tacitã hypothecã, & priuilegiũ ꝑlationis, ſm Ang. cõſ. 178. inci. Præmitto ad euidentiã, ad ſi. & vide Fel. in c. ſup eo. el. 1. ex de teſti. Soc. l. j. ſol. ma. Aret. in l. ſi ita ſtipulatus. § ſi ibi nupſerit. de verb. ob. Iaſ. in l. diuortio. ff. ver. obl.

LEX VII.

1 *Pater dotans filiam, quando uideatur dotare de bonis proprijs, uel filiorum, & quid in auo. nu. 2.*

3 *Extraneus quando uideatur dare de proprio, uel de bonis mulieris.*

a 1 Si pater. a Hæc eſt no & ſingularis l. & bñ h d. Si pr̃ 1 ꝓ filio, vel filia habente aduẽtitia, dotẽ vel donationẽ ſimpliciter dederit, de ſuo dediſſe ꝑſumitur. idẽ ſi de bonis ſuis, & filii dare ſe dixerit, niſi laboret inopia. Primo ponit duas qõnes. Secundo ſoluit primã Tertio ſoluit ſcdam Secunda ibi, vtraq; igitur. Tertia ibi, vbi aut No bene iſtos caſus, rogo te quantum 2 poſſum hęc l. loqui in pr̃e. Quæro, 2 qd in auo. gl. vř dicere, quod aliud in auo q̃ in patre, vide gl ſuper verbo, intelligi. iſta gl. prout loquitur in auo dicit verũ, ſi loquitur in auo materno, nã in b paterno eſt idẽ b quod in patre, vt l. dedit dotẽ, de col. bon. Quæ- 3 ro quid 3 in extraneo, c extraneus debuit dat dotem pro domi- c na. vtrum videatur dare de proprio mulieris, an ſuo. gl. dicit & bene, ſi iſte extraneus erat geſtor negotiorum mulieris. videtur dare de bonis mulieris, aliàs ſecus. Vide iſtam glo. ſuper verbo, officium. & no. hanc legem cum gl. perpetuò, &c.

CONTRARIETAS, ET CONCORDIA.

Pro cõcordia aduerte, ꝙ in hac l. ſi. de do promiſ. Bart. ponit vnum caſum quotidianum, ꝙ pater dotando filiam licèt habeat pater penes ſe bona aduentitia, tamen videt pater dotare de ſuo. ita Bar. hic, ſed cõtrarium innuitur teneri in l. vxorem §. pater naturalis ff de leg. 3. Dixit enim, quod præſumitur, quod dederit aĩo cõpenſandi cum eo, quod filiæ debetur, & ſic nõ de ſuo Tu dic vbiq; dat ſuam ſol. Bart. Primo in d. §. pater. dicit quod ibi loquitur in patre naturali, & in hac l. ſi. loquitur in patre naturali, & legitimo. quod d cu eſſe menti tenẽdum Sed fortius videtur contrarium, de l Neſſennius ff de neg. geſt. vbi videtur idẽ dicere, ꝙ hic. Sed idem Bart. ſoluit, quod hic loquitur quando non habebat adminiſtrationem illorum bonorũ, in d l Neſſennius, loquitur quando habebat adminiſtrationem, quam etiam tanquam legitimus adminiſtrator geſſit, & ſecundum caſum huius l quando pater erat pauper, ſecundum diſtinctionem huius l.

ADDITIONES.

a Alex. Si pater. Hanc legem, quæ vult patrem cogi ad dotãdam filiam, limita, niſi filia habeat vnde ſe dotet, ſecundum Bar. in l. mulier. § cum proponeretur. ad Tre. Sed vtrum filius teneatur dotare matrem volentem ſecundo nubere. Bald. quod non, in l. 1. in fi. ſupra de inof. do.

Pariſ. Si pater. Ad apoſt. primã Alc. ibi n ſi filia habeat, vide de hoc latiſſime in l. obligemur. § j. de act. & obl. & quæ ibi ſcripſi, & in materia huius l. vide ꝑ Mod. Inſti. de act. § fuerant. in glo ſi. poſt Angel. & alios. & idẽ ſi pater eſſet grauatus ꝓ parte ſua aliquid filiæ poſt mortẽ nomine dotis dare, quia ẽt, qđ ipſe in teſtamento relinquit filiæ pro dote, videtur de ſuo relinquere, non aliud quod erat grauatus. vide Com conſ. 109. in 3. vol. Item limita iſtud ſolum procedere in dote, & donatione propter nuptias Secus ſi pater aliquid tradidiſſet filiæ, puta iocalia, vel ſimilia, vide d. Ant. conſ. 38. poſt princ. Item latiſſime in materia, & pro limitatione, vide Soc. in l. 1. ff. ſol. mat. & Iaſ. ibi.

Si pr̃. Ex oppoſito an frater teneat dotare ſororẽ, vide tex. cum glo. in l. cum plures. § pe. de admi. tu. Et an ſi ipſa perdat dotẽ teneatur iterum dotare. Bal. hic alle. text. in l ſi ſocius oro filis. ff. pro ſoc. qui nõ multũ probat, qđ in filiu naturali, vide l. vxorẽ. § pr̃ naturalis. de leg. 3. & Bar. in l. ſi. de his qb. vt indi.

Pom. Si pater. Vide quid per iſta l. ſi pater. iũcta l. 1 ff. de do. cõſuluit Alc. cõſi. ta. vol. 5 & Captam 29. & vide Alc. plene ad materiam huius l. in l. 1. ff. ſol. mat. & Captam 39. in 1. dub & Iaſ. in d. l. 1. ff. ſol. mat. in ver. adde.

b Pariſ. Eſt idem. Quomodo iſtud, procedat vide quæ habes in l. dedit dotem. in apoſt. Alc. & ibi addit. de collat. bon.

c Alc. In extraneo. Vide gl. & Bar. in l. Neſſennius. ff. de neg. ge. & in l. vxorem. § pater naturalis. de leg. 3. & ibi Bar. & i l. j. ſo. ma. Sed Bal. in q. prout Io. An. & Petr. fratres dotauerunt communiter filias. Io. dicit quod Pet. non videtur pro parte ſua dotare, quia Pet. videtur geſſiſſe negotium Ioannis.

De iure dotium. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

Victa. Hæc eſt no. l. & ſi. eſſet gl. ſignares millies eã. Breuiter dicit. Si dos incipiat a promiſſione, dans, de euictione tenetur: ſecus ſi a traditione, niſi promiſſio, vel dantis dolus intercedat h d. No hanc l. ſing. in gl. non habetis, niſi illud, quod dixi vobis ſuper tex. &c.

LEX II.

Si ſtipulatio. Breuiter dic. 1 Adhibitus ad ſtipulandum partem dotis, vř adhibitus animo donandi nec pot vltra grauari q̃ ſibi ſit relictũ h d. In l. iſta ſunt vidẽda multa primo qñ aliquis adhibetur ad ſtipul. dotis, an videatur adhibitus animo donandi, vel non. Secundo poſito, quod ꝑſumatur adhibitus aĩo donan. nunquid animo donã. inter viuos, vel cauſa mort. vide quæ dixi plenè in l. quæ dotis. ſol. mat.

LEX III.

1 *Maritus an ſit dominus rei dotalis.*

2 *Res qua ſubiacet reſtitutioni, ex contractu, poteſt alienari.*

3 *Dominium rei dotalis de iſto iure ſoluto matrimonio, non reuertebatur ad mulierem ipſo iure.*

1 Et ſi dotis. Gl. ex hac lege not. ꝙ 1 maritus eſt dominus rei dotalis, de quo videbitis j. eo l in reb. Item 2 no. ꝙ 2 res quæ ſubiacet reſtitutioni ex ↄtractu poteſt alienari inter viuos: at in vlt. voluntate ſecus eſt, vt hic, quia licèt res quæ ſubiacent reſtitutioni, maritus pot remittere ſeruo, &c. ſecùs ſi ex vlt. 3 voluntate, vt ẽ. ↄtinu. de leg auth res quæ. Item no. ꝙ 3 de iſto iure antequam eſſet facta l. in reb. j. eo. ſol mat non reuertabatur ipſo iure dñium ad mulierem, vel hæredes eius: quod apparet, quia ſi hoc eſſet, non poſſet vir relinquere libertatem, directam, quia libertatem relinqueret in caſu, in quo non eſſet dominus, &c.

LEX IIII.

Nulla lege. No fallit in quibuſdam caſibus, qui ponuntur in gl. inter quos enumerat vnum, quem feci te notare, 1. i. hac edictali. de ſecun. nup. & vide eam, quàm no. perpetuò, &c.

LEX V.

a **Quoties.** No. q æstimatio facit emptionē in dote. Videbitis in l. cum dotem. & quod ibi no. &c.

ADDITIO.

a Parif. Quoties. Adde fingulariter in ifta materia, qđ in cafu in quo æftimatio fumi: dotalis facit emptionē, licet res non dicat dotalis. fed in dominio mariti vt ie poffit vendere, tñ fi maritus reperiretur non effe foluendo, diceretur dotalia, & æftimatio non præiudicaret. Vide Crem. cõf. 19. alle. Bald. in l. interesse. ad §. C. de vfuf. vide Imo. i l. fi æftimatus. ff. fol. mat. quem habeas ad Bal. Iaf. in §. actionũ. in gl. in ver. pro æftimato. Infti. de act. Item de prædictis & trib. alijs limitationibus ad iftam regulam, vide Iaf. in l. ex conuentione. C. de pact. Et ad primum dictum vide ēt Iaf. in l. 1. poft prin. ff. de æfti. ma. act.

LEX VI.

Auia. No. hanc l. no. quod pater dando dotem, fibi actionē non quærit, nifi fibi ftip. profpiciat: fecus in quolibet alio: qui dando dotem, per folum pactum quęrit fibi actionem.

LEX VII.

Cum a focero. No. q ex interuallo non poteft pater pacifcendo præiudicare filiæ. de hoc habetis plenè ff. fol. ma. l. 2. §. quod fi in patris. & feq.

LEX VIII.

1 *Verba ifta ad me pertineant, quod important reftitutionem.*
2 *Illud quod eft in dote, eft & in eius augmento.*

Etiam fi non dotem. Hæc eft no. l. & hēt vnũ cafum fingularem. Et bñ hoc intēdit prout tex. iacet. No. quod † verba ifta, ad me pertineãt, vel me fequantur, licèt prima facie factũ aduerfarij nõ includãt, tñ interpretãtur, quod ipfe mihi reftituat. facit quod habuiftis no. s. de do. ante nup. l. fi cũ ante. Secũdo no. a q † illud q eft in dote, eft ēt in eius augmēto, nec poteft vltra grauari, q̃ fibi fit relictũ.

ADDITIO.

a Menoch. Secundo no. Rub. conf. 15 t. nu. 1.

LEX X.

Cum dotem Iftam l. habuiftis s. eo. l. quoties, &c.

LEX XIII.

Ex pecunia. Hanc l. intellige, nifi in fubfidium, vt s. de rei vend. l. fi vt proponis. melius facit l. vxor marito. ff de donati. inter vir. & vxor. Item intellige verum, nifi hoc effet actum ab vtraque parte, vt l. ita conftante, & l. res in dotem datæ. ff. eo. tit. &c.

LEX XIX.

Cum patrem. No. hic vnum bonum cafum illius q. quæ formatur in l. j. ff de pac. promittis mihi, quod dabis illi. hoc pactum nõ valet, vt illi quæratur aliquid, fimile habes in l. fi eum &c.

LEX XX.

1 *Maritus habet dotem pro oneribus matrimonij.*
2 *Titulus dotis dicitur onerofus.*

1 2 **Pro oneribus.** No. † q maritus habet dotem pro fuftinendis onerib. matrimonij. No. † q titulus dotis dicitur onerofus, non lucratiuus, vt hic, & l. ex promiffione, ff. de act. & oblig. &c.

LEX XXI.

a **Si inter virum.** Si agitur, q res æftimata reddatur, æftimatio nõ facit emptionem. h. d. Quærit gl. quid in dubio. Gl. determinat, q facit emptionē in dubio: quam vide, & no. ibi, in l. cum fundus, eft cafus expreffus. s. eo. l. quoties, fi benè aduertatur, &c.

ADDITIO.

a Emptionē. Et quando æftimatio facit emptionē in qualibet materia, ponitur plene p Bar. poft Cy. in l. j. fup. commo. & i l. quoties. & in l. cũ dotē. fup. eo. & in l. ex cõuentione. fup. de pac. & qđ no. Bar. in l. fi vt certo, §. nunc videndum. ff. commo. & Bal. in l. fi pafcenda. i ff. fup. de pact. di Bald. no. i l. heredi. fup. de vfufru. qđ licet præd. æftimatũ detur in dotem, fi tñ maritus non ē foluēdo, aliàs fundus remanet dotalis, nec poteft alienari. l. vxor. marito. de donatio iter vir. & vxor. i l. in reb⁹, infra eod. Adde quod fi res æftimata traditur i dotē cũ hoc pacto, quod dominium nõ transferatur, tunc æftimatio non facit contra emptionem rei, fed poffeffio, fecundum Bal. in l. j. fupra eo. Itē adde de materia in l. fi æftimatis. ff. fol. mat. in rebus tamen æftimatis datis in dotem habet mulier rei vendicationem vtilem, fed directam non, vt tex. not. i iuncta l. in ver. æftimata. in l. in rebus. in prin. infra eo.

LEX XXIII.

1 *Alienatio facta per mulierem de fundo dotali cũ iuramento quod teneat.*
2 *Alienatio rei dotalis æquiparatur alienationi rei facræ.*
3 *Prædium effe dotale, eft uitium reale.*

Si prædium. No. hãc l. & eius materiam vide in l. cum lex ff. de fideiuffo. Quæro, quid fi mulier a iurat non alienare fundum dotalem. Certè quicquid dicat gl. cafus eft in c. cũ contingat. de iureiur. c. licèt. eo. tit. lib. 6. vbi dicit, 1 quod valet alienatio. tamen dicit ibi gl. † q fi mulier primo iurauit non alienare, poftea alienat, & iurat, fibi non præiudicat, & 2 dic, vt ibi. Secundo no. gl. quæ eft hic, quæ videtur † æquiparare alienationē rei dotalis, rei facræ, & hominis liberi: & fic innuit, 3 q † prædium effe dotale, eft vitiũ reale. Facit quod no. in l. dotalem. de tefta mil. Dixi plene in d. l. cũ lex. & dic, vt ibi dixi, &c.

ADDITIO.

a Alex. Mulier iurat. Facit hoc ad cautelã, q fi mulier iurauit nõ alienare, deide alienet, & iuret fup cõtractu, qđ contractus fit nullus, & primũ iuramentũ eft feruandũ. Contrariũ tenet Inn. in c. dilecto filio, extra. de præben. & vide quæ dixi in l. fi quis pro eo de fide. iuff. Sed prædictã gl. fequitur Hoft. in c. cũ cõtingat. A. ch. & Io. de Imo. in c. licet. eod. tit. lib. 6. Spe. in titu. de emp. & uend. §. 3. Sed dicta cautela non videt vera, maxime quo ad animam, nec ēt in iure, quia effet in fraudem creditoris. Vide not. per Io. Fab. Infti. quib. alie. li. & adde Bart. in l. fi quis pro eo. de fideiuf. ver. tertio dixi, &c. Adde Barb. conf. 118. 3. lib. vbi limitat gl. in d. c. licet mulieres.

LEX XXV.

Si mulier. Quãdo cã appofita in ftipulatione ptinet ꝑmodũ ftipulãtis non dr̃ caufa finalis, fed impulfiua. h. d quod tene menti valde. Dixi in l. 4. de ali. & cib leg. &c.

LEX XXVIII.

Mulier. No. hanc legem No quod licèt curator, & eius fideiuffores fint minus diuites, quam fit ipfe pupila lus, tamen cura non eft ipfo iure irrita. a

ADDITIO.

a Alex. Irrita. ifte cafus no. pro fideiuffore, quem alle. not. Bart. in l. legitimos. de legi. tut. & i l. 3. de tu. & cur. da. ab his. & i l. s. §. idoneis. ff. ad Tert. & Bal. in l. pe. inf. de exe. rei iud. ver. item cautio, &c.

LEX XXIV.

1 *Mulier uiro uergente ad inopiam, poteft dotem repetere.*
2 *Dotis repetitio quæ fit conftante matrimonio, quem effectum operetur.*
3 *Exactio, quod non impedit pactum de dote lucranda.*
4 *Virum uergere ad inopiam qualiter probetur.*

a **Vbi adhuc.** a Marito vergente ad inopiã, mulier p reb. obligatis p dote hēt exceptionē & actionē, poteftate alienandi penitus interdicta, & pactis dotalib. in fuo ro1 bore permanētib. h. d No. q † marito vergente ad inopiã, mulier poteft repetere dotē. Sed aduerte, quia hęc lex nihil difponit fup actione perfonali de dote, fed folum fuper hypothecaria. No. q 2 ifta † repetitio, quę fit conftante matrimonio, operatur fuum effectum folum ad commodum mulieris, ita q viri cõditio ãn fru3 ctib. dotis nõ incõmodet. No. tertio q p hanc † exactionē, pacta, & alia iura de lucrando non impediunt. Ego iftam mãm in l. fi cõftante. ff. fo. mat diuido in quatuor partes. Primo q̃ro de pfona repetentis, & multa circa hoc Itē de pfona eius a quo repetitur. Tertio de modo repetēdi. Quarto de repetitionis effectu. Aduer4 te ad oĩa, q̃ ibi dixi, quia modicas leges habemus Quęro † qualiter pbatur virũ vergere ad inopiã? Gl hic dicit notabiliter, & bene. & eft prima gl q̃ dicit aliqualiter aut modicũ, & no eã, & eft longa mã. Dico in d. l. fi cõftãte, q̃ aliud eft dicere, q ad dotē nõ fufficiũt bona, aliud eft dicere maritum vergere ad inopiã, &c.

ADDITIO.

a Parif. Vbi adhuc. Circa iftã legem qđ vxor non poffit executiue petere dotē. &c. tanquam ifte non fit cafus comprehenfus in dicta promiffione, & etiam q̃ & qualis fit ifta reftitutio, & quod quando mulier in alium tranftulit iura dotalia cũ iuramento, non poffit uti beneficio huius legis, & etiã non poffit vti, qñ eius culpa diuertit a uiro. Vide etiã no. Pet. de Anc. conf. 119. Itē qđ ñ fit ppriè reftitutio dotis, vide Ale. cõf. 142. in 5. vol. Bar. in l. fi conftante, in 9. q. 2. partis principalis. In contrarium tamen qđ reftitutio dotis quę fit propter inopiã, dicatur propriè reftitutio, & veniat fub conditione reftituendi dotē, vide omnino Io. de Imo. in conf. 100. Ro. confi. 195. Pro prima tñ opi. vide Bar. & Pau. de Ca. & alios in l. fi quis ftipulatur. ff. fol. mat. & Imo. i cõf. vñ cõcordare. Sed Pau. de Ca. i d. l. fi quis ftipulatur. tenet primã opi. Et idē Pa. de Ca. cõf. 250. in noua impreffione antiquorũ. i 2. vol. Vide q̃ habes in repertorio in verbo, dos. Vide ad materiã huius legis Com. cõf. 95. inci. In nomine domini noftri, vbi cõcludit, qđ fi a tpe talis verfiõis maritus alienaret aliquam rē, & emptor poffideret eã decē annis uel viginti, etiam conftante matrimonio, qđ non poffit foluto matrimonio vxor vendicare. nam fit fibi imputandũ qđ conftãte matrimonio non petierit. & ibi etiam pro ifta folutione, q̃ fit cõftante matrimonio, q̃ eft plenaria fatisfactio. Ideo fi poftea maritus efficeretur diues non tenetur vxor fibi poftea reddere dotem femel folutam. Circa qđ vide Are. i l. pluribus. §. j. de ver. obl. Itē quæ requirantur ad hoc vt poffit hoc modo agi contra tertios poffeffores, vide Pau. cõfi. 219. ad fin. & in l. 2. in princ. ff. fol. matr. de quo ad Bar. in l. fi conftante. eod. titu.

LEX XXX.

1 *Mulier foluto matrimonio an poffit vendicare res dotales.*
2 *Hypothecaria, & vendicatio, pro eadem re diuerfis refpectibus cõpetunt.*
3 *Dos conftante matrimonio dicitur effe in bonis uiri.*
4 *Actio d dote incipit cõpetere foluto matrimonio, uel uiro ad inopiã uergēte.*

In rebus dotalibus. Hęc eft bona lex. & bñ hoc dicit. Sol. matr. mulier p reb. dotalibus

ADDITIO.

a Ale. In reb. dotalib. An hæc lex locum habeat in dote profectitia, vide Bald. & Imo. in l. 3. fol. ma Res dotalis, & dominiũ eius transfert in vxorem, quinimo tex. vult qđ cũ femper durauerit dominium etiam conftante matrimonio, mulier potuiffet vendere, fed dic q tex foluit dubiũ ibi, cum ea res. iuncto tex. ibi, non erit verũ, & vide Bar in l. fi mora. fol. mat. & in l. vxor. de iure dot. §. j. De ratione huius tex. vide p Bal. in l. traditionib. fupra de pac. & in l. j. infra de fer. pig. da. ma. Etiam & quãdo dominiũ & poffeffio trãsferantur i mulierem, vide in l. & fi dotis. fupra eo. & in l. j. §. exactio. infra eit. r. p Bart. & Bald. in l. ob res. per illum tex. ff. ret. amo. & in d. l. & fi do. non tamen hoc habet locum in hæredib. mulieris. fecundum Bal. i d. l. vxor. §. j. Prædictis adde Bal. in d. l. fi filio. §. fi. fol. matr.

Circa fi. not fing. q licèt cõftante matrimonio nõ pfcribat reb. dotalib. vt hic tñ pfcribit reb. donatis pp nuptias, quia illarum rer conftante matrimonio vxor ē domina. Ita valde fing. dicit d. Ant. in c. puenit. de emp. & vend. Sed do. Abb. ibi tenet contrariũ. gl. in auth. vt immo. in ver. matre. & gl. in auth. de non elig. fec. nub. in ver. pręcepit. & de intellectu huius §. vide Bal. hic.

Parif. In reb. dotalib. De mã hui⁹ l. vide Ale. i l. Nefennius. §. fund⁹, ff. de re iud. Itē, q nõ hēat locũ i dote pfectitia, vid Soc. i l. 2. & 3. i pri. ff folut. matr. Itē an hoc priuilegiũ cõpetat hæredib. mulieris cãuetis, vide. Iaf. in l. 1. fol. mat

talib. etiam æstimatis, habet rei vendicationē, & ꝯ eam non currit præscriptio, nisi matrimonio soluto, vel viro vergente ad inopiam. h. d. No. ꝙ † mulier soluto matrimonio habet vēdicationē rerū dotaliū & puto hoc nouiter hac l. inductū, qm̄ ante hanc le. non reuertebatur dñiū ipso iure ad mulierē, vt dixi in l. & si dotis. C eo. tit. Sed ꝯ hoc op. de eo quod hic dr̄, de reb. æstimatis, ꝙ vr̄ ꝯ l. quoties. & l. cum dotem. C e. Gl. circa hoc ponit opi. hæc est veritas, ꝙ fauore dotis, vēdicatio vtilis competit in his reb. Et ex hoc habes vnum argm̄, imo quasi casum ad q̄onem, a quam disputauit Iac. de Are. de bonis postea emptis per eū, q primo mercatori oīa bona sua obligauerat. Nam primus creditor præfertur alijs in postea acquisitis: nam vt hic vides, speciale est hic in muliere, vt in reb. per eam datis in dotē præferatur alijs creditorib. anteriorib. ergo in ꝯrium est ius cōe, ꝙ in alijs præferī primus creditor. Dixi plenè in l. si is qui. ff. de iur. fis. Secundo no. ꝙ † pro eadem re diuersis respectib. competunt hypothecaria, & vēdicatio: nam si inspicimus ius ciuile, s̄m quod res dotalis est in patrimonio viri, competit hypothecaria, sed si inspicimus ius naturale, s̄m quod est in patrimonio mulieris, habet locum vēdicatio. Qualiter pro eadem re competant rei vendicatio. & hypothecaria, dixi in l. si. C. de sacros. eccl. & est tex. in l. ex sextāte. §. Latinus. nus. de excep. rei iu. gl. in §. sed nō. Inst. de legi. dicā in l. j. cōmu. de le. Vltimo gl. hic disputat, † vtrū cōstante matrimonio dos sit in bonis viri, vel mulieris. Et nō est dubium, ꝙ ꝯstante matrimonio est in bonis viri. Sed omitto pro mō hāc disputationem, &c.

ADDITIO.

a Parif. Ad quæstionem. Vide do. Fran consi. 12. Meno. Are. consi. 32. nu. 4. 5. 6.

§. Omnis autem. a No. ex hoc. §. argumen. ꝙ † actio de dote incipit ꝯpetere sol. ma. vel vel viro vergente ad inopiam. Ideo dico, ꝙ est argm̄ non carus, quia hic dicit tex. mouere, & sic nō includit quin sit nata ante. De hoc sunt opi. variæ, & diuersæ inter Gl & Doct. & ideo dico duas gl. quarum vna est in l. sed si alia, de bon. dam. Alia in l. iurigē. §. quinimo. ff. de pac. & c. licē no. tex. qui d. cu, claruerit, & c. & sic nō sufficit ipsum vergere ad inopiam, nisi probetur hoc esse manifestum ipsum vergere ad inopiam.

ADDITIONES.

a Parif. Omnis aūt. An aūt ista præsumptio noceat solū quo ad effectum consignationis, iuxta l. vbi adhuc. C. eo. an etiam sol. mat. quo ad effectum exigēdi dotem, vide Com. tenentem quod sic, consi. 92. inci. In nomine domini nostri. in 2. dub. Item quod iste §. non procedat in reb. æstimatis. vide Bald. hic. Item quando incipiat currere præscriptio contra mulierem negligentem petere dotem. vide Pau. de Cast. consi. 294. inci. Ego Pau. de Cast.

b Parif. Non sufficit. Refert & sequitur Ale. in l. si cōst. ma. in prin. ff. sol. mat.

LEX XXXIIII.

1 *Titulus dotis ex parte viri est onerosus, ex parte vero vxoris lucratiuus.*
2 *Actio quæ est inutilis penes cedentem, efficitur vtilis penes cessionarium.*
3 *Donatio ficta indiget insinuatione.*
4 *Insinuatio facta ab vno, prodest alij, qui venit in consequentiam.*
5 *Mulier non dans dotē incontinenti, constituitur in mora, & tenetur ad fructus, & vsuras.*
6 *Extraneus in dote danda non constituitur in mora, nisi post biennium.*

Cum quidam. Ista est tota singularis lex, & hēt tres partes principales. Scda ibi, simili quoque. Tertia ibi, præterea sancimus. Prima pars breuiter. h. d. Cū dos datur ab extraneo marito, q̄tum ad eum est datio ob cām. q̄tum ad mulierem est donatio simplex, tn̄ insinuatione non indiget. h. d. istud no. principiū. Not. ꝙ † titulus dotis ex parte mariti ē onerosus, ꝙ apparet, quia ob causam accepit, ex parte mulieris ē lucratiuus s̄m Azo. ꝙ apparet, quia est simplex donatio, ut l. si §. si a socero. ff. de his quæ in frau. cred. quod facit ad multa. Secundo no. ꝙ † actio quæ est inutilis penes cedentem efficitur vtilis penes eū cui ceditur, vt apparet ex isto prin. Quō autem istud procedat, est longū dicere. No. & istud tene mēn, † ꝙ ficta donō eget insinuatione sicut vera, ꝙ apparet a spāli: nā qui dat dotem marito, fingit donare mulieri, & de iure cōi mulier dēbat insinuare, nisi ei esset ꝓuisum p hāc l. ꝙ no. tu Perusine. Et istū passū examinaui in l. 1. ff. de do. vbi tāgit gl. vbi ille, q soluit scienter, vr̄ donare, vtrū requirat ista ficta dō insinuationē, ibi dixi. ꝙ no. tu Perusine, vbi fiūt insinuationes donōis, & ibi allegaui ubi istū tex.

Simili quoque modo. a Br̄ dicit; Donatio pp nuptias eget insinuatione, insinuatio facta a muliere porrigit ad eū, cui ꝑꝯnam vr̄ esse donatū. b. d. hic. no tu Perusine. Vides hic b † ꝙ insinuatio facta ab vno prodest ei, ad quem donatio porrigitur per ꝯnām. Et pro hoc video, ꝙ insinuatio testamenti facta ab hærede, porrigitur ad legatarios, quia testamētum respicit principaliter hæredes, & legatarios per consequentiam, ꝙ patet c quia possunt esse testes in testamento, hæredes autem volentes huic prouidere, insinuāt quantum pro se facit, vtrum autem hoc possint, cogitabis, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Simili quoque modo. Et vtrum insinuatio facta per vnum, prosit. adde eā. in auth. eo decursum. in uer. sine alius, &c. C. de do. ante nup. & quod ibi no. Bal. Sed iste tex. probat pro & contra. Bal. hic non firmat.

b Meno. Vides hic. Parif. consi. 16. nu. 26. li. 2.

c Meno. Quod patet. Rui. consi. 15. nu. 18. lib. 2.

Præterea sancimus. Hic est magis subtilis §. qui sit in hac lege. Promissor dotis p cursum biennii constituit̄ in mora, vt ad fructus, & vsuras hac l. expressas teneat̄, nec prohibetur maritus intra biennium dotem petere. h. d. Tu habes, ꝙ post biennium promissor dotis tenet̄ ad vsuras, & fructus. Gl. in l. de diuisione. sol. matr. dicit, ꝙ † mulier quæ dotem promisit, tenet̄ ad vsuras, & fructus incontinenti a die ꝯcti matrimonii. Et assignat rationem verissimam, quia sicut emptor postquam recipit rem lucraī fructus rei, statim cū est in mora soluēdi pretiū, ipse tenet̄ ad vsuras, vt supra de actio. emp. l. curabit. ita & mulier cum vir alimentat eam, & sustinet onera matrimonii statim est in mora. Omnes Doc. dicunt, ꝙ illa gl. nō dicit bene per hanc l. quia non constituit̄ in mora, nisi post bie. Sed gl. dicit melius quam omnes ipsi. Gl. quæ est in l. de diuisione loquit̄ quando mulier ipsa dat dotem, vnde quia ipse recepit aliquid, quia vir alimentat eam, & sustinet onera matrimonii respectu eius, merito constituitur in mora incontinenti, sicut in contractu emptionis, & venditionis. Lex ista loquit̄ † in ex̄neo dante dotem, nam extraneus ipse nihil recepit, ideo nulla est mora quo ad eum, quia ideo glo. dicit, si quis, scilicet extraneus, & quod sic intelligatur apparet ex præcedenti §. posito, quod hoc intelligeret̄ de muliere promittente dotem, tamen illa gl. l. de diuisione, dicit verū, nā fateor, ꝙ ante biennium tenet̄ mulier ad vsuras, & fructus ad similitudinē emptoris, & venditoris: post biennium tenet̄ ad maiores: & hoc est, ꝙ lex dixit in fi. ibi, siue añ biennium, &c. Et sic apparet, ꝙ post biennium tenetur ad maiores, secundum tenorem huius legis, &c.

De rei vxoriæ actione. *Rub.*

Contiaua, vt in gl &c.

LEX PRIMA.

1 *Corpus iuris dicitur id, in quo articuli iuris continentur.*
2 *Collegium dicitur vnum corpus.*
3 *Dos petitur, & repetitur actione ex stipulatu.*
4 *Stipulatio ficta non requirit solennitatem verborum.*
5 *Facilius confirmatur inualidum, quam induratur, quod non est.*
6 *Actio de dote habet tacitam hypothecam.*
7 *Tacita hypotheca competens mulieri in actione de dote est priuilegiata.*
8 *Rebus dotalib. euictis, ista actio habet locum pro euictione.*
9 *Actio ex stipulatu pro dote, est actio bonæ fidei.*
10 *Legatum factum per debitorem creditori, quod in dubio non intelligatur animo compensandi.*
11 *Retentio, quando habeat locum ob res donatas, vel amotas.*
12 *Soluto matrimonio liberis existentib. an dos redeat ad patrem.*
13 *Impensæ necessariæ, quando minuant dotem.*
14 *Cautio de defendendo inuicem inter fratres præstatur tempore diuisionis.*
15 *Actio de dote, filio sui iuris effecta, in quartā ꝯputat̄, & ī collationē venit.*
16 *Mulier, ꝙ videatur dotem stipulata extraneo, pro ea dotem dante.*

REm in præsenti. Imperator primo ponit suum ꝓœmiū. Scdo illud exequit̄. Scda ibi, rei vxoriæ itaq;, &c. Prooemiū non indiget summario. No. quod dicit̄ in prin. quod † dicit corpus iuris, in quo continent̄ articuli iuris. Sicut corpus humanum dicit̄, vbi continentur membra humana. Sic etiam vnū † Collegium vocat vnum corpus, quia membra illius corporis continent̄, vt ff. de Colleg. illic. super rub. & etiam super l. j.

§. Rei vxoriæ. a Iste §. vsque ad § primum itaq; Br̄. h. d. Dos petit̄ actione ex stipulatu, etiam si non fuerit interposita, & ex vtraq; parte inest tacita hypotheca, & est actio bonæ fidei. No. ꝙ † dos petit̄, & repetitur per actionē ex stipulatu. No. ꝙ stipulatio fingit̄ esse facta vbi nō est, & ex hoc habes † ꝙ stipulatio ficta non requirit solennitatē verborū. No. ꝙ † facilius cōfirmaī inualidum, quam inducatur, quod nō est. Hic habes vnam gl. quæ signat quædā ꝯtraria, & nō soluit super verbo, fortitudinem, ibi, vtilis. imo ibi vitiatur vtilis, s. pp defectū voluntatis testatoris. ibi, ademptioni, sed illud ideo, quia esset cōtra sui naturam.

ADDITIO.

a Parif. Rei uxoriæ. Circa huius §. mām, quod ubi aliquid non requiritur necessario si exprimatur, & inepte, quod no uitiat actum, uide Fel. cumulatim pro & cōtra, & declarationē inc. cū ordinem. extra. de resc. aliquid p Rom. sin. 581. inci. In Christi nomine. quē nō alle. Fel. & in consi. 343. Dicit tñ Bal. in c. 1. de mil. uasal. qui cōtu. est. quod quæ possunt fieri sine citatione, si non recte fiant, ipso iure nulla sint. Itē uide ad regulam multa per Ias. in l. 1. in prin. ff. de eden. qui respondet ad istū tex. & dicit, ꝙ probat contrarium, secūdū An. Item vide quæ dicit Ias. in l. edita, C. de eden. & vide quæ dicit Fel. in c. examinata. de iu. An actio inepta vitiet libellum cū nō requiratur expressio actionis. Itē limita regulam uno mō, ut per Soc. in l. non dubitamus, post prin. de cond. & dē. l. ead. regulā, uide Ias. in l. unum. si cer. pet. uide quæ dicit A. c. in l. si. ff. de lib. & posth. qñ in aliqua cā non requiritur libellus, ut in summariis si libelletur inepte, uitietur. Vide tñ in contrarium, quæ dicit Dec. in consi. 37. ubi qñ non requiritur causa in dicto testis si exprimatur inepte, uitiet.

§ Et

6 a **§. Et vt plenius.** No. † actionem de dote esse priuilegiatã in hoc, quod hẽat tacitã hypothecã.a Ad hoc op. & videtur, quod hoc priuilegium competat mulieri, nõ actioni. Inst. de act. §. fuerat & ĩ q pot. in pig. hab. l. aliud nis. Sol. Priuilegium tacitę hypothecæ cõpetit actioni, & habet locũ in vtraq; parte vt hic, & transit ad hęredes, & ad quoscunq;, vt ĩ. ea l. § illo procul dubio. No. quod ista † tacita hypotheca sic priuilegiata, vt cęteris pręferat. nõ cõpetit nisi ipsi mulieri, vt legib. õnis. Et per hoc apparet responsum ad q quã hic facit sup verbo, tacite, quia tacita hypotheca, quę competit viro, non est priuilegiata. Secundo no † quod rebus dotalibus euictis ista actio habet locum pro euictione. contra s. eo. l. titu. j. l. j. Solu. Illa intelligitur secundum distinctionem huius legis.

ADDITIO.

a Ale. Hypotheca. Sed verũ ista tacita hypotheca debeat habere executionem paratam, saltem stante statuto, vide Bar. q nõ, in l. 1. §. 2. de his quæ in eccl. depen. & idem Bal. hic in prin. Adde, quod Ro. voluit, quod sic. consi. 147.

§. Sed & si non. Not. hic tertium priuilegiũ actionis ex stipulatu, q a est bonę fidei. No. ꝙ † actio ex stipulatu p dote est actio bonę fidei. Sed an hoc sit verũ in actione ex stipulatu, quam habet vir p dote petẽda, an verò intelligat de ea q̃ ɔpetit mulieri. Gl. tangit in l. 2 in prin ff sol ma. & ẽt in l. de diuisione. Mihi autẽ videtur, ꝙ ea vtraq; parte sit bonæ fidei, per istum tex. coniunctum cum pcedenti §. ꝙ apparet, quia h. c loquitur de actione ex stipu ex utraque parte &c.

9

§. Primum itaque. Bř dicit. Actio ex stipulatu pro dote nõ minuitur pp legatum factum vxori nisi exprimat. & hęc actio transit ad hæredes sine mora, nec patiĩ retentiones ob mores, ob res amotas, ob liberos, vel impensas, sed prædicta actionib competentib. repetuntur. h. d. vsque ad §. illo. No ꝙ † si debitor legat creditori in dubio non intelligitur animo compensandi, nisi exprimat, quod plenè dic per Iaco de Are. in l. si cum dotem §. si pater, solu. matri fecit ar. contra. ĩ. vnde vir. & vxor. authen. præterea. sed ibi dicam, & plenè dixi in pręalleg §. si pater, &c.

10

§. Taceat. Opp & videĩ, quod ppter mores retineaĩ dos, vt l. consensu. ĩ. de repudiis. Solu intellige hic ꝙ erant tales mores, qui pudorem matrimonii non lædebãt. Op. 2. & videĩ, quod † ob res donatas, possit fieri retentio, vt l. diuortio. §. ob do. so ma. Sol compensatio bene potest fieri, si vtriq; debeat pecunia, sed si ex altera debeĩ species, non est locus retẽtioni. Ita loquiĩ hic. Vltimo iste ver. sileat, facit ad illam q antiquam † vtrum. so mat. existentib. liberis, dos ad patrem redeat, hęc lex facit, ꝙ sic, in hoc, quod dicit, sileat ob liberos retentio.

11 12

CONTRAREITAS, ET CONCORDIA.

Pro concordia aduerte, ꝙ inter Doctores q̃n solet, an dos dẽat redire ad patrẽ mulieris, mortua filia relictis liberis, an verò dẽat remanere apud liberos ipsius mulieris, & Bar. ĩ hoc §. Taceat, ait, ꝙ indistinctè reuertiĩ ad patrem mulieris, & in l. dos a patre. ĩ. solu. matri Contrarius tñ sibi allegaĩ in l. post dotem, in quæstionibus. ff. de iur. do. Tu dic, si bene videat Bar. non est sibi contrarius, quia concludit primam opi. de iure pcedere. maxime in dote profectitia, & maxime q̃n stipulaĩ, sed de consuetudine secus, & ita procedat secunda opin vt ipse Bar. uoluit, in d. l. post dotẽ. & in d. l. dos a patre.

13 **§. Sed nec ob impensas** Op. † ꝙ impẽsę necessarię nõ minuant dotem, vt l. quod diciĩ. de impen. in re. do super hoc passu fuerunt opi. inter Iuriscon. & dicit ff de iu. do. l. si is. §. quod dic iut. in d. l. quod diciĩ, sunt etiam opi. inter nostros mod. Ego teneo opin. Vlp. quod dic, vt in d. l quod dicitur ff. de impen do &c.

§. Illo procul. Mortua vxore in mẽrimonio, hæc actio s̃m iuı nãm ad hęredes transmittiĩ. h. d.

§. Cum autem. Bř dicit, ꝙ hæc actio ɔ̃ virum daĩ in quantum facere potest, & rerum mobilium restitutio debet fieri intra annum, & rerum immobiliũ incontinenti, & vsurę debent a tempore morę, fructus a tempore sol mat. hoc dicit vsque ad §. igitur, &c.

a **§. Exactio.** a Gl in hoc §. format multas q̃stio. & pulchras & inter cęteras primo no. illã q. de re data in dotẽ æstimata, vt electio sit viri, Scdo no. illã aliã q. intra annũ vñ dẽat ali vxor, q a dẽt ali ex bonis viri si aliunde non habet, &c.

ADDITIO.

a Ale. Exactio. Et no. quod ista dilatio competit marito etiam cõtra extraneũ, qui dotẽ dedit, s̃m. gl. in l. 1. in prin. ff. sol. mat Et de materia dic vt hic per gl videlicet q̃ro & quando mulier dẽat ali post mortem viri. Vide Bar. & Doct. in l. diuortio. §. 1. sol ma. Et de intellectu huius §. vide Bart. in l. si cõstante. §. quoties. sol. ma. Et quæ fuit cã, & ratio huius dilationis vide per Bar. & Bal. in l. diuortio. §. interdum, sol. mat.

Paris. Exactio. Adde tñ, quod si dos cõstabat primo in reb. mobilib. q̃ fuut alienatæ, & ex pretio sint emptæ res mobiles. dẽt fieri restitutio, nõ statim sed post annũ. Casus est singularis in l. cũ in fundo §. si fundus, de iure. dot. quem Rom. exclamat sing. 023. incip. tu hẽs. Itẽ quando maritus legat vxori dotem ꝑt statim repeti. Vide Practicã Pap. in forma libelli quo agitur ad restitutionẽ dotis, in uer. dr Bar. in l. diuortio. ff. de uer. obl. & tex. in l. 1. ff. de dote pleg

§. Igitur. & in sequenti. In ratione l. Falcidiæ, mulier instituta, dotẽ, tanquam æs alienum deducit. h d. &c.

§. Cumque. Imperator incipit tractare, quod attribuit actio ex stipulatu, ex natura actionis rei vxoriæ. Et quid erat vtriusq; commune. Breuiter dicit, partus ancillarum pertinet ad mulierem, fętus pecorũ ad virum, redditus 14 vltimi anni diuiduntur pro rata, † cautio de defendendo inuicem inter fratres tempore diuisionis præstatur. h. d. Circa hoc de diuisione fructuum vltimi anni, gl. ponit distinctionem in l. fructus. & l. diuortio & l. si ante ff sol. mat. & dic vt in ea, &c.

15 a **§. Videamus igitur.** a † Filia sui iuris effecta morte, vel emãcipatione, dotis actio consolidatur in ea quæ computatur in quartã, & venit in collationẽ. h. d. No ꝙ dici in summario. Istud procedit sine scrupulo aliquo, in actione ex stipulatione tacita inducta per hanc l. Sed quęro, quid si pater expresse fuit stipulatus? Gl. valde no teuet, ꝙ idem, q̃ vide, quæ incipit, nunquid, quam tene menti perpetuò. Multi Doct. sunt in ɔ̃ria opi. & quasi communis opi. est in contrarium. Ego tñ teneo illam gl & istam materiam cum quibusdam diuisionib. & dist. examinaui in l post dotem. ff sol mat.

ADDITIO.

a Paris. Videamus igitur. Circa istam materiam, quando actio competat patri, & quãdo filio, & quib. mod. consolidat in vno, vel in alio, vide quæ habes ad Bar in l. post dotem. in prin ff. sol. mat.

a b c **§. Accedit.** a Si extraneus dat dotẽ pro muliere, mulieri b quæritur actio b integra nisi dans incontinenti fuerit stipulatus. c Et extraneus intelligitur quicũq; nõ hẽt 16 mulierẽ in ptãte. h. d. Vides. ꝙ q̃n † extraneus dat dotem pro muliere, mulier vř stipulata, nisi ipse incontinenti fuerit stipulatus. d Gl. format q & multum notabilẽ, quid si extraneus promisit dotem pro muliere, & tpe promissionis nihil dicitur, ꝙ dos ꝑmittatur sibi restitui, an postea poterit stipulatio præiudicare mulieri? Gl. determinat & benè, ꝙ non, vt l. ea morte ĩ. tit. 1. quam tene menti. Vide gl. 1 post prin not. ver. extraneum, &c.

ADDITIONES.

a Paris. Accedit. Istud procedit ẽt in muliere absente. Et quid si matrimonium illud non sequatur, vide Dec. cons. 53. cũ duob. seq. vbi ẽt quod diuersum sit in patre, & in extraneo. Et dum dř hic, quod extraneus vř donare, limita nisi extaret paterfamilias, qui teneatur eam dotare, quia vř dedisse animo repetendi a patre. Pau. de Ca. cons. 96. inci. Si dicta Cornelia. in 2. vol. prope fi. In contrariũ vide Soc. cõs. 291. Sed opi. Pau. tenet Bal. nouel. in tractatu dotis, licèt eũ non alleget. Vide quæ dicit Campeg. in eo. tract. in j. par. q. 20. & 24. Et q̃n est debitor, vel gerit negotia, non censetur donare. Ale. cons. 100. vo. 2. vide quæ scripsit Dec. cõs. 67. & duob. seq. q̃n unus de fratrib. dotauit suã filiam de bonis cõib. sciẽtib. aliis, an videatur consentire animo donandi. pro prima opi. vide Cor. consi. 124. vol. 1. qui loquitur de patruo dotante nepotem ex fratre, exclusam a statuto, vt possit repetere a fratrib. dotẽ, maximè si patruus haberet bona communia, vide eundem ad idem consi. 316. uol. 4.

b Ale. Quæritur actio. Istud intellige si sequatur matrimonium, alias secus l. si meo. in prin. de iure do. & in l. si donaturus. de cond. ob cau.

c Pom. Stipulatus. Limita ve non procedat in fratre, qui esset hæres patris, quĩ stipulatus dotẽ sibi reddi, non tenetur illam stipulationẽ remittere filio. Ita Anc. cõs. suo 335. inci. ex narratis superius, licèt videatur contra illũ tex. loquẽtẽ de quolibet extraneo, & hoc casu mulier nõ põt aliquo mõ de ipsa dote disponere, vt p Ale. cõs. 101. vo. 1. & limito ẽt istũ tex. vt per Soc. cõs. 135.

d Ale. Glo. format. Vide latius per Bar. in l. quoties. sol. mat. vide Bart. in l. 1. in prin. sol. mat.

§. Et ex hoc rei. Viuo patre, hæc actio est communia patris & filię, sed patre mortuo etiam post contestationem, ad mulierem integrè pertinet. h. d. &c.

a **§. Et cum lex.** a Fundus dotalis vbicunq; positus, non potest alienari, neq; obligari, impediente l. Iul. dotalis fundi per hanc confirmata, & declarata. h. d. Hoc est verum in fundo dotali, & sic in re immobili. Sed quid in re mobili? Et circa hoc dic, vt no. per gl. in auth. siue. s. ad Velleia. & ego dixi in l. 1. sol. mat. &c.

ADDITIO.

a Paris. Et cum lex. Circa auth. sed quamuis. quæ sequitur istum § dum dicitur in eo, ꝙ pater põt minuere dotẽ filiæ mortuo primo viro, vide late Dec. cõs. 35. & seq. vbi an locum habeat in dote promissa, & quid in hæredib. patris.

§. Illud. Omnia pacta dotalia, quæ non sunt ɔ̃ legem seruentur intacta, hæc l. in prætetitis locũ habet. h. d.

De pactis conuentis. Rubr.

Continuatio patet de se, &c.

LEX PRIMA.

LEgem quam. Istam legem habuistis de verbo ad verbum. s. de pac. l. legem. Bř h. d. pactum appositum iuxta contractũ, vel iuxta rei traditionem, rei cohærentia vestitur.

LEX II.

Fructus prædiorum, Gl. legit hanc l. duob. modis, vt patet ea ea: secundũ vtramq; breuiter dicit. Pactum de fructib. rei dotalis est seruandum secundum vnam lect. loquitur vxori, secundum aliam, loquitur viro, &c.

LEX

LEX III.

a Quamuls. a Pactum patris non nocet filiæ, in actionibus dotis.h.d.

ADDITIO.

a Pom. Quamuis. Not. q̃ ista l. quamuis. quæ vult quod pactum factum a patre, q filia superuiuente sol. matr. hæredes mariti lucrentur dotē, vel partē, nō præiudicet filiæ, habere locū & in extraneo, fm Bar. cons. 126. incip. Titius maritauit. vbi vult istud procedere ēt si stipulatio interuenisset, licet in hoc contrariū teneat, & senserit gl. hic, propter quam ita expressè tenuit Ro. in l. 1. ff. sol. mat. licet ibi, & in §. seq. cum Bar. teneat etiam hic Saly. & Are. In ista aūt qōne ego crederem q̃ opi. Bar. in parte per istum tex. sit vera, quam ēt sequitur Sal. & maximè, quia cum dos restituitur patri, cum hoc, vt iterum dotet filiam nubere volentem illa dote, & non minori. l. 1. & auth. ibi posita. C. de rei vxo. ac. sequeretur ex hoc, qd fieret præiudiciū filiæ, quia cū valeret pactū, diminueretur de facultatib. patris. vnde ipse nō date teneretur summā prioris dotis, sed eā quæ facultatib. nunc conueniret, iuxta l. quæro. ff. de iur. dot. Sed hæc rō non vr̄ bona, qa dicta auth. ibi posita vult, qd pr̄ nullo mō possit diminuere de sūma prioris dotis, nisi clade aliqua fortunæ decreuerit eius substa. Sed certe pactū nō est casus fortuitus, & sic nō præiudicabit filiæ, quia imo pr̄ tenebitur illam summā prioris dotis dare, & sibi imputet quod tali cōuētioni se astrinxerit, cū sibi ab initio liberū fuit se tali legi si submittere.

LEX IIII.

1 *Actio quando quæratur filiis ex pacto matris.*
2 *Obligatio ciuilis consistit hodie inter patrem & filium in aduentitijs.*

Pactum dotale. Filiis p matrē nō q̃rit actio: & inter patrē & filiumfa. cōsistit oblō ciuilis in aduentitiis h.d. Hic est bonus casus. Duo habes notare, q̃ dixi

a in summario. Ad primum op. & vr̄ q ex pacto matris a quæritur actio filiis, vt ff. so. mat. l. Caius. So. Casus specialis est ibi in dote fauore eius p quo dos dat. Hic n licet pactū interponatur sup do-

a te, tñ q acquiratur filio respicit fauorē filii, non eius pro quo dos datur. Op. 2. de l. pr̄. j. e. Sol. ibi loquitur in patre, hic in matre Simile hētis in l. debitor. ff. ad Tre. Dices tu q est cōcalum l. Publia. in prin. ff. depositi. vbi ex pacto matris q̃rit actio filio Rñ. nō, qa ibi pactū interponitur super re propria. Vñ idē iuris est, si mater paciscat, vt reddat filio, sicut cuilibet exāneo, vr̄ ad exhib. l. pen.

2 Ad sm op † inter pr̄em & filiū nō cōsistit oblō ciuilis, vt l. frater a fratre. ff. de cōd. ind. Sol. istud est verū olim, hodie secus in aduentitiis, vt hic, & l. iubemus. j. ad Tre. no. in auth. vñ & si parēs. s̄. de inoff. test. & l. si qs p eo. §. 1. ff. de fideiuss. & no. i d. l. fr a fratre, &c.

ADDITIO.

a Pacto matris. An pacto matris acquiratur filio, vide etiam quod dicitur de verb. obli. l. stipulatio ista. §. alteri. vbi per Doc. & hic etiam quid in patre, vide Bar. in l. si patri. ff. eo.

LEX V.

a Hęreditas. a Pactum de dote mulieris post mortē reddēda, vim testi non obtinet. h.d Hęc lex legitur duob. modis: Vno mō in marito, alio mō in extraneo, & ista de exāneo est vera. Probat ex princ. l. dum dicit, hæreditas extraneis.

ADDITIO.

a Ale. Hæreditas. Et facit l. verba contraxerunt. ff. de ver. sig. In contrarium vr̄ tex. in l. tale pactum. §. s. ff. de pac. & ibi Bar. licet Ang. ibi contra Bar. Posset dicere, qd ista l. & l. si mulier, loquerētur in extraneo, secus in cōiuncta persona, vel ab intestato, successura. Et de huius intellectu, vide Bar. in l. h. s̄. de pac.

LEX. VI.

Si conuenit. Pactum patris nocet ipsi patri, cum actio dotis ad eum integrè cęperit pertinere. h.d. in summa, &c.

LEX VII.

Pater pro filia. Per ascendētes per lineam paternā descendētib quæritur actio vtilis. h.d. Op. s̄. eo. l. pactū Sol. Quidam intelligunt hoc de nepotib. ex filio, & cessat illud contrarium. Alii intelligunt de nepote ex filia, & tūc ob. contra. nec potest respondere. & ideo ista lec. non est vera. qa per ascendētes ex linea materna, non quæritur actio vtilis, nec directa. Item op. s̄. de iure do l. si genero. Sol. vt in gl. vel vt ibi, &c.

LEX VIII.

a Haclege. In rebus paraphernalib. a maritus se intromittere non habet muliere contradicente. h.d.

ADDITIO.

a Ale. Paraphernalib. Et quid si ista bona paraphernalia sint consumpta per virum, vide l. de his. vbi est tex. no. de don inter virum & uxor.

LEX IX.

Ex morte. Pacta de lucranda dote, & donatione propter nuptias, dēnt esse æqualia respectu quotę, non

a respectu quātæ, ēt si ab exāneo a p muliere dos donet. h.d. Not. fi. huius l. quam gl. alle multum notabiliter, q ad hoc vt ille qui pmisit dotē possit eā stipulari, requiritur, q tpe pomissionis hoc agatur, secus si promisit, & postea in traditione velit stipulari:

b Certè non potest, vt vidistis. s. tit. prox. l. j. §. accedit, b &c.

ADDITIONES.

a Ale. Ab extraneo. Quando extraneus dotando uideatur donare, uide in l. fin. & ibi dixi supra de dotis promiss.

b Accedit. Et latiua p Bar. in l. quęcū es. sol. m. a Fallit in fructibus gl. est inter. perteaerint in auth. de non eligen. & Bal. in auth. sine a me. supra ad Velleia.

AVTHEN.

a Aequalitas. a Ista auth. dicit gl. q de consuetudine non seruatur, sed tamen nos vtimur, &c.

ADDITIO

a Paris. Aequalitas. Vide circa istā auth. Ro. sing. 562. incip. constante matrimonio circa nō faciēda pacta inæqualia, vide Cap. cā 261. Itē circa istā æqualitatē, vide Com cons. 26. inci. Cū statutū Paduę sit, vbi ponit, quod licet ex cōsuetudine toleretur inæqualitas, si tñ fiat pactum de lucranda dimidia dotis, & econtra propter inæqualitatem seruandam in quota, licet non in quantitate seruetur. Et ibi ad fin. ponit, quod valeret pactum in contrarium initum. Aequalitas. Ad istā auth, vide Bal. post gl. in auth. dos data, & fallit in l. q sci mus. j. de bo. q̃ lib. fm vnā lec. in fi. & tenet Bal. in auth. siue a me s̄. ad Velle

LEX X.

Lege leonis. Ista lex tollit vnū dubium super l. pręcedēti. & breuiter hoc dicit Disparitas in pactis de lucrando, reducitur ad partitatem in quantitate minori. &c.

LEX XII.

1 *Maritus in rebus paraphernalibus quando videatur factus procurator.*
2 *vsuras rerū paraphernaliū, quod maritus possit cōuertere in cōmunes vsus.*
3 *Per prouisionem hominis quando videatur recessum a prouisione legis.*

a Si mulier. a Hæc est bona lex. & br̄ hoc dicit Maritus in reb. paraphernalib. intelligit procura. & vsuras pt in cōmodū cōmune cōuertere, & pro his bona sunt obligata, nisi ipsa in obligatione sibi pspexerit. & tenet maritus adhibere

1 in eis maiorē diligētiā quam in suis. No. † maritus in rebus para-
b phernalib. dicit factus proc. Contra s̄. de pro. l. maritus. Gl. dat b
c plures sol. hęc est vera, ex eo, q trad. dit marito instrumenta, c videi eum fecisse suū procuratorē. Ita dicit gl. tua, quā vide, & not.
a est gl. Secundo no. † q vsuras rerum paraphernaliū maritus pōt conuertere in cōmunes vsuras: contra ff. ad l. Fal. l. pe. in prin. Di-
d cit gl. aliud est in fructibus, aliud est in vsuris. d & vide gl. tuā no. Doct. nr̄i oēs intelligunt istā gl. in fructibus n ālibus, secus in industrialibus, in quib. eadem est rō, quæ in vsuris. do. Mar Syl disputauit istam quęstionem, quam vr̄ eodem mō vidisse. Ego reci-
e tauī ibi istam gl. & q. in d. l. pen. ff. ad l. Fal. No. e vltimo † q p pro-
3 uisionē hominis recedit a prouisione legis. f Gl. assignat ar cōtra,
f & non solum super verbo, contentā, ibi §. si ex conuentione. Sed hic prouisio legis erat de iure speciali, in cōrio de iure communi. Circa, quod plene vide Cy. in l. 2. s̄. de iure emph. &c.

ADDITIONES.

a Alc. Si mulier. Vide q̃ dixi in l. pen. ad l. Fal. & quomodo cognoscantur res esse paraphernales, vide Bar. in l. ob maritorum. sup. ne vxor. pro marito.

b Ale. Gl. dat. Adde, q no. Bar. in l. vulgo. ff. de admi. tut. & no. Bar. & Doc. in l. maritus. s̄. de pcu. & sing. alleg. l. si qua p calumniam. §. fi. de epis. & cler. & tamen est gl. in contrarium, secundum Bal. no. in l. j. C. de procu. & uide etiā Bar. in l. 3. ff. de Carb. edic. & in l. Mæuia. in prin. ff. sol. mat. vbi p Bal. & p Im.

c Paris. Instrumēta. Circa hoc uide omnino Ro. sing. 669. incip. Nunquid, & in cons. 446. ad finem.

d Paris. In vsuris. Vide Com in consi. 104. cū suis subscriptionibus, vbi ponit quæ dicantur propriè paraphernalia, & quid de fructib. naturalibus, vel industrialibus, uide ibidem.

e Paris. Not. Vide in l. maritus. C. de proc. & q̃ ibi scripsi. Itē uide Ale. circa istā māteriam, in consilio. 63. in 2. volum. incipien. Super dubio quo quæritur. Et uide eundem. consi. 41. in 5. vol. in quib. locis habes quæ dicātur paraphernalia. Et vide etiam omnino in l. maritus. Ale. in l. 1. ff. ad l. Fal. post Bar. & q sint ēt restituenda, vide omnino Bar. cons. 155. incipien. Quæstio talis est, & latissima omnino Pa. de Ca. 186. incip. Super primo. Item inquantum dicitur in distinctione Doctorū in ista materia, q si fructus sint consumpti non teneantur hęredes viri, licet tenerentur si non essent consumpti, an in dubio pręsumātur cōsumpti. Flor. de sant. Petro in subscrip. ad cōs. 104. Com. de quo supra, tenet, q sic. Cōtrariū tenet Pa. de Ca. in d. cōs. 186. Sal. in ista l. fi. dicit, quod creditur marito asserenti se centū potuisse in vsus cōmunes. Qd intelligit Ant. in cons. 106. si dicat verisimilia, secus si quātitas esset magna, vt p eū. Vide ēt econtra Sal. & Ale. in l. maritus. q̃ est l. pe. ff. ad l. Fal. Vide in mā quo maritus teneat ad fructus bonorū paraphernaliū, & quid de pensionibus Alex. cōs. 164. in 5. vo. & ibi in d. cōs. 164. pster quomodo constituātur paraphernalia.

f Alex. Legis. Vide Bar. in l. si cum dotē. in prin. sol. matr. Spec. in tit. de commu. ēta persona, quod limita vt per Bal. Inst. de actio. §. item Seruiana. Men. Dec. cons. 512. cas. fin.

Paris. Circa hoc an & q̃ñ cēseatur recessum a generali, vel speciali in casu isto & quid si specialis esset apposita per alium, non per vxorem, vide do. Ant. cons. 35. ante finem.

De dote cauta non numerata. *Rub.*

Continua vt in gl.

LEX PRIMA.

1 *Scriptura publica statur, in eo, quod ibi continetur.*
2 *In instrumentis dotalibus hodie renunciatur exceptioni non num. pec. & sufficit sola confessio.*

a DOtem. Dos confessata a nō numerata effectualr, nō potest repeti. h.d. Contra istud opp. & vr̄, quia instrumentū pbat, vt l. si. arbit. tut. Dicitur quidam, quod hic fuit scriptura priuata, non publica. Vel aliter, dic, 1 dicit glossa, & melius. † Scripturę publicę stat in eo, quod ibi cōtinetur

ADDITIO.

a Ale. Confessata. Circa confessionē factam de dote, uide aliqua, quæ no. Specul. in tit. de confess. §. 2. in fi.

nec.vñ si in instro ptineret numeratio, qx notarius diceit, dedit & numerauit, ĩ pñtia mei notarii, & sufficeret. Sed hic ptinebat pfessio tm̃, nõ numeratõ, & iõ pt obiici exceptio nõ numeratæ dotis ĩtra tps statutũ, j.l.vlt.& auth.ibi posita. Itẽ op. qa fm hoc omnes certãt, qa instrm dotale fit d lo'x pfessione. a Sol. In ĩstris † hodiernis renũciat exceptioni nõ numeratę pecuniæ & iõ illa instrx sufficiũt. Ita itelligit gl. & bñ, de quo videbitis in l si ex cautione. de ñ nume. pecu. & vide hanc gl. b quã no. & ppetuo tene méti. &c.

ADDITIONES.

a Paris. Confessione. Circa mãm exceptionis nõ numera. dotis, uide late Fely. ioc. sicut castio. extra de fide instru. Et an, & qñ confessio sola dotis ubi non constat de actuali numeratione, præiudicat marito, vel aliis creditoribus. vide late Soc. in l.a.sol. mat. vbi ponit qñ est facta post contractũ matrimonium Vide etiam late Alex. cons. 142. in 5. vol. Barb. cons. 38. vol. 4. in 2. dub.

b Alex. Vide hanc gl. Vide Bal. in rub. de priui. dot. & Bar. in l. assiduis. qui pot. in pig. habe.

LEX II.

a **Quod de suo.** a Dos pfessata animo donandi, morte confirmatur. h.d. Op. s. de l. proxima. & j. prox Sol. Ibi fuit cõfessus spe futurę numerationis, hic animo donãdi. Secundo opp. de don. ante nup. l.j. Sol Ibi matrimoniũ fuit solutũ diuortio, & sic donatio tacitè reuocata, hic fuit solutum morte, & sic donatio fuit tacitè cõfirmata. Oppo. quãdo in donatione non interuenit traditio, nõ cõfirmatur morte. l. Pap. ff. de do. inter. vir. & vxor. Sed hic nulla interuenit traditio, ergo &c. Sol. gl. mirabiliter, hic non Interuenit traditio vera, sed aliquid loco traditionis. Vide istã gl. quam not. &c.

ADDITIO.

a Ale. Qđ de suo Adde, φ si depono, vel mutuo nomine tuo, istud habetat locotraditionis, per istam gl. secundum Bal. in auth. ex testamento. C. de colla.

LEX III.

1 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, opponi potest contra scripturam priuatã continentem pecuniam numeratam.*

2 *Duo rei possunt in dotibus constitui.*

In dotibus. Mar 10. & cuilibet, qui dotem recepisse pfessus est, licet exceptionem nõ numeratę dotis proponere intra tempora hic constituta h d Op. hic dr̃ in dotibus quas datas esse &c. si in instrumento dicitur dotẽ datã, ergo nõ potest dici nõ numeratam esse, vt s. l.j. Sol. Gl. mirabiliter, hic loquitur in instrumẽtis priuatis. quod dixi s. l. habet locũ in publicis. Et vide istã gl. quam tene m̃ti Et sic no. † φ licèt in instrumento priuato, vt in apopisa. contineat vere pecuniã esse solutam, tamẽ potest opponi exceptio nõ numeratæ pecuniæ, & aduersarius habebit necessariò probare pecuniã numeratam, vt l. asseueratio. & l. si ex cautione. s. de nõ nu pecu. & ibi de hoc dicã. No. ex hac l. † φ in dotib possunt cõstitui duo rei, licet non possit interuenire fideiussor, b vt j. ne fideiuss. do. den. dic vt ibi, &c.

ADDITIONES.

a Alex. In dotib. Sed tu adde casum, in quo not. vtrum isto tempore erit tutus vt dixi in l. per diuersas. & l. ab Anastasio. supra man. Adde Ang. in l. prædia, ff. de acquir. poss. per gl. & Doc. in l. si ex cautione, de non nu. pec.

b Alex. Fideiussor. Vide not. Bar. in l. si cõstante. §. quoties, sol. mat. Et istũ text. cũ hic no. p Bar. in l. h. intellige, vt per eum in d. l. si cõstante. in 4. q. primę partis. so. ma. Et cũ Bar. hic transit Bal. simpliciter, & Bal. in l. e. iof. de fideiuss. do. dẽ. Bar. in l. si qđ dẽ. de duo. reis. & ibi quatenus nõ possunt cõstitui duo rei credẽdi in dote, sed debendi sic, & tm. in d. l. si constante. in ver. cõtra rẽ. & Spe. de do. inter vir. & vxo. §. pe. ver. illud. & §. fi. ver. item no. qualus, vbi tenet in distinctè, quod sic, p tex. in auth. quod locum. Vide Bal. in l. in contractib. §. i. de no on nu. pec. Adde quæ consulurt Pau. de Cast. consi. 70.

AVTHEN.

Quod locum. Ista authentica limitat tempus opponẽdę exceptionis nõ numeratæ dotis.

a *De dona. inter a vir. & vxo.* *Rub.*

ADDITIO.

a Alex. Inter. Adde, quod scripsi post Bar. ff. eod.

Paris Inter. Ad validitatem, siue ad validandã donationem inter vi. & vxor. vide Capol. cau. ca. & in materia huius titu. vide omnino quæ habes ad Bar. in rub. ff. eod.

Continua vt in gl.

LEX PRIMA.

a **Bona.** Donatio inter coniuges, morte donantis pfirmat, etiam si sine herede decesserit. h. d. No licet legata q̃ relinquunt ca testamento, vel ab intestato non valeant, nisi adeat hęreditas: tamẽ donatio, quæ fit inter coniuges, confirmat hęreditate non adita. Quid de dona. cau. mor. vtrum ad eius confirmationem requiratur hæreditatis aditio? Cogitabis, &c.

ADDITIO.

a Barba. Bona. No. qđ in do. cã mor. vide Lu. Rom. in l. in mortis. ff. de do. cau. mor Alex. Bona Adde l. sequẽtẽ, & φ ibi no. Bar. ff. de lega. 2. & Bal. hic, & vide q̃ dixi post Bar. in l.j. §. mortis cã. ff. de do. ca. mor. & ibi qđ in do. cau. mor.

LEX II.

a **Si ancillam.** a Milites non possunt donare suis ancillis cõcubinis. h.d. Per hãc l. dicebat D. Rich Mal. quod clericus non potest donare concubinæ, quia est miles ecclesiis militiæ, sicut dicit de milite armatæ militiæ, vt no. in l. miles. ff. de re iud.

ADDITIO.

a Ale. Si ancillam. Vide Bar. in l. affectionis. ff. de do. Adde de clerico, Pet. de Anch. consi. 248. de milite Bal. consi. 227. 277. lib. 3.

LEX III.

Donatio. Donatio facta ab vxore viro, eius morte confirmatur. Et post mortem vxoris donatio a socero in generum statim perficitur. h.d.

LEX V.

Si vt proponis. Morte soceri donatio facta ab ipso genero, non confirmatur, si filia superuixit. h.d. hæc no. l. &c.

LEX VI.

a **Etiam.** a Licet quis suum, alterius nomine deponat, donare non videtur, & quod vxor quærit, in dubio præsumitur de bonis viri. h d No. benè istud princi. Et vide gl. 1. quã no. multum singulariter. Et sic no. quod ex his verbis non præsumitur donatio. Hoc tenet gl. & tex. in l. donationes. §. pe. ff. de do. & ibi dixi Habui de facto, & sis memor huius &c.

ADDITIO.

a Ale. Etiam. Vide hic apost. in l.j. per Bar. in l. si vxor. C. de condi. laser. Bar. in l. Facultas. de iu. fisc. lib. 10. in fi. Quid autem in concubinis, dic idem secundũ Bal. per l. 1 j. de nat. lib. & vide in c. significauit. extra eo. tit. Item no. sing. φ licet Titius rem suam meo nomine deponat, non videtur mihi donare, Pau. de Cast. contra in l. Publia. in priu. ff. depos. & ibi uide.

LEX VII.

Si ex voluntate. Donatio inter coniuges veros non valet, nec etiam inter putatiuos. h.d.

LEX VIII.

Si fructus. Breuiter dicit, Fructuum nõ valet donatio inter coniuges.

LEX IX.

Et si de tua. Dominium rerum emptarum de pecunia viri, pertinet ad vxorem, si ei sunt traditæ, sed pecunia repetetur. h d. in summa, &c.

LEX X.

Si maritus. Expoliatus ante omnia est restituendus, & separatorum separata habenda est ratio. h.d.

LEX XI.

Sicut cessat. Donatio annua valet traditione secuta, sed ex ea non datur petitio. h.d.

LEX XII.

Si maritus. Per specialem hypothecam videtur reuocari donatio facta piugi. h d. No. hanc l. opp. Insti. de leg. §. si rem, & §. idem rescripserunt. Sol. facilius præsumitẽ reuocatio istius donationis, quam legati. Habes notabiliter clarè hic, & in l. fi. §. 1. de do. & sic facit hæc l. in arg quod si maritus pignoraret xenesia, siue iocalia, & alia aduentitia mulieris, quę sibi donauerat, vr̃ donatio reuocata, nec confirmatur morte. Et hoc a si poneremus res illas donatas esse, quod no. perpetuò, a & c.

ADDITIO.

a Ale. No. perpetuò. Et dixi in l. 3. §. si credi. de leg. 3. vide omnino Bar. in l. rem legatam. in fi. de adim. leg.

LEX XIII.

Si quidem ante. Donatio non tollit ius hypothecæ competens creditori, & hypotheca non porrigitur ad res perfectè donatas. h.d.

LEX XIIII.

Ex verbis. Qui confirmat illud quo potest per se stare, non videtur de nouo concedere. h.d Aduerte, quia hęc est notabilis lex valdè. circa hanc l. reuoco in dubiũ, an ista donatio petatur vt legatum, & fideicom. tanquam donatio morte confirmata, gl. in hac l. variat. nam alibi videtur dicere, quod induceit legatum. Alibi videtur dicere contrarium. Veritas est, quod induceit legatum vel fideicom. vt ex tex. manifestè a colligitur. Et ideo pro huius declaratione a dicas, aut est certum quid voluerit testator per verba ista, & stamus certo, vt hic. in prin. Aut est dubium. & tunc aut donatio erat per se valida, nec exigebat confirmationem morte, & ista verba ad eam non porriguntur, vt l. si quando in prin ff de leg [illegible] aut [illegible] confirmationem morte, & tunc aut morte sola confirmatur [illegible] donatio, & ista verba ad eam nõ porriguntur, vt induc[illegible] legatũ vel fideic. vt hac l. sed vt ostendatur donationẽ volunta[illegible] firmatã, aut morte fortè nõ pfirmatur, qa excedabat leg[illegible] summã, vt j. eo. l. donationes. tũc ad illam porriguntur

ADDITIO.

a Declaratione. Adde Bal. in l. si quando. de leg. 2.

eatur legatum, vel fideicom. Ita debetis intelligere hic. Vltimo dicit gl. quod hæc lex est argumentum ad confirmationem priuilegiorum, in fi. gl. Dic de hoc, vt extra de confi. vti. uel inutti. c. examinata.a

ADDITIO.

a Ale. Examinata. Vide etiam quæ dixi no. in apostil. in l. impuberem. §. qui codicillos. ff. de fal. & Bal. hic.

LEX XV.

Si non verum. Simulata venditio ius creditoris non impedit, & donatio reuocata non impedit dominium ad hæredem transire. h.d.

LEX XVI.

1 *Emptum nomine uxoris quando præsumatur donatum.*

a **Si filii.** aHæc est no. lex. valdè. Ex emptione facta nomine alicuius donatio non præsumitur, si ei cuius noïe emitur, non tradatur: aliàs præsumitur. h.d. Et reuoco in dubiũ † quo quis potest probare fecisse animo donandi. In gl. hic sunt opi. bñ gl. nec hic, nec alibi, ponit veritatem eius. Veritas est hæc, q licèt nomen vxoris inseratur in instrumento, si tamen ipsi marito traditur, nõ vxori, præsumitur non animo donandi. Hic est tex. hic, si diligenter inspicias, & vide tex. Simile habes s. si quis alteri, vel sibi. l. 2. probatur j. de castren. pecu. l. 1. lib. 12. sic dẽt intelligi. s. fam. erc. l. filiæ cuius, & quod ibi dixi. Sed si alicuius nomine emitur, & sibi traditur, præsumitur donatio. Ita intellige hic in fi. Facit ff. de do. l. antepe. in prin. & quod ibi dixi in l. 1. §. nec castrense. ff. de collatio. & c.

ADDITIO.

a Ale. Si filii. Adde no. vide Bal. post gl. in l. & si instrumẽta. C. de fid. instr. & in. hast. fis lib. 10. & Bal. in c. 1. de feu. pos. & in l. vxor marito. ff. eo. vbi glo. ad hoc no. facit l. si tibi. §. is cui. ff. mand. & quę habentur in l. multum supra si quis alteri vel sibi, & dũ dixit an ex cõtractu vxoris quæratur viro, adde plene Bal. in l. si vxor. C. de condi. inser. Item adde gl. in l. scripturæ & ibi Bald. C. de fide instrum. quod valet instrumentum quo cauetur, quod maritus emit pro se, & vxore sua, & etiam gl. Bal. hic alleg. tex. in auth. de nõ ali. §. emphyteusim.

LEX XVII.

De his. Si maritus res vxoris consumit, ea patiẽte, præsumitur donatio, ideo tenetur quatenus est locupletior, si ea inuita, totum repetitur. h.d. hęc no. lex quotidiana, &c.

LEX XVIII.

A marito. Rei donatæ inter coniuges nõ transfertur dominium, nec cõfirmatur secuto diuortio, vel si fuerit reuocata.

LEX XIX.

Si constante. Inter socerum & generũ valet donatio, h.d. &c.

LEX XX.

Creditor. Mulieri facta venditio per creditorem viri, de pignore liberato, nullius est momenti. h.d.

LEX XXI.

Si propriis. Quod expenditur ab vxore pro marito, nõ repetitur, si in eius vtilitatẽ non cõuertitur.

LEX XXIII.

Si te. Valet donatio inter socerum & generum, nec reuocatur pęnitentia h.d.

LEX XXIIII.

1 *Legata & fideicommissa licèt sint nulla, aliquo mortuo ex pęna, donatio tamen inter coniuges facta remanet firma.*

2 *Deportatus quod possit reuocare donationem quam fecit.*

a **Res vxoris.** aBreuiter dicit hæc l. no. Donatio inter cõiuges cõfirmatur morte naturali, vel ciuili, ex qua libertas perditur, secus si perditur ciuitas libertate manente, quia tunc mors naturalis expectatur. h.d. No. ex hac l. quod licet 1 † legata & fideicom. sint nulla aliquo mortuo ex pęna, vt l. eius qui. ff. de test. tamen donatio facta inter coniuges remanet firma. Quid erit in alia simplici donatione, vtrum secuta donatione valeat gl. tangit hic. Tu dic plenius in l. post contractum. ff de do. & ibi plene dixi. Cy. tangit aliquantulum. j. de bon. dam. l. si quis post hac, & vide gl. tuam notabilẽ. Vltimo no. q quãq̃ aliqs 2 sit deportatus, † potest reuocare b donationem quam fecerat, vt b hic in fi. & l. sed si mors. § 1. ff. eo. quod facit, an ille qui fecit testamentum antequam ingrederetur religionem, existens religiosus possit aliqua reuocare. tene menti.

ADDITIONES.

a Ale. Res vxoris. Circa med. facit, vtrum don. cau. mor. sortietur effectũ post mortem ciuilem, vide gl. in decretis tenentem quod sic, per istum tex. in ca. placuit. el 2. 16. q. 1. & hic adde Bar. in l. mores. & gl. penult. hic, &c.

b Men. Potest reuocare. Marsil. sing. 314.

AVTHEN.

1 *Testamentum damnati ad mortem, non valet.*

Sed hodie. Ista auth. corrigit l. Codicis, in eo, quod dicit q nemo ex supplicio fit seruus, uide gl. & no. ibi, dũ dicit, q nemo ex supplicio fit seruus, de superuenientibus 1 loquitur. & ideo qui † damnantur hodie ad mortem, efficiunt statim lata sententia serui pęnę, & ideo eorum testamẽtum, vel coa dicilli non valent, tene menti.a

ADDITIO.

a Ale. Tene menti. Adde Bar. & Doct. in l. si is qui. §. 1. ff. de testa. in l. qui vltimo, ff. de pœnis.

LEX XXV.

a **Donationes,** aDonationes, quæ rõne matrimonii vel potestatis impediuntur, morte confirmãb tur; secus si aliud impedimentum b accidat, tunc enim confirmatio expressa requiritur, quæ retro non trahitur, in tacita uero secus h.d. No illud, quod dixi in summario No. ratihabitionem retro trahi, vidistis ad Mace. l. fi. & materiam huius l. videbimus in l. 2. supra de insin. don.

ADDITIONES.

a Alex Donationes. Limita non procedere in marito & uxore putatiuis, quia morte nõ confirmaĩ secũdũ Bar. no. in l. tanquã. j. de fideiu. per tex. unicũ. in l. cum hic status, §. si quis sponsam, ff. eod. facit in ff. l. 1. de cond. ob. cau. adde l. si sua voluntate. & ibi Bar. j. eod.

b Pari. Impedimentum. Et imo si nõ ua et ratione omissæ insinuationis, & nõ cõfirmaĩ morte, uide Com. x 61. 28. inc. Deiuncto dato, post prin. Ite adde singulariter, quod si donatio fiat per patrem filio propter bene merita, si non probentur bene merita, non confirmatur morte, vide Crem. sing. 136. Item quando non valet ratione omissę insinuationis, an confirmetur morte. saltẽ vsque ad quantitatem permissam, vide Soc. in l. si inter virum. in 1. no. §. sed si mihi. de ver. oblig, Sal. hic.

LEX XXVI

1 *Doctor & miles quod non teneantur vocare vxores dominas.*

2 *Contractus celebratus ab habente potestatẽ legis condendæ, hẽt vim legis.*

3 *Ciuitas si facit pactum cum alia ciuitate vel publicano, q talia pacta debeant seruari tanquam statuta.*

4 *Syndicatus factus in consilio habente authoritatem faciendi statuta, habet vim legis, & per talem Syndicum possunt obligari bona singulorum.*

a **Donationes:** aInter principẽ & Augustã valet donatio 1 incontinenti. h.d. † Vtrum maritus Docb tor, vel miles b teneat vocare vxorem suam dominam, hic tex. facit, quod sic. Consueui determinare priũs, quia quandocunq; quis habet priuilegium propter me, eo non vtitur ɔ me, sic minor, vel l. si iudex circumuento. ff. de mino. & l. amicissimos, ff. de c excusa. tuto. Sed vxor habet dignitatem c propter virum, vt l. fęminę, de Sena. ergo illa dignitate seu priuilegio non vtit ɔ vũ eo inuito. Itẽ facit hic tex. ibi, vt pote Imperialib. ɔtib. legis uicẽ 2 obtinentibus. No. quod † ɔctus celebratus ab eo, qui habet poted statem condendi l. habet vim legis.d Probatur hic, & in l. Cæsar. 3 de pub. Et ex hoc dico † q si Ciuitas illa facit aliqua pacta cũ aliquo publicano, vel alio, vel cum alia ciuitate, q iudex huius ciuitatis dẽt pacta illa seruare, sicut statuta Communis. Licèt enim aliàs pactum non nocet ɔdell de te, nisi pacticẽtib. vt d. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pact. tamen pactum ciuitatis poterat nocere omnib. quib. ipsa ciuitas poterat imponere legem Et p hoc ego e determino vnum dubium e in l. 4. §. si actor. de re iud. i. quæstionem talem. Si dicit in instrumento syndicatorio ciuitatis, quod aliquis constituit syndicus ad obligandum ciuitatem, & bona ciuitatis, & singularum personarum, vel ad obligandum ciuitatem, & singulas personas, vtrum ex hoc poterunt conueniri singulę p-4 sonę, & eorum bona. Ego determino sic, † quod si syndicatus fuit celebratus in consilio habente authoritatem faciendi statutũ in ciuitate, syndicatus ille habet pro lege, vt hic, & d. l. Cęsar. Ideo facit, quod bona ciuium singulorum poterunt capi, quia obligata sunt: quia sicut per proprium Consilium posset bona ciuium obligari, sic & per talem syndicum constitutum. No. bene ista quæ dicta sunt.

ADDITIONES.

a Pane. Donationes. Ad istam l. vide aliquid per Fel. in c. cum non liceat, de p scr. Barb. in c. licet ex suscepto. in 10. colu. & Pan. ibi de fo. comp. vbi dicit, quod ista lex habet etiam locum inter Regem. & Reginam. & Ale. in l. quamquam. infra de test. mil. Barb. in c. cæterum. de iud. & Ias. in auth. ex testam. j. de col.

a Pari. Donationes. Adde, q eo modo est inter patrem & filium, vide, quod scripsi in l. frater a fratre, ff. de cond. indeb. & illa quæstio quomodo inter patrem & filium valeat contractus.

b Ale. Vel miles. Vide Bar. in l. fi. post §. fi. de contratab.

c Dignitatem. Per hanc l. Bald. fin. in c. 1. §. item sacramenta. de pa. iur. firm. dicit valere donationem factã a Rege filio suo in potestate. Adde Old. cõs. 278.

d Paris. Habet vim legis. Vide quæ habes ad Bar. in l. Cæsar. ff. de publ.

e Ale. Dubium. Vide Bar. in l. ciuitas, in prin. ff. si cer. pet. & dixi post Bar. in l. Cęsar. ff. de pub. Bal. hic videtur tenere contra Bar. & refert, & ibi etiam sequitur Bal. in l. ea. l. supra de cond. ob ca. in Barone, vel alio non subiacente alterius territorio.

LEX XXVII.

Si vnus. Breuiter. h.d. Si donator capiaĩ ab hostib. & decedat, vel si donatarius capiatur, & post mortem donatoris redeat, donatio confirmatur. h.d.

De

De repud. & iud. de mo. subla. *Rub.*

Continna, vt in gl. &c.

LEX PRIMA.

Matrimonium. Per amissionẽ ciuitatis non tollit matrimonium, dos tñ ex equitate repetit. h.d. Not. hic vñ casus, q marito exbannito, qui pdit ciuitatem suam, vxor possit repetere dotem gl. h. c a dicit quędam alia non multum pertinentia ad hanc legem, & dic vt in ea.

a

ADDITIO.

a Alc. Gl. hic. Vide Bar. in l. si co ostante. ff. so. matr.

LEX II.

Liberum. Mulier non tenetur sponsum vltra triennium expectare. h.d.

LEX V.

Dissentientis. Dinortium filiæ non est in potestate patris, nisi ex causa, si filia fuerit emancipata nullo modo: hoc dicit. a In l. autem. C. dicitur, q non potest soluere matrimonium pater sine filia, in auth. dicitur contrarium, hoc dicit.

ADDITIO.

a Pom. Hoc dicit. Per istum tex. decidũt communiter Doct. in l. a. §. q si in patris. ff. sol. ma. q per adulteriũ nõ lucrabitur maritus dotem in præiudicium patris. vide ibi late per Ale. circa prin. in ver. ex qoo aliud.

AVTHEN.

1 *Factum filij non debet nocere patri.*
2 *Consensu cuius in contrahendo requiritur, ita & in dissoluendo contractu.*

1 Econtra. Not. † quod factum filii non debet nocere patri, & sic facit ad quæstionẽ, quam videbitis in l. ex 2 consensu, ĵ eod. Secundo no. † quod cuius consensus in contrahendo requiritur, eiusdem requiritur & in dissoluendo, non habetis hic alia.

LEX VI.

1 *Citatio facta ad domum valet, etiam si ad notitiam citati non peruenerit.*
2 *Protestatio fieri potest ad domum.*

1 Licet repudii. Vide gl. tuam hic, & sic † valet citatio facta ad domum, licet in citati notitiã nõ peruenerit. Vidistis in l. ab eo. ĵ. quo. & quando iudex, facit 2 † q sufficit protestationem fieri ad domum, vt plene dixi in l. 4. §. Prętor. ff. de dam. infec.

LEX VII.

Vxor. Vxor, quę p quadriennium de marito nona non habuit, palam nubens, adulterij euitat periculum. h.d.

AVTHEN.

a Hodie. a Hic videtẽ esse casus, quod fama cum iuramento officialis facit fidem. h.d.

ADDITIO.

a Alc. Hodie. Fama cũ iuramento officialis facit fidẽ, & ita per istum tex. cõsuluit Barb. cõs. 191. incip. Domino Papi. de Burgo. in 1. vol.

LEX VIII.

1 *Probatio quando fieri potest per domesticos familiares.*

a Consensu. a Matrimoniũ non põt dissolui sine causa legitima, hac lege expressa. Mulier ɔ̃ faciens pdit dotẽ, & donationem propter nuptias, & intra quinquẽnium b nõ nubet. Vir ɔ̃ faciens dotem reddit, b & donationem perdit, & ad pbationem eorum domestici admittunt, & quod ex his causis alter coniungum lucratur, filiis ex eodem matrimonio re 1 seruatur. hoc dicit. Not. hic, quod † per familiares, c & domesti- c cos admittitur probatio, licet alias non admittatur talis probatio. Primo habes authen. sed nouo. Secundo habes authen. quod hodie.

ADDITIONES.

a Alc. Consensu. Perdit dotẽ, & dũ in hac l. dicitur, q pœna adulteræ est, quod pdat donationẽ ante nup. & dotẽ. Quid de bonis paraphernalib. uide in l. 1. de adulte. Itẽ quid si vnus stipulatus est dotẽ sibi reddi, vel ẽt pater sine stipulatione dedit dotem, an præiudicet sibi, vide gl. in l. si dotem, vbi Bar. ĵ. de iure do. & gl. supra eod. l. dubium. & hic. Et an isto casu mulier debeat alij viro nubere, vide Bar. in l. vbi. C. de iu. do. & vide gl. hic.

Poma. Consensu. Et no singulariter, q hæc. l. consensu', nõ solũ habet locum vt mulier cõmittens adulteriũ dote & donatione propter nup. priuet. si maliti uiuo marito adulterium committat, sed ẽt habeat locum in vidua, q mortuo marito stuprum cõmiserit, vt similiter, & ipsa, q a tunc dotẽ, & donationẽ propter nup. amittit, vt egregie visit. Pa. de Ca. consi. 147. inci. Reuocatur in dubium in 2. vol. & consi. 154. eo. vol. in l. sororem. ĵ. de his, quib. vt indig per gl. ibi, & in l. fideicommis. post gl. ĵ. de fideicommiss. licet contrarium teneat Ale. in d. l. sororem, vnico fundamento, cui respondet Pa. de Ca. in d. cõsi. 147. quod credo ipse nõ viderat & no. pterea, quod hæc l. nõ solum habet locum in dote, & don. propter nup. sed ẽt in reb. paraphernalib. secundũ gl. ine. plerunque. extra de donat. inter vir. & vxo. de qua facit festum Ro. sing. 311. Et an hæc lex pcedat in ea q est adulterata p uim, vide Pan. consi. 4. uol. 1. Cõsiderandũ, nunquid hæc locum in sponsis si quid dedissent, vel altero ipsorũ cõmittente fornicationem, ut illud amittant per ea quę habẽtur in c. quẽadmodum de iureiu. & uide ad illã opi. Pan. aliquid per Fred. cõsi. 167. & ad hęc etiam uide Pan. in c. gaudemus. de conuer. coniug.

b Paris. Dotẽ reddit. Vide Comen. cons. 175. in 2. dub. incip. Dña Andriola. vbi dicit, quod vxor dicitur ciuiliter agere ad separationem thori, & restitutionem dotis. Itẽ dum dicitur hic, quod mulier cõmittens adulteriũ, perdit dotem, quid in vidua, vide Ias. contra Pau. de Cast. in l. fideicommissum. C. de fideic. so contrarium vide eum in l. 5. in prin. sol. mat. vide Fel. in c. pastoralis.

c Paris. Familiares. Contra tamẽ hic no. videtur tex. in c. literis. & ibi vide do. Fran. cõs. 13. Itẽ quod in casib. prędictis plus credatur domesticis, quã aliis, vide Fel. in c. quoties. extra de test. eũdem in d. c. in literis. in vers. 3. fallit. Itẽ ad declarationẽ huius regulæ, quod in his, quæ sunt difficilis probationis admittuntur testes, qui alias non admitterentur, uide omnino Do. Ant. consi. 24. qui declarat qualiter istud debeat intelligi, & quod non bene probant. Item limita per Fel. in d. c. in literis. & in gl. fi. extra de testi. in c. de cętero. e. ti. & in c. tertio loco. extra de prob. vbi ponit limitationẽ, & declarationẽ, quam ponit Ant. de But. in d. cons. de quo supra. Item pro regula multa cumulat Ias. in l. si quis ex argentariis. §. prætor ait. ff. de eden. vbi etiam habet qđ sufficit leuior probatio. Item singularem limitationem, & declarationem, quam ponit Ant. de But. in d. consi. de quo, supra, adde Ias. qui eum sequitur & commendat in l. fi. ff. de his quib. vt indi. in l. 1. in fi. C. de sum. Tri. in 1. lectu. Item ad regulam. vide Ale. consi. 24. in 5. vol & consi. 191. & 511. & per eundem in l. de pupillo. §. si quis prętori. de ope. no. nun. vide Mathe. omnino. oot. 190. limita dupliciter per Ias. in l. cum ea quæ. C. de transa. in l. en illa. ad fi. de verb. obl.

Familiares. Adde plenius in c. ueniens. el 2. de testa. in c. 3. loco. de prob. in c. cum dilecti. de elec. & qood no. Cy. in l. parentes. de test & Bar. in l. in tri., ff. de re. di. & qood habetur in l. interrogari. C. de quæst. & Bal. in d. l. parentes, & Bar. in l. si quando. ĵ. unde ui. dicit etiam Bar. in l. lex quæ tutores, per illũ tex. ĵ. de admi. tur. quod quas massaritias habuerim in domo, possum probare per domesticos, & familiares. Et qualiter procedat hoc, quod testes non integrè probent, vbi alia probatio haberi non potest, declaraui in apostilla post Imo. in repet. c. Quintaualli. de iureiur.

Adde qui testes admittantur, & quæ sint sufficientia indicia cum mulier de adulterio accusatur Ro. cons. 451. & an mulier de adulterio accusata, possit testari de dote, per eundem cõs. 586. an autem si mulier accuset uirum, quod dolo, & uiolentia commisit adulterium, & non probat qualitatem, tamẽ maritus sit confessus, qood commisit adulterium, an debeat puniri, uide per eũdem consi. 167. Et quando alia probatio haberi non potest, an sufficit per cõiecturas, uide Frede. consi. 144.

LEX IX.

Si constante. Diuortium potest fieri vtriusque consensu. h.d.

LEX X.

In causis. Si vir intra biennium non potest vxorem cognoscere, eam iustè potest dimittere. h.d.

LEX XI.

Iubemus. Qui mulierem accipit sine dote, & eam sine causa repudiauerit, in tertia parte bonorum punitur ita tamen quod centum aureos non excedat, quæ pęna applicabitur filiis, si extant. Idem econtra in muliere, & iudiciũ a de moribus est sublatum. a

ADDITIO.

a Ale. Sublatum. Quãtum hic dicitur, quod iudicium de moribus est sublatũ, intelligo quantum ad detractionem, uel ad compensationem dotis, ut hic no. latius in l. res iudicata. ff. sol. mat. Sed quantum ad hoc, ut vir possit illam male morigeratam castigare, dic quod potest. 7. q. 1. sicut alterius, intelligas moderatè tamen, ut ibi no. & 14. q. 3. duo ista. Similiter potest castigari quilibet de familia l. 3. §. 1. de his qui sui or sui uel alie. iu. imo si esset clericus in minorib. constitutus habens uxorem, potest benè tenere isto casu uxorem, in compedib. in c. placuit. 33. q. 2. & quod maritus habeat correctionem morum, tenet Bal. in l. 1. de episc. & cler. & uide Bart. in l. miles. §. qui iudicati. ff. de re iud.

Soluto matri. quemad. dos petatur. *Rubr.*

LEX PRIMA.

Dubium. Aestimatio ancillæ dotalis electione mulieri reseruata, facit sibi partum ancillæ deberi. h.d.

LEX II.

Secundum. Nec contrahendo, nec quasi pater potest filiæ in dotem præiudicare. h.d.

LEX III.

Si ignorans. Dos data seruo pro matrimonio putatiuo, ab ignorante repetitur, & filii sunt liberi, licèt spurii. h.d.

LEX IIII.

Dos a patre. Summat seipsam. Hic sunt opi. vtrum ista lex debeat intelligi, muliere decedente in matrimonio, sine liberis, vel cum liberis, & consuetudo approa bauit, q intelligitur muliere decedente a in mat. sine liberis. hoc examinabo plenè in l. post dotem. ff. sol. matr. & quis sit effectus, ibi plenè dixi.

ADDITIO.

a Paris. Muliere decedente. De materia uide Ale. consi. 105. consi. 545. Ant. in consi. 100. Vide Soc. in l. ad mra. ff. de cond. & dem. quod ista consuetudo pcedit si stantib. terminis iuris communis, aliàs secus, uide late Bar. & alios in l. post dotem in 5. q. ff. sol. mat.

Men. Soc. iu. cons. 70. nu. 5. lib. 3. Neuiza. lib. 2. Sil. nup. nu. 79. Cur. in cõsi. 93. nu. 8. in fi. Soc. iu. cons. 114. nu. 20. lib. 3. Neuiza. cons. 45. nu. 6. 7. Crau. consi. 84. num. 5.

LEX V.

1 *Mors qualiter probetur, & cui incumbat onus probandi quem esse mortuum. & nu. 2.*

Si quidem. Captiuitas vxoris non facit locũ repetitioni dotis, sed mors h. d. Quæro, † qualiter probatur ᵃ aliquem esse mortuum. Gloss. quæ est hic, dicit per publicã famã. Alij dicunt contrariũ, & vide istam gl. quam not. Alibi, in l. 2. §. si dubitetur. ff. quemadmo. testa. ape. videt̃ dicere, quod requiratur semiplena ꝓbatio. Alibi dr̃ qd dẽt aliter probari, vt l. & si de sua de acq. hære. Quantũ est pro mõ, primo habemus videre, cui incũbat onus ꝓbandi, an ei q dicit aliquẽ mortuũ, an alij, q dicit viuũ ᵇ breuiter ꝓut dicit tex. in simili in l. si minorẽ. de in integ. rest. Quandoq; qs fundat intentionẽ suã ex vita alicuius, & tũc dẽt ꝓbare ipsum viuere, nõ aũt sufficit probare ipsum iã fuisse viuũ, vt l. q spadonẽ. §. q absolutus. ff. de excu. tut. Quãdoq; quis fundat intentionẽ suã ex morte alicuius, & tunc dẽt ꝓbare mortẽ, hic casus est hic. & d. l. 2. §. si dubitet̃. ff. quemad. test. ape. ᶜ Quæro secundo, qualiter ꝓbatur, aliquẽ esse mortuũ? & vt dixi vobis aliàs, aliquẽ esse mortuũ, est oratio priuatiua, quod est idẽ qd negatiua, qr dicere aliquẽ esse mortuũ, non est dicere, aliud nisi aliquẽ nõ esse viuũ. Et iõ videtur † ꝙ mors non possit ꝓbari directo, tamen est tantum coarctata loco, vel tempore qd potest probari. Item rectè possum dicere, ego vidi eũ mortuum. Ita vides gl. nr̃am. similem habemus de vi. tri. & olc legal. vinum. & de erogatione milit. anno. l. 1. lib. 12. tamen proprior modus loquendi esset, vt de morte deponeret per signa, vt quia hẽt signa hominis mortui, sicut dicimus de demente, qñ aliquis vult probare aliquem dementem, vt l. nec codicillos. ꝟ. de codi. & l. quidam in suo. ff. de ꝯd. instit. Item sufficit ꝙ quis dicat, se vidisse eum sepeliri, ᵈ vel qd interfuit sepulturæ, vt hic dicit gl. Istæ probationes videntur probare directo, ꝓut possibile est, tamen ista probatio deberet adhiberi, quando ponit quod est mortuus de recenti, & in loco ꝓpinquo, si autẽ esset mortuus ab antiquo, vel in loco longinquo, vt in bello, tunc sufficit ꝓbare per famã, ᵉ vt hic dicit gl. & bene. Item posset ẽt probari mors, si esset elapsum tẽpus annorum centum, ex quo ille non fuit visus, quod est longissimũ vitę tẽpus, vt l. fi. sup. de sacrosan. eccl. Si nõ esset mortuus de propinquo, sed in partib. remotis, tunc gl. videtur velle qd sufficiat probatio per famam ciuitatis suæ, quod satis placet, argu. l. cũ quidã. §. quod dicitur, & ibi no. ff. de acq. hęr. Tutior tamẽ, & magis ꝓpria probatio esset per famam ᶠ illius loci, in quo dicitur esse mortuus, vt vidistis in auth. hodie. sup. tit. proximo.

ADDITIONES.

a Alex. Qualiter probatur. Cui incumbat onus probandi. &c. vide quod no. Imo. in d. §. si dubitetur. & in l. sed & si de sua. de acq. hære.
b Menoch. Dicit viuum. Gozad. cons. 68. nu. 6. Soc. iun. consi. 26. nu. 8. lib. 2.
c Alex. Quæro secũdo. Vide hic, & Bar. in l. 2. §. si dubitet̃. ff. quemad. test. ape. & Bar. in l. genero. in fi. & ibi Bal. ff. de his qui no. infam. & Bar. in l. si quis pr. de acqui. hære. & in l. cũ quidã. § quod dicitur. eo. tit. & N eo. Math. & Bal. in l. ex personali de ꝓba. & Guil. alias Gilib. in l. ab hostibus. ff. ex quib. cau. maio. Parisi. Quæro secũdo. Vide ad Bar. in l. 13 §. si dubitet̃. ff. quemad. testa. ape. adde Fel. in c. porrò. ad fi. extra ut lit. nõ contest. Ex forma autẽ statuti Papiẽ. dispo. nitur, ut probetur per uocem, & famã. uide in statuto 30. In statutis ciuilib.
d Alex. Sepeliri. Quod sufficit ad probandum mortem quando dicunt, ego uidi eum sepeliri. Est tex. pro ista gl. in l. conditionum. de cond. & demonst. ibi exequias.
e Paris. Per famã. Et dicit Bar. illã in tali casu haberi ꝓ plena veritate, & isto casu ista probatio per famam habetur pro plena veritate, fm̃ Bal. in l. in bonæ fidei. de reb. cred. vide Old. cons. 102. & vide Alex. consil. 1. in 4. vol. Vide ad hoc ẽt Alex. consi. 25. vol. 4. & consi. 72. eo. vol. & cõsi. 125. eo. vol. & consi. 172. alias 217. eo. & cõsi. 15. in prin. vol. 5. & vide Fel. in c. cũ causam, de proba. & in c. veniẽs. de test. in versi. 49. & seq. & col. fi. versi. 5. ultra ipsos in 6. sentẽs. eo. tit. & Caep. cõsi. 22. & Fel. in c. cũ nobis. de præscript. & Barb. cõs. 8. uol. 1. & consi. 12. eo. uol. & cõsi. 60. eo. vol. & cõsi. 5. vol. 2. & cons. 18. uol. 2. & Are. 56. & gl. in c. & ibi addi. de p̃s. in 6. & Bald. in l. conuenticula. C. de episco. & cle. & Alex. cõsi. 4. vol. 2. vbi ponitur quõ intelligatur antiquũ, & quod in rebus de antiquo, & sic ꝙ in his q̃ sunt difficiliora ꝓbationis, admittantur leuiores probationes. vide ẽt Alex. consi. 186. volu. 2. & ibi etiam ponit quõ intelligatur antiquum, & quod in his q̃ sunt difficilioris probationis, non. Vide ẽt Alc. consi. 66. vol. 3. vbi ponit pulchrum casum. & quod in his quæ sunt difficilioris probationis, vide etiam Alex. consi. 98. & seq. uol. 2. & quod imo in his, quæ sunt de antiquo admittatur probatio per solã famam, uide Do. Alex. consi. 16. uol. 5. & 116. eo. uol. & quid in istis quæ sunt difficilis probationis, uide Bal. consi. 254. in 2. parte.
e Menoch. Afflictus decis. 13. nu. 24. alias Gozad. consi. 68. nu. 9. Boer. q. 188. ubi latè.
f Alex. Famam. Per Bal. in l. minore. §. tormenta. ff. de quæst.

LEX VI.

Si circumscripta. Si maritus vel vxor ĩ rei ęstimatione sũt decepti, cuilibet succurrit. h. d. Distinctio quã ponit hic, glos. est tex. ff. de iu. dot. l. si res. §. 1.

LEX VII.

Filiæ. Breuiter dicit, ex causa depositi, pater potest filio auferre profectitia, nisi sit dos. h. d.

LEX VIII.

Nec maritus. Breuiter h. d. exceptio ex illo iure, ne qs ꝯueniatur vltra quam facere possit, nõ prodest ei, qui postea diues efficitur, & ad hęredes non transit.

LEX IX.

Dotis. Actione sibi competenti debet quis agere, non sua authoritate possessionem intrare. h. d.

LEX X.

Si socero. Socer. qui dotem recipit pro filio, pro ea conuenitur in solidum, non de peculio h. d.

Si dos constante matrimonio soluta fuit. Rub.

LEX VNICA.

Si constante. ᵃ Si dos constante matr. soluat̃ sine causa: põt repeti a muliere, & etiam ab heredibus eius. h. d. Opp. s. de iu. dot. l. vbi. & de repu. l. 1. Huius timore dicit gl. no. sup. rub. ꝙ dos soluit quandoque ex causa necessaria, quandoque ex probabili, quandoque ex voluntaria, sine aliqua causa. Et isto tertio modo loquitur lex nostra; & vide gl. tuam. Opp. secundo, sol. matr. debet dos reddi mulieri, vel eius hęredi, vt s. tit. 1. l. si quidẽ. ff. solu. matr. l. 2. in prin. Vñ si vir repetit sol. mat. dolo facit, quia petit, ꝙ restituturus est, vt regula dolo facis. Hic dicit contrarium, quare male. Huius timore dicit glo. hic iõ repetit vt retineat fructus, vt lucretur fructus intermedij temporis: vel dic, ꝙ hic vir pactus erat de lucrando, ita dicit glo. quam vide. Aduerte, qa, quod vir repetat, vt retineat p annum, videtur contra l. si donaturus. in fi. ff. de cõd. ob cau. & ꝯ l. nupta. §. 1. ff. sol. mat. So. illæ leges loquunt̃ cum peteret. hæc lex loquitur in repetendo: Repetit enim, quod soluit deceptus amore maritali, & ideo facilius conceditur repetitio, quam ipsa petitio principalis. De hoc habemus regulã iuris, q̃ dicit, magis fauendum est repetitioni, quam aduentitio lucro viri, vt in reg. nõ debet. § 1. de reg. iur. & de illa mã plene dixi in l. si socer. §. Lucius. ff. sol. matr. Ad euidentiam, ᵇ dicit hęc lex, qd vir non põt soluere dotem constante matr. suo fauore, quia videtur donare. Sed quęro, si non vult vti isto fauore, an sit liberatus solutione, ita, ꝙ mulier non possit repetere ab eo. Iac. de Are. hic tractat istam materiam multum late, & Cy. recitat eam. Finaliter determinat, quod liberetur. Et credo, quod male, quia gl. tua determinat priuni ff. solu. matr. l. 2. in fi. 2. gl. Et est tex. in l. fin. de iu. dot. in Auth. de nup. §. dotes. Fateor tamen, quod si ex illa solutione mulier esset effecta locupletior, vir liberaretur magis iure cõpensationis quam solutionis.

ADDITIONES.

a Paris. Si constante. An autẽ soluto matr. sit solui vxori, vide Rom. consi. 190
b Alexan. Ad euidentiam. Vide, ꝙ no. Bal. in auth. si qua. ad Velleia. maxime in versi. pone. Sequitur etiam Bal. in l. fi. in princ. ff. solu. matr.

a *Ne fideiussores, ᵃ vel mandatores dotium dentur. Rub.*

ADDITIO.

a Paris. Ne fideiussores. Pro ampliatione huius titu. vide Alex. in l. si dotẽ. §. si mulier. ff. solu. mat. Pro ampliatione autẽ & cautela, cõtra hãc dispositionẽ, vide late Pa. de Ca. cõs. 169. & seq. circa q̃ & de multis alijs limitationibus, vide de Ale. in l. si cõstante. §. quoties. ff. sol. matr. Item, ꝙ legi vel statuto prohibẽti ne aliquis recipiatur fideiussor, & quod non possit renunciare cum iuramẽto, quando fauore publico est factum, vide barb. consi. 64. vol. 4.

LEX II.

1 *Pignus pro dote quando possit dari.*
2 *Fideiussor pro dote restituenda an possit dari.*
3 *Decisioni huius legis an quis renunciare possit.*
4 *Iuramentum interpositum per minorem prohibitum contrahere per statutum, quod nihil operetur.*

Generali. Hic Imperator ampliat ꝯstitutionem præcedẽtem. Oppo. de iur. dot. l. cum dotis. Solu. Vir bene accipit fideiussorẽ ab vxore, vt l. contraria. non vxor a viro. Et rõ satis apparet. Quæro, † quid de pignore? ᵃ Certe potest pignus dari, vt infra qui potior. in pig. habe. l. assiduis. licet quidam contradixerint. Rõ, quia in datione pignorum nõ generatur in matrimonio causa perfidię, quod intelligo quando vir dat pignori bona sua, secus si daret pignori bona extranei, quia tunc esset eadẽ rõ. q̃ in datione fideiussoris. Quęro, an ante annum possit vir dare fideiussorem? Dic, vt in gl. Quęro, an solu. matr. possit dari? Gl. dicit, ꝙ sic, & bene. Dic vt in ead. Quæro, an alius põt pro viro dotem accipere. & se obligare? Dic vt in gl. Quæro. † an possit dari fideiussor ꝓ dote restituenda, cũ hic tex. ꝓhibeat solũ pro dote conseruanda? Glo. determinat, quod non. Dy. tenet contra, in d. l. si constante. §. quoties ff. sol. mat. Inn. vr̃ tenere gl. in c. per vestras. de don. inter vir. & vx. Et istam opi. ego teneo. Ad rõnes Dy. plene respondeo, in d. l. si cõstãte. §. quoties. Vltimo quęro, † an huic legi possit renũciari. Breuiter gl. tua determinat, quod nõ, qa istis legibus ꝑcipientibus non potest renunciari, qa prohibet Imperator, & sic ꝑcepto legis nõ põt renũciari. Et hoc est, qd dicebat tibi in authen. sacramẽta. supra si aduers. vend. quod qñ statutum

ADDITIO.

a De pignore. Adde Cy. & Bar. in l. si cõstãte. §. quoties. sol. mat. Pro hoc alle. l. quis. ff. de sol. & ibi Bar. sed tu istum tex. limita, ꝙ non potest præstari cautio si matrimonium non sequatur. l. Titio genero. de cond. & demon. in fi. & ibi gl. Bal. & Im. & uide quæ dixi in si. seq. apostil.

a statutum a dicit, † quod minor non possit contrahere sine cōsen
4 su duorum consanguineorum, etiam si iuret ipse ĩt contrariũ non venire, quod tale iuramentum nihil proficit, &c.

ADDITIO.

a Quod statutum. Bal. dicit, ꝙ tale statutum non valet. adde, ꝙ sing. no. Bal. in l. fin. C. de sem. ex perĩ. recĩ. Et de hoc, ꝙ dicit Bar. hic, est casus no. in l. nõ dubium. C. de legi. ibi, prohibuisse sufficit, & ibi, nec specialiter, quod not. ga facit ad id, quod not. Bar. in l. mutari. in princ. de procurator. Et ad prædicta adde Bar. in l. si quis pro eo. in prin. in versi. dixi etiam. ff. de fideiuſ. & quod ipse multum no. dixit in l. de his de transac. Et adde cautelam circa istum tit. vt not. Specu. in tit. de dona. inter virũ, & vxor. §. 1. ver. illud quoque, videlicet vt fideiussores cum periculo dotem recipiant, & ambo sunt rei debendi in solidum. Et ibi ẽt ponit formam instrumenti, ad quod vide supradicta. Et quod istis legibus præcipientibus, & annullantibus non possit ipso iure renunciari sine iuramento, tenet Bal. in Authen. si qua. ad Velleia. & l. antiquæ. §. fi. in fine. eo. tit. Ad idem gl. not. in e. vlt. de præb. & Bal. hic. ad istam gl. vide quæ scripsi post Im. in l. si constante. §. quoties sol. matri. & cum dicto huius l. concordat gl. in Auth. vt sine prohi. ma. §. 1. & in auth. imo. C. de actio. & oblig. & Pan. de Ca. in cons. 151. & seq & solum contra Bar. hic, & in d. l. si quis pro eo. Sed, quod ista fideiussio firmetur iuramento, facit quia qñ pōt saluari sine interitu salutis æternę, &c. dat etiam tibi cautelam contra istum tit. vt in instrumento de per se aliquis vt principalis pmittit, quia de hoc nõ loquitur iste tit. & cessat ratio legis. Caue tamen quia si fieret instrumentũ indemnitatis per virum, esset suspicio fraudis. Sed Bald. contra in l. 1. supra ad Velleia. Adde Rom. cons. 382. & 477.

De actione rerum amotarum. *Rub.*

LEX PRIMA.

Compensationis. a Contra actionem de dote obucit compensatio de reb. amotis. h. d. Vel alr. Mutuæ petitiones debent eodem tempore determinari. h. d.

LEX II.

Diuortii. Hęc actio competit soluto matrimonio, eo constante agitur in factum h. d.

LEX III.

De rebus. Hæc actio datur contra hæredes, quatenus ad eos peruenit, hoc dicit in summa.

De fundo dotali. *Rub.*

LEX PRIMA.

Si ęstimata. Fundi dotalis alienatio voluntaria est prohibita, non necessaria. h. d.

Diuortio facto, apud quem liberi morari, vel educari debeant. *Rub.*

LEX VNICA.

Licet. Apud quem liberi alantur facto diuortio, in arbitrio iudicis est h. d.

AVTHEN.

Si pater. Ista authẽtica statuit nouũ modum, apud quẽ liberi debeãt educari Et uide eã, quia clara est, &c.

De liberis alendis. *Rub.*

LEX PRIMA.

Parentum. Quærit gl. vtrũ filius dẽat debita patris soluere. Dicit, ꝙ nõ, & bñ, vt ff. de b. agn. l. si quis liberis. §. parens. Quęrit gl. an frater teneatur alere fratrẽ. a Cer te sic, vt l. qui filium. ff. vbi pup. edu. deb.

ADDITIO.

a Ale. Fratrem. Adde gl. & Bar. in l. si quis. §. verum de liberis agnoscendis.

LEX III.

Si competenti. Mater potest agere contra patrem, vt filium alat. h. d.

LEX IIII.

1 *Filius ingratus non debet habere alimenta.*
2 *Filius naturalis an ali debeat, & quid de spurio.*

Si patrem. Pr̃ officio iudicis cogiĩ alere filiũ nõ ingratũ & dẽt prius de filiatione ꝯstare. h. d. No ex principio, ꝙ † filius ingratus nõ dẽt hr̃e alimẽta. Causæ autem ingratitudinis, q̃ repellunt a successione, illæ repellunt ab alimentis. Quęrit gl. q d si constat esse filium, non tamen legitimum. Et vide gl. fin. ibi, & si constiterit. Hoc intellige de filio spurio. Nã † nã his dẽt ali, vt ĩ tit. 2. auth licet. Itẽ spurius dẽt ali de iure Cano. eĩ de eo, qui duxit in matri quã pol. per adult. c. cum haberet, &c.

a *De naturalibus* a *liberis.* *Rub.*

ADDITIO.

a Paris. De naturalibus liberis. Not. quod naturalis, & bastardus idem sunt. uide Ale. cõs. 128. Quæ autẽ dicatur concubina, uide D. Fran. cõs. 48. in princ. omnino. An succedãt naturales, spurii, manzeres, incestuosi, & similes, siue ascendẽtes, siue descẽdẽtes, siue trãsuersales, uide late Bar. in trac. de success. ab intesta. latius Ang. in §. fin. in auth. quib. mod. natu. effic. sui. Item qui dicãtur spurii, & qui naturales, & qualiter succedant, & qualiter cõtra spuriatus & multa in materia bastardorum, vide per D. Bap. Caccialu. in repe. l. si qua illustris. C. ad Orfic. & vide per eundem in eius tabula. Item an de iure nostrum proh heretur filius naturalis insti tui plus quam in vncia, vide Are. in l. si is qui. ff. de vul. & pup. in l. Lucius. e. tit. Item, quod natiex cõitu punibili nõ succedant. Et quid si aliquis nasceretur ex coniugato, sed ex soluta, licet ecõ mittatur adulterium ex parte viri, tamen succedit, vide Soci. in l. Paul. Paul. §. quid si is. de lib. & posth.

Dictum est supra, de ꝯcubinis, nunc de his qui ex eis nascunẽ

LEX PRIMA.

1 *Pater an possit uendere filio spurio.*
2 *Legatum factum filiis spuriis, per quos reuocetur.*
3 *Dispositio huius legis, quod habeat locum in quocunque spurio.*

Senatores. Viri in dignitate positi, si ex vilissimis mulierib. filios legitimos hre voluerint, sunt infames, & ꝙ eis vel eorũ alteri titulo do a nationis, a vel emptionis tradiderũt, p psonas ĩtimas retractat, quib. cessantibus venit fiscus, q res p eius quæstores potest indagare. h. d Diuide in duas partes principales. Primo ponit personas Secũdo dat remedium contra fraudes Secũda ibi, ipsas etiam. Item prima subdiuiditur in tres, quia primo punit patrem. Secundo filios. Tertio vxorem. Secunda ibi, ita vt quicqd. Tertia ibi, sed si vxori. Item secunda subdiuidit in alias tres, quia primo dat remedium ꝯ occultantem. Secundo contra fraudem adhibitam in contractu. Tertio contra negligentiam personarũ. Secunda ibi, siue itaque. Tertia ibi, quod si existant. Per illam l.
b in vers. siue itaque b per ipsum, &c. † Do. Iacob. de Bel. in quadã disputatione reprehẽdit gl. quæ est in l. qui testiũ. ff de probatio.
1 quæ † videĩ permittere patri vendere filio spurio: hic videtur textus in ꝯtrium. Item per hoc, quod dicit, eo ipso, quod res patris repertus apud istum filium spurium, pręsumitur ista emptio facta in fraudem, & p interpositam personam. Facit ad hoc ĩ. eod l. 1.
c ver. & ꝙ de subeunda. Itẽ no. ex fi. c huius l. † ꝙ quando relinquiĩ
2 filiis spuriis, admittun ad reuocandum d certæ personę hac l. no
d minatę, quib. cessantib. venit fiscus, vt hic dicĩ. † Et licẽt hęc l. lo-
3 quat ꝓprie in filiis spuriis natis ab hominibus positis in dignitatẽ Azo. in sum. huius tit. & gl. in l hr̃ditas. ĩ. de his q. vt indig. intelligit hãc l. ẽt in quolibet spurio Quã opi. nõ sequor, imo ĩdistinctẽ dico, ꝙ illud, ꝙ palã relinqĩ spurio, ad hr̃des scriptos reuertii, vt l. Lucius. §. in testamento. de leg. j. circa fi. ti. Et istã mãm de spuriis plene examinaui. ff. de his qb. vt indig. l. fi. & l. hereditas. ĩ. e. ti.

ADDITIONES.

a Ale. Donationis. Dum hic dicitur, non posse donari filio spurio, dicas in naturali, quia omnia possunt donari. Tex. est not. & sm Doc. in l. omnes. §. Lucius. de his quę in frau. cred. adde Rom. cons. 117. & 488. & 98.

b Alex. Siue itaque. Adde Bar. in l. qui testamentum. Aduerte tñ, quia ista l. sm Bar. non excludit veram venditionem, si probatur verã esse, imo fortius non potest emere ab eo, qui emit à patre, sm Bar. in l. si is qui. de vul. & pup. Quid autem si frater instituat istum spurium, etiam in bonis paternis, an possit Bal. hic, quod sic. & in l. eam quam. in princ C. de fideicom. Et ad istam materiam vide Iac. de Bel. in quadam disputati. &c. Adde, quod frater fratrem spurium instituere possit. Bal. cons. 5. j. lib.

c Alex. Not. ex fi. Adde sing. modum relinquẽdi filio spurio positum per Bar. p illũ no. tex. in l. si quis duos. de lib. leg. & vide Bar. in l quod conditionis. ff. de don. cau. mor. & Ang post alios in l. 1. de hære. insti. vbi dicit, quod instituat filium, & grauet eum de restituendo Regi Franciæ, quia verisimile est, ꝙ Rex non petet hæreditatem restitui. Bal. cõtra in l. hac edictali. §. omnibus. de sec. nupt. Vtrum autem id, quod relinquitur spurio reuertatur ad hæredes scriptos, vel ad quos, vide Bar. in l. hęreditates. §. fi. de his qui. vt indig. Idem Bal hic, & quid in relicto facto filio naturali vltra quam capere possit, vide Doc. in l. si is qui solidum, de vulg. & pup. Adde modum relinquendi spurio per Bal. cons. 30. Rui. cons. 43. in fi.

d Paris. Ad reuocandum. No. quod isti duo menses, qui dantur ad retractandũ alienata vel relicta spuriis, altàs admittantur, secus procedit si fiscus aufert, alias perpetuo admittuntur venientes ab intestato, uide Bal. in c. naturalis. si de feu. fue. contro.
Menoch. Chasſ. cons. 39. nu. 38. 39.

LEX II.

a Matre. a Si pater nãlis habet matrẽ, & legitimos liberos, naturalibus vt indignis, & eorum matri, vsque ad vnciam relinquat, vel matri semiunciam, & ꝙ vltra relinquiĩ, prædictis legitimis reseruatur. h d Hic habes auth. nunc soli, &c.

ADDITIO.

a Alex. Matre. In hac l. est gl. multum peregrina. Illud, ꝙ diciĩ hic in vna vncia, disputaĩ in gl. Hoc an sit verum, uide gl. in l. fin. de reg. Cato. & l. Plautius, & ibi vide per tm. de cõdi. & demon. & in l. ex facto. §. Iulianus. ff. de vul. & pup. circa fi. Adde quomodo succedant naturales. Bal. cons. 56. 2. lib.

LEX IIII.

1 *Natus in villa vel uico, sortiĩ originẽ ex illa ciuitate, cui villa vel vicus subest.*
2 *Patria & ciuitas idem importanι.*
3 *Repudiatio præsumitur fraudulenta, quando bona postea reperiuntur penes incapacem.*

Si quis. Si pr̃ suos nãles curię ꝓprię ciuitatis tradiderit, vel si sit natus ex regiis vrbib. & alicui ciuitati, q̃ ꝓuinciæ caput obtineat, tradiderit, pt eos in solidũ instituere, q dictã ꝯditionẽ nõ poterũt recusare, si bona pr̃na rept fuerint postea pos
1 sidere, & idem si nãlem filiam curiali tradiderit. h. d. No. ꝙ † qui oritur

a orit ex villa, a vel vico, sortitur originem ex illa ciuitate, cui villa, vel vicus ille subest. & in gl. de epis. & cle. l. nulli. §. quod si in vi-
a co ff. ad mun. l. quo ex vico. Scdo no. † quod patria. & ciuitas idem importat, ibi, quod si alter utrã regalium ciuitatũ patriam, &c. ad quod facit ff. de leg. 3. vxorẽ. § legauerat. & dixi plene in l. x. de ver-
a bo. sign. Tertio no. † quod psumit repudiatio fraudulenta ex hoc quia bona repudiata postea qs incapax reptus ẽ possidere, de hoc in l. 1. & 2. j. de rep. her. & ibi p Cy. & ff. de acq. hær. l. si is qui bonis. facit ad illud quod dixi in l. post ptum de don. Vltimo glo. signat hic quãdam ar. pria, & non soluit, vide eam ibi. arg. j. de op. pub. l. fi. Sol. Qñ vtrũque põt pariter fieri est laudabilius fouere antiquos, vt ibi: sed si vnũ tm põt facere, laudaĩ vnũ sicut aliud vt hic Sequit in gl. ar. contra. de decur. l. nullus. sed hic p se mulier non potest seruire curiæ. sufficit ergo quod nubat curiali.

ADDITIO.

a Alex. Et villa. Vide Bar. in l. 1. de ver. sig. Et sic no. quod non licet filios spurios, vel naturales adoptare, hic, & in Auth. quib. mo. na. effi. leg. §. fi. Et de hoc nõ licuit ne hoc, quod est vna vis prohibitum, alia concedatur.

LEX IIII.

Quoniam. Naturalis curiæ deputatus, si onus agnoscit bona patris repudiare non potest. h. d.

LEX V.

Diui Constantini. Cum lex in pteritum, quid indulget, in futurum vetat, & ex hoc sumitur exemplum ff. de leg. l. cum lex, &c.

LEX VI.

Iubemus. Hac lege permittit naturalibus, quolibet ti. dari, & reliqui. & possunt per sequens matrimonium, & per adoptionem legitimari h. d.

LEX VII.

Legem. Per hanc l. declarat quod precedens lex nõ habet locum in natis ex cõitu reprobato, & habet effectũ vsque ad diem præsentis legis, s. ab hinc in antea nõ licet naturales legitimari per adoptionem, vel arrogationem. h. d.

LEX VIII.

Humanitatis. Naturales, matre & legitimis liberis ñ extãtibus, ex voluntate expressa, inter viuos vel vltima volũtate vsque ad sex vncias patri succedere possunt, ab intestato in nihilo.

AVTHEN.

a **Licet patri.** a Ista auth. hodie continet, quid iuris hodie disponat in relinquendo filiis nãlibus No. hunc tex. ibi. hi ergo & parentibus parẽ præstent pietatem, &c. quod sicut ipse pater tenetur alere filium, ita filius patrẽ, vt dicit hic Azo in summa, & in auth. vnde hæc sumitur, &c.

ADDITIO.

a Pom. Licet patri. Vide ad istam auth Ro. consi. 44. in 3 dub. & aliquid per Are. in l. si is qui ff. de vul. & pup. & collige ex ea quod pr põt ex testõ totã suã hẽditatẽ filio naturali relinquere, quod sentit Bar. in l. 1. ad fi. ff. de bon. pos. cõtratab. & Alex. cõs. suo 70. vol. 2. i ver. pterea. & ẽ tex. de hoc quẽ ibi pon̄derat Bal. in l. fi. j. e. & ponit ẽt * al. in l. 1. ff. quo bo. no. * Menoch. Paris. cõ. 14. nu. 25. 26. & 2 cõ. 40. nu. 50. eod. Paris. Licet patri. Circa istã auth. vide si extarent legitimi & naturales, qui repudiarent, an succederent naturales exclusa coniuge, vide pulchre Ale. in l. Lucius de vul. & pup. Rom. cõs. 43. Et quod naturalis cõtra volũtatẽ patris nõ succedat, vide q scripsi in l. 1 de bon. pos. cõtratab. ad Bar. Nunqd pater succedat filio spurio vide Ale. cõs. 291 Nunqd aũt spurius possit petere alimenta in foro seculari, vide late. D. Fran. Cur. cõs. 48 vide ẽt Imo. in l. Lucius. ad fi. de leg. 1. quod no. in cõtrariũ vide Ang. de Are. in §. legat. inst. de leg. & inst. de nup. nat. i prin. & in tra. suo de test. in ver. pater reliqt filio suo spurio ad fi. pro ista opi. vide ẽt omnino Soc. cõs. 161 i 2. par. p tot. vide ẽt Bal. in auth. ex cõplexu inf. de incest. nup. dicẽs hoc nõ procedere i filio incestuoso. Ale. ibi ali in apo. quid in clerici, qui dr incestuosus, vt ipse no. in l. si qs incestus. eo. ti. vide ẽt Sal. in d. auth. ex cõplexu, q tangit vnum, videlicet q d in hde, uel filio sacerdotis, vide Bar. in consi. 119. Itẽ dũ cõsulunt Are. quod nõ possit corã iudice seculari, cõtrarium cõsuluit D. Mar. Soc. vt refert Cacia. in l. si quã ff. ad oratẽ, & vide quod opi. Imo tenet Ale. in l. 1. sol. mat. & ibi ẽt tenet secus esse in dote. Itẽ circa illud qd dictũ est de filio clerici, vide in contrariũ Bar. in l. fi. § 1 ff. de his q in frau. cred. an aũt dicaĩ incestuosus filius clerici. vide gl. Sal. & alios in l. 2. C. de epis. & cle. Caccialup. ubi ĩ & de eo, qd dictũ est in foro ciuili, vide Ias. in auth. res q cõia de leg. Fel. in c. ecclesia S. Mar. de cõst. uer. ex q. b. resultare pñt. Ale. cõs. 54 in 3 vol. ubi tenet, quod nõ hẽt locũ in terris imperij licet cõtrariũ teneãt alij de q. b. ĩ Vide ẽt Barb. in c. q. ribus de test. pro alia opi. vide Corse. in c. grandi de sup. neg. pla. Sed opi. est qd seruet ẽt in terris imperij. Vide Dec. in c. cleri de iud. vbi tñ dicit quod debeat peti coram iudice ecclesiastico. Vide eundẽ in c. ecclesia S. M. de constit. Et ibi ẽt ponit an valeat statutũ quod filius spurius non possit institui, de quo vide Par. cõs. 205. in 2. vol. Nunquid aũt pr possit donare filio naturali, vide cõs. 43. & cõs. 98. Itẽ quod pr naturalis non tenetur dotare filiã. vide Bal. in c. 1. § donare. qual. olim. feu. põt. alie. Itẽ quod spurii non pñt pscribere vide Bal. in c. naturalis. fi de feu. fue. cõtro & ibi ẽt quod lex duodecim tabularũ nihil disponit circa naturalẽ. uel spuriũ, vide Alex. cõs. 412. ad fi. Nunquid aũt spurius dicatur indignus, vel incapax vide Bar. in l. 1 C. de debi. lib. 10. Qui aũt dicantur spurii, vide s. in rub. istius tit. ad Bart. Itẽ nunquid pater naturalis ius succedit filio naturali sicut ecõtrario, vide Bertach. in ver. pater naturalis. Item quod non possit relinq. filio spurio, nisi aliquid pro alimentis, & quasdam coniecturas ad interpretandum, & cognoscẽdum fuisse institutum, & accõmodatã fidẽ tacitam de restituẽdo spurio, cui nõ potuit relinqui, fisco, an venientibus ab intestato, & de cautelis ad faciendum, quod non applicentur alijs, vide Ial. in l. 2. ad fi. ĩ de hæ. inst. An autem ualeat statutum, quod possint institui spurii, vide Are. in l. 3. ff. de test. post Bar. & alios. An autem possit relinqui spurio sub cõditione si legitimabitur, vide Are. in l. si filius ff. de test. Item quo possit relinqui spurijs, vide oĩno ad Bar. in l. fi. de his q. b. vt indig.

LEX IX.

a **Communium.** a Filius legitimatus per oblationem curiæ, soli patri efficit legitimus, non alijs agnatis, nec agnati sibi, h. d. vsque ad ver. sed si quidẽ. Similem tex. habetis in Auth. quib. mo. na. effi. sui § filium. Idẽ forte in eo, qui legitimaĩ p formam alicuius statuti, vt nõ intelligat legitimatus, quo ad eos, qui sunt extra illam Ciuitatẽ, q fecit statutum: aliud in eis, qui essent legitimati per rescriptum Principis, quod vide, & dico in l. cũctos populos. de sum. Tri. & fi. cath.

ADDITIO.

a Alex. Communi. Vide Bal. hic, & quæ dixi post eum, & Bal. in l. cũ in adoptiuis. C. de adop. * Menoch. Dec. consi. 107. nu. 9. Soc. iun. consi. 1. 2 nu. 34. 35. lib. 1.

Sed si quidem. Filio legitimato p oblationem curiæ succedũt liberi eius, salua quarta pro portione curiæ. Si verò facti curiales, & nati post oblationem, omnino curiales sunt, h. d.

§. Si vero. Oblatus curiæ si sine liberis decesserit, succedit mater sua in tertia, in rel. quũ curia, matre non subsistente curia in paternis, in reliquo cognati succedũt. Sed si cognatus curiæ se offerat, omnia paterna occupat, vel ad ea matrem facit admitti. hoc dicit.

a **§. Ea vero.** a Huius legis statuta habent locum in his, qui post hanc legem decesserunt.

ADDITIO.

a Alex. Ea verò. Et de hac legitimatione vide, quæ dixi, inf. l. pxi. Et qualiter hæc legitimatio fiat, vide Ang. in § fi. in Auth. quib. mo. na. effi. sui. & ibi ponit omnes modos legitimandi, & omnes modi no. per gl. in c. per tuas etn filij sint legit.

§. Et quoniam. Etiam existentibus legitimis, potest quis naturalẽ curiæ deputare, dum modo non amplius ei, quam vni legitimo relinquat. h. d.

LEX X.

a
b **Cum quis.** a Per sequens mrimoniũ cũ cõcubina factũ nãles legitimant. b & postea cum legitimè natis pariter admittunt. h. d. Tene mẽti, quod ad hoc, vt nati ex cõcubina per sequens matrimonium legitiment, vt vult ista lex, quod requirantur instrã dotalia, aliàs bene teneret matrimonium sed nõ fieret legitimatio liberorum. Ita tenet glo. Insti. de nup. §. fi. Cano. dñt ptium, quod dotalia instrã non exiguntur, sed sufficiat, quod matrimonium cõtrahatur, vt extra, qui filij sint legi. c. tanta.

ADDITIONES.

a Paris. Cum quis. Limita singulariter nisi despõsatio fieret in articulo mortis, quia videretur facta in fraudem aliorum, & nõ valeret, vide Fel. in c. cu pñtia extra. de prob. vbi alle. Ang. in auth. seq. vide Alex. in l. si quis posthumus. in prin. ff. de lib. & posth. vt hic in apost.

b Legitimantur. An, quando per sequens matrimonium fit legitimatio, requirantur instrumenta dotalis, vide etiam, quod hic dixi post Bal. & no. quod ex spurius legitimatur per ingressum monasterij, sicut per oblationem curiæ, dictum est Bald. sing. in l. 1. C. de sacros. eccl. Adde quod Bal. consi. 310. 1. lib. videtur tenere, quod non requirantur dotalia instrumenta per c. tanta & Ang. consi. 18.

LEX XI.

a **Nuper legem.** a Per sequens matrimonium liberi nati ex concubina legitimantur, etiã si alij postea procreentur. & tempus natiuitatis, vel conceptionis inspicitur, prout filio vtilius reperitur. h. d. ista bona lex.

ADDITIO.

a Nuper legem. Et vide hic Cyn. an existens in articulo mortis possit cõtrahere matrimonium, & tenet, quod sic quo ad legitimandum filios. si aũt filios non hẽt, teneret matrimonium. Pro quo est tex. in l. Iulianus. ĩ. alle. & adde Ang. cõs. all. Bald. consi. 128. 4. lib. Et adde Bal. in c. naturalis. fi. de feu. fue. contro. vbi dicit, quod si qs accepit concubinam in vxorem in articulo mortis sciens se euadere non posse, tenet matrimonium. Nam hoc est bonum prolis, ex eo, quia legitimatus habetur loco posthumi, vt in regula, sine culpa in mercu. in 6. Adde Bar. & Imo. in l. cum tale. §. Mæuius. de cond. & dem. per Bal. & Imo. in l. si quis posthumus. in fi. prin. de lib. & posth. per Io. And. in c. tanta. qui fil. sint legit.

AVTHEN.

a **Item sine.** a No. hunc modum legitimandi: idem si sint legitimi, vt tenet Ia. de Belu. in corpo. vnde sumitur. tu dic contrarium, quod legitimatio existentibus legiti-
b mis b non prodest nisi in duobus casibus, scilicet quãdo fit per oblationem curiæ, & per matrimonium, vt in auth. quib. mo. nat. effi. sui. §. generaliter.

ADDITIONES.

a Alex. Item sine. Qualiter intelligatur plenè per Bar. in dispu. 11. incip. habeo filiam naturalem, & in consi. 120. incip. Venicinus Coraducius in 1 vol. recitat Bal. in l. 2. quæ res ven. non pos. & Ang. in §. 1. in Auth. vt lic. mat. & auiæ. Menoc. Rub. consi. 14. nu. 12. 13 lib. 3.

Paris. Item sine. Circa materiam huius auth. vide omnino Bart. in 11. q. incip. habeo filiam naturalem. Item quod non procedat in matre, tenet Ang. hic. Crem. sing. 162. Item de intellectu huius auth. uide Ang. in l. sæpe. ff. de reg. iu. uide omnino Mod. in l. neque professio. C. de test. latẽ Carp. cau. 170. uide Ias. latissimè duob. mo. in l. tale pactum § fi ff. de pac. & de iure canonico non potest locum habere hæc auth. secundum Bar. in d. consi. 120. ad fi.

Pom. Item sine. Ad illam auth. vide Bal. in l. 2. ver. 9. opp. in quibus ca. Vide Inn. in c. cum innotuit de elec. & quæ requirãtur ad hoc, vt procedat dispositio huius auth. vide D. Franc. Cur. in l. neque professio inf. de testam. & vide Alex. cõs. pen. vol. 5. & Bar. consi. 70 & Alex. consi. 94.

b Alex. Legitimis. Vide Bal. in auth. præterea. sup. eo.

AVTHEN.

a **Si quis liberos.** aHanc au h allegaui tibi in l. Gallus. §. forsitan ff. de lib. & posth. Nunquid legitimatio possit fieri per procuratorem, hic videtur casus, quod sic, quod no. perpetuò.

ADDITIO

a Paris. Si quis liberos. vide quo: requirantur ad hoc ut locum habeat, Ang. cons. 17.

LEX XII.

a **Cuidam** Appellatio filii sub certa qualitate non porrigitur ad nepotes, in quibus illa qualitas nõ reperitur. h. d. Gl. format vnam quæst. & vide eam, & vide respõsionem in fi. D. Rofre. disputauit hanc q. & tenuit contra. Spe. ponit in ti. de succes. ab intest. Ego determinaui istam q. secundum determinationem gl in l Gallus. § qd si is. de lib. & posth. & fuit anno in Castro Gualdi, &c.

ADDITIO.

a Alex. Cuidam Ista lex hodie manet incorrecta, vt in auth. quib. mod. nat. effi. sui §. de nepotib. vide tamen ibi glo. & Dyn. in tract. de succes. ab intest. & plenius per Mathes. in suo tract. de suc. ab intest.

Paris. Cuidam De materia huius singularis legis vide latè Alex. consi. 41 1. vbi etiam ponit, quid in nepote, & filio deportato, & hæretico & ibi etiam dicit, quod frater spurius potest succedere fratri, etiam ex dispositione patris. Et ibi etiam ad finem ponit, quod tales naturales, & spurij non possunt præscribere. Nunquid autem ista lex dicens nepotem legitimum ex filio naturali posse intestati, habeat locum in nepote ex filio spurio, vide Barto. concludentem, quod sic, in consi. 115. nu. 2. incip. Odducius Comen. 1 vol. & quod non succedant ab intestato nepotes legitimi ex filio spurio, etiam matri, vide Alex. consi. 174. volum. 4. Item an auus mortuo filio naturali, si desponset concubinam, legitimetur quo ad ipsum auum nepotes prius nati ex filio, vide no. Alex. in l. Gallus §. si eius. de lib. & posth.

De testamentaria tutela. *Rubr.*

LEX PRIMA.

1 *Actio pro tutore, quod concurrat cum actione nego. gest. vtili.*
2 *Tutela est quadruplex.*
3 *An una tutela possit cum alia concurrere, & cum qua.*
4 *Tutela testamentaria quare concurrat cum datiua. & non cum legitima.*
5 *Si aliquis ex tutoribus testamentarijs, uel legitimis remouetur, an sit locus datiuo, uel seq. legitimo.*
6 *Papa confert, quando ecclesia vacat in curia, & non Episcopus.*
7 *Tutor sub conditione datur a testatore, & non a iudice*
8 *Existentia sui hæredis confirmat testamentum, quantum ad actionem tutelæ.*

QVem dicis. Breuiter dicit. Tutor non legitime datus si non administrat nõ tenetur: si verò administrat tenetur actione. ge. h. d. Habetis hic duas gl. vna est gl antiqua sup ver. spõte, quæ incipit, sciens se nõ teneri. Alia est gl. noua sup prin. l. quæ inci. põt quæri hic, istæ glo. dicunt multa, & intro glo. ant. quam Et 1 opp. vr, † quod teneat gerens actione pro tutore, vt ff de eo, qui pro tu. l. 1. § deinde, aliàs pe dicit gl. hic sciebat se nõ teneri: ibi putabat se tutorem. Alii, vt Cyn. dicunt, quod actio pro tutore concurrit cũ vtili neg gest. quam opi. tenent Moderni, licèt gl. hic dicat cõ. p l. de pecor h § ad l. Aqui. & l. si cum exce. § cũ. ff quod met. cau. l. qui bona. § si quis nouũ opus. de dam. in fe Quæro, quotuplex 2 est tutela? Dicit gl. † quod triplex, & ita per ordinem hic ponuntur tituli. Posses addere tutelã anomalã, de qua videbitis in auth. matri, & auiæ. j. quando muli. 3 † Quæro, vtrũ tutela vna possit cum alia concurrere? Dicit gl. quod testamẽtaria, & datiua possunt simul concurrere, legitima nunquã cum testamentaria, neque legitima cum datiua, & vide gl. Certè imo quãdoq; legitima potest concurrere cum datiua eadem ratione qua testamentaria. Facit, 4 ff de le. tut. l. 3. §. quæri potest. † Quæro, quæ est ratio quare testamentaria concurrit cum datina, & non cum legitima? Resp. tutelæ deferuntur sm quod hæreditas, vt Insti. de legi. agna. succes. & ff de leg. tut. l. 1 Sed donec est locus successioni testamẽtariæ, cessat legitima. vt l quandiu. de acq hæred. de reg. iu. l. quandiu. & cõmunia de suc. l. antequã. Sed successio datiua, vt ita loquar, potest concurrere cum testamentaria, nam prætor dat bon. pos. secundũ tab. pendente conditione institutionis, vt l. 2. §. si sub 5 conditione. ff de bono pos. secundum tab. † Quæro, quando aliqua ex testamentariis, vel legitimis a remouetur, vel excusatur, vtrũ sit locus datiuo, vel sequenti legitimo. Glo. distinguit sic, aut remouetur morte, aut remouetur tanquam suspectus. dic vt in b gl. Quæro, quæ est ratio b huius gl. nouæ circa fi. sui dicit, quod quando excusatur, vel remouetur, vt suspectus, remanent reliquiæ. Dicit gl. secus, quando decedit. vide glo. istam rationem cõmuniter tenent omnes Doct. & Dy. sequitur in l. si quis sub conditione. ff. eo. Quæ ratio mihi nõ placet, quia nihil est dicere. quæ enim reliquiæ remanẽt, si aliquis est remotus, vel excusatus, cũ omnino secundum communẽ consensum desinat esse tutor: non video. Rõ ergo est ista quando aliquis remouetur iudice hoc agente, vel cogitãte principaliter, vt eũ remoueat, succedet datiuus, quia iudex vr rũ remouere, vt alium ipse det. sed c quando remouetur morte, c vel alio casu, iudice hoc non agẽte, vel noncogitante vt eũ remoueret, succedit legitimus. Illud dicit tex in l. si qs sub conditione ff. eodẽ. Et simile obseruãt Ca-6 nonistæ, † quod quando ecclesia vacat in curia, nõ succedit in collatione Episcopus, qui est legitimus, sed remanet apud Papam, quia vacabat in curia. sed quando aliter vacat, succedit Episcop⁹. Venio ad 7 gl. nouam. † Quærit gl. quare tutor a iudice nõ pt dari sub cõdõne, a testatore sic. Gl ponit plures rõnes. Ista est vera, quia quando testator dat sub cõditione remanet iudex q põt puidere pupillo, cõditione pendente. Sed si iudex daret sub cõdõne, no esset ali⁹, q puideret, vnde lex vult quod ipse iudex puideat incõtinenti. Secundo format gl. vnam qõnẽ, ex qua resultat indissolubile. Tutor est datus filio in testamento, vtrum facto inuentario añ aditã hẽditatem possit administrare. Et oñdit quod non, quia vr pplexitas, vt in gl dat duo remed a cõ hanc perplexitatem. Dic, vt in 8 ea. Veritas est ista, † quia existentia sui hęreds confirmat testamentum, quantum ad dationem tutelæ, ideo quia pupillo est vtile quod hẽat tutorem, & dixi tibi in l. 1. §. si vt se ab hæ. abst. Quærit gl an tutor datus in testamento, si confirmetur, dicatur testamentarius, vel datiuus, & an datus in testamento minus perfecto valeat inter liberos? dicam j. tit. 1. l. 2.

ADDITIONES.

a Alex. Remouetur Et vide plene in l. si sub conditione. ff. eo.
b Bil ratio Sed Bal. hic tenet contra Bar.
c Morte. Vide Ang. consi. 97.

LEX II.

Et si a patre. In his quæ eodẽ tpe cõfirmantur, si possunt simul cõcurrere, compositionis ordo nõ inspicit. Tene menti hãc legem pperuo, quia hoc anno habui a de facto. Op. faciendo sm procuratorem reuocatur a primus, vt l. si qs cũ pc. § fi. de peu. Solue, vt in gl hic nota. licèt diuerso tpe dẽtur, eodem tamen tempore confirmantur, ibi statim cum datur recipit suam cõfirmationem. quod facit ad q. de duob statutis cõtis, in eodẽ volumine repertis, eodẽ tempore confirmatis. De quo hic per Cy. & ego in l omnes populi. de iust. & iure

ADDITIO

a Alex. Reuocatur Adde quod no. in l. si hæreditas § an tutelis. ff. eo. & in l. si ff. eo.

LEX III.

Si tutores. Licet vnus ex pupillus ad ætatem adultam peruenerit, alterius tutela non finitur. h d.

De confirmando tutore. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

TEstamento. Tutor datus a matre non habet necesse se excusare, nisi cõfirmetur. hoc dicit.

LEX II.

1 *Hac lex, q nõ corrigatur p §. ex imperfecto. l. hac cõsultissima. inf. d e test.*
2 *Tutoris datio in testamento nullo, an valeat.*
3 *Tutor testamentarius confirmatus, an sit datius, vel testamentarius.*

Neque per epistolam. Tutor non põt dari à pre in voluntate impfecta, sed datus dẽt ltimè cõfirmari. h. d In hac lege veniũt quęrẽ-1 da duo. † Primo, an hęc lex sit correcta p l. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. j. de testa Gl. hic vr velle quod sic, quam vide. Idẽ vr tenere gl. ĩ. tit. 1. in gl. noua. quam vide, Glo etiã tãgit in d. §. ex imperfecto. & ff e l. qui à patre Illã opi. teneo quod nõ valeat datio, quia priuilegium datũ filiis non debet retorqueri in alterius præiudiciũ, vt l. impuberi. ff. de admi. tut. Sed si testm̃ esset nullũ, non 2 valeret tutoris datio Hoc verũ, nisi testm̃ esset nullũ ex causa pteritionis, quia tunc indubitanter valeret datio tutelæ, p authẽ. 3 ex cã de lib. prę. & in corpore vñ sumit, vbi expsè dr. † Secũdo a q̃ro, an ille vel iste sic cõfirmatus tutor sit datiuus vel testamẽtarius. Gl. dicit eũ datiuum. & sm h. d. ltĩmum præferendũ, vide gl. Dy. ponit istam qõnem in l. 1. ff eo. Et dicit eũ esse datiuũ, sed hre vires testamentarij. Mart. Silimanus disputauit istã qõnẽ, & determinauit eũ esse testamentariũ, & præferendũ ltĩmo & datiuo Et rõ magis vera q̃ facit, fuit ordine titulorũ, quia primo Imperator seu iurisconsultus pmittit de testamẽtaria tutela, & postea de confirmando tutore, qui pcedit legitimos & postea de legitimis tutoribus, qui pcedũt datiuũ, & postea de datiuo.

ADDITIO.

a Alex. Secundo quæro. Adde Gul. & Bal. in rub. ff de eo. per quem fa erit. & adde gl. & Bal. in l. 1. ff. de test. tut.

Stat. Et vide Rub Ale. in consi. 130 in 1. vol. vbi dicit op. Bar. hic communem.

LEX III.

Si vt proponis. Antequàm tutor inutiliter datus cõfirmet, si alt⁹ dei a iudice, valet. h. d.

LEX IIII.

a **Naturalibus.** a Pater non pt dare tutorẽ filiis naturalib. sed datus a iudice cõfirmabitur. h. d.

ADDITIO.

a Alex Naturalibus. Et hanc l. no. Bal. in l. si. in prin. ff. fam. ercis.

De legitima tutela, *Rubrica.*

LEX PRIMA.

a AD auunculos. a Ad euidentiam huius tituli, debes sic scire quod tutela legitima defertur per eum modum per quem defert hæreditas. Postea sciatis quod de iure antiquo agnati preferebantur cognatis in hereditate, ita etiam erat in tutela. Ista lex est hodie correcta: quia hereditas hodie pariter defertur agnatis & cognatis, ita tutela pariter: ideo omnes admittuntur existentes in eodem gradu & vide auth. sicut,

ADDITIO.

a Alex. Ad auunculos. Adde Bar. in l. 1 ff. eo. tit. & in l. fi. inf. eo. + Gozad. consi. 54. nu. 1. Menoch.

LEX III.

Constitutione. Hic facit mētionem de quadam lege antiqua, quam non habemus. Nam quædam lex erat, quę dicebat quod deferebatur agnatis, & aliis, sed tutela fœminarum aliis.

LEX IIII.

1 *Frater emancipatus tutor fratris emancipati in potestate retenti est legitimus, sed frater in potestate tutor fratris emancipati est fiduciarius,*

2 *Tutela legitima quotuplex.*

Frater. Hęc bona lex bñ dicit. Sicut frater emancipatus ad hrēditatē fratris vocat̄, ita ad tutelā lıtimam. h. d. Aduerte, qa facit multū scire de mā tutelæ ltīmæ. Op. Inst. de fidu.

a tut. ꝑ totū tit. vbi appellat̄ tutor fiduciarius nō lıtīmus. Sol. glo.

1 qd frater emācipatus est lıtīmus † tutor fratris in ptāte retenti, vt hic. Sed frater in ptāte retētus erit fiduciarius tutor fratris emācipati. vt l. ꝯ. & vide gl. sed quę est rō diuersitatis. Gl. nō reddit,

2 gnimo nō pōt reddi, & iō nō est bona solo. † Aduerte ergo. q̄dā est tutela lıtīma ex verbis, & ex mente legis 12. tab. vt illa q̄ defert inter agnatos, & de hac loqtur ti. de leg. agna. success. Inst. Quędā est tutela ex mente legis 12 tab. nō verbis, vt illa q̄ defertur patrono. Nā de ea tutela nihil in l. 12 tab. erat cautū, sed de hrēditate sic. Sed de mente legis est, qd deferat̄ tutela sm qd defert̄ hrēditas, ergo &c. Et de hac loqı̄ tit. Inst. de leg. pat. tu. Quædā est tutela ltīma q̄ nō est ex mēte, nec ex verbis legis 12. tab. sed extēsione pp idētitatē rōnis, vt tutela parētum, de qua loquit̄ ti. Inst. de legit. paren. tu. Nā p legē duodecim tab. nō fuit dictū, neq; de tutela, neque de hrēditate quod pater filio succedat. Vñ mēs sua nō fuit de eo quod nō cogitauit, neq; directo, neque p ꝯñam. sed quia p senatusꝯsultum Tertullianū inducitur, qd pater succedat filio, iō pri deferī tutela ltīma ex senatusꝯsulto, nō ex l. 12. tab. sed ex rōne eius extēsa per Iurisconsultū. Ita loquitur ff. eo. l. 1. 2. & 3. q̄ ponit istos tres modos. Quædā est tutela, q̄ non defertur rōne successionis ltīmæ, sed pp ꝯfidētiā personarum. quam ltēt lex, vt qd frater erat tutor fratris emācipati, anteq̄ esset facta lex, q̄ vocat eos inuicē ad successionē: & ista vocat fiduciaria tutela, q̄ dat̄ pp fiduciam quam hēt de psona, nō respū successionis. Ita loquit̄ ti. Inst. de fi. tute. sed postquā fuit facta lex q̄ vocat eos inuicē ad successionem: illa eadē tut. q̄ olim dicebatur fiduciaria. hodie dr̄ ltīma. per hanc legē Eodem modo dico de tutela, q̄ defertur cognatis, vt illa dicat ltīma p Auth. de hær. ab intest. §. ex his, posita in l. 1. s̄. e. &c.

ADDITIO.

a Alex. De fi. tut. Adde Bar. in l. 3 §. si patens. ff. eo.

LEX V.

a Nemo neque. Qui nō est pfectę ætatis, non pōt alterius tutor esse, seu curator existere. h. d. Vide gl. sup verbo, teneri. & vtrum minor accipiēdo dotē possit obligare bona sua sine decreto iudicis Gl. tāgit in simili in l. uē quia. ff. de pact. & ibi p Gul. ego plenissime dico in repet. quam feci de l. si constante. ff. sol. matr. vide ibi, &c.

ADDITIO.

a Alex. Perfectæ Sed si statutum dicat quod ad tutelam non admittatur minor annis 25. & aliud statutum dicat quod legitima ætas sit 19. annorum, an minor 25. poterit esse tutor, unde Bal. consi. 100. 2. lib.

Qui pe. tu. vel curatores. Rubrica.

Viso. s̄. de tutela testamentaria, & legitima, videndū est de datiua. verū quia videndum est primo qui petant, postea vbi, tertio quis petatur, ideo præmittit qui petant tutores vel curatores.

LEX PRIMA.

ADmone adolescentem. Matres, & liberti, & amitæ, & etiam creditores, possunt pupillis postulare tutores. h. d. totus iste titulus.

LEX VIII.

1 *Mater petit tutorem per procuratorem.*

2 *Casus eueniens in persona procuratoris, excusat dominum,*

Cum a matribus. Casus superueni ēs in persona eius, q mıssus est ad tutores pe-

1 tēdos, excusat matrē. h. d. hic no casus. No. † qd mr̄ potest pete-

a re tutorē filio per pcuratorem No. † q casus eueniens in per-

a sona procuratoris, a excusat dominū. Dic tibi in l. præses. ff. de appel. & allegaui tibi istam l. & dic vt ibi dixi, &c.

ADDITIO.

a Alex. Procuratorib. Vide C. qui pet. tu. & in l. si plures. de condi. inser. & uide in l. denique. §. si tutor ff. mand.

LEX X.

a Nepotibus. Vide gl. fi. quā no. Videte dñi. Ego intelligo istā legem, si huic nō potest imputari negligentia: nā si mater fuit negligēs per annum, ita qd certū erat eā a successione exclusam, si alius ꝯiūctus fuerit negligēs

b p aliū annum putarem eum a successione excludi. arg. ī. de legit. hæredi. l. sciant. coniuncta l. si qui admit. ad bon. poss.

ADDITIONES.

a Alex. Ego intelligo. Contrarium tenet Bar. in l. 2. circa princ. ff. eo. & intellige, vt no. in l. quid ergo §. 1. ff. de his qui no. infam. vide gl. quę ponitur hic, cui applicetur hæreditas exclusa matre, quam no. Bal. in l. 2. sup. si aduer. ven. & vide ad istā gl. Ba. qui eam no. sequitur cū limitatione, in l. precib. C. de impu. & aliis substi. & istam glo. no. Bal. pro singulari.

IO. FR. RV. Nota istam contrarietatem, quia Bar. in l. 2. ff. eo tit. vult quod primo excluso ad quem pertinebat successio ob non petitum tutorem, sequēs nō excluditur ad quem incipit pertinere, & tamē hic tenet contrarium,

b Paul. Putarem Idem tenet Ang. consi. 302. inc. in Dei nomine, ista quæstio habet principaliter duo puncta licet contrarium teneat idem met consi. 37. inc. quidā puer. Adde quæ dicit Bar. late in l. 2. ff. qui pet. tut. uel cur.

Adde, an dicta Bar. hic sint vera, Ang. consi. 117. Pet. de Anch. consi. 104. Bald. consi. 92. 1. lib. Menoch. late Rub. consi. 81. nu. 2.

Vbi pe. tuto. vel curatores. *Rubrica.*

LEX VNICA.

1 *Domicilium quando, & a quibus constitui potest.*

2 *Domicilium duobus modis constituitur*

3 *Iudex uniuscuiusque loci tutorem dare potest pupillo habenti facultates in duobus locis.*

4 *Iudex originis quomodo det tutorem, qui præsit bonis, quæ non sunt in suo territorio.*

MAgistratibus. Vbi qs sortit̄ domicilium rōne originis. vel maioris partis bonorū, ibi pōt ei tutor ꝯstitui. h. d. hęc lex notabilis valde. loquātū dicit de iudice loci originis, nō hēt dubiū, inq̄ūm dicit de iudice loci, vbi hēt facultates, ē dubiū. nam iudex non p̄t dare tutorem, nisi ei q hēt domicilium

1 ī loco suę iurisdōnis, vt l. 1. ī fi. de tut. & cur. da. ab his. † Sed pupillus vr̄ q nō possit hr̄e domiciliū: nam paternum domiciliū ꝯstitutū non hēt, vt l. assumptio. circa fi. ad munici. Ipsemet nō p̄t ꝯstituere sine tutore, qa nō pōt se obligare, ergo vr̄ qd ei nō

2 possit dari tutor. S l † domiciliū p̄t ꝯstitui duob. mod. Vno modo voluntate, & hoc mō non pōt ꝯstituere pupillus, quia tunc ꝯtinet oblōnem Alio mō re ipsa, stando in loco vbi habet maiorē partē fortunarum suarū, hoc mō p̄t pupillus sine tutore. Et hic est casus notabilis in hac lege. Ratio p̄t esse, qa oblōnes, q̄ re ipsa ꝯhunt, cadūt in pupillo, sicut in maiore, vt l. operis. de

a ope no. nū. d neg gest. l. 4 §. & si furiosi. Gl. q̄rit hic duas a qōnes.

3 Primo, † qd si hēt facultates ī diuersis locis. Dicit gl. iudex cu-

4 iusq; loci dabit, vt l. si pupillo. ff. d tu & cur. da. ab his † Quęro v-

b trū iudex originis b possit dare tutorē, qui p̄sit bonis, q̄ nō sūt in territorio suo Azo, qd sic. Hug. ꝯ. vt hic habes in gl q̄ vide. Dy. ponit istā qōnē in l. 1. de tut & cur. da ab his. Cy. ponit hic, & facit vnā longam filateriam. Gl. in l. nō solom. §. q in testō. de exc. tut. vr̄ tenere opi Hug. opinio Azo. est verior. Cū o tutor detur ꝑsonę, ille qui habet personā pupilli ī iurisdictione sua, pōt dare tutorē, cuius iurisdictio se extendit ad oēs facultates, ut d. l. s. in fi. de tut. & cur. da ab his ar. ad hoc in l. si fideic. § tractatū. ff. de iud. Hoc ēt ꝓbaī p hāc legē, si bene aduertatur. Nō ob. l. pupillo. de tut. & cur. da. ab his, qa fateor qd potest dare tutorē de bonis q̄ sunt ī territorio suo, quia cū sit certa vniuersitas bonorū, & alius dabit, quo ad bona q̄ sunt in territorio alio. Sed si vnū, & idē vellent dare de omnib. bonis, poster. & eo modo rñdeo ad l. iurisperitos. §. cum oriundus. de exc. tu. & pro prędicta determinatione allegat Dyn. l. magis puto §. illud. ff. de reb. eo.

ADDITIONES.

a Alex. Hic duas. Per Spec. in ti. de tu. §. generaliter. uer. item no.

b Alex. Originis. Vide Bal. in d. l. d. pupil. & Bar. in l. 2. inf. de exc. tu.

IO. FR. RV. Originis. Adde in ea. l. pupillo. & Ang. Are. Inst. de Attilia. tuto §. sed hoc iure.

a ## *De tutoribus a vel curato. illust. perso.* *Rub.*

ADDITIO.

a Paul. De tutorib. Vide de istis curator quæ scripsi in Bert. in versicu. curator regi. vbi habes de qualitat. quas habere debent, & hoc aliis tutoribus non tenentur præstare alimenta, & victus de bonis pupilli, nisi vt scripsi, & an possit dari tutor regi, vel principi, & finita tutela sit postea curator vide Cosse. in , ep. ca. grādi. de sup. negl. præla. in 6.

LEX PRIMA.

Illustribus. Bř dicit. Illustrib. datur tutor, vel curator, in vrbe per præfectū, & prætorem, & decē uiros senatores, & eis de cetero prætoris pceditur administratio, in puincus vero nominantur a curialibus. hoc dicit in summa.

LEX II.

Generali. Hic ꝑhibet Imperator ne ille, qui est curialis, vel obligatus curiæ possit esse tutor illustriū personarum, & hoc vult. Non habetis hic alia, &c.

Qui dare tutores, vel curat. & qui dari possunt. Rubrica.

LEX PRIMA.

Cum tibi. Ei de cuius statu dubitatur, potest dari tutor, vel curator lite pendente.

LEX II.

a Maritus. Maritus nō pōt esse curator a vel tutor vxoris. h.d. Quærit gl. q̄ est rō? Rñ. quia si male gereret pp affectionē, vxor ei remitteret. Ita dicit gl. hic. quę est ratio ꝙ pōt esse procurator, & non curator, vt l. maritus. s̄. de procura. Rñde, quia curator habet maiorē potestatem, quam procurator. Præterea procurator, vel ꝯstituitur a maiore, & sic habēte plenū intellectum, vel constituitur a minore, & cōstituit cum authoritate tutoris, vel curatoris, vt l. neque. s̄. de proc.

ADDITIO.

a Paris. Curator Vide super hoc, an possit esse tutor ad litem, in reper. ver. maritus. Alexan. Curator. Adde quod licet maritus nō possit esse curator generalis vxoris, potest tamen esse curator ad lites, secundum Bal. & Sal. in l. 1. s̄. de procu. alleg. Odof. hic, & dixi in l. si maritus. s̄. de proc. & no. Bart. in l. si quis cum procuratorio. § fi. ff. de procu. & Bal. hic, & in l. 2. in fi. de excu. tut.

LEX IIII.

Militiæ. Qui in militia occupatur, non potest esse tutor, seu curator. h.d.

LEX V.

Neque a præside. Non potest quis date tutorem eum, qui suæ iurisdictioni non subest. h.d. No. hāc legē, ꝙ oportet ꝙ ille qui datur tutor, & cui datur, sit de iurisdōne dantis, ratione originis, uel domicilii. Casus est in l. 1. de tu. & cur. da. ab his. Dixi tibi in l. vnica. s̄. ti. 1.

LEX VI.

Quod dicis. Matre negligēte, alii coniuncti possunt tutores petere. hoc dicit. No. hanc l. & tene menti, quā faciam te notare in auth. matri, & auiæ & quam habemus j. tit. prox.

LEX VII.

In seruili. Seruus non potest dari tutor, neque curator. h.d.

LEX VIII.

Creditorem. Creditor non potest dari tutor debitori. h.d. super hāc l. habes authen. minoris. quam legam ibi in sequen.

AVTHEN.

1 *Debitor uel creditor prohibetur a tutela. fallit tamen nu. seq.*
2 *Filius debitor uel creditor potest esse tutor patris furiosi.*
3 *Frater an possit esse tutor fratris, cuius est debitor.*
4 *Fratrum rara concordia, & inter eos sæpe magna inuidia.*
5 *Creditor uel debitor in modica quantitate non prohibetur a tutela.*
6 *Quantitas magna uel parua, qua dicatur.*
7 *Possidens res minoris non potest esse tutor.*
8 *Hęc auth. habet locum, quando est contentio inter pupillum & tutorem super iure reali.*
9 *Habens res communes cum pupillo, quando possit esse eius tutor.*
10 *Debitor naturaliter, quando possit esse curator.*
11 *Auth. hæc, an habeat locum in omni tutela, etiam testamentaria.*
12 *Voluntas testatoris tollit omnem suspicionem fraudis.*
13 *Creditor pupilli ex testamento in quo est datus tutor potest esse tutor.*
14 *Creditor si vult omittere debitum, an possit esse tutor.*
15 *Debitor ex tutela, qui paratus est soluere debitum, an possit esse tutor.*
16 *Creditor sub conditione, uel annuatim, an possit esse tutor.*
17 *Si creditor uel debitor prohibetur esse tutor, an tunc sit locus datiuo uel debeat deueniri ad legitimum.*

a Minoris. a Primo ponit vnū dictū trimēbre in curatore constituendo. Scdo in iam cōstituto. Tertio illud dictū declat & īponit pęnā. Quarto ponit aliud dictū seu statutū, & pęnā imponit. Quinto p̄dicta extēdit. Scda ibi, nā añ. Tertia ibi, hoc aūt. Quarta ibi, sed & si actionis cessionē. Quinta ibi, his valētib. sūmariū ñ do vobis, qa ista auth. ē sūmariū bñ
b quatuor colūnarū. † No. qd̄ debitor vel creditor, b ꝓhibeī a tute
c la vel cura. Op. ī Auth. vt fine ꝓhi. ma. deb. & cre. ī pri. posita j. ti. i. auth. ad hæc. So. est speciale ī matre, & auia. Ita d̄t gl. ma. Iuxta istud antequā itremus gl. q̄ro qd ī auo, & patre. Gl. dicit idē,
2 vt ī d. auth. ad hęc j. tit. i. & ibi videbitis. † Quæro, qd in filio, cū possit filius dari curator patri furioso, vt l. 1. d̄ tut. & cu. datis ab his. vř ꝙ ꝓhibeař, qa nō reperiř iure exp̄ssū. ergo &c. Præterea non vř eadē rō. qa maior est amor ascendentis ad descendētē, quā eꝯ, vt l. si quidem. ꝙ met. cau. Cōtrariū determinat Gul. de Cu. in l. cū in eo. ff. de pac. Nā cū spes sit ꝙ bona p̄ris deueniāt in filiū s̄m votū p̄ris, vt l. scripto in fi. ff. unde lib. vř quasi administrator ꝓpriorū bonorū, ad qd̄ facit, de lib. & posth. l. in suis. j. ꝓ hære. l. 2. §. filiū. & qd ibi no. pp q̄d cessat oīs rō suspitionis,
3 iō pp debitū vel creditu nō remouebiř. † Scdo q̄ro, qd ī fratre? Vř idē qd̄ in matre, & auia, qa ad successionē pariter admittūtur, vt j ad Tertu. auth. defuncto. Et ergo eadē rōne ad tutelā. Cōtrariū determinat idē do. Gul. ī d. l. cu in eo. Primo ꝑ rōnē, qa nō est tātus amor īter fratres, sicut inter ascēdētes, & descē-
4 dētes: imo īter eos est † multiories īuidia magna, vt l. cū oportet. §. 1. de bo. q̄ li. & ca. l. §. sin aūt res. & l. cū pr̄. §. euictis cū gl. d̄ le. 2. j. de col. l. illud. §. fi. ꝑ hoc īducit ipse tex. in l. 1. circa prin. ff de
d leg. p̄stan ꝯtab. bo. pos pe q̄ l. facit optime. Mō ītro gl. ꝑ ordinē.
5 Quęro primo, d qd si ē creditor ī modica quātitate. Dicit gl. ꝙ ꝓhibetur esse tut. ar. ff. de exc. tut. l. nō tm̄, in prin. de ven. inspi.
6 l. j. in fi. cū simi. † Sed q̄ro, quæ dicař quātitas parua vel magna, Gl. nō d̄t hic, sed in corpore vnde sumiř, dicit hoc relinqui arbitrio iudicātis. Simile videbitis ī auth. nisi breuiores. s̄. de sent. ex breui. rec. & l. sed & si susceperit. §. j. de iudi. & de iure dotiū. l. q̄ro. & facit. ff. de do. l. si oleū. §. fi. cū l. seq. Et ista teneatis mēti,
7 quia ex his facio magnū fundm̄ ad sequētia, vt j. videbitis. † Itē q̄ro, qd si aliqs possideat rē minoris. Vř qd̄ nō ꝓhibeř, quia nō est debitor, vel creditor, vt Inst. d̄ actio. §. j. ꝯriū determinat gl.
8 ꝑ hunc tex ibi, res minoris. † Ex quo colligiř ꝙ qñ est contētio sup iure reali īter tutorē & pupillū, hēt locū ista auth. & ita cōi-
9 ter tenet. Quęrit gl. qd si hēt res cōes cū minore. nō vř ꝓhibe-
e ri, vt j de exc. tu. l. qd res. Gl. tua determinat ꝯ ꝑ hanc auth. Sed gl. in d. l. qd̄ res. tenet ꝯ istā. Doc. cōiter approbāt istam glo. quia ex communione oritur quidā quasi ꝯctus, ꝑducens oblonem, & actionē cōi diuidūdo, & sic pōt dici debitor & creditor. Aduertatis rogo vos, dicerē sic. Quędam est communio in ꝯtrouersia, qa vnus asserit. alter negat cōmunionem, & non potest esse tutor ꝑ hanc auth. Nā hñt locum omnes rōnes quę sūt in corpore. l. timor ne subtrahātur instra: & qa hostis est minoris. Qñq; est cōio sine ꝯtrouersia. & hic aduerte. Qñq; est cōmunio tāta qd̄ inuicē sunt imputationes, & reputationes magnę, vt si hñt hęreditatem vel maiorem partē bonorum cōem, tūc idē quod ꝓhibeatur a tutela, & cura, per hāc auth. Qñq, habēt communē unum fundum tm̄, tunc dico ꝙ non prohibeř esse tutor vel curator: licet. n. ex communione oriař quidā quasi ꝯctus, dico ꝙ ista obligatio est modicę quātitatis, licet fund' est magnus. Teneor. n. diuidere tecum, istud est modicum, qd̄ patet, qa ex tpe p̄sumitur ꝯmunio, vt no in l. pen. s̄. cōi diui. & ibi dixi vobis, quod apparet ad oculum, quia istud teneri tecū diuidere, qñ cōio non est in ꝯtrouersia, modicam ęstimationem reciperet: possent tm̄ esse tot debita inuicem occasione cōionis illius fundi, pp expēsas & fructus, & pp alia, ꝙ tūc dicerē, aliud puto relinquendum arbitrio iudicis, vtrum dicta ꝯmunio inducat magnū debitū, vel modicum, vt s̄. dixi, qa in modico de-
10 bito nō habet locum ista auth † Quæro, quid si est debitum naturaliter tm̄ inter eos. Vř prohiberi, qa naturale debitum inducit cōpensationē, vt l. ēt. ff. de cōpen. Et qa potest deduci, vt l. atq natura. de neg. gest. & impedit donationem, vt l. hoc iure. §. pen. ff. de don. sed contra qd nō hēt locum ista auth. quia non dř proprie creditor ff. de pet. hær. l. si qd possessor. §. sed & si. facit de adm. tut. l. fi. Doc. quidam determinant contra. Nā possibile erit debitum nāle solui, & sic impediretur repetitio, & induceret compēsatio d. l. ēt. vnde subest timor, ne instra subtrahanř, sicut in ciuili debito. Pro istorū op. īduco, quia ista auth. est fauorabilis inducta in fauorem minorū, ergo est extēdēda, & sic extenditur ad debitum naturale tm̄, licet improprie sit debitum. In ꝯriū facit, quia debitum naturale quantumcunq; sit

---

ADDITIONES.

a Paris. Minoris. Dispositio huius auth. non hēt locum in curatore qui dat hæreditati iacenti, s̄m Ro. sing. 533. per tex. in l. debitor ff de neg. gest. Item de materia huius auth. uide Bar. consi. 108. Item inquantum solet allegari gl. in ista authen. quod de stricta significatione, &c. vide Alex. multa allegantem consi. 34. in 2. vo. & consi. 200. in prin. & in fi. ubi dicit solum procedere, vbi est eadē ratio. uide Alex. in l. filiusf. § diui de leg. 1. Item quod non habeat locum in curatore ad litem. vide Sal. hic in fi. Pro quo uide quod dicit Bar. no. in l. 2. §. contrarium. ff. de cura bonis dando, & ibid. Ang.

b Alex. Debitor uel creditor hæreditarius. An prohibitus sit esse curator hæreditarius. Dic quod non. Tex. est sing. in l. debitor in prin. ff. de neg. gest. ibi nō tamen erat creditor, sed ex contractu præcedēti inter viuos, & vide tex. in l. 2. ff. de cur. bo. dan.

c Op. in auth. Adde Bal. post Gul. in d. l. cum in eo. ff. de pac. & ibi quid in filio naturali, & spurio.

d Quęro prima Adde Bal. in l. cum in eo. ff. de pact. uide tamen Bal. hic.

e Alex. Res communes. Per Bal. hic in fi. Menoch. Barb. consi. 60. col. 4. in fi. lib. 3.

sit in magna q̄titate, pp il a ip̄e, qa poterit ɔtingere, φ soluetur, vel de ea ɔpensatio opponetur, dr̄ paruū debitū, qa p modica q̄titate ista spes vēderet, vnde tanq̄ sit debitū modicū, non habet locū ista auth. φ satis mihi placet. Hoc tn̄ totum puto relin- a quēdū arbitrio iudicis, vt s. dixi. Venio ad seq gl. adr̄ hic prohibetur a cura, qd de tutela? Dicit gl. idē, qa eadē rō est, & colligit̄ ex corpo. vnde sumit̄. §. sed, & si qs. ibi, sed coniūgi tutorē, &c. & in Auth. vt sine prohib. matr. deb. & credit. § i & hoc omnes b tenent. Quero † an ista auth. hēat locū in oī tutela? Dicūt qui- 31 dā, φ non hēt locū in testamentaria, quia eius fides est electa a testatore, vt Inst. de satisd. tu. §. j. ff. de cura. furio. l. si furioso. s. in fi. de epis. aud. l. de creationib. Gl. determinat cōtra, qa eadē rōne nō ꝓhiberet̄ datus ex īqsitione, qa eius fides est approbata p iudicē. Nec ob. φ dr̄ approbata fides, qa illud verū quantū ad satisdationē, nō quātū ad alia. Et hoc apparet, qa mater, & auia tm̄ excipiunt̄, ergo nulli alteri tutela permittit. Et ita tenet gl. in corp. vnde sumit in vers. ad curationē. & l. pater, in prin. ff. de pro. Idē ɔsuluit Dy. & dicit hoc colligi ex tex. vnde sumitur §. & hęc diximus. Sed certe idē tex. dicit tm̄ de his, q dātur a lege, nō aūt de his, q dātur in testamēto. Gul. de Cun. in d. l. cū in co. c ff. de pact. ɔtrū tenet, p rōnes quas ibi alleg. j. dicam D. Old. in ista mā distinguit, cuius opi. mihi placet, & sic ɔsulendo rn̄dit. Aut testōr q dedit talē tutorē sciebat ipsum esse creditorē, vel debitorē, & tūc pōt esse tutor, & nō obst. ista auth. qa eius fides est electa p testatorē Probatur p l. tres tutores. §. fi. de adm. tu. de 32 ɔfir. tu. l. i ɔfirmādo. Præterea † volūtas testōris tollit oēm suspicionē fraudis, vt l. qa aūt in prin. ff. si qs omis. cau. test. Hoc probat. s. de īterd. matr. l. si mr̄is. & ibi ē optim⁹ tex. de rit. nup. l. si qa tutor. Præterea mr̄ & auia pñt esse tutrices, non obstāte, φ sint creditrices vel debitrices, vt dictū est, sed testamētarii ꝓferūtur matri & auię: qa lex magis ɔfidit de eis, vt in auth. mr̄i & auiæ, j. t. i. ergo, &c. Istæ sunt rōnes Gul. ɔtrū est in isto mēbro. Nec ob. qđ gl. dt, φ eadē rōne posset ēt esse datus ex inquisitione, qa credo, φ si iudex de hoc inqsiuerit, an eēt debitor, vł creditor, φ valeret datio. qa an sit tale debitū, φ eū a tutela remoueat, stat in arbitrio iudicis, sm̄, φ dictum est ēt sm̄ opi. gl. Si vero testōr ignorauit ipsum esse creditorē, vel debitorē, tūc est vera opi. gl. qa nō pōt videri approbasse fidē eius, quē talē ignorabat. arg. l. mater. ff. de inoff. test. hāc puto verā. Facit j. d test. mil. l. sicut certi. & l. si cū vel in vtero. ff. de test. tut. l. si qs ita. §. pen. Ex p̄dictis ap- 33 paret, φ † si aliqs est creditor pupilli ex testō, in quo datus est tutor, puta, qa aliqd est sibi relictū, φ propter hoc nō ꝓhibet̄ a tutela, vel cura. Ita ītelligo istā mām. Venio ad aliā gl. dr̄ hic a quo 34 omnino ꝓhibet̄. Quæro, † an ipso iure nō possit esse tutor, d an d vero possit esse si velit amittere debitū? Gl. h. e ponit opi. q̄ vide, De hoc fuerūt opi. inter Azo. & Hug. quas recitat gl. in l. ꝓpter litē, ff. de exc. tu. l. pr̄ in prin. ff. de ꝓcu. gl. firmat opi. Hug. s. φ nō possit esse tutor, ꝓdēdo debitū, do. Rich. disputauit istā q. & determinauit sic, φ vr̄ determinare ista gl. videlicet, aut cōstat ab initio, φ sit debitor, vel creditor, & ipso iure remouet̄. Aut nō ɔstat, & tūc admitti ad tutelā, sed ꝓdit debitū. Et hoc probat̄ ex corpore vnde sumit̄ ista auth. ibi, si vero tacuerit, &c. vbi dt, φ debitū ꝓdit, & nullā aliam pęnam imponit, sed interpretatione legū pęnæ sunt molliēdæ, vt l. si p̄ses, & l. interpretatione. ff. de pę. ergo, &c. Pręterea in ipso pūcto, φ tacet, ꝓdit debitū, ergo tāq̄ nō creditor creditor pōt esse tutor. Ita dicebat ipse, φ satis placet. Venio ad aliā gl. Quæro, qd si efficit creditor vel de- 35 bitor ex tutela? Dic, vt in gl. & bene. Quęro † qd si ab initio paratus est soluere, vł debitū remittere? Dic, vt in gl. & bene. Quę- 36 ro † qd si erat debitū annuū, e vel debitū sub ɔdōne, dicit glo φ prohibet̄ a tutela, vel cura, qa rō eadē est, scilicet timor, ne subtrahātur instrumenta, tm̄ in debito annuo nō amittit totū debitum, sed pro eo tēpore quo tutela durat. Quidam dicūt, φ totū amittit pro toto tēpore, sicut in debito cōditionali. Mihi vr̄ dicēdū, φ debitum annuum seu cōditionale ęstimatur, secūdū, φ illa spes vēdi pōt, vt l. in quātitate. §. magna. ad l. Falc. Facit ad Treb. l. i. §. si hæres. Et ideo si æstimatio illius debiti ɔditionalis esset modica nō repelleret eū ab administratione, qa in debito modico nō habet locū ista auth. secus si ęstimatio esset magna. Eodē modo intelligo de eo, q hēt hypothecata bona minoris vt debeāt æstimari quantū est deterior conditio propter illam hypothecā, vt d. l. i. § si hęres. ad Treb. vt sic videamus vtrum sit quātitas magna, vel parua. Quęro, quid si post tutelā suscipiat f cessionē. Dic vt in gl. & in corpore vnde sumit̄. Vltimo f extra gl. q̄ro vnā quęst. Dicitur hic, quod quis prohibetur esse tutor, 37 qa debitor, vel creditor. Quæro † vtrū deueniatur ad sequentē legitimū, vel datiuum? Nō insisto. Breuiter credo sic dicendū Aut de debito n̄ ɔstat apertè, & sic iste habuit necesse ī iudicio debitū allegare, & tūc qa in modico desinit esse tutor, locus est sequēti datiuo, vt l. si quis sub ɔditione, de testam. tute. Dixi in l. i. supra de testam. tute. Aut erat debitū manifestum, puta cōmunio bonorū, vel aliud debitum, tūc si qdem certum esset illud debitū nō finiri durāte pupillari ætate, vt puta quia erat debitū annuū, & perpetuum, & deueniretur ad sequentem legitimum, quia istius primi spes omnino deficit, arg. de leg. tu. l. i. §. pe. & l. non solum. §. si libertus, de exc. tu. & de tu. & ra. distr. l. si tutor. §. i. Si uero debitum illud potest dissolui intra pupillarē ætatē, & tūc locus erit datiuo, & debito dissoluto cessabit ille datiuus, & reassumet ille legitimus, arg. dictorū iurium sup. proxime allegatorum, & est expressum in l. his qui, de tuto. & cur. da. ab his. Quęro vtrum propter debitum patris, prohibeatur g filius esse tutor, vel econuerso. De hoc cogitabitis. g

ADDITIONES

a Ale. Venio ad seq. gl. Ista auth. extenditur ad tutorem, facit etiam quod not. gl. & Do. in f. eo Auth. matri. & auiæ. limita nisi debitum fuisset contractum post testamentum, ar. l. libertus. §. Largius, & ibi oo. ff. de an. leg. & ita consulunt Bal. in cōl. inci. Secundum opi. gl. & adde Bal. in l. i. de confirm. tut. & quid incontinenti cū tutor desiit esse debitor, uel creditor, tutela reuertitur ad eum ita no. dicit Bart. in l. si impuberis. ff. de tu. & cu. da. ab his, & Bal. in l. cum in eo. ff. de pact. Bal. hic iuxta fi. ver. vlt. extra gl.

b Men. Quæro. Barb. consi. 60 col 5. li. 3.

c Old. De ista materia uide Bar. in l. post legatum. §. amittere. ff. de his quibus, vt indign.

d Ale. Tutor. Bar. in l. pater, in prin. ff. de proc. & ibi per Bal. adde quod no. Io. And. in addi. ad Spe. in tit. de tu. §. si ver. item φ tutor. dicit opi. Hug. strictissimam, & illam sequitur. An autem hæc auth. habeat locū in debitore obligato reali, sicut personali, Bal. consi. 157 tenet, φ non. 3. lib.

e Debitum annuum. Vide circa hoc omnino Bar. in l. inter stipulantem. §. sacram, de uerb. obl.

f Ale. Vltimo. Facit, quod no. Bar. inf. tit. i. in auth. sacramentum.

g Ale. Cogitabitis. Adde Bar. in l. si impuberis. ff. de tut. & cur. da. ab his.

LEX IX.

a **Si sororis.** a Habenti tutorem legitimum, alius dari non potest. h. d. in summa.

ADDITIO.

a Ale. Si sororis. Limita per Bal. in l. i sup. de test. tu. Secus in tutore inutiliter dato. & confirmato. in l. 3. & ibi Bal. sup. de confirma. tuto.

LEX X.

a **Curatorem.** a Habenti curatorem non potest alius dari, nisi causa cognita, vel priore remoto.

ADDITIO.

a Ale. Curatorem. Limita in curatore ad lites, quia ante litem contestatam semper etiam alter adiungi potest, vt oo. in l. qui cum procuratore. § i. ff. de proc.

LEX XI.

In vniuersis. Minor sine curatore generali ad lites nō habet legitimam personā in iudicio. h. d.

LEX XII.

a **Curator.** a Generalis curator nō debet a lite desistere ꝓꝑ specialem curatorem datum ad litem. h. d.

ADDITIO.

a Ale. Curator. Limita, vt dixi sup. in l. curatorem.

LEX XIII.

Ne magistratuum. Colonus Principis, vel alius priuilegiatus, tutor dari non potest. h. d.

Quando mulier tutela officio fungi potest. Rub.

LEX PRIMA.

TVtelam. Mulier de iure communi tutrix esse nō potest h. d. in summa.

LEX II.

a **Matres.** a Si matres tutelas filiorum impetrāt a Principe, debent iurare se ad secundas nuptias nō venire, & si ɔtrafecerint, bona matrum pupillis obligantur, & testamentarius, & legitimus matrem præcedit h. d. Ista lex corrigitur per Auth. matr. & auiæ in multis, quam legam tibi in seq. lectione.

ADDITIO.

a Ale. Matres. Et an lex ista. §. fin. autem tutela, in Auth. de consp. habeat locum in matre quæ non erat tutrix, sed simpliciter administratrix, vide Bal. in l. cū oportet. §. si ad. fi. C. de bon. quæ lib.

LEX III.

Si pater. Mulier potest petere tutelam filiorum suorū naturaliū, si pater in testamento eis non dedit. h. d.

AVTHEN.

1 *Renunciatio Velleiani, quæ fit per matrem tutricem, quid operetur.*
2 *Factum in iudicio parte absente, an prosit aliis.*
3 *Dispositio huius auth. an habeat locum in matre, & auia naturali tantū.*
4 *Pater quando præfertur in tutela, & quando mater.*
5 *Quando auus præferatur, & quando auia.*
6 *Si mater & auus concurrunt in tutela, quis præferatur.*
7 *Mater potest esse curatrix filiorum.*
8 *Mater, & auia an cogantur tutelam suscipere.*
9 *Tutela quæ defertur matri, an sit legitima, uel datiua, an uero anomala.*
10 *Mater si est data in testamento tutrix, φ sit testamentaria.*
11 *Tutela uitiatur, si mater non renunciauit secundis nuptiis, & Velleiano.*
12 *Mater si renunciauit Velleiano, secundis nuptiis, & omni auxilio, quid operetur.*
13 *Mulier tutrix, potest capi, & carcerari ex dispositione huius auth.*
14 *Si non est renunciatum secundis nuptiis, nec Velleiano, sed generaliter omni beneficio, an ualeat.*
15 *Tutela uitiatur si generaliter mulier non obligauit omnia bona sua.*

LEX PRIMA.

Illustribus. Bř dicit. Illustrib. datur tutor, vel curator, in vrbe per præfectū, & prętorem, & decē uiros senatores, & eis decreto prætoris pceditur administratio, in puīucijs vero nominantur a curialibus hoc dicit in summa.

LEX II.

Generali. Hic phibet Imperator ne ille, qui est curialis, vel obligatus curiæ possit esse tutor illustriū personarum, & hoc vult. Non habetis hic alia, &c.

Qui dare tutores, vel curat. & qui dari possunt. Rubrica.

LEX PRIMA.

Cum tibi. Ei de cuius statu dubitatur, potest dari tutor, vel curator lite pendente.

LEX II.

a **Maritus.** Maritus nō pōt esse curator a vel tutor vxoris. h.d. Quærit gl. q̃ est rō? Rñ. quia si male gereret pp affectionē, vxor ei remitteret. Ita dicit gl. hic. quę est ratio q pōt esse procurator, & non curator, vt l. maritus. š. de procura. Rñde, quia curator habet maiorē protestatem, quam procurator Præterea procurator, vel ɔstituitur a maiore, & sic habēte plenū intellectum, vel constituitur a minore, & cōstituiť cum authoritate tutoris, vel curatoris, vt l. neque. š. de proc.

ADDITIO.

a Paris. Curator Vide super hoc, an possit esse tutor ad litem, in reper ver. maritus. Alexan. Curator Adde quod licet maritus nō possit esse curator generalis vxoris, potest tamen esse curator ad lites, secundum Bal & Sal. in l. 1 š. de procu. alleg Odof. hic, & dixi in l. si maritus š. de proc. & no Bart in l. si quis cum procuratorio § fi. ff. de procu. & Bal. hic, & in l. 4 in fi. de excu. tut.

LEX IIII.

Militiæ. Qui in militia occupatur, non potest esse tutor, seu curator. h.d.

LEX V.

Neque a præside. Non potest quis dare tutorem eum, qui suæ iurisdictioni non subest. h.d. No. hāc legē, q oportet q ille qui datur tutor, & cui datur, sit de iurisdōne dantis, ratione originis, uel domicilii. Casus est in l. 1. de tu. & cur. da. ab his. Dixi ubi in l. unica. š. ti. 1.

LEX VI.

Quod dicis. Matre negligēte, alii coniuncti possunt tutores petere hoc dicit. No. hanc l. & tene menti, quā faciam te notare in auth. matri, & auiæ & quam habemus j. tit. prox.

LEX VII.

In seruili. Seruus non potest dari tutor, neque curator. h.d.

LEX VIII.

Creditorem. Creditor non potest dari tutor debitori. h.d. super hāc l. habes authen. minoris. quam legam ibi in sequen.

AVTHEN.

1 *Debitor uel creditor prohibetur a tutela. fallit tamen nu. seq.*
2 *Filius debitor uel creditor potest esse tutor patris furiosi.*
3 *Frater an possit esse tutor fratris, cuius est debitor.*
4 *Fratrum rara concordia, & inter eos sæpe magna inuidia.*
5 *Creditor uel debitor in modica quantitate non prohibetur a tutela.*
6 *Quantitas magna uel parua, quæ dicatur.*
7 *Possidens res minoris non potest esse tutor.*
8 *Hęc auth. habet locum, quando est contentio inter pupillum & tutorem super iure reali.*
9 *Habens res communes cum pupillo, quando possit esse eius tutor.*
10 *Debitor naturaliter, quando possit esse curator.*
11 *Auth. hæc, an habeat locum in omni tutela, etiam testamentaria.*
12 *Voluntas testatoris tollit omnem suspicionem fraudis.*
13 *Creditor pupilli ex testamento in quo est datus tutor potest esse tutor.*
14 *Creditor si vult amittere debitum, an possit esse tutor.*
15 *Debitor ex tutela, qui paratus est soluere debitum, an possit esse tutor.*
16 *Creditor sub conditione, uel annuatim, an possit esse tutor.*
17 *Si creditor uel debitor prohibetur esse tutor, an tunc sit locus datiuo uel debeat deueniri ad legitimum.*

a **Minoris.** a Primo ponit vnū dictū trimēbre in curatore constituendo. Scdo in iam cōstituto. Tertio illud dictū declat & īponit pęnā. Quarto ponit aliud dictū seu statutū, & pęnā imponit. Quinto pdicta extēdit Scda ibi, nā aň. Tertia ibi, hoc aūt. Quarta ibi, sed & si actionis cessionē. Quinta ibi, his valētib. sūmariū ň do vobis, qa ista auth. ē sūmariū bñ b quatuor colūnarū. † No. qđ debitor vel creditor, b phibeť a tute c la vel cura. Op. I Auth. vt sine phi. ma. deb. & cre. ī pri. posita j. ti. i. auth. ad hæc. So. est speciale ī matre, & auia. Ita đt gl. iua. Inxta istud antequā ītremus gl. q̃ro qđ ī auo. & patre. Gl. dicū idē, 2 vt ī d. auth. ad hęc j. tit. i. & ibi videbitis. † Quæro, qđ in filio, cū possit filius dari curator patri furioso, vt l. is đ tut. & cu. datis ab his. vř q phibeať, qa nō reperiť iure expssū. ergo &c. Præterea non vř eadē rō, qa maior est amor ascendentis ad descendētē, quā eɔ, vt l. isti qdem. q met. cau. Cōtrariū determinat Gul. de Cu. in l. cū in eo. ff. de pac. Nā cū spes sit q bona pris deueniāt in filiū sm votū pris, vt l. scripto in fi. ff. unde lib. vř quasi administrator pprioꝛū honorū, ad qđ facit, de lib. & posth. l. in suis. j. p hære. l. 2. §. filiū. & qđ ibi no. pp qđ cessat oīs rō suspitionis, 3 iō pp debitū vel creditū nō remouebiř. † Scđo q̃ro, qđ ī fratre? Vř idē qđ in matre, & auia, qa ad successionē pariter admittūtur, vt j ad Tertu. auth. defuncto. Et ergo eadē rōne ad tutelā. Cōtrariū determinat idē do. Gul. ī d. l. cū in eo. Primo p rōnē, qa nō est tātus amor īter fratres, sicut inter ascēdētes, & descē- 4 dētes: imo īter eos est † multoties īuidia magna, vt l. cū oportet. §. i. de bo. q̃ li. & ea. l. §. sin aūt res. & l. cū př. §. cunctis cū gl. đ le. 2. j. de col. l. illud. §. fi. p hoc īducit ipse tex. in l. 1. circa prin. ff de d leg. pstan ɔtrab. bo. pos pe q̃ l. facit optime. Mōītro gl. p ordinē. 5 Quęro primo, d qđ si ē creditor ī modica quātitate. Dicit gl. q phibetur esse tut. ar. ff. de exc. tut. l. nō tm̄, in prin. de ven. inspi. 6 l. j. in fi. cū simi. † Sed q̃ro, quæ dicaī quātitas parua vel magna: Gl. nō đt hic, sed in corpore vnde sumiť, dicit hoc relinqui arbitrio iudicātis Simile videbitis i auth. nisi breuiores. š. de sent. ea breui. rec. & l. sed & si susceperit. §. j. de iudi. & de iure doriū. l. q̃ro. & facit. ff. de do. l. si oleū. §. fi. cū l. seq. Et ista teneatis mēti, 7 quia ex his facio magnū fundm̄ ad sequētia, vt j. videbitis. † Itē q̃ro, qđ si aliqs possideat rē minoris. Vř qđ nō phibeť, quia nō est debitor, vel creditor, vt Inst. đ actio. §. j. ɔtriū determinat gl. 8 p hunc tex ibi, res minoris. † Ex quo colligiť q qñ est contētio sup iure reali īter tutorē & pupillū, hēt locū ista auth. & ita cōiter teneť. 9 Quęrit gl. qđ si hēt res cōes cū minore. nō vř phibe- e ri, vt j de exc. tu. l. qđ res. Gl. ita determinat ɔ p hanc auth Sed gl. in d. l. qđ res, tenet ɔ istā. Doc. cōiter approbāt istam glo. quia ex communione oritur quidā quasi ɔctus, pducens oblonem, & actionē cōi diuidūdo, & sic pōt dici debitor & creditor Ad ueritatis rogo vos, dicerē sic. Quędam est communio in ɔtrouersia, qa vnus asserit. alter negat cōmunionem, & non potest esse tutor p hanc auth. Nā hñt locum omnes rōnes quę sūt in corpore. l. timor ne subtrahātur instrā: & qa hostis est minoris. Qñq; est cōio sine ɔtrouersia. & hic aduerte. Qñq; est cōmunio tāta qđ inuicē sunt imputationes, & reputationes magnę, vt si hñt hęreditatem vel maiorem partē bonorum cōem, tūc idē quod phibeatur a tutela, & cura, per hāc auth. Qñq; habēt communē unum fundum tm̄, tunc dico q non prohibeť esse tutor vel curator: licet. n. ex communione oriať quidā quasi ɔctus, dico q ista obligatio est modicę quātitatis, licet fundus est magnus. Teneor. n. diuidere tecum, istud est modicum, qđ patet, qa ex tpe psumitur ɔmunio, vt no in l. pen. š. cōi diui. & ibi dixi vobis, quod apparet ad oculum, quia istud teneri tecū diuidere, qñ cōio non est in ɔtrouersia, modicam ęstimationem reciperet: possent tm̄ esse tot debita inuicem occasione cōionis illius fundi, pp expēsas & fructus, & pp alia, q tūc dicerē, aliud puto relinquendum arbitrio iudicis, vtrum dicta ɔmunio inducat magnū debitū, vel modicum, vt š. dixi, qa in modico de 10 bito nō habet locum ista auth. † Quæro, quid si est debitum naturaliter tm̄ inter eos. Vř prohiberi, qa naturale debitum inducit cōpensationē, vt l. ět. ff. de cōpen. Et qa potest deduci, vt l. atq natura. de neg. gest. & impedit donationem, vt l. hoc iure. §. pen. ff. de don. sed contra qđ nō hēt locum ista auth. quia non dř proprie creditor ff. de pet. hær. l. si qđ possessor. §. sed & si. facit de adm. tut. l. si Doc. quidam determinant contra. Nā possibile erit debitum nāle solui, & sic impediretur repetitio, & induceretē compēsatio. d. l. ět. vnde subest timor, ne instra subtrahanť, sicut in ciuili debito. Pro istorū op. īduco, quia ista auth. est fauorabilis inducta in fauorem minorū, ergo est extēdēda, & sic extenditur ad debitum naturale tm̄, licet improprie sit debitum. In ɔtriū facit, quia debitum naturale quantumcunq; sit

ADDITIONES.

a Paris. Minoris. Dispositio huius auth. non hēt locum in curatore qui dať hæreditati iacenti, sm Ro. sing 132 per tex. in l. debitor ff de neg gest Item de materia huius auth. uide Bar. consi. 165 Item inquantum solet allegari gl. in ista authen. quod de stricta significatione, &c. vide Alex. multa allegantem cons. 24. in 2. vo. & consi. 200 in prin. & in fi ubi dicit solum procedere, vbi est eadē ratio. uide Alex. in l. filius f §. diui de leg 1. Item quod non habeat locum in curatore ad litem. vide Sal. hic in fi. Pro quo uide quod dicit Bar. no. in l. 2. §. contrarium. ff de cura bonis dando, & ibid Ang.

b Alex. Debitor uel creditor hæreditarius. An prohibitus sit esse curator hæreditarius. Dic quod non. Tex. est sing. in l. debitor in prin. ff de neg. gest. ibi nō tamen erat creditor, sed ex contractu præcedētu inter viuos, & vide tex. in l. 2. ff de cur. bo. dan.

c Op. in auth. Adde Bal. post Gul. in d. l. cum in eo. ff. de pac. & ibi quid in filio naturali, & spurio.

d Quęro primo Adde Bal. in l. cum in eo. ff. de pact uide tamen Bal hic.

e Alex. Res communes. Per Bal hic in fi. Menoch. Barb. consi. 60. col. 4. in fi. lib 3.

sit in magna q̃titate, pp illa spẽ, qa poterit ꝯtingere, ꝙ soluetur, vel de ea ꝯpensatio opponetur, dr̃ paruũ debitũ, qa ꝓ modica q̃titate ista spes vẽderet, vnde tanq̃ sit debitũ modicũ, non babet locũ ista auth. ꝙ satis mihi placet. Hoc tñ totum puto relinquẽdũ arbitrio iudicis, vt s̃. dixi. Venio ad seq. gl. a dr̃ hic prohibetur a cura, qd de tutela? Dicit gl. idẽ, qa eadẽ rõ est, & colligit ea corpo. vnde sumit. §. sed, & si qs. ibi, sed coniũgi tutorẽ, &c. & in Auth. vt sine prohib. matr. deb & credit § 1 & hoc omnes b tenent. Quero † an ista auth. hẽat locũ in oi tutela? Dicũt quidã, ꝙ non hẽt locũ in testamentaria, quia eius fides est electa a testatore, vt Inst. de satisd. tu. §. j. ff. de cura. furio. l. si furioso. s̃. in fi. de epis. aud. l. de creationib. Gl. determinat cõtra, qa eadẽ rõne nõ ꝓhiberet datus ex inq̃sitione, qa eius fides est approbata ꝑ iudicẽ. Nec ob. ꝙ dr̃ approbata fides, qa illud verũ quantũ ad satisdationẽ, nõ quãtũ ad alia. Et hoc apparet, qa mater, & auia tñ excipiunt, ergo nulli alteri tutela permittit. Et ita tenet gl. in corp. vnde sumit in vers. ad curationẽ, & l. pater, in prin. ff. de pro. Idẽ ꝯsuluit Dy. & dicit hoc colligi ex tex. vnde sumitur §. & hęc dicimus. Sed certe idẽ tex. dicit tñ de his, q dãtur a lege, nõ aũt de bis, q dãtur in testamẽto. Gul. de Cun. in d. l. cũ in co. ff. de pact. ꝯtriũ tenet, ꝑ rõnes quas ibi alleg. j̃. dicam D. Old. in ista mã distinguit, cuius opi. mihi placet, & sic ꝯsulendo rñdit. Aut testõr q dedit talẽ tutorẽ sciebat ipsum esse creditorẽ, vel debitorẽ, & tũc põt esse tutor, & nõ obst. ista auth. qa eius fides est electa ꝑ testatorẽ Probatur ꝑ l. tres tutores. §. fi. de adm. tu de ꝯfir. tu. l. i. ꝯfirmãdo. Præterea † volũtas testõris tollit oẽm suspicionẽ fraudis, vt l. qa aũt. in prin. ff. si qs omis. cau. test. Hoc probat. s̃. de iterd. matr. l. si mr̃is. & ibi ẽ optim' tex. de rit. nup. l. si qs tutor. Præterea mr̃ & auia pñt esse tutrices, non obstãte, ꝙ sint creditrices vel debitrices, vt dictũ est, sed testamẽtarii ꝓferũtur matri & auię: qa lex magis ꝯfidit de eis, vt in auth. mrĩ & auiæ. j̃. ti. l. ergo, &c. Istæ sunt rõnes Gul. q̃tũ est in isto mẽbro. Nec ob. qd gl. dr̃, ꝙ eadẽ rõne posset ẽt esse datus ex inquisitione, qa credo, ꝙ si iudex de hoc inq̃siuerit, an eẽt debitor, vł creditor, ꝙ valeret datio. qa an sit tale debitũ, ꝙ eũ a tutela remoueat, stat in arbitrio iudicis, s̃m, ꝙ dictum est ẽt s̃m opi. gl. Si vero testõr ignorauit ipsum esse creditorẽ, vel debitorẽ, tũc est vera opi. gl. qa nõ põt videri approbasse fidẽ eius, quẽ talẽ ignorabat. arg. l. mater. ff. de inoff. test. hãc puto verã. Facit j̃. d test. mil. l. sicut certi. & l. si cũ vel in vtero. ff. de test. tut. l. si qs ita. §. pen. Ex ꝓdictis ap 33 paret, ꝙ † si aliqs est creditor pupilli ex testõ, in quo datus est tutor, puta, qa aliqd est sibi relictũ, ꝙ propter hoc nõ ꝓhibet a tutela, vel cura. Ita itelligo istã mãm. Venio ad aliã gl. dr̃ hic a quo 34 omnino ꝓhibet. Quæro, † an ipso iure nõ possit esse tutor, d an vero possit esse si vult amittere debitũ? Gl. hic ponit opi. q̃ vide. De hoc fuerũt opi. inter Azo. & Hug. quas recitat gl. in l. ꝓpter litẽ, ff. de exc. tu. l. pr̃ in prin. ff. de pcu. gl. firmat opi. Hug. s. ꝙ nõ possit esse tutor, ꝑdẽdo debitũ, do. Rich. disputauit istã q. & determinauit s̃m, ꝙ vr̃ determinare ista gl. videlicet, aut cõstat ab initio, ꝙ sit debitor, vel creditor, & ipso iure remouet. Aut nõ ꝯstat, & tũc admittit ad tutelã, sed ꝑdit debitũ Et hoc probat ex corpore vnde sumit ista auth. ibi, si vero tacuerit, &c. vbi dr̃, ꝙ debitũ ꝑdit, & nullã aliam pęnam imponit, sed interpretatione legũ pęnæ sunt molliẽdæ, vt l. si ꝑses, & l. interpretatione. ff. de pę. ergo, &c. Pręterea in ipso pũcto, ꝙ tacet, ꝑdit debitũ, ergo iãq̃ nõ creditor creditor põt esse tutor. Ita dicebat ipse, ꝙ satis placet. Venio ad aliã gl. Quæro, qd si efficit creditor vel de-35 bitor ex tutela? Dic, vt in gl. & bene. Quęro † qd si ab initio paratus est soluere, vł debitũ remittere? Dic, vt in gl. & bene. Quę-36 ro † qd si erat debitũ annuũ, vel debitũ sub ꝯdõne, dicit glo. ꝙ prohibet a tutela, vel cura, qa rõ eadẽ est, scilicet timor, ne subtrahãtur instrumenta, tñ in debito annuo nõ amittit totũ debitum, sed pro eo tẽpore quo tutela durat. Quidam dicũt, ꝙ imo amittit pro toto tẽpore, sicut in debito cõditionali. Mihi vr̃ dicẽdũ, ꝙ debitum annuum seu cõditionale ęstimatur, secũdũ, ꝙ illa spes vẽdi põt, vt l. in quãtitate. §. magna. ad l. Falc. Facit ad Treb. l. i. §. si hæres. Et ideo si æstimatio illius debiti ꝯditionalis esset modica nõ repelleret eũ ab administratione, qa in debito modico nõ habet locũ ista auth. secus si ęstimatio esset magna. Eodẽ modo intelligo de eo, q hẽt hypothecata bona minoris vt debeãt æstimari quantũ est deterior conditio propter illam hypothecã, vt d. l. i. § si hęres. ad Treb. vt sic videamus vtrum sit quãtitas magna, vel parua. Quęro, quid si post tutelã suscipiat f cessionẽ. Dic vt in gl. & in corpore vnde sumit. Vltimo sexta gl. q̃ro vnã quęst. Dicitur hic, quod quis prohibetur esse tutor, 37 qa debitor, vel creditor. Quæro † vtrũ deueniatur ad sequentẽ legitimũ, vel datiuum? Nõ insisto. Breuiter credo sic dicendũ. Aut de debito si ꝯstat aperte, & sic iste habuit necesse ĩ iudicio debitũ allegare, & tũc qa in modico desinit esse tutor, locus est sequẽti datiuo, vt l. si quis sub ꝯditione, de testam. tute. Dixi in l. i. supra de testam. tute. Aut erat debitũ manifestum, puta cõmunio bonorũ, vel aliud debitum, tũc si qdem certum esset illud debitũ nõ finiri durãte pupillari ætate, vt puta quia erat debitũ annuũ, & perpetuum, & deueniretur ad sequentem legitimum, quia istius primi spes omnino deficit, arg. de leg. tu. l. 1. §. pe. & l. non solum. §. si libertus, de exc. tu. & de iu. & ra. distr. l. si tutor. §. 1. Si uero debitum illud potest dissolui intra pupillarẽ ætatẽ, & tũc locus erit datiuo, & debito dissoluto cessabit ille datiuus, & reassumet ille legitimus, arg. dictorũ iurium sup. proxime allegatorum, & est expressum in l. his qui, de tuto. & cur. da. ab his. Quęro vtrum propter debitum patris, prohibeatur g filius esse tutor, vel e conuerso. De hoc cogitabitis. g

ADDITIONES.

a Alc. Venio ad seq. gl. Ista auth. extenditur ad tutorem, facit etiam quod not. gl. & Do. inf eo Auth. matri. & auiæ. limita nisi debitum fuisset contractum post testamentum, ar. l. libertus. §. Largius, & ibi no. ff. de an. leg. & ita consuluit Bal. in cõs. inci. Secundum opi. gl. & adde Bal. in l. 1. de confirm. tut. & quid incontinenti cũ tutor desiit esse debitor, uel creditor, tutela reuertitur ad eum. Ita tto. dicit Bart. in l. si impuberis. ff. de tu. & cu. da. ab his, & Bal. in l. cum in eo. ff. de pact. Bal. hic iuxta fi. ver. vlt. extra gl.

b Men. Quæro Barb. consi. 60 col. 5. fi. 5.

c Old. De ista materia uide Bar. in l. post legatum. §. amittere. ff. de his quibus, vt indign.

d Alc. Tutor. Bar. in l. pater, in prin. ff. de proc. & ibi per Bal. adde quod no. Io. And. in addi. ad Spe. in tit. de tu. §. si ver. item ꝙ tutor. dicit opi. Hug. strictissimam, & illam sequitur. An autem hæc auth. habeat locũ in debitore obligato reali, sicut personali, Bal. consi. 157 tenet, ꝙ non. 3. lib.

e Debitum annuum. Vide circa hoc omnino Bar. in l. inter stipulantem. §. sacram, de uerb. obl.

f Alc. Vltimo. Facit, quod no. Bar. inf. tit. 1. in auth. sacramentum.

g Alc. Cogitabitis. Adde Bar. in l. si impuberis. ff. de tut. & cur. da. ab his.

LEX IX.

a **Si sororis.** a Habenti tutorem legitimum, alius dari non potest. h. d. in summa.

ADDITIO.

a Alc. Si sororis. Limita per Bal. in l. 1 sup. de test. tu. Secus in tutore inutiliter dato. & confirmato in l. 3. & ibi Bal. sup. de confirma. tuto.

LEX X.

a **Curatorem.** a Habenti curatorem non potest alius dari, nisi causa cognita, vel priore remoto.

ADDITIO.

a Alc. Curatorem. Limita in curatore ad lites, quia ante litem contestatam semper etiam alter adiungi potest, vt no. in l. qui cum procuratore. § 1. ff. de proc.

LEX XI.

In vniuersis. Minor sine curatore generali ad lites nõ habet legitimam personã in iudicio. h. d.

LEX XII.

a **Curator.** a Generalis curator nõ debet a lite desistere ꝓꝑ specialem curatorem datum ad litem. h. d.

ADDITIO.

a Alc. Curator. Limita, vt dixi sup. in l. curatorem.

LEX XIII.

Ne magistratuum. Colonus Principis, vel alius priuilegiatus, tutor dari non potest. h. d.

Quando mulier tutelæ officio fungi potest. Rub.

LEX PRIMA.

Tutelam. Mulier de iure communi tutrix esse nõ potest h. d. in summa.

LEX II.

a **Matres.** a Si matres tutelas filiorum impetrãt a Principe, debent iurare se ad secundas nuptias nõ venire, & si ꝯfecerint, bona matrum pupillis obligantur, & testamentarius, & legitimus matrem præcedit. h. d. Ista lex corrigitur per Auth. matr. & auiæ in multis, quam legam tibi in seq. lectione.

ADDITIO.

a Alc. Matres. Stan lex ista. §. sit autem tutela, in Auth. de nup. habeat locum in matre quæ non erat tutrix, sed simpliciter administratrix, vide Bal. in l. cũ oportet. §. si. ad fi. C. de bon. quæ lib.

LEX III.

Si pater. Mulier potest petere tutelam filiorum suorũ naturaliũ, si pater in testamento eis non dedit. h. d.

AVTHEN.

1 *Renunciatio Velleiani, quæ fit per matrem tutricem, quid operetur.*
2 *Factum in iudicio parte absente, an prosit alijs.*
3 *Dispositio huius auth. an habeat locum in matre, & auia naturali tantũ.*
4 *Pater quando præfertur in tutela, & quando mater.*
5 *Quando auus præferatur, & quando auia.*
6 *Si mater & aui concurrunt in tutela, quis præferatur.*
7 *Mater potest esse curatrix filiorum.*
8 *Mater, & auia an cogantur tutelam suscipere.*
9 *Tutela quæ defertur matri, an sit legitima, uel datiua, an uero anomala.*
10 *Mater si est data in testamento tutrix, ꝙ sit testamentaria.*
11 *Tutela uitiatur, si mater non renunciauit secundis nuptiis, & Velleiano.*
12 *Mater si renunciauit Velleiano, secundis nuptijs, & omni auxilio, quid operetur.*
13 *Mulier tutrix, potest capi, & carcerari ex dispositione huius auth.*
14 *Si non est renunciatum secundis nuptiis, nec Velleiano, sed generaliter omni beneficio, an ualeat.*
15 *Tutela uitiatur si generaliter mulier non obligauit omnia bona sua.*

LEX PRIMA.

ILlustribus. Bř dicit. Illustrib. datur tutor, vel curator, in vrbe per præfectũ, & prætorem, & decẽ uiros senatores, & eis decreto prætoris ꝓceditur administratio, in ꝓuinciis vero nominantur a curialibus. hoc dicit in summa.

LEX II.

Generali. Hic ꝓhibet Imperator ne ille, qui est curialis, vel obligatus curiæ possit esse tutor illustriũ personarum, & hoc vult. Non habetis hic alia, &c.

Qui dare tutores, vel curat. & qui dari possunt. Rubrica.

LEX PRIMA.

CVm tibi. Ei de cuius statu dubitatur, potest dari tutor, vel curator lite pendente.

LEX II.

a **Maritus.** Maritus nõ pôt esse curator a vel tutor vxoris. h.d. Quærit gl. q̃ est rõ? Rñ. quia si male gereret ꝑ affectionẽ, vxor ei remitteret. Ita dicit gl. hic. quę est ratio ꝙ pôt esse procurator, & non curator, vt l. maritus. s̃. de procura. Rñde, quia curator habet maiorẽ protestatem, quam procurator Præterea procurator, vel ꝯstituitur a maiore, & sic habẽte plenũ intellectum, vel constituitur a minore, & cõstituit eum authoritate tutoris, vel curatoris, vt l. neque. s̃. de proc.

ADDITIO.

a Paris. Curator Vide super hoc, an possit esse tutor ad litem, in reper. ver. maritus. Alexan. Curator Adde quod licet maritus nõ possit esse curator generalis vxoris, potest tamen esse curator ad lites, secundum Bal. & Sal. in l. 1. s̃. de procu. alleg. Odof. hic, & dixi in l. si maritus s̃. de proc. & no. Bart. in l. si quis cum procuratorio § fi. ff. de procu. & Bal. hic, & in l. 2 in fi. de excu. tut.

LEX IIII.

Militiæ. Qui in militia occupatur, non potest esse tutor, seu curator. h.d.

LEX V.

Neque a præside. Non potest quis dare tutorem eum, qui suæ iurisdictioni non subest. h.d. No. hãc legẽ, ꝙ oportet ꝙ ille qui datur tutor, & cui datur, sit de iurisdõne dantis, ratione originis, uel domicilii. Casus est in l. 1. de tu. & cur. da. ab his. Dixi ubi in l. vnica. s̃. ti. 1.

LEX VI.

Quod dicis. Matre negligẽte, alii coniuncti possunt tutores petere hoc dicit. No. hanc l. & tene menti, quã faciam te notare in auth. matri, & auiæ. & quam habemus j. tit. prox.

LEX VII.

In seruili. Seruus non potest dari tutor, neque curator. h.d.

LEX VIII.

Creditorem. Creditor non potest dari tutor debitori. h.d. super hãc l. habes authen. minoris. quam legam ibi in sequen.

AVTHEN.

1 *Debitor uel creditor prohibetur a tutela. fallit tamen nu. seq.*
2 *Filius debitor uel creditor potest esse tutor patris furiosi.*
3 *Frater an possit esse tutor fratris, cuius est debitor.*
4 *Fratrum rara concordia, & inter eos sæpe magna inuidia.*
5 *Creditor uel debitor in modica quantitate non prohibetur a tutela.*
6 *Quantitas magna uel parua, quæ dicatur.*
7 *Possidens res minoris non potest esse tutor.*
8 *Hęc auth. habet locum, quando est contentio inter pupillum & tutorem super iure reali.*
9 *Habens res communes cum pupillo, quando possit esse eius tutor.*
10 *Debitor naturaliter, quando possit esse curator.*
11 *Auth. hæc, an habeat locum in omni tutela, etiam testamentaria.*
12 *Voluntas testatoris tollit omnem suspicionem fraudis.*
13 *Creditor pupilli ex testamento in quo est datus tutor potest esse tutor.*
14 *Creditor si vult amittere debitum, an possit esse tutor.*
15 *Debitor ex tutela, qui paratus est soluere debitum, an possit esse tutor.*
16 *Creditor sub conditione, uel annuatim, an possit esse tutor.*
17 *Si creditor uel debitor prohibetur esse tutor, an tunc sit locus datiuo uel debeat deueniri ad legitimum.*

a **Minoris.** a Primo ponit vnũ dictũ trimẽbre in curatore constituendo. Scdo in iam cõstituto. Tertio illud dictũ declat & ĩponit pęnã. Quarto ponit aliud dictũ seu statutũ, & pęnã imponit. Quinto ꝑdicta extẽdit Scda ibi, nã añ. Tertia ibi, hoc aũt. Quarta ibi, sed & si actionis cessionẽ. Quinta ibi, his valẽtib. sũmariũ ñ do vobis, qa ista auth. ẽ sũmariũ bñ quatuor colũnarũ. † No. qđ debitor vel creditor, b ꝓhibeť a tutela vel cura. Op. ĩ Auth. vt sine ꝓhi. ma. deb. & cre. ĩ prĩ. posita j. c ti. l. auth. ad hæc. So. est speciale ĩ matre, & auia. Ita đt gl. iuxta istud antequã ĩtremus gl. q̃ro qđ ĩ auo, & patre. Gl. dicit idẽ, 2 vt ĩ d. auth ad hęc j. tit. i. & ibi videbitis. † Quæro, qđ in filio, cũ possit filius dari curator patri furioso, vt l. is. đ tut. & cu. datis ab his. vř ꝙ ꝓhibeať, qa nõ reperiť iure exꝑssũ. ergo &c. Præterea non vř eadẽ rõ, qa maior est amor ascendentis ad descendẽtẽ, quã eꝯ, vt l. isti qdem. ꝙ met. cau. Cõtrariũ determinat Gul. de Cu. in l. cũ in eo. ff. de pac. Nã cũ spes sit ꝙ bona pr̃is deueniãt in filiũ s̃m votũ pr̃is, vt l. scripto in fi. ff. unde lib. vř quasi administrator ꝓpriorũ honorũ, ad qđ facit, de lib. & posth. l. in suis. j. ꝓ hæc. l. 2. §. filiũ. & qđ ibi no. ꝑ qđ cessat oĩs rõ suspitionis. 3 tõ ꝑ debitũ vel creditu nõ remouebiť. † Scđo q̃ro, qđ ĩ fratre? Vř idẽ qđ in matre, & auia, qa ad successionẽ pariter admittũtur, vt j. ad Tertu. auth. defuncto. Et ergo eadẽ rõne ad tutelã. Cõtrariũ determinat idẽ do. Gul. ĩ d. l. cu in eo. Primo ꝑ rõnẽ, qa nõ est tãtus amor ĩter fratres, sicut inter ascẽdẽtes, & descẽ4 dẽtes: imo ĩter eos est † multoties ĩuidia magna, vt l. cũ oportet. §. 1. de bo. q̃ li. & ca. l. §. fin aũt res. & l. cũ pr̃. §. euictis cũ gl. đ le. 2. j. de col. l. illud. §. fi. ꝓ hoc ĩducit ipse tex. in l. 1. circa prin. ff. de d leg. ꝑstan ꝯtab. bo. pos. pe q̃ l. facit optime. Mõ ĩtro gl. ꝑ ordinẽ. 5 Quęro primo, d qđ si ẽ creditor ĩ modica quãtitate. Dicũ gl. ꝙ ꝓhibetur esse tut. ar. ff. de exc. tut. l. nõ tm̃, in prin. de ven. inspi. 6 l. j. in fi. cũ simi. † Sed q̃ro, quæ dicať quãtitas parua vel magna; Gl. nõ đt hic, sed in corpore vnde sumiť, dicit hoc relinqui arbitrio iudicãtis Simile videbitis ĩ auth. nisi breuiores. s̃. de sent. ea breui. rec. & l. sed & si susceperit. §. j. de iudi. & de iure dotiũ. l. q̃ro. & facit. ff. de do. l. si olcũ. §. fi. cũ l. seq. Et ista teneatis mẽti, 7 quia ex his facio magnũ fundm̃ ad sequẽtia, vt j. videbitis. † Itẽ q̃ro, qđ si aliqs possideat rẽ minoris. Vř qđ nõ ꝓhibeť, quia nõ est debitor, vel creditor, vt Inst. đ actio. §. j. ꝯtrũ determinat gl. 8 ꝑ hunc tex. ibi, res minoris. † Ex quo colligit ꝙ qñ est conẽtio sup iure reali ĩter tutorẽ & pupillũ, hẽt locũ ista auth. & ita cõi9 ter teneť. Quęrit gl. qđ si hẽt res cões cũ minore. nõ vř ꝓhibec ri, vt j. de exc. tu. l. qđ res. Gl. tua determinat ꝯ ꝑ hanc auth. Sed gl. in d. l. qđ res, tenet ꝯ istã. Doc. cõiter approbãt istam glo. quia ex communione oritur quidã quasi ꝯctus ꝓducens oblonem, & actionẽ cõi diuidũdo, & sic pôt dici debitor & creditor Aduertatis rogo vos, dicerẽ sic. Quędam est communio in ꝯtrouersia, qa vnus asserit. alter negat cõmunionem, & non potest esse tutor ꝑ hanc auth. Nã hñt locum omnes rõnes quę fiũt in corpore. l. timor ne subtrahãtur in sťa: & qa hostis est minoris. Qñq; est cõio sine ꝯtrouersia. & hic aduerte. Qñq; est cõmunio tãta qđ inuicẽ sunt imputationes, & reputationes magnę, vt si hñt hęreditatem vel maiorem partẽ bonorum cõem, istic idẽ quod ꝓhibeatur a tutela, & cura, per hãc auth. Qñq, habẽt communẽ unum fundum tm̃, tunc dico ꝙ non prohibeť esse tutor vel curator: licet. n. ex communione oriať quidã quasi ꝯctus, dico ꝙ ista obligatio est modicę quãtitatis, licet fund' est magnus. Teneor. n. diuidere tecum, istud est modicum, qđ patet, qa ex tpe ꝑsumitur ꝯmunio, vt no. in l. pen. s̃. cõi diui. & ibi dixi vobis, quod apparet ad oculum, quia istud teneri tecũ diuidere, qñ cõio non est in ꝯtrouersia, modicam ęstimationem reciperet: possent tñ esse tot debita inuicem occasione cõionis illius fundi, ꝑ expẽtas & fructus, & ꝑ alia, ꝙ tũc dicerẽ, aliud puto relinquendum arbitrio iudicis, vtrum dicta ꝯmunio inducat magnũ debitũ, vel modicum, vt s̃. dixi, qa in modico de10 bito nõ habet locum ista auth. † Quæro, quid si est debitum naturaliter tm̃ inter eos. Vř prohiberi, qa naturale debitum inducit cõpensationẽ, vt l. ẽt. ff. de cõpen. Et qa potest deduci, vt l. at q natura. de neg. gest. & impedit donationem, vt l. hoc iure. §. pen. ff. de don. sed contra qđ nõ hẽt locum ista auth. quia non đř proprie creditor ff. de pet. hær. l. si qđ possessor. §. sed & si. facit de adm. tut. l. si Doc. quidam determinant contra. Nã possibile erit debitum nãle solui, & sic impediretur repetitio, & induceret compẽsatio d. l. ẽt. vnde subest timor, ne instťa subtrahani, sicut in ciuili debito. Pro istorũ op. ĩduco, quia ista auth. est fauorabilis inducta in fauorem minorũ, ergo est extẽdẽda, & sic extenditur ad debitum naturale tm̃, licet impropriæ sit debitum. In ꝯtriũ facit, quia debitum naturale quantumcunq; sit

---

ADDITIONES.

a Paris. Minoris. Dispositio huius auth. non hẽt locum in curatore qui dať hæreditati iacenti, s̃m Ro. sing. 132 per tex. in l. debitor ff. de neg. gest. Item de materia huius auth. vide Bar. consi. 102 Item inquantum solet allegari gl. in ista authen. quod de stricta significatione, &c. vide Alex. multa allegantem cons. 24. in 2. vo. & consi. 200 in prin. & in fi. ubi dicit falsum procedere, vbi est eadẽ ratio. uide Alex. in l. filiusf. §. diui de leg. 1. Item quod non habeat locum in curatore ad litem. vide Sal. hic in fi. Pro quo uide quod dicit Bar. no. in l. 2. §. contrarium. ff. de cura bonis dando, & ibid Ang.

b Alex Debitor uel creditor hæreditarius. An prohibitus sit esse curator hæreditarius. Dic quod non Tex. est sing. in l. debitor in prin. ff. de neg. gest. ibi nõ tamen erat creditor, sed ex contractu præcedẽti inter viuos, & vide tex. in l. 2. ff. de cur. bo. dan.

c Op. in auth. Adde Bal. post Gul. in d. l. cum in eo. ff. de pac. & ibi quid in filio naturali, & spurio.

d Quęro primo Adde Bal. in l. cum in eo. ff. de pact. uide tamen Sal. hic.

e Alex. Res communes. Per Bal. hic in fi. Menoch. Barb. consi. 60. col. 4. in fi. lib. 3.

sit in magna q̃titate, pp il a ipẽ, qa poterit ꝯtingere, ꝙ soluetur, vel de ea ꝯpensatio opponetur, dr̃ paruũ debitũ, qa ꝑ modica q̃titate ista spes vẽderet, vnde tanq̃ sit debitũ modicũ, non habet locũ ista auth. ꝙ satis mihi placet. Hoc m̃ totum puto relinquẽdũ arbitrio iudicis, vt s̃. dixi. Venio ad seq gl. a dr̃ hic prohibetur a cura, qd de tutela? Dicit gl. idẽ, qa eadẽ rõ est, & colligit̃ ex corpo. vnde sumit̃. §. sed, & si qs. ibi, sed coniũgi tutorẽ, &c. & in Auth. vt sine prohib. matr. deb. & credit. § t & hoc omnes b tenent. Quęro b † an ista auth. hẽat locũ in oĩ tutela? Dicũt quidã, ꝙ non hẽt locũ in testamentaria. quia eius fides est electa a testatore, vt Inst. de satisd. tu. §. i. ff. de cura. furio, l. si furioso. s̃. in fi. de epis. aud. l. de creationib. Gl. determinat cõtra, qa eadẽ rõne nõ ꝓhiberet̃ datus ex Iq̃sitione, qa eius fides est approbata ꝑ iudicẽ. Nec ob. ꝙ dr̃ approbata fides, qa illud verũ quantũ ad satisdationẽ, nõ quãtũ ad alia. Et hoc apparet, qa mater, & auia tm̃ excipiunt̃, ergo nulli alteri tutela permittit̃. Et ita tenet gl. in corp. vnde sumit̃ in vers. ad curationẽ, & l. pater, in prin. ff. de pro. Idẽ ꝯsuluit Dy. & dicit hoc colligi ex tex. vnde sumitur §. & hęc diximus. Sed certe idẽ tex. dicit tm̃ de his, q datur a lege, nõ aũt de his, q dãtur in testamẽto. Gul. de Cun. in d. l. cũ in eo. c ff. de pact. ꝯtrã tenet, ꝑ rõnes quas ibi alleg. ĩ. dicam D. Old. cum ista mã distinguit, cuius opi. mihi placet, & sic ꝯsulendo r̃ndit. Aut testãr q dedit talẽ tutorẽ sciebat ipsum esse creditorẽ, vel debitorẽ, & tũc põt esse tutor, & nõ obst. ista auth. qa eius fides est electa ꝑ testatorẽ. Probatur ꝑ l. tres tutores. §. fi. de adm. tu. de ꝯfir. tu. l. i. ꝯfirmãdo. Prætereat † volũtas testãris tollit oẽm suspicionẽ fraudis, vt l. qa aũt in prin. ff. si qs omis. cau. test. Hoc probat̃. s̃. de ĩterd. matr. l. si mr̃is. & ibi ẽ optim⁹ tex. de rit. nup. l. si qs tutor. Præterea mr̃ & auia põt esse tutrices, non obstãte, ꝙ sint creditrices vel debitrices, vt dictũ est, sed testamẽtarii ꝓferũtur matri & auię: qa lex magis ꝯfidit de eis, vt in auth. mr̃i & auiæ. ĩ. ti. i. ergo, &c. Istæ sunt rõnes Gul. q̃tũ est in isto mẽbro. Nec ob. qd gl. dt, ꝙ eadẽ rõne posset ẽt esse datus ex inquisitione, qa credo, ꝙ si iudex de hoc inq̃siuerit, an eẽt debitor, vl̃ creditor, ꝙ valeret datio. qa an sit tale debitũ, ꝙ eũ a tutela remoueat, stat in arbitrio iudicis, s̃m, ꝙ dictum est ẽt s̃m opi. gl. Si vero testãr ignorauit ipsum esse creditorẽ, vel debitorẽ, tũc est vera opi. gl. qa nõ põt videri approbasse fidẽ eius, quẽ talẽ ignorabat. arg. l. mater. ff. de inoff. test. hãc puto verã. Facit ĩ. d. test. mil. l. sicut certi. & l. si cũ vel in vtero. ff. de test. tut. l. si qs ita. §. pen. Ex ꝑdictis apparet, ꝙ † si aliqs est creditor pupilli ex testõ, in quo datus est tutor, puta, qa aliqd est sibi relictũ, ꝙ propter hoc nõ ꝓhibet̃ a tutela, vel cura. Ita ĩtelligo istã mãm. Venio ad aliã gl. dr̃ hic a quo omnino ꝓhibet̃. Quæro, † an ipso iure nõ possit esse tutor, dan d vero possit esse si vult amittere debitũ? Gl. hic ponit opi. q̃ vide. De hoc fuerũt opi. inter Azo. & Hug. quas recitat gl. in l. ꝓpter litẽ, ff. de exc. tu. l. pr̃ in prin. ff. de ꝑcu. gl. firmat opi. Hug. s. ꝙ nõ possit esse tutor, ꝑdẽdo debitũ, do. Rich. disputauit istã q. & determinauit sui, ꝙ vr̃ determinare ista gl. videlicet, aut cõstat ab initio, ꝙ sit debitor, vel creditor, & ipso iure remouet̃. Aut nõ ꝯstat, & tũc admittit̃ ad tutelã, sed ꝑdit debitũ. Et hoc probat̃ ex corpore vnde sumit̃ ista auth. ibi, si vero tacuerit, &c. vbi dt, ꝙ debitũ ꝑdit, & nullã aliam pęnam imponit, sed interpretatione legũ pęnæ sunt molliẽdæ, vt l. si ꝑles, & l. interpretatione. ff. de pę. ergo, &c. Pręterea in ipso pũcto, ꝙ tacet, ꝑdit debitũ, ergo tãq̃ nõ creditor creditor põt esse tutor. Ita dicebat ipse, ꝙ satis placet. Venio ad aliã gl. Quæro, qd si efficit̃ creditor vel debitor ex tutela? Dic, vt in gl. & bene. Quęro † qd si ab initio paratus est soluere, vl̃ debitũ remittere? Dic, vt in gl. & bene. Quęro † qd si erat debitũ annuũ, e vel debitũ sub ꝯdõne, dicit glo. ꝙ prohibet̃ a tutela, vel cura, qa rõ eadẽ est, scilicet timor, ne subtrahãtur instrumenta, tñ in debito annuo nõ amittit totũ debitum, sed pro eo tẽpore quo tutela durat. Quidam dicũt, ꝙ amittit pro toto tẽpore, sicut in debito cõditionali. Mihi vr̃ dicẽdũ, ꝙ debitum annuum seu cõditionale ęstimatur, secũdũ, ꝙ illa spes vẽdi põt, vt l. in quãtitate. §. magna. ad l. Falc. Facit ad Treb. l. i. §. si hæres. Et ideo si æstimatio illius debiti ꝯditionalis esset modica nõ repelleret eũ ab administratione, qa in debito modico nõ habet locũ ista auth. secus si ęstimatio esset magna. Eodẽ modo intelligo de eo, q hẽt hypothecata bona minoris, vt debeãt æstimari quantũ est deterior conditio propter illam hypothecã, vt d. l. i. § si hęres. ad Treb. vt sic videamus vtrum sit quãtitas magna, vel parua. Quęro, quid si post tutelã suscipiat f cessionẽ. Dic vt in gl. & in corpore vnde sumit̃. Vltimo f extra gl. q̃ro vnã quęst. Dicitur hic, quod quis prohibetur esse tutor, qa debitor, vel creditor. Quæro † vtrũ deuentatur ad sequentẽ legitimũ, vel datiuum? Nõ m̃ fisto. Breuiter credo sic dicendũ. Aut de debito ñ ꝯstat aperte, & sic iste habuit necesse ĩ iudicio debitũ allegare, & tũc qa in modico desinit esse tutor, locus est sequẽti datiuo, vt l. si quis sub ꝯditione, de testam. tutc. Dixi in l. i. supra de testam. tutc. Aut erat debitũ manifestum, puta cõmunio bonorũ, vel aliud debitum, tũc si qdem certum esset illud debitũ nõ finiri durãte pupillari ætate, vt puta quia erat debitũ annuũ, & perpetuum, & deueniretur ad sequentem legitimum, quia istius primi spes omnino deficit, arg. de leg. tu. l. i. §. pe. & l. non solum. §. si libertus, de exc. tu. & de tu. & ra. distr. l. si tutor. §. i. Si uero debitum illud potest dissolui intra pupillarẽ ætatẽ, & tũc locus erit datiuo, & debito dissoluto cessabit ille datiuus, & reassumet ille legitimus, arg. dictorũ iurium sup. proxime allegatorum, & est expressum in l. his qui, de tuto. & cur. da. ab his. Quęro vtrum propter debitum patris, prohibeatur g filius esse tutor, vel econuerso. De hoc cogitabitis. g

(Marginal numbers: 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17)

ADDITIONES

a Ale. Venio ad seq. gl. Ista auth. extenditur ad tutorem, facit etiam quod not. gl. & Do. inf. eo. Auth. matri. & auiæ. limita nisi debitum fuisset contractum post testamentum, ar. l. libertus. §. Largius, & ibi no. ff. de an. leg. & ita consuluit Bal. in cõs. inci. Secundum opi. gl. & adde Bal. in l. i. de confirm. tut. & quid incontinenti cũ tutor desiit esse debitor, uel creditor, tutela reuertetur ad eum. Ita no. dicit Bart. in l. si impuberis. ff. de tu. & cu. da. ab his, & Bal. in l. cum in eo. ff. de pact. Bal. hic iuxta fi. ver. vlt. extra gl.

b Men. Quæro. Barb. consi. 60 col. 5. li. 3.

c Old. De ista materia uide Bar. in l. post legatum. §. amittere. ff. de his quibus, vt indign.

d Ale. Tutor. Bar. in l. pater, in prin. ff. de proc. & ibi per Bal. adde quod no. Io. And. in add. ad Spe. in tit. de tu. §. si ver. item ꝙ tutor. dicit opi. Hug. strictissimam, & illam sequitur. An autem hæc auth. habeat locũ in debitore obligato reali, sicut personali, Bal. consi. 257 tenet, ꝙ non. 3. lib.

e Debitum annuum. Vide circa hoc omnino Bar. in l. inter stipulantem. § sacram, de uerb. obl.

f Ale. Vltimo. Facit, quod no. Bar. inf. tit. i. in auth. sacramentum.

g Ale. Cogitabitis. Adde Bar. in l. si impuberis. ff. de tut. & cur. da. ab his.

LEX IX.

a **Si sororis.** a Habenti tutorem legitimum, alius dari non potest. h. d. in summa.

ADDITIO.

a Ale. Si sororis. Limita per Bal. in l. i. sup. de test. tu. Secus in tutore inutiliter dato. & confirmato. in l. 3. & ibi Bal. sup. de confirma. tuto.

LEX X.

a **Curatorem.** a Habenti curatorem non potest alius dari, nisi causa cognita, vel priore remoto.

ADDITIO.

a Ale. Curatorem. Limita in curatore ad lites, quia ante litem contestatem semper etiam alter adiungi potest, vt no. in l. qui cum procuratore. § i. ff. de proc.

LEX XI.

In vniuersis. Minor sine curatore generali ad lites nõ habet legitimam personã in iudicio. h. d.

LEX XII.

a **Curator.** a Generalis curator nõ debet a lite desistere ꝑ specialem curatorem datum ad litem. h. d.

ADDITIO.

a Ale. Curator. Limita, vt dixi sup. in l. curatorem.

LEX XIII.

Ne magistratuum. Colonus Principis, vel alius priuilegiatus, tutor dari non potest. h. d.

Quando mulier tutela officio fungi potest. Rub.

LEX PRIMA.

Tutelam. Mulier de iure communi tutrix esse nõ potest h. d. in summa.

LEX II.

a **Matres.** a Si matres tutelas filiorum impetrãta Principe, debent iurare se ad secundas nuptias nõ venire, & si ꝯtrafecerint, bona matrum pupillis obligantur, & testamentarius, & legitimus matrem præcedit. h. d. Ista lex corrigitur per Auth. matr. & auiæ in multis, quam legam tibi in seq. lectione.

ADDITIO.

a Ale. Matres. Et an lex ista. § fin autem tutela, in Auth. de nup. habeat locum in matre quæ non erat tutrix, sed simpliciter administratrix, vide Bal. in l. cũ oportet. § si ad. fi. C. de bon. quæ lib.

LEX III.

Si pater. Mulier potest petere tutelam filiorom suorũ naturaliũ, si pater in testamento eis non dedit. h. d.

AVTHEN.

1. *Renunciatio Velleiani, quæ fit per matrem tutricem, quid operetur.*
2. *Factum in iudicio parte absente, an prosit alijs.*
3. *Dispositio huius auth. an habeat locum in matre, & auia naturali tantũ.*
4. *Pater quando præfertur in tutela, & quando mater.*
5. *Quando auus præferatur, & quando auia.*
6. *Si mater & auus concurrunt in tutela, quis præferatur.*
7. *Mater potest esse curatrix filiorum.*
8. *Mater, & auia an cogantur tutelam suscipere.*
9. *Tutela quæ defertur matri, an sit legitima, uel datiua, an uero anomala.*
10. *Mater si est data in testamento tutrix, ꝙ sit testamentaria.*
11. *Tutela uitiatur, si mater non renunciauit secundis nuptiis, & Velleiano.*
12. *Mater si renunciauit Velleiano, secundis nuptijs, & omni auxilio, quid operetur.*
13. *Mulier tutrix, potest capi, & carcerari ex dispositione huius auth.*
14. *Si non est renunciatum secundis nuptiis, nec Velleiano, sed generaliter omni beneficio, an ualeat.*
15. *Tutela uitiatur si generaliter mulier non obligauit omnia bona sua.*

36 Si mr, & extraneus sint dati tutores in testamento, an mater erit tutrix.
37 Mater data tutrix in testamento non confirmatur, sed coram iudice agnoscit tutelam, & renunciat.
38 Si fuit datus tutor a iudice matre ignorante, an teneat datio.

a **Matri, & auiæ.** aHæc auth. se hēt ad legē Codicis corrigēdo in plurib. Primo, quia de iure Codicis requirebaĩ, ꝙ impetraret a Principe, & corrigitur per istã auth. Secundo, quia p legem Codicis requirebatur, ꝙ cum iurō renunciaret secundis nuptiis, quod iuramentum per hãc auth. & sequētē tollitur. Tertio per legem Codicis legitimi præferebanĩ matri, quod p hanc auth corrigitur. Quarto per auth. minoris, quã modo uidistis, debitor, vel creditor prohibebaĩ a tutela, uel cura. Istud determinaĩ per auth ad hæc, positã hic, ꝙ in matre, & auia non habet locum. Quinto, l. Codicis dicebat solum de matre, hic extēditur etiam ad auiam: & sic istæ auth. habent se non solũ corrigēdo, sed etiam addēdo. Notabilia collige per teipsũ. Multa dicēda sunt circa hanc auth. Et ego tractaui istam materiam in l. si quis sub ꝯditione. de testa. tute. Et hoc anno etiam propter q̃dam consilia superuenerunt mihi q̃dam dubia in ista materia. & gl. nr̃ę ubi non sunt dubia instãt, & vbi sunt dubia intacta relinquũt. Op ꝙ nihil releuet renũciare Velleiano, qa mulier nō intercedit, ergo, &c. cũ Velleianũ intercedenubus tantũ subueniat, vt ff. ad Vellei. l. 2. §. 1. & l. tutori, ṡ. ad

1 Velle. l. 1. Sol. Quidam dicunt, ꝙ ista † renunciatio proderit, qñ mulier promitteret creditorib. p pupillo. Nescio, qd hoc sit dictũ. nam ista renunciatio fit in fauorem pupilli, non in fauorē illorũ creditorũ. Vnde Cy. hic uidetur dicere, ꝙ ista renũciatio valet ad modicũ. Ego dico, ꝙ imo est necessaria, vt ĩ. dicã. i qōnib. Itē op. ᵇ id † quod fit in iudicio parte absente, aliis non

2 prodest, vt l. certũ, §. si quis absente. de ꝯfes. ergo ista renũciatio nō p̃t prodesse creditorib. Sol. Intellige, ꝙ hic iudex recipiat renũciationē noīe omnium quorum intererit, & sic vr̃ agi in dubio p̃sumptione huius auth. in isto casu. Op. ṡ. de proc. l. alienã. Sol. Spãle est hic. Habetis expeditã glo. q̃ est super ver. Velleiani,

c **Venio.** Ad q̃stiones & prosequor fm ordinē gl. nō variãdo ordinem aliquo modo. Quæro primo, dicitur

3 hic matri, & auiæ, † vtrũ hoc etiã habeat locũ in matre, & auia nãli tantum? gl. dicit ꝙ sic, & bene, vt l. fi. huius tit. & in auth. vt

4 sine prohi. ma. §. 1 in fi. Quæro secũdo † quid si est pater & mr̃. Sol. Si est pater legitimus, ipse præfertur, vt l. 2. huius tit. in fi. Nã tex. in corpore, vbi dicit matrem præferri legitimis, intelligitur de legitimis collateralib. non ascendentib. vel descendentibus, Si vero esset pater naturalis tantum, puto matrem præferendã, vt l. fi. huius tit. sicut etiam præfertur in successione, vt in §. vul

d go Inst. de success. agn. Quæro tertio, † quid si est auus, & auia?

5 Quidam dicunt ambos admittendos, cum non sit iure cautũ, quod auia per legitimos repellatur. Aduerte si est auus, & auia paternus, & paterna, de necessitate sequitur, ꝙ illa auia est nupta, si eam ponimus esse nuptam, & per consequens ipsa repelletur a tutela, quia nulla, & p̃fert auus. Idē si ponimus auum, & auiam maternũ, & maternam, sed si ponimus auum paternũ, & auiam maternã ęque legitimos, tunc procedit gl. Posset forte dici ꝯ. ꝙ text. in corpore dicit, ꝙ ipsa præponitur legitimis, s. ex latere transuersali, non ex ascendenti. Et si tu dicis lex Codicis, quæ dicit legitimos præferri, solum in matre loquitur, concedo, cum eadem ratione qua pater præfertur matri, eadem rōne auus, auiæ. Et hoc di de mente auth. vt facit æqualem ꝯditionem auiæ ad matrem, non meliorem, imo quoad auiam deteriorem, quia mater pręfertur, hoc tamen non pono pro ꝯstanti. Pro hoc facit, quia cũ auth. veniat ad interpretationē huius l. loquentis de matre, in qb. casib. admittebatur mater, in illis admittebaĩ auia, vt in auth de fili. ante do. inst. na. §. 1. Sed si poneremus auũ, & auiã naturales, tũc præfertur auia sicut in succes

6 sione. Quęro, † qd si est mr̃, & auus? gl. dicit, ꝙ pręponitur auus tanquã legitimus, cũ sit de legitimis ascendentib. qđ non placet, qa auth. vnde sumit ista de hær. ab ĩtest. §. ex his, vocat istos ad tutelã fm, ꝙ ad hęreditatē. Sed in hr̃ditate non est dubium,

e ꝙ mr̃ præferatur auo, vr in auth. defuncto. ĩ. ad Tert. ergo, &c.

7 **Venio.** Ad gl. sup ver. tutelã. Quæro, † au idē sit in cura, vt mr̃ possit esse curatrix filiorũ suorũ. Tex. hic, & in corpore vnde sumiĩ, nō exprimit, tñ in auth. sine prohi. ma. debi. & cred. §. qa vero, loqĩ magis gñaliter gl. tñ hic pp identitatē rōnis, tenet, ꝙ idē sit in tutela, ꝙ in cura, & hoc tenent omnes, & ideo non insisto. & vide gl. Ad istud, ꝙ dĩ de l. cũ repudiãte.

8 ĩ. de cur furio. tene illã rñsionē, ꝙ illa sit correcta. Quæro, † an mr̃, & auia cogantĩ tutelã suscipere. gl. dicit, ꝙ non, qa hic, & in

9 corpe dicit permittimus, non dicit pręcipimus. Quęro, † vtrum

f tutela, q̃ defertur matri sit legitima, vel datiua? Dr̃, ꝙ legitima, vt ĩ. ad Ter. l. omnem. Econtra, vr̃, ꝙ sit datiua, cum per legem Codicis legitimi præcedebant eam. Præterea lex non facit eam tutricem, nisi ipsa velit, per hanc auth. Vnde gl. dicit, ꝙ non est legitima neq; datiua, sed est anomala. Idē tenet Spe. in trac suo de iurore. D. Cyn. dicit matrem esse legitimam. Primo per tex l. omnē, quē gl. hic alleg. Secundo per l. 4. §. ꝙ si pater. ff. ad Tert. & ego allego vobis ĩ. in qbus cau. pig. ta. contrahi l. pen. Et hoc puto verũ per istã auth. quod sit legitima. quia aliis agnatis præfertur. Non ob. dictũ, ꝙ demum volēs admittitur, quia per hoc nō desinit esse legitima, nã filius qui est suus, & necessarius de iure antiquo est legitimus hęres, & licet per p̃torē habeat beneficiũ abstinēdi tamen nihilominus legitimus hæres remanet. Pręterea alii, q ad hęreditē admittuntur, demum si volũt, legitimi appellant, vt in ti. de suis. & leg. Licet ergo sit mater tutrix legitima, est volũtaria, alii legitimi dicunĩ tutores necessarii, tamē vterque eorũ legitimus est. Ita debetis intelligere hanc ma-

g teriã. Vlterius quęro, qd † si mater est data tutrix testamento,

10 an dicatur testamētaria? Videtur, ꝙ non, quia cogi non potest nisi velit, vt in hac auth. Veritas est. ꝙ est testamētaria, nam dari potest per hanc Auth. & erit testamentaria uoluntaria. Alii tut. testamētarii necessarii sunt etiã, sicut in hęredib. dicimus.

h **Procedo.** Vlteri⁹ venio ad aliã gl. super ver. Velleiani. & licet hanc recitauerim per ꝯria, tamen occurrũt mihi circa hoc plures quęstiones. Hic dicitur in tex. mater dēt renũciare secun. nup. & Senatusc. Velleia. auxilio, addiĩ in corpo. vt sine ꝓhib. ma. §. qa vero &c. ꝙ renunciet omni alii

11 auxilio. Quero, † quid si mater non renunciauit, an valeat datio curæ, vel assũptio. Et vr̃, ꝙ sic: qa omissio modicę solennitatis nō vitiat. vt l. 1. in fi. ff. de ven. inspi. Contrariũ credo, qa in donatione tutoris quocũque modo est erratũ, non valet. ff. de tuto. & cura. da. ab his l. tutor si fuerit petitus. Præterea ista solennitas p̃ot esse multũ p̃iudicialis, ergo p̃sumitur necessaria, quę omissa vitiat, vt l. diuus, de in int. rest. & l. cũ hi. §. si p̃tor. de transa. &, ꝙ possit esse p̃iudicialis, ostēdo, primo de renunciatione, q̃ fit de secũdis nuptiis, certũ est, ꝙ ea q̃ habet secũdũ uirum, est suspecta legi, quia lex pręsumit, ꝙ ea coriaret filios pro viro, & ĩ. de admini. tut. l. lex quę tutores. §. lex n. & hic in authen. ad hæc, & quod ibi no. Sed eadem præsumptio est de ea, quæ hēt animum, & consiliũ nubēdi, quę est de ea quę nubit, sicut dicimus de ea, quæ habet cōsiliũ diuertendi, vt l. si cōcubina. §. 1. re. amo. & l. sed si maritus. l. si q, & a, q. Pro hoc optime facit tex. ṡ. de nupt. l. Imperialis. §. sed, & si tales. Præterea hoc ꝓbatur ex tex. in d. §. quib. vero. vt sine prohi. ma. in ver. mox. tamē, ibi dũ dr̃, secũdas cōcupiscētias, &c. Ex quo apparet, ꝙ concupiscentia nuptiarũ reddit eã inhabilem, sicut ipsę nuptię. Pręterea, de iure antiquo cogebaĩ hoc iurare. alias nō valeret. l. 2. & l. fi. huius ti. hodie vero remouetur iuramentũ, sed renũciatio requiritur ergo remanet in aliis idē effectus. s. ꝙ renũciatio omissa vitiat. Pręterea iudex, qui dedit eã tutricem cum nō renũciarit sec. nup. facit hoc, ignorãs an haberet animũ nubēdi, & sic errauit in iure p̃iudiciali, seu magni p̃iudicii, merito tutelę assumptio ñ valeret, vt d. l. tutor, si petit⁹ fuerit. de tut. & cura. da. ab his. Se-

i cũdo videamus, qd si non renunciauit Velleiano. d. Cy. in hoc vult dr̃e, ꝙ hęc renũciatio modicũ releuat, & sic istius omissio nō vitiaret: & cũ hēremus sup hoc ꝯsulere, fuit mihi ostēsũ ꝯsiliũ, seu determinatio cuiusdã Do. Bono. q vocat⁹ ē Fredericus d Salis, q idē determinabat, ꝙ ista renũciatio sit modici p̃iudicii, & omissa ñ vitiet. ꝯriũ ego puto verũ, & sic ꝯsului quatuor vici. Feminate ista, ꝙ ista renũciatio omissa vitiet, qa omittĩ res magni p̃iudicii, vt hic vr̃ velle gl. Præterea, si mulier ñ exigeret dbi tores

ADDITIONES.

a Paris. Matri & auiæ. No. circa istam materiã, quod mater non admittitur ad tutelã contra uoluntatē patris, vide Ale. in cons. 140. in 1. uolu. Nunquid autē mater per transitũ ad secũda uota perdat tutelã, vide in d. cons. 140. Quid aũt si p̃dicat in testamento, relinquo filium in manibus matris suæ, an videatur eã reliquisse tutricē, vide Ias. not. quod sic, in l. manumissiones ff. de iust. & iu. Et reperit unũ uerbum idem Ias. in l. 1. ff. de tutel. unde in repert secundo iu uerbo, tutor Itē an mater possit esse tutrix uiuente patre, nisi forte sit bannitus, uel condēnatus taliter, ꝙ filiis sit dãdus tutor, uel curator, uide Bar in l. quæ sub conditione, ad fi. ff. de testa. tu. Itē quod mater Iudæa possit esse tutrix filiorum suorũ, uide late Barb. cons. 11. uol 4 ubi ponit, quod licet non teneatur iurare, tenetur renunciare secundis nuptiis, aliter non valeret tutela. Et, quod mater præfertur etiam agnatis, qui eam excluderent a successione, & similiter auo materno, uel paterno. Et, quod licet in potestate patris potest esse tutrix. Et quædam alia, maxime an teneatur præstare fideiussorem, si non haberet nisi dotes suas.

b Ale. Item op. Id, quod plene in l. si pupillus cũ seq. rem pu. sal. fo. & gl. hic in uer. Velleia. Sed dubitatur an ista auth. habeat locum in prouia. Bart. in l. cui corũ §. affinitates, per illum tex. de postu. dicit, quod sic. Sed contrarium tenet Ange. in l. Gallus. § instituēs. de lib. & posthu. de quo ibĩ uide late per Imo post Ang. & Bal. in l. cui eorum Adiiẽ uide quod no. Bart. &, quod ibi dicit in l. liberoru. de uer. sign. & uide, quod no. Bal. in l. 1. de success. edi.

c Venio ad quæstio Vide Bal. hic.

d Quæro Latius in l. sub conditione. ff. de te st. tu. Adde Bal. consi. 183. 3. lib.

a Pom. defuncto. Venio ad gl. vide Bar. cōs. 11. in 3. dub. uolu 3. ubi loquiĩ ēt in patre matris, & sic ēt in auo materno. & ibi in quarto dubio ponit, quod si mater esset in potestate patris, & quod si adesset statutum, quod filiusfamil. non possit se obligare sine patris consensu, uide etiam ad hæc Bal. consi. 214. in 1 parte.

f Ales. Verum tutela. Et ibi ego allego tex. &c sed illum tex. habes allegatum per Odof. post Azo in l. 3. ff. de fideic. lib.

g Vlterius quæro. Et uide Bal & Bar.

h Procedo ulterius. Idem Bal. hic.

i Paris. Nō renunciauit. No. in ista materia, quod si mater, vel auia non facit sibi decerni tutelam cum renũciationib. de quib. hic dicitur, negligentes sunt, & eis incumbit onus probandi, quod prædicta fecerint, ubi de ho. dubitaretur, uide Io. de Ana. consi. 100.

tores pupilli, vel haberet cotutores, vel cōstitueret actorē, posset teneri p eis, & sic esset intercessio, & iuuaret Velleiano omnino, ideo opus est renūciatione, & ideo ꝯcludo, & si vnū isto tum ominatur, ipsa nō est legitima tutrix. Sed q̄ro, † quid si renunciauit Velleiano & secundis nuptiis, nec fuit dictū, oī alii auxilio, an valeat? Et vr̄, ꝙ sic, quia tex. hic non requirit, ꝙ renūciet, nisi istis duob. Prçterea, non vr̄, ꝙ habeat aliud beneficiū, ergo adiectio illius generalitatis non releuat: contrariū dico, quia mulier in multis iuuatur. Primo in ignorantia iuris, & in multis casibus hēt beneficiū vltra quam vir, vt vidistis ī l. fi. s̄. de iur. & fac. igno. & ideo per hāc renūciationē illa beneficia tollūtur, & mulier in eū casum redigit̄, quo esset si eēt tutor masculus, & sic non hēbit beneficiū in casibus illis positis in l. fi. s̄. de iur. & fac. ign. Dico ēt. ꝙ si esset beneficium sibi competēs, tanquā mulieri, licet sit tale, ꝙ alias per renunciationē tolli nō possit, tñ istius auth. authoritate per renunciationem tolleret̄, ꝙ patet hic in Velleian cui secundum veram opi. renūciari nō pōt, vt vidistis, sup ad Velleia. l. fi. & ibi per Doct. probatur in l. doli. exceptio. ver. diuersum. ff. de noua. & ibi dixi, tñ in isto casu valet authoritate huius auth. ex hoc ēt dico, † ꝙ licet alias mulier p debito capi nō possit, vt l. 1. & auth. ibi posita, de off. diuer. iud. & l. 2. de exac. tribu. li. x. & in Auth. vt nulli iud. §. necessariū. col. 9. tñ in casu præsentis Auth. pro omni debito ꝯtcto rōne tutelæ poterit capi, quia videtur sublatum per hanc renunciationem beneficium illius auth. positum s̄. de off. diuer. iud. & perinde hr̄, ac si esset masculus, sed beneficiū, quod ista mulier hēt, est, quia parens, non quia mulier, huic non videt̄ renūciatū. Et ideo puto, ꝙ haberet beneficium, ne conueniatur, nisi in q̄ntū facere pōt, & sic utilia beneficia parentib. data. Quæro, † quid si non renunciauit secundis nuptiis, neq; Velleiano specialiter, sed generaliter renunciauit oī beneficio, an valeat? Respon. non est necesse, ꝙ exprimat de Velleiano, quia illud est beneficiū mulieris. Et ideo includit̄ sub illa generali renunciatione, sed est necesse, ꝙ exprimatur de secundis nuptiis, nā, ꝙ possit trāsire ad secūdas nuptias, non est beneficium, sed est, q̄dā facultas. Ideo sub illa generali renūciatione non comprælēderet̄, sed tñ est necesse, ꝙ illud declaret̄, vt s̄. dictum est. Quæro, † si in tutela nō obligauit expresse omnia bona sua, ꝙ requiritur, vt d. Auth. vt sine prohib. ma. Dicunt quidam, hoc nō viciat. Rō, qa bona sunt tacite obligata pro administrōne tutelæ, vt l. pro officio. j̄. de admin. tuto. Cōtra puto, ꝙ sit lītima tutrix, nisi expresse obliget, qa multi sūt effectus hypothecæ expressę, vltra quā tacitæ, maxime in casu, l. assiduis. j̄. qui po. in pig. hab. De hoc est tex. expresse, in l. de creationib. in fi. s̄. de epis. aud.

Venio. Ad sequētē gl. super ver. testamentarius, † Quæro, pone, ꝙ duo sunt dati tutores in testamēto, † & mater, & extraneus, an mr̄ erit tutrix? Quidam dn̄t, quod nō, qa testamentarii prçferunt̄ ei, ꝙ dic latius, vt in gl. Quæro, qd si mater est data tutrix in testamento, an egeat cōfirmatione? Quidam, ꝙ sic, per l. qui in aliena. §. quanquā, de neg. gest. Sed tu dic, ꝙ illa loquit̄ de iure antiquo. Hodie vero † non eget confirmatione, sed necesse est, vt tutelā agnoscat corā iudice, & renūciet illis bñficiis, de qb. dictū est in hac auth. Quçro, † qd si dat̄ tutor a iudice matre ignorāte, an valeat. Et videt̄, ꝙ datio nō teneat, quasi perperā sit interpositū decretū. arg. ff. de reb. eod. l. magis puto, §. si æs alienū, & ff. de tut. & cura. da ab his. l. scire oportet, & j̄. q da. tut. po. l. si sororis. Sed gl. determinat ꝯ per l. si, vt proponis. s̄. de ꝯfir. tuto. Ita dicit gl. hic. Contra istā gl. habemus ff. de tut. & cura. da. ab his. l. tutor si petitus fuerit. & illā gl. tenet Dy. & allegat rōnē, quia mater est tutrix legitima, vel testamētaria, vt dictū est s̄. qñ vult ipsa, sed superueniēte legitimo, cessat datiuus, vt l. si tutor. la. 2. §. 1. ff. de tutelis, & ra. dist. & l. non solū. §. si libertus. ff. de excu. tuto. Ad l. si, vt pponis. s̄. de ꝯfir. tuto. rñdeo, ꝙ ibi loquit̄ in tutore ꝯfirmato, q sapit nām testamētarii, merito pfert̄ mr̄i, secus in tutore, q est datiuus simplr̄. Ita dicit Dyn. Odof. vero distinguit aliter. Aut mr̄ fuit in mora petēdi h tutorē, & tunc pfert̄ datiuus. Aut nō fuit, nec est, ꝙ sibi īputet̄, & pfert̄ ipsa, arg. l. si maritus la. 1. §. si aūt extraneus. ff. de adul. & hoc optime facit. ff. de iur. fisc. l. edicto in 3. § facit, ff. de adm. tu. l. tutor. q repertor. cir. prin. Facit optime j̄. de his qb. vt indig. l. fororē. Et hāc opi. tenēt Pe. Ia. de Rau. & Cy. hic. Pro quo ēt optime facit. ff. ad Tert. l. 2. §. si mr̄, ver. qd ergo, & ver. sed si forte. Facit ēt, s̄. de episc. & cle. auth. pbyteros, vbi īnuit̄, ꝙ si stati p quatuor mēses, videat in mora ꝯstituta. Mihi vr̄, & aduerte. ꝙ dicti Doc. dn̄t verū i iure, tñ hoc bene nō practicāt; nā fateor, ꝙ qñ mater fuit ī mora, pfert datus a iudice, sed est necesse, ꝙ de istius mr̄is mora iudex cognouerit bene. Vnde puto, ꝙ mr̄ dēat citari, & si apparebit eā esse negligentē, iudex dabit alterū, alias nō valeret datus a iudice. Et credo, ꝙ hoc sit æquū, supra titul. primo, l. ꝙ dicis. Et prędicta vera, quando matre exclusa non superest legitimus, ideo est perueniendum ad datiuum. Si enim legitimus alias superesset, locus nō esset datiuo. Nam cum mater per morā suā desinat esse tutrix, ex legis dispositione, non ex facto iudicis, dēt deueniri ad legitimum, nō ad datiuum, vt j̄. dicā, &c.

ADDITIONES.

a Alc. Velleiano. Et adde, quod no. Bal. & Do. in auth. sacramentum, & in l. fi. §. pen. de codic. & inde per Bar. & quod no. in l. 3. §. quæsitum, ff. si quis cau. & ibi dicit Bal. quod intelligitur renunciatum statuto, de quo uide in rub. de arb. in 3. q. per Lud. & quæ no. in trig. in l. 1. de rescind. vend.
Men. Rub. consi. 115. nu. 6. lib. 1.

b Alc. Auxilio. Et de hac cautela uide Bal. in l. antiquæ §. si ad Velle. & Bal. in l. 1. in 5. q. C. de rei uxo. actio. & talis non comparatur, quod intelligatur renunciatum beneficio cedendarum actionum, uel alteri, quod non competebat tempore renunciationis. Bal. in l. si diuisa. C. loc. & quæ hic sequūtur in fi. huius auth. & hic adde Bar. in l. si sub conditione, de test. tut. etiam vide hoc in seq. q. & Spec. de renū. & cōclusione. §. 1. ver. &, quia. & ver. qd si quis, uer. regulariter renūciauit cōsuetudini, vbi omnino videas, & ibi Io. And. in addi. q. posuit de renūc. stat.
Paris. Alii auxilio. De ista generali renūciatione, quid operetur, sicut si esset facta generaliter de omni beneficio, vide aliquid in consiliis Comen. in cōs. 7. inci. Visis cōpromisso in subscriptione domini Floria. ubi inducit istam decisionem ad aliud simile de quo ibi per eum. Vide ad istā clausulam, omni legum auxilio, quod decidit Bal. in l. siu. in princ. si cer. pet. &, q scribit Soc. consi. 100. de quo habes in repertorio. in verbo, exceptio.

c Alc. Mulier pro debito. No. casum, ꝙ mulier pōt carcerari. Adde Bart. in l. si quis sub conditione. de test. tut. Itē fallit dicta auth. vbi mulier esset meretrix, quo casu potest talis carcerari sm̄ Bal. in l. consentaneum. C. quomodo, & quando iudex. Et bene facit in arg. l. quæ in adulteriū, in fi. inf. de adult. Vide no. Bar. in l. cōsentaneum & de hoc an in ciuili. vel in criminali possit mulier carcerari, uide Bal. in l. 1. ff. qui satis cog. & in l. quoniam, de custo. reo. &, quod ibi habetur, & quando mulier possit capi, etiam pro debito, vide Bald. in l. 1. inf. de exceptione rei iu. & in l. 1. qui bonis cedere possunt, & dicit Franc. Tigr. in consi. inc. Factū sic habet, quidā nomine Burgundus, &c. cui subscripsit se Bar. quod consilium est inter consilia Barb. consi. 45. in 1. uol. quod cum mulier dicit se transituram ad secūda vota, statim desinet esse tutrix, vt dari possit alius, si lrimi non superfint, alle pro casu §. fin. aūt tutelā, in auth. de nup. in ver. sui, in fi. & Bal. in l. omnē. C. ad Tertul. Adde, quod mulier meretrix possit carcerari, vt limitari, nisi esset coniugata, qa tūc propter honorē matrimonii, non videtur, quod possit carcerari, per ea, quæ voluit Io. An. in addi. in Spe. s. quod statutū permittit meretricem percuti, non habet locum in coniugata per prædictam rationem, & potest talis meretrix accusari de adulterio secundum ipsum.

d Pom. Vel l. a. Illa illatio nō videtur bona, quia tale ius introductum est fauore honestatis cōseruandæ, & sic ad bonos mores tuendos, ergo ei non debet posse renūciari. Iun. n. quod ad bonos mores est introductum, non renunciatur, vt per Doc. in l. ius publicum. ff. de pac. & in c. si diligēti, de fo. comp. Et ita in terminis reperio reprobari hāc illationem tutorū in l. alis §. eleganter. ff. sol. matr. & Barb. in c. 1. ator. de pig.

a Alc. Nō obligauit. Vide Bal. in l. pro officio. In contrarium faciunt no. per Bal. in l. fi §. sed cum antiquitas. inf. de cura fu. quid si mater renūciauit tutelæ, demum antequam alius assumeret tutelam, re integra uult redire, an possit Iac. de bel. in sua q. q incipit, mater delata sibi tutela, &c. determinat, ꝙ sic, ea ratione, maxime cum iuri publico renunciari nō possit. Adde quod dixi in l. iciant, de legi. hære. quod no. Bal. in auth. sacramentum ad fi. in inf. eo. titu. & in l. omnem. ver. sed nunquid, ad Ter.
Paris. Nō obligauit. Ad apostillā Alc. hic positam, ubi determinat, ꝙ sic. Contrarium tenet Bal. in l. omnem. C. ad Ter. Ang. in ista Auth. prope fin., vide Bald. in l. Imperialis, in fi. prin. C. de secun. nup. Aduerte tñ, ꝙ Ang. hic, & Bal. in d. l. Imperialis, loquit̄, quando res non est integra, quia datus erat alius tutor. Bal. autē in d. l. omnē, simpliciter loquitur. Quando autem mater transiret ad secunda nota, postea restaret uidua, an reassumat tutelam, ponit Cy. hic, ad fi. Alb. & Saly. hic, Alc. in apost. in l. certāt. C. de leg. hære. Et quādo datus est alius tutor, & mater postea non uult nubere, etiā quando nubit, & postea restat uidua, uide Moder. bene in l. etiā si. ff. de quæstio. referentē simpliciter Bal. qui in uariis locis ponit, quod dicit Bar. in auth. seq. uer. quæro an statim.

f Testamentarius. Habetur per Odof. post A 20 in l. 3. ff. de fideic. libertatibus, & melius per Bar. in l. si quis sub conditione, de test. tute.

g Alc. Matre ignorāte. Vide gl. hic, & Bal. post eam, in uer. quæro si det̄ l. tutor, si petitus circa fi. ibi Ia. de Ra. & Cy. hic, &c. & cū Doc. transit hic Franc. Ti. in d. cōs. inc. Factum sic se habet, quidam nomine Burgundus, &c. cui se subscripsit Bar. & maxime ubi mater fuit tutrix, & postea transiuit ad secūda uota, quia incōtinenti causa pfertur omnib. datiuis, non testamentariis, & no. Bar. in l. si quis sub conditione, in fi. ff. de test. tu. & in d. l. tutor si petitus, ubi omnino, uide.

h Paris. In mora petendi. Vide Alc. consi. 478. uide Dec. consi. 16. ubi etiā, ꝙ mater debeat citari ad cognoscendum an fuerit in mora, & per quantum tempus lapsum dicatur constitui in mora, uide late Alc. consi. 181. uol. 1.

AVTHEN.

1 *Mater, q luxuriatur, perdit tutelam, sicut quando transit ad scda nota.*
2 *Mater si transiuit ad secunda nota, ad quos tutela redibit.*
3 *Mater si uadit ad iudicē, & dicit se velle transire ad secunda nota, quod statim desinat esse tutrix.*
4 *Iudex non dat tutorem illum, quem mater petiit.*
5 *Si mater est minor anno. 25. an succedat alius legitimus, uel perueniatur ad datiuum.*

Sacramentum. Quæro primo hic loquitur, quādo transit ad secundas nuptias. Quæro † quid si aliter luxuriata est? gl. dicit idem, arg. in auth. de resti. & ea, quę parit. § fi. De hoc videtur casus in l. fi. huius ti. nā debet pudicitiam suam intactam seruare.

Sed quæro. b† Matre exclusa pp transitū ad secunda vota, ad quos redibit tutela, an ad datiuū, an ad legitimum? Gl. se expedit vno verbo, & dicit, quod ad datiuum, ad instar eius, qui tanquam suspectus remouetur, vide gl. istam. Aduerte ista quęstio est magis difficilis quam alia, quę sit in ista materia. Semel fuit ista, quæstio in hac ciuitate pro tutela filiæ Bertrandi Comitis de Marsano. Et ista quæstio fuit commissa

ADDITIONES.

a Alc. Luxuriata est. Et adde gl. & Bal. in auth. isdem. sup. de secun. nup. & in l. his solis, & ibi Bal. inf. de reuo. do. & Bal. in l. si quis sub conditione, ff. de test. tu.
Paris. Luxuriata, vide ad Bar. in l. omnem. C. ad Tert.
Men. Masil. consi. 13. nu. 7.

b Men. Sed quæro. Curt. iu. consi. 94. nu. 3. 4. 5.

a ꝯmissa Bononię quatuor Doct. s. do. Rich. Mal. Ia. d. Bel. do. Ia. Bu. & do. Ray. de For. & erãt discordes do. Rich. Mal. & dn. Ia. de Bel. erãt ꝓ vna pte. s. ꝙ eẽt locꝰ datiuo, vt hac gl. Ia. Bu. & do. Ray. de Forl. erãt in ꝯria opi. ꝙ esset locus lrimo. Hoc ꝓbãt ipsi sic: Regula est, ꝙ donec est lrimus, nõ peruenit ad datiuũ, imo lrimus excludit datiuũ, vt l. si tutor reipu. § 1 de tut. & ra. distra. & l. nõ solũ. §. si libertus de excu. tut. Probatur ex ordine titulorũ. ff. c. & Insti. Habemus ergo respondere ad iura, q̃ faciunt in ꝯriũ, q̃ videntur velle, ꝙ sit locus datiuo. Primo de hoc vr̃ tex. in l. 2. huius t. t. in fi. Resp. Ista lex loquitur s̃m sua tempora, s̃m quæ mater non poterat esse tutrix, existente aliquo legitimo, merito ea exclusa veniebatur ad datiuũ, q̃a nullus erat lrimus. Itẽ, ꝙ sit locus datiuo, vr̃ tex. in l. omnem. ĩ. ad Tert. & l. matres, e. tit. & l. pen. in quibus cau. pignus taci. ꝯ. & in Auth. de nup. §. sin autem tutelam. & s̃. q. pe. tut. l. matris. Sed ad omnes istas respondebat Ia. Bu. ꝙ loquunt̃ quando legitimi supersunt: Si aũt legitimi superessent. tũc remanet regula, ꝙ existente legitimo datiuus repellit̃. Pro hoc facit l. 2. & l. diuus. ff. qui pe. tu. Contra

b hoc dictũ b[?] iuũ facit multum fortiter i. ia auth. & quod hic notat̃, cui non respondet in illo consi. quando mater trã siuit ad secũda uota, remouet̃, vt suspecta, sed tutore remoto, vt suspecto deuenit̃ ad datiuum, vt l. si quis sub ꝯditione, de testa. tu. l. 3. §. q̃ri potest, de leg. tut. & habuistis no. in l. 1. s̃. de test. tu. ergo, & c. vt dixi. Ad hanc rõnẽ ipse non respondet. Ideo mihi sic vr̃ dicendũ. Tres sunt casus. Quandoque mr̃ nunquam assumpsit tutelã filiorũ, sed uadit ad iudicem, & dicit, ego nolo esse tutrix, peto tutorẽ filio meo dari, tunc non est dubium, ꝙ deuenit̃ ad legitimũ, ut d. l. 1. qui pe. tu. Quandoque mater assumpsit tutelam filii, & postea desistit, & hoc põt esse duob. modis, vel ꝙ ipsa uadat ad iudicẽ, & dicat. Dñe, ego intẽdo trãsire ad secunda uota detis tutorem filio meo, & tũc puto, ꝙ sit locus datiuo. Et ita loquit̃ ista auth. Ratio, q̃a ista corã iudice abiit a tutela, & idcirco abiit, vt alius dẽt, vt d. l. si qs sub cõditione. ff. de test. tu. & ibi plene dixi. Si vero mater, q̃ erat tutrix, nõ curauit de filiis, sed simpliciter ad secũda vota trã siuit, tũc desiit esse tutrix ipso iure, vt hac auth. corã iudice hoc nõ agẽte, merito deuenitur ad sequẽtẽ legitimum, nõ ad datiuum, vt l. si qs sub cõditione. ff. de te-

c sta. tuto. Quęro, an statim ecũ mater vadit ad iudicẽ, & dicit † se

3 velle trã sire ad secũda vota, desinat esse tutrix antequã trã seat? Gl. vr̃, ꝙ non s̃. ti. 1. l. propter, dum alleg. l. omnem. §. sin autem tutelã. Hoc mihi nõ placet, nam ab initio non daretur tutrix, ni

d si renũciaret secũdis nuptiis, vt sup. dictũ est. Et sic statim cum sũ ꝑuenit animus nubẽdi, incipit esse suscipio, ergo & c. Praeterea. sufficit hoc allegare, licet postea nõ nubat, arg. sup. de nu. l. Imperialis, §. sed, & si tale, & idem puto esse de sponsalibus, ꝙ de

e mr̃imonio. Hoc, ꝙ de sponsalib. dico, tãgit Spe. in tract. suo de tutore. §. nunc dicẽdũ. Quęro, dixi, quod quando mater anteq̃

4 nubat, vadit ad iudicẽ, locus est datiuo. Quęro, † an iudex dẽat dare illũ, quẽ mater petiit? Gl. dicit, ꝙ mater debet petere, in l. si quis sub cõditione. ff. de test. tu. & dicit, ꝙ iudex dẽt dare peti-

f tum a matre. Et idẽ videt̃ tenere Dy. & Cy. refert. s̃. auth. matri. & auię. Alii Doc. tenent ꝯrium, ꝙ petitus a matre, non debet dari de necessitate. Et ita refert Cy. fuisse determinatũ Bono. ꝑ quendã sollennẽ Doc. & aduocatum, qui fuit vocatus Vbaldinꝰ de Malauoltis, & do. Iac. Bu. in illo cõsi. de quo vobis s̃. dixi, tenet idẽ, ꝙ ꝓbatur per l. credendũ, in fi. ff. qui pet. tut. vbi dicit̃, ꝙ matris officium in petẽdis tutoribus nõ sufficit. Nulla enim lex est, q̃ dicat iudicẽ debere dare petitum a matre, sed dicit, ꝙ mater dẽt petere, & nominare, & in arbitrio iudicis erit dare, vel nõ, vt s̃. q. pet. tut. l. matris. ad Tertu. l. 1. §. si mater, & oĩbus ll. sup. allegatis, in duab. ꝓcedẽtibus q̃st. Istud ẽt tenuit Ia. de Are. vt hic Cy. refert, & scripta sua cõmuniter dicunt. tamen domi. Rich. Malumb. qui fuit scholaris Iac. de Are. dicebat in illa q. de qua s̃. dixi, ꝙ do. Ia. de Are. nunquã dixit, sed ita dicunt cõmu-

5 niter scripta sua, & hoc puto verũ. Quæro, † qd si mater est minor 25. an. sed sperat̃, ꝙ efficiatur maior, vnde ipsa interim nõ põt esse tutrix, vt § fi. Inst. de fiducia tute. vtrũ sit locus seq. legitimo, vel sequẽti datiuo? Vr̃, ꝙ sequẽti datiuo, quia quãdo proximior legitimus sperat̃, sequẽs legitimus cessat, & est locus datiuo, vt l. nõ solũ. §. libertũ, ff. de exc. tut. l. si tutor Reip. §. 1. ff. de tu. & ra. dist. In contrarium facit, q̃a mater non est tutrix legiti-

g ma nisi quando vult: nunc ad propositum g nos dicimus in testamento, ꝙ primum tollitur per sequens, quãdo ex eo est possibile hæreditatem adiri: & tamen intelligitur quando sequens testm̃ est validũ de se, nec expectat ꝯfirmationem ex voluntate alterius, vt puta si filius esset præteritus in eo, vt l. cum in secũdo. & ibi no. de iniu. rup. & irri. test. Ita videtur in proposito, ꝙ tutela legitima, quæ dependet ex voluntate alterius, aliam legitimam non impediat, hoc tamen non pono pro constanti,

ADDITIONES.

a Ale. Commissa Bononiæ. Vide Bal. in auth. iisdem. sup. de secun. nup. & in l. omnẽ inf. ad Ter. Quid autẽ si mater est exclusa per moram, vide Bar. in Auth. matri in fi. & istis adde Bar. in l. si quis sub con. l. de test. tu. Et an illa auth. habeat locũ in matre tutrice testamentaria, quod priu. tur tutela per transitũ ad secunda uota, vt le. in auth. iisdem. sup. de secund. nupt. & in l. omnem inf. ad Tertul. & ibi glo. & Cy. Et an habeat locum in patre transeunte ad secunda vota, vide Bal. in auth. iisdem supra de secund. nupt. Et de materia huius authen. & de prędictis omnib. hic tactis per Bar. vide no. per Spec. in tit. de tute. §. nunc dicẽdum, & in c. ex parte el. 2. de appel.

b Contra hoc dictum. Vide Spe. de tut. § nunc dicendum est de tut.
Paris. contra hoc dictum. Vide Com. cons. 93.

c Ale. An statim. Vide Bal. in d. l. Imperialis. §. sed si tales. s̃. de nup. & in auth. iisdẽ. sup. de secun. nup. & in l. omnẽ, ad Ter. C. & vide, quod dixi sup. prox. auth. Bald. in l. si quis sub cõditione, de testa. tuto. & Bar. in d. auth. matri & auiæ. in 3. q. in vers. quid si mater non renunciauit. sup. de nup. & Bal. hic. Adde Bart. cons. 145. inci. Factum sic se habet. An autem si mater transit ad secunda vota, tamen ante consummationem carnalis copulę petat tutorem, debeat successione priuari. Bal. consi. 266. lib. 4. Pe. de Anch. consi. 317 ubi multa de mulierib. transeuntibus ad secunda vota relictis filiis, & an iudex illum dare debeat, quem ipsa petierit, vide eundem consi. 135. lib. 3.

d Menoc. Et sic statim Boer. q. 166. i fi. nu. 5. circa med. & ibi in fi. quomodo habeat agere hæc mulier.

e Ale. Tangit Spe. vult allegare. Spe. in tit. de tu. §. nunc dicendum, uers. sed nondũ. & c. per Ang. in l. uxor. in l. si socer. §. quę virum, int. de infa. etiam adde Bart. in l. matres. ff. ad Tert. & Bar. in l. si quis sub cõdi. de test. tut. & Bal. in l. precibus. uers. & scias. C. de impu. & Bal. in l. 1. li. contra ius uel uti. pub.

f Paris. Dare petitum. Sequitur Com. cons. 93. uide late Curtium consi. 46. ubi ponit alia in materia dandi tutorem, quando mater transit ad secunda uota.

g Propositum. Vide Bal. in l. si. & Bar. in l. si quis sub cõditione ff. de testa. tut. & Par. in auth. minoris. ad fi. sup. ti. 1.

In quib. casib. habenti tutorem, tutor, uel curator dari potest. *Rubrica.*

LEX I.

Si in locum. Curator datus ob absentiam tutoris, desinit finita absentia esse. h. d.

LEX II.

Potuit. In locum excusati, seu remoti, est alius dandus, & curator datus in locum tutoris, desinit pubertate pupilli.

LEX III.

a Propter. a Diffusum patrimonium est causa, vt habenti tutorem, tutor vel curator constituatur. h. d. Vide gl. super ver. curatores. & no. eam, quæ ponit casus, quando habenti tutorem, tutor, dari possit, & c.

ADDITIO.

a Ale. Propter. Vide, quod ibi dixi post Bart. in l. 3. §. pupillus. ff. de tut. & glo. & ibi Bar. in l. curatorẽ. ff. de tu. & cur. da. ab his, vbi omnino uide quãdo habẽti tutorem, tutor dari pos. & adde gl. inst. de cu. §. interdum, & Spe. in tit. de tu. § fi. uer. item, quod habenti.

LEX IIII.

a Licet. a In locum tutoris excusati, siue remoti, alius est dãdus, h. d.

ADDITIO.

a Pom. Licet. Ergo habenti datur regulariter curator & vide Rom. consi. 454. ubi limitat, & ibi etiam ponit qualiter curator sit dandus pupillo consenti.

LEX V.

Cum ob augmentum. Augmentum facultarum est causa, vt tutori adiungatur curator. Item non gerens non tenetur nisi tẽpore administrationis depositæ, ille qui gessit, fuit nõ soluẽdo. h. d. in summa.

De administ. tuto. & curato. *Rub.*

Super ista rubrica, in eo, quod dicit de pecunia, est posita auth. nouissime cautum est, quam vide.

LEX PRIMA.

Frustra. Curator adulti non tenetur pro tutorib. pręcedentibus, nisi sibi possit negligentia imputari. h. d.

LEX II.

a Aduersus. a Actio pro vniuersali administratione non pt̃ exerceri durãte tutela, vel cura. h. d. Vos hic habetis gl. q̃ materiã istam tractat, q̃ non eget suppletione.

ADDITIO.

a Aduersus. Per Bar. in l. 1. C. ut act. ab here. & uide inf. eo. l. rationes.

LEX III.

Sumptus. Expensæ factæ in pupillum possunt sibi imputari a iudice, licet non fuerint taxatæ. h. d.

LEX IIII.

Nisi eam. Libertus negligens in exigendo a seipso, põt remoueri, & etiam puniri. h. d.

Frustra. Non est iusta causa recusandi solutionem, si creditor dicat, ꝙ sibi non liquet, in quam causam pupillo soluere habeat.

LEX VI.

a Non est ignotum. a Habeo istam l. pro no. & breuiter. h. d. Administratores, qui iustam causam litigandi non habuerint, proprio nomine in expensis condemnantur.

ADDITIO.

a Ale. Non est ignotum. No. pariter istum casum, & vide Bart. in l. edita, in fi. sup. de eden. & in l. 1. § procu. si quis ius di. non obtemp. & uide tex. & ibi Bar. & Nico. de Neap. in l. 5. §. si pupillus. ff. de tut. & ra. dist.

LEX

L E X VII.

Tutelam Tutor non debet rem alienare contra formã datam ab eo, qui rem prædictam legauit. h.d.

L E X VIII.

Et si sciſſes. Ignorans se tutorem, nullo modo teneť. Sciẽs vero de neglectis tenetur, si gerẽs nõ sit soluendo. h.d.

L E X IX.

Si curatores. Poteſt adulta Iudicis officium intentare, vt curatores eam dotent. h.d.

L E X X.

Si liberti. Liberti male adminiſtrantes, remouentur, & criminaliter puniuntur.

L E X XI.

Si bonam. Qui nõ appellat, vel appellationem nõ eſt ꝓſecutus, cũ bonã cauſam habuit, pupillo ob hoc condemnabitur. h.d. & eſt bona lex.

L E X XII.

De his, Numerus liberorum non ſupplet ętatem, nec propter hoc ad agendum quis admittitur.

L E X XIII.

Tutores. Tutores non tenentur ſatiſdare rem ratam haberi. h d.

L E X XIIII.

Rationes. Idem dicit quod l. a. ſ̃. e. Pro vniuerſali adminiſtratione, non põt durante officio ratio poſtulari. h.d.

L E X XV.

Si non ſubſcripſiſti. De eo quod quis fecit, vt tutor, nõ poteſt proprio nomine conueniri, niſi proprio nomine ſe obligauerit. h.d.

L E X XVI.

a **Non omni titulo.** aAlienatio tutoris non pręſtat iuſtum titulũ poſſidẽti, niſi fiat ex cauſa, & modis a iure ꝑmiſſis. Vos habetis hic vnam glo. quę firmat, quod frater teneatur dotare ſororem, vide gl. & hic no. 2. gl. & in l. t. ff. de tu. & ra. diſt. &c.

A D D I T I O.

a Alc. Non omni titulo. Adde tex. & quod ibi no. in l cum plures. § pe. ff eo not. per Bal. in l. ſi pater. C. de do promiſ. Bal. in l. qui liberos, de rit. nup. & in l. j. ff ſolu. mat. & Ang. & Imo in l. a filio, in prin. ff. ad Treb.

L E X XVII.

De ſucceſsione. Adminiſtrare tutelam, non aufert ius teſtandi, vel donandi. h.d.

L E X XVIII.

Debitoribus. Adminiſtrator debet debitores monere, & eis ceſſantibus pignora vendere. hoc dicit.

L E X XIX.

Tutor. Abſentia excuſat tutorem ſcientem, & non gerẽtem.

L E X XX.

a b **Pro officio.** aPro mala adminiſtratione, & ꝑ neglectis, bona adminiſtratoris sũt tacite obligata. b h.d. hęc l. & tota die allegatur de admi. tuto. l. pro officio.

A D D I T I O N E S.

a Paris. Pro officio. Adde tamen ꝙ bona hæredum tutoris non ſunt tacite obligata pro ratione reddenda. vide Com. conſ. 38 incip. Quæritur an bona, etiam ſi talia bona eſſent quæſita ex reb. tutoris, vide ibi.

b Alc. Obligata. & intellige, ꝙ bona tutoris, & curatoris & etiam eorum fideiuſſorum, ſunt tacite obligata, etiam ad lites l. properãdum §. fin. quod alibi expreſſius non reperitur, ſecũdum Baldum. ibi C. de iudic. Secus in procuratoribus, & actoribus eorum, vt ibi. Creditor vero nõ poteſt bona, nec perſonam tutorum impedire, l. cum etiam, & ibi Bal poſt gl. ſupra de reb. cred. & l. 3. & ibi hoc no. limitat Bald. quando fiſc. vel priua. Ad quod vide not per Bald in l. ſub prætextu, ſupra de her. act. Quid in Rectore eccleſię, dixi in l. Reſpublica. ſup ex quibus cau. ma. & adde hic Bart in l. actor. ff rem ra haberi, & in authen. ſicut, de leg. tu. Adde quãdo tutor, uel adminiſtrator, & eorum hæredes teneantur de mala admin. Rom. conſi. 308.

L E X XXI.

Pupillorum. Tutor tenetur de admi. tutelę, ſi ↄditionem pupillo vtilem implere neglexerit. hoc dicit.

L E X XXII.

1 *Bona, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, non poſſunt per tutorem alienari ſine decreto iudicis, & nu. 5.*
2 *Minor non poteſt dare in dotem, uel donationem propter nuptias bona immobilia ſine decreto.*
3 *Domeſtici, & familiares admittuntur ad probandum, ꝙ quis habuerit in domo maſſaritias, & ſuppellectilia.*
4 *Mulier tranſiens ad ſecunda uota, eſt filiis primi matrimonii multum ſuſpecta.*
5 *Res quæ ſeruando ſeruari poſſunt, non alienantur ſine decreto.*

a 1 **Lex quæ tutores.** aBr̃ hoc intendit. †Immobilia, & mobilia, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, non poſſunt alienari ſine decreto; Secus in his, quæ ſeruãdo, ſeruari non poſſunt. h.d. Primo no. quod dixi in ſummario. Secundo not. †ꝙ minor nõ poteſt dare in dotem, vel donationem propter nup. bimmobilia ſine decreto. Tertio not. & tene menti, quod †quicquid habuit aliquis in domo, quas maſſaritias, ſeu quę ſupellectilia, põt probare ꝑ domeſticos, choc eſt, per ſuos familiares. Facit quod habuiſtis in l. conſenſu. ſup. de repudi. & l. de ſubmerſis C. de naufragiis. lib. 11. Quarto no. illud quod †mulier tranſiens ad ſecunda vota, eſt filiis primi matrimonii multum ſuſpecta Not. quinto †ꝙ res, quę ſeruando ſeruari poſſunt, alienari ſine iudicis decreto, dnon poſſunt.

A D D I T I O N E S.

a Alexand. Lex quæ tutores. Et qualiter iſtud dictum intelligatur, vide quod dixi in l. t. ſupra de præd. mi.
Pom. Lex quæ Vide aliter per Pano. conſ. 20. volu. 2. & Are. 22. in prin. & limita ut per Iaſ in l ſi frater in ſi ſup. qui teſt fac poſſ.
Paris. Lex quæ tutores. Circa materiam huius legis vide omnino Bar conſ. 70. & ea quæ habes ad Bart. in l. magis puto. §. nec paſſim. de reb. eo. ubi habes qualiter & quæ poſſit tutor, vel curator de bonis minorum diſpenſare.
b Alc. Propter nup. Vide Bar in l. ſi ante nuptias ff ſo. ma.
c Paris. Per domeſticos. Vide Fel in c quoties, extra. de teſt. Et magis creditur domeſticis illis. Et vide quæ dicit Bar in l. quoties. C de naufr li. 11. per illum tex. qui exponit reficiat in domo vel naui, probatur per veriſimilitudinem.
d Pom Sine iudicis decreto. Vide ad hanc l. Bar conſi. 49. & vide Fel. in c. venerabili, ad ſi de offi. deleg. & Alc. conſi. 21. vol. 2. vbi dicit, ꝙ per iuramentum derogatur huic ſolutioni, & decreto iudicis.

L E X XXIII.

1 *Emphyteutica res minoris, propter non ſolutionem canonis ſi reuertitur ad dominum, tutori imputatur.*
2 *Pæna l. 2. C. de iure emphyt. habere locum in minore.*

1 **Si tutoris.** †Imputatť tutori ſi res emphyteutica propter canonem non ſolutum, redit ad dominũ. h. a d. No. quod dixi in ſummario. Not. ꝙ †tempus triennii, vel biennii, de quo loquitur. l. 2. ſ̃. de iure emphy. currit minori.

L E X XXIIII.

1 *Tutor tenetur facere inuentarium quam primum poteſt.*
2 *Inuentarium tutoris an debeat fieri coram plurib. notariis, an ſufficiat fieri coram vno, & quando, & quomodo fiat.*
3 *Creditores non citantur, quando tutor facit inuentarium, ſed ſecus eſt in inuentario hæredis.*
4 *Inuentarium debet fieri in iudicio. ibidem.*

1 **Tutores.** †Tutor quam primũ poteſt, facere debet inuentarium de reb. & inſtrumentis, & res, quę poſſunt ſeruari, dẽt in tuto collocare, vel pręd ia idonea emere. h.d. Quæro, quando tutor debeat facere inuentariũ? Gl. ponit opi. illa eſt vera, ꝙ dẽt facere cum primum poteſt, vt l. tutor q reper- 2 totiũ, in prin. de adm. tut. Secundo quæro, †an debeat fieri corã plurib. notariis, vel vno. Gl. dt ꝙ ſufficit vnus. Dic vt habes in gl. 3 Itẽ †an ad hoc debeant citari acreditores, Gl. dicit quod non, lia cet ſecus eſt in inuẽtario, quod facit hęres. Item †an debeat fie- 4 ri in iudicio. Gl. dicit quod ſic. Et vide gl. &c.

A D D I T I O.

a Alex. Citari An requiratur citatio ad conficiendum inuentarium? Et iſtis adde latius Barto in l. tutor. qui. ff. eod & ibi vide, an requirantur plures notarii, & an debeat fieri in iudicio? Adde pulchre Rom. quid facere teneatur tutor antequã adminiſtret, eius conſ. 125. & vide Angel. conſ. 175. Pau. de Caſt conſ. 352. Bald. conſi. 95. lib. 1.

L E X XXV.

Sancimus. Qui ſoluit tutori ex ꝑcepto Iudicis, pleniſſimã cõſequitur liberationem Item redditus, & penſiones ſolutę tutori ſine decreto, liberationem pręſtant.

L E X XXVI.

a **Cum quędam.** Quod quis facit, vt tutor, ſibi non præiudicat, vt priuato.a

A D D I T I O.

a Pom. Vt priuato. Vbicũque ergo in vna pſona cõcurrũt duæ qualitates, quarũ vna non tollit aliã, ſed ſunt pares perſonę, tunc iudicamus de illa perſona, vt de duobus, & vide Rom. vbi ponit exemplum, & concor. conſ. 422.

L E X XXVII.

Conſtitutionem. Hęc lex gloſſat, l. ſancimus. ſup. eo. quia finis illius nõ habet locum in vſuris, quæ faciunt magnam ſummam, vel in penſionibus biennalibus. h.d.

L E X XXVIII.

1 *Tutor, & curator non defendens minorem, remouetur a tutela.*
2 *Officium tutelæ, & curæ eſt neceſſarium.*
3 *Curator liti datur per iudicem, qui præeſt liti.*
4 *Tutores quod legitime adminiſtrent, ad officium matris ſpectat uidere, et in quibus tutorib. id locum habeat.*
5 *Legitimi adminiſtratores non ſatiſdant.*
6 *Tutor pro defenſione pupilli poteſt bona ipſius obligare.*
7 *Tutor debet in tutela promittere, quod defenſionem ſubibit pro pupillo.*
8 *Tutor poteſt uendere frumentum, et uinum, nec tenetur mittere illud ad alium locum.*

a **Sancimus.** alsta est vna bona & notabilis lex, & habet casus multum notabiles & singulares, & hẽ
1 hoc dicit. † Tut. & curator debent defendere minorem, quod si recusauerint, a tutela remouentur. Not. quod dixi in summario, & habuistis hoc idem sup. de proc. l. eum qui res. No.
2 † quod officium tutelę & curę est necessarium.

ADDITIO.

a Ale. Sancimus Vide Bar. latius, in l. si tutor pupill. ff. de autho. tuto.

§. Sed & si quis. Hic est nouus casus. Lite cepta si persona indigeat curatore ad litem, ille dabit officio iudicis, q illi liti pest. hoc dicit & est casus nouus & singularis, & mẽti tenendus Sed per quem iudicem detur tu-
a tor & curator, est dubium, a vt habuistis, supra qui pe. tu. l. 1. ta
3 men de curatore dãdo liti, non videtur dubium, quod † potest dari authoritate iudicis, qui preest illi liti, &c.

ADDITIO.

a Ale Dubiũ. Adde Bar. in l. 1. ff. de tut. & curat. da. ab his, & facit c. vlt. de iudi. lib. 6. & ibi Pet. de Anch & quo l no Inn & Doc in c. primo. de proc.

§. Personis. Ad curã eius qui tenetur pupillis postulare tutores, p̃tinet, vt tutores defensiones suscipiãt, vel si fuerũt remoti, alij idonei cõstituãtur. h. d Not. q † ad
4 officiũ matris spectat non solum, q dentur tutores, sed quod legitime administrent, hoc est, vt inuentariũ faciant, & iurent, & similia. Facit. l. 2. §. si mater. ff. ad Tertul. Item no. & istud est verũ q spectat ad solicitudinem matris in his tutorib. quos ipsa meruer peti t. In testamentariis autem vel legitimis, q hoc ad solici-
a tudinem matris spectet, non reperio. a

ADDITIO.

a Ale Nõ reperio Vide quę dixi in l. 1. §. quod si vero. ff. ad Tertu. & Bal in l matris pietas. sup. qui pe. tu. & in d l pręcibus & Bal. & Cy hic.

a **§. Defensionem.** a Tutores, & curatores nõ dẽnt sanare, sed pñt p defensiõe pupil
5 li bona obligare. No. q † legitimi administratores nõ tenent sa-
6 tisdare. No. casũ, † in quo p tutorẽ possunt inmobilia obligari.

ADDITIO.

a Ale. § Defensionem Latius no. per gl. & ibi Bar. in l. si filius. ff qui satisf. cog. & in l. ratione. supra eo. Item istum tex. no alleg. pro sing Angel. in l. a. d. fin. B. de iur. omn. iud.

a **§. Omnem autem.** a Hic est nouus casus & singularis, & multę tutelę casiant per
7 hac † Tutores & curatores debẽt specialiter, & expresse tempore quo creantur, promittere, q defensionẽ subibunt. h. d. No. &
b tene menti b istũ casum, & si sic non reperies, opponas exceptionem contra instrumentum tutelę Not. q istud additur ad alia quę requiruntur in tutela, in l. legitimos. ff. de leg. tuto.

ADDITIONES.

a Paris Omnem autem. Item Bal. & Ang. hic, vide P. a. de Cast cons. 354. aduerte tamen, q licet ipse tex. indicatur requirere exprimi illa verba pro forma, tamen satis est si tutor promittit vtilia facere, inutilia prætermittere, & pupillũ indefensum nõ relinquere, quia est equipollens, vide Ale. in l pręcipi. ff de ope. no. nũc. Et melius cons. 1. 11. inc. Pöderatis his, alias 10 v. ad illud tamẽ ad, quod iste tex. allegatur, q nõ sufficit verba generalib. exprimi, quando specialib. est exprimendum, facit tex. in l in quibus. § & generaliter, in ver. & specialiter, & ibi Ange & Bal. C de inof. test. facit tex. in l si quis in prin. testamẽti in verbo, specialiter de l. 3. & in l generaliter, C. de non nu pec & in Auth de her & fal. in § 8. vero ex prefsim facit gl. in Cle. 1 in verb. specialiter, de ut facit tex. in ca. de pb. in 6 unde remissionem Fel quã habes ad Bar. in l. 1. de vul & pup. Quomodo, & quot modis dicatur aliquid expressum, vide etiam multa per Iaf. in l. 1. ff si quis in ius voc. non ie. ponentem multos casus in quib. requiratur aliquid specialiter exprimi, taliter, q non sufficeret exprimere verbis generalib. & sic in quib plus operatur expressio specialis quam generalis. Et ibi etiã ponit duas limitationes ad omnes illos casus. Item vide multas decisiones per eundem, vbi requiritur, q expressio aliquid faciat, & unã limitationem l. actiones. C. de transac in 3. no. dum vult, q etiã reseruata principi in signum supremę potestatis veniunt in commissione, quia de eis facta fuit specialis mẽtio. licet non in individuo. Item an ista decisio procedat in curatore dato ad actum vel contractum faciendum tantũ, uide Ale. quod sic, cons. 165. uol. 5.

b Ale. Tene menti. Et vide Bar in l. prætor, in princ. ff. de ope nou. nunc. & Barto in d. l. legitimos, videtur, q per iuramentũ hoc suppleatur, per id, quod voluit Bal. in l. 1. C. commo.

§. His quę. Licet tutorib. & curatorib. fructus vẽdere, sub ea æstimatione, qua a maiori parte cõ
8 ter venduntur. Not. ergo, q † non habet necesse tutor vel curator frumentum, vel vinum retinere, sed potest vendere dum vult, pro pretio tamen quo ibi communiter venditur. Item videtur, q nõ habeat necesse frumẽtũ, vel vinum mittere ad aliũ locum, sed potest vẽdere in illo loco vbi habet, pro pretio, quo ibi communiter venditur &c.

De periculo tutorum, & curatorum. Rub.

LEX PRIMA.

ET qui notitiæ. Tutor dat. causa notitię, tenet, si vtilia pupillo tacuit, vel fraudẽ pupilli sci., vel participauit cũ aliis, vel tutores suspectos facere cessauit. h. d. Ad cuidẽtiã scias, q quidam sunt tutores dati causa notitię, qui nõ administrãt, sed informant, vel instruunt alios administratores, quid facere, vel gerere debeant.

LEX II.

Ad eos qui. Cum administratio est diuisa per prouincias, vnus tutor de facto alterius non tenetur. h. d.

LEX III.

a **Si res pupillares.** a Tenet tutor si culpa præcessit casum, alias nõ tenet de casu fortuito. h. d. cum l. seq.

ADDITIO.

a Si res pupillares. Qualiter teneatur tutor de casu fortuito, & an furtum dicatur casus fortuitus. Vide Rom. consi 425.

LEX V.

1 *Quis præsumitur scire, quod publice scitur, & quod sibi domi est denunciatum, & nu. 2.*

a **Si tutor.** a Ad cũ q se ignorat tutorem, periculũ administrationis nõ p̃tinet. h. d. Aduerte, & op. q ignorãtia non p̃sumatur, vt l. verius. ff. de prob. Dicit quidã, q hoc
b ostẽdit admissus, nõ iussus. Vide gl b. istud est facile dicere. Vel melius dic gl & ista sũt tria notabilia dicta, q hic erat p̃sumptio scientiæ, ideo qui vult probare ignorantiã probet eam. ista aũt sciẽtiæ p̃sumptio contingit ex trib. Primo si interfuit testamen
c to, si erat publice notũ, c vel si fuit denunciatum ad domũ, & vl
d de gl. d No. ergo † q quis p̃sumitur illud scire, quod publice sci-
1 tur, vt l. sed pupillus. § proscribere. ff. de instit. Item no. † q quis
2 præsumitur illud scire, quod est sibi denunciatũ ad domũ. e Te
e ne menti, quia ad hoc iam millies allegaui hanc legem.

ADDITIONES.

a Paris Si tutor. Dum dicitur hic, q præsumptio legis est liquidissima probatio, vide, & declara, vt per Iaf. in l. sciendum. ff. de verb. ob.

b Ale. Vide gl. Et istam gl. pro fin. alle. lo de Imo. in l quæsitum. ff. de re iu & in Lin tempus. §. 1 & in l si ita quis hære. ff. de hære. inst.

c Paris Si erat publice notum. Vide Com. consi. 162 & ibi etiam, q illud, quod est adcitatum procuratori, præsumitur dominus scire, vide etiam ad hoc, quæ habes in l. si publicanus § si post Bar. ff. de publ. dicit etiam Com. in d. cons. q ratione vicinitatis præsumitur scientia, ut etiam habetur in l. 1. ff si cer pet. Item illud, quod hic dicitur, q erat publice notũ, intellige, q requiratur, q sit publica vox & fama, vt declarat Ale cons. 110. Vide late Fel in c. cum contingat in cõclusione, usque ad si extra, de rescri Item, q publica fama faciat præsumi scientiã, & de quibusdã aliis, vide Bar in l. is potest. ff. de acq. hær. & etiam ibi habes. Item p̃sumitur sciẽtia eorũ, quę sũt in ciuitate, vel prouincia, & quomodo. vide Bar. in c. 1. in 1 no extra de offi. deleg.

d Ale. Et vide gl. Et istam gl. vide alle per Bar. no. in l. si cui. § iisdem, de accu. Et ad hanc gl. vide plenius per Bal in l. is potest, de acq hær & et sing. gl. & ibi Bar. in l. 1. ff de recepta. & est tex. no. in auth. quomodo opor. epif ad §. vbi dicit, q propositum in porta, vel limine ecclesię quis nõ potest ignorare. Facit c. 1 de postulatio. c. si qui maccul. pol l. sed & pupillus. § proscribere. ff de inst. gl. noc. in Clem. 2 & quod habetur in Cle. 1. de iud.
Menoc. Præs. 1 qui Romæ § dũ fruct. num. 55 de uer. ob. Gram. deci. 36. nu. 18. 19. Cur. iu. consi. 6. nu. 3.

e Ad domum. Idem no. gl. in l ita, infra de excu. tu.
Men. Tiraq. de ret. lat. con. sang. gl. 1. nu. 40. late Rol a Valle consi. 19 nu 39. 40.

LEX VI.

Temporis. Post tutelam finitam periculum non pertinet ad tutorem. h. d.

Quando ex facto tuto. & curat. minores agere, vel conueniri possunt. Rub.

LEX PRIMA.

IVliana. Ex sententia non datur actio In tutorem, vel curatorem, officio finito, sed in ipsum principalem. h. d.

LEX II.

a **Et si tutores.** a Ex stipulatione tutoris super re pupilli, quæritur actio pupillo. h. d, distingue, vt in gl. quam vide & no.

ADDITIO.

a Ale. Et si tutores. Vide Bar. in l. si urbana. in fi. ff. de cõd ind & Bal in l. a. de serui.

LEX III.

Si in rem. Ex contractu tutoris in vtilitatem pupilli tenetur pupillus. Et differt hęc l. a prima, quia prima loquitur de sententia, hæc de contractu. h. d.

LEX IIII.

Si hi qui. Tutores & curat. ex administratione tenentur pupillo ex eorum facto, alias ei pupillo quærit actio.

LEX V.

Per tutorem. Per tutorem non quæritur actio pupillo extra rem pupilli.

Si ex pluribus tutor. vel curato. omnes, uel unus agere pro minore, vel conue. pos. Rub.

LEX PRIMA.

AB vno. Vnus ex pluribus tutorib. potest insolidũ pupillum defendere. h. d.

LEX

LEX II.

Si diuisum. Si administratio diuisa est per prouincias, tutores illius prouinciæ tantum conueniẽdi sunt.h.d. Oppo.de l.inter,in fi.ff.de administra.tuto. Solu.vt ibi no.per Dyn.

Ne tuto. vel cur. vectig. condu. Rubrica.

LEX VNICA.

COmpetens. Qui tutelam gerit, vel eius rõnem non reddidit,ad conducẽda vectigalia non admittitur, & si accesserit, pęna falsi tenetur,nisi vtrique idonee satisfecerit. h.d. Quidam dicunt, ꝙ hic est vnus casus.in quo in delictis admittitur pœnitẽtia,sed certe hic,quando fisco, a & pupillo satisfacit,cessat doli præsumptio in præteritum,vt plene dixi in l. qui ea mente.ff.de furtis.Quæritur vtrum ille, qui conduxit vectigalia publica,iustam excusationem habeat a tutela? Quidã dicunt ꝙ non.Dic vt diximus.j.de excusa.tuto.l.colono.&c.

ADDITIO

a Alex.Quando fisco.Ad istam uide no.in l.confirmando, de confir tuto

De tuto.& curato. qui satisd. non ded. Rubrica.

LEX PRIMA.

SI nondum. Minores possunt a suis administratorib.satisdationem exigere,q si cessauerint, prohibentur administrare. h.d. Op.j.eo.l.3.& Inst.de satisd.tut.§.1.Sol. distingue. Tutores quidam sunt testamentarii,vel dati in testamento a iudice confirmati,& isti nullo modo satisdant. Quidam sunt dati ex inquisitione,& isti non tenebantur olim satisdare,hodie vero omnis datiuus tenetur satisdare. a Instit.de satis.tut.§.pen.Ita dicit glo.hic,al.bi distinguit,& melius in Auth. vt hi qui ob.se hẽre perhi.res in uno §.pen.& illam glo.tene menti,&c.

ADDITIO.

a Alex.Satisdare.Sed Fran Tigri in consi inci Factum sic se habet, quidam nomine Burgandus,cui subscripsit Bar.tenet, ꝙ in datione tutoris non requiritur inquisitio,nisi quo ad hoc,quia cum fuerit datus cum inquisitione non satisdat, alias sic,& pro hoc no.unde Bar ff de confir.tuto.l.tut.& Bar in l.1.ff.rem pup.sal.for. Sed tene dictam gl.in Auth ut hi qui obl.se habe.perhi.in ver.agit.ad fi.quam sequitur Cy hic in sub & Bar.in l.si patronus.

LEX II.

Cum tutorem. Qui non satisdat remonetur a tutela cum infamia,si dolo fecerit; alias sine infamia, & in locum defunctorum alii debent dari,qui rationes præteritorum exposcent.

LEX III.

In dubium. Tutores non testamentarii debẽt satisdare,alias facta per eos non valent.h.d.

LEX IIII.

a **Non omnium.** Testamentarius,& confirmatus nõ satisdant. a Item ex pluribus testamẽtariis ille in administratione præfertur,qui alias satisdederit. h.d.Habetis.ff.de test.tut.l.testamẽto datos,& de adm.tut.l.3.ĩ gl.

ADDITIO.

a Alexan. Non satisdant.Sed quid si erat tutor testamentarius,qui erat malæ famę, & erat ignotus testatori,an hoc poterit obiici, ut teneatur satisdare? Videtur ꝙ sic,in l.liberto.§.Largius.ff.de annuis leg.& in l.testamento,ad fi.de admin.tuto. & quod no.Bal in d.l.1.de confir.tuto.

LEX V.

1 *Scientia tutoris inducit pupillo ius deliberandi,quod transmittit ad suos.*

2 *Scientia tutoris etiam,qui non seruauit solennia,inducit pupillo ius deliberandi,vbi pupillus educari debeat.*

Tutor. Hæc est no.l.& eam hoc anno allegaui Qui nõ satisdedit,non potest administrare, nec gerere, nisi ea quæ sunt tempore peritura,vel nullum pręiudicium patitura.h.d. Vide glo fi.& dic super verbo bonorum. Pro hoc videtur casus in l.impuberi,de tut.& cur.dat. ab his. No. multum, a quod dixi in summario. Ex quo habes a arg. immo casum ad 1 quæstionẽ,quam plures consului. Primo consului ꝙ ğ † scientia tutoris inducit pupillo ius deliberandi, quod transmittit ad suos hæredes secundum formam l. cum antiquioribus, de iu. deli.arg.pro hoc in l.sequitur.§.si pupilli,de vsucap.Item cõsu- 2 lui secundo,quod † sufficit scientia tutoris,quanquam non satisdederit,vel inuentarium non fecerit,& nihil de solennitatibus obseruauerit.Casus est hic.Nam ius deliberandi est tempore periturum,quia durat anno,vt d.l.cum antiquioribus. Item quia hoc non potest esse damnosum pupillo,ergo non requiritur, ꝙ tutor impleuerit solennitatem. Facit l.tutor, qui repertorium.post prin. de admi tut. quod no. multum bene. Et no. ꝙ meum motiuum fuit, & in hac ciuitate fuit hoc anno pluries consultum, sed a prin.meum motiuum fuit, & tetigi de hoc in l.qui duos,de reb.dub. Reducam ibi ad memoriam in l. cum antiquioribus.

ADDITIO.

a Ale Ex quo habes Et vide etiam Bar.in l.tutor qui repertorium,in fi.prin ff.de administra.tuto.Et cum hoc transit Bar.hic.

De suspect.tuto.& curator. Rubr.

LEX PRIMA.

LIbertum. Tutor potest postulari suspectus durante tutela,non ea finita.h.d.&c.

LEX II.

a **Curatores.** a Si curatores gerere cessant,possunt remoueri vt suspecti.h.d.cũ l.seq. Vide hunc tex. ibi,ad eos tutela transferẽ. Facit ad q̃stio.de eo q promisit dare schachum mattum cum pedona,ex quo dat mattum cũ ea facta forsa,seu regina.De qua hic per Cyn.in qua posita sunt pũcta subtilia,&c.

ADDITIO.

a Ale.Curatores.Per Bar.in l Senatores,ff.de Senato.

LEX IIII.

Etiam. Tutor testamẽtarius potest postulari vt suspectus. hoc dicit.

LEX V.

In postulandis. Mores potius, quã diuitiæ in tutoribus spectantur.

LEX VI.

Pietatis. Quilibet potest tutorẽ postulare suspectũ, & paupertas non est iusta causa suspicionis, sed est cã, propter quam potest curator adiungi,hoc dicit. No. ibi ꝙ paupertas est causa,quare alius adiungatur.

LEX VII.

Eum quem. Pendente causa suspecti non potest tutor administrare,sed loco eius debet curator ꝯstitui,hoc dicit,hæc notabilis lex, seu casus. De quo hẽs Inst.eo.§.si quis autem,& l.quod si forte.§.j.ff.soluto matrimo. Et dic,vt dixi ibi.In ꝯrium facit extra.de offi.& pote.ind.deleg. c.venerabil.Dic vt dixi in d.l.quod si forte.

LEX VIII.

Si non suspectum. Tutela pendente,tutore non remoto, non potest rõ administrationis exposci.hoc dicit.

LEX IX.

Suspectos. Remotus ob dolũ est infamis,alias secus. h.d. Vide gl.sup verb.negligentiam.Et no. ex ea,vtrũ lata culpa æquiparet dolo.dic de hoc in l.in actionib. ff. de in lit.iur.Itẽ no.gl.ibi,qñ ex officio remouebaẽ non accusatus.Not.arg.ꝙ ꝯdẽnatus ex inquisitione,non accusatus nõ infamaẽ,vt no.in l.3.§.præterea.ff.eo.& ibi per Dy.quod Cy.videẽ hic tenere,& ego dixi alias ĩ l.infamẽ.ff.de publ.iud.& ibi vide.

De eo,qui pro tuto.negotia gessit. Rub.

LEX PRIMA.

ETiam. Mulier,quæ gerit vt tutrix,pro tutela tenetur.hoc dicit.

LEX. II.

Non vtiliter. Exceptio,ꝙ qs non sit tutor,potest opponi in quacunque parte iudicii.h.d. Hoc intellige,vt dixi.s̃.de procu.l.non eo minus,&c.

Si mater indemnitatem promisit. Rub.

LEX PRIMA.

SVo potius. Mater,quæ tutorẽ petiit, ex facto illius tutoris non tenetur.h.d.

LEX II.

Quædam. Licet mater indemnitatem promisit pupilo actio contra tutorem decernitur.h.d.

LEX III.

Ob tutorem. Hæc lex quasi idem dicit,quod prima Mater,quæ petiit tutorem,ex eius officio non tenetur,nisi hoc sit actum.

Si con-

Si contra matris voluntatem tutor datus sit. *Rubrica.*

LEX VNICA.

SI contra matris. Ex eo quod quis creatus sit tutor ꝯ matris voluntatē, poterit remoueri, hoc dicit.

Vt causa post puber. adsit tutor. *Rub.*

LEX VNICA.

TVtores. Causę iam cœptæ dēt adesse tutor, etiam post tutelam finitam, ante rationem, & instrumenta reddita, hoc dicit.

Vbi pupilli educari debeant. *Rub.*

LEX PRIMA.

a EDucatio. a Pupillus educandus est apud matrē ad secunda vota non transeuntem, & qñ de hoc est contentio, iudicis determineē arbitrio, & onus alimentandi pupillum est necessarium. h. d.

ADDITIO.

a Educatio Vide gl. in c. 1. de conuer. infid. facie gl. in c. cum haberet, de eo qui duxit in matrimo. quam polluit per adult. vide hic per Io. de Bel.

LEX II.

a Vtrum nepos. a Vbi pupillus educetur est in iudicis arbitrio, & de eo, qui dēt pupillo succedere, est iusta suspicio.

ADDITIO.

a Paris. Vtrum nepos. In ista materia, penes quem pupilli ali debent, vide Bal. cōs. 487. in 4 parte vbi libere loquitur. Vide Paulum consi. 353. ad finem, & eundem in l. si patet no. circa fi. C. de nego. gest. Et quod interdum pupillus potest dimitti penes vitricum, quando mater transiuit ad secunda vota, si sit psona honesta & probatæ fidei, licet in dubio videatur præsumptio contra eum, vide in materia Bartolum in questio: 6 incipiente, quæritur vtrum iudex, vbi examinat an sponsa pupilla possit, & debeat ali penes sponsum, & quando debeat penes matrem, vide Benedictum Perusi. in consi. 52 de vitrico quod apud eum ali non debeat. Spec. in titu. de tutore, §. nunc dicendum, Bart. in l. nonnunquam, ff. de adop. Itē quando quæstio est apud quem stari debeat, vbi interim deponi debeat, & quod omnia ista sint satis arbitraria iudici vide Alexand. in consi. 161. in 6. vol. Item quod non sit educandus pupillus, apud illum, qui succederet sibi, & ponderandum sit, an sit persona suspecta, ponit gl. in c. grandi in verbo, item, de supplen. negligentia prælato. in 6 Pau. cōs. 354. in fi. Vide Corn. cōsi. 198 in 1 parte. Et de substitutione vel successione, vide Soc. consi. 195 in 2. dub. Et vbi affines omnes essent suspecti, iudex eligit extraneum, vide Albericum, de Rosa. in l. 1. §. Iul. ff. de libe. exhiben. Item quod illud, quod dicitur hic in pupillo, locum habeat in furioso, & mente capto, vide gl. in c. grandi, in uerbo, fratrem, de supplen. negl. prę la. in 6 vide Card. in Clem. 1 de homici. in 1 notab. quod ueniens ab intestato debeat custodire furiosum, quod uidetur contra tex. in l. 2. huius tituli. Item quod licet substitutus possit decerni tutor pupilli, apud eum non debet educari, vide Barto. in l. amicissimos, in prin. ff. de excu. tuto. Vide tex. in l. 1. ff. ubi pupil. educ. deb. in priu. ubi etiam Barto. & alii. Posset tamen substitutus esse adeo legalis, quod apud eum educaretur. Vide Pau. de Cast. cons. 354 ad finem. Sequitur Soc. in d. consi. 193. Et iste titulus loquitur mortuo patre, ut per Alex. in l. si ff. eo ti. An autem debeat educari penes eum, uel matrem, uide in l. 1. & 2. C. de diuor. fac. apud quem, &c. uide text. in l. fi. de conuer. in fi. circa fin. Exemplum ubi non debeat educari penes patrem, si sit suspectus, uide tex. in l. 1. §. 1. ff. de lib. exhib.

De alimentis pupill. præstan. *Rub.*

LEX PRIMA.

PVpillus. Tutor dēt pupillo alimenta præstare, & si negligat, potest cogi, etiam si quæstio status pendeat, hoc dicit.

LEX II.

1 *Consilium, quod quis faciat taxari alimenta pupilo.*
2 *Pupilli interest, ne secreta sui patrimonij pandantur.*
3 *Tutor an teneatur dare copiam inuentarij aduersario pupilli.*

a Quod plerumque. a Alimenta si a iudice taxata nō sunt, tñ idoneè facta a tutore imputant pupillo, & I dubio psumit pupillus alitus a tutore h. d. hæc bona & not. lex. Dico, ꝙ tu notes istam l. primo ꝯsiliū est, ꝙ qs faciat taxari alimenta præstanda pupillo, ne postea de hoc incidat in ꝯtrouersiā. Sedo no. ꝙ † interest pupilli ne secreta sui patrimonii pandant, ꝙ no. & tene menti. Qđ est multum vtile ad quæst. † vtrum tutor agens, vel defendens dēat facere aduersario copiā inuentarii. b Et videt ꝙ sic, quia si nō facit inuentarium, nō pōt agere, vel defendere, j. ti. prox. l. fi. s. de administ. tut. l. tut. In ꝯrium vr hæc l. quia non dēt pandere alteri secreta patrimonii pupilli, vt hic, & j. qñ & qb. quarta pars debe. l. 2. li. x. Bī alias dixi. Et dico ꝙ dēat dari copia inuētarii quatenus sufficit parti, vt p hoc sibi sit cautū, & ille habeat legitimā psonā standi in iudicio. Dabitur ergo sibi copia inuētarii, & omittet apponi in copia res pcepto iudicis, totum aliud parti dabit, vt arg. huius l. & de eden. l. argentarius. §. j. & l. j. s. ti. j. in fi.

ADDITIONES.

a Alex. Quod plerumque. Et hunc tex. no. alleg. Bar. in l. antepe. ff. de condi. & demo. Paris. Quod plerumque. Circa materiam legis huius, vide Comen. consi. 87 inci. Casus talis est circa medium, vsque ad si abi tamen vult ꝙ operæ pupilli, si quæ sunt, debeant compensari cum alimentis, & ꝙ illud habeat locum etiam in patrono, quia non præsumitur alere de suo si pupillus habeat in bonis, &c. & alimen. a in pupillo & quolibet alio præstanda sunt secundum facultatem, & proportionem fructuum, & qualitatem personæ. Vide Corn. in c. grandi, no. ibi secundum, quod dicit de supplen. negli. præla. & ibi etiam dicit, ꝙ taliter debeat præstari, vt aliquid semper in fine anni supersit, nō vt omnia consumantur. Et de reddituibus vide etiam quæ scripsi in l. qui bonis, de cessio. bonorum.

b Alexan. Copiam inuentarii. Adde Bart. in l. 1. ff. de cur. bon. dan. & clarius in d. l. 2 quando & quibus quarta pars debe. lib. 10. & videtur velle per hunc tex. ꝙ tutor excusetur facere inuentarium, si inutile erit pupillo pandere secreta patrimonii, secundum Ange. in l. si vacan. de bon. vacan. lib. 10. & Bar. in l. tutor, qui repertorium, de admini. tuto.

Arbitrium tutelæ. *Rubr.*

LEX PRIMA.

a CVm tutelæ. a Verba enunciatiua testatoris, alteri, quam hæredi non possunt esse damnosa, hoc dicit.

ADDITIO.

a Alex. Cum tutelæ. De materia huius legis, vide late Pau. de Cast. consi. 396.

LEX II.

1 *Pupillus in dubio præsumitur alitus a tutore.*
2 *Facta, in quibus requiritur sumptus, præsumuntur facta per eum, qui debebat facere.*
3 *Pictura facta in loco, præsumitur facta per eum, qui eam facere debebat.*

a 1 Nomina. a In exigendis nominib. debitoris tutor de dolo & lata culpa tenetur. h. d. No. ꝙ † in dubio pupillus præsumatur alitus a tutore. Contra ad actionem consequendam non sufficit esse factum, nisi probetur a quo, vt l. 2. de cond. & dem. & l. eum seruus, de ver. obl. & ibi per Dy.
2 Sed respondeo in his, † quæ aliquis tenetur facere, & non possunt fieri sine sumptu, factum in dubio præsumatur ab eo, q tenebatur facere, vt hic. In his vero in quibus non requirunt sumptus procedunt ꝯria. Et per hoc dixi semel in quęstione de facto. Testator iniunxit, quod faceret hæres depingi quandam figuram in aliquo loco sub certa pœna, reperitur depicta,
3 & non apparet per quem. Respondeo, † ꝙ in dubio præsumatur facta ab hærede, qui tenebatur facere. arg. huius l. in fi.

ADDITIO.

a Pom. Nomina. Vide Imo. cons. 75. & Roma. 413. in 7. dub. vbi loquitur etiam in neg. gest. & ibi ponit quid iuris quando tales haberent rem communem cum pupillo. Et ad declarationem huius legis, & similium vide plene Ang. cons. 311. vbi plene ponit, quando alicui possit imputari, quod non exegerit nomina debitorum.

LEX III.

SI curator. Minor potest eligere, an petat emptum ex pecunia sua, an petat pecuniam. h. d.

LEX IIII.

Eum qui. Ex eo quod minor consequitur a tutore, indiscrete a paterna hęreditate abstinente, nō potest a creditoribus conueniri. h. d.

LEX V.

Omnes tutores. Si plures habent vnā causam, omnes apud eundem iudicem sunt vocandi, hoc dicit.

LEX VI.

Cum inerdictæ. Est in electione minoris approbare venditionem indebite factā & pretium iustum a tutorib. petere, & potest prius conuenire tutorem vendentem, & postea alios conuenire, nec est hoc a principe impetrandum, quia a iure communi conceditur, &c.

LEX VII.

Quicquid. In actione tutelæ, & vtili nego. gest. venit dolus, lata culpa, & leuis. Habes hic vnam quæstionē, quā vide, quam habes hic, & habuisti s. de admi. tuto. l. pupillorum. Et ibi etiam glo. hic tamen tractatur per Cy.

LEX VIII.

Tutores. Actio tutelæ non præscribitur longo tempore, hoc dicit.

LEX IX.

Tutorem. Actio tutelæ competit ꝯ tutorem, nō cōtra eum cui tutor indemnitatem promisit. h. d.

LEX

LEX X.

a **Si defunctus.** a Quæ tutor quęsiuit, ĩ dubio ex bonis pupilli quęsiuisse non pręsumitur.h. d.

ADDITIO.

a Ale Si defunctus. Ad istum tex.adde l.si creditores, in fi.de separ.bon.facit ad ea q̃ dixi in l.diuus, de bonis dam.& uide per Bal in c.1.de controu.inter dom.& vasal in vsi b feudo.

Pom. Si defunctus Vide ad istam l.si defunctus alleg.per Fel in c.scribam.de præsum.& vide Are.cons.31.& Ale.cons 82 vol.2.vbi dicit regulariter, q̃ licet aliq.s administret bona alicuius, quod tamen non pręsumitur ex bonis eius acquisiuisse.& consi.13.in fi uol 3 & 40.eo uol uide etia in Præpo.in ti.de feu. guar.

Parisi. Si defunctus. Sed expone etiam si probaretur ipsum tutorem a principio, quando cœpit administrare, nihil habuisse, etiam si emeret nomine pupilli, vide Com cons 78 inci. Casus talis est. post prin tamen in hoc, quod probetur ante fuiss. pauperem, contrarium tenet late Rom cons 146. vide quomodo debeant concordari, quæ scripsi in l.2.supra, pro soc. Contra tamen decisionem hic positam faciunt quæ dixit Bar. post glo.in l si uero, in prin.ff. qui satisd. cog. quod in dubio quis non præsumatur idoneus facultatib. licet alio modo præsumatur idoneus, & habilis. Item q̃ dispositio huius l.habeat locum etiam in iudice, vide Alex.cons. 551. Item regulam huius l limita procedere post redditam rationem administrationis per tutorem, secus ante. Vide Are.cons.31 ubi alleg. Bal. ad hoc. Item pro ista regula uide Io.de Ana.cons 65. in secundo dubio. Vbi sub dubio tamen dicit, q̃ forte non admittatur probatio in contrarium

LEX XI.

Tutor. Continuata administratio post finitam tutelam venit in actionem tutelæ.

LEX XIII.

a **Veteris iuris.** a Hæc est bona lex, & breuiter.h.d. Confessio tutoris erronea circa patrimoniũ b pupilli, sibi non pręiudicat, nisi in inuentario scribi fecerit b tunc etiam probatio in contrariom non admittitur. Not. hunc casum, quando tutor ponit in inuentario, quod sibi pręiudicat.

ADDITIONES.

a Ale. Veteris iuris. Ad intellectum huius l.vide quod no.Bal.in l.testium supra de testibus, & hoc est speciale fauore minoris, secundum Bal. in prin plus uale, quod agi. Dic tamen, q̃ si prætor uidit damnosam esse remissionem inuentarii, nõ sequitur uoluntatem, ut in l in confirmando, de confir tu. & an inuentarium hæredis possit remitti per testatorem, uide late per Bal.in l.fi.§.cũ igitur inf.de iure deli.

Adde Ad hanc l.uidendum Bal cons.273 li.2. And.Sic.cons.69 in 2. uol. Io.an. And in addi.ad Spe in ti de instru.editione §.dicto.circa princi. Quo uero ad apostillam, uide Ang.cons 173.

Pom Adde huic apost ibi, quod no Bal & ita vult.glo.hic, cui adde gl in l consiciuntur ff.de iu.codic a me ponderatam circa quod vide Bart. cons.238. Roma. consi.102.& Imo.consi.75.

Parisi. Veteris iuris. Dum dicitus in ista l. q̃ inuentarium probat contra tutorem, vt non admittatur probatio in contrarium. Iac.de Are.& Albe & Bal.hic, intelligunt procedere in rebus mobilibus, secus in immobilib. Et sequitur Bal.cõs.85. uol 3 Contrarium tenet Sal hic, & ita uult Bar consi.239. incip Proponitur, q̃ Acholus, in 1 uol.de quo inf. Item istam legem limitat Io.And.in addi. Specu.in ti.de instru edi §.fi in prin. Item in addi.incip. Vbertus de Bobio. nisi esset error acerrimus, quia constaret defunctum prius alteri uendidisse, qui dicit ita uelle Vbertum de Bobio in hac l.fi. Io.And.refert simpliciter Ale.in apost.ad Bald in hac l. Et bene facit pro hoc, quia ideo non potest probari contrarium, quia in casu l oritur præsumptio iuris, & de iure Sed contra talem præsumptionem admittitur probatio per nota per Fel.in c quanto, de præsum. Habes in Auth. sed iam necesse. Ad Bar.C.de dona.ante nup. Per instrumentum autem fit notoriũ, ut per Bar & alios in l.1.§.item solent, de offi.præfe.vrb dicit q̃ non iuuat protestatio tutoris Contrarium uult Odof.hic in fi. Sed Bal hic tenet idem, quod Bar uide Ale.in apost.ad Bar.hic Sed Bal.in d § item solent, aliter loquitur. Et si possidet rem alienam, iam ipse tenetur pupillo consignare rem, vide Bar. de quo supra, & Bal.in d cons & hic Bal.& Ale.post Iac.de Are & Sal. hic.

b Parisi. Scribi fecerit. Vide & declara, ut per Bar.in cons.138.incip Proponitur, in 1 uol.& amplia, ut per Bar.in l.1 § item solent.in fi ff.de off. præfec. vrb.

§. Illo etiam. Tutor non potest administrare, nisi facto inuentario sibi decernatur administratio, nisi per testatorem fuerit remissum, a & tutor qui non fecit inuentarium, remouetur vt suspectus. De quo die, vt l. si tutor. ff. de susp. tuto. hoc dicit.

ADDITIO.

a Parisi. Fuerit remissum. Pro limitatione huius l.quod possit remitti confectio inuentarii, uide omnino Ang consi 137 incip. reuocatur in dubium, ad fi. Item no. quod licet in præiudicium legatariorum possit testator remittere, non potest tamen remittere in præiudicium creditorum Vide Ale consi.182. ad fi in 2.vol. Itẽ de hac materia an possit remitti confectio inuentarii, uide Ale.cons.61.in prin. in 4 uol. Are cons.21. per Bar.& alios in l.nemo potest, de leg.1. ubi concludit, q̃ licet possit remitti, si tamen iudici uideatur utile filius, non seruare talem remissionem, faciat inuentarium conficere. Et sequitur Are.in d. cons. 21. & Ale. in d.consi.61. Et ad Bar.in l in confirmando, ff.de confir.tut. ponit alia circa confectionem inuentarii, habes in d.l fi.C de iure deli.ad Bar & quod licet possit remitti confectio inuentarii tutori, secus tamen fit in vxore vsufructuaria. Et q̃ non attendatur talis remissio quando aliqua causa subesset, & quid in hærede, vide Ias.in l.cum necessitatem.C. de fideic. Ale.cõs.40 in 2.uol. uide Bal.in repe. huius l fi.qui vult inter alia, quod quando testator nedum remisit, sed expresse prohibuit confectionem inuentarii, tunc non possit recedi ab eius uoluntate. De quo uide late do.Io.de Monte Ferrato in l.nemo potest, ubi etiam declarat, an, & ex qua causa discedatur a uoluntate testatoris.

De diuidenda tutela, & pro qua parte quilibet tutor, &c. *Rub.*

LEX PRIMA.

Si post. Tutor non tenetur ex facto contutoris idonei tẽpore finitæ tutelæ.h d.

LEX II.

Si diuisio. Administratione non diuisa, vel diuisa a seipsis, quilibet tenetĩ in solidum. Ea diuisa a testa a tore, vel a iudice, q̃libet tenetĩ p parte sua. nisi in casib. hic expressis.h d. Materiã istã plene examinaui.s̃.de trãs.l.j.& ibi dixi

ADDITIO.

a Parisi. Vel a iudice. Vide Ang.consi.21.incip. Ser.Ioan.

LEX III.

Licet tutorem. Prius conueniendus est gerẽs, quã is, qui non gessit.h.d.

De in litem iurando. *Rub.*

LEX PRIMA.

ADuersus. Hæredes tutoris iuratĩ in litem ob dolum suum tãtum. Item ob dolum tutoris verum, non præsumptum, nisi cum tutore lis a fuerit contestata, a hoc dicit totus titulus.

ADDITIO.

a Menoch Contestata. Plotus in l.si quando, nu.2.3.C vnde vi.

De hæredibus tutorum. *Rub*

LEX PRIMA.

Hæredes. Tutoris hæredes tenenĩ de dolo & lata culpa, etiam non gerentis, vel a se non exigẽtis, & de dolo suo proprio.h. d. totus titulus.

Si tutor, vel curator gesserit. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Accusatus, & damnatus, an sit infamis, & quid de inquisito.*

a **CErtum.** a Tenetĩ gerens, si ei potest negligẽtia ĩputari, cur contutorẽ nõ fecit, & libertus non potest patronũ accusare sed iudicis officiũ iplorare.h.d. Per istam l.dicunt Gl.nostri, quod licet accusatus 1 & damnatus sit infamis, † tamen inquisitus cõdemnatus, non est infamis p hanc legem, vbi vides, q̃ libertus non potest accusare, q̃a patronus infamaretĩ, tamen potest implorare, q̃ iudex inquirat. Et sic patet q̃ non infamat. Ita dicit gl. in l. 1. §. pterea. ff. de suspe.tuto. Tetigit gl.s̃. de suspect.tuto.l.fi. quod dic, vt dixi in l.infamem. ff. de pub.iud. facit q̃ no. in l.j.s̃. de mo. mulcta

ADDITIO.

a Alex. Certum est. De materia huius l.vide Bar in l.1.s̃.de trans.ubi hanc l.alleg.

De vsuris pupillaribus. *Rub.*

LEX PRIMA.

Tutorem. Qui pecuniam pupilli in suos vsus conuertit, ad vsuras tenetur.h.d.

LEX II.

Eius. In actione tutelæ ẽt pro eo quod quis debet pro contutore ueniunt vsuræ.

LEX III.

a **Si pecuniam pupillarem.** a Si tutori pupillari non potest imputari culpa, non debentur vsuræ pecuniæ.h.d.

ADDITIO.

a Alexand. Si pecuniam pupillarem Vide late Roma.consi.139.

Pupillus. Hęc est bona lex, & legitur duob mo. Et s̃m vnã lec.br̃, & notabiliter. h. d. Reus nõ potest cogere actorẽ agere. Sed potest petere, vt sup suis defensionib testes ad ppetuam rei memoriam examinentur, secundum aliã lec. breuiter hoc intendit. Actor, non potest cogi agere, sed ex cã põt sibi statui tp̃s intra quod agat, vt postea non audiatĩ. h.d. No. secundum primam lec.& non exeat de mẽte tua, q̃ ex parte tutoris, vel actoris, non põt peti, vt examinentur testes ad perpetuam rei memoriam, nisi cũ dubitatĩ de morte testiũ, vel eorum absentia diuturna, vt l.io l.Aquilia si deletum. ff. ad l. Aql. & est tex. eĩ, vt lit.non conte.c.quoniam frequenter. Ex pte vero rei, q̃a nõ est in eius potestate quando agat, põt peti, vt examinentur testes ad æternã rei memoriam quandocũque. Hic est casus hic, & s̃. de test. auth. sed & si quis, & ibi plenius dicam.

De fide.

De fideiussoribus tutorum, seu curat. *Rub.*

LEX PRIMA.

Eligere. Simul & semel non pōt agi cōtra plures in solidum. h. d. hęc nota. l. Vide gl. sup verbo agi, quā oot quæ dicit agi ita quod eaigatur, quia p hoc dico, ꝙ si daret libellus ꝯ duos reos in solidum protestando ꝙ vua exactio sufficit, ꝙ iste libellus valde bene procedat, quia non est meę intentionis exigere in soliduma duob. Et ita tenet gl. ff. mādati, l. si mādato Titi. §. Paulus respondit vnum. Pro quo facit ff. de verb obl. in l. executione. §. in solidum, & ī. de duobus reis, auth. hoc ita.

LEX II.

Non est. Solutio tutoris liberat fideiussorē. Et si principalis soluit ptē, fideiussor ī residuo pt ꝯueniri.

De contrario iudicio tutelæ. *Rub.*

LEX PRIMA.

SI pro contutore. Post solutionē non pōt peti cessio, nisi ideo fuerit solutum, vt cedatur.

LEX II.

Si non ex propria. Quando quis non ex ꝑpria culpa damnatur, ꝯ contutorem habet beneficium cessionis, & vtilis actionis.

LEX III.

Si pater. Successio non ꝯfundit actionem, nisi p ea parte pro qua succedit. No. ꝙ pōt qs esse tutor sui privigni, simile hēs ff. de ado l. non unquam. Et vide a l. certū. §. sed ao & ipsos, de confessis, & l. 2. §. ꝙ obseruari. ī. de inr. cal. vbi habuistis bonā gl. & no hāc l. tu, q sedes ad bāchū maleficiorū.

ADDITIO.

a Menoch. Et vide. Rub. consi. 65. num. 2.

De authoritate præstanda. *Rub.*

LEX V.

VEterem. Si sunt plures tutores, in quolibet actu vnius authoritas sufficit, nisi in eo, p quem finitur tutela. h. d. No hūc tex. vnde sumitur regula iuris, quod omnes tangit, &c.

Quando tut. vel cura. esse desinat. *Rub.*

LEX PRIMA.

SI curatores. Tunc finit officium adiuncti, qñ finit officiū eius cui adiungit. h. d. No. bene istū casum. Facit ad hoc ff. de tute. l. solent, & quod habuistis no. p gl in l. neq ī. de procurato. h. d.

LEX II.

Tutoris. Voluntate pupilli non finitur tutela. h. d.

LEX III.

Indecoram. Aetate, non aspectu corporis, finitur tutela. hoc dicit.

De actore, autore, seu curatore. *Rub.*

LEX VNICA.

Si sui iuris. Tutor pōt administrare tutelam per actorē, non per procuratorem. h. d. De hoc dic vt habuistis ī. de proc. l. neque, &c.

De excusationib. tut. & cura. & temporibus eorum. *Rub.*

LEX PRIMA.

a Falsa. a Spado non excusatur a tutela. hoc dic.

ADDITIO.

a Alex Falsa. Aduerte ad materiam huius tituli in practica, quia sæpe multos vidi errare, quia quando vis te excusare, debes facere dare tutorem pupillo, vel adulto ꝙ in hac causa excusationis eum defendat Insti de autho tu. §. si alias, quanquā sententia lata sit contra indefensos, non teneret ipso iure. l. contra pupillum, & l. acta. §. fi. de re iu. Hoc est quod no. sentit glo. in l. 3 inf. ti. 3 seruatis temporibus, de quib. in l. plane ff. eo & Insti. eod. ti. & hoc sequitur Mat in suis no. 114. & ad de tex. in l cum in vna, §. 1 de appel.

LEX II.

Si curatores. Curator gñaliter datus tenet etiā de bonis, q̄ sunt eī prouinciā, nisi de his fuerit excusatus. h. d. Opp. ꝙ qs nō possit dare curatorē bonis, q̄ sunt extra prouinciam suā, vt l. pupillo. ff. de tut. & cur. da. ab his. Huius timore dicit gl. ītellige ꝙ hic fuit datus a Principe, vł ab alio eius mandato, & sic fuit datus ab eo, qui habet iurisdictionē in prouincia. Tu potes dicere forte, & melius, sufficit quod quis habeat iurisdictionem in personam adulti, sicut dicimus de tutore. ꝙ sufficiat, ꝙ iudex habeat iurisdictionem in personam pupilli, vt possit dare tutorem, & curatorem pupillo, cuius administratio porrigitur ad omnia bona, etiam alterius prouinciæ, vt habuistis no. supra vbi pe. tu. l. 1. & ff. de tu. & cur. da. ab his. l. 1. §. fi.

LEX III.

Excusationis. Si ingenuus d̄tur tutor liberto, potest excusari. Item sententiæ, qua excusatio reprobatur debet acquiesci, nisi fuerit appellatum.

LEX IIII.

Amplissimi. Si aliquis creatur curator vxori ignorans, debet excusari, vt in pœnam Senatuscons. non incidat. hoc dicit.

LEX V.

Libertos. Liberti a tutela, vel cura, filiorum patroni, nullam habent excusationem.

LEX VI.

1 *Respublica an habeatur loco pupilli.*
2 *Tempus excusationis est duplex.*
3 *Tempus anni, quod datur executoribus iuxta episcopi constitutionem, intelligitur alie scientia.*

a Quinquaginta. Tempus excusationis currit a tempore scientiæ, a & iniuriosa sententia non nocet, nisi fuerit prouocatum h. d. Vide glo. in l. præcedenti, super verbo, administrauerunt. Item no. hanc glo. in eo, quod dicit no. arg. quod clericus qui habet beneficium, &c. siue in eo, quod dicit glo. & ipsa loco pupilli. Et sic videtur dicere, 1 † ꝙ Respublica habetur loco pupilli, licet dixerim in l. Respublica supra ex quib. cau. ma. ꝙ habetur loco minoris, & dic, ut ibi dixi vobis, & adde istam. Item oppo. de l. quinquaginta. 2 ff. eo. sol. † duplex est tempus. Quoddam est, quod datur ad ꝑponendum excusationem, & istud currit a tempore scientiæ, vt hic. Quoddam, quod datur ad prosequendum, & istud a tēpore nominationis, vt l. contraria. Contra hoc op. glo. quia secundum hoc possibile esset, quod primo curreret tempus ad ꝑsequendum quam tempus ad proponendum. Quare dicit glo. subaudiendum est, in l. contra. ad proponendum a die nomi- 3 nationis, scilicet & scientiæ, † uide gl. quā no. propter constitu- b tiones Episcoporum, b quæ dicunt, ꝙ fideicom. & executores teneantur exequi intra annum a die mortis testatoris, debet intelligi, & subaudiri, & scientiæ. unde si ignorant, non currit tēpus anni, per hanc gl. quod bene no h. d.

ADDITIONES.

a Ale Scientiæ Dic tamen ꝙ illi qui sunt ipso iure exempti, & excusati, non tenentur comparere ad sui excusationem, l. generaliter, & hoc ibi no. Bald. supra de Episco. & cler.

b Ale. Episcoporum. Dixi post Bar in l. fi. ff. si quis test. lib. esse ius fue. vide Bal. in l. captatorias, ad fi. inf. de test mil & Bal. in l. genero. ff. de infa. & Bal. in l. id quod pauperib ī. de epis. & cler. & in l. 1. inf. de test. & no ꝙ qui non pōt inuenire fideiussorem, excusatur a tutela, l. si quis, in § Imperator. de excu. tut. & l. fi de suspe. tut. ita no. dicit Bal in l. fi. ī. quod cum eo, & per consequens non sufficit iuratoria cautio. Adde an executoribus ignorantibus, currat tempus. Bar. consilio 242. Ange. consi. 144. Abb. cons. 110 Bal cons. 371. li. 1. Rom. consi. 228.

LEX VII.

Neque a tutela. Debitum, vel creditum, non est cā excusationis tutelæ. Tamen hoc corrigitur per auth. minoris. supra qui da. tu. pos. h. d.

LEX VIII.

Coloni. Coloni fisci non habent excusationem a muneribus.

LEX IX.

Frater. Monoculus non excusatur a tutela, vel cura. hoc dicit.

LEX X.

Exactores. Exactor tributorum durante tempore exactionis a tutela, vel cura excusatur. h. d.

LEX XI.

Testamento. Tutor testamentarius adstringitur ad gerenda bona extra prouinciam constituta, nisi ob hoc se excusauerit, poterit tamen ex causa curator sibi adiungi, hoc dicit.

LEX XII.

a Voluntariæ. a Ista ē notab. l. & fuit repetita vltra mōtes. Cy. hic ponit repetitionē Pet Bī h d. per vnum actū contrarium non perdit quis priuilegiū in aliis. h. d.

ADDITIO.

a Ale. Voluntariæ. Per unū actū contrariū non perdit qs priuilegiū. Adde Bart. in l. fi. de consu princi tamen si quis se immisceat administrationi, pdit priuilegium administrationis tutelæ, l 2. inf ti. 1 adde Bal cons. 95. lib. 1. do. Card. cons. 133. Paris. Voluntariæ. ide Vide Ale. cons. 396 cir. fi.

LEX XIII.

Nec Senatorum. Liberti nō habent excusationē a tutela, ideo q gerunt negotia patro-

patronorum, nisi in vno liberto Senatorũ negotia gerẽte. h. d.

LEX XIIII.

a **Seueriter.** a Qui nominat aliquem ad iniuriam, vt eum red. mi faciat, criminaliter punietur: qui nominat vt vexet ad expensas ciuiliter tenetur. h. d.

ADDITIO.

a Pom. Seueriter. Vide ad istam pulchre per Barb. consi. 47. uol. 5.

LEX XV.

Quanquam. Licet illud, super quo principaliter litigatur, intereat: tamen lis debet propter accessoria terminari, hoc dicit.

LEX XVI.

Si vt allegas. Propter litem ma oris partis bonorum, potest quis a tutela excusari h. d.

LEX XVII.

Licet orationis. Si aliquis datur curator vxori, potest & debet excusari. h. d.

LEX XVIII.

Tutores. A creatione tutelæ, vel curæ non appellat, sed excusatio proponitur. Item debitũ vxoris, virũ a tutela nõ excusat. h. d. summarium prædictum procedit, put habes in tex. iux. Si habes in tex. iux. debes dicere in secunda parte summarii, & inopia pupilli non excusat tutorem, h. d.

LEX XIX.

Inusitatam. Debitum a matre pupilli, tutori, eius non præstat excusationem h. d.

LEX XX.

Curator. Si creatur curator, qui prius fuit tutor, iuste excusatur hoc dicit.

LEX XXI.

Quod res. Communio rerum non præstat excusationem, a tutela, vt dixi in Auth. minoris. supra, qui dare tut. pos.

LEX XXII.

Si tutor. Ad tutorem excusatum nõ pertinet periculum. hoc dicit.

LEX XXIII.

Humanitatis. Propter magnam litem cum sorore tutoris potest tutor excusari. h. d.

LEX XXV.

Viros. Consiliarii Principis excusantur a tutela, vel cura. hoc dicit.

Si tut. vel cur. a. falsis alleg. excusatus sit. Rub.

LEX PRIMA.

S I absentibus. Excusatio concessa ob falsas allegationes, tutorem non relevat. h. d. No. q̃ est speciale in minore q̃ sententia a lata ex falsis allegationib. est nulla a ipso iure. In aliis rescinduntur per restitutionem, vt vidistis inf. si ex fals. instru. quasi per omnes illas leges.

ADDITIO.

a Ale. Est nulla. Fallit in sententia lata pro libertate, quia illa valet. l. si duo, ff. de dol. sed quid si lata sententia sit aduersus ecclesiam, di. i in l. resp ff. ex quib. cau. ma. et no. do Abb. in c. licet, de proba. et vide Imo. in l. si is ad quem, de acq hære. et per eundem in c. cum Bertoldus, in ver. 4. casus, de re iud.
Menoch. Adde Soc. iun. conf. 40. col. pen lib. 2.

LEX II.

Tutores. Post cæptam administrationem, frustra proponitur excusatio. h. d.

LEX III.

Si vt proponis. Ista lex dicit idẽ, q̃d prima, excusatio obtenta p̃ ambitionem non prodest.

Si tutor, vel cur. Reipub. cau. abe. Rub.

LEX PRIMA.

Qui tutores. Qui abest causa Reipub. excusatur a tutela & non postea h. d.

De excusationibus veteranorum. Rub

LEX PRIMA.

Qui. Veterani excusantur a tutela, nisi filiorum commilitonum, seu conueteranorum. h. d.

Qui numero liberorum. Rub.

LEX PRIMA.

Q Vid ad tutelam. Numerus liberorum fecũdum diuersitatẽ locorũ a tutela excusat, & filiu defuncti non computantur in numero, hoc dicit.

Qui ætate se excusant. Rub.

LEX VNICA.

P Ater. Ætas septuaginta annorum excusat a tutela. hoc dicit.

Qui numero tutelarum. Rub.

LEX VNICA.

1 *Testis vnus cum fama an plene probet.*

S I tres. Tria onera tutelarum non affectata, præstãt excusationẽ ab his, & in his, quæ sunt diuersi generalis, & q̃ non prosunt singula, multa iuuant. h. d. No. hic tex. & signa ibi, sed imperfectæ & c. q fa-

1 cit ad multa, maxime si habeo † testẽ vnũ, & famã. q̃ nõ sit plena probatio. & similia Dicam tibi forte in l. in bonæ fidei. §. de iureiur. & ff. co. l. admonendi, dante Deo.

a De curatore furiosi, vel prodigi. a Rubr.

ADDITIO.

a Parif. De curatore furiosi. In datione curatoris furiosi quorũ citatio requiratur, & an possit dari sine requisitione, vide l. lex consi. 128 Fulg consi 80.

LEX PRIMA.

C Vratores. Causa accidentalis inspicitur demũ, causa naturali finita. h. d.

LEX II.

a **Orationis.** a Quod constitutũ est in prohibendis alienationib. rerũ minorũ, extendit ad res furioso-

b rũ. h d No. hanc l. b quod leges loquentes de minoribus, & eorũ fauore, extenduntur ad furiosos, & mente captos, hoc dicit.

ADDITIONES.

a Pari. l. Orationis. Sed in surdo, & mente capto, verum semper egeant curatore, vide Bar. in l. cum eorum. §. fi. ff. de postu. & ibi dixi quid in mente capto & furioso. Ex opposito ex hac l. limita gl. no. quod priuilegia competentia pupillo, extẽduntur ad furiosum, & prodigum. cui bonis est interdictum, & alibi non reperitur. Simile in priui egiis. tamẽ potest induci pro simili id, quod no in l. Marcellus, de fide instrumen & in l. interdum, in fi gl magnæ, de condi inde. & ita dicit Bal. in c. 2 de beneficio fratris, & illam gl. etiam sequitur Bal. in l. iubemus, in 1. q. de sacrosl. eccle & ideo per hanc gl. dicit Bal. in l. fi. circa princi §. in quibus causis in integrum restitu. quod beneficium illius l. videlicet, quod in minorib non currit præscriptio, extenditur ad furiosos, & prodigos, & hoc expresse tenet gl. & Bal. hic, & Adde Bald. in l. si a pupillo, in fin & ibi est text. ff. pro emp & Bald. in l. infantis in 4. q. inf. qui admit. & ibi di i, quod restituitur in integ sicut minor, de quo per Bald. in l. Marcellus, & adde hic l. qui neque, & ibi Bald. de reb. eor. vbi etiam de prodigo probatur, & idem tenet Bar & Im. ibi in princip ubi dicit hãc gloss sing.

b Pom. No hanc l. Vide Bar. consi. 42. uol. 1. & Anch. 5 vbi per no hic, dicit quod sicut pupillis & minoribus, non currit præscriptio durante pupillari ætate & minori, ita etiam non currit furiosis durante furore.

LEX III.

Si pater. Filii possunt petere patribus mente captis curatorem, qui habebit legitimam administrationẽ, hoc intendit in summa.

LEX IIII.

Cum repudiante. Mater filiæ furiosæ concedere curatorem non potest. h. d.

LEX V.

Ne lucrum. Emãcipatus potest esse curator legitimus fratris sui. h. d.

LEX VI.

Cum aliis. Hæc est bona lex, & bonus casus, Curator furiosi cessat ab administratione tempore dilucidi interualli, & eam reassumit reuertente furore. h. d. Tene mente hanc l. not. ad multa.

LEX VII.

a **Cum furiosus.** a Pater est legitimus administrator filij furiosi, hoc dicit.

ADDITIO.

a Pom. Cum furiosus. Filio ergo fami. non datur curator, quod intellige quando datur personæ, sed ubi datur rebus, uel ad certum actum, tunc bene potest cõstitui, ita dicit gloss in ver. hæreditati, in l. fi. § sin autem, a. inf. de bon. quę libe. de qua Alex consi. 59. vol 2.
Parif. Cum furiosus. Circa regulam huius l quod nullus amor vincat paternum vide Alex consi. 441.

§. Sin autem parentes. Pater potest furiosum instituere, & ei exemplariter substituere, & furioso filio suo q̃rĩ paterna hẽditas, non extraneorũ, sed dẽt p procuratorem peti bon. poss. h. d. vide gl. super verbo, an uqua No. q̃ per bonorum pol. §tab. propter solã agnitio-

agnitionem irritat testamentum, sicut per solam agnitionē habetur bono. pos. non tamen requiritur solennitas propria, & debita in quærela, dixi tibi. ĵ. quorum bo l. j.

1 *Si est datus curator furioso, sine præsentia Episcopi, valet datio.*
2 *Lex ista an sit de quinquaginta decisionibus cōpilatis. post Institutiones.*
3 *Consuetudo non approbauit hanc l. nec l. de creationibus.*

§. Sed cum antiquitas. Curator furiosi testamētarius nō dēt satisdare, sed dēt solenniter iurare, & inuentarium cōficere. Curator vero legitimus, vel datiuus tenet satisdare, si nō est idoneus facultatibus. Itē datiuus est dandus formā tradita hac l. h. d. Iā ꝯsului a † datus fuit curator furioso sine præsentia episcopi, & primatū, an valeat. Bñ determinaui, ꝙ valeat, vt Inst. d. cu. §. furiosi vbi soli p̄sidi ꝓmittit, & liber Instit. fuit factus post Codicē, vt patet in ꝓœ. Insti. Et si dicis mihi † hæc lex, & l. de creationib. ĩ. de episc. aud. fuit in illis qnquaginta decisionibus, q̄ fuerūt additæ huic libro post ꝯpilationē Inst. de qb. fit mētio. ĩ. de emen. Iust. Cod. nego tibi istam, probes si potes, si nō ꝓbabis, succūbes. arg. eius quod no. in l. cū actū. in fi. ff. de neg. gest. Præterea † ꝯsuetudo illas leges non approbauit in hoc quod hic dicit de p̄sentētia Episcopi, & primatum, ergo &c. vt ex. de treu. & pa. c. 2.

ADDITIO.

a Meno. Iam consului. Et consi. 144. adde Boer. q. 11 nu. 100.

§. Tali itaque. Hæreditas furioso delata pōt per curatorē agnosci, vt si furiosus ad sanā mētem ꝑuenerit, possit sibi eam retinere, siue respuere. Et si in furore decesserit, ad hæredes furiosi non transit, sed legata, & fideic. sine dubio acquiruntur, & transmittuntur.

§. Si autem. Curatore defuncto, alius est creandus forma, & ordine antedictis.

De prædijs & alijs reb. minor. sine decreto non alien. *Rubr.*

LEX PRIMA.

a **Venditio.** a Prohibitio alienationis rerum minorū, nō extenditur ad alienationem necessariam. h. d.

ADDITIO.

a Ale. Venditio. No. perpetuo, ꝙ in rebus, quæ nō possunt sine decreto alienari, nō sufficit habere licentiam a iudice, nisi iudex declaret causam, quare alienet gl. est no. in l. 2. inf. ii 2. uidetur probari in l. lex, quæ tutores. ibi, probationum causæ ĩ. eo. de admin. tu. & inf. eo. l. minorum, & uide Bal. in l. fi. inf. eo.

LEX II.

Non est vobis. Quod ipso iure non tenet, non pōt rescindi per restitutionem: secus si tenet, & pupillus decipiatur. h. d.

LEX III.

Cum emancipatis. Etiam pater curator, non potest bona filiorum alienare sine decreto.

LEX IIII.

Non solum. Nullo ti. possunt immobilia minoris alienari sine decreto, & minor reuocās, debet reddere, quod accepit.

LEX V.

Et si præses. Decretum interpositū ex falsa causa, nullius est momenti.

LEX VI.

Minorum. Non sufficit causam allegari p libellū, sed debet coram iudice perfecte probari.

LEX VII.

1 *Actiones iudicantur inter mobilia, & immobilia, respectu illius quod venit in obligatione*

Si ad resoluendam. Sicut minor non potest alienare immobilia, ita nec obligare a de alienan. lo. h. d. ſm lect. gl. bonam & veram. Secundū hoc habes hic casum clarum. † ꝙ actiones b iudicantur inter mobilia, seu immobila respectu illius, quod in obligatione venit, & in ipsa actione, vt hic vides tex. qa minor nō pōt alienare, ita nec ꝓmittere aliquid immobile. De hoc vidistis ĩ. si aduer. transl. l. i. & l. iubemus. §. j. ĩ. de sacros. eccle.

ADDITIONES.

a Alex. Nec obligare. Vonn tamen no. ꝙ Bal. in l. de fideic. ĩ. de transa. dicit, quod minor 25. anno, potest remittere spem, quam habet ad immobilia sine decreto iudicis per illum tex, quod dicit alibi non reperiri clarius, facit l. si pater. ĩ. quando mu. offi. tu. & hunc tex. alleg. Bal. in l. si præses, sup. de transa. quod sicut in cōtractu requiritur decretum, ita etiam in distractu, quod no. & etiam dicit quod in feudo compromisso requiritur interpositio decreti, si sit de re immobili, adde tamen ꝙ in obligatione bonorum pupilli, quam tutor præstat pro cautione litis de iudicio sisti, vel iudicatum solui, non requiritur decretum iudicis in minore.

b Men. Quod actiones. Latiss. Tiraq. de retract. consang. § 1. gl. 7. nu. 1. 2. & 3.

LEX VIII.

1 *Bona immobilia minoris non alienantur etiā ex causa dotis sine decreto.*

Prædia. Ex cā donationis p p nuptias, immobilia nō possūt alienari sine decreto. h. d. No. ergo ꝙ † ex cā dotis, vel donationis p p nuptias immobilia sine decreto non possunt alienari. Vidistis in l. lex quæ tutores. ĩ. de adm. tuto. h. d.

LEX IX.

Et si is quem. Licet alienatio sit prohibita fauore minoris, alii tamē possunt obligari, & eorum res obligari. h. d. Opp. si non valet principale, non valet accessorium, vt ĩ. de legi. l. non dubium. Solu. ibi dixi, & plenius dixi in l. cum lex. ff. de fideiusso.

LEX X.

1 *Minor, qui vendicat alienata, quando, & quid habeat probare.*

2 **Prædiorum.** a Minor vendicās iura alienata, tenet restituere p̄cium, quatenus ꝓbatur in eius vtilitatē cōuersum. h. d. Vñ ergo † ꝙ iste, qui vult cōsequi p̄ciū, debeat ꝓbare in pupilli vtilitatē esse couersum. Sed ꝯ imo minor debet ꝓbare se pecuniam perdidisse, & se læsum esse, vt l. nā & postea §. si minor ff. de iureiu. So. gl. valde no. Qñq; ꝯctus ē nullus, & tūc aduersatius minoris dēt ꝓbare ipsum ēē locupletatū. Hic est casus hic. Qñq; ē ꝯctus aliqs, sed petit rescindi, tūc ipse minor ꝓbare dēt. Hic est casus in l. ꝯ. Fallit in ſœneratore, ut l. j. ĩ. si aduer. cre. & ibi plenius dixi, ratio est, qa vnusqsq; debet ꝓbare cām, seu id, qđ est causa suæ intētionis, vt ibi dixi.

ADDITIO.

a Ale. Prædiorum. Vide quod no. Bal. in l. si cum dotem. §. 1 solu. mat. hic contra.

LEX XI.

1 *Si minor agit ad alienata, quando per restitutionem, & quando alia actione ipsi succurratur.*

a **Si quidem.** a Hæc est nota l. Si alienatio ē nulla, non est necessaria restitutio, alias potest p restitutionē rescindi. h. d. Tene menti, qa iā feci de facto. Quęro ad qđ dabit restitutio? Videte domini, restitutio illud reddit, qđ abstulit lęsio, vt l. j. ff. de mino. & l. qđ si minor. §. restitutio. eo. tit. Nūc ad ꝓpositum. † qñ minor ē deceptus in eo, qđ vēdidit, qa non expediebat sibi vēdere, tunc restituit aduersus vēditionē, vt rescindat venditio, vt ipse hēat rem, sicut si non esset facta vēditio, p tit. ĩ. si aduer. vend. Qñq; est læsus in eo, qđ male vendidit, qa bene expediebat sibi bene vēdere, sed debebat vēdere pretio cariori, tunc restituit in integrum, vt pretium suppleat. nō vt vēditio rescindatur. Item pōt probari hic, & probatur in l. si res. §. j. ff. de iure dot. Qñq; minor est læsus non in eo, qđ vēdidit, nec in eo, qđ male vendidit, sed in eo quod pecuniam acceptā cōsumpsit, tūc restituet aduersus solutionē p ti. si aduer. b ven. Et per hoc habes, quomodo debeas formare libellum, b & positiones, & ad qđ petas restitui, vt ex p̄dictis colligit satis bñ.

ADDITIONES.

a Ale. Si quidem. Decretum iudicis non impeditur restitutione. Fallit, si in decreto esset taxata æstimatio rei venditæ, secūdum gl. no. & ibi Bar. in l. Prætor ait, ver. permittitur, de mino.

b Formare libellum. No practicā rescindendi venditionem factam a minore. Et adde Bar. in l. si sine hærede, § interposito, ff. de adm. tuto. Sed Bal. hic contra.

LEX XII.

1 *Dictio taxatiua posita in lege, extenditur ad alios casus similes virtute aliarum legum.*
2 *Immobilia minoris ob famen, cum decreto alienantur.*

Ob æs alienum. Ob æs alienum, vel similem causam possunt immobilia cum decreto a alienari. h. d. Opp. supra eo. l. prædia. Sol. quod hic dicit, ob æs alienū tantū, & subaudias, vel similem causam. † No. ergo, qđ licet a in l. sit dictio taxatiua, b tamen extenditur ad alios casus similes virtute aliarum legum. Fac quod habuistis in l. illud. supra de sacrosan. eccl. in l. serui nomine. ff. de vsucap. de regu. iur. l. contractus. Not. vlt. glo. quæ est hic, quæ enumerat casus, ex quibus potest alienari, quam vide ibi no. † Item ob famem, &c. similes casus habes, quos glo. ponit hic, quam vide, & no. &c.

ADDITIONES.

a Poma. Ergo quod licet. De ista materia vide aliqua per Ias. in l. si mora, ff sol. matr. & latius Fel. in c. pastoralis. extra de rescr. & vide Anchar. in c. canonum statuta. colu. 64. de constitutio.

b Alc. Dictio taxatiua. No. de dictione taxatiua, uide Bal. in l. cum quo, § pen. ad l. Fal. & latius in l. si constante, solu. mat. & est tex cum glo. in l. fin. C. de pac. pro quo Bal. in l. j. in prin. si quis ius dicen. non obtemp. & Dyn. in regula, in arg. lib. 6. uide tamen Bal. in l. 1. de interdict. &c. Ex opposito no. glo. quæ voluit quod fundus sterilis non potest alienari, ecclesia tamen hoc posset. Sed alia glo. sentit contrarium, uidelicet quod esset in minore, ut est glo. in l. mandatum, § si tutores, ff de offi. eius cui manda. est iuris. & ibi per Docto. & Bar. in l. 2. de agri. & cens. lib. 11. Adde glo. & ibi Azo. in l. cum hi §. cum transa. et quod habetur in l. fin. §. fin. autem, C. de bon. quæ libe. Adde de taxatiua Pau. de Cast. consi. 298. Old. consilio 254.

Et no. ex ista glo. quod dos, et alimenta æquiparantur. Vide Bart. in Anthen. res quæ, inf. cōmu. de leg. Cy. post glo. in l. non omni, sup. de adm. tut. et Bart. et Imo. in l. Meuius. §. duob. 4. quæst. de leg. 2. per Bar. et quod ibi dixi in l. fi. de his, quib. vt indig.

LEX XIII.

Etiam. Prædium emphyteuticum non potest alienari sine decreto.

LEX

L E X XIIII.

Vtere. Minor vendicans alienata iniuſte, doli exceptione repellit, niſi pretium in eius vtilitatem conuerſum reſtituat, hoc dicit.

L E X XV.

Si minor. Non poſſunt pro alio debito immobilia in ſolutum dari ſine decreto, hoc dicit.

L E X XVI.

a *Bona minorum, quando alienantur, quis iudex interponit decretũ, an ille ſub cuius territorio res ſunt, vel ille ſub cuius iuriſdictione degit pupill⁹.*

Si prædium. Immobilia alienata ſine decreto iudicis, in cuius territorio res eſt poſſunt vendicari, ſed pretium in eius vtilitatem conuerſum reſtitui debet. Si-

1 gna ibi tex. in qua ſitum eſt. † No. quod ſufficit decretum illius

a iudicis, in cuius territorio ᵃ res eſt: ſufficeret etiam decretum illius iudicis, q habet pupillum ſub ſe, licet non habeat rem ſub ſe, vt l. magis puto. §. illud. ff. de reb. eorum.

A D D I T I O

a Alex. Territorio. Quid ſi iudex interponat decretum ſuper alienatione, uide etiam Bal. hic, & in l. ſi prædium, in l. 1 ĩ. de contrah. empt.

Inter omnes. Minor diuidendo, non poteſt alienare niſi prouocet a maiore. h. d. De hoc dic, vt habuiſtis in l. iubemus in prin. de ſacroſ. eccl.

L E X XVIII

Si minores. Propter debita nõ pñt immobilia alienare niſi cauſa probata, & ĩteruenĩẽte decreto.

a *Quando decreto ᵃ opus eſt.* *Rub.*

A D D I T I O.

a Pariſ. Quando decreto. An conſuetudine induci poſſit, quod res minoris alienari poſſit ſine decreto. vide, q ſic, Iaſ. in l. de quib. ff. de legi vbi alle. Bal. & Ang.

L E X PRIMA.

SI probare. Ex voluntate parentis pupilli adhibita in contractu, poſſunt immobilia alienari ſine decreto.

L E X II.

Illud requirendum. Si venditio fit ex licentia Principis, nõ requiritur decretum iudicis, hoc dicit.

L E X III.

a **Prædium.** Ex voluntate defuncti manifeſta, pñt immobilia alienari ſine decreto. h. d. Vide glo. q̃ eſt hic, & ibi eã ſigna. De mã iſtius gl. quãr executores vltimarum voluntatum pñt vendere, dixi in repetitione l. alio, ff. de ali. & ciba. leg. vbi tractaui ſolum de materia huius gl. Et fuit pulchra, vtilis, & noua repetitio. Et vide per Cy. in l. id quod pauperibus, ſupra, de epiſ. & cle.

A D D I T I O

a Pariſ. Prædium. Vide Alex. conſi. 62. vol. 1. Vide Ro. conſi. 394. quem ſequitur Iaſ. in l. præſens. ver. 2. principaliter ff. de poſtu.

L E X IIII.

Et ſine interpoſitione. Res, quæ vſu conſumũtur poſſunt alienari ſine decreto, hoc dicit.

Si quis ignorans rem maioris eſſe ſine decreto comparauerit. *Rub.*

L E X PRIMA.

SI ea quæ. Emptor malæ fidei non pręſcribit. emptor bonę fidei longo tempore præſcribit, hoc dicit.

L E X II.

Si contra. Minor rem alienatam iniuſte vendicat cum fructib. niſi emptor habuerit bonam fidem.

L E X III.

Poſſeſsiones. Iniuſte alienata etiam a ſecundo emptore vendicantur, niſi pręſcripſerit.

L E X IIII.

Quoniam. Poſſeſſor bonæ fidei ꝑſcribit ꝯ minorem, ſpatio longi tꝑis, a die qua factus eſt maior.

Si maior factus, alienationem factam ſine decreto, ratam habuerit. *Rub.*

1 *Quando in alternatiua obligatione eſt ſpecies, & quantitas, an poſſit fieri compenſatio.*

CVm proponas. ᵃ Ratihabitio maioris præiudicat in iure, quod ſibi competit rõne præcedentis minoris ætatis, nõ in eo q competit cuilibet maiori. hoc primo. Item qñ in ſolutione ſeu in obligatione eſt ſpecies, & quantitas alternatiue

1 rõne quantitatis poteſt fieri compenſatio. h. d. † De hoc quãdo in alternatiua obligatione eſt ſpecies, & quantitas, an poſſit fieri compenſatio, vide l. ſi debeas decem, ff. de compen. & vide, quod plene dixi in l. ſi ſeruus. §. 2 ff. de furtis.

A D D I T I O.

a Pariſ. Cum proponas. Limita niſi minor fuiſſet dolo inductus ad contrahendum licet poſtea ratificaret factus maior, non rehaberet, niſi eſſet certioratus de tali dolo, vide Rom conſi. 54.

L E X II.

Si ſine. Indebite alienata poſſunt vẽdicari, niſi ratihabitio vel pręſcriptio, vendicantem repellat. h. d.

L E X III.

a **Si quando.** ᵃ Si immobilia ſunt ſine decreto alienata titulo oneroſo a minore, vel eo ſciente, taci-

b turnitas quinquennii ᵇ eo effecto maiore ratihabitionẽ inducit, ſi titulo lucratiuo requirĩt taciturnitas longi temporis. h. d. No. l. & eſt ſingularis valde Tene menti iſtam l. quanto plus potes, rogo te. Opp ſ. tit. 1. l ſi. vbi requiritur præſcriptio longi tẽpo Sol. Quando ipſe minor vendidit, vel alius eo ſciente, ſtatuta ſunt tempora hac l. diffinita Sed qñ vendidit alius ignorãte minore tunc haberet l. ꝯria. Ad vnum tamen aduerte, quia illud, quod hac l. dicitur, non eſt proprie præſcriptio, ſed inducitur quędam ratihabitio tacite. Et ideo quocunq; modo intra illud tempus, minor iſte factus maior declarat. ſe nolle ratum habere, lapſus huius temporis non obeſſet, ſed in l. contraria inducitur præſcriptio, & debet interrumpi modis legitimis, ad interrumpendam præſcriptionem inductis. De quibus videbitis in l. cum acutiſſimi. §. ſed ſi quis, ff. de pręſcrip. 30. anno Dixi pleniſſime in l. naturaliter. ff de vſucapio

A D D I T I O N E S.

a Pom. Si quando. Et no quod taciturnitas huius temporis, inducit ratihabitionem non ſolum circa geſtum principaliter, ſed etiam circa continentiam, & dependentiam ab eo Ita dicit D. Alex. conſi. 117. vol. 5.

Pariſ. Si quando. Aduerte ſignanter, quod diſpoſitio huius l. non procedit hodie, attenta diſpoſitione iuris canonici, quia ille, qui contrahit ſine decreto, contra iura mercatur, & præſumitur in mala fide c quia contra. de reg. iu. l. quemadmodum. vbi Bar. C. de agri. & cenſi. lib. 11. ergo, & c. c. ſi de præſcri. Ita dicit D Ant. de Butr. in conſi 41. incip domina Orabilis. vbi etiam dicit, quod non procederet, quando tutor, vel curator contraheret cum ipſo minore Et vide quod per iſtam l. dicit Rom idem eſſe in prodigo qui tacuit per quinque annos poſtquam effectus eſt ſanæ mentis, in ſingulari in cau. dex Bononienſis.

b Alexan. Quinquennii. Per iſtam legem fuit conſultum, quod ſi iudex interdicit administrationem bonorum alicui intra certum tempus, qui durante prohibitione alienat domum vult alienationem reuocare, an poſſit. Dictum fuit, quod ſi intra quinquennium non fuerit reuocata, vlterius non poterit reuocari. Caſus eſt hic, & in l. 3 ſ. de contractib. iudicum. per hoc limita l. quæ ab initio ff de reg. iu. vbi vide gloſſ. & dum hic dicitur, quod minor non poteſt donare ſine decreto, Lud. in l. ſi ante. ſol. mat. dicit, quod forte hoc non procederet in donatione Et licet non alleget aliquem tex. mihi videtur tex. in l. cum plures. § ſi tutor. de admi niſt. tut.

Pom. Adde huic apoſt. ibi, caſus eſt hic, & in l. 1. & idem in verbo, aduer. motus per iſtam l. ſic voluit Lud. Rom ſing. ſuo inc. iudex Bononien.

De magiſtratibus conueniendis. *Rub.*

L E X PRIMA.

SI magiſtratus. ᵃ Minores in ſubſidium habent regreſſum contra magiſtratus qui tutores dederunt, & etiam contra fideiuſſores, quos pro indemnitate receperunt.

A D D I T I O.

a Alexan. Si magiſtratus. Iſte tex. eſt ſing. ad vnum no. quod ponit Bal. in l. conſti. in pen. q de pœna iudi. qui male iudicauit.

L E X II.

In hæredes. Contra hæredes magiſtratus non datur actio, ex leui culpa h. d.

L E X III.

Si tu. Plures magiſtratus, ſi ſunt ſoluendo, habẽt inter ſe beneficium diuiſionis. h. d.

L E X IIII.

Aduerſus. Contra magiſtratum datĩ actio in ſubſidiũ excuſſis tutoribus, fideiuſſorib. & collegis.

L E X V.

In magiſtratus. Iſta l. idem dicit, quod pręcedens, iõ non eget ſummario.

L E X VI.

1 *Notarius ſi omiſit ſcribere, & pars ex eo damnificatĩ, datur in ipſum actio*
2 *Inuentarium quando fit, debet deſcribi æſtimatio rerum.*
3 *Tutoris datio non inualidatur, licet inuentarium non fuerit confectum legitime a tutore.*
4 *Tutor vendens rem æſtimatam publica authoritate, licet plus valeat, excuſatur, & quando.*

Cum ſit adiecta. ᵃ Hęc eſt ſingularis l. In eo, † q quis damnificatur, ex eo, q notarius

A D D I T I O.

a Pariſ. Cum ſit adiecta. Nota ſingulariter circa regulam huius l quod notarius in quibus tenetur ſolum de dolo, lata culpa. vide Alex per illum tex. in prin. in l. vbi exigitur. ff. de eden. Ad iſtam materiã vide latius per Iaſ. in l. oratione. C. de teſt.

a rius a scribere omisit, datur actio ɔtra notarium, h.d Primo ex hac l. nota, quod dixi in summario de quo vides in lege pe. ff. de 2 tab exhi. Secundo † no. quod inuẽtarium est faciẽdum scribẽ 3 do æstimationem rerum † Tertio no. quod licet inuentarium non sit bene confectum a tutore, vel qa minus est scriptum, vel minor æstimatio, nõ propter hoc datio ipsius tutoris inualida 4 efficitur. Quarto no. † & nõ exeat de mẽte tua in ꝑpetuum, ꝙ excusatur tutor, vel curator, si vendidit rem prout æstimata, est authoritate publica, licet plus valeat. Vide gl. sup verbo, si qua lęsio. Hoc tamen intellige, nisi manifestũ esset, illã æstimationẽ esse iniustã, & de hoc esset publica fama in vicinia, & locis circunstantibus: iste enim tutor nõ posset dicere se credere istam æstimationem esse iniustam, argu. ꝟ. de peri. tut. l. si tutor petitus No. rogo te, & in perpetuum non obliuisceris, &c.

A D D I T I O.

a Alex. Notarius. Et vide, quod dixi in l. qui nomine ff. de fal. & adde quod probato dolo notarii, de interesse statur iuramento partis, secundum Bal. in l. qui accusare. sup de eden. secus si propter culpam notarij, quia tũc debet pobari, secũdum Bal. in l. ii. de eden. & qua pœna puniatur tabellio, qui protocollum perdidit, licet instrumentum inde sumptum reperiatur, vide Bal. in rub. sup. de fide instru. versi. quæro dixi superius, & ibi in seq q. An possit cancellare protocollũ, & addito instrumento, & quod no. Bar. in l. plurib. de his, quæ in testam. dele.

F I N I S.

R E G I S T R V M.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y.

Omnes sunt Quaterniones præter Y, qui est Quinternio.

V E N E T I I S, M D X C V.